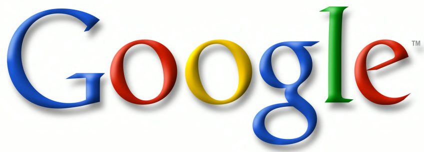
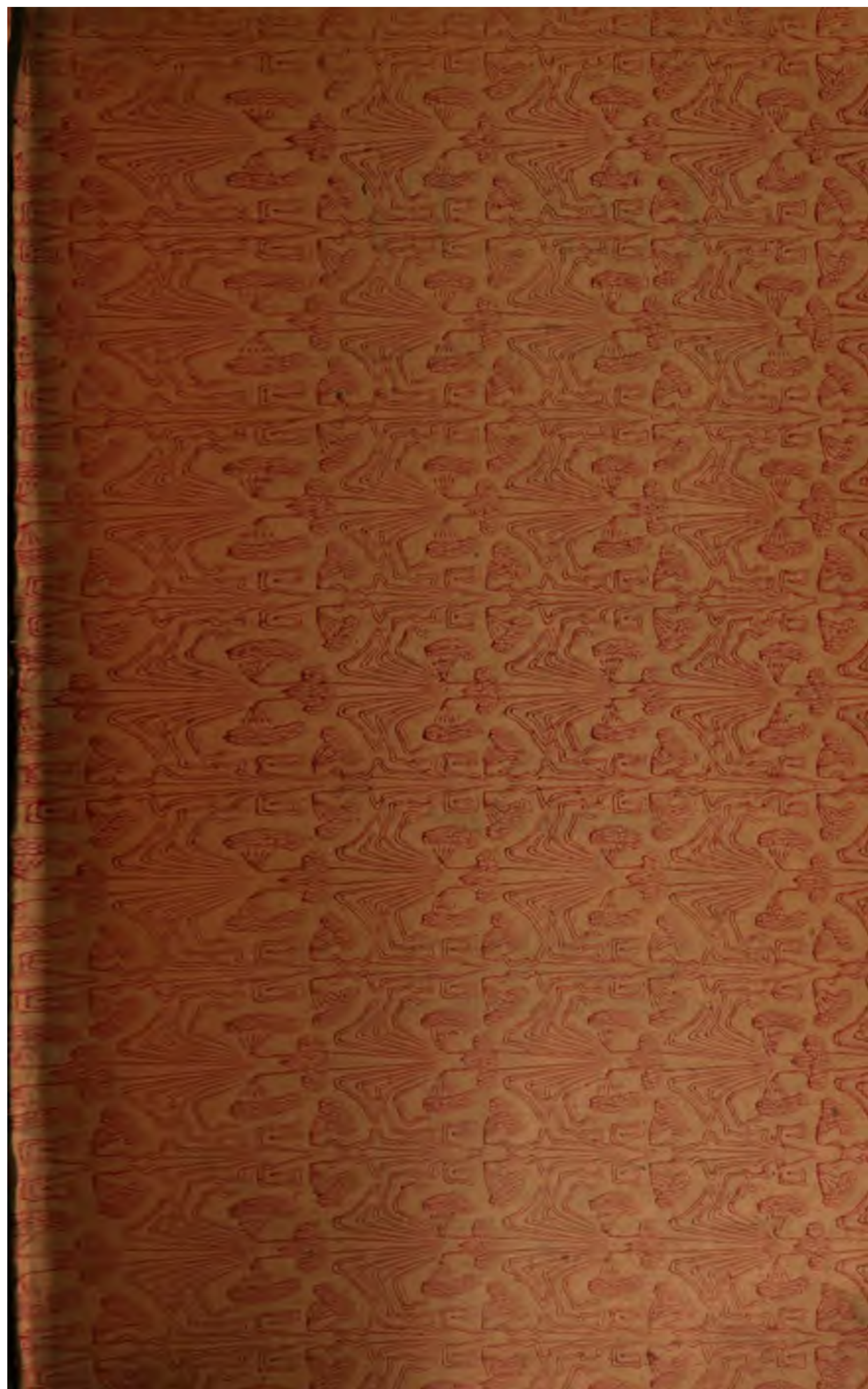

VLAST.

Časopis pro poučení a zábavu.

Majetník, nakladatel a vydavatel:

DRUŽSTVO VLAST.

Redaktor:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

ROČNÍK XXII. 1905–1906.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA - DRUŽ. VLAST - NAKLADATELSTVÍ.
1906.

Obsah XXII. ročníku »Vlasti«.

A) Životopisy.

B) Články vědecké a naučné vůbec.

C) Čtení zábavné.

D) Básně.

E) Různé články.

F. Literatura.

a) *Česká.*

G) Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

H) Paběrky z novin a veřejného života.

J) Spolkové zprávy.

(Mnohé spolkové zprávy uvedeny jsou v rubrice »Paběrky.«)

a) Družstvo Vlast a jeho odbory.

b) Historický kroužek.

ROČNÍK XXII. ŘÍJEN 1905. ČÍSLO 1.

VLAST.

Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvaje v Čechách, ač bloudil ve víře, vnitř katolíkem.

Jsou velmi mnozí v Čechách, kteří, aniž by byli odpůrci katolické Církve, tvrdí, že Mistr Jan Hus, přese všechny spory, které měl s arcibiskupem a s papežem a s doktory katolickými, zůstával býti katolíkem, a že se stal kacířem teprv tehdáž, když přese všechno namáhání komisarů, padesáti doktorů, kardinálů, arcibiskupů, biskupů a prelátů tvrdošijně trval v nerozumných, podvratných a nesmyslných bludech cizáka Anglosasíka Jana Viklifa.

S důmněnkou touto v celém rozsahu nesouhlasí, jakož jest známo, dějepisec náš Palacký, kterýž beze všeho píše, že se skutečná trhlina mezi katolickou Církví a M. Janem Husem stala tou dobou, když bouřil naproti odpustkům Janem XXIII. prohlášeným.

Co se mne týká, tvrdím, že byl Hus již v Čechách, ač kolísal a sobě u věcech víry se týkajících odporoval, skutečným odpadlíkem od víry katolické a od Církve, tedy netoliko rozkolníkem, ale také tvrdošijným bludařem, mnohem dříve.

To dím na základě výroků Husových, ač dobře vím, že M. Jan Hus až do krve se bránil, že by on byl kacířem, nebo že by bylo v Čechách bludařů u víře, nebo dokonce kacířů, ano ač jest mi předobře známo, že M. Jan Hus ve své radě, podané synodě Pražské ze dne 6. února 1413 shromážděné, s velikou sebedůvěrou žádá, aby se všem doktorům a kanovníkům ohlásilo, aby vyslovili, zdali vědí o nějakém kacíři v Čechách, a když prohlásí, že nevědí, má prý se svědectví toto sebrati a na útraty duchovenstva poselstvo do Říma k papeži vypraviti, aby bylo království české od pověsti kacířství očištěno. A podobně prý má každý, kdož by ho kacířem zval, toho také dokázati, a když by toho nedovedl, aby dotčené duchovenstvo vyvětilo netoliko Českou zem, ale také M. Jana Husa z podezření, že by u víře bloudil a v bludech tvrdošijně trval. A tak mělo zhanobené duchovenstvo na své útraty do Říma spěchati a tam skutečné lži překládati, že není Viklifistů v Čechách, a že i Hus jest zcela pravověrný.

M. Jan Hus se také, nežli se vypravil do Kostnice, hleděl opatřiti vysvědčeními, aby na sněmě mohl tvrditi, že nevězel v bludech nižádných. Především sobě vyžádal na Mikuláši, biskupovi Nazaretském, skrze zvláštního prokuratora svého, vysvědčení o své pravověrnosti, neboť ten byl zvláště povolán, aby v té

věci soud svůj pronesl, ant byl inquisitorem papežským ve věcech víry (inquisitor haereticae pravitatis). Avšak tento Mikuláš biskup buď že neznal deviací Husových, anebo že se obával následků, když by pronesl výrok, že se Hus četných bludů dopustil, a že až do té doby v nich trvá, dal jemu vysvědčení příznivé, v němž praví: »že v rozmluvách svých s Husem mnohých shledal, že jest pravým katolíkem a věrným (verum catholicum et fidelem), a tento svůj výrok učinil před prokuratorem Husovým, před notářem a před svědky četnými. Co byl Mikuláš biskup ústně pověděl, to také psaným listem a pečetí svou stvrzeným prohlásil, ano i připojil, že ač Hus veřejnými listy vyzval, aby kdo by na něho věděl nějaký blud, aby se dostavil, nižádného nebylo, kdož by naň byl v tom směru přednesl obžalobu.*)

Toto vysvědčení biskupem Mikulášem napsané vzal s sebou do Kostnice Jan z Chlumu a Václav z Dubu, jimž byl Hus od krále Sigmunda poručen.

Hus sobě žádal také na arcibiskupovi kulhavém Konradovi, kterýž právě tehdáž byl ve sněmě s duchovenstvem a s pány, podobného vysvědčení, avšak nebyl do shromáždění předpuštěn; ale arcibiskup žádosti jeho nevyhověl, alebrž pouze veřejně vyznal, že neví na dotičného M. Jana Husi nižádného kacieřství ani bludu, aniž že mu dává viny, leč jen že ho papež vyobcoval, ten prý ho viní a s ním aby se spravil. Avšak ač nebylo dáno Husovi o jeho víře od arcibiskupa vysvědčení, byly přece výroky jeho, že neví na M. Jana Husi nic scestného, ve veřejné listině zaznamenány Čeňkem z Wartemberka, nejvyšším purkrabím Pražským, a opatřeno také pečetí Bočka z Poděbrad a Viléma z Wartemberka, jinak ze Zvířetic.

Hus také nalepil na dveře královské a i jinde nalepiti dal intimaci, v níž tvrdí, kterak aby pro něj neměl Králova Milost utrhánie, rozeslal mnoho listóv, podávaje se na dvór arcibiskupóv, že chce tu státi k své pravdě najprv ohledánie, jestli kto v cele tejto české zemi, jenž by věděl které kacieřstvie, by si na dvoře arcibiskupově ohlásil, a tu se zejmena svého proti mně zastavil. A poněvadž žádný sě jest nezjevil, a kněz arcibiskup mne a mých poručníkóv státi nedopustil: protož prosím KMti. pro spravedlivost i králové i jich rady a správce všeho králova dvoru, aby mi ráčili dáti toho spravedlivé svědomí, že jsem se k tomu podával, o to zjevně listy lépal, a že žádný v této zemi o to proti mně že nezastavil.**)

Takovéto vysvědčení Hus od královského dvora nedostal a také dostati nemohl, a to trvám z příčin pochopitelných, ač král i královna byli dobrými přátely Husovými, což také osvědčili svými dopisy na sbor kardinalský i na papeže Jana XXIII., kdež zovou M. Jana Husa svým zbožným a věrným kaplanem.

Těmi svrchu zmíněnými vysvědčeními obdařený M. Jan Hus odebral se do Kostnice, avšak nezdá se, že by byl skládal v ně velikou naději, neboť nečteme, že by jich byl užil v Kostnici ku svému prospěchu.

*) Palacký. Docum. 245., 246.
**) Docum. Pag. 68. n. 35.

Avšak M. Jan Hus dal si netoliko z míst kompetentních potvrditi, že nikdo neví naň ani bludu ani kacířství, alebrž dovolává se i svých posluchačů na kázaních, že prý jim slovo Boží hlásal bez bludu a kacířství, když v říjnu r. 1414 svým přátelům v Čechách takto píše: »Věrní a milí přietelé! Viete, že jsem s Vámi po dlúhý čas věrně pracoval, káže vám slovo Boží bez kacieřstvie a bez bludóv... A byl sem umienil Vám kázati před svú jiezdú, než bych odjel do svolánie Konstancie, a zejmena Vám ohlásiti křivé svědectvie i svědky, jenž jsú proti mně svědčili, jež mám všecky popsány i s jich svědectvími; a tiť vám budú ohlášeni proto, aby potupieli mně neb na smrť odsúdic, aby vy to vědúce nelekali sě, bych pro které kacieřstvie, jež bych držel, byl odsúzen; a také proto, abyste stáli v té pravdě beze strachu a bez viklánie, kterúž vám dal Pán Bóh skrze věrné kazatele a skrze mě nestatečného poznati; a třetie proto, abyste sě uměli lstivých a pokrytých kazatelóv varovati.*)

M. Jan Hus vyslovuje tedy zřejmě a dává sobě také z kompetentních míst vysvědčiti, že není na něm ani bludu ani kacieřstvie, a kdyby tomu tak bylo, pak by bylo zajisté pravdou jistou, že trvaje v Čechách, zůstal katolíkem.

Kýž bych mohl přisvědčiti! Než bohužel nelze mi souhlasiti s tímto blahovolným míněním těch, kteří ač jsou přesvědčeni, že sněm Konstanský nevybočil z mezí spravedlnosti, když Husa jako tvrdošijného bludaře odsoudil a ho rameni světskému vydal s prosbou, aby bylo života jeho šetřeno, přece se domnívají, že byl Hus, než do Kostnice se odebral, aspoň v srdci katolíkem. Já tomuto mínění nemohu přisvědčiti již za příčinou tou, že byl Hus skutečně a v pravdě theologem, že znal předobře katolické články víry, vždyť velikému množství z nich také učil, a o tom lze každý poněkud soudný katolík, já nedím theolog, přesvědčení hojného nabýti z jeho spisů latinských neméně jako z českých. Hus také prozrazuje ve svých odporech naproti odvěkým pravdám katolickým, že je předobře znal. Z této příčiny nelze tak snadně tvrditi, že Hus sice bloudil, čehož však Betlemský reformator popírá, ale že v Čechách ve svých bludech nebyl zatvrzelý. Jeho postilla, jeho výklady na desatero Boží, na páteř atd., a jeho spisy latinské naproti doktorům Štěpánu Pálčovi a Stanislavi ze Znojma a naproti osmi doktorům, jakož i jeho spis naproti skrytému odpůrci a jiné a jiné, dokazují jasně, že M. Jan Hus předobře znal katolickou víru a zejména články víry o katolické Církvi a o její Kristem samým položené ústavě, jakož i o pramenech křesťanského náboženství. A tyto theologické vědomosti M. Jana Husi objeví se před zrakem naším ještě zřetelněji, až poznáme jeho výklady k hlubokým smyslům Lombardovým. Ač bych chtěl přisvědčiti, že M. Jan nebyl theologem do hloubky a že se ani Tomóvi ze Štítného nevyrovnal, nikdy nebudu s těmi, kdož Husa snižují, neboť rozsah vědomostí jeho theologických byl veliký. Jakž bych tedy mohl dvěma docentům na fakultě filosofické české university za pravdu dáti, že byl sedlák Petr Chelčický výtečnějším

*) Ž. Docum. 72. n. 37.

theologem, nežli M. Jan Hus, leč by ta domnělá výtečnost se zakládala ve větší a urputnější zarytosti a fanatičnosti naproti katolické Církvi a naproti katolickým článkům víry?

Jsem také úplně přesvědčen, že Hus nezačal ze svého vlastního popudu a důmyslu náboženskou revoluci, neboť myšlénky jeho, pokud směřují k nápravě mravů v Církvi, nemají do sebe znaku revolučního, alebrž jdou cestou, kterouž kráčelť všichni ti, jimž záleželo na tom, aby kněží i lid žili podle zákona Božího, a k těm náleželi netoliko Conrad Waldhauser, Milič a Matěj z Janova, ale také jiní kněží a biskupové, jako blahoslavený arcibiskup Arnošt z Pardubic, Jenštein ano i arcibiskup Zbyňko, ač se o něm píše, že byl sice člověk dobrý, ale že byl »in doctrina sacra nullus« t. j. že se v theologii pramálo znal, ano i laikové, jako císař Karel IV., a Thoma Štítný, ba i král Václav IV. aspoň v prvních letech svého panování byl horlivý v nápravě mravů duchovenstva, a v pečlivosti, aby lid byl chráněn před nákazou haeresie. Kdyby byl M. Jan Hus setrval při této snaze o nápravu duchovenstva, jakož se o ni snažili dávno před ním mužové, kteří ho netoliko životem bezúhonným, ale také učeností překonávali, ani vlas by mu nebyl zkřiven. Tvrdil-li M. Jan Hus, že jen proto byl pronásledován, že kázal naproti nepravostem duchovenstva, a v této obžalobě až do konce setrval, nemluvil podle očividné pravdy, a byl také z této lži ještě v Čechách od kanovníka a někdejšího kollegy svého Ondřeje Brody náležitě pokárán. Arciť že byl také pro své nájezdy naproti duchovenstvu žalován, ale proto nebyl odsouzen, že stávající vady duchovenstva zveličoval a na všechen stav duchovenský přenášel a tím autoritu kněží zlehčoval, podrýval a v neváźnost uváděl, a to všecko bylo zajisté při knězi Husovi proviněním nemalým. Vždyť týž M. Jan byl velice choulostivý, když se někdo osoby jeho dotekl, a až vášnivý v odmítání těch, kteří měli tehdáž dosti odvahy, že Husovi ve Viklifickém jeho běhu odporovali přese všechno rozvášnění lidu. Ano on těžce nese ve svém dopisu na arcibiskupa Zbyňka koncem r. 1408,*) že prý ho k žalobě jeho nepřátel jazykem latinským i obecným (českým) diffamoval jako kněze sv. Matky Církve neposlušného, kdežto prý ho měl zavolati a soukromě jemu říci: Co to slyším o tobě? A pakli by byl pobloudil, že měl náležité pokání uložiti a jemu zapověděti kázati evangelium. Ohledně své osoby se tedy M. Jan rozpomenul na pořad Kristem Pánem nařízený, jakým by se měla díti náprava bližního, když se provinil: »Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi tebou a jím samým. Uposlechne-li tebe, získal jsi bratra svého: pakli tě neuposlechne, přijmi k sobě ještě jednoho, nebo dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pakli jich neuposlechne, pověz Církvi; jestliže však ani Církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.« Mat. 18, 15. seq. Avšak čehož na svém arcibiskupovi žádal, toho sám naproti duchovenstvu nešetřil, ale přikládal jemu zločiny, jichž by byl nikdy nedokázal, stávající vady zveličoval a na všechno kněžstvo vrhal, aniž by byl zachovával pořadu, jehož měl podle

*) Docum. Str. 5. n. 2.

příkazu Páně při napravování kněží šetřiti. Právem mohl jemu arcibiskup odvětiti: »Já tě, Jane Huse, kárám z neposlušnosti veřejně, poněvadž se jí dopouštíš veřejně, ale ty kárᚠvady duchovenstva skryté, já tě kárám, poněvadž jako biskup k tomu mám právo i povinnost, ale ty toho práva nemáš, vždyť jsi prostým knězem a nikdo tě neustanovil k tomu, abys s kazatelny zlehčoval spolukněze své a jim lhavě přikládal hříchy, jichž se nedopustili, nebo stávající zveličoval.

Tedy i na té cestě, na nížto jda M. Jan Hus o nápravu v duchovenstvu usiloval, nebylo možná, aby se byl dodělal úspěchů, neboť právě jeho přehánění a výstřednost v líčení hříchů duchovenstva a nelaskavost, jakouž kárati veškero duchovenstvo sobě osoboval, bránila k tomu, že slova jeho neměla účinku a míti nemohla, a Hus při tom mimoděk dokázal, že nebylo v něm ani opatrnosti, ani psychologické známosti duše lidské, ani lásky bratrské.

Pokud však bylo konání Husovo veskrze revoluční, není z jeho důmyslu, ale jest veskrze z Viklifa čerpané, jakož jsem dokázal v své knize »Soustava učení Jana Viklifa« a ve spisu: »Vzájemný poměr učení Petra Chelčického« etc., když jsem vytknul závislost Husovy revoluce náboženské o mnoho zevrubněji, nežli to mohl učiniti prof. Dr. Loserth, neznaje českého jazyka, v publikacích svých. Snad byla právě tato závislost u příčině, že se M. Jan Hus nevyvětil z pout, jimiž ho M. Jan Viklif sevřel. On sám vyznal, »že otevřel jemu M. Jan Viklif oči,« ale ne k tomu, jakož nám spisy jeho ukazují, aby poznal, jako znalec theologie, odpory ve svém vzoru anglosasíka Viklifa, ale aby se četbou filosofických i theologických spisů Viklifových ještě více zamotal a svůj vlastní úsudek potlačil, za to maje, že hlásá Viklif i ve filosofii i v theologii vesměs svatou pravdu. Viklifovou pravdu přijal ubohý M. Jan Hus za pravdu svoji, tu také od r. 1400 veřejně hlásal a k ní, jako k evangelické a neomylné pravdě své posluchače zavazoval. Avšak v Husovi se často ozývala vzpomínka na katolické pravdy, jimžto odpíral, a proto nalézáme v něm četné kolísání a odpory, a množství výroků, které nemají s Viklifem nic společného. Já jsem toto jeho kolísání a tyto odpory věrně naznačil, jakož mi pravda velela ve své monografii: »Jest pravdou nepochybnou, že umíral Hus za své přesvědčení, a že byl mučedníkem za pravdu Boží!« Jak neurvalým a přímo uličnickým způsobem byl jsem napaden, jest obecenstvu českému předobře známo, jakobych byl psal uprostřed fanatických Hugenotů, nebo nesnášelivých Helvetů, a jakoby národ český k nové pohromě byl svlekl, jako schátralé roucho, svoji víru katolickou a přijal nesmyslnou, revoluční a podvratnou husitskou.

Než o tom jsem aspoň na krátce se zmínil ve své monografii: »Několik dodatků k učení M. Jana Husi.« V této přítomné publikaci chci však ukázati, že byl M. Jan Hus v bludech Viklifových netoliko pohřížen, trvaje ještě v Čechách, ale že v nich také urputně zůstával, odmítaje od sebe učení katolické, kteréž předobře znal. Především tvrdí M. Jan Hus:

1. že hlásá slovo Boží podle Písma samotného, a taktéž i jeho přívrženci a denuncuje u arcibiskupa Zbynka katolické duchovenstvo, jakoby ono se bylo zcela odvrátilo od pravdy, kteráž jest v Písmě sv. uložena, a jakoby hlásalo na místě pravdy Boží pouze báje, a jakoby se plnilo na katolickém duchovenstvu, což prorokoval sv. Pavel II. Tim. 4, 4. »Kaž slovo (Boží), dí sv. apoštol k Timotheovi v čas i nečas, tresci, pros, žehři ve vší trpělivosti a učení. Neboť bude čas, kdyžto zdravého učení nebudou snášeti, ale podle svých žádostí shromažďovati sobě budou učitely, majíce svrblavé uši a od pravdy zajisté sluch odvraceti, a k básněm se obrátí.« Tak M. Jan Hus o duchovenstvu katolickém ve svém tvrdém dopisu k arcibiskupovi v červenci r. 1408*), ten Hus, kteréhož arcibiskup hejčkal, přes míru jemu přál a jemu důvěřoval, tak že mu dovolil, aby kdekoliv by shledal nějakého zlořádu, aby ihned jemu o tom zprávu dal, ten Hus, jehož Zbyněk čtyřikráte za kazatele synodálního volal a dopouštěl, aby duchovenstvo svým způsobem plísnil a káral. Až dotud však se neodvážil plísniti a kárati i svého arcibiskupa. Když však arcibiskup poněkud prohlédl nebezpečnou hru Husovu a skutečnou náboženskou revoluci, kterouž štval mladý kněz Hus katolický národ český a jal se brániti sv. katolickou víru naproti Husovým domněle nezištným a pokorným kazatelům, vybočil z úcty arcibiskupovi povinné, a trestal ho, že prý nechává bez trestu kněží zločinných a smilníků, kteří prý jako býkové neskrocené hříchy páší, ale že pronásleduje kněze pokorné, kteří ze zbožnosti své a nezištně a darmo a hříchy vykořeňují a pravdu evangelickou hlásají, t. j. Viklifickou. Toho se odvažuje mladý M. Jan Hus oproti svému arcipastýři, kterýž ho neoprávnil k tomu, aby i jeho plísnil a káral.

Hus činil takto jda podle šlépějí svého pátého evangelia M. Jana Viklifa, neboť z něho měl naučení, že má nižší plné právo, trestati vyššího, když je hodnější a spravedlivější. Slyšme jenom slova jeho: »Nalezneš-li kde, že který svatý dí, že menší nemá trestati většího, rozuměj, když menší jest také vinen; anebo každý kdo chce jiného trestati, má býti něco vyššie než ten, jehož tresce. U překladě, jest-li biskup v smilstvie, a laik, jenž nevie do sebe hřichu smrtelného, a jest pilen, aby nikoliv smrtelně nezhřešil, tak že nemá hřiechu smrtelného, buď to žena, chudý sedláček, neb žena chudá, že jest větší před Pánem Bohem. Dóvod jest Kristóv: (!!) Kdo se níží, ten bude povýšen, a kdož se výší, ten bude ponížen. A že ten sedláček dobrý níží se, poslúchaje Pána Boha, nechtě nic proti němu učiniti, protož před Bohem jest povýšen; a biskup ten se výší pýchově, že Boha neposlúchá, veda smilství, protož jest před Bohem ponížen; a tak ten sedláček dobrý jest vyšší a dóstojnější než biskup. Toho jest příklad na leckterém sedláčku, kterýž jest spasen, a na Jidáši biskupu, jenž jest zatracen.« (Výklad Desatera kap. 65, Erben I. 243.)

Kdyby byl M. Jan Hus poněkud tento svůj výklad důkladněji rozebral, byl by arci vedle svého ostrovtipu seznal, že takováto

*) Docum. Str. 5.

zásada by povalila všechen juridický řád, a že by musela podvrátiti jeho vlastní učení, kteréž měl s církví společné, že žádný neví o sobě jistotou víry, že by byl bez hříchu a ve stavu milosti Boží, avšak on toho nedbal hledě na všecko očima Viklefovýma, kterýž ho naučil, že jest dáno do vůle laiků, trestati a kárati duchovního, pak-li by byl ve stavu hříchu smrtelného, desátky zadržeti, ano i jmění církevní a duchovenské vůbec zabrati. Viklif tvrdí na základě svého bludu, kterýž i Hus přijal, že hříšník ať činí cokoliv, byť i to nejlepší dobré »de genere suo« čili předmětem svým konal, že vezdy hřeší, ano že hřeší i když se modlí a Boha chválí, tvrdí, že mají laikové právo zabrati příjmy hříšného klerika a chudým rozdati. »Ex istis colligitur, cum omnis Eclesiasticus in mortali distribuendo bona Ecclesiae quantumque bene de genere, male facit et multi laici habent in tali casu potentiam ad corripiendum eos, ac charitative distribuendum bona pauperum, etiam ipsis invitis, pauperibus, quibus debent, videtur, quod hoc possunt caritative et per consequens legitime facere.« De civ. Dom. I., 42. Že jest volno lidu trestati hřešící kněze a kárati, tvrdí Viklif i jinde, ano že jest i svobodno je trestati i zabráním zboží jejich, jakož se dočítáme Frial. IV., 18. IV., 19. IV., 37. De civ. Dom. I. 37. De Eccl. cap. 9. Ano Viklif učí, že může král i biskupům vadným urvati zboží duchovenské a je trestati tresty jim uloženými. De civ. Dom. I. 39.

Což tedy divu, že se Hus, jsa všechen Viklifův, odvážil kárati svého biskupa, že konečně se odhodlal, položiti mezí rejdům Husovým a jeho, jakož M. Jan Hus tvrdil, zbožným a nezištným kazatelům, kteří prý pravdu evangelickou, t. j. viklifickou hlásají.

(Pokračování.)

Z lyriky Hviezdoslavovy.

Druhá řada. Přeložil JAN KARNÍK.

Nad hrobem matčiným.

Nad maminčinou mohylou
vsaď to, jež ráda měla, kvítí,
vsaď na rov růži spanilou,
nechť žárem lásky na hrob svítí.

A zasej vonné resedky
a immortelkou vrub hrob její,
nechť smutkem vonné sousedky
zde dýší, kde ty kosti tlejí.

Kraj rovu v trávu zvlněnou
vsaď keře nevadnoucích thují,
ať kynou chvojí zelenou,
i severní když větry dují.

Tam dobře bude květům těm,
vždyť ona ráda měla květy;
ze srdce matky dobrá zem,
svlažená slzou dobrých dětí . . . .

Hvězdo víry . . . .

Hvězdo víry, jež jsi nad Betlémem
vzplála kdysi divem rajských krás,
nebe zlatým ovroubila lemem,
v pravé jaro zem uvedla zas:
zastkvěj se pod nebem naším smutným,
v duších rozptyl pochyb temnotu,
nauč věřit: na vzdor lži a haně,
na vzdor Herodesům přeukrutným
zbude v Rámu lvíče zachované,
pařez pravdy vzpučí k životu.

Hvězdo lásky, jež jsi nad Jordánem
holubicí svitla z vysoka,
objala svět milostivým rámem,
lidstvu sňala pouta otroka:
zažhni vřele v chladné dneška chvíli!
Ducha křest ať ohněm posvětí
synův i dcer věrných tužby, snahy,
nauč je, ten, v který uvěřili,
zákon lásky k svojim poklad drahý,
že je hoden všakých obětí!

Hvězdo naděje, jež po vichřici
nad Golgotou přešlé, zuřivé,
zaplála jsi v temném nebes líci,
na hrob nesouc světlo zářivé:
zaplaj těchou, těm kdo hynou mukou,
budiž duhou v slzách, v příkoří,
nauč doufat: přijde rozsouzení —
sám Bůh sáhne ve spor mocnou rukou:
uvidí i Simeoni zmdlení
posla, který peklo rozboří.

Hvězdy spásy, sviťte záři svojí
nám v slzavém dlícím údolí,
lejte v prsa, čeho třeba k boji
proti pýše, zradě, svévoli;
máme víru — utvrďte ji v kámen!
máme naděj — ať se rozvije,
vzrostouc ve strom, krasší nad olivy,
láska naše, přejte, ať je pramen
horský, který celé lesy živí . . .
Veď nás k spáse, božský genie!

S horskéko temene.

O Bože, věru's krásným stvořil
 svět vůkol širý, daleký!
I tmavou zem jsi v světlo vnořil,
 v hvězd družstvo vřadil na věky.

Jich záři nabývajíc krásy,
 hle, letí sinným obzorem!

až vlají lesy, její vlasy,
zní peruť ptačím švitorem.

Vzduch stříbrný jak závoj hlavy
a řeka jak kol těla pás
se kmitá, bujná zeleň trávy
to nádherná je sukně zas.

Náčelka drahokamy stkví se,
na ňadru věnec svěží má,
tak letíc v nebe zahledí se
modrýma moře očima.

Kam ubírá se? Kam tak letí
jak v nevěstině přepychu?
Kam? K tobě, slunko, do objetí,
hej k tobě, svému ženichu!

A v záliv lásky doplavala
již jistě: neboť ohlasem
se rozzvučela k skále skála:
ó vizte, jak já šťastna jsem!

Je krásným, Bože, nebe jistě,
však krásný je i zemský kraj,
že člověk, jenž má tužby čisté,
v něm najde ztracený svůj ráj.

Však člověk raděj ráje ztrátu
má, Bože — zda ho nezhubíš?
On zemi mění na Golgatu,
by bratra zmučil, staví kříž...

Mládeži.

Ó mládi, drž se věrně ideálu!
když jeho ztratíš vidiny,
zapadneš v nížiny,
i ve své duši najdeš jenom skálu.

Já nezachytil jsem ho cele,
jen zlomek držím, — život kvapil již:
však mám ho aspoň pro neděle,
jsem aspoň jednou v týdnu šťastný muž!

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

Žhavé jitro srpnové se zardělo nad rovinou. Boží úroda se zaleskla na poli zlatém, řeky a rybníky se zatřpytily, věže přerovské a kroměřížské zaplály nad nivami a lesy. Z vesnice kolem Bečvy hlaholily zvony, budíce lidi k ranní modlitbě. Z jetele se ozývala teskně křepelka, za ní druhá, třetí. Kohouti zakokrhali, sedíce na stromech; za chvíli vyrazila chasa z dědiny do pole, se srpy, kosami, hráběmi, do ječmene, do pšenice, a kolem humen se rozléhal smích. Křepelka pod mezí, sedíc v mateřídoušce se

zachvěla, natáhla krk a naslouchala. Hle, již zase jdou! Včera ji vypudili z útulku, kde mezi přasličkami a koukolí vyseděla své potomstvo, kde mláďata rostla a působila jí tolik potěšení! Ženci žali, kosy řinčely, zpěvy stíhaly zpěvy — — malí se polekali a sotva se jí podařilo zavésti je dále, kde bylo ticho a chrpa zralá nabízela pastvu. Hle, již zase jdou, halekají a škádlí se a drobné děti se jí plaší a rozbíhají se po brázdách. — — Ozvala se, volajíc je k sobě:

»Pojď pod mez! Pojď pod mez! Charba! Charba!«

A pod vrškem ji zaslechla děva se srpem pod paží a zazpívala čerstvým hlasem, jak vlašťovička:

»Křepelenka křepelala,
drobné děti svolávala.

Křepelátka, drobné děti,
kam se mám s vámi poděti?

Lidé žita pokosili,
mandely si odvozili!

Jestě tahle pšenka stojí,
však se na ni ženci strojí!

Za lesem je krásné pole,
Tam půjdeme. děti moje.«
(Sušilova sbírka.)

»A my také!« Zasměje se pacholek Ondra Čamrdů, pohodě kosou za týlem. »Také tam půjdeme a do večera bude pšenice ležet a pak nám vystrojí hospodyně dožatou! Na mou věru, pohovíme si, až se nám budou šaty párat. Co říkáš, Mařenko?«

»Nic!«

»Co nic? Já jsem pacholek a ty jsi děvečka. Já sloužím, ty sloužíš — — proč mne tak vždycky odbýváš! A mluvíš ke mně jen — přes zuby! Ale, počkej, večer, až spustí dudy, nevezmu tě do kola, a kdybys tam stála jako kůl v plotě. Ne, jako že se jmenuji Ondra — a jsem Čamrdů! Nevezmu tě!«

»Jsi ty kus krocana!«

»Že krocana?«

»A pravda! Krocana! Co se hned zlobíš? Na koho jsi se vrhl, že jsi tak prchlivý? Na koho, řekni mně jen!«

»Na koho? To sám pán Bůh ví, na koho jsem sedal. Což nevíš, že mne hospodyně nalezla za humny v trníčku? Ležel prý jsem tam na trávníčku v peřince a naříkal si — — pán Bůh mým rodičům odpusť, že mne tak opustili a cizím lidem poslali na krk! A teď — vědět, na koho prý jsem se dal! Na starý hřebele! Ten je nedotklivý — není s ním co hrát, aby se nerozsypal — a je samé zuby! Na koho prý jsem se dal?! Teď to víš!«

»I, vždyť nejsi ani tak zlý, jak se děláš, co povídáte tetka?« Obrátila se děva po žencích, kleveticích za nimi. »Ondra se jen tak staví. Hrk — brk — a zase je dobře. No, ne, tetka?«

»Máš pravdu, máš — a ty nejsi lepší! Hned tak, hned jinak!« harašila teta. »Jeho našli za humny v trníčku — a tebe pod lískou u samého lesa. A přece se nemůžete vystát a škádlíte se jak cikáni. Tam jsme tě našli — nic se za to nestyď — nemůžeš za to!«

»Vím, vím,« zašklebila se Mařena. »Počkejte, tamhle se za námi vlekou naši Valaši, zavolám je, a povězte jim to, ať už to ví celý svět. Hej, stryku Bedrníku, pospěšte a pobídněte děvčata, teta vám zde bude povídat, jak mne našli ženci s kozletem pod lískou — —!«

Stryk Bedrník otevřel ústa, zamrkal očima a houkl na dívky, aby se rozkývaly. »Příšery — ještě jich slunce neosvítilo, a již je to líné, jak slaniny! A slabé jak komár na chladné stěně,« řechtal se staroch, strkaje vyziblá děvčata napřed. Ondra se ohlédl a za ním všichni. Teta Řížka se potřípá: »Hleďte, hleďte, děti milé, jak je ten starý blázen tlačí! Nejprv rukama — — a teď už hlavou! Hospodine všemohoucí, na Valaších to roste s kozami; jak by to netrkalo?! Tak, tak! Drc sem, drc tam, a teď k tomu bečí, jak stará koza!« — Valašky výskají a poskakují, a stryk trká a breči. A Ondra s kosou za týlem se rozkročí a vítá je starosvětskou písničkou, zvoně k tomu brouskem o kosu:

»Proč by koza netrkala,
když ji svrbí rožky?

Proč by děvče netančilo,
když ji pálí nožky?

Vezmem kozu za rožičky,
zavedem k — masaři,

vezmem děvu za ručičky,
povedem k — oltáři!«

(Sušilova sbírka.)

A stryk, potě se, sundal klobouk a dokládá: »Také já ti něco zazpívám! A co ty Ondro myslíš, že je Valach z kozí milosti? Že jsem rostl ve chlívku? Brachu — — náš člověk se plazí po salaších a ne po chlívku. Tam sídlí jen pacholci na Hané, ne Valaši! To si pamatuj!«

»Nehněvat se — a zazpívat!« Dupal Ondra oběma nohama. »Ty chachare, myslíš, že mne kojila — naše koza? Zazpívat! Já jsem vám zazpíval!«

»I zatrůbil — ne zazpíval! A já ti také zazpívám!

Měl jsem kabát nový,
dal jsem ho — Ondrovi!
Dyby byl lepši trůbil,
byl bych mu — krpce slúbil!«

(Sušilova sbírka.)

»Abys věděl, holečku, já jsem s kozami nerostl, ale s ovcemi! Ani jsem nejedl kozlečího masa, ba ani jsem s kůzlaty jakživ neběhal a nechoval je na klíně, jak ty! Chcete říci něco jiného! Já nemám na to kdy!«

»No nezahodíš, když si můžeš zahrát.« odsekla Mařena.

»Ty — ty, mlč a ani se nehlas,« sápal se žertem Ondra. »Když tě k nám přivedli, neměla jsi ani otce, ani matky, ani bratra, ani sestry — — jen to strakaté kůzle! S ním jsi k nám přišla ze světa.«

»Tak se nesmí mluvit, Ondro,« káral ho Valach. »To nebude pravda! Ve světě se mnoho novinkuje!«

»Jen je nechte, skočila mu do řeči Mařena. Ať vám to některý o mně poví! Tetka Šípková zde to o mně všem neznámým ohlašuje a Ondra jí k tomu hraje na basu, aby to nezůstalo bez muziky, ať to vědí celé Valachy a celý svět! No honem, tetka, honem, jak to bylo, když jste mě našli s kůzletem pod lískou. Jak to bylo?«

»I nerepeť, nerepeť! Člověk se musí smát.«

»Zamlsejte si na tom, tetěnko, jak to bylo?«

»Tak jim to vylož sama — aneb alespoň — začni!«

»Tedy, šli jste žít ječmen u lesa. Náš nebožtík hospodář —«

»Nó, nó, Roubovec šel s námi — je pravda — —«

»A naše hospodyně — —«

»Nó, nó, Roubovcová šla také tenkrát s námi — —«

»A pacholek s Ondrou a dva sekáči — —«

»Nó nó — — jak to všecko ještě víš — všetečko — —«

»A já tam v lesu pasu kůzle — — nastrojená, pěkná jako chrpa v žitě. Mysleli jste, že je to lesní ženka, nebo rusálka z Bečvy. Tak jsem byla krásná — — až jste se nade mnou žehnali.«

»Boží Rodičko! Tak se to umí pocukrovat! Pěkná rusálka!«

»No nezapírejte!«

»Hladná a špinavá, roztrhaná, hlavu střapatou jako koš! Taková jsi byla! A ani nevím, byla-lis umyta. Chachacha!«

»Tak veliká dívka — aby se neoprala? A neumyla se?«

»No—no, veliká, jako kočka když se postaví na zadní nohy! Tak veliká! Byla by ses směstnala v pouzdře od mých brejlí! A z čeho jsi měla být? Z čeho? Jaké ti dali chování? To já si lépe doma kozu chovám, a dám jí čeho třeba a obcházím ji jako své děcko. Jaké ti to dali chování — nó, nó?!«

»E — e — nechte té řeči, tetko Šípková, nic po ní není,« chlácholil ji stryk Bedrník. »Starý člověk se s mladým nedomluví. A domrzíte se a nebudete spát — — a teď aby jeden vstával o třetí ráno. Nechte řeči. Mně se z ní točí hlava a vám také.«

»Dejte pokoj, to mne neznáte,« řekla Šípková, jakoby nic. »My se nehádáme. My se dobře známe. To je z plic. Někdy se objímáme, někdy se hašteříme. Někdy ryba — někdy žába. Nó, nó!«

»Ahá! Chuti jsou všeliké!«

»Jeden vítr vždycky nevěje!«

»Chuti prý je zle uhovět. Někomu hus — někomu prasátko. A tak mluvte — co mluvte! Však Bůh vás slyší!«

»No, mne huba právě nesvrbí, abych se musela vyklepat, ale, když se děvčisko pře, poví se jí to. Prokázala jsem jí mnoho dobrého, to ví. Měla čtrnáct let tehdy, když jsme ji našli u lesa. A ještě jsem ji měla k lepšímu, než její rodiči!«

»Rodiče?« Zakřikla Mařena, ohánějíc se po trávě hraběmi. »No — vlastně — otec se ti utopil v podmáslí.« »Kde —?«

»V Bochoři. Spadl do podmáslí. Což jsi neříkala, že jsi otce neměla? A měla! A matka byla takový otlučený žebrák. Chodila po výdělku a stěhovala se s tebou z díry do díry, nevědouc čí je. A když ti v lesu na roždí zmrzla, hodili tě obci na krk, a táhalas se dům od domu a vymětala talíře se zbytky s kočkami a psíky — — řekni, že ne?«

»Ještě to není všecko,« křičela Mařena
»Kde kdo říkal, že z tebe nic nebude — jako ze tvé matky.«
»A proč?«
»Tvá matka neměla časem dobrého rozumu. Časem ji to chytilo a vynadala lidem jako dobytku.«
»A proč?«
»Protože pila. Měla se nechytat kořaly, Bůh jí odpusť!«
»Proto? To vám kdosi nalhal! Matička kořalky nepila — leda kapky od žaludku! Žaludek je bolel z lítosti, že jim ošemetný člověk zkazil svět a pak je opustil — a s ním všichni! Pili kapky od žaludku. To bývalo jejich. Tak mne to v žaludku svírá! Co v něm asi mám? Kdybych ho mohla vyndat — a vymáchat ve vodě na potoku — — ta voda by mou lítost sebrala a zanesla až do moře. Kdyby se tak ta moje lítost mohla utopit! — Matička nepila kořalky. Nevěřte!«
»Nó, nó — — a kam poděla dědictví? Měla nějaké drobné po rodičích — — dali jí to než zmrzla — — a tys po ní nezdědila, než to strakaté kůzle se zvoncem na krku.«
»Hm, koza se okotila a pošla. — Kůzle zůstalo. Mně pak zmrzla matička — — a neměla jsem leda to kůzle na světě — a lidé je u mne nemohli zřít! Nač prý se s tou obludou toulá? Jakoby nebylo toho dosti, že máme živit děcko — ještě abychom jí krmili kozu!« —
»A všecko tebou vymetli! Kdejakou posílku do města, cestu za ženci, za drvaři do lesa a zaslechlas tam pěkných řečí! To je tak pro takové děcko — — a k tomu pro děvče skoro čtrnáctileté! To ti sám pán Bůh vnukl, žes utekla. Ti by tě byli popravili, jak řemen v ohni.«
»Člověku se všecko v životě kroutí, když tohle slyší,« naříkal stryk Bedrník. »Tohle u nás není. Že se lidé Boha nebojí?!«
»Nó, nó, dobře máte! Ale co, lidé si myslí: Však je to cizí! Je to děcko po tulačce. Žebrota na dranc dobrá. Žebrota je hadro — a do ní se každý hříšník ruce utírá. Tam jsi nic dobrého nezaslechla a Bůh tě jejich posměchem vyšlehal k nám. No, všecko by bylo pěkné — — jen kdybyses nedala na matku!«
»Ale — — ale — — proč?«
»Dobře je matku ctít, ale lidé praví, že tvá matka se zavdy mátla a byla nějak vytržena — — neboli — — náměsíční. Snad prý ji vytahoval měsíc na střechu — —!«
»E, nepláskej, nepláskej,« zahučela Šípková.
»No hřích to není,« řekl Ondra. »Za chybu člověk nemůže. Však na naši Máři nesmí také měsíc v noci zasvítit. Seděla již také jedenkrát až na komíně. Vytáhl ji měsíc. Tenkrát by se mně nebyl člověk krve dořezal.«
»O tom nevím,« — opřela se Mařena!
»Věřím, kdybychom tě byli zbudili, byla bys se zabila! To bylo hned po té, když tě k nám přivedli. Hospodáři šli z hospody a pohlédli prý z nenadání na střechu — — a jakoby do nich z čista jasna bylo uhodilo! Máři seděla na komíně a spínala ruce k nebi a bědovala: »Ach, zlatá matičko! Proč jste mně umřeli? Vraťte se, vraťte se, kůzleti je po vás teskno a já tak pláči!«

Tenkráte nás hospodář všecky pobouřil, abychom ji opatrovali, kdyby měla spadnout a náš Tomáš — — však právě tehdy večer přijel ze škol na svátky velikonoční — — vyběhl na dvůr a polekal se jí — — a teď má měsíc naň také právo. Kdyby nebylo okno zastřeno, vytáhne ho, Bůh ví kam! Ale nerad bych ho rozkřičel — — neříkejte to dále.«

»Co nepovídáš?« spráskla ruce Řížka.

»To slyším jak ze sna,« dívila se Šípková. »Nelžeš?«

»No, což lhal jsem kdy? Však se nad ním nebožtík hospodář nahědoval: ‚Máme jediné děcko — a to není jak má být! Ještě se nám zabije! Ještě, že ty dva světoběžníky máme! Tak jsme se jich ujali — — snad by nám Bůh mohl pro ně syna zachovat! Ale tím je vinna Mařena. Kdyby ne té, nebyl by toho dostal. Ta je tím vinna! Ta nám zatrousila něčeho do stavení, noc má na nás své právo. Ale je to sirotek — — a člověk toho musí litovat!' Tak hospodář často za pluhem hořekoval. Mařeny prý jsme neměli brát!«

»Netřískej, třískači,« smýkala se Mařena. »Já mluvím ze sna, a ty též, až se ti koně plaší, a Tomáš ve spánku vstane a mate se a zase lehne, ale náměsíčný není. Netřískej, netřískej hubou!«

»No, co bych třískal? A ty také nejsi?«

»Zrovna jak ty!«

»Hm, já ho nechci špatit! Ale jedenkrát ho vytáh měsíc na střechu a tys ho zahlédla oknem a honem jsi mu běžela přistavit žebřík. Od té doby na něho bereš a myslíš na něho, toho nezapřeš! Je šídlo v koudeli dobře cítit! Nebraň se, nebraň! Hospodář za pluhem často hořekoval — že jsi Tomášovým měsícem vinna a že tě tenkrát měli nechat s kozou pod lískou.«

»Tupane, kdyby ne mé kozy, byl by Tomáš dávno pod drnem! Měl souchoty — — měl píti kozí mléko — — od našich koz mu smrdělo — jen od mé ne! Pil ho a okřál. Kdyby ne mne, byl by dávno pod zemí, abys věděl! A nelži, že hospodář tak hořekoval. Kdož pak mne měl v celém domě radši? Hospodář na mne nenechal křivě pohledět. Škoda, že páchneš takovou žebrotou jako já!«

»Právě proto ti to povídám. Stejný má táhnout se stejným a rovný s rovným. Tomáš ti není roven a ty se k němu nehodíš. Brzy by se za tě styděl. Ale což, chybu máte stejnou, třeba byste se hodili k sobě. Jste oba náměsíční!«

»Nepopichuj, nejsme! Ani má matka nebyla!«

»No, nehašteřte se,« skočila jim do řeči Šípková. »Ondra kdesi nepochodil, a teď to musí Maří vymyt!«

»Tak, tak,« zahekal stryk Bedrník. »Koho kaše spálí, ten i na podmáslí fouká. Ondra je trochu tržený. Co chcete víc?«

»No, Mařenka to má také po matce,« šklebil se Ondra. »Když já tržený — ona také tržená. Chvíli jí to pořádně potřase!«

»Takovou ti vlepím, až se svalíš, hněvala se Maří a smála se, ale slzy už jí povyprýskly z očí. »Co pořád zlobiš?«

»Hleďte lidičky, hleďte! Chytá ji to!«

»A což se budu s tebou hadrlačit. Táhni mi z očí!«

»Dobrá, dobrá, půjdu, abys mě neofoukla, jak lasička. Však se mne navoláš. Musím si pospíšit!« -

»No — já také, abys mne nehryzl.«

»Zajíc utíká před liškou — a žába před zajícem,« posmíval se stryk. »To jsem jak živ takových lidí neviděl. Jíti na žně, do Božího daru s pohoršením! To se nepatří!«

»Jen je nechte. Až budeme v obilí, zapomenou na všecko. Ondra rád zpívá a Mařa nezavře huby celý den. Písničky je vždycky smíří. A věřte mně, je lépe, když se takoví hádají, než když si lichotí. Ale, trženi jsou trochu oba. Maří je někdy tak smutno — — a pro hloupotu! Až bolestno na ni hledět. A nad čím by měla někdy zaplakat, tomu se směje. A je sama dobrota, sama ochota. Chybou největší je, že je příliš citliva a všecko si hned zabírá! A někdy jí dlouho není možno ze žalu rozebrat.. To prý má po matce. Ale, již jsme u Roubovcova pole. Hle, hle, Ondra je jak divoký! Vyhrnuje si rukávy a brousí kosu. Děvčata, dvě budete za ním odbírat pokos, jedna by se za ním ztrhala.. Ten chlapík je do práce jak vzteklý! Ale, když chce mít dnes dožinky, a hospodyně mu všecko svolí! Tak s pánem Bohem, do práce! Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého, amen! Rač pán Bůh žehnat.«

»Dejž to nebeský hospodář,« řekl stryk Bedrník a hodil do příkopy sirúch s červenou vestou a vyhrnul si rukávy. Děvčata s tetami poskládaly si vedle na brázdě vrchní oblek, aby jim nebylo horko, a rozcházely se se srpy, každý po svém díle, jemuž se říká — koza. Děvčata natrhala koukole a svlačce a nadělala sekáčům kytic za klobouky, a sobě za pás. Na vršku zazvonila Ondrova kosa, pšenice zašustila a valašské děvče — pěkné jak jahoda zabrala do náruče obilí za ním, zdvihla se a zazpívala:

»Vijí panny, vijí věnce,
pro ty přerovské mládence!
Vije každá, vije svému,
a já smutná nemám komu! Ahež!«
(Sušil.)

A Ondra, s pšenkou nějak nespokojen, zarazil a zabrousil, máčeje brousek v krbíku za pásem a zazpíval svou vlastní:

»Zralé žito — jako tráva,
člověk na to nemá práva!

Budou toho čtyři kopy,
synku seč — a považ snopy!

Váže synek, povazuje,
za ním huska poskakuje.

Ne to huska skáče bílá,
je to děva — moje milá! — Ahež!«
(Sušil.)

A zase ticho. Jen kosy řinčí, pokosy na pokládkách šustí a srpy chrupají a po strništi syčí. Křepelka ustrašená běží s malými dále, dále, křepelátka piští. Dělá se vedro. Slunce postupuje a pálí a drobná křepelátka žízní. »Ach, kde je naše čistá studánka s chladnou vodou, pod kapradím a lopouny, kde jsme se

napájeli a koupali, kde jsme v praménku zobali drobounký písek a vytroušená semínka? Kde je naše studánka? Ach daleko je, daleko, za dvacátým polem, za lesem, za vrchem! A nožky bolí a nechtějí běžet! A proč nás vypudili z domu? Tam voněla douška a žebříček, tam jsme spávali s matičkou v zeleném mechu a pod mezí dřímala studánka v kapradí, jak v peří! Ach, proč nás vypudili sekáči? Co jsme jim učinili? Co — —? Matičko, chce se nám píti, kde je naše studánka — —?« »Ticho, putěnky, ticho! Srpy straší a utínají pšenici nohy. Usekly by vám hlavy, a koho by matička měla? Jen pojďte dále, dále najdeme si jinou studánku — — a ta vás napojí a ovlaží — —!«

A po celém poli se hemžili ženci a žádnému nebylo smutno! Někde sekli, někde již vázali, někdo přijel na žebřinovém vozu a nakládal, chtěje do večera svésti všecko do stodoly. A pacholek navrchu ukládaje snopy, zanotil si po dědovsku a jeho hlas jako zvon, odrážel se od lesů na Vinarských stráních:

»Stodolenka prázdná,
vítr do ní věje,
který dobrý galán,
z daleka se směje.

Stodolenka prázdná,
vítr patrem huká,
který dobrý galán,
srdéčko mu puká! — Ahež!«

(Sušil.)

A za chvíli byly tři mandele v žebří, přitáhly se dlouhou břežovou pavezou a těžký povoz supal strništěm na cestu k dědině. »Pomáhej vám pán Bůh«, pozdravovali lidé po cestě, a ženci děkovali »Dejž to pán Bůh. Vítáme vás do pole. A nebolí vás už v zádech?« — »A ba již bolí. — Musíte si trochu lehnout — anebo dát se natřást.« — A běželi k pokosům, vázali, a za chvíli ohrabovali pole a stavěli mandele. Spodnímu snopu přehnuli na vrch klasy, aby u země nenavlhlo, vrchní přivázali, aby vítr mandele nerozhodil a hospodář ho požehnal, aby do něho posel Boží — neuhodil. Do mandelů, které nejsou znamenány křížem, rádo prý bije! — (Pokračování.)

Stanislav Vydra.

K památce 100letého úmrtí na schůzi »Literární sekce družstva Vlasť« dne 18. prosince 1904 přednesl FR. H. ŽUNDÁLEK.[1])

Brněnský »Hlas« píše o jubileu památky úmrtí tohoto vynikajícího muže, tvrdí, že naň nebylo takovou měrou pamatováno, jak by toho byl pro svůj význam zasluhoval. Jeho jméno upa-

[1]) Nejlepší životopis Vydrův napsal Antonín Rybička a uveřejnil jej poprve v »Časopise Českého Musea« 1870, str. 55. a 103. Podruhé jej beze změny vydal roku 1883 v »Předních křisitelích národa českého«, díl I., str. 70. Rovněž sepsal stručný životopis jeho pro »Naučný slovník Riegrův«, 1872, IX. díl, strana 1320; tento byl opět přejat do I. ročníku »Časopisu pro pěstování mathematiky a fysiky«, r. 1872, str. 1. a 49. — Rede zur Gedächtnisfeier des H. St. Vydra, bei Gelegenheit der Aufstellung seines Brustbildes in der k. k. Bibliothek, verfasst u. am 20. Juli 1816 vorgetragen von L. Jandera. Prag 1816. — Österreichische National-Encyklopaedie, VI. svazek, str. 209, Vídeň 1837. — Bohatýrové ducha od prof. dr. F. J. Studničky, Praha 1898, str. 181 (řeč konaná 29. listopadu 1888 při slavnostním uvedení, jakožto rectora magnifica). — Kromě toho použito spisů Vydrových. — Al. Jirásek povahu Vydrovu dobře nakreslil v románě »F. L. Věk«.

dalo během dob v pozadí, a to proto, poněvadž nebyl pěstovatelem belletrie.

Tato výtka zajisté zasluhuje povšimnutí; není neoprávněna. Mathematika považuje se za obor více méně suchopárný, nemá tedy toho účinu na mysl lidstva jako krásná prósa.

Je však potřebí, aby průkopník nové éry vědecké v národě českém byl zachován v nejživější paměti, poněvadž jemu náleží zásluha, že obtížný odbor mathematický byl i v našem jazyce od té doby utěšeně pěstován.

Životopisec jeho stejně o tom smýšlí: »Avšak až po tu chvíli málo sobě všímáno u nás tohoto vzácného, ano ve svém způsobu snad jediného vlastimila. Ovšem co samé literární činnosti se týče, zůstává on za mnohým ze svých vrstevníků; avšak hledíc k působení vlasteneckému a platným jeho účinkům, Vydra vyniká nad ně v nejednom způsobu a pročež toho zasluhuje, aby památka jména jeho na světlo vynesena a jiným k povzbuzení a náledování trvale byla zachována.« (Přední křisitelé, str. 40.)

* * *

Stanislav Vydra narodil se 13. listopadu 1741 v Hradci Králové, který jest rodištěm mnoha vynikajících mužů: Bohuslava Balbína, Orličného, Kocína, Zieglera a jiných, nač poukazuje Josef Jungmann ve své »Elegii« na smrt velikého vlastence«, kterou složil teprve r. 1808.[2]) Omlouvá svůj odklad těmito slovy (»Hlasatel«, 1808, str. 35—36): »Tato Elegie později na světlo vychází pro tu příčinu, poněvadž se nadál spisovatel, že někdo jiný z tolika Vydrových ctitelů něčím výbornějším památky toho velkého muže posvětí. Čehož ale, snad pro přílišnou oněmující nad jeho ztrátou bolest, posavad se nestalo. Chtěl nejprve skladatel vydati vypsání (kterémuž tato Elegie toliko průvodčí býti měla), ale vzdálenost od potřebných pramenů mu v tom překazila. Na tom se tedy ustanovil, aby některým aspoň poznamenáním báseň svou těm, kdož Vydru méně znali, srozumitelnou učinil.«

V této elegii upozorňuje Jungmann na žalost, jakou má býti naplněn Hradec Králové následkem ztráty muže nenahraditelného těmito slovy (verš 15.):

Již ho není, věj to k Hradu
Osiřelé králové;
Usvadnul štěp plodný z toho sadu,
Kde se rodí Čechové.

Otec slul Karel František a matka Terezie, rozená Umlaufová; křestní jméno mu bylo dáno, poněvadž se narodil na svátek sv. Stanislava Kostky. Otec jeho byl syndikem a později městským radním a těšil se pro svou rozšafnost nemalé důvěře občanstva. Vydra měl ještě dva bratry, staršího Ignáce, který vstoupil do řehole jesuitské, a mladšího Jana, který byl taxatorem a expeditorem u magistrátu Králové-hradeckého: k mladšímu přilnul Vydra nemalou láskou, která oba pojila až do smrti.

[2]) »Hlasatel Český«, spis čtvrtletní k prospěchu a potěšení všech vlastenců vydaný od Jana Nejedlého, díl I., 3. roční běh, 1808, str. 35—50.

Oba rodičové byli zbožní a v duchu tomto vychovávali svoje dítky. »Takovýmto vychováním položen jest i v našem Stanislavovi základ k vzácným vlastnostem, k šlechetnému smýšlení, rozšafnému jednání, k nevšední dobročinnosti, a nelíčené nábožnosti, kteréž napotom v celém svém živobytí tak zřejmě a platně na jevo dával a jimiž tak chvalitebného jména sobě zjednal.« (Přední křisitelé, str. 41.)

Prvního důkladného vychování se mu dostalo domácím učitelem, a to v duchu českém. Ježto Stanislav byl velmi nadaný, již v 8. roce vstoupil do první třídy místního gymnasia, na němž vesměs tehdy vyučovali členové řádu jesuitského, kteří svou laskavostí i vzdělaností plně zaujali vznětlivou mysl Stanislavovu, tak že i v pozdějších letech rád a vděčně na své učitele vzpomínal. Tu také byl posilněn ve svém úmyslu, aby vstoupil do tohoto řádu, který tolik dobrého působil. A učinil tak 27. října 1757. Noviciát vykonal v koleji brněnské; po dvou letech byl poslán do Klatov, pak do Prahy, aby pokračoval ve svých studiích. Vedle latinských a řeckých klasiků zvláště si oblíbil mathematiku, jíž se oddal s celou duší a myslí.

Ale při tom nezapomínal na mateřskou řeč a literaturu českou, pilně studuje zvláště domácí dějiny; neboť u rodičů jeho byly české knihy ve velké vážnosti. Vydra tu jasně poznával, že jazyk český co do ohebnosti, jadrnosti a bohatství se týče, vyrovná se jazyku latinskému a řeckému, ano i nad ně vyniká.

Zvláště zamiloval si spisy Bohuslava Balbína, z něhož se obeznámil důkladně s dějinami českými. Jeho důkladný životopis později také složil.

Po skončených filosofických studiích r. 1764 obíral se celý rok opět oblíbenou mathematikou; roku 1765 vyučoval v koleji jičínské gramatice, roku následujícího byl ustanoven adjunktem univ. profesora Steplinga při jeho hvězdářských pozorováních, kde setrval plných 5 let. Zároveň studoval bohosloví a účastnil se univ. přednášek mathematických profesora Tesánka, aby se i v této vědě zdokonalil.

Po vysvěcení r. 1769 ztrávil krátce v Jičíně a byl poslán do Vilímova, aby zastával nemocného faráře. Při tom pilně docházel do Golčova Jeníkova, kde byla residence jesuitská, v níž přebývali hlavně členové, kteří působili v zámořských osadách. Vydra rád poslouchal vypravování svých spolubratří o zvycích, mravech a vzdělanosti cizích národů a ztrávil tak příjemně čas v jejich společnosti.

Avšak duchovní správa byla velmi namáhavá; rok před tím byla veliká neúroda, následkem toho nastal hlad, četné nemoci, tak že Vydra byl neustále volán k nemocným, ano bylo se mu i starati o pohřeb i výživu pozůstalých sirotků. Poněvadž v chudé krajině nebylo slušného povozu, konal Vydra tyto cesty pěšky nebo na špatném, otevřeném voze, taženém voly, zhusta v největší nepohodě. Přes to snášel a konal Vydra vše trpělivě, tak že jej osadníci nazývali svým dobrodincem, anebo andělem strážným. Bůh dobrotivý chránil ho ode vší nákazy, tak že za dobu svého tamního působení nebyl nikdy nemocen.

Jungmann v elegii své dobře připomíná (verš 18—21) tuto činnost slovy:

»Ale na ta pole Jeníkova
Úpěj žalu klopotem,
Jemuť svatá láska jinochova
Byla v smrti životem.

Strastný mor své třásal křídlo černé
Nad tou smutnou planinou;
Pastýř padl, mřelo stádo věrné,
Sbírala smrt kořist svou.

Kdo se ujme stáda zsyřalého,
Kdo ty mrtvé pochová?
Který Kurcij nedbav žití svého
V jámu smrti život dá?

Vydra, Vydra k stádu směle těže,
Chce se ztratit za jiné,
Avšak dobrý Anděl jeho střeže,
Vydra v smrti nezhyne.«

Prof. Stepling však neustále toužil po tom, aby dostal svého asistenta opět do Prahy. A to se mu podařilo. Z venkovského kaplana stal se Vydra na jeho doporučení 1. listopadu 1772 profesorem mathematiky na fakultě filosofické, kde také nedlouho před tím byl povýšen na doktora libomudrctví.

Svému učiteli Vydra byl nemálo vděčen a staral se o uctění jeho památky po smrti způsobem důstojným.

Ve své řeči k oslavě Steplingově[*]) vymlouvá se nejdříve, že zajisté muž tak vysokého významu by zasluhoval řečníka nejlepšího; avšak doufá, že senát a posluchači prominou mu jako mathematikovi, poněvadž mužové tohoto cechu nehledají ve svých řečích květnatého slohu. Omlouvá také svou odvahu tím, že se Steplingem dlouhá léta obcoval přátelsky, ano důvěrně. Prohlašuje, že zásluhy Steplingovy o vědu jsou takového dosahu, že všecky pracovníky v Čechách v té věci daleko převyšuje.

Stepling narodil se sice v Řezně, kde byl otec jeho sekretářem císařského vyslance, 29. června 1716, ale matka jeho byla Češka a sám Stepling byl od nejútlejšího věku v Praze vychován. Týž 9. října 1733 byl přijat do řádu jesuitského, kde došel pravého štěstí a kde věnoval se pilnému studiu vědy mathematické za vedení P. Mladoty a jiných řádových, na slovo vzatých učitelů. Po vykonaném noviciátě v Brně studoval v Olomouci, v Kladsku, kde pak sám dvě léta vyučoval, v Praze pak studoval mathematiku a fysiku u profesora Mühlwenzla. R. 1743 vstoupil do studií bohosloveckých, při čemž si bedlivě všímal vědecké práce v tomto oboru na základě původních pramenů. Po vysvěcení vyučoval v řádě fysice a mathematice velmi úspěšně, tak že jeho někteří žáci v této vědě později vynikli znamenitou měrou nad své vrstevníky.

K jeho naléhání zřídili představení koleje Klementinské roku 1751 hvězdárnu v Praze, kde až dosud stojí a výborně působí. Sám k tomu cíli věnoval značnou část svého dědictví.

R. 1753 byl ustanoven nový studijní řád na všech fakultách, který byl přiměřen pokrokům vědeckým té doby. Stepling byl zvolen ředitelem studií mathematických a fysických na fakultě filosofické a provedl reformu velmi čestně. Odstranil staré názory mathematické a dal průchod správnému učení Newtonovu, Wol-

*) Laudatio funebris admodum reverendi, doctissimi ac magnifici viri Josephi Stepling etc. coram senatu populoque academico in basilica S. Clementis dicta a Stanislao Wydra. Pragae 1778.

fovu a Eulerovu. V té věci se nedal zviklati ani svými řeholními bratry, kteří příliš tkvěli na Aristotelovi a Peripateticích, jsouce nepříznivého smýšlení vůči každé novotě.

Roku 1773 byl řád jesuitský zrušen a všichni členové jeho měli se vzdáti veřejných funkcí. Ale Stepling svůj úřad podržel a řídil svůj obor velmi svědomitě až do své smrti, která nastala 11. července 1778.

Stepling vydal hojně děl mathematicko-fysických jazykem latinským, tehdy ve vědě obvyklým, a zůstavil hojně prací v rukopisu. Profesor Strnad vydal v prvních šesti dílech pojednání učené společnosti české četné mathematicko-fysické práce Steplingovy jazykem německým. Stepling si vychoval také hojně vděčných žáků, kteří slávu jeho šířili.

»Avšak co by nyní prospělo Steplingovi,« táže se Vydra ve své řeči, »že mohutnou vědou, kterou sám vynikal, nebo kterou s jinými sděloval, všechny Čechy překonal, kdyby byl zanedbal překonati sebe ctností? A zajisté velmi moudře se postaral o sebe, spojuje s tak vznešenou vědou ctnosti křesťana důstojné, aby zajisté pouze zde nebylo jeho jméno nesmrtelné, nýbrž i duch jeho obdržel po smrti věčnou odměnu práce.«

Ke konci své nadšené oslavy obracel se Vydra na svého učitele a přeje mu zasloužilého odpočinku, volal pohnutým hlasem: »Užívej tedy, o Steplingu, nebeských radostí, jak máme pevnou naději; užívej! a podporuje svého svěřence upřímné snahy ve studiu mathematiky u nás, jež ty učiň, abych je mohl a chtěl podniknouti, modlitbami přispěj; víra a skutky tě spojují s Kristem, snadněji, jsa přítomen, dosáhneš, čeho žádáš.« (Pokračování.)

Dvé obrazů.

Dvé tklivých obrazů mé chudé stěny hostí,
jež ruka mistrova na plátno vkouzlila,
bych v žalu neklesal, jej snášel s kajícností
a vzýval Královnu, jež pomoc slíbila.

Když prací znaven klesám, nevděk sklízím světa
nad klekátkem Madonnu v lilijích já zřím,
sbor andělů se v plesu kolem Panny slétá
a útěchy svit nese očím plačícím.

Nad chudým lůžkem stranou jiný obraz tklivý:
tam Dolorosa chví se bolem strnulá,
i ve snu leká mne ten pohled lítostivý,
uprostřed šťastných chvil má duše k Bohu lká.

Ach, nerad opouštím ten koutek svého štěstí
a v srdci nosím stále obraz čarovný,
jenž sílu v boji dá a cestu k nebi klestí,
kéž jednou pokleknu před trůnem Královny.

Mil. Javorník.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

Mojžíš je representant víry, Darvín vědy. Věda a víra v mnohých oborech lidského vědění se stýkají. Na pohled se zdá, že si odporují, že totiž víra a věda se rozcházejí ve mnohých základních názorech, jež probrati, je úkolem tohoto článku.

1. Vznik světa.

Pralátka, z níž svět povstal, je věčná, tak praví většina vědátorů. Výrok ten však není výronem vědeckého zkumu. Věda vůbec nemá prostředků, by o této otázce mohla vydati platný úsudek. Výrok ten spočívá spíše na rozumování, jež sice vychází od vědeckých pravd a poněkud se kuklí vědeckým hávem. Avšak, že by pralátka byla věčnou, nemůže se dokázati ze zkumu zákonů přírodních.

V mysl každého vtírá se pravda, že kdyby od věčnosti nebylo ničeho, že by sotva co mohlo vzniknouti. Rozumně myslící člověk toho nemůže upříti. Tím vzchází nutně výběr mezi tímto dvojím názorem: buď trvá světová hmota od věčnosti, nejsouc stvořena od nikoho, anebo je od věčnosti Tvůrce, jenž svět stvořil. Divno je, že většina myslících duchů z těchto dvou názorů vybírá onen, kdežto názor o věčném Tvůrci rozhodně odmítá. Raději hledají původ vlastního myslícího ducha v mrtvých atomech, než aby jej raději přijali od dobrotivého a nekonečně moudrého Tvůrce. Hmota má prý věčný byt. Nejvyšší však bytosti, která svou moc a sílu tím vyjevuje, že nesčetným tvorům udílí existenci, existence se upírá. A přece ze žádného oboru věd nedá se provésti důkaz proti jsoucnosti Boha. Co uvádí darvinismus, je jedině schopno přivésti myslícího ducha na vahadlo. Většího účinu Darvinismus nemá. Jistoty neposkytne. Uvede snad mnohého do vod skepticismu.

Pojem »věčnost« je nad obor lidského poznání. Ozdobíme-li svět svatozáří věčnosti, již si s ním nevíme rady. Proto můžeme směle říci: je-li připustka, že je Bůh — jak dí Kant — postulát praktického rozumu, je připustka, že je svět sám ze sebe a věčný, výplodem nepraktického rozumu. Neboť rozum, je-li ve vodách darvínských, neví, jak se do nich dostal; je-li však ve vodách křesťanských, má uspokojivé vysvětlení.

Metafysika uváděla důkazy pro existenci Boha a pro vznik světa stvořením. Leč důkazy její pozbyly u moderních vědatorů váhy. I tyto důkazy, jak vidno, potřebují víry.

Než jsou po ruce i důkazy vážené z věd přírodních, které jsou proti věčnosti světa. Rozumuje se takto:

Je-li svět od věčnosti bez tvůrce, byl a jest věčně buď v pohybu nebo před pohybem byl klid. Obojí je však nemožno. Neboť, byl-li klid, nemohla se hmota měniti, a pohyb nebyl možným i v pozdějších dobách. Byl-li klid, musil věčně trvati. Byl-li však pohyb od věčnosti ve hmotě, pak by pohyby od věčnosti tak pokročily, že by byly se vším hotovy, co vůbec učiniti mohly. Vše by bylo v koncích. Ale tomu tak není. Svět, jak jej vidíme, je nyní v rozvoji Je tedy nemožno, aby pohyb

světa byl věčným. Musil vzíti kdysi vznik. Měl-li pohyb ve hmotě vznik, musil mu kdosi dáti strk.

I jiné zjevy ve světě zdají se to dokazovati, totiž práce a teplo. Ve hmotě jsou síly. Ty pracují. Práce musí míti výsledek, jenž je na př. teplota. Dle nebulární víry působí gravitace zhušťování hmoty, což má v zápětí zvyšování teploty. Teplota však všecka ve hmotě nezůstane, nýbrž většinou se vykouří do prázdného prostoru a jen nepatrný její díl se usadí ve hmotě zhuštěné na čas. Po čase zase se rozprchne v prostor. Jest však pravděpodobno, že teplota do světa rozprchlá již nikdy se nevrátí, a vrátí-li se, stane se tak jen v malém procentu. Dle pouček thermodynamiky nevrátí se teplo nižší zpět v teplo vyšší bez užití další práce. Je zjevno, že při každé práci teplo na své síle potrácí. Může býti teplota dále jako síla, ale jen při nižší temperatuře. Proto lze souditi takto: Kdyby práce ve hmotě byla věčnou, musila by se všecka síla, všecka energie už dávno vyčerpati. Teplota z práce vzniklá podle fysikálních zákonů musila by býti dávno vyrovnána, takže v celém světě by musila býti temperatura stejná. Ale tomu tak není. Neboť ve všech sluncích a ve všech mlžinách je ještě tolik síly, a to teprve v zárodku, že ze stahování hmot vždy lze očekávati ještě více a více teploty. A pak z karambolů kosmických hmot může se vyvoditi ještě velká zásoba tepla. Rovněž i v planetách samých je dosti vysoká teplota nazásobená, takže k všeobecnému vyrovnání je ještě daleko. Je tedy nemožným, že by tyto pochody trvaly od věčnosti.

Tyto zjevy v přírodě jsou hodnými povšimnutí. Mluví zřejmě proti věčné hmotě. Její zastanci by měli tuto povážlivost uvážiti a dříve vysvětliti, než se dají na pouhé tvrzení, že hmota je věčná.

Názor, že hmota je věčná, má velké obtíže, jichž nelze překonati. Zda názor, jenž učí, že Tvůrce věčný v čase stvořil svět, je taktéž podroben obtížím? Ano, ale rozum se z nich vymotá, že se uspokojí. Ovšem, existence věčné bytosti převyšuje sice chápavost lidskou, pokud totiž nemůžeme míti o Bohu jasných pojmů a představ. Avšak této obtíži se nevyhneme, a to proto, že věčnosti nikdy nepochopíme, a přece musíme uznati, že něco od věčnosti býti musí.

Myslíme-li si Boha jako bytost věčnou, nedostižnou, již jí nemůžeme bráti v obor svého zkumu, jako to činíme se hmotou. Tuto musí rozum přemílati, zkoumati, v ni pohyb pozorovati. U Boha však to vše je vyloučeno. Boha si představujeme: bytost neměnitelnou, na niž ani počet třeba i nekonečný nelze applikovati. Jemu přísluší věčné, naprosté »bytí«, v němž není ani minulosti ani budoucnosti, nýbrž ustavičná přítomnost. Jeho nekonečnost, věčnost ustavičně v sobě objímá přítomnost. Náš kusý rozum musí couvnouti před pojmem Boha, jenž by, i kdyby ještě miliony světů takových, jaký je nynější, stvořil, ještě svou moc nevyčerpal. Před ním je vesmír tolik jako písek na břehu mořském.

Tato představa myslícího ducha spíše upokojí než víra ve věčnou hmotu. Žádný z těch důvodů, jež se uvádějí proti věč-

nosti hmoty, zde nemá platnosti. Pojem Boha vnímá v sebe všecky jiné možné představy. Co se bádavému duchu jeví tajemstvím, to v pojmu nekonečně moudrého a všemocného Stvořitele nalezá své rozřešení. Kdo vše to pochopuje, nalezá v tomto pojetí přírody nejen upokojení, nýbrž i intellektuelní slast. Nejvyšší ideal ducha je odvozovati vše z jedné ideje.

Není tedy pochybnosti, co má myslící duch voliti, aby svoji víru ustálil a uklidnil, z těchto dvou názorů a jejich důsledků: buď věčná hmota nebo věčný Bůh.

Ovšem jsou ještě mudrci, kteří tvrdí, že je věčný Bůh i věčná hmota. Bůh věčný od věčného světa nedá se prý odloučiti. To nepraví pouze pantheisté, kteři svět stotožňují s Bohem, nýbrž i takoví mudrci, kteří si představují Boha podstatně rozdílného od světa, tedy transcendentálního. Naivně praví: Kdyby Bůh byl věčný a svět nikoli, co by byl dělal, než svět tvořil? Musili bychom si jej mysliti, že jsa sám, z dlouhé chvíle najednou se rozmyslil a sobě ku zábavě svět stvořil. Lidé takto příliš soudíce, smýšlejí příliš po lidsku. Božské myšlenky nejsou lidské myšlenky. My přece nebudeme zkoumati vniterný život Boha. Kritika lidská nejvýše se může odvážiti na lidi, ale nikoli na Boha.

Jest mnoho důvodů a okolností, jež opravňují víru ve věčného Boha. Tak předně třeba uznati, že bez víry nebo-li připustky věčného Boha by mnohé otázky, jež pro lidského ducha jsou významu velkého, by zůstaly nevysvětlitelnými a nerozřešitelnými, kdežto všecky tyto obtíže zmizí, jakmile se připustí jsoucnost Boha. Tak na př. čarokrásná účelnost, jevící se v celém přírodním hospodářství, by byla nerozřešitelnou hádankou, když se zapovrhne víra ve Stvořitele, jenž vše v nevystihlé moudrosti uspořádal. Dříve se myslilo, že tento názor je předsudkem, kdyžtě darvinismus přinesl leckde do mnohých zjevů přírodních mnoho světla a i se domýšlel, že vysvětlil původ tak zvané účelnosti. Než i v tom se přepočetl. Jakmile se mnozí z opojení darvinského vyspali, poznali, že darvinský proud sice podal mnohé duchaplné výklady v říši rostlinstva i živočišstva, avšak že těmito výklady ještě vše nevyčerpal. Účelnost tak mocně do očí bijící, jakož i oslňující uspořádanost i v mrtvé přírodě je tajemstvím, a také jím na vždy zůstane, nepřibere-li se v obor zkumu víra v dovednou ruku Boží. Zvláště mrtvá hmota, než vznikl život, musila býti účelně upravena, aby byla podkladem a základem života.

Účelnost v přírodě — teleologii — viděli již Anaxagoras. Po něm o tom učil Aristoteles. Viděli v přírodě trvalou účelnost a mluví o zámyslech, jež provádí příroda ve svých zákonech.

Uveďme si na mysl něco aspoň z účelnosti v přírodě! Pozorujeme-li sebe, totiž člověka, jenž dle Písma sv. je obrazem Božím a dle materialistů rozumnou opicí, musíme se prikloniti k názoru, že není možno, aby byl povstal náhodou. Náhoda by byla sotva ušlechtilé ústrojí v jedno středisko seřadila a na tvář souladně umístila. Materialista však by snad namítal, že by mohl míti zadní tvář právě takovou jako přední i s vyvinutým mluvidlem

i s okem alespoň jedním. Člověk má tvář na nejvyšším, zvíře na nejpřednějším místě, by snáze pozoroval všecky věci.

K nejdůmyslnějším oudům nejen u člověka, nýbrž i u zvířat náleží oko. Mohla slepá náhoda býti tak rozumnou, aby tak roztodivné látky seskupila v takové úpravě, která je shodnou se spletitými zákony optiky? Tato náhoda musila býti velmi důmyslnou! Jak to provedla, že oku neškodí ani nejkrutější zima? Uši i jiné oudy umrznou, a oko je vůči zimě necitelno.

Dle rozumu materialistického nemá zvíře ani člověk oka proto, aby viděl, nýbrž vidí proto, že má oko. V tom spočívá rozdíl mezi mudrctvím materialistů a teleologů. U materialistů není oko prostředkem k účelu, není nástrojem k vidění, nýbrž oko vybatolilo se řadou příznivých okolností z nějakého oudu. Haeckel míní, že oko i ucho se vylíhlo na tváři z pletiva zevnější kůže a přiuzpůsobujíc se zevnějšku, se zdokonalilo. Kdosi řekl: Proč se nevyvinulo také na hýždích jako reservní stráž proti útokům ze zadu? Různě upraveno je oko u různých tvorů, jinak u člověka, jinak u ptáků i ryb atd., ale u všech tak, by se došlo cíle: dobře a věrně viděti. Náhoda to uměla vypočísti, že každý svaz světla, čili paprsek spadlý na jisté místo přede čočkou se rozváže v oku právě na tom místě, kde je sítnice roztažena. V rybím oku je duhovka nepohyblivou. Je to velký rozdíl v technické úpravě oka a má svůj důvod v tom, že světlo jsouc ve vodě mdlé, nikdy není silným pro sítnici.

Úhoř plazící a vrtící se v bahně a písku má před okem průhledný a prohloubený obal, jenž nevadí vidění a přece oko chrání. Můžeme-li si co účelnějšího a důmyslnějšího představiti při živobytí tohoto zvířete? Může-li býti důmyslnější lodice na světě nad rybu?

Zvířata, která musí dlouho dlívati na čekané, než jim přijde kořist, mají zdlouhavé zažívání, jako hadi. Pijavice může i několik let žíti bez potravy. Některá zvířata dostávají pod kůži vrstvu tukovou, zásobárnu, ze které tyjí Jiná zvířata mají záloženský pud, jako myš polní, křeček a j. Tito čtveráci uštípnou zrnkům klíční hroty, jinak by obilí v podzemní skrýši klíčilo. Nejvíce očí mají mouchy a motýlové. Někteří přírodozpytci byli tak šťastni, že na některém jedinci napočetli až 12.000 očí. Když je vše na světě možné zkrze přiuzpůsobování, tak nechť páni materialisté zkouší, zda by usnuli při otevřených očích jako zajíc?

(Pokračování.)

U bonifrátrů.

Tak sladce usnul jsem v klášterní tiché cele,
kam usměvavý převor uvedl mne hosta,
jak ptáče znavené já odpočíval skvěle,
nad palác milejší mně byla jizba prostá.

Na choré myslel jsem v té dlouhé, bílé síni
na lůžka bolesti spoutané smutnou řadou,

jak tisíc vroucích vzdechů zbožné Polsky syni
na oltář Matky Boží se slzami kladou.

I ve snu šedý převor v zahrádku mne vedl
a bratr lékárník mně kynul zasmušile,
za hovoru o vlasti vděčně ke mně vzhlédl — —
pod loubím útulným já zažil šťastné chvíle.

Já s jitrem radostně paprsky vítal steré,
jež obláčky mlh stezku vítězně si klestí;
kýs jargon protivný se z chodby v celu dere.
I zde ten věčný žid? O vale, tiché štěstí.

Mil. Javorník.

Rok na Hané.

Napsal JAN VYHLÍDAL.

(Pokračování.)

Přistka na Tovačovsku.*)

Osoby.

Hospodář. Hospodyň. Maryša, dcera.

Anča,	Babuša,
Málka,	Francek,
Filomina,	Martin,
Veruna,	Janek,
Katruša,	Matóš,
Zefka,	Froliš,
Uliša,	Tomáš,
Terezka,	Tonek,
Školena,	Filep.
Francka,	Drkulka.
Majdalena,	Škobrtalka.

Výstup I.

Hospodář. Hospodyň.

Hospodyň (šuká něco po izbě). Z neděle, meslim, abechme už teda zabijele. Už je to, chvala Bohu, pěkné kósek, a sotfá se zvihne ke koretu.

Hospodář (za stolem). Bažc. A taky abe zas belo po kósko nečeho v domě.

Hospodyň (žertovně). No baf! Pokáď budeš citif špelek v tróbě, nehneš se od kamen a budeš se provalovaf jak kocór na slamněnce.

Hospodář. Nechfsi, šak se za to nadřu v litě. Tak přeci má bévaf: v litě dělaf a schraňovaf, v zémě si poležef a užef. — Slešiš, stará, co to je dnes? Maryša je fšecka jakáse inači, jak debe zlatá muška na ňu bela sedla. Zpivá, běhá, poklózi o tře zdeche. (Maryša za těch slov již ve dveřích.)

*) Vzato s povolením spisovatele *Al. Hlavinky* z »Obzoru« 1899. Některé písně jsou ze sbírky sl. *Xav. Běhálkové* z Tovačova; též všechny fotografie.

Výstup II.

Předešlí. Maryša.

Hospodyň. Ja ba, co to je — co be to belo.

Maryša (přistoupí k otci, lichotně). Ale tatičku, což nevite, že dnes je u nás přistka? Deť je na nás pořádka.

Hospodář. No leda žebe. (Trochu mrzutě.) Zas bude v izbě łeda trochu křeku a runtu v domě.

Hospodyň. Ja di rač nebrnca, deť přeci naša taky chodi inde dováděť a domrzeť.

Hospodář. Než be polapěla doma za pecó.

(Maryša chvílemi poslouchá, snáší a schystává, čeho třeba ke přístce.)

Hospodář z přístky na Tovačovsku.

Hospodyň. Hleďte, ledi dobři, už be si mu děcko nesmělo po práce trochu verazeť z hlave do pate. Ja dirač už, povidám, nezlobja.

Hospodář (šelmovsky). No nechť teda, dež mně vehániš, poslechnu a pudu, hde mně oče povedó a nohe ponesó.

Hospodyň (zaraženě). Ja hde be tě taky nesłe, nežlevá do hospode. —

Hospodář (vstane, obléká se, kráji si chleba). Pudu teda, pudu. Poslušnosť pěkná cnosť. Nebudu vám tu zavazeť, a ve si tu třeba pozpřevracéte grunt zhuru pácem.

Hospodyň. Podivéte se na ftáčka chetryho, jak si našil zábarku, vevřiť se do hospode. Nebels tam toť onehdá?

Hospodář. Slešiš, matko, dnes tam musim beť, a debe šedla pršele. Bude se přejimať Janek Mračku do obce, atož jaky be to belo, nenda tam?! A taky, abes věděla, už se mně te špryme a šproche mládeře trochu zmrzujó a zprotivujó.

Hospodyň. Šak nenadarmo řikám, te měls beť Šalomónem.

Hospodář. To drobisko ulož na spani, než přendó, a staré se o křesťanské pořádek, ať nepadne křevy slovo lebo nejaky pohoršeni. Šak viš, včeléši chasa si nevidi nehdy do hube. Ešče se podivám do maštale — jenom co be nám tá hřebica ozdravěla — a pudu.

Hospodyň. Už jenom teda di a toli se nestaré. Fagani už só u stařenke v chalópce.

Maryša (chytrácky). Tatičku, a poseďte si tam meze dobréma leďma. —

Hospodyň. A pamatuj na Navrátila!

Výstup III.

Hospodyň. Maryša.

Hospodyň (vážně). Maryšo, přende-le dnes taky Francek, jakože přende, to ti řikám, ať se mně na něho neščiřiš, jak Filep na horky krópe; to se nešekuje, nepatři. —

Maryša (stydí se). Ale matičko — a už sem se hdy ščuřela?

Hospodyň. Ešče se pté! A taky se nekohóť, jak na tě pohlidne lebo k tobě promluvi.

Maryša (hladí matku). Déť já za to nemožu, matičenko. Dež on má takovy jakyse inači oče než druzi. Šak už si dám dobré pozor. (Odskočí k oknu radostně.) Jejda, děvčata už idóóó!

Fot. J. Klvaňa.

Hanák ve starobylém kožuchu z Tovačova.

(Soused hospodářův přišel na besedu.)

Výstup IV.

Hospodyň. Maryša. Děvčata.

Děvčata (vcházejí s kolovraty). Pochválen buď Ježiš Kristus.

Hospodyň. Navjekjámen. Vitám vás všecke.

Děvčata. Déž to Pámbu.

Maryša. Že už přeci dete. Už sem meslela, že ani nepřendete.

Děvčata. Zkázale vás naši pozdraovať.

Hospodyň. Zdravi zkazovale. A posedéte si, hde kerá možete.

(Děvčata se rozsednou a dají se do práce.)

Hospodyň (sedne za stůl). Tož povidéte, děvčátka, co kerá vite, ať vám práca de od ruke, a chvila mine. Co dělaji vaši? Só zdravi?

Málka. Naši só chvala Bohu zdravi.

Děvčata. A naši taky.

Anča. Me zme prale.

Uliša. A me zme zabijele.

Hospodyň. Me se teprov na to ličime.

Katruša. Nám se otelela kráva.

Hospodyň. A kerá?

Katruša. Stračena. Šak si předala kolek dni.

Hospodyň. Zas to meslim nahradila na teleti.

Babuša. Baže Viděla sem ho, neóroku, je vám to telacko za pul jalufke.

Majdalena (ke Katruši). To jistě zas dostaneš nové obojek, lebo šátek, lebo kordulku, lebo —

Veruna. To viš. Deť ju majó matička než tó.

Filomina (luskne prstem). Sakva, já tak beť jediná, co chvila bech musela mněť neco novyho.

Francka. Ja hdo be potom s tebó obstál, už tak tě dosť matička parádijó —

Filomina (uštěpačně). Pšc—k!

(Děvčata se smějí.)

Anča. Ehe, takovy karamádke, a už só v sobě.

Terezka. Děte, rač si zaspivéme!

Uliša. Baže, jenom keró?

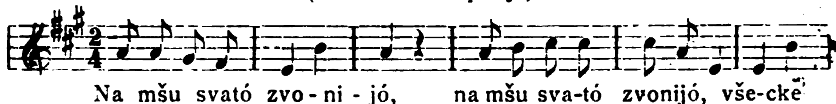
Školena. Já vám povim. Napřeď svató.

Uliša. Jenom teda keró?

(Děvčata přemýšlejí.)

Školena. Aha, už ju mám! (Začne.) Na mšu svató zvonijó.

(Děvčata hned zpívají.)

Jenom jedna ostala,
do zahrádke fkročela.

Natrhala ružeček,
uvila z nich věneček.

A přešil k ní mládenec,
požádal ju o věnec.

Dé panenko, dé věnec,
šak su taky mládenec.

Nemožu ti věnec dáť,
mohla bè mně máti láť.

Stup panenko na můj třmeň,
a ze třmeňa na kameň.

A z kameňa na koňa,
pojedeme do pola.

Dež do pola přejele,
žádnó cestó nejele.

Jele po saméch horách,
po ďábelskéch komorách.

A dež k peklu přejele,
na vrata uderele.

Fotogr. Čeněk Štěpánek.

Přístka na Tovačovsku.

a) Svobodný chasník v »aksamitce« (v levo první), druhý chasník jest ve »člunu« (klobouk). b) Vedle chasníka prvního sedí vdaná žena v »liščáku« (kožich), vedle ní v »korálku«, pak ostatní v národním kroji z Tovačovska.

Otevřte tovareši,
vezem tělo i duši.

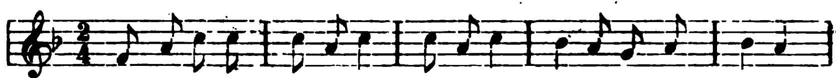
Co to tělo dělalo,
že se až sem dostalo?

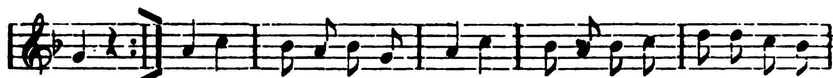
Nechtělo se modliti,
na mšu svató choditi.

Výstup V.

Předešlí. 2—3 chlapci vkročí.

Chlapci. Pochválen buď Ježiš Kristus.
Hospodyň. Navjekjámen. Vitám vás.
Chlapci. Déž to Pámbu.
Majdalena. Školeno, slešiš, tá pěsnička bela jenem trošku svatá.
Školena. No nechť, šak nézme v kostele, ani na póti.
Francka. Tož honem ešče jednu, třeba:

Ach, Janičku, Janičku,
máš černou košelečku,
kdo ti ju vepere,
dež te nemáš matičku.

Déž já nemám matičku,
mám upřimnó Ančičku,
tá mně ju vepere,
šáteček, košelečku.

Výstup VI.

Předešlí. Ostatní chlapci.

Hospodyň. A což, ve chlapci, nic nevite novyho?
Froliš. Me zme bele na tarmaku z hřibětem.
Málka. A cos mně dovezl mněsta?
Froliš. Snáď nése mali děti, abes čéhala na vitanó?
Francek. Me už kolekáté deň mlátime jetelenu.
Hospodyň. No zema je na ňu dosť, meslim vám pěkně póšči?
Francek. Póšči, pěkně.

Hospodyň. A máte pré ji letos hodně. Povidal náš hospodář, že takové jetelenové rok, jak letos, přetrefi se za deset let jednó.

Zefka. To bude peněz.

Majdalena. To meslim budó vaši vozeť dvacitke z trhu v mněchu.

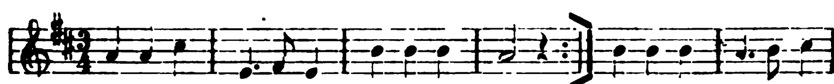
Francek. Ja budó. — Šak meslim ich nemáme hde dať!

Uliša (šelmovsky). No šporuj, Francku, šporuj, šak viš, Maryšu nedostane ledahdo.

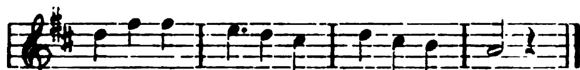
Maryša. Ale Ulišo!

Hospodyň. Už teda dosť. Rač zas zpivéte.

Chlapci (si šeptnou a začnou).

Ko-je-cky ho-di-ne z temna bi - jó, o-ne mně s mó miló,

o - ne mně s mó mi-ló roz - vá - di - jó.

Ale nerozvedó,
nebojim se,
až přende hodina,
oženim se.

Na krásu, poctivosť,
sem ti rovná,
ala na stateček,
néni možná.

Ožeň se, synečku,
s Pánem Bohem,
vezni si děvečku
sobě roveň.

Tá tvoja matička
statek množi,
a moja matička
v zemi leži.

Hospodyň. No vidite, že je lepši zpivať.
Matóš. Tož teda ešče nejakó. Třeba (začne):

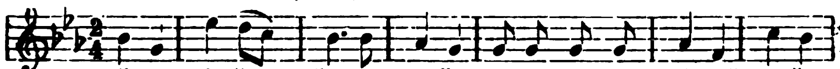

V Ne-na-ko-ni-cích pě-kné dům, je tam děv-čá-tko, Bo-že můj!

Naši mně za ňó nedaji,
protože děvče neznaji.

Ale však já ju dobře znám,
protože za ňó chodivám.

Martin. A pořáď jenom same smutny.
Filép. Tož teda veval nejakó veseló.
Martin. No šak (začne):

Dež sem já šil přes hra - ni-čke, svi-ti-lè mně dvě hvě-zdi-čke,

svi-ti-le mně dvě hvě - zdi-čke.

Jedna světlá, druhá tmavá.
Pámbu sám vi, kerá je má.

Já sem se už rozmeslela,
svéch rodičů poradila.

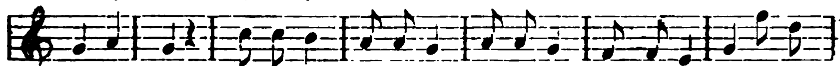
Se-le tmavá, rozsvětle se,
má panenko, rozmesle se.

Své matičke, svyho otca,
nedajó mně tě dokonca.

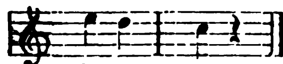
Filomina. Martine, to že bela veselá pěsnička? Ja hrske. To me si zaspiváme inači; pravda děvčátka? (začne):

Před na-še je zahrádečka ple - te - ná, a v ni ro-ste je-te-len-ka

ze - le - ná, ro - ste tam roz-ma-rin, já o něm do-bře vim, já sem ho

sá - ze - la.

Dcž sem já ten rozmarinek trhala,
všeckém chlapcom za klobóčkè dávala,
jen mému milému, přeroztodrahému,
tomu sem nedala.

On se na mně tak velece rozhněval.
že mnč ani u muzeke nezavdal,
pivečka nezavdal, do tanca mně nevzal,
tak se na mně rozhněval.

Šak já se tě, můj senečku neprosim,
abes te mnè pivečko sem nosil,
pivečka mně nenos, do tanca mně nevoď.
šak já o tě nestojim.

(Pokračování.)

V severní Americe r. 1904.

Dr. J. V. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

X. Salt Lake City. Město solního jezera. Mormone.

Kolem Puebla a Kolorado Springs je mnoho velmi zajímavých míst, kde si dosud jednotlivci v krátké době ke značnému bohatství ve stříbrných a jiných dolech pomoci mohou; mně nezbývalo k tomu času, abych spatřil tu »argenti neb auri sacram famem«, seznal život lehce zbohatlých lidí, mně bylo pomýšleti na to, abych se dostal dále na západ. Tam jsem chtěl především shlédnouti pověstné *solní jezero* u města Mormonů.

Z Puebla vede do *Salt Lake City* dráha »Denver and Rio Grande Railroad«, která o sobě právem hlásá, že je »*Scenic Line of the World*«, t. j. že poskytuje nejzajímavější pohledy na světě. Na této dráze jest horská těsnina *Grand caňon* (canyon) of the *Arkansas*, při řece Arkansas, kde vystupují skály od spodu údolí do výše 2600 stop; tam jest na úzkokolejné dráze, vedoucí průsmykem Marshalovým, Black Caňon, těsnina při řece Gunnišonu, 15 mil dlouhá, která jest překonána pouze velikolepostí veliké těsniny Koloradské, *Grana caňon of the Colorado*, k níž se jezdí drahou Atchison, Topeka and Santa Fe. Táž jest 217 mil zdélí a její skály vystupují po obou stranách do výše 3000—5000 stop!

Z Colorado Springs vede na Západ též dráha »*Colorado Midland*« krajem ne méně zajímavým a romantickým. Místa tato náležela kdysi Indiánům; proto jest tu mnoho indiánských jmen. Maniu značilo na př. velikého ducha jejich. Rozhodl jsem se z Coorado Springs jeti v »tourist sleeper« (spaci vůz pro turisty) vlakm, který jede až do St. Francisco V touristických vozech, v nichž se platí pouze polovina příplatku k Pullmanovým »palace-sleepers«, jest pro tuto zajimavou trať drahou ustanoven též zvláštní průvodčí. Jakmile jsme vyjeli za Manitu, počal tento konati svou povinnost. Hlasitě, že ho bylo slyšeti v celém voze, upozorňoval nás na každou zajímavou věc, která se na cestě

naskýtá. Vždy začínala jeho upozornění slovy: Gentlemen, pohleďte v pravo! Zde jest to a to! Vedle toho rozdal všem cestujícím pěkně kolorovaný obraz a popis celé trati.

Na všech stranách jsou bohaté doly. V městě *Leadville* jsme 10.100 stop nad hladinou mořskou; v jeho dolech dobývá se stříbra ročně za 65 milionů korun. Když byly tu objeveny drahé kovy, hrnuli se sem zlatokopové ze všech stran, tak že se utvořilo r. 1876 v šesti měsících město 30000 obyvatel. Nyní čítá asi 13000.

Některou chvíli jel náš vlak nesmírně rychle; snad chtěl předhoniti spodní vlak Denver a Rio Grande Railroad, který jel nějakou dobu parallelně s námi. Vlak působil svou rychlostí takový pohyb vzduchu, že přilétali do posledních vozů i menší kaménky z tratě dráhy.

K polednám přijeli jsme z pustých a divokých hornatin do zdravé a úrodné roviny ve státu *Utah*. Praví se, že byl i tento kraj dříve úplně pustý a nedával žádné úrody, poněvadž byla země solí blízkého jezera prosáklá, avšak jak se sem Mormoné přistěhovali, učinili z ní dlouhou a vytrvalou prací pěknou zahradu.

Již dlouho před tím, než jsme vjeli do nepatrného nádraží, ukazovali nám věže Mormonského chrámu a střechu jejich obrovského stánku (svatostánku). *O Mormonech* kdysi mnoho se hovořilo a každý by mínil, že bude míti jejich město nějaký zvláštní ráz, dle něhož by se Mormonství na první pohled jevilo — tomu však tak není. Město jest dobře stavěno, ulice má široké a rovné, jichž hlavní ozdobou jsou řady křivých telegrafních a telefonních tyčí. Právě dul silný vítr a nemohl jsem pochopiti, jak může býti toto město doporučováno nemocným plicemi, neboť vítr proháněl ulicemi nepřerušeně spousty prachu, zahaloval lidi úplně a nebylo ani lze bezpečně po ulici jíti.

Středem města jsou Mormonské stavby: *Temple Block.* Ulice se dle toho jmenují North Temple, West Temple, South Temple a East Temple Street (severně od chrámu atd.), pak se číslují: 1. severní, 2. severní atd. Jel jsem nejprve k chrámu »svatých soudního dne«, jak se Mormoné sami nazývají.

Byl jsem poukázán k malému domku, kde jest *informační kancelář*. V této lze obdržeti průvodčí po některých stavbách Mormonů, pak zde prodávají popisy, traktáty o své víře, pohlednice a památky. Po vlídném přijetí byla nám, mně a čtyřem jiným příchozím, vykázána průvodkyně, která nám ukázala kamennou shromažďovací síň. Je pěkné žulové stavby, může pojmouti 3000 osob; jiné znamenitosti nemá. *Svatostánek* jest ohromný chrám elipsovité podoby (250 stop dlouhý, 80 stop vysoký), v němž prý může býti 12.000 osob; sedadel jest pro 8000 lidí. Střecha jest ze dřeva, má podobu želvího krunýře a stojí na 44 kamenných pilířích. Svatostánek tento byl vystavěn v letech 1865—70, tehdy společenstvo Mormonů ještě kvetlo; nyní jest všude znáti klesání, zdi nebyly dlouho opravovány, strop opadává. Dříve býval svatostánek naplněn v nedělích horlivými stoupenci Younga, nyní tam chodí mnozí pouze ze zvyku, síně se užívá i k obyčejným

lidovým shromážděním, i ku koncertům. Když jsme byli na západním konci gallerie, pronesl jakýsi muž na východním konci řečnicky několik vět, abychom pozorovali, jak jest tu akustika výborná!

Po té zahrál na veliké *varhany* tabernakula; akustika snad jest proto tak dobrá, že jsou varhany postaveny v ohnisku elipsovité střechy a stropu. Podobně jest hlas dobře odrážen a nesen v prostorách chrámu sv. Klimenta. O varhanách pravila průvodkyně, že jsou snad největší na světě; na St. Louisské výstavě byly snad ještě větší a důmyslněji sestrojené varhany. Roku 1900 byla dokončena jejich oprava firmou Kimball Co. z Chicaga. Má více než 5000 píšťal a obsahuje prý patery úplné varhany; čtyři klaviatury, dvoje pedály. Vzduch dodává elektrický motor. Pěvecký sbor 550 zpěváků prý jest též nad veškeru chválu povýšen; tak zvanou službu boží mají o nedělích ve dvě hodiny odpoledne.

Podle Mojžíšova zákazu není tu žádného obrazu, žádné ozdoby, žádné květiny. Blíže varhan zasedají prý správcové Mormonského společenstva: Proroci, apoštolové, nejvyšší kněží, biskupové a j.

O něco dále jest *chrám*, který tvoří chloubu Mormonů. V celku mají Svatí posledních dní šest chrámů a 400 sbornic v Utah (Juta). Tento jest největší a nejnádhernější. Chtěli, aby byl tak skvostný, jako chrám Šalamounův, proto jej stavěli ze žuly. Šalomonův chrám arciť toho tvaru neměl, neboť dali své stavbě na dvou stranách po třech věžích, jedna má 210 stop výšky a nese na vrcholu sochu, anděla Moroni, který zvěstuje »věčné evangelium« dle Zjevení 14., 6. Do vnitř nesmí žádný nevěřící vejíti, z věřících jen ti, kteří odvedli správně desátek a když jest s nimi vykonati nějaký obřad. Vnitřek jest prý pěkně ozdoben.

Při prohlídce přidružil se k nám mladý muž, o němž jsem se v kanceláři domníval, že jest úředníkem. Pojednou, když slyšel odkud jsem, počal mluviti česky a mínil, že mohu viděti i chrám, abych šel s ním. V té době opravovalo se něco u chrámu a byly proto dvéře k vnitřnímu sadu otevřeny. Těmi jsme tam vešli až k budově, která slouží jaksi za přístavek chrámu. Mladík tam vešel; já však nechtěl proti jejich zákazu jednati, zůstal jsem zevně. Nespatřil tam než fotografie slavných mužů Mormonské společnosti. Z této menší budovy chodí podzemní chodbou do chrámu, když má býti křest neb oddavky; zemře-li muž, oddávají ženu - vdovu ještě jednou zvláštním obřadem s duší zemřelého muže. U některých Řeků (prý i Slovanů) bývala, jak jsem před časem četl, muži, který za svobodna zemřel, oddána nad hrobem dívka jakás; někdy prý i s ním hned pochována, jindy byl jen formální obřad vykonán. Snad chtěli Mormoné toto napodobiti.

Za krátko přišel správce sadu a chrámu a vysvětloval, že chrám jest zavřen a že nelze nikomu, kdo není ze společenstva, tam vejíti. Onen mladík byl Polák, který dlouho s Čechy obcoval a proto uměl dobře česky. Sděloval, že se pokoušel o štěstí v Chicagu, byl v Nebrasce, zde prý se též nelze uchytiti, odejde

zase do Nebrasky. Chtěl mi býti průvodčím, avšak já neměl k němu pro dobrodružný jeho život důvěry, ano, když mně bylo ze Salt Lake City odjeti noční dobou, počal jsem se obávati, aby se mi s ním něco nepřihodilo; proto jsem se s ním, když mi ukázal dobrý hotel, Kenyon, rozloučil.

Mormoné založili toto město roku 1847, kraj Utah byl jimi 1850 organisován a Brigham Young se stal jeho prvým správcem. Mormoné vystavěli školy, založili banky, domy pro společenské potřeby a domohli se blahobytu. Jejich domy jsou tu většinou jako villy, každý má zahrádku; v malém, odděleném domku jest pak jeho manželka. Svobodné státy polygamii zakázaly, Mormony jmenují pohany a zdá se, že se jejich zařízení, které spočívá na zvláštní fikci, dlouho neudrží. Amerikáné postavili nad městem pevnost Douglas, s níž ovládají indiánští vojínové celé město.

Jakýs Josef *Smith,* čtrnáctiletý hoch v Manchestru v New-Yorkském státě, prosil prý boha r. 1820, aby mu ukázal, která náboženská sekta je pravá. Bůh a Pán Ježíš prý mu ve zjevení řekli, že žádná sekta pravou není a on že jest povolán, zříditi království Boží na vždy. Nalezl pak na kovových deskách zvláštním písmem ryté dějiny původních obyvatel Ameriky; to bylo přeloženo mocí Boží do anglického jazyka a rozšířeno pod názvem: *Kniha Mormonů.* Sv. Jan Křtitel dal Smithovi a Oliverovi Cowdery starozákonní kněžství, sv. apoštolové Petr, Jakub a Jan mu udělili apoštolství, a konečně Melchisedech přidal nejvyšší kněžství. Roku 1830 (6. dubna) založena církev Ježíše Krista »svatých soudného dne«, ustanoveno 12 apoštolů, 70 učeníků, něco biskupů, starších, kněží, učitelů a jáhnů. Nyní jest synovec onoho Smitha, J. F. Smith, presidentem Mormonů; dokud dostává desátek a vládne značným jměním, potrvá jeho vliv. Čítají jich nyní asi 346.000.

Tento život jmenují dobou zkoušky, každý může býti spasen, i duše zesnulého může ještě činiti pokání. Po tři dni, když bylo tělo Kristovo v hrobě, kázal Pán Ježíš duším v žaláři (I. Petr 3, 18. 19.), pak otevřel se žalář (Is. 14, 17.). Každý bude trestán za své hříchy, nikoli za vinu Adamovu. Křest udělují ponořováním, Ducha sv. skládáním rukou. Kristus bude na zemi vládnouti, deset israelských kmenů se zase vrátí, Sion bude obnoven i Jerusalém. Uznávají bibli, t. j. u nich dřevo Judy, a vykládají Ezechiele proroka 37, 19 o dvou dřevech: »Toto praví Jahve: Až já vezmu *dřevo Josefovo*, jež jest v rukou Efraimových (t. j. kniha Mormonů), a *pokolení israelská*, která jsou k němu připojena, a dám je dohromady s *dřevem Judovým* a učiním je *v dřevo jedno*, a budou jedno v jeho ruce.«

I v tomto městě dochází zařízení katolické církve vždy větší a větší vážnosti. Nová kathedrála katolická velmi imponujících rozměrů byla právě ve stavbě; dívčí akademie a nemocnice ve správě katolických sester jsou nádherné.

Odpoledne vyjel jsem drahou k jezeru, dle něhož se město nazývá. Dříve mělo toto jezero širší rozlohu, nyní jest již 12 mil od města vzdáleno. Vlak stál na veřejné ulici a byl naplněn v malé chvíli. Toho dne měly nějaké spolky výlet do *Saltair*, kde jsou lázně, hostinec a místa pro zábavu nad jezerem postavená —

proto ten nával. Již před lázněmi jest v mělčině rozložena solní voda jezera, která se tu vypařuje a dává hojnost soli. Jezero má vodu, která obsahuje 25% čisté soli; v oceánu bývají pouze 3 neb 4%, mrtvé moře má stejné percento pevných látek, v hlubině, nebo dále od ústí Jordánu ovšem i více. Mrtvé moře jest však skorem 400 metrů pod hladinou středozemního moře, kdežto solní jezero v Utah jest 4218 stop nad hladinou mořskou.

Stavba nad jezerem jest dřevěná, maurického slohu a má dvoje poschodí; nahoře jest veliká taneční síň, kde prý se někdy točí i 1000 párů; ve dvou dlouhých křídlech byly lázeňské komnaty. Nyní jest levé křídlo na suchu, v pravém křídle dlužno jíti až na konec, neboť tak daleko ustoupila voda. Tam koupali se v mělké vodě všichni dohromady; každý obléká při koupání dlouhou, flanelovou košili, ženským přísluší ve vodě i černé punčochy. Stavení bylo naplněno výletníky, byli veselí, chovali se však velmi slušně. Většinou si přinesli občerstvení sebou a kupovali pouze sodovku nebo zmrzlinu. Kohoutky s pitnou vodou byly neustále obleženy. Někde hráli míčem, pak byla tu i pěkná hudba.

Hodinu jsem se tu zdržel a s rozkoší pohlížel jsem na toto mrtvé moře, jež bylo oživováno a krášleno zvláštním zbarvením při západu slunce. V jezeru jest několik holých ostrůvků, na jednom konci prý působí pod vodou i vulkán; kolem jezera jest pusto.

Na hlavní třídě města nalezl jsem večer kazatele a sbory *armády spásy* v největší činnosti. Několik důstojníků armády, více žen v modrém šatě s červenými stuhami a výložky, stálo tu před restaurantem Bismarck a jinými výčepy, zpívali a provázeli zpěv i hudbou. Kolemjdoucí se někdy smáli a šli dál, mnozí se zastavili; pak počal jakýsi obrácený piják mluviti o tom, jak se napravil. Chvíli jsem stál opodál, avšak za krátko jeden z posluchačů ukázal na mne hlasitým: »Clergyman!« a nemohl jsem se tedy dočkati toho, až by byli některého muže z oněch výčepů získali a do modlitebny odváděli. Kázaní byla i na jiných ulicích; Mormoné, jakožto pohané, těchto misií asi zvláště potřebují. Salutisté počínají si velmi dovedně; zpěvem, reklamou upoutají posluchače, peněžitou a dobrou podporou je udržují. Obecně jest jejich činnost, či výsledky jejich činnosti chváleny i od katolíků.

Když mně bylo kolem půlnoci čekati na zdejším nádraží, stalo se, že vkročil do čekárny opilý Irčan. Jakmile mne spatřil, smekl a přišed ke mně, poklekl a žádal jakéhosi požehnání. Upokojil jsem jej několika slovy a vycházel pak z čekárny, jakoby byl vystřízlivěl. Bylo mi to vysvětleno tak, že asi náležel tento Irčan k spolku střídmosti, kde se přísahou zavázal nepíti opojných nápojů. Nyní se proti tomu prohřešil; spatřiv kněze, vzpomněl si na svou přísahu a žádal oním způsobem jakéhosi odpuštění!

XI. San Francisco a některá místa Kalifornie.

Vzdálenost ze Salt Lake City k tichému oceánu je značná (800 mil), avšak rychlým vlakem lze přejeti celou trať v 36 hodinách. Z Ogdenu lze zajeti do *Yellowstone* parku, v němž jsou pralesy, horké prameny a vytryskující zřídla, jezera a vodopády.

Rád bych byl i tam zajel, avšak jízda parkem vyžaduje vždy 7 neb 8 dní; hlavně proto mi bylo třeba se toho zříci.

Již za solným jezerem počínaly veliké plochy pouště. Ve státě *Nevada* (sněžný) jeli jsme po celé hodiny pustým krajem; nádraží dostávají potřebnou vodu někdy velmi z daleka v cisternových vozech. Někdy projížděli jsme prkennými tunely, které jsou ochranou proti zimním vánicím sněhu, snad i proti písku. Před Kalifornií počíná zase romantičtější kraj; *Kalifornie* sama je *El-dorado* (zlatý stát). V Siera Nevada dosahuje dráha výše 7020 stop a jest chráněna proti sněhu dřevěnou krytbou, 42 angl. mil dlouhou. Pak začíná krajina, která se podobá krásné zahradě. Za dne projížděli jsme Kalifornii od hlavního města *Sacramento* do San Francisca. Mnohá jména hlavních míst tohoto státu udržela se od nejstarších dob španělských misií, jsou tu proto četně zastoupena jména svatých.

Vlak náš nepřijel přímo do San Francisca, nýbrž zůstává státi v *Oaklandu* před zálivem, který vniká z tichého oceánu daleko do země a tvoří delší poloostrov, na jehož konci stojí San Francisco. Z Oaklandu jsme vstoupili na přeplavní loď, která nás ve 20 minutách přenesla na tak zvané nádraží »Union Ferry Depot«.

San Francisco působí na toho, kdo přijel z Východu, velmi dobrým dojmem. Jest krásně položeno, má čisté ulice, jest výstavné; v nádraží nebylo skorem žádného hluku, cestující není dotěrnými lidmi obtěžován, jako se to děje v lidnatých městech Východu.

Zajel jsem do blízkého California-Hotelu, kdež jsem najal pěkný pokoj v pátém poschodí; byl jsem tu velmi spokojen. Platil jsem dle »European plan«, totiž vše, byt i jídlo zvláště. Hned před večerem ještě vyhledal jsem však německý chrám *Františkánů*, kam jsem byl doporučen. Představený mne vlídně přijal a laskavě nabídl i příbytek v klášteře. Druhého dne jsem se tam přestěhoval, čímž jsem nabyl veliké výhody, nebot jsem byl ve velmi milé společnosti a bydlil při chrámu. Chrám býval při službách Božích, při večerních pobožnostech, dobře naplněn; stojí na nejlepším místě, ve středu nejživější obchodní části města, je krásně vystavěn a velmi vkusně ozdoben. Pod chrámem jest síň, v níž se konávají shromáždění; v neděli odpoledne byli tu katoličtí mládenci a bavili se vzácným způsobem až do pozdního večera velmi ušlechtile. Divil jsem se, jak snadným způsobem lze odvésti mládež od zlé příležitosti, která se jim i zde v nedělních zábavách v městě naskytati může! Všichni si kněze, kterýž zábavu vedl, velice vážili, chovali se k němu s velikou důvěrou a otevřeností americkou — což zajisté těší!

Mladý dorost Františkánů mne překvapil tím, že znali biblické a theologické věci velmi dobře, rádi o nich večer v době občerstvení hovořili.

Řád Františkánů počal v Kalifornii konati misie; on se nyní přede všemi ostatními též stará, aby se přistěhovalí Evropané v katolické víře udrželi. Všude se u nich jeví veliká péče o zachování duší, horlivost neobyčejná pro rozkvět misií. Za mého po-

bytu v San Franciscu přijel do kláštera též pan provinciál tohoto řádu ze St. Louis. Jeho laskavosti děkuji, že jsem poznal několik míst na venkově, kde klášter tak blahodárně působí.

Nehodlám popisovati San Francisco, neboť by se tím zpráva o cestě velmi prodloužila. Každému se toto město v krátké době zalíbí; jest tu pohodlí, čistota, pořádek. Vyjmouti dlužno ovšem čtvrt čínskou, kde všeho toho se nedostává; ta podává zase cizinci mnoho zajímavostí. Jsou tu vedle obyvatelů nebeské říše zástupcové všech národností světa: Vlaši, Španělé, Mexikáné, Švédové, barevní gentlemeni t. j. černoši; v tak zvaném »barbary coast« zdržuje se nejhorší cháska všeho druhu. Zvláštním jest zde, že se v létě slunce velmi zřídka ukáže; nad městem jsou ustavičná mlhová mračna. Vlhkost tato není nezdravá, prospívá vzrůstu rostlin a plodnosti země nesmírně, čehož jest tím více třeba, poněvadž někdy po celé léto ani jednou neprší. San Francisco má stále výborné čerstvé ovoce a potraviny; proto je zde jídlo většinou výborné a nikoli tuze drahé. Co nepodává Kalifornie, to sem přivážejí z jihu, neb i z Havajských ostrovů (jako na př. banány). O San Franciscu píše kdosi: Ono nemá soupeře rovného ve Spojených státech, ani v Evropě. Londýn jest veliký, však nikoli krásný. Paříž jest krásná, nikoli veliká. Cařihrad jest malebný, nemá však stavební nádhery. Avšak San Francisco to vše má. Jest velebné, romantické, kosmopolitické a jako by bylo stavěno bohy!

Jakmile bylo možno, jeli jsme k *tichému oceánu*. Město je sice rozloženo na celém konci poloostrova, avšak hlavní část města je na východě, na západní straně tichého oceánu není ještě všude ulic a domů. Jeli jsme nejprve *provazovou* drahou (cable car), která nás snadno a rychle přes pahorky města přenášela. Po té jsme přesedli na *parní* tramway, kterou jsme se dostali až k známému *Cliffhouse* nad otevřeným, širým mořem. Asi 100 stop nad mořem stojí tu na vyčnívající skále pěkný dům s vysokou věží, jako zámek francouzský ze 17. století; s galerií jeho lze pohodlně kochati se pohledem na širý oceán. Když jsme tam byli, byl tento oceán tichý; někdy však řádí zde prudké větry a otřásají domem velmi silně, jindy jej zahalují mlhy v noční temno. Cliffhouse jest přítažlivostí všech obyvatel San Francisca a ovšem též i cizinců. V domě jest hostinec a kavárna.

Nejvíce zajímají skaliska před Cliffhousem, na nichž usedá množství malých i velikých *lvounů*. Někteří sedí svým těžkým tělem na skále, jiní pomalu po ní lezou, dělají ve vodě pěkné obraty a baví obecenstvo. Zákonem jest zapověděno stříleti a ničiti lvouny a ptactvo, jež na těch ostrůvkách usedá.

K severní straně přiléhá ku Cliffhousu lázeňský dům zvaný *Sutro-baths*. V tom jsou vystaveny některé zvláštnosti, jako největší lvoun (2000 liber váhy), velryba, bílý medvěd, nějaké mummie z Egypta, vycpané ptactvo a jiné. Dole jsou lázně mořské vody ve veliké nádržce 4—10 stop hloubky. Koupající mládež se těšila nejvíce tomu, když mohla se značné výše sklouznouti po nakloněné, hladké ploše do vody. Některé nádržky mají oteplenou mořskou vodu, pak i vodu sladkou. Že zde jest též restaurant a

divadlo, netřeba ani připomínati. Adolf Sutro měl na druhé straně Cliffhousu pozemek se zahradou, který pak otevřel obecenstvu. Na této zahradě jsou kalifornské rostliny a stromoví v krásném seskupení, jako v pohádkovém parku *Golden Gate* (zlaté brány), který leží odtud na východ. Jsou tu sochy umělců, básníků a nápodobeniny evropských děl.

Sestoupili jsme k moři, kde se proháněla v písku mládež a hledala mořské poklady; *elektrickou* drahou dojeli jsme druhou stranou za 5 centů zase do města.

Park Golden Gate navštívili jsme dvakráte. Stojí tam, kde býval neplodný písek. Američané tu zasázeli rákos a zadrželi tím přelétání písku; pak zavodňovali půdu, sázeli eukalyptus, cypřiše a stvořili tu největší a nejbohatší zahradu světa. Z výstavy r. 1894 zbylo zde i museum, které obsahuje indiánské památky, čínské a japonské věci, maličkosti, jež Američany zajímají: jako náčiní presidentů, zbytky lodí, zbraní, šatů z amerických bitev a pod. Jest tu i bible z r. 1590, při orientálních věcech etiopskou knihu jmenují arabskou.

Na blízku navštívili jsme i zábavní místo amerického lidu zvané »*Chutes*«. Největší zábavu působí tu obecenstvu sjíždění loďkou s vysoka po nakloněné ploše do vodní nádržky. Loďka jakoby byla nesena stékající vodou, vjede do nádržky velmi prudce, někteří se bojí, jiní při letu ztrácejí klobouk a pod., což působí nesmírnou radost. Dospělí jezdí tu po miniaturní elektrické dráze, pak jdou na komická představení, a tak tráví tu celá odpoledne.

V neděli jsem seznal, jak zdejší katolíci horlivě navštěvují své *chrámy* a přistupují velmi četně k svatým svátostem. Prostorná *kathedrála* byla při každé mši sv. naplněna. V její předsíni jsou vyloženy malé brožurky, modlitební knížečky; kdo chce, může si z nich vzíti, peníze za to dá do schránky k tomu určené. U nás bychom snad řekli: Dá-li je tam?

Kněz, P. Turk, ustanoven pro *Chorvaty* a Slováky, vystavěl za pomoci arcibiskupovy chrám Narození Páně. Z počátku nalezl pouze asi 40 Slovanů, kteří se ke kostelu hlásili. Chorvatů jest zde a v okolí značný počet: pěstují zeleninu a ovoce a mají v rukou dobrý a výnosný obchod ovocem. Týž kněz chtěl přebývati v malé místnosti, která v kostelní věži byla prázdnou; neboť měl ještě 26.000 dolarů dluhu. Avšak arcibiskup mu pravil: Tak můj duchovní bydliti nesmí — a dal jemu tolik, aby si mohl najati slušný dům a bydliti, jak se na kněze a gentlemana sluší.

V nemocnici a útulně pro staré lidi u Buena Vista představili mně asi tři krajany. *Čechů* jest zde nějaký počet; rakouský konsul, pan Korbel, majitel vinic a velkoobchodník, též náš krajan, zaujímá zde velmi čestné místo. »Bohemian club« však není složen z Čechů, nýbrž jest pojmenování staršího klubu, který prý hoví veliké volnosti a čítá se jako Old Fellows a Krüghts Templar ke klubům zednářským. Právě měl tu býti veliký sjezd Templářů; mezi vítacími ozdobami byl i veliký kříž s latinským nápisem: In hoc signo vinces! K čemu má pomáhati kříž!

Jednoho dne jsem se tu zvláštní příhodou setkal s mladým přítelem, o němž jsem se domníval, že je v St. Louis. Odjel z domoviny do Ameriky, by tam rychleji postoupil, zlata se dodělal; těšilo ho, když mohl se mnou sděliti, že se dodělal již stříbra. Mladí, zdraví, čilí lidé mohou se na Východě pilnou prací dostati k dobrým místům; nelze však jich tam na zdař Bůh posílati, poněvadž taková místa nejsou vždy uprázdněna a nevisí ani zde, jak se říká, na hřebíčku.

Můj průvodčí mi vychvaloval nynější vojenská zařízení americká. Od španělské války se domnívají Američané, že jest jejich vojsko nejlepší a nejlépe cvičené. Proto mne vedl též do »*Presidio*« na severní straně města, kde se zdržují v krásném, lesnatém okolí dva sbory pravidelného vojska. Zašli jsme k tamnímu katolickému kaplanu posádky. Právě mu opravovali čistý kostelík. Sdělil s námi, že byl před ním vojenským duchovním *baptistský* kazatel; sbory neb posádka nemá vždy muže téhož náboženství. Kněz ten jest, jako velmi mnozí jiní, obdivovatelem arcibiskupa Irelanda, jenž byl vojenským kaplanem v Grantově vojště r. 1861. Důstojníci bydlí zde v pěkných villách; mužstvo jezdívá na koních na procházky, protože prý cvičení mnoho není.

Největší památností města a jeho nejstarší budovou jest »*Mission Dolores*«, chrám založený r. 1776 španělskými kněžími. Stavba byla po mexickém způsobu, zdi z hliněných cihel (*adobé* zvané stavby). Z této missie, která se pak zvala San Francisco a z vesnice *Yerba Buena* (dobrá rostlina), založené roku 1835, povstalo roku 1847 americké San Francisco, jež mělo r. 1848 pouze 500 obyvatel, nyní jich má 342.782 (1900). Číňanů tu žije asi 10.000; prošli jsme několika ulicemi jejich čtvrti, do bližší prohlídky jejich hostinců a opiových místností nebylo chuti. Číňané mají zde i své chrámy. Někdy spalují na uhlí papírové ústřižky, podobné šatům neb penězům, aby upokojili tak zlého ducha. V jejich lékárnách jsou sušená zvířata hlavními léky.

Chrámů jest zde veliký počet; sekty jsou tu četně zastoupeny. Tu jsou pravidelné služby Baptistů, Křesťanů (protestantská zvláštní sekta), kongregační, biskupské, evangelické, luteránské, methodistické, presbyterianské, ruské ortodoxní. svedenborgianské, unitárské církve. Slaběji jsou tu zastoupeny církev příchodu Kristova, věřících ve jméno Ježíše či bratří, svatých soudného dne (Mormonů), katolická apoštolská církev, Scientisté, církev božského vědění, spolek přátel, Boží křesťanská církev, církev lidová, armáda spásy, adventistů sedmého dne, tichých pracovníků, dobrovolníků; hebrejských synagog jest několik.

Jednou jsem zajel do Oaklandu, kde jsem mohl v klášteře přenocovati, odtud jsem pak navštívil *universitu Berkeleyovu.* Tato má zde většinu svých staveb, lékařské oddělení je v městě San Francisco, astronomická observatoř na hoře Hamiltonu. Universita stojí v parku, který má veliký campus, řecké divadlo pro 12.000 diváků, pěknou knihovnu. Studenti (počtem 4000) zůstávají buď v universitních ústavech neb v místě Berkeley. V universitních domech mají kluby, jídelny, tamtéž je i krám, kde jim

lze koupiti všechny psací potřeby. Byl právě zápis; v jednom domě konaly se doplňovací zkoušky.

Při jiné příležitosti navštívil jsem *Stanfordovu* universitu, která leží též ve větší vzdálenosti od San Francisca (35 mil). Táž byla založena manžely Stanfordovými, je přebohatě nadaná, stavby její jsou v misijním slohu nádherně prováděny. Tamtéž jest i protestantský chrám s nádhernými mosaikovými obrazy. Stavby stály dosud 30 milionů dolarů; nyní zdědila universita ještě 125 milionů po paní Stanfordové, která byla otrávena na Hawajských ostrovech. Do knihovny nás vpustili zcela nerušeně, ač tam nikoho nebylo; časopisy jsme si prohlédli, katolických jsme v rychlosti nenalezli žádných.

Na blízku navštívili jsme nový *seminář* v *Menlo Parku*. Tento byl založen francouzskými Sulpiciány a zařízením svým mohl by býti vzorem všem. Je nádherný, opatřen ve všem jako palác, okolí neobyčejně krásné — a to vše učiněno ze sbírek!

Nedaleko toho zajeli jsme do zahrady, v níž je ústav *sester Božského Srdce* pro dívky bohatších rodičů. I zde byli jsme vlídně do domu uvedeni a nemohli jsme vyjíti z podivení, jak jest tu vše elegantně a přec velmi prakticky zařízeno. Učební plán plány našich vyšších dívčích škol velice předčí!

Jindy zajel jsem úzkokolejnou drahou s panem provinciálem Františkánů k stanici *Big Trees* (silných stromů) u Santa Cruz. Vystoupili jsme a vešli do ohrady, kde uchovávají v lese staré, velmi objemné stromy *Sequoia sempervirens*. Zvali ji též mammutím stromem. Průvodčí nás vedl a ukazoval největší exempláře; každý veliký strom má své jméno.

Generál Fremont jest 270 stop zvýší, má 70 stop v dolejším objemu; tento strom byl propálen a jest v jeho dolejší části prostorná jeskyně. Některý prý může býti 1700 let stár; těch, které jsou více než 300 stop zvýší, jest tu více.

V *Santa Cruz* jsme vyšli se podívat na stanové město při moři. Na některých příhodných pobřežích postavují si Američané na období lázní stany při moři, kde jednotlivci a rodiny po týdny přebývají; jsou tu i hotely stanové, jídelny. Kdo chce, může se projížděti na benzinové lodici po zálivu, jeti elektrickým vozem do města, seděti v písku, poslouchati lázeňskou hudbu.

Ve Watsonville, kde jsme navštívili klášter a veliký sirotčinec Františkánů, pěstují se nejlepší jablka Kalifornie. I zde je více Chorvatů usazeno. V sirotčinci jest mládež velmi různá, bílí a smíšenci, mexikánské a indianské děti jsou ke kultuře vedeny.

Na zpáteční cestě do San Francisca navštívili jsme velikou kolej (gymn.) Jesuitů v Santa Clara. V knihovně shromážděny jsou skorem v úplnosti všecnny spisy a díla o dějinách zdejších a severoamerických misií, Indiánů, Mexika. Kolej je velice oblíbena, studium chváleno. Odtud vycházejí misionáři i do Alašky.

Ještě jest se mi zmíniti o výletě, který jsme v milé společnosti učinili ze San Francisca na horu *Tamalpais* (t. j. krajina Tamalů, zdejších Indiánů). Nejprve se jede po lodi, ze Sausalito pak elektrickou drahou pod horu; odtud pak parním strojem ve

mnohých zatáčkách na horu 2604 stop vysokou. U spodu stojí krásný les, v němž jsou též starší, štíhlé a vysoké sekvoje, shora naskýtá se pak překrásný pohled na oceán a jeho blízké zálivy; jest viděti hory Sierra Nevada, krásná údolí, která jsou na blízku a San Francisco. Hostinec na vrcholu hory poskytuje všeho občerstvení a pohodlí (Tavern Tamalpais).

V *Santa Barbara* navštívil jsem *Old Mission*, založenou 4. prosince 1786 Františkánem P. Junipero Serra. Zde jest stará stavba chrámu i kláštera ještě v rukou Františkánů z části dobře zachována; misie leží nad místem S. Barbara, poskytuje tedy nádherný rozhled, proto sem Američané i cizinci rádi přicházejí. I někteří presidentové navštívili klášter; jestli se dobře pamatuji, jest v jedné síni kláštera nynější president vedle P. quardiána fotografován.

Zde zve mírné, suché a stejnoměrné počasí k zimnímu pobytu. Město jest sama zahrada a samý květ po celý rok. Mniši ukázali mně i novou *kollej sv. Antonína*, kde byl P. Petr Vallíšek prvým rektorem. Zde přijímají jinochy od 12. roku, vyučují je předmětům gymnasialním, aby mohli pak vstoupiti do řádu a státi se kněžími a misionáři. I z Evropy přijal by řád řádné mladíky, kteří by se chtěli věnovati službě řádu; bratří laikové znají též potřebná řemesla (truhlářství a j.), řemeslný účeň neb hodný tovaryš by mohl býti na dobrá doporučení též do řádu přijat. Když zná německý jazyk, naučil by se tu angličině v krátké době. Hlásiti se může na: Very Rev. Father Commissary, O. F. M., Old Mission, Santa Barbara. Cal. U. S. of America.

Odtud jel jsem do *Los Angeles*, metropole jižní Kalifornie. Zvali ji: La Puebla de Nuestra Señora la Reina de Los Angeles (město naší Paní královny andělů). Zde jest slunečno, vegetace velmi živá, pestrá a již i tropická; štíhlé palmy s vysokým eukalyptem, piniemi, gummovým stromem dávají parkům města krásný vzhled. V okolí pěstují nejvíce ovocnářství; město jest středem zdejšího obchodu ovocem, ale též i obchodu petrolejem a dehtem. Zvláštností tu jest, že má více než 130 různých *chrámů* při obyvatelstvu přesahujícím počet jednoho sta tisíce. A chrámy nestačí; některé sekty najímají v nedělích i skladní místnosti a odbývají tam svá náboženská shromáždění.

V *chrámě sv. Josefa*, který jest ve správě Františkánů, byl jsem večerem svědkem krásné osadní slavnosti. Duchovní správce farnosti, P. Viktor, se loučil, nový duchovní správce, P. Rafael, nastupoval; spolky připravily večer oslavu, k níž se dostavil i tamní biskup a občané z nejvážnějších kruhů. V několika řečech (anglicky, německy i vlašsky) byl duchovní správce, s kterým se loučili, pro dobrotu a zásluhy o chrám a farnost veleben a chválen, arcipastýř dal jemu též vzácné svědectví; v osadní síni pod chrámem byly při tom i zpěvné a hudební produkce, jimž bylo přečetné obecenstvo v slavnostní náladě přítomno. Noviny druhého dne přinesly i obraz oněch duchovních správců a sympatickou zprávu o slavnosti. Zde žijí osada s duchovním správcem v užším styku a spojení než leckde u nás.

Tichý oceán je od Los Angelos vzdálen 17 mil; drahou tam lze dojeti v padesáti minutách, proto se tam konají velmi časté výlety do lázní. V Redondo Beach na písčitém břehu je stanové město, v němž bydlí i 4000 lázeňských hostí. Zde opustiti nám bylo tiché moře a jeti zase k Atlantickému oceánu zpět.

(Pokračování.)

Ke svým.

Novelka. Polsky napsal Ignác Sewer-Maciejowski. Přel. Fr. Wolf.

Na nebi jasno, zářivé hvězdy svítily na temnomodrém blankytu. Zemi pokryl sníh mrazem postříbřený. Ticho bylo v přírodě, ale přes to, že bylo jasno, bylo teskno a smutno. Uprostřed závějí a černých vyčnívajících stromů, podle zatáčející se cesty dřímaly bílé chatrče zasypané sněhem. Na konci vsi poslední, posunutá hlouběji do pustých polí, jakoby se chránila před zraky lidskými, stála o samotě. Nachýlená stářím, podepřená, ozářená žlutavými paprsky, pronikajícími ze zamřížovaných oken, vyhlížela tajemně. — Vnitřek chatrče ozařovala lampička, zavěšená před obrazem Matky Boží. Červenavé její světélko, bojujíc s bělostí z venčí vnikající, slévalo se na hlavu chlapce, ležícího na lůžku. Oči zavřené, tvář zapadlá, tmavě vosková, a bílé vlasy pojily se s šedou barvou šátku přikrývajícího tělo dítěte. Na lůžku seděla mladá žena, jemných rysů. Suché, jiskřící se oči upřela na tvář děcka, zaťala zuby celou silou ze strachu, aby jich neotevřel žal — ústa její se třásla, tíseň zarážela dech. — »Ne v této zemi« mihlo jí mozkem a utkvělo jí to. Neměla odvahy domysliti: »Ne v této zemi, ne v této....« Žal zvítězil, otevřel zaťaté zuby a z očí se vyřinul potok slz. Slzy tiší bolest, ulévají žár srdce. Plakala tiše, lítostivě a dlouho.

Sníh zaskřípal, dvéře se otevřely, do jizby vešel muž hubený, malý, ale svalovitý. Sňal čepici. »Michale, Stáňa už zemřel,« ozvala se tiše žena. Muž neodpovídal, opřel se o pec, patře smutně na syna i ženu. Z ticha a smutku vyrůstal bol. Líto mu bylo děcka, smutno z osamělosti ve světnici, bál se budoucnosti. Kdo bude za něho pracovati, až mu síly dojdou? Němý bol ženin ho velice dojímal. Žena vstala, přistoupila k němu, přitulila se upřímně, on ji objal kolem pasu. »Maruško, neplač, vždyť i mě to bolí. Bůh nás ještě potěší!« »Ale ne takovým!« zvolala Maruška, lomíc rukama, »ne takovým!« »Tichoučké, bělounké, poslušné, dobré....« — Odtrhla se náhle, prsty zabořila do vlasů, a zatrhala celou silou. — »Michale, já nevydám děcko ve věčné zatracení, raději chci trpěti, raději chci, aby se země přede mnou rozevřela...« Muž mlčel zarmoucený. »Abych vlastního děcka,« mluvila uspokojujíc se, »nemohla na onom světě spatřiti, a k sobě přivinouti, toho se nedočkáte!« — »A co uděláš?« ozval se muž tiše. »Co udělám, nevím; ale děcka nevydám Rusům; nevydám popovi, aby je vykropil; nepochovají ho na ruském hřbitově! — Nikdy! — Michale, slyšíš, kdybych se pod

zemi měla schovati, nevydám děcka ruské víře!« Klesla na lůžko, uchopila hlavičku synovu, a tiskla k sobě rozčileně, jakoby se bála, aby jí ho nevzali. »Na onom světě bych volala: »Stáňo, kde jsi můj Stáňo, kde jsi moje děcko? Ale lidé by mne odbyli: »Nevolej nadarmo, když jsi ho sama Rusům vydala!« — »Já ho vydám!?« křikla. »Oho, nevydám!...« »Umru, ale nevydám!«

Utišila se. Michal zamyšlený zahleděl se do mihajícího se světélka lampičky a temného obrazu Matky Boží. I on by rád na onom světě spatřil vlastní děcko a k sobě je přivinul. Vychovával je, pracoval pro ně, a tu Rus i po smrti mu je chce ukrásti. Muži svítily oči, pot vystoupil na čele, zatínal pěst, leč pomoci nalézti nemohl. Maruše sedla na lavici, opřela lokte o stůl, tvář schovala do dlaní. Bylo slyšeti ve světnici těžké oddechy dvou lidí sevřených žalem a zoufalstvím. — »Michale.« — »Co pak?« — »Pojď přeci ke mně.« — Muž se přiblížil, sedl na lavici, opíraje se o stůl plecemi. Maruše položila hlavu na jeho prsa. — »Tak je mi trochu lehčeji, cítím živou duši při sobě. Obejmi mne!« Michal jednou rukou držel její hlavu, druhou hladil po tváři. Kůže na dlani byla tvrdá, ale přes to žena cítila něhu. »Jsme sirotci — ve světnici pusto, srdce krvácí, člověk rád by se utrhl jako od řetězu a utekl.« — »Až se přece v lese ukončí práce, vrátíš se jistě na svou stranu -- ke svým!...« »Na svou stranu — ke svým,« opakovala jako ozvěnou Maruše. — »Či nemáme se vrátiti?« odvětil muž veseleji. »Tady přeci nezůstaneme. Kostel nám vzali, vypudili kněze..,.« »Tam máme svůj kostel, svého kněze, všecko své,« — dodala tiše Maruše — »tady nic, ani smilování ani soucitu, jenom pop a Rus... Ke svým, ke svým...« šeptala. — —

Odtrhla náhle hlavu od prsou mužových. »Nevydám děcka za všecky poklady!« Zamyslila se, pokyvujíc hlavou ve velikém zármutku. »Daleko je na hranice!« ptala se náhle. — »Dobré dvě míle.« — »A od hranic do Léžajska? — »Snad i tři, kdož to ví určitě?« — A z Ležajska k nám?« — »Nepamatuješ, vždyť přece jsi pospíchala na pouť k zázračné Panence!« — »Putovala, ale z toho žalu, z toho bolu ani myšlenky shromážditi nemohu.. Dvě hodiny bylo třeba dobře jíti, co? mluv, ano?« — »Snad i tři.« — »Snad i tři,« opakovala Maruše, »a to, myslíš, že nevydržím? Jak si člověk něco umíní, tu veliká síla do něho vstoupí.« Michal hleděl na ženu oněmělý. Tvář jí červenala, z očí sršely jiskry, výraz se měnil. Na sevřených ústech bylo viděti sílu.

»Michale, slyš, co ti povím; děcko donesu ke svým, ať leží v naší posvěcené zemi.« Muž vstal, podivná bázeň ho obklíčila. Žal a strach mu sevřely srdce. Žena stála před ním s takovou odvahou a rozhodností, která neustupuje, vycítil ji, překonala jej. — »Bůh vzal nám děcko, ty odejdeš; kdo ví, zda se vrátíš, a pro koho budu pracovati?... Život se mi ošklivi, stesk mne udusí, budu zničen...« »Což, ty si myslíš, že bych se nevrátila? Leda bych Boha v srdci neměla!«

»Mráz třeskutý, a takový kus cesty, děcko těžké, Rusové střehou hranice!« »Tiše, tiše, nestraš mne, neboť mne neodradíš,

já musím jíti. Cosi ve mně promluvilo; zda to je svědomí, či hlas Nejsvětější, nevím; dost, že promluvilo, a to tak, že kdybych i věděla, že padnu, půjdu!« — Nahlédl muž, že půjde, a že ji žádná moc nezadrží. Vzdechl z hluboka, nohy se pod ním zatřásly, že až usedl. »Hle, tobě není líto muže, jejž necháš jako prst samotného?«

»A tobě není líto děcka, že bys ho ztratil na celou věčnost? Ale takto bude ležeti vedle mého tatínka a maminky. A až přijde čas, já si lehnu u něho, potom ty u mne! A na posledním soudě shledáme se najednou pohromadě.«

Věčnost ho překonala. Poznal, že pro věčnost a proto, aby se shledali pohromadě na posledním soudě, slušno mnoho obětovati.

Maruša uhodla z jeho očí, že se obměkčí, že ustoupí a pustí ji. — —

»Jenom přes hranice,« mluvila rychle, »jenom abych se dostala na naši stranu, to již u našich mi bude snadnější, vím si rady.«

»Víš?« zašeptal tázavě Michal. »A jak! Noci jsou nyní dlouhé, to přeci před svítáním minu hranice. Vezmeš mi do láhve trochu kořalky, chléb mám i kousek slaniny, neboť se bojím, abych neseslábla, a hrstku soli. Děťátko ponesu v plachtě jako čtvrtník obilí.« V rozechvění rychle se připravovala na cestu.

»Zdaž jen to vydržíš?«

»Zda vydržím? Nosila jsem ho tři leta a nenaříkala jsem.« Začala se strojiti. Obula nové boty, bílý sváteční šátek vzala na hlavu, a vlněný šarlatový vzala ze truhly. Temnomodrý život zapjala na mosazné knoflíky, přibrala ke dvěma ještě jednu vlněnou suknici. Záchrana věčnosti dítěte zaujala ji tou měrou, že žal a bolest musily ustoupiti energii. — Muže poslala pro kořalku, do košíku vložila chléb, slaninu, sůl a nůž, zlatku papírovou za ňadra. Sňala si s krku růženec s temným křížkem, stanula před lůžkem, odhrnula plachtu a zaplakala.

Bledé, chladné tělo děcka leželo stuhlé. Uhladila mu bílé vlásky, vzala čistou košili, zavázala ji červenou stužkou, natáhla režné kalhotky, ruce ovázala růžencem, kladouc mezi prsty tmavý křížek. »Kdybys stál mezi tisícem, tak tě poznám. Srdce matčino pozná vlastní děcko!« — Nemohla se déle udržeti, vrhla se na lůžko, přitulila tvář svou k tělu dítěte a hlasitě, lítostivě plakala. — Zaskřípaly dvéře u síňky, odtrhla se, na děcko vhodila plachtu, utřela oči. — Vešel Michal — přinesenou kořalku nalila do kalíšku, vypila jedním douškem, druhý podala mužovi, láhev schovala do košíku. — »Jsem hotova,« řekla tiše, ale důrazně. Ostýchajíce se jeden před druhým, stáli před děckem, pro které jim žal rozrýval srdce. — »Michale, rozluč se se Stáňou . . .« zašeptala Maruše, odvrátila se a zalkala, že až srdce mužovo sevřel bol a vehnal mu slzy do očí. Nebylo času na nářek a žal. Chlapeček uložen do prostřed plachty, a zavinut. — »Podej mi ho,« řekla žena. Michal mlčel chvilku a rozvažoval. — »Přece tě doprovodím na hranice, a tedy ho ponesu, bude ti snáze.«

Mlčky mu podala konec plachty, přitáhl je, obrátil se, Maruše podložila něžně ruce pod tělo děcka a pozvedla je. Muž svázal konce plachty pevně na prsách, čepici posadil na uši, rukavice dal na ruce, uchopil hůl. Maruše zamkla síň na zámek, klíč dala muži do kapsy, zahalila se do šátku. — Odešli.

Mráz skřípal pod nohami, zářivé hvězdy hleděly na ně nehybně. Ticho bylo v přírodě veliké a strašné. Zdálo se jim, že nikdo, kromě nich a zemřelého děcka není na tomto světě. Mlčeli, leč strach svíral jim srdce. Podnik, který se jim zdál ve světnici snadným, obrovsky rostl při provádění pro zimu a dalekou cestu. Děcko stávalo se na mrazu těžším, tíže jeho rostla, muž to cítil, leč mlčel, nabývaje v nebezpečí neústupnosti.

»Jak je ti?« — ozvala se Maruše. — »Neušli jsme míli, a již ti má býti zle? Pomysli na třetí sám na sebe, a nahlédneš.« — »Jenom se dostati na hranice!« — mluvila, — »to bych šla i dva dni a dvě noci a na každém honu odpočívala, co na tom; u svých jako doma!«

»Kdybych se nebál, že mne ihned zatknou při návratu, šel bych s tebou.« — »Ani si nepomysli!« zvolala. »Tolik soužení, tolik práce, abychom si vydobyli trochu peněz a koupili za ně kousek země, mohli bychom ztratiti. Ztratili jsme již dítě jediné.« — umlkla, žal ji znovu zachvacoval, ale bála se ho, protože jí síly ubíral.

Mlčeli, mráz skřípal pod nohami, zářivé hvězdy svítily nehybně, jako by byly zmrzlé, leč rychlá chůze jich rozehřívala, a veliké ticho a pustota stávaly se jim milými. Sami, beze svědka, živá duše jich nevidí, šli stále rychleji, z pod čepice mužovy řinul se pot. Maruše pozorovala únavu, leč bojíc se, aby nepřišli příliš pozdě na hranice, neozývala se. Na kraji lesa muž umdléval, dech se mu krátil, nohy se pletly. — »Odpočiň si!« řekla Maruše, odhrnula sníh od kmene velikého stromu a obracejíc se k muži, dodala srdečně: »Slož plachtu, ale opatrně; bojím se o děcko.« Muž spouštěl ji pomalu, žena pozvedla něžně tělo děcka a položila je na sníh.

»Můj Staníček se raduje, že jde ke svým. Michálku, děkuji ti, že jsi mne poslechl; děkuji ti, že jsi mi pomohl a mě podporoval. Pak budu již na tebe hodnou!«

»Či jsi byla někdy zlá?« ozval se muž, otíraje rukávem pot s čela.

»Ale budu hodnější, uvidíš!«

»Myslíš, že já také nedbám o věčnost svého děcka? A co bych já sám na onom světě bez vás dělal? Vlekl bych se, jako pes bez pána.«

Maruše ho pohladila rukou po tváři. »Shledáme se ve třech, shledá se i můj tatínek a maminka.« — Odpočívali. Michal myslil na věčnost, Maruše na Stáňu, jak si s ním bude hráti a strojiti na onom světě, jenom kdyby již minuli hranice a došli ke svým. Poslední myšlenka ji nadchla; vzchopila se.

»Nyní já zase ponesu a ty jdi volně. Až se unavím, dám ti děcko. Podej mi je, ale opatrně; vy muži neumíte s dětmi jemně zacházeti.« Poklekla, vzala konce plachty, Michal pozvedl

tělo děcka, Maruše vstala. »Šla bych do samé Jaroslavi,« ozvala se, spoléhajíc na své síly. — Šli rychle, netrpělivost i strach poháněli je, mráz skřípal pod nohami, sníh se mihal, a zářící hvězdy patřily na ně nehybně. Čím blíže byli hranicím, tím rychleji bila jim srdce, a netrpělivost v nebezpečí pobádala je v před. Na záhybu cesty zaleskla se náhle světla velikého stavení.

»Krčma,« ozval se Michal, »poslední na této straně; ke hranicím není celá půl míle.« Zastavili se, radíce se, co mají dále činiti. — »Michale, já zůstanu u děcka, ty běž, napij se kořalky, vypozoruj, co lidé mluví a vrať se!«

»Sedí v ní podloudníci, vyslechnu a vrátím se.« — Odešel. Maruše se přikrčila za kopečkem, otřela slabě plachtu, aby si ulehčila, a odpočívala. Roje myšlenek ji obstoupily, odháněla je, šeptajíc: »Jen přes hranice, Matko Nejsvětější, jen přes hranice.« Michal se vrátil, Maruše na něho laskavě hleděla. »Dobře pro nás,« ozval se, »Rusové budou za hodinku měniti stráže, a tehdy nejlépe, říkali podloudníci.«

»Pospěšme!« zvolala. Muž vzal plachtu s děckem na záda, a šli. »Od starého dubu,« mluvil, »rozbitého bleskem na levo do křoví několik kroků, a již je tvá strana.«

»Má!« odpověděla Maruše, srdce se jí zachvělo.

»Ponesu ti děcko k samému dubu.«

»Dobře nes, nes, můj Michálku, neboť mně přece síla nesmí scházeti.« — »Ale vrať se mi brzo, neboť vidíš, v té pusté světnici sám bez děcka, bez tebe, bez teplé stravy, při práci, a k tomu ten mráz!«

»Pospíším, jak jen budu moci.«

Na bílém prostranství sněhovém černal se starý, bleskem rozbitý dub, na levo od cesty ukazovaly se křoviny. Ticho a pusto, ani živé duše. »Podej děcko!« zašeptala Maruše.

»Jak nám Matka Boží Ležajská dnes požehná, o Nanebevzetí půjdeme k ní na pouť.« — »Půjdeme a již se nevrátíme,« dodal muž.

»Nevrátíme se,« přisvědčovala Maruše, — »dosti již vyhnanství —«

»Michale, postůj tu, pokud mne křoví nezakryje, bude mi lehčeji.« — Michal nalezl stopy lidských kroků, Maruše po nich odešla. Mráz skřípal, bledou postavu ženinu, odrážející se od bílého sněhu bylo určitě viděti. Nyní u křovin se obrátila, Michal pozvedl čepici. Ukázala se jednou, po druhé, a zmizela; muži padl stesk na srdce, čepici přitiskl na oči, ruce schoval do kapes soukenné haleny, odešel, neohlédaje se.

II.

Maruše se ohlížela v křovinách, naslouchala a skrčujíc se od křoviny ke křovině, postupovala potichu. Ústa šeptala Otčenáše, srdce jí bilo, pot krůpějemi vyrážel na čele. »Kdyby již . . . Zdrávas Maria, kdyby již . . . sladké Jméno, Ježíš! kdyby již! Což byste mne nezachránili, když děcko k Vám nesu . . .« Poslední myšlénka ji posílila a dodala jí odvahy; vzpřímila se a šla.

přímo vpřed vyšlapanou ve sněhu stezkou. Z daleka spatřila pohraničný sloup, ohně ji udeřily ve tvář, počala utíkati.

»Zastav!« — uslyšela. Výkřik Rusův opakovaly ozvěny.

»Já ti zastavím!« odpověděla, pádíc ze všech sil ke sloupu pohraničnému. — Rus křikl dvakráte; Maruše utíkala, neohlédajíc se. Rozhlehl se výstřel, cosi jí trhlo, ale nevšimla si toho. Dopadla ke sloupu, požehnala se a ohlédla se. Z daleka spatřila temnou postavu Rusovu. — »To ty padouchu, do lidí budeš střileti! Cos mi udělal!?« — Bála se přeci, aby podruhé nestřelil. Skryla se za sloup, odpočinula chvíli, povytáhla plachtu, a pohledla za Rusem. Mizel ve stínech noci. Požehnala se, a šla. Když ji pahorek zakryl, padla na zem a políbila ji. »Ty moje svatá, ty moje polská, moje katolická,« šeptala, »tobě odevzdám děťátko své!«

Odpočala asi na Zdrávas Maria, a vzchopila se dále na cestu. Čím dále se od hranic vzdalovala, tím větší ji naplňovala radost. — »Naleznu ho, naleznu mezi andílky, třeba jich nevím kolik stanulo přede mnou. Ale i ty přece poznáš matku a přiletíš, jak jen zavolám: »Stáňo, kde pak jsi, kde jsi, pojď k mamince!« »Přiletí, proč by nesměl přiletěti? Děcko k matce by nepřiletělo? Ale ne; to mi ho přivede svatý Stanislav!« — »Tys nevydala děcka Rusům, šla jsi s ním takový kus cesty, jen abys je mohla pochovati v posvěcené zemi, — tu máš, vezmi si ho!« — »A vezmu a přivinu si ho, bude mi vypravovati o nebeských zvláštnostech, neboť to je klučina rozumný a nesmírně chytrý . . . Snad v nebi nebude mnoho práce, snad jen svatým šaty práti. Času nebude scházeti! Tu teprve si budu s chlapcem hráti, laškovati, že až se třeba Nejsvětější Panenka rozesměje!« — Radost její se vzmáhala, obrazotvornost rostla, teplo ji obcházelo, — zvítězila! Hvězdy začaly mrkati, vítr povíval, mráz rostl, pronikaje do kostí. Maruše stále šla a šla, leč cítila, že ji síly pozvolna opouštějí — slábla. Vzala z košíka kořalku, napila se jednou i po druhé, přikousla kousek chleba se slaninou, sedla si, odpočívala — nic to nepomáhalo, mrazilo ji, spánek ji přepadal a na čele vyvstávaly krůpěje studeného potu. Od Sánu zdvihal se vítr, chytal ji za kolena, a objímal v pasu. — »Půjdu, pokud neklesnu, a jak klesnu, tak děcko pochovají najednou s matkou buď na katolickém, nebo unitářském; to je všecko jedno.«

Líto jí bylo Michala. »Muž se utrápí beze mne, a může zahynouti. Nepůjde do Letovic, ani nekoupí kousek pole a já nebudu putovati o Nanebevzetí do Ležajska a Nejsvětější Panenka mně nepožehná. Jsem přece ještě mladá.« Lítost nad životem rozrývala jí srdce, leč také dodávala sil. — Na temné klenbě nebeské ukázala se věž majdanského kostela. »Jestli se nebudu moci dostati do Litovic, tak i tady děcko pochovám. Kostel je veliký, říkají, že snad i kathedrála, a kněz hodný.« — Odpočala si chvíli a šla dále. Věž se jí přiblížila, šedé domky městečka vyhlížely z pozadí tmavých stromů a dlouhých plotů.

Na kopci zdvihala se kathedrála, velebností svou ženu dojímala i zarážela. »Děťátko moje, i k tomu došlo, abys odpočívalo při tak velikém kostele! Náš je maličký, ale milejší, mnohem

milejší,« — vzdechla si. Zvolna po schodech ve sněhu vyházených došla na kopec. Kostel byl otevřený, uprostřed planula červená lampička, okny pronikalo nesměle bledé světlo. — Nikdo tam nebyl, ani kostelník v předsíni, ani varhaník na choru. Padla na kolena, leč pojal ji strach, nemohla snésti tichosti a tajemnosti, obkličující vysoké zdi kathedrály. Ohlížela se, nedaleko sakristie stála zpovědnice, přistoupila k ní po prstech, otevřela dvířka, mrtvolu děcka zavinula plachtou, dvířka zavřela a vyšla z kostela. — Tíže ji spadla ze srdce. »Bude ti dobře na posvěceném místě« — myslila si — »mezitím si odpočinu v teple, osvěžím se, třeba si trošinku zdřímnu. Celou noc běžeti bez přestávky, to ani kůň by nesnesl. Ale dokázala jsem svoje, a duše má se raduje, ač srdce se trhá za děckem.«

V hostinci svítili, vešla, v kamnech plál oheň, teplo ji proniklo — ochabla a usedla si. »Matičko,« ozvala se židovka — »mohu vám ohřáti piva, co? A do něho rozbíti dvě vejce, cukru nasypati a přidati skořice. Skřehla jste ukrutně!« Maruše měla velikou chuť na zahřáté pivo s cukrem, ale bála se vysoké ceny. »Bude to mnoho státi?« ptala se. »Dva šestáky,« odpověděla důrazně židovka. »Dva?« zajikla se Maruše. »No, no, vidím, že pivo s cukrem a skořicí je příliš vzácné pro vás, napijte se vařeného mléka za šesták.« — Maruše se zahřála teplým mlékem a položila se na lavici, prosíc, aby byla probuzena, až budou zvoniti do kostela. — Zdálo se jí, že si v nebi hrála se Stáňou, až se svatý Stanislav rozesmál! Hlahol zvonů, vnikající otevřenými dveřmi, ji probudil.

Vzchopila se rovně na nohy, zabalila se do šátku, uchopila košík a odešla. V kostele sloužil farář mši svatou, hrstka lidu i měšťanů seděla v lavicích. Maruše klekla u zpovědnice, a když se zvonilo na pozdvihování, otevřela dvířka a vytáhla plachtu s tělem děcka do kosteta. Po ukončení mše vyšla s plachtou na rameni za druhými. Lidé jí ukázali cestu do fary. Stanula ve velkém pokoji; když farář vešel, padla před ním na kolena. »Ach, zachraňtež mě, zachraňte,« hořekovala. — »Rusové mi chtěli vzíti děcko a pochovati ve své víře, ale ono je přec katolické, jako já katolička a můj muž katolík! Tak jsem je vzala a utekla s ním přes hranice a došla až sem, takový kus cesty! Pochovejte mi ho, pochovejte, nezahubte dušičky jediné, však Nejsvětější vám za to odplatí!«

Farář hleděl na ni s údivem. Maruše sundala plachtu a rozvinula ji. Bledé tělo děcka leželo v košilce převázané červenou stužkou, zmrzlé na kost — v rukách černaly se korálky růžence a křížek. Ať odpočívá v zemi posvěcené, a nechť ho andělé vezmou do své slávy.« Pohlédla na plachtu, nachýlila se. »Co to?« vykřikla. Košilka byla protržena, odkryla ji — tělo bylo proraženo na veskrz. Rozdělala plachtu, i plachta byla protržena, prohlížela šátek, i šátek protržený. Ohmatala se — červený život roztržený! »Nešetřil mne lupič ruský, děcko prostřelil, šaty potrhal! Ale, bodejž jsi z pekla nevyšel!« Obrátila se k faráři. »Byla jsem již půl honu od naší strany, a na neštěstí mne spatřil Rus. Tu on vzkřikne: »Zastav!« Budu já ti zastavovati,« po-

myslila jsem si: však mne neuhodí. A postřelil mi děcko, šaty potrhal.« Slzy ji polily. »Odkud jste, matko moje?« »Z Letovic! Pacyňanka podle otce, a provdala jsem se za Michala Biedroně, jméno mám Marie, lidé mne znají. Pospíšila bych do své farnosti, ale zemdlela jsem ukrutně a seslábla. Mráz je veliký; je to obtíž; bojím se, že nedorazím; bojím se, aby mi síly nedošly; bojím se, že klesnu s děckem nepochovaným!« »Z duše rád bych ti pomohl, ale musíš uznati, že nemohu pohřbívati neznámé děti, a tvoje ještě prostřelené. Dovědí se to četníci, řeknou, že jsi děcko zavraždila, vykopají je, — bude starost a pro mne veliký trest!«

»Kdybych já byla taková fena a děcko zabila, to bych drápy vyhrabala dolík, a hodila je tam a pohřbila jako psa! Já bych zabila vlastní krev!?« Uchopila děcko, a tiskla k sobě s pláčem. »Není již pro nás slitování, můj Staníčku, a není pro tebe na celém světě kousek posvěcené země.« Farář, vzrušený a na rozpacích, vyňal z kapsy stříbrný zlatník a dal ho ženě. »Vezměte na povoz; lidé jezdí do Ležajska, aspoň za to si můžete přisednouti. Pohřbíti nemohu, neboť bych jenom na sebe, na vás i děcko přivedl neštěstí. Kéž vám Bůh požehná a Nejsvětější vás provází!« Maruše vzala zlatník, poklonila se knězi, plachtu s tělem děcka vyzvedla a odešla.

»Patrně je souzeno, moje dítě, abys mezi svými odpočívalo, i zároveň s námi čekalo posledního soudu.« Vrátila se v pravo po stezkách k Sánu. Přepravila se přes řeku na loďce, na druhé straně potkala sedláka jedoucího se saněmi. Sám z dobré vůle zastavil, vzal ji, posadil vedle sebe a jel. »Nezavezu vás do samého Ležajska, ale o nějakou třetinu cestu vám zkrátím.« Maruše na poděkování vyňala láhev s kořalkou a vyčastovala ho. Sedlák sotva omočil ústa, aby neurazil ženu, láhev vrátil, chleba a slaniny jísti nechtěl, řka, že to je hřích ujídati pocestnému na cestě. Oddechla si žena. Na saních bylo jí příjemně, natáhla si nohy, svaly unavené odpočívaly. »Kéž jenom se dostanu k Ležajské Panence,« opakovala si v duchu. — »A potom ke svým, ke svým!« Jeli. Sedlák kouřil z dýmky a hovořil, Maruše naslouchala v příjemném polosnu. Víčka sama se jí zavřela, nemohla jich otevříti. »Matko!« zvolal sedlák, třesa spící. »Zdřímla jsem si.« »I není divu,« odpověděl. »Vidíte hostinec, leží přímo proti klášteru a městu.« Maruše sesmykla se s ranečkem se saní, poděkovala, hospodář obrátil koně do lesa. Šla bystře, radujíc se, že se jí počíná dobře dařiti. Líto ji bylo plachty, vlněného šátku a červeného života, protržených kulí Rusovou, leč i toto neštěstí obětovala Nejsvětější Panence, jen aby se dostala ke svým.

Mráz skřípal pod nohama, chytal na uši a ruce, pronikal oči; Maruše šla, opakujíc: »Jen kdybych došla k Ležajské Panence!« — Za stromy jedlového lesa spozorovala vynořující se věže kostela. Poznala ho a děkovala Bohu za ten radostný pohled. Odpočala si, upravila plachtu a šla dále.

Pomalu, nepozorovaně počaly ji síly opouštěti, tělo děcka tížilo ji ukrutně; slábla, oči se jí zavíraly, ráda by se byla položila a usnula, třeba věčným snem, jen aby již dále jíti nemusila.

»Bála jsem se jen toho jednoho, že nedojdu, a uskutečňuje se to. Bojím se sednouti, neboť kdybych usedla, cítím, že již se nezdvihnu; přijde mráz a udusí mne.... Ať si — přijdu za Staníčkem, a bude nám oběma dobře...« Lítost, prudká lítost uchopila ji za hrdlo a zalomcovala jí. »Braň se do posledního dechu,« zvolala, a ač jí nohy klesaly, šla dál. Za návrším stanul náhle před její očima kostel, jakoby sám se byl přiblížil. Dojmutí ji opanovalo, slzy draly se jí do očí; s hůry dolů bylo jí snáze jíti. — Ticho bylo vůkol, obchody měly dvéře zavřené, nikde živé duše — stavení prázdná. Z jediné toliko hospody na rohu vystupoval vzhůru úzkým sloupem oblačný dým. »Když jsem se dostala na nádvoří svaté Panenky, tak již nezhynu.« Chtěla jíti do hostince, leč s tělem děcka nesměla, i bála se. »Což četníci s kohoutími péry, nebo kdyby nějaký zvědavý hoch mi plachtu ohmatal?« Zatřásla se strachem. »Co udělám, kam se poděju, jak si poradím?« Strach před četníky v ní vzrůstal. »Vyrvou mi děcko a mne zavrou... Odevzdám je divotvorné Panence, přece se o ně ona postará.« Začala zimničně rukama odhazovati sníh, leč zmrzlá země ani jedné hrudy nedala od sebe odervati. Udělaný dolík přivedl jí šťastný nápad: zavinula plachtou děcko, položila do sněhu a zasypala, a označila místo větvičkami smrkovými. »Polež si tu tiše, můj Stáňo, já se zahřeji, občerstvím, vrátím se k tobě, a jak Bůh dá, budeme dnes na noc v Letovicích.« V krčmě koupila si kroupy a uvařila je s mlékem. Okřála a vrátila se k děcku, plachtu vydobyla ze sněhu, přivázala si ji přes ramena a ohlížejíc se ze strachu před četníky, šla do města. Na štěstí pro ni vyjížděla se saněmi v tutéž chvíli pošta. »Do Jaroslawi za tři šestáky,« zavolal vesele jedoucí postilion. — »Dám dva,« odpověděla Maruše, »protože nejedu do samé Jaroslawi, jen do Letovic.« Radost jí zarazila dech. — »Dejte,« odpověděl a zadržel koně. Maruše vyňala ze záňadří sáček a zaplatila. Raneček položila do saní, zavinula a sedla vedle poštovského.

»Co to vezete?« ptal se, práskaje bičem. »Ale co, hadry i sváteční oděv.« »Proč do Letovic?« — »Ke svým.« — »Z daleka?« — »Až z ruského podruží.« — »Já bych tam s Rusy ani hodiny nevydržel! Dobře, že se vracíte, nebo nám tu schází rozumné a mladé ženské —« a objal ji kol pasu a přitiskl.

Maruše uhnula se prudce. »Nežertuj, nebo slezu a vezmu si peníze.« — »Když jste takoví nedotknutelní, není hodno na vás ani hubu otevříti.« Poštovský stáhl brvy, odtáhl se, švihl do koní a letěl po hladké cestě jako posedlý; Maruše odpočívala. — Slunce okrvácelo svět, pokládajíc červeň na bílý sníh a modravou klenbu nebeskou. Zalité purpurem letěly saně po velikém prostoru okem nepřehledné planiny. Koně frkali vesele, srdce ženino třáslo se dojetím. Poštovský se zastavil. »Znáte cestu do Letovic?« — »Jak bych neznala, přece to je moje cesta.« Vyskočila, uchopila raneček. »Bůh zaplať.« »Šťastnou cestu!« trhl koňma a odejel.

»Ke svým,« zvolala Maruše, svazujíc konce plachty na prsou, »ke svým. Nejsvětější Panenka se tak starala, že mne sem zavedla.« — Šla čerstvě, rozhlížejíc se dokola. Uprostřed k nebi trčících topolů a rozsochatých lip vyhlédaly kopule dřevěného

kostelíčka. »Jest týž,« šeptala srdečně, »jaký byl, náš unitářský, katolický! . . . Můj,« zvolala, »i mého Stáni i mého muže!« Chaty vystupovaly jedna po druhé, dým červenavý nesl se vzhůru, zdál se nesmírně milým, jasným a teplým. — »Třetí od kraje, to je chata mé kmotry. Ta právě tak stojí, jako stála . . . Všecko tak, jak bylo! Bože!« Došla, otevřela dvéře u síňky, jaksi se zalekla. U komína stála stařičká žena, leč ještě čiperná. »Pochválen buď Pán Ježíš!« »Na věky.« Hleděly na sebe. »Maruše!« »Matičko!« »Odkud jsi se tu vzala, dítě, za takového mrazu? To tě muž vyhnal?« »Přišla jsem ke svým.« Objaly se, raneček položila na lůžko. »No, to je dobré, že jsi nás přece navštívila.« »Matičko, potkalo mne veliké neštěstí,« šeptala. »Bůh vzal mi do své slávy chlapečka — slíčnosti . . .« umlkla pro slzy. — »Můj, jak víte, je unitář z područí ruského, jako já, ale co. Rus vnutil svoji víru, muže mi připsali k ní, i děcko by chtěli pochovati v ruské víře. Toho se nedočkáte! S chlapečkem jsem utekla ke svým!« — Odvinula plachtu, a ukázala zmrzlé tělo děcka. »Na hranicích mi ho Rus prostřelil i šaty potrhal, ale to nic není, jsem u svých a děcka jsem nevydala v zatracení!« Přihladila bílé vlásky, políbila a pocelovala. »Ale nyní už nic nemám, matičko, jen ještě k velebnému pánu.«

»Starý tu již není, ale i nový jest dobrý, o, dobrý! Milosrdný, lidé ho nesmírně mají rádi.«

»Tak i nade mnou se slituje!« zvolala Maruše, zaobalujíc se do červeného šátku.

Farář vyslechl trpělivě dlouhé vypravování ženino. Nahlédl do matrik a přesvědčil se, že Maruše Bedroňowna narodila se před dvaceti čtyřmi roky. Kmotři byli titéž, které udávala. »Víra tvá je horoucí« — ozval se ve vzrušení — »a proto pohřbím ti děcko slavnostně, aby skutek tvůj zazářil po celém okolí! . . . .«

Žena se vrhla k nohám farářovým. »O, pro Boha, přece jsem udělala jen to, co každá matka je povinna učiniti. Což jsem neměla brániti vlastního děcka před věčným zatracením?« Štěstím naplněna obcházela všecky známé chaty, plakala pro děcko a těšila se s lidmi.

Nazítří poslal farář rakvičku modře natřenou. Stáňa donesen do kostela a položen na katafalk. Nikdo ze vsi nescházel. Rozsvíceny svíce, a kněz promluvil srdečně. Maruše plakala z velikého dojetí, leč nebyla s to, aby ocenila velikost svého činu. Učinila, co musela a dost. Družice na bílých prostěradlech donesly rakvičku na hřbitov. Farář v pluviálu, s ním ministranti i varhaník; korouhve vlály na větru, lid zpíval, srdce matčino chvělo se přívalem štěstí, zármutku, údivu i uspokojení. Chlapeček její odpočíval se svými v zemi posvěcené, vedle její maminky, tatíčka a čekati bude v pokoji na ni. — »Můj Bože, není tu můj, není tu Michal, nevidí té krásy . . .,« myslila si, otírajíc oči. Uplakanou a dojmy schvácenou ženu lidé počastovali a odvezli do chaty kmotřiny. Ležela celý den a celou noc, a zatím okřála a přišla k sobě.

Třetího dne mráz došel vrcholu a přestal. — Dobře jí bylo u svých, leč stesk ji táhl k muži. — »Bez děcka, bez ženy, celý

den napracuje se v lese sekerou, trámy tesá, stavění skládá, a v noci se vrací domů samotinký jako fses. Pusto bude ve světnici, ale aspoň najde oheň v kamnech a ženu vedle sebe.«

Rozloučila se tedy v brzku s příbuznými i sousedy a vrátila se ke svému muži.

Moskva.

Dojmy a vzpomínky. — Píše JINDRA IMLAUF.

Vodka, čaj a papirosy — toť znamení ruského lidu. Tyhle tři věci potřebuje denně i nejchudší mužík.

Chodíval jsem často do jedné maličké čajny v postranní moskevské uličce. Blízko malého domku té čajny bylo větší staveniště a rozdlážděná ulice; měli tedy dělníci po blízku ochrannou střechu před nepohodou, jíž hojnou měrou používali.

Do dvora domku vedla široká, stále otevřená vrata; kupky sena, pokácené jesle krmné, džbery pro vodu nedaleko pumpy, válelo se nádobí a potřeby izvoščíků v nepořádku dvorku. Uběhaní koně stáli tu se svislými hlavami, žvýkajíce obrok.

Přes chvíli zadupaly podkovy pod samými okny čajny, izvoščíci vjížděli do dvora, aby koně i sebe občerstvili po namáhavé lopotě v děsných červencových úpalech. V době těch veder bývaly denně téměř náhlé bouřky s velikými lijavci, a před těmi prchalo všecko dělnictvo z tohoto okrsku do oblíbené čajny. Pak bývalo u stolků živo a všechny místnosti nabity lidem tříd vesměs mužíckých a izvoščíků.

Ve východním rohu každé místnosti visí ikona, pozdravovaná klaněním příchozích. Posluhující hoši — »čelověk« zvaní — přinášeli čaj. Jako roj zmoklých, trochu prachem pomazaných bělásků mihali se jizbami ve svých bílých oblecích. Růžové šerpy v bocích přepásané splývaly jim po kolena; na jednom konci stuhy houpala se připevněná krabička sirek, po které hosté často lapali. V předu zaklesnuta za stuhou velká černá peněženka s bílou zavírací přeskou. Jen zřídka přelétli místnost s ubrouskem v ruce, když nezvyklý host cizí v této společnosti kučerů, mužíků a bosáků náhodou sem zabloudil — — —

Obyčejně ještě ani příchozí host neusedl, poroučeje sobě »porciju čaja i sachar« (cukr). Chléb (černá houska mazlavě houbovitá) přinášen každým s sebou v kapsách.

Vousatí, poblácení mužíci, nebo bachratí kučerové sesedali se kolem stolů s pozdravem »zdrávstvujté«, jako staří známí. Mužíci nepotřebovali čapky daleko odkládati, zastrkujíce je za hrubou zástěru; kočové kladli jehlancovité cylindry na okna i okraje stolů, pročesávajíce vlasaté hlavy; těžké pláště rozepínali, nebo ti, kterým spodní skrovná toilleta dovolovala, odkládali je úplně. Pak z tlustého kučera rázem stával se člověk normálního těla.

Mezi tím, nežli přiběhl čelověk s objednaným čajem, pokrájeli chléb na kousky. Před každého postavili bílí hoši konvici s vřelou vodou, menší se špetkou spařeného čaje, talířek s po-

klopeným šálkem, cukr a klíštky na jeho štípání — toť všechno potřebné nádobí.

Talířek se šálkem polije mužík trochou vřelé vody a opláchnuv, slije vodu do větší hluboké misky, na každém stole stojící. Cukr naštípe na malé kousky, do šálku odlije něco silného čaje z malé konvičky, rozřediv jej po chuti téměř na barvu bledého vína a vylije trošku na talířek. Pokřižovav se s úklonou k ikoně, vloží kousek cukru do úst, uchopí oběma rukama talířek a zvolna z něho pije vřelý čaj.

A tak stále vyplachují šálky a talířky, nalévajíce nový čaj. Slabého čaje se nelekají, dovedou se stejnou chutí píti zabarvenou jen vodu, a často dávají si přinášeti druhý nálev vřelé vody na první hrstku čaje.

Je-li některý mezi nimi gramotný — což u izvoščíků bývá zhusta — předčítá celému stolu noviny. Těžko zápolí s bukvami azbuky, přečítaje zprávy »o báťuškě a jeho rodině«, o slavných modlitbách v moskevských soborech. Obdivují se obrázkům illustrovaných listů, přinášejících vyobrazení z krestních chodů, bradaté popy a monachy (mnichy), pod jejichž fotografiemi vypočítány všechny svaté činy.

Ti, u nichž nezpropadla se ještě poslední kopějka ve vodce, posílají pro papirosy. Bohužel, vodka jest silná a kopějek málo, však chuť na kouření velká. Takovému daruje šťastnější druh trošku tabáku; roh novin dá potřebný papír — a cigareta dýmá, až se oči smějí libostí.

Že aroma snad nabylo jiné chuti, co na tom; nemá ten mužík jiného na světě, nežli tělo a duši: duši požehná kříži — a tělu dá také, co mu patří — na formě nezáleží!

Najedli se, napili a pokouřili; poděkují Bohu za ty dary, zaplatí »pěťačok« (5 kop.) a jdou pracovat spokojeni a klidni . . . . Cestou potahují přes boky špinavé barevné rubášky na prsou rozhalené, líně šourajíce láptěmi po omoklém chodníku. Lidi dobří, hrubého líta; ale v jádru mudráci od kosti, když vodka jim zostří smysly. Po ní rychleji krev proudí, lépe se myslí.

Já být kreslířem, nakreslil bych v čelo těchto svých causerií tohle to ex libris: vysoké věže Kremlu v plném plání zlatých křížů všech soborů, a nad tím v modrém poli nebe butylku čisté ruské vodky. A symbol všeho lidu byl by v té kresbě.

Jen poslechněte chválu ruské vodky v některém menším traktiru, kde scházejí se vypasení kupci k obědu.

Místo modlitby pokřižují se před ikonou, načež vodka zahájí oběd. »Na vaše zdorově,« přejí si vzájemně, přiťukávajíce kališky; tím připraví se na bohatý, opravdu velký oběd. Talíř šči (ruská polévka velmi oblíbená) zmizí zcela lehounko, ač je obsahově vydatnějším celého našeho oběda.

Podivná polévka tohle národní ruské šči! Hustá tekutina, vlastně silná hovězí polévka, obsahující všecko možné. Často jsem je jídával, avšak nikdy nedovedl předem uhádnouti, co z něho vylovím. Ponoříte lžíci a vytáhnete směs zelenin, rozkrájené maso, ledvinku, játra, a Bůh ví, co všecko ještě. Ani nepoznáte všecky ty ingredience, jež sloužily k přípravě. K tomu by musela býti

zkušená kuchařka — a i o té pochybuji, že by se jí rozbor úplně podařil!

Než, co jest náš žaludek proti ruskému! Ten se dovede nasytiti kusem chleba s cibulí nebo sušeným slanečkem, avšak taktéž v případu jiném jest přímo bezedným.

Tři kotelety po hovězím mase, kus dobře připravovaného pirohu a na konec několik šálků čaje bývá obyčejným obědem kupců. Tváře jim hoří, rty svítí tukem po mastných jídlech, blaženost zírá z dobráckých tváří. Pomalu a s rozvahou hovoří, vyjednávajíce obchod. Bez rozčilení nacení si zboží a bez vzrušení slevuje až na cenu, kterou musí stržiti. Sám také smlouvá na kopějku, volaje strojeným úlekem »jej Bógu«, zaříká se při posvátné ikoně, až naposledy přece skoncují kup.

Takovou skupinu kupců poznáte z daleka. Hrnou se v houfu po chodníku ulice, v dlouhých temných pláštích, v půli pasem přepásaných. Vousatí, dlouhovlasí, hlavu pokrývá plochá čapka se stínítkem, z pod níž vzadu splývají rovně sestřižené vlasy na tučný týl. Cestou hlasitě hovoří a často se zastavují, vážně rozkládajíce rukama.

Izvoščíci volají na ně, hoši s ovocem vysoko k nim podstrkují košíky. Přijdou-li do chrámu, prodávající pop nebo jeho nižší zástupce kývá jim hlavou vstříc; hned klade na stolek voskovice zlatem krášlené a protřásá svazky křížků a růženců, věda, že s prázdnou z církve neodejdou.

Doma, t. j. vlastně v moskevském městském hostinci, poznal jsem značnou četu takovýchto ruských kupeckých figurek.

»*Gorodskaja gostinica*« těší se pro svoje položení v samém centru města četným návštěvám obchodním. Jsou v ní krámy stálé i po čas saisony otevřené; prostranný dvůr obklopen kolem do kola samými magaziny a lávkami (krámky). Taktéž v poschodí prvém jsou obchody, kteréž s přízemím spojují mimo schody hostinské, ještě mosty přes prostoru dvora klenuté.

Rovněž v pokojích se vchodem pouze do křivolaké chodby hostinských pokojů jsou obchody. V tomto městském hostinci naleznete všemožné věci na prodej, od smíšeného zboží, hudebnin a nástrojů hudebních, až k deštníkům, tapetám, umělým květinám a čínskému hedvábí. Není potřebí vyjíti na ulici pro denní potřebu bydlícího zde hosta; v domě můžete koupiti vodku, papirosy, nebo vzácné pravé hedvábí z Pekingu.

Měl jsem tedy kolem sebe dostatek lidiček všelijaké třídy od vypaseného kupce po jeho mužíka náklad zboží v skladě rovnajícího, od Čínských prodavačů až po sluhy hostince.

Poznal jsem je v jejich zábavách i stesku, i při mudrování nad sklenkou vodky.

V prázdných večerních chvílích hrávali malí i dorostlí muži velice oblíbenou hru »*v babky*«. Šestero vyvařených kostí z nohy krávy zastupovalo kostky. Stavěli do řady vždy tři kosti a třemi po nich metali, sázejíce na některé: Ty, které povaleny, vyhrávají; velmi radostný jásot vzbuzovala řídká náhoda, jest-li se všechny tři vržené kosti postavily do řady ostatních.

Po hře se obyčejně scházívala společnost na chodbě hostince k besedám. Usedali tu kolem stolu, nad nímž visela v rohu zdi ověnčená ikona, a několik levných barvotisků. Na stole šuměl samovar a sklenky čekaly vodku. Nestačily-li židle počtu návštěvy, doplnila stará bedna nedostatek sedátek.

Náš sluha, osmnáctiletý mladík, vodíval si k sobě často několik známých mladíků, dělníků a prodavačů ovoce.

Nepříjemná vedra vyháněla nás bydlící gorodské gostinice do chladné chodby, a tu doplňovali jsme společnost prostých lidiček.

Náš Timofej Lazarevič Chapajev obsluhoval samovar, přinášel papirosy, ale hlavně vyprávěl, co se kde sběhlo podivného. Nejvytrvalejší vyprávěčkou byla stará jeho máť, Taťana. Divila se copatému synu říše nebes, že nosí přes kalhoty ještě suknici, a nechává sobě růsti cop; nikterak nespřátelila se s výkladem samého Číňana o rozdílu obleku mužů a žen čínských. Zmínil-li se Timofej náhodou o výkladních skříních knižních magazinů, toho času vystavujících obrazy Tolstého a Gorkiho v rubáškách mužíka a toulavého dělníka, chopila se hnedle hovoru.

Ač negramotná, prostá ženská, světa neznalá, mudrovala o vyloučení hraběte z pravoslavné církve. Tvrdila a pevně věřila, že to spískali popi ze zlosti proto, že on miluje prostý dělný lid, vyčítaje popům vypasená břicha a boháčům hříšné radovánky. Ukazovala na prostou mužickou rubašku bosého hraběte, jak jej viděla na fotografiích. Že dnešní přísný asketa má také svoji veselou minulost za sebou, nevěděla; a také by neuvěřila. Rovněž Gorkij byl jejím miláčkem, že z třídy její vyšel, a k ní se hlásí, o ní píše; mluvila a mudrovala, ač z obou autorů neznala ani jediné bukvy . . .

Při sklence slabého, ale rozpalujícího piva, nebo při vodce, bývalo veselo.

Hoj, to blýskly Timofeji Lazarevići a jeho druhům oči! S větrem o závod pospíchal obstarati kulinarské hody chudých těch lidí, na něž několika grivenniky (10 kop.) jsme jim rádi přispěli.

Taťana rychle očistila slanečka, rozkrájela na kousky k bílému chlebu, postavila sklenky, a na hliněnou mísu venkovské práce narovnala zelených okurek. Se závidění hodnou chutí pojídali ne právě příjemně vonící rybu a chroupali okurky i se slupkou. Zde také jsem poprvé viděl píti silně solené pivo; proč je tak solí, nedovedl jsem vypátrati. Jest prý to tak lepší — argument, který těžko zvrátiti; proti gustu žádný disputát!

Taťana i Timofej hořeli v lících po značných douščích piva, a ještě více po bílé silné vodce. Za nějaký ten grivenník na hostinu darovaný, mohl jsem se ptáti cokoliv; chladní Rusové se rozehřáli, rozpovídali. Všecko přetřepali, prohloubali společnost bohatých, přirovnávajíce jejich radovánky k dření mužíků. Taťana pocházející z vesnice bílé Rusi, dovedla pěkně vylíčiti prostými slovy doby třeskutých mrazů, kdy hladoví vlci nejednou navštívili hospodářství bárinovo. Ráda vzpomínala mužického života, bídného a těžkého — doby svého mládí.

Nejmilejší chvilkou mladého Timofeje Lazareviče bývalo, požádal-li jsem jej, aby hrál i zpíval. Čekával již na toto vyzvání, maje malou tahací harmoniku dávno už na klíně přichystanou. Hra na harmoniku je v Moskvě velice oblíbená, a vítají v čajnách i traktirech rádi kamaráda s ní.

Timofej natáhl nohy, naklonil hlavu k měchu nástroje, chvíli tápal jako v nejistotě po hrkajících klapkách, až zachytil šťastně melodii. Prostinké tony, jež uvedly by snad citlivého gourmanda hudebního k zoufání, poslouchával jsem opravdu rád. Smutné, táhlé nápěvy to byly vesměs, co Timofej hrál. »Toska« (stesk) přešla na okamžik v silné akordy vzpoury. Pak zase zmíraly prudké bassy, místo nich přicházely temné, tlumené povzdechy víry, že tak jak jest, bylo a býti musí ... Hospodin tomu chce, neboť kdyby nechtěl, věděl by, jak zjednat nápravu ...

Všecky ruské dumky jsou melancholické, odevzdané do vůle vyšší, nápěv pohybuje se v úzkých mezích, a bude se zdáti na první poslech těžkopádným. Ale najdete-li si jeho duši, poznáte, že jest hluboká, zdravá a citlivá. Touží po dobru, hledá ho — jenom cestu ještě nezná; naráží a překonává překážky, neztrácejíc důvěru. Jde pomalu za cílem všech svých bez rozdílu, ale jistě.

Smutný, tíživý dojem nechávaly mi písničky Timofejovy, ale přicházela s nimi do duše mé pevná víra v dobro, přinášejíc s nadějí novou pevnou vůli pro další práci ...

Lazarevič Chapajev hrál jedno za druhým, bez rozmýšlení a spojitosti obsahové, jak právě mu napadlo. Nejoblíbenější písničkou jeho i ostatních molodců byla o návratu trestance ze Sibíře. Popisuje touhu po domovu a rodné matce, které nedovedl odolati, až prchl z vazby. Úryvek její utkvěl mi v paměti, i podávám jej tuto:

Na něm rubašenka chudaja,
so množestvom raznych zaplat,
šapčenka na něm arestanta
i sěryj ťuremnyj chalat.

Broďaga Bajkal pereplyvši,
otbylsja ot ťažkich robot;
těper už bredět po Sibiri,
na rodinu ticho bredět.

Broďaga vot puť svoj okončivši,
na vstrěču rodimaja mať;
»o zdravstvuj rodnaja mamaša,
a gdě že rodimyj otěc?«

»Otěc tvoj davno už v mogilě,
syroju zemleju zaryt,
a brat tvoj davno už v Sibiri,
davno kandalami gremit!«

Ve volném českém překladě asi toto:

Na něm rubašenka bídná,
s množstvím různých záplat,
čepičku má arestantskou,
i šerý vězenský chalát.

Tulák Bajkal přeplovavší,
zbavil se těžkých prací;
teď bloudí po Sibiři,
o domově tiše blouzně.

Tulák svoji pouť skončil,
při potkání rodné matky;
»buď zdráva rodná matičko,
kde je můj rodný otec?«

»Otec tvůj jest dávno již v mohyle,
v syré zemi zakopán,
a bratr tvůj — dávno už v Sibiři,
dávno okovy hřmí...«

— — — — — — Zvolna zpíval Timofej, opakuje vždy poslední větu písničky. Smutně nesly se pustou, v šero zahalenou chodbou prostinké tony stále se opakující melodie. Táhle zněl poslední verš, tesklivě naříkala harmonika; tiše, jako bolestí přerván, končil zpěv posledním, v dlouhou koncovku protáhlým »gremíííít«.

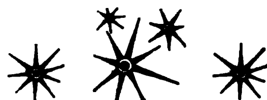
Těžko úplně pochopiti ruskou duši, tajemnou a tolik toužící po rozluštění všeho, všeho...... Je jako Boží sluníčko. Svítí a hřeje, z nenadání zastře se mrakem, a už stín halí okolí; nebo zase naopak dlouho zůstává v stínu, až přijde větřík, rozfoukne chmury a ono zahřeje vás milounce.

Ruský člověk, nežli vás pozná, je chladně odměřený, až někdy zabolí vás nezvyklé, a rychle důvěřivé. Ale pozná-li, cele vás prohloubav, rozhřeje ta kůra ledu, a nemáte pak vřelejšího srdce na světě. Co však nejcennějším, lásku tu nelze snadno zciziti, nepomine za chvíli a nevychladne. Potom je upřímná povaha ruská, věrná, oddaná.

Výborně přirovnává Melchior de Vogüe ruskou povahu k ruskému podnebí. Dnes ještě zima, po krajině sníh; na sluníčko ani pomyšlení. Ráno z nenadání vysvitne, počne hřáti; sníh valem se ztrácí. Místo něho pučí tráva, smějící se svěží zelení; holé stromy raší, pupeny se rozvíjejí. Nežli se nadějete, zase zbělají jejich koruny, jenom že ne již chladným příkrovem sněhu, ale vonnými květy.

A tak také ruský člověk! Večer si trpce stěžuje na svůj život, zaříká se, že déle tak nemůže být — aby druhý den pokorně a poctivě vstoupil v koleji dávno vyjeté. Vždycky se vyvine pravý opak než byste čekali.

Je to stále ještě hledání vysněné, nejasné mety. Ale oni ji najdou a její zář bude veliká, že všichni my ostatní Slované přijdeme se hřát k tomu světlu čisté lásky a dobra.

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

Mezi pohledními lístky, které mi přátelé z různých končin světa poslali, stal se mi zvláště jeden milým; patří sice mezi první produkty této nejmodernější industrie, ukazuje v pestrých barvách kontury lázeňské kolonády v Karlových Varech, ale pod neumělým obrázkem tím napsala zlatá ruka: »Pozdrav z německé dálavy! Václav Kosmák.«

Měl jsem podobných lístků několik, ale rozdal jsem je jako drahé relikvie po muži neocenitelném svým známým. V duši mé však zůstalo ještě několik přívětivých obrázků, v nichž zračí se šlechetná povaha nezapomenutelného »Homéra lidu moravského.«

Byv vyzván z několika stran, abych něco z nich napsal — neboť dostalo se mi toho štěstí, že jsem s dobrým Kosmákem žil po delší dobu pod tímže krovem — osměluji se podati několik prostých obrázků, rukou necvičenou jen narýsovaných. Kéž přispějí alespoň poněkud k poznání a ocenění šlechetného charakteru našeho milého, nenahraditelného kukátkáře!

I.

Již jako malý gymnasista čítával jsem Kosmáka; otec byl členem »Dědictví Cyrillo-Methodějského« a odbíral od počátku brněnský »Obzor«, proto četl jsem »Kukátka« a »Vzpomínky starého studenta«. Kdo by spisovatelem jejich byl, nevěděl jsem; představoval jsem si ho jako kukátkáře, kteří chodí po venkově, ukazujíce lidem své obrázky. Přicházíval někdy k nám do školy, a tu nemohli jsme se na ně vynadívati. Později zaslechl jsem jen, že prý je Kosmák knězem.

Proto byla moje zvědavost nemalá, když jsem měl jednou Kosmáka viděti tváří v tvář.

Stalo se to tak. Navštívili jsme s bratrem J., tehdy bohoslovcem, známého učitele V. v T.; byl to literát a vlastenec, člen našich »Dědictví« a pražské »Matice«. Pan učitel chtěl nám jako hostům něco nového ukázati a zároveň učiniti radost; proto se vytasil s návrhem: »Zajedeme si do Tvarožné podívat se na nový kostel.«

Časně z rána jsme sedli na selský žebřinový vůz a jeli po blátivých a neblátivých cestách do Tvarožné. Tam bylo již po mši sv., kostel zavřen, ale stařeček stojící nedaleko kostelní branky pravil: »Jděte jen na faru, velebný pán vám otevře a ukáže kostel.«

Zazvonili jsme u starých začernalých dvířek, za nimiž vykukovala černá střecha úzké budovy; zvonek se ozval, pak bylo slyšeti kroky, dvéře se otevřely, a před námi stál neveliký přitloustlý kněz s kučeravými dlouhými černými vlasy se zádumčivým ve vrásky složeným obličejem: toť tedy »kukátkář« čili »páter Kosmák«.

»Pěkně vítám,« — pravil přívětivě a upřímně — »přejete si podívati se na kostel; hned přijdu a donesu klíče.« Odběhnul a hned se vrátil se svazkem klíčů, otevřel kostel a vykládal o stavbě a zařízení.

Přecházely mi tenkráte až oči; kostel byl velmi bohatě polychromován, nešetřeno zlatem, stavba provedena v ušlechtilém slohu gotickém, oltáře, kazatelna a křtitelnice byly uměle vyřezávány, okna skvěla se barevnými obrazy.

Kosmák laskavě uvedl nás do sakristie, ukázal všechny památnosti, prováděl po kostele, ba neobtěžoval si ani vystoupiti s námi na kůr, kde jsme směli i zahráti si na nové pěkné varhany.

Kostel líbil se nám velice; nebylof tenkráte na naší milé Moravěnce tolik krásných slohových novostaveb kostelních, jak provedeno jich za slovutného biskupa, nyní arcibiskupa Dra Frant. Sal. Bauera; Kosmák byl jedním z prvních, kteří podnikli krásnou slohovou stavbu kostelní, a také ji zdárně provedl. Dalo mu to mnoho starostí; proto říkal, že by šel raději z Tvarožné pryč, aby tam nemusil stavěti nové fáry; ve staré nebylo již možno bydleti pro vlhkost, hlásil se do Prostoměřic, novou fáru ať postaví nástupce, vždyť zbudoval mu již překrásný kostel.

Děkovali jsme vlídnému a ochotnému pánovi za laskavý průvod; řekl nám na to: »Rád ukážu a provedu každého po kostele; jen jednou jsem měl nehodu. Chystal jsem se právě do Brna; kde jsem měl práci; již chci odjeti, tu zastaví před farou kočár, z něhož vystoupí pán, zazvoní a prosí, že by si rád prohlédnul kostel. Vzal jsem klíče, otevřel jsem mu kostel, ukázal vše, ale mnoho řečí jsem s ním nedělal, protože jsem měl na spěch. Na konec se pán zdvořile poděkoval, že si mohl prohlédnouti kostel, na moji vybídku podepsal se do pamětní knihy, děkuje vstoupil do kočáru a odjel. Po odjezdu pohlédnu do knihy a vidím: »Jan kníže z Liechtenšteinů«; mrzel jsem se sám na sebe; vždycky se ptám, s kým mám čest mluviti, tentokráte trochu rozmrzen jsem to opomenul, a pak bylo těžko to napraviti.«

II.

Uplynulo několik roků; ve středu odpoledne, kdy měli jsme na gymnasiu prázdno, seděl jsem u klavíru, odbývaje si svou hudební hodinu, jak mi otec nařídil. Přebírám se po klávesích, když v tom se otevrou dvéře a vstoupí Kosmák, za ním otec.

Býval Kosmák tehdy členem a místopředsedou brněnské okresní školní rady, k níž i otec můj patřil; skončivše sezení a poobědvavše v »Besedním domě«, šli spolu; Kosmák chtěl jíti přes Líšeň do Tvarožné, ze své dobromyslnosti neopomenul se zastaviti u nás a poctíti rodiče svou návštěvou.

Když jsem vstav uctivě ho pozdravil, pravil: »Seďte jen a hrejte; rád poslouchám hudbu. zahrejte mi něco klasického.« Vzal jsem Mozartovy sonaty a hrál je dle svých sil; Kosmák pozorně poslouchal, bylo viděti, že ho hudba nejen zajímá, ale že jí také rozumí.

Po chvíli přišla matka v zástěře a obyčejných šatech, se šátkem na hlavě a políbila Kosmákovi ruku. Kosmák jí pravil přívětivě: »To se mi od vás líbí, že si počínáte tak po domácku, jako stará kantorka za dřívějška; jiná, kdyby měla může v okresní školní radě, nevěděla by, jak se má vystrojiti.«

Kosmák zdržel se ještě chvíli, pak jsme ho vyprovodili přes Klajdůvku k Líšni. Matka doposud, po 25 letech, ještě s radostí připomínává, kterak kukátkář nazval ji »starou kantorkou«.

III.

Dne 28. září r. 188 .. zaťukal po mši sv. Zábrdovský kaplan M. na okno a volal na mne: »Rudolfe, nešel byste se mnou do Tvarožné?«

Kdož by tak vábnému pozvání mohl odolati? Rychle vyžádal jsem si dovolení od rodičů, obléknul lepší kabát, a již kráčeli jsme přes Juliánov a dále polní cestou přes Podolí ke Tvarožné. Cestou viděli jsme lidi pracující na poli, ponejvíce kopali zemčata; pozdravovali jsme je dle starého zvyku: »Pomáhej Pán Bůh!«, načež nám odpovídali: »Dej to Pán Bůh!« Dobrosrdečný páter M. přidával sem tam: »Viďte, řeknete, to jsou tu dva lenoši; musíte tu pracovati, a my se jen procházíme.« Ale bodří Moravané hbitě odpovídali: »Velebný pane, máte zase jiné práce a starosti!«

Do Tvarožny došli jsme až k poledni; ve faře bylo již živo, slavil se tam svátek kukátkářův, pročež došli kněží z celého okolí, aby si jednou trochu porozprávěli a Kosmáka, kterýž miloval společnost a často býval až zádumčivý,[1]) poněkud rozveselili.

Když odzvonilo a pomodlili jsme se »Anděl Páně«, zasedlo se za stůl; poněvadž u hlavního stolu nebylo dosti místa, posadili nás s M. ke stolu menšímu.

U hlavního stolu sedělo právě dvanáct pánů, tak že kdosi podotknul: »Sedí nás tu dvanáct, jako apoštolův,« načež Kosmák hned se vtipně ozval: »Rád bych věděl, který je Jidáš?«

Vůbec byl Kosmák v dobrém humoru; pořád vykládal a obveseloval společnost; mluvil o Tvaroženském blátě, o tom, jak obveseloval nebožtíka nejdůst. pána na visitacích, o různých nehodách a příhodách, vše pak uměl tak podati, že společnost byla v dobré míře.

I na pole jazykozpytné zabloudil. Pravil: »Všichni diví se, proč že Tvarožná jmenuje se po německy Bosenitz. Jméno to pochází z války pruské r. 1866. Tenkráte bylo v Tvarožné mnoho bláta, lidé říkali, kdo chce projíti dědinou, musí míti dobré boty, proto »bosé[2]) nic«; to slyšeli Prušáci, jak lid to pořád opakuje, proto pojmenovali osadu »Bosenic«.

---

[1]) Kosmák sám o sobě říkával: »Jsem někdy zachmuřilý a zádumčivý, chodí to na mne, jako ten zlý duch na Saula.«

Nejedenkráte vykládal, jak kdysi dlouhou dobu trápil se zádumčivostí; domácí, okolní spolubratří a jiní snažili se ho vytrhnouti z jeho trudnomyslnosti, ale marně. Proto zavolali na pomoc nedalekého revírníka St., který často svými nápady Kosmáka rozesmál. Milý St. přišel a začal úkol svůj, vykládal skutečné a vymyšlené příběhy z mysliveckého života, kde nestačila pravda, vypomáhal si mysliveckou latinou, spustil všechna stavidla své výmluvnosti; ale nepomáhalo to nic: Kosmák pořád seděl zakaboněn, bylo na něm viděti, že rád vidí návštěvníka, chmůry však s vysokého čela nechtěly se ztratiti. Rozprávný a šprýmovný St. vida, že tentokráte všechna snaha jeho jest marna, konečně se dopálil, udeřil na stůl a odlevil si: »Ale c . . . což vás to nepřejde« — čemuž konečně Kosmák s chutí se zasmál.

[2]) »Bosé« v nářečí brněnském tolik jako »bosý«.

Po obědě, když pilo se pivo, přinesl poštovní posel bedničku hroznů. Kosmák byl velmi pohostinným, rozdělil se vždy s hosty o vše; proto pravil přítomným: »Pošta dovezla právě zásilku hroznů; nesmíme nechati takovou vzácnost[3]) ležeti, snad by se to zkazilo.« Hrozny byly proto hned doneseny a podány hostům.

Po obědě došel na faru jakýsi mladý konservatorista, snad žák Kosmákův; hrál na klavír hlavně národní písně a jiné veselé kusy, při jichž zvuku seděla veselá společnost, rozcházejíc se až v pozdějších hodinách odpoledních.

IV.

Byv vysvěcen na kněze, byl jsem poslán za kooperatora do Prostoměřic u Znojma. Navštívili mne tam také rodiče; jeli jsme ze stanice Miroslavské za teplého večera vlnícími se polmi přes Hostěradice. Bylo překrásně: slunce vysílalo na zem poslední své paprsky, bledá luna právě vystupovala na modré nebe, z lesnatého pahorku mírně hleděly štíhlé věže Marianské poutní svatyně Lechovické, lidé vraceli se po denní lopotě domů, nad celým krajem prostíral se posvátný klid, kterým libě se nesl večerní hlas zvonů a mnohohlasý zpěv polních ptáčat.

Druhého dne z rána navštívili jsme milý kostelík prostoměřický, který byl zbožným lidem hojně navštíven, ač byl všední den, pak prošli jsme se farní zahradou, kde jabloně překrásně zardívaly se růžovým květem. Ze zahrady je pěkná vyhlídka: viděti dlouhé, široké zelené údolí, z něhož mihá se bílý kostelík Alexovský, na jaře a v létě milo tu dlíti.

Nedlouho po té navštívili rodiče Kosmáka; vykládali mu také o Prostoměřicích, o pěkném, úrodném kraji, hodném, zachovalém lidu, rozsáhlé zahradě farské. Když krátce potom Prostoměřice byly uprázdněny, byl mezi kompetenty také náš Kosmák.

Celý rok trvala vakatura v Prostoměřicích, neboť jednalo se o excindaci; byl jsem tam v době té administrátorem, ovšem navštívil mne tam také ucházející se Kosmák.

Přijel odpoledne fiakrem ze Znojma; prohlédli jsme si kostel, faru, zahradu, pak sedli jsme si do pokoje v prvém poschodí, odkud byla širá vyhlídka na okolní kraj. Kosmákovi se tu obzvláště líbilo.

Po chvíli pravil mi: »Zapomenul jsem ve Znojmě breviář, a ještě nemodlil jsem se dnešních nešpor; nezapůjčil byste mi laskavě breviáře?« Donesl jsem hned breviář, pak se na chvíli vzdálil, Kosmák zatím modlil se předepsané hodinky kněžské. Po chvíli odejel do Znojma, odkudž vrátil se po dráze do Brna.

(Pokračování.)

[3]) Tvarožná leží v kraji, kde se víno již pěstovati nedá.

Neznámé práce Josefa Vlastimila Kamarýta.

Píše Dr. JAN ZÍTEK.

V XIX. roč. »Vlasti« r. 1902—3 čís. 1.—12. včetně uveřejnil jsem obšírnou literárně životopisnou práci »*Josef Vlastimil Kamarýt*«, o níž pracoval jsem s podporou sl. České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze. Odbornou kritikou a soukromými dopisy vynikajících předních literátů, odborníků a profesorů byla velice příznivě přijata.

Zmínil-li jsem se v ní o některých neznámých prácech Jos. Vlastimila Kamarýta jako »*o Reku Metolickém*« a »*Ranní lásce*« a tyto dvě otiskl: míním, že lepším bude, uveřejním-li i jiné dosud roztroušené práce téhož spisovatele, o nichž jsem se v oné stati rovněž toliko zmínil. Získáť se tím úplný obraz činnosti Kamarýtovy. Připomínám ovšem, že to nejsou neobyčejné věci; ale přece takové, že i naší pozornosti zasluhují. Zde jsou:

V Rozmanitostech z r. 1817 str. 88—89 jsou následující epigramy pod heslem »Důvtipní nápadové«, podepsané J. K*m*r., zkratka to studenta Kamarýta.

Dva z nich, a to »*Na Voršilu*«[1]) a »*Taz a Smil*«[2]) jsou v »Sebr. světských a duch. básních J. Vl. K—a«. Při posledním však epigramu není v Rozmanitostech udáno, že jest přeložen z německého, jako je tomu v oněch básních. Epigramy jsou tyto:

Na špatné psaní.

Kdykoli píšeš, vypodobňuješ hady a draky,
Zobáky vejra, jestřába pazoury; písař
Špatný bys byl, o budiž, prosím tě, raději malíř.

Na nezdvořilého.

Před každým Dvořák, před žádným nesmekne Hrubín;
Tento si zlehšuje čest, onen pak čepici svou.

Na mravopisce.

Mnohých popisuješ mravy nám, sám svobodně projdeš;
Jistě, když nikdo tvých nemůže popisovat.

Na Voršilu.

Že vlasy černí si předobrá Voršila! —
Vždyť byly černé již, když si je koupila![3])

V Rozmanitostech r. 1818 str. 92—94 jsou následující nápisy:

Mackovi.

Macku! ty a já,
To jsme dva;
Nemni tedy, měsíček že můj;
Býti může také tvůj... *str. 92.*

[1]) Sebrané světské a duchovní básně Jos. Vl. Kamarýta str. 235.
[2]) Tamže str. 235.
[3]) Tamže str. 235 verš druhý nepěkně zní: Vždyť již byly černé, kdyz si je koupila!«

Panu Lenochovi.

Velmi rád bych Čechům pomoh,
Spiskem ňákým říká Lenoch;
Nevím však, jak do toho —
Já ti povím — nech toho. *str. 93.*

Jitce.

Nezlobiž se, sličná Jitko,
Nezlob na včelinku,
Že tě píchla ve tvářinku:
Mnělať, že jsi kvítko.

Žerana.

Mníš-li, včerejším že vínem smrdí Žerana,
Mejlíš se; on pívá vždy až do rána.

Bárta lékař.

Div, ondyno byl lékařem,
A teď je Barta hrobařem.
Co činí, jsa teď hrobařem,
To činil též, byv lékařem.

Pavlovi.

Ptáš se, Pavle, co mi statek schválený
Nese? Aspoň to, že's od mne — vzdálený.

Lila.

Vdávat se chce Lila,
A mne ráda by si vzala.
Stařenu já nechci, aby pod krk v zlatě stála.
Leč by Lila ještě starší byla.

Jankovi.

Jen o mně piš a potupuj
Všecko mé pění,
Chceš-li však dojíti cíle, jdi,
Hledej si někoho k ctění.

Chuďas.

Z chuďasa učený člověk by byl, však že knihy nemá,
Z které by vyučil se, jest věru k politování.
Nikdo mu nechce ji dát, a sám si ji nemůže koupit,
Co si kde vyprosí, to mu sotva na mloky stačí.

V Rozmanitostech r. 1819 strana 89—90 jsou následující epigramy:

Každého nestraší.

Kuba mně vypravoval, kdy prý z hospody chodívá, že jej
Strašidlo zavádívá. Já, abych to zvěděl, hned na to
Z hospody brzo jsem šel, a strašidlo zůstalo v konvi.

U hrobu vysoce zrozeného Pana Kradera.

Také odebrati se ze světa musil pan Krader.
Jaký má přeskvostný hrob, s nápisem rytmovaným,
Na loket vyměřeným, u nějž socha skloněná pláče —
Ve dne v noci tu plač, panno! když nepláče lid.

Na Hrba.

Kdysi pohaněl Hrb nám Rozmanitosti že rozum
Nevybrousí. A má dobře; já neviděl brusu,
Jenž by vážnému byl dal někdy — slovu ostrost.

Lékař Huka.

Ha, života žádnému ještě má nevzala ruka.
Tak chválí se lékař náš Huka.
A kdo pak by Hukovi našemu nevěřil,
Neb nikdo se ruce té — nesvěřil.

Náhrobek.

Tu odpočívá Anton Grešle,
Měl peněz dost a tváře sešlé.
Pros, aby Bůh mu věčnou temnost dal.
Neb on jak živ nerad svíčky kupoval.

Z r. 1819 jsou v »Rozmanitostech« na str. 92—94 tyto:

»Rozličné průpovědi.«

Všichni máme stejně daleko k smrti.
Jinému co's učinil, totéž od něho čekej.
Kdo soudí bez rozvahy, bycha honiti bude.
Malá mohovitost dlužníky, velká nepřátele činí.
Milovník zlobí-li se, lásku zdokonaluje.
Miluj otce, jestli šlechetný jest; není-li, dobře se s ním srovnej!
Láska jako slza v oku původ má svůj a padá k srdci.
Moudrý žádosti káže, nemoudrý slouží.
Nemůžem říci, každý že stařec dlouho na světě žil, mnohý jen — dlouho na světě byl.
Dobře spí, kdo necítí, že ho co tlačí.
Dobrodiní kdo prokazovat neumí, takové neprávě od jiných žádá.
Kdo se chlubí, dobrodiní že prokázal, tenť je chce obdržeti.
Dobřeť živ byl, kdo zemříti mohl tu, kdy sobě byl žádal.
Ještě jednou tak milé bližnímu jest, co potřebuje, dáš-li mu to bez požádání.
Žádná hodina není ti radostná, aby někomu nebyla žalostná.
Dvakrát zvítězil, kdo vítězem jsa, vítězí sám nad sebou.
Dobru škodí, zlého kdo nekárá.
Nepřijde v nebezpečenství, kdo se ho i bezpečen štítí.
Žena šlechetná panuje, volná-li manželovi jest.
Krm červa svědomí čím chceš, žráti tě nepřestává.
Rozkoše zlosynů podobají se blesku, černé, zbouřené obloze; na každé zablesknutí rachot strašlivý zavzní.

Svědomí dříve než hlad hleď ukojiti!
Člověk raději raněn chce být, než haněn.
Komu všichni dobrořečí, ten má všech lidí mohovitosti.
Vždy-li jsi někomu dával, a jednou jej oslyšíš, chceš, aby ti kradl.
Co se někomu přihodí, to se každému přihoditi může.
Prostředek proti každé bolesti jest trpělivost.
Kdo se o dobru radí, prodlévá jistě.
Toho málo si važ, co ztratiti můžeš.
Zejtřejší den jest dnešního žák.
Brzy-li zvítězit chceš, dlouho se připravuj k boji.
Čím míň sobě žádáš, tím míň potřebuješ.
Příležitost k ctnosti jest i neštěstí?

Sbíráním takovýchto »průpovědí« jeví se též nová činnost Kamarýtova, činnost, na niž vztahují se slova Čelakovského o příspěvcích, jež mu Kamarýt zasílal a tak Čelakovskému pomáhal.

K předcházejícímu připojuje Antonín Rybička*) báseň Vlastimilovu, jež chybí v »Sebraných světských a duchovních básních Jos. Vl. Kamarýta«. Jesti to:

Naděje.**)

Zapadá již to sluníčko?
Však ono zas ráno vyjde;
Moje ale zapadlo již,
Aniž více přijde.

Moji dnové, všecka jasna
Jsou mi smutnočernou nocí,
Že mi vzato potěšení
Nemilostnou nocí.

Smutné chvíle, černé noci,
Jedna jen mi hvězda svítí.
Rci, hvězdičko soucitlivá,
Můžeš-li mou býti?

Mojí bude, mojí bude!
Až vyvede anjel z hrobu —
Mou jsi mezi tisícemi
V blaženou tu dobu.

* * *

V *»Českých národních duchovních písních«* žije Kamarýt až dosud a žíti bude i v budoucnu, ač téměř již nikdo při zpěvu některé písně svaté neví, že ji před lety sebral a tak nám zachoval Josef Vlastimil.

Již v letech šedesátých (1863) přihlíží k duchovním písním Kamarýtovým Vincenc Bradáč, dí-li v předmluvě *Kancionalu*:***) »Aby pak naše kniha obsahovala i dobré písně novější, aspoň ty, jenž valného došly rozšíření, nahlíželi jsme také při jejím sestavování v kancionály vydané od Bečáka, Poimona, Drbohlava, v kancionálek Kralohradecký, pak v *duchovní písně od Kamarýta*, v sbírku hymen a písní od Sušila, Šulce, Kuldy atd., tak že říci můžeme, že jsme naslouchali nábožným pěvcům po všech krajích československých.

*) Přední křisitelé národa Českého str. 278.
**) Jindy a Nyní 1833 II. č. 2.
***) *Kancional čili Kniha duchovních zpěvů* pro kostelní i domácí pobožnost. Podíl údů Svatojanského Dědictví na r. 1863 I., předmluva str. 1.

V I. dílu téhož kancionálu našel jsem tyto písně ze sbírky Kamarýtovy:

»*Ach nevinný Beránku! na smrt Tě povedou; o rozkošné srdéčko! ach, kam Tě zavedou?*« Díl I. str. 40—43 čís. písně postní 4. Ve Sv. Janském jest pod č. 160 str. 118—119. V Kamarýtově sbírce jsou 22 slohy po čtyřech verších, v kancionálu Sv. Janském 10 sloh po osmi verších. Z prvé a druhé slohy Kamarýtovy jsou ve Sv. Jan. vybrány pouze čtyři verše; osmá sloha Kamarýtova jest ve Sv. Janském vynechána. Malé změny jsou od Bradáče.

»*Kde mám hledat Ježíše, Jehož jsem ztratila?*« d. I. čís. 11. str. 50—52, ve Sv. Janském č. 221. str. 165. n.; v obojí sbírce jest 13 sloh po čtyřech verších. Jest téměř slovně přijata do Sv. J. až na pranepatrné změny Bradáčovy.

»*Naříkala a plakala Maria Syna svého,*« d. II. čís. 1. str. 39—41, ve Sv. Janském č. 197 str. 145. V obojí sbírce osm sloh po 7 verších; malé změny ve Sv. Janském jsou od Bradáče.

»*Boží Synu, Jezu Kriste, mého srdce útočiště,*« d. II. str. 44—46, ve Sv. Janském čís. 202. str. 150. V Kamarýtově sbírce sloh 16 po 3 verších, ve Sv. Janském sloh 11 po 3 verších. V kancionálu Sv. Janském jsou některé slohy slovně ze sbírky Kamarýtovy, některé jsou přesunuty, některé Bradáčem změněny.

Místo, jak působila prvá zvěst o skonu Kamarýtově na Čelakovského, čteme u Jakuba Malého. Neuškodí, zaznamenáme-li je i při této příležitosti. Ukazujeť, jak obě ty duše, Kamarýt a Čelakovský vroucně se milovali... Zní:

»Hluboký cit jeho (Čelakovského) propukal zřídka kdy, a to jenom tenkráte, když opanovalo jej bezděčné hnutí mysli nenadálým překvapujícím dojmem.

Nezapomenutelným zůstane mně okamžení, když jsem Čelakovskému přinesl první zprávu o smrti přítele Kamarýta, při čemž vyhrkly mu slzy s očí a celá mohutná postava jeho se zachvěla.«*)

Co si myslil Pán Bůh v nebi...

V menším městě živ byl člověk,
starší, nebohatý, všední;
život již mu dohasínal,
nastal mu den předposlední.

Myslil o něm Pán Bůh v nebi:
»dosť už dlouho světem chodil, —
do roka hlad zmoří vdovu,
ten by je tam vysvobodil!«

Zazvučely širým nebem
nejsladčejší melodie —
Z lásky Boží vyšla slova:
»Ještě rok ať žije!«

Jan Ev. Nečas.

*) Jakub Malý: Naše znovuzrození IV. str. 35.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

I.

Kousek za dědinou, mezi polmi, nad úvozem, táhnoucím se k lesnaté stráni, stálo spáleniště. Říkalo se zde u »spálené stodoly«; ohořelé pilíře její se drobily v dešti a sněhu, stojíce tak již po léta. Dědečkové výměnkáři vypravovali vnoučatům, že oni již chodili si hrávat ke spálené stodole, kde se tak hezky za pilíři schovávalo a kde bylo lze skokem octnouti se v lese. A babičky výměnkářky vyprávěly též, že jako školačky si zde hrávaly na panímámy, plácajíce z hlíny koláče a buchty, pro které se našla v pilířích, jak se sem a tam vydrobila cihla nebo kámen, již příhodná pekárna nebo komora. Hoši i děvčata hledávali na stráni u lesa jahody a v lomu se přimykajícím k této slídu, či jak říkali: kočičí stříbro.

A tak jak to bylo před padesáti, šedesáti lety, tak to bylo do dnes. Lidé se divili, že ty staré pilíře tolik vydrží, že se již neshroutí a dokládávali, že se za starých časů jináče stavělo než nyní. Trámy, kteréž mezi zdivem byly, shořely a zbytky dávno lidé roznesli.

Kdo byl majetníkem stodoly, to se již také dobře nepamatovalo. Vědělo se, že se ti lidé po ohni z dědiny vystěhovali, že prodali chalupu a pole, spáleniště stodoly nechtěl prý nikdo ani zadarmo. To proto, že se říkávalo, že kam jednou uhodí Boží posel, tam najde cestu i podruhé a takové místo že přitahuje bouřku vždy. Vůbec že blízkost lesa jest asi příčinou, že tehdy do té stodoly uhodilo.

Pak že tak úplně mezi polmi postavená stodola jest také vysazena škodě, any se tam táhnou z polí myši a živí se tam svým způsobem, zrna, která i nesežerou, nahryznouce, tak že se obilí k setí nehodí a přebírati musí. A když pohynou, tu zapáchají jich mrtviny v slámě tak, že dobytek se jí štítí žráti.

A k tomu že vzdálenost od dědiny ztěžuje docházeti na mlat, že vystaví-li se trochu pomoklé či nezcela doschlé obilí před stodolu, tož aby je vždy někdo hlídal, že při lijavcích a jarním »rozploutí« (obleva) hrkne voda se stráně pod vrata na mlat a rozmočí jej.

Tak leželo to spáleniště ladem a nikdo si ho nevšímal. Tu pojednou se rozhlásilo po dědině, že se na spálené stodole staví. To bylo kde komu k smíchu a lidé si na potkání o tom povídali.

Stavět že chce někdo tam, kde stavěli leda krtci své chodby a syslové svá doupata; stavět tam, kde dávaly lišky dobrou noc a zajíci dobré jitro, kde se sešly na besedu leda vrány a sovy, kde že ochází klekánice a hejkadlo si povídaly a věřily všecky děti a všecky báby v dědině.

Nedalo to lidem, i poptávali se u rychtáře, co a jak. Bylo to z obavy, aby se nějaký světoběžník neusadil tak blízko dědiny, aby tam nevznikla třeba zlodějská peleš.

Rychtář pověděl. Byl rád, že má co pověděti a že se může ukázati důležitým Vykládal, že přišel na obec »houřední poštou«

čili postrkem obecní příslušník, a to se ženou a dvěma dětmi. Byl to potomek těch jistých Straků, jimž patřívala kdysi v dědině chalupa s polnostmi a ta shořená stodola. Tloukli se ti lidé všelijak po světě, stěhujíce se sem a tam, až tento Straka, dopustiv se nějakého přestupku, byl z obce, kde právě bydlil, vykázán a poslán postrkem na svou domovskou obec, kde se na ty příslušníky dávno již ani nevzpomínalo.

Bývaly za tehdejších časů takové podivné zmatky na úřadech a zhusta se přihodilo, že z čista jasna přivedeni postrkem na tu kterou obec příslušníci, o které nikdo nestál, a kterých se jinde asi rádi zbavili.

Ten Straka (lidé se lekali toho zapomenutého jména, připomínajíce si, že říkává se o jistých lidech, že kradou jako straky) jsa rychtářem přijat, hlásil, že bude pracovati a že obci hanby neučiní. Však že prý odtamtud, kde byl, dostal se na houřední poštu jen pro lidskou nepřízeň a mstu, protože lidé nepřejí chudému člověku obživy tam, kde není »u Božího stolu« prostřeno pro jedny, ale prý pro všecky.

Rychtář i oba konšelé, které byl ku přijetí příslušníka do obce povolal, rozuměli té řeči tak, že ten Straka si asi přivlastnil »u Božího stolu« něco z lesů a třeba i z polí, ať to bylo takového něco, co vyroste ze země nebo běhá — zkrátka, že byl asi škůdcem polním i pytlákem a lesákem.

Že podobné hříšky měli na svědomí i nejbohatší sedláci, dovedouce za nějakou husu nebo košík vajec od myslivců a hajných dostati třeba borovici, hodící se na trám a zapsanou jako rahýnko a majíce nějakou tu »němou tvář«, bouchnutou v poli či lese, či do ok chycenou, v dobré paměti, nemračili se »páni houřední« příliš na nového příslušníka.

»Máš dvě zdravé ruce a notný hřbet, huživit se můžeš. Prácu snad humíš,« zahovořil rychtář a oba konšelé přisvědčili.

»Což o to. Půjdu k lesu. Drvařit humím a na polní prácu se taky vyznám i moje žena, pokud může od dětí. Včil jenom kvartýr,« řekl Straka, protahuje svalnaté paže.

»Někde se huchytíš. Je dost kvartýrů, já bych tě vzal třeba sám do pazderňy,« řekl první konšel.

»A však tu má svoje,« ozvala se od kamen, kde sedíc na pekelci, škrábala brambory rychtářova žena.

Že panímáma rychtářka má »na obci slovo«, to se vědělo po celé dědině a rychtář rád nechával platit výrok, že má moudrou ženu i přes její dlouhé vlasy.

»A baže, pravda, Bože mně netrestej, vždyť jsem sám na to přišel, že mu patří to spálenisko, jak se říká »hu spálené stodoly«, —« podivil se rychtář a zazářil, vida odlesk podivu nad nápadem panímámy v tvářích obou konšelů.

»Což panímáma!« zvolali oba najednou.

»Ba právě, máš tu svoje místo, Strako. A můžeš si tam postavit chalupu, nebo barák, nebo boudu — to je jisto, podlevá zákona a práva,« pyšnil se těmi slovy rychtář.

»A tak vida,« žasl Straka.

»Buď Pánbůh pochválen,« zašeptla jeho žena, krčící se u dveří u nůše a uzlu, na kterém usadila děcko as tříleté. Druhé menší, kojence, držela v náručí.

»No, zavedeme tě tam. Tuhle podepíšeš, že jsme tě přijali do obce jako příslušníka. Nehumíš-li psát, hudělej tři křížky, panímáma tě potom podpíše,« vybízel rychtář, podávaje Strakovi jakési lejstro.

»Co pak panímáma,« řekl první konšel, veselý pantáta Sochůrek a druhý, nemluvný Hřibek, to opakoval.

Straka psát uměl, podotknul, že psával na vojně, čímž ihned v mínění všech tří sousedů povýšil.

Také podepsal velkými písmeny svoje jméno, zakládaje si patrně na tom, že napsal »Wenzel« místo Václav.

»Tak jseš Vencl, jo, vím se pamatovat, že říkával můj nebožtík dědoušek, Pánbůh mu tam odpusť, že to spálenisko patřilo ňákýmu Venclu Strakovi, tak jseš křtěnej po dědkovi, to bejvali prej s mým dědou kamarádi,« rozkládal Sochůrek.

»Přibere se to člověku do paměti, když ty jmena zasejc slyší,« mínil rychtář.

»Ba že, tož,« potakal Hřibek.

Sousedé se zvedli a hotovili se Straku doprovodit k jeho majetku. Bylo to něco nebývalého, a zástupcové obce se tím věru trochu jaksi pyšnili.

Rychtářka, ku které se Straka přitočil, děkuje jí, že si tak dobře a moudře vzpomněla, usmála se zalichocena a ukrojila chlapci Strakovu notný kus chleba. Strakovce pak řekla, ať si vyndá z nůše nějaký džbánek, že jí dá trochu mléka, aby měla pro prvý den tomu malému.

Strakovka děkovala a nabízela se, aby panímáma ji brala do práce, že při nastávajících žních bude jistě potřeba dělníků.

Rychtářka slíbila, že je vezmou do práce a naplnila dosti velký džbánek mlékem. Straková vzala na záda nůši, dítě do náručí, džbánek do ruky, muž její chopil se uzlu, vzal chlapce na ruku, řka, že ty malé nožky by bolely a vykročeno.

Šlo se po humnech, a tak za čtvrt hodiny stáli Strakovi u svého majetku.

»Tak, to je ta spálená stodola,« řekl rychtář. »A včil tě zde, Strako, vítám, a hleď, ať se hudržíš v poctivosti.«

»Zaplať Pánbůh,« řekla Strakovka a políbila rychtáři ruku.

»No, rádo se stalo,« řekl tento zalichocen a ukázav Strakovi jaksi meze jeho vlastnictví, odcházel s konšely.

Bylo odpoledne a Strakovi se chystali přespati noc v širém. Straka vyndal z nůše sekyrku a šel do lesa na trochu roští.

Straková vyndala z uzlu nějaké peřiny, vlastně pelešinky ze slepičího peří a pápěrek a na nějakém pytli ustlala dětem, které byla chlebem a mlékem nasytila. Sama také pojedla několik soust.

Hovořila s dětmi laskavě. »Tak, děti, tady budeme mět doma, Nanynka tomu ještě nerozumí, ale ty, Hondo, ty to huž pochopíš. Tady si vystavíme chaloupku nebo boudu — můj ty Bože, jako ty cigáni jsme,« Strakové vyhrkly slzy.

Malá Nanynka již usnula a i Honda cestou zmalátnělý byl ospalý. Neporozuměl, proč matka pláče, byl rád, že jest syt, že nemusí už capat kamenitou a písčitou cestou, že nerozkřikuje se na ně ten hrubý mužský, který je sem přivedl, že nebudou na noc zavřeni v takových divných komorách, jak se tři noci po sobě dělo. Řekla maminka, že jsou to v šatlavě a velice plakala, tatík se sice smál, ale také byl mrzut a včera řekl jemu, Hondovi, aby si jen na šatlavu zvykl, že pro chudé lidi byly šatlavy vystavěny.

Vzpomínaje na to, usnul malý Honda podle Nanynky a matka zatím prohlížela to místečko, které bylo jejich. Hned jí napadlo, že zde budou moci míti aspoň záhonek na brambory, že se dá vzdělati kus půdy, která po léta ležela ladem. Arcif, práce že to dá až do úmoru, to si řekla ta mladá žena, která vlastně nepoznala v životě jiného, než práci.

Byla sirotkem a vyrostla u vzdálených příbuzných, kteří ji naučili pracovat, aby jim prací zaplatila sporé sousto a zakrytí nahoty nuzným šatem, co jich stála od mládí. Seznala Straku, když byl přišel z vojny po čtrnáctileté tehdy službě a sháněl v rodné obci živobytí. Našel je trochou práce, trochou krádeže a trochou pytlačení. Chodil drvařit a chtěje míti přece kousek domova, oženil se s hezkou Nánkou, ač měla jen tělo a duši, jak se říkává. Byla ráda, že bude aspoň někomu patřit a přičiňovala se ze všech sil, aby si něco zahospodařili.

Zmohli se na ty pelešinky, trochu nádobí, náčiní k práci, postel a truhlu. Tuto měla Nánka ještě za svobodna a v ní něco šatstva, na které si vysloužila. Měla arci skrovničkou mzdu, ke mzdě plátno a kanafas, z něhož bylo také její oblečení urobeno.

Straka byl několikráte chycen při pytlačení, potrestán, a bylo mu pohroženo, že ho pošlou postrkem. Smál se tomu, kam že by ho poslali. Leč jeden z písařů u úřadu, snad dopálen tou domýšlivostí pytlákovou, vyhrabal v aktech, kam vlastně Straka přísluší a při nejbližším poklesku, kterýž nedal u Straky dlouho na sebe čekati, bylo Strakovi po odbytém trestu pardusu a šatlavy se vystěhovati z dědiny.

Arci nuceně. A žena plačíc, musela jíti ovšem také. Sebrali co měli, postel a truhlu prodali za několik grošů, vzali něco potravin a šli.

Lidé jich litovali, leč zastati se jich nemohl nikdo. A kdyby byl i mohl, oproti vrchnosti by se jich byl nezastal, každý se bál, že by mohlo dojíti v stíhání na něho.

Mladá žena se slzami v očích vzpomínala na to loučení od lidí, které aspoň znala a lekala se toho, jak jí bude mezi lidmi, které neumí pojmenovat, o kterých ničeho neví, zda jsou zlí či dobří, zda budou pro ni míti dobré slovo či úšklebek. Rychtářčina vlídnost dodávala jí mysli a těšila se, že najde více vlídných žen, které pro ni budou míti práci a za práci mzdu. Jen málo si povšimla kolem sebe jdouc dědinou, ale přece vypozorovala, že jest zde kromě rychty více výstavných statků a doufala, že najdou prací obživy více, než v rodné, chudší dědině, kde si lidé na menších živnostech nejvíce vše odbyli sami, pokud mohli pro ro-

botu. Také cestou od dědiny ku spálené stodole se rozhlížela a postřehla, že jsou pole na velkých kusech oseta lenem, i usmívala se v předtuše, že najde se pro ni práce při lenu, milá každé ženské. Straková pracovala při lenu vždy ráda, vždy jí hospodyně, u kterých sloužila, chválívaly, jak jest čipernou při pletí, trhání, sušení a máčení lenu i při práci v pazderně. Říkávala, že si ráda zaslouží na tu svoji košili a sukni i zástěru. Také se ráda pochlubila mezi rovnými sobě nuzačkami, že byť měla špatné jenom pelešinky, přece má dosti slušné povlaky z dobrého kanafasu, jak si ze služby ušetřila, ušijíc z kanafasu ke mzdě patřícího místo sukní povlaky.

Straková těšila se v duchu na tu práci při lenu, při které neskrblí žádná hospodyně dobrou stravou, pomýšlela, jak bude v zimě v pazdernách bývat hezky v teple, a jak se seznámí pomalu i s chudšími ženskými v dědině a od těchto vyzví, kam jest dobře jíti na práci.

Bramborů se tehdy ještě tolik nesázelo co nyní, obživovali se lidé kromě moučných jídel řepou, mrkví a zelím. Leč víc a více se požívání jich, těch »zemských jablek«, ujímalo a chudina si libovala, že chutnají i bez soli lépe než jenom nasušená řípa neb mrkev, nebylo-li k vaření jejímu aspoň trochu omastku.

Přece však viděla Straková, že mezi lány polí, byť i méně než modravězelených chrástů řepy, tmaví se zeleň bramborové nati, po kteréž jakoby se rozletěla hejna motýlů bílým a nafialovělým květem.

Však že si brambory při sklizni donese a že je uschová k nasázení na jaro, se těšila. Vždyť na celé polovině spáleniska bude možno udělat si záhonky. Bylo zde výsluní a Strakovka již viděla, jak má zde záhonek bramborů a druhý řípy, viděla v duchu, jak mají chaloupku i chlívek pro kozu. Že dovede pro ni snésti obživu, byla si jista.

Obešla ten majetek, ten kus půdy několikráte, jak tu a onde zbytky základů a pilířů ho vymezovaly, a skoro se již usmívala, jak se usmívávala, dokud nepřikvačily na ni těžké starosti. Míti něco, kousek majetku, moci pracovati o svém — jak těšila se na to mladá žena.

Trochu se zachvěla při pomyšlení, že její muž bude zase shánět obživení při tom »Božím stole« a že zase bude jí bývat ouzko při jeho výpravách do lesa a polí a trapno potom při jeho stíhání a trestech. Ale hnedle si řekla, však že ona se bude moci klidně starat o ten majeteček, prací že obživí děti i sebe, a co muž přivydělá, sežene, to že bude dobrým a když nebude shánět, tož že ona se nebude muset aspoň již obávat, že ji lidé vykážou, vyženou, ana bude míti svou střechu nad hlavou.

Asi po dvou hodinách vrátil se Straka z lesa, nesa notnou otep suchého chrastí na rameně. Děti se byly zatím prospaly. Honda batolil se tatíkovi vstříc a i malá Nanynka vztahovala ručky po tátovi, když byl na ni promluvil.

»Co pak jsi dělala?« tázal se Straka ženy. »Taky jsi mohla zatím aspoň sesbírat trochu toho kamení na hromadu.«

»Mohla, pravda, ale jsu celá jako ztlučená a pak až budu vědět, kde a jak budeme — no — stavěť,« Strakovka se usmála a ten úsměv ozářil obličej mladé ženy tak, že i muž její úsměvu se neubránil. Přelétnul mu zvětralým, osmáhlým obličejem, výrazu mračného jako paprslek.

»No, stavět budeme. Tuhle v tom rohu, kde se to opírá o skálu, aspoň ze dvou stran hušetříme grunty a budu vidět, jak hluboko kopat. Tamhle je hlinisko a písek nakopu ze stráně, je to samy kočičí stříbro. Budu stavět jenom se selskou maltou, jen s hlinou, na vápno nejsou peníze. Kamení tu je dost, naházeli ho sem sedláci ze svých polí, kde komu překáželo a ze stráně nakopeme. Pod střechu to svedeme, ale střecha —« Straka se zaškrábal za ušima.

»Ba, vždyť mi to huž napadlo, že jsme, no, že budeme ňákej čas jako ty cigáni. Já si myslím, že huděláš na zatím ňákou boudu z roští a z trochu slámy, tu snad v dědině seženeme. A při tom budeme pomalu stavět. Na střechu si pomůžeme. Dáš se za drvaři a vyprosíš si, aby ti dali trámky na srážku. Arci bude to dlouho trvat, než to splatíš, ale fořt dá snad s sebou mluvit. A něco se ňáko shledá,« zarděla se Strakovka při těch slovech a sklopila oči.

Muž arci porozuměl. Zahvízdnul si. »Cigáni, necigáni,« řekl. »Budeme pomalu o tom dělat. Arci budeme muset oba natáhnout. Jen po práci a před prací. Ty půjdeš do dědiny, já do lesa. A bude se dělat ráno při červáncích, večír při měsíčku. Ale budeme mět přece radost, vždyť máme jářku svoje, máme dědictví,« Straka se rozkročil a zasmál se tak podivně, jaksi vrzavě.

Což, on ten silák mohl pracovati, mohl natáhnout, síly vydat, ale nechtívalo se mu. Říkával, že na cizím dělá, co musí, kdyby měl svoje, že by dělal, co by stačil.

Žena mu to připomenula, osmělena jeho smíchem a rozesmála jej znovu.

»Ejnu, to si mne snad osud zapsal, když jsem to říkával, to jsem si na osud zavolal. No, včil teda mám svoje, budu dělat. A co ty, Nánko?« popleskal ženu, s kterou vždy vlídně zacházel, na rameno.

»Já se taky přičiním. To maly mně arci váže ruce. Ale odstavím je, v dědině trochu mlíka pro něj koupím, nebo za prácu dostanu, nebo vyprosím. Budeme se tužit. A snad nám lidi trochu připomůžou,« Strakovka líbala malou Nanynku.

»No, snad. To víš, musím to mezi drvaři otlouct trochu hubou. Až se seznámíme, půjde to. Zejtra jdu k fořtovi. Ale hlad mám. Bude večeřa?« Straka se natáhnul na zemi a dal si jednu pelešinku pod hlavu.

»I bude. Mám trochu kroupek, tuhle v hrníčku trochu loje, dala mi Hanzlovka za tu truhlu, však viděla, že jsem ju oplakala, trochu mouky taky mám. Hudělej oheň, huvařím polívku,« Strakovka probírala zásoby v nůši.

»Počkej, to ti zrovna zejtra postavím pěkné vohniště, dneska jen tak kameny do hraničky narovnám, koukej, třeba tuhle, pojď ty Hondo, podávej kameny, holečku, dítě chudejch se musí brzy

hučit, že je pro ně jen ta práca.« Straka se usmál na synka, který vida v tom hru, zvedal a podával kameny, těše se, unesl-li větší kámen.

Za chvilku plápopal ohníček a Strakovka, která zatím zašla na stráň ke studánce, kterou byla již prve zahlédla pro vodu, přistavila na polévku. Zavařila krupky do vody, omastila kouskem loje a přidrobila z kusu tvrdého chleba, který na posledním nocléhu od drába dostala, velká sousta. Dala Hondovi do menšího hrnéčku, sobě též, i Nanynce podala. Také Strakovi chutnalo.

Zatím snesl se večer na zemi. Les se tměl a od luk zvedaly se bělavé páry, válíce se v kotoučích velikých, řídnoucích a houstnoucích. A od lesa jakoby tma zrovna kráčela přes pole, zahalujíc je v roušku. Straka natáhnul se na zemi, svinuv pod hlavu dva pytle. Strakovka uloživši děti, poklekla k modlitbě. S důvěrou pohlížela ku hvězdné obloze a s tichým blahem v duši uléhala. Necítila se ubohou, netížila ji chudoba. Měla muže, měla děti, měla ten kousek místa na světě, kteréž jim patřilo, zdravé tělo a pevnou důvěru v Boha, že bude lépe. (Pokračování.)

P. Janu Halouzkovi a jeho milému otci Josefovi

věnováno.

$18^{25}/_{12}99$.

Půl sta let již! Zachytil bych
z chvilky času záblesk věčný,
zasadil bych si jej jako
klenot v prsten nekonečný.

Tvůj teď úkol, duše moje!
Rozjasni se, zvedni se mi!
Vyber květy nejsličnější,
jaké původ vzaly v zemi.

Oděj se mi, duše moje,
jitřenkou, jak slunce z rána
a pak jdi, a v pokoře
veleb Tvůrce, svého Pána!

* * *

»Vezmu dar Tvůj!« S výšin nebes
Bůh sám se mi ozval slovy
(Ten, jenž ležel v chlévských jeslích):
»Mně dáš, co dáš žebrákovi!«

Jan Ev. Nečas.
(V den svých abrahamovin.)

Zahrady chudých ve Francii.

Podává Ada Hulakovská.

Za našich dnů jest chudina podporována rozmanitým způsobem. Ba jsou i mnozí, již odsuzují almužnu, řkouce, že jest snižováním, pokořením lidské hodnosti. Což nebyli ti, již toto praví, nikdy nuceni podati pomocné ruky opuštěnému, strádajícímu nešťastníku a nepoznali nikdy, jak nutná jest často rychlá pomoc, aby zachráněn byl bližní před jistou smrtí hladem?

Ó, almužna jest božská, jest šlechetným výkonem soucitu a bratrské lásky vůči nešťastníku, jemuž nutno okamžitě pomoci.

Máme však ještě jiné způsoby podporovati chudé, důmyslnější, účinnější, než se to děje almužnou, a jedním těchto jest tak zvaná »podpora prací«, která zvláště ve Francii došla značného rozšíření. Většinou dává se chudině snadná, nepříliš namáhavá, a proto i málo výnosná práce. Nutno jest ovšem poskytnouti jim práce, jíž netřeba se teprve vyučiti. Nejčastěji bývá jim uděleno štípati polena, vázati otepě atd.; leč, bohužel, za takovéto práce dostává se jim — jak rozumí se samo sebou — nejnepatrnější mzdy. Mnohem důmyslnější jest zavedení podpory prací »lákavou«, praví Fourier. Jen tehdy lze říci o práci, že jest »lákavou«, opouští-li ji pracující nerad. Tak jest tomu právě s prací zahradnickou v »zahradách dělnických či chudých«, jež zavedeny jsou ve Francii.

Již mythologie učí, že Antaios, jakmile se dotknul matky své, země, vždy nabyl nových sil; dělník »přenesený« z venkovské půdy do města cítí se opět silnějším, jakmile se octne na vlastním pozemku, jejž si může vzdělávati dle své vůle, s vědomím, že za jeho přičinění veškerá sklizeň mu náležeti bude.

V těchto »zahradách chudých« pracuje každý pro sebe a netřeba snad podotknouti, že již samostatná tato myšlénka dodává jim nových sil ku práci. »Dejte člověku skálu, a on učiní z ní zahradu,« pravil Joung.

Původ založení »zahrad chudých či dělnických« jest čistě francouzský a katolický. Původkyní tohoto obdivuhodného díla jest Mme. Hervieu, známá sedanská lidumilka, s přispěním ještě několika jiných osob, mezi nimiž dlužno jmenovati Mme. Gaston de Guern.

Nuže vizme, jaké okolnosti vnukly jí tuto myšlénku. Podporujíc po několik roků jistou chudou, četnou rodinu, snažila se členy její přiměti, by si též sami vydělávali; než veškeré její pokusy byly marny. Konečně všecka již roztrpčena nad nezdarem svého dobrého úmyslu, rozhodla se uskutečniti přísloví »z ruky do ruky«, doufajíc je tímto ku práci přinutiti. »Kdykoli si uložíte něco do spořitelny,« pravila jim, »přidám vám ještě jednou tolik.« Vidouce, že by jim takto dvojnásobně přibývalo, vyhověli jejímu přání.

Když měli již značnější část peněz ušetřenu, najala jim zahradu, již byli nuceni si vzdělávati. Ó, jak krutý byl to úkol pro chudou rodinu, uvyklou spíše dobročinnosti jiných, než vlastní práci! Avšak již po krátké době počala se jim práce zahradnická

zamlouvati, až posléze si ji tak oblíbili, že dnes vysvobozeni jsou z bídy žebrácké.

Lidumilný podnik paní Hervieu-ové udržoval se a prospíval dále, až z čista jasna jednoho dne veliký pařížský list »Temps«*) přinesl zprávu o tomto zvláštním lidumilném a ku práci povzbuzujícím díle a článek nedostal se — jak uvidíme — do rukou slepce.

V té době žil v Saint-Etienne v koleji Saint-Michel jistý jesuita Pater Volpette, všeobecně uctívaný chudinou téhož města, jehož právem nazvati lze Vincencem de Paula. Stoje v čele jedné kongregace, dával se mladšími členy jejími provázeti na svých vycházkách do špinavých čtvrtí Saint-Etiennských, kde mnoho chudých jejich podpory se dovolávalo. Rozdal tam mnoho peněz: než čím jsou 2000 nebo 3000 franků pro několik tisíc nouzi trpících lidí? Ký div tedy, že zpráva o »zahradách chudých« listu »Temps« tak velice ho zajímala? O pozemky nebylo v Saint-Etienne nouze, pročež bez dlouhého uvažování najal (r. 1894—1895) dvě zahrady a rozdělil je na malé zahrady, k nimž připojil ještě třetí pole, jehož se mu dostalo k volnému použití od tamějšího majetníka lomů. Tím získal 4 hektary 90 arů za poplatek 350 franků. Tyto zahrady rozdělil 98 rodinám, čítajícím 608 osob. Ohražení zahrad stálo 250 franků, nářadí 300 franků, hnojivo 900 franků, semena 600 franků, přivádění vody 1000 fr. a jiná různá vydání 100 fr. Celkem tedy činily výdaje 3500 fr. Kdyby byl celou sumu rozdělil svým chudým, dostalo by se každé rodině asi 35 fr.

Zisk z těchto zahrad byl hned v prvním roce, ač bylo léto neobyčejně suché, následující: výtěžek z bramborů 4000 fr., za různé zeleniny 2000 fr., úhrnem 6000 franků.

Z toho připadlo 60 franků každé rodině. Než přes všechno vydání, ač bylo suché léto, přece se podpora zdvojnásobila.

Příštím rokem najal Pater Volpette ještě jiná tři pole, jež vyžadovala nákladu 2031 fr., kdežto příjem dostoupil výše 10420 franků. Třetí rok byl ještě úrodnějším; jedno pole přibíralo se za druhým, takže výtěžek činil 18000 fr. Na jednu rodinu připadlo 80 fr. Všecek rozradostněn skvělým úspěchem, najal Volpette dokonce i celý dvůr, najal i nová pole a několik dostalo se mu jich darem. Takto pokračoval neunavný kněz dále, stavěl domy a příbytky nájemníkům svých zahrad, zřídil jim cihelnu a založil rolnickou pokladnu.

A hle, dnes má neunavný Jesuita 600 zahrad, jež vyžadují nákladu pouze 7000 franků ročně, a zisk z každé zahrady čítá na 60 až 80 fr. Ale touha jeho si nedopřává klidu. Musí prý míti 1000 zahrad! Neustane prý — ustane-li kdy vůbec — ve své píli, pokud nedosáhne tohoto čísla.

Dílo Mme. Hervieu-ové a šlechetného Jesuity Saint-Etienneského získalo hojných napodobitelů, a téměř všechny tyto spolky — jak podotýká »le Siècle«, plísně své přátele z netečnosti, — jsou katolické. Po většině kněží stávají se apoštoly tohoto díla; jinde opět osobnosti známé svým pevným katolickým pře-

*) Temps 4. ledna 1894.

svědčením. V popředí těchto vidíme: abbé-ho Lemire-a, Dr. Lancry-ho z Dunkerque; pana Louis Rivière-a, faráře Fourcy z Montreuil sur Mer; kanovníha Chapelle-a z Mende; abbé-ho Grusona, faráře z Fourmies; pana Fontaine-a z Baume; pana Vellot-a z Grenoblu; pana Renaudin-a z Sceaux; paní Hervieu-ovou a Gaston-ovou de Guern ze Sedan; paní Changeux-ovou v Remeši a pány učitele; Requier-a v předměstí Saint-Maurice v Amiens a Giot-a z Pierreponten-Laonnais.

Nyní existuje ve Francii již 131 spolků a podniků »zahrad chudých«, z nichž je 126 v plném rozkvětu; tyto mají 6167 zahrad v rozsáhlosti 219 hektarů, jež poskytují 40.000 osobám podpory.

Spolky vzájemně se podporující málo se snažily rozšířiti toto znamenité dílo. Jediné spolky Soissonské a Bourgeské ujaly se nového způsobu podpory.

V Lisieuxu učinil tak spolek zahradníků, v La Rochelle a v Nîmes opět sekce protialkoholistické ligy.

Spolek sv. Vincence z Pauly má 41 spolků »zahrad chudých«, jež tvoří třetinu všech vůbec existujících. Rovněž obce Fouilly (nad řekou Somme-ou), Marcourt, Le Cateau, Boulogne-sur-Mer a Remeš použily obecního majetku pro zahrady chudých. V Nancy rozdělila správa chudinská více než 4 hektary na 163 parcely k témuž účelu.

»Zahrady chudých,« pravil předseda tamějšího chudinského úřadu, »stojí chudinskou správu ze všech podpůrných podniků, jichž vydržuje, nejméně a jsou nejvýnosnější.«

Nyní obraťme se k otázce, jak získávají spolky nebo zakladatelé potřebných pozemků? V nejhojnějších případech kupují zakladatelé nebo zakládající spolky těchto zahrad pozemky na svá vlastní jména, jinde opět je pouze najímají. Aby mohli nájemníci z nově založených zahrad, mladých stromkův a budov, teprve jimi vystavěných těžiti, najímají se pole na dlouhé lhůty. Často bývá při nájmu zamluvena i koupě. Někde zase, jak jsme se již zmínili, zakupuje spolek hned z počátku pozemky. Hlavní péče jejich nese se k tomu, aby zahrady byly na blízku řeky nebo rybníka, a není-li to možno, aby v nich zřízeny byly studně.

Zakladatelé postupují zahrady pod různými podmínkami svým chudým. Tu jest jim předem podepsati smlouvu, jíž se zavazují k jistým povinnostem. Většinou dostávají pozemky zdarma, ovšem vždy s podmínkou, ze si je sami budou vzdělávati. V některých místech aspoň v prvém roce dostanou ještě náčiní, semena a hnojiva. Jinde zase dovoluje se často chudým bezplatně používati zahrad pouze na tři roky. Ba někde žádáno hned v prvním roce na chudých nájemné. Rovněž tak má se to i s úrodou. Některým chudým zapovídá se prodej zeleniny, by jim zůstala k vlastní výživě, jiným opět jest nařízeno, aby pěstovali nejvzácnější druhy zelenin k prodeji a za vytěžené peníze aby se zásobili brambory a jinými potřebami.

Výtěžek těchto zahrad lze určiti následovně: Jeden ar vynáší aspoň 15 až 25 franků, tedy zahrada ve velikosti tří arů vynáší 45 až 75 franků, ač i tu se jeví zřejmé rozdíly. V Toursu,

na příklad, kde jest mnoho ovocných stromů, výtěžek z plochy 4arové obnášel 450 franků, kdežto v Lyonu, v Remeši a v Sceaux dostoupily příjmy ještě mnohem větší výše, jelikož jsou zahrady v bezprostřední blízkosti tržnic.

Avšak čím jsou všechny tyto hmotné výhody oproti výhodám morálním? »Veškerý užitek, jejž z naší zahrady máme, nespočívá pouze v zelenině,« pravila matka jedné rodiny, »nýbrž v každé sklence kořalky, o niž můj muž teď méněp ije.« »Od té doby, co pracujeme v našich zahradách,« pravil dále jeden chudý, »ani jednou jsme si ještě neublížili.« A konečně i Dr. Pascalin, lékař sanatoria v Saint-Pol-sur-Mer tvrdí: »Kdyby zahrady chudých byly v laboratoři farmaceutické, zajisté by lékař ničeho jiného proti alkoholismu a tuberkulose již nepředpisoval.« »Chudý, jenž dříve nalézal odpočinku a zábavy jen v kořalně,« píše Mr. de Seilhac o zahradách chudých, »odpočívá si teď v zahradě.«

Jsou též zahrady, jež nahrazují chudým i nezdravé příbytky městské. Ovšem obyčejně začíná s malými besídkami a kolnami, v nichž chudí za letních dnů večeří a odpočívají. Avšak v Saint-Etienne shledáváme již celé domy staviteli vystavěné, v ceně 15.000 franků, jež rozděleny jsou na dělnické příbytky.

Kde tomu však okolnosti nedovolují, aby zřízena byla dělnická obydlí, tam aspoň postaven dům ke společnému užívání, v němž se konají schůze, poučné přednášky atd. V Brive abbé L'Ebraly založil podobný dům v r. 1898, v Grenoblu advokát Mr. Vellot obdaroval své zahradnické dělníky domem sestávajícím z jídelny, konferenčního sálu a komory pro náčiní. »Rád bych přetvořil konferenční sál,« pravil Mr. Vellot, »v malý lidový ústav, kde bych s nuznými, jimž jsem opatřil vezdejšího chleba, též sdíleti mohl chleba duševního.«

»V Nîmes Mr. Tholozan dal vystavěti dům »villa de la Temperance« (villu střídmosti) s knihovnou, různými hrami, tělocvičnou, konferenčním sálem, v němž se konají mravoučné a protialkoholické přednášky.

Podnik zahrad rozšířil se ve všech socialních kruzích. Společnosti drah založily zahrady pro své hlídače, též nalézáme zahrady četníkův a celních dozorčích — (zahrady celních dozorčích v Havru a Dukerque-u jsou pravým vzorem zahrad téhož druhu) — dále zahrady školské, v nichž učitel učí žáky vzdělávati a milovati zemi, zahrady rybářské, jež v době prudkých vichřic na moři poskytují rybářům práci a výživu, a ještě mnoho jiných.

Pro zahrady chudých nebo dělnické jest místo všude; obecná pole, zrušená vojenská cvičiště, zpustlé pozemky proměňují se v úhledné zahrady. »Všude, kde je zaváděti budou,« píše Mr. de Seilhac, »potvrdí se zkušenosti saint-Etiennské, že jsou nejlepším prostředkem proti toberkulose, a jímž strádající dělnickou třídu lze učiniti pokojnou a šťastnou!«

Vzhledem k uvedeným výhodám nelze mi ovšem jinak zakončiti tyto řádky, než s přáním hojného zdaru těmto »zahradám chudých«.

Buď, Bože, ctěn!

Kéž mé Tě vzdechy
usmíří, Bože můj!
Bez Tebe, Pane,
jsme bez útěchy,
Tys pramen těchy,
Ty tišíš vzdechy,
trest, Pane, zmírni svůj!
Tvá milosť ať nám plane
Čest Tobě, chvála
zni neustálá,
Ty Převznešený,
Ty Velebený,
ó Bože můj!

Sbor: Zpěv zni Ti stále
k Tvé slávě, chvále,
buď, Otče, ctěn,
buď veleben
nyní i dále!

Kéž mé se zpěvy
Ti líbí, Bože můj!
Ó skloň se, Pane,
své odlož hněvy
a zjasni tváři,
ať mile září
zas mírný zrak nám Tvůj!
Viz, jak mi slza kane.
Tys smilování,
Tys slitování,
Ty Dobrotivý,
Ty Milostivý,
ó Bože můj!

Sbor: Zpěv zni Ti stále
k Tvé slávě, chvále,
buď, Otče, ctěn,
buď veleben
nyní i dále!

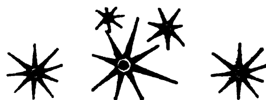
Nechť moje písně
Tě smíří, Bože můj!
Ó nesuď, Pane,
mé viny přísně!
Slyš chvály písně
a utiš tísně,
Ty dobrý Otče můj,
v své přízni svrchované!
Hleď, s láskou žhoucí
Ti prosbu vroucí
vždy v slasti, v tísni
svou tklivou písní
lid pěje Tvůj.

Sbor: Zpěv zni Ti stále
k Tvé slávě, chvále,
buď, Otče, ctěn,
buď veleben
nyní i dále!

Hlas prosby mojí
slyš, dobrý Bože můj,
a splň ji, Pane,
Ty spásy zdroji!
Stři milost svoji
vždy v žití boji
prst štědrý Tvůj,
ať mír a blaho vstane.
Dej plody v poli,
stiš trudy, boly,
přej zdaru vlasti,
vše odvrať strasti,
lid ochraň svůj!

Sbor: Zpěv zni Ti stále
k Tvé slávě, chvále,
buď, Otče, ctěn,
buď veleben
nyní i dále!

Dr. M. Kovář.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Pařížská revue »Le Mois littéraire et pittoresque« přinesla v srpnu t. r. velice pěkný, illustrovaný článek o »Pašijových představeních«, jež se konají v Nancy za účinkování několika set osob. Jak praví pisatel Edm. Armand, jsou tato představení vzhledem k scenování, osobám i hudbě velice krásná; živé obrazy, jakož i scény prozrazují výtečného znalce dp. kanovníka Petita, na jehož podnět tyto hry se pořádají. Děj jest zdramatisován a provázen slovy, v meziaktí vloženy jsou živé obrazy, vztahující se k proroctví Nového Zákona, prvý živý obraz znázorňuje vyhnání Adama a Evy z ráje. Velice krásně vyjímá se výjev »Kristus před Pilátem«, jenž jest sestaven dle díla malíře Munkacsyho, a ještě jiné scény, pokud okolnosti tomu dovolovaly, jsou upraveny dle nejslavnějších malířů; rovněž i hudba a zpěvy jsou prý úchvatné. Největši starost působilo obstarání vhodných typů pro biblické osoby, avšak i toto se mu po dlouhém pátrání v plné míře podařilo, — tak tvrdí sám kritik, — zejména Kristus jest velice zdařilý. Herců m. jež jsou většinou z lidu, dostalo se důkladného dramatického vycvičení a překvapují pěknou, dojemnou souhrou. Tato představení čestně se druží k pašijovým hrám hornoammergavským. Nakladatelství »Maison de la Bonne Presse« v Paříži VIIIe, Rue Bayard 5, vydalo album (»La Passion à Nancy«) zdařilých reprodukcí veškerých výjevů, živých obrazů i jednotlivých osob těchto Pašijových her za mírnou cenu 5 franků. *Ada Hulakovská.*

RUSÍNSKÁ.

Literaturno-naukovyj Vistnyk. Vydává »Naukove tovarystvo imeny Ševčenka« ve Lvově. Redakční komitét: Volodymir Hnat'uk, Michajlo Hruševskyj, dr. Ivan Franko. Za redakci odpovídá Volodymir Hnat'uk. Ročník VII. 1904. — Tento časopis náleží k nejlepším vědeckým i zábavným časopisům rusínským. Vychází měsíčně o 160 stranách lexikového formátu za velmi pečlivé redakce vynikajících mužů. Obsah tohoto měsíčníku dělí se na tři části, totiž obor básnický, belletristický a vědecký. Do VII. ročníku přispěli básníci Krymśkyj, Čerkasenko, Trejman, Perekyd'ko, Lepkyj, Kybal'čyč, Fedorčenko, Maria Pidhirjanka, Berd'ajev, Šelest, Martos, Kaščenko, Rjabošanka, Kuliš, Pačovśkyj, Grabovśkyj, Paraščak, Grota; překlady jsou vybrány z Adama Asnyka a Goetha. Povídkám, novelám a dramatu věnováno přirozeně hojně místa, poněvadž v národní produkci mají největší důležitosti. Potkáváme se tu se známými i méně zvučnými jmény jako jsou: Kravčenko, Derlicjà, Levyćkyj, Lotoćkyj, Olijnyk, Kernerenko, Oriščin, Kalemičenko, Kovalenko-Kolomaćkyj, Jarošinśká, Ceja, Korenćová, Kartenko, Okulevśkyj, Borduljak, Kolcuniaková, Pljušč, Stecišin, Ugniveć, Voloch, Lukijanovič, Bezchlibjak. Literaturu, vyučování a umění probírají Hruščenko (Den v Ostendě), Lozynśkyj (Tři hvězdy), Kreveckyj (Nebylo, není a nemůže býti), Hnat'uk (Poetický talent mezi bačvanskými Rusíny, Heretik mezi Moskvofily), Lukijanovič (Evgenija Jarošinśká). Franko (Ševčenko-Polákům, Ševčenko a prorok Jeremiáš, Novinky naší literatury, Selská hnutí v Rusku). Mimo to je tu příloha nazvaná vědeckými listy, v níž se píše o roku úmrtí Pána Ježíše, o řeckých rukopisech, které byly zničeny v turinské bibliothéce, o irredentismu, podává se návod sběratelům národopisného materiálu. Bohatá je v každém čísle kronika a bibliografie, která podává přehled o novinkách literárních, jakož i refereruje, co v cizích listech a časopisech bylo psáno o Rusínech, nebo které práce byly do cizích jazyků z rusínštiny přeloženy. Taková statistika jest velmi prospěšná. Roční předplatné činí 16 K.

Kdo se obírá studiem literatury rusínské a chce míti přehled o jejím současném stavu, nevyhnutelně potřebuje Literárně-naučného věstníku, který podává hojně materiálu k studiu. Výběr příspěvků jest velmi pečlivý, proto má časopis trvalou cenu. *Fr. H. Žundálek.*

NĚMECKÁ.

Volksbücherei. Band 18.—20. Verlagsbuchhandlung »Styria«. Graz. 1905. — Band 18. Die Beatushöhle. Eine Erzählung für die reifere Jugend. Hirlanda, Herzogin von der Bretagne. Eine Geschichte aus älterer Zeit neu erzählt von Christoph v. Schmid. Do svazku 18. přijalo vydavatelství »Volksbücherei« dvě povídky starších oblíbených spisovatelů a to: »Die Beatushöhle« od Dra. Viléma Bauberger-a a »Hirlanda« od Kristofa Schmida. V »Beatushöhle« líčí se osudy hraběte Jindřicha z Waldbergen, kterýž přepaden byv od nepřítele svého, loupežného rytíře Dietricha, dlouho byl v zajetí, až osvobozen byv od syna svého, shledává se

se svými milými. Druhá povídka vypravuje o utrpení vévodkyně Hirlandy od bratra svého manžela nevinně pronásledováné. V obou příbězích, jichž děj odnáší se v dávnou minulost, vítězí na konec láska křesťanská, odpouštějící nepřátelům. Spisovatelé těchto povídek, byť náleželi ku nejstarším povídkářům, doposud v německé literatuře čestné zaujímají místo a velké oblibě se těší. — Svazek 19. přináší dva z vynikajících spisů flámského spisovatele Jindřicha Conscience: »Der Rekrut, Erzählung aus dem flämischen Volksleben« a »Der Bahnwächter«, Erzählung. Oba obrazy vzaty jsou z flámského života lidového a náleží, jak vydavatelstvo v úvodu připomíná, ku mistrovským dílům zmíněného spisovatele. Obsahem prvého jest obětavost prosté dívky venkovské, která se ujala svého soudruha z mládí, na vojně oslepnuvšího, jej přivedla a k jeho uzdravení přispěla. Druhý obraz předvádí svědomitého hlídače dráhy, nevinně pro zanedbávání povinné péče uvězněného a posléze zase po dokázané nevinně slavnostně ve svůj úřad uvedeného.

Jos. Herzig.

Slavische Romanbibliothek. Verlag J. Otto. Prag. — I. Band. Roman von der treuen Freundschaft der Ritter Amis und Amil. Von Julius Zeyer. Übersetzt von Josa Höcker. — II. Polnische Erzähler. Eine Anthologie der neueren polnischen Prosa. Übersetzt von B. Rogatyn. — III. Chodische Freiheitskämpfer. Historisches Gemälde von Alois Jirásek. Übersetzt von B. Lepař. — IV. Südslavisches Novellenbuch. — Slavica non leguntur, — čteme v prospektu nové této sbírky — výrok ten však již dávno platnosti pozbyl. Naopak, slovanské knihy rozšiřují se hromadně za hranice slovanských kmenů, překládají se do všech vzdělaných řečí a čtenářů, ku kterým velikáni slovanských literatur mluví, není méně než těch, kteří slovům velkých německých, anglických a francouzských myslitelů a básníků dychtivě neslouchají. Na př. Gogol, Turgeněv, Dostojevskij, Tolstoj, A. Čechov, Maxim Gorkij, Leonid Andrejev, Henrych Sienkiewicz atd. Jsou to ovšem hlavně dvě literatury slovanské, ruská a polská, které nalezly milost před očima germánsko-románských kritiků, nás Čechy však neznají a podle těch drobtů, které v nechutných překladech na čtenářský stolek na př. Němce náhodou zabloudí, kulturní práci naši oceniti nedovedou. A tak při vší horečné činnosti na poli vědy a umění stojíme tu opodál zneuznáni, neoceněni. Když nepřišla hora k Mohamedovi, přišel on k ní. A tak také mají-li cizí národové literaturu naši poznati, jest třeba, abychom i my vyšli jim částečně vstříc. Tomuto úkolu dobře vyhovuje svrchu uvedená sbírka. Ze čtyř vydaných svazků nejvíce nás bude jistě zajímati překlad z češtiny. Obě česká díla jsou šťastně volena.

I. »*Amis a Amil*« od Julia Zeyera čte se v německém jazyku velmi krásně. A myslím, že tato práce nezapomenutelného našeho básníka byla vhodně za počátek sbírky volena. Kniha tato plna pohádkové fantasie, protkána pověstmi žhavého jihu i pochmurnými hájemi Islandu, vyšperkovaná bohatstvím obrazné mluvy, dýchá omamující vůní a působí zvláštní přitažlivostí, že musí čtenáře si nakloniti. Obsahem i formou bude německému čtenáři zvlášť přístupna. Kniha ozdobena podobiznou zesnulého básníka a v charakteristickou jeho práci uvádí čtenáře známý odborník Jaroslav Kamper. Pro zajímavost uvedeme knižní vydání překladů Zeyerových kromě těch, které jsou v četných časopisech roztroušeny. »Sulamit« přel. Dr. V. Melichar (Pierson, Dresden). »Vyšehrad« přel. Otilie Malybrok-Stieler (Řivnáč, Praha). »Aus den Annalen der Liebe« a »Griseldis« přel. Otilie Malybrok-Stieler (Regenhardt, Berlín). »Geschichten und Legenden« přel. Paula Lokota a Paul Harmuth (Dr. Marchlewski a Comp., Mnichov), výbor z epických a lyrických básní shrnut ve sbírce zesnulého vídeňského Dr. E. Alberta »Neueste Poesie aus Böhmen.«

III. »*Psohlavci*« (Chodische Freiheitskämpfer) od Aloise Jiráska výbornou jsou ukázkou z tvorby tohoto historického spisovatele, kronikáře hnutí husitského i národního obrození. Jsouť Psohlavci dílem tak výhradně českým a svérázným, že dlouho ještě tato kniha bude se těšiti zasloužené oblibě. Dílo toto nelze českému srdci přečísti bez hlubokého pohnutí, aby se pěst nesevřela a zuby v ret nezahryzly . . . Obsahově napínavému ději přiléhá stručný, srdečný ton slohu a nářečí chodské. Překlad spisovnou němčinou originálu dostihnouti nemůže a tak jeden zajímavý ráz knihy setřen. V češtině byl již učiněn pokus dialekt dialektem překládati, tuším v »Tkalcích« Gerharta Hauptmana horáckým nářečím. Již sám titul zmíněného překladu tuto obtíž naznačuje »Chodische Freiheitskämpfer« vlastně »Hundsköpfler«, jak překladatel v poznámce vysvětluje. Poláci mají knihu tuto v překladu polském tři léta: Aloizy Jirasek, »Chodowie«, obraz historyczny s przedmova Vilmy Sokolowej. Przełożyła z upoważnienia autora Marja Wysłouchowa. Lwów 1902. Ale překlad tento dle posudku ve Zvonu roč. II. str. 182 je nedo-

statečný, libovolný. Přes to Poláci dílo Jiráskovo s nadšením uvítali. V úvodu německého, plynného Lepařova překladu čteme tato slova o autoru:

»Ein Epiker von echtem Schrot und Korn, zeichnet er mit knappen, ungebrochenen Linien, setzt opalisierende Lichter nicht auf, sucht nicht zarte, halbverschwommene, leise Übergänge. Auch ist es nicht seine Sache, Gemälde von lodernder, glutvollen Farbenpracht und bestrickendem blendendem Lichterglanz hinzuwerfen. Bei ihm sind alle Farben gedämpft, alle grellen Töne herabgestimmt. woran es ihm in erster Reihe ankommt, ist nicht ein farbensattes, sondern ein naturtreues Bild zu liefern. Und doch wirkt seine Erzählung lebendig und lebenswahr, doch gelingen ihm oft Stimmungen von seltenem Zauber, um so wirksamer und trefflicher, weil sie mit so einfachen Mitteln erreicht werden, weil sie hier oft nur ein Satz, ja ein Wort sind, die wie ein gut angesetzter Ton in der Seele widerhallen.«

I tento výborný svazek opatřen podobiznou autorovou a předem tvorby jeho. Těšíme se na příští čísla a doufáme, že ruka pořadatelova bude i dál tak šťastna, jak vidno z vydaných již děl. *Miloslav Javorník.*

St. Josef Bücherbruderschuft in Klagenfurt. 1905. Podáváme po několik let příznivý úsudek o podílech jmenovaného spolku; i o letošním podílu lze jen s pochvalou psáti. Rozeslány tyto knihy: 1. »Das Rosenkranzgebet in seiner Schönheit und seinem Werte.« Ein Andachtsbuch. Tato velmi srozumitelným slohem psaná knížečka pojednává ve 33 kapitolách o kráse a užitku modlitby sv. růžence. V prvních oddílech vykládají se jednotlivé modlitby sv. růžence, ukazuje, kterak důstojná a praktická to modlitba, a vyvrací se mnohá nesprávná mínění; dále poukazuje spisovatel na velikou cenu sv. růžence, na vážnost, jaké požíval u nejznamenitějších mužů, vypisuje jeho účinky, učí, kterak se má s prospěchem modlit, podávaje krásná rozjímání sv. tajemství, jež provázena jsou též příslušnými obrázky. Konečně jedná o odpustcích, o růžencových spolcích a pobožnostech. — Přidány jsou ranní a večerní modlitby, pobožnosti ku sv. svátostem, ke mši sv. a jiné. — 2. »Das Leben Jesu« von Dr. Alois Cigoi O. S. B. III. Band. Velmi cenným spisem dlužno nazvati toto dílo. Jest třetím pokračováním dvou podílů z předešlých let. Obsahuje ve čtyřech delších dílech vylíčení života Páně od polovice druhého roku veřejného úřadu učitelského až do poslední jeho cesty do Jerusalema. Pan spisovatel počíná si velmi prakticky. Každá kapitola nadepsána jest buď zázrakem nebo skutkem, buď některou řečí nebo jinou příhodou ze života Páně; potom následuje příslušné znění písma sv., k němuž připojen jest výklad, obsahující odůvodnění, souvislost, důležitost a dosah jednotlivých činů Páně a okolností, za jakých zázrak se stal neboli učení proneseno bylo. Ku snažšímu porozumění a vysvětlení přidána jsou do textu velmi četná a cenná vyobrazení, tu z času života Páně, tu z nynější doby. Touto důkladností nabývá spis zajímavosti a co nejvíce přispívá k porozumění písma sv. Příštím rokem bude toto dílo ukončeno. — 3. »Das Gesundheitsbuch«. Von Dr. Franz Meyer, prakt. Arzt. Tímto spisem patrně doplňuje se kniha z loňského podílu: »Der Führer zum Glück in Haus und Familie« a podána v něm obšírně odpověď na otázku, jak lze člověku se zdarem pečovati o zdraví a čeho se dlužno vystříhat, aby zdraví nevzalo škody. Spisovatel, odborník, rozepisuje se nejdříve o zdraví lidském vůbec a o všech okolnostech, které nějak na zdraví působí, a přechází na vhodné zařízení obydlí, otop, světlo, a pojednav zevrubně o jednotlivých chorobách, udává prostředky proti nakažlivým nemocím, věnuje zvláštní pozornost přiměřené výživě lidského těla, péči o ně při zdraví i v nemocích. Vhodná vyobrazení doplňují velmi snadnou mluvou podaný text; zvláště praktické jsou obrázky znázorňující první pomoc při nehodách a při ošetřování nemocných a barevné tabulky o rybách, o rostlinách léčivých a poskytujících koření. - 4. »Bunte Geschichten«, XI. Folge, skýtají hojnost delších i kratších povídek, vhodných básniček, rozličných drobnůstek pro poučení a zábavu s přídavkem několika oblíbených písní s notami. Knížečka vyzdobena jest četnými vyobrazeními. — 5. „St. Maria u. St. Josef Kalender« zur Förderung christlichen Lebens für das Jahr 1906. O další zábavu a poučení postaráno jest vhodnými povídkami, básněmi, články dějepisnými, časovým rozhledem a mn. j. v uvedeném kalendáři, který, jako dřívější, vyznamenává se bohatostí a rozmanitostí obsahu a velezdařilými obrázky. Tento kalendář zaujímá bez odporu první místo mezi četnými kalendáři německými. — Všechny knihy spolkem vydané jsou vydatným prostředníkem ku udržení sv. víry mezi lidem věřícím, kam tyto knihy se dostanou, tam nezahnízdí se nevěra šířená proticírkevními spisy. Počet odběratelů vzrostl za poslední rok o 25 tisíc, tak že spolek má nyní 145 tisíc členů.

Josef Herzig.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. Band XXV. Redigiert von Anton Steiner, k. u. k. Tit. Hofkaplan und Pfarrer in Laxenburg. Wien 1905. Verleger und Herausgeber Heinrich Kirsch. — Blätter für Kanzelberedsamkeit jsou jediným německým v Rakousku vycházejícím časopisem homiletickým, jenž pro svůj bohatý obsah a zdařilé práce zasluhuje pozornosti duchovenstva. Právě dokončen ročník 25. Obsahuje vypracovaná kázaní na všechny neděle a svátky roku církevního a přemnohé promluvy při rozličných svěceních a slavnostech církevních a při mnohých jiných příležitostech. Přispívatelů má hojnost, mezi nimi jsou mnohá zvučná jména proslulých kazatelů německých, jako Dr. Kerschbaumer, P. O. Hammerle, P. Viktor Kolb, P. Sklenczka, P. Schweykart a mnoho jiných, kteří slíbili do nového ročníku pravidelně přispívat. Pomocí těchto osvědčených sil doufá nakladatelství i redakce obsah časopisu zvelebit a získat zároveň více odběratelů. Můžeme časopis ten vřele doporučit zvláště duchovenstvu mezi lidem německým působícímu. Vychází ročně o 10 sešitech a stojí 7 K 50 h. *Josef Herzig.*

Christenlehr-Handbuch. Erklärung des mittleren und grossen Katechismus der kath. Religion, mit vielen Beispielen. Von Kanonikus u. Erzdechant W. Wächtler. I.—II. Band. Zweite vermehrte Auflage. Innsbruck. Verlag von Telizian Rauch. 1905. — Ku katechesi ve škole i ve chrámu Páně poskytuje literatura hojně pomůcek, zvláště v novější době po zavedení nového katechismu. Uvedená křesťanská cvičeni jsou takovou pomůckou, a můžeme tvrditi, velmi vhodnou a osvědčenou, ježto v krátké době druhé vydání pořízeno bylo. — Tato křesť. cvičení jsou ne příliš rozvláčným avšak dostatečným výkladem nového velkého katechismu, a to přesně podle otázek v něm obsažených. Vypracována jsou pro katechesi školní, ale dostačí také úplně pro křesťanská cvičení v kostele. Přednost zmíněných kachesí záleží také v tom, že pan spisovatel volil tam, kde toho potřebí, metodu syntetickou, t. j. vychází od příkladu, aby objasnil pravdu obsaženou v odpovědi. Tím nabývá katechese zajímavosti, u dětí probouzí se větší zájem a lze nadíti se lepších výsledků. Komu potřebí pro školu a kostel takové pomůcky, tomu dílo zde krátce posouzené znamenitě poslouží. *Josef Herzig.*

ČESKÁ.

Stručné dějiny literatury české. Sestavil Václav Staněk. V Olomouci 1905. Nákladem knihkupectví R. Prombergra. — Snaživé knihkupectví Prombergrovo podalo touto knihou velmi praktický spis o české literatuře. Podav krátce pojem literatury, rozděluje pan spisovatel dějiny české literatury ve čtyři doby: první do vystoupení mistra Jana Husa, druhou do bitvy bělohorské, třetí po císaře Josefa II. a čtvrtou až po naše časy. O každé době pojednává dosti zevrubně, uváděje nejhlavnější spisy a jich spisovatele; ovšem nejobsáhlejší jest doba nová, v níž shledáváme také jména téměř všech významnějších spisovatelů doby přítomné. Pokud se týče stránky formální, lze spis jen jako velmi vhodný doporučit, avšak po stránce věcné jest nám spisovatelovi výtku učiniti, že patřičně nerespektoval všude katolické stanovisko. Tím ovšem neupíráme, ba uznáváme, že ve spisu spisovatelé katoličtí docházejí náležitého ocenění, avšak nemůžeme k tomu mlčeti, že na př. o Husovi ve spisu pojednáno třebas ne příkře, ale přece ve smyslu protikatolickém. Pan spisovatel musí přece vědět, že vylíčení Husa v tom smyslu náleží rozhodně do »bludů a lží v dějinách«, které na základě historických pramenů s odvoláni na Palackého, Tomka a j. od spisovatelů katolických patřičně vyvráceny byly. Také jest proto pochybeno, nazvat Flajšhansů novější životopis Husův »důkladným a cenným«. Spisu by rovněž nebylo se škodou, u leckterých spisovatelů jako Vrchlického, Machara a j. označit zřejmě poměr jejich ku náboženství katolickému. Ve stati »Theologie« opomenuto uvésti ještě některé důležité spisovatele, jako Skočdopole, Heusler a j. Z časopisů vynechány Anděl, Duchovni pastýř, z kalendářů Moravan, sv. Vojtěch. Úsudek o spisech redaktora Kopala a o kalendářích Steinbrennových jest příliš příkrý. Přejíce sobě, aby p. spisovatel ve druhém vydání, pokud se katolického stanoviska týče, alespoň úplně nestranně si vedl, doporučujeme spis všem přátelům české písemnosti jako vhodnou příruční knížku.

Josef Herzig.

P. Pavel Křížkovský. Životopisný nástin od Karla Eichlera, v Brně, tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny. 1904. Stran 112, cena 4 K. — Po všem světě jsme známi my Čechové jako národ hudební. A podíváme-li se i do nejstručnějších dějin hudby, najdeme tu od nejstarších až po naše doby mnoho jmen osob, které hlásaly slávu národa našeho a proslavily se buď jako skladatelé nebo jako virtuosové. Teprve v dobách novějších podařilo se založiti zvláštní český hudební sloh; skladatelé dřívější, i když byli příslušníky našeho národa, kráčeli po

cestičkách již vyšlapaných a přilnuli buď k hudbě t. zv. klasické, nebo psali ve slohu mezinárodním, v italském anebo v jiném, nikde však nebylo poznati, že by byli Češi. Mezi zakladateli, kteří razili a upravovali cestu pro skladatele naše, hudbu naši proslavili a po všem světě známou činili, nutno jmenovati kněze řádu augustiánského na Starém Brně, P. Pavla Křížkovského.

Až doposud nebylo soukromého životopisu o tomto hudebním velikánu, jeho skladby byly roztroušeny po všech našich vlastech; obojí úloze chce dostáti dr. Karel Eichler, přítel nebožtíka Křížkovského, sám hudebník odborně vzdělaný. Vydal s velikým zápalem a velkou láskou psaný životopis Křížkovského a vydává též v témže nakladatelství jeho skladby a hlavně sbory, o nichž úplně přirozeno, vždyť duch lidský stále pokračuje a nikdy nezastaví se na započaté dráze. Smetana, Dvořák a jiní dodělali se větších, povšechnějších úspěchů, ale tím více nutno si vážiti jejich zakladatele, předchůdce, který ukázal jim cestu, v jehož šlépějích kráčeli — Křížkovského.

Dr. Karel Eichler podal nám krásně psaný životopis Kř., jejž s velkým zájmem si přečte hudebník i nehudebník. Vše spracováno částečně z osobní znalosti, částečně ze zápisků, listů a konceptů Kř., a dle zpráv, jež jiní přátelé Kř. podali panu autorovi. Mimo tento životopis vydává knihtiskárna benediktinská svým nákladem i všechny skladby Kř.: některé již vyšly, jiné vyjdou později; jsou tak laciny, že jsme neslyšeli doposud, že by bylo možno dostati hudební skladby za tak laciný peníz. Doporoučeti knihu i skladby je ovšem zbytečno; vše se doporoučí samo. *Ignát Zháněl.*

Pernštýn a poříčí Svratky z Tišnova ku pramenům. Vydal Jan Ev. Nečas. V Kroměříži 1903. Tisk a náklad knihtiskárny Jindřicha Slováka. Cena 2 K. — Pilné nakladatelství Jindřicha Slováka v Kroměříži vydalo velmi pěknou, úhledně upravenou a 60 nádhernými obrazy ozdobenou knížku. Známý moravský spisovatel Jan Ev. Nečas uvádí nás do roztomilého, přírodními, krásami a památkami historickými bohatého údolí řeky Svratky na Moravě, do kraje, který v krátké době novou tratí železniční jest učiněn přístupným četným turistům.

Předními klenoty zajímavého tohoto kraje jsou: starobylý kostelíček vítochovský se svými památkami cyrillomethodějskými a omšelý hrad Pernštýn, dávný památník bývalé slávy české. Krajina obkličující vznik Svratky, hora Žákova, hory Žďárské mají tak mnohý čarokrásný koutek, mnohý skvost dosud panenské přírody, který zaslouží, aby byl vytržen ze zapomenutí.

Všechno jest ve sličné monografii velmi poutavě vylíčeno, historicky objasněno a velmi pěknými obrázky znázorněno. Cena spisu — 2 koruny — jest velmi mírná. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 36. Číslo 3. Rozchvělé vášně. Povídky a humoresky. Napsal Karel J. Zákoucký. Číslo 4. »Obrana víry«. Sestavil J. Ježek. V Praze 1905. Knihkupectví G. Francl. — Číslo třetí přináší řádu vážných i žertovných příběhů pod názvem »Rozechvělé vášně«. Obrázky vzaty jsou ze života, jedny z venkovského, jiné z městského. K humoreskám počítati dlužno podařenou taškařici ze mlýna »Tři do jednoho«, dále »Červený klobouk« a »Na útěku«. Tato poslední zvláště se každému čtenáři zalíbí. Ostatní povídky lze zařadit ku vážným obrázkům, z nichž některé smutně končí, jako »Podťatá závist«, »Děti pašerákovy«, »U domku č. 257.« — ostatní zase, na př. obě delší povídky »Zbloudilé štěstí«, »Tužby a život« svým zakončením čtenáře uspokojují. Sbírka »Rozechvělé vášně« psána jest slohem poutavým a dobře vystihujícím život lidový. — Číslo 4. Již dávno se nám nedostalo do rukou tak praktické knížečky, jako jest spisek »Obrana víry«. Proti víře vůbec a zvláště proti našemu katolickému náboženství a církvi sv. nahromadili nepřátelé křesťanství a katolicismu tolik ničemných útoků, pomluv a lží, že se jimi rozličné spisy a listy jen jen hemží a na schůzích a ve společnostech na škodu lidu věřícího stále opakují. Jak na nezřízené útoky proti sv. víře namířené s prospěchem lze odpovídati a slušně je odrážeti, navádí svou stručností a bohatostí látky se vyznamenávající páně Ježkova »Obrana víry«. Do těsného rámce krátkého posudku nelze ovšem vměstnati, byť jen stručně, všechny předměty, proti nimž činěné námitky v »Obraně víry« se vyvracejí, uvádíme toliko: náboženství vůbec a víra, Bůh, duše, modlitba, půst, almužna, vzývání a obrazy Svatých, pouti, zázraky, bratrstva, kláštery, papežství, věčnost, poslední věci člověka, svátosti, katolíci a protestanté. Kolik tu otázek a námitek! Než všechny otázky stručně a účinně jsou zodpověděny a všechny námitky zdařile vyvráceny. Knížečka patří do rukou každého katolíka, do rukou členů spolků katolických i do rukou kněží; všichni z ní své vědomosti obohatí. Nadě-

jeme se, že záslužná práce páně spisovatelova po jeho přání bude dobře pochopena a šířena, a že můžeme se těšiti slíbenému rozhojnění a zdokonalení téže práce.

Josef Herzig.

Zábavy večerní. Redaktor: Emanuel Žák. Ročník XXVI. Číslo 5. Dílo 146. »Fata Morgana.« Povídka z vídeňského života. Napsal František Čech. Číslo 6. Dílo 147. »Lesní Růže«. Povídka. Napsal Miloslav Javorník. V Praze 1905. Knihtiskárna V. Kotrba. — Číslo 5. Fata Morgana. Olga, dcera nadučitele Stoklasa a mladý učitel Kopecký sní prvý sen lásky. V tom dojde od sestry Stoklasovy z Vídně, vdovy po vyšším úředníku, dopis, v němž tato sobě vyžádá Olgu za společnici. Rodiče svolí. Otec, znaje Olgino hudební nadání, naděje se, že z ní bude znamenitá umělkyně; matka očekává pro ni od tety blahobyt a bohatství. Ve Vídni zvykne Olga záhy životu velkoměstskému a zapomenuvši na Kopeckého, činí si známost s bankovním úředníkem Traplem. Kopecký nezapomněl. V mladickém zápalu vzdá se učitelství a odjede do Vídně, chtěje se v hudbě vzdělat a zároveň Olgu odnárodnění a záhuby uchránit. Našel ji sobě odcizenu a když viděl, kterak Olga, tetu opustivši, hříšně oddala se Traplovi, zanechal studií a sám mravně klesal. Když pak Trapl Olgu zradil a odkopl, přece jí odpustil a pojal za ženu. Koncertovali spolu po hostincích. Toť ovšem smutný, byť pravděpodobný obrázek. Jest však do toho děje vetkán i jasnější obraz. Studující práv, Kvapil, ač bezmála již tonul ve víru velkoměstského života, přece se vzmuží a dokončiv studia béře si svou snoubenku Pavlu za manželku. A že pan spisovatel ve své povídce vícero výjevů ze života vídeňských Čechů předvádí, jest povídka jeho nemálo zajímavou a zároveň poučnou. — Číslo 6. Lesní Růže. Děj této povídky odehrává se po nejvíce v lesní samotě, jak napovídá název, a obsahuje případné, skutečnému životu odpovídající vylíčení rodinných výjevů v domácnosti lesního Sluky a jeho manželky Růženy. Sluka, oblíbiv si Růženu, dceru řídícího učitele, přivádí ji do lesního zátiší, kdež pravé štěstí, oběma očekávané, se uhostilo a potrvalo delší dobu, i když ovdovělá paní řídící domácnost s nimi sdílela. Leč po čase objevují se na obzoru tichého štěstí hrozivé mraky. Sluka upadne na krátko v osidla dcery nadlesního Černého Emmy a zanedbává ženu; sotva že se vymaní z těchto osidel, připraví se poctivostí o přízeň nadlesního, kterýž na to jej stále pronásleduje a o jeho záhubu se snaží. Avšak nadlesní sám sobě jámu kope a Sluka postoupí na jeho místo a stává se za krátko ředitelem panství. Růžena osvědčí se ve všem vzornou ženou po příkladu své matky, jež zbožností, dobročinností a jinými dobrými vlastnostmi vynikala. I vedlejší osoby do děje zasahující jsou případně vylíčeny, tak bratr Růženin s rodinou, Slukova bohatá teta a jiné osoby z nejbližšího okolí jeho domácnosti. Sloh jest plynný a děj vesměs uspokojuje. — Zábavy večerní dlužno pro dobrý směr a výběr dobrých spisů doporučit. Příští ročník přinese v překladu P. Josefa Spillmana »Oběť zpovědního tajemství« a původní práce osvědčených spisovatelů jako Aloise Dostála, J. Košťála, B. Brodského a j. *Josef Herzig.*

Pro sirotka, Vlasta Pittnerová. — »Přítel Domoviny« ročník XXI. 6 sešitů po 12 hal. Nakladatelství E Beaufort v Praze. — Německý básník Goethe říkával, že žádný člověk není tak nepatrný, aby se mudřec nemohl od něho něčemu přiučiti; Walter Scort se snažil, kdykoliv jel poštou, poznati své spolucestující, ať byli kdokoliv, a studovati jejich povahy. Angličan dr. Johnson prohodil jednou, že není na ulici člověka, jehož život nepřál by si poznati, jeho zkušenosti, starosti, námahy, výsledky prací a nezdary.

Příhody a osudy, nehody a strasti, radosti a žalosti malých i větších lidí, jak naskýtají se v denním životě, vyličuje lidová spisovatelka Vlasta Pittnerová. Oblíbeným jejím krajem, z něhož vybírá své postavy, jest kraj českomoravský, hlavně okolí Žďáru na Moravě.

Pravil-li Alexander Achillovi: »Blahoslavený Achille, který jsi v Homéru nalezl vypravovatele svých činů«, můžeme právem o svérázném lidu v zapadlém kraji žďárském říci: »Blahoslavený lide, který jsi ve Vlastě Pittnerové našel líčitelku bojů svých.« V pravdě homérovskou prostodušností uvádí spisovatelka čtenáře v zamilovaný kout svůj, líčí mu jeho nedotknuté krásy přírodní, provádí ho po lesích, polích, horách, dědinách, navštěvuje upracovaný lid v jeho příbytcích, předvádí chudé i bohaté, žebráky i sedláky, chalupníky i řemeslníky, a umí o každém mnoho zajímavého pověděti.

Hlavní osobou povídky naší je sirotek Anička Jermundová a její dospělá sestra Verunka, provdaná za lakomého Nováka.

Jermundovi, bohatá selská rodina, měli již provdané a dospělé dcery a syna, když narodilo se jim poslední dítě, jemuž dali jméno Anna. Matka zaplatila

život dítěte smrtí, starý a mladý Jermunda se oženili, Aničku vzala k sobě Verunka, která nemohouc si vzíti svého milého, ale chudého Frantika, syna kovářova, vdává se za neznámého Francka Nováka do přespolní obce.

Manželství toto není šťastným; staří Novákovi a jejich syn Francek jsou hrozní lakomci, Verunce jest u nich hůře, než poslední děvečce; pracovati a peníze ukládati, toť jediná starost Novákových. Příbuzenstvo Jermundovo poznává brzo slabou stránku rodu Novákova, posmívají se jim po straně, proto i Verunka se štítí svých příbuzných, nevyhledává styků, a těší se pouze se svou drobnou sestřičkou Aničkou.

Anička dospěvši do školy, stává se svéhlavou, urputnou, neposlušnou, Verunka jest k ní příliš slabou, proto beře ji k sobě starý Jermunda; ale ani tu svéhlavá dívčina, která mermomocí chce hráti všude úlohu osiřelého dítěte ve známé lidové baladě, a všude zarputile vyhledává křivdu, kde jí není, nedělá dobroty, hněvá starého otce, nechce rozuměti dobré, upřímné maceše, tetce Tonce.

Proto ji dávají z domu, a Anička ocitá se v řadě u všech svých vdaných sester. Dítě má »nešťastnou planetu« — říkají o něm; — svým drsným, vzdorovitým chováním vyvolává jen nesváry ve všeeh rodinách; všichni jmenují ji — jak Anička neustále všem trpce vyčítá — opuštěným sirotkem, a jsou rádi, když ji po roce dostanou z domu.

Naposledy je Anička u sestry mlynářky; ze vzdorovitosti sedí dívčina lehce oděna na zimním mrazu, nastudí se na klouzačce, proto počne churavěti. Časem se sice pozdraví, ale zárodek nemoci zůstal. Před sv. Janem Křtitelem zachvátila Aničku na lučinách divá bouře; sotva popadajíc dechu, dorazí konečně domů, uléhá a již nevstává. Dovézou ji na její přání k starému otci Jermundovi, ale chřadne jako květinka, až umírá.

Verunka zatím trpí jako mučennice; starý Novák našel po smrti ženině v truhle plnou punčochu stříbrňáků a v staré modlitební knize papírové peníze. I napadlo mu, že si může k starosti popřát dobrých časů; jí a pije celý den a a pak se s mladými hádá. Francek začíná jemu na vzdory také utráceti v hospodě, později pijí oba spolu, pak se zase hašteří a bijí, po chvíli pijí svorně dále, až se oba dopijí.

Verunka stává se tak v den pohřbu Aničky vdovou, Frantík kovářův vrací se z vojny a stává se hospodářem na opuštěném statku Novákově a manželem Verunčiným. Tak končí celá ta smutná historie uspokojivě.

Dr. *Rudolf Zháněl.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Ze slovanského světa. (Národopisný sjezd ve Lvově. — † Zbigniew Kniazolnicki. — Maloruský jazyk v Paříži. — Všeslovanská výstava r. 1908. — † Dan. L. Mordovcev. — Slovinská Matice. — † J. Trdina. — † Dr. R. Krek. — Nový slovinský list v Americe. — Nové bulharské listy. — Slovanská beseda v Sofii. — † Janko Veselinovič) — V červnu měli polští ethnografové ve Lvově svůj prvý sjezd, na kterém byly čteny referáty také dvou Čechů, dr. Tilleho a A. Černého. Polská ethnografie jest ještě mladou; její orgány jsou »Wisla« ve Varšavě vycházející a pak lvovský »Lud«, který vydává »Towarzystwo ludoznawcze« ve Lvově. — V Krakově zemřel před krátkým časem kustos jagelonské knihovny Zbigniew Kniazolucki. Zesnulý se narodil r. 1854 v Strzelkovicích na haličském Podolu. Studoval na universitě lvovské, pak krakovské a konečně v Lipsku, kde dosáhl doktorátu filosofie. Zamilovaným před světem jeho studiu byly polské dějiny. Sepsal celou řadu děl, z nichž vynikají: »První léta vlády Jana Albrechta«, »Materiál k biografii Mik. Reja«. »Volumina legum«. Mimo to napsal vědecko-kulturní články o Bismarkovi, Palackém atd. — Jak »Kijevskaja Starina« oznámila, začal známý francouzský slavista L. Leger přednášeti v »College de France« maloruský jazyk a jeho literaturu. Při prvé přednášce bylo přítomno 20 posluchačů. — Všeslovanská výstava, která se připravovala na letošní rok v Rusku, přeložila se na rok 1908. Nynější nepokoje v Rusku a pak válka na dalekém Východě jsou příčiny přeložení. — N. N. Bogomolov, režiser opery v Kazani, odhodlal se seznámiti Slovany s ruskou operou a proto ještě tento rok vydá se na okružní cestu po Bulharsku, Srbsku a Čechách zároveň s celou společností a orchestrem. — 23. června zemřel v Kislovodsku známý ruský a maloruský povídkář Danilo Lukič Mordovcev.

Narodil se l. 1830 z kozáckého rodu. Studoval na saratovském gymnasiu a pak na petrohradské universitě. Svou literární působnost začal s maloruskými verši a různými historickými monografiemi, které uveřejnil v různých ruských časopisech. Nejvíce se proslavil historickými povídkami: »Car i getman«, »12i god«, »Veliký raskol«, »Lžidimitrij«, »Sagajdačnyj«. Veliké oblibě těší se také Mordovcovy povídky ze současného života: »Znamení času«, »Noví rušti lidé«. Mordovcev ve svém životě mnoho cestoval; byl v Asii, Africe, Egyptě a proto napsal též celou řadu zajímavých cestopisů. — »Slovinská Matice«, literární to spolek v Lublani, byla až dosud neutrální, které se strannický politický boj nedotkl. Nyní však je jinak. Mladí liberálové chtějí se v tom spolku zmocniti vlády a proto při posledních volbách do výboru vydali heslo: »Všechny kněze z výboru odstranit!« Bude-li to spolku ku prospěchu, jest jiná otázka. Kněží až dosud slovinskou literaturu nejvíce podporovali. — 14. června zesnul v Novém městě (v Kraňsku) profesor J. Trdina, známý slovinský spisovatel. Narodil se r. 1830 v Mengšu; byl profesorem ve Varaždinu a Rjeki. Největších zásluh si Trdina získal sbíraním národních slovinských pověstí. Sepsal též celou řadu národopisných článků. S národopisem spojoval též domácí dějiny, které básnicky zpracoval. (»Juko vojvoda«, »Obleganje Ogleja«). Sebrané spisy Trdinovy se právě nyní vydávají. — 2. srpna zemřel ve Št. Hradci Slovincům znamenitý muž, bývalý universitní profesor slavistiky, dr. Řehoř Krek. Zesnulý se narodil r. 1840 v Čateni, r. 1870 stal se mimořádným, pět let později řádným profesorem slavistiky na štýrsko-hradecké universitě. Literárně působil již za svých studentských let; psal básně do »Slovenskega Glasnika« a jiných slovinských časopisů. R. 1862 vydal své básně ve zvláštní knize. Brzy však zanechal básnění a oddal se jen vědě. Nejznamenitějším jeho vědeckým dílem jest »Einleitung in die slavische Literaturgeschichte«. Po Šafaříkových »Starožitnostech« nevyšla žádná kniha o Slovanstvu, jež by byla našla tolik uznání jako Krekův »Einleitung«. Dobrou službu prokázal Krek Slovanstvu také tím, že Němce seznámil s vynikajícími plody slovanské poesie, vydav sbírku nejlepších německých překladů slovanských básníků u Cotta ve Stutgartě. — V New Yorku začal vycházeti slovinský humoristický časopis pod názvem »Komar«. — V Bulharsku se množí nové listy jako houby po dešti. Tak se oznamuje, že v Sofii začal vycházeti nový bulharský týdenník politicko-literární »Debr«. Jak lze ze článků v prvých číslech uveřejněných seznati, věnován jest list macedonským záležitostem. V Peščevi vychází také nový list, a to týdenník »Nová Jskra«; redaktorem jest Chr. K. Punev. Od 17. června vydává se v Kazanlyku týdenník »Prčka«; účel listu jest brániti zájmy žáků. V úvodním článku 1. čísla se praví: »Prčka« bude věrnou stráží zájmů žactva na všech bulharských ústavech. List bude kárati vše shnilé na ústavech a veřejnosti ukáže všechny neduhy škol . . . . Při anomaliích, které v bulharských ústavech vládnou, pokládáme list za nevyhnutelný.« Prvá čísla, která jsou naplněna množstvím primitivních názorů, jsou důkazem, že list asi sotva vyplní mezeru, kterou chce vyplniti. — Ivan Brožka, rozený Čech, profesor klasických jazyků na sofijském I. gymnasiu, oslavil nedávno ve společnosti svých bulharských přátel 25leté jubileum své učitelské činnosti. Bulharský denník »Den« chválí p. Brožku jako velikého vlastence a přítele mládeže. Jest prý v Sofii velmi oblíben. — »Slavjanska Beséda« v Sofii slavila ve dnech 1. a 2. července své 25leté jubileum. Byla založena r. 1880 v prvých letech bulharského politického obrození! Spolek má nyní 400 členů, svůj vlastní dům a bohatou knihovnu. Mezi jeho členy jsou bývalí a nynější ministři, diplomati, profesoři a vůbec všichni znamenitější obyvatelé Sofie a pak všichni Slované v Sofii bydlící. Předsedou jest St. Kostov, místopředou J. Zachej, Čech, obchodník v Sofii. — Ku konci června zemřel v Glogovçu v Srbsku výborný srbský povídkář Janko Veselinovič. Svým povoláním byl učitel národní školy. Psal povídky z vesnického života skoro do všech srbských belletristických listů. Veselinovič znal velmi dobře vesnický život a poněvadž měl bystrý pozorovací talent, byly jeho povídky velice oblíbeny. Větší práce jako na př. »Hajduk Stanko« se mu nedařily. Nějaký čas redigoval též belletristický list »Zvezda«. Zemřel v 45. roce svého věku.

Fr. Štingl.

Starosta měst Pražských p. dr. Srb přijav před časem deputaci pravoslavné české obce, vítal toto »znovuzrození cyrillomethodějské církve« a přál jí mnoho zdaru. My připomínáme panu starostovi, že odborník v dějinách cyrillomethodějských univ. prof. dr. Pastrnek (evangelík!) napsal podle pravdy ve svém životopisu sv. Cyrilla a Methoděje (v Praze 1902, Předmluva): »Chceme-li tedy *historicky věrně* vystihnouti církevně-politickou myšlénku cyrillomethodějskou, jest nám říci, že uložena jest v těchto třech bodech: ve vymanění z církevního pod-

ručí bavorsko-německého, v liturgické řeči slovanské, a *zároveň církevní jednotě s Římem. Není lze dopustiti, že by zvláště poslední zásada nebyla dosti uvědomělá. Odlučné snahy Fótiovy projevovaly se tenkráte již velmi zřejmě. Kroky slovanských apoštolů, kterými se trvale připoutali k Římu, nelze vysvětliti jinak, nežli jako uznání společné církevní jednoty!«* Mýlí se tedy p. dr. Srb, chce-li hledati cyrillomethodějskou církev v církvi pravoslavné — schismatické. *Hch.*

České menšiny v Dolních Rakousích. Píše se nám: Od schůzky zástupců Českosl. jednoty a rady vídeňských Čechů v Cmuntu dne 25. června pořádané, hemží se to v německých listech články o českém nebezpečí v Dolních Rakousích v krajích bývalé župy vitorazské. Lid německý nebčře ovšem toto vyhlašované české nebezpečí tak vážně, jak s bolestí konstatují i němečtí štváči-momsenovci. Žili jsme po několik desítiletí v našich četných menšinách v úplné shodě s našimi sousedy Němci. Dnes utvařují se ovšem poměry zcela jinak. Pod dojmem stálého jitření německých listů stává se i ten kdysi umírněný lid německý v Dol. Rakousích radikálním. Lví podíl na této pročeské propagandě má »Bund der Deutschen in Niederösterreich« založený v roce 1903. Jeho orgán »Der Bote aus dem Waldviertel« poukazuje ustavičně na české nebezpečí, vypočítává v čísle 661 počet českých menšin z r. 1900 a jejich sílu následovně: »Německy (Beinhofen) 576 Čechů (99 Němců), Rapšach 1002 Čechů (1003 Němců), Dolní Velenice (Cmunt nádr. 1015 Čechů (1661 Němců), Tanenbruch 160 Čechů (196 Němců), Česká čtvrt (Böhmzeil) 181 Čechů (1727 Němců), Slapy (Schlag) 61 Čechů (281 Němců). Zde vykazují prý Němci vzhledem k r. 1890 patrné zlepšení na svůj prospěch. Avšak věc má se prý jinak. Během posledních let totiž prý se utvořilo pět nových menšin, které ještě před r. 1890 neexistovaly. Jsou to obce: Švarcbach 512 Čechů (219 Němců), Eibenstein (u Cmuntu) 150 Čechů (648 Němců), Gundšach 57 Čechů (238 Němců), Schönau 44 Čechů (304 Němců), Wickoberg 41 Čechů (455 Němců). Dále zmiňuje se o menšinách v Nové Vsi (Erdweis) 58 Čechů, Alfang 35 Čechů. Uvedená data, která kryjí se s daty úřední statistiky dle sčítání z roku 1900, při známém systému sčítacím daleko neodpovídají pravdě. Několik set našich lidí uvedených menšin, jakož i několik menšin vůbec se ztratilo. Jsou to: Nová Ves, Londýn, Spáleniště, Pyrhabruck atd. Konečně probouzí se náš lid z tvrdého spánku, aby organisoval se k dosažení práv, jemu jako příslušníku velkého národa zaručených. Vítáme tudíž s nadšením onu šťastnou myšlénku Československé jednoty a Čechů vídeňských, kterou učiněn první krok na záchranu značných a pro český národ důležitých menšin dolnorakouských. Očekáváme, že nejen naše Československá jednota a Čechové vídeňští, ale celá česká veřejnost se zájmem sledovati bude naše snahy a podporovati nás bude v těžkém nastávajícím boji za naše české bytí. Jsme ještě velmi slábi a roztroušeni bez jakékoliv organisace. — Nemáme knihoven, novin, ani škol — nemáme ani dostatek národního uvědomění. Germanisace, podporovaná školami, kostely a úřady pokračuje s úspěchem ve zhoubném díle. Jen rychlá a vydatná pomoc může nás zachrániti. Nuže, Čechové dolnorakouští, i vy, bratři naši v království, s chutí do práce v zájmu naší české věci v Dolních Rakousích.

Spiritismus. V době, kdy na jedné straně se ustavičně hlásá, že vědy přírodní učinily tak veliký pokrok a osvěta již tak daleko pokročila, že všechna víra v zázraky a vše nadpřirozené stalo se směšným, setkáváme se na druhé straně dnes s lidmi, kteří proklamují existenci realných bytostí duchových a kteří se dokonce honosí, že s dušemi zemřelých mohou býti přímo ve spojení. A jsou mezi nimi i lidé jinak vzdělaní, a celá řada i známých přírodozpytců, o jichž vážných úmyslech a vnitřním přesvědčení pochybovati nelze. My majíce osvědčiti svoje katolické stanovisko k tomuto t. zv. spiritistickému hnutí, jež se již stalo takřka psychologickou pathologií naší doby, neváháme vyznati, že věříme v jsoucnost vyšších bytostí duchových a nadpřirozeného světa, o čemž čerpáme zprávu ze zjevení. Ale naproti tomu neváháme také tvrditi, že moderní spiritismus veškerou svou tendencí i povahou jest naprosto protikřesťanský. Onť vytvořil naproti křesťanskému učení celou svoji nábožensko-filosofickou soustavu, která ve skutečnosti není ničím jiným, než souhrnem nahodilých nápadů ruzných chorobnych medií, t. j. lidí, kteří spojení s duchy sprostředkují. Spiritismus zavrhuje tajemství nejsvětější Trojice, vtělení Syna Božího, dogma o prvotním hříchu, spasení, seslání Ducha Svatého, založení viditelné církve a ustanovení svátostí. Spiritismus se vychloubá, že nemá dogmat a nadpřirozeného, zázračného dějstva ve svém náboženském názoru, ale při tom zapomíná, že články, na základě Božího zjevení (v Písmě) a na základě obecné víry celými sbory církevními za dogmata prohlášené, nahrazuje míněním šibalských duchů, t. j. podvodných a duševně chorých medií, zapomíná, že na místě

skutečných zázraků staví nedůstojné kejkle. Spiritismus dle mínění katolických učenců jest činnost ďábelská, kterou i Písmo Sv. (»Mea inveniatur in te ... qui quaerat a mortuis veritatem.« Deuter XVIII, 10, 11.) i církev i sám rozum zakazuje, a těžkým hříchem jest se jím obírati a pokusům jeho přítomen býti (Müller, Teol. moralis II. 262). Hnutí spiritistické i u nás v poslední době velice se vzmáhá, i bude třeba i s naší strany věnovati mu větší pozornost. Upozorňujeme prozatím na článek *prof. dra. Kadeřávka* v »Časopise katolického duchovenstva« »*O spiritismu*« (r. 1881); dále *Fr. Janiš*, O spiritismu (v Olomouci r. 1884); *J. Kapras*, Spiritismus, kulturní a psychická rozprava (v Čes. Brodě 1885); *Kuffner*, v Květech VI. 701; něm. spisy: *Schneider*, Der neuere Geisterglaube (2. Aufl. Paderborn); *Schneid*, Der moderne Spiritismus; *Wieser*, Spiritismus und das Christenthum, (Regensburg 1881); *Gutberlet* Spiritismus a *týž*, Der Spiritismus, ein psychologisches Problem in »Natur und Offenbarung« Heft 11. und 12., 1897).

Tortura. Katolická víra a katolická církev a vše co s nimi souvisí, nenajde nikdy milosti nejen u lidí pokrokových, ale často ani u t. zv. vědy, která přece povolána jest, aby odhalovala jen pravdu. Jakýsi pan Novotný napsal nedávno v »Lidové revui moravsko-slezské«, roč. I. číslo 8—9., str. 208., že hlavní zásadou v středověkém procesu kanonickém bylo »confessio est regina probationum«, t. j. že přiznání jest královnou důkazu, a k přiznání obviněného prý všemožně i torturou bývalo pracováno. My víme především dobře, že zásada »confessio est regina probationum« byla vynalezena nešťastně několika kanonisty (na př. známý Reiffeinstuel, Jus can univ. II. 18. § 1., pozn. 12.), kteří pokládají doznání (confessio) tak jako notoričnost a presumpci k prostředkům průvodním, ba nazývají ji nejistějším prostředkem, regina probationum, liquidissima, optima probatio. Ale ne kanonické právo, jak míní pan Novotný. Doznání také není žádným důkazem ale činí důkaz zbytečným, poněvadž soudce okolnost doznanou za pravdu pokládati musí. Ostatně doznání mělo průvodní moc v kanonickém procesu jen za jistých podmínek, ale především muselo býti výsledkem — svobodné vůle, jak výslovně uvádí kanonické právo: C. 1. C. 15. qu. 6., c. 4. C. 31. qu. 2., c. 3. X. de confessis II., 19! Úplným výmyslem pana Novotného jest, že by právě kanonické právo k přiznání obviněného pomáhalo i torturou. Tortury užíváno bylo ovšem v Německu (v hrdelním řádu Karla V. z r. 1533, dále v právech městských, sr. Zříz. z. z r. 1549. V. 7—9. a Pr. měst. S. XVII.—XXX. a T. I.—XII.), ale právu kanonickému tortura byla naprosto cizí. Kanonické právo naopak obsahuje hojné výroky, jimiž jen dobrovolné přiznání prohlašuje za hodnověrné a všeliké donucování naprosto zatracuje. Sr. c. 1. C. 15. qu. 6.: »Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea, esse debet. — Omnis vero confessio, quae fit ex necessitate, fides non est. Pessimum enim est de suspicione aut exorta confessione quemquam judicare. Aby nám p. Novotný ještě spíše uvěřil, připomínáme, že profesor trestního práva na české universitě dvorní rada Dr. Zucker napsal (»Sborník věd právních a státních« III., seš. 1., str. 6.). »*Tortura jest římského původu*« a prof. trestního práva na téže universitě, JUDr. Storch napsal v »Řízení trestním rakouském«, v Praze 1887, díl I. str. 56: »*Tortury právo kanonické z práva římského nepřijalo*«. Co všecko se svádí na církev a — neprávem! *Hch.*

Masarykův spis „V boji o náboženství“, jejž podrobili jsme i my zasloužené kritice, nenašel milosti ani u protiklerikálů. Anarchistická revui, sv. 1., srpen, číslo 2., 40.—41. (vyd. St. Neumann) kritisuje Masarykův spis takto: »Radostně a s uspokojením můžeme dnes konstatovati, že prof. Masaryk prohrál svůj boj o náboženství. Přihodilo se mu to, co se mu obvykle přihází: docílil právě opak toho, co chtěl .... literárně zmohl se profesor Masaryk na nepatrnou brožuru, tak nicotnou, že lépe o ní pomlčeti .... v Čechách mohl lehce prof. Masaryk svými zdánlivými hlubokomyslnostmi a falšováním pojmů pomásti mozky dosti slabé, aby zapomínaly denní zkušenosti životní.« Kritika nemilosrdná, ale zasloužená! Podruhé bude pan profesor opatrnější, až bude chtíti zase psát o náboženství. *Hch.*

Slavnosti Husovy. *Časopis pokrokového studentstva* píše (ročník VIII. čís. 10., str. 203.): »Akademická oslava Husa konala se 8. července večer ve dvoraně svazu. Od manifestační schůze — po vzoru loňské — musilo býti upuštěno, ***protože sedm našich mužů vědy, kteří byli požádáni, aby o Husovi promluvili k studentstvu, odmítlo.«*** Konečně i mužové vědy prohlédli a nepropůjčí se k humbugovitému a frázovitému oslavování Husa. Že prohlubování oslav Husových bude míti za následek sevšednění jich a jich úbytek, jsme hned s počátku prorokovali, ale že to půjde tak rychle, ani my jsme nečekali! Letošní oslavy skončily s mohutným fiaskem. *Hch.*

Konkurenční klerikální gymnasium nazývají dívčí gymnasium založené jeptiškami na Král. Vinchradech, i *»Ženské Listy«*, jež redigovány jsou *Eliškou Krásnohorskou* (r. XXXIII., číslo 8.—9., str. 159. nsl.) Paní Krista Nevšímalová, nemýlíme-li se, dává tu jeptiškám následující lekci: »Jestliže však ctihodné sestry chtěly něco opravdu záslužného a dobrého učiniti pro ony dívky, pro které ani v Minervě. ani v jiných vyšších ústavech se nedostává místa, a které přece po vyšším vzdělání touží, proč jim nezřizují učiliště, jakého dosud není? Proč jim neotevrou obor nový, proč nepomýšlejí na dívčí lyceum, jež v Praze dosud neexistuje? Proč nezřizují škol reálných . . . .« Paní Nevšímalová, kde jste nechala logiku? Chtěly-li jeptišky pomoci těm dívkám, které nemohly býti přijaty do Minervy a chtěly studovati gymnasium, nemohly jim zakládati reálku! Činí-li to paní Nevšímalové radost, může gymnasium jeptišek nazývati třeba konkurenční, my podotýkáme jen: solidní ústav konkurence se nebojí . . . . *Hck.*

Za Mayovy romány dostávají katolíci štulce ze všech stran. Píšou o tom Pelclovy »Rozhledy" (č. 3., str. 74.—76.), »Přehled (č. 1.) a j. »Přehled« na př. praví: »Na dobrodružné Mayovy romány, které svým až chorobným drážděním dětské fantasie nezadají nijak nejhnusnějším krvákům, upozornily varovně už mnohé hlasy literární. A dobře také rozpoznaly klerikální tendenci (?) Mayových prací. Nakl. J. R. Vilímek dovolává se při tom za doporučení biskupů osnabrückého, pasovského (jenž soudí, že kniha Mayova je prosta všeho, co konfesionalně nebo morálně by mohlo být na závadu«), mnichovského... Pozoruhodno (dí »Přehled«), jaký literární škvár, holé dráždidlo mladých myslí, církevní úřady schvalují a doporučují, jen když zevní ráz knihy přizdobuje se náboženskými alurami. Ba, při tom biskupové neměli ani tolik opatrnosti, aby starali se o mravní povahu pochybného autora pochybných »křestanských krváků.« — Pravda, »Přehled« je opatrnější než ti biskupové a proto (z ohledu na své evangel. čtenáře) zamlčel, co dodávají „Rozhledy«, kdež se praví ještě: »K. May narodil se r. 1842 v Hohenstein-Ernstthalu v saském Rudohoří jako syn tkalcův. Po obecné škole byl dvě léta v učitelském semináři ve Waldenburgu. Potom se potuloval dobrodružně po lesích. Pak se oženil, stal se »spisovatelem« a odešel do Drážďan. Nejnepříjemnější mu bylo odhalení, když se mu dokázalo, že pro mrzký mamon současně vedle svých mravoučných románů »spisoval« různé pornografie a že vyráběl krváky. Významno je, že May, ač protestant, mlčky trpěl, když byl z neznalosti uváděn jako katolický spisovatel. Několik »bim, bim« z kapličky a »Ave Maria« dovedla zmásti, neomylnou církev katolickou . . .« — V »Rozhledech« asi nevědí, co je to neomylnost! Tento dvojí úsudek podáváme na výstrahu. *L. † a.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendáře družstva Vlasť »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 hal., Socialní kalendář lidu československého bude se prodávati rovněž za 1 K. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných bude státi 8 K, tucet malých — sv. Vojtěch — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádavkem. Kdo si objedná kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo je má ve snížené ceně, platí si porto sám. — Kalendáře naše mají letos lepší zevní úpravu než loni a mají týdenní trhy, po nichž mnozí toužili, i buďtež hojně rozšířeny. — Objednávky vyřizuje: admin. družstva Vlasť v Praze čp. 570-II.

Prodej cizích kalendářů. — V téže ceně jako naše prodáváme i p. Kotrbovy kalendáře, totiž tucet velkých za 8 K, malých za 4 K 80 h, ale vyhražujeme si, že v každém tuctu musí býti aspoň dva kalendáře naše: Sv. Vojtěch a Socialní, nebyly-li od téhož zvlášť objednány. Steinbrennerovy a ostatní kalendáře prodáváme toliko v plné ceně; nanejvýše mohli bychom ze Steinbrennerových jeden nebo dva k tuctu našich nebo p. Kotrbových (cena tuctu 8 korun by zůstala) přidati.

Sv. Otec Pius X. Důležitou, již za Lva XIII. zamýšlenou reformu provádí J. Sv. Pius X., totiž stran římských farností. Mezi 58 farnostmi římskými je několik, jichž počet duší není ani 1000, kdežto druhé mají 30—40 tisíc. Reforma spočívá v tom, že se zrušují malé farnosti, připojují k jiným a rozsah velikých se zmenšuje, což je v zájmu části města, vzniklých po r. 1870. V Římě je 130 klášterů, z nichž 94 se věnuje vyučování a ošetřování nemocných. Škol klášterních je 125 s 32.000 žáky, veřejných 50 s 31.000 žáky. — Pochvaly sv. Otce Pia X. dostalo se Dru J. Nevěřilovi, prof. náboženství na něm. gymnasiu v Uh. Hradišti, a Dru Th. Deimlovi, prof. náboženství ve Stokravě za to, že připadli na myšlenku

pomocí skioptikonu biblické obrazy mládeži ve škole předvádět. Při audienci pravil sv. Otec: »Blahopřeji vám, že připadli jste na myšlenku, pravdy sv. náboženství živě předvádět maličkým.« Sv. Otec prohlédl si všech 231 skioptických obrázků vydaných firmou R. Lechner (Vilém Müller), c. k. dvorní fotograf ve Vídni.

Jos. Bernát, inful. probošt na Mělníce, slavil 15. září 1905 70té narozeniny. Vsdp. probošt narodil se dne 15. září 1835 v Modřicích, na kněze posvěcen byl 1. srpna 1859. Již jako kaplan v Liberci zařídil tam české služby Boží a také Česká beseda tamní děkuje mu za zvůj vznik. Mnohé jest dílo jeho požehnané a a přemnohá jsou vyznamenání jeho, jichž za zásluhy dostalo se mu z různých stran. — Za příčinou 70tých narozenin p. probošta shromáždila se deputace kněžstva vikariátního ve čtvrtek, dne 14. m. m. ve 3 h. odp. na proboštství mělnickém za vedení předsedy skupiny vikariátní dp. V. Suchánka, faráře liblického, aby milému vikáři svému upřímné přání vikariátního kněžstva tlumočila. Zároveň odevzdala deputace vldp. vikáři tableau podobizen všech kněží vikariátních. Velezasloužilému vsdp. proboštu přejeme všeho blaha, nebo patří mezi první zakládající členy a dobrodince našeho družstva.

Nový provinciál. — Provinciálem nově zřízené česko-moravské provincie řádu dominikánského jmenován byl vsdp. Fr. Václ. Bubeník, bývalý převor v Praze a v Olomouci. Nový provinciál, muž osobně na výsost šlechetný, pro katolický tisk a veřejné katolické působení velice zaujatý, bude sídliti v Praze, z čehož se velice radujeme, majíce vzácného a štědrého podporovatele družstva Vlasť na místě tak povýšeném. Gratulujeme česko-moravské provincii řádu sv. Dominika ku této volbě a nově jmenovanému vsdp. pánovi přejeme, aby jej Bůh sílil a prácem jeho žehnal. Vsdp. Fr. Václ. Bubeník jmenován byl provinciálem 14. září 1905 a jmenování to došlo ho 25. září t. r. Ad multus annos!

Osobní. — Jeho Magnificence vldp. Dr. Fr. Kryštůfek, kanovník a řádný profesor české university a místopředseda Historického kroužku družstva Vlast, jmenován byl od Jeho Veličenstva c. k. dvorním radou. Blahopřejeme.

Z řádu Tov. Ježíšova. U sv. Ignáce v Praze ustanoven superiorem a ředitelem Marianské družiny českých akademiků dp. P. Ladislav Schmidt, dosud socius novicmistra na Velehradě. Dosavadní superior dp P. Ant. Ostrčilík zůstane v Praze jako misionář a ředitel Marianské družiny mužů a jinochů.

Vyznamenání. Biskupský okr. vikář a náchodský děkan vdp. Frant. Pecka dostal od panovníka dovolení, že smí přijati a nositi čestný kříž III. třídy kníž. Schaumburg Lippeského domácího řádu.

Vzácné jubileum v Africe. Apoštolský vikář Agouard slavil v Brazzaville ve střední Africe ve francouzském Kongu 25leté výročí svého misionářství. Jak málo kněží se tam dožije tak dlouhé působnosti, poněvadž záhy podléhají nemocem, jež jsou tam rozšířeny následkem nezdravého podnebí. 25 roků práce, kolik trápení a starostí! Ale chvála Bohu, byl dle toho také výsledek. Jeho námahou víra naše postoupila o 2000 km do vnitra Afriky. Založil 5 misionářských stanic, které daleko široko osvětlují tmu pohanstva, šíří pravé poznání Boha a křesťanský život. Týž misionář vykoupil také několik tisíc otroků a vyučil v křesťanství. Nyní více než 1200 dítek chodí do misionářských škol.

Dar. Vsdp. kapitolní děkan msgr. dr. Josef Burian daroval pro kapitolní chrám Páně vyšehradský krásné figurální okno v ceně 2200 K. Práci provádí známá firma pražská Kryšpin a spol. Jest to již druhé cenné figurální okno, které tento církevní hodnostář uštědřil kapit. chrámu Páně, jenž patří vůbec k nejobětavějším kněžím v Čechách.

Na katolickou universitu v Solnohradě daroval nejmenovaný šlechtic na počest Neposkvrněné Matky Boží 200.000 K.

Poslanec děkan J. Žičkar †. Dne 27. září t. r. zemřel ve Vídni posl. děkan J. Žičkar, vynikající člen slovinské katol. strany národní. Zesnulý zvolen byl poslancem na říšskou radu za V. kurii. Rovněž byl zemským poslancem ve Štýrsku. Byl znám jako vzácný podporovatel studentstva. Širší veřejnosti stal se známým svým katechetickým návrhem. Přijel do Vídně již churav, v parlamentě omdlel a brzy podlehl své nemoci, jaternímu raku. Před smrtí navštívili ho posl. dr. Šusteršič a Povše, při smrti jeho přítomen byl poslanec msgr. dr. Ant. Stojan. Mrtvola zesnulého byla v kostele u Piaristů vykropena a z initiativy katol. strany slovinské převezena do Vídemu, kdež byla pochována. Budiž mu čestná paměť. — Předseda klubu poslanců českých dr. Pacák vyslovil předsedovi slovinské svezy dru Šusteršičovi jménem poslanců českých soustrast.

Tomáš Střebský, č. kanovník, biskupský vikář a děkan v Mikulovicích a předseda Zemské Jednoty katol. ducnovenstva zemřel 7. října t. r. — Tomáš Střebský

narodil se dne 7. května 1833 v Kyšperku u Žamberka. Studoval v M. Třebové, Litomyšli a na akademickém gymnasiu v Praze. Pobyl jako novic celý rok v klášteře Františkánů v Praze, načež vstoupil do semináře v Hradci Král., kdež byl r. 1860 na kněze vysvěcen. První jeho místo byl Hrochův Týnec, kdež byl přidělen vikáři Prašingerovi, avšak již r. 1864 byl povolán za katechetu vyšší realky v Pardubicích.

Roku 1870 presentován byl na faru mikulovickou. V místě tom blahodárně působil Střebský 34 let a zde restauroval starobylý kostel ze 14. století v přifařené osadě Tuněchodech a r. 1885 skoro svým nákladem i farní kostel v Mikulovicích, ve třech hlavnějších přifařených obcích založil hospodářské besedy, knihovny, v Medlešicích záložnu a často ve vůkolí konával přednášky.

Jako katecheta pardubický sepsal dle Frinda učebnici: Apologetiku, která se dočkala druhého vydání, později sepsal objemný a velmi instruktivní spis: Bible a příroda, dle novějších spisovatelů, hlavně prof. dra. Reusche (Cyr. Meth. tisk. r. 1889), menší práce samostatné: »Mají-li rodiče právo na školu dítek svých?«, »Povinnosti státu ke škole«, »Poměr církve ke škole«, celé řady různých článků ve »Vychovateli«, »Dělnických Novinách«, »Čechu«, »Katol. Listech«, »Věstníku«, »Korrespondenzblattu« a j. v.

Ruchu katolického u nás velmi horlivě se účastnil. Pilně navštěvoval schůze katolického hnutí, mluvíval nadšeně, povzbuzuje k práci. Na katol. sjezdech v Táboře a v Příbrami pozdravil účastníky jako biskupský delegát za Královéhradecko, na sjezdu pražském byl zvolen za předsedu odboru školského. Nemalý podíl má na založení tiskového družstva sv. Jana Nepom. v Hradci Král. a týdenníku »Obnovy«. Z jeho popudu zaslalo kněžstvo rakouské na 6000 petic k říšské radě o nápravu norem za vyučování tří nejnižších tříd, z čehož se pak zrodil známý návrh Žičkarův. Když Zemská Jednota v život povolána byla, byl jí postaven v čelo.

K přání † biskupa Ed. Jana Nep. Brynycha řídil počáteční práce Jednoty českého katol. učitelstva.

Od r. 1883 zasedal v okresní školní radě chrudimské. Za své zásluhy obdržel expositorium canonicale, byl jmenován bisk. notářem, vikářem a posledně čestným kanovníkem kapitoly královéhradecké. O tom, jak oceňována jest jeho práce pastorační a socialní, svědčí nejlépe ten fakt, že všechny jeho obce jmenovaly ho čestným občanem.

Roku 1903 slavil své sedmdesáté jubileum. Posledně veřejně vystoupil na kolínském sjezdu, jemuž předsedal. Úmrtí kanovníka Střebského, spisovatele, učitele mládeže, zastance práv kleru a neunavného pracovníka, polituje dozajista nejširší česká veřejnost a klerus náš zachová mu vděčnou památku.

Zvěčnělý při počátcích družstva Vlast s námi horlivě spolupůsobil. Jako † Msgr. Boh. Hakl tak i † kanovník Tom. Střebský za svého pobytu v Praze bydlíval u redaktora t. l. a za to se družstvu štědře odměňoval. Byl to pán velice zkušený a pro vše katolické a vlastenecké nadšený. Pohřeb jeho byl skvělý a súčastnili se ho mimo jiné: zástupcové Zemské Jednoty katol. duch., vsdp. Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář z Hradce Králové, ba sám J. M. ndp. biskup Dr. Jos. Doubrava. — Odpočívej v pokoji.

»**Sv. Vojtěch.**« Měsíčník na obranu sv. víry, zároveň orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. Red. P. Meth. Vojáček O. S. B., hlavní spoluredaktoři: Filip Jan Konečný a Vl. Hálek. — Číslo říjnové. — Výklad měsíce října — slavnost růžencová a posvěcení chrámu Páně jest výborný. — Důkladná a logicky provedená jest práce o božství Ježíše Krista. — Poučeni o manželství hříšném dotýká se hluboce srdce čtenářova. Autor obracel se v minulém čísle k mužům, v tomto mluví k pannám, které si berou za muže evangelíka. — Články: Snadná cesta k svatosti. — Nejen kmáni — také páni — a jiné drobné, obranné zprávy jsou právě toho druhu, jaké si ve sv. Vojtěchu k oživení obsahu jeho vždycky míti přejeme. Celkový soud jest i o tomto čísle zase velice příznivý. Sv. Vojtěch na dráze svého vývoje zdárně pokračuje a jen ten ho může haněti, kdo ho nechce čísti. Zdař Bůh další práci!

»**Echo z Afriky**«, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti vydávaný družinou sv. Petra Klavera, redakce Jar. Hrabačky v Praze-IV., čp. 33. Cena 1 K 20 h. — S neobyčejným zájmem pročítám každé číslo Echa z Afriky a dojat je odkládám. V tomto čísle zajímají nás zvláště cestování P. G. Daubenbergra po pohoří Uluguru a zpráva P. Štěpána Vokenhubera o založení stanice ve Mbili, jakož i obrácení Ignáce Jautje a jeho vznešená smrt na popravišti. —

Vrchní představená družiny, hraběnka Ledóchowská, přednášela ve Švýcarsku, súčastnila se katolického sjezdu ve Strassburgu, kdež byla její družina veřejně doporučena, a konečně navštívila mateřinec řádu, Maria Sorg u Solnohradu, kdež byla se slávou přivítána. — Nejlepším důkazem, jak Echo z Afriky i na jiné působí, jest jeho obálka s hojnými dary na dvanáctery účely pro africké misie.

»Křesťanský dělník«. Orgán katol. jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu. Řídí Frant. Waldmann v Praze čp. 1538. Roč. IV. č. 3. říjnové. — I toto číslo zase jde směrem poučným a zábavným. Fr. Waldmann povznáší katolické učně k náboženské statečnosti a uvádí ze svého života, kterak jej modlitba stařenky a malého jejího vnoučka přivedly k přemýšlení o věcech náboženských. — V článku c. k. školního rady Frant. Tůmy líčí se jinochům vznešenost zbožnosti. — Tím a jinými podobnými články vyplněno jest celé říjnové číslo Křesť. Dělníka. — Na konci jsou uveřejněny dary — budiž v nich i dále pokračováno, dílo p. Fr. Waldmanna, dělníka, to zasluhuje. Buďme uznalí, vděční a obětaví.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Jan Podlaha, farář v Úněticích; M. Dušek, kníž. arcib. vikář v Charvatech, a kaplan jeho Fr. Rudolf; Kř. lidový a nár. spolek pro Skorenice a okolí. Na rok 1906 složil 4 K P. Adolf Wagner, farář v Úhonicích. — Dary složili: a) na penězích: Dr. Rud. Horský, kníž. arcib. vikář na Šárce; Tom. Pícha, farář v Lipkové Vodě, a Václ. Kroupa, koop. v Třeboni; b) na penězích i na knihách: Msgr. Bedř. Kamarýt, kons. rada a děkan v Deštné. — Ze starších členů zapravili: Dr. Ant. Podlaha 3·50 (100) a Tom. Jos. Jiroušek 10 K. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Z Tiskové Ligy. — Přispěli: Václav Holub, kaplan v Čouši; Al. Kašpárek, děkan v Č. Brodě; Fr. Portych, farář v Tatobitech; Vojt. Jelínek, farář v Předhradě; Jos. Sochor, farář v Heralticích; Fr. Pavlíček, farář v Kozlovicích; Josef Zechel, farář v Křemýži; Václ. Kroupa, koop. v Třeboni; P. Jos. Trnka, kaplan v Klučenicích; Fr. Zinecker, farář ve V. Křidlovicích; P. Norbert Horáček, farář na Andělce; P. Gilbert Křikava, farář v Mladých Bříštích; Fr. Kavale, farář v Oslově, a Jos. Jurek, farář v Archlébově. — Ze starších členů složil 10 K (100 K) Tomáš Jos. Jiroušek. — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu« dp. Jos. Zechelovi, faráři v Křemýži. Opravu tuto sprostředkovala naše Tisková Liga. Pomohla ke cti knězi, bratru Němci. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 9. října t. r. šestou výborovou schůzi za předsednictví dp. Tom. Škrdle a za přítomnosti vzácného hosta dp. Markolína Kubíčka Ord. Praed. a nadšeného stoupence naší strany. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Liga prosí vdpp. vikáře a duchovenstvo, by jí při vikariátních konferencích byli sbírkou pamětlivi. — Ve příčině spalování mrtvol a postavení krematoria u olšanských hřbitovů děje se vnitřní akce. Taktéž proti snahám na umožnění sňatku mezi rozvedenými manžely. — Liga vydala protest proti pravoslavnému »Pryč od Říma« v Praze, jemuž věnuje zvláštní pozornost. — Vlast naše zaplavována jest nevěreckými spisy všeho druhu a neméně nemravnými výrobky jak v obrazech tak v tisku. Tyto přicházejí do rukou hochů a dívek školu navštěvujících. Zajímavým zjevem jest, že již i laik jeden v Praze veřejným »Zasláno« v »Nár. Politice« upozornil policii na nemravné pohlednice. Proti této korrupci vystupuje Liga s veškerým úsilím, poněvadž se jedná o nejcennější časné i věčné statky. — Liga protestuje proti tomu, aby na zednářském sjezdu »Volné myšlénky« v Paříži jménem katol. národa mluvil Karel Pelant, bývalý socialní demokrat, a jej zastupoval. Během posledních měsíců letních vyřídila Liga veliký počet dopisů stran oprav, z nichž přemnohé byly otisknuty. Neméně poskytnuto bylo písemně duchovenstvu mnoho rad v právním oboru v různých záležitostech. Kněz jeden píše: »Nedávno poslal jsem opravu do »Robotníka Slazskiego«, který vychází ve Fryštatě. Bylo v 58 řádkách 15 lží.« Jiný: »Proti perfidii onoho vylhaného tisku nedá se jinak bojovat než opravami a systematickým usvědčováním lži, jako provádíte zprávami v Centrále Lig. Dále jiný duchovní stále lživým tiskem pronásledovaný: »Křesťané svedeni jednají dnes proti knězi jako vyvrhelu, jako prototypu vší špatnosti. A bude ještě hůře. Moderní výchova, svoboda hanebného tisku, všude povrchnost a mělkost i u intelligence, a kněz jest dnes kaceřován ze všech stran. Katolické centrum v Bavorsku vítězí svým tiskem a u nás liberalismus ničí základy veškeré autority, a všechen řád se hroutí v nivec tiskem »svobody«. — K dotazu předsedajícího sděloval redaktor časopisu Tiskové Ligy, dp. farář Vl. Hálek, které články a po-

jednání budou v »Obraně víry« a v »Husitství ve světle pravdy« uveřejněny. Zároveň bylo uneseno, aby od nynějška do konce r. 1906 vyšly III. a IV. roč. těchto časopisů. — Hned na počátku r. 1906 dá Liga do tisku spis Dra Karla Lva Řeháka: Martinovi Lutherovi — šach! čili odpověď na lutheránské vnadidlo pro katolíky, nadepsané: Přehled nejdůležitějších rozdílů mezi církví evangelickou a římsko-katolickou od »Praeláta« Dra Karla Lechlera. — Tím byla schůze skončena.

Z Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy. — Přispěli: Josef Beran, bisk. vikář a děkan ve Dvoře Králové n. L.; Jos. Ruml, farář v Praze; Nejmenovaný učitel a Jan Pelikán, řídící učitel v Borovanech u Bechyně. Ze starších členů zapravil 50 K Tomáš Škrdle. — Jednota zakoupila pro členy 100 kalendářů »Sv. Vojtěch« a přenechává jim jej po 50 h. Za tuto cenu mohou si jej v administraci družstva Vlast objednati členové Jednoty: kněží, učitelové i přátelé — členové — křesťanské výchovy. – Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově čp. 1879.

Dvacetipětileté jubileum encykliky Grande munus oslavilo v neděli 1. t. m. Cyrillo-Methodějské sdružení, pobočný spolek Jubil. spolku katol. »Praha«, manifestační schůzí, na které promluvil dp. dr. Karel Vrátný »O významu encykliky« a p. redaktor Tom. Jos. Jiroušek o otázce: »Máme-li příčiny pěstovati ideu Cyrillo-Methodějskou«. Četně navštívenou schůzi zahájil předseda p. dr. František Herman a vyložil účel Cyrillo-Methodějského Sdružení, totiž utužování náboženského přesvědčení, praktické provádění zásad katolických v životě soukromém i veřejném a uctívání památky svatých věrozvěstů. Toto poslední má se díti každoročně buď schůzemi, nebo jinou manifestací a občasnými výpravami na posvátný Velehrad. Poněvadž výprava taková je příliš nákladnou, může se docíliti sleva na jízdném jen tím způsobem, že se z fondu Sdružení přispěje na jednotlivé lístky nějakou částkou. Čím více bude Sdružení míti, tím více účastníků bude moci vypraviti a proto jest nutno, aby přistupováním nových členů a podporou Sdružení tento fond vzrůstal. — Obě přednášky byly velmi poučné a povzbuzující a páni řečníci byli nadšeně akklamováni. Po schůzi přihlásilo se hojně členů. Sdružení má místnosti své v domě Jubil. spolku katol. »Praha« čp. 174-II. v Myslíkově ul., kde se může každý denně od 6—7 hod. večer přihlásiti. — Členský příspěvek obnáší nejméně 2 hal. měsíčně, tak že i nejširším vrstvám je členství umožněno. Pro venkovské členy zasílají se poštovní cheky.

Jesuité v Rusku. Archeografická komise v Petrohradě vydala »Pisma i donesenija Jezuitov o Rossiji XVII. i načala XVIII. věka.« V Rusku byli Jesuité většinou z českých zemí a velmi zajímavy jsou dopisy, které psali domů o ruských poměrech. Rusové přijímali Jesuity časem blahovolně, časem nepříznivě. Lid roznesl o Jesuitech pověsť, že mají báječný zrak a že vidí o 100 loket dále zemí — tak jsou nebezpeční lidé! Jídlo bylo velmi laciné, avšak oděv byl velmi drahý. Mnoho smutných zkušeností měli Jesuité s odpadlíky; vykupovali nesvobodné lidi, zvláště Tatary a obraceli je na víru křesťanskou, ale ti většinou znova odpadli. Jinak si zjednali vážnost ve všech odborech svou učeností a skutky milosrdenství; darovali léky a sloužili nemocným.

Provincielní koncil. Praví se, že episkopát lombardský, shromážděný na konferenci při svatyni města Rho, usnesl se, budoucího roku slaviti provincielní koncil. Rozhodnutí bylo schváleno Svatou Stolicí. Arcibiskup milánský má již v rukou papežské breve a činí první přípravy. Poslední provincielní koncil konal se zde v době sv. Karla Borromejského. Událost vzbuzuje živý zájem.

Theorie Lombrosova na sjezdu přírodozpytců v Meraně zavržena. Jak známo, snažil se Lombroso dokázati, že zločinci jsou nejen duševně méně cenní. ale i tělesně mají na sobě známky degenerace, což prý je hlavně znáti na hlavě a na tvářích, v nichž prý se vyznačuje zvláštní typ zločinnosti. Naproti tomu dva znamenití lékaři z Kasselu dr. Dohon a dr. Scheele prohlíželi trestnice v Německu a svá pozorování porovnávali na typech lidí na svobodě žijících a poznali, že tak zvaný zločinný typ čili kriminální visáže nalézají se i na lidech nejhodnějších a naproti tomu visáže lidí poctivých nalézaly se hojně v kriminálech, z čehož se právem soudilo, že theorie Lombrosova, jež do nedávna ještě nadělala náramně mnoho hluku, jest pouhou domněnkou. Tak tomu svědčí i každodenní zkušenosti. Třeba jen na př. sto osob ze žalářů a sto ze svobody přestrojiti buď do obleku občanského neb též do trestnického a přivésti profesora Lombrosa a vyzvati ho, aby podle své theorie ty poctivé neb zločinné z nich vybral. V životě setkáváme se s lidmi, kteří na své stáří nosí typ na pohled zločinný a jsou lidmi nejpoctivějšími a taktéž i opáčně. A člověk, jenž by dle Lombrosa chtěl v praktickém životě jednati, přiváděl by se do nejtrapnějších konfliktů. Platí i zde pořekadlo:

zdání klame. V přetvářce bývají ženské mistrněmi, což vyjádřil již Shakespeare, vloživ Hamletovi do úst slova k Ofelii: »Vy dovedete klamným zdáním ocukřiti — oklamati — i ďábla.« — Paní Kubovská, právě na dvě léta odsouzená podvodnice s kaucemi, uměla nábožnými posuňky oklamati nejen lidi obyčejné, ale i učeného a staršího již profesora. Jinak však musí se uznati, že delší zaměstnání v některém stavu, na příklad učitelském, kněžském, soudcovském, rolnickém atd. dává tvářím jakousi typičnost, oku zkušenějšímu postižitelnou. Každý člověk svou tvářnost si jaksi vypracuje, takže na první pohled rozeznává se intelligent, učenec a pod. od nevědomce, avšak pozorování i nejbystřejší může snadno oklamati.

Domov služebných, Jubilejním spolkem katol. »Praha« založený a vydržovaný, jest nejbezpečnějším útulkem služebných, které buď jsou právě bez místa nebo přišly do Prahy hledat službu. Ústav tento nalézá se ve vlastním domě čp. 74 v Myslíkově ulici v Praze-II. a založen byl hlavně pro doživotní vydržování sestárlých a k práci nezpůsobilých služebných, ale vedle toho poskytuje také přístřeší těm služebným, které jiného nemají a musely by se za drahý nájem leckde v nezdravém bytě a v nezdravé společnosti báti nejen o své zdraví, ale i o čest. Která služebná se stane členkou (60 hal. zápisné a 20 hal. měsíčně), má právo bydleti v »Domově« 14 dní zdarma. Může se také za velmi levný poplatek v ústavě stravovati. Všechny věci služebných (kufry, peřiny, šaty atd.) jsou v ústavě bezpečně uschovány. — Do ústavu bylo již přijato 20 stařenek, z nichž většina byla tím zachráněna od bídy a strádání. Čtyři z nich dochoval již spolek až do hrobu a zpříjemnil jim aspoň poslední okamžiky života. Celý ústav vydržován je pouze z členských příspěvků a milodarů. Dobrodincům naskytá se tu příležitost sebe menším dárkem přispěti k provádění úkolu zajisté důležitého a vskutku humanního. I služebné však upozorňujeme ve vlastním zájmu na tento ústav a zvláště na to, že placením většího měsíčního příspěvku mohou si zajistiti bezplatné zaopatření doživotní pro případ stáří nebo nezpůsobilosti ku práci. — Bližší poučení lze dostati v místnosti spolku. Dotazy vyřizuje a milodary přijímá předseda Dr. Fr. Herman, Praha 313-II.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni. Letos právě uplynulo 30 roků, kdy duchovní vrchností povoleny pro lid český v chrámě sv. Anny I. okr. víd. pozdní služby Boží až posud, a to pro 102.000 duší, rozptýlených ve 20 okresích světového města. Tyto služby Boží však lid dělnický a řemeslnický sám si platí, nedostávaje příspěvku z náboženského fondu, ač by to bylo zcela oprávněno a spravedlivo, neboť Rakousko není Amerikou. Hned při vzniku Jednoty a zavedení těch českých služeb Božích u sv. Anny přispěla diecése králové-hradecká svým rodákům vídeňským značnou roční sbírkou a tak se děje až podnes; i v diecési budějovické a litoměřické po více let sbírka ta se koná. — Letos podala Jednota žádost nejdůstojnějším Ordinariatům v Praze, Olomouci a Brně, aby i tam ve farnostech českých veleb. duchovenstvu roční oběra na duchovní potřeby lidu českého ve Vídni byla doporučena. Milostivě vyhověno bylo žádosti této. Jednota svatého Methoděje prosí tedy co nejuctivěji a co nejsnažněji důstojné farní duchovenstvo, aby farníkům při kázaní »potřebn a důležitost této oběry byla objasněna«, aby českými službami Božími ty tisíce ve Vídni byly zachráněny a nepropadly úplně nevěře a mravní zpustlosti, aby lid český nestal se kořistí živlů společnost lidskou ohrožujících. Po tomto poučení zajisté každý rád přispěje dle své možnosti. Prosíme o tuto pomoc tím snažněji, a to z dvojí příčiny: předně abychom mohli konečně zaplatiti dluh, váznoucí na pozemku určeném ke stavbě českého kostela a kláštera, dluh ten obnáší ještě 40.000 kor.; pokud ten není zaplacen, nelze na stavbu »ovšem opět z almužny« asi pomysliti; za druhé požádala Jednota o dva kněze z Kongregace Nejsv. Svátosti z Budějovic, aby se věnovali v duchovních potřebách lidu českému, avšak jako řeholníci musí míti zvláštní pro sebe uzavřený byt; nájemné zaň činí ročně 1400 K; o tento značný obnos vydání Jednoty ročně bylo zvýšeno a lidu českému nové oběti uloženy. Kéž by konečně jakási nedůvěra a bohužel i lhostejnost zmizela a Jednotě potřebná podpora, a to stálá, zvláště tou roční oběrou, se neodepřela. Či má se Jednota rozejít a lid český ponechati na kořist živlům zhoubným?! Jak bychom to jednou před soudnou stolicí Boží zodpovídali, kdybychom v těch šesti kostelích vyhlásili: »Jednota se rozejde, nebude se více starati o Vaše nesmrtelné duše, jděte si, kam chcete; služby Boží pro vás nebudou se více konati.« Nelze si ani v duchu vylíčiti, co by ty davy mužů, mladíků a žen činily! Bůh to nedej, aby se to stalo; ale aby ta hrozná hodinka nenadešla, pak třeba stálé podpory z Čech, Moravy a Slezska. Jako hrstka Poláků a Vlachů má své kostely, kde nejsou jen na jednu až půl druhé hodiny trpěni, nýbrž kde jsou doma a mají pobožnosti všecky po celý rok v mateřském

jazyku, podobně se má státi těm 102.000 lidu českého; i oni mají míti kostel, v němž by po celý rok měli služby Boží a pobožnosti v jazyku mateřském. Toho lze dosíci jen tím, když český řád, mající vždy dostatek kněží, lidu českému se věnuje a obětuje; řád ten by nejen v českém kostele, ale i tam, kde české služby Boží jsou povoleny, pracoval.

Spolkové zprávy.

Socialní odbor družstva Vlasť konal druhou schůzi za předsednictví p. Václ. Žižky. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž by. probrán a schválen. — Od poslední schůze řečnil p. Tom. Jiroušek: v konferenci zástupců všech spolků v Praze a v Bubnech »O sv. Václavu« a v Cyrillo-Methodějském združení ve spolku Praha »O idei Cyrillo-Methodějské«. Do Hořovic zaslal stanovy, formuláře a návod k založení křesť.-socialního spolku. — Upozorňujeme s námi sdružené katol. spolky, aby se domáhaly u středoškolských extensí přednášek pro své účely. — Přítel náš z východních Čech nabízí se k přednáškám, ale přeje si, aby věděl o přednášce nejméně 14 dní napřed. Přihlášky k těmto přednáškám přijímá náš socialní odbor. — Socialní odbor zaujal k ruchu o volební právo své určité stanovisko. — K té věci mluvili pp.: Tomáš Škrdle, Václ. Žižka a dlouhou řeč měl zvláště p. Tom. Jiroušek, jenž navrhl resoluci pro všeobecné přímé volební právo zajmové. Resoluce jeho byla jednohlasně přijata a zároveň bylo usneseno, aby na náklad socialního odboru družstva Vlasť vydal p. Tom. Jiroušek o zájmovém volebním právu brožuru. — Dp. farář Vl. Hálek pojednal *o obmezení tanečních zábav*. Platné nynější zákony poskytují k tomu dosti prostředků. Dle §: 28. odst. 2. 5. 7. obecního zřízení náleží policie mravnostní v samostatný obor působnosti obce. Dle § 35. ob. zř. může dávati nařízení policie místní a trestati jejich neplnění pokutou do 20 K aneb vězením 48 hod. Vzhledem k tomu může v každé obci obecní výbor vydati zvláštní předpisy o tanečních zábavách pro obyvatelstvo všeobecně závazné a jich neplnění trestati. Předmětem takovýchto předpisů může býti:

1. Počet tanečních zábav během určitých období a též stanovení dnů, ve kterých dovoleno pořádati taneční zábavy.
2. Podmínky, za kterých smějí býti pořádány zvláště, aby vyvarováno bylo všemu, co by se stanoviska mravnosti, bezpečnosti a zdravotnictví bylo nepřístojno.
3. Doba, od kdy do které hodiny smějí taneční zábavy trvati.
4. Ustanovení o tom, které osoby nesmějí účastniti se tanečních zábav, hlavně osoby nedospělé.
5. Upravení vstupného.
6. Opatření, aby zamezeny byly události, jež mohly by býti na úkor veřejné mravnosti.
7. Pravidla orgánům, které by konaly dozor.

Okresním výborům výnosem zemsk. výboru z r. 1896 uloženo, aby kde pozorují, že pořádání příliš četných tanečních zábav má škodlivé následky, zakročily u obecních výborů. Též dle připovědi c. k. místodržitelství musí okresní hejtmanství v této záležitosti působiti na orgány obecní, aby omezovaly taneční zábavy. — Dále referoval o *zemském sirotčím fondu* království Českého. Jak známo, uloženo jest jmění sirotků, osob blbých, choromyslných u soudu v tak zv. c. k. sirotčích pokladnách, ze kterých se půjčují na dobré hypoteky. Z těchto kapitálů nahromadily se během doby veliké správní přebytky, jdoucí do milionů. Z těchto nyní dle zemsk. zákona r. 1902 byly zřízeny fondy sirotčí k zmírnění smutného stavu sirotků. Zákon tento skýtající sirotkům mnohých výhod jest do dnes málo v širší veřejnosti znám. Na tento fond mají nárok: sirotci do 18. roku a děti zpustlé a opuštěné. I děti mající jednoho z rodičů, když tento není s to, aby jim poskytl výživu, platí za sirotky. K opuštěným od rodičů dětem řadí se i nalezenci z ústavu, děti, jichž rodiče pro špatné nakládání s nimi byli odsouzeni a jež proto z moci otcovské odebrány byly a konečně děti, jichž otec dle § 178. obč. zák. pro naprosté zanedbávání péče otcovské, pro zkracování práv dítěte moci otcovské byl zbaven. Z peněz sirotčího fondu platí se nyní na výchovu těchto dětí řádným rodinám. Nyní budou z těchto peněz dány do léčení i skrofulósní a tuberkulósní děti chudých rodičů. — Po těchto obsáhlých a důležitých referátech byla schůze skončena.

ROČNÍK XXII. LISTOPAD 1905. ČÍSLO 2.

VLAST.

Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvaje v Čechách, ač bloudil ve víře, vnitř katolíkem.

(Pokračování).

M. Jan Hus klade kázaní svých kazatelů, kteří prý pouze zákon Boží, nebo-li Písmo hlásají oproti kněžím katolickým, na nichž prý se naplnilo nadzmíněné proroctví sv. Pavlem k Timotheovi ohlášené, a tuto skutečnost ohlašuje také slavně Viklifistovi Richardovi Anglickému (Doc. str. 12. z r. 1410), a toto dobro prý děkuje lid český Anglii požehnané (quod de benedicta Anglia tanta bona iam suscepit). Lid prý, který chodil ve tmách, spatřil světlo veliké Ježíše Krista, zjevilo prý se lidu tomu světlo pravdy, kterýž prý chodil až dotud ve tmách. Přijal prý toto světlo lid, baroni, rytíři, hrabata a plebejové. Lid prý nechce nic jiného slyšeti, leč jen Písmo sv., zvláště evangelium a epištoly, a kde prý se objeví kazatel pravdy (praedicator veritatis), tuť prý se za ním hrnou lidé houfně, a pohrdají kazatelem nezpůsobilým t. j. kazatelem katolickým. Proto prý povstal satanáš, a ocas Behemotův již se hýbe, a zbývá prý, aby ho potřel Kristus. On prý Hus se ho dotekl jenom málo, a on prý již otevřel svoji tlamu, aby ho pohltil. Zuří prý a lhavě prý ho kaceřuje, a plameny censur rozmnožuje, ale doma prý se neodvažuje dotknouti se hřbetu jeho. Ještě prý nepřišla hodina jeho a přátel jeho, jež prý Bůh k životu věčnému předvyvolil.«

Hus tedy publikací touto zřejmě přiznává r. 1410, jakož již tak učinil v r. 1408 ve svém málo vlídném dopisu na arcibiskupa Zbyňka, že jest Písmo sv. s vyloučením tradice pramenem náboženství křesťanského, a jen k Písmu že sluší při kázání přihlížeti.

V souhlase s těmito publikacemi píše M. Jan Hus: »Nasál jest také ďábel zvláště proto kúkole, že nechtie nynie praelati a doktorové, aby Písma sv. čtenie rozsúdilo pravdu, ale aby oni sami súdili, jakož jsú biskupové, mistři, kněžie a zákonníci Krista falešným svědectvím odsúdili. A tak svými hanebnými ustaveními súdí věrné. Kněží, jenž proti jich svatokupectvie a proti jiné zlosti káží.« (Postilla, Erben, II., 60.) »Znamenajmež, že náš Spasitel písmem sě bránil (naproti ďáblovi na poušti), ale nebránil se řka: Já jsem tvój Pán a tvój Bůh. Proti komu jsú nynie Antikristovi učedlníci, jenž nechtie, by věrnie křesťané Písmem se bránili, aniž chtie, by zjevovali lidu obecnému Písmo, a chtie,

aby ihned po jich vóli činili, jakož oni káží; a když věrnie chtie, aby oni Písmo ukázali, tehdy řkú: Toť jeden z nich! Toť Wicklefista, neposlúchá Církve svaté! miniece, že jich vóle nečiní.« (Postilla, Erben II., 93.) Podle toho činí Hus také zvláštní výměr o kacieřstvie, »že jest ono blud Písma odporný neustupně držaný.«

Při tom arci nevzpomněl M. Jan Hus, že, trvaje na tom, aby všecky spory náboženské rozhodovány byly Písmem, a nikoliv autoritou církevní, papežem totiž a kardinály, měl také o to se postarati, aby Písmo jsouc jediným rozhodčím u věcech víry, jak pravil, bylo neomylně vykládáno, a aby ti, jimž bylo vyloženo, také všichni nějakým zázrakem osvíceni, neklamně poznali, že ten výklad a ne jiný leží ve slovích Písma sv., o nichž byla řeč. Ale o to se Mistr Jan Hus nepostaral, ba ani postarati nemohl, zvláště anť sám u výkladu učení svého, jež prý jest, jak pravil, na základě písma založeno, a proto na pravdě ne snad tou příčinou, že jest učení jeho z Viklifa přijaté, až běda kolísal.

V této věci si měl Hus poněkud důkladněji všimnouti svého vzoru M. Jana Viklifa. Když byl totiž Viklif připomenul, že jsou všecky tradice zbytečné, ano nešlechetné, pokud zdržují křesťana od zachovávání přikázání Božích, a připojil, že zákon Boží jest o sobě důstatečen ku správě (lidu Božího), tvrdí, že musí býti každý křesťan theologem a znalcem zákona Božího, anť prý nemůže býti ani křesťanem, není-li znatelem přikázání Páně: podává sám na svou theorii bezděky ostrý meč, kterýž ji maří a drtí až do základu. Neboť on cituje sv. Jeronýma v epištole ra Paulinu cap. 6, a ukazuje odtud, že Písmo sv. jest výlučný nramen víry, a že má každý právo je sobě vykládati, a Písmem pozbroje náboženské vyřizovati, a Písmem se o víru hádati a přiti. Avšak tvrdí tak naproti pravdě! Slyšme jenom, jak se slovy Jeronymovými sám mrská. Sv. Jeronym dí totiž, že sobě (kacíři) přikládají umění vykládati Písmo, i báby mnohomluvné, i starci pošetilí, sofista mluvka, všichni přikládají sobě znalost Písem, strhují je k svým smyslům, vyučují dříve, než se byli čemu naučili. »Sola scripturarum ars est, quam passim omnes sibi vendicant. Hanc garula anas, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi praesumunt, cacerant, docent, antequam discunt.« Hus sám ve svých epištolách a zejména v dopise na členy university Pražské zřejmě praví, a napomíná (Docum. str. 142. n. 87., 27. června 1415), aby toho nedrželi, což by křivého shledali ve spisech jeho, ale bez úrazu pravdy, kterouž on měl v mysli, a tím dokázal, že de possibili Písmo křivě vykládal, a tak nepravdu vypovídal, ač měl v úmyslu pověděti pravdu. On také v tomto dopisu, a i v jiném na věrné Čechy (Doc. str. 137. n. 85. ze dne 26. června 1415) zřejmě praví, že neodvolal učení svého, leč by byl z Písma lépe naučen.

Musíme tedy říci, že M. Jan Hus netoliko v Kostnici, ale již v Čechách urputně na tom trval, že jest Písmo výlučně rozhodčím u věcech víry, a že tou příčinou netoliko v Kostnici, ale také již v Čechách tvrdošijně zastával Viklifickou nauku stran Písma, jako o pravidlu víry, ale také na svých odpůrcích, ze-

jména na Štěpánovi Pálčovi žádal, aby mu Písmem dokázal, že by byl v bludu.

Přes to však přese všecko zůstává pravdou, že Hus v tomto úhlavním článku své Viklifické konfese velmi kolísal a sobě odporoval, buď že se ještě nevžil náležitě do revolučních idejí Viklifových, anebo že chtěl ujíti odsouzení. Tak vyhlásil Štěpána Pálče za lháře, jež naň v té příčině doléhal, a tvrdil, že to prvá jest lež, jako by on a jeho přívrženci měli pouhé Písmo za rozhodčí ve věcech víry se týkajících (De Eccl. cap. 16), ač ihned doleji hlásá, že nechce se svými žáky nic držeti za víru, leč by na základě Písma a rozumu: A ve svém spisu, jejž napsal v Kostnici o tělu a krvi Páně, píše: že drží víru s Matkou Církví a věří, čemu chce Trojice sv. aby bylo věřeno, a že přijímá také nauku koncilů ékumenických a Otců svatých, ač za nedlouho se zase od toho odvrátil, což byl napsal.

2. Hus klade své přívržence a své žákovstvo oproti duchovenstvu a žákovstvu katolickému, a zove duchovní své strany duchovenstvem evangelickým, kněžstvo však katolické duchovenstvem Antikristovým, t. j. papežovým, které prý nehlásá pravdy Kristovy, ale lži Antikristovy. Měl tedy Hus již v Čechách své duchovenstvo od katolického oddělené, a tomu přikládal pravomoc přímo a bezprostředně Bohem udělenou, kteréž podle jeho theologie mělo poslání pro všechen svět, učiti, svátostmi přisluhovati a bohoslužby konati nezávisle na papeži a na biskupech, aniž by byl pozoroval, že takovéto učení znamená bezvládí plné a pravé tohu vabohu, hotovou anarchii. A jak se zdá, Hus při této se všech stran revoluční nauce také setrval. A jakžby by byl mohl jinak, ant pohlížel na Církev katolickou s hlediště M. Jana Viklifa, kterýž tvrdil, že papež a jeho duchovenstvo jest sektou od Boha odpadlou, a že v té papežově sektě nelze se naditi spasení. Odtud tvrdí také Hus, že v Církvi katolické jest ohavnost zpuštění, že jest ona hrádkem zlosynů a synagogou satanášovou. Zjedovatěla prý za dob Konstantinových, když papež Silvester přijal z rukou jeho bohatství a panování, a vrchole nešlechetnosti prý dosáhla, když byly řehole žebravé Antikristem ustaveny, a jest od Boha všechna odpadlá. Vůči této ohavnosti zpuštění v Církvi Římské shromažďoval Hus kolem sebe netoliko duchovenstvo, jež zval duchovenstvem evangelickým, kněze prý chudé, nezištné a zákona Božího milovné, avšak netoliko duchovenstvo k sobě přibíral, ale také věřící laiky, a tento sbor nazval také církví oproti katolické Církvi a o těchto členech jistí: že je Bůh k životu věčnému předvyvolil. Tou příčinou končí M. Jan Hus svoji epištolu na Richarda Anglického, Viklifistu: »Salutat ecclesia Christi (to jest ta Husova) de Bohemia ecclesiam Christi de Anglia.« T. j. Kristova církev z Čech pozdravuje Církev v Anglii. Avšak, jak se zdá, Hus nevěděl, že ta milá církev Viklifova v Anglii již je potřena. Neboť dvůr anglický a praelati záhy poznali, jak anarchické a podvratné je učení anglického reformatora, a užil zbraně, aby Viklifickou naukou pobouřený lid zkrotil a potlačil to chudé, nezištné a zákona Božího milovné, ale revoluční kněžstvo, zbraní. Dvůr anglický byl daleko patriotičtější, nežli dvůr český. Dopu-

štěním Božím seděl na trůnu českém zuřivý, vášním nejšerednějším oddaný svého věhlasného, učeného a zbožného otce Karla IV. nehodný syn Václav IV., kterýž duchovenstvo katolické nenáviděl, je pronásledoval a pronásledovati, olupovati, ano i vybíjeti dopouštěl, a tím přivodil na náš národ katastrofu hroznou, na níž až po tento den churaví. Já nemohu pochopiti, jak mohou někteří naši historikové tohoto ukrutníka, lupiče a vražedníka sv. Jana Nepomuckého, jako muže lidu velebiti. Václav IV. neměl ani zdání o tom, co kuje jeho miláček zbožný a zákona Božího milovný kaplan M. Jan Hus. Avšak zdá se, že ani M. Jan Hus neznal anebo neuvážil náležitě, co vlastně koná, když připravoval roztržku v Církvi a rozkol církvičkou svou.

Náš historik praví o Husovi, že byl znalcem svatých Otců a on sám prý zvláště lne ku sv. Augustinovi, ale pravě svatý Augustin odsuzuje naprosto jeho počínání, neboť světec tento píše, (Serm. de symb. c. 6. n. 13): »Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica, contra omnes hareses pugnans; pugnare potest, expugnari non potest. Haereses omnes de illa exierunt . . ., ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Porta inferi non vincent eam.« Z tohoto výroku sv. Augustina mohl Hus poznati, že všechny ty haeretické církvičky během časů z odpadlíků pozůstávaly, že Církev katolická jest starší nežli všecky tyto sbory, a že ona jediná z rukou Syna Božího východ měla a že tedy právem sluje jedna, svatá, pravá katolická Církev, jížto zlostníkové obojují, ale vybojovati nemohou, a nad níž nezvítězí brány pekelné. Sv. Augustin měl, takto mluvě, před očima Církev římsko-katolickou, ne jinou, ač ani tehdáž, jakž světec nám vypovídá, nebyli údové její veskrze svatí.

Pravím tedy, že by se byl M. Jan Hus v dopise na Richarda, Anglosasíka, nechlubil církvičkou svou a rozkolem svým, kdyby byl slova sv. Augustina byl uvážil. Avšak týž světec učí dále, že jest spása lidská pouze v Církvi katolické možna. Kromě církve že může míti člověk důstojnosti, svátosti, víru, ale spásu nikoliv. (Sermo ad Caesar, eccl. plebem n. 6.) Kdokoliv tedy je oddělen od Církve katolické, ač by i správně žil, a ač by se zdálo, že jest mravů dobrých, avšak poněvadž opustil jednotu Církve, pro tento samotný zločin nebude míti podílu v království Kristově. Propter hoc solum crimen, quod Ecclesiam Christique unitatem deseruit, in Christi regno partem non habebit, sed ira Dei erit super eum« (De unitate Eccl. c. 19 n. 49).

Avšak kdyby byl chtěl M. Jan Hus na varovný hlas sv. Otců něco dáti, byl by byl nalezl ve sv. Ireneji strašná slova: »Bůh bude souditi ty, kteří páší rozkoly, jsouce marní a nemajíce lásky Boží, mají na zřeteli více zisk svůj nežli jednotu Církve, a proto trhají velikolepé a slavné tělo Kristovo za příčinami leckterými, rozdělují, a co na nich jest zabijí, o míru vypravujíce, ale k válce směřujíce a ji konajíce . . . Nemůže býti, aby působili takovou nápravou, jaká zkáza jest v rozkolu. Nulla ab eis tanta fieri potest correctio, quanta est schismatis pernicies (Lib. V. cap. 33. adv. haereses).

A poněvadž mimo Církev Kristovu nelze míti plné pravdy, a poněvadž není možná, aby byl spasen ten, který není v pravé Církvi, jako bylo, jak dí sv. Cyprian (de Unit. Ecclesiae), nemožno, aby za dnů potopy ten byl zachráněn, kdož nebyl v arše Noemově, chtěl Bůh, aby byla Církev Kristova viditelna. O ní zajisté dí Origenes (hom. in Matth.): »Církev jest plna blesku od východu až na západ.« »Ecclesia plena est fulgore ab oriente usque ad occidentem.« A sv. Jan Chrysostom praví: »Snáze jest uhasiti slunce, než Církev zahubiti. Facilius est, solem extingui, quam Ecclesiam deleri.« (In cap. 6. Is. homilia.)

Toto všecko měl Hus věděti, vždyť pak byly jemu k ruce tak zvané catenae patrum čili sbírka textů ze sv. Otců, ale on toho všeho málo dbal, on měl na zřeteli na místo všech sv. Otců M. Jana Viklifa, a ten ho naučil viditelnou Církev Kristovu v nenávisti míti, ji jako od Krista odpadlou lidu ohlašovati a kázati o církvi jiné, v jejížto jsoucnost sice věříme, ale ji, anť jest neviditelna, očima nepostřehujeme. A ta neviditelná Církev prý pozůstává jedině a výlučně z předřízených ku životu věčnému. Při takové nauce z Viklifa vzaté mohl arci tvrditi, že ta všemu lidu viditelná římsko-katolická Církev není tou pravou Církví Kristovou, anť bylo každému patrno, že as všickni ti viditelní údové Církve římsko-katolické sotva budou z počtu vyvolených. Nad to Husův pravzor Viklif tvrdil, že všichni ti, kdož jsou živi pod zákonem papežovým, neomylně se dostanou do horoucího pekla. A kamž by také náleželi jinam ti, kteří pod zákonem papežovým žijí, anť prý je všecka ta Církev zvrhlá, od Krista Pána odpadlá, pravá to sebránka zločinců a zlostníků, a synagoga satanášova.

V tomto bludu zůstal Hus v Čechách důsledně, a tato jeho smutná důslednost se může stopovati i v jeho knihách i v dopisech jeho. Ale odkud vzal Hus tyto všechy deviace? Že je sebral z Viklifa, jest jisto, ale on nám praví, že nechce nižádnému učení za pravdu dáti, leč by je shledal v Písmě, nebo leč by se ono doporučovalo rozumem. Ale kde v Písmě čteme, že jest Církev Kristova sborem předzřízených pouze? Kdyby byla Církev sborem předzřízených pouze, nebylo potřebí, aby Kristus zařizoval Církev svoji, neboť Církev předzřízených pouze byla již v Starém Zákoně, a množila se od Abela spravedlivého, a bude se množiti až do skonání, až k poslednímu vyvolenému, který spatří znamení druhého příští Pána Ježíše. Vždyť řekl Kristus Pán zřejmě: »Ty jsi Petr a na té skále vzdělám (aedificabo) Církev svou a brány pekelné ji nepřemohou.« Mat. 16, 18. Slíbil tedy Pán Ježíš vzdělati Církev svou, která tedy dříve, než Kristus Pán zaslíbení svoje splnil, patrně ještě nebyla, až když k sv. Petrovi řekl: »Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé.« Jan 21, 15 seq. V Písmě není tedy důkazu, že by Církev Kristem Pánem zřízená byla sborem předzřízených. Nad to velel Kristus Pán apoštolům, aby učili všecky národy a kázali evangelium všemu stvoření (Mat. 28., Marek 16.) a aby křtili ty, kdož by uvěřili, ale nikde neřekl, aby kázali evangelium pouze vyvoleným. A svatí apoštolé, znajíce zajisté lépe úmysly Páně, nežli bývalý mistr na školách Oxfordských, Jan Viklif, přijímali ty, kdož uvěřili, křtem do lůna Církve, a není ani

stopy o tom v Písmě, že by byli do Církve Páně přijímali pouze vyvolené. Křivě vykládal tedy Viklif učení o Církvi, a klamal sebe a podváděl lid, hlásaje takové nerozumy. Bohužel M. Jan Hus, ač znal předobře katolické články víry sem slušící, nebyl z těch, jenž by byli prohlédli Viklifovy nástrahy. Aby svůj blud zastřel a nápohledně s pravdou z Písma poznanou přivedl ve zdánlivý souhlas, rozděloval Vikliv údy, kteří jsou členy Církve (membra Ecclesiae), a kteří jsou pouze z Církve (de Ecclesiae), t. j. v prvém případě předzřízené a druhém předzvěděné: ale o takovémto rozlišování není v Písmě ani stopy. Šálil tedy zde opět Viklif lid učením svým Písmu odporným, aby potupil a pohaněl viditelnou Církev Kristovu, t. j. římsko-katolickou Církev. A. M. Jan Hus se nerozpakoval a přijal tuto Písmu odpornou nauku, ač tvrdil, že přijímá Viklifovo učení ne proto, že je Viklifovo, ale proto, že je na Písmu založeno.

A v tomto Písmu odporném učení, jež vyslovil na kazatelně, a ve spisech svých latinských neméně jako českých, trval M. Jan Hus po všechen čas, v němž jako učitel a kazatel v Čechách dlel, a ač kolísal i v Čechách i na sněmu Kostnickém, přece na konec v něm urputně setrval.

3. Hus přijal z Viklifa jakouž takouž církevní svatovládu, z posvěcení, která však podle něho na pořádku Církve a dle ustanovení Páně pouze z kněží a jahnů se skládala. Ovšem že nepozoroval veliký odpor mezi učením svrchu položeným, že pozůstává Církev z údů předzřízených pouze, a že tedy je neviditelna, a že se neshoduje s neviditelnou Církví viditelné kněžství. Avšak soudnost Husova byla ukována autoritou cizáka Viklifa. Podle Viklifa zamítal také Hus, že by episkopát byl původu Božského. Snad nevěděl ubohý Hus, že Viklif právě proto zamítal všechen rozdíl mezi knězem a biskupem, jelikož se marně snažil dosíci důstojnosti biskupské. Kdyby byli praelati v Anglii zmoudřeli a M. Janu Viklifovi k této důstojnosti byli dopomohli, neměl by anglický protestantismus svého velikána Viklifa, a my ubozí Čecháčkové neměli bychom svého velikána M. Jana Husa.

Hus zamítal, jda za Viklifem, všechen rozdil mezi knězem a biskupem. Ale učinil takto na základě Písma Božího? Nikoliv! V Písmě sv. čteme netoliko o kněžích a jahnech, ale také o biskupech, a dějiny Církve Boží nepřetržitě mluví netoliko o kněžích a jahnech, ale také o biskupech. Ti nejstarší svatí Otcové mluví zřejmě o hierarchii z posvěcení právě tak, jakož o ní až po tento den vyučuje katolická Církev. Sv. Ignat, mučenník a součastník apoštolův dí (I. Cor. 4., 6.): »Volal jsem hlasem Božím, poslouchejte biskupa, kněží a diakonů.« (Clamavi voce Dei, episcopo attendite, et presbyterio et diaconis.) A opět v epištole k Efezským píše: »Jestliže jste poslušní biskupa jako Jež. Krista, žijete podle Ježíše Krista, a nikoliv podle člověka. Jest potřebno, abyste nic před sebé nebrali bez biskupa, ale poddáni buďte také kněžím, jako apoštolům Ježíše Krista. Také sluší i diakonům býti ku libosti, jako přisluhovatelům tajemství Božích ... Bez nich (totiž bez biskupa, kněží a jahnů) není Církve. (Quum subjecti estis episcopo ut Jesu Christo, videmini mihi non secundum hominem,

sed secundum Jesum Christum vivere ... Necesse itaque est, ... ut sine episcopo nihil agatis, sed et presbyterio subjecti sitis, ut apostolis Jesu Christi ... Oportet autem et diaconos, mysteriorum Jesu Christi ministros omni modo placere ... Sine his Ecclesia non vocatur). Tak píše učenník sv. apoštolů, a ten zajisté lépe znal jejich učení a tou měrou i Pána Ježíše, než M. Jan Viclif. Rozlišuje-li světec tento biskupa od kněze způsobem svrchu naznačeným, musí se říci, že Viklif bloudil, chtěje, aby nebylo rozdílu mezi knězem a biskupem, a že dovolávaje se Písma, křivě je vykládal, a že zjevně nepravdu tvrdil, hlásaje, že v prvních třech stoletích nebylo v Církvi tohoto rozdílu, a že povstal teprv za císaře Konstantina a Silvestra papeže. A v těchto bludech měl podíl také M. Jan Hus, kterýž beze všeho rozmyslu tyto deviace za své přijal a také hlásal.

O těchto bludech nebylo v procesu Jana Husi na sněmu Kostnickém jednáno, jakož i o jiných četných deviacích jeho, avšak to jisto jest, že bludu toho neodvolal, ač mohl jako bakalář v theologii věděti, že učí proti Písmu a proti nejstarším Otcům církevním, kteří dojista znali, jakou víru držela apoštolská Církev.

4. Podle nauky Viklifovy jest Církev sborem předzřízených pouze, a tuto nauku Písmu odpornou přijal také Hus. Kdežto však byl Viklif v tom nedůsledný a podle něho také M. Jan Hus, přijímajíce, že v té neviditelné Církvi jest podle ustanovení Páně viditelné kněžství: byli oba v tom důslední: že není v Církvi svatovlády z pravomoci, neboť, jakžby takové vlády mohlo býti při Církvi neviditelné? Avšak takováto nauka o Církvi je hotovou anarchií, což lze přesnadno dokázati. Viklif i Jan Hus tvrdí, že každý klerik obdržuje při svém posvěcení na kněze nebo na diakona jurisdikci čili pravomoc. Podle nich není vázán kněz ani diakon na poslání se strany papeže nebo biskupa, alebrž on může kázati a svátostmi přisluhovati, maje pravomoc z Boha, bez svolení papežova anebo biskupa, ano on může i proti zápovědi papežově a svého biskupa kázati a svátostmi přisluhovati, kdy se zlíbí jemu, a kdekoliv by chtěl, v tom nebo v jiném chrámu, v polích, v lesích, na cestách a na ulicích, nebo kdekoliv po všem světě, neboť prý rozkázal Pán Ježíš apoštolům: »Jdouce do celého světa, učte všecky národy.« Že by touto důsledně provedenou naukou musel nastati v Církvi Boží chaos, bezvládí a anarchie, neuvážil M. Jan Hus, alebrž slepě šel za evangelickým doktorem Janem Viklifem, ač ovšem jsa na základě o Církvi neviditelné zcela důsledný.

Ve Viklifickém učení tomto ležela již v zásadě neposlušnost a vzdorovitost Husova naproti rozkazům duchovní vrchnosti. On ujišťuje sice svého arcibiskupa Zbyňka v dopisu v červenci v roce 1408 naň odeslaném (Docum. Str. 3), že nikdy toho nebylo a také nebude úmyslem jeho vymknouti se z poslušnosti papeži a jemu arcibiskupovi povinné, vždyť píše: »Unde scire debet Paternitas Vestra, quod numquam fuit nec erit, prout confido Domino meo, intentionis meae, a sanctae Matris Ecclesiae obedientia recedere, sed juxta praeceptum 13. Petri apostoli non solum Romano pontifici ac Paternitati Vestrae meae intentionis est obe-

dire, sed omni creaturae subjici propter Deum.« Podobně ujišťuje Hus ve svém dopise ze dne 11. září 1411 na papeže Jana XXIII. (†) Docum. str. 18 seq.), v němžto vyznává, že jest Církev Kristova na skále zbudována a že jí nepřemohou brány pekelné a že chce raději smrt podstoupiti, nežli něco tvrditi, což by bylo odporné Kristovi nebo jeho Církvi.

Avšak toto ujišťování Husovo, že chce poslouchati papeže a arcibiskupa, nemělo základu, byloť úplně neupřímné. Důkaz historický máme na to z průběhu dalších událostí a výroků Husových. Vždyť se nepodřídil arcibiskupovi Zbyňkovi, když bylo jemu zakázáno podlamovati autoritu kněží výstředním líčením hříchů duchovenstva a přenášením nepravostí jednotlivců na všechen stav, aniž poslechl, když mu bylo zakázáno kázati, ale odvolal se z rozkazů arcibiskupových na papeže, a když ani tu nepořídil, ano pro zjevnou neposlušnost vyobcován byl se všemi aggravacemi a reaggravacemi, appelloval ve svém sporu, čili spíše nechtěje se podříditi duchovní vrchnosti, na Pána Ježíše. Hus touto konečnou appellací vyzul se naprosto ze svazku s Církví katolickou a netušil, že touto appellací konečné rozhodnutí nad neposlušností svou odevzdal svrchovanému soudci na nebi, Pánu Ježíši, kterýž velel a velí Církve poslouchati (Mat. 18), ale zároveň zamítl hierarchickou úpravu Církve, jak vyšla z rukou Pána Ježíše. Že tato smělá appellace Husova as sotva nalezla u Krista Pána příznivého výsledku, snad lze říci, a Hus sám sotva vyslyšení doufati mohl. Ten M. Jan Hus, kterýž tou dobou, kde psal appellaci svou, na výšiny nebeské, dobře sobě vědom byl, že nekoná podle Písma, aniž podle nauky sv. Otců. Vždyť mu snad bylo známo, že právě podle Písma píše sv. Ignat, mučenník k Efezským. 11. 6. »Neodporujme biskupovi, abychom zachovali poslušnost Bohu.« »Studeamus ergo episcopo non resistere, ut simus subjecti Deo.« Tak vykládal svatý tento stařeček slova Pána Ježíše: »Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.« Na Pána Ježše se odvážil M. Jan Hus appellovati tou dobou, když již Viklifická náboženská revoluce ovoce přinášela, když již byli kněží katoličtí na způsob hrozný pronásledováni, zlehčeni, o autoritu u lidu nelidským a záštiplným konáním jeho a přívrženců jeho připraveni, o zboží olupováni, z far vyháněni a posměchu chátry vydáváni: v době, kde Hus a jeho věrní, důvěřujíce v ochranu velmožů a dvoru královského, universitu Pražskou pustošili vyháněním katolických mistrů a graduovaného žákovstva z universitních síní, pronásledováním a bitím až ku zranění.*) v době, kde do krve hájil nesmyslných a podvratných bludů Viklifových, počtem 45; v době, kde neupřímně, ano lhavě lidu našemu vtíral, že kusy Viklifovy nejsou jeho, ale Mistra Jana Hübnera, ač dobře věděl, že tomu není tak, jak národu našemu hlásal.

Avšak dokladů o neposlušnosti Husově máme nazbyt v jeho vlastních slovech. Ve svém dopisu z roku 1411**) na vrchní sbor úřadníků království českého, děkuje jim a jiným urozeným pánům,

*) Doc. Quaerimoniae a clero Pragensi Joanni XXIII. Rom. pontifici contra M. Joannem Hus ejusque asseclas propositae. (a. 1442).

**) Doc. Str. 22. n. 11. Koncem prosince 1411.

jakož i svému milostivému králi Václavovi, římskému i českému králi, že ho držel při kázaní slova Božího a při jeho pravdě, a že ho smířil s knížaty a s pány a s svú raddů, jakož i jiné mistry s knězem Zbyňkem sv. paměti, kdežto prý pražští kanovníci toho netbavše zpósobili sobě Michala u sv. Vojtěcha faráře, aby vedl při proti němu a aby zjednali naň kletbu, které prý se nebojí a vesele trpí, než toho prý želí, že nekáže slova Božího, nechtěje, aby služby Boží nestavili a lidu nezamútili, čehož prý by nemělo býti, ani tehdáž, když by on Hus byl vinen. Na to denuncuje Mistr Jan Hus duchovní vrchnost svoji u velmožů: »Tisknú a nuzie knížata, pány, rytieře, panoše i chudú obec, a pohonie jich ven z jich země. A to jest proti zákonu Božiemu, proti ustavenie práv duchovniech i proti ciesařským právóm.« Potom se jme M. Jan Hus nabádati, aby velmožové takovýchto věcí netrpěli a dí: »Protož milí páni a dědicové království českého, přičiňte se k tomu, ať takové nehody přestanú, a slovo Božie ať má svobodu mezi lidem Božím.« On prý vždy byl hotov státi a stával před soudem před knězem Zbyňkem svaté paměti,*) dokud prý se nepoložil návodem praelatóv a farářóv pražských proti němu a do Říma nepohnal. I dnes chce prý státi přede všemi mistry, praelaty i před velmoži, a chce prý rád slyšeti na se žalobu a odpovídati a súd trpěti, jakož slušie na kněze chudého, jenom ať prý se postaví ten, jenž mi vinu dá. Ale nikdy prý mu žádný nedal viny, než řkúc, že prý neposlúchá. Na to dí: »A já to znám, že ani papeže ani arcibiskupa chci poslúchati v tom, abych nekázal, neboť to jest proti Bohu a proti mému spasení.« A tu vyslovuje radost nad tím, že ani velmožové neposlouchají papeže v zápovědi, aby nebylo kázáno v kaplách slovo Boží, ant prý se káže ono v kaplách jejich. (Pokračování.)

Kosciuzskova mohyla.

Zrak roztoužený nořím v modravou tu dáli,
kde sluncem zalitý chlum k nebi zdvihá témě,
na věčnou paměť zde mohylu nasypali
z hrud krví zardělých, z té rodné Polské země.

Prý každý polský muž do čapky nabral půdy
a ženy snášely sem hlínu v loktuších
a smáčené slzami v pomník vzrostly hrudy,
nad vděčným Krakovem rov Kosćiuzskův se zdvih'.

Tak tiše přemítám a s Vavelu mé zraky
přes pomník hrdinův do vlasti zalétají
a srdce bolem chví se, tvář stahuje v mraky
ach, vděčnost vzácný květ je v rodném českém kraji. —

Mil. Javorník.

*) Jak se M. Jan Hus při soudě takovém choval, je známo.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

II.

Ráno zašel si Straka k myslivci do myslivny, kus od dědiny v lese u mýtiny postavené, a žádal za práci. Zastal myslivce na mýtině, kde bylo již od let skládáno a rovnáno dříví v sáhách. Říkalo se tam »na forotě« a zásoba dříví, jak se prodalo a ubralo, se vždy doplňovala.

Myslivec byl v nedobré míře. Klel, že má málo lidí k práci, že rozcházejí se mu pracovat za nastalých žní po polích, jsouce hladovi na ten kus stravy u sedláků.

Straka přišel mu vhod. Slyšel od rychtáře o něm, co jest to zač, a přeměřil si ho ostrým pohledem od hlavy do paty.

»Tak se ukaž, jaký jsi pták,« řekl zasmáv se.

»Straka, vždycky Straka, vzácný pane foří,« řekl Straka, ihned rozpoznávaje, že takto trefí myslivci do noty.

»Krást jako straka asi humíš, to víme. A já nejsem vzácný pán, vzácní páni jsou na zámku, ti točí se sedlákem jako se služebníkem. Já jsem také jenom panský služebník a říká se mi pantáto,« odbručoval si myslivec nevolí.

Straka to postřehnul a hned úlisně vpadnul: »I lepší je vzácný pantatínek od lesa, nežlivá ti páni a milostpáni na zámku. Co pak ti vijou, jak je chudýmu člověku, jak se to živobytí shání. Nedopřejou ani hulehčení. Ale na vzácným pantatínkovi to je vidět, že ma cit. Když ňákýmu chudákovi jako já jsu jeden se někdy zadře ten tlustši souček za nehet, tu vzácný pantatínek, jak to na něm vidím a svým hloupým rozumem shledávám, že nežene hned na zámek a na šatlavu. To on ráčí vyplatit sám a je zasejc dobře.«

»I ty jedna podšívko!« rozesmál se myslivec. »Tós uhodl, já vyplácím hotovými. Mám karabáč na psy a na chlapy. Ale takto jsem dobrák. Tak co, co chceš dělat?«

Straka přednesl s mnoha obraty v řeči a lichocením myslivci svoji prosbu.

»Dobře,« řekl myslivec. »Dostaneš prácu. Ale to ti povídám, ne abys pro kus žvanca mi utekl na selská pole. Drž se sekyry. Dostaneš prácu zde na forotě. Budeš rovnat dříví, je to lehká práca, ale musíš pořádně podle sáhovky, ať se nemusím já s měřením párat. Bolí pak člověka od ohýbání celé tělo. Budeš mět plat jako na drvách a za půl platu ti vykážu něco na tu chalupu. A jednou tolik asi ukradneš. Ale jářku, to se varuj mého karabáče a mé ruky,« myslivec sejmul zavěšený karabáč s ramene, švihl jim do povětří. Hnědý pes ležící opodál zděšeně vyskočil a tihnul kus na zad.

»Ahá, Broku, ty víš, co umím, viď?« smál se myslivec.

»No, když se zaslouží, snese i člověk, natož ta němá tvář. Ale jářku, vzácný pantatínku, napřed se musí chytnout,« ušklíbl se Straka.

»Umíš také snad lítat jako ta straka?« smál se myslivec. »Holečku, mě tak snadno neošidíš, já vidím za devátou stěnou i okolo

rohu. Povídám, chraň si hřbet. Ale dál se neboj, vynadám, natluču, ale neudávám: Nestojíte, chlapi, za to psaní a chození na zámek. Vezmeš si sem na forotu sebou ženu?«

»Poníženň prosím, vzácný pantatínku, to ne. Ona má malé děcko, a jedno větší a když půjde na selskou prácu, tak se tam nají i s tou drobotou. Až nebude práca na polích, to by přišla a když bude potřeba vzácnému pantatínkovi vypomoct vyžinovat v pasekách a hrabat chmour, tak přijde taky,« lichotil se Straka.

»Dobře, když přijde dostane trávy, sítiny i chmouru. Koupíš si asi kozu do té tvojí residence. Musím se tam také podívat, jak to stavíš. Nebudete se tam bát hejkadel?« Myslivec se smál, až se ohýbal.

»No, za ženou mi chodit nebudou,« chechtal se Straka. Již věděl docela dobře, co a jak s myslivcem.

»I ty! Taková ňáká Straka by asi stála za to, aby za ní chodily strašidla. Jářku, podívám se tam k vám, až půjdu lesem. Ty můžeš přijít zejtra sem do práce. Dnes budou svážet, přijedou sedláci z roboty. Můžeš si dnes zatím postavit boudu, dám ti pár rahýnek a trochu klestí,« řekl myslivec a podíval se pronikavě na Straku.

»Vzácný pantatínek ví, co si člověk myslí. To je rozum! Ejnu zkušenosť. Tak poníženň' prosím jdou-li do lesa, já půjdu sebou a ty rahýnka bych si vyříznul,« Straka nastrojil blažený obličej.

»Čím pak? rukou?« zasmál se myslivec.

Straka rozhrnul halenu a ukázal krátkou ruční pilku, za pasem měl sekyrku s krátkým topůrkem a silný nůž.

»Jako lesák,« zasmál se myslivec a uhodil Straku na rameno, až zaheknul.

Nebylo mu tak zle, ale chtěl se myslivci zalichotit.

Mnul si rameno a řekl: »No to je síla; mají vzácný pantatínku ty pěsté ze železa nebo z kamene?«

»Teprve bys cenil, kdybys poznal mou pěsť,« smál se myslivec.

Šli, myslivec hvízdnul na psa, kterému se počal Straka lichotit.

»Nech ho, Brok nekamarádí s bosýma lidma,« řekl myslivec úšklebně a Brok vskutku zavrčel.

Šli lesem a v houštině ukázal myslivec Strakovi na některé slabší stromky. Poznamenal je hned řezem svého silného nože »žabky« a usmíval se.

»Máš dost?« optal se myslivec.

»Ještě poníženň prosím vzácnýho pantatínka o dva silnější kousky na předek, aby mi vítr boudu neskácel, zadem ju opřu o kus pilířa,« vykládal Straka.

»Nesrsto!« odbyl ho myslivec. »Co mám s tebou dělat, nedám ti, ukradl bys, tož ti jeden smrček daruju, ale víš, Strako, s rozumem, pařízek vykopeš. Dám ti jeden větší kus, stačí ti k boudě a pak do krovu, až budeš stavět chajdu.«

Vyznačil Strakovi pěkný stromek a zaklapnuv žabkou, schoval ji do brašny.

Vyšli z lesa a myslivec zamířil přímo k »spálené stodole.«

Tam za tím Strakovka snášela kamení, jak jí byl muž po-

ukázal, aby bylo k pozdější stavbě po ruce. Zrovna dávala větší, stejnější kameny k sobě, drobné na stranu.

»A vida, Strakovka se tuží, kde pak máte stráčata?« optal se myslivec.

Straková pospíšila si políbit myslivci ruku, on však utrhoval, volaje: »Jen nechte, tetka, však nejsem pan farář;« než štípnul se zalíbením mladou ženu do tváře.

Děvčátko Nanynka spalo v koutku, kde vrhal zachovalý kus pilíře stín, na pytli a peřince, malý Honda pobíhal kolem. Zavolán matkou, postavil se beze strachu před myslivce; byl zvyklý lidem. Líbil se mu myslivcův klobouk s pérem, zelený kabát a lesklá puška i brašna srnčí koží potažená a paznechty ozdobená i zvolal: »Jé, maminko, to je pěknej strejček.«

»Ale, to mně tak hned nikdo neřekl,« rozesmál se myslivec a otevřev brašnu, podal chlapci kus koláče s třešněmi.

»Pánbůh naděl,« řekl Honda, jsa zvyklý rodičům za vše děkovat.

»A vida, ty nejsi nezvedenec. A také hezké je to stráče, po mámě, táta je škarohlíd,« smál se myslivec.

Honda se pustil do koláče jako mladé vlčátko, matka mu kousek odlomila, řkouc, že bude pro Nanynku do cumlu.

Myslivec vyzval Strakovku, ať přijde některý den do myslivny, že bude chodit též k vyžinování do pasek, zač dostane vždy trochu trávy, kterou si může sušit do zásoby, až bude mít kozu, aby měla píci. I sítí a chmour na stlaní že obdrží za tu pomoc při lesním deputatě myslivcově, jako ostatní ženy.

Vyslechnuv ponížené díky opravdu radostně dojaté Strakovky, odcházel myslivec, a Straka zděliv rychle ženě, co byli vyjednali, vracel se k lesu.

Strakovka byla by ráda šla do dědiny, leč nemohla skrovničký majetek nechati bez dozoru. Jen pro vodu si doběhla, rozdělala oheň a hřála ji ve větším hrnci a pak vyprala zrovna v tomto dětem košilky, aby je mohla převléci. Měla malý kousek mýdla i namočila do menšího hrnka již dříve popel, aby měla trochu louhu. Uznala, že se musí muž prve přičiniti, aby měli jakous takous střechu, a že pak teprve ji bude možno sháněti obživu. Zatím stačili skrovničké zásoby. Přehlédla je a co košilky znovu do druhé vody s louhem namočila, připravila kousek zasmážky na loji a soli, aby byla trochu onačejší polévka. Zavařila do ní opět ječné krupky jako včera. Těšila se v duchu, že až bude moci jíti do lesa a najíti si trochu hub i nasbírati kmín na lukách, bude ta polévka onačejší. A nové brambory že počnou se kulatit, ba již tu a tam že je mají, vždyť včera, ač jí bylo úzko, zahlédla, jak je rychtářka škrábala.

Polévka byla uvařena, košilky vyprané sušily se na slunci, když se Straka vracel z lesa. Táhl na provaze onen silnější smrček, hodlaje jej oklestit až na místě. Byl spocen a utahán, oddychoval těžce, ale přece se usmíval. Hodil smrčkem na zemi a sebou podle něho. »Dřina!« vykřikl a odplivl si, než v té chvilce se zasmál lusknuv prsty a řekl: »Půjde to!«

»Dej to Pánbůh,« přiřekla žena. Podala muži hrnek s polévkou, též Hondu zavolala, sama však pojídala jenom velice málo z hrnka, ve kterém byla vařila polévku.

»Nechala's si málo,« řekl Straka vlídně.

»Nesmím víc pojest, odstavila jsem Nanynku, musím to hudělat, abych byla silnější k práci, to dítě přece hutahá a jí huž hezky polívku. Na ten cumel se taky sežene i trochu mlíka. Včil tu zůstaň a já půjdu do dědiny někde koupit nebo vyprosit mlíko a doptat se na prácu,« řekla mladá žena.

»No, dej ti Pánbůh, abys to dobře přestála,« řekl Straka měkčeji, než by se byl mohl někdo dle jeho zevnějšku a pohledu domnívat. Ten neurvalý silák, bývalý voják, příležitostný zloděj a pytlák, měl tu svoji rodinu ze srdce rád.

»I přestojím. Tak co budeš tu dělat? Oklestíš to drvo?« tázala se žena.

»Ba ne, musím vydobejt ten pařízek, fořt to poručil. Přikryl jsem ho zatím mechem, aby nebylo znát, že je to nezdoba, musí to pryč, však bude fořt to čítat asi za rahýnko. Můžeš sama ty větve odřezat, musíme hledět, abysme tu boudu stloukli, kdyby na nás přišel déšť. Musíme tu bejt vždy jeden doma,« mínil Straka.

»Ba právě,« řekla žena. »Tak dojez a běž, já se tu přičiním. A jářku, to ohniště kdy huděláš?«

»No najednou to nejde. Až se vrátím, jdi si do dědiny, zajdi do rychty a dá-li se ti, vypros taky trochu slámy na ležení, od té země bolí celý tělo. Tož jdu.« Straka vzal z hromádky věcí motyku a šel zpět do lesa.

Strakovka nakrmila Nanynku, uhýčkala jí a chopíc se pilky, odřezávala větve od smrčku. Šlo jí to dosti těžko, a záhy byla zalita potem. Leč myšlénka, že budou míti zde domov, stálý domov pro sebe i pro děti, dodávala jí síly a mladá žena pracovala horlivě. Leč práce pokračovala pomalu.

Asi za hodinu vrátil se Straka, nesa pařízek na rameně. »Zapotil mne,« řekl, hodiv pařízek na zem, až to zadunělo.

»Mně taky žáden nepomáhal,« usmála se žena.

»Pomohu já, a ty jdi včil do dědiny a kup taky někde kus chleba. Tu dřinu jenom o polívce nezmůžu. A pak víš, no tak kapku ty šedy,« Straka vyndal z opasku měchuřinku a podával ženě několik grošů.

»Musíme šetřit,« vzdychla žena.

»Ale jíst se musí,« dodal Straka a chopil se pilky.

Žena si vzala lepší sukni, jupku, šátek na krk i na hlavu, zaoděla si Nanynku na ruce do staré plachetky, Hondu vzala za ručku a vykročila k dědině. Na ruce, kterou držela děcko, měla zevěšený hrubě pletený sotůrek z palaši a v tom nějaký šátek a džbánek na mléko i malou láhev.

Šla polmi, pozdravujíc lidi, které potkávala; vejdouc do dědiny rozhlížela se, až poznala rychtu. Vešla přímo na dvůr a postřehnuvši rychtářku pod kůlnou, šla jí políbit ruku, nabádajíc i malého Hondu k této zdvořilosti.

»Jen nechte, však vám nejsem kmotrou,« odpírala rychtářka a pohladila nemluvně.

Ihned se vyptávala Strakovky, jak se jí líbí to dědičné místo, zda se nebojí u lesa a jak budou stavět.

Strakovka usedla k vybídnutí na lavičku na záprsní a rychtářka zavolala na dcerku do sednice, aby sem podala nějaký dolek.

Dcerka Apolenka, dívčice šestnáctiletá, pěkná jako mákový květ, podala matce oknem dřevěnou mísku s několika vejražkovými, povidlím namazanými dolky, velkými jako talíře.

Rychtářka podala jeden dolek Strakovce, druhý Hondovi a postavila mísku na okno.

Strakovka uložila dolek do sotůrku, ulomíc jen kousek kůrčičky děcku k dumlání. Poděkujíc, sdělila panímámě, proč se zdržuje jídla a prosila ji, aby jí prodala trochu mléka pro dítě.

Rychtářka se až zasmála, díc, že na rychtě ještě nikomu mléko neprodávali. Jen ať si vždy za den, za dva přijde, že jí trochu mléka dají, však že ho vždy přebývá a zkyslé leje se prasatům.

Mladá žena počala nyní vyprávět, jak dostal Straka práci od myslivce a na srážku mzdy něco potřebného dříví prozatím na boudu, pak později i na krůvek. Prosila o trochu slámy k přeležení, pokud si nebude moci natrhat aspoň sítiny v lese. Rychtářka dojata tou bídou, slíbila jí podporu. Uznala, že nemožno jíti prozatím mladé ženě do práce, pokud nemají aspoň boudu upravenu, i věděla pro ni rady, jak si počíti, aby mohli s mužem oba odejít.

»Je tu na vobci kolik těch dětí, sirotků, je to v pazderce a chodí to popořídkou na stravu po číslech. Vezměte si tam jedno děvče nebo chlapca, pochová to maly a počká vám tam, aby vám někdo neroznes těch pár krámů, co máte,« radila rychtářka.

»Bože, panímámo, vy máte rozum,« žasla Strakovka a zalichocená rychtářka zavolala skotáka a přikazovala mu, aby běžel do pazderky, optal se, kde jsou děti a sehnal někde kulhavého Tondu a zrzavou Francku.

»To jsou ty největší. Jsou dnes tu, zejtra tam, připomáhá to již víc při jinší práci; k pasení jsou ty menší. Jsou to sirotci, Tondova tátu, drvaře, zabilo drvo při kácení, máma šla brzo za ním a hoch je na vobci. Kulhá, ale je v něm kolik čertů zašito a k práci by byl, však byste ho vzali do parády. Francka je nemanželsky děcko, mámu má Bůh ví kde ve světě, je to nehezky děvče, silny, hlava mu hoří, máma je nemohla za to vystát, hned jak to bylo malinkaty, říkala, že nemůže tu zrzavou hlavu ani vidět. Ale k práci to bude, jak sem přijde, samo se práce chápe, a ptá se, co a jak,« vykládala rychtářka.

»Protože ví, že když se optá, vy mu přidáte na chleba kus tvarohu a dáte mu ode všeho jídla,« řekla Apolenka, u okna hovoru matčinu se Strakovkou naslouchající.

»No, panímáma ve svojí dobrotivosti má přidávat z čeho, v takovým gruntě tak hned nehubyde, vždyť to tu máte jako v panskym dvoře,« pravila Strakovka a rychtářka se usmála.

»Jen to panství schází,« smála se Apolenka.

»Může přijít pro rychtářovu dcerku taky třeba pán a věru, že by nechybil,« lichotila Strakovka děvčeti.

»I pro tu ženich vršek z březa, na tu kouká ještě metla.« řekla rychtářka jakoby ledabyle, ale koukla na dcerku pohledem mateřské pýchy.

»Tak, tak, haňte dceru, panímámo, aby se nemyslilo, že ju chcete brzo odbejt,« usmála se Strakovka. Věděla ze služeb, jak se mluví panímámám po chuti.

»I panímáma na mě ještě přidajou, až mně budou odbejvat,« smála se Apolenka.

»Což o to, ale za to zasejc kouknou kolem okolo, kam dcerušku posadijou,« lichotila Strakovka dále.

»Já jsem huž snědl,« hlásil se Honda.

»To je dobře, aspoň máš pokoj. No, ty vypadáš,« řekla Strakovka, vidouc, jak se hoch od povidel zamounil.

»Takoví to jináč nehumějí. Tuhle naše Apolenka je velká a vylíže hrnek od povidel, až má fousy,« smála se rychtářka.

»Apolenka ju voláte? To je hezky jmeno, jako mezi pány. To po kmotřičce snad?« tázala se Strakovka.

»Přinesla si ho, narodila se v zimě, v únoru, a pan farář říkává, že se nemá pořádem křtít v rodinách na jedno jméno, že jsou pak prej zmatky, třeba i na houřadech. Jináč bych byla chtěla po sobě Annu,« vykládala rychtářka.

»Anna, panímáma je taky Anna. Já taky. I to mám radost, panímámo dobrotivá, že jsme jmenovky. A to maly je taky Nanynka,« Strakovka se radovala.

»Apolenka je delší k volání. Myslila jsem, že nám Anna ještě přijde, ale huž se tu vrána nezastavila. Máme Františka, ten podědí rychtu a tuhle tu,« rychtářka se usmívala.

»Na takovej grunt, na rychtu a jenom dvě děti!« spráskla Strakovka ruce. »A chudákům vrána nosí.«

Rychtářka se smála a podala chlapci ještě jeden dolek.

Matka chtěla mu ho vzít, než hoch utekl pod kůlnu a Apolence to bylo tak k smíchu, že běžela za ním a hnedle si s ním hrála.

V tom přivedl skoták kulhavého chlapce. Byl to sirotek Tonda. Vypadal unaveně, jak sděloval, pomáhal kdesi při vázání povřísel, vybíraje a vytřásaje slámu.

»Já bych měla skoro radějác děvče. Pomůže to i vyprat a dá si lepší říct. Vím to podlevá sebe, jak jsem začala sloužit mezi lidma,« mínila Strakovka.

V tom přiběhlo děvče, zrzavá Francina, na svých deset let dosti vyrostlá a silná.

Rychtářka mu oznámila, že půjde tuhle s tetkou a děvče lhostejně kývlo hlavou.

»A budu chodit jest popořidkou?« tázalo se.

»To ne, to bys rozběhalo všechen čas,« řekla rychtářka. »Ale aby tě Strakovi sami neživili, spravím to s pantátou a pantáta s hořadními tak, že si budeš jednou v tejdnu chodit po gruntech a dostaneš všady něco ode stravy, aby se na tebe trochu vypomohlo. Až asi za dvě leta, až si dovedeš vydělat, to přestane. Jdi si pro svy hábky a půjdeš zrovna s tetkou,« rozhodla rychtářka.

»Panímámo, vy jste moudrá,« žasla Strakovka.

»To říká pantáta i houřední. Huznávají ten můj ženskej rozum,« usmála se rychtářka zalichocena.

III.

Francina vrátila se za chvíli, nesouc v chatrném šátku svázáno něco klůcků a dřeváčky s odřenými koženými nárty. »Smáli se mi v pazderce, že prej budu sloužit ve spáleny stodole,« řeklo děvče, mračíc se.

»Co je komu po tem. Lepší sloužit, nežlivá žebrat,« řekla rychtářka. »Poslouchat musíš, sic kdyby tě Strakovi vyhnali, víckrát bys nesmělo ani do pazderky zpátky, a mohlo bys jít třeba mezi cigány. Však ti zle nebude.«

»Ba ne, nehublížím ti. Vím, co je bejt od malička mezi cizejma lidma. Budeš jako naša. A Francina se voláš, jako moje nebožka matka, Pánbůh ji tam odpust. To mi budeš huž k vůli tomu jménu milým, slyšíš, děvče. A tu je náš Honda a naša Nanynka,« pravila vlídně Strakovka a její slova zmírnila tvrdost řeči rychtářčiny.

Děvče se usmálo a jsouc zvyklo ze svých obchůzek mezi lidmi chápati se samo práce, nabídlo se ihned, že ponese Nanynku.

»Tak ano. Koukej, Nanynko, drobečku náš, budeš mět nánu. Jdi k ní, jdi. Tak a ty Hondo koukej, Francina bude naša, budeš mět jako sestru, budete se mět rádi, Francina bude při vás, když půjde tatík do lesa a maminka na prácu.« Strakovka zaodúla dévčeti dítě, které se na ně smálo, Apolenka rychtářova přihlížela k tomu přijímání obecního děcka do služby a bylo jí to k smíchu.

»Jakou pak bude mět Francina službu?« optala se.

»Však když si pomůžeme, taky se nad ním nezatvrdíme«, řekla Strakovka.

»Ale plátna a kanafasu asi hu vás nedostane,« smála se Apolenka.

»I nebuď hubatá,« také se smíchem řekla rychtářka. »Radějác jdi a nalej tuhle tetce do žbánku mlíka a ten půl bochníka chleba dones a trochu krupek. Máte tetka šátek? Dejte sem, no je trochu větší, tak zavaž, Apolenko, taky trochu vejražky. To dávám jako za nás na to děvče. Slyšíš, Francino, každou nedělu si vezmeš košík nebo sotůrek a půjdeš si po gruntech, dajou ti lidi rádi, však ta tvoje práca sotva kde za tu stravu stála a štulců dostala's taky dost. Pěkně huctivě všade poprosíš, že jdeš si pro to, čím tě podarujou a poděkuješ. Tak, a vy tetka vlezte si tamhle nahoru na chliv a shoďte si dvě otýpky slámy, ať máte na to přeležení.«

»Zaplať Pánbůh,« řekla Strakovka upřímně a políbila rychtářce ruku. Vylezla po žebříku a shodila si dvě notné otypky slámy, svázala je za klasoví dohromady a hodila na rameno. Sotůrek vzala do ruky a ujistíc, že bude ochotna přijíti o žních na práci, kdykoliv rychtářovi vzkážou, odcházela s dětmi.

Po dědině stály tu a tam selky před vraty a Strakovka pozdravovala. Zavoláno tu a tam na ni ze zvědavosti i odpovídala na všecky dotazy. Tu a onde podaly panímámy Hondovi leccos

od jídla, což matka do sotůrku uschovala, an byl hoch syt. Že rychtářka dala Francinu ku Strakovům, chválily všecky panímámy a na dvou místech řekly, ať si, nečekajíc na neděli, dojde děvče hned zítra nebo pozejtří pro mléko, které pěstounka pro dítě potřebuje.

Strakovka děkovala a tak přešla dědinu a ubírala se s dětmi do svého — ještě ani ne brlohu. »Kde pak prodávají kořalku?« ptala se děvčete, když přišly za dědinu.

»No, na rychtě je šenk a pak v dolní hospodě,« však jsme šly okolo,« odvětilo děvče.

»Tak tu máš butelku a skoč do ty dolní hospody a kup za groš kořalky pro tátu. On se moc nadře. Já tu počkám s Hondou, Nánynku si nech na ruce, však jsi asi častějác chodila s děckem posílkou,« pravila Strakovka, podávajíc děvčeti láhev.

Děvče se usmálo, vzalo láhev a groš a spěchalo k hospodě. Strakovka zatím usednouc na slámu, kterou shodila na mezi, prohlížela obsah košíku. Měla krom daru od rychtářky tam kolik krajíců chleba, dva dolky, několik ječných placek a bramborových pekáčů. I jedno vajíčko dala kterási panímáma Nanynce, dává se tak dětem, aby prý brzy štěbetaly a běhaly jako kuřátka.

Mladá žena vděčně pohlédla k nebesům. O již se nebála žíti zde mezi neznámými, jak si nyní řekla: dobrými lidmi.

Honda škemral, že má hlad.

»Mlsná hubičko,« řekla a podala mu kousek placky.

Francina se dosti dlouho nevracela. Strakovka si pomyslila, že se asi lidé děvčete vyptávají a nemrzela se. Konečně přišlo a vyřizovalo, že v dolní hospodě řekli, že se mohla tetička také stavit a že tam strejček může chodit na kořalku. A ukazovala půl rohlíčku, který Nanynka od hostinské dostala. Chlubilo a těšilo se z toho opuštěné děvče více, než kdyby neobvyklé, za pamlsek platící pečivo bylo dostalo samo. Bylo také samo veselejší, nebo hostinská v dolení hospodě upřímně k němu promluvila, přejíc mu, že bude vyrůstati nyní v rodině, což bude pro ně daleko lépe, než pobyt v pazderce mezi žebráky a chození popořídkou po vsi, Francina těšila se z toho a vyprávěla to nové »tetičce«.

»A nahučíte prej mne všecku prácu,« dokončovala.

»To víš, že ano. To jsu ráda, že to tak dopadlo. Jsou přece ještě dobry lidi na světě,« usmála se Strakovka a vezmouc slámu opět na rameno a sotůrek do ruky, pobídla k chůzi. Již viděli »spálenou stodolu« a slyšeli rány Strakovy sekyry. Honda se rozběhnul napřed, aby tatíkovi již již vypověděl, že byl na rychtě, že si tam hrál s takovou hezkou tetičkou, jak si Apolenku nazval, že dostal dolek a ještě jeden dolek a maminka že nese mléko a chleba a ještě něco a vede Francinu.

Straka, který byl zatím zarazil již do úhlu dva přední a zadní trámky k boudě a spojil je nahoře dvojitou tyčkou, odložil sekyru a popošel ženě vstříc.

Vida, že nese slámu, trochu se pousmál a pokročil odejmouti jí to břemeno. »To je něco,« poliboval si a pohlédl na sotůrek.

Žena se usmála a podala mu láhev i jeden dolek.

»Tak to je náš strejček?« ozvala se Francina a dodala: »Strejčku, já budu vaša.«

Strakovka sdělila muži, co byla s rychtářkou stran děvčete vyjednala, a on byl velice spokojen.

»Ale poslouchat musíš,« zabručel na děvče.

»I budu, strejčku, jen když mám koho. Těšila jsem se do služby, takhle chodím po dědině, poslouchám všade a dělám všade, ani mi lidé nehukážou, jak mám co vzít do ruky, jenom mně psujou, když to není dobře a kolikrát se do syta nenajím a ty štulce a neberny jsou všady,« rozkládalo děvče.

»Ale na »spálenou stodolu« se ti nechtělo,« usmála se Strakovka.

»Včil huž ano, je to tu divny, ale však strejček z toho něco hudělá. Povídali v dolní hospodě, že takovy místo stojí za něco, že tu může bejt hezkej barák,« řekla Francina.

Straka zavdav si kořalky, byl hnedle veselejší, vykládal o své práci, jak trámky zaráží vydlabanými klínky, nemaje hřebíků a jak splete z větví střechu, rahýnka že přiváže tenkými březovými větvemi a upevní také klínky. »Musí si člověk humět pomáhat,« usmál se.

Žena a Francina osekávaly a podávaly mu větve a do večera byla bouda hotova. Byla trochu větší než obyčejná hlídačská bouda, však se v ní také ubytovala celá rodina.

Nastlali si slámy, do které se Honda zakutal jak psík a jsa nasycen, nečekal ani na večeři a usnul.

Straka nakopal trochu hlíny, rozředil ji vodou a postavil ohniště z kamenů, které byly již po ruce, jak byl včera prozatímně do ohniště sestavil.

Ohniště stálo brzy a Straka sliboval ženě, že bude hledět opatřit jí nějakou třínožku na hrnce, zatím sestavil kameny do výše, aby mohla žena dva hrnce na ohniště postavit.

»Taky jsme mohly na tu třínožku pamatovat, půjčivaly mi ženský, však jsem za to musela nejvíc roští snést, jak jsme byli na tom kvartýru,« vzpomínala Strakovka.

»Taky to bude, budeš přece sousedkou, a to abys měla kamna a pekáreň a nistěj a vozejček na hrnce,« škádlil Straka.

»I nezlob a dělej něco,« odsekla Strakovka.

Bylo co dělat. Straka přibrousil si sekyru, též malou sekyrku a šel zase do lesa, aby si ještě všecko naznačené myslivcem dříví dnes snesl. Byla to práce pro dva, ale Straka ji zastal. Však si za to popřál hodný hrnec polívky a notný kus kroupové kaše, kterou žena uvařila.

»Myslila jsem, že zbude na zejtřek,« řekla, vidouc jak Strakovi i probudivšímu se Hondovi chutná.

»I přejte jim, tetičko, nám chutná taky,« smála se Francina. Mělo se děvče ku práci, bez pobídky běželo pro vodu, pamatovalo po uvaření večeře vodu přistavět, aby bylo na umytí nádobí, až se Strakovka podivila.

»Nové koště dobře mete,« řekla si k sobě, leč byla k děvčeti velice vlídnou. Vybídla je také k pomodlení před ulehnutím

a děvče se chlubilo, že umí mnoho modliteb, jak se jim v pazderce od žebraček naučilo.

Uléhali dnes spokojeněji a klidněji než včera, a nové jitro usmálo se na ně také vesele.

Straka šel do práce k rovnání dříví a »ženské« měly zatím snášeti kamení a sekat trochu roští, zbylého od »stavby« k pálení.

K této práci byla Francina dovednou, ona ji často konávala. Libovala si, jakou jí půjčil strejček lehounkou sekyrku a ob chvíli ji přibrušovala na kameně.

Strakovka vykopala v ztvrdlé půdě jakous jámu, to měla býti špižírna na ty skrovné zásoby, nůše pak sloužila místo truhly na trochu těch klůcků.

I s těmi se pochlubila Strakovka před Francinou, ukazujíc, co si kde sama pořídila, co měla ze služby a jak si něco i sama ušila, krom kabátků a šněrovaček.

Také dala Francině růžový kartounový šáteček na hlavu, aby způsobila děvčeti radost.

To zkákalo, těšíc se, že bude prý je tetička strojit. Chodilo stále v obnošených hábkách, jak mu je tu a onde dali, arciť více, než bylo nejnutnější potřebou k zakrytí nahoty, nemělo to děvče ubozší nad sirotka, ani mu lidé často ještě matku vyčítali.

Jednu sukni po matce měla Francina ve svém majetku, zeleně a žlutě pruhovanou do kola mezulánku, tvrdou a tuhou jako prkno. Těšila se, až naučí se šít, že si ji přešije. Sdělila Strakovce, že se dosti naplakala o tu sukni, any ji žebračky v pazderce bydlící si od ní někdy k jití do kostela neb i někam na pouť vypůjčovaly a dle jejího mínění pocuchaly.

»I já ti ju přešiju hned, jen co bude trochu času, budeš mět hezkou suknu a vybude ti na kabátek i na fěrtoch, to je nějaká šíře. Však na tebe kabátek a ne-li kabátek aspoň župku spíchnu. Ty černy prýmy na tom se budou taky dobře dělat,« slibovala Strakovka, prohlížejíc ten kus šatu, který se matce Francinině patrně nelíbil, tak že ho dcerce zanechala.

Umístily nůši v pozadí boudy, na hrnky a jiné nádobí vykopaly ještě jednu »budlinku« a udělaly nad obě jakousi stříšku z roští.

»Jako ti cigáni,« povzdychla znovu Strakovka.

»Jako cigáni,« zajásali Francina a Honda a skákali jako kůzlata.

Straka v poledne přišel z práce. Mohla mu sice žena nebo Francina donést trochu té polévky k obědu, leč uznal, že bude lépe, bude-li domů docházet, an může vždy cestou něco »štípnout«. Hodil' se mu každý kousek dřeva k té příští »stavbě«.

Počal s ní až příštího týdne, až se v dědině trochu seznámil a okoukal, s lidmi se poradil a zabezpečil si, že mu bude sousedy trochu vypomoženo.

Že tedy Straka přece k obci patřil, potomkem po sousedu, také i kdysi konšelem byl a v obci navždy zůstati měl, hodlali mu sousedé přispěti, jak se po vyhoření, nebo přestěhování činívá. Slíbili, že mu dají po kousku prken, po troše nějakých hřebíků,

nějaké staré petlice, co a jak měl kdo doma a mohl buď postrádati neb chtěl zahodit.

Straka snášel ty věci jako straka do hnízda. Zašel si k večeru po práci vždy do dědiny, tu a onde šel přerovnávat kůlnu neb stodolu, jak se přede žněmi chystalo a všady něco našel, co se mu hodilo. Že nebyl neomalený a nechtěl mnoho, dali mu lidé rádi. K tomu dovedl všade pobavit, vyprávěl historky z vojny a svoje zkušenosti od úřadů a ze šatlav, a tak ho lidé rádi vyslechli.

Myslivec sám mu vyměřil, jak má stavěti chalupu, k čemuž stačila polovina spáleniště a Straka za večera kopal základy. Za dne kopala žena, nešla-li na práci. Pracovala nejvíce na rychtě, kde jí panímáma velice přála. Také jí darovala starou truhlu na šaty, která Strakovku velice těšila.

Strakovi přišli někdy pomoci někteří drvaři, poslal vždy pro kořalku, byť se i bránili a tak práce ubývalo.

Francina opatřila děti, byla-li matka v dědině, a když nebyla Strakovka v práci, tu šly spolu do lesa, kde myslivec daroval Strakovi sítinu k vyžinování. Hodlal z ní Straka nadělati došků na střechu, míně, že aspoň rok vydrží, než mu bude možno koupiti si na došky slámu.

Bylo ku podivu, jak si uměl Straka se vším poradit, jak se zatočil při práci a jak si získával obliby.

Myslivec srážel mu na odebrané dříví třetinu mzdy, a tak byla čáka, že asi za rok si Strakovi splatí ty trámky a kulánky, kterých bylo zapotřebí. Arciť že si Straka trochu, a to hezkou trochu přikrade, tomu se smála celá dědina.

»Ať tě v lese nezastihnu,« hrozíval Strakovi myslivec.

Straka se jenom ušklíbl. V lese se zastihnouti nedal. Šel-li myslivec kolem a stavil se podívat na to staveniště a na to stavění, tu si nepovšiml ničeho, co tam leželo, byť jej to zrovna do očí píchalo. Zalíbil'ť si Straku a i Strakovka dovedla se mu zavděčit, ana došla co mohla nejčastěji pomoci vyžinovat do pasek. Dovedla snésti myslivcovy někdy trochu drsné žerty i nemračila se, popleskal-li ji na tvář nebo rameno. Však to vše znala z dob, kdy chodívala za muže do panského kanceláře prosit, aby mu byl sleven pardus neb odpuštěna šatlava.

Dostala také vždy vykázáno na kousku pěkné trávy k vyžinutí, kterou si doma sušila a uschovávala, až budou míti kozu, což se jí zdálo býti již vyšším stupněm blahobytu.

Věru, Strakovým bylo dosti dobře. Francina ze své nedělní obchůzky donesla aspoň tolik, co stačilo na její obživu a Strakovka též pracujíc v polích, donesla krom stravy i nějaký groš, byť i spoře a tu a tam hrst klasů, které děti, Francina s Hondou, doma vymnuly a slámu usušily.

Udělal Straka na seno i slámu i sušení sítí stříšky z roští, tak že to netrpělo příliš deštěm.

Hůře bylo arci se stavbou, která pomalu pokračovala. Deště škodily a ta »malta chudých«, hlína s pískem nedržela tak jako vápenná. Myslivec tu také vypomohl, daroval Strakovi něco pře-

páleného, jak se říká »zadního« vápna, pro které si arci musil Straka zajet do vápenice, asi dvě hodiny cesty vzdálené.

Byl si zatím již opatřil trakař, od jednoho souseda dostal kolo, od jiného rozlámaný trakař bez kola, pomocí kolářovou dostal to přec dohromady, směje se, že lepší zlátovaný trakař k vožení, než stálé nošení břemen na hřbetě.

Sousedé se smáli, jak Straka vyklidil po kůlnách to staré harampátí, nepostřehli, že se Strakovi dovedlo leccos připlést pod ruku, co by se mohlo v domácnosti potřebovat. Tak dovedl tu a tam vytáhnout hřebík, skobku, šroub či matici, kde to pak scházelo a nikdo se neupamatoval, kdy vlastně se to ztratilo. Tak dovedl šlápnout na kus prkna, že se rozštíplo a platilo za staré a pak si o ně říci a odnésti si je; tu a onde se mu připletlo pod prsty hřebélko, kladivo, kleště a podobné drobné domácí náčiní.

»Prosím tě, muži, pamatuj na sedmé Boží přikázání,« prosívala Strakovka, vidouc, jak muž donešené věci ukrývá v té její truhle.

»E mlč, hloupá, co pak kradu? Dovolili sousedé, ať si vyberu mezi harampátím, co se mi prý šikne; no tak proč se házijou takové věci mezi harampátí,« ušklíbal se Straka.

A dobračka Strakovka hleděla pak v místě, odkud Straka takové »pohozené« věci donesl, nahraditi dar prací.

A Straka mohl vše upotřebit. Do konce leta měl postaveny pilíře, které upravil dosti široké, zarovnávaje je jako zkušený zedník, až se mu lidé divili, jak to svedl. Podezdívku provedl trochu vyšší, aby nemusil mít tolik trámků, beztoho byl odkázán ponejvíce na kulánky, a to dosti slabé, vůbec ta chaloupka že bude zpívat aspoň dvacet kousků, smával se Straka sám.

Zde byl kus nového otesaného trámku, jak někde na gruntě zbyl od stavby, zde kus drva s neoloupanou kůrou, zde kulánky tak tenké, že musil dáti tři čtyři nad sebe, by vyplnily prostoru, jakou ten silnější kousek zaujal. Látal to Straka dohromady kousky prkének a tyček, pomocí hřebíků i kusů houžví, jaké také tu a tam pod kůlnami »našel«. Staré hřebíky a kusy obručí narovnal si v kovárně a z několika kusů železa mu kovář udělal pro ženu tu kýženou třínožku.

Lidé vidouce, že Straka přece něco postavil, přestali se smát a přáli mu tím více, uznávajíce jeho vytrvalost. Bylo horších baráků ve vůkolí, bydleli mnozí lidé ve skalách, mnozí v brlohách ve stráních vyhrabaných.

A tu ten Straka, trestaný pytlák a polní škůdce, si postavil přece chalupu, hlásil se podle svého děda, že jest přece sousedem, byť i chudým, a těšil se, že bude míti na chalupě »numero«. Sám se přihlásil na zámku k povinnosti roboty a více pro pošklеb určeno mu deset půldnů o žních, deset o senoseči a deset o jarní práci, arciť roboty »pěší« či »ruční«, nebo že ten »soused« nebude míti asi nikdy potahu, ledaby zapřáhl ženu a děti, smáli se páni v kanceláři, až se ohýbali.

Straka je nechal smát, směje se pod kůži též. Vychytral na všecky. Však v těch šatlavách setkával se s nedobrými druhy, již jej naučili, jak zacházeti s lidmi.

Chalupa stála již, v pilířích vyplněna, Strakovka s Francinou a malým Hondou vymazávala skuliny mezi dřevem. Ucpali je prve mechem a pak omazávali hlinou.

V takových staveních že je hezky teplo, těšila se Strakovka. Však tehdy i málo selských gruntů bylo úplně zděných, byloť dosti dříví a o trochu práce lidem nebylo.

Přiléhala chalupa ke stráni a měla tudíž jen jeden vchod, dosti nízké dvéře a dvě okna v světnici, jedno v komoře, oddělené od světnice zídkou z kamení, velikou prací zrobené. Mělať komora sloužiti arci též za sklep, až budou míti Strakovi trochu řípy a bramborů.

Ohniště bylo v sednici, nebo nebylo síně, šlo se přímo ze dvora do sednice. Až později že udělá ode dveří přehradu aspoň z tyček, sliboval Straka ženě.

Uznala, že dokázali dost a nenaléhala, byť se lekala, že budou mívat v sednici bláto a sníh. Že se zmohou na kamna i pekárnu, dřív než děti dorostou, ujišťoval Straka ženu.

Strop byl také z kulánků z kůry neoloupaných, tu a tam březový kulánek svítil zašedlou svou kůrou jako stříbrný, jak se Francině zdálo a jak Honda rád uvěřil, ač obě děti sotva kromě nějakého peníze stříbro opravdu viděly.

I na krůvek se zmohl Straka, arciť »koupil« si trámky na srážku dřevařské mzdy. Myslivec se mohl usmát, jak si »soused« odpracovává z lesa.

I z obecního lesa poskytli sedláci něco dřeva Strakovi na moudrou repliku rychtářčinu, že je vždy lépe, když ten příslušník bude míti »svoje«, než aby se tloukl po kvartýrech a zlobil celou obec. Však za to Straka rychtářce políbil ruku i fěrtoch.

K přitesání krůvku si musil Straka zjednat tesaře, byl mu však tak k ruce, až se řemeslník divil. Byl také krůvek záhy hotov a Straka počal s krytinou. Navázali se ženou došky, trochu ze slámy, trochu ze sítí, propletl a podložil je tuhým vřesovím z lesa, tak že byly přece nepromokavé, okrajem měl trochu šindele, jak kde starý dostal a sebral i kousek prkének. Bylo to zlátáno, ale byla to přece střecha.

Komín a štít byly upleteny z proutí a vřesoví a omazány hlinou. Bylo takových mnoho a lidé se nemrzeli, vlastně mrzeti nesměli na každoroční jich opadávání, drolení a znovu omazávání.

Dalo to práci a Strakovi si řekli, že by tolik, co těch pár týdnů letos od léta do podzimu, nevydrželi dlouho pracovati, že o tom budou těla vědět ještě za kolik let, že byl div, že se nějak nezmrzačili, neschvátili na údy nebo vnitřnosti.

Na štít chaloupky udělal Straka ku přání ženině kříž. Sbil jej z březových kulánků a zasadil v prostřed té hliněné »mazaniny«. Svítil se ten kříž také jako stříbrný a mladá žena se z toho srdečně těšila.

(Pokračování.)

Rok na Hané.

Napsal JAN VYHLÍDAL.

(Pokračování.)

Výstup VII.

Předešlí. Drkulka.

Drkulka. Pochválen buď Ježiš Kristus.

Všichni. Navjekjámen.

Hospodyň. Vitám vás k nám. No, že ste přeci přešle taky trochu poseděť.

Drkulka (sedne u kamen). Ja škoda doma v chajdě dřeva a světla, dež si chudobné člověk može u dobréch ledi poseděť a zehřiť se.

Hospodyň (podává jí chleba). Ukrojte si našeho chleba, a hodné kus, ešče je tak akorát měké.

Drkulka (krájí si). Pámbu zaplať. Šak inde nésó tak ščedři, a rač be si prsta ukósle, než be kósek božiho dárka uščedřele. Ach, Bože, jak pěkné chleba, jak ze zlaté lopate, bilé jak šatka, lefké jak pirko —

Hospodyň. Jenom nepřechvalte (kýchne).

Všichni. Pozdrav Pámbu!

Hospodyň. Déž to Pámbu, ai s vama.

Drkulka. Věrná pravda! Jenem co je pravda, v celé dědině nemajó takovyho chleba jak u vás, tetičko Zbožinková; — to je moja řeč. —

Hospodyň. Maryšo, podé děvčatom na slene. (Maryša podává chleba, křiželek atd.; pak podá pecen Franckovi; ten si ukrojí a podává chlapcům. Chvilku jen několik kolovratů vrčí.)

Děvčata. Tetko Drkulko, co je novyho, co je novyho?

Drkulka. Ach, děti, moc a moc, ani vám opravdu nevim, s keryho konca začiť. Bude vojna s Turkem, Chalánkom přestala husa smášeť, na Šelepovyho Janka vepadle zbunici (všichni se diví).

Filep. A proč, tetko, vám řikajó staré kalendář? (Potutelný smích zevšad.)

Drkulka (jedovatě): O te božidárku bez kfasnic, debech bela tak mladá a hlópä, jak se te, istě be mně řikale neřuma lebo vařbuchta. (Smích.)

(Francek ještě zatím podává chlapcům chleba a křiželek.)

Filomina (štiplavě). Francku, te se tu dnes truc hospodářa.

(Děvčata s úsměvem pohlížejí z Francka na Maryšu.)

Hospodyň. Maryšo, co sem ti povidala před chviló. —

Maryša (se zarazí a zastydí, odstrčí Francka od sebe) jejdanenke. —

Drkulka. No nepal se, děvče, jak pantla, nic si z teho nedělé, ani panáček be ti to nemohl mněť za zły, netak za hřich, deť se podivé, v žádné, jak tu sedijó, nic néni dobryho, každá má nekeryho nehde ve vrapě. —

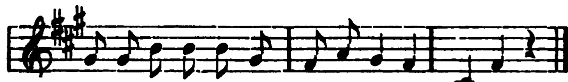
Děvčata. Ale tetko! — Už zas pokóšite?

Hospodyň. Už ste zas dávno nezpivale.

Francek. Bať. Tož teda:

Nad Lo-bo-di-ca-ma o-si-ka se tře-se; po-di-vé se mi-lá,

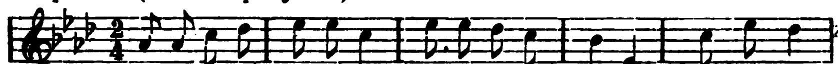

pa-nen-ko roz-mi-lá, vo-da lá-sku ne-se.

Podivé se milá
na to suché chvoji,
až se rozzeleňá
potom budem svoji.

Koupila damašku
štouček zeleného,
obvila jedličku
do vršku samého.

Tomáš. Abe jednu pěsničku nebelo teskno, tož ešče k ni do párke: (Děvčata zpívají též.)

V To-va-čo-vě na pla-co je tam pě-kny stá-ni, sto-ji-jó

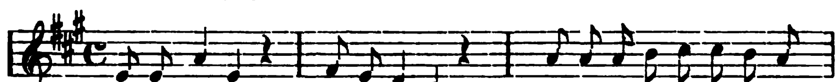
tam na něm šte-re ko-ně vra-ny.

Štere koně vrany
a pátá šimlečka,
co mně budó říkať
má stará matička?

Ja nebudó mně láť,
ale budó mluviť,
že sem nemusela,
za chlapcama chodiť.

(Chlapci při tom ukazují na děvčata.)

Málka. Víte co, děvčata, abe chłapci nemněle svó na vrchu, tož fčel me do třetice:

Za dou-bra-vou v černém lese, za doubravou v černém le-se

mo-ja se-stra trá-vu se-če, mo-ja se-stra trá-vu se-če.

Dyž nažala, navázala,
myslivečka tam spatřila.

Gdo ti kázal trávu žíti,
ty tady musiš umřiti.

Než bech já tu umřit měla,
rač bech třekrát zavolala.

Zavolé třeba šterekrát,
neozve se ti ani pták.

Jak po prvni zavolala,
voděnka se rozlévala.

Jak podruhé zavolala,
doubrava se rozléhala.

Jak po třetí zavolala,
kukačka se ozývala.

Jak po čtvrté zavolala,
bratřička se dovolala.

Osedlejte mně koníčka,
já pojedu do hájička.

Jak přijeli do hájička,
spatřili tam myslivečka.

Cos udělal myslivečku,
že máš krvavou flintečku?

Zastřelil jsem holubičku,
v mlynářovým okynečku.

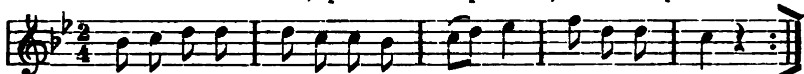
»To nebyla holubička,
to byla moja sestřička.

Tonek. Chlapci. honem tóto:

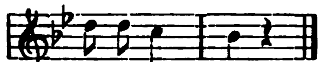

Petruša. Děvčátka, pěkně vás prosim, ešče aspoň tóto:

Už's to svoje jarny žeto
pod háječkem zežal,
ešče si's mě, můj senečku,
ešče si's mě nevzal.

Podivé se moje milá,
na tó suchó jedlu,
až se ona rozzeleňá
teprov si tě veznu.

Já sem se na ňu divala
dneska a i včera,
přeneščasná tá jedlička,
proč se nezeleňá.

Jak pak se má rozzeleňať
dež má suché kořeň,
nése te mě můj senečku,
nése te mě hoden.

Filep. A už beste mohle nechať helekáni.

Výstup VIII.

Předešlí.

Froliš. Ehe, děvčata, kočka se umévá! Na keho napřeď pohlidne, istě doma vedrži.

(Děvčata se schovávají za kužele.)

Drkulka. A až se vdá, teprová dostane od muža každé deň.

(Děvčata se ještě více krčí.)

Tomáš. Fabián Sotorniku psal z vojne, že pré je až ve Fenedyku. To pré je takovy mněsto, že tam majó v hulecách misto kameni vodu a misto kočáru šife.

Děvčata. Jééějda, jééějdanenke, jééějdanenkova.

Málka. Já bech tam nebela ani po smrti.

Filomina (kurážně). Di, hlópišu, já zas ja, třeba hneď. Aspoň bech, venda z vrát, hneď bela na prádle.

Málka. Ba věru, a spadnóť tam, a reba mě schlamstnóť, jako — (zpomíná).

Janek. Jak Jonáša!

Filep. Šak te bes tam, pane, istě nebela dloho, te be ses jazekem vesekala za chvilu. Chudera reba!

(Všichni — krom hospodyně se smějí.)

Málka (vyskočí, chytne kužel, opřihá na Filipa). Tak tě řiznu po té hubě!

Filep (vezme beranici do zubů, třese jí proti ní a vrčí).

Děvčata. Deš ležeť, deš spať na pazdeři!

Chlapci. Ks, ksks —

(Smích.)

Tonek. Chlapci, slešele ste: pazdeři?

Chlapci (přiskočí, střásají pazdeří, štípají, děvčata křičí, brání se, vybíhají na dvůr: chlapci jim zatím přestaví kolovraty, něco rozeberou).

Hospodyň. Chlapci, jenom z rozumem, ať se dnes ešče neco upřede. Chvila ubihá, a doma každé bude matka prohlidať, kolek napředla. Tož ať neni peklo.

Chlapci. Šak, tetko, šak —

Výstup IX.

(Děvčata vrazí plnými dveřmi.)

Málka. Ale počkéte jenom, nezdare nezdárni —

Děvčata (hledají každá svůj kolovrat).

Francka. Ten neni muj!

Zefka. Muj taky ne!

Babuša. A muj taky ne!

Veruna. Keré oštara mně vetahł kolék?

Majdalena. Mně kerése ozembuch pocuchal kužel.

Uliša. A já mám zmotany břeteno.

Děvčata (po něčem sedají).

Filomina. Pámbičku milé, to belo jakyse motovidlo třérohy, co mně zhodil šňuru z korovrata.

Uliša. Rač be takovy neščápence mněle pochetať a mař na vojnu. —

Chlapci. Šak beste o nás plakale (někteří ukazují jak).

Katruša, Málka, Uliša, Francka, Filomina (nasadí palec pravé ruky na špičku nosu, prsty vzhůru, třepou jimi). Toť! Leda tak!

(Zatím všecko usedlo a přede se dále. – Kratinká přestávka, jen kolovraty vrčí.)

Výstup X.

Předešlí. Stařenka Škobrtalka.

Škobrtalka. Pochválen buď Ježiš Kristus.

Všichni. Navjekjámen.

Filep. Pohádke dó, pohádke dó.

Hospodyň. Vitám vás, stařenko, sednite si, třebas toť u kamen. (Podá jí chleba.) Vám ukrojím sama, ste na to slabá, a hodně střide, na vaše zube (ukrojí skyvu).

Škobrtalka. Pámbu zaplať, takové gaval! Dám si ho do zástěre, dnes už je pozdě na jidlo.

Katruša, Uliša. Stařenko, pohádku.

Majdalena. Třeba krátkó, přeci nejakó.

Škobrtalka. Tož jakó, děti? O ohnivé bečce, lebo o zbunikách, lebo hastrmanovi, lebo strašedlech v tovačovskym zámku.

Anča (spěšně polo zpěvně):

V Tovačovskym zámku
hrajó na cembálku,
všecke panne poskakujó,
poďme taky Janku.

Babuša. No šak be se ti dozajista odnechtělo zpěvu, uviza tak z ničeho nic tó biló pani, jak onehdá ten poltyr! Vite, to je ten, co stává na bráně s tó klustó baldó.

Veruna. Ja di, tož jak to belo? Pověz nám to Babuško.

Babuša. Tož tak se stalo. Dež už v zámku všecko spalo, šil ten poltyr zhášeť světylko u svatyho Jána na hrubym placu, a v té vám, hde se vzala tu se vzala, snáši se od kaple jemu do

Stařenka Škobrtalka z Tovačova nastrojená do kostela.

protiťke bilá pani. Noh ji nebelo viděť, a šate tak pré na ni šustile. A na vale mu hdese v chábjó zmizela z očé.

Školena. Naši staříček to taky decky pečetijó, že bilá pani v zámku je a je. A dež má nehdo z hraběci rodine umřiť, tož se decky ukáže.

Francka. A ve si meslite, že jenom tá bilá pani v zámku straši? Ach, tam pré je vám roztodivnéch strašedel až hruza. Našé

ditke matička slóžele za mladu v zámku, a tá vám na vlasni oče viděle teho kapucinka, co pré je tam hdese zazdité, chodit s modletbama v ruce po valech. A na tem malym placu vám každó noc pirávajó strašedla v prádelni. Hážó neckama a škopkama, voda tam hrči a šplachoce jak na tróbeckym stavu.

Filep. Ale děte už, neplkoca, kolede jakyse, stařenka přeci umijó népěknéš vekládat.

Francka, Filomina. Bat, bat. Stařenečko, prosim vás —

Škobrtalka. No tož — bel jednó jeden — šak už je temu moc let — hneď jak se moja nebožka stařenka Merencina, Pámbu jim dé letky odpočenóti a radost věčnó, dež teda moja nebožka stařenka se vdávale, šak si brale Pelegryna, už só chudák taky dávno pod hlenó, to só, vite děti ten, co ležele koleknást let na tureckéch hranicách, a mocnó mocó chtěla pré ich tam ochłódit jakáse Turkeňa f šerokéch gatiskách štráfovanéch —

Děvčata. Ale jééj —

Škobrtalka. Ja, ja, děti, tam robe chodijó v gatich.

Katruša, Veruna. Že ich néni haňba!

Filomina, Majdalena. Haňbule haňbulecky.

Francka. A tož stařenko, jak je tá pohádka dál?

Škobrtalka. Tož teda děti — hde sem přestala? Na stary leta už je člověk všecek machomét. Lebo mám začit s konca?

Málka. Dež se teda stařenka Merencina vdávale.

Škobrtalka. No, šak, taky si povidám, že to tam akorát belo. Tož abech nezapoměla své řeče, dež se teda nebožka stařenka Merencina vdávale, šak potem chudera nebele ščasná na světě —

Málka. Ale stařenečko, tož dež se vaši stařenka vdávale —

Škobrtalka. Dobře máš, děvče, takové staré charabél jako já už mesli a mluvi páty přes deváty, abe ho pořáď nehdo letyroval — tož vám bel v tovačofskym zámku vrchni, tuze zlé člověk, jako kat. Což ve fčel vite o robotě, ale tehdová —

Výstup XI.

Hospodář. Předešlí.

Hospodář (vkročí). No, vitám vás.

Všichni (zaraženi). Déž to Pámbu!

Maryša (ostýchavě). Tatičku, a již?

Hospodyň. Tož co tě dohnalo tak skoro? (stane).

Hospodář (sedne). Idu z maštale. Pacholek néni doma, koně nemněle založeny, nebele napojeny — hřebica už chvala Bohu chetá po jeteleně. — Tož jak, matko, bele hodni, nedováděle tuze?

Hospodyň. No, ešče to ušło.

Hospodář. Vidim, vidim, děvčata si hleděle práce, majó cifkè už skoro plny. Jenom ešle to neni sám sóček a pazdeři.

Veruna. Filomina. Jenom se, stréče, poďte podivat.

Hospodář. Ja což bech až tak prohlidal, šak ešle né, já za vás nevedržim. A co děláte hubó? Co nevekládáte lebo nezpiváte?

Málka. Akorát zme v pohádkách.

(Všichni pohlednou na Škobrtalku, ta dřímá.)

Filep. Stařenko —

Škobrtalka (se probudí).

Filep. Ale stařenko, deť spite.

Škobrtalka. Ach nespim, holečku, nespim, to mám jenom tak maly oče.

Anča. Tož doložte tó pohádku, vite, jak ten vrchni bel tak zlé na ledi.

Škobrtalka. Baže, bel zlé. Šak došil odplate u Boha. Dež umřel, přejele pro něho tajně v noce katovi pacholci s těžkém vozem, šak vite, markem, co na něm posaváď vozijó klade z lesa, a šestima vranéma ho tahle. Tem koňom tak pré vám sršele iskre z frňáka a šle plameně z tlame. Vezle ho na Smolnó. To je vám strašlevá zmola v horách, tam hdese daleko, bok svatyho Hosténa, tam pré už začéná peklo, a kolem do kola všecko tam smrdi serkó a smoló. Šak meslim odtáď ai má mino Smolná. Jele s ňém načesto pomále, a koně bele samá pěna. Ani beste neuhódle, proč. Na kola se věšele sami čerti. Vedle každyho kola šil katu pacholek a co chvila uderel kladivem do kola. Co uderel, děcky čerti s kola popršele, a zas se jelo kósek levňéš. Tak ho přeci ešče před sluncem véchodem — kohóta nebelo odnikáď slešeť, hdepak taky, v takovéch propadleskách — dostale na Smolnó.

(Kolovraty ustaly, všichni poslouchají. Oddychují si. Kratinká přestávka.)

Filep. To bela pohádka!

Zefka. Tak se mně zube strachem drkocó.

Terezka. A mně-e! Jak se jenom dostať dom?!

Filep. Šak tě snáď má hdo veprovodiť.

(Děvčata a chlapci se smějí.)

Škobrtalka. Děti, mně už se sbírajó dřimote, sotťá hledim.

Babuša, Katruša. Na mně už taky dó tahe.

Veruna. Šak už be bel čas sbirať kosti.

(Děvčata vstávají, protahují a přímí se, zívají, sbírají se k odchodu.)

Málka. Jak nám chvila ušla! Už tahne na jedenástó!

Uliša. Jejda! Už tak neskoro?

Majdalena. Hdo be to bel řekl, toli hodin!

Drkulka. Tož teda poďme kesať.

Děvčata, chlapci. Pámbu zaplať za fšecko, a dé vám Pámbu dobró noc.

Hospodář. S Pánem Bohem, Pámbu požehné, a pozdravujte doma.

Děvčata. Zdravi zkazovale.

Hospodyň. Děvčata, rovnó cestó!

Maryša. Já vás kóščinek veprovodim.

Drkulka. Poďme všeci jedném vrzem, ať se nevevrzá moc tepla. (Odchází se Škobrtalkou za ostatními.)

Výstup XII.

Hospodář. Hospodyň.

Hospodyň (rovná všelico). Co ses vrátil tak skoro?

Hospodář. Nemněl sem tam stáni skrzevá tó hřebicu, a taky Holásek, šak viš, tak z boka se nachlemtať a potem po jinéch

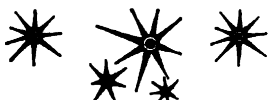
poštarovať. Dneska si vebral mně a pořáď po mně poščepoval, až sem si řekl, ale nač je mně to, a ztratil sem se jak Ječminek.

Hospodyň. Abaže. Nač se taky ostózeť s ledasjakém odrachmeló a slèčet na čihosè hlt piva. Jindová si poseď a zavdé, jak se ti zachce, máš ešče chvala Bohu, zač.

Hospodář. Ešče se musim podivať do maštale (odchází).

Hospodyň. A já do chalópke za děťma (odchází).

(Pokračování.)

Z básní Jana Karníka.

MEDITACE.

My, proti dravým proudům jenž zde plujem,
co kolem bouří vzteklý ocean,
sny naděje si nadehvězdné snujem
o klidném přístavu, kde čeká Pán.

Nám, kteří s krutě štvanou karavanou
jdem dvacátého věku pouští zlou,
z oasy rajské větry úkoj vanou
a Věčné Město kyne odměnou.

Tam ubolené naše bědné kosti
my občerstvíme vlnou Jordanu,
a zapomenem' rádi na hořkosti
a zákeřnictví modních pohanů.

Nám blaho nekonečné kyne v bráně,
kde okusíme věčna jistotu,
my zhrdaní zde služebníci Páně,
jež smrtí povolá On k životu.

KONCEM SRPNA.

Je po velikém kvasu . . . Prázdny číše,
na stole širém jenom drobty zbyly,
nad vásou s květy čmoud se nese bílý,
prach zvířený do koutů padá tiše.

Je konec srpna — a je po hostině . . .
jen pahýlů šik zbývá na strništi,
kdes cikáda si zpívá v jetelišti,
a slunce k západu se kloní líně.

V severní Americe r. 1904.

Dr. J. V. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

XII. Phoenix v Arizoně a tamní Indiáné.

Z města *královny andělů*, jak se Los Angeles dříve jmenovalo (Nuestra Seňora la Reina de Los Angeles), počínala nám zpáteční cesta do Evropy. Vlak, jenž nás měl vzíti na východ, se toho dne o tři hodiny zpozdil a měli jsme dostatek času přemýšleti o nebezpečích zpáteční cesty. Noviny ohlašovaly právě veliké povodně v Texasu a Arizoně, kam jsme chtěli jeti; řeky Rio Grande, Rio Colorado s přítoky Gila a Salt River se rozvodnily tak, že dráha Santa Fè zastavila v Arizoně jízdu. Tázal jsem se, jezdí-li jižní pacifická dráha bez překážky do Phoenixu? Mínili, že dosud nepřišla zpráva o přerušení jízdy, do zítřka se to však může změniti, nebo řeky dosud vystupovaly. To by mohlo způsobiti každému značnou sklíčenost; vždyť jest tu 3107 mil od Nového Yorku vzdálen — zdaž nebude při této cestě ještě více překážek a nehod? Kdyby se obrátil na západ a jel přímo do Evropy, mohl by se tam dostati za 40 nebo 60 dnů; cesta Amerikou jest vždy kratší a proto i lepší!

Dlouhé čekání na příjezd vlaku mne znepokojovalo. Tu přistoupil ke mně dobrý katolík, úředník pacifické dráhy, který byl předešlého večera při slavnosti na počest františkánského kněze u sv. Josefa pořádáné, a pečoval mile o to, aby čas ušel. Vlak neměl žádné nehody, zdržel se pouze proto, že se jiný vlak před ním vyšinul z kolejí. „Sunset Express“ (rychlík západu) konečně přijel a unášel nás úrodnými údolími pod vysokými horami San Bernardino a San Iacinto k poušti Kolorada v Arizoně. Při přechodu hor San Bernardino, v průsmyku San Gorgonio, byli jsme ve výši 2560 stop *nad hladinou* mořskou, v poušti jsme až 263 *pod hladinou*. V Kalifornii jsme měli po obou stranách krajinu rozkošnou, plnou krásného stromoví, za průsmykem nastává písečná krajina, v níž jsou tu a tam palmové stromy (jukka) a sloupové *nopály*. V noci vyhlížely vysoké nopálové sloupy jako stromy bez ratolestí; za pouští dosahují i 40 stop výše a mívají rozvětvení, že se podobají víceramenným svícnům (cereus giganteus).

Měl jsem náhodou milou společnost duchovního správce z Banning. Jest Němec, avšak zvykl zdejším poměrům na dobro. Miluje svou osadu, je oddán své misionářské práci, ač jest velmi namahavá a do Evropy by ani jíti nechtěl. Šli jsme do jídelního vozu, bychom si tu pohovořili a připili na zdraví; a co jsme pili? Mléko a znamenitou minerální vodu „Śasta“! Víno by bylo vůbec tuze silné a nelze je knězi v této krajině doporučovati, aby tím nedal mnohým zdejším abstinentům pohoršení; pivo tu není asi ani dobré, ani zdravé.

Čím více jsme sjížděli do pouště, tím větší horko nás trápilo. K večeru přibylo horka tak, že se z nás pot jen lil; každá zastávka byla malým občerstvením. Byli jsme v nížině, která byla dříve solným *mořem* pokryta; nyní jest suchá, avšak nemůže míti vegetace, poněvadž jest půda solí prosáklá. V Palm Springs

jest více sladkých pramenů a tím tu vznikla oasa, v níž jsou i datlovníky. Ve vozech bylo třeba zavírati okna, neboť tam vnikal jemný prach se solí, který nás pokryl silnou šedou vrstvou. V noci jsme dojeli do lepšího kraje, horko však trvalo až do zavodněné Arizony.

Ve stanici *Juma* jsme viděli pravé Indiány; mají tu tak zvanou reservaci, kde mohou zůstávati usazeni. Dlouhou chvíli bylo nám státi před mostem nad Rio Colorado; voda valila se náramnou silou a prudkostí na mostní pilíře a když pak jel vlak zvolna po mostě, měli jsme skorem obavu, aby se již zde nestalo nějaké neštěstí.

V *Marikopa* jsme zase 1175 stop nad hladinou. Tam jsem vystoupil, abych zajel poboční drahou do *Phoenixu*. Déšť přestal, dráha byla na několika místech poopravena, most, vedoucí přes Salt River však byl ještě povodní ohrožen. Tak bylo nám na stanici Marikopa oznámeno. Vlak jel pomalu; viděli jsme, že byla některá místa na železniční hrázi čerstvou hlinou naházena, někde dávali ještě nějaký nový pražec, vozy se klonily sem a tam, neboť pražce ještě povolovaly — avšak přece se jelo ku předu. Někde bylo celé údolí zatopeno, jinde již půda osýchala. Před dřevěným mostem nad Solnou řekou zůstal vlak nějakou chvíli státi; dělníci dávali pod dřevěné nosiče kolejnic nové silné trámy. Most stojí na dřevěných jehlách. Když jsme naň vjeli, dorážel silný vodní proud mocně na každou jehlu; některá byla zajisté uvolněna, neboť i tu klonily se vozy brzy na tu, brzy na onu stranu, dříví praskalo. Ve středu mostu zastavil vlak; snad chtěl most zatížiti, jehly upevniti? Všichni vyhlíželi jsme na vodu a obávali jsme se toho nejhoršího. Přemítal jsem, jak bych se nejsnáze dostal oknem na střechu vozu, kdyby snad vůz klesal do vody; na most nebylo lze vstoupiti, neboť neměl žádného okraje pro chůzi. Konečně se vlak zase hnul, několikrát se vůz zakymácel — ale byli jsme na druhé straně, a brzy též ve Phoenixu. Jak jsem za to Pánu Bohu děkoval, že jsme sem šťastně dojeli; o návratu jsem doufal, že bude snazší a bezpečnější.

V nádraží bylo málo lidí. Chtěl jsem jeti »busem« (t. j. omnibus) do města a ponechati si zavazadlo na nádraží. Tam jsem postavil zavazadlo do otevřeného skladiště — tu nebylo nikoho — a odejel jsem do města, neboť kočí busu ujišťoval, že se tu nic neztratí, abych to nechal ležeti. Vskutku jsem to též neporušené na témž místě nalezl, když jsem z Phoenixu odjížděl.

Bylo sice ještě časně z rána, avšak horko začínalo již býti nesnesitelným. Po deštích byl vzduch velmi vlhký, když zasvitlo slunce, rojili se komáři a moskitos, tak že jsem byl celý spocen a popíchán, než jsem přijel do domu missionářů. Němečtí Františkáné zdejší mne na doporučení ze San Franciska velmi přátelsky a vlídně přijali a byli velmi srdeční. Divil jsem se, že se při tak značném horku udrží zdrávi.

Zdejší lid chodí velmi lehce oblečen; muži nemají v létě ani kabátů ani vest, nýbrž chodí v jemné, čisté košili (négligée shirt), Františkánům jest však doma býti v řeholním šatě; venku mají ovšem pouze kabát jako ostatní kněžstvo.

Po mši sv. radili jsme se, jak bych se dostal k misii a škole, kterou mají Františkáné za Solní řekou. Od města nevede tam žádný most, každému třeba projeti vozem řeku; toho dne vzkázal povozník, že jest řeka dosud rozvodněná a že mu tedy nelze mne tam dovézti. Usnesli jsme se tedy, že navštívím státní *indiánský ústav*, kam lze dojeti pouliční elektrickou drahou.

Indiáné, původní obyvatelé širých krajů severní Ameriky, jsou nyní odkázáni pouze na určité kraje, jež jmenují reservace. Tam měl býti tento lid uchráněn, aby mohl se oddati svému zaměstnání, lovu a žíti z něho. Časem však hleděli Američané se svolením náčelníků odprodati části reservací, a nyní nestačí mnohé kraje k zachování zvěře a dobytka, který tvoří bohatství a výživu Indiánů. Z prodeje reservací založena byla matiční jistina, z níž by byli indiánští kmenové podporováni nebo vydržováni; někdy prý připadá z této jistiny i tisíc dolarů (u kmene Osage 1500) ročně na jednoho Indiána. Z toho staví jim ústavy školní, nemocnice, chrámy atd., platí agenta a superintendenty škol a reservací, a tím se mnoho peněz vydá. Školy státní bývají i nádherné a tam vyučují jakýsi počet indiánských dětí až do té doby, když se mohou státi samostatnými. Žel, snad že nemohou býti tak vychovány všechny děti, že nemohou býti všechny tak zaopatřeny, jak se to děje těm, které vyšly ze státních škol!

Prohlédli jsme ústav ve Phoenixu. Správce nás milerád prováděl. Vše jest pěkně zařízeno; ústav má polnosti, zahrady, mnoho domů, jež jsou jako pavillony postaveny. Ložnice jsou jako salony; indiánskému dítěti jest to asi nepřiměřené, doma bylo v prostém stanu; když zvyklo pohodlí ústavu, do stanu rodičů se jistě nevrátí! Hoši se tu vyučují hospodářství a různým řemeslům, dívky jsme viděli při kuchyni, při práci na šicím stroji. Cvičeni tělocviku děje se po vojensku u hochů i u dívek; z celého ústavu jest několik šiků.

Všechny děti i dospělejší vykazovaly poněkud truchlivý výraz tváře a zdálo se, že jsou plachých očí. Všechny se strojí po evropském způsobu, dívky byly oděny jako slečny; pouze za některých příležitostí, když provádějí na př. indiánské hry, oblekou se v šat Indiánů. V jednom oddělení zastali jsme asi šest dívek s učitelem houslí; byl nám představen a jak slyšel, že jsem z Prahy, počal mluviti česky. Byl stavitelem a nyní k stáři jest nucen živiti se vyučováním hře na housle. Stěžoval si, že nemají indiánské dívky hudebního sluchu, starou metodou je na prsty klepati nemůže, a tak se s nimi trápí. Rád by se vrátil do Čech, nemá však naděje. — V nemocnici byly čistě upravené postele; nemocný jeden hoch ležel však raději na holé podlaze než v posteli!

Františkáné hledí, aby vychovali indiánské děti v jednoduché prostotě, která jest jim jedině přiměřenou. Shromažďují je v prostých bydlištích, tam s nimi žijí a pracují, vzdělávají je, aby uměli vše, čeho budou v životě praktickém ve svém kmeni potřebovati, nebudí v nich touhu po nádheře a po zvláštních požitcích a zachovávají je tedy svému lidu. Ovšem že je vedou k usedlému životu a hledí, aby byli dobrými, mravnými lidmi. Oni, kteří vyjdou ze

státních škol, stávají se Američany, učiteli nebo mistry a k lidu svému se již nevracejí! Dříve se dávala katolickým misionářům Indiánů podpora na vzdělávání a výchovu indiánských dětí, nyní na katolické ústavy již nehledí, podpory jim ubírají, ačkoliv vědí, že by bez pomoci katolických ústavů nesmírné množství indiánských dětí zůstávalo beze všeho vzdělání. A katolíci jich neopouštějí; žijí a udržují se z podpor a pečují stále vším způsobem a obětavě o vzdělání ubohých Indiánů. Dle výkazu jest prý v severní Americe 50 různých indiánských nářečí. Viděl jsem latinkou tištěný časopis pro Indiány Ottawa a Chippewa v Harbor Springs, nazvaný *Anišanabe Enamiad* t. j. Indián, jenž se modlí (zbožný); vydávají jej Františkáné a lid jej rád čítá. Usedlí Indiáné tvoří pueblos (vesnice); divokých Indiánů již není mnoho. Na výstavě v Saint Louis představovali práce vzdělaných i nevzdělaných Indiánů. Mezi jinými bavili se návštěvníci výstavy pohledem na starého náčelníka, rudocha, který kdysi urputně bojoval proti americkému vojsku, a pokořen nyní k obveselení obecenstva zpíval, na buben tloukl, a na požádání za bílé centy presidentovi slávu neb hurrá provolával. Naplňoval nás ten pohled lítostí!

Katolíci se o vzdělání tohoto lidu již od počátku horlivě starali. Misionáři tvrdili, že ten lid počal mluviti o vyšší bytosti Božské teprve, když o ní slyšel od kněží. *Manitu* neb duchové jejich byli ve všem: v kameni, kterým rozdělával oheň, v prameni a j. Nyní uznávají mnozí z nich obětavost bílých kněží; lnou k nim a milují je. V Arizoně působil mezi nimi v 17. století vydatně a horlivě kněz *Kino* nebo Khün; pokřtil prý za své pastýřské práce třicet tisíc Indiánů, prošel dvacet tisíc kilometrů, živil se skorem výhradně kukuřicí. »Nevynechal nikdy mše sv., neležel nikdy na lůžku, lehával pod širým nebem nebo na prknech v chýžích Indiánů. Větší části noci používal k posvátným rozjímáním, za dne zpívával, když byl o samotě, velmi rád a často žalmy. Stokrát za den klanival se Nejsvětější Svátosti.« Zemřel r. 1711.

Nyní čítají všech Indiánů severních států asi 195.193, z nichž by bylo 81.086 katolíků; v katolických školách bylo nedávno ještě 4770 indiánských dítek vzděláváno. Národní církevní sněm katolický z r. 1884 ustanovil, aby byly v každé diecesi indiánské misie. Bohatá katolička, Miss Drexelová, darovala za tím účelem veliké jmění, založila sestry Nejsv. Svátosti, aby s nimi pracovala o výchově a obrácení Indiánů. Propaganda protestantů, státem podporována, mnoho ovšem v tom překáží.

Na blízku Phoenixu jsou zbytky starých indiánských osad. Rád bych jich byl více prohlédl, avšak nedovolovalo mi tomu horko, a čas kvapil. Doufal jsem též, že mně bude popřáno starožitnosti jejich spatřiti v Saint Louisu a v národním museu ve Washingtoně. Nyní mne nesla má touha do Mexika.

Při jízdě z Phoenixu k El Paso seznal jsem pohodlné zařízení zdejší dráhy. Ve Phoenixu jsme si ulehli v půl osmé večer v lůžkovém voze; v Marikopa, kde jsme stáli od 9 hodin do tří z rána, nebylo nám třeba vystoupiti z vozu, mohli jsme klidně a bezpečně spáti, až nás noční vlak odvezl dále k Tuksonu. Mezi vysokými kaktusy, později v Novém Mexiku nepřehlednými

pastvinami dostali jsme se k Rio Grande del Norte a k pohraničnímu místu *El Paso.*

XIII. **Mexiko. (Hlavní město. Guadalupe. Američtí Indiáné. Svatá Hora.)**

Starý svět ukazuje v památkách Egypta, Assyrska a Babylonu a v Indii vzácné starožitnosti; Nový Svět má v Mexiku svůj Egypt, neboť tam jsou uchovány nejzajímavější ukázky staré americké vzdělanosti. Vzpomínáme-li starých dob a původního obyvatelstva tamního a srovnáváme-li to s poměry nynějšími, podivně se nás dotkne tvrzení, že byla stará kultura a americké domorodé obyvatelstvo za krátkou dobu 300—400 let Evropany tak důkladně západní vzdělaností nahraženo a na mnoze i zničeno. Jazyk domorodců nahražen jazykem *španělským*, původní kroj indiánský ustupuje západním modám, staré mravy a náboženství se uchovává pouze v některých zvycích místního významu. Přinesl jim západ pokoj, blahobyt, a vede je k štěstí? Obrazy, v nichž spatřuje mexikánský lid výjevy z dob objevení Ameriky a Mexika, vyličují, jak se nám zdálo, starou dobu ve velmi příznivých barvách: *Montezuma* mírný, milý a důvěřivý vládce vítá Cortesa jako přítele — a ten si za krátko podmaňuje jeho zemi, cizinci vraždí domorodce hroznými nástroji svými, berou lidu svobodu! Tak působí asi na lid pohled na vystavené obrazy v hlavním městě Mexika a jinde. Skutečnosti to neodpovídá! — Zvláštním jest v dějinách této země, že tu katolický kněz, dominikán *Hidalgo*, vedl vzpouru proti španělské vládě (r. 1810 a 1811).

Z pohraničního místa *El Paso* (průsmyk) vede do hlavního města republiky ústřední železná dráha. V El Paso jsem přenocoval. V hostinném domě (Orndorft) upozorňují biblické verše o Kristu, jakožto cestě života, na anglikánskou horlivou zbožnost majitelovu. Snad býval tento kdysi pastorem, neboť zde se nezřídka stalo, že se protestantský duchovní při vhodné příležitosti vzdal svého úřadu a hledal bohatství a blahobyt v jiném podniku. Bylo mi na příklad jeti se správcem jakýchsi dolů; týž mi vypravoval, jak ještě před 25 lety pracoval v Texasu na obrácení lidu k protestantismu, měl chrámek a školu. Při tom neopustila jej nyní pastýřská horlivost; neboť když jsem se na chvíli od něho vzdálil, katechisoval černocha Pullmannova vozu, že mu odešel.

Pouliční drahou přejedeme z El Paso řeku Rio Grande a jsme na republikánské půdě, v městě *Ciudad Juarez.* Povaha tohoto místa jest již zcela španělská. Za řekou jest řada bídných chýší domácího chudého obyvatelstva, kde dlí spolu s ubohými domácími zvířaty. Boháči jsou zde cizinci, Němci a Američané, kteří bydlí ve výstavných domech. Nicméně má Juarez veliké divadlo na býčí zápasy, a chudina je pravidelně naplňuje; menší divadlo jest určeno k zápasům kohoutím, na které se Mexičan se zálibou dívá. Mezi domy vyniká chrám, jenž chová uvnitř krásné vyřezávané práce.

V El Paso zašel jsem po radě místního kněze k jednateli ústřední dráhy a tento mi povolil jako knězi ochotně slevu na

jízdní lístek do Mexika. Zdejší dráhy mají trė tříd. Jel jsem v prvé třídě a platil druhou; ovšem že mi bylo jeti v Pullmannově voze a přidati ještě příplatek. V Ciudad Juarez byla prohlížena zavazadla, pak jsme jeli dosti zvolna a pohodlně k jihu. Po dvou hodinách jízdy zastavil se vlak v šiřé planině; všichni vystoupili, každý se tázal, co se stalo? Jakási parní roura u kotle parostroje praskla; stroj nedostával dosti páry, nemohl jeti. Sbírali jsme v okolí květiny a hledali některé zvláštnosti přírodní: zatím se zřízenci namáhali poněkud opraviti onu vadu. Za námi přijel nákladní vlak, a bylo mu ovšem též čekati, až se náš vlak zase hne. Když jsme tu stáli asi dvě hodiny, vysvětloval nám jakýs francouzský inženýr, že se náš parostroj vůbec ani hnouti nemůže. V tom dáno znamení, my vstoupili do vozů a vlak se hnul a jel, ač velmi zvolna a za silných nárazů.

Na každé zastávce přicházeli k vlaku Mexičané a nabízeli rozličné věci ke koupi: tu ovoce, tam zase pletené košíčky, vyšívané pokrývky, zvláštní hliněné džbánky, velmi dovedně pracované hračky, figurky na drátkách a j. Bylo nám nápadno, že tito obchodníci velmi málo hovoří. I děti v roztrhaných šatech, s velikým špičatým kloboukem na hlavě přistupovaly k vozu. Dívčinka, která jela s matkou do Mexika, měla na každé zastávce pro tyto ubohé děti něco připraveno, a rozdávala jim cukroví nebo nějakou titěrnost aneb i mince. Kde se vzaly, tu se vzaly! jakoby o tom již předem byly zpraveny, přišly k našemu vozu děti vždy v hojném počtu. S údivem a mlčky přijímaly ty dárky; dík prozrazovaly pouze jejich oči. Mexiko se rádo zove zemí reformy a pokroku; dle těchto dětí se však zdá, že nechávají venkovský lid trochu zanedbaným.

V Querétaro, kde byl ubohý císař *Maximilian* zajat a zastřelen (1867), bychom se byli rádi zdrželi, avšak nezbývalo dosti času. Kaple na zvonovém pahorku označuje místo, kde byl dobrý onen vladař s dvěma věrnými vojevůdci usmrcen. Nyní se zdá, že jest Mexičanům památka Maximilianova velmi sympatickou, neboť sebrali a zachovávají si s velikou úctou všechny i sebe menší památky, jež na jeho osobu nebo dobu vladaření upomínají.

Dráha vystupuje do výše 8135 stop a projíždí pak krajinou velmi romantickou. Blíže Mexika vidíme množství dužnatých amerických *agave*, z nichž berou zdejší lidé opojný nápoj *pulke* (pulque) neb pulki (jak vyslovují); na nádražích jest pulke značně cítiti. Dříve než docházíme města, spatřujeme sněžné vrcholy hor Ixtacihuatl (bílá Paní) a Popokatepetl (17.780 stop zvýší). Mexičané jmenují hory rádi »*Las Madres* (matky) neb *las sierras*« (pily)«.

Na nádraží byl hluk a tlačenice tak, jak tomu bývá na Východě. Stěží jsme se dostali k povozu. *Vozíky* mají zde praporečky a dle barvy těchto rozeznávají vozík prvé třídy s modrým praporem, druhá třída má červený, třetí pak žlutý prapor, a je ovšem též více sešlý.

Ředitel semináře z Aguas Calientes, s nímž jsem se na cestě sešel, zavezl mne do dobrého hostince v ulici San José, kde též přebýval. V hostincích mluví skorem všude též anglicky, lid užívá

pouze španělštiny. Hostinský ihned připomenul, že má v domě též kapli, kde lze sloužiti mši sv. Jest to jaksi vzorná kaple, kterou tam ozdobuje a svým zákazníkům ukazuje jakýsi obchodník paramenty, jenž má v přízemí sklad a krám. Sloužil jsem raději v blízkém chrámě la Profesa.

Počasí bylo mírné; chvílemi pršelo. První vyjížďku jsem konal s malou společností do blízkého marianského poutního místa *Guadalupe*. Na celé cestě, kterou jsme elektrickou pouliční drahou projížděli, bylo velmi mnoho lidu. Stáli před krámy, kde se prodává pulke; mnozí byli již v nepříčetném stavu a objímali se na vzájem. Snad má tento nápoj dobrý účinek? Krámy jsou na mnohých místech velmi pestře pomalovány, někde jsou indiánské obrazy, jinde představují zase různé udatné rytíře s nádobou pulke. Na výčepním stole nebo dole chodil kohout, kterého tu chovají pro zápasy, jimiž se žíznivý lid baví. *Pulke* jest bělavý nápoj mdlé chuti; byl znám již v nejstarších dobách, neboť jej pili i bohové Mexičanů. *Majauel* byla bohyní rostliny *agave*, dalať jí kořeny, aby její nápoj byl lékem. Bohové pulke jsou bohové žní a značí hrdinnost a blahobyt. Bůh Ometochtli byl kdysi od Terkatlipoka zabit — pulke ho zachránilo, on byl pouze do spánku přiveden. Proto prý dovolovali v staré době píti pulke pouze *v liturgických úkonech*, jindy je zapovídali, avšak asi marně. V městě Mexiku spotřebují několik set sudů pulke denně; dovážejí je tam z celého okolí. Někde pěstují na polích pouze agave; vyspělá rostlina mívá ceny deset až dvanáct mexických dolarů, dle toho řídí se pak i cena majetku. Rostlina dává nápoj pulke až po osmi nebo desíti letech vzrůstu; pak zajde a dlužno zasaditi novou rostlinu. Po celou dobu vzrůstu shromažďují veliké, dužnaté listy šťávu, jíž bude potřebovati květ. Když nadejde doba květu, vyráží rostlina ze zdola silnou násadu na květ, která vzroste v několika dnech do značné výše a na její vrcholu otvírají se pak sta liliovitých květů, které žijí ze šťávy listů. Když dozrávají plody, odumírá celá květina; žila, sbírala sílu pro svůj plod, za ten dala pak svůj život! V štěpnicích agavových lze pozorovati muže s nádobou nebo měchem na zádech, ten obchází a čerpá *medovou vodu* (agua miel) ze zralých rostlin. Pozoruje-li totiž, že rostlina chce nasazovati na květ, vyřízne ve středu jejím tolik, co by zabrala větší nádoba. Sem stéka pak šťáva se všech listů a naplňuje vyhloubeninu. Třineb čtyřikrát denně přichází sem pak onen sběrač a čerpá násoskou šťávu do své nádoby nebo do měchu, odtud ji vyleje do sudu, kde se za den vykvasí a odváží na prodej. Tak může z jedné rostliny čerpati denně po tři měsíce, až není v listech již žádné šťávy. Z vláken listů mohou se dělati látky i papír; z kořenů vyrábějí likér, který zovou tequila a silnější *meskal*. Vytržené ostny agave mohou býti i jehlicí, když z vláken, jež se s ostnem vytáhnou, uzlíkem udělá pevné očko. Mnohého tedy užitku poskytuje agave Mexičanu; není divu, že jim byla darem zvláštního božstva.

Kolem Mexika byla dříve samá jezera, jimiž vedli na náspech silnice do hlavního města. I silnice do Guadalupe, po níž jedeme,

jest starou hrází, již stavěli Aztekové, kterou pak opravili Španělé roku 1604—6. Blíže místa jsou vedle silnice *kaple*, v nichž se průvody, jdoucí k Matce Boží, v modlitbách zastavují. Přijeli jsme před veliké průčelí poutního chrámu. Ač nebylo právě žádného svátku, bylo všude dosti lidí, Mexičanů z města a Indiánů. Poutnický chrám jest velmi krásný; poslední oprava jeho dokončena před 10 lety. Mocně působí vysoké bílé *průčelí;* ve dvojím oddělení má dvacet mohutných sloupů, po stranách 125 stop vysoké věže pro zvony. Vstoupili jsme do vnitř a byli jsme překvapeni velebností a krásou polomaurické a byzantinské této svatyně. Před námi na vysokém presbytáři mramorový oltář pod skvostným baldachýnem; na stěnách umělecké obrazy, z nichž každý představuje nějaký děj Mexické historie. Tu jest představeno, jak se dává pod ochranou Matky Boží indiánské lid Mexičanů křtíti, jinde jest znázorněno přenesení obrazu a prvý zázrak, jenž se stal na přímluvu Panny z Guadalupe. Na levo jest veliký obraz, jenž představuje Benedikta XIV., který povolil či uznal úctu zdejšího obrazu slovy: *Non fecit taliter omni nationi!* (Neučinil tak Bůh každému národu!) Druhý znázorňuje, jak byl lid vzývající roku 1737 Pannu Marii v Guadalupe zachráněn od moru »matlazahuatl« zvaného. Tamtéž jest vypsáno věnování chrámu lidem a připomenuto slavné *korunování* zdejšího obrazu za svatého Otce *Leona XIII.* r. 1895. Slova tohoto papeže jsou na oltářním baldachýnu latinsky uvedena:

Mexicus heic populus mira sub imagine gaudet
Te colere, alma Parens, praesidioque frui.
Per te sic vigeat Felix, teque auspice, Christi
Immotam servet firmior usque fidem.

Že lid zdejší Pannu Marii velice ctí, to ukázalo se patrně při opravách chrámu, kde všichni obětavě podávali k opravě značné dary. *Presbytář* jest skvost neobyčejného druhu. Po mramorových schodech, na bílé a černé půdě, vystupujeme k oltáři, kde se střídá bělost mramoru s čistým zlatem. Baldachýn jest z hladké žuly, strop jest modrý, zlatými hvězdami posetý. Stará sedadla choru jsou z mahagonového a ebenového dříví, mříže jsou ze stříbra, a vše to jest v pěkném souladu sestaveno a lahodí oku velice. Na oltáři jest ve zlatě zasazen *obraz Panny Marie* na indiánské pokrývce *tilma* (jako zástěra) zvané. Představuje Rodičku Boží v celé postavě, jak stojí na půlměsíci, pod nímž jest andílkova hlava, ruce má sepjaté, roucho zlatým kvítím okrášlené, kol celého těla zlatou záři, na hlavě pak korunu. Obraz tento pochází z r. 1531, kdy se objevil na pokrývce Indiána, *Juana Diego* z Tolpetlac, když se mu zjevila Božská Panna. Tehdy volali Indiáné: *Panna jest naše, jest z Indiánů, jest z nás!* a úcta její se rychle šířila. Až dosud má obraz velmi jasné a živé barvy a nemohlo se prý při důkladné prohlídce rozpoznati, jakým způsobem by byl ten obraz na látce povstal!

Pod oltářem jest *krypta*, v níž jsou čtyři oltáře. Tam jsou pochováni hlavní dobrodinci stavby chrámové. Zašli jsme do choru a do sakristie, kde mně bylo ochotně určeno, bych tu pozítří o osmé hodině konal svatou oběť. O Praze a o Čechách

vědí zde hlavně jen proto, že znají a uctívají sv. Jana Nepomuckého a pražské Jesulátko.

Vedle chrámu poutního jest bývalý klášter jeptišek *Santa Coleta* s chrámem. Zákonem tak zvané reformy byly v Mexiku všechny kláštery zrušeny, sestry vypuzeny, klášter jest nyní školou. Vyšli jsme na náměstí Alameda a malým parkem jsme se ubírali k ostatním památnostem toho místa. Na cestě jsme viděli mnohé žebráky, indiánské a španělské; málokterý byl dotěrným, většinou čekali vážně, až se jim dostane nějakého daru. Tam sedělo několik žen, prodávajících kolečka jakéhosi pečiva. Můj přítel mi toho koupil veliké množství, dokládaje, že si odtud každý tyto věci odnáší; okusil jsem toho velmi málo; bylo to asi z kukuřičné mouky.

V Capilla del Pocito jest ve dveřích silný pramen vody, který vytryskl dle podání tenkrát, když se Panna Maria Diegovi zjevila a když jej odtud s květinami *v tilma* odeslala. Voda se mi zdála nahořklou. Kaple je pěkná, klenba její má několik hlazených, smaltovaných desek. Kolem sloupu, jenž označuje místo, kde zjev se udál, vystoupili jsme na pahorek, kde stojí druhá kaple, *Capilla del Cerrito* (kaple pahorku). Zde vyrostly působením zjevení růže ve skále, Diego je vzal do své tilma a přinesl biskupovi *Zumárragovi*, při čemž se ukázal na tilma i obraz Marie Panny. S vrcholu pohlíželi jsme na rovinu kolem hlavního města a kochali se delší dobu na krásném rozhledu. Bílé hory Popokatepetl a Ixtacihuatl měly své vrcholy v oblacích.

Pahorek, při němž leží Guadalupe, byl prý již starým, pohanským Mexičanům posvátným; tehdy se nazýval *Tepeyácac*. Tam prý uctívali Aztekové božskou matku Tonantzin zvanou. Malintzi byl jim očekávaným spasitelem.

V prosinci (9.) roku 1531 šel jakýs chudičký Indián, jménem *Quatillatohuna*, jenž se po křtu nazýval *Juan Diego*, k Františkánům do Tlaltelolco do chrámu a bylo mu jíti po jmenovaném pahorku. Tam pojednou zaslechl hudbu, spatřil velikou záři a v této *zjevení krásné Panny Marie*. Nopálové listy, jež byly na pahorku, zdály se mu smaragdy, trní a větve keřů jakoby zlaté, půda mu připadala mnohobarevnou a zářící. Poslán k biskupovi, aby s ním sdělil přání, by byl na pahorku zřízen chrám k úctě Panny Marie, spěchal do Mexika. Biskup byl opatrný a neuvěřil mu, až když se prokázalo vidění zázračným znamením. Diego natrhal totiž po rozkazu zjevení na pahorku růže, kterých tam jindy nebylo, a při tom, když ukazoval tyto růže biskupovi, objeven na *tilma* Indiánově obraz Panny Marie tak, jak se mu zjevila. Tilma byla z látky agavových tkaniv, z *ixtli*, a dosud se každý tomu diví, že na oné, dosti hrubé látce, obraz tak jemně se jeví. Pravíť, že tváře a ruce jsou malovány jako olejovou malbou, svrchní plášť by byl po způsobu vodomalby, spodní růžový šat či sukně jest dle gumové malby (distemper), pozadí pak vykazuje silnou vrstvu mdlého barviva. Tilma jest ze dvou kusů sešívaná a jest dosti divno, že se i s obrazem dosud v tak dobrém stavu zachovati mohla. Biskup Zumárraga dal ji ihned do své modlitebny, v roce 1532 byla pak přenesena do kaple,

kterou vystavěli na růžovém pahorku; Diego a jeho strýc Bernardino, jenž se zázračně ze zimnice cocolixtli uzdravil, ošetřovali kapli i obraz.

Od roku 1663 schválilo jedenáct papežů úctu Panny Marie Guadalupské; zaveden zvláštní svátek »*Apparitio B. M. V. de Guadalupe*,« zařízena bratrství, 1667 povoleny na 12. prosince jubilejní milosti, poutní chrám učiněn kollegiátním, pak basilikou, obraz korunován. Roku 1629 byl zázračný obraz za doby veliké povodně v celém údolí převezen do hlavního města; arcibiskup, místokrál, nejpřednější mužové jeli na loďkách, provázejíce obraz; pak byl zase navrácen.

Netřeba ani připomínati, že jest tu též mnoho *votivních obrazů* a darů, jimiž zbožní projevují svou vděčnost za nějakou prokázanou milost. Na cestě k hořejší kapli jest zvláštní ex voto: z kamene vytesaný stěžeň s plachtami; lodníkům se prý kdys ztratilo kormidlo, oni se modlili za ochranu, učinili slib a byli zachováni — dali sem pak toto znamení.

V době korunovace poutního obrazu poukázal Mexický arcibiskup na věrohodnost starého podání a žádal, aby podání bylo uctivě přijímáno. Ve víře a v úctě k Panně Marii se tuzemci s přistěhovalými nejlépe sbližují a snášejí. Že se i zde pochybovači a nevěrci ozvali, netřeba připomínati.

Pozdě večer přijeli jsme do hlavního města zpět. Výčepy pulke byly již zavřeny; po moudrém nařízení zavírají se již o 6 hodinách večer. Na ulicích a na vnitřních náměstích bylo velmi mnoho lidu. Mexičané se velmi rádi baví; na několika místech se dívají na kohoutí zápasy, jinde se živě hovoří a hraje. Houslisté a hráči strunových nástrojů a pěvci jsou všude; zastavili se i před pouličním vozem, zahráli »La Golondrina« (hymnu) a byli spokojeni s několika centavos. Proto světívají i svátky rádi slavným a hlučným způsobem. Znám jest jejich *vánoční zvyk*, kde od 19. do 25. prosince zpívají *posada* (litanie) a konají se svícemi a s voskovými soškami Panny Marie a sv. Josefa průvod z domů do blízkých kaplí neb chrámů. Vypravujíť si, že chodila Matka Páně se sv. Josefem též po devět dní a hledala přístřeší v Betlémě a u Betléma. Jindy, *na bílou sobotu*, mívají všude podoby Jidáše, a jakmile zazní zvony, spalují je za největší účasti a radosti. Památkou indiánské slavnosti jest *svátek květů*, kde ozdobují vše květinami, házejí je po sobě a tak se baví. Největší zábavou jsou prý jim však býčí zápasy. (Pokračování.)

Stanislav Vydra.

K památce 100letého úmrtí na schůzi »Literární sekce družstva Vlasť« dne 18. prosince 1904 přednesl FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Vydra vpravil se do svého obtížného úřadu učitelského tak výborně, že o něm v té věci šel nejpříznivější hlas po Praze, ano i po celé zemi české; úplná spokojenost představených a nevšední zájem posluchačů i výborný prospěch v oboru mathematickém

byly zdárným ovocem jeho neobyčejné horlivosti učitelské i nevšední způsobilosti.

Jeho učitelskou činnost opět vystihuje Jungmann v elegii své (verš 9.—14.):

O vy, jenž jste od úst k ústům z něho
Božské pravdy píjeli,
Pravte, také-li jste podobného
Učitele viděli?

Vy, jimž srdce k srdci jeho lnula
Užším poutem milosti:
Dobré duše! Vás — tě neminula
Střela trpké žalosti!

Otec žákům, dobrý pastýř stádu,
Vlasti žil, ne sobě sám,
Odpusť hano, žil i svému řádu,
Bohu žil i uměnám.

Bez lichvy všem světlo učenosti
Jako slunce vzněcoval;
A kdy statkem přispět nemohl dosti,
srdce s chudým sděloval.

Šťastný v práci, stav se kmetem činy,
zůstal dítě celostí;
Nic mu od ohně, nic od neviny
Neubylo starostí.

Nepláče ho sice smutná vdova,
Nekvílí ho vnukové,
Pláče hodna však smrt panicova;
Plačte vy ho žákové.

Plačte vy, jimž sladké příbuzenství
V srdci budí čitedlnost,
Plač ho každý ctitel člověčenství.
Plač ho, komu milá ctnost.

A ty, muži svatý, do vzkříšení
Odpočívej blahého,
Jehož čáka životu i umění
Učila tě šťastného.

Tamto někdy, Volšan pomíjeje,
Vzdechne Čechů posledek,
Ach, že také muže, bez naděje,
Vše potroucí zhubil věk.

A kdož k hrobkám zajde citem hnaný,
Snad ten nápis najít můž:
»Od povděčných žáků pochovaný
Leží tuto velký muž.

Linyál a circín praví tobě
Jeho umění a ctnost;
Jevilť měrou, pronášelť i v sobě
Dokonalost, upřímnost.«

Umřel, ale paměť jeho kvete
Po veškeren časů běh.
Bylť jest dobrý, jakž jich málo v světě,
Člověk, pěstoun, kněz a Čech.

Svévolnému světské zloby bolu
Ctnostné prsy v odpor dal;
Mládež vodil ku pravdě a Bohu,
Které v srdci schovával.

Avšak již 5. října 1773 byl řád jesuitský zrušen; všichni jesuité pak, kteří zastávali úřad učitelský, měli se ho vzdáti, tedy i Vydra. Avšak Stepling, který podržel svou stolici, i jiní vynikající mužové zasadili se u vlády, aby Vydra byl stolici mathematické zachován, poněvadž nebylo možno nalézti vhodnější osoby pro tento úřad.

Přání tomuto bylo také k nemalé radosti všech vyhověno, a Vydra zůstal ve svém úřadě učitelském a spravoval jej potom téměř až do své smrti, tedy plných 30 let, s takovým prospěchem, jakož snad žádný jiný před ním, aniž kdo po něm snad až dosavade tak činil.

Poměry národní v té době i později byly velmi nepříznivy, jak za Marie Terezie, tak zvláště za Josefa II.

»Jinak ovšem poněmčující doba císaře Josefa II. (1780—1790) nebyla přízniva snahám českých vlastenců.*) Censury knih nebylo se sice příliš obávati, ale v každém jiném směru vláda, z největší části již poněmčená, bděla velmi ostražitě, by snahy národnostní se nevzmohly, ba také latině bylo ustoupiti před němčinou ze síní vysokých škol pražských. Avšak, ačkoli profesoři nepřednášeli tu česky, přece někteří z nich dávali na jevo přízeň svou k zemi a národu českému a účinkovali v té příčině blahodárně na své posluchače, což zvláště říci jest o profesoru Stanislavu Vydrovi.«

Vydra užíval každé příležitosti, aby mládež domácí povzbudil k lásce a vzdělání řeči a národnosti české; proto ukazoval ohnivými slovy, jak svatou jest povinností každého milovati vlast a jazyk svůj a pečovati o jeho zachování. Ukazoval k bohatosti a ohebnosti řeči české, srovnávaje ji s jinými jazyky románskými a germánskými, ano rozhněval se nemálo, kdykoli slyšel nebo se dočetl, že se jiný jazyk na újmu našeho rozšiřuje.

Také se nemálo horšil na Dobrovského, Ungra, Pelcla, kteří tehdáž jazyk český pokládali již za mrtvý, ano hlásával to zřejmě svým posluchačům a přátelům, že ani sami dědicové čeští toho nedopustí, aby jazyk tak vzácný, bohatý a vzdělaný a starožitný, aby náš jazyk Svatováclavský měl zahynouti a býti vytištěn na prosto jazykem cizím. Domníval se pevně, že řec naše zase ožije a rozšíří se tak, jak to bývalo za císaře Karla IV. a Rudolfa II., kdy jazyk náš měl zlatý věk.

Avšak nejen slovy rozněcoval svoje posluchače, nýbrž i skutky se jim hleděl zavděčiti. Poskytovalť chudším hmotných podpor, nejčastéji tajně; ano dva dokonce vzal si k sobě na byt, aby jim ulehčil boj o život.

*) Bačkovský: Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové, str. 279—280.

Studenty nabádal vždy k pilnosti, a to nejen k jich vlastnímu prospěchu, nýbrž ukazoval k tomu, že právě tím prospějí nejvíce své vlasti. »Buďte toho pamětlivi,« volal jedenkráte, »že jste Čechové, o kterých v jedné nebo druhé řeči dokázal Julius Solimanus, Ital, druhdy na této akademii profesor řečnictví a filosofie, že jsou nejschopnějšími i ve vědách nejobtížnějších.«

Tato vlastenecká horlivost Vydrova nezůstala bez platného účinku na jeho žáky, přátele a známé; neboť právě jeho přimlouváním a povzbuzováním získáni byli národnosti naší dle jich vlastního přiznání mužové, kteří v první čtvrti uplynulého století byli nejpilnějšími dělníky na poli ladem tehdáž ležící literatury domácí, zvláště bratří Nejedlí, Hněvkovský, J. Jungmann, Rulík, Pařízek, A. Marek, Ziegler a j.

V té věci prof. Studnička dobře uvádí:*) »Bez vlasteneckého učitele Vydry neměli bychom patriarchy nové literatury české, jakož dovozuje V. Zelený v důkladném svém životopise Josefa Jungmanna; a tento vděčný žák sám-to vyznává, chovaje v nehynoucí paměti učitele svého, o němž praví, že byl »dobrý, jak jich málo v světě, člověk, pěstoun, kněz i Čech.«

»Že ani Vydra, ani Jungmann nedožil se doby příznivější, v níž by se zřejmě zračil výsledek jejich snah vlasteneckých, jest věcí zcela přirozenou. Dlouho čekati jest rolníku, byť i sebe lépe zasil, nežli uzralé obilí může svážeti do stodoly; mezi setbou a žní nutno těšiti se roli četným příznivým vlivům vnějším, zejména přiměřené vláze a teplé pohodě. A podobně bylo i zde. Nestačila pouhá vlastenecká práce sebe nadšenější a nezištnější, nýbrž i vnější okolnosti národního života bylo třeba tak utvářiti, aby této práci poskytly volného rozvoje a plodných výsledků, což teprve v dobách našich se děje měrou dříve netušenou a neočekávanou, měrou takovou, že by ohnivý Vydra s tichým Jungmannem zajisté nad tím zaplesali a nový zlatý věk literatuře české předpověděli.

Představme si v této slavnostní chvíli našeho neocenitelného Stanislava Vydru, jak přehlíží utěšený rozvoj veškerého školství českého, o jehož povznesení neustále pečoval slovem i písmem; an nasléchá českým přednáškám na vysokém učení pražském, kdež sám horlivě přednášel svým milým Čechům; an čte v nejmilejším jemu jazyku mateřském vydané spisy o nejrozmanitějších oborech mathematických jednající, jichž řadu sám tak dovedně začal svou vzácnou aritmetikou, a zajisté vyznáme, že větší odměny a blaženějšího pocitu nemohlo by se dostati muži, jenž celý svůj život zasvětil povznesení svého národa a zvelebení své mateřské řeči, což tak dokonale miloval.«

Vydra pečoval též o to, aby akademická mládež byla dbalá nejen vědy, nýbrž i aby se vzdělávala v příčině mravní a náboženské. Aby ještě více nadchl tímto duchem své posluchače, konal v pozdějších letech každou sobotu odpoledne v síních akademických studující mládeži universitní zvláštní vzdělávací řeči a nábožné výklady a nabádal je, aby byli dobrými křesťany a také

*) Bohatýrové ducha, str. 202—204.

plnili věrně své povinnosti náboženské; tím člověčenstvo se bude vzdělávati a dospěje vznešeného cíle.

Považoval se nejen za učitele, nýbrž i za duchovního vůdce mládeže; k těmto přednáškám chodil vždy oblečen ve své duchovní roucho. Vydra byl tu ve svém živlu.

Aby usnadnil posluchačům studium počtářství, vydal r. 1774 tři spisy, jednající o tomto předmětě, z nichž jeden byl r. 1783 vydán podruhé. Protože přednášky se konaly na universitě latinsky, spisy tyto byly vydány týmž jazykem.

Aby své posluchače přiměl k studiím mathematickým, ukazoval při každé příležitosti, jak důležito, ano nevyhnutelno jest umění počtářské v životě praktickém; ukazoval k tomu, že sluší je pokládati k nejvzácnějším vědomostem lidským, a že tudíž od pradávna bylo u všech vzdělaných národů pěstováno.

Pilně se také ohlížel po dějinách počtářství v Čechách a sepsal v té příčině opět latinsky dějiny mathematiky v Čechách a na Moravě (1778).

Až do r. 1784 přednášela se mathematika a fysika jazykem latinským; ale té doby vláda nařídila, aby přednášky byly konány německy. Tu Vydra byl ve velkých nesnázích, poněvadž v této vědě byl vzdělán jen latinsky; také němčina nebyla dosud tak způsobilá, aby mohla jasně vyjadřovati největší problémy této vědy. Ale při své neobyčejné lásce k umění počtářství a při neúmorné píli a vytrvalosti přepracoval svoje přednášky, pracuje dnem i nocí tak bedlivě, že již na počátku školního roku mohl přednášeti německy, a to neméně jadrně a srozumitelně. Vydal také německy »Věty z mechaniky« podle svých přednášek r. 1795 ku prospěchu svých posluchačů.

Vydra, jsa velkým milovníkem jazyka českého, toužil nemálo do toho, že mládež česká nemá v počtářství spisu v jazyce mateřském; chtěl dokázati, že jazyk český není tak sprostý a nezpůsobilý, jak byl od nepřátel vyhlašován. I pustil se do té obtížné práce r. 1802 a diktoval svoje přednášky jazykem českým denně několik hodin; tak vznikly jeho »Počátkové aritmetiky«, které teprve po jeho smrti vydal jeho nástupce na stolici učitelské profesor J. L. Jandera. Druhého dílu nedokončil, ač si přál tak učiniti.

Josef Ladislav Jandera*) narodil se r. 1776 v Hořicích v Čechách, vstoupil do řádu premonstrátského na Strahově v Praze a jsa pobádán svým profesorem Stanislavem Vydrou, záhy věnoval se mathematice a stal se po něm profesorem při universitě. Zemřel v Praze r. 1857. Sám psal pouze latinsky a nejvíce německy.

Vydavatel prof. Jandera mimo jiné vysvětluje účel knihy této v předmluvě takto: »Ať soudí potomci o ceně jeho spisu, jak chtějí, přece nikdy nepřestanou oběti, kterouž pan spisovatel, opovrha všecken soukromý zisk, vlasti své učinil, u veliké vážnosti a poctivosti míti. O té nezištné oběti není mi potřebí důvodů uvoditi (abych obšírnosti uskrovnil), jediný tento připomenu, kterýž není mým krajanům tak, jakžby toho zasloužil, povědom.

*) Bačkovský, »Zevr. děj. česk. pís. doby nové str. 218.

Netrvalo dlouho, co Vydra profesorem mathematického umění jsa ustanoven, svého ouřadu učitelského, ač velmi obtížného a nehrubě zištného, zastávaje, k jinému mnohem zištnějšímu a pohodlnějšímu ouřadu povolán a téměř donucován byl. Odepřel toho žádaje vlasti své milé a mládeži české učením svým dle možnosti co nejvíc prospěšen býti. Vydavatel ubezpečuje, že z žádného jiného ohledu úřadu tak výnosného neodepřel; anobrž i ve svém starším věku podobným příkladem lásky k vlasti na sobě dokázal. Z toho již každý sezná, proč pan spisovatel v jazyku českém mathematiku vydati (si) umínil.

I zdaž by možné bylo, aby vlastenec tak horlivý jazyka svého mateřského sobě nevšímal a nevážil? Bylť jest jazyka českého tak milovný, že i k hněvivosti se popudil, slyše, an jazyk německý v Čechách se šíří nebo k jazyku českému v dokonalostech se přirovnává. Povinností jsa obvinut matematické učení žákům svým v německém jazyku přednášeti, tím se s vlastí svou smířiti chtěl, že umyslil počátky všeho matematického umění v jazyku vlasteneckém vydati. Jestiť tedy podle jeho předsevzetí, když se časem v této Aritmetice při některých průpovědech na stereometrii, hydrostatiku atd. odvolává. Jakkoli tento svůj oumysl co nejpevněji vykonati sobě předsevzal, nicméně by se byl nevyplnil, ač i po mnohá léta na mysli své s ním se obíral, kdyby, — prozřetelnost utrpení jediného člověka prospěchu mnohých byla nepodrobila. Vůbec je známé, že bychom výborné Emlerovy Algebry neměly, kdyby byl neoslepl. O přítomném spisu vydavatel též ujistiti může, že by se byl nesepsal, kdyby pan profesor Vydra až do posledních dnů života svého zdravý zrak byl zachoval. Nalézá se sice mezi jeho pozůstavenými spisy začátek přítomného spisu s poznamenáním početí této práce, totiž 27. června 1802; ale jsou to jediné první průpovědi, a některá slova matematického umění se týkající v jazyk český vyložená. Aby se byl do dalšího spisování těchto počátků kdy dal, nebylo možné pomysliti, z částky pro mnohé jiné práce ouřední, z částky, že oči jeho den po dni mdlejší byly. Den 22. měsíce ledna 1803, tento den, jenž žákům obzvláště posledním nikdy z živé paměti nevyjde, rozhodl osud tohoto spisu. V týž den přišed pan spisovatel, již přemdlého jsa zraku, do školy, počal učiti, a náhle docela oslepl. Kdož lidského utrpení jest citliv, tenť sám sobě vyobraziti může to přesmutné divadlo, když žáci jej, an nejprve jim o náhlém oslepnutí zprávu dal, s učitelské stolice do příbytku vedli. Přátelé a žáci jeho (mezi nimiž ti nejznamenitější lékaři pražští se nacházeli) jako o závod horlili osud ten přežalostný starce tak zasloužilého a milování hodného odvrátiti neb aspoň nějaké ulehčení způsobiti, ale k zraku mu dopomoci nebylo s to lidské moci. Od toho zlého, kteréž přetrhnouti se nemohlo, musila se obrátiti pozornost k příjemným a utěšeným představením mysli jeho, aby se mu nějak polehčilo. Čehož aby tím spíše dosáhli, radili mu, aby českou matematiku diktoval, to jest, do péra povídal, i dosáhli cíle svého. Kdyby spis tento o rozšíření a zvelebení matematického umění žádné zásluhy nenabyl, přece všem Čechům milý a u veliké vážnosti býti musí, protože vypracování jeho po-

mohlo polehčovati bolesti jich nejsnažnějšímu a nejoučinnějšímu krajanu.«

Byli to hlavně dva jeho milí žáci, kteří tento opis obstarali, totiž Josef Ziegler a Innocenc Doležal.

Josef Liboslav Ziegler, narozený 10. července 1782 v Hradci Králové, přibyl r. 1800 na studia filosofická do Prahy. V letech 1800—1803 docházel mimo jiné na přednášky prof. Vydry, jenž mu byl nemálo nakloněn. Když týž r. 1803 oslepl, Ziegler doma mu předčítával a korespondence i jiné podobné práce zaň vykonával. Stálý styk se slovutným té doby Vydrou měl ovšem veliké účinky na mladistvou mysl Zieglerovu, která tudíž často se povznášela neustále výš a výše.*)

Přepis tento byla práce tím obtížnější, poněvadž přece žáci neznali tak jazyka českého i vědy mathematické, jednak také proto, že Vydrovi sluch vypovídal službu.

Jandera se proto vzdával naděje, že bude moci vydati knihu, ale přece tak učinil na naléhání kanovníka scholastika Lenharda, který tuto knihu jako odkaz tak hodného muže svým vlastencům ze zapomenutí nevytrhl. Tomuto kanovníkovi dlužno tedy děkovati, že kniha spatřila světlo světa a značně obohatila českou vědeckou literaturu.

Slibuje pak prof. Jandera pokračovati v díle Vydrově: »Jestliže tento první díl mathematického umění pánům vlastencům se zalíbí, tedy z lásky k vlasti níže podepsaný vydavatel, jsa Čech rozený a vlasti české velmi milovný, míní, co nebožtík předek jeho počal, dokonati, a v vydávání mathematiky českým jazykem dále pokračovati, jsa přesvědčen, že národ slovanský tak slovutný a slavný hoden jest, aby umění mathematické v jazyku svém mateřském sepsané měl.« Češtinu v této knize opravil spisovatel František Tomsa.

Když máme na mysli tak velkou sběhlost Vydrovu v mathematice, jeho příchylnost k žákům, jeho přesvědčivost v důkazech, zaráží nás nemálo, že přece se našel hlas, kterému nikterak přednášky Vydrovy se nezamlouvaly. Není to nikdo jiný než B. Bolzano; v jeho životopise čteme, jak se o tom vyjádřil:**) »Zwar gerade derjenige Gegenstand, der mich in der folge am meisten fesselte, die Mathematik, wurde die ersten Wochen hindurch gar keiner Aufmerksamkeit gewürdigt, weil mich das etwas barsche Betragen des damaligen Professors dieser Wissenschaft des sonst so verdienstvollen Wydra's, das neben dem feinen eines Seibt oder Blaha, allzusehr abstach, beleidigte; desgleichen auch, weil ich noch gar nicht ahnte, was man in dieser Wissenschaft leiste.«

Bolzano byl povahy nemálo citlivé, tak že se mu zdálo vystupování Vydrovo ostrým, příkrým, nevlídným. Vydra dle všeho byl zaujat pro svůj předmět tak velice, že mu nebylo možno přemoci tohoto vnitřního přesvědčení, tak že je dával i svým chováním na jevo.

*) Slavín, roč. III., str. 179.

**) Lebensbeschreibung des Dr. B. Bolzano. Salzbach 1836, str. 18—19.

Proti hlasu Bolzanově možno podati hlasy tisíců posluchačů, jež si Vydra za dobu svého učitelského úřadu vychoval, kteří mu byli cele oddáni a rádi ho poslouchali. Jestliže jeho vystupování bylo poněkud ráznější, zvykli si na ně a bez něho by svého profesora nebyli poznali. (Pokračování.)

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Malebnost a akurátnost barev přechází u rostlin, zvířat na potomstvo s mathematickou dokonalostí. Ještě obdivuhodnější je barevnost v odstínech. Každé následující pírko nebo díl kůže, listu, stvolu atd. má svůj zvláštní odstín barvy. A to vše přechází na potomstvo, zůstává-li ve stavu svobodném a nikoli pod chovem lidským. Fotografie jednoho jest věrným obrazem všech jedinců téhož rodu.

Díváme-li se na hloupého páva, jak, rozestra ocas, ukáže na něm úměrné tepichové obrazy, kdežto při složení ocasu byla to neladná směs, tážeme se, kdo dal do těch brků a třásní takové skupiny barev? Ač každý tvor, ať drobnohledný, ať velikán, když se důkladně zkoumá, ukazuje na důmyslnou činnost stvořitelskou, přece člověk sám největší mistrovské dílo vydává svědectví o důmyslu Toho, jenž dal nákres a náklad na jeho provedení

Zelená barva rostlinstva jistě není urobena náhodou. Jak blahodárně lahodí zraku, jej sesilujíc! Modrá obloha mysl více blaží než červená, zelená neb dokonce černá, jako na měsíci.

Je velká otázka, jak povstal život. O této otázce nemůže ani věda, ani moderní odvětví nynější vědy, totiž darvinismus, nic jistého podati. Mínění o tom spadá v obor víry.

Nechť nikdo neříká, že stoupenci čirého darvinismu jsou nevěrci. Tím by se jim činila veliká křivda; oni jsou nadšeni hlubší věrou než nejhorlivější křesťané. Mají víru, která i více než hory přenáší, totiž i nemožné vydává za možné. Ovšem, toto nemožné musí se napřed zroditi v mozku některého profesora na kathedře. Hlavní však znak vědecké víry je nestálost a měnivost. Tak na příklad zjevení učí, že všichni lidé pocházejí od jednoho lidského páru. To přece je nemožno, rozkřiklo se v učeném světě. Zkoumali různá lidská plemena, vyměřovali a prohlásili, že ve plemenech lidských jsou takové nepřeklenutelné rozdíly, že není možno, aby všichni lidé pošli z jednoho kořene. Bylo alespoň pět původních lidských dvojic. Měli malou víru, která však najednou se rozmohla ve víru velikánskou, když přijali za základní článek, že nejen všechno lidstvo, nýbrž i všechno živé tvorstvo vůbec vzniklo z jednoho jediného živoka, který nebyl původně ani tak velký jako veš a ani tak vyvinutý jako hlísta. Říkají mu »moner«. To musí každý vzdělanec uvěřiti, sic ho stihne porok a příhana zabedněnosti a vpálí se mu na čelo znamení zpátečníka.

Theorie Darvinova je daleka toho, aby vysvětlila dostatečně účelnost, jaká se jeví v říši rostlinstva i zvířectva. Pud zvířat a tomu podobné zjevy v rostlinstvu darvinismus vysvětlil. Mnohé vedlejší výklady podal. Ašak i tyto výklady nejsou vlastně výklady a vysvětlivky. Všecko se vysvětluje poukazem na jisté zákony, na zákon plodivosti, na zákon dědičnosti, na zákon přirozeného výběru, na přiuzpůsobilot, při níž jisté oudy těla se selilují, když se jich patřičně užívá, a se seslabují nebo zakrňují, když se jich neužívá. Zeptáme-li se vyznávače darvinismu, proč se zahojí kůže na živém těle sama, když se rozedere nebo poraní, odpoví snad: to je takový zákon, že se tak děje; nebo proč kořeny stromů ženou do nitra země a koruna jejich vztyčuje se vzhůru, řeknou také, to je zákon, to se tak díti musí. Výklad takový se děje jednoduše, zcela sice pravdivě, když se poukazuje na to, že je to zákon přirodní. Má to vědecký nátěr, ale není to povrchnost? Kdo je spokojen takovým výkladem, neprozrazuje tím, že nejde se svou vědeckostí hluboko? Vysvětlivky takové byly by dostatečnými, kdyby vystihly příčinný původ anebo dostatečný důvod, proč tyto zákony působí takto a nejináče a odkud vzniká v ústrojných tvorech ta životní jim přilnulá síla, která jsouc činnou dle jistých zákonů a nalezajíc mnohdy odpor, nejen že nepodléhá, nýbrž naopak se tuží a rozmáhá a rozbíhá ještě do větší energie. Kdyby to darvinismus vysvětlil, musilo by se uznati, že nemá v sobě rozporu s názorem křesťanským, jenž hlásá, že Tvůrce vložil do hmoty, do hmotného světa jisté neuprosně stále a stejně působící síly a zákony. Kdyby to darvinismus připustil, již je ve vodách křesťankých. Vnitřní životní síly a zákony, jež darvinismus musí předpokládati — a dále jíti nedovede, leč do předpokladu — nalezají své příčinné odůvodnění jen ve všemocnosti a moudrém zařízení Stvořitele.

Křesťanská filosofie rozlišuje v přírodě příčiny prvotní a druhotní. Prvotní příčiny, causae primae, jsou přímá, prvotní zasáhnutí Stvořitele v přírodu, kdežto causae secundae, druhotní příčiny, jsou síly a zákony, jež vštípil Tvůrce do hmoty a světa.

Dle názoru atomisticko-křesťanského dal Stvořitel do hmoty, jež se skládá z atomů, sílu gravitační a odpudivou. Dle těchto sil se utvářil vesmír v nynější tvar, jejž s úžasem obdivujeme.

Rovněž jako gravitaci tak i jiné síly vložil do hmoty, aby vyvodila ze sebe ústrojné tvary. »Zploď země byliny a ovocné stromy.« »Vydej země zvířata všeho druhu«. A síly a zákony poslušny jsouce povelu Božího, oživily povrch země roztodivnými tvary ústrojnými. Možno je, že tyto životní a ústrojné síly byly a jsou s to, aby i jsouce činnými dle biologických zákonů, vyvodily různost tříd a rodů a odrud. Zjevení a mírný darvinismus nemusí v sobě obsahovati rozporu, jelikož zákon a síla přírodní jsou společné východište, z nichž vychází i nevěřící křesťan i suchopárný učenec, jenž dále nechce jíti s rozumem leč tam, kde něco vidí buď vlastníma očima nebo mikroskopem. Tento u zákona a síly přírodní zůstává státi, věřící křesťan však jda dále, má je za výplod Boží tvořivosti. Kdyžtě však i ty síly a zákony přírodní se mají za výplod přírody, jež se samy zplodily, pak je všecka

věda v koncích, aby zodpověděla první a hlavní otázky všeho bytí.

Zajisté dostaví se doba, kdy i vědecká nadšení a opojení ducha se vykouří a věda uzná, jak zpozdilo by bylo, chtíti vysvětliti zjevy a jevy ústrojné bez pravé a důvodné příčiny.

Je-li nemožno dostatečně vysvětliti vznik ústrojných bytostí bez věčného Stvořitele, je tím nemožněji vysvětliti vznik bytostí duchových.

Zavrhuje-li se jako budovatel a ředitel světa bytost duchová, nemůže se připustiti, aby ve světě bylo více něco než hmota a to, čemu říkáme život, je jen výslednice sil přírodních. Ducha duše v tom smyslu, jak tomu učí křesťanství, totiž životní princip bytující i mimo tělo, je podle darvinské theorie věcí nemožnou, jakmile se upře existence Stvořitele.

Darvinismus se ohání krásným heslem »evoluce«. Vše se vyvíjí. Darvinská zásada o vývoji dá se uplatniti v každém oboru, i v náboženství. Z hrubého mnohobožství vznikl dualismus, pak idea jednotného boha. Ve státnictví z patriarchálního života vznikl systém náčelníků, království, život ústavní až po mezinárodní právo.

V řemesle z hrubých nemotorných ručních výrobků vyvinulo se jemné fabrické i solidní zboží. V živočišstvu z hrubých ne-nemotorných živoků vyvinul se znenáhla člověk, jenž v sebe nastřebal všecky přednosti všech tvorů a všecky fortelnosti všech živočichů soustředil ve svůj mozek, jehož obsahem, zvaným »rozum«, nad přírodou jako král tvorstva vévodí. Z beztvárné mlžiny, v níž dříve bylo vše bez ladu a skladu, vyvinuly se jednotlivé světy se svými středisky a ohnisky. Nadšení stoupenci Darvinovi vidí s úžasem, kterak zákony evoluční, jež Darvin vyslídil, mají bezpodmínečnou platnost, a to v každém oboru přírodních úkazů, kde se jen co hýbe. Stupňovitý vývoj od nižší k vyšší organisaci, boj konkurrenční, jímž se vše zušlechťuje a zdokonaluje, věrné opakování se těchže dějů a pochodů u všech pokolení, u ploditelů i zplozených, a nejen věrné opakování, nýbrž i zušlechťování a zdokonalování, to vše nalézáme v celém velikém světě, jak na tělesích nebeských, které spolu bojují o existenci, tak i na ústrojných tělech, která se hýbou na povrchu hvězd. Týž zjev se zračí i v duševním životě, jenž je nejvyšším stupněm vývoje. Duševní život člověka, jeho náboženské pojmy, sdružování jednotlivců ve spolky a státy jsou rovněž témže zákonům podrobeny a ve všech svých jevech jeví na sobě týž darvinský princip, jenž se nyní odhaluje užaslému duchu jako zákon nejplatnější a nejrozšířenější. Ani Kolumbus tak nerozšířil obzor světového rozhledu, jak to učinil Darvin ve vědeckém oboru. Zkoujmejme prý jen sebe samy. Člověk nejmakavěji pozoruje na sobě ten vývoj z nižšího k vyššímu, jak v tělesném tak v duševním životě. Poznáváme také, kterak duch náš, dospěv až na vrchol vzdělanosti, rychle proběhl všecky stupně kultury jako nějaké schody, které náš národ anebo lidstvo vůbec projíti musilo. Jsouce malými dětmi, byli jsme jako nynější divoši, majíce zájem na mrtvých beztvárných hračkách. Potom jsme věřili jako středověcí národové v nadzemské duchy, víly, vodníky, diblíky a skřítky, potom jsme byli věrní stoupenci dualismu, věříce, že našemu

pánu bohu se plete v řízení světa ďábel, jehož jsme si představovali jako černého chlapa s koňskými kopyty a kozlýma rohama. Pak přese veškero úsilí učitele náboženství vymanili jsme se z náboženských dogmat a vzepjali jsme se ku svobodnému názoru světovému, k němuž nás přivedla sprcha studené logiky a vědy. Není to rychlé zažití darvinské theorie ve vlastním životě? Není to vývoj z nejnižšího tvaru života a kultury k nejvyššímu vrcholu, ku koruně tvorstva?

Každý člověk prožil všechny tvary ústrojenstva, byl napřed nálevníkem, pak rybou, potom plazem atd.

Hlavní výrok je: duševní život není nic jiného než nejvyšší vývoj veškeré přírody. Není podstatného rozdílu mezi člověkem a ostatním tvorstvem. Jen stupněm se liší člověk od ostatních živočichů. Je to pravda? Okolo tohoto bodu vše se otáčí, okolo otázky: je rozum lidský jen lépe vyvinutý mozek zvířecí, čili je mohutností duše, která existuje i mimo tělo? Poukazuje se na zvířata, že i ta mají rozum a přece duše nesmrtelné nemají.

Zajímavým je tedy spor, mají-li zvířata rozum či žijí-li pouze pod vládou pudu. Od přesvědčení o tom závisí naše víra, buď v Darvína nebo Mojžíše. Papírový nebo slovný zápas o tom je mnohdy zapletený, zamotaný, a to tím, že si bojovníci v obojím táboře zaměňují pojem rozumu a pudu. Tak i lidé nevzdělaní nevědí, že zvíře rozumu nemá, a to jedině z té příčiny, jelikož neznají pravého pojmu, co je rozum. Lid má za rozum přirozenou zručnost a chytrost, pud rovněž tak jako rozum. Proti tomu nelze ničeho namítati. Nechť myslí lidé, že zvířata mají rozum. Avšak ve vědecké mluvě nechť podle pravdy se činí rozdíl mezi rozumem lidským a zvířecím.

V čem jeví se rozdíl mezi zvířetem a člověkem? V sebevědomí a pokroku. Lépe než rozumování vysvětlí to příklady.*)

Mezi druhy psů náleží pudlík k nejchytřejším a nejučelivějším zvířatům. Dovede se přiučiti mnohým kouskům, jež budí obdiv a skoro nutí člověka k úsudku, jakoby měl rozum. A přece jak různá je chytrost psa od rozumu lidského! Pes si předně svých schopností a jejich ceny není vědom. I matka pudlova nejdovedněji vycvičená nikdy se nepokusí, aby sdělila svou umělost svému potomstvu; nenaučí své mládě ani tomu, jak má otevříti dvéře příklopem nožky na kliku, ač, kdyby jen něco rozumu měla, jistě by ten drobet umělosti svému potomstvu dožičila. A tak je se všemi zručnostmi, jimž se zvíře naučí. Může se zde míniti nějaký rozum? Jak zcela jinak je v tomto případě s mohutnostmi duševními u člověka! Rolník sdělí synu své zkušenosti směřující k tomu, aby zvěděl, jak má z půdy více vytěžiti. Obchodník rovněž své zručnosti a zkušenosti sdělí svému synu nebo soudruhům. Člověk je si svých schopností vědom, dovede je oceniti, sdílí je svému potomstvu, kteréž je dědíc, dále pokračuje v dovednosti nebo kultuře. Rozum lidský si přisvojí a využitkuje netoliko vlastní zkušenost, nýbrž i zkušenost jiných,

---

*) Těchto několik příkladů vzato z »Natur und Offenbarung«, sv. 50., str. 651—670.

ba celého pokolení, jež dříve žilo. Následkem sdílnosti těchto zkušeností kráčí lidstvo dále a dále v kultuře, ale zvířata jsou pořád na jednom a témže stupni.

Zavřeme-li dobře vycvikovaného psa se psem nedresirovaným do jednoho chléva, zajisté, kdyby spolu byli deset let, neučený od učeného psa se nenaučí ani nejjednodušší dovednosti. Vidí-li sprostý pes umělecké produkce svého kollegy třeba deset let, přece neudělá ani jednoho pokusu, aby svého soudruha napodobil. U lidí však vidíme, že jeden od druhého se snaží jeho umělosti si přisvojiti. Možno za takového stavu věcí tvrditi, že je příbuznost jakási mezi zvířecím a lidským rozumem? Jistě celá ta budova vědeckosti, která shledává v rozumu lidském jen vyšší stupeň zvířecího vývoje, se musí shroutiti, když tě se uváží nepřeklenutelný rozdíl, jenž dělí zvíře od člověka. Ať se nalezne jedna jediná rodina zvířecí, která by v historické době, tedy asi v 5—6000 letech aspoň v jednom jediném ohledu se stala chytřejší, která by jen jedinký malinký pokrok učinila! Odpověď zůstane vždy zápornou. Ovšem ukazuje se na příliš krátkou dobu, již známe. Zvířata potřebují milionů let, aby se na nich znamenal nějaký pokrok. Při tom se ukazuje na naše spolubratry černochy v Africe, kteří taktéž nekonají pokroků, jakoby ani nebyli schopni vzdělání.

Má to býti důkazem? Nikoli. Zkušenost dokazuje, že tito národové jsou vzdělanosti schopni. Co je zdržuje od pokroku, to jsou zvláštní okolnosti: účin povětrnosti, tedy klima a tisíce jednotlivostí, z nichž nelze se vyprostiti. Není na světě jednoho národku, jenž by nebyl schopen kultury. Jen ho třeba přenésti do jiných okolností, a už se ukáže, jaký zárod v něm vězí. Co se na př. stalo z těch černochů, kteří jako otroci byli prodáni do Ameriky, a kteří na sobě jevili ráz divokosti a hrubosti? Jakmile nabyli svobody a příležitosti, stali se z nich umělci, učenci, založili si kulturní rodiny a dohonili v několika letech, v čem jejich krajané byli o tisíce let pozadu. U našich pudlů, ač se jednotlivci dresirují, nelze znamenati po tisíce let žádného pokroku. Opice sice napodobí lidské konání, avšak v jejich napodobení není rozumu. Opice, ač má ráda oheň, ještě nikdy nedospěla a nedospěje k tomu, by si na oheň přiložila poleno, aby nezhasl.

V přírodě nalezáme roztodivné zařízení. Mnozí by rádi měli za učenost zvířeckou, co je pouhým mechanickým pudem vštípeným do přirozenosti. Tak a nejinak musí zvíře jednati, jak mu matka příroda poručila. Živočich veden je přírodou, aby šel kolejemi, sobě vykázanými rovněž tak jako kůň, jehož jezdec řídí oprati. Příklad, jenž následuje, to objasní.

Mezi pěnkavovitými ptáky v krajích tropických jsou mnozí, kteří si staví hnízda tvaru míškovitého nebo láhvovitého. Vchod do hnízda je úzký jako hrdlo láhve, při čemž se stává, že, když starý přináší do hnízda mláďatům krmě, vnitřek zacloní, svým tělem zacpe celý vchod. Dějiny ptačí ze starší doby poznamenávají, že ptáci takoví si do hnízda sami svítí. Jak? Nasbírají prý

si svítících mušek, které vnesou do hnízda. Není v tom rozum, důmysl, rozvaha? A nejsou to znaky rozumu?

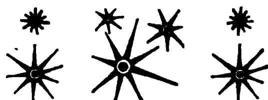
Ano. Ale počkejme! Lepší důkladnější, kulturně-historický zkum ptačí vyvrátil tu zprávu. Jest sice pravda, že, jakmile starý rodič svým tělem způsobí zatmění ve hnízdě, se objevují světélka ve tmavém hnízdě. Nejsou to však svítící mušky, jež by tam staří si dopravili. Matička příroda starým svítí přímo do zobáku. Ti, kteří sami chov těchto ptáků pěstují, znamenají, že, když mládě ve tmě otevře zobáček, zasvitne se mu ve chřtánu. Příroda dala jim do hrdla lesklou skvrnu asi takovou, jakou vidíme u svatojanských mušek, a to za tím účelem, aby starý krmitel viděl, kam má přínos strčiti, a ve tmě se nezmýlil.

Nevymyslil si tedy posvěcování v temném příbytku rodinném pták, nýbrž příroda se sama o to postarala.

Pozorujeme-li jednotlivé tvary pudu, vidíme, kterak pud vede živočicha a nikoli rozum, by se rod zachoval. Shledáváme, že pud nutí tvora, aby to, čeho třeba, činil, pokud to s jeho přirozeností je vhodným, ale také znamenáme, že pud nechává jej na holičkách, jedná-li se o nebezpečí, které se vmísí uměle do jeho přirozenosti. Kvočna slepice, vodíc káčata, je celá zoufalá, vidouc, kterak se její svěřenci vrhají do rybníka. Pud jí dává pociťovati nebezpečí, jež hrozí jejímu potomstvu, ač ve skutečnosti není nebezpečí, jelikož se zde nejedná o její potomstvo. Ubíhá v tomto případě slepičí pud v blud. Taktéž nestačí pud všudy tam, kde se namanují umělé nástrahy. Slepice zdržuje úzkostlivě svá mláďata od pokraje kaluže nebo potoka, vyciťujíc svým pudem nebezpečí od vody hrozící. Nemá však nic proti tomu, když kuře povyskočí na pokraj škopka, v němž je voda. Tu hrozí nebezpečí kuřeti. Avšak hloupé slepici nenapadne, aby kvokem své mládě varovala, klidně se dívá bez křiku na to, kterak kuře se překotí do škopka a se topí, ač ji to stojí málo námahy, aby je zobákem vytáhla. Její pud nesáhá na umělé nebezpečí v nádobě, je zřízen jen pro nebezpečí naturální. Při umělých nebezpečích přestává pud; rozum a rozvaha rovněž chybí.

Zajímavo je, kterak zvířata užívají svých schopností hledajíce si stravu. Skoro by zde člověk byl pobádán k tomu, by věřil v rozum a rozvahu zvířat, když tě se znamená při nich lest, prohnanost a potměšilost. Než zkoumajíce zvíře blíže, znamenáme, že zvíře nikdy dále v umění nejde, než kam sahají jeho oudy a čidla a nástroje tělesné. A těmto právě se přiuzpůsobují tak zvané lsti, podskoky a úskoky, jichž se zvíře na svém lovu dopouští. Nečiní nic, leč čeho třeba k nalezení a dobytí stravy, k ukojení nejhlavnějších jeho pudů a k zachování celého rodu.

(Pokračování.)

Moskva.

Dojmy a vzpomínky. — Píše JINDRA IMLAUF.

Na městském učastku.

Cestovní pas — nejvzácnější a nejnutnější věc při cestování bílou, samovládnou Rossií, byl příčinou zajímavé episodky, shlédnuté v městské kanceláři.

Každá čtvrt má svůj t. z. *gorodskij učastok,* kdež mimo gubernátorský úřad musí býti každý ohlášen, kdo žíti chce déle 24 hodin v jednom místě. Toto *‚zajavení‘* (přihlášení) obyčejně obstará sama správa hostince, kde bydlíte.

Dříve nežli jsem odjížděl z Moskvy, zašel jsem se tázati na městský učastok v ulici Ilince, mám-li v pořádku *‚pasport‘*. Toto opatření není nutným, ale bylo mi tak raděno. Ruské úřady nežertují a těžko jim rozuměti, co chtějí. V každém městě mají svoje zvyky, jak několikrát jsem se přesvědčil.

Ilinka jest pěkná a velice živá ulice. Zde jest v malém parku (po rusku *‚skver‘*) památník boje u Plevna.

Krásnou, povznášející oslavu chrabrých reků hlásají umělé reliefy a skulptury jeho stěn. Sveřepý Turek zachytil ženu s děckem, usiluje o zneuctění a zničení obou; tomu brání ruský voják, odrážeje zbraní zločinnou ruku. Jiná scéna jest, kde těžce raněný moloděc umírá na bojišti; před hasnoucím jeho zrakem jeví se mu vítězná Rossie. Rád potom se loučí s mladým životem — světlo ruského kříže, pro nějž bojoval, trpěl a umírá, svítí mu na poslední cestu...

Silný dojem budí ty životně modelované episody válečné, jak už ruská ruka umělců zná po hlíně nebo štětci sáhnouti, idealisujíc pravdy hrůz.

Učastok Ilinský skryt jest ve dvoře velkého domu, a poznává se pouze řadou izvoščíků, čekajících v tom zastrčeném koutě, a klímajícím policistou na zápraží.

Dvéře bez kliky, s visící kladkou na jedné veřeji, vedou přímo na strmé schody. Místo koberce rozsypán po nich starý vyvařený čaj, přímo z čajníku samovaru na ně vyhozený; přes malé kalužiny rozlité vody dostanete se až ke dveřím kanceláře. Za nimi hovoří; patrně cosi velmi důležitého, neboť ani rázné zaťukání nedovedlo vynutiti pozvání ke vstoupení. Tedy vešel jsem bez něho.

Proti mně vynořily se ze šera světnice dvě chundelaté hlavy mužů v plochých čepicích; leželi k sobě obráceni, cele nataženi na nízkém okenním výstupku. Rukama podpírali vousaté brady a kouříce, popíjeli čaj. Větší plechový čajník stál mezi nimi. Z jeho hubičky přímo pili, lovíce z kapes ušpiněných rubašek kousky cukru.

Moje návštěva nikterak je nevyrušila ze sladké siesty. Jeden klidně se napil čaje, druhý docela klidně plival velikým půlkruhem do kouta světnice.

Teprve na moje hlasité *»zdrávstvujtě«* odpověděli zabručením, z jehož protáhlého tonu jsem vyrozuměl, jsa již poněkud zvyklým na počáteční upjatost lidí této třídy, že se táží, co chci.

Když jsem sdělil své přání, ukázal starší člověk palcem na vedlejší dvéře.

Všiml jsem si v koutě této světnice (patrně nějaké předsíně) vysokého pažení z dřevěných latí. Od země skoro až ke stropu trčela klec připomínající nemálo naše posady pro drůbež; byla v polou rozdělena ve dva malé ‚pokojíčky'. V jednom z nich stála žena, v druhém muž. Dvéře každého oddělení zavírala kladka.

Toto primitivní vězení má asi ten účel, aby zabránilo útěk delikventů. Při takové ostražitosti, s jakou tu leželi roztažení sluhové, snadno by se útěk podařil, když by si vyčíhali příjemnou dřímotu strážců.

Ve vlastní kanceláři nebylo mnohem lépe. Za laťovím, nahrazujícím obyklé úřední bariery oddělující obecenstvo od úředníků, seděla nemladá již ženština. V prostých modrých šatech úřadovala tato rozcuchaná ‚*činovnice*', pokuřujíc papirosy. Kolem se tísnila řada sluhů z moskevských hostinců, patřících v Ilinský učastok. V dlouhých černých pláštích v půli přepásaných, vysokých botách, s kulatými čapkami v rukou, čekali na potvrzení pasů svých hostí. Sluhové lepších hostinců lišili se od prostších soudruhů výzdobou čapek; kolem celé obruby měli našitá paví péra, klátící se při pohnutí a blýskající se kovovým leskem v slunci.

Činovnice pomalu, aby se neunavila, tiskla úřední razítko na kolky a podpisovala zápisní knihy.

V levém rohu kanceláře úřadoval pod obrazem cara gosudara mladý činovník, dle všeho asi pomocník šefa učastoku, tajícího se důstojně ve vedlejší místnosti.

Jakýsi otylý kupčík doléhal na tohoto činovníka, nevšímavě cosi opisujícího. Marně mluvil k němu, očekávaje netrpělivě odpověď. Skála nemůže býti chladnější; píšícího nerozčilovalo všecko usilování kupcovo, zvolna kladl bukvu k bukvě, jak před ním ležící akt mu kázal.

»Izvoltě«, promluvil kupec, podstrkuje k jeho očím polosevřenou ruku, mezi jejímiž prsty prokukoval hnědý papírek.

Bručivé »sejčas« bylo celou odpovědí.

Než toto slíbené ‚*hned*' mohlo býti novým dlouhým čekáním. Není-li u ruského činovníka ‚*sejčas*' provázeno zároveň skutkem, neznamená zhola ničeho.

Kupec se dovtípil, znaje ledví kancelářských lidí a rychle zaměnil rublovku za mocnější třírublovku; ta pomohla.

Se sladkým »charašo«, zmizela v kapse pomocníka; prve tak důležitá listina pozbyla ceny, byvši odstrčena stranou.

Usměvavě nabídl kupci židli, tázaje se po jeho přání: »što by vy sobě želali?«

Ochotně znamenal si činovník na kus papíru ‚*familiji*' kupcovu (jméno rodinné), aby okamžitě vyžádal souhlas šefův. Tichounko pootevřel dvéře, nahlédl do vnitř, oslovuje pokorně šefa zabraného v četbu moskevských novin. Seděl za zeleným stolem uprostřed komnaty s obrazem cara; nohy daleko natažené opíraly se o měkkou podložku. Kouřil a četl, nevšímaje si okolí.

Sluha u dveří na malém stolečku vyráběl papirosy, plně velkou krabici žlutými papírky cigaret. Strážný duch svatyně

šefovy kývnutím hlavy vzal k vědomí příchod pomocníkův; až pánův zrak na chvilku opustí řádky novin, upozorní jej.

Brzy také opravdu vyhlédl sluha ze dveří, hlasitě volaje familiji kupcovu; ihned vešli s pomocníkem dále, hluboko se uklánějíce.

Vztýčen stál šef u stolu, oděn bílým letním kabátcem se šavlí přes prsa zavěšenou. Po vážném vyslechnutí uctivě přednášené prosby ukázal rukou na dvéře, volaje k sobě činovnici. Vyšli za opětných poklon zpět. Za okamžik měl již kupec to, co chtěl.

S medovým úsměvem a stisknutím ruky loučil se s ním činovník, otvíra mu dvéře do předsíňky; s přátelským »buďte zdráv«, kynul j 'ě rukou za odcházejícím. A nebýti té třírublovky, možno, by neodcházel s tak vlídným vyprovázením.

Dvě slova ‚*na ij*‘ (někde též na ‚*zavtrak*‘) dovedou mnoho, ba bez nich takřka nemožno žádosti podávati; bez nich budete čekati všude pravou věčnost. Ve znamení jejich se na Rusi úřaduje. Konečně i na můj cestovní pas došla řada. Byl nalezen v naprostém pořádku i dostalo se mi od činovnice ujištění, že mohu bez starosti po celém ruském carství cestovati.

Zatím co mluvím s činovnicí, poroučí šef kanceláře předvésti delikventy vedle vězněné k výslechu. Rychle poděkovav, spěchám býti svědkem zajímavého předvedení provinilců. Jeden ze stále odpočívajících sluhů líně vstal, odhodil oharek cigarety a zvolna přistoupil k laťové kleci. Z kapsy vylovil klíč, otevřel kladku; hmátnul do vnitř, jako by chytal drůbež, vytáhl za ruku ženštinu. Snad se jí nelíbilo hrubé stisknutí vousateho siláka, počala mu láti. Slova hrnula se s takovou rychlostí, že moje znalost ruštiny byla v koncích. Jediné co jsem pochytil z tohoto rekordu vády, bylo jadrné: ‚*durak*‘!

V zápětí tohoto slova mihla se rozpřažená dlaň sluhova vzduchem, s hlasným plesknutím přiléhajíc na drzá ústa ženštiny. Rázným štulcem do zad postrčil ji ke dveřím, kdež převzal ji sluha kanceláře šefovy. Vousáč klidně se vrátil a uléhaje znovu na stupínek, prohodil ke kamarádovi:

»Sviňa, dočera sabačna.« Pak mocně odplivl. — — —

Odcházeje hlučnými ulicemi do svého bytu, odnášel jsem si opětně o jednu skizzu pro zápisník více, ze života na malých městských úřadech Moskevských čtvrtí.

V. Novo děvičij monastýr.

V rozlehlém dohledu na Moskvu z Kremlu ostře se na horizontu rýsuje vysoká, červená věž monastýru.

Jasné stěny nesou zlatou kopuli, svítící jako malá hvězdička v modravé dálce vlnitého pohoří. Tiše tam sní obklopen valy zdí, monastýru nedotýká se rušný život velkoměstský. Sídlí v něm klid a mír.

Denně ukládá se k spánku, ukolébán lehkými pocely zapadajícího slunce, v jehož objetí ztrácí se zraku pod měkkou přikrývkou večerních mlh.

Hnedle prvý den pobytu v Kremlu upoutala mě forma věže, a čím častěji sem ji vídával, tím větší byla touha po jejím poznání. Vypravování lidu o tom *»čuděsnom«* monastýru jenom onu touhu živilo a sílilo. V celé Moskvě prý nikde tak velebně a krásně nezpívají církevní chory jako tam; a co prý pochováno citů a bouří pod černými plénami *»monachiň«* (jeptišek).

Spoře obsazená koňka dovezla mě za ranního ještě chladu v blízkost bílých bašt monastýru. Zubaté červené cimbuří vroubí kolkolem zeď, vybíhajíc v úhlech v rozšířené hlásky starých hradeb. V jednom rohu při samé silnici, vedoucí k bráně kláštera, jest malá *»časovňa«* (kaplička).

Ruský chodec nemající času pomodliti se v soboru, vejde do časovni, políbí okraj ikony, pokřižuje se a vhodiv staré monachini pětačok nebo grivenník (5 neb 10 kop,) dle zámožnosti, odchází dále za povinností. Jen zřídka kdo přejde kolem, aniž by poklonil se ikoně přečisté Bogorodice.

Hlavní brána, nad níž se zvedá červenobílá stavba s pěti věžičkami, obsazena jest žebráky. Na zemi rozloženi bědní stranníci žalostivě prosí o chléb a měděnou kopějku. Přivítají sborem, natahujíce sedřené ruce vstříc. Bílé brady staříků třesou se věkem, scvrklé tváře staruch tonou v slzách nad milostivostí *»barina«* za podarovaný peníz. »Gospodi pomiluj« breptají bez přestání na místo díků.

Ve dvoře stojí věžatý sobor a rourovitě poschoďovitá zvonice, jejíž červená zeď a lesklá kopule s křížem až ze středu Moskvy jest viditelna. Uprostřed těchto monumentů pravoslavné víry prostírá se smuteční pole *»klatbiště«* (hřbitova). Pěkné pomníky ve tvaru miniaturních ruských časoveň, prosté dvojramenné pravoslavné kříže, i umělecké sochy symbolické označují rovy. Mnohé z pomníků chráněny jsou před zkázou nepohody vkusnými zasklennými pavilonky; jiné chrání zase před rukou rivalů jednoduchá drátěná klec. Většina náhrobků jest umělecky provedena, hluboce symbolisující bolest pozůstalých nebo vztahujících se k životu nebožtíkově.

Na daleký můj domov připomínal mě jeden z náhrobků s krásným obrazem Krista: přišel mi na mysl Liškův Kristus. V koncepci jednoduchý, hlubokého však významu jest pomník jedné jeptišky. Pro lásku nebeskou přervala všecky pásky pozemských touh — čehož symbol tu přeražený sloup; pahýl sloupu obejímá skloněný anděl čistoty, smutně plačící nad dobrovolným zřeknutím se všeho za odměnu posmrtnou. Pomníčky dětí, ba i dospělých měly na znamení stálé vzpomínky živoucích, zavěšená na stužkách umělá vajíčka. Červené velikonoční *»krasnoje jajco«* přinesli na hroby o velikém *»prazdniku Christos Voskrese«* (o vzkříšení).

S věže zvonice zahlaholily zvony. Bude slavná mše v soboru: už řadou schodů scházejí černě oděné monachině. Volným krokem, sklopené hlavy, kráčejí mladé, za nimi trousí se ohnuté starušky, sešedivělé v baštách monastýru. Jen hrstka lidí přišla do chrámu; jeptišky samy téměř vyplňovaly prostor chrámu.

před oltářem. Samy rozžíhaly svíce a pořádaly několik židlí u stěny, aby staré osoby mohly usednouti.

Po obou stranách t. zv. carských vrat oltářních seskupily se v *»klirosech«*, t. j. za dřevěnými barierami, choristky. Stará jedna monachiňe rozdala každé po svíci, jež počátkem bohoslužby zažehly.

Sotva vešla trojice popů na oltářní výstupek, z ticha, jako by z daleka přicházelo, zahlaholilo sborem »Gospodi pomiluj«. Po několikerém opakování odpovídaly službám Božím. Mladé zpívaly soprán, starší hluboký alt. Nejstarší monachiňa dirigovala pokynem bílé ruky.

Později přecházel zpěv v jakousi bolně důvěřivou kantatu. Vysoko hlaholily jemné hlasy mladých děvic, hledících zanícenými zraky na trojici svěščenniků. Něžné hlásky nadšení podpíraly dunivě se chvějící, hluboké hlasy altistek. Ku klenbě církve nesl se velebný zpěv, odrážeje se o ni a zmohutněn šířil se až do předsíně a odtud ven, do jasné záplavy letního slunce. Jako nejvroucnější modlitba čistých srdcí dívčích točil se v okruhu bašt monastýru; ohlas zpěvu je však přece přelétal, aby zlákal chodce k příchodu sem, poslechnout nejkrasší sborový zpěv církevní z celé veliké Moskvy. Ku poctě přečisté Bogorodice pěli tuto melodickou, sladkou píseň staroruskou. Matku Boží vzývaly jako nejvyšší Paní dívčího monastýru, příbytku věčného odříkání — panenství — — —

U stěny, za níž stojí choristky, usedla starší paní v prostém šatě měšťky; na klíně hrálo si jí děcko s růžencem. Proti nim zpívala bledá, mladá monachiňa. Dítě omrzel růženec i obrátilo zraky na plamínek svíčky v ruce jeptišky. Marně opakovalo svoje neumělé »mama«; matka si nevšímá, zabrána v modlitbu. Dítě hledělo chvíli na svíčku, pak vztyčíc se v klínu, natáhlo baculaté ručičky po jeptiščině svíčce, prosíc: »davaj«.

Z velikých, klidných očí dobré Rusky padly dvě třpytné perličky slz.

Pomalu plynuly po černé pleně šatů dolů, jako lesklé démantky zapláły na temné látce smutku a nikým nezpozorovány, zhasly s tou právě problesknuvší touhou srdce mladé ženy . . .

Všecko se sklání, křižuje a »Gospodi pomiluj« šeptá do zpěvu skloněných monachiň. Požehnání stařičkého kněze vítají stálým opakováním oněch dvou slov v nejrůznějších toninách. Vyšel starý, sehnutý dědeček ze středu otevřené mříže; v bohatě zlatem krumplovaném ornátě žehná přítomné křížem. Ustaraná hlava pokrytá vysokou fialovou čepicí vyšší církevní hodnosti, třese se tíží let; nádherně pracovaný zlatý kříž chvěl se mu ve svadlé ruce.

Slunce hodilo na obraz Krista paprsek jasu, šířícího se kolem; opalisuje na lesklém kování mříže a padá na šediny stařečkovy i jeho kříž. Kadence »Gospodi pomiluj« stoupají do jásavého obdivu Boha všemohoucího, až na nejvyšším rozletu prosby »pomiluj« zmlknou rázem, jako když skřivánek posledním trylkem zakřikne k nebes báni.

Zapadla posvátná *»carská vrata«*, rozešly se choristky. Jen tu a tam někdo rozsvěcí u ikony voskovou svíčku za oběť.

Žebráci čekají na milodary těch, kdož nepovšimli si jich u vchodu monastýru.

Vyšel jsem ven popatřit na prosté byty jeptišek. Některé zastihl jsem již při plné práci venku na hřbitově, nebo v ústraní dvora. Okna cel mrtvě hleděla do nádvoří, neoživena tvářemi monachiň.

Jenom v jednom nebyly květiny samy v otevřeném okně; skláněla se nad nimi bílá ruka, zalévajíc vyschlou hlínu květináčů. Černý čepeček zakrýval mi pohled do tváře, s láskou opatrující květy. Teprve po chvíli čekání v úkrytu stinného stromu, zvedla se hlava.

A byla to táž krásná ruská tvář dobrotivých očí, slovansky klidných doufajících rysů, kterou zaprosilo v soboru děcko slovem »davaj«.

Nebyla to bolest, co zračilo se v obličeji, ani lítost pozdě poznané touhy; byla to jen vzpomínka toho, co před chvílí v soboru jsem viděl.

Je mladá, zdravá, má tam někde daleko v pláních bílé Rossie snad svoje drahé. Ti žijí pro svět a veselí se v něm, ona zřekla se ho pro klid vlastní duše z lásky k Boží Rodičce. Na ni nesmí nikdy dětská ústa zavolati »mama« — slíbila věčnou čistotu...

Modlí se a doufá — však přece přišla vzpomínka, třeba jen okamžitá, kterou nedovedl umlčeti ani černý šat, ani přísahy řádu. A ona zůstane, třeba se změnila v tiché, neustálé odříkání a obětování . . . Možná, že na dně čistého srdce děvice dříme pochovaná bolest zklamané lásky jiné nežli církevní, neméně však mocné, čisté a svaté . . .

Monachiňa pohleděla z okna na stříšky pavilonků hřbitovních, mezi stromy probleskujících, přes ně řídila bílá křídla holubí let v modravou dálku. Pak odešla od okna, a na vždy mi zmizela její krásná, typická ruská tvář. —

Hodiny štíhlé zvonice odbíjely právě dvanáctou hodinu polední, když vyšel jsem z brány monastýru na silnici vedoucí k městu. Roj štebetavých vlaštoviček křižoval nad baštami zubatého cimbuří; to snad přání nejvyššího poledne letí na hbitých perutích ptačích do vzdálených domovů mladých monachiň.

* * * * * * * * * * * * * *

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování).

Roubovcovi měli největší pole a nejvíce ženců. Lidé u nich rádi dělali. Nezůstávali za práci dlužni, a dělníci se u nich najedli a dostali jídla i pro děti. A proto bylo na jejich poli vždycky veselo a pracovali o překot. Ondra dával dobrý příklad, a Maří se držela všudy napřed. Však teď jen se na ni podívat, dělá zázraky! Žne a je se svou kouzou daleko před jinými. Chce zapomnět na hádku? Hle, právě se postavila v pšenici! Pšenice je jak hora, a Maří červená jak vlčí mák a pěkná, jak ještě jedle na kraji v lese! Oči se do ní zahledí jak do studánky mezi kapradím,

kam se křepelka s mláďaty chodí koupat a napájet! Hle, dává si do plavých vlasů rudý rozkvetlý kohoutek, a ze širokých rukávů se jí zablesknou bílé ruce, krásné a čisté jako její panenství. Vystoupne na prsty a napne hrdlo, aby viděla přes obilí na pole, kde onehdy odebírala s Ondrou rýž a Tomáš nakládal hned na povřísla. A jaký to rozdíl mezi nimi! Tomáš bílý jak narcis a tichý, ostýchavý — Ondra opálený jak cikán a smělý, výbojný. Ale cosi ji táhlo k oběma. A co to bylo? Snad sama nevěděla — — snad něco, jako bratrství. Zahleděla se tam na hrbaté režniště, a z ňader jí vytryskla píseň, jak z břehu jarního pramen:

»Aj, žali ženci, žali réž,
můj nejmilejší s nimi též.

A ženci žali, vázali,
a mně milého nechali.

Ženci žali po snopě,
můj nejmilejší po kopě.!! —

(Sušil.)

A rázem se ohlédla, nebo za ní se zařehtala veselá Řížka a spustila starou odrhovačku, jak vodní pila:

»Pane Bože pomáhej,
starého nám nedávej.

Mladého nám dej Bože,
ten nám kosit pomože! —«

(Sušil.)

A za ní se ozvalo valašské děvče za strykem Bedrníkem, jak sedmihlásek na kvetoucím bezu:

»Žaj srpečku, žaj,
nedaleko kraj!
Abychom se tam dostali,
se svým milým povídali,
pán Bůh nám to daj!

(Sušil.)

Tetka Šípková se již mrzela, že jedna zpívá za druhou a práce stojí, a zahučela na mladou sousedku:

»Zažínej zažínej, budeš dobrá žnica,
budeš synečkovi dobrá pomocnica!«

(Sušil.)

A děvče jí odpovědělo touže notou:

»Žalo by se žalo to dobré žnivečko,
kdyby zde vázalo moje srdenečko.

Žalo by se žalo, aj by se vázalo,
kdyby potěšení za mnou posedalo!«

(Sušil.)

A Šípková se jí posmívá. »Počkej, počkej, vezmeš si lenocha a dozpíváš! Která panenka v žitě mnoho o milém zpívá, za tou táhnou všechny mouchy, všichni mravenci, všichni pavouci — a všichni lenoši! Budeš té neplechy mít plnou jizbu — a toho lenocha plnou hlavu, podle té pravdivé písničky — mám ti ji zazpívat?«

»Opovažte se tetka!« Křičel Ondra. »Ať nám obilí zmokne?«

»A co by zmoklo, rozumbrado?«

»Když staré babky zpívají, rádo prší!«

»A právě jí to zazpívám — — však máš horkou hlavu, ať ti na ni sprchne. Poslouchej — ať nedostaneš lenocha!«

»Žala jsem já žala podle lenivého,
až jsem se dožala chládku studeného.

Chládku studeného — chlapa lenivého,
vezmi mně ho Bože, a dej mně jiného.«

(Sušil.)

»Tak potom nejedna vzdychá, ale je pozdě. Ta píseň má pravdu!«

Stryk Bedrník postavil kosu a ohlédl se po ženských. »Ná, cák budete odbírat, či ne? Jste pozadu. Dejte pokoj se zpěvem!«

»E, však kdybyste co uměl, nezáviděl byste nám,« prohodila teta.

»Já ničeho neumět? Sedm snopů do vás! Myslíte, že je Valach vranou, nebo rybou, a že je němý?«

»Tedy ukažte, co umíte, stryku Bedrníku!«

»A cák bych neukázal, jen kdybyste žaly!«

»Žněte, žněte, dobře zažínejte,
ani hlavy hore nezdvihejte!

Jestli hlavy hore pozdvihnete,
na veliké koze zůstanete.

Žněte, žněte, Roubovcovi ženci,
peče se vám husa na roženci! Ahéž!«

(Sušil.)

»Juchuchú!« zavýskal Ondra a Řížka zarokotala:

»Když vdovci zpívají, chtějí se ženit.«

»Takový vdovec jako já — je již jak křivý komín na střeše. Na spadení,« usmál se bolestně stryk a pohlédl úkosem na tetu.

»Oh — komín křivý — ale kouř se z něho rovně valí.«

»A tamhle z našeho se bude čoudit celý den,« ozval se Ondra. »Já se těším na tu starou hus — — — ta již se mnou chodila do školy, a bude míti maso jako řemen. Jakoby člověk zakousl do podešve!«

»A proč bych se na takovou pečínku právě těšil?« táže se stryk.

»Tu já sním s Mařenou — — vy jí žáden neuhryzete.«

»Hle, hle, hříšníka, tak se umí zapírat! Počkej až ovdovíš! Všecky zuby se ti rozviklají! Vdovec vaří všecko na tvrdo!«

»A na co vy se těšíte, stryku,« ptala se odběračka.

»Já? Na všecko — a na nic. Na tabák po večeři. A dělej a nestoj, ať jsme s tím kusem do snídaně hotovi!«

»A nač vy se těšíte, tetko Řížko,« dováděla Mařena, potěšena, že si na ni Ondra vzpomněl. Povězte, povězte!«

»A co dobrého nám nachystají?»

»Nemám se vám ani slovem zmínit!«

»Nó, nó — — a proč ne?« Divila se Šípková. »Jen pověz, co bude?«

»Co pán Bůh požehná, všecko!« Doložil stryk Bedrník. Však vám tam strýčka nepekou žádnému, že se tolik po tom pídíte.«

»A kosy se znova rozševelily, klasy se rozšuměly, kladouce se na břitké strniště. Sekáči se rozháněli širokou kosou a široké rukávy u košil se nadouvaly, blískajíce se nad klesajícím obilím. Děvčata se vlnila nad pokosy, hned výše, hned níže a pestré šátky na hlavách jim poletovaly, jak motýli nad tichou vodou, když prahnou žízní a chtějí se napájet. Jen žádné řeči! Slunce je vysoko a praží, ale svěží vánek vyskočí z Čekyňských lesů, zaduje, občerství žence, ovane celé šíré pole od Lípové až ke Kroměříži a zapadne tam do zelených, vazkých lesů. Nese přátelské pozdravení, nebo osyky ho vítají hlučným ropotem. Celé stádo vran mu letí s krákotem vstříc, a s ním se zase všecko vrací do hvozdu. S okolních věží hlaholí hodiny. Slyšet je jasně, jakoby pokládal. S horkých polí tratí se ženci a klidí se pod mezy, pod vysoké obilí do stínu. Jak je útulno pod šumicí pšenicí, v níž crká cvrčk, skáčou koníci a cechtá na stéble kobylka! V dáli šeříkají snivé koroptve, a jedenkrát, dvakrát podpolišá ospalá křepelka. Člověka malém zapřádá dřímota — — ale, chasa je i po práci veselá a chce snídat.

Roubovcovi mají v chládku pod šípovým keřem snídani. Hluboká příkopa pod ním se zelenými, stinnými břehy, s malou studánkou a bystrým pramenem, jenž skotačí mezi kapradím a rákosím. Tam se scházejí uhoněné koroptve, tam se chodí křepelky napájet, tam si nabírají ženci do baněk vodu a nesou si ji do pole. Tam běží Roubovcova Mařena a myjíc se v potůčku, volá: »Pojďte snídat! Pojďte snídat!« — A rozbalí bílou plachtu. Tam hned zavoní chléb, pěkný jak koláč, zatřpití se v krajáči brynza a v ohromném hrnci sedlé mléko, studené jak led. Stojí ve vodě. Rozloží Boží dary po plachtě a ženci, žehnajíce se, sedají si kolem do kola. Každý si krájí chleba, maže si brynzy, nalévá si »kyšky« — ovšem dle stáří. Stryk začíná a žehnaje snídani, praví vážně: »Rač pán Bůh žehnat!«

»Nedáme se sehnat,« pleskne rozdováděný Ondra.

»Boj se Boha a styď se lidí,« bručí stryk Bedrník. »A když se jí, dát čapku dolů! Co je to? Há?« A usmívá se kysele.

»A co vás stryku svrbí huba?« škněří se Ondra, a uhodí čapkou do trávy. »Já jsem zapomněl. Já nejsem žid, abyste věděl. A — když se zlobíte, dám si naschvál váš drdol na hlavu. Hleďte, lidé, teď jsem Valachem! Nikdo mně nepochválí?«

Bláznovi každá čapka — sluší,« řehtal se stryk, podávaje mu brynzu. »Nabeř si Ondříčku a namaž si. Je to jak mandle!«

»No — a tak zase brynza?« Kohoutil se Ondra. »Celý týden bude brynza? Včera brynza, dnes brynza — — že jsem to ráno nevěděl!«

»Pobídni hubu, a nechce-li — sněz to sám!«

Ale huba chtěla, a Ondra pospíchal. Po práci na čerstvém povětří i mlsná huba se uskromní, a tetka Šípková říká: »Komu neslano, ať si přisolí — a komu peprno — ať nejí!«

A děvčata rychle posnídala, myslíce na dožinkový věnec. Hle, tady v háji je na vlhčinách hromada barvínku, strakatého břečťanu, tam kvete rudý smolníček, komonice, proskurník, slíz, zlatokvětá prha, támhle roste zlatobýl a divoký len — — děvčata nasbírají z každého obilí po kytičce: ze žita, pšenice, ječmene, prosa, čočky, hrachu, konopí, ze lnu, z pohanky a propletou je kvítím a červenými fábory, a věnec bude veliký jak řešeto. Celá dědina bude na ně hledět, až se budou vracet z pole na dožinky! Bude to radosti a slávy! Kéž jim pán Bůh v práci pomáhá — a bude to, bude, než slunce zapadne za lesy — —!

A vstali, poděkovali, požehnali se a vedro, nevedro, do žatvy! Slunce se pozastřelo našedlými mráčky, jež se vynořily z dalekých lesů a letěly k východu. Ženci si pospíšili a po krátkém obědě se vrhli do zbytku. Bylo ještě daleko do večera, a pole bylo posečeno, vedlejší suché povázáno a naloženo na vůz. Ondra si ozdobil koně. Za řemení jim nastrkal březových větviček, pod chomouty zapjal zvonce, s dlouhou červenou třásní, jak na svatbu, a na voj pověsil do zobanu kytici klasů ze všeho obilí. Děvčata mu zavila na klobouk hrachový věnec, protkaný hvozdíkem a chrpami, s dlouhou kšticí prosnou do zadu. Tety se strykem Bedrníkem vylezly na vrch a zatkly do snopu na podávkách věnec, aby ho bylo z daleka vidět. Děvčata si ozdobila ňadra kytičkami, vzala do ruky srpy, hrábě, zbylá povřísla na záda, a když Ondra sedě na koni zapráskl a pobídl koně, žehnaje bičem cestu: »Vjó, vjó malé, s pánem Bohem,« kráčely hrdě za vozem, jako pohádkové princezny, a jedva se s role dostaly na cestu polní, zajásala Mařena a zatočila se, jak čamrda za povozem: »Jú, jú, jujujú! — Juchuchu!« — Aby to lidé po celém poli viděli a věděli, a valašská děvčata poskakovala a výskala s ní. A kdekdo se ohlížel a nechával práce, pozíraje žádostivě za dožinkovým vozem. »Hle, Roubovcovi dožali a dělají nám chuť! Šťastní lidé! No — my to budeme mít po neděli též!« A kynouce srpy a povřísly Roubovcovým zajuchali a zahalekali, a ozvěna se odrážela z lesa do lesa, z háje do háje, z osady do osady. A děva valašská, pěkná Hela, chopí Anku Mynaříkovu a Zefinu Gazdovu kolem krku, zadupá si s nimi, zavrtí se, a hned všecky spustí, podivnou, smutně veselou:

»Pane náš, pane náš, chystaj nám aldamáš!
Chystaj nám ho z lásky, sbíraly jsme klásky.

Co jsme se nažaly, klasů nasbíraly,
na tom vašem poli, až nás hlava bolí!

Chudobná děvčátka malú vůlu máte.
To je vaše vůla, když si zazpíváte!!«

(Sušil.)

A na voze, vysoko pod poskakujícím věncem, ozvaly se tety se strykem Bedrníkem:

»Už jsme sežali, již nic nemáme,
kam ty kosáky pochovat dáme?

Chystej sedláku, chystej stolicu,
na tou stolicu hodnou sklenicu.

Do té sklenice dobré pálenky,
ať se napijí ženy, panenky!«
(Sušil.)

A Ondra, toče kloboukem nad hlavou: »Jú, jú, jujujú!« Až se oba koně rozřehtali a skákali, jak mládenci v kole. A Ondra zazpíval:

»Večera nám, pane Bože, večera,
budeme jíst pečeného kačera?
Na konec nám, pane Bože, na konec,
čeká nás tam černooky mazanec.
A když zdraví za stůl dojdeme,
mazance si, pane Bože, pojmeme? — Juchuchú!«
(Sušil.)

A když byli s povozem za humny, zaplesali všichni, o závod::

»Strojte tetěnko s zázvorem,
už máte žence za dvorem.
Strojte tetěnko z voponou,
už se vám ženci přiženou! — Jú, jú jujujú!«
(Sušil.)

A Ondra, práskna bičem, sám:

»Večeřu nám musí dát,
kdyby ji měl vyžebrat
— jabor zelený!!«
(Sušil.)

Na dvoře, pod starou lípou čekala již hospodyně s Tomášem, držíc veliký džbán piva, ucpaný bílou šatkou, aby nevětralo. Smála se na žence od ucha k uchu! Byla v nejlepších letech a nerada koho zarmoutila — a ráda se s radujícími poradovala. Pes se náhle vyřítil z boudy, zaharašil řetězem, zazívl hlasitě a poskoče zaštěkal, vrtě ohonem. Čichal již celé půldne dobrou večeři — a u Roubovců se nedávají plevy psovi, a — volu kosti — —!

Koně vrazili do velikého dvora a zastavili se. Ženci výskali a Tomáš přistavil rychle žebř k vysokému povozu, aby stryk Bedrník a za ním tety mohly dolů. A hospodyně chytí koně za uzdu a smějíc se na stryka, kárá žence: »A že si toho tolik naložíte: Je toho celý stoh!«

»Veliký pták potřebuje veliké hnízdo,« praví staroch a podává děvčatům věnec, na němž se třpytí klasy a pestré fábory na rudém slunci, zapadajícím za Tovačovem, za pochmurné lesy, za modré pahorky. Mařena s děvčaty obklopí hospodyni, a všecka zardělá, upírá na ni své veliké, snivé oči, modré jak čekanka a pozdraví ji:

Přijměte tento věneček
od poctivých děveček!
Kolik klásečků,
tolik másečků.
Kolik zrníček,
tolik měříček,
kolik stopeček,
tolik — kopeček! — (Barloš.)

A podala jí věnec. Hospodyně jí odpoví vážně: ‚Pán Bůh zaplať za všecko! Za pěkné říkání a za věnec z Božího požehnání. A teď ho pojďte do jizby pověsit a chystejte se brzy za stůl, na naše dožinky. Čeho nám Bůh nadělil, tím vás také podělím.‘«

»Bůh uděluje úrodu a kuchařka polévku,« odpověděl Bedrník a zavdav si hojně ze džbánu, podával ho dokola a zdvihna svůj vysoký klobouk nad hlavou, zanotil dožinkovou:

»Náš hospodář, hodný dvořák,
on má jedny žence pořád.
Naše teta hodná dvořka,
pro žence dobrá kuchařka.
Dobře peče, dobře vaří,
však se jí to všecko daří!« *(Sušil.)*

Juch, juchuchú! — A pivo se pilo, až byl džbán prázdný a pak se natočilo čerstvého z bečice na šrákách. ‚Blaze rybám ve vodě a žencům při pivě hanáckém, nežení-li je hospodský — s vodou! Juch, juch, juchuchú!‘ A žerty se stíhají a zase se zpívá, nebo neškodí pěknou písničku zazpívati podruhé. Až bude večeře, »zavře se huba«. Když se jí, mlčí se, když se pije — mluví se! A věnec nad stolem visí, visí, jak vítaný oblak, s něhož do vypálených polí prší slitování, prší slzy Boží! Zatím slunce zapadalo, zapadlo, svítíc řeřavým okrajem mezi řídkým lesem v pohoří. Žhavá záplava se zarděla po širém nebi a nad krvavým obzorem sálaly dlouhé paprsky. Ale slunce mizelo, mizelo. Záplava stydla, paprsky chladly a bledly a náhle mžikem se ztratily. Oblohou se rozlilo večerní šero a vyrážely hvězdy. Příjemný chlad zavál osadou letní lahodou. Ženci se vraceli z polí a poplašená křepelka si oddechla, cítíc svatý pokoj na luhu a svolávala roztýlená mláďata:

»Pojďte již! Pojďte již!
Chrápat! Chrápat!
Pojďte již!«

A kupa dětí z půl dědiny, čekajících na dožínkový koláč, chytne se u Roubovců před vraty za ruce — a aby se na ně nezapomnělo, tancují, zpívajíce:

»Petr, proso i pšeničku,
zvolili jsme křepeličku.
Křepelici máme,
křepela nemáme.
Málo ná, málo nás,
Pojď ty — Ondro mezi nás!« —

Ondra jel právě plavit koně do rybníka a usmál se na ně: »A nechytí vás klekánice?«

»A co by chytila? Chodí ve žně po dožínkách.«

»Může být, že již jde — k nám — a není daleko!«

»Co tě nemá, Ondro?«

»No — křepelka právě volala: ‚Pod polem! Pod polem!‘ — Že je pod polem — — za humny — křepelka klekánici ráda prozradí!«

»A dostaneme koláčů?«

»Koláčků pána Boha, co rostou na slízu. Skřitci!«

»To by bylo! Meluzině se dává mouky za okno, klekánici se dává koláč za okno, aby dala pokoj, když se trhají při měsíčku konopě — — a skřítkům a skřítuškám ničeho? A kdo vám chránil pole — když ne skřítci? Nechodili jsme se k Božimuce v poli modlit? Hle, jede, jede a nedá slova!« Ondra zajel a z vrat vyhlédl ostýchavý Tomáš, červený jak vařený rak. Praví dětem:

»Jaká, jaká? Skřítkujete?«

»A bať, bať!«

»A chodili jste se do polí modlit?«

»Chodili.«

»A jak jste se modlili?«

»Jak je to v litanii: Aby Pán Bůh úrod mnohých dáti a zachovati ráčil. U Maňásků nám dali včera vdolků.«

»U nás také dostanete. Počkejte, hned bude večeře, až jen se Ondra vrátí z rybníka. Který umíte hodně pískat?«

»Tuhle Vinca.«

»Tedy, Vincku, až Ondra pojede z rybníka, postav se u nás na dvoře a zapískni. Ale hodně. Zapískneš?«

»Zapísknu.«

»Dostanete makových vdolků a točte se a zpívejte!«

»A pozor!«

Tomáš měl rozhodný úmysl promluvit vážně s Maří. Byl v Praze a myslil na ni. Zdálo-li se mu o matce, zdálo se mu i o Maří. Bez ní vůbec snů neměl. Nemohl si představit, aby byl bez ní — byl s ní od malu srostlý a co těšilo ji, těšilo i jeho. Co rmoutilo ji, rmoutilo jeho. Čím mu matka přilepšovala, zanesl jí. Měla-li mnoho práce, pomáhal jí. Nanosil jí vody, aby nikdo nevěděl, nasekl píce večer a pomáhal vézti, vlezl na hůru pro seno, když bylo tma a Maře se tam bála — — a slova s ní nepromluvil, nedotkl se jí, chodě kolem ní jak duch — — ale srdce mu bušilo a v očích se mu dělaly mžitky, když si pomyslil — — k oltáři ji povedu já! Netázal se sám sebe: Hodí se ti? Není nevychovaná? Sprostá? Maří byla vzorem, s nímž porovnával všecky ostatní, a žádná neobstála! Byla veškerou jeho touhou, potřebou, podmínkou, bez níž nemohl býti spokojen, bez níž by nebyl našel klidu! A když mu zabuchalo srdce a budilo ho ze spánku, říkal si: »Jakoby mně byla udělala! Jsem jak v očarovaném kole. Stále to mnou lomcuje. Ale uděláme tomu konec. Než se rok s rokem sejde, budu městským sekretářem, budu na svém chlebě. A pak si Mařičku vezmu. Chléb sice bude skoupý a s malým omastkem — ale časem postoupnu a nouze nebude. Vždyť bude dědictví! A kdyby se Maří do města nechtělo — — hm — — budu sedlačit a budeme matku nosit na rukou. Žádný si jí tak neváží a vážit nebude, jako já a Maří! To by mohla matka pozorovat a uznávat, že jsme my tři pro sebe stvořeni, a kdo nás roztrhne, rozerve nám pokoj na věky! Inu, Maří musí svolit, a panenka Maria se přimluví a Pán Bůh dá, že ji k oltáři povedu. Mám ji horoucně rád — —!«

To však dávno pozoroval žárlivě Ondra s matkou Tomášovou, a hleděli mu lásku zoškliviti, neb alespoň z hlavy vyrazit.

Pracovalo se ve stodole. Fuhary rachotily, foukajíce obilí a Ondra volal na Maří: »Nechej tam té lopaty a přisyp do koše, ať fuhar fouká.« Ale děvče v lomozu nedoslechlo a hleděla jak vyjevena a shrnovala dále zrní do míry. Ondra pohlédl významně na Tomáše a naklonil se jako při práci k němu: »To bys, Tomášku, nevěřil, že to děvče nedoslýchá. Časem je hluchá jako peň, a můžeš za ní z hmoždíře vystřelit — — a řekne ti — pozdrav Pán Bůh! Bude myslit, že kýcháš. A časem — jakoby vlčí mlhu měla. Nevidí a nevidí! Kdybys jí ruce ozlatil, nenavleče niti do jehly a nerozezná svých vlastních botek, dokud jich neobuje. Zeptej se třeba matky. Ale ty jsi téměř celý rok z domu a nevíš. Jinak bych ti to ani neříkal!«

Ale Tomáš věděl, odkud vítr věje. To je úskok, to je záminka, říkal si v duchu, aby mne obalamutil. Chudák! Kdo haní, chce koupit. Myslí si na ni. Co by s tebou užila? Otrok s otrokem. Bída s nouzí! Maří se hodí všudy mezi lidi, všudy se ihned vpraví, rychle chápe a čeho se chopí, dělá správně, až tě překvapuje. Žádná se jí nevyrovná. Jen si s ní dnes promluvit — — zdá se, že matka již dlouho s Ondrou má něco za lubem — — co chvíle sestrkují hlavy a Ondra šeptá vděčně: »Tak Bůh vám zaplať! Bude-li z toho mračna pršet?« A matka přichvaluje: »E bať, bať, zaprší z něho, nebuď jen — nevlezlo! Jsi veliké nevlezlo!« — A jindy zase, když Ondra s Maří překládali seno, řekla mu matka: »Jen se dívej, Tomáši, jaké dlouhé ruce má ta Maře! Zrovna po kolena! Vezme do náruče dvakrát tolik sena, co Ondra. A není asi jak se patří zdráva. Páchne jí z úst — a jsem-li s ní v kuchyni sama, zhynula bych a musím otevřít dvéře. Nevšiml jsi sobě toho zápachu — když ti dnes vyzouvala boty? Inu, je to z takového rodu, kde se pro vůni nechodí do lesa — — Je to žebráček!«

A přece byla to jen nástraha. Maří — a míti dlouhé ruce?! Matka byla v její výšce — a měla ruce delší. To poznal nejedenkrát. A že Maří páchlo z úst? Inu, jakby ne? Matka jí kávu a podstrčí ji i Ondrovi, ježto na jeho píli záleží celé hospodářství — ale Maří a nádeníci s pohunkem jedí česnekovou polévku a starý sýr, a pak jim má dech vonět?! Jaká léčka! Jako by povídali malému chlapci a chtěli mu napravovat hlavu!

»I to se vám nezdaří,« usmál se trpce Tomáš, »mně jí nevymluvíte a nezohyzdíte — a dá-li Pán Bůh, bude přece má! Ale než Ondra oplaví koně, třeba s ní promluvit. Koudel tleje — a po večeři — kdož ví, co se nestane?« A Tomáš se vkradl za Maří do chléva, kdež dojila krávy. Hela jí pomáhala, ale hned vyběhla, jako by ho nebyla ani zahlédla a Tomáš sám ji ani okem nespatřil. (Pokračování.)

Požehnaný rybolov.

Ze života P. Jos. Anchiety T. J. — Vzdělal hr. Josef Berchtold.

Dnem i nocí Anchieta,
sluha Boží, sloužil Pánu
v kollegiu jesuitském,
v tvrzi San Sebastianu.

Divy konal božskou mocí,
hadů moc znal slovem vázat,
na ruku mu ptáček sedal,
k divochům když chodil kázat.

Plny moudrosti a těchy
ohněm jeho řeči plály,
šumnými se lesy nesly,
hromem bily v pusté skály.

Rádi sluch i víru dali
slovům spásy Indiáni,
ale s mnohou zkouškou spojil
Pán též svoje požehnání.

Jak se lekli jesuité.
věrní milovníci kříže,
fráter kuchař když dal vědět,
v misii že došla spíže!

Hrozil hlad. Leč Anchieta
těšil všechny: »Věřte v Pána,
když ne doma, v moři širém
zásoba vám uchystána.

V moři širém, v moři rybném
dosti ryb je milí bratří;
vemte sítě —bohatý lov
zrak váš, jak kdys Petr, spatří.

Jako Petr, který Pána
první poznal v temné noci,
Toho, který bouři vládl,
mořem vlád' i větrů mocí!«

A již s frátrem Anchieta,
rybáři pak rudí s nimi
k moři, v břeh kde vlny leje,
kroky spějí pospěšnými.

Mnoho prací Anchieta
tehdy měl, i odpočati
sobě chtěl, ni druhů svojích
bez mše nechtěl zanechati.

Vlnilo se širé moře,
pěnami své krylo divy,
nad ním rackové se nesli,
havrani i orli siví.

V slunci, které blesky slalo
s modravého nebes stanu,
litali a líbali tam
bílé pěny oceánu.

Vrhli sítě svoje v hloubi
rudoši, a Anchieta,
aby lov byl rybohojný,
zvedl hlas svůj k Pánu světa.

A co kdysi v Galileji
stalo se, zde zřeli znovu:
nikdy tolik v životě svém
nechytli ryb v rybolovu!

Trhaly se skoro sítě;
na břehu pak tučnou píci
fráter kuchař nasolit hned
s veselou se chystal lící.

Sotva však že rybáři s ním
ryby na břeh rozložili,
krkavci k nim s orly spěli,
rackové k nim létli bílí.

Celá hejna mořských ptáků
kořist jejich rvala chtivě,
ale otec Anchieta,
jako vždy, děl přívětivě:

»Jak pak, ptáčkové vy milí,
druhové mí, když vše sníte,
kterak budou Boha chválit
otcové pak jesuité?

I nám jídla zapotřebí,
k pravdě Boží chleba denní;
když nám nyní všechno sníte,
pomřeme vám v okamžení.

Zaslouženou dělníkovi
mzdu jeho i stravu přejte,
jen to co vám zanecháme,
snězte, dík pak Bohu vzdejte!«

Rozuměli ptáci všichni,
co jim jejich otec pravil,
v polokruhu kolem druhů
jeho, hned se dav jich stavil.

Čekali, až naložené
na vozy si ryby vzali,
když pak zašli v modré dálce,
do zbytků se s plesem dali.

Jak řek' Anchieta, všechno
snědli v zlaté slunce záři.
Stejnou radost jesuiti
měli později' v refektáři. —

Svatební pokoj.

Napsal LOUIS VEUILLOT. Z francouzského přeložila ADA HULAKOVSKÁ.

Srdce mi prudce bušilo, když jsem vystoupil z povozu přede dveřmi Jindřichovými, ubíraje se k němu po patnáctiletém odloučení opět návštěvou. Byli jsme nerozlučnými soudruhy na vycházkách, na projížďkách, při svitu měsíce a východu slunce, na slavnostech, v četbě, ve snění, v názorech, ve vzdušných plánech, zkrátka, byli jsme nerozlučnými soudruhy po dobu dvaceti let. U téhož stolu jsme sedávali, a to naposled při svatební hostině jeho. V následujícím dnu, kdy tato nejvýznamějši slavnost jeho života byla ještě v největším proudu, dal jsem mu »s Bohem«.

Vytrativ se na hodinku svým radovánkám, šel mne doprovoditi velmi daleko, nemoha se ode mne odloučiti ani ustáti v líčení svého štěstí. Zanechal jsem ho jako nejšťastnějšího člověka na světě, nacházejícího se na vrcholu splnění veškerých tužeb, v dobrém postavení, s hojnými nadějemi a plány. Jeho jedinou starostí bylo, čím by svou ženu ještě potěšil, dům okrášlil a zahradu posázel. V duchu jsem již viděl, jak vzorně vychovají své dítky, jak přijedou s nimi mne navštívit, že budu prvnímu dítku kmotrem, a ne-li prvnímu tedy aspoň třetímu . . . Avšak pátnát roků jsme se ani neuzřeli a téměř pět roků jsme si nepsali.

I přes to nezůstalo mne tajno, že se mu dobře dařilo, že byl život jeho klidný a že mne vždy miloval. Ještě více mne potěšila zpráva, že se vždy znal k Bohu, že Ho miloval tak, že v příteli svého mládí shledám dobrého křesťana, horlivého katolíka a spolubratra.

Dům jeho byl týmž, jako když jsem ho opustil. Obýval jej ode dne své svatby. Ó jak často jsme tam docházeli před tímto dnem! Co jsme se spolu naradili a narokovali, jen abychom jej hodným učinili panovnice, již očekával! Stará služka přišla mi otevřít: »Jakže, milostpane, vy zde!«

Zahleděl jsem se na ni.

»Což mne nepoznáváte?« tázala se. — »Ach, to jste vy Madlenko,« zvolal jsem opět já, »zajisté byla jste nemocna, má drahá?«

»Inu,« pokračovala Madlenka, »prodělala jsem nemoc, jíž na světě nikdo neujde; patnáct roků mi přibylo, a patnáct roků již něco vydá! Dospěla jsem na svých nohách z pětačtyřicítky do šedesátky . . . . ale nemějte strach, placku ze žitné mouky ještě dovedu . . . .« Tento její umělecký výrobek byl námi často oslavován.

Ubezpečil jsem ji, že jsem ještě tak hladovým, jak jsem býval. »A co Jindřich, jak se mu daří?« — »Dobře se mu vede, zapomněl stárnouti jako vy . . . . Až vás uvidí, bude míti radost! Kdykoliv mu přinesu některé vaše oblíbené jídlo, rozhovoří se o vás. Jděte k němu, jest nahoře s milostpaní v modrém pokoji; víte, v tom svatebním pokoji, jak jste mu říkali . . . . . tenkráte byl jste veselý, teď se zdáte býti již vážnějším.«

Slovo »svatební pokoj« Madlenku vždy rozesmálo. Nejsouc s to, aby je správně vyslovila, smála se mu a nepřestala se smáti po celých patnáct roků.

»Podivná věc to mládí,« hovořilo dále dobrácké stvoření, zastavujíc se, aby nabyla dechu, na schodech, po nichž kdysi běhávala přes čtyři stupně najednou jako my, »podivná věc, to mládí, má výmysly a slova, že člověk se jim smáti musí. Co jste toho všeho s panem Jindřichem napovídali! Kdykoliv si toho vzpomenu, vždycky se tím rozveselím. Dnes by snad již tomu tak nebylo. Nechtělo by se vám teď to povídat a mně tomu smát. Ze všech stran nás přepadají starosti na tomto světě, až posléze zahnízdí se v nitru našem, a my staneme se smutnými, třeba ani bychom zármutku neměli. A tak se děje s každou povahou; ba bojím se i dokonce, že milostpán mé placky také již tak rád jíst nebude.«

Chůze Madlenčina shodovala se příliš s filosofií její, než aby jedno jak druhé na mne jakéhosi dojmu neučinilo. Náhle cítil jsem se starým v domě, na schodech, jež připomínaly mně dobu mého mládí. Tehdáž cítil jsem zde své nohy ohebnějšími, srdce lehčím. Madlenka mi přihodila patnáct roků na ramena.

Neohlášen vstoupil jsem do modrého pokoje. Jindřich spatřiv mne, padl mi kolem krku. Byl tímtéž jímž býval, bylo to totéž jiskrné oko, totéž vřelé srdce, jež tak velice jsem miloval.

Za okamžik, zdálo se mi, že bych ho nepoznal. Kdysi štíhlá, přímá jeho postava, byla silnější a nachýlena, někdy rychlá řeč byla nyní zdlouhavější. Čas vryl mu hluboké brázdy do čela, zbavil ho vlasů a učinil vážnou jeho veselou tvář. Oheň radosti, s níž hleděl budoucnosti vstříc, vyhasl v očích jeho. Vzpomněl jsem si, jak často si mi stěžoval, že není s to, aby svůj bouřlivý smích zkrotil. »Vše mne dráždí k smíchu, vidím-li lidi plakati, třeba bych jich miloval a litoval, musím se jim smáti, jakýsi démon ukazuje mi jejich obličeje směšně rozšklebené.«

Nebylo mi ani třeba se ho tázati, jak se mu vedlo, abych zvěděl, že sám již plakal, že zkrocena jest jeho vysměvačnost, a plamen smíchu že vyhasl na vždy.

Žena Jindřichova mne zřídka kdy viděla a proto jen stěží připamatovala si obličeje i jména mého. Rovněž i já všude jinde bych byl s ní mluvil, aniž ji poznal. V mysli mé byla vílou mladosti, oděnou vzdušným šatem, mající na hlavě korunu z kvítí, vcházející do skutečného světa s úsměvem na rtech po zelených stezkách Vesny. Srdce všech urážek ušetřené, oči, jež nikdy bolu nespatřily, mysl, jež slz nechápala, uši, jež slyšely jen slov sladkých, ruce, jež jenom kvítí nosívaly, jitro, květ, vše co život krásného slibuje, toť byla ona v den její svatby; byla křesťankou, ženou, dítětem zároveň, harmonií krásy, víry, lásky a čistoty; jsouc vážnou, jelikož věřila, šťastnou, jelikož milovala, zářící, jelikož byla nevinnou . . . .

A po době patnácti roků jest to rodinnými starostmi sestárlá choť, dcera truchlící pro svou matku, matka truchlící pro své dítky. Proudy prolitých slz vyhloubaly hluboké stopy let do bledých lící jejích a v srdci svém, oddaném kříži, tlumila ne-

utišitelný stesk Rachelin. Vzpomněl jsem si, že jsme jí říkali »Stella matutina« — kdežto teď by ji nám nazvati bylo spíše Mater dolorosa.

Rozhlédl jsem se modrým pokojem, nepoznávaje ho, utkvěl jsem pohledem na obraze bolestné Panny Marie, mající srdce prokláté sedmi meči. Jindřich, chtěje mi ukázati dítky, požádal ženu, aby je vyhledala. Právě jsem dokončil prohlídku pokoje. »Vyjma obličeje a srdce tvého, neshledávám zde ničeho z dřívějších dob,« pravil jsem k svému příteli, když jsme byli sami. Udělali jsme tehdy z tohoto pokoje pravé museum, nyní jím není.«

»Tehdejší výzdoba upravena byla dle nálady mysli,« odvětil, mi přítel, »časem však dle nálady a potřeby srdce, modlitby a vzpomínek byla pozměněna. Oba jsme zapomněli na kříž, a hleď, teď jej zde máme, visí na místě, kde byl tenkráte, pamatuješ-li si ještě, obraz Diany, bohyně lovu, jež nebyla schopna nás potěšiti, když smrt s pochodní svou k nám zavítala. Tam ten obraz Panny Marie, stojící u kříže, jenž jest na místě nevím již kterého poetického obrazu, daroval jsem své ženě po smrti prvého dítka. Ona kresba nad toiletním stolkem, kde býval obraz Wattean-ův, znázorňuje hrobku mého otce na hřbitově rodné vsi jeho; byla první, již jsem vystavěl, a ty cypřiše kolem ní prvními, jež jsem vysázel.

Vedle pak podobizna matky mé ženy, zemřela v tomto pokoji, jejž teď zbývá nám obývati samotným. Další podobizny jsou vším, co nám zůstává ještě téměř ze všech našich drahých bytostí, jež nás vychovaly, pro nás pracovaly, trpěly a pečovaly o naše štěstí. Tam ten anděl vznášející se k nebesům, to jest druhé dítě, jež Bůh nám odvolal, naše drahá Rezinka. Zemřela v minulém roce u věku šesti let, volajíc: »Bože! Bože! kde je Bůh! Chci k Bohu!« A odnesla s sebou poslední šťastné dny své matky.«

Oči Jindřichovy zalily se slzami. Všecek dojat prohlížel jsem si veškeré tyto pohřební památky. Přítel porozuměl mým myšlenkám.

»Divíš se, příteli Ludvíku,« *) pravil, tiskna mi ruku, »co se stalo ze svatebního pokoje; jest teď pamětní knihou, psanou prstem smrti. Avšak, dík věčnému Kristu, rouhání, reptání a zoufalství nikdy sem nevkročilo, zármutek byl nám jen poslem Božím, jenž přišel rozmnožit naši lásku, důvěru a mír!

Kříž v poli.

Je s okolím kříž v poli v harmonii?
Tam větřík čechrá bujné lány žita,
tam kvete mák a skřivan k nebi lítá,
tam na lučině děti věnce vijí.

A kříž tu, jehož rámě v oči bijí
samoten stojí; smutně Tebe vítá
ta bledá tvář na polo deštěm smytá,
na kterou slední paprsky se lijí . .

Je v rozporu to dřevo kříže holé
se vším, co plesá, září, svítí kol:
ta louka, potok i to bujné pole?

Kdo zří těch lánů přebohaté vlny,
ten zářný květ i divuplný stvol,
ví, že jak kříž jsou lásky Boží plny.

J. Dědinský.

*) Ludvík, francouzsky Louis, jest autor sám.

Bdění.

Protichůdce »Snivé Moudrosti.*)

(Publikace Starého a vždy Nového Života.)

Před úmrtím napovídal B. M. KULDA.

MOTTO: **Já se modlím bez přestání za průvodu zvučné harfy, kteráž mi zobrazuje hlasem svým nadzemské větry Svatodušní a zlaté paprsky vlévá ze zvuků rajských v mou duši bdící, a dobře vím, že hukot větrů a paprsky jasné přicházejí z věčné říše, z bytosti živé, osobní, z Boha Trojjediného. Jenom k Tomu Bohu zdvihám mysl svou bdící. Jej pokorně vzývám, k Němu vroucně volám a za zvuků harfy Davidovy modlím se. —**

Slepý kmet katolík.

Stojím na skále žulové, na skále světlé, obklíčené a zázračně zdobené mechem rezů prázdným, zalévaným žlutou září s hora, a zelení živou zastkvivající se lišejníky doposud přírodozpytcům a mudrákům méně známými a neproniknutým tajemstvím halenými, ale věrcům známými, jehličím černavým a zelenavým jen v povzdálí vroubeným a v dobrou vůli nepíchajícím, kterež roztomile krášlí jemné kapradí mezi vonnými růžemi planými.

Bdím a vážně přemýšlím.

Stojím na skále žulové, na skále světlé. Kolkolem v obvodu téměř nedohledném mimo jiné kvítí pestré zírám violy, konvalinky a stolístky. Andělové slétají a odletají nosíce tré těchto květin k trůnu Královny Své, aby Jí věnčili stolístkami, aby Jí ozdobili sněhobílé roucho, aby Jí violami posázeli pás. Zírám jiné anděly, kteří tré těch kvítků roznášejí všem národům slovanským, zvláště pak národu našemu moravskému, jemuž pradědové ve znak dali trojbarvu modrou, bílou, červenou.

Bdím a vážně přemýšlím.

Zírám zástupy andělů, shromážděných před trůnem Boha Trojjediného a Panny Matky, aby tam v miliony svatých, světic Božích prozpěvovali slavné Alleluja. V tu dobu, kdy zřel jsem nebešťanstvo ve slávě Boží, v obvodu skály objevily se jako aksamit černé větve, podivně spletené, k zemi se klonící a posměšně hledící na violy, na konvalinky a na stolístky i jiné různobarevné květiny. Jenom aksamitové větve neměly květů žádných, neměly vůně libé, ale zápach šířily mezi ty, kdož se s nimi obírati počali.

Bdím a vážně přemýšlím.

Vidím stříbrolesklý srpek měsíce, ozařující květinstvo pestré a vonné a temnotou zakrývající aksamitové křoviny, aby zápachem a černí svou nenakazily květin Marii a národu našemu milých.

Bdím a vážně přemýšlím.

Stojím na skále žulové, na skále světlé. Zjevně vidím, že na všech stranách z křovin aksamitových vylétají ptáci černí se zobáky velkými a tvrdými, a snaží se, aby rozdrobili skálu žulovou. Namahají se, co mohou, pokud neodejde bledý měsíc, doprovázený vycházejícím sluncem a jitřenkou, kteráž svítí na

*) »*Snivá Moudrosti*«, napsal Adolf Racek. Čtvrtá publikace »Nového Života« v Novém Jičíně. 1900.

veškeré černé ptactvo, sypajíc mezi ně slovo: »brány pekelné nepřemohou ji«. Ptáci černí s nadrobenými zobáky odlétají zděšeně do černých křovin, ale skála žulová nedotknuta a nenadrobena zůstává.

Bdím a vážně rozjímám.

Vůkol nepřehledné množství duchů krásných, bytostí andělských, jež vážně, radostně, blaženě, slavně procházejí se stromořadími s hustými vysokými korunami; tu onde mezerami stromů těch velebných spatřuji ve výši nedozírné klenbu nebeskou, zastkvívající se milliardami hvězd zlatých i stříbrných i démantových, a zde na horách a v dolinách kolkolem plno krásy. Skalinou prokvétající a s ptactvem vypravujícím sobě svoje sny, šepotám i já v dřímotě své, co asi probíhá duší i srdcem. Ve snách jen o málo více vědom jsem sobě všeho toho, nežli strom a pták. — Co dřímaje vidím?

Velikána Isaiáše, jemuž se obdivuji; slavného Šalamouna, jemuž chválu vzdávám a učeného Zorousthra, jenž ozářen věčnou pravdou se všemi spravedlivými z předpeklí klidného vyveden byl Bohem Kristem do věčných stanů jasných, a s Isaiášem a Šalomounem kráčel za Ním a prozpěvoval Jemu; »Sláva Tobě, Slunce věčné, sláva Tobě, Světlo nekonečné! Za svého pozemského života klaněl jsem se slunci časnému a světlu hvězd, nevěda, že slunce to jest pouhým matným obrazem věčné krásy Tvé, Jenž Jsi Sluncem spravedlnosti, dobroty a lásky od věčnosti do věčnosti. Pokorně a vděčně padám na tvář svou, klaním se Tobě a velebím Tebe, Spasitele všeho člověčenstva.

Naslouchaje slovům těm dřímám a rozjímám, jak byl dřímal a rozjímal Zoroasther, nežli sešel se v předpeklí s Isaiášem a Šalomounem. Šepotám: »Čím jest velký Isaiaš a moudrý Šalomoun oproti věčnému Synu Božímu Kristu? Čím jest Zoroasther, mudrc pohanský, než byl poznal pravdu Boží. Já, jak on tenkráte, doposud dřímám a rozjímám!«

Protírám si oči, chci prohlédnouti, ale neubránil jsem se, opět přišla na mne dřímota. Vidím Sibyllu, nejslavnější věštkyni pohanskou, která, pravý obraz vniterné uvědomělosti, chodí rozcuchaná, a komu se líbí i krásná Sibylla. Chodí po hřbitovech bezživotních, po horách pustých, po dolinách temných a po líchách nudných, sedává na náměstích uprostřed zvědavých žen, u chrámů bůžkům věnovaných a na hostinách labužnických, kde na chvíli zpitá vykládá domnělou moudrost svou a věštby své společnicím, ať se s nimi shledala v palácích nebo v doupatech, v musejích pohanům posvátných a ve slujích domnělým stínům zemřelých předků ke cti věnovaných; v hernách marnivých a v továrnách ziskuchtivých a zpívá o smyšleném životě, sama trvajíc v temnostech pravý život nedadoucích. A já oživován jakousi nadějí ustavičně dřímám a rozjímám.

Dřímám! Kdo to třese mnou? Otevřev oči nikoho nevidím, ale slyším slova: »Proč dřepíš před hnědými lomy pod horou? Vzhůru vystup na horu velebnou, a nedřímej, ale rozjímej!« — — —

Zákon náboženské rovnoprávnosti na Rusi a jiné.

Hromadné odpadání pravoslavných v západním kraji ruském dalo podnět mnohým listům k ostrým útokům proti zákonu o svobodě vyznání. Ze světských listů byly to »Mosk. Vědomosti«, z duchovních »Mission. Obozrenie«, jež divoce si vedly, jak poznamenává sám »Cerk. Vjestnik« roku 1905 č. 36. Jim odpověděl archm. Andrej v »Petr. Vědomostech«, že odpadání není následek zákona, ale tak zvaného »ochranitělnago režima« t. j. státního policejního dozoru nad církví. Dí: násilí vždy demoralisuje a oslabuje především ty, kteří se k němu obracejí za pomoc. Tento zákon ukázal se pravým i v pravoslavné církvi. Ale není to církev, jež nese vinu. Ona sama trpí a trpěla policejní ochranou, režímem, vedoucím k všeobecné nespokojenosti. Všady je lépe než u nás. Každá podloudná sekta je silnější v organisaci, než nynější pravoslavná společnost. Všecku vinu toho nesou naši reakcionáři, oni přivodili úžasný stav pravoslavné církve. U nich bývá rozhodnutí krátké: ať je všady tak špatně jako u nás.

»Ochraňovací« politika ukázala se škodlivou i z jiné strany. Užívajíc pravoslaví k poruštění cizozemců, přinucuje je, že patří na církev jako na zbraň nenáviděné jimi byrokracie. Fanatism, s kterým nyní katolíci bojují proti pravoslaví (?), směřuje ne tak proti církvi jako proti starému politickému režímu. Tak píše i »Vilenski Věstnik«, obraceje se ohnivými slovy proti katolíkům, aby bojujíce proti vládě nebili církve. My nalézáme se ve stejné uhnětenosti jako vy a s vámi bojovati chceme za svobodu. I nás rdousí byrokracie, a vy stavíte se proti našim chrámům. Budiž pozdravena svoboda, ale pominiž zloba a násilí.

Něco pravdy na slovech je. Ale je pravoslavná církev bez viny? Ona spojila se s vládou na zničení uniatů, není tedy divu, že má podíl i na následcích. Každé hájení se uniatů udávala vládě jako kat. propagandu a volala po policii. Marné nyní její výmluvy: »já nic, já muzikant.« Národ násilím obrácený na pravoslaví vrací se prostě ku své matce, od které byl krví, mečem a falší odvrácen.

Jen slyšme, co vytištěno nedávno v »Nov. Vremja.«

Nik. Tolstoj pronáší o navrácení se unitářů k latinskému obřadu následující myšlenky. Roku 1875 byla unitářská církev zničena. Všichni unitáři připočtěni k pravoslavným. Kdo se protivil, byl vypovězen do orenburgské gubernie. Ti, již se neprotivili, ale svátostí u státních kněží nepřijímali, byli nazváni »uporstvujuščije.« Stav obou byl velmi těžký. Jejich kněží prchli buď do Haliče nebo přijali pravoslaví. Katol. duchovní nesměli pod těžkými tresty vykonávati jim círk. obřady (křest a. p.). Mnozí to činili a snášeli tresty, i dlouholeté vyhnanství. Co měli unitáři dělat? K lat. obřadu přejíti nesměli, pravoslavnými býti nedalo jim svědomí. Kdo mohl, utekl za hranice a dal se oddat a p.; většina zůstala bez všeliké duchovní pomoci, nekřtěni, pohřbeni bez kněze a p. Někteří byli znenáhla přivedeni k pravoslaví.

Nyní přišel úkaz o svobodě víry. Vyhnaným dovoleno se vrátit, z uporstvujuščich sňata polic. dohlídka. Není divu, že prvním přáním jich bylo, přidati se k víře, za kterou trpěli, a nabýti tak možnost přijímat svátostí. Ale jak jinak to mohli učiniti nežli přestupem na latinský obřad a dáti se připsati ku katol. farnosti? Vždyť unitářských far a kostelů není; rovněž ne kněží.

Byly ještě dvě příčiny přestupu: 1. Nenávist k pravoslaví a všeho, co mu připomíná 30leté pronásledování. Obřad řecko-ruský je pronásledoval, nenáviděli ho. Druhdy ho milovali, nyní stal se jim latinský milejší ač cizí. 2. Bázeň před budoucností. Za 30 let pronásledování a bezpráví poznali, že jen v katol. církvi budou zabezpečeni.

Vládě nemůže býti lhostejno, k jakému obřadu se kdo přiznává. V katol. kostelích jest vše mimo mši sv. polské. (Teď najednou! Dříve namlouvali lidu, že je vše latinské. Pozn.) Ruského tu není nic (vláda nedovolovala. Pozn.). V Haliči mají unitáři dosud slov. obřady. A tak z ruských unitářů u nás stanou se Poláci duchem a jazykem. Nebylo by lépe, zříditi opět unitářské farnosti? Jen kněží ruští, unitáři z Haliče, zabránili by této ztrátě; policie nesvede tu ničeho, jak ukázala právě minulost. Ale pak dlužno dáti unitářské církvi plnou svobodu a vejíti v jednání s Římem, který dosud se svých práv nad nimi nevzdal. Unitáři nejsou sektáři. Rozdíl je toliko v tom, že uznávají papeže za hlavu. Žal, tisíckráte žal, že byokracie to dovedla do takých konců . . .

Však ne všichni mluví tak otevřeně a pravdivě. Jsou přemnozí, kteří zůstávají slepí. Jsou to hlavně tak zvaní slavjanofilé. Vším katolickým vždy pohrdali. Jak zakrýti mravní porážku, že 30leté pronásledování unitářů zůstalo bezvýsledným a že se vracejí nejen k unii, ale k lat. obřadu? Toto zvlášť je pro pravoslavné velmi bolestno, nebo drží na svůj obřad nesmírně a obřad latinský haní na potkání. Čteme následující: Latinští otci a páteři rozšiřují mezi nevzdělaným lidem zprávu, že cár přikázal, aby ruský lid vystoupil z pravoslavné církve a přestoupil do latinské. Hloupý lid to uvěřil, a odtud onen zjev vrácení se unitářů do katol. církve. (Není nad chytrost! Ale čí?) Auktorita cára tedy prý to byla, jež měla za následek odpady! Takové zneužití zákona nemohlo vládě zůstati lhostejno. I přišlo objasnění, že ostatní víry jsou úkazem ze dne 17. dubna jen trpěny. A tak byrokratický režim zachránil čest a dostalo se mu nového prostředku proti uniatům.

Proti objasnění neozvali se katolíci, ale starověrci, a to silně. Jim nedovoleny totiž veřejné obřady. Pohřeb nedávno zemřelého Morozova musel býti konán tajně. Byla dovolena jen jedna služba, a ta jen u samých dveří hřbitovních. Z toho povstala ovšem nespokojenost.

Jak zamezuje vláda přestup, táže se v Nov. Vremja kdosi? Přidává k odpovědi asi následující myšlenku. Tím, že sice hlásá svobodu křtu, sňatku a p., t. j. svobodu víry, ale poněvadž při nich třeba i zachovávati jistá vládní ustanovení, vykázat se dokumenty a p., činí zde přestup skoro nemožným. Největší svobodu, co se týče sňatku, mají prý židé a mohamedáni. Rozvod je snadný u protestantů. Proto mnozí pravoslavní začínají přestupovat na protestantstvo. Židé budou přecházeti na pravoslaví, poněvadž tím získají jistá práva. A tak následkem stát. zákonů víra nebude projevem svědomí, ale předmětem obchodu. Nejvíce utrpí pravoslaví od sekt, které nabyly právního postavení. U nich totiž je snadný i sňatek i rozvod, práva pak skoro tatáž. Na západě mají všecky víry táž práva. Proto tam ovšem vedle nevěry je hluboké křesťanství. Ne nadarmo vyslovil se císař Vilém o ruských vojínech, že svým špatným křesťanstvím dávali žaponským plukům jen pohoršení.

Zde pravda s nepravdou je pomíchána. Jeť otázka o sňatku dnes bolestným vředem a předmětem rozčilených úvah. I nelze očekávati klidného úsudku v nich.

Reformace! zní to dnes ze všech žurnálů i listů denních. Vojna žaponská rozvířila vlny až na dno veškerého života. Chceme některé tyto reformace sledovati. Že mezi nimi jsou též návrhy dýšící socialismem, není divu.

Cárský zákon ze dne 17. dubna 1905 má následky veliké pro vnitřní život církevní. Nyní není právo jen u pravoslavných, ale i u jiných. Zajímavo je čísti duchovní časopisy ruské; jsou plny úvah o nových povinnostech duchovenstva. Nyní bude třeba, aby více mravní silou imponovali, nebo zákon nedává jim moc ke všemu. Jakýsi Freibeg obvinil v Ruském Slovu kněze Dobroljubova, že žádal při smíšeném manželství svědectví o vychování dítek v pravosl. víře. Dobroljubov odpověděl v Ruském Listku č. 208, že tak velí zákon a dodal, ať dá vláda zákon, že máme věnčit (požehnat) sňatkům jakýmkoliv a bez svědectví, a my tak učiníme. Nad odpovědí pozastavil se ovšem círk. tisk, správně tvrdě, že platně může pravoslavný žehnat jen sňatku pravoslavných snoubenců a napomíná dobrého otce Dobroljubova, aby vzal si příklad z katol. ksendzov, kteří žehnají jen katol. sňatkům a smíšeným jen na základě onoho svědectví. — Co dříve bylo u katol. kněží římským fanatismem, teď je příkladem. Tak se časy mění. Otec Dobroljubov je asi »josefinista« comme il faut, a má dosud málo oné »mravní síly«.

Každou chvíli čtu, že víra u ruského lidu klesá, toho že velkou vinu mají i kněží, poněvadž žijí prý příliš uzavřeně, nestýkají se s lidem, proti nevěře nebojují, spokojujíce se tím, že dí: spravedlivý dojde spásy, hříšník zahyne. O moderních bludech nekáží ba ani jim nerozumějí. V duch. žurnálech je prý dost krásných apologických statí, ale všecky jsou psány vysokým, scholastickým tonem, a proto jsou nezáživny. Zvláště ty námitky nás zajímají. Nebo kteroukoliv pravosl. apologetiku otevru, vždy čtu útoky na katol. bohoslovce, že prý pýší suše, scholasticky. Znamenitá apologie Roždestvenského (2 díly, r. 1893) přes 100 stran věnuje dějinám apologiky katol. v tomto smyslu. Ba nazývá to rozumářstvím a vyvozuje z toho lehkomyslně vznik deismu a rationalismu. Rusům se lehce mluvilo a psalo, když na odpadnutí byl Sibíř a konfiskace statků. Nyní stávají se krotšími.

Dosud všecko zlé odvozovali Rusové od západu. Německý profesor je otcem ruského nihilismu (všeho zlého), bylo okřídleným, oblíbeným slovem. Při nedávné schůzi »ljubitělej drevněj« písmennosti, kde Perac přednášel o Nikoně a různých legendách o něm, odporující profesor Ždanov vytkl doktorantu, že dostatečně neosvítil, jak tyto bludy přišly z Evropy na Rus. Totéž vytkl mu Charlampovič v příčině chiliasmu rozkolníků okolo r. 1666 (zkončení světa). I v tom nyní stane se náprava. Ruští bohoslovci a filosofové budou doma hledati příčiny. Tak najdou potom spíše prostředky k vyléčení úžasných běd, které zvláště na universitách ukazují hrozivé pozadí. Ale jak dlouho bude trvati, než tento nehybný, dlouhým spánkem a bezstarostností vysílený stroj dostane trochu života! A ejhle! V čísle 37. »Cerk. věstnika« referuje se o činnosti katol. duchovenstva na západě a tato činnost dává se prav. duchovenstvu za vzor, zvlášt v otázce školské a socialní. Tak naše činnost není už jen a jen činnost římských agentů, ale dochází tu a tam i chvály. Ještě nedávno, když Ranberger dal návrh (paříž kat. sjezd) na zřízení katol. telegraf. ústřední kanceláře, obul se na nás

»Cerk. Věstnik« slovy: aby náhončí papeženství udrželi svět ve svých rukou, vynalézají stále nové prostředky . . . Řím jásá . . . Nový podnik svědčí o podnikavosti papských agentů, jež znovu hrozí světu velikou pohromou — —«.

A nyní když půda víry klesá jim pod nohama? Nyní jsme vzorem! Pod ochranou policajtů bylo lehko bezpečně spát a hráti si na smířlivce a p. Ale časy se změnily.

Neobyčejně rozvířil vlny obrovský měsíčník Navyj puť, orgán ruské moderny. Je na scestí, ale není pochyby, že přispěje k probuzení duchovenstva. Nedá se zapříti, že má výborné spolupracovníky. Však dva jsou mezi nimi, kteří — je-li pravda, co píše o nich Věděnskij, natropí ruské církvi mnoho zla, a to u samého kněžstva. Však o tom jindy.

Moskevské duchovenstvo vypracovalo návrh reformy veškerého obřadnictví pravoslavného. Dle něho všecky obřady zjednodušeny tak, aby vyznamenávaly se velikou prostotou a jednoduchostí. Všecka nádhera, ceremonialnost, blesk zlata a drahokamů a umění pěveckého odstraněny. Zvlášť týká se to obřadů biskupských, jimž se vyčítá, že odvracují mysl od Boha na osobu biskupovu. Má býti zavedena původní »čistota«. Jazyk má býti moderní, všem srozumitelný. Vše má býti odstraněno, co zavání pověrou a modlářstvím. Zvlášť má býti zkráceno nudné opakování těchže modliteb a stálé žehnající připomínání osob vládních, světských a duchovních. Za to více má býti modleno za věci duchovní a hmotné všech, zvláště chudých opuštěných a p.

Není to trochu anarchistické?

Dále žádají oprávci svolání sněmu, na němž měli by rovné účastenství hierarši, kněží a laici dle Skut. 15, 23, (viz stať stol. duchovenstva. O soustavě cerk. sobora). Tak prý tomu bylo vždy v církvi staré. Dobře odpovídá jim kdosi, že rozhodující hlas mají jen biskupové; odešli-li by ze sněmu, byl by pouhým sjezdem duchovenstva.

Kněžstvu jde o to, aby mělo v hierarchii zástupce. Jsouť všichni biskupové dle ruské ústavy církevní mnichy! Jsou mezi nimi i bývalí členové »bílého duchovenstva«, (světsk.) kteří stali se vdovci a dali se pak postřižit, ale jsou přece jen mnichy. Bílého kněze v hierarchii není. Zajímavo je, že důvody, jež uvádí, jsou téhož druhu, jakých užívají u nás proticoelibátníci n. p., že klášter není světem, že nemůže znáti a rozuměti potřebám stádce svého, že není v socialním svazku s diecésí. I to, že biskupové jako mniši nemohou křtíti, žehnati sňatkům, zaopatřovati, uváděno za důvod. Dobře odpovídá jim kdosi: on je především pastýř a správce diecése. Dále uvádějí za důkaz kanony staré církve n. p. 2hý Sofijského sněmu, jejž Řekové mají za osmý obecný sněm. Dí, že biskupství a mnišství je neslučitelno. Všady a vždy byli biskupy i světští kněží, i není důvodu »pro mnišský monopol na bisk stolce« a. j. a. j.

Po sněmu církevním volá se ze všech stran, pořádají se rozhovory o něm a p. Hlavním úkolem jeho by bylo: *zvoliti patriarchu* — Protivníci sněmu, reform a neodvislosti církve odvolávají se na dogmatiku Filareta (učence ovšem prvního řádu a metropolity nejosvícenějšího), jenž hájí názor, že od doby rozdělení církve na katolickou a východní obecný sněm není možný. V mínění tomto je ukryta nevědomky veliká pravda, pravda totiž, že bez papeže není obecného sněmu, na kterém

by nebyl jako jeho hlava zastoupen. Filaret tohoto mínění nevyslovil, ale ono tvoří jeho základ, bylť on velkým bohoslovcem.

Moderní bohoslovci ruští, vychovaní v domění, že ruská církev je jedinou pravou církví, nemohou tyto důvody pochopiti a právem, nebo je v nich vzhledem k stanovisku ruskou církví hlásanému velká nedůslednost! Však o tom jindy.

Proti obecnému ruskému sněmu agituje se tím, že se dí: nač sněm celé Rusi! Nám třeba sněmu v jednotlivých metropolitních oblastech. Ty znají potřeby svých diecesí lépe, nebo jsou jim bližší. Ale tím zmařeno bylo by předem to hlavní: grandiosní projev proti synodu a pro volbu patriarchy. Že to jde do opravdy, můžeme souditi z povahy ruského lidu a z toho, že i vědecké kruhy jsou proti synodu. Nedávno napsal prof. kanon. práva doktorskou disertaci »Oberprokuror sv. synoda v 18. a v první polovici 19. století, který vzbudil zděšení. Jedni viděli v ní *tenciosnost*, jiní dokonce úplné odsouzení církve a p. Blagovidov je profesorem na duchovní akademii. Však spis schválen konečně přece; ale je významný.

Sledujeme-li nároky reformy prav. církve, vidíme v nich mnoho z toho, co druhdy katol. církvi slavjanofilé vyčítali. Ale bohužel, že jsou často příliš radikální a nestojí na dogmatickém základě.

Na konec pro zasmání: Ruské listy přinesly z »Berl. lok. Anzeigr« zprávu, že albanské loupeživé hnutí je řízeno rakouskými *jezuity* a namířeno proti Italii a Rusku. *V. Hradský.*

Pod zraky smrti.

Ať pomníš ji, neb nepomníš,
smrt jde ti vstříc a čeká na tě;
ty každým krokem jsi jí blíž,
ať v chudém plášti nebo v zlatě.

Chceš vyhnout se jí — nevyhneš;
kol kolem rozpjaté má sítě;
když uniknout jí stranou chceš,
jak mouchu pavouk polapí tě.

Víš: do sítí se zachytím;
zda ve dne, v noci, dnes či zítra,
to nevíš; — a snad mezi tím
již sečtena jsou tvoje jitra.

A nevíš: na tvé čelo chlad
své ruky tajemné kde složí;
zda pod střechou to bude snad,
či pod blankytem klenby Boží.

Jak, nevíš, vejdeš v její říš;
zda v ráz neb zvolna k tobě schví se,
zda s Tvůrcem svým se usmíříš
a lehce duše odloučí se.

Ty víš jen: z milosti jsem živ;
a smrti stín co ještě leká,
jdeš snad a žiješ jako dřív . . .
A ona? Dívá se a čeká. *E. Romar.*

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

Ve spisech kazatelů starších dob (na př. jako je proslulý kazatel Leop. Fabritius S. J. v kázaní na ned. XVI. po sv. Duchu: »Zvířata mohou milována býti: ale ... bez *pověr*), jakož i v knihách jiných spisovatelů specielně určitých jest obsažen bohatý material lidovědný vůbec, *náboženský* lidovědný zvlášť.

Na doklad uvedu ve stati dnešní ukázky z povídky *Boženy Němcové*: »Pohorská vesnice«, jejíž děj »odehrává se« hlavně na Chodsku — v území Psohlavců — a ve slovenské vísce Kolárovicích na Trenčansku. Pro přehled říditi se budu seřaděním abecedním.

Ve spise tom se uvádí a píše do slova:

Andělé. (O houslích — nástroji.) Jakoby v něm andělíčkové byli... — Když dítěti spánek oči zavře, přijdou k němu andělíčkové, zpívají mu a přinesou mu s nebe rajská jablka ...

Dobrotivost Boží. Skřivánek eště menší, ha Pánbůh ho přece opatří. — Pánbůh ho má rád,... že mu dal takový dar umění. — Boží dar (chleb). — Za to mi Pánbůh požehnal tolik vlasů. — Který kospodář zavírá před hostem dveře, hani chleba se soli mu nepodá, tomu Pánbůh Božího daru nepožehnává. — Kdo na Bohu něco mermomocí vynucuje, sám trest na sebe huvaluje. — Svet je zlý — len Pánbuoh je dobrý. — Pánbůh svým i ve spaní uděluje.

Důvěra v Boha. S pomocí Boží. — Dám to na Boha. — Dá-li Bůh... — Smělého Pánbůh nezkrátí. — Poruč to Pánu Bohu! — Dokjdu (dokud) ma (mne) Panbuoh na světě nahá (nechá)...

Hřích. Vlas má svůj stín, ha všichni sedíme při hříšné vodě. Jazykem lidi odbudeš, hale svědomí nepozbudeš.

Invokace různé... Daj ty mi Bože. — Milý Božínku! Pro Pána Jana! — Bože chraň! — Bohužel. — Chvála Bohu. — Pro Pána Boha. — Ty můj Bože! — Milý mocný Bože!

Kostel, mše sv.... Vedle sebe vidí (Jano) státi ... chlapce vesnické, před sebou v lavicích hospodáře v bílých šerkách, široké klobouky v ruce ... s druhé strany sedí ženy v bílých plenách ... a před samým oltářem hlava vedle hlavy, bílými vínky ozdobené...

Kříž. (V Kolárovicích na štědrý večer) Gazdovia (hospodyně) omočí dva prsty pravé ruky do medu, hudělá každému na čelo kříž... Kemu ten kříž najskuor oschně, ten vraj do ruka zumre. — (Na Domažlicku) chlapci jdouce (na půlnoční) přes stoku, smočili dva prsty pravé ruky, dělajíce si na pravém líci kříž... — Děvčata (na Klatovsku)... na hrdle křížek, jediný to klenot drahý, co děvče od matky dostalo, po celý život nosilo, a nedala-li ho zase své dceři, do hrobu s sebou vzala — bába ho požehnala křížkem.

Léčení, zdraví. Když pak slunce vyšlo, bába Jelenku svlékla, *přežehnala,* a odříkavši slova:

Já bába po Bohu
Pomohu co mohu.
Ha to, co nemohu,
Zanechám Bohu... —

Nač se starat o léta, když Pán Bůh zdraví dává. — Když Pán Bůh zdraví dá. — Vždyť pak od každé nemoci dal Pán Bůh lék. —

Modlitba. On sám zná pravidla mluvnice jak Otče náš. — Matčina modlitba z mořského dna vynímá.

Pranostika. Do sv. Ducha nespúštěj se kožicha a po sv. Duchu přidrž se kožichu. — Jaro zvěstuje Zvěstování, hale zimu ešče nevyhání.

Smrt. Pán Bůh mu dej věčnú slávu (radosť). — Nežel, matko, toho dítěte, tomu by se na světě vždy stýskalo a nebylo by šťastné, to si andělé od Boha vyprosili...

Snoubenci. Nú, k čemu si rozum trápit! Který jí od Boha súděný, za toho se dostane. — Láska, Božie láska, kde ju ludia berú, na hore neřastie, v poli ju nesejú. — Jen na něho myslím, kudy chodím, ha když se modlím, prosím Pána Boha jen za něho. — Já nikdy neprosím Pána Boha, haby mi ho dal, vymodlený muž nebývá požehnaný.

Svěcená voda. Hned u dveří visela kropěnka; bába pozdravivši, sáhla do kropeničky, střikla vodou svěcenou do rohu, kde stůl stál... přežehnala se, při tom se v tu stranu (co stála socha P. Marie) poklonivši. To byl tak způsob starých

lidí... a kde našla (baba) suchou kropeničku, hned řekla: Jací jste to lidé, hani krapet vody svěcené, haby mohel dát člověk poctu Bohu ha domu. — (Bába) kázala přinésti chleba a svěcené vody, namočila kus kůrky do svěcené vody, a přiložila Haničce na hlavu. — (Před prvním májem) každá hospodyně pokropila všecky dveře u stavení, prahy...

Úcta k svatým. Na str. 200. se líčí dojemná episoda z pouti do Hájku k sv. *Anně.* — Mluví se tu i o zvláštní lidové úctě k sv. *Rochu.* — O P. Marii vyňatky odtud uvedu jinde. — O sv. panně Barboře na str. 8. spisu uvedeného.

Vánoce. Na str. 58. uvádí se roztomilá slovácká koleda. Na str. 8. popisují se zvyky vánoční.

Víra. Vždyť je Pán Bůh Pánem nad celým světem, ha všade ho mají lidé chválit; kdo se za Pána Boha stydí, toho Pán Bůh nevidí. — Ak buděm — kde buděm — Boha chválit buděm.

Vševědoucnost Boži. Kapsář, v němž bylo, *Bůh ví*, čeho. — Lidé vždy (o léku) nevědí. Hale Pán Bůh o něm ví. — To bys mušil mít oči Pána Boha, habys chtěl vidět (vše).

Vůle Boži. (prozřetelnost.) Ha dá Pán Bůh, bude ešče líp. — že ho Pán Bůh nehudělal nadarmo kulhavým ha ryšavým. — Huž je to tak od Pána Boha súděno. — Chlap střílí, ale Pán Bůh koule nosí. —

Zbožnost — příroda. (Včelky) ha vosk dělajú, jenž oltáře Boží osvětluje. — Tu zase pozoruju květiny, kterými Pán Bůh plášť země vyšil jako Dorla vyšívá naše kamizoly.

Zdravení. Nemá za to hani »Pozdrav Pán Bůh«. — Pán Bůh ho požehnej! — Sprovoď vás Bůh, chlapci! — Dej ti Pán Bůh dobrú noc! — Pán Bůh vás opatruj ha požehnej! — Slovem Božím pozdravil. —

Zlý duch. Čert nám je tu bul dlužen. — Nynčko se nebojím hani hancikrista. — Idi ďábla, ha n..ď mi tu! — Ale taková ochechule prý s ďáblem spolky má...

Ještě několik *úsloví.* To mu bylo jako Boží Hod. Pánbovat se na to nemohu. — Nevěř nikomu jen Bohu a sobě trochu. — Božit se nechcem. —

Toť tedy národopisné klasobraní náboženské ze spisku: »Pohorská vesnice« od B. Němcové (vydání v Telči u E. Šolce). Na 299. stránkách tolik ukázek, jak náboženské cítění prokvašuje lidový život — což jak velká snůška těchto dokumentů opatřila by se ze všech spisů B. Němcové — a všech prostonárodních spisovatelů českých! Nebyla by to práce nedosažitelná, nebyla by to práce marná. V posledním čísle »Vlasti« loňského ročníku upozornil jsem na důležitost náboženské lidovědy prostonárodní.

LITERATURA.

DÁNSKÁ.

Protestantský vládní list »Dannebrog« popisuje rodiště sv. Otce, Pia X., vesnici Riëse, jeho rodný dům, na němž jest obcí darovaná mramorová deska se zlatými písmeny, jichž smysl (ve vlašském jazyku jest psáno) jest, že jako Ježíš v jeslích narozen byl a později vešel do slávy, taktéž že zde Giuseppe Sarto narozen v nízkosti, později nejvyšší osobou v křesťanství se stal. O matce papežově, jež r. 1894 ve věku 81 roků zemřela, píše, že měla obličej s modrýma očima a čelem intelligencí zářícím. O synu jejím, papežovi, praví, že má přímo spanilou hlavu s výrazem čistoty ducha, jenž jímá a pevně udržuje a že od jeho obličeje se nelze ani odtrhnouti. Dále se zmiňuje Dannebrog o přívětivosti sestry papežovy, o její provdané dceři a její desetileté dcerušce, jež v rodišti papežově žijí a jejich nevšedním vzdělání. Dannebrog popisuje též dva čiperné hošíky 12—13leté, jejichž původ lze prý ihned poznati. Mají prý oba krátké, široké, energicky-intelligentní čelo jako papež a celá jeho rodinná příbuznost a jeho jasný, přímý pohled. Dále obdivuje Dannebrog moc katolicismu v jeho zvláště lidovládě, neboť píše, papežem se může státi i nejchudší chlapec, poněvadž zde nerozhoduje rod, nýbrž mravní důstojnost a proto není prý divu, že papežové často svým protivníkům, ba i samým císařům dovedli imponovati, vždyť vynikali nad ně duchem. Moc papežů prý nezahynula a potrvá vždycky. Kéž všichni protestanté byli by toho názoru!

Jos. Seřík Vitinský.

HOLANDSKA.

V poslední době vyšly opět mnohé katolické obhajovací spisy u obětavého knihkupce G. Borga v Amsterodamu. Z nich nejlépe se nám líbily »*Godloochonaarswijsheid*« (»Moudrost« popíračů Boha); ve spisu tomto potírá mistrně Th. Famulus nejobyčejnější námitky proti jsoucnosti Boží. »*Geen God?*« (Žádný Bůh) jest jiný spis, v němž dokazuje Th. Famulus jsoucnost Boží pádnými doklady z přírody samé. »*Legende of historie?*« (Legenda neb dějiny) opět jiný spis, v němž týž Th. Famulus historickou pravost evangelií přesvědčivě dovozuje. Ve spisu: »*Heeft God werkelijk tot de menschen gesproken?*« (Mluvil Bůh skutečně k lidem), dokazuje Th. Famulus jasně, že Bůh k lidem mluvil. »*Is het bestaan van God wetenschappalijk zeker?*« (Jest jsoucnost Boží vědecky jistá.) Kladný důkaz této otázky provádí F. A. M. Thebens. »*Hoeden af voor de Godloochenaars!*« (Smekněte klobouky před popírači Boha.) Sarkastický spisek tento je velice zajímavý, vyšel z péra jesuity M. van den Hagena. — »*De arbeid hoog! of Waarom werken?*« (Ať žije práce! aneb Proč pracovati?) Redemptorista L. Hagen podává zde dle německého spisovatele G. Diessela pěkný příspěvek k řešení socialní otázky. »*Geen dwepen of drijven.*« Spisovatel J. C. van der Loos pojednává zde o zneužívání nápojů. Spisy tyto, pro lid i vzdělance velmi poučné, jsou vesměs levné. Nejdražší »Legende of historie« stojí 40 centů (= 40 krejcarů), nejlevnější »Hoeden af voor de Godloochenaars« pouze 5 centů. Adresovati stačí· »Den Heer G. Borg (Princesstraat, 6.) Amsterdam.« *Jos. Seřik Vilínský.*

RUSKÁ.

Věčné město. P. Boborykin. Moskva 1903 u Kušněreva, str. 297. — Zajímavá kniha! O ničem nepíší Rusové tak málo jako o Římě; míníme o jeho dějinách, památkách, velikosti a p. Jakoby měli tajný závazek: nic o Římě, co by věčné město mohlo postaviti do sympatického světla! Řím musí zůstati strašákem na děti a pro velké něčím, co budí hrůzu nebo aspoň jakýsi mravní katarrh. A tu najednou od znamenitého spisovatele celá kniha, jež nad to nevyhýbá se otázkám, jež Řím činí Římem, věčným městem! Nevím, nevím, neotřese-li se sobor sv. Isáka v Petrohradě. Tihle moderní spisovatelé, zdá se, chtějí svůj ruský kožich úplně svléci. Náš auktor mimo to otevřeně kárá a ironicky bičuje onu zaujatost, o které právě jsme se zmínili. Co nám byl Řím? volá posměšně. Městem, kde bydlí papež, nic více. A tento zvuk »papež« vzbudil v nás ihned myšlénky: papstvo, latinstvo, jezuiti, odpustky, inkvisice! V slově Řím viděli a cítili jsme jen »polskou víru«, od počátku nepřátelskou »ruskému Bohu«. S obrazem papeže spojovali jsme cosi nebezpečného, cizího asi jako Dalaj-Lama, jemuž dlužno líbat pantofel. Vzdělaný náš spisovatel sešel se v Berlíně, v Paříži a jinde s nadšenými ctiteli Italie a Říma a tak i jemu zachtělo se je vidět. Byl tam během 25 let mnohokráte. V knize mimo poučné věci vyličuje své dojmy.

Po vzetí Říma měl dojem stísněnosti, která zdála se u lidu římského býti všeobecnou. Smutně působil i chrám sv. Petra, v němž byly slavnosti papežské přerušeny. Ale dojem »universalnosti« věčného města« cítil silně. Než na všem spočíval jakýsi smutek. Příchodem královým do Říma přišel tam i moderní život, ten, jejž lze zříti v Berlíně, v Paříži všady. Starobávná typičnost mizela.

Co vábí k Římu? Jeho dějiny, všesvětový význam, papežství, literatura, umění, obnovení nauk, Michel Angelo a j. Není možná zůstati vzdělanci lhostejným k Římu.

V 70tých letech skoro do jednoho prohlásili se všichni Vlaši pro krále Emanuela. R. 1898 papež měl zase sympatie nejen celého Říma, ale i celé Italie, ba celého světa. Tehdáž zvonili papežství umíráčkem a za několik let stojí mravně výše, než dříve. U nás (na Rusi) je zvykem chovati se ku katolicismu s opovržením nebo nepřátelstvím. A při tom je všude svoboda svědomí, jen u nás ne.

Auktor směje se učení pravoslavnému, že západ odpadl od obecné církve a tepe nesnášelivost ruských zákonů. Dále popisuje návštěvy své u různých katolických osob. U katol. duchovního (Rusa, obrácence), horlivějšího než sám papež, u Vamitelliho, snášelivého a velkodušného, v Rusku svou knihou o Rusku známém, před nímž klerikálové rušští proto velice varují, který však bývá vyhledáván od všeeh, kdo chtějí přidati se k unii. Od něho a od jiných seznal auktor, že Řekové ve skutečnosti zle nevraží na ruskou církev, jíž vytýkají nejen její odtržení se od východu, ale i mnohé novoty. Kdyby měli moc, chovali by se k ní jako k schismatikům. Dále popisuje svou návštěvu u slavného Pierlinga T. J., jak vše je tak

jinak, než jak to vypravuje Zola ve svém »Římu«, jak nejen s ním, ale s jezuity vůbec bylo vždy milé obcování.

V římském archivu jsou prý dokumenty, že car Pavel a Petr Veliký chtěli uznat hlavenství papeže. Líčení jezuitů je krásné. U Ledochovského našel mnoho pěkného, a Poláka v něm poznal přec.

Všichni katolíci, s kterými se scházel, byli pro svobodu víry; z ruských skoro nikdo. Ukazuje na to, že v Římě lze přestupovati k jakékoliv víře; na Rusi nikoliv. A dává poučení ruským spisovatelům, na jaké stanovisko třeba jim vstoupiti, aby byli s to, nepředpojatě mluviti o Římu, jest to stanovisko svobody svědomí.

Pěkně popisuje audienci u k. Rampolly a u papeže Lva XIII. Líčí jeho prostotu, skromnost; potom živost, když přišla řeč na Rusko. Vypravoval ruskému spisovateli, jak napomíná kat. hierarchy v Rusku, aby ctili cara a nesmišovali politiku s věrou. Mile prý ho dojalo, když se zmínil, jak jeho dvě encykliky o sjednocení vzbudily značný rozruch na Rusi. Mnoho mluvil o blahu sjednocení, ale litoval, že se toho nedožije. Kdykoliv mluvil o sobě jako o hlavě církve, činil to s milým skromným úsměvem, který jakoby řekl: nemohu za to, že tato veliká tíha na mne vložena. Uznává, že tak milého přijetí nedostalo se mu u nižádné vysoké osobnosti a uvádí příklady.

Bohoslužba zdála se mu při slavnostech více scenicky krásnou než zbožnou, hudba a zpěv nepříliš valný. Padlo mu do oka, že před křížem klekali všichni na jedno koleno, před papežem na obě. Nikde v Římě neviděl uchvacující pobožnost mas lidu, jak je viděti často na Rusi.

Život v církvi a kleru shledává mnohem svobodnější, než v pravoslaví a v protestantismu. Ale ač mnoho se o jiných zemích vypravuje zlého, co se týče celibátu, v Italii nenašel auktor pohoršení. Chválí celibat, ukazuje na jeho přednosti. Zvlášť uvádí, že kněžstvu umožňuje žíti socialněji a více stýkati se s lidem, jelikož rodinou netvoří určitý stav, kastu. To shledal půlletým stykem s katol. duchovenstvem. I mezi prostými kněžími nalezl velmi mnohé, kteří vzděláním a smýšlením stáli na jeho výši a byli mu sympatickými svým zájmem o všecky časové otázky společnosti. (Viz p. 175 n.) U nás mnozí reformatoři nevidí blaha celibátu, které tak jasně, určitě a s takou chválou postřehl svobodomyslný ruský spisovatel.

Odpověděv na námitku, proč v Římě přes to neviděl zmíněné lidové uchvacující pobožnosti, líčí pěkně sílu katolicismu, nalézajícího zde svůj střed, velkolepý jeho internacionalný charakter. Tak na žácích různých kollejí, mezi nimiž lze slyšeti všecky jazyky, na některých kostelích, kde konají se kázaní a pobožnosti v pěti a více řečích. A všichni jsou katolíci! A všady charakterní rysy té které národnosti. Jednou viděl za sebou mši svatou v řeči syromaronitské, sirské, chaldejské, řecké, bulharské, koptské, rusínské, arménské. A všechny byly katolické! Všeobecný charakter církve je tu patrný. Dále, dí auktor, nežli jde Řím, ve svobodě dopouštění všech možných obřadů ani nelze jíti. Musíte očím věřit, že jste v Římě, nebo uši vaše by nevěřily. Rusínskou bohoslužbu shledal od ruské silně vzdálenou, blížící se více k latinské. Takým zdál se mu i zevnějšek kněží. Přec dojalo ho, slyšeti v Římě, v katol. chrámě, při otevřeném oltáři ruské staroslovanské bohoslavení. Však latinisující vliv na Malorusy vychází od Poláků; Lev XIII. toho nechce. On dal by ihned dovolení, aby směla býti mše svatá sloužena čistě po rusku.

Ale tito nelatinníci byli od Říma svedeni a násilně přinuceni k sjednocení, řekne Rus. Nikoliv, odpovídá auktor. To by bylo možno jen při světské moci papeže, ale té více nemá. Vše, co se v církvi katol. děje, děje se ne auktoritou světské vlády, ale vnitřní silou katolicismu. Svou vniternou silou jest i svoboden. Všesvětová síla katolicismu nebojí se světské moci. Auktor slyšel při nabitých chrámech kázaní, kteráž všecky náměty katolické věrouky probírala svobodně a silně, nevyhýbala se ani otázkám socialním, hlavenství papeže a p. Více bojí se církev tajné síly zednářské, která mu odluzuje lid. Síla církve katolické je v lidu.

Auktor líčí dále, jak všeobecně slyšel mezi lidem žaloby na nový Řím a pochvaly na Řím starý. Bylo více svobody, více poezie, lehčeji se žilo. Z uchvatitelů Říma oblíbeným není prý nikdo. Chudoba a proletariat vzrůstá, ač není tu továren; daně jsou nesmírné a práce málo. Však auktor tvrdí, že Řím přece získal. Dvůr je dosti oblíben. Řím obrozuje se však novým duchem a jde nové budoucnosti vstříc. Však síla všekatolicismu v papeži se realisující zůstane tatáž.

V krátkém posudku nelze podati ani desetiny obsahu velké knihy, která se svobodou nepředpojatého, vysoce intelligentního spisovatele nevyhýbá se žádné otázce, tvořící předmět politiky, umění, socialního a náboženského života a mnohých

jiných stránek. Poukázali jsme jen na některé. Nalezli jsme i chyby i předsudky. ale nejsou zúmyslny a ustupují daleko za obvyklou nejen u Rusů, ale i u jiných liberálů úzkoprsostí a stranickostí. *Fr. Žák T. J.*

NĚMECKÁ.

Emmerich Bjelik, k. u. k. Feldkonsistorialdirektor, apostolischer Protonotar, Handbuch für die k. u. k. katholische Militärgeistlichkeit. Wien 1905. Im Selbstverlage des Apostolischen Feldvikariates. — Již po delší čas pociťován byl v kleru vojenském nedostatek příručky, která by obsahovala četné, důležité výnosy a předpisy, týkající se duchovní správy vojenské. Spis bývalého polního vikáře Dr. J. M. Leonharda byl již dávno úplně rozebrán, že nebylo možno ani antikvárně si jej opatřiti, mimo to neobsahuje četných nových předpisů a výnosů, a proto zastaral.

Proto vydal c. a kr. ředitel polní kanceláře, prelát Emerik, na pokyn J. Ex. nejdůst. polního vikáře biskupa dr. Kolomana Belopotoczkého jmenovaný spis, v němž v abecedním pořádku sestavil všechno, co k vojenské duchovní správě se odnáší.

Nebyla to práce snadná; bylo třeba nahlédnouti do archivů, vyhledati různé výnosy vojenských úřadů, prostudovati úřední příruční knihy, předpisy a četné jiné pomůcky a z nich vybrati vše, co týká se vojenské duchovní správy.

Prohlížejíce vkusně upravenou příručku takto vzniknuvší, musíme doznati, že spisovatel úkol svůj provedl velmi dobře; abecední pořádek, v němž objemná látka se podává, usnadní hledání jednotlivých statí, kterémuž cíli poslouží také připojený důkladný věcný rejstřík. Rovněž velmi vhodně doplňuje theoretickou část praktická sbírka četných formulářů, vzorů a j.

Kniha tato však vykoná platné služby nejen kněžím pracujícím ve vojenské duchovní správě, nýbrž také spolubratřím v občanské správě duchovní, ba i kandidátům stavu kněžského; najdouť tu potřebného poučení nejen o funkcích, které jim vykonávati jest na vojenských příslušnících, ale také nutné informace o branné povinnosti ve stavu duchovním.

Mezi nejkrásnější přednosti příručky této patří, že provanuta jest duchem ryze církevním; spisovatel uvádí nejen výnosy úřadů světských, nýbrž dovolává se všude také předpisů církevních a dekretů příslušných kongregací.

Tak čteme v knize také následující, každému knězi ze srdce jdoucí slova: »*Celebrovati každodenně* odpovídá úmyslu Kristovu, duchu Církve, přináší Bohu nejvyšší poctu, knězi a všemu lidu věřícímu největší milost.«

»*Gratiarum actio post missam.*« Čím větší jest dobrodiní, milost, jíž se dostává, tím více, tím větší dík přísluší dárci. Poněvadž není větší milosti, než sloužiti mši sv. a přijímati, jest samozřejmo, že jsme povinni řádně se poděkovati. — Také má kněz, jsa duchovním správcem, předcházeti dobrým příkladem lidu věřícímu, kterak se má svědomitě připravovati a děkovati u sv. přijímání. — Každý kněz má tedy po mši sv. věnovati přiměřený čas, aby díky činil za milost svaté oběti a sv. přijímání, při čemž může užíti modliteb obsažených v breviáři.

Jak vysvítá z uvedeného, pojednává příruční kniha nejen o věcech, spadajících do duchovní vojenské správy, nýbrž uvádí předměty, týkající se kněze a jeho úřadu vůbec. Najdeme v ní poučení o breviáři, binaci, poměru věřících římského a řeckého obřadu, delegaci, dispensích, pravomocech apoštolského nuntia ve Vídni, apoštolského polního vikáře, římské kurii a j.

Proto zajisté bude tato kniha vítanou pomůckou nejen vojenským, ale i občanským duchovním správcům. *Dr. Rudolf Zhánël.*

ČESKÁ.

Immaculata. Sváteční kázaní marianská. Sepsal a kázal František Janovský. V Brně 1904. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Cena 70 h, stran 88. — Nejlépe jest, když si každý sám vypracuje kázaní, má-li tolik času a pomůcek. Jestiť z nejprvnějších povinností stavu kněžského, kázati slovo Boží: »zapřisáhám tebe před Bohem a Ježíšem Kristem, jenž souditi bude živé i mrtvé, příchodem jeho a královstvím jeho, hlásej slovo (Boží) 2. k Tim., 3, 1., volej, nepřestávej, jako trouba, povyš hlasu svého Is. 58, 1. Bohužel však, jak mnoho je nás, kteří jen častěji se díváme na svou knihovnu a jimž není možno tak často, jak by horlivost a touha naše si toužebně přála, do studia se zahloubati, neboť dobře víme, že kdo napřed hluboce nenapil se dlouhým douškem ze studnice věd a umění, nemůže s úspěchem kázati; bolno, že není možno lidským silám 24 hodin pracovati, že práce jiné, ale též nutné a povinné zabírají mnoho z tak drahocenného času. I nejproslulejší kazatelé věnovali mnoho času přípravě na kázaní: biskup Reichmond, z nejučenějších a nejlepších apologetů své doby, začal se připravovati na nedělní

kázaní vždy již ve čtvrtek; proslulý P. Lacordaire nepřevzal nikdy kázaní, na něž se nemohl aspoň den připraviti. Bez přípravy nelze úspěšně kázati. Kardinál Gibbons vypravuje ve svém spisu »Vyslanec Kristův«. Před lety kázal jistý kněz v kathedrále baltimorské před mnoha lidmi, mezi nimiž byl i arcibiskup new-yorský Hughnes. Při obědě na to chlubil se kazatel: »Jda na kazatelnu, ještě jsem nevěděl, o čem budu kázati.« Hned jsem si to myslil, jak jsem vás slyšel, podotkl klidně arcibiskup Hughnes.

Pro ty, kteří si nemohou sami vypracovati kázaní, nutno vybrati z tištěných taková, která mají všechny vlastnosti, jež žádáme od zdařilých řečí duchovních, a jsou to hlavně tyto: chceme, aby bylo v nich jasné, snadně srozumitelné a pochopitelné rozdělení, aby podávaly krásně vzletným slohem pravdy naší sv. víry a je též oživily vhodně volenými časovými příklady.

Profesor František Janovský jest od dvaceti skoro již let nejchvalněji známý pěstitel naší homiletické literatury, neboť vydal mimo veliký počet prací v našich katolických časopisech dvacet sedm samostatných spisů, z nichž čtrnáct je věnováno homiletice; vyšlyť od něho čtyři zdařilé cykly kázaní postních, čtyři svazky svátečních kázaní mariánských, dva svazky kázaní vánočních a po jednom svazku svátečních kázaní na celý rok, na dobu velikonoční, svatodušní a kázaní slavnostní při svěcení praporu jednoty svatojosefské. Svazeček »Immaculata« je pracován dle nejlepších německých pramenů, úplně samostatně a podává devět kázaní; mimo kázaní na zasvěcené svátky mariánské jsou přidána kázaní na slavnost svaté rodiny a na svátek sv. Josefa. Všechny dobré vlastnosti, jež nahoře jsme označili jako žádoucny, jsou při všech kázaních, jež dosud vydal prof. Janovský a jsou i při svazku »Immaculata«, proto je vřele doporučujeme. Každé kázaní je asi o desíti stranách. *Ign. Zháněl.*

Knihovna Kříže a Marie. Sešit 1.—12. Vybrané spisy Václava Špačka. Díl I. Praha 1904—5. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Václav Špaček jest svými spisy v širších kruzích čtenářstva nejen znám, nýbrž i oblíben a proto s radostí uvítána sbírka spisů jeho vydavatelstvem uspořádaná. Jsouť spisy Špačkovy vesměs velmi dobré. Povídky jeho, vzaty ze skutečného života, líčí jednak lid náš po pravdě, dobře vystihují, dotýkajíce se i stinných stránek, šlechetnou povahu našeho bodrého lidu, jednak ušlechtile baví i poučují, nikterak čtenáře neunavujíce. Sloh jest lehký, prost výjevů hledaných, a proto veškeré povídky, nenápadně nabádající ku vzornému životu podle zásad náboženských, velmi příjemně se čtou.

První díl vybraných spisů Václava Špačka obsahuje celkem sedm povídek. Sbírka zahájena jest milou a poučnou povídkou »Ve vsi a v zámku«, kteráž původně uveřejněna byla ve »Vlasti«. Velmi dojímavě a tklivě podány jsou povídky »Nalezenec« a »Dobré duše«, zvláště tato zůstaví u čtenáře hluboký dojem jednoduchým, ale při tom přece mistrným líčením vřelého přátelství dvou dívek venkovských. »Poslední vůle« případně znázorňuje pravdu, že jen dobré a pokojné svědomí jest základem pravého štěstí. V povídce »Hněv špatný rádce« ukazuje pan spisovatel pošetilost nerozvážného jednání ve hněvu. Zlaté pravidlo »Modli se a pracuj« podáno poutavě v rouše povídky stejně nadepsané. Kterak obětavá, pravá láska k rodičům a sourozencům již v životě dochází odměny, ukázáno jest v posledním obrázku »Odříkání«. A tak ve všech těchto povídkách hluboké a vážné pravdy životní podány jsou v půvabném rouchu ku pobavení a poučení.

Josef Herzig.

Sv. Cyrill a Method v upomínkách starožitných památek na Moravě. Sebral Dr. František Přikryl, farář v Týně u Lipníka. Cena 1 K 80 hal. V Týně u Lipníka 1905. Tiskem J. Slováka v Kroměříži. — Svými spisy a články v památkách starožitných na Moravě chvalně známý spisovatel Dr. Frant. Přikryl podává nám v tomto spisu obrázek činnosti sv. Cyrilla a Methoděje, totiž jejich čtyřleté společné práce apoštolské na Moravě v letech 862—867. Po krátkém úvodu, v němž dovozuje, kterak z území starého Velehradu vycházelo sedm »hradských« silnic, spojujících hrady do různých končin Moravy, pojednává v prvé části o »kostelu a hradisku sv. Klimenta u Osvětiman« a dokazuje, že tam svatý Cyrill a Method založiii klášter řádu sv. Basilia. V ostatních částech popisuje »hradské« z Velehradu vedoucí do Olomouce, ku Praze, k Brnu, ke Krakovu, ku Trenčínu, k Nitře a k Římu, po nichž kráčeli oba světci, hlásajíce po čtyři léta učení Kristovo. Pan spisovatel praví v úvodu: »Památky na činnost veřejnou sv. apoštolů moravských, jako: studánky, kameny, nízké kříže hrubě z kamene tesané, kaple a kostely, vkreslené do nynější mapy Moravy, jeví se roztroušené po vlasti bez ladu a skladu, avšak jen na pohled. Ony stojí vesměs při silnicích z IX. sto-

letí z Velehradu jdoucích . . . Silnice tyto jmenovaly se »hradské« a vyhýbajíce se vodám, běžely po hřbetech kopců, po vysočinách.« Kterak tyto památky činnosti sv. věrozvěstů přesně označují jejich misionární cesty, na to ve své knize poukazuje a uvádí zároveň četná podání, jež se udržela v lidu moravském z doby sv. Cyrilla a Methoděje. Vývody své provází spisovatel doklady jiných znamenitých archeologů, četnými obrázky a dvěma mapami. Dílo svědčí o veliké píli sběratelské páně spisovatelově a jest velmi zajímavě psáno; není pochybnosti, že se mu dostane náležitého ocenění. Doporučujeme každému! *Josef Herzig.*

»Kazatel.« Homiletický čtvrtletník. Ročník XII. Redaktor Method Zavoral, kapitulár na Strahově v Praze. V Olomouci 1905. Nakladatel R. Promberger, knihkupec. — Vážný význam pro duchovní život každého národa má jeho homiletická literatura. V ní uloženy jsou ohlasy |slova Božího toho kterého národa. Sbírku kázaní doby nejnovější pečlivě upravenou přináší »Kazatel«, jenž převzal na se dědictví »Posvátné Kazatelny«. Máme před sebou letošní ročník pečlivě upravený odbornou rukou redaktora dp. P. Methoda Zavorala, jenž jako oblíbený český kazatel působil po 17 roků v Jihlavě.

Spojuje hluboké vzdělání, znalost cizích jazyků a literatur s úchvatným přednesem, vede promyšlenou cestou tuto sbirku kázaní. Shromáždilť kolem sebe vzletné pracovníky jako V. Korandu, Fr. Jiráska, V. Vinteru a j., což za nynější dobu dosti nesnadným jest, poněvadž bohužel málo kdo z duchovních svá kázaní veřejnosti propůjčuje, ovšem na škodu věci, poněvadž překrásná a důkladně spracovaná kázaní, s kterými se zvláště na venkově v chrámech shledáváme, zůstávají pro širší kruhy duchovenské ležeti ladem.

Dp. redaktor ovšem z velké části sám vyplňuje sbírku jednak svými původními pracemi, jednak cennými překlady jako Lobryho, d'Hulsta, Touvenemine, Massillona, Bretona, Lacordaira a j. Chvályhodno jest, že kdykoli sáhne k spracování cizích pramenů, vždy loyalně udá autora, kdežto dříve mnozí vydavatelé homiletických prací též čerpali z cizích autorův, ale pramen zamlčovali. Ozdobou letošního ročníku jest cyklus »Populární promluvy o svátostech«, jež dle abbého J. Lobryho, příjemným způsobem spracoval pro katolický lid český dp. redaktor. Jestiť v nynější době náboženské ignorance svrchovaně třeba populárního positivního vyučování z kazatelny o sv. svátostech. V uvedeném cyklu najde kněz v duchovní správě pracující dobrou pomůcku.

Katolická veřejnost jsouc dp. Methodu Zavoralovi za vzornou redakci »Kazatele« díky zavázána, přijímá s radostí na konci ročníku XII. slib jeho: »Přičiním se dle svých sil, aby obsah příštího ročníku formou i myšlénkami svědčil o mé vážné snaze, zvýšiti úroveň naší homiletiky.« *Vlastimil Hálek.*

Básně Josefa Františka Smetany. Vydal Spolek přátel vědy a literatury české v Plzni. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze. 1905. Stran 238. Cena 2·40 K. — Z úcty k nadšenému vlastenci a učenci, jenž svým působením a pobytem v Plzni zvýšil kulturní a národní význam tohoto města, vydali plzeňští ctitelové Smetanovi jeho literární pozůstalost básnickou. Toto vydání má pouze význam literárně historický a zajímá jen po stránce kulturní, ne umělecké. Liberální kritika našla ovšem zalíbení ve sbírce básní Smetanových proto, že nesou se duchem necírkevním. Smetana jako mnozí kněži jeho doby viděl v církvi nepřítelku osvěty a svobody a proto odlehčuje si sarkastickými výroky o papeži, biskupech, jesuitech, klášteřích, dogmatech. Nehodláme ho proto odsuzovat, majíce pro něho více omluv. Josefinismus jest název, jímž označujeme duševní atmosferu, v níž vyrůstali kněží první polovice devatenáctého století. Jako z mrákot probírala se následující pak generace k smýšlení církevnímu. (Smetana narodil se roku 1801, studoval v Kr. Hradci a v Praze; r. 1823 vstoupil do řádu premonstrátů v Teplé; r. 1831 stal se profesorem fysiky na filosofickém ústavu plzeňském. Zemřel r. 1861.) Ústně vyjadřovali kněží josefinští své názory ještě ostřeji, než čteme u Smetany, a jak pravím, nelze jich proto odsuzovati, poněvadž výchova jejich nesla se duchem necírkevním. Tím nepravíme, že snad politika »církevní« byla v té době správná a šťastná, ale tupiti zřízení církevní pro neschopnost lidskou není spravedlivé. Sarkasmem a posměchem sotva lze vybřednouti z chyb a z choroby; tu třeba práce. V té příčině zvláště ceníme působení básníka a žurnalisty vídeňského Sebastiana Brunnera, jenž bičoval zlořády (církevní byrokratismus), ale při tom církev vroucně miloval. Díky Bohu, že tento směr zvítězil. Na Smetanu kromě ducha doby působila ještě jiná okolnost nepříznivá — jeho příslušnost k řeholi. A co se nám zdá býti u něho projevem radikalismu proticírkevního, je vlastně pevně zakořeněný — konsevatismus. Zvlášť patrně to proniká v básni »Oprava« (reforma!) na str. 102. Reforma řeholní — jak nepříjemná to věc! Odtud obava, nespokojenost, strach

před »ujařměním«. Tak zcela psychologicky lze si u Smetany vysvětliti projevy proticírkevní. Nechá-li církev vše při starém (zlořádu), je zle; chce-li reformovat, ještě hůře, aspoň u těch, na něž reforma se chystá. — Dnes by zajisté Smetana nedopustil, aby se vydávaly jeho básně pro veřejnost, ač jsou, jak jsem pravil, dobrým pramenem kulturním a literárním. Co by na příklad soudil Smetana o svém horování pro Rusko? Co by soudil o postupu vzdělanosti, čta zprávy o válce burské nebo japonské a vida vše až po zuby ozbrojeno! A což ta svoboda! Jistě by to »světlo«, jehož dychtivě očekával, posuzoval — střízlivěji. Rovněž »vtipnost« je věc velmi ošemetná. Na př. v básni »Patron církve«; ďábel vytýká knězi, že proti peklu káže, ač právě lidé ze strachu před ďáblem činí církvi dobře (ďábel — patronem církve), což je věru hodně nerozvážný posměch, vidíme-li život lidí, kteří z lásky k víře církvi něco darují. A právě nevidíme, že by nepřátelé církve a notoričtí darebáci, jimž církev hrozí, k církvi nějak štědře se měli. Vůbec chceme říci, že vydání Smetanových básní je dobrým dokumentem kulturně historickým, ale Smetanovi jako člověku tím neposlouženo. Odečteme-li u Smetany to, co zavinila doba a nepovolanost pro život řeholní, ještě zůstává Smetana úcty hodným mužem pro svou práci vědeckou, pro snažení buditelské, pro nelíčené a obětavé vlastenectví, pro idealní toužení po pravdě a pravé svobodě. *L. † t.*

Od stvoření do potopy. Biblické universitní extense. Napsal Dr. Alois Musil, profesor biblického studia Starého Zákona a východních jazyků na c. k. bohosl. fakultě v Olomouci. (Vzdělávací knihovna katolická, svaz. 36.) V Praze 1905. Cena 2 K. — Vzdělávací knihovna katolická přinesla již několik velmi dobrých prací, obírajících se Písmem svatým jak starozákonním tak novozákonním. Z oněch v poslední době vyšel prof. Sedláčka: Úvod do knih Starého Zákona a kniha Musilova, zvláště zajímavá a poučná. Právem asi můžeme vzdáti autorům jmenovaných spisů i pořadatelům naší milé katolické knihovny chválu slovy Písma: »Každý učitel učený v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, kterýž vynáší ze skladu svého nové i staré věci.«

Písmo svaté jest nám, katolickým křesťanům, vzácným odkazem Božím, jehožto strážkyní jest Církev, strážkyní věrnou, opatrující jako věci sobě svěřené celý poklad Písem svatých. Tohoto úkolu Církve byl sobě uplně vědom papež Lev XIII., jak zřejmě svědčí okružní list »Providentissimus« a apoštolský list »Vigilantiae«, jež ukládají katolickým bohoslovcům bedlivé studium Písma svatého a obsahují zásady, jichž třeba při tomto studiu dbáti.

Účelem rozprav prof. Musila je »seznamovati širší obecenstvo se způsobem, jakým se dnes na katolických bohosloveckých fakultách světových universit o Písmu svatém přednáší.« Práce Musilova není diletantská, nýbrž svou methodou (ačkoliv slohem populárním psána) přísně vědecká. Autor čerpá přímo z pramenů a nikoliv, jak někdy se nesprávně děje, z pomůcek, třebas i podružného řádu.

Spisovatel v I. kapitole jasně vykládá církevní zásady o vykládání Písem, jak jsou obsaženy ve zmíněných již listech Lva XIII. Jsou to zásady, jež vždy v Církvi platily, zásady starých Otců církevních, a právě nová doba dosvědčuje jejich správnost, ač ovšem netřeba hájiti všech názorů jednotlivých svatých Otců. II. kapitola odpovídá na otázku: »Kdy byl stvořen svět?«; a dospívá k výsledku, že toho nevíme, rovněž jako nevíme, kolik let uplynulo od stvoření prvního člověka. Písmo svaté nás o tom nikde nepoučuje, a dobře pravil již sv. Jeronym, že, kdo na podobných otázkách houževnatě lpí, nikterak se nevzdělává, nýbrž naopak čas maří. Dopátrati se nějakého určitějšího letopočtu na základě rodokmenů biblických není možno, poněvadž v těchto rodokmenech jsou mezery, a vypočítávají se v nich jen ti patriarchové, kteří, ať již pro jakoukoli příčinu, žili v paměti potomstva. Pravdivost toho dokazuje prof. Musil pěkným srovnáním rodokmenů biblických s rodokmeny arabskými. Další kapitoly jsou: Jak se vykládala a jak se vykládá zpráva o stvoření světa? Jak se vykládá zpráva o stvoření člověka? Kde se rozkládal ráj? Jak mohlo vziknouti pohanstvo? (Že by se byl monotheismus vyvinul z polytheismu, jest jen lichá domněnka beze všeho historického podkladu, naopak u každého náboženství pohanského, čím dále do minulosti je lze sledovati, nalezneme zřejmé známky původního uctívání jednoho Boha.) V odstavcích následujících vykládá spisovatel babylonské podání o stvoření světla, o stvoření člověka, vše na základě starých psaných památek babylonských; dovídáme se, jak si představovali Babyloňané svět, co vypravovali o ráji, co o pádu prvních lidí, co věděli o vykoupení; jaký týden znali staří východňané, jak se uchovalo ústní podání o nejstarších osudech člověčenstva. Velmi zajímavá je kapitola Adamovci a Elohimovci. Bené ha Adam a bené ha Elohim nemělo by se překládati, jako se děje, slovy: synové lidští a synové Boží, nýbrž Adamovci

a Elohimovci, »čímž bychom se uchránili obtíží převelikých a přece zbytečných.« Konečně následují kapitoly o potopě. Jednají o stavu člověčenstva před potopou, o otázce, pokryla-li byblická potopa celou naši zeměkouli, zahynuli-li v potopě všichni lidé, jak se uchovala zpráva o potopě, co vypravovali Babyloňané o potopě; kniha končena jest kapitolou »Po potopě«. Přidána jest mapa zemí biblických a 13 vyobrazení, znázorňujících různé významné tabulky a kresby babylonské.

Zde v stručnosti nemohl plně a řádně býti vyložen úplný obsah neobyčejně zajímavé knihy, a také toho, tuším, není třeba, protože není účelem těchto řádků knihu čtenáři nahraditi nebo čtení její uspořiti, nýbrž naopak — důtklivě na ni upozorniti a doporučiti ji k bedlivému čtení a rozvažování. Ačkoliv jiný povolanější lepší zpravu by podal, přece jsem se k tomu sám odhodlal, vedlať mě láska ke knihám Zákona Božího a radost z podivuhodných svědectví, jaká poskytují blibli staré památky východních národů.

Lze se nadíti, že prof. Musil bude brzy v rozpravách biblických pokračovati, a že dočkáme se časem zdařilého výkladu Starého Zákona, a že tak v národě našem více se rozšíří porozumění pro tuto věčně krásnou knihu. *Alf. Neubauer.*

Přehled nejnovější filosofie náboženství. Napsal prof. dr. T. G. Masaryk. (Knihovnička spolku »Aug. Smetana«, č. 3.) V Praze 1905. Stran 30. Cena 20 h. Spisek zajímavý pouze pro toho, kdo sleduje práce a snahy prof. Masaryka; obyčejný čtenář z řady jmen a stručných poznámek mnoho nezíská. Prof. Masaryk jest úplně ve spárech protestantského racionalismu; s křesťanstvím je hotov, a nevíme, proč se o ně ještě zajímá. Aspoň základ a podstata křesťanství spočívají dle nejposlednější náboženských prací filosofů protestantských na podvodu a omylu a tento »výsledek« nejmodernějšího »bádání« je pro p. profesora nezvratný; proč tedy dále ztráceti čas četbou foliantů, jež německá věda do světa chrlí a jež pan profesor v potu tváři snaží se přečísti a obsáhnouti. Historie křesťanství také se už měniti nedá, lepe by tedy bylo, kdyby pan prof. své síly a schopnosti cele věnoval denním otázkám přítomnosti. O staletých snahách racionalismu psáno ve »Vlasti« (předloňský ročník) ve článku »Až k Harnackovi«. Masarykova brožura uvádí literaturu a jména nejnovější. Doufáme, že už dlouho nebude se o »náboženské filosofii« (rozuměj o Kristu a křesťanství) psáti. Dr. Emil Rasmussen ve spise »Jesus« (dle německého překladu: »eine vergleichende psychopathologische Studie« — übertragen und herausgegeben von Arthur Rothenburg, Leipzig 1905) dokázal, že Kristus byl duševně chorý. Snad co nejdříve dokáže někdo, že byl obyčejným zločincem a pak bude snad lidský »rozum« upokojen a lidská zlost — nasycena. *L. + x.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Hrabě Tolstoj. »Svět« přinesl nedávno obsah kázaní známého Jana Kronštadtského, které měl v Andrejevském soboru. Mluvě o divotvůrci Mikuláši a jeho vystoupení proti Ariovi, dodal: I dnes zjevil se Arius v osobě Lva Tolstoje, který osměluje se tvrditi totéž. Za svá díla slyne věhlasností, a mnozí mu věří; avšak to není jen chyba, to je odpad. Učení Tolstého, nepocházející od Boha, ale z lidských smýšlenek, ďáblem vnuknutých, jest lží, a Bůh vás chraň, abyste je slyšeli nebo následovali. Tento lži-učitel přijal již zasloužený trest; je odloučen od jednoty církve, a budoucnost přinese mu ještě horší. — Bude odloučen od království Božího, zbaven věčného blaha.

Dne 21. března uveřejněn v »Cerke Vědomostech« dopis hraběnky Tolstė k metropolitu Antoniu a jeho odpověď na něj. Metropolita píše asi toto: Nej to je hrozno, co učinil synod, učiniv oznámení o odpadu Vašeho muže, ale to je hrozno, co on sám s sebou učinil, odřeknuv se víry v Krista Ježíše. Na tento odpad měla byste hořce naříkati, nebo ne pro kousek písma hyne váš muž, ale od toho, že vzdálil se od pramene věčného života. Dokud váš muž je živ, nelze o něm říci, že zahynul, ale jest svrchovaná pravda, že od církve odpadl a není jejím členem, a že dokud neučiní pokání, s ní nebude spojen. Ve svém projevu sv. synod jen dal zprávu o skutečném faktu, a proto nespokojen může býti s ním jen ten, kdo nerozumí, co činí. Dostává se vám projevů soucitných z celého světa. Nedivím se tomu, ale myslím, že nemáte proč se z nich těšiti. Jest sláva lidská a sláva Boží. Když loni přinesly noviny zprávu o nemoci hraběte, povstala pro všecky kněze otázka: lze mu odpadšímu od církve dáti čest křesťanského pohřbu? Obraceli se k synodu, a ten soukromě dal — a jinak odpověděti nemohl — jim odpověď, že nikoliv, umřel-li by nejednocen s církví. — Zde není hrozeb, a jiné odpovědi není.

Myslím, že se nenajde kněz, který by církevně hraběte pochoval, a učinil-li by tak, tož bylo by takové pohřbení profanací sv. obřadů. A k čemu ho také? Váš muž bez pochyby nežádá si ani církevního modlení nad sebou. Nadarmo obviňujete kněží ze zloby a porušení zákona lásky, Kristem přikázané. V synodalném projevu takového porušení není; on naopak je projevem lásky, projevem k Vašemu mužovi, aby se navrátil k církvi a k věřícím, již za něho se modlí. Kněží ustanovuje Bůh, a ne sami z pýchy, jak pravíte, učinili se pastýři církve. Nosí mitry s brillanty, ale to k službě jejich nepatří, zůstali by pastýři, kdyby se odívali prostě, byli pronásledováni a sebe více tupeni a haněni. Na konec metropolit žehná hraběnce — —

Všeobecně se uznává, že Tolstoj svou rodnou církev, víru a tím i zem poškodil. Úžasný anarchismus posledních měsíců je z části plodem jeho ducha.

V. H.

Vallacův Ben Hur. Čtenáře, kteří znají tento mistrný román, líčící zjevení Krista v zahnívající římské říši, bude zajímat jeho vytvoření. Generál Lewis Wallace, nedávno zemřelý, započal román, aniž dobře znal bibli; teprve s vypracováním začal se do ní hřížit; román přepsal aspoň třicekrát, než byl hotov, a když jej konečně nakladateli odevzdal, nebylo v rukopise ani jediné korektury a každá strana měla tolik psaného obsahu, kolik bylo potřebí na tisknutou stranu. První plán románu si napsal Wallace na břidlicovou tabulku, aby mohl nové nápady připisovat a špatné vymazávat. Když si jasně uvědomil průběh díla, napsal ho tužkou za stálého připisování a měnění, a když byl hotov, přepsal jej inkoustem přímo kaligraficky; to se mu nelíbilo, přepsal jej znovu a tak román trval 5 let, než byl hotov; často za celých 24 hodin napsal jedinou větu, aby ji po 24 hodinách, strávených v úvaze o ní, zase škrtl. Proto vyniká román takovou vřelostí pojetí a hlubokým citem a proto nakladatelé, známý Harpers Brothers, prodali půl milionů exemplářů v několika měsících. Zároveň zjevili se dramatikové, nabízející se k zpracování a slibovali generálovi veliké sumy; Wallace však si románu velice vážil a nesvolil. Teprve po 18 letech, když nabídky neustávaly, přepracoval Ben Hur sám v drama, které rovněž mělo veliký úspěch.

Kněz a věda. Nerozvážné tvrzení »Času« (viz loňskou »Vlast« str. 659 a 854), dle níž kněz o vědě »ani mluviti nemůže«, dá se nesčíslnými doklady jako pošetilá lež a pomluva odmítnouti. Opět tedy jeden doklad z blízka a z doby nejposlednější zaznamenáváme. Ve výroční zprávě c. k. realného a vyššího gymnasia v Kolíně podává výpomocný katecheta tohoto ústavu a kvardian tamějšího kláštera kapucínského vlastní studii v pojednání »Rody kolínských vos a včel«. (Stran 28.) P. *Augustin Kubeš* znám jest jako dobrý přírodozpytec, jenž samostatným badáním i vědeckým odborníkům cestu razí a ukazuje. Sám připomíná ve svém pojednání, že »literatura o hmyzu blanokřídlém je skoro u všech národů kusá, nedostatečná, u nás pak — téměř žádná.« Většina přírodoznalců jde ušlapanými cestami poznatků již získaných, samostatným badáním méně se obírajíc. Pojednání pátera kvardiána je velmi přehledné a praktické. Přejeme mu dobrých výsledků v další činnosti.

L. ✝ n.

Z rusínské literatury. — Několik rusínských literátů v Ukrajině usneslo se vydávati týdenník obsahu politického a společenského, k němuž by 4—6 krát do roka přistoupila literární příloha ve zvláštních sešitech. Žádost za povolení k vydávání tohoto listu byla podána ruské vládě. Rusínské listy haličské sice vítají tohoto nového pracovníka, ale nevěští mu mnoho zdaru, poněvadž nenajde asi mnoho podpory v obecenstvu následkem rozšířenosti dosavadních listů. — V ruské historické bibliothece ve Lvově vyšly »Rozvidki pro mista i miščanstvo na Ukrajiny-Rusi v XV—XVIII. věku«, v nichž se uveřejňují studie o rusínských městech a měšťanstvu rusínském; stati pak jsou tam obsaženy v tomto pořadí: Německé právo v Polsce a Litvě, Ukrajinská města, Děvínské (magdeburské) právo v Ukrajině. — A. Krinśkij vydal spis o mohamedánech s názvem: Musulmanstvo i jogo budučnyst«; pojednává tu o Mohamedu a koranu, o dějinách islamu, nynějším stanovisku jeho, jakož i schopnostech jeho životních a možnosti získati jej pro civilisaci. Tento spisek o 296 str. stojí K 1·70. — V »Bibliothece nejznamenitějších románů« vyšel překlad bulharského románu předního spisovatele Ivana Vazova s »Pod igoto«, rusínsky »Pyd jarmom«. Překlad pořídili dva spisovatelé, tisk trval 3 léta. Následkem toho jeví se různosti v překladu nemalé na škodu celé práce. Tento román o 598 stranách byl přeložen skoro do všech přednějších evropských literatur. — Dr. V. Sčurat vydal zdařilou studii »Písmo sv. v Ševčenkově poesii«, čímž ukázal, že první básník rusínský byl nemalým ctitelem a čtenářem Písma sv. Moderní básníci více méně vyhýbají se této knize knih, ač v ní jest uložena mnohá

životní zkušenost a moudrost. — Natalija Kobrinská napsala několik »kazek« (pověstí) z Bukoviny, jež vydala svým nákladem v Černovicích. — Z dalších publikací by bylo uvésti A. Krymského »Iz povistok i ekskiziv«, Marka Vovčoka »Karmeljuk« a »Sestra ta inši opovidanja«, dále »Trysta (tři sta) najkrasčych ukrajinskych piseň«, Panasa Mírného povídka, »Morozensko«, Dmitra Dmiterka »Alkogolyzm«, a jiné. — Z dramatické literatury vyšly tyto práce: »Zaverucha«, a »Dva domki i odna firtka«, komedie po jednom dějství od Lva Lotockého, dále »Vědíny« (Věštkyně), komedie v jednom dějství od Andrije Beretelnika«.

Fr. H. Žundálek.

Konec českého realismu líčí v »Osvětě« (č. 10. a 11.) pan E. J. S., uváděje četné úsudky, jimiž se na schátralost tohoto nešťastného směru politicko-literárního ukazuje. Praví se tam na př.: »velmi správně vytknul státoprávní týdenník český, že starorealismus a zejména Masaryk přinesli mezi nás rozklad.« Prof. Holý píše Herbenovi: »Znáte mě přece, že vím, co chce Masaryk; já v něm vidím nebezpečí bytí českého, oslabení a zadržení českého uvědomění a sebevědomí. Divím se, jak dnes Češi mohou v Čechách klidně spáti. Je faktum a vím to od lidí vychovaných prof. Masarykem, že náš realismus přivodil národní vlažnost mezi inteligenci, posílil nám nebezpečnou socialní demokratii, která se přes to snahám Masarykovým jen směje; zájmy stavovské a osobní prospěch vítězí. To zdrcuje. U nás je třeba jiné výchovy. Nám je to stálé žvanění o humanismu již překonaným stanoviskem.« A dále (praví Holý): »Nejsem antisemita, ale nemohu mlčet jako »Čas«, vida, že nás židé hospodářsky vyssávají, jsouce při tom krajně němečtí. Chyba je u nás, že se dáme, ale »Čas« o tom moudře mlčí. Dr. Herben zavěsil se na šosy prof. Masaryka a kryje se ve všem, kde si neví rady, jeho autoritou; je ve vedení listu příkře stranickým; počet abonentů rozhodoval o důležitých otázkách náboženských, hospodářských, národních. Odtud tolik starostí o zájmy židovstva, odtud zajímal se tolik o české evangelíky.« — Sám anarchista St. K. Neumann se hrozí, jak realismus kazí mládež, protože »skrčeným racionalismem dusí její mladé nadšení, láme její činorodost, vysušuje půdu, která jedině je schopna dáti vzklíčiti tomu, co podmiňuje silný, všestranný a zdravý život ve věku mužném. — K. Rohan pronesl názor, že starorealismus je vlastně neslýchaným ramenářstvím na všechny strany. — Realismus jen boří. Sokolská Hlídka Prapor píše: »Realismus byl vůbec vymyšlen a konstruován k poškozování, seslabování a rozvratu celého národa. Je to nepřítel horší nežli Němci, horší než rakouské vlády, mnohem horší než klerikalismus (tohle p. Masaryk jistě nepřečká!), protože je to nepřítel vnitřní, raffinovaný, úskočný jako Japonci, s kterými realismus tak vřele sympatisuje. Když nám Sokolům v okamžiku citového zanícení derou se do očí slzy nadšení, tehdáž vzkypí v realistovi žluč a on svíjí se jako rarach před křížem. Naším cílem je velikost a sláva národa, kdežto jeho (realismu) cílem je rozvrat, úpadek, zotročení českého národa, nejprvé v poutech nynějších, později pruských. Jinam přece nemůže mířiti systematická a nemravná podkopnická činnost realistů, která je nejprudší právě tam, kde se jedná o nejpřednější statky, o nezbytné podmínky národní existence, o to, co nám bylo dosud svaté, co vyplývá z našeho češství. Pojem vlastenectví nahrazuje realismus kosmopolitismem a pokrokovou vlažností, bezohledné a zmužilé hájení práv nazývá realismus surovostí, zpátečnictvím, nehumaností; domácí práci uměleckou a literární špiní realismus s rafinovanou zlomyslností kritické povýšenosti, zatím co šmahem vynáší práci ciziny, kde jaká cizí theorie, sebe pošetilejší, již ji zavádí, aby jí mátl horké, mladé, nekritické hlavy« — »Český Bratr« napsal: »Masaryk smýšlení své, zásady své mění po způsobu počasí; spíše baví než vzdělává.« — »Samostatnost«: »Masarykovi dokázána neznalost Kanta.« — »Radikální Listy«: »Jest ku podivu, jak houževnatě dotěrný je realismus a jak kočičí je jeho podstata. Je rozbit na dvě party. snad i na tři, a přece pořád se hýbe.« Realisté jsou zcela »hoffähig« a jejich listy jsou bezvadny jako kterýkoli místodržitelský nebo officiosní žurnál.« Realismus jest odporný podstatě lidské bytosti. I největší bestie lidská má své lásky, i bandita a vrah někoho miluje, ale realisté nedovedou milovat nic. Realismus ubíjí každé nadšení; má pro ně celý slovník opovržlivých, hanlivých, spílavých slov. Realisté chytají se kde koho. Sami nikam nemohou, protože jsou negace sama. Nemají sílu tvůrčí, schopnost synthesy. Lezou všude jako slimáci a jsou šťastni, když po nich zůstane mastná, slizská stopa. Jsou rostliny úponkovité, živouši cizopasní. V politice nevědí, co chtějí.« Atd. atd. — Nám jsou již všechny odsudky realismu lhostejny; jsme s ním dávno hotovi. Co nyní teprv pokrokáři pozorují, napsali jsme o realismu už před lety. Na nic neútočí realismus tak prudce jako na náboženství; vlastenecké nadšení a snažení, domácí práci, starosti a tužby českého lidu tupí a ubíjí realismus jen

mimochodem, první jeho snahou je vyrvati českému lidu náboženství, to ostatní se mu tím podaří už samo sebou; a v tom ho i jeho vlastní protivníci podporují. — — *L. ∤ n.*

Výstava obrazů V. M. Vasněcova. — V akademii umění vystaven jest nový obraz prof. Vasněcova »Poslední soud«. Patří k největším zjevům současného náboženského malířství. Vasněcov znám je svými obrazy ve Vladimírské katedrále Kijevské, dále v chrámě Zmrtvýchvstání Páně v Petrohradě (na památku zavraždění cara Alexandra II.) a v chrámě v Gusje. Spojuje charakter církevní s charakterem národním. Vyznamenává se nejen technikou, koloritem a mistrovskou komposicí, ale i hloubkou pojetí, jež uchvacuje pozorovatele. Svůj předmět prostuduje do všech podrobností, a potom samostatnou ideou si ho vytvoří.

Poslední soud býval již námětem byzantského umění, tak v lovčelské mozaice XII. stol. nedaleko Benátek. Ona tvoří základ k obrazům ruským o tomto předmětě. Jdou až do XII. století. Na obrazích chrámových, na miniaturách a i rytinách hojně jsou zastoupeny (St. Ladoga, Kijevo-Kirillovskij monastyr a j.), což svědčí o oblibě předmětu. Ale obrazy ty nejsou nic než kopiemi; jedině v jižním Rusku lze na některých obrazech zříti tvořící sílu domácí. V 17. věku dostala myšlénka posl. soudu tvar šablonovitý.

Na západě jinak. Již Giotto (s. Maria dell' Arena) pojal předmět samostatně; nový pokrok vidět lze na fresku Campo Santo v Pise, dále v obraze ve florentinské akademii od Fiesole, ve florent. fresku Fra Bartolomeo (s. Maria nuova). Ukončení dosáhl Michel Angelem v obraze posl. soudu v Sixtinské kapli v Římě. Dovršení je v duchu realistickém.

Zajímavý je poměr západního a východního pojetí obrazu. Tam má Kristus velkolepou podobu Joviše, jenž jedním rázem poráží hříšníky, na jejich lících zříti hrůzu z odsouzení. Vyobrazení jest svobodné, odpovídající lidskému ponětí soudnímu. Ruské obrazy vedou si upjatěji, jsou jen historickými nebo biblicko-hermeneutickými detajly v jedno spojenými.

Obraz Vasněcovův jde jinými cestami, však blíže stojí k památkám ruského umění. Patrně mělo studium ruských pramenů na něho značný vliv. Ale on dal jim život, umění a krásu. Tím vytvořil obraz, nad kterým Rusové jsou ovšem u vytržení. Jeho obraz není ruský ve smyslu dosavadních šablon ruských o posl. soudě; co do svobodného pojímání je více západníkem. Ale jest ruský ve svých nových cestách. Zachoval několik starých typů, ale schema je nové. Co Vasněcov namaloval, není starý ruský soud, ale Rus nalézá v něm něco, čemu rozumí a v co se vžil.

Obsahuje tři části: vrchní světlou nebeskou, střední temnou zemskou, nižší ohnivou, pekelnou. Na nebi slunce, měsíc a hvězdy již uhasínají, obraz katastrofy zničení světa . . . To je stará symbolická forma, ale idealisovaná. Uprostřed nebe Bůh Otec jako stařec v osmihranném nimbu; níželi Kristus, soudce, na trůně, s osmihranným křížem a evangeliem v ruce. Jeho vzezření jest přísné, ale klidné. Vedle 12 apoštolů na trůnech a andělské vojsko. Vedle Krista matka Boží a svatý Jan Křtitel (ruský typ), modlice se, u nohou trůnu Adam a Eva, představitelé Starého Zákona. Po bocích dva andělé, jeden s hůlkou ukazuje na spravedlivé a druhý s mečem napřaženým proti otvírajícímu se peklu.

Oblaka dělí nebe od zemi. Pod nimi anděl s vážkami v jedné ruce a se závitkem v druhé. Před ním člověk, stojící v dřevěném hrobě a andělé jiní, troubící k nebi a k zemi.

Slunce a měsíc uhasínají. Satan stojí vedle vážek. Tvář jeho jest zelenavá, vlasy zježeny. Klidně klade na vážky obviňující závitek. V levé ruce též má závitky. Na levo (od pozorovatele) jsou spravedliví, jež představují Konstantina a Helenu. Ruská knížata jsou vyobrazena v modrých kostymech, hierarchové v bílých kloboucích, světští muži s ženami atd. Níže vidět dáli osvícenou a na ní otevřené hroby a oživující mrtvé (kosti). Na pravo (od pozorovatele) hříšníci v šatech králů, kněží a laiků, boháči s měšci peněz, katoličtí hierarchové jako kardinálové.

Dále oheň, očekávající hříšníky. Jezero ohnivé dle ruské šablony proměněno v plamenné jazyky. Vařících kotlů, červů neumírajících, pověšení hříšníků za jazyky, žebro a p. (ruské typy) jsou vynechány. Hlavní síla trestu je ve fysiognomiích trápených, jich líce a gesta jsou věru tragické.

Ráj lze ještě méně vyobraziti. I tu lze činiti jen pokusy.

Vasněcov má i mnoho jiných náboženských obrazů, jež vynikají historickou věrností a hlubokou symbolikou. *Vh.*

* * * * * * * * * * * * * *

Paběrky z novin a veřejného života.

Pamětní deska na rodném domě Frant. Pravdy v Nekrasíně. Literární sekce družstva »Vlast« usnesla se, zasaditi na rodném domě † Frant. Pravdy pamětní desku. Milodary k tomu přijímá pokladník družstva »Vlast« red. Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II. Za slavnostního řečníka pozván bude kons. rada a kníž. arc. vikář dr. Rud. Horský a vsdp. dr. Al. Jirák, probošt v Jindřichově Hradci, bude požádán, aby dopoledne před tím sloužil za † Frant. Pravdu mši sv. Oslava Františka Pravdy konati se bude o prázdninách ve všední den, ve velkých rozměrech. Předběžná vyjednávání vykonával člen Literární sekce farář Vlast. Hálek. K tomuto účelu přispěli: Vinc. Krátký, děkan v Lovčicích, a Tomáš Škrdle, red. Vlasti.

Vyzvání. Statečné, heroické ženy, ctih. Školské Sestry III. řádu sv. Františka, zřídily na Kr. Vinohradech katolické ženské gymnasium. Do I. gymn. třídy hlásilo se jim 70 žákyň, ale po hrozném terrorismu, který byl proti tomuto ústavu veden, zbylo jich 26, mimo to má jejich pensionát 27 chovanek. Slyšel jsem, že četné liberální dámy obstoupily před zápisem dům jeptišek a každého odrážely, aby tam dítě nedával do studia. Neméně zuřivě počínaly prý si některé učitelky.

Dne 31. října t. r. poctily mne návštěvou představená nového domu na Král. Vinohradech, ctih. sestra Marie Xaverie a ctih. sestra Salesia, do celého vedení a stavu ústavu jejich mne zasvětily.

Nebudu se pouštěti do dlouhého vykládání a rozebírání, řeknu krátce: Kněží bratří a ostatní obětaví katolíci, jest nutně potřebí, abychom tento ústav hmotně podepřeli. Dej každý co můžeš, třeba 1 K, ale dej rychle. Podepsaný milodary ochotně přijme a ctih. sestrám je odevzdá a bude je ve »Vlasti« a v »Našich Listech« potvrzovati.

Poznamenávám, že k žádosti ctih. sester těchto svolil předseda družstva Vlast, kníž. arcib. vikář Dr. Rud. Horský, aby jim dány byly pro jejich domácí knihovnu všecky naše starší knihy a brožury a doufám, že výbor družstva udělí jim i všecky běžné a pro ně vhodné naše časopisy. Tomáš Škrdle, red. »Vlasti« a ředitel závodů družstva Vlast.

Na toto gymnasium složili: Tisková Liga 50 K; po 10 K: Nejmenovaný; Dr. Jar. Sedláček, universitní profesor v Praze, a Štěpán Dvořák, děkan ve Skutči; Tom. Škrdle 5 K; Klement Kuffner, farář u sv. Víta v Praze 4 K; Jos. Skála, kaplan na Kladně 2 K; V. Reissner, farář v Tismicích 1 K; z Lomnice nad Popelkou: farář Ant. Láš 5 K, kaplani Jan Dvořák a Josef Macák po 1 K; Katolická beseda v Praze 20 K. Celkem 119 K. — Prosíme za další milodary.

Sv. Otec Pius X. poslal kardinálu pařížskému Richardovi zvláštní list, jímž vyzývá, aby po celé Francii konaly se zvláštní, veřejné pobožnosti za odvrácení těžkých zkoušek, jež nastaly katolíkům ve Francii. Také vyzývá sv. Otec k horlivému a častému přijímání sv. svátostí. — Sv. Otec presidentovi Spojených států Rooseveltovi zaslal po arcibiskupu washingtonském blahopřání a dík za jeho snahy o mír. Pius X. je vůbec obdivovatelem osoby presidentovy, pravil sám arcibiskup a odpověď presidentova bude jistě přiměřená. — Malý umělec u papeže. Mons. Bernarbei představil sv. Otci chlapce Augela Chiesi, syna čalouníka, který má dílnu na náměstí sv. Petra. Hoch vykreslil v osobní velikosti obraz sv. Otce a vyřezal naň pěkný rámec, krášlený triregnem. Práce svědčí o velikém nadání chlapcově. Přišed před papeže, prosil, aby sv. Otec přijal milostivě obraz. Sv. Otec promluvil přívětivě na chlapce, přijal obraz, vyptal se na jeho poměry a obdarovav propustil jej. — Ve Vatikáně dosud celý služebný personál — pekaři, služky atd. — chodil po státních schodech, které vedou od švýcarské stráže ke dvoru Damasově, vystavěných od Pia IX., což nebylo jistě důstojným residence papežské. Pius X. nyní dal vystavěti ve vatikánském parku »Prati Belvedere« dva domy pro všechny sluhy a úředníky vatikánské. Také od bibliotéky budou byty oněch odstraněny za příčinou bezpečnosti. Schody nové mají býti zbudovány od dvoru Sixta V. — Novou bullou Pia X. jsou některé farní chrámy v Římě zrušeny a jiné místo nich ustanoveny. Vše bylo také již potvrzeno od krále. — Pomník sv. Otce Pia X. v rodném jeho místě Riese vystavěn a vysvěcen. Celé město ozdobeno, přeplněno hosty, hodnostáři církevními i státními, mezi nimiž patriarcha benátský, biskup piacenský, trevízský, armenský atd. Nikdy prý nebyla Riesa tak oživena. Na dómě sloužena pontifikální mše, při níž zpívána skladba Perosiho s orchestrem. Pomník zbudován péčí rodného města s patriarchou benátským a general. vikářem benátským v čele. Všichni obyvatelé téměř všech stavů a národností po celou dobu pontifikátu sv. Otce přispívali dle možnosti na pomník. Ano, celý katolický svět je zastoupen, jak na

sběrací listině dokazují jména králů, šlechticů (také krále italského!), kardinálů, vynikajících osobností všech společenských tříd, také dělníků, řemeslníků atd. Pravé křesťanské bratrstvo tak se spojilo, aby poctilo sv. Otce v rodném jeho městě. Pomník je od znamenitého sochaře benátského Quida Giustiho. Práci dle znalců provedl v pravdě umělecky, dovedl jí vdechnouti život, ano nic zde nechybí ze vzezření a charakteru sv. Otce. Podoba tváře je skoro mluvící. Umělec vložil v dílo své každý sebe menší charakteristický znak majestátní osoby Pia X. Práci počal v Benátkách a dokončil v Římě u přítomnosti samého papeže, jenž pochválil mnohé věci. Slávu umělcovu zvětšila slavnost odhalení. Mramorový pomník je na nádherném mramorovém podstavci. Kolem je velmi krásné, umělecky provedené zábradlí. Podstavec zdobí nápis: »Josef Sarto. Narozen v Riese 2. června 1835, zvolen papežem římským 3. srpna 1903. Zvolil jméno Pius X. — Tento pomník synovi z lidu, který dosáhl hodnosti papežské, za jeho života, všichni národové zde postavili 22. října 1905.« — Sv. Otec odpovědí starostovi rieskému zaslal telegram tohoto znění: »Sv. Otec, syn a otec této země a vašeho kraje jsa hluboce dojat, projevuje své neobyčejné uznání.« — Slavnost ku poctě papeže Pia II. Po 500 letech je pořádána v Jienze veliká slavnost. Ve sloupení paláce zvaného »Palazzo pubblico« zasazena pamětní deska a socha Pia II. postavena. Řečnil prof. Isid. Del Lungo. Večer bylo nádherné osvětlení, hudba. Palác nazván i náměstí »Pia II.« Po pontifikální mši sv., kterou sloužil papežský delegát, arcibiskup ferrarský, kardinál Jul. Boschi, byl koncert římské kapely městské. Pius II. proslavil se zvláště v umění.

Biskup Dr. Otakar Procházka. Mezi pěti nově jmenovanými biskupy uherskými nejvíce vyniká biskup stolnobělehradský Dr. Ot. Procházka. Narodil se r. 1858 v Nitře ze slovenských rodičů. Studoval v Kaloči a v Římě a působil v Ostřihomě a v Pešti. Veliký duch jeho svítil však jen katolíkům maďarským, ale při tom národa svého nezapomínal. Slovenským alumnům poskytoval hmotných podpor, aby si mohli zakoupiti slovenské knihy, a horoval proto, aby v život uveden byl národostní zákon. Katolické Noviny praví: My Slováci můžeme býti na něho pyšni a Maďaři mohou nám býti za to vděčni.

Ve prospěch Jednoty sv. Methoděje ve Vídni. — Dr. Karel Slavík, prof. bohosloví v Českých Budějovicích, dojat jsa při návratu z pouti jerusalemské srdečným uvítáním se strany českého lidu ve Vídni, umínil si ve prospěch Jednoty sv. Methoděje ve Vídni ve ctěném spolku katolických paní a dívek jménem »Vlast« v Českých Budějovicích přednášeti o pouti jerusalemské. Přednáška konala se 8. října. Přičiněním ct. členek »Vlasti«, která jest též zakládajícím členem Jednoty, pak jiných ct. rodin přednáška tak hojně byla navštívena, že vstupné činilo 230 K 40 hal., které úplně byly věnovány Jednotě; kromě tohoto obnosu darovala slečna Jos. Kostkova 10 K, jistý kněz pensista též 10 K, pí. J. M. 20 K, duchovenstvo vikariatu novohradského 22 K a roční příspěvek profesorův, tak že úhrnem zasláno bylo Jednotě 296 K 40 hal. Jednotě tento milodar tím vítanější jest, poněvadž letošním rokem běžné vydání na české služby Boží dostoupilo obnosu 9000 K ročně, kromě toho spláceti jest jí dluh na pozemku koupeném, váznoucí skoro ještě 4 ,.000 K. Předně tedy jednota sv. Metboděje vyslovuje srdečné díky a Bůh zaplať vdp. dr. Slavíkovi za přednášku ve prospěch Jednoty konanou, pak ct. spolku »Vlast« a všem příznivcům, kteří svou návštěvou k tak velkému výtěžku přispěli. Pán Bůh zaplať! Kéž by i jinde za týmže účelem ve prospěch Jednoty podobné přednášky se děly. Konečně osměluje se Jednota sv. Methoděje jsouc letos u veliké tísni důstojné farní úřady o tu oferu, která nejdůst. bisk. Ordinariaty povolena byla. co nejsnažněji poprositi; aby jednak mohla české služby dále udržovati, pak dluh na pozemku váznoucí spláceti. Milodary buďtež zasílány na adresu: J. M. vsdp. dr. Ant. Horný, pap. prelát a kap. děkan ve Vídni. — Redakce »Vlasti« se přimlouvá, aby tato důležitá a vzácná Jednota všemožně byla podporována.

Obětavost. Jan Holba, kaplan v Letovicích, zakladatel Besedy katol. mužů a jinochů v Letovicích a předseda Rolnické strojírny a škrobárny v Letovicích, věnoval při příležitosti svých čtyřicetiletých narozenin 2000 K výše jmenované katolické Besedě za tím účelem, aby z úroků oné jistiny zakoupily se knihy a hlavně brožury katolické, působící k uvědomění katolickému a křesť. apologii nebo případně ku stavbě katolického domu. Velikomyslnému dárci volají členové Besedy katolické za skvělý dar tento upřímné a srdečné »Zaplať Bůh!« Za Besedu katol. mužův a jinochů v Letovicích: Jan Šoupal, koop., t. č. předseda, Tom. Procházka, t. č. pokladník, Fr. Chmelař, t. č. jednatel. — Uveřejňujíce tento projev oběta-

vosti a vděčnosti z »Hlasu« moravského, upřímně se z něho radujeme, vycházejíce z té zásady, že groš kněze patří z většiny církvi a účelům církve, hlavně na povznesení života katolického.

Pohřeb řeholní učitelky M. Marie Kristiny, ředitelky české obecné školy u Voršilek v Praze, která zesnula 16. října 1905, byl velkolepý. Zesnulá působila u Voršilek v Praze 50 let jako výtečná učitelka a klášterní školy vedla obezřele a neúnavně 31 let. Zesnula v 69. roce svého života a pohřbena byla na Vyšehradě za neobyčejné účasti pražské intelligence, hlavně dam z předních kruhů pražských, ponejvíce žakyň zesnulé.

Smrt duchovního, anděla lásky. Ve Vatikáně zemřel dne 24. m. m. Don Marcello Massarenti. Většina chudých v Římě jej znala, stopovala jej, znajíc jeho zvyky, aby mu mohla přednésti své prosby. Neodmítnul nikoho. Mnoho rodin, které upadly do bídy, bylo jím osobně podporováno. Jiným posílal dary. Před nedávnem zemřela stoletá stařenka, která, nevědouc, podporována byla praelátem mnoho let. Stařenka brala si od obchodníků jídlo a obývala světničku, neplatíc ničeho. On to byl, který vždy vše zaplatil. Don Massarenti dožil se 89 let. Súčastnil se politického života. Byl nápomocen Piu IX. při útěku do Gaety a byl pověřen rozličnými posláními. Byl ozdoben rakouskými a pruskými řády. Jsa ctitelem umění, podporoval štědře umělce. V obydlí svém shromáždil si Don Massarenti drahocennou galerii obrazů.

Na obranu kněžské cti. »Avvenire« uveřejňuje z Alessandrie (Lomb.): Výbor mladších katolických advokátů připravuje nástin stanov právnického spolku, který bude míti sekce v každém městě a jehož účelem bude, vystupovati neúprosně proti nevěreckému tisku, kdykoliv buď z lehkomyslnosti, nebo zarputilé nenávisti uveřejní hanopisy proti vlaskému duchovenstvu. Spolek bude se informovati u potupeného kněze a pak obžaluje dotyčný časopis, který uveřejnil podobnou zprávu. »Právní spolek k ochraně kleru« bude spolkem úplně nezištným. Členové jsou vázáni zastávati kněze napadeného před soudem zdarma. Jak o žalobě, tak i o výsledku budou časopisy zpraveny. Spolek má též v úmyslu, vydávati týdenní výkaz, v němž budou obsaženy všechny vyvrácené potupné zprávy, uveřejněné prolhaným tiskem, jakož i odvolání, uveřejněná lehkověrnými časopisy.

Z Dědictví sv. Prokopa. Značná řada bohosloveckých děl vědeckých, péčí jmenovaného Dědictví vydaných, rozmnožena bude dvěma novými spisy jako podíly na rok 1905 a 1906, které vyjdou v prvním čtvrtletí budoucího roku najednou. Protože »Úvod do Písma sv. Nového Zákona«, jehož první díl byl vydán roku loňského, nemohl býti pro chorobu vdp. spisovatele letos dokončen, budou vydány dra. E. Kadeřávka: »Morální filosofie« a dra. Frant. Kryštůfka: »Dějiny protestantismu od Luthera až do bitvy Bělohorské«. — Mimo to usnesl se výbor cenu starších knih Dědictvím vydaných snížiti na polovici kromě nejnovějších čtyř podílů za rok 1901—1904 a spisy Sušilovy. Snížení týká se těchto spisů: Dr. Klement Borový: Ant. Brus z Mohelnice (2 kor.), Spisy sv. Otců a Justina Muč. (2 K), Dr. Ant. Lenz: Učení Mistra Jana Husa (2 kor.), Sv. Irenea Patero knih proti kacířstvím (kor. 2·50), Tertuliana Apologeticum (80 hal.), Sv. Makaria 50 homilií (kor 1·20). Arcibiskup Martin Medek (kor. 1·20). Beckovský: Poselkyně starých příběhů I. (kor. 2·50), II. (kor. 2·50), III. (kor. 2·50), Dr. Antonín Lenz: Anthropologie (kor. 3·50), Dr. Frt. Kryštůfek: Všeobecný dějepis církevní I. (3 kor.), II. 1. (3 kor.), II. 2. (3 kor.), III. (4 kor.), J. Stárek: Mravověda (kor. 2·50). Dr. Hlavatý: Rozbor filosofie sv. Tomáše (kor. 2·50), Dr. Krásl: Hrabě Harrach (kor. 2·50), Sv. Prokop (3 kor.), Sv. Vojtěch (4 kor.), O bytí a bytnosti a Logika dr. Kadeř. (2 kor.), Dra. Mlčocha: Starověda biblická (K. 2·50). Dra. Skočdopole. Pastýřské bohosloví I. (kor. 2·50), II. (kor. 3·50), Klášter blah. Anežky (1 kor.), Konrád: Dějiny posvátného zpěvu staročeského (5 kor.), Dra. Kadeřávka: Psychologie (2 kor.), Dra. Pecháčka: Zpovědnice (2 kor.), Dra. Šauera: Paedagogika (kor. 2·30). Dra. Kupky: O mši sv. (4 kor.). Udané ceny v závorkách jsou ceny snížené o 50 proc. Ve schůzi výboru Dědictví za předsed. J. M. ndp. biskupa dra. Fr. Krásla konané, schválena zároveň zpráva jednatelova, zpráva pokladníka a zpráva o revisi knihoskladu. Řádným členem Dědictví sv. Prokopa se stává, kdo složí 80 K buď najednou nebo ve 4 anebo 8 ročních lhůtách po sobě jdoucích. Za to obdrží každoročně jako podíl zdarma knihu Dědictvím vydanou. Kdo věnuje nejméně 200 kor., jest zakladatelem a obdrží dva výtisky podílů. Práva na podíly nabývá člen první splátkou na vklad. Osoby právní, které neumírají (jako ústavy, knihovny atd.), platí vkladu 200 kor. — Objednávky na knihy výše uvedené, přihlášky členů a příspěvky členské přijímá pokladník vdp. Jan Říhánek, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze I. č. 190. — Upozorňujeme čtenáře

své, zvláště pak dpp. duchovní na Dědictví, jehož publikace tvoří již dnes pozoruhodnou knihovnu našich spisů bohoslovných, již lze za levný peníz získati.

Spolek na zakládání knihoven ve Slezsku. — Spolek na zakládání knihoven ve Slezsku konal letošní valnou hromadu ve čtvrtek 5. října v dolejších místnostech Matičního domu v Opavě za četné přítomnosti členů. Hromadu zahájil a řídil její jednání předseda spolku Flor. Lužný, farář z Kateřinek.

Z obšírné zprávy jednatelské a pokladniční, kterou přednesl spolkový jednatel Frant. Horák, kooperator z Jaktaře, uvádíme:

Za běžný rok bylo dílem založeno, většinou knihami poděleno 17 knihoven. Založeny byly knihovny: ve Štítině (70 knih), v Šenově (60 knih), v Suchých Lazcích (50 knih) a v Josefovicích u Klimkovic (90 knih). Celkem bylo za předešlý rok rozdáno 686 knih nových a nad to jednotlivým knihovnám vyměněno 133 knih. Krom toho předplácí spolek 19 časopisů za 194 K.

Na knihách bylo spolku darováno 322 knih a mezi největšími dobrodinci uvedl jednatel dra. Pavla Vychodila, správce bened. knihtiskárny, slavný výbor dědictví Cyrillomethodějského v Brně; z jednotlivců MUDra. Čapka, obvodního lékaře v Měrotíně, Ar. Kunce, hostinského v Bučovicích, Jana Němce, akademika z Plzně, slč. Annu Rohovskou z Jaktaře a faráře Pavla Chalupu ze Stříteže.

Z pokladniční zprávy vyjímáme: Jednatel sobě stěžuje s politováním, že letošní příjmy zůstaly za průměrem let předešlých, udávaje za důvod všeobecné ubývání obětavosti pro věci osvětové a ideální a pak také přetížení všemožnými příspěvky a sbírkami na nejrůznější podniky. Nicméně vykazoval příjem až do dne valné hromady 564 K 62 h, vydání činilo 519 K 01 h.

Revisor účtů farář Vinc. Kubáč navrhl, aby pokladníku bylo za jeho účty, které svědomitě byly vedeny a úplně správnými shledány, uděleno absolutorium. Přijato jednohlasně.

Na to přikročeno k volbě. I jsou pro příští období zvoleni a o úřady dle schůze výborové téhož dne konané rozděleni: předsedou Flor. Lužný, farář z Kateřinek, jeho náměstkem c. k. gymn. ředitel Josef Fürst, pokladníkem a jednatelem Frant. Horák, kooperator z Jaktaře, a členy výboru bez funkce jsou nadučitel Placid Stürzenhofer z Kylešovic a správce školy Jan Richter z Uhlířova. Revisory ponecháni též farář Vinc. Kubáč z Raduně a kaplan Václav Frydrych ze Stěbořic.

Krátkým doslovem ukončil předseda valnou hromadu.

Z Tiskové ligy. — Přispěli: Ant. Brož, farář v Podolí (4); Václ. Půlpán, farář v Řepíně (5); Em. Žák, gymn. prof. na Smíchově; Jos. Nízký, kaplan v Hořelici (4); Dr. Aug. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře; Dr. Jar. Sedláček, univ. profesor v Praze; Ferd. Zajíček, farář v Holicích (4); Ign. Švančara, farář v Mutějovicích; Konvent Sester Dominikánek v Řepčíně; Fr. Dokoupil, farář v Písařově; Fr. Kavale, farář v Oslově; Karel Grossmann, farář ve Vrticích; Tomáš Pícha, farář v Lipkové Vodě; Ign. Zháněl, far. v Troubsku (4), a Vinc. Drbohlav, farář ve Svělé n. Sáz. — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu«: dpp.: P. Gilbertu Křikavovi, faráři v Malých Bříštích, a Ferd. Zajíčkovi, faráři v Holicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Výbor Tiskové ligy konal 6. listopadu sedmou schůzi za předsednictví dp. Tomáše Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Liga má 51 členů zakládajících, 3 přispívající a 202 dobrodince. — Na podporu českého dívčího katol. gymnasia na Král. Vinohradech věnoval výbor 50 K. — S povděkem vzato na vědomí, že c. k. místodržitelství záporně vyřídilo rekurs spolku pro spalování mrtvol. — Přeložený nevěrecký spis do češtiny Ch. Bradlangha »Dvanáct apoštolů« byl předán vynikajícímu katol. učenci, jenž rozbor jeho podá ve »Vlasti«. — Ježto se v Čechách zakládá pokrokářský svaz »Volná škola«, mající za účel vypuzení náboženství ze školy, doporoučí se důst. duchovenstvu kázání »O křesťanské výchově rodinné« a »O křesťanských povinnostech školy«, spolu i aby konány byly ve spolcích přednášky toho směru. — Ježto z kruhů zednářských zahajuje se akce na fakultativní nahrazení přísahy u soudů a jiných úřadů pouhým slibem, čili tak zv. »občanskou přísahou«, dlužno slovem i tiskem hájiti posvátnost přísahy, která se musí opírati o náboženské vědomí, má-li býti základem občanského právního řádu. Liga bude věnovati této otázce svoji pozornost. — Proti útokům »Deutsch-österr. Lehrerzeitung« na moravský klášter Ř. zahájila Liga s úspěchem obranu. — Centrala Lig zřídila nový měsíčník »Apologetische Rundschau zur Lehr und Wehr«, jenž vychází v Koblenci a bude důležitou obrannou zbraní. — Protestanté počínají uznávati nutnost revise textu bible Králické. Jako ukázku vydal právě pastor F. Novák »List sv. Jakuba« s komentářem. — Z nově vydaných obranných spisů podal zprávu dp. farář Vl. Hálek

-o »S. Maria Magdalena, nec peccatrix nec soror Lazari« od Martina Velického, faráře v Říčanech, »Sv. Jan de la Salle, Církev a škola« od J. Býňova, »O darvinismu« od dra. E Kadeřávka. — Karel Pelant, člen redakce »Času«, bude vydávati »Revue Revuí«. — Docházejí stesky, že velká část žáků na obecných školách nemá katechismu k učení se náboženství. Jednak rodiče nasáklí soc. dem. naukami nechtějí jim jich koupiti, jednak vadí tomu drahota katechismu, jenž stojí 80 h., ač cena jeho při velkém počtu výtisků a slabé vazbě by mohla býti daleko levnější. Jeví se potřeba, by se učinily kroky u c. k. knihoskladu, aby nějakým způsobem zlevnil katechismy. Všecky ostatní knihy jsou daleko levnější. — Jednatel předložil došlé dopisy, sdělil výboru jejich obsah a tím byla schůze skončena.

Ze spolku na zakládání katolických knihoven. — Za členy zakládající přistoupili: Jindřich Imlauf, spisovatel v Novém Městě n. Metují, a Em. Žák, profesor na Smíchově, splativše po 100 K knihami. Členy přispívajícími stali se: Dr. Jar. Sedláček, universitní profesor v Praze; Aug. Krčmář, kníž. arcib. vik. tajemník a farář ve Stodůlkách; G. A. Dvořák, farář v Kmetňovsi; Ant. Keppert, em. farář v Tuchlovicích; Jos. Ptáček, farář v Přerově n. L., a Karel Grossmann, farář ve Viticích. — Ze starších členů zapravili po 10 K: Ant. Postřihač (30) a Ant. Suchoradský (20). Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal 19. října v domě družstva Vlast třetí schůzi za předsednictví dp. faráře Vlastimila Hálka. — Jednatel dp. farář Aug. Krčmář četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Spolek má 26 údů zakládajících, 30 přispívajících a 10 dárců, z nichž vsdp. Msgr. Ant. Hora, probošt vždy věrné metrop. kapitoly v Praze, složil 100 K 56 h. — Spolek se pokusí o to, aby činnost rozšířil i na Moravu. — Výbor prosí správce farních knihoven, hlavně ty, kteří je již déle a s láskou a obětavostí vedou, aby mu ze své praxe sestavili vzornou farní knihovnu, t. j. ty knihy, které se lidu nejlépe líbí a jemu nejvíce prospívají. Dle těchto návrhů sestaví red. Tom. Škrdle vzornou farní knihovnu — ovšem ne hned. — Knihovny byly uděleny: Křesť. lidovému a nár. spolku ve Skorenicích; Čten. hospod. spolku ve Zdětíně, dp. Emilu Přibilovi, faráři v Ořechu, a dp. Janu Noskovi, faráři ve Veliši. — Výbor s politováním konstatuje, že knihovny, které zakládá studentstvo na českém jihu, obsahují velkou část nevěreckých spisů. Na př. nyní vřaděn do knihoven těch pamflet »Vznik dogmatu o neposkvrn. Početí P. Marie«. Člen spolku našeho — laik — z českého jihu nám píše: »Jeví se potřeba, aby církevní úřady na tuto nevěreckou neplechu byly upozorněny a dpp. duchovní aby nad mravnou četbou stále bedlivé oko měli.« — Mezi horlivými zakladateli a fedrovateli katolických knihoven jmenujeme p. Ant. Plačka, měšťana v Pacově, jemuž výbor za jeho péči o šíření katolického tisku vyslovuje plné uznání. — Druhým horlitelem pro katolické knihovny jest skupina duchovních vikariátu Táborského, kterážto vystupuje tímto provoláním: »Heslo »proti knize knihu, proti listu list«, uplatňuje se čím dál tím více. Jak možno zastaviti proud krvavé četby, jak možno čeliti záplavě tisku různých stran, které oblíbily si šlehati církev a bojovati proti víře a rváti ji lidu ze srdcí pod rouškou boje protiklerikálního?! — Nezastavíme tuto záplavu než-li zase záplavou knih dobrých a dobrých časopisů. — Dobrý tisk rozhazovati mezi lid bude naším úkolem. Ať zhyne třeba polovina exemplářů hozených do osady a třeba ještě více, ty ostatní projdou jednu rodinu a druhou a dále půjdou do okolí k přátelům a vykonají plně svou úlohu. K tomu třeba podpory hmotné a laciných knih. Obé musíme sami opatřiti. Hmotné poměry naše jsou ovšem bídné, ale co platno, z mála aspoň málem přispějeme a na tom mále spočine požehnání Boží. Bude-li nás velká řada, spojí se malé příspěvky u velký tok a my dokážeme mnoho. 5 zlatých ročně (10 K) může jedenkaždý z nás obětovati ve prospěch duší svěřených a semkne-li se nás celé sto, sebereme 500 zl. — To stačí aspoň pro začátek, abychom mohli objednávati knihy ve velkém. Slevy některých knihkupců jsou veliké: tak na př. Benediktinů v Brně dávají všecky knihy za $^1/_2$, $^1/_4$ až $^1/_8$ původní ceny. — Promberger zábavnou část kalendářů po 16 halířích. Kotrba v Praze slevuje 30%—60%. »Vlast« taktéž. Budou-li velké objednávky, docílíme slev ještě vyšších. Tímto způsobem je možno za 5 zl. koupiti 40—60 knih, které každoročně můžeme mezi lid rozhoditi. Na př. 10 ročníků »Anděla Strážce« nebo »Květů Marianských«, 10 ex. »Zábavního čtení«, 10—15 knih a brožur náboženských, 10 ex. »Hlasů katol. spolků tiskového« nebo »Ludmily«, 5 ex. »Modré knihovny«, nebo ze spisů Kosmáka, Brodskýho, 5 ex. »Slezské Knihovny« atd. Knižní akce, provádí-li se ve velkém, má účinky podivuhodné: v lidu budí lásku ku knize, k četbě dobré, podporuje pastoraci, podporuje důvěru a lásku ke knězi atd. Nechtějte podceňovati, důst. pánové, tuto akci. Jednotlivý list nebo kniha z knihovny nestačí

proti stům, ba tisícům výtisků tisku nám nepřátelského, který po celém širokém kraji každý měsíc se rozlétá.« — Po přečtení tohoto dopisu, jehož tendenci výbor zcela schvaluje, uzavřel předseda schůzi.

Spolek sv. Josefa ku podpoře kněží-deficientů přijímá za členy duchovní světské z církevní provincie české, působící v duchovní správě a nalézající se v aktivitě. Dle zvolené fasse spolkové platí se roční příspěvek a ingress či zápisné. Při fassi 1600 korun roční příspěvek činí 32 kor., při fassi 1800 kor. roční příspěvek 36 kor., při fassi 2000 kor. roční příspěvek 40 kor., splatný v lednu na celý rok, neb v lednu a červenci pololetně. Ingress řídí se dle stáří přistupujícího, a činí ve stáří do 30 let 2 proc. z fasse (32, 36, 40 kor.), při stáří do 40 let 4 proc. z fasse (64, 72, 80 kor.) a může se splatiti po čtvrtině neb osmině ve 4 prvních letech. — Spolek sv. Josefa založen jest na vzájemné lásce bratrské a prospívání jeho závisí hlavně od praktického provádění hesla »Svůj k svému«. Přihlášky dějí se u správy spolkové Praha-Karlov 453—II.

Církevní obce a socialní demokratie. V církevních obcích protestantských ve Švýcarsku není žádnou řídkostí, že v nich rozhodují socialní demokraté. V důsledku toho nemůže ani překvapiti, že protestantské kostely tamní nezřídka propůjčovány jsou i za místnosti ku socialně-demokratickým schůzím. Také v Německu obávají se protestantské církevní úřady tohoto zla. Proto bylo na poslední brandeburské provincialní synodě — zahrnující v sobě i Berlín — usneseno: Synoda prosí církevní správu, aby působila po příkladu rýnsko-vestfálského církevního řádu ku změně článků 34. a 35. v tom smyslu, aby členové obce, které své církevní povinnosti nekonají, z účasti na volbách do církevních obcí, aktivních i passivních, byli vyloučeni. — Jak daleko je však v náboženském ohledu takový pastor Fischer, popírající zjevně božství Kristovo, od kteréhokoliv socialního demokrata? A proč se obává správa protestantské církve těchto, když ony ve svém středu trpí?

Proti nevěřícím pastorům vydala braniborská provinciální synoda minulé doby důležité rozhodnutí, přijaté 112 hlasy proti 19 hlasům, při 26 zdrževších se hlasování: 1. Naproti popírání hlavních kusů evangelického vyznání, jimiž od duchovních zemské církve dáno bylo veliké pohoršení: vyznává synoda víru v Ježíše Krista, ukřižovaného a z mrtvých vstalého, jakož obsaženo je v Písmě a v reformačním vyznání. 2. Synoda prohlašuje, že popírání tohoto článku víry nesrovnává se s ordinačním slibem a s povinností služebníka církve. Očekává s důvěrou, aby takový z úřadu byl odstraněn. 3. Synoda prosí církevní obce celé provincie, aby v uvažování ohroženého postavení církve nenechaly se ve věrnosti u víře — (od pastorů!) — ochvívati. Vyzývá duchovní, aby v boji proti nevěře zachovali věrnost. — Rozkošné to poměry v zemské evangelické církvi, v nichž zemská synoda musí obce vyzývati k ochraně víry naproti pastorům.

Spalování mrtvol. Společnosti pro spalování mrtvol v Praze odepřeno místodržitelstvím povolení, aby si zříditi mohla podnik k spalování mrtvol, ježto dle platných zákonů jiný způsob pohřbívání než dosavádní pochovávání dovolen není.

Oprava. Lit. zpravodaj »Vlasti«, č. 1., roč. XXII., str. 87, uvedl, že Dr. Pastrnek je evangelík. Zprávu tu opravujeme, neb p. Pastrnek jest katolik a blízský příbuzný vynikajícího kněze na Moravě.

Spolkové zprávy.

Výbor družstva Vlast konal dne 19. října t. r. čtvrtou schůzi za předsednictví kons. rady Dr. Rud. Horského, kníž. arcibisk. vikáře a faráře na Šárce u sv. Matěje. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel pan Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Radostí naplněno bylo srdce výborů, když p. předseda předložil hojný nový rukopis na VI. sešit »Vlast. Homilií«. Tím budou přátelé naši velice potěšeni. — Dp. Josef Bouchal, farář v Třebenicích, děkuje za darované knihy Školským sestrám III. řádu sv. Františka v Dlažkovicích u Třebenic. A my děkujeme horlivému tomuto pánu, že pro tento řád předplatil »Vlast«. — Za projev soustrasti při úmrtí opata děkuje Král. kanonie Premonstrátská na Strahově a za blahopřání k vyznamenání hodnosti dvorního rady děkuje Jeho Magn. kanovník a univ. profesor Dr. Fr. Xav. Kryštůfek. — Hlavním předmětem rokování byla koupě nového malého stroje (šlapačky, či tyglovky či amerikánky). Máme totiž tolik drobného tisku, že jedním

strojem naprosto vystačiti nemůžeme. K poradě byl přibrán faktor tiskárny, pan Boh. Šubrt, a koupě nového stroje byla schválena. Bude státi přes 1200 korun. — Druhým důležitým bodem schůze byla oprava motoru, který stálým během se porouchává a potřebuje nutné opravy. Při tom bylo bedlivě uvažováno, nebylo-li by výhodnější zavésti místo plynu pohon elektrický. Oba návrhy mají své výhody a nevýhody, ale oprava cylindru při motorovém stroji přijde družstvu laciněji než zavedení pohonu elektrického a proto se výbor usnesl, aby se dal motor opraviti. Oprava bude státi přes 400 kor. — Vážně bylo o tom rokováno, má-li se družstvo súčastniti katolického sjezdu ve Vídni. — Bylo jednohlasně usneseno, že se tohoto sjezdu pro beztaktnost křesť. socialů ve Vídni a katolického středu, kteří vyslali do Brna proti Čechům své delegáty, nesúčastníme. — Ředitel tiskárny dp. Tom. Škrdle referoval o schůzi tiskárenské principality, které se súčastnil a která projednávala nový tiskárenský cenník. — Pro r. 1906 bylo tiskárně povoleno vydati více knih a brožur než dosud, nákladem družstva — tím byla schůze skončena.

Literární sekce družstva Vlast konala šestou schůzi dne 25. října t. r. — Omluvili svou nepřítomnost: jednatel dp. Boh. Jiráček a c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl. — Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. — V zimním období uspořádá sekce dva literární večírky. V adventě bude přednášeti prof. Em. Žák o arciknězi Janu Podlahovi, bisk. vikáři ve Stálci a v lednu farář Vlastimil Hálek o † Fr. Pravdovi. — K tomu navrhl pan Tom. Jiroušek, aby se mimo oslav zasloužilých mužů zavedly přednášky z oboru literárního, a když byl návrh jeho schválen, uvolil se, že v budoucí schůzi podá určité návrhy. — Literární sekce vzpomíná s bolestí úmrtí Fr. Pecha, č. kan. a děkana v Písku, bývalého předsedy dědictví sv. Ludmily, který tak často nadšenými slovy povzbuzoval nás k práci a k vytrvalosti, a úmrtí č. kanovníka Tom. Střebského, děkana z Mikulovic, který mimo jiné zásluhy proslul i na poli literárním zdařilými knihami a články. — Redaktor »Vlasti« Tom. Škrdle sdělil, že dává redakční slovanské časopisy k recensi katechetovi Františku Žundálkovi, část jiných faráři Vl. Hálkovi a faráři Františku Štinglovi a dodal, že vynikající literát český zasílá mu zajímavé zprávy o Rusku a tamním písemnictví. Četl z »Časových Úvah« roč. IX. č. 10.: »Jest úcta Panny Marie oprávněna« a doznává, že je to práce dobrá a časová, poněvadž zvláště letos tisk socialně demokratický útočil nízkým způsobem proti Matce Boží. »Časové Úvahy«, dodal, mají vůbec vybraný, důkladný material a zaslouží si ony i red. jejich Dr. Fr. Reyl všeho uznání. — Redakce Vlasti obdržela právě dnes Kuldovy úvahy před smrtí; zaslal je farář Jan Halouska a budou ve »Vlasti« uveřejněny. — Pan Tomáš Jiroušek posoudil »Dějiny amerických Čechů«, vydané nákladem »Hlasu« v St. Louis a pronesl o nich příznivý úsudek, že k poznání minulosti Čechů v Americe každému mohou se doporučiti. Dále pobral »Barákovy přednášky« a pozastavil se nad opatrným jejich směrem, s jakým ohledně katolicismu neshledáváme se u Baráka, čteme-li jeho »Svobodu«. Ve »Svobodě« počínal si Barák proti katolicismu bezohledně. Při probírání nových časopisů předložil královéhradeckou »Naši Obranu«, list antisemitský a zvláště pochvalně vyslovil se o »Květech lásky«, vydávaných Útulkem sv. Josefa na Král. Vinohradech za redakce koop. Ant. Hoffmanna; vydány již tři sešity a poslední z nich líčí zajímavým způsobem osudy malé otrokyně Chuany, které se Útulek sv. Josefa na Král. Vinohradech ujal, ji vychovával a až k smrti jí dosloužil. — Farář Vlast. Hálek podal zprávu o spisku Ch. Bradlangha »Dvanáct apoštolů«, který právě byl z anglického přeložen do češtiny. Protikatolický spisek tento snaží se marné chabými důvody otřásti věrohodností apoštolů. — Uznání zasluhuje projev letošního »Věstníku českých profesorů«, že jsou v české literatuře spisy, kterých by mládež čísti neměla. Myslí-li kdo, že v českém písemnictví jest všecko panenské, musí dovoliti, aby profesorstvo naproti tomu mohlo projeviti opáčný úsudek, neboť experimentovati s mládeží středních škol a na ní zkoušeti vliv tisku, jest hazardní hrou. Zapomíná se nyní na zásady Palackého, přijaté r. 1848 se spisovateli českými i německými, »aby spisy bezbožné a rouhavé, čelící přímo proti citům náboženským a proti dobrým mravům neposkvrnily nikdy naší národní literatury.« — Dekadentská »Moderní Revue« počíná vydávati překlad Julese Barbeye d'Aurevilly »Ženatý kněz.« Román tento pravděnepodobný má za účel podati odporný názor na středověk a jedovatou kritiku osoby kněze. — Katecheta dp. Fr. H. Žundálek podával zprávu o »Rozhledech po lidumilství«, »Obzoru«, »Českém Jinochu« a »Růži Dominikánské«, jež všecky doporučil k hojnému odbírání. Referáty jeho budou jeden po druhém ve »Vlasti« uveřejněny. — Tím byla schůze skončena.

ROČNÍK XXII. PROSINEC 1905. ČÍSLO 3.

VLAST.

Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvaje v Čechách, ač bloudil ve víře, vnitř katolíkem.

(Pokračování.)

Jak jest z dopisu tohoto patrno, Hus nepřestal na tom, že sám církevní vrchnosti neposlouchal, alebrž chtěl k téže neposlušnosti strhnouti krále i jeho dvůr, velmože i lid a tak autoritu církevní nadobro podvrátiti. Již toto psaní odsuzuje Husa, kterýž svému biskupovi poslušností se zavázal, dojista na dobro, a ukazuje, že byl hrdý, nepoddajný neposlušný a vzdorovitý kněz. Jestliže se omlouvá tím, že sluší Boha více poslouchati, nežli lidí, zda nečetl v Písmě sv., že velí Kristus Pán sám, abychom Církve poslouchali a že dí: »Kdo by pak Církve neposlechl, budiž tobě, jako pohan a publikán?« A zda nebylo jemu známo, že řekl Pán Ježíš k apoštolům: »Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá?« Či nevěděl, že již za časů apoštolských panoval řád v Církvi, že někteří z kněží a biskupů byli ustanoveni v jistých městech, aby tam kázali a službu Boží vykonávali, tak jako byl Titus ustanoven od sv. Pavla za biskupa v Kretě? Či neznal ten učený Hus slov sv. Ignata mučenníka: »Ať nikdo nekoná bez biskupa toho, což náleží Církvi; není dovoleno bez biskupa křtíti aniž agapy slaviti (Ep. ad Smyrn). Ale Hus chtěl vykonávati a vykonával i proti zápovědi papeže a biskupa bohoslužebné výkony a kázal, kde a kdy se mu zlíbilo, ano na vzdor církevní vrchnosti. Jak mohl a směl se dovolávati Boha naproti papežovym a biskupovým rozkazům.

Než M. Jan Hus své trvání v neposlušnosti osvědčil i jinde. On velice žehře na členy theologické fakulty, že prý radou svou, kterouž dali synodě Pražské v r. 1413 shromážděné, že prý doktoři téže fakulty zemi českou zhyzdili a ještě hyzdie, praviece, že jsú mnozí v Čechách bludní u vieře, a ti že mají ty bludné ukázati a na ně dovésti, jinak prý mají jako zrádci cti lidu českého utrpěti. Mezi jiným prý pravie, že jsú někteří svých praelatóv neposlušní, lid na to vedouce, aby nectili důstojenstvie papežského, biskupského i kněžského, kdežto prý oni sami nechtějí poslúchati krále českého . . Proto prý má jejich rada jako hanebná býti zavržena.*)

Pravda jest arci, že se Hus naproti té výtce hájil, jakoby vybízel k neposlušnosti naproti praelatům; kdežto prý on a strana jeho usiluje lid navésti k té pravé poslušnosti, a pouze sobě

*) Doc. Synodo Pragensi v únoru 1413, str. 52.

přeje, aby se zákony protikřesťanské odstranily, aby zákon Boží panoval, aby duchovenstvo žilo podle zákona Božího, nebo-li podle sv. evangelia, prosto jsouc vší nádhery, lakomství a jiných nepřístojností, aby církev skládající se z duchovenstva, ze šlechty a lidu obecného dobře byla řízena, aby duchovenstvo k šetření zákona Božího nabádalo, lid pak a velmožové aby poslúchali.*) Avšak výmluva tato je marna; neboť týž Hus, kterýž napsal spis de Ecclesia, a v němž o poslušnosti Církvi povinné mluví, píše jinde v témže spisu, že »poslušnost církevní jest poslušnost podle vynálezků kněží.«**) Ano, týž Hus, který se chlubí, že prý vedl lid k pravé poslušnosti praelatům a kněžím povinné, opovídá celé Církvi válku, a to v témže roce 1413. Píšeť zajisté Křišťanovi, toho roku rektorovi university Pražské: »Napomínám vás, aby byli k boji připraveni, neboť již začaly praeludie Antikristovy, a po těch bude následovati bitva A proto je zapotřebí, aby hus (t. j. M. Jan Hus) zvedla perutě své naproti perutím Behemetovým a naproti jeho ocasu, který přikrývá ohavnost Antikristovu. Běda prý by mu bylo, kdyby nekázal.***)

Zde v dopisu tomto je patrno, zač stála ta jím velebená poslušnost, neboť hlásá zřejmou revoluci naproti papeži.

Hus také lituje, že k vůli královské přestal v Praze kázati, ač svůj útěk omlouval Písmem Božím (Luk. 9. a Mark 6.), ale že nadále tak hřešiti nechce,†) t. j. že bude kázati vší vrchnosti na vzdor i duchovní i světské.

Tuto svoji neposlušnost vyznává na místech mnohých, jako Postilla Neděle IV. v puostě; Neděle II. po sv. Trojici. Erben II., 256, kdež píše ke slovům (Luk. 14): »Vyjdi na cesty a mezi ploty«: »Tú řečí ukazuje Spasitel, že na kterémžkoli miestě mohl by sluha jeho věrný volati k večeři, že to má učiniti, to zjevně přikázal jest řka: »Jdúce po všem světě, kažte čtenie každému stvořenie.« A oni šedše kázali jsú všudy, t. kdež jsú chtěli jich poslúchati. Ale pohřiechu tu cestu kázanie svázala jest pýcha a lakomstvie a závist, že již nemá svobody Božie slovo jako prvé, neb již Antikrist své sietí rozšiřuje a Kristovo užší... Nynější Antikristovi apoštolé, ti že kto chce volati lidi věrně k večeři vedlé Božieho přikázanie, ihned se osopie a nedadie volati, jedno ač kto chce po jich vóli kázati, je velebiti a hříchů jejich nedotýkati. A z té Antikristovy pušky byli sú kněžie s Pražským arcibiskupem, knězem Zbyňkem, buly t. j. listu s olověnú pečetí, dobyli, jenž jest velela, aby nikdež kromě far a klášteróv a jich hřbitóv se nekázalo. A proti té bule dal mi pán Bóh žádosť, aby sě postavil .... a té buly přikázenie neposlúchal. I kázal s jeho pomocí až do kletby a stavenie služeb nepravého, a ještě káži a budu, dá-li jeho svatá milosť kázati... Prvé jsem kázal v městech a ulicích, ale nynie káži mezi ploty, podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cestami měst a vsí.«

*) Hus. De Eccl. c. 17. Viz: Učení Jana Husi. Str. 61.
**) Tamtéž. Viz zavrženou větu jeho l. 15.
***) Christanno de Prachatic. Doc. n. 26. Str. 54., r. 1413.
†) Christano, r. 1413. Doc. n. 27. Str. 55.

Tak sobě vedl M. Jan Hus; spory své stran bludů Viklifických a jeho vzdory naproti zákonité autoritě přenášel na kazatelnu, bouřil lid a dával jemu jsa knězem a Mistrem pohoršení a táhl jej s sebou v náboženskou revoluci a při tom při všem se dovolával Boha, že mu v revoluci jeho pomáhá, ano, že jemu revoluční myšlénku vštípil. Ten Bůh, o němž Písmo dí: »Bůh se pyšným protivuje a pokorným dává milosť svou.«

A v této své neposlušnosti naproti Církvi trval Hus po všechen čas života svého v Čechách, jakmile se přesvědčil, že se klade jemu autorita církevní na odpor. On dobře věděl, že jsa v klatbě, není oprávněn ani kázati ani církevní úkony vykonávati, ani mši sv. sloužiti, ale Jan Hus si nedal bräniti, ač se omlouval, že vše to činil odvolávaje se v appellaci z arcibiskupského usouzení k papeži a na konec ke Kristu Pánu.

5. V příčině své neposlušnosti neměl Hus věru toho potřebí dovolávati se zákona Božího naproti zákazům duchovní vrchnosti, aby nekázal, neboť dostačovala k tomu nauka jeho z Viklifa přijatá, že Církev neznamená viditelné shromáždění všech pravověřících křesťanů pod jednou viditelnou hlavou Římského papeže, alebrž že je sborem vyvolených pouze, jehož hlavou jest jedině a výlučně Kristus Pán, jak on Hus podle Viklifa tvrdil, hlavou zevnou (caput extrinsecum) podle Božství a vniternou (caput intrinsecum) podle člověčenství. Tou příčinou také tvrdil Viklif a po něm Hus, že Kristus Pán neustanovil žádné viditelné hlavy Církve, neboť jakž by byl mohl dáti neviditelnému sboru předzřízených členů Církve viditelnou hlavu? Odtud vycházejí Husovy čili vlastně Viklifovy články víry: že sv. Petr nebyl hlavou Církve, že neměla Církev až do Konstantina císaře žádného papeže, aniž že bylo rozdílu mezi knězem a biskupem. Odtud vycházejí také dogmata Viklificko-Husitská, že neustanovil Kristus Pán v Církvi své žádné pravomoci, ani zákonodárné ani soudné a výkonné, že papež není ve věcech víry a mravů, když finálně rozhoduje, neklamný. Na základě těchto Viklifických dogmat mohl Hus zcela pohodlně odpírati poslušnosť i papeži a arcibiskupovi; neboť jestliže neustanovil Kristus Pán nižádné pravomoci, ano je-li ta, kterou sobě osobuje papež, jak Hus podle Viklifa tvrdil, z ďábla, pak věru nebylo třeba Husovi omlouvati neposlušnost svojí zákonem Božím, alebrž dostačovalo jednoduše říci, že vymáhá arcibiskup a papež na něm poslušnost, kteréž na něm žádati práva nemají. Ale M. Jan Hus jda za příkladem Viklifovým neposlušnost svoji omlouval, ano autority vyšší se dovolával, což bylo ovšem zjevně naproti dogmatům jeho a Viklifickým.

Avšak Hus měl v soustavě Viklifově o Církvi ještě jiné důvody, proč se nechtěl podříditi autoritě církevní; neboť on tvrdil, že nikdo nemůže býti pohlavárem v Církvi, kdož není z počtu vyvolených, ano i ten, kdož jest k životu věčnému předzřízen, že ztrácí právo vykonávati služeb církevních, jestliže není ve stavu milosti Boží. Avšak týž Hus tvrdil také jda s Viklifem, zcela podle pravdy katolické, že žádný o sobě neví jistotou víry, zda-li by byl z počtu vyvolených, a nikomu že není známo, leč by Bůh zjevil jemu, že jest v milosti, a tím méně, že má takovou

známost o jiném. Dejme tedy tomu, že by byl Hus přijal, že Kristus Pán skutečně ustanovil v Církvi pravomoc, moc zákonodárnou, soudnou a výkonnou a učitelský neomylný úřad v Církvi: což by to všecko prospělo? Když Zbyněk arcibiskup zakázal kázati v kaplích podle rozkazu papežova, zda nemohl Hus odvětiti: Mně není známo, zdali je arcibiskup Zbyněk z počtu vyvolených, aniž jest jisto, že papež Alexandr V. byl předzřízen k životu věčnému, nebo jeho nástupce papež Jan XXIII., a protož nejsem povinen pohlavárů těchto poslouchati, zvláště ant není jisto, zdali jsou ve stavu milosti Boží.

Bohužel, Hus těchto strašných odporů v dogmatech Viklifových nepostřehl, ale měl za jistou a neomylnou pravdu, a v těchto nesmyslných bludech podvratných, jak jeho dopisy a spisy dokazují, tvrdošijně trval, zvláště jeho poslední monografie, jež v Čechách dokonal, jako spis jeho »De Ecclesia«, Adversus Stephanum Páleč, Adversus Stanislaum de Znojma, z nichžto byly také sebrány články jeho zavržené na sněmu Kostnickém. Setrval Hus v těch článcích svých, ač byl důtklivě na bludy tyto od doktorů fakulty theologické upozorňován.

6. V čísle 1. a 2. bylo dotčeno, že sobě M. Jan Hus opatřil Církvičku (Ecclesiola) oddělenou od Církve katolické, a že shromáždil kolem sebe také své zvláštní duchovenstvo, které nazýval evangelické. Avšak M. Jan Hus opatřoval také tuto svoji Církev dogmatickým učením. V roce 1412*) psal, jsa u vyhnanství, Pražanům, že u nich více než 12 let pracoval ve slově Božím, jakož prý jest Bůh svědkem jeho, a to že mu slouží ku veliké útěše. To slovo Boží, o němž se M. Jan Hus šíří, jest však Viklifické evangelium. I prosí jich, aby v něm setrvali a nic se neohlíželi na ty, kteří se dali jinou cestou, a teď učiněni jsou nejhoršími nepřátely Božími a jeho konání. Ve svém dopisu v měsíci říjnu roku 1414, na cestě do Kostnice napsaném, píše svým přátelům v Čechách:**) »Věrní a milí přátelé! Viete, že sem s Vámi po dlúhý čas věrně pracoval, káže Vám slovo Boží beze všeho kacířství a bez bludu, jakož viete . . . A byl jsem umienil Vám kázati před svú jiezdu, než bych odjel k svolánie do Konstancie, a zejmena Vám ohlásiti křivé svědky, jež sú proti mně svědčili, jež mám všecky popsány i s jejich svědectvími; a tiť Vám budú ohlášeni proto, aby potupieli mně, neb na smrť odsúdie, aby vy to viedúce nelekali sě, bych pro které kacieřstvie, jež bych držel, byl odsúzen; a také proto, abyste stáli v té pravdě, bez strachu a bez viklánie, kterouž Vám dal Pán Bóh skrze vierné kazatele a skrze mne nehodného poznati, a třetie, abyste sě uměli lstivých a pokrytých kazatelóv varovati.« M. Jan Hus nejednou opakuje, že učení dotčené své církvičce svěřuje a že jest neomylnou pravdou. Tak píše Bratřím řeholním v Dolanech, aby nevěřili, že by držel nějaký blud Písmu svatému, nebo dobrým mravům odporný, anebo učil, byť i Wickleff anebo anděl s nebe sestoupil a jinak učil.***)

---

*) Docum. Str. 41.
**) Docum. Str. 61.
***) Docum. Str. 32. z r. 1412.

Tuto svoji nauku, za neomylnou prohlašovanou, klade Hus nesčíslněkráte v protivu naproti učení katolickému a nazývá je lží Antikristovou: »Stojíme,« píše Pražanům,*) »naproti lži Antikristově až do konce.« V tomže roce píše opět Pražanům a popisuje svůj sbor, jako Církev Kristovu, kteráž jest Antikristem (papežem) a jeho pomáhači pronásledována, avšak že prý nástrahy jejich ničehož nevyřídí. On sám žádá, aby Pražané zaň orodovali, by psal hojněji a kázal naproti zlobě Antikristově.

M. Jan Hus jest si také předobře vědom, že učinil v Církvi katolické roztržku**) náboženskou a troufá si ji omluviti tím, že i od Krista Pána někteří odpadli. Ale to právě mělo ho pohnouti, aby do sebe šel a vzpouru svou odložil, neboť od Krista Pána neodpadli lidé dobří, ale zlostníci. I jeho omluva, že Kristus Pán přišel na svět, aby syna oddělil od otce a dceru od matky, jest odvážná, neboť Kristus Pán poslal apoštoly své jako ovce mezi vlky, aby pravdám pokoje učili a věrné v Církvi shromažďovali, ale nikoliv aby bořili, což by jeden nebo druhý z apoštolů vystavěl. Hus však se od Církve Kristem Pánem ustavené oddělil, jednotu její, za niž Kristus Pán při poslední večeři vroucně žádal, co na něm bylo, roztrhal, náboženský mír a pokoj v Čechách porušil, autoritu kněžstva svým zlomyslným všeobecným tupením podvrátil, aby tak svoji Ekklesiolu vyvýšil a rozmnožil, bil pastýře, aby se rozprchli ovce stáda.

Hus si byl netoliko vědom, že roztržku v Církvi učinil, ale věděl také předobře, že roztržku v Církvi činiti jest zločinem daleko horším, nežli kterákoli nepravost a proto svaloval vinu na jiné. Příčinu k rozkolu zavdalo prý zavržení 45 kusů Viklifových, vyssávání a olupování lidu skrze odpustky a konečně rada Farizeů, t. j. doktorů fakulty theologické.***) Aby tedy se zachoval pokoj, měl arcibiskup, měli praelati, měli faráři mlčeti, když stěžejné základy Církve katolické podrýval, autoritu Církve ničil a strašné, nerozumné, revoluční a nesmyslné bludy v ochranu bral, a kdežto sobě na olupování lidu skrze odpustky stěžoval, dopouštěl a schvaloval olupování duchovenstva násilné, vyhánění katolických farářů z far a usazování na jich místo kněží husitských, čili kněží z jeho Ekklesioly. Vždyť máme před rukama vysvědčení souvěké, že se dělo olupování a trýznění duchovenstva ex informatione M. Joannis Hus.

M. Jan Hus také poznával velikost roztržky, kterouž způsobil, a vyslovil zřejmě, že se ona nedá více zaceliti, protože prý nepřinesl Kristus pokoj na svět, ale meč. »Schisma populi non credo, quod possit sopiri, quia prophetiam Kristi oportet impleri, qui non venit mittere pacem, sed glaudium, quo separet patrem a filio et matrem a filia.«†) Ale Hus zapomenul, že se zove týž Kristus Pán, kterýž předpovídá, že nebeské jeho učení bude míti u Židů a u pohanů odpůrce a vyvolá pronásledování, knížetem pokoje: »Maličký narodil se nám a syn dán jest nám a učiněno

*) Docum. 1412., v listopadu, dopis Pražanům.
**) Docum. Str. 41. Pražanům, v r. 1412.
***) Docum. Str. 62. n. 30. M. Křistanovi r. 1413.
†) Tamtéž.

jest knížetství na rameni jeho: a nazváno bude jméno jeho Podivný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, kníže pokoje.« Is. 9, 6. Věru že M. Jan Hus málo napodobil Nejvyššího kněze Krista a neviditelnou hlavu Církve, kterýž třtiny nalomené nedolomil a knotu kouřícího neuhasil, a na konec jako ovečka úst svých neotvíraje, k zabití veden byl. Arciť že káral veřejně Farizey a zákonníky a trestal slovy přísnými: avšak Kristus Pán Bůh-člověk věda všecky věci i nejtajnější myšlénky lidské, byl ku kárání tomuto oprávněn, a trestaje Farizey a Zákonníky, trestal jejich zarputilost a tvrdošíjnost a nevěrci, anť v Něho věřiti nechtěli, ač na své oči viděli zázraky, které činil, a jež dokazovaly Božský původ učení jeho, nevěřili a tak proti Duchu svatému zhřešili. Ale mladý kněz Hus, který sotva že byl vysvěcen, začal veřejně kárati ne provinilé jednotlivce, ale všechen stav duchovenský i řeholní. Kdo mu dal k tomu právo a čím osvědčil povolání k tomu? Věru o Husovi nelze říci, že třtiny nalomené nedolomil a knotu kouřícího neuhasil, on pracoval k bouřím a k rozbrojům náboženským, ale pokoje Páně sobě nehleděl, ač sám vyslovil, že národ český jest národem té nejlepší víry a že jest národem svatým, čímž sám odsoudil své bezohledné a nelaskavé řádění na kazatelně naproti duchovenstvu, kteréž národ náš vychovalo, a tudíž nebylo a nemohlo býti veskrze zlotřilé.

7. Odtrhl tedy M. Jan Hus, jak se domníval, svou Ekklesiolu, svoje totiž věrné, a své evangelické duchovenstvo od staré katolické Církve, v tomto rozkolu a v této roztržce také setrval. I není ani stopy v trudných dějích jeho odpadlictví, že by se byl namáhal, aby se opět s Církví katolickou smířil a napravil, v čemž se proti jednotě náboženské provinil. Tou příčinou také psával této své od Církve katolické odtržené Ekklesiole, když dle u vyhnanství v r. 1412, 1413 i v roce 1414 na své cestě do Konstancie a i z Konstancie.

Hus také neodstoupil od svého, katolickým článkům víry protivného učení, jež byl této své Ekklesiole hlásal, a jež zval svoji pravdou, ač to byla domnělá pravda Viklifova, skutečně bludy nerozumné, revoluční a nesmyslné. Ty bludy hlásal na kazatelně, na kathedře v Praze, po městech a vsích venkovských, v polích, v lesích a mezi ploty, a my nečteme, že by byl jeden z těch bludů odvolal. Naopak; on je výklady Viklifickými z Písma lidu českému vtíral, ano, on stoje urputně na svém, žádal na doktořích fakulty theologické, aby mu dokázali z Písma, že bludy jeho pravdami nejsou. Jeden jediný blud činí zde výjimku, jehož pominul mlčením, aniž by jej byl zřejmě odvolal, blud totiž: že zůstává i po konsekraci na oltáři podstata chlebná. Není však jisto, kdy bludu toho zanechal. Jestliže volno se v této otázce odvolati, co M. Jan Hus odvětil na žalobu duchovenstva pražského v roce 1408, pak není pochybnosti, že se vrátil k tomuto článku víry, že jest Kristus Pán přítomen na oltáři přepodstatněním před rokem 1408. Faráři pražští žalovali naň totiž u arcibiskupa, že zove kacířstvím, a to naproti výrokům svaté Matky Církve, jestliže vybírají u příležitosti výkonů kněžských nějaké dávky, aniž by rozlišoval, zdali ty dávky se vybírají před výkony

těmi nebo po nich. Hus však odpověděl na tuto žalobu pražského duchovenstva velice frivolně, po advokátsku v tomtéž roce: »Kdyby prý byl kacířem proto, že nerozděloval mezi »ante« a »post«, že by se byla Tiburská synoda, kteráž kacířství zakázala, jehož se dopouštějí simoniakové, také kacířství dopustila, ant prý nerozdělovala »Ante« a »Post«. Ano, i Kristus Pán byl by prý kacířem, anť prý, vzav chléb, jejž přepodstatnil, pravil: Totoť jest tělo mé, aniž by byl vyjádřil, že po konsekrací nezůstává hmotný chléb. (Hoc est corpus meum, accepto pane, quem transsubstantiavit, et non tunc exprimens, quod post consecrationem non manet panis materialis), anť by prý i Kristus Pán byl mluvil contra determinationem sanctae Matris Ecclesiae.

Může se tedy říci, že se Hus snad již v roce 1408 odřek[1] bludu Viklifova o velebné svátosti: avšak není stopy, že by by[1] kterých bludů Viklifických se odřekl, jež českému lidu hlásal, ale spíše je urputně držel. Jako tedy ustavil Hus sobě Ekklesiolu s duchovenstvem evangelickým a ji také stále měl na zřeteli, tak držel i neústupně v Čechách svoji pravdu, již této své Ekklesiole svěřil. Sem náleží následující domnělé pravdy Husovy, či recte Viklifovy:

a) Církev jest sborem vyvolených, ale i vyvolený vypadá z této Církve, jestli se dopustil hříchu smrtelného, ač nemůže býti nikdy členem ďáblovým, byť i Krista Pána zapřel, jako svatý Petr anebo ho zradil jako Jidáš. Vypadá tedy předřízený jenom zdánlivě z Církve, když byl ztratil milost pro smrtelný hřích podle přítomné spravedlnosti, anť ho k církvi víže nerozvížitelně milost z předzřízení. A v tom rozumu jest článkem víry učení o Církvi jako o sboru předzřízených, ač by byli v milosti podle přítomné spravedlnosti, čili nic. De Eccl. cap. 1. et 2. De Eccl. c. 3., cap. 13, cap. 5.

b) Předzvěděný však, byť byl i v milosti podle přítomné spravedlnosti, není nikdy částí sv. Církve. De eccl. c. 5.

c) Sem náleží blud: že sv. Petr nebyl hlavou viditelné Církve, a ji také není (De eccl. c. 9), že moc papežská není z Boha, ale z císaře (De eccl. cap. 13); ba že není ani jiskry pravděpodobnosti, že by bylo takovéto viditelné hlavy třeba, neboť bez ní by byli kněží Páně lépe spravovali Církev Boží. Adv. Stanislaum c. 5 a. cap. 10.

d) Sem náleží také blud, že nikdo nemůže o sobě a o jiném říci, ač by byl papež, biskup anebo kněz a jahen, že by byl pohlavárem Církve. Hus takto tvrdí na základě bludu, že nikdo není papežem, biskupem, knězem anebo jahnem, není-li předzřízen, anť kdo není členem Církve, jakž by mohl býti jejím pohlavárem? De eccl. cap. 13., cap. 14.

e) Sem náleží také Husův blud, že ztrácí pohlavár Církve svoji náměstnou moc, je-li ve stavu smrtelného hříchu, a proto prý není papež zjevným nástupcem sv. Petra, jestliže ho nenásleduje v životě, a totéž má místo o kardinálech, jestliže nežijí podle života apoštolů. De eccl. cap. 9., cap. 13., cap. 14.

f) Na základě těchto zmatených pojmů o Církvi zavrhoval také Hus volbu papežův, jak se tehdáž děla, a i nyní děje skrze

kardinály, neboť oni prý nemohou věděti, zda-li je osoba, kterou volí, z počtu vyvolených, zdali jest ve stavu milosti čili nic a zdali ji Bóh sám chce míti volenu. Adv. Páleč cap. 3. Adv. Stanisl. cap. 5. A to všecko jest nevyhnutelno, jak Hus myslí, aby byla volba před Bohem platna, neboť takovou nauku shledával v Janu Viklifovi.

g) Na základě bludu, že jest Církev sborem předzřízených pouze, a jedinou a výlučnou neviditelnou hlavou Církve že jest Kristus Pán, a tu že spravuje zákonem Božím, kterýž jest důstatečen ku správě Církve Boží, jak Viklif podle Valdenských tvrdil a po něm Betlemský tak zvaný reformator, hlásal Hus, že Kristus Pán neustanovil v Církvi žádné hierarchie čili svatovlády z pravomoci, žádné moci zákonodárné, soudné a výkonné, že ji tedy zůstavil beze vší organisace, beze vší ústavy, ana by udržovala členy Církve Boží v jednotě, za kterou přece při poslední večeři tak vroucně žádal.

h) A opětně na základě bludu, že jest Církev sborem předzřízených pouze, s kteroužto naukou se naprosto nesrovnává učení, že Kristus Pán ustanovil svatovládu z pravomoci, tvrdil také Hus podle M. Jana Viklifa, že Kristus Pán neustanovil v Církvi své svrchovaného úřadu učitelského ve sboru biskupů, ve viditelné hlavě Církve, v nástupci sv. Petra, ač mu dobře známa byla slova Páně: »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám Církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče (t. j. moc) království nebeského a což bys koli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi, a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Mat. 16., 18., 19. A opět: »Šimone, Šimone, aj satan žádal o vás, aby (vás) tříbil jako pšenici: ale já jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých.« Luk. 22., 31., 32. Zamítal tedy Hus, právě jako Viklif, a tímto svým zamítáním dal bezděky na jevo, čemu věřila tou dobou katolická Církev stran neklamnosti u věcech mravů a víry se týkajících.

8) Těmito svými bludy o Církvi Boží a o její ústavě nebojoval Hus pouze naproti zlořádům ve svatovládě, ale proti podstatě této svatovlády, a tak proti celému ústrojí království Božího na zemi, jak vyšlo ono z vůle Krista Pána, a také v životě téhož království zachováváno bylo. M. Jan Hus, jda po šlépějích Viklifových, zapomenul: že vláda církevní čili svatovláda náleží k podstatě Církve Kristovy, a že zničení svatovlády znamená zničení Církve samé, a že znamená zničení papátu a svrchované vlády jeho v církvi a daru neklamnosti znamená zničení pravdy té, kterouž Kristus svěřil Církvi, aby ji zachovala po všecky dni až do skonání světa. Tou příčinou přislíbil Kristus Pán sv. Petrovi a apostolatu pomoc svoji, a celé Církvi, že při ní zůstane až do konce dnů. M. Jan Hus opustil k vůli Janu Viklifovi starobylé učení Otcův, že bez svatovlády, která se skládá z biskupa, z kněze a jáhna, není Církve. Hus opustil k vůli Viklifovi starobylé učení o hlavě Církve viditelné, o sv. Petru a jeho nástupcích, jakoby byl nevěděl, že papežové záhy věci celé Církve se týkající vyřizovali, jako sv. Klement, jenž svojí autoritou zažehnal

spory v Korinthu, a sv. Viktor, jenž zjednal pokoj ve sporech Quatuordecimanů, a sv. Štěpán, jehož rozsudkem vzal znenáhla za své blud těch, kteří křtěné od haeretiků znovu křtili. Ty všecky věci děly se již v I. a v II. a v III. století, ač primat papežův v tom lesku ještě se neukázal, jako později. Známý jest výrok sv. Augustina, jehož autoritu i Viklif převelice cení, stran haeresie Pelagianů: »Rescripta Roma venerunt, causa finita, utinam finiatur et error.« Proč opustil Hus v této věci autoritu velikého světce tohoto?

9. Hus považoval již v Čechách, jak již dotčeno, Církev katolickou za odpadlou od Krista Pána, kteréž odpadlictví podle něho a podle Viklifa za času Konstantina císaře obohacením Církve začalo a ustanovením žebravých řádů se dokonalo, a proto od ní odstoupil, učinil rozkol a utvořil sobě svoji Ekklesiolu, aniž byl považil, že sv. Augustin praví: že není spravedlivé příčiny ku rušení jednoty církevní (Sib. II. Contra Ep. Parmen), on zapomenul, co dí sv. Cyprian (De unitate Eccl.), že ten, kdož se od Církve (matky) odděluje, ku žence cizoložnici se přivtěluje, a že vypadá ze zaslíbení Církvi daných, že jest cizincem protanním, že jest nepřítelem, a že Bůh nemůže býti jeho otcem, anť mu Církev není více Matkou (Habere non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem).

Hus arci stále jen snil o veliké ohavnosti spuštění v Církvi katolické, a domníval se, jda za svým démonem Viklifem, že tato spousta jemu dává právo, aby zavrhl na dobro viditelnou katolickou Církev a utvořil sobě svou Ekklesiolu a své evangelické duchovenstvo, o jejížto členech psal, že jsou z počtu vyvolených, jakož i o sobě se takto domníval.

Netřeba mi tuto připojovati, že M. Jan Hus byl, jak nyní se říká, škarohlíd, že v líčení svém o nepravostech duchovenstva přepínal, nepravostí jednotlivců na všechno duchovenstvo přenášel, že se opovážil tvrditi, že papež odvádí šíře křesťanstvo od Boha, a že když někdo žije podle zákona Božího, ihned ho zovou Viklifistou; ale dejme tomu, že by se bylo líčení spousty v Církvi pravdě velice přiblížilo, nebyl M. Jan Hus oprávněn bouřiti proti pravdě dogmatické, fundamentální články o Církvi podvraceti, k revoluci náboženské a k hroznému podvratu pracovati a sobě více věřiti nežli apoštolským Otcům svatým a celé řadě učitelů církevních od Řehoře divotvorce až ku sv. Bonaventurovi a ku sv. Tomáši, mužům to svatým nejenom životem, ale proslulým. Měl Hus na sebe obrátiti, což napsal sv. Augustin, jehož se tak často s Viklifem dovolával, v knize své De Moribus Eccl. cap. 34. a 35., maje na zřeteli nepřátele Církve svaté: »Nunc vos illud admoneo, ut aliquando Ecclesiae catholicae maledicere desinatis. vituperando mores hominum, quos et ipsa condemnat, et quos quotidie tamquam malos Filios corrigere studet. Vos interea quid saevitis, quid excoecamini studio partium? Quid tanti erroris longa defensione implicamini? Fruges in agro, frumenta in area quaerite, apparebunt facile, seseque offerent ipsa quarentibus.« M. Jan Hus tvrdě, že katolická Církev od Boha je odvedena, nepovážil. že vyslovuje mínění nekřesťanské, naproti Kristu Pánu rouhavé,

že nedostál slovu svému: »Aj já s Vámi jsem po všecky dni až do skonání světa.« Vždyť věděl Hus a jako bakalář v theologii věděti musel, že katolická Církev jediná Kristem Pánem počátek vzala, Hus také neupíral, že ji Bůh v ryzotě zachová po 300 let, za jakou příčinou by ji byl opustil? Příčina, kterou Hus s Viklifem udává, že proto ji Bůh opustil a ona Boha, poněvadž přijal papež Silvestr a jeho duchovenstvo obohacení a panování z rukou Konstantinových, nic nevydá, jelikož měla Církev již před Konstantinem zboží pozemské, tedy v době, ve které prý byla s Bohem a Bůh s ní, jakž tedy mohlo býti domnělé obohacení Církve u příčině, že přestala býti Církví Páně? Hus také nepověděl, která Církev a který náboženský sbor nastoupil dědictví katolické Církve a stal se tím stádcem, kterýž sobě vyvolil Pán, když katolická Církev odpadla. Bylo jich do nesmírna těch církviček, které chtěly uchvátiti dědictví po Církvi, kterouž zbudoval Pán, a to již za dob apoštolů, mělit svoji Ekklesiolu Ebionité, Marcionité a četné od sebe se lišící Gnostikové, mělit svoji Ekklesiolu Ariané, Macedoniané, Monofysité, Monotheleté, Adoptiani a Ikonoclasti (obrazoborci); mělit svou Ekklesiolu Pelagiani, Petrobrusiani, Henriciani a jiné církvičky, jež před Viklifem a Husem proti římsko-katolické Církvi bojovaly. Hus je znal, ale nepověděl, která z těch sekt byla v pravdě Církví Kristovou. Ani jedna z nich s Krista Pána neměla původu, nýbrž jediná katolická Církev. Všechny z nich byly za jedno v nenávisti naproti katolické Církvi, ukazujíce tak bezděky, že jejich démonická nenávist dokazuje Božský původ katolické Církve. Jejich zakladatelé byli nejvíce odpadlí kněží, vyšli tedy ze staré Církve a utvořili sobě církvičky sektaři, a běžely, jako ubíhají vody, není po nich ani památky. Nebyly z Boha, a původci jejich ničím nedokázali poslání svého s hůry. Cucurrerunt, quantum potuerunt, jak dí sv. Augustin. O tom M. Jan Hus nepřemýšlel, snad by byl jinak nedal Viklifovi za pravdu, že Římská Církev od Krista Pána odpadla, ta Církev, o které dí sv. Chrysostom, »že lodička její je zmítána, ale nikdy vodami nebéře za své, mohla prý arci při tichém větru veslovati, ale tak tomu nechtěl její ředitel .... od množství velkého byla Církev obojována, ale nebyla překonána, přes to že byla sužována od tyranů, vévodů a císařů. »Jactatur navis, at non mergitur. Poterat quidem et in tranquillo navigare, vocum non passus est gubernator, quo simul et navigantim perspicias tolerantiam, et gubernatoris prudentiam plenius cognoscas. A quam multis oppugnata est Ecclesia, nec tamen victa! Quot tyranni, quot duces, quot imperatores! (Super verba Isaiae Factum est anno, quo mortuus est Osias.)«

Těchto věcí nepovšiml sobě M. Jan Hus, jsa ve vleku M. Jana Viklifa, a věřil jemu, že katolická Církev se stala ohavností spuštění, že Krista opustila, a její ústavy jsou ďáblem zavedeny, papež že jest Antikristem, jenž klade své zákony nad zákon Kristův, že dopouští, aby bylo jemu klaněno, že sebe vyvyšuje nad Boha, a jest svůdcem světa celého.

Hus i Viklif omlouvali odpadlictví své zlým stavem, v němž se Církev nalézala, zvláště když nastal pohoršlivý rozkol. Avšak

Hus i Viklif znali snad dějiny katolické Církve aspoň do té míry, že byly v Římské Církvi rozkoly a vzdoropapežové, a že se sv. Církev Kristova nepotopila a papat jako dílo Boží že nezhynul, a v tom již mohli seznati, že pohoršlivý stav Církve nebyl žádným důvodem k ustavení nové nějaká Ekklesioly. I Viklif i Hus se dovolávali poslání Božího, ale tohoto poslání ničím neodůvodnili, jakož byli povinni, tím méně zázraky, těch prý, jak jistili, není třeba k důkazu jejich poslání. Dostačuje prý k tomu hlásání pravdy a spravedlivý život! Zázraky mohou prý činiti také ďáblové. Hlásání pravdy mělo dokázati pravdu nerozumného, nesmyslného a podvratného učení! Jaké to balamucení lidu! Spravedlivý život měl býti důkazem Viklifické pravdy, ač Viklif i Hus tvrdili, že nikdo neví o sobě, zdali by byl v milosti čili nic, a ač oba jistili, že jest možná i pokrytá svatost. Diviti se věru musíme, že náš lid takové slátaniny přijímal za pravé. Anebo snad dobře soudil Chelčický, když pravil: »Lid český jest dobrý, ale hlúpý«?

(Dokončení.)

Valašská koleda.

Od JANA KARNÍKA.

Pásli ovce Valaši
při Betlemském salaši . . .

Stmělý údol, ves tu tichá,
nad ní kostel, strážce bdělý,
schoulen sněhu do kožicha . . .
Zvony slavně zazvučely,
půlnoc bije, stkvělou září
vzplály svíce na oltáři.
Z úvalů a horských strání,
z němých, zasněžených plání
valašský lid spěchá v chrám
k modlitbě a koledám.

Přišli hudci, hučí dudy,
Boha chválí všichni všudy,
klanějí se u jesliček
Pacholeti sladkých líček.
Potom rychtář vykročí
Ježíškovi před oči,
ač si časem koncept plete,
prosí:

»Božské lásky květe,
Spasiteli rozmilý,
my jsme tuze zhřešili.
K Tobě, jenž Jsi na salaši
v slzavý náš sstoupil svět,
láska v srdcích našich zháší,
jak by měla dohořet.
Betlemskému Jezulátku
srdce své jsme zavřeli,
holdujeme pekla spratku
v sobotu i v neděli.
Zlý duch má nás v moci své,
k službě své nás denně zve.
Jeho sluha s nosem křivým
úsměvem nás láká lstivým,
okrádá nás o domy,
ubíjí v nás svědomí.
Jestli jednou bručíme,
nalije — a mlčíme . . .
Pročež Tebe, Spasiteli,
prosíme dnes za kraj celý,
sílu v duše naše vlej,
zaslepeným světlo dej,
ať se zřeknem Satanáše,
který hubí statky naše, —
pak nám bude všude hej!«

Skončil, hudba začíná,
pěje celá dědina,
jako v nebi na kraji
dudy sladce dudají . . . .

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

IV.

»Bohudíky, buď Pánbůh pochválen, že jsme aspoň pod střechou,« řekla Strakovka, když nastýlala slámy k prvému noclehu.

»Však jsme v té boudě zkusili co dost,« bručel Straka.

Byla to pravda, prosákl leckdy déšť a profoukl vítr tou ledabylo slátanou střechou boudy a často nedoschly ani ty pelešinky ve vlhkém vzduchu za několikadenního deště a děti, ač je matka co mohla opatřila, kašlaly pak i trpěly rýmou. Honda vykřesal se sice vždy zase ze všeho, ale o Nanynku byla matka ve strachu, zdáloť se jí, že děvčátko po odstavení bledne a hubne. Ženské poukazovaly, že děcku lezou zoubky a tudíž že musí trochu zastonat, těšily, že bude pak zdrávo, až si tu chorobu odbude a zvláště až budou bydlet jako lidi.

»Jako lidi,« vzdychla si vždy Strakovka. »Ba že, však jsme jako cigáni.«

A nyní byli pod střechou, měli chalupu, měli tu střechu nad hlavou, měli svoje ohniště.

Poklekla Strakovka k jednomu z malých okének, jichž rámky byly zatlučeny hřebíky a nemohly se otvírati. Pažení okének bylo z březových půlených kulánků a vypadalo hezky. Arciť byla ta sednice bez nábytku, nastlaná sláma byla ložem, kus prkna na vyčnívající podezdívce lavicí a stará truhla, rychtářkou darovaná, vyjímala se smutně, jak ji Strakovka mezi okna postavila. Ohniště bylo dosti široké a vešlo se na ně všecko Strakovčino nádobí. Na dva kusy kamenů položil Straka kousek prkénka a nazval to »police«. Až se tomu žena musela usmát. Nyní klečela u vroucí modlitbě, pohlížejíc oknem k zachmuřenému nebi. Ne, již se nemusela báti deště, jsou pod střechou, mají střechu nad hlavou, vlastní střechu, kterou podědí někdy jejich děti. Ty děti, které měla tak ráda, pro které hodlala pracovati a se přičiniti, pro které hodlala snésti námahu i nedostatek, jen aby jim jednou lépe se vedlo než rodičům. Vždyť vždy s bolestí vzpomínala, jak bývalo jí krušno v ústrcích cizích lidí, jak postrádala laskavosti matčiny — —

Straka již spal, rozloživ se ve slámě na udeptané podlaze mnohem pohodlněji, než to bylo možno v té boudě. I děti spaly. Ustlala jim a Francině blíže ohniště, aby jim tam bylo tepleji, nebo byly již nyní, téměř v polou září, hodně chladné noci. Topila na ohništi již po dva dny stále, aby stavení vysýchalo. Straka snesl z lesa roští dost, udělal si »traky« a na každé cestě domů od »foroty« naložil si je plny roští suchého i zeleného, leckdy se mu připletl arci i silnější kulánek nebo pařízek.

Strakovka ulehnuvši, modlila se, až usnula. A probouzela se s pocitem, podobným jako po své svatbě. Tehdy s jistotou, že jest zde někdo, kdo bude se o ni starati, kdo bude ji míti rád, kdo bude s ní vše sdíleti, a dnes s pocitem klidu vlastního domova, že nebude záviseti od nikoho, že má svoje stavení.

Nelekala se při pomyšlení, jaká a jak mnohá práce ji ještě čeká, než si vše úplně uspořádá. Ano těšila se na tu práci ve svém. Vstala a zatopila. Křesajíc ocílkou do kaménku, usmála se i na ty jiskry, které záhy zaplanuly v troudníku, který měla upravený v jakéms střepu a zanítily hraničku roští na ohništi. Šla pro vodu a postavila ji na polévku. Měla trochu mléka, které Francina byla donesla, i hodlala uvařiti polévku zaklechtanou s houbami a krupkami. Hub snesly děti, Francina s Hondou z lesa dosti a usušily je na slunci na placatých kamenech.

Straka se probudil, protáhnul, pohovořil laskavě se ženou, pojedl polévky a šel do práce. »Snášej ještě kamení, budu hledět postavit ještě chlívek pro kozu,« pravil k ženě.

»Což o chlívek, ten ty postavíš, když jsi dokázal postavit skoro sám chalupu, postavíš taky chlívek. Ale hůř bude o kozu,« vzdychla Strakovka.

»Prosím tě, co naučila ses vzdychat, jako stará baba. Neboj se, bude lepší. Peníze na kozu seženu, ani se nenaděješ. Včil nastanou dlouhy, tmavy noci a les máme na pár kroků,« skoro šeptem pronesl Straka.

»Pro Boha, muži, snad nechceš zasejc pytlačit? Pamatuj, co bylo za trápení a cos musel podstoupit,« Strakovka chytla muže za rameno.

»No, no, ty bledneš, jakoby se tě chytala nemoc. Neboj se, zde mě nechytnou. Nedostanou mě ani na lavicu, ani do šatlavy. Však tam, jak jsme říkávali, doma, mně beztoho hudávali ze sousedstva, že záviděli člověku, že něco dovede od Božího stolu přinést,« pousmál se Straka, pohladiv ženu.

»Vždyť ti přece vzali na kanceláři flintu. Rozbil ju mušketýr o odsadník na dvoře, právě jak se sešli lidi na robotu, aby prej měli příklad. A já musela stát s dětmi před vrátnicou a kde kdo po mně kouknul. Bylo mi haňba a líto k zalknutí,« vzpomínala Strakovka.

»Zatím flintu nepotřebuju. Mám oka, však jsem v myslivárně vytrhal panskejm koňům žíně. A skreju je tak, že myslivec na ně nepřijde. Co pak náš myslivec, ten radějác sedí doma a poměje se dobře, než aby prolézal houštiny a Brok slídí jen, když musí. Dostal párkrát karabáčem, když vydával na nějakou myš nebo co, a tak cape radějác za pánem a nehne se. Však má to hovado lepšího zpoživení než mnohý člověk. Jen toho mlíka co mu panička denně do jeho škopíku naleje, kdybysme měli pro ty děti,« vykládal Straka.

»Vidíš, pamatuj na děti a nepouštěj se do ničeho. Můj Bože, za takovy podnikání a rychtování se přece nemůžu ani modlit,« Strakovka si otřela oči.

»E co, hřích je v Uhřích. Nemodli se, když nechceš, tím mi nepomůžeš. Ale co dostanu, to půjdeš do města prodat,« ustanovil Straka.

»To nepůjdu. K tomu mě nedostaneš. To bych zašla strachem. Ještě by mě zavřeli. Víš, co jsem se naplakala na tom postrku v těch šatlavách. Doposavád je mi haňba, když si na to vzpo-

menu. A kdybych měla snad dostat na houřadě bití, tu bych se musela zrovna hutopit,« Strakovka plakala.

»No, neplač, vždyť já od tebe nechcu, do čeho bys šla se strachem. Obstarám to sám a vycvičím si Francinu,« rozhcdl se Straka a vzav sekyru a malou pilku i provaz na traky, odešel.

Mladá žena vzbudila po chvíli Francinu, i urovnaly slámu do kouta a když probudivší se děti byly umyty a nakrmeny, vyšly spolu »na dvorek«, jak nyní říkaly a sbíraly a rovnaly znovu kameny. Zbytky pilířů nechal Straka stát, míně, že mezi nimi časem zbuduje tarásek, nebo pořídí kus plotu, aby celý svůj majetek měl ohražený.

Dělala tedy Strakovka s Francinou tu a tam větší, menší hromádky z kamení, jak říkala Francina: skalky.

Strakovka šla v dědině vždy s povzdechem okolo bývalého majetku rodiny mužovy, kde posud »po domě« u Straků se říkalo.

Jim začali lidé na rozdíl říkati »Strakovi ze spálené stodoly« a že při tom asi zůstane, že nezvyknou lidé na »Straku drvaře«, upokojovalo Strakovku pomyšlení, aby se třeba neříkalo »Straka pytlák« či »Straka šupák«.

A tak poklízejíc nyní po dokončené stavbě, zrovna určovala, jak udělá si záhonky na brambory a řípu, které se tehdy více než oněch sázelo.

Arciť půda byla ztvrdlá dlouholetým ležením ladem, tam, kde býval mlat, utvrdla jako kámen a Strakovka se věru chvěla, pomýšlejíc, jaká to bude trpká, těžká lopota, než ten kousek země se zkope, zreje a upraví.

Že s tím hnedle začnou, jak bude dostaveno, řekli si s mužem a kdy mohli již tu a tam vybírali kamení ke stavbě, půdu trochu kypřili. Bylo jim dávati pozor, aby nezlámali nástroje a řekli si, že bude nejlépe pracovati vždy po dešti, když bude aspoň trochu obměklo.

»To se tu bude moct tancovat,« smála se Francina, ano kamení ubývalo.

»Ba, budou tu tance, ale jaky,« řekla Strakovka.

Napadlo jí, že vlastně si přidělávají práce, dávajíce kamení na hromady, že mohly by je zrovna rovnat do tarásku.

Francina s Hondou zajásali, slyšíce, že mohli by s maminkou také stavět aspoň ten tarásek. Ten nepatrný Honda se totiž rád matlal v hlíně a Francina byla skoro hrdou, že by také stavěla.

Měli v starém, od myslivce darovaném kalfasu namícháno něco malty, té »malty chudých« z hlíny a písku, i slíbila Strakovka dětem, že až tatínek se vrátí, začne jim tu práci.

A těšila se, že přispěje k úpravě toho »stračího hnízda«, jak sama někdy ten majeteček nazývala.

Že drn, kterým bylo spálenisko porostlé, dá se ku stavbě tarásku upotřebit, věděla Strakovka a byla všecka zveselena nad tím nápadem.

Straka se vrátil a slyše o ženině nápadu, vesele lusknul prsty. A hned ukázal »ženským«, jak mají pokládati kamení, prolévati rozředěnou hlinou a prokládati drnem. Co stačil, rozředil hlíny, rozšlapávaje ji vší silou na hromádce a pak nahrnuv roz-

ředěnou do kalfasu, rozmíchal s pískem. »To bude tarásek držet jen což,« liboval si.

»Jen tak ještě jedny ruce kdyby byly,« toužila Strakovka. Těšila se, že bude zjednána opět u rychtářů na práci s lenem, že byl pohodlný podzimek, hodlali lidé nejvíce tříti len na strouhách a tu hospodyně, aby bedlivost třelek zvýšily, vaří tak dobrou stravu, jako do pazderen.

Strakovka slyšela od druhých chudých žen, že rychtářka dává vždy nadívané buchty kolikerou nádivkou proložené i kaši medem maštěnou a domácím perníkem sypanou. Sdělovaly ženy, že kolikráte na tu dobrou u rychtářů stravu odstavily děti, tou sladkou kaší, svůj podíl si zvláště vyžádavše, je po prvních pár dnů, kdy takové děťátko po mateřském mléce nejvíce pláče, tak nasytivše.

Francina k výroku Strakovky pokývala hlavou, tváříc se jako stará.

Pracovaly až do večera. Pak šla Strakovka pro vodu na stráň a Francina vezmouc Nanynku do náručí, šla do dědiny. Vzala džbánek, že přinese trochu mléka. Nepřišla nikdy s prázdnou, rády jí daly hospodyně, litujíce nových sousedů, jak se musí ohánět.

Vrátila se hodně pozdě, i Straka byl již doma a rozložen na slámě. Právě sliboval ženě, že hned z rána zatluče dva kolíky do podlahy a na ně kousek prkna, aby měli přece jakýsi stůl a nemusili jísti na truhle nebo na zemi. »A pozdějác udělám taky postel, taky tak na kolíkách, bude to lepší, než líhat na zemi, kusy prkýnek a kulánků huž seženu,« sliboval Straka ženě, a ta se vděčně usmála.

Francina se vrátila s mlékem. Straka vzal Nanynku do náručí a laskal se s děckem, odloživ svůj mračný pohled.

Strakovka dala Francině do hrnku polévky. Děvče ji postavilo na truhlu a řeklo, postavíc se zpříma: »Strejčku, tetičko, já vám něco povím.«

»Co pak to bude? Snad že se bojíš hejkalů? Huž se, panečku, vozejvajou,« usmál se Straka.

»Hejkadel? Já? Já se nebojím ani čerta. Vím, že jsou hejkadla sovy. Ale co vám povím, že jak tetička si řekly, že by měly hu nás bejt ještě ruce k práci, tak by k nám šel rád kulhavej Tonda. Nemá v pazderce co dobrýho, votloukajou ho a musí všecko snét, musí topit, nosit vodu a jak chodit jest popořidkou, musí hledět donést jídlo dom, sic by stará Bára, co v pazderce je na pořádání, ho snad hutloukla. A tak se na tom světě víc napláče, nežlivá nají,« končila Francina tímto výrokem, který někde za jiné asi příležitosti slyšela.

»Co ten Tonda? Chce hu nás sloužit? My jsme moc chudí, než abysme mohli držet víc čeládky. Pást nemáme ještě co,« zasmál se Straka.

»Ale strejčku, byl by Tonda hu vás jako já. Chodil by tak jako já jednou v tejdnu po numerech, však by pantáta rychtář i houřední na to byli svolní, hubyl by přece na vobci, a vy strejčku byste ho nahučili dělat. Však může bejt drvařem třeba

kulhal. A jak chodí popořídkou, musí dělat všade a ještě kolikrát dostane víc bití nežlivá najest,« vykládala Francina.

»No, místa máme dost, a kluk by snad nebyl na škodu,« prohodila Strakovka.

»Až co řeknou na rychtě,« mínil Straka.

»I budou rádi. Tak hned jak mně panímáma k vám dávaly, myslily taky na Tondu. A věřte, strejčku, s Tondou by to šlo. Má taky sílu a kdyby nebyl pořádem bit, dovedl by kus práce zastat. Loni, a to byl ještě menší, stavěli hu Nápravníků kus takovýhodle tarásku hu pola a Tonda tam byl s pantátou skoro pořád sám. Celej tejden to trvalo a Tonda moc plakal, že má každej den jenom hrách k jídlu a musí ho polovičku donést dom, Bára dávala hrách slepicám, má dvě a Tondu psula, že prej co lepšího sní sám. Ale hu Nápravníků navařijou hrachu dycky na celej tejden a odbejvajou i čeládku tak, sám ale pantáta mejvá něco lepšího,« Francina se rozhovořila, až se jí oči leskly.

»A co jináč ten Tonda? Řekly tenkrát panímáma rychtářka, že je v něm kolik čertů zašito,« vzpomněla Strakovka.

»No, to bych ho zkrotil. Od toho je jářku řemen,« zasmál se Straka.

»Ale však není horší, nežlivá jiní kluci,« hájila Francina, »Mně nikda netloukl. Požalovali jsme si spolu a měl-li někdy kousek buchty nebo placky, schoval mi a měl-li trochu ovoce, taky.«

»To ovoce asi dovedl natrhat, když ho žáden na ně neposlal,« usmál se Straka a hlavou mu bleskla myšlenka, že by se dal takový kluk dobře v lese k pytlačení upotřebit.

»No, podívat bysme se na toho Tondu mohli,« mínila Strakovka. »Můžeš ho zejtra přivést Francino.«

Napálila borovou snět na ohništi a zastrčila do oskřipce, který byl Straka zhotovil a upevnil na neoloupaný z kůry kůl, do podlahy zaražený. Škopičku s vodou pod loučí nebylo zapotřebí, na hliněné podlaze ničeho od jisker nechytlo.

»On čeká venku,« hlásila Francina a na její zavolání přišoural se Tonda, který u dveří každé slovo slyšel.

»Prosím vás pěkně, strejčku a tetičko, vemte si mne, pro Boha vás prosím, nechte si mne,« prosil chromý chlapec, sepnuv prosebně ruce.

»Nehumíš dát pozdravení a nevíš, že máš smeknout čepicu, když přijdeš do stavení?« nadmul se Straka.

Hoch smeknul opelichanou, patrně po menším nějakém chlapci zděděnou beranici a ohlédnuv se rozpačitě, zaškrábal se v rozježených vlasech a teprve řekl: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus, dej vám Pánbůh šťastnej, dobrej večír.«

»No vida, znáš přece trochu moresy. Však jsi dost mezi lidma. Tak co, matko, máme si ho nechat?« tázal se Straka ženy, ač byl již v duchu rozhodnut, že hocha podrží.

»Budeš poslouchat?« ptala se Strakovka.

»O budu, tetičko! Vždyť musím poslouchat všady, a až budu jednou sloužit, tak musím taky poslechnout všady. Ale co pak se mnou do služby? Za dobytkem nemůžu dobře s tou chromou nohou, k těžší práci ještě nejsu, tak mně do stavení žáden ne-

chce, že by prej druhá čeládka bručela, že by museli za mně dělat. Taky řekli hu konšelů, hu Sochůrků, že by mně v panskejm dvoře ještě nevzali na robotu a na to každej kouká, aby čeládka na robotu šla,« plačky vysvětloval Tonda.

»No, hu nás je taky robota, vždyť jsu soused, dostanu numero na chalupu, ale robotu máme třicet půldnů, deset na jarní prácu, deset na sena, deset na žně, to já odbudu sám,« hrdě zase řekl Straka. »Tak tu můžeš kluku zvostat, na rychtě to zejtra spravím.«

»I zaplať vám to Pánbůh strejčku a tetičko, pozdrav vás Pánbůh,« hoch zajásal.

»Dobře, dobře,« řekl Straka. »A víte co, já jdu na rychtu ještě dnes, je dlouhej večír, taky rádi vidijou, když se přijde na besedu. Co vzkázeš mámo panímámě?« tázal se ženy.

Tato se stranou usmála, jak si muž dodává důležitosti a vzkázala pěkné pozdravení.«

Když Straka odešel, dala Tondovi trochu polévky do hrnka a prohlížela obsah malého uzlíku, který si hoch donesl.

Měl tam soukennou kazajku po otci, dosti odřenou, více povalováním než nošením zmicenou, schovávalť si tuto, až do ni doroste, jakož i boty a — dýmku. Že si ji nechává na památku, řekl Strakovce, ana nad tím nálezem spráskla ruce. Pak byly tam tři košile, velké, rovněž po otci, žádná ženská neujala se sirotka tak, aby mu je aspoň trochu přešila či založila, stará Bára v pazderce hubovala vždy, že dají jí ty dlouhé a široké košile mnoho praní, ač je ponechala chlapci vždy několik neděl na těle, říkajíc, že tak velký kluk by si mohl vlastně na sebe vyprati sám.

Po matce něco šatstva že lidé rozebrali, protože jí dávali stravu a obstarali pohřeb, vyprávěl hoch s pláčem.

»Jsi to chudák,« řekla Strakovka s politováním. »No, hu nás ti zle nebude, budeme-li dělat čtyry, taky se čtyry najíme.«

Ulehla s dětmi, pomodlivši se s nimi hlasitě a usínala klidně, těšíc se, že i ve svojí chudobě může se ujati opuštěných dětí, kterým že bude u ní lépe, než jí mezi lidmi bývalo si svatě slibovala

Straka vrátil se pozdě a sdělil procitnuvší ženě, že rychtář proti přijetí chlapce ničeho nenamítá. Aspoň že bude v pazderce více místa, tak že je tam plno těch »obecních« lidí v pastoušce, mají u pastuchů zase nejmenší osiřelé děti na starosti.

»A pastuchová je opilá co den, to ty děti hu ní zakusijou,« vzdychla Strakovka a pohlédla s láskou na svoje obě robátka.

»A v pazderce stará Bára není nic lepšího,« dodal Straka. »Hubovala panímáma rychtářka, že Bára posílala prý ty staré žebráky i ty obecní děti krást.«

»No, Francina nekrade, nakutá-li někdy někde v brázdách trochu jablek, nebo vytáhne někde řepu, to není ještě krádež,« jaksi nesměle řekla Strakovka.

»Ne, to není krádež«, potvrdil muž.

Usnuli klidně a ráno, než Straka odešel, ukázal ještě Tondovi, jak má pracovati na tarásku. Hoch se hnal do díla s horlivostí.

Bylo po dědině trochu smíchu, že mají ve spálené stodole dva schovance, a věru že sousedé to pochvalovali. Usnešeno, že se nenechají však ty děti chodit v neděli po staveních, ale že sousedé dají Strakovým po nějakém mejtníku obilí, jakoby prý »vejměnek« na ty děti. Co kdo chce přidat, ať přidá.

Zavázali se někteří sousedé, že dají na děti vždy jednou za čtyři neděle po bochníčku chleba a Strakovka slyšíc to, radostí až zaplakala, že nebudou bez sousta toho Božího daru.

Ještě před zimou vystavěl Straka chlívek pro kozu a také ji koupil. Byla stará, hubená, stála šest zlatých šajnů, ale byla to přece jen koza.

Kde vzal Straka peníze, to se nikdo neptal. Že vydělal v lese, že měl ještě něco uspořeno, tolik pověděl.

Že odnesl do města několik zajíců, to nezvěděl nikdo. I v tom byl opatrný. Dvakráte poslal Francinu, která pochopila, co se od ní žádá a dosti dobře prodala. Zdánlivě nesla na prodej borové louče a puškvorcové kořeny, za které také několik grošů utržila a zrovna za ně koupila sůl, do lahve octa a pro »strejčka« tabák, hubku a kořalku.

Strakovka trnula, prosila muže, hubovala, leč muž se jí vysmál. Tonda byl mu k ruce až radost. Dovedl položit oka i žíněná na koroptve a křepelky, i drátěná na zajíce. Podlezl houštinkami, propletl se křovím, dovedl s nejnevinější tváří pozdraviti myslivce, maje pod halenou třeba uškrceného zajíce, či právě z ok vytažené, kousnutím do hlaviček usmrcené koroptve a křepelky.

»Kluku, z tebe něco bude,« libovával si Straka a Strakovka nevěděla, zda se má lekati či těšiti.

Ovšem, koza byla jí takovou částkou majetku, tak milou živitelkou, že vědouc, že jináče by ji nebyli získali, raději mlčela, ač se vždy znovu lekala a třásla, přinesli-li muž a Tonda něco domů.

Za to Francina byla všecka žhavá a škemrala kolikráte, ať ji strejček vezme do lesa, že bude také líčit. Těšila se, že v zimě bude líknout aspoň na kvíčaly a vrány. Věděla, jak chytají lidé vrány na kornoutky, lepem vymazané, do kterých se dá kousek masa. Vrána hladem puzena, přilétá ke stavením, slídí po žrádle a klovnouc do kornoutku, přilepí si jej na hlavu a pak se jí lidé lehce zmocní. Že polévka z vran každému chutná, předbíhají se lidé v líčení na vrány.

Straka se smál, když Francina vykládala tyto rozumy a těšil se, že z holky bude něco chytrého.

Tak se schylovalo k zimě a Straka obkládal chalupu. Dostal od myslivce chmour, roští a tyčky a udělal kolem chalupy i kozího chlívku, těsně k chalupě přiléhajícího, dobrou ohradu.

Lidé se divili, jak ten člověk skoro holýma rukama to všecko zmohl a věru, že si počínali Straky vážiti. Nebáli se již, že bude v chalupě zlodějské hnízdo, byli již ujištěni, že Straka nekrade. Že pytlačí, to tušili, ač neměl pušky.

Strakovka pracovala tu a tam a Francina s Tondou hlídali doma. Nanynku brávala si Straková sebou, těšíc se, že devčátko počíná se již stavěti na nožky.

A tak zapadla chalupa na »spálené stodole« sněhem, osaměla, chodívali'ť drvaři od dědiny jinou cestou do lesa. Ale smutno tám nebylo. Zářila tam jasná očka dětí a úsměv dvou sirotků, již zde u chudých lidí našli byť chudý, než přece — domov.

V.

Utekla ta zima, byť se i jak u nás ve Žďárských horách říkáme, naparovala, jakoby chtěla zůstati paní po celý rok. Arciť nechtělo se jí loučiti se a dlouho zanechávala aspoň kusy svého roucha po roklinách a v hloubí lesa. A i když již dubnové vlahé větry vanuly, tu rozhodila mezi dešti půdu kypřicími celé přehouštle sněhu i mrazivých, ledových jehliček, když sluněčko již pěkně hřálo, přihlásila se přímrazky a ledovým dechem oznámila při větru severáku, že číhá ještě v záloze na ranné květy stromů a mladé osení i sazenice.

Na spálené stodole těšili se obyvatelé jaru vstříc. Strakovka nejvíce, jak si na zbylé větší části pozemku upraví ty záhony, děti, ku kterým se nyní i batolící se Nanynka, kterou nemusili již ustavičně chovat, čítala, na pasení kozy. Straka pak, který, jsa ochotným a dovedným v zimě při naháňkách na lišky a jezevce, upevnil se v přízni myslivcově na všechnu lesní práci. Věděl, že se nenadře, že si vylehčí a že bude mít lepší výdělek. Co byl potřeboval na chalupu, měl již »odděláno«, věru že myslivec zahmuřoval oči za této příležitosti, jako když tvrdě spí.

Mezi sousedy měl Straka také dobré oko, získal si jich svým povídáním a vykládáním o besedách. Někteří arci zabroukli, že se ten nuzák stále staví jako »soused«, leč práva k tomu upříti mu nemohli a dřevěná tabulka s číslem 120 pyšnila se na té Strakově slátané chalupě. Straka dělal tabulku sám, v myslivně vyprosil si kousek prkénka i barvu, jaké se užívalo k »cejchování« dříví, a namaloval, trochu sice na křivo: »Nro. 120«, čemuž se Honda, Tonda a Francina obdivovali.

Chodil Straka také někdy sousedům vypomoci na mlat. Do panských dvorů mlátit nechodil, jako drvaři byla mu »cepovní« či »stodolní« robota prominuta.

Pochlubil se, že jakýmsi zvláštním způsobem umí obšívat cepy, od sousedů zvali jej k vykonání této práce, při které více namluvil, než bylo potřeba, vypravěje o rozličných nehodách, jakých byl prý svědkem, když se špatně obšité cepy z »ouvazků« vysmekly a někoho z mlatců zranily.

Strakovka osvědčila se zase dobrou dělnicí v pazderně i přadlena a hospodyně rády jí podarovaly trochou »cucků« a »haček,« aby mohla si napřist aspoň na režnou zástěru do práce. Vřeteno měla a smávala se, ukazujíc Francině, jak se přede, že by dovedla napřísti z nejlepšího lenu přízi jako hedvábí tenounkou.

»Taky to může bejt,« říkával k tomu Straka. »Člověk neví, kde co na něj čeká. Tak jako na nás, když nás hnali jako darebný lidi, čekalo zde dědictví, čeho jsme se nenadáli, tak na nás může čekat ještě něco lepšího.«

»Pánbůh štěstím vládne,« dodávala Strakovka, rozhlížejíc se po té sednici, kde byl Straka, byť i zhruba, urobil přece trochu nábytku. Truhla od rychtářky zůstala nejlepším kusem, druhou na hábky dětí zastupovala bedna, která v myslivně na půdě překážela a za kterou Straka paní myslivcové ruku i rukáv políbil a »převzácnou panímaminkou« ji nazval.

Lidé chodívali se s jarem schválně podívat se na spálenou stodolu, jak jest to tam upraveno. Obehnání teráskem schválili Strakovi všichni, nebo po té stráni od lesa svezly se leckdy přívaly a mohly od lomu zanésti ty záhonky pískem a štěrkem. A také zajíci že nebudou tam spásat vysazenou řipu a zelí, nepřeskakujíce terásek, to shodli se všichni. Měl to Straka tak hezky zřízeno, že se o tom všade povídalo. Ty záhonky daly arci mnoho rytí a kopání. Aspoň pětkrát je Strakovi přerýpali a překopali, děti roztloukaly klacky hroudy a i ten malý Honda vybíral kameny. Skopání drnů na podzim bylo nyní k dobrému.

Trochu bramborů na osázení a trochu řepného a zelného semene na vypěstování hlavačice dostala Strakovka od selek i v myslivně, a hrála si s milými záhonky plna radosti.

Děti měly schováno v uzavřeném hrnéčku trochu hrachu; matka jim slíbila, že dovolí jim ho tu a tam zasázet po zrnku. aby měly lusky.

Koza pouštěna hned po jaru na slunko, aby se prošla a proskočila. Spravila se hezky přes zimu, jsouc dobře hleděna a děti se těšily, že budou míti kůzlátka.

Strakovi se umluvili, že budou hledět jedno kůzle odstavit, budou-li totiž dvě, druhé pak že dají darem myslivci, však že to zadarmo nebude, že ten jim za to něco popřeje, byli jisti.

Bylo tomu tehdy tak, že panští úředníci neostýchali se vzíti dary i od nejchudších lidí, arci jim to pak z panského majetku nahradili. Měli ovšem sami také skrovné služby, po nejvíce jsouce odkázáni na deputátní polnosti, které jim sedláci obdělávali a drvaři zase přispěli prací.

Vyplnilo se přání všech a koza měla dvě kůzlata. Jedno, černé, stalo se hned miláčkem dětí, i nechtěly svolit, aby bylo odnešeno. Druhé, strakaté přikrmovala matka, aby bylo hodně tučné a pak je v průvodu Hondy odnesla do myslivny.

Dostala od paní myslivcové něco staršího šatstva na děti a bylo jí vlídně slíbeno, že bude jim i nadále přáno.

Šla domů upokojena a těšila se na další práci. Věru ujmutí se těch dvou obecních, opuštěných dětí přineslo Strakovům Boží požehnání; cítila to mladá žena kolem sebe. Strakovo pytlačení ovšem ji lekalo, než ode vždy slýchala, že lidé nepokládají je za hřích a bála se tudíž více, aby nebyl přistižen a trestán.

Žili Strakovi sice skorem z ruky do úst, ale žilo se jim dobře. Měli se rádi. Straka byť i sesurovělý tvrdou lopotou a mnohdy drsným nakládáním od úřednictva, měl přece pro ženu vždy dobré slovo, nenadával jí, nenapadlo mu ji uhodit a byť se někdy i pošklíbnul přílišné její úzkostlivosti, dovedl ji zase uchlácholit vlídností a hlavně uznáním její přičinlivosti.

Již se zelenaly na tom starém spáleništi vylézající kytečky bramborů i rozsázena řípa, kolem tarásku vystrkoval hlavičky hrách a lidé prorokovali, že v té po tolik roků odpočinuté půdě se bude vše dařit.

»Jen kdyby toho bylo víc,« toužila Strakovka.

Časem že si mohou najati kus »občiny«, těšili ji lidé.

Straka měl jiný plán. Hodlal upevniti se v přízni myslivcově a až by se hodilo, státi se pomocí jeho hajným. Byli na revíru dva hajní a myslivec často klel, že jest to málo, že se mnoho naběhá.

Tu doufal Straka, že by se mohl nabídnouti za třetího, byť i na čas jen výpomocného hajného a svoji chalupu za hájovnu.

Takoví výpomocní hajní bydlívali ve svých chalupách, které jim vrchnost dala upravit a měli místo služného, v čas potřebné výpomoci, k užívání kus panských polí a ovšem i deputát z lesa: dříví a stlaní.

Pomohlo si takovou výpomocí kolik domkářů, že jsou dva tři roky po dobu trvání nějakých v tom kterém revíru se naskytnuvších větších prací, jako vykácení stavebního dříví, vysázení pasek, stavění cest; tak že byli pak dosti zámožnými.

Obdrželi dříví na úpravu chalup, obyčejně si postavili stodůlky a i když ta výpomoc přešla a bylo jim vzdáti se panských polí, měli již kousek svých zakoupeno, že po čas služby seznali rozličné pletky myslivců, zůstali jim tito i na dále příznivými.

Na to pomýšlel Straka, doufaje, že by myslivce strhnul do takových zápletek, že tento sám by se pak přičinil, aby zůstal Straka hajným nadobro.

Že podplácením, dary šlo tehdy vše, věděl Straka dobře.

Bylo by se mu vyplnilo přání, že by byl měl stodůlku k své chalupě, a to sice na panském pozemku postavenou, i že by ty svoje »záhonky« o kus na panském rozšířil a pak že byl by měl k užívání asi nejbližší panská pole, širokým pruhem od dědiny podle selských k lesu se táhnoucí.

Byl při jarní kultuře myslivci tak k ruce, že tento nestačil jej chváliti a přál mu, co mohl. Dal mu přes tu chvíli ze zásob kusy kůlů, tyček, tak že Straka přes léto upravil si v chalupě přepážku, tak že byla komora od sednice síňkou oddělena.

Trávy a sítí donesla si Strakovka tolik, že měla již v polou letě dostatečnou zásobu píce a stlaní pro kozu i kůzle, které pěkné rostlo.

Děti, Francina s Tondou, byly jako vyžlata, dokázaly tolik v lese, že bylo s podivem, že to zmohou, jsouce přece spíše z bídy než z dostatku. Bral je Straka stále na kulturní práce, na tak zvanou robotu »z lásky«, která se poddaným nečítala za povinnou, ani za tu práci směli si sbírati roští i vyžinovati trávu a hrabati chmour. Arciť že rozhodovala při poskytnutých výhodách libovůle myslivců.

Do té Strakovy chalupy docházeli nyní lidé často se staviti. Jdouce z polí tak na trochu vody, která byla v studánce na stráni čistá co křišťál a vždy studená co led.

Strakovka, stavila-li se některá panímáma, nelenovala ihned doběhnouti se džbánkem pro čerstvý doušek a byla vždy znovu a znovu ochotna vypráveti, jak tu chalupu stavěli, jak dřeli se na té »pustině«, na tom spáleništi. Lidé poslouchali rádi a slyšela-li některá panímáma, jak Strakovka vzpomíná, že právě od nich odnesl Straka to či ono z pohozeného harampátí, mohla se smíchy rozsypat. Slíbila pak každá Strakovce, že až budou přidávat k tomu »vejměnku« na ty obecní děti, že přidá ráda více.

Také rychtářka s dcerou zastavily se někdy u Straků. Hezoučká Apolenka chodila pracovat do polí, více jen tak aby nemohli lidé rychtářku pomluvit, že dceru k práci nepřidrží. Namáhati se nesměla, to rychtářka nedopustila. Směla si Apolenka odběhnout kdy chtěla a že rychtářovy pole ležely poblíž Strakovy chalupy, tu zaběhla si Apolenka k Strakovům na besedu a proseděla tam třeba kolik hodin.

Strakovka nechala třeba nejpilnější práce, aby rychtářovu dcerku pobavila. Mívala také pro ni nachystáno leckdy v hrnečku jahod nebo borůvek, což Apolenka ráda přijmula, odevzdavši za to Strakovce pro děti obyčejně celou svoji svačinu: bílý chléb s pomazánkou, buchtu, smažinky i třeba nějaký kousek masa.

Než bylo po žních, nebývala Apolenka u Straků sama. Našel tam též cestičku myslivecký mládenec, nedávno sem dosazený. Byl to mysliveček jako malovaný. Černooký, černovlasý, kudrnatý, s knírkem na rtech, vysoký co jedle, samý smích a žert. Jen ty oči byly jaksi pichlavé a úsměv červených rtů pod knírkem byl jako falešný.

Tak aspoň připadalo Strakovce, která nemohla pochopiti, proč se u nich vzácný pán zastavuje a zprvu se všecka strachy třásla, zda neslídí po Strakovu pytlačení.

Leč záhy seznala proč, a byla by Apolenku ráda varovala, netroufala si však to učiniti, bojíc se nevole dívčiny i mladého muže. V klidné chvíli řekla to kdysi Strakovi a tento radostí lusknul prsty.

»Tohle bude, mámo, zlatá studna,« řekl a překvapené ženě nevysvětlil sice ničeho, leč nařídil jí, až se zase ten párek u nich sejde, by hleděla ňáko z chytra odtíhnouti. Ať si řekne mládenci, že viděla tu neb onde místečko, kde by mohla nažnouti plachtu trávy, aby jí tam dovolil, či ať se nabídne, že dojde třeba do dědiny pro pivo — zkrátka ať zmizí.

»Ale tatíku, víš, že se modlíme: A neuveď nás v pokušení; — jak pak mám já k tomu přispět, aby ti mladí lidé do pokušení přišli,« váhala Strakovka.

»Nesejdou se hu nás, sejdou se jinde,« řekl Straka. »Jářku, chceš-li bejt hajnou, tak poslechni a nebude to naše škoda. Kdyby rychtářova dcerka na poli pracovala a neohlížela se kolem dokola, nebyl by jí padnul mysliveček a ona jemu do oka!«

»Bude-li pak z toho svatba?« tázala se Strakovka.

»To sotva. Aby vdal tak pyšnej sedlák, rychtář, svobodník dceru, která bude tolary jistě na mejtníky měřit, za panskýho služebníka a ničím jiným myslivec přeci není, to se tak hned nastane. A myslivec — co ty víš, co je ta zelená krev! Ta je

panečku divoká, obzvlášť co se týče lásky. Nechtěl bych, aby byla ta Apolenka moje dcera. To může rychtářom ta jejich selská pejcha pořádně sklapnout.«

»Byli k nám tak dobrotiví, nepřeju jim nic zlýho,« řekla Strakovka, pohlednouc téměř vděčně na truhlici, dar rychtářčin.

»A co, já přeju každýmu i dobrý i zlý. Ať zvědijou taky bohaty lidí, že může bejt zle, i když je jináč všeho habaděj,« ušklíbl se Straka tím svým zlým úsměvem.

Strakovka poslechla. Vyžádala si na mládenci to vyžnutí, dovolení popasení kozy a kůzlete kolem školky a co jí právě napadlo.

Straka dovedl pak mládenci nadejíti a povědíti mu, že tu a onde za něho v lese »zaskočil«, dodávaje vždy, že je zde na tom velkém revíru s polním i lesním honem dvou pánů a dvou hajných málo.

Mládenec seznal brzy, kam Straka bije, i počal sám doléhati na myslivce, aby zažádal o výpomocného hajného, za kterého že Straka se, již pro blízkost svého stavení u lesa, hodí co nejlépe.

Myslivec neodporoval a než počalo listí na stromech žloutnouti, chodil Straka v zelené kamizole, klobouku, obut ve vysokých botách a s puškou přes rameno.

»Tomu se to povedlo,« říkali sousedé a hajný stoupnul u nich ve vážnosti.

Tím spíše, an ještě do zimy měl u chalupy postavenou stodůlku, a to již na panském pozemku a chvástal se, že z jara shodí s chalupy tu slátanou krytinu a bude míti šindelovou střechu jako na všech panských staveních.

Za nastalé zimy bylo u Straků veseleji. K hajnému scházeli se někdy v neděli drvaři na besedu, i ve všední den někdo přišel a mnohá panímáma nelenovala si, zajíti si sama ku Strakovce stran práce v pazderně neb k vůli prádlu.

Bylo tam slyšet u těch hajných vždy něco nového, veselého, byl-li hajný doma, napovídal veselých kousků, dovedl panímámy poškádlit, že sem k lesu chodívají, chtíce potkati vránu, že budou chtít zvědět, zda v letě nenatrhal a nenasušil kořeníčka laskavce a kapradí, aby se mohlo navařit, kde je potřeba, aby měl muž větší k ženě lásku i věrnost.

Panímámy se smály co dost a nepřišly nikdy s prázdnou, aspoň »těm malým« donesly něco na zub.

Bylo Strakovým dobře a Strakovka se již nelekala, přinesl-li hajný něco z lesa, o čem právě nemusel nikdo vědět. Však Francina dovedla vše již do města zanést a prodat.

Apolenka scházela se u hajných s mládencem dále. Docházel tento i někdy na rychtu, leč to poslala rychtářka vždy dceru pryč, neměla ráda, upíral-li někdo na hezounkou Apolenku chtivé pohledy.

A o tyto nebyla u písařů a myslivců, na rychtu tu a tam došedších, věru nouze. Sama rychtářka musela někdy vyslechnouti vtipy, které jí vehnaly krev do tváře a měla někdy co uhnouti chtivému posunku toho kterého pána.

Což kdyby byla tušila, že propadla dcera vášni, tak prudké, o jaké ona sama ani kdy ponětí neměla?

Strakovka chodila i s Francinou, zatím hezky sesílivší do pazderen, doma opatřil děti, kozy a několik slepic kulhavý Tonda.

Tohoto dovedla již Apolenka někam poslati, chtěla-li býti s mládencem samotna.

Ta chudá Strakovic sednice, kde často vítr proutěným komínem srážel kouř, tak že se na dřevěných stěnách i stavěných pilířích usazoval povlak ze sazí, stala se milencům útulkem tak milým, jak milou byla jim jich láska.

Často prosila Apolenka Ferdinanda, jak se mládenec jmenoval (přijmění jeho ani neznala), aby řekl přece jejím rodičům, že se mají rádi, že ji si bude žádati za svoji ženu, vlastně za svoji paní, že chce ji povýšiti k sobě.

Leč Ferdinand vymlouval jí to, míně, že nedostane ještě tak hned myslivnu, samostatný revír, i že by se pozastavoval jeho představený nad tím, že zaslíbil se se selskou dcerkou, byť i dcerkou svobodníkovou.

Ať počká Apolenka, až bude svým pánem, až u nich doma na rychtě se ožení její bratr. Pak že si pro ni přijede, i kdyby jej vrchnost dosadila za revírníka na sebe vzdálenější panství a odveze si ji co paničku sebou.

»V kočáře, párem koňmi si pro tebe přijedu, Apolenko zlatá. Dovezu ti hedbávné šaty panského kroje, dlouhé až se po zemi potáhnou, s krajkovými rukávy, jako nosí paní hraběnka, na hlavu věnec z bílých růží se stříbrnými listy, jako nosí nevěsty ze zámků a k němu závoj tenký a bílý. Na krk, na ten hezounký krček, ti otočím šňůru perel se zlatou záponou a zlatý řetěz, budeš vystrojena jako paní,« sliboval úlisnými slovy.

Nezapomněla Apolenka, že myslivcova žena chodí ve venkovském kroji, že nosí sotva v největší svátky čepce na hlavě, že pracuje snad více než mnohá selka, že nesmí myslivec se rovnat ani k úředníkům zámeckým, natož k panstvu samému.

Poslouchala ty úlisné řeči jako krásnou pohádku, věřila, že bude bydleti v pokojích, kde budou splývati na oknech krajkové záclony, krýti podlahu květované koberce, kde bude státi pohovka hedbávím potažená a kde budou na malovaných stěnách zavěšeny obrazy v pozlacených rámech a veliká zrcadla, v kterých se ona, Apolenka, bude shlížeti, jak sluší jí hedvábné šaty panského kroje.

Nepomněla, že u myslivce jest málo vzácnější nábytek než u nich doma a že paní myslivcová sama drhne i podlahu i čistí okna a chodí doma v šatech, na které si sama napředla.

Vždyť měl ten, co jí to vše namlouval, takové krásné černé oči a úlisný pohled pojil se k úlisným slovům.

Strakovka nechtěla již ani o tom mluviti, že k nim dochází mládenec.

Ovšem nikdo se tomu nedivil, že měl mládenec s hajným co jednat.

A Apolenka? Věděla matka, že zašla si někam na besedu, kam, to se neptala a dcera nepověděla.

K jaru měl Straka myslivce i mládence jak se říká v hrsti, společně prodali kolik sáhů dříví, které se do účtu, jak se tehdy v myslivnách vedly, nezaneslo a o kterém hajný arciť věděl. A pak věděl, kolik srnců se během podzimu a zimy v myslivně snědlo.

Že zůstane hajným nadobro, to měl již jisto a již věděl, kde bude míti pole. Také kdys za deštivé dubnové noci vyšel ven s motykou a rozkopal kus tarásku, ty záhonky na spáleništi ohražujícího, že tak učinil příval, stěžoval si ráno v myslivně a myslivec se smál, že tomu kujonovi hajnému jde všecko na ruku. Že až bude tarásek opravovat, zajisté si přišlápne k svým záhonkům kousek z panského.

»Až co vzácnej pantatínek podovolí«, řekl Straka směle. »Jen tak za ňákou jejich šlápotu, však je tam beztoho suchopar.«

Myslivec se šel na tu »škodu« podívat, dal Strakovi žertem několik neberných do hřbetu, pod kterými se tento prohnul, obdivuje myslivcovu sílu.

»A vem si to třeba za sáh, abys se toho najedl,« smál se myslivec odcházeje.

Straka poslechnul a sotva jarní slunce trochu zemi vysušilo, vystavěl tarásek dále. Přičinil se i žena i schovanci a spracování půdy po léta ladem ležící nenamáhalo všecky tak, jako když pracovali na spáleništi. Měli lepší stravu i více síly.

Toho jara oznámil rychtář Strakovi, že na svoje schovance nedostane od sousedů ničeho více, ani dorostli a sesílili již ke službě.

Straka poděkoval slušně za to, co doposud dostával a oznámil, že si podrží hocha i děvče, že bude míti pole a jsa ve službě, nemůže sám pracovati. Že již žena s těmi dětmi obstará vše.

Chválili jej sousedé a věru že se těšili, že se ten člověk tak zmohl, že nedočkali se, aby tam na tom spáleništi povstal zlodějský pelech.

A Straka se smál, všem a všemu. Vychytral na všecky.

(Pokračování.)

Svatá noc.

Ó svatá noci! Temna ve příboji
vrak věků sténal, v poutech duše snila:
je spása blízko již — když právě bila
hodina tvého času na orloji.

Zem zachvěla se v sladkých citů roji,
od nebe stuha světla k ní se lila,
od stáje řeka milostí se vila
do sadů duše, sílu nesla k boji.

Ó slavná noci, vesmírem jak vlála
jsi plná nádhery a plná krásy,
tvým dechem v duši kůra ledu tála,
že hříchů stínem dosud zahalena
zas rozkvítala nadějemi spásy . . .
Ó nocí královno, buď pozdravena!

E. Romar.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Budí obdiv ta okolnost, že včely nebo mravenci ve svém státě i daleko od něho poznají účastníky téže rodiny, k nimž se chovají přátelsky, kdežto k cizím nepřátelsky až na nůž. V tom se zprvu vidělo kus rozumnosti. Nyní se vypátralo, že v přízni nebo vzájemné nepřízni hraje pouze pud. Každá rodina včel nebo mravenců jinak voní. Po vůni se poznávají krajané. A k vůni nebo smradu přece netřeba rozumu.

Tygr nemusil by se báti kulturních krajů. Lehko by jemu bylo se sprostiti nepohodlných sousedů lidských, potřebuje k tomu jedině svých sil užiti a udáviti každého člověka, jenž mu v cestu přijde. Avšak nečiní tak, ač je vyhlášen za ukrutníka a krvežíznivce. Ukájí jen svůj pud sebezachování, jen zahání hlad, právě tak jako bylinožravec, jenž odkázán jsa svým ústrojím na bylinstvo, je ožírá a ohlodává. Že by tygr byl ukrutnějším než bylinožravec, na př. koza ve svém oboru, nedá se dokázati. O skutečné ukrutnosti lze pouze mluviti jen při člověku, jelikož jen on má rozum; rovněž tak jen při člověku shledáváme opak, to jest velkomyslnost.

Největší lestnosť se přisuzuje lišce, ač z myslivecké latiny, která oplývá chvalozpěvy na chytrosti lišácké, ani polovice není pravda. Na př. není dokázáno, že by, jak se povídá, liška jezevci vchod do brlohu kalila vlastním trusem, by jemu jeho obydlí znechutila, zošklivila a jej takto vystrnadila a pak sama je zaujala. Více lsti příroda lišce uštědřila, jelikož zase macešsky je podarována těmi nástroji, jichž potřebuje pro zachování sebe a rodu a jichž s dobrým prospěchem užívají její soudruhové v povolání, jako divoká kočka a kuny.

Lesť zvířecí je přirozený dar a nikoli výplod rozumu. To dokáže ta okolnost, že jen potud při zvířeti trvá, dokud jí potřebuje. Není-li jí třeba, tedy té lstivosti neshledáváme.

Larva jistých hmyzů se živí pouze lstivým a zákeřnickým lupem. Zakutá se do písku a číhá nepozorovaná na mimo lezoucí brouky, jež nepředvídaně lapá a požírá. Není to promyšlené lupičství?

Kukle mravence obrovského si k tomu účelu dělá pod povrchem země trychtýřovité dolíky, do nichž mimolezoucí brouci upadají a stávají se kořistí. Právě tak to činí mravenec jako lovci na slony, jimž vykopávají jámy. Tyto na povrchu větvemi zakryjí, aby ničeho netušící slon tam spadl. Avšak člověk tak činí sebevědomě, hmyz však tak nečiní, nebo přejda z kuklovského života do svého konečného stadia jako brouk nebo hmyz a jako mravenec nic již z toho neví z té dovednosti, již měl ve svém mládí. Má nyní jiné nástroje pro svůj lov. Lstivost je zbytečná, proto o ní ani neví.

Může se taková bezvědomá lstivost porovnávati s rozumem lidským? Člověk, jak přijde na svět, podobá se co do hledání potravy zvířatům. Jako dítě vede jen instinkt k ssavosti, rovněž

i zvířata vede pud k hledání potravy. A jak člověk nic z toho neví, co dělal za dětství, rovněž tak i zvíře nemá podobné paměti. Člověk však od té doby, co nabyl rozumu, dovede si skoro na vše vzpomenouti. Zvíře nemá rozumu, to se ukáže, uvážíme-li, že nemá pojmu o počtu a čísle. Má-li machňa jedenácte sálat a jen deset cicků, nemá tolik soudnosti, by vypomohla jedenáctému a dává jemu zahynouti, protože příroda ji k tomu nepoukázala, by dále šla její starost o potomstvo.

Úvaha o tom, kterak se chovají zvířecí rodičové ke svým mláďatům, vede k úsudku, že jim schází naprosto každá stopa rozumu.

Ani starostlivá slepice, ani chytrý pes nemají pojmu o čísle nebo počtu. Vezme-li se kvočně několik kuřat, nedává na sobě znáti nějaký nepokoj. Totéž vidíme u feny. Vezmou-li se jí dvě štěňata z pěti, nepozná na ní nikdo, že by znamenala ztrátu. Je tomu tak u lidí divochů, když se jim ztratí jedno děcko?

Z toho plyne, že láska mateřská u zvířat je též pouhým pudem. Jak jinak je tomu u lidí s láskou mateřskou i dítěcí! U lidí sáhá až za hrob. U zvířat? Jen potud, pokud je jí třeba k vývoji a zachování rodu.

U ryb nelze znamenati žádné starosti rodičovské, a to proto, že mladá rybka vylíhnuvši se z vajíčka samostatně žije. Máti příroda je velmi moudrá vzhledem k rybám. Ryby totiž se tak množí, že by v brzku celé moře vyplnily, aby se tak nestalo, odnímá příroda rybám netoliko lásku rodičskou, nýbrž vštěpuje jim povahu kannibalskou. Ryby požírají se zvláštní zálibou svá vlastní mláďata. Vidí-li se však u některého druhu živočištsva vychovatelství nutným, jistě se láska jejich k mláďatům dostavuje; avšak proměňuje se v zášť, jakmile toho potřeba káže. Kvočna, která včera svá mláďata krmila, zítra je klove a odhání a v krátké době ani matka ani mládě při potkání nedají znáti na sobě svůj dřívější poměr.

Zvláštní zjev je kukačka. Je to obdoba s velikými pány. Jako velcí páni starajíce se o vyšší zájem státní, o politiku, nemají kdy, starati se o své potomstvo a musí od poddaných žíti z daní, rovněž menší ptactvo platí vysokou daň kukačce za její diplomatickou starost, jež se jeví v tom, že velké housenky požírá a kraj, tedy i stromy, jichž ptactvo užívá, čistí a před chlupatými škůdci chrání. Kukačka se stará o své potomstvo způsobem diplomatickým, snášejíc vajíčka do hnízd jiných ptáků. Zvláštní účelnost spočívá při kukačce v tom, že její vejce jsou přizpůsobena vejcím těch ptáků, ač nepoměrně menších, jimž svá vejce vměšuje do hnízd. Ač tito ptáčkové ihned poznají, když se někdo jiný jejich hnízda dotekl a jich opouštějí, nemají ničeho proti tomu, když kukačka jim svůj plod podvrhne. Dělají si z toho čest. Podivno je, že konipásek, jenž staví hnízda pevná, se všech stran uzavřená, by svá mláďata uvrhl do záhuby, kdyby je snesl do hnízda střízlíka, jenž staví hnízdo chatrné. Mládě konipáščí by zhynulo ve hnízdě střízlíkově, a naopak mládě střízlíkovo ve hnízdě konipáskově. Kukačka však v obojím výborně prospívá. Tato přizpůsobilost je výborným věnem, jež

příroda dala svému sirotku. Musí se však uznati, že kukačka sama svým přemýšlením a rozvahou jako diplomat tuto politiku vychovatelskou si nevymyslila, uvažujíc totiž hloupost a krátkozrakost nižších ptáků; příroda jí tento neuprosný a jí neuvědoměný pud vštípila. Věřící křesťan dopoví: Tvůrce to tak v přírodě zavedl. Proč tak a nejinak to uspořádal, darmo bychom si lámali hlavy. Uspořádanost v přírodě vymyká se lidské kritice.

Darvinismus tyto zjevy v přírodě dostatečně nevysvětlí a my bychom stáli před nikdy nevysvětlitelnou záhadou, kdybychom nepřipustili si k mysli víru, že vrchní pořadatel světa a zvířectva zvláště to tak zařídil.

Ovšem nemusil sám osobně zasahovati do tvorby těles jako hrnčíř do hotovení nádob, mohl jedině rozkázati: »Zploď země byliny«. »Vydej země zvířata všeho druhu«. A země byla poslušna rozkazu toho.

Ještě do větších rozpaků by přišel mudrc, kdyby chtěl původ bytostí rozumných vysvětliti bez Tvůrce. To by nebylo toliko obtíží, nýbrž i nemožností. Chtěl-li by kdo vysvětliti původ toho, čemu říkáme duch, rozum ze hmoty anebo aspoň z činnosti etheru, uběhl by v ulici slepou, odkud není návratu, a kde sám rozum si je absurditou nebo bílou vránou.

Věda, zavrhující Tvůrce, musí i ducha, rozumovou činnost uznati na činnost jemných látek hmotných. Avšak tak hladce to nejde. Přijde se do hrozných důsledků. Není-li bytostí duchových, není-li v nás duše, jsou všecky naše duševní kony stálou záhadou, jimž nikdy neporozumíme. Pouhý smyslný pocit, pouhý postřeh, jímž se v našem nitru budí představa o předmětech, jež jsou okolo nás, je nepochopitelnou věcí. A přece se to postřehování děje každý den, každou vteřinu v každém člověku a s naším životem je nerozlučně spojeno. Ještě větší záhadou by se objevila činnost rozumová. Jsou hluboké a důmyslné pojmy, představy věcí, různé vztahy osob a věcí n. p. ctnost, spravedlnost, pouhou hračkou hmotných částic, tetelením atomů, výsledkem shluku jistých částic hmotných v mozku? Není-li Tvůrce, nestvořil-li bytostí duchových, musí věda souditi, že vyvinulo se vše postupem ze sprostějšího ku jemnějšímu. A přece zase nemůže říci, že myšlenky, ideje, pojmy, ctnost, neřest, nevděk, ač tyto tři značí nejvíce vztah dobra ke zlu, jsou něco hmotného. V rozumu kulturního člověka dostavují se ještě vyšší děje duševní, jako soudy, úsudky, závěry, důkazy; a ty jistě nemají svého kořene ve hmotě.

Svobodná vůle člověka je pak teprve nemožností ve vědecké soustavě n. p. v morální filosofii bez uznání Tvůrce. Rozumí se samo sebou, že, nechce-li se uznati duševní samostatná síla v člověku, že nesmí a nemůže se ani připustiti, že by člověk jako duch svobodně jednal, sebe sama volněji určoval pro to neb ono bez nutnosti. Nebyl-li by člověk svobodnou bytostí, bylo by vše, co koná, jen výron sil, působících ve hmotě. Jest jisto, že takovéto síly dosahují nutně a nezměněně svých účinků. Každá poloha, pohyb částic je nutný následek těch poloh a částic i jejich pohybů, které byly v předchozím stavu. Jak by zde mohla býti řeč o ně-

jaké svobodě, když vše, každá činnost budoucí se dá předvídati z činnosti předchozí?

Ovšem i tento důsledek se nyní ve vědě objevuje. Jsou moderní moralisté, kteří neuznávají svobodné vůle, tak zvaní »deterministé« I dr. Masaryk ve svém díle z mládí, »Der Selbstmord«*) zdál se kdysi tomuto názoru holdovati. Tam čteme na str. 236. »Nach dem Indeterminismus ist der Mensch ein müssiger Zuschauer dessen, was in ihm geschieht, er ist der indolente Schauplatz der Thaten, die in ihm und mit ihm vorgehen. Der Zusammenhang des Subjektes und der Handlung ist durchbrochen, die Kette durchrissen, die den Handelnden und die Handlung knüpft — er hat keine Bürgschaft dafür, dass er nächstens besser handeln werde, da ja sein Wille ohne jegliche Ursache in ihm auftritt.« Dle těchto slov se míní, že všecky skutky člověka plynou jeden ze druhého jako účin z příčiny a vylučuje se svobodné, osobní určování nebo rozhodování pro to či ono. Není úmyslem těchto řádků dokazovati svobodu vůle, jen se tím poukazuje příkladem nám bližším, že věda upírajíc jsoucnost Tvůrce, důsledně musí vymýšleti důkazy proti svobodě vůle, jakž také činí. Technický výraz »determinismus« označuje tento směr.

Chce-li věda toho druhu býti důslednou, musí jíti ještě dále a upříti člověku i schopnost »mysliti«. — Neboť jak je jí těžko uznati svobodu vůle, tak je jí obtížno uznati u člověka mohutnost, která uschopňuje ho, by myslil. Posud ještě žádný filosof toho neučinil; je to ale holou nemožností, aby hmota, skládající se z neživých, ač velejemných atomů, byla schopnou mysliti. Možno je, že vyvstane mudrc a bude hlásati, že člověk ani nemyslí, a že je na omylu, myslí-li někdo, že myslí, kdyžtě si tvoří představy, soudy a závěry. I tuto přednost musí tak zvaná věda člověku upříti, chce-li dále důsledně jíti.

Než ještě jiná řada důsledků běží po nakloněné ploše této vědy. Není-li svobodné vůle, nemůže býti řeči o povinnosti a právu. Není-li povinnosti ani práva, pak jedinou platnost musí míti násilí. Ten ve světě vítězí, kdo má pádnější pěst a silnější kousadla. Není ani dobra ani zla, žádné mravnosti, žádné neřestnosti, jelikož člověk musí jednati neuprosně nutně. Každá pochvala je jen ironií, každý trest je ukrutností. Káznice a trestnice jsou pomníky lidské surovosti. Kdo by ostatně byl hotov s výpočtem těch různých důsledků, které plynou z upírání Boha a z upírání každého duševního živlu?

A přece skutečnost učí, že je život čistě duševní a že je říše myšlenek a ideí čistě duševních, které mají svůj byt mimo viditelný svět, a které dle zákona příčinnosti jedna z druhé plynou jako řetěz, tvoříce ještě čarokrásnější soulad než zjevy viditelné v přírodě. Ideje a myšlenky tvoří mezi sebou duševní budovu, ve které jedna druhou podpírá; a vymýtí-li se myšlenka základní, shroutí se celá budova. Vymýtněme jen základní ideu Boha z této říše a již uvidíme, že se kácí i ostatní ideje a myšlenkové

*) Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung der modernen Civilisation — Wien, 1881. — Kdo četl pozorně Macharovy »Feuilletony«, nalezl tam také reflex i na determinismus.

quadry. Důsledně nastává v myslích, které upírají Boha, skepticismus. Skeptik důsledně ani sobě samému nevěří. Celý svět je mu přeludem. I tomu odpovídají mnohé filosofické soustavy.

Jest říše idejí a pravd. To je jisto a jasno každému rozumně myslícímu člověku. Pro hluboké myslitele je právě tento myšlenkový život jediným živlem, v němž se pohybuje. Plato tak do toho živlu se vžil, do té říše idejí byl zahloubán, že tvrdil, že to je svět pravý, neměnitelný, kdežto viditelný svět vlastně není ani v pravdě jsoucí, jelikož se stále mění. Celá filosofická a mathematická věda spočívá na idealních pravdách. Je otázka, co je předmětem těchto ideálních pravd? Je to pouhé nic? Nebylo-li by to ničím, pak bychom nemohli o tom ani mysliti ani co vypověditi. Než, jak krásný, jak souladný řád duch lidský v tomto oboru shledává! Jaké kouzlo, jakou zábavu čistou v tomto oboru nachází? Byl by to jen účin toho, že se atomy v mozku chvějí, mezi sebou perou? Bylo by to jen tajuplné světélkování mozkových vláken? Řekněme to muži, jenž se zabývá n. p. vysokou mathematikou, že jeho veškerá věda je pouhé nic, protože nemá za podklad něco skutečného, že je to pouhé strašidlo mozkové! Co na to odpoví? Důmyslný vědec toho rázu ví, že předmět jeho vědy je něco více než pouhá hra úsobních rozmarných myšlenek. Cítí, že předmět jeho bádání má skutečnou podstať, jelikož musí se držeti přísně zákonů lidského myšlení, by jisté pravdě přišel na stopu a na kloub. A přišel-li na stopu toho, co v duševní říši tuší, má z toho větší radost než Kolumbus, když objevil Ameriku.

To vše se uvedlo nikoli v přesvědčení, že těmito řádky by každý čtenář již musil se přivésti k přesvědčení, že svět hlásá jsoucnost Boha Stvořitele. Nikoli! Spíše musíme uznati, že svět tak dovedně uspořádal, že se zdá, jakoby svět měl svou vlastní samosprávu, jakoby sám sebou žil jako »automobil«, jako »samojed«. Bůh si hraje ve světě na schovávanou. Proto praví Baco, že povrchní pohled na svět vede od Boha, avšak hlubší vhled do světa vede k Bohu. Vede k Bohu, nikoli však tak přesvědčivě, jako když víme, že dvakrát dvě jsou čtyři, nýbrž oklikami. Kdyby důkaz o jsoucnosti Boží byl tak snadný, neměli bychom přece mezi intelligentními lidmi nevěrců. Člověk přece není tak zlý, aby upřel zjevnou pravdu. Z toho plyne, proč se říká, *že víra je záslužnou.* (Pokračování.)

* * * * * * * * * * * * * *

V severní Americe r. 1904.

Dr. J. V. SEDLÁČEK.

(Pokračování.)

Druhého dne ráno šel jsem do chrámu *Profesa;* býval to kdysi chrám Tovaryšstva Ježíšova, určený pro ty, kteří měli sliby. Do sakristie přicházeli kněží, pokryti španělskými plášti s jakýmsi límcem; není v Mexiku dovoleno kněžím choditi po ulici v taláru, proto si zřizují onen svrchní šat tak, by mohl býti pláštěm i klerikou zároveň. Služebník mne oblékl a vyslal do

chrámu, ukázav mi jeden oltář; sotva jsem se tam otočil, přistoupil z věřících starší muž a posluhoval mně při sv. oběti.

Téhož dne hleděl jsem se představiti našemu zástupci u mexické vlády. Nejprve jsem poznal výtečného krajana našeho, majitele lékárny velmi proslulé, *barona Dr. Kasku*, který mne s radostí přijal a sdělil, že má veliké sbírky nerostův, zvláštností mexických, památek po Maximilianu a j., jež darovati míní do pražského a do plzeňského musea. Ten mne ohlásil též rakouskouherskému *vyslanci*, panu hraběti *Hohenwartovi*, jenž mne přelaskavě k sobě pozval a na mnohé praktické věci upozornil. Jeho dům v Bocarelli jest sám museem; chováť s vybraným vkusem seřaděné starožitnosti španělské, indiánské a jiné. Šlechetná jeho choť jest španělského původu a ve zdejší společnosti tím vítanější.

Za svého pobytu navštěvoval jsem nejvíce *národní museum*, kde jsou složeny vzácné památky starožitností, přírodniny a umělecké věci. Velmi pěkně jsou zde sestaveny zvláštní, někdy veliké, někdy titěrné sochy bůžků z chrámů starých obyvatelů zdejších. Tuze starými zaručené zprávy o prvních obyvatelích Mexika nejsou. Roku 648 po Kristu přišli prý *Toltekové* do Anahuac, jiný kmen Čičimec v r. 1170, Nahual 1178, *Aztekové* pak roku 1196; město *Tenočtitlan* bylo tam, kde stojí nynější hlavní město, založeno r. 1325. Montezumové dostali se k vládě asi r. 1460; r. 1521 za příchodu Španělů vládl *Montezuma II.* Báje učinila z něho hrdinu, který by byl býval příkrým způsobem zbaven mírné a pokojné vlády; jest dokázáno, že byl tento vladař k poddaným ukrutným tyranem, bůžkům obětovány tu každoročně hekatomby lidských obětí. Montezuma padl, raněn svými vojíny, Cuautemoc pak, jeho synovec, byl posledním vladařem Azteků.

Aztekové prý přišli z *Aztlan* (t. j. bílé místo); tam bylo 7 jeskyň, zde byl ráj, tu žili i bohové. Nebylo bolestí; teprve nyní květiny bodají, kamení raní, pole vydává trní a bodláčí, jsou jedovatí hadi, draví lvové. Na hoře z písku sídlila matka boha války, který se zval *Huitzilopochtli* (ch = č); lid tam chtěl vystoupiti, ale v písku se zabořoval a nemohl ku předu. Strážce se jich tázal: Co jíte? Maso a kakao! proto jste těžcí: u nás jest vše jednoduché! Kdo přijde na tu horu, omládne. *Toltekové* (rákosí) měli prý v Tola svou otčinu, přišli prý ze zámořské krajiny a přistáli u Panuco. Kdysi se za doby nedostatku sešli na místě Teotihucan, aby se modlili k bohům za odvrácení bídy. Když křepčili, přišel pojednou divný jakýs obr k nim; koho se dotekl, zemřel. Z rána přišel zase a ranil lidi svými dlouhými nehty. Lid se děsil. Třetího dne ukázalo se na vrchu Hueitipetl krásné dítě. Lid utekl ku kněžím; ti řekli, by se lid odstěhoval, neboť to prý značí potopu neb sucho neb mráz.

Staří obyvatelé provedli v Mexiku veliké stavby, jichž zbytky jsou jak u Mexika, tak hlavně v *Yukatanu* a v *Mitla* zachovány. Museum chová mnohé ozdoby starých paláců, zbraně, štíty původního obyvatelstva; několik vzácných látek, písmem obrázkovým popsaných, z nichž seznáno především putování jednotlivých indiánských kmenů zdejších.

Kamenité památky u spodu budovy uložené zajímají nejvíce. Kulatý *oltářní kámen*, kolem vytesanými znaky a obrazy pokryt, s prohloubeninou nebo jamkou na povrchu, svědčí, jak obětovávali lidské oběti bohu slunci. Kámen byl r. 1791 nalezen v hlavním městě a měl býti dán do dláždění. Vedle něho jest známý *kámen kalendářní*, který stával na zdech velikého chrámu v Tenočtitlan. Ve středu kulatého kamene jest hlava (slunce), v několika soustředivých kruzích, by pak bylo rozdělení času naznačeno. *Aztekové* měli měsíc o 20 dnech, jednotlivé dni jmenovali dle předmětů, zvířat a pod. Rozeznávali skupinu 13 dní, kdy měsíc v noci svítí, a jiných 13 dní, kdy spí a je viděti za dne. Jméno 26. dne se shodlo se dnem předešlé řady. V jedenáctém měsíci měli Ochpaniztli, t. j. svátek košťat, kdy se vše čistilo a zametalo; slavili tu Toci nebo Tetesinnau, bohyni země. *Toltekové* prý čítali léta dle dennice, kterážto oběhne kolem slunce za 584 dní. Pět oběhů její rovná se osmi slunečním rokům (Merkur za 115 dní.) Na kalendář snad ukazují též ozdoby, jež se nalézají na pěkně tesané veliké hlavě, která je tu postavena.

Při svěcení dvou jmenovaných kamenů prý bylo 728 lidí obětováno! Z kamene tesaných hadů jest tu značný počet. Jeden z nich, kterého zovou *Quetzalcoatl*, prý představuje bílého muže, který učil lid náboženství; proč by tím měl býti představen svatý Tomáš, apoštol Indie, není vysvětleno. Bohyně vody jest veliký kámen s velikou hlavou u spodu; bůh války *Huitzilopochtli* má dva nestejné obličeje, bůh ohně jest pěkněji představen celou podobou těla, ležící na kameni (Čak-Mol).

Jinde jsou *historické předměty* vystaveny; památky ze španělské doby, předměty z bojů za neodvislost, vozy císaře *Maximiliana*. V blízké škole krásných umění je značný počet vzácných obrazů a maleb domácích i evropských umělců seřaděn. Každého dne, když jsem zde byl, byly síně Mexičany, dětmi i dospělými, skorem naplněny. Patrně jest výstava těchto předmětů velmi populární.

Mluviti o tom, jakého původu bylo zdejší prvotní obyvatelstvo, jest velmi těžko. Obyčejně se tvrdí, že se *Semité* stěhováním dostali z Asie Behringovou úžinou do Ameriky; Indiáné by tedy byli potomky desíti kmenů Israelských. Nedávno tvrdil jakýs učenec opak a dokazoval, že původním sídlem Semitů byla Amerika, odtud že se putováním 40 let z Mexika a z Peru, cestou úžinou Behringovou dostali do Asie, pak dále do Afganistanu, do Palestiny a do Egypta. Zmíním se o tom poněkud blíže, poněvadž vývody ty nejsou bez zajímavosti.

* * *

J. Fitzgerald *Lee* zastává své podivné mínění v knize *The greater Exodus* (větší vyjití, to jest větší než ono z Egypta). Počíná tím, že přijímá za pravé mínění rationalistů, že Mojžíš Pentateuchu nepsal, nýbrž že byl složen různými muži dle legend a dle podání. Jestli Genesis rozeznává tři praotce národů: Jafeta, Chama a Sema, *kniha Henochova* je dělí dle barvy: *bílý*, *černý a červený* (t. j. Adem). Červení by byli potomci Sema neb Setha; důkaz proto brán z Egypta, kde se Typhon zvával též Smy neb Šemu.

Pisatel míní, že byl *Jahve* Hebreův z prvu jako egyptský Typhon *ničitel*, *hrozný*, *bůh tmy a noci*, a že se teprve časem vyvinula představa o bohu dobrotivém, o stvořiteli. Židé prý k té změně došli, Indiáné však zůstali při starém mínění. Že byl Bůh Hebreům *ničitelem*, to dovozuje Lee ze jmen *el-Šaddaj* (od šadd, šadah, *zničil*), *Jahova* (od arab. hava).

Irokešští *Indiáné* prý jmenovali boha též *Jawohej*, což u nich znamenalo smrt, hrůzu neb »Hrozného«. V jižní Americe jmenovali prý Indiáné ducha moru a nemoci *Javahi*. Kdesi slyšel nějaký misionář ve zpěvech indiánských i slovo *halleluja*, *Mešicha a Šilo*, biblická slova hebrejská. Bible mluví o *nefilim*, o obrech, kteří byli na zemi; i Indiáné si vypravují o obrech, kteří zaujali nížiny a před nimiž je ochránilo krásné dítě.

Dovolává se i toho, že byli Indiáné otužilí, že mohli dosáhnouti vysokého věku; v bibli jest podobně poznamenáno, že »nebylo mezi kmeny israelskými slabocha, oko Páně bylo na nich« a udržovalo je při síle.

Mizraim (od mazor — širá země) jsou mu širé země jižní a severní Ameriky; *Gošen* spojuje s indiánským slovem *Keson*, muž. Pro nějakou ránu nebo neštěstí odhodlali prý se ti lidé odejíti z Ameriky a v tom vidí Lee putování Hebreův v poušti po čtyřicet let. Suchou nohou přešli *moře;* to prý se stalo tím, že bylo *moře na Behringově úžině zamrzlé*. K tomu cituje i 17. suru z Koranu: Mojžíš řekl svému služebníku: Půjdu cestou až přijdu na místo, kde se stýkají dvě moře a půjdu dlouho, třeba čtyřicet let. Hebreové vyšli z města slunce v Peru (egyptské Heliopolis), prošli pustinami severní Ameriky (to by bylo Etham biblické), Alaškou; přišli do *Baal-Zefen*, tím jest prý zřejmě řečeno: vyšli k severu! I arabský dějepisec *Tabari* prý připomíná, že vykonali Hebreové z prvu dlouhou cestu na sever a že jim severní světlo svítilo. Mnozí cestovatelé shledali u jižních indiánských kmenů podobnosti se Židy, nalezli i stejné zvyky (nejedí vepřového masa, mají zákon o švakrovství) jako u Židů. Cestu z Egypta do Kanaan prý mohl Hebrejec vykonati na rychlonohém velbloudu za 40 hodin, cesta z Peru a z Mexika do Egypta vyžadovala však 40 let, jak bible praví. Na cestě oddělili se od nich někteří kmenové a usadili se ve vhodném kraji; *Afganci* jsou prý proto podobni Koptům, že pocházejí též z oněch amerických Semitů. I *Ossety* sem přivádí, že platili Chazarům poplatek (*begar* prý hebrejské *bakar* skot), měli šabat, nosí plášť »burku« — což by bylo hebr. paroketh (záclona), mají prý svátek Illia (Eliáše), jemuž oddělují jídlo, jako to činívají Židé.

Na své pouti přišli v severní Americe do země *Edoma* (červeného muže), který je svým krajem nepropustil; obešli tedy jeho zemi. V Turkestanu by bylo hledati biblické *Enakim*.

Spisovatel shledal podobnosti a shody *jazyka hebrejského* s jazykem různých Indiánů a uvádí proto několik slov: *Ani* (já), mexik. *ani* a *ni*, *oth (znamení)*, ind. *hvězda*, *laila* (noc), mexik. *lailo*, *arak* (aram, země), ind. *urakke*, *kaf* (dlaň), ind. kalb (ruka). *chazak* (mocný), ind. *kazik* (náčelník), *boker* (ráno), peruv. *bakarina* (červánky ranní), *jear* (les), peruv. *jaor* (strom), *zizith* (třásně,

prý i vlasy s čela), jukatan. *tzoz* (vlasy), *tehom* (potopa), *tchomi* (jezero, jež způsobilo potopu) u Indiánů, *Asaf* (levita, zpěvák Davidův), ind. *asufi* (zpívati), *machak* (rozbiti), ind. *tomahawk* od *ta mahakan*, co zabíjí — *mohikáné* (zabíječi mužů). Po té uvádí několik podobných jmen z egyptského a z assyrského a odvolává se na archu úmluvy. I Mexičané prý nosili sebou zvláštní *skříň; Huitzilopochtli*, bůh války, je *vedl*, jeho kněží jim oznamovali, kdy zastaviti a kdy vyjíti — jako u Hebreů dle Exod. 40, 36. 37. a Num. 9., 17—23. Jméno *eduth (svědectví*, to jest archa svědectví) spojuje s Athothis, Adodos, Adad — jménem boha Semitů a s Adaut amerických Indiánů.

V Peru, v Mexiku jsou *pyramidy*, jako v Egyptě; tesané obrazy se sobě v těchto zemích podobají — tedy egyptské umění, jehož prvé stadium vývoje v Egyptě nenalézáme, bylo sem přineseno z Ameriky.

V knize *Moudrosti* (hl. 17.) jsou líčeny egyptské tmy; Lee míní, že tím líčeny tmy *arktické*, ve kterých byli Semité na cestě do Asie. Část Indiánů zůstala v Americe (červení muži), druhá část přešla zamrzlé moře, nebo 60 mil širokou řeku *Sambation* a měla dva vůdce: bojovného krále z Mexika a mírného z Peru (tu cituje Eisenmengera, Entdecktes Judentum 533). Jméno Egypta *Rahab* vykládá Lee »velrybou«: tu mohli Hebreové viděti pouze v arktickém moři.

Horeb jest dle spisovatelova výkladu »hora nebes« (vrch boha Hora), *Serbal*, nynější *Sinaj*, by byla »skála Baalova«; k tomu potahuje báji vzatou z Východní Indie, kde Krišna ze skály vyvodil dobrou vodu.

Z věty *Isaiášovy* (49, 12): *Aj, tito z daleka přijdou, aj, oni od půlnoci a od moře, a jiní ze země Sinim* — dovozuje spisovatel, že šli horami Thian Šan (t. j. poušť Gobi), pustinou, kde nikoho nebylo; to prý na Sinaji býti nemohlo. V kirgizské báji jakési spatřuje biblické líčení *Korachovy* vzpoury. V Asii neměli Hebreové dříví, aby *ukřižovali* vinníky, jako to činili v Americe, proto měli zákon o kamenování provinilců; později zavedli prý zase ukřižování.

Zvláštní jest tu výklad o *velikonočních* obřadech. Za starých dob prý zabíjeli dítky (poukazuje na Mich. 6., 5—8), Ezechiáš a Josiáš vybídl lid, aby zabíjel místo dítek beránky, pak se nalezl zákon, kde to bylo poručeno: »a nyní slaveno pascha, jaké nebylo slaveno od dob Samuele« atd. Pascha bylo prý příčinou vyjití a nikoli obráceně. Jako mělo býti prvorozené »svaté Hospodinu«, tak prý obětovali v Americe prvorozence bohům, maso téhož dne jedli, kosti spalovali. Oběť konali prý na *Tzompanco* (místě lebčím), což spisovatel srovnává hned s Golgotou.

Dále jest ukazováno, že bylo řízení lidu Hebreův a některých Indiánů v Americe stejně theokratické. Toltekům byl *Huemac* Mojžíšem, *Quetzalcoatl* Josuou; vyšli ze staré červené země (srv. červené moře), Quetzalcoatl je pak uvedl do země bohaté. Dle jiné uvedené báje mínili Toltekové, že jsou sami potomky Israelitů a že je k sedmi jeskyním přivedl vůdce *Ta Nub*; toto slovo vykládá Lee z egyptského významem: vůdce vodou!

Když za Josua stálo slunce v *Gibeon*, to byla událost, která se dle Lee přihodila Indiánům v Alašce, kde slunce několik dní nezachází.

Mysterie řecké (eleusinské) a jiné mají prý původ svůj z Mexika; v Americe se na starých památkách nalézá znamení *kříže, měsíce i květiny lotosu*. Kříž byl prý astronomickým znamením, byl amuletem i u Indiánů; jako *svastika* v Indii ( ) byl znamením boha vod a snad i ohně. Do 1520 se jméno *Jahve* nevyslovovalo správně, nebo vyslovovali na jeho místě Jehova; z Ameriky prý seznali správnou výslovnost jména toho.

V Egyptě jsou *hadi* velmi často zobrazováni, byli prý totemem lidu jako měděný had Mojžíšův; právě tak i hadi v Mexiku a jinde.

U slov: »Pošlu *sršně* před tebou, aby vyhnali Hevejské a Kananejské a Hethejské před tváří tvou« (Exod. 23, 28; též Deut. 7, 20), »*sršni*« rozumí Lee národ *Arrintzi*, kterýž byl v severovýchodní Asii a bojoval dle pověsti kdysi proti hadům, kteří měli lidské hlavy, jichž těla zářila jako slunce. Tím míní Židy a Mojžíše. Staroslověnský překlad prý připomíná, že táhli israelští dlouhá léta po *Skitatisii* (? pustině); to si vykládá spisovatel Scythií či střední Asií. V Tobolsku prý na trávě jakés je *šerkest*, jakási jedlá látka, kterou srovnává Lee s mannou bible. Snad něco slyšel o lišejníku *Lecanora esculenta?*

Ar Gob, kde bylo 60 měst krále Oga v Basan, míní Lee, že jest poušť *Gobi*, *Ba-šan* pak čínské slovo, znamenající »pod stínem hor«, *Og* v sanskrtu značí prý zase »oheň«, jeho lůžko bylo pecí pro lidské oběti (poukazuje na 2. Kr. 12, 31). V dalším stotožňuje biblického Oga s tatarským *Ogus chánem*, proti němuž by byli Israelité na cestě z Ameriky bojovali.

Uvedl jsem to, aby bylo znáti, jak si lidé s biblickou látkou pohrávají. Hlavní tvrzení vážně bráti nelze; že jsou podobnosti v jazyku, ve zvycích, v pověstech atd., tomu se nikdo nemůže diviti, vždyť jsme všichni stejného původu, za stejných nebo podobných podmínek vyvinul se i stejný zvyk; ať byli ti národové od sebe třeba daleko vzdáleni, nahodily se jim stejné nebo podobné věci, zemětřesení, války a pod. V tom nelze hned hledati soukmenovství.

* *
*

Za krásného dne vyjel jsem ráno z hlavního města pod sopku *Popokatepetl*. Jedeme drahou mezioceánskou (interoceanic) podél malého průplavu, který vůčihledě zarůstá bujnými travinami a jest místy pokryt modrými a bílými květy tak, že není ani znáti, že by tu byla voda. Další cesta vede kol jezera Texcoco a Chalko; na jednoduchých stanicích přináší lid potraviny k vozu, ryby, sýr, tortillas (kukuřičné placky) a ovoce. Jsou velice spokojeni, když třeba pouze maličkost prodají. Čím dále, tím krásnější a úrodnější kraj; haciendy (větší hospodářství) jeví, že tu jest přec jen blahobyt. Pod Popokatepetlem zastavujeme se v *Amecameca*.

Nedaleko nádraží jest tu známé poutní místo »*Svatá Hora*«, a tam jsme chtěli zajíti. Od dráhy vede na malý pahorek dlážděná

cesta a schody k poutnímu chrámu. Celý pahorek jest hustě stromovím porostlý, široká cesta hustými ratolestmi překlenuta. Podél cesty jsou postaveny kaple *křížové pobožnosti*. O svatém týdnu přicházívá sem velmi mnoho poutníků, kteří konají křížovou cestu mezi farním chrámem a chrámem Svaté Hory. Dole jest socha anděla Michala (Signifer salutis) a sv. Rafaela (Medicina Dei). Po cestě visí na kořenech stromů, na ratolestech, u kaplí a nahoře u chrámu mnoho hadříků, které sem navěšeli poutníci ze svých šatů, někde jest i stará obuv, staré veliké mexikánské klobouky, vlasy a podobné věci; zavěšují to sem »na štěstí« — »*pro buena fortuna*«.

Chrám stojí na místě, kde bývala jeskyně a jakási poustevna *Martina z Valencie*. Týž byl ze »dvanácti apoštolů«, jež poslal papež Hadrian VI. do nového Španělska, by tu byli misionáři Indiánů. Lid Martina miloval; ptactvo přicházelo, pělo v jeho jeskyni, malá zvířata se tu scházela a vyprovázela prý dobrého Martina na jeho cestách. Když zemřel, byl pochován u Tlalmanalco, avšak Indiáné prý ho tajně odnesli a pochovali v této jeskyni.

Kostelník mně ukazoval klenot zdejší svatyně, *tělo Pána*, oděné hnědým šatem, položené pod oltářem jako v Božím Hrobě. Španělé oblékají sochy svatých a andělů skutečnými látkami oděvnými; nám to připadá velmi divné, a vyšívaná kulatá čepička na hlavě sochy Spasitelovy nezdá se býti na místě. Tato socha, ač jest životní velikosti, váží prý pouze dvě nebo tři libry; jest prý urobena z duše olšového dřeva.

O popeleční středě přenášejí tuto sochu v slavnostním průvodě do farního chrámu a ponechají ji tam až do *Velikého Pátku*. Před tímto posledním průvodem hrají »*Umučení Páně*«; lid prý bývá velice dojat, noční průvod na Svatou Horu pak úchvatný.

Na vrcholu hory jest ještě kaple Panny Marie Guadalupské. Odtud lze se nejkrásněji těšiti pohledu na úrodný zdejší kraj. Popokatepetl a Ichtacihuatl byly na vrcholu v oblacích zahaleny. Sopky ty již vyhasly; Popokatepetl vydává pouze sirné páry. Z jícnu jeho vybírají čistou síru. Při poutním chrámě není kněze: dochází sem z Amecameca. Bydlí tam však ženy, jež byly dříve (tuším) *Klariskami*. Zákon kláštery zrušil, poněvadž však jest jich třeba a nespravedlivý zákon ten nelze plně provésti, jest v Mexiku značný počet klášterů; žijí tak, jak to zákonem jest dovoleno.

Sestoupil jsem dolů a poobědval v hostinci »*Hispano-americano*«, který jest dle reklamy »el mejor que hay en toda la Republica«. Majetnice hned mi jmenovala několik svých příbuzných kněží ze Španělska, kdesi v Seville; chválila pobyt v Amecameca a ovšem též svůj dům, kde dává zaopatření za tři dollary denně. Farní chrám pochází od Dominikánů z r. 1547; má mnoho oblečených soch a několik kaplí. Na dvoře chrámu jsou staré hrobní kameny. Právě stavěli novou farní budovu. Roku 1884 bylo zde zemětřesení, jež poškodilo celou stavbu. (Pokračování.)

Stanislav Vydra.

K památce 100letého úmrtí na schůzi »Literární sekce družstva Vlasť« dne 18. prosince 1904 přednesl FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Mohlo by se zdáti, že při tak obsáhlé činnosti náš oslavenec neměl času ani chuti věnovati se také cele svému povolání kněžskému.

V té věci o něm píše jeho životopisec: »Hledíc k Vydrovi jako knězi a bývalému řeholníku, i v tom způsobu nelze o něm jinak mluviti nežli s nějvětší úctou. Plniltě povinnosti svého stavu kněžského tak bedlivě, že kromě zvláštních případností žádné, a to sebe menší z nich neopomínal; čítával každodenně mši sv., a to i když býval na cestách, a odbýval doma modlitby a cvičení kněžím každého dne předepsané, ve výročních dnech církevních modlíval se však v chrámu Páně veřejně; mimo to čítal každého dne v bibli řecké a spisech sv. Otců a znamenitě sv. Jeronyma. Ačkoli od té chvíle, co se uvázal ve stolici učitelskou, za příčinou spojených s ní hojných prací a namáhání nemohl více míti platného účastenství ve správě duchovní, nicméně kázával i napotom velmi často ve svátky výroční nebo při zvláštních příležitostech církevních, v chrámech Pražských a venkovských. K svým kázáním brával vždy texty a kusy velmi poučné, praktické, k hlavním pravidlům křesťanským se vztahující, a věděl je tak trefně, rázně, ozdobně a při tom srozumitelně přednášeti, že kdykoliv kázával, sebe větší chrámové bývali posluchači přeplněni, tak že u věci té o něm jenom jeden hlas šel a on času svého mezi nejvzácnější duchovní řečníky v Praze i vně pokládán býval. Kázání svá činíval obyčejně toliko v jazyku českém a zřídka jenom latinském a vydával je k žádosti posluchačů také tiskem u veřejnost.«

Také řádu svému byl zcela oddán i tehdy, když řád byl zrušen. Veřejně prohlašoval zrušení jeho za největší nehodu, která ho v životě stihla. Žalostí nad pádem řehole jesuitské netajil se nikdy, ano pokládal zrušení za obecné neštěstí a to jednu z hlavních příčin osudných bouřek a krvavých událostí, jimiž Evropa a zvláště země francouzská byly navštíveny koncem minulého století. Také si stěžoval do bezpráví, jakož i nešetrného nakládání s některými členy řádu. Prohlásil nejednou, že zůstal jesuitou i po zrušení řádu svého, třeba nesměl již nositi roucha řeholního; ano pokládal to za velkou čest a blaženost. že byl někdy jesuitou. Nehleděl nikterak k tomu. že podobné smýšlení mu bylo vytýkáno, ano že mu způsobilo i úřední stíhání.

Poslední generál řádu jesuitského Ricci před jeho zrušením sepsal ve vězení svém krátce před svou smrtí obranu tovaryšstva Ježíšova a odevzdal ji osobám přítomným při jeho smrti. I Vydrovi se dostal přepis této obrany do rukou. Při každé příležitosti vhodně na ni poukazoval, ano i veřejně předčítal, třeba že častokráte mu bylo domlouváno a vyhrožováno ztrátou stolice profesorské.

Jeho zbožnosti vysmívali se také vtipkáři, a ti byli i mezi ostatními universitními profesory. Takovým posměváčkem byl

mimo jiné A. G. Meissner, z Drážďan do Prahy povolaný profesor esthetiky a horlivý evangelík. Ten ve své německé a lutheránské neomalenosti posmíval se obřadům katolickým, řádu jesuitskému a nejvíce Vydrovi pro jeho nábožnost a kněžskou horlivost. Vydra však mu to nikdy podobně nesplácel, ale choval se k němu šetrně a nestranně, tak že Meissner litoval své křehkosti nejedenkráte a prosil také Vydru za odpuštění.

Vydra byl velmi dobrým řečníkem, jak bylo připomenuto. Dne 5. prosince 1778 konal a pak též tiskem vydal latinskou řeč při úmrtní slavnosti J. Steplinga, pořádané universitou. Roku 1780 pak měl slavnostní řeč ku poctě téhož muže při odhalení poprsí Steplingova v síni c. k. biblioteky pražské, postaveného na žádost akadem. senátu a na rozkaz císařové Marie Terezie.

Oslavenec náš byl zvolen dvakráte za děkana fakulty filosofické, r. 1800 pak jednomyslně za rektora magnifika. Dle tehdejšího obyčeje každý rector magnificus byl povinen konati latinskou řeč k oslavě císařově v den jeho narozenin za přítomnosti celé university. Podobně učinil i Vydra, maje 12. února 1800 v chrámě P. Marie před Týnem za tuhého mrazu hrdinnou latinskou řeč o císaři Františku II., kterou pak též tiskem vydal.

Svého řečnického talentu pilně užíval v umění kazatelském, a to hojnou měrou hlavně jako zástupce faráře Vilímovského, jakož i později jako profesor byl zván za poutního kazatele v některých pražských chrámích. Tak kázal r. 1782 a 1792 a 1796 u sv. Haštala, r. 1792 a 1795 u sv. Petra na Poříči a v Hradci Králové, r. 1793 v Břevnově u Prahy, r. 1795 u sv. Štěpána v Praze, kterážto řeč nákladem školy normální vyšla tiskem, dále u sv. Apollináře, Ignáce a sv. Havla a r. 1797 v Sázavě, kde oslavoval sv. Prokopa. Tehdy byl také mezi jeho posluchači známý sedlák český Franěk Vavák z Plzně, který byl nadšen jeho řečí a napsal mu v uznání jeho námahy na památku: »Čtvrtého Juli v Sázávě hlas Vydry mile slyšán byl.« Podobně hlásal slovo Boží i v jiných kostelích.

Tato důkladně a samostatně propracovaná kázaní vydal Vydra r. 1799 jako »Svazek kázaní svátečních«.

V předmluvě (jež obsahuje 16 stran) představuje se spisovatel čtenářům, pravě: »Povinnost má jest, bych všem mně velmi milým vlastencům, katolickým Čechům zprávu udělil, kdo jsem, co za kázaní a z jaké příčiny je vydávám.

Již na čele této knihy každý seznává, že matematické umění na vysokých školách pražských veřejně, pořádně učím, a to sice Bohu díky! na sedmadvacátý rok, s mým zajisté nevypravitedlným potěšením, nebo toto v pravdě božské umění tak výborné, tak všem druhům lidského pokolení užitečné, tak sladké a úkojné jest, že kdo je sobě zamiloval, vším tělesným potěšením, jakož člověka moudrého nehodným opovrhnouti musí.

Toto mé zamilované zaneprázdnění i oslazuje mládež česká velmi mému učení povolná a schopná, jížto mi Pán Bůh až podnes mnoho tisíc popřál a dáleji popřeje. Pošli z mých škol vznešení tohoto umění učitelové; takoví jsou P. František Kodeš v Lemberku (Lvově) a P. František Gerstner v Praze; pošli horliví duchovní pastýřové; pošli i vznešení líkaři; pošli v právech

městských i církevních výborně sběhlí i udatní bojovníci, poněvadž mathematika rozum každému rozvazujíc, jej k pochopení všeho jiného učení nad míru schopného působí.

Než medle, kterak učitel počítání a měření (neboť v tom matematika pozůstává) hlásání slova Božího na světlo dává? Obojí tento ouřad světského i duchovního učitele ve mně již léta 1757 se spojil, když jsem do tovaryšstva Pána Ježíše, ač nehodný, přijat byl: tu jsem stejnou pilností jak světské, tak duchovní uměni prv sobě, pak všem bez rozdílu bližním a všude bez mrzkého zisku (dle rozkazu mně představených) známé činiti musil.

Ano léta 1771.—2. v Kolčovém (sic!) Jeníkově můj úřad byl místo Vilímovského pana faráře jeho osadníky všemi svátostmi zaopatřiti (a nebyla to ovšem tenkrát v čas moru žádná lehká práce) a slovem Božím z kazatelny každý sváteční den těšiti.

Ku konci pak roku 1772. slavné paměti Maria Teresia císařovna a královna za profesora mathematického učení mne v Praze dosadila. Když jsem celých deset let s ním se k svému potěšení obíral a skrze Josefa Steplinga (muže nesmrtelnosti hodného) nejvyššímu našemu České tak nazvané provincí vrchnímu poručen, od toho pak jmenované mocnářce představen byl.

Od měsíce listopadu roku nyní jmenovaného až do léta 1782, jedině v latinském jazyku jednak mathematiku, jednak náboženství katolické každý týhoden určitě, ano každý den vezma sobě zámysl mezi vyučováním světským mládeži mně svěřené jsem zvěstoval.

Nuže mám za to, že jsem čtenáři, kdo bych byl, na zřetel postavil. Co za řeči se mu předkládám, nyní vypravovati budu.

Celých deset let žádné příležitosti mně se nedalo v češtině řečňovati; až můj bývalý milý žák, velebný pán Emanuel Stěpánovský, farář u sv. Haštala na Starém městě Pražském, první mně obětoval, bych na vejroční památku tohoto mučedlníka Božího lidu sv. evangelium zvěstoval, jehožto žádosti já volným se proukázav, kázaní české jsem držel, první zde uvedených.

Památné jest ono z ohledu jistého tovaryšstva kazatelotepcův, ano v tu dobu povstalo a mou, jedině pro Boha předsevzatou práci v tištěných německých listech zbičovalo, nebo dalo svému vypravování tento nápis: »Geisel der Prediger«, t. j. Bič kazatelův.

Vůdce tohoto shromáždění slul: Perho, kdo onen byl a proč se na hlasatele slova Božího, by jich tepati mohl, ozbrojil, já věděti nechci.

Toto nicméně mně bude dovoleno říci, že již samé jeho jméno málo zdvořilosti čtenáři připovídalo, on chtěl-li svým tepáním daremných kazatelů napraviti, prostředku neslušného se uchopil, jistotně kazatelův Pražských srdce od sebe a posluchačův od slyšení jich odvrátil.

Z jaké příčiny ode mne začíti a mne (ačkoli jakž tak mírně) tejrati mněl, sám rozšafný toho kázaní čtenář sezná, já tomu panu Perhovi žádné odpovědi nedav, od jistého, jehožto jméno Nebihó nápodobně vymyšleno bylo, hájen jsem byl.

Od té doby za celých deset let opět v chrámě Božím jsem mlčel, jedině ve školách dle nařízení císaře Josefa druhého větším

dílem německy o mém umění a latinsky o náboženství katolickém svým žákům mluvě . . .«

Z ostatních spisovatelů bohoslovecký[1]) té doby buďtež připomenuti, a to z katolíků: Aleš Vincenc Pařízek, František Jan Tomsa, Vojtěch Nejedlý, Matěj Josef Sychra, Josef Miloslav Rautenkranc, Dominik František Kinský, Stanislav Vydra, Václav Matěj Kramerius (přeložil a vydal r. 1785 »Postillu«), Jan Hýbl a Jan Josef Rulík.

Josef Dobrovský měl vydání důkladného slovníka českého po mnohá léta na mysli.

Kromě toho již asi v letech 1786—1788 sestoupila se v Praze slovníkářská společnost vlastimilovných mužů,[2]) kteří umínili si sestaviti veliký českoněmecký slovník společnou prací. Členy spolku byli: Josef Dobrovský, Bohumír Jan Dlabač, Václav Matěj Kramerius, František Martin Pelcl, Aleš Vincenc Pařízek, František Faustin Procházka, Jan Josef Rulík, Václav a Karel Ignác Thám, František Jan Tomsa, Stanislav Vydra, Antonín Josef Zima a j. Každý člen tohoto slovníkářského spolku měl část látky doma spracovati a ve schůzi předložiti, a nikoli pouze jednotlivá slova, nýbrž i rozmanité zvláštnosti a způsoby mluvení. Mimo to každý člen měl právo, přivésti některého svého dobrého přítele do schůzí, také venkovští úředníci, kněží a rychtáři měli přístup, jsouce zvláště vítáni, poněvadž společnost dovídala se od nich o málo známých slovech a zvláštnostech řeči, zachovaných ještě v ústech lidu. Ve schůzích nesmělo býti mluveno jinak než po česku. Avšak úřadové čenichali tu tajný jakobinismus, a společnosti za nedlouho bylo se rozejíti.« (Dokončení.)

Ze sbírky: „Prosté sloky“:

Dva oráči.

Oral oráč, oral na své tiché nivě,
za volkama chodil shrben zádumčivě.
Starost šla mu duší jako mráčky nebem,
zda do roka zrno zavoní mu chlebem,
aby měli doma po obživné skývě.

Chudý farář — oráč pole svoje oral,
sám táh' těžkou brázdu, sám se pošlahoval:
a při každé kápce, jež mu spadla s čela,
těžká starost mrakem v duši přeletěla:
zda-li všechno vzklíčí a nebude obal.

Oráči dva drazí, pracovníci Boží,
čím to, při té dřině, že se plevel množí?
»Víme o tom dobře — to nás nepoleká,
je to kletba Páně za hřích na člověka:
Plodit bude tobě země stále hloží!« *J. Dolný.*

---

[1]) Bačkovský, Zevrubné dějiny pís. č. 220.
[2]) Bačkovský, Zevrubné dějiny, str. 189.

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

Kosmák dojel za vakatury do Prostoměřic několikráte; působila mu ta kompetence mnoho starostí; byl ovšem prvním v návrhu a věděl, že beneficium to dostane, ale dlouhé čekání a protahování excindační učiní i nejtrpělivějšího nervosním. Nevěděl, kdy se bude stěhovati, v Tvarožné nechtěl hromaditi zásob na zimu, v Prostoměřících nemohl si jich nachystati... V trapné nejistotě uplynul dobrému Kosmáku celý rok.

Po druhé navštívil Prostoměřice koncem července; den před tím dojel do Miroslavy, kde zdržel se přes noc u pohostinného koalumna svého faráře Leopolda Blümla. Dobrého kněze toho milovali všichni; byl rodem sice Němec ze severních Čech, ale mluvil a kázal zcela plynně česky, že nebylo na něm Němce ani poznati. Kosmák znaje pohostinnost jeho, obrátil se na něj, by poskytl mu přístřeší, druhého dne pak že pojedou spolu do Prostoměřic a Alexovic.

Cesta byla dle plánu provedena; večer dojel Kosmák do Miroslavy, z rána odsloužívše v pěkném kostelíku farním mši sv., sedli do kočáru a jeli nejprve do Hostěradic, kde nesměla se nikdy opomenouti zastávka u přívětivého děkana W. Bylť tam Kosmák vždy obzvláště rád viděn; vážiliť si ho všichni němečtí kněží velice pro dobrotu srdce a výtečnou jeho spisovatelskou činnost.[4])

Poobědvali jsme společně; měl jsem sice jako administrator pouze dva jídelní nože, ale to nám chuti ani humoru nekazilo; když pokrájel si jeden krmi, půjčil nůž druhému.

Oběd náš byl — jak jest to již u administrátora — chudičký. Předložil jsem také pivo a víno; pivo bylo ovšem v láhvích. Kosmák okusil ho, pak pravil: »Dejte mi teď víno; máte-li ještě nějakou láhev piva, vypijte ji brzy, sice se vám zkazí.«

Po obědě zajeli páni do Alexovic, kde tamější farář, nebožtík rada Hašek, slavil svátek — jmenoval se Jakub — a byli tam shromážděni kněží z celého okolí.

Rada Hašek byl velikým homeopatem, znám po celém okolí znojemském, Kosmák také si ho velmi vážil a často navštěvoval. Říkával také častěji, že originelní postavu ctihodného kněze toho zvěční ve svých spisech.

V.

Na jaře r. 1893 byl Kosmák praesentován na faru v Prostoměřicích. Dříve než se tam odstěhoval, navštívil jsem ho ještě jednou v Tvarožni. Vlakem vyjel jsem v časné ranní hodině z Brna do Blažovic, odtud po silnici do Tvarožné; před šestou ranní hodinou byl jsem již na místě.

---

[4]) Jedenkráte přijel Kosmák z visitace na německé faře. Vykládal mi: Posadili mne vedle barona K.; pan baron vykládal o literatuře a zabloudil i na jiná pole, já ovšem nezůstal mu žádnou odpověď dlužen, tak že baron se tomu až divil. Když po hostině baron odešel, přistoupil ke mně farář W. z H. a pravil mi: »Václave, děkuji ti; ukázals panu baronovi, že my kněží také něco známe.« »Vidíte,« — doložil Kosmák — »to mi musil říci Němec; tak mi neřekl ještě žádný z českých spolubratří.«

Kosmák byl časnou návštěvou překvapen, pravil, že mne očekával v hodinu pozdějši, ale nicméně přijal mne velmi laskavě. Šli jsme do kostela, kde jsme zasedli napřed do zpovědnice, pak sloužili mše sv. Dopoledne uteklo prohlídkou kostela, hřbitova, osady, po obědě dal Kosmák zapřáhnouti do svého kočáru a jeli jsme do Rousinova.

Obával jsem se, abych nepřišel pozdě na vlak, ale Kosmák mne konejšil: »Řekl jsem, že dojedete včas, proto ponechte to jen mně.«

Jeli jsme kolem památného pomníku u Slavíkovic, kde oral císař Josef II. Kosmák sestoupiv vysvětloval, kterak jel tu kdysi císař Josef II. okolo; vida na poli sedláka orati, poručil zastaviti, slezl z kočáru, přistoupil k sedlákovi a žádal ho, aby mu dovolil trochu poorati. Sedlák uctivě se poklonil neznámému pánovi, odevzdal mu pluh a vedl koně. Císař několikrát objel, vyorav několik brazd obdařil sedláka a rozloučil se s ním. Tu teprve dověděl se, kdo na jeho roli oral a poctil selskou práci.

Památný pluh, kterým císař oral, ukazuje se doposud v moravském museu v Brně, na poli pak, kde císař oral, byl postaven pomník, na jehož vrcholu je umístěn pozlacený selský pluh.

Odtud jeli jsme do Rousinova na faru, odkudž mne dal Kosmák zavézti na dráhu, kdež jsem také vlak jedoucí do Brna šťastně zastihnul.

VI.

Bylo to asi na šestou neděli po Velikonoci, kdy bylo ustanoveno, že má Kosmák dojeti do Prostoměřic. Prostoměřická farnost jest sice povětšině obydlena lidem německým, nicméně však všichni očekávali nového faráře dychtivě; řekl-li jim někdo, že nový farář je Čech, říkali dobromyslní Němci: »Nic nedělá; přece umí také německy, a měli jsme tu již dříve také děkany a faráře Čechy.«

Odpoledne vyšli jsme ve slavnostním průvodu z kostela naproti Kosmákovi asi na poloviční cestu k Výtonicím; Kosmák noclehoval v Miroslavě u kons. rady Leopolda Blümla, odtud pak vyjel po obědě do Prostoměřic, kam dorazil ve smluvený čas.

Pozdravil jsem ho několika slovy, načež Kozmák obléknuv si rochetu a pluviál a vzav do ruky kříž, promluvil asi následující:

»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! S těmito slovy vstupuji dnes ponejprv mezi vás, milí farníci. Přicházím k vám z kraje, kde lid mluví jazykem českým, ale všechny pojí nás táž víra, všichni jsme synové téže matky, sv. Církve.

Svět tento připadá mi jako štěpnice; Bůh dal tam růsti různým stromům; každý strom kvete jinak a nese jiné ovoce. Proto však není strom stromu na újmu.

Podobně i my všichni, třebas bychom se různili řečí, jsme synové jednoho Otce. Buďte ujištěni, že vám všem bez rozdílu chci býti dobrým pastýřem duchovním.«

Pak vrátili jsme se do kostela, v němž bylo svaté požehnání. Kostel byl lidem přeplněn, neboť farníci dostavili se jako jeden muž, aby přivítali nového faráře.

Po službách Božích dostavili se do fary představení obcí, zástupcové školní rady, deputace spolků, učitelé, honorace, úředníci panští, aby pozdravili nového svého duchovního správce; Kosmák byl ke všem velmi laskav a promlouval k nim svým srdečným způsobem. Večer uspořádal německý pěvecký spolek Kosmákovi zastaveníčko, za něž Kosmák stoje u okna v prvním poschodí fary, poděkoval delší řečí.

VII.

První dobou v Prostoměřicích vzpomínával Kosmák často na Tvarožnu, kde ztrávil tolik let. Vykládal, kterak dojemně se všichni s ním loučili, naříkali, proč je opouští, a dokládal: »Kdybych byl věděl, že mne tak velice mají rádi, nebyl bych odtud chodil.«

Ale časem zvyknul si v Prostoměřicích. Svým brněnským známým napsal jednou: »Nemyslete si, že jsem tu tak příliš z českého světa; vždyť dnes procházeje se po zahradě, slyšel jsem hráti »Kde domov můj?« Kdykoliv někdo zmínil se, že je nyní mezi Němci, říkával: »Nechte jen mých Němců; jsou to velmi hodní lidé a dobří katolíci.«

Zvláště liboval si nový byt; jestiť fara Prostoměřická na poschodí, má nahoře několik velmi pěkných světnic; zvláště z pokoje, v němž Kosmák si udělal svoji pracovnu, je velmi krásná vyhlídka. Nejednou podotknul Kosmák: »V Tvarožně míval jsem z rána obyčejně hlas nejasný, bylo to následkem vlhka; zde mám hlas daleko lepší a jasnější.«

Z počátku, než se v kraji trochu obeznámil, stýskalo se Kosmákovi po Tvaroženských a Brněnských známých. Proto ho několikráte navštívili, sám také dojel si do Brna. Později však našel i hojně přátel v okolí Prostoměřickém a ve Znojmě, kam musil dojížděti, byv jmenován děkanem a členem okresní školní rady.

VIII.

Život na faře Prostoměřické plynul velmi pravidelně. Ráno časně se vstávalo a hned šlo do kostela; po mši sv. sedával Kosmák v zahradě na lávce modle se breviář. Dokončiv ho šel do prvního poschodí a psával »Kukátko«. Spisuje, býval vždy velmi dobré nálady; sám mi jednou pravil. »Nerad beru péro do ruky; ale když jsem jednou v tom, jsem vždy dobré chuti.« Pracovny přesně určené neměl, než v zimě; v létě psával každý den v jiném pokoji, říkaje, že toho nestrpí pořád seděti v jedné světnici.

Látku ke svým povídkám brával si ze skutečného života; osoby, o nichž psal, sám znal; tak mi na př. v Tvarožně ukazoval dům, v němž bydlela »Ztracená«. Aby měl hojné látky ke svým spisům, rád jezdíval a chodil do společností, kde by poznal lidi a studovati mohl jejich charaktery.

Nikdy nenapsal celé povídky hned najednou, nýbrž psával vždy jen tolik, kolik bylo třeba na »Pokračování«, obyčejně byly to dvě strany velikého formátu na dopisy, které zaslal do »Hlasu« neb »Obzoru«. Maje psáti dále, přečetl si poslední »Kukátko« a pokračoval.

Jen jednou — jak mi vykládal — napsal delší povídku najednou. Přišel k němu z Brna známý spisovatel V., maje právě velikou nouzi. Kosmák pravil mu: »Vašku, sedni si a piš,« pak chodě po světnici diktoval mu povídku; psali dlouho do noci, když byli hotovi, řekl Kosmák: »Nyní si povídku vezmi, dej ji do tiskárny, a honorář, který ti dají, ponech sobě!«

Při obědě, který byl pravidelně o 12. hodině, čítával Kosmák noviny, jež pošta právě v tu dobu z Lechovic přijíždějící donesla. Podotýkal často, že musí mnoho času věnovati četbě novin, ale že to za našich časů jinak nejde.

Několikráte zmiňoval se Kosmák o tom, že chce si postaviti písemní pomník tím, že napíše trilogii; který předmět si vyvolí, neříkával. Bohužel, nedostal se k dílu tomu.

Podotknul-li jsem někdy, že nyní velmi rády se čtou povídky z prvních dob křesťanských, že jsou pro lid velmi poučny, že by zvláště z jeho péra vyšlo dílo, které by v lidu výborně působilo, říkával skromně, že k dílu takovému nevystačí, že třeba dříve se několik let zabývati odborným studiem.

Dva ze spisů Kosmákových (»Otrávená Růže« a »Baron Fouňa«) jsou napsány původně v jazyku německém. Stalo se to, jak Kosmák vykládal, takto: Kdysi sešel se Kosmák, jenž uměl se pohybovati ve všech kruzích, v Brně s několika důstojníky. Mluvilo se o různých předmětech, také o německých klassicích. Tu Kosmák založil se s nimi, že dovede všechny německé klassiky citovati, a že na důkaz toho napíše do Brněnského »Beobachteru« (Pozorovatele) povídku. Tak vznikly zmíněné povídky.

Po obědě chodíval Kosmák na procházku brávaje s sebou dva své psíky, bílého Štěka a černého Rubína. Psíci ti byli ovšem velikými přáteli drobotiny Prostoměřické, která dospěvši do školy při výkladu biblickém důsledně vždy zaměňovala jméno »Rubena« s »Rubínem.«

Vrátiv se z procházky modlíval se breviář, četl různé spisy, po večeři pak chodíval brzy spat.

IX.

Kosmák vídal rád u sebe hosty; nikdo nebyl mu nepatrným, nelíčenou přívětivostí a pohostinstvím přijal právě tak prostého muže z lidu, jak urozeného šlechtice. Hostům věnoval poslední haléř, dal donésti poslední sousto a předložil vždy to, co měl nejlepšího.

Jest přirozeno, že člověk cítí s někým sympathie a s někým nikoliv, tak tomu bylo i u Kosmáka. Leč oproti hostu nedal Kosmák nikdy na sobě znáti nevole; třebas přišel mnohdy někdo, s nímž přespříliš nesympatisoval, přijal ho vlídně, mluvil laskavě a pohostil ho tím, co měl právě nejlepšího.

Mezi hosty, jindy zádumčivy a malomluvný Kosmák rozvázal; byl vesel, dobré chuti; žertoval, vykládal anekdoty, hrál na klavír, zpíval své zamilované národní písně.

Zvláště milou byla v Prostoměřicích Kosmákovi každá návštěva bývalých Tvaroženských farníků, okolních kněží a známých. Z nich nejvíce si zamiloval bývalého P... ského kaplana, P. R.

Kdykoliv seděli pohromadě, tykal mu Kosmák, jmenoval ho Vinckem a říkal, jak je nejpyšnější na to, že je »mlynářův syn.« Jedenkráte dokonce napsal mu na adresu psaní pod jméno mezi tituly také řeckými písmeny »mlynářův syn«. P. R. — nyní Bohu žel již odpočívá spánkem spravedlivých — býval také kdysi záložním důstojníkem; Kosmák velmi rád ho poslouchal a pozoroval, když ukazoval, jak cvičil vojáky a volal na ně: »Hanáci, držte se!« P. R. miloval Kosmák proto, poněvadž byl velmi vzorný kněz, který však rozuměl žertu a nikomu ho nepokazil.

Když se později obeznámil v děkanství Prostoměřickém, oblíbil si starého kaplana z M., jemuž všeobecně se říkalo »Františk s bílou vestou.« Ten ho ale uměl baviti; protloukal doutníky skrz stůl, uměl rozřezaný špakát zase spojiti, že to nebylo ani znáti; měl celou zásobu »kumštů« kartami a sirkami, vykládal možné a nemožné anekdoty.

Hosta Kosmák zdržoval, aby neodcházel, a pak ho ještě kus cesty vyprovázel. Obzvláště rád chodíval s hosty za měsíčního večera; když měsíc rozléval své stříbrné světlo na celý okolní kraj, klidně v tichu večerním ležící, říkával Kosmák nejednou, že by šel až na kraj světa...

Pohostinným a laskavým byl však Kosmák nejen ke spolubratřím kněžím a vzdělancům, nýbrž ke každému, třeba sebe nepatrnějšímu.

Kdysi přišla prý na faru Tvaroženskou kterási sousedka z Vranova; zazvonivši u dveří čekala, kdo přijde otevříti. Přišel Kosmák sám a prostá venkovanka ptala se otevřeně: »Prosím vás, velebný pane, jste vy ten kukátkář?« Na to Kosmák: »Ano, co pak si přejete?« »Chtěla jsem jen viděti kukátkáře, poněvadž umí tak pěkně psáti.«

Vlídný kukátkář pozval prostou sousedku do světnice, pohostil ji a pak darovav jí několik knih, laskavě se s ní rozloučil. Žena doma na Vranově neopomenula ovšem vykládati, jak poznala milého kukátkáře.

Hostům svým Kosmák rád vykládal; mnohdy vplétal v řeč svou episody ze svých spisů, z let studentských, jak je také napsal aneb jiné příhody ze svého života.[5]) Také rád viděl, když ostatní brali na hovoru a zábavě živou účast.[6])

---

[5]) Tak na př. vykládával následující případ: V osadě K. byla vždy pouť na poslední neděli po sv. Duchu; sešli se tu spolubratří kněží z celého okolí, jeden měl kázání a pak asistovali při mši sv. Jednoho roku měl pouťové kázání sousední farář, muž vysoké silné postavy, známý řečník; vystoupiv na kazatelnu a dav pozdravení, pomodlil se s lidem Otče náš a přečetl evangelium; potom odloživ knihu zamlčel se, až najednou zvolal hromovým hlasem: Hu! Lidé v kostele se otřásli a ustrašeně pohlíželi na kazatelnu; kazatel pak pravil jim vážně: To jste se polekali; ale což až uslyšíte zníti troubu v den poslední? . . . Pak pokračoval v kázání.

Mezi kněžími na patrocinium pozvanými byl také mladistvý a slaboučký kaplan z M., toho roku právě vysvěcený; apostrofa kazatelova zalíbila se mu nad míru a proto si umínil: »Příští neděli, která je první v adventě, máme zase evangelium o posledním soudě; užiji toho, co jsem dnes slyšel a udělám kázání, jako dnes.«

Co si umínil, také provedl. Vstoupiv příští neděli na kazatelnu a přečetl evangelium; pak pozastavil se trochu a hleděl na lid ve chrámu shromážděný, který — jak již lidé jsou — považoval mlčení kazatelovo za nedostatek přípravy; když

X.

Kosmák měl velikou knihovnu, nebyl však jak onen, jenž měl mnoho knih a nevěděl, co v nich, nýbrž horlivě čítal klassické spisy naší, jakož i cizí literatury. Spisy v jeho knihovně byly vesměs upotřebeny, mnohé byly samou četbou až roztrhány.

Kosmák měl zvláště mnoho svazečků německé »Universal-Bibliothek,« většinou klasická díla německá a překlady klassických děl jiných národů.

Slyšel-li někde o novém díle neb mluvilo-li se v některé společnosti o knize, které neznal, vypůjčil si ji a pročítal velmi pilně. Nebyl ze čtenářů, kteří pohlcují strany a obracejí hned na list poslední, aby dověděli se, jak to dopadne, nýbrž zahluboval se do knihy čta ji velmi pomalu; četba, byť i knihy zábavné, byla mu studiem.

Pamatuji se, že v době tehdejší mluvilo se velmi mnoho o německém spisovateli Mayovi; Kosmák vypůjčil si také jeho spisy a četl je zvolna stránku po stránce. Jedenkráte donesl si zase od kteréhosi známého dramata Grillparzerova a čítal v nich.

Pro sečtělost svou uměl Kosmák mnoho citátů; citoval v řeči často básníky naše, znal skoro všechy německé básníky a uměl markantnější místa z nich, jakož i z jiných cizojazyčných děl výborně citovati.

Vykládal o tom mezi jiným také toto.

Kdysi byl pozván u kapucínů v Brně, aby kázal o Porciunculi; Kosmák neodepřel nikomu nic, rád kázal a proto také přijal pozvání. V kázání svém uvedl také příklad z Dantovy Božské Komedie; poněvadž však zapomenul doma do spisu toho nahlédnouti citoval jen dle paměti a podle smyslu. — Při obědě v klášteře povstal hodnostář, kterého kapucíni byli pozvali, a citoval v řeči své totéž místo z Danta, o kterém zmínil se Kosmák ve svém kázání; než uváděl ho zcela doslovně, jak stojí v překladě Kosmáka neuvedlo to ani v nejmenším v rozpaky, nýbrž obrátiv se k řečníku, podotknul žertovně: »Veledůstojný pán jistě nahlédl!«

Ač měl Kosmák knihovnu velmi bohatou a odebíral skoro všechny české katolické časopisy, svých spisů celých v ní neměl. Když přišel do Prostoměřic, prosil jsem ho, aby mi laskavě za-

---

pak po chvilce ozvalo se s kazatelny slabounké »Hý« dal se lid do nehorázného smíchu . . . Dále anekdota se nevykládá . . .

[4]) Kdysi přišli do Prostoměřic profesoři Š. . . . a R. . . . Kosmák byl velmi potěšen, že na něho nezapomenuli a povídal mi po obědě: »Rudolfe, doneste hostům likéru!« — »Jakého, pane děkane?« ptám se, načež Kosmák: »Inu, červený a bílý.« — Odběhnul jsem a hned se vrátil s táckem, na němž byly dvě láhve a dvě drobounké skleničky s bílým a červeným likerem. Prof. Š. ochutnal bílého, prof. R.... pak pravil: »Když si Š.... vzal bílého, zkusím to s červeným.« Vzal sklenici a přihnul k ústům, ale všecek zklamán obrátil se ke mně: »Vždyť tam, šelmo, nic není!« čemuž se ovšem celá společnost srdečně zasmála. Byltˇ to drobný pohárek s dvojím sklem, mezi nímž byla napuštěna červená tekutina. Ale prof. R. . . . žertu rozuměl a smál se se smějícími, řka: »To se stalo po padesáti letech ponejprv zase; to jsem si přece nemyslil, že se dám ošáliti,« omlouval mne Kosmák řka: »Rudolf netroufal si Vám to předložiti, ale pravil jsem mu, že se tím neurazíte, aby nás jen obveselil!«

půjčil vše, co napsal, bych si to mohl přečísti, načež mi odpověděl: »Milý brachu, nemám sám ani všeho, co jsem napsal.«

Jedenkráte psali mu až z Ameriky, aby jim poslal své spisy; Kosmák maje v knihovně své jen »Lidský Zvěřinec« a »Pošetilci« ve více exemplářích, mimo to nic jiného, dopsal nejprve ředitelství Cyrillomethodějského Dědictví v Brně o několik »Kukátek«, pak na jiné své nakladatele, aby poslali mu několik výtisků některých jeho spisův, pak teprve mohl poslati něco žadatelům do Ameriky; přiložil jim tenkráte také svoji podobiznu.

Nemaje spisů svých pohromadě, nevěděl Kosmák málem, ani co napsal; sám přiznával se, že mnohdy čta něco z jeho děl dříve sepsaných ani nepoznává, co již napsal.

Říkával jsem někdy, že bratr můj má 16 svazků jeho spisův, ač nejsou ještě úplné; tu Kosmák, když se ho někdo ptal, kolik spisů sepsal, říkával skromně: »Ani nevím; ale tu Rudolfův bratr má prý jich 16 svazků.« (Pokračování.)

Ukázky z Altumovy knihy: Der Vogel und sein Leben.

Jak poznávají ptáci své nepřátely.

Před lety stál jsem v dubnu u zátoky moře baltického. Na blízku pobřeží plovalo dlouhou řadou na sta černých lysek (Fulica atra) potravy hledajících; o něco dále, asi dvě stě kroků od břehu, hemžily se kaholky (Anas marila) menšími skupinami, za nimi pak rozličné jiné kachny, totiž kachny lední (Anas glacialis) a morčáci (Mergus). Náhle zočil jsem daleko velikého dravce, který, jak se zdálo, podle břehu nad vodou ke mne letěl. Že byl ke mně obrácen krajem křídla a že byl příliš daleko, nemohl jsem jej určiti. Káně lesní (Butes vulgaris) to nemohlo býti, na to byla křídla příliš dlouhá, že by to byl jestřáb (Astur palum barius), nebylo ani pomyšlení; ale snad rousňák (Butes vulgaris)? Ani ten, i tož tedy jeden z luňáků (buď obecný, regalis, buď černý, ater), cožtě jiného u všech všudy by to bylo, nebyloť tam jiných tak velkých dravců. Tedy luňák, ačkoli ani to se jaksi nesrovnávalo. Rychle jsem se uschoval, jak jsem mohl; zdáloť se, že přímou cestou se nad kachnami a lyskami ponese a tak jsem se nadál, že budu míti vzácnou podívanou. Viděl jsem již duchem budoucí hřmot a poplach, potápění a třepetání překvapených četných ptáků křečných, kteří seč jejich síly budou, uniknouti se mu vynasnaží. Ptáků tam bylo, jak jsem již pověděl, několik set, a byla tedy čáka, že podívaná bude velikolepá. Nyní zajisté již byl nad oním zástupem kaholek. Avšak ptáci na hladině jevili úplný klid, chovali se právě tak jako před; zmýlil jsem se as odměřuje vzdálenost. Však nyní již nemohu se mýliti, nyní vznáší se mezi kachnami a lyskami, nyní strhne se nezbytně ruch a poplach. Než i nyní žasnu, že nic se neděje. Náhle však dravec, pořád ještě záhadný, zastaví se, zatřepe a spustí se kolmo nedaleko hejna ptáků vodních do modrých

vln, že se nad ním zavřely. Ah tak! orel říční! na toho jsem si ve svém napjetí nevzpomněl. Arci ten chytá a žere jen ryby a nezavadí o zvíře, které má teplou krev, jeho tedy byli vodní ptáci bezpečni. Nyní vysvětlilo se mi sice, proč se bez strachu chovali, ale jak zahanben jsem byl se svými latinskými jmény dravců po tak dlouhé době horlivého pozorování ptáků pod širým nebem — naproti těmto kačenám. Tenkráte zajisté spatřil jsem v duši rozdíl mezi člověkem a zvířetem barvami tak do očí bijícími, že dojem ten zůstane nevyhladitelným. My se učíme — ona vědí všecko, čeho jim třeba, předkem. Nám se řekne, nebo sami zkusíme, které zvíře nám je nebezpečno; modráček (Sylvia caerulecula), který chytá ve světnici kde kterou mouchu, i pestřenku (Eristalis tenax), neopováží se lapnouti včelu nebo vosu; rosnička ve sklenici rozeznává dobře hmyz nebezpečný od jiného. Tak znali ptáci vodní onoho velikého dravce sobě nezhoubným, všichni do posledního *stejným* způsobem si počínali vzhledem k němu, na důkaz, že nikoli na osobním přesvědčení se bezstarostnost jejich nezakládala, kteréžto vždy se různí a dle kterého by aspoň někteří byli se chránili raději jistotu volíce než nejistotu.

Tak tedy ptáci vždy ve své činnosti jsou vedeni, řízeni, non agunt, sed aguntur. Kolik námahy vynaloží matka, aby dítku svému pořádně vyložila a ukázala, že kočka, s níž by si rádo hrálo, je něco nevhodného. Ale u ptáků i mláďata hned všemu rozumějí, čemu rozuměti jim třeba; a tím pak se spravují, a s tím se srovnávají i výkony jejich rozumné, ale stálým, ztrnulým způsobem se dějící; není mláděte, jež by se otáčelo nemotorně a nezručně se chovalo, všecka skrčí se nehybně hluboko do býlí nebo se natáhnou a ztopoří, že se podobají hned kusu hnědého ztrouchnivělého dřeva — nebo ani nehlesnouce, ulehnou v hnízdě všecka jako na rozkaz.

Bedlivým pozorováním lze z toho, jak vlašťovky si počínají, poznati, zda ostříž (Falco aesalon) či krahuj (Falco nisus) se blíží. Že oba dravci v létě den jak den na šlechtickém statku (Hülshof) nám na blízku pro kořist dolétali, syn toho domu, jenž se mi touto zprávou zavděčil, naučil se dravce z chování oněch určiti, i když ho s počátku nemohl uzříti. Ostříž chytá vlašťovky, krahuj vrabce. Objeví-li se onen, vlašťovky ženou se chvatně sem tam a vykřikují téměř jediné poněkud vrzavým zvukem »tirrt« a chrání se mu vyletěti vstříc jako krahuji a hejnem kolem něho poletovati. Blíží-li se krahuj, zřídka zvolají »tirrt«, a melou jen pořád své »tvilitt.« Vrabci naopak všímají si ovšem i ostříže, ale zůstanou klidně na stromě a nadávají seč jsou »tsihek ček traevet.« Však blíží-li se krahuj, vrhnou se kvapně v husté skupiny šeříku a zimolezu a jsou potichu, ani sebou nepohnou, jen jeden z nich křičíval tehdy a ten sedával častěji pod střechou. Nezřídka sletěl krahuj na strom a tehdy vrabci po různu se ozývali svým zvukem »traevet«, kdežto vlašťovky křičíce tam poletují, kde lupič dlí.

Ani zde nelze mluviti o jedinečném přesvědčení, o jedinečném posuzování a uvažování nebezpečí; sice by ptáci nečinili si vždy

všichni stejným způsobem, ale mnozí volili by raději to, co je jistější. Dravec jako dravec patří ke kořisti, kořisť jako kořisť k dravci; oba jsou svázaným celkem jako v hodinách síla hybná a zakotvení. Tato okázanost jest ustrojením do podrobna vytčena. Zachytí-li se obraz kořisti čočkou dravcovou na sítničce a dopraví-li se čivem očním do mozku, hned se podá zpráva příslušnému přístroji útočnému, zvíře se rozčílí a na pohled lstivě úmyslnou zručností zmocní se své kořisti. Že nejužší souvislostí obou i způsob, jakým se to děje, předkem jest určen, že dravec jinými obrazy než své kořisti a kořist jinými než svého nepřítele se nepohne, je zřejmo. Lidského poznání nikdy tu není a i to slovo, jímž jsem sám často se vyjádřil »přímé vědění« (unmittelbares Wissen) je nesprávno. Rozuměti tím vždy ústrojnou souvislost a vespolnost, tedy vzájemné dojmy. Tak tedy činnost ptáků spravuje se vždy jen ústrojně: »non agunt sed aguntur.«

Nač někteří ptáci na podzim pospolu žijí.

Ptáci mnohých druhů, kteří přes celičké léto po dvou žili, shlukují se v jeseň, a hledíme-li dříve všeho k ptákům všem známým: pěnkavkám, strnadům, kvíčalám a p., potloukají se vůkol velkými hejny. Nač asi? Proč v tu dobu nežijí porůznu jako jiní ptáci? Účelu toho snadno se dovtípíme. V tu dobu dozrálo na každé z nesčetných rostlin po mnohu, až po tisících semínek, jež nyní na zemi čekají svého vývoje nebo (bobule) ještě na keři visí. Dejme tomu, že by tato všecka se ujala, vzklíčila, za krátkou dobu zarostla by země tolika bylinami, že by se zajisté všecky na vzájem udusily. Pomněme jen semena plevele. Proto je třeba, aby tam, kde semena nejhustěji jsou pohromadě, někým rázně se uklidilo. Ptáci porůznu bývající by již na místech přestávali, kde pro sebe potravy nasbírají, byť jí tam jen pořídku bylo: ale hejna pouštějí se jen tam a meškají jen tam dlouho, kde leží velmi mnoho potravy a odlétají odtud jen tehdy, když potrava tak řidne, že se všichni nasytiti nemohou.

Jak si ptáci vybírají pokrm.

Kdož pochyboval by o tom, že ptáci svou potravu znají, že ji volí, že raději mají tu než onu? Ovšem, toť každou chvíli na dvoře na slepicích můžeme pozorovati. Než mýlil by se velice, kdo by si tuto znalost a poznání a volení vykládal po člověcku. Člověk zkoumá, zkouší, dáváme si poraditi nebo zrazovati, volíme myslíce; zvíře nikoli. Zvíře zná pokrmy, které mu jsou prospěšny i které mu na újmu jsou, *přímo*. Aby pokrmy u nás mohly způsobiti určitý pocit chuti, třeba, aby byly vlhky nebo vlhkou slinou se spojily, třeba, aby se rozpustily, neboť jen tak mohou na příslušné čivo působiti. Všimneme-li si však (nehledíce ani k perovitému jazýčku pepřožravých) tvrdého jazyku, tvrdého podnebí mnohých ptáků jako kur a holubů, vidíme-li, jak sebraná zrnka beze všeho — nedrobice jich žvýkáním — polykají, nemůže se nás nezmocniti nemalá pochybnost o jejich pocitu chuti. Před lety vidél jsem začátkem září delší

dobu na ostrově Borkum ze svého pokoje, jak kukačka na pět kroků ode mne vzdálená na bezu přečetné štětkovitě chlupaté housenky maličké píďalky (Spilosoma menthestri) hromadně chytala a ani dost málo jich nerozmačkávajíc je polykala. Každý by se tím pohledem úplně přesvědčil jako já, že pták při tom nemůže chuť míti. Podíváme-li se ještě na mnohé jiné ptáky, jak na př. tvrdý hmyz jako motýly noční, brouky nebo tvrdá vajíčka a kukle hmyzu beze všeho pohlcují, což kdokoli dle libosti spatřiti může, ono přesvědčení nejen o těch, kteří semeny se krmí, ale i o většině ostatních ptáků míti budeme. Ani měkčejší bobule, které ptáci obyčejně nerozdrobené polykají, nemohou příliš na chuť působiti.

A přece, přes to že pocitu chuti se nedostává, takoví ptáci bývají velice vybíraví, chápajíce se a požírajíce svého pokrmu. Hodíme-li holubovi směs rýže, ovsa, pšenice, žita, olejných semen, brzy uvidíme, do čeho nejdříve, do čeho naposledy se dá. Ten pokrm, jejž pták raději volí než každý jiný či spíše, jenž pro něho má největší přítažlivost, je za pravidelných okolností i nejprospěšnější.

Zvířata vidíce pokrm, nevidí věci to neb ono místo v světovém pořádku zaujímající, nedbají, zda je neobyčejně veliká či malá, zvláště pěkná či škaredá, nedívají se na ni, nediví se, nepřemítají o ní, ale »poznávají« ji jen pokud je pokrm. Kočka nepoznává myší jakožto myši nebo dokonce jako domácí, lesní, nejmenší, rolní, ale pouze jako pokrm; krahuj (Astur nisus) nepoznává ptáka jako vrabce, pěnkavu, kosa, ale rovněž toliko jako pokrm, k němuž jest odkázán. Jako pokrm kořist je doplňkem jeho života, jen tak k ní je pták odkázán. Nikdy se sova nebude diviti, že něco vzácného, na př. zvláštní myš nebo rejska ulovila, jako člověk se něčemu nevšednímu diví a je jiným ukazuje. To by odporovalo životu zvířecímu. Zvíře nezná nic takového. Je-li něco jeho pokrmem, je k tomu odkázáno a je tím více toho žádostivo, čím více to je pokrmem. Jiné jakékoli stránky nepatří k jeho životu, těch nezná. Nedivíme se tedy, dovedou-li vlašťovky tak bystře rozeznati rychlým letem trubce od včel s žihadlem; chytajíť ony, těchto se netknou; že podobně lejsek (Muscicapa), modráček (Sylvia caerulecula) jen hmyz bez žihadla chytá; nedivíme se tomu jako se nedivíme, že ssavci volně se pasoucí se neotráví. Jak vynikají zvířata v této příčině nad člověka, jimžto omezený rozum lidský nahrazuje se rozumem nejvyšším. Ale jak nesmírně hluboko s druhé strany jsou pod ním, že nejednají, ale pouze nástroje jsou, arci nikoli nástroje čiře mechanické, ale živí, různým způsobem dle různých popudů a podnětů si počínající ústrojenci. Pohlcuje-li marabu jsa již smrtelně raněn, přece ještě potravu mu podanou, není-li to důkaz, že pták spravuje se jen nejsilnějším té chvíle pudem?

Když někdo v různém způsobu, jakým si ptáci pokrm uchvacují, spatřuje obraz různě jednajících lidí, nenamítám nic proti tomu, ač označuje-li se takovým lidským obrazem jadrně zvláštní způsob, jakým si ptáci při tom činí. Kdyby však tím přisuzoval ptákům samým skutečně tu neb onu povahu, nemohu

než takovému ponětí se usmáti. Sokol počíná si, jak ustrojením jeho mu přikázáno, rovněž sova, nemají zvláštní povahy, nevědí nic o povaze, nevědí co činí, nemohou nejednati svým zvláštním způsobem, aby vykonávali účel svůj, totiž ne pouze sebe nakrmili, ale ne méně činností svou v celku pořádek zjednávali. Jak by lépe sova vyzrála na myši — kterým zajisté třeba nepřítele a hubiče — ne-li tím způsobem, který je skutečný? Nemůžeť jinak si vésti. Let její je tichounký, že ho nelze slyšeti, má oči noční, je sovou, stvořena zákeřnicí; není vinna, že jí dlužno ku kořisti se přikrásti a ji bleskem překvapiti. Kdyby jinak počínati si mohla a počínala, zhynula by hlady a myši zaplavily by celou zemi.

Nespatřuje pak zajisté dravec v kořisti své cítícího zvířete; vyškubá živé slepici peří a dává se často nejprve do zadku; poranil svou kořist značně a ta ještě žije a křičí div se nerozkřičí; přestane náhle ji trhati, pohlédne lhostejně stranou, ať si sebou hází, nepohne se k soucitu, by ji zakousl a mukám jejím konec učinil.

Jen tehdy, když kořist by se lupiči stala nebezpečnou, zakousne ji hned na začátku. Vyhledal jsem tisíce lebek myších z vývržků sov; až na nepatrné výjimky bylo jejich záhlaví zobákem rozdrceno; však našel jsem přes tisíc lebek rejsků neporušených.

Podivná to zajisté věc, vhodná, aby nás přiměla k přemýšlení!

Jak si vysvětlíme pořádek, jehož ptáci krmíce mláďata šetří.

Co do pořádku, kterým mláďata se krmívají, rozeznáváme dvojí skupinu: hmyzožravců a zrnožravců. Hmyzožravci velice rychle tráví a jsou vždy hladovi. O tom se snadno přesvědčíme na př. u slavíka, černohlávka (Sylvia atricapilla) a jiné, krmíme-li je nejprve mravenčími vajíčky, podruhé červy a prohlédneme-li si jejich výkaly.

Aby ptáci nakrmili svá mláďata, přilétají obyčejně jen z určité strany k skrytému hnízdu, které mnohdy dokonce je dosti nepřístupné. Vše nedoperňata otvírají, jakmile hnízdo se pohne tím, že přiletěl starý pták, hladově své zobáčky. To mládě dostává pokrmu, které leží u tohoto místečka nejblíže, po té starý pták zase odletí pro nový pokrm. Však než se vrátí s novou kořistí, holčátko, jež právě byl nakrmil, puzeno jest se vytrusiti, což se děje vždy přes okraj hnízda; známoť, že hmyzožravci náramně z čerstva tráví. Zatím, co se ze svého dřívějšího místa u otvoru vzdaluje, sousedící holoplíštěk zaujme je a tak když starý pták se vrátí, dostane se zase tomuhle. Mládě dříve nakrmené v tu dobu je pro onu potřebu nejposlednější, protože všecka pošinula se do předu. To se opakuje pořád, tak že celá družina točí se v ošitce neustále do kola. Komu by se chtělo prozkoumati, zda to, co jsme tvrdili, na pravdě se zakládá, poznamenej si písklata různými barvami, abys je rozeznal a zapamatuj si časem, kde v hnízdečku sedí.

Ptáci druhé skupiny, kteří zrním se krmí, nasycují se snáze a mnohem trvaleji než hmyzožravci. U nich tedy ptáče naposledy nakrmené je na delší dobu nasyceno, když se staří ptáci se zrny vrátí, zobáčku ani neotevře, leda ho pootevře, zatím co ptáče, které nejdříve nakrmeno bylo, nyní nejvíce se natahuje a křičí. Největšího křiklouna, tedy to ptáče, které nejvíce ptáka dráždí, aby je krmil, pták nakrmí, mládě, jemuž nejdéle nedostalo se potravy nebo prve příliš málo; a tímto prostřounkým způsobem potřebný pořádek se zjednává.

Pro svou neznalost nemohu o jiných skupinách ptáků strany pořádků při krmení promluviti. Kéž by tyto zjevy vybídly k tomu, aby dosud neznámé se pozorovaly. Arci některé vyšetřiti nebude snadno, a to zvlášť u ptáčat v hlubokých, tmavých děrách ležících, jako datlů a rybaříčků (Alcedo). Ale přes to ještě mnohých věcí v té příčině lze se dopátrati a dopíditi.

Jak ptáci si volí hnízdiště.

Ptáci poletují v přírodě plné pestrých tvarů a rozličných obrazců, a hodí-li se nějaké místo za hnízdiště, závisí na mnoha okolnostech, které se nikdy dle vzorků neskládají. Aby si pták místo našel, nemůže si je voliti dle nějakých vzorků dopodrobna určených a nezměnných. Kdyby na příklad hnízdo pěnice popelavé (Sylvia conerea) jen mezi třemi větvičkami hlohu měřickou určitostí utvořenými a sestavenými, mimo to jen ve výšce dvou stop a půl třetího palce od země a jen mezi určitými rostlinami viseti mělo, zhynuli by zajisté všichni ptáci toho druhu. Nemůže tedy ptákům jen tak omezené a vyměřené hnízdiště vykázáno býti, jakož třeba jest, aby hnízda dle snítek je nesoucích utvořiti se, tvaru jejich přizpůsobiti se mohla. Jakkoli tedy, aby ptáci hnízdiště si vyvolili, je třeba určitých rostlin, na příklad sosen, smrků, vůbec stromů buď jehličnatých, buď listnatých, dubů, buků, hustého křoví, světlých, podrostlých lesů, černých hvozdů, rozsedlin, dutin ve stromech, určitého skupení snětí a pod., přece nikdy tyto věci na různých místech stejným způsobem odměřeny a upraveny se nevyskytují. Pták nalézá vhodné místo tu tak, tam jinak pozměněné. Nemohou tedy meze, jež jeho volbě vyměřeny jsou, příliš těsnými býti. Dvojí pud, pud ke stavbě hnízda i pud k volbě určitě utvářeného místa pohání ptáka. Když v okresu pěnice popelavé není hlohu, v okresu rákosníka (Calamoherpe arundinacea) neroste rákosí, neb uhnízdili se již jiní ptáci téhož druhu na blízku, kde tyto rostliny jsou, pěnice postaví si hnízdo v podobném křoví, rákosník ve vrbovém proutí. Ptáci se tedy přizpůsobují okolnostem již hotovým, ale přestávají přece jen tehdy chovati se a počínati si svým způsobem, když dva pudy sobě odporují; tu povolí pták pudu mocnějšímu a rozkazu druhého nevykoná, leda ne zcela přirozeně. Kdo však domnívá se, že ptáci si při tom vybírají, mýlí se a povznáší zvíře na stupeň, který člověku je vyhrazen.

Z Cyklu: V mlhách.

Napsal RUDOLF STUPAVSKÝ.

MEDITACE.

I.

Tak trochu oklamání
vždy podzim v duši nanosí,
že oko v zadumání
se slzou smutku zarosí.

To teskné umírání,
jímž mluví každý zvadlý list.
vzpomínky v duši vhání,
kde o smrti lze jenom číst.

Sny všechny ztichly v duši,
jež jak by spjata mlhami
se vzdechem bolným tuší,
že nedá svět — co za námi.

II.

Tak o život se každý chvěje,
jak žít by měl tu na věky
a přece zevšad smrt se směje
a hrob snad není daleký.

V ten kraj, jenž věčným jarem hoří,
jde člověk nerad, nesměle,
rač na nejistém tone moři
se znakem bázně na čele.

A přec než jaro zlíbá zemi
a zaplá květů tisíci,
bouř' zakymácí haluzemi
a zpívá píseň truchlící . . .

Jen člověk o život se chvěje
a chvíle čítá příštích dob,
však času kolo v dálku spěje
a připraví všem jistý hrob.

OLŠE.

Ty černé olše nad vodou,
jež lukami se točí,
jak ženy pohřební tu jsou,
jimž slzy kanou z očí.

Jim listí srazil první mráz
a větve nechal holé,
co štěstí skýtalo jim jas,
tu na zemi tlí dole.

A černé jejich kořeny
proud kalný zebe, studí,
tak do snů teskných vnořeny
tu stojí s chladnou hrudí.

Je ticho tady hrobové
bez jarních písní jasu,
v té třásni husté mlhové
vše zmírá bez ohlasu.

Jen od mlýna sem doletí
tak večer píseň časem,
když zasteskne se děvčeti
a zalká teskným hlasem.

U MLÝNA.

Co to bláta, kaluží
kudy cesta vede,
trny trčí z ostruží,
padá listí bledé.

V mlhách kolem rybníka
vrb se řada krčí,
a když vítr zavzlyká
s větví slzy crčí.

Nikde nezříš čkověka,
jenž na tebe čeká,
vrána křičí z daleka,
kroků chřest ji leká.

I ten mlynář utíká
z venku do mlejnice,
jak by viděl vodníka,
utopenců — líce . . .

LESY.

Ve mlhách těžkých dřímou lesy,
jim na čela se smutek věsí
a léhá dlouhý stín.

Za štěstí vše, jež kdys tu bylo
jen krvavých pár lístů zbylo,
jež padly zemi v klín.

Tu nezní písně jasných zvuků,
jen datel tluče ve kmen buku,
jejž rozryl dlouhý věk.

A lesníkova hlava stará
si hádá, zda mu zazní z jara
tu píseň kukaček.

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování.)

»Ty, Maří, slyšíš,« pravil šmaťchaje se nastlanou slamou, »hněvej se, nebo nehněvej, dnes musím s tebou promluvit mezi čtyřma očima,«

»A tak — co chceš?« ptá se děvče a hrotek s mlékem se jí třese v rukou, div jí nevypadne. »Co chceš?«

»Víš dobře, že jsem tě měl jako oko v hlavě — — — a nemám klidu.«

»A tak — — co chceš?«

»Za rok budu na svém chlebě — — kdybys mne mohla vystát a se mnou se trápit — — mohli bychom se sebrat. Ale chceš-li — — nenutím tě. Co povídáš, Mařenko? Mohla bys mne vystát?«

»E jdi — — takový mladý pán ze škol, budeš se tak ponižovat! Co já jsem? Z milosti něco u vás! Tebe — a vystát? Nezahazuj se tak.«

»To není odpověď!«

»Ale, co ti odpovědět? Co?«

»Co chci.«

»Je mně, — jakobych měla rovnýma nohama skočit do studny.«

»To je zlá řeč. Tou studní je má domácnost?«

»Jako bych spadla s vysokého stromu! A když dopadnu a ještě se všecka třasu, mám ti odpovědět — čemu nerozumím. Mám ti dát klíč ode dveří, které nejsou ani mé -- a zavolat tě: Pojď!«

»A kdo má na ty dvéře právo?«

»Tvá matka — je také mou matkou a bez ní jednat nebudu. Za vše dobré, co mně od malinka udělala, nesmím se rozmyslit bez ní. Měla bych hřích, a Bůh by mne trestal také — nevděkem.«

»A což, kdyby to matka nekazila?«

»Co míníš?«

»Abys si mne vzala. Nebudeš se rozmýšlet?«

»Poslechnu ji — — ale nebéř si mě — —«

»Co ti napadá?«

»Nerovné — nedobře spolu táhne. A mám prý dlouhé ruce. Takové ruce se hodí jen do sprosté práce — a v městě by se ti ze mne smáli.«

»Všecky jiné je mají delší než ty a jsou směšnější než ty. Co si to strkáš do hlavy? Škoda tvé hlavy zapřádat takovými pavučinami! A věčná škoda by tě bylo, trmácet se někde v podružství, a snad — jak je to — se zhovadilým mužem, bez lásky, bez klidu, bez chleba — — škoda by tě bylo! Nechej vytáček a řekni, co myslíš. Vím, že matka něco chystá, a rád bych zachránil tebe i sebe. Teď od tebe musím dostati odpověď — — sice se již nesejdeme a — snad ani neuvidíme. To ti pravím. Mluv, co myslíš?«

»Prosím tě — — co tě dnes chytlo? Že tak pilíš. Po náhlých věcech nic není. To nikdy tak neděláš. Co tě to chytlo, Tomáši?«

»Má úzkost mne chytila a svírá mi srdce. Doufal jsem, že se podané ruky ráda chopíš — — ale nemáš se k tomu.«

»E jdi, vždyť dojím. Taková ruka se nepodává.«

»Jaká? jaká?«

»Mokrá? Mám ji od mléka, od mastnoty. Měj rozum!«

»Což jsem rozumu neměl, že jsem si tě tak vždycky všímal? S tebou cítil, obětoval se, pomáhal, na tě se těšil v městě, že jsem tě poučoval, uhladil, ukazoval jak se chovat mezi lidmi, což jsem neměl rozumu, že jsem si tě všímal, lahodil ti? Neměl jsem rozumu, že pravíš: Měj rozum! Jsem blázen? Co?«

Na dvoře se ozvalo tuhé písknutí. Vincek zapískl na prsty a utekl. Tomáš praví tiše pro sebe: »Ondra jede,« a setřev si pot s čela, plíží se s chléva po náspech na dvůr — a srazí se s matkou. Vytřeštila naň oči:

»To ty pískáš?«

»Co vám napadá?!«

»A kdo by to pískal, kdo? Jako nějaké znamení!«

»To kluci venku skřítkují a chtějí koláče. Nemohou se dočkat a pískají. Dejte jim makováků, ať nezlobí a jdou domů.«

»Dám jim, dám. A byl jsi ve chlévě u děvčat? Co dělají tak dlouho? Nebyl's tam? Šel jsi ze dveří.«

»No, co by dělaly, dojí. Pomáhají Maří.«

»E nelži, nelži, jsou všecky v kuchyni, Maře je sama ve chlévě. ¡Nebuď tak neupřímný. Zalízáš za ní, zalízáš, to není pro tebe.«

»Zlého ničeho nemíním.«

»To neříkám. Vím, že se nezahodíš, a Maře také ne. Ale pusť ji z hlavy, to není nic pro tebe. Sama ti to řekne, to vím napřed. Ty budeš úředníkem a dostaneš nevěstu z panského chování a s penězi. Maří se k tobě nehodí, zač bys ještě stál? A co by svět o tobě trousil? Sláma se nehodí než do chomouta, abys věděl!«

»Ale, matičko, kdybyste mně rozuměla, obrátila byste jinou.«

»No, no, jakou?«

»Mám dědictví — a sedlačil bych. Sem se přece Maří hodí. A nosili bychom vás oba na rukou. Což, musím být úředníkem? Úředník je beztoho jen panským sluhou — sedlák je svým pánem.«

»A máš, člověče, rozum? Vystudovat práva, prostudovat tisíce, práci selské nerozumět a dávat se do sedlačiny?! Svaté rány Kristovy! Hanbou bych se do země propadla — — abys nebyl studoval dvanáct let na nic, leč na děvčata?! To by se dědina klevetami roztrhla. A já se mám na to dřelisko v tvých rukou dívat? Bůh mě netrestej, ale radši bych viděla stavení v ohni a pole pod vodou, než takové hospodářství. Máš rozum? Máš rozum?«

»Vy mně to časem odpustíte, až se přesvědčíte, že je Maří dobrá hospodyně a má vás ze srdce ráda.«

»Takový žebráček! Měsíc na ni nesmí v noci zasvítit, sice ji vytáhne až na devátou střechu. A jsi ty jinačí? Jak byste byli spolu nešťastni! Ty se bát o ni, ona o tebe, a měsíc jak loupežník vytáhne hned tebe, hned ji — — a neštěstí člověk ani na koni neobjede. Maří se hodí k Ondrovi. Chorý k zdravému. Ten ji bude opatrovat — — ale ty? Na tebe má měsíc právo!«

»Máme stejnou chybu — a proto rovný k rovnému!«

»Já Maří statku nedám. Paní jsem dosud já. Chceš-li sedlačit, vezmi si selskou s penězi, a ne žebračku! Maře se mě mnoho nazlobila!«

»A vždycky jste ji chválila.«

»Chválila, nechválila, ale když člověk jedno oko přimže a druhým na to nehledí. Teď to vidím, co v ní od mala sedělo!«

»Já to vidím též — nehněvejte se. Prosím vás pěkně!«

»Vidíš to též, ale jsi jak děcko: říká hadu — ptáček, a žábě — slavíček. Pusť ji z hlavy, ta se hodí k Ondrovi — sprostá k sprostému — — jak dřevo k dřevu. A bude svatba, co nevidět, abys dal pokoj a já mohla zdravo spat. Utrápil bys mne!« —

Za vraty zahučel, zaduněl dusot. Ondra se vracel s koňmi. Roubovcová se tvrdě od syna obrátila a pospíchala dát skřítkům koláče a chystat večeři. Ondra skočil s koně a hulákaje, belhal hnojištěm do stáje. Za ním se přišoural na dvůr obžinkový dudák a sedna u kuchyně pod okno, zahrál první kousek, hospodyni na počest. Její starou, milou píseň, kterou si ráda při práci zazpívala:

»Lísteček z jahody,
spadl mně do vody,
vyprovoď mne moje milá
do jarní lahody!«

»Vyprovodit mohu,
tvoje být nemohu,
ty jsi stavu vysokého,
poruč pánu Bohu!« — (Sušil.)

Pes vrazil do boudy s rachotem, dudy ho jitřily. Vyl, jako by cítil neštěstí a dudák ustal. Hospodyně stála u okna a utírala si oči. To bylo jejím zvykem. Když jí vyhrávali muzikanti na jmenoviny, chodila od okna k oknu a plakala. A přece věděla celá dědina, že nechce, aby se jí hrálo něco do skoku! Jen smutné, teskné zpěvy milovala. Podala dudákovi ve žbáně piva.

»Zavdejte si, strýče, hrajete, až se to do srdce řeže.«

»E nepovídej, selko, hrál bych lépe, kdyby mně ta mrcha do toho nevyl. Příšera pes. Psa je slyšet a dudy ne!« A zavdal si, volaje děvčata na dvůr. Ale hospodyně ho přinutila, aby vlezl do kuchyně a znova nadul dudy. Děvčata se umlouvala, že něco zazpívají a strýc k tomu bude hrát. Ze stodoly přiběhl strýc Bedrník s oběma tetama a tluče dlaní do dlaně, křičel, pojďte do jizby a zazpívat a zahrát, to se patří o dožinky. A hospodyně zatím chystala na stůl. Děvčata se dohodla o písni následující s dudákem:

»Synečku, zlá rada — maměnka kázala,
když ty přijdeš pod okénko,
abych tě zahnala —!
Jak tě jen zahnat mám, když tebe ráda mám?
Když ty přijdeš pod okénko,
já na tě zavolám!« (Sušil.)

A dudy hrály dále. Z chléva vyšla Maří, vlekouc krajáče mléka. Ondra jí zaskočil cestu. »No jaká? Nesvrbí tě ještě paty? Dudy se činí.«

»A svrbí, svrbí, dáme jim práci a přestanou.«

»To je řeč. Dnes ti hospodyně něco poví a potom si cupnu, až se celá chadrba zatřase! Teď ani slova — kouty slyší. To ti povídám, ať mně s Tomášem hodně tančíš. Bude to jeho poslední radost. Tyhle dožinky musejí zanechat památku u nás kde komu!«

»E jdi, ať nerozleji mléka, a nenadouvej se, sice se zachechtnu a mléko bude venku. Jdi do jizby, hledali tě.«

»Ichuchú!« A Ondra zmizel v síni. Maří se zastavila a ohlédla se. Nemýlila se, Tomáš na ni čekal za rohem. Bled, zarmoucen.

»Slyšela jsem všecko do slova, Tomáši!«

»Kdo by řekl, že se neobměkčí?«

»Co teď? Jen se nenáhli.«

»Inu — se mnou je zle. Jsem ve psí. Kůl v plotě není tak opuštěn, jak já! Se mnou je zle!«

»Nemluv tak, nejsi opuštěn. Tys byl vždycky při mně, nesmím tě opustit. Teď mne vyhostila tvá matka napolo z domu — — prý dřevo se hodí k dřevu — — ale Ondra je takové dřevo neotesané, a hořlavé!«

»Ten by tě ožebračil.«

»Když ho vztek chytí, neví, co dělá. Kolikrát mně toho nasliboval! A dobytek týrá do zabití. Proto se ho chtějí u vás střást — a mně ho uvázat na krk. Když se mne nasytili — půjdu jim s očí. O chasu zde není potíže. Za jednu — pět!«

»A kam se poděјeme? Já zde nevydržím!«

»Ze mně chtějí vynutit slib, abych si vzala Ondru. Dnes prý to má Ondra jisté a nadouvá se jak žába. Složím si šaty do uzlu a nedám ani s pánembohem a až budou tančit, uteku. Teta Šípková mně dá noclehu — — to mně neodepře, a zítra mne schová u své sestry v Přerově. Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí!«

»A co se stane se mnou?«

»Zůstaň doma — a pamatuj na mne. Zatím ti slibuji, že tě neopustím — dokud ti na mně bude záležet!«

»Až do smrti!«

»Teď běž mezi ně a hleď se přemáhat. Přijdu hned a budu veselá. Až se po večeři ztratím, nesháněj se po mně. Šípková mě nenechá v úzkých. S pánem Bohem!«

»Tak s pánem Bohem, Mařenko a měj se dobře.«

»Ty také. Nezapomeň na mne!« — A rozešli se. V jizbě zaplála světla po oknech, a děvčata nosila na stůl. Z lukšové polévky se zakouřilo, ženci se hlasitě pomodlili a sedali za stůl. Po polévce maso s hrozinkovou omáčkou, pak stará husa se zelím, pak onen kačer s vařenými křížalami, stohy koláčů s povidly, s hruškami, s tvarohem, perníkem, vdolky veliké jak sýto a upečené až se na ně srdce smálo! A džbán s pivem se podával od jednoho k druhému. Po večeři se tety stěhovaly domů se značným výslužkem v klíně a stryk Bedrník šel spat na půdu.

Mládež zpívala a tančila do půlnoci — — ale běda, tanec se zkazil! Kde je Maře? Kde trčí? Ondra by se byl rozhledal, ale vše darmo! Hospodyni se rozležela věc v hlavě. Nevzdoruje? Nebo — — nevyvedla něco? Má někdy hlavu napříč a schová se. Nebo — neví o ní Tomáš? Chrápal dávno na seně vedle stryka, aby měl pokoj. Zbudili ho, neví-li kde je Maře? — Odsekl: »Nesmím o ní vědět, nesmím na ni myslit. Hledejte si ji.«

A ráno — když jí nebylo — a šaty měla z truhly pryč, zaťala hospodyně zuby: »Ahá! Uplákla? Hleďme! A právě ve žně, kdy je nejvíce práce. A to bych se spíše smrti nadála! A řekněte mně, děti milé, proč? Proč utekla! Probudila se v ní tulácká krev! Je z tuláckého rodu. Takový člověk nikde neobsedí, ani v nebi! To je vděk, za vše dobré, že jsem se s ní tolik namrzela! Tak se odplatila. Ani s Pánembohem! Ufoukla, jak zloděj z komory. Ale třeba se vrátí! — Vrátí? Vrátí se? Bůh to ví — a nikdo jiný. Vrátí se?«

Uplynul týden, měsíc — práce k zoufání — a u Roubovců nemohli dostal služebné! Proč by byla Maří uprchla? Proč se nevrací? Nepostěžovala si nikdy — ale musela se míti zle! Neuteče ovce od plných jeslí podaremně! A celá osada ukazovala prstem na Ondru. To prý je ten zlý duch u Roubovců, jenž se s nikým nespřáhne, a kdyby se mu člověk dal, strhal by ho, buď v poli, nebo ve stodole. Lítá při práci jako čert v pohádce, svítí uhrančivýma očima po nádenících, a ježto se málo kdy umyje, uhrane, na koho pohlédne. To vypráví stará Gajdušková, která dlouhá léta u Roubovců dělávala, co od těch pichlavých očí vytrpěla. Co chvíle ji uřkl, a bylo jí, jakoby ji jedovaté jiskry oprýštily a nejedenkrát musela práce nechat a sednout. Hlava se jí točila — — a myslila, že se úzkostí pomine! A mladá Kozačka se nestačila sukní na rub utírat a vařit si turánek, aby uhranutí jeho zmařila — — až se naposled rozhodla, že k Roubovci dělat nepůjde. A tak to učinila i Gajdušková a leckterá jiná. Ach, Ondra je divous! Uřkne i — — basiliška. Gajdušková Ondrovi vůbec velice — zatopila! — — Za Žeravicemi je drobná osádka — Lapač. Za starých časů tam — hnízdil na dubě podivný člověk. Strom byl staletý, ohromný a ptactvo, když se na jaře a na podzim stěhovalo, slétalo se na něm. Člověk mrskl okem po divokých husách — — a zůstaly omráčeny. Házel očima po sloukách, koroptvích, křepelkách — — bodl očima divoké prase, neb srnčí, všecko se zarazilo a člověk lapal, pekl a jedl. Proto se osádka jmenuje Lapač. Tak se říkalo člověku, tak se po něm jmenuje osádka. A jedenkrát šlo děvče do Žeravic a Lapač ji uhranul — — a to již ani Gajdušková, ani Kozačka dobře nevědí, kterak si ji vzal za ženu. Měli prý hromadu dětí, ale jediného nevychovali. Každé položili lidem za humny pod plot, do trníčku. Málokteré rostlo, ale co zůstalo, mělo oči úhrančivé a bylo prchlivo, až Bůh brání. Z toho plemene bude také Ondra! To se povídalo brzy v devíti osadách v okolí! Ondra uhrane člověka — a je mu na smrt. Pohlédne na slepici — a slepice dostane — tipec. Zamžoural na kozu — a upřela si, a kdyby ne vazového listí s perníkem, byla by pošla! Ale Roubovcová

by ji byla snadno oželila. Vždyť náležela — Maří. S kozou tou ji našli u lesa a přivedli si ji domů. A Ondra nemohl na ni popatřit, aby jí nebyl ublížil. Od té doby, co Maří prchla, nebylo s ním řeči. Byl rozjitřen, huboval a dělal vše naopak. To bylo známo v celé dědině. Kdo by se byl opovážil s ním u Roubovců sloužit? Lidé říkali: Už je čert odvázán! Maří bylo skočit na tvrdé, ale skočila. Již neběželo jen o řemen, ale celou kůži! Kde by s ním děvečka jaká vydržela? Žádná nesedla na vějíčku a tolik práce ještě v poli i po domě při dobytku! A k tomu, za týden po dožínkách ubírali se Valaši domů, na své žně. Roubovcová si nadcházela Helu, aby u ní zůstala. Koupila jí na tištěné šaty, na čtyři košile sváteční, nabídla jí lákavé služné a Hela se tomu slídla. Nebyla tak silná jako Maře, neuměla tak práce, ale — nouze všelijak se krčí! Hela byla dívka skromná, veselá, nebyla světačka, ačkoli byla sličnější než Maře. Roubovcová myslila, že pro ni — Ondra zapomene na Maří, a utiší se. A věru, nějakou dobu se uklidnil. Za stůl k obědu sice nechodil, aby se nesetkal s Tomášem. Nehleděl na něho, nemluvil s ním. Vyhýbal mu doma, vyhnul se mu v poli a Tomáš si ho nevšímal. Hela byla nesmělá a neumějíc všeho dobře, bála se Ondry. Všecka se třásla, když se jí něco nepodařilo, když se povřísla po ní trhala, neb rozvazovala, nebo nestačila za ním — odbírat, neb hrabat sečenou viku, nebo jetel, ale Ondra její strach po očku pozoroval a všecko jí odpouštěl. Byla krásná a zdálo se mu, že je škoda kazit jejího úsměvu, jenž mu lahodil jak med a zaháněl mu z hlavy divou trampotu. Zacházel s ní vlídně, poučil i zažertoval, ale jí stále bylo jako na břitvách! Jakoby se byla zapsala do černé knihy! Tak jí bylo úzko z jeho úsměvu. A úzkost není ani sestra, ani bratr! »Však se darmo na mne nesměje, říkala si. Rozváže brzy — — jak rozvázal s Maří. Staví se, jakoby se byl všecek hněv dávno usadil — — ale Ondra je opravdu usedlý, jak havran na topoli. Jen se s ním spřátelit! Brzy by mně spadlo máslo s chleba!«

A byla vlídná, zdvořilá — ale opatrná a podemletému břehu nevěřila. Za to tím více přilnula k Tomáši, jenž dal málo řeči a žádné práce se nebál. Večer, když poklízela dobytek, natáhal jí ze studny vody a jak pomáhal Maří, tak pomáhal jí, a vždycky se jen usmívaje, sotva slova dal. Ale slepý po něm poznal, že člověku přeje. Nikdy se neostýchala přiběhnout za ním, nevěděla-li si rady —, ač byl pánem — a ač se někdy na prchlivého Ondru, když se s nádeníky vadil, pořádně hněval, přece se nebála jíti za ním a zeptat se, jak jednat. A Tomáš udusil v sobě hněv a zažertoval, hroze jí suchým prstem: Nestoupej ke koni ve stádě, k hospodyni, když chléb sází a k pánovi, když rozhněván! A hlava se mu zatočila, když se jí při tom podíval do očí. A Hela, co jí řekl, všemu porozuměla, vše se jí podařilo. Ondra mluvil a rozkládal — a nechápala. Přisvědčila, že rozumí, a udělala naopak. Co ze srdce nejde, v srdci se neujme! Což se Ondra nasnažil, aby ji získal! Ale strach zahání lásku. Ondra se také usmíval — leč jeho úsměv byl přihořklý. A tím ladodil svou touhu. Však chyba! Kyselým se nesolí. Hela

chodila brzy v noci spat a dvéře si zavírala. Neotevřela nikomu, leč hospodyni. Někdy zapřádal Ondra zábavu, ale vždycky mu sklaplo. Hela byla hluchá. Smyslila něco sama hospodyně, aby se Ondrovi zavděčila a Hela si vždycky myslila: Hrají mně o hlavu a zívala a zívala, až se na ni Roubovcová domrzela a pokárala ji: »Co jsi to za děvče? Sedíš mezi námi, jak had při zaklínání, a stále ospalá. Zaspíš soudný den! Je to pravda, jsme ti vzácní, jak popel v kaši! — Ale, seděl-li při tom i Tomáš, byla čiperná, jak veverka a nezívala. To napadlo hospodyni, to vidél i Ondra a třásl se hněvem. Připravil ho o Maří, a Helu balamutí také. Oh, aby Ondra nepostřehl barvy! A stará vojna se rozkvasila znova. Potkal Tomáše na dvoře a zasyčel: »Což, nemáš dosti jedné? Musíš míti také ještě druhou? Kdo dva zajíce honí, žádného nechytí. A hodí se takové děvčisko pro tebe? Pro — — tebe? Ale, ty si povídáš: Třeba písek — — jen kdyby solil!« A běžel za Helou do chléva a vřeštěl na ni: »Kdy budeš hotova? Pojedeme hrabat čočku. Šourej se. Jsi tuze šouravá!« A na vozu jí kázal sednout mezi zadními koly a ujížděl zmola, nezmola, až by jí byl duši vytřásl. Na poli se s ní hádal, že vytluče mnoho zrní, Šípkové vytýkal, že schovává Maří, Řížce, že mnoho klade na povřísla a zase se dal do Hely, že z něho dělá blázna a dělá vše naschvál. Kde prý má hlavu? — Smýkla se na něho ponejprv: »S bláznem ani pán Bůh nic nepořídí!« — Slovo dalo slovo — a Hela dostala pohlavek, až zavrávorala a chytila si oběma rukama hlavu. Šípková skočila po něm s hraběmi a za ní Řížka, a tloukly ho, kde mohly. Tuhá rvačka se strhla a lidé se sbíhali s pole, aby je roztrhli. Ondra byl všecek poškrábán a byl by se hanbou do země propadl. To bude všudy řečí! Ale vzpamatoval se a jakoby nic, a vázal a ženské nakládaly z pokosů na povřísla. Chvíli ještě zaburácela nevole. Šípková zakypěla a zařičela: »Lotr, lapač úhrančivý,« a bručela. Řížka se při rvačce všecka pokřivila a naříkala, že ji bolí v kříži, Hela vzlykala — — ale brzy se vyjasnilo a zdálo se, že se po bouři zase vybéře.

Čočka v bázni Boží se svezla na hůry, a večer seděli všichni za stolem u veceře jak obyčejně, ale beze slova. Hospodyně se však smála vítězně a prohodila:

»Víte co nového?«

»No?« tázala se rozpačitě Řížka, jak ospalá.

»Maře nám psala!«

»A — co nepovídáš,« žasla Řížka, hledíc na Šípkovou. »A co píše?«

»Je v Přerově — a chodí do továrny. Vydělá týdně sedm zlatých a má se dobře — ale nemůže na mě zapomnět. No kdo ví? Neprší-li jí za krk — a tak by se ráda vrátila. Velice děkuje za vše dobré, a prosí, abych jí odpustila, že vyhnula pouze Ondrovi! No, a kdyby krásně, utéci v nejpilnější práci, není nic pěkného, a myslím si, teď už tě zde není potřeba. Chceš-li, přijď si pro kozu, ta je tvá, já však tě nechci okem vidět! Žebračka, jak jí narostly rohy! Již si políčila i na Tomáše, ale já jsem síť přetrhala. Škoda krásy, kde rozumu není.«

»Že by jí pršelo za krk — — nevím,« — huhněla Šípková. »Slyšela jsem, že vydělá peníze, a není prý s holýma rukama. To mně říkal žid, co bydlí vedle mé sestry.«

»Hm, vyhýbala Ondrovi — již toho lituje?« Skřípal Ondra. Již se jí to rozleželo v hlavě. Ale, když lituje, odpustit a zapomnět. Já o ni již nestojím, ale do práce byla jako kůň, a člověk nemusel ustavičně ukazovat. Zavolejte ji zpátky, chcete-li.«

»Nechci, ať je tam. Máme Helu.«

»No, máme venku prosa, hromadu lnu a konopí — — kdo to podělá? Míníte, že si můžeme pospíšit a dělat každý za dva?«

»Ať je, kde je, bez ní to také půjde!«

»E — jen ji přijměte,« řekla ostýchavě Hela.

»Nač, máme tebe?«

»Když nebylo nikoho, zůstala jsem. Teď se Maře sama nabízí, a nebudu jí vadit. Je vaše, a já se k vám nehodím. Co bych zde dělala?«

»Dobře máš, vyrazila Šípková. Škrtit se v práci a nechat na sebe houkat a nechat se otloukat ještě? Svět je veliký a doma nejlépe. Skrze Ondru utíkala Maře a skrze něho musí každá pryč. Běž, dobře máš!«

»Co to mluvíte?« zakřikla Roubovcová. »Kdo ji otlouká?«

»Zeptej se Ondry, poví ti. Pohlavkovat chasu a mlátit do starých lidí na poli! Kdo to jakživ slyšel? Kdo? Děti milí, zle je na světě! Do čeho se takový nepustí?«

»Pro pána Boha! A co se stalo?«

»Málo ne! Pohlavkoval Helu pro nic, Řížce srazil kříž a mně tloukl do hlavy.| Lotr z Lapače! Škrtit se na cizí lidi a ještě se nechat mlátit? Běž děvče, než tě zde ožebračí. Vypíchne ti oko, nebo přirazí tě vráty! Běž!«

»No, to bych nevěřila!«

»Blázen se o málo nepokusí.«

»Vy jste začaly,« bránil se Ondra. »Hela mně spílala, ony pak začaly. A což, nejsem dosti potlučen? Všecek poškrábán? Ras po rasu nedře, a vy jste mne tloukly hraběmi jedna za druhou. Nejprv Šípková a pak Řížka. A vším je vinna Hela, protože není k ničemu. To byla Maře jiný tahoun! Ta udělala práci jinou!«

»A vykousal jsi ji přece,« řekla Šípková. »A kdyby s tebou anděl sloužil, nedáš mu pokoje, a bude s tebou, jak ve skřipci. Helo, hleď utéci, dokud máš zdraví.«

»No, to mně, teto, dělat nesmíte! Odrážet mně čeleď! Máte rozum?«

»Víš-li co? Dvacet let u vás dělám, ale dnes jsem zde naposledy!« rozehřála se Šípková. »Dokud u vás bude Ondra, neukáži se zde!«

»A já již také ne!« vzlykala »Řížka. Kdo by se nechal týrat? A hledej si teď koho v celém okolí, kdo k vám půjde? Co hloupý zaváže, moudrý nerozváže — — a co si počnete, nevím, nevím. Ale já k vám už nepáchnu.«

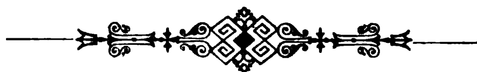
»Je divoký — ale mohu za něho? A mám ho na krku od malu. Mám ho teď vyhnat? Takový jsi, Ondro, a pášeš samu nesnáz. Teď se škrť bez lidí sám a naučíš se dělat dobrotu. A hryz se sám, až se uhryzeš!«

»No, víte co, Maře nedala ani s pánembohem a ta tam! Já se nebudu dlouho rozmýšlet a nadělím vám také tak. A spravte si s Tomášem oračku a setí sama. U sedláka není — jako v nebi.«

»Kdo dá, když sedlák nedá?«

»E — dokud nezahřmí, sedlák se nežehná. Sedlák všecko rád dělá, co musí! Zaplatíte, co mně patří a půjdu — za Maří. Tomáškovi na vzdory! A pak se teprv ukáže, zda mně vyhýbal! Proč se hlásí zpátky? Kývněte prstem a bude zde.«

»Tedy mne zde nebude potřeba a půjdu domů. Slíbili jste mně, kdyby se vám nahodila jiná, že mne pustíte. Vzkažte Maří, aby přišla,« škemrala Hela. (Pokračování.)

Vločky sněhové.

I.

Zachytil jsem pár těch vloček
holou dlaní,
jak padaly s nebes výše
bez ustání.

Chtěl jsem zkoumat jejich divy
o nich slyše,
byl jsem pokořen a sklamán
ve své pýše.

Na mé dlani roztály mi
ve krůpěje:
tak se zkoumatelům tajů
mnohdy děje.

Místo hvězdy s nebes výše
voda, voda! —
rozumem dál nepronikneš —
jaká škoda!

II.

Co člověka zajímá,
věc je pouze jediná:
co mu slouží ku prospěchu,
ať to Bůh či otčina.

Bůh dal lidem ideál,
málo při tom vydělal:
z ideálu prospěch sobě
praktický muž udělal.

A tak se vším v světě jest,
co se dotkne lidských cest:
S nebe hvězdičkou sníh padá,
dole z něho bláto jest.

J. Dědinský.

Rok na Hané.

Napsal JAN VYHLÍDAL.

(Dokončení.)

2. Drhnutí peří.

Po pracích podzimních »drhne«, »dere« se na Hané peří. Hospodyně pozve známé ženy a ty sedíce za stolem, berou hrst za hrstí a derou. Malá »pírka« odtrhují od »ostenek«, peří kladouce na jednu hromádku a »ostenky«, »stopky« na druhou; někdy vybírají »prach«, z kterého »sypou se« peřiny pro primicianty. Z ostenek dělá se peřina *»ostenčica«*, *»stopěna«*. Když dokonaly práci, mají »dodrhnutou«. Navaří se večer kávy nebo čaje, napeče se buchet nebo vdolků, pojídá se a vykládají se roztodivné události. Při odchodu ženy dostávají mouky do uzílků.

Kdosi pravil, že při drhnutí peří drhne se nejen peří, nýbrž i čest a dobré jméno bližního. Inu, bývalo to a bude.

3. Žně a dožatá.

Žně na panském. Na žně sme se toze netešele; ja kdo bese těšel na ten šromot a biti. Na večir přešil dráb pod okno sedlákovo a zakřékl: zétra pudeš nebo pojedeš na roboto, vemešsebó divko, pacholka a všecko potřebny náčeni o šesti hodinách ke dvoro. Nebohé sedlák mosel všecko svó práco nechat stát a dřit sebe, chaso, koně a vuz pánovi. Málo platny, moselo se jit.

Tak se nás sehnalo se srpama na dvě sta ledo, a sihó*) nám veměřel záhon na 12 kroku a na každé záhon se dalo šest ženco, tak že na každyho přešle dva kroke a včel žni! Za nama stále drábi a dež tito nestačele — rechtář e meslevec. K deváté hodině přešil pan správec a celé řad zapsal.

Od krajo ke krajo za žencama chodil a křečel: »jen to dřete«, a hoba mo neostala až do samyho poledne, že se to leďom zmrzelo poslóchat a rač žale.

Dež sedlák měl v garažeji (kabátě) v kapce sochárek a chtěl ho požet a nevěděl kolek hodin, tož se ptal octivě drába: Drábečko, kolek je hodin?

Dráb se podival, a dež belo devět, rajcl sedláka devětkrát čaganem na záda a pak se ptal: jož včel viš, kolek je hodin?

Ale ono přece néni možná celyho puldňa bet dule hlavóohnoté, bela palčevosť dovijaká od země, všecko to mosel člověk vešňopat, až se hlava točela, div si prste neožal, tak se zvihl a brósel srp a pře tem odpočal.

Dež bel dráb kósek dál, tak abe čas všelejak ošil a člověk na trampote zapomněl, tož sme zpivávale.

Ptáte se, jaky pěsničke? Dovijaky e zeleny,**) co se nemělezpivat. Pře bróšeni srpo:

> Mama mydlí,
> tata mydlí.
> a já taky šublikal.
> Chytna děvče za fěrtušek,
> sem tam sem s ňó posmékal.

---

*) Siha = sáha.
**) Zelené = dvojsmyslné.

Aneb:

Žni srpečku, žni,
za horama hřmi,
přende-le to až na nás,
pokropni nás dobře ráz.

Před polednem decke sme zpivale toto jedno:

Letěly husičky k polední straně,
má zlatá Nanynko vyprovoď mě
přes háj zelený
— mé potěšení.

Vyprovodila mě přes hájíček,
dala mi na cestu pár hubiček,
šátek do ruky
v něm dva dukaty,
to máš na památku,
moji věrnou lásku.

Zně u sedláka. Veselejší žně byly u sedláka, tam nebylo těch křikův a nadávek, ženci s radostí žali a těšili se na nějakou počerstvenou, jak z těchto písní patrno:

Panimámo, ženci dó,
večeřa je na uhló.

Panimámo votevřte,
večeře nám přeneste!

Náš hospodář dobré pán,
naleje nám piva žbán. *Ze Studnic u Vyškova.*

* * *

Strojte pajmámo s zázvorem,
už máte žence za dvorem.

Strojte pajmámo s vopoňó,
už se vám ženci přiženó.

Byla studýnka róbená
a v ní voděnka studená.

A kdo ju róbil svatý Ján,
a naposlede Pán Bůh sám.*)

* * *

A jož sme to dožale,
dostaneme gořale.

O te pane, pane náš,
brzole nás zavoláš?

O te pane, pane náš,
svačine nám nedáváš.

Večeřo nám mosiš dat,
debes ji měl vežebrat.*) *Z Drahan.*

Strava dělníků ve žně jest hojnější než jindy. *V Lobodicích* u Tovačova někteří platí žencům jen jídlem, jiní penězi a jídlem.

---

*) Fr. Sušila Mor. nár. písně, str. 558.

Platiti dělníkům toliko potravinami, toť starý způsob, a byl a jest takový: Za tři dni dostane každý žnec veliký pecen chleba a mísku bílé a půl snědší mouky, čili za 15 dní dostane 5 mísek nulky — mouky, pět mírek jednušky, pět mírek dvojky a trojky (snědší) půl osmé mírky. Mouka se měří dobře na vrchovato.

První *snídání*. Chlapům kořalky a chleba, ženám káva s chlebem neb co je. Druhé snídání sestává z chleba, tvařůžků a kořalky.

Fotografoval Jos. Klvaňa.

Žnečky z Tovačovska.
(Prostřední nese »lávicu« na vodu.)

Oběd. Polévka jakákoliv, pečená kaše (také se suchými kadlátkami), hrubé vdolky. Jak se žnec nají, dostane půl vdolka pro dům a kromě toho touž stravu, kterou sám jedl, pro své děti.

Svačina Kořalka, chléb a tvarůžky nebo sýr.

Večeře. Polévka, krupice a vdolky, a totéž »lávičařom.« *) Někdy dostávali ještě sekáči starou čtverku (4 kr.) na tabák.

*) Jméno lávičař pochází od »lávice« podobné pecnu chleba, nádoby to dřevěné, v níž se nosívala voda na pole. Doma u prázdné lávice edly děti ženců, a sluly proto lávičaři.

Když si vzal některý žnec čtvrt role na »erteple« od sedláka, 9 dní ve žně za ni oddělával; dostal jen jídla pro sebe a lávičáře, ale mouky ne. Jinak jest to v »okopávky« (řep). Kdo má čtvrť na erteple, pracuje 10 dní bez jídla, jenom dostane kořalku na snídaní a svačinu bez chleba a nic víc.

Po *novu* ve žně. Jídlo všecko jak po staru, jenom se chléb s moukou nedává, kromě toho sekáč má platu denně 80 kr. a odběračka 55 kr.

Když se seno suší, dává se 50 kr. denně a živobytí.

Při *mlácení* či jak se říká při *damfě* jsou takové jídelní lístky: Montér, dávač a mastič, jedí v jizbě, druzí v síni, nebo kde najdou místo. Ti tři první dostávají lepší stravu, a hned za tmy ráno sílí se čajem, pak mají putr*) s tvarůžkem a pivem, ostatní jedí chléb s putrem smíchaným s tvarohem a pijí kořalku. Montér a ti dva ještě v 10 hodin pochutnávají si na vajíčkách na měkko (3), nebo na smaženině z vajec a krakovské sestávající.

V poledne. Ti tři mají hovězí polévku, maso, smažená kuřata a drobné vdolečky. Pivo. Ti ostatní — hovězí polévku nebo jinou, sekanou pečínku se zelím a hrubé vdolky. Pivo. O svačině. Ti tři chléb s putrem a tvarůžkem, pivo i kořalku; ti druzí — chléb s tvarůžky nebo něčím jiným.

Večeře. Ti tři — kuřata smažená, nekvašené oharky se smetanou,**) drobné vdolečky. Pivo. Těm v síni dají se oharky***) se smetanou a sekaná pečínka. Vdolky. Pivo.

Dožatá.

Z bývalé »dožaté, dožité« na Hané zůstalo teměř jen jídlo, pití, tanec a věnec; z krásných obyčejů zachoval se sem tam některý, často hodně pozměněný.

V Tovačově na faře posud dožatou slaví podle starého způsobu.

Dožatá na panském.†) »Na konec žni nechale na panskym hodně daleko od dvora kos veke lebo ovsa a pan správec hneď na poledne všecko si to narychtoval tak: žence s drábem šle žit a neco pacholku tam poslal orat a nekery zas svážet, a jedneho poslal pro mozekante.

Te svobodny děvčátka, co bele nešikovnějši, te si ihned opletle tře věnce, a pak k čtvrté hodině přešle na roli s mozekó. Tak dež dоženovale, tož jož jim hrále, tak že měle co dělat to dožit.

Dež bele hotovy, tak všeci do jednoho se srovnale a s tema věncema šle hned za mozekó, nekeři chlapce nesle fáne, koróbvě,††) jaky si odělale, až do dvora. Pacholci jele s furama za leďma, oráči s plohama na konco a děcek za něma jako pracho.

Dež cely dvoranstvo přešlo před zámek, tak mozekanti pěkně hrale a panenke milosťpánovi a milosťpani a správcovi věnce odevzdale pěknó řečó a dostale za to pěknó záplato od všeckéch.

*) Máslo. **) Smetana smíchá se v hrnci s kyškou. ***) Ohárky = okurky.
†) Z Hluchova. ††) Korouhve.

Potom šla mozeka s něma do pijováro, keré bel vedlivá, a tam pile pivo a tancovale až do rána v homné. Kolekrát ráno po dožaté bolela mě hlava, ale nechť, belo to přece pěkny.«

* *
*

U sedláků. »O sedláku to belo načesto jináč, tam se take nechalo neco na posledek. Dež pacholek a divke se žencama to šle dožit, tož decky pacholek sebó vzal nejakó hulko.

Přenda na roli, tak žale; napřeď pacholek, pak starší divka, po ni mladši a pak drozi ženci. Na prostředek postavile nejakó to habatešo, co hobó oměla mlet jako šléfiř, to jož každé věděl, co má dělat.

Jak dožale ti mladi, tož ta stará zostala na prostředko na konec a ta dostala »žebráka« [1]) a mosela ho na zádech nyst. Pak přestrojile to hulko, co pacholek přenesl, jak kdo oměl a šle dom. Pacholek drža hul v roce a všecko vedl.

Přenda dom, — jož bel večir, hospodeň měla popraveny, — vešle do jizbe a tam położele věnec a pěkně vinšovale Boži požehnáni, zdravi, ščesti, abe tak dokonale šťastně ževot jako teto žňa a za lásko, abe po smrti v nebi se radovale; taky abe Pán Buh co na tem věnečko je zrneček, popřil a požehnal jim toli měřeček . . . Včel bele podarovani, a jedle a pile jak na hrobé svajbě. Nekde vzale třeba e dva mozekante a tančivale až do rána, nekde zpivávale si sami a pře tem tancovale.

Třeba takovó sme zpivale:

Kerá nechce mlátit,
kerá nechce žit,
dáme jo rasovi
na boben odřit.

Kerá hodně mlati,
kera hodně žne,
to je hrsky děvče,
ta se libi mně.

Take sme sobě povidale, a do sebe štárale, co se ve žňa stalo.

»Te Francko,« začal třeba pacholek Francek, zlobit divko, »tes měla za Brose toze ostré srp.« [2])

»A tebe div že vlk neroztrhal, jak bévals sám na ocaso,« bránila se dívka.

Abeste temo rozoměle, tož dokládám, dež bela ózká roli, žale jo srpama na dlóho — na »hósera«; tem hóserem béval pacholek, ten první žával, a vzado na ocaso bele ti némladči.

* *
*

Na Vyškovsku žnice nesouce upletený věnec z polního kvítí a propletený klasy všeho obilí u humen a dvoru hospodářova spustily všechny hlučným hlasem píseň chvály hospodáři a hospodyni: [3])

Náš hospodář, hodné dvořák,
von má jedne žence pořád.

Naša hospodeň, hodná dvořka,
pro žence dobrá kochařka.

Dobře peče, dobře vaři,
šak se ji to všecko daři.

Potom všechny zavýsknou: Ichuchu!

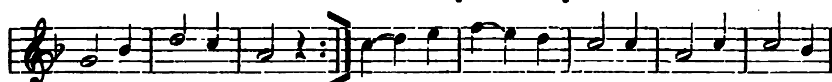
---

[1]) Žebrák = poslední obilí.
[2]) Opozďovala se.
[3]) Fr. Bartoš, »Mor. lid«, str. 54.—55.

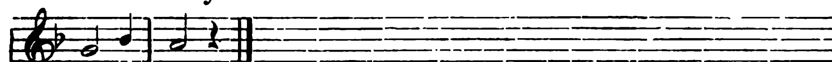
Na Tovačovsku zpívají tuto:

1. Pochvá-len buď Ježíš Kristus, vinšu - jeme Vám; Vy ho
ten-to vě - ne - ček ze - le - ný daru - jeme Vám. A za

z lásky přijmě - te, dá Vám Pán Bůh po - že - hnání na tom-
nás se nestyď - te.

to svě - tě.

2. Tento věnec je uvitý — z polního kvítí,
ze rži, z ovsa, z ořešinky — také ze žita;
na něm makovička je, — zlatem pozlacená je;
Vám přemilý hospodáři — darována je.

3. V tomto věnci jedna růže — pěkně červená;
do něho ju zapletala — panna svobodná.
Když ju tam zapletala — pod stromečkem seděla,
na kterém slavíček seděl — svou píseň zpíval.
Zpíval on si pěsničku — v tom zeleném háječku,
když jsme se k Vám ubírali — hospodáříčku.

Odevzdávajíc pak jedna z nich hospodáři věnec, říká:

Vážené hospodářo!

Přémite tento věneček,
vod poctivéch děveček!
Kolek klásečku,
toli másečku;
kolek zrneček,
toli měřeček;
kolek stopeček,
toli kopeček. (*Z Vyškovka.*)

Jiné říkání z Tovačova:*)

Odstupte ženci a žnečky na stranu,
ať já s tímto věncem před našeho hospodáře se dostanu.

Pochválen buď Ježíš Kristus!

My vám přinášíme dáreček — tento zelený věneček.
Tento věnec není z dřeva udělaný, ani z bláta upleskaný,
ale s krásného kvítí uvitý.

Kdo chce takový věneček míti, musí pro kvítí do Prahy jeti
šestima koňma vranýma, stříbrem a zlatem kutýma.

My jsme ale pro kvítí v Praze nebyly,
a přece jsme tak krásný věnec uvily.
Kolik v tomto věnečku je klásků,
tolik aby bylo piva mázků;

*) Počátek tohoto říkání vzat z Vavákových »Smluv«, ostatek zdá se nedávno příležitostně zroben.

kolik v tomto klásku zrneček,
tolik aby bylo z kopy měříček;
kolik v tomto věnečku je kvítek,
tolik aby bylo vína sklínek.

My jsme tento věnec vily z polního kvítí,
aby Vám Pán Bůh dal na rok hojného žití.

My jsme tento věnec vily z trávy,
aby vám Pán Bůh dal stálého zdraví.
My jsme tento věnec proto uvily,
že jsme všecko šťastně domů sklidily;
vily jsme ho také do kola,
aby byla plničká vaše stodola.

My vám přejem tento dar,
který vám Pán Bůh narůst dal
z úrody zemské, rosy nebeské,
z jasného slunečka,
z teplého deščíčka
na vašem poli
do vaší stodoly.
Aby vám Pán Bůh požehnal sto kop rži, sto kop žita,
sto kop ječmene, sto kop jetele,
sto kop ovsa, aby vám koně skákali hopsa.
Žijte, milý hospodáři, ještě dlouhá leta,
v štěstí a blahobytu užívejte světa,
sklizujte hojně na poli
dobrého obilí,
do smrti přejem vám vše hezké,
po smrti království nebeské.

Pochválen buď Ježíš Kristus.

* * *

Žně jsme dožaly i dovázaly,
taky něco posvážely.
Přišly jsme do domu
k hospodáři našemu;
přišly jsme mu oznámit:
že již nemá co síct,
by si ještě posvážel,
a na nás nezapomněl
s dobrým jídlem, s hodným žbánkem,
bude píti Martin s Jankem,
Majdalena s Dorotó
budou píti dožató.
My se také radujem,
dobrý večír vinšujem.

Pochválen buď Ježíš Kristus! *(Z Lobodic.)*

Věnec dožínkový dával se na štědrý den slepicím, aby dobře nesly a kravám, aby byly dojné. Mašli z toho věnce dostávala děvečka.

* * *

Ve Skašticích, jak se žito svázalo, byla dožatá. Dívky a nádennice upletly věnec ze žita, rži, ovsa a prosa (bylo-li zralé); pozlátkem jej pozlatily a vinšujíce, podaly jej hospodáři, který jim poděkoval. Za stara věnec zavěsily v jizbě na trám, nyní se připevní v kuchyni na podlaze.

Jedli jsme při dožaté polívku masovou, maso hovězí, třeba i vařenou slípku; též vdolky a krupicu. Pili jsme pivo. Ve Skašticích po šest let dělali dožatou ranou,*) přišlo to levněji. Když dožatá byla u někoho spíš — zhrklo se tam lidu, a zas to bylo takové. Tož se sousedi domluvili, že udělají dožatou společnou. Vzali muziku, v hospodě chase zaplatili pivo společně — a bylo po dožeře a dožatá byla odpravena.

* *
*

V Lobodicích zabije se na dožatou slípka, z ní uvaří se polévka pro žence a maso se vhodí do sladké máčky hrozinkové. Neschází nikde sekaná pečinka a zelí, a vdolečky (prstky, rohléky, cviboch). Pivo se pije pořád. Sekáči dostanou zvláště sladké kořalky. Na konec pije se čaj s rumem nebo černá káva. Muzika hraje, jakou si kdo sežene. Na druhý den bolí hlava a v kostele je málo kdo.

Dodělaná na panském v Tovačově.

Pacholci, když poslední řepu odváží do cukrovaru, přistrojí papírovými růžemi a pentlemi rozličných barev — zvláště červenými — stromek. Každý z nich připevní si na zadek čepice nebo klobouku červenou růži; takže vypadají všichni jako družbové. Na poslední fůru zasadí stromek a tak jedou do cukrovaru. Že jich po odevzdání stromku pánům nějaká zavdaná nemine, můžeme si mysliti; však si jí ubožáci po tolikerém lopocení svrchovanou měrou zaslouží.

P. T.

Přesnažně prosím:

Němci mají více monografií o jeslích (betlémech) sepsaných, ba (v Mnichově) mají skvostné jesličkové museum — Rusové mají pěknou studii o vertepu (jeslích) — Poláci o šopce — dosud my Čechové v té příčině nemáme téměř ničeho.

Hodlám sepsati illustrovanou knihu o našich jeslích v *Čechách*, na *Moravě*, ve *Slezsku* a na uherském *Slovensku*. Z toho důvodu osměluji se prositi o zodpovědění následujícího dotazníku, a to *do 15. ledna 1906:*

1. Jsou či byly ve Vašem farním, klášterním, filialním kostele — nebo v okolí — *starobylé* jesle? Z které doby (dle inventáře a dotazů u starých lidí)? Kdo je zhotovil — z čeho isou (dřevěné,

*) Na jednou.

plechové, voskové, malované, ustrojené a t. d.) — jaký rozměr celých jeslí co do délky, šířky a výšky — jak vysoké jsou jednotlivé figurky, co představují — kolik figur je celkem — jaké a kdy se konají s nimi změny? Jsou mechanické? atd. atd.

2. Zda ve Vašem kraji stavíval lid Betlémy — staví je snad dosud? — Snad i po domech (jako drátenici) s jeslemi chodívají (a kdo?) koledy zpívajíce (a jaké)? Kdo a jak Betlémy u Vás zhotovují? — Snad na trhu u Vás figurky prodávají (jako v Příbrami, Písku)? Jaké? Kdo vynikl v té příčině? — Snad u Vás je továrna na hračky a hotoví tu Betlémy? atd. atd.

3. Snad u Vás za starodávna někde se ukazovaly jesle — a kde? — či snad dosud? — Snad byl či je Vám znám loutkoherec jezdící s Betlémy? atd.

4. Snad bylo by možno Vám pl. tit. získati darem někde nějaký Betlém aneb aspoň několik typických figurek a podepsanému zaslati? Mohl byste i *vlídně* zakoupiti u prodavačů několik typických figurek a darem zaslati podepsanému? Vlastně ne pro něho — ale s uvedením jmen dárců takto získané betlémy či figurky po sepsání monografie podepsaný by odevzdal do zemského musea — či do musea Národopisného v Praze.

5. Snad máte fotografii Vašich starobylých jeslí? Či amatérem byste je dal fotografovati a jednu fotografii byste darem zaslal podepsanému?

6. Existují někde staré archy jesličkové práce české, jako Bohmanovy, Rzehulovy, Kopeckého, Hofmanovy, Morákovy?

7. Kde nic ze svrchu uvedeného není, prosím, aspoň aby o tom lístkem podepsanému byla podána negativní zpráva.

Jedná se o věc eminentně náboženskou a kulturně historickou. Neračte odepříti vlídné pomoci podepsanému při vážné této práci. Z mnoha stran dostalo se mi již ochotného účastenství. Prosím o ně i nyní všechny přátele myšlenky této z Čech, Moravy, Slezska a uherské Slovače, zvláště p. t. duchovenstvo všech far ve zmíněných oblastech. Všechny odpovědi i zásilky vyprošuji si pod adresou:

Karel Procházka,
farář v Stochově,
pošta Lány v Čechách.

Z protestantského tábora.

Protestantismus — nevěra. — Známo jest všeobecně z posledních dob, jak pastoři vykládajíce sobě dle svého rozumu bibli, počínají popírati zjevené náboženství a již tonou v nevěře. Obrazem těchto smutných poměrů, které nezůstávají bez vlivu na víru náboženskou vůbec, jest universita v Jeně, která za časů Schillerových dosáhla kdysi největšího rozkvětu. Jena nejen za časů Göthových a Schillerových, nýbrž od té doby až po dnes známa je jako »nejsvobodnější« a »nejsvobodomyslnější« universitní místo v Německu. Jak sbor profesorský, tak vévodové snaží se tento göthovský ráz university durinské udržeti, jmeno-

vitě při povolávání nových profesorů. Jako konservativní a nábožensky positivní staví se proti Jeně Halle, která se však také nejmenuje v Jeně jinak než »černá Halle«. — V Jeně působí dnes Häckel; právě leží nemocen. Häckel tu svým pantheismem kazí mládež. Proto měl Häckel býti s profesury sesazen. Vévoda jest však Häcklovi nakloněn a Häckel zůstal. —

Směr university měří se vždy dle fakulty bohoslovecké. A právě jenská fakulta bohoslovecká známa je jako v Německu »nejsvobodomyslnější«. Odpor proti ní jde však tak daleko, že každý jenský bohoslovec musí ještě aspoň 2 semestry a závěrečné zkoušky na některé orthodoxní fakultě vykonati, chce-li mimo Weimarsko o místo se ucházeti. — Předním representantem svobodomyslného směru jenské fakulty, jest profesor Weinel. Přednášel letos na universitních kursech. »Das Evangelium Jesu«. Weinel pokládá Krista ovšem za velikého člověka (!) asi jako Sokrata, Pavla, Luthera, bibli béře bez zjevení (!) a bez zázraků. (!) Všecko »ne« ovšem je mu Bůh, osobní. Názory své vyložil Weinel nejurčitěji v posledních dvou svých knihách Jesus im neunzenten Jahrhundert a Paulus. Der Mensch und sein Werk. Sv. Pavla staví Weinel vysoko, brání jej proti Lagardeovi a Nietzscheovi, ač sám mluví o Pavlovi, o jeho obrácení na cestě do Damašku, o jeho dogmatice i celé životní práci hodně svobodně. (!) K tisku připravuje prof. Weinel třetí spis této trilogie Gott.

Na těchto letošních kursech přednášel také jenský superintendent dr. Braasch: Stoffe und Probleme des Religionsunterrichts in der Volksschule. Supt. Braasch stojí na »moderním« (!) stanovisku náboženském, svými přednáškami chtěl ukázati, že prý se má hned ve škole obecné začíti náboženství vyučovati dle dnešních »svobodomyslných« (!) názorů, bez ohledu na staré učení (!) a tradici. (!) Jedinou direktivou musí prý nám býti »pravda« (!) a v tom právě vidí supt. Braasch příčinu, proč lidé odpadají od církevního života, že zde nezacházíme (?) s pravdou dost upřímně. (?) Stanovisko supt. Braasche je zásadní, nevěřím-li (?) v Ježíše jako v Syna Božího, nevěřím-li ve zjevení, v zázraky, pokládám-li biblická vypravování o stvoření světa, o ráji, o potopě atd. za židovské mythy, (!) pak musím mluviti tak i ve škole, chci-li být »mravním« člověkem a chci-li děti vésti k »pravdě«. Jest však otázka, patří-li věci ty v této formě vůbec před děti, zejména když ony vyrostly téměř napořád ve svých domovech v ovzduší právě opačném, a je-li škola vhodným místem, kde by řešeny býti měly tyto problemy, v něž lidstvo po tisíciletí věří a ještě dlouho věřiti bude, a pro něž má neochvějné důkazy i vědy.

V Německu pronikla náboženská »kritika« již hlouběji do širších vrstev, proto »liberální« vyučování náboženství ve školách nesetkává se s překážkami. (?) V Jeně na př. vyučuje se zcela ve smyslu »moderní« kritiky, podobně i jinde na mnoze, a supt. Braasch i prof. Weinel ukazovali, že dnes v Německu nejpokrokovější (!) a nejsvobodomyslnější (!) lidé jsou evangeličtí (!) duchovní, ne ovšem všichni, a konservativní právě učitelé. A oba velice se přimlouvali za jednotnou a svornou práci obou těchto důležitých stavů, zejména, aby učitelé byli podporou duchovním, usilujícím o »pokrok« (!) na důležitém poli náboženském. (!)

Jako illustraci vypravoval jeden učitel, že chtěl kdysi opakovati ve škole historii o stvoření světa v biblickém smyslu. Hned na začátku

však mu do toho skočilo malé děvče: »Pan farář nám povídal, že totak není pravda.«

Letos na jaře byl v Praze sjezd evangelické intelligence, na němž jako referent otázky »Co očekává evang. intelligence od své církve« hájeno stanovisko, že česká církev evangelická nesmí prý se tak úzkostlivě zavírati před dnešními »modernějšími« (!) proudy theologickými a vědeckými vůbec, chce-li myslící (!) lidi uspokojovati. (!) V odpověď dostalo se správně, že prý my Češi sbíráme s chvástáním vždy to, co dávno v cizině zahodili. A to je pravda. — Jak vidno z poměrů na universitě v Jeně, zvláště její theologické fakulty, rozpadává se protestantismus tím, že se odtrhl od pravé katolické církve, nyní rapidně, poněvadž jeho přední sloupy chytily se rationalismu. — Již daleko nejsou číré — *nevěry*.

Samy helvetské »Hlasy ze Siona« počínají se lekati této nevěry pastorů a rozpadnutí se celého protestantismu, a proto v č. 27. vybízejí nevěrecké pastory, aby vyšli z církve, kterou urážejí. Dokládají pak k tomuto výhostu: »Donutiti je k tomu neznamenalo by zkracování náboženské svobody, nýbrž jen očistu církve od lidí neupřímných a obranu její proti vykořisťování nepoctivostí. A ono k tomu dojde a dojíti musí, protože by opak znamenal rozklad protestantismu v Německu, a na ten, kdyby i chtěly ve své zbabělosti před terrorem liberalismu dojít církevní vlády, nedá dojít evangelický lid. Otázka, jak si má funkcionář církve v úředním konání počínati, není otázkou osobní libůstky nebo osobního názoru, nýbrž otázkou plnění nebo neplnění dobrovolně přijaté povinnosti; nejedná se o náboženské přesvědčení, které jest soukromou záležitostí jednotlivce, z níž každý odpověden jest jen svému Bohu a svému svědomí, nýbrž o náboženské svědectví (ať slovem nebo skutkem), a to opět nesvědectví z vlastní vůle a moci, vlastní osobní autority, nýbrž jménem a autoritou církve. A církev k tomu, aby jménem a autoritou její vydával náboženské svědectví, nikoho nezmocňuje tak, aby směl v tom uplatňovati názory své, nýbrž názory její, t. j. ty, které tvoří podstatný obsah její vyznání.

Činí-li tak z přesvědčení, dobře, ba jedině dobře. Jestliže činí tak bez souhlasu svého přesvědčení — není to již dobře, ale pokud tak činí, jest opět jeho věcí, jak to se svým svědomím srovnati dovede. Církev z toho valného požehnání a užitku míti nemůže, to jest samozřejmo, avšak musí se tím spokojiti, protože není zpytatelem srdce a ledví.. Nesmí se však spokojiti, aby kdokoli jsa její úředním zmocněncem a představitelem ve svém náboženském svědectví a konání zneužíval její autority ku propagování osobních názorů od vyznání církve odchylných nebo jemu dokonce přímo odporujících. Jestliže církev takovému krátce a jasně řekne: buď se přizpůsob mému vyznání, nebo, nemůžeš-li a nechceš-li, nejsi vlastně mým členem, protože členství mé zakládá se v souhlasu s mým vyznáním, rozhodně však nemůžeš býti mým zmocněncem a konati úřad z mé moci a mým jménem. Jiného nezbývá. A děje-li se tak, není to, jak jsme již pověděli, přehmat se strany církve, není to náboženské pronásledování, nýbrž jest to konání povinnosti a obrany svědomí údů církve proti znásilňování jejich kollektivního přesvědčení projeveného vyznáním církve.«

To už je hezky silný projev nespokojenosti s nevěreckým řáděním německých pastorů. Pro naše poměry, kdy se u nás stále řinčí z Němec

s heslem »Pryč od Říma«, a kdy pastoři se vychloubají, že nám do Čech přinášejí »čisté evangelium«, jest to výstražný příklad pro lhostejné katolíky, aby se nedali chytiti na pastorská vnadidla. Dnes jest nezvratnou pravdou, že protestantismus při vší své výbojnosti a organisované agitaci, podehnívá od z dola, a to od nejhlavnějších kořenů. Toto pak odumírání bude se šířiti nyní na větve i listy. Náboženský liberalismus, který zavedl mravně pokleslý Lutr, nemůže to jinam přivésti než k nevěře. Aféra nevěreckého pastora Mauritze v Brémách jest pozoruhodným zjevem, který vzbudil v celém protestantském světě úžas a zděšení. Rakovina v těle protestantismu dlouho skrývaná propukla najednou v celé hrozné tvářnosti. Byť byla operovaná nejlepšími pastorskými chirurgy, značí přece jen neúprosně protestantismu — smrt.

Hrozný rozklad protestantismu. — Brémy v Německu mají již drahně času pověst jako volné rejdiště nejkrajnějšího náboženského liberalismu. Tam možni jsou duchovní, kteří na místo Krista ukřižovaného káží o Schillerovi, ba přímo Schillera, tam možni jsou duchovní, kteří neuznávají nejen božství Kristovo, ale jdou až tam, že popírají i historičnost osobnosti Kristovy, t. j. tvrdí, že nikdy neexistovala osobnost Ježíše z Nazaretu, o jejíž životu a působení evangelium svědčí, nýbrž že Ježíš evangeliem jest jen zosobněním neboli ztělesněním náboženských idei jistých kruhů a jisté doby, a byl a posud jest tam možný duchovní jako pastor Mauritz, jenž právě nyní stal se pověstným následkem rozhodnutí senátu, jímž prohlášeny jsou neplatnými všecky křty, které během posledních pěti let vykonal a při nichž neužíval ani vody, ani obvyklé v křesťanské církvi formule, nýbrž formule své vlastní, dle níž nekřtil na jméno »Otce, Syna i Ducha sv.«, nýbrž ve jménu Boha, »jehož církev (ovšem nikoli pastor Mauritz) vzývá jako Otce, Syna i Ducha sv.« Našlo se na půldruha tisíce lidí v Brémách, kteří podepsali spis, jímž vyhrožují svým vystoupením ze »zemské« církve, nebude-li ono rozhodnutí senátu zrušeno. Tito lidé jistě mají více charakteru a více smyslu pro povinnost a slušnost než jejich chráněnec, který se prohlásil ochotným všecky dítky dle jeho vlastního způsobu pokřtěné znovu řádně t. j. přesně dle platného v církvi obyčeje pokřtíti, kdyby byli prostě opravdu z církve vystoupili — a nikoli jen vystoupením hrozili, aby svou hrozbou způsobili odvolání onoho senátního rozhodnutí.

Tak, jak se věci skutečně mají, má úplně pravdu »Allg. ev. luth. Kchztg.«, když jednak způsob, jak se chová pastor Mauritz, nazývá ohavností na svatém místě, jakéž není rovno, a pastoru Mauritzovi vytýká, že patrně považuje křest za zboží vydané na výměnu, a když za druhé praví: »Jestliže Brémy takové rouhavé řeči připustí, stane se vždy nalehavější otázka, může-li brémská církev ještě se počítati ke svazu německých evangelických církví a míti svého zástupce ve svazovém výboru.«

Dne 18. a 19. května konal t. zv. »Protestantenverein«, spolek to právě takových s církví a její učením rozpadlých pastorů své výroční shromáždění v Brunšviku, a tu to byl laik protestant, přednosta kanceláře Gerecké, jenž pastorskému panstvu připomněl: Jestliže by pastor ve službě některé zemské církve a zavázaný na její vyznání, dospěl ku přesvědčení, že nemůže srovnati se svým přesvědčením, aby hlásal učení té církve, tedy jest jeho povinností, aby z ní vystoupil.

Vzpomínaje tvrzení na schůzi proneseného, dle něhož církevní liberalismus znamená přítažlivou (werbende) sílu v protestantismu, pravil velmi trefně: Jestliže jsou páni (pastoři) tímto přesvědčením proniknuti, pak že jest teprv jejich povinností, aby tu přítažlivost svých názorů podrobili zkoušce vystoupením ze zemské církve.

Tento projev zavdal podnět k živé a dlouhé debatě, ta nevyzněla souhlasem s projevem Gereckovým, nýbrž sofismaty pastorů, jimiž mělo býti dokázáno, že jest počestného muže důstojno, aby podrýval samy základy křesťanské víry a přece zůstal duchovním křesťanské církve a jedl její chléb. *† 40.*

K náboženské otázce ve studentstvu — Časopis českého studentstva v březnovém čísle věnuje článek »Náboženské otázce ve studentstvu«. Hned z prvních řádek vidno, že jest psán beze vší hlubší rozvahy, strannicky, dle obvyklé nyní methody boje proti klerikalismu. Vychází nyní na jevo, že proti vyučování náboženství na středních školách byl sosnován celý agitační plán, a to pořádáním protiklerikální schůze studentské v Praze, brožurou Masarykovou a různými články časopiseckými. Článek táhne do boje proti klerikalismu (?) na střední škole a kritisuje náboženské potřeby středoškolské a domněle vytýká mnoho nedostatků (?) v tomto oboru. Obvyklým tonem ze schůzí a z ulice promlouvá tu:

»Vycházeje z přesvědčení, že každé náboženství utrpí na své ceně a vůbec se zvrhne, zmocní-li se ho nějaká kasta lidí, přirozeně považuji každou (!) církev za klerikální. Náboženství, jakožto potřebě citové nelze přec předpisovat, ani je spoutat formulkami. Lze tu jen radit, dávat návod, ukazovat cesty, ale nic více. Ale z toho nic neděje se na střední škole. Zkostnatělá (!) dogmatika a ceremonie (!) mají nahražovati (?) náboženství. Nebylo by to konečně tak smutné, kdyby studentstvo nebylo těmi formulkami a ceremoniemi spoutáno, kdyby celý život jejich nebyl jimi prožrán a cit a povaha a vůbec celý život duševní otráven a zničen. (?) Žactvo musí konat otrocké (?) služby, při obřadech: ministruje při mši, musí poslouchat exhorty a mrznout na studených kamenech v kostele, jest nuceno jako stádo účastnit se při božím těle (při čemž se zpívá a oktaváni nesou »plácačky« — praporečky atd). Jsou to věci čistě formální.« — Tak drsně psáti o náboženství může jen duch svedený, který zapomněl, že víra jest nadpřirozený dar Boží, o nějž musíme prositi, a že učení víry odevzdáno bylo božským Učitelem církvi sv. A právě historie dokazuje, že největší charaktery vyrostly ze studujících, kteří cit a povahu svoji nechali projíti ohněm náboženství na středních školách. Uváděti »mrznutí na studených kamenech kostela« jako důvod proti náboženství jest malicherné, vzpomeneme-li si, že nyní většina kaplí na středních školách má podlahu dřevěnou a někdy bývá i vytápěna. Ostatně mnozí studenti vydrží celé půldne na ledě se procházet, a hned by brojili proti půlhodince v kryté kapli gymnasijní. Pisatel obviňuje však dále předpojatě:

»Ale je tu i hlubší vyznam. Studentstvo je zmrzačováno na duši, jsou mu odnímány jeho potřeby (?) citové: nadšení, láska k bližnímu a nahrazovány jsou sobectvím, (!) šplhačstvím a opatrnictvím, (!) neboť není dovolen žádný projev smýšlení, pěstuje se udavačství, a to vše je příčinou, že máme bezcharakterní intelligenci (ovšem ne všechnu.) To je i účel klerikální výchovy. (?) »Vychází-li ze škol intelligence nepevná,

zlomená, bezpáteřná, intelligence, jíž schází příliš obětavost a energie (a obojího je v boji klerikálním tolik potřebí!), než aby sahala na privilegia a moc klerikálů, (?) jsou tito zplna spokojeni.« (Čadek v Č. P. S.) — Takové vývody zvykli jsme slýchati jen u soc. demokracie, která hrubým způsobem projevuje svoji náboženskou negaci. Avšak vzdělané kruhy dobře jsou o tom přesvědčeny, že výchova náboženská na středních školách plní dokonale svůj úkol a předvádí studující mládeži z dějin církve veliké muže, kteří byli pevní, neoblomní, obětaví i trpěliví. Nesklonili se ve svých ideálech ani před mukami ani před hroznou často smrtí. Katolíci nechtějí žádných privilegií ani moci: žádají jen spravedlnost pro své náboženství, aby nebylo vydáno na pospas nízkým duchům, surovosti a zneuctění. Nemohou-li dosíci této spravedlnosti od vrstev soc. demokratismem prosáklých, obracejí se aspoň k intelligenci, a to vším právem, poněvadž tato vzděláním svým jest k pravdě povolána.

Autor však stranicky útočí dále:

»Ale ani to nepostačí žravému (!) klerikalismu: Nestačí jim klerikálům), že v poslední době téměř šmahem středoškolské knihovny přešly (?) v ruce katechetů a došly ovšem náležitého upravení, hledají stále cesty, aby měli také vliv na mimoškolský život středoškolského studentstva: patrný je vliv klerikálů ve známých pravidlech pro stravovatele, které famosně doplňují hodně nepaedagogický a nemoudrý řád disciplinární a kladou stravovatelům na srdce na př., aby bděli nad žáky, by řádně konali modlitby, (!) zachovávali posty, (!) by bděli nad četbou žáků, zvláště politickou atd.« (G. Čadek tamtéž.) — Jest lež, že katecheta sám má moc nad knihovnou Ostatně však, co jest v tom zlého, když odvrací jed od mladé slabé duše, která potřebuje spíše vonného oleje ideálů? Či má nechati v knihovně krváky a spisy s negací vše popírající, která vyplynula z nezdravého toho kterého ducha? A co se týče návodu, aby rodiny, v nichž studenti bydlí, byly v pravdě rodinami vzornými, dobré výchovy dbalými, jest v tom něco zlého? Či snad chce autor, aby studentstvo bydlelo u lidí surových, zločinných, kteří by dávali studentům návod jen k nepravosti a zlému? Než pisatel bez klidné rozvahy a bez důvodů obviňuje vše na střední škole a vidí v ní jen černé:

»A stesky na střední školu toho druhu šly by do nekonečna. Katecheta, typický představitel (!) klerikalismu a zpravidla hlavní ředitel ústavu, dovede ještě zvláštním (!) způsobem stěžovati studentstvu jeho duševní vzdělání. Podle jeho osoby je vliv klerikalismu více nebo méně nebezpečný. (!) Mívá vliv na mravy, udílení podpor, (!) na knihovnu i na to, jedí-li studenti v pátek u školníka párky atd. A konečně udiveně se ptáme: A co je vlastně cílem střední skoly? A odpověď: vzdělání rozhodně ne! Zmrzačení ducha, (!) příprava pro seminář (!) a uschopnění pro otrockou (!) poslušnost k nadřízenému, nejen podřízenost tělem i duchem. Mohou však zvědět i vyšší instance i rodiče, jak studentstvo je spokojeno, jak prohlédá plány svých učitelů — a to je účelem těchto řádků.«

Tato kritika lže sama sobě, poněvadž obrovský počet intelligence vyrostlý z nynějších středních škol v různém povolání plní věrně své povinnosti, vyniká vzděláním a stojí čestně v popředí národa, a tím dokazuje, že autor nemluví pravdu, ale pomlouvá. Ve svém projevu o té výchově »v podřízenosti« přece není tak naivní, aby nevěděl, že spo-

lečnost lidská musí býti opřena o řád a sama jej musí podporovati, poněvadž bez něho by nastala anarchie v ní a též zhouba její. Z celého pojednání jest vidno, že je psal mladý nezkušený duch, který jest odkojen liberálními frázemi z ulice, a nemá hlubšího názoru. Za 20 roků, až si přečte své pojednání, řekne: »Ach jak jsem byl tehdy bláhový!«

† 40.

LITERATURA.

LUŽICKÁ.

Krajan. Katholska protyka za Hornju Lužicu na lěto 1905. 38. ročník. Redaktor F. R. V Budyšíně nákladem tovaryšstva sv. Cyrilla a Methoděje. Tiskem a v komisi srbské knihtiskárny M. Smoleře. — Vedle týdenníku »Kath. Posla« vydává družstvo sv. Cyrilla a Methoděje v Budyšíně též kalendář (protyku) pro katolický lid v Horní Lužici. Dlouholetým redaktorem jeho jest Filip Rězak, královský dvorní kaplan v Drážďanech. Kalendář obsahuje 40 stran. Vedle obvyklých kalendárních rubrik je tu církevní kronika z každého měsíce, udávají se panovníci jednotlivých zemí, provádí se zápis duchovních v budyšínské, drážďanské a částečně i vratislavské diecési, soupis srbských učitelů, doba služeb Božích v jednotlivých osadách. Stručný životopis nového biskupa Jurije Luscanského se tu popisuje s jeho podobiznou, podobně se tu uvádí ve známost lidumilné působení princezny saské Mathildy, která se naučila i srbskému jazyku a čte »Katholski Posoł« a »Lužici«, rovněž s podobiznou. Ostatní články jsou: »Nebeská znamení v rolnictvě«, »Přes Berlín«, výňatek z delšího cestopisu po srbských hrobech, »Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi«, »O slepicích«, »Červena volba«, „Ecce homo« a jiné menší drobnosti. Krajan jest u lidu nemálo oblíben, o čemž svědčí rovněž jeho dlouholeté vycházení. *Fr. H. Žundálek.*

SLOVENSKÁ.

Posol B. Srdca Ježíšového. S povolením církevních a řeholních představených vydávají kněží Tovaryšstva Ježíšova v Trnavě v Uhrách. Vychází každý měsíc. Redaktor P. Alois Daubner, T. J. Ročník VIII. 1904. Ročník za 1 K 60 h. — Naši bratři slovenští v Uhrách mají málo přátel u velmožných pánů. Vláda by je nejradčji vyhubila, úřady jsou všecky maďarské, rovněž školy národní, střední i vyšší. Ubozi Slováci jsou utiskováni a pronásledováni, žalářováni a pokutováni. — Ký div, že nepevné povahy, odchované na maďarských školách, odtrhují se od svého národa, stávají se odrodilci a utlačují svůj vlastní lid. I mezi kněžstvem katolickým se ozval silný maďaronský proud, který věje s hůry. Sám kardinál Vaszáry zakázal slováckému duchovenstvu provozovat agitace národní, poněvadž prý jsou státu nepřátelské. Týž správce Sionu však tím doporučoval kandidáty liberální, kteří roznítili kulturní boj v Uhrách, zavedše civilní manželství a brojíce při každé příležitosti proti církvi katolické. Difficile est satyram non scribere. Tím lid bývá odvrácen od svých vrchních pastýřů, když je vidí po boku nepřátel svých i církve. K řadě kněží národ opuštěný milujících náleží i tovaryšstvo Ježíšovo, kolikráte bez příčiny kaceřované, které hledí na národním podkladě Slováky udržeti při jich víře a poctivosti. Vydávají pro lid knihy a nahoře uvedený časopis a starají se misiemi povznésti mravnost a vymýtiti nemírné požívání lihovin. Obsah 384 stran »Posla božského Srdca Ježíšového« formátu »Echa z Afriky« ukazuje velikou rozmanitost. Úvodní články jednají o úctě k Božskému Srdci Páně, blahořečení Marka Križevackého, Štěpána Pongráce a Melchiora Grodece, o jubilejních odpustcích, udávají se na každý měsíc dobře odůvodněné dobré úmysly modlitbového apoštolstva na každý měsíc, uvádějí se příběhy ze života Pána Ježíše a věnována jest zahrádka Panně Marii, dílna sv. Josefa; čtenáři jsou povzbuzováni k následování měsíčních ochranců, vodí se do školy božského Srdce Páně, putují po církvi i světě, všude hledajíce vzorů ctnosti a příkladů výstražných se varujíce. Také četné obrázky pomáhají k porozumění účelu, pro nějž časopis s velkými obětmi se vydává. Redakci podporuje v její práci 14 pomocníků v nouzi, hlavních to spolupracovníků, z nichž pouze dva náležejí stavu učitelskému, ostatní knězskému. Vydavatelstvo vybízí k hojnému rozšiřování tohoto listu slovy: »Za nepatrných 80 krejcarů máte v něm celý rok mnoho nové, poučné četby pro sebe a pro rodinu, jakož i pro svoje známé. »Posol« nám přináší měsíčně poučení:

jak máme ctíti Srdce Ježíšovo, abychom byli účastni této Bohu nejmilejší pobožnosti; též něco ze života Pána našeho Ježíše Krista. Zahrádka Panny Marie nám podává vždy něco pěkného o naší nebeské Matce. Dílna sv. Josefa učí otce, muže postavených jak v úřadě, tak v práci následovati ženicha P. Marie. »Posol« nám předvádí krásné příklady ze života svatých a jiné potřebné věci, srdce vzdělávající. Z církve a světa nám též něco vypráví; a co více, sděluje s námi nová, mimořádná vyslyšení a poděkování těch, kteří ve všelikých potřebách hledali pomoci u Srdce Ježíšova... Mnozí se najdou, kteří i kdyby chtěli, slovo Boží mohou zřídka slyšeti; pro ty je »Posol« domácím kazatelem. Drahý můj lide slovenský! Nešetři těch 80 krejcarů, utrhni si něco ze zbytečných vydání a daruj to hned začátkem roku na oltář božského Srdce, to jest pošli to na »Posla«. Neboj se, Srdce Ježíšovo ti to dojista vynahradí. Drahý bratře a drahá sestro! Neodvracuj očí svojich od čtení božských věcí. Nebudeš-li si slov věčné Pravdy k srdci úsilovně připouštěti, přijde nepřítel a zaseje koukol světské falše do tvé mysli a do srdce tvého a budeš blouditi po cestách, které vedou k zahynutí. Dej tedy, Bože, aby r. 1906 v žádném křesťanském domě »Posol božsk. Srdca Ježišového« nechyběl a aby s ním do každého domu vešlo hojné požehnání Boží.«

Tak výmluvnými slovy pořadatelstvo vybízí k apoštolátu tiskovému, nyní tak potřebnému. Kéž tato slova najdou v srdci zbožných Slováků hojné ozvěny.

Fr. H. Žundálek.

NĚMECKÁ.

Die Kultur. Zeitschrift für Wissenschaft, Literatur und Kultur, Herausgegeben von der öster. Leo-Gesellschaft. Wien, Roth'sche Verlagsbuchhandlung, 1903, IV. ročník, stran 640, předplatné 10 K. — Čím je českým katolíkům družstvo »Vlast«, tím je rakouským katolickým Němcům »Lvova společnost« se sídlem ve Vídni. Trvá již přes deset let; bylyť její stanovy schváleny úřady dne 9. června 1891 a ustavující schůze byla 28. ledna 1892. Všímají si jí pilně i katoličtí laikové, neboť je předsedou Exc. Dr. Josef baron Helfert, prvým místopředsedou je Exc. vojenský biskup Dr. Koloman Belopotoczky, druhým místopředsedou je vídeňský universitní profesor dr. Josef Hira, v předsednictvu pak zasedá několik znamenitých laiků, universitních profesorů a kněží.

Společnost má členy trojího druhu, a to příznivce, kteří dávají nějakou větší část jednou pro vždy; v jich čele je J. V. náš císař pán, který přispěl 2000 K, následuje několik členů císařského rodu, neznámý s 14.000 K, pak asi 60 osobností z našeho episkopátu a šlechty, z nichž skoro všichni dali po 400 K. Dále jsou doživotní členové, s příspěvkem 200 K jednou pro vždy, členové přispívající, kteří spláceji ročně 10 K. Koncem roku 1902 bylo všech členů 2680, a to 68 příznivců, 113 doživotních, 2255 přispívajících členů, a 244 akademiků, platících ročně 3 K; roku 1902 přibylo 147 účastníků; ve Vídni samé je něco přes 600 členů, v Praze 37, v Brně 11. Společnost má filiálku pro Tyroly a Vorarlberg, kdež je předsedou zemský hejtman Exc. hrabě Antonín Brandis. Vydání bylo roku 1902 38.747 K, příjem 35.654 K, od svého založení vydala společnost na své účely 288.930 K; základní jmění jest 62.200 K. Ministerstvo vyučování a kultu dalo roku 1902 podporu 600 K k vydávání literárního listu a 800 K k vydávání pramenů k dějinám a kultuře Rakouska a jeho národů.

Společnost Lvova má tyto odbory: filosoficko-theologický, dějepisný, pro vědy socialní a právnické, pro výtvarné umění, literaturu a k nim připojil se roku 1902 odbor paedagogický. Téhož roku — 1902 zařídila si Společnost své zvláštní místnosti s knihovnou, čítárnou, kanceláří, zasedací a shromaždovací síní.

Lvova společnost vydává buď svým nákladem nebo svou pomocí velká díla; protože neměli katoličtí Němci žádného novějšího obšírnějšího komentáře bible, vydán redakcí mnohých odborníků »Komentář ku všem knihám Starého i Nového Zákona«, jehož nakladatelem jest vídeňský knihkupec Mayer a Spol.; nový zákon má míti asi 7 svazků. Z větších a obsáhlejších publikací jmenuji: »socialní působení církve katolické v Rakousku«; roku 1902 vyšel svazek o 644 stranách z péra prof. dra. Schindlera, pojednávající o pražské arcidiecési — dříve vyšlo šest svazků, mezi nimi o královéhradecké diecési od profesora dra. Beneše; jiné nádherné dílo vydala Společnost: »Katolická církev naší doby a její sluhové ve slově i obraze. 3 svazky o 50 sešitech po 1 K 20 h. Od roku 1892 vychází »všeobecný literární list«; předplatné celoroční je pro nečleny 15 K, pro členy 10 K. Jmenuji ještě: »Theologické studie«, »apologetické studie«, »prameny a bádání k rakouským církevním dějinám«, »prameny k dějinám a ke kultuře Rakouska a jeho národů.« Po způsobu Reclamovy universální bibliotheky vydává Společnost

laciné (à 24 h) sešity, vycházejí zde nejlepší spisy ze všech světových literatur, v první serii vyšlo doposud 26, v druhé 20 čísel. Odbor pro umění vypsal r. 1902 cenu 1000 K za »Boží Hrob«, k čemuž zasláno jedenáct návrhů. Společnost má každé pondělí výborovou i odborovou schůzi. První léta vydávala společnost ročně obšírnou zprávu o své činnosti, kterou dostávali zdarma členové, a v níž bývaly otištěny některé z přednášek; mimo to dán jim některý ze spisů, nákladem Společnosti vydaných. Od roku 1900 však vydává se časopis »Die Kultur«, jejž členové dostávají zdarma; mimo to mají všechny spisy, jež Společnost vydává aneb podporuje, za dvě třetiny krámské ceny.

Až do roku 1903 vycházel časopis »Die Kultur« osmkráte za rok, počínaje rokem 1904 však vydávány ročně čtyři větší sešity. Má stálé referenty z oboru literatury, a to dvorního radu a universitního profesora dra. A. E. Schönbacha ze Štýrského Hradce, z moderního umění profesora vídeňské techniky dra. Jos. Neuwirtha, a nyní přistoupí k nim referent odboru přírodovědeckého universitní profesor z Prahy dr. Robert z Lengenfeldů. Časopis »Die Kultur« je vzorný, přináší vědecké články ze všech oborů, někdy i nějakou kratší povídku a báseň. V ročníku 1903 měl časopis články dějepisné: první léta vlády papeže Pia IX. (dr. baron Sig. Bischoffshausen), příhody a vzpomínky na rok 1848 (Heffert), Leo XIII. (prelát Fischer Collbrie), z oboru umění: stařec Tizian a Orazio Vecellio (hrabě dr. Adalb. Driendursti), Nové umění na výstavě v Düsseldorfu (Gietmann T. J.), umělecká výstava v Innomostí (dr. Neuwirth); z literatury a literární historie: Lenau (Zeidler Jakob), Co čteme (Schönbach), Pavel Verlaine (Kisgen) Klopstock (Hamana), Edvard Hlatky (Králík), stanovisko církve ku zdramatisování svatých látek (Králík), pak jsou ještě články z oboru mathematiky, filosofie, přírodních věd a jiné. Jak viděti, je obsah nanejvýš zajímavý a všeho doporučení hodný. Ku konci přejeme, aby Společnost Lvova rostla, kvetla a mohutněla. *Ign. Zháněl.*

Für Hütte und Palast. Sammlung gediegener österreichischer Unterhaltungsschriften. XXVII. Band: Schiras. Roman von Josef Puhm. Wien 1905. Verlag von Heinrich Kirsch. — Hlavním dějem tohoto velmi poutavého a živě psaného románu jest změna v povaze až příliš citlivou matkou vyhejčkaného synáčka Karla. Byl sice vzdělancem a sečtělým, avšak nesmělý, choulostivý a ku práci neschopný. Za krátkou dobu stal se z něho muž povahy pevné, muž práce a ve svém povolání velečinný a snaživý, tak že dvorec jím spravovaný, kterýž za neschopnosti matčiny a jeho netečnosti blízek byl úpadku, opětně k rozkvětu přiveden a dělnictvo mravní zkázy uchráněno. Tato změna v povaze Karlově i ve správě dvorce velmi rozmarně je líčena. Tři osoby působily na Karla: jeho bratrovec, velečinný a rázný novinář, Dr. Gerlach, mladá, rozšafná vdova Blanka a její nevlastní dcera Kateřina. Kateřina, jsouc povoláním učitelkou, dává spisovateli příležitost, dotknouti se poměrů školských a je případně podati a posouditi. Nescházejí ovšem také milostné zápletky. Kateřina má svého »pana poručíka«, jenž ji oklame, jednou požádá za její ruku Karel, za ruku paní Blanky Dr. Gerlach — a na konec je uchystáno překvapení: slaví se dvojí sňatek: Kateřiny s doktorem a paní Blanky s Karlem. Dlužno však zvláště pochválit, že i tyto milostné výjevy nikterak nejsou nudny a nechutny, jak v obyčejných románech bývají, nýbrž vylíčeny jsou důstojně, a pokud se poručíka týče, dle skutečnosti. Vůbec lze právem říci, že hlavní i vedlejší děje jsou podařenou lícní skutečného života, výjevů vážných i žertovných, mluvou vesměs bezvadnou, ano vznešenou. Děj románu, jehož spisovatelem jest kněz, odehrává se v nynější době. *Josef Herzig.*

Die katholische Welt. Illustriertes Familienblatt. 17. Jahrgang 1905. Redakteur: Leon Niderberger. Verlag der Kongregation der Pallotiner. Limburg a. d. Lahn. — Die katholische Welt jest časopis určený pro zábavu a poučení. V posledním ročníku 17. náleží ku delším pracím v části zábavné román »Auferstehung« von Felix Nabor, povídka z tyrolských hor »Im Gnadenwalde« von Franz Wichmann a povídka »der schnöde Mammon« von Redeatis. Kromě těchto prací uveřejněno bylo mnoho kratších povídek, mezi nimi i podařené humoresky, jakož i více básní. Dále všímal si časopis pečlivě rozličných událostí časových a slavností, poučoval čtenáře články děje-, země- a národopisnými, věnoval náležitou pozornost umění a literatuře. Vyjímajíc práce zábavní, jsou všechny téměř ostatní články provázeny četnými a mile dojímajícími obrázky, mezi nimiž velmi čestné místo poskytnuto vyobrazením náboženským; ku pěti číslům přidány byly umělecké přílohy. Časopis tento, vycházející měsíčně o jednom sešitě s přílohou pro paní a dívky a s předlohami pro kostelní ruční práce, řadí se čestně ku nejlepším katolickým obrázkovým časopisům. Cena 6 korun za celý ročník jest mírná.

Josef Herzig.

Die Stadt Gottes. Illustrierte Zeitschrift für das katholische Volk. 28. Jahrgang 1904—5. Missionsdruckerei zu Steyl. — Tento měsíčník určen jest pro širší vrstvy katol. lidu a má účelem poskytovati zábavu a poučení a zároveň nabádati ku náboženskému životu. Nelze upříti, že tomu účelu v plné míře vyhovuje. Čtenář nalézá v něm hojně básní a povídek pro zábavu, článků ku poučení a vzdělání. Uvedený ročník přinesl mimo mnohé kratší tyto delší povídky: »Das Haar Auroras«, »Verschlungene Pfade« a »Ehre«, kteréž vesměs pocházejí z péra osvědčených spisovatelů. K těmto druží se hojnost článků děje-, národo- a přírodopisných, přehled světových běžných událostí a nemálo rozličných pokynů pro život rodinný a společenský, jakož i mnoho užitečných nebo zajímavých drobností. Dlužno také pochvalně se zmíniti o části obrázkové, kteráž vyniká jak bohatostí, tak velmi případným výběrem dovedně podaných — i barevných — obrázků. Výnos časopisu věnován jest šlechetnému účelu, totiž katolickým misiím, tak že odběratel za nepatrný obnos 4 K nejen sobě zjedná vhodný časopis, nýbrž zároveň přispívá ku dobrému účelu. *Josef Herzig.*

Deutscher Hausschatz in Wort und Bild. XXXI. Jahrgang. 1905. Verlag von Fr. Pustet, Regensburg. — Právě ukončený ročník tohoto nejoblíbenějšího katolického časopisu již na první pohled přesvědčuje nás o veliké své ceně a o pečlivosti, s jakou jest redigován. Časopis činí nárok nazván býti časopisem váženým a pokladem pro rodiny katolické. A skutečně lze mu tuto přednost přiznati. Romány, povídky a novelly v něm obsažené jsou pečlivě vybrané: z nich přední místo zaujímají. »Michels Liebeswerben, Irischer Sittenroman von Mrs. Rhys«, »Taiga, Roman aus Sibirien von M. Kossak«, »Das Haus Fichtensteinau, Novelle von Ludovika Freiin von Suttner«, »Im Lande der Samurai, Roman aus der Geschichte des modernen Japan von A. Hruschka«, »Stumme Zeugen, New-Yorker Roman von Otto Hoecker« a »Moderne Ehe, Roman von M. Maryan«. Básní a básniček jest hojnost. Podobně o poučení čtenářstva hojnou měrou jest postaráno. Životopisy mužů zasloužilých vystřídány jsou články z národo- a zeměpisu, z dějin všeobecných a kulturních, statěmi o umění a literatuře, o hvězdářství a vědách přírodních a j. Zvláště bohata jest část obrázková, obsahující četné podobizny, genrové obrázky, obrazy měst a krajin, vyobrazení dějepisných, náboženských a časových událostí, znázornění přírodopisná, reprodukce uměleckých prací, pomníků a jiných. Deutscher Hausschatz vychází měsíčně o dvou sešitech se stálými rubrikami: »Aus der Zeit für die Zeit«, »Der Naturfreund«, »Für die Frauenwelt« a »Büchertisch«, a jest velmi rozšířen. *Josef Herzig.*

Immergrün. Illustrierte Monatsschrift zur Unterhaltung und Belehrung. 17. Jahrgang 1904—5. Redaktion von Josef Güttler. Druck und Verlag von Ambr. Opitz in Warnsdorf. — Immergrün vychází v měsíčních sešitech, a to v menším rozměru, než jiné obrázkové časopisy katolické, a byť proto méně vyobrazení přinášel, tak přece pro svůj vybraný obsah zasluhuje pozornosti a doporučení. Přehlédneme-li obsah ročníku 17., shledáváme v něm četné, nemálo zajímavé a dobré práce, delší a kratší povídky, statě pro zábavu a poučení, z nichž zvláště některé cestopisy čtenáře upoutají, jako: »Das Salzkammergut, von Karl Sommer«, »Etwas aus dem Norden, von Josef Dushcke«, »Spaziergänge im Pustertale, von Franz Meindl« a j. Časopis věnuje také chvály hodnou pozornost snahám o povzbuzení a povznesení veřejného života katolického v rubrice »Zeitgemässe Aufklärung« a záležitostem katolických spolků německých v rubrice »Positive Arbeit«. Poukázavše jen stručně na obsah časopisu, dodáváme, že redakce pečlivě se snaží, pro každého něco vhodného přinésti a stále časopis jak po stránce textové, tak po stránce zevnější úpravy i obrázkové zdokonaliti. *Josef Herzig.*

ČESKÁ.

Obzor. Ročník XXVII. — Brno 1904. — Redaktor msgr. Vladimír Šťastný. — Vychází dvakráte měsíčně. — Cena 4 K. — V čelo prvního čísla a tím i celého ročníku nadšený, neunavný a nezištný redaktor, konsistorní rada Šťastný, položil svou dojemnou báseň »Pozdrav sv. kříži«, jež významnými slovy vyjadřuje program celého listu, jak básník na konci volá. »Pozdraven budiž, ó svatý kříži, naděje naše tys jediná!« Kdo jest věren víře, zachovává i věrnost a lásku k národu, koná svoji povinnost stavovskou i veřejnou a přispívá tak k upevnění vlastního národa podle okřídleného slova: »Bude-li každý z nás z křemene, je celý národ z kvádrů.« — I uplynulý ročník přinesl mnoho prací básnických, belletristických i vědeckých a tak urazil opět velký kus cesty na své dráze k 30tiletému blízkému jubileu, jemuž jde vstříc redakce s nejlepším svědomím, že vykonala nejen to, k čemu síly stačily, nýbrž i nad síly lidské; neboť pomyslíme-li, že nové a nové

podniky vyrůstají, pochopujeme, že staré upadají v zapomenutí a nebývají z pravidla nahražovány. Jestliže »Obzor« tak dlouho vychází ku blahu našeho národa, náleží zásluha o to v přední řadě redaktoru a majetníku jeho, který nešetřil práce a obětí hmotných, aby svého miláčka udržel nejen na životu, nýbrž i na výši doby. Vždyť mu tanul na mysli smutný osud mnohých belletristických časopisů moravských, které po kratší nebo delší pouti se rozžehnaly s životem. Proto trvání a rozkvět »Obzoru« zajisté msgru. Šťastnému plnou měrou nahradí nevyslovitelné útrapy a svízele s vydáváním spojené. Může zajisté pohlížeti na objemné ročníky s pýchou a chloubou a ukázati, co dovede nadšená láska k víře a vlasti u katolického kněze. Bylo by si jen přáti, aby cele vyplnilo se přání redaktorovo, vyjádřené v 1. čísle: »Jest nutně potřeba, aby se kmen řádných předplatitelů nemenšil, nýbrž vzmáhal, abychom mohli »Obzor« posavadním způsobem i za sníženou cenu vydávati. Bylo by zvláště nutno, aby studentstvo české jako za času našeho studia pilně odbíralo »Obzor« a v něm vážilo posilu k práci a vytrvalosti.

Četní spolupracovníci pomáhali redaktorovi k rozvoji listu. Básněmi přispěli: Josef Alletal, Ant. Brateč, Jos. S. Blsecký, Sig. Bouška, L. Grossmannová-Brodská, Fr. Dohnal, Jan Karník, Ferd. Místecký, Jan Pohorský, Ferd. Plachý, E. Romar, R. Stupavský, Vlad. Šťastný, Fr. Šebestík, Jar. Tichý, V. Veselý — ejhle celá legie zanícených mužů pro dobro, pravdu a krásu, již v nejrozmanitějších motivech opěvovali. — Povídky a obrazy ze života podali: Fr. Čech (Různí synové stejných matek, Pytlák kavalír, Pro jediné české slovo), Al. Hlavinka (Mlatec Havel, Sirotek, Matka, Jura mlynář), Jan Karník (Na besedu), G. A. Stín (V praktické službě dle Potapenka), A. B. Šťastný (Pražská pochoutka, Kuřátko, Dvě strašidla, Krásy volného života), Boh. Šťastný (Zrnko, Pater Adalbert, Za Ant. Dvořákem), Fr. Valoušek (První modlitba) a Fr. Venhuda (Vánoce v Sarajevském Poli, Veliká noc v Bosně, Cikáni). — Ani v úvahách a pojednáváních vědeckých, jimiž vždy »Obzor« se vyznamenával, nezůstal tento ročník za svými předchůdci. Napsali pak úvahy: Fr. Janovský o Piu X., o Římu a universitách, o mučenníku zpovědního tajemství Garnettovi, Václav Kozel o církevní architektuře, Maria Náprstková o Lurdech, Jiří Sahula o poslední době před Bílou Horou, Boh. Simonides o životě katolických Slováků, Vladimír Šťastný o Fr. Sušilovi, o papežství a vzdělanosti, o knížeti arcibiskupu dru. Bauerovi a biskupu hraběti dru. Huynovi, o památce sv. Prokopa, Velehradě a Fr. Pravdovi, Fr. Venhuda o slovenské liturgii v Chorvatsku, Dr. Rudolf Zháněl o cestě do Švýcar, Ignát Zháněl o Westmistru londýnském a konvertitech anglických.

Beseda a obzor Literární poučuje v každém čísle čtenáře o časových zjevech a novém písemnictví, zvláště katolickém.

Nemůžeme jinak než nejvřeleji doporučiti svým stoupencům »Obzor« jako odhodlaného bojovníka katolického, který vykonal na družné Moravě mnoho dobrého a zachránil mnohých od špatné četby. Bylo by záhodno, aby katecheté středních škol příhodným způsobem upozornili žáky na tento výborný list. — Ke konci podotýkáme, že by se doporučovalo při obsahu udati stránku místo čísla, poněvadž ve vázaných ročnících jest jinak hledání značně stíženo. Příští obsah bude zajisté tak upraven. *Fr. H. Žundálek.*

Světová knihovna č. 333.—335. Agnes Giberneová. Hlubiny moře. České vydání upravil Bohumil Bauše. V Praze. Nákladem J. Otty. Za 60 hal. — Anglické populární knihy o přírodních vědách jsou vzorem věcného, jasného a klidného poučení pro každého, kdož je hledá. Lidové spisy Anežky Giberneové těší se v Anglii hojné oblibě, proto podán jest i spisek »Hlubiny moře a co o nich víme« tuto v řeči naší. Poutavým slohem líčí se tu výsledek vědy a lidského bádání o moři, divuplný ten svět plný krásy, dokonalosti, původnosti a nekonečné rozmanitosti tvarů.

Počíná se všeobecnou úvahou o staré vodě, mořských proudech, vlnách a bouřích, pak nás vede autorka do hlubin mořských, ukazuje dno poseté sterými zvláštnostmi, líčí rostlinstvo a živočišstvo oceánů, proniká do zamrzlého severu a sestupuje k horkým tropům, pozoruje čarokrásné květy a podivuhodná světla zajímavé úvodní říše, předvádí nám nejen drobotinu, ale mořské velikány, na konec pak popisuje vývoj paroplavby a námořní telegrafie.

Kniha Giberneové jest velepoučná, zvláště poslední kapitoly budou zajímati všechny čtenáře. Spisovatelka trvá na stanovisku křesťanském; mluví o »neklamných známkách Tvůrčího Ducha vynalézavého, skrytého za účelem pracujícího« (S. 108.), o »Duchu mimo náš obzor vládnoucím« (S. 99.), kterémuž »přičísti třeba vynález, plán a kresbu« (S. 114.) podivuhodných staveb a útvarů podmořských, který vše

účelně řídí. O člověku čteme tu (S. 169.): »Na nejvyšším stupni stojí člověk, svým duchem nad živočišstvo vynikající, tělesným vývojem k živočišstvu se řadící.« Nicméně však nemohla se spisovatelka úplně vymaniti z názorů některými přírodozpytci hlásanému, dle něhož vystupují zvířata a všichni živočichové jako tvorové vůlí a »duševními vlohami« (S. 148.) obdaření, jednajíce mnohdy jako lidé (srovnej episodu o hrobech a zrcátku (!) líčenou na str. 153.).

Nicméně najde každý, zvláště dospělejší mládež, v knize této hojného poučení. *Dr. Rudolf Zháněl.*

»Český Jinoch.« Řídí prof. Václav Muller na Smíchově. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze. Ročník X. 1904.—1905. Stran 160 malého formátu. Vychází desetkrát ročně a předplácí se 1 K. — »Po desáté tedy klademe vám časopis váš do rukou v pevné důvěře, že jako před tím, i tentokráte plniti bude povinnost svou, bude totiž vaším přítelem, rádcem, poučí vás a pobaví zároveň. Již prvé číslo letošního ročníku ukazuje, že se směr »Českého Jinocha« nezměnil, že však pokud možno stal se bohatší a rozmanitější. Dobrá kniha — nejlepší přítel! Touto dobrou knihou i přítelem nejlepším bude »Český Jinoch« i v roce letošním, kdy nastupuje desátou svou pout.« — Tak obezřetná a svědomitá redakce uvádí se mezi své mladé čtenářstvo. Očekávání nezklamalo. Nejen první číslo, nýbrž i celý ročník vyniká přiměřeným čtivem rozmanitého obsahu dle hesla: Rozmanitost baví. Básníci J. Bartoš-Jičinský, dr. Kovář, Dr. Jos. Pavlička, J. Pavlík, Ad. Pergl, Fr. Šebestík a Prok. Zaletěl naladili struny své, aby pěli mládeži, dorostu národa, o bohatýřích víry a lásky k vlasti, o ctnostech i dobrých příkladech, aby takto mládež pobádali k pilné přípravě pro život; neboť život za dnešní doby skýtá mnoho bojů, a jen ten zvítězí, kdo si osvojí potřebné vědomosti. — Články vzdělavatelné napsali Bartoš Jičínský (Příšera), lektor dr. Fr. Maleček o jubileu Neposkvrněného Početí a Václav Müller o Andersenu a j., O. Jakoubek o kněžích vlastencích, J. Jonák o Meranu, L. Richter o vzniku Rafaelovy Madonny della Sedia a o velikosti srdeční práce, J. Kosina o hrách národů, J. A. Koucký o sněhové čáře, o karmínu a j. — Povídky podali de Karpins: Hrdina svého povolání, Obrázky z rusko-japonské války, J. Kosina: Honza a Káča. V. Appelt dle Souvestrea: Při výchově varujme se zchoulostivění. Četny jsou drobnější články, jako o Marianské výstavě v Praze, o světové výstavě v St. Louis. Vyobrazení doplňuje přiměřeně textovou část. Pro bystření vtipu užitečně působí hádanky za pořadatelství St. Kobra-Jaroměřského a frá. St. Rykrta. — Katecheté vykonají jen milou povinnost, když budou se starati o rozšíření tohoto listu mezi mládeží sobě svěřenou. Slova redaktorova, kterými upozorňuje na výrok velikého a obětavého přítele mládeže, Františka Douchy, zasloužila by největšího ohlasu: »Komu líto jest peněz na dobrou knihu, podoben jest rolníku, který nechává pole státi úhorem, že mu líto semene. Ale co bude sklízeti?«

Fr. H. Žundálek.

Wallacův Ben Hur. Čtenáře, kteří znají tento mistrný román líčící zjevení Krista v zahnívající římské říši, bude zajímati jeho vytvoření. Generál Lewis Wallace, nedávno zemřelý, započal román, aniž dobře znal bibli; teprve s vypracováním začal se do ní hřížit; román přepsal aspoň třicetkrát, než byl hotov, a když jej konečně nakladateli odevzdal, nebylo v rukopisu ani jediné korektury a každá strana měla tolik psaného obsahu, kolik bylo potřebí na tisknutou stranu. První plán románu si napsal Wallace na břidlicovou tabulku, aby mohl nové nápady připisovat a špatné vymazávat. Když si jasně uvědomil průběh díla, napsal ho tužkou za stálého připisování a měnění, a když byl hotov, přepsal jej inkoustem přímo kaligraficky; to se mu nelíbilo, přepsal jej znovu a tak to trvalo pět let, než byl hotov; často za celých 24 hodin napsal jedinou větu, aby ji po druhých 24 hodinách, strávených v úvaze o ní, zase škrtl. Proto vyniká román takovou vřelostí pojetí a hlubokým citem a proto nakladatelé, známý Harpers Brothers, prodali půl milionu exemplářů v několika měsících. Zároveň objevili se dramatikové, nabízející se k zpracování a slibovali generálovi veliké sumy; Wallace však si románu příliš vážil a nesvolil. Teprve po 18 letech, když nabídky neustávaly, přepracoval Ben Hura sám v drama, které mělo rovněž veliký úspěch.

Paměti městečka Smidar nad Cidlinou a obcí přifařených. Vypravuje Václav Šrám, farář ve Smidarech. V Hradci Králové. Tiskem biskupské knihtiskárny. Nákladem vlastním. — Na základě zápisů starých farních matrik, městských knih i výpisků z archivu zemského musea, použiv zároveň spisů Palackého, Peřiny, Zoubka, Emlera, Sedláčka, Bílka, Jirečka, Tadry a j., podává tu především svým osadníkům a všem přátelům historie vůbec dp. farář smidarský dějiny své osady. Počínaje nejstarší dobou, kdy byli držiteli zboží smidarského páni z Drn-

holce, podává dějiny Smidar, jež postupem času držela kapitola kostela Pražského, děkan kapitolní, páni z Vartemberka, z Turgova· Vartemberka, dále páni z Ohnišťan, po nichž jako odúmrtě ujal se Smirad pán z Doupova (r. 1456). R 1463 nastupují vládu opět páni z Vartemberka: r. 1558 přešly Smidary koupí do rodiny rytířů Zylvarů ze Silberšteina, k jichž žádosti povýšeny r. 1562 na městečko. Po známé konfiskaci koupila Smidary Marie Trčková z Lípy, která je prodala Albrechtovi z Valdšteina. Po jeho smrti získal Smidary Jan Gordon, jenž spolupůsobil při zavraždění Valdštejnově. Po něm koupil Smidary hrabě z Koloreda. V 18. století drží Smidary hrabě z Rey, od něhož koupil je zbohatlý plátenik Martin Waagner, jehož syn Karel povýšen do stavu šlechtického s predikátem »z Wallernstaedtu«. Sestra tohoto prodala pak Smidary v nejn. době vídeňskému velkoprůmyslníku Janovi Čížkovi ze Smidaichu. Autor zmiňuje se vhodně o poměrech zemědělských a robotě, řčmeslech, jarmarcích a poměrech cechovních, podává statistiku jednotlivých řemesel. Rozumí se samo sebou, že nepouští se zřetele zejména i věci náboženské, a to od dob nejstarších až do nejnovějších. I školství věnována jest obšírná kapitola. Zajímavá jest i stať o obecním chudinství a konečně o životě společenském vůbec. Na konec zmiňuje se autor ještě o jednotlivých přifařených obcích. Dílem tímto svědčícím o neobyčejné píli i sečtělosti autorově, jež přináší vedle několika plánů i několik zdařilých vyobrazení, jako farního chrámu, zámku, radnice, filiálních kostelů a j., vykonal dp. farář čin velice záslužný a pojistil si jím zajisté vděk svých osadníků. Nepatrná cena jeho (4 kor.) vzhledem k obsáhlosti jeho i vkusné úpravě budiž příčinou jeho značného rozšíření, tím spíše, že čistý výtěžek věnován jest na opravu oltářů v chrámu Páně smidarském. *Jan Hendrych.*

»Sv. Josef«, kalendář přátel opuštěných dětí. Sestavil Ant. Hoffmann. Roč. III. V kalendáři »Sv. Vojtěch« roč. V. na r. 1906 popsal jsem »Útulek sv. Josefa« na Král. Vinohradech a vytkl jsem při tom zásluhy koop. P. Ant. Hoffmanna o tento ústav. Řekl jsem, že si P. Ant. Hoffmann pomáhá divadlem a sbírkami a dnes k tomu dodávám, že používá ve prospěch svého záslužného díla také tisku, což mu chválím.

Koop. Ant. Hoffmann začal letos vydávati a u nás tisknouti časopis »Květy lásky« a již třetí rok vydává kalendář »Sv. Josef«, který nám byl také letos zaslán a o němž se tuto krátce zmíníme.

Katolický kalendář má účelem hájiti a povznášeti katolickou víru; vedle tohoto povšechného rázu sleduje katolický kalendář specielní účely: jeden si všímá ukolů socialních, druhý rolnických, třetí podporuje různé katolické hnutí, na př. boj proti »Los von Rom«, a četbou »Sv. Josefa« vine se myšlénka: »prokazujte milosrdenství vůbec a »Útulku sv. Josefa« na Král. Vinohradech zvlášť.«

Obsah »Sv. Josefa« roč. třetího čtenáře zcela uspokojuje. Jsou tu vznešené básně, mezi nimiž vyniká zvláště Leubnerova báseň »V okovech«, líčící heroickou postavu sv. Pavla. Jsou tu vhodné obrázky, hlavně: Chovanci a chovanky »Útulku »sv. Josefa«, prosebníci tohoto ústavu a jiné. Jsou tu krásná pojednání, na př. »Charitas«, »Očista nevinných« (dílo sv. Františka Regis). Neméně zajímavé a dojemné jsou povídky ve »Sv. Josefu«, ony baví, poučují a povzbuzují k milosrdenství. A toto milosrdenství je kresleno tak různými barvami, že musíme chváliti ruku, která tento material pro »Sv. Josefa« vybírala a pořádala. Jsou to povídky buď původní nebo překlady a jedna lepší než druhá.

Z kalendáře tohoto máme tedy upřímnou radost a všem stoupencům našim jej doporučujeme. *Tomaš Skrdle.*

Vzhůru srdce k Pánu. Modlitební kniha pro katolické křesťanky. Napsal *Bohumil Zahradník-Brodský.* II. přepracované vydání. Nákladem »Unie«. Stran 198. Cena váz. 2·60 K. Praha 1905. S povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře. — Lze říci, že se spisovateli podařilo napsati modlitební knihu vyhovující všem požadavkům se stanoviska náboženského i literárního. Snažil se v přiměřeném uspořádání přinésti nové myšlénky a obraty; představuje nám abstraktní pojmy náboženské pevněji a plněji tím, že upne pozornost na příběh biblický nebo na výrok Páně; pilně se varuje frázovité mlhavosti a mělkosti, která činí mnohé modlitební knihy tak nechutnými a nezáživnými. Dosáhl toho také tím, že dbal pečlivě jazykové správnosti, přesnosti výrazu a slohové plynosti. Při malém objemu knihy podáno téměř vše, co při nejrozmanitějších příležitostech k vzbuzení zbožných citů působiti může. Velmi krásná je pobožnost křížové cesty, kde každým rozjímáním vyvodí se potřeba a krása některé ctnosti křesťanské a hned vzbudí se touha po té ctnosti. Rovněž chválíme, že nelitováno místa pro rozjímání při růženci; vůbec jen takto měla by se pobožnost růžence konati, upoutati krátkým

rozjímáním každého tajemství mysl křesťanovu na život Kristův. Také životopisy nejznámějších světic zcela vhodně do sbírky byly pojaty a mohou velmi dobře působiti. Mezi písněmi jsou jen nejznámější a nejoblíbenější. Můžeme modlitební knihu Boh. Brodského s dobrým svědomím doporučiti. *L+jv.*

Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě. Sepsal MUDr. Bedřich Drož, obvodní lékař ve Žďáře 1903, nákladem vlastním, str. 211, s 32 vyobrazeními. — Vesnice Žďár byla založena asi v desátém století od kovkopů a uhlířů v okolí pracujících. Asi roku 1125 daroval kníže Soběslav újezd ten kostelu Olomouckému, od něhož však přešel brzy v ruce světské. Jan z Polné, kterému pak území patřilo, chtěl tam založiti cisterciácký klášter a dostal skutečně z kláštera z Oseku pět mnichů; leč založení, jež asi roku 1240 stalo se skutkem, nemělo dlouhého trvání; mniši vrátili se brzy zase do Oseku. Po smrti Jana z Polného zdědil vše (bratr jeho?) Přibyslav z Křižanova, jehož dceru Eufenii vzal si za manželku vlastní zakladatel kláštera žďárského Jan Boček z Obřan, který povolal roku 1252 z Pomuku (Nepomuku) mnichy cisterciáky a klášter nazván »u šťastné Panny Marie«; základy chrámové byly posvěceny 3. května 1253 a klášter patřil k diecési pražské.

Z bohatých dějin vyjímáme jen nejhlavnější data: roku 1422 byl Husity vypleněn, rozbořen, řeholníci buď oběšeni nebo rozsekáni, nebo jinak pobiti, jen opat Jan zachránil se s několika bratry útěkem do Brna. Zvláštním příznivcem byl pak v těchto hrozných dobách klášteru Jiří z Poděbrad, ač utrakvista a nevalný přítel katolíků; přičinil se, aby Žďár opět byl zbudován a obydlen mnichy odtud vyhnanými, což učinil proto, poněvadž klášter byl založen od jeho předků, od nich podporován a chráněn, a nyní podivnou náhodou a hrou osudu jeho vlastním otcem Viktorinem, náčelníkem oddělení Husitů, ve zkázu uveden. Jako král český vymohl Jiří klášteru roku 1462 od papeže Pia II. pro opata právo infule a pontifikalií. Roku 1588 přešel klášter pod pravomoc biskupa olomouckého; roku 1614 byli cisterciáci z kláštera kardinálem olomouckým biskupem Dietrichsteinem vypuzeni a dosazeni tam Františkáni z Kroměříže. Roku 1638 po smrti kardinálově zakoupil od jeho dědice knížete Maximiliána Dietrichšteina visitátor provincie opat Freifenfels panství Žďárské za 146.000 rýnských zlatých pro řádovou provincii československou. Do konventu pak uvedeni Cisterciáci z různých klášterů. Patentem ze dne 4. října 1784 byl klášter císařem Josefem II. zrušen. Roku 1273 jmenuje se v listině Žďár městečkem, roku 1607 byl prohlášen za město.

Pan spisovatel jako dějepisec-ochotník, jak se sám nazývá v předmluvě, podal velmi cennou práci pro církevní dějiny naší vlasti. Píše klidně, slohem zajímavým a všude uvádí prameny. Úprava je pěkná, obrazy slušné. Kéž i jiné bývalé kláštery moravské našly by brzy také tak ochotného, způsobilého a obětivého dějepisce. *Ig. Zháněl.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Ze slovanského světa. († M. Al. Lochvickaja. — † Jevg. A. Solovjev. — Kázaní v ruské církvi. — Odhalení pomníku Kopczynskému. — 25leté jubileum I. St. Wierzbického. — † Bronislaw Zavadzki. — Maloruský překlad sv. Písma. — † Frajo Marn. — Drobné literární zprávy z Bulharska. — Probuzený zájem o náboženské otázky mezi bulharskou intělligencí.) — V měsíci září zemřela v Petrohradě ruská básnířka Maýa Aleksandrovna Lohvickaja. Narodila se r. 1869; literárně pracovati začala v r. 1887. Vydala pět svazků básní, plných hlubokého citu a vášnivé erotiky. Forma jejich básní jest brilantní. Za jednu sbírku lyriky dostalo se jí Puškinovy ceny ruské akademie. — V Šuvalově zemřel téhož měsíce nadaný ruský publicista Jevgenij Andrejovič Solovjev. Byl několik let učitelem v západní Sibiři, později stal se žurnalistou; napsal mnoho kritických studií a rozprav do ruských literárních listů jako »Russkaja Žizn«, »Rus« atd. — Ruský »Cerkovnyj Věstnik« si stěžuje, že velikým nedostatkem ruské pravoslavné bohoslužby jest malý počet kázaní. V některých prý krajích, které jsou vzdáleny od kulturních středisk, jest kázaní v kostele tak řídkým, že káže-li některý duchovní, mluví se o tom jako o zvláštním, neobyčejném případě. Bez nadsazování lze říci, že v mnohých krajích ruské vlasti považují farní osadníci kázaní za zvláštní pochoutku svého druhu. Proto si list, orgán petrohradské duchovní akademie, přeje, aby bylo kázaní podstatnou částí pravoslavné bohoslužby, jako jest tomu v kato-

lické a hlavně protestantské církvi. — Vděční Poláci odhalili nedávno pomník O. Kopczyňskému. Onufryj Kopczyňski se narodil l. 1735.; sepsal díla, ze kterých vznikla celá pozdější polská gramatická literatura. Kopczyňski byl první, jenž methodicky zpracoval formy polského jazyka; opravil pravopis a zavedl do studia polštiny filosofický živel. R. 1752 stal se Kopczyňski knězem a učitelem rhetoriky a literatury. Zemřel r. 1817, zanechav v rukopise veliké dílo »Gramatyka języka polskiego«, jež vyšlo teprve po jeho smrti. Mimo to napsal díla: »Nauka o dobrem pismie«, »O duchu języka polskiego« aj. — Polský lyrik Józef St. Wierzbicki slaví letos 25leté jubileum svého literárního působení. Narodil se roku 1853.; studoval v Kyjevu nejdříve medicinu, pak práva. Studie ukončil r. 1880. Téhož roku vydal svou prvou literární práci, drama »Zżycia.« Od té doby uveřejnil několik básnických knih pod názvem: »Zosia«, »Poezye«, »O brzasku«, »Rapsody« a j. V tisku jest obšírná báseň »Atlantyda« a trilogie »Dr. Humanus«. — 27. září zemřel raněn byv mrtvicí jeden z nejznámějších novinářů a literátů varšavských, redaktor politického oddílu v »Kuryeru Warszawském, p. Bronislav Zawadzki. Narodil se r. 1849 v Ivanovce (v Haliči) a v 22. roce vystoupil v »Gazetě Narodowej« se svou první publicistickou prací. Krátce potom stal se redaktorem a vydavatelem »Switu«, za dvě leta později redaktorem »Ruchu literackiego«, kde uveřejňovali své práce mužové tak vynikající jako Asnyk, Kraszewski, Lenartowicz, Tarnowski a j. R. 1877 vstoupil do redakce »Kur. Varšavského«, kde redigoval politickou rubriku do své smrti. Kriticko-aesthetické články uveřejňoval zesnulý v »Tyg. illustr.«, »Tyg. powszechnem«, »Bluszczu« a jinde. — Co nejdříve vyjde v Petrohradě překlad sv. Písma v maloruském jazyku; až dosud bylo totiž vydání tohoto překladu v Rusku zakázáno, ačkoliv bylo dovoleno užívati sv. Písma v 37 jiných jazycích. Pečlivý maloruský překlad bude vytištěn v synodální tiskárně petrohradské a vedle maloruského překladu bude též text v staroslovanském jazyku. — 5. října zemřel v Topulsku v Chorvatsku Franjo Marn, gymnasijní profesor a spisoval. Fr. Marn byl rodem Slovinec (nar. r. 184J v Štangi v Kraňsku); studoval v Lublani, ve Št. Hradci a v Praze. Zesnulý jest znám nejen ve slovinské, ale i chorvatské literatuře. Již jako studující psával veršem i prosou do »Slovenské Vily«, »Slov. Glasnika«, »Kalendáře dr. sv. Mohora« a »Cvetnika«. Vědecky začal pracovati r. 1873. Pro Slovince napsal mluvnici českého a chorvatského jazyka; zvláště mnoho pracoval pro chorvatskou školskou literaturu. Více let vydával německou mluvnici pro chorvatské střední školy. Velmi praktická jest jeho kniha »Pregled grške in rimske literature s dodatkem o archaeologii. — Bulharský měsíčník »Blgarska Sbirka« seznamuje své čtenáře s vynikajícími slovanskými spisovateli. V posledním čísle (8.) přináší také článek o Aloisu Jiráskovi a jeho literárním působení. Na ukázku z jeho spisů podává překlad »Za svetija pokoj« a »Madreci.« — V Sofii vychází nový, bulharský belletristický časopis s illustracemi, »Chudožnik« (Umělec); vychází 1. a 15. každého měsíce; redaktorem jest P. Genadiev. List má dvě přílohy: »Muzika« a »Biblioteka«. Celoroční předplatné jest 12 levů. (1 lev = 96 hal.) — Ivan Vazov vydal novou sbírku drobných črt a povídek pod názvem »Utro v Banki.« Jsou to drobné práce, které spisovatel uveřejnil v posledních 3—4 letech v různých Bulharských listech, zvláště v »Blg. Sbirce«. Kniha obsahuje 23 črt a 16 pěkných illustrací. Je za 3 levy. — Bulharský spisovatel P. J. Teodorov pracuje na novém literárním díle, ve kterém bude popsán minulý život jeho rodného města Elena. — Mezi bulharskou intelligencí probudil se v poslední době zájem o církev a náboženské otázky. Po osvobození Bulharska mezi městským pravoslavným obecenstvem velice se rozšířily západní liberální idee a tím také náboženský indifferentismus. Bulharsko stalo se ohniskem socialistických bludů a atheistických theorií, které uchvátily svým proudem větší část bulharské intelligence, vnikly do škol a mezi učící se mládež. Pro pravoslavnou církev a její duchovenstvo nastaly smutné časy: pravoslavná víra se ignorovala a její duchovenstvo bylo terčem výsměchu, kostely a kláštery zpustly. Ještě nedávno si bulharský církevní tisk trpce stěžoval na úpadek víry a mravnosti mezi bulharským národem. Nyní však nastal obrat. Bulharský list »Savěstnik« konstatuje »nový zájem« bulharské intelligence o církev a její duchovenstvo. Tento zájem jeví se v tom, — píše list — že liberální orgány bulharského tisku, které kdysi náboženské otázky úplně ignorovaly, nyní se o ně zajímají, ba docela zavedly ve svých listech pro ně zvláštní rubriky. Na to nebylo ještě před několika lety ani pomyšlení.« *Fr. Šlingl.*

O působení Kristovy nauky při mravním obrození národů velmi příznivě se zmiňuje dr. O. Rožánek ve spise »Pud pohlavní a prostituce.« Mimo jiné výroky čteme tam (na str. 35): »Na sklonku starověku možno pozorovati blaho-

dárný vliv křesťanství, jenž se uplatnil proti prostituci. Na základě křesťanství vznikly nové státy s jinými názory a principy. Pod vlivem učení Kristova došlo lidstvo i k jiným názorům o dobru a zlu. Učení jeho ukázalo pevnou cestu, aby vybředlo ze zvířecích surovostí starého věku. Úloha hlasatelů vznešených názorů křesťanských byla velmi těžká, a to proto, že zlořády a názory o nich byly tak zakořeněny, tak vžity, že staly se druhou přirozeností. V první řadě bylo jim obrátiti se s největší rozhodností proti pohanské bohoslužbě, proti náboženství uctívání přírody, se kterým těsně spojeny byly demoralisující výstřednosti pohlavní. Ve druhé řadě pak opřeli se proti pohlavním nevázanostem samým. První křesťané vykonávali tak přesné ustanovená nařízení a předpisy cirkve, že pojem cudnosti stal se totožným s pojmem křesťanství. Pohanství dobře rozpoznalo ohromné nebezpečenství, jež mu hrozí nově vzniklým učením. Sáhlo při obraně své proti křesťanství k nejkrutějším zbraním. Pokusilo se vyznavače vyhubiti, v pravém smyslu slova vybíti. Prohlásilo křesťanství za nebezpečné státu a vyznavače jeho za propadlé smrti.« — Pan spisovatel znova potvrzuje pravdu, že bez pomoci vyšší, bez Spasitele bylo by lidstvo v mravní bídě zhynulo. Taktéž zřejmo, že pohanství, (odpadnutí od Boha) právě proto tak zoufale se bránilo, poněvadž pohlavní čistotou, jak ji hlásalo křesťanství, byl by vyvrácen podklad a zničena podstata celého pohanství. Odvrácení od neřestí pohlavních vede k Bohu; poddání se chlípné vášni odhání od Boha. I pro tuto pravdu nalézáme doklad v knize z předu jmenované. Píšeť p. spis. na str. 74.: »Veliká revoluce dala i nevěstkám úplnou svobodu. Avšak v brzku ukázaly se příšerné následky bezuzdné svobody a konvent viděl se nucena r. 1796 zavésti opět kontrolu. Morální spousta rozsetá velikou revolucí provázena byla nezbytnou průvodkyní její — příjicí. Řádila tehdy tak úžasně, že nemocnice vůbec nestačily pojmouti všechny nemocné. Musily tehdy býti postaveny nové zvláštní ústavy, pouze pro nemocné příjicí. Z tehdejších zpráv vysvítá, že počet řemeslných nevěstek dosáhl hrozné číslice 50 tisíc . . « — Život dle náboženství (živá víra) nejen že by bránil rozpoutání vašní pohlavních, ale urovnal by i poměry socialní (láska k bližnímu), a tak by podťaty byly životní podmínky zbědovanosti lidské. *L.†x.*

V měsíci říjnu t. r. přinesla pařížská revue »Polybiblion« zprávu o pražské, latinské revui **»Slavorum Litterae theologicae«** a velice příznivě ji doporučila svému čtenářstvu.

A. Hoffmann z Westenhofu. Král Jehu. Z obrazů »Zlaté Prahy«. — Ve starozákonní části bible našel malíř svoji látku v knize druhé v kapitole deváté a desáté, v níž líčí se stručně krvavé vraždění Jehuovo, v němž zanikl celý rod Achabův. Stalo se v Jezreelu a Samaří. Na rozkaz tohoto bývalého hejtmana a potom pomazaného krále nad Israelem zjímali syny královské a zbili sedmdesáte mužů a vkladše hlavy jejich do košů, poslali je k němu do Jezreelu a přišed posel, oznámil jemu řka: »Přinesli hlavy synů královských.« A on: »Skladte je na dvě hromady u vrat brány až do jitra.« Na obraze Hoffmannově sedí Jehu na bílých stupních mramorových, koženou syrskou přilbu na hlavě a chladným okem, mstou už nasyceným, přehlíží krvavou sklizeň hlav rodu královského. Dlouhou holí ze slonė přehazuje hlavy sem tam, aby každou poznal a spočítal. Nahá otrokyně, vějířnice, kloní v hrůze hlavu a nepozvédá očí. — Proti obrazu tomuto ozvaly se v č. 43. »Hlasy ze Siona« následujícím projevem: »*Oněm pravověrným* u nás i za mořem, kterým nevěrcem jest každý, kdo sice věří, že biblí obsahuje v sobě slovo Boží, ale spolu s nimi nevyznává, že biblí počínaje prvním veršem první kapitoly první knihy Mojžíšovy až do posledního verše poslední kapitoly Zjevení sv. Jana jest slovem Božím, a kteří proto velice byli pohoršeni projevem pochybnosti, že by slovem Božím byly i různé vražedné rozkazy v Starém zákoně, doporučujeme, aby si dobře prohlédli obraz A. Hoffmanna z Westenhoffu (nebo aspoň jeho reprodukci v »Zlaté Praze«, nadepsaný »Král Jehu«.) Látku k němu vzal si malíř z vypravování 9. a 10. kapitoly druhé knihy Královské. Obraz představuje krále (vlastně usurpatora) Jehu, an sedě na mramorových stupních svého paláce v Jezreel, dlouhou holí obrací sem tam hlavy členů rodu Achabova, zavražděných v Samaří na rozkaz jeho, daný prý zase z rozkazu Hospodinova, (viz II. Král. 9. 7. atd.), hlavy starců. dospělých mužů, ale i hlavy ženské a dětské. A až se jím pokochají, tu nechť nám laskavě povědí, jak by se jim líbilo, kdyby na místě prostého »Král Jehu« stála pod obrazem buď slova (kap. 9., v. 6.): »Toto praví Hospodin«, nebo slova (kap. 10., v. 30.): »Tedy řekl Hospodin Jehu: »Poněvadž jsi snažně vykonal to, což dobrého jest před očima mýma, a všecky věci, které jsou v srdci mém, učinil jsi domu Achabovu, synové tvoji až do čtvrtého pokolení seděti budou na stolici israelské.« ?« — Obraz tento nevzbudí u nikoho

příjemného dojmu. Ostatně jest historický, nepřesný a stranický. Byli zbiti pouze mužové a nikoli ženy. Podoba Jehu není též dle dokladů listin assyrských historicky provedená. Též není v bibli ono cynické přehazování hůlkou hlav, a autor neměl si této volnosti dovoliti. Jehu dal prostě hlavy ve dvě hromady nakupiti u brány, kde se soud vykonával, a oznámil lidu, proč se tak stalo: »Věztež nyní, žeť nepochybilo nižádné slovo Hospodinovo, kteréž mluvil Hospodin proti domu Achabovu, ale vykonal Hospodin to, což byl mluvil skrze služebníka svého Eliáše.« Názor »Hlasů ze Siona«, jenž v pochybnost béře i »různé vražedné (!) rozkazy v St. Z.«, jakoby slovným projevem Božím nebyly, není správný. Jako jsou slovem Božím milostná zaslíbení a útěchy plná povzbuzení, kterými Písmo oplývá, tak jsou i slovem Božím ony vážné hrozby. Zrovna tak hroznými se jeví slova Spasitelova: »Kdož neuvěří, bude zatracen.« A tak i pád rodu Achabova byl vůlí Boží. Hříchy toho rodu zrály, až uzrál celý rod k hroznému soudu. My nesmíme si představovati hlavy ty ideálními, ale jako hlavy, na něž vtiskl hřích svou hroznou pečeť. Ortel Boží byl ovšem hrozný, ale nutný, neb tu promluvila Nemesis dějin. Achab nevěřil, ale šel cestou svou dál, a dynastie jeho otravovala Israele dál. A tu někdo chtěl by popříti Bohu právo vynésti ortel a odsuzovati bezbožné k pádu. A dále by někdo chtěl idealisovati s umělcem Achabův dům? I hrozby Boží docházejí k uskutečnění. Kým a jak, je už věcí vedlejší. Nicméně dlužno říci, že se obrazem tím nikdo příjemně nenaladí a méně vzdělaný pozorovatel ztratí na pietě k dějům Starého zákona. Ovšem vinu toho nese tendenčnost a nehistorický emblem obrazu, kterých nikterak nemůžeme schvalovati.

L. † 40.

Dr. Herben. Výkonný výbor »české strany pokrokové« usnesl se za přítomnosti pozvaných hostí prof. Masaryka a Dra. Boučka (27. října) jednomyslně nepokládati na dále Dra. Herbena za člena strany. Vyšetřili totiž zástupci výboru V. Beneš, Jan Ventura a Dr. J. Schieszl, že Herben neodvedl sbírky na děti horníků, které osiřely při katastrofě v dole »Jupiter« roku 1902. Odvedl je teprve na vyzvání výboru své strany koncem září 1905. — Tímto případem objevila se mravní cena dra. Herbena ve světle velmi špatném. Protivníci Herbenovi právem viděli v mravním pádu Herbenově dostiučinění za protivenství, jež Herben činil každému, kdo nechtěl jeho přesvědčení uznávati. Zvláštního zadostiučinění dostalo se případem Herbenovým především nám katolíkům. Necitelné, nespravedlivé a při tom jízlivé útoky podnikal Herben proti katolíkům po dlouhá léta každého téměř dne. Byl vůdcem strany, jež katolickou víru vyrvati chtěla ze srdce každého Čecha. Opět osvědčila se stará zkušenost, že k nenávisti katolického náboženství dohání buď ignorantství (u těch, kdož učení katolické neznají) anebo mravní schátralost.

Neobyčejné zahanbení, v němž octl se první mravokárce české veřejnosti, je dále novým, na de vše zřejmým potvrzením dávné zkušenosti, že tupitelé sv. Jana Nepomuckého světskou hanbou trestáni bývají. Pisatel těchto řádků uveřejnil před osmi lety o dru. Herbenovi v »Českém Východě« (v čísle ze dne 16. října 1897) článek, jehož obsah mohl by i dnes zajímati proto, že právě novým dokladem potvrzeno, co tam dru. Herbenovi na výstrahu bylo napsáno. Přinesl tehdy »Čes. Východ« v »dopisech Tiskové Ligy« tuto zprávu:

»*Prst Boží.* Časopis »Marie« přinesl nedávno v dopisech zprávu z Vamberka, že na den sv. Jana Nep. zničen byl bleskem všechen majetek upřímného katolíka J. Duška. »Čas« otiskl celý dopis a v něm slova: »ubožák onen, který je vzorný katolík a též čtenář a horlivý rozšiřovatel »Kříže« — proloženým písmem, čehož v »Marii« nebylo. V nadpise táže se »Čas«, není-li to také prst Boží?

Počátkem července t. r. bylo v krajině u Peček na dráze hrozné krupobití. Socialista Rathouzský se zvláštním uspokojením vykládal pak ubohým občanům na potkání: »Vidíte, to vás Pán Bůh trestá za to, že jste nevolili socialistu za poslance, to jest prst Boží.

Mohou-li tedy vynikající realista a věhlasný socialista dovolávati se prozřetelnosti Boží, jež patrným způsobem v osudy lidské zasahuje, tím spíše můžeme viděti všude řízení Boží my, jimž písma svatá v té věci dávají poučení.

Redaktor »Času« napsal před několika lety hanopis o sv. Janu Nepomuckém. O tohoto světce otře se ještě nyní každé chvíle ve svém časopise. Dr. Herben měl tedy odvahu necitelně uraziti katolický lid český, potupiv památku světce lidu tak milého.

Napadlo nám hned po vydání Herbenova spisku, že Pán Bůh čest světcovu sám trestati bude, neboť nebývá Bůh posmíván ve svatých svých, a o sv. Janu zvláště ode dávna známo, že Bůh trestával jeho hanobitele hanbou světskou. — Dr. Herben měl jako povídkář mezi spisovateli už jisté zvučné jméno. Dobré, po-

ctivé jméno, spisovatelská čest, jest zajisté chloubou každého literáta. Našli se však lidé, kteří rázem veliký kus slávy strhli s hlavy páně doktorovy. Hrozně nemilá věc, je-li spisovatel a zvláště povídkář přistižen jako — plagiátor.

Je prý těch dokladů více, my četli jeden v »Rozhledech« na str. 217., že dr. Herben k svým »moravským« obrázkům »čerpal« z povídek přeložených z cizího jazyka a asi před deseti lety v starém kalendáři Pečírkově uveřejněných. Kdo by to byl řekl? Tak mnohý plagiátor ztrestán byl šeredně v Herbenově »Čase« v rubrice »Nepokradeš« a teď sedí přísný a bedlivý soudce a vykonavatel rozsudků sám — na lavici obžalovaných.

A teď vším právem se tážeme s panem drem. Herbenem: Není to také prst Boží, trest na dra. Herbena za opovážlivý skutek, že zneuctil památku sv. Jana? Mnohými důkazy z písma jest úcta svatých prokázána; Bůh sám hájí čest přátel svých. Vidíme v tom tedy prst Boží, že snížena je sláva páně Herbenova, neboť pohaněl sv. Jana. Naše očekávání se splnilo. — Podobná pohroma postihla, jak známo, i jiného také »přítelíčka« sv. Jana, Ferdinanda Schulze. I tento značně nadaný a obratný povídkář poskvrnil jméno své pamfletem na sv. Jana (»Doktor Johánek«), a dnes je literární mrtvolou. Nemýlím-li se, také plagiátorství jej zabilo.

(Pozn. F. Schulz odebral se již na věčnost, činiv upřímné pokání a daného pohoršení litovav. Viz. lonskou »Vlast« str. 565.)

Vraťme se ještě k případu Herbenově. »Čas« vyčetl dru. Xav. Jiříkovi, že k jistému vědeckému pojednání užil cizích pramenů — tedy jakés opisování. Dr. Jiřík případ ten uspokojivě vysvětlil. Na to dr. Jiřík k panu Herbenovi takto promlouvá: »Znáte, p. Herbene, spis »Na Dědině«, vydaný roku 1893 v »Ottově Laciné Knihovně? Znáte. Vždyť jste jej napsal sám. Najděte si to a to místo a já vás na něco upozorním. Nebude se jednati o fakta jednou pro vždy daná, jako v mém případě, nýbrž o díle volné fantasie, kde nesamostatnost a dokonce přímé opisování padá zcela jinak na váhu než při poučující skizze. — Na to podává dr. Jiřík ukázky, z nichž patrno, že dr. Herben přejal situace, děj, slova, věty »ze starého Pečírkova kalendáře (!) z r. 1884 z povídky »Šťastné náhody a nehody«. (Podle H. Conscience zčeštila B. T.) Ke konci mluví dr. Jiřík cosi o biblické »mrvě« a »břevnu«.

Šanovali bychom dra. Herbena a přikryli bychom jeho hanbu mlčením, ale nezasluhuje toho, považíme-li, s jakou horlivostí hledá a slídí po všem, co byl o některé katolické osobě v minulosti nebo přítomnosti pohoršlivého našel, vše na veřejnost vynáší, ba co horšího, všechnu špatnost jednotlivců pak celé straně, církvi, katolickému učení připisuje a vše katolické zostuditi se snaží. Ať jest tedy příkladem, že kdo stojí o čest cizí, přichází o svou.

Dr. Herben pobloudil; v takové konce to s ním přijíti nemusilo. Nechybíme tvrdíce, že ho na svědomí má prof. Masaryk. Přejeme mu, aby se vzpamatoval a nechal šíleného boje proti katolické církvi, jakož i aby pohroma, která dobrý zvuk jeho jména spisovatelského tak poškodila, byla poslední. Výstrahu dal mu také »prst Boží«. —

Dr. Herben ovšem výstrah nedbal. Opět a opět pošetile psal, ba i surovou »báseň« Macharovu o sv. Janu otiskl. (Na Machara to ještě čeká.) Měl by aspoň teď zmoudřeti, vida tak smutné konce. Tenkrát se ještě zlobil na »Č. Východ«; dnes by už mohl upřímně říci: »mea culpa«. *L. † 91.*

»Čas« na soudě kritiky. Bývalý redaktor »Času« Em. Chalupný píše o tomto orgánu Masarykovy strany v »Přehledu« (č. 8.) takto: »Po pět let od svého založení strana realistická vysilovala se starostmi o »Čas«; pro nezajištěnost »Času« nedostala se k ničemu jinému: první provolání r. 1899 benešovská akce, májová daň r. 1904 a celá řada soukromých příspěvků a sbírek (— nemluvím ani o všeobecné dani, kterou jsou nepoměrně vysoké předplatné na »Čas« a nízké honoráře —), vše možné mobilisováno, jen aby se »Času« pomohlo, a dnes »Čas« je v tom hůře, než když začal. Strana, resp. mnozí realisté, se zakrváceli a »Času« nebylo pomoženo. A uvažme: je správno, že skoro nikdo z těch, kdo byli získáni k takovým příspěvkům na list, nebyl o stavu jeho informován.« (»Čas« má heslo: »s pravdou ven!« a Masaryk říká: »pryč s tajnůstkářstvím!«) A dále píše p. Chalupný: »Žádám důtklivě každého, komu jde o pravdu, aby si zodpověděl otázku: zda-li kterákoli oběť »Času« přinesená časopisu tomu vůbec v jakémkoli ohledu trvale pomohla, ať hmotně ať duševně, t. j. zdali nebylo každé oběti škoda, zdali tak nebyl jistý kapitál hmotný i duševní vzat úkolům jiným, kde by byl přinesl užitek a kde by nebyl přišel na zmar jako v »Čase«! — *L. † h.*

K. Horký a jeho dítě »Kramerius« začínají už zase ploditi ostudu literatuře české. Dr. Chalupný dává v »Přehledu« (č. 8.) tatíku Horkému i jeho po-

druhé se líhnoucímu nedochůdčeti několik spasitelných napomenutí. Horký napsal v »Čase« (2. list.): »Nadávati za plotem a špiniti člověka, jenž je daleko za hranicemi (— p. Horký si totiž naříká, že musil v Curychu přidávat zedníkům —) a bez jakýchkoli prostředků k obraně, je mrzkost. Jsem tady. (To přidávání mu totiž nevonělo; vydávat »Krameria« je pohodlnější. »Chci slyšeti na sebe všecko.« (Šelma; už to ví a chce to ještě slyšeti. Připomíná známou anekdotu o Honzovi, jak se »zastal« tatíka.) »Kdo měl odvahu výti za plotem, ať vystoupí! Ven z řady! Na světlo! Čekám.« — To je přece jednou rázná řeč. Tak by se mělo v Čechách mluviti; pak by to vypadalo jinak. Poněvadž se tedy pana Horkého všecko bálo a nikdo nechtěl na světlo, pomáhá mu p. Chalupný chytat vlky a píše: »První, kdo »vyl za plotem«, byl p. dr. Herben v »Čase«. Zřekl se totiž p. Horkého a prohlásil, že s ním není v nijakém spojení. Druhý, kdo »vyl za plotem«, byl p. Machar. Ten za své dvě knihy, které dal p. Horkému do nákladu, nedostal smluveného honoráře; domohl se ho teprv energickým zakročením u tiskaře Zápotočného v Rokycanech. (Pěkná společnost. A takoví lidé chtějí stavět šibenice. Snad pro sebe.) Dále vyli za plotem všichni bývalí přátelé p. Horkého. (Vylákal na nich podpory a pak ujel.) — Na konec uzná p. Horký, že lépe přidávat zedníkům, než se držet kolem krku s přáteli, kteří »vyjí za plotem«. *L. † h.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendáře družstva Vlast na rok 1906 jsou na skladě a dle objednávek se rozesílají. »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K, malý 60 h. Socialní kalendář lidu československého na r. 1906 prodává se rovněž za 1 K. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných stojí 8 K, tucet malých — sv. Vojtěch — 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádavkem. Kdo si objedná kalendář v plné ceně; tomu platíme poštovné my, kdo je má ve snížené ceně, platí si porto sám. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Prodej cizích kalendářů. — V téže ceně, jako naše, prodáváme i p. V. Kotrbovy kalendáře, totiž tucet velkých za 8 K, malých za K 4·80, ale vyhražužujeme si, že v každém tuctu musí býti aspoň dva kalendáře naše, Sv. Vojtěch a Socialní, nebyly-li od téhož zvlášť objednány. Steinbrennerovy a ostatní kalendáře prodáváme toliko v plné ceně; nanejvýše mohli bychom z nich jeden neb dva k tuctu našich nebo p. Kotrbových (cena tuctu 8 K by zůstala) přiložiti. — Prosíme za hojné objednávky.

Z Vatikánu. — Pius X. o Piu IX. Velitel papežských zuavů sebral za pomoci svých starých spolubojovníků potřebný obnos, aby v Sinigaglii pořídil velikou bronzovou sochu na počest velikého Pia. Dohodl se již s obecní radou sinigaglijskou, že socha postavena bude na náměstí před kathedrálou. Ale když mluvil o tomto záměru svém s Piem X., pravil tento: »Svatí patří do kostela. Jsem toho názoru, že je nejvýš pravděpodobno, že papeži Piu IX. prokázána bude jednou čest propůjčení oltáře. Postavte tedy sochu do kostela.« — »A kam, sv. Otče?« — »V kathedrále sinigaglijské.« To se také nyní stalo. — Vatikánské jubileum slavila švýcarská stráž papežská, jež trvá po 400 let. R. 1505 vyžádal si papež Julius II. poprvé 200 strážců ze Švýcarska. V curyšském sezení téhož roku si vyžádal Petr z Hertensteinů, by byli osobní stráží papežskou. Na podzim vedl stráž do Říma první hejtman Kašpar z Lilionů. — Papežská škola vatikánská (bezplatně!) pro paleografii, diplomatiku a historické prameny začala 13. m. m. zase školní rok ve vatikánském archivu. Přednášky jsou třikráte za týden. Zápis obstarává kardinal Archivista. Diplom se dává po dvouleté návštěvě. — Vyznamenaný nuncius. »Oservatore Romano« sděluje, že mikado mimořádnému papežskému vyslanci prelátu O'Conellovi udělil řád Svatého pokladu a jeho oběma tajemníkům řády Vycházejícího slunce. — Kodifikace církevního práva a pokračování koncilia vatikánského. Myšlenka genialní. Kodifikace církevního práva pokračuje velmi dobře. Muž ducha velikého, jakým jest mons. Gesparri, sekretář kongregace pro mimořádné církevní záležitosti, duše kodifikace, počal od počátku pracovati všemi silami, jaké jen může míti vytrvalost nezdolná. Jeden ze spolupracovníků pravil, že — bude-li se s takovou pílí dále pracovati — v pěti letech bude moci býti publikován nový zákonník, týkající se církevní discipliny. Bude to pravým triumfem kanonické vědy a života nikdy nestárnoucího církve svaté, která nepřestává starati se o duchovní potřeby svých dítek. Pius X.

vstoupí v řady velikých zákonodárců a v díle tomto nebude míti rovného, poněvadž, může se tak směle říci, ač bylo sbírek církevních zákonů dosti četných, pravá kodifikace se nestala nikdy. — Není dosud ukončen koncil vatikánský: před 35 lety byl odročen, a dosud znovu svolán nebyl z příčin, které známy jsou. Nebylo by možno, aby se otcové opět shromáždili, aby slavně kanonický kodex promulgován byl a koncil pak byl uzavřen? A tak po prohlášení bully dogmatické o učitelském úřadě biskupa římského jako koruna díla by následovala bulla, upravující církevní disciplinu. Myšlénka jistě hodná uvážení a odpovídá jistě úmyslům nejvyšší autority, která nařídila, aby přípravy učiněny byly ke kodifikaci práva kanonického. Zrno jest zaseto, i můžeme očekávati plod. — Veliký katolický denník v Římě. Ujišťuje se, že v nedaleké době v Římě bude založen veliký katolický denník přičiněním advokáta hraběte Santucciho, advokáta Benucciho a hr. Salimeiho, jehož program bude souhlasiti s poslední encyklikou a bude míti zření k »Rerum Novarum«, která byla auktoritativně interpretována samou Apoštolskou Stolicí. Program jest výtečný a osoby, které se podniku súčastní, zaručují, že věrně bude splněn. V Římě se pocituje velice nutnost tisku, který by popularisoval dobro, jako jest již nyní hojně tisku, který popularisuje zlo a jest skutkem na výsost křesťanským přispívati k rozšíření dobrého tisku. Mluví se též o peněžitých prostředcích, které nový denník bude míti. Peněžité prostředky a to hojné, jsou věru nejlepším základem publikací časopiseckých, jedná-li se o věc dobrou; špatné věci lákají samy. — Pantheon, proslulý chrám římský, který byl za papeže Lva XIII. spravován Redemptoristy, byl ustanoven od Pia X. za chrám farní.

Pamětní deska na rodném domě † Fr. Pravdy. — Přispěli: Václ. Špaček, říd. učitel v Košátkách 3 K a Prokop Fabián, zám. kaplan ve Volšovech 1 K. Činí 6·80. J. M. Dr. Al. Jirák, probošt v Jindř. Hradci, uvolil se k žádosti Lit sekce sloužiti v čas odhalení této desky za † Fr. Pravdu pontifikální requiem. — Další milodary přijímá: pokladna družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Osobní. Pan Fr. Waldmann, redaktor »Křesť. Dělníka«, přestěhoval se do Horních Rakous, Oswald bei Freistadt. — Rukopisy a předplatné na »Křesť. Dělníka« buďtež mu tam přímo zasílány, změny adres a reklamace přijímá družstvo Vlast v Praze, čp. 570-II. — Na »Křesť. Dělníka« u nás složili: po 10 K: Dr. Rud. Horský, Vl. Hálek a Tom. Škrdle; po 5 K: z Emaus, Tom. Jiroušek a Antonín Suchoradský; po 1 K: Prokop Fabian a Em. Žák. — Další milodary přijímá: pokladna družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Sedmdesáté narozeniny Pavla Mudroně. Dne 7. prosince 1905 dosáhl vůdce uherských Slováků, Pavel Mudroň, sedmdesátý rok svého života, plného bojů, utrpení a velikých zásluh. Narodil se 7. prosince 1835 v Čabrackém Vrbovku v Hontě, studoval gymnasium a dvě léta práva v Prešpurku a dvě léta ve Vídni. Při národním slovenském shromáždění roku 1861, jež se usneslo o memorandu k císaři, byl notářem, r. 1862 otevřel advokátní kancelář v Turčanském sv. Martině, stal se zakladatelem Matice slovenské, obou slovenských gymnasií, kteréž byly stejně jako Matice maďarskou vládou zrušeny, předsedou »Slovenského Spěvokolu«. V tomto rámci suchém je však bohatá výplň ducha, práce, energie, duševní síly a dobroty srdce. »Narodnie Noviny« vyzývajíce k oslavě 70tých narozenin Mudroňových, praví o něm: Máme mezi sebou muže, který charakterem, činností, duchem i typem stal se zákonným naším představitelem, centrem naší důvěry, předmětem naší lásky a skvělým příkladem pro současné i budoucí. Od r. 1855, tedy právě půl století, Pavel Mudroň stojí činně v řadách národních pracovníků a my hledíme s obdivem na půlstoletou skutečnou, vytrvalou a vykonanou práci, na půlstoleté utrpení, zdárné sloužení slovenské myšlénce ve všech téměř formách a způsobech, počnouc od společenských snah, žurnalistických prací, juristických obran, přemnohých sněmovních kandidatur až po jednohlasné uznání jeho za vůdce a řídicí orgán slovenské národní strany. Prsa jeho nezdobí řády, dům jeho nezlatí poklady, ale každý rok jeho života sám stává se pokladem pro národ slovenský.

Vzácná návštěva. V neděli dne 3. prosince t. r. poctil naše družstvo návštěvou Dr. Géza Lakatos z Pešt-Budína, redaktor křesť. socialního listu »Igaz Szo«, aby se o družstvu našem a vůbec o katolickém životě informoval. Pravil, že pracují v Uhrách teprve dva roky a že jejich zemský křesť. socialní svaz má 50 spolků a 20.000 členů. Jeho časopis má 2000 abonentů, právě tolik jako »Naše Listy«. Rozmluva děla se v přítomnosti red. p. Tom. Jirouška a p. JUC. Cyrilla Vlka, kteří nás náhodou navštívili a oba pánové doznají, že jsme panu doktoru z Uher řekli perné pravdy o křesť. spravedlnosti, hledíc k uherským biskupům a hledíc poměru Uhrů k národům slovanským. A musíme doznati, že i p. dr. Géza Lakatos sdělil nám důvěrně různé zprávy, týkající se poměrů uherských.

Vděčnost Američana. Asi před dvěma lety navštívili nás v Praze dva američtí kněží, rodem z Moravy, a to Rev. Emil a Rev. Rob. Polášek. Pohostili jsme je a doprovázeli jsme je po Praze. Jeden z nich, již tehdy churavý, brzy na to v Americe zemřel a odkázal našemu družstvu 80 dolarů 44 centů, což nám bratr zvěčnělého Rev. E. Polášek tyto dny zaslal. Plni vděčnosti za tento první odkaz z Ameriky to zde oznamujeme, Rev. Em. Poláškovi zde veřejně za tuto službu děkujeme s ujištěním, že † důstojný bratr jeho pojat jest jako dobrodinec družstva v denní naše modlitby.

Rozhovor o taktice katolíků. Napsal Václ. Žižka. — Cena 16 h. — Zkušený muž v životě katolickém podává zde své názory, které dává v ústa členům váženého katolického spolku při jejich schůzi. Jest to rozmluva pěkná a poučná, plna horoucí víry a touhy po zlepšení života katolického. — Mimo dva názory, s nimiž se nesnášíme, všecko se nám líbí a proto brožuru p. V. Žižky doporučujeme.

Lužičtí Srbové v Praze. V lužicko-srbském semináři v Praze, jejž založili dva vlastenečtí lužicko-srbští kněží, studuje 34 chovanců, z nichž jest 14 národnosti lužicko-srbské. Tito srbští studující, z nichž jest jeden bohoslovcem, ostatní dosud gymnasisty, sdruženi jsou v tovaryšstvu Serbovce; a každé neděle cvičívají se pilně v mateřském jazyku lužicko-srbském, jehož budou nezbytně potřebovati později jako budoucí kněží s kazatelny i ve školách jako učitelé náboženství, jemuž se vyučuje v katolických krajích pouze srbsky. Nynější ředitel semináře P. Rotzinger dbá horlivě, aby se budoucím kněžím lužickým této nutné přípravy pro jejich povolání dostalo. Česky učí se jednak na gymnasiu, jednak soukromě v kroužcích (na př. u p. prof. Klímy), v nichž se pilně také překládají české povídky i divadelní hry na osvěžení literatury srbské.

Spravedlnost říšských Němců oproti Slovanům. — Oznámili jsme již, že německý katol. říšský svaz dělnický platí pro Čechy v Hamburku 20 exempl. »Našich Listů«. — Nedávno se k nám obrátil rektor Ferd. Schürmann z Porýní. Má tam Čechy, i prosil pro ně za katol. české knihy a sám si skrze nás koupil něm.-českou gramatiku a cvičebnici, aby se češtině přiučil a s Čechy se mohl dohovořiti. — A třetí příklad: V dolech vestfalských pracuje na 250 tisíc Poláků a na 10 tisíc Slovinců. Aby v duchovním ohledu postaráno bylo o tyto dělníky, přijel do Lublaně z Německa dr. W. Petero z diecése münsterské, aby se naučil slovinsky mluvit a kázat. Vyučil se už dříve polsky a teď naučiv se základům z mluvnice a čtení, přišel se doučit mluvené slovinčině.

Marianský spolek křesťanských dcer v Praze, který založen byl k tomu účelu, aby křesťanské dívky a paní bohumilým životem sobě vespolek dobrý příklad dávaly a spolu vzájemně se podporovaly, konal za předsednictví svatotrojického faráře dra Ant. Víška výroční valnou hromadu v sále bývalé Svatováclavské záložny za četné účasti. Ze zprávy o činnosti spolku za léta 1902—1904 vyjímáme: Počet členek činil letos 225 řádných, 38 příznivkyň a 9 podporovatelů, celkem 272 členy. Základního jmění má spolek 16.852 K 48 hal, výdajného 119 K 34 h a fond slavnostní činí 109 K 35 h. Příslušné zprávy funkcionářek byly schváleny a při doplňovacích volbách zvoleny do výboru; slč. A. Kyselova, slč. A. Hodanova. pí. M. Pátková, slč. Fr. Brabcova a za jejich náhradnice slč. A. Raabova a slč. M, Tomasova. Po vyčerpání programu valné hromady přednášel dr. Loskot o paní Zuzaně Černínove, roz. z Harasova. Podav nejprve stručně data, vztahující se k jejímu životu a její rodině, nakreslil duševní tvářnost této proslulé šlechtičny české. Paní Černínová jeví se jako žena, kterou náboženství plně proniklo a její povahu, přirozeně dobrou, zdokonalilo a milým půvabem ozářilo. Jako milovala svého manžela a své děti, tak je i věrnou, milující dcerou svého národa, jest výbornou hospodyní, která i v dobách zlých dovede s dobrým zdarem spravovati své statky; srdce její je otevřeno vší bídě, paní Černínová není přísnou paní, nýbrž laskavou matkou poddaným i služebníkům. K živosti přednášky přispěly především citáty z její dopisů, čímž zachycen i kolorit doby a líčení dosáhlo větší plastičnosti.

Ve prospěch česk. kat. dívčího gymnasia Školských Sester III. řádu sv. Františka na Král. Vinohradech složili po 10 K: Nejm. farář z Moravy a Jan Letošník, děkan v Poličce; po 5 K: Z. Rakous a Fr. B Vaněk, exposita na Křemešníku; po 2 K: Em. Štikar, zám kaplan v Kravsku, Fr. Svoboda, kaplan v Mor. Olešnici; Th. Šteffel, far. v Chanovicích; Fr. Tater, učitel v Turnově; Jan Kálab, farář v Hrušce, Vil. Havlák, far. v Hobšovicích a Ab ignoto; po 1 K: Nejmenovaný z Moravy; Ludmila Novotná ve Svratce; Ant. Kovář, kaplan v Poličce; Jiří Novák v Görsdorfu, Nejmenovaný a Prok. Fabián, zám. kaplan ve Volšovech. Činí úhrnem 169 K. — Mimo to darovali: Dva kaplani oltářní svíce; Nejmenovaný pensista krásnou štolu a drobné kostelní prádlo; Nejmenovaná krajky k antipendiu;

Fr. Čihař, děkan z Kocerad a sl. Marie Schindlova staré mince. — Nové toto gymnasium potřebuje do svých síní křížů, obrazů, map, atlasů, přírodnin a pro domácí kapli starších paramentů. Tyto milodary buďtež zasílány přímo ctih. Školským Sestrám na Král. Vinohrady, Korunní třída č. 4., peníze však přijímá: Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Fr. Kebrle, čest. kanovník a kníž. arcib. vikář v Přistoupimi a Jan Nosek, farář ve Velíši. Dar zaslal: Vil. Havlák, farář v Hobšovicích. — Přes 100 katolických knih daroval K. Slivka z Březnice a 15 ročníků časopisu: »Rodinné vychování« věnoval školní rada Josef Šauer z Augenburgu. — Knihovny byly zaslány: do Zdětína, do Velíše a do Skorenic. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II.

Z Tiskové Ligy. — Přispěli: Fr. Kamarýt, farář na Hrádku: Val. Hradil, far. ve Fryčovicích; Jan Karásek, far. v Kolči; Rud. Kostrba, kaplan ve Všetatech; Václ. Křížek, zahradník v Liboci; Fr. Korecký, děkan v Táboře; P. Jul. Khunt, far. v Bezděkově; Jan Letošník, děkan v Poličce; Václ. Oplt, bisk. vikář v Libochovicích; farní úřad v Dittmannsdorfu; Fr. Talmáček, far. v Nových Lublicích; Fr. Bejček, far. ve Štěpánově; Dr. Rud. Horský, kníž. arcib. vikář na Šárce; Vil. Havlák, far. v Hobšovicích; Jan Kunz, koop. v Něm. Lutyně; Vinc. Bureš, kaplan ve Vranově, a Fr. Ďásek, kaplan ve Třešti. — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu« dp. Fr. Bejčkovi, far. v Štěpánově; mimo to »Naše Listy« přivedly na pravou míru různé útoky na duchovenstvo podniknuté. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomaš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Výbor Tiskové ligy konal 27. listopadu t. r. osmou schůzi za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jako milý host byl přítomen p. Tom. Roháček, soukromník z Král. Vinohrad. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — V prosinci vyjde 1. číslo roč. III. jak »Husitství« tak »Obrany víry«. — Tisková Liga uvažovala o prostředcích proti zmáhající se nemravnosti jednak ve spisech a obrazích, ve vystavování jich, v některých obrázkových časopisech, jednak v inserátech listů, kdež se nyní téměř na každé stránce doporučují nedovolené prostředky, jednak v kinematografech s obrazy z lázní mořských, po venkově pak s anatomickými musey. Zajisté žádná z těchto věcí nemůže působiti výchovně na mládež. Bude nutno sáhnouti k sebeobraně, aby katolíci povstali proti předplacení podobných časopisů s nemravnými inseráty a nekupovali v obchodech, kdež se podobné věci vystavují a prodávají. — Jelikož zemská školní rada vydá k novému školnímu řádu prováděcí nařízení, a učitelstvo bylo vyzváno, aby podalo jí své konkretní návrhy do 4 neděl, jeví se nutnost, by též duchovenstvo projevilo své přání stran náboženských cvičení a k dozoru k nim, by prováděcí nařízení ve směru tom byla spracována. Tisková Liga žádá učitele náboženství, by laskavě zaslali rozborné články o novém školním řádu, pokud se dotýká náboženských cvičení, do »Našich Listů«, kdež budou ochotně otisknuty. — Tisková Liga doporučuje časopis »Sv. Vojtěch« spolku sv. Bonifáce, nyní pečlivě redigovaný, k hojnému rozšiřování, aby žádný výtisk jeho nezůstal ladem někde ležeti. Účelem jeho bude i v novém ročníku bojovati proti jakémukoli heslu »Pryč od Říma«. — Doporučuje dále šíření katolických kalendářů hlavně Vlasti »Sv. Vojěch« a »Socialní«, proti nimž se děje agitace zvláště kalendářů pokrokového učitelstva, z něhož je každý učitel zavázán rozprodati nejméně tři kalendáře. Kéž by i každý duchovní tento závazek dobrovolně na se vzal. — Antikvariat M. Breitenstein zasílá po farách cenníky knih nemravných a církev ostouzejících na př. Purpur und Sünde, Der Roman einer Nonne a jiných, jichž názvy ani uvésti nelze. Proti této drzosti nechť se odpoví vrácením jich s patřičnou poznámkou. — Jednatel dp. Vl. Hálek podal zprávu o II. sjezdu delegátů Tiskových Lig Rakousko-Uherska, který se konal dne 21. listopadu ve Vídni za hojného účastenství delegátů všech zemí a duchovenstva. Prof. nábož. dr. Deimel pozdravil všecky, načež ujal se slova ředitel Centrály Lig dr. Kaufmann z Koblence promluviv o »Centralisaci Tisk. Lig.« Pravil: Tiskové Ligy vedou boj za katol. církev a její kněžstvo. My v Německu sympatisujeme s rakouskými Ligami, Váš boj jest též náš boj, vaše vítězství jest též naším vítězstvím. Vaše bolesti též našimi bolestmi. Každý nový kulturní boj posiluje jen církev, proto nepřátelé neustupují od veřejnéko útoku a nastoupili nyní do boje se zbraněmi lží a pomluv. Na obranu byla r. 1900 založena Centrála Lig, která nyní působí v Koblenci. Každý týden vydává zprávy katol. časopisům o útocích a jejich odražení. R. 1902 ze 152 případů zjistila 124 jakožto úplně vylhané, u 15 případů nebylo jmen osob a míst, a jen v 13 případech bylo trochu pravdy. Loni bylo již 800 případů a letos bude

na 1000. Centrála zjišťuje pravdu u státních a církevních úřadů, a zvláště z Vatikánu má nyní zaručené zprávy. Též ve Španělsku, Francii, Holandsku a Belgii nyní zpravodajské stanice, s kterými jest Centrála ve spojení. Sami evang. pastoři (2 případy z Rakouska) hledali ochranu své cti u naší Centrály Lig. — Dále podal zprávu vikář dómu dr. Lampe o lize na jihu, která až dosud 6000 útoků, z těch 401 na laiky, odrazila rozprostírajíc svoji činnost na Terst, Istrii a Přímoří. Red. K. Walcher z Celovce navrhoval centralisaci Lig a zakládání nových, kde jich není. Kladl důraz na to, aby se statistikou proti protivníkům bojovalo. Usneseno bylo podati petici nejd. episkopátu za podporu Centrály Lig. — Tím schůze skončena.

Vánoční stromek Katolické Besedy, při němž bude poděleno přes 80 chudých hochů a dívek, pořádán bude v sále Merkuru dne 20. prosince ve 4 hod. odpoledne. Slavnost tuto poctí návštěvou Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský. Řeč k dítkám prosloví farář Jos. Ruml.

Konference předsedů spolků katolických tovaryšů mocnářství našeho konaná dne 22. m. m. v kníže-arcibiskupském paláci ve Vídni za předsednictví Jeho Eminence ndp. kardinála kníže-arcibiskupa dra. Ant. Gruschy, centrálního to předsedy spolků těch. Pojednáno o důležitých zařízeních a nutných opravách, jakéž dlužno zavésti, aby spolky ony vyhovovaly vznešeným idejím a ušlechtilým tužbám zvěčnělého svého zakladatele ctihodného sluhy Páně Adolfa Kolpinga, jehož všecek život zasvěcen Bohu a lidu řemeslnému.

Zrušení svátků ve Francii. Ti, kteří brojí proti klerikalismu, jasně ukázali, že chtějí boj proti církvi a víře. Generál Richard navrhoval v jedné z posledních schůzí poslanecké sněmovny v Paříži, aby se dodalo k zákonu o rozdělení církve a státu: nechť se zruší čtyři »konkordátní« svátky a změní se jejich jména; nanebevstoupení nechť se jmenuje odtud slavností květinovou, nanebevzetí Panny Marie slavností žní, svátek všech svatých svátkem vzpomínky, Boží hod vánoční nechť pak sluje svátkem rodinným. Zdali se blíží doba bývalé revoluce?

Anarchistický klub žen byl objeven v Bukurešti. V klubu byly dívky výlučně 14—20leté. Měly právě sezení v jednom odlehlém hostinci. Předsedala šestnáctiletá Anneta Vanercui, dcera krejčího. Všech přítomných bylo 30. Když vstoupila policie, zpívaly mezinárodní píseň. Když je policie prohlásila za zatčené, předsedkyně vrhla se na jednoho ze strážníků a dýkou ho těžce zranila. Zatím čtyři druzí strážníci zmocnili se všech listin a konečně se jim podařilo všechny zatknouti. Zdi hostince byly červenou barvou natřeny s různými anarchistickými hesly. Našly se přirozeně také knihy a díla v bibliothece anarchistická, psaná francouzsky nebo rumunsky. — Kam spějeme?

Zdravotní cena postu. Trappisté se přísně postí. Od 14. září do první soboty v postě jedí za 24 hodin pouze jednou. Oběd jest o půl 3. hodině odpoledne, 12 hodin po tom, když vstanou; vstávají totiž o 3. hodině ranní. Trappisté jsou při tom neobyčejně zdrávi a netrpí žaludečními bolestmi. Jedí chléb, brambory, polévku nemastnou a ve vodě vařené příkrmy. Masa, ryb a vajec nesmějí jísti. Pijí jablkové víno. Za dessert užívají syrového nebo vařeného ovoce. Trappisté žijí dlouho a neznámy jsou u nich tyto bolesti: podagra, mrtvice, křeče, kámen a rak. Také žádná kožní nemoc se jich nechytne. U Trappistů se z pravidla uzdraví všichni slabého zdraví, když vstoupí do řádu. Naopak jest dokázáno, že nestřídmost v jídle a pití jest velmi škodlivá zdraví lidskému.

Oprava ruského kalendáře. Konečně tedy samo Rusko uznává vědecký význam opravy, kterou podnikl v rozdělení roku osvícený papež Řehoř XIII. Při tom vzpomínáme, jaké vášnivé útoky činili »pokrokoví« protestanté proti té zcela vědecké změně v XVI. století. Nenapadlo jim opravu prostudovati, hned počali štváti proti papeži jako proti ukrutnému zločinci. Protestanté věděli docela o roku, kdy v XVI. století nastane soudný den; Luther jim předpověděl brzký konec světa a pastoři už po něm docela učeně si vypočítali, který rok ta rána lidstvo stihne. A najednou ta změna v počítání času! Sám protestantský profesor mathematiky (!) napadl papeže, proč prý v novém kalendáři není zmínky o posledním dni lidstva?! Prý jest z toho opomenutí viděti, že papež se svými přívrženci zcela nic o posledním dni nevěří a neohlížejí se nic ani na Krista ani na skončení světa. Saský pastor Kašpar Füger poučoval sedláky, proč papež změnu v počítání času zavedl; prý chce, aby Kristus nevěděl, v kterou hodinu má začíti poslední soud; prý nový kalendář má způsobiti zmatky v příčině posledního soudu proto, aby papež nemusil se brzkého soudu báti a aby mohl tím déle svobodně páchati své »klukovské kousky« a urážení Boha beztrestně. Nechť ho Bůh za to potrestá! — Takových nesmyslných útoků proti osvícenému papeži ozývalo se v Německu plno. A — naposled děti těchto fanatiků uznaly za zcela slušné a vhodné podří-

diti se kalendáři opravenému papežskou stolicí. Rusové přijmou náš kalendář teprve teď. Ačkoli však tak dlouho váhali, přece jenom slušno vyznati, že neprovázela pravoslavná církev katolickou opravu kalendáře nikdy takým fanatickým a pověrečným křikem, jako kdysi »osvícená církev lutherská«, v níž bujely pověry nejhorší.

»Sv. Vojtěch«, měsíčník na obranu katolické víry, dokončil v prosinci svůj druhý ročník. — Prokop Zaletěl věnuje vzletnou báseň Neposkvrněné Panně. — Činí se výklad adventu. — Na besedě u stařenky Součkové — to by nemělo v žádném čísle scházeti. Stařenka Součková je representant katolicismu, která jej mírně, ale jasně a jadrně vykládá a hájí v rozmluvách s protestanty. — Dary Ducha sv. se objasňují příklady z Písma a to je dobře. — V dalším bičuje se pověrčivost v protestantismu brzy po jeho založení a odsuzuje se činnost spiritistů či duchařů. — Zvláště nás zajímala zpráva a přijatá resoluce na V. katolickém sjezdu ve Vídni, konaném v listopadu tohoto roku. U přítomnosti mnohých knížat církevních, vynikajících poslanců a velikého zástupu posluchačtva protestováno bylo proti hnutí pryč od Říma a obnovena byla věrnost k církvi katolické. — »Sv. Vojtěcha« vřele doporučujeme a přejeme mu i roku 1906 hojných úspěchů, jak toho vším právem zasluhuje.

»Echo z Afriky«, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti, končí vzorným vedením dp. Jar. Hrabačky ročník VI. — Redaktor vzletnými slovy zakončuje šestiletou činnost »Echa« a věru může s ní býti spokojen, neboť při všeobecném úpadku katolického tisku jeho »Echo« roste a kvete. — Obsah tohoto čísla jest opět zajímavý a dojemný. Popisuje smrt biskupa Cassiana, jejž s průvodci jeho divoký kmen Černochů zavraždil. Líčí důležitost katechistů a katechistek pro misijní činnost v Africe a dává nahlédnouti do různých záhybů kulturní činnosti afrických misií a podává nám zprávu o novém úspěchu vrchní ředitelky družiny sv. Petra Klavera, hraběnky Ledochowské v Luzernu ve Švýcařích, kdež 3. října t. r. přednášela. — Na nové pouti života r. 1906 dodělejž se »Echo« ještě větších úspěchů než dosud.

»Křesť. Dělník« č. 4. a 5., listopadové a prosincové. — Křesť. jinochu se dávají krásná naučení, když pochybnost ve víře vkrádá se v duši jeho. Redaktor Fr. Waldmann jej v těchto okamžicích krásně poučuje a především mu ukazuje chrám a oltář Páně v něm, kdež nalezne jinoch povznesení duše sv. a ve svátostech pokání a oltářní očistu duše a posilu na další cestu života. Tyto články Waldmannovy vždy nás hluboce dojímají. Také ostatní články jednají jednak o zbožnosti, jednak o šetrnosti, vytrvalosti ve víře, důvěře v Boha a jiných ctnostech, jež jinocha zdobí. — Obě čísla nás velice uspokojují a »Křesť. Dělníka« znovu mladým křesť. jinochům doporučujeme. Jeho zodp. red. jest Boh. Šubrt, řídícím redaktorem Fr. Waldmann, St. Oswald bei Freistadt, Ober-Oesterreich.

Různé. — Proti socialně-demokratickým hostincům, dle zpráv »Berliner Tagblattu«, vystoupily vojenské úřady v Berlíně, zakázavše vojákům návštěvu 193 hostinců, kdež se scházívají socialní demokraté. — Konfesijní škola v Prusku. Pruské poslanecké sněmovně podán byl návrh zákona o vydržování veřejných národních škol. Školy mají býti zařízeny pravidelně tak, aby evangelické děti vyučovali evangeličtí a katolické děti pak katoličtí učitelé. — 32 národností na lodi. Těchto dnů dorazil do New Yorku parník »Erny« se 400 cestujícími. Byli to Češi, Rusové, Poláci, Uhři, Rumuni, Chorvati, Dalmatinci, Černohorci, Řekové, Turci, Armeni, ruští židé, Němci atd. Po příjezdu lodi bylo v Ellis Islandu zjištěno, že cestující byli příslušníky 32 národností. Úředníci přistěhovaleckého úřadu nejsou pamětníky okolnosti, že by byla kdy jedinou parolodí zabloudila taková směsice národnostní na půdu americkou. Pozoruhodno jest, že se tato směsice národů obešla bez — německé státní řeči!

Spolkové zprávy.

Výbor Historického kroužku konal dne 15. listopadu schůzi. Přítomni byli: dvorní rada kanovník Dr. Fr. Kryštůfek, universitní profesor, školní rada Dr. Matěj Kovář, převor Frà. Jos. Hamršmid, farář Dr. Karel Lev Řehák, kaplan Václav Roudnický a red. Tomáš Škrdle. — Dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek zahájil a skončil schůzi modlitbou. Jednatel školní rada Dr. M. Kovář četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Mezi došlými dopisy, jež jednatel předčítal, uvádíme jmenovitě přípis em. děkana Fr. Vacka z Č. Budějovic, jenž praví: »Mnohý náš kostel jest učiněné museum, ale Bohu žel památnosti mno-

hého chrámu nejsou známy a jako se již přemnoho ztratilo, ztrácí, zachází i dále. Nemohl by »Sborník histor. kroužku« ponenáhlu znamenitosti našich kostelů, far, fresky, sochy, řezby, knihy, stavby a jiné památnosti buď neznámé, buď nevšímané zaznamenávati? V každém vikariátě nebo duch. skupině mohl by se nalézti znalec a milovník starožitností, jenž by o nich o pastorálních konferencích nebo ve skupinách referoval, material si při debatě o tom nastalé doplňoval a ve Sborníku jej uveřejňoval. — Výbor béře tento návrh s povděkem na vědomí a žádá vikariáty a skupiny, aby jej prováděly. Co by se do Sborníku nevešlo, rády i jiné časopisy uveřejní. — K návrhu kaplana V. Roudnického bude se čas od času scházeti širší sbor Hist. kroužku; zde se bude rokovati o běžných otázkách historických; rozpravu zavede referent k tomu zvolený. První taková schůze bude v domě družstva Vlast 29. listopadu t. r. ve 4 hodiny odpoledne a mají k ní přístup všickni přátelé hist. studia. — Určeny byly přednášky pro zimní období. — Z odkazu † rady V. Honejska obdržel kroužek 177 K 96 h. — Na konci schůze povstali přítomní a školní rada Dr. M. Kovář jménem kroužku srdečnými slovy blahopřál předsedajícímu k jeho vysokému státnímu povýšení — byltˇ jmenován Jeho Velič., první z českých kněží, dvorním radou — jménem družstva blahopřál red. Tomáš Škrdle. Dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek byl tímto projevem velice potěšen, a ujistil, že zachová svoji přízeň i kroužku Hist. i družstvu Vlast. — Za povznešené nálady byla tato krásná schůze skončena.

Širší sbor Hist. kroužku konal ve středu dne 29. listopadu t. r. schůzi, v níž referoval dp. kaplan V. Roudnický o Catalogu Truhlářově, o Matěji z Janova, o kritikách Flajšhansova: De Corpore Christi, zvláště tu rozebíral Loserta a referát v Sybělovské: Historische Zeitschrift. Konečně pojednal o inaugurační řeči bonnského profesora Schrörse: Kirchengeschte und nicht Religionsgeschichte. Debaty súčastnili se různí přítomní, zvláště dvorní rada kanovník Dr. Fr. Kryštůfek.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 27. listopadu 1905 třetí schůzi za předsednictví p. Václ. Žižky. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. K odboru přistoupil za člena p. Tom. Roháček, soukromník na Král. Vinohradech, kteréhož p. Václ. Žižka srdečnými slovy vítal. — Od poslední schůze řečnili: Tom. Jiroušek a dr. Rud. Horský na socialním kursu v Praze a mimo to mluvil red. Tom. Jiroušek v Johanneu o významu práv v odborné a průmyslové výrobě. — Dělník, jenž pracuje mezi socialními demokraty, nám píše, jak se socialní demokraté těší, kterak budou kněze vyháněti ze škol a odjinud, až se domohou nadvlády pomocí všeobecného hlasovacího práva. — Katecheta dp. Tom. Škrdle referoval o mzdovém hnutí a volebním právu. Debaty v té příčině súčastnil se red. Tom. Jiroušek. Údaje jejich jsou uveřejněny v »N. L.« ve zvláštním článku. — Farář dp. Vl. Hálek dal pro dívky do Vídně jdoucí tisknouti zvláštní letáky, v nichž jest udáno, kde všude se konají ve Vídni služby Boží. Týž referoval o důležitosti vedení pamětních obecních knih. Zprávu jeho přinesly »Naše Listy« ve zvláštním článku. Konečně navrhl, aby Socialní odbor zařídil právní porady. Návrh jeho byl přijat a řečník o něm promluvil takto: Jelikož všecky politické strany zřídily si své právní rady, zřídí též socialní odbor »Vlasti« svoji právní ochrannou radu, která bude udíleti zdarma všem členům katol. spolků a odběratelům časopisů družstva »Vlast« právní radu ve všech různých případech. Tak zejména v záležitostech domovské příslušnosti, mzdových, úrazových a nemocenských případech, vojenských záležitostech, regulačních čar, parcelacích, stavebních komisích, obecních voleb, záležitostech okr. zastupitelstva, honitby, čeledínských a pracovních sporech, spolkovém zákoně, pozůstalostním jednání, sirotcích a jich opatření, maloživnostenských záležitostech, chudinství, vojen. reklamacích, daních a poplatcích, koncesích a volných živnostech, smlouvách, výpovědích, žalobách, soudním vymáhání, knihovním vtělení, směnkách, kolportáži tiskopisů atd. — Správu právního odboru povede farář dp. Vlastimil Hálek, jenž za spolupracovnictví ostatních odborných sil bude říditi záležitosti právní rady. Veškerá podání buďtež písemná, a ke každé budiž připojena 10 hal. známka poštovní na odpověď. Dotazy o radu buďtež adresovány na: Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy. Odpovědi pro všeobecné poučení budou též uveřejňovány v »Našich Listech« v rubrice »Právní rádce«. — Jednatel p. T. J. Jirousek rozhovořil se pak o způsobu voleb, jak za všeobecného rovného hlasovacího práva ve Francii, Italii a v Severní Americe se konají, kde i o bezpečnost osob k volbám jdoucích je pečováno. Aby jasno bylo v této věci, četl právě doklady z amerických časopisů; byly to děsné zprávy o volbách purkmistra v New Yorku. Lidé při těchto volbách přišli k potlučení holemi; jeden volič měl ruku holí přeraženou, jiný několik děr naděláno do hlavy a se zdravou kůží málo kdo vyvázl. Při volbách

mělo účastenství přes půl milionu voličů. Jaký pak div, že při takovém množství lidu i zákon o bezpečnosti osob je ilusorním. Ani o švindle s hlasy nebyla prý nouze. Takové jsou obrázky ze zemí, kde panuje rovné právo volební.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 4. prosince 1905 čtvrtou schůzi za předsednictví p. Václ. Žižky. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Dr. Jul. rytíři Nejedlému vyslovuje socialní odbor družstva Vlast plné uznání za zmužilé hájení svátosti manželství. — Referát red. Tom. Škrdle přinášíme v 15. čísle »Našich Listů« ze dne 9. prosince. — Farář Vl. Hálek pojednal o podporování chudých příslušníků obcemi. Jsou, kteří ji zaslouží a kteří jí nezaslouží. Vzhledem k prvním často obce žádost jejich vracejí s nezákonitými důvody, že pro nemajetnost obce nelze jí vyhověti, nebo že žadatel není tak stár, aby si nemohl denní chléb vydělati nebo že obec již mnoho chudých má a tudíž že další podpory dáti nemůže. Jestli se někdo podpory u příslušné obce své domáhá, jest povinností představenstva, aby vyšetřilo, zdaliž a pokud dle zákona chudinského ze dne 3. prosince 1868 žadateli podpora udělena býti má. Bydlí-li žadatel v obci cizí, má se toto vyšetření pomocí tamního úřadu obecního provésti. Po náležitém vyšetření poměrů sluší teprve vydati vyřízení o žádosti, které pak nespočívá na domněnkách, ale na důvodech skutečných a zákonitých. Je-li žadatel k práci schopen, nenásleduje z toho již, že vydělá pro rodinu denní chléb a že práci obdržeti musí. Nemá-li žadatel práci a nemůže-li ji obdržeti, tof jest předmětem vyšetření, které povede k výsledkům rozhodnutí, musí-li podporován býti čili nic aneb má-li obec ve smyslu § 10. chud. řádu a dle § 26 zák. domovského proti němu v předepsané cestě zakročiti a jej prostředky donucovacími k příhodným pracím donutiti. Kdo není spokojen s rozhodnutím obecního výboru, jenž mu chudinskou podporu odepřel, může se s odvoláním obrátiti na okresní výbor, a proti tomuto zase na zemký výbor. Obec, která by se zpečovala vypláceti chudinskou podporu, kterou určil okresní nebo zemský výbor, donutí na stížnost strany okr. hejtmanství s pohrozením exekuce. — Předsedající pan Václav Žižka pravil: V tom našem čase všeobecného rozruchu musím upozorniti na to, jak na mnoze občanské svobodě nepravě se rozumí, jež se základem křesťanským nikterak se nesrovnává. Pravá svoboda jak v ohledu politickém tak i socialním se vždy jen na základě pravdy v mezích spravedlnosti pohybovati musí. Žádné násilí pravdě k vítězství nepomáhá, ale jen spravedlnost a z ní vycházející cesta zákonitá. Svoboda člověka musí býti života schopná, ale ne aby z ní vycházela pro ostatní lidstvo záhuba, ona musí žíti a také jinému života dopřáti, ona musí nejen své vlastní dobro stavěti, ale též i dobru bližního nepřekážeti, k dobru pak celku hlavní zřetel obrácený míti. Pamatujme si, že jen dobrá vůle hodna jest svobody, proto že vychází z lásky, jež jest hlavním základem křesťanství. Dobrá vůle však jen vždy staví a nikdy neboří, do ustanovení dobrého nikdy rušivě nezasahá. U nás oprávněná musí býti hlavně zásluha, více nežli svoboda a naše svoboda vázána musí býti láskou a spravedlností, sice jinak se zvrhne v nevázanost, která nikterak se ovládati a v pokoji udržeti nedá. — Na konci schůze přijal odbor tuto resoluci: »Socialní odbor družstva Vlast uvažuje o posledních socialních zjevech a zvláště o hnutí pro všeobecné rovné hlasovací právo vyslovuje svoji nelibost nad tím, že na mnohých místech šli křesťanští socialové tak daleko, že nejen na řečništi vedle socialních demokratů a národních socialistů pro všeobecné rovné hlasovací právo mluvili, ale i v průvodu se socialními demokraty a národními socialisty se spojili. V uvážení všeho, co socialnědemokratický a národně-socialní tisk proti katolíkům a zvláště duchovenstvu podnikal a stále podniká, nelze takového jednání křesťanským socialům, ať již pochází od kohokoliv, schvalovati, jako nebylo by dobrým k němu mlčeti. Katolický tisk jest bez rozdílu povinen souhlasně s katolickými spolky státi socialním demokratům a národním socialistům opodál a nikoliv schvalovati všecko, co za účelen všeobecného hlasovacího práva podnikají a tím méně je pak přípustno společně s nimi vystupovati a jejich proudem se dáti unášeti.« — Socialní odbor družstva Vlast ohražuje se pro podruhé, aby dávány byly do katolických časopisů v Čechách zprávy toho druhu, »že súčastní se také v Čechách dělnictvo křesťansko-socialní téměř všude společných projevů ve prospěch všeobecného hlasovacího práva.« Výkonný sbor strany křesťansko-socialního lidu českeho nic podobného prováděti neusnesl a jest-li někteří křesťanští demokrati se na tom usnesli tak činiti, měli k tomu použíti své firmy a nikoliv firmy naší křesťansko-socialní. My s křesťanskými demokraty se neztotožňujeme.«

ROČNÍK XXII. LEDEN 1906. ČÍSLO 4.

VLAST.

Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trvaje v Čechách, ač bloudil ve víře, vnitř katolíkem.

(Dokončení.)

10. Této své Ekklesiole svěřil M. Jan Hus svoji další pravdu, kterážto záležela v bludu anthropologickém, že duše lidská jest již o sobě osobou a i tělo že je osobou a duše lidská s tělem v jednu přirozenost lidskou spojené že jsou osobou. Že takové rčení není katolické, mohl Hus snadno poznati, neboť důsledně by byl musel přijati v člověku tři osoby, dvě jednoduché a třetí složenou. Poněvadž vzal Kristus při vtělení na sebe celou přirozenosť lidskou, jakož učí sněm v Chalcedoně shromážděný, jakož bylo tedy za časů Viklifových a Husových článkem víry slavně prohlášeným na Východě a na Západě vyznávaným, byl by byl přijal v přirozenosti lidské tři duše, což jest patrným kacířstvím na sněmu Efezském r. 431 naproti Nestoriovi zavrženým.

11. Hus však při tomto anthropologickém bludu nezůstal, ale přijal také nezbytně důsledky jeho a tvrdil věci, ktere se nesnášejí s odvěkou křesťanskou naukou, a právě opět na základě bludů Viklifových christologických, k Nestorianismu se chýlících. Učilť Hus netoliko na kathedře po latinsku, ale také po česku na kazatelně a na venku, ve vsích, po lesích a cestách a mezi ploty, že Bůh má moc svémocnou (authenticam potestatem) odpouštěti hříchy, Kristus Pán však podsvémocnou, aniž by byl pozoroval, že základem bludu tohoto jest haeresie Nestoriova. Hus dále svěřoval své Ekklesiole učení, že náleží Kristu Pánu dvojí pocta, jedna jako Bohu, čili služba Bohu příslušná a druhá jako člověku, kterouž nazval podle Viklifa hyperdulií, ačkoliv měl jako Mistr a bakalář v theologii věděti, že jest byla tato Viklifická nauka již tisíc let před Viklifem na sněmu ekumenickém, Konstantinopolském II., jako kacířství zavržena.

12. Mistr Jan Hus jda po stopách Viklifových přidal k bludu Nestoriánů také bludy Eutychianů čili Monofysitů, tak že se zdá, jakoby byla úcta, kterouž hořel k Viklifovi, úsudek jeho z úplna zatemnila, neboť opakuje po něm větu Nestoriánské naprosto odpornou, když dí: »Duae naturae, divinitas et humanitas, sunt unus Christus.« Dvě přirozenosti, Božství a člověčenství, jsou jeden Kristus. (De eccl. cap. 4.)

A tyto christologické bludy přednášel Hus, ač jinak zcela pravověrně učil, že jsou v Kristu Panu dvě přirozenosti, jedna,

božská a druhá lidská, tak že se často zdá, jakoby byl ani netušil, co po Viklifovi odříkává a lidu našemu vtírá za pravdu, čemu sám nevěřil.

13. Nedosti na těchto deviacích, Hus také nesmýšlel pravověrně o svátosti sedměře již proto, že učil, že jest volno knězi a diakonovi kázati a funkce, slušící k jeho posvěcení, beze vší autority biskupské nebo papežské vykonávati, a byť byl i autorisován, že ztrácí právo na udělování svátostí.

a) O křtu sv. učí Hus, že jest svátostí, avšak nerozděluje mezi přisluhovatelem řádným a mimořádným, a tvrdí, že jsou účinky křtu rozdílné při předzřízeném a předzvěděném; a to tou měrou, že předzvěděný nevchází křtem do Církve, ale jedině a výlučně předzřízený, a jelikož se nevchází do Církve křtem, ale předzřízením, předzvěděný se nestává údem Církve Boží křtem přijatým, ani synem Božím podle přijetí, aniž dědicem království Božího, právě naopak on zůstává údem ďáblovým po křtu, jakož byl před křtem svatým. Viklif učil, že se předzvěděnému neodpouští na křtu dědičný hřích, a tak as také věřil M. Jan Hus.

Liší se tedy Hus v učení o křtu sv. podstatně od katolíků.

b) O svátosti biřmování nejde M. Jan Hus s katolíky potud, pokud nevěří, že by biskup jedině a výlučně byl rozdavačem této svátosti, neboť nechce míti podle Viklifa, že by biskup se lišil od kněze pouhého, ant učil, že kněz a papež v ničem se neliší od sebe, leč jen že je papež bohatší.

c) Stran velebné svátosti věřil Hus, že jest Kristus Pán na oltáři přítomen přepodstatněním, ač se právem domnívají, že za prvních dob kněžství se klonil k Viklifovi, že totiž zůstává s podstatou těla a krve Páně také podstata chleba a vína; avšak jisto jest, že roku 1408 v tomto bludu anglosaském snad již netrval. Avšak on i přes to nevěřil plně po katolicku, ant se domníval, že platnost posvěcení této svátosti jest závisla na pravověrnosti posvěcovatelově o této svátosti. S katolíky byl však jednomyslný v tom, že jest velebná svátost netoliko svátostí, ale také obětí.

d) O svátosti pokání souhlasí Hus s Církví, ant žádá na kajícníkovi, aby hříchů svých litoval a dopodrobna se z nich zpovídal a za ně dostiučinil. Avšak ač věří s katolíky, že jenom kněz má moc klíčů, čili moc hříchy odpouštěti, dopouští se bludu, že kněz neodpouští vlastně hříchy, ale že pouze kajícníkovi ohlašuje, že jsou mu hříchy odpuštěny. Tou příčinou žádá také Hus na kněžích, aby vyznali, že nejsou oni, jenž hříchy odpouštějí nebo zadržují, ant Bůh sám dříve je shlazuje, než kněz vyřkne: »Doufaj, bratře, žeť milostivý pán Boh odpustil jest tobě tvé hřiechy.«

I v tom pobloudil Hus, když tvrdil, že by moc kněžská, hříchy odpouštěti, závisla byla na umění jeho, právě tak jako učil Viklif a po něm sedlák Petr Chelčický.

Z toho ze všeho je patrno, že Hus moc klíčů velice zlehčil, neboť podle jeho rozkladů nebylo by ani potřebno, aby kajicník u kněze se domáhal odpuštění, ant mohl každý umělý laik jemu ohlásiti: »Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.«

e) Ač Hus tvrdil ve svém dopisu papeži Janovi XXIII., že neučil, že by odpustkové nic nebyli, ale jak později slavně ujišťoval, že zamítal pouze odpustky peněžní, nemluvil podle pravdy, neboť zavrhoval podle Viklifa odpustky vůbec. A toto zavrhování jest zcela souhlasné s jeho bludem, že rozhřešení od hříchů není úkonem soudním, že Kristus neustanovil žádné pravomoci v Církvi, že pravomoc se dostává přímo od Boha, neboť s takovými zásadami neobstojí moc Církve a zejmena papeže a biskupa, odpustků udělovati.

f) Stran posledního pomazání lze poznamenati, že Hus učil, že tato svátost byla k rozkazu Páně od apoštolů ustanovena, tedy jen prostředečně od Krista Pána, avšak domněnka nemá býti přičítána jemu jako deviace, neboť domněnka tato může ještě dnes bez úrazu sv. víry býti zastávána.

Jenom v jedné věci byl Hus scestný, jelikož nevyžadoval k právně dovolenému udílení této svátosti pravomoci, nebo aspoň svolení dotyčného faráře.

g) Stran svátosti svěcení kněžstva se lišil Hus jda po šlépějích Viklifových, jelikož neuznával rozdílu mezi knězem a biskupem, a tudíž přisuzovati musel jednoduchému knězi moc, na kněžství světiti.

Avšak i v tom se líší od obecné Církve, že úkonu svěcení na kněžství odpíral sílu udělovati Ducha svatého (Postilla II., 157., 158. Erben).

h) Že jest manželství křesťanů svátost, učí Hus zřejmě (De matrimonio), a zavrhuje spolu s církví i polygamii i polyandrii, a že zamítá, že by sňatek manželský byl zrušitelný (Erben III., 200). Ano, Hus je ve shodě i v tom s Církví, že vespolné svolení ženicha i nevěsty působí svátost stavu manželského, a že tedy sice kněz manželům žehná, ale přes to že není on přisluhovatelem manželství jako svátosti, ale snoubenci sami.*)

V tom však se zajisté liší Hus od Církve, jelikož praví, že přisluhovatel ztrácí právo k udílení svátosti, pakli jest ve stavu smrtelného hříchu, ač bychom nepřipustili, že učil, že jest svátost neplatna, jestliže přisluhovatel trval ve hříchu smrtelném. Aspoň tvrdil Hus ještě na sněmu Kostnickém, že nemohl souhlasiti se zátratou čtvrtého kusu Viklifického: »Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.« a tím ovšem uvalil na sebe podezření, že netoliko učil, že přisluhovatel, jsa ve hříchu smrtelném, neuděluje svátosti platně.

Avšak, ač nebyl Hus za jedno s Církví stran svátosti stavu manželského, to jisto jest, že uznával zákazy a závady, rušící sňatek, anebo jej nedovoleným činící, i od Církve stanovené, ale všechen tento souhlas čelí naproti jeho vlastním zásadám, že Kristus Pán neustanovil v Církvi svatovlády z pravomoci, ale pravomoc tato že má původ v šeredném ďáblu.

---

*) Známo jest, že podle sněmu Tridentského jest sňatek manželský v krajinách, kde byla kapitola »Tam etsi« prohlášena, neplaten, pak-li nebyl před vlastním farářem a dvěma neb třemi svědky uzavřen.

To tedy jest učení Jana Husi o svátosti sedmeře, které zanechal své Ecclesiole jako pravdu svoji a jako pravdu Kristovu,

14. Jako působí hřích smrtelný děsně v oboru církevním, ant, jak Hus praví, vylučuje i předzřízeného z Církve podle přítomné spravedlnosti (secundum praesentem justitiam): tak má i zlé účinky na osobu hříšníkovu, pokud drží moc kněžskou, neboť prý kněží zločinně žijící poskvrňují svou moc kněžskou, a jako nevěrní synové nevěrecky smýšlejí o sedmeře svátosti církve, o moci klíčů, o úřadech církevních, o censurách, o mravech, o úctě ostatků svatých, o odpustcích a o řádech církevních. Tak tvrdí Hus de Eccl. cap. 11. podle Viklifa Trial. III.

Každý soudný člověk snadno pozná, že smrtelný hřích neposkvrňuje moci kněžské, neboť jest ona milodarem, který může obstáti i v člověku zločinném, aniž jest na pravdě Husovo tvrzení, že by smrtelný hřích činil z člověka kněze ihned nevěrce, jenž by křivě smýšlel o článcích víry aneb o řádech. Dlužno tedy říci, že Hus rigorismu výstřednému hově zde pobloudil, a i také proti svému učení se prohřešil, že i hříšný kněz posvěcuje, a to ne méně, jako kněz v milosti postavený.

15. Podle M. Jana Husa působí hřích smrtelný také zhoubně v oboru občanském; nebo majetník jsa ve hříchu smrtelném, ztrácí právo na majetek svůj, panovník na panování své a král na království své, potud, pokud trvá ve hříchu smrtelném. Ve svých publikacích jsem ukázal, jak nesmyslné, podvratné a anarchické toto učení je, a že by všechen mír, pokoj a pořádek na dobro podvrátilo, když by se v život uvedlo.

16. Zase na vzájem jest milost Boží principem, na jehož základě jest majitel podle spravedlnosti držitelem majetku svého, panovník panství svého a král svého království, ano princip milosti Boží působí, že mají spravedliví veškeren svět vidomý do spolku.

Tyto všecky deviace hlásal Hus ve svých knihách a zvláště na Kozím Hrádku, po lesích, mezi ploty a na polích. Podvratné učení jeho se ujalo na Táboře, a jaké hrozné věci způsobilo, zvěstují nám letopisy naše.*)

17. Sem konečně náleží blud Husův, že hřích smrtelný všechny úkony lidské otravuje, tak že je všecko hříchem, což koná hříšník, byť konal i ty nejspravedlivější skutky »de genere suo.«

18. Porouchal-li Hus tímto rčením veškerou snahu po mravnosti, ant koná-li hříšník co koná, vezdy hřeší, nač by se namáhal, aby vybředl z kalu hříchu; ničí týž po Viklifovi kráčející Hus všechnu mravnost rouhavou větou, že Bůh miluje předzřízeného, byť i velikého lotra, jiiž zde na světě více, nežli předzvěděného, byť i velikou svatostí vynikal.

Shrneme-li Husovu nauku katolické víře odpornou v jeden krátký celek, tož učil Hus: že Církev Kristova je sborem předzřízených pouze, hlavou téže Církve jest Pán Ježíš výlučně, vi-

*) O tom všem viz monografie Dr. A. Lenz »Vzájemný poměr.« »Učení Jana Husi.« »Soustava učení Jana Viklifa.« »Apologie sněmu Kostnického.« »Několik dodatků k učení Jana Husi.« »Byly články, které podrýval Jan Viklif a Jan Hus za jejich časů quaestiones liberae!«

ditelné hlavy ani té bojující Církve není nižádné. Kristus Pán ustanovil sice v Církvi svatovládu z posvěcení, která pozůstává z kněží a jahnů, ale nikoliv svatovládu z pravomoci. Není tedy v Církvi moci zákonodárné, ani soudné ani výkonné, ani nejvyšší neklamný úřad ve věcech víry a mravů, zvláště papež není neklamný. Ani sv. Petr nebyl hlavou Církve Kristovy učiněn, tím méně jest jí římské papežství. Papežství není z Krista Pána. Tři sta let po Kristu nebylo papežství v Církvi až do věku císaře Konstantina, ten prý jest ustanovil, chtěje aby byl Silvester tak nejvyšší hlavou kněžstva, jako on Konstantin byl hlavou králů. Církev také není potřebna papeže ku správě lidu Božího, neboť jest k této správě Zákon Boží důstatečen. Poslouchati zákona Božího jest nevyhnutelno ke spáse věčné, ale poslušnost církevní jest poslušností podle vynálezků kněží. Dlužno poslouchati papeže a biskupa jen potud, pokud se rozkazy snášejí se zákonem Božím, ale Hus nepovídá, kdo by byl měl v této věci rozhodovati. Odtud jde, že pravomoc papežova netoliko není z Boha, ale z šeredného ďábla. Vlastně prý je papež Antikrist nebo-li apokalyptická šelma, která zákon Boží svými zákony zatemňuje a zatlačuje, sebe nad Krista Pána vyvyšuje, sedíc na místě svatém, aby jí bylo klaněno.

Oproti katolické Církvi, kteráž prý obohacením Konstantinovým zjedovatěla, a dobou ustavení žebravých řádů od Krista Pána odpadlá, zřídil sobě M. Jan Hus Ecclesiolu, jak se domníval, že samých vyvolených, a shromáždil kolem sebe kněžstvo oddělené od katolického, a dal jemu jméno kněžstva evangelického, kteréž vymknul z poslušnosti papeži a biskupovi povinné, a dal jemu a svým věrným do rukou biblu, aby se jí u víře v životě spravovali, a však přede vším ji svěřil pravdu svoji, jak prý mu ji dal Bůh poznati.

Tato pravda Husova »Ecclesiole jeho« svěřená obsahovala přede vším zátratu Církve katolické, v níž prý je ohavnost spuštění, a pak četné deviace od pravd katolických, jako blud, že jest tělo lidské osoba, duše osoba, a spojení obou že jest osoba, blud, že náleží Kristu Pánu dvojí pocta, jedna Božská (cultus latriae) a druhá jeho člověčenství příslušná (cultus hyperduliae), a že jemu jako člověku nenáleží moc svémocná, hříchy odpouštěti, ale pouze podsvémocná, neboť blud tento má svůj základ v jiném bludu, dávno odsouzeném, že jsou v Kristu Pánu osoby dvě: jedna božská a druhá lidská. Hus svěřil své Ecclesiole deviace stran svátostí, ač přijímal svátost sedmeru, svěřil ji dále své bludy o milosti Boží a rozdílném podílu v ní podle toho, zda-li kdo jest z počtu vyvolených, anebo z počtu předzvěděných. Hus svěřil své Ecclesiole učení, že principem spravedlivého držení darů Božích jest milost Boží. Kdo ztratil milost posvěcující, ztratil také všecky nároky na držení darů Božích, je-li kněz, ztratil právo k udělování svatosti a ku vykonávání funkcí kněžských, je-li majetník, pozbyl nároku na majetek svůj, je-li držitel panství, na panování své, je-li vladař, na vladařství, je-li král, na království své. Hřích smrtelný otravuje nad to všecko konání hříšníkovo, ant je všecko hřích, což před se beře, i skutky jinak nejlepší,

v kněžích však porušuje zločinný život i moc kněžskou a působí, že kněží nešlechetní po nevěrecku smýšlejí o svátosti sedmeře, o moci klíčů atd., tak že by hřích smrtelný uvaloval ihned na kněze zločinného nevěru. A podobné spousty působí také i předzřízení stran konání těch, kdož jsou předzřízeni, a těch, kdož jsou předzvěděni. Předzřízený zůstává s Bohem spojen, a je od Něho milován tou láskou, kterouž bude milován na nebi, předzvěděný však, byť vedl život nad jiné svatý, zůstává v kleštích ďáblových, a jeho dobré skutky nic neprospívají. Zločinný předzřízený jest a trvá býti synem Božím podle přijetí i při nejhorších zločinech, spravedlivý, přezvěděný však zůstává údem šeredného těla ďáblova i při ctnostech hrdinských.

Tento kratičký nástin nauky Husovy, jižto svěřil Ekklesiolě své, dává na vědomost, že Hus netoliko nápravě duchovenstva čelil, ale po svém křesťanské lásce a všem pravidlům paedagogickým odporném způsobu, nýbrž že učil také věcem víře katolické protivným, ano že bloudil netoliko ve směru dogmatickém, ale také stran učení o mravech. A v těchto odchylkách a zcestnostech trval Hus po všechen čas trvání svého v Čechách. Důkaz toho máme v radě fakulty theologické v Praze synodě Pražské r. 1413 podané, a v odpovědi, jakou dává na ně M. Jan Hus.

Členové fakulty theologické udávají příčiny neblahých sporů náboženských v království českém, ukazujíce zároveň k víře všeho žákovstva a kněžstva po všem světě o sedmeře svátosti, o moci duchovní, o rozhřešení ve zpovědi, o kletbách, o úřadech a obyčejích, o posvátných věcech a kostelních, o zákonech a duchovních v Církvi svaté, kterážto víra není jiná, leč jak drží kostel Římský, kteréhožto kostela Římského jest papež hlava a tělo sbor kardinálův, kteřížto jsou praví a zjevní nástupci sv. Petra a sboru jiných apoštolů, aniž mohou dáni býti na zemi jiní tacíž náměstci, než papež, ježto jest hlava, a sbor kardinálský, ježto jest tělo toho kostela Římského. Avšak někteří ze žákovstva v Čechách jsou protivní Římskému kostelu a jeho věření a praví, že potupení 45 artikulů Viklifových jest zlé a bezprávné, a nechtějí věřiti, že by smyslové Viklifovi o sedmeře svátosti a jiných věcech svrchupsaných byli křiví a falešní.

Také prý drží, jak praví dotiční členové fakulty theologické, všecka obec žákovstva a obecného křesťanstva tu víru, jižto drží kostel Římský, a že při každé při nebo věci, která se dotýká víry křesťanské, má stáno býti víře vyřčení a usouzení papežova a Římského kostela, nebo papež a sbor kardinálský mají rozeznati a vynésti pře u víře křesťanské. Ale jsou prý někteří ze žákovstva v království českém, kteří papeže a sboru kardinálského málo váží, a chtějí míti samo písmo sv. za vůdce, kteréžto písmo chtíce podle hlav svých vykládati.

Dále věří žákovstvo v království českém s žákovstvem a s obcí křesťanskou celého světa, že má býti papeže a prelátů posloucháno ve všem tu, kde nezapovídají pouhého dobrého, nebo nepřikazují pouhého zlého.

Rada doktorů směřuje tudíž k tomu, jakož dříve v království českém k jeho cti a slávě bylo, aby žádný z českého království

nedržal ani učil jinak, než jako drží kostel Římský, a aby v každém kusu, který se dotýká víry křesťanské, a zvláště učení o sedmeře svátostí stáno bylo u vieře naučení, rozhodenie a usuzenie kostela Římského, a aby poslušno bylo praelatóv od poddaných ve všem, když nebrání púhého dobrého a nepřikazují púhého zlého. *)

Doktorové vzpomínají také na šest artikulů, kteříž byli vydáni na Rathuse 10. července 1412 a kdež bylo vysloveno:

a) že ten, kdo jinak smýšlí o svátostech a o klíčích Církve, je kacíř;

b) že ten se dopouští bludu, kdož tvrdí, že ten veliký Antikrist již v těchto dnech vládne, kterýž podle víry Církve na konec světa přijíti má;

c) že jest blud, že by konstituce svatých Otcův a chvalné obyčeje neměly v Církvi držány býti;

d) že jest blud, že by ostatky svatých neměly býti uctívány;

e) že jest blud držeti, že kněží nerozhřešují a neodpouštějí hříchů, ale pouze ohlašují, že jsou odpouštěny tomu, kdož se zpovídal;

f) že jest blud tvrditi, že papež nemůže a nesmí v čas nevyhnutelné potřeby vojsko sbírati nebo žádati subsidií na obranu apoštolské Stolice, a těm kdož osobou svou nebo subsidiemi přispívají jemu, odpustků uděliti, když v pravdě litovali a se vyzpovídali.

Doktorové fakulty theologické mluvíce o žákovskvu scestném, nejmenují M. Jana Husi, ač chtějí, aby listům naproti Husovi vydaným bylo posloucháno.

Avšak M. Jan Hus předobře poznával, že bludy, o nichžto mluví doktorové, jsou vlastně jeho bludy, až na blud, že nemají ostatky svatých byli uctívány, on věděl, že bludy ty obsahují jeho pravdu Viklifickou, kterouž hlásal jako mistr na kathedře, jako kazatel s kazatelny a po vsích, po polích a lesích a mezi ploty, ale on té svojí pravdy domnělé neodvolal, jakož jest známo z jeho dopisů a ze spisů českých jeho a latinských, a netoliko že neodvolal, ale zle se horšil na doktory a jim se strany své vytýkal zcestnosti a bludy a kaceřoval je. Důkazem toho jsou jeho dopisy z roku 1413, zejména epištola jeho synodě Pražské z roku 1413 zaslaná, a pak dopisy svědčící M. Křišťanovi z Prachatic, a přesvědčení, jež vyslovil v epištole ku Křišťanovi, že rozkol jím způsobený se nedá již zaceliti; důkazem jest dopis, kterýž napsal v říjnu 1414 na cestě do Kostnice věrným Čechům, v němž tvrdí, že jim slovo Boží bez kacířství a bludu po dlúhý čas hlásal a jich napomínal, aby věrně stáli v té jeho hlásané pravdě.

I musíme tudíž říci, že Hus setrval v Čechách až do konce v bludech Viklifových, ano, že tyto bludy v protivu kladl naproti katolickým pravdám, že protivné jemu učení Římského kostela a sboru kardinálského zval učením Antikristovým, čili té apokaliptické šelmy, která chce, aby jí bylo klaněno, a kněžstvo katolické posly Antikristovými oproti Viklifickému duchovenstvu, jež zval evangelickým.

*) Palacký Docum. str. 480 seq.

Přes to však jest pravda, což jsem ve svém napadaném spisu: »Jest pravdou nepochybnou, že jest Hus mučenníkem za pravdu, a že umíral za své přesvědčení?« ukázal, že Hus stran svého od Církve katolické odchylného učení kolísal, ano že kolísal i v Kostnici.

Ulrich z Reichenthalu, očitý svědek těch věcí, které se děly v Kostnici, vypravuje, že Hus zřejmě a jasně slíbil, že se chce výroku sněmovnímu podříditi a do lůna Církve se vrátiti, a že touto zprávou byl všechen sněm rozradostněn, tak že bylo za příčinou tohoto radostného rozhodnutí Husova v městě Kostnici vyzváněno. Mimo to Berthold z Wildungen, jeden z komisarů ve sporu Husově, dává zprávu církevnímu sboru Kostnickému, že Hus dvakráte slíbil, že chce státi k rozhodnutí sněmovnímu. Ano, Hus sám píše ve svém dopisu panu Janovi z Chlumu, že napsal vlastní rukou poznámky ku 45 kusům Viklifovým, a ohledně jiných jemu za vinu kladených věcí že protestoval, že nechce při svou odevzdati 12ti neb 13ti komisarům, ale že chce před celým sněmem účty z víry složiti; *) ano on píše netoliko, že chce se zodpovídati z víry své před sněmem, ale také opakuje po dvakráte, že chce státi k rozsúzení sněmovnímu (sto ad determinationem concilii. **)

Co všecko se dělo v četných výslechách komisary řízených, neumím říci, ale že M. Jan Hus měl příležitost seznati z nich strašné bludy Viklifovy, jimiž byl svírán, nelze upříti, a že tou cestou nabyl od těch, kdož učení Viklifovo do hloubky znali, poučení, že tone v bludech. Vždyť mu bylo i řečeno, že chtěl Viklif všecku vědu odstraniti a že umístil v každém spisu svém četné bludy. ***) A že působily výslechy tyto na M. Jana Husa, aby tak houževnatě za cizácké bludy Viklifovy do ohně nešel, kdož by chtěl na dobro upírati?

Ujišťování Husovo, že chce státi usúzení sněmovnímu a bližší seznání bludů Viklifových, oprávňují k výroku, že Hus na sněmu Kostnickém netoliko kolísal, ale také že byl blízek tomu, aby se podrobil, což zvláště na jevo jde z jeho poznámek k některým článkům jeho zavržených vět, jakož jsem jasně dokázal ve svém spisu: »Jest pravdou nepochybnou, že umíral Hus za pravdu a za své přesvědčení?« připojiv, že ho jiné proudy hnaly na smrt, nežli přesvědčení o cizácké pravdě Viklifově.

Okolnost tato se nedá odbásniti i nejvelikolepějšími chvalozpěvy o hrdinském charakteru Husově.

Avšak to také jest jisto, že Hus trvaje v Čechách a i na cestě své do Kostnice houževnatě stál při všem kolisání k pravdě či vlastně k cizácké pravdě Viklifově, a že když mu byly vyloženy jeho deviace od fakulty theologické, tvrdošijně stál k bludům anglosaským, ano i členy fakulty této kacéřoval. Nelze tedy tvrditi, že byl Hus, trvaje v Čechách, sice bludařem, ale přes to že zůstával býti katolíkem ač bloudícím.

---

*) Docum. Joanni Chlum. str. 86.

**) Tamtéž Amicis suis Constantiae. Str. 91.

***) Tamtéž Amicis suis Constantiae commorantibus.

Z nových básní Jana Karníka.

POSEL.

Ještě je v dálce, zřím v mlze ten hrad,
ční nad bašty zpuchřelých kostí,
sem z cimbuří zavanul ledový chlad,
skřek dravců, již schouleni na římse vrat —
Smrt, královnu zlou, ten hrad hostí.

Však poslala posla prvního již,
že komůrka pro mne se chystá,
že na mne tam čeká havranů druž — —
ten posel má ostře broušený nůž,
ví, ve která bodnouti místa!

Zlý posel mne ranil, teď schromený dál
se vleku až na dostřel Smrti ....
Zpěv sladký, jenž v duši mé v mladosti hrál,
van času již na věky s cesty mé vál,
jen hubení zaštěknou chrti ...

Leč — dík za tu ránu! Má výstrahou být,
bych nechodil v otroctví těla,
cíl věčný, jenž zemdleným očím je skryt,
bych jasněji před sebou učil se zřít',
by duše má před cestou bděla!

VÁNOČNÍ.

V ulicích zavlád' hluboký klid,
ráje kus v každém je domku,
oknem zříš blahý, jásavý kmit
světel na vánočním stromku.

V lese je ticho, stromečky sní,
v mnohém snad závist zlá hryže:
že jste mnou zhrdli v radostném dni,
čekám vás v podobě kříže!

MRAVENCI.

Kdys v léta smavé, vonné době
jsem v lesním stínu hověl sobě.
Žár slunce v korunách se tříštil,
kdes v dálce datel zaťukal,
a pramen, který v mlází prýštil,
sem lichotivě rokotal.

Tak snil jsem v sladké nečinnosti,
když spatřím zástup drobných hostí.
U paty smrku rozkopáno
zřím mraveniště obrovské,
co svornou prací budováno,
rozmetly boty klukovské.

Za zlý ten skutek jsem se styděl —
a v mraveništi lidstvo viděl.
Sto roků staví v potu tváři
si kultury solidní krov,
pak přijdou buřiči a lháři
a chtějí tučný míti lov.

V rum společnosti hrad se mění,
stát nesmí kamen na kameni.
Když dílo zkázy dokonáno
a šelmy syté lehnou spat —
zas vlídné slunko vzejde ráno,
mravenci začnou pracovat . . . .

VDĚK NÁRODA.

Jak starý dub, jenž bleskem ožehán
a zvyklý zlobě větrů divoké
ční k nebi vznešeně a tisíc hnízd
v své věkovité chrání koruně,
tak Rieger seděl v kruhu rodiny,
jež kolem jako podrost zelený
se za večera byla skupila.

Zlá starost jako černých ptáků druž
všem kolem hlavy teskně kroužila.
A paní domu, z jejíž duše vždy
se lásky živé vody prýštily,
dí, vzdechnouc teskně: »Není pomoci,
buď složíš s beder četných břemen tíž,
jež národ reptaje ti ukládá,
a budeš jako druhdy Cincinnat
své obdělávat pilně políčko —
neb, chceš-li dále býti obětí,
je nutno prodat' Maleč.«

Rieger vstal,
o slábnoucí se opřel pravici
a děl: »Kdo celý dlouhý, parný den
šel krajem nehostinným, hledaje
hrad, zakletá kde čeká princezna,
ten v duši zmdlené doufá horoucně,
že aspoň z večera svůj najde cíl.
Já doufám, věřím, cestu neztratil
jsem dosud v bludišti — já setrvám!«

V tom z ulice sem zalét' divý skřek,
vřesk mladých hrdel, píšťal ječení,
řink oknem — kámen těžký k nohoum pad',
a Rieger zachvěl se, jak starý dub,
když do kořenů buší sekery.

Jak pelyňku by pila, hořký rys
se paní zjevil kolem bledých úst:
»Vděk národa nám za vše náhradou!«

Leč v hloubi duše cítil starý rek,
že cestou moudrosti on k cíli šel,
když nedochůdčat chudokrevný rod
mu v strmých výších v kroku nestačil.
Kdo závistí je slep', dnes kámen zveď',
až spadnou slupky z očí — najde stud . . .

BÍLÁ PANÍ.

V zdech pyšných, které věky stojí
na skále baštou obdány,
kde vládl rytíř v těžké zbroji,
rab sténal v okov spoutaný,

tam v tichém sále obraz visí,
jejž ukáží ti s důrazem,
z něj krásné paní smutné rysy
zří s vyčítavým výrazem.

Kdys žila jenom v odříkání,
šla s cesty choutkám manžela,
jenž pod hradem své lovil laňky,

pak, překročivši smrti šraňky
ni v hrobě klidu neměla,
zde bloudíc jako Bílá Paní . . . .

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

VI.

Strakovka byla tak ráda tomu tak neočekávaně se dostavivšímu blahobytu, že všecka rozkvétala. Byla stále veselá a děti pořádala tak, že byla radost se na ně podívati.

Nanynka se batolila stále za matkou a Honda říkal, že bude hajným jako tatík. Na čepici nebo klobouku musel míti vždy nějaké peří, na sváteční dal mu otec křidélko od sojky, modře kropenaté, ve všední den nepohrdnul ani vraním brkem.

»Kdo by si to byl pomyslil, když nás hnali tou houřední poštou, že za dva roky budeme mět svoje, tatík službu, my čeládku, třeba že vobecní děti, za to to bude snad člověku vděčno,« říkávala Strakovka, dojdouc tu a tam na besedu. Nebylo jí více třeba přijímati almužnu, za to však sedláci i chudší lidé dosti potravin »ctí a darem« hajnému donesli, aby v lese tu a tam oko přimhouřil.

Měli u hajných krom kozy již i krávu, měli i prasátko a po dvorku vykračovalo si několik hus s malým hejnem slepiček a kokrhal kohout o závod s vrkajícími na střeše holuby.

Tu drůbež snesli hajnému lidé, starší krávu prodal mu sám myslivec, čunče dostali Strakovi darem z rychty.

Až to bylo Strakovce líto, že ti lidé z rychty jim od jejich do dědiny příchodu prokazují tolik dobrodiní a oni že podporují jejich dcerku, jediňačku dcerku v něčem, co může vésti k její zkáze. V té neblahé lásce, o které Strakovka svým prostým úsudkem byla přesvědčena, že nepovede k cíli.

Byl zde květen a v lese plno práce ve školkách. Pracovalo se o kulturách lesních, lidé šli na »lásku« a v lese bylo živo a veselo. Přišly-li chladnějši dny, zahřívali se lidé prací, myslivci pak nehartusili k pospěchu, propouštějíce lidi z roboty ještě před večerem, aby si mohli zase na svém pracovati.

Však za to i ta nejchudší babka donesla do myslivny i do hájovny aspoň pár vajíček, či třeba džbáneček kozího mléka, které paní myslivcová přililа třeba psům do žrádla. Ale nevrácen dárek nikdy.

Měl-li přijet k dohlídce polesný, tu bylo ovšem přísněji s lidmi zacházeno, však bylo myslivcům vždy ze zámku zavčas vzkázáno, kdy vrchní úředník dojede.

Že paní myslivcová musela také opět dary potravin do zámku pánům nosit, vědělo se a tudíž lidé neskrblili, aby si mohli vše zase z lesa vynahradit.

Bylo v prvé polovici května, byl nepříjemný den, již kolikátý deštivý a mezi hustým, drobným deštěm objevovaly se i sněhové vločky, jakoby odjinud větry přivály snad opadané stromové květy.

Myslivec pustil lidi z lesa hned po poledni, dešť kazil práci, hlína rozmočená obalovala nejen kořínky útlých sazeniček, ale i tyto samy, v dolíčkách pro sazenice určených stála voda, kterou země od spodu zimními mrazy posud protuhlá nemohla vsáknouti. Jen zásoba vytrhaných sazeniček se opatřila a šlo se domů.

Hajného Straku vzal si myslivec s sebou do myslivny, že má pro něho nějakou prý práci. Nebyla to vlastně práce, chtělo se myslivci spíše jen s hajným poklábosit, a Straka věděl, že dostane oběd. Po obědě že si myslivec zdřímne, zatím že on, hajný, něco po domě pošuká a až se myslivec vyspí, že bude povídání až do večera i v karty že si třeba zahrají.

Vzkázal po ženských, které šly kolem, ženě, kam jde, ať mu oběd neschovává, i šel s myslivcem, nesa kolíky a šňůry k vyměřování, ač byla pro tyto ve školce budka k uschování. Řekl, že kolíky v myslivně znova přišpičatí, šňůry převine.

Strakovka vyslechla vzkaz dosti lhostejně, byla zaměstnána v domácnosti tak, že byla skorem raději, že muž nedošel. Líhla se jí právě kačátka, pro které Tonda upravil na dvoře žumpu, aby se nemusela toulat daleko k vodě a přece nedostatkem této nestrádala. S husami bylo jináče, ty dohnal i Honda již sám na příhon, kde byl rybníček a pasáci z dědiny mu je pomohli obhlídat.

Nemile byla vyrušena příchodem mládence. Pan Ferdinand nebyl dnes v lese, vzal si od myslivce dovolenou, že musí na kancelář, an prý dnes mu slíbil pan direktor odpověď na vyřízení jakési žádosti.

Myslivec se nestaral, jaká to žádost byla, také by mu nebylo napadlo, že by pan Ferdinand zažádal o přesazení.

Mělit se u něho mládenci velice dobře. Strava byla výtečná a hojná, prádlo obstarala paní myslivcová bez veliké náhrady a věru že vyměřený na mládence deputát nikdy na dobré jejich opatření nestačil.

Arciť že za to mládenci neviděli a neslyšeli, co se v revíru děje. Myslivec byl tak k nim dobrý, že povolil jim, by si i dříví, které měl pro ně k deputátu vyměřené, prodali, však že jest jeho starostí by nemrzli, dodal vždy se smíchem.

A tak mládenci mlčeli, an myslivec prodával i svoje veškeré deputátní dříví. »Však ještě žádný myslivec v myslivně nezmrzl,« smával se.

A chlubíval se, jak neradi se mládenci od něho stěhují, říkajíce, že cítí se u něho jako doma. A také že dovede je dobře vycvičit ve všem, co myslivec v panské službě potřebuje.

Pan Ferdinand šel přímo z kanceláře ze zámku. Oči se mu leskly, rty pod knírkem usmívaly, vše na něm jen hrálo. Bylo mu sděleno, že jest přesazen na jiné panství až na bavorské hranice. Zítra již mohl se vydati na cestu. Že uznává vrchnost, že jest ho, vzdělaného na školách člověka, sem do těch studených hor přece jenom škoda.

Pan Ferdinand se nestaral, zda jest pravda, že to vrchnost uznává či neuznává, on byl uznalý již při žádání, zanechav na stolku páně direktorově několik dukátů, které měl z dědictví po rodičích. A co tehdy o uznalosti svojí nepověděl, to nyní dopověděl, pohrávaje s porcelánovým popelníčkem v podobě mušle, ve které zanechal poníženě se panu direktoru děkuje zase několik zlaťáčkův. A líbaje panu direktorovi ruku, odcházel propuštěn v milosti, nesa si dekret na nové místo pěkně černé na bílém.

Rozloučil se hnedle s písaři v lesnické i důchodenské kanceláři, pozval je na sklenici vína do hostince, dal k vínu podati šunku a vzácné tehdy sardinky, strávil vesele hodinku, dvě a při rozchodu nechal si od písařů slíbiti, že nepovědí nikomu, kam se vlastně dostal.

Však že by ta selská ústa ani nedovedla německé jméno toho revíru vyslovit a chámská hlava si je pamatovat, ušklíbnul se kancelářský nadutě.

»Komu pak odkážeš lásku, Apolenku, černo či zlatovlásku?« zazpíval mladý pojezdný.

Ferdinand se smál a zazpíval v odpověď: »Já jsem tak, jako pták, pomiluji, nechám tak.«

A všichni sborem, smějíce se:

»Holka pláče naříká,
že je škoda veliká,
kdyby nebyl mysliveček,
byla by to pokuta«.

Pro poškleb byly písně národní rozpustilým úředníkům dobrými.

Ferdinand se rozloučil a šel. Stavil se u kupce, koupil něco cukroví, několik balíčků tabáku a strakatý vlněný šátek —

dárky pro hajnou, hajného a jich děti. Pohvizdoval si celou cestu, že mu to tak dobře dopadlo. Podávaje hajné balíček, řekl, že přináší něco na rozloučenou, že dostane se pryč.

Strakovka se lekla.

»Pryč, vzácný pane a kam?« otázala se ani se balíčku nechopivši.

»Daleko, hajná, daleko, ani byste to jméno nedovedla vyslovit, ani si pamatovat,« opakoval mládenec prvnější výrok kancelářského a smál se vesele.

»Co pak řekne rychtářova Apolenka,« řekla Strakovka, balíček v rozpacích rozbalujíc. Nechtíc dáti přílišnou radost na jevo, přece se zasmála na pestrý šátek i na kornout cukroví. »Když on vzácný pán na nás pamatoval. Zaplať Pánbůh,« pravila, kývajíc s úsměvem hlavou nad tabákem, tím tatínkovým nejmilejším kořením.

»No, měl jsem vás rád. A jářku, hajná, pozdravujte Apolenku, že jí přeju všecko štěstí,« prohodil lehce Ferdinand, popleskávaje hajnou na plné rameno i červené líce.

Uhnula trochu a tázala se: »A kdy vzácný pán odjede?«

»Hned zítra. Jdu se do myslivny jen rozloučit. Je-li tam Straka, doveze mi kufr a peřiny v bedně do zámku a ráno jedu s dostavníkem. Víckrát asi ty zdejší lesy neuvidím,« zase tak lehce řekl mládenec.

»I pro pána krála! To abych skočila pro Apolenku, aby se s ňou vzácný pán přece rozloučil,« nabízela se hajná.

»A nač?« smál se Ferdinand vínem a zdarem přání svého rozjařený. »Děvčata při loučení plakávají a já nemám slzy rád.«

V tom vešla Francina do sednice. Mládenec se k ní obrátil a podával jí stříbrný dvacetník.

»Tu máš, děvče, na památku. Přál bych ti, abys vyrostlo z té škaredosti, aby se s tebou mohl taky někdy švarný mysliveček pomilovat,« řekl se smíchem. Sklonil se k malé Nanynce, která přicapkala za Francinou, políbil hezounké děvčátko a podav hajné ještě ruku, vykročil do řídnoucího deště a bral se k lesu.

Strakovka stála chvilku zamyšlena, neposlouchajíc Francinu, která obdivovala strakatý šátek. Přejela si hajná rukou čelo a vzrušena podivnou myšlenkou zachvěla se i udělala kříž. Obrátila se k Francině: »Běž do dědiny«, kázala děvčeti. »Jdi na rychtu,« nech si nějak vyvolat Apolenku, aby to pantáta s panímámou nepostřehli a řekni jí, ať jde hned sem.«

»Ano,« řekla Francina. Podívala se na hajnou, jakoby se chtěla něco tázat, leč hajná strkala děvče rychle ze dveří.

»Běž co stačíš,« nakazovala. Francina běžela.

Hajná rozbalila kornout, podala Nanynce několik kousků cukroví, sama také vložila jedno cukrátko do úst a volala na Hondu, který se s Tondou plácal na dvoře. Leč hoši již přicházeli a Tonda se chlubil, že dostal od mládence také dvacetník. Prosil tetičku, aby mu tento uschovala, což tato učinila. Podala Hondovi několik cukrlat i Tonda obdržel, aby si prý osladil v ústech.

»A včil si jděte hrát všichni tři do chlíva, do slámy. Tonda vám udělá děti boudku, vy budete jako děťičky a on jako vaše máma. A nechoďte do sednice, až vás zavolám. Tu máte ještě každej dolek,« řekla hajná, schovávajíc též šátek i cukroví do truhly.

A hleděla netrpělivě oknem k dědině, kdy se objeví na úzké stezce Apolenka s Francinou. Dešt houstnul a hajná se mrzela, že nedala děvčeti aspoň pytel na hlavu.

V tom již běželo děvče stezkou, utíkalo div neklopýtalo a a kolik kroků za ním vysoká dívčí postava, zahalena v tmavou plachytku.

Hajná si oddechla, vzala rychle do ruky dolek a několik cukrátek, která byla dala prvé stranou. Vyšla do síňky a přikvapivši umoklé Francině, která vyřizovala, že Apolenka už jde, dala dolek a cukroví i poslala ji též do chléva. Kázajíc, ať hraje s dětmi, pokud jich ona nezavolá, vrátila se hajná do světnice a čekala tam na Apolenku.

Tato vešla všecka udýchána. Odhodila deštěm nasáklou plachytku na hrubý stůl a tázala se: »Co se stalo, hajná? Francina mi vyřídila, ať jdu hned sem, že tu byl pan mládenec, že ji dal dvacetník a že prej se stěhuje. Chytla jsem plachytku a běžím, žáden mně neviděl. Kde je Ferdinand?« Apolenka se rozhlížela i usedla na pryčnu, které říkali u hajných: postel.

»Byl tu, loučil se a poručil, abych vás Apolenko pozdravovala a že vám prej přeje všecko štěstí. Řekla jsem, že bych jako pro vás skočila, aby se s vámi vzácnej pán přece rozloučil, ale on, že nač prej. Že prej děvčata při loučení plakávajou a on že nemá slzy rád,« vykládala hajná, hledíc upřeně na Apolenku, která se chvěla jako lístek v bouři.

»A kam, kdy odjede?« Apolenka chytla přistoupivší hajnou za ruku. Hajná se až lekla, jak byla ruka dívčina studená.

»Tetičko, já s ním musím mluvit!« zaúpěla Apolenka, když jí byla Strakovka všecko vypověděla, zamlčíc, že obdržela dárky od mládence. Tolik chytrosti byl jí muž již naučil, že netřeba všeho pověděti, co se kdy od koho dostane.

»Běžte, tetko, do myslivny, ať sem Ferdinand přijde, že tu čekám,« prosebně se obracela Apolenka k hajné.

»Milá Apolenko, to nevím, smím-li. Aby se pan mládenec nezlobili. Anebo pantatínek fořt, on to nemajou rád, když se tam pro nic za nic dobíhá,« řekla hajná vyhýbavě.

»A řekl, že pojede hned?« Apolenka zahořela nyní v tváři prve do sinava bledé.

»Že pojede ráno s dostavníkem a včil že mu Straka doveze kufr a peřiny, má na ně takovou truhlu vysokou, do zámku. Snad sám zůstane na noc. Budou mět asi oni páni na rozloučenou nějaky to pití. To víte, mužští, ať vzácní, ať sprostí, všecko zapijou,« zasmála se hajná.

»Tetičko, já s ním musím mluvit,« Apolenka již zaplakala.

»Srdíčko zlatý, jak vám mám pomoct? Já bych si netroufala pro něj jít. Ale víte co, k zámku musijou se Strakou jít kolem boudy, co se krmí pro zvěř na zimu. Pojďme tam, bouda

je sic zavřená, ale pod přístřeškem můžeme vyčkat a rozloučíte se,« navrhovala hajná.

»Tak ano. Já se vám odsloužím, tetičko, huvidíte,« slibovala Apolenka, zavinujíc se znovu v svoji plachytku.

Hajná vzala na sebe mužův starý kabát, na hlavu vlňák a přes tento pytel, obula obšívané punčochy a dřeváky, i vyšla s Apolenkou, zavrouc dveře na závoru. Po dětech se již neohlédla, věděla, že je Francina opatří.

Déšt se lil a byl studený. »To je povětří, to je čina,« řekla hajná. Apolenka nepromluvila, spěchala co mohla. Ukluzovala v kožených střevíčkách, červené punčochy měla potřísněny blátem, promočeny, sukni, ač nad kotníky krátkou, přece ucouránu.

Daly se lesem napříč. V lese bylo nepříjemno. Do rozmoklého, ještě loňského jehličí plného mechu se nohy bořily, voda vystřikovala pod každou šlépějí. S větví stromů crčel déšt a vítr profukoval, tak že prodíral se skrze šat až k tělu.

»Neběžte tak, Apolenko, ať si nehuženete nemoc,« napomínala hajná dívku.

»I ať mám z toho třeba smrt«, řekla tato tak bolestně, až se Strakovka zachvěla.

»Kdo pak by hned na smrt myslel. Rozloučí se mládenec s panenkou, přijde zasejc jinej, s jiným nová láska a to milování je stejny od začátku až do konce světa,« rozumovala hajná.

»Žádnýho do smrti mět ráda nebudu, žádnýho než toho jedinýho. A jestli by mně opustil, byla by to má smrt!« vykřikla Apolenka vášnivě.

»I že jsem vám kdy vzkazovala,« mrzela se hajná.

»Pánbůh vás za to pozdrav, tetičko. Kdybych s Ferdinandem již nemluvila, snad bych se zbláznila,« úpěla Apolenka v štkavém pláči.

»Ne, tihle mužští,« bručela si hajná. »Zbláznijou děvče a pak odtáhne, ani by s Pánembohem nedal. Jenom vzkáže. Pak aby holka myslila, že se vrátí.«

»Že se vrátí! Řekl, že se vrátí? Kdy?« Apolenka chytla jenom poslední slova.

»I ba, řekl, že prej asi víckrát ty zdejší lesy nehuvidí,« řekla hajná nevrle. Opravdu se mrzela, že se do té věci pletla. Mohla klidně počkat, až by rychtářova dcerka byla došla na besedu a pak jakoby nic vzkaz vyřídit.

Ale ne, to nemohla, vždyť věděla vlastně o všem. Znala Apolenčiny bláhové naděje, dost se s nimi před ní nachlubila, čekávajíc, až mládenec přijde. Často se musela hajná až usmáti, míníc, že děvče si vlastně samo vymýšlí pohádky o příštím štěstí, nebo že by tomu všemu věřila, k tomu měla Apolenku za chytřejší.

Mrzela se nyní, co řekne rychtářka, až bude děvče tesklit Jak asi vyhubuje se s ní rychtář, jak pošklibne se rychtářův syn, že měla sestra choutku na pána. A na ni na hajnou se to sveze, že neoznámila rodičům, že děvče se u nich schází s milým. Leč spoléhla se, že muž najde výmluvu a omluvu. Sama si tyto sprádala v mysli, že může říci, že mládenec docházel k vůli službě

a aby Apolenku nerada viděla, to přece by nebyl ani nikdo uvěřil.

Došly k boudě a zastavily se pod přístřeškem. Bylo zde také mokro, dešt šlehal se stran, třeba byla střecha nad hlavami. Strakovka shodila pytel na zem a vybídla Apolenku, aby se naň postavily, by nenastydly od nohou.

Apolenka jí neposlechla, snad ani neslyšela, co povídá. Rozbírala v mysli jen ta hrozná pro ni slova, že snad milenec více se nevrátí, že nepřijede si pro ni v kočáře.

Ale ne, to nemohlo to být, to snad ji chtěl jenom poškádlit tím vzkazem, snad hodlal z myslivny, odeslav Straku s věcmi na zámek, zajíti k nim na rychtu, požádati rodiče o její ruku, poprositi, aby na něho čekati směla. A až by hajná byla jí pozdrav vyřizovala, pak mohla by se jí Apolenka zasmát, že vyřizuje tam, kde již vyřízeno bylo.

Tak hleděla se Apolenka přemluvit, do takových představ se vemlouvalo to mladé, rozbolestněné srdce — vždyť tomu nemohla uvěřiti. — — —

Po cestě od myslivny k boudě směřující bylo slyšet skřipot vrzajícího kola. Byl to Straka vezoucí věci mládencovi.

Myslivec byl nemile překvapen, že Ferdinand odchází. Nemohl si vysvětliti, proč. Leč paní myslivcová byla hnedle doma. Věděla, co se děje v té chalupě na spálené stodole, v té již skoro hájovně a věru, že si jaksi oddechla. A skoro škodolibý úsměv přeletěl jejími rty. Však měla také doma dcerku jako růžičku, která se hodila zajisté za ženu pro myslivce tak jako dvě starší. Ty odešly jim z domu s manžely, již zde mládencovali, tak jako kdysi její muž u jejího otce. A že když vdali dvě dcery za mylivce, třetí pro jiného neroste, dávno si s mužem řekli.

Když si Ferdinand Klárky nevšímal, ať si jde, přijde za něho jiný a ten třeba zůstane. Měl myslivec slíbeno, že on syna nemá, někdy zeť obdrží tuto myslivnu, až on půjde do pense. Tak se vrchnost odměňovala věrným služebníkům.

Než si mládenec věci sbalil, pověděli si o tom manželé s dcerkou a myslivec se smíchem chtěl hádati, proč že Ferdinand tak pospíchá.

»Mlč pantáto, mlč, ať se to u nás prvně neřekne. To víš, rychtářovic můžeme vždycky potřebovat,« umlčovala paní myslivcová manžela a Klárka v rozpacích klopila oči.

Straka vyjel, Ferdinand musel počkati, aby něco pojedl. Narychlo aspoň trochu pivné polévky mu paní uvařila i usmažila talíř vajec, krájenou pažitkou do zelena posypaných. A na cestu mu zabalila do brašny kus slaniny, chléb s máslem, a vejce na tvrdo uvařená. Musel to vzíti, aby neurazil.

Strakovka vyběhla z pod přístřešku a zavolala na muže.

»J že tě něco nesežeře, já se leknul, že je to snad hejkadlo,« odplivnul si Straka. »Prosím tě, mámo, co děláš v lese v tom nečase? Že nesedíš doma!«

Strakovka rychle mu sdělila, co a jak.

»Panečku, tohle něco bude,« šklíbil se Straka a horlivě šeptal se ženou, tak že Apolenka rovněž přístřešek opustivši ničeho nerozuměla v šumění deště a svištění větru.

»Tak vám, Apolenko, potěšení odjíždí,« zavolal Straka na dívku. Vykal jí jako žena, ač dcerám sedláků robotou zavázaných tykal jako »soused«. Arciť Apolenka byla svobodníkova.

»Strejčku, nic neříkal?« tázala se Apolenka jektajíc zuby.

»No nic, že musí, že to nejde. To víte, Apolenko, páni poručijou a kdo jejich chleba jídá, musí poslechnout, třeba nerad, třeba pro lítost se s tím, co mu nejmilejším, nemohl ani loučit,« klábosil Straka, věda dobře, že lže.

Bláhová Apolenka si jaksi oddechla. »Půjde brzy, strejčku?« tázala se.

»Jen asi co pojí. Panímáma nedala si to vzít, musel ještě přijmout úctu. No, já pojedu, cesta je špatná, na silnici se budu brouzdat blátem. Ale jářku, ty mámo, pojď mi kousek popojet, Apolenka tu tak jako tak počká, tu se aspoň neminou,« šklíbil se Straka. Byl to poprvé ženě pošeptal, ať hledí se trochu vzdálit, aby nemusela vědět, jak se milenci loučili.

Ochotně chopila se držadel. Straka prohodil popruh čelem trakaře a zapřáhnul se a tak se pomalu vzdalovali.

Apolenka osaměla. Pojednou cítila, jak se pod ní chvějou nohy, i přikrčila se na práh boudy a seděla skrčena, schoulena. — — —

VII.

Strakovka jela se Strakou jen kousek, pak se zastavili a Straka pátral svým bystrým zrakem do dálí.

»Nehne se tak hned od plných talířů, panímáma jej hodně uctí. Však jsou asi rádi, že jde. Panny Klárinky si nevšímal, tož ať přijde jinej. A i pro nás lepší. Jen tu rychtářovou holku drž, ty mámo, ať snese, co se dá. A ona bude nosit,« vykládal Straka ženě.

»Mám jít včil k ní?«

»Nechoď, bude lepší, když nebudeš docela při ničem a jářku, pána potkáš. Ten asi se bude ptát, jak to Apolenka zvěděla, že jde pryč.«

»To nepovím, že jsem pro ňu poslala. Řeknu, že přišla náhodou, nebo ještě lépe, že jsem poslala Francinu pro trochu kořalky, abys měl, až se vrátíš a děvče že ju potkalo a že jí řeklo, že dostalo od vzácnýho pána dvacetník — to bude lepší.«

»Pravda, ale včil jeďme, je to těžky co dost.«

Jeli kus, tu však se zastavila Strakovka stěžujíc si, že jí jízda s trakařem v rozbředlé hlinité cestě unavuje. Straka ji chvilinku ještě pozdržel, aby mohlo se zdáti, že s ním jela dále, slíbil že koupí u kupce v městečku sůl a trochu koření do polívek a na zítřejší neděli kousek masa a manželé se rozešli.

Sotva Strakovka učinila několik kroků zpět, zavzněl s povzdálí od boudy takový bolestný výkřik, až to mladé ženě zajelo do duše jako bodnutí nožem. Nicméně šla pomalu, nerozběhla se, musela činiti jako když o ničem neví.

Za chvilku potkala Ferdinanda. Byl rozpálen, jako unaven a oči se mu koulely. Šat měl na sobě pocuchaný, jakoby se byl s někým rval. Spatřiv hajnou, zastavil se a chroptivě zvolal: »Proč jste tu bláznivou za mnou posílala?«

»Já — i co by mi napadlo, vzácnej pane mládenec. Běžela asi sama. Poslala jsem děvče do dědiny pro kápku ty šedy, aby měl tatík, až se vrátí. A děvče přišlo, že prej potkalo Apolenku a že se ta jako ptala, nejsou-li oni hu nás. Děvče povědělo že byli, pochlubilo se, že dostalo dvacetník, je to asi první, co jaktěživo mělo, a Apolenka prej zůstala jako solnej sloup. Já hned si pomyslela, že něco provede. No, ale doma jsem se neomeškala, napadlo mi, že v ty špatny cestě tatík tuhle do kopce od boudy asi nedobře vyjede a tak jsem se rozběhla mu pomoct. Včil mu to jde huž lepší.« Hajná se sama divila, jak jí šla výmluva od úst.

»Běžte tam k boudě k ní, bojím se, že se jí něco stalo. A vyřiďte jí, slyšíte hajná, že o ní vícekrát ani slyšet nechci. To je divoká kočka a ne ženská.« Mládenec sáhnuv do kapsy, podal hajné něco drobných peněz a štípnuv ji do brady odcházel.

Strakovka si oddechla a nyní opravdu spěchala. Došla k boudě. Apolenka tu ležela na zemi bez vědomí, plachytku byla shodila, s čela jí prýštila krev. Hajná k ní poklekla, volala ji, omývala vodou pod okapem v loužičce ustálou. Teprve za chvíli otevřelo děvče oči a k domlouvání hajné postavilo se na nohy. Nepromluvilo, jen smutně hlavou kývalo. Hajná zvedla plachytku a chtěla Apolenku zabalit. Děvče ji odstrčilo a šlo nyní volně s ní, byť po každém téměř kroku se zadržujíc stromů, aby nekleslo. Tak došly do hájovny, hajná odhodila pytel v síni, plachytku pověsila na bidlo u ohniště a Apolenku uložila na prosté svoje lože.

Pak se chvíli rozmýšlela, co má dělat. Šla do chléva za dětmi a nařídila Francině, ať dá na ně pozor a ať nechodí do sednice.

Pak šla sama do dědiny na rychtu. Tam si vyvolala rychtářku, která seděla v hovoru s rychtářem a několika sousedy. Vyprávěla totéž, jak byla řekla Ferdinandovi, že poslala děvče pro kořalku a pak že šla za mužem pomoci mu. Vracejíc se, že našla Apolenku u boudy v lese v bezvědomí a že ji vzkřísila a dovedla k sobě domů. Že nemůže pochopit, jak se dívka k boudě dostala a co se jí stalo. O vzkazu mysliveckého mládence, o své chůzi s Apolenkou se nezmínila. Pomyslila si, ať se holka matce přizná a vymluví jak chce.

Rychtářka poděšena vzala plachytku, obula botky a spěchala se Strakovkou k spálené stodole.

Apolenka zatím ležela všecka pochvácena. Nemohla mluvit, nemohla zavolat, nemohla plakat. Kolovaly jí myšlénky v hlavě tak, že pálily ji jako oheň, zúžujíce jí hrdlo bolestnou křečí a ubírajíce ji dechu. Na prsou jí bodalo, řezalo, srdce jí tlouklo, bolelo, jakoby je někdo stiskoval studenou rukou a bolest se chvilkami zvýšovala, jakoby to ubohé srdéčko projel ostrý nůž. Ano, tak to bylo, taková bolest zmocnila se Apolenky, ana klesla tam u boudy.

Jak že to bylo? Tak tázala se zas a zas v těch myšlénkách a stále měla tuže odpověď, tutéž představu.

Dočkala se za chvíli po odjezdu Strakových svého miláčka. Šel lesem hvízdaje si v dobré náladě. Těšil se, jak dobrým ná-

padem se zbavil obtížné již sobě známosti a jak se dostal z hor do bohatší krajiny, kde zajisté se dle chuti ožení. Pro zábavu byla zde sličná a prostá Apolenka dobrou dost. Co jen se nasmáli při pitkách úředníci zámečtí, když jim vyprávěl, jak děvče balamutí!

»Ferdinand«! Tak si přával aby jej nazývala, ač z ostýchavosti zřídka kdy tak učinila.

Zastavil se. Děvče vyskočilo, potácelo se dva, tři kroky ku předu, odhodilo plachytku a chytíc se za sloupek přístřešku, zvolalo úpěnlivě, chvějíc se po celém těle znovu: »Ferdinand, co mi to hučinili?«

Pokročil k ní blíže: »No, panenko, já nic, já jdu kam musím. Pěkně jí děkuju za lásku a za milování, měla se dobře,« řekl vesele.

Tak jí říkával, nechtěje selskému děvčeti vykati a zase ne tykati svobodníkově dceři. Až v šepotu lásky jí tykával.

»Co si počnu?« zalomila Apolenka rukama.

»No nic. Po čase se vdá. Však to nemá na čele napsáno, že jsme se milovali,« smál se mládenec.

»A kdy, kdy pro mne přijedou? Vždyť to říkali, že si pro mě přijedou, že budu jejich paní. Co pak mně lhali?« Zaplakala.

»I to je ošklivé slovo. Já sliboval, za lásku se slibuje, kdo miluje, ten slibuje a kdo věří, no ten věří,« Ferdinand se smál.

»Oni nesmějou odjet!« Apolenka křičela.

»Ba musím, panenko. A ji sebou vzít nemohu a pro ni asi taky nepřijedu, musí se již nějak potěšit. Měla se krásně a dala mi na rozloučenou hubičku.« Ferdinand rozjařen naklonil se k děvčeti.

Toto však, jato bezměrným žalem, s výkřikem: »Falešníku!« chytlo jej oběma rukama za krk a počalo silou neobvyklou jej rdousiti.

Zaleknul se, nemohl se ihned ani pohnouti, cítil jak mu krev stoupá do hlavy, lapal po vzduchu, vzpamatoval se, chytil děvče za ruce a stisknuv tyto v zápěstí, odtrhnul je od svého hrdla. Vydechnul zprvu a pak teprve pohlednul na děvče na smrt zbledlé.

»Kočko divoká!« vykřiknul, odmrštil její ruce a uhodil ji ze vší síly do prsou, až zavrávorala.

Ještě se zdržela na nohách. Sepjala ruce a vztáhla je proti němu. Cítila bolest v zápěstí, jak jí je byl stisknul.

»Ferdinand, pro Boha jich prosím, hustrnou se nade mnou! Oni mně nesmějou opustit? Já mám k nim právo —« Apolenka klesala až klesla na kolena. A vztáhla ruce, aby zachytla mládence aspoň za šat. Objala jej klečíc v polou těla.

»A nyní toho mám dost! Chodil jsem já k tobě nebo běhala's ty za mnou, děvko selská?« Ferdinand se vyškubnul děvčeti. Při tom, jak jej objímala, zavadil jilec tesáku o její čelo, tak že hned okrvácela.

Mladík odstrčil ji ještě celou silou a nedbaje, že klesá celou délkou těla na zem, spěchal pryč.

Po několika kročejích se ohlédnul, zaleknul se, vida že leží dívka nepohnutě, udělal krok zpět, leč pohodiv hlavou, bral se opětně ku předu, až potkal Strakovou.

To všecko viděla Apolenka znovu, slyšela v duchu hlas milencův úsměšný, jízlivý, jeho posměšný pohled viděla — cítila jeho ránu do prsou, stisknutí rukou, odstrčení, tu poslední ránu, při které klesla a jen úpěla, úpěla beze slov, bez slzí, tetelíc se podivnou zimou, která jí lomcovala tělem a zase rozpalujíc se žárem, jakoby plameny kolem ní šlehaly.

Stěží se upamatovala, kde se nachází. Déšt šlohal do malých okenek, vitr lomcoval okeničkami na starých skobách zavěšenými, otřásal proutěným komínem shazuje hrstí sazí na ohniště a rozvívaje tyto i popel po sednici. Bylo tu neutěšeno, prázdná jizba bez milého, dovádění dětí zrovna děsila.

Apolenka pohlížela ku dveřím. Tolikráte setkala se zde s milencem, tolikráte došel sem on za ní, tolikráte zde na něho čekala. — A již nikdy sem nepřijde, již se jej zde nikdy nedočká — — — Nepřijde k ní, nepřijde pro ni — pro děvku selskou, jak ji nazval posledními slovy, která slyšela z jeho úst.

Vykřikla Apolenka a sáhla si k čelu. Ano, zde to bolelo, zde měla ránu, jak se poranila o Ferdinandův tesák. A proč jí tento raději nevrazil do srdce, aby bylo po všem, když bylo po lásce a milování? Zase zaúpěla Apolenka vzlykem mučeného srdce.

V tom vrazila rychtářka do dveří: »Pro lásku Boží, dítě, co se ti stalo? Co se s tebou dělo?« zvolala shazujíc plachetku a sedajíc k Apolence na lože. »Snad ju něco vyděsilo v lese, snad něco viděla,« mínila hajná.

»Snad jí někdo něco podhodil snad jí hudělal,« lekala se rychtářka, ana Apolenka neodpovídala, patříc na matku s tak žalostným výrazem v očích, až se rychtářka chvěla.

»Abych svařila trochu zděšenca?« tázala se hajná, přikročíc k ohništi a pokládajíc suché chrastí i odklopíc starý hrnec, pod kterým doutnalo v popeli něco žhavého uhlí, jak nechávali toto všady k snadnějšímu opětnému rozdělání ohně.

Za chvilinku vzplál ohníček a hajná šla do komory, kde z hodné otypky zděšence, za loňské léto nasušené, vzala žmen a za chvíli tento již povařila. Silná, kořenná vůně rozlila se jizbou. Hajná slila odvar a přikročivši k Apolence, nutila ji, aby pila.

Apolenka, která posud ke všemu matčinu domlouvání nepromluvila, odvracela hlavu, tisknouc rty pevně k sobě.

Hajná domlouvala, řkouc posléze: »Ještě si snad, Apolenko, myslíte, že vám dávám něco na vašu škodu pít.«

Řekla to tak trpce, že Apolenka se pojednou upamatovala, jak bývala k ní hajná ochotna a že bude muset ji asi dosti prositi, aby o mnohém pomlčela, o čem ví — — I pozvednuvši se, napila se odvaru. Necítila nijaké chuti, nevěděla, zda jest tekutina teplá či studená, polkla doušek, aby se nezadusila a pila více, jen aby jí matka a hajná dále nedomlouvaly.

Po chvíli prosila matku, ať jde domů. Matka byla ochotna.

Hajná se nabídla, že ji doprovodí a poznovu vyprávěla, jak v lese u boudy našla Apolenku omdlelou a zkrvácenou.

Apolenka uhodla z toho, že více hajná matce nesdělila a že na ni samu čeká matce se přiznati k lásce s mládencem a vyznati — z hříchu? — z poklesku? — z neštěstí? — — — Na

všecky dotazy neodpověděla, co chtěla dělati v lese, proč tam šla v tom nečase, a tak hajná potvrzovala rychtářku v tom, že někdo Apolence něco podhodil, že přešla snad nějaký bludný kořen, že táhlo ji něco do toho lesa, kde přišla k úrazu. Rána na čele vypadala, jakoby se byla dívka poranila klesnutím na kámen.

Když dovedly Apolenku domů, vrátila se Strakovka. Spěchala, toužila po svých dětech. Zavolala je a připravovaly s Francinou k večeři ječné lívance.

Dala dětem k hraní a mlsce cukrátka od mládence a laskala se s nimi. Ne, jí bylo lépe v té teprve trochu ustupující chudobě, než rychtářce na svobodnickém statku, s tím žezlem, který jí asi dcera uchystala.

Straka se vrátil, kdy již děti i schovanci spali. Byl drobet podnapilý, dopřál si v panském pivovaře na účet mládencův do vůle nezvyklého piva. Trakař z myslivny nechal přes noc doma a stále vypravoval ženě, jak v té nepohodě i s prázdným trakařem těžko jel, zrovna jakoby prý mu něco na trakaři sedělo.

»A seděla ti na něm notná vopica, tak to bude«, mínila hajná. »Že vy chlapi nevíte, kdy máte dost, jak se jednou k tomu truňku dostane, neví kdy má přestat. Musel by mět korbel rohy, aby chlapa trknul, dokud není prázdný, nepostavíte.«

»No mlč, mámo, nehubač. Však jsem ze svýho nepil. Ale napil jsem se co dost. Bylo truňku habaděj. A páni taky pili a pan Ferdinand zpíval, zpíval písničku, počkej, jak pak to bylo — ano — že jako kdyby nebyl mysliveček, byla prej by pokuta — a druzí zpívali — o panence Apolence, ať prej se modlí k svaty Majdalence — to jsem se nasmál — až jsem škytal.« Straka škytal z opilosti a žena již měla jistotu toho, co tušila, proč vlastně mládenec žádal pryč.

Straka usnul, leč žena jeho přes dnešní únavu po kolikerém vyjití v dešti usnouti nemohla. Byla tomu nyní teprve velice nerada, že kdy dopustila, aby se Apolenka s mládencem u nich scházeli. Seznávala jako muž, že budou míti z rychty všestranný užitek, aby věc smlčeli, leč bylo jí líto děvčete, co asi vytrpí.

Jarní déšt šlehal dále do oken a při jeho šustu, modlíc se již po kolikáté večerní svoje modlitby, Strakovka posléze usnula. Do rána déšt ustal a lidé odpoledne se sešli na práci do lesa, vlastně upravovat, co deště pokazily.

Byla jedna řeč mezi dělníky, že se rozstonala na rychtě dcera, že stonala již dříve, a že ve fantazii vyběhla do lesa, kde upadla a se poranila.

Některé baby chtěly vědět, že vyvábily Apolenku prý světýlka, jiné zase, že šla prý za malým ohnivým mužíčkem, některé zase povídaly, že čekaly, že se na rychtě něco stane, kokrhala prý tam po kolik dnů za sebou černá slepice. A jiné tvrdily, že na střeše rychty po tři noci již volal sejček.

Straka nastrkoval uši tu i tam, leckde něco prohodil, jen aby ženské dostal k širšímu povídání, i brzy zaslechl, co slyšeti chtěl, že jsou totiž rychtářovi na tu dceru tak pyšni a tak se chlubí, jaké jí dají velké věno, že není divu, že se jim musí s ní něco přihodit. Nemůže prý se Pánbůh na takovou pejchu dlouho dívat.

Straka pověděl doma ženě co slyšel, a ta zašla v podvečer do rychty podívat se na Apolenku. Dívka ležela na komoře, bleda a smutna se zavázanou hlavou. Na Strakovku se usmála, a když rychtářka vyšla, pošeptala hajné: »To jste to tak dobře, tetičko, mamince řekla, je lepší, ať žáden ničeho neví, nepovím, až budu muset.«

»Chudáčku zlatej,« vzdychla Strakovka.

»Co říkal Straka?« ptala se Apolenka vzdychnouc.

»Nic. Přišel s vopicou. Dostal zadarmo napit co dost. Byli páni v pivovaře, slavili loučení a tak Straka pil a pil. Co jsme spolu, opil se tak třikrát, nemá vopicu zlou, nehádá se, jenom kalabisuje. Však mu dnes bručí hlava, jak přišel z lesa, lehl si a vyspává. Dobře mu tak,« povídala Strakovka.

Rychtářka se vrátila přinášejíc jakýsi odvar.

»Vařím jí zděšenca a divizny, to je nejlepší pro leknutí, taky kousek houročníku jsem přidala,« pravila podávajíc dcerce v cínovém koflíku lék k pití. »Pij, Apolenko, osladila jsem ti to hodně medem.«

Dívka volně vzala koflík a pila.

»Nemůžu se od ní dovědit, co ju přestrašilo,« stěžovala si rychtářka. »Ještě ani nepověděla, proč šla do toho lesa.«

»Ejnu, to ono někdy tak člověku přijde, panímámo, tak z nenadání, aby někam šel, jakoby musel a musel. Taky to znám. Byl tak dlouho ten nečas, Apolence byla dlouhá chvíle, mladej člověk se rád proběhne, schází mu sluníčko a neví vlastně, co je mu. Apolenka asi vyšla, že půjde někam na besedu; když byla venku, nikam se jí nechtělo a obrátila se k lesu. Třeba něco přešla, co bylo třeba na někoho jinýho nalíčeno,« vykládala Strakovka.

»To by mohlo bejt. Bylo to tak, Apolenko?« tázala se rychtářka.

Apolenka pohlédla vděčně na Strakovku a kývala hlavou a bledé líce zatopila červeň.

»Co včil dělat? Abych vzkázala pro ňákou ženskou, co tomu rozumí, aby to kouzlo zažehnala? Co říkáte, hajná?« tázala se rychtářka.

»Nechte to zatím tak, panímámo, bába by povídala a roznášela. Však ono to přejde. Neplatilo-li to Apolence, zajde to kouzlo samo sebou a sluníčko ji zase pozdraví; viďte Apolenko,« hajná hladila dívčiny ruce.

»Snad,« řekla tato a usmála se na matku.

Hajná ještě chvíli poseděla, pohovořila a pak odcházela, když jí byla rychtářka donesla uzlík vařiva za tu včerejší pomoc. A k tomu kousek kanafasu Nanynce na šatičky, což hajná

vděčně přijala. Doma pak s mužem, který se zatím trochu prospal, hovořili dlouho o té věci a domluvili se, jak jednati dále.

Hajné bylo Apolenky líto. Řekla to.

»Hloupá,« osopil se na ni muž. »Kdo by byl tebe litoval, kdyby se taková věc byla tobě přihodila. Ať zvijou bohatí lidé, co je trápení. Chudou holku by zepsuli, zvlášť ten náš rychtář, ten hned každou nechá volat a poručí jí i vyšlohat, jak jsem slyšel. A každá musí k houvodu, aby se hodně musela stydět, když dostane v kostele při huvádění černou svíčku a musí si huvázat šátek na pokosmo jako vdaná ženská. Jak pak to se svou dcerou asi provede?«

»Prosím tě, nehušklíbej se. Já jako bych cejtila, že máme taky vinu,« vzdychla Strakovka.

»Jen si to rozmysli. My jsme přece nemohli zakázati ani rychtářově dceři ani mládenci, aby k nám chodili. Že jsme je nechali sami a šli si po svém, to nám dokonce nemůže nikdo zazlívat. A kdo ví, scházeli-li se jenom hu nás,« vykládal Straka.

»Já trnu, co bude, až se to po dědině rozkřikne a chasníci na vrata hu rychty slaměnej věnec pověsí,« vzdychla Strakovka.

»Hm, vesely to nebude. Na zámku to budou rychtářovi přát za jeho pejchu a v dědině asi taky. Ještě víc rychtářce, která se se svým rozumem tolik navynášela. Ale včil dej večeřu,« nařizoval Straka ženě.

Pojedl, pohrál si s dětmi, vypráveje jim, že měl on, tatínek, včera opici, kterou by byly viděly, kdyby nebyly již spaly.

»A kam jste ju dal, tatínku?« tázal se Honda.

»Hutekla do lesa,« odvětil otec.

»A nechytneme ju?« žvatlala Nanynka.

»Ba ne, děvečko, to bysme ji museli koupit pivo a kořalku, ona nic jinýho nechce,« smál se tatík.

»Avšak já vím, jaká je to vopica, až budu velkej, taky ju budu někdy mět,« přiřekl Tonda.

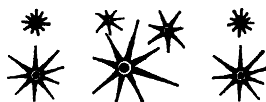
»To bude bejvat leda kulhavá vopica,« pošklíbla se Francina.

»I ty! Tetičko, ona mi nadává,« žaloval Tonda.

»Kdybys ty, starej blázne, nepleskal. Nevěřte děti, taková vopica nemůže hutýct a majou ju mužští, když se naslopou. A nemluvte tak hloupě. Francino, rozhoď slámu, pomodlete se a půjdete na kůtě,« kázala Strakovka.

Klidně odpočívala ta rodina, která před dvěma roky neměla ani přístřeší, ani jistého sousta chleba.

Nad bohatou rychtou pak přelétaly mraky příštích žalů a starostí. Trpce měla rychtářka za to pykati, že pustila dceru z dohledu. A trpčeji ještě Apolenka sama. (Pokračování.)

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

2. Úprava země.

Dva hoši, z nichž jeden se jmenoval Mojžíš, druhý Darvín, procházejíce se po zahradě vedli mezi sebou tento rozhovor:

Darvín: Tohle je krásné ovoce na této slívě: Až uzrá, bude nám chutnati.

Mojžíš: Náš nebožtík tatíček, když tuto slívu sázel, netušil, že z ní nebude jísti ovoce.

Darvín: Jak víš, že to náš tatíček sázel, vždyť jsi ho neviděl sázeti; tento strom je jistě dvakráte tak starší než-li ty. Strom ten nejspíše vyrostl tak sám ze země, jako tyto zde sem tam vyrůstající odnože.

Mojžíš: Neviděl jsem otce sázeti tohoto stromu, ale mně to povídala matka, a té přece musím věřiti.

Písmo sv. mluví na místech mnohých o tvorbě a úpravě světa, nejvíce a poněkud obšírněji v první hlavě první knihy Mojžíšovy. Zpráva ta je každému známa a zní zcela jinak než kosmogonické a geogonické theorie. Spočívá rozpor mezi obojím zpravodajstvím? Zda se zde jeví shoda či neshoda, to závisí od výkladu zprávy Mojžíšovy. A těch výkladů mezi exegety je mnoho. Štěstí veliké je, že Církev ponechala v té věci svobodu. Kdyby byla přibrala v obor víry i způsob, jak se má věřiti Mojžíšovu zpravodajstvu o stvoření světa, byla by snad měla velké obtíže, ještě větší, než jaké měla se systémem Koperníkovým, jenž teprv roku 1835 se ztratil s římského indexu.

Největši obtíže činí správa Mojžíšova tím, že líčí, kterak Bůh upravil zemi v šesti dnech. Lehce vypomohli si exegeti tím, že dnu podložili význam »periody«, která může trvati tisíce i miliony let. Mínil to tak Mojžíš? Že snad nikoli, tomu nasvědčuje jeho zmínka o večeru a ránu v tom kterém dnu a pak že měl na mysli dny o našich 24 hodinách, svědčí jeho tendenční přirovnání činnosti Boží k činnosti člověka, jenž má jako Bůh šest dní pracovati a sedmého dne od práce odpočívati.

Má-li býti shoda mezi biblí a vědou, musí se dnům těmto přikládati význam »period«; má-li však tento výklad býti upřímným, zase není ve shodě s výsledky věd zkumných. Jako kdysi sv. Augustin tak i nyní exegetové si nevědí rady.

Mudrcové křesťanští před tisíci lety znamenali, nemajíce drobnohledů, že někteří drobní živočichové se líhnou jako z prachu a nikoli z vajíček nebo-li zárodků. Odtud pochází zmínka sv. Augustina, že nestvořil Bůh v ten neb onen den ty neb ony tvory in actu, to jest skutečně, nýbrž pouze potentialiter, to jest v možnosti, dav totiž zemi schopnosti, že může kdysi ty neb ony tvory vyvoditi. Měl tedy Darvín ve sv. Augustinu svého předchůdce.

Je známo, že církevní učenci holdovali názorům Aristotelovým, a týž prý je vynálezce »generatio aequivoca«. Může prý živé vzniknouti i z neživého. Zkušenost však učí, že omne vivum ex

ovo a omne ovum ex vivo. Vše živé z vejce a vejce ze živoka. Nejtěžší je ovšem otázka, co bylo dříve, zda vejce nebo slepice.

Bere-li se den za periodu, je shoda Mojžíše s výsledky vědy úplně možnou. Třeba však na objasněnou říci mnohé.

Díváme-li se na týž předmět nebo zjev s různých stanovisk, máme různé o něm představy a obrazy.

Hluboce mi v mysli tkví výjev, jehož jsem zažil na poutní posvátné hoře u 12. obrazu křížové cesty. Jeden zbožný křesťan tam klečel a modlil se: Můj Spasiteli nedej a nedopusť, by tvá drahá krev pro mne tekla nadarmo. Jeden kněz, jenž myslil, že je znalcem archeologie židovské, pravil: Nohy těla Páně mají býti probodnuty, každá různo. Třetí, jehož ústa oplývala »vkusem a uměním«, pravil: V pravdě umělecké je toto dílo, vyhovuje všem požadavkům umění. Kostelník, jenž zároveň byl starším bratrem a vodičem poutníků, pravil: Ta křížová cesta je špatná. Kristus Pán jde s křížem naopak. Má býti při chůzi obrácen k následujícímu štací a on jde nazpátek.

Jinak vyhlíží předmět, díváme-li se na něj s jinakého stanoviska. Jinak vyhlíží velké město, díváme-li se na ně od jihu, a jinak, díváme-li se od severu. Podobně je to s Mojžíšem a vědou. Stanovisko, s něhož popisoval vznik světa Mojžíš, je rozdílné od stanoviska vědeckého. Vědecká kosmogonie chce vyzvěděti, jaký byl prvnější stav světa, soudíc z pochodů mladších na starší, které dle stávajících zákonů nastati musily. Má na zřeteli vývoj hmoty z jednoho tvaru ve tvar nový; nemůže však vzepjati se k vysvětlení o vzniku a stvoření světa, nepřibere-li na pomoc úvahy filosofické nebo náboženské. A také kosmogonie čistě vědecká nemluví o stvořiteli, jelikož její prostředky zkumné tak daleko nesahají. Zůstává státi pouze u hmoty, zkoumajíc síly a zákony, které v ní jsou činnými. Zcela jinak si vede zpravodaj biblický. Líčí, že svět je dílem Boha. Tak a nejinak by byl psal, kdyby byl znal všecky tajné záhyby tehdejších egyptských učenců, i kdyby byl měl všecky vědomosti nynějších vědců. Tak by byl psal, i kdyby měl na mysli původní nekonečnou mlžinu a nesmírně rozměrně se tvořící koule plynové. Tak by byl psal, i kdyby ve své obrazotvornosti si představoval, jak se tyto koule ve spolek srážely, kterak srážením a zhušťováním nesmírný žár vyvíjely a zárody ku vzniku slunci zavdávaly. Tak by byl psal, i kdyby měl známost o tvorbě kory zemské okolo střediska ohnivého, i třeba o protuberancích slunečních.

Ty a podobné věci nejsou schopny, aby přivedly mysl lidskou na Boha nebo Stvořitele. Kdyby byl Mojžíš takto psal, nebyl by ve čtenářích právě tak vzbudil myšlénku na Boha, jako naše vědecké knihy, jež se pohybujíce jen ve výpisu hmoty, sil a zákonů přírodních nejsou s to, aby člověka k nábožnosti roznítily. Jeho účelem bylo, by poukázal, že původcem všeho, co je na zemi a mimo zemi, je Bůh.

Jiný rozdíl mezi mojžíšovskou dějepravou a vědeckými kosmogoniemi spočívá v tom, že tyto se zabývají tím, jak se utvořil vesmír celý nebo snad sluneční soustava, kdežto Mojžíš krátce se zmíniv, že nebe i země je dílo Boží, dává se do vý-

pisu dějů a pochodů na zemi. Co mimo zemi na světě se dělo a děje, o to se nestará, jelikož mluví k lidu na nízkém stupni vzdělanosti. Čtenáři jeho neměli smyslu pro vyšší vědecké výklady. Jen jednou, a to na počátku, krátce se zmínil o celém světě, když napsal: »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi,« aby označil, že vše, co je, jest od Boha stvořeno. Jak se utvořily světy, o tom se nezmiňuje, jen krátce podotýká, že Bůh i slunce, i měsíc a hvězdy učinil, a lidem za nástroje časomíry ustanovil. Mojžíš zaujal stanovisko geocentrické. Země jemu byla nejdůležitější; vše ostatní okolo země bylo jen její ozdobou. Měla by se proto Mojžíšovi činiti výtka, jako by byl protivníkem soustavy Koperníkovy?

Zajisté nikoli! Mojžíš nepíše kosmologie. Nevypisuje exaktně vznik, velikosť těles nebeských a zákony, jimiž se řídí. Mojžíš sice nepsal kosmogonie, ale šel dále, než všichni kosmogonisté. Oznamuje, odkud je svět, vypisuje jisté zjevy a pochody na zemi, nikoli, jak skutečnými jsou, nýbrž jak by se divákům byly jevily, kdyby je byli pozorovali. Chybil, že takto psal? Nikoli. Právě tak nechybil, jako nechybují posud astronomové ve své mluvě, když tě užívají takových výrazů, které neodpovídají skutečnosti, nýbrž jen zdánlivosti. V nejvědečtější astronomii čteme, že slunce vychází a zapadá, že slunce prochází souhvězdím tím a tím a přece, ač se tomu rozumí, se věc takto nemá. Slunce ani nevychází ani nezapadá, nýbrž točení naší země tvoří tuto zdánlivost slunečního běhu. Když astronom píše, že slunce vychází, smí se mu vytýkati, že jest odpůrcem soustavy Koperníkovy?

Jiný ještě rozdíl je v tom, že Mojžíš dělí úpravu zemskou na šest období. Geogonie a geologie má zcela jiné rozdělení. Chybil Mojžíš? Nikoli. Čteme-li díla vědecká, vidíme v nich, jak autoři dělí děje a pochody světa v jisté oddíly. Dělidlem jsou různé ohledy na to neb ono. Jeden spisovatel tuže látku vědeckou rozdělí na pět, jiný na deset dílů. Smí se jim vytýkati něco, když pro svou dělbu mají jisté důvody?

Mojžíš si rozdělil svou látku o stvoření na šest dílů, jež nazval dny a přidal ještě jeden díl, jako zprávu o klidu. Kdyby byl utvořil více dílů n. p. z třetího, pátého a šestého po dvou dílech, celkem devět dílů, nikdo by nic proti tomu nemohl namítati jako proti geologu, jenž by rozdělil pochody tvorby povrchu zemského na dvacet dílů.

Za tisíc let zajisté jinak dějepisci budou děliti dějepis než nyní na staro- středo- a novověk.

Zprávu biblickou dle její povahy musíme uznati za zprávu historickou. I kosmogonie a geogonie vědecké vyhlašují se od vědců za zpravodajství o dějích skutečných. Musí, jsou-li oboje pravdivými, mezi nimi býti shoda. Taková shoda z hruba mezi oběma jest. Jako bible oznamuje na počátku stvoření pralátky, tak pravá věda předpokládá, že původně na světě byla beztvárná, jemně po celém vesmíru rozprostraněná hmota. Tato prahmota byla původně bez určitého tvaru; znenáhla se z ní vyvinuly soustavy sluneční se svými planetárními rodinami, rovněž tak i naše země.

Rozeznává se trojí doba ve vývoji světa a to: 1. Kosmogonická, to jest vznik a vývoj soustav hvězdných; 2. Geogonická, vývoj země; 3. biogonická, vznik a vývoj ústrojenstva na zemi.

V geogoniích čili popisech, kterak se země utvářela, nalezáme tato stadia nebo-li pochody po sobě jdoucí: 1. stav mlžiny žhavé, 2. stav žhavě tekutého tělesa; 3. tvorbu hutné kůry; 4. dobu násilných výbuchů čili prorývání se žhavého magma; 5. stav úplného vychladnutí.

Tyto všechny pochody pomíjí Mojžíš a kosmogonii odbývá střízlivými slovy: »Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.« Geogonie jeho zní: »Země byla pustá a prázdná, tma bylo a duch Boží vznášel se nad vodami.« V těchto slovech není nic, co by odporovalo některému — nebo geogonii.

Že Mojžíš přeskočil, zmíniv se totiž o stvoření prahmoty, hned popisuje stav země, jejž věda vypisuje až v bodu pátém, tedy stav úplného vychladnutí, kdo by mu to měl za zlé?

Po tmě dle Mojžíše v jeho prvním dnu nastal rozbřesk světla. Že na zemi bylo světlo kdysi a slunce přece nebylo lze viděti, a že tento stav mohl trvati tisíce, i miliony let, tedy Mojžíšovy tři dny, žádná geogonie nic proti tomu nemá. Země byla v tu dobu obklopena tak hustou atmosférou, že paprsky sluneční nikterak nemohly proniknouti až na tvrdou kůru zemskou. Bylo ustavičně tak, jak máme v přírodě, když husté mraky jako mlhy se plazí po zemi. Později se tyto těžké mraky ze země zvedaly a ve výši tvořily mraky, což ve druhý den Mojžíš popisuje řka: »Buď obloha, odděl vody od vod . .« atd.

Z pramoře, které oblévalo celou zemi, vyzvédaly se ostrovy a pevniny. Tento pochod líčí bible v den třetí. V dalším postupu páry nad zemí tak řídly, že netvořily nepřetržitou krytbu, nýbrž jasné nebe sem tam probleskovalo. Tím se ukázala ve skutečné podobě tělesa nebeská: slunce, měsíc a hvězdy. To popisuje Mojžíš ve čtvrtém dnu, a to se stanoviska takového, jakoby tenkráte byly povstaly: slunce, měsíc a hvězdy, jelikož tvorům, kteří by byli tenkráte na zemi dleli, bylo by se zdálo, jakoby tenkráte byly povstaly.

Co dále bible popisuje, nespadá do geogonie, nýbrž do biogonie a palaeontologie. Postup dějů, jež bible vyličuje, totiž nejprve vznik rostlin, pak nižších živočichů vodních, ptáků, zvířat a konečně lidí, je tak přirozený, že v tom nemůže býti rozpor s vědeckými výsledky.

Vidíme tedy z hruba úplnou shodu bible s vědou, ač stanoviska obou se od sebe různí ovšem při předpokladu, že biblický den je perioda.

Mnohá slova bible, jež se zdají býti odpornými nebo obtížnými, třeba ještě uvážiti a vysvětliti. Slova »nebe a země« znamenají dle souhlasného výkladu exegetů vše, co mimo Boha existuje, tedy veškerenstvo v původním pratvaru. Slovo »nebe« má širší význam tuto, než když se řeklo: »a Bůh nazval oblohu nebem«. Tma, o níž se dí zmínka, je něco zcela přirozeného. Neboť pralátka, původně vesmír vyplňující, byla úplně tmavou.

Světlo nastalo teprve později, když látky více a více se zhušťujíce zprvu světelkovaly a pak více a více se rozžhavovaly.

Při popisu třetího dne, kdy vznikly rostliny a stromy, vidí se mnohý rozpor s vědou. Klade se vznik rostlinstva před stvořením slunce. Věda však učí a dokazuje, že beze světla a tepla slunečního ani travinka nevyroste. Než tato povážlivost odpadne, když se uváží, že ve čtvrtý den se v bibli praví nikoli o vzniku, nýbrž o zjevném objevení se slunce. Jako kdyby se řeklo v létě v červnu: dnes se ukázalo slunce až o desáté hodině, před tím bylo zamračeno. A přece rostliny i pod mračny se daří. Ve skleníku, kam paprsky sluneční nedojdou, také se daří květiny, jen když mají světlo a teplo.

Rostlinstvo ve třetí den, zvířata až v pátý den se objevily na povrchu zemském dle bible a věda ze zkamenělin dokazuje, že zvířata současně vznikla s rostlinstvem. Než proti tomuto výroku lze lehko námitku učiniti pouze z rozumového důvodu. Dříve přece musily býti na zemi rostliny než zvířata, neboť rostlinstvo jsouc stravou, musí býti podkladem, tedy předchůdcem zvířecího života.

Ostatně může se mezi třetím a pátým dnem mysliti jen krátká doba a přece se tím neučiní bibli křivda. Vůbec zpráva Mojžíšova zní tak všeobecně, že si ji lze vyložiti libovolně; je jaka pružná kůže, kterou lze natáhnouti a roztáhnouti libovolně na všechny strany. Praví-li se tam: »zploď země byliny . . . «, »vydej země zvířata . . . « může v tom nacházeti potvrzení jak generatio æquivoca tedy praplození, tak i názor o bezprostředním zasáhnutí moci Boží. Může se míniti doba mezi třetím a pátým dnem kratičká a může se míniti doba i tisíci let trvající. Když věda praví, že posud se nenašly takové zkameněliny rozstlinstva, jež by předcházely před zvířectvem, z toho ještě neplyne, že by skutečně rostliny nepředcházely před zvířetvem. Mohly rostliny a stromy před zvířectvem byvší zajíti a po sobě žádných stop nezanechati. Nikdo nedokáže, že by zkamenělé rostliny, které nyní slídilům se objevují, byly prvními rostlinami na povrchu zemském.

Vřadil-li biblický zpravodaj objevení se hvězd vůči zemi mezi rostliny a zvířata, učinil prý to proto, jak dí mnohý exegeta, by vštípil lidu israelskému přesvědčení, že i slunce, i měsíc a hvězdy, jimž sousední národové prokazovali božskou poctu, jsou rovněž tak díla Boží jako rostlinstvo a zvířectvo.

V pátém a šestém dnu neshledává nikdo nějaké neshody s výsledky vědy. Jak dlouho trval pátý nebo šestý den biblický, ponechává se každému mudrci na libovůli. Mohlo to trvati několik let, mohlo to trvati také i miliony let.

Nemusíme si také představovati tyto biblické dny přesně od sebe ohraničené. Mohla jedna doba do druhé zasahovati zrovna tak, jak to vidíme v dílech geologických, kde se líčí, že jistý útvar zemský ještě se nedokončil a jiný po něm jdoucí v jiných krajích již dávno započal svou činnost.

Kromě toho údaj biblický připouští libovolný výklad téměř každého slova. Jen si představme, jak chudou byla řeč, v níž

tato zpráva původně byla sepsána. Jedno a tože slovo musilo sloužiti za symbol mnohých předmětů. Nyní uvažme dále, jakých změn mohl nabýti význam toho slova při přepisu, opisu a překladu. Snad i v tom spočívá prozřetelnost Boží. Bůh zjeviv lidem jisté pravdy nezamýšlel podati lidem kosmo- a geogonii nebo naturalisticko-náboženskou filosofii, ale zjevil-li přece něco, jak to vidíme v první kapitole první knihy Mojžíšovy, vidíme, že zpráva tato je tak stylisována, že se hodí pro všecky stupně vzdělanosti. Každý v tom nalezne, co je shodným s jeho věděním.

V bibli se líčí vznik světa a úprava země prostinkými slovy. Jak jinak znějí o témže předmětu zprávy vážené ze známosti fysikalních zákonů a obrazotvornosti lidské. Nyní vidíme na naší zemi klidný život, jenž plyne tak jako u člověka. jehož život je vyplněn blahonosnou činností. Vidíme-li člověka vážného, činného, tážeme se, jaké bylo jeho dětství, jeho mládí? Čím větší duch, tím větší duševní boje v něm vířily, než se ustálil na jistých zásadách a na jistém povolání a na jistém směru filosofickém nebo náboženském. Mužové neobyčejní, líčíce svůj vlastní život, podávají toho důkaz.

Naše země se nazývá matkou. Zda i ona dříve, než se ustálila ve svých tvarech a zásadách, prodělala život mladosti?

Zastanci theorie nebulární podezřívají zemi, že, když byla ve stavu vzdušném, mohutně okolo rovníku nabubřela a ze sebe měsíc vydala. Někteří jsou ještě zlomyslnější a dovolují si tvrditi, že víc těch trabantů porodila. V posledních letech chtěli někteří v okolí země vysliditi alespoň ještě jednoho trabanta. Tvrdili, že druhý měsíc, ač neviditelný, musí obíhati zemi, jelikož svého bratra, totiž viditelný měsíc, ruší v jeho pravidelném běhu. Druzí zase tomu názoru odporovali, tvrdíce, že jiné příčiny jako na př. prodlužování rotace může měsíc na jeho dráze pravidelné znepokojovati. Kdyby měla země více dítek, nežli je měsíc, jistě by nemohlo žádné z nich uniknouti detektivům nastrkujícím na všechny strany do vesmíru teleskopy a fotografické přístroje Ale jisto je, že, měla-li země více měsíců, tyto se zase pod mateřský její plášť uchýlily, jakož se také věří od mnohých, že i měsíc kdysi na zem spadne, kdyžtě prý koná nyní pořád menší a menší okruh okolo země.

Země postupem času přešla ze tvaru plynného do žárného; z větroplacha se stal ohnivák. V tomto stavu se všecky živly, látky seřaďují hierarchicky dle své vážnosti. Nejtěžší látky, jako kovy, spěly do středu zemského a pak okolo, kolem dokola se ukládaly nebo obletovaly látky méně hutné, až na povrchu se objevovaly látky nejlehčí, jako jsou stálé plyny. Zákon gravitace nutil, jak až posud nutí všecka tělesa, by všecky látky spěly do nitra neboli střediska. Z toho vzniká tisk a tlak a z tlaku teplo a žár. Naše země dle toho zákona vyvíjela velký žár byvši kdesi malým sluncem. Byla kdysi bíle žárná, pak přecházel žár do žluta. Žár se více a více mírnil, až se obmezil jen na nitro zemské, které bylo obaleno hustou atmosférou.

Mládí člověka zřídka kdy přejde klidně. Je to doba, kdy se názory, zásady a vašně kvasí. Idealismus, blouznilství, vý-

střednosti spojené s bujarostí vydávají ze sebe různé ovoce. Nic jinak tomu nebylo na zemi. Ta půda, na níž trváme, mnohokráte se propadla, tisíce let setřásla. Nejbouřnější doba byla tenkráte, kdy přecházela z tvaru tekutého do tvaru pevného. Byla to doba hrůzykrásné bouřky všeobecné, všezemské. Prostinká jsou slova bible: »buď obloha, odděl vody od vod . . .« »shromážděte se vody do jednoho místa a ukaž se sucho.« Kterak se to dělo, známost fysikálních zákonů a obrazotvornost nám podává o tom obraz.

Zemský obal vzdušný hraničil na vzduchoprázdný vesmír, kdežto nitro zemské hořelo. Tím, že všecky díly země měly různou teplotu a tím, že teplo z nitra ku povrchu ubývalo, trval stav ustavičného se vyrovnávání, jež spočívalo ve krozných bouřích a ve hrozném proudění Toto bylo tím divočejší, čím větší byl rozdíl teploty mezi nitrem a okrajem zemským a způsobilo, že teplota se z nitra na venek stěhovala a v prostoru ztrácela. Vodní totiž páry jsouce v ovzduši nejvýše, chladem jdoucím z vesmíru se srážely a pršely do nižších vrstev. Sotva dešť dopadl, ba ještě padal, již se zase měnil v páry. Avšak vždy ten kraj, kde dopadl a odkud se zvédal, se schladil. Vyzvednuvše se páry na okraj ovzduší zase schladly, spadly jako dešť a zase přišly ve svůj dřívější stav — v páry. Nesčetněkráte se totéž opakovalo a při každém pozdějším dešti musily kapky vodní padati níže, až dopadaly na povrch zemský a kde nebylo ještě skořápky na zemi, dopadal dešť až do rozžhavené hloubky zemské. V tomto boji vyšla jako vítěz. Chladná střízlivost i zde zvítězila nad ohnivým počínáním. Třeba žár vodu vymršťoval se silou vždy větší vzhůru, dostavila se zase ona, až žár vysílen musil jí ponechati místo, které jí podle specifické vážnosti náleží.

Chladem stávaly se shluky tvrdých látek. Rodily se ohromné hrudy jako v severním moři ledovce. Sotva však ztuhly, propadly se tíhou svou do pekla zemského. Tam roztály, v žárné páry se změnily a vzhůru se dmuly. Na povrchu zase chladem ztuhly. Tak se odehrávalo na povrchu zemské kůry tože divadlo s látkami zemskými, jaké se odehrávalo v ovzduší s vodou. Každý pád, každé propadnutí ochladilo hořící nitro. Bylo to hrozné kvašení a proudění hořících látek vzhůru a dolů. Kdykoli se pokoušely na povrchu zemském masy znovu ztuhnouti a ustáliti, udržely se vždy více a více, déle a déle ve ztuhlém stavu, až provedly konečně úplný vzdor. Utvořil se zemský obal, který ještě sem tam utrpěl prorvu, kterou se chrlilo na povrch zemský ohnivé těsto. Avšak skořápka zemská tuhnula více a více.

První obal, jenž se tvořil, byl z břidličnatého kamene, ponejvíce to byla rula. Břidličnatostí se nazývá dělení kamene v tenké tašky nebo tabulky. Nejtvrdší zeminy jako rula, žula, tvrdly nejdříve. Nesmíme zapomenouti, že, když tuhnul povrch zemský, byl tlak atmosféry ohromný, kterýž, maje pod sebou křehkou obálku zemskou jako sklo, udělal na ní mnoho puklin. Povrch zemský praskal jako tabule sklové při ohromných výbuších a praskal veskrz až do spodu a rozdělil se na několik hrud. Težší hrudy neboli kry zemské spadly níže pro svou tíži. Na ně-

se lila voda. Tak povstalo moře. Že takto povstaly na povrchu zemském doly mořské, svědčí rovná úsečnost, jaká se jeví na ohromných pobřežích mořských při Americe, Africe, jižních poloostrovech asijských a náhlá sráznost země do moře. Když se tyto nové prohlubiny naplnily vodou, byla teplota ještě tak vysoká, že voda vřela a že přehazovala v sobě různé rozvařené látky, které však později, když se voda schladila, usazovaly se na dně mořském.

Povrh zemský bral na sebe čím dále tím ustálenější tvar. Obal zemský tísněn jsa tlakem atmosférovým tlačil nitro žhavé. To však nemohlo povoliti, nýbrž sem tam tenkou kůru protrhlo a prorvou se ven na povrch chrlilo, tvořilo hory vulkánského vzniku. Mořské dno vodou, která je dobrým odvodičem tepla, chladlo, tuhlo, těžklo, hlouběji klesalo a vedlejší sousedstvo tlačilo, které nemohouc dole schnouti, se zvédalo. Pevnina se zvédala, ostrovy a hory více a více vyčnívaly. Tak a podobně nám to věda líčí a hádá, že v dobu, kdy pevnina a moře se ještě mezi sebou svářily o právo državnosti, náleží tvorba kamenného uhlí. Tím ocítáme se před prvním ústrojným životem a vzniká důležitá otázka, jak kterak povstal organický život?

Biblický autor to řekl prostě: »Řekl Bůh, vydej země byliny — — atd.« (Pokračování.)

* * * * * * * * * * * * * *

Tři poháry.

Napsal MIL. JAVORNÍK.

Proč zamyšlen je sultán Ali,
že jeho tvář se v chmury halí?
Tři syny své a rádce volá,
by obstoupili trůn dokola.

»Zde poháry mám vzácné práce,«
dí k udiveným sultán krátce,
»syn, který zvolí pohár pravý,
ten dědic bude mojí slávy.

Zde pohár zlatý ohněm plane,
z něj Ofiru dech žhavý vane,
ten druhý v stříbra bledé kráse
za noci luně podobá se.

A třetí v řadě jantar z moře
jak perly září jiskrou hoře;
nuž, chloubo má a naděj říše,
zvol každý z vás tří jeden tiše.«

Sáh nejstarší po číši s chvatem,
kde heslo Vláda v poli zlatém
a v duchu zřel dav robů němý
jak padá před ním v hrůze k zemi.

I nahlédl hloub do poháru,
zda neskrývá snad více darů,
však s hrůzou zřel, kam síla vedla,
krev šklebila se na něj ssedlá.

Já šťastnější snad budu bratra,
po nápisu ten druhý pátrá,
vzal pohár, na němž Sláva skvělá
své jméno svůdné v štítu měla.

Či se slávou žít není radno?
hloub podíval se bystře na dno,
co chová pohár ve svém klínu.
Jen popel zřel a prach a hlínu.

A s nápisem Bůh na okraji
číš nejmladšímu podávají.
Pln bázně Achmet v číš nahlíží,
však výkřik zdržel v hrdle stíží.

Byl pohár prázdný, stěny holé
jen črty jakés blýskly dole
a v poháru tom na dně skrytém
plá slovo Láska zářným svitem.

I ptá se rádců sultán Ali,
číš kterou by si oni vzali?
Hned rozsudek z nich každý dává,
co soudí jeho moudrá hlava.

Ti, které svedla pýcha kletá
hned chtěli býti pány světa
a umělci zas list vavřínu
si přáli, by jim spad' do klínu.

Jen mudrc Omar s bílou hlavou
sám pohárů znal cenu pravou:
»Ať má kdo věnců na tisíce,
vždy láska Boží váží více.«

V severní Americe r. 1904.

Dr. J. V. SEDLÁČEK.

(Dokončení.)

V nynějším Mexiku nepozorujeme, že jsme v »místě, kde zabijí lidi«; to znamená totiž staré jméno toho města *Tlacatetecco.* O prvém největším svátku obětovali tu Aztekové »hroznému bohu« dva mladíky, které po celý rok na veřejné útráty skvostně živili; jeden byl vtělený bůh Tezcatlipoca, druhý pak Huitzilopochtli. O třetích svátcích v (prosinci) dělali z mouky, medu a dětské krve velikou sochu boha *Huitzilopochtli.* Za velikého účastenství sochu pak probodli (boha symbolicky zabili), králi bylo dáno z té sochy srdce, ostatní si vzali děti a mužští a pojídali to (nikoli ženy). I nemocným z toho donášeli. Zvali to teoqualo t. j. *Pojídání boha.*

V hlavním městě jsem navštěvoval ovšem též *kathedrální chrám Nanebevzetí Panny Marie.* Zde prý stával i chrám Azteků *Teocalli* (Lee toto vykládá z řečtiny: Boží dům.) Zevnějšek je po způsobu španělských chrámů a indiánské ozdoby jej krášlí.

Bylo právě 30. srpna, *svátek sv. Rosy z Lima*, patronky Ameriky. V chrámě byl slavný průvod. Při mši sv. zpívali jako na Východě. Průvod začali hoši s velikým hřmotem (ministranti tu mívají celé kolo zvonečků, jímž točí), kněží následovali, pak nádherně oděná assistence a čtyři muži, po způsobu mnichů Kartusiánských oděni, nesli sochu sv. Rosy. Při tom hráno na varhany dosti vesele, ku konci byl zpěv. Lid se k tomu choval nečinně; několik málo lidí se přidalo k průvodu, ostatní pak stáli a dívali se.

Zde v kapli sv. Filipa jest pohřben Iturbide, jenž přemohl r. 1821 zdejší španělskou vládu a byl pak zvolen 1822 císařem Mexičanů; kongres jej vypudil slíbiv mu 25.000 dolarů výslužného, r. 1824 ho zastřelili. V baptisteriu nebo *v křitelní kapli* bylo toho dne vše bílými květinami ozdobeno; byl prý křest dítka z nějaké vzácné a snad i bohaté rodiny. Vešel jsem ještě do vedlejší síně, kde byly samé chudé ženy; zde bylo asi podělování, ač tu též nějaké maličkosti prodávali.

Kathedrála je též trochu v gotickém slohu stavěna, má mnoho dorických sloupů; zdi její prý stály dva miliony dolarů; uvnitř jest prý zlata a stříbra více než v kterémkoli chrámě světa. Výzdoba je bohatá a vzácná; v kopuli jsou malby, drahocenné obrazy jsou i na stěnách.

V kapli dušiček bývalo bratrstvo, jež se staralo, aby byly slouženy za každého mše svaté. Jeden kněz, 87letý, říkal, že sloužil za svého života 45.324 mší sv.

V městě je 127 pěkných katolických chrámů; věží velmi mnoho. Zašel jsem do arcibiskupství, bych obdržel celebret, pak i do semináře, kde měli právě nějaké písemné zkoušky. Část kněžstva jest zaujata pro severní státy (jako biskup ze San Louis Potosi), jiná nemá k sev. státům důvěry. Právě v těchto dnech psaly tamní listy velmi mnoho o tom, zradil-li *Juarez* vlasť nebo ne, a při tom projevilo se, že je zdejší liberální strana t. j. zednářská, velmi útočná a nesnášelivá Benito Juarez byl r. 1857 zvolen presidentem, byl v žaláři, pak vykonával presidentský úřad z Guadalajara, později šel do Spojených Států, pak úřadoval z Veracruz; roku 1861 se dostal do Mexika, když byl před tím vydal proklamaci a zaváděl tak zvané reformní zákony.

Na ulicích Mexika jest za dne velmi živo. Někteří prodavači, jako košikáři, prodavači drůbeže, květin, jsou svým zbožím, které nosí na zádech, tak ze všech stran obklíčeni, že zabírají půl ulice. Chtěl jsem koupiti některé maličkosti a tu posílali mne do *národní zastavárny*. Ta jest zvláštním způsobem zařízena: dává půjčky skorem tolik, zač předmět stojí; z prvu se nežádalo ani úroků, nyní žádají malý úrok. Nevyplatí-li předmět, vyvěsí se na prodej, nejprve za dražší cenu, po čase za menší peníz; vytěží-li se více, než obnášela půjčka, rozdíl se ještě zastaviteli navrátí. Zde lze laciněji mnoho starších a domácích věcí koupiti.

Patrně má zastavárna skorem stále schodek, avšak lidu zařízení to prospívá. Lid utrácí velmi mnoho v loterii; všude stojí prodavači losů. Hoši prodávají noviny, vyvolávají nejnovější zprávy; prodávají sirky, jež se zapalují na obou koncích, každý, i děti i ženy kouří. Toť obraz zdejší ulice.

Prohlížel jsem na ulici jakýs předmět a tu přiblížil se ke mně prodavač malých opeřenců a dal mi drobného ptáčka na ruku; chtěl, bych se přesvědčil, jak je ochočen. Strážníci jsou dosti bedliví; stojíť na každém rohu, neboť v Mexiku jest mnoho zručných *zlodějů*. Těm vyhražen jest i zvláštní krám na trhu *»zlodějský trh«*, kde lze koupiti věci, jež pocházejí z krádeží: koberce, šatstvo, nože, železné součástky dveří a oken, dláta, klíče, postroje a j.

Každou hodinu vyjíždí od kathedrály *pohřební vůz* pouliční elektrické dráhy *»vůz mrtvého«*. Má černý kříž na stranách i černý předek. Pro jednu mrtvolu jsou tu dvě bedny nebo rakve; do jedné dají nebožtíka, do druhé květiny, jež se mu dávají do hrobu. Do hrobu kladou mrtvolu obyčejně bez rakve, rakev se zase přináší zpět; pak na ni dají květiny, pak zemi. V Guadalajara a jinde pohřbívali též do katakomb tak, že napjali mrtvolu na dřevěný rám a postavili ji tak přikrytou plátnem do chodby.

V amerických městech jest leckde výhodné zařízení učiněno, že lze pohřeb vypraviti elektrickou drahou.

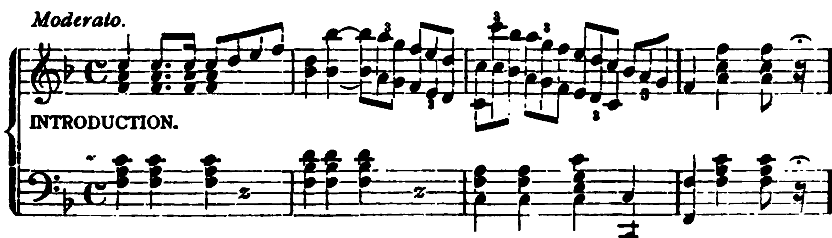
Krásnou vyjížďkou jest zahrada kolem presidentova letního sídla *Chapultepec*, které vyhlídkou náleží k nejkrásnějším místům. Vadou snad tu jsou četní komáři. V *Tacubaya*, jež leží o něco dále, jsou zábavná místa a herny bohatých a zchudlých Mexičanů.

Rád bych byl jel do Mitla: nebylo k tomu času, neboť tato vyjížďka vyžaduje více dní. Do Jukatanu bylo lze jeti, neboť jsem se sešel se sekretářem biskupa z Merida, který mne tam doporučoval; avšak obával jsem se poněkud žluté zimnice, která tam stále panuje, a pak při neznalosti španělštiny, jazyka lidu, bych neměl z cesty veliký prospěch.

Zakoupil jsem si lístek do Spojených Států a tu mne poslali k *lékaři*, abych si vyžádal vysvědčení, že jsem nepřišel z kraje, kde před rokem byla žlutá zimnice. Tak toho žádá pohraniční správa Spojených Států. S tím lístkem, a když jsem zaplatil *dva* americké *dolary*, mohl jsem zase vejíti do Spojených Států.

Klademe sem nápěv mexické národní hymny:

La Golondrina.

Znění.

1

2

XIV.

St. Louis. Mo. Světová výstava.

Město St. nebo *Saint Louis* v Missouri leží při řece Mississipi, a to na trojí terasse, která od řeky vystupuje. Založeno Francouzi, rostlo rychle a náleží k nejkrásnějším a nejbohatším americkým městům; máť i s předměstími asi 800.000 obyvatelů. Návštěva jeho se r. 1904 doporučovala i proto, že tam byla světová výstava či *světový trh*, jak Američané říkali. Výstava *(Louisiana Purchase)* měla připomínati odevzdání Louisiany Spojeným státům, což se stalo 30. dubna 1803. Napoleon I. prodal Louisianu za 75 milionů franků; nyní jest v jejím prostoru 14 států a asi 15 milionů obyvatelů; velikostí vyrovnala se snad Evropě.

Prvého dne jsem byl v Southern Hotelu. Když jsem však vyhledal *český chrám sv. Jana Nep.* a navštívil vdp. Msgra *Hessouna* a Rev. *Blehu*, nabídli mi tito přelaskavě a důtklivě svou pohostinnost a bydlil jsem pak v domácím, milém jejich kruhu. Zde jsem zase dobře pozoroval obětavost dobrých kněží amerických; stále jsou všem k službám a ustavičně pomýšlejí, jak by osadě a katolíkům prospěli. Kolik námahy a obětí to vyžaduje, než jest osada zřízena; při osadě české bylo to zajisté tím těžší, poněvadž nebyli horliví Čechové ani tuze četní, ani bohatí. Msgr. *Hessoun* založil velmi mnohé české osady, u sv. Jana Nep. v Saint Louis pak vytrval. Když mu orkán farní chrám zbořil, neztratil ducha a vytrvalosti a pečoval o novostavbu. A nyní za péče pana Blehy a p. Štefla rozvíjí se činnost duchovní vždy více.

Mají české školy, lid navštěvuje chrám jejich velmi četně, spolkový život jest mile a rozmanitě vyvinut, časopis »*Hlas*« se za vedení výtečným p. Dostálem znamenitě osvědčuje; nyní založili si i *sirotčinec* a doufají, že se jim s pomocí Boží podaří, toto velenutné zařízení udržeti a rozšířiti. Byl jsem přítomen pouze zkoušce k osadní slavnosti na počest Msgra Hessouna a mile mne dojala ochota a zájem, s jakou všichni tu působili!

Za milého průvodu vdp. Štefla a Mikoláška shlédl jsem některé památnosti Saint Louisu, veliký ústav Tovaryšstva Ježíšova, kteří mají zde nyní i slavnou lékařskou školu, druhou českou osadu, byl jsem upozorněn i na největší pivovar světa Anheuser-Busche a j.

O výstavě rozšiřována veliká chvála, proto jsem se trochu na ni těšil. Elektrickou »károu« jsme dojeli až ku vchodu, půldolar nám otevřel automaticky turniket a tu na nás hučelo několik mužů z hlásných trub, co zvláštního dnes ve výstavě lze viděti. Byla to výstava americkým způsobem sestavená, tedy též velmi rozsáhlá a veliká. Jel jsem nejprve okružní drahou, abych seznal celý rozsah její, pak jsem navštívil některá oddělení. Nebudu zde jednotlivých věcí popisovati, zmíním se pouze o tom, co mne nejvíce zajímalo.

V slavnostní síni slyšel jsem hráti *na varhany*, jež prý byly největší v celém světě; vše bylo při nich zařízeno elektricky, takže nepůsobily přechody a změny tónů nebo síly hráči žádných obtíží. Hra byla krásná, sál naplněn. Odtud vedeny byly dolů kaskády, které se zvláště za večerního elektrického osvětlení překrásnými jevily. V oddělení pro *výchovu* měly katolické školy a ústavy velmi čestné a vážné zastoupení; všude bylo zříti větší praktičnost Američanů, než jest u nás.

Historické oddělení, v němž se nalézaly též památky, jež sem sv. Otec na prosbu zapůjčil, ukazovalo zřejmě, co vykonali kněží a katoličtí misionáři pro Ameriku! Pro vzdělanost povznesení Ameriky pracovali nejvíce a skorem pouze oni! Ostatní dějiny Ameriky ukazují činnost vojenskou, při níž kněží nepůsobili; válek a převratů zažily americké státy s dostatek.

Jakýsi spolek postavil na půdě výstavy též část *Jerusalema;* byla tu napodobena brána Jaffská, několik ulic, v nichž buď domorodci ze Syrie a z Palestiny neb Židé různé věci prodávali; vedli nás do *synagogy*, kde ode mne žádného vstupného vzíti nechtěli, poněvadž jsem kněz. Nahoře měli veliký model jerusalemského chrámu Šalomounova a Herodesova, i svatostánku. Nad svatostánkem měli znázorněný i onen oblak, o němž bible píše; když pak o tom bylo přednášeno, rozsvítili v oblaku několik elektrických svítilen, což vzbudilo veselost. Byl tu nápodoben z části též *chrám Božího Hrobu.* Tam sedělo též několik Arabů; konána přednáška o zvycích Arabů, představováno, jak se šatí, jak si připravují jídla, jaké zvyky mají při oddavkách a pod. Syrové si stěžovali, že tu nemohou nic vydělati, neboť tím, že se všude žádalo zvláštního vstupného, mnozí tam ani nešli. Několik ulic toho Jerusalema zůstalo proto vůbec prázdných, ani je nedodělali.

Každého nejvíce asi zajímala anthropologická část a *osady Indiánů, Filipinců, černochů* z Afriky (trpaslíků), kteří zde dleli v chýžích nebo stanech, jež si po svém způsobu vystavěli a představovali návštěvníkům své domácí práce a obyčeje. U Indiánů byl pěkný, vojensky zařízený hudební sbor, v němž indiánští mladíci zcela přesně a dobře různé skladby předváděli. Vedle toho byla indiánská škola, kuchyně, kde cvičené Indiánky vařily a pekly, a kde bylo lze všelijaké výrobky hned koupiti.

O zábavu bylo znamenitě postaráno. Přivedli prý sem asi 1000 *Burů* s gen. Cronjem a vykázali jim ve výstavě širé ležení; ti tam denně představovali bitvy Burů a Angličanů; střelba nepřestávala. Na druhé straně představovali zase *námořní bitvu* mezi Španěly a Amerikou; i zde nešetřili střelného prachu. Tam byla též pověstná »*The Pike*« (Pajk), v níž byly postaveny vedle sebe domy dle různých zemí (čínská, turecká), kde byly hostince, kavárny, menažerie, hry a j. Z každého skoro domu zaznívala hlásná trouba; muž u Hagenbecka nejsilněji vše ohlašoval.

Evropské a jiné státy měly tu representační domy; *rakousko-uherský dům* ukazoval obrazy krajin, vývoj železných drah, pak něco z českých krojů a obrazů. Naše industrie byla výrobky sklárny hr. Harracha a jinými v domě k tomu určeném velmi dobře zastoupena.

V Saint Louis se zase často mluvilo o železničních neštěstích; vlak parní železnice v městě přejel a rozbil jednou i vůz pouliční elektrické dráhy a usmrtil několik osob. Mně se chvála Bohu na drahách zdejších nic nestalo, neměl jsem však býti nepříjemností ušetřen. Náhodou jsem si způsobil v Saint Louis povážlivou ránu na noze, a poněvadž noha otékala a bolela, zavedli mne milí duchovní k proslavenému zdejšímu lékaři, Dr. Hausneckovi. Tento se mne pečlivě ujal a rána by byla se úplně zahojila, kdybych byl se mohl v Saint Louis déle zdržeti. Před odjezdem dal mi ještě vzácnou mast, která »hojí i kosti«, avšak teprve po čtyřech nedělích se vše zahojilo.

Pobyl jsem v Saint Louis pět dní a zůstanou mi nezapomenutelnými pro laskavé přátelství, jež mně tamní duchovní bratři naši prokázali.

XV.

Washington. New York a návrat do Brém.

Hlavní město vlády Spojených Států má *šestero universit:* Jiří Washingtonovu (dříve Columbian U.), Georgetown, katolickou U. of America, Howardovu U., U. Methodistů a národní universitu; již proto jsem byl nucen se i zde zdržeti. *Katolíkům* náleží z nich university dvě: Katolická a Georgetown. Katolická universita ztratila právě v té době nesvědomitostí svého pokladníka velmi značnou část základního jmění; nyní jest to štědrými dary zase napraveno. Semináře kněžského ve Washingtonu není; jest tam však *misionářský dům,* kde se zdržují a cvičí nadaní kněží k tomu, aby mohli kázati a konati přednášky o víře nekatolíkům!

Bydlil jsem v hotelu National; navštívil a prohlédl jsem Kapitol, vzorný ústav hluchoněmých; sbírky národního musea a j.,

jež bohatostí a krásným uspořádáním každého překvapí. Nechci protahovati tento popis a ponechávám si vylíčení dojmů z Washingtonu a též z New Yorku na jinou dobu.

Velice mne těšilo, že jsem poznal při chrámě sv. Patrika rektora tohoto chrámu, Rev. *J. Stafforda.* Ten těší se daleko široko nejlepšímu jménu, přivádí svou péčí o osadu, o školy, o celý katolický život církev vždy k větší vážnosti i u jinověrců. Je neunavně činným a při tom pravým knězem! Nahlédl jsem do seznamu kleru; nalezl jsem u něho pouze D. D., t. j. doktor theologie (divinity); titulů a vyznamenání mu není třeba, stačí mu horlivá jeho činnost,

Když jsem chtěl si učiniti obraz o celém městě, sedl jsem si s jinými na *automobil* k tomu určený, a provezli nás všude, kde bylo něco znamenitějšího. Muž, který seděl u řidiče, upozorňoval na jednotlivé stavby a pomníky a neopomenul nikdy přidati, co to stálo! Aby jsme ho lépe slyšeli, užíval hlásné trouby.

V New Yorku bylo mně čekati na odjezd bremského parníku *»Kronprinz Wilhelm«*, několik dní. V Leonově domě jsem slyšel některé nové zprávy. Father Nageleisen se těšil, že bude moci stavěti *větší dům pro přistěhovalce.* Spolek přistoupil na jeho návrhy a tak bude moci stavěti dům za 300.000 dolarů. Na polovici budou vydány úpisní listy a polovici nahradí prodej starého Leohausu. Chváliti dlužno, že jest horlivá energie tohoto muže tak účinně podporována.

Do téhož domu právě přišel mně milý host, bohoslovec *Burda* z pražského semináře. Potěšil se návštěvou svých rodičů v Chicagu, nabyl vzácných zkušeností a vracel se do Starého Světa. Bylo nám jeti toutéž lodí do Brém.

V neděli zajel jsem do *College Point,* kde jsem na žádost milého duchovního správce, krajana P. *Schumaka,* sloužil dvě mše sv., a potěšil se horlivou návštěvou služeb Božích. Duchovní správce při tom vždy kázal, a to po každé i anglicky i německy.

Naši milí krajané, *Redemptoristé* z ulice 61. East, měli o to péči, aby mi zanechali poslední dnové pobytu v New Yorku dojem zvláště milý a příjemný. Jednoho dne mi bylo sloužiti v jejich klášterním chrámě mši sv. při výstavu Nejsv. Svátosti; chrám byl věřícími Čechy naplněn, zpěv byl krásný, přesně liturgický a mohutný.

Jindy mne přivedli ještě na ostrov *Coney Island,* abych viděl, jak se New Yorčané baví. Jest tu celá osada zábavních míst, her, divadel, hostinců; jakési universum. Tu nescházeli královsky oblečení trpaslíci, umělci, kteří v divadlech lid všemožným způsobem rozesmáti dovedli. Bylať i to radost pozorovati, jak se vážné New Yorské obecenstvo každému vtipu kýhosi Augusta a jeho umění, když vytahoval ze svého nitra po sobě psa, klec s ptáčkem, housle a nesmírně dlouhé látky — jak se upřímně smálo! Jakoby neměli v New Yorku dosti příležitosti jeti po lodi, mají zde nápodobenu větší *loď* a množství lidí tam chodí jísti zvláštní polévku, prohlédnout některé tretky. Na cestě do Brém sešel jsem se náhodou s mužem, jenž má malou jídelnu na této lodi najatu; vaří skorem pouze polévku, získal si dobrou pověst.

a vydělává tím tolik, že se může již i boháčem jmenovati! Tu a tam na chodníku otáčely se divné postavy, buď tuze veliké ženy, nebo tuze příšerné škrabošky — a budily smích nebo děsily trochu děti; avšak newyorské dítě, tuším, se asi již ničeho neleká! V domě *Luna Park* nalezli jsme přílišný počet návštěvníků; na všech římsách a hranách byly elektrické svítilny, několik hudebních sborů tu hrálo, měli tu spouštěcí loďky (Chutes) a jiné pěkné věci. Vše, co jsme viděli, bylo úplně slnšné; lid se k nám kněžím choval velmi uctivě.

Zpáteční cesta atlantickým oceánem byla dosti dobrá; první tři, čtyři dni bylo moře trochu pohnuté, avšak když se nedostavila nemoc a když jsme byli ve velmi milé společnosti vzácných *krajanů* — a na cestě k domovu — byla dobrá nálada! Záhy utvořil se kroužek Čechů, k němuž náleželi milí páni inženýři, kteří se vraceli ze studijní cesty, p. prof. *Jindra* a p. inž. *Balada* z Prahy, pan továrník *Prokop* z Pardubic, p. prof. *Zvoníček* z Brna, k tomu p. *Baumel*, který žil v Chicagu a vracel se nyní do domova, pan *bohoslovec* a má maličkost. Každý mohl rozličné věci vypravovati, pan Prokop vše včasným vtipem zpříjemňoval — a tak nám sedmero dní mořské jízdy rychle uplynulo. Před *Geestemünde* zdržela nás hustá mlha o několik hodin, což se rychlou jízdou po dráze zase nahradilo. Rád jsem jel do Ameriky, rád jsem tam pobyl, rád jsem se zase vracel. *Bohu díky za vše!*

Stanislav Vydra.

K památce 100letého úmrtí na schůzi »Literární sekce družstva Vlasť« dne 18. prosince 1904 přednesl FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

Práce v úřadě učitelském, v úřadech čestných světských i duchovních — mimo jiné byl též zvolen kanovníkem u Všech svatých, — jakož i jeho neustálé studium, čtení knih ve dne i v noci, ano i na procházkách a zhusta za nejjasnějšího světla slunečního, dále křídový prach ve škole — vše to tak zhoubně působilo na zrak Vydrův, že r. 1799 levé oko značně oslablo a v červenci téhož roku při zkoušení na oko to úplně oslepl. Pravé oko bylo zdrávo, a proto oslavenec náš se nedal nikterak vzrušiti ze svých prací a namáhal se opět tak jako dříve.

Na počátku r. 1800 silně se nachladil a byl sužován nemilým kašlem, ale nepřestal konati přednášky, tak že i plíce se nakazily. R. 1801 byl nucen, ač nerad, přerušiti svoje přednášky, na počátku školního r. 1802 pak k radosti posluchačů opět zavítal do školy a přes všecky obtíže konal další přednášky.

Ale zdraví jeho bylo podryto na vždy. Zrak slábl znamenitě. Představme si v duchu 62letého Vydru, an se zápalem mladistvým u tabule vykládá některé poučky mathematické — a tu najednou pozoruje, že kolem něho se rozšířila čirá tma, tak že ve všeobecném zděšení musil býti z učebné síně domů odveden.

Bylo to skutečně tragicke zakončení učitelské dráhy tak vynikajícího pracovníka, který vydržel ve službě své až do úplného

ochabnutí sil. Jeho posluchači, kteří byli svědky tohoto trapného okamžiku, mluvívali o tom vždy v rozechvění a se slzami v očích. Truchlivý to obraz, žalostná to obět povolání.

V srpnu 1804 Vydra očividně chřadl na těle a pozbyl i sluchu, tak že nemohl se ani potěšiti rozmluvou se svými přáteli. Toto hrozné utrpení netrvalo dlouho. Po půlnoci dne 3. prosince 1804 ranila jej mrtvice, večer pak po deváte hodině vydechl Vydra svou velikou, ušlechtilou, nevinnou duši.

Zpráva o smrti tohoto učence a lidumila vzbudila ve všech kruzích neobyčejné pohnutí. Tělo jeho bylo pochováno 6. prosince za neobvyklého účastenství a neseno z chrámu sv. Salvatora akademiky smutečně oděnými až na sv. pole Olšanské. Vděční žáci a přátelé postavili mu na hřbitově pomník své úcty a lásky.

Jungmann obratně vycítil velkou ztrátu, vzešlou jeho úmrtím národu, a lká nad jeho hrobem. (Elegie, verš 1—8.)

Co tak smutně, jako hrana zvučí
Přes ty zimní roviny?
Proč ten vítr úpěnlivý hučí
Tam od Pražské doliny?

Zvuk to smrti! Vydry více není,
Zarmoucená vlast to lká,
Vydry není. Ach, to v bolestění
Opětuje duše má.

Těžce, žalostivě stará vzdychá
Mátě Akademie;
Zhaslať její slávy část nělichá:
Vydra její nežije.

Smutkem kryté, dějí, spolu stojí
Božské její podoby;
V chrámu Páně tkví ten Janus dvojí,
čtyři řádů způsoby.«

Teskná, vzácná, opět vystavená
Pocto muže velkého,
od přátelské lásky posvěcená,
dcero žalu pravého!

Svědkyně ty proudů výmluvnosti,
Slzys téci spatřila
V nězto Vydru plná klopotnosti
Láska k mistru vylila.

Dnes zas pláčem obor ušlechtilý
Polévá tě žalostným;
Neb co Vydrovi byl Steplink milý,
To byl Vydra milým svým.

Vydry není! Zamklo ticho losné
Ústa pravdy hájící; —
nebije to srdce nebenosné,
Spí ta hlava myslící.

Filosofická fakulta uctila ještě jiným, ne méně významným způsobem památku muže tak slavného. R. 1816 dala postaviti v síních c. k. universitní knihovny Pražské podobně jako Steplingovi poprsí v rouše řeholním, odpočívající na čtverhranném sloupu s příslušným nápisem. Slavnostní řeč měl prof. Jandera. Této pocty od té doby nedostalo se žádnému jinému profesoru filosofické fakulty.

Potomci této slávy nejsou nikterak pamětlivi. Asi před 30 lety byl pomník ten odstraněn ze síně té a povaluje se kdesi na tamní chodbě.

Měl bych vlastně již skončiti. Ale dodávám, že Vydra také sám se staral o uctění památky zasloužilých mužů našich, neboť uspořádal 29. listopadu 1788 slavnost na památku 100letého úmrtí svého krajana a spolubrata řádového, vynikajícího spisovatele našeho, Boh. Balbína. Byl též bystrého ducha a napsal 88 latinských řízných epigramů, jež vydal krátce před svou smrtí.

Jak vysoké vážnosti těší se Vydra v mathematických kruzích, svědčí mimo jiné i okolnost, že první český »Časopis pro pěstování mathematiky a fysiky« za redakce prof. dr. J. J. Studničky

začal roku 1872 první svůj roční běh uveřejněním životopisu Vydrova. Sama redakce považuje si to za nemalou zásluhu a čest, tvrdíc: »Nejdůstojněji zahájíme zajisté novou činnost na rozsáhlém poli mathematickém upomínkou na muže, kterýž ke konci předešlého a na počátku našeho století co nejvřeleji podporoval i znovuzrození národa našeho i pěstování mathematických věd v jeho lůně a tudíž vzácným vzorem jest pro nynější národní a vědecké snahy naše.

A jelikož jako profesor universitní zakusil obtíží, jaké souvisely s přechodem od vyučovací řeči latinské k německé, může nám býti zároveň i útěchou v dobách našich, kde pracně přecházíme od vyučovací řeči německé k české, kde snažíme se provésti, co tehdáž již mělo a mohlo býti provedeno, a kde všemi silami máme pracovati, abychom vyplnili mezeru, která tímto zanedbáním povstala.« (Časopis pro pěstování math. a fys., roč. I. str. 1.)

Tak předvedl jsem před oči vaše obraz věrného Čecha, horlivého kněze a znamenitého řeholníka, učitele a vzácného lidumila. Muž tento tak vynikající jest nám nemalou obranou proti nájezdům nepřátel, kteří se posmívají, že katolík a kněz nemůže se povznésti na výši vědy.

Učme se na něm pilnosti, lásce k Bohu a vlasti, čistotě svého jednání; pak naplní se na nás, co Vydra v kostele sv. Štěpána o slavnosti tohoto světce r. 1795 kázal: »Vy katoličtí Pražané! nevinný život vedouce, vždy hotovi budete ty duchovní dary přijímati.«

Končím slovy, kterých Vydra užil na konci řeči své o Balbínovi, jež na oslavence našeho vztahuji.[1])

»Toto měl jsem říci o životě a spisech Vydrových . . . Byl by zasluhoval výmluvnějšího spisovatele, já však smím tvrditi, že sotva nalezne jiného, který by jej tak miloval a proň měl tolik úcty, jako já.

Bude-li se naše milá česká mládež tímto vzorem říditi, bude-li se věnovati ctnosti a vědám, došel jsem svého účelu: neboť jedině pro ni jsem postavil obraz Vydrův, abych ji přesvědčil, co Čech je schopen vykonati a co má vykonati, má-li stoupati po slavné stezce svých zasloužilých předkův.«

Jungmann přeje mu zaslouženého odpočinku a právem vyzývá krajany k milé vzpomínce na něho;

Npláče ho sice smutná vdova,
Nekvílí ho vnukové,
Pláče hodna však smrt panicova;
Plačte vy ho žákové.

Plačte vy, jimž sladké příbuzenství
V srdci budí čitedlnost,
Plač ho každý ctitel člověčenství,
Plač ho komu milá ctnost.

[1]) Leben Bohuslaw Aloys Balbins. Beschrieben von Stanislaus Wydra, 1788 stran 52.

A ty muži svatý, do vzkříšení
Odpočívej blahého,
Jehož čáka životu i mření
Učila té šťastného.

Tamto někdy, Volšan pomíjeje
Vzdechne Čechů posledek,
Ach, že také muže, bez naděje,
Všepotroucí zhubil věk.

A kdož k hrobkám zajde citem hnaný,
snad ten nápis najít můž:
»Od povděčných žáků pochovaný
Leží tuto velký muž.«

Linyál a circín praví tobě
Jeho umění a ctnost;
Jevilť měrou, pronášelť i v sobě
Dokonalost, upřímnost.

Umřel, ale pamět jeho kvete
Po veškeren časů běh,
Bylť jest dobrý, jakž jich málo v světě,
Člověk, pěstoun, kněz a Čech.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

[Pokračování.]

XII.

Kandidatura křesť. demokratů do výboru družstva Vlast a marná práce k smíru. Konečné uzavření smíru »pokud se týče zásad«. Nové porušování smíru »Křesťanským Demokratem« a nový rozkol. Překvapující vystoupení křesťanských demokratů v řečnickém komitétu II. všeobecného katolického sjezdu česko-slovanského. Druhý zemský sjezd křesťansko-socialní strany české a nový smír s křesťanskými demokraty. Druhý všeobecný sjezd katolíků československých v Praze r. 1898.

Dr. Rud. Horský, jako předseda družstva Vlast, pozoruje, že rozkol má se vnésti i do svorného výboru družstva, vykročil proti rozkolu osobně. Aby nedošlo při dvou kandidátních listinách, výboru a oposice P. Dlouhého-Pokorného, ve valné hromadě dne 27. ledna 1898 k zmatkům, podal dne 22. ledna v »Katolických Listech« zasláno. Rozvážnými slovy vedl členstvo k staré osvědčené svornosti, aby kandidáti do výboru byli voleni dle návrhu dosavadního výboru a nikoliv dle návrhu a kandidatury oposice. P. Dlouhý-Pokorný odpověděl dru. Horskému dne 23. ledna taktéž zasláním v »Katolických Listech« a povzbuzoval své stoupence, aby na kandidátní listině oposice setrvali a slov dra. Horského nedbali.

V týž den 23. ledna 1898 měl se sejíti užší kroužek společného komitétu (zvoleného konferencí křesťansko-socialní a křesťan-

sko-demokratické strany konané 16. ledna 1898) opět v kaplance P. Dlouhého-Pokorného jako minule, aby dával takt společné katolicko-socialní akci. Avšak, když křesťanští socialové viděli, jak P. Dlouhému-Pokornému a stoupencům o smír běží, a jak by pod rouškou smíru na zdolání křest.-socialních stoupenců pracovali, řekli si zástupci křesťansko-socialní strany: »Poradu neobešlem, až jak poměry se vytvoří.« I došlo k výroční řádné valné hromadě družstva Vlast 27. ledna; mělo na ní účastenství 66 členů, z nichž náleželo pět oposici, P. Dlouhý-Pokorný, V. Myslivec, V. Koleš, Jos. Mazanec a P. Jos. Řeháček. Valná hromada konala se ještě jakž takž klidně, ale řečí bylo se strany oposice až dost. Avšak výsledek voleb nebyl pro oposici skvělý. Výborem navržení kandidáti zvoleni byli ve valné hromadě 61 hlasy přítomných a 93 hlasy z venkova. Kandidáti oposice dostali ve valné hromadě 5 hlasů a 37 hlasů (lístky) z venkova. I zvoleni byli kandidáti výboru celkem 154 proti 42 hlasům oposice.

Mysleli jsme, že oposice dá nyní pokoj, ale velice jsme se zmýlili. Krátce po valné hromadě družstva Vlast dne 2. února 1898 podniknut byl v »Křesťanském Demokratu« nový útok na družstvo Vlast a v jeho správě stojící osoby. Útok tento propuštěn byl námi bez odpovědi, ale všecky schůzky užšího kroužku komitétu pro smír nebyly za to křesťanskými-socialy obeslány.

Konečně došlo k celkovému sejití se smírčího komitétu dne 7. března 1898 ve spolkových místnostech »Polského klubu« (I'. čp. 223. I. posch.). Přítomni byli: Dr. Horský, Tom. Jiroušek, Matěj Patočka, Fr. Satorie, Václav Stupka, Jan Vaňura, P. Dlouhý-Pokorný, Jos. Hovádek, V. Myslivec a stud. právník Mazanec. Mluveno bylo dlouho a ostře, zvláště dr. Rud. Horský se snažil přivésti křesťanské demokraty k společné práci na poli socialním. Nešlo to, měli výmluvu na výmluvu o změnách zásad a kdesi cosi. I navrhl jsem »aby křesťanští demokraté dali nám křesť. socialům slib, že nehledíce na své osobní představy a idealy, budou s námi zachovávat program litomyšlský a pražský z r. 1896. Tak že společně můžem pracovat. Avšak pp. P. Dlouhý-Pokorný, Myslivec a Mazanec nechtěli nám tohoto slibu dáti. Konečně bylo ujednáno a přijato, že si nebudem zlehčovati programy a budem zachovávat jakýsi »smír zásadní«. Tím tedy došli jsme k přesvědčení, že křesťanským demokratům se vlastně o žádný pokoj a pořádek mezi katolickými socialy nejedná, nýbrž že se jim jedná o podražení nohou dru Horskému, Tom. Jirouškovi a jejich stoupencům. Ale, aby boje příliš v celé síle nevypukly, udělalo se v poradě této i to, co nemělo významu a co křesť. demokraté chtěli.

A pravdu našeho domnění poznali jsme brzo. »Křesťanský Demokrat« vedený V. Myslivcem v čís. 8. ze dne 20. dubna 1898 bil statečně zase do dra Horského, Tom. Jirouška, družstva »Vlast« a »Katolických Listů«. Tak vypadal ten »zásadní smír«. Pohlíželi jsme na to smutně, ale mlčeli jsme, aby — jak jsme byli stále žádáni našemi přáteli — byl »svatý« pokoj a klid. Do nás se pralo v novinách »fest« a my měli býti klidni. Takový rozum se nám dával stále. Avšak došlo to za takových názorů daleko.

Oposice odvážila se i více; když pak začaly dopadat rány i na jiné pány, potom teprve bylo zle, ale dokud byl mazán jen dr Horský, Jiroušek a Škrdle, to bylo v pořádku, to byla práce pro smír. Rozumí se, že za těchto poměrů i komitét smíru, zvolený konferencí ze dne 16. ledna 1898, přestal pracovat a rozpadl se na dobro. A rozumí se, že i jeho usnesení o smíru »zásadním« stalo se nemožným. V boření naší jindy svorné strany pokračovalo se katolickými mlado-socialy dál — a veřejnost katolická v domnění, že jde jen o dr Horského, Škrdleho a Jirouška, mlčela a pozorovala, jak to dopadne. A dopadlo to pěkně. Katolicko-společenský život je ještě dnes toho nejlepším důkazem.

* * *

Jak řečeno, oposicí začalo se vystupovati nejen ve družstvu Vlast, i v jiných kruzích mělo se poznati, kam směřují a co chtějí křesťanští demokraté. Dne 17 května 1898 zasedala v místnostech Katolické Besedy řečnická komise II. všeobecného sjezdu katolíků česko-slovanských v Praze.[61]) Schůzi řídil vldp. kanovník Jos. Kuchynka. Na této schůzi za odporu křesťanských socialů prohlašovali P. Dlouhý-Pokorný a V. Myslivec, že na tento II. katolický sjezd česko-slovanský půjde se ve dvou směrech, jako se chodí na katolické siezdy v Belgii, Švýcarsku a v Italii. Půjde prý se na něj lidem jako křesťanskými demokraty a jako křesťanskými socialy a ženu v rokování prohlásili za rovnou muži a konečně chtěli míti vymezeno: co je strana křesťansko-socialní a co je katolická strana národní. Ovšem na takovéto otázky nemohlo se jim dáti okamžité odpovědi a také proto, že schůze k tomuto cíli svolána nebyla. Vzepřením se přítomných nedosáhli křesť. demokraté toho, co navrhovali, aby II. katolický sjezd česko-slovanský byl nejen katolickým, ale i také politickým. Nemohlo se jim vyhověti, a to vyhověti pány, kteří právě křesť. socialy ani nebyli, ale na nás se těmito pány často naléhalo: »Vyhovte jim!« Zde mnozí pánové poprvé poznali, jak těžko je vyhovovati křesťanským demokratům! Avšak uprostřed rozkolu křesťansko-socialních stran právě v době svolávání II. všeobecného katolického sjezdu do Prahy vzchopil se výkonný sbor strany křesťansko-socialní s drem Rud. Horským v čele a svolal ke dni 21. a 22. srpna 1898 druhý zemský sjezd křesťanských socialů českých a tam stal se v celé situaci rozkolu neočekávaný a netušený obrat. Došlo k smíření křesťanských socialů a tím i sjednocenná svornost byla zajištěna i pro všeobecný katolický sjezd.

* * *

Druhý zemský sjezd křesť. socialní strany v Čechách konal se ve dnech 21. a 22. srpna 1898 (právě ve dny před II. všeobecným sjezdem katolíků česko-slovanských). Za předsedu sjezdu.

[61]) V komisi řečnické zasedali: předseda kanovník Jos. Kuchynka; místopředseda provincial Alipius Tonder; jednatel prof. Jos. Havránek; zapisovatel kaplan Jos. Šimon. Ostatní členové byli: Dr Rud. Horský, T. J. Jiroušek, Frant. Vaněček, JUC. Cyrill Vlk, Emanuel Žák, Jan Pauly, Václav Müller, Jul. Košnář, Emil Dlouhý-Pokorný a Václav Myslivec.

když jsa navrhován, vzdal jsem se ve prospěch p. Jos. Hovádka, (který v týž čas s námi jako v dobách jednoty působil), zvolen týž jednohlasně a za místopředsedy jsou zvoleni: Jos. Brož z Kladna a Jos. Kovář z Rokytníku a zapisovateli Josef Šolle a Václav Prášek. Čestným předsedou, jako v minulých našich sjezdech, zvolen opětně Václav Žižka. Referenty byli: Jos. Hovádek »O zprávě strany«,[62]) Josef Šamalík, rolník z Moravy »O rolnictvu z hlediště křesťansko-socialního«, Václav Žižka »O strojní velkovýrobě a řemeslnictvu«, dr Rud. Horský »O řádu organisačním«, T. J. Jiroušek »O tisku«. Ve schůzi četl se též zvláštní přípis napomínací královéhradeckého biskupa Edv. Jana Nep. Brynycha »O ženské otázce«, abychom i v této byli svorní na stanovisku katolickém.

Na tomto sjezdu mělo účastenství 137 dělegátů z 62 míst a měst v Čechách.[63]) K referátům přijaty byly příslušné resoluce. Na tomto sjezdu přijat »Lidový List« za orgán strany, podobně i »Selské Hlasy«, když byli jejich redaktoři V. Myslivec (»Lidový List«) a Jos. Šamalík (»Selské Listy«) slíbili, že budou své listy držeti ve směru programu Litomyšlského z r. 1894, Pražského z r. 1896 a 1898. Konečně vykonány i volby výkonného výboru strany a jsou po vzájemné dohodě do něho zvoleni: Dr Horský, Jiroušek, Žižka, Dr Reyl, Hovádek, Emil Dlouhý-Pokorný, Leop. Havelka a Prokop Holý.

Sjezd byl zakončen modlitbou a křesť.-socialní hymnou: »Zapějme si píseň, bratří«. Rozcházeli jsme se sbratřeni, ale žel ne na dlouho! Nuže a tato sjednocenost křesťanských socialů měla účinek i na II. všeobecný sjezd katolíků česko-slovanských v Praze. Šli jsme na tento sjezd v plném nadšení a jednosvorné mysli: pracovati ve sražených řadách s ostatními katolíky českými v otázkách nám společných.

* * *

Všeobecný katolický sjezd byl velkolepou manifestací katolíků československých a skončil beze všech sporů a zvláštních zjevů, kterých ze stálých předpovědí bylo se dříve co obávati.

Sjezd konán v sálech ostrova žofínského za účasti 4000 katolíků ve dnech 22., 23., 24. a 25. srpna 1898. Mimo čtyři slavnostní schůze a dvě schůze usnášející konáno bylo v různých sálech pražských uvnitř města devět schůzí odborů: 1 školského, 2 socialního, 3 spolkového a organisačního, 3 vědeckého a uměleckého, 4 literárního a tiskového. Socialní řeči přednesli: Dr Rud. Horský »O povinnostech zaměstnavatelů k dělníkům dle Encykliky sv. Otce Lva XIII.«, JUC. Frant. Cyrill Vlk »O letopisech křesťanské charity«, Dr Robert Neuschl »O ženské otázce«, Ant. Rybníček »O křesťanském socialismu a národnosti« (vesměs ve schůzích slavnostních), T. J. Jiroušek »O dělnickém zákono-

---

[62]) Dle této zprávy od posledního sjezdu 28. září 1896 v Praze konaného přibylo straně křesť. socialní 38 nových katolicky vzdělávacích spolků. Schůzi s přednáškami v Praze a na venkově pořádáno bylo během těchto dvou roků 117. Jak z tohoto viděti, pracovalo se křesťansko-socialními vůdčími kruhy v Praze i na venkově dosti.

[63]) »Děl. Nov.« roč. VIII. č. 1. 1898. Seznam delegátů.

dárství«, Václav Dvorský »O společenstvech živnostenských«, Jos. Elsnic »O společenstvech zemědělských« a Václav Palic »O nedostatku dělného lidu na venkově« (vesměs ve schůzích odboru socialního), prof. dr Vinc. Ruth »O katolicko-politických jednotách«, Jos. Prachař z Brém »O spolku sv. Rafaela pro ochranu katol. vystěhovalců«, Jan Pauly »O organisaci katol. spolků vzdělávacích« a Václav Myslivec »O vzdělávací a zábavné činnosti ve spolcích katolických« (vesměs ve schůzích spolkového a organisačního odboru), Jos. Flekáček »O úkolu katolického tisku ve službách lidstva« a Frant. Vaneček »O povinnostech katolíků k svému tisku« (ve schůzích literárního a tiskového odboru). Ke všem referátům přijaty byly příslušné resoluce.[64])

(Pokračování).

Slavnostní večer

k poctě *Antonína Plačka,* pěstitele sborů literáckých a spisovatele povídek z jihu českého, uspořádala Literární sekce družstva »Vlast« ve středu dne 6. prosince 1905 v místnostech »Vlasti«. Přednášku konal člen Literární sekce farář V. Hálek, jenž uvedl následující:

»Výkvětem katol. života v dřívějších dobách byly sbory literácké po městech českých. Byly to zprvu Zpěvácké školy, v nichž soustřeďovalo se měšťanstvo pečující, aby posvátný zpěv byl pěstován a z pokolení na pokolení přecházel. V dobách těch, kdy náboženství vládlo srdcím i všemu veřejnému životu, staly se literácké sbory též střediskem katolického života, nahrazujíce tak naše nynější katolické spolky.

Poněvadž nad jiné vynikal od dávna národ český i hojností i krásou nábožných písní, zkvétaly sbory literácké, a štědrá nadání, jimiž byly po městech obdarovány, dosvědčují, jak velice byly ve vážnosti. Avšak právě tato nadání byla též jedna z příčin, pro které za vlády josefinské byly zrušeny a jmění jejich připsáno matici škol obecných. Tím zasazena byla citelná rána nejen nábožnému zpěvu, ale vůbec životu katolickému, prýštícímu se ze sboru literáckých.

Jen nemnoho literáckých sborů probudilo se k novému životu v nynějším století, ačkoliv diecésní synody pražská a budějovická od r. 1863 věnovaly jim pozornost a přejí si jejich udržení, ano i zakládání nových, aby zbožný zpěv lidu se zveleboval.

Mužem, jenž o udržení a rozvoj literáckých sborů má nemalou zásluhu, jest měšťan a kupec v Pacově p. Ant. Plaček, který téměř *celý svůj život sborům literáckým zasvětil, literárně činným jest a o šíření katol. života na Táborsku* má neocenitelné zásluhy.

Předesílaje jeho životopis zmiňuji se, že se narodil 18. června 1841 v Zásmukách, kdež otec jeho Václav Plaček jako

[64]) Zevrubné zprávy viz ve spisu »Zpráva II. sjezdu katolíků česko-slovanských«. V Praze. 1898.

vzorný učitel po 50 roků působil. Vedením otce, u něhož po čas prázdnin bývali čeští literáti Prokop Chocholoušek a Milota Zdirad Polák, vychován byl Ant. Plaček ve zbožnosti a vzdělával se pak na reálných školách v Kolíně. Bratr jeho Václav Plaček studoval bohosloví a zemřel jako farář v Těnovicích. R. 1857 věnoval se Ant. Plaček obchodu a usadil se v Pacově na Táborsku.

Jsa ducha nadšeného počal psáti zdařilé povídky hlavně do českých katol. časopisů Amerických. Obrátil tím na se pozornost a stal se spolupracovníkem katol. českých časopisů »Hlasu« v St. Louisu a »Čechoslovana« v Chicagu. V »Hlasu« uveřejněny byly jeho povídky »Pytláci«, »Ruka smrti«, »Bezejmenný«, »Lesník z Podlipí«, »Osud« a »Bez svědomí«.

V rubrikách katol. listu »Hlasu« St. Louiského uveřejňuje již po mnoho let zajímavě psané dopisy »Z českého jihu«, »Od říčky Trnavky«, které se těšily mezi Čechy americkými veliké oblibě a působily velice k rozšíření výborného tohoto časopisu mezi katolíky americkými.

Do katol. časopisu »Čechoslovan« psal řadu článků »Z českomoravského pohoří« a »Z našich zákoutí«.

Myšlénku vydávati katol. český kalendář pro americké Čechy uvítal A. Plaček radostně a přispěl do I. ročníku povídkami: »Osudný omyl«, »Nenadálý svědek« a překladem z Eurika Castelnuova »Bouře na moři«. Do II. ročníku přispěl podvídkami »Dvě chatrče«, »Červená tobolka«, »Z brašny posla od Stražiště«, »Vypravování poutníka od Trnavky«, »Ze života starého partyky«, »Ve svatojanské ulici« a »Od Křemešnické pouti do pacovské«. V »Obraně Víry«' r. 1888 uveřejnil povídky »Hvězda jitřní«, r. 1889 »V čase jubilejním« a »Sen, osud a skutečnost«.

Připomínám ještě stručně, že Ant. Plaček vedle této své literární práce, kterou podal zdařilé povídky ze života, založil též r. 1865 v Pacově »Čtenářskou besedu«, řídí jako jednatel po léta »Hospodářský spolek« pro tamní okres s velikou činností a jako radní města staral se horlivě o jeho povznesení. Při tom jest šiřitelem katolického tisku v celém tamním okolí, napomáhaje zakládati katolické knihovny po vesnicích (jest členem výboru spolku našeho na zakládání katol. knihoven), šíří do vesnic přečasto zdarma katol. časopisy, brožury i knihy na Táborsku. V ohledu tom jsou zásluhy jeho veliké.

Než hlavní význam A. Plačka spočívá v pěstění myšlénky literáckých sborů, hlavně že přičinil se opatřiti literáckým sborům pomůcky ke zpěvu a pobožnostem a spolu naznačiti směr, kterým by se měly literácké sbory v naší době bráti.

Činnost svou vyvíjel A. Plaček ve starobylém sboru literáckém Pacovském, jenž potřeboval oživující síly. Ant. Plaček přejal jako starosta jeho r. 1879 skoro prázdný archiv. I dal se do práce, aby rozepsal písně, nastudoval je se členy a připravoval zpěv vždy k nastávajícím církevním slavnostem. To byla práce veliká. Ale úsilovné jeho dlouholeté snaze podařilo se zvelebiti literácký sbor tak, že jest jedním z předních v Čechách. Členové majíce svůj kůr v kostele, kdež jest jejich umbela (pra-

por), kancionály, pulty a lavice, scházejí se tu denně, aby zpívali při farní mši svaté. Hlavně v neděli přednášeli vždy nové písně. Při všech slavnostech a průvodech církevních jsou členové literáckého sboru, přední to z měšťanstva, takořka tělesnou stráží místního duchovenstva, doprovázejíce ho, při čemž pějí církevní příslušné sbory. Zemře-li některý člen sboru, nebo některý soused, scházejí se po dny, kdy mrtvola jest ještě v domě, u večer do domu zemřelého a tu konají krásnou pobožnost za zemřelé. Jednak zpívají, jednak se modlí a zbožnému rozjímání o smrti, jež se čte, naslouchají. Též s dojemným zpěvem jej doprovázejí ke hrobu. Každoročně pak slaví v lednu svůj »kvartál« čili »valnou hromadu«. Ráno jdou do kostela na slavnou mši sv. v průvodu a pak v domě staršího svého vyslechnou výroční zprávu o své činnosti. U večer sejdou se k přátelskému večeru v domě svého starosty, kamž zavítá purkmistr města, pan děkan a patron. komisař. Den ten jest velkým svátkem pro sbor.

Zkvétající sbor literácký v Pacově stal se za A. Plačka posilou i pro jiné sbory a katol. spolky. Tak přičiněním jeho založen byl literácký sbor ve Velké Chýšce. Jednota katol. mužů a jinochů v Sedlčanech r. 1895 vyžádala si k opisu pro svoji potřebu Pohřební písně a Pobožnost za zemřelé členy. Taktéž do Načeradce zapůjčeny. A vůbec literácké sbory z jiných měst jihočeských vypůjčovaly si od A. Plačka zpěvníky, písně a návod k svému poučení.

Sám A. Plaček byv zvolen pro neocenitelné zásluhy své za čestného člena Pacovského sboru, který přivedl k rozkvětu, sestavil a vydal praktické sbírky zpěvů, z nichž uvádím:

Sbírka duchovních zpěvů a modliteb pro školu, kostel a dům. Dle církevních pramenů vzdělal A. P. Třetí rozmnožené vydání. Schváleno nejd. Ordin. Buděj. 1897. Tiskem R. Ruppa v Pelhřimově.

Píseň ke mši sv. k jubileu Lva XIII. a císaře Frant. Josefa I. R. 1898.

Písně sboru literáckého v Pacově.

Pobožnost za zemřelé členy sboru liter. R. 1885.

Pohřební písně. R. 1885.

Svatojanské hvězdy k devítidenní pobožnosti k uctění sv. Jana Nep. R. 1885.

Mnoho písní má Ant. Plaček v rukopisech a rozepsané do kancionálů. Kdo viděl bohatou sbírku těchto písní, krásně napsanou, musí se podiviti neúmorné práci Ant. Plačka, kterou posvátnému zpěvu věnoval. Jelikož sebral hojně starých krásných církevních písní a ke zpěvu je upravil, jest zásluha jeho nemalá, tím zachránil od ztráty bohatý poklad staročeský, jež propadal již zapomenutí.

Literácký sbor Pacovský nahražuje v tamním městě katolický spolek súčastňoval se loyalně všech slavností církevních, biskupských i papežských. Sv. Otci Lvu XIII. při bisk. jubileu 19. února 1893 podal sbor úctyplné blahopřání svým starostou A. Plačkem, za něž poděkoval J. E. kardinál Rampolla prostřednictvím J. M. ndp. biskupa Budějovického.

Zvláště projevili sboru liter. a starostovi jeho Ant. Plačkovi nejdůst. páni biskupové Budějovičtí něžnou přízeň, kterou opět sbor veden svým starostou nejoddanější láskou splácel. Podávám tuto několik obrázků: Při úmrtí J. Em. ndp. kardinála Schönborna r. 1899 uveřejněn byl v »Katolických Listech« následující projev sboru:

† Frant. de Paula kard. Schönborn.

Pláčeme slzy krvavé nad nenahraditelnou ztrátou, jež nás stihla. Jakmile se smutná zpráva po městě rozšířila, nastal mezi obecenstvem nevídaný ruch a nebylo člověka, jenž by byl vznešeného arcipastýře nepolitoval. Znali jsme jej osobně, ježto nás byl na své visitační cestě roku 1885 konané navštívil jako biskup Budějovický.

Zvláště se mu zamlouval literácký sbor a zpěv církevní vůbec. Líbilo se mu u nás velmi a podivil se rozkvětu města, jež si byl představoval jako nepatrné venkovské místo.

Sbor literácký přijat byl blahosklonně vrchním pastýřem v půlhodinné audienci a tu se vyptával podrobně na veškerý život zdejší, nabádal sbor k setrvání na vytčené dráze a posiloval jej.

»Neustávejte, pánové,« tak se rozhovořil, »na započaté dráze a vytrvejte dále, byť zloba lidská proti vám vystoupila, byť se i zlolající ústa vám vysmívala. Setrvejte a vemte si příklad z Krista Ježíše, vznešeného učitele našeho, který měl též nepřátely.

Vidím, že jste samí starší pánové a tu vás vybízím, byste i mladý dorost do sboru přijímali a utvořili tak pevnou baštu kolem praporu našeho svatého kříže. Potěšili jste mě velice a já na vás budu vždy s láskou vzpomínati. Děkuji vám srdečně za to«. — Na to udělil ndp. biskup sboru své požehnání.

Když odjížděl a veškeré spolky špalír tvořily, postřehl ndp. biskup umbelu a kolem ní sbor literácký, smekl klobouk, usmál se a žehnal znovu sboru.

Když se stal nástupcem sv. Vojtěcha, byl poslední okamžik v Budějovicích věnován opět sboru pacovskému.

Starosta sboru zaslal Jeho bisk. Milosti blahopřání do Budějovic a zároveň rozloučení. Jeho bisk. Milost ráčila sboru následovně odpověditi:

Zbožnému sboru literáckému pod ochrannou sv. Václava
v Pacově!

Za vřelé účastenství a za srdečné blahopřání k mému jmenování arcibiskupem pražským mně projevené vzdávám Vám tímto vroucí díky žádaje Vás, byste při svých zbožných zpěvích a modlitbách pamětlivi byli Vašeho biskupa *Františka de Paula.*

V Budějovicích, dne 17. července 1885.

Že sobě na náš sbor i v době rozloučení se s biskupskou konsistoří budějovickou vzpomínal, stůjž zde dopis následující:

Číslo 3660 cons.

Důstojnému děkanskému úřadu
v Pacově!

Jeho milost nejdůst. vrchní pastýř račil rozhodnutím dnešního dne schváliti stanovy literáckého sboru v Pacově a zároveň

nařiditi své konsistoři, aby vyjádřila, že s radostí dává sboru literáckému biskupské požehnání a srdečně přeje, aby tento pod ochranou sv. Václava, patrona a dědice země české, platně přispíval ke cti Boží a ku vzdělání lidu katolického.

Z biskupské konsistoře v Budějovicích,
dne 23. července 1885.

Šavel, gener. vikář. *Janský*, kancléř.

A tohoto příznivce našeho ztratil sbor navždy.

Město na první zvěst vyvěsilo černé prapory z veřejných budov a škol a sbor literácký vyvěsil z místnosti své u prvního staršího též mohutný prapor smuteční.

Za v Pánu zesnulého konal zádušní služby Boží za účasti veřejných korporací a veškerých školních dítek katecheta měšťanských škol dp. P. Fr. Schwab.

Posledně dostalo se A. Plačkovi uznání zásluh o literácký sbor od J. Ex. ndp. pana biskupa Budějovického následujícím přípisem:

Číslo 4909.

Mnohováženému pánu
Antonínu Plačkovi,
starostovi slavného literáckého sboru a obchodníku v Pacově!

Již před mnohými lety byl jsem upozorněn na záslužnou činnost slavného a starobylého sboru literáckého v Pacově, jenž dle vytknutých sobě stanov s pílí velikou a péčí svědomitou církevní zpěv při děkanském chrámu Páně v Pacově pěstuje, posvátnou písní k oslavě služeb Božích a k ušlechtění věřících platně přispívá a pro příkladné chování jednotlivých členů všeobecné vážnosti se těší. Byl jsem tedy velice potěšen, když u příležitosti generální kanonické visitace, kterou jsem v Pacově ve dnech 14. a 15. května t. r. konal, sám osobně se mohl přesvědčiti o blahodárné činnosti slavného sboru literáckého, jehož předsedou, Mnohovážený Pane, jste, a jenž za Vašeho řízení pobyt můj v Pacově velmi zdařilým zpěvem oslavil a takto osvědčil, že krásné umění zpěvu s pochvaly hodnou pílí a péčí pěstuje. Zvláště pak mě potěšilo, když jsem i od veledůstojného pana vikáře a děkana Pacovského uslyšel, že Mnohovážený pane, jsa sám dobrým zpěvákem sbor svůj v církevních písních horlivě cvičíte, při všech církevních slavnostech se slavným sborem literáckým ku povznešení služeb Božích spolupůsobíte a s ním — v čas velikonoční k povzbuzení celé osady — veřejně a s příkladnou zbožností sv. svátostí přijímáte.

Uznávaje s povděkem Vaši i slavného sboru literáckého v Pacově zásluhu o povznešení a zvelebení církevního zpěvu, vzdávám tímto listem Vám mnohovážený pane starosto a celému slavnému Sboru literáckému zaslouženou pochvalu s tím upřímným přáním, aby Hospodin nebeský veškerým snahám Vašim hojně žehnati ráčil.

Biskupský Ordinariát v Budějovicích,
dne 11. června 1900.

Dr. *Martin Josef Říha*,
biskup.

Oceňujíce dnes zásluhy tohoto skromného katolického muže, jenž nejen literární prací, svými umravňujícími povídkami, šířením katol. tisku, zakládáním katol. knihoven náš jihočeský lid vzdělával, ale i o rozkvět literáckých sborů nehynoucích zásluh si získal, přejeme mu ze srdce, aby i v jeseni života svého mohl hojně práce pro církev jak pérem tak i posvátným zpěvem vykonati.

Náš úkol.

Jsme jak loď, již bouře, víry, proudy, srázy
strhnout hrozí chladně do vřavy a zkázy. —
Čas nám radí vážně: Nechte planých sporů,
hádek, záští, svárů, třenic, vád a vzdorů,
hledejte, co pojí, nikoli, co dvojí,
chápejte, co tvoří, nikoli, co boří,
vítejte, co spíná, nikoli, co stíná,
slučujte, co pevní, nikoli, co řevní,
budujte, co celí, nikoli, co dělí,
mějte jen, co tuží,
váže, poutá, druží,
zdravé, statné páže proti ráně cizí,
proti lži a klamu vítěznou a ryzí
pravdu jásající!

Jsme jak ostrov hnaný, jemuž vlny zlostné
pohlcují břehy zmlklé, neradostné. —
Pravda volá přísně: V píli, v kázni, v díle,
s láskou hleďte k sobě, v jednotě a v síle,
řiďte jen, co vodí, nikoli, co škodí,
strojte jen, co míří, nikoli, co víří,
chvalte jen, co krotí, nikoli, co rotí,
množte jen, co dává, nikoli, co brává,
věřte jen, co doufá, nikoli, co zoufá,
volte jen, co přeje,
hojí, šlechtí, hřeje,
plní srdce hněvem proti zlobě bídné,
podpírá i chrání, nezdolné a vlídné
dobro žehnající!

Jsme jak maják bitý, na který se vrhá
příboj nenasytný, tříští, rve a trhá. —
Dobro žádá vroucně: Vzhůru k vyšším světům,
k nezkaleným sluncím, k nevadnoucím květům,
stavějte, co tyčí, nikoli, co ničí,
velebte, co vznáší, nikoli, co zháší,
zvyšujte, co zdvíhá, nikoli, co plíhá,
milujte, co vznímá, nikoli, co dřímá,
zvěstujte, co jemní, nikoli, co temní,
znejte jen, co budí,
nítí, jaří, pudí,

uchvacuje duše, blaží nekonečně,
září nesmrtelně, plamenně a věčně,
krásu ideální!

Buďme jako cedry, orlové a lvové,
stůjme jako skály hrdé, oblakové! —
Braňme každou píchu vlasti milované,
dědictví a právo nikdy nezadané,
čiňme jen, co velké, nikoli, co mělké,
ctěme jen, co svaté, nikoli, co klaté,
držme jen, co silné, nikoli, co schylné,
slavme jen, co vzletné, nikoli, co zpětné,
hajme jen, co čestné, nikoli, co scestné,
chtějme jen, co slunné,
jitřní, svěží, junné,
pak se zvednou chmury, klesne prapor černý,
nad námi se vzepne volný, přenádherný
oblouk triumfální!

Jaroslav Tichý.

Ch. Bradlaugh.

Dvanáct apoštolů. Z angličiny přeložil J. Veselý. V Praze, 1906. Nákladem J. Jelínka. Tiskem J. Staňka. Cena 12 h.

Za našich dob bývá obecenstvo zaplavováno brožurkami, které vycházejíce dílem z nevědomosti, dílem ze zlé vůle a spoléhajíce na větší ještě nevědomost a lehkověrnost svých čtenářů, podávají nepravdy nebo pouhé nedokázané dohady jakožto bezpečné výsledky vědeckého bádání, aby zviklaly víru a vštípily zásady podvratné. Brožurkou takovou jest spisek svrchu jmenovaný. Popírát pravost i hodnověrnost kanonických evangelií a budí odpor proti katolické církvi. Zda důvody, které autor uvádí pro své tvrzení, jsou pravdivé a vskutku dokazují to, co po jeho přání dokázati mají, o to se nestará, vždyť ví, že za našich dob jest všude, i mezi studovanými čtenáři dosti takových, kteří neuvažují, zda některý důvod patří k věci a spočívá na pravdě, nýbrž ochotně přijímají za pravdu každý nesmysl, jen když čelí proti náboženství a zvláště proti církvi katolické. Proti pravosti evangelií uvádí totiž pouze to, že ji popírají jiní, »kacíři«, jak ironicky nazývá popírače ty, a že evangelia ona jsou anonymní. Praví: »Kacíři, kteří ve svém kriticismu zabíhali tak daleko, jako Colenso v posuzování Pentateuchu, namítají, že žádné z evangelií není dílem původním či psaným některým z apoštolů, že je naopak předcházely četné jiné spisy od té doby ztracené či odvržené, majíce při svém oběhu za podklad předcházející ústní podání. Tvrdí se, že čtyři evangelia jsou úplně anonymní a že čtvrté evangelium podezření z podvrženosti sesiluje (s. 4—5). — Ale, ať pomlčíme o tom, že pojmy »původní« a »pravý« se nekryjí, nýbrž kříží, a že tedy nedostatek původnosti není důkazem podvrženosti, ať mlčením pomineme také to, že ani dle církevního podání nepocházejí všecka evangelia kanonická od apoštolů, nýbrž

dvě z nich od žáků jejich: z toho přece, že někteří popírají pravost evangelií nebo činí proti nim námitky, nejde již, že by ony spisy byly podvrženy; neboť jednak vypovídají lidé také nepravdy i lži, a namítají též věci nicotné a již několikráte vyvrácené, jakož pan autor sám učinil ve svém spisku několikráte, jednak tvrdili a tvrdí jiní počtem velmi četní i na straně nekatolické právě opak tvrzení oněch popíračů, hájíce a dokazujíce pravost evangelií co nejrozhodněji. Tvrdí-li popírači ti, že před našimi evangeliemi kanonickými předcházely četné spisy jiné od té doby ztracené, nepraví tím alespoň, pokud se týká některých evangelií, nic nového. Vždyť pověděl to již sv. Lukáš na počátku svého evangelia, řka: Mnozí usilovali sepsati pořádně vypravování těch věcí, kteréž mezi námi naplněny jsou, jakož nám (je) podali ti, kteříž od počátku sami viděli a služebníci slova byli.« (Luk. 1., 1—2.) Ani netvrdí tím nic zvláštního; neboť apoštolé a žáci jejich nepsali evangelií hned, jak Kristus vstoupil na nebesa, seslal Ducha sv., nýbrž kázali dříve ústně toliko, a později — po několika rocích teprve, když učení Kristovo již dosti daleko se rozšířilo, počali někteří z nich také písemně zaznamenávati ty ony zjevy a části ze života a učení Kristova, buď aby učení to v paměti utvrdili, nebo pochybnosti a bludy zapudili, nebo vlažné povzbudili a chybující napravili. I bylo proto na snadě, že někteří posluchači jejich, přijavše křesťanství, zaznamenali si na základě podání jejich ty ony věci o Kristu a jeho učení; ba není pravdě nepodobno ani to, že někteří apoštolé učinili si záznamy podobné sami pro sebe. Ale z toho všeho nejde s jistotou ani tolik, že by záznamů těch byli evangelisté ke svým spisům užili; vždyť nevíme, ani kolik obsahovaly, ani v jaké formě byly napsány, tím méně lze dovozovati z toho právem, že by evangelia naše nepocházela od těch spisovatelů, jimž se přisuzují. Vždyť posud píší mnozí o věcech, o nichž bylo psáno již od jiných, a píšíce, užívají příslušných spisů již hotových, a to i tehdy, když sami byli přítomni oněm zjevům neb událostem, jež vyličují, a přece nikoho nenapadne, aby proto upíral jim autorství nebo prohlašoval spisy jejich za podvržené. Proč tedy při podkladě podobném souditi jinak o evangelištech? Také oni mohli při svých spisech užíti záznamů již hotových aneb alespoň přihlížeti k nim, zejména též pokud se týká formy; mohli to učiniti i při věcech, jimž sami byli přítomni, nebo jichž dověděli se již od jiných svědků bezprostředních, a to i jako autorové inspirovaní; neboť inspirace, jsouc rozdílná od zjevení, může míti za předmět též takové věci, které autoru lidskému byly již známy (na př., když Bůh přikázal Mojžíšovi, aby zaznamenal boj s Amalekitskými, jehož Mojžíš sám byl svědkem), a nejsouc slovnou, nýbrž věcnou, nevnuká slov a formy, které by se mělo užíti, nýbrž vlivem svým na rozum, vůli a výkonné síly autora lidského působí toliko, aby bez omylu a přiměřenou formou napsal jménem Božím či jako slovo Boží právě to, co Bůh chce, aby bylo napsáno. Inspirace tedy nevylučuje použití zpráv a spisů jiných, a proto, byť i jisto bylo, že k evangeliím našim bylo užito nějakých záznamů neb spisů již hotových, nebylo by to důkazem, že jsou podvržena.

Tvrdí se však také, že »čtyři evangelia jsou úplně anonymní« a i to, myslí pan autor, že jest známkou podvrženosti. Ale neprávem. Pravda ovšem jest, že evangelia jsou anonymní, ale pravda, o níž vědělo se v církvi vždycky. Evangelisté totiž odevzdali sami své spisy oněm čtenářům, pro něž je napsali; neměli proto příčiny udávati při nich jména svá, podobně jako ani my nepodpisujeme se vždycky u těch zpráv i delších, které sami odevzdáváme tomu, pro koho jsme je sestavili. Ty nadpisy tedy, které vyskytují se v evangelních rukopisech a vydáních tiskových, nepocházejí od evangelistů samých, věc to, která se nikdy nezatajovala a nezatajuje, nýbrž připomíná se v každém skoro kommentáři, v každé příslušné učebnici, ano věc to, o níž se může přesvědčiti každý sám, když jen poněkud nahlédne do evangelních rukopisův a všimne si povahy nadpisův a té různosti, která se jeví mezi nimi. Neboť již tato různost a povaha sama poučí jej, že nadpisy ony nejsou od evangelistů. Přes to však není příčiny pochybovati o jejich pravdivosti či o tom, že evangelia kanonická pocházejí skutečně od těch autorů, Matouše, Marka, Lukáše, Jana, jimž se v oněch nadpisech přisuzují. Neboť, ať pomlčíme o jiném, nadpisy ty za časů Ireneových jeví se již obecně známými; pocházejí tedy z doby mnohem starší: ne-li z konce prvního, jistě z první třetiny století druhého, tedy z doby, kdy nebylo a nemohlo býti neznámo, kdo evangelia sepsal. Neboť, poněvadž evangelisté odevzdali své spisy sami prvním svým čtenářům, věděli tito zcela určitě, kdo byli jich autory, vědomí to pak nejen uchovávali mezi sebou a svými potomky ústním podáním a veřejným předčítáním jich jakožto spisů těch kterých autorů, nýbrž sdíleli se o ně také s jinými. I mohli proto původcové oněch nadpisů dobře znáti jména evangelistů a znajíce je, mohli je též správně udati, a nejen mohli, i nuceni byli, sic jinak byli by je jiní usvědčili z nepravdy a podvrhování. Ač tedy evangelia jsou anonymní, ač ty nadpisy, které vyskytují se v evangelních rukopisech a vydáních tiskových, nepocházejí od apoštolů, nýbrž od jiných, nejspíše od těch, kteří první počali uváděti je ve sbírku, není přece dostatečného důvodu pochybovati o jejich pravosti či o tom, že skutečně pocházejí od těch autorů, jimž se přisuzují v nadpisech, naopak pro pravost jejich svědčí tolik důvodů, jako pro žádný spis jiný staré doby. Jak ukázáno v Sýkorově spise »Úvod do Písma sv. Nového Zákona«, osvědčují ji nejen přátelé, nýbrž i nepřátelé křesťanství, a co oni vypovídají, potvrzují důvody vnitřní či to, že evangelia a vůbec všecky spisy novozákonní jsou nejen prosty všeho odporu s hodnověrnými zprávami jinými, nýbrž i v plné shodě s nimi, jakož i to, že nelze ani mysliti dostatečné příčiny, pro kterou by autorové pozdější doby podvrhli své spisy apoštolům, a že, kdyby někdo o takový podvod se byl pokusil, podvod ten nebyl by zůstal v tajnosti.

Co se týká věrohodnosti evangelií, proti ní uvádí Bradlaugh jakožto důvody jednak zázraky, o nichž vypravují, jednak neshodu a odpory, které se prý jeví mezi jednotlivými evangeliemi. Praví ť v příčině prvé slovy »autora knihy *Nadpřirozené náboženství:* Jako všeobecné pravidlo platí, že dokument, do té míry

naplněný zázráčnými episodami a nadpřirozenými událostmi, byl by bez váhání označen za vybájený a nevěrohodný a žádný střízlivě myslící čtenář by jej ani na okamžik nepřijal jako historický.« Ale ovšem, neprávem. Nikoliv ten, kdo střízlivě myslí, nýbrž kdo nemyslí nic nebo skoro nic aneb úmyslně zavírá oči před pravdou, ten jedná tak šablonovitě, jak udává pravidlo autorem uvedené prý všeobecné. Kdo myslí střízlivě, neodmítne spisů v okamžiku jedině proto, že vylučuje také zjevy zázračné, nadpřirozené, nýbrž úváží dříve, zda zázraky jsou možné, a zda věrohodný jest ten, kdo zázračné děje vypravuje. Konaje však úvahy ty střízlivě a nepředpojatě, poznává zajisté a uznává, že jako žádná věc podmíněná nepovstává sama sebou, nýbrž způsobena bývá přiměřenou příčinou, tak ani ohromné ono dílo, jakým jest svět, jsouc podmíněným a obmezeným, nepovstalo samo sebou, nýbrž předpokládá příčinu přiměřenou, dostatečnou a tedy takovou, která by byla bytostí nejvýš intelligentní, všemohoucí a naprosto nezávislou, zkrátka poznává a uznává, že jest bytost, kterou jmenujeme Bůh, a která svět stvořila, jej dílem přímo, pouhou vůlí svou, dílem nepřímo, skrze síly přírodní, jež stvořila, zachovává a dle zákona, jejž stanovila, spravuje. Uznávaje pak to, poznává a uznává další úvahou střízlivou také to, že Bůh může i sám i skrze jiného činiti věci, jež přesahují síly přírodní, a to i při tom zákoně přírodním, kterým pořádá působnost sil přírodních, neboť nahlíží, že jako žádný zákonodárce neomezí se daným zákonem tak, aby nemohl činiti také něco mimo zákon svůj, tak ani Bůh, dav zákon přírodní, neomezil se jím tak, aby nemohl činiti též mimo zákon ten něco, co by síly přírodní přesahovalo a tedy nadpřirozeným či zázrakem bylo. A seznav tak, že zázraky jsou možné, neodmítne zajisté střízlivý čtenář evangelií ihned pouze proto, že vyličují zázraky, nýbrž uvažuje též, ano pátrá a vyšetřuje bedlivě, kdo a jací lidé byli ti, kteří je vypravují, a čině tak, nabude zajisté poznání, že to byli lidé, kteří nejen znali a pověděti chtěli pravdu o těch věcech, které vypravují v evangeliích, nýbrž též okolnostmi nuceni byli, aby píšíce, pouze pravdu zaznamenali, jakož ukázal Dr. Sýkora ve svém spise »Pravost, neporušenost, věrohodnost a příslušná vážnost knih novozákonních vůbec, evangelií pak zvlášť« a ve svém díle »Úvod do Písma sv. Nového Zákona.« Seznav pak i to, nebude zajisté v pochybnostech o věrohodnosti evangelií pro zázraky, jež líčí, nýbrž uzná ji jakožto pravdu jistou, a to tím spíše, uváží-li ještě, že zázraky v nich vylíčené byly zcela účelny, a že text evangelní zachoval se nám, byť ne kriticky, přece dogmaticky, a tedy ve všech částech podstatných, neporušen.

Pan autor uvádí ovšem proti věrohodnosti čtyř evangelií také různé odpory, které se vyskytají ve výpovědech jednotlivých evangelií; nastupuje tak na cestu, kterou razil mnohem důvtipněji již ve 2. st. pohanský filosof Celsus ve svém spise λόγος ἀληθής (slovo pravdivé), a po které kráčeli též jiní v dobách různých, zvláště v předešlém století. Ale ovšem neprávem. Jak již Origenes ve svém spise »Proti Celsovi« a jiní po něm přečastokráte uká-

žali, v evangeliích není skutečného odporu, pokud se vyskytají, jsou jen zdánlivé a přestávají hned, jakmile se příslušná místa správně vyloží. Ovšem kdo pravdy nehledá, nýbrž spíše před ní oči zavírá, ten nestará se o výklad správný, ba učenec takový, jakým jest p. autor, který musí dvakráte jmenovati apoštola Ondřeje, aby dostal počet dvanácti apoštolů (str. 4.), a který myslí, že Petr chytal ryby se svým bratrem Ondřejem v moři Egejském (str. 7., 8.), a že Písmo sv. jmenují Petra synem Jonášovým, míní onoho Jonáše, »který žil pod vodou v břiše ryby tři dny a tři noci« (str. 12.), učenec takový ovšem nejen nedovede zdánlivé neshody vyrovnati, nýbrž spíše splete dohromady i věci, jež k sobě nepatří, a tak shledává neshody i tam, kde jich pozorný čtenář nevidí a viděti nemůže, poněvadž tam žádné neshody není.

Tak zejména vidí odpor v tom, že jméno apoštola Judy Thadeáše udává se v jiném evangelii jinak: v Matoušově Lebeus příjmím Thaddeus, v Markově Thaddeus, v Lukášově Judas, bratr Jakubův, a ukázav na to, že »v anglickém rheimském vydání Nového Zákona v Matoušově textu slova *příjmím Thaddeus* vypuštěna a vynecháno pouze jméno *Thaddeus*«, činí si posměch z neomylnosti církve, pravě ironicky: »Vypuštění toto musí býti správným, jsouc provedeno autoritou neomylné církve, a dr. Neuman nám dokazuje, když církev něco prohlásí, že všeliké pochybování propadá zatracení« (str. 5.). Avšak ať nedíme nic o nesprávném citování slov Neumanových, ať pomlčíme též o spletenosti, s kterou mluví o různých čteních v Kodexích evangelia Matoušova, tvrdě, že »Matouš sám praví (kap. X. verš 3.), že jméno Lebeus jest míněno takto: Lebeus příjmím Thaddeus. Vynikající znalci bible nám v tomto směru sdělili, že nejstarší rukopisy slova *příjmím Thaddeus* neobsahují,« a že »v anglickém rheimském vydání Nového Zákona . . . v Matoušově textu slova *příjmím Thaddeus* vypuštěna a ponecháno v něm pouze jméno *Thaddeus*«, — neboť jestli ze čtení »Lebeus příjmím Thaddeus,« vynechána byla slova »příjmím Thaddeus,« nezůstala tam slovo »Thaddeus,« a jestli zůstalo, nebyla vynechána slova »příjmím Thaddeus«, nýbrž »Lebeus příjmím« — ale ať pomlčíme o tom všem, autor ukazuje tvrzením svrchu uvedeným též v jiných směrech nevědomost pozoruhodnou: neví, že ona oprava v rheimském t. j. v remešském vydání anglického překladu Nového Zákona nebyla provedena autoritou neomylnou, ba nezná ani, v čem neomylnost církve záleží, domnívaje se, že vztahuje se také k věcem, jež netýkají se víry a mravů, aniž má zdání o tom, že Židé mívali zvláště od časův Alexandra Vel. dvě i tři jména, že tedy tolik jmén mohl míti i Judas Thaddeus, a v případě tom že každý z jmenovaných tří evangelistů mohl označiti jej jménem jiným v plné shodě s pravdou. Že však mezi apoštoly byl mimo Judu (Jidáše) Iškariotského ještě jiný Juda, svědčí nejen sv. Lukáš, (6., 16. Skut. ap. 1., 13.), kterýž na počátku svého evangelia ujišťuje, že vše vyzvěděl důkladně, nýbrž i sv. Jan (14., 22.), a poukazují k tomu všickni evangelisté také tím, že Judu či Jidáše Iškariotského označují vždy nějakým přívlastkem zvláštním (jme-

nujíce jej Iškariotským, synem Šimona Iškariotského, tím, který Krista zradil; neboť přívlastky, označující přesněji tu kterou osobu, připojovali pouze při těch apoštolích Páně, kteří měli ve sboru apoštolském nebo mezi autoritami církevními soujmenovce. A že tento Juda měl též jméno či spíše příjmění Thaddeus (Thadeáš), patrno nejen z toho, že sv. Marek, (3., 18.) a některé rukopisy evangelia Matoušova užívají o něm jména Thaddeus místo jméno Juda (Jakubův), nýbrž i z toho, že apokryfní spis Skutky Thadeášovy (πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θαδδαίου) jmenuje Lebea, jímž míní apoštola Judu, výslovně též Thadeášem (Lebeus, kterýž i Thadeus . .), tvrdě, že jméno to dostal, byv pokřtěn od Jana. Co se týká jména Lebeus, jež odvozují jiní jinak, jest sice možno, ano pravdě podobno, že je měl Juda Thadeáš také; neboť vyskytá se o něm v Kodexu Bezově Kembridžském (Cantabrigiensis), psaném v 6. st. na základě předlohy velmi staré, jakož i v Kodexu č. 122 (ze 12. st.) v řečeném již apokryfu »Skutky Thadeášovy«, a dle svědectví Origenova († 254) i Hesychiova († kolem 305) obsahovaly je také Kodexy doby jejich, ať nedíme nic o těch rukopisech mladších, které spojují je s jménem »Thaddeus« pravíce: »Lebeus, příjmím Thaddeus«. Nicméně nelze tvrditi s jistotou, že jména toho (Lebeus) užil sám sv. Matouš v prvopise svého evangelia; neboť, ať nehledíme k tomu, že v sinajském Kodexu překladu starosyrského a v některých rukopisech latinského překladu předjeronymovského stojí zajisté chybou opisovatelů jméno »Juda«, nejstarší Kodexy řecké (Vatikánský a Sinajský ze 4. st., Kodex Efrema Syrského z 5. st.) mají pouze jméno »Thaddeus«, nikoli »Lebeus«, jak chybně udává autor Bradlaugh, dovolávaje se vynikajících znalců bible, kteří s ním prý »sdělili, že nejstarší rukopisy slova *příjmím Thaddeus* neobsahují.« — Ačkoli však v různých rukopisech udává se jméno řečeného apoštola různě, jest přece zcela nesprávno souditi z toho v nevěrohodnost evangelisty sv. Matouše nebo docela v nevěrohodnost evangelií vůbec; neboť jednak různost ta nepochází od sv. Matouše, nýbrž má příčinu v pochybení opisovatelů, jednak nebyla jí způsobena chyba ve všech opisech evangelia Matoušova, nýbrž pouze v některých, a nemá proto ani takové váhy, jakou má věcná chyba tisková, která vniknuvši do všech exemplářů téhož vydání, uvádí v omyl toho, kdo věci není znalý; neboť různost ona neklame čtenáře soudného, nýbrž spíše upozorňuje jej, že do některých exemplářů dostala se vinou opisovatelů chyba, a povzbuzuje, aby buď vlastním bádáním nebo otazováním se u těch, kteří jsou věci znalí, hleděl vyzvěděti, které čtení jest původní, a není-li to možno pro nedostatek náležitých svědectví, aby buď ponechal věc tu v nejistotě, nebo pouze to neb ono čtení uznal za správnější dle toho, pro které svědčí starší a vážnější svědkové. Způsobem tím seznal by sice s jistotou, že čtení »Juda« v rukopisech evangelia Matoušova není dosti zaručeno a proto jakožto nepůvodní má se pokládati, pro čtení »Thaddeus« však že svědčí svědkové skoro téže váhy, jako pro čtení »Lebeus«, a proto že nelze rozhodnouti s jistotou, které z těchto dvou jmen stálo v evangelii Matoušově původně, ač někteří rozhodují se pro

jméno Lebeus (na př. Zahn, Belser a. j.). Co však se týká jistého mínění o původu jména Thaddeus, jakoby jméno to bylo »slovem syrským, velmi totožným co do významu se jménem Judas«, a námitky proti němu učiněné (str. 6), že »Matouš užívá-li ve svém evangeliu místo Judas jméno Thaddeus, musil by mluviti o Thaddeusi Iškariotském, čehož neučinil«, to pomíjíme mlčením; neboť pochybné výklady vlastního jména té které osoby nesouvisí vůbec ani s pravostí ani s věrohodností spisu, spíše se znalostí a dovedností vykladatelovou: námitka pak proti řečenému mínění učiněná svědčí sice o chatrné logice těch, kteří ji činí, nikoli však o podvrženosti neb nevěrohodnosti evangelií; neboť byť i bylo jméno Thaddeus co do významu totožné s jménem Juda, nešlo by přece po správné logice z toho nijak, že by Matouš, uživ o Judovi, bratru Jakubovu, jména Thaddeus, byl musel mluviti také »o Thaddeusi Iškariotském; sic by ten, jenž užil jména Theofil na př. o arcibiskupu rumunském, zemřelém r. 1697, musel stejnou logikou mluviti také o Theofilu, a nikoli Bohumilu Vendlerovi, Brodském a j., a kdo užil jména Vojta o Náprstkovi, musel by také mluviti o Vojtovi Nejedlém; neboť jméno Theofil jest totožné co do významu s jménem Bohumil, a jméno Vojta nejen co do významu, nýbrž i co do etymologie totožné s jménem Vojtěch.

(Pokračování.)

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování.)

Roubovcová pozvedla k očím zástěru a rozplakala se: »Co pak jsem vám komu ublížila, že mně všichni utíkáte? Já přece nikomu! Proč mne tolik trápíte? A což si teď začnu? Co jen udělám? Dobrá rada je drahá.«

»Já nechci nikomu vadit a půjdu do továrny,« nadýmal se Ondra.

»Což zi smutná počnu?«

»Nech ho jít a zavolej Maří zpátky! Takových, jak je Ondra, nachytáš na každý prst tucet. Jeho se všecko bojí a nedostaneš nikoho do práce,« řečnila Šípková, stiskajíc si potlučenou hlavu. »Nech ho jít — a nemusíš ho vyhánět. Čeho se bát? Z malého pána malý strach.«

»Alespoň nám pomozte, dokud nebude všecko z pole doma,« prosila hospodyně, »a rovnejte se ve svatém pokoji. Ondra bude mít také časem lepší rozum.«

»No, no, že bude? Jak říkávala naše matka: Čím kocour starší, tím horší! Ještě by nám oči vyškrabal. E — — já již nepřijdu. Však je jiných v osadě dosti. Trapte se sami. Hlava mně brní — snad to odležím!«

Ráno nepřišel do práce nikdo, a Hela s Ondrou do pole nechtěla. V celé dědině nebylo člověka lze najati — a Roubovcová musela nechat Helu při kuchyni a jeti s Ondrou a s Tomášem do pole. Byla to zlá úloha pro ni. Práci polní dávno od-

vykla. Nesnesla slunce a hlava ji často bolela a prach z obilí jí na prsou dusil. Seděli na voze jako tři nepřátelé a nepodívali se na sebe. Ondra hrdě stavěl hlavu, jsa přesvědčen, že na něm záleží — všecko. Všecko! Dům i pole, hospodyně i s Tomášem. Bez něho ani kopřivy v sadě neporostou. To se ví! Lidé na poli na ně hleděli úkosem, vrtíce hlavami. Jeli, jeli, sotva komu pozdravení dali a odpovídali jen — přes zuby. Každý se trápil svou nesnází. A při práci chodili kolem sebe jak němí. Kdo se má pokořit? Ondra? Toto! Ví, kdo je! Hospodyně? To by bylo! Ještě hrubce zpovýkat! Tomáš? Tomáš v sobě pýchy necítil. Matce dávno prominul a Ondrovi odpustil — — ale čekal, jak se vítr obrátí. Věděl, že se ničeho nedopustí, zač se moudrý stydí.

Podvečer poklidil Ondra ve stáji, nastlal čerstvé slámy za koňmi a šel večeřet — do hospody! Snad by nejedl, čeho ta pitomá Valaška namátla? A snad by neseděl za stolem, kde nikdo nemluví? Kde je lidem solí v očích? Šel do hospody. Tam právě bylo vesele. Továrenští dělníci měli po stávce příplatek a slavili ho bodrým veselím. To je lid! To je svoboda! Pracují od sedmé do jedenácté — a ode druhé do šesté, poledne, večer a ráno je jejich. A jsou samy peníze! Jedí a pijí pansky, člověk selský je proti nim otrokem! Hle, hoši mají drahé šaty, prsteny, hodinky a plné tobolky. Jako větší vrchnost! Děvy jsou učiněné slečny! Chodí v hedvábí, zlaté náušnice, zlaté prsteny, zlaté náramky, ruce běloučké jak děťátko a ze šatů jim vanou drahé voňavky. Kdyby jich neznal, řekl by, že se narodily v knížecím stínu, mezi palmami! Nevědí velice, co jest mráz, vedro a déšť, co je mlátit v zimě ječmen a prašivý jetel, co je trhat zaschlé konopě pořezanými rukami! Nevědí, co je zle! Tak to na nich viděl Ondra. Sedl s nimi, jedl s nimi, zavdával si s nimi a než bylo půl noci, byl jejich a byl jist, že dostane práci i byt v městě. Šel se vyspat u Roubovců naposledy. Ať si žňovou dřinu dodělají sami! Ráno, časně ráno šel k Šípkové a Řížce vyřídit, že odejde, aby tedy k selce šly do práce a připlakávaje, odprosil se jich, že na ni sáhl: a hned by se s ním byly rozplakaly, kdyby byly věděly, že si z nich netropí blázna. Ale nevěřily mu. Našaškoval se mnoho na světě. Pak šel za Helou do chléva, popadl ji za ruku a prose ji, aby se již na něho nehněvala, přinutil ji, aby mu slíbila, že Roubovcové neodejde, dokud nedostane jiné a šel se rozloučit s hospodyní. Jakoby z čista jasna do ní bylo uhodilo! Teď? Tolik práce? A zatřásla se hněvem: »Našli jsme tě za plotem v trní, trápili se s tebou, živili tě — a když se máš odplatit za všecko, postavíš si hlavu a jdeš! To je pěkný vděk! To ti Pán Bůh neodpustí! S nikým se nesrovnáš a kde koho trápíš, kde kdo se ti vyhýbá.«

»Kdybych nešel, nepůjde k vám nikdo do práce. Sám toho nezmohu.«

»Tedy se polepši! Zapři tvrdou hlavu.«

»Kdybych jen mohl! To se řekne, zapři se! Ale, když to na člověka sedne, není člověk svým pánem. To se řekne, přemož se! Já se musím mezi horšími, než jsem sám, okřesat. Nevím, co je svět a musím ho zkusit. Buďte rádi, že se mne střasete. Pa-

cholka dostanete — jen tlesknout rukama! Zaplať vám Pán Bůh za všecko, já vás nejsem hoden a půjdu! Tomášku, zapomeň na vše zlé, čím jsem tě zarmoutil a nevzpomínej mě ve zlém. S Pánem Bohem!«

A Roubovcová již nevěděla, vzlyká-li zlostí nebo lítostí nad člověkem, jenž si nemůže pomoci a řekla Tomášovi: »Dej mu na cestu peníze, ať nemá hladu, než si vydělá.« Svázala mu prádlo a šaty, a Ondra se ohlédl jizbou po svatých obrazích, pokropil se u žehnáčku a zajektal své poslední — s Pánem Bohem! A teprv venku, potkav psa, jenž ho chtěl doprovázet, zaslzel. Smutno mu bylo u srdce — opouštěl dům opravdu otcovský a ohlížel se dlouho za osadou. Pole se hemžilo lidmi, ale hleděli naň jen tak přes rameno, aby prý jich neuřkl. A toho mu bylo tolik líto. Bečva byla právě rozvodněna a když k ní přišel, zdálo se mu, kdyby do ní skočil, že by se spravedlivě potrestal za svou nelidskost, za své špatné spády — — jen kdyby Bůh takovou pokutu přijal! To ho srážело! A co ho náhle překvapilo! Na mostě právě před polednem potkal — Maří. Lekl se jeden druhého. Dodal si odvahy a prosil ji, aby mu odpustila, že ji vypudil z domu. Maří mu však nedůvěřovala, ale přece se otázala, kam hodlá?

»Rád bych zde do továrny.«

»Tak?! Teď? A u Roubovců koho mají? Koho za tebe?«

»Nikoho ještě. Teď, když jsem pryč, najdou někoho. Já nejsem tak zlý, jak mne lidé dělají. Od té doby, co jsi nám utekla, sápali se na mne lidé a roztrušovali o mně, že jsem jak ďábel posedlý. A nejvíce mne pomlouvaly naše nádenice. Kdo by se nedohněval? Servali jsme se — — a viděl jsem, že neobstojím. Obživíš-li se ty, obživím se též — a kdyby bylo třeba, ještě ti pomohu.«

»Mně?«

»No, proč ne? Nejsme staří známí? A kde bydlíš?«

»A proč se tážeš?«

»Není u vás v domě pro mne místa?«

»Není. Však ti známí jinde poradí. A proč mně Roubovcová na můj dopis neodpověděla? Nepřiznala se? Co říkala?«

»Ano, vyprávěla, že máš chuť se vrátit, ale teď mají Helu.«

»Ale co říkala? Odpustila mně?«

»No, nic zlého neříkala. Ani tak, ani jinak. Ale odpustila ti jistě. To tě již mrzet nemusí. Odpustila ti!«

»Po čem jsi to poznal?«

»Hm, když pravím, že se nehněvá. Kozu ti dobře opatruje a krmí.«

»A což, kdybych se vrátila? Neukázala by mně dvéře?«

»No, to by bylo! Tak o ní nemysli. Ty se nevrátíš, ty tam sotva tak brzy půjdeš, ale co bys se trápila, po čem nic není? Jen kdyby Hela vydržela. Všecko ji tam pálí. Tesknı po valašských horách. Ta jim asi prskne!«

»Co povídáš?«

»Inu, tam jest mnoho práce. Ty bys do selské práce také teď nešla!«

»Hm — — kdyby mne zavolali — proč ne?« — —

Ondra stál překvapen, s otevřenými ústy a Maří se rychle s ním rozešla. Díval se za ní, kam běží, kde bydlí — — ale nedodal si smělosti, aby šel za ní. Jakoby byla trochu pyšna a styděla se za něho — —? E, mávnul hrubou dlaní po zábradlí, netoužím po její milosti! Ale člověk neví, koho může časem potřebovat. Dám se rázně do práce. A než sezvánělo poledne, byl přijat a oddechl si. Zde se srovnám s každým! Zde přijmu všecko, zlé i protivné. Zde — — musím! A přičiním se, aby byl ze mne člověk. Jen kdyby to Pán Bůh dal! Natrápil jsem se lidí dosti! Ach, kdybych byl vždycky takový, jako tuto chvíli. Ví to sama koza, že časem tolik střečkuji. Inu — zde prý mají správu na všecko a napraví hlavu, jak toho potřebují. To mně říkali v hospodě.« — — —

U Roubovců bylo mnoho starostí. Kde nabrat pacholka? Teď, kdy vše je buď ve službě nebo v továrnách? Tomáš si hospodářství málo všímal, pomáhaje leda, když bylo velice pilno. Dobytku nerozuměl a koním vyhýbal, neuměl je ani nastrojit, nebo zapřáhnout a dobří sousedé chodili jeden za druhým, radili, ukazovali a pomáhali mu, kde mohli. Nejbližší soused chodil s ním kdysi do školy, a ujal se ho důkladně se svým obstárlým čeledínem a Tomáš se přičinil. Ale co vše platno, práce při dobytku mu nesvědčila. Nedařila se mu a byl všecek uchozen, ospalý, nemluvný a v noci — při měsíčku vstal a chodil ve snách po dvoře. Otevřel stáj, chtěje koně strojit do vozu — a Hela se polekala, že zloději kradou koně. Strhla povyk, pobouřila hospodyni i sousedovy lidi — a Tomáš stál na náspech u stáje, jak vyjeven, nevěda, co se děje. Jindy ho zase chytila Hela v noci u studně, an tahal vodu — a spal a spal! A když jím zatřásla, procitl a styděl se. »No, to máš z té starosti,« vymlouvala ho a smála se přátelsky na něho, ale nevěříc mu, aby v ospalosti někam nespadl, zavedla ho domů a ráno jí bylo blaze, když byl čerstvý a tázal se jí, zda jim — — už také neutekla? Ale Hele již ani nenapadlo myslit na útěk. Trapič byl z domu, nádenice — Šípková, Gajdušková a někdy i Řížka pomáhaly při prose, na mlatě a brzy bylo všecko ve stodole. Hela byla milý, drobný smíšek a byla miláčkem hospodyniným a kde koho. Kde byla, nebylo smutno — ale hlučno také ne. Vždycky čista, jako holubička, běhala jak skřítek a zahálet jí nikdo neviděl. Při tom byla přítulná a věrná a vždycky ochotná. Což divu, že tím nahradila Maří, ano Roubovcová si jí mnohem více vážila, neboť nemívala oněch smutných, podivných záchvatů, jako Maří. A když s ní v neděli — netoužíc po toulkách a muzikách — celé odpoledne v zahradě pod stromem vyseděla a švitořila, myslila si hospodyně: Té bych toho třeba dopřála, aby se na mém místě usadila. Práci se naučila a chce-li Tomáš sedlačit a je takové nevlezlo, postarám se mu o nevěstu — — a řeknu jí. Ta se toho nenadá! Ta se bude radovat! A Tomáš za nevěstami nikam nepůjde a tak by se ani neoženil, a má čas. Vím, že ji má rád, ač se s ní neschází. A když jedenkrát ve stodole mlatci, sedíce na snopech, svačili a Gajduškové napadlo vyprávěti, jak se vdala, jak za ní

její nebožtík chodil — se svou stařenkou — — byl totiž velice stydlavý a jakoby trochu měchem uhozen, zařehtala se Roubovcová: »E, však náš Tomáš si nevěsty také nenajde a hledám mu sama něco. Ale ať mu nic neříkáte, až přijde. Je v obchodě pro řemínky na cepy. Je nevlezlo a děvčat si nevšimne. Nevím smutná, kterou mu najít. Jemu by se nejlépe hodila — naše Hela. Co myslíte, lidičky?«

Hela zbledla a vytřeštila oči beze slova a rovněž Šípková byla zaražena, přežvykujíc nechutně sýrové sousto. Ale Gajdušková vážně přisvědčila: »Hela k Tomáši? Ten sýr se k tomu chlebu hodí. Lepší mu nedáš.«

»A což — — na Maří již zapomněl?« ušklíbla se Šípková.

»Ta je mezi svými a dobře jest nám bez ní,« odsekla hospodyně.

»Nó, nó, každý pták se svého stáda drží — — a když chtěla zpět, měla jsi ji přijat.«

»Již jsme jí odvykli? A což, Helo, co nemluvíš, hněváš se? Hleďte, hleďte děti milí, jak je červená!«

»Ná, ná, to je dobré znamení,« vece Gajduška. »Když se děvčata červenají. Tak odpověz, chtěla bys Tomáše, co?«

»Já se vdávat nebudu.«

»Ba! A proč?«

»Nesmím.«

»A proč bys nesměla?«

»Jsem zaslíbena od malu.«

»Kdo tě zaslíbil?« žasla hospodyně.

»Uštkl mne v lesu had. Matička mne zaslíbili, že se vdávat nebudu, zachová-li mne pán Bůh na světě. Takových děvčat je u nás dosti.«

»Nó, nó, sliby se nemají rušit,« tvrdila Šípková. »Naposledy bude i Maří dobrá. Přej mu Maří!«

»Je také zaslíbena,« dí Hela.

»Nepleskej,« ozvala se Šípková. »Kdy se zaslíbila?«

»Na Hostýnku, onehdy, vím o tom.«

»Hm! A proč?« divila se Roubovcová.

»Aby měla od Ondry pokoj — a před vámi výmluvu.«

»I nežvaň. Nebyla by utíkala. Byla by se vymluvila na slib, a kdo by jí byl domlouval, aby se vdávala? Maří není zaslíbena. pán Bůh chraň,« hněvala se Šípková.

»A kdybys nebyla zaslíbena, chtěla bys Tomáše?« tázala se Hely Gajduška.

»Což o tom namluvím, když to být nesmí? A nechte té řeči, tamhle jde již Tomáš.«

Dali se znova do mlatu. Leč hospodyně byla všecka zamyšlena a Hela nesvá. A ještě podvečer, když dojila, vlezla za ní Gajdušková, že jí pomůže, vyzvídajíc, je-li opravdu zaslíbena? Zdálo se jí, že se vymlouvá, ano, že se Tomáše bojí? Tomáš si ze spánku zavdy zabláznil — — a to byl asi ten přívažek ke slibu. Nedověděla se ničeho a dala jí pokoj. Za to Roubovcová měla jejího slibu plnou hlavu. Proč se s tím dříve nepochlubila? Nadcházela jí Ondru a bylo z toho takové pohoršení! Jen slovo

měla říci: Jsem zaslíbena, nesmím se vdávat a Ondra by se byl otřásl a nebyl by nadbíhal zaslíbené! Co patří Bohu, ať se mu nechá. Proč toho dříve neřekla? Na to Hela neodpověděla nikomu a byla zase, jak vždycky, dělná a veselá.

Zatím přijel podzim na strakaté kobyle a strakatělo pole, oprchaly, žloutly a červenaly lesy, stromy, sady. Strakatělo všecko. Nastaly oračky. Roubovcové sešedivěly vlasy. Tomáš neuměl orat. Oral sice, oral, ale dělal podvaly a koně také cítí, kdo je má v rukou a neposlechnou. Tomáš měl dlaně plny pryskýřů a nedbal. Zač však stála všecka ta práce? Sousedé nestačili svého podělat. Rozmyslila se náhle! Tázala se Tomáše, co myslí, nemají-li zavolat Ondru? Zkusit to s ním? Snad se již mezi lidmi ošťouchal a bude krotší. Koho jiného hledat — a najíti?

»Co povídáš, Tomáši?« — »Nejsem proti němu.« — »Neměla bych za ním jít?« — »Jen dá-li si říci?« — »A kde asi bydlí?« — »Včera říkala Řížka, že se přistěhoval do domku, kde bydlí Maří, a to vám poví Šípková. Jen běžte za ním, a řekněte mu, že ho sám za to prosím. Té dřiny již nevydržím sám!«

Roubovcová hledala Ondru s velikou nadějí. Čekala ho u továrny, aby neodběhl k obědu. Dočkala se ho brzy. Hle, jedva ho poznala! Vypasen, tučný, zarostlý vousem a pěkně oděný! Téměř se ho ostýchala. Ondra však běžel k ní a velice ji vítal. Zavedl ji do hostince. kde měl oběd, skvěle ji pohostil a vše zaplatil. Domnívala se, že je vyhráno. Než — sotva začala bědovat, že Tomáš ochuravěl, že oračka stojí a oráče za dukát ani nenajdou, zavrtil se Ondra a pokašlával.

»Víš-li co, Ondřejku,« povídá lítostivě, »vrať se k nám!«

»Vrátit se?« Žasl a přesedal jak na trní.

»Já se o tě postarám. Dám ti kousek pole, vrať se k nám. Co z nás bude?«

»Se mnou zle — beze mne též. Já se k vám nehodím!«

»Všecko zapomenuto.«

»A pak — jsem selské práci odvykl.«

»Za těch několik neděl?«

»A kdož ví — nebudu-li se brzy ženit?«

»Co, co? To by nám nevadilo. Tvá žena by u nás mohla také dělat.«

»Ta?! Je měšťka! Šije a vyšije mnoho peněz. Ta na venkov nepůjde. Co by tam dělala? Mně k vám cestička zarostla.«

»Co jsem se na tě nastarala a tak se nás odříkáš! Tamhle mně lidé povídali, že budete stávkovat. Budeš bez práce, pojď nám nějaký den orat. Měj uznání!«

»No, stávka začne po zítřku — — je pravda — — ale nevím, co řekne nevěsta. Máme do svatby, jak s hráze do rybníka. Inu, nevzpírám se. Řekne-li — běž, půjdu. Bude-li překážet, nesmím si to s ní pokazit. To uznáte. Ale, víte-li co, pojďte také navštívit Maří, bydlím tam, kde ona, ta bude ráda! Vždycky vás vzpomíná!«

»Mne?« — »No vás, vás!« — »Vždyť jsem jí ani neodpověděla, když se hlásila.«

»Nediví se tomu. Utekla nepěkně a uznává to. Bude se vám velice líbit. Mne sice nechtěla ani zde, ale dobře udělala! My bychom se dobře nerovnali. Teď to vidím, když mně to rozumnější vymluvili. Zavedu vás k ní a odběhnu k nevěstě. Jen že nebude kdy se vrátit, bydlí daleko a musím do továrny. Pošlu vám někoho s vyřízením.« — A za chvilku jí ukázal dvéře k Maří a odkvapil.

Maří se již právě vypravovala do práce. Chtěla se nejprv projít v sadech — a v tom se otevrou dvéře — a v nich se jí zjeví Roubovcová. Spíše by se byla smrti nadála, než jí; vítala ji s upřímnou radostí a sedly si vedle sebe na staré pohovce.

»Bála jsem se, že mne vyženeš,« žertovala žena, »a tys už zatím na všecko zapomněla. Ale já jsem tě čekala, že přijdeš.«

»Opravdu?«

»No, proč by ne?!«

»Šípková mně onehdy říkala, že mě nechcete vidět a proto jsem ráda, že jste přišla. Já jsem si nevěděla rady — a Ondru si brát?!«

»A teď prý se bude ženit. Má švadlenu.«

»Je jí věčná škoda. Hodné děvče, vydělá mnoho a dostala by jiného — kdyby nebyla — jak slepá!«

»A což, Ondra se ještě nepolepšil?«

»To by bylo brzy! V městě mezi lidmi se více stydí, ale když se zapomene, je jak býval. Boží dopuštění! Ale v továrně dosud trpí a mlčí. Tam musí — ale kdož to ví, jak dlouho!«

»Tedy, abych tě nebavila, kdy se k nám podíváš? Koza měla dvě pěkná kozlátka a byla by ráda, kdyby tě viděla.«

»Moje nebohá kozička! Je již hodně stará!«

»Ale je zdráva a dojí. Kdybys ji chtěla, vezmi si ji.«

»E — jen si ji nechte! A co dělá Tomáš?«

»Dře se. Má orat a dlaně opuchlé od práce nechtějí. A Ondra se vymlouvá a oračka stojí. Jiného nelze dostat. Tak zle u nás nikdy nebylo! Ale, kdož ví, jestli se Ondra nerozmyslí a nepomůže-li nám, až bude stávkovat? Pošle mně sem zprávu.«

»Já vás velice lituji, že vám to tak nastrojil! Utéci, když není nikoho do práce! Za mne — byla Hela, ale za něho — koho najít? Ten člověk nemá cti, ani svědomí. Všecka se třasu, když si to představím. Ondra je necita. Teď by k vám na čtrnáct dní dobře mohl, jen kdyby se nevymlouval. Ale je lenoch. Když jsem někdy za pluhem sbírala ponravy, anebo zahrabovala hnůj, stavěl se, že se mu dělá slabo, že má ujímání a vnutil mně pluh do rukou!! A mučil mne oračkou, sám sbíraje ponravy. Zorala jsem někdy dobrou polovici a lépe, než on! Lenoch!«

»To vím, však jsem se ho nahubovala!«

»Koně tloukl a pak nesměl k nim ani na blíž! Byli by ho zabili! Co to dalo mrzutosti, než je zapřáhl do vozu a když bylo horko anebo byla odpočinutá, musela jsem zapřáhat sama! Mně stáli jak berani. Jeho nic nemohlo vystát. Ani lidé, ani dobytek! A zase byl roztomilý, jak dítě, až mně ho bylo líto. No, snad vám přece pomůže! Dnes je sobota a pracuje naposledy.«

Zatím přiběhl udýchaný hošík a vyřizoval, že nevěsta ho nechce pustit, a že tedy prosí, aby se naň nehněvali. Že s ní přijde a pozve je na svatbu. Roubovcová zůstala jak opařena a Maří zesinala hněvem a řekla: »Žene se do toho ženidla nápadně rychle! Je zde několik neděl, sotva že nevěstu zná a ona jeho, a nemohou se dočkat! Ale že by se vám vymluvil v takové nesnázi, to bych přece nebyla řekla! Lenoch je!«

»No, málo platno! Nebudu tě bavit, ať nepomeškáš!«

»A co myslíte? Koho půjdete hledat?«

»Když chtěl Tomáš sedlačit, ať si zaváže ruce, a oře, jak může! Já chci do výměnku, ať se stará sám. Co se budu trápit na stará kolena?! Ať ví, co je neposlechnout! Měl jíti do úřadu. Teď zavázat ruce — a orat!«

»Kdybyste nebyla proti mně, řekla bych vám: »Budu se za vás obětovat a vypovím zde práci a pomohu mu orat. Jsem silná a zdráva — — ale vy máte Helu a mě nechcete. Jinak — jak vám poradit?«

»A šla bys opravdu, Mařenko?«

»Ale ze srdce!«

»A opravdu? No, já bych na tě nezapomněla. Měla bych tě jako oko v hlavě. Ale je to na oko velice hloupé, pomáhat si ženskou v oračce a setí!«

»Lidé mne přece nejednou viděli za pluhem i s rozsívkou! Ostatně, síti není zlá práce a Tomáš si může vypůjčit stroj. Já s ním pojedu a všecko poořeme. Až se mu ruce zahojí a otvrdnou, nebude mne potřebovat — — a když bych u vás byla zbytečna, vrátím se do továrny. Zde se práce dostane vždycky. A jak Hela, drží se?«

»Máme ji rádi a zasluhuje toho. Ale koní se bojí. Vám by u nás spolu dobře slušelo, je vás obou třeba. A tedy, co myslíš, kdy se k nám odrazíš?«

»Což o to, to je bez překážky. Za mne nastoupí jiná. Znám zde dvě, čekají na místo. Dnes se poděkuji, vyberu peníze a známá místo ujme. Zítra přijdu, buďte bez starosti. Zase bude dobře.«

Roubovcové odmáchlo, když se rozešly. Kdyby nebyla věděla, že je zaslíbena, byla by si řekla: Tře se za Tomášem! Ale takhle není obavy. Ostatně, když by ho mohla míti Hela, proč ne Maří? Ale, třeba ať zůstane starým mládencem! Kdož se bude o něho ustavičně strachovat, má rozum — a pánu Bohu všecko poručeno!

Což to bylo řečí, když se Maří vrátila! V osadě neměla nepřátel a všecko ji vítalo. Hela měla zase starou přítelkyni, se kterou tak ráda povídala, Tomáš našel, po čem toužil, a hospodyně zvědavě čekala, co z toho bude? Nějaká nedůvěra jí lomcovala a nemohla ani spát, ani jíst. Ráno již jela Maří se synem do pole. Orali spolu, vláčili, zasili. Hospodyně vylezla schválně do vykýře na stodole a číhala, co dělají. A nehněvala se. Práce letěla kvapem, pole se vlnilo brázdami a rovnalo se jak hedváb pod branami. Maří »držela za tlustý konec« a práce se jí dařila. A tak ze dne se podělalo mnoho práce a Tomáš při tom okříval

a sílil. V domě se opět zahostil pořádek a bodrý život mezi lidmi, kteří se dlouho sužovali. Sám pán Bůh jí to vnukl, že se vrátila, říkala hospodyně — — a Hela se na ni mračila, mračila! Tomáš se více zabýval Maří, nemoha se bez ní obejít a jí si všiml jen mimochodem. Dříve byl vlídnější, přítulnější! Ale nevzdorovala! Zatím se Šípková postarala sama, aby stojatou vodou pohnula. Jedenkrát se na poli sešla s Tomášem, když jí podmítal na žito a pravila: »Nó, nó, jsi již celý hospodář a sluší ti to. Teď se jen ožeň, a bude z tebe člověk. Potom nad tebe nebude! Matka se trápí, že se neohlížíš po nevěstě, pomalu budeš starým mládencem a nebude to stát už za to. Matce spadne veliká starost s hlavy. Kdyby umřela, jak obstojíš?« A navedla hospodyni, by do něho baranila. Takové krásné hospodářství potřebuje hospodyně! Cizí lidé hospodaří sobě. A tak hned matka.. hned Šípková si ho podávaly — — až povolil, a šel večer za nevěstou. A kam? Byl to boj! Maří miloval — — kdysi — — měl ji sice ještě rád, ale na vdavky, ač jí slíbil, nemyslil! Jest to hanba nedostát slovu, trápil se — — ale, jakoby se mu Maří mužskou prací byla zprotivila! Za něho ji konala, v práci té tuhé sesprostla mu, a zdála se mu mužatkou, s níž všecka ženská něha sprchala v podzimních větrech a mlhách! A také nikdy po ní nepozoroval, že by se láska a slib o své právo hlásily! Zdálo se mu, že jest sestrou, a chce jí zůstati — — a přemohl tedy sliby a šel k Hele do komůrky, kdež si látala při světle košile.. Třásl se, div si jazyk nepřikousl, a Hela udivena se sama zachvěla. Co chce?

»Helo, mám se ženit. Musím se ženit!«

»To mne pozveš za družičku?"

»Dej pokoj, víš, že tě mám rád — a jiné nechci, než tebe.«

»Rád, jak rád. Já tě také mám ráda, ale brát si tě nesmím. Jsem zaslíbena a nemohu se vdávat. Což ti to matka neřekla?«

»A opravdu?«

»Opravdu, Tomášku. Kdyby ne toho, uměla bych si tě vážit. Jsem chudobná, a do takového místa se dostat, bylo by veliké štěstí. Ale takový slib se neruší — pán Bůh by to nepožehnal!«

»To je pravda. Ale kdyby toho nebylo, nevím, kterak bych to přenesl. Mám tě dávno rád, a již jsem na tě zrovna přirostl.. Ale odpusť mně, že jsem nebyl opatrnější a pokazil ti spánek.« A šel, trmáceje se k Šípkové o radu.

»Jdi k Maří! Kdyby se vymlouvala, neustup! Až bude po práci, bude zase krásná, jak Majolénka. Je to nejkrásnější dívka na světě. Jdi k ní hned!«

Maří seděla s Roubovcovou, přebírajíc zeměžluč na vaření.. »Toto!« řekl si Tomáš, »abych chodil od Herodesa k Pilátovi. První rána selhala, druhé tak brzy nevypálím. Ženská honitba stojí málokdy za ránu.« A sedl si nedbale za stůl a rozdělal noviny, celý zamračen. Roubovcová si ho všimla, a chtějíc ho rozhovořit, prohodila: »Kde vězí Hela, že se nehlásí?«

Tomáš se zarděl, mlče.

»Látá si košile. Má to sešlé a stydí se s tím přijít,« řekla Maří. »To děvče je hrozně stydlavé. Onehdy měla v zádech dření,

ani spát nemohla. Povídám jí, že ji namastím a do rána bude jak ryba! Ale vezměte si ji! Kdo prý by se — cizím očím nechával prohlížet? Raději trpěla a nespala, a chodila celá křiva. A to je bolest.«

»Však ty to také máš v rukou,« řekla soucitně hospodyně. »Musíme to mastit a mastit! Teď jsme po práci a do stodoly nepůjdeš, dokud neokřeješ. To není práce pro ženskou! Hleď, Tomáši, ani nevíš, jak je Maří zmrzačena. Má ruce zmoženy. K nám přišla zdráva a teď je strhána!«

»A ničeho neříká,« nadzdvihl hlavu Tomáš zardělý.

»Já se nerada přiznám — ale teď nemohu,« smála se Maří, »ale to zase otrne, mně se všecko brzy hojí, to víte.«

»To má člověk tak jak se za jiného obětuje. Ráda bych teď věděla, jak se ti Tomáš za to odmění. Abych ho ještě postrkávala! A teď uhodí nejhorší. Svoboden zůstat nemůže, Bůh ví, jak dlouho budu světlo pálit! Hlava se mně u peci točí, div se nevyvrátím a na slunci mám závrať. To víte. Takový člověk zhasne jak svíce. Co by z Tomáše bylo? Musíš se oženit! Ale máš se k tomu, jak slepý k čtení!«

»Vždyť jsem se vám nevzpíral.«

»Tak pospěš! Jaký jsi nehyba! Člověk ze škol a nenajde dveří do stavu manželského. Jaký jsi nesmělý!«

»Tak mne postrčte, musí-li to být,« usmál se kysele, hledě do dlaní.

»Rozhlížíš se po celém okolí a hledíš, nehledě. Kdo chodí na houby, hledí pod nohy a najde! Kdyby hleděl daleko od sebe, bude po smaženici. Tak ho máte, lidé zlatí. Doma to má a jinde to hledá.«

»Nebyl jsem nikde v okolí.«

»A proč tedy nemáš srdce a neřekneš Maří? Co jsi se dříve o ní nafantoval, a nyní, když se za tě sedřela, mrzáka nevidíš? No, Maří, není ti toho již samé líto?«

»Člověk musí být skromný. Já do toho beztoho nepospíchám, ať si jen vezme, kterou chce.«

»Ale Gajdušková říkala, že jsi zaslíbena,« řekl tiše Tomáš. »A slyším to již několik dní, že nemáš své vůle.«

»Zaslíbena nejsem — a jsem! Vím, kterak jsem slibovala. Ale i takový slib je dobře vyplnit!«

»Ty tedy nejsi úplně zaslíbena,« praví hospodyně. »To by nevadilo. To by se spravilo a Tomáš by mohl Bohu za tebe děkovat. Tedy jaká? Rozmyslíš se? Tomáš jest nemluva a nedá ti slova.«

»E dá, chce-li.«

»Vždyť mne znáš, že jsem tě měl vždycky rád. Ale řekni sama, smíš-li být při dobrém svědomí mou ženou? Řekni — a já nebudu hledat!«

»Leda — že bych se ještě jedenkrát obětovala!«

»A zdráháš se?« — »Ne!«

»Aby mezi námi nebylo tajností, povím ti něco. Nevím, jak jsem pobloudil, ale dnes večer nabízel jsem se — Hele! Odmítla mne. Chybil jsem, ale to byla první a poslední chyba — proti věrnosti! Teď to víš.«

»Hele bych tě přála, a nedivím se, že jsi k ní zašel. Je to andělská duše. Tak jich u ní pochodilo více, jako ty. Ale já se obětuji. Kéž tu oběť ode mne přijme i Bůh! Jen teď počkej, až se pozdravím. Žebráka si brát nesmíš!«

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Což se Ondra naspíchal, aby mu kaše nevychladla! Koupil si na svatbu městský oděv, ocelové hodinky a již — si zařizoval domácnost! Chyba! Nosil na stůl — a stůl ještě u oltáře! Do sladké ženitby každá vosa ráda píchne!

Šípková doslechla, kterak se Ondra náhle povznese. Neohřál se v městě a již si na pána hraje. Arci, odpustila mu — ale v uších jí hučí a je hluchá jak peň. Arci — ne vždy! Ale když se mění počasí, zalehne jí a neslyší. Proč ji tenkrát Ondra tloukl do hlavy?! Hovádko Boží! Proč? Tak se zarážejí kůly do plotu! Teď neslyší a je světu na posměch. A proč! Nó, no, koupila ve Věrovanech kozu a vedla si ji domů. Potká ji hotař a kozka se mu líbí. Ptá se: »Zač ta koza?« — Ale teta má hluchý týden a odpoví do větru: »Z Věrovan!« — »Moc dá mléka?« — »A — netrká, netrká!« — »Jak je stará?« — »Půl žejdlíka?«

Hotař pověděl to pastýřovi, pastýř pastýřce, pastýřka to roztrousila jak plevy. Oh, oh, je světu na posměch, že jí v hlavě hučí! Však to Ondra obzobá! Onehdy nesla do města tvaroh a čtverák se s ní srazí za rohem a zlobí: »Tak — zač ta koza?« »Za potrhlou pětku,« odbyje ho. Třásla se hněvem, že se jí ještě posmívá a zašla si k lidem, kde bydlela jeho nevěsta: »Já jí ho nehaním, pán Bůh chraň! To je hřích! Ale kde měla oči? Proč nepošle uší mezi lidi? U nás by ho žádná nechtěla. Ale, nač do toho píchat? Samo se to provalí!« A přišly uši z města do vsi a lidé do nich zvonili velkými zvony: »Což je slepá? Ten člověk není veliký, ale vidět ho daleko! A dobrý synek, dobrý, když spí, ani chleba nechce. Škoda, že je z Lapače!« — A hned potom kdosi v městě: »Je hluchá? Neslyší, jaký je? Vše má rád, kromě dobrého!« — Nevěsta zaskočila do hospody, kde měl Ondra stravu. Tam rád poseděl — a měli by ho trochu znát. A hospodská se šklebí: »Oh ten je poctivý, jak rasův kabát! Jak kozí slaniny! A je úhrančivý!« Nevěsta se otřásla a řekla, že po náhlých věcech nic není, že počkají. A odkládala. A když byl ženich netrpěliv, řekla mu do očí: »Máš mnoho řečí!« Bránil se, ale svatba se skácela. Ženské dílo a ženská řeč nemá nikdy konce!

A proto se Šípková přičinila, aby se svatba strojila u Roubovců. Sotva se domakala, že si mladí slíbili, navařila devatera koření s hadím sádlem a chodila večer Maří mastit. Taková mast vypudí i mravence ze zdi! A když se bolesti mírnily, pobízela všechny v domě, aby tomu udělali konec. Brzkeho ženění nikdo prý nelitoval a což odkládat? Do stáda se vyhání — když pastýř práská. A svůj svému věří — — a když listí oprchalo se stromů a ptactvo se stěhovalo do krajin teplejších, byla u Roubovců svatba. Tichá, téměř smutná! Tomáš nemiloval hluku a Maří nebyla při dobrém zdraví, aby se jí chtělo do skoku. Hosté přišli na snídani a rozběhli se domů. Ondru zvali,

ale nepřišel. Hela byla družičkou a plakala v komoře do bílých šatů. A když jí oči obeschly, pospíšila za stůl — za nímž už nebylo nikoho, leč Tomáše a Maří. Podívali se na sebe poněkud nejistě, jakoby s nedobrým svědomím, Hela se však brzy přemohla a rozesmavši se, popadla Maří kolem krku:

»Tak ti to sluší! Ani bys nevěřila!«

»Ale jdi, Helenko! Vidíš, kdybys byla chtěla, mohlas být na mém místě.«

»Já ti, ovečko, nezávidím. To není pro mne! Já jsem odstavena — a tys Tomáše měla dříve. Snad bych nebyla taková, abych obrala i tebe i Boha.«

»Ale bude ti u nás těžko teď — co?«

»Mně? A proč?«

»Pro ty sliby!«

»I ne, nemysli! Nebude mně nic těžko! Nyní budeš mou hospodyní a já tvou služebnou. Přát mně budeš — já ti též. Ty mne nezarmoutíš, já vás také ne. A kdybych vám nestačila a neuhověla, vezmete si jinou za mne!«

»Jsi naše a o odchodu nemluv. My bez tebe nezbudeme Jsi naše a Tomáš se o tebe dobře postará, abys také něco měla. A kdybych brzy neokřála, přibereme k tobě nějaké děvčisko abys měla méně práce a nesedrala se. To je hned — jak vidíš, Dám však na tě pozor. Kdybych nemohla sama, zastaneš mne — kdož mne tak zastane, jak ty? Co říkáš, Tomáši?«

»Že se zbytečně staráte. Až bude potřeba, budeme se starat všichni tři. Za měsíc ti ruce otrnou a budeš zdráva. To mívá mnoho dívek, když se kopá a okrajuje a vozí řepa. A zase to odejde. Jen se nebát a nemyslit na to!«

Tak zůstala Hela při hospodářství — — ale bylo jí dlouho mezi manžely nějak cize, jakoby — nád nimi seděla na stromě — nesměla dolů. A přece s ní zacházeli jako s malovaným vejcem. Zvykla však opět brzy.

Konec října a začátek listopadu byl rozkošný. Babí léto se zapřádalo do stromů, poletovalo povětřím a pole se jím svítilo. Milé teplo vylákalo hmyz na výsluní a veselým bzukotem ozývaly se dvory i sady. Celou osadou se rozdělávaly lny a konopě po stěnách a chudnících, aby proschly a mohly se třít. Třelky snášely potírky a trlice a jedva se slunce výše povzneslo, zahlaholila celá dědina klapotem a smíchem, nebo mezi třelkami smutku nebývá. Klapá se trlicí a hubou zároveň, práce však se udělá.

Stará Roubovcová se podívala na své zásoby a zaplesala. To bude plátna! Srdce jí poskočilo a běžela na mladou, že třelky jsou: Šípková, Řížka, Gajdušková, Sedláčka, aby nadrobila na mísu chleba a vylíla naň hrnec sedlého mléka. Třelky se posílí a nebude jim horko. A Maří se již zase vrtila po stavení, jak trpělka. Ruce se zahojily. — Ale Tomáš jí třiti nedovolil. Jen sbírat a vařit směla a při tom jí ještě stará pomáhala. Len byl dlouhý a jak zlato. Česaly ho pak na vochli do přádla i na prodej, svazovaly do ženiček a ženičky do klobů, kloby do stohů v komoře, těšíce se, až ho budou v zimě přást. A v domě bylo

plno lidí a veselý život. Jak by bylo Hele teskno? A jak by se Maří nebyla vrátila bývalá bodrost — — bývalo jí plne pole a plný dům! Tak okřála a rozkvetla jako máj nad jarní střechou a Tomáš se v ní shlížel jako křepelky ve své studánce pod peřitým kapradím. A když bylo předivo na místě, kopala se mrkev, svážela se do síně na vrchovatou hromadu, pozvala se chasa sousedova, kmotrova, přiběhly s kudličkami nabroušenými nádenice a jedva se posetmělo, rozžal se olejový kahanec na patce nad mrkvou, lidé se rozesedli kolem hromady a nože chrupaly. Sladkohořká vůně rozběhla se po síni. Kdo měl okrájené vnati hromádku, sedl si na ni a králi se tak nesedělo na trůně jako jemu! Hela vyprávěla valašské pohádky a společnice poslouchaly, zajídajíce je sladkou mrkvou, již si tu a tam oškrabaly, aby nedřímaly. Pak se spustila starosvětská písnička s vysokým nápěvem a Maří vytáhla nejvýše, měla hlas jak pták. Tím Helu přemáhala a měla radost, nemohla-li do výše za ní. Byly to nezapomenutelné večery, veselé, pestré, plny šprýmů a vzpomínek, při kterých se zase po smíchu — třeba i plakalo! A když se poslední zemáková a řepní úroda sklidila, opravovaly se na zimu krmíky, aby ušípavým nebylo zima a brala hodně na sádlo. U Roubovců měli rok co rok několik kusů a všecko se doma zabilo. Masa bylo jak dříví a nádenníci, chodíce na přástky, byli stálými hosty. Jak pěkné byly v zimě ty veselky zabíjačkové, k nimž se dostavilo hejno dětí se džbány pro bouřkovou polévku, v níž plovala potrhaná jelítka s ovarovými droby a z dlouhé doby prozpěvovali staleté koledy! Jelítka se zelím voněla po domě i po dvoře a člověk si nepřál jiné rozkoše, než chopit je za špýlek a protáhnout je v zubech! A vůně vábila nejen nádenníky a děti se džbány, ale přilákala — i Ondru! Jakby byl Ondra na roztomilé zabíjačky u Roubovců zapomněl? To by byl také nevděk. Jeho býval ocásek, Maří jedla ráda ouška a Hela si vážila podbradce. A hleďte, děti milí, přišel Ondra právě v čas pro svůj ocásek, přišel, když bylo téměř po práci a dostal ho. A což by byl dělal v městě, když ho náhle v továrně nechtěli? Někoho prý uřkl a nepohodli se, s někým se serval — — a ovšem by byl rád poroučel. Žáden s ním nechtěl pracovat — a nevěsta se mu — šťasně vdala! Co by byl dělal v městě? Již ho tam znali všudy, jak zlý peníz, a nikdo ho nechtěl a ani nejlepší přátelé ho již neudali. Kažených peněz každý se bojí. Tedy přišel i pro ocásek a zůstal, přilepil se. Dělal se jakoby jen na den, na dva a přimrzl, přimrzl. Maří vařila k vepřovému zelí s ječnými šiškami, jak hlava, tvrdými jak dělová koule a Ondra je jedl tak rád. Kdež by mu je jinde vařili zadarmo? Tomáš po něm sice brzy hleděl tázavě, půjde-li dále, nebo chytil-i se v hospodářství nějaké práce, chvíli se ještě domlácelo obilí, řezala se dobytku řezanka, Ondra však chodil pánem a pánem! V kapse byl ještě nějaký paták z továrny a po vepřovém bylo třeba zalívat pivem — a ještě více kořalou. Teprv když byl se vším co měl hotov a bylo mimo předení po práci — hlásil se o práci. »Ty, Tomášku,« pravil jednou, »snad jsem se ti neomrzel? Nehledíš pěkně na mne a jsme skoro bratři.

Nech mne zase pacholčit, na jaře se beze mne neobejdeš.« Tomáš ho sice neodmítl, leč Hela reptala. Když mohl na podzim pomáhat, nešel a Maří se pokazila. A jak dlouho dá komu pokoj? A budou se mu vyhýbat nádenníci. Co potom? Až bude nejpilnější práce, uteče na železnici nebo k zedničině a dřete se! Hele se již nelíbil! Ale Tomáš byl nerozhodný a nemohl mu říci — běž! Nepohlédl naň vlídně — ale posledně. myslil si, po domě je práce vždycky a ženské si více odpočinou. Zvlášť Hely mu bylo někdy líto, když sama poklízela šest kusů ve chlévě a tahala pro ně vodu. Myslil, že by jí Ondra mohl býti dobrý. Byla někdy hodně ubita a když, potkávaje se s ní při lopotě na ni pohlédl, píchlo ho u srdce a vlhly mu oči. A polevil jí, kde mohl. Dlouho se nemohli jeden druhému do očí podívati. Hele se často ozýval neznámý hlas v duši: Ty! Ty! Ty ho máš v hlavě! A nemáš naň myslit! Vypuď ho, je to hřích! — A když ho potkala a promluvil k ní, zazvonilo jí v uších: »Běda ti! Pamatuj na slib!« — A pamatovala! A při tom nezapomněla na Maří.

Tomáš měl rád ve svém pokojíku městský pořádek. Umývadlo muselo být celý den čisto. Myl si často ruce. V nádobě stále voda, na misce mýdlo, čistý ručník, hřeben, — ke spánku žádal na stolík vodu pitnou, svícen se svíci, sirky, noční prádlo a zouvák.

To muselo být všecko na svém místě! A kdyby bylo něco scházelo, nebyl by obstál a hned se domrzel, že není pořádku. A scházelo-li něco, hned volal a káral. A v jeho pokojíku měla pořádek na svědomí jedině Maří. Když bylo po svatbě, řekl jí: »To mně zde dělávala matka. Teď jí dáme pokoj a budeš dělat všecko ty.« A ukázal jí, kde co leží. Ale, to se mýlil, že mu vždycky poklízela matka! Nejčastěji to činila Hela. Měla dobrou paměť a byla bystrá. Zpozorovala okamžitě, kde co schází a nečekala, až si hospodyně vzpomene. Za to Maří byla někdy hodně zapomenuta. Něco obyčejně nebylo na svém místě a řekl-li Tomáš slovo, byla všecka nešťastna. Hela tedy pomáhala. Vplížila se do pokojíku jak skřítek, prohlédla všecko a zase zmizela. Maří o tom nevěděla a sama sobě se divila, že tak znamenitě Tomášovi uhoví. A když ji pak přece zastihla a její upřímnou pečlivost viděla, zasmála se na ni: »Pro lásku není žádneho pravidla, ani zákona.« (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 6. prosince t. r. šestou schůzi za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Protokol předešlé schůze byl čten a schválen. — Předsedající předložil brožuru: »Kritika katolické nauky o Panně Marii«. Je to odpověď na pamflet proti Matce Boží se strany pokrokářské vydaný. Brožura tato jest zdatnou odpovědí onoho pamfletu a řadí se k nejkrásnějším prácem toho druhu. — Časopis Husitství ve světle pravdy vydal v čísle 1. roč. III. krásnou a významnou práci Z. Bretšnajdra: »Mistr Jan Hus a jeho doba.« Církev

katolická se tu vážně dovedně obhajuje. — Konečně předložil referující: »Sv. Josef,« kalendář opuštěných dětí, který sestavil koop. Antonín Hoffmann ve prospěch útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech. Veškeré práce tohoto kalendáře jsou velice dojemné, táhnouce k heslu: Konej milosrdenství. Sv. Josef jest jedním z nejlepších našich katolických kalendářů. — C. a k. polní kurát dp. Dr. Rudolf Zháněl referoval: *Ludmila* vydala v 1. svazku ročníku VIII. povídku Boh. Brodského »Sladká kouzla«; líčí se tu velmi poutavě lázeňský život v Trenčínských Teplicích, ovzduší slovácké, český kroužek v maďarských lázních. — Z *německé literatury* předkládá některé ze spisů Emilie Huchové; povídky její »Na široké cestě,« »Bludiště tovaryšovo«, »V pyšných výšinách« jsou plny bujné obrazotvornosti, ale zůstávají vždy na půdě katolické; spisek »Víra naše jest věrou rozumnou« je prostonárodní obranou základních článkův naší sv. víry. — Dále mluvil o *anglickém* díle Patrika A. Steehana »Lukáš Delmege«, které vyšlo v německém překladu z péra Ant. Lohra v druhém vydání; jest to vzorný román ze života kněžského, který byl nadšeně přijat kritikou jak naší, tak cizí; jest si přáti, aby výtečné dílo to, které osvědčený kritik německý jmenuje »klasickou askesí« také vyšlo v jazyku našem a nechybělo v žádné knihovně kněžské. — Dp. Frant. H. Žundálek, katecheta, podával zprávu o novějších románech katolických v literatuře chorvatské, a to původních a přeložených. Při té věci dotekl se našich překladů a prohlásil, že překládání u nás se děje nesoustavně, ano náhodně k nemalé škodě literatury; žádal, aby se ze slovanských i jiných literatur předváděly spisy jen nejlepší, k čemuž ovšem jest potřebí znalosti současné literatury dotyčné. Zvláště by se mělo přihlížeti k oněm belletristickým spisům, kde se líčí kněžský stav a život způsobem přiměřeným, aby nová doba opět k tomuto důležitému stavu a jeho činnosti měla důvěru. Dále promlouval o dvou důležitých literárních společnostech o vychovatelském »Družstvu sv. Jeronyma« a o slovinském »Družstvu sv. Mohora«, jež rozšířily mnoho dobré četby mezi lidem a vzdělanci. Také se zmínil o polském populárním vydání Marianských míst domácích, jež nadšeně pozdravil a přál si, aby také české populární vydání našich poutních míst Marianských bylo pořízeno, jak na Marianském sjezdu ve své přednášce navrhoval. Poukázal na 500leté jubileum narozenin Eneáše Sylvia, pozdějšího papeže Pia II., jenž proslul spisem »Historia Bohemorum«. Referent vyjádřil žalost, že naši katoličtí historikové nechali tohoto jubilea bez povšimnutí a vyzýval pracovníky v tomto oboru, aby pořídili kritický životopis tohoto slavného muže a rozbor jeho českých dějin. Kdyby Němci měli mezi papeži muže, který by se tak literárně zasloužil, postarali by se o to, aby tato mohutná postava mezi lidem zdomácněla. U nás jsme naopak zvyklí házeti po papežích blátem.

Dp. farář Vl. Hálek podal zprávu o »Večerních zábavách«, jež přinesly řadu prací polských: Z povídek Mich. kníž. Radziwila a Marie Kanopické.« Kníž. Radziwila známe z povídky »Pater Remigius«. Jsou tu tři: »Vrátil se ke svým«, obrázek z pobřeží bretoňského, líčící osud sirotka na rybářské lodici mezi surovými námořníky. Povídka »Petr« jest historie lásky z téže krajiny, třetí »V jedné jizbě« líčí nám dvě stařeny. Překlad Břet. V. Skalského jest plynný. Překlad polské spisovatelky Mar. Kanopické podává J. B. Strejček. Z pěti obrázků budiž uveden obrázek

ze Lvova »Benešova«. Stařenka přišla k dceři své umřít, a zatím žije dál, živíc se sama. »Tetička«, stará pana, najde odložené dítko přede dveřmi a stará se oň. — Z »Ludmily« uvádí se povídka A. B. Šťastného »Odložené dítě«. Vlastní matka položí dítě přede dveře svého bývalého milovníka, jenž ji pro lehkomyslnost opustil a žije ve spořádaném manželství. Dítě je řádně vychováno v rodině dělníka a nalezne po mnohých osudech svého otce, továrníka, do jehož služeb vstoupilo. Na konci uvádíme tři resoluce na schůzi přijaté:

Liter. sekce doporučuje pečlivé šíření časopisu proti protestantskému hnutí »sv. Vojtěch«, by ani jediný výtisk nezůstal ladem ležeti.

Literární sekce vzpomínajíc, kterak liberální směr v literatuře jest též jednou z příčin, která vyvolává dnes snahy na rozlučitelnost manželství, vyslovuje se proti všem nástrahám, na zničení svátosti manželství a projevuje statečnému obhájci jejímu slov. p. dru. Juliu rytíři Nejedlému v Praze vděčné své sympatie.

Literární sekce projevila své politování nad terroristickou demonstrací jedné části studentstva při instalaci J. M. rektora dra. A. Vřešťála, jakožto profesora theolog. fakulty. Aula vědy má býti nedotknutou politickým strannictvím. Literární sekce vyslovuje tím spíše svůj protest, poněvadž J. M. dr. Vřešťál náleží nejen k opravdovým vědátorům nejen na poli náboženské literatury, nýbrž i v mathematice, v kterémžto odboru podal zdařilé spisy. Rektor sám jest důkazem, že přesvědčení náboženské a věda úplně se snášejí, ovšem nikoli různé hypothesy, jež dnes vyvstávají a zítra se rozpadají. Referenti poukázali na některé odbory vědy, které teprve v poslední době byly kněžími založeny, jako je statistika, jehož otci jsou čeští kněží Dobner a Dobrovský.

Red. p. T. J. Jiroušek v delší řeči vzpomenul 100letých narozenin dra. Fr. Cyrilla Kampelíka. Podal stručný životopisný nástin a vylíčil hlavně činnost Kampelíkovu, pokud se týkala stránky katolické a socialní. Uvedl, že Kampelík nebyl důsledným a upřímným katolíkem a jeho horování za českou národní církev, s nímž se netajil, ukazuje nejlépe, že katolicismu nepřál. Nezabýval se kritikou katolicismu, ale jak »Dělnická Bibliotheka«, kde jsou Kampelíkovy přednášky uveřejněny, svědčí, katolicismus v něm přítele neměl. Na poli vlasteneckém a národním i socialním byl pracovníkem statným a dobrým, toho se mu ovšem upříti nemůže. Také směr jeho socialní byl národním a českým, ale jak řečeno, také náboženství chtěl míti české od Říma nezávislé. Byl tedy liberálním reformistou, ale nikoliv člověkem přesně naším — katolickým. Dále podal referent přehled o nové »Revue Revui«, jíž nepřikláda dlouhého trvání, poněvadž je psaná pro velice úzký, interresovaný kruh. Na konec navrhl, aby Literární sekce pořádala ve svých schůzích kritické posudky o literátech katolicismu nepřátelských i tolerantních. Posudky nechť jsou směru: 1. životopisného, 2. náboženského nebo protináboženského, dle činnosti posuzovaného a 3. literárního ve smyslu uměleckém. Návrh byl přijat. Členové si autory budou vybírati a studovati.

Přednáška o Albrechtu z Waldsteina. Historický kroužek družstva Vlast konal v neděli dne 17. prosince o 5. hod. odp. v domě družstva zase jednou pěknou a četně navštívenou schůzi. Mezi přítomnými bylo zvláště pozorovati Jeho Magnificenci dvorního radu dra Frant. Kryštůfka, místopředsedu kroužku, školního radu dra M. Kováře, dále faráře dra K. L. Řeháka, převora řádu Malt. Frà Jos. Hamršmída,

c. k. vojenského kuráta dra. Rud. Zháněla, kaplana Václava Roudnického, Václava Žižku, Václava Průšu, Tom. Jiroúška a j. a také více ctěných dám se dostavilo. — Schůzi zahájil předseda dr. Frant. Kryštůfek, uvítav přítomné a uděliv slovo panu přednášejícímu prof. Jos. Vávrovi, který obral si za úkol promluviti o Waldsteinovi, knížeti Frýdlantském. Pan přednášející překvapil veškeré posluchače velikou znalostí života Waldsteinova a osvědčil hlubokou studii, již o Waldsteinovi vykonal. Představil nám knížete Frýdlantského ve zcela jiném světle, než v jakém až dosud jsme jej spatřovali. Vylíčil všechny jeho světlé a stinné stránky a na konec představil nám jej jako člověka zištného po jmění i slávě, při kterýchžto vlastnostech klesl až k nevěrnosti k císaři. Waldštein r. 1606 vyznal veřejně víru katolickou a hleděl zalíbiti se císaři, jemuž i válečnou pokladnu 100.000 hřivnami v dobách bouřných před vládou povstalých stavů zachránil a do vlastních jeho rukou vložil. V celém životě svém však Waldstein nikde jako slavný válečník se nevyznamenal, ano, ani v bitvě na Bílé Hoře osobně nebyl a svůj pluk svému pobočníku svěřil. On vůbec bitvám se vyhýbal. Když pak od vlády společnost více pánů pronajala ražení peněz a vůbec stříbra, byl v této společnosti i Waldštein a razil se společností peníze v tak seslabené ceně, že z hřivny stříbra razil ne 25—35, ale až 135 zlatých, čímž peníze tyto byly velice znehodnoceny. Zisk ovšem shrábla společnost (mezi níž byl i jeden žid) a Waldstein. Statků většinou dosáhl Waldstein po Krištofu Harantovi a Smiřických a které od hraběte z Oppersdorfu koupil, nezaplatil až po dvouletém upomínání. O své Frýdlantsko se staral, aby bylo šťastnou zemí, ale k jiným krajinám ohledu neměl. Také u prostřed reformačního hnutí nikde, ani na svých panstvích o rozvoj církve katolické a katolického náboženství se nestaral a co jedině učinil, bylo založení koleje pro Tovaryšstvo Ježíšovo v Jičíně a i to musilo se u něho všeho, čím mu byl povinován, domáhati k své existenci. K misiím vůbec neměl zřetele a na konec i v touze, býti českým králem, i s nepřáteli císaře a krále Ferdinanda II. se buntoval, až smutně pod rukou vrahovou v Chebu život skončil. Pan přednášející snesl k své řeči bohaté doklady, jimiž úplně přesvědčoval. Když skončil svoji přednášku, byl hojným potleskem za svoji píli v historickém bádání odměněn. Předsedající dvorní rada dr. Frant. Kryštůfek vřelými slovy p. prof. Jos. Vávrovi za jeho pěknou a poučnou přednášku poděkoval a zároveň vzdal díky všem, kdož k přednášce se dostavili. Ukončuje schůzi, obrátil se dvorní rad dr. František Kryštůfek k přítomnému redaktoru a členu historického kroužku Tomáši Škrdlovi a blahopřál mu vřelými slovy k jeho vyznamenání, které se mu záslužným křížem pro Ecclesia et Pontifice sv. Otcem z Říma dostalo a jehož pro svoji působnost pro církev, sv. náboženství a vlast skutečně si zasloužil. Oslovený odpověděl, že ho těší, že toto blahopřání vychází z úst jeho bývalého učitele v semináři Hradeckém, učitele, jehož si na výsost váží. Pro církev a papeže vezdy usilovně pracoval a bude i dále pracovati a celé jeho snažení nese se k tomu, abychom z ponížení, v němž se nalézáme, dodělali se lepší a šťastnější budoucnosti. Družstvo Vlast dodělalo se v tomto snažení utěšených výsledků: má svůj dům, 6 časopisů, vydalo hojně knih a brožur a těší se z toho, že pan dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek s námi v této práci v Histor. kroužku spolupůsobí.

Oslava Františka Pravdy. Literární sekce družstva Vlast oslavila dne 6. ledna 1906 důstojným způsobem památku českého kněze-povídkáře Frant. Pravdy. — Slavnost poctili návštěvou: praelát Dr. Jan

Marek; JUDr. Jul. rytíř Nejedlý, zemský advokát; spisovatelka pí. Vlasta Pittnerová; školní rada Dr. M. Kovář; I. místopředseda družstva Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník; faráři: Dr. Larel Lev Řehák, Ferd. Schmidt. a Vojt. Zika; c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl; duch. správcové: Ant. Postřihač a Emil Stárka; katecheta Ant. Suchoradský; členové řádu dominikánského: P. Vinc. Cigánek a P. Aug. Strnad; pí. Marie Eberlová a více jiných dam; JUDr. Václ. Průša, jeho otec a matka, jeho sestra učitelka a bratr alumnus; stříbrník Václ. Žižka, red. Tom. Jiroušek. úředník Jan Žák a četně obecenstva.

Telegramy zaslali: přísedící zemského výboru Vojt. hrabě Schoenborn. gen. vikář Hůlka a kanovník Macek z Čes. Budějovic a starosta města Pacova Novák.

Pozdravné dopisy zaslali: probošt Dr. Mik. Karlach; Městská rada v Sušici; bisk. vikář Lamb. Ludvík; Spojené obce: Jarošov, Kruplov a Matějoves; Dr. Jos. Novák, c. k. gymn. ředitel v Třeboni; Dr. Ant. Decker, gymn. ředitel a Dr. Ant. Müller, jednatel za Lit. Jednotu v Jindř. Hradci; jménem svým a jménem Vlasti, jednoty katol. paní a dívek v Č. Budějovicích: Dr. K. Slavík, kons. rada a prof. bohosloví, duch. rádce Vlasti; spisovatelka slč. L. Grossmannova-Brodská; prof. Dr. Václ. Hlavatý; Ant. Plaček, měšťan z Pacova; spisovatel Jos. Fabian: faráři: Fr. Brabec a Filip Jan Konečný.

Telegramy a pozdravné dopisy četl duch. správce Emil Stárka a byly sympaticky přijaty.

Školní rada Dr. M. Kovář zahájil schůzi a vítal všecky přítomné. zvláště prueláta Dr. Jana Marka, JUDr. Jul. rytíře Nejedlého a slov. spisovatelku pí. Vlastu Pittnerovou a udělil slovo slavn. řečníku far. Vl. Hálkovi, jehož řeč přinese »Vlast« v plném znění. Přednáška jeho přijata byla hojným potleskem.

Red. Tom. Škrdle děkoval řečníku za jeho krásnou přednášku a uvedl, že řečník ve družstvu Vlast svým příchodem všecko oživil. Síly naše klesaly a umdlévaly, ale p. farář Vl. Hálek je mocně podepřel, hojně prací s našich beder sňal, na sebe je přijal a s neobyčejnou pílí a horlivostí je plní. Skoro v každé schůzi různých našich oborů má far. Vl. Hálek nové myšlénky, nové návrhy a hojnost zajímavého materiálu.

Red. Tom. Škrdle uvedl dále, že jeho rodiště jest vzdáleno od rodiště Pravdova jen asi 4 hodiny; Pravda i referent chodili do jednoho gymnasia, ovšem v různých dobách, chodili s rodiči do téhož hostince k Jelenům, obyčeje, zvyky i povaha lidu jest v krajině tak blízké stejná, s jakou tedy zálibou čítal Škrdle Pravdovy spisy a kterak může stvrditi, jak Fr. Pravda věrně a důkladně povahu lidu znal a líčil!

Když byla první zemská výstava, navštívil Fr. Pravda redakci »Vlasti«. Byl jako býv. šlechtický vychovatel elegantně oblečen, rukavičky měl na rukou a krásnému stařečkovi velmi to slušelo. Když Škrdle v Sušicku agitoval, nocoval u Fr. Pravdy a do půl-noci spolu hovořili. Škrdle předložil přítomným dva vlastnoruční dopisy Fr. Pravdy, které mezi obecenstvem se zájmem byly prohlíženy. Písmo Fr. Pravdy bylo veliké a velice krásné.

Red. Tom. Škrdle představil konečně shromáždění stařečka Mat. Černého, obuvníka ze Sušice, jenž se také oslavy Fr. Pravdy súčastnil, řka: zde vidíte stařečka obuvníka, jenž pro † Fr. Pravdu obuv pracoval

a jenž ho vděčně vzpomíná a o něm chválou se rozplývá. Stařeček ten složil také 1 K na desku oslavencovu.

Povstala pí. Vlasta Pittnerová a pravila, že ve Žďáře, kam Frant. Pravda chodil do školy, vyptávala se na jeho mládí. Našla tam učitele Jana Málka, jenž Fr. Pravdu vyučoval a jenž o něm s pochvalou mluvil. Protože bydlel Fr. Pravda u strýce v pivovaře, říkali mu spolužáci: Vojtíšek z pivovaru. Tehdy byl farářem ve Žďáře výtečný Sychra. Slov. spisovatelka líčila dále, jak mocný dojem na ni činily v jejím mládí: »Frant. pometlář a bratr jeho Petřík« a jiné Pravdovy povídky v »Dědictví Maličkých« uveřejněné. — Vzletná řeč její byla odměněna hlučným potleskem.

Po její řeči vyňal red. Tom. Škrdle se stolku rukopis pí. Vl. Pittnerové: »Paňátko«, nyní ve »Vl.« uveřejňovaný, právě: když Jste viděli, jak píše Fr. Pravda, vizte taky rukopis slov. přítomné spisovatelky pí. Vl. Pittnerové. Škrdle dodal, že jest mu čísti každý rukopis, i dvě korrektury v to počítaje, čtyřikrát, tím že se do látky zahloubá a vyznal, že leckdy mu skane slza na papír, když čte úchvatné a dojemné líčení pí. Vl. Pittnerové. I mužové asketové, kteří jinak povídky nečtou, jako na př. † kanovník Jos. Děděk, jak referentu sám vyznal, čtou se zájmem povídky pí. Vl. Pittnerové. Realismus pí. Pl. Pittnerové jest vždy vznešený, ušlechtilý a plastika jejího líčení jest mistrná. Nelichotím, není to mým zvykem, dodal red. Tom. Škrdle, ale co pravím, říkám z vnitřního přesvědčení. — Přítomní vzdali na to hojným potleskem hold úcty slov. pí. Vl. Pittnerové.

Tím byla tato krásná, důstojná a vznešená oslava Fr. Pravdy skončena. Ale skončena pouze v Praze, nebo ještě letos bude Frant. Pravda družstvem Vlast právě ve svém rodišti Nekrasíně u Jindřichova Hradce oslaven slavností ve velkolepém rozsahu.

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

(**Vánoční trh staroměstský v Praze.**) Staroměstský rynek Pražský! Co vzpomínek historických se víže k němu! Však i v době přítomné je žhavým místem. Vzpomeňme jen 28. listopadu 1905 nebo boje o Marianskou sochu a pomník Husův!

Leč k věci!

Navštívil jsem letošní zimní vánoční trh na staroměstském náměstí a učinil jsem jej předmětem pozorování lidopisného vůbec a prostonárodně náboženského zvlášť. Zde resultát.

Bohužel, musím souhlasiti s Renatou Tyršovou, co píše o secesním »Ježíšku« v »Českém Lidu« (čís. 3.), o věcech, které k letošnímu nákupu vánočnímu v pražských krámech se nabízeji. Píše: »Popelničky i stojany na deštníky, vásy, vějíře, vazby knih, tobolky, přesky pasů, košíčky na ovoce, spony a přívěsky, stříbrné příbory, rukojeti holí, rámce obrazů a předstěn, listovní papíry i hřebeny do vlasů, vše nač se podíváme, modernistickou uměleckostí zrovna překypuje — až hlava by se nám mohla zatočiti pýchou nad tím náhle a neočekávaně vyvstalým našim esthetismem — kdyby tři čtvrtiny běžných výzdobných výrobků, které se nám tu na podiv vykládají, nebyly výrobkem cizím a zbývající čtvrtina namnoze toho cizího výrobku padělkem.«

Tak tomu bylo i na staroměstském trhu vánočním. Zvláště nemile se mne dotklo, že tak málo předmětů, které by byly v bližším styku s vánocemi samotnými, na prodej se tu nabízelo. Je to vůbec pražskou modou pořádati vánoční trhy s chudou nabídkou toho, co vlastně podnětem je trhu toho, pořádati vánoční výstavy bez vánočních sujetů.

Navštívil jsem vánoční výstavu obrazů Jaroslava Špillara v paláci »Allianz« v listopadu — ač obdivoval jsem překrásné lidové obrazy jeho — postrádal jsem tu námětů lidových náboženských, jež tak mistrně zobrazovati dovede Joža Úprka, postrádal jsem zde aspoň jediného obrázku lidového vánočního — vždyť to přece byla vánoční výstava. Nebylo v té příčině ani lépe postaráno při následující zde výstavě vánoční různých umělců.

Leč vraťme se na trh staroměstský! Shledal jsem se zde přece asi se šesti či sedmi krámy, v nichž se prodávaly objekty specielně vánoční.

Jedna bodrá Podskalačka či spíše Podolanka prodávala zde malé drobné figurky jesličkové. Muž její je plavcem vorů i syn její. V letě jezdí a v zimě figurky hotoví z·forem a pestře malují.

Chválila si své zboží, že je lepší než příbramští »daráci«. Zasílá prý až do Slezska své jesličkové figurky. A jedny prý přišly až do Říma. Hle, duše lidu! Nesvědčí-li tento výrok její, že Řím lidu našemu je přece jen městem posvátným? I sousedka její prodávala její zboží.

Podobné figurky na jiném místě prodával muž z lidu, ale hluchý. Těžká byla s ním řeč — ale přece jsem vyrozuměl, že figurky prodával po 12 hal., či aby to bylo méně po 6 kr. — a celý Betlém za 45 kr. Za týden jsem přišel k němu, abych odkoupil jeden Betlém — ale již jsem ho tu nezastihl — patrně, vše vyprodal.

A tak prý daří se všem dobře, kdo prodávají jesličkové figurky.

Mimo jmenované spozoroval jsem tu tři krámky s dřevěnými figurkami jesličkovými. Zajímavé — zvláště ty malé sotva pár milimetrů vysoké — ale práce to prý tyrolske. Laciné jsou, po 6 kr. Ale nevyřezal bych za million ni jediné.

Pak tu asi ve třech krámech prodávali mimo jiné hračky i jesličkové archy s nápisem: »Druck u. Verlag von H. Fuchs« — a vedle natištěno: »Tisk a náklad A. Hynka.« Tak nevěděl jsem, zda Fuchs či Hynek má z toho prodeje prospěch — ale to jsem věděl, že škodu má mládež, že zde se neprodávaly výborné Alešovy jesličkové archy. Ale tím nezamítám vůbec oněch archů jesličkových.

Zajímavo bylo by srovnati rozličné ty figurky jesličkové. Na př. i ty kravičky. Tak různé jest jejich podání, jakoby se vyřítily na vánoční trh staroměstský kravky z kravína Švarcenberského z Kornouzských Žehrovic, kdež jsou tyto kravky: Srna, Jelenka, Máta, Sedmikrása, Roseta, Pivoňka, Astra, Červená, Plavka, Růže, Dora, Bára, Labuť (a je červená), Veselá, Šípka, Myška, Olympie, Krásná, Šedivka, Světlá, Karafiát, Melisa, Hvězda, Kropěná, Útlá, Tlustá, Sára, Lípa.

Tolik a více různých typů napočítati lze mezi jesličkovými kravkami malovanými na papíru, ze dřeva i z masy.

Ještě jiná věc náboženská mne upoutala na trhu. Byly tam dvě boudy komediantské, jedna bohatá, druhá chudá.

A v té chudší hráli: »Narození Páně«. Byl jsem zvědav, jaký mají Betlém a jaké figury. Ale nastojte! Sv. Josefa, P. Marii až po Herodesa měli sobláčeny v roucha z hedvábných barevných papírů. Z loutek, jimiž hrávají různé hry, provedli metamorfosu pouze přestrojením papírovým.

Však se mne lekli, když jsem se ukázal v zákulisí, že snad něco nehrajou dobře. Libovali si, že mívají hojně drobného posluchačstva a já jsem je povzbudil, aby zbožně znázorňovali událost betlémskou.

Rozhlédl jsem se ještě po celém náměstí. Byl to obyčejný jarmark venkovský. Jeden prodavač přehlušiti chtěl druhého volaje: »Tady je ta láce na hromádce.« Tam zase jiný hrdlil: »Pojďte kupovat, než to rozházím a nedám to sbírat.« A opět jinde kalounkář volal: Červený, bílý, jak se komu líbí.« »Dnes za peníze, zítra zdarma.«

Zvlášť poeticky naladěn byl jeden prodavač brousků, který vychvaloval, jak výborně jeho brousky poslouží hospodyňkám: »když jejich oko zemdlí a ruka ochabne.«

I kroužky házeli tu na kolíky — a sázeli tu na čísla. Od stolku dolehlo k mému sluchu jakési říkání, a to: »Panna, pták, kobyla, sedlák — panna růže všechno zmůže.«

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Die Katholikenemanzipation in England und Irland. *J. Blötzer S. J.* 1903. — Krvavé pronásledování katolíků v Anglii začalo se systematicky rokem 1535. Fischer More, kartuziané otevřeli řadu mučedníků; ukončili ji Thwing, V. W. Stafford, Plunket. R. 1688 odstranila revoluce posledního katol. krále; tím začalo se jiné pronásledování, méně krvavé, ale v následcích horší. Krvavá smrt se neosvědčila, budilať pozornost, útrpnost, nadšení a p. Nyní užíváno jiných prostředků: doživotní žalář, konfiskace statků, zbavení lidských práv, vyhnanství. Systematicky prováděny od dob Viléma a Marie. Katol. král Jakub II. prohlásil r. 1687 úplnou svobodu svědomí; kalvinský Vilém začal svou vládu tím (1689), že prohlásil svobodu pro všecky, i kvakery, jen pro »papisty« ne. Hned v první schůzi parlamentu usneseno, že každý musí přísahat: »Žádný cizí prelat nemá v zemi jakoukoliv pravomoc, auktoritu, výsadu«; dále »eucharistie t. j. proměnění podstaty chleba a vína v Tělo a Krev Páně, vzývání Marie a jiných svatých je pověra a modlářství.« Týmže parlamentem nařízeno, že žádný papista nesmí bydleti v Londýně, Westminstru a v obvodu deseti mil, že nikdo z nich nesmí nositi zbraň a míti koně, který by měl větší cenu než 5 liber (100 korun). Trest na jednající proti tomu byl: ztráta zbraně, koně a trojnásobného obnosu v penězích. Potom zase nařízeno: všichni papisti přestávají býti patrony duch. beneficií; právo patronátní přešlo na university. Bil of Rights ustanovila, že papisti nebo ti, kteří s nimi uzavrou sňatek, nemohou nikdy dosíci koruny v říši; a kdyby právem dědičnosti mělo se to státi, jsou poddaní ipso facto napřed a na všecky časy dispensováni od přísahy věrnosti. Koruna přešla by na nejbližšího protestanta. To jsou zákony z prvního roku panování krále, kterému protest. historikové dávají jméno »slavný, zbožný, nesmrtelný král Vilém«.

Rok od roku bylo hůře. Kdo nesložil přísahu svrchu uvedenou — a té žádný katolík složiti nemohl — byl vyloučen z každého úřadu n. př. prokuratora, notáře, advokáta, písaře a lékaře. Trest na každý přestupek proti tomu byl 500 liber (10.000 korun). Že nemohl žádný papist býti volen do parlamentu, rozumí se samo sebou. Kdo polapí papistického biskupa, kněze jezuitu a dokáže, že sloužil mši sv. nebo nějaký náboženský úkon vykonal, dostane za každou osobu 100 liber, během čtyř měsíců pod trestem nových 200 liber. Biskup, kněz, jezuita, který nábož. výkon jakýkoliv by vykonal, propadá doživotnímu žaláři. Rovněž učil-li by ve škole, nebo mládež za účelem vyučování přechovával. Vyznavač papismu je neschopen děditi, převzíti majetek realit, nájem jich a p. Dokud nesložil uvedené přísahy, může jeho nejbližší protest. příbuzný jeho majetek mu vzíti, aniž by byl komukoli zodpověden klásti účet z příjmu z něho. Papisti jsou od r. 1700 vůbec neschopni míti jakýkoli majetek půdy a p. Kdo dokáže, že papist dal své dítky na vychování do Evropy, dostane 100 liber. Protestantské dítky katol. rodičů mohou obrátiti se na kancléře, který z jmění rodičů jim dá, co se mu zlíbí.

Nemravnost, která — nehledě k nelidské nespravedlnosti — z těchto rafinovaných zákonů zírá, je hrozná. Zákony zplodily denunciantství, o jehož hrůzách a podlostech nelze si učiniti ani pojmu. Povstalo pravé slidičství po knězích a p. Byli to zvlášť odpadlíci, kteří nade všecky se vyznamenávali, aby získali 100 liber a přízeň na hoře. Užívali k tomu hojně znalostí o skrytých kaplích a pod. Každá funkce duch. úřadu byla dle zákona »velezradou«. Vláda se za to styděla a měla nepříjemnosti z toho, jelikož bylo až příliš patrno, že katolíci jsou věrní poddaní a že pokřtění dítka nezasluhuje doživotní žalář. (Mimochodem podotýkáme, že u nás pověstný histor. plagiator Bílek ve svých dějinách jezuitů napsal n. př. o sv. Kampianu mučedníku, že byl pro »velezrádu« mučen.) Denunciantům šlo hlavně o peníze, a proto nežalovali na velezrádu, nýbrž jen aby dostali peníze. Vláda ušla tím nekonečným procesům pro velezrádu, které ji zostouzely.

Jak je možno, že katolictví v Anglii nevyhynulo vůbec, a že pořád bylo tam kněží, kteří ubohým vyděděncům sloužili? Přirozený cit lepších lidí byl lepší než vláda a církevní protest. kruhy. Byly to často protest. rodiny, které katolíkům ukrývaly katol. kněze. Též stíhal často opovržením ty, kteří by podle zákona přivlastnili si jmění katol. svých příbuzných. Ovšem zákon podobně nemravný nebyl na světě vůbec asi nikdy dán. Budil nejnižší pudy lakoty a šlapání nejpřirozenějších svazků a zákonů rodinných. Lidskost tu v mnohých lepších protestantských kruzích se bouřila. Tak daleko u nás zákonodárství protestantů a českých bratří proti katolíkům nedošlo, ač bralo se týmž směrem. Bílá Hora uťala bestii takové mravní perfidie hlavu.

Pod Jiřím I. r. 1714 a n. zákony ještě přitužovány. Vyšlo nařízení: Každý papista, jenž vstoupí do vojska nebo na loďstvo, aniž by udal, že je papistou a aniž by dokázal, že svou víru odpřisáhl, postaven bude před vojenský soud, kde čekal na něj takový trest, při kterém toliko »ubití do smrti vyloučeno bylo.« — Dále papisté, kteří přijali nějaký majetek nebo nájem z něho a do šesti měsíců nesloží uvedenou svrchu přísahu, zaplatí trest 40 liber (800 korun) a ztratí majetek. Roku 1715 bylo pozdvižení ve prospěch Jakuba III., na kterém i někteří katolíci měli podílu. Ustanovena komise, která by vůbec majetkové poměry katolíků vyšetřila, aby »z nich pro obecné blaho mohly získány býti peníze.« To se i dělo. Jakákoliv denunciace, ať pravdivá či nepravdivá, že papist byl při pozdvižení, stačila, aby veškeré jmění jeho bylo ihned zkonfiskováno králem, jemuž připadlo. A král vůbec mohl si vzíti pro sebe dvě třetiny kuratního jmění katolíků. R. 1723 bylo katolíkům, kteří platili dvojnásobnou daň než protestanté, složiti 100.000 liber. (2 miliony korun), jež rozdělena po okresech. Že takovým způsobem počet katolíků klesal, že zvláště do zoufalství je přiváděla ďábelsky chytrá perfidie zákonů, lze si představiti. Počet jich v Anglii udává se v té době 130000—200000.

Po padesáte let nebylo od r. 1629 v zemi biskupa, Smith prchl a jiného nebylo. Když r. 1687 dovoleno bylo Leyburneovi přijíti a biřmovati, udělil svátost 21 tisícům osob. Nejstarší lidé neviděli biskupa. To bylo za Jakuba II. Pod Vilémem nastaly doby ovšem hrozné. Apošt. vikářem byl Giffard. Co se vypravuje o jeho žití, zní jako román. Od května do října 1714 měnil 14krát své bydliště; jen jednou spal pod střechou. Odměna 100 liber (2000 korun) nedala mnohým, zvláště odpadlíkům, pokoje; jako divá zvěř byl honěn z úkrytu do úkrytu. Stár byl 72 let.

Pravidelně byli udavači odpadlí katolíci, jak vyprávěno, velmi zhusta odpadlí kněží.

Století 18té je nejhroznější. Katolicismus zlomen. Rodina za rodinou prchá ze země, jedno panství po druhém přechází hrozným zákonem z katolických majitelů na protestanty. Tím zmizely kaple, které v zámcích skryty, bývaly posledním útočištěm katolíků. Některý šlechtic přestoupil na protestantství, aby mu nebyl majetek vzat, koje se nadějí, že na smrtelné posteli se vrátí a zemře jako katolík v kruhu své katol. rodiny, pro kterou tento hřích na sebe vzal. Ale vláda to brzy vyslídila, i nařídila za Jakuba I., že nejen muž, ale i žena musí přestoupiti, má-li muž schopen býti majetku a úřadů; potom uvržena prostě do vězení na tak dlouho, až odpadne též. Po dobu, než se »conformirovala«, bylo rodině platiti měsíčně trest 10 liber (200 korun) nebo ztráta třetiny jmění. Služebnictvo a dítky od 9. roku museli měsíčně aspoň jednou jíti na protest. bohoslužbu, jinak přišly zase tresty. Krátce buď odpad neb žebrácká mošna. Jeden z nejhroznějších slídičů a udavačů byl W. Payne. V dějinách lidských je málo povah tak hnusných jako Payne, který udavačství provozoval jako živnost s nestydatostí neuvěřitelnou. Františkán Molany n. př. udělil umírajícímu katolíku svátosti umírajících. Payne to vyslídil, udal kněze, dostal 100 liber, a kněz odsouzen do doživotního žaláře, kde i umřel. Zámožní katolíci pomáhali si tím, že udavačům dali víc nežli by jim dala vláda a tak si na čas pomohli. Ale konkurence udavačů byla tak veliká, že to dlouho nevydrželi. Aby katolíci mohli říci, že neviděli kněze nebo p., býval od nich oddělen záclonou, nebo »že nebyli v kostele«, »kázalo se jim v hostinci při pivě« a p.

Konec těmto udavačstvím učinil prakticky lord Mansfield, vrchní soudce, žádaje na udavači, aby dokázal, že obžalovaný je knězem. Payne přísahal, že ho viděl sloužiti mši svatou. Soudce rozhodl, že slouží-li mši svatou, není ještě důkazem, že je knězem. Dokažte, že je vysvěceným knězem. Toho udavač ovšem dokázati nemohl. Dle toho řídili se potom ostatní soudcové. Byla to hlavně ničemnost udavačů, která jim zhnusila odsuzovati kněze.

V Irsku prohlásil r. 1709 parlament, že udavačství je čestným činem. Za prozrazení biskupa, vikáře nebo preláta vysazena odměna 50 liber (1000 korun); za obyčejného kněze 20 liber, učitele 10 liber. Roku 1743 byly odměny ztrojnásobeny. Na důkazy, že šlechtic nebo jiný bohatý katolík dal knězi podporu nebo pomoc, byla odměna 200 liber (4000 korun). Peníze ovšem platil odsouzený. Honba po biskupech byla výnosným řemeslem. (Škoda, že dnes se za toto řemeslo neplatí. Páni z Času, Osvěty Lidu, Práva Lidu a j. vydělávali by pěkné peníze. Pozn. sazeče.)

Život arcibiskupa Armaghského je pravý román. Čtyři mag. úředníci jako honící psi jdou po jeho stopách. Arcibiskup O'Reilly stojí po kolena ve vodě pod mostem, zatím co kavalkada ho pronásledující žene se přes most. Podobně tisíce jiných.

Dnes život těchto apoštolů a lidu jim oddaného stkví se ozářen gloriolou slávy a ctnosti.

Od roku 1778 začíná pronásledování klesati. Anglie stála před válkou, ve Francii připravovala se revoluce. Bylo nutno ulehčiti z ohledu státních katolíkům, aby z nich nestali se nepřátelé. Polehčující zákony dávány s velikou okázalostí, aby se zdálo, že veliké prokazují dobrodiní. Ale neobsahovaly, leč odstranění nejhorších věcí: honbu po kněžích, uchvacování katol. majetku protestantskými příbuznými, trest doživotního žaláře pro sloužení mše sv. a p.

Zákony šly od vlády, bojící se o trůn. Sekty protestantské rozpoutaly po celé zemi pro odstranění těchto nespravedlností hroznou revoluci. Duch Knoxův jakoby se vrátil. Krev, paličství, řev naplňovaly ulice londýnské a jiných měst. Gibbon líčí hrůzy slovy: »40000 puritánů z doby Cromwellovy vstalo z hrobu.« Katolíci na konec jen získali, nebo všecky lepší živly odvrátily se od zvířecího tohoto fanatismu, byť i okamžité škody byly veliké. Podobně jako hnutí »Pryč od Říma« svým špinavým pozadím u nás nyní mravně církvi vlastně prospívá.

Od té doby poměry katolíků stále se lepší. Rok 1791 přinesl toleranční edikt, jak výslovně se dí, ne ze spravedlnosti, ale že toho stav Evropy žádá. Katol. náboženství dostalo svobodu. Pro účastenství na mši sv. a p. nemohl nikdo býti více pronásledován i majetek katolíků nepodléhal již dvojnásobné dani; katoličtí perové nemuseli dříve, než přijati v audienci, přísahati, že eucharistie je modlářství; katolíci mohli se státi advokáty. Jak sebevědomí katolické bylo za tím pokleslo, lze viděti z adres, kterými králi děkovali za odstranění nejhoršího bezpráví, děkovali jako za největší dobrodiní.

Zatím ideje osvícenské nabývaly v Evropě vrch. Tím postavení katolíků vždy víc a více se lepšilo. Katolíci se uvědomovali a jali se zase bojovati za svá lidská práva. Byl to dlouhý a těžký boj, stížený velmi rozvratem ve vlastním táboře. Je zcela pochopitelný, nebo pronásledování tak rafinované, vypočítané na zkažení charakteru, nemohlo zůstati bez zhoubného vlivu. Ale i tyto nesnáze byly překonány. Umírající církev se probudila k novému životu — nejlepší důkaz, jak obrovská jest vnitřní síla církve. Ani taková rafinovanost ji nezničila. Dnes stkví se církev katolická v Anglii v novém světle.

Tento dlouhý boj líčí uvedená námi kniha. Z doby našich bojů máme ostatně pěkná díla česká o tomto předmětě.

Irčané probouzejí se dnes i národně. Kříší smrtí zapomenutý keltický jazyk. Hnutí vychází od kleru. Neobyčejně zajímají se o probuzení našeho národa a jazyka, rovněž jako Flamové belgičtí. Když jsem jim dal některé knihy o tom, byli u vytržení.

Také my katolíci hřešili jsme někdy nesnášelivostí; ale tak daleko nezašla nikdy. Vyvolána byla vůbec krutou bezohledností nepřátel. *V. Hradský.*

Studien und Mitteilungrn aus dem Benediktiner und dem Zisterzienser-Orden. Redakteur: Dr. P. Maurus Kinter, O. S. B. Stiftsarchivar zu Raigern. 1904. XXV. Jahrgang, stran 920. Tiskem benedikt. knihtiskárny v Brně. — Roku 1879 dne 15. srpna shromáždili se vyslanci ze všech klášterů benediktinských v Melku na Dunaji, aby se uradili, jak důstojně oslaviti 14stoletou památku narození zakladatele řádu benediktinského, jež se měla slaviti příštího roku 1880. Bylo tehdy mimo jiné usneseno, že vydá prelát dr. Sebestian Brunner, dlouholetý přítel řádu, stručné dějiny všech dosud trvajících a zaniklých benediktinských klášterů v Rakousko-Uhersku, Německu a Švýcarsku; členové řádu, kteří tehdy schůzi přítomni byli, ochotně přislíbili své spolupůsobení a brzy potom dne 1. února 1880 odevzdal prelát Brunner rukopis pod názvem »Ein Benedictinerbuch« vídeňskému nakladateli Woerlovi a již 15. března kniha vyšla, neboť lipský velkozávod Teubnerův, jemuž tisk, aby hotov byl zavčas, byl odevzdán, vytiskl každodenně pět tiskových archů.

Druhá důležitá záležitost byla projednána, aby vydával se vědecký časopis pod názvem »Studien und Mitteilung. aus dem Benediktiner Orden«, redakce a všechno další zařízení svěřeno bylo archiváři a knihovníkovi kláštera rajhradského u Brna P. Maurovi Kinterovi; časopis počal hned roku 1880 vycházeti, a to ve čtyřech objemných sešitech, každý nejméně o 200 stranách. Roku 1883 přidáno bylo na žádost jenerální kapituly řádu cisterciáckého, kterýž jest nejstarší a nejplodnější ratolestí řádu svatého Benedikta, za titulní list »aus dem Zisterzienser-Orden«, nebo řád tento neměl do té doby žádného sebe důstojného orgánu vědeckého v Rakousko-Uherském mocnářství. Ročník 1904 ukončený je ročník jubilejní, dvacátýpátý. Je zajisté proto záslužno, abychom si ho blíže a zevrubněji povšimli.

Každý sešit je rozdělen na tři oddělení: předně na »Abhandlungen«, v němž uveřejněny bývají buď v němčině nebo v latině pojednání vědecká, dissertace, v nichž líčí se dějiny klášterů benediktinských, jejich rozšíření, činnost, zásluhy o literaturu, umění, rozšíření víry, vyučování, vzdělání, zkrátka vše, co s řádem souvisí. Ve druhém oddělení, jež jest nadepsáno »Mitteilungen«, jsou obsaženy kratší zprávy a hlavně statistika řádová, neboť bývá tam vždy oddělení »řádový rozhled«, v němž se podávají velmi zajímavé zprávy z jednotlivých klášterů a o jednotlivých členech, což s pílí, jíž nelze se dosti podivovati, obstarává sám dp. redaktor; v třetí části, nazvané »Literatur«, jsou kritiky a vše, co s bohatým a pestrým odvětvím literatury souvisí.

Rozdělení toto bylo po všech 25 let v časopisu zachováváno. Ročník 1904 otvírá sám pan redaktor delším latinským proslovem, v němž zmiňuje se šíře, čeho časopis po celá ta léta dosíci chtěl a táže se, zda také vskutku dosáhl všeho. Těžce naříká, že ač má velký počet horlivých přispěvatelů, počet odběratelů je nedostatečný, aby časopis se udržel, ač má články, jež zajímají nejen členy řádu benediktinského, ale vůbec všechny vzdělance, přece je mezi nebenediktiny málo předplatitelů. Aby tato zasloužilá revue i u nás širšího rozšíření došla, je účelem těchto řádků a přáním referentovým. Jen tisk vyžadoval roku 1904 náklad 5480 korun.

Není možno vypočísti všechny články, jež zasloužily by čestné zmínky, ale chci se zmíniti aspoň o některých, aby laskavý čtenář poznal, jak je bohatý obsah. Povšechně o řádu benediktinském pojednávají články: úloha řádu bened. ve XX. století; řád bened. a umění; byl sv. Benedikt knězem; Řehoř I.; reforma liturgického zpěvu Řehořem I. Původ officií svatého týdnu je velmi zajímavá liturgická studie, pěkný je popis dějin kláštera Leubusu v pruském Slezsku, kterýž se čítá k největším budovám v Evropě; článek španělského benediktina P. F. Curicla podává překlad tamějších benediktinských klášterů. Velmi četně súčastnili se svými výbornými pracemi pražští emaušští benediktini: P. Helmling podává delší pojednání o literární a umělecké činnosti v opatství emauzském v Praze, P. Holtum má dvě práce, a to o komentáři Kajetána, vykladače Summy sv. Tomáše, v druhém pak článku pojednává velmi časově, jak stíženo jest zbytečně a neúčelně podrobiti se zkouškám doktorátu theologie a zajisté velmi vhodně navrhuje, jako nyní ve všech odborech jsou doktoráty jen pro jednotlivé disciplíny omezeny, by stalo se tak i v bohovědě. Nelze popříti, že svět posuzuje často jen dle titulů a zevnějších známek, a jistě pro kat. kněze je smutným znamením, že hlavně v místech, kde je proto kazatel anebo rabín a oba jsou doktory, jen kat. kněz jako minorum gentium bez nynějšího titulu dlí mezi nimi. Všichni jiní absolventi vysokých škol mohou zároveň za studia podrobiti se zkouškám k doktorátu, jediný bohoslovec však teprve až své odborné studium prodělá, je k nim uschopněn! Není to velká nespravedlivost?

Redaktor dr. P. Maurus Kinter řídí tento časopis velmi obezřetně; kdo jen aspoň poněkud do jednotlivých sešitů nahlédne, pozná, jakou úmornou práci má a jak krásně provedl vše, k čemu časopis založen byl. Pro své velké zásluhy jmenován byl již dříve od J. E. kardinála vídeňského arcibiskupským radou, je též čestným doktorem filosofie university sv. Anselma v Římě. od našeho císaře byl vyznamenán rytířským křížem Františka Josefa, svatý Otec udělil mu čestný kříž pro Ecclesia et Pontifice, mimo to byl vyznamenán rytířskými řády od krále saského i španělského. Kéž ho Bůh i dále sílí, by mnoho ještě let stál v čele listu tak zasloužilého a všeho doporučení hodného. Jak z tohoto krátkého nástinu, který nijak obsah »studií a zpráv« nevystihuje, viděti, je časopis tento důležitý, potřebný a nutný nejen členům přeslavného řádu benediktinského, ale vůbec všem, kteří zajímají se o vědu a umění. Kéž počet odběratelů, který, jak redakce sama sděluje, není příliš velký, brzy se rozšíří, aby revue tato dobré věci zachována byla. Předplácí se ročně 8 K u redakce v Rajhradě u Brna na Moravě. *Ign. Zhánel.*

ČESKÁ.

Rozhledy po lidumilství. Ročník XII. Praha 1904. Redaktor JUC. Fr Cyril Vlk v Praze VII.-359. Administraci vede pí. Karla Baumgartlová, choť c. k dvorního továrníka v Karlíně. Vychází desetkrát do roka. Cena 4 K. Ve prospěch Jubilejního ženského asylu císařové a králové Alžběty v Praze. — Vychází-li některý časopis 12 let, a je-li k tomu lidumilný, katolického směru, je to zajisté znamením jeho zdatnosti, jakož i nutnosti. Tím větší zásluhu má redakce i administrace, že všecky práce řídí zdarma ve prospěch dobročinného účelu v naší době, kdy ještě sobectví nepokročilo ve všech vrstvách, všude nalézají se ne-

zištní lidé, kteří pracují nadšeně ke zmírnění bídy a šetření slz lkajících v tomto slzavém údolí. Pozoruhodným zjevem i mezi spolupracovníky jest, že z valné části konají své práce ve prospěch chudiny. V první řadě dlužno uvésti opravdového přítele strádajících dle zásad Kristových, šlechetného biskupa msgr. Ferdinanda Kalouse, který již několik let téměř v každém čísle uveřejňuje plody svého ušlechtilého ducha, dávaje tak vzorný příklad osobám v hodnostech postaveným, že mají míti vždy ochotu přispěti dle sil svých k umírnění bolu chudiny. Z jeho příspěvků uvádíme: Přátelství liché a marné proti lidumilství, Naučení o přátelství a pravém lidumilství, Láska k bližnímu, Krádež proti milosrdenství, Napomenutí k milosrdenství, Povinnost dávati almužnu. — Četny jsou i ostatní články, v nichž všech se jeví láska k trpícím a snaha pomoci jejich svízelům. Mimo jiné uveřejnili tu příspěvky Fr. Cyr. Vlk: Smuteční časy, Péče o chudé, nemocné a nalezence v Tokiu a jiné, Žofie Jíchová: Dělnice a matky rodin, Bohuš z Nechvátalova: Křesťanství a slepá almužna, J. Korušická: Reforma vánočního podělování chudého žactva; tu nesouhlasíme úplně s názorem spisovatelčiným, aby se dítky obdarovaly soukromě, poněvadž při slavnostech prý tím více cítí bídu svou. Trváme na tom, že bída není hanbou a když se nekoná vánoční slavnost, stírá se z této obětavosti nálada vánoční, jakož i začasté křesťanský ráz. Dále přispěli: Jan Tagliaferro: Klášter Alžbětinek v Těšíně, Charita v Bosně, Dr. Vlast. Klíma: Sanatorium pro skrofulosní v Luži, Fr. Sedláček: Epilepsie, její příčiny a léčení, Ant. Zloch: Nový ruský zákon úrazový, B. O. Rozvoda: Skutkové milosrdné lásky londýnských katolíků, E. Míšek: Francouzské snahy o reformu bytů, Vojtěch Kraus: Dělnické zahrady, Hospodyňské školy, Dobročinnost v 17. stol., Václav Kredba: Varšavské Samaritánky, Psychologie žebráka, J. O. Královec: Armáda spásy. Václav Riegel: O švédských slepcích, Armáda spásy, Fr. H. Žundálek: Karban, Králová saská v Louisině domě na Moravě a j. — Kromě toho přinesla příloha »Milosrdný Samaritán« tyto práce: Sysel a ježek od Karla Maška, S Betlemem a Almužna chudých od Vlasty Pittnerové, Věčný žid, Dobré skutky od Fr. C. Vlka, Za číši vody a Dráteníček od dr. M. Kováře, Manuelito od V. Miška, Mamince od Ter. Mellanové, Na vesnickém hřbitově od V. Riegla, Vrácený ráj od L. Grossmannové-Brodské, Vigilie od K. Kamínka, Milosrdenství od Aug. Spáčila, Hrozen vína od Elišky Rüflerové, Příklady táhnou od J. Kosiny a j. — Téměř každé číslo jest vyzdobeno příhodnými vyobraz., jako jsou: Slepci od F. Bílka, Abel od R. Kociana, Hrabě Emerich Chotek, Filantropická družina v Praze, Ochranovna ve St. Boleslavi, Josef Hudl, Ústav pro epileptiky ve Švýcarsku, Ve stínu smrti od L. Šalouma, Louisin dům na Moravci a j. — Z uvedeného patrno, že »Rozhledy po lidumilství« se věrně přidržely dosavadní své dráhy, aby poučovaly čtenáře o časových i jiných praktických otázkách lidumilných, tak že se mohou postaviti po bok nejčelnějším listům charitativním v cizině. Bylo by jen záhodno, aby vzhledem k jejich přesnému směru katolickému našly nejvíce odběratelů, aby mohly také svému dobročinnému účelu plně hověti. *Fr. Žundálek.*

Pud pohlavní a prostituce. (Vývoj, dějiny, zřízení prostituce a její vliv na choroby pohlavní.) Díl II. Napsal *MUDr. O. Rožánek*, odborný lékař. Praha 1905 Nákl. Hejda a Tuček. Stran 298. Cena 4·80 K.) — Při posudku I. dílu (Vlasť, r. XX., str. 270.) uvedli jsme důvody, proč přinášíme referát o knize, jež obsahuje materiál k poznání nejhorší bídy lidské. Mimo jiné jest to opět stanovisko spisovatelovo, našim snahám a názorům příznivé, jež nás nabádá, abychom i o druhé části spisu se zmínili.

Aspoň některá místa uvedeme. Na konci knihy praví p. spisovatel: »Nemohu skončiti, abych neupozornil ještě jednou, že po důkladném studiu otázky prostituce dospěl jsem k názoru, že z nejdůležitějších příčin rostoucí demoralisace jest úpadek — *náboženské výchovy.* — Náboženství je způsobilé udržeti nával smyslných žádostí, i když všechny ostatní ochranné prostředky selhaly. Jasně seznal jsem, že i sexuální otázka, jako všecky jiné důležité otázky, čekající na rozluštění v naší době, nejen ve svém konečném cíli přechází v potřebu obnovení náboženské výchovy, ale že zanedbání této výchovy náleží k hlavním příčinám postupu prostituce a pohlavních chorob. Úpadek náboženství podmínil úpadek mravů, což opět podmiňuje úžasný postup pohlavních chorob se všemi vážnými toho následky. Náprava poměrů těch žádá povšechných profylaktických prostředků, mezi kterými v prvé řadě stojí — náboženství.« (Str. 252.) — To jest páně spisovatelovo »ceterum autem censeo« a vší chvály hodno, že se nebál svému přesvědčení dáti tak zřejmý výraz.

A své stanovisko a přesvědčení projevuje pan spis. častěji. Píše na př. (str. 132.): »Prohibitivní prostředky proti prostituci nezmohou ničeho. Nejlepšími

prostředky zdají se býti morální výchova lidu na podkladu náboženském, jeho uvědomění a sebeovládání, jakož i zlepšení materielních jeho poměrů.«

A opět (str. 133.): »Příčina všeho je zkáza mravů, podmíněná ztrátou náboženství. Člověku je náboženství přirozenou nutností a nemýlím se, když dovolím si tvrditi, že v naší době tak často pozorovaná rozervanost lidí podmíněna je tím, že většina nešťastníků těch nenalezá útěchy a vůdce ve víře. Proto ta báječná žízeň po radovánkách, s kterými ruku v ruce kráčí rapidní spotřeba životních sil. Jen žíti a užívati. Proto v našem životě jeví se takový nedostatek klidu, spokojenosti a mravnosti.« A dále: »Člověk potřebuje náboženství a byl-li o ně nesvědomitostí nedouků připraven, musí zakrněti a skutečně zakrní a padne, poněvadž postrádá mravního podkladu, kterýž jej nejen od tělesné, ale i od mravní zkázy chránil. Povznesení srdce a pravá láska jsou ve velkém dosahu nepřáteli chorob. — Náboženství, které hlásá lásku v nejčistším slova smyslu, jistě jde ruku v ruce i s nejmodernější (arci vědeckou) hygienou. Kde není náboženství, tam se zmáhá bída jak tělesná tak i duševní. Ba i úbytek zbožnosti paralelně běží se vzrůstem brutálního egoismu a s přibýváním schátralosti, ale i s rozkvětem poklesků, zločinů, chorob a úmrtnosti. Ve společnostech, kde náboženství vymizelo, vidíme pak zvláštní zjev degenerace duševní. Z této pak vyplývá i chorobně zvýšený egoismus. Nelze pochybovati o tom, že by všem bídám, neřestem, zločinům a nemocem učiněna byla přítrž, kdyby všemi jednotlivci dodržováno bylo vznešené přikázání boží: »Miluj bližního svého jako sebe samého!« »A že náboženství proti této nezřízené samolásce (sobectví) vystupuje a zhoubný tento egoismus potírá, proto naší generaci »nadčlověků« je solí v očích.« (Str. 134.)

Za tyto a podobné projevy o potřebě náboženství musíme býti panu spisovateli opravdu vděčni. Tak mluví poctivá věda, jež se obírá fakty a zkušeností a není zaslepena zlobou a zkaženou fantasií. Tak mluví poctivý muž, jenž mnoho času strávil studiem otázky, k jejíž řešení třeba mnoho materialu a rozvahy. Ovšem sami připomínáme, že náboženství, od něhož pan spis. tolik očekává, musí býti opravdové, čistou a poctivou snahou hledané a milostí Boží utvrzené, ne theoretické řečnění a filosofování, o němž srdce neví; ne farizejství a egoismus, nýbrž vroucí a upřímné podrobení rozumu a vůle zjevené pravdě a rozkazu Božímu. Praví-li se někdo míti náboženství, ale při tom na jiné s pýchou hledí (na př. naši »nadčlověkové«) anebo úmysly sobecké chová, ten sám sebe klame a takovým náboženstvím chráněn nebude.

Vzdělání literární, »vědecké« nemající opory v náboženství opravdovém neuchrání zkázy nikoho. I tu pan spis. vhodně připomíná (str. 132.): »Dokázáno je, že řady mravně nejzpustlejších, pohlavně nejrafinovanějších a nejvýstřednějších zhýralců, jejichž výstřednosti jsou již zločiny, skládají se z veliké části z tak zvané »intelligence« !« (Připomínáme jen nedávný případ univ. prof. Baera ve Vídni.)

Tak obsahuje spis mnohou důležitou pravdu apologetickou. — Pan spisovatel uvádí v první části dějiny prostituce ve starověku, ve středověku i v době nové. V každé době setkáváme se s ohavnostmi, jež budí hrůzu i bolest nad bídou lidskou. Ve starověku zvláště příšernou jeví se zkaženost žen. Odtud i záhuba národů. Pan spis. praví (str. 30.): »Pokud žena, přes to, že čistota mužů poklesla, zůstává sama mravnou (— mluví se o celkovém stavu, ne o výjimkách —), potud neuplatní se zhoubný vliv mužů ve veřejnosti. Jakmile však i ženy propadnou mravní nákaze tak daleko, že i ve veřejnosti, odloživše stud jim vrozený, nerozpakují se bráti veřejně podílu na nepravostech toho nebo onoho druhu a jakmile stanou se provokatérkami demoralisace — pak jest o národě tom rozhodnuto.« — Proto caveant consules! Zvláště náš národ měl by se mít na pozoru. Za tím však naplňují ženy divadla, kde se nemravnosti líčí a roztahují. Soudě dle některých narážek, nemá pan spis. o mravnosti v Praze mínění příznivého. Hodlá o tom ve zvláštním spise ještě pojednati. Ovšem i tu vše vysvětlitelno. Slovo »smilnění — fornicatio« znamená původně »odpadnutí od Boha« a pak oddání se chlipné vášni. Charakteristická frazeologie.

Celou knihou vine se volání, aby prostituce upravena byla zákonem, poněvadž při nynějším nedostatku zákonných předpisů z prostituce mnoho zlořádů a bídy se rodí. Volání to vychází z lásky k lidstvu hynoucímu a mělo by býti slyšáno. Jest to věcí lékařů a právníků, ježto moralista starati se musí o mravní povznesení lidstva, podobně jako nemůže kázati: jest třeba trestnic, nýbrž volati musí: nehřešte! Zákonodárce musí však učiniti opatření k záchraně společnosti, kde volání kazatelovo je hlasem volajícího na poušti. — Přejeme panu spisovateli, aby snahy, jež z lásky k lidstvu sleduje, korunovány byly příznivým výsledkem.

L. † x.

Čeština na bývalé universitě stavovské akademii v Olomouci. *Účinek obou ústavů na obrození naše v Olomouci a na Moravě.* Se třemi obrázky. Napsal Josef Bartocha. 1906. Nákladem R. Prombergra v Olomouci. — Jedná se právě velmi úsilovně o zřízení české university na Moravě a proto zajisté celá česká veřejnost nadšeně uvítá uvedený spis, který mnoho zajímavého a důležitého k této otázce přináší. Pan spisovatel podává nejprve stručné dějiny university a stavovské akademie v Olomouci a potom zevrubně ukazuje, v jaké míře jazyk český na obou ústavech a na jednotlivých fakultách k přednáškám a zkouškám připouštěn byl a jak pěstován, a vypisuje, kteří znamenití mužové o češtinu a národní uvědomění jak na ústavech tak ve veřejném životě zásluh sobě získali. (Uvádí: Br. Mošner, Dr. Slavíček, Dr. Jiljí Chládek, Josef Dobrovský, V. Stach, Frant. Polášek, Dr. Mácha, Jarolím Lysek, Em. hrabě Pötting-Persing, Hynek Arthur bar. Königsbrunn, Josef Vrat. Monse, Vinc. Furch, Arnošt Förchtgott Tovačovský, Dr. Jan Helcelet, Dr. Ig. Hanuš, Jan Alois Hanke z Hankenstejna, Frant. Trnka, Antonín Boček, Alois Vojtěch Šembera a j.) Dále vypravuje o znamenitém ruchu českém v Olomouci r. 1848—1849, o »Slov. Lípě« v Olomouci, o universitní knihovně, o českých knihovnách, novinách, zábavách a o blahodárné vlastenecké činnosti Šemberově v Olomouci a v Brně.

Významným jest také spisek pro nás katolíky. Potvrzujeť, že základ k bývalé universitě olomucké dal biskup Vilém Prusinovský a že štědrými příznivci university té byli biskup Stanislav Pavlovský a kardinál Frant. z Dittrichstejna. Dále dovídáme se, že právě duchovenstvo katolické nemalou mělo účast na vlastenecké činnosti doby tehdejší a tudíž i velké zásluhy o probuzení národního vědomí na Moravě. Nejen bohoslovci a mnozí v duchovní správě působící kněží, nýbrž i profesoři a kanovníci byli horlivými vlastenci. Pan spisovatel výslovně doznává na straně 22.· »Uvědomění národní do roku 1848 na Moravě nejvíc bylo rozšířeno mezi stavem duchovním. Dokazuje to přehled českého spisovatelstva na Moravě r. 1847, jejž sestavil Al. Vojtěch Šembera. Mezi 50 českými spisovateli na Moravě napočítal 30 duchovních, 9 profesorů a učitelů, 5 právníků. Také mezi 6 rektory university olomoucké, kteří mezi r. 1774—1847 byli zároveň českými spisovateli, dvoutřetinovou většinu mají příslušníci stavu kněžského.« Tak podává nám spisek věrný obraz národního probuzení v Olomouci a na Moravě a jsa zpracován s vědeckou důkladností na základě spolehlivých pramenů, přináší mnoho důležitého i překvapujícího o rozvoji národním na Moravě. Proto neváháme vysloviti naději, že spisu dostane se zaslouženého rozšíření. Cena — 1 K — jest mírná, úprava se velmi zamlouvá. *Josef Herzig.*

Slezská kronika. Ročník XVI. Svazek 1—4. »Pod jařmem«. Črty ze Slezska Napsal Jan Vyhlídal. »Vlk Krampotů«. Valašská povídka z roků čtyřicátých. Druhé vydání. Napsal J. M. Slavičinský. »Svatoušek«. Povídka hraběte E. A. Saliasa. Z ruštiny přeložil J. Al. Unzeitig. V Olomouci 1905. Nákladem R. Prombergra. — První dva svazky posledního ročníku »Slezské Kroniky« přinášejí řadu nadšených článků o smutných poměrech našeho lidu ve Slezsku z péra osvědčeného spisovatele Jana Vyhlídala. Slezský náš lid utiskován jest jednak německými sousedy a bezohlednou svévolí veřejných úřadů, jednak sám, jsa málo uvědoměn, samovolně na sebe béře potupné jařmo. Má sice v přítomné době mnoho zastanců, leč mnoho bylo dříve zanedbáno, a nebýti hlavně českých kněží, byly by poměry slezských Čechů daleko smutnější. Dovídáme se sice také z novin, jak se našim bratřím ve Slezsku daří, avšak tyto novinářské zprávy tak mocně nedojímají, jako soustavné líčení trudných těch poměrů, jež nám pan spisovatel vylíčil v rouše zajímavých obrázků. Týž ovšem chce méně bavit, za to více poučit a přispět k uvědomění národnímu, přes to však nalezáme v jeho článcích dosti zábavy. V některých črtách vylíčeny jsou výjevy skoro úchvatné, jako ve článku »Probudili se«; na jedné straně vroucí láska P. Blažeje k Bohu, vlasti a národu a na druhé straně bídáctví hnusného odrodilce. Že se tyto články zvláště do »Slezské Kroniky« hodí, netřeba dokládati. — »Vlk Krampotů«. Tato povídka psána jest nářečím čistě valašským a upoutá proto nemálo každého čtenáře, věnujícího pozornost tomuto nářečí a rozličným zvykům lidu valašského, jichž hojně v povídce líčeno, na př. valašská svatba. Mimo to jest děj povídky velezajímavý; a popisuje život tamějších pašeráků či »šverců« v letech čtyřicátých. Jsou to příhody vážné i žertovné, jichž hrdinou jest pašerák zvaný Vlk Krampotů. Šest kratších, většinou žertovných příhod od téhož spisovatele jest k této povídce přidáno. — V povídce »Svatoušek«, již ukončen ročník XVI., vylíčeno jest velmi zajímavě šlechtické hnízdo, jehož majetník, starý mládenec, upadl v tenata sličné ale prohnané neteře. Na radu

svého přítete zbaví se líčenou sebevraždou dívky, jen po jeho bohatství toužící, a vypudí ji ze statku. — »Slezskou Kroniku«, za mírný obnos 2 K 40 h hojně vhodné četby přinášející, doporučujeme opět co nejvřeleji. *Josef Herzig.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Vědecké náboženství — cenu tohoto v poslední době u nás prof. Masarykem proklamovaného hesla velmi případně a přesně posoudil prof. F. Mareš ve stati »Skutečnost a pravda«, uveřejněné v letošním č. 24. »Přehledu« (ze dne 11. března). Praví:

»Lidé očekávali od positivní vědy odpovědi na všechny otázky, tedy též otázky po smyslu a účelu, života. (Otázky to, jejichž řešení jest podstatným úkolem náboženství. Pozn. red.) Avšak positivní věda nemůže zodpovídati všech otázek. Vědecká pravda jest jednostranná, osvětluje jen způsob existence věci, vykládá jen to, co se nachází, co jest. Vědecká pravda odhaluje skutečnost, a v tom smyslu nesluší jí vlastně ani název pravda. Pravda není to, co se nachází, co jest, co existuje; nýbrž to, co platí, co má hodnotu, co se oceňuje dle ideální míry toho, co býti má. A po této pravdě, která neexistuje, ale platí, táže se lidstvo.«

Vědou, která vykládá jen to, co se nachází, skutečnost, rozuměl jsem positivní vědu, najmě vědu přírodní, a zvláště biologii. (nauku o životě.) Nikde neřekl jsem, že by nebyla možna věda o tom, co býti má, o pravdě, o hodnotách logických, aesthetických, ethických neb i právnických. Rozlišuji vědu positivní, která vyhledává a vykládá skutečnost od vědy normativní, která vyhledává pravdu; a v tom smyslu rozlišuji pojem skutečnosti od pojmu pravdy. A kladu s důrazem na to váhu, aby se toto rozlišování zřetelně rozeznávalo, aby se vědy normativní neutápěly ve vědách positivních.

Na příklad v ethice. Je možna věda o mravech, jakožto věda positivní, která vyhledává mravy, jaké kdy mezi lidmi byly, vyšetřuje fysikální i biologické podmínky, za jakých mravy ty vznikly a se vyvinuly. Tato věda o mravech vykládá jen to, co nachází, co jest skutečnost. Ale na otázku hodnoty, platnosti, pravdy mravů neodpovídá; neboť to jest otázka zcela jiného řádu.

Stává se však, že positivní věda o mravech mate se s mravovědou, a tato podřizuje se oné. Tak učí se jménem positivní vědy, že mravní stavy nevymykají se ze souvislosti přírodní, že dokonce nejsou nějakého nadpřirozeného původu, mysteriem, které by ukazovalo na nějaký vyšší svět, nýbrž že mají biologický základ, kořeníce v zachování života; i prohlašuje se za mravné to, co prospívá zároveň jednotlivci i celé společnosti. A to pokládá se za důkaz, že možno i bez metafysických a náboženských pojmů jediné na základě myšlénky vývoje dojíti k nejvyššímu mravnímu ideálu.

Ale mravověda netáže se po skutečnosti mravů, nýbrž po hodnotě a pravdivosti mravů. Odpovídá-li se na tuto otázku odpověďmi o skutečnosti mravů, je to zřejmé zatemnění otázky, plynoucí z nedostatku pojmového rozlišení, které jsem chtěl označiti právě výrazy: skutečnost a pravda. Nestojím na tom, aby byly uznány tyto výrazy: na tom však trvám, aby bylo uznáno rozlišení pojmů, které jimi chci označiti. Nemůže-li někdo tohoto pojmového rozlišení uznati, marně a zbytečně se mnou se pře.

Prof. Masaryk připomíná mi Kanta, jehož se, jak praví, držím, že spracoval ethiku vědecky na základech položených »kritikou«. Ano, ale ne na základě positivní vědy, nýbrž na základě kategorického imperativu čisté mysli. Proto je též Kantova ethika vědou o povinnostech, ale nikoli vědou o skutečnostech. — Měl jsem ve svých diskusích s prof. Masarykem již příležitost upozorniti, že Kant rozeznává v »Kritice« otázku quid facti od otázky quid juris. (»Konec Sporu«, brožura, 1903, s. 25.) Kant netáže se v »Kritice« po vzniku, vývoji, skutečnosti poznávání, nýbrž po jeho platnosti a pravdivosti. Otázka quid facti klade se v positivní vědě: vztahuje se na to, co jest, co existuje, na skutečnost; ale netáže se po oprávnění, platnosti, pravdivosti. Takovou vědou jest věda přírodní, biologie, sociologie i věda o mravech. Otázka quid juris klade se ve vědách normativních a vztahuje se na kvality docela jiného řádu, nežli jsou kvantity vědy positivní.

Prof. Mareš končí svůj výklad slovy:

»Pravím jen toto: náboženství nemůže býti vyvráceno ani nahraženo žádnou positivní vědou. Ale nemůže býti též na žádné positivní vědě založeno.«

K tomu podotýkáme, že to, co tu pověděl o vědě positivní, vzhledem k jeho hořejším výkladům, platí stejně i o vědách normativních, neboť jestliže ty nesmějí na otázky, které řeší, odpovídati odpověďmi ze skutečnosti, poněvadž by to znamenalo »zřejmé zatemnění otázky«, pak jsou čirými theoriemi, a nemohou ani vyvrátiti, ani založiti náboženství, které chce a musí býti *skutečností*; skutečnostmi se projevuje, skutečnostmi se zabývá a ve skutečnostech vrcholí. *L. † 40.*

Rozumem ku pravdě. Náboženská úvaha, kterou ku poznání a vítězství pravdy sepsal Josef Rynd, učitel ve výslužbě. Knihovna Nového Obzoru, již rediguje a vydává Jos. Hofrychter. Ročník I. Sešit 1. Praha 1905. Stran 32. Cena 30 h. — Pan spisovatel podal nám velmi krásný doklad, jak může někdo i při báječné ignoranci psáti »učené« náboženské »úvahy«. Proto jsme na věčnou paměť jeho výtvor svrchu důkladně popsali. Pan spisovatel nemá ani zdání o zásadách exegese; každé jeho slovo je dokladem výroků Páně, jak litera zabíjí. Řeknete na př.: »slunce vychází«, ale pan učitel ve výslužbě se do vás pustí ve jménu rozumu, jenž prý, jak učenci nezvratně dokázali, nám zřejmě praví, že slunce nemůže vycházet, poněvadž by musilo mít nožičky, a ono jich nemá. A na základě takových argumentů přes tu chvíli křičí: Mojžíš lže, Mojžíš lže. — Aby bylo zřejmo, kam pan spis. míří, otiskl na první stránce »báseň katolického kněze« o rozumu. My však i přes to nedovedeme si vysvětlit, proč p. učitel jde na nás s biblí. Možná, že zítra bude hromovat na katol. církev, že nechtěla Husa vyvracet výroky bible. Když už mu tak o tu bibli jde, ať si mluví s pastory, kteří se katolíkům smějí, že neznají bible a že »jednou jeden« z nich (pastorů) nemohl po celém Římě sehnati ani jeden exemplář bible, když tam chtěl katolické učení pomocí bible — vyvracet. *L. † l.*

„Žena lékařkou« (vydává knihkupectví Vilímkovo) nezdá se býti právě knihou z pohnutek idealních a humanitních psanou; aspoň časopis »Zvon« (čís. 6) dost povážlivě kroutí hlavou nad prospektem knihy a píše: »Z nemocí, o nichž dílo »Žena lékařkou« pojednává, uvádí prospekt neostýchavě také některé, jejichž léčení bývá zpravidla výhradou těch lékařských specialistů, kteří ze všech nejvíce inserují. Miláčkové čeští, to vám bude nyní hej, až se vaše maminky všemu naučí, co jim kniha »Žena lékařkou« poskytuje — a pak svého »posvátného úkolu« se podejmou.« — Prospekt knihkupci zasílaný obsahuje také ukázky textu a illustrací, jež by se měly posílat diskretně a nenápadně, jak se říká o těch jistých inserátech. To mohl pan Vilímek skoro ponechat panu Kočímu. *L. † a.*

K sjednocení českých starokatolíků s ruskou církví. — List, kterým sjednocení officielně přijato, zní (Cerh. Věd. č. 46 r. 1905): Nejsvětější Vládní Všeruský Synod Pražskému starokatolickému církevnímu sboru pozdrav (rusky: v Gospodě radrvatisja). — S velkým potěšením četli jsme žádost vaši starokatolické obce, dle níž přijati chcete pravoslavnou víru, které naučili vaše předky svatí rovnoapoštolští Cyrill a Methoděj. Hospodin řekl, že On raduje se se svatými anděly nad navrácením se k Němu duchovních ovec, dříve bloudících po roklinách světa, více nežli nad těmi, které zůstaly jemu od počátku věrny. Souhlasně s tímto slovem Evangelia i my, zemští Jeho pastýři, spolu se vší Jeho pravoslavnou Církví, zachovavší nezměněnu oddanou jí svatými apoštoly pravou víru, radujeme se nad dobrým vaším rozhodnutím, vrátiti se k této církvi vašich předků a nepřítomni milujeme vás a modlíme se, aby Pán dal vám sílu, přemoci všecky překážky, sjednotiti se s ním a s námi, abychom mohli říci s apoštolem: jste v srdcích našich, abychom spolu zemřeli i spolu živi byli. (II. Kor. 7, 3.)

Ve svém oznámení o připojení se k pravoslavné církvi vyslovujete přání, aby církevní kázaní a bohoslužba v Pražské pravoslavné farnosti konány byly v neděli českým jazykem, a aby vaše děti mohly učiti se v kostele česky i církevně slovansky, aby připojeným bylo dovoleno po bohoslužbě zpívat chorály ku cti předních svatých. Všecko to se vám po přijetí povolí a schvaluje.

Nezakazujeme, v nejkrajnějším případě, žádané od některých z vás všeobecné zpovědi, ale napomínáme souhlasně s pravidly naší Církve každého z vás, aby byť třeba i jen jednou za rok, přinesl Bohu zpověď svých hříchů v přítomnosti kněze v soukromí s kajícníkem, aby tento mohl přijati poučení o tom, jak by polepšil své hříšné zvyky a vášně, poněvadž k tomu nedostačuje pouze dobrá vůle kajícníkova, ale nutna zkušenost v boji s hříchem, které laika učí služebník Boží.

Co se týče vaší žádosti, aby slaven byl a ctěn spravedlivý kněz Jan Hus, byť i otevřeně nepatřil k pravoslavné církvi, ale ve svých zákonitých požadavcích se staral, aby navrátil římskou zbloudilou církev k její prvotní čistotě a to třeba míti na paměti, že církev pravoslavná ponechává to vůli Boží a neužívá žádných

prostředků na proslavení spravedlivých, ale očekává na to důkazy od Boha. dokázáním zázračných uzdravení, v nichž vidí ujištění i v tom, že Bohu je milo, slaviti spravedlivého jako světce.

Doufajíce, že češi-starokatolíci v pravoslavné víře se zjednotivší najdou nejlepší uspokojení svých národních snah, utvořených pod vlivem pravoslavného kázaní svatých rovnoapoštolských Cyrilla a Methoděje, napomínáme vás, milí v Kristu bratři, abyste se horlivě snažili přijati pravoslavnou víru v celé její obecné plnosti jak vzhledem k obecné modlitbě a svatých služeb, ustanovených velikými otci církve, tak i vzhledem k tomu, abyste plnili přikázání Boží, svlékše starého člověka a oblékše nového, toho kterýž se obnovuje k poznání podle obrazu toho, kterýž jej stvořil, kdežto není pohan a žid, obřízka a neobřízka, cizozemec a Scytha, služebník a svobodný; ale všecko a ve všem Kristus. (Kolos. 3., 9. n.)

Antonij, metropol. Petrohradský a Ledožskij, Vladimir, metrop. Krakovskij a Kolomenskij, Flavian, metrop. Kievskij a Galickij, Nikolaj, arcib. Finlandský a Vyborgský, Antonij, bisk. Volynský a Žitamírský, Wikon, biskup Vladimirský a Sugdalský, Klement, bisk. Vinaický. Petrohrad 17. prosince 1904.

Poznamenáváme následující: Češi-starokatolíci jsou tu psáni s malým Č.— Pánové žádali, jak patrno z odpovědi, aby buď Hus byl prohlášen za svatého, nebo aby jej za svatého směli ctíti. Byli odbyti; mají patrně divný pojem o církvi vůbec. Nuž, ať si od Mistra Jana Husi vyprosí zázraky, a budou míti svatého hned! Žádali dále patrně obecnou zpověď, patrně asi takovou, jakou mají protestanté, při které řeknou všichni prostě vyznávám se hříšníkem a lituji, načež dostali by rozřešení. Byli odbyti. Mají patrně divný pojem o církvi, ku které se hlásí — ovšem z přesvědčení —, nevědouce, že má ušní zpověď. Bude se jim zpovídati ženatému baťuškovi. Což nepřečetli si dříve, než se k pravoslaví přihlásili, ani jediného z přemnohých poučení, které o prav. církvi v české řeči máme, jakoby národ byl z pola pravoslavným? V poučení, které sepsal protojerej Bažanov již r. 1873 a vydal Vilímek, čte se o zpovědi mimo jiné toto na str. 45.: Svátost pokání vykonává se následujícím způsobem: křesťan, bedlivým zkoumáním svědomí svého před Bohem připravený, jde nábožně ku pokání. Zpověduík modle se s ním béře své útočiště ke Kristu, žádaje za odpuštění všech jeho hříchů, načež ještě před zpovědí toto naučení mu dá: »Hle dítě mé, Kristus jest neviditelně přítomen, aby přijal svoji zpověď. Nestyď se a ničeho přede mnou netaj, nýbrž pověz beze vší přetvářky, co jsi učinil, abysi dosáhl odpuštění od Pána našeho Ježíše Krista. Tu leží před vámi též obraz jeho: já přítomen jsem toliko co svědek, kdybysi však něco zatajil přede mnou, dopustil bysi se dvojnásobného hříchu. Protož měj pilný pozor, abysi přišed do ústavu léčebného neopustil ho nevyléčen.«

A tohle češti odpadlíci nevěděli!

Klasický je důvod pro ušní zpověď synodem uvedený; ne nutnost, podrobiti hříchy pravomoci klíčů, v čemž záleží podstatná část svátosti, ale pouze nutnost, vyvozovaná z poučení. Pěkný to též kompliment pro vysoce vzdělané čechy-starokatolíky! A žádanou všeobecnou zpověď, zdá se, že dovolují, vyjma ovšem ušní aspoň jednou za rok. Dostanou tu rozřešení a bude jim lze přistoupiti k přijímání? Věru bylo by žádoucno to zvěděti!

Mají plnit víru pravoslavnou v celé její »obecné« plnosti. Příliš obecná není, když jde jen z Petrohradu do Moskvy a do Kijeva!

Ruským odpadlým Čechům nebyla česká bohoslužba dovolena. Proč asi bude dovolena v Praze? Snad pro Husa, aby se ještě jiní Čechové mohli navrátiti k prvotní čistotě! Aspoň budou míti nyní »spravedlivého« Husa, když ne svatého. Ale do kalendáře nesmí, což je ovšem malheur. Myslím proto, že češti starokatolíci učinili přec jen chybu, že šli pod knutu; protestanté byli by jim jistě Husa povolili do kalendáře.

Politování hodni jsou i podepsaní otcové církve ruské, nevědouce bud co Hus učil, buď jsouce v dogmatice tak slabí, že nevědí, že Hus i dle pravosl. dogmatiky byl kacířem, buď že bezcharakterně přimhuřují oči, aby získali několik duší a učinili dobrý kšeft. Však dostali také tovar první jakosti.

Že byli sv. Cyrill a Methoděj pravoslavnými, mohou si vzdělaní Čechové v Praze dáti za rámeček. Rusům takový lapsus spíše se odpustí, ale Čechům, kteří přec vědí, že Methoděj třikrát putoval do Říma, dával tam svědectví o své víře a byl tam s Cyrillem na biskupa posvěcen, a kde Cyrill také zemřel. Snad vymohou nám nyní Češi-starokatolíci pravoslavní samostatný stát. Rusové nabízeli Čechy a Moravu sice německému císaři za Halič a Bukovinu, ale snad dali mu za podmínku, že musí obnovit slavné doby Karla IV.

Co si tak Rusové myslí o těchto Češích a pro ně o nás všech? Lichotivé to pro nás asi není. Však bylo jim rozhodnutí těžké, nebo byli o tom, co v starokatolické obci české se dělo, zpraveni. Ale někdy i roztrhaný kabát je dobrý.

Nuž tak, vážení pánové: každý rok k baťuškovi k zpovědi, Husa nechat pěkně doma, a česky národně zpívat jen mimo bohoslužbu!

Tito Čechové »prosili«, jak dí odpověď. Doma, na své biskupy, když něco chtěli, druhdy jen dupali a psali o nich do nejušlechtilejších listů. Zdá se přec, že změna víry na ně mravně působí! Snad dospějí časem až k dokonalosti a apoštolské čistotě. Jest si toho jen přáti.

Fráňa Šrámek a Fráňa Frabša. Žije u nás mnoho »básníků méně známých« a svět by o nich teprv nevěděl, kdyby na sebe občas neupozornili vzájemnými výpady v novinách. Dva epigoni Macharovi mihli se onehdy v »Čase« (č. 261) s kouskem »literární« špíny.« Čteme tam:

»Pan Fráňa Šrámek nám dopsal: Přátelé moji píšou mi, že pan F. S. Frabša oznamuje vydání mé knížky básní. Nesmysl. Pan Frabša dělá si ze čtoucího obecenstva blázna: nevydá mou knížku básní prostě proto, že já o tom nic nevím. Sedl jsem mu ovšem před půldruhým rokem na lep — a byl jsem dosti dlouho tahán od něho za nos. Což se nepamatuje už p. Frabša, že byl mnou na jednom ze svých duchaplných recitačních sezení u Sedlerů přinucen dáti mi jisté písemné prohlášení? A nepamatuje se, co jsem mu řekl tenkráte u přítomnosti přítele Mahena? A nemá v úmyslu přestati konečně lepit se na moje jméno? Ne-li, pomohu mu. Budějovice, Garnisonní vězení 17. IX. 1905. Fráňa Šrámek.« — K porozumění připomínáme, že tento náš nadějný literát, právě tak jako slavné kdys paměti Machar, je teď na vojně a že napsal jakousi pošetilou básničku o militarismu (— patrně aby si vojančinu zpříjemnil —), pro niž také úpí v garnisonním vězení. Svou epištolou z vězení prokázal však panu Frabšovi užitečnou službu, neboť snad aspoň nyní nechá tento »poeta« veršování a obrátí se »k něčemu praktickému«. *L. † l.*

K. Pelant z redakce »Času« je spisovatel velice tlachavý; napovídá toho za groš do pytle, ale je to všecko prázdná sláma. A když už »věcného« něco poví, je to buď — lež anebo v nejlepším případě omyl. Proti »klerikalismu« napsal toho, že by to snad ani sám neunes'; nenapíše článečku nebo lokálky, aby tam nevpletl nějakou potupu proti víře nebo kněžstvu. Má na př. dlouhé povídání v »Čase« (č. 256) o »kongresu volné myšlenky« a vrchol všeho jsou slova: »ceterum autem censeo: třeba revidovati naše styky s Francií a vyházeti všecko shnilé, — katolické a pustit k nám vzduch demokratické Francie . . .« O katolictví nemá ovšem Pelant ani ponětí (— právě proto: tupí, čeho nezná), — snad tedy zná dobře podstatu »demokratismu« a jeho důslednějšího bratra anarchismu.«? (Míníme tu ten vulgarní demokratismus.) Však ne. Prorok anarchistů K. St. Neumann praví o něm: »Bylo by plýtvání místem, kdybychom měli přibíjeti všecky nesmysly a pusté fráze, jimiž se hemží Pelantovy dopisy v »Čase« nebo jeho žvasty o anarchistech. Dokázal, že jest neinformovaný a ještě k tomu hloupý žurnalista, třeba proběhal několik dní v Paříži.« — A což, kdyby p. Neumann dovedl posoudit Pelantovy žvasty o katolicismu — to by jistě nešel na něj se svým ostrým pérem ale s bejkovcem. — A prorok modernistů p. Arnošt Procházka domnívá se, že p. Pelant »má ústa velice otvíravá a bezostyšná«, a že jeho povídání je často »pouhá střeštěnost, která nekouká na to, co povídá a jež se ráda opíjí velikými a hlučnými slovy.« (»M. Revue« str. 30.) Je tedy Pelant i dle úsudku anarchistů a modernistů spisovatel tlachavý, smělý a střeštěný. *L. † n.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Velectěnému zákaznictvu knihtiskáren v Čechách! Majitelé knihtiskáren v Čechách přijali ve schůzi, konané v obchodní a živnostenské komoře dne 17. prosince 1905 cenník, který ujednán byl mezi pomocnictvem a principály celého Rakouska na společných konferencích ve Vídni. Cenníkem tímto má se živnost knihtiskařská říditi po dobu 8 roků.

Přijetí tohoto cenníku, jakož i stálé zvyšování cen papíru nutí majitele knihtiskáren v Čechách ku všeobecnému zvýšení cen za tiskopisy počínaje 1. lednem 1906 o 10 procent. Uvádějíce toto usnesení majitelů knihtiskáren v Čechách —

jež vyvoláno bylo uvedenými okolnostmi — našemu velectěnému zákaznictvu ve všeobecnou známost, trváme atd. Následují podpisy představenstev.

Kalendáře družstva Vlast »Sv. Vojtěch« velký stojí 1 K. Socialní kalendář lidu československého na r. 1906 prodává se rovněž za 1 K. — Tucet našich velkých kalendářů jednotlivých nebo míchaných stojí 8 K. Při hotovém placení dává se na tucet jeden nádavkem. Kdo si objedná kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo je má ve snížené ceně, platí si porto sám. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Prodej kalendáře »Sv. Vojtěch« nebo Socialního. — Jednota česk. katol. učitelstva prodá svým členům ještě další řadu těchto kalendářů, a to za polovici, t. j. za 50 h. — Objednávky přijímá: administrace družstva Vlast čp. 570-II.

Zpráva spolková. Změněné stanovy Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy byly tyto dny c. k. místodržitelstvím schváleny.

Sv. Otec Pius X. posvětil sám pět nových biskupův uherských v kapli sixtinské. Slavnosti súčastnili se i alumni kolleje Germanika. — Dne 14. prosince byla veřejná konsistoř papežská, v níž sv. Otec nové biskupy veřejně prohlásil. — Sv. Otec udělil kardinálský klobouk novým dvěma v Římě přítomným kardinálům Albuquerquovi a Cagianovi. Slavnosti přítomni byli četní kardinálové, biskupové, diplomatický sbor, maltezští rytíři, šlechta římská a hodnostáři papežského dvora, četní zvaní hosté. Po veřejné konsistoři byla hned tajná, v níž přítomni byli jen kardinálové.

Bl. biskup Rudigier. Kongregace posv. obřadů rozhodla, že má být jmenována komise pro blahořečení ctihodného sluhy Božího Fr. Jos. Rudigiera, druhdy biskupa lineckého. Sv. Otec Pius X. usnesení kongregace ritů schválil. Biskup Fr. Jos. Rudigier nar. 1811 ve Vorarlberku, r. 1835 stal se knězem v Brixenu, r. 1838 poslán byl na vyšší studia do Frintanea ve Vídni, kdež r. 1845 stal se spiritualem, r. 1850 stal se kanovníkem v Brixenu, r. 1853 stal se biskupem v Linci, kdež 29. listopadu r. 1884 v pověsti svatého zemřel a v novém dómě jest pochován. Byl neohroženým bojovníkem za práva církve, nedbaje pronásledování. — Redaktor t. l. má v srdci svém tu blahou upomínku, že v Išlu slyšel kázaní biskupa Rudigiera, že byl přítomen biřmování, jež tento biskup udílel a že s ním na to na faře išelské stoloval a od něho několikráte byl osloven.

† Biskup Dr. Jurij Lusczanski. Dne 28. prosince raněn mrtvicí zemřel v Budyšíně apošt. vikář v Sasku biskup Dr. Jurij Lusczanski, děkan kapitoly budyšínské. Srbský »Katholski Posoł« věnuje zesnulému vřelou vzpomínku. Bylť zesnulý jediným srbským biskupem, upřímným srbským vlastencem, bývalým redaktorem »Katholského Posła«. Narodil se dne 8. listopadu roku 1839 ve Wotrowě. Studoval v semináři v Budyšíně a v lužickém semináři v Praze, na kněze byl vysvěcen roku 1866 v Kolíně nad Rýnem. Od roku 1877 až do roku 1894 byl rektorem lužického semináře v Praze, roku 1894 stal se kanovníkem v Budyšíně, roku 1903 stal se apoštolským vikářem v Sasku a 19. března 1905 byl ve Vratislavi od kardinála Koppa posvěcen na biskupa. Po celý život svůj horoval a pracoval pro svůj lužický lid srbský. Vydal srbský katechismus i srbský překlad Nového Zákona, byl horlivým členem »Matice Srbské«; sám loni posvětil v Budyšíně srbský národní dům. Pochován, byl oplakáván veškerým katolickým lidem lužickým v Budyšíně 31. prosince m. r.

Pastýřský list terstského biskupa. Terstský biskup dr. Nagl jest dobrý pastýř svého stádce. Před nedlouhým časem založil sám katolický denník, aby tak probudil dřímající katolíky své diecése. Nyní opět vydal pastýřský list, v němž dotýká se i otázek eminentně časových. V úvodu trpce si stěžuje na onu část učitelstva, která ve veřejných schůzích tupila náboženství a agitovala pro beznáboženskou školu. Tento attentát nevěřících učitelů — praví se v pastýřském listě dále — volá po zadostiučinění. Snažme se proto, aby při příštích obecních volbách dostalo se městu sv. Justa řádného zastupitelstva. Utvořme ve spojení se stávajícími katolickými spolky ligu na ochranu přesvědčení věřících a vlasteneckých živlů. Organisujte se všichni, zvláště však vy, katoličtí dělníci. A až vás všeobecné volby povolají, abyste přispěli k obecnému dobru, nelekejte se terrorismu, buďte prosti bázně lidské a vyšlete muže svobodné a věřící na ona místa, kde se jedná o vaše dobro.« — Slova, která neplatí pouze pro katolíky terstské diecése.

Císař Vilém arcibiskupovi Dru. Stablewskému poslal do Poznaně vlastnoruční list, v němž děkuje mu za jeho pastýřský list, v němž arcibiskup vyzýval k péči o křesťanskou výchovu dorůstající mládeže a k úctě před úřady církevními i státními. Císař si přeje, aby i ve školách národních v tomto duchu mládež byla vedena. — V císařském listu vidí se i sblížení císaře s arcibiskupem

poznaňským. Vzájemný poměr byl do nedávna napjatý, když arcibiskup Dr. Stablewski veřejně vystoupil proti násilným pokusům pruské vlády vynutit německé vyučování polské mládeže i v náboženství.

69letý primiciant. V Kolíně nad Rýnem měl 28. prosince m. r. prvotiny 69letý novosvěcenec Vinc. Krahe. Narodil se r. 1836, vystudoval gymnasium roku 1853 v Bonnu, studoval pak bohosloví v Münsteru a Bonnu, ale nemohl být vysvěcen, poněvadž měl velmi slabý zrak. Stal se tedy učitelem. Oženil se a měl několik dětí. Před několika lety ovdověl. Tu vrátila se stará touha státi se knězem. Kardinál Fischer vymohl mu dispens a sv. Otec Pius X. novosvěcenci-kmetu sám blahopřál.

Poslední dílo P. Denifleho. V učeném Dominikánu P. Denifle-ovi ztratila historická věda sílu téměř nenahraditelnou, ale to, co vykonal, zůstane pomníkem věky převyšujícím. Krátce po tom, když nad tělesnými pozůstatky jeho zavřela se hrobka sv. Bonifáce, vyšlo poslední dílo tohoto velikána: »Die abendländischen Schriftausleger bis Luther über Justitia dei (Rom. 1, 17.) und Justificatio«. Popud k sepsání tohoto díla byl následující: V předmluvě ke svým spisům, sepsané roku 1545 píše Luther, že se mu při výkladu Písma sv. nejvíce protivilo ono místo v epištole sv. Pavla k Římanům (1, 17), jež zní: »Spravedlnost Boží zjevuje se v evangeliu« — neboť prý všichni vykladači písma sv. před ním (Lutherem) pojímali tuto spravedlnost Boží jako trestající, mstící. Proto prý si on, Luther, vždy přál, aby evangelium raději Bůh byl nezjevil, neboť kdo prý může milovati Boha mstícího, soudícího, zatracujícího? Teprve Duchem sv. osvícen, poznal prý, že se oním místem míní spravedlnost, skrze kterou nás milosrdný Bůh pomocí víry ospravedlňuje. Až později uznal prý Luther z jednoho spisu sv. Augustina, že také on v tom smyslu místo ono vykládal. P. Denifle podjal se proto úkolu, dokázati, že ono tvrzení Lutherovo není pravdivé. Od IV. století až po Luthera uvádí Denifle více než 60 vykladačů Písma sv., a tito všichni, až na jediného Abelarda, vykládali ono místo nikoliv jako trestající spravedlnost Boží, nýbrž jako spravedlnost, skrze niž ospravedlněni jsme nezaslouženou ospravedlňující milostí Boží, tedy skrze víru, že se člověku dostává skutečné a pravé ospravedlnění Bohem. — Z tohoto Deniflem neklamně a nezvratně provedeného důkazu vysvítá: 1. Luther, aby svůj odpad omluvil či ospravedlnil, vyličoval církev a učitele její jako ukrutné vykladače učení Kristova; 2. svědectví Lutherovo o církvi i v jiném směru není spolehlivé; 3. důkaz, že Písmo sv. již před Lutherem bylo známo a vykládáno, ač Luther tvrdil, že známo nebylo, a teprve on že je na světlo vytáhl. Jedním slovem, P. Denifle pošramotil autoritu a věrohodnost Lutherovu takovou měrou, že si lze úplně vysvětliti ohromující dojem, jejž způsobilo dílo jeho mezi protestanty, a zlobu, s jakou dali v přečetných spisech na jevo své roztrpčení, že byl Luther ukázán ve světle skutečnosti a pravdy.

Práce českých Benediktinů v Chicagu Mo. v Americe. Slavná Česká Akademie usnesla se před časem na prosbu jednoho pražského duchovního, že daruje české kolleji Benediktinů v Chicagu v Americe své publikace. Darované knihy došly do Chicaga a tamější p. převor Neužil zaslal nyní jménem p. opata Jaegra děkovný přípis sl. praesidiu. Spolu sděluje, že se kollej sv. Prokopa v Lisle vzmáhá; loni bylo žáků 56, letos již k devadesáti. Tam lze slovanským jinochům nabýti vzdělání středních, obchodních škol a po čase i techniky. Kollej ta působí výborně a zůstane českou neb slovanskou, neboť nepřijímá ani Irčanů, ani Angličanů, a slovanští jinoši se v ní naučí hravě a přece důkladně potřebnému anglickému jazyku. Arcibiskup chicagský, J. E. Quigley, miluje české Benediktiny a svěřuje jim rád duchovní správu četných slovanských osad. Nedávno svěřil jim blízkou slováckou osadu v Chicagu. S dovolením arcipastýře utvořil si chudší slovácký lid sám osadu, ta koupila staveniště na kostel za 4500 dollarů, ač sebrali pouze 1600 dollarů. Benediktini byli nyní nuceni koupiti pozemek i na školu a na farní budovu. Škola zřízena ze dříví, dítek zapsáno ihned 95, přikoupen pozemek za 3900 dol. Osadníci půjčili 6000 dol., ostatní se kryje hypothekárním dluhem na koupeném pozemku. Nyní mají ve slavnostní síni služby Boží, školní vyučování, a za tři léta asi budou míti svůj chrám. Vedle toho pečují Benediktiné i o chorvatské dělníky, jichž tu jest veliký počet, o Poláky, a především o milou českou osadu.

Pamětní deska † Frant. Pravdovi. Slavnostní řeč ochotně převzal Dr. Rud. Horský. — Fr. Brabec, farář v Jarošově, kamž jest Nekrasín přifařen, sdělil zvláštním dopisem Literární sekci, že jest ochoten, všemi silami svými k oslavě Fr. Pravdy spolupůsobiti. — Rovněž i Jarošovské a okolní spolky chystají se Fr. Pravdu oslaviti. — Zvláštní radost nám způsobil dopis Jeho Excel. ndp. Dr. Martina Říhy, biskupa v Č. Budějovicích, jenž zní: Vzácná zpráva, že slavná Literární Sekce

družstva Vlast v Praze hodlá zasaditi na rodném domku vysoce zasloužilého kněze-spisovatele Fr. Pravdy v Nekrasíně u Jindřichova Hradce pamětní desku a konati slavnost odhalení v létě 1906 řádem důstojným, velice mne potěšila a raduji se, že naše diecése Budějovická slavností touto uctěna bude. — Kladu si za čest vyjádřiti svou dokonalou úctu slavné Literární sekci družstva Vlast a trvám vždy službovolně oddaný — Martin Josef Říha, biskup. — V Budějovicích, 24. prosince 1905. — Na pamětní desku darovali: Dr. Jan Marek, praelát v Praze 10 K; Jan Žák, korrektor Vlasti 2 K; po 1 K: Alois Černý, sazeč v Praze; Václ. Slavík, kaplan v Netolicích; Marie Adoltova, učitelka v Litoměřicích; Václav Koranda, kaplan v Horkách; Jos. Černý, sazeč v Praze; Boh. Šubrt, faktor tiskárny družstva Vlast, a Mat. Černý, obuvník v Sušici. — Činí 25 K 80 h. — Provolání. — Ctitelé nezapomenutelného českého povídkáře Františka Pravdy! — Literární sekce družstva »Vlast« zamýšlí r. 1906 označiti v Nekrasíně u Jindř. Hradce rodný domek tohoto kněze-spisovatele zlatého péra, jehož povídky vzdělávaly český lid a úkol tento ještě po mnohá desetiletí budou plniti, pamětní deskou, která v létě r. 1906 má býti důstojnou slavností odhalena. Zahajujíc sbírky na její pořízení, prosí Literární sekce »Vlasti« všecky ctitele zvěčnělého Františka Pravdy o laskavý příspěvek. Příspěvky, jež budou veřejně kvitovány, buďtež zasílány na družstvo »Vlast« v Praze čp. 570-II. — Literární sekce družstva »Vlast« v Praze v prosinci 1905. — Dr. Rud. Horský, předseda družstva Vlast. — Josef Flekáček, místopředseda Literární sekce. — Vlastimil Hálek, jednatel slav. komitétu. — Tom. Škrdle, pokladník.

Na »Křesť. Dělníka« složil u nás praelat Dr. Jan Sedlák v Praze 6 K. — Prosíme za další milodary.

Ve prospěch česk. kat. dívčího gymnasia Školských Sester III. řádu sv. Františka na Král. Vinohradech dále složili: Nejmenovaný 300 K; Ludvika hraběnka ze Stadionů 200 K; Král. kanonie na Strahově v Praze 100 K: Dr. Jan Marek, prelát v Praze 80 K; po 50 K: družstvo Vlast, Jednota českého katolického učitelstva a Nejmenovaný; Martin Pachl, sídelní kanovník ve Staré Boleslavi 20 K; P. A. Labler, provincial u Augustianů v Praze sbírkou v klášteře 16 K; Dr. Ant. Vřešťál, rektor české university 10 K; po 5 K: Antonín Postřihač, duchovní správce na Karlově v Praze; Dominikánský klášter v Praze; K. Štela, ředitel kníž. arcib. konviktu v Příbrami, a Jos. Zbejval, farář na Slupi v Praze; po 4 K: Vl. Hálek, farář v Liboci, Fr. Kořán, síd. kanovník ve St. Boleslavi, a Jos. Ruml, os. farář v Praze; po 2 K: Bedř. Pachta, zám. kaplan v Litomyšli, a Nejmenovaný; po 1 K: Tom. Jiroušek, red. »N. L.« na Král. Vinohradech; Boh. Šubrt, faktor tiskárny družstva Vlast; Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři; Václ. Slavík, kaplan v Netolicích; Vojtěch Lorenc, říd. učitel v Šenavě, a Jos. Černý, sazeč v Praze. — Činí 1087 K.

Z Tiskové Ligy. — Přispěli: Fr. Melich, administrator děkanství v Hořicích (20); Josef Ruml, osobní farář v Praze; Katolický farní úřad v Reichwaldu; Václ. Petřík, farář v Kovánicích; J. K. Vaníček, děkan v Josefově; Frant. Šlégr, farář v Netvořicích; Jan Kříž, děkan v Miroticích; Dr. Karel Slavík, profesor bohosloví v Č. Budějovicích; Dr. Jan Schneider, děkan v Křižanovicích; Josef Švaříček, farář v Dol. Kounicích; Frant. Teska, koop. v Souticích; Školské Sestry v Novém Bydžově; Bedřich Pachta, zám. kaplan v Litomyšli; Fr. Lásko, farář v Kojeticích, a Ant. Bartoš, farář v Cerekvici. Z členů složil 10 K (70) St. Dvořák, děkan ve Skutči. — Opravu uveřejnily »Červánky« dp. Fr. Skulinovi, faráři v Dětmarovicích ve Slezsku. — Cena tiskopisů byla od 1. ledna 1906 zvýšena, my však při »Obraně víry« a »Husitství ve světle pravdy« ceny nezvýšíme, budeme je i dále dávati po 1 K ročně, ale prosíme, komu je to možno, aby si sám o něco předplatné zvýšil. Nám bude značně spomoženo a jemu nebude ublíženo. — Prosíme, aby stálí a noví dobrodinci Tiskové Ligy své dary pro rok 1906 obnovili, nebo mohovitější za členy zakládající (ve lhůtách 100 K) přistoupili; pečujeť Tisková Liga bedlivě a neúnavně, aby hájena byla katolická víra a čest duchovenstva. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. — Složili dary: Jan Kukla, gymn. prof. v Č. Budějovicích; P. Ad. Wagner, farář v Úhonicích, a Kongregace jinochů a mužů v Č. Budějovicích. — Tomáš Pícha, farář v Lipkové Vodě, zaslal bednu knih; můžeme je antiquárně prodati a výtěžku ve prospěch spolku užiti. — Nové členy, jejich vklady, a dary přijímá: Tom. Škrdle, Praha čp. 570-II.

Valná hromada Spolku přátel katolických českých škol bratrských v Praze konala se dne 21. m. m. v Malostranské Besedě. V divadelním sále hráli chovanci škol. bratří Svatováclavského pensionátu z Bubenče za veliké a vzácné účasti duchovenstva, členů vysoké šlechty a mnohých znamenitých osob velmi zdařile a poutavě divadelní a hudební představení; pak shromáždila se správní

rada a přítomní členové spolku v čítárně k povinné volbě, kterouž dosavadní sestavení správní rady většinou obnoveno. Zvoleni P. T. pp.: za výbory: J. b. M. ndp. dr. Fr. Krásl, světící biskup, katecheta Fr. Halbich, k. a. notář Jan Hlasivec, k. a. kons. rada a děkan v Bubenči Ant. Malec, farář v Karlíně Frt. Pohunek, kanovník a c. k. univ. prof. dr. Jan Sýkora, c. k. školní rada Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. šk. insp. v. v. Josef Vlk; do smírčího soudu; kanovník král. kap. na Král. Vyšehradě Jos. Kuchynka, kaplan Frt. Škarda, říd. učitel Václ. Špaček; za revisory: c. k. vrch. pošt. kontrolor Karel Kratochvíl, c. k. pošt. pokladník Karel Ulrich. Dámské komité P. T.: předsedkyně J. J. kn. Kristina Schwarzenbergová, místopředsedkyně Mathylda Blížencová, choť c. k. místodržitelského rady, I. asistentka J. O. Marie hrab. ze Stadionů, III. asistentka Marie šlechtična z Istlerů, pokladní vys. uroz. Malvína bar. z Helversenů. Do výboru: J. O. Markéta hraběnka z Clam Martiniců, Jenny Grygarová, Jos. Kratochvílová, slč. Joh. Kumnertova, J. J. Fanny princezna Lobkovicova, J. O. Johanna hrab. Nosticová, slč. Bedřiška Novákova, Anna Podhrbská, Marie Valtrova.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal dne 10. prosince v domě družstva Vlast pátou schůzi v r. 1906. — Omluvili se chorobou: jednatel p. učitel Václ. Katka a předseda říd. učitel p. Jos. Flekáček. Předseda zaslal výboru krásný dopis, v němž blahopřeje členu výboru, red. Tom. Škrdlovi, k papežskému vyznamenání a jejž končí obraceje se k výboru: »Bůh žehnej i práci Vaší. V nynějších bouřlivých a pohnutých dobách je svrchovaně třeba, abychom zůstali věrni praporu katolickému a ničím nedali se odstrašiti. Doba veliká a rozhodná ať nás nalezne též rozhodnými a velikými. — Pozdravuji Vás krásným křesťanským pozdravem: Pochválen buď Ježíš Kristus.« — Předsednictví převzal první náměstek starosty řídící učitel p. Josef Katka a protokol četl a psal katecheta dp. Ant. Suchoradský. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Předsedajícímu bylo uloženo, aby zaslal churavému p. starostovi srdečný dopis s přáním celého výboru, aby se brzy uzdravil. — Rovněž i p. JUDru. Jul. ryt. Nejedlému odešle se poděkování za jeho statečné hájení nerozlučitelnosti manželství v komoře advokátní. — K návrhu výboru a dle usnesení poslední mimořádné valné hromady bude vydávati Jednota roku 1906 počínaje kalendář katolického učitelstva »Štítný«. Výbor zvolil za redaktora tohoto kalendáře říd. učitele p. Josefa Katku ze Zdetina, p. Nové Benátky a za jeho spolupracovníky pp.: říd. učitele Jos. Flekáčka a katechetu Ant. Suchoradského. Kalendář bude míti ráz populární, a to i ve článcích paedagogických a bude vydáván nákladem Jednoty a bude se tisknouti v knihtiskárně družstva Vlast. — Ve prospěch katol. gymnasia na Král. Vinohradech věnoval výbor 50 K. — Jelikož se od Nového roku zvýší značně cena tisku, vyslovil výbor svůj souhlas, aby byl od r. 1906 »Vychovatel« o 1 K dražší. — Až budou zadané stanovy c. k. místodržitelstvím schváleny, založí výbor dvě katolické knihovny. — K návrhu druhého místopředsedy red. Tom. Jirouška přijal výbor tyto dvě resoluce, navrhovatelem důkladně vysvětlené a odůvodněné. Zní takto: Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy pozastavuje se nad propagandou spolku pro »Volnou školu« v Rakousku a co nejrozhodněji protestuje proti názorům, které tento spolek hlásá a šíří. Úplná volnost není přípustna v ničem a nemůže tedy připuštěna býti i do školy, nemá-li se škola proměniti ve volné rejdiště pokrokových duchů na zkázu a zničení toho zbytku náboženství, které ve škole se zachovává. S volnou školou vzrostli by nám volní lidé, jimž žádná autorita by neimponovala a jejichž »já« bylo by počátkem a základem vší moudrosti a všeho učení ku zkáze společnosti, státu a vlasti. V uvážení všeho, co hnutím spolku pro volnou školu mohlo by v naší vlasti následovati, chceme zůstati při školách, *v nichž by vždy vyučováno bylo náboženství,* chceme zůstati při školách, jaké je chtěl míti sám Komenský, který na VII. třídu své pansofické čili vševědecké školy napsal: »*Žádný neznaboh sem nevcházej!*« V uvážení toho všeho, co by volnou školou mohlo společnosti, státu a vlasti vzejíti, žádáme veškeré křesťanské učitelstvo, aby všem nástrahám spolku volné školy se vyhnulo a proti nim se na své nohy postavilo.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy uvažuje o soustavách volebních, prohlašuje, že tam, kde čítá se hlas jako hlas a ve všeobecném zápasišti volebním nelze při všeobecném rovném hlasovacím právu dojíti všem společenským kruhům zastoupení takového, jak v obci, tak na sněmu i v říšské radě, jakého tyto kruhy po právu by zasluhovaly.

A proto v zájmu práv těchto kruhů a zvláště učitelstva výbor Jednoty katolického učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy vyslovuje se pro zavedení pouze takového volebního všeobecného práva, jimž všecky stavy a všecky

společenské třídy došly by svého zastoupení — vyslovuje se pro stavovské a zájmové všeobecné a přímé právo hlasovací, které je a zůstane právem budoucnosti.

Vánoční nadílka Katolické Besedy. — Ve středu dne 20. prosince m. r. konána byla krásná a povznášející slavnost vánoční nadílky Katol. besedy v sále obchodnického spolku Merkur. — Slavnost poctili návštěvou: Jeho Eminencí, prelát Dr. Jan Marek, místodržitelský rada p. Ant. Mařánek s chotí, vrchní soudní officiál z Nuslí, p. Jos. Karanský, cnoť p. dvorního rady a polic. ředitele Křikavy, univ. prof. Dr. Fr. Kordáč, převor Mil. bratří P. Cassian Hek, farář Dr. Karel Lev Řehák s kaplanem Lad. Sobiškem, kaplan Rádl, maj. domu p. Jan Čada, všickni výboři Katol. besedy v slavnostním úboru a hojně vybraného obecenstva.

Jeho Eminencí uvítán byl při příjezdu deputací Katol. besedy v čele s panem školním radou Dr. M. Kovářem a sotva zaujal místo, zapělo Varyto Zelinkovu píseň: »Víra svatá« — Žačka jasným hlasem vítala Jeho Eminenci a na konci malý žák srdnatě a zvučným hlasem děkoval za Jeho návštěvu. Básně k tomu účelu složil p. školní rada Dr. Mat. Kovář. — Proslov místopředsedy. P. školní rada Dr. M. Kovář líčil své chudičké Vánoce doma, v domě otcovském, přišel na význam Vánoce vůbec, jevil radost nad darem Jeho Veličenstva pro tuto oslavu a nad příchodem Jeho Eminence, jemuž složil v obratné řeči hold úcty a lásky. Celá řeč provanuta byla vroucí zbožností a měla patrný účin na posluchače i na dítky, jimž p. školní rada udílel otcovské rady pro život. Slavnostní řeč konal osobní farář a člen výboru dp. Jos. Ruml. Líčil ples Vánoc a lásku dobrodinců k chudině. Obdarované dítky napomínal, aby v modlitbách pamatovaly na své dobrodince, aby prospívaly věkem, moudrostí u Boha a u lidí a byly oddány církvi katolické — zkrátka, aby daly, co dáti mohou — srdce vděčné Bohu a lidem. Farář Josef Ruml jest v Praze znám jako výborný chrámový řečník a také zde rozehřál srdce posluchačů. — Zpěvem rozkošných vánočních koled zakončilo Varyto tuto oslavu. — Jeho Eminence vstoupil pak mezi dítky, prohlížel si jejich dárky, s většinou z nich laskavě hovořil a pak před odchodem členy výboru a četné jiné osobnosti oslovil. — Hoši a dívky, počtem 85, obdarováni byli obuví a oděvem, vánočkami, ořechy a cukrovím.

O zdar vánočního stromku Katolické besedy získal si největších zásluh pan škol. rada Dr. M. Kovář; také ostatní výboři hlavně ze stavu řemeslnického činili se, seč byli. Znalci pravili, že tato slavnost předčila svou krásou a velkolepostí všecky bývalé vánoční nadílky Katol. besedy, když tato oslava konána byla v lesku bývalé záložny Sv.-Václavské.

»Echo z Afriky«, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti vydávaný družinou sv. Petra Klavera. — Předplatné na rok činí 1·20 K. — Administrace je v Praze-IV., č. 33. — Redaktor Jar. Hrabačka. — Číslo 1. roč. VII. »Echa z Afriky« činí dojem na nejvýše příznivý. A dojem ten zvyšuje vedle zajímavých a poutavých zpráv hlavně ta okolnost, že družina sv. Petra Klavera uspořádala při posledním sjezdu rak. katolíků ve Vídni dne 21. listopadu — Africký misijní kongres. Kongres navštívilo několik biskupů, kanovníků, misionářů z Afriky a z Prahy ředitel pražské filiálky J. Hrabačka. — Po řeči pěti misionářů afrických vystoupila na řečniště vrchní ředitelka hraběnka M. T. Ledochowská, ohnivými slovy hájila své dílo a činila mu mocnou propagandu. — Zajímavý denník vrchní ředitelky a různé zprávy o divoké zvěři v Africe a o tamních hadech zakončují pěkný obsah 1. čísla »Echa z Afriky«. — Prvního čísla bylo tištěno 8.000 ex. — Kéž přinesou tyto exempláře hojnou kořist pro misie africké.

»Vzdělávací četba katolické mládeže« ukončila redakcí říd. učitele Jos. Flekáčka roč. IV., čís. 3—6. Tato čtyři čísla najednou vydaná obsahují: Zrnečka pravdy a dobra od J. F. a Povídky a článečky z pozůstalých rukopisů Jana Pravoslava Přibíka. Zrnéček pravd a dobra je tu 17 a povídek 28. A všecky příklady a povídky mají ráz katolicko-paedagogický, vedou dítě k Bohu, k církvi, k zbožnosti a ke všem křesťanským ctnostem. Některé z nich duši zrovna jímají a uchvacují. Nový redaktor »Vzděl. četby« začal tedy krásně, kéž tak i dále pokračuje. Směr života jeho a vysoké vzdělání a spisovatelské nadání jeho jsou nám zárukou, že se tak stane. — »Vzdělávací četba« stojí ročně 60 hal. a předplatné přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II. — Kéž je tato publikace mezi mládeží naší hojně rozšířena.

»Sv. Vojtěch«, měsíčník na obranu katolické víry, zároveň orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. — Red. P. Jan Zima O. S. B. — Hlavní spolupracovníci faráři: Filip Jan Konečný a Vl. Hálek. — Roč. III., č. 1. — Číslo jest z finančních ohledů o $^1/_2$ archu menší; jeť od 1. ledna 1906 zvýšena cena za tiskopisy o 10 procent a mimo to časopis dávati zdarma a živiti jej z milodarů, to není maličkost. — Obsah čísla prvního má převahu článků poučných a málo

článků zábavně poučných. To nechválíme. Poučení v rouše zábavy a větší zásoba drobných zajímavých zpráv z boje »Los von Rom« by »Sv. Vojtěcha« značně oživily. — To jest naše soukromé mínění, čelící k povznesení »Sv. Vojtěcha«, jemuž ze srdce přejeme. — Také první článek: Církevní obřady při pohřbech mohl býti jako věc lidu známá vynechán aneb mohl býti s vynecháním latiny kratčeji a jadrněji vysvětlen. — Jinak jsou tu články pěkné a poučné, na př. »O církvi Páně«, »O svátostech«, »Pastorské nepravdy o výsledcích reformace«, »Co žádáme od školy« a Brynych: »Stvoření světa a zázraky v pivovaře«. — Drobná zpráva: »Kletba manželství smíšeného« jest velice působivá — takových ať je v dalších číslech více. — »Sv. Vojtěcha« na třetí roční pouti jeho po vlastech českých ze srdce doporučujeme a další literární přízeň mu zaručujeme.

Učitelové v Prusku o škole. Svaz katolického učitelstva v Prusku konal dne 28. prosince v Berlíně schůzi, v níž prohlásil: »Zástupci 15.000 členů svazu katolických učitelů v Německu vyslovují své uspokojení nad tím, že vláda při předložení návrhu zákona o vydržování škol stanovila pravidlo, že evangelické dítky jen evangeličtí, katolické jen katoličtí učitelé mají vyučovati. Doufali jsme ovšem, že konfesionelní charakter pruské obecné školy přesněji bude stanoven, neboť jsme přesvědčeni, že jen konfessionální škola další rozvoj našeho lidu v mravním, kulturním a národním směru, konfesionální mír a pravou zbožnost zaručuje. — Tak učitelstvo v Prusku. Co tomu řeknou páni učitelé čeští, původem a mnozí dosud i smýšlením rovněž katolíci? Snad by byli ochotni nazvati to zpátečnictvím, tomu však odporuje celý rozvoj kulturního, hospodářského života v Prusku.

Spolek Piův, založený za účelem podporování německého katolického tisku, těší se značné podpoře všech kruhů, zejména také české šlechty. Dosud sebráno 26.000 korun, z nichž má se dostati podpory »Vaterlandu« a »Reichspostu«.

Dvacet milionů pro »armádu spásy«. Známý filantrop George Herring věnoval »armádě spásy« 20,000.000 marek, s nimiž mají býti učiněny pokusy o usídlení nezaměstnaných v Anglii.

Katolická církev v Ecuadoru. Postavení církve v jihoamerické republice Ecuadoru jest trudné. Všecka díla, jež druhdy šlechetný a zdatný president Garcia Moreno zbudoval, aby náboženský vliv na lidstvo zabezpečil, jsou dávno již pobořena. Zednářstvo, jehož dýkou Garcia Moreno byl sklán, stalo se neobmezeným vládcem a zákonodárcem v zemi, a s napjetím všech sil usiluje o vyhubení náboženství ze srdcí lidu. K tomu cíli vydán byl školský zákon a již také zahájen byl boj proti řeholím. Prozatím vypovídáni jsou cizí příslušníci řádů. Mimo to chystá se již zákon, jimž mají vypovězeny býti všecky řehole bez rozdílu. Na odpor intelligentních a majetnějších stavů není pomyšlení a tak dělá si vláda zednářská co chce. V Ecuadoru existuje jen jediný katolický denník a i ten živoří. Smutné to vyhlídky pro budoucnost.

Katolické misie v Japonsku. V Japonsku jest pět katolických obvodů misijních. Jeden, totiž v Sikotu, spravují španělští dominikánci, ostatní čtyři pak, totiž arcibiskupství v Tokiu, biskupství Nagasaki, Osaku a Hakodate, francouzská »Mission etrangères«. Statistika minulého roku nám udává tato data: Arcibiskupství Tokijské čítá 9.178 katolíků, 34 misionáře, 42 kostely a kaple, Nagasaki 41.458 katolíků, 34 misionáře, 55 kostelů. Osaka 4.000 katolíků, Hakodate pak 4.235 katolíků, 23 misionářo a 31 kostelů.

Protektorát Francie na Východě úží se stále více. Posledně přestali Dominikáni v Cařihradě vztyčovati o nedělích a svátcích francouzskou vlajku a nahradili ji — italskou. Rakousko nechává se tak stále předstihovati Italií a nedovede, nebo nechce těžiti ze situace chováním Francie vyvolané.

Svobodní zednáři ve francouzské armádě. Major Driand, který pro neshody s bývalým ministrem války byl nucen jíti na odpočinek, dovozuje v listu »Eclair«, že počet zednářských důstojníků ve francouzské armádě značně vzrůstá. Důstojníci ti tvoří zvláštní uzavřenou skupinu, která stojí proti důstojníkům stojícím mimo zednářské lože. Driant vyzývá k založení »ligy činu«, která by se postavila proti zednářským důstojníkům a je boykotovala.

Příčiny nevěry v Bulharsku. Ruský »Cerkovnyj Věstník« v čísle 51. podává zprávu, že se v bulharských listech množí stížnosti pro šíření nevěry a náboženské vlažnosti mezi bulharským lidem. Listy hledají příčiny tohoto žalostného zjevu a docházejí k názoru, že největšími rozšiřovatelkami nevěry v Bulharsku jsou obecné školy, ve kterých není ohledu na náboženskou výchovu. Učitelové veřejně hlásají nevěru. Vyučování náboženství bylo ze školy odstraněno, duchovenstvo je předmětem posměchu, církevní obřady bývají parodovány. Bulharské listy vyzývají vládu, aby radikálně změnila vyučovací řád na bulharských školách.

ROČNÍK XXII. ÚNOR 1906. ČÍSLO 5.

VLAST.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Vzhledem k tomu, kdy ústrojenstvo na zemi ještě nebylo a nebo bylo, rozdělili děje tvorby zemské na tyto periody:

1. Pradoba archaická bez tvarů ústrojných, azoistická.

2. Starověk s tvary staroústrojnými (palaeozoickými) čili doba primérní, v níž počala tvorba kamenného uhlí.

3. Středověk nebo-li středoústrojná (mezoická) sekundérní doba.

4. Novověk, nebo-li mladoústrojná (kainozoická) doba. Její doba formace se dělí na:

a) útvar hnědého uhlí, — doba terciérní,

b) diluvium }
c) alluvium } quaterní doba.

Vznik organismu klade věda až do doby primérní. Během různých věků objevily se mnohé životní tvary ve zvířectvu a pak zanikly. Ani odstínů životních od nich se neuchovalo. V nejstarší tak zvané archaické periodě se nenalezly žádné stopy zvířat, ač jsou mnohé důvody proto, že život jak rostlinný tak živočišný se mohl jeviti. Teprve ve věku palaeozoickém objevuje se bohatá zvířena. V útvaru kambrickém vystupují raci a trilobiti, v silurském útvaru korallovci, hlavonožci, lastury, hlemejždi ve tvarech nám cizích, kteří nejvíce již vymřeli, jakož i některé ryby. V devonském útvaru objevují se ammoniti, obrovští rakové a panceřovité ryby. V útvaru permském a kamenného uhlí ubývá staré zvířeny a vyskytují se pouze plazové a hmyzové a nějací hlemejždi. V utvaru triasovém, jurském a křídovém, tedy v dobu mezoickou, objevují se v hojném počtu hlavonožci jako ammoniti a belemniti, první ptáci a ssavci. V době terciérní, v době kainozoické, nabývá zvířena téže tvářnosti jako v době nynější. Ammoniti a belemniti vymírají až na nepatrné zbytky, divotvorní a potvorní plazové mizí, ssavci derou se do popředí. Člověk, jenž se objevil na světovém jevišti až v dobu diluviální, neměl za své současníky nebo rovesniky různé potvorné ještěry a tlustokožce, avšak mamutha zastal ještě na světě živého.

Je mnoho antiquarních koster jako na př. tigr zvaný machacrodus, medvěd jeskyňový (ursus spelacus), lev slujní (felis

spelaca) a hyena slujní, o nichž se neví, zda se dočkali plemene lidského.

Je otázka, proč jisté druhy vymřely a vymírají? Darviniste mají proto odpověď. Čím více prý některá větev na stromě ústrojenstva se vyvíjí a jistou zvláštní cestou se bere, čili čím více se jistá čeleď specialisuje, tím větší požadavky a nároky činí na přírodu, která jí nemůže ve všem vyhověti. Proto čeleď trpí jako trpí stupňovaní rozmazlení labužníci, kteří svůj požerák připravovali na lepší a lepší pamlsky. Jakmile tyto chybí, nastane zkormoucení, ochabnutí, degenerace a vymírání.

Vyvinuje-li se druh do velikosti, doba pohlavní dospělosti se více a více opozďuje, do stáří pošinuje, až se stane, že se druh tuze pozdě plemení, řídne o vymírá. Proto ohromní tvorové vymizeli.

Měna podnebí může přivoditi také vymření. Mnohé jedním směrem vyvinuté druhy nesnesou změny, jaká v přírodě nastává. Odtud pochází stěhování tvorstva z kraje do kraje. Avšak při vzniku doby ledové neměli se jistí tvorové kam uchýliti, museli podlehnoti ukrutnosti přírodní.

Mnozí tvorové jsou hubeni, vybíjeni lidmi, mnohá zvířata zase, ač lidé toho právě nezamýšlejí, přece jejich rýpalstvím, jež se nazývá kulturou, jsou zaháněna. Musí uhýbati z nížin a močálů, jež přičinliví obyvatelé kultivují, a nemajíce místa pro způsob svého života, musí vymírati.

Úbytek a mizení rostlin, na něž jistá zvířata jsou odkázána, taktéž shlazuje je s povrchu země.

Náruživí a ziskuchtiví lovci konečně ničí ty druhy, které vykazují chutné maso, ozdobné peří a teplou kožešinu a cennou kůži. Člověk je největším zuřivcem vůči pozemskému tvorstvu.

Darvín má pravdu, že rostliny a zvířata prodělaly proměnu a vývoj, při čemž vznikali noví druhové a odrudy. V dřívějších dobách žili tedy živočichové, kteří vymřeli. Nyní zase žijí živočichové, kteří dříve nežili. To opravňuje k názoru, že časem se živočistvo měnilo ve svých tvarech. A také se hádá, že množství nynějších rodů a odrud povstalo z několika základních tvarů.

Jak a kterak se tato tvorba a přetvorba děla, věda nemůže sděliti. Na vysvětlenou toho, jak, kterak změna a vývoj se děl v ústrojenstvu, povstaly mnohé theorie a výmysly. Nejrozšířenější theorie je darvinismus. Selekční zásada Darvínova je sice oprávněna, avšak všemoc její daleko nesahá, jen po jisté hranice. Tím názoru materialistickému, jenž v darvinismu hledal jistou oporu, bortí se právě půda pod nohama.

Jak a kterak vznikly tedy původní pratvary organické? Že vznikly jen ze hmoty za působení přírodních sil a zákonů, nedá se dokázati. Experimentelně se dokázalo, že ústrojenstvo v nynějším přírodním řádu vzniká jen z ústrojenstva. »Omne vivum ex ovo.«

Jsou mechanisté a vitalisté.

Mechanista dí, že kdysi v přírodě byl vyšší řád fysiko-chemický, jenž byl schopen vzbuditi i život z neživého. Řád přestal, avšak život ním povstalý se dále dědí.

Vitalista však při předpokladu, že řád přírody je neměnitelný, dí, že živel života na zemi musil se dostati způsobem nám posud nevyzkoumaným.

Žádná myšlenka vzniklá ve hlavě učence nezpůsobila takového rozruchu mezi učenými i neučenými jako hypothese Darvinova. Již před ním učili Lamarck a jiní o fylogenetickém vývoji ústrojenstva. Avšak nebyli tak šťastni jako Darvín, jenž nalezl tak velkou víru mezi vyvolenci v Israeli. Mnozí chtěli míti svět bez Boha. Těžko však jim ho bylo se světa vystrnaditi, neboť bez něho by se nemohlo leccos vysvětliti na př. účelnost a zřetelná směrodatnost jistých funkcí v přírodě směřujících k jistému cíli. Nová tato věda slibovala, že vše vysvětlí. Proto tak velká radost. Jen sporadicky sem tam ozval se hlas pochybnosti, byl však brzy umlčen.

Čemu v podstatě učí Darvín? Krátce řečeno tomuto:

Všichni ústrojní jedinci v říši rostlinstva a živočišstva, nás obklopující, naše oko okouzlující se vší svou pestrostí a krásou vznikli a vyvinuli se prý během dráhných a dráhných dob z malinkých nepatrných prabuněk. Naši nynější druhové rostlinstva a živočišstva, tyto končetiny řad vývojných byly by ve svých prarodičích mezi sebou příbuznými. Nejen lidstvo, ale i všechno ústrojenstvo má a mělo svého společného adama. Ideu tuto můžeme si znázorniti podobenstvím o stromu. Jako strom kořenem vězící v zemi a korunou se prostírající ve vzduchu tvoří jednotu stromovou se všemi svými kořennými, větvovými, listevnatými, pupencovitými, ovocnovitými výstřelky, tak veškero ústrojenstvo v přírodě se svými veškerými končetinami a výstřelky konečnými, nejvíce vyvinutými druhy tvoří jednotu života. Zajisté tato myšlenka má oslňující kouzlo, lahodící duševnímu pudu filosofickému. Věda a filosofie chce v říši ducha vše uvésti na obecné pojmy, plynoucí z jednoho zřídla. Jak krásný obraz toho stělesněný v přírodě a vysvětlený Darvínem se nám staví před náš rozum!

Fylogenese neb ontogenese; to jest, byl jeden všeobecný adam, nebo každá rodina ústrojenstva měla svého nebo své adamy? Zda se to dokáže a jak se to dokáže? Největší učenci, poctiví zkoumatelé, hledající pravdu, jsou na vahadle nevědouce, mají-li se přidati k tomu či onomu názoru.

Co dí palaeontologie? Jak již podotknuto, v dřívějších dobách, v mezoické i palaeozoické dle výkazu zkamenělin žili jiní druhové i jiní jedinci ústrojenští než jaké nyní nalézáme. To připouští dvojí výklad.

Vidouce nyní na různých rodinách ústrojenstva trvalou neměnitelnou ustálenosť (konstanci), můžeme, pravím můžeme souditi, že při převratech, tvorbě a měnbě kory zemské zasáhla vždy znova všemocná ruka stvořitelská do přírodního stroje vždy nové a nové jedince ústrojenstva, postupně vždy dokonalejší vyvádějíc a uvádějíc do života. Ač tato připustka nemá v sobě

rozporu, přece se nedoporučuje a nemá rázu pravděpodobnosti. Musíme se uchýliti k výkladu jinému. Dle něho při každém a za každého rozruchu kory zemské vyvinovaly se a vyvinuly se konečně nynější rodiny ústrojenské z rodin jiných buď v náhlých přesmycích anebo sotva znatelných po sobě jdoucích přechodech.

Než při tomto druhém výkladu ihned vyvstává obtíž a nesnáze. Proč totiž nyní neznamenáme přechodů z druhu do druhu, proč nyní je taková strnulost ve tvarech ústrojných? Toho obléhajícího berana, trkajícího do tvrze Darvínovy, hledí bojovníci descendenční odraziti poukazem na to, že lidé posud tvoříce si ve své mysli pojmové přihrádky o jedincích, druzích, rodech a třídách měli vlastně předsudky. Mýlili prý se. Vkládali do přírody, co tam není. Rody a druhy v přírodě nejsou žádné. Pojem o rodech a druzích je pouze v mysli a člověk jej přenáší do přírody. Je to pomluva a křivé podezření. Příroda se obviňuje z něčeho, čeho nečiní, jako nespravedlivě obviněný člověk, jenž stojí před soudnou stolicí. Tak ubohá příroda posud stála před falešnými mudrci a umíněnými soudci.

Jiní, svědomitější badatelé usilují dokázati, že ustálenost tvarů není neměnitelnou. I mezi nynějším ústrojenstvem děje se měna a přetvorba. Avšak badatelé, jimž běží o pravdu a o nic jiného, ať si naleznou takou nebo onakou jako na př. Reinke v díle »Die Welt als Tat«*) dí: Druhové nynější jsou ustáleni; kdo toho upírá, zavírá se skutečnými zjevy ve prospěch svých přání. Nemůžeme naleznouti mezi živoucími druhy jediného příkladu, že by přecházel jeden do druhého. Nechť prý také nikdo neukazuje na umělý chov; ani tomu se posud nepodařilo docíliti nových tvarů, jež by mohly býti považovány za nový druh. Avšak tato neměnitelná ustálenost nynějších druhů nevylučuje fylogenetickou přeměnu v minulosti. Jako vidouce již ustáleného, vyvinutého člověka, nemůžeme upírati, že se nevyvinul z embrya, tak vidouce nyní ustálené formy ústrojenstva, nemůžeme tvrditi, že by dříve vždy tak bylo. Snad v pradobách čím hlouběji do minulosti, tím větší byla poddajnost v přechodivosti ze tvaru do tvaru, až konečně se typy tak ustálily jako kosti ve člověku.

Některým zpytatelům se zdá, že přechodní tvary se nalézají ve zkamenělinách. Nejzřejměji se nalézá přechodní tvar mezi mnohopaznehtníky a jednokopytníky. Vidí se prý, kterak kůň původně z pěti-, později ze trojpaznehtníka přešel v jednokopytníka za současného měnění kousadel. Ptakopysk na př. ornithorhynchus zdá se ještě nyní býti přechodným tvarem mezi ptáky a ssavci.

I morfologie zdá se svědčiti pro fylogenesi. Jsou jistí příživníci, parasiti, lid jim říká pijáci, jelikož pijí krev — zvířátka podobná co do tvaru rakům, jen zadek mají zakrnělý. Že by v této formě tato i jiná ošklivá zvířata přišla na svět z ruky tvůrce, zdá se málo pravdě podobným. Vhodnějším je výklad, že zakrnělost tato je případnou na jejich způsob života.

*) Viz »Natur und Offenbarung«. Sv. 50. Str. 450—470.

Že jistí druhové se vyvinuli z druhů jinotvárných, svědčí ta okolnost, že jsou na světě jedinci, kteří žijí z práce jiných. Napřed musí býti pilní, by z jejich tuku žili lenoši. To je netoliko u lidí, tomu je tak i v rozličné říši ústrojenstva.

Mezi rostlinami jsou jistí druhové, kteří žijí z hotového. Většina rostlin, jež známe, jsou dobří pracovníci. Mají schopnost, z látek neústrojných pomocí svých kořenů a zvláště listů zelených vyráběti roztodivné mnohotvárně chemicky sestavené ústrojné látky. Mnohé rostliny zase toho umění nemají. Jsou odkázány k tomu, aby žily z práce jiných rostlin, rostouce pouze v mrvě, zvané humus. Humus však je výrobek ústrojenstva, sestávající z ostatků zvířectva a rostlinstva. Obyvatelé mrvovští musili přijíti na svět později. Nechce-li kdo věřiti, že stvořitelská ruka musila zase jednou zasáhnouti stvořivě v přírodu později, aby rostliny takové vyvodila, které by žily z mrvy jiného ústrojenstva, musí utéci se ku předpokladu, že vznikly tyto rostliny lenošné z rostlin pracovitých, že časem, když nevyráběly látek ústrojných, jim i jejich dotyčné údy zakrněly. Tomu svědčí i ta okolnost, že tyto přiživné rostliny netvoří samy o sobě jistou rodinu, nýbrž jsou vpleteny mezi jiné chlorofylnaté rostliny a pak i to, že na místo listů mají šupinaté ústroje, kteréž se zdají býti zakrnělými listy.

Mocnou pohnutkou pro fylogenetickou víru je rodina akátů. Ty žijíce v Austrálii, drží vůči slunci své listy úkosem, kdežto u nás a jinde ve krajích studenějších nadstavují své listy ku slunci vodorovně. Tam by velké horko listům vodorovným uškodilo, zde jim však prospívá, když nejvíce tepla všemi možnými hrstěmi do sebe berou. Je tím dán pokyn, že rostliny, uzpůsobujíce svůj život okolí, mění znenáhla svůj tvar.

Nyní, když jsme poznali několik dokladů pro theorii fylogenetickou, nastává vážná otázka: nutí nás důkazové tito k tomu, by nás úplně přesvědčili? Mají-li tuto sílu, nezbývá nic jiného, než přijati víru darvinskou. Pravda je pravda, poctivý člověk přijme pravdu, ať mu přijde od východu nebo západu. Nesmí však se také ukvapiti. Musí uvažovati všecky okolnosti. V tomto případě musí říci: dovozování toto má sice ráz pravděpodobnosti, avšak v řetězu důkazů a závěrů je tolik slabých spojovacích článků, že každý poctivý znatel toho zvolá: »Vyčkejme ještě, není to tak jisté!«

Kritický duch nepátrá pouze po zevnějších jevech, chce přijíti věci nejen na kloub, ale i na kořen. Táže se po příčině. Proč se tvary ústrojné mění? Co je pudí k přeměně, k přechodu ve tvary vždy, jak se zdá, dokonalejší? Nejjednodušeji ze všech zpytatelů to vysvětluje Darvín. Praví, že v ústrojenstvu jsou dvě pudidla, která pudí k vývoji. Jedno, a to maně, bez jistého cíle pudící je variace čili měnlivost ústrojů a funkcí ustrojných. Druhé pudidlo, jež dává tvaru maně se vyvíjejícímu směr, je selekce čili výběr, jenž se děje v boji životním. To je vše. Celá záhada je tím vysvětlena. Výklad další, jenž to objasní, je tento:

Vlastnosti, které při ústrojenstvu předcházejí z předků na potomky, nejsou, jak zkušenost dokazuje, ustáleny tak, že by

synáček byl ve všem tatíkovi nebo rodičům na vlas podoben. Vidíme na potomstvu různou, větší nebo menší úchylku. Změnu takovou lehce lze dosíci umělým chovem. Dovedný pěstoun dovede jistou výhodnou vlastnost umělým chovem na potomstvo přenášeti a zvyšovati. a to tak, že se zdá, že potomstvo k předkům se má jako odruda k odrudě. Celé tajemství toho spočívá na tom, že pěstoun připouští k páření jen ty jedince, u nichž se právě nachází žádoucí vlastnost v míře nejvýznačnější. Je to rozumná selekce, rozumný výběr neboli umělý chov. Jak to dělá rozumný pěstoun, tak rovněž to činí matka příroda, dí Darvín. Ovšem ona postrádá rozumu, avšak na místě jeho tuže úlohu koná »boj životní«. Boj životní provádí selekci.

Různí jedincové zcela náhodou se ve tvarech mění dle různých směrů. Jak to? Tím, že ti tvorové, když je jich mnoho na jistém místě a když na tomže místě mezi sebou se perou o stravu a o pohlavní spoludružky nebo spoludruhy, ti právě vítězí, kteří jsou ustrojeni nejpřiměřeněji na dané okolnosti. A ta měnlivost čili variace a přírodní selekce v boji o život je to kouzlo, jež činí pestrost a evoluci ústrojenstva! Ti jedincové, kteří jsou nejlépe od přírody vyzbrojeni, v boji vítězí a své vlastnosti zdokonalené přenášejí na nové potomstvo, které zase je dále zdokonaluje; ovšem tato měna a zdokonalování děje se nepozorovaně, takže k tomu třeba bylo i billionů let, než se nynější ústrojenstvo vyvinulo postupně více méně skoky a krůčky z prajednoduchých buněk.

Než počkejme! Výklad tím ještě není hotov. Jak, kterak je možnou v dílně přírodní ta dědičnost? Jen jisté vlastnosti přecházejí na potomky, a to nejvíce ty, které jsou výhodnými pro vývoj a zdokonalení. Jak se to děje? Darvín má snadný výklad toho pohotově. Bere nebo dává za tím účelem do ústrojného jedince, do jeho celého těla maloulinká, rozčleněná zárodková tělíska, z nichž každé je nositelem jisté vlastnosti. Každý tento nosič vysílá skrze vajíčko u samice nebo skrze seménko u samce něco ze sebe do zárodu neboli embrya — a hle vlastnosti rodičovské již jsou zděděny!

To je v podstatě ta vyhlášená a oslavovaná selekční theorie Darvinova. Je neotřesná?

Analogie o umělém chovu podává snad o mnohých vysvětlení, nikoli však důkazy. Umělému chovu se sice podaří vypěstiti odrudy a rassy, nikdy však pokolení uznané za třídu novou. I rassy uměle vypěstované mají vlastnosti rázu mizného. Sobě samy jsouce ponechány nebo v jiné poměry přeneseny jsouce, v potomstvu upadají ve starý, původní tvar.

Zastupování pana intellektu, jenž při umělém chovu je hlavním činitelem, v přírodě skrze boj životní nepostačí. V přírodě při výběru ať stravy ať spoludružky nebo pohlavního spoludruha panuje náhoda. Tato náhoda panuje i u lidí, kteří mají rozum. Nemůže každý jísti, co chce nebo si vybrati spoludružku z kterékoli třídy. Ubozí dělníci nepojídají ústřic a nežení se s bohatými kněžnami.

V přírodě jedinec, který přijal od svých bezprostředních předků výhodnou vlastnost, ztratí ji za nepříznivých poměrů třeba sám na sobě; ne tak ve svém potomstvu. Darvín žádá dlouhé doby. Nejsou po tu dlouhou dobu, kdy se ponenáhlu výhodné ústroje a vlastnosti vyvíjejí, spíše jednotlivci ke škodě než ku prospěchu? N. p. přední končetiny plazů měnily se půl milionů let ve křídla. Nebyly tyto krmoly křídelné více ke škodě než k užitku? Nebyl takový mrzák-pokrokář hůře na tom než jeho spolubratr, jenž zůstal zpátečníkem?

Zároveň musily, když se nějaký oud vyvíjel, spolu s ním se i jiné měniti. Měnila-li se u čtvernožců tupá noha v ostrý dráp, musilo se i tupé kousadlo měniti v ostré. U chovu umělého se však vidí, že vždy jen jedna vlastnost, jeden oud se zdokonaluje. Chovanec se zdokonaluje vždy jen v jednom směru. Kdo by chtěl více žádati od náhody v přírodě? Avšak Darvín se dovolává toho, že v přírodě vládne zásada souběžností (korrelace), dle níž se různé, na sebe vzájemně odkázané oudy souběžně vyvíjejí. Než který rozumný člověk by řekl, že pouze mechanicky a náhodně bez rozumného pořadatele se děje v přírodě toto souběžné, důmyslné vyvinování oudů sobě případných, sebe doplňujících, sobě pomáhajících, n. p. peření ocasu, křídel a úprava zobáků?

A co říci na dědění skrze dědičná tělíska rozlezlá v každém těle ústrojném? Kolik by jich musilo býti? A nechť je jich třeba miliony v jednom tělesu ústrojném, a třeba i přešlých do embrya, tož bychom pro každý oud, ba pro každý i miliontý díl oudu musili předpokládati jisté dědičné tělísko. Kolik by jich musilo býti pro náš nos? A kdo to všecko v pořádku drží, by se tito nosičové dědičných vlastností počtem až do milionů mezi sebou, neřku-li nepoprali, alespoň nespletli, by to neudělali tak, jak jistý ranhojič, jenž na rychlo člověku, jemuž sekera spadši se střechy, uřízla špičku nosu a špičku palce u nohy, přišil k nosu palec a k noze nos, takže ubožák, když chtěl smrkati, musil vždy vyzouti botu.

Kdo tu dědičnost, toto přenášení případných tělísek na případná místa v ústrojenstvu pořádá, když je to tak spletité?

Velkou nesnázi činí, a to nepřekonatelnou theorii Darvínově i to, že nelze vysvětliti, kterak se mohly vyvinouti ony vlastnosti, u nichž sekce i boj životní jsou věcí lhostejnou. A přece tyto vlastnosti jsou právě dělidly na druhy a rody.

Takovými a podobnými námitkami je theorie Darvínova otřesena. O tom přece nemůže nikdo pochybovat.

(Pokračování.)

Píseň k Panně Marii.

1. Ó Panno přesvatá,
bez skvrny počatá,
vší ctností bohatá,
Ty hvězdo stkvoucí,
hleď s nebes báně,
ó Matko Páně
na lásku žhoucí,
jíž plá nám skráně.

Sbor: Pros, Matičko,
Ty Boží Rodičko,
pros, oroduj
vždy za lid svůj,
a útěchou ho živ!
Pros Otce ve výši
i Syna svého,
on v lásce vyslyší
zvuk hlasu Tvého
vždy panenského:
[: by nám byl milostiv. :]

2. Ó Matko milosti,
patř s hvězdné výsosti
na naše žalosti,
jak ryjí tváři,
a vypros blaha
nám, Panno drahá,
a lásky záři,
zhub zlého vraha!

Sbor: Pros, Matičko,
Ty Boží Rodičko. atd.

3. I ve dnech radosti,
ó Matko milosti,
se k Tobě v zbožnosti
vždy uchylujem
a radost svoji,
Ty těchy zdroji,
Ti obětujem,
jež slast nám strojí,

Sbor: Slyš, Matičko, atd,

4. Kdy žal nás tíží, trud,
kdy duši trápí rmut
a šlehá Boží prut,
tu, Pomocnice,
my spějem k Tobě
v té trýzní zlobě;
Ty trudné líce
nám zjasníš obě.

Sbor: Pros, Matičko, atd.

5. Vždy k Tobě chvátáme:
»Ó pomoz!« žádáme,
Tvá láska nezklame.
Víc trnů s žaly
a temna v žití,
než jasu, kvítí,
se proudem valí,
a na nás řítí.

Sbor: Pros, Matičko, atd.

6. Ó Panno blažená,
vším světem slavená,
buď od nás uctěna!
Kdo Tebe vzývá,
zda prosby zcela
kdy oslyšela
Tvá soustrast živá
a láska vřelá?

Sbor: Pros, Matičko, atd.

7. Ó neopouštěj nás,
kdy blahý třpytne jas
i zlý kdy hrozí čas,
by duši čistou
ve smrti chvíli
vzal anděl bílý,
kde spásou jistou
nás vede k cíli.

Sbor: Pros, Matičko,
Ty Boží Rodičko, atd.

Dr. M. Kovář.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

VIII.

Přešly deště a máj se klonil ke konci. V sadech, kde měli ovocné stromy, počaly zakvítati třešně, v lesích oděly se břízy a buky ve svůj světlozelený, jako hedvábný šat a divoká kalina pyšnila se svými chomářovitými květy, jakoby byla zadržela sněhové koule od zimy. I jahodí se již bělalo svým hvězdičkovitým květem.

Práce ve školkách byla skončena, v polích se pracovalo, lidé chodili na robotu.

Straka byl koncem května ustanoven za skutečného hajného, an byl myslivci přidělen mladší mládenec a v lesích bylo mnoho práce. Byly vykázány velké kusy lesa k vykácení a »forota« před myslivnou měla býti oproti jiným rokům aspoň ztrojnásobněna.

Myslivec byl trápen hostcem a naříkal si, že asi v nynějším mládenci musí již viděti svého nástupce. Pan Richard, jak se nový mládenec jmenoval, byl asi již při nastupování místa hnedle na zámku poučen a proto se měl nejen k práci, ale i k myslivci a jeho paní, taktéž k panně Klárince. Otec jeho byl starý přítel otce Klárinčina a dosti možno, že na zámku i »podmazal«, aby syn byl dosazen na myslivnu, kde mohl setrvat. »Přiženit se,« říkalo se tomu v kruzích úřednictva a věru, dostal-li se mladší muž na takové místo, nebylo to nikdy zadarmo.

»Tak rok, dva, ať ty děti počkají a bude to,« řekl myslivec k paní, a ta přisvědčila. Tak byl odchod Ferdinandův všem k dobrému.

Jen Apolenka plakala celé noci a ve dne se vyhýbala lidem. Nechodila nikam na besedu, jen zašla někdy ke Strakovům a tu znovu zoufale plakávala. Také do lesa zacházela, tam k boudě, kde schoulíc se jako tehdy na prahu, dumala třeba kolik hodin.

Rychtářka chtěla sháněti pomoc, leč Apolenka ji sepjatýma rukama prosila, ať tak nečiní, ať ji darmo netrápí, že ji ta churavost přejde. Nedostala ji matka k tomu, aby se nechala zažehnat, nakouřit, namazat od nějaké pomahačky. Volně však pila všeliké koření, které jí matka vařila, neříkala, je-li jí po čem lehčeji či nikoliv, jen se vděčně vždy usmála, vychvalovala-li matka ten který odvar.

V dědině postřehli lidé, že rychtářova dcerka odchází, přijde-li kdo na besedu, že nejde pod večer k plotu, aby se mohly zastavit kamarádky i dojíti chasníci, a řeči o onemocnění Apolenky neutuchaly. Že se rychtářovům všecko nedoneslo, bylo proto, že v dědině očekáváno, že si rychtářův syn, až se bude na rychtu ženit, vybéře domácí děvče a rovněž Apolenka že právě na přespolního ženicha nečeká.

Arciť nikdo nezvěděl, že dávno, dokud byly děti ještě maličké, rychtář se ženou se domlouvali, že vdají Apolenku zase jenom na rychtu nebo na svobodnický mlýn a syn až doroste, také že sobě musí vyhledat takovou nevěstu. Byl František jenom o rok starší než Apolenka a rychtářovi říkali, že nebudou dbát ženit jej ve dvacátém roce, že může počkat, až se jim uzdá jíti na výměnek. S mladými společně že by hospodařiti nechtěli, tím spíše, an byl rychtář od vrchnosti v svojí hodnosti na dožití ustanoven a vždy říkal, že teprve na výměnku se bude moci ještě lépe o tu obec starati.

Že vdají arci dříve dceru, než budou ženit syna, to napadlo každému a všecky panímámy z dědiny znaly truhly rychtářčiny, naplněné vinutím na Apolenčinu výbavu. Rok od roku jí přibývalo a rychtářka sháněla po celém okolí nové vzorky na kanafasy a šerky, kupovala po všech jarmarkách a poutích rozličné nádobí, od hliněných a dřevěných hrnců, škopíků s mosaznými obručemi až po nádobí porcelánové a skleněné, mezi venkovským lidem dosti vzácné. Co měla Apolenka plachytek, šátků, fěrtochů a šněrovaček neb látek ležet, skoro sama ani nevěděla.

Rychtářka, aby dcerku z truchlivosti povyrazila, slibovala jí, jak budou jezdit na pouti a co jí všecko nového koupí. To

nejpěknější a nejdražší co bude jenom lze dostati, věci jaké si kupují měšťanské i panské dcerky.

Apolenka, vyprávějíc to hajné, řekla: »Bylo by lépe, kdyby mi panímáma musela koupit na rubáš.«

»Ale, ale, to jsou řeči, Apolenko! Co pak to, třeba vás srdéčko bolelo, však ono přestane. Je to pravda, líto, musí-li holka plakat pro falešnou lásku, no však vy nejste první ani poslední. A říkává se, že ta první láska prej nebejvá stálá, tak jako první mrazy. I nevěšte hlavičku, taková hezounká holka, ta bude mět za jednoho deset. Zazpívejte si hezky: Myslivеček šel za lesy, nejčko má panenka smutek nosí; — budete vidět, že se tomu na konec sama zasmějete, že nebudete ten smutek ani cejtit«, tak řekla hajná na ta slova, pohlížejíc ven z okénka na kvetoucí mladinkou třešni, kterou Straka loni byl zasadil, do očí Apolence nepohlédla.

»Tetičko, kdyby vy jste věděla,« Apolenka opřela si hlavu o stěnu.

»Dušičko zlatá, co je tu vědět. Přišlo trápení a odejde zas. Po dešti vyjde sluníčko. Jen zapomeňte, čím dřívejc, tím lepší. Pomodlete se pěkně, slejchám, že je nejlepší pomodlit se k svatýmu Josefu, to je patron manželství, dejte do kostela ňáky svíčky, však máte z domácího vosku a stesk vás přejde. A někde na pouti, až s panímámou někam pojedete, obětujte voskovy srdce,« hajná vyšla ven, zdánlivě dohlédnout k drůbeži, vskutku však aby nemusela hledět na Apolenčiny slzy.

Vrátíc se po chvíli, zastala rychtářovu dcerku klečeti na zemi u okna. »Tetičko,« řekla Apolenka vážně, »kdyby mi bylo zle, tuze zle, smím k vám přijít?«

»Ale třeba o půl noci, Apolenko, ve svátek jako v pátek, hudělala bych pro vás, co bych jen mohla, jako pro vlastní dítě. Však nevím, kdo kdy a kde mejm dětem co dobrýho prokáže. Ať přijdete kdy chcete, přivítám vás jménem Páně,« jistila hajná.

»Však já přijdu!« zvolala Apolenka, vyskočila a bez pozdravu odkvapila.

Hajná si jaksi oddechla. Usadila se na práh a přemýšlela. Večer nakázala, že budou děti: Francina, Tonda i Honda spávat v stodůlce a i tatík že si tam může někdy ustlat.

Straka se ušklíbnul a řekl: »Myslíš, že přijdou nějací nocleháři?«

»A třeba dost brzy,« odvětila žena.

Čas plynul. Na den svatého Víta byl v dědině pout. Ovšem slavil se až tu neděli po svátku. Tu se šlo do kostela, šly dívky a hoši pohromadě, odpoledne pak přijel do dědiny farář a odbývalo se požehnání na návsi u zvonice, kde stála hezká kaplička. Tu vždy vesnická děvčata pečlivě vyzdobila a nakrášlila. Na prostření oltářku půjčovala obyčejně rychtářka svoje velké hedvábné a na tylu vyšívané šátky. Pak skleněné barevné džbánečky na květiny a cínové i skleněné svícny. Svíčky z domácího vosku donesla rychtářka i ostatní panímámy, kde se držely včely.

V ten den oblékly se všecky svobodné holky, i malé i starší za družičky. Nějakou bílou sukni měla každá; která neměla, vzala aspoň světlou a bílý fěrtoch. Bohatší měli barevné hedvábné nebo tibetové fěrtoušky, namnoze s vyšívanými květy a vyšívané nebo brokátové šněrovačky. Hořely ty fěrtoušky všemi barvami, jako záhon květů průvod družiček se nesl.

Šly všecky prostovlasé, majíce vlasy pěkně spletené a pestré věnečky v účesu lesklými jehlicemi upevněny. Malé družičky nesly kytice, starší rozžaté svíce. Též mládenci, svobodní chasníci nesli svíce a měli kytky na sametových kazajkách i klobouhách, bohatší i s fábory.

Bylo velkou hanbou, dokázalo-li se některé dívce špatné chování a nesměla-li se obléci o pouti za družičku. Oplakala to každá. Mladé ženy pak počítávaly, kolikráte byly družičkami, než si uvily a na hlavy daly věnečky rozmarinové jako nevěsty. A stařenky vyprávěly, jak každého roku pan farář, učiniv při pobožnosti proslovení, chválívá, co jest v dědině zachovalých, počestných panen. Tak że se děje od let a vzpomínáno, jak ten který pan farář pěkně pobožnost vedl.

Po pobožnosti byl pan farář pohostěn vždy na rychtě, kde měli rovněž myslivce a zámecké úředníky pozvány.

Na rychtě i v dolní hospodě byla vždy muzika. V dolní hospodě tančila chudší chasa a čeládka, na rychtě selští synkové a dcerky s přespolními hosty. Panští úředníci a myslivci ze sousedních revírů i úřední hospodářští ze dvorů šli také »na sál« a bývalo veselo »až do rána bílého«.

Rychtářka připravila k uctění vzácných hostů takovou »traktaci«, že se vždy kolik dní o tom povídalo a hosté, an je rychtář s poníženosti pozvat došel, slíbili přijet s podotknutím, že se na rychtářčinu kuchyň těší.

Letos přibrala si rychtářka Strakovku k výpomoci. Již na dva dny před pouťovou nedělí byla Strakovka na rychtě, vezmouc si malou Nanynku sebou. Doma děti obstaraly vše, Francina i uvařila. Však dala vrchnost postaviti pořádné ohniště s komínem i pekáreň svému novému hajnému.

Rychtářka musela míti výpomoc neb Apolenka byla letos jako tělo bez duše. Všecko jí padalo z rukou. Tlukouc koření do nádivek do koláčů polovici ho rozházela, cukr utloukla na hrubo a než donesla, co matka donésti nařídila, zapomenula to a vrátila se kolikráte z komory nebo špejchárku s prázdnou.

»Bože, Bože, to je s tou holkou kříž,« naříkala rychtářka.

»Všecko to přejde, panímámo,« těšila hajná. »Jen až přijde ženich, ten pomůže tu hlavičku napravit a to srdéčko obveselit. To je taková děvčatská nemoc. Jen když to polekání z jara nemělo horších následků. Pánbůh pomohl.«

»Nevím, nevím, tak jakoby mi něco říkalo, že budeme mèt letos špatnej pout,« povzdychla rychtářka.

»I však bude Apolenka přece nejhezčí drůženkou,« mínila Strakovka.

»To si chcu myslet,« usmála se rychtářka. »Koupila jsem jí na bílou brokátovou šněrovačku a švadlena ve Žďáře ju vy-

šila zlatou rozmarinku. Sukňu má od loňska tenounkou kmentovou, pětkrát na ni krajky a růžovy pantle. Pak má novej fěrtoch z modry dykyty a taky zlatou rozmarinku vyšitou okolo. Jako z cukru bude.«

»To budou chasníci i páni koukat, až se jim budou sbíhat sliny,« řekla hajná hnětouc těsto. Ale rychtářce do očí se nepodívala.

»O pány se hu nás nestojí. Pro našu dceru se hodí nejlepší zase selskej synek. To mi s pantátou si dávno povídáme,« rychtářka tloukla vejce do těsta.

Apolenka zatím stála na záprsní a sypala drůbeži zrní. Donesla si tohoto plný okřín ze sejpky a házela tak dlouho, až okřín vyprázdnila. Drůbež nasycena ani se nesbíhala, jen něco holubů, všetečný kokeš a dvě kvokající kvočny se hrabaly v zrní vysoko nasypaném na malém místečku.

»Ale, ale, holka,« rychtářka mrzutě zavolala na dcerku.

Apolenka se vrátila do sednice a tázala se, co má dělat.

»Co máš dělat? Nejlepší nic, zkazíš všecko. Sedni si a seď, ať nejsi lidem na očích,« hněvala se rychtářka na dceru.

»Ale, ale panímámo, nebuďte tak mrzuta, Apolenka by plakala,« chlácholila hajná.

»Já maminku jenom zlobím,« vzdychla Apolenka.

»I nezlobíte, to jenom tak, maminka by za vás tu dušu dala,« řekla hajná. »Jenom se seberte, pomyslete, jak budete o poutě pěkná, jak budete tancovat, jak se budou hoši o vás drát a po poutě si budou o tom povídat na kolik mil přes pole, jakou majou hu nás na rychtě dceru,« hajná podávala rychtářce to a ono, nehledíc při tom ani na dceru, ani na matku.

»Jen aby nepovídali, že naša dcera je budiž k ničemu. Pomoc shánět nedá a tak jen já v samým trápení,« rychtářka byla již opravdu mrzuta.

»Panímámo, nehubačte, věřte, to není samo sebou, to je ještě od toho přejití či podhození; dítě za to nemůže. Buďte ráda, že to jde takhle ven, kdyby ta neduha v ní zůstala, mohlo by bejt hůř, mohla by se třeba na mysli pomást,« chlácholila znovu hajná.

»Ejnu, je to trápení. Tuhle člověk, když je náš pantáta v tom houřadě postavenej, musí kolikrát myslet za celou obec a mět radu pro všecky a pro sebe ju zrovna nemám,« stěžovala si rychtářka tak trochu hrdě.

»I panímámo, přijde čas, přijde rada. A matce poradí nejlepší láska k dítěti. To víte, matka je hned po Pánubohu,« hajné vstoupily do očí slzy.

Apolenka vstala, vzala matku kolem krku a zlíbala ji tak, že rychtářka se neudržela milého úsměvu.

»No vždyť ty jseš maminčina, ale včil něco dělej, jdi, dej tamhle do toho velkýho kulatýho kutchanu máslo, budeš smažit koblihy. Těsto skynulo, budu je zrovna dělat. Vidíte, hajná, to vždycky ti páni mužou na těch mejch smažinkách oči nechat. Vzácny paničky se divijou, jak že to, že mám všecky koblihy s bílými okolky, že mám kohoutky, ptáčky, věnečky, precléčky

jeden jako druhej a že to jen jen křupe,« honosila se rychtářka, vyklápějíc těsto na vál.

A počala toto vykrajovati, hnísti a splítati na koblihy a hezké smažinky, při tom ustavičně hovoříc. »Tož já vždy těm paničkám řeknu, že to jen tak po selsku, po horácku dokážu, že jen když jest dost toho vorkafu: vajíček a másla a smetany do těsta a dost másla na smažení. A myslím si: jezte, je vám přáno.«

»Vy, panímámo, přejete každému,« přichvalovala hajná.

»Máslo se huž škvíří,« oznamovala Apolenka od plotny.

Kamna s plotnou, jako měli u rychtářů, byla první a jediná v celé dědině a rychtářka si vždy pochvalovala tu dobrotu, jak se jí lépe vaří než na ohništi a v nistěji, kam se hrnce na »vozíčku« strkaly.

»Můžeš brát tuhle ty první věnečky, dej pozor, ať se nespálíš,« řekla rychtářka k dceři.

Apolenka přikročila k válu, vzala několik věnečků do rukou a vrátila se k plotně. Matka pracovala o těstě dále, hajná odbírala jí hotové smažinky, pokládajíc je na prkno moukou posypané, v tom vykřikla Apolenka, až sebou obě ženy trhly.

Přiskočily a zachytily Apolenku, která se na smrt zbledlá od plotny potácela.

»Co se ti stało?« vykřikla matka.

»Nějak jsem se ohlídla a jak jsem dávala věnečky do másla, vstrčila jsem do něho ruku,« jektala Apolenka. Zbledla bolestí na smrt, jen jízva na spánku, památka onoho neblahého posledního setkání s Ferdinandem zrudla, jakoby se měla otevříti a znovu vytrysknouti krví.

Obě ženy rychle sháněly prostředky, jak byly právě po ruce. Rychtářka běžela pro olej, pro med, hajná tloukla rychle vejce a bílkem mazala Apolenčinu pravici již opuchující a se zdouvající.

Ale hajná měla přece při tom na paměti práci i odtáhla kutchan s máslem s plotny.

Po drahné chvíli teprve se všecky upokojily. Apolenka usedla s rukou již ovázanou a prosila matku, ať se nehněvá, že jí nemůže již pomoci.

»I což to my huděláme všecko,« chlácholila hajná, otáčejíc se již sama při smažení, ale že vy chudáčku máte bolest a jakou. Taková spálenina, je to vlastně opařenina horkým máslem, ta se tak hned nezhojí.«

»Tož nebudu druženkou,« řekla Apolenka, ne však tak smutně, jak by byla rychtářka očekávala.

»Co platno. Vidíte, hajná, mné jako by bylo něco říkalo, že budeme mět letos špatnej pout a vyjevilo se to,« řekla rychtářka, omívajíc si ruce a přistupujíc opět k válu.

»Což, panímámo, vy jste tak moudrá, že se vám člověk musí jen a jen divit,« lichotila hajná.

»Já, maminko pomůžu, levou rukou můžu aspoň odbírat,« nabízela se Apolenka a přikročila k válu.

»Vždyť se celá třeseš, chuděro moje zlatá,« litovala rychtářka dcerku.

»I to snesu, jen se na mě nehněvejte, pěkně vás prosím.« Apolenka pohlížela na matku tak smutně, až jí vstoupily slzy do očí.

»Jak bych se mohla na tebe hněvat, chudáčku. Vždyť máš zkaženej pout. No snad se hodí nějaká svatba a budeš zvána za druženku. Tu šněrovačku a ten fěrtoch to by bylo škoda, jen tak na obyčejno provést i třeba do kostela,« mínila rychtářka.

»Což o to,« usmála se hajná. »O takovou druženku rádi lidi poprosijou. Nejen že okrášlí svatbu svou pěkností a hustrojením, ale taky ta vzácná rodina a pak co se na svatbu pošle. Panímáma rychtářova se dá vidět s tím co pošle od drůbeže a pak co sama napeče nebo nasmaží a pantáta když se vybírá na povijan, cvrnkne jistě tolarem.«

»Vy to znáte, hajná. No, chvála Bohu, hu nás to může bejt,« usmála se rychtářka.

Hajná šla pozdě večer domů. Nesla si již dnes dosti jídla a řekla mužovi, že se z vejslužky dobře poměje.

Záhy ráno šla zase hajná do rychty. Dnes pekly se teprve koláče a chystala drůbež.

Měla rychtářka kuřata již odrostlá k pečení, menší k smažení a zadělávání, vše prokrmeno chlebem a krupkami v mléce vařenými. Pak mladé husičky, každoroční to rychtářčina pýcha, vykrmené od malička chlebem a na dva týdny před poutem cpané slejškami v mléce vařenými. Jen se páni vždy oblizovali po té pečince, jakož i po smažených holubech. Také omáčka smetanová na zadělaná kuřata došla vždy pochvaly. Měla do ní rychtářka rok co rok nasušené smrže, které na milířích v hojnosti rostly. Letos je hnedle po jaru nosil panímámě kulhavý Tonda.

Apolenka pomáhala levicí jak mohla. Spálenou pravici měla obalenu v koudeli a starém plátně a zavěšenu na šátku. Také si ovázala přes sebe veliký šátek, mrazilo prý ji stále, jak matce řekla.

Připravená jídla schována do komory a k večeru nastalo čištění. Jak se rychtář smál, chtěly ženské umýt i dvířka u prasečích chlívků. Syn František s čeledíny dělal pořádek po dvoře.

Umetli všecko, postlali mrviště čerstvým roštím, aby oka neurážело, kaluže zasypali pískem, vozy umyli a srovnali pod kůlnu, v maštalích udělali místo pro koně ze zámku a tří sousedních rychtářů, kteří byli na pout pozváni. František se těšil nejvíce na muziku i na hosty. Obsluhoval vždy při stole, dokud byl mladší, dávali mu páni dvacetníky, nyní klepali mu na rameno a říkali, že jej nedají ani císaři pánu.

To značilo, že se nemusí báti vojny a František dovedl hezky poníženě líbati ruce pánům a paničkám, až se za to ostatní chasa synu svobodníkovu smála.

František litoval sestru Apolenku pro nehodu, která ji stihla, hlavně proto, že neužije tance.

»Což je o tanec,« řekla Apolenka ledabylo.

»Já bych doved' tancovat každou neděli od večera do rána, jářku, strhal bych se při tanci,« pravil František, pojídaje z trochu »nepodařených« koláčů, kterých rychtářka plný okříň na stůl postavila.

»A při koláčích taky, ne?« smál se rychtář, vida, že František drží v jedné ruce koláč, od kterého ukusuje a druhou si cpe koláče do kapes.

»A taky, pantáto, když oni panímáma pečou takovy dobry,« smál se František.

»Co pak naša panímáma,« honosil se rychtář ženou jako vždy.

»O naša maminka!« vydechla téměř Apolenka. Nazývala tak matku mazlivěji častěji, než obvyklým: panímámo.

»Chceš něco, Apolenko?« tázala se matka.

»Já bych, maminko, zejtra nejraději nebyla nikomu na očích. Pomoct vám tu nic nemůžu, ani žebrákům buchty rozdávat, každej bude čumět na tu mou spálenou ruku. Taky abych s tím bolákem nešla ani do kuchyně, aby se hosti třeba neštítili. Tak by bylo snad nejlepší, aby sem zejtra přišla tuhle tetička hajná na celý den a já si půjdu k hajnejm. Tam s Francinou ňáko ten oběd ukuchtíme a vy mi pošlete pro strejčka a pro mne co bude. Děti pro to dojdou. A i Nanynku může nechat tetička doma,« osmělena matčinou vlídností řekla Apolenka. Oči její matku prosily při těch slovech, ač matka řeči jich zplna nerozuměla.

»A to by skoro bylo dobře. Ještě by tě tu mohl někdo huřknout. A houřk na bolesti, ten se dlouho nezhojí. Však já tě tam o hladě nenechám. Vezmeš zrovna sebou něco od masa na polívku a koláče a pivo do plucarů, ostatní ti pak pošlu. Děti se najedí taky, to není žádná starost,« rychtářka schválila dceřin nápad a i rychtář neodporoval, řka, však že si Apolenka všecko nahradí, až budou zváni na pouty do sousedních dědin od rychtářů. A že lépe hostům jen povědít, co se přihodilo, než nechat děvče prohlížet a stále o nehodě mluvit.

Apolenka šla večer zrovna s hajnou. Nesly zásoby na zítra, chtěla Apolenka, aby měl hajný i s dětmi po celý den co jíst a žádala matku, ať jí pošle ode všeho. Vždyť chtěla se hajnému zavděčit . . .

To se jí podařilo ještě toho večera. Straka si šel, napiv se piva a poživ po chuti koláčů, lehnout do stodůlky a hajná převazovala ještě Apolence bolavou ruku.

»Tohle se vám nemělo stát,« řekla, omývajíc ruku, která byla plna rozpraskaných, prýštících puchýřů, jedna rána přes dlaň, prsty až skoro po loket jak vřelá mastnota vystřikla, ana Apolenka náhle pustila těsto a ruka jí do rozpáleného másla klesla.

»Jsu tím sama vinna,« řekla dívka, blednouc bolestí, kterou jí omývání působilo.

»No arci, nedá se někdy pozor, ale — Apolenko — —,« hajná v rozpacích pohlédla na dívku, kteréž kanuly s očí slzy.

»Ano, tetičko, hudělala jsem to schválně, abych zejtra nemusela lidem na oči. Však vy jste to, tetičko, dávno uhodla, že

bych já zejtra s dobrým svědomím nesměla jít za druženku,« plakala Apolenka.

»Pánbůh vás potěš, chudáčku zlatej. A přispěj vám svatá Máři Majdalena. To víte, Apolenko, ke mně můžete přijít třeba o půlnoci, jak jsem vám huž řekla,« hajná hladila dívku po zavázané již ruce.

»Pánbůh vám to zaplatí. Tak nevím, jestli bych nehudělala nejlepší, kdybych se hutopila,« řekla Apolenka smutně.

»Bůh vás chraň i jenom pomyšlení na ten hřích!« lekala se hajná. »Přetrpíte si něco, ale bude zasejc lepší, rodiče vám odpustijou. lidi pomluvijou a zapomenou a bude zase dobře. Ale včil spěte, Apolenko, nesmíte se rozstonat. Kdo ví, jak Pánbůh ještě všecko obrátí.«

Pomodlivše se, ulehly. Hajná uvondána prací a po požití piva usnula záhy tvrdě. Apolenka nespala. Ta jizba, kde dlívala s věrolomným milencem, tísnila ji a bylo jí, jakoby stíny jejího hříchu a příštích žalů vyplňovaly všecky kouty — — — — —

IX.

Měli lidé co mluvit o nehodě, která stihla rychtářovu dceru právě před poutí. Mluvilo se, jak bývá, příznivě i nepříznivě, a věru, že trochu to lidé rychtářovým přáli. Tím více, ano se rozneslo, že dva pozvaní rychtáři přivezli sebou syny, kteří šli při průvodu mezi mládenci, v kterýchž pak domácí chasníci tušili ihned soky, nápadníky nejbohatší a nejonačejší nevěsty v dědině.

Ze zámeckých hostí se svobodní úředníci ušklíbli, slyšíce, že Apolenka stůně, jakoby se domluvili, říkali všichni, že jenom když prý má panna srdéčko zdrávo.

Až to rychtářku mrzelo. Rychtář se tomu smál, míně, že jeho dcera nemusí se báti bolesti srdce.

Po hojné hostině řekl panský lékař rychtářce, že by se Apolence podíval na bolavou ruku, ať dceru zavolá. Aby prý nějakými babskými léky bolest nezhoršily.

Slyše, že chtějíc se vyhnout hluku odebrala se do hájovny, řekl, že tam dojde, aby mu po tom výborném obídku trochu slehlo.

Ostatní páni procházeli se zatím po sadě, paničky vařily samy černou kávu, kterou si sebou dovezly a tudíž rychtářka poslala hajnou, aby dovedla pana doktora za dcerou.

Hajná šla ráda, že se muže podívati domů. Věděla, že hajný bude asi v dolní hospodě a Francina s Tondou že asi také někde po dědině očumují, Honda byl přiběhl za ní na rychtu. Nešla ovšem s prázdnou; poslala rychtářka dcerce také trochu kávy s výbornou smetanou smíchané a hodně oslazené, též ještě něco od masa, ač byla po Francině a Tondovi poslala již dříve plný košík jídia.

Hajná podlila všecky ty »porce« pečení pro Apolenku hodně mastnotou, vědouc, že to vše jí pak doma zůstane a muž si po kolik dnů smlsne.

Šla s doktorem, odpovídajíc na jeho otázky, jak se Apolence nehoda přihodila.

Doktorovi se líbilo hovořiti s hezkou mladou žínkou a nechal si od ní vypráběti, jak byli sem do dědiny jako příslušníci posláni, jak zde našli kus pozemku na spáleništi, jak počali stavěti, jak stavěli téměř sami, bydlíce v boudě a jak se dodělali obstojného živobytí.

Divil se a smál, i byl dojat.

Došli na spálenou stodolu. Doktor prohlédnul stavení, tarásek, novou stodůlku, chlív a chlívek a skoro se zadumal. Vyrostl ve městě, v pokojích, o lidu venkovském slýchal mluviti nevážně, s posměchem i s příhanou. Ale to, co slyšel od prosté ženy, jej jímalo vroucností citu k tomu skrovnému majetku, k tomu prostičkému domovu, zbudovanému s nevýslovnou prací a námahou.

Vešel do chaloupky.

Apolenka ležela na loži podle malé Nanynky, která spala. Lekla se doktora, myslela, že otec ho dožádal, aby k ní zašel.

Slyšíc od hajné, jak jest pan doktor dobrotiv, nechala si volně ruku prohlédnouti.

Lékař řekl, ať mažou rány jenom olejem, že pošle zítra sám mastičku, prořízl nožíkem puchýře, politoval Apolenku, že přišla o tanec a všecko pouťové veselí. Při tom zahleděl se na ni zpytavě, až pod jeho pohledem měnila barvu v obličeji.

Když odcházel, zdržela se hajná ještě chvilku, pobízela Apolenku k pití kávy, k zavdání si rosolky, okusení marcipánu, který František sestře koupil »poutu«. A vyprávěla, jaké mají paničky ze zámku i panímámy rychtářů šaty, jací jsou ty chasníci, kteří přijeli s otci, jak se na ni ptali a jak oba řekli, že bez ní, bez Apolenky, ani ten pout poutem není.

Apolenka znala je oba a zvláště syn rychtáře Dobíhala, z dědiny as dvě hodiny vzdálené, se jí líbíval, když ho někdy na poutech a v kostele vídala. To arci prvé, než poznala Ferdinanda. Posílala hajnou, ať jde raději zase na rychtu pomoci, přála si býti sama.

Dnes rok — ano to bylo veselo o pouti. Měla novou tu kmentovou teničkou sukni s růžovou ozdobou, růžový těrtoušek a černou sametovou, pestrými korálky vyšívanou šněrovačku, červenými pentlemi šněrovanou. Byla nejhezčí z družiček, nejvíce tančila a marcipánu nanesli jí chasníci domácí i přespolní, že sotva si jej stačila donášet do komory do malované truhlice.

To byl jejich hostem také Ferdinand a v ten den začala ta neblahá známost. — — — Toho štěstí, co od té doby pocítila v duši!

Toho závratného štěstí, toho jásotu lásky, té pýchy. — — A nyní toho žalu!

A musela si říci, že stále ještě větší a horší žaly na ni čekají. Žaly, hanba, starosti! Hněv rodičů, posměch lidí, vlastní nezměrná lítost, trápení. — — — Co si má počíti?

Apolenka byla ráda, že bolest ruky po chvíly se vždy znovu ozývající zapuzuje ty myšlenky. Zkusila se chvílemi modliti, leč vzpomínka, jak musela se hledět lstí, schválně způsobenou bolestí se vykoupiti od účastenství v pobožnosti, které obcovala od

nejútlejších let, mátla jí prosby modliteb v duši a nezměrný, netušený žal a stesk tuto zaujal.

Jak tam asi její kamarádky tančí, jak veselí se s chasníky pod její rodnou střechou, jak střídá se hudba se zpěvem, zpěv s hudbou. František, bratr, bude asi z nejveselejších.

Co pak ten, ten znal jenom radost z vykonané práce, (za kterou jej otec vždy až zbytečně chválíval, tak jako matku za její moudrost), pak z tance, nad jídlem, nad poškádlením děvčat. Byl si vědom, že jest prvním ženichem z dědiny, z nejpřednějších v okolí, na celém panství a dovedl dělat furianta.

»Jen s mírou, Františku,« napomínával otec. »A zůstaň poctivým, v počestnosti.«

Rychtář byl velice přísným oproti nemravnosti, snad nejpřísnější ze všech rychtářů na panství. Trestati nechal zapomenuvší se dívčiny, i na chaśníky dokročoval, a chlubil se tím, že v dědině, kde byl rychtářem, jest nejméně nemanželských dětí. »Leda páňat,« vzdychával a napomínal rodiče, jak mají dcery v kázni držeti.

Co řekne ten otec, ten přísný otec, až to zví, že jeho vlastní dcera jedinačka se zapomněla, zahanbila, že není více hodna pojmenování: panna. A že to dítě, co spatřiti má světlo světa, bude páně, páňátko, k němu se otec-pán nikdy nebude hlásiti.

Rozbřesklo Apolence v trudném přemýšlení již tušení a tušení změnilo se, dospělo v jistotu, že proto odešel ten její milenec, ten její svůdce, ten její — pán. — — »Mysliveček šel za lesy,« — — jakoby slyšela tu písničku ze vzdálí zavznívat. A k tomu něčí smích. — —

Rozpomínala se Apolenka, co se dělo, zapomenula-li se některá dívka z dědiny. Bylo tomu již několik roků, co se tak stalo. Apolenka byla tehdy ještě malou dívčinou, sotva desítiletou, an byl jednoho večera po dědině hluk. S posměchem, pískáním, troubením a ječením táhli chasníci dědinou a pověsili věnec z povřísla stočený na dvéře chaloupky, kde u svých rodičů bydlela dívčina, přišedší nedávno ze služby k vůli svému poklesku. A pak ji obeslal její otec do rychty, když přišel dráb s nařízením roboty. Odvedl ji do obecní šatlavy a tam jí namrskal velikou metlou. — —

Apolenka se živě pamatovala, že se pak dívala s dětmi na tu metlu, jak byla ošlehána a zakrvácena. — — Zachvěla se ještě nyní.

Ano a pak se pamatovala, jak šlo to děvče s dítětem v náručí do kostela a jak se povídalo, že jde, že musí jíti k ouvodu, že dostane do ruky černou svíčku.

Viděla jednou takový ouvod v kostele. Byl z některé přespolní dědiny. Šestinedělka, mladé, pěkné děvče usedavě plakalo, držíc svíčku černě zbarvenou, která plápolala jasným plamínkem, obrážejíc se v slzách dívčiných, která měla na hlavě černý šátek jako o pohřbu.

Rychtářka tehdy vykládala o tom cestou z kostela, že na některých farnostech tento obyčej odstranili, že jest zakázáno jíti nepočestné dívce k ouvodu vůbec. Jistila však, že jest větší

hanbou, musí-li jíti, větším trestem ta černá svíčka než to pomyšlení, že nebyla uvedena u oltáře Božího. A honosila se, jak jest její pantáta co rychtář na ty nezachovalé holky přísným.

Co se s ní, s Apolenkou stane? Dívka se chvěla, jakoby cítila na svém těle šlehy metly, dotek cizího muže, zamhouřila oči, jakoby jí tyto oslňoval svit černé svíčky. — —

Stmívalo se již a nikdo od Straků nešel domů.

Apolenka se hleděla vytrhnouti ze svých myšlenek i vyšla ven a sedla před chaloupku.

Byl krásný večer Z luk vonělo pokosené seno, z lesů táhla, vůně pryskyřice, po mezích dýchala mateřídouška. Na nebi leskly se hvězdy. Z dědiny zaznívala hudba. Vše bylo veselo, i ti žebráci. Těm dostalo se do syta jídla, lepších soust i zavdané a někde za stodolou hospody si ti, již nebyli právě chromí nebo stářím sklíčeni, zavedli i kolo a zatančili si, držíce tak pouťové veselí.

»A pak prý mají sedláci zle, když i ti žebráci tancujou,« smál se kdysi pan vrchní, jemuž písaři vyprávěli o těch podivných tanečnicích.

Jen Apolenka trpěla, a že si musila říci, že utrpení svoje sama zavinila, trpěla tím více.

Co řekne matka? Odstůně to, zajisté, snad bude míti z toho smrt.

A bratr se bude hanbiti, styděti, bude ji, Apolenku, z domu vyhánět, aby se již nehlásila, že patří také do rychty, že jest zde zrozena, rychtáře Zemana dcera.

A co to dítě? To chuďátko, paňátko, pro které budou míti lidé ještě horší pojmenování, krutou, bezcitnou nadávku? O kdyby raději zemřelo hned, jak se narodí, kéž zemře ona, neblahá matka s ním zároveň. Pak snad je přece opláčou rodiče, budou litovati příbuzní a známí.

Apolenka plakala při pomyšlení, že o jejím pohřbu nehrála by muzika, neprovázeli ji mládenci a druženky, že neměla by na hlavě a na rakvi věnečky.

V tom slyšela rychlý běh po pěšině. Byla to Francina, nastrojena dnes do těch svých šatů po matce, které jí hajná dosti dovedně přešila.

Děvče doběhlo a usednouc udýcháno podle Apolenky vyřizovalo: »Tetička vám Apolenko vzkazuje, abyste dnes huž nechodila dom, máte zde zůstat na noc, jako na dnešek. Tetička přijdou pozdějác, strejček přišli z dolní hospody za ňou a včil tancujou v rychtě na sále, sám pantáta řekli, ať si jdou skočit. A František provedl tetičku a taky vzácnej pan myslivec se s ňou vytáčeli i pan mládenec.«

Apolence se sevřelo srdce. Snad doma již vědí, snad někdo poznal, uhodnul, pověděl? . . . ? . . .

Francina klábosila, co všecko viděla, co dostala k snědku, jak je to krásné, když se tancuje.

Za chvíli dokulhal se Tonda a znovu vyřizoval Apolence, ať nechodí dnes domů.

Oba výrostkové byli najeděni až k přesycení, rozveselení, líní.

Honda že spí v rychtě v čeledníku na posteli děveček, že se najedl, až mu bylo zle, vykládal se smíchem Tonda.

Že teprve páni odjíždějí, totiž ti, co mají sebou paničky, ti svobodní že budou tancovati až do rána. A jenom s drůženkami že tancují.

Apolenka poslala děti spát, sama ulehla až dlouho po půlnoci. Usnula, znavena žalem, slabostí od bolestí ruky a nepostřehla, kdy se hajná vrátila.

Až ráno se vzbudíc, ano slunce již plným jasem do okének svítilo, viděla hajnou otáčející se v síni, kde bylo nyní ohniště.

Děti Honda s Nanynkou hrály si na dvoře, Straka byl již asi v lese, Francina s Tondou hnali asi krávu a kozy na pastvu.

Hajná postřehnouc, že jest Apolenka vzhůru, vešla do sednice, pozdravila a řekla, že donesla mast, kterou doktor ještě večer poslal po skotákovi, který byl celý šťasten, že se svezl v panském kočáře do zámku. To že bylo klukovi to nejmilejší z celého prý poutu.

Apolenka se pomodlila, omyla si obličej a pak jí hajná namazala ruku přinešenou mastí, která jí velmi chladila.

»Proč jste mi vzkázala, tetičko, abych nechodila domů?« tázala se dívka.

»I bylo tam jako o jarmarku, hluku, křiku, vřava, tak bylo lepší že jste zůstala zde. Ale včil posnídáme, nakrmila jsem to huž všecko: zvířectvo, muže a děti, já jsem čekala na vás. Máme tu kaldounovou polívku, je jako volej, s nudlama, nakrájeny v ní jatýrka a pupičky i rozkrájeny slepičí maso. A napřed tuhle po hrničku ty pansky dobroty, toho kafatýho. To je ňáká vzácnost, slejchala jsem o tom, ale včera jsem to pila či jedla, ani nevím jak to mám říct, jakživa ponejprv. To se nám, panečku, pout vydařil. Tatík se taky napil, zadarmo dostal od pánů i od sousedů, pomáhal pantátovi rychtáři při šenku, humí dost s tím truňkem zacházet, pantáta ho chválili. Trochu se prospal, pojed, co bylo dobrýho a že prej musí do lesa. A jářku, budeš ty tam asi pást tu vopicu. Jen se šklíbil,« hajná vesele vyprávěla, pochutnávajíc si na kávě a koláčích a smažinkách.

Apolenka pojedla něco málo. Zavolala Hondu a dala mu svůj hrneček kávy, ať se s Nanynkou rozdělí.

Pak hleděla dychtivě na hajnou, která se zase pustila do polévky a řekla prosebně: »Tetičko, povězte mi, nevijou naše ještě nic.«

»Co vám mám říct, Apolenko? Jak jsem včera došla, dohonila jsem ještě toho milostpána doktora a on se mne ptal, nemáte-li, prej milýho. A jářku, co pak já vím, že se nestarám o chasu. A on nic, na rychtě zavolal si panímámu do přístěnku, já jsem tam jakorát šla dávat mísu s husí pečenou, co zbyla a slyšela jsem, jak se ptá panímámy, máte-li ženicha, nebo milýho? A zrovna nežlivá panímáma odpověděla, aby prej vás vdávali. Pak jsem šla ven a za chvilku šel doktor pryč, poručil zapřáhnout a ať s nim skoták jede pro tu mast. Dal mi tři stříbrný grošíčky a řekl, že jsem hodná ženská. Takovej pán a nestydí se s chudým člověkem promluvit,« hajná ze široka vyprávěla.

»A panímáma?« Apolenka sotva dýchala.

»Panímáma mne chtěly brát na heksamenty, ale jářku, já nic nevím. A tak řekly, ať vám vzkážu, ať dom nechodíte. A když jsem šla přede dnem já dom, tu mi řekly, ať vám vyřídím, ať tu zvostanete, až si pro vás přijdou. Že až bude huklizíno, řekly, protože byly děvečky hu toho. A víc nevím. Ale včil, Apolenko, neplačte a chystejte se, neví-li panímáma, tedy povíte a ví-li, nezapřete. Musíte prosit, pro Boha prosit. Odpustí člověku Pánbůh, jak pak ne matka. Přijdou panímáma asi odpoledne, postarám se, aby nebyl žáden doma. Straka ať si vyspí vopicu v lese a děti ať vezmou ty maly sebou,« hajná si oddechla vypovědíc a šla po své práci.

Apolenka nebyla schopna již ani myšlenky. Seděla strnule hledíc před sebe, měla ruce sepjaty na prsou, hlavu sklopenou.

Strakovka poklízela zpívajíc si. Byla rozveselena po včerejším veselí, jakéhož nikdy doposud nezažila. Jako chudičká děvečka vytančila se vždy jen málo, provdavši se, litovala k muzice šatů a střevíců a pak aby Straka více neutratil. Ale včera, když si jí co »hajné« i sousedé všimli a jí v kole provedli a zavdanou podali, tu byla všecka šťastna.

Těšila se svému štěstí a řekla si v duchu v prosté své mysli, to že jí Bůh dal za to, že měla pevnou v něho důvěru a nespustila se počestnosti.

Bylo k polednímu, děti vrátily se z pastvy. Strakovka založila dobytku, podojila, nakrmila, kázala Tondovi a Francině nanésti vody, dala jim oběd ještě z hojných včerejších zbytků a kázala, ať vezmou menší děti a jdou do polí trhat mateřídoušku, že schová tuto na zimu k paření na koupání nohou.

Francině dala šeptem zvláštní pokyny a holka porozuměla.

Nařídila, ať přijdou později pro dobytek, a to ne domů, ale zprvu na širokou cestu k voznici v lese se přimýkající, travou zarostlou, kam hodlala jim sama krávu a kozy vyvést, kdyby se rychtářka později dostavila a déle zdržela.

Také Straka jenom pojedl a musel do lesa. Smála se mu žena, ať prý jen již dnes to vzácné zvířátko, tu opici, jak náleží pěstuje a jemu ve všem vyhoví. Když je nakrmil, ať prý je nechá vyspat.

Apolenky si Straka zdánlivě nevšímnul, nechali ji sedět na dvoře, kam se odebrala, usednuvši na drnovou lavičku pod kalinovým keřem, který byl Straka v loni již zasadil.

Až Straka odešel, šla hajná pobídnouti Apolenku k jídlu. Apolenka řekla, ať jí něco přinese cokoliv, nechtěla jíti do sednice, až připomenutí hajné, že jest zde lidem příliš na očích jí k tomu přimělo.

Chodili lidé okolo a mnozí se stavovali na klůt té dobré vody ze studánky na stráni. Straka byl studánku ovroubil pažením, na které dostal od myslivce trámky a pro odtékající pramének vydláždil stružku a doleji malou nádržku, že měli pro dobytek vody v této důstatek. A nahoře nad studánkou pořídil i stříšku, aby deště vodu nekalily.

Kde kdo mluvil jen o včerejším poutu, jak se letos vydařil za pěkné pohody, o hezkých druženkách a mládencích, jakou

to mají v dědině pěknou chasu, o krásné řeči pana faráře, který chválil občany pro zbožnost, pracovitost a počestnost.

Apolenka vyslechla to vše v sednici, hajná nepobídla nikoho dále, sekajíc na dvorečku na špalíku drobné roští k podstýlání dobytku. Nebylo třeba, by lidé věděli, že jest Apolenka u ní.

Rychtářka nešla, ač byly skorem již dvě hodiny odpoledne. A lidí se trousilo víc a více do polí. Obraceli položená sena, rozhazujíce kupy, někde i sváželi a veselý hluk zaléhal do hájovny.

Z rychty pracovali na velké louce, nebyl však u chasy a dělníků ani rychtář, ani rychtářka, ani František, jak se Strakovka přesvědčila, vyběhnouc na stráň, odkud na louku dohlédla.

»To půjdou panímáma asi s děvečkou až ponese svačinu a zastavijou se zde,« soudila Strakovka.

Apolenka vzdychla: »Co majou maminka dnes práce a já jim nic nepomůžu.«

»I to není tak zly. Čeládka má ještě vejslužky, a co zbylo po hostech, toho jim panímáma rozdělí. Toť bylo nějakýho masa. Hovězí, prasenčí, škopovy i to telecí. Jen ty pečeně voněly. Povídaly panímáma hned včera, že nebudou ani vařit, že zhřejou polívku a na ty masa že hudělajou kyselou podpouštku, to se budou lidi voblizovat. Však zasejc pomůžete jindá,« hajná měla toho chlácholení dost a šla zase ke své práci a vesele si zpívala.

Bylo po třetí hodině. Slunce stálo ještě vysoko, leč hajná vzala dobytek a hnala do lesa. Cestou holíkala, aby děti upozornila.

Postřehla je na mezi ne příliš vzdálené, Francina dobře pochopila, co se od ní žádá a uslyševši hajnou, spěchala k ní.

Hajná dala jí svačinu pro všecky a ani nedočkavši až ostatní děti dojdou, vracela se.

Právě v čas. Vcházela do vrátek rychtářka, nesouc na ruce košík, ve kterém že asi nějaké dobré věci k pojedění budou, hajná tušila.

Šla naproti rychtářce a líbala jí ruku, jak vždycky činila.

Rychtářka vypadala, jakoby nebyla ani spala. Byla bledá až do žluta, pod očima měla kruhy a kolem rtů smutný tah, téměř vrásku.

»Pěkně vás vítám, panímámo, zdráva došla,« vítala hajná.

»Co dělá Apolenka?« tázala se rychtářka.

»Je v sednici. Hezky jí ta mastička od milostpána doktora na tu ručičku chladí, hojí se to,« zvěstovala hajná.

Rychtářka ji podala košík, ve kterém ve dvou hrnkách bylo maso s podpouštkou, a polévka i něco koláčů a kus vejražkového chleba, který rychtářka na pout samým mlékem zadělala.

Rychtářka chystala se již překročiti práh do síně, leč stanula a zadržela se pažení dveří. Oddychovala, jakoby byla nesla ne lehký košík na ruce, ale těžké břemeno na plecích; jakoby nebyla šla pohodlnou pěšinou po rovině od dědiny i od louky, ale kamenitým nějakým úvozem do strmého kopce.

»Panímámo,« hajná pronesla to slovo šeptem, kývajíc hlavou, jakoby posvědčovala, že ví, co rychtářku tísní.

»Víte to?« vypravila ze sebe, téměř vyjeknouc, rychtářka.

»No, skoro hádám, ale vědět a říct je těžko. A těžko věřit,« vytáčela se hajná, sklopíc oči.

»To nešťasné dítě, já nešťastná matka!« zakvílela rychtářka, tisknouc ruce na oči.

»Je to vaše dcera, panímámo,« řekla hajná, která byla zatím zastrčila u vrátek do dvorku závoru, aby nikdo nepovolaný nevešel. Však se to stávalo častěji, že nebyl v hájovně nikdo doma.

»Naša dcera! Rychtářova, svobodníkova, Zemanova!« tento výkřik rychtářčin obsahoval celý ten její veliký žal.

»Pojďte dál, panímámo,« vybízela hajná a rychtářka pokročila síní, vlekouc nohy jako o velké únavě. Dvéře do sednice musela otevřít hajná. (Pokračování.)

Ch. Bradlaugh.

Dvanáct apoštolů. Z angličiny přeložil J. Veselý. V Praze, 1906. Nákladem J. Jelínka. Tiskem J. Staňka. Cena 12 h.

(Pokračování.)

Také pomlčíme o poznámkách a výkladech, jež činí pan autor k jménu Šimon a Petr, pravě mimo jiné, že »o Petrovi se předpokládá, že drží klíče království nebeského« (str. 6), že »jeho druhé jméno (Petr) vyjadřovati může kamennou jeho necitelnost k všelikému volání nevěřících, aby vpuštěni byli do končin nebes,« že »Byronovo Vidění soudu je nejvyšší známou autoritou, pokud se týče nebeských povinností svatého Petra,« že »nástupci Petrovi měli od té doby zaměstnání tohoto apoštola v úctě: místo aby vrhali své sítě do moře, moderní representanti tohoto apoštola zatahují moře do svých sítí, a což lze věřiti, setkávají se s výsledkem mnohem výnosnějším« (str. 7.). Pomlčujeme o nich, poněvadž ani ony nesvědčí o podvrženosti nebo nevěrohodnosti evangelií, nýbrž o hlouposti p. autora a jeho zášti proti katolické církvi, o hlouposti, pravíme, oné věrné družce jeho, která také jinde ve spisku do předu se tlačí, ano i triumfy slaví, v tom totiž, co na str. 10. uvedl sice jen jako citát ze spisu Roberta Taylora (Ďáblova kazatelna), ale úplně s ním souhlase a tak ve vavřínech jeho účast bera. Předeslav totiž ve smyslu ironickém slova, že »s věrou lze snadno uvésti v soulad« od něho citované (ale jak hnedle ukážeme, naprosto nepochopené) trojí líčení (evangelistů o povolání učeníků Páně), zvláště když se ví, »že Ježíš navštívil Šimonův dům před vyvolením Šimona (Luk. 4., 38.), nešel však (prý) do Šimonova domu, až teprve, když Šimon byl vyvolen« (Mat. 8., 14.), a zmíniv se o vyléčení Petrovy tchýně, zimnicí stížené, píše na posměch evangelního vypravování: »Robert Taylor, vykládaje zázračné vyléčení zimnice, praví: Svatý Lukáš nám vypráví, že tato zimnice trápila ženu, nikoliv, že žena trápena byla zimnicí a nikoliv, že tato zimnice byla velmi zlou zimnicí, nebo žlutou či šarlachovou zimnicí, nýbrž že to byla těžká zimnice — to jest, jak se domnívám, při nejmenším o šest stupňů vyšší zimnice; nějaká osobní, rozumová, intelligentní

zimnice, která dodala síly Ježíšovu argumentu, nikdy však by byla nestačila poslati ženu na věčnost. Výslovně se nám praví, že Ježíš domluvil zimnici — to jest pořádně jí vyčinil, tázal se jí, osměluji se říci, jak může býti tak nerozumnou a ubohou starou ženu tak krutě trápiti a zdali se sama před sebou nestydí, a řekl snad: Odstup, ty ničemná, zlá zimnice, ty . . .; a takovéto vadivé řeči zimnice nesnesla, nejsouc zvyklá, aby byla podobným způsobem kárána a jsouc velmi citlivým druhem zimnice, okamžitě stařenu s největším hněvem opustila.« Jak vidno, jest to znamenitý plod ducha. Zajisté, že mnul si radostí ruce nejen Taylor, že se na něj zmohl, nýbrž i p. autor, že jej vpraviti mohl do brožurky své. Myslelť as, kdo ví, jakou pumu vrhnul tím na věrohodnost evangelních zpráv. A věru puma veliká, jen že nezasáhla evangelií, nýbrž toho, kdo ji vyslal, alespoň v očích těch, kdo neberou každého plíšku za bernou minci, aniž přijímají každý tlach za spolehlivý výsledek vědeckého bádání. Neboť, byť sv. Lukáš skutečně napsal, že »zimnice trápila ženu«, a nikoli, jak by si byly přály řečené kapacity, že »žena trápena byla zimnicí«, a byť skutečně označil zimnici tu jako »těžkou« a nikoli jako »velmi zlou«, nepozastavil by se nad tím ani ten, kdo místo do školy chodil do lesa; (ví zajisté i on, že lidé mluvívají někdy o věcech neživých tak, jako by byly živy, užívajíce tak zvaných personifikací), a že zvláště o zimnici říkávají, že na někoho přišla, jím polomcovala, mu dala, ho potrápila a pod.; ví i to, že přídavné jméno »těžký« znamená nejen tolik, co »vážný, velkou tíhu mající«, nýbrž i tolik, co nepříjemný, zlý; ale zajisté pozastavil by se a povážlivě potřásal hlavou, zda nemá snad o kolečko více v hlavě ten, jenž takové nesmysly podkládá příslušným slovům evangelním, jaké podloženy jsou v citátě uvedeném, a pozastavil by se tím více, když by zvěděl, že sv. Lukáš nenapsal »zimnice trápila ženu«, aniž řekl, že to byla »těžká« zimnice, neb že Pán Ježíš zimnici »domluvil«, jak se v citátě tvrdí lživě, nýbž že napsal: *byla stížena* (ἦν συνεχομένη) zimnicí, a to zimnicí *velikou* (πυρετῷ μεγάλῳ), v tom tedy významně že pojal překladatel slovo »těžký«, pokud ho který užil, a že líče uzdravení tchýně Petrovy, užil výrazu (ἐπετίμησεν), jenž sice připouští význam »domluviti«, avšak také tolik co »přikázati«« znamená, a v tom významě že v evangeliích obyčejně se vyskyta, na př. Mat. 8., 26. (přikázal větrům a moři).

Vidí však p. autor odpor také v těch zprávách, které podávají evangelisté o povolání Petra, Ondřeje, Jakuba a Jana a o návštěvě Kristově v domě Šimona Petra, kde tchýně Petrova právě nemocna byla zimnicí (str. 7.—10.). Z líčení jejich prý »může nevěřící nabýti poučení, že když Ježíš Petra vyzval, buď oba, Ježíš i Petr, byli na zemi, nebo že jeden z nich byl na zemi a druhý na moři, nebo že oba byli na moři. Může se poučiti, že synové Zebedeovi v týž čas byli přítomni a přišli, aby pomohli při velikém lovu a byli zavoláni Petrem, nebo že byli o něco dále, sedíce, opravovali se svým otcem sítě, a byli zavoláni, nebo že nebyli ani přítomni, ani na blízku po ruce. Může býti ujištěn, že Šimon byl ve své lodi, když Ježíš přišel, aby ho vyzval, a že

Ježíš byl na břehu, když Ondřej, Šimonův bratr. naleznuv Šimona, přivedl ho k Ježíšovi, aby jím byl vyvolen. »S věrou ovšem,« praví dále posměšně, »lze snadno uvésti soulad shora citované trojí vylíčení, zvláště když se ví, že Ježíš navštívil Šimonův dům před vyvolením Šimona (Luk. 4., 38.), nešel však do Šimonova domu, až teprve, když Šimon byl vyvolen.« (Mat. 8., 111.) — Mluvě tak, ukazuje opět p. autor nejen, jak znamenitým jest ignorantem ve věcech evangelních, nýbrž i jak veliký vliv má v něho řečená již družka jeho věrná, jejíž jméno hloupost. Dítko školní, poněkud jen nadanější a dospělejší, čtouc příslušná místa evangelní pozorně, všimnulo by si zajisté, že povolání, o němž mluví sv. Jan evangelista, stalo se u Jordánu v době, kdy sv. Jan Křtitel byl ještě na svobodě (1., 28.—51.), povolání však, o němž vypravují ostatní evangelisté, stalo se u jezera Genezaretského v době, kdy sv. Jan Křtitel byl již ve vězení (Mat. 4., 12., 18.—22.; Mark. 1., 14.—20.; Luk. 3., 19.—20.; 5., 1.—11.), a všimnuvši si toho, nepokládalo by zajisté děje vypravovaného od evangelisty Jana za totožný s dějem, vylíčeným od evangelistův ostatních, aniž by myslelo, že povolání toto bylo vyvolením k apoštolství; zvláště když by shledalo, že o volbě apoštolů mluví evangelisté teprve v kapitolách pozdějších. Pán Ježíš totiž nevyvolil Petra a Ondřeje (podobně jako ani Jakuba a Jana) k apoštolství náhle, jak tvrdí nepravdivě pan autor na stránce 7., nýbrž znenáhla: nejprve povolal je toliko prozatímně, učiniv je jen jaksi důvěrnějšími posluchači svými, později povolal je definitivně, takže se stali trvalými jeho průvodci a svědky jeho života, a potom teprv před řečí horskou vyvolil je za apoštoly. (Mark. 3., 13.—19.; Luk. 6., 12.—17.) Povolání prozatímní stalo se u Jordánu a vylíčeno jest pouze od Jana evangelisty (1., 37.—42); povolání definitivní vykonáno bylo u jezera Genesaretského a zaznamenáno jest od evangelistů ostatních na místech svrchu řečených (Mat 4., 18.—22.; Mark. 1., 14.—20.; Luk. 5., 1.—11). Někteří sice rozlišují vypravování Matoušovo (4., 18.—22.) a Markovo (1., 14.—22.) od Lukášova (5., 1.—11.), myslíce, že také jejich líčení týká se nějakého povolání prozatímního, a pouze Lukášovo že mluví o definitivě. Činí to pro některé rozdíly, kterými se vypravování jejich od sebe odchylují, zejména proto, že sv. Marek dříve mluví o povolání řečených učeníků, než podává zprávu o uzdravení člověka posedlého a tchýně Petrovy, svatý Lukáš však teprve potom, když vylíčil již ona uzdravení, jakož i proto, že sv. Lukáš nejmenuje Ondřeje přímo jako Matouš a Marek, nýbrž nepřímo jen k němu poukazuje a přesněji určuje okolnost, kdy se stalo, pravé, že to bylo při zázračném zahrnutí ryb. Ačkoli však výkladem tímto vyrovnala by se nejsná ze také zdánlivá neshoda mezi Lukášem a Matoušem (i Markem), nesouhlasíme s ním, neboť hlavní děj jest u všech jmenovaných tří evangelistů stejný, a jen některé okolnosti jsou různé, ty však dají se snadno vyrovnati, jakmile se uváží, že evangelisté s hledem ke svému účelu nepostupují vždy přesně chronologicky a že se mnohdy navzájem doplňují; i máme proto zároveň s jinými vykladači za pravdu, že řečené tři zprávy (Matoušova, Markova a

Lukášova) týkají se jedné a téže události, totiž konečného či definitivního povolání jmenovaných čtyř učeníků, to pak že s hledem k trojím oněm zprávám událo se tak, že nejprve přihodilo se to, co vypravuje Matouš a Marek, potom pak to, co sděluje svatý Lukáš, tedy takto: Jednoho dne přišel Pán Ježíš k jezeru Genezaretskému a chodě podle něho, uzřel dva bratry: Šimona, který slove Petr, a Ondřeje, ani stojíce na lodi, pouštějí síť do moře. I dí jim: Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí: a oni hned opustivše sítě, šli za ním. A poodšed odtud, uzřel jiné dva bratry, Jakuba, syna Zebedeova a bratra jeho Jana, na lodi se Zebedeem, otcem jejich, ani spravují sítě své; a povolal jich. A oni hned nechavše otce svého Zebedea s nájemníky na lodi, šli zajisté za souhlasu otce svého za ním. (Mat. Mark.) Po nich sestoupili také ostatní rybáři a vypírali sítě. Zatím však shromáždili se zástupové a valili se na Krista, aby slyšeli slovo Boží (jak vypravuje Lukáš). I vstoupil Ježíš na jednu z lodí, která byla Šimonova, a prosil ho, aby od země odvezl maličko. I učinil to Petr s ochotou, vstoupiv na loď s bratrem svým. Také Jakub a Jan vystoupili zase na loď svého otce. A Ježíš posadiv se, učil zástupy, kteří byli podle břehu. Na to způsobeno ke slovu Kristovu zázračné zahrnutí ryb, kteréž takovou hrůzou naplnilo Petra, že padnuv k nohám Kristovým, zvolal: Odstup ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný. Když pak Pán Ježíš potěšil jej slovy, že od toho času bude již lidi loviti,« přivezli lodi k zemi a opustivše vše, šli za Ježíšem.

Co však se týká zpráv o návštěvě v domě Šimona Petra a s ní spojeném uzdravení jeho tchýně, jest sice pravda, že evangelisté nepodávají jich pořádkem stejným: činíť ji sv. Lukáš již v kap. 4., 38.—39., prve než (v kap. 5., 1.—11.) vypravuje o povolání Petra (a Ondřeje), Jakuba a Jana, sv. Matouš však teprve v kap. 8., 14.—15., když byl již vylíčil nejen povolání řečených učeníků (4., 18.—22.), nýbrž i řeč horskou (kap. 5.—7.) a uzdravení malomocného i služebníka setníkova. (8., 1.—13.) Avšak ani jeden ani druhý netvrdí aniž kterak na jevo dává, že by ony děje tak byly následovaly po sobě, jak je zaznamenali, nýbrž vypravují je prostě, neudávajíce ani času ani pořádku, ve kterem se udály. Sv. evangelisté totiž nepsali za tím účelem, aby prostě vylíčili život Pána Ježíše, nýbrž aby na životě jeho ukázali jisté pravdy: Matouš zejmena, aby dokázal, že Pán Ježíš jest Vykupitel v Starém Zákoně zaslíbený, sv. Lukáš pak, aby utvrdil své čtenáře ve víře, že Pán Ježíš jest Vykupitel všech lidí, židův i pohanů, a že jedině odvrácením se od světa hříšného a přidržením se Krista lze dojíti spásy a blaženosti věčné. Z příčiny té neřadily vždy jednotlivých dějů k sobě oním pořádkem, ve kterém se vskutku udály, nýbrž někdy, zvláště sv. Matouš, řadili je tak, jak věcně patří k sobě a jak hodilo se k tomu účelu, za kterým psali; — činí podobně dosud zcela správně všickni ti, kteří píšíce o mužích slavných, nemyslí tak na to, aby ukázali, ve kterém postupu jednotlivé děje a příhody jejich života za sebou následovaly, nýbrž na to, aby poučili, ve kterých směrech hlavních jejich činnost se jevila a jakou důleži-

tost ta činnost měla. Neudávají-li však řečení evangelisté vůbec ani času, ani postupu dějů s vrchu připomenutých, jest na jevě, že v té příčině nemůže býti právem ani řeči o nějakém odporu mezi nimi a jestli p. autor přece jej vidí a o něm mluvě, ke svrchu uvedeným nesmyslům a poznámkám posměšným o víře strhnouti se dává, jest toho příčina nevědomost, nevědomost spojená s drzostí hodnou toho, kdo jest obřezán nejen na těle, nýbrž i na rozumu a tím se charakterisuje, že nezná ani základních pravd křesťanských, jakož ukazuje na str. 7 výpovědí, že podle tvrzení církve Duch sv. jest »totožný s bohem-otcem, totožným s bohem-synem, jímž je Ježíš.«

Nevědomosti touto blýská se p. autor také na str. 11., kde jeví pochybnost o věrohodnosti Matoušovy zprávy o Petrově »pokusu« jíti po vodě (14., 28.—33.), poněvadž o něm pomlčují evangelia Janovo a Markovo, jakož i na str. 12., kde vidí odpor v tom, že Pán Ježíš blahoslavil Šimona Petra, když byl jej vyznal Synem Božím, poněvadž ne tělo a krev, nýbrž nebeský Otec přivedl jej k poznání pravdy té, ač již krátce před tím oslavovalo jej jako Syna Božího několik učeníků v přítomnosti Petrově. (Mat. 14.. 34.) Neví, že pouhé mlčení autorů není samo o sobě důkazem pro nepravdivost zprávy podané od jiného byť jen jediného autora nebo svědka, věc to, o níž lze každému přesvědčiti se tak snadno, zvláště rozváží-li se, že i z denních listů přináší někdy jen jediný zprávu zcela pravdivou, o níž mlčí všecky listy ostatní: neví též, že lidé mívají o některých věcech v různých dobách představy nestejně jasné, že některých výrazův užívají ve významu různém a že právě jméno »syn Boží« ba i jméno »bůh« přikládá se i v písmě svatém také lidem, a to nejvíce těm, kteří byli zvláště omilostněni od Boha nebo jménem jeho nějaký úřad zastávali, tedy ve smyslu přijatých synů Božích (na při Moj. 6., 2.; Žalm 28., 1.; 81., 6.; Jan 10., 35.); neboť kdyby to věděl, poznal by zajisté při úváze nepředpojaté sám, že ti lidé, kteří před vyznáním Petrovým pozdravili nebo vyznali Pána Ježíše jakožto Syna Božího, nebrali jména toho ve smyslu vlastním, metafysickém, ne o soupodstatném Synu Božím, vyjma snad jediného Jana Křitele (Jan 1., 34.), nýbrž ve smyslu nevlastním neb alespoň velice nedokonalém, pokud totiž měli jej za poslance Božího, zvláště omilostněného, jak si představovali zaslíbeného Vykupitele (tak as Nathanael a Jan 1., 49.), aneb pokud sice tušili v něm přirozenost vyšší, božskou, ale nebyli si toho vědomi, že jest Synem Božím soupodstatným s Otcem, jak as bylo u oněch učeníků, kteří po zázračném utišení bouře pozdravili oním jménem Krista v přítomnosti Petrově (Mat. 14., 33.). První, jenž k tomuto vědomí přišel a je vyznal, byl sv. Petr; ale přišel k tomu nikoli sám sebou ani za pomoci lidské, nýbrž osvícen byv milostí Boží, a v tom příčina, že Pán Ježíš blahoslavil jej a nikoli těch, kteří byli již dříve nazvali jej synem Božím.

Co p. autor s hledem k evangelní zprávě o tonoucím Petrovi poznamenává ještě na str. 11., slovy, že prý »rouhavé duše tropí si žerty z podnapilého apoštola a smějí se apoštol-

skému vrátnému, který nebyl s to, aby udržel nad vodou hlavu,« jest tak frivolní, že odpovídati k tomu bylo by nejen nemístno, nýbrž i nedůstojno. Totéž platí o tom, co praví o Petrovi s hledem k jeho pádu, řka: »Petr, oblíbený učeník, byl — což jest prokázáno — darebákem, proč by jimi nebyli jeho nástupci! Mohou se toliko ze svých hříchů káti, nebo v nebi je větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než-li nad devadesátidevíti spravedlivými. Taková mluva jest příliš hroznou a plyne z nesmírného uvolňování tělu«; jsouť slova ta frivolní a drzá tak, že autor odsuzuje se jimi sám. Ale ani k tomu netřeba zvláště přihlížeti, co autor ve spojení s pádem Petrovým kydá na str. 13. o podvodech, zradách a vraždách, jichž prý dopouštěli se papežové, aby si zajistili hodnost papežskou; neboť věci ty nesouvisí nijak ani s pravostí ani s věrohodností evangelií, i nesvědčí proti nim, nýbrž proti autorovi samému, ukazujíce, jak ohromným planul záštím proti církvi katolické, ježto je v pojednání o evangeliích takřka za vlasy přitáhnul, jen aby zřízení její mohl v lehkost uvésti: mimo to, ač pravda jest, že někteří papežové byli nehodní a těžce se prohřešili, bylo by přece nespravedlivo tvrditi to o mnohých; nebyliť takovými ani všickni ti, jež autor jmenuje, ani měrou takovou, jakou udává. Jsouť mnohé z těch historek, jež rozšířeny jsou o papežích nehodných, vymyšleny neb alespoň přehnány od lidí předpojatých a církvi nepřátelských, mnohé spočívají zejména na podání Liutprandově, který puzen jsa dílem pomstychtivostí proti svým protivníkům, dílem snahou zavděčit se císaři a svým přátelům, přečiny skutečné osob nepříjemných zveličoval a pouhé klevety jakožto věci skutečné a jisté udával, takže i protestant Schlosser napsal o něm: Liutprand pojímá všecko po stránce nejsprostější, příčinu k událostem hledá v pudech a úmyslech nejmalichernějších a nejpodlejších a s patrnou zálibou vykládá nejšpinavější pohádky a nejneřestnější anekdoty, (Weltgeschichte, VI. str. 163); a konečně nesmí se přehlédnouti, že ani za nejhorších papežů neodchýlila se církev od svého poslání aniž stanovila co za článek víry, jakožto pravdu zjevenou, co by alespoň obecně neb zavinutě nebylo obsaženo v Písmě sv. neb apoštolském podání, věc to, která sama o sobě jest důkazem dosti vážným, že církev není dílem lidským, nýbrž božským. (Dokončení.)

Mír.

Mým nitrem táhne chvíle míru
a celý svět je zářný zas;
to přístav je do žití víru,
nad bouře rykem duhy jas.

A přece bázní duše chví se;
vždyť ví: — mír přelud jest a sen;
než mine — obzor zatemní se
a mraky bude zatažen.

A na smrt raněn, zlomen v síle
zas volat budu zprahlým rtem:
ó vrať, ó vrať se míru chvíle,
ač jsi jen smavým přeludem!

E. Romar.

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

(Pokračování.)

XI.

Ne bez pohnutí vzpomínám na hlubokou nelíčenou zbožnost Kosmákovu a na velebnou vážnost, kterouž pojímal stav kněžský; bylť knězem z povolání, breviář modlil se velmi svědomitě, nikdy neopomenul sloužiti mši sv., breviář byl mu průvodčím a společníkem na všech jeho cestách a potulkách.

Konati povinnosti kněžské nebylo mu nikdy obtížným, časně z rána chodíval do zpovědnice, byl-li volán k nemocnému, šel vždy s největší ochotou, přišli-li farníci se křtem a nebyl-li kaplan v kostele, nedal ho nikdy volati, nýbrž vykonal funkci sám.[7])

Kosmák velmi rád kázával; zvláště v čas postní uspořádal si obyčejně nějaký cyklus kázaní, která objasnil četnými příklady: sloh jeho byl jasný, průzračný, básnický, vypravování pravdivé, přednes nadšený a uchvacující. Farníci poslouchali ho velmi rádi, někteří vědouce, že je na slovo vzatým spisovatelem českým, říkávali: »Rádi bychom slyšeli pana děkana také jednou česky kázati.« Když pak jednou kázal »kukátkář« v nedaleké české vesnici na primici, vybralo se jich několik tam, aby slyšeli p. děkana také po česku.

Rovněž byl Kosmák velmi ochotným slavnostním kazatelem, ať si byl pozván kamkoliv; vykonav doma ranní promluvu a odslouživ mši sv., vzal do ruky breviář, poznamenal se sv. křížem, vsedl na vůz a jel na výpomoc, ať bylo to blízko nebo daleko: neodřekl nikdy nikomu.

Také školu rád navštěvoval; aby konal hodně pohybu, brával si také vyučování v některé přespolní osadě. Vyučovacích hodin nezanedbal nikdy, naskytla-li se nějaká překážka, že nemohl jíti do školy dle rozvrhu hodin, nahradil hodinu některý následující den.

V neděle roční vyjížďval po obědě do přespolních přifařených obcí, aby tam konal křesťanská cvičení: jezdíval tam rád, říkaje, že tam lidé kněze rádi vidí, a že má příležitost poznati své farníky blíže; lidé pak, zvláště děti těšily se na křesťanská cvičení celý týden.

S farníky jednal vždy vlídně, laskavě, promlouval srdečně, jako otec. Zazvonil-li někdo před farou, vyšel nejedenkráte sám otevřít, podal bez ostychu prostému venkovanu ruku, uvedl ho do světnice, pohostil tím, co právě bylo po ruce, pohovořil přátelsky, pobízel, aby si dal chutnati, a zdržoval, aby hned neodcházel.

Jako svědomitý kněz navštěvoval Kosmák také častěji společné kněžské exercicie, jež konávají se každý rok v Brně. Když pisatel roku 1893 v létě šel do Brna na tyto společné exercicie, pravil mu Kosmák: »Šel bych tam sice také rád, ale když si přejete súčastniti se, jděte jen, zůstanu doma. Věru, je tam na těch

[7]) Ku svému kaplanu byl Kosmák vždy vlídný, laskavý, jako otec k synu, a přál si, aby kaplan cítil se u něho jako doma. Když dostal se do Prostoměřic, tu pravil k pisateli: »Budeme jako starší a mladší bratr.«

exercíciích krásně; kdykoliv tam na ně přijdu, vžiji se tak do nich, že bych tam nejraději na vždy zůstal.« Také častěji přijímal Kosmák svátost pokání, nejedenkráte jel několik hodin, aby mohl vykonati sv. zpověď.

Pečuje tak sám o posvěcení své, staral se také o druhé: když roznemohl se v okolí jeho některý kněz, navštěvoval ho často; přitížilo-li se mu, tu hleděl ho šetrným způsobem upozorniti, aby přijal sv. svátosti a spořádal své záležitosti.

Roku 1894 byl Kosmák jmenován děkanem okresu Znojemského; tato důvěra představených velice ho potěšila, zvláště proto, že byl ustanoven děkanem okresu, k němuž jeho fara nepřináležela, a že jmenován byl hned děkanem, nemuse prodělati průpravné stadium místoděkana, jak to obyčejně bývá zvykem na Moravě.

Ač těšil se z vyznamenání toho, zůstal přece na dále laskavým, skromným, přívětivým »kukátkářem«. Když ponejprv vrátil se z visitace ve Znojmě, podotknul: »Dnes bylo mi divno u srdce; když jsem před třiceti lety přišel do Znojma, byl jsem chudý studentík; když jsem tam dnes vjížděl, zvonili mi ve všech kostelích všemi zvony.«

Konati úřad děkanský v obvodu od Prostoměřic tak vzdáleném nebylo právě snadno; musilť Kosmák vybrati se z domu kolikráte na několik dní, kde nebylo dráhy v místě, musil jeti povozem po několik hodin. Kdykoliv bylo mu pro agendy děkanské déle dlíti mimo Prostoměřice, byl nejraději v klášteře Dominikánském ve Znojmě, kdež dosud rádi na milého kukátkáře vzpomínají. Cítilť se v pohostinném řeholním domě tom jako doma, rozmlouval se všemi, ne jako představený děkan, nýbrž jako bratr, všímaje si a hovoře s každým, pročež bratří laici zvláště rádi na něho vzpomínají.[8])

[8]) Taková vzpomínka namanula se pisateli až v Římě. O vánocích r. 1903 dlel jsem v Římě; na hod Boží vánoční šel jsem odpoledne do chrámu P. Marie »Ara coeli«, poslechnout po celém světě proslulá kázaní dětská. U hlavního oltáře modlili se kanovníci a kněží církevní modlitby, z jedné postranní kaple řinul zářivý jas elektrických světel, byly tam vystaveny jesličky se sochami v životní velikosti, zvláště krásné jest »Bambino« čili Jezulátko; ale hlavní proud lidu stanul kolem postranního sloupu kostelního, na němž upevněna byla drobná prkenná kazatelnička. Vystupovaly na ni černooké, kudrnaté, červenolící děti římské, přednášely svá dětská kázaní, pak za temného souhlasu tísnícího se davu sestupovaly dolů. Šel jsem také k dětskému řečništi; stál tam právě asi šestiletý hošík, černá očka jeho jen hořela, červené rtíky rděly se jako dvě zralé visně a řeč řinula z nich, jak »u velkého«. Mluvil nadšeně, s pathosem, jako veliký kazatel, hned sepjal drobné ručky, pak položil pravici na nevinné srdéčko, potom zase pozdvihl ji k nebi, na konec padnuv na kolena, klaněl se novorozenému Spasiteli. Nerozuměl jsem sice dítěti, ale řeč jeho líbila se mi, jakož i všem ostatním, kteří zapomenuvše ve své jižní horkokrevnosti, že jsou na místě svatém, hlasitě chválili drobného řečníka. Tu všimnul jsem si skromného řeholníka, kterýž oděn v bíločerný háv dominikánský, stál tiše vedle mne, pozorně poslouchaje dětské výklady. Zahledím se na něho; toť věru naše česká tvář, jako mně známá; zajisté jest to řeholník z našich krajův. Již otevírám ústa, abych ho německy oslovil, jak tenkráte jsem si navyknul, živ jsa po léta mezi Němci, ale když lépe pohlédnu v tu známou tvář, nedá mi to jinak a pravím česky: »Velebný pane, nejste Čech?« Načež Dominikán obrátí se ke mně a praví: »Ale vždyť vás přece znám; nebyl jste kaplanem u pátera Kosmáka?« Vyšli jsme ven před kostel, abychom si trochu porozprávěli; po chvilce hlásil se k nám třetí krajan Čech, a hned za ním dva Poláci. Inu, Slovan všude bratry má! Dobrý bratr Dominikán (frater Luigi čil-

Význačným dokladem skromnosti Kosmákovy, kterou zachoval si jako děkan i vůči mladším spolubratrům, je tato skutečná událost:

Kdysi konal se v Prostoměřicích pohřeb, k němuž měli přijeti příbuzní až z Vídně, jeden z nich byl kněz. Ač bylo v Prostoměřicích zvykem, že pohřby konaly se dopoledne, svolil Kosmák ochotně, že počká, až Vídeňáci dojedou. Asi ke 2. hodině odpolední dojeli skutečně ze Znojma: mladý kněz se svým bratrem přijeli přímo na faru. Kosmák podal jim něco na občerstvenou a nabídnul knězi, že může svou tetu pochovati, on s kaplanem že bude assistovati. Poněvadž kněz Vídeňák neměl taláru, šel hned do své světnice, aby mu ho donesl a zapůjčil. Mladý kněz zatím pravil mně: »Nevzal jsem si taláru sebou, poněvadž jsem nemínil, že by dp. děkan mi dovolil pochovávati; zatím nabídl se dokonce, že bude i assistovati.« Za chvíli jsme se oblékli do církevních rouch a starý šedivý Kosmák skutečně assistoval za diákona mladému knězi.

Jako se jevil Kosmak v životě svém pravým knězem, tak již jediný pohled do jeho domu a světnice svědčil, že jsme u kněze. První, nač zrak příchozího na faře Prostoměřské padnul, byl sv. kříž; visel na chodbě u dveří. Ve světnici své měl Kosmák pověšeny pouze obrazy náboženské, nad klekátkem byl sv. kříž.

Nezapřel-li Kosmák kněze v životě soukromém a veřejném, dal povolání své znáti také ve spisech svých. »Kukátkář« nebyl mužem módy a prospěchářství, jenž by byl psal tak, aby jen vydělal a bavil čtenáře. Ve všech spisech tanula mu na mysli nějaká vznešená pravda, o níž chtěl čtenářstvo přesvědčiti, nebo mravní naučení, které jen chtěl předvésti jako pravidlo života. Skoro všude shledáváme proto náboženské sentence, rozjímání, mravná naučení.

Ač byl vždy velmi snášelivým a i k lidem, kteří nebyli právě smýšlení křesťanského, jako muž vlídný a vzdělaný laskavě se měl, přece nikdy nenapsal ani písmenky do listů liberálních, které tepou do věcí nám svatých. Sám říkával: »Nabízely mi liberální listy, že mi zaplatí honoráře, co jen chci, abych jim psal pod čáru; ale neučiním toho nikdy.« »Kukátkář« zůstal celý život svůj idealistou, horlil pro dobro, přál si, aby lid poznal své chyby a napravil se, proto také vzal péro do ruky a nedal je nikdy do služby hamižné. Mohl zcela správně říci: »Mám o tom, co jsem napsal, zcela klidné svědomí; nenapsal jsem ani písmeny, jež by někoho mohla pohoršiti.«

XII.

Dne 5. září 1893 sjížděly se po silnicích, které jako paprsky hvězdové sbíhají se ze všech stran do Prostoměřic, četné povozy obsazené »panáčky« t. j. kněžími, jak lid na Moravě říká. Toho dne měla se konati v Prostoměřicích na faře pastorální konfe-

Alojs Kotačka) procházel se se mnou po věčném městě až do večera, a tu vykládal mi, že ve Znojmě poznal Kosmáka, že mu několikráte ministroval, Kosmák slíbil mu nějakou knihu a donesl mu »Kukátko«. Vskutku pamatuji si také, že Kosmák jednou odjížděje do Znojma, bral ssebou »Kukátko«, řka: »Dám ho tam bratrovi, který mi vždycky ministruje.«

rence, zároveň chtěl se »kukátkář«, jak již bývalo zvykem, slavnostněji uvésti do nového děkanátu, poznati okolní spolubratry, v jichž středu chtěl ve vší tichosti oslaviti své »abrahamoviny«, které však připadly již na den předešlý.

Proto byla vrata farní dokořán otevřena a »pan rada« vybíhal v taláru neustále ven na dvůr, aby pozdravil a přivítal milé hosti. Když byl všechen klérus děkanátní pohromadě, šlo se do kostela; »Výmyslický« dělal hebdomadáře, ostatní pak v chóru modlili se střídavě hóry. Po vykonané pobožnosti prohlíželi příchozí kostel, Kosmák vykládal, jak jej chce s pomocí Boží opraviti, vyzdobiti a tak pokračovati v díle, které začal jeho předchůdce, kanovník Leonard Knopp; pak odebrali se páni do farní kanceláře, kde zahájil děkan Josef Spáčil modlitbou a rozjímáním pastorální konferenci. O čem se mluvilo a jednalo, věru jsem již zapomenul; promlouvalo se o záležitostech duchovní správy, někteří kněží tázali se o radu druhých; Kosmák, který zajímal se o vše, mluvil také a zasahoval velmi činně do konferenčního jednání. Po debatě asi dvouhodinové byla konference zakončena modlitbou.

Pak zasedlo se k obědu, který Kosmák kořenil svým jadrným humorem a vtipným vypravováním, kaplan »Františk s bílou vestou« podporoval ho ze všech sil, ukazuje hostům něco ze svého kouzelnického repertoiru. Proto byli všichni dobré nálady, zvláště když viděli, kterak Kosmák hosty rád vidí.

Obědu účastnili se jen kněží; neboť bylo to výslovným přáním kukátkářovým, že pamětný den ten chce stráviti uprostřed spolubratří.

Již od časného rána donášel telegrafní posel telegram za telegramem: většina jich přišla z Lechovic, ale některé přinesl posel až z Fryšavy a Znojma. Krátce po poledni dovezla pošta celý stoh blahopřejných dopisů. Mezi nimi byl i vlastnoruční dopis Jeho Excellence nejdůst. biskupa dioecesánního dra Frant. Salesia Bauera, který byl uvítán ode všech slavnostním jásotem a hned také za všeobecné pozornosti předčítán. Pisatel nemůže se již doslovně na něj upamatovati, ale smysl jeho byl asi tento: »Důstojný Pane! K milému památnému dni Vašich abrahamovin přeji, aby Vám Pán Bůh dal hojnost Své milosti a aby se Vám dostalo všeho toho, co slíbil Bůh věrnému svému služebníku, který nezakopal hřivny své.« Láskyplný dopis tento potěšil všechny a zvláště Kosmáka. Pak předčítány byly jiné zaslané telegramy a některé význačnější projevy.[9])

Po obědě sestoupil se na rychlo improvisovaný zpěvácký kvartet, aby zapěl některé z Kosmákových písní. Zpívali jsme z listu, nebylo to ovšem valné; Kosmák slyšel již před tím nejednou své písně zpívati od celého sboru za průvodu instrumentální hudby: takový požitek nemohli jsme mu ovšem poskyt-

[9]) Nebudiž pisateli vykládáno za neskromnost, připojuje-li tu poznámku týkající se jeho; činí tak jen proto, poněvadž lépe vynikne »dobrácká« povaha Kosmákova. Rozumí se samo sebou, že také rodiče a bratr pisatelův, kteří ode dávna byli známí s Kosmákem, zaslali blahopřejné telegramy. Když četla se jména jejich, obrátil se Kosmák k pisateli a pravil srdečně: »Děkuju, P. Rudolfe; těší mne, že Vaši si na mne vzpomenuli.«

nouti; ale nicméně Kosmák děkoval a chválil, ba sám zpíval a notoval s námi.

Někteří páni dali se do »taroků«; Kosmák hrával nerad, proto zůstal seděti a bavil hosty vykládaje jim svým duchaplným způsobem. Také nevyčerpatelný »František s bílou vestou« se nedal zahanbiti a přichystal pro odpoledne největší překvapení.

Najednou ozvalo se sálem jeho veselé »tralala«, znamení, že »kumpanie« děkanátních kaplanů má nastoupiti. »Františk« postavil se v čelo a slavnostně předváděl nás Kosmákovi připojuje žertovnou gratulaci.

Kosmák se podíval svým satyrckým pohledem přes brejle na nás a pravil vážně: »Ale hoši, ten váš komandant vás jaksi šidí!«

»Jak to?« ozvalo se jako jedněmi ústy.

»Inu, pohleďte na něj a na sebe; vy jste všichni takoví vyschlí, vymoření, jenom on je přece trochu k světu!«

»Pane rado, já nosím za ně všechny tu tíhu,« ozval se František bez rozpaků.

»Nyní, slavné obecenstvo,« deklamoval obratný improvisátor »s bílou vestou« hřmotně dále, »dovolím si Vašnostem předvésti své slavné a přebohaté panoptikum. Prosím jen dále, jen dále! Co nikde není viděti, neuvidíte ani tu. Ale, prosím, musí jich vejíti najednou alespoň deset; neboť mám tu velikého klaperšlága, je tak veliký, že neuviděli byste ho celého, kdyby vás sem nevešlo alespoň deset. Mé panoptikum není jako jsou jiná: mají všechno venku namalováno a vyvěšeno, vejdete-li dovnitř, neuvidíte nic; já mám svůj kabinet v pořádku, za šestáček můžete viděti vše. Prosím jen dále, jen dále! Vojáci od kaprála dolů platí jen polovici. Na důkaz, že kabinet můj je v pořádku a velikánské obsáhlosti, předvedu vám světoznámého »kaučukového muže«, jehož neuvidíte nikde jinde, byť jste šli na kraj světa. Prosím!«

Pak vešel do vedlejšího pokoje a vyváděl odtud opatrně muže se škraboškou na tváři.

»Tuto vidíte, slavné obecenstvo, kaučukového muže, muže bez kostí. Je to velmi vzácný exemplář, s nímž se musí opatrně zacházeti. Muž tento nemá kostí a dá se obraceti na všechny strany. Račte se jen, prosím, podívati, že ruce a nohy ohýbají se mu i do zadu.« A vskutku záhadný muž zvedl nohy ve zcela opáčném směru, než činí to obyčejný smrtelník, ba i ruce ohýbaly se do zadu. »Kratimír je také veliký umělec; hrá pěkné výňatky z nejnovějších oper a béře housle na záda.« Donesli housle, záhadný muž natáhnul ruce do zad, vzal housle a hrál dosti slušně. »Ano, pánové, Kratimír dovede také ukloniti se zády; račte se jen podívati!« Pak se improvisátor i se svým »kaučukovým mužem« poklonil a oba zmizeli zase v sousedním pokoji.

Po chvíli vysvětlil vynalézavý František celý žert; přivázal komusi škrabošku do týla hlavy, obličej pak zakryl šátkem černým; »kaučukový muž« jsa k obecenstvu škraboškou obrácen,

stál k němu vlastně zády a proto mohl s takovou lehkostí prováděti obraty zpáteční.

Za milého hovoru a zábavy uplynulo rychle na podzim beztak krátké odpoledne; když pak večer se přikrádal na zemi, odjel nejprve za zvuku zvonů děkan, po něm pak odjížděli ostatní hosté, ač zdržoval je Kosmák jak jen mohl; měli daleko, na všechny strany jelo se jen povozem, proto nemohouce ani při nejlepší vůli déle zůstati, omlouvali se a sedali do kočárů.

Všechny moravské a mnohé české noviny přinesly o abrahamovinách Kosmákových vroucí vzpomínky. Věrný druh a přítel jeho napsal v »Obzoru« (ročn. XVI., str. 267):

»Václav Kosmák, náš proslulý vypravovatel, slavil 4. září 1893 své abrahamoviny. Důstojný, horlivý kněz, výtečný spisovatel, věrný a nad jiné činný syn národa našeho, dovršil padesátý rok života svého požehnaného a ta záplava blahopřání, která jej stihla v den jubilejní, jest jenom slabý projev té všeobecné lásky, z jaké se právem těší proslulý »kukátkář« u všech vrstev svého národa. A tisíce čtenářův jeho rozkošných povídek, kteří přání svých ani nenapsali ani netelegrafovali, vyslali je přímo k Bohu všemohoucímu, aby dopřál mu ještě mnohá léta zdraví, síly, spokojenosti a všelikého požehnání, aby ze zvláštní a tak bohaté hřivny, kterou jej obdařil, ještě mnoho pokladů literárních vytěžil, ku slávě Boží a ve prospěch čtenářů, kterých Kosnák zajisté čítati může již do milionů . . . .«

Kosmák stal se miláčkem lidu našeho a nikdo již ho nepřipraví o čestné místo v srdci našeho národa.

Kosmák sám nazývá péro svým »mučennickým nástrojem« a jak pisatele těchto řádků nejednou ubezpečoval, nerad se ho chápe, nerad píše, [10]) tak že prý vlastně píše, poněvadž mu nedáme pokoje.

Nuže, milý náš kukátkaři, tohoto pokoje se věru od nás nedočkáš nikdy, tak jako rolník nedává pokoje úrodné nivě, poněvadž zná její cenu a ví, jaké to bohaté plody ještě podle vůle Boží může vydávati. Pohlédneš-li zpět ze chlumu svých abrahamovin, vidíš nivu života svého se vlniti krásnou, zlatou úrodou; Bůh jí dá i nadále požehnání svého.« (Pokračování.)

[10]) Kosmák byl nejraději, mohl-li povídky své někomu diktovati; v Tvarožné psával mu je tamější naddučitel F., kterého Kosmák vždy velmi si chválíval, že mu byl velmi na ruku; pamatoval prý si děj i osoby vždy velmi přesně a mnohdy prý i Kosmáka na všelicos upozornil. Kosmák byl F—ovi velmi upřímně oddán, několikráte vykládal o něm, jak tuze rád kouřil; když prý v adventě měl hráti o 6. hodině ranní na rorátech, tu prý vstával F. již o 5., aby si jen mohl napřed zapuknouti. — Také psávali Kosmákovi v Tvarožné studenti z jeho farnosti; alespoň jeden z nich — nyní již kněz — vykládal tak pisateli; Kosmáka prý zvláště těšilo, že student ten uměl dobře stenografovati; nadiktoval mu hodný kus své povídky, student ji rychle nastenografoval a pak zvolna opisuje, posílal do redakce. — V Prostoměřicích psával Kosmákovi často administrátor J. z T.; chodíval také Kosmáka holiti, což výborně uměl a rád každému posloužil. Nebyloť totiž v Prostoměřicích holiče, Kosmák pak sám se holiti nenaučil, do Znojma bylo trochu daleko a příležitost drahá, tu ochotný J. přišel, bavil dobrého Kosmáka, psal mu »Kukátka« a také ho rasíroval . . . . Kosmák jmenoval ho svým »suffragánem«.

Za maminkou.

Zas vzpomínám — už tři jsou léta tomu —
co vynesli Tě na vždy, mrtvou z domu,
o maminko, již měl jsem tolik rád!
Za dobu celou, co jsem s Tebou žil,
já Tebe častokráte zarmoutil,
Ty mě však jenom jednou jedenkrát.

To bylo tenkrát, ona chvíle pustá,
kdy na vždy zmlka Tvoje drahá ústa,
a uhasnul Tvých milých očí svit;
Tys odešla, a já tu zůstal sám,
sám smutkům svým i těžkým myšlénkám —
Jak's mohla mě tak brzy opustit?

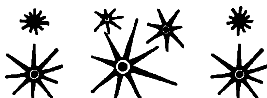
Tak tázal jsem se v duchu vždycky znova,
když bloudíval jsem lesem beze slova,
jenž nade mnou své dumné žalmy lkal,
kdy zdraví pochoval jsem — na vždy as,
mně zhasla každá radost, každý jas
a já už životem jen vrávoral.

Co kolem cítil jsem, to byla plíseň,
co slyšel jsem, to byla hrobů píseň,
co viděl jsem, to bylo temno jen.
Jen bych čím plakat měl, mně zrak můj zbyl,
a ruce, bych měl, čím bych zalomil,
a hlasu jenom na zoufalý sten.

Od doby té, co vedu, život není,
toť jenom bezradostné živoření,
toť umírání po kapkách.
»Tma přede mnou, — o Bože — za mnou tma,«
tak šeptám si rtoma skřehlýma, —
»a nikde jiskry naděje v těch tmách.«

Jde život světem jednotvárně, stále,
den s nocí střídá se, noc se dnem dále,
plá nebem za dne zlatý slunce svit,
dál v noci svítí miliony hvězd —
jen já se vleku uschlá ratolest — —
Jak's mohla mě jen, drahá, opustit?

Jan Ptáček.

Boj proti Masarykovi.*)

Masarykovská studentská paedagogika.

Profesor Masaryk opětně promluvil! Neznamená to sice u něho mnoho, protože každé chvíle nějakou řeč páše, zvláště o katol. církvi a náboženství, ale tentokrát promluvil pan doktor tak »rozhodně«, že přítomný c. k. policejní úředník byl nucen schůzi studentskou »U Helmů« k vůli řeči Masarykově rozpustit a že celá záležitost bude míti dohru ještě někde *jinde* než v pouhých novinách.

Příčinu ke schůzi studentské »U Helmů« dali *moravští* studující na české universitě pražské, chtějíce porokovat o záležitosti *prof. Judy* z Prostějova, k vůli jehož hrubým urážkám katol. náboženství podal před nedávnem *JUDr. Hruban* jménem katolické strany interpellaci na sněmu Brněnském k místodržiteli. Interpellaci Hrubanovi podepsali nejen katoličtí poslanci, nýbrž i konservativní, ba i někteří *lidovci*. Věc, o niž jde, je následující: V katalogu ke *Kupkově* výstavě v Prostějově *napsal* prof. Juda, učitel tamní reálky, při cyklu »Náboženství«, že obraz Kupkův není pouhou satyrou a zesměšňováním, nýbrž pravdou, jelikož prý ***nikdy nebylo a není náboženství lidské nic jiného než řemeslo, než obchod.*** V dalším otřel se prof. Juda neslušně o Vatikán a o Krista Pána, stavě křesťanské náboženství na stejnou úroveň s *»Alahovým pijanstvím křesťanské krve«*. Prostějovský farář, dp. Dostál-Lutinov, nemohl tak hrubé urážky náboženství v obvodu své úřední činnosti mlčením pominouti, stěžoval si veřejně a dr Hruban podal interpellaci. To jest zkrátka species facti čili případ, o němž studenti moravští chtěli »U Helmů« rokovati a k vůli němuž svěřili referát panu Masarykovi, rodem taktéž z Moravy.

Dle »Čecha« (ze dne 26. ledna 1906), jenž výslovně uvádí, že podává úryvky řeči Masarykovy dle »Času« a dle »Práva lidu«, vytkl pan doktor hned z počátku dp. faráři Dostál-Lutinovu ***denunciaci,*** — ač zmíněný duchovní konal jen úřední ***povinnost,*** — načež pokračoval: »V celém tomto případu mám názorný příklad, co je náboženská otázka, jakou má důležitost nejen politickou, ale výchovnou. Neboť náboženství ve škole má především úkol mravní, vychovávat charakter. Co si také ten průměrný kvintán, a já myslím, že je to už v nižších třídách, pomyslí, když vidí náš rozpor? Takto celé naše střední školství, ba jsou to už školy obecné, jest založeno na té nepravdě, že se v náboženství nemluví jasně a upřímně. To je má zkušenost ze střední školy a zkušenost druhých všech, kdož prožili

---

*) **Poznámka redakce: Zahajujeme rozhodný, stálý a soustavný boj proti prof. dru Masarykovi. Nejedná se nám o jeho osobu, nám jde o víru, o naše náboženství, které jest jeho vystupováním poškozováno, nám jde o školy, o žactvo, o učitele a profesory, kteří jsou jeho soustavným působením proti církvi vedeni a pobuřováni. Masaryk myslí, že nadešla doba k rozhodnému boji: ven ze škol s knězem a náboženstvím. My však, kteří jsme státní občané jako on a synové vlasti jako on, my si svou posici brániti budeme, a to tím více, když jest na naší straně dosud platný říšský a zemský školní zákon a dvoutisíciletá váha církve. Vyzýváme nejšlechetnější a nejučenější kněze, aby do areny zápasní vstoupili a přejeme si, aby boj s Masarykem dobojován byl do poslední kapky krve.**

tyto věci hlouběji. A to je hlavní fakt: všecko vyučování na střední škole jest vědecké, jdeme-li od nejjednoduššího základu na př. že 2 × 2 = 4, jen katolicism ve škole říká vlastně, že 2 × 2 = 5 nebo 6, nebo jak chcete. Všechno vychování ve škole je protikatolické, i profesor mathematiky nepřímo vlastně učí protikatolicky. *Prostě vědecké myšlení a katolicismus jsou dva světy, které se vylučují. To je fakt. Za dnešní situace je pro nápravu vychování jen možnost jedna: aby náboženství přišlo co nejdříve ze škol pryč. Jinak se děti* učí lhaní, přetvářce, jezovitismu. Stát ještě se stará o karabáče *a tak lež* se dětem vtlouká všemi prostředky. O čem si troufáte jako profesoři mluvit? Jak se musí krčit každý ten profesor, má-li mluvit o Husovi, Chelčickém a reformaci, o nejslavnějších dobách české minulosti .... Vy nesmíte žákovi říci, co Palacký, otec národa, řekl o všech těchto věcech. To je v historii, to je v literatuře české, to je stejně v literaturách cizích, — zkrátka všickni myslící lidé nové doby jsou s katolicismem hotovi. *Neschovávejme se za heslo klerikalismus, to, oč jde, je katolicismus, a proto ze všech sil se musíme starati o to, aby náboženství přišlo ze škol ven .... Katecheta na dnešních školách není než denunciant vládou placený* .... Především konejte svou povinnost a když pravdu povíte, ani *denunciace katechety ani ředitele nic nezmohou* .... Vy nemůžete za to, že *vládní nařízení školní* žádají na vás všelijaké ty pletky tretky: vyhovte jim a potom můžete dle pravdy postupovat *bez ohledu na systém, který nás učí býti bezcharakterními lidmi* ....« (Zde schůze rozpuštěna.)

S dovolením! Nás také především zajímá *paedagogická stránka* této řeči universitního profesora před žáky vysokoškolskými a proto se tážeme: Jest paedagogicky správno, aby *universitní* profesor, tedy učitel na výsost postavený čili vzor, takto mluvil před *žáky* a dával *takové* protikatolické, protináboženské, protistátní a protiškolské pokyny *budoucím učitelům* katolické mládeže na státních školách? To znamená studenty štváti proti jich budoucímu chlebodárci a zasluhuje, aby *»vládní nařízení a vladní systém«* nestrkaly ruce do kapes, nýbrž aby sáhly na portopé svému *věčně nespokojenému podřízenému* řkouce: Buď budeš učiti za dobré peníze, proti nimž neprotestuješ a jež plnou rukou bereš, jak ti vládní nařízení káže, anebo půjdeš odkud jsi přišel a můžeš si založiti v *realistickém státě* školní systém dle receptu »U Helmů«, a my se budeme s úsměvem koukat, jak si budeš libovat, až studenti tebou vychovaní budou proti tvým »vládním« nařízením do *realistického* systému bouchat! Potom poznáš osobně jak tvoji studenti »prakticky pracují« a jak jsi je *paedagogicky* vyškolil! — K této paedagogické poznámce máme též nepaedagogickou, *osobně významnou!* Jak může profesor Masaryk se svědomím a se ctí srovnati službu, kterou na universitě koná, (státu a školnímu rakouskému systému koná!) když školní rakouský systém tak velice zavrhuje, že o něm tvrdí: vládní nařízení *»nás učí býti bezcharakterními lidmi!«* Není takovéhle profesorství potupným hamižděním, obchodem a řemeslem? Má-li Masaryk u výtkách svých proti

vládnímu systému a nařízení školnímu pravdu, je profesorství i učitelství vysoké i nízké hanbou pro čestného muže, a prof. Masaryk měl by dáti studentům dobrý příklad ***okamžitým z university odchodem, jinak může mu každý říci do očí:*** Nejste i Vy z oněch »systematických« bezcharakterních lidí, které jste právě zavrhoval?

Před posluchači universitními obvinil Masaryk vládu a její školství ze systematického bezcharakterního vychování a z **proti*katolického*** vyučování (i prý na školách obecných). Tážeme se: Jest paedagogicky správno, aby učitel universitní před **studenty** ***obviňoval celý stav katechetský*** z denunciantství **vládou** placeného a popichoval proti ***středoškolským ředitelům***, jimž podobně ***sprosté udavačství*** na středoškolské profesory podstrkuje jako je předhodil katechetům? Masaryk nemluvil zde o *osobách;* obvinil tedy z denunciantství vládou ***placeného stav katechetský a úřad ředitelský!*** Toť paedagogiky osobní noblesa, na kterou stát musí vzíti »karabáč«, aby (universitním studentům) taková lež se nevtloukala od jich profesora. Důstojným pánům katechetům a vlastně i středoškolským ředitelům není možno po takové urážce stavu a jich úřadu mlčeti. Očekáváme, že dovedou na příslušných místech v Praze i ve Vídni náležité kroky učiniti, zvláště když vláda zároveň s nimi se obviňuje, že denunciantství nejen trpí, ale i platí!

Tážeme se: Jest paedagogicky správno, aby universitní profesor se přiznával před studenty, že ***stopuje*** »jednoho takového katechetu« a že dostává ***»stále nové a nové«*** důkazy toho, jak katecheti na školách nejen ***středních***, nýbrž i ***obecných*** deduncují žáky a učitele?« Což jest pan prof. Masaryk jakousi tajnou školskou ***policií*** a jeho byt jakousi poptavárnou školských denunciantů? Věc tato tak jest ošklivа, že »Čech« ze dne 28. ledna 1906 přináší z universitních kruhů lokálku nadepsanou: »Masaryk jest jen *jeden*«, totiž mezi českými universitními profesory, kteří by tajně stopovali a z obecných i středních škol donášející kverulanty ve svých bytech přijímali!

Prof. Masaryk se hrozí, že prý katecheti denuncují žáky jich učitelům na středních a obecných školách — ***sám však denuncuje učitele žákům***, povídaje studentům (tedy ***žákům)*** bez důkazů, že prý katecheti, kteří jsou přece ***učiteli,*** žalují na žáky! Ano, prof. Masaryk tak se zapomíná před žáky svými, ***že denuncuje dokonce před nimi i sama sebe***, přiznávaje se totiž, že **stopuje** *jednoho katechetu* »právě tyto dny« atd. Může býti blamáže větší? Kdy počínal si který katecheta koukat tak strašně nepaedagogicky jako tahle realistická výtečnost a vrozená paedagogie? V morálce máme pravidlo — a juristé je uznávají též, — jež zní: Nemini alliganti injuriam suam credatur: nikomu, jenž vlastní křivdy (špatnosti) se dovolává, víry nepřilož! Masaryk tak učinil, — Masaryk se přiznalť ku tajnému osobnímu neoprávněnému ***stopování*** lidí, do nichž mu nic není! Co tedy s ním? Na to ať odpovědí páni, kteří státní rakouskou výchovu úředně na starosti mají! Já jen si opakuji Masarykova slova o ***bezcharakterních lidech*** a přidávám: tohle neoprávněné katechetů sto-

pování a před studenty odkrývání vlastní hanby, jest víc než pouhé denunciantství, — to jest . . . . . .

Ještě otázečku! Víš-li, milý čtenáři, **proč** *prof.* ***Masaryk*** *tak* »*ohnivě*« *prof. Judu* **obhajoval** »U Helmů«? Něco ti prozradím! Ve spisku Masarykově: »V boji o náboženství«, najdeš, kterak pan profesor tam napsal, že mnohým ***kněžím*** není náboženství vlastně ničím jiným než zaměstnáním, živobytím, tedy jako řemeslem a obchodem. A to se stalo v Čechách asi před půl druhým rokem. Prof. Judovi nedalo to spáti, chtěl se také zvěčniti, a — reprodukoval výrok Masarykův v pozměněném vydání, neboť prof. Juda udělal *již kšeft a obchod* **z náboženství**, kdežto Masaryk poukazoval jen na mnohé ***kněze***, kteří takové šmejdy s náboženstvím tropí. Máme tedy v celém případě vlastně jakousi paternitu a můžeme říci, že prof. Juda není vlastně ani tak vinen jako jeho tatík Masaryk, jemuž náleží literární priorita na škandalesním případě prostějovském a jenž »U Helmů« ***obhajoval vlastně sebe***, takže celá jeho řeč měla by míti správný nápis: ***Masaryk pro domo sua.***

Filip Jan Konečný.

Valná hromada Spolku na zakládání katolických knihoven

konána byla dne 29. ledna v domě družstva Vlast za předsednictví faráře Vlastimila Hálka a za přítomnosti ordinariatního komisaře Dr. Ant. Podlahy, metrop. kanovníka u sv. Víta. — Družstvo Vlast zastupoval stříbrník Václ. Žižka, Jednotu č. katol. učitelstva Tomáš Roháček, soukromník z Král. Vinohrad. — Předseda zahájil schůzi tímto proslovem:

»Velectěné shromáždění! Vysoce důstojný pane ordinariatní komisaři!

»Pán žehnal práci naší,« jest mi zvolati při zahájení dnešní valné hromady. K slovu Jeho rozestřeli jsme sítě po milé vlasti české, jakož nám katolická víra ukládá za povinnost, bychom její lid skutky milovali a to podepírali, na čem časné i věčné blaho její spočívá — křesťanskou vzdělanost a mravnost. Budovaliť jsme po Čechách opět po celý rok dobré knihovny pro katolický lid, aby výběr dobrých knih po venkově i městech stal se lidu pramenem vzdělání, poučení i ušlechtilé zábavy, posílil jeho náboženské vědomí, pomáhal tvořiti ryzí povahy, probouzel jeho duševní činnost k novému životu v duchu katolickém a bránil odkřesťanění lidu v Čechách. S vědomím, že každý z nás, milí členové spolku, konal povinnost svou svědomitě. seč síly jeho stačily, dále s ohledem na to, že práce naše byla odvislou od docházejících prostředků a obětavosti katolické veřejnosti, chceme podati dnes obraz činnosti spolku našeho, jehož význam by měl všestranně býti oceňován a rozvoj jeho podporován.

Zahajuje valnou hromadu Spolku na zakládání katolických knihoven, jenž provádí vlastně usnesení provinciálního sněmu pražského a synod a proto těší se úchvale vrchnopastýřské, pokládám

si za čest představiti slavnému shromáždění zástupce nejdůst Ordinariatu vysoce důst. pana kanovníka dra. Ant. Podlahu a prosím p. jednatele, by přečetl protokol minulé valné hromady.«

Jednatel Aug. Krčmář, kníž. arcib. vik. sekretář, četl protokol minulé řádné valné hromady. Protokol byl schválen.

Na to podával jednatel výroční zprávu za r. 1905:

V druhém roce své činnosti založil Spolek pro zakl. katol knihoven 8 knihoven, a to:

	svazků	cena
1. dp. Jos. Ptáčkovi, faráři v Přerově n. Lab. posláno	126	83 K 26 h
2. dp. Fr. Seidlovi, děkanu v Černilově »	116	236 » 56 »
3. dp. Fr. Kozelkovi, far. v Červ. Újezdě, p. Střezmíř . . . . »	95	219 » 42 »
4. Odbočce všeodb. sdružení pro Párník u České Třebové a okolí . . . . «	100	230 » 09 »
5. dp. Em. Přibilovi, faráři v Ořechu . . . »	102	196 « 90 »
6. Křesť. lid. a národnímu spolku pro Skorenice a okolí . . . . »	98	163 » 72 »
7. Velect. p. Jos. Kafkovi, říd. učiteli ve Zdětíně, p. N. Benátky . . . . »	85	123 » 82 »
8. dp. Janu Noskovi, far. ve Velíši, pošta Louňovice . . . . »	133	272 » 55 »
Bylo tedy v roce 1905 Spolkem rozesláno . .	855	1526 K 32 h
V roce 1904 založil Spolek 7 knihoven, do nichž poslal	567	1123 » 08 »
Rozeslal tedy spolek v 2leté své činnosti . . .	1422	2649 K 40 h

V tomto minulém roce byl počet členstva následující: 26 zakladatelů, 38 členů přispívajících a 11 dárců. Na konci prvního správního roku měl Spolek 14 zakladatelů, 33 přispívajících a 17 dobrodinců. Přibylo tedy zakladatelů 12, ostatní poměry zůstaly přibližně stejny.

Četní pánové stávají se tím členy zakládajícími spolku našeho, že přistupují za zakladatele družstva Vlast a knihy družstvem jim věnované darují spolku našemu. Jiní k témuž účelu zasílají knihy své. Letos došly spolek 2 bedny knih, jedna bez bližšího udání zasílatele. Všem dobrodincům a zakladatelům, kteří tímto způsobem spolek náš vydatně podporují, budiž vzdán vřelý dík.

Jako v prvním, tak i v tomto druhém správním roce konal výbor 4 schůze. Zvláštní zájem budila snaha sestaviti seznam vzorné knihovny katolické, v němž byly by vyčteny spisy katolické literatury české se zřetelem na venkov, města a různé odbory vědecké. Dp. místopředseda Tomáš Škrdle vzal na sebe seznam vzorné knihovny za pomoci nejlepších znatelů literatury české dle možnosti sestaviti. Pro naše farní knihovny, tedy knihovny lidové, největší zájem mají spisy zábavné, kteréž v rouše zábavném hájí, šíří a upevňují dobré mravy a sv. víru. A tu s radostí doznáváme, že v nové době vycházejí pěkné sbírky knih, které v ohledu mravném a náboženském jsou bezvadny, to jest ničeho neobsahují, co by víru neb mravy urážel o; avšak vychází

málo knih, které by v rouše moderním líčily krásy a ovoce života náboženského dle vzoru Pravdy, Ehrenbergra a Kosmáka, a tak positivně hleděly buditi a znovu vzkřísiti život dle víry za heslem nynějšího sv. Otce: instaurare omnia in Christo.

Zájem o farní knihovny jeví se na všech stranách. Ve skupinách duchovenstva Táborského a Králického jednáno bylo o farních knihovnách a mnohé pěkné života schopné myšlénky byly proneseny. Spolek náš všem takovým snahám nabízí svou pomocnou ruku, kéž by byla přijata a všechny skupiny duchovenské soustředily se ve spolku našem, vždyť síla a úspěch spočívá ve sdružení za jednotným cílem.

Veliký zájem budila též ve schůzích výborových myšlénka, rozšířiti činnost spolkovou na celý národ československý z Čech na Moravu a Slezsko a získati právo, svolávati schůze spolkové, kdekoli na místech této rozšířené činnosti. V té příčině podává výbor dnešní valné hromadě případné návrhy na změny stanov a doufá, že rozšíření značné přispěje k rozvinutí vždy větší a blahodárnější působnosti spolkové.

Uvážíce vše, seznáváme, že spolek náš před 2 roky založený roste sice zvolna, ale zdravě, i doufáme, že přes všecky překážky vzroste v mohutný strom, jehožto ovocem bude byť ne obnova a znovuzkříšení života náboženského, tož aspoň posilnění u víře a dobrých mravů a záchrana jednotlivých duší v národě československém.

Pokladník Tomáš Škrdle podotkl k jednatelské zprávě toto:

Pan jednatel uvedl, že jsme rozdali knih v ceně 1526 K 32 h a já budu referovati, že jsme měli peněz o mnoho méně; ale oba máme pravdu, nebo: a) mnoho knih jsme darem obdrželi a b) p. jednatel počítá knihy v krámské ceně, ale my je kupujeme zpravidla o polovici laciněji.

Na to byla krásně sestavená jednatelská zpráva s povděkem schválena.

Pokladník red. Tom. Škrdle uvedl, že měl Spolek r. 1905 příjmů 662 K 48 h a vydání 652 K 43 h, zbývá tedy 10 K 05 h. — Základní jmění, které činilo na konci r. 1904 — 268 K 25 h, vzrostlo r. 1905 o 218 K 25 h, úroky vynesly 9 K 32 h — má tedy Spolek 495 K 82 h jmění základního. Toto jmění jest uloženo a pokladník předložil knížku Pražské městské spořitelny, v níž jest celý obnos obsažen. — Účty revidovali dne 25. ledna 1906: říd. učitel Jos. Flekáček a duch. správce Ant. Postřihač a zapsali: »Souhlasí s doklady a nalezeno vše v pořádku.« — Valná hromada udělila pokladníku absolutorium a předseda děkoval jak jednateli, tak i pokladníku za jejich práci.

Volba byla vykonána aklamací a zvoleni byli jednohlasně: za předsedu far. Vl. Hálek, do výboru: kaplan Jan Benda, red. Tom. Škrdle; faráři: Lud. Čaboun, Jan Podlaha a Frant. Stibor; kníž. arcib. vik. sekretář Aug. Krčmář. — Za náhradníky: red. Tom. Jiroušek, měšťan Ant. Plaček, kaplan Jos. Šimek a stříbrník Václ. Žižka. — Všickni zvolení volbu přijali.

Při volných návrzích jednáno bylo o časové situaci a přijata byla resoluce proti prof. Masarykovi s přáním, aby katolíci

proti němu povstali jako jeden muž. — Dále bylo usneseno, aby Spolek rozšířil svoji činnost i na Moravu a do Slezska a aby mohl konati schůze ve kterémkoliv místě svého působení. Výboru bylo uloženo, aby vyzval knihovníky Spolkem založených biblioték, aby podávali rok co rok zprávy, jak bylo knihovny užíváno, které knihy se nejlépe líbily a které asi knihy na vzdělání lidu nejzdárněji působily. Přijat byl ještě jeden důležitý návrh, ale ten se až později uveřejní.

Předseda Vlastimil Hálek ukončil valnou hromadu následujícími slovy: »Opět rozmnožena na prázdné mapě království českého řada tvrziček a pevnůstek — katol. to knihoven — v době, kdy celé hordy knih protináboženského obsahu zaplavují města i vesnice. Dávati lidu dobrou knihu je tolik, jako bojovati proti špatné. Tuto práci apoštolskou chceme konati s pomocí Boží dále. Jest nám však třeba pomoci a posily. O tu prosíme dnes důst. duchovenstvo i ct. laiky-katolíky vroucně a snažně: račte se státi členy, věnujte knihy a příspěvky, pamatujte odkazy na spolek náš. Doba jest vážná, budoucnost hrozivá. Nechť nejsme nalezeni nepřipraveni!

Konče letošní valnou hromadu, pokládám za povinnost, bychom vzpomenuli jako synové církve a členové státu slavně panujícího sv. Otce Pia X., nejdůstojnějšího episkopátu v Čechách a nejjasnějšího císaře a krále Františka Josefa I. provoláním: »Sláva!« Přítomní opakují nadšeně: »Sláva, sláva, sláva!« Vysoce důstojnému p. zástupci nejdůst. Ordinariatu děkuji jménem valné hromady za laskavou přítomnost a prosím, by nadále zůstal spolku našemu starostlivým otcem.«

Ordinariatní komisař, metrop. kanovník Dr. Ant. Podlaha, odvětil, že si Jeho Eminencí našeho spolku velice váží a proto že sem posílá svého zástupce.

Ve schůzi výborové, na to konané, zvoleni byli: za místopředsedu a pokladníka red. Tom. Škrdle, za jednatele kníž. arcib. vik. tajemník Aug. Krčmář. — K návrhu faráře Jana Podlahy z Únětic přistoupí Spolek k Svatojanskému Dědictví za člena s prosbou, aby nám nyní a každý rok více knih bylo udělováno. — Výbor projednal agitační program na rok 1906 a předseda uzavřel první jeho schůzi.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

[Pokračování.]

XIII.

Sedmiměsíční trvání výkonného sboru křesť.-social. strany. — Porady v redakci »Dělnických Novin«. — První sjezd katolické moderny v Praze roku 1897 a křesťanští demokraté. — Konference křesťanských socialů dne 16. května 1899 v Praze.

Po skončeném druhém zemském křesť.-socialním sjezdu, na němž jsme se staří a mladí křesť. socialové smířili a zvolili společný výkonný zemský sbor, spěchali jsme na Žofínský ostrov,

kde právě v týž den, v pondělí 22. srpna 1898 měl se o 5. hod. odpol. zahájiti druhý velkolepý sjezd katolíků československých.

Členové našeho křesťansko-socialního výkonného sboru strany zasedli o 4. hod. odpolední na ostrově Žofínském kolem jednoho stolu pod strom k památné schůzi, již předsedal pan *Josef Hovádek*. Schůze učinila usnesení o pracích, kteréž pak v dalších poradách následovaly. Druhá, třetí a čtvrtá schůze konány v měsících září a říjnu v domě družstva Vlast, ale po čtvrté schůzi správce domu red. Tom. Škrdle zemskému sboru oznámil, že již místností družstva pro schůze tyto nepropůjčí, poněvadž někteří členové sboru ze strany mladých křesť. socialů ke družstvu nepřátelsky se chovají, a sbor, nemaje moc tomu zabrániti, aby si tedy vyhledal pro své schůze místnost jinou. Sbor konal pak schůze v domě Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, ale zase ne na dlouho, a poslední schůze jeho byly po Novém roce 1899 v hostinci »U stromečku« v Opatovické ulici, kdež došlo k rozdvojení sboru.

První porady sboru věnovány byly projednávání organisačního řádu dle volebních okresů V. kurie. Vydáno též provolání, pojednáváno o vzorných stanovách katolicko-politických spolků, které se měly zakládat, a učiněn pokus, zakládati důvěrnické organisace v Praze i po venkově; ale pokus ten se nezdařil, poněvadž náš katolický lid, vychovaný pouze školou vzdělavací, pro začátky školy a organisace politické neměl ještě porozumění.

Ve sboru došlo často ke sporům, a jednou také P. Dlouhý-Pokorný oznámil (dne 3. listop. 1898) svoji resignaci (poněvadž prý se málo dělá), ale na společnou žádost resignaci odvolal. Ve sboru se pracovalo jakž takž svorně, ale mimo sbor viděli jsme z činů mladých křesť. socialů, že tu není upřímnosti k společné práci, a to mne pohnulo, když sbor neměl disciplinární moci dělat pořádek ve straně a k této moci se neodhodlával, že jsem ze sboru dne 12. prosince 1898 vystoupil a v »Dělnických Novinách«, abych věci neškodil, o tom se nezmiňoval; až k naléhání mnohých přátel učinil jsem tak teprve dne 16. ledna 1899, kdy sbor klidně pracoval dále — ale s dr. Rud. Horským v zásadních otázkách mnohokráte se střetl.

K velikému poplachu však došlo, když P. Dlouhý-Pokorny se svými stoupenci založil počátkem měsíce března podporující a pohřební katolický spolek »Budoucnost«, ačkoliv právě nacházel se ve vývoji mladý podp. a pohřební spolek »Slavín«, založený P. Janem Paulym. Záležitost tuto chtěl urovnati správní výbor Zemského sdružení katol. vzdělavacích spolků, kde P. Dlouhý-Pokorný, P. J. Pauly, Dr. Herman, Václav Dvorský, JUC. Joset Šindler byli zároveň členy, ale urovnání se nezdařilo. P. Dlouhý-Pokorný ve schůzi výboru sdružení, dne 14. března 1899 konané, ku všem dotazům mlčel a mlčel i přes prosby P. Jana Paulyho a jiných. Výbor pak většinou založení »Budoucnosti« neschválil.[65])

Avšak ještě významnější schůzi konal pražský »Lidový spolek« dne 12. března 1899 ve velkém sále záložny Svatová-

[65]) »Děl. Noviny« r. VIII., č. 14.

clavské. Zde předseda *JUDr. Fr. Herman*, *Václav Dvorský a JUC. Jos. Šindler* podrobili socialní činnost P. Dlouhého-Pokorného a jeho stoupenců zdrcující kritice; konstatovali, že tato činnost vede jen k záhubě jindy svorné a jednotné křesťansko-socialní strany a že si práci v táboře křesťansko-socialním zoškliví i lidé, kteří již mnoho dobrého ve straně vykonali. Tito řečníci zde hlavně obhajovali osvědčenou činnost dra Rud. Horského, Tom. Škrdle a T. J. Jirouška a konečně proti působení P. Dlouhého-Pokorného přijata řízná resoluce, v níž se proti dalšímu vyvolávání sporů protestuje.[66])

V pohnuté této době, kdy bylo již jasno všem křesť. socialům strany dra Rud. Horského, že stoupenci křesťanského demokratismu s P. Dlouhým-Pokorným v čele pracují k opanování hnutí křesťansko-socialního, dru Rud. Horskému, stále shovívavému a trpělivému. otevřely se oči. Dne 23. března 1899 sešel se opět zemský sbor strany křesť.-socialní v hostinci »U stromečku« a zde se výkonný výbor rozpadl ve dva tábory.

Dr. Horský a Žižka rozmlouvali P. Dlouhému-Pokornému jeho počínání mimo sbor a debata vedla k tomu, že dr. Horský a Žižka ze sboru své vystoupení ohlásili a odešli. Podobně prohlásil své vystoupení písemně i dr. Fr. Reyl z Hradce Králové. Dr. Rud. Horský k přání křesť. socialů vedl s ostatními zbývajícími členy sboru (Žižka, dr. Reyl a Jiroušek) stranu křesť. socialů dále — až do opětného svolání konference a sjezdu.

Jak se křesť. socialům se stoupenci P. Dlouhého-Pokorného a Václ. Myslivce těžce pracovalo, může každý posouditi z toho, že skoro v každé schůzi výkonného sboru byl spor o zásady. Mimo to vedle »Lidového Listu« i »Křesťanský Demokrat«, založený P. Dlouhým-Pokorným a jím zároveň vedený (až do dne 7. prosince 1898, kdy zašel[67]), práci naši nám stěžoval. »Křesť. Demokrat« přinášel totiž články, v nichž bez ohledu na situaci a jednotu strany vykládán byl křesťanský demokratismus jako něco lepšího, než je křesťanský socialismus.[68])

Po odchodu dra Horského, dra Reyla a Václava Žižky ze schůze výkonného sboru strany dne 23. března 1899 došlo ihned k několika poradám v redakci »Děl. Novin«. Uvažovaná situace křesťanskými demokraty přivoděna během posledních dvou let. V poradách měli účastenství: Dr. Fr. Herman, dr. Rud. Horský, JUC. Jos. Šindler, ThC. Jan Pauly, red. Tom. Škrdle, V. Kotrba, T. J. Jiroušek, P. Ant. Jemelka, Josef Šolle, Václav Dvorský, Rudolf Vrba a j. Z porad těchto vyšlo ono rázné prohlášení o sedmi odstavcích, které proti směru a taktice P. Dlouhého-Pokorného

---

[66]) »Děl Nov.«, roč. VIII., č. 14. ze dne 16. března 1899.

[67]) Zajímavým a poučným pro tehdejší dobu bylo ohlášení redakce, jímž zastaven »Křesťanský Demokrat« v č. 23. a 24., kde odpouští redakce svým nepřátelům, kteří »Křesť. Demokratu« „podkládali zásady nekatolické — vycházení moci z lidu atd.«, a na konec dáno veřejnosti v ohlášení »S Bohem« a »Na shledanou!« Slovo »Na shledanou« mělo svůj význam.

[68]) »Křesť. Demokrat«, č. 22. ze dne 2. listopadu, čís. 23. a 24. ze dne 7. prosince r. 1898 podal řadu článků pod nadpisem »Arcibiskup Ireland o křesťanské demokracii«, kteréž nikterak na naše poměry se nehodily a k utužení křesťanského socialismu u nás (příznivým líčením křesťanského demokratismu) nikterak neprospěly.

a jeho stoupenců podali do »Katolických Listů« dne 8. dubna 1899 (roč. III., čís. 96.) pp.: Dr. Rud. Horský, JUDr. Fr. Herman, JUC. Jos. Šindler, ThC. Jan Pauly, Tom. Škrdle, Václav Kotrba, Jan Vokoun, Václav Špaček, Václav Žižka, T. J. Jiroušek, Rud. Vrba, Václav Dvorský, Václav Stupka, Frant. Satorie a Frant. H. Žundálek. — P. Dlouhý-Pokorný dal na toto prohlášení »Katolickým Listům« 10. dubna 1899 opravu dle § 19. tisk. zák., avšak podepsaní v »Katolických Listech« ze dne 12. dubna t. r. v zasláno prohlásili poznovu, »že trvají na tom, co po zralém uvážení v »Katol. Listech« dne 8. dubna uveřejnili. Tím polemika skončena.[69])

Dále bylo v poradách v redakci »Dělnických Novin« usneseno, požádati dra Rud. Horského, aby svolal předběžnou konferenci důvěrníků a potom teprve sjezd.

* * *

Rozkolům ve stranách, v lidu i v literatuře katolické byla příznivá léta 1896—1902 a teprve rokem 1904 nastalo jakési uklidnění. Rozkolu mladých ve straně křesť.-socialní v Čechách předcházel rozkol v katolické literatuře objevením se tak zvané katolické moderny, jejíž průkopníkem byl na Moravě roku 1896 založený »Nový Život«, vedený P. Karlem Dostálem. Mezi »Novým Životem« a »Vlastí«, řízenou P. Tom. Škrdlem, došlo často o nové směry k řízným výměnám názorů. Modernou katolickou na seslabení směru, jaký »Vlast« dala katolickému písemnictví od roku 1884 a zvláště katolické žurnalistice, vystupováno »Novým Životem« zcela bezohledně a s jistým úspěchem. Ke katolické moderně začali se kloniti i lidé jinak až dosud družstvu Vlast a jeho časopisům věrní. A poněvadž vůdcové vznikající nové křesťanskodemokratické strany účastnili se ruchu katolické moderny, byl vznik nové křesť.-demokratické strany pro křesťanské socialy tím povážlivější. Ruchem katol. moderny posilnění křesť. demokraté odvažovali se pak i hnutí křesťansko-demokratického proti křesťanským socialům, jimž nebezpečí šlo se dvou stran: z literatury a z hnutí.

Že se nemýlíme, ukazuje nejlépe první sjezd »Nového Života«, konaný v památný pátek dne 25. srpna roku 1897 v sále záložny Svatováclavské v Praze. Čestným předsedou sjezdu zvolen byl starosta záložny Svatováclavské, prof. *Jan Drozd*, a řídícím předsedou *P. Sigismund Bouška* O. S. B. Na sjezdu měli účastenství: P. Prokop Šup, zástupce »Hlasu« a »Hlídky«; Baar, kaplan; Zelinka, ředitel kůru; Knotek, Čap, Strnad, Myslivec, Coufal. Suchánek, Grunt (nyní v Americe), Jos. Hübsch, dr. Hruban, Bílek, Kubát, Dlouhý-Pokorný, Kverka, Chvojková, Fanta, Vaněček, Pospíšil, Musil, Skopec, Klür, Amort, P. Burian O. C. S. R., P. Paukner, O. C. S. R.; dr. Vondruška, Portl, Bečvář, dr. Tumpach, Schwarzová, Dvořáková, Vyhlídal, Leubner, Tauber, Sauer, Ka-

[69]) Jak zmatené poměry tehdy panovaly a jak se dobré od zlého a prospěšné od zhoubného nerozeznávalo, vysvítá z toho, že prof. české boh. fakulty Dr. Eugen Kadeřávek, muž jinak zbožný a pevných zásad, počínání naše veřejně v »Katol. Listech« káral a P. Dlouhého-Pokorného se zastával.

dlčák, Dostál-Lutinov, Rozsypalová, Radlová, Reneltová, Jiří Karásek, Antonín Procházka, Kučera, Rybák a j.[70]) Julius Zeyer se omluvil.

Na sjezdu referovali: Karel Dostál-Lutinov »o vývoji a cílech našeho hnutí.« — P. Sig. Bouška »o mysticích a Arn. Hellovi.« — Fr. Bílek »o ideálu křesťanského umělce.« — Aug. Rozsypalova »o ženské otázce.« — P. Fr. Holeček »o katolickém divadle a dramatu.« — P. Emil Paukner »o katolické hudbě.« — Otakar Tauber »o bohatství a hloubce naší liturgie.«

Založením »Nového Života« a tímto sjezdem dána vzpruha k rozvoji nejen katolické moderny, ale i novým křesťansko-demokratickým heslům v křesťanském socialismu, jimž staří křesť. socialové celou silou se vzpírali, a to z příčin a důvodů zcela vážných. A že měli pravdu, ukázalo se dosti záhy.

* *
*

Krátce po poradách v redakci »Děl. Novin« koncem měsíce dubna svolal dr. Rud. Horský na den 16. května 1899 do Prahy konferenci důvěrníků strany křesťansko-socialní, hlavně za tím účelem, aby účastníci přehlédli a posoudili situaci strany a poradili se o prostředcích k nové práci, když smír se nezdařil. Konference konána v sále Katolické Besedy. Sešlo se 63 důvěrníků, kteří zastupovali 31 míst v Čechách. Z Moravy dostavili se 4 hosté. Konferenci předsedal *dr. Fr. Reyl;* místopředsedy byli *Jos. Brož* z Kladna a *Václav Žižka* a zapisovateli Frant. Jirásko, kaplan z Rovné a Gustav Toužil, red. »Katol. Listů« z Prahy.

Zprávu o činnosti a stavu strany bylo podati mně. Uvedl jsem v delší řeči mimo jiné, že existuje dnes (r. 1899) celkem 281 křesťansko-socialních spolků, jednot katol. tovaryšů a jednot Svato-Josefských v zemích koruny české, z nichž je v Čechách: křesť.-soc. spolků 118, Sv. Josefských Jednot 36 a Jednot katol. tovaryšů 23. Úhrnem 177. — Na Moravě uvedl jsem 48 křesť.-social. spolků, 12 Sv. Jos. Jednot a 29 Jednot katol. tovaryšů. Úhrnem 89. — Ze Slezska uvedl jsem 12 Jednot katol. tovaryšů a 3 křesť.-socialní spolky. Tedy úhrnem 15 spolků.[71])

Po této zprávě rozvinula se porada, v níž měli účastenství: Dr. Rud. Horský, dr. Frant. Reyl, ThC. Jan Pauly, P. Králíček z Moravy, JUDr. Fr. Herman, Jos. Brož z Kladna, Fr. Schneider z Jindř. Hradce, Karel Skultéty, říd. učitel ze Šestovic, JUC. Jos. Šindler, red. Tom. Škrdle, Fr. Blažko, kníž. arcib. vikář a farář z Noutonic, dr. Jos. Burian, kanovník vyšehradský, Fr. Satorie z Prahy, J. Jelínek, učitel z Malotic, P. Rud. Vrba, spisovatel a j.

Konferencí bylo usneseno: »1. Budiž dle možnosti svolán zemský sjezd delegátů strany. Svolají jej dr. Horský, Žižka, dr. Reyl a Jiroušek. — 2. Jmenovaní členové sboru povedou správu strany až do sjezdu a přiberou si pomocné přísedící do svých porad. — 3. Shromáždění nesouhlasí s dosavadní rušivou čin-

---

[70]) Tak doslovně referuje se v »Katolických Listech«, roč. I., v čísle 236. roku 1897.

[71]) »Spolkové Listy« při »Děl. Novinách«, čís. 10. 1899.

ností a taktikou P. Dlouhého-Pokorného a k této činnosti a taktice hledíc, nemůže ho dále uznávati za člena strany křesťansko-socialní.« — První dva odstavce byly přijaty jednohlasně a třetí přijat až na dva hlasy.[72]) Tím konference skončena. (Pokračování.)

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování.)

Jedenkráte navštívil Tomáše zámecký ředitel s místním panským lékařem a bylo jim v pokojíku u něho čekati, až se vrátí ze sýpky. Měřil obchodníkovi obilí na prodej. V pokojíku se všecko lesklo a vzorný pořádek bil zrovna do očí. Páni si pochvalovali a když se vrátil domů, hučel doktor: »Takové hospodyně není v devíti osadách! Ta má pořádek! A obsluhovačka to roznesla po celé dědině. A ředitel cpal do dýmky a hledě do sirek mlaskal: »Tam by se naučila ne jedna hospodyně pořádku! A čistotě! Tam je všecko na svém místě, malé i velké a vše se třpytí — a voní. V takovém hnízdě musí být člověk šťasten, kdyby i nechtěl. Děvčata, poslat vás tam na měsíc, ať se v selském domě naučíte, jak se pánům hoví. Hovádka Boží!« —

A děvčata s tím běžela pro vodu, a s vodou se to rozplynulo po dědině. Domácnost u Roubovců se rázem povznesla nad jiné. Rozumní si brali z ní dobrý příklad a spořádali ve stavení, čeho bylo třeba. Nerozumní se pošklebili: »Sedlák z panské chvály neztyje, a blázen kdo si jí všímá!« A nepořádek trval nepořádkem. Tedy Tomášova domácnost byla první ve vsi! Slyšel to od sousedů a nádenice mu tím z daleka podkuřovaly, vědouce, že námaha nebude darmo. A Tomáš přišel domu všecek blažen a hladí ženu po zádech: »Ty jsi pravý poklad! Dosud jsem tě neuměl ani ocenit — ale, ocenili tě již cizí! Našel jsem poklad!«

Maře vytřeštila oči: »A co míníš?«

»Tvůj pořádek.«

»No — — pořádkem vládneš sám, jsi hospodář. Ta chvála náleží tobě a ne mně. Kdybys nebyl pořádný, bylo by to něco jiného. Ta chvála, dušenko, patří tobě!«

»Takového pořádku, jaký mám ve své světnici, není prý ani v zámku! Slyšíš? A tak to máme v celém domě. Čí je to tedy zásluha? Tys se naučila v městě pořádku a čistotě.«

»No — víš Tomášku, všecko není taky mnou! Abych ti pravdu řekla, já jsem časem velice zapomenuta a nevím kde mně hlava stojí. Lidu plno stavení a starost nemalá. Kde si pak člověk na všecko vzpomene? Co chvíle něco udělám naopak, anebo nedopatřím, ale Hela má všudy oči a vše si pamatuje. O tvou spokojenost má největší zásluhy Hela. Věř, či nevěř! Kdyby nebylo Hely, měla bych den ze dne na vrobku a málokdy bych ti vy-

[72]) »Děl. Nov.« roč. VIII., č. 19. r. 1899.

hověla. To děvče není v domě k zaplacení. A sotva si jí všimneš. A myslím, že ani nevíš, že slaví dnes své dvacáté narozeniny? Mohl bys jí darovat na zimní oděv něco a přidat jí služného. To děvče se vyplatí v domě, kdyby se jí dávalo třikrát tolik, co má. A netoulá se po zábavách, nevláčí k nám chasy, neroznáší řeči po lidech a ničím nepohne, co jí nepatří. Takového čeledína člověk kraj světa nenajde! Ta by ve světě uhodila na jiné štěstí, než má na našem dřelisku! Kdyby byla jiná tak sličná jako Hela, jaká by to byla ochechule a kdež by jí byl konec! A já bych bez ní již nezbyla.« A Tomáši se rozezvučelo v uších, jako Velehradskými zvony a krev se mu hnala do hlavy. Vždyť Hela byla odedávna jeho touhou, byla ovocem, po němž před svatbou dychtil, jež mu sám Bůh měl utrhnout, požehnat a udělit — — žel však, ovoce bylo zakázáno na vždy! A oželil ho, a aby se ani pokušení nepřiplížilo, odvracel zraky neúprosně od děvy; »Neuvoď nás v pokušení!« Kdo nebezpečí hledá, zahyne v něm.

Ale Hela mu nerozuměla. Dělala, co mu na očích viděla — a přece, ač s ní jednal vlídně, nepodíval se jí do očí a byl-li při práci u ní, byl nesvůj a všecko mu padalo z rukou, až se styděl. A pocit tísnivý, jakoby ho opřádal víc a víc — — To Hela pozorovala a divila se mu — — ale časem pochopila a jakoby pozbyla dobrého svědomí — — —

Běžela jedenkrát k Maří a vyjevila jí svou úzkost. Žalovala sama na sebe: »Stále mně to volá do uší — — ty! ty! Máš ho v hlavě! A to je hřích!« — A když mu do očí pohlédnout musí, zakvílí jí v uších: »Běda ti, pamatuj na slib! Zachraň své lilie!« —

Maří se jí zasmála: »Nebuď bláhová! Tomáš je hodný člověk, s ním se nikdo nezahodí. Kdo se správně modlí, nemysli na špatnosti. A Tomáš věří a modlí se spravedlivě. To vím. Modlí se spravedlivě a dá ti pokoj. Čistému je všecko čisto, Heluško, nemysli na hlouposti! Takové věci se vyrážejí z hlavy — do paty!«

A Hele odmáchlo a stísněnost zmizela. Pracovala a rozkvétala jako mladý keř růžový. Slavila dvacáté narozeniny — ale tak tiše, nevěděl o nich mimo hospodyni nikdo — — a hospodář se dověděl jen náhodou při řeči — — a hned se mu rozhoupaly v hlavě Velehradské zvony, jakoby vyzváněly — — na pohřeb! — — Dostal se do rozpaků a otočiv se, pádil do svého pokoje, aby žena ničeho nepoznala. Styděl se. A hle, ve dveřích málem vrazil do Hely! Pohlédli si zmateně do očí. Tomáš se téměř osápl: »Co zde děláš?«

»Utřela jsem honem prach. Hospodyně nemá kdy.«

»Tak počkej a neleť, já tě neukousnu. Máš prý dnes památku?«

»Jakou myslíte?«

»No máš prý dnes dvacet let?«

»Na tom nezáleží!«

»Helo, hospodyně tě má tuze ráda, dám ti na zimní šaty. Zde máš, vezmi si, a kup si co chceš. A služné ti o polovici ode dneška zvýším. A nehněvej se, že jsem se osápl!«

Hela se mu podívala do očí a zasmála se: »Nemám se proč hněvat. Jste samá dobrota. A tak Pán Bůh zaplať.« A podívala se mu vděčně do očí znova a vesele se točíc, chtěla upláchnout. Ale Tomáš ji chytil za ruku a řekl: »Na něco bych se tě rád poptal.«

Hela se zarděla a zachvěla se, až jí ruka z dlaně vypadla a v duši, jako by se jí bylo zablesklo a ten blesk, jakoby jí byl omámil oči. Aha, aha! Co chce? Chtěl mne — — oženil se — — co chce? — — A výčitka jí zasvítila hlavou: Ty! Ty! Máš ho v hlavě a to je hřích! — Hospodáři však ani ve snu nenapadlo, aby si hleděl s ní pletek. Podíval se na ni důvěrně a řekl: »Nezdá se ti Helo, že se Maří nějak tratí?«

»Maří? A co by se tratila? Je zdráva jako křen.«

»Ne, ne, pozoruji to již kolikátý den — — a ty si snad toho nevšímáš, je mně nějak cizí a jakoby za týden byla obstárla.

»A — to nebude nic zlého, to nic není. Na to mně již ukazovala stará Šípková, ale to nic není. Nebojte se.«

»Na co ti ukazovala Šípková?«

»Ale — tak — tento — jak vám to říci? Zeptejte se Šípkové a již mne pusťte, poběhnu nasypat slepičkám. Obrostají peřím a musí se jim co chvíle dávat, aby jim nebylo zima. Teď — při takových mrazích slípka se má zle.«

»Nezamlouvej řeči. Tajíte všechny cosi přede mnou. Hospodyně se zeptat nesmím — aby jí nechytil zármutek. Její smutná chvíle sedí vždycky někde v koutě. Chodím kolem ní jen po prstech! Onehdy — ve svátek Početí Panny Marie jste byly všecky tři na pouti — a zase s nějakým tajemstvím. To jste tutlaly již dlouho přede mnou. A koho se zeptat, když ne tebe?«

»Ale jděte, jděte, koho? Zeptejte se hospodyně. Je toho hodna. Což se jí tolik ostýchat? Důvěru za důvěru. To by jí trápilo, kdyby cítila, že se mě bokem dotazujete — — a více mně důvěřujete, než jí. Toho nechci!«

»Proto jsem si tě chtěl brát, že jsem všecku důvěru věnoval tobě. Za důvěru — a nedůvěru člověk nemůže. Jí se ostýchám — abych jí nevyrušil z dobrého rozmaru — při tobě je člověku volněji — — a může si oddechnout. Co jsem si ji vzal, bojím se o ni. Sama to vidíš. Někdy ráno je veselá a dovádí, někdy vstane — všecko ji bolí. Vypadá jak o deset let starší a kašle do strhání. Vždycky si ráno myslím — — jak dnes bude? Vždycky čekám, zaslechnu-li její hlas a čekám jak vinník na své odsouzení. Já jsem ji neměl nutit — ale matička to mají na svědomí, ať jim Pán Bůh odpustí — Maří chtěla — a měla zůstat svobodna! Kdybych byl měl tenkrát ten rozum, jak dnes, bylo by se to jinak srovnalo.«

»Pro Boha, nemluvte tak, máte smrtelný hřích! To není pravda, že je nemocna. Takové přeháňky nejsou nemoc. To má každý člověk. Proč se — bojíte malověrní? Kdo svou postavu nadstaví o loket? Jděte, to není pěkné, že litujete, čím se chlubíte. Hodnější ženy byste nebyl dostal a to mne mrzí, že tak myslíte. Já teď půjdu.«

»Poslouchej, Helo, neříkej jí ničeho.«

»A co bych dělala pohoršení? Já nejsem taková.«

»Já ti věřím. Dokud u nás budeš, budeš naším strážným andělem a já se o tě postarám. Já na tě nezapomenu. Maří praví, že bez tebe nezbude a já bych tě neoželil, kdybys nám chtěla utéci.«

»Tak nemluvte — to se nehodí.«

»Šípková povídala, že tě Ondra obtěžuje a že jsi již celá nešťastna. Proč ničeho neříkáš? Ondra je nám solí v očích — to víš.«

»Inu, sem a tam udělá také práci — — ale, kdyby mě měl stále sužovat, raději bych se s vámi rozešla. Naši táta jsou doma beztoho nemocní, a měli by mne rádi doma. Myslím na ně ustavičně.«

»Ondra pije a tluče dobytek a zdá se mně, že nás okrádá. Zrní se na sýpce ztrácí — — a kde by bral tolik peněz? Budu po něm dávat pozor. Tebe nedám. Kdybys nám odešla, sebrala bys nám spánek a vždycky by nám v domě něco scházelo. Zůstaň — a Ondra půjde. A tak co jste nešly tenkrát na tu pouť! To tajemství?« — Hela se rozmarně podívala na něho a zasmála se: »Víte co, Šípková vymetá ve stodole, ať vám to řekne. Takové staré to lépe sluší než svobodné, když se tolik doptáváte! — —« A smějíc se vesele, pádila na dvůr a dávala pernactvu sypání. Slunce právě zapadlo za košatým ořechem, strmícím nade dvorem a červánkami se pozarděly stěny. Hela pohlédla po hořícím nebi, jež krvavě zaplálo, ale náhle šedlo a tmělo se. Slepice se pospíchaly o překot a rupotání se ozývalo po zmrzlé zemi. A Hela se zadívala do nich a hleděla, až se sešeřilo a vytratily se na hřad. Zavřela dvéře — a myslila si: »Zda se hospodář Šípkové pozeptá? Nebude-li se jí stydět? Ach — mně ovšem velice věří! Mne má na pravém místě! Na pravém?! Vlastně na nepravém, ženáč by mohl býti rozumnější — ale, když si nepomůže, pomátla jsem mu hlavu!« Maří arci vadne, tak sličná není jako já — — — a kdyby ne mého slibu, mohli jsme býti svoji! Chudák, není s ní šťasten — — — a na mne nemůže zapomnět. Nemůže mne oželit!« A škubajíc zástěru, zamyslila se, a samolibá chvála jí zaplavila duši, z níž ihned vytryskla valašská píseň:

Polajko, polajko, dávno sme sa znaly,
keď sme šohajovi spolu čarovaly.
Nečarovala sem, ani má matička,
než mu čarovaly, má černá očička.
Čarovaly tobě moje černé oči,
keďs jich viděl ve dne, musel's přijít v noci!
Čarovala tobě má bílá hubička,
keď ti štěbetala jako vlašťovička!« (Sušil.)

Ustala. Zazdálo se jí, jakoby se byl za dřívím mihl hospodář — a jakoby bylo sklaplo okno od kuchyně — — tam naslouchala hospodyně. Ta se jí teď nasměje! Po slibu se tak nezpívá! A — — po slibu se nemyslí na pletky! Co je Božího, patří Bohu! Ty! Ty! ty ho máš v hlavě a to je hřích!

Popošla, jakoby ji svědomí návalem hnalo, v zádech jí vyrazil mráz a sedl jí rosou na čele. A studený jak jinovatka! A když chytala u kuchyně po klice, jako by někdo na ni se stropu volal: Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj! A vkročila do kuchyně všecka zaražena. Hospodyně právě rozžíhala lampu a usmívala se na ni: »Jsi dnes veselá. A což, dal ti Tomáš pěkné slovo?«

»Jaké? Co míníš?«

»Řekla jsem' mu, že máš dnes dvacet let. Což ti nepřál?«

»Ne — zapomněl — ale, co by si mne tolik všímal? Jsem leda služebná. Ale dal mně na šaty. Hleď!« — Maří se zasmála.

»Ty si ho málo všimneš a on je dobrák.«

»Vím, co se sluší?«

»No, vždyť — — naposledy máš pravdu. Tobě člověk rád věří. Víš-li co, zaběhni pro Řížku, že má přijít drhnout peří, já zatím nachystám večeři. Hela odběhla. Cestou mrštila okem po stodole — — a hle, dobře rozeznala hospodáře, že tam stojí se Šípkovou a navazuje řeč. Ušklěřila se: Škoda, že je tak učený — — a takové hlouposti nosí v hlavě!

— — — — — — — — — — — — — —

Teta Šípková byla opráskaná žena a všemi mastmi mazaná! Sotva Roubovec za ní přišel a ústa otevřel, již věděla, po čem dychtí. Ale, nikdy jí ani ve snách nenapadlo, že by slídil ženě za patami! To se nehodí. Myslila si: Kdybys nebyl ze škol, vycinkala bych ti, týden v uších by ti zvonilo — abys nebyl tak bázlivý. Ale nenapravím ti hlavu — bez námahy.

»To vás vrtá v hlavě, kde jsme byly na pouti? To se nemá manžel dovědět a žádný muž se po tom neptá. To se nemá povědět.«

»A proč?«

»To jsou takové staré kapitoly. Starý svět má své právo.«

»Právě proto se vás táži. Což nectím starého světa? Naopak, všecky takové památky zapisuji, aby nevymřely s lidmi.«

»No, no, to je pěkná věc a Bůh vám dá stará léta. Ale snad nebude zle, když vám to prozradím. Abyste potom neměli zármutek!«

»Jen povídejte.«

»Nó, nó — — kdyby vám třeba něco malého donesli, aby vám to neumřelo. Povídat se to nemá, aby mně někdo nedával viny. Ale, když to musí být, mějte si to. Byly jsme v kapličce za Bečvou u sv. Alžběty. Když se ptáte, tu to máte! Tam chodí každá matka se ohlásit a navštívit sv. Alžbětu, jak jí navštívila matka Boží, když jí archanděl Gabriel donesl radostné poselství. Povídám Maří, pojď a ohlas sv. Alžbětě, že jsi křesťanskou ženou. Tak to dělá každá a vezme s sebou dětskou čepičku a prádelko a položí je na stupeň u oltáře a modlí se druhé tajemství z radostného růžence pětkrát: Se kterým jsi, ó Panno, sv. Alžbětu navštívila. A když se poroučí sv. Alžbětce do ochrany, schová doma, co leželo na stupních — pro Boží — příhodu. — Ná — tak, Hela všecko umí — — upletla če-

pičky, našila košilek, upletla povíják — — a tak jsme to zanesly k sv. Alžbětce — a teď je to v přihrádce. Ale nestrkejte do ní nos — bez toho byste se již mohl obejít.«

»A to jste tak dlouho tutlaly?«

»Nó a co myslíte? Snad vás nešidíme? Kdyby člověk byl nepoctivý, mohl by vás pořádně máchnout, ale Pán Bůh všecko vidí. A co vy jste takový divný a nevěříte ženě? Proč se jí samé neotážete? Kdybyste byl můj, řekla bych vám — pochňuro, trap se, nemáš být tak všetečný a do všeho prstů strkat. Ale to vám neříkám. Já jsem hloupá a vy jste učený. A teď se stydíte — a to ráda vidím. Kdo má ještě cit, stydí se za hřích. To je dobré znamení.«

Hospodář zaťal v šeru zuby a poražen, zasmál se kysele: »No, teď se napravím. Ale — — neudělat z toho pohoršení, Maří by zase připlakávala celý týden a já bych vás nepustil už ani přes práh.«

»Myslíš, že mám tak plýtkou hubu? Já nejsem taková, abych s každým mušincem běhala za lidmi a hučela do nich. Mně huba nepálí, ale ty si na hubu dej pozor, člověk nesmí býti tak důvěrný. Čechman aby se nedohřál, když muž do každého hrnce chce hledět a čítá kdejaký mušinec po dveřích a ukazuje naň lidem prstem — — — ale, aby žena nevěděla! A potom člověku ukazuje dvéře. A jdi Tomášku, ty jsi divous! Svou matku nosíš na rukou a jí se neotážeš. Jdeš raději k cizím lidem. Tvou ženou bych něchtěla být — a tvou matkou teprv ne!«

»Když jste taková stará řehtačka!«

»Co jsem? Co?«

»Řehtačka,« odsekl Roubovec a zahnul od stodoly na cestu.

»Hanba! Pchy! Pchy!« Zasípěla stařena a mrštivši pometlem do vrat, hnala se domů, bublajíc a nadávajíc: Hle, čeho se člověk na stará kolena nedočká?! A za všecko dobré! Pámbíčku milý! Nadá mně — ctihodné osobě řehtaček! Řehtaček! A co je to řehtačka? Co řehtá? Kobyla řehtá! To je řehtačka a to já jsem! A za vše dobré! Ale to je trest Boží. Maře měla slib — a vdala se. Kdo jí dohnal? Já hříšná! Já byla tím zlým duchem, který jí šeptal: Je to slib — i není! A A věřila. Taková nevěsta nebývá šťastna — — Bůh mně těžký hřích odpusť — — ale, mínila jsem to dobře. Ať se také sirotek živí! To je teď za to! Tak šeredně člověku spílá! Nó, nó, každý má na sobě bič takový, jakého zasluhuje. A Roubovce také trest nemine. Jen aby se mu to také nepomstilo, že ze mně zde vylákal, co mělo býti tajemstvím. A nedej Bože, darmo se to neříká. To ho potrestá — a nebohá matka!«

Za plotem se rozkřikl náhle Roubovec: »Co mne potrestá?«

»Tvá všetečnost, všetečko!«

»Hahaha! A čím?«

»Však jsem ti řekla! Pán Bůh ti odpusť — — byl by to smutný pohřibek — — a jak jsi mně nadal tak škaredě, nepřeji ti ho. A dej pokoj, hledíš jak zbojník!« — A stará chvá-

tala domů. Hospodář stál jak omráčen. To se mu dosud nepřihodilo! Co? Pohádat se se starými lidmi! Sděsil se sám sebe. Co to na něho sedlo? Od loňských dožinků je nakaboněn a zlý rozmar ho zmáhá. Dusil ho ustavičně, nebo duše dobré a čisté ho ovládaly. Teď zlý duch rýpl do nežitu a hnis se provalil! Sděsil se sám sebe, táže se, kdo pohoršením vinen? Baba prý je čertem podšita? Teď poletí na Řížku a načechrá ji, jak housera. Pak poštve Gajdušku a Sedláčku, a až bude celá dědina vzhůru, vyskočí oheň na střechu doma. Pak uteče Hela — a žena se utrápí. A tak náhle se to strhlo! Teď se bude tázat hospodyně, kde je Šípková, proč nejde k večeři, nebudou celou noc spáti — — tisíc raků do báby! Ale — — ovšem, nakládal s ní přece příliš tvrdě. Šípková ho chovala, v nemoci u něho sedala a hladila ho, měla naň tedy kus mateřského práva, aby mu třeba i — hlavu napravila! To je pravda! —

A milý Roubovec přelezl plot a rozhodl se, že se tety odprosí, aby přišla k večeři. A sáhl do kapsy — — má-li peníze. Bude dobře koupit láhvičku hořké, aby si spravila žaludek — zatím ji hněv popustí! — A šel do obchodu.

(Dokončení.)

Myšlenkové obrázky.

I.

Oči výše,
příteli, máš,
pod nimi pak ústa:
zraku by jsi
častěj užil,
mluvy ne tak zhusta!

II.

Doba naše
snadno něco
proti jiným snuje:
zvláštní však je,
každé dítě
dnes že kritisuje!

III.

Trní, růže,
příteli můj,
vždycky rostou spolu:
radostí-li
okusit chceš,
musíš také bolu!

IV.

Příteli, co
dnešní doby
prodati se nedá,
když se bídně
zaprodává
umění a věda!!

V.

Kdyby člověk
jedinou měl,
sebe menší vadu:
pomluvač z ní
vytvoří si
velkých celou řadu!

VI.

Tolik je dnes
přerůzných cest,
každý volí jinou:
Bohužel, že
idealy
pravé při tom hynou!

Jos. Al. Vlastimil.

Afera prof. Judy.

Profesor Juda z Prostějova napsal v katalogu ke Kupkově výstavě k cyklu »Náboženství« tato slova: »To není satira, to není sesměšňování. Toť holá pouhopouhá pravda. Ať se jevilo v té či oné formě, ať v Jehovovi jako mstiteli a ukrutníku, ať v Allahovi jako pijanovi krve křesťanské, ať v Kristu, z něhož Vatikán učinil zpovědníka mučených, nikdy nebylo a není náboženství lidské nic jiného, než řemeslo, než obchod. Nikdy nešlo ideály božskými, nýbrž za světským úspěchem. My lidé intelligentní to víme, průměrný kvintán na střední škole již věci tyto v sobě překonal, ale my je hájíme.« — Místní farář K. Dostál-Lutinov vyzval veřejně prof. Judu, aby dal dostiučinění těm' které svými slovy v jich citech a přesvědčení urazil. Akce tím zahájená vyvolala na to literární polemiku mezi listy náboženskokonservativními a nevěrecko-pokrokářskými, až konečně Dr. Hruban podal na sněmě moravském interpelaci, v níž místodržitele se dotazuje, jak chce pro další čas podobným urážkám nábožensky smýšlejícího lidu čeliti. Interpellace, vládě, jak se zdá, nemilá, zodpověděna nebyla.

Výzva faráře K. Dostála-Lutinova, který jednal zcela řádně a korrektně, rozbouřila tisk církvi nepřátelský a byla mimo jiné také projednávána v Ustředním spolku českých profesorů. Jednalo se o příslušníka stavu, i promluvila tedy stavovská organisace. Jest však i v takovémto případě dovoleno v korporaci takové, jakou dosud byl a za jakou chce i pro budoucnost býti pokládán Ustř. sp. č. prof., uváděti k motivaci projevů svých argumentů druhu podobného, jakých užili referent a řečníci-profesoři ve svých enunciátech? Na mne, člověka úplně stranou celého sporu stojícího, působil referát o celé schůzi dojmem, který nemohu blíže charakterisovati, úmyslně nechtěje užíti slov, jedině věc vystihujících. Vážil jsem si profesorstva českého. Velice jsem si ho vážil. Tím strašněji působí, mohou-li se vyskytnouti officielní pronunciamenta a tvrzení, jež způsobilá jsou vše jiné ve čtoucím vzbuditi, jen nikoli vážnost a úctu k mluvčím. A pronášejí se ve shromáždění bez jakékoliv námitky — ba »se všeobecným souhlasem« a voláním »výborně«. Což opravdu poměry u nás došly tak daleko, že strannictví, ať vědomé, ať méně uvědomělé, jest schopno úplně zaslepiti i muže, kteří vychovávají budoucí intelligenci? Asi nikoliv. Nevěřím, neboť věřiti nemohu, že by nebylo mužů názorů ve věci té podstatně odchylných. Ba míním, že jest jich i velmi značné číslo. Avšak někteří chtějí se »zachovati« celku, jiní by snesli vše, jen probůh ne, aby byli prohlášeni některým časopisem za lidi názorů »nepokrokových«, jiní nechtějí principielně vystoupiti ve věcech, jež mají dle jejich názoru nádech denní politiky, ostatní pak z nejrůznějších důvodů neuznávají za dobré, ve věcech »choulostivých« pronésti svůj soud. Hlavně jest to však všeobecně známá a tolikráte zařízená vlastnost lidí názorů umírněných a názorů konservativních, k »zachování klidu« ustupovati raději z cesty lidem agressivním, byť i jejich názory úplně odmítali. Pro sebe ovšem, neb v úzkém

kroužku — na veřejnost neradi. Toho jsou si lidé snah opačných také vědomi. Odtud ona prudkost a agressivnost ve vystupování, odtud ona agilnost a sebevědomí i ve věci, jež by se zdála již předem ztracenou. To ostatně jen mimochodem.

Některým absurdnostem řečí na schůzi té proneseným dostalo se již případného publicistického odbytí v »Čechu« (hlavně v č. 32., 35.), a my nevěnovali bychom nechutné věci té nijaké zvláštní pozornosti, kdyby celý postup v případě Judově nebyl pro dnešní poměry tak symptomatický a charakterisující, kdyby dále nejednalo se o korporaci, která jakožto spolkové ústředí dle běžných názorů repraesentuje naše profesorstvo středoškolské a může tedy činiti nárok na vážné pojímání svého officielního vystupování, a hlavně kdyby z úst řečníků nevycházelo na jevo, jak neuvěřitelně křivé vzmáhá se mínění o ochraně právní, tomto základě veškerého státního bytí a žití, a o právech a povinnostech z ní plynoucích, a jak ledabyle a strannicky (volím tato slova po zralé úvaze) pronášejí se i z úst jinak všeho respektu hodných úvahy a úsudky, když jedná se o konflikt stanoviska katolického s nájezdy proticírkevními. Mnozí pánové zřejmě nevědí ani sami, jak hledisko jejich jest jednostranné, jak dívají se na věci jen s bodu určitě vymezeného; kdyby postavili se na stanovisko nejužší spravedlnosti, jak užasli by sami nad úsudky svými!

Za účelem objektivnosti i za účelem, aby si čtenář mohl učiniti úsudek o jakosti jednotlivých výroků; podáváme zde hlavní část referátu o schůzi, jak přinesla ho »Národní Politika« (č. 31. ex 1906), tedy orgán v náboženských otázkách celkem bezbarvý.

Po úvodních slovech předsedajícího starosty spolku, ředitele pana Starého, který přivítal přítomné, ujal se slova dr. Vilém Appelt, který obšírně vylíčil a probral celý případ prof. Judy. Přečetl, co Kara ben Jehuda napsal v úvodě ke katalogu Kupkovy výstavy o náboženství, uvedl také, jakým způsobem ho prostějovský farář Dostál-Lutinov vyzval k satisfakci všech lidí nábožensky cítících a nastínil pak další vývoj celé události, která tak silně rozvířila celou veřejnost. Řečník dále dovodil, že nebylo slušné, když se farář Dostál-Lutinov obrátil ve svém »zaslánu« proti profesoru Judovi, když úvod byl podepsán literárním pseudonymem. Co se týče interpelace poslance v této věci, jest toto zakročení politické moci při projevu literárním ojedinělé, ba přímo porušením základních zákonů, které zaručují každému občanu volnost projevu smýšlení. Také profesoři jsou před zákonem rovni ostatním občanům a nelze proto věřiti kolující zprávě, že bylo proti prof. Judovi již zakročeno se strany úřední. Čím dál však tím více se množí pokusy, aby se omezily projevy lidí pokrokovějšího smýšlení, a nutno proti tomu protestovati a ohraditi se se vším důrazem. (Potlesk.)

Katecheta dp. dr. Petr praví, že úplně souhlasí s tím, aby nebyla omezována volnost středoškolských profesorů censurou soukromou. Katechetický odbor při Ústředním spolku profesorů uznal rovněž za svoji povinnost, aby pronesl ve věci svůj soud a učinil následující prohlášení: »Se svého stanoviska jako učitelé náboženství odmítáme po stránce věcné projev spisovatele Kara ben Jehudy o náboženství, uveřejněný v katalogu Kupkovy výstavy obrazů v Prostějově, a uznáváme právo faráře Dostála-Lutinova, jako místního duchovního správce i povinnost

jeho postaviti oproti tomuto názoru veřejně projevenému svůj názor o náboženství. Ale nemůžeme souhlasiti po stránce formální se způsobem vystoupení faráře Dostála, že totiž adresoval odpověď svou veřejnou nikoliv pisateli Kara ben Jehudovi, nýbrž profesoru Judovi.«*) Toto prohlášení bylo přijato všeobecným potleskem.

Pan prof. Dušek praví, že to, co Kara ben Jehuda napsal, bylo v jiné formě proneseno již mnohokrát. K ostřejším slovům dal se tento spisovatel svésti jistě tím, že měl před sebou obrazy Kupkovy, jehož názory jsou všeobecně známy. Ale to jest otázka čistě literární, kde se může stavěti jeden názor proti druhému. I ten největší atheista má dnes právo přednésti své myšlénky, ale na druhé straně mají odpůrci zase právo ho potírati, a to takovými zbraněmi a cestami, které jsou dovoleny. Že by však byla správná cesta hledati proti literárnímu výroku, ať byl, jaký chtěl, pomoci na sněmu, o tom lze důvodně pochybovati. To je naprosté zneužívání poslanců, kteří si nemohou pomoci jsouce pod nátlakem voličů. A zneužívati jich, ať je to proti knězi, ať proti profesorovi, jest naprosto nemístné a neslušné, jak to často vidíme, když se pomocí poslanců uvádějí v interpelacích zcela banální věci. jenom aby se dostaly na veřejnost! Jednotlivec se sám hájiti nemůže a jest tudíž třeba, aby ho hájil celek. Pro svoji osobu se řečník s vývody Kara ben Jehudy nikterak nesrovnává, ale proto neváhá prohlásiti, že se nesmí trpěti, aby se v takovéto věci působilo proti jednotlivci sněmem a školními úřady. Zde se měl postaviti názor proti názoru, nesprávné tvrzení mělo se vyvrátiti vědecky, ale vyřizovati věc sněmovními dotazy, to nejde! Musí se činiti rozdíl mezi učitelem a mezi spisovatelem. Jako příklad uvádí řečník známého kněze-kukátkáře Kosmáka, který psal někdy formou, s níž by jistě žádný kněz nesouhlasil, a přece se nemůže o něm říci, že by v kostele byl někdy užil tak drastických slov jako ve svých povídkách. Proto se musí činiti vždycky rozdíl a učitel-spisovatel nesmí nikdy býti brán k zodpovědnosti za své literární práce jako učitel. (Výborně.)

Prof. Vančura lituje, že se do schůze nedostavili četněji ředitelé středních ústavů, a žádá, aby v resoluci byla vyslovena nelibost řediteli zemské reálky v Prostějově p. Benešovi, jestli dle doslechu skutečně o vlastní újmě podal zprávu nadřízenému úřadu o případu prof. Judy.

Pana ředitele Karla Beneše se však velice energicky ujal ředitel žižkovské reálky p. Bílý. Uvedl, že ředitel ústavu má za povinnost

---

*) O tomto pseudonymu uveřejnil red. »Našich Listů« Tom. Jos. Jiroušek v č. 24. ze dne 10. února t. r. tento otevřený list:

Roztrpčen nad stálým pleskáním a citováním slova denunciant a denunciace, jichž proti dp. Karlu Dostálovi zneužívají různé časopisy našich »uvědomělých« pokrokářských redaktorů, pravím, že vystoupení dp. Karla Dostála proti p. prof. Judovi, třebas byl pod pseudonymem, nebylo žádnou denunciací. Vystoupení dp. Karla Dostala událo se v měsíci lednu t. r. a my u nás v Čechách věděli a mohl to věděti každý uvědomělý Čech na Moravě již ku konci roku 1904, kdy vyšel konec I. dílu Malého Naučného Slovníku Ottova, že Kara ben Jehuda je pan Karel Juda, profesor reálky v Prostějově, nar. 28. prosince r. 1871 v Kamenici n. L. a že je autorem spisů »Chudé osení«, »Za plotem« atd.

Nuže prosím, jaká pak je to denunciace, vystoupí-li někdo v měsíci lednu r. 1096 proti Karlu Judovi, když česká encyklopedie již roku 1904 oznámila (I. str. 1091) celé veřejnosti, kdo je Kara ben Jehuda? To prosím, pánové, není žádná denunciace,

Tento list v doslovném znění zaslal red. Tom. Jiroušek dne 6. února brněnskému »Hlasu« a redakce »Hlasu« použila obsahu tohoto listu ke své lokálce »Judaismus v Brně a ve Vídni« v č. 30. ze dne 8. t. m.

podati vyššímu úřadu zprávu o každé události, která se týká ústavu. Kdyby tak byl řiditel Beneš neučinil, byl by se prohřešil proti své povinnosti. Učinil jistě jen to, co musil, a dosud ještě nikdo neví, zdali snad prof. Judu nehájil. Pokud tohle není známo, jest zbytečno dále mluviti. Zná řiditele Beneše již dlouhá léta jako muže nejvýš řádného, kterého mají všichni rádi a při této jeho znalosti si troufá tvrditi, že by nic nesprávného neučinil.

Dalšího rozhovoru, který se vlastně týkal více vnitřních záležitostí spolku, se súčastnili profesoři pp.: dr. Slavík, Krapálek, dr. Metelka, Kalivoda, řed. Bílý, řed. Starý, Hulík, Posejpal, dr. Appelt, načež bylo většinou hlasů usneseno, že se shromáždění připojují plně a bez výhrady k resoluci profesorů moravských, přijaté na schůzi v Kroměříži. V dodatku pouze připojeno, že se žádá pro středoškolské profesory plná svoboda slova tištěného i mluveného, jak jest zaručena státními základními zákony.

Ke konci byl jednohlasně přijat návrh p. prof. Krapálka, aby bylo výboru uloženo, by se ihned zasadil u moravských poslanců, kteří zasedají v zemském výboru i ve školní zemské radě, o pomoc prof. Judovi, kdyby mu snad pro budoucnost hrozilo nějaké stíhání.

* *
*

Jako v Praze podobně se vyslovili i profesoři v Brně. Dne 7. února sešlo se 50 profesorů tamního odboru Ústředního spolku českých profesorů, pojednat o afeře Judově. Debata byla dlouhá a tuhá. Konečně 28 proti 22 hlasům schválen byl známý protest Ústředního spolku v Praze. Usnesení stalo se — dle »Hlasu« — převážnou většinou hlasy suplentův, odchovanců Masarykových, kteří si počínali přímo vášnivě . . . Projev Judův nebyl prý konfiskován, proto prý se nepříčí zákonům.

(Pokračování.)

Pravda.

Tak jsem kdys pravil ve dnech mládí:
Jdi, hledej sobě pravdu sám,
dej výhost bludným vidinám
a nevěř vše, co kdo ti radí.

Sám zkoumej, co tě s cesty svádí,
co místo k světlu, vede k tmám
pronikne k samým příčinám,
byť syčel vstříc ti jazyk hadí.

A rozum jako sokol bystrý
ve starých spisů vnikal hvozd,
pak hledal zase nové mistry — —

A posléz smuten, mdlý a zmámen
jsem řekl, maje sporů dost:
Jen Bůh zná svaté pravdy plamen.

J. Dědinský.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 24. ledna t. r. sedmou schůzi za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Čten byl protokol předešlé schůze. — Nově zvolený dopisující člen Lit. sekce, Ant. Plaček, měšťan v Pacově, poslal sekci děkovací přípis, plný horoucí lásky pro naše zájmy katolické. — Do komitétu pro zřízení pamětní desky na rodném domě Fr. Pravdy zvolila sekce: za předsedu a jednatele faráře Vl. Hálka, za pokladníka red. Tom. Škrdle a za přísedícího red. Tom. Jirouška. — Táž sekce zvolila zároveň do místního komité v Jarošově: faráře Fr. Brabce za předsedu, kaplana Jos. Kuděje za jednatele. Tito mohou si přibrati do komitétu i jiné vhodné osoby, hlavně starosty farnosti Jarošovské. — Působením kuráta Otty Kozlíka vc Vídni konal far. Filip Jan Konečný ve vídeňské Leo-Gesellschaft přednášku o družstvu Vlast, o níž vídeňská »Reichspost« ze dne 17. ledna velmi sympaticky referovala. Otto Kozlík pak nám píše, že farář Filip Jan Konečný docílil přednáškou svou velikého výsledku vtipným a duchaplným přednesem. — Literární sekce zašle oběma pánům: Ottovi Kozlíkovi i faráři Filipu Janu Konečnému, jakož i Leo-Gesellschaft ve Vídni za tuto oběť pro družstvo Vlast uctivé poděkování. — Slavorum literae theologicae přinesly o spise Zd. Bretšnajdra: »Pryč od Říma a Husova církev národní«, který vyšel v »Husitství ve světle pravdy«, velice krásný posudek z péra Jesuity P. Fr. Žáka, což Lit. sekce s povděkem vzala na vědomí. — Právě dnes je tomu 100 let, co se narodil Fr. Jar. Vacek-Kamenický. Literární sekce se usnesla, že uspořádá za tou příčinou ještě letos slavnostní schůzi.

Referáty přítomných členů byly velice obsáhlé a poučné, my však pro omezenost místa jen krátce o nich promluvíme:

Předsedající red. Tom. Škrdle četl německý román: »Homo sum«, jednající o anachoretech, dále: »Oběť zpovědního tajemství a z »Časových úvah«, »Spojenci spiritismu«. Všecky tyto publikace rozebral a ocenil.

Farář Vl. Hálek věnoval vzpomínku letošnímu jubileu 40letého vycházení »Musea«, časopisu to slovanských bohoslovců. V ročnících jeho litografovaných i tisknutých ukládali alumni prvotiny svých literárních prací. Mladé nadějné síly cvičily tu na obranu církve svého ducha a zasvěcovaly svaté věci katolické povolané péro. Zde se připravovali, aby jednou »quasi ludicro certamine edocti« mohli vštěpovati v praktický život katolictví. V »Museu« učili se bohoslovci zacházeti s literární veřejností. Bývalí horliví pracovníci v »Museu« stali se pak jako kněží literárně činnými. Kéž i na dále bohoslovectvo československé, naděje to naší theologické literatury, připravuje se v »Museu« pro činnost literární, a zvláště nechť pěstí pracovníky zábavné prosy, dobré to české povídkáře.

C. a kr. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl přednesl řadu zdařilých a cenných referátů. Tak rozebral: Xavera Dvořáka básně »Z hlubin věku«, XVII. ročníku »Chudým dětem«, Dr. Jana Sedláka jubilejní spis: »Půlstoletí služby u nemocných«, z knihovny našeho lidu: »Druh s kříže« a z »Ludmily«: Různé obrazy ze života. Z časopisů posoudil: »Hlídku«, »Časopis katol. duch.«, »Sc. Eucharistiam«, »Museum«, »Věstník katol. duch.«, »Školu B. Srdce Páně«, »Květy Marianské«, »Obzor«, »Náš domov«, »Časopis Matice Moravské« a »Kříž« a »Maria«. Mimo to promluvil o různých spisech latinských a časopisech německých.

Jednatel *Boh. Jiráček*, katecheta, posoudil knihy a časopisy: »Druh s kříže«, »Různé obrazy ze života«, »Stříbrná věž«, »Robotou života«, »Z nitra svědomí« a »Krajané a kolemjdoucí«.

Fr. H. Žundálek, katecheta v Praze, podával zprávu o slovanské literatuře, hlavně o časopisech »Dom in svetu«, »Katoliškem Obzorniku«, »Voditelji v bogoslovnih vedah«, o lužicko-srbském »Katholském Poslu«, o některých spisech slovácké literatury, o 50letém jubileu Jovana Braniloviče, řecko-katolického faráře v Novém Sadě, jednom z předních chorvatských básníků a spisovatelů; Liter. sekce zaslala jubilantu pozdrav. Na přání referentovo sekce vyjádřila hlubokou soustrast nad úmrtím jediného a prvního biskupa lužicko-srbského, spisovatele a národovce, dr. Jiřího Łusčanského. Sekce s radostí uvítala jmenování dra. Seděje za arcibiskupa gorického, který náleží mezi přední vědecké spisovatele slovinské; novému arcipastýři byla zaslána příslušná gratulace.

Z tohoto stručného referátu jest viděti, že Lit. sekce probírá literaturu českou i cizí s různých hledisek a že skýtá svým členům za jedno půldne bohaté poučení. Čilou debatou o jednotlivých zjevech literatury tříbí se úsudek přítomných.

Na konci schůze přijala Lit. sekce tyto dvě resoluce:

»Literární sekce prohlédajíc k veliké důležitosti dívčího gymnasia Školských sester na Král. Vinohradech, doporučuje je co nejdůtklivěji hmotné podpoře důstojného duchovenstva a všech ostatních katolíků. Příspěvky možno zaslati na »Vlast«, Praha-II., čís. 570. Přijímají se též vědecké knihy, mapy, sbírky, vycpané ptactvo a učebné pomůcky každého druhu. — Literární sekce projevuje své politování nad tím, že se v Osvětovém Svazu nedostalo příslušného zastoupení českému duchovenstvu, kteréž vždy ve všech oborech vzdělávacích pro lid český pracovalo a obětavé pracuje. Literární sekce soudí z toho, jakým směrem se Osvětový Svaz bude bráti a žádá katolíky, aby k němu zaujalo stanovisko opatrné a vyčkávací.«

Přednáška v Historickém kroužku. — V neděli dne 28. ledna t. r. uspořádal Histor. kroužek druhou přednášku v domě družstva Vlast. — Přítomni byli: dvorní rada Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, JUDr. Jul. ryt. Nejedlý, školní rada Dr. M. Kovář, převor frà Jos. Hamršmíd, profesoři středních škol: Jos. Šprongl a Dr. Jan Zítek, P. Špaldák T. J., duch. správce Em. Stárka, c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl, kaplani: P. Jan Dvořák a Václav Roudnický, red. Tom. Škrdle, red. Tom. Jos. Jiroušek, Boh. Šubrt, Václ. Křížek, Václ. Žižka a mnoho dam i pánů, většinou nám neznámých. Těší nás, že v každé téměř schůzi vidíme přírůstek nového obecenstva.

Odborník na slovo vzatý, věhlasný kanovník dr. Antonín Podlaha, přednášel slohem jasným a poutavou formou »O církevních poměrech v Čechách v první polovici XVIII. století«. Líčil duchovní život lidu, ukázal na úryvcích, jak se kázalo, podal důkazy, jak stát tenkráte pečoval o to, aby poddaní konali své povinnosti k nejvyšší vrchnosti — k Bohu. Již za dob těch působili v Čechách četní misionáři, poučujíce lid o nejdůležitějších pravdách náboženských a přisluhujíce sv. svátostmi. Četně přítomné obecenstvo vyslechlo zajímavé vývody řečníkovy s velikou pozorností od počátku až do konce, odměnilo řečníka hojným potleskem, a místopředseda kroužku dvorní rada prof. dr. Fr. Kryštůfek

poděkoval mu pak slovy srdečnými a žádal jej, aby opět brzy poctil přítomné podobným pěkným výkladem.

Slavnostní večer — k poctě arcikněze Jana Podlahy. — Literární sekce družstva Vlast uspořádala v neděli dne 28. ledna 1906 slavnostní večer k poctě Jana Podlahy, arcikněze ve Stálci u Tábora. — Slavnost poctili svou návštěvou: prelát a metrop. kanovník Dr. Jan Marek, školní rada Dr. M. Kovář, JUDr. Jul. ryt. Nejedlý, zem. advokát, spisovatelka sl. Ludmila Grossmannova-Brodská s matkou, paní Marie Eberlová, maj. spedit. závodu se snachou, z vikariátu oslavencova: Mat. Fischmeister, bisk. vikar. sekretář a děkan v Chýnově a Viktor Michka, kaplan v Táboře; dále: maj. Cyrillo-Meth. tiskárny Václ. Kotrba, prof. Jos. Šprongl, farář Vl. Hálek s osadníkem svým, zahradníkem Václavem Křížkem, c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl, duch. správce Em. Stárka, katecheta Ant. Suchoradský, Rob. Bourek, Tom. Jiroušek, Václ. Průša, Boh. Šubrt, Jan Žák, Václ. Žižka, Tom. Roháček a mnoho jiných pánů a dam. Zvláštní dojem činili bývalí žáci oslavencovi, kteří se slavnosti súčastnili; jsou to: Ant., Jan a Jos. Hořejší, Karel Čihák, Fr. Kratochvíl, Ant. Šedivý, Jos. Budina s paní, kteří žijí buď v Praze-VII. nebo na Smíchově; konečně dostavil se také Israelita Leop. Samec, maj. několika »baráků«, jak pravil, v Praze-VII., veliký ctitel oslavencův. Chvály, kterou řečník vzdal oslavenci, bylo mu málo, i dodal: on toho vykonal více a také nás židy vychovával. Tento Israelita a někteří jiní býv. žáci oslavencovi při řeči prof. Em. Žáka slzeli, byvše dojati vzpomínkami na svého byv. vychovatele.

Schůzi zahájil školní rada Dr. Kovář, uvítav přítomné.

Slavnostní řečník, rodák Táborský, žijící tedy delší čas ve vikariátě oslavencově, prof. Em. Žák, slovy srdečnými a nadšenými a ústy výmluvnými vykreslil názorný obraz kněze-kmeta Jana Podlahy ze Stálce u Tábora.

Vlast přinese později celou řeč a JUDr. Jul. ryt. Nejedlý vyžádal si, aby na jeho náklad pořízeno bylo 200 otisků k rozdání mezi stálecké osadníky, jakož i cliche s podobiznou oslavencovou. I tomuto přání bude vyhověno.

Po skončené řeči potleskem přijaté četl duchovní správce Emil Stárka došlé telegramy a dopisy.

Telegramy zaslali: Jeho Excell. ndp. Dr. Martin Říha, biskup v Č. Budějovicích: »Potěšen projevem řídké a vzácné pocty, která se děje našemu diecésními kněži, vldp. arcikněži, horlivému spisovateli Janu Podlahovi, vzdávám za poctu tu vroucí díky a přeji slov. jubilantu od Hospodina nebeského, by žehnati ráčil vší vznešené literární práci jeho na dlouhá léta.«

Táborský okresní hejtman, místodržitelský rada Hůla: »K slavnostnímu dnu zasílá upřímné blahopřání a provolává hřímavé sláva oslavenci.«

Mimo ně telegraficky blahopřáli: Čeněk Bílek, děkan v Plané nad Luž.: Jménem členů vikariátní skupiny Táborské. — Ctitelé Lnářští. — Aug. Forst, bisk. vikář a děkan v Bechyni. — Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři. — Duchovní malšičtí. — Fr. Fiala, bisk. vikář v Dol. Cerekvi. — Bern. Müller, farář v Tučapech. — Neruda, řídící učitel v. v. v Chýnově. — Jak. Kocábek, arcikněz v Křemži. — Václ. Rychlý, farář v Šebířově. — Al. Zachariáš, farář Hrobský, Bečvář, farář Choust-

nický, Petr, katecheta Chýnovský, Říha, kaplan Choustnický a Havlíček, kaplan Chýnovský. — Inženýr Sadil s rodinou v Č. Třebové.

Dopisy zaslali: Msgr. Ad. Rodler, kanovník strážce v Česk. Budějovicích. — Ant. Kloboučník, bisk. vikář a děkan v Pacově, jménem vik. kněžstva. — Jul. Slivka, bisk. vikář a děkan v Jistebnici. — Fr. Brabec, farář v Jarošově. — Fr. Jenel, farář v Chotovinách. — Jan Podlaha, farář v Úněticích. — Jan Topinka, kaplan v Bechyni. — Fr. Vaněk, exposita a red. na Křemešníku, se svojí matkou, vděčný žák oslavencův. — Z Dražic: Em. Spálenský, farář; Fr. Maděra, říd. učitel, a učitelé: Fr. Hapl, Jan Martinů a Frant. Poledne. — Z Tábora: Fr. Korecký, děkan; Josef Staněk, gymn. profesor; Fr. Schwab, katecheta realných škol; Fr. Thír a Viktor Michka, kaplani, K. Iserle a Jos. Musel, katecheti; z Hor Ratibořských: Václ. Vodička, farář.

Potom povstal stařický děkan z Chýnova, Mat. Fischmeister, oslavencův bisk. vik. sekretář, a patrně pohnut a dojat děkoval našemu družstvu za tuto oslavu, děkoval zvláště profesoru Em. Žákovi za jeho skvělou řeč a uvedl, jak by se stařický jeho p. vikář radoval a potěšil, kdyby byl viděl, jak jest milován a oslavován.

Jménem družstva děkoval ještě slavnostnímu řečníku farář Vlast. Hálek a tím byla tato krásná slavnost skončena.

Viděli jsme, že lid touží po katolických oslavách a kdybychom měli prostranný sál, mohli bychom zde na rozhraní Prahy a Kr. Vinohrad ve prospěch katolické věci krásně a zdárně působiti.

Přednáška v »Leo- Gesellschaft ve Vídni o družstvu Vlast. — Působením kuráta ve vídeňské nemocnici císaře Františka Josefa, Ott. Kozlíka, uspořádána byla ve Vídni přednáška o družstvu Vlast. Přednášku konal farář Filip Jan Konečný, bývalý jednatel Vlasti. — Přítomni byli mezi jinými: Dr. Jos. Alex. sv. pán Helfert, president společnosti; dvorní rada a vicepresident Dr. Jos. Hirn, universitní prof.; dvorní rada Dr. Em. rytíř Foerster; Dr. Rizzi, Dr. Kastner, Dr. J. Klein, far. Václ. Binder, předseda slov. akad. družstva »Lj. Vagaja«, kurát Otto Kozlík, spisovatel Max. Fink, Dr. Alfr. Schnerich, akad. malíř Jak. Znidner, pap. prelat Dr. Fr. M. Schindler, Max. sv. pán Wittinghoff- Schell, Dr. Rich. rytíř Králík, Dr. Eug. Zomarines, ředitel řecké školy, K. M. sv. pán Hahn, Dr. Aug. Haffner a jiní a jiní.

Řeč faráře Filipa Jana Konečného trvala půl druhé hodiny a byla odměněna bouřlivým potleskem. Předsedající pan JUDr. Scheimflug uvedl v poděkování, že dlouhá léta touha členů Lvovy Společnosti, poznati sesterské družstvo pražské »Vlast«, konečně se splnila, a jak po přednášce vidí, nade všecko očekávání přítomné pány profesory, doktory, umělce, vysoké světské a církevní hodnostáře Vídeňské, hlásící se ku křesťanství, uspokojila. Dr. von Králík, básník a literát Vídeňský, praví, že smýšlel o dnešní schůzi jaksi pesimisticky, ale že vyznává, že se mýlil: odnáší — prý si domů milé poučení a porozumění pro naše katolické snahy v Čechách. Na to povstává Dr. Klein, gymn. profesor, a upozorňuje, že Češi mají vůbec štěstí s kněžími. Jako jste slyšeli, pravil dr. Klein, že dp. Škrdle chodil od fary k faře a zagitoval Čechy i Moravu pro literární družstvo, tak před ním chodíval na Moravě učenec-kněz dr. Sušil sbíraje lidové písně. Slované v Čechách a na Moravě měli by si kněžstva vůbec pro jeho pilnou práci národní, slovesnou,

osvícenskou a lidumilnou na nejvýše vážit. — Dr. Králík táže se dp. faráře Konečného, po katolické moderně a jejím poměru k »Vlasti«. Pan farář krátce věc vysvětluje, a když připomíná, že nikoli umělecké snahy v oboru básnickém a belletristickém, nýbrž na mnoze osobní nevraživost a zásadní rozpor v důležitých otázkách církevně-náboženských způsobily spor mezi »Vlastí« a modernou, kývá dr. Králík hlavou. Sekční chef dr. Förster dotazuje se p. faráře na realismus v Čechách. Tázaný odpovídá, že by třeba bylo celého večera, kdyby měl tuto otázku uspokojivě vyložiti; zatím že dává tyto rysy ..... Povstává prof. M. (umí česky) a vykládá, jak zhoubně působí Masarykovi odchovanci na Slovinsku a na Slovensku. Přítomný universitní student Slovinec stává se předmětem pozornosti celé Lvovy společnosti, jakož i filosof z Moravy Nábělek, syn známého řečníka z katolických sjezdů prof. Dr. Nábělka z Kroměříže. Excellenc pan baron Helfert, úctyhodný stařec, zdravím kypící, děkuje řečníku za přednášku, a promluviv s ním několik slov česky, odchází, ode všech jsa pozdravován. Také praelál prof. dr. Schindler má slova uznání pro řečníka, a odchází, rozloučiv se se všemi. S ním jdou i přítomní řeholníci a duchovní světští domů, a zbylá společnost pohovořivši si v důvěrných kroužcích, rozchází se. Zvláštním úkazem při přednášce bylo, že 90% přítomných členů byli laikové, vynikající vzděláním a společenským postavením. Po přání Lvovy Společnosti naváže »Vlast« čilé styky s ní: bude to prospívati jí i nám. Přednáška dp. Konečného bude na projevené přání Lvovy Společnosti vydána německy v časopise »Cultur«, jejímž redaktorem jest dr. Schnürer v Klosterneuburku. Tak rozšíří se dobrá známost o »Vlasti« v katolických kruzích rakouských trvale, a může býti příčinou čilejších styků mezi katolíky českými a německými, čehož již pro obranu náboženských zájmů jest si přáti.

Výbor družstva Vlast konal dne 7. února t. r. pátou schůzi za předsednictví kons. rady Dr. Rud. Horského. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Sestaven a schválen byl program k odhalení desky na rodném domě Fr. Pravdy a slavností s tím spojených. — Knihovny uděleny byly: Ferd. Blažkovi, faráři v Biskupicích na Moravě; P. Met. Vojáčkovi, far. admin. v Třebešicích, a Rev. Jos. Pelnáři, duch. správci v Sev. Americe. — JUDr. Jul. Nejedlý, zem. advokát, děkuje za projev uznání v jeho akci, týkající se nerozvižitelnosti manželství. Jeho řeč v »N. L.« uveřejněná bude dogmatickým podkladem opatřena a ve zvláštní brožuře uveřejněna. — Také výbor srdečnými slovy děkuje far. Filipu Janu Konečnému za jeho přednášku ve Lvové společnosti ve Vídni. A děkuje rovněž i kurátu Ottovi Kozlíkovi a Lvové společnosti samé za to, že i mezi víd. katolíky družstvo Vlast vešlo v patřičnou známost. — S potěšením béře výbor na vědomí, že »Mír« v Kroměříži začal opět vycházeti; výbor mu přeje všeho zdaru a čtenářstvu družstva jej doporoučí. — S povděkem vyslechl výbor zprávu o čilé, ale obtížné práci Jednoty sv. Methoděje ve Vídni. Výbor se usnesl, aby se zahájily družstvem Vlast ve prospěch Jednoty sbírky a tyto milodary aby byly v časopisech družstva kvitovány. — »Stráž« v Čes. Budějovicích naříká si na nesjednocenost katolíků v Praze. Výbor odpovídá, že té nesjednocenosti v Praze není. Jiroušek i Myslivec se

úplně shodli, a bude společně o zájmech socialních pracováno. — Co nedělní »Čech« povídá, že také naši křesť. socialové pracovali pro všeobecné rovné hlasovací právo, nevztahuje se na naši stranu — ta byla jest a bude proti. — Vystoupení faráře K. Dostála-Lutinova proti prof. Judovi výbor úplně a bez výhrady schvaluje a předseda v té věci far. Dostálovi zašle souhlasný dopis. — Po vyčerpání programu, který obsahoval ještě hojně jiných bodů, předseda schůzi uzavřel.

Projev výboru družstva Vlast proti prof. Masarykovi.

Výbor družstva Vlast věren svým tradicím vystoupil velice energicky proti řádění prof. Masaryka. První řeč proslovil předseda Dr. Rud. Horský, druhou jednatel Tom. Jos. Jiroušek, třetí red. Tom. Škrdle. Ale Dr. Rud. Horský si vymínil, že pronesenou řeč doma napíše a zašle. Než tiskárna spěchá, řeč tu v čas není, i změníme pořad řečí a projev Dr. Rud. Horského dáme naposled.

Redaktor *Tom. Jos. Jiroušek*:

Velectění pánové! Prohlášení p. prof. Masaryka ve schůzi pokrokového studentstva »U Helmů« v Praze má také i jinou nebezpečnou stránku. Masaryk, jak známo, chodí přednášet i do socialně-demokratických schůzí, kam dostavuje se dělnictvo a naslouchá slovům »svého miláčka« (jak píše »Osvěta Lidu« č. 11. ze dne 25. ledna 1906) s celým zanícením ducha. A co mluví Masaryk, to se i tiskne a dělnictvo »slova svého miláčka« hluboko si vštěpuje a dle nich se i řídí. A v tom je hned nebezpečí slov Masarykových pro studentstvo i nebezpečí v řadách dělnictva, Masaryka sledujícího na tribuně i v tisku — pro dělnictvo.

Můžete si pánové představiti, když Masaryk, profesor na vysokém učení, řekne na schůzi pokrokového studentstva: »Klerikalismus nebo příměji řečeno katolicismus, to je neštěstí našeho národa,« jak potom dělnictvo, čtoucí v novinách tato slova, může si vážiti katolicismu a vůbec katolíků. Jaký potom div, že se u nás vzmáhá v dělnictvu neznabožství. Co má dělník dělati, slyší-li »svého miláčka«, když ke studentstvu praví: »Čelit klerikalismu znamená postavit se proti církvi — a postavit se proti církvi jest tolik, jako postavit se mimo ni?« Má dělník potom býti k církvi a k náboženství přítulnějším? Zajisté že nikoliv! A v tom je všechen ten neblahý význam protináboženské výchovy Masarykovy.

Jestliže dělnictvo slyší a čte takové řeči z úst profesorských, jakou promluvil Masaryk »U Helmů«, pak se nikdo nediv, že socialně-demokratičtí redaktoři — dělníci u »Záře« a u »Červánků« vyslovují se o náboženství Kristově a o Jeho svaté Církvi ještě hůře. A kam, k jakým koncům takovéto atheistické proudy socialní hnutí internacionalistů mohou dělnictvo zanésti, každý se může snadno domysliti. A proto, pomáhá-li dnes Masaryk atheistům křičeti »pryč s náboženstvím!« musíme zase my křičeti »pryč s Masarykem!« a neustati, dokud náboženství Kristovu a církvi Jeho nedostane se patřičného zadostučinění.

Masarykova výzva, patřící studentstvu, učitelstvu, profesorstvu i lidu, týká se i nás katolíků. Nuže, zvedněme tu rukavici a sáhněme

po meči. My se bát nemusíme, na naší straně je pravda, opakuji ve schůzích slova tato často, na naší straně je pravda křesťanská a my zvítězíme.

Se stanoviska křesťansko-socialního protestuji proti slovům Masarykovým v zájmu křesťanské osvěty a vzdělanosti, která z pohanství a surovosti obrodila a zušlechtila svět. Protestuji proti ochuzování dělníka na duchu, aby ochuzen nebyl ještě více na těle, než jak jej liberalismus ochudil a ochuzuje.

Red. *Tom. Škrdle* uvedl:

Pánové, porovnáme-li nynější dobu s dobou Lenců a Brynychů, Svobodů a Borového, musíme vyznati, že my si nyní počínáme proti nepřátelům církve velice zbaběle. Tehdy nezůstala ani jedna urážka velikého dosahu nezodpověděna, nyní se mlčí téměř ke všemu. Tak na př. tuším loni nebo předloni napadl Dr. Masaryk Tridentský sněm a s naší strany se mlčelo, Flajšhans napadl několikráte sněm Kostnický a mimo nás, zde v družstvu, mlčelo se zase. Oproti Masarykově »Naší Době«, která na nás stále a prudce útočí, mlčíme taky. Za tohoto stavu nepřátelé církve vidouce mimo to naše hluboké ponížení po pádu záložny sv. Václ., sešikovavše své řady, ženou na nás sorganisovanými útoky; chtějí zakládati krematoria a rušiti katolické pohřbívání, chtějí zavésti civilní manželství a chtějí vyhoditi kněze ze škol. Cítíce se silnými uděřili nás tak mocnými ranami (na Moravě prof. Juda, u nás prof. Dr. Masaryk), že se i ti nejzbabělejší mezi námi vzpamatovali a chystají se k obraně. A tento obrat vítáme s radostí. Vítáme s radostí vystoupení far. K. Dostála-Lutinova proti prof. Judovi a ujišťujeme jej, že jej budeme ve družstvu našem všemožně podporovati; vítáme neohroženost P. Jemelky, S. J., se kterou hájil při posledních svých řečech v kostele sv. Salvatora v Praze katolicismus proti nevěře a vítáme konečně, že katecheté žalují prof. Dr. Masaryka a přáli bychom si, aby byl tento stálý a zuřivý útočník na katolicismus příkladně potrestán.

Pánové, jsem žákem † kan. Dr. Borového a mimo to slýchal jsem jeho ohnivé obranné projevy ve schůzích Katolicko-politické jednoty. — S kanovníkem Brynychem vodívali jsme se v Praze ruku v ruce. Tento vyznavač církve stav se v únoru biskupem, měl býti hnán pro své hájení církve před soud a když jsme ho před odchodem do Hradce Králové oslavovali, chtěla mu omladina rozbíti na Vyšehradě residenci. K dotazu jeho odpověděl mu neméně statečný místodržitel hr. Thun: zůstaňte jen v Praze a oslavy se súčastněte, pro několik vytlučených okenních tabul svět nezanikne. — Pánové, † probošt Dr. Ant. Lenz sedával zde často se mnou. Tisk církvi nepřátelský jej co nejhanebněji napadl, tak že byl nejednou velice sklíčen. Jednou mi v takovém stavu pravil: Kdybych byl zticha, měl bych život klidný, byl bych pro své postavení a vědomosti slaven a veleben, ale když vidím tupit církev, mně to nedá, já se musím péra chápat a ji bránit. A Bůh mu dej věčnou slávu — bránil církev statečně a vytrvale. Ještě po smrti jeho vyšly čtyři spisy na obranu církve (3 ve »Vlasti« — letos poslední — čtvrtý ve »Sborníku hist. kroužku«) a Marianská kázaní, která psal k oslavě Matky Boží ve své chorobě. — A pánové, čtvrtý bojovník byl P. Jos. Svoboda, S. J. Jakobych ho dnes ještě viděl, kterak u přítomnosti † kardinála Schoenborna a asi 300 mužů na přednáškách Hist. kroužku shro-

mážděných plamenými slovy se zdviženou pravicí jako sv. Jan Kapistrán volal nám do duše: my si nedáme tupiti své předky a své katolické muže!

Pánové, připomenu-li Vám, kterak mocně působilo péro kaplana Fr. Pohunka ve »Vlasti« a ve »Vychovateli«, kterak bylo tisíce a tisíce lidu uchvacováno plamenými řečmi kan. Dr. Jos. Buriana, našeho předsedy Dr. Rud. Horského a red. Tom. Jirouška — ó byly to krásné doby, zdobené svorností ve straně a nadšením pro věc katolickou.

Doby ty minuly, nadšení klesalo, obětavost ochabovala, zbabělost vrchu nabývala a odvaha nepřátel rostla. I dali nám dvě mocné rány a my jsme se vzpamatovali. Naše družstvo stálo vždy v prvních bitevních řadách — nyní postoupí v čelo bojovníků a ponese před nimi Kristův prapor a s praporem tím půjde srdnatě a odhodlaně v před proti utrhačům a osočovatelům církve a kat. náboženství. V boji se rozdávají rány — my sneseme takové rány, ale dovedeme je taky vrátit a dovedeme s nepřítelem zápasit. Vzhůru tedy do boje — kdož jste Boží bojovníci, spojte se s námi a pojďte s námi pod praporem Krista proti nepřátelům církve a naší sv. víry.

Řeč *Dr. Rud. Horského*:

Bylo to na počátku let sedmdesátých, kdy firma Gregr et Comp. začala systematicky prováděti štvanice proti katolicismu u nás v Čechách. Tam se vyráběly tehdáž pověstné, dnes ale již na dobro zapomenuté padařovské pamflety, odtamtud obsluhována byla neméně pověstná »Svoboda«, která v surových útocích na víru katolickou a o národ český zasloužilé muže daleko předčila dnešní plátek »Zář« a když v roce 1873 chystali se katolíci čeští k oslavám devítistyletého založení biskupství pražského, odtamtud rozvinuta zuřivá agitace proti zamýšlené slavnosti. Prožil jsem tyto doby a pamatuji se na všechno, jakoby to bylo dnes.

A kterak tehdáž zachovala se česká veřejnost proti těmto protináboženským štvanicím? Tehdejší vůdcové národa, Palacký a Rieger, rozhodně odsoudili tyto bohopusté útoky na náboženství katolické a Palacký, ač sám nebyl katolíkem, nýbrž přívržencem českých bratří, ve zvláštním památném článku pozvedl výstražného hlasu svého proti náboženským štvanicím a urážkám víry katolické. O slavnosti pak památky založení biskupství pražského všichni vynikající předáci a poslanci čeští s Palackým a Riegrem v čele připojili se ku průvodu slavnostnímu a z mikulášského náměstí na Malé Straně šli s ním do chrámu sv. Víta.

Byl jsem tehdáž na universitě a členem »Akad. čtenář. Spolku«, jediného to střediska studentů vysokých škol v Praze a pamatuji se dobře, jaké rozhořčení způsobily ve Spolku urážlivé články zmíněné »Svobody« a s jakým jásotem vyhozena byla »Svoboda« z místností spolkových a ze všech set členů našlo se jich čtrnáct, kteří se za ponechání »Svobody« v čítárně ve zvláštní, od nich podepsané petici přimlouvali. Když pak později vlny kulturního boje v Německu, od Bismarka vyvolané, i u nás začaly se zvedati a protináboženské hnutí znovu se s jistých stran organisovalo, byl to prof. filosofie na universitě pražské, Dr. Jos. Durdík, který 28. února 1875 ve Slavii překrásnou konal řeč proti »frivolnosti v náboženství« a plamennými slovy varoval zvláště studentstvo vysokých škol, aby nedávalo sluchu těm, kteří proti náboženství, proti tomuto vznešenému, ničím jiným nenahraditelnému ideálu

lidstva brojí a zvláště ve své řeci dokazoval, že věda nikdy náboženství nahraditi nemůže a připomínal, jak nekonečně málo jest toho, co víme, a jak nekonečně mnoho jest toho, co nevíme.

Ta léta na universitě, kdy jsem denně do »Akad. čten. Spolku« docházel — směli jsme tehdáž denně na hodinu volně na procházku — jsou mi nezapomenutelná a zvláště rád si vzpomínám na srdečné, bratrské styky s ostatními členy Akad. Spolku. Posluchači ostatních třech fakult i technikové pokládali nás theology za své kollegy — a ani jednomu z nich nenapadlo dívati se na nás s patra, jako na nějaké »minores gentium«, zkrátka panovala mezi námi úplná shoda a pravá kollegialita a já ještě jako kaplan nemohl jsem zapomenouti na »Akad. Spolek« a pokud stanovy dovolovaly, i pak zůstal jsem jeho členem.

Tak tomu bylo tehdáž. Tehdáž vůdcové národa štváče proti náboženství zakřikli, profesor filosofie před nimi varoval a studentstvo štváčům na lep nesedlo, nýbrž zachovalo se čestně, jak na akademické občany se sluší.

A jak je tomu dnes? Dnes jsou štvanice proti nám katolíkům a našemu svatému náboženství daleko horší, ale kdo pak štváče dnes okřikne a varuje? Vůdce národa nemáme dnes, Bohužel, žádné takového charakteru a takové vážnosti, jako byli Palacký a Rieger a ti, co dnes různé frakce v národě vedou, buď k útokům na nás a náboženství naše mlčí, nebo dokonce štváčům přizvukují a protináboženské tendence do svých programů kladou. — Studentstvo dnes nemá více prozíravého Durdíka, který by je před zneuctíváním svaté víry varoval, to má dnes Masaryka a ten zcela jinak ke studentstvu mluví, než Durdík, jeho předchůdce na universitě ke studentstvu mluvíval a než mluvívali a jednali profesoři filosofie v dobách, kdy universita nebyla ještě rozdělena. Znal jsem všechny tyto profesory filosofie a poslouchal jsem je.

Prof. Durdíka jsem měl ještě za dob mých studií na staroměstském akad. gymnasiu a stýkal jsem se s ním i jako kněz v dobách pozdějších a jemu mám co děkovati, že mne uvedl do studia filosofie. Prof. Löwe, předchůdce Durdíkův na nerozdělené ještě universitě, byl filosof na slovo vzatý. Jeho přednášky namnoze vydal Dr. Kaulich a své poznámky z jeho přednášek na příklad »o svobodě lidské vůle«, »původu zla«, jako drahou památku chovám. Löwe byl rozhodně věřícím katolíkem a nikdy se tím netajil. Druhý prof. filosofie, Volkmann, jehož psychologie jest dílem převzácným, také se za víru nestyděl a dojímalo to hluboce, viděti ho na příklad o »Božím Těle« kráčeti zbožně za knězem v průvodu a při požehnání Nejsvětějším kořiti se Spasiteli.

A po takovýchto profesorech filosofie, učencích na slovo vzatých, nyní přišel Masaryk. A tento Masaryk mluví zcela jinak. Dle jeho orgánu »Času« ze dne 25. ledna 1906 mluvil na studentské schůzi mezi jiným takto:

»Prosté vědecké myšlení a katolicismus jsou dva světy, které se vylučují. To jest fakt. Za dnešní situace jest pro nápravu vychování jen možnost jedna: aby náboženství přišlo co nejdříve ze škol pryč. Jinak se děti učí přetvářce, lhaní, jezovitismu. — Všichni myslící lidé nové doby jsou s katolicismem hotovi. Neschovávejme se za heslo klerikalismus, to, oč jde, je katolicismus a proto ze všech sil musíme se starati o to, aby náboženství přišlo ze škol. — Katecheta na dnešních školách není než denunciant vládou placený, nic jiného. Co tedy máte

vy jako profesoři prakticky dělat? — Vy nemůžete za to, že na vás vládní nařízení školní požadují všelijaké ty tretky, vyhovte jim všem a potom můžete podle pravdy postupovat bez ohledu ku systému, kterýž nás učí býti bezcharakterními lidmi.« — Naposledy pak pronesl Masaryk slova rouhavá o Bohu, pro něž vládní zástupce schůzi rozpustil. A shromážděné studentstvo? Masarykovi tleskalo!

Jest to skutečně úkaz pro národ český velmi smutný a velmi pokořující. Když jsem o tomto smutném úkazu s jistým kollegou mluvil a pravil, že na tyto hnusné útoky Masarykovy třeba rázné odvety, odpověděl mi: ale nač tolik povyku pro třesky plesky Masarykovy, vždyť je to jen Masaryk! A já na to odpověděl: Naopak, právě proto třeba rázné odvety, že je to Masaryk.

Veřejnost ovšem ví, kdo a co Masaryk jest. To se mu již dávno předhodilo, že pravé jméno jeho zní Masařík, a vyskytly se dokonce i domněnky, že Masaryk, který mermomocí české intelligenci a českému lidu v čelo se vtírá, za české své jméno se styděl a z Masaříka předělal se na Masaryka. Já nevím, co na těchto pověstech pravdy a co Masaryka k této změně jména přimělo, ale já alespoň bych se do duše styděl, své poctivé české jméno přemleti na jméno nějak anglikánsky znějící, poněvadž bych si právem mohl mysliti, že každý Čech musil by mnou opovrhovati jako člověkem, který hoden potupy všech lidí za to, že se za své české jméno stydí. To však je věcí vedlejší, třeba věcí velice charakteristickou.

Co ale přehlédnouti se nesmí jest, že Masaryk dříve byl katolíkem, pak ale odpadl k sektě helvetské. Masaryk je tedy odpadlík a to vysvětluje mnoho. Říkává se: poturčenec vždycky Turka horší a odpadlík vždy horší pohana. Nevím, co Masaryka k odpadlictví pohnulo a je mi to lhostejno, ale tolik vím, že odpadlíci jsou zpravidla nejhoršími a nejzuřivějšími pronásledovateli katolické Církve. A Masaryk je toho novým dokladem. On nemůže toho zatajiti, že jeho nenávist nese se jen proti katolicismu, on katolicismus opustil a zradil a nyní ho nenávidí a k nenávisti proti němu štve i jiné. Jeho orgán »Čas« pilně se o to stará, aby na Církev katolickou házené bláto neuschlo a také sobě rovné si k »Času« zvolil spolupracovníky, Dra Herbena, nedávnou affairou smutně proslulého, který také dříve býval katolíkem a nyní je též odpadlíkem a v minulých dnech přibrán na pomoc nový odpadlík, bývalý kněz Kunte. Není to špatný vtip, který pronesl kdosi, že by na firmě »Času« měl se dáti přídomek »U třech odpadlíků«.

Masaryk nemá tedy katolicismus v lásce, ten pronásleduje, za to ale zdá se zvláště milovati židy ritualisty, jak pověstným svým pamfletem, na obranu hrdlořezů Hilsner & Companie dokázal. Inu, to je stará zkušenost, že odpadlíci se židy se bratří.

Masaryk je zajisté asi z cechu freimaurů, kteří od židů jsou komandováni a vedeni; vždyť tomu nedávno, co na jejich sjezdu v Německu řečnil, a na jejich sjezdu nesmí řečniti leč bratr z cechu. Ať to popře Masaryk že není freimauer, může-li! A pak se divme, že Masaryk tak nenávidí a pronásleduje katolicismus! Vždyť přece freimaurerie k tomu od židů založena a vedena jest, aby katolicismus pronásledovala a kdyby možno bylo i zničila.

Ale Masaryk je filosof! Ano, jest profesorem filosofie a zbožňovatelem pantheistického žida Spinozy, ale sám v sobě jest filosofem velice

mělkým a prázdným. Kollega Filip Konečný mu mnohokrate dokázal, jak nelogické úsudky má a ostatně i sama řeč jeho, svrchu uvedená, má v sobě tolik logických kotrmelců, že se divím, kterak může tak makavé nesmysly mluviti profesor filosofie, a to dokonce k akademickým občanům. Pan profesor nahražoval za to logiku svou jízlivostí, ale taková náhrada nesvědčí o pravdě. Ve znalosti katolicismu a jeho článků víry řeknu panu Masarykovi do očí: pane profesore, chcete-li o katolicismu a jeho věroučných i mravoučných článcích víry mluviti, alespoň si klidně přečtěte a promyslete malý katolický katechismus pro žáčky třetí třídy obecné školy, aby se vám děti z nejnižších tříd nevysmály, jakým jste ve znalosti katolicismu ignorantem. S drzou troufalostí mluviti veřejně o věcech, kterým kdo nerozumí, nesluší nikomu a universitnímu profesorovi filosofie nejméně.

Celé veřejné působení Masarykovo nese se k tomu, že chce býti mermomocí slavným, poněvadž ale nemůže na žádném poli, na kterémkoliv to zkusil, státi se slavným, chce tedy alespoň státi se pověstným. Ve vědách filosofických to ku slávě nepřivedl a nepřivede, to dobře sám cítí, na politickém poli, kde realismus sázel, zkrachoval úplně a dokázal tím, že politik z něho nebude, dělal tedy samozvaného advokáta Hilsnerovi, ale místo slávy došel tím jen trochu ostudy; jakým je mistrem v paedagogickém vychovávání studentstva, to nejlépe dokazovalo nedůstojné chování jeho ctitelů o letošní installaci rektora české university. Čeho se jen chytit, aby stal se alespoň pověstným?

I dal se na vyšlapanou cestu, kterou odpadlíci obyčejně kráčejí, dal se do otevřeného boje proti katolicismu. Bude bořit, co svatí Cyrill a Methoděj postavili. Když nemůže vyniknouti jako filosof, nebo jako politik, tož alespoň vynikne jako zapřísáhlý nepřítel katolické Církve.

Ale jiná jest otázka: Máme, my katolíci, klidně to snésti, když Masaryk naši svatou víru tak surově zneuctívá? Nikoliv, toho si nedáme líbiti od nikoho a od Masaryka nejméně. Naše staroslavná universita má jiný úkol, než aby profesor její prováděl protikatolické štvanice. K tomu cíli ji eminentně katolický král náš, Karel IV. nezaložil, k tomu cíli arcibiskup Arnošt z Pardubic k jejímu udržení a rozšíření nevypsal daň na duchovenstvo a kláštery katolické, k tomu cíli nevystavěli Jesuité Klementinum, aby lecjaký odpadlík směl se dle své helvitské chutě otírat o vznešený katolicismus, vyznání to ohromné většiny národa českého. Na surové invekce odpadlíka Masaryka, které vyvrcholily v jeho heslu: pryč ze škol s náboženstvím! máme my jen jednu odpověď a ta zní: pryč s odpadlíkem Masarykem!

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Půlstoletá učitelská činnost dvou řeholnic z řádu sv. Voršily v Praze. — Před krátkou dobou — dne 18. listopadu minulého roku — doprovázeli jsme k poslednímu odpočinku na posvátný Vyšehrad tělesné pozůstatky ctih. M. M. Kristiny, roz. Anežky Kvasničkové, správkyně české obecné školy u sv. Voršily. Zvěčnělá narodila se v Praze dne 8. února 1837 a vstoupila po vykonaných studiích dne 25. listopadu r. 1855 do řádu Voršilek v Praze. Prozřetelnost božská darovala v týž den řádu sv. Voršily dva výtečné údy: ctih. M. M. Kristinu a M. M. Viktorii roz. Tanglovou z Lysé nad Labem. Obě působily celé půlstoletí blahodárně při škole klášterní. Zvěčnělá M. M. Kristina řídila výtečně 31 roků školu klášterní, takže vyznamenána byla pro své zásluhy čestnou medalií a záslužným

zlatým křížem s korunou; »Rodinné Vychování«, list pro šíření zásad dobrého vychování v rodinách československých, jehož redaktorem je věhlasný paedagog Jos. Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada, přinesl posmrtnou vzpomínku v článečku »Kvítko vděčnosti« na rov ctih. M. M. Kristině, kterou Bůh povolal dříve, aniž by den svého padesátiletého jubilea vstoupení do řádu slaviti mohla se spoludružkou svou M. M. Viktorií. Této své milované bývalé učitelce věnujeme z vděčnosti následující řádky: »*Padesátileté jubileum vstoupení do řádu sv. Voršily v Praze* slavila dne 25. listopadu m. r. velectihodná M. Marie Viktorie Tanglová z Lysé nad Labem. Co přivedlo jedinou tehdy mladistvou dceru p. Fr. Tangla, zaslouž. měšťana v Lysé, do zátiší klášterního? Bylyť to dvě povídky »Keř rozmarýnový« od Marie Antonie a »Hrobník« od Karla Sabiny, jež vzbudily v mladé dívce touhu po životě klášterním. »Alžběta poznala svět z jiné strany«, tato věta »Hrobníka« ustanovila vnímavé dívce cíl životní. V 23. roce věku vstoupila k Voršilkám v Praze, kdež vzdělala se na učitelku a přijala zde dne 25. listopadu r. 1855 roucho řeholní. — Od této doby působila celé půlstoletí jako horlivá učitelka při škole klášterní. Nesčetné bývalé žákyně vzpomínají s vděčností a láskou své milované učitelky. Když roku 1861 svěřeno bylo mladé řeholnici vyučování češtině u čekatelek, (býval u Voršilek dvouletý kurs ku vzdělání učitelek), tu sestra Vítězslava s vlasteneckým zápalem přednášela literaturu českou, byvši dříve profesorem Karlem Tieftrunkem češtině vyučována. Čekatelky obou národností ctily a milovaly mladou učitelku svou vřele a mnohá z nich po pokladu jejím zasvětila život svůj Bohu a vyučování mladeže v té neb oné řeholi. Oslavenka naše lne s celým srdcem k svému národu až dosud a má s nynější svou důstojnou představenou M. M. Pavlínou velkých zásluh o zřízení české školy u Voršilek. Čítáť česká škola Voršilek nyní 5 tříd obecných, 3 třídy měšťanské a pokračovací kurs. Ctihodná M. Viktorie čítá nyní 72 roků, jest však svěží, má výtečnou pamět, jest živý kalendář. Zvláště ráda připomíná mladším údům řeholním památné dny našich velikánů-buditelů. Říkává: »Víte, že dnes (23. dubna) má Vojtěch Hlinka (Fr. Pravda) svátek? — Pomodlete se za něj!« A neb: »Dnes je tolik a tolik let, co poctil nás návštěvou svou Dr. Fr. Lad. Rieger. Bůh mu dejž lehké odpočinutí.« »Dnes jsem při sv. přijímání vzpomínala na B. M. Kuldu, jest den jeho úmrtí« a p. Písemné památky těchto neb jiných našinců chovají se v klášteře jako klenoty. Ctihodná M. M. Viktorie není však pouze vlastenkou, jest zvláště vzornou řeholnicí; vykonává klášterní povinnosti své s neobyčejnou svědomitostí, takže jest všem v kázni řeholní skvělým příkladem, z čehož zajisté plyne požehnání působení jejímu. Vyučujeť až dosud sv. náboženství na české škole obecné. Jak ta nevinná srdéčka dítek k ní lnou, to dosvědčuje výrok jedné dívenky, která obávajíc se po prázdninách letošních změny učitelek, pravila ku své matince: »Jen když máme zase naši drahou Mater Viktorčičku.« Pro zásluhy své v oboru školském byla jubilantka vyznamenána čestnou medalií, pochvalným dekretem od J. E. nejdůstojnějšího arcipastýře našeho. V řádě samém svěřeny jí byly úřady čestné, jakož: úřad novicmistrně, assistentky a prefektky domu. Největší odměnu chystá zajisté věrné služebnici své Pán tam na věčnosti a této odměny ctihodné jubilantce z hloubi duše přejeme s prosbou k Bohu, aby nám ji zde ještě dlouhá léta ponechati ráčil! — V tentýž den sv. panny a mučednice Kateřiny kráčely čtyři mladistvé panny, zkoušené to učitelky, v rouchu bělostném k oltáři Páně a přijaly v chrámu Páně sv. Voršily z rukou J. M. nejdůst. p. biskupa Msgr. Dr. Fr. Krásla roucho řeholní. Nové sestry jmenují se sestra Anděla, Vincencie, Klára a Antonie. Těmto nejmladším údům družiny sv. Voršily přejeme, aby statečně kráčely na dráze ctnosti ku cti a chvále Boží a ku blahu jim svěřené mládeže!

Dr. Herben. Konce dra. Herbena jsou pro mravní pathologii dnešní společnosti příznačné a proto třeba se o nich zmíniti. »Vřed byl zralý k propíchnutí« (pravi Machar v Čase, 10. prosince) a výkonný výbor má zásluhu, že ho propíchl. Jenže to neučinil vědomě, nýbrž náhodou; výboru nešlo o mravní očistu, nýbrž o prospěchy osobní. V »Čase« (10. pros.) líčí Machar genesi Herbenova pádu. V. A. Jung poslal 12. září 1905 Macharovi výstřižky z »Čecha« a napsal: »Herbenova odpověď byla velice nešťastná, protože oba »Čechovy« články obsahují hořkou pravdu«. (Jinými slovy: Herben potlačoval pravdu! S pravdou ven!) »Je to sice podlost, když se z realistické strany útočí v »Čechu« proti realistovi (Herbenovi), ale zdá se mně, že účelem toho jest ukázat, že se dr. Herben nedovede již ani »Čechu« ubránit«.

Brzo na to (18. září) psal Jung Macharovi: »Výkonný výbor pro spojení s Hajnovci mínil přestěhovati »Osvětu Lidu« z Pardubic do Prahy, udělati z ní obdenník a později denník na utlučení »Času«. — 3. října: »Vidím, že se »Pře-

řhledovci« chtějí »Času« zmocniti za každou cenu a odstraniti nás všecky. Na Masaryka měli již dávno namířeno ... usilovali o jeho ustoupení do pozadí aspoň na pět let, dokud prý hilsneriada nebude zapomenuta.« — Sbírka mostecká byla tedy více jen příležitostí, aby se realisté Herbena zbavili. — Zajímavo je, že pan Jung píše Macharovi s rozhořčením o snahách »Přehledovců«, kdežto Herben (15. pros.) praví, že Jung sám k tomu pracoval ... Pan Jung, vzpomene-li na svou minulost, uzná zajisté, že se v redakci »Času« lidské charaktery kazily.

Dr. Herben také naříká nad mravními poměry své strany (5. pros.): »Je mně hrozno, že se musím dotýkat intimního poměru našeho (s Macharem) před očima publika. Ale taková byla bohužel úroveň v naší straně po pět let. Strhovala k nešetrnostem a hrubým prostředkům, příčícím se všemu společenskému mravu. Co pan Beneš opovážil se vykládat o poměru prof. Masaryka ke mně, příčí se mému citu přetřásat. Poměr ten byl zcela jiný a páně Benešovy prsty jsou příliš špinavé, aby se ho mohly dotýkat.«

A Machar (1. pros.) píše Herbenovi: »Tebe obvinili z defraudace peněz, ale sami kradou listy jako zřízenci černého kabinetu — také osvětové a mravní stanovisko!" Herben také častěji připomíná »Přehledovcům«, že mu ukradli adresy z redakce Času.

O přátelství Macharově k Herbenovi možno říci, že bylo až do těch — kapes. Chtěl už v květnu 1905 přestat psát do »Času« (— a co by byl býval »Čas« bez Macharových slin?) — a proč? — poněvadž »měl Herben potíže — o honorář«. Honzíčku, mám tě rád, ale tvůj »Čas« zadarmo krmit nehodlám. Zdali pak by dovedl Machar pro »pokrokovou« věc napsat něco zadarmo? Pochybuji. A jak se vzpíral Machar, aby jeho dopis o Herbenovi nebyl uveřejněn. Vůbec byla to podívaná! Jako když leze žid do studezé vody. Pánové se chtěli umýt, ale studilo to (co tomu řeknou naši protivníci? myslili si), ale jeden druhého tam strkal, ale protože měli špinavé prsty, vylezli černí jak kominíci. A jaké farizejství při tom při všem! Pan Jung praví: »prohlašuji, že bych považoval za nejčernější zločin donášeti do takového listu, jako je »Čech«. (Donášeti třeba do »Práva Lidu« považoval by pan Jung i za záslužné.) A i když se topili v bahně, nezapřeli své povahy zlobné a stříkli blátem po knězi; Machar totiž napsal o výkon. výboru: »Chtěli Herbena zničit; morálně i materielně, bezohledně, jak to dovede ještě jen katolický kněz.« (10. pros.) — Takoví lidé, taková strana, takový tisk sápou se tedy na čest katol. kněze a na katol. víru. *L. † k.*

Herbenismus. V době, kdy hromady hnisu a červotočinu vyváželi z Herbenovy strany, psal z Plzně nějaký frivolní hlupec v »Čase« (č. 356.) o řediteli jedné plzeňské školy způsobem, jaký může býti dovolen jen orgánu moralistních bestií. Onen pisatel chtěl patrně odpravit ředitele Ledvinu, ale zatím plivá po redaktoru Kopalovi, po dívčím gymnasiu, po arcibiskupovi, papeži a církvi. To se dělo v době, kdy se dr. Herben dovolával milosrdenství celého světa. A bylo nám ho časem líto, poněvadž jsme dobře pochopovali, že prožíval muka a že šlo o jeho bytí a nebytí, ale když jsme zase věděli, že v zaslepené nenávisti proti katolíkům otiskoval takové surovosti, jako jest onen plzeňský dopis (— čím na př. tomu surovci z Plzně ublížil dr. Herout? —), pak jsme chápali zoufalý čin výkonného výboru strany pokrokové jako zjev zcela přirozený a psychologický; byla to prostě zoufalá sebeobrana slušnějších živlů v straně, byla to snaha očistiti časopis od takových bídáctví, jakým je na př. onen dopis z Plzně. Odstraniti mohl pisatel ředitele Ledvinu docela dobře i bez hanebných útoků na lidi ctihodné a instituce vznešené. *L. † k.*

Dr. Kalandra působí našim protestantům nemalé nesnáze. Byl ještě na sjezdu českých evangelíků nejohnivějším řečníkem pro heslo »pryč od Říma« — zatím prý k protestantismu. — A potom — ? — Teď je tedy už ve »Volné Myšlénce.« Věru nestálo to ani za to, že na té přechodní štaci (u protestantů) zbytečně meškal. Než přece snad mělo to účel. Chtěl poznat, jak jsou protestanté zralí pro volnost a pokrok. Byl šeredně zklamán. Zoufale a netrpělivě interpeluje dr. Kalandra vůdčí kruhy reformované církve ve »Volné Myšlénce« (č. 7.), žádaje věděti, »chce-li a dovede-li protestantismus, zvláště český prot. vyvíjeti se konformně s vývinem lidské osvěty a společnosti.« — A na tuto interpelaci odpovídá »Hus« (č. 12.) dlouhým článkem, že se protestantismus nechce a nedovede vyvíjeti podle přání dr. Kalandry. Ba vyčítají mu vůdčí kruhové, proč se jich ptá veřejně, že by se toho byl dověděl jinak, bez hluku — četbou jejich literatury, návštěvou chrámů, stykem s jejich duchovními. (To vidí protestanté nejraději. Hezky pod pokličkou dovedou zpracovat až radost. Ale myslím, že co se daří při převádění služek, sotva by se podařilo u dra. Kalandry.) Že však dr. Kalandra chtěl prohlášení ve-

řejné, to jmenují v »Husu« — nešetrností. Prý ho nenutili, aby k nim přestupoval. Toto se nám líbí. Jednou jsi u nás. — a teď: mlč! A aby dokázali, že dr. K. nemá práva jich interpelovat, rozhovořili se o tom, že co Čech, to — nevěrec.. Toto se nám u »Husa« také líbí. A aby dra. K. dobili, ukazují mu »jezovitskou« tmu — v Belgii. To je výborné. Kalandra omračen potácí se ven a — zříká se národa, jak mu to protestantský (»Hus« praví: »náš«) básník Machar radí. A »Hus« naříká, že vše, co o náboženství mudruje (Herben, Masaryk, Kalandra . . .) a od Říma se odlučuje a s protestanty jen sporadicky a zdánlivě navazuje, to vše nemá prý »vědomí hříchu«, kdežto u protestantů »vědomí hříchu« je. Aby tedy bylo také u katolíků »vědomí hříchu«, ukázal »Hus« v témže čísle na str. 187 katolíkům zpovědní zrcadlo; praví: vizme »dnešního katolíka: on se modlí desatero, ale přece proti němu pořád jedná: klání se obrázkům a sochám (proti 1. přik.), bere jméno Boží nadarmo třeba stokrát za den. O porušování ostatních přikázaní ani nemluvím: prostituce, podvody... To je stav katolicismu: vrchol krise a nutný úpadek.« — Tak teď máme také »vědomí hříchu«. Stojíme tu jako ten ubohý publikán v chrámě zahanbeni a bijeme se v prsa. A pan Masaryk a pan Kalandra s úsměvem a útrpností pohlížejí na nás. A ukrutný Herben každého dne to »vědomí hříchu« v nás obnovuje. A přece nenalezáme milosti. K tomu je prý potřebí jen několik řádků na hejtmanství, že vystupujeme, a hned bude v nás tak krásně a svatě jako někde v Berlíně nebo v Londýně. Nevíme, co ten p. dr. Kalandra ještě chce, že pořád štourá. — Člověk věru nemůže pochopit, že tak smí psát list, který se dostane i do rukou katolíků nebo lidí pokrokových jako je Masaryk. — Je-li kde »vědomí hříchu«, je věru mezi katolíky. Instituce zpovědní je toho důkazem. Podobné potupování nás katolíků (jako jsme citovali) čteme v tisku protestantském denně, a našim Kalandrům a Masarykům to patrně působí zvláštní potěšení, ač by mohli ten katolicismus přece trochu lépe znát, než v nenávisti proti katolíkům vychovaní protestanté. *L. † il.*

Úsudek o boji protestantismu proti katolicismu. Berlínský universitní profesor H. Delbrück, ač protestant, napsal o hamburské valné hromadě Evangel. Bundu ve svých »Preus. Jahrbücher« následující posudek: »Evang. svaz, jak se v Hamburku ukázalo, nedovede proti katolické církvi bojovati jinými zbraněmi než nadávkami. Jestliže se v takové schůzi nedovede přednésti nic jiného, než urážky a nářky, pak jest to pro protestantismus smutným znamením. Řeči, jaké pronesli v Hamburku páni superintendenti Mayer a Beyer, nedovedou pokrok katolicismu v Německu zastaviti, nýbrž toliko protestantismus kompromitují.« — Zajisté pozoruhodný to úsudek protestanta o štvavém Meyerově Bundu.

O všem možném i nemožném rozhovořil se nově jmenovaný docent naší university dr. R. Maršan v posledních číslech (7., 8., 9.) »Pražské Lidove Revue«. Nového nedověděli jsme se ze všeho povídání docela nic a myslím, že i »lid« četl to už jinde a častěji. »Člověk nemyslící hledí (prý) na svět pouze s hlediska svého malicherného, omezeného já« —, ale »myslící« pan doktor hledí na to jinak, ač tuším není ani astronomem, ani geologem, ani historikem, ani biologem, ani snad sociologem — hledí na vše tak, jak mu to řekli jiní; jeho »myšlením« posud jsme nic nezískali. Pan doktor své »myšlení jen povídá, ale nijak neodůvodňuje a mimo to zcela neprávem především náboženství a bibli »s úsměvem« odsuzuje . . . Zpráva bible o stvoření je mu »tradicí hebrejskou«. — Proč hebrejskou? Snad že je hebrejsky napsána? — »Zrobení člověka« je mu »názorem naivním«. Ale sám o vzniku života moudře — mlčí. Nic — svět; to mu není naivní. I středověk (?) v stvoření věřil, až »věda na církvi nezávislá« (— patrně někde ve střední Africe nebo Australii) probrala se z mrákot a zavrhla »pověst hebrejskou«. Bible prý učí, že se slunce otáčí kolem země. Tomu však učí i pan doktor, kdykoli řekne, že slunce už vyšlo nebo zapadlo. — Pan doktor ve své ukrutnosti nemá na tom dost, že zabil »hebrejskou pověst« pomocí astronomie, po druhé ji zahlazuje výpočty geologickými; a tu se mu objevila s jistotou »časová období bezmála nekonečná«, ačkoli Rotteck udává do narození Kristova pouze 4000 let. Přenešťastný Rotteck, ten se říz', až nad tím pan dr. Marschan »zkoprněl«, jak doznává na str. 212. A ještě se ze svého zkoprnění nevzpamatoval, už tu byla palaeontologie a objevila časová období patrně více než nekonečná, a učila, že svět několikrát zahynul, »všecko tvorstvo vzalo za své a nastalo znovustvoření veškerého organického života, ovšem vždy najednou hotově.« Avšak tomu učila palaeontologie pod »vlivem mythů o stvoření světa«. Musil přijíti teprve Syell a dokázati, že je to nesmysl. Místo revolucí přišly evoluce, Darwin, atd. — Tak podal p. dr. Maršan »vysvětlení« »původu člověčenstva ve světle moderní vědy«. Blahoslavený člověk, jenž se tím »vysvětlením« spokojiti může . . . A k tomu

bylo třeba s úsměvem mluvit o bibli, o důstojnosti člověka, o stvořiteli. Tak pěstuje se moderní učenost: podat několik jmen, otříti se s okázalou neznalostí o bibli a na konec neříci nic nového. Pana docenta osobně neznáme; snad je to hodný, dobrý muž, ale chce-li, abychom nad jeho učeností koprněli, musí pracovati a psáti jinak, solidněji; pak mu nebude třeba úsměvů a pošklebků, pak si získá »naše mozky a naše srdce« silou a mocí« pravdy. *L. † d.*

Tlučhubařství hierarchie. »Volná Myšlenka« v listopadovém čísle (str. 105). píše: »Vlastenecké ohledy na českou massu jsou malicherny. Není pravda, že by lpěla tak na církevnictví, aby nebylo možno jinak k ní se přiblížiti, než po cestách starých tradic. Právě v české masse je v nejvyšší míře vyvinut přirozený smysl — pro charakter. *Charakterem vítězil Hus nad středovědou bigotností, nad církevnictvím řinčícími na kazatelnách řetězy*, jeho charakter podnítil malý národ k revoluci světového významu, charakterem české hratrství živeno, charakterem *zvítězíme i nad tlučhubařstvím římské hierarchie*, zvítězíme v české masse i pod praporem volné myšlenky . . . ! !« Dost! Snad to stačí. Tak píše p. J. V. Přemysl. My myslíme, že od něho by se teprve mohla učit hierarchie — *tlouci hubou!*

Moderní mravnost. »Volná Myšlenka« napsala v listopadu r. 1905, číslo 7., str. 98: »Kdo něco provede, co se nedělá, na toho se všichni dívají jako na kuriositu, jako na blázna. Ať si to již spadá do oboru rodinného, společenského atd., pomlouvají ho všichni, klevetí se ovšem, také my sami klevetíme. Proto se hlavně bojíme vzpříčit se osvědčeným řádům, protože se bojíme zlomyslných klepů, bojíme se veřejného mínění, aby nebylo proti nám. Společenské decorum se zvláště silně akcentuje. Jak úzkoprse na př. dnes ještě se hledí na konkubinát! Muž v konkubinátu žijící nemá vůbec přístupu do t. zv. slušné společnosti. Konkubiny se zrovna štítíme, také my pokrokoví lidé!« Člověk se diviti musí rozumu toho »volného« mudrce! Jsou lidé, kteří nejvyšším mravním příkazem by nejraději měli: *Dělej co chceš!* a kteří by z největšího nemravy chtěli učinit nejslavnějšího muže!

Proti náboženské výchově vyslovila se nedávno »*Volná Škola*« (2. čís.), v níž píše F. V. Krejčí: »Mohutný proud zachvívá dnes světem školy a výchovy: odpor proti náboženské výchově. Dítě má býti konečně vyrváno z rukou kněze, vyprostěno z dosahu jeho nesmyslných dogmat a absurdních bájí. *Není to ještě skutečností a nebude jí tak hned*, mnoho však již znamená, že v učitelstvu tak mocně se šíří tato snaha!« Co by tomu řekl Komenský? Ovšem, co jest Komenský proti panu Krejčímu a pokrokovým učitelům! My se těšíme jen, že odstranění náboženské výchovy není ještě skutečností a má pravdu p. Krejčí, že to skutečností také tak hned nebude, neboť vždy bude ještě dosti rodičů, kteří si budou vychovávati děti tak, jak sami budou chtíti a ne tak, jak by si přál — p. Krejčí a pokrokoví učitelové!

Hnutí rozvodovému podporovanému spolkem katolických rozvedených manželů (ve Vídni — IX., Garelligasse 3) dostalo se opět nové posily. Dne 27. října m. r. utvořilo se zase přípravné komité k založení nového spolku pro reformu rakouského manželského práva (»Eherechtsreform-Verein) a učinilo již všechny přípravné kroky za tím účelem. Členem tohoto spolku státi se může každý, kdo se zajímá o moderní reformu rakouského manželského zákonníka a zvláště kdo si přeje zrušení nerozlučnosti katolického manželství! Přihlášky, jak denní listy uveřejnily, možno učiniti u Hanse Vymlátila (Vídeň VI., Magdalenenstrasse 26.). My k tomu opět podotýkáme: *pro katolíky chceme kanonické právo.* »Si quis dixerit, ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.« (Trid. sess. 24 doctrina de sacram. matrim. can. 4) a »Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos, anathema sit« (ibidem can. 12; sr. též bullu Pia VI. »Auctorem fidei« 28. srpna 1794. Bull. Cont. IX. 395. Syllabus č. 68., 70., 74.). Reformace to byla, která popřevši svátostný ráz manželství, odníti chtěla tím i zároveň církvi všechnu pravomoc v záležitostech manželských. Církev katolická však nikdy neustane vůči faktickému rozvoji zákonodárství státního hájiti svou kompetenci a nikdy neustane hlásati, že jí přísluší rozhodovati ve věcech manželských. Kanonista *Rittner*, někdejší ministr kultu v Rakousku, pojednávaje o právu manželském (Církevní právo katolické přel. JUDr. Em. Zítek díl I., str. 283 nsl.) a líče spor mezi manželským právem církevním a státním, praví výslovně: »Posuzujíce spor tento, musíme především *zamítnouti* argumentaci, kterou jsme výše slyšeli na obranu kompetence státní. Neboť otázku, jak pojímati dlužno svátostnou povahu manželství, rozhodnouti může jen církev a nikdo jiný nežli církev, a nestranné prozkoumání příslušných výroků církevních přesvědčí každého, že podle učení církve katolické rozdělávání manželství na smlouvu (a proto spadají v obor státního práva) a na

svátost, *nižádnou měrou odůvodniti nelze.* Musíme tudíž bez jakéhokoli obmezení a výhrady přijati názor, *že manželství jakožto svátost v každém směru spadá v kompetenci církve* . . . Církev tedy upravuje poměry manželské pro obvod církevní, stát pro obvod státní. Z toho nejde, že by práva církevní a státní různiti se musela; materielně ovšem, totiž co do obsahu svého, *může se právo státní přizpůsobiti úplně církevnímu, a takový stav věcí, jímž předejdou se již z předu veškeré kolise, nade všechno je žádoucí!«* My opakovati musíme k modernímu hnutí reformnímu a rozvodovému jen: »Caveant consules.« *H.*

Úpěnlivá prosba o duchovní almužnu. Několik úvah věnovaných všem, kdo dobré vůle jsou. Praha 1905. Stran 32. — Neúnavnou starostlivostí o dorost kněžský známý vldp. ředitel Říhánek přednáší v této knížečce mnohými důvody a doklady zdůrazněné prosby ke kněžím i věřícím, aby dle svých sil a možnosti o to se přičiňovali, by Bůh dělníky dobré poslal na vinici svou. Je to možno především modlitbou, jak víme z napomenutí a přání božského Spasitele: dále pak i hmotnými prostředky, jimiž možno chudým a mravným jinochům umožniti, by se stavu duchovnímu mohli věnovati. I rodičové, jimž Bůh dobré děti svěřil, mohli by syny své tak vésti, aby se službě Boží radostně a ochotně oddali. Bohužel stává se, že někteří rodičové spíše tomu brání, chtějí li se děti jejich zasvětiti Bohu; brání jim z nerozumné lásky, že by prý nic na světě neužily nebo že stav kněžský je dnes tak opovržen a pod. Jsou však časté příklady, že takové děti později naříkají si, že rodičové jejich touze a přání nevyhověli. A přece měli by právě lidé nejlepší stav kněžský voliti; je to důležito pro lidstvo vůbec; slavný de Maistre praví, že dle počtu a jakosti novosvěcenců chtěl by předpověděti, jaké bude století následující. Známý Vianney dí: Nechte obec deset let bez kněze a budou se tam klaněti zvířatům a žíti jako zvěř. Četbu knížečky této vřele doporučujeme. *L. † a.*

Variatio delectat. Poněvadž »moderní stoupenci Husovi« oslavili mistra Jana už s dostatek (příkladně p. Herben), proto přeje si »český lid«, aby mu zas jiný vzor byl představen. Komenský už také dostal svůj podíl od vděčného »národa« a tak došlo (jak se s matematickou jistotou dalo předvídati) i na Chelčického. Čteme v »Čase« (č. 233) toto oznámení:

»K uctění památky Petra Chelčického začaly konečně přípravy na Prachaticku na podnět Dra. Stanislava Kudrny, lékaře v Netolicích tím, že svolána bude příští týden do rodiště Chelčického, vsi Chelčic u Vodňan schůze pokrokové inteligence, zejména studentstva a učitelstva z oblasti Týnsko-Vodňansko-Netolické; v ní ustaviti se má prozatímní výbor, kterýž by akci pro zřízení pamětní desky, eventuelně postavení poprsí (neb hermy) (— »Čas« napsal »herny« — blíží se masopust —) Chelčického v rodišti jeho, Chelčicích, v proud uvedl. Přátelé myšlenky oslavy Chelčického spoléhají se na to, že všickni pokrokoví čeští lidé akci morálně i finančně podporovati budou. Vždyť uctěním památky Chelčického v jižních Čechách by učiněn byl u nás veřejný krok v boji proti klerikalismu, kterýmž posud celé jižní Čechy tak hanebně stíženy jsou. Specielně bylo by žádoucno, by se v čele akce té postavila nově zorganisovaná strana pokroková.« — — Jak známo, byl první čin »nově zorganisované strany pokrokové«, že vyhodila ze svého středu nejlepšího stoupence Chelčického dra. Herbena. *L. † k.*

Chevalier de la Barre. Karel Pelant přinesl z kongresu »Volné Myšlenky» u nás méně známou historii o jednom »mučedníku inkvisice«, jejíž tendence je s dějepisnou pravdou na kordy. Píše tedy:

»Barre byl mladík 19letý, nesmekl roku 1765 před procesím v Abbevillu; byl mučen strašlivě. Dle ortelu mu roztříštěny ruce i nohy v kloubech kladivem, jazyk mu kleštěmi vytržen, pravá ruka useknuta, hlava sťata a zbytky spáleny na hranici spolu s Dictionnaire philosophique od Voltaira. Tento zavražděný inteligentní hoch stal se symbolem vší inkvisice klerikální; a proto sotva čtyřicet kroků od východu do basiliky volní myslitelé francouzští postavili jeho sochu, aby vedle pomníku církevní moci stála ukázka jejího učení, vedle její theorie lásky její praxe.

Chevalier La Barre jest v maquettě (pomník bronzový bude postaven příští rok) znázorněn zmučený, rozedraný, přivázán ke sloupu řetězy; u nohou válí se mučitelské přístroje, sekera a Dictionaire; na podstavci vysvětlující nápis: »Mučen a zabit, že nesmekl před procesím.« A nyní každé procesí, které jest klerikály do Sacré Coeur aranžováno, každý katolík vstupující do chrámu, musí kráčeti kolem tohoto mementa: nebude už triumfovat v Sacré Coeuru lež o lásce Říma k lidstvu, neboť bude ztrestána hned na místě obrazem tohoto nešťastného hocha, otřásajícího svým železným osudem každého, v kom nevyhynul lidský cit.« — (»Čas« č. 248.) Tak tedy vypadá ta »prakse zednářské lásky«: tupit katolíky. (V Římě

z podobné »šlechetné« pohnutky postavili pomník Giordana Bruna!) Když zlomyslný vesničan postaví sousedovi před okna jistý »domeček« a má z toho radost, dá se to omluvit lidskou hloupostí, a ta omluva budiž popřána i dětinským zednářům, poněvadž uznáváme, že potřebují podobných obkladků na své ubohé nepříčetnou zlostí zapálené mozky.

Uvedené vypravování Pelantovo o rytíři de Barre je lživě proti církvi nastrojeno. Jean François Lefebore, chevalier de la Barre, byv osobními nepřáteli z rouhačství obviněn, byl r. 1766 po krutém mučení (aby jmenoval spoluviníky) popraven. Původcové žaloby nebyli katolíci, nýbrž fanatičtí jansenisté a právě nenávist proti katolictví vedla je k hanebnému skutku. Především byl to jistý Belleval, člen soudního dvora, jehož dotěrnou neslušnost odmítla a pokárala jedna příbuzná chevaliera de la Barre (madame Feydeau de Brou, abatyše malého kláštera u Abbeville). De Barre sám byl jinoch lehkomyslný, jenž pitkami a nemravnými i bezbožnými řečmi mnoho pohoršení působil. Toho použil zmíněný Belleval, aby se na příbuzné rytíře de la Barre pomstil. Byl tou dobou na mostě v Abbeville zneuctěn kříž a de la Barre odsouzen pouze pro bezbožné řeči a písně. Rozsudek pařížským parlamentem potvrzen. Mezi soudci byli jen laikové. Ve straně církevní měl právě de la Barre obhájce. Zmíněná abatyše psala 18. října 1766 generalnímu prokuratorovi a prosila, aby omluvena byla lehkomyslnost mládím nešťastného jinocha, a hrozila se přísnosti rozsudku. Biskup té diecese v dopise ze dne 26. června 1766 prosí gener. prokuratora, aby hleděl vykonání rozsudku oddáliti, že se vynasnaží u krále, aby trest smrti změněn byl v žalář. Podobně jistý dominikán o to usiloval, aby život ubohého jinocha byl zachráněn. De Barre zemřel kajícně. — Takto vylíčena je celá záležitost ve spise: »Zpráva o smrti chevaliera de la Barre, od M. Cass . . ., advokáta v radě královské, psaná r. 1766 panu markyzi de Beccaria.« A tento »M. Cass . . .« není nikdo jiný než nejvyšší kněz a prorok páně zednářů — Voltaire . . . *L. † jv.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Vyhláška. Pro zvýšená vydání v knihtiskárně bude míti »Vlast« dle usnesení výboru ob číslo jen pět archů místo obvyklých šesti archů. Z té příčiny bude nutno omeziti drobné zprávy a paběrky. Literární posudky buďtež sice jadrné, ale krátké. Lit. referenti vynasnažtež se, abyste málo slovy řekli mnoho a při posudcích všímejte si jen nejhlavnějšího.

Za polovici, t. j. za 50 hal. prodáváme zbytky našeho kalendáře »svatý Vojtěch« a kalendáře socialního. Poštovné 20 hal. platí si objednavatel. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Z Vatikánu. Sv. Otec přijal těchto dnů ve slavnostní audienci arménského patriarchu Paula Petra XII. Sabbagiana z Cilicie. Týž přišel v četném průvodu duchovenstva arménského ritu. Též arcibiskup Theodorovič ze Lvova byl přítomen. Patriarcha skládal papeži hold v arménském jazyku ve jménu arménského národa. Když byla jeho řeč od sekretáře patriarchy msgra. Terzibašanem do vlaštiny převedena, odpovídal mu svatý Otec blahosklonně, vyjádřiv lásku svou k arménskému národu.

† probošt Lambert Einspieler. V Celovci zesnul v Pánu dne 3. února náhle Lambert Einspieler, probošt na dómě. Zesnulý byl vynikajícím slovinským vlastencem v Korutansku. Narodil se roku 1840 v Bystřici v Růžovém údolí v Korutanech, r. 1863 byl na kněze vysvěcen, r. 1884 stal se kanovníkem v Celovci, r. 1899 stal se kapitolním proboštem. V letech 1897 až 1899 byl také říšským poslancem za venkovské obce okresu celovského. Zvítězil tehdy proti německému kandidátovi. Po 35 let byl napřed tajemníkem a potom předsedou »Družby sv. Mohora«, slovinského to Dědictví, jež vydalo statisíce slovinských knih a budí náboženské i národní vědomí v národně tolik ohrožených Slovincích v Korutansku. Roku 1898 súčastnil se probošt Einspieler jako říšský poslanec slavnosti Palackého v Brně. — Když Lvova společnost konala v Celovci svou roční schůzi, súčastnil se jí i redaktor t. l. a byl tehdy s prof. Dr. Krekem z Lublaně a jinými slovinskými muži pozván k Einspielerovi k obědu, kdež poznal jeho milou povahu. Čest budiž památce slovinského kněze-vlastence!

Volba opata na Strahově. Na místo zemřelého opata P. Z. Starého konala se dne 24. ledna t. r. volba nového opata. Přítomno bylo 65 členů řádových. Volbu řídil opat P. Norbert Schachingr z Drkolny v Horních Rakousích, generální vikář řádový, a jeho přísedící Gilbert Hellmer. Jakožto konsistoriální komisař byl volbě přítomen generální vikář Fr. Brusák. Ihned při prvé volbě byl zvolen za opata kláštera strahovského P. Methoděj Zavoral. Nově zvolený opat narodil se dne 25. srpna r. 1862 v Neveklově. Prvé dvě třídy gymnasiální studoval v Benešově, ostatní na akademickém gymnasiu v Praze. R. 1880 vstoupil jako novic řádu praemonstrátského do kláštera strahovského. Roku 1885 byl na kněze vysvěcen. Za kaplana ustanoven pak v Sepekově u Milčína, načež byl přeložen do Jihlavy. Tam po tři roky jako kaplan zastupoval místo německého duchovního a potom po 15 let působil v Jihlavě jako český kazatel. Působení toto zjednalo mu lásku, úctu a svrchovanou oblibu všeho lidu českého, neboť vsdp. opat jest kazatelem výtečným, který slovem jímavým i plamenným oživiti dovede kazatelské řeči své a nejen přednesem, nýbrž i hloubkou a případností myšlének svých dovede znamenitá kázaní svá vtisknouti v duše zbožných dojmem nevyhladitelným. Než za činnosti své v Jihlavě nebyl p. opat Zavoral vážen a ctěn jen společností českou. Vzácné vlastnosti jeho jako kněze, tak i ušlechtilost všeho chování jeho zjednaly mu bezvýjimečně přízeň veškerého obyvatelstva německého. Byl dobrým pastýřem, k němuž s láskou lnuly všechny ovečky. Mimo působení kněžské po 7 let na jihlavské německé vyš. zem. realce vyučoval řeči a literatuře české. Nově zvolený opat strahovský ovládá téměř veškeré řeči evropské. Taktéž valnou část Evropy procestoval. R. 1905 byl zesnulým opatem P. Z. Starým povolán do kláštera strahovského, kde svěřen mu úřad konventuala, který až do své volby zastával. Z literárních prací jeho dlužno především vytknouti mistrný překlad díla kazatele Lacordaira, jehož jest vynikajícím žákem. V »Homiletické knihovně« (vyd. V. Kotrba) dle předních autorů světových vydal vzácné dílo »Duchovní řeči na všecky neděle a svátky«. Další jeho práce homileticke jsou uloženy v časopise »Kazatel«, jehož je redaktorem. Vstoupením jeho na strahovský stolec opatský nastává jistě řádu praemonstrátskému nová doba rozkvětu, neboť jím staví se mu v čelo kněz a muž světového vzdělání a rozhledu, píle a práce osvědčené, který dovede směr jeho říditi tak, aby plně dostál svému velikému poslání kulturnímu i charitativnímu. Zvolení P. M. Zavorala za opata strahovského radostně vítáno je nejen všemi členy řádu, ale i všemi jeho přáteli. I my se z toho upřímně radujeme a přejeme p. opatovi dlouhé a šťastné panování. Benedikci jeho vykonal dne 11. února Jeho Eminencí ndp. Leo kardinal Skrbenský, kníže a arcibiskup.

Nový kníže-arcibiskup gorický. Jmenování dra Fr. Sedeje, sídelního kanovníka v Gorici, knížetem-arcibiskupem gorickým jest hotovou událostí. Dr. Fr. Sedej narodil se r. 1854 v Přímoří a r. 1877 byl na kněze vysvěcen. Vyšší studia bohoslovecká konal ve Frintaneu ve Vídni, kdež v letech devadesátých byl i ředitelem studií. Z Vídně vrátil se do Gorice jako sídelní kanovník, kdež jest nyní i městským děkanem a členem zemské školní rady. Jest knězem horlivým a uvědomělým vlastencem slovinským.

Nový katolický metropolita na Rusi. Od náhlé smrti arcibiskupa mohilevského hr. Szembeka, jenž zemřel loni v srpnu, jsa návštěvou v Haliči, není obsazen katolický metropolitní stolec na Rusi. Prozatímně vedl správu prelát Danisevič v Petrohradě. Nyní už bude nový metropolita brzy jmenován. Vyjednávání mezi sv. Stolicí a zástupcem ruským u Vatikánu, Maryškovem, jest skončeno. Metropolitou na Rusi bude jmenován biskup František Symon, jenž bydlí v Římě. Jmenování to jest významno. Msgr. Symon musil svého času z Rusi prchnouti před Pobědonoscevem. Vystoupil energicky proti pronásledování katolíků na Rusi. A následek byl, že byl na něho vydán zatykač. Odebral se tedy do Říma. Nedávno pověřen byl od sv. Otce důležitým úkolem papežského zvláštního vyslance k Polákům v Americe, kteří žádali zřízení polského biskupství v Americe. Věc urovnána byla tak, že v diecesích s převahou polskou bude jmenován polský generální vikář.

Dr. Dzierzon, zakladatel rozumného včelaření, bývalý farář v Lodkovici v Pruském Slezsku, slavil 16. ledna své 95 narozeniny. Duševně jest úplně čilý, jen nohy mu vypovídají službu.

Král Haakon VII. zednářem. Byl jím již jako princ dánský. Listy zednářské uveřejňují následující: Nový norský král je členem svob. zednářů, k nimž byl se svým mladším bratrem přijat v Kodani. V Dánsku jsou všickni mužští členové dynastie zednáři. Zednáři hodlají norského krále postaviti v čelo norských zednářů. — Protektorem zednářů v Dánsku byl král Kristian IX., mistrem řádu jest

nový král Kristian Bedřich Vilém i se svými syny. Bývalý norský král Oskar II. je zároveň mistrem řádu; syn jeho Oskar jest zemským velmistrem. Proč norští zednáři nechali svého velmistra shoditi?

Na theologické fakultě v Praze se právě zařídily pro posluchače bohosloví dva odborné semináře, jeden z oboru křesťanské filosofie a apologie, a druhý pro studie biblické Nového Zákona.

Katolická universita v Salcpurku spěje ponenáhlu vstříc svému realisování. Spolek, kterýž si tento důležitý cíl vytknul, konal v Salcpurku valnou hromadu. Konstatováno na ní, že uplynulý správni rok byl ze všech dosavadních nejpříznivější. Jmění spolku obnáší 2,489.776 K. Značně rozmnoženo bylo darem 200.000 korun, jež v uplynulém roce k účelu spolku jistá nadšená dáma věnovala.

Právo veřejnosti. Biskupské soukromé gymnasium ve sv. Vítě u Lublaně dostalo právo veřejnosti.

Výroční zpráva Johannea. — Tiše, bez hluku, ale krásně a blahodárně působí pražské Johanneum. Význačnými body jeho prací json: 1. útulna učňů, 2. oddělení pro studující, 3. a pokračovací škola. — Roku 1905 bylo všech chovanců 222, a z těch bylo 14 vyučeno. — Průmyslovou školu navštěvuje 84 chovanců, a to v I. třídě 36, ve II. 20, ve III. 28. Mimo to navštěvuje odborné školy v Praze 56 chovanců a opakovací školu pro hluchoněmé 5 žáků. — V pokračovací škole působí 5 učitelů a jejím ředitelem je P. Jan Vlk, předseda Johannea. Tato průmyslová škola dostává subvencl od státu (1100 K), od země (1600 K) a od obchodní a živnostenské komory pražské (200). Co by se nedostalo, uhradí útulna. — Lékařskou pomoc skýtá Johanneu zcela zdarma MUDr. Jan Nečas, okresní lékař, a leckdy tam přednášívá red. Tom. Jiroušek o časových otázkách — panujeť mezi Johanneem a družstvem Vlast, jehož jest red. Tom. Jiroušek jednatelem, upřímné a srdečné přátelství.

V Johanneu panuje vzorná kázeň a pořádek; energický duch ředitele a kněze P. Jana Vlka vládne celým domem. I hmotně jest Johanneum zabezpečeno tak, že jest mu možno zdárně se vyvíjeti. Arnošt hrabě a Marie Antonie hraběnka Sylva-Tarouca věnovali Johanneu dům, členové a dobrodinci pomáhají hmotně, a obratné ruce P. Jana Vlka zužitkují tento kapitál k vznešeným účelům Johannea.

Sokolové a socialní demokraté zvou již i školní mládež do svých místností, socialní demokraté a nár. socialisté snaží se získati pro své účely taky učně — všechen směr snaží se mládež od církve odtrhnouti — i hle, jakou důležitost má v těchto bouřných dobách Johanneum a jak důležité a církvi prospěšné dílo vykonává v socialním ohledu katolický kněz P. Jan Vlk. Všickni katolíci musíme mu býti vděčni za tuto záslužnou práci a musíme mu přáti i dále všeho zdaru a Božího požehnání. — Jemu po boku stojí p. Fr. Waldmann, red. »Křesť. Dělníka«. I tomu platí naše uznání a naše vděčnost!

Zvýšení dotace biskupů v Prusku. »Germania« oznamuje, že v letošním rozpočtu zařaděno jest rozmnožení dotací biskupů ve východních provinciích o 409.000 marek. Zvýšení tohoto má býti též užito k zlepšení platův kanovnických ku správě diecesí. Katolický střed hodlá nyní se zasazovati o zvýšení dotací farářů a kaplanů, k čemuž ostatně finanční ministr pruský jeví dosti ochoty. V příčině té se právě vyjednává

Jak smýšlel veliký vzdělanec o Bohu. Nedávno zemřel ředitel chicagské university dr. Harper. Chicagské universitě daroval milionář Rockefeller na 7 mil. dollarů a velice miloval jejího ředitele dra Harpera, o němž se vyjádřil, že v něm nejen universita chicagská, ale celý učený svět ztrácí velikého vzdělance a pravého muže. A tento veliký vzdělanec a muž měl své heslo: »Nejhlavnější prací každého člověka jest hledat pravdu, neboť tímto hledáním pravdy hledáme Boha, poněvadž jen Bůh je pravda.«

Katolicismus a protestantismus ve Švýcarsku. Vůdce ženevských katolíků, národní rada Fontaner, podal ve Veliké radě návrh, aby stát vybíral pro stávající církve daně sám, ale vždy jen u příslušníků té které církve a opět jen pro ni. Tím by se nejlépe ukázalo, jakou vnitřní sílu v sobě ta která církev má. Až dosud musí na př. katolíci ve formě daní platiti i na starokatolickou sektu, která je ve stavu zbědovaném a snad jen tím se ještě drží, že jí jiná vyznání na kultus platí. Také protestantismus jest ve Švýcařích v úpadku. Je to viděti zvláště v nedostatku studujících protestantské theologie. Na švýcarských vysokých školách je zapsáno 1500 studujících, z nichž pouze 50 tvoří protestantští theologové. A byl by počet ten snad ještě menší, kdyby nebyl na ostatní fakulty obrovský nával. Ku podivu! Katolicismus má tolik nepřátel, ale kde se mu jen trochu svobody dopřeje, jest v rozkvětu a na postupu. Amerika a Švýcary jsou toho dokladem.

Protestantismus a starokatolicismus i různé jiné sekty i při největší podpoře státní upadají. Odkud to asi? Co z Boha jest, obejde se bez přízně mocných.

Na prospěch dělnictva. Fr. Karel hrabě Seilern, poslanec katolické strany národní na Moravě, zavedl pro dělnictvo ve svém průmyslovém závodě keramickém v Tlumačově kvinkvenálky. Každému dělníku dostane se po 5 letech 50 K ročního přídavku, po 10 letech 100 K, po 15 letech 150 K. V témže závodě věnováním 800.000 K zřízen zvláštní invalidní a pensijní fond pro dělnictvo. Dělníci, kteří nemají od závodu volného bytu, dostávají v poledne oběd (polévku, 20 dg. masa a zeleniny) pouze za 10 hal. Jen houšť takových prácedárců! Takovým způsobem se nejlépe upraví otázka socialní.

Pamětní deska na rodném domě † Fr. Pravdy. — Darovali: po 10 K: Jednota čes. katol. učitelstva a Katol. beseda v Praze; 5 K Uršulinky v Praze; po 3 K: Jan Láska, děkan v Horní Moštěnici; Václ. Macek, síd. kanovník v Čes. Budějovicích; Dr. Rud. Zháněl, c. a k. voj. kurát v Praze, a Karel Ulrich, c. kr. pošt. pokladník v Praze; po 2 K: Fr. Blažko, em. k. a. vikář v Noutonicích; Jos. Bouchal, farář v Třebenicích; Ign. Jíra, dělník ve Vídni a Dr. Josef Svítil, obvodní lékař ve Velkých Opatovicích; po 1 K: Fr. Wurm, sazeč v Praze; Frant. Žundálek, katecheta v Holešovicích; sl. L. Grossmannova-Brodská, spisovatelka v Praze; 50 h Jos. Hais, člen administrace družstva Vlast.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy zakl. přistoupili a 100 K knihami splatili: Nejmenovaný farář z Čech a Dr. Jos. Pospíšil, sídelní kanovník v Brně. — Členy přisp. stali se: Jos. Grim, kons. kancléř v Praze; L. Čaboun, farář v Roztokách; Mar. Hlavínova, učitelka na Kladně; Emil Přibyl, farář a Jan Benda, kaplan v Ořechu; Fr. Kozelek, farář v Červeném Újezdě, a L. Groh, spiritual kn. arcib. semináře v Praze. — Knihy daroval Vojtěch Lorenc, říd. učitel v Šenavě. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha, čp. 570-II.

Výbor Spolku na zakládání katol. knihoven konal dne 11. ledna čtvrtou schůzi za předsednictví faráře Vlastimila Hálka. — Jednatel kníž. arcib. vik. sekretář Aug. Krčmář, farář ze Stodůlek, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Valná hromada koná se v pondělí dne 29. ledna ve dvě hodiny odpoledne a výbor k ní navrhuje, aby se rozšířila činnost spolku i na Moravu a do Slezska a aby mohl spolek konati schůzi ve kterémkoliv místě svého zákonitého působení. — Výbor určil program valné hromady a kandidátní listinu nového výboru. — Knihovnu dostane Kongregace katol. jinochů a mužů v Čes. Budějovicích. — Vzato na vědomí, že za darovanou knihovnu do Velíše veřejné díky v »Čechu« vzdal farář Jan Nosek z Velíše. — Ve vikariátní skupině Králické byla projednána otázka o zřizování farních knihoven referentem M. Kubkem, farářem v Kunvaldě. Bylo proneseno mnoho zdravých názorů, a co jest při tom potěšitelného, že dojde na mnoha farnostech k uskutečnění tohoto důležitého podniku. Spolek náš nabídl skupině spolupomoc a učiní tak milerád všem skupinám, které podnik zakládání knihoven předsevezmou. — Výbor vzdal díky slov. pánu JUDr. Juliu ryt. Nejedlému, advokátu v Praze, za statečné hájení svátosti katol. manželství v advokátní komoře Pražské. — Spolek náš doporoučí, by vřaďovány byly do knihoven vzorné spisy Pravdovy, a jest ochoten sprostředkovati je za poloviční cenu 21 K za 13 svazků. Ostatní svazky jsou rozebrány. Porto si hradí odběratel. — Redaktoru »Vlasti« Tom. Škrdlovi a faráři Aug. Krčmářovi projevil předseda blahopřání k jejich církevnímu vyznamenání a povýšení. Na konci schůze promluvil místopředseda spolku red. Tom. Škrdle v tato slova:

»Kladu kněžstvu a všem ostatním katolíkům na srdce, aby tento spolek bedlivě podporovali. My nezískáme mas lidu, jako socialní demokraté, ale získati jednotlivé duše a hojně duší, jest v naší moci. A mocnou pomůckou k tomu jest tisk. Proto prosím, aby se dárky na náš spolek hojněji než dosud skládaly, aby více členů přibývalo a více, hlavně zábavně-katolických knih nám bylo darováno.

V nynější těžké době a ještě těžší, která nás čeká, volá se po organisaci — hle náš spolek představuje kus takové hotové organisace — jen ji podporovat. Prosíme tudíž nejdpp. biskupy, aby k nám otcovské srdce přiklonili, za totéž prosíme konsistoře a kapitoly, jednotlivé pp. kanovníky, mužské a ženské kláštery, českou šlechtu a bohatší kněze a vůbec bohatší katolíky. Budiž na nás i v závětech pamatováno, jak penězi tak hlavně zábavnými knihami.

Katolíci, bije 12tá hodina, povstaňme k úsilovné a vytrvalé práce — nebudeme-li pracovati, budeme z dějiště událostí smeteni a k mlčení odsouzeni. Katolíci, vizte, ať nás nestihne osud francouzských katolíků! Podobných příznaků ke kulturnímu boji jest hojně i u nás!«

Z Tiskové Ligy. Za členy přispívající přistoupili: Jar. Zika, katecheta v Kročehlavech, a Fr. Žundálek, katecheta v Holešovicích. — Ze starších členů zapravili: konvent dominikánský v Praze 20 (100). — Přispěli: Vavř. Hojsa, farář na Proseku; Jan Kutiš, farář v Kněževsi; Jan Laštovička, děkan v Nízkově; Jos. Janda, koop. v Milonicích; Vojt. Šíma, farář v Kozlích; Fr. Jadrníček, kaplan v Holešově; P. Bon. Holub, farář v Metličanech; Dr. Jos. Mrštík, arciděkan v Chrudimi; Jos. Sobotka, farář v Bohnicích; Jos. Tomšů, kníž. arcibisk. vik. tajemník v Dol. Jirčanech; K. Tesárek, farář v Chabičově; Jos. Kavale, děkan v Nové Kdýni; Václ. Kubr, farář v Unhošti; Jos. Svoboda, děkan v Ledči; M. Šulista, děkan v Třeboni; Fr. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi; Ed. Šebesta, bisk. vikář v Protivíně, a Karel Kareš, far. v Mrtníku. — Z vikariátu Jaroměřského zaslal nám Jos. Beran, bisk. vikář a děkan ve Dvoře Král. n. L. 31 K, k nimž darovali: zasilatel 3 K; po 2 K: tři děkani, osm farářů, 1 exposita, 1 far. admin. a 1 zám. kaplan. (Pokračování.) — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu« dpp.: Dr. K. Lvu Řehákovi, faráři u sv. Ducha v Praze; Fr. Jadrníčkovi, kaplanu v Holešově; Jos. Sobotkovi, faráři v Bohnicích; Milosrdným Sestrám v Kostomlatech; Jos. Tomšu-ovi, kníž. arcib. vik. tajemníku v Dolních Jirčanech; J. Koláčkovi, děkanu v Sobotce; J. Karešovi, far. v Mrtníku, a Fr. Stiborovi, far. v Jinonicích. Vyšla první čísla časopisů Tiskové Ligy roč III., a to v »Husitství ve světle pravdy«: Mistr Jan Hus a jeho doba. Napsal Z. Bretšnajdr. Cena 40 hal. a v »Obraně víry«: Bílé světlo — v pravém světle. Napsal Ant. Poustka. Cena 40 hal. Roční předplatné na každý tento časopis činí 1 K, na oba 2 K a přijímá je: administrace družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 15. ledna t. r. devátou schůzi za předsednictví kons. rady Dr. Rud. Horského, kníž. arcib. vikáře. — Jednatel četl protokol minulé schůze, jenž byl schválen. — Výbor určil valnou hromadu na den 19. února ve dvě hodiny odpoledne. Sestavil program a kandidátní listinu pro budoucí výbor. — S nelíčenou radostí uvítal výbor projev katolických poslanců na sněmu moravském proti prof. Judovi, jenž katolické náboženství hluboce urazil. U nás v Čechách by se velkostatkářský klub k takovému mužnému vystoupení na obranu víry sotva odhodlal, což můžeme z toho důvodu tvrditi, poněvadž jsme svého času podali z Tiskové Ligy klubu velkostatkářskému material o tom, kterak se Bůh zneuctívá a katolická víra hanobí, dosud však není nám známo, že by se bylo něco stalo. Liga jednala o smutném zjevu surovění mládeže obojího pohlaví ze školy vyšlé, které se zmahá den ode dne. Zvláště děje se tak agitací soc. demokracie, která šíří mezi ni svůj tisk, vábí ji do svých schůzí, do svých soc. demokr. tělocvičných jednot, ano již i žáky školní láká ke cvičení tělocviku v těchto jednotách. Že je tam připravuje pro své směry, jest na biledni. Zjev tento jest pozoruhodný a vyžaduje, aby se všemi možnými prostředky proti němu čelilo, poněvadž takto vyroste mládež bez náboženství a mravnosti a zničí budoucí křesťanský život rodinný. Liga doporučuje zřizovati spolky křesťanských mladíků a dívek, šířiti mezi nimi dobrý tisk, na př. »Vzdělávací četbu katol. mládeže« a »Křesť. Dělníka« a úsilnější pastorální péči o ně. — Řádění social. tisku proti cti kněží dostupuje tak nestoudného vrcholu, že jest těžko je vylíčiti. Napadený jeden zasloužilý kněz píše: »Toť vděk za 40leté blahodárné působení od osadníka svému duchovnímu.« Jiný praví: »Šestadvacet roků jsem měl pokoj, až nyní počínám býti urážen v novinách.« Jiný: »Opravu na tuto ničemnou lež zašlu, sice zítra by o mně napsali, že jsem někoho okradl.« Jiný: »Mládež tropila mezi půlnoční mší sv. svoje nezbednosti, napomenul jsem je a při nedůtklivosti nynější doby dali mě do »Práva Lidu«. — V témž orgánu snesena byla celým feuilletonem v čís. 8. snůška pomluv na pražské alumny seminářské, jež zasluhuje jen opovržení. — Polský kněz z Niemiecke Lutynie děkuje Lize za pomoc při napadení slovy: »Dziękuje srczerze za tę usluge.« — Za r. 1905 poskytnuta byla 623 napadeným kněžím pomoc a rada Tisk. Ligy. — Duchovenstvo gener. vikariátu Vratislavského ve Slezsku zakládá svoji Tisk. Ligu. Vyžádalo si od naší Ligy stanovy. — Spis »Knihovny kacířů« čís. 5. »Ježíš Nazaretský« propadl konfiskaci. Vydavatelstvo chce uspořádati nové vydání. Že i v tom bude hojnost pohoršujícího, jest na biledni. — Nemáme dosud hojnost velikých děl literárních, za to ale poučení o pohlavních zlořádech hemží se všemi knihkupectvími. Tážeme se: hrajou snad skutečně tajné nemoce v českém lidu takovou úlohu, aby tolik spisů bylo o nich vydáváno, když naproti tomu o poučení ve věcech ušlechtilejších jest tak málo postaráno. Vždyť věc ta má své škodlivé pozadí na výchovu mládeže. Staví se jí na oči nejhnusnější stránky pohlavnosti a tak nejeden mladý člověk jest o sexuelních věcech tak důkladně poučen, že by z tohoto předmětu snadněji složil maturitu, nežli z oněch, která na něm žádá škola. Studii o tom předmětu vydal MUDr. O. Rožánek, jenž za jediný

recept proti tomuto hříchu uznává — náboženské city a dokazuje, že v dobách výslovně náboženských byl hřích proti VI. př. omezen na nejmenší míru. — V Jeně vyšel spis od A. Mengera »Neue Sittenlehre,« v němž podává autor »socialistickou mravouku«, která není ani rázu náboženského ani není založena na víře v Boha, ani na předpokladu nesmrtelnosti duše a neuznává ctností svatých. Menger chce změniti dnešní křesťanskou mravouku jako prý »špatnou«, změnit výchovu lidu ve školách atd. Největší zlo je prý Bůh. Nápodobuje Proudhona, který řekl: »Dieu c'est le mal.« Sám liberalní tisk nesouhlasí s knihou tou. Není divu, neboť uvedená mravouka nezaslouží ani názvu svého, že jest »mravoukou«. — »Červánky« chystají nový pamflet. »Jak povstalo křesťanské náboženství,« který brutálně se vrhá na osobu Kristovu. — Upozorňujeme na krásnou obrannou práci v lednové »Vlasti« z péra vynikajícího katol. učence proti brožuře »Dvanáct apoštolů« od. Ch. Bradlaugha, kterou týž k žádosti Ligy napsal, začež mu Liga vzdává vřelé díky. — Počátkem nastávajícího roku musela opět Liga předplatiti s nemalým nákladem všecky nepřátelské časopisy, zaslati příspěvek na Centrálu Lig a hraditi jiná nutná vydání. Kéž se to stane pohnutkou všemu dúst. duchovenstvu, by pamatovalo příspěvky na Ligu a její důležitou agendu, která má za účel jedině hájiti čest katol. náboženství a jeho duchovenstvo, a která svým tiskem, časopisy i brožurami jest mocnou oporou církve. — Tím byla schůze skončena.

Ve prospěch česk. katol. dívčího gymnasia Školských Sester III. řádu sv. Františka na Král. Vinohradech složili: Jeho Excell. ndp. Dr. Fr. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci 100 K, Jan Nep. Jaeger, opat v Chicagu 50 K; P. Boh. Kabrhel, provinciál řádu Piaristů v Praze 30 K; Dr. Rud. Zháněl, c. a kr. voj. kurát v Praze K 20·50; po 20 K: Jan Sobotka, duchovní správce nemocnice v Pardubicích; Jos. Farský, síd. kanovník na Vyšehradě; Ant. Nývlt, děkan v Ústí n. Orlicí; V. Oplt, bisk. vikář v Libochovicích; duchovenstvo v Soběslavi 12 K; po 10 K: P. Fr. Hoppe, farář u sv. Frant. v Praze; P. G. Dvořák, farář v Kmetňovsi; děkanství v Sedlčanech; Jan Hlasivec, kníž. arcib. notář v Praze; Jan Brož, farář na Tetíně; Jos. Domašínský, děkan v Dobrušce; V. Kabeláč, lékárník a Ant. Vančura, děkan v Něm. Brodě; Marie Vorlová, učitelka v Praze; Jan Hejtmánek, bisk. vik. v Něm. Bělé 8 K; po 6 K: Bedř. Kamarýt, děkan v Deštné; Klášter Karmelitek v Praze; Al. Kašpárek, děkan v Č. Brodě; po 5 K: Anna Křížová z Prahy; K. Kotler, ředitel ústavu hluchoněmých v Litoměřicích; Ludvík Kazda, bisk. vikář a Jan Jílek, kaplan v Lišově; Václav Kotrch, probošt v Roudnici; Dr. Jan Sýkora, univ. profesor v Praze; po 3 K: Václ. Macek, síd. kanovník v Č. Budějovicích; Dr. K. Kašpar, prof. v akademii hr. Straky v Praze; po 4 K bisk. vikáři: Lamb. Ludvík v Mrákově a Jos. Kohout v Česticích; po 2 K: Fr. Jelínek, duch. správce polepšovny v Králíkách; Fr. Blažko, em. kníž. arcib. vikář v Noutonicích; P. Gust. Hans, křižovník v Praze; Ant. Kloboučník, bisk. vikář v Pacově; Jos. Flekáček, řídící učitel v Žižkově 1 K. — Školní rada dr. M. Kovář daroval velkou cennou sbírku brouků, květin a připojil k tomu knihy. — Filip Konečný, farář ze Zálesní Lhoty, daroval 12 kg oltářních svící; svíce daroval mimo to nejmenovaný kaplan; X. Y. z Tábora zaslal pěknou sbírku hmyzu a V. Liška krásné klekátko pro domácí kapli. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Z Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy. — Valná hromada koná se v domě družstvo Vlast v neděli, dne 4. března t. r. o 1/2 10. hodině dopoledne. V 9 hodin před tím sejde se k poradě výbor. Prosí se, aby se členové této valné hromady v hojném počtu súčastnili. — Splatili: po 6 K: P. Gerlach Dvořák, farář v Kmetňovsi, a Jindř. Novák, katecheta v Golčově Jeníkově; K 2·40: Sv. Jos. Jednota v Roudnici; po 2 K: Václav Železný, katecheta v Praze; Ant. Prokeš, řídící učitel v Chotěborkách; Václav Kafka, učitel v Radimi, a Marie Chabrová, em. učitelka v Praze. — Další příspěvky složili: Jos. Hnátek, soukromník ve Skorenicích; Ant. Tůma, kaplan ve Lhenicích; Klara Černovská, pěstounka v Turnově; K. Adoltova, ind. učitelka v Družci, a Marie Adoltova, uč. franc. jazyka v Litoměřicích; z Prahy: Jan Bliženec, mistr knihařský; dělníci Jan a Václ. Havelka a výboři Katolické besedy: Lad. Buk, B. Kračmera, Ferd. Maruška, Vil. Loskot, K. Rádl, Jan Staněk, Fr. Wurm a Jos. Závazal. — Z Příbrami zaslala Katolická Jednota 1 K a členové tamní Jednoty 2 K. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze-II. na Karlově.

Dary. — Darovali: Dvorní rada Dr. Fr. X. Kryštůfek »Křesť. Dělníku« 3 K, redaktor Tomáš Škrdle Jednotě sv. Methoděje ve Vídni 4 K. — Na oba podniky přijímá dary kasa družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

* * * * * * * * * * * * * *

ROČNÍK XXII. BŘEZEN 1906. ČÍSLO 6.

VLAST.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Možno připustiti, že výklad o selekci a variaci i o přizpůsobení se tvarů ústrojných na stravu a poměry životní mají vlív na změnu tvářnosti tělesné. Avšak tato změna nejde do nekonečna, jen po jisté hranice. Čáp n. p. nebo volavka kdysi měli snad kratší krky, avšak natahováním se při hledání potravy ve vodách a bažinách se prodloužily. Avšak zásada ta se všudy neosvědčuje. Netoliko tím, že se oudy opotřebují, se zdokonalují, i jinak se to děje a to tajemně, n. p. u včel. V společnosti včel je plodnou jen královna. Sama si tu plodnost nevyzíská bojem o život ani není u ní dědičnou. Děkuje ji zručnosti svých spoludružek včel pracovnic, jež mají ten pud, že dovedou jednu svou spoludružku tak vykrmiti, že se stane plodnou, kdežto ostatní v plodnosti zůstanou zakrnělými.

Dá se snadno dokázati, že způsob stravy, půda, poloha atd. má jak u rostlin, tak i u živočichů účin na jejich vývoj. Avšak jak daleko ten vliv jde, je nejisto. U většiny ústrojenstva zdokonalené přírůstky nejsou dědičnými. Děje se také opak.

Tyže okolnosti, jako strava, půda, poloha působí rušivě a škodně. Jedinci nepostupují v rozvoji, nýbrž jdou zpět, zakrňují. Hlavní věcí při tomto pozorování je, že i rostliny i živočichové dovedou se svému okolí, jak mohou, přizpůsobiti. V bohatém ústředí životním se bohatě vyvinují, v různém ústředí sice živoří, avšak nehynou. Jinak vyhlíží Maďar krmený slaninou a vínem, jinak jeho krajan Slováček, pojídající jen zemáky.

Přizpůsobují se, mění se, variace je zřejmou. Avšak ať se věc má tak či onak, zevnější okolnosti samy nejsou s to, aby způsobily proměnu ve tvarech ústrojenstva. Musí se i vniterná příčina uznati, která majíc za pomocnice zevnější okolnosti, může tím spíše provésti měnu živočichů i rostlin. Než při úvaze o této příčině děje se chyba ta, že mnozí se snaží mechanicky vše vysvětliti. Shluk atomů a jistých sil je schopen variaci způsobiti. Tak n. p. Naegeli vymyslil zvláštní theorii »nitkovou« o idioplasmu. Dle ní jdou, táhnou se v každém ústrojenci nepřetržitá protoplasmatická vlákna od buňky k buňce. Každé vlákno je nositelem zvláštních vlastností. Když nějakou příčinou počet těchto vláken se rozmnoží nebo zmenší, ihned se tělo více méně mění.

Udělají-li se tato vlákna vyrábitelkami dědičných vlastností a to tím znázorněním, že z každého vlákna nějaký koníček se do buňky zárodkové dostane nebo vleze, tak vysvětlí se toto: Když počet těch vláken je pořád stejný, je druh ustálen. Když tato vlákna se co do počtu mění a se všelijak proplétají, mění se ústrojí tělesné. Na základě této poučky vznikl pak lehko výklad o vývoji a descendenci. Idioplasma, které původně bylo jednoduché a nevyvinuté a jen několik vláken obsahovalo, se později více a více zdokonalovalo, jelikož se vlákna prodlužovala. Tato vniterná proměna v idioplasmu jevila se na venek a pak následovala v nepatrných krocích přetvorba druhů. Tak zní mechanický výklad descendenční.

Takové a podobné výklady jsou jen výtvory a výmysly fantasie, nemající skutečného podkladu. Zřejmé se vysvětluje tajemstvím. Hlavní je při tom otázka: kdo, co to vše pořádá, kdo drží jako pořadatel vlákna Naegeliova nebo kdo kombinuje v ústrojí tělesném ta Darvinova tělíska zárodková, by se dospělo k jistému, účelně zamýšlenému rozvoji. Jak, kterak mohou skupiny atomové se svými molekulárními silami říditi tak důmyslnou stavbu tělesa organického? To by bylo zrovna tak, jako by se řeklo, že housle samy hrají, že bicikl sám jede. Zkrátka, tento výklad nevysvětlí dostatečně ni život ústrojný ni jeho vývojovou rozvětvenost.

Dle toho, co se pozoruje v přírodě, může se souditi takto: Je možno, že různé vody a rodiny rostlinné a živočišné vzaly současně vznik z prabuněk. Ale těchto prabuněk musilo býti veliké množství alespoň pro každou rodinu jedna. To třeba tím více za pravdě podobné uznati, jelikož příroda nikdy nejedná skrble. Že by vše, co žije organickým životem, kdysi mělo jednoho společného prarodiče, je jen zbožným přáním.

Je-li tomu tak, vyvinuli-li se nynější ústrojenci z prabuněk, ještě by nebyly theorie Darvinova a zpráva biblická sobě na odpor, když by se upustilo od výkladu pouze mechanického.

Přece umělá stavba nejvýše vyvinutého ssavce, vyvinujícího se v milionech a v milionech předcích postupně z prabuňky, nemůže míti svou adaequátní příčinu v silách čistě mechanických a fysikálních. Chce-li býti přírodní zkoumatel poctivým, musí v rozvoji ústrojenstva hledati činitele vyššího řádu, ředitelné síly neboli moci. Jen tyto dominanty, jen tyto vladařské síly do přírody vyšším řádem vložené, mohou vyložiti a vysvětliti fylogenetický rozvojný pochod, jelikož v něm se zří při vší rozmanitosti účelně, plánovitě provedený od nižšího k vyššímu spějící vývoj. Jako při vývoji jedince vniterná ústrojná síla současně je podporována a doprovázena ve svém úkolu vychovávacím zevnějším okolím, tak i při descendenčním postupu všeho tvorstva zevnější vlivy byly vniterným dominantám nápomocny, avšak nikoli všemohoucně, nýbrž dávaly jen okrasu neboli façádu celé budově ústrojenstva.

V přírodě vládnou síly, řízené neviditelnou rukou, kteráž se dává poznávati účelností jdoucí v přírodě rovněž tak, jako jdou listem žilky. Tato účelnost nedá se žádnou sofistikou od-

disputovati. Jsme-li však nuceni, uznati účelnost, musíme také ukojiti požadavek příčinnosti. Je-li kde značným účel, tážeme se, kdo jej zamýšlí a provádí. Pravá nepředpojatá věda musí se biblickému zpravodajství blížiti.

Ložiska uhlí kamenného tvoří také poněkud nesnáz evolučnímu názoru. Jsou to zbytky kolosální květeny, která se klade do pravěku. Vývoj flory tehdejší byl na vrcholu a děl se v kolosálních rozměrech a tvarech. Od té doby nelze znamenati v rostlinstvu žádný postup k dokonalejšímu. Již tehdáž byla květena se vším možným hotova. A to přece bylo na počátku života pozemského. Nedává to na srozuměnou, že formy ústrojenstva přišly na zem hotové?

Kamenné uhlí — tato uzenina rostlinná — vzniklo z pralesů, z ohromných stromů, rostoucích v ohromných nížinách, dolinách nebo pánvích. Mohly to býti také lesy rostoucí na výšinách, které však při nějaké katastrofě klesly. Lesy tyto byly zaplaveny vodou nebo bahnem prosyceným vodou, takže vzduch tam nemohl vniknouti. Zuhelnatění je chemický přechod dřeva v kovový tvar; pochod ten se děje pod vodou při nedostatku vzduchu. Postup se děje takto, jak poslední zkoušky objevily:

1. dřevo, v němž jest uhlíku 50%, vodíku 6%, kyslíku 43%, dusíku 1%.

2. dřevo přechází v rašelinu, v níž je 59% uhlíku, 6% vodíku, 33% kyslíku, 2% dusíku.

3. rašelina přechází v uhlí hnědé, v němž je 69% uhlíku, 5·2% vodíku, 25% kyslíku a 0·8% dusíku.

4. uhlí hnědé přechází v uhlí kamenné, v němž je 82% uhlíku, 5% vodíku, 12·5% kyslíku a 0·5% dusíku.

5. z uhlí kamenného vzniká anthracit, v němž je 95% uhlíku, 2·5% vodíku, 2·5% kyslíku.

Až konečně poslední tvar:

6. tuha vznikne, která jest sám uhlík bez jiných přísad.

Jak vidno, mohlo se počíti uhlí tvořiti z pralesů jen tenkráte na zemi, kdy ještě byly možny velké převraty a katastrofy, dokud ještě pevnina a moře neměly svého stálého bydliště.

Jakmile však pevnina a moře se ustálily, přestaly porody uhlí kamenného, jelikož násyp neb nával vodstva neb bahna do dolin a pánví zemských byl zastaven. Tak tedy by v podstatě naše země od útvarů kamenouhelného měla tuže tvářnost až na nepatrné změny.

Nauka o apokatastasi, to jest o úplném přetvořování se země, o přecházení pevnin v moře a mořstva v pevniny není správnou. Že by z nitra zemského vycházelo takové napjetí, ježto by dno mořské až nad povrch zvedalo a že by nejvyšší hory zase až na dno mořské klesaly, není posud prokázáno. Ovšem menším nížením a zvedáním půdy mohly a mohou se hranice pevniny a moře měniti. Nitro Evropy až do kainozoické doby leželo pod vodou. Skandinávsko, Brasilie, Kanada, Indie však nikdy se ve vodě nekoupaly, vykazujíce na svých bedrách pokrývku nejstarší, totiž rulu. Nepatrné zvedání a nížení země dá se histo-

ricky dokázati. Ve Švédsku a Sicilii na úskalí mořském vyryté rýhy označují klesání neb zvedání pobřeží. Známo je také, že Nizozemsko stále do moře klesá buď proto, že se níží země nebo že se zvedá dno mořské.

Klesání a zvedání působí tedy změnu v povrchu zemském. Do sníženého území se přelévala voda a s vodou ty látky, jež byly nešeny vodou nebo v ní rozloučeny a sloučeny. Látky tyto se usazovaly na dno a tvoří vzácné sedimenty. Kraje, které se vícekráte zvedly a snížily, dostaly více takových vrstev, takže lze snadno podle počtu vrstev vypočísti, kolikráte týž kraj se zvedl nebo snížil. V tomto případě může věda podati jistou zprávu, kolikráte totiž naplavenina se dostavila na tomže místě. Lze to seznati z vrstev, které jsou usazeny znatelně jedna nade druhou, vrstva nad vrstvou. Avšak přehání se, když mnohý vědec udati chce dobu nebo stáří z usedlin, které se dějí ročně při březích velkých řek. Nalezl by n. p. badatel při břehu velké řeky kostru mamutha. Ihned se měří hloubka nálezu. Pak se měří roční nános. A už se hned ví, jak asi dlouho kostra v zemi leží. Kdo by tomu chtěl věřiti, chybil by. Při náplavě a záplavě dostavují se různé nahodilosti. Jeden rok nános nemá svou vrstvu ani na jeden millimetr tlustou, kdežto jiný rok při povodni může býti náplava i přes metr vysoká.

Na úpravu povrchu zemského mělo vliv netoliko rostlinstvo, nýbrž i živočišstvo, a to i nejdrobnější. Když se moře vylévalo do krajů zemských se snižujících, stěhovalo se s vodou tam i v moři žijící živočišstvo. Když pak toto živočišstvo zkamenělo tou měrou jako rostlinstvo, utvořilo vzácný křídový a vápencový útvar. Vápenec a křída je zkamenělina maloulinkých zvířátek řečených dírkonožců.

Na úpravu země a na tvářnost povrchu zemského mělo a má účin i teplo. Země během milionů let chladem se svrašťovala. Tlak nastalý svrašťováním (svíráním), byl tak ohromný, že si jej nemůžeme ani představiti. Vypočetlo se, že kdyby se utvořil z nejtvrdšího kamene, n. p. z bazaltu mezi Evropou a Amerikou most, jenž by se opíral o pilíře, z nichž jeden by byl v Americe, druhý v Evropě, jistě by se tyto pilíře od tlaku toho rozžhavěly. Ze stahování země musí na povrchu zemském nastati tíseň. Tak povstávaly vývrhy, převrhy, záhyby, kroby, různá pohoří. Možno je, že podlouhlá pohoří tímto stahem země vznikla. Na dně mořském takové pohoří nemohlo povstati, jelikož jest ono příliš tuhé a tlusté. Z tlaku toho rovněž vznikly i hory vulkánické. Díváme-li se na mapu země, shledáváme, že vulkány tvoří zvláštní čáru čili pásmo. Jedna čára vulkanická běží podél rovníka okolo země, jiná se táhne od severu k jihu, celou Amerikou při břehu mořském a ještě jedna ve východní Asii. Úvaha o tom nás snadně poučí, že právě na těch místech je tlak ze stahu vzniklý největší; v Americe proto, jelikož moře a země do sebe tlačí; podél rovníku proto, že severní a jižní polokoule točbou do sebe tísní. Tím způsobem na těchto místech vznikly hory vulkanické, nikoli tím, že by se byly zvedaly nebo vyzuly, nýbrž vyhazovem kamení rozžhaveného a tekutého zvaného »lava«.

Lava jest okamžitý výplod tlaku. Nelze připustiti, že by byl pravdivým starý názor, že by lava pocházela až z nitra zemského. Dle různých a důvodných úvah nitro zemské ani prý není žhavé. Není prý pekla podzemského. Zřídlo vulkanických vyvrhelů třeba hledati nehluboko pod povrchem zemským. Vedle toho výkladu o tlaku okolo rovníku a podél moře je ještě jiný možným a skutečným. Kovy a kamení žhavě tekuté nedaleko pod povrchem země vězící vestřebává a vestřebalo do sebe množství plynů, kteréž jsou ve stavu latentní plasticity, to jest, jsou sice žhavě tekutými, avšak jsouce tísněny ohromným tlakem staly se hmotou pevnou a ztuhlou, která právě pro tento tlak nemá na sobě žádného otvoru. Tím se stavá, že tyto plyny jako v žaláři jsou uzavřeny. Jakmile však tato hmota dostane rozprasknutím vrstev hořenních svobodu, stav latentní plasticity se promění ve hroznou revoluci, ve výbuch, okamžitě se látky mění ve žhavou tekutinu. Vyhazov vztyčný, tedy mechanická práce, děje se pohonem rozpínajících se plynů, které dříve byly tísněny a nyní jsou uvolněny, rozdmychovány jsouce k tomu ještě agitační vodou, která se ráda skulinami vkrádá do nitra zemského. Tak mohou povstati vulkány tam, kde ještě nebyly. K tvorbě sopek netřeba tedy vždy kontrakce. Proto vidíme, že mnohé sopky jsou dosti mladé.

V dobách dřívějších, kdy teplota byla vyšší, byl v ovzduší revolučnější život než nyní. Vzduch, jenž ve dřívějších dobách sahal výše aspoň o polovici, byl teplejší, jednak jsa oteplován od horkých hor, jednak od častých zemských výbuchů. Z toho se v ovzduší nad horami tvořily ohromné smrště, jež nyní jen nad mořem povstávají. Rozteplené páry zvedaly se v kolotoči do hořejších vrstev vzdušných, kdež náhle se schladivše, v lijavcích padaly na hory. Vše, co nebylo na nich pevno, se smylo, spláchlo, vrcholky i hřebeny hor se srážely a nížily až i o tisíce metrů, k čemuž mnoho přispívala voda, která jsouc teplá a obsahujíc v sobě látky roztopené v rozebírání a bourání horského staviva byla mocnou.

Látky, které voda s sebou nesla do nížin, srážely se a nížiny, údolí a kotliny vyplňovaly. Úrodnost půdy tím byla podmíněna. Toto přetvořování povrchu zemského vodou mohlo se díti miliony let, dokud totiž chlad patřičný neuvedl vodu do příslušné poslušnosti.

Kolísání teploty, jež se dělo na naší planetě z příčin vysvětlitelných i nevysvětlitelných, působilo na vývoj veškerého ústrojného života. Náhlou přechodnou změnu mohou tvorové snésti; jsou však choulostivi, má-li měna teploty sebe menší déle trvati. My lidé na př., jejichž přirozenost ze všeho tvorstva se nejlépe a nejdovedněji přizpůsobuje klimatickým poměrům, sneseme snadno rozdíl až 60 stupňů tepla, avšak trvalý úbytek nebo přírůstek sebe menší již účinkuje na naše zdraví. Choulostivější než lidé jsou zvířata a ještě choulostivější jsou rostliny v zemi kořenící, jimž schází všemožná sebeobrana vůči povětrným nehodám.

Pohraniční čáry, až pokud jisté byliny se daří, drží se pevně těch míst na zemi, nebo-li té zeměpisné polohy, v níž průměrná teplota roční se shledává. Tak severní pohraniční čára, pokud se rodí obilí, táhne se v těch krajích, kde průměrná teplota roční, tedy isotherma, se páčí na nullu. Pohraniční čára vína sahá až tam, kde je průměrná teplota 10 až 11 stupňů. Kdežto na severní polokouli víno se daří až u 52. stupně šířky severní, nedosahuje vínonosná půda na jižní polokouli ani 40. stupně. Máť jižní polokoule nyní dobu ledovou.

Nedá se upříti, že zrání plodů je do jisté míry, nikoli výlučně, pochodem chemickým, jenž pro sebe potřebuje jistý počet stupňů tepla. Pozoruje se, že pšenice, má-li dozráti, musí v sebe vsoukati znenáhla 2100 stupňů tepla. Ve krajích teplejších může slunce toto množství dodati rychleji; proto pšenice spíše uzraje. Jsou-li ve krajích studenějších denní ráty tepla skrblejší, potřebuje pšenice více těchto denních rát zcela dle úměry, by uzrála. Kukuřice potřebuje 2700 stupňů tepla, by dozrála. Dělá nárok na teplo o 600 stupňů větší než pšenice. Proto kukuřici severní kraje tuto službu prokázati nemohou; kukuřice daří se zdárně jen v jižnějších krajích. Právě jako s pšenicí, vínem a kukuřicí děje se s každým ústrojným tělem. Z toho plyne, že tože ústrojné tělo v různých krajích různě se vyvine, jinak v Berlíně. kde průměrná teplota 8—9 stupňů, úhrnná teplota 3250 stupňů obnáší, jinak ve Vídni, kde průměrná teplota 9·7 stupňů, úhrnná 3540 stupňů obnáší.

Proti těmto měnám teploty se ústrojenci obrňují. Rostliny, kteréž podléhají nejvíce chemickému pochodu, pomáhají si proti zhoubné zimě spánkem, přestanou totiž žíti a tím se vyhnou velké ztrátě tepla, kterou zvířata krýti dovedou jen zvýšeným pochodem okysličovacím, jenž v jejich tělech se provádí tím, že větším příjmem pokrmů se uměle vyvodí větší teplo. Eskymák, Rus musí více jísti než Vlach. (Pokračování.)

Písně Matky Boží.

M. Zelenková.

MADONNA V NOCI »ZELENÉHO ČTVRTKU«.

Je měsíc plný záře — blýskavý,
jak štít, jímž cherub stíny ve prach sráží.
I stromy, které stojí němou stráží
tu u zdí domů — v bílé záplavy
až po kmen sestupují — v ně se stápí
a po listech jim šustí světla slapy.

Tak jasna cesta k městu — kamení
se stříbrem jiskří, v prachu stříbro leží —
však ve hruď mou jak vlny do pobřeží
tak mutné city bijí — pramení
kde v hloubi srdce, ve tmě zamyšlené
a předtucha je divná v neklid žene.

Než večer s hvězdami se nachýlil,
zde Syn můj přišel ke mně. Stál tu bledý,
ni úsměv nezjasnil mu dumné hledy,
ba ve hloubi jich stesk se tajný kryl,
když v moje oči, zdravící ho v touze
je potopil tak němě a tak dlouze.

I já jsem nemluvila. Bylo mi,
že splynout musím v mořích jeho zraků. —
Zde usedli jsme. Jenom přelet ptáků,
jenž ani květu v stromech nezlomí,
se ozýval, a já jsem odevzdaně
mu obě ruce položila v dlaně.

»Hle, matko« — Syn můj řekl po chvíli
a jeho hlas se třásl jako struna —
»Já přišel, nežli plná vstane luna
a nežli večer v kraj si popilí,
bych »Dobrou noc« Ti dal — a ku večeři
pak s učenníky sednu, až se zšeří.

Tak velká síň mne čeká, bohatá,
a rudý plášť, bych své jím pokryl údy
mé sedadlo jak trůn se zvedá rudý
a kalich budu píti ze zlata:
a rudý koberec mé kroky čeká,
jak červená by rozlila se řeka.«

»Zda uvidím Tě?« zdivena se ptám.
»Oh, uvidíš;« v tak divném řekl zvuku —
»jen na srdce si pevně polož ruku —
a teď — ať anděl uspí Tebe sám!«
Než pomněla jsem, políbil mne s chvatem
a znikl v podvečera šeru zlatém.

Cos nutilo mne za ním létnout v před,
však údy moje byly jako z žuly.
Již červánky se dávno rozplynuly
a měsíc vzešel jako stříbro bled —
však já zde dosud sedím — zní mi v duši
ta divná zvěst — a úzkost klid můj ruší.

Kde syn můj dlí? Kdy uvidím ho zas?
Ni strom, ni hvězdy jas mi neodpoví.
Nuž ulehnu si tedy s jeho slovy,
by anděl uspal mne a vhroužil v jas —
však dříve k Synu mému ať se schýlí
dnes v noci, mdlít-li bude, anděl bílý!

MADONNA PO SETKÁNÍ S KRISTEM.

Oh, Bože můj, já jsem ho viděla!
Kde ulic dvé se pojí — v davu mize
tam šel — měl věnec vrytý do čela
a rudé stopy na královské říze.

Co s králem voj — to stráže spěly s ním
a místo lidu, který krále vítá,
též dav se hrnul — v oku s ohněm zlým,
tak rozlehlý, jak moře spousta hbitá.

Co pokřik pozdravný — to k nebi až
snad donikaly hlasy zlořečící
co chory levitův — to kněží stráž
ho provázela, škůdnou radost v líci.

A kde by prapor nad zástupem vlál,
tam samoten on chabém na rameni
si břevno hrozné nesl — k hoře v dál,
zkad návratu a smilování není.

Kdo ve tvář by mu hlédl, poznal již,
že jako král, když hymnami ho zdraví,
až do dna vypil přeplněnou číš,
v níž utrpení splývá rubín tmavý.

Oh, Bože můj, já viděla ten zrak
vždy plný míru, kaliti se mdlobou,
a krev jak splývá jako rudý mák
mu s čela, se skráně i s dlaní obou.

Já na srdce si pevně tiskla dlaň
a jméno Boží štkala celou duší:
teď divím se, že modrá nebes báň
se dále pne — a srdce dál že buší.

MADONNA NAD ROUCHEM SVATÉ VERONIKY.

Ty rovně dobrá jako blažená,
jíž zůstavil svůj obraz Mistr sladký,
když na cestě, jíž nevrátil se zpátky,
si ve Tvůj šat skryl líce zraněná —
jak obětavé Tvojí statečnosti
je hoden skvost, jenž nyní dům Tvůj hostí!

Vždy zůstane Ti drahá tato tvář,
tak líbezná, jež jako lilje zkvetla,
by zaplanula bílým bleskem světla,
když v oběť padla Bohu na oltář;
vždy zírat můžeš v něžné její tahy
a v dlouhých brvách pohled hledat vlahý.

Je Tvůj ten bledý obraz, zlato kštic,
kde drsná koruna se v čelo vrývá,
i růžová ta ústa mlčelivá
a vše to bude Tobě zírat vstříc,
ať kdykoli své roucho vezmeš v dlaně,
bys četla v tom, co vtisknuto je na ně.

Jak toužila bych míti taký skvost!
Vždyť Mistr Váš byl synem mým, a k matce
i vzpomínání pouhé mluví sladce
a obraz jak by zářil, žil a rosť —
však vracím Ti ho s povděkem a ráda:
zde v srdci tentýž obraz se mi spřádá.

Zde nosím ho a vidím bez změny,
zde žije, dítě mé, zde mluví ke mně;
když tichý večer halí zemi temně
jak lampa svítí obraz přistřený:
ni déšť, ni čas mu barev neporuší —
až ulehne si ke mně v hrobu hluši.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

X.

Rychtářka přestoupila práh a pohled její, téměř bázlivý, padnul na dceru, která klečela na zemi u té staré truhly a vzpínala prosebně ruce proti matce. »Panímámo, maminko, pro lásku Boží, pro Ježíše Krista hukřižovanyho, hustrňte se nade mnou a odpusťte mně to,« volala Apolenka plačíc matce vstříc.

Rychtářka se zapotácela i opřela se o stěnu. »Tak je to přeci pravda!« vykřikla a rozplakala se hlasitě, takovým bolestným pláčem, jakým dovede zaplakati jenom matka. A pláčem tak lítostivým, že neplakávají tak matky ani u otevřeného na hřbitově hrobu, kam byla spuštěna rakev s jejich miláčkem.

»Maminko, slitujte se!« štkala Apolenka.

»Radějác bych tě na márách viděla! Tak se měla spustit naša dcera! Ta dcera, kterou jsem chovala jako princeznu, pro kterou mi nebylo nic co dost pěkny, co dost drahy. A tak mi to vyvede! Ta nejhorší děvečka, když se zapomene, tak se řekne, že nebyla k ničemu vedena od cizejch lidí a naša dcera, první děvče z dědiny, skoro první holka na panství — co se bude dít, to ví včil Pánbůh sám!« Rychtářka odstrkovala dceru, která se k ní byla po kolenou přiblížila.

Apolenka objala matčiny nohy, líbala její šaty, hleděla zachytit její ruce, sáhala po nich bolavou pravicí.

Matka jata náhlým nápadem, řekla: »Aha, proto jsi se spálila. Viď, bylo ti přece nemožno chtít přelhávat i Pánaboha jako přelhalas lidi.«

»Snad mi to Pánbůh odpustí«, jektala Apolenka.

»Co jen s tebou, co jenom včil s tebou?« tázala se rychtářka, ač věděla, že otázku tuto musí zodpovědít jenom sama.

»Panímámo, vždyť vy jste tak moudry, celá dědina to o vás říká, ve všechnym a každýmu víte rady, jen jak jste nám skoro žebrákům tenkrát pomohly k tomu místu, jak jste mi poradily

s těma vobecníma dětma, vy najdete rady. Jenom huž dceři odpusťte, buďte ráda, že odpustit můžete, že vám ju nevzala nemoc anebo hrozná ta lítost,« vmísila se hajná, doposud u dveří stojící do rozmluvy.

Rychtářka konečně pokročila, ač se jí kolena chvěla. Usedla na truhlu, odstrkujíc Apolenku, která až tam na kolenou se za ní doplížila, oběma rukama.

»Nevím rady, hajná, nevím,« vzdychala rychtářka.

»Maminko, jestli chcete, půjdu se hutopit,« řekla Apolenka.

»Nerouhej se! Jen jak to řekneme pantátovi!« starala se rychtářka.

»Neví to ještě?« tázala se Apolenka dychtivě.

»Neví. Hunavil se včera tak, že nešel ani dnes na louku, vyspával skoro dopoledne a odpoledne došli lidi na trošku toho napití, po tom poutu se nechce žádnýmu moc do práce. Přinesli si mužští ňáky ty zbytky a zavdávají si při tom. František nechává huklízet na sále a taky dospával a pak, když jsem s děvečkou odcházela, domlouval se s chasníky, že si vezmou večír dudáka a že si tak na »dohejřenou« zatancujou. Jak to bejvalo dycky o poutě,« rychtářka se chvěla, jakoby nesvítilo do oken červnové sluníčko, ale dul prosincový mráz.

»Neptali se pantáta na mě?« tázala se Apolenka.

»Jak pak ne! Včera celej den měl starost, abys dostala ode všeho, a jen a jen pánům vypravoval, jak tě má rád a jak ti dá do výbavy pár koňů, těch hnědek, jakej vždycky v Zemanovy rychtě byly pro pejchu rychtářům. A že až ti budeme strojit svatbu, tak že musí trvat celej tejden. No, dočkal se pantáta, dočkal se,« rychtářka se zasmála smíchem tak trpkým jako pláč.

»A kdo vám řekl« — — Apolenka věděla od hajné, že doktor, leč přece se tázala.

»Milostpán doktor. Jen se na tebe podíval a hned věděl. A já matka, na očích tě mám a nevím, nepomyslím si. Co včil, co včil?« rychtářka zalomila rukama.

»Myslila jsem sama, že jste panímámo huž povědily, když žáden nebyl na louce,« přiřekla hajná.

»Vždyť tomu ještě sama skoro nevěřím, nemůžu huvěřit. A pověz, ty nešťastná holka, jak's k tomu přišla, a kdo to má na svědomí,« dotírala rychtářka na dceru.

Ta se chvěla jako list, byla bledá jako mrtvola a ta jizva na skráni nabíhala a rudla jako krev.

Zašeptala to jméno, slabounce, tichounce, než ucho matky přece je zaslechlo.

»Ten!« vykřikla v úžasu a nyní zadržovaný proud výčitek vychrlil se nad hlavou děvčete. Ano, rozhněvaná rychtářka se neudržela a bila dceru těma rukama, které nejraději jedinačku doposud objímaly, dávala rány tomu mladému křepkému tělu, poličkovala ty ubledlé líce, cuchala ty krásné vlasy. — —

»Jen mně bijte, panímámo, já to zasloužím,« vzdychla Apolenka.

Tu klesly rychtářce ruce a s pláčem přivinula dceru k sobě a lítostná, soustrastná slova vyslovovala nyní ústa matčina, slova,

která kotvila v tom mateřském srdci, plném lásky ku kleslé dceři, slova slitování a odpuštění.

A Apolenka, přemožena všemi těmi dojmy, omdlela v matčině náručí.

Ženy uložily omdlelé děvče na lože a rychtářka, ta moudrá rychtářka, radila se s hajnou, která přec tak málo věděla a znala o světě, co si nyní počít.

Hajná radila, aby se prozatím mlčelo a aby panimáma nějak hleděla dáti vědomost panu Ferdinandovi, že by mu dceru dali. Že mohla by třeba poprositi doktora, aby mu psal, však že v zámku budou věděti, kde jest.

Hajná byla v duchu jista, že nebylo by to nic platno a Apolenka sama tomu bránila.

Rychtářce napadlo, že zajede někam dále na nějaký pout, dceru u cizích lidí za plat až přes slehnutí ponechá, mezi lidmi říkajíc, že setkala se s nějakými příbuznými a ti že si Apolenku vyžádali na návštěvu. Pak že si pro ni pojede.

To se zdálo hajné býti vhodným, ale Apolenka, byť slovem neodmluvíc, kroutila smutně hlavou.

Věděla, že ji znají lidé v širokém okolí, dost se rychtářovi Zemanovi se svou pěknou dcerkou od malička na všech poutěch, jarmarkách a svatbách nachlubili. Věděla, že nedalo by se zabrániti, aby ji, ať by byla kde byla, aspoň ty živé kronyky venkova, žebráci, nepoznali a nepověděli co a jak.

Po chvíli odcházely rychtářka s dcerou, Strakovce děkujíce a slibujíce odměnu.

A Strakovka slibovala, že učiní pro Apolenku vše, co bude jí kdy možno.

Smutně si vedla rychtářka dceru domů. Rychtář se jich lekl, vypadaly obě jako nemocny.

V rychtě bylo veselo, chasa tančila při dudách, zpěv a výskot rozléhaly se dědinou. Kamarádky přišly pro Apolenku, aby šla se aspoň podívat mezi ně, litujíce ji více proto, že přišla o pouťovou muziku než pro bolest, na kterou že si vyprosila rychtářka mast od panského doktora, se celá dědina smála.

Což pak o takovou bolest u mladé holky! Že se ji to zahojí než se vdá, tímto obvyklým rčením těšily Apolenku všecky kamarádky a kmotry.

Apolenka nešla na sál, vymluvila se, že jest jí vůbec špatně. Také podle toho vypadala.

Sousedky a kmotry radily rychtářce, aby dala dceru zažehnat, to že není samo sebou, od té doby, co se tak v lese polekala, že jest všecka nesvá a ta nehoda, jaká ji stihla, že může se zase jiným způsobem opakovat, To že jest tak, že to, co bylo nalíčeno na jiného, stíhá nyní Apolenku, vykládala stará mlynářka, ku které lidé i z přespolních dědin na poradu v podobných případech chodívali. Třeba že bylo podhozeno, uděláno na velké poranění a dívka že to odnesla jenom ranou na čelo; pak třeba na škodu ohněm, a to že holka odnesla popálením, ano jí to udělání nepatřilo a přece stihlo.

»Ať se vám s holkou stane co chce, ničemu se nedivte,« kázala mlynářka rychtářce. »Víte, takový hudělání, takový huškození jevívá se do devíti dnů, do devíti tejdnů, třeba i do devíti měsíců, tak říkávali staří a ti nebyli blázni.«

Všecky ženské přisvědčovaly mlynářče, ač na mnohých strachy husí kůže vyvstávala. Mezi sebou si povídaly, že jak jest panimáma z rychty moudrá, v tomhle se přece s mlynářkou měřiti nemůže.

Rychtářka měnila barvu při mlynářčině klábosení. »Do devíti měsíců,« opakovala si v duchu. Ach, do devíti měsíců bude věděti celá dědina, co se s Apolenkou vlastně stalo!

K ránu rozcházela se teprve chasa a rychtářka uléhala, míníc, že tedy poslechne mlynářku a bude shánět zažehnávačku, aby aspoň chorobu od Apolenky odvrátila.

Za týden po pouti jel rychtář ku správě. Vybídnul rychtářku, ať jede s ním, že se sejdou v hospodě v panském pivovaře s ostatními rychtáři, již prý také vezmou ženy, aby se té letní neděle hezky užilo.

Usmál se při tom a rychtářka tušila, že se asi sejdou s oněmi rychtáři, jichž synům by byl Apolenku dal. Též rychtářce by se byl líbil syn rychtáře Dobíhala, o čemž již s Apolenkou jednou mluvila.

Vzdychla si, ale jela. Apolenka smutně provázela rodiče k vozíku, ona měla ruku ještě příliš bolavou a nemohla se obléci.

Než rodiče odjeli, přemáhala se Apolenka; po jejich odjezdu nebránila však již slzám. Včera právě byla na rychtě zažehnávačka, nakuřovala Apolenku, kropila ji svěcenou vodou, modlila se s ní, dala jí škapulíř na krk, leč co děvčeti chybí, neuhodla, vlastně neřekla, jak rychtářce napadlo. Bylať postřehla zpytavé pohledy zažehnávačky na děvče i na sebe.

A nyní Apolenka, osaměvši, procházela celou rychtou, jakoby se loučila. Tak jí napadalo, že bude muset odtud pryč, že ji asi otec buď vyžene, nebo matka před jeho hněvem odveze, ukryje. Před hněvem otcovým, před hanbou světa — před lidmi — sama se svým žalem, se svým hříchem — = —

Zašla Apolenka na sál, kde tančívála o poutěch a posvíceních, masopustech a ostatkách, o svatbách a svobodných pohřbech. Zde brávali ji do kola chasníci ještě tak malou, že ji museli držeti za ruce, jen aby se zavděčili rychtářce, zde prohlížívaly jí ženské oblečení, shodujíce se vždy, že jest Apolenka rychtářova nejen nejhezčím děvčetem z celé dědiny, ale také vždy nejlépe ustrojena. Zde počínali jí chasníci tisknout ruce, hledět do očí a šeptat lichotná slova. I s Ferdinandem zde loni o poutě, pak o všech muzikách tančívala.

Zašla potom Apolenka na zásobní komoru, kde měla matka pro ni nachystané věci do výbavy. Kolik malovaných truhel zde stálo. Chlubila se rychtářka, ukazujíc přibuzným i sousedkám, že v jedné má pro Apolenku samé plátno, v druhé kanafasy, v třetí šarky, ve čtvrté věci kupované: plachytky, šátky, hedvábí

a látky vlněné, z kterých dá šíti teprve šaty a živůtky, těrtochy a šněrovačky, až bude Apolenka nevěstou.

Věděla Apolenka, že na víku každé truhly nalepeny jsou svaté obrázky, v přítruhlí pak že v nějaké pěkné krabičce nebo košíčku, že pod růžencem v těchto uloženým jest něco stříbrných peněz, jak je rychtářka dceři »na podkladek« tam ukládala. Rychtář o tom věděl a smál se tomu i často dal panimámě nějaký lesklý dvacetník neb i tolar, aby prý do těch mnoha pokladů něco přibylo.

Apolenka maně otevřela nejbližší truhlu. Jak otočila klíčem a ten cvaknul, bylo jí jakoby ji ten zvuk projel srdcem jako ostrý nůž. Zvedla víko. Truhla byla naplněna stůčkami plátna od nejtenšího až do hrubšího, do běla vybíleno bylo všecko, že lesklo se jako stříbro. Však od dětství dcerčina rychtářka již schraňovala, bílíc vždy po celé léto na sadě, co modrokvětým lenem minulého roku na poli uzrálo a v zimě pilnýma rukama přadlen a tkalců proměnilo se v přízi a plátno. Na víku nalepeno bylo několik obrázků. Ve středu obrázek větší představující svatou Apolonii. Dívčí postava s věncem na hlavě stála zde zahalena v růžové roucho a modrý plášt se zlatým lemem. V jedné ruce držela zelenou palmu jako mučednice, v druhé kleště.

Apolenka vzpomenula, jak jí bylo vyprávěno, že její patronce na mučení byly vytrhány zuby a věděla, že lidé při bolení zubů vzývají svatou Apolonii, pannu mučednici. Zachvěla se a napadlo jí, že takové mučení snáze bylo snésti, než útrapy, jaké jí nastávají. O mohla svatá panna Apolonie snášeti muka v tom sladkém vědomí, že krášlí ji zelený panenský věnec nad zlatou korunu — — —

Apolenku zabolela myšlenka tato tak, že rychle zavřela truhlu a spěchala dolů. Musela se starati o oběd čeládce a bratrovi, i dala se do vaření. Podělila čeládku a vše uzavrouc zašla si odpoledne na besedu na spálenou stodolu k hajným. Nebyli doma, zašli asi do myslivny, kde byli vždy rádi viděni.

Apolenka šla tedy do lesa. Jakoby jinam jíti nemohla, zaměřila k oné boudě, kde posledně s Ferdinandem mluvila. Tu usedla a smutně se rozhlížela. Houštinou bylo viděti na cestu, vedoucí k myslivně, lemovanou s jedné strany vysokým lesem, z druhé bujným, výši člověka již přesahujícím mlázím.

Často tady loni s Ferdinandem chodívala, když se již chýlil podzim a listí březek a javorů mezi mládím vysázených žloutlo a rudlo. Tu jí šeptal ty svoje sliby a pěkné a nepravdivé, jako pohádky — — —

Na cestě od myslivny objevilo se dvé lidí. Šli, vedouce se pod pažím. Dívka štíhlá, lehounce vykračující tulila se k mladému muži, který skláněl k ní hlavu. Hovořili asi důvěrně. Apolenka je poznala.

Byla to dcerka z myslivny, Klárinka a nástupce Ferdinandův, pan Richard.

Ach, těm dvěma nebude třeba ukončiti svoji lásku, ty dva nerozloučí milencova věrolomnost, těch láska jest ráda viděna a

povede k cíli — — — Apolenka se zvedla a obejdouc boudu vracela se do dědiny. Duši měla rozervánu smutkem.

Rodiče vrátili se až k večeru. Otec rozveselen, povídavý, s žerty a smíchem sděloval Apolence, že se k nim přijede brzy podívat rychtář Dobíhal se synem, že musí dbáti, by měla záhy ruku zdravou. Rychtářka kývala k té řeči hlavou. Apolenka porozuměla, proč asi přijdou Dobíhalovi — — —

Pokračovalo se v polních prácech. Seno bylo sklizeno, řepy a hlávky vysázeny, leny proplety a léto smálo se tisíci květy lučin.

Děti chodily na jahody a na houby a nosily je na prodej do zámku a do města.

V okolí slavily se poutě, lidé chodili s procesím, zámožní jezdili a pobavili se.

Na rychtě šlo vše jako jindy, Apolence se ruka zahojila, ale veselá mysl se děvčeti nevracela. I rychtářka byla zamyšlena, nutila se do hovoru a veselosti, hubla a vypadala ustarána. Často vyseděly s Apolenkou celé hodiny na komoře. Čeládka myslila, že přerovnávají výbavu v truhlách a děvečky mnohdy povzdychly, vzpomenouce, jak těžko musí ony pracovati, než dostanou ku mzdě kousek plátna a kanafasu na nejnutnější oblek a ta selská dcerka že má zásob, které vydrží na mnoho let. A zatím matka s dcerou plakaly a tesknily — — —

U panských dvorů okopávány řípy a hlávky, ženské z dědiny šly na robotu. Tu toulávali se po polích krom hospodářských úředníků i písaři z kanceláří, majíce zábavu, že tolik ženských viděli pohromadě a mohli dle vůle s nimi žertovati. Nesměla robotnice zakřiknouti za hrubý vtip, za nemravné oslovení, musela si dát vše líbit. Pýřila-li se a plakávala-li mladá děvčata a ženy, tu říkávaly jim starší, že jest přece lépe vyslechnouti slova než cítiti šleh karabáčem, jehož by se jim mohlo dostati, kdyby byly k pánům neuctivými.

Tu právě před svatou Annou, kdy slavilo mnoho ženských svátek a dudáci z kolika stran se v dědině sešli, počaly se v dědině trousiti divné řeči, které přinesly ženské z roboty.

Pomalu nesměle se šeptalo tu a tam mezi čtyřma očima, jen matka dcerám, nebo dcery matce, sestra sestře napověděly novinu, které se všecky hrozily — — —

»To bude mět panímáma v rychtě smutný svátek«, říkalo se.

A v den před svatou Annou, kdy dudy a cimbály zněly po dědině, kdy chasa tančila na mlatech a děti po návsi, tu i ti žebráci přicházející do rychty »s vinšem« rychtářce, pohlíželi tak podivně, děkovali za dárky tak rozpačitě a mnohé to poděkování vyznělo, že aby Pánbůh panímámu před velkou žalostí uchovati ráčil.

Vytušila, vycítila rychtářka, že lidé již vědí a chvěla se, co bude se dít, až zví manžel, co se s dcerou stalo.

V den svaté Anny ráno přicházely rychtářce z kostela se vrátivší »povinšovat« kmotry a rychtářka častovala je koláči a rosolkou i pivem.

Hajná byla se svým děvčátkem také v kostele a zastavila se na rychtě. Povinšovala, obdržela »úctu« a odcházejíc kývla významně na rychtářku,

Tato vyšla za ní ven a v síni šeptala hajná, ohlédnouc se, zda nikdo nenaslouchá: »Panímámo, raději bych si jazyk překousla, než že vám to říci musím, ale huž se mluví. O robotě si dělali páni smíchy, že prej budou v rychtě křtiny a že to bude páňátko. Můj s tím přišel z lesa i v myslivně to huž slyšeli a hned se domyslili, kdo je vinen a proč šel odtud. Litujou vás lidi, ale — — —«

»Ale přejou to asi pantátovi našemu za jeho přísnost«, dodala rychtářka. A ještě chvíli s hajnou šeptaly.

Odpoledne přijeli na rychtu z nenadání hosté. Byli to Dobíhalovi. Že jedou povinšovat, a syn Cyril že by prý rád zvěděl, jak se vede Apolence.

Byli ovšem vlídně přijati, uctěni a rychtářka pozvedla trochu hlavu. Naděje zableskla v její duši; naděje, že mohla by dcerka být největší hanby uchráněna.

Jen jak to těm lidem říci, jak je poprositi, aby přejí-li sobě Apolenku za dceru, za ženu synovu, přijali ji ihned a odpustili jí její poklesek, ujali se toho dítěte, které mělo přijíti?

Cítila rychtářka, že ona sama na to nestačí, to že musí prve svěřiti vše manželu, že musí jeho uprositi, snésti jeho hněv, jeho výčitky, že špatně střežila dceru.

Apolenka jistě takového nic si nepomyslila, byla jako zkamenělá, nutila se do řeči, ale oči měla stále pod povlakou slzí.

Hosté odjeli, pozvavše rychtářovi, aby přijeli zase oni brzy k nim, aby prý Apolenka viděla, jakou chystají oni výbavu jejich Františce. Byla rychtářka se panímámě Dobíhalové dnes pochlubila obsahem všech truhel na komoře. Panímáma Dobíhalová přiznala se, že ona sama nemá ještě tolik pro Františku naschráněno, arciť že jest Františka o dva roky mladší než Apolenka, tudíž s ní na vdávání více času. Ty podkladky líbily se Dobíhalce tak, že ihned se rozhodla, že takové svojí Františce založí.

Pověděla při té příležitosti, že oni, Dobíhalovi svoji jedinačku budou dbát provdati jenom někam na rychtu, rovněž jako očekávají, že jim syn dceru z rychty za nevěstu dovede.

Rozuměly si obě rychtářky a věru, že bylo málo potřebí, aby se hned dohodly.

Apolenka po odjezdu hostů nemohouc snésti dobromyslná škádlení otcovo i bratrovo, vyšla do polí. Šla až ku spálené stodole a vešla k hajným. Tam se dnes také držel svátek a věru že hajná neviděla ráda, že přichází jí Apolenka se svými stesky.

Apolenka usedla na lavičku pod kalinou a skoro nemluvila. Již se tmělo a Apolenka vytrhnuvši se z myšlenek, žádala hajnou, ať ji kousek doprovodí. Hajná šla. Sotva vyšly do úvozu k dědině, zaslechly pustý jakýs lomoz. Byl to křik zmatených hlasů, hvízdot, hulákání, mečení, troubení do starých plechových mazáků, tlučení na plechy a škopíky, kvičeni na staré nějaké dudy s puklým měchem.

»To je chasa, dělajou kočičí muziku«, řekla hajná.

»Komu asi?« Apolenka vyrazila ta slova, ač ihned si je mohla zodpovědit, že ví komu, že asi jí, že dle starého obyčeje táhne asi chasa, aby pověsila jí, rychtářově dceři, jako provinilé panně, na vrata rodného stavení slámĕný z povřísla stočený věnec.

Hajná vystoupila rychle na mezu. Bylo již příliš temno, nebylo lze zvláště na vzdálenost něčeho rozeznati, leč směrem, odkud hluk se táhnul, bylo leckde uhádnouti, že jsou před rychtou.

»A dnes, dnes, právě dnes na panímámin svátek? Co pak ti lidé kusa citu nemajou?« zahubovala hajná?

Apolenka stála již podle ní a chytila ji křečovitě za ruku.

»To just dnes, že se domejšlijou, že byl za mnou hu nás na rychtě ženich, Dobíhalův syn — o té lidské závisti a nepřízně, zaplakala Apolenka.

»Ba že ano«, hajná se také celá třásla.

V tom utichnul na chvíli hluk, zalekla však večerním tichem táhlá, silná rána, úhoz, patrně přiražení vrat u dvoru rychty a pak krátké temné údery.

»Chasa přibíjí slaměný věnec na vrata,« řekla hajná. Apolenka zvrátila se podle ní na mezi. Ulekaná hajná myslila, že omdlela, leč nebylo tomu tak, jen velký žal způsobil, že se dívka neudržela na nohou.

»Pojďte k nám, Apolenko, nechoďte dom,« vybízela hajná Apolenku. Ta vrtěla jenom hlavou.

Zase se ozvala kočičí muzika, leč vzdalovala se již, rozptylovala a záhy zmlkla. Tma rychle houstla a hajnou, lehce oděnou, zachvěla zima.

»Pojďte, Apolenko,« vybízela dívku. Leč ta jen kroutila hlavou a po drahné chvíli, vzchopivši se, táhla hajnou k dědině.

Hajná chtěla jí brániti, leč poznala záhy, co dívka míní, Obešly polními stezkami dědinu, zastavily se na stráni nad rychtou, odkud bylo lze rychtu přehlédnouti.

V temnu svítila okna rychty, světlo bylo ve velké sednici i v přístěnku i z chléva zářilo slabě osvětlené okénko. Tam utekly se asi děvečky, ustrašené tím, co se dělo.

Apolenka představovala si, jaké to asi bylo, byli-li v rychtě sousedé na besedě, snad na pivě, co se asi řeklo, když povstal hluk na návsi.

Táhla hajnou za ruku dolů po stráni.

»Apolenko, ne, nechoďte dom,« napomínala hajná.

»Nejdu a nepůjdu. Ale chci se podívat,« Apolenka se křečovitě, trpce zasmála.

»Nač?« tázala se hajná.

»Na ten svůj věnec!« vyrazila ze sebe Apolenka, zasmála se znovu, ještě trpčeji.

»To je tak potřeba,« mínila hajná, leč neodporovala, aby děvče nedráždila.

Doplížily se až k vratům. Vrata u rychty byla tmavočervené, hovězí krví natřena a velikými hřebíky posázena. Do těchto

trefovati hliněnými kuličkami bylo zábavou všech kluků z dědiny, ač se jim často dostalo z rychty za to polití vodou a šlehů bičem, pokud rychle neutekli.

Ano zde visel i v temnu k rozeznání, leskna se hladkostí slámy, věnec stočený z povřísla — věnec hanby — — — Musívala za tehdejších časů ponechati pohaněná dívka takový věnec na vratech, až se rozpadnul od slunce a deště. Se strachem ohlížely se naň kolem jdoucí dívky, s pošklebkem chasníci.

Apolenka div neklesla a držela se hajné tak pevně za ruku, až ji ruka bolela.

»Pojďte se mnou, Apolenko,« šeptala hajná.

Apolenka šla beze slova. Plížily se zase za humna; v rychtě zaštěkal pes.

Tu se Apolenka lekla, že snad někdo vyjde a ji zpozoruje, i pustíc se hajné, dala se do běhu a hajná spěchala za ní. Nepromluvice více slova, došly do hájovny. Tam kromě Straky již všecko spalo.

Straka k pokynutí ženy odešel zpět do stodůlky a Apolenka ustrojena vrhla se na lože.

»Tetičko, nemluvte na mne, prosím vás«, řekla a hajná neměla opravdu ani slova, které by byla chtěla pronésti. Zde se těšit nedalo, nemohlo.

Hajná usnula po drahné chvíli, Apolenka dočkala rána bdíc.

Když děti odehnaly a Straka do lesa odešel, žádala Apolenka hajnou, ať dojde do rychty a hledí s matkou promluviti.

»Ne«, mínila hajná, »počkáme, až vás sem přijdou hledat.«

Apolenka sklonila hlavu. Seděla nečinně. Hajná šla do stodůlky a šukala sem tam. Lidé jdoucí na pole se stavovali a vyprávěli o večerní ostudě. Nyní již hlasitě se mluvilo o hanbě Apolenčině.

XI.

Nesháněli se rychtářovi po Apolence ani toho, ani následujícího dne a hajná těšila dívku, že asi matka ví, kde jest a nechce pro ni poslati, pokud se otcův hněv neutiší a zvědavost čeládky neochábne.

Straka slyšel v lese, že se rychtářka po hrozné s rychtářem vádě rozstonala, že chytly ji křeče a že leží. Syn František že ji sám obsluhuje. Chodí prý celý uplakán a s nikým nemluví. Ani do šenku že nejde, přijde-li někdo na pivo, že pošle k obsluze staršího čeledína.

Rychtář že nevyšel posud z přístěnku, kde žena leží. Neodpovídá prý jí na úpěnlivé její prosby, aby mohla dceru nechat hledat ani slovem.

Děvečky že vaří jak a co chtějí, rychtářka že není schopna ani čeho jim nařiditi.

Když to sdělil Straka Apolence, zbledla na smrt a prosila, ať ji Strakovi nevyhánějí.

Chlácholili ji oba. A nyní Apolenka každého večera velkou oklikou lesem se plížila k dědině a obcházela rychtu.

Viděla, že se v přístěnku svítí, uhodla, že tam matka leží a po několika dnech přiměla hajnou upěnlivými prosbami, aby na rychtu došla.

Hajná šla skorem nerada, bála se rychtáře, že jí snad vyčte ty dceřiny schůzky. Než vrátivši se, usmívala se spokojeně.

Rychtářka děkovala jí s pláčem, že dceři poskytla útulku. Že hned se domyslila, kde Apolenka je, rychtáři že toho nesdělila, ten že hněvem bouří a zase se trápí, hryže žalem, až z toho všem ve stavení jest úzko.

Docela nepřipraveného, bez všeho tušení stihla rychtáře ta rána. Narážky od úředníků byl sice též vyslechl, ale nenapadlo mu, že mohlo by se týkati jeho dcery, když se panští zhýralci zmiňovali, že bude prý jistá selská dcerka chovat za svobodna, že mohou chasníci chystati slaměný věnec a kočičinu, dráb metlu a na faře černou svíčku.

Ano tázán úsměšným pojezdným, potvrdil, že tak se stane každému děvčeti, které se zahanbilo.

A když zvěděl, tu plakal, naříkal, zabouřil takovým hněvem, že rychtářka očekávala, že snad sáhne k noži a zbaví se života a pak zmlknul v hrozném tom žalu, aby jen obnoveným hněvem z něho se vytrhnul.

Řekl před sousedy sběhnuvšími se k rychtě, že je-li to pravdou, on dcery více nemá a ta, která se tak nad svým rodem zapomenula, že bude ztrestána tak přísně, jak na ni náleží. A pak ať si jde za svým svůdcem, v rychtě že pro ni není více místa.

Prosby ženiny jím nepohnuly, prosila-li, ať smí jít František aspoň Apolenku hledat, nesvolil, řekl, že musí ta hanbářka přijíti sama. Z obce utéci že nemůže, že odevšad by ji poslali zpět a ten kdo ji schovává, že neuslyší od něho poděkování.

A vyčetl ženě, že ona asi ví, kde dcera jest. A proto neodcházel téměř od jejího lože, aby jí nemohla vzkázati.

Přišly-li sousedky na návštěvu, tu nesnesl rychtář jejich přimlouvání a odcházel někam do sadu nebo do chlévů. Lekali se lidé, jak v málo dnech statný rychtář se změnil v starce. I rychtářce prošedly bujné vlasy a plné líce pohubly.

František nejtíže tu ránu nesl. Lekal se, jak bude míti nyní se ženitbou. Zalíbila se mu opravdu hezká dcera rychtáře Dobíhala a myslil si, že nyní Františka by se zdráhala k nim se vdát, že rodiče její nebudou jí chtít dáti k Zemanovům, kde stala se rodině svobodnické taková pohana.

Po prvním uklidění vyčetl František chasníkům, proč tak se zachovali, proč jemu aspoň nesdělili, co hodlají. A tu se setkal s výsměchem, tvrdým, nelítostným, s výčitkami trpkými, že jako rychtář dovedl patřiti na potupu dívek jiných, dovedl užíti proti chudým a poddaným veškeré až zbytečné přísnosti, tak že se mu nyní splácí.

A splácí se mu i za jiné, i za všecko nadržování pánům a jejich libovůli, za hrdost a samovolné vládnutí, rychtářce za míchání se do správy obce. Tak nazývali lidé nyní její prve velebenou moudrost.

A na to dobro, které rychtářovi vždy a všem prokazovali, se také nyní zapomenulo, a František překvapen viděl, seznával, že vlastně lidé jim vždy asi jenom záviděli.

Posměšné písničky o zahanbených dívkách, o myslivcích ozývaly se večer co večer poblíže rychty, na jejichž vratech zdaleka bylo viděti slaměný věnec. Na ten zahleděl se každý žebrák a ku podivu, nižádný se neotázal, zda v rychtě se museli hněvati pro poklesek na děvečku či na podruhyni, že k vůli té odznak hanby byl přibit na vrata — i z daleka, z přespolních panství příchozí žebráci, neptavše se věděli, komu věnec patří. —

Že dřív než věnec ten servou větry, než stébla jeho přehnijí deštěm a přetrolí se na slunci, sešediví rychtář i rychtářka, povídala si celá dědina.

To vše sdělila rychtářka hajné, neušetřil jí syn ničím, přitěžoval matce ještě v žalu, jsa sám jat sobectvím, že trpí pro sestřin hřích.

Rychtářka dala hajné co měla po ruce, poslala Apolence něco šatstva i kousek plátna, aby si schystala něco pro děcko. A dala hajné i peníze, několik dvacetníků a ještě více slibovala. A požádala hajnou, ať zítra dojde do rychty a provodí ji na faru, chtěla pana faráře prositi za radu a přímluvu u otce. — — —

Apolenka vyslechla vše a jen vzdychala. »Necháte mě hu vás?« tázala se.

»Ale to víte, jak dlouho budete chtít,« řekla hajná ochotně.

Druhého dne vyšla hajná záhy a Apolenka umluvila se s ní, že půjdou s matkou delší cestou lesem, aby vyhnuly se trochu lidem. Ona pak že jim též lesem nadejde, aby se s matkou setkala.

Bylo to žalné shledání. Zaplakala dcera nad matkou, tak jako matka nad dcerou. A láska matky, kterou Bůh vložil do srdce ženy s tou vzácnou jiskrou svého milosrdenství, ta láska, která nedovede podvésti, která nedovede zatratiti, která vždy odpouští — ta zvítězila nad hněvem a žalem. Rychtářka objímala dceru, jakoby nebyla se tato provinila, jakoby to jizvou zhyzděné čelo mělo posud právo, zdobiti se panenským zeleným věncem. — — —

Klekla Apolenka znovu před matkou, líbajíc jí ruce i nohy. A klidněji se vracela pak lesem do hájovny.

Hajných schovanci již zvykli na přítomnost Apolenky, a jsouce rozkazu Strakova poslušni, nesdělili nikomu, že jest rychtářova dcera v hájovně. Lidé se jich ptali, domnívajíce se toho, leč hoch i děvče zalhali, že není. Řekl jim Straka, že on si tu lež vezme na sebe. A pak měli také oba Apolenku, která jim často něco donesla, rádi.

Francina pochopila dobře, co se děje a co se stalo i zaplakala si, pomýšlejíc na svou mámu, která ji zde zanechala a Bůh ví, kde se světem potloukala. Neměla po té mámě než ty pěkné šaty.

Dnes byla Apolenka již klidnější, důvěřovala matce. A než se hajná vrátila, tu zaměstnávala se prací, aby na žal zapomněla, aby jej aspoň trochu přemohla. Podařilo se jí to, a když odpoledne Straka odešel a děti odehnaly a ona s malou Nanynkou

v hájovně osaměla, tu modlila se na růženci, který sňala s křížku, nad ložem zavěšeného mezi několika na skle malovanými obrázky, které si Strakovka byla pořídila. Modlitba uklidnila dívčinu mysl a Apolenka počínala doufati, že hrozný, veřejný trest, jehož se lekala, bude od ní odvrácen a že litost její umírní přece hněv otcův i bratr že se usmíří.

Hajná vrátila se pozdě po poledni. Apolenka uschovala jí oběd, leč hajná řekla, že jest syta, že pojedla na rychtě i na faře, že bylo jí poskytnuto jídlo, tak jako rychtářce. A vyprávěla, vyřizovala Apolence, že pan farář věda již o všem, pěknými slovy rychtářku těšil, přímluvu u otce za Apolenku přislíbil a zpříma ujistil, že Apolenka trestu mrskáním ujde. Že znal ji vždy, od malička jako zbožnou, ctnostnou dívku a že jest přesvědčen, že podlehla svůdným řečím, ne-li násilí. A zle že žaloval na bujnost panských úředníků.

Zítra že přijde pan farář do rychty a dnes již, když rychtářka domů šla, že byla potěšena nebo pan farář jí též řekl, že každý, s kým o věci mluvil, rychtářovy lituje, a sám pan vrchní prý se vyjádřil, že lépe, že tak věc dopadla, než kdyby si byl zhýralý Ferdinand, který podobných kousků již více provedl, Apolenku vzal za ženu.

Apolenka sepjala vděčně ruce. O již bylo lépe, již svítaly jí hvězdy z temných mraků žalu. Prvou, nejjasnější, nejkrasší bylo ovšem odpuštění matčino. . . .

Hajná si nesla naplněný košík všelikými věcmi do domácnosti, které jí rychtářka byla darovala. Od pana faráře, který ji, jak radostně se chlubila, byl pochválil za to, že ujala se Apolenky, dostala pro sebe a děti několik obrázků, které si hnedle na víko truhly nalepila. Neměla ť knížek, neuměla čísti. Trochu se rděla hajná, opakujíc slova pana faráře, nemohla se tolik přemoci, aby si nebyla posud dávala vinu, že schůzky Apolenčiny s mysliveckým mládencem podporovala.

I Apolence poslal pan farář obrázek, který ihned políbila a skropila slzami. Představoval velikou kajícnici, svatou Máří Magdalénu, klečící v jeskyni před křížem a úmrlčí lebkou. Tělo světice halila zvířecí kože a vlasy její pokrývaly ji jako plášť. Nad jeskyní z jasné oblohy v sluneční záři se skvící slétal andílek, nesa v ručkách zelený věnec — znak odpuštění té, které odpuštěno bylo proto, že milujíc zhřešila i dovedla se káti a nehřešiti více — — —

»I mně bude odpuštěno,« řekla si Apolenka a pomyslila si, jak bylo by jí dobře, kdyby se mohla ukrýti před lidmi do nějaké jeskyně.

Druhého dne až k večeru šla hajná do rychty a přinesla vzkaz, že pan farář rychtáři a Františkovi rozmluvil hněv. Než rychtář nechtěl dovoliti, aby se dcera vrátila pod otcovskou střechu. Chtěl, ať vrátí se teprve, až bude dítě na světě, a to sama, zanechavši to dítě hříchu na ošetřování, on že to vnouče nechce nikdy spatřiti.

Od pana direktora že vyřizoval pan farář, že Apolenka metlou trestána býti nesmí. On pak sám že promine dívce

trest jíti k úvodu s černou svící, to pro dávnou zachovalost celé rodiny. A aby lidé toho nevyčítali, tož ať rychtářovi obdaří chudé, hlavně chudé šestinedělky ať obdrží podporu.

»Tož zůstanete hu nás, Apolenko, já vám posloužím, co budu nejlepší moct. Však panímáma sem budou docházet i František dojde. Schystáme vám komoru, pošlou vám vaše panímáma peřiny. Taky ode stravy všecko, jenom se nemáte trápit,« končila hajná svoje vyprávění.

Apolenka již neplakala, podrobovala se vůli rodičů, pojednou pocítila, že prohřešíc se, zůstala přece jejich dítětem, že trestajíce, odpouštějí.

Když se Straka vrátil z lesa, zašel sám do rychty a pozdním večerem, ano v dědině již vše utichlo, donesl Apolence peřiny i postel. Nechtěl jeti ani s trakařem, aby nevzbudil pozornost.

Rychtář mu řekl zamračeně, ať není po dědině a lese více řeči než je potřeba i nařídil, ať se ještě vrátí, že dostane ihned svoji odměnu.

Strakovka poklidila komoru, jsouc ráda, že aspoň tu mají, vzpomínala při tom, jak byla vnitřkem chalupy jediná jen místnost a nyní měli sedníci i komoru i síňku.

Straka nevracel se dlouho a vrátiv se, byl radostí všecek rozrušen. Daroval mu rychtář za přijetí dcery, za poskytnutí jí dočasného útulku za odměnu předem pěknou krávu, která znamenala pro Strakovu rodinu ovšem značný kus majetku.

Strakovka radostí plakala a byla by nejraději vzbudila děti. Postavili krávu do chlíva podle té staré a těšili se, že se budou míti nyní dobře jako mnohý chalupník. Dvě krávy a kozu! To bylo celé jmění pro rodinu, která svůj domov na spáleništi byla pracně budovala.

Apolenka se té její radosti usmála. Byl to první její úsměv po dlouhém čase. Což bylo v rychtě o krávu! Věděla, že jí otec k věnu chystal krav aspoň šest. A poznala, že jest to »plavka« z toho pro ni chystaného dorostu.

Ještě pro potraviny zašel Straka za noci do rychty a přinesl v uzlu a koši i slaninu i med i sušené ovoce i domácí perník — vše co skýtal bohatý selský grunt. Vařiva pak tolik, že neměla hajná nenadálé zásoby ani kam dát a musela na půdičce umístit.

»Vidíš, co jsem ti říkal,« nadhodil Straka ženě.

»Ejnu, ejnu, tož je to tak na světě, že žalost jednoho je pro štěstí druhýho,« povzdychla Strakovka.

Apolenka dočkala se, že v několika dnech pozdním večerem navštívila ji matka i bratr. Ten měl pro ni výčitky, předhůzky, vyslovil obavy, že nedají mu Dobíhalovi Františku.

Apolenka tesklila, leč matčina láskyplná slova dodala jí odvahy.

A tak čekala tu svoji trapnou chvíli, tak chystala se k té hodině, kdy měla dáti život dítěti své lásky, svého hříchu — — Na otce děcka nevzpomínala — poznala, že byla obětí světáka. Šila prádelko pro děcko a Strakovka jí pomáhala.

Čas ubíhal, žně byly již odbyty a lidé chystali se na zimu. Chladné větry vály ze strnišť, babí léto věšelo se na žloutnoucí a rudnoucí stromy, z rána přimrazky pokrývaly lučiny a cesty jako stříbrná tříšť.

Apolenka nevyšla z hájovny do dědiny, leč někdy večer se připlížila k rychtě, aby aspoň ze vzdálí zahlédla oknem otce, který sešedivěl tak, jakoby to babí leto se mu zachytilo všecko ve vlasech. Postava rychtářova se ohnula a oči hleděly smutně, byly stále jako zakaleny.

Apolenka by byla tak ráda otce došla odprosit, leč zákaz jeho byl příliš určitý, netroufala si proti němu jednat.

Bylo sv. Václava a hajný slavil svátek. Rychtářka byla den před tím na spálené stodole, jak se hájovně říkalo a donesla Strakovům hojně darů. Rychtař řekl jí jednou pro vždy, že docházeti k dceři jí brániti nebude, leč že nechce o tom vědět, kdy půjde a kdy přijde, ani co dcera dělá.

A rychtářka chodila tedy k dceři pozdě večer. A nemluvila o ní s nikým, an tak byl rychtář ustanovil. Odmítala i dobře míněná slova sousedek, neodpovídala na dotazy a stranila se lidí.

V rychtě bylo smutno. Jako pod mrakem, jako v sadě, jehož květy mrazy sežehly, chodili všichni domácí. A cizí veselosti nedonesli.

Sousedé raději nedocházeli ani na pivo, ani na besedu a došli-li, mluvili o všem na světě, jen o tom ne, nač vstoupíce do rychty zajisté myslili.

Dnešní svůj svátek došel si Straka doslavit do rychty, hodlaje si popřáti trochu té zavdané a potěšit se vzrůstající svojí vážností mezi sousedy, již se věru jím i chlubili.

Sdělila včera rychtářka dceři, že zářijové větry a deště odervaly na vratech rychty již poslední zbytky slaměného věnce. Pan farář sice vybízel Františka, ať ten znak hanby strhne, než chasník se toho neodvážil, jsa jist, že by popudil a podráždil tím činem nejen svobodnou chasu, ale i starší občany.

Pan farář řekl tehdy, že každá kleslá dívka jest trestána již dosti ve svém svědomí a že on přičiní se o to, aby ty zbytečné, až v surovosti se zvrhující potupy přestaly.

Tu řekl rychtář sám, že pak prý pomine všecka kázeň.

Apolenka si jaksi oddechla při té zvěsti. Cítila se jaksi volnější.

Bylo dnes útulno v té čisté sednici u hajných, kde byli právě tento týden položili tesaři prkenou podlahu, jakou měli v dědině jenom sedláci mající vlastní lesy. Vrchnost zařídila hájovnu velmi slušně, však si úřednící to zařízení započítali v účtech dle svojí vůle.

Děti byly dobře najedeny, napekla hajná na počest mužova svátku koláčů, tak zvaných mrkvanců, s nádivkou ze strouhané, dušené mrkve, těch si děti polibovaly co dost.

Tonda seděl na pekelci a asi po dvacáté přepočítával peníze, které měl v malé umolousané měchuřince. Dostal něco mzdy, pracuje v lese při rovnání dříví. To byla Strakova chytrost, dal hocha k této práci, aby mu sám krom obživy nemusel

platiti mzdy, jakou hoši Tondova věku u sedláků sloužící, třeba méně než kulhavý sirotek zastavší, již měli.

Francina blažila se šitím sukně kanafasky, na kterou dostala od rychtářky.

Honda a Nanynka, tato již hezky povyrostlá, hráli si s kočkou, přinesla jim kotě Apolenka asi před rokem, když se počínala s Ferdinandem u Straků scházeti, hledajíc záminky, kdy a jak tam docházeti.

Hajná také něco šila. Apolenka hleděla z okna k dědině, odkud bylo prořidlým stromovím viděti šindelové a doškové střechy stavení. Vzpomínala, jak loni v tento svátek byla s rodiči a bratrem na pouti u přespolních příbuzných, jak se tam vytančila a jak dovezla »panu Ferdinandovi« veliké marcipánové srdce dárkem »poutu«.

»Tetičko, huž nevidíme na to šití,« řekla Francina a skládala práci.

»Ba že ne, budeme si povídat. Na řeč je vidět co dost,« odvětila hajná.

»Tetičko, maminko, povídejte pohádku,« volalo čtvero hlasů.

»I pohádky se povídajou až v zejmě,« řekla hajná.

»Tak nám něco zazpívejte,« žádala Francina.

»Maminko, zpívejte,« volaly menší děti a Nanynka pospíšila si posaditi se vedle matky.

»Zpívejte, tetičko,« vybízela i Apolenka, jsouc ráda, že vytrhla se z myšlenek.

Hajná se usmála. Zpívala ráda a mnoho při práci, sám Straka si pochvaloval, jakou má žena pěknou notu a co umí písniček.

Přejela čelo rukou, vzpomínajíc, co by měla zpívati.

»Maminko, ňákou hodně dlouhou,« škemrala Nanynka.

»A hodně smutnou,« napadlo Francině.

»O raubířích,« přál si Honda.

»Ty hloupej, o raubířích nejsou písničky, to jsou jenom pohádky,« opravovala Francina.

»Nehádejte se,« tišila hajná a počala zpívati:

»Vím já jeden pivovárek,
v něm vaříval Vašek sládek.
Dobry pivo vařívával,
hezky holky milovával.
Dorna byla nejpěknější,
všem mládencům nejmilejší.
Vila věnec, nedovila
syna na ruce nosila. —
»Poraď Vašku, co mám dělat,
mám-li syna zamordovat? —
»Dělej, Dorna, jak rozumíš,
jenom ať se neprozradíš.« —
Dorna běžela nahoru,
vzala z truhly zlatou šňůru,
hned synáčka uškrtila,
pod zelený strůmek zakopala.

Děvče bohaté to vidělo,
běželo nahoru, povědělo:
»Panímámo, zlá novina,
Dorna zamordovala syna,
na zahrádce ho uškrtila,
pod zelenej strůmek zakopala.« —
— »Jdi mé dítě pro Dornu,
ať mi jde sem nahoru.« —
— »Vítám tě, vítám Dorničko,
dítěte vražedlničko.«
Když Dorničku svazovali,
všichni mládenci plakali.
Když u špalku s katem stála,
na všecky se usmívala.
»Slyšíš, Dorno, chtěj mou býti,
já tě můžu vykoupiti,

žejdlík dukátů za tebe dám,
ještě něco k tomu přidám.« —
— »Když jsem nebyla sládkovou,
nebudu taky katovou.
Dělej, kate, co máš dělat,
ať nemusím dlouho čekat.
Však jsem já to zasloužila,
tři syny jsem zavraždila,
ten jeden byl s radním pánem,
ten druhej, ten byl s hulánem,
ten třetí byl s Vaškem sládkem.
Dělej, kate, co máš dělat,
ať nemusím ještě čekat.
Natrhejte trávu zelenou,
přikrejte tu mou krev červenou,
aby vrány nekvákaly
a mládenci neplakali. —
Jedna vrána zakvákala,
sto mládenců rozplakala.«

Děti poslouchaly ani nedutajíce, husí kůže jim přebíhala po těle neuvědomělým strachem.

Apolenka rozuměla té trochu podivné písni, která se tehdy mnoho zpívala, jináče. Povstala a přitiskla ruce na prsa.

Bylo-li by to možno, aby matka, byť i nešťastná, zahanbená, dítě svoje zabila?

Cítila Apolenka, že ona by toho nedokázala. i přes nenávist, kterou cítila k jeho otci, seznávala, že bude to dítě milovati, byť jí vždy připomínalo její poklesek, její hřích . . . .

A neposlouchajíc více dětí, které si začaly povidati o katovi a popravách, nerozumějíce vlastně dobře, o čem píseň jednala, pohnuta odešla Apolenka do svojí komory zažehnouc tamo louč. Za chvíli šla hajná za ní a pak spěchala k dědině. Přiblížila se Apolenčina bolestná chvíle. (Pokračování.)

Kněží ve službách Thalie.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Psáti o knězích jako buditelích našeho národa, na to nestačila by celá kronika. Ve všech oborech našeho národního života vynikl český kněz, nalézaje se vždy v první řadě neunavných pracovníků za naše práva a naši uvědomělost. Jak s kazatelny, tak i pérem, ano zakládáním spolků národních probouzel v lidu našem ono svaté nadšení, které zdálo se jako již již v lidu umírati.

Nechci zde líčiti veškerou jeho mravenčí práci, kterou vykonal v době našeho probuzení. Toť není účelem těchto řádků. Chci uvésti zde činnost českých kněží jako apoštolů našeho dramatického umění a naší dramatické tvorby.

Nechci též zabíhati do historie nejdávnější, dávno minulé: psáti o pašijových a různých náboženských hrách, které až do doby císaře Josefa byly od jednotlivých řeholníků provozovány. Vynikala v nich zejména družina františkánského konventu plzeňského.

Nyní nechť mluví dějiny českého divadla . . .

V Praze od r. 1791 hrálo se divadlo v klášteře u Hybernů. Česky hrálo se jen v neděli a ve svátek.

Ve Staré Vsi r. 1811 dáván byl velice oblíbený kus Frant. Vodseďálka »Mojžíš,« r. 1812 dávána hra »Tobiáš« a r. 1813

hra »David«. Též nevšední oblibě těšil se jeho kus »Daniel« a hra »Nová komedie o svatém Petru a Pavlu.« To byl slabý počátek naší původní dramatické tvorby, z péra muže neučeného, mistra-krejčovského.

Prvním rozšiřovatelem českých her byl Jan Petruška, písmák z Vysokého pod Krkonošemi. Sám též složil několik her, jako: »Brunclík« r. 1786 ve svém působišti dávanou, »Jenofeva«, »Josef Egyptský«, »Narození« a j.

V Plzni r. 1617 ujal se ochotnických her kněz řádu premonstrátského v Teplé *Josef Vojtěch Sedláček*. Již r. 1818 shledáváme se v Plzni s českými hrami, které přičiněním Sedláčka byly tam provozovány. R. 1820 provozováno veliké oratorium »Umučení Páně,« k němuž upravil též Sedláček český text. Sedláček byl neúnavně činný na poli dramatického umění. Upravoval hry, rozepisoval úlohy, psal příležitostné proslovy k divadelním představením a j. Sedláček byl též dobrý přítel a podporovatel idealních snah našeho nezapomenutelného J. K. Tyla.

V Turnově r. 1818 započato s představeními divadelními. Byl to kněz-vlastenec a výborný český spisovatel *Antonín Marek*, jenž vymohl městu Turnovu povolení k českým hrám. Přímluvcem jeho v Praze byl též český slavista *Josef Dobrovský*.

Z té doby též pochází (r. 1819) hra P. *Fr. Raymanna* »Selské námluvy,« kteráž r. 1895 byla též s nevšedním úspěchem provozována na jevišti našeho Národního divadla.

V Jablonci n. J. započato s divadelními hrami r. 1825. Hrány tam většinou hry náboženské. Z tehdejšího repertoiru jmenujeme aspoň tyto: »Umučení,« »Svatý Eustach« a »Josef a bratří« a j.

V Kralovicích založeno české divadlo zásluhou již v Pánu zesnulého kněze *Vohánky* (r. 1826).

K velice činným ochotníkům náležel veliký náš český básník *Boleslav Jablonský*. Boleslav Jablonský jako student r. 1820 hrál na jevišti ochotnické družiny v Praze v t. zv. »Kajetánském domě« na Malé straně. Též ve svém rodišti Kardašově Řečici r. 1832 zavedl Jablonský české divadelní hry.

Po smrti neúnavného P. Sedláčka ujal se živlu ochotnického v Plzni též Premonstrát dr. *Josef František Smetana*. K němu brzy přidružil se též člen téhož řádu prof. P. *Hugo Karlík*, který též dramatické umění v Plzni nemálo povznesl.

Jak již jsme se zmínili, počal ve Vysokém n. J. českými hrami Jan Petruška. Po jeho činnosti a jeho následnících ujal se českých her tamější kaplan P. *Hradecký*, a to r. 1831. Též působili ve Vysokém n. J. velmi činně kněží *P. Kouble* a *K. Hásek*.

R. 1840 počalo v Kolíně hraní divadla. Zásluhou kolínského katechety *P. Breuschla* byly však teprve divadelní hry přivedeny k úplné platnosti a zdatnému rozvoji.

O rok později založeno v Čáslavi ochotnické divadlo přispěním P. *Aloise Ladislava Janaty*. Když umřel výborný řiditel

čáslavského divadla Vojt. ryt. z Widmannů, jmenován řiditelem téhož kaplan P. *J. A. Nožička*.

V téže době stál v Radnicích v čele divadelní činnosti velezasloužilý náš český buditel a vlastenec *Antonín Jaroslav Puchmajer*, radnický farář.

Když dne 29. ledna r. 1854 zavítala Prokopova divadelní společnost do Plzně, by v městském divadle pohostinsky hrála, nalezla v prof. *Smetanovi a Karlíkovi* největší přátele, kteří zajišťovali Prokopovi slušnou návštěvu, takže se mu v Plzni dosti dobře dařilo.

Přispěním těchže bylo též postaráno o vychování dvou synů po nezapomenutelném trpiteli J. K. Tylovi.

V letech 1857—1859 byli velice činni v Dobrovici v ochotnickém životě kněží *Antonín Zuman a Václav Viták*.

V Slatinech založeny české hry r. 1859. R. 1891 založeno tam Družstvo divadelních ochotníků, v jichž čelo se postavil obětavý vikář *P. A. Schreiber*.

Dne 21. března r. 1862 hrány v Plzni dvě jednoaktovky a to Klicperův »Rohovín Čtverrohý« a »Dobré jitro«. Představení předcházel proslov, jejž napsal P. *Vacek-Kamenický*, děkan v Blovicích. Básník těšil se po celý večer bouřlivým ovacím.

V Nové Huti začali s hraním českého divadla pod vůdcovstvím kaplana nížeborského *P. K. Laminy* r. 1864.

V Borotíně začal život divadelní r. 1874. Tamější farář *Ig. Havlík* založil tam Družstvo divadelních ochotníků, byv sám též pilný pracovník na poli dramatické tvorby.

V Kasejovicích, kde hráno divadlo již na počátku našeho probuzení, působili též kasejovický kaplan *P. Aug. Jedlička* a kasejovický farář, později farář vosovský, *Jan Söllner*.

Tím není nikterak řada kněží-buditelů na poli českého dramatického umění vyčerpána.

Co působí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku Jednot katolických tovaryšů a Sv.-Josefských jednot, které svými dramatickými odbory, jichž vedení mnohde svěřeno dohledu kněžskému, působí zdárně na poli naší dramatické tvorby. Statistika těchto byla by velice zajímavá.

Též kromě jmenovaného již *Fr. Raymanna*, jenž napsal roztomilou vesolohru »Selské námluvy«, máme i dostatek dramatické literatury původní, pocházející z péra českých katolických kněží. Bohužel, že jest však jen v rukopisech. Přes to uvedeme zde přece několik ukázek novější dramatické literatury, vyšlé z řad kněžských tiskem: Fr. X. Dvořáka dramatickou hru pro dívky »Tabitha«, Jana Paulyho »Pašijové hry«, Petra Kopala »Defraudanta«, Fr. J. Košťála vánoční hru »Od jesliček září láska«, Al. V. Majera »Biblické vánoční hry pro mládež«, Fr. Pravdy »Král liliputánský« a m. j. v.

Z mladší naší generace kněžské budiž ještě jmenován o dramatickou literaturu zasloužilý prof. *Václav Müller*, katecheta Malostranského gymnasia. Prof. Václav Müller, jenž delší řadu let byl hudebním referentem našeho časopisu, zastával totéž místo při denníku »Katolických Listech«, nyní »Čechu«. Jeho kritiky hudební jsou velmi cenné. Mluví z nich znatel divadel-

ního světa. V oboru tomto napsal pozoruhodný spis »*Giacommo Meyerbeer a křesťanství*«, ve kterémžto dokazuje zhoubný význam Meyerbeerův.

Výborným znalcem našeho dramatického umění jest prof. *Emanuel Žák*, gymnasiální katecheta na Smíchově. Prof. Eman. Žák má po světě divadelním veliký rozhled. Zejména činohra nalezne v něm vždy nestranného a vzdělaného kritika. Zastává nyní úřad divadelního zpravodaje časopisu »Čecha«.

Našim čtenářům znám jest svými uměleckými rozbory různých dramatických prací, které byly před lety ve »Vlasti« z jeho péra uveřejněny.

Vinohradský kooperátor P. *Josef Hofmann* pokusil se též na poli dramatické tvorby svými, kritikou všeobecně uznanými za procítěné, »*Pašijovými hrami*«. Též od něho přeložená hra »*V den soudu*« doznala na Vinohradském jevišti značného úspěchu. A »Útulek sv. Josefa«, jehož jest P. Hofmann duší, měl z jeho prací dramatických slušný příjem do své pokladničky.

Dlužno ještě dodati, že kap. děkan Vyšehradský Msgr. Dr *Josef Burián*, vydal řadu dramatických her pro jeviště katol. tovaryšů, a že družstvo Vlast vydává »Bibliotéku dramatických prací a solových výstupů pro jeviště katolických spolků a jednot«, v níž uveřejnil mimo jiné farář *Alois Dostál* »Štědrý den chudých a bohatých« (vánoční hru pro dítky ve třech jednáních) a »Na Dušičky« (hru pro dítky o pěti jednáních se zpěvy).

V poslední době vyskytl se nový skladatel her pro jeviště katolických spolků a korporací; je to bohoslovec Jan Švec z Innomostí. Jeho »Kaplička na Šumavě« dávána byla v Patronátu mládeže v Praze s velikým úspěchem a bude v Bibliotéce »Vlasti« uveřejněna. Mladému skladateli, od něhož mnoho očekáváme, přejeme všeho zdaru.

Ukončuji tuto stať s přáním, aby činnosti našeho kněžstva na poli naší dramatické tvorby bylo vždy s chloubou a hrdostí vzpomínáno, neboť jejich neúnavná píle a činnost v tomto oboru připravila i půdu rozkvětu českého dramatického umění.

Kněži nepřinášeli do něho tmu, jak mnohde mylně vykládáno, nýbrž světlo a vyspělost.*)

Pochybnost.

Stejně věčná síla
v protivy nás staví,
jako šotek hravý
loutky své;
na to svoje díla
ničí chladnou rukou,
končí smrtí, mukou
dobré, zlé.

Pryč od tůně bezdné,
pochybou jež dýše!
Pohledněme vzhůru
v pásmo hvězd,
jak ty hvězdné říše
zákon věčný řídí,
tak i osud lidí
pevný jest.

Jan Prokop Nekut.

*) Pozn. redakce. Prosíme své přátele, aby doplnili, co zde schází. Doplňky zde souborně uveřejníme, aby byla kulturní činnost kněžstva i zde patrna. Hlavně by nám byly milé zprávy a doplňky z Moravy, ze Slezska a ze Slovenska.

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

(Pokračování)

XIII.

Na rok 1894 byla v Prostoměřicích ohlášena generální biskupská visitace. Kosmák, který ve Tvarožné vystavěl nový farní kostel, hleděl proto i v Prostoměřicích kostel dle možnosti vyzdobiti.

Prostoměřický farní kostelík je prastará stavba gotická, novějšími přístavky doplněná. Předchůdcové Kosmákovi vystavěli v kostele nové slohové oltáře, zaopatřili četné paramenty a nádobí kostelní, Kosmák pak učinil si za úkol, vnitřek a zevnějšek kostela obnoviti. Poněvadž na obnovu zevnějšku kostelního jest povinnen přispěti konkurrenční výbor, svolal Kosmák brzy po svém příjezdu do Prostoměřic příslušné orgány a úřady, aby byla konkurrence vyvolena. Vnitřní opravu kostela umínil si, že provede ze sbírky a dobrovolných příspěvků, k nimž povzbudil své farníky.

Proto v zimě v roce 1893—1894 dojížděly do Prostoměřic četné komise, na jaře pak roku 1894 dali se zedníci do práce; kostel byl omítán, oličen, věž opravena a ozdobena čtyřmi postranními arkýři. Kosmák měl s tím starostí a jak již bývá, také mrzutostí dosti; ale dokonal vše šťastně.

Když zevnějšek kostela byl uspořádán, počato s vnitřní opravou; uvnitř kostela postaveno veliké lešení, dojel akademický malíř s pomocníky a jali se polychromovati kostel.

Kosmák měl velmi podnikavého ducha; původně bylo ustanoveno, že bude polychromován pouze presbytář; poněvadž však sbírka vynesla více, než bylo třeba, dal polychromovati také kostelní loď, ač nebyly peníze ještě pohotově; říkávalť: »Až lidé uvidí, že kostel celý jest krásně vymalován, budou míti z toho radost a přispějí pak ochotněji, aby zbytek byl zapraven.«

Poněvadž Kosmák také ve farní budově provedl některé menší změny, nastavěl se na počátku svého pobytu v Prostoměřicích dosti.

Když tyto práce byly všechny dokonány, přiblížila se biskupská visitace. Farníci Prostoměřští, kteří po kolik let neviděli nejvyššího pastýře na osádce své, těšili se velice na příchod jeho; také biřmovanců bylo velmi mnoho; připravovali jsme je ku přijetí sv. svátostí po delší dobu.

V ustanovený den dojel nejdůst. biskup do Višňové, kam zajeli jsme ho přivítati; vrátivše se odtud, dali jsme se do práce; ze Znojma přijelo několik řeholníků na výpomoc, a tak dokonali jsme šťastně zavčas všechny přípravné práce.

Konečně dostavil se toužebně očekávaný den. Před farou byla postavena slavnostní brána s nápisem, banderium na koních vyjelo vstříc panu biskupovi, u brány pak očekávali ho skoro všichni farníci, zástupcové obcí a c. k. okresní hejtman Znojemský.

Nejdůst. biskup zdržel se u »kukátkáře« déle, než na jiných farách; chtělť si tam poněkud odpočinouti po námahách visitačních, neboť bylo mu skoro měsíc dlíti mimo residenci.

První den pobytu byl čtvrtek: ráno kázal nejdůst. p. biskup, pak sloužil mši sv. a biřmoval; potom byla zkouška z náboženství, dětí přespolních v kostele, domácích ve škole. Po obědě jel nejdůst. biskup do přifařené osady Bantic, kde jest kaplička s oltářem, kde se slouží mše sv.; i tam měl nejdůst pán kázaní a prohlédnul si ves a kostelík.

Druhý den pobytu Jeho Milosti byl pátek, den to, na který vzácného hosta na venkově slušně pohostiti dosti obtížno. Ale Kosmáka neuvedlo to nijak v rozpaky. V osadě V., asi čtyři hodiny vzdálené, měl mlynář rybník s pěknými rybami; Kosmák objednal u něho notného kapra, ve středu pak před visitací poslal pro něho zvláštního posla s velikou nádobou, aby donesl ho živého.

Šťastně se to podařilo; odpoledne zaklepal Kosmák u pisatele na dvéře a pootevřev, volal: »P. Rudolfe, pojďte se podívat na rybu, kterou posel právě donesl z V.!« Byl to skutečně notný kapr a mrskal sebou vesele ve veliké vaně. Služebný duch zanesl ho k mlynáři na Jevišovce, který slíbil, že dá jej do »haltýře«. Ale sliby jsou prý chyby. Jakýmsi nedopatřením stalo se, že ryba zůstala ve mlýně ještě chvíli v malé nádobě s vodou, když pak »pantáta mlynář« chtěl ji dáti do »haltýře«, byla leklá. K večeru donesli nemilou tu zprávu Kosmákovi, který byl proto všecek nešťasten; hned běžel na poštu a telegrafoval do Brna, aby mu poslali »express« koš raků.

Ale čas plynul a raci nepřicházeli. Kosmáka mrzelo to nemálo; podalť každému hostu nejlepší sousto, které měl v domě, vydal se raději z posledního groše, než byl by připustil, aby host byl nějak zkrácen, nyní pak, když přišel dobrý arcipastýř, kterého zbožňoval šlechetný Kosmák opravdovou synovskou láskou, stává se mu taková nehoda!

Byl chudák nad tím celý ztrápený a stěžoval si sekretáři a kanovníku, kteří biskupskou Milost provázeli. Ale oba páni konejšili pohostinného dobráka, řkouce: »Nic si z toho, pane děkane, nedělejte; máme všude, kam přijdeme, v pátek ryby a raky, proto bude nám to, a zajisté i Jeho Excellenci, milé, když bude pro obměnu jednou jen zelenina, pokrm vaječný a moučný.« Kosmák ve své otevřené povaze nemohl to snésti a ve čtvrtek při večeři omlouval se bisk. Milosti; ale nejdůstojnější pán usmál se jeho starostem a potěšil ho právě tak, jak řekli jeho průvodčí.

Tak přišel pátek; »kukátkář« byl celý den jaksi nesvůj; mrzelo ho to přece, že má vznešené hosty odbýti »jen tak, bez ryby.« Když zasedli jsme k obědu, tvářil se sice veselým — neboť považoval vždy za svou povinnost, nedati hostům znáti špatnou náladu — ale na vysoké tváři jeho vězel jakýsi tmavý mrak, bystré oči byly jaksi zatemněny, úsměv strojený.

Jídlu, jak obyčejně, mnoho nedal, nemohlť pro chorobu žaludeční dobře snésti moučných pokrmů. Proto pobízel neustále mne, abych dával hostům dobrý příklad.

Byli jsme již s jídlem skoro hotovi, když služebný duch přišel s veselým poselstvím: »Poštovní sluha donesl právě zásilku »express«, je to koš s raky.«

Do Kosmáka jako by střelil: hned vstal, běžel do kuchyně a nakazoval: »Honem postavte vodu, až bude vříti, dejte raky do ní; ale pospěšte, nemáme mnoho času!« Pak přišel všecek rozveselen navrch a zvěstoval: »Raci právě došli; poručil jsem, aby je hned uvařili; mají sice býti vlastně jídlem prvním, ale Excellence milostivě odpustí, podáme-li je místo zákuskův!«

Tak tedy podařilo se přece Kosmákovi předložiti vznešenému hostu alespoň něco, čeho jsme v Prostoměřicích nemívali po celý rok.[11])

Po obědě odjeli páni s Kosmákem k »suffragánovi« do Těšatic,[12]) kde byla visitace odpoledne; pisatel zůstal doma, aby odbýval pohřeb a pak zanesl přišlé poštovní zásilky za nimi.

Pohřeb odpolední byl nemilou příhodou, s níž — jak říkal »kukátkář« — byl zrovna spjatý.

Kterýsi jinak hodný a řádný chasník Prostoměřský ze vzorné rodiny sáhnul si právě v den generální visitace na život; domácí nalezli ho pozdě, všechny pokusy oživovací byly marny. Nehoda tato byla v Prostoměřicích vskutku ojedinělá; farnost čítala na dva tisíce duší, a za čtyři léta, v nichž pisatel tam působil, byl to jediný případ sebevraždy, a to se právě musilo státi za přítomnosti arcipastýřovy! Kosmáka to velice mrzelo, ač neměl žádné viny; »Po všechen čas nepřihodí se nic, a teď právě takové neštěstí,« naříkal si; »mám já to nehodu!« Pak šel a oznámil vše Jeho Excellenci; po chvíli dostavil se na faru obvodní lékař, aby promluvil s děkanem Kosmákem o podivném tom příběhu, dokládaje, že stal se ve stavu duševní pomatenosti a nepříčetnosti; byl představen také Jeho Excellenci, kdež výrok svůj opakoval. Zkušený arcipastýř uznal ovšem vývody lékařské, a na dobrého, starostlivého Kosmáka nepadnul ani nejmenší stín nedůvěry.

Vykonav ve vší tichosti pohřeb, jel jsem do Těšatic, kdež po vykonané visitaci Kosmák vznešené pány příjemně bavil. K večeru jeli jsme domů a zasedli v pěkné farské zahradě; bylo tam překrásně, »kukátkář«, který viděl, že všechny domnělé nehody příjemně se rozuzlily, byl zase dobré mysli a obveseloval hosty vtipnými nápady a svým samorostlým humorem. Vida, že páni poslouchají, rozvázal a byl ve svém. Zvláště Jeho Excellence byl u velmi dobré míře; promlouval ke všem přívětivě, laskavě, otcovsky, že příjemný ten večer nevymizí pisateli nikdy z vděčné mysli.

V sobotu ráno odejel arcipastýř na další apoštolskou cestu; když visitoval poslední faru v děkanství Hosteradském,[13]) dostavil

---

[11]) Koš s raky měl ještě podivnou dohru. Asi po měsíci nalezli služební duchové ve sklepě raka; nikdo nemohl si vysvětliti, jak se tam dostal; konečně vzpomenuli si, že tenkráte postavili na chvilku koš s raky do sklepa; kterýsi z nich vylezl a plazil se sklepem, až za měsíc přišel zase na světlo.

[12]) Těšatice jest obec asi tři čtvrtě hodiny vzdálená od Prostoměřic, kamž původně patřila do farnosti; roku 1821 byla tu zřízena tak zvaná »lokálka«. Než Kosmák dostal se do Prostoměřic, jednalo se mnoho o excindaci, část nadace Prostoměřské měla připadnouti do Těšatic; věc byla skoncována tak, že Kosmák platil Těšatickému administrátorovi jakousi menší sumu. Proto mu také žertem říkal »suffragán«.

[13]) Prostoměřice patří do děkanátu Hostěradského. Hostěradice jsou pěkný městys, čítající 1300 obyvatelův většinou německé národnosti, s výstavným ná-

se tam na rozloučenou opět celý klerus děkanátní. Jeho Excellence loučil se velmi srdečně; promluvil napřed několik slov asi tohoto smyslu: »Když chodím po své diecési, připadá mi, jako bych klidil, co jste vy, důstojní pánové, zasévali; všude jsou kostely obnoveny, vymalovány, slavnostně vyzdobeny. Proto děkuji vám všem a každému z vás za všechno, co jste pro své chrámy a pro spásu duší učinili...« Pak promlouval s jednotlivými, objav a políbiv se právě tak s nejstarším děkanem, jako s nejmladším kaplanem, po bratrsku rozloučil se s námi, aby zase jinde pokračoval ve své apoštolské práci.

Platilo-li otcovské uznání a dík komu, platilo zajisté také milému našemu »kukátkáři«, který nešetřil ani obětí ani námahy, aby důstojně vyzdobil stánek Boží v Prostoměřicích.

XIV.

Ztrávil jsem v domě Kosmákově asi půl druhého léta. Počátkem září roku 1894 byl mi odevzdán list, v němž vykazovali mi představení nové působiště v Lukově; bylo mi se tedy rozloučiti s »kukátkářem« a Prostoměřicemi, které byly mou první kněžskou štací.

Je-li každé loučení v životě lidském trpké, jest to zvláště rozluka s místem prvního působení; proto zajisté nikdo nezazlí pisateli, přizná-li se, že mu v den odjezdu skanula s očí mnohá horká slza...

Ráno o 7. sloužili jsme zároveň s Kosmákem naposledy mši svatou v milém kostelíku Prostoměřském, který přičiněním Kosmákovým stkvěl se v pestrém šatě harmonických barev. Když při snídaní viděl Kosmák můj zkormoucený obličej, těšil mne, řka: »Nebeřte si to, P. Rudolfe, tak k srdci; vždyť na věky jste nemohl zůstati na své první štaci.«

Po snídaní zanesli mi kufřík ruční do připraveného kočáru, Kosmák pak vzav svěcenou vodu, poznamenal mne na čele, ústech a prsou svatým křížem, řka: »Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, provázej vás Pán Bůh,« pak šli jsme ke kočáru, který stál na dvoře.

Vrata farní byla již dokořán otevřena, Kosmák pohlédnuv jimi na ulici a nevida tu živé duše, obrátil se ke mně a pravil trpce: »Což nemohli dovésti sem alespoň školní děti, aby se s vámi rozloučily? Vždyť jste tu byl přece čtyři léta!«

Pak stisknul mi ještě naposledy ruku, šel vedle kočáru až ke vratům a trpce rukou volal: »S Pánem Bohem, Pán Bůh vás opatruj;« projel jsem tichou osádkou Prostoměřskou, pak dal se bílou silnicí kolem kapličky sv. Floriána vzhůru ke Znojmu, v očích slzy, v ruce pak kytku, kterou dalo mi na rozloučenou několik zbožných duší třetího řádu sv. Františka Serafinského,

---

městím, uprostřed něhož stojí krásný sloup se sochami svatých. Bývala tu dříve kommenda řádu německého, kostel je jedním z nejstarších v diecési brněnské. — Na objasněnou budiž podotčeno, že slovem »děkan« a »děkanství« rozumí se na Moravě český »vikář« a »vikariát«; není tam důstojnost děkanská titulem spojeným s beneficiem, nýbrž úřad, svěřený od ordinariátu faráři v okresu děkanském uznalému za nejschopnějšího.

jichž shromáždění jsem v Prostoměřicích pořádával, kytku vonných květin rychle vadnoucích právě tak, jako ta přízeň lidská . . .

S bývalým chefem svým Kosmákem setkal jsem se pak jen zřídka a na krátko. Jedenkráte viděl jsem ho o kanonické visitaci v Hostěradicích, podruhé potkal jsem ho nedaleko nádraží Miroslavského. Seděl v kočáře; když mne uviděl, dal zastaviti, promluvil se mnou několik přátelských slov a na konci dodal: »Tož mne přece jednou navštivte v Prostoměřicích.«

Laskavého pozvání toho užil jsem o vánocích roku 1896; meškaje tenkráte u svého příznivce, kons. rady a faráře Bl. v Miroslavě, zajel jsem si »na koledu« o sv. Štěpánu do Prostoměřic. Kosmák seděl právě v přízemí ve faře ve světnici, jež byla jídelnou, a četl noviny. Přivítal mne oním srdečným tónem, který mu byl vlastní; ptal se, jak se mi daří, jak se mi líbí v Dolních Rakousích a podobně.

Poněvadž byl den krátký a cesta do Miroslavy dlouhá, nemohl jsem dlouho prodleti, ač Kosmák zdržoval; s večerem vsedl jsem opět na vůz a jel zpět do Miroslavy. Kosmák zval mne, bych přišel zase brzy a na déle; netušil chudák tehdy ani sám ani já, že se již neuvidíme na tomto světě. Bylo to naše poslední shledání.

Roku 1897 poslal mi Kosmák dne 23. května z Karlových Varů pohlední lístek, na který napsal svým úhledným písmem:

»Pozdrav z dálavy! — Zotavil jsem se zde značně. — Odpusťte, že jsem Vám nepsal k jmenovinám. V direktáři sv. Rudolf nestál a tak jsem zapomněl. Buďte zdráv! Váš

V. Kosmák.

Na lístek ten připsal jsem si červenou tužkou: »† 15. března 1898.« Jest to poslední životní známka, kterou mám od Kosmáka; strádal již tenkráte bolestně. Otec můj vykládal mi, že potkal ho jedenkráte v Brně na Nové Ulici u Lužánek; Kosmák dal se s ním do řeči, vyptával se, jak se všem daří, a pravil: »Milý brachu, byl jsem velmi, velmi nemocen.« Vyhlížel prý také všecek pozměněn, býval za zdrava silným a tělnatým, tenkráte byl hubený, sesláblý.

Roku 1898 byl jsem náhodou dne 17. března v Brně a tu slyšel jsem truchlivou zprávu, že Kosmák umřel. Poněvadž 18. března z rána dovolená má končila, jel jsem ranním rychlíkem o $^3/_4$4 do Vídně; pršelo tenkráte jen se lilo, na jižní Moravě a v Dolních Rakousích bylo všade plno vody, řeky rozlity po celém okolí; na brněnském nádraží bylo mnoho kněží, kteří jeli Kosmákovi na pohřeb; rád bych se byl k nim připojil, ale neodkladná povinnosť volala mne na moje místo, kromě toho byl týden již u konce a do neděle nebyl bych se z Prostoměřic, vzdálených od dráhy, dostal na své působiště, ležící daleko až na Dunaji.

O smrti Kosmákově slyšel jsem jen, že umřel jako zbožný křesťan odevzdán do vůle Boží; přál-li si déle žíti, chtěl všechny síly své věnovati službě Boží a Církvi. Když mu kolem vánoc přitížilo, neváhal učiniti poslední pořízení, dal se zaopatřiti sv.

svátostmi a přijímal častěji tělo Páně. Živ jsa celý život dle víry dokázal živou víru i v době, kdy navštívila ho Ruka Boží.

Jakými myšlénkami se zabýval, vidno z listu, který dne 20. února 1898 psal milému svému příteli Vladimíru Šťastnému[14]). Píšeť: »V tom případě, kdyby mne Pán Bůh zase pozdravil, jel bych z jara do Gmundenu, abych sesílil — Karlových Varů bych zprvu nesnesl — a na podzim, až bych byl silnějším, zajel bych do Karlových Varů. Mám v Boha a sv. Josefa důvěru, že zase okřeju aspoň tak, abych mohl dopsat, co jsem rozepsal. Teď se tak dlouho dívám smrti do očí, a dostal jsem o světě docela jiný názor a rád bych ještě něco z vyššího hlediště, ač ne asketicky, napsal a zbytek — či lépe přídavek života Deo fidelius serviens obětoval... Prosím, modlete se za sv. trpělivosť. Moji farníci konají za mne a se mnou novenu k sv. Josefu, abych o jeho svátku opět mši sv. sloužiti mohl.«

»Ještě v listě dne 8. března 1898 témuž příteli psaném těší se na misie, které mínil koncem dubna uspořádati a znova projevuje radost nad svými farníky, kteří se tak horlivě zaň modlí.

Dne sv. Josefa nedočkal se již na zemi, ale duše jeho dlouhým trpělivým strádáním očistěné dopřáno zajisté uviděti Boha samého, jehož věčnou pravdu, dobrotu a krásu, jako v podobenství a v zrcadle tak bystře mu bylo dáno pozorovati v přírodě i v srdci a životě lidském.« [15])

»Poslední okamžiky Kosmákova života podávají svědectví, jak čilý byl duch jeho do poslední chvíle, a jak těžce opouštěl choré tělo. Z pondělka na úterek od večera byl nemocný skoro pořáde bez vědomí, ale mluvil neustále hlasitě, duch jeho byl činný. Ze slov, jež pronášel, byly patrny vzpomínky na osoby jeho povídek, mluvil ze sna stále až přes půl noc, později jakoby duch jeho obracel se k výšinám nebes, zvolal pevným hlasem: »Pojďme na věčnosť! . . .«

Po chvíli opět jal se kázati. Ku 3. hod. ranní zvolal hlasitě: »Vidím město veliké, opevněné, pojďme dále . . .« a po chvíli těžce oddechnuv zesnul v Pánu . . .

Viděl v duchu asi »město veliké« nebeský Jerusalém, a »šel dále« a vešel ve slávu Boží . . .« [16]). Bylo to dne 15. března 1898 o 3. hodině ranní. (Pokračování.)

Ch. Bradlaugh.

Dvanáct apoštolů. Z angličiny přeložil J. Veselý. V Praze, 1906. Nákladem J. Jelínka. Tiskem J. Staňka. Cena 12 h.

(Dokončení.)

Přecházejíce proto také tuto stať brožurky, přistupujeme již k tomu, co autor tvrdí o zprávách, jež podávají evangelisté o zapření Petrově, aby nový podal doklad pro jejich nevěrohodnost. Jest prý odpor mezi nimi, ježto každý evangelista vyličuje

---

[14]) Srovnej brněnský »Hlas« dne 17. března 1898, č. 62.
[15]) »Hlas« na témže místě.
[16]) Brněnský »Hlas« dne 20. března 1898, č. 65.

věc jinak. Praví autor na str. 14—15: »Namítá se, že všechna Petrova zapření měla se státi skutkem dříve, nežli zakokrhal kohout (Mat. 26., 34), že se však opravdu stalo skutkem toliko jedno. (Mark. 14., 68.) Že prvé Petrovo zapření, že zná Ježíše a jest jedním z jeho učenníků, se stalo u dveří děvce vrátné, (Jan. 18., 17), ale že se stalo v síni, když Petr seděl u ohně (Luk. 22., 57), druhé zapření pak k jinému člověku, když patrně seděl ještě u ohně (Luk. 22., 58), vlastně ale k děvčeti, když vcházel do vrat. Že zapření tato, či poslední zcela jistě, se stalo v přítomnosti Ježíše (Luk. 22., 61), který se obrátil a na Petra pohlédl, že se však prvé zapření stalo u dveří, když byl Ježíš v paláci, druhé venku v bráně, když Ježíš ještě byl uvnitř (Mark. 14., 69), a třetí zapření rovněž venku.« Než, ačkoli nelze popříti, že evangelní zprávy o pádě Petrově při vší shodě ve věcech podstatných v některých okolnostech tak velice od sebe se rozcházejí, že se zdá, jako by si odporovaly, přece kdo uváží, kterak mnohdy referáty podané od různých svědkův očitých o téže události i při vší pravdivosti a shodě ve věci podstatné rozcházejí se ve všech vedlejších, ježto jedni vypravují stručněji, jiní obšírněji, jedni některé okolnosti vynechají, které druzí zaznamenali, dle toho, jak pozorně byl kdo při ději pozoren a jak uznal za dobré zaznamenati co, neb mlčením pominouti s hledem k tomu účelu, za kterým píše, kdo uváží též, že podobně děje se někdy také i v evangeliích, a že také ony zprávy, které podány jsou v nich o pádě Petrově, ve věci samé se srovnávají a jen v některých okolnostech se rozcházejí, a to ještě pouze tak, že udaje jedněch nevylučují udajův evangelistů druhých, ten bude snad přesvědčen, že zprávy ty navzájem se doplňují a proto správným výkladem snadno v plnou shodu uvésti se dají. Petrův trojí pád nesmí totiž rozuměti se tak, jakoby byl Petr Krista zapřel trojím různým výrokem, nýbrž, že ho zapřel na třikrát; po každé však proslovil několik výroků popírajících i před osobami různými, aby se mu tím spíše uvěřilo. Evangelisté pak nezaznamenali všech těch výroků, nýbrž jeden ten, druhý onen. První zapření totiž stalo se i dle sv. Jana (nikoliv u dveří, jak chybně praví autor, přehlížeje z Janova evangelia verš 16. kapitoly 18., nýbrž ve dvoře, a to hledíc ke všem zprávám evangelním) postupem tímto: Petr, byv Janem uveden do dvora (či do síně), chodil as z počátku po dvoře pln starosti, jak to s Kristem dopadne. Potom přiblížil se k ohni, který si tam učinili vojáci a služebníci, aby se ohřáli za chladu nočního, a když viděl, že ho nikdo nepoznal, dodal si zmužilosti a usadil se u ohně samého. V tom přistoupila k němu děvečka, a to, jak určitěji Jan udává, vrátná. Té bylo již dříve s podivením, že kdosi — Petr — jako v rozčilení sem a tam rychle chodí po dvoře, a proto, když se usadil k ohni, přistoupila ze zvědavosti, aby při plameni pohlédla, kdo to jest. A tu seznala, že jest to ten muž, kterého krátce před tím k slovu Janovu pustila dovnitř. A poněvadž o Janovi věděla, že jest učeníkem Kristovým, soudila zcela správně, že i přítel jeho Petr Kristovým učeníkem jest. Mínění to proslovila také hned, a to nejprve pouze před Petrem samotným, jak udává

Matouš, Marek a Jan, potom když Petr popřel, i před přítomnými služebníky, jak zaznamenal sv. Lukáš. Petr však popřel pokaždé, tvrdě nejprve, že není učeníkem Kristovým (Mat., Mark., Jan), potom, že ho ani nezná. (Luk.). První tento pád udál se kolem jedné hodiny po půlnoci. Kohout zakokrhal právě poprvé. Bylo to pokynem pro Petra, by vzpomena na slova Kristova, měl se na pozoru. Ale on v rozechvění duševním nepovšimnul si pokynu toho. Chtěje však ujíti pozorování, odešel od ohně a postavil se u vnitřních dveří vestibula, by se oddal svému bolu nad pádem svým a očekával konec přelíčení.

Avšak netrvalo dlouho a klesl po druhé. Brzy totiž potom, jak Petr postavil se u vnitřních dveří vestibula, odváděli Krista Pána od Annáše, (který bydlel v jednom křídle paláce Kaifášova) ke Kaifášovi přes dvůr, na kterém se vojáci ohřívali u ohně. Věc ta dala podnět k tomu, že i vrátná, která byla zase se vrátila na své místo, a jiní služebníci a služebné vyšli ven na dvůr, aby popatřili na zajatce, a že jak mezi nimi tak mezi těmi, kteří ohřívali se na dvoře, začalo se zase (jako již dříve) hovořiti o Kristu, jak nebezpečný as to člověk, poněvad velekněží tak rozhodně jsou zaujati proti němu a tak veliké tlupy služebníkův i vojínů proti němu vyslali. Mezi řečí došlo zajisté i na učeníky jeho a nejedna poznámka učiněna, že i oni jakožto společníci Kristovi jsou spoluvinni a trestuhodni. Petr slyšel hovory ty alespoň z části a byl jimi více ještě rozrušen. V tom spozorovala ho zase ta děvečka (vrátná), která svou otázkou přivedla jej ku pádu prvnímu, a ta řekla polohlasitě k okolostojícím, že to jest jeden z učeníků Kristových, jak zaznamenal Marek. Uslyševši to děvečka jiná, opakovala slova její hlasitě, řkouc: »I tento byl s Ježíšem Nazaretským« (a to zaznamenal sv. Matouš.) Tu Petr znepokojen ve svém nitru a třesa se zimou, odešel zase k ohni, aby jednak ušel pozornosti vrátné a okolostojících, jednak aby se ohřál. Odejíti ze dvora nechtěl, poněvadž toužil seznati konec přelíčení. U ohně však zase označil jej nejprve jeden (jak sděluje sv. Lukáš), potom několik služebníků veleknězských (jak dí sv. Jan) jakožto učeníka Kristova. A tu Petr zapomenul se a popletl tak, že v rozčílení a bázni přísahal, že nepatří k učeníkům Kristovým, ba že ani nezná toho člověka. (Možná však také, že již u brány souhlasil někdo z okolostojících s děvečkou a ten souhlas projevil.) A nedosti na tom; sotva uplynula hodina, klesl ještě jednou — po třetí, a to ještě více než posud.

Aby totiž odvrátil od sebe podezření, že jest Kristovým učeníkem, vytrval u ohně, ano i do hovoru se dal s ostatními, chvílemi jen as odcházeje brzy sem, brzy tam, aby zvěděl, co se s Kristem děje. Ale právě tím, nejvíce však řečí svou upozornil na sebe ještě více a utvrdil přítomné vojíny a služebníky v přesvědčení, že jest z Galilee a učeníkem Kristovým. Mluvilť nářečím galilejským, jež dosti značně lišilo se od judského, jsouc hrubším a nerozeznávajíc od sebe přesně některých hlásek, zvláště hrdelnic. Pozorujíce tedy, že jest Galilean, soudili z toho čím dál s větší určitostí, že jest Kristovým učeníkem, poněvadž i Kristus z Galilee vyšel a odtud své učeníky vyvolil. Konečně as po

hodině vyjádřil jeden z nich přesvědčení to (Luk.) a po něm hned i ostatní, řkouce: »Jistě i ty jsi z nich, neboť i řeč tvá známa tě činí.« (Mat., Mark.) A tu Petr pln strachu, aby nebyl jat, zapřel Pána po třetí, ba on nejen přísahal, nýbrž i zaklínal se (trest Boží na sebe svolávaje, nemluví-li pravdu), že ho ani nezná: zaklínal se tím více, když jeden ze služebníků, příbuzný Malchův, všimnuv si ho dobře a vzpomenuv si, že ho viděl v Getsemany, poslední a největší ránu mu zasadil řka: »Zdaliž jsem já neviděl tebe v zahradě?« Neboť tím nastalo pro něj nebezpečenství, že skutečně bude zatknut a pohnán před soud pro pokus vraždy spáchaný na Malchovi. Tu však nastal náhle obrat. Velerada dokončila právě sezení noční a mezi tím co Petr ještě mluvil, Kristus objevil se na dvoře nedaleko vojínů ohřívajících se. Vedli jej spoutaného, buď aby ho hlídali ve vězení, aneb aby mu dříve učinili posměch někde na dvoře. V tom zazpíval kohout (po druhé) a vojínové uzřevše Krista, nechali hádky s Petrem a jak se zdá, ustoupili od ohně, takže Petr zůstal samoten s Pánem. Pán Ježiš šel kolem z počátku, jakoby ho neviděl; v tom však obrátil se a pohlédnul na Petra, právě jak kohout odzpíval. Pohlédnul naň zrakem tak plným výtky a bolu, že Petr se zachvěl a osvícen milostí Páně, uvědomil si, co učinil, připomenuv si zároveň slova Kristova: »Ještě této noci, dříve než kohout (dvakrát) zazpívá, třikrát mne zapřeš. «Pohled Kristův byl však zároveň tak laskavý a tak plný milosrdenství, že Petr posilněn milostí jeho, počal doufati v odpuštění. I vyšel ven a plakal hořce, lituje dokonale, že mistra svého, Boha, tak těžce urazil. Co se týká doby, ve které Petr Krista zapřel, praví ovšem Matouš, Lukáš a Jan, že třetí zapření stalo se krátce před tím, než kohout zazpíval a dle Lukáše o hodinu dříve událo se zapření druhé. Marek však, mluvě o dvojím zazpívání kohouta, tvrdí, že první zapření Petrovo stalo se krátce před tím, než kohout zazpíval po prvé, třetí pak bezprostředně před tím, než zazpíval po druhé. Podobně vedou si i když uvádějí slova, jimiž Pán Ježíž předpověděl, že ho Petr zapře. Dle Marka řekl, že ho zapře dříve třikrát, než kohout zazpívá dvakrát, dle ostatních evangelistů však předpověděl, že ho zapře třikrát, než kohout zazpívá. Ve zprávách těch však neodporují si, jak tvrdí autor, nýbrž co do věci sdělují totéž. Neboť zazpíváním kohouta nerozumějí toliko kokrhání, nýbrž též onu dobu noční, která zvala se kuropěním (gallicinium), to jest třetí vigilii či dobu od půl noci do tří hodin ráno. Patrno to z evangelia sv. Marka (13., 35.), který vyčítaje čtyři noční vigilie či bdění, nazývá vigilii třetí kuropěním (gallicinium). Ať již tedy Kristus řekl dle Marka: »Dříve než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mě zapřeš,« aneb dle ostatních: »Dříve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš,« neřekl tím nic jiného než: »Dříve než uplyne třetí vigilie této noci, třikrát mě zapřeš.« A když sv. Marek praví, že Petr po prvé Krista zapřel krátce před tím, než kohout zazpíval po prvé, po třetí pak že ho zapřel bezprostředně před tím, než po druhé zazpíval kohout, netvrdí tím při všem znění ke skutečnému zakokrhání kohouta o čase nic jiného, než co sdělují také ostatní evangelisté, pravíce, že po třetím zapření

kohout zazpíval, totiž, že všecka zapření Petrova udála se dříve, než uplynula třetí vigilie, zvaná kuropěním. Ten jest jen rozdíl, že Marek dvojím zakokrháním kohouta označuje též počátek a konec oné doby noční, jež druhdy slula kuropění (gallicinium). Neboť, jak tvrdí znamenitý theolog reformovaný, Samuel Bochart (17. st.), kohout ozývá se po prvé o půl noci a naposled před samým svítáním. A staří spisovatelé kladou vůbec kuropění za půlnoc, ale ještě před svítání, jenže počátek a konec té doby neudávají vždy souhlasně, bezpochyby proto, poněvadž kohout v každé době roční nepočíná a nekončí stejnou chvíli. Hledíce tedy k těmto poznámkám a celému postupu věcí, můžeme říci s veškerou pravděpodobností, že první zapření událo se kolem jedné hodiny, třetí kolem třetí hodiny, druhé pak dle Lukáše as o hodinu dříve, tedy kolem hodiny druhé po půlnoci.[1])

Jak patrno tedy, ani odchylky, kterými liší se od sebe zprávy o pádě Petrově, nejsou takové, aby nedaly se srovnati: evangelisté neodporují si v nich, nýbrž doplňují se, takže srovnáním jich zpráv lze nabýti jasného obrazu o tom, jak se věc udála.

Překvapuje-li však p. autora, že Petr mohl takto Ježíše zapírati, týž Petr, který viděl Mojžíše a Eliáše (Mat. 17., 3.—5.), mrtvé již po mnohá století, rozmlouvati s Ježíšem a slyšel hlas z nebe řkoucí: »totoť jest syn můj milý, v němž se mi dobře zalíbilo« (str. 15.—16.), neváhám vysloviti mínění bez obavy, že bych se mýlil, mínění totiž, že by za těch okolností, ve kterých byl tehdy Petr, jednali podobně, ano ještě hůře za našich dob mnozí jiní, i p. autor sám. Petr ovšem zhřešil těžce, ano velmi těžce; vždyť nejen prostě popřel, že by byl Kristovým učedníkem, nýbrž i přísahou, ano i zaklínáním se či svoláváním trestu Božího na sebe, nemluví-li pravdu, stvrzoval, že Krista ani nezná. Nicméně, jakkoli veliký byl jeho pád, nebyl přece hřích jeho odpadnutím od víry, jakoby byl popřel, že Pán Ježíš jest Vykupitelem a Synem Božím. Netázaliť se ho, je-li Kristus Vykupitelem nebo Synem Božím, nýbrž zdali sám jest jeho stoupencem či učedníkem. A pouze to popřel Petr a nic více, v nitru svém pevně věře, že Pán Ježíš jest Vykupitelem a Synem Božím. Nehřešil tedy proti víře, nýbrž proti povinnosti víru vyznávati či proti veřejné poctě Boží, a to jednak z přílišné bázně před lidmi a skutečným nebezpečenstvím smrti, jež mu hrozilo pro pokus vraždy učiněný v zahradě getsemanské na Malchovi, jednak pod návalem mocných dojmů a z toho vzešlé únavy. Pan autor však ještě nyní, kdy již tolik podáno důkazů, že Pán Ježíš jest tím, za koho se vydával, vtěleným Synem Božím a Vykupitelem světa, ještě nyní nejen nevěří v jeho božství, nýbrž i hrubě, ano sprostě uráží jej, když o výroce jeho, že v nebi jest větší radost nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devadesátidevíti spravedlivými, nerozuměje mu, na str. 14. tlachá, že plyne z nemírného uvolňování tělu. O tom, jak svůj přečin napravil, jak celý další život svůj strávil v ctnosti, víry v Krista Ježíše pevně

---

[1]) Viz Sýkora: Umučení a oslavení Pána našeho J. Krista podle čtyř evangelií, str. 366—374.

se držel, ji mezi národy hlásal, pro ni trpěl a i život obětoval, zmiňovat se nebudeme, neboť jednak jest to známo, jednak vykládati to lidem takovým, jaký jest p. autor, bylo by bezúčelno, nejsouť s to, aby náležitě takový heroismus ocenili.

Pan autor vidí však nesrovnalost a tím i další doklad pro nevěrohodnost evangelií také ve zprávě sv. Lukáše o učednících jdoucích do Emaus; pozastavujeť se nad tím, že »dva z dvanácti apoštolů, jichž jména neudána, viděli Ježíše, když byl již mrtev, na cestě do Emaus, nepoznali ho však,« a že, na večer ho poznali, »Ježíš však jim zmizel s očí,« a směje se, že »ve dne ho nepoznali, večer ano; nepoznavše ho, byli s to ho viděti, kdyby ho byli poznali, nebyli by ho mohli viděti,« (str. 16.) Ale mluvě tak, ukazuje opět, že měl mlhu před očima nejen tělesnými, nýbrž i duševními. Neviděltť, že sv. Lukáš zcela ukazuje, že ti dva muži, kterým se Pán Ježíš ukázal na cestě do Emaus, nebyli apoštolové, nýbrž učedníci Páně, neboť nejen že v 24., 13. praví, že to byli »dva z nich« t. j. z těch jedenácti (apoštolů) *a jiných všech*, o nichž byl mluvil ve v. 9., nýbrž i sděluje v 24., 33., že muži ti vrátivše se do Jerusaléma »nalezli shromážděných *jedenácte*« (t. j. všech apoštolů mimo Jidáše, který se oběsil) a tedy sami z apoštolů nebyli; neviděl též, že sv. Lukáš jednoho z nich výslovně jmenuje Kleofášem, že netvrdí, že by Ježíš Kristus se jim byl ukázal, když byl mrtev, nýbrž, když již vstal z mrtvých a že udává i příčinu, pro kterou ho ve dne nepoznali, večer pak ano, proto totiž, poněvadž na cestě »oči jejich byly držány (vyšší mocí Kristovou), aby ho nepoznali« a poněvadž večer »otevřeny jsou oči jejich (pokud totiž Pán Ježíš chtěje se jim dáti poznati nejen přestal působiti v oči jejich, aby ho nepoznali, nýbrž i zbystřil je, takže) poznali ho« zvláště »v lámání chleba«. (Luk. 24., 16., 31., 35.) Kdyby byl p. autor onu mlhu zapudil, byl by zajisté pochopil i jak se stalo, »že Tomáš a jiní apoštolové, přes to, že se jim Pán Ježíš vstav z mrtvých okázal, nepoznali ho, když se jim krátce potom ukázal u jezera Tiberiadského (či Genesaretského.) Vždyť věc ta byla možná i přirozeným způsobem, podobně jako dosud stává se, že někdo nepozná někdy osoby dobře známé, zvláště spatří-li ji z nenadání na místě, kde by toho nebyl očekával; což teprv, když Kristus sám působil v ně mocí svou, aby ho hned nepoznali.

Ovšem, aby kdo těm věcem porozuměl, musí věřiti, že Pán Ježíš vstal vskutku z mrtvých a tedy že jest také tím, za koho se vydával, vtěleným Synem Božím. Ovšem podmínky této u p. autora není. Proto však nepřestane pravda ta býti pravdou, podobně jako nepřestane proto slunce býti sluncem, že ho slepec nevidí. Jestiť ona dokázána nade vší pochybnost rozumovou. Svědčíť o ní — o Kristově z mrtvých vstání — čtyři evangelisté, muži to, kteří, jak ukázáno ve spise našem »Úvod do Písma sv. Nového Zákona,« byli zcela věrohodni a kteří všickni vypravují o jeho zjeveních se; svědčí o ní Josefus Flavius (Starožitn. 18., 3., 3.), kterýž výslovně tvrdí, že se jim ukázal třetího dne živý, jakož o něm proroci předpověděli; svědčí o ní i mlčení

velerady židovské, ježto žádný člen velerady nevinil apoštolů ze lži, když kázali o Kristově vzkříšení; svědčí o ní i ta změna, která se stala s apoštoly po vzkříšení Páně, ta zmužilost, s kterou Krista hlásali a pro něho trpěli a ty zázraky, které činili ve jménu ukřižovaného a z mrtvých vstalého Krista, potvrzuje to též ono množství lidí všech stavů, kteří uvěřili k jejich slovu v Krista a hotovi byli i smrt podstoupiti pro něho. Ano potvrzuje to i neděle, kteráž ustanovena za den sváteční na památku Kristova vzkříšení, a to již v době apoštolské. Tvrditi, že apoštolé ukradli tělo jeho a řekli, že vstal z mrtvých, jest nesmysl; neboť apoštolé neměli ani vůle ani odvahy tolik, aby s nebezpečenstvím života pokusili se o krádež těla jeho; nebylo také možno ukrásti je, poněvadž byla u hrobu četná stráž vojínů, kteří znajíce přísnou povinnost svou bděli. A byť i usnul některý z nich, nebyli by usnuli zajisté všickni a i kdyby i to bylo se stalo, byli by zajisté probudili se lomozem, který by byl nastal při odvalování velikého kamene, kterým byl hrob uzavřen. Naprosto však nebyli by židé mlčeli k tomu, nýbrž byli by žádali za potrestání vojínů, kteří by tak špatně konali povinnost. A o tom není nikde zmínky; naopak, evangelisté tvrdí, že židé podplatili vojíny, aby řekli, že, když spali, přišli učedníci a vzali tělo Kristovo. A ačkoli to napsali ještě za živobytí alespoň některých tehdejších členů velerady, přece nikdo neodporoval jim v tom.

Apoštolé také nemohli se klamati. Jednak nebyli lehkověrní, jakož svědčí jejich nevěra, s kterou přijali první zprávy o Kristově vzkříšení, zvláště pak počínání si Tomášovo, který nechtěl uvěřiti, dokud by nevložil prstů svých na místo hřebův a nevložil ruky v jeho bok; jednak jest psychologicky nemožno, aby několik lidí v rozličných dobách a na rozličných místech mělo tentýž klam zrakový. Vždyť Pán Ježíš ukázal se netoliko jednomu z nich, nýbrž všem jedenácti apoštolům, ano i jiným přátelům svým a ukázal se jim nikoli jednou a na jednom místě, nýbrž několikráte a na místech mnohých, ukazoval jim též své ruce a nohy, jedl před nimi, ano dovolil Tomášovi, aby prsty své vložil do jizev jeho místo hřebů.

A že by byli chtěli klamati? K tomu byli zcela neschopni, zvláště při tom sklíčení, kterým byli sevřeni zajetím a usmrcením mistra svého. Ani nepřátelé jejich nedovolili si takovýmto obviňováním proti nim vystoupiti, ač z počátku měli je v podezření, že by to učiniti mohli (Mat. 27., 63.) A proto neodporovali jim ani tehdy, když jim apoštolé veřejně vytýkali, že usmrtili Spasitele, kteréhož však Bůh vzkřísil z mrtvých. (Skut. ap. 2., 23.—24.) Mimo to, kdyby byl Pán Ježíš z mrtvých nevstal, nebyli by měli žádné příčiny lživě kázati o jeho vzkříšení. Vždyť by byli neměli z toho žádného prospěchu ani před Bohem ani před lidmi, nýbrž jen posměch a pronásledování, ať nedíme nic o tom, že by Pán Ježíš je byl oklamal a oni již pro ten klam nebyli by měli příčiny k němu tak lnouti a pro něj se obětovati. Poněvadž však pro Krista i smrt podstoupili, ač při zajetí jeho z bázně se rozutekli, patrno, jak hluboké bylo jejich

přesvědčení, že vskutku z mrtvých vstal. Konečně nebyli by ani mohli klamati, i kdyby byli chtěli. Neboť při té opatrnosti, s kterou židé zapečetili a osadili hrob stráží, nebylo možno vzíti tělo Páně, aby podvod nebyl zpozorován aneb alespoň co nejdříve nevyšel na jevo. Vždyť ani tehdy, kdyby bylo se jim podařilo mocí, (které však neměli) aneb penězi pohnouti stráž k mlčení, nebyla by věc udržela se dlouho v tajnosti již proto, že by o ní bylo vědělo několik osob. A že by byli tolik tisíc lidí obrátili ke Kristu pouhou smýšlenkou v době, kdy bylo ještě lze o pravdě se přesvědčiti, nebude zajisté nikdo věřiti.

Končíce již rozbor svůj, upozorňujeme, že jsme neučinili nic jiného než čeho přál si autor sám, když spoléhaje na velikou váhu svých důvodův a námítek, na str. 14. pravil: »Námitky tyto třeba nejprve uvésti a pak způsobem nejpravověrnějším vyvrátiti.« Uvedli jsme je a ukázali, že nesvědčí jinak ani proti pravosti ani proti věrohodnosti evangelií, nýbrž že vycházejí jednak z nevědomosti a hlouposti, jednak ze zlé vůle a zaujatosti proti církvím křesťanským vůbec, katolické pak zvlášť. O slávu, kterou si takto zjednal, rozdělil s ním pan překladatel, když brožurku jeho cenil tak, že uznal za dobré přeložiti ji do našeho jazyka. Ke slávě té mu gratulujeme. Litujeme však toho čtenářstva, které se dává krmiti takovou slátaninou.

❧ ❧ ❧

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

(Pokračování.)

XIV.

Sjezd katolíků českých v Hradci Králové r. 1897. — Slavnost desítiletého trvání Jednoty Katol. tovaryšů v Hradci Králové. — První sjezd křesťansko socialní strany lidové v Praze. — Sjezd katolíků českých v Turnově. — Třetí zemský sjezd křesťansko-socialní strany v Praze r. 1899.

Právě v čase, kdy byl v Praze rozkol ve straně křesťansko-socialní již po dva roky (1895—1897) v proudu, hýbal se český východ. V Hradci Králové zasedal od r. 1893 na biskupském křesle kněz-vlastenec a rozhodný přítel katolického hnutí Eduard Jan Nep. Brynych a snažil se horlivě probuditi katolické vědomí lidu v občanském životě.

Prvním velkým krokem k tomu byl sjezd katolíků českých svolaný ke dni 22. a 23. srpna 1897 do Hradce Králové. Sjezd byl velice četně navštíven, vydáno bylo k němu na 6000 vstupenek a v průvodu z kathedrály do Adalbertina, které právě bylo vysvěcováno, kráčelo pod 16. prapory křesť. socialních spolků a katolických jednot na 1000 dělníků a řemeslníků. Sjezdu předsedal K. E. hr. Nostic.

Na sjezdu mluvili: předseda Karel Ervin hr. Nostic »O politice«, ředitel Lepař »O životě rodinném,« red. Fr. Štábl »O tisku,«

prof. dr. G. Domabyl »O českých dějinách,« Jos. Kruber »O rolnické otázce,« Václav Myslivec »O otázce dělnické,« biskup Eduard Jan Nep. Brynych »O otázce školské« a dr. Rudolf Horský »O otázce socialní.« Sjezd konal se v Klicperově divadle.

Při sjezdu tomto konal se zároveň sjezd katol. spolků z diecése královéhradecké v sále Adalbertina, na němž mělo svými delegáty účastenství 50 spolků.

* * *

Vedle sjezdu královéhradeckého jest nám ze života a hnutí katolíků v Hradci Králové zaznamenati ještě jeden potěšitelný zjev. 3. dubna r. 1899 pořádala také Jednota katolických tovaryšů v Hradci Králové oslavu svého desítiletého trvání, jíž se účastnilo mnoho katolických a křesťansko-socialních spolků diecése s 250 zástupci. Slavnostní kázaní ve chrámu Páně sv. Ducha měl básník Vladimír Hornov, katecheta z Pardubic. Ve slavnostní schůzi, již zahájil skvělou řečí předseda jednoty dr. Fr. Reyl, podána obšírná zpráva, z níž vysvítalo, že během 10 let přijal spolek 6127 zl. a vydal 5296 zl. a že v pokladně zůstává 830 zl. Přednášek za tu dobu konáno 124, 77 zábav a divadelních představení. Spolek vedou: od r. 1888 do r. 1892 dr. Vincenc Ruth a od roku 1893 dr. Frant. Reyl. Čestnými členy jmenováni ve slavnostní schůzi také vůdce křesť.-socialní strany dr. Rudolf Horský a red. T. J. Jiroušek, který, jak zpráva jednatelská uvádí, sháněl první hloučky křesťanských socialů a volal jako laik, aby se též katoličtí kněží práce chápali. [73])

Na banketu mezi tovaryši byl také přítomen biskup Edv. Jan Nep. Brynych a v odpolední slavnostní schůzi mluvil čestný člen dr. Rudolf Horský skvělou řeč »O křesťanském socialismu«, a redaktor »Obrany Práce«, Antonín Ryp z Brna »O budoucnosti maloživnostníka a malého průmyslu.« Večer pak zakončena slavnost divadelním představením v sále Jednoty katol. tovaryšů.

Tak bylo na jaře v Hradci Králové, ale hůře bylo pro hnutí po čtyřech měsících v Praze.

* * *

Dílo rozkolu po tříletém působení křesťanských demokratů mezi křesťanskými socialy českými dokonáno bylo ve dnech 13. a 14. srpna 1899. Po oba dva dny zasedal v sále záložny Svatováclavské v Praze první zemský sjezd křesťansko-socialní strany *lidové*, ačkoliv proti jeho svolání a konání v zájmu křesťansko-socialní svornosti veřejně v »Dělnických Novinách« (roč. VIII. č. 24. dne 10. srpna 1899) protestovali zástupcové křesťansko-socialních organisací: v Častolovicích, Cuclavi, Dohaličkách, Černilově, Chlenech, Hradci Králové, Kostelci nad Orlicí, Ličné, Podštátě, Slezském Předměstí, Sopotnici a Vamberku a proti jeho jednání protestovali pak (v Děl. Nov. r. IX, č. 1. ze dne 1. září 1899) zástupcové křesť. socialního spolku v Nýřanech.

Za předsedu sjezdu zvolen svolavatel Jos. Hovádek, a za místopředsedy P. Jos. Filler, kaplan ze Semil a Leop. Havelka, horník

[73]) »Obnova« roč. V., čís. 14. dne 6. dubna 1899. Hradec Králové.

z Příbrami. Sjezdu bylo přítomno 90 mužů, mezi nimiž 10 kněží. Zprávu o činnosti výkonného sboru strany a jeho rozkladu podával P. Prokop Holý, kaplan z Příbrami. Když dotkl se referent jména Jiroušek, ozval se ve shromáždění (dle zprávy referenta »Katol. Listů«) smích, a když mluvil o stanovisku socialního odboru družstva Vlast k stávce tkalců v Úpici, kde stávkáři chtěli do schůzí stávkujících řečníka, bylo ze shromážděných voláno: »Jiroušek se tam bál, aby nebyl bit!« Dru Fr. Hermanovi, předsedovi »Lidového spolku« v Praze, provoláno »Hanba!« a dr. Horský zkritisován »důkladně«. P. Kasal, kaplan z Polné, mluvil cosi o činnosti vyšších duchovních a slč. Aug Rozsypalová »o ženské otázce.« Do debaty zasahli také: horník Hájek z Příbrami, Vilém Koleš z Prahy, Al. Švejda z Libšic, P. Dlouhý-Pokorný a Leop. Havelka. Na konec zvoleni jsou do výkonného sboru křesťansko-socialní lidové strany: Jos. Hovádek, Aug. Rozsypalová, Gustav Mazanec, Trávníček, Václav Vainar z Mýta, P. Jaroslav Rouček z Vepřku, P. Dlouhý-Pokorný, P. Jos. Filler ze Semil a Leop. Havelka. Za náhradníky jsou zvoleni: P. Ant. Svatoš z Červeného Kostelce, Handlíř z Prahy, Jos. Kovář z Rokytníku, P. Václav Šitina z Hronova, Musil z Čáslavi a P. Kasal z Polné. [74])

Pražská »Obrana« za vedení redaktora P. Jos. Šimona sama o celém jednání sjezdu v roč. XV., čísle 16. ze dne 20. srpna 1899 poznamenala: »Roztržka v křest.-socialní straně dne 13. a 14. srpna zvolením nového osmičlenného výkonného výboru jest dokonána. Bylo mnoho, až příliš mnoho mluveno — a ne bez útoků, posměchů a ironie až urážlivé! (Dle referátu »Katol. Listů«.) Litujeme tohoto díla rozkladného.« — A když se pak dr. Rud. Horský musil po sjezdu brániti zaslány v »Dělnických Novinách« proti »kritice« politických odpůrců, napsala opět »Obrana« ve článku »Boj v křesťansko-socialní straně« tato mnohá srdce zarmucující slova: »Čeho se dožil starý vůdce dr. Fr. Lad Rieger, toho se dočkal u nás také dr. Horský, vůdce křesťanských socialů. Nezasluhoval za svou opravdu nezištnou a obětavou práci toho, čeho se mu dostalo na sjezdu dne 13. a 14. srpna 1899. Jest vážné nebezpečí, že radikalismus proniká i ve vrstvy našeho kléru. Přes organisaci našeho katolického lidu v Čechách učiněna jest osudná černá čára. Jsme tam, kde jsme byli před lety, snad ani tam ne. Pracně jsme dobromady sehnali několik jednot, a již jest tu naše česká nesvornost! Sotva začaly se jeviti krásné květy na stromě našeho spolkového života, přišel mráz osobních choutek, aby téměř všecko zničil. Sjezdy »Nového Života« a sjezd strany křesťansko-demokratické naplnily nás lítostí a žalem.«[75])

Tolik napsal o roztržce mimo hnutí naše stojící list »Obrana«.

* * *

Utěšenější událostí hned po pražském sjezdu křesťansko-socialně-lidové strany byl sjezd katolíků českých v Turnově, konaný dne 20. a 21. srpna r. 1899 v divadelní budově »Slavie«

[74]) »Katolické Listy«, r. III., č. 224. ze dne 25. srpna 1899 článek »Sjezd jedné frakce křesťanských socialů«.

[75]) »Obrana« roč. XV., č. 17. str. 351 ze dne 5. září 1899. Praha.

za velikého účastenství. Sjezdu předsedal Karel Ervin hrabě Nostic. Pozdravy přednesli dr. Fr. Krásl, praelat metrop. kap. svatovítské z Prahy, dr. Jan Soukup, kanovník z Hradce Králové, a dr. Al. Jirák, kanovník z Čes. Budějovic.

Mluvili slavnostní řečníci: dr. Fr. Reyl »O nutnosti spolkového života katolíků«, JUC. Fr. Cyrill Vlk z Prahy »O nutnosti sjednotiti všechny síly k dosažení hledaného blahobytu vezdejšího«, dr. Fr. Kordáč z Litoměřic »O úkolu duchovenstva v naší době«, dr. Rudolf Horský z Prahy »Kterak pojímají liberálové, socialní demokraté a křesťanští socialové národnost a vlastenectví« a dr. Robert Neuschl z Brna »O křesťanské nauce spravedlnosti, lásky a autority v životě společenském.«[76])

Sjezd byl velice zdařilý a zakončen za velikého nadšení pro katolickou věc v Čechách.

* * *

Krátce po sjezdu křesťansko-socialně-lidové strany sešel se v sále Katolické Besedy dne 28. září 1899 v Praze, dr. Rudolfem Horským svolaný třetí zemský sjezd strany křesťansko-socialní v Čechách. Přítomno bylo 70 delegátů křesť.-socialních organisací a 40 hostí.

Sjezd zahájil krátkou řečí dr. Rud. Horský a za předsedu zvolen T. J. Jiroušek, za I. místopdředsedu Jan Vlach, b. vik. tajemník a osobní děkan z Luže, za II. místopředsedu Jos. Brož z Kladna a za zapisovatele Vladimír Hornov, katecheta z Pardubic a Frant. Satorie z Prahy. Čestným předsedou sjezdu zvolen jako při minulých sjezdech Václav Žižka, první ze starých buditelů českého dělnictva.

Po zprávě o činnosti a postavení strany, jíž mně bylo podati za uplynulý rok od posledního sjezdu, referovali pak »o otázce školské« Václav Špaček. řídící učitel z Košátek; »o otázce ženské« P. Rudolf Vrba, spisovatel a red. »Katol. Listů«. K oběma referátům přijaty jsou příslušné resoluce. Tam bylo žádáno, aby škola byla náboženskou a výchova aby dála se pouze učitelstvem ducha náboženského a aby do škol bráni byli žáci, kteří jazyka vyučovacího jsou mocni. Co do otázky ženské přijatá resoluce žádá omezení práce žen v továrnách a dolech, spravedlivou mzdu a j. hospodářsko-socialní požadavky.[77])

Debaty k dennímu pořádku se účastnili: Dr. Rud. Horský, Čeněk Freml z Plzně, Vladimír Hornov, katecheta z Pardubic, Tom. Škrdle, redaktor z Prahy, Jos. Brož, horník z Kladna, Jan Vlach, děkan z Luže, Karel Dašek z Kostelce nad Orlicí, Václav Jenčovský z Hradce Králové, Jos. Elitzer, kaplan z Rychmburku, Václav Dvorský z Prahy, Aloisie Jiroušková z Prahy, Karel Maxant z Karlína, Jos. Popelka z Plzně, prof. dr. Matěj Kovář z Prahy, Frant. Satorie z Karlína a j.

Do Olomouce byl pak zaslán právě jmenovanému knížeti arcibiskupu Pražskému, ndp. Leo ze Skrbenských, tento telegram:

---

[76]) Zvláštní zpráva o tomto sjezdu tiskem nevyšla, ale všecky řeči tam pronešené obsaženy jsou v »Obnově« roč. V. čís. 34. ze dne 25. srpna 1899.

[77]) »Děl. Nov.« r. IX., č. 5. a r. IX. č. 9.

»Třetí sjezd křesť. socialů českých v Praze projevuje Vaší Milosti nejhlubší svou oddanost a synovskou lásku.«

Blahopřejné telegramy a dopisy poslali sjezdu: Katolická Jednota v Cuclavi, redakce »Stráže« z Vodňan, Katolická Jednota v Bohuslavicích, Jednota katol. tovaryšů v Netolicích, Jan Bauer, kaplan v Litomyšli, Jos. Bezdíček, kaplan v Kostelci nad Orlicí, P. Amadeus Weber, kaplan v Lambachu v Dolních Rakousích, Spolek katol. tovaryšů a Spolek katol. dělníků v Třebíči na Moravě.

Po těchto sděleních zvoleni jsou do výkonného zemského sboru jednohlasně: Dr. Rud. Horský, Václav Žižka, Tom. Škrdle, dr. Frant. Reyl, Rudolf Vrba, Václav Dvorský, Jos. Brož a Tom. Jos. Jiroušek. Za náhradníky: Matěj Patočka, František Satorie, Josef Schwarz a Václav Průša. Předsedou sboru zvolen dr. Rud. Horský a tajemníkem T. J. Jiroušek.

Tento výbor spravuje záležitosti strany křesť.-socialní do dnes roku 1906 až na některé pány, kteří z něho vystoupili (Václav Dvorský, Rud. Vrba, dr. Fr. Reyl a Fr. Satorie), kteří zastoupeni jsou náhradníkem Vlastimilem Hálkem, farářem z Liboce.

* * *

XV.

II. Literární sjezd družstva Vlast. — I. Prakticko-theoretický socialní kurs. První výstava katolické literatury z XIX. stol.

Ve strastech, zápasech a zneuznání, uprostřed nejhlubšího rozkolu nadešel přece zase jednou slavný okamžik celému družstvu Vlast, okamžik, který trval krátce — několik dní, od 26. srpna do 1. září r. 1900, ale všemi, kdož těch několik dní jsou pamětníky, dlouho bude jich s potěšením vzpomínáno. A konečně v životě a v hnutí katolického lidu bude vždy tento okamžik zaujímati jeden z nejskvělejších listů naší historie. Než k věci.

Ve dnech 27. a 28. srpna 1900 konán II. literární sjezd družstva Vlast, s nímž spojeny byly: I. prakticko-theoretický socialní kurs a od 26. srpna I. výstava katolické literatury české v století XIX.

II. literární sjezd zahájen byl 27. srpna slavnostní valnou hromadou Jednoty katolického učitelstva českého, na níž z oboru vychovatelství přednášeli: slečna Augusta Rozsypalova, učitelka z Blovic, a Jos. Vencour, učitel z Moravy. Po této valné hromadě následoval literární sjezd. Ve slavnostních schůzích ve velkém sále Svatováclavské záložny řečnili: předseda dr. Rudolf Horský, biskup Edv. J. N. Brynych: »O náboženství budoucnosti«, dr. Fr. Kordáč: »O nových proudech v literatuře« a prof. Václav Müller »O katolických snahách literárních na rozhraní dvou věků.«

V odborových schůzích mluvili: Vlastimil Hálek, farář z Liboce: »O veřejných katolických knihovnách a čítárnách«, Josef Flekáček, říd. učitel ze Žižkova, přednesl práci dra. M. Kováře, který se pro churavost dostaviti nemohl: »O úkolech historického

kroužku družstva Vlast«, Tomáš Pícha, farář z Lipkovy Vody: »O zákonu příčinnosti a účelnosti v přírodě«, Karel Štella, duchovní správce »O významu Tiskové Ligy« a dr. Jan Nepom. Sedlák, kanovník: »O dějinách dědictví sv. Václava se zřetelem k dědictví sv. Jana Nep.«.

V I. prakticko-theoretickém socialním kursu přednášeli ve schůzi slavnostní dr. Rud. Horský »O socialním působení církve v XIX. století« a ve schůzích odborových: Ant. Hoffman, kaplan z Král. Vinohrad: »O křesť. charitě«, dr. Fr. Reyl, ředitel bisk. semináře v Hrádci Králové: »O spolcích a jejich organisaci«, dr. Rud. Horský, farář ze Šárky: »O taktice našeho boje proti našim odpůrcům a nepřátelům«, Václav Žižka, stříbrník z Prahy: »O křesťanském základě socialní otázky«, Vlastimil Hálek, farář z Liboce: »O socialním úkolu samosprávných sborů«, P. Rud. Vrba, redaktor »Katol. Listů« z Prahy: »O rolnických obilních skladištích« a Karel Schwarz, assistent zemské účtárny »O záložnách Raiffeisenových«.

K literárnímu sjezdu i socialnímu kursu, které byly účastníky z Prahy i z venkova četně navštíveny, došel veliký počet blahopřejných telegramů a dopisů, podobně i k výstavě.

První výstava Katolické literatury české v XIX. století pořádána Literární sekcí družstva Vlast! Podnik, k jehož provedení v jiných zemích sestupují se celé společnosti literátů a učenců za všemožných i zemských podpor, provedlo u nás několik mužů naší literární sekce! Já na příklad byl do podniku toho tak zabrán s plným zápalem nadšení, že ač od svého mládí zuřivý socialista, utekl jsem, abych se ho mohl súčastniti, i z prakticko-theoretického socialního kursu, v němž jsem ani přednášku nepřijal, ač mně dr. Rud. Horský přísně proto domlouval. Časně z rána každého dne, skoro 14 dní, táhli jsme já a Jan Havelka k refektáři arcib. semináře, kde už s nedočkavostí nás očekával také jeden takový literární nadšenec a bývalý instalatér z Národopisné Výstavy, bohoslovec Václav Soukup, rodák klatovský. Refektář byl pln knih, spisů, brožur, novin — hromada vedle hromady. A tohle byl náš živel; v něm zapomínali jsme na svět. A což teprve, když se dostavili další spolupůsobitelé a pracovníci: Tom. Škrdle, redaktor »Vlasti«, Vlastimil Hálek, farář z Liboce, P. Karel Burian, jednatel literární sekce (který měl pro nás také velikou přítažlivost, měl pro nás pokladníkem sekce dp. Tom. Škrdlem v jeho nepřítomnosti svěřenou kasu — a při práci také trochu toho svlažení blízkým »křižovnickým« bylo potřeba) — tu teprv nastalo v refektáři živo. —

Práci jsme měli rozdělenu každý dle nejlepších svých schopností, já pořádal noviny a kde se co dalo, ale hlavně jsem barvami »maloval«. Všecky vchody opatřit nápisy a t. d., zkrátka kde bylo co štětcem potřeba provést, tam jsem byl na místě. Pan farář Vlastimil Hálek přiváděl mne zase do nadšení krasopisem, kterého nutně jsme potřebovali a jehož za nic na světě jsem nebyl schopen, ačkoliv barvičkami dovedl jsem prý zachá-

zet dost obstojně. P. Karel Burian, red. Tom. Škrdle a zvláště Václav Soukup, roztřiďovali zase a umístňovali spisy a knihy v jednotlivá oddělení. K ruce byl nám p. Jan Havelka, který se vzornou trpělivostí a pilností rozvazoval balíky knih, roztřiďoval a přenášel, kam které bylo potřeba. Za čtrnáct dní byla výstava spojenými silami hotova. A byli jsme na ni hrdými.

Co často bylo naším snem a naším přáním v ohledu literárním, to jsme provedli: Uspořádali jsme »*První výstavu katolické literatury české z XIX. století*« tak rozsáhlou a tak bohatou, že tím, co jsme na tuto výstavu snesli, nehonosila se ani »Typografická a literární výstava v Praze r. 1877,« ani literární oddělení na »Zemské jubilejní výstavě české r. 1891,« ani literární oddělení na »Národopisné výstavě česko-slovanské roku 1895«, jak v národopisném, tak ve školském, tak ve spolkovém paláci! —

Na výstavě naší zastoupeno bylo (jak jsem si s cthp. bohoslovcem Václavem Soukupem poznamenal) *615* katolických spisovatelů a redaktorů žijících i zemřelých — hlavně kněží buditelů národa. Zdá se to k víře nepodobné, ale kdo by se chtěl o tom přesvědčiti, může tak učiniti z popisu výstavy Václava Soukupa Klatovského (ve »Vlasti«, roč. XVII., čís. 1.—3.) Jedině středem výstavy rozložena byla díla 239 spisovatelů a kolem středu, po stranách, vyložena byla na stolcích díla 376 katolických spisovatelů! Co se dalo katolického z literatury snésti, sneslo se; sneslo se všecko, co tiskem v XIX. století bylo vydáno a co neslo se duchem katolickým. Také katolická žurnalistika mnou sehnaná a uspořádána vykazovala na stolcích 45 sešitových katol. listů a 58 žurnálů, tedy celkem 103 katolické časopisy ve více než 200 různě změněných exemplářích. Dekorace výstavy byla červeno-bílá.

Výstava otevřena byla v neděli, dne 26. srpna, a zahájena pěknou řečí P. Karla Buriana, kněze řádu křižovnického s červ. hvězdou; těšila se až do svého uzavření dne 1. září 1900 od rána do večera, každého dne, hojné návštěvě. Tak vzácných knih starých katolických spisovatelů, zvláště kněží z doby buditelské a tak mnoho katolických knih, brožur, spisů a časopisů, vícekráte snad nebude ani pohromadě. Škoda, že se to duševní bohatství českého národa, ta nádhera české literatury musila zase majitelům, knihovnám a knihkupcům vrátit a rozeslat do všech koutů zemí koruny České! Ó, kdyby se to bylo dalo skoupit, uložit a zachovat pro budoucnost! Jak mnohý úštěpačný nepřítel duchovenstva a popíratel zásluh jeho o literaturu českou a probuzení celého národa musel by umlknout před tímto museem literatury katolické a národní z XIX. století a schlípnout uši! Škoda, škoda těch pokladů, že se musily rozptýlit! Rozptýlit na vždy! Družstvo Vlast a jeho Literární sekce mohou býti na to hrdy po všecky časy, že se jim alespoň podařilo jednou národ český přesvědčit, kdo to byl, který v dobách národního poklesnutí získal si o nový život Čechů nepopíratelné zásluhy a slávy — navždy!

Kdo bude psát jednou nestrannou a úplnou historii literatury české, nebude moci přejíti přes naši slavnou »První výstavu katolické literatury české z XIX. století.«[78]) (Pokračování.)
O tom jsem přesvědčen.

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování.)

Šípková se setkala u dveří s Ondrou. Běžel z hospody poklidit koně a jedva se držel na nohách. A lekl se tety jak ďábla, že mu za opilství vytře oči. Udělala mu několikrát před lidmi ostré kázání a byl by se hanbou do země propadl. Rázem vystřízlivěl a pěkně ji pozdravil. Kývla naň prstem, aby šel do síně. »Ty, šeptala mu do ucha, radím ti, ohlédni se jinde po službě. U Roubovců tě nebudou trpět. Jsou tě sytí! Ohlédni se jinde.«

»A proč by mne byli sytí!«

»No — někdy se napiješ a křičíš u dobytka a s Helou se neporovnáš.«

»A to by tedy Hela na mne štvala?«

»To sotva, ale hospodář jí přeje — a tobě ne.«

»On jí více přeje než ženě — protože je bílá a Maří strakatá. Oh, ba, ba, nevidím u žádného vlídného oka a což se nadřu! No dobrá, dnes jim řeknu, jsem-li trnem v patě, ať mně zaplatí a půjdu. Vánoce jsou za dveřmi. Ať mně vyplatí — a pak jim udělám tanec, jakého neviděli, až se bude chalupa třást. A těm svým nevěstám dám něco na památku a obě poznamenám. To se musí stát — a třeba ještě něco horšího. Já žebrák — Roubovec též žebrák?« A uhodil pěstí na stůl. Teta se hrůzou otřásla. Hle — jaký oheň způsobila! Nechtěla — ale udělala ho! Co z toho může pojít! Ten chlap je opilý a je všeho schopen. Měla ho co chlácholit, a aby neřval a utišil se, vstrčila mu do hrsti drobných na tabák a tlačila jej na náves: »Dnes ani muk, ani slova, jsi napitý, až zítra se s nimi vyprav. Poslechneš-li, dám ti na zimu po nebožtíku krpce, ať neomrzneš. Poslechneš?«

»No — ale zítra začne vojna, to vím! Jen se o mne nebojte!« A člověk se klátil domů. A jedva zašel, zaklepal na kliku Roubovec. Teta odchýlí dvéře — a nevěří svým očím a osápne se: »Jdeš mne odřít?«

»Chraň Pán Bůh, nebojte se!«

»Tak co chceš? K nám tě nepustím — — a kdybych ti měla hlavu přirazit! Ani sem nelez, sice zavolám Ondru na tě — je tamhle za rohem!«

---

[78]) Kdo by chtěl o této výstavě zevrubněji se informovati a nabýti o ní rozhledu, toho odkazuji na článek »Výstava katolického tisku XIX. století ve dnech 26. srpna až 1. září 1900« od Václava Soukupa Klatovského ve »Vlasti«, roč. XVII., 1900—1901, na str. 68, 138 a 264.

»Teto, já jsem se unáhlil — — nehněvejte se na mne.«

»Aha, jdeš do prosíka. Dobře víš, co je to vykousat Šípkovou!«

»No tak mně to odpusťte, já vás mám rád a také jste mně nadala. A aby vás nebolel žaludek, donesl jsem vám hořké z hospody. Zavdejte si a nechte hněvu. Slunce nezapadej nad hněvivostí vaší.«

»A budeš více Maří věřit? A nebudeš tak potměšilý?«

»E — budu hodný, jen si zavdejte a pojďte k večeři.«

»Nó, nó, tak nám odpusť Pán Bůh, vypiji to na vaše zdraví.«

A babice si zavdala a oči jí zářily. A hle, jednou ranou dvě mouchy zabije! Mlaskla si a mumlala: »Teď vám, Tomášku, něco povím. Byl tu Ondra — a je napitý. Má něco za lubem. Zdá se mně, že ne-li dnes, tedy zítra něco s vámi začne. Buďte opatrní! Hlavně, ať se hledí Hela, chce ji poznamenat — —, a větším dílem — — obě! Cítí, že dlouho u vás zlobit nebude. Hele něco svede co nevidět. Sliboval jí zde ledaco, ale nic dobrého. Připravte se na něho všichni.«

»Dnes už mám pekla až po zuby — — ještě ten by mně mohl jitřit! No, na druhý týden budou vánoce — — a déle prý nepobude, vypráví to všudy a potom bude pokoj. Mne již dnes do hádky nestrhne nikdo, ani Ondra. A teď nechte řečí a vezměte si k nám na dříví trakač. Do rána bude veliký mráz. Je jasno a již to chytá — ať si máte čím zatopit.«

A člověk neměl už stání a pádil ustrašen domů, aby opilec něco nesvedl. Ale Ondra pokojně krmil koně, nosil vodu, snášel s hůry seno a potkav hospodáře, zasmál se: »Dnes musím koně založit slamou, aby jim dveřmi neběžela zima. Do rána uhodí mráz, co říkáš?«

»Že uhodí?«

»Tomášku — — máš-li pak od vánoc pacholka?«

»A proč se ptáš tak nápadně?«

»No, jsem-li trnem v oku, šel bych zase třeba do továrny. Ale, takového dělníka již nedostaneš. To je všecko skrze Helu!«

»Co neříkáš?«

»Na Helu se ti nesmí nikdo křivě podívat! Ta panuje a vládne i tebou i hospodyní. Slepý to vidí. Šel jsem kolem oken na hořkou a vidím — — co vidím? Stojíš s Helou ve své jizbě, držíš ji za ruku a jste oba červení, jak dva raci. A sáhneš do kapsy a dáváš ji padesátku — — a zač? Zač? Co by řekla žena, kdybych jí o tom jen špetl? Tomášku, co by řekla, co?«

»Vysmála by se ti, bloude. Hela se dře a zaslouží, aby se jí přilepšilo. A po tom ti nic není. Hela není — ty!«

»A když měla peníze v kapse, zpívala: Polajko, polajko. Já to již dlouho pozoruji, že honíš ty dva zajíce a nemohu na to hledět. Teď se ukaž i ke mně, sic to roztrousím po dědině. Platíš Hele — zaplať i mně — a budu mlčet. Hela ti není cizí.«

»Kdybys žádal slušné za práci, dal bych ti, co ti náleží. Že však chceš vydírat a tak podle vydírat, nedostaneš odpovědi. Nemám se čeho bát.«

»Tak nedáš si říci?« — »Ne!« — »Abys nelitoval!« — »Jdi a vyspi se. Nevíš, co mluvíš.«

»I ne! Pod tvou střechou dnes už nebudu!« A zmizel ve stáji. Tomáš se zapotácel a nevěděl, kam se dáti. Ženu pobouřit nesměl — šel do výměnku k matce. Měla pěknou chaloupku na dvoře s okny do sadu a mezi chlívkem pro kozu a ušípance. Nesla právě dobytku večeři na základ a zaslechla nekalé řeči Ondrovy. Hněv jí zalomcoval a opilec pozbyl u ní poslední špetku soucitu. Dlouho již ho chránila, a kdyby nebyla nad ním ruky držela, bylo by se nad ním dávno strhlo neštěstí. A čekala rozhněvána na syna.

»Tomáši, to ti pravím, nedávej se již s tím otrapou do řeči. To není člověk. Vykouří-li se dnes z domu, zavrou se za ním vrata, jak za cikánem. Sem už nesmí. Teď ho mám dosti! A kdyby nešel, co učiníš?«

»Jen aby nás nezapálil! Na noc — hrůza ho zde nechat!«

»E — nebojte se. Který pes mnoho štěká, nekouše. — A kdyžby zítra měl něco za lubem a vyhrožoval, zavolám četníka a dám ho uklidit. Chce prý Helu poznamenat — — a Maří s ní, než odejde od nás. Hele něco vyvede — musíme ji dnes před ním uklidit. Co říkáte, nemohla by spát na noc u vás?« — »To by nás obě poznamenal! Já ji zde nechci! Jen si jí vezmete k vám, bylo by jí škoda. Bude-li spat v komůrce u krav — svede jí něco.« V tom se ozvaly ve vratech ženy, Šípková s Řížkou, vesele se spírajíce a hospodyně vyběhla na dvůr, volajíc k večeři. Hela dojila a třásla se úzkostí. Hle, jak se každý hřích trestá! To má za svou samolibost! To je za to, že si v ní libovala — — a ještě toho má se přivaliti více! Teď ji chce zlosyn poznamenat, snad ožebračit, a co z ní pak bude? Samolibost Ondrova kárá samolibost její. Čím kdo zhřeší, tím bývá trestán. Teď to pokorně přijme — ale Bůh ví, že vyhne příležitosti, kde rádo pokušení chodí. A jak lidé všecko vyslídí! Z komára udělá se vůl a člověk pozbude cti a vrhne se do jámy lvové. Teď nepomůže nic, leda vyhnout a jíti pryč! Poslouží sobě — a Tomáši ještě více, jenž pomalu zapomene. Sejde s očí, sejde s mysli! Ten úmínek je upřímný a Bůh ho přijme. A utřela si uplakané oči a šla za ostatními s mlékem do síně.

Ale jedva přivřela dvéře, vehnal se za ní Ondra. Řížka mu zastoupila cestu a okřikla ho: »Tak se chodí k večeři? Co vrážíš do lidí?«

»Vám dlužím také něco a vyplatím vám třeba napřed.« Teta chopila pometlo a Šípková mu vjela do vlasů. Stará Roubovcová otevřela dvéře a než se nadál, byl pod okny. A ještě se báby sypaly za ním, aby nevytloukl oken a měl co utíkat. Byl zbit a vrávoral. Chromého zajíce snadno vrány uhoní. A dokácel se do hospody a sdříml si — a pak pil znova.

Tenkráte byla večeře u Roubovců smutná. Nikdo se jídla ani nedotkl; Šípkovou tísnilo svědomí, že Ondru poštvala a způsobila pohoršení. A dralo se peří bez řeči, bez pohádek, bez klevet. Každému seděl žernov mlýnský za krkem a nejtíže bylo

Heli. Všichni to na ní viděli a Řížka se rozmyslila, že zůstane s ní na noc, aby se nebála. A když se rozcházeli, zůstala i Šípková — aby prý ji zlosyn v noci neuškrtil. Je jak prst sama v domě. U Roubovců svítili celou noc a málo kdo oka zamhouřil. Roubovec hlídal s nabitou puškou u okna, kypě kněvem. Maří ho konejšila a domlouvala, až se jí podařilo, že po půlnoci se odebral na lože. Pán Bůh prý všecko řídí, a urovná i tohle pohoršení. A šla, a rozžala pod obrazem sv. Antonína Paduanského lampičku, a vykonavši u něho kratičkou pobožnost, usnula. Ráno vstala a po snídaní šla do kostela na roráty. Zvony slavně vyzváněly a lidé s lucernami se trousili celou osadou. V noci napadlo něco sněhu a mrazivý větřík ho zdvihal, kupě záměti. Mladý soused klopýtl o něco ve sněhu a převalil se, div si páteř nezlomil. Lidé mu pomáhali se země a svítili — — o co se vyvrátil? Co je to? Pro Boha, to zde někdo zmrzl! Svítili zmrzlému do tváře a udělali povyk: »To je Roubovcův Ondra! Ach, chudák! A jak páchne kořalou! Opil se, svalil se, zmrzl. To se u nás dosud nestalo! Není-li to proti pánu Bohu. Ale on prý pil ze žalosti. U Roubovců s ním pěkně nedělali,« tvrdil jakýsi pacholek. A stařík se na něho smýkl. »E ne, ne, jaký život, takový konec! Sliby se Bohu nekradou, proč nutil Helu, aby si ho vzala? Museh to zapíjet, že nemohla? Musí člověk tak zhovadit? Ale pán Bůh mu odpusť a nám též!«

V tom přišla ke shluku Roubovcová. Slyšela křik, pospíchala, a hle, již vlekou Ondru na žebři pod kolnu, je tuhý jak kámen. »Váš Ondra zmrzl,« křičeli na ni lidé. Posvítila si na něho a nohy se pod ní zachvěly. A dobří lidé ji museli domů zrovna donésti a uložiti do postele a zavolati lékaře. Byla ulekána na úmor. Hospodář právě procitl a domníval se, že jí Ondra ublížil. Leč, slyše, co se stalo, sedl za stůl a lehnuv na ruce, dal se do pláče. Byl Ondra všelijaký, ale přece — jejich! Lidé zbouřili na výměnku starou: »Ondra zmrzl. Leží na žebři u Šímů.« A stařena všecka vyděšena, zalomila rukama: »Milosrdný Bože, ustrň se nad jeho nebohou duší! Ach, chudák! Toho jsem se přece nenadála. Myslila jsem, že ho pán Bůh napraví!« A oplakávala nevděčníka jak syna. A Šípková si oddechla i s Řížkou: »Bůh nám odpusť — nebude trápit světa. Co říkáš, Helo?«

»Odpustila jsem mu všecko — kéž mu Bůh také odpustí.« — A dobří lidé zapomněli, že je tloukl, že je opustil v nouzi a hýřil, že je chtěl poznamenat, zmrzačit, a rozžavše dvě hromničky ve výměnku, klekli u kříže a modlili se za něho bolestný růženec, jako za nejlepšího přítele. A ještě, než se rozednilo, poslali si pro nebožtíka, a když ho pacholci na žebři donesli, plakali nad ním, že ho večer vyhodili, dávajíce si vinu — a přičítajíce v duchu vinu hned Heli, hned hospodáři. Vždyť život lidský stojí za trpělivost. Život člověkův není voda, která se vyleje — a zmrzne! Hela cítila, že se jí trpce ubližuje a modlila se, aby jí Bůh dal trpělivosti — a uvedl ji na cestu jinou. Těmihle cestami u Roubovců putuje kvetoucím trním do bařiska, které páchne a dna nemá. A zdálo se jí, jakoby v tom kvetoucím trní, mezi kvetoucími šípky a hlohem hrála si s Tomášem na scho-

vávku — a byla jista, že tam časem o spícího čerta klopýtne a zbudí ho — — a pak světe — — neshledáš pokrovu, abys přihodil hanbu, jež se za hříchem požene, dokud si nezláme vazu — — To mrskalo Helu do srdce, když pohlédla na vytřeštěné oči nebožtíkovy, na zaťaté jeho zuby a pěsti, jakoby seděl v uhlí pekelném — — Z jeho rozšklebené tváře valilo se hrůzou věčné zatracení a naráželo jí třeskem v srdce. Požehnala se, kropíc jako všickni ostatní umrlce vodou svěcenou a říkouc — odpočinku lehkého dejž ti Pán, šla k hospodyni. Ta spala a měla horečné sny, blábolíc a mluvíc z cesty. Hospodář stál u ní, dávaje jí na hlavu studené obkladky. Byl všecek ustarán a polekán a oddechl si, když otevřela dvéře. Ale náhle nemocná přestala dýchat a zapadla do mdloby. »Bože všemohoucí,« zabědovala Řížka, která právě přiběhla. »Jenž jsi vzkřísil Lazara a dceru Jairovu, smiluj se nad ní!« a když oba naříkali, požehnala se stařena a řekla důvěrně slovy Kristovými: »Neplačte, neumřela dívka, ale spí!« A rychle vyvlekla vrátnici z okna a položila ji prostřední tabulkou Maří na tvář a ťukala prstem do skla, volajíc: »Maří! Maří! Je pán Bůh doma? Maří!« Pak napojila štětku svěcenou vodou, a stříkla jí křížem do tváře. Hospodyně se zatřásla a otevřela oči, ale nemluvila. Byla jako hluchá, pitomá. »Aha, má ochvat,« šeptala bába, »od toho jí pomůžeme.«

»Co je to — ochvat?« tázal se Roubovec.

»Ochvat se dostane, když má člověk v sobě ublížené. Tu mele zima, v křížích trápí bolest a nemocný zpitomí.«

»A co se užívá od toho?«

»Od toho se dává užívat přetržený kořen. Nebo vezme se trávy z devíti mezí, z devíti stromů vršky a mravenčisko. To se uvaří a nemocný se tím napaří. Pro mužského trhají se vršky z mužského stromu, s buku, s topole, pro ženskou se ženského — s lípy, s jedle, s břízy, vůbec, co je po ruce. Mám to vždycky doma pro příhodu a napaříme ji tím.« A když zase vrátnice byla v okně zasazena, pospíchala teta domů pro koření, a za chvíli hukotala varem voda v peci a devaterá vůně se rozbíhala kuchyní. A když se mocné lektvary postavily pod postel, vytáhly nemoc a žena se posadila. »Buď Pán Bůh pochválen,« zaplesala Řížka. »Takové koření vytáhne hřebík z prkna, ne tak aby nevytáhlo z člověka — ochvatu.« — Bylo po starosti, ač slabost trvala, ale přece odmáchlo všem domácím, a když přiběhla Roubovcová z výměnku, bylo nemocné již hodně lépe.

Roubovcová tedy se vrátila s Řižkou do výměnku k svému zármutku. Gajdušková přivedla svého muže, aby nebožtíkovi naposledy posloužil, a umyl mu tělo. To dělával u všech umrlců mužských, a nejmenoval se nadarmo Tobiášem! Tak pěkně toho nikdo neuměl. A modle se bolestný růženec, nabral do necek vody potoční, vykoupal v ní nejprve ukřižovaného Spasitele i s křížem a utřel ho Ondrovým rubášem, a pověsil kříž na stěnu. Pak umýval tělo nebožtíkovi, ale neutřel ničím. Zatlačil mu oči, oblékl mu rubáš, do složených rukou dal mu růženec, a položil ho se ženou na dlouhou lávku v komoře u Roubovce a vstrčiv mu pod hlavu veliký »Nebeklíč«, rozžal mu lampičku.

Z celé osady se chodili na nebožtíka lidé dívat a za jeho duši se pomodlit a děti mu nosily obrázky na rubáš. Dojemný pohřeb žalost ukončil. Pochovali Ondru u zdi pod starou lípou, a domluvili se, že na jaře mu na hrob postaví dubový kříž a nasázejí kvítí. A byl v zemi. Hrob zavál sníh, ale nezapomínalo se na něho. V kostele se za jeho spásu sloužily mše svaté a konalo se modlení. Takové neštěstí si soustrast vynutí, a věru, nikdo naň tolik nemyslil, jako stará Roubovcová. Vždyť byl jak vlastní děcko! Stále to měla na očích, jak šli ve žně do žita a u sadu za samou stodolou našli ho pod trníčkem. Něco tam pištělo, pištělo, jak tesklivé house, šli po hlasu, a hle, dobroto jediná! Opuštěné dítě v peřince! Kdo to jakživ slyšel, aby matka své nemluvně pohodila? V trníčku seděla v hnízdě holátka, bylo jich — jak kaše v hrnci a nebylo těžko všecka nakrmit a láskat. Ale Bůh se stará o chrobáčka pod kamenem, dávaje mu potravu, kterak by se zapomněl nad duší nesmrtelnou? Kdyby se vlastní matka nad tebou zapomněla, nezapomenu já na tebe, praví Pán Bůh zástupům. Bůh to chtěl, aby se ho ujali a ho vychovali, byl jak jejich, ač — Bůh ho tam potěš — ztropil všelico, neviděla po něm, že je cizí. Zdálo se jí, že jest matkou jeho — a matce i křivé dítě je milo!

A věru. bylo dlouho v domě po nebožtíku prázdno. Na místo za stolem, kde sedal při jídle, nesedl nikdo, leda cizí. Jakoby se naň ještě vždycky čekalo, že se vrátí. Nikdo mu nechtěl zasednout, a nikdo nevzal jeho lžíce do ruky. Na jeho talíři se osvětilo tříkrálové kadidlo, aby se jím vykuřoval dům i se dvorem, a kadidlo na něm zůstalo. Míska po mrtvém se nehodí, leč na věci svěcené.

Hospodyně okřívala, ale nemoc jí nechala památku. Seschla a po tváři byla samá rudá skvrna. K nepoznání! Ale pomalu by bylo šlo všecko starou cestou, kdyby nebyla narazila nová změna. Hela měla starého otce v povážlivé nemoci. Byl vdovcem, opuštěn od celého světa, více dětí neměl. Psal jí, prose ji pro Boha, aby nenechala jej umřít v zapomenutí a bědné samotě. — Jakoby do statku Roubovcova hrom byl uhodil! Jak to bude bez Hely? Naříkala Maří, hořekovala stará ve výměnku, a hospodář chodil jako bez hlavy. Ale náhle se domluvili. Což kdyby Hele tatíka vzali k sobě? S tím by souhlasili všichni — kromě nemocného. Nechtěl umírat jinde, leč doma, kde skonala jeho nebožka, a chtěl ležet v jejím hrobě, aby se v den soudný dlouho nehledali a nedělali si starostí. Chtěl raději hladem zhynout, než se stěhovat ze země domácí, kterou jemu Pán Bůh dal. A u Roubovců jakoby se střecha chytala! Chodili zaraženi, mimo Helu, jež viděla, že ji Bůh slyšel a vztahuje ruku svou po ní, aby ji z kvetoucího trní postrčil na cestu jistější. A když se mezi smutnými ještě usmívala, podezřívali ji, že se jich najedla, že má něco za lubem, že si to s tatíkem jen tak navlékla. A když se skřivánci před hromnicemi vraceli a povylétali, rozloučila se Hela s pláčem u Roubovců a světila si hromničku již doma, v dřevěném kostelíčku, v němž ji zase ovanul krásný pokoj z let dětských. A hned se jí zdálo, že teprve v tom starém domě Božím zírá zase Hospo-

dinu do obličeje, nebo vrátila se k němu. Hle, blahoslavení jsou čistého srdce, neb oni Boha viděti budou. A starý tatíček okříval, patře na ni a usmívaje se, přál jí, aby byla dlouho živa a dobře jí bylo na zemi. A v lásce k otci a práci domácí hledala útěchu i zábavu a ztratila se světu s očí, jak ozvěna po valašských salaších mezi skalami. U nás v osadě o ní již nikdo neslyšel a lidé na ni zapomněli.

Jaro se dělalo a příroda se křísila. Na stromech se nalívaly pupeny, srstky a maliny se rozvíjely, fialky kvetly a voněly. Včely sháněly med, libujíce si na teplém výslunní a bzukotem zněl dvůr i sad. Skřivánci slavili vesnu a dětí na dědině plničká náves. Hrály si hlučně a radostný, tklivý hlahol se rozléhal od lesa k lesu, od řeky k horám! Vše plesalo, ožívalo, a z pupenů po stromech a z očí člověku zářila naděje. Celý svět se oddal jarní slavnosti.

Jen u Roubovců měli více pátků, než svátků! Seděli doma jak vrána na úhoře. Koho nohy bolí, toho netřeba učit kulhati. A Roubovce nohy bolely ustavičně. Jedva se na ně postavil. Jel do pole orat a nemohl nohou za sebou utáhnout. Byl by rád býval do déštů hotov a niť se všudy trhala. Styděl se, namáhal se, aby se přemohl, ale úzkost a kašel se nedají utajit! Gajdušková mu radila, aby říkal, jako její Tobiáš: »Měsíčku nový, aby mě nebolely ruce aj nohy!« Ale měsíc nepomáhal. Řížka přibelhala s míškem zelin: »Tomášku, nechte lékařů, to všechno razí zlým duchem. Bedrník vás postaví na nohy, jak na sloupy. Dobře se za starých časů zpívalo:

»Bedrníku bedrný,
jak jsi ty peprný!
Kdyby lide věděli,
rádi by tě jídali,
ani by tak nemřeli!«

Když prý byl na Moravě kdysi mor, zvony samy zvonily:

»Cendelia, bedrník,
od nemoci dobrý lík!«

Anebo vám budeme vařit kozičky (bezpvý květ), nebo heřmánek, nebo koní mňatku. O těch se říká: »Před kozičkou smekni, před heřmánkem klekni, a koní mňatka (Mentha pulegium) je všem zelinám matka?« A stará Roubovcová byla by ty zeliny mocí do něho lila — — ale, což je po zelinách!? Člověk náměsíčný je pije, a měsíc mu sílu vytahuje! Náměsíčníku je nejlépe a nejveseleji, když je měsíc — »hore kabelou«, a chystá se na déšť. Ale tuží-li se měsíc do úplňku, neudrží se náměsíčný, aby naň neukázal prstem. A sotva naň ukáže — strhne se svatému Davídkovi na harfě struna — a náměsíčnému strhá oči, a má pak vlčí mhu. A kdyby takový člověk ukazoval prstem na hvězdy, a ukázal náhodou na svou, spadne mu hvězdička a člověk umře! Co potom pomohou zeliny? Turánka (Erigeron acre) neunesl ani — satanáš, tak je těžký, ale v Přerově ho pil takový člověk, a když ho nemohl měsíc vytáhnout, nastražil naň — nastojte lidé zlatí večerní duhu! Ta měla trojí barvu. Bílý pruh znamenal hlad, červený vojnu, ohnivý požár. Duha počala pít —

a vypila žáby — a ty pršely hned na zem. Náměsíčný seděl v řece na čluni a duha ho — vypila — i s člunem, a po duze ho vytáhl měsíc! Pak spadl do vody a byl podivně na jedné straně bílý, jak rybí oko, a na druhé modrý! Nepomohl ani — turánek! To věděla stará Roubovcová, a jí to vyprávěla Šípková, a jí to donesla Sedláčková, když byla s máslem v Přerově. Tam se právě překládal přes Bečvu most, a lidé to povídali plnou hubou.

Tomáš se babským klepům smál, dokud mohl — a uměl se smát! Než i smích člověk zapomene! Když se Tomáš narodil, vsadil mu otec pod okny topol. Topol rostl a byl statečným stromem. A hle, hle, všecky stromy se již rozvily, jen jeho topol ne! Jakoby ho jaro nemohlo zbuditi! Bodlo člověka u srdce a zavolal Maří:

»Ty, není ten topol suchý?«

»Sama naň už hledím celý týden, že neožívá!«

»Ty mrázy byly tuhé — nezmrzl-li — — jak Ondra?«

»Může být! Je ho škoda. Ten nám bude dlouho scházet!«

»Jako když se zub vytrhne, stále ho jazyk hledá. Můj otec nebožtík měl zde také svůj topol a když mu začal podsychat, ukazoval naň kdekomu. »Hleďte, děti milé, jak mně život usychá!« A když topol uschl a chlapci ho svalili, hleděl naň ustavičně, a když v peci hořel, kvílelo mu to v ní: »Za mnou! Za mnou!« A chudák, nosil pověru v hlavě nedlouho a umřel. Však z toho topole i rakev měl! Inu, lidé starodávní byli takoví chudáci a měli v hlavě mnoho zbytečností: Napili se z prázdného — dvakrát! —«

»To bude asi půdou, že zde žádný topol nesestaří.«

»To se ví, že půdou. Nemá výživy, jak jí potřebuje a pak v tuhé zimě zmrzne. O takové stromy letos není zle.« —

A tak si hospodář svou slabost vyrážel a bránil se, aby na ni nemyslil. Časem však se ho dotkla zvědavost a hlas se ho tázal: »Z čeho to máš? Není tě — teskno — po Hele? Ó ženáči!« — Toto! Hela sem, Hela tam! Ta měla za ušima. Když bylo zle, ztratila se jak sůl ve vodě. Na jaře tolik práce — a neměla srdce! Čeho litovat? Co je mu po ní? Holý nahého neošatí. Blahovec! V jejích rukou dřímal všecek pokoj domácí. A co v nich měla? V jedné ruce prázdno — v druhé nic! Z čeho tedy ta neodbytná slabost? — Hm, ze všelikého zklamání! Zkusil světa, vzdělal se na vysokém učení — a teď se sám sobě diví, že byl duchem tak — — chud!! Někdy i na bujném poli jsou koně chudé! Ale, darmo se stesku opíral! Uhodil naň chvílí, jako kladivem. Hle, stál na dvoře! Hospodyně volala slepice — a šly, nešly, rozhlížejíce se a nepokojně kdákajíce, jakoby naříkaly: »Kde je Hela?« — Nesla psovi do boudy. Vyběhl, ohlédl se a zavyl. »Kde je Hela?« Nesla kravám nápoj. Nechtěly se ho dotknout a řvaly. »Kde je Hela?« Hodila holubům viky — a hned se lekli a vyletěli vysoko nad střechu, kroužíce kolem statku, jakoby vyhlídali svou přítelkyni, zda se již vrátí a nasype jim sama? Z těch bílých dlaní jí zobali a tak to bylo dobré! A sedli na vykýř a vrkali »Kde je Hela? Kde je Hela?« — A pod oknem se ozval žalostným zpěvem hladký mrzáček. Tomu Hela nosívala

své nejlepší sousto od oběda, a nikdo ho tak nelitoval jak ona. Když ho na hlavě pohladila, týden ho v ní nedřelo a spal, jak Lazar v lůně Abrahamově. Hospodář ho zaslechl a poslal ženu, aby mu udělila almužny. A hle, jak zklamán mrzáček na ni pohlédl! Jakoby mu místo chleba byla kámen podala! Zachrapěl: »A — kde je Hela?«

To cítila Maří, to cítil Tomáš, to viděla Roubovcová, to nádennice zrovna hmataly, že vsecko po dvoře a kolem dvora tesknilo, hubenělo a hořekovalo: »Kde je Hela? Kde je Hela?«

A Řížka se neudržela, aby hospodáři nepošklebila. Požďouchla jedenkrát Šípkovou: »Mně se zdá, tomu také zní pořádně v uších!«

»Co mu zní v uších?«

»Hela! No, chudák, každý má svého mole, jenž ho hryze.«

»To je tak! Komu ušípané pojde, tomu dlouho v uších kvičí!«

Ale věru Hela scházela i nádenicím, nebo práce beze zpěvu, bez žertů byla jim horší, než panská robota. Jakoby někdo byl sluníčko nad celým statkem Roubovcovým strhl do měcha a prchl s ním do šedesátého království! Tak jim bylo, tak jim bylo, nebo každý ví nejlépe, co nese. Jen že se nekaždý přizná. (Dokonč.)

Masarykova vědecká sláva.

Před studenty »U Helmů« obviňoval Dr. Masaryk katolickou víru, že prý učí $2 \times 2 = 5$ nebo 6 nebo »kolik chcete«, jen ne $2 \times 2 = 4$.*) V dalším tvrdil, že prý katolická víra a věda jsou dvě nesmiřitelné protivy, dva různé, navzájem se vylučující světy, a dodal, že mužové učení, na př. *Pasteur*, zůstali katolíky, poněvadž »hlouběji neprožili« a do opravdy nepropracovali v sobě sporu víry s vědou. On, to jest prof. Masaryk, hned v páté třídě zažil náboženskou »krisi«, a jiní namnoze ještě dříve. Zde nejmenoval řečník nikoho, ale mohl uvésti *Machara*, jenž se veřejně chlubil, jak už ve třetí třídě nic nevěřil, noci po hospodách a při muzikách trávil atd., a jenž v »Confiteoru« napsal verše, že »ukradl jsem švarné zahradnici nejkrásnější květ, když jí bylo patnáct let.« Tolik zatím na doklad, jak *»opravdověji a hlouběji krisi«* náboženskou »jiní« prodělávali, a jak veliký muž Masaryk měl by si dáti pozor na řeč, aby mu »mladí« posluchači nedali k ní trochu nepříjemné doklady!

Prof. Masaryka znám z jeho publikací téměř dvacet let, a jak svědčí poznámky, které jsem si při četbě jeho děl na okraji a v textu dělal, znám ho dobře, snad lépe, než mnohý jeho »pokrokový« ctitel a posluchač. Útoky, jež pan doktor nejnověji v Pardubicích a v Praze na katolicism udělal, nevyrušily mne z klidu, ba ani nepřekvapily. Tak jsem si Masaryka vždy před-

*) Nikoli katolíci, ale dr. Masaryk učí, že v náboženství $2 \times 2 = 0$, protože, když ze všech náboženstev, k nimž přeběhl, zbylo mu jen »bezvyznání« čili náboženská mlha!

stavoval a všecko, co jsem dosud proti němu psal, pod tím zorným úhlem psáno bylo, jak čtenáři mých článků a spisů vědí. V celém hnutí, jež Masaryk nejnovějším útokem na katolicism vyvolal, mám vlastně veliké zadostučinění a se mnou i »Vlast«: my měli pravdu, my pohrdaní Škrdlovci, a mýlili se trpce oni kněží, kteří doufali Masaryka usmířiti kompromisy a liberálním katolicismem!...

Obviňování Masarykových »U Helmů« atd. vyvraceti věcně nebudu: *pan dr. nepodal ani jediného důkazu svých tvrzení*; to je fakt ne snad náhodný neb ojedinělý, to je fakt stálý a stereotypní, jehož dr. Masaryk používá *zatvrzele a vědomě* proti nám, kdykoli něco »velikého« protikatolicky řekne. V mých polemikách s ním najde čtenář dokladů nazbyt; dokladův i takových, kde jsem p. Masaryka veřejně k odpovědi vyzval, kde jsem mu i knihu nebo časopis zaslati se nabízel, aby se přesvědčil, že nemá pravdy; on jako by očí ani uší neměl, neobhájil se, neopravil se a při nejbližší příležitosti — mluvil i psal proti nám opět bez důkazů! *To jest karakteristika boje Masarykova proti klerikálům*, k níž v čase posledním *přistupují patrné známky veliké vášnivosti.* Nebožtík dr. Rieger měl tedy v té věci *pravdu*, a Masaryk zbytečně se ohražoval proti Riegrově výtce o vášnivé zášti proti katolicismu.

Tolik *všeobecně* k vědeckému působení p. Masaryka v boji s katolicismem. Nedodá-li karakteristika tato slávy »velikému muži«, ať se mrzí — na pravdu!

Rozložíme-li si »učenost« Masarykovu *v částky*, poznáme ještě lépe, že slabiny, trhliny, ba i díry má četné i veliké učenost doktorova. *Vlčkova* »Osvěta« posvítila v tomto smyslu na vědeckou činnost Masarykovu asi takto: Masaryk rád by byl *velevůdcem národa a dělnictva; chtěl býti nadveleknězem náboženství a všestranným učencem*, ale není, neboť: prof. Masaryk pohořel v politice, nestal se vůdcem dělnictva, i když mu chodil řečnit a psal »sociologii«; Masaryk nestal se nadveleknězem, neboť přivedl to v náboženství až k bezvyznání, a ve vědě namrskali mu tupení odpůrcové z tolika stran a v tolika oborech, že si všecky ty lekce sotva dá za rámeček. Dejme toho doklady!

Ve spise »Slavjanofilství Ivana V. Kirějevského« neví pan Masaryk, že Židé bývali také přemnoho oddáni mnohobožství a modloslužbě (str. 25), neví (str. 32), že Alexandr Veliký nebyl Řek, že (str. 46) císař Justinian nebyl Slovan. Jsou to snad jen maličkosti, ale pro neomylného arcimistra a nadvědce jsou to maličkosti, jež ho zahanbují před učeníky. Že ve spise zmíněném nevěděl prof. Masaryk *více a horších věcí*, ukázal jsem ve studii, jež byla asi před deseti lety ve »Vlasti« uveřejněna, a v níž si zvědavý čtenář může opatřiti dokladů co chce.

Přesnému vědci — pokračuje »Osvěta« Vlčkova — zajisté mnoho ublíží, když se mu dokáže, že sepsal knihu jen nedokonale připravenou. Malheur ten přihodil se p. Masarykovi se »Základy konkretní logiky«, kterou věrní jeho přeložili do němčiny, — kde však kritika nebyla o mnoho lepší, než naše nepříznivé posudky domácí. — Koho věc zajímá, ať se podívá do mé pole-

miky: »Jak píše prof. Masaryk o katolické vědě a víře?«, kdež jsem poukázal na četné nedostatky auktorovy hlavně v kapitole »o vědě a náboženství« a jež Dr. M. v † Athenaeu zapříti nemohl.

Ve spisku »o počtu pravděpodobnosti a Humeově skepsi« byl p. Masaryk, recte Masařík, usvědčen mathematickým odborníkem, že předmětu (o počet pravděpodobnosti) *málo* rozumí; všechno vykrucování bylo málo platným. P. Masaryk nemohl výtky zapříti, — a nadvědec musil si takovou blamáž od obyčejného vědce dáti líbiti!

Pan Masaryk pustil se do boje o rukopisy — učený Tomek tvrdí, že bez odborné znalosti jen ze ctižádostivosti, aby se stal vůdcem mladých vědců — a dr. Flajšhans se po letech mohl prohlásiti, že kdyby nebylo Gebauera, rozprášil by sám a sám všecky realistické antirukopisné sbory. Výprask, jejž tehdy (v »Osvětě«) Masarykovi a jeho panoši z »Času« dr. Flajšhans udělil, zasluhuje, aby ještě dnes byl čten.

Největší malheur může se státi odborníkovi, když ho neodborník z neznalosti v jeho »řemesle« usvědčí. Stalo se tak *filosofu* Masarykovi ve sporu *o Kanta*, kdež fisiolog prof. Mareš dokázal Masarykovi neznalost Kanta, tedy neznalost *filosofickou!* Pamatujeme se na antimarešovské polemiky v »Naší Době« a myslíme, že »Čech« ze dne 21. února 1906 není v neprávu, když píše, aby se na české pláni vědecké netrpěla modla s hliněnýma nohama« a by se opět našel Daniel (druhý dr. Mareš) z naší university, který by se postavil proti *vědeckému modlářství*. Co tato slova znamenají, vyciťuje pan Masaryk zajisté, a my, kdyby zase dělal pštrosí politiku, stavě se hluchým a slepým i k neklerikálům, dodáváme: »Malheur s prof. Marešem není jediný, jenž Masaryka potkal *v jeho* »řemesle«! Pater Konečný, tedy zase »neodborník«, dokázal panu nadvědci v »Alétheji« asi před 8 lety, že prof. Masaryk neví, *co vlastně filosofie jest,* ač jí učí, a že, když byl vyložil (V konkretní Logice), *co filosofie není*, zalíboval si: »a to není málo« věděti v našem předmětu! Kde jest na světě *řemeslo* neb *obchod*, jehož činovník, na př. kovář, byl by, nedím mistrem, nýbrž jen tovaryšem, ba i lepším učněm, a jenž by směl nevěděti, co jeho řemeslo jest? I *pod*kovář musí dle stávajících zákonů svůj obor znáti, jinak by mu sedlák nesvěřil kobylu k okování, — a Vám, veleučený filosofe, jenž se veřejně přiznáváte, že o svém řemesle (filosofii), co jest, pověděti neumíte, mají Čechové svěřovati na vyučenou synky? Nezlobte se — tohle jste si napsal v »Základech konkretní logiky« a nechal jste to jako chefredaktor opakovati v »Athenaeu« *dr. Krejčímu*, odchovanci a stoupenci svému. Rozdělte se tedy o výložky, ale — spravedlivě: napřed táta, po něm syn!

Nejsme hotovi! Co »Osvěta« neuvedla, připomeneme my! Pan dr. Masaryk »hýbe« u nás otázkou náboženskou dvacet let. A ejhle! Veliký nadvědec — pohořel i v ní! Chcete důkaz? Zde jej máte: V »Základech konkretní logiky« vykládal a tvrdil nadvýtečný muž, že podstata náboženství je *v citu*, jak prý Schleiermacher dobře vystihl. Pater Konečný ohradil se proti tomu a do-

kazoval, že náboženství záleží v poznání a uznání poměru čili vztahu člověka k Bohu, a cit že je při tom podřízeným činitelem. Dr. Masaryk povídal to i ono na P. Konečnýho, až si za 10 let vydal spisek »Humanitní ideály«, kdež výklad Schleiermacherův opustil a názor Patera Konečnýho *po tichu*, to jest, nejmenovav pramen, za svůj přijal, ba na něm, jako na lepším a hlubším celou brožurku zkonstruoval. P. Konečný upozornil na to veleučeného nábožníka ve »Vlasti«, a pan doktor dělal — pštrosí politiku!

Pan Masaryk napsal v »Selbstmordě«, že *kterákoli* sekta protestantská může býti touženým náboženstvím moderního vzdělance: přede dvěma lety potvrdil M. písemně, že od protestantismu již docela ničeho neočekává.

Pan doktor prohlásil v rozmluvě s kaplany Dlouhým-Pokorným a Kuntem, že odpadnuv od katolicismu, stal se protestantem, poněvadž nemohl se přidati »k bezvyznání,« jelikož slovo to znamená pouhou negaci či-li zápor, s nímž nelze v otázce náboženské vyjíti. A dnes? Již málem dvě léta tvrdí týž p. doktor (ve spisku »V boji o náboženství«), *že se má pracovitě k bezvyznání*, *takže i Alfons Šťastný* se na něho horší, pravě: Masaryk přebíhá v náboženství z víry do víry; žádné ze všech náboženství v Evropě mu nestačí, ať si tedy založí víru sám pro sebe, ale ať dá již pokoj a nehandluje v náboženství »jako v kudlách.« Tohle se povedlo! Pan doktor obviňuje kněze, že dělají z náboženství obchod a zatím dle Šťastného a *dle pravdivé minulosti* sám čachruje s náboženstvím co chvilka či-li jako »v kudlách« a při tom ještě potichu »vyplundruje« definici náboženství od P. Konečného!

Pan doktor horoval o navazování na dobu reformační a vykládal *v tom* smysle naše národní obrození, opentliv vše *českobratrskou humanitou*. Proti tomu povstal jeho bývalý koll. *† dr. Kaizl* a napsal, že má »pochybnosti« o předpokladech Masarykových, jenž snaží se do české minulosti vložiti, co v ní *nebylo*, odstraniti z ní, co v ní jest, tak že celá M. »česká otázka« jest jako vzhůru nohama a náramně mělká. Ke Kaizlovi přidružil jsem se k radosti Masarykově i já a dokazoval jsem na předácích našeho národního obrození, hlavně na Dobrovském a Jungmannu a t. d., že »nenavazovali« ani na reformaci ani na českobratrství ani na husitsví ani na humanitu realistickou, nýbrž na potřeby národní *v duchu liberalistickém*. Nadvědec se zlobil, poslal mi rekomandovaný dopis, žádal malichernou slovíčkářskou opravu, prohlašoval, že nemá času tak zbytečnými polemikami se zabývati a »Český časopis historický« napsal, že *po stránce historické* má P. Konečný ve sporu s Masarykem v této otázce pravdu!

Významno je též pro slávu vědy Masarykovské, že i realistická pověstná *humanita*, kterou chce nadvědec nahraditi křesťanství, až podnes nebyla jejím původcem přesně vymezena či-li definována. Upozornil na tento logický vroubek již dr. *Kaizl*, napsav, že humanita, pojem příliš široký a neurčitý, nehodí se za základ otázky *programové* a že potřebuje výkladu, omezení,

náležité určení, čeho však ve spisech Masarykových není! A nadvědec? Povídal a psal to i ono — a programově reformačního pojmu *dosud* nevymezil! Může tedy humanity požívati jen jako *široké* děravé plachty, pod níž na voze schovávají se realisté, když prší, aby nezmokli!

»U Helmů« křičel pan doktor: »Ven s náboženstvím ze škol,« aby neznemravňovalo dítky, učitele a profesory! Podivná věc! V »humanitních ideálech« dušuje se týž autor, že si bez náboženství nedovede představit a vyložit základ a poslední otázky mravnosti! Píše-li tedy »Čas«, (8. února 1906), že studenti bouřlivě vítali p. Masaryka a salvami potlesku odměňovali jeho vývody, věřím tomu a vyznávám: Kdybych byl mezi studenty v té chvíli býval, byl bych na hlas radostí brečel, a to proto, že tam řečník Masaryk tak nařezal spisovateli Masarykovi a že pořád nemusím M. řezat jen já! Činím návrh! Páni studenti, dejte svému arcimistru dvě kovové desky: jedna ať má nápis »Ven s náboženstvím ze škol«, pan doktor může ji nosit třeba na prsou; druhá ať má nápis »Já si otázky mravnosti bez náboženství vůbec vyložiti neumím« a tu ať nosí pan doktor třeba na zádech, aby lidé věděli, jaký je M. chlapík, a vy, jací jste chlapci!

Prof. Masaryk horuje pro »*prohlubování husitství*«. Jakým je husitou, vysvítá třebas i jen z toho, že popírá nadpřirozený ráz bible, zjevení, zázraky a božství Pána Ježíše a vůbec celou *křesťanskou víru*, volaje »nemohu, nechci věřiti«. Hus učil vše naopak a pokud se pamatuji, napsal kdysi o lidech bez víry slova, jež se stydím opakovati, protože ku zvířeti nechci ani nevěrce přirovnávati, jak učinil Hus (na př. v kázaní na druhou neděli postní).

O českobratrství masarykovském soudí sekretářský list »Český bratr« (referuje o spisku »V boji o náboženství«), že p. doktor »*smýšlení a zásady své mění po způsobu počasí*« a t. d. Nejlíp snad charakterisuje opravdovost Masarykovu vědecky náboženskou fakt: Ač protestantismu nevěří a jej zavrhuje, zůstává pan dr. v něm; ač za českobratrství horuje, káže pracovati k bezvyznání a chodí řečnit na sjezd německých zednářů!

Ve článku »Výstava šestero hadích koží« přináší »Čech« (10. února t. r.) kritiku *politické* činnosti Masarykovy (dle »Osvěty«.) Čteme tam: »Co by asi učinil *burš*, kdyby mu bylo sestaviti *český program?* Což jiného, než především by vynechal české státní právo a sněmy českých zemí. A to učinili realisté i s nadvůdcem při prvním *svém* programu!« V r. 1889 smlouvali se realisté se staročechy proti mladočechům. Rozbilo se to a na podzim 1899 již byla ruka realistická v rukávě mladočechů a když Masaryk »vypadl« z mlado, byv nazván od Julia Grégra »*Sabinou*«, založila se »lidová« strana, opírajíc se o židy a evangelíky a když i to selhalo, nalezena »česká strana pokroková,« poněvadž i v ní to následkem škandální affairy Herbenovy silně puká, běží se na schůze »marokkánské« k »Helmům«, aby se zapomnělo, kde koudel hoří —

1906

A teď učiň si, laskavý čtenáři, přehledný obraz o vědecké a osobní slávě Masarykově. Já držím zde s *Vrchlickým*, jenž kdysi napsal: *Posviť si naň blíže a každý je maličký*, každý i — Masařík!

Filip Jan Konečný.

* * * * * * * * * * * * * *

Skylla a Charybdis.

Odyss. zpěv XII.[1])

Ve stanzích vzdělal Josef hrabě Berchtold.

(Odysseus vrátiv se na Ajáji, pohřbí Elpénora. Kirké zjeví mu nebezpečenství Sirén, Skylly a Charybdy i stád Heliových. Cesta Odysseova tamže a zahynutí druhů.)

1.

A pluli dál jsme v širém oceanu
a vlny mořské ku Ajaji nás
zpět nesly, ku jasnému zory stanu,
kde domov má i tanců slaví kvas,
kde slunce východ je. Tu dokonánu
jsme plavbu měli znovu, v břehu sráz
když z lodí vyšli jsme si pospat chvíli,
až jitra vzbudil by nás pozdrav milý.

2.

A červánky když nebem zas se stkvěly,
tu druhy své jsem v Kirky poslal byt,
by mrtvého vzít Elpenora spěli,
jejž toužebně jsem žádal pohrobit.
A dříví káceli jsme, vystavěli
mu hranici a spálené v hrob skrýt
jsme kosti spěchali a pomník zdvihli
a veslo naň v znak vetknuli jsme štíhlý.

3.

To konali jsme. Z říše zemřelých
však Kirce návrat nebylo lze skrýti,
neb brzy přišla v středu dívek svých,
a maso nesla, chléb i víno k pití.
A vekročivši ve střed spanilých
svých družek tak se jala hovořiti:
»Vy nebozí, již v Háda jít jste chtěli,
v tvář dvojí smrti jen jste pohleděli.

---

[1]) Tento zpěv Odysseie, ne jeden poëticky nejslavnější, alc ducha hellenského nade vše hodný a vtipnost Odysseovu pěkně charakterisující, podáváme ve formě modernější, ve stanzích. Známo, že při velebásních homérských podobné pokusy zvl. u cizích častěji byly činěny. Zajímavo však jest, že veliký básník »Božské komedie« Dante ve své básni reka Odyssea do pekla (Zpěv XXVI.) odsoudil.

4.

Leč nyní hodujte a víno píte
až k slunce západu, a zítra k svým
pak vlasti končinám dál cestu zvíte,
ji mileráda celou vyjevím;
i nebezpečenství vše zjevné, skryté,
by zkáza smutná skutkem neblahým
vás na moři neb souši nepotkala.«
Tak mluvíc dobrým v srdce víru dala.

5.

I seděli jsme, až se slunce skrylo,
a jedli jsme a pili blaženě;
až skrylo se a v tmu vše zahalilo,
tu teprv ustali jsme v hostině.
A u lodí když všechno v spánku bylo,
tu ke mně jasná přišla bohyně
a na vše se mne vyptávala pilně.
I zjevil jsem jí příhody své sdílně.

6.

A Kirké děla: »Odyssee slyš,
co zjevím ti — bůh vzpomene sám tobě
slov později mých —: Až opustíš mou říš,
tu nejdřív Siren zástup v svůdné zdobě
pět uslyšíš, ty každého, jenž blíž
jich pluje, zpěvem vábit znají k sobě.
A všichni, kdož jsou kouzlem jejich jati,
k svým dítkám, chotím již se nenavrátí!

7.

Ty sedí na lukách a kolem břeh
se kostmi lidskými již z dálí bělá,
tam s lodí svojí když se pustíš v běh,
svých druhů uši voskem zalep zcela.
Než chceš-li slyšet ty je, ruce nech
i nohy svázat si, a kolem těla
dej lanem ku stěžni se přivinouti,
pak bezpečně již kol nich budeš plouti.

8.

A zpěv když zavzní a ty v lodi stát
a ke druhům svým s prosbou budeš lkáti,
nechť ještě víc lan kolem tebe dát
a pevněji tě hledí uvázati.
To první je, co jevím. A kam hnát
dál loď máš svou, ti nechci ukázati;
jen to ti řeknu: Dvě ti cesty kynou,
i naznačit chci, čím ty obě slynou.

9.

Tam s jedné strany svislé visí skály,
v ně příboj amfitritských hučí vod;
skal bludných jméno bohové jim dali,
a nikdy nepřeletí stěn jich hrot
pták žádný, ani holubi, již z dálí
by Zévu ambrosie nesli plod.
Vždy zabit skalou jeden v hloub se noří;
leč mocný Zév vždy nové sobě stvoří.

10.

Tam neznikla loď jedna zkáze svojí,
a mrtvoly i trosky povždy nes
proud ohnivý i moře ve příboji.
Jen jedna zmohla — Argo — vod těch děs,
ta, tolik písní ku které se pojí,
a která z krajů těch, kde Acestes
je králem, jela tam. Té Héra byla
však k ochraně a loď jí vyprostila.

11.

Dál hor dvou k nebi skalnaté ční stěny,
jichž srázný vrchol oblakem je kryt,
ten nikdy nesejde a vyjasněný
den nikdy nesvitne v jich příkrý štít,
ať podzim, léto je; a uhlazený
a kluzký odevšad je kámen zřít,
že nelze vzhůru vystoupiti chodci,
byť dvacet ruk neb noh měl ku pomoci.

12.

A v středu skály té jde ku jeskyni
vchod černý, k Erebu jenž končinám,
zkad, Odyssee, navrátil se's nyní,
je v sever obrácen. A z lodě sám
bys ani ty, ni kteří střelci jiní
svým šípem nestihli k té sluje tmám.
Tam hrozná Skylla je a štěkotem
jen psím je ku postrachu plavcům všem.

13.

A nestvůrná je tak, že lidé, bozi
si pouhý její pohled protiví,
má dvanáct tlap a z těla dlouhých hrozí
šest krků s hlavami, v jichž tlamách tkví
tři řady zubů ostrých, jimiž mnozí
již lidé konec našli strašlivý.
Půl tělem skryta trčí v černé skále,
hlav šest pak z hloubi kolem krouží stále.

14.

A mořského zda psa neb delfína
neb jiné kde by zvíře chytla, slídí,
a vše, co šírá hostí hlubina
vod tmavých, amfitritských, zrakem vidí.
A nikdy ještě ni loď jediná
ni plavec, aniž jiný někdo z lidí,
jenž kolem Skylly černé skály plul,
hlav jejích hrozných zubů nezniknul.

15.

Leč druhá skála, Odyssee, nižší
a první tak je blízka, že by tvůj
tam přeletěl šíp, a tam v malé výši
fík velký stínem druhou halí sluj.
Tam vodní božka Charybdis má skrýši,
ta třikrát denně jímá ve chřtán svůj
a třikrát vodu vypouští; leč běda,
co chytne živého, víc nazpět nedá!

16.

Tam pluješ-li, mocí svojí ani
tě nezachrání Poseidon, tož svou
loď k Skylle žeň spíš, líp s ní při potkání
šest druhů ztratit, než vše najednou.«
Tak děla, a já v teskném přemítání:
»Rci, bohyně, mi« děl jsem, »se Skyllou
v boj dáme-li se, jak ji ztrestat mečem,
když hrůzám Charybdy již neutečem?«

17.

I pravila mi Kirké: »Nešťastníku,
i s bohy chtěl bys do zápasu jít?
Ta nesmrtelna jest a v okamžiku
lze života jí tvého shasit svit,
i nezmožitelna, že smrtelníku
lze před ní útěkem jen spásu mít.
Pluj rychle kol a s prosbou ku Kratei
lkej bohyni spíš, jež je matkou její!

18.

Ta zkonejší ji již. Dál ku ostrovu
pak Trinakii připluješ, kde má
své ovce, býky Helios, jež slovu
svých pastýřek jsou věrně poslušna.
Stád býčích sedm vzácného je chovu,
a v každém stádě kusů půl je sta,
i ovcí tolikéž je; dvě pak víly,
dvě dcery bohyně je pasou s pílí.

19.

To Faëtusa s Lampetií jsou,
jimž jasná Neaira kdys život dala,
i otec Helios, jenž ohnivou
zří s nebe tváří a v zem žárem ssálá.
Když vychovány svojí pečlivou
ty matkou byly, v Trinakii dala
ta ostrov je; tam stáda otce pást
a, jak v svém domově tam měly vlást.

20.

Těch ušetříš-li, byť i nešťastného,
přec vlast tvá jistě uzří tebe zas,
než zloupíš-li je, zkázu mužstva tvého
i lodi teď již můj ti věští hlas.
A byť ty sám jsi osudu znik zlého,
přec bez druhů a bídně, v pozdní čas
se domů vrátíš! Tak mi Kirké děla,
co nebem zlatá jitřenka již spěla.

21.

Tu jasná bohyně hned ostrovem
se brala pryč, já druhům pak, by vstali
a vešli v loď, jsem nakazoval všem.
I odvázali loď a v ruce vzali
si vesla dlouhá, rychlým úhozem
v důl bili moře, ve modravou dáli
že plula hbitě loď a mírný v před
ji větřík jako věrný vůdce ved.

22.

Jej melodická, krásnovlasá k pouti
nám Kirké poslala, a z lehka vát
když začal ten a v bílé plachty douti,
tu druhům svým, již všecko v lodi v řád
si rovnali, jsem kázal usednouti
a pravil pak: »Ne jednomu jen znát,
ni dvěma sluší, od Kirky co vím,
tož po pravdě vám všecko vyjevím.

23.

A smrt neb život ať nám kyne v sled,
co řekla, slyšte: Siren aby zpěvy
jsme slyšet nechtěli i svůj by hled
jsme odvrátili, až se v moři zjeví.
Mně dovolila pouze poslyšet
je z dálí, ale třeba, abyste vy
mne pevněj' k lodi lanem přivázali,
a později ještě pevněji mne spjali.«

24.

Tak jevil osud náš jsem soudruhům,
a rychle, vánkem příznivým jsa hnaný,
jsem brázdil lodí mořských vlnek tlum,
až náhle vítr ztich a obávaný
se ostrov zjevil našim pohledům.
Též moře přestalo bít na vše strany;
i věřili jsme, bůh nějaký sám
že ved nás tehdy k oněm končinám.

25.

Tu druhům tiše rozkaz dávaje,
by vesel chopili se, meč jsem vzal,
a z hroudy vosku kousky sekaje
jsem rukou hníst je rychle započal;
a vosk jak pod tlakem pak ruky mé
i pod paprsky slunce zvolna tál,
šel k druhům jsem a uši v řadě jim
jsem zalepil tím voskem zhněteným.

26.

A za ruce i nohy připevnili
ti lanem pak mne k stěžni, v lodi střed,
a vesly dále v šedé moře bili
a vlnami se v rychlý dali let.
Leč vábivé již Siren hlasy lily
se ve sluch mi a již jsem slyšel pět:
»K nám, Odyssee slavný, opěvaný,
tě zveme v sídlo své my — mořské panny!

27.

Zde ještě nikdo nejel v lodi tmavé,
by hluchým ku našemu zpěvu byl,
ni neopustil kraje naše smavé,
by litoval kdy zažitých zde chvil.
Spíš větší moudrost on i štěstí pravé
si odnes, když zde krátký čas jen žil;
vždy s každým vše jsme sdělili, co máme,
již Tróje reky vše, svět celý známe!«

28.

Tak pěly plny lahody a již
jsem kynul k zastávce, neb jala divá
mne žádost slyšet víc; než v mořskou tiš
tím více bili druhové, že křivá
loď letěla jen; Euryloch pak blíž
i Perimédes, přerušivše tklivá
mi slova v ústech, ke mně přiskočili
a lan jen víc a pevněj' kol mne svili.

29.

I jeli dál jsme stále a zpěv zněl
vždy tišeji a tišej', až zmlk zcela,
tu druzi vosk, jenž posud v uších tkvěl,
i lana s mého hbitě sňali těla.
Leč dunivým již zvukem z dáli chvěl
se těžký vzduch a voda varem vřela,
až hromem temně bouře v sluch se nesla,
že leknutím všem z rukou padla vesla.

30.

Loď stanula. A v tichu hlubokém
jsem obrátil se ke druhům svým řečí:
»Ne nezkušeni v boji všelikém
jste, milí přátelé, i nebezpečí.
Jak krutý byl náš zápas s Kyklopem?
A přece, rcete, naději zda větší
jsme měli tehdy, nežli nyní máme,
vtip stejný jen když sobě zachováme?

31.

I čiňte, co vám velím: Seďte jen
a bíte vesly. Vyvede již z boje
Zév Kronovec nás všechny šťastně ven.
Ty, loděvodo, pevně v srdce svoje
co řeknu, zavři: Z vírů zde i pěn
veď loď nám přímo, u kormidla stoje
tam k oné skále, a jen toho dbej,
by první sluje vln tě nestrh rej!«

32.

Tak děl jsem a ti vesla vzali znova,
leč o Skylle jsem, našem neštěstí
jim neřekl ni jediného slova,
je nechtěje tak v zmatek uvésti.
I pluli k sluji jsme, jež strašnou chová
v svém nitru Skyllu, a tu do pěstí
jsem dvoje kopí vzal, zbroj oblék celou
a na příď lodi vstoupil s myslí smělou.

33.

Slov Kirky zapomněl jsem, která vzíti
zbraň v ruce, svolení své nedala,
neb před Skyllou své druhy zachrániti
mne plamenná jen touha jímala.
A oči bolely mne již, leč zříti
ji nikde nemoh jsem, ač vehnala
již vesla loď nám skalní do úžiny
kde sluje zely, vlny v skály bily.

34.

Tu Skylla řvala, Charybdis tam celé
vod slanných spousty jímala a ven
když divě vrhala je, rozvířelé
se hnaly v skály ve oblacích pěn,
a v dýmu kypěly a byly vřelé
jak voda v kotli, který upevněn
je nad plamenem; a když ve chřtán jala
jich spousty, tu se celá třásla skála.

35.

A černý křemen zjevil na dně v moři
nám zděšeným se, a když my svůj hled
k dnu stočili jsme, Skylla k nám se vnoří
a šest mých druhů z lodí schvátí hned,
těch nejstatnějších, k nezměrnému hoři
a hrůze mé, jenž nohy jejich bled
i ruce zřel jsem ve výš letět v ráz,
an po mně úzkostně jich křičel hlas.

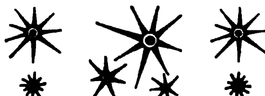
36.

A jak by rybář seděl v skály stíně
a malé rybičky si vnadidlem,
jež visí v žíně prutu, chytal líně
a kořist třepetavou rozletem
ven tahal spěšně: tak teď ku skalině
mé druhy táhla ta a hroznou všem
smrt uchystala, všechny žerouc chtivě,
co spínali ti ruce zoufanlivě.

37.

Jim přispět nemoh jsem a hrůzy větší
jsem nezažil již nikdy v pouti své.
Tak Skylly, Charybdy my druzí v křeči
jsme uniknuli choutce vraždivé.
A vespolek pak těšíce se řečí
jsme pluli dál a z dáli zářivé
jsme zřeli z vln se slunný ostrov skvít:
to Heliových stád byl luzný byt.

(Dokončení.)

✳✳ Blahopřání ✳✳

Jeho Emin. ndp. Leona kardinála Skrbenského Tiskové lize

k jubileu jejího desítiletého trvání.

Velectěnému výboru »Tiskové Ligy« v Praze!

Bylo-li které sdružení, v poslední době na poli katol. organisace vzniklé, podnikem nanejvýš časovým ano i nutným, jest to nepopíratelně v první řadě »Tisková Liga«, která si obrala za úkol pravdu tiskem hájiti, lži vyvraceti a čest napadených kněží chrániti. Pod praporem tímto »Tiskové Ligy« shromáždil se voj mužů horlivých, nadšených a osvícených, aby pérem bojovali za bratry své, za víru svou a církev svatou.

Dnes dokončuje »Tisková Liga« již desátý rok tohoto velezasloužilého působení svého.

Užívaje tudíž příležitosti této, abych jako vrchní pastýř vděčně vzpomenul zásluh »Tiskové Ligy«, vzdávám upřímné díky všem a jednotlivým pánům, kteří sdružení tomuto jakýmkoliv způsobem své síly a schopnosti věnovali a obětovali.

Děkuji pak také obzvláště za jejich ryzí katolické smýšlení a jednání, za věrné jejich trvání na osvědčených katolických zásadách a za jejich nezlomnou oddanost k církvi katolické a k svému biskupu.

Prose Boha, aby zásluhy všem hojně odplatil, a přeje, aby »Tisková Liga« vzkvétala vždy více a více, uděluji ze srdce všem své arcipastýřské požehnání.

Leo kardinál ze Skrbenských,
kníže-arcibiskup.

V Praze, dne 15. února 1906.

Valná hromada Tiskové Ligy

konána byla v domě družstva Vlast v pondělí dne 19. února t. r. za předsednictví Dra. Rud. Horského. — Jednatel farář Vl. Hálek četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl schválen. — Potom přednesl jednatel výroční zprávu, jež zní v podstatě takto:

»Bůh a církev« naším bylo heslem:
heslem tím a láskou vzájemnou
otuženi mocí tajemnou
smělým k cíli vždy jsme pluli veslem.«

V těchto slovech básníkových konáme dnešní valnou hromadou tiché jibileum 10tiletého trvání Tiskové Ligy, k níž položil roku 1896 základy se stejně smýšlejícími zasloužilý katolický pracovník red. T. Škrdle. S pomocí Boží vyrostla Tisková Liga ze zrna hořčičného, jež zaseto bylo v katolickou půdu v Čechách,

v pevnou organisaci, jejíž ideu vystihujeme heslem: »Církvi k oslavě — proti nepřatelům k obraně!« Důležitost Lig uznána byla mnohými projevy: Sv. Otec slavně panující Pius X. udělil činnosti jejich své požehnání a J. Em. kardinál státní sekretář Merry del Val psaním z 13. ledna 1905 uznává s pochvalou zásluhy Lig. A svaté paměti papež Lev XIII. pravil: »Vy konáte dílo apoštolské!« Zlatá to věru slova, plná útěchy, která posilovala Ligisty na kolbišti literárním.

Jako v celém desítiletí, tak i v minulém roce snažila se Liga všemi jí po ruce jsoucími prostředky splniti důvěru do ní kladenou. Může s klidným svědomím prohlásiti, že pracovala dle sil svých svědomitě a vytrvale.

Jak se samo sebou rozumí, není v boji, který provádí naše Liga, žádného odpočinku. Každý den přináší nové útoky. Vždyť nepřátelský tisk systematicky provádí ostouzení kněze jako vyvrhele, jako prototypa vší špatnosti. Moderní výchova, svoboda hanebného tisku, všude povrchnost a mělkost i u intelligence pojí se ve výslednici: kaceřování kněze a náboženských projevů se všech stran. Liberalismus ničí bezohledně základy veškeré autority, a všechen řád se hroutí v nivec tiskem »svobody.«

Nepřátelé pak hlavně použili proti náboženství, duchovenstvu a církevním zřízením moderní hrozné zbraně — tisku. Vědíť, že v tisku tkví síla slova promluveného i napsaného nikoli jednotlivce, ale vysloveného jménem byť i často klamavě od tisíců a statisíců. A proti této hrozné zbrani jest bojovati Lize jménem katolického lidu pravdou, usvědčováním lží, používáním ochrany zákona a skytati všem raněným od tisku radu, pomoc a ochranu.

Liga poskytovala radu a pomoc duchovenstvu všech 7 diecésí, též laikům i obecním výborům. Každý napadený spolubratr obdržel výstřižek z časopisu s udáním čísla, data a redakce spolu s poučením, jak by si ve příčině zaslání opravy a v obraně měl vésti. Též zprostředkována byla v jednotlivých nutných případech pomoc právního zástupce. Poloha Prahy ve středu Čech a Brna ve středu Moravy, jakožto literárního centra, odkudž vycházejí časopisy do všech 7 diecésí, působí, že Tisková Liga není obranným spolkem pro jednu diecési, ale pro celé Čechy, pro celou Moravu i pro vratislavskou část Slezska.

Jestliže číslice mají podati věrný obraz činnosti spolkové, uvádíme, že konáno bylo 9 výborových schůzí a 2 protestní, že vypraveno bylo 623 výstřižků napadeným kněžím, čteno na 30 nepřátelských časopisů, a že Liga vypracovala přes 2000 obranných lokálek do časopisů a 60 delších úvodních článků v »Našich Listech.« Oprav napadených kněží, klášterů a katolických laiků, k nimž byly redakce donuceny, otisknuto na 50. Též v několika případech obstarána rada a pomoc právního přítele.

Čím prudší boj a čím více nepřátel, tím více prostředků a sil musí se Lize dostávati. Bohužel, nebylo nadbytek prostředků. Snad jen $^1/_{20}$ duchovenstva v Čechách tvoří členstvo Ligy. Toužíme po tom, aby každý kněz v Čechách stal se členem Ligy. »Jeden za všecky, všickni za jednoho« budiž naším heslem. Nebo bude ještě hůře!

Veškerá práce Ligy spojena jest s výlohami. Mohu doznati, že Liga vždy s obtížemi zasílala svůj čtvrtletní příspěvek centrále Lig pro nedostatek peněz. Vždyť uvážiti dlužno, že musí Liga odebírati všecky nepřátelské časopisy, některé i dvojitě, dále uhražovati porto, tiskopisy — vydání to dosti citelná. Vždyť jí běží o to, aby každý kněz již druhého dne v té nejzapadlejší vesničce zvěděl o svém napadení. Naproti tomu dostávala Liga vzhledem k prácem jejím ne vždy přiměřeně příspěvků, ač pomalu nebude již ani jediného kněze, jenž by nebyl v časopisech napaden. Tím dokazuje se povinnost, aby vlastně každý kněz byl závazně členem Ligy. Proto musím v jednatelské zprávě prositi všecky duchovní, kteří posud ničím na Ligu nepřispěli, by ji podporovali.

Zjišťování pravdy při různých událostech, při zasílání oprav a vůbec při polemice vyžaduje velkou vnitřní dopisovací práci, která zůstává veřejnosti neznámou. Nicméně tato poctivá práce i snahy Ligy byly oceněny duchovenstvem samotným, jež děkovalo v nesčetných dopisech za radu a pomoc. Tyto projevy posilnily všecky pracovníky.

Ve příčině všesvětového tisku, jenž navzájem ve všech jazycích proplétá a prosévá časopisectvem lži o katol. církvi, kněžstvu a klášteřích, velmi dobře se osvědčila světová Centrála Lig, nyní sídlem v Koblenci, vedená drem Kaufmannem, která zjišťuje pravdu o domnělých nemravnostech kněží cizích zemí a jazyků. Zprávy z ní za poplatek 72 korun ročně docházely každý týden a byly uveřejňovány ve zvláštní rubrice »Našich Listů.« Výsledek této práce zračí se dnes potěšitelně v tom, že věrohodnost lží nepřátelského tisku se již tak seslabila, že se jim již příliš nevěří.

Aby Liga své stanovy cele vyplnila, vydává 2 sbírky brožur, a to »Obranu Víry« a »Husitví ve světle pravdy«, ve kterých vydala v minulém roce v II. ročníku v prvnějši sbírce práce: »O spalování mrtvol«, »Boj o náboženství« od Fil. Konečného; ve druhé sbírce: »Česko-slovanský katolík a husitství« od V. Koleše a »Učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém« od dra. Frant. Šulce. Těmito brožurami přispěla Liga darem »Spolku na zakládání katol. knihoven« a daruje je rovněž do každé knihovny, kterou družstvo Vlast zakládá.

Liga musila letos bojovati i proti nájezdům na čest seminářů a bohoslovců a s radostí přijala, že i bohoslovci seminářů učinili sami veřejný projev proti špatnému tisku. Konala protestní schůze proti rozlučitelnosti manželství, zahájivši v tom směru akci po Čechách, dále schůzi proti spalováni mrtvol i stavbě krematoria v Praze. Protestovala proti nařknutí duchovenstva, jakoby nepůsobila proti týrání zvířat, protestovala proti snahám zednářským za beznáboženskou »Volnou školu« a podrobila nový školní řád důkladnému rozboru. Žádala od města Prahy šetrnost k uměleckým církevním památkám a vystoupila proti banálním představením v divadlech na předměstích, proti necudným obrazům nakladatelství B. Kočího, proti nemravným výrobkům jak v obrazech tak i v tisku, proti pohlavní literatuře, pěstíc při tom ochranu ctnosti u mládeže. Liga pracovala proti akci zednářských kruhů,

čelící, by nahrazena byla náboženská přísaha u soudů a úřadů pouhým slibem čili t. zv. »občanskou přísahou.« Dále proti spiritistickým rejdům v Krkonošských horách, kolem N. Paky a na Kladensku.

Proti hnutí »Pryč od Říma« podporovala Liga časopis »Sv. Vojtěch«, dále uveřejňovala články v »Našich Listech«, ve »Vlasti« a v kalendáři »Sv. Vojtěch«, vydáním brožury v »Hlasech Svatováclavských« proti heslu »Pryč od Říma«, odsoudila odpadlický spisek Šulepníkův »Slovo ke katolíkům«. Vydán spisek Dra K. Řeháka: »Či katolík, či lutherán?«

Liga učinila projev o universitních a středoškolských extensích. Vystoupila proti sensačním brožurám o vrazích Valešových otupujícím mravní cit, proti F. V. Krejčího knize »Nová rozprava o náboženství«.

Ve schůzích podán rozbor proti knihám: »Právní postavení osob bez vyznání nábož. v Rakousku« od dra V. Boučka a »Bezvěrci dle práva rakouského« od dra F. Soukupa, proti necudným novellám v »Prvotinách kacířů«, knize A. Mengera »Morálka bez Boha«. Podány dále referáty o »Knihovně kacířů«, »Rarášku« a proti falšování dějin předhusitského zpěvu.

Liga získala vynikajícího katol. učence, jenž nevěrecký spisek Ch. Bradlaugha »Dvanáct apoštolů« úplně porazil. Působila ve »Hlasech Svatováclavských« k vydání brožury: »Komenský a jeho oslavovatele«. Věnovala 50 K na podporu českého dívčího katol. gymnasia na Král Vinohradech.

Liga pojala též myšlénku studovati dobu husitskou, zařídila předběžné práce. by zajistila k tomu hmotné prostředky, takže již po dva roky pracují v tomto oboru pracovníci.

Liga věnovala pozornost úpravě nového zákona o ochraně cti, aby vyňaty byly přečiny tiskové proti osobní cti a náboženství z pravomoci soudů porotních a přikázány byly soudcům z povolání, kteří mají spíše na zřeteli věc a nikoli osobu, a nejsou přístupni boucharonským týrádám liberálních obhajců a rafinovanému vykrucování prohnaných liberálních redaktorů.

Liga radovala se z toho, že letošního roku konal se ve Vídni sjezd delegátů všech Tiskových Lig Rakouska (jest jich nyní 14), který mnoho užitečného pro věc přinesl.

Jakkoli to není žádnou příjemnou prací broditi se denně v kalu a bahně toho nejhoršího tisku a při tom zachovati čistou duši vlastní, bude Liga i na dále konati bedlivou kontrolu veškeré tiskové produkce, bude lži a nepravdy stavěti na pranýř a bezohledně vystoupí proti jakýmkoli výpadům na náboženství a mravnost.

Nemohu ukončiti jednatelskou zprávu jinak než povzbuzením k další nové vytrvalé práci, jež den ode dne s rostoucím příbojem proti katol. církvi a jejímu duchovenstvu roste nejen jinde, ale zvláště v naší milé vlasti české.

Život jest boj, život kněze pak ustavičným bojem. Chceme snad malomyslněti? Kristus Pán, věčná pravda, tento boj pro všecky časy předpověděl, ale též Svoji božskou ustavičnou pomoc přislíbil. Proto udatně do boje!

Bohužel ne všichni šli s námi. Mnozí stáli stranou a dívali se opřeni o meč na náš boj. Byli vyzváni sice, aby svoji čest protivníky napadenou hájili, avšak z bázně před veřejností a z nepravé skromnosti nedbali hlasu našeho a nechali tím svět v jeho falešném názoru.

Každý má býti na svém místě, jedná-li se o to, hájiti stavovskou čest. Proto braňme se vytrvale, hajme zákonnými prostředky svoji čest! Jsmeť to povinni církvi, které sloužíme, stavu, ku kterému náležíme, a věřícímu lidu, který na nás hledí.

Když kdysi zlodějka vzavši náušnice malé dívence, chtěla jí ukrásti s krku i zlatý křížek, odstrčilo ji děvčátko nadlidskou silou a vzkřiklo hlasem rozechvěným: »To nedám, to je po mé matičce.« A tak jednati chceme i my. Nedejme si vzíti kříž, víru svou, a každého, kdož by po ní sáhal, odstrčíme od sebe a zahřmíme mu do duše: »Kříž svatý, víru svou si vzíti nedáme, vždyť jest to po naší matičce!«

Nuže vzhůru Ligo po desítileté práci k novému dílu, k novému boji spěj bez bázně a s přesvědčením! Můžeme si říci slovy Svatopluka Čecha vzhledem k věci naší: My rostem, žijem, nezdolají nás. Ni síly surové nás nezavalí, jen stát-li bude k bratru brat, své-li budem hájit, vesele pracovat!

Nepůjdem za klamavými bludičkami, ale za Kristem, který je pravdou!

Předseda vzdal jednateli zasloužený dík za tu zevrubnou výroční zprávu a red. Tom. Škrdle se k tomu připojil, uznávaje neunavnou a vytrvalou práci faráře Vl. Hálka pro Tiskovou Ligu.

Pokladník Tom. Škrdle podával zevrubnou účetní zprávu. Liga měla 4621·35 K vydání, i radil se výbor o prostředcích, kterak rok co rok stoupající vydání hraditi. Přijata byla patřičná usnesení. — Účty revidoval říd. učitel Jos. Flekáček a shledal je ve zcela náležitém a vzorném pořádku. Valná hromada udělila pokladníku absolutorium.

Při volbách zvoleni byli: za předsedu Dr. Rud. Horský, do výboru: Vl. Hálek, Tom. Jiroušek, Tom. Roháček a Tom. Škrdle. Za náhradníky: katecheta Jar. Zika a farář Ferd. Schmidt.

Čten byl dopis kanovníka Fr. Vanečka, starého ligisty, jenž píše: »Nemožno mi býti přítomnu valné schůze Tiskové Ligy, ale aspoň písemně a duševně beru účast na ní.

Desátý již rok zápasí pro »fide et veritate« (za víru a pravdu) a boje toho konec ještě není, ba nastává mnohý nový zápas. Starým harcovníkům církevním bylo heslem cruce et aratro (křížem a pluhem), Liga má vedle kříže — péro — »cruce et calamo«. Mnoho bystrých a věrných per přeji staré Lize pro nové desítiletí. — Zdar a požehnání pracím Ligy přeje Fr. Vaněček, kanovník.«

Valná hromada vzala s poděkováním dopis tento na vědomí.

Předseda požádal přítomné, aby povstali a vzdali hold úcty J. Sv. papeži Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I., Jeho Eminencí, našemu ndp. arcipastýři, a všem českomoravským ndpp. biskupům.

Na konci valné hromady přijata tato resoluce:

Valná hromada Tiskové Ligy protestuje proti urážce náboženství způsobené prof. Karlem Judou a schvaluje veřejné vystoupení Karla Dostála, faráře v Prostějově, proti prof. Karlu Judovi, působícímu na reálce Prostějovské. Tisková Liga odmítá každou urážku slova denunciance na faráře Dostála vrhanou proto, že vystoupil proti Ben Jehudovi přímo jako proti Karlu Judovi, poněvadž veřejnost česká již od roku 1904 Malým Slovníkem Naučným (I, str. 1091) jest poučována, že Kara Ben Jehuda jest vlastně profesor Karel Juda v Prostějově. Dále Tisková Liga protestuje ve své řádné valné hromadě proti urážkám katechetského stavu a náboženství, jichž dopustil se prof. dr. Masaryk, způsobem katolíky přímo k odporu vyzývajícím a pohoršujícím.

Projev valné hromady Tiskové Ligy o situaci.

Tisková Liga přehlédajíc minulý rok v oboru literatury i tisku a ve veřejném životě vůbec, projevuje o situaci následující své dobré zdání:

V belletrii i básni probleskuje moderní směr, který nepočítá již s křesťanstvím jakožto blahodárně šťávou pronikající celý život člověka, nýbrž snaží se setříti vše křesťanské s něho a nahraditi pochybnými problémy filosofickými posud neosvědčenými se zřejmou tendencí protikřesťanskou. Setkáváme-li se tu a tam ještě s myšlénkami vzatými z náboženské půdy, seznáme na první pohled, že se podávají ne s pravým účelem, aby poučovaly a vedly ducha lidského, nýbrž jen jako jakési historické chladné památky, které zasluhují pro své stáří sice úctu, nikoli však následování. Lidstvo dle moderních směrů má býti donuceno odložiti křesťanské názory a tím bude vehnáno do školy racionalismu a materialismu. Bude pak šťastnější? Rozhodně ne, zní naše odpověď.

V denním tisku lze pozorovati úpadek. Jako jsou slabého základu denně rodící se názory a zvláště politické zjevy, tak i chatrna jest pro veřejnost škola denního tisku, která vychovává mělké vzdělance bez hlubších studií. Není divu, že pak roste i povrchnost v lidu k vážným věcem, nejvíce k náboženským základům. Připočteme-li k tomu nízké řádění jistého druhu protikřesťanského tisku, neupřeme si, že jisté vrstvy lidu nejsou daleko bankrotu pravého vzdělání.

Ve vědě vnesl vědecký liberalismus protestantskou zásadu subjektivismu, vypudil kult pravdy a jal se viklati základy křesťanství. Proto nesmí umříti s jedním našich nejosvícenějších papežů Lvem XIII. jeho pobídka v encyclice kléru, by se kněží věnovali studiu vědeckému a bádání i vstoupili na kolbiště se získanou pravdou. Nestranné bádání musí uznati řád katolický za pramen západoevropské vzdělanosti.

V životě socialním, poněvadž křesťanství jest náboženstvím lásky a ducha jeho ubývá, ubývá též lásky a zostřují se protivy ve společnosti lidské. Jest velikou otázkou, zda všeobecné hlasovací právo, které se stalo stigmatem minulého roku, nebude-li spojeno s duchem křesťanským, zda se stane tím touženým prostředkem k nápravě zbědovaných socialních poměrů.

Základem socialního života jest rodina, spočívající na křesťanském manželství, kterým se stalo křesťanství největší socialní civilisatorskou mocí společnosti lidské obrodnou. Jestliže základ *nerozlučitelného manželství* bude uvolněn, zasazena bude hluboká ochromující rána mravnosti a spořádanosti života rodinného a tím i celé společnosti státní.

Smutným neméně zjevem staly se snahy *za volnou školu* bez náboženství. Staletá zkušenost dokazuje, že nejzdárněji na rozum, vůli a cit mládeže se působilo náboženskými pravdami a tímtéž nejsnáze se jí vštěpovalo všecko dobré a krásné. V tomto úkolu vzbuditi a povznésti mravní sílu mládeže a vésti ji ke ctnosti, spočívá všecka důstojnost školy. A proto snahy za vyloučení ze školy náboženství, které jest základem vychování, vzdělání, vlastenectví, rodiny i státu, jakožto nebezpečné zasluhují odsouzení.

Zvláště nás překvapuje, že za vyloučení náboženství ze školy horují ti, kteří jsou ctitely Komenského a Husa, kteří kladli za základ vychování — náboženství. V tom se jeví největší farizejství. — Smutným zjevem při tom jest, že nyní i část profesorů středních škol počíná (zlopříklad Juda) po příkladu liberálního učitelstva proti náboženství zahajovati boj.

Jelikož jen to *umění* umravňuje národ, které spěje za ideály pravdy, dobra a krásna, nemá lid důvěry k umělecké produkci a výchově, které jsou prázdny těchto cílů. Proto právem oddaluje se zdravé jádro lidu našeho od nahotin, neboť v nich vidí porušení dobra. Umění, které našlo v křesťanství nejvděčnější půdu, má budoucnost svoji opět jen v jeho oblasti.

Ovlažující rosou v životě náboženském v Čechách minulého roku byl *kongres Mariansk*ý, který něhou kultu marianského učinil hluboký dojem na intelligenci i na lid a mnoho jasných stop po sobě zanechal.

Jelikož boj protikřesťanský se stupňuje ve všech oborech a všemi druhy zbraní a tímtéž vážnost doby roste, jest třeba, aby duchové povolaní radili katolickému světu pravé prostředky k obraně i positivní práci. Lid pak katolický kéž prohlédne a pozná, že uloupení mu náboženství značí jeho úplnou zkázu. Proto kéž přilne ke své drahé církvi a otevře sluch svůj i srdce své jejímu hlasu!

Tisková Liga v Praze,
dne 19. února 1906.

T. J. Jiroušek,	Dr. *Rud. Horský*,	*Tom. Škrdle*,	*Vlast. Hálek*,
sekretář.	předseda.	místopředseda.	jednatel.

* * * * * * * * * * * * * *

Výbor Tiskové Ligy

konal hned po valné hromadě první schůzi za předsenictví Dr. Rud. Horského. — Výbor zvolil za jednatele far. Vlast. Hálka, za místopředsedu a pokladníka red. Tom Škrdle. — Na to vydal výbor širší projev. Mluvili: o všeobecné situaci Dr. Rud. Horský, proti proticírkevním snahám ve školství red. Tom. Škrdle, proti snahám o zničení svátostného manželství red. Tom. Jiroušek, proti Los von Rom far. Vlast. Hálek. — Významné řeči jejich uveřejňujeme. Nový člen výboru, soukromník Tom. Roháček, vyslovil radost nad tím, co dnes viděl a slyšel, přál Lize všeho zdaru a k hnutí Los von Rom přičinil ze své bohaté zkušenosti jako bývalý učitel na Moravě zajímavé poznámky.

Projev výboru Tiskové Ligy o situaci.

Proti pokrokovému učitelstvu uvedl *red. Tom. Škrdle* následovní:

My starší kněží máme své učitele vesměs ve vážnosti a rádi a s úctou na ně vzpomínáme; jeť stav učitelský něco vznešeného: co koná zahradník se svými stromky, že je roubí, šlechtí, že je zalévá, před mrazem a větrem chrání, že mladé stromky, aby se nezlomily, uvazuje — to koná v duchovním vzhledu ve škole učitel.

Ale právě tato hluboká vážnost ke stavu učitelskému ukládá nám za povinnost býti na stráži proti těm učitelům, kteří usilují vyhoditi náboženství ze škol a kteří dítky vychovávají ne dle předpisů církve, ale ani ne dle předpisů školního zákona, na který přísahali a který jim má býti přece směrodatným.

Tyto proudy v učitelstvu vyskytovaly se i dříve, ale jen po řídku a zvláště za silné vlády místodržitele hraběte Thuna nemohly se uplatniti. Ale po pádu Thunově, když se stal místodržitelem zliberalisovaný hrabě Coudenhove, když opanovali zemskou školní radu realisté, když nastoupil ve Vídni vládu pověstný Koerber, za něhož se mohly v říši rozpoutati všecky církvi nepřátelské vášně, a hlavně od té doby, co byly učitelstvu zvýšeny platy — tu se vybarvilo i naše učitelstvo, naše pokrokové, socialnědemokratické a Masarykovské učitelstvo.

Co si toto učitelstvo dovolilo a dovoluje ve svém tisku proti církvi, náboženství a nám kněžím, přesahuje všecky meze slušnosti a práva. A jeho odvaha rostla, když vidělo u nás onu zbabělost, o níž jsem mluvil v předešlé věci. Nebo, táži se, co jsme proti tomu proudu dělali, kterak jsme se bránili, kterak jsme se organisovali! Hlouček učitelů sorganisovaných v Jednotě katol. učitelstva když se přestěhoval z Hradce Králové do Prahy, stál tu dlouho zcela nepovšimnut. Biskup Ed. Jan Nep. Brynych při první valné hromadě Jednoty katol. učitelstva všecky účastníky v semináři pohostil, sám mezi ně do valné schůze přišel, penězi Jednotu podporoval — v Praze až na nynějšího nejd. Arcipastýře nikdo si jí nevšímal, pozornost jí nevěnoval, jí nepodporoval; organisace katechetů před 21 roky mnou založená byla rozmetena, a organisace druhá povstala v periodě, když bylo již mnoho

a mnoho pro nás ztraceno. Co bychom byli docílili před 20 nebo 15 lety na poli školském, t. j. čemu bychom byli tehdy zabránili, to se nyní již odčiniti nedá. Nejlépe charakterisuje naši otročinu nový školní řád, který staví učitele náboženství bez rozdílu věku a úřadu pod kontrolu řídícího učitele. Starý arcikněz, bisk. vikář neb děkan, stařičký farář, jenž celou osadu vychoval, má býti postaven pod dozor svého bývalého žáka, osadníka, stane-li se v místě jeho působiště řídícím učitelem. Zkušený, v práci sešedivělý kněz má poslouchati mladého méně zkušeného říd. učitele a má podřizovati své jednání často zliberalisovanému nebo docela nevěreckému řídícímu učiteli, jaké nám nynější systém školní a proud doby najisto vypěstuje a částečně již vypěstoval.

Ale ne z oka rmutného, ale z ruky pilné nám naděje svitne.

Kněží bratři, bděte a pracujte! Organisujte ve spolcích katolický lid a poučujte ho na kázaních o základních pravdách vychovatelských! Bděte v místních školních radách! Do okresních a zemských školních rad ať jsou vysíláni kněží energičtí a rázní a zkušení a ne salonní úklonkáři. Při obsazování míst ať jest farní dům a vůbec kněžský byt zavřen učitelům pokrokovým. Žádný kněz ať nehne prstem pro učitele, jenž odebírá pokrokové učitelské časopisy, jenž fedruje mezi mládeží a lidem učitelským protikatolické kalendáře, jenž působí ve spolcích protikatolicky. Učiňme mezi sebou řetěz, a taková víře proradná duše ať nenalezne nikde mezi námi pomoci a podpory. V té příčině by měli býti konsistoře a jejich zástupci s nižším klerem ve stálém spojení. Nemluvím to na plano, neboť znám případy, že učitel, jenž na venku Husovu oslavu aranžoval, dostal vlivem kanovníka ve velkém městě lepší místo a jiný úplný liberal podobným vlivem místo ředitelské na měšťanské škole.

Každého učitele, jenž žádá přímluvu — a co se jich k nám naběhá — a co se jich jen na př. ke mně naběhalo a naběhá, učitelů a učitelek, že jsem chodil do farního kostela faráře Fr. Kareše, jenž zasedal v okresní školní radě Karlínské, na to ve Vinohradské a posléze Žižkovské — a že jsem znám s kap. děkanem Msg. dr. Jos. Burianem — každého se tažme, zdaž je členem Jednoty č. katol. učitelstva, co katolického odebírá, ve kterých kat. spolcích působí — a nevykáže-li se ničím positivním, prstem pro něho nehněte, nebo jsou mezi učiteli někteří, kteří mají dvě duše: u kněze kněžskou a katolickou a za jeho zády protikněžskou a protikatolickou, což nám sám jeden starší řídící učitel ve valné hromadě Jednoty č. katol. učitelstva četnými případy veřejně dotvrdil.

U nás máme katechetský spolek a odbor katechetů při prof. spolku pražském. Bylo by dobře, aby se v jedno spojili všichni katecheti, jak je tomu v novém katech. spolku arcidiecése olomoucké, který se 13. února t. r. ustavil. Tyto tři spolky vezměte si hlavně na starost tisk protikatolický. Ten mocně odrážejte. Tyto spolky spojte se k velikým akcím s něm. rak. spolky katolickými a domahejte se vlivu na zemské školní rady a na sbory zákonodárné, zemské i říšské. Školští referenti kosistorní a zástupci duch. v zemských a okresních školních radách pěsťujte s před-

-sedy těchto spolků stálé styky, aby znali proudy dole a oni — předsedové — práci nahoře.

Utvoříme-li takovouto silnou organisaci, zmůžeme mnoho, při nejmenším udržíme nebo obnovíme ve školství to, co žádá zákon, který se nyní leckde v ohledu náboženském obchází a neplní.

Osobně ve škole ustupme a hleďme zachovati všemožně svornost a pokoj. Pilně, svědomitě a přesně konejme své povinnosti, chudému žactvu pomáhejme a podpory vymáhejme a kde se jedná o podpůrné spolky pro žactvo, tu spolupůsobme nebo aspoň hmotně je podporujme a vůbec hleďme ve školách býti dítkám pravými otci-vychovateli.

Ale kde se jedná, ublížiti víře, náboženství, tam své veto rázně ohlašujme, nic se neohlížejíce na theorie Masarykovy o denunciantsví, vědouce, že hájení cti a práva jest naší svatou povinností a žádným denunciantstvím.

Pozoruji, že i ti nejliberálnější ředitelé škol hledí zachovati s definitivními katechety jakýsi mír a pokoj, či-li jak říkáme po latinsku: modus vivendi. Někde to činí také učitelé, nejzuřivější nepřátelé církve a kněžstva. To je taktika, nebo katecheta mohl by řediteli ve sboru mnohé nepříjemnosti způsobiti. Ale kněžíbratří, i vy toto chování oplácejte také jen z ohledů taktických, nebo že by vás a váš stav i naše náboženství zliberalisovaný ředitel upřímně miloval, toho se přece domýšleti nemůžete, ale buďte při tom na stráži a víře a náboženství a především návštěvě chrámu v nedělích a ve svátcích v nejmenším ublížiti nedejte. Takový ředitel i při uhlazeném zevním chování nepovolí vám více než co zákon káže ani jota a vy rovněž neslevte pod zákon ani jota.

Podobně se chovají někteří zliberalisovaní ředilelé a učitelé při visitacích k vikářům a biskupům. Cti jim dají až dost, ale místní farář ví, je-li to zlato či jen pozlátko.

Buďme tedy na stráži a buďme sjednocení od shora až dolů a — pak budeme i silní.

Zdař Bůh naší práci v oboru náboženské výchovy ve školství.*)

Redaktor T. J. Jiroušek promluvil v tato slova:

»Proti snahám zednářů, odvěkých nepřátel trůnu a oltáře, zvláště v otázce manželské nebylo by potřeba ani mluviti, kdyby náš lid uchovával trvale v paměti, co bylo již mnohokráte ře-

*) Když jsem tuto řeč upravil a chtěl ji zanésti do sazárny, přišla ke mně paní jistého říd. učitele. Řekla mi jméno muže, které jsem jakživ neslyšel. Jsem prý hodný, šlechetný a dobrotivý pán, její muž že se chce dostat do některého pražského předměstí a já abych při tom pomohl. Já na to: ale paní, my máme »Vychovatele« a váš muž ho neodebírá, my máme již 9 let Jednotu katol. učitelstva a váš muž v ní není členem, a já mám pro něho běhat z předměstí do předměstí? Ona na to: Můj muž je zbožný a hodný a vystoupil z organisace učitelské (to bylo pro mne, abych se mu naklonil), bral jen jeden časopis a už ani ten nebere. Já: Který to byl časopis? Ona. »Posel z Budče«. Já: To je právě list nám kněžím velmi nepřátelský. Z dalšího jsem seznal, že se rodina tu nalézá pro nezaviněné příčiny v nedostatku, ale řídě se tím, co jsem nahoře psal, pomoci jsem nepřislíbil. Proč a zač?

čeno a kdyby zednáři nenaléhali na zákonodárce, aby zasáhli v otázku manželství tak, by zničena byla jeho svatost již samým Bohem prvním lidem ustanovena, Kristem Pánem hlásána a celým křesťanským světem po celý jeho čas hájena.

Zednáři se snaží, aby manželství, dílo Boží, na dílo lidské bylo sníženo, aby ze svátosti na obyčejnou spekulační a obchodnickou smlouvu světskou bylo uvedeno na konkubinát od státu autorisovaný. Tato snaha rodinu i stát v jejich základech ohrožující má za účel pokořiti křesťanství, zničiti právo manželky i manžela a dítky jejich připraviti o dobrou pověst jejich otce a matky. Humanismus zednářstva vynášený dnes nad humanismus křesťanský ukazuje zde nejlépe, že vlastně žádným humanismem není a směr jeho že vede lidstvo na dráhu zkázy mravní i právní. Jaká zvrhlost práva musila by v rodinách zničením křesťanského manželství nastati, když by stát manželství svými zákony pouze za světskou smlouvu považoval, toho děsné obrazy poskytovaly by nám soudní síně, statistika rozvázaných manželstev a možná i nával opuštěných dítek do obecních a městských sirotčinců. Toho se nesmí zapomínati, není-li manžel povinen býti s manželkou, jak jest pak povinen pečovati o dítky manželství rozloučeného, manželství zneuznaného? Mají-li dnes obce málo na tom, že se jim den ode dne množí starosti o dítky odložené a v porodnicích zanechané, pak možná přibude jim i starost třetí o dítky zbylé z rozehnaných manželstev z rozsudků zákona. Zákon! K čemu má lid vésti světský zákon? Zajisté k tomu, k čemu nás vede desatero zákonů daných Bohem na hoře Sinai. Toho však zednáři nemohou potřebovati, jim protiví se zřízení Boží, proto usilují je zničiti a zavésti všade a ve všem za každou cenu zřízení světské — ať z toho pak následky pro rodinu nebo stát vyplynou jakékoliv. Nám to však lhostejným býti nemůže — dokud jsme křesťany.

A proto jest na celém katolickém světě a u nás na veškerém občanstvu, aby útok nepřátel oltáře a trůnu byl odražen, neboť uvede-li se v nivec rodina, jaká bude společnost, na čem bude stát nejen oltář, ale i trůn? A proto vlastenecká povinnost nám toho ukládá, vystoupiti proti ďábelským snahám všech nepřátel křesťanství a křesťanských vlád mezi křesťanskými národy.

Manželství zůstaň svátostí, jakou bylo, i na dále a komu z nevěrců a nepřátel Krista jest odporným, zůstaň si ve hříšném konkubinátě a nestarej se, jsa odpůrcem křesťanství, o základy křesťanské společnosti, z nichž nerozlučnost manželství jest pilířem nejpevnějším.

Nuže, nám katolíkům nezbývá než veřejně a bez ostychu protestovati proti zničení svátosti stavu manželského a trvati na jeho upevnění, aby upevněna byla rodina, aby upevněn byl stát na základech mravních a lidských. A abychom toho dosáhli, pozvedněme všade na schůzích svůj hlas a podpisujme petice k zákonodárcům, aby v zájmu rodiny a v zájmu státu nedali zednářům zničiti svátost stavu manželského, aby z ní neudělali trhový úmluvný kus papíru. Proto vítáme pastýřský list kardi-

nála arcibiskupa Gruschi, aby katolíci svátost stavu manželského hájili a petice za ně podepisovali.«

Resoluce výboru Tiskové Ligy. Výbor Tiskové Ligy prohlédaje ke snahám za rozlučitelnost manželství a prohlášení jeho za věc čistě světskou a smlouvu občanskou, poukazuje k tomu, že civilní manželství jest výsledkem protináboženské, socialní a politické revoluce (povstání v Nizozemsku, hrůzovlády Cromvellovy, francouzská revoluce), že vede k svobodné lásce, k anarchii v rodině i státu, že otevřeny by byly dokořán dvéře mravní rakovině zpustlých zhýralců — volá ke všem upřímným katolíkům, aby stáli na stráži svátosti nerozlučitelného katolického manželství, které učinilo národy a státy velikými, šťastnými a svatými, zrodilo tisíce svatých matek, světců světic, hrdinských mučedníků, zbožnou svatou matkou odchovaných. Cesta bojů, ženo křesťanská, kterou církev katolická a zvláště Stolice apoštolská kráčela za práva tvoje bojujíc, je v dějnách manželství cestou nejčestnější a pokryta věnci zásluh převzácných. A proto ve jménu důstojnosti lidské a cti křesťanství i ženy křesťanské, ve jménu pravé osvěty za ochrany nejsvětější Panny a Matky chceme chrániti katolické manželství a bojovati všemi prostředky proti jeho rozlučitelnosti.

Farář Vl. Hálek rozhovořil se o hnutí »Pryč od Říma« a navrhl tuto resoluci:

Vzhledem k řádění odpadlictví, které po sedm roků v naší vlasti zuří, jsouc hlavně živeno cizozemskými penězi pode jménem »Pryč od Říma« ke zprotestantštění království Českého, odmítá Tisková Liga potupy katol. církvi činěné, překrucování článků víry, falšování přečetných dějinných událostí, jedním slovem všecky ty nekalé prostředky k svádění, kterými hlasatelé bludařství k odpadu od víry štvou. Tisková Liga vyzývá všecky věrné katolíky, aby se nadšeně seřadili v boj proti nástrahám odpadlictví, jež popírajíc i božství Ježíše Krista, chce rozbořiti základy křesťanství v Rakousku a již vícekráte se i prokázalo, že jest pláštíkem i jiných velezrádných snah. Jelikož výsledky odpadlického hnutí u tak mnohých katolíků spočívají hlavně na nedostatku náboženských vědomostí, na politováníhodné vlažnosti v náboženském životě a v průmyslových městech též na nedostatku kostelů, vítá Liga vydávání zdarma měsíčníku »Sv. Vojtěch« k šíření náboženských vědomostí, osvětlování odpadlictví a získávání peněžních prostředků ke stavbě nových potřebných kostelů. Tisková Liga vznáší k vládě i k zástupcům lidu ve sněmovně vážnou a naléhavou žádost, aby řešení otázky stavby kostelů nebylo ponecháváno jen za břímě soukromé dobročinnosti. Tisková Liga vyzývá při nynějším protikřesťanském, protidynastickém a protirakouském štvaní »Pryč od Říma« všecky věrné katolíky k heslu »Věrně k Římu!«

Poznámka: Dr. Rud. Horský řeč svoji v čas nezaslal, nemůžeme ji tedy uveřejniti.

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.[1])

Píše ROSELLY DE LORGUES.

Úvodní slovo.

Skoro třistasedmdesátšest let uplynulo, aniž by nejznamenitější událost lidstva, ta, jež zdvojnásobila tuto zeměkouli, byla popsána ve své skutečnosti nebo přivedena ke kýženému svému cíli. Nikdy katolický spisovatel nepokusil se, aby nakreslil úplně život Krištofa Kolumba, tohoto reka katolicismu. Až do dnešního dne jedině škola protestantská honosila se výsadou, že nám vypravovala tuto historii. Její úsudky byly přijímány bez odporu, až konečně uhodila hodina velké rehabilitace.

Poprvně od té doby, kdy založena byla stolice Petrova v Městě Věčném, dosedl na trůn knížete Apoštolů velekněz, jenž přeplul rozpjatou výduť Atlantického oceánu, jenž rozjímal jeho prostory široširé a jenž obdivoval se zázrakům Stvořitele v zářících krajinách Nového Světa. Osvícený papež Pius IX. lépe než kdokoliv mohl oceniti, jakou energií jistoty, jakou silou, rozhodnosti a rázností a jakou věrou v Prozřetelnost bylo opevněno srdce muže, jenž první podjal se úkolu, aby přenesl přes nesmírné vlny znamení spásy do těch krajů tehdy tajemných, jimž i existence současnou vědou upírána.

Velikost díla a vznešenost duše Kolumbovy zjevila se intuitivně duchu člověka vyššího, jenž nabyv úplný pojem o světě fysickém, jakož i o osudech člověčenstva, dočkal se toho, že byl povolán ku správě katolického světa. Vrozená náklonnost připoutala nesmrtelného Pia IX. k památce křesťana, jejž Bůh vzbudil, aby nám objevil celkovost díla pozemského.

Byloť přirozeně důstojno hlavy Církve, aby se ujala oslavy prvního katolíka, jímž byl zasazen kříž do těchto vzdálených končin a rozhlášeno jméno Spasitelovo.

Protože pak, aniž by tomu chtěla, Francie přispěla první k tomu, aby oloupen byl Kolumbus o svá práva, davši jiné jméno než jeho pevnině, již odkryl jeho genius, zdálo se, že přirozeně Francouzovi přísluší, aby vykonal čin opravné spravedlnosti uveřejněním zevrubného životopisu tohoto velikého služebníka Božího. Jedině proto přijali jsme důstojenství tohoto poslání, tolik naše síly přesahujícího, že přízeň, již ráčil nás vyznamenati[2]) panující Svrchovaný velekněz, naše láska ku pravdě, pak to, že úplně vzdáleni jsme osobní předpojatosti, naše důvěra v Boha, dovolují nám doufati, přes naši nehodnost, že se zlíbí Otci světel, Původci veškerých darů dokonalých, osvítiti cestu našich pátrání a že touto převládající náklonností k pravdě, jež nahrazuje kouzlo formy a jež obejde se bez původu stylu, stane se, že budeme čteni přes mdlobu pokorně přiznanou.

---

[1]) Dne 20. května t. r. bude se slaviti 400letá památka úmrtí Krištofa Kolumba, velikého tohoto reka katolicismu.

[2]) Kromě listu, jímž ráčila poctíti p. hraběte Roselly de Lorguesa Jeho Svatost blahosklonností zcela výjimečnou, neobvyklou u dvora papežského, ráčila subskribovati na toto dílo a průběhem jeho pořádání poslati spisovateli kříž řádu sv. Řehoře Velikého. (Poznámka Vydavatelstva.)

Hodláme tedy shrnouti prostě, upřímně a plně dle posloupnosti řadu okolností a fakt, jichž soubor ustaví život Krištofa Kolumba.

Existuje jisté družstvo spisovatelů, kteří váží si historie potud, pokud jest psána duchem, bez účastenství srdce a historika jen takového, jenž uzavře do výrazů studené elegance vybroušenost suché myšlénky, a to z obezřelosti a bojácnosti. Ta myšlénka, že duše autorova z toho neb onoho důvodu vstupuje do jeho vypravování, zraňuje je jako porušení pravidel historické tvorby. My hodláme však, nechť nám nezazlívají, psáti dle svého vlastního popudu, nedbajíce požadavků školy, jež si osobuje právo vynášeti zákony v podobném případě. Budeme vypravovati jedině události lnoucí ke skutkům nebo k osobě Kolumbově, zdržujíce se líčení stavu krajin, jež objevil a národů, na něž první patřil. Podrobnosti jeho správy a vlády, vědecká pozorování, jež jakoby přirozeně vyplývala z jeho cest, rovněž nám byly zakázány těsností rámce, do něhož museli jsme shrnouti hlavní rysy této ušlechtilé bytosti.

Avšak především zapotřebí odpověděti na tuto často opakovanou otázku: Odkud to, že život heroa toho, jemuž lidstvo dluží nabytí druhé polokoule, nikdy nebyl vypravován katolíkem? Proč jedině protestantským spisovatelům přiřknulo se mistrovství v této vznešené biografii, proč jedině oni, osobujíce si výsadu, výlučně se svého stanoviska ukazovati obraz Krištofa Kolumba, dosáhli toho, že smějí vnucovati své předsudky jakožto neoblomné úsudky historie?

K uspokojení této oprávněné zvědavosti ukážeme jasně na přílišném poblouzení, do něhož se upadá ohledně Kolumba, jak nutno jest uveřejniti konečně věrné a úplné vypravování o jeho životě. Tu pak pocítí se celá důležitost služby, jíž prokazuje k doplnění historie souhlas nejvyššího velekněze, jehož šlechetný duch ráčí povzbuzovati naše úsilí. To právě hodláme bezodkladně provésti ve svých předmluvách pod názvem úvodu.

By se dobře poznala historie života a proslavení Kolumbova, stává se četba tohoto úvodu nevyhnutelnou. Snadně pak přejdeme bez diskuse, jež překáží vypravování, k vlastnímu výkladu života nejzázračnějšího, jaký jen může býti vypravován. Duchové vpradě dychtiví, by zasvěceni byli ve vniterný život předchůdce apoštolátu v Novém Světě, nevynechají ani jedné řádky proslovů, k nimž hodláme přistoupiti. Co se týká povrchních čtenářů, těm udělujeme plně dovolenou po dobu tohoto vážného předeslání.

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Netečnost současníků ku slávě Krištofa Kolumba. — Stálé sympatie Svaté Stolice k jeho dílu. — Příčiny zapomenutí a nevšímavosti jeho památky. — Snahy naší doby o její obnovení. — Předsudky nedávno vnuknuté obecenstvu protestantskými spisovateli. — Systematická obvinění a retrospektivní spoluvina cizáckého spřeženstva. — Nevyhnutelný omyl životopisců o osobě, povaze a občanském postavení Krištofa Kolumba. — Nutnost nové historie o tomto hrdinovi katolicismu.

§ I.

20. května 1506, v den Nanebevstoupení Páně o polednách ve Valladolidě, ve světnici hospodské, místokrál Indů, velký ad-

mirál oceanu, don Krištof Kolumbus, natažen na svém bolestiplném lůžku, za účastenství několika Františkánských řeholníkův, obstoupen svýma dvěma syny a sedmi služebníky svého domu, odevzdal duši svou Bohu.

Smrt muže, jenž zdvojnásobil povrch země, jakoby nezpůsobila mezery, nevzbudila smutku; městu nezdála se ani událostí, tím méně Španělsku, kdež nezavdala příčinu ani k hluku, ani k podivu, i zůstala úplně na venek neznáma. V tom okamžiku veřejná pozornost byla zaujata příchodem Johanny, dcery Isabelly Katolické, jež doprovázena jsouc svým královským manželem, arcivévodou Filipem Rakouským, jemuž příjemný jeho zevnějšek přivodil příjmí »krásný«, strojila se nastoupiti vládu v království Kastilském, jejím to dědictví. Všichni velmožové ubírali se vstříc vznešeným knížatům, o jejichž vystoupení na břeh u Corunně šířila se zvěst a kteří přestáli nebezpečné obtíže přeplutí, přerušeného jakýmsi ztroskotáním u břehův Anglie. Nadšení bylo všeobecné. Oddaný bratr Krištofa Kolumba, přítel jeho dětství, don Barthelemy, musel sám v zájmu svých synovcův opustiti lože nemocného a jíti v jeho jméně poklonit se novým vladařům.

Zlomyslné nerozvážnosti, týkající se rozepří manželských, jež povstávaly často mezi mladými mocnáři, nevraživá nedorozumění, jež odlučovala krále katolického od jeho zetě, rozmíšky v paláci, strany, jež se tam tvořily, vážná znepokojení o budoucnost, jež připravovaly tyto spory, zaměstnávající všechny duchy, odvrátily zřetel od osudu Krištofa Kolumba. Ostatně vědělo se dávno, že admirál oceanu upadnul v nemilost krále katolického a že byl dvorem opušten. Osamocení nastalo kolem něho před jeho poslední hodinou. Jeho skon zůstal nepovšimnut. Muž, jenž darem udělil Španělsku polovici tohoto Globu, nedosáhl ani slavných pohřebních obřadů, ani pohřební řeči, ani pomníku, ani nápisu!

Veřejnost do té míry byla netečna ke Krištofovi Kolumbovi, že jistý lombardský literát tehdy velmi oblíbený, Petr Martyr d' Anghierra, jenž se druhdy chlubil důvěrností s velikým tímto mužem a jenž usadil se ve Španělsku, doufaje, jak pravil, že si zabezpečí potomstvo, jestli napíše historii prvních událostí objevu, neráčil se zmíniti o jeho smrti. Ba ani kronika Valladolidská, jež od r. 1333 až k r. 1539 podrobně zaznamenávala všechny místní zájmuhodné události: založení kapli, škol, narození a sňatky vážených osobností, požáry, popravy zločinců, nastolení biskupů, jmenování konšelů, nemyslela, že tato smrt zasluhuje, aby byla označena v jejích letopisech. To proto, že pro Krištofa mlčení zapomenutí předcházelo mlčení hrobu. Nikdo nepřihlédl k jeho konci. Jeho slavné a zneuznané ostatky byly zbožně uloženy jeho jedinými přáteli Františkány v jejich klášteře Valladolidském.

Zatím však ku konci sedmého roku Ferdinand Katolický, rozmysliv si to a chtěje zanechati dějinám příklad královské vděčnosti, rozpomenul se na muže, jenž tak podivuhodně rozšířil Španělsko a jenž v odměnu od něho byl ubíjen krok za krokem.

nedostatkem důvěry, zmalomyslňující zdvořilostí jeho odmítnutí, jeho smrtelnými, chladně vypočítanými loudavostmi. Nařídil mocnář, aby se konaly nad nebožtíkem pohřební obřady, přiměřené jeho hodnosti velkého admirála. Jeho rakev byla vyzdvižena z kláštera sv. Františka a přenesena do kathedrály Sevillské, kdež na útraty panovníkovy konaly se slavné služby Boží, načež bylo tělo uloženo do hrobky kláštera de Las Cuevas, do kaple Krista nově zbudované. Vyrylo se na desku hrobovou ve dvou verších heslo jeho erbu; a vše bylo pověděno. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Schůze socialního odboru družstva Vlast. Socialní odbor družstva Vlast konal dne 15. ledna t. r. pátou schůzi za předsednictví Dr. Rud. Horského a četného počtu členů. — Jednatel Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Socialní odbor s potěšením vzal na vědomí praktický způsob, jakým dp. Jan Ptáček kázaním »Proti stěhování do velkých měst« v Kazatelně roč. IV., č. 2. hledí rozšířiti známost o dobrodiní nádražní misie mezi lidem. — Socialní odbor projevil opovržení nad štvaním »Času« v čísle 12. proti úpravě platů duchovenstva a nad urážkami kněžstva, o kterémž se vyslovuje, že prý nic nedělá (?) a za trochu své práce, za matriky prý je odměněno více (?) než královsky (?). Kdo má příležitost sledovati práci kněze v duch. správě, ve velkém počtu škol, ve farním úřadování, musí doznati, že kněz pracuje přečasto daleko více, než příslušníci každého jiného stavu. »Čas« zapomíná též na to, že stát na matriky nedá ani krejcaru, ale že je platí záduší. Stát pouze poroučí ve příčině matrik, a proto »Čas« může kléru takového pána přáti, který pouze nařizuje, ale nic neplatí.

Když byly v revoluci francouzské církevní statky zabaveny, pravil Robespierre, my si statky duchovenstva jen vydlužujeme, a budeme kléru úroky splácet, a zatím nyní odepřela Francie plat nadobro.

Referát red. Tom. Škrdle o některých výrocích živnost. soudu přinesly »Naše Listy« ze dne 20. ledna t. r.

Farář Vl. Hálek pojednal o prostředcích k povznesení neděle a svátků, jichž znesvěcování má špatný vliv na kázeň církevní a na život socialní vůbec. A přece jako katolíci při nynějším rušení neděle a svátků musíme se ozvati, aby se nám aspoň tolik ohledu dostalo jako protestantům a židům. Třeba nám všem povstati a mocným jednomyslným hlasem promluviti na ochranu neděle a svátků. Neméně sebrati všecka nařízení státní o klidu nedělním a naléhati na orgány státní, jimž jest uloženo, aby bděly nad jejich plněním, aby konaly svou povinnost. Často vidí patrolující orgán zedníky v neděli pracovati, potká těžké povozy s náklady a nevšimne si jich, ač měl by přestupek zákona úřadům oznámiti. V každé krajině měl by se sebrati materiál, čím a jak se ruší klid nedělní a sváteční, a jakými prostředky dalo by se společně duchovenstvem a katol. laiky proti tomu čeliti. Stejně nešetří se posvátnosti času zapovězeného. Tanečních zábav v něm přibývá rok od roku I tu dlužno úsilněji postupovati.

Red. Tom. Škrdle připojil: Když jsem jezdil s p. biskupem Ed. Janem Brynychem buď v Hradci nebo v Chrasti na procházku, mluvili jsme nejednou o znesvěcování nedělí a svátků. A pan biskup pravil: Kdekoliv se dovím, že se na šlechtických statcích den Páně znesvěcuje, všude majetníkům panství dopíši a odevšad dostávám odpovědi, že se nedělní a sváteční práce zastavuje. Pan biskup si liboval, že se praxe tato osvědčuje. Referent dodal: po mém názoru jest tu i vinno zliberalisované úřednictvo, kterému je lhostejno, zdaž se den Páně znesvěcuje. Uvádím případ: Když byl přijat zákon o nedělním klidu, seděl jsem r. 1885 v Praze v hostinci v jisté společnosti a stěžoval jsem si, že to vypadá s nedělním klidem stejně po vydání zákona jako před vydáním zákona. A tu přítomný policejní úředník, jenž vedle s jinou společností besedoval, mi odsekl: kdyby mi strážník nějaký přestupek porušení nedělního klidu oznámil, vyženu ho.

Velikou závadou jest odvislost patronátní. Jel jsem kdysi s jistým kaplanem v neděli do jeho filialního kostela. Na panském žali žito. kaplan řekl: kdybych se ozval a tuto nedělní práci pokáral, jsem ve své existenci naprosto zničen. Proto navrhuji: sbírejme materiál o porušování nedělního klidu, buďtež nám podobné případy oznámeny a my pak na příslušných místech zakročíme. Návrh byl jednohlasně přijat a odbor prosí, aby tento materiál byl zasílán na adresu: Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy. Patřičná diskretnost oproti zasílatelům zpráv bude v plné míře zachována.

Tomáš Roháček, soukromník na Král. Vinohradech, mluvil o tom, že mají zásady katolické pronikati celý život člověka a v delší řeči vyslovil se pro volební právo žen, které zaujímají úřady a provozují různé obchody, živnosti, polní hospodářství a tudíž i daně odvádějí.

Debaty o tom súčastnili se všickni přítomní a socialní odbor dle všeobecného úsudku svých členů uznal, že by spravedlivo bylo, aby i ženám v zájmových odborech jejich práce přiřknuto bylo volební právo.

Místopředseda Václ. Žižka promluvil v tato slova:

Pan hrabě Karel Schönborn jednou ve výborové schůzi katolicko-politické Jednoty pro království české — vyslovil se o socialních demokratech v ten smysl, že možná i oni časem svým k lepším názorům dospějí, možnost od nemožnosti, dobré od zlého rozpoznají, svých přemrštěných názorů zanechají a tak své smýšlení zdokonalí, že s nimi úplně budem moci souhlasiti. Musím se přiznati, že jsem souhlasil, neboť vždy očekávám, že jednou pravda zvítěziti musí, a tu musí člověk konečně vlastní zkušeností najíti. K tomuto poznání může dělník dobrou vůli mající nejlépe přijíti, neboť on v životě svém dobře poznává, z čehož hlavně výživa lidu plyne a na čem se zakládá spravedlivý pořádek. Toto poznání přináší mu práce, kteréž on k výživě své potřebuje a kteréž se podvolil. Pročež mám za to, že by i dělníci, v řadách socialních demokratů se nacházející, též k poznání takovému dospěli, kdyby samostatně smýšleli a od rozličných buřičů, kteří jen pomocí dělnictva se povznésti chtějí, štváni a drážděni nebyli. Na pravdě bychom se my křesťanští socialové vždy s nimi shodli, neboť co jest v jádru jejich požadavků dobrého, to i my uznáváme. S křesťanskou zásadou »Hoden jest dělník mzdy své« shodujeme se zajisté všichni.

Red. Tom. Jiroušek pravil: Pozoruhodno jest, že radikálně-pokroková »Samostatnost« protiví se všeobecnému rovnému hlasovacímu právu

se stanoviska českého státního práva a píše o tom, že všeobecné rovné hlasovací právo jest vlastně věc náramně povážlivá a z našeho státoprávního stanoviska zavržitelná. Vedle »Samostatnosti« jsou to také liberální brněnské »Lidové Noviny«, které dokonce tvrdí, že podle předlohy, jak bude podána, všeobecné rovné hlasovací právo prospěje vlastně jen Němcům. Proti těmto názorům vystupuje pokrokářská »Osvěta Lidu« a dělá náladu pro všeobecné rovné hlasovací právo dále a konečně myšlénku státního práva českého pohazuje blátem, nazývajíc ji potupně »státoprávním hnidopišstvím«. Není nám do všech těchto stran nic — praví referent — ale proti potupě českého státního práva, jakoby to bylo nějaké hnidopišství, rozhodně protestujeme a liberalisticko-židovské názory pardubické »Osvěty Lidu« s roztrpčením odsuzujeme. Vyžadujeme si, aby, kdož pod státoprávní český program se nehlásí, aspoň ho netupil. — Dále jest mně sděliti, pokračuje referent ve své řeči, že dne 26. prosince 1905 zasedající ve své schůzi Zemský spolkový sbor k žádosti bezmála 5000 křesť. socialů podepsaných na spolkových a organisačních peticích, za svolání křesť.-socialního sjezdu žádajících, svolání sjezdu vzal do svých rukou a usnesl se pořádati v úterý dne 17. dubna t. r. konferenci organisačních zástupců a řečníků, kde stane se dohoda o návrzích programu a svolání sjezdu samého. Přípravné práce má referent v rukou a tento týden již rozešle programovým referentům organisací příslušné návody, jak na programu pracovati mají. Sjezd pravdě podobno bude svolán ke dnům Svatodušním.

Socialní odbor vítá s radostí tuto akci a přeje jí všeho zdaru, očekávaje, že společným sjezdem utvrzena bude křesť.-socialní organisace v Čechách ve svorné práci.

Historický kroužek družstva Vlast pořádal v neděli, dne 18. února v sále Jednoty katolických tovaryšů v Praze schůzi spojenou s přednáškou Dra K. K. Řeháka, faráře v Praze. »O Martinu Luthrovi«. Schůze byla četně navštívená. Mezi přítomnými pozorovali jsme p. t. pp.: preláta dra. Jana Marka, dvor. radu a kanovníka Dr. Fr. X. Kryštůfka, kanovníka Fr. Vaněčka, škol. radu dr. M. Kováře, red. Tom. Škrdle a j. Přednáška trvající přes hodinu poutala pozornost všech a řečníku dostalo se hojného potlesku. — Přednášející farář dr. K. L. Řehák potvrzuje svoje vývody celou řadou historiků, posvítil na Luthera jako prvního hlasatele »Los von Rom«, že každý, kdo přišel na tuto přednášku, projevoval své uspokojení a radost.

Dne 4. března t. r. konal farář Dr. Karel Lev Řehák v sále Katolických tovaryšů druhou přednášku, a to: »O protestantismu v Čechách po bitvě bělohorské. Přednáška tato byla nad míru poutavá. Řečník začal dobou Karla IV. a Václava IV., přešel na Husa, na Lutra a na šíření se protestantismu v Čechách. Zde nám předvedl řečník způsobem na míru poutavým rozpínavost protestantismu, hlavně za Rudolfa II., císaře Matyáše až k porážce protestantismu na Bílé Hoře. Dokázal, že na Bílé Hoře bylo poraženo cizáctvo a ne český národ.

Řečník porovnal rozpínavost nynějšího protestantismu s oním za oné doby a pozvedl hlasu svého, abychom byli na stráži. — Bouře potlesku následovala, když řečník skončil. — Ve faráři Dr. K. Řehákovi jako řečníku získal Historický kroužek značnou sílu. Dvorní rada dr. Fr. Kryštůfek řečníku srdečnými slovy děkoval, sám o době oné se

rozhovořil a uvedl, že poslední král, jenž v Praze bydlel a zemřel, byl císař Rudolf II. Jeho nástupce císař Matyáš nebyl v Praze životem jist, i odstěhoval se do Vídně a tím, že Praha klesla a Vídeň se povznesla, jsou vinni tehdejší čeští protestanté.

Pan Feuerstein vyslovil přání, aby výtečná řeč faráře Dr. Karla Řeháka vyšla tiskem a apeloval na přítomného ředitele tiskárny družstva Vlast, aby ji vydalo.

Red. Tom. Škrdle odvětil, že se o to přičiní a přistoupiv k řečništi vyzval četně shromážděné dámy a pány, aby jako katolíci považovali tisk za zbraň v boji proti nepřátelům církve. Tato zbraň ať neschází v žádné rodině a touto zbraní opásáni ať vstupujeme v boj proti nepřátelům církve.

Tím jest zimní období přednášek Historického kroužku skončeno.

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

(Z hornického ovzduší na Kladensku.) Jak obecně známo, byla ložiska kamenouhelná v Buštěhradě u Kladna objevena r. 1765. Před tím již se počalo dobývati uhlí v blízkých Rapicích. V různých fásích časových hornictví na Kladensku a co s ním souvisí bralo na se novou a novou tvářnost. Několik drobtů asi z let šedesátých minulého století tuto zachycujeme.

V době zmíněné se dolovalo na Kladensku kromě uvedených míst ještě hlavně na Ostrově za Hvězdou u Pondělíka, u Rynholce — »to prý bývalo uhlíčko« — a jinde. — Ovšem dolování to bývalo velmi primitivní v dobách těch — zvláště u Pondělíka. Dolů se lezlo po žebříkách a dole havíř kopal leže. Podkopal hlínu, dal špalík pod uhel a zas kopal dál. A tak když kus podkopal a podšpalíkoval, prosekal si úhel, špalíky podrazil a uhlí spadlo. Rozdělával pak uhlí sedě a naloživ je do tří koleček, vytlačil je pod žentour vytahovací. Odtud v strychových neb půlstrychových belíkách se vytahovalo nahoru. Nahoře čekal »lantovní vůz« a vozka po sousedsku dolů zvolal: »Měř dobře, máš v belíku na pivo« — a milý havíř dle toho, co našel v belíku, rumpálem dolů spuštěným, se řídil. — Podobně ve vědércích se vyváželo na světlo denní uhlí i v dolech lánských. Dosud v lesích u Lán je vidět mnoho dolíků, kdež druhdy se primitivně dolovalo. — Podnes »Pondělíci« dolují na Ostrově — a známou poslední stávkou kladenskou si pomohli.

Asi do r. 1855 v kladenských dolech pracovávalo se jen ve dne, po roce tom i za noci. V neděli se nepracovávalo, jen co musilo být. — V cechu neboli modlitbárně »cáchoval« do knihy štajgr horníky do práce jdoucí. Ve 4 hod. ráno se fáralo dolů -- a nahoru v poledne. To byl jeden trikl. Odpolední trikl trval od polední hodiny do 8 večer — a od 8 hod. večer do 4 hodin ráno byl třetí trikl.

Kroj tvořily tyto součástky: na hlavě čáka. Na čáce byl odznak fajslík a špic nad polověncem metličkovým. Perkytle (kazajka), ozdobená na ramenou a límci těmiže odznaky jako na čáce. Černé kalhoty s flekem a boty dovršovaly ústroj. Při fleku býval řemen a na něm kuple, to jest přeska zase s fajslíkem a špicí překříženými.

Tohoto nářadí pak užívali horníci jménem: špic, fajsl, štechr a kladivo. Běháči neboli fedrovníci, kteří odbírají vozy, nosili brabčíka (lampu) a klempernu: klícku přes ni. Vlastní lampy měli heirové, kteří kopají uhel. Za stara mívali dřevěné lucerny. Na »prvním lumeře« na šachtě klempíř Jupa výborné prý robíval lucerny. Čutera byla na olej.

Podřízenost prý bývala tato: Nad fedrovníky a hajry býval oberhajer, pak byl štajgr, obrštajgr, inženýr a vrchní ředitel. Tomu se říkalo jemnostpane. Ale p. Reich na to nedržel. Staral se o hornictvo a horníci jej milovali. Inženýr — jako byl Fabiánek — až pětkrát za noc dohlížel, jak se bedlivě pracuje.

Platu míval běhač 60 kr. (1 zl. šajnů), 2 zl. šajnů větším dílem heier, oberheier »holt« měl službu 25—30 zl. měsíčně. — Brávali do práce i téměř hochy — jako Novák z Kačice šel do kladenských dolů, sotva že mu bylo půl dvanácta roku.

Duch zbožnosti mezi horníky druhdy více se pěstoval. V cechu visíval kříž. Než se fáralo, tam se nahlas modlívali třikrát Otčenáš a Zdrávas. Dolů do šachty se chodívalo někde po schodech, jinde klecí se spouštěli. A tu v půli schodech býval někde výklenek a v něm bývala »paní« Barbora, »kníže« sv. Prokop (jako na příklad na Kateřině důlu). Na Bresonově důlu byla zase Panenka Maria pod šachtou. Jeden ničema odtud ji vyňal na filort a metlou jí rozmrskal šaty. Tři měsíce dostal trestu — a P. Marii tam dali na novo. — Když se dolů fáralo, zpívávali horníci píseň: »Pozdravujem Tebe« — a při zdviži: »Již jsem dost pracoval«. Bývalo to prý dojemné, když na půli cestě v klecích se potkali. — I dole zpívávali nábožné písně.

Na sv. Prokopa — sv. paní Barboru — o Božím Těle — a o pohřbech vyrukovávali. A tu brávali na parádu i »havířskou hůl«. Teď — od známé neblahé události na Boží Tělo v Kladně — účastnívají se v parádě horníci jen pohřbů. Ještě svatby otce panujícího knížete Maxe Fürstenberga účastnili se v parádě knížecí horníci.

Dříve dávali horníci více pozor na jistá znamení v dolech. Když se má někdo zabít, přijde dosud znamení. Vždycky buď pumpy pískají, nebo jest slyšet klepat. (»Jsem o tom přesvědčen« — pravil mi starý horník Novák z Kačice.) Druhdy mnoho se vyprávělo i o perkmanu — a to byl postrach horníků. — Slyšme něco o něm!

»Měl jsem ještě v partě jednoho člověka od Žebrácka« — vyprávěl mi starý horník z Kladenska — »a tu najednou přišel k nám z nenadání člověk v mysliveckých šatech. Zrovna jsme čistili kostny (žlaby vodní) — a on se nás ptal: »Kudy půjdu do Slanýho« — a bylo to v půli sachtě — a shasl nám oběma světlo. — Říkali havíři, že to byl perkman.«

Jiný — muž to vážný a ctihodný stařec horník — zase mi vyprávěl: »Já byl jednou napilý a máma nechtěla mne pustit na šichtu. Šel jsem a přišel jsem na průhon u Kačice. A tu slyším hlas: »Tomášku, nechoď na šichtu, jestli půjdeš, nepřijdeš domů — máma ti vždycky dobře radí.« I vrátil jsem se domů, svlékl černé šaty, oblékl jsem bílé a šel do postele. To byl perkman, co se mi ukázal.«

K závěru ještě několik slov z dávné terminologie horní na Kladensku již užívané z doby, o níž pojednáno: First slula horní stěna v šachtě, dolení sluje ort; celina, úhel vzadu vetknutý dosud. Utržená stěna slula štros (kus). Vozíky, v nichž uhel dole se veze, sluly hunty. Na dobré štrece táhne je kůň. Klec má laple a po špurách se pošinuje. Místy jsou komíny »extra pro luft«. Peršmonér slul vrchní. Šusem (prachem) se trhaly balvany uhlí. Kdink (Geding) se bral na prvního. Pozdrav mívali »klikau« (Glück auf). Pod uhlím býval šifr a v zoulech byl spodek uhlu. Škodný kámen v uhlí slul perky (Berg). Jak vidno, téměř vše z němčiny — a přece kutací názvosloví bývalo druhdy domácí, české, a bohaté.

LITERATURA.

ČESKÁ.

Náboženství budoucnosti žádné náboženství. Napsal V. Hradský. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena 40 h. — Výborná časová apologie katolického náboženstvi. Pan autor odhaluje přísnou a neúprosnou logikou odpory p. Krejčího v brožurce jeho »Náboženství a moderní ideál člověka.« — P. Krejčí užívá v tomž důkaze jednoho a téhož slova ve dvojím významu, hřeše tak proti základním pravidlům logiky (str. 24.). Velmi dobře odráží p. autor důvody p. Krejčího ze spisů Voltairových proti dogmatům katolického náboženství »na školách bohoslovných bývají to hodiny největšího gaudia, když profesor se sníží, že přečte některé jeho (Voltairovy) námitky proti dogmatům a sv. Písmu.« (Str. 14).

Důsledně je také proveden důkaz z mučenníků z doby revoluce francouzské (str. 15., 16.). P. Krejčí sobě třikrát! na jediné stránce odporuje (str. 18.). Šlechta francouzská chtěla revoluci, aby zanikla víra, nechtěla, aby lid byl osvícen, šířila spisy Voltairovy, v nichž byla nesmyslnost dogmat katolických jasně dokázana a přece umírali tisícové za fantom!

Na str. 28. upozorňuje p. auktor na pěkný kompliment, který p. Krejčí liberálům 19. století činí »licoměrnost a netečnost«. Omylem je tam »o netečnosti

18. století, na místo 19. stol. P. Krejčí tvrdí, že věda a víra sobě odporují, což mu p. auktor důkladnými důkazy upírá (str. 30. a násl.). P. Krejči žádá dále: »postaviti se otevřeně na půdu beznáboženskou, jest pro dnešního člověka týmž velitelským požadavkem vnitřní pravdy, jako byl onen, jenž nutil prvé křesťany snášeti muka a vedl Husa na hranici.« Je viděti, že nemá ani pojmu o tom, co byli první mučenníci, proč umírali, jaký důkaz z jejich smrti právě pro víru katolickou plyne, kterou p. Krejčí tak urputně potírá — jak zcela jinak umře Hus, což vše dobře ukazuje p. auktor. Zaslepenost p. Krejčího paroduje dobře str. 48. »a zaslepenost, která má novou hypothesu, nový systém, odkrytí síly páry, nalezení nového brouka nebo nového prášku na blechy za vrchol vědy.«

Str. 52. a násl. ukazuje, jak pošetilé je tvrzení, že se má s věrou čekati, až dítě doroste (Rousseau), rodiče by nesměli trestat dítko za zlodějství a nemravnost, neboť nemohou věděti, bude-li jich synáček krádež považovati za hřích a nebude-li míti se socialisty majetek za krádež.«

Vnitřní proces p. Krejčího, jenž prý má býti společným tak mnohým, jest skutečně k ustrnutí mělkým a povrchním« (str. 54.). P. Krejčí sobě opět odporuje: opouští víru, že na něho klade nesmírné požadavky a přiznává se, že opustil víru, protože kněz, jenž ji hlásal ve škole, tak málo ztrýzněn vypadal; p. auktor mu dobře a důkladně nerozumnost jeho požadavků ukazuje (str. 55. násl.).

Tak ukazuje p. auktor stránku po stránce, místo za místem, jak povrchní a mělký je názor života p. Krejčího, »to je ideal moderního zvířete, chci říci člověka . . .« (str. 113.). Důkladné a přesvědčivé důkazy jsou jasné a poučné. Čtenář nalezne v knížečce odpověď na mnohou moderní námitku proti katolickému náboženství.

Mnohem více ceny nežli části polemické přikládáme části positivní, týkající se otázek o původu náboženství, o monotheismu jako původnímu náboženství, o názoru křesťanském na život proti názoru pantheistickému a materialistickému, o následcích těchto zhoubných směrů. Jsou to hotové přednášky, hojnými citáty z vědeckých spisů doložené a vhodný námět pro řečníky v kroužcích vzdělávacích.

Způsob polemiky je veskrze ušlechtilý, vystříhající se hrubostí nebo osobních nájezdů.

Věru důkladná ta práce zasluhovala by lepšího šatu, lepší úpravy. Snad by bylo lépe poněkud kratčeji knížečku upraviti, aby se mohla laciněji prodávati a mezi lidem hojně šířiti. *J. Černý, T. J.*

»Růže Dominikánská.« Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole Dominikánské. Za redakci a vydání odpovídá P. Václav M. Bubeník, Ord. Praed. Ročník XVIII. V Praze 1905. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrby. Nákladem vlastním. Vychází jednou za měsíc. 400 stran lex. formátu. Cena poštou 2 K 80 h v konventě dominikánském v Praze. — Svědčí zajisté o dobrém porozumění řádu kazatelského, že nejen slovem, ale i písmem rozšiřuje svoje názory a zásady, vedoucí k obnově ducha křesťanského mezi věřícími, aby byl jeden ovčinec a pastýř; řídí se tak zajisté podle známého hesla: Kdyby sv. Pavel chtěl nyní konati svoje apoštolské dílo, stal by se žurnalistou. Jest v tom mnoho pravdy, neboť slovo napsané trvá a působí neustále, kdežto slovo vyřčené má často platnost pouze chvilkovou. Proto potřebí jest obě cesty spojiti, aby srdce spojeno bylo s rozumem a vůlí ve snaze o obnovu víry. — Do tohoto ročníku opět napsali příležitostné básně Jos. Kratochvíl, Fr. Šebestík a Prok. Zaletěl. O sv. růženci pojednali zvláště Fr. Čech, Vinc. Ferd. Cigánek, Innoc. Procházka a Ant. Postřihač. Ascese a úvahy podali J. Kratochvíl, Č. Přichystal, Fr. Šebestík a Prokop Zaletěl. — Poučné a obranné články jsou od dr. Fr. Doubravy (Slušnost a náboženství), dr. Eug. Kadeřávka (Sv. Tomáš Akv. vzorem akademické mládeže, od Č. Přichystala (Věřit či nevěřit?), od J. Tichého (Něco o spalování mrtvol), dále se jedná o indexu zakázaných knih a o nebezpečenstvích mládeže. — Povídky a a vypravování uveřejnili Kl. Grygarová (Strasti a slasti dělníkovy) a Jan Tichý (Vzpomínky). — »Dějepisné stati« jsou o klášteře Sázavském od dr. Doubravy, o prvním klášteře v Rakousku od Hil. Haitla a o milostném Jesulátku u Karmelitek od J. Tichého. — Václ. M. Bubeník vylíčil život bl. Markolína a hrab. dr. Huyna, J. Kratochvíl karmelity P. Dominika a Scta. Maria, Č. Přichystal pak sv. Antonína Paduanského. — Zprávy řádové poučují o záležitostech řádu kazatelského, ostatní obvyklé rubriky rovněž dobře vyplňují své místo. Také se tu shledáváme s více zdařilými vyobrazeními. — »Růže Dominikánská« za svědomité redakce Václava M. Bubeníka dobře vyhověla svému účelu. Jest zajisté jen požadavkem slušnosti, aby nejen třetí řád, nýbrž i jiné zbožné osoby předplatily si tento list, aby se poučily ve víře a posilnily v utrpení a neštěstí. Václav Bubeník vedl »Růži«

i v novém ročníku XIX., načež zvolen byv provinciálem česko-moravské provincie, předal redakci tohoto listu P. Konstanci Pechočovi, který zajisté bude utěšeně kráčeti ve šlépějích svých předchůdců. *Fr. H. Žundálek.*

SS. Cyrill a Method v upomínkách starožitných památek na Moravě. Sebral Dr. František Přikryl, farář v Týně u Lipníka. Cena 1 K 80 hal. V Týně u Lipníka 1905. Tiskem J. Slováka v Kroměříži. — Svými spisy a články o památkách starožitných na Moravě chvalně známý spisovatel Dr. Fr. Přikryl podává nám v tomto spisu obrázek činnosti sv. Cyrilla a Methoděje, totiž jejich čtyřleté společné práce apoštolské na Moravě v letech 863—867. Po krátkém úvodu, v němž dovozuje, kterak z území starého Velehradu vycházelo sedm »hradských« silnic, spojujících hrady do různýšh končin Moravy, pojednává v prvé části o »kostelu a hradisku sv. Klimenta u Osvětiman« a dokazuje, že tam svatý Cyrill a Method založili klášter řádu sv. Basilia. V ostatních častech popisuje »hradské« z Velehradu vedoucí do Olomouce, ku Praze, k Brnu, ke Krakovu, ku Trenčínu, k Nitře a k Římu, po nichž kráčeli oba světci, hlásajíce po čtyři léta učení Kristovo. Pan spisovatel praví v úvodu: »Památky na činnost veřejnou sv. apoštolů moravských, jako: studánky, kameny, nízké kříže hrubě z kamene tesané, kaple a kostely, vkreslené do nynější mapy Moravy, jeví se roztroušené po vlasti bez ladu a skladu: avšak jen na pohled. Ony stojí vesměs při silnicích z IX. století z Velehradu jdoucích . . . Silnice tyto jmenovaly se »hradské« a vyhýbajíce se vodám, běžely po hřbetech kopců, po vysočinách.« Kterak tyto památky činnosti sv. věrověstců přesně označují jejich misionární cesty, to ve své knize ukazuje a uvádí zároveň četná podání, jež se udržela v lidu moravském z doby sv. Cyrilla a Methoděje. Vývody své provází spisovatel doklady jiných znamenitých archeologů, četnými obrázky a dvěma mapami. Dílo svědčí o veliké sběratelské píli páně spisovatelově a jest velmi zajímavě psáno; není pochybnosti, že se se mu dostane náležitého ocenění. Doporučujeme každému! *Josef Herzig.*

Knihovna Kříže a Marie. Sešit 13—21. Vybrané spisy Václava Špačka. Díl II. Praha 1905. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Druhý díl »vybraných spisů Václava Špačka« podává čtenářům knihovny »Kříže a Marie« jedenáct povídek, vesměs nadmíru zábavných a poučných. — V povídce »Bratr a sestra« ukazuje spisovatel, kterak lehkomyslné známosti mladých lidí přemnohé do neštěstí přivádějí, ovšem nekončí všechny známosti tak uspokojivě, jak vylíčeno právě v této. — »Ďáblovy lístky« jsou obrázkem velmi poučným a výstražným, kam vášeň náruživé hráče zavádí; málo jest těch, kteříž se úplně vyléčí. — »Za hřích bratrův« dojemně líčí oběť mladé dívky, která, chtějíc bratrovu vinu smířit, béře sobě, ač bohata, chudého slepce za manžela. — Sebe i jiné oblažuje, kdo křivdy sobě učiněné odplácí: tuto vznešenou pravdu znázornil pan spisovatel krásnou povídkou »Láska a vášeň«, v níž hrdinkou jest chudá, ale šlechetná venkovská dívka. — »Setník Kramolín a jeho sluha.« Obrázek velmi poutavý. Setník Kramolín, sám připraven byv o pravé štěstí, jiným svou dobročinností ku štěstí pomáhá. — »V době pokroku.« Jen náboženství a život podle něho klade pravý základ k životu spokojenému, avšak nevěra vede ku mravní a hmotné zkáze; zároveň výstražný obrázek, že Bůh nebývá posmíván. — V každém stavu nalezáme lidi poctivé a šlechetné. Tak i syn bohatého rolníka, jak se vykládá v »Kramářově dceři«, našel mezi kramáři hodnou nevěstu, kdežto otec jeho, hrdý na svůj majetek, dal se napálit od »bohatého« statkáře. — Povídka »Zlé svědomí« případným jest dokladem často hlásané pravdy, že nepoctivý statek člověka neblaží, nýbrž jeho svědomí obtíží, dokud nestane se náprava; šťasten, kdo alespoň před smrtí cizí majetek vrátí. — »Chudý a bohatý strýc.« Bohatý svou lakotou vychovává svého jedináčka v nezdárníka, chudý dochází pro svou dobročinnost odměny a připraví sobě blažené stáří. — Smutný úkaz, že výměnkáři mají mnohdy trpké živobytí a že jim nejednou opustit jest rodný statek, aby pokojně ztrávili stará léta, pěkně podán jest v povídce »Výminkářka«. — Poslední obrázek »Trojí výstraha« poučuje zvláště mládež, aby ubírajíc se do ciziny, dbala dobrých rad jim udílených, především aby uvarovala se špatných společníkův, neboť jinak přivedou sebe do záhuby a svým milým připraví mnoho starostí a nepříjemností. — Co řekli jsme o pracích páně Špačkových, obsažených v prvém dílu vybraných jeho spisů, platí stejně o dílu druhém. Povídky, psány jsouce vesměs slohem dovedně jednoduchým a plynným, čtenáře stále příjemně baví a nenápadně poučují. Těším se dalším pracím osvědčeného povídkáře v dílu třetím. *Josef Herzig.*

»Ludmila.« Ročník VII. Svazek 4., Barbora Mellanová, Pod vlivem záhady. V Praze 1905. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. —

Velmi pěknou, zábavnou knihu přinesla »Ludmila« svým předplatitelům; jest to zdařilý dívčí román Barbory Mellanové, »Pod vlivem záhady«. Líčí se tu, kterak šestnáctiletá Helenka, dcera advokáta Berouška, pečlivě vychovaná od dobré tety, dostavši první dlouhé šaty, jest uváděna do společnosti, kterak dlí v Praze na studiích, tam odolává statně všem pokušením velkoměstským, vrací se jako kvetoucí neporušená lilie do domu otcovského, až vede ji dávno zbožňovaný, nově promovaný doktor Nechvíl k oltáři.

Toť krátký obsah poutavé povídky, kterou bude každý čísti se zájmem. Zvláště hodí se tento svazek »Ludmily« našim dospívajícím dívkám, které z něho mohou čerpati mnohé poučení a utvrzeny budou ve svých ideálních snahách.

Dr. Rudolf Zháněl.

Jul. Košnář, »**Pět legend ze staré Prahy**«. V Praze 1905. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 70 hal. — Sešel jsem se nedávno se starým pražským měšťanem; srostl s matičkou Prahou jako větev se stromem. Se zanícením vykládal mi o legendách, které pražský rodák Jul. Košnář uveřejnil v »Marii«, obsah jejich znal dopodrobna, odříkal mi je skoro nazpaměť.

Prostý muž ten z lidu jest zajisté nestranným posuzovatelem a proto nejlepším důkazem, že Jul. Košnář vděčnou látku lidově zpracoval. Přináleží mu především dík, že vzácnou pietou posbíral ty na polo zapomenuté zkazky, a pak je vhodným rouchem přioděl. Jako vydávají se alba s obrazy, na nichž umělcovým štětcem, živými barvami zachyceny jsou ty zapadlé, před duchem moderním neustále mizící starobylé koutky pražské, podobně potřeba bylo by, zaznamenati a v půvabnou formu lidovou uvésti prastaré legendy, které se k památným těm místům odnášejí. Čas duchu niveluje mnoho, a tak upadla by mnohá lidová perla v nezaslouženou nepaměť.

Prof. Jul. Košnář učinil v tom první krok, a přejeme mu z plna srdce mnoho zdaru ku práci další. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Z vojenského života. Výjevy z doby míru a války. Z ruštiny vybral a přeložil A. G. Stín. Ve Velkém Meziříčí. Nákladem Šaška a Frgala, knihkupectví. Cena 85 kr. — Stran 384. — Náš moravský nejlepší znatel ruské literatury dp. P. Augustin — odtud jeho pseudonym A. G. Stín—Vrzal, benediktin rajhradský, nyní kaplan v Domášově u Brna, podává v oznámené knížce dvanáct kratších a delších povídek, novel, črt, jichž předmětem jest vesměs ruský voják. Uvádí nás na bojiště, jak do Kavkazu, tak na Balkán a do Srbska, líčí boje s horaly, s Turky, ale podává též obrázky za suchopárné garnizony nebo vůbec nějakou vojenskou příhodu. Četba je v celku vážná, jako lid ruský; místy ukazuje se, jak jsou nábožni ruští vojáci i důstojníci.

Kdo miluje vážně ušlechtilou četbu, najde v povídkách »z vojenského života« krásný esthetický požitek. *Ig. Zháněl.*

Druh s kříže. Knihovna našeho lidu, ročník X., čís. 1., v Brně, nákladem Benediktinů Rajhr. Druh s kříže jest povídka z doby Kristovy od Flor. K. Kingsleova, přeložil O. S. Vetti. — Spisovatel líčí život Dismasa a jeho druhů. Dismas unesl syna Kaifášova, Davida, aby se pomstil za potupu, kterou učinil mu Kaifáš a pod jménem Titus za svého syna jej vydával. Na scestí vychovatelem svým přiveden, končí Titus život svůj spolu s Dismasem a Kristem na kříži. Ve chvíli smrti vyzná Dismas Malchovi, kdo je Titus. Dále líčeny divy a zázraky Kristovy, hněv a úklady nepřátel Kristových a láska Štěpánova, kterýž také Kristem zázračně byl uzdraven. Předností knihy je, že namnoze zachován sloh i text biblické dějepravy. Doporučujeme. *Boh. Jiráček.*

Ludmila, č. 1. r. 1906: »Různé obrázky ze života: B. Mellanová, jsou povídky veselé i smutné. »Lidumilka«, »Malé náušničky« odhalují smutný život rodinný, »Poslední vavříny« pak lásku matky-herečky k jedináčku. Povídky pěkně se čtou a pobaví. Doporučujeme. *Boh. Jiráček.*

Stříbrná věž. Dětský román od V. Štecha. Šťastnou a zábavnou knihu mládeži podal p. V. Štech. Zajímavý to román hocha z pohnutých dnů války prusko rakouské v r. 1866. Dětským svým rozumem i mluvou hoch K. Římek vypravuje události a zkušenosti své z doby války, kdy prchal s rodiči před nepřítelem, která tak mocně i do rodiny jeho zasáhla, ale tak šťastně pro ně skončila. I dospělý zajisté rád knihu tu si přečte. Doporučujeme. *Boh. Jiráček.*

Ottova laciná knihovna č. 213. »*Robotou života*«, vypravuje J. Šír. — Povídky z trudného a těžkého života našich horáků, v nichž líčen pěkně nanesenými barvami tvrdý život tkalců, rubáčů i hospodářů horských, kteřýž ještě svými vlastními vášněmi a neláskou si ztrpčují. Zvláště vynikají povídky: V mlhách, Bratří, O žních, »Zlato«. Vidno, že p. spisovatel na horách je doma, že

vžil se v radosti a strasti horáků. I popis zjevů přírodních a krajiny čtenáře naladí, že nerad s knihou se rozloučí. Doporučujeme. *Boh. Jiráček.*

Z nitra svědomí: Rudolf Štourač. Jest to žaloba, kterou žaluje na sebe vězeň na Borech, kterážto žaloba vlastně padá na ty, kdož neláskou a necitelností svou zavinili, že on tak hluboko klesl a stal se zločincem, lidské společnosti nebezpečným. Je to zrcadlo onoho neutěšeného obyčeje našeho venkova, který tak tvrdě chová se k sirotkům a zaviňuje tak sám jejich mravní zkázu, na niž potom sám naříká. *Boh. Jiráček.*

Studium. Pořádá a vydává *Jakub Deml*, sídlem v Babicích, pošta Lesonice, Morava. Cena 1·44 K. — V tomto čísle (červenec 1905) zastoupeni jsou tito autoři: Francis James, Marcel Schwob, Leon Bloy, Georges Polti, E. Hello. Barbey d' Aurevilly, C. Lammonnier, O. Zupančič. Jakub Deml, Josef Florian. Nelze pochybovati, že vydavatelé »Studia« Josef Florian a nyní Jak. Deml podnikli vydávání tohoto sborníku s vroucím nadšením pro pravdu a krásu. Počato s překlady Leona Bloy, ale zdá se, že porozumění pro dílo tohoto spisovatele u nás posud není dostatečné. Nedivíme se tomu, je to strava trochu silná. S důsledností až krutou vykládá Kristovo učení a kárá řečí mocnou, že jsme odpadli od ducha křesťanství. Má pravdu; — a má-li lidstvo z nynějšího bídného stavu vybřednouti, musí nauku Kristovu tak důsledně uskutečňovati, jak Bloy dle evangelia si představuje. V úvaze »Století mrch« toto praví: »Bylo by zajímavo sebrati zásady, přísloví, průpovědi, pořekadla, pravidla nebo mravní sentence, nakupené během věků křesťany *proti evangeliu.* Spatřilo by se, že není ani jednoho slova Spasitelova nebo jeho přátel, jemuž by se nedostalo každého dne *opatrnosti* lidskou nejpotupnějšího úbytku. Zbabělost, podlost, lakota, pitomost, ukrutnost. Nemilovati, nedávati, neviděti, nechápati, a pokud možno, působiti utrpení a muky. Pravý opak: nolite conformarari huic saeculo!« — Politování hodný stav, z něhož musíme se dostati, nemáme-li odsouzeni a zavrženi býti. Jen nepatrné procento, a to ještě mdle jde za praporem Kristovým; veliká většina už ho nezná. Materialismus pohltil všecko i ty, kteří se domnívají býti křesťany. Odtud volání (i od kněží!): vše ztraceno. Nešťastné to slovo! Nesmí se u nás ozývati! A proto práci a snahu pořadatelů »Studia« vítáme a chválíme; vidíme v něm upřímného bojovníka za obrození mezi křesťany. Mile dojímá, že o celibatu smýšlí šlechetně. Štítek modernosti nás neleká, poněvadž vyciťujeme opravdovost a upřímnost. Ovšem k trpělivosti bychom napomínali; jen si nestěžovat, a za to neúmorně pracovat. — »Studium« otiskujíc »Motu proprio« (o křesťanské demokracii), dává na jevo i upřímnou oddanost k církvi. Mile dojímá meditace »o poetické lásce k chudým« a »o lásce k zvířatům.« Ostrá je satira »Anarchie«. Zamyslili jsme se nad obsahem úvahy »literatura z tabáku«. Vůbec lze projeviti spokojenost nad obsahem »Studia«, a komu snad modernější strava chutná, tomu lze četbu »Studia« doporučiti. Očekáváme ovšem bezpečně, že pořadatelé i v budoucnosti tento sborník vážně a poctivě povedou. *L. † mn.*

Spolek sv. Josefa ku podpoře kněží deficientů v Čechách (Praha 453., II. na Karlově). Účetní zprávou vydanou za r. 1905 předstupuje blahodárný spolek tento po dvaatřicetileté činnosti své opět před veřejnost, aby o činnosti jeho i nečlenové zvěděli a ji posouditi mohli. Z příjmů za r. 1905 dlužno uvésti: od zakladatelů a dobrodinců 1585·85 K, od 1395 členů činných na příspěvcích a vstupném 46.689 K a na úrocích přijato 34.024·33 K. — Oproti tomu vydáno bylo na správcích a běžných výlohách 2972·15 K, oprávněným 116 deficientům vyplaceno podpory 55.160·85 K (až dosud vyplaceno 185 deficientům 591.665.18 K podpory) a předčasným deficientům vráceny příspěvky placené 578·— K. V tomto roce bylo Spolku sv. Josefa zapraviti nově vyměřený mu poplatek ekvivalentní se školním přísp. za léta 1901 až 1905 v obnosu 3788·54 K. — Koncem r. 1905 činí jmění spolkové na hotovosti 1406·76 K a v cenných papírech a knížkách vkladních 860.400·26 K. kteréž vesměs uloženy jsou v kn. arc. konsist. pokladně, v Zemské bance král. Č. a na účtu v pošt. spořitelně. — Od 1. ledna 1906 vyplácí Spolek sv. Josefa oprávněným deficientům roční podporu od 8 až do 15 roků činného členství 60 procent ze splacených příspěvků; po každém dalším plném roce členství činného podpora stoupá o 1 procento více, až po 35. roce členství obnáší 80 procent ze splacených příspěvků. Nejmenší roční podpora obnáší 200 K. — Činným členem Spolku sv. Josefa může se státi každý světský kněz církevní provincie české, jenž nalézá se v aktivní duchovní správě. Přistupující volí si tak zv. fasi spolkovou; jež může býti 1600 K, 1800 K neb 2000 K. Dle ní řídí se roční příspěvek (2%), tedy 32 K, 36 K neb 40 K a jenž může i pololetně se spláceti. Mimo to zapraví přistupující vstupné či ingres, jenž u členů do 30 let stáří stejný jest jak příspěvek roční, u členů od 30 do 40 let činí dvoj-

násobný obnos 2 roč. příspěvků; vstupné může se spláceti ve 4 letech ročně neb pololetně. — Kdo plných osm roků byl členem Spolku sv. Josefa a zároveň v aktivní duchovní správě, nabývá práva na podporu spolkovou, jakmile vstoupí na odpočinek ať stálý nebo dočasný. Proto musí vykázati se u správy spolku svým pensijním dekretem. Podpora spolková vyplácí se deficientům čtvrtletně předem. Musí-li některý člen před dokonaným osmým rokem členství vstoupiti na odpočinek, přestane ovšem býti členem spolkovým, ale na žádost jeho vrátí se mu složené příspěvky. — Spolek sv. Josefa má též členy tak zv. zakládající, kteří aspoň 200 K pro spolek složí; jest žádoucno, by těchto dobrodinců každoročně řada se množila, by ti, kdož pro případ nemoce nebo neschopnosti k práci jsou postavením svým zabezpečeni, aspoň ve prospěch nemajetných spolubratří darem nějakým ve způsobě příspěvku do Spolku sv. Josefa přispěli. Neboť spolek náš odkázán jest výhradně na příspěvky duchovenstva samého. —

Paběrky z novin a veřejného života.

Papežská konsistoř konala se 22. února t. r. Sv. Otec Pius X. měl v ní promluvu, v níž znova odsoudil francouzský zákon o rozluce církve a státu, poněvadž tento zákon je urážkou Boha i zřízení církve, sv. Stolice i biskupů, duchovenstva i věřícího lidu ve Francii. Katolíky ve Francii vyzval sv. Otec znova ku svornosti a důstojné obraně víry. Potom prohlásil nové biskupy, mezi nimi 19 nových biskupů francouzských a knížete-arcibiskupa gorického Dra. Sedeje, kteří příští neděli byli od sv. Otce u sv. Petra na biskupy posvěceni.

Sv. Otec Pius X. francouzským katolíkům poslal okružní list »o rozluce církve a státu«. Praví se v ní, že rozluka byla dávno připravována, sv. Stolice činila vše možné, aby této pohromě pro náboženství a společnost zabránila. V okružním listu mluví se dále o poměru církve v státu a z tohoto stanoviska rozluka ve Francii provedená se odsuzuje. Rozluka musí býti ve Francii zvláště odsouzena, jelikož Francie ve spojení s katolickou církví, trvající po staletí, nabyla své velikosti a své nejkrásnější pověsti. Avšak přerušení styků mezi církví a státem je tím závažnější, že stkyky ty upraveny byly konkordátem z roku 1801, slavnostní to smlouvou obapolně závaznou. Papež stěžuje si do tohoto porušení smluv a mezinárodního práva, a do urážky, jíž dostalo se sv. Stolici opomenutím formalit a zřetelů zachovávaných dle mezinárodních zvyklostí při výpovědi smlouvy i vůči nejmenším státům a příslušících zvláště papeži vzhledem k jeho důstojnosti jako nejvyšší hlavě katol. církve. Papež pojednává pak o zákoně rozlukovém a vytýká, kolik urážek a protivenství obsahuje, a to: za prvé pokud se tyče božských zařízení církve. Zákon neváží si církevní hierarchie Bohem zřízené, protože veřejné vykonávání kultu odkazuje společnostem laiků, jež jsou podřízeny soudní pravomoci státní rady; za druhé pokud se týče svobody církve, protože se jí zmíněné společnosti laiků vnucují, protože se nejvyšší soudní pravomoc nad těmito společnostmi přikazuje a činí se četna opatření, kteráž vliv církve na věřící, pak veřejnou bohoslužbu, kázaní atd. poškozují, při čemž ostatně se mnoho ponechává na vůli státním funkcionářům. Za třetí pokud se týče vlastnického práva církve, ježto církev po většině o své jmění jest olupována a duchovním zastavují se platy, jichž poskytování jest příkazem nutnosti, ježto tvořily náležité odškodné za ony statky, které si stát v dobách prvé revoluce osvojil, dílem příkazem povinnosti formální. konkordátem stanovené. Sv. Otec lituje také, že zákon o rozluce poškodí vnitřní mír Francie, která právě za nynějších poměrů evropských má potřebí, aby všichni její synové byli svorni. Encyklika končí vřelým apelem k francouzskému episkopátu a duchovenstvu, jakož i k francouzskému národu, vyzývajíc ho, aby velkodušně obhajoval náboženství, které nepřátelé chtějí stůj co stůj z Francie vyhostiti.

Osobní. J. E. ndp. kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup pražský, praesentoval dra. Antonína Brychtu, kanovníka kathedrální kapitoly u sv. Ducha v Hradci Králové, na obročí zvané bischofsteinské při téže kapitole. — Redaktor t. l., jakožto bývalý a vděčný žák p. kanovníkův z Hradeckého semináře vyslovuje vldp. kanovníku uctivé blahopřání a těší se z toho, že vldp. kanovník Dr. Ant. Brychta, pán vysoce a hluboce vzdělaný, schvaluje a hájí směr našeho družstva a jeho časopisů.

Saský biskup. Biskupem saským stal se profesor dr. Schäfer ze Štrassburku.

Biskupské konference konány byly na konci února ve Vídni. Na programu byl list sv. Otce Pia X. o spolku Piově, nový školský a vyučovací řád, ruch proti nerozlučitelnosti katol. manželství, svobodná škola, katol. spolek školský, kongrua, katolická universita v Solnohradě, záležitosti spolkové a misijní, přípravy k plenární schůzi biskupů rakouských, jež bude letos v polovici října.

Úmrtí. V Horním Beuronu dne 17. února zemřel P. Kašpar Kuhn, kapitulár benediktinského kláštera tamního. Zesnulý dosáhl 87 let. Vynikal studiem přírodních věd a založil proslulé sbírky přírodovědecké tamního kláštera. — V Autunu ve Francii zemřel tamější biskup kardinál Adolf Ludvík Albert Perraud. Zesnulý byl členem kongregace Oratorianů, vynikajícím učencem v oboru historie, byl členem francouzské akademie. Narodil se roku 1828 v Lyonu, kardinálem in petto stal se r. 1893, prohlášen byl kardinálem r. 1895. — Franjo Petrič vynikající hudební skladatel, rodák chorvátský, zemřel v Štýrském Hradci. Působil dlouho též v Záhřebu. — Dne 28. února t. r. zemřel ve Žlunicích u Nov. Bydžova Fr. Vohnout, farář a spisovatel. Zesnulý narodil se v Podhradí u Jičína dne 28. února 1838. Přispíval pracemi svými pilně do listů kazatelských a vydal některé sbírky, v obor ten spadající samostatně. Také pro katolický spolkový život měl vzácné porozumění, pro kteroužto příčinu byl nejednou terčem útoků na schůzích a v listech nepřátelských. V lásce lidu sobě svěřeného — a té se těšil měrou neobyčejnou — nalézal však odškodnění za mnohé ty trpkosti a zajisté odmění jej věčný Soudce, jenž pravil: »Blahoslavení, kteří trpí pro spravedlnost, neboť oni spravedlnosti dojdou.« — Zesnulý prokázal i družstvu našemu četná dobrodiní, horlivě nás podporoval a fedroval, začež mu věnujeme vděčnou vzpomínku a duši jeho pojímáme v denní naše modlitby, nebo zesnulý byl zakl. členem našeho družstva.

Pětadvacáté úmrtní výročí Boleslava Jablonského připadalo na 28. února t. r. Památka našeho básníka, nadšeného Slovana a vlastence, žije u vděčné mysli českého lidu. Již 25 let tomu, co uloženo na posvátném Vyšehradě tělo převora kláštera ve Zvěřinci u Krakova. Poblíž Jablonského (Evžen Tupý) odpočívá věrný průvodce na poslední cestě mrtvého básníka z Polska do Čech — Eduard Jelínek, který byl do hrobu Jablonského k české hroudě připojil přivezenou prsť z polské země, kde Jablonský žil a působil od r. 1847 jako člen premonstrátského řádu. Nejkrásnější léta ztrávil Boleslav Jablonský v dáli od své otčiny, kterou tak velmi zbožňoval. Svou činností získal si srdce polská. Klášter za jeho správy velice získal. Jablonský kázal tam polsky, také básnil polsky, známa zvláště báseň jeho: »Hrají zvony na Wawelu.« Svými básněmi českými ještě za pobytu v Praze stal se miláčkam obecenstva; vzdálen od domoviny odmlčel se, až později opět lýra jeho se rozezvučela. Ušlechtilý duch vlastenecký a výchovný vane z prací Jablonského, láska k české řeči, k české půdě a k přírodě mile dojímá čtenáře, zvláště naši mládež, jež se zálibou čte »Básně« Jablonského. Jablonský byl rodem z Kard. Řečice a měl pokrevné přátele i ve Plešich, které jsou rodištěm zakladatele družstva. Když byl Tom. Škrdle malý chlapec, spatřil vcházeti do hostince ve Plešich, kdež byla právě »muzika«, bílého statného pána se společností, a to byl tehdy Bol. Jablonský. Markantní tento zjev Škrdlovi nikdy z paměti nevymizel a jest mu do dnes milou upomínkou, že vlastníma očima viděl miláčka Mus, básníka Bol. Joblonského.

Spolek katol. učitelek na Moravě. Z Moravy dochází potěšitelná zpráva, že se v Řepčíně ustavil spolek katol. učitelek, jenž bude ve shodě pracovati s katolickým spolkem českého učitelstva na Moravě. Tento spolek dovršuje letos 10. rok své činnosti a bude za tou příčinou konati jubilejní valnou hromadu 20. srpna t. r. na Velehradě.

Výbor Jednoty česk. katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal v neděli dne 4. března v domě družstva Vlast před valnou hromadou sedmou schůzi. — Rev. Jos. Pelnaři, duch. správci v Sev. Americe, udělil výbor 40 K na knihovnu. — Tiskové Lize bude se udělovati ročně 30 korun podpory. — Peníze z jubilejního fondu se vyberou z Kolínské spořitelny a uloží se v Pražské spořitelně. — Výbor byl potěšen, že lázeňský lékař MUDr. Ot. Rožánek v Praze stal se zakl. členem Jednoty. — Nové stanovy byly tištěny, a ko by si jich přál, budou mu zaslány. — Hlavní bod programu týkal se kalendáře »Štítný«, který bude Jednota vydávati. Agitace o inserty a prodej kalendáře přenechá se za přiměřenou náhradu administraci družstva Vlast. V kalendáři ať jsou uveřejněny všecky katol. školy, hlavně klášterní. Nejvíce do debaty zasáhl člen výboru p. Jos. Hnátek ze Skorenic, jehož návrhy byly bedlivě uváženy a praktické z nich provedeny. Zásadní a hlavní usnesení výboru předloží se valné hromadě k schválení. — Spolek sv. Vincence z Paula v Bechyni děkuje za darované knihy. — Kandidátní listina pro nový výbor byla upravena a doplněna. — Čteny a schváleny byly resoluce pro valnou hromadu.

Z Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. — Příspěvky složili: Fr. Blažko, em. kníž. arcib. vikář v Noutonicích; N. z Bechyně; dále: Alois, Josef a Matěj Černý, Rob. Bourek, Fr. Wurm a Marie Škrdlova. — Nové

členy, členské vklady a dary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově čp. 1879.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Za člena zakl. přistoupil a 100 K knihami splatil: Zdeněk Souhrada, chemigraf v Podbabě u Prahy. — Přispěli: N. z Bechyně a tkalcovské družstvo v Hronově; Nejmenovaný řemeslník z Kladna — nový zakl. člen družstva — daroval ze svých členských podílů Spolku ročníky »Vychovatele«.

Ve prospěch č. kat. gymn. Školských sester III. řádu sv. Františka na Král. Vinohradech složili: J. M. ndp. Dr. Jos. Doubrava, biskup v Hradci Králové 100 K; duchovní z fary z Moravy 25 K; po 20 K: Msgr. Dr. Jos. Burian, kap. děkan na Vyšehradě; Ant. Schreiber, bisk. vikář ve Žlebích; Jos. Přibyl, c. k. gymn. prof. v Jičíně a Jos. V. Tangl, farář ve Chvalenicích; 16 K: Aug. Střížek, arciděkan v Plzni; po 10 K: Fr. Brusák, gen. vikář v Praze; Jos. Kebrle, kanovník v Přistoupimi; Jos. Pop, kanovník ve Zlatníkách; Dr. Ant. Cyr. Stojan, říšský poslanec v Dražovicích, a Vinc. Tesař, metrop. kanovník v Olomouci; 6 K: Dr. Fr. Kryštůfek, dvorní rada v Praze; po 5 K: Jos. Žák, Max. Biedermann, Jos. Dejl, Fr. Forman a Jos. Smělý; po 3 K: Jos. Staněk a Ant. Sociál; po 2 K: Dr. Karel Slavík, Fr. Fiala, Jos. Fischer, Ad. Straka, St. Bobek, Vinc. Bosáček, Petr Havel, Fr. Pliml a dělník Jiří Novák; po 1 K: Ign. Eichler a Cyrill M. Höchschl. — Další milodary přijímá: Tom. Škrdle Praha, čp. 570—II.

Pamětní deska na rodném domě † Fr. Pravdy. — Darovali po 20 K: Jeho Emin. ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup v Praze, Jeho Excell. ndp. Dr. M. Říha, biskup u Č. Budějovicích, a klášter Benediktinský u sv. Markéty v Břevnově; 30 K: J. M. ndp. Dr. Jos. Doubrava, biskup v Hradci Králové; 50 K: Zemská Jednota č. kat. duchovenstva v král. Českém; po 10 K: M. Dušek, kníž. arcib. vikář v Charvatech; Fr. Kondelík, arciděkan ve Mšeně, a P. Meth. Zavoral, opat na Strahově; po 7 K: J. M. ndp. světící biskup Dr. Fr. Krásl a P. Anast. Runza, farář ve Velké Chýšce; 6 K: J. M. ndp. světící biskup Msgr. Ferd. Kalous; po 5 K: Fr. Brusák, klášter Dominikánský v Praze, Ant. Schreiber, Msgr. Dr. Jos. Burian a Fr. Krondl; 4 K 50 h: Ed. Šebesta; po 4 K: Fr. Vocílka, Fr. Košák, Ant. Tichý, Aug. Střížek a Dr. Jos. Pachta; po 3 K: Fr. Srdínko, Ant. Malec, Jan Dolejší, P. Boh. Hendl, G. A. Dvořák, L. Ludvík a Jan Hejtmánek; po 2 K: Dr. Karel Slavík, Jos. Štěpán, Jos. Kuml, Jan Duben, Bedřich Kamarýt; po 1 K: Dr. G. Domabyl, Dr. Jan Soukup a Fr. Petráček. (Pokračování.) — Další milodary přijímá: Tom. Škrdle, Praha, čp. 570—II.

Bisk. vikář Jos. Štěpán, v jehož vikariatě Fr. Pravda bydlel, vyslovil přání, aby se ku cti Fr. Pravdovi zasadily desky dvě, jedna na rodném domě v Nekrasíně, druhá na Hrádku, kde Fr. Pravda přes 50 let bydlel, pracoval a spisoval. S myšlenkou tou projevil souhlas katecheta Košák. I my se k tomu kloníme a bude-li sebráno dosti peněz, byla by slavnost na Hrádku ovšem až r. 1907... S oslavou Fr. Pravdy v Nekrasíně budou spojeny různé jiné slavnosti — na tato vydání použije se ovšem i těchto sbírek. —

Z Tiskové Ligy. — Darovali: Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup 100 K; Jednota katol. učitelstva 30 K; duchovenstvo vikariátu Proseckého 15 K; Milosrdné Sestry v Kostomlatech 20 K; Fr. Skotnica, far. v Domaslovicích 10 K; po 5 K: Jan Kramer, Ant. Schreiber, Dr. Rud. Zháněl, Lamb. Ludvík a Ant. Nejebsa; po 4 K: Norb. Horáček, Jan Hlavsa, Václ. Hůlka; po 3 K: Jos. Böhm, Jos. Koláček, Václ. Marek, Ant. Mašek a Msgr. Dr. Jos. Burian; menší částky: Karel Kopal, P. Rud. Čapek, Ign. Janák, Fil. Pospíšil, P. Moc Celestin, Jos. Šprongl, Fr Hartmann, Jan Podlaha, Jan Barabán, Jan Lízal, Václ. Čermák, Václ. Petřík, Fr. Kučera, Jos. Kašpar, Jos. Valášek, Rob. Štračka, Václ. Šindler, Jan Sokol, G. Nožička a dělník Jgn. Jíra. — Opravu uveřejnilo »Právo lidu« Václ. Čermákovi, kaplanu v Čelakovicích, a »Červánky« Janu Kunzovi, kaplanu v Něm Lutyni. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle, v Praze čp. 570-II.

Uznání Tiskové Lize. Po valné hromadě obdrželi jsme tyto dopisy: »S nemalým zájmem četl jsem zprávu o činnosti Vaší uveřejněnou v »N. L.« ze dne 24. února t. r. Uznávaje, že zasluhujete všestranné podpory, rozhodl jsem se, státi se zakl. clenem Vaším a další činnosti Vaší pro Boha a sv. církev Jeho volám srdečně: Zdař Bůh. Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově.« — »Po přečtení výtečné výroční zprávy o činnosti Tiskové Ligy zasílám 2 K k účelům tohoto výtečného sdružení. Jan Tischer, děkan v Načeradci.« — Tkalcovské družstvo v Hronově zaslalo příspěvek a píše: »S potěšením a velkým zájmem pročítali js ne blahodárnou činnost Tiskové Ligy, již prodělala za uplynulý rok. Kéž Bůh úspěch-

tilým pracovníkům žehná!« — A bisk. vikář Lambert Ludvík z Mrákova, vynikající církevní pracovník a horlitel pro čest a slávu Boží, píše mezi jiným takto: »Jednou z nejdůležitějších institucí jest zajisté Tisková Liga. Kněz může jen potud se zdarem působiti, pokud má lid k němu důvěru, jakmile však tato důvěra v srdci lidu byla otřesena, mlátí kněz prázdnou slámu! — To dobře ví nepřátelé Krista a jeho sv. církve a proto kde jakou skvrnu již na knězi, který ordinací slabým člověkem býti nepřestal, postřehnou, zveličují, anebo dle známého hesla: »Calomniare audacter, aliquid semper haeret« různé lži o kněžích si vymýšlejí a v časopisech svých s velikým gustem uveřejňují. — A tomuto v pravdě ďábelskému řemeslu činí přítrž Tisková Liga, již Jste založil a která právě v těchto dnech oslavovala desítiletou památku svého trvání, jež nepřátelům kněžstva řádně klepe přes prsty a nejdražší statek každého člověka a tím více kněze, totiž čest v ochranu béře a byla-li hanebně potřísněna, ji ještě k čistějšímu lesku přivádí. Tisková Liga moderní fariseje umlčuje, věřícímu lidu oči otevírá, aby poznal, s jakými zbraněmi se proti pravdě Kristově bojuje, knězi nevinně pronásledovanému síly dodává — slovem Tisková Liga řádnou pastoraci podporuje a proto zasluhuje, aby se všichni kněži kolem ní shromáždili. — Proto i já se milerád k Lize připojuji a zasílám Vám příspěvek 5 K a přeji z plna srdce, aby, jako množí se řady zuřivých našich nepřátel, kteří nás pomalu budou vyhlašovati za vyvrhel lidstva, právě tak abychom i my se seskupili a jejich jedovaté útoky účinně odrážeti mohli.« — Prosíme za další přízeň, a to z toho důvodu, že běžné příjmy nikterak nestačí na ohromné vydání. My pracujeme zdarma a nezištně a rádi a ochotně pro čest katolíků, hlavně duchovenstva. — Vy pomozte hmotně, hlavně napadení, a to jest jeden po druhém pomalu každý kněz. — Nové členy, jejich vklady, a dary přijímá: Tom. Škrdle. Praha čp. 570-II.

Jednotě sv. Methoděje ve Vídni daroval u nás 3 K Jan Hejtmánek bisk. vikář v Něm. Bělé. Činí 7 K Vivat sequens!

»Anarchistická volná skupina studentů se zakládá, která mimo jiné si bere úkolem vydávati brožury, založiti knihovnu a podporovati anarchistické podniky. Kolegové z vysokých i středních škol, kteří se o věc zajímají, obraťte se o informace na redakci« atd. — Tak píše »Studentský Věstník«, který každý týden vychází a na středních školách hojně jest rozšířen. Máme pěknou naději do budoucnosti Tu nezakročí žádný Masaryk ani Juda. Vždyť to jsou jen důsledky náboženského nihilismu.

Plán Masarykovců. Náhončí prof. Masaryka a odchovanci jeho měli, jak jeden prozradil, určitý plán na vyvrácení katolické víry v národě. Prof. Drtina jezdí už po léta po Čechách a po Moravě a tónem vznešeně kazatelským a mravoučným fraternisuje s učiteli a organisuje protikatolické šiky. Plánem Masarykovců a Judovců, obsadit místa okresních inspektorů profesory středních škol, jakými, lehko uhádnout. Tím mají býti povzbuzováni a kryti učitelé, kteří si počínají při výchově — pokrokářsky. Počítají přímo výtečně. Chtějí začíti od stromečku. Byl nejvyšší čas, že vřed se už propíchl a provalil. Dík Judovi, že karty rozložil.

Revoluční zjevy. Zasluhuje povšimnutí, že profesorský spolek v Praze ve své Judovské resoluci žádá, aby se překazilo vůbec vyšetřování s prof. Judou. Tedy páni profesoři už žádají a poroučejí, co školní úřady smějí vyšetřovat a co ne. Vychovatelé mládeže . . .

Organisace křesťanského rolnictva. Zemský spolek rolnictva zakládá v Dol. Rakousích strana křesťansko-socialní. Agitace za tím účelem nalézá se v plném proudu. Ve Štýrsku a Tyrolsku existují rovněž již silné zemské spolky křesťanského rolnictva. Zemské spolky katolických rolníků v Čechách a na Moravě mají úhrnem také již na 10 tisíc členů a jsou již dnes silnými rolnickými organisacemi obou dotyčných zemí. Organisuje se tudíž rolnictvo na křesťanském základě po celém Rakousku a věci rolnictva může jen prospěti, když zástupci takto organisovaného rolnictva v příští sněmovně svorně postupovati budou. — Nás zvláště těší — nebo u nás jsou poměry náboženské ze všech rak. zemí nejhorší — že český spolek katol. zemědělců číle si vede, týden za týdnem schůzi za schůzí pořádaje. Tento vývoj stopujeme s velikou radostí a žádáme své stoupence, aby jej všude hmotně i morálně podporovali, nebo hlavní jádro katolicismu v Čechách spočívá v rolnictvu, řemeslnictvu a v dělnictvu, pokud nepluje v proudech socialní demokracie.

»Anima«, rakousko-německý poutní dům v Římě, slaví koncem dubna t. r. 500leté jubileum svého založení. Ústav zřízen byl pro země staré říše německé. Zůstal však pod protektorátem císaře rakouského. Rektor bývá vždy Rakušan. Jednotlivé diecese po řadě posílají do »Animy« způsobilé kněze na vyšší vzdělání.

Jsou v »Animě« dílem kaplany, dílem konviktory. Nynější rektor msgr. Dr. Lohninger, diecesan linecky, přijel z Říma a přijat byl od císaře v audienci. Přinesl panovníkovi dějiny »Animy«, jubilejní spis o 800 stranách. »Anima« je ústav vládnoucí značným jměním,

Nová biblická škola založena byla v Jerusalemě ve františkánském konventě Sv. Spasitele (Saint Sauveur). Starší, před 20 lety od P. Lagrange založená, je biblická škola dominikánská, rovněž v Jerusalemě. Třetí, jesuitská, je v Beirutě. Všecky tyto školy mají však málo žáků, ač pro studium Starého i Nového zákona je pobyt ve Sv. zemi téměř nutností, zvláště pro příští profesory studia biblického.

Volná škola, založená ve Vídni, založila právě v Brně již 26. skupinu. Do Brna přijel za tou příčinou socialistický dvorní rada Hock a schůze samé súčastnil se celý liberální svět v Brně v čele s purkmistrem Wieserem. — Volná škola má za účel odstranit ze školy vše, co náboženství připomíná, kříž, modlitbu, náboženská cvičení. Čekáme, že další skupina založena bude v Praze, nebo liberální Čechové všechen liberalismus německý zrovna hltají a sobě jej osvojují. Buďme tedy na stráži, bděme a pracujme a všemožně posilujme Jednotu českého kat. učitelstva a přátel křesť. výchovy.

Scholastikové řádu Jesuitského v Prešburku děkují za to, že jim Vlast zdarma byla zasílána (nyní jim ji platí gen. představená vl. M. Hyacintha Zahálková) a připojují: »Je nás zde nyní ve filosofii 7 Čechů, ale mimo nás a Slováky čítali Vlast velmi rádi také někteří scholastikové němečtí a maďarští. — Za tu zprávu děkujeme.

»Echo z Afriky,« katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti vydávaný Družinou sv. Petra Klavera v Praze—IV., č. 33. Předplatné na celý rok činí K 1·20 — Echo z Afriky se tiskne 8000 ex. a březnové číslo má dvojitou obálku, aby mohlo uveřejniti všechny došlé dary. Toť jest veliký úspěch a potěšitelný zvláště v Čechách, kde jest tolik vlažnosti náboženské. Ale čtení Echa o bezpříkladné misionářské práci africké a líčení dojemných specielních prací afrických misionářů, mnichů i jeptišek, a příklady o horlivé lásce mnohých černochů a černošek k víře katolické, a zvláště líčení časté hmotné bídy, jakou tamní lid a misionář s ním zakouší — to vše rozplameňuje srdce čtenářovo k obětavosti. A tím jest hlavní cíl Echa — podporovati pomocí tisku africké misie — dosažen.

»Křesťanský Dělník.« Orgán katolických jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu. Red. Fr. Waldmann v Praze čp. 1538—II. Cena roční 1 K 75 h. — Naše družstvo vydalo ve prospěch »Křesť. Dělníka« provolání a díky Bohu, sešlo se již slušně darů. Budiž v tom pokračováno, nebo nebylo by nás důstojno, skládati břímě práce, konané ve prospěch katolicismu, na bedra jediného p. Fr. Waldmanna, aby on mimo veškeru redakční a administrační práci ještě dopláceti musil. Věc tato se aspoň částečně pochopila a to nás těší. — Také únorové a březnové číslo Křesť. Dělníka, které jsme pročítali, naplnilo nás upřímnou radostí a to pro hojnost látky a pro různé ctnosti, které se zde v rouše pojednání nebo povídky doporučují, nebo nectnosti, které se týmž způsobem zavrhují. Vůbec ve volbě vhodné látky pro Křesťanského Dělníka má jeho redaktor šťastné ruce; to jsme již nejednou řekli a to i dnes se vší vážností opakujeme.

»Sv. Vojtěch.« Měsíčník na obranu sv. víry, zároveň orgán pro české oddělení Spolku sv. Bonifáce. Roč. III., č. 2. a 3. — Redaktor P. Jan Zima O. S. B. — Hlavní spolupracovníci faráři: Vl. Hálek a Filip Jan Konečný. — Sv. Vojtěch se nám vždy více a více líbí. — Obě tato čísla mají besedu stařenky Součkové, a jedna beseda jest lepší než druhá. Osoba, která to píše, má zlaté ruce a zlaté srdce a rozum v hlavě. Jen dále a systematicky, takhle si lehce osvojí čtenáři základy víry a rozdíly náboženské. — Neméně závažné jsou články Základní pravdy naší víry a O sv. svátostech. — K nim se pojí jiné důležité a zajímavé články, úvahy a lokálky, takže každé číslo sv. Vojtěcha skýtá čtenáři hojně zajímavé látky a vypravování a poučení. — Všecko, co jsme dosud vydávali, dostalo se až na »Kříž« a »Marii« do malého kroužku čtenářstva, neproniklo v lid — nyní jest jinak: Sv. Vojtěch se rozdává na každé faře a vydá-li se v něm provolání: »Vzhůru ku protestu proti zamyšleným opravám manželství,« čte se toto provolání v celém národě a stává se majetkem mas lidu. To má pro nás katolíky ohromný význam, nebo nyní můžeme sděliti své mínění a idee širokým vrstvám lidu. A tento dar dal nám ve své hluboké lásce k církvi Němec P. Albán!

ROČNÍK XXII. DUBEN 1906. ČÍSLO 7.

VLAST.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Jaká účelnost se v tom zračí, že rostliny v zimě spí, by vyššímu tvorstvu, zvířatům, mohly umožniti život! Strava všecka, přivodící do těles ústrojných ušlou teplotu životní, je v poslední řadě původu rostlinného. Napřed musí rostliny vsoukati do sebe teplo ve tvaru chemických funkcí.

Jakmile toto teplo slunce v jisté míře nemohlo dodati, na př. při nastalých dobách ledových, musily rostliny mizeti. Zvířatům se pak dostávalo stravy ve skrovnější míře, ač při úbytku tepla potřebovala stravy tím více, čímž se i jejich vymírání urychlovalo, nestěhovala-li se do jižnějších krajů, kdež se jim dostávalo stravy v hojné míře.

Může se namítnouti, že na celé zemi nikde nechybí rostlinstvo. Když ubude v některém kraji teploty, nevymizí rostlinstvo, změní toliko svou tvářnost. Jestliže pak rostlinstvo se změní, potřebují živoucí tvorové pouze změniti způsob života. Avšak taková přispůsobilost všem živočichům se nedaří, jako nám všudybytům neboli omnivorům.

Jiná strava má v zápětí dle Darvinistů jinou organisaci těla, měnu poživacích a zažívacích ústrojů. Přešlá pak jiná strava do různých údů tvoří jejich měnu. Je-li tomu tak, pak by se tvor měnil a v jiný druh přeměnil. Byla by možnou ústrojná metamorfosa. Jen je otázka, jak dalece je měna možnou při měně teploty?

Ovšem, změny temperatury v dřívějších dobách působily v úžasné míře netvářnost zemskou, provedše při tom i vystřídání různých tvorů v témže kraji. Vždy při tom jen obstáli nejotužilejší a nejlépe vyzbrojení tvorové, kteří pak byli prarodiči živočichů rozplemeňujících se v příštích lepších časech. Pro vývoj živočišstva i lidstva zlé i truchlivé časy nebyly zhoubnými, nýbrž spíše pudidly pro vyšší rozvoj a vzdělání. Metly Boží to byly, které dovedly vzbuditi ve člověku vynalezavost, by se přizpůsobil děsným přírodním změnám. Strach před smrtí a ochuzení zvyšovaly lidskou činnost. Vždy to byla chudoba a nouze, která položila zárody k tvořivé vynalézavosti. Bádavý duch vynalezal nové a nové prameny výživy a bohatství, jehož potom potomstvo třeba i nevděčně užívalo. Dějiny dokazují, že lidstvo žijící v hojnosti a bohatství ochablo ve své pružnosti a síle. Proto byl občas

nutným notný popud, jenž se vzbudil živelní pohromou, metlou Boží. Doby ledové na zem se dostavující byly pro vzdělanost požehnáním. Kdekoli se nalezají stopy o nich ve zkamenělinách, ať je to z doby kamenouhelné, ať z doby miocenu nebo diluviální, shledává se sice současné ochuzení, avšak brzy potom se dostavila doba mocného rozmachu, doba dokonalejších tvarů. Doba interglacialní donesla prý nejdokonalejší tvar ze všech životních tvarů, totiž člověka, jejž geologie vidí prvotného původně žijícího ve skrejších a slujích na svazích vysokých hor.

3. Člověk a zvířena.

Div divoucí pro darvinisty! První člověk, jehož stopy nalezají se v době meziledové, stojí před zrakem vědy úplně hotový! Věda ho hledala v plenkách, a on, dokud se po darvinsku vyvíjel, musil si hráti kdesi na schovávanou. Dokonalý objevuje se tehdy netoliko v ohledu zoologickém, to jest dle těla, nýbrž i v ohledu duševním, jsa nekonečně oddělen od zvířete.

Paleontologie zdá se také hlasovati pro Mojžíše, nalezá Adama už hotového.

Na této pravdě, která zřejmě svědčí proti darvinské evoluci, nelze ničím otřásati. Nejstarší kosti lidské, jež posud se nalezly, pocházejí z doby, která trvala mezi dvěma posledními ledovými dobami. To dá se vyzkoumati z nánosů a z kostí dříve vyhynulých ohromných ssavců tehdy žijících, které s kostmi lidskými byly umístěny v podobných vrstvách. Dle dohadu jsou tyto kosti prý asi 50 tisíc roků staré, neboť druhá doba ledová sotva byla překonána kratší dobou.

A tyto nejstarší kosti náleží člověku, dokonalému člověku, žádné opici, nebo nějakému ústřednímu tvoru, nějakému přechodníku, jenž by tvořil pojidlo mezi zvířetem a ušlechtilou formou královského tvora pozemského. Velikost a úměrnost údů je zcela taková jako naše. Lebka má ušlechtilé tvary a má vysoké, smělé čelo. Dutina lebeční označujíc objemnost mozku, vykazuje průměrně větší mozek než je náš normální. Byla-li by rozumnost úměrnou s velikostí mozku, musili bychom souditi, že lidé před tisíci lety co do intellektu nás předčili. Tož zase palaeologie svědčí pro bibli, nebo pro katolický katechismus, kde čteme: »rozum jejich,« tedy potomků se zatemnil. Výjimky mohly tenkráte rovněž tak býti jako nyní; a bylo by nespravedlivo, kdyby zakrnělé lebky pocházející z tehdejší doby se považovaly za lebky typických majitelů, kteří byli ústředním článkem mezi člověkem a opicí, jak se to s horlivostí se strany mnohé děje.

Známá lebka neanderthálská v tomto směru mnoho strašila. Strašidlo to však odhalil Virchov, jenž jak o lebce tak o kostře k ní náležející pronesl ten soud, že náležela člověku kreténu, jenž mimo svou zakrnělost ještě byl stížen hostcem, a že mu již starému člověku za živa byly zasazeny značné rány na hlavě, jež zavinily kostižer. A takový vzácný exemplář mrzáka chtěli mnozí vystavovati za našeho Adama!

První člověk, jenž vstoupil na půdu Evropskou, nebyl divoch v tom smyslu, v jakém jej naivní věda líčí, stavíc ho na roveň

se zvěří. Uhlazených mravů ovšem nebyl, ale roveň zvěří také ne. Mravní zvrhlost a surovost není ještě znakem nedostatku intellektu. Ba naopak: shledáváme, že národové nejchytřejší jsou největší tyranové, nejvíce tísní a sužují své sousedy. Převaha ducha více zmáhá lstí a úskočností než pěstí. Mimo to každý národ i každý skoro jednotlivec prodělal svá skotácká leta. Skoro každý se studem si rozpomíná, kterak chladně a bez útrpnosti trhal motýlům a broukům nožky a křídla.

Léta ukrutenství prodělávalo i lidstvo. To však není známkou nedostatku rozumu. Naopak, je to znakem rozumu, neboť takové výstřednosti člověk i národ koná ve vědomí své vynikající bujarosti.

Australové na př. nyní nalezají se na nejnižším stupni vzdělanosti. Jsou to lidojedi. Virchov však se o nich vyslovil, že, ač mezi nimi a kulturními lidmi těžko lze provésti důvěrné obcování, přece ukazují takovou duševní schopnost, že nikdy se nesmí připustiti domněnka, že by stáli blíže opicím, než nám. Jejich počínání a půvabný pohyb těla jak u mužů i žen zvláště jeví prý dovednost rovnou našim salonním mužům a ženám.

Z misionářských škol pak přicházejí zprávy, že dítky austrálských domorodců nejsou pozadu za dítkami bělochů; ve mnohých předmětech, zvláště v počítání a kreslení je i předčí.

Věda národopisná, zkoumajíc nadání a zvyky všech národů, je toho názoru, že nyní lze u různých národů spatřiti obraz těch národů, kteří v pravěku žili. Seskupí-li srovnávací věda národopisná národy nyní žijící podle stupně vzdělanosti, rozvine se před námi obraz, jak lidstvo pokročilo od svých prvků vzdělanosti až po nynější věk. V tomto obrazu rovnají se praobyvatelům doby ledové nynější Eskymáci a Pešerejové v zemi ohnivé; tedy obyvatelé, kteří nejseverněji a nejjižněji na zemi bydlí. Jejich život, jejich nástroje rovnají se životu člověka diluvialního, jenž žil ve slujích a jeho nástrojům, jež hotovili nejvíce z kostí. Podoba, vkus a zpracovanost těchto nástrojů se rovná nástrojům diluviálním. Jako tehdejší lidé, tak i tito jeví intelligenci takovou, která nijak nesvědčí pro evoluci. Již tenkráte byli dovední kresliči a malíři, jak viděti na primitivních reliefech, zhotovených z mamutích, sobích a medvědích kostí.

Srovnávací věda se domýšlí, že obyvatelstvo ohnivé země stojí v kultuře níže než náš evropský ledový člověk a Eskymáci že ho předčí, což lze prý viděti na jejich kresličském nadání. Byť však nejstarší posud známý člověk sebe níže v kultuře se nacházel, přece není to ústřední člen mezi opicí a člověkem, nýbrž člověk hotový. Cestovatelé po krajích oněch sdělují, že u nich lze spatřiti všecky znaky lidskosti.

Čeleď nalezající se mezi Eskymáky na nejnižším stupni vzdělanosti dá se snadno porovnati s praobyvatelstvem Evropy za doby interglacialní. Dle zkumu národopisného jeví obojí totéž duševní nadání. Ve slujích, jež obývali praobyvatelé interglaciální tenkráte, kdy ledovce uhýbaly a voda roztopená ze sněhu a ledu zaplavovala nížiny, v nichž nalezeny kosti jak lidské, tak zvířat buď již vymřelých anebo posud žijících, nalezeny byly předměty

urobené ze sobích parohů a slonové kosti. Na těchto předmětech jsou ostrými kaménky vyrýhovány věrné obrázky mamuta, soba, kamzíka, ryb a jiných živočichů. Nejsou to pouze úlomky. Jsou to úplné výkresy zcela rozeznatelné. Ani nelze říci, že by to byly podvrženiny, jak se leckde dokázalo. Nezvratně je prokázáno, že tyto předměty jsou pravé, jak dohadují, až 50 tisíc let staré. Až tedy do tak hluboké doby nazpět nalezáme své soudruhy lidské, a to tvory, kteří jsou právě takovými ústroji tělesnými i duševními vyzbrojeni jako my. Výkresy tyto nejsou nějaké dětské matlaniny. Obraz mamuta, jenž se nalezl ve sluji »Madelein« a pasoucí se sob, jenž nalezen byl ve sluji ve Švýcarsku, jsou tak mistrně vyobrazeny, že by dělaly čest i nynějším ornamentálním řezbářům. Jen mají tu zvláštnost, že vyrýhovaným zvířatům scházejí nohy. Tehdejší umělci hověli, řekl by nyní kritikář, realistickému směru, malujíce vše tak, jak se to v přírodě vidí. Pásl-li se sob, jelen, nebo kráva v tehdejší vysoké trávě, neviděly se nohy. Měly takový vkus, jako jeden hanácký strýc, jenž se dal fotografovati. Žádal, aby fotograf ho vymaloval v životní velikosti řka: »vezmou mne celého a tak velikého, jako jsem sám.« Když fotograf odvětil, že nemá tak velkého papíru, řekl chladně Hanák: »Nic nevadí, nohy mohou viseti.«

Z tehdejších dob k nám ozývají se v nálezích netoliko malíři, nýbrž i sochaři. Nalezají se různé okrasné předměty zhotovené ze sobích rohů.

Tato úvaha o kultuře prvotních lidí zřejmě dokazuje, že je nepřeklenutelná propast mezi opicí a člověkem stojícím na nejnižším stupni, a že tato propast žádným mostem, vystavěným od exaktní vědy, se překlenouti nedá.

Avšak materialisté nezoufají. K čemu by zoufali, když ty mnohé okolnosti se zdají svědčiti pro jejich názor a kde jsou mezery, snadno se vyplní, ne-li důvody exaktními, alespoň obrazotvornými. Všudy i ve zkamenělinách i v živoucím světu jeví se snaha po zdokonalení. Vidí se to pěkně v postupu od trilobitů až po opice. A mezi ssavci prý se vidí úsilí po zvětšování mozku. Jelikož zvětšování mozku má za následek zvětšování intelligence, dá se osvědčiti zřejmě snaha přírodní jako vytvořitelkyně červánků osvěty lidské. Na opicích se zřejmě ukazuje přibližnost ku člověku. Opice stojící na nejnižším stupni mají sice rozploštělý útvar lebky podobný ssavcům a zuby špičáky. U opic středního tvaru však již zuby se otesávají, přibližujíce se zubům lidským, avšak opice starého světa mají již takový počet zubů jako my a mozek jeví mnohé závity. Ovšem mezi nejdokonalejší opicí a nejnižším člověkem je tělesná i duševní propast, a to ohromná. Ašak mezera mezi Eskimákem a kulturním vzdělancem je prý také ohromná. Že tu mezeru mezi opicí a nejnižším člověkem nemůžeme překlenouti, není divno, vždyť nám scházejí o tom známosti. Ústřední články živočišné, které tvořily tuto mezeru, jsou buď někde ve zkamenělinách zahrabány a posud od učenců nevyhrabány, vždyť prý sotva padesátý díl povrchu zemského je vědecky čili geologicky prozkoumán, a to povrchně — nebo se vůbec zbytky těchto přechodníků ztratily. Tak soudí evolucionisté. Kdo jim to může zabrániti?

Člověk se vyvinul z opice, avšak vejlupek ten nestal se v Evropě. Rodiště člověka se musí hledati jinde, a to v některé jižní krajině. Předpokládá-li se, že člověk, jakmile z kolébky opičí vyšel, se rozlízal na všecky strany, musíme tento opičí ráj hledati nedaleko od těch států, které nejprve na zemi se vyskytly. Podle naší známosti jsou Egypt a Čína nejstarší kulturní státové. Nedá se popříti, že ještě před těmito státy byly jiné dřívější útvary společnosti lidské, o čemž nemáme ani ponětí. Počátky člověčenství musíme dále a dále klásti do minulosti. V tomto pátrání a hledání přichází na pomoc geologie jako na zavolanou, učíc, že kdysi byla ohromná pevnina, prostírající se mezi Madagaskarem a Indií, kterýžto kraj nyní až na nepatrné vyčnívky čili ostrovy je zaplaven indickým oceánem. Týž kraj existoval za doby sekundérní. V tomto kraji se vyvinul zvláštní život, zvláštní typické ústrojné tvary, také prý ústřední tvary mezi opicí a člověkem, tak zvaní lemurové, po nichž se také propadlá země nazývá »Lemurie«. K tomuto kraji nyní poukazují všichni prstové geologicko-historicko-biologicko-evoluční, kteří odvozují člověka od opice. Tam byla kolébka člověčenstva, tam je ten propadlý do moře ráj. Lemurie byla hnízdem, z něhož vzešly kulturní státy prvotní, jako Čína a Egypt. Lemurie ku konci terciérní doby a na začátku doby diluviální se znenáhla propadla, na některých místech i náhle, o čemž prý svědčí pověst o potopě světa. Lidé utíkali odtamtud do sousedních hor a dále, až zalidnili Asii a odtud i Evropu, nejprve však Čínu a Egypt.

Byť tedy srovnávací všenárodní kulturozpyt byl proti evoluci, starodějepis svědčí pro ni: Praví: Žijeme nyní od Darvina v takové době, jako byla doba Koperníkova. Darvín je Koperník živého světa. Jako tento vyhodil zemi z vladařského postavení, vyhodil onen člověka z jeho živočišného trůnu, jejž mu malovala jeho domýšlivost a marnivost.

Co lze proti tomu namítati? Ničeho. Vyvinulo-li se ústrojenstvo z prabuněk a člověk z opice a jsou-li pro to důvody, tož to musíme přijati za pravdu. Také přirovnání Darvína ku Koperníkovi by mohlo býti správným.

Než Koperníkův názor jest exaktní vědou dokázán, Darvinův *posud* nikoli. Poctivý člověk přijme pravdu, ať přijde odkudkoli. Darvínovi věříme, že tvorové ústrojní se mění, ale jen do jisté míry a připouštíme, že původně na zemi »*mohly*« býti prabuňky zárodové, z nichž se vyvinul život ústrojný. Evoluční vědátoři více nedokáží. Evoluce nejde do nekonečna.[1])

---

[1]) **Kdysi se hádali dva moderní mudrci, až uběhli jsouce již rozčilení v tyto výroky: Ontogeneta: Až na př. náš lidský zadní — prosím za odpuštění — hláskový otvor se vyvine v takové ústrojí, jež dovede, když ne sice po volapyku mluviti, ale aspoň melodii nějakou vydávati, tož bude skoro každý věřiti v evoluci. Neračte se tímto příkladem uraziti. Kdyžtě opice mohla svůj vřeštivý jednotonový chřtán proměniti ve mluvidla lidská, proč by druhý konec téhož lidského kanálu se taktéž nemohl proměniti v mluvidlo nebo nástroj hudební? Fylogeneta: A já věřím, že, kdybyste pane, žil desetkráte tak dlouho, jako váš biblický Methusalém a konec svého zažívacího kanálu cvičil, za tisíce let byste dovedl tam mluviti když ne těžkým volapykem, tož aspoň snadnějším esperantem. Příroda je podajnou.**

Descendenční nauka není duševním majetkem Darvína a jeho předchůdce Lamarcka. Priorita náleží hned řeckým mudrcům. Připomeňme jen Thalesa a jeho následníka Anaximandra. Darvín však přece předpokládal stvoření několika buněk, z nichž se vše živoucí vytvořilo, a to pro rostlinstvo dvě až tři, pro živočišstvo čtyři až pět tak zvaných pratypů čili progenitorů, čímž se různí od Lamarcka, jenž nechce slyšeti o stvoření. Věří a vyznává praplození. Byl-li Darvín přesvědčen o stvoření několika buněk, nelze nijak pochopiti, proč raději hned nevzal si do hlavy stvoření všech druhů, když tě převod z buněk až po nynější druhy je tak pracný. Uznávaje však,[2]) že několik buněk bylo stvořeno, uznal, že ústrojný život se sám ze sebe nepočal, nýbrž předpokládal zásah moci vyšší. Nikde se nevyslovil pro vznik samoplodný. Proč více a nikoliv jen jednu prabuňku si vzal do hlavy, nelze pochopiti při jeho theorii, neboť dle jeho dovozování a rozumování přece bylo zbytečným stvořiti více životonosných buněk. Jedné bylo dosti. Snad mu tanuli na mysli masožravci a pak bylinožravci, z nichž obojí měli potřebu se vyvinouti ze zvláštní buňky? Snad si myslil: lev ještě nikdy trávy neškubal a slon ještě nikdy masa nekousal, proto pro každého je třeba zvláštní prabuňky.

Haeckl je přísnější ve vědě a důkladnější ve vyvozování. Mní, že obojí kmen ústrojenstva, jak živočišstvo tak i bylinstvo, vychází z jednoho kořene, z jednoho pratvora. Máť nejživější obrazotvornost ze všech materialistických učenců. Jest evoluční romanopisec.

Pratvoru svému jako kmotr dal jméno »moner«. Je prý to pohyblivý bahnitý krmel, složený z bílkoviny a uhlíku a takto ze hmoty neživé do říše živé přešlý.

Oken zase odvodil všecko živočišstvo ze hlenu nebo šlemu, jenž různě jsa z atomů sestaven, v moři na dně z neústrojných látek přešel v život. Ačkoli Oken z hlenu, kromě snad podobného ve svém nosu, neviděl a jeho vzniku dokázati nemohl, přece se Haeckl chtivě uchopil tohoto imaginérního šlemu. Vlezlo mu do hlavy, že mikroskopickým bádáním se prokázalo, že ve všech živých tělech je jisté množství soplivotvárné, bílkovité látky a že tato dusíko-uhlíková sloučenina výhradně je původní nositelkou a buditelkou všeho života a všech ústrojných tvorů. Než nijak nelze namluviti, jak mikroskopickým zkumem lze vytvoření života spatřiti. Kdyby kdo mikroskopem uhlídl, jak život povstává, pak Haecklova theorie je pravdivou a praplození zjištěno a záhada života rozluštěna. Avšak zbožné přání ještě není pravdou. Že by zárod života povstal ze hmoty neživé, posud nikdy nikdo neviděl a nedokázal. Přes veškero úpěnlivé přání materialistů i v nové době ode všech anatomů, botaniků, zoologů je vyslovena a dokázána zásada: každá zárodková buňka vzniká z buňky předchodné. »Omnis cellulla e cellulla.«

Tím však otázka, jak ústrojenstvo vzniklo, neposunula se ani o píď ku předu. Více se tím neprokázalo, leč že se musí po staru věřiti, že první prabuňka musela vzniknouti cestou stvořitelskou. (Pokračování.)

---

[2]) »Die Enstehung der Welt.« Jedlicska. 205—230.

Skylla a Charybdis.

Odyss. zpěv XII.

Ve stanzích vzdělal Josef hrabě Berchtold.

(Dokončení).

38.

Jich skotu, bravu mekot a řev zněl
k nám z dálky a tu vzpomenul jsem sobě,
co slepý Teiresias věštec děl
i Kirké v nedávné co řekla době:
bych kolem ostrova dál s lodí spěl,
a krutým hladem třebas klesal v mdlobě,
bych ničeho si nechtěl ze stád vzít;
i počal k druhům svým jsem hovořit:

39.

»Má slyšte slova, druhové mi milí
i vše, co Teiresias thébský znát
i Kirké dala mi, by nezloupili
jsme ničeho zde z Heliových stád,
by nový žal jsme sobě nezplodili.
Tož rychle kolem loď jen chtějte hnát!«
Tak v truchlivé k nim děl jsem předtuše,
že zmlkli a žal kles jim do duše.

40.

Leč Euryloch hlasem hněvivým:
»Ty muži ukrutný,« děl, »plny síly
jenž údy máš, že nikdy znavením
ti nechábnou, jak z ocele by byly,
co nepřeješ mým druhům zemdleným,
by na břeh šli, se zveselili chvíli,
by bděním, prací tělo vysílené
zas vstalo, krmí libou osvěžené?

41.

Nač v novou noc bys hned nás zase hnal,
i v nové bouře, které lodi tříští?
Zda chceš, by orkán v hříčku svou nás vzal,
ať vítr jižní je, jenž mořem sviští,
ať západ, jenž i bohům ve vzdor vál?
Nech přespat noc zde nám, a jitro příští
již rádi dále mořem poplujeme,
leč nyní jídlo připravit si chceme!«

42.

Tak řek a kol zněl potlesk na ta slova,
i poznal jsem teď, bůh nějaký všem
že s ránou nějakou se blíží znova,
a proto řečí perutnou děl jsem:
»Když všichni v slova Eurylochova
svůj souhlas dáváte, pak volný jsem
vás poslechnout, leč dříve přisáhněte,
že svatých stád se nijak nedotknete.«

43.

Ni ovce, býčka a jen k jídlu svému
že chcete to, co Kirké dala, mít.«
I přísáhali ti hned k přání mému
a pevnou v zálivu loď zakotvit,
pak spěchali, kde mužstvu veškerému
jsme zřeli říčku sladkou vodu lít.
Tam vystoupli jsme, oheň zapálili
a z krmí jedli pak a z říčky pili.

44.

A druhů plakali, jež uloupila
nám Skylla, až pak všechny plačící
noc jasná ve sny svoje zahalila.
Když byla třetí stráž však, svítící
tu hasly hvězdy, v nebe navalila
se oblaka a z dáli dunící
Zév mrakosběrný hrozil hromem temně.
Tma nastala i chvěla vše se země.

45.

Když jitřenka pak nebem se zas skvěla,
tu v stinné sluji loď jsem skrýti dal,
kde malé lávky nymf druž moje zřela,
a k druhům svým se tak se mluvit jal:
»Dost jídla, pití věru loď by měla
a proto, milí, držte stád se dál,
sic ztrestá nás bůh Helios, jenž řídí
běh slunce a vše v světě ví a vidí!«

46.

Tak srdce jejich zval jsem k poslušnosti,
leč z jihu, z východu se rozbouřil
a měsíc vítr vál, že nemožností
nám odjezd celý ten čas učinil.
Leč pití, jídla bylo v lodi dosti
a proto svatých stád rád ušetřil
sbor druhů mých; leč hůře se jim žilo,
když snědli vše a prázdno v lodi bylo.

47.

Tu hladem souženi jen bloudili
sem a tam po ostrově, aby sobě
tu ptáčka a tam rybu lapili.
I zašed v ostrov též, lkal v stejné době
jsem k bohům, by nám cestu zjevili.
A jednou, k oběti když ruce obě
jsem umyl a k nim volal, v spánek jsem
svých druhů vzdálen, na břehu kles v zem.

48.

Tu Euryloch dráždil druhy v hněv:
»Má slova slyšte, druzi v strastech milí:
je strašný lidem každý smrti zjev,
leč hladem zemřít, nejstrašnější chvílí.
A proto vzhůru, ve stád spějte chlév
neb v pastviny a sežeňte mi s pílí
sem kusy nejlepší, ať k oběti
je bohům ruce naše zasvětí.

49.

Když v Ithaky pak přijdem rodnou zem
tu slunce vládci velký vystavíme
chrám skvělý v dík, a plno ozdob v něm
mu v nevídané kráse vykouzlíme.
Leč v hněvu-li bůh vzplane neblahém,
že býky vzali jsme mu, ponoříme
se raděj s lodí v moře hlubiny,
než z nás by zahynul zde jediný!«

50.

Tak řek a každý pochvalu mu vzdal;
i sehnali pak Heliova stáda,
jež šíročelá, krásná, opodál
se lodi pasla, a kde zeleň mladá
se dubů skvěla, v hrstě natrhal
si listí každý, aby, jak zvyk žádá,
když ječmen obětní jim tehdy scházel,
je aspoň do plamenů rukou házel.

51.

A k bohům lkali, zabíjeli, s těla
pak kůži býkům táhli, kýty jim
též vyřízli, v tuk zavinuli zcela
a pokryli vše masem krvavým.
Též vína neměli. I rozhořela
jak hranice se žárem plamenným,
vše kýty ty, jež v jednom ohni plály,
jen vodou z říčky vzatou postříkali.

52.

Když shořelo vše, a když okusili
vše vnitřnosti, tu v kousky ostatní
též maso rozsekané upevnili
si na rožeň a pekli v plameni.
Tu také již mi s očí spánek milý
byl uprchl a zvolna ku lodi
jsem duté podle moře nazpět bral se,
an vůně dech vstříc z ohně ke mně dral se.

53.

I lek jsem se a k nebi volal v děse:
»Ach, Zéve, i vy bozi, vy jste slali
ten kletý spánek mně a zatím v plese
mí druhové čin hrozný vykonali!«
A Hélia kde jasné sídlo pne se,
tam Lampetia modrou nebes dálí
již nesla bohu neblahou tu zvěst,
co nejlepší, že ze stád zbito jest.

54.

I vzplanul hněvem Helios a děl
tu k nesmrtelným: »Otče Zeve i vy
teď bozi pomstěte mé duše žel,
neb stáda lidé zabili mi lstiví.
To radost byla má, ať v nebe spěl
jsem vzduchem, nebo země shlédnout divy
jsem sestupoval. Mne-li nepomstíte,
že mrtvým v Hádu světlo své dám, zvíte!«

55.

A mrakosběrce Kronovec mu řek:
»Sviť, Helie můj, dál jen bohům nebe,
i lidem smrtelný přej světla vděk,
neb věř, že v brzku hrozně pomstím tebe,
že Odysseovu loď v mořský jek
i bouři divou ruka moje svede,
a pro ten čin že bleskem ohnivým
ji v trosky rozbiji a potopím!«

56.

To Kalypsó mi sama oznámila,
jíž božský Hermés všechno vyjevil.
Tož na břehu když loď se vynořila
mým pohledům, zle druhy vyplísnil
jsem pro ten čin; leč marna snaha byla
má po spáse: již pobitý skot byl,
a znamení též hrozné nebe slalo:
kol kože lezly, maso v rožních řvalo!

57.

Šest dní pak hodovali přátelé
mí neblazí a ze svatých stád jedli,
den sedmý když Zév poslal, vesele
pak k další cestě opět kotvy zvedli.
Stich vítr zatím, jenž až posud se
byl s mořem snoubil, a když k veslům sedli
a stěžeň postavili, plachty spjali,
zas mořem dál jsme v další pouť se hnali.

58.

Břeh Trinakie uviděl náš zrak,
pak nebe jenom jsme a moře zřeli,
až náhle v cestu temný Zeus mrak
vstříc poslal nám, jenž oblohu skryl celý.
Noc nastala, a v brzku pouhý vrak
stal z lodi se, neb západ rozvířelý,
jenž zahučel, strh stěžně lana obě,
a stěžeň sám se v stejné sřítil době.

59.

A padnuv dolů, loděvody hlavu
jak zasáhl, ji v jeden rozbil ráz,
že tělo bezduché se ve vln vřavu
hned sřítilo; kol zavzněl hromu hlas,
loď bleskem zasažená v bídném stavu
se potácela, sirný zápach nás
pak zarazil; a v krátce druhy moje
vln příval srazil s lodi do příboje.

60.

Jak vodní havrani se s mořem rvali,
jež dmulo se a klesalo, leč zpět
Zév cestu zamezil jim; odehnaly
též vlny lodi příď a stěžeň slét
v ní s rachotem. Tu ve vlnách, jež řvaly,
shléd stěžní lano jsem, jej rukou zved
a stěžeň svázal s přídí, naň si sedl
a s vlnami sám krutý boj jsem vedl.

61.

I ztišil západ se; leč jižní vál
dál vítr a mne děsem jímal krutým,
zpět k jícnu divé Charybdy mne hnal
noc celou oceanem bouřně vzdmutým.
Když slunce vzešlo, Skylly skalný stál
byt přede mnou a ku Charybdy dutým
jsem blížil slujím se. Ta hrozná právě
sláň vody mořské polykala dravě.

62.

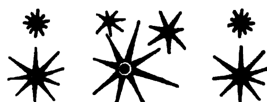
Již chytla plavidlo mé, než já jsem
se fíku nad slují chyt ratolestí,
jak netopýr tam visel nad mořem
kam nohy dáti nevěda, ni lézti
jak výš bych mohl; neboť kořenem
strom daleko tkvěl, dolů pak vše klestí
se k sluji klonilo a v stín ji krylo;
to tehdy jediné mne zachránilo.

63.

A pevně držel jsem se, nazpět zas
až trámoví i vodu božka divá
ven vrhala. Tu jako v soudu čas
když soudce ze síně, kde nedůtklivá
pře konec vzala, vrací se: tak v ráz
když z jícnu plavidlo i moře sivá
ven voda hnala se, zas stěžně hbitě
jsem chyt se a již vír pryč hnal mne litě.

64.

A Skylly nezřel víc jsem a Zév hnal
mne po devět dní okeanu děsem,
v den desátý pak Ogygii dal
mi spatřiti, kde pobyt skytla s plesem
mi lepá Kalypsó. — Než k čemů zval
bych dál tvou pozornosť, když choti tvé jsem
i tobě včera zjevil vše své věci?
Je znovu líčiti vše, nudno přeci!

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XII.

Již vysvitlo z bledých oblaků podzimní slunce, házejíc své zlatité paprsky po lukách stříbřitým přímrazkem pokrytých, ano v komoře na spálené stodole zaplakalo Apolenčino děťátko. Plakalo tak žalostně, jakoby vědělo, že přichází na ten svět nevítáno, nežehnáno, na lítost všem, již měli je přivítati.

Bába pomahačka vykřikla, prohlížejíc dítě bedlivěji.

»Snad není mrzáček?« tázala se hajná.

»Ne, ale skoro horší. Jest znamenáno,« odvětila bába.

Hajná přikročila blíže a strnula. Na skráni, na témž místě, kde Apolence zůstala od zápasu s Ferdinandem nepěkná rudá

jizva, jak poranila si čelo o rukověť tesáku, bylo i dítko znamenáno takovou jako jizvou, tak velkou a rudou jako matčina.

»Chuděrka,« vzdychla hajná.

»Ještě že je to chlapec,« jaksi útěšně pronesla bába.

»I pro lítost chlapec jako děvče,« mínila hajná a pohlédla na Apolenku.

Ta neslyšela, co si povídaly. Tou ubohou její hlavou kolotaly myšlénky prudčeji, než kdy jindy a horečnaté vidiny vznášely se jí před očima. Počala blouzniti, křičeti. Bránila se Ferdinandovi a zase za chvíli se těšila, že přijede pro ni její milý v panském kočáře, že doveze jí hedvábné šaty panského kroje a zlatý řetěz, že bude svatba — — — A pak plakala, lekala se trestu, naříkala nad slaměným věncem, viděla se v kostele s černou svící v ruce. Potom počala křičeti, mněla se býti Dornou vražednicí, vyznávala, že dítě svoje utratila, zlatou šňůrou uškrtila, pod zelený strůmek zakopala. I zpívala ta smutná slova a oběma naslouchajícím ženám stydla hrůzou krev.

Strakovka poslala muže pro rychtářku. Ta přišla a lomila rukama nad dcerou uchvácenou nemocí a nad vnoučetem tak trudně znamenaným. »Snad by bylo nejlepší, kdyby si je obě Pán Bůh vzal,« řekla rychtářka a tato slova nejbolestnější, která matka nad dítětem vysloviti může, našla přisvědčení u obou žen.

»Však to dítě nikomu na radost nevyroste,« řekla bába.

K večeru ubírali se hajných s bábou ke křtu. Postavili se dítěti za kmotry.

Nerozloučila se Apolenka se synáčkem, nepožehnala ho na tu prvou cestu, blouznila právě, ať nestíná jí kat hlavu, že tak učiní sám její milý, Ferdinand, že ji zabije jako divokou kočku. — — Tak utkvěla ta přezdívka v ubohé té hlavě.

Rychtářka zůstala u dcery, dávajíc jí obklady na hlavu. Francina nosila stále čerstvou vodu ze studánky a bezové lupení trhala s keře, který Straka loni byl zasadil.

Rychtářka nestarala se po celý den, co děje se na rychtě, odevzdala děvečce vše, jak stálo a leželo, nevzkázala ničeho, ač hajná vybízela, aby Francina došla. Věděla, že rychtář by na vzkaz jenom trpce odpověděl, a chtěla si aspoň ten kousek žalu uspořit, který by jí vyřízení zase doneslo.

Uplynula dlouhá, smutná hodina; rychtářce zdála se býti mnohem delší, děsila se výkřiků dceřiných a připomínala si, co kdy byla slýchala o nemoci šestinedělek. Ano, pamatovala se, že slýchala, že takové onemocnění končívá smrtí, též že onemocněvší šestinedělka uzdraví-li se, pozbude svého dobrého rozumu. A chvěla se o dítě, vytýkala si, že povolivši mužově přísnosti oproti dceři, uvrhla ji v neštěstí — — — Vždyť bylo dosti toho, čím trpěla Apolenka za svou vinu, proč ještě oni, vlastní rodičové, ji tak přitěžovali, tak přidávali utrpení?

Rychtářka si umiňovala, že nyní se mužovi opře, že vezme si dcerku domů, že bude ji nejlépe ošetřovati, že nesvolí k zapírání, k odstrčení dítěte — ve skutečnosti však nebyla by asi toho dokázala, neb i přes to, že rychtář ji ponechal do všech obecních řízení mluviti, bála se ho, propukl-li v hněv. A cítila

dobře, jak neštěstím dceřiným vzbouřila se proti nim lidská škodolibost.

»Neskládejte na mě písničku, ať ju nezpívajou mládenci a panny, ať nemalujou o mně obrazy, ať maminka nevidí tu krev, tu mou krev,« blouznila Apolenka.

»Kde se to v té tvojí hlavičce vzalo?« vzdychla rychtářka.

»To ona nám tetička včera zpívala o Dorně vražednici a tak se to Apolence snad v hlavě plete,« sdělovala Francina rychtářce. To děvče tak chápalo ten všechen trud a žal, že to bylo až ku podivu. Řeklo samo, že tak ono přišlo na svět v hanbě a lítosti, jako ten Apolenčin chlapeček.

»Jen když Bůh Apolenku samotnou od těch zlých myšlének chránil,« řekla rychtářka a zachvěla se, pomníc, že byla by mohla dcera otcem zavrhována, strachem před ponižujícím trestem mučena, připadnouti na myšlénku zavražditi dítě.

Hajných se vrátili. Byli rozradostněni, pan farář je pochválil, že se postavili k dítěti za kmotry a vzkázal Apolence pozdravení. Také slyše, jak s ní jest, nabádal, ať povolán jest lékař, a řekl, že mu sám věc sdělí. Hajná se tomu tak těšila, že ji pan farář nazval milosrdnou, že hodlala vše učiniti, co bylo jenom možno.

»Tak vám, panímámo, neseme Michálka, křtil pan farář podlevá dne narození, no, to se křtí i manželsky. A pěkně nám vyložil, že jest svatej Michael archanděl velikej svatej, nebeskej vojevůdce, že přemohl knížete pekel,« trochu honosně vykládala hajná.

Rychtářka políbila, požehnala dítě a uložila je. Mladá matka blouznila dále.

Asi za hodinu dostavil se lékař. Vyplísnil rychtářku, že pro něho neposlali dříve, nařídil, jak mají Apolenku ošetřovati a zarazil se při pohledu na znamenané děcko.

»To se stává, ale tohle je takový smutný pohled. Že'ť pak jste, rychtářko, dceru lépe nehlídala,« řekl.

»Nelze tomu pomoci?« tázala se rychtářka.

»Ba ne. Budu rád, pomohu-li matce. Totiž, zachráníme-li ji před smrtí. Odpyká ubohá ten svůj poklesek asi zatemněním rozumu, aspoň dočasným. Nebude do ní mnoho a potrápíte se s ní. Takoví jste vy selští lidé. Zprvu necháte děvčeti svobodu, snad jste měli i radost, že se okolo Apolenky točí panáček mysliveček, a pak jste ji vyděsili tou přísností, těmi cavyky, jakoby byla první a jediná na světě, co tohle dokázala.«

Rychtářka hýčkajíc vnouče, slzela.

Apolenka po kolik dnů ještě blouznila, pak uslábla a obírala se dítětem. Podala mu jeho potravy, pohlížela na ně dlouhé chvíle, celovala je a zakrývala znamení na jeho čílku, stahujíc přes ně šáteček. Nemluvila ani s matkou, ani s hajnou, jen osaměla-li, šeptávala k dítěti. Dlouhé, nesouvislé hovory vedla s tím robátkem, někdy jim naslouchala hajná, a div že vždy znovu nezaplakala.

Slibovala Apolenka synáčkovi, že si pro ně přijede tatínek, že je odveze v kočáře, že daleko, daleko pojedou, do zlatého

zámku, že budou tam žít, kde stále kvetou stromy a kvítí, kde hraje muzika a kde není zima a tma. Snad všecky pohádky, které kdy slýchávala, přišly ubohé Apolence na mysl a něžnost lásky mateřské vyslovovala je poloneuvědoměle k tomu dítku, o které jevila starost, ba strach, vzal-li je někdo do rukou. Ještě u Franciny viděla Apolenka to dítě nejraději, a tudíž se stala Francina do opravdy chůvou.

Rychtářka vrátila se do rychty až po několika dnech. Rychtář na její zvěst, že mají vnuka, odvětil: »Naša dcera má dítě, ale já vňouče nemám.«

František navštívil sestru a pohýčkal i poceloval nemluvně.

Apolenka ho snad nepoznala. Neodpověděla na jeho řeči, poslouchala, co k ní mluví, pohrávajíc při tom růžencem, který, jako každá v horách šestinedělka od ulehnutí na krku zavěšený měla. Chvilkami políbila mosazný křížek a když bratr odcházeje, ji za ruku bral, podala i jemu křížek k políbení.

Dojalo ho to. »Však já tě neopustím, ani to tvoje maly,« sliboval.

Rychtářka za ten slib syna políbila.

Zavály podzimní větry již i poslední listy se stromů, a den ode dne dýchaly mrazivějším dechem, přímrazky měnily se ve mrazy, a sníh počínal se ukazovati den ode dne více.

Rychtářova dcera dosud se nenavrátila pod rodnou střechu. Posud nepromluvila s nikým, leč se svým dítětem. Mluvili-li na ni, nevěděli, zda chápe či nikoli, ač někdy volně udělala, co se od ní žádalo, jindy zase nejevila porozumění. Dítě si někdy převlékla a převinula, jindy ponechala tu starost Francině.

Doktor časem se u hajných zastavil, ale nedával velké naděje. Dával vinu hrozné lítosti a strachu, které bylo dívce přestáti. Domlouval také rychtáři, ať udobří se na dceru, leč ten řekl, že zůstane při jeho slově. Dcera ať se vrátí, dítě že viděti nechce.

Matka a František vybízeli Apolenku, ať jde s nimi domů. Zakroutila vždy hlavou a přikročivši k dítěti, brala je do náruče.

V komoře u hajných bylo chladno, než Apolenka nechtěla zůstati ve světnici a odcházela vždy znovu tam, kde její dítě otevřelo oči k životu. Nosili tam u večer hrnce s žhavým uhlím, vyhřívali peřiny, aby tam nenastydla.

Jednou za tmavého večera již v adventě chtěla rychtářka Apolenku odvésti domů. Přišla pro ni s Františkem, zaoděli ji teple a vedli za ruce, laskavě k ní hovoříce. Tak ji dovedli až k rychtě. Rychtářka doufala, že až rychtář spatří Apolenku tak zuboženou, s tím matným, smutným pohledem druhdy tak jasných očí, se stopami těžké choroby v celém zjevu, ustrne se nad ní a svolí, aby se jí i dítě doneslo. Neb že by bez dítěte nevydržela, řekli si s Františkem.

Apolenka šla mlčky, choulíc se v plachetku, kterou jí matka do zadu zavázala. Došli k rychtě.

Tu stanula Apolenka a nahnula hlavu ku předu, napjatě v temno před sebe pohlížejíc. Ještě dva, tři kroky více táhli, než vedli ji matka s bratrem. Stanula podruhé, již na dvoře.

Slabý svit z oken pronikal tmou. Bylo přece možno rozeznati i v temnu zášeřím napadlého sněhu zmírněným jednotlivé předměty na dvoře. Otevřená vrata blýskala v šeru tou svojí ozdobou velkými hřeby. Apolenka vyrazila pojednou pronikavý výkřik, skorem skřek, vytrhla se matce a bratru a vztýčíc ruce, padla na otevřenou půli dveří. Upomenula se, že zde byl zavěšen slaměný věnec — — — A než se matka i bratr z leknutí vzpamatovali, již pádila zpět, již zmizela ve tmě.

Výkřikem tím a sledujícím rychtářčiným přilákáni vyběhli z rychty domácí i sousedé a odváděli omdlévající rychtářku do sednice. František v průvodu čeledína a skotáka pustil se za Apolenkou. Vzali ssebou lucerny.

Sousedé domlouvali rychtáři, ať upustí od hněvu na dceru, ať vezme ji domů, ať sám pro ni dojde, že snad odpuštění otcovo rozptýlí ty chmury v její mysli.

A rychtářka prosebně pozvedala k muži ruce i oči. Rychtář se chvěl a v smutné oči vstoupily mu slzy. Asi po hodině vrátil se František s oběma chasníky.

Apolenka snad po paměti, v zatemnělé mysli její náhle zasvitnuvší doběhla do hájovny. Ne však přímo, běžela oklikou, jak plížívala se za večerů k rychtě.

Že ji hajná upokojila a uložila, sdělil František matce, jakož i že Apolenka mluvila ke všem a se všemi, prosíc jich, aby strhli již ten věnec na vratech rychty, že proto nemůže domů — — —

Ač ji všichni ujišťovali, že věnec dávno strhaly větry, že už na vratech není, nevěřila, jistíc, že ho viděla — — —

Hajná vzkázala rychtářce, ať hned nazejtří nechá pověděti doktorovi, že Apolenka promluvila. František došel sám k doktorovi; ten dal zapřáhnouti a jel se na Apolenku podívat.

Mluvila i s ním, naříkala si, že ji prý stále někdo tluče do hlavy.

»Chuděra,« litoval ji lékař. Jel zpět do rychty. Řekl, že se musí vše zkusiti, co by mohlo Apolenku pozdravit.

Rychtář vydal se tedy se ženou pro ubohou svoji dceru. Musel se opírati vší silou o sukovku se železným bodcem, jak se mu na té cestě nohy třásly. A šel se sklopenou hlavou, jako nikdy rychtář Zeman nechodil. Tížil jej však více žal než hanba, jak řekl ženě.

»A svědomí tě tlačí, pantáto, že's byl k dítěti tak nehuprosným a zlým,« odvětila rychtářka, a rychtář si v duchu řekl, že jako vždy skorem má žena jeho i tentokráte zase pravdu.

Apolenka se nacházela ve velké sednici a hrála si se Strakovou Nanynkou. Nemluvila na dítě, leč skládala a stavěla mu z polínek jako domečky, do kterých dávalo děvčátko svoje panenky z hadříků, které mu Francina zrobila, smějíc se a žvástajíc.

Když rodiče vstoupili, ohledla se Apolenka na ně. Pak vstala, šla k matce a vzala ji okolo krku. Rychtář oslzel, vida, jak jest změněna. Podával dceři ruku. Tato ji polibila a matně se usmála.

»Půjdeš s námi dom', Apolenko«, řekl rychtář měkce.

»Nebudu bita, pantáto?« tázala se Apolenka.

»Nebudeš, vždyť jsi naša a jsi chuděra. Odpusť ti Pánbůh — a nám všem,« rychtář vysloviv poslední slova, zavzlykal.

»A maly?« tázala se Apolenka.

»Vem si je sebou,« pracně, jako ze ztaženého hrdla vypravil ze sebe rychtář.

A Apolenka chystala se k vyjití. Sama si vzala teplý kabátek, obula botky, zahalila se v plachytku.

»Francina vám Michálka ponese,« navrhovala hajná.

Apolenka kývla hlavou. A tak šli. Rodiče vedli si Apolenku domů.

Bylo kolem poledne a lidé jdoucí ze stodol z mlatů k obědu pohlíželi za těmi rodiči, a věru že útrpnost nabyla vrchu nad škodolibostí. Neštěstí přemohlo vše, tak kruté, bolestné neštěstí, jakému nebylo skorem pamětníka v dědině.

Vrátivši se do rychty, počínala si Apolenka, jakoby byla bývala jen několik dní a ne tolik týdnů vzdálena.

Šla do přístěnku, do komory, do kuchyně. Usmála se na děvečky, pohladila psy a kočky, ale nemluvila.

Rychtářka poručila snésti s půdy starou, malovanou kolébku s obrázkem Anděla Strážce v záhlaví, v které byly obě děti její vykolebány.

Když děvečky omývaly kolébku z prachu a pavučin, přistoupila k nim Apolenka a tázala se: »Pro moje maly?«

»Ano, pro Michalka,« řekla rychtářka.

»Já ho nehuškrtím jako ta Dorna,« šeptala Apolenka.

Až děvečkám klesly ruce s věchty a hadry k těm slovům. Rychtářka se zachvěla.

Kolik dnů mnohdy uplynulo, než Apolenka opětně promluvila. Pak mluvila zase více, k dítěti, k matce, o Ferdinandovi, o tom, že ji prý přichází tlouci do hlavy. Někdy si udělala ze slámy věnec a nasadila si jej na hlavu. Někdy zpívala a to samé smutné písničky. Dlouhou píseň o Dorně vražednici vyzpívala vždy celou.

Nikdy dříve tu píseň nezpívala, bylo ku podivu, jak si ji i s nápěvem pamatovala po jediném slyšení.

K radě lékařově nechali jí dítě odstavit; hošík byl zdráv a měl se k světu.

Ač nebylo jeho jméno Michal v dědině neobvyklým, říkali mu lidé přece vždy jen: »paňátko«. A říkali mu: »rychtářovo páňátko« . . . . .

Rychtářovi toho nikomu nezakazovali, neprosili nikoho, ať tak neříká. Byli velmi sklíčení. »Skrotli,« říkali jich nepříznivci.

Přešly vánoce. Na rychtě byli letos děti i dospělí koledníci poděleni hojněji než jindy.

Hajná přišla ovšem s dětmi na koledu. Říkala jí rychtářka nyní: »kmotřičko«, a hajná rovněž tak panímámu i Apolenku jmenovala.

»Kdo byl by řekl, že budou ti šupáci od spálené stodoly jednou s rychteckými stát v kmotrovstvu?« divili se lidé.

Na konec masopustu, »na ostatky«, bývali na rychtě vždy zváni páni ze zámku, již si rádi zatančili s hezkými děvčaty

i svižnými panimámami. O uctění se rychtářka ovšem vždy postarala. Schystala zabijačku a obyčejně padlo na ten masopust celé »fryšle«, které od podzimu vykrmila. Nezůstaly z něho leč kůstky i sádlo padlo na smažení koblih.

Letos nevěděl rychtář jak se zachovati, i radil se se ženou. Byla toho mínění, že se páni pozvat musí. Apolenku že pošlou na ty dny k hajným, aby ji třeba pohled na maškary a muzika nerozrušily.

Apolenka šla v sobotu před masopustní nedělí volně s »kmotřičkou«, která si pro ni přišla. Francina s dítětem šla též, aby se páni třeba nehoršili, že jim ponecháno to »páňátko« schválně na očích.

Apolenka vrátivši se do Strakovy chalupy, jakoby se upamatovala, co se tu s ní dělo, sesmutněla a bylo viděti, že přemýšlí. Druhého dne odpoledne obírala se s dítětem a pak se k večeru hajné dotazovala, jak to přišlo, že jest opět zde. Hajná, míníc že udělá dobře, pověděla.

Tu se rozbřesklo podivně v té ubohé hlavě. A zásvit rozumu zbudil záplavu citů. Tedy rodiče hněvali se tak mnoho, matka s takovým žalem, otec s takovou krutostí jenom na ni, a ne na ty pány, z nichž jeden přece ji zničil, zkazil?

Apolenka tím bolem, tou lítostí procitla z omámení, které jí způsobila lítost prvá a vrátila se jí představa toho, co byla vytrpěla.

Pohlédla na své dítě. Ano, to bylo dítě její, podědilo její podobu i tu její jizvu, kterou měla jak jedinou památku po milenci, jak si byla často řekla.

To bylo to její »páňátko«. — — Apolenka potlačila záchvat pláče, cítila, že musí nyní sebrati myšlénky, že musí se sama přičinit, aby mysl její neobestřely více chmůry.

Vyšla ven. Stmívalo se. Od dědiny zaznívala hudba. Apolenka opřela se o stěnu chalupy. Bylo ji obešlo horko i strhla si šátek z hlavy. Vázala ji denně matka sama, a to po způsobu vdaných žen »na pokosmo« — vždyť byla Apolenka »zavitá« jako kleslá dívka.

Pohlížela vzhůru k nebesům, kde tu a onde probleskovaly hvězdy. A řekla si, že ty hvězdy svítí nad nevinnými jako nad hříšníky, ty hvězdy, o kterých vždy slýchala, že o nich jediných ze stvořených věcí se říká, že jsou krásnými. Ty hvězdy Boží, které Bůh stvořil sobě ku slávě, Panně Marii ku cti, Jezulátku k radosti a lidem ku potěše . . .

Kde byla pro ni potěcha? Ne u lidí, ne u vlastních rodičů, již museli se, jak seznávala, podrobiti těm, již byli mocnějšími — jedině u Boha, že může hledati útěchy, řekla si Apolenka.

A pokleknši modlila se s porozuměním a důvěrou, s plným poznáváním svého poklesku. Byla to pravá modlitba Magdaleny, modlitba očisty.

Hajná vyšla a volala Apolenku. »Kde jste, kmotřičko?« tázala se zastavíc se na prahu.

»Zde jsem, kmotřičko! Nemějte o mě strachu, jsem při sobě, jsem při rozumu. Sám Bůh se nade mnou smiloval. Ve svém milosrden-

-ství mi zatemnil rozum, abych tolik netrpěla a včil mi ho zasejc vrací, abych mohla to hutrpení jemu obětovat za svoje pokání. Děkuju vám, kmotřičko, za všecko, co jste pro mě hudělala. Pánbůh vám to zaplať,« objala Apolenka hajnou.

»I rádo se stalo. Tož bylo by lepší bejvalo, kdyby nebylo bylo potřeba, no ale co jsme dělali, dělali jsme rádi,« rozpačitě řekla hajná.

A nyní musela Apolence vypověditi vše od jejího onemocnění až po dnešní den.

Apolenka soudila, že snad návrat do hájovny jí uvedl jasnost v myšlenky, leč upamatovala se, že již před několika dny jaksi zřetelněji myslila.

Straka byl v hospodě a vrátil se až ráno. Pomáhal při šenku a měl pomáhati i zítra, kdy byla muzika ženáčů, jak v masopustní pondělí bylo obyčejem, až zase úterek s »voračkami« patřil plně svobodným.

A v úterý čekali v rychtě pány. Slíbili všichni přijeti, aby prý rychtářovům dokázali, že jich podrželi v přízni.

Apolenka řekla, ať vyřídí Straka rodičům, že jest úplně v hlavě zdráva, že se vzpamatovala. Poslala v pondělí odpoledne hajnou, ať jde si také zatančit a ať se nabídne rychtářce, že v úterý pomůže při vaření i posluze, ona, Apolenka že jí v hájovně vše obstará.

Rychtářka přiběhla ještě v pondělí k večeru a se slzami radosti objímala Apolenku. »Včil teprvá vím, jak tě mám ráda, když jsem oplakala tvůj věneček, tvoje štěstí i tvůj rozum,« ujišťovala rychtářka dcerku. »A což teprva pantáta! Říkal, že by dal půl rychty a kolik let života za to, kdybys nabyla zasejc rozumu.«

»Tak mi pantáta nadobro odpustili?« tázala se Apolenka.

»Jak by né! A huvidíš, že tě bude mět radějác ještě než mejvával. Tolik se staral, co bude s tebou, až humřeme a hodlal ti na rychtě pěknej podíl zajistit, aby s tebou švagrová dobře zacházela,« vykládala rychtářka.

»A co to moje ubohy páňátko? Máte je taky rádi?« Apolenka klekla k matce a položila si jí hlavu do klína.

»Michálka? Chudinku zlatou, jak by ne. A to ti huvízlo v hlavě, že mu řikajou lidi: paňátko?« řekla rychtářka smutně.

»Co na tom? Lépe když mu řikajou tak, než aby mu nadávali — radějác to slovo neřeknu,« pravila Apolenka.

Šla matku vyprovodit. Řekla, že přijde domů až o škaredou středu ráno, že chce jít do kostela na popelec a zrovna ku správě Boží. A rychtářka slíbila, že půjde ona a zajisté i rychtář a František sebou, aby viděli všichni lidé, jak jí oni, rodiče, odpustili, a jak i sami uznávají svoji chybu.

Stalo se tak, a kde kdo chválil nyní rychtářovy. Hlásili se k nim sousedé, jakoby se s nimi nebyli dlouho viděli, či jakoby byli na rychtě všichni stonali.

Rozneslo se to po okolí, že se Apolenka uzdravila a při správě na zámku blahopřáli rychtáři i úředníci i okolní rychtáři.

Dobíhal zval Zemana, ať se k nim také přece někdy podívají, že s tím trápením na ně zapomenuli, což prý jim ale oni, Dobíhalovi, nezazlívají.

Že jich sami nenavštívili, omlouval Dobíhal tím, že nechtěli prý vyptáváním přidělávati dobrým přátelům lítosti.

Rozveselen vrátil se rychtář a veseleji pozdravil se se ženou a dětmi. V přístěnku řekl panímámě, že kdyby Dobíhalův Cyril o Apolenku znovu stál, že učinil by vše možné, aby Dobíhalovy stran věna dceřina uspokojil.

Rychtářka při vzpomínce, jak si kdysi s panímámou Dobíhalkou stran dětí rozuměly, se blaženě usmála.

A František, který si o masopustě za Dobíhalovou Františkou dojít netroufal, zavýsknul si hlasitě.

»Pánbůh snad všecko v dobro obrátí,« řekla rychtářka.

Nevydali se však přece na tu návštěvu k Dobíhalovům, shodli se, že se nesluší, aby v čase svatopostním a po tom velkém navštívení Božím konali návštěvy. I František že má čas ohlásit se holce o Velikonocích. Ať si zajde pro pomlázku, třeba nebyl poslal prvé koledy, zato že může průběhem léta dávat Františce častěji poutu, o Vánocích pak koledy zanésti či vlastně zavésti, neb že rychtářův syn za nevěstou bude jezdit, rozumělo se samo sebou.

Ve svornosti a zbožnému se podrobení seslání žalu, ubíhal v rychtě čas až milo, a malý Michálek vyvinoval se všem pro radost.

Apolénka velice si získala přízeň sousedek tím, že chodila s dítětem zaoděna po dědině, že chovala je před hosty v šenkovně a vůbec že neostýchala se říci přespolním lidem na dotaz, čí je to dítě, že jest její.

A že často řekla, že právě ono její páňátko nemá a nebude míti nikdy tátu, ona je musí dvojnásobně míti ráda.

Přišly Velikonoce a František zajel si k Dobíhalům na pomlázku. Dovezl si pomlázky rejsovaných kraslic a pozvání, ať rodiče v neděli navštíví Dobíhalovy a ať Apolenka přijede určitě s nimi.

Byl vesel a hvízdal si od té chvíle, kudy chodil.

Apolenka uprosila rodiče, ať k Dobíhalovům sebou nemusí. Že by se styděla před Františkou a Cyrilem, tvrdila a zašla si odpoledne v provodní neděli, ani rodiče s Františkem odjeli, se svým synkem k hajným. Šla oklikou lesem a dojdouc k boudě, usedla tamo pohřížíc se v myšlénky.

Co trapného, bolestného zažila za necelý rok! A Bůh pomohl ze všeho! Těšila se Apolenka také tím, že ono jí bylo uleveno světského trestu, bude též sleven i ostatním provinilým dívkám, že nebudou již tolik vydány veřejné pohaně a potupě.

Bylo to ze zámku písemně do všech obcí dodáno, že už nebudou kleslé dívky mrskány a věšení slaměných věnců na vrata a kočičina že se chase jako projev prostopášnosti zapovídá.

A tak si Apolenka řekla, že její utrpení doneslo jiným úlevu. Že pak pro její páňátko měli lidé vždy dobré slovo a úsměv,

těšilo ji velice. Poseděla si u boudy a pak zašla se synkem tam, kde se jí byl narodil. Tam, kde chudí lidé vybudovali si domov úsilovnou prací a kde se usídlilo, jak hajná zbožně říkala, s nimi Boží požehnání. A že na ni, na Apolenku, čekalo tam Boží milosrdenství, řekla si vděčně. . . . (Pokračování.)

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Pokračování.)

Kolumbus, přišedší z Italie do Španělska, byl tam považován za cizince, bez ohledu na listiny, jimiž se mu propůjčovalo právo domovské. Nezanechal tam, umíraje, mocného spolku, jenž by se byl zasnoubil se zájmy jeho slávy a jeho potomstva. Od devíti let směle proražená cesta jeho geniem přes moře temné, jehož se dosud strachovali a o němž se věřilo, že jest nepřekročitelné, byla brázděna obratnými a šťastnými dobrodruhy. Snadné úspěchy přítomnosti zatlačovaly v paměti strohé práce minulosti, známější svými zázračnými zjevy, než svou mnohoslibnou plodností. Nové hvězdy vycházely na obzoru proslulých. Objevy Portugalců na východě a plavba Kastilců do Západních Indií vyváděla jména neznámá. Jakmile Vasco de Gama obeplul mys Bouří, objevuje se Mozambik, Melinda, Guzarate; zřízena skladiště v Košinu a Kananoru; a tam zase pod vlajkou Kastilskou Vincent Yaňez Pinzon překračuje rovník. Zatím co podrobení Madagaskaru, Sokotory, objevení Sumatry, Malaky, dobytí Goy hlásalo daleko slávu zbraní portugalských, nová horlivost oživovala přístavy Španělska a pobádala k novým kolonisačním pokusům na nové pevnině, v zálivech Uraba, v Darienu, v Porto Bello, a přivodila objevení Floridy Juanem Ponce de Leon, po němž brzy následovalo objevení moře jižního statečným Vasco Nuňezem de Balboa. Kdo uprostřed těchto triumfů, těchto nadějí, pamatoval na Kolumba?

Po dvě léta bez úspěchu ucházel se jeho prvorozený syn u krále Ferdinanda o to, aby uveden byl v úřad a důstojenství svého otce dle textu smluv podepsaných 17. dubna 1492 v pláni Granadské, schválených 23. dubna 1497 a potvrzených ve Valencii výnosem královským 14. března 1502. Vše, čeho mohl dosíci konečně od nedůvěřivého vladaře, záleželo ve svolení, že smí přivésti k platnosti cestou právnickou svá práva. Avšak v tomto procesu, jejž zahájil s korunou kastilskou, don Diego Kolumbus setkal se s odpůrcem v zástupci panovníkově, pod jménem prokurátora u soudu patrimoniálního. Tento v zájmu protivném zahájil vyšetřování, k němuž sezval všechny nepřátele Kolumbovy, nevděčníky, závistníky, staré důstojníky, vzbouřivší se proti jeho autoritě, aby svědčili proti jeho dobrému jménu. Fiskální prokurátor namítal proti nárokům syna, že jeho otec neprokázal Kastilii znamenitých služeb; že nebyl pravým původcem objevů. Vinili ho, že oloupil o plán, o mapy a výzkumy jakéhosi neznámého námořníka, jenž prý byl mrtev nalezen v jeho domě,

když obýval portugalský ostrov Porto-Santo, a že provedl pomocí tohoto lupu, skoro svatokrádežného, svůj podnik. Tvrdilo se, že jestli sice objevil ostrovy, nepřistál první k nové pevnině. A tak posilněné a omlazené obnovily se všechny staré urážky, jež za jeho života závist zasela pod jeho kroky hned po jeho triumfu.

Zatím co toto vyšetřování se protahovalo, jakýsi Florenťan, literárně a mathematicky vzdělaný, Amerigo Vespucci, byl jmenován předsedou námořské zkušební komise. Před tím jsa prvním příručím v důležitém výpravčím domě námořnickém, jejž založil v Seville výpravce lodí Juanoto Berardi, jeho krajan, a proto nutně v trvalém styku s Krištofem Kolumbem, čerpal z jeho rozprávek zálibu ke kosmografii a zvědavost po vzdálených krajinách. Amerigo zaměnil účtárnu s astrolabem a sextantem, i vykonal mnohé cesty, čímž stal se prvním kormidelníkem. Později postaven byl v čelo rady hydrografické. V mládí jeho strýc Jiří Antonín Vespucci, učený řeholník u Svatého Marka, jemuž dáno na starost vychování mnohých dítek šlechtické krve, připojil ho k jejich studiím. Nadán jsa stylem plynným a půvabným, Amerigo pokračoval po svých studiích v dopisování s mnohými ze svých starých spolužáků, teď na vysokých místech v Evropě. Popis cest, jež vykonal v těchto nových zemích, odeslaný vévodovi Renátovi Lotrinskému, Lorenzovi de Pier Francesco Medicis a korouhevnímu pánu Florencie, Pietrovi Soderinimu, došel velkého ohlasu. V jednom z těchto jeho čtyř cestopisů některé nejasné a dvojsmyslné výrazy dovolovaly domněnkám, jakoby on první spatřil pevnou zemi. Zdálo se, že on pojmenoval ty krajiny neznámé novým světem.

Nicméně nikdo dosud nedal jména pevnině, objevené Kolumbem. Poněvadž objev ten byl vykonán pod ochranou kříže a k vítězoslávě kříže, tato nová země byla všeobecně označena na mapách znamením a jménem kříže. Nazývala se zprvu: *země svatého kříže* nebo *Nový Svět*. Slavné vydání *Geografie Ptolemeovy*, provedené v Římě v tiskárně Evangelisty Tosina Markem Beneventským a Janem Cottou Veronským r. 1608, reprodukovala světovou mapu od Ruyscha, v níž nová pevnina byla uvedena těmito slovy: *Terra sanctae crucis, sive Mundus Novus.*[1]. V té době však cestopis Ameriga Vespucciho, tisknutý ve Vicence předešlého roku, byl znovu tisknut v Miláně; a hned potom Francie, aniž by tomu chtěla, oloupila navždy Kolumba o čest, aby opatřil svým jménem tento nový svět, jehož byl objevitelem.

Jistý lotrinský geograf, bydlící v Saint-Dié ve Vogesách, uveřejnil pod pseudonymem Martina Hylacomila dílo o kosmografii a připojil čtyři vypravování o cestách Ameriga Vespucciho.[2]

---

[1]) Vydání Ptolemeovo, provedené v Benátkách r. 1511 Jakobem Pentiem de Lencho s mapami rytými ve dřevě, označovalo také nový kontinent těmito slovy, psanými červenými velkými literami: TERRA SANCTÆ CRUCIS.

[2]) Úplný titul díla toho jest následovně: Cosmographie introductio, cum quibusdam geometriæ ac astronomiæ principiis ad eam rem necessariis, insuper quatuor Americi navigationes. — Tištěno prvně v tomto městě r. 1507 a znovu ve Štrasburku r. 1509.

Toto dílo, nazvané: »Úvod v kosmografii«, uspořádané v Saint-Dié, tištěné prvně v tomto městě 1507 a znovu ve Štrasburku r. 1509, bylo věnováno císaři Maximilianovi. Autor, Martin Waldsemüller, nejmenoval tam ani jednou Krištofa Kolumba, ba přímo jakoby mu nenapadlo, že kdy jaký Kolumbus byl. Otevřeně připisoval objev nové pevniny geniu Ameriga Vespucciho. Ve svém obdivu nad důvtipem Ameriga, kosmograf ze Saint-Dié prohlásil, že neví, jakým právem by se zakazovalo dáti novému světu jméno Amerika dle toho, jenž jej objevil, a nazvati jej Amerikou. protože i Evropa a Asie zobecněly v rodě ženském.[3]) Vysoké určení tohoto spisu podporovalo přijetí jména, navrženého Martinem Waldsemüllerem. Z vydání Jana Grunigera r. 1509 patrno, že původní rukopis vypravování o čtyřech cestách Vespucciho, prvně sepsaný španělsky, potom přeložený do portugalštiny, byl převeden na jazyk vlašský, z něhož se pořídil francouzský, a z toho latinský překlad, čímž stal se evropským. Tato veliká obecná známost připravovala souhlas obecenstva k nespravedlivému pojmenování, jež navrhoval tak prostosrdečně geograf ze Saint-Dié.

Jsme ještě povinni přiznati, ó běda! že Francie vepsala první toto jméno Amerika do svých zeměpisných map. Nejstarší mapy tištěné v Lyoně nesly jméno Amerika jakožto označení pro nový svět. Taková byla mapa z roku 1522, rytá na dřevo, připojená k nově vytištěnému Ptolemeovi v dílnách Melichara a Kašpara Trechsela.[4]) Taková byla rovněž i mapa, uveřejněná r. 1541 vydavatelem Hugonem de Portes.

Protestantský tisk německý chutě zmnohonásobil tuto slepou usurpaci. Odpadlý mnich Sebastián Münster, autor »Uvedení k tabuli Kosmografie«, rozšířil toto jméno Ameriky tiskárnou Bàla. Rovněž Joachim Vadianus ve své »Všeobecné Kosmografii«, tištěné v Curichu r. 1548, doporučoval jméno Amerika. Florencie přijala horlivě pojmenování, jímž se mohlo chlubiti její vlastenectví; taktéž Italie byla podvedena těmito marnivými tvrzeními. Byvši vepsáno zprvu do jakéhos díla Kosmografie, potom vyryto na planigloby, jméno Amerika objevuje se prvně r. 1570, vrýsováno jsouc na reliefovitý globus. Tato zeměkoule ze slitiny kovové, bohatě zlatem a stříbrem vykládaná, byla dílem Miláňana Francisca Bassa.

V té době jméno Amerika bylo přijímáno bez odporu. Již dávno nevzpomínali na Kolumba. Mužské potomstvo, jímž mělo oživovati se v myslích jeho jméno, vyhaslo. Fracanzo de Montalbodo, sdělávaje svou sbírku cest roku 1507, nezavaďuje ani vláskem o smrt Krištofa Kolumba, ba neví ani o jeho poslední námořské výpravě. V latinském překladu, jehož předmluva, zdá se, jest podepsána Madrignanem, 1. června 1508, praví se, že »až do toho dne Krištof Kolumbus a jeho bratr, zbaveni jsouce okovů,

---

[3]) »Non video cur quis jure vetet ab Americo inventore sagacis ingenii viro Amerigem quasi Americi terram, sive Americam dicendam, cum et Europa et Asia a mulieribus sua sortiæ sint nomina.« — Cosmographiæ introductio, cap. IX.

[4]) S tímto titulem: Orbis typus universalis juxta hydrographorum traditionem exactissime depicta. 1522.

žijí ve cti u dvora Španělského.« »Pokračovatel slavné kroniky králů katolických od Hernanda del Pulgar, mistr Vallès, připisuje objevení nového světa nikoliv člověku, nýbrž karavele[5]; zmiňuje se o bájce o námořníkovi, jenž zemřel u Kolumba. Tato bezstarostnost, jež byla přirozeným důsledkem tolika omylů, vyplývala přirozeně z nevyzpytatelného rozkřičení (špatné pověsti), jímž skončila životní dráha velikého admirála oceánu. Možno souditi o netečnosti obecenstva k jeho slávě i z toho případu, že současník objevu, kaplan krále Katolického, duch uhlazený, Lucio Marineo, přivábený ze Sicilie do Kastilie, by tam probuzoval zálibu k latinským spisům, píše své *Dějiny věcí pamětihodných ve Španělsku*, způsobil zmatek ohledně objevení nového světa, znetvořil podivuhodně symbolické jméno Krištofa Kolumba a nerděl se, když ho nazval *Petrem Kolumbem*.[6] Stal se tak spoluvinníkem německého lékaře Jobsta Ruchamera, jenž v první germanské knize, kdež se mluvilo o novém světě, nepronáší ani jednou jména Kolumbova; i nazývá ho umíněně Christoffel Dawber, což znamená: *Krištof Holub*. Tito lidé neměli ani potuchy o tom, jak nesmírně zneuctívají jeho památku.

Po své třetí cestě Krištof Kolumbus tak nízko upadl ve veřejném mínění, že se lidé neráčili o něho ani zajímati. Pro mnohé nebyl již z tohoto světa. Ostatní, nepřisuzujíce nižádné důležitosti tomu, co se ho týkalo, nepřičinili se, by přezkoumali tyto události. Vidíme, že toto zlehčování jeho slávy bylo všeobecné v době, kdy objevily se tři první oceánické dekády Petra Martyra v Alcale de Hénarés r. 1516, deset let před prvním vydáním prvních knih historie Indův od Ovieda, uveřejněných v Toledě, a když Benátčan Ramusio podnikl svůj Soubor cest. Důkaz toho plyne ze spisů jejich. Všichni snaží se ospravedlniti Kolumba z obvinění, jež zloba a nepřízeň neustává od jeho smrti rozšiřovati. Nicméně tento cit pro spravedlnost španělských historiků byl málomocný k tomu, by opravil veřejné mínění. Předně proto, že jejich díla, vyžadujíce dosti velkého úsilí, nebyla určena k tomu, aby se stala populární; potom proto, že žádné z těchto děl nebylo uveřejněno ve stavu úplného dokončení; konečně a zvláště proto, že zůstala většinou v rukopisu. Druhý syn Kolumbův, don Fernando, jenž se stal jeho životopiscem, neskončil práci svou až roku 1536 a nechal ji v rukopise. Zmužilý Barthelemi Las Casas počal svůj životopis dosti pozdě a neukončil ho až za padesát tři léta po smrti Krištofa Kolumba. I on zůstavil jej v rukopisu. Mínění zůstalo tedy pod vlivem nejnespravedlivějších předpojatostí. Pomluva a na cti utrhání, jež zkrušily každý ze dnů Kolumbových od jeho triumfu při návratu z první cesty, neukojitelné ani jeho skonem, rozzvteklily se zuřivě proti jeho jménu, usedly na jeho hrob a hanily po staletí jeho památku.

---

[5] »El primero que las descubrio fue aquella caravella llevado por viento contrario en levante, y tan contrario que vinó á en tierras no conocidas, etc.« — Valles, Breve y compendiosa adicion à la Chronica de los católicos y esclarecidos reyes, etc., capit. I., fol. CCIIII.

[6] »Petrum Colonum cum triginta quinque navibus quas caravellas appellant et hominum magno numero misere.« — Lucii Marinei Siculi, De rebus Hispaniae memorabilibus. Lib. XIX.

§ II.

Uprostřed tohoto skoro všeobecného, poblouzení jedině římský Pontifikát uchoval předtuchu o apoštolské velikosti Krištofa Kolumba.

Postupně tři papežové poctívali svou důvěrou tohoto hlasatele kříže; Svatá Stolice vždy si zůstávala věrnou v tomto poměru. Svaté Kolegium nikdy se nezpronevěřilo této šlechetné příznivosti. Již za jeho života, když jeho sláva setkala se s tolika utrhači v tom Španělsku, jež povýšil na největší mocnost světa, v Římě Svatý Otec a kardinálové vážili si jeho nesmrtelných prací. Jediný spis o tomto velikém muži, jenž byl uveřejněn za jeho života, byl tištěn v Římě roku 1493. Alianderem de Cosco u Eucharia Argentina.

První osobnost v Římě, jež obdržela a rozšiřovala historické podrobnosti o objevu, byl kardinál Ascanio Sforza.

Kardinál Bernardin Carvajal dopisoval si o Kolumbovi se slavným literátem Petrem Martyrem d'Anghierrou, profesorem občanského práva římského latinských měst při dvoře Španělském.

Kardinál Luiz Aragonský poslal jednoho ze svých sekretářů, by sebral pod diktandem Petra Martyra, čeho tento bystrý literát dověděl se od samého Kolumba.

Osvícený kardinál Bembo vsunul do svých *Dějin Benátek* celou knihu o objevu Krištofa Kolumba.

Papež Lev X. dával si předčítati v zimních večerech uprostřed dvora papežského všechny objevy Kolumbovy, o nichž Petr Martyr d'Anghierra sepsal historii pod názvem *Oceánské Dekády*.

Skoro celý římský sbor kardinálský pozval vznešeného občana z téhož města, Giulia-Cesara Stellu, by napsal v latinských verších epopeu o Novém Světě.

Kardinál Alexandr Farnese zvláště zjednal velkou proslulost tomuto dílu četbou, již uspořádal z rukopisu ve své ville Farnese v přítomnosti purpurových tog. Vybídl otce jesuitu Francesca Benci-ho, by je obohatil předmluvou.

Kardinál Benedetto Pamphili poradil jinému jesuitovi, otci Ubertinu Carrarovi, by složil báseň o témž předmětě.

Kardinál Sforza Pallavicino oslavoval sám dílo Kolumbovo ve svých *Fasti Sacri*.

Kardinál biskup Veronský, veliký Agostino Valerio, ve své knize *de consolatione Ecclesiae,* popisoval velkolepě dílo Objevu, jeho katolickou důležitost; a velebil pochopitelně Kolumba, obraceje na jeho poslání význačné texty proroctví Isaiášových.

A pod ochranou papeže Innocence IX. a kardinála Gabriela Paleotta učený oratorián Tomáš Bozius uveřejnil část svého díla *de Signis Ecclesiae*, v němž též převádí na Krištofa Kolumba rozličná místa proroctví.

První kardinál, jenž pohnul jistého básníka, by oslavoval v jazyku italském plavby Kolumbovy, byl Francouz: Jeho Milost Antonín Perrenot, známější jménem kardinál Granvelle. A třeba přiznati: básník z Brescie, Lorenzo Gambara, vyplnil důstojně jeho úmysly.

A zase v Římě vznešený Janovan, historik Ligurských velmožův, Uberto Foglieta, vyslovil své rozhořčení proti »hanebnému mlčení a neuvěřitelné slepotě« jeho vlasti, jež dopřála pomníků lecjakým občanům ze všedních příčin a nevztýčila žádného jedinému ze svých dítek, jehož slávě nebylo podobné.[1]) Až do r. 1577 republika Janovská, sdílejíc se o netečnost ke Kolumbovi s ostatními státy, nepamatovala toho, by mu zasvětila jen jeden balvan mramoru, jímž paláce její tolik oplývají. Až z Města Věčného vyšel šlechetný protest janovského patricia, a jeho prohlášení o službě nevyrovnatelné, již prokázal jeho krajan Církvi Ježíše Krista.

Díky vlivu římskému, Italie neztratila úplně z paměti Krištofa Kolumba. Hlas básníků, podnícených kardinály, probudil vlastenectví. Právě tak jako v heroických dobách duchaplného Řecka sedm měst přelo se o kolébku Homerovu, shledalo se i zde sedm měst a městeček, dožadujících se cti, že zplodily Krištofa Kolumba: Savona, Pradello, Nervi, Cugureo, Bugiasco, Cuccaro odvážily se osobovati si proti Janovu tuto přednost. Avšak kromě tohoto zápasu zcela místní samolásky ostatek Evropy a Francie zvláště nevěnovala žádné vážnější pozornosti ani osobě Krištofa Kolumba, ani jeho nadlidskému dílu, a nikdo nepomýšlel, aby napsal jeho historii. Nedali si ani tolik práce, by přeložili v celosti část děl, týkajících se Ameriky, jež byly uveřejněny ve Španělsku pod titulem *Historie Indů Západních*. Lpí se na nejasném povyku, na makavých omylech. Jediná okolnost, jež překážela úplnému zapomenutí Krištofa Kolumba, byla snad ona pitomá povídačka o vejci, jíž se přes její náramnou nepravděpodobnost podařilo zjednati víry. Krištof Kolumbus objevil Nový Svět; aby vysvětlil svůj objev, rozbil pouch vejce na stole! Tak shrnulo krátce obecné mínění tyto dva hlavní body jeho života, jediné, jež se v paměti uchovaly. Protože povídačka o vejci obveseluje dětský věk, bylo první vypravování o Krištofu Kolumbovi v Německu napsané určeno k pobavení mládeže.

Kdož pak by se vážně zaměstnával s Kolumbem, když jeho díla bylo tak málo dbáno spisovately, filosofy, kteří ve století osmnáctém platili za autoritu; v době, kdy celkovost americké pevniny byla známa a rozloha, jakož i tvar země té úplně určeny? Tito lidé, kteří se domýšleli, že našli v Americe námitky proti Mojžíšovi a proti svatým knihám, nebyli přízniví, by ocenili poslání muže, jenž uvedl svět starý ve styk se světem novým.

Což bychom se divili poblouzení lidu obecného, když vidíme, kterak slovutný spisovatel Raynal, ozdobený titulem filosofa a autor proslulé *Filosofické Historie Indů* staví Vascona de Gamu nad Kolumba a považuje cestu k Mysu za největší epochu dějin![2]) Na poděkování Akademii Lyonské za to, že ho zvolila za svého člena, nabídl jí cenu na tu pošetilou plochost,

[1]) »Turpis silentii oblivione . . . sed civiorum tuorum supina negligentia incredibili caecitate conjucta lugenda est.« — Uberto Foglieta, *Clarorum ligurum elogia*, p. XXXVI. Imprimé à Rome chez Joseph des Anges. 1577.

[2]) Raynal, *Hist. philos. et polit. des Indes*, † I., p. 98.

již okrášlil jménem otázky: »Bylo objevení Ameriky škodlivo pokolení lidskému nebo užitečno?« Mezi těmito encyklopedisty, kteří dle svého titulu objímali všechny vědy, ani jediný nepomyslil na genia Krištofa Kolumba a na velikost jeho díla. Sám učený Buffon, sdíleje obecné opovržení k důležitosti Nového Světa, stavěl objev Portugalců nad objev Kolumbův: »Obepluli mys Dobré Naděje, přepluli moře Africké a Indické, a zatím co směřovali zraky svými k Východu a k Poledni, Krištof Kolumbus obrátil se k Západu.«[2])

Protestantismus přichází ku pomoci francouzské filosofii.

(Pokračování.)

Valná hromada
Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy

konána byla v domě družstva Vlast dne 4. března t. r.

Ráno sloužil red. Tom. Škrdle za zemřelé členy a dobrodince mši sv. V 9 hodin konal výbor schůzi, načež v 10 hodin zahájil předseda říd. učitel Jos. Flekáček valnou hromadu, přivítav zástupce Jeho Eminence metrop. kanovníka Dr. Ant. Podlahu, ordin. spolkového rádce Msgr. Dr. Jos. Buriana, školního radu prof. Jos. Šauera z Augenburgu, učitelku sl. Jos. Bayerovou a všecky přítomné, kteří se v četném počtu sešli.

Předseda říd. učitel Jos. Flekáček, omluviv se pro churavost, předal řízení schůze I. místopředsedovi říd. učiteli Jos. Kafkovi, ale i ten churav, omluviv se několika slovy, žádal, aby místo něho řídil schůzi II. místopředseda, red. Tom. Jiroušek. Týž promluviv vzletnou řeč o situaci na poli školském, udělil slovo zástupci Jeho Eminence, metrop. kanovníku Dr. Ant. Podlahovi, kterýž povstav, přečetl písemný pozdrav našeho Arcipastýře, jenž zní takto:

Velectěnému výboru Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v Praze!

S potěšením jsem vzal na vědomí laskavé oznámení výroční valné hromady Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy, která se konati bude v neděli dne 4. března t. r.

Jmenuje pro tuto valnou hromadu svým delegátem vysoce důst. pana metrop. kanovníka dra Antonína Podlahu a vysílaje jej jako svého zástupce do středu, jak doufám, četných účastníků schůze této, nemohu opomenouti, abych k nim nepromluvil také já několik slov ve jménu Toho, Jehož posláním mi svěřen úřad učitelský.

Především raduji se upřímně, vida v duchu členy Jednoty četně shromážděné za tím účelem, aby vzájemně se poradili o prostředcích a cestách výchovy mládeže v duchu katolickém, v duchu božského učitele Krista, a se povzbudili ve chvíli, kdy

[2]) Buffon, *Oeuvres compl.*, augmentées par Cuvier, † I., p. 266.

práve nepřátelé církve katol. nejvíce usilují o odstranění výchovy náboženské ze škol našich.

Jest mi milou povinností, abych všem pánům členům Jednoty, kteříž s nasazením mnohých a nemalých obětí bojují za katolický ráz výchovy naší milé mládeže, vzdal díky své nejsrdečnější a vyslovil své uznání nejplnější za mužné vyznávání jejich přesvědčení.

Zároveň pak prosím všechny, aby pamětlivi jsouce slov božského Učitele: »Co jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili,« jste setrvali i na dále neohroženě ve svorné práci a kráčeli za vznešeným cílem sobě vytknutým.

Přeje všem podnikům Jednoty zdaru nejhojnějšího a ujišťuje o své zvláštní přízni a blahovůli, trvám

oddaný

† *Leo kardinál ze Skrbenských,*
kníže-arcibiskup.

V Praze, dne 1. března 1906.

Přítomní povstali a s úctou naslouchali láskyplným slovům Jeho Eminence.

Předsedající projevil radost nad tímto dopisem a prosil p. kanovníka, aby dík celého shromáždění přednesl Jeho Eminenci.

Další tři zprávy podával katecheta Antonín Suchoradský z Prahy z Karlova:

1. Četl protokol předešlé mimořádné valné hromady, jenž byl schválen.

2. Podával výroční zprávu o činnosti Jednoty a pravil:

Činnost naší Jednoty v minulém správním roce jeví se takto:

Členů zakládajících měla Jednota v uplynulém roce 27, činných 173, přispívajících 102; celkem 302 členy.

Během minulého roku zemřelo, nebo již dříve zemřeli a v posledním roce ohlášeno bylo členů, a to Václav Čubr, říd. uč. v. v. v Sedlici u Blatné, Jos. Fleygr, učitel v Horní Rovni, Frant. Kvěch, biskupský vikář ve Svinčanech, Pius Stehlík, farář v Želivě a Ferd. Maruška, mistr krejčovský v Praze. — Zemřelým těmto členům věnuje výbor dnes vděčnou, posmrtnou vzpomínku. — Vystoupili v tomto roce 24 členové.

Výbor, seč síly jeho byly, pečoval o vývoj Jednoty a o zdar její se všemožně staral. Tak konal do poslední řádné valné hromady 7 výborových schůzí, v nichž o záležitostech Jednoty horlivě bylo rokováno; kromě toho konána byla dne 29. června 1905 mimořádná valná hromada, při níž oslavena byla 1000letá památka založení první křesť. školy na hradě Budči velice poutavou a zdařilou řečí nynějšího našeho milého předsedy říd. učit. Jos. Flekáčka. Přednášky konali i jiní členové výboru; tak býv. předseda p. Fr. Jelínek pořádal v Maloticích několik vychovatelských kursů a p. místopř. Jos. Kafka přednášel po dvakráte ve Zdětíně. — Vydáno bylo v tomto roce 4. č. vych. letáků. Dále zakoupena byla v hojném počtu Vzdělávací četba, brožurky o Husovi a Lutherovi a členům o to žádajícím rozdány. Výbor

zakoupil též 100 kalendářů »Sv. Vojtěch« a kalendáře socialního a členům lacino prodány.

V mimořadné valné hromadě změnili jsme stanovy a v § 3. odstavec *c)* a *d)* pojali jsme do oboru svého působení: vydávání, kupování a rozsiřování letáků, brožur, časopisů, kalendářů a vůbec vhodných spisů a zakládání katolických knihoven; hned také řídíce se dle toho založili jsme dvě knihovny, a to obdrželi je: 1. Konf. sv. Vincence v Bechyni a 2. sbor dobrovolných hasičů v Horkách Kosteleckých. Od obou těchto korporací dostali jsme slib, že stanou se členy naší Jednoty.

K další činnosti Jednoty zmiňuji se o tom, žeJednota volí si redaktora »Četby vzdělávací« a »Učitelské přílohy« při »Vychovateli«, čímž jsou zájmy Jednoty hájeny a účel její šířen. Zde se také dává příležitost členům Jednoty, že mohou do obou těchto publikací své práce literární ukládati a tak sebe i jiné vzdělávati. Předseda Jednoty p. řídící učitel Flekáček rediguje v družstvu »Vlast« kalendář »Sv. Vojtěch« a místopředseda p. řídící učitel J. Kafka bude redaktorem vlastního našeho kalendáře »Štítný«, čímž se zase dává členům Jednoty příležitost ku pracím na poli literárním. — Jest také významno, že máme společný časopis »Vychovatel« se spolkem katechetů, který si řídí katech. přílohu a naši členové se tudíž nejen odborně vzdělávají, ale i o všeobecných zásadách paedagogických, které se v hlavním listu »Vychovatel« pěstují, poučují. Nemohu dále opominouti učiniti zde zmínku o tom, jak prospívá nám i naše přátelské spojení s družstvem »Vlast«, které nám nejen zdarma místnosti ke schůzím výborovým a k valným hromadám propůjčuje, ale i veškeré zprávy naše ve svých publikacích »Vlasti« a »Našich Listech« a ve »Vychovateli« zdarma uveřejňuje. Budiž sl. výboru družstva za veškeru jeho nám projevovanou ochotu vřelý dík. — Jednota udělovala i dle možnosti podpory: tak z jub. fondu darovala vdově pí. Pallasové 50 K, dívčímu gymn. na Král. Vinohradech darovali jsme rovněž 50 K, dále stali jsme se zakl. členem »Spolku pro zakládání katol. knihoven« a splatili jsme první splátku v částce 10 K a na desku spisovatele Fr. Pravdy věnovali jsme rovněž 10 K.

Bylo nás málo, ale pracovali jsme nadšeně, bez bázně pro církev a tupené náboženství, což ukáže resoluce naše. Učitelstvo se stále více od Krista, církve a sv. náboženství odvrací, ba celý sbor učitelů seskupený ve spolku »Komenský« vyslovil touhu, »pryč s náboženstvím ze škol« — proti nim a jim podobným staví se naše Jednota. Ale mezi učitelstvem je ještě mnoho nerozhodných a bojácných; ty všechny voláme k sobě; u nás najdou to, co snad mají sami též ve svém nitru, ale bojí se veřejně své přesvědčení vysloviti, u nás naučí se odvaze: vysloviti a hájiti své přesvědčení, kdežto v řadách našich protivníků ztratí svoji víru, a s ní i svoji spokojenost a svoje štěstí. — Nastávají nám veliké zápasy o školu! I bylo by dobře, abychom ve velkých otázkách a projevech vychovatelských postupovali společně s katech. spolkem v Praze, s kongregací učitelek v Praze, s odborem katech. spolku profesorů středních škol v Praze, s kato-

lickým učitelským spolkem mužským i nově utvořeným katolických učitelek na Moravě a s katech. spolkem arcidiec. Olomoucké. Tyto skupiny kéž tvoří jednotný šik proti nepřátelům katolické školy a křesť. výchovy a ve vážných otázkách nechť společně postupují. Společný sjezd — čas od času pořádaný — by nejlépe tomuto úkolu vyhověl. — Přispívající členové požívají výhody, že jim členský příspěvek může býti snížen na 20 haléřů ročně, proto přistupujte k nám, rozmnožujte řady naše! Kdo by nám mohl radou pomoci ku zvelebení spolku, ať nám návrhy své zašle, a o nich řádně pohovoříme.

Jednotu naši dosud slabou a pomoci potřebnou stavíme pod ochranu našich nejdůst. pp. biskupů, zvláště prosíme Jeho Em., našeho nejdůst. kardinála, v jehož sídelním městě pracujeme, aby nám byl mocnou záštitou. Mohovitější kněze i ostatní katolíky prosíme, aby nám udělovali dary, přistupovali za členy a aby nás byli v závěti pamětlivi. Kněze bratry prosíme, aby hodné učitele na náš spolek upozorňovali, jim jej doporučovali a je nabádali, aby k němu za členy přistupovali; děj se to hlavně tam, kde jsou učitelé nebo učitelky jejich příbuzní nebo jim vděkem zavázáni. Konče tuto zprávu jednatelskou a děkuje srdečně všem, kdož nás jakýmkoliv způsobem podporovali, volám další činnosti Jednoty: »Zdař Bůh!«

Předsedající poděkoval jednateli za výroční zprávu, která zevrubně činnost naší Jednoty vyličila a tázal se, přeje-li si kdo slovo.

Red. Tom. Škrdle vyžádav si slovo, pravil, že protestanté podávají k okresním školním radám žádosti, aby všude tam, kde jsou dítky protestantské ve škole, odstraněn byl ze škol kříž a zavedena interkonfesielní modlitba. Okresní školní rady postupují prý tyto žádosti zemské školní radě k vyřízení. To jest nový útok na naši školu. Proto buďme na stráži a všude mužně a rázně útoky odrážejme.

Na to byla zpráva pana jednatele jednohlasně s povděkem schválena.

3. Pokladník Jednoty, katecheta Antonín Suchoradský, podával dále zevrubnou účetní zprávu za rok 1905. Jednota měla na konci roku 1905 čistého jmění 1345·56 K a jubilejní fond 3587 K 12 h. — Účty revidoval p. Jos. Mazanec, učitel a majitel domu na Smíchově, a ten učinil o revisi toto prohlášení:

Velectění pánové! Dle povinnosti stanovami revisi uložené přepočítali jsme veškeré příjmy i výdaje, s příslušnými doklady je porovnávajíce. Nalezli jsme vše ve vzorném pořádku a v úplném souhlasu; pročež činíme návrh, by se panu pokladníkovi udělilo absolutorium.

Valná hromada udělila na to panu pokladníku absolutorium.

Red. Tom. Škrdle ještě k tomu dodal, kterak pan jednatel i pokladník Ant. Suchoradský bedlivě a horlivě se o rozkvět Jednoty stará, a proto že jest mu Jednota zvláštními a vroucími díky zavázána.

Oslovený odpověděl, že koná tyto povinnosti rád a ze srdce a že i na dále chce síly své Jednotě věnova ti.

Dalším odstavcem programu byl kalendář »Štítný«. Referent výboru red. Tom. Škrdle vylíčil význam toho kalendáře se stránky osvětové, přešel na stránku finanční a navrhl jménem výboru, aby Jednota kalendář vydávala, ale aby měl kalendář Štítný pro úsporu některé články s kalendářem družstva Vlast »Sv. Vojtěch« společné (trhy a kalendarium budou tak jako tak společné) a aby tisk jeho svěřen byl knihtiskárně družstva Vlast.

Návrh výboru byl bez debaty přijat.

Následovaly volby výborů, náhradníků a revisorů účtů.

Byli zvoleni: za předsedu říd. učitel Jos. Flekáček; do výboru: Jos. Bayerová, učitelka v Praze; Josef Hnátek, soukromník ve Skorenicích; Karel Jelínek, učitel ve St. Kolíně; Tom. Jiroušek, red. na Král. Vinohradech; Jos. Kavka, říd. učitel ve Zdetíně; Karel Ludvík, říd. učitel ve v. na Král. Vinohradech; Václ. Průša, mistr ob. v Praze; MUDr. Ot. Rožánek, lázeňský lékař v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Tom. Škrdle, katecheta v Praze a Václav Žižka, stříbrník v Praze. — Za náhradníky: Jan Bliženec, mistr knihařský v Praze; Robert Bourek, strojmistr knihtiskárny v Praze; Fr. Radouš, říd. učitel v. v. v Heřmanově Městci; Tom. Roháček, soukromník na Král. Vinohradech; Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny v Praze; Jan Žák, účetní a korrektor v Praze. — Za revisory účtů zvoleni byli: Jan Mazanec, učitel v. v. na Smíchově a faktor Boh. Šubrt.

Čten byl telegram přísedícího zemského výboru Vojt. hrab. Schoenborna: »Neohroženým zastancům věci katolické mezi učitelstvem upřímné blahopřání. Bůh žehnej Vašim šlechetným snahám.«

Došel pozdrav Spolku na zakl. katol. knihoven: »Spolek na zakládání katol. knihoven v Čechách vděčně oceňuje důležitý význam i vzácné zásluhy slavné Jednoty česk. katol. učitelstva, která pracuje vytrvale a nadšeně o výchově mládeže v duchu křesťanském, přeje u příležitosti valné hromady snahám jejím hojného zdaru.« Vlastimil Hálek, předseda.

Při volných návrzích promluvili: nejprve člen výboru Josef Hnátek, soukromník ze Skorenic:

»V tom soustřediti jest celé vychovatelské umění, by z dítek vypěstována byla mravná povaha, tak napsal náš zasloužilý a uznaný vychovatel a spisovatel Josef Šauer z Augenburku. Jest zajisté vznešenou a svatou povinností rodičů i vychovatelů tento krásný cíl na mysli stále míti a jemu všechny síly věnovati. Avšak nejen svědomí poctivých a spravedlivých vychovatelů jest k tomu účelu vázáno, ale i svědomí celé naší národní společnosti jako veřejné vychovatelky mladistvých duší. Velí tak vychovatel vychovatelů Kristus, velí tak u nás zvláště vlastenecký duch, jenž zří sílu, moc a budoucnost vlasti v dorostu dosáhnuvším výši mravních ctností. I umění musí býti ve službách vychovatelských, ono jest nám povinno buditi cit pro krásu, mravnost a dobro i u mládeže. Umění předvádí mysli krásné názory a představy, budí obraznost a ušlechtilé city, těmito pak působí na rozum a vůli, že snadněji a ochotněji předměty idealné pozná a k nim se povznáší. Jak mnoho může umělec přispěti k povzbuzení lásky k vlasti, k bližnímu, k Bohu. Ono jest zdrojem nad-

šení a zbožnosti. Krása zahrnuje v sobě též dobro a toto stává se krásou dokonalejším. Právě proto, že umění zaujímá tak vznešené postavení, nemá nikdy se snížiti k dráždění smyslnosti, což zvláště platí o umění jako prostředku vychovávacím. Jest to v pravdě důstojný pojem o umění, jak jsme tuto uvedli výroky shora naznačeného učence.

Jeť v rukou vašich lidstva důstojnost, ji zachovejte, volá velký básník ke svým bratřím umělcům. Jeť v rukou vašich mládeže a dorostu i národa budoucnost, na ni mějte zřetel při své tvorbě, voláme my.

Z toho, že umění přímo a v první řadě neslouží mravnosti, neplyne, že by mu interesy mravní vůbec byly věcí docela lhostejnou. A toť onen vážný moment, jejž měli by míti stále na mysli všichni ti, kdož nějaký účin mají na pěstování umění. Snášenlivost, jinak zajisté blahodárná i ve věcech umění, přestává býti ctností, když propůjčuje se za štít frivolnosti, sprostoty a cynismu — nechť záminka jest jakákoliv, píše povolaný odborník Dr. Otakar Hostinský ve svém spisu »Čtyři rozpravy«. — V ohledu mravním nepůsobí nic zhoubněji na mládež než předčasně probuzené city pohlavní, nečistými představami zkažená obraznost a touha po tělesných rozkoších. Ušlechtilejší stránka je pak udušena, nejnižšími pudy slábne rozum a vůle, zakrňují síly. Mládež mravně zkažená oddává se veřejným i tajným hříchům v otroctví, ztrácí smysl pro všecko idealné snažení po pravdě, kráse, dobru a vznešenosti. Běda národu, v němž zavládá smyslnost a rozkošnictví, ten hyne mravně i hmotně. Dějiny starověku i novověku jsou této pravdy důkazem.

Dnes v naší veřejnosti společenské jak drze tlačí se v popředí necudné písemnictví, kluzké divadelní kusy, malířské i tiskařské nahotiny množí se s nahotinami umělců výtvarných. Všude na nejživějších ulicích lze spatřiti tyto kameny úrazu pro nevinnou mysl mládeže. Ve výkladních skříních knihkupeckých, papírnických a jiných všeho druhu poličkuje se veřejně mravní cit pro slušnost, mravnost a čistotu srdce. Návěstní tabule, nároží ulic, výstavy, různé výklady, časopisy, knihy zdobeny jsou obrazy ženských těl v nestydatém obnažení. Oči mládeže kamkoli se ohlédnou, všude lákány jsou k hříchům proti čistotě. A tak mladé duše ssají do sebe vinou společnosti otravný jed pohlavních myšlenek. Jak hrozné následky vzcházejí z toho mládeži samé, rodinám, obcím a celému národu, k tomu doklady podávají mladiství zločinci, trestnice, polepšovny, káznice, porodnice, nalezince a nemocnice. Tam všude jsou pranýře znemravnělé společnosti a jejich zlořádův. Aby děsná ta hlíza nákazy k všeobecné znemravnělosti byla vyhubena, to jest přední povinností našeho národního tisku, všech stavů a tříd.

Pozvedáme proto svého hlasu k celé české veřejnosti jako učitelé a přátelé mládeže i jako věrní synové svého národa, kladouce jí na srdce důtklivě, aby potírala vždy a všude nemravný tisk, nemravné umění, obrazy, sochy a jiné toho druhu výtvory, žádajíc všude rázně za neodkladné odstranění takových pohoršlivých předmětů bez ohledu na mrzký zisk kramářů v umění

ze všech míst a místností, kam má mládež volný přístup. Zvláště dovoláváme se obecních úřadů, které jsou na předním místě povolány konati policii mravnosti. Náš tisk a naše spolky nechť bezohledně vystupují proti zkáze té, jež ničí nejútlejší naše tvory.

Národ náš je národem malým, v boji o své bytí osamoceným, a proto každý ztracený život pro obecné blaho a dobro jest nám ztrátou nenahraditelnou. Chopme se všech prostředků k očistě našeho společenského života, pamětlivi jsouce vznešeného výroku písma svatého: Spravedlnost povýšuje a hřích bídné činí národy!

Řeč tato byla přijata hlučnou pochvalou.

K resoluci výboru promluvil redaktor Tomáš Jiroušek:

»Vidím zde dosti členů z přátel křesťanské výchovy, a to mne těší. Když před dvěma roky konala se v sále Jednoty katolických tovaryšů valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého v měsíci květnu, přišli jsme tehdáž také my, kteří ačkoliv nejsme učiteli, přece se zájmem sledujeme vývoj školství a pokrok učitelstva, na kterém zakládá národ náš své naděje. A co jsme tehdáž slyšeli? Slyšeli jsme, že učitelstvo české z valné části pěstuje ve svém tisku zcela veřejně a bez ostychu boj proti náboženství pod škraboškou klerikalismu. Klerikalismus se říká a křesťanství to patří.

Zhrozili jsme se tehdáž slov, která nám bylo slyšeti z úst učitelských o tom, jak učitelstvo stavící si právě za vzor Komenského, který nevěrce ve školách netrpěl, zcela zjevně bojuje svým tiskem proti kříži a jeho hlasatelům ve škole. Trnuli jsme tenkrát nad tím, co nám přátelům křesťanské výchovy bylo z časopisů učitelských slyšeti. Povstal jsem tehdáž právě jako dnes a prohlásil jsem: Tohle se trpěti nesmí, aby lidé, jimž rodiči, obcí a státem svěřeny jsou dítky nejen k učení ve čtení a psaní, ale k vychovávání, byly takto nábožensky sbankrotovalými, že veřejně a před zraky celého národa českého, který jest národem katolickým, dávají příklad a vzor k bojům proti právům církve na školu a proti náboženství ve škole po způsobu duševních anarchistů.

A co se stalo? Pozvedly se mnohé katolické spolky, pozvedl se katolický lid a veřejně protestováno proti takovéto svobodě vychovatelů budoucího národa, ale se strany příslušných kruhů, které školství mají na starosti, nebylo hnuto ani prstem na obranu náboženství ve škole. V zájmu svobody spalo se dál.

Teprve bez mála po dvou letech, když od prof. dra Masaryka prohlášen v Pardubicích dne 21. ledna a v Praze dne 24. ledna boj proti náboženství ve škole zcela otevřeně, zvedl se katolický lid podruhé a protestuje proti takovémuto vychovateli studentstva na českém, vysokém učení a roztrpčen volá »prvč s Masarykem ze školy!« — Podobně jako proti Masarykovi v Čechách, bouří se katolický lid na Moravě proti profesoru Karlu Judovi, taktéž hlasateli hesla »náboženství je řemeslo«, »Pryč s Judou ze škol!« »Žádné překládání nevěrců ze školy do školy!« »Pryč s nimi, ať jdou dřív než později!«

Takhle daleko to musilo u nás dojíti. Lid musel hlasu svého pozvednout, aby ti, kteří jsou povinni hájit zákony chráněné ná-

boženství, zemské školní rady a inspektoráty protřely si oči a konaly svou povinnost. To jsou poměry hrozné, zvláště uváží-li se, že všechen lid, který do škol studenstvo a dítky své posílá, je ducha monarchistického, v němž nevěra nemá místa a míti nesmí, aby věrnost vlastenecká a náboženská nebyly v základech svých vážně ohroženy.

Mne těší, že před dvěma roky naše Jednota byla první, která s přátely křesťanské výchovy na nebezpečí stále roztahujícího se atheismu mezi kruhy učitelskými poukázala a školu k hrozné ironii platící kruhům kompetentním v školních radách, veřejně s lidem katolickým jala se brániti. Není však ani dnes zaručeno, že bude lépe, neboť dnes každý vzdělanec zásad liberálních přeje osobní »svobodě« a touto osobní »svobodou«, aby neutrpěla, bude trpěti svoboda náboženství dál a škola zůstane zase v těch rukou, jimž jde více o svobodu osobní, než o náboženský základ ve výchově a právě proti tomu se musí vystoupiti. Pravím: Jestliže se dnes křičí »pryč s Masarykem!«, »pryč s Judou ze škol«, pak musíme křičeti »pryč s učitelstvem, které veřejně prohlašuje se za nepřítele náboženství, pryč s profesory nevěrci ze škol katolického lidu!« A nebude pokoj, dokud lidé tito z peněz poplatnictva žijící budou proti jeho náboženství — ve škole.

A proto volám: »Pryč nejen s Masarykem, pryč nejen s Judou, ale pryč s každým profesorem a s každým učitelem, kterýž jest nepřítelem náboženství ve škole!« Potom teprve bude pokoj a škola v bezpečí před živly, které mají býti nikoliv proti náboženství, ale pro náboženství ve škole, jak toho žádá i monarchistický duch obyvatelstva naší říše — až na několik vlastenecky a nábožensky zkrachovaných činitelů.«

Po této řeči přečetl red. Tom. Škrdle jménem výboru resoluci tohoto znění:

»Valná hromada Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy protestuje proti výroku prof. Judy v Prostějově, že náboženství je řemeslem a proti heslu prof. dr. Masaryka vyhnati náboženství a tudíž i kněze ze škol. Valná hromada protestuje dále proti všem, kdož se těchto nepřátel církve ujímají, mezi něž — a to s podivením hledíce k prof. Judovi konstatujeme — počítati musíme i spolek českých profesorů a jeho odbočku v Brně.

Valná hromada uznává za potřebno, aby katolické časopisy vychovatelské v Čechách i na Moravě stejně a rázně útoky nepřátel na křesťanskou školu odrážely, jakož i aby spolky vychovatelské (Spolek katechetů v Čechách, kongregace katolických učitelek v Praze, Jednota katol. učitelstva a Spolek katol. učitelek na Moravě, katechetský spolek arcidiecése olomoucké) utvořily silný katolický svaz na obranu víry a křesťanské výchovy ve škole. Výboru naší Jednoty se ukládá, aby tuto resoluci hleděl — pokud to půjde — provésti.

Valná hromada slavným způsobem osvědčuje svou věrnost k církvi, k sv. Otci, biskupům, císaři a králi a jest odhodlána vždy rázně a neohroženě pro křesť. výchovu vystupovati a za ni bojovati.«

Resoluce výboru byla bez debaty a s radostným pocitem schválena.

Na to četl red. Tom. Škrdle návrh výboru, jenž byl rovněž jednohlasně schválen; zní:

Aby mohla Jednota v plné míře svým úkolům dostáti, prosí za mravní i hmotnou podporu: *a*) nejdůst. pp. biskupy, *b*) katolické duchovenstvo, *c*) katolickou šlechtu a intelligenci, *d*) a katolický lid. Tento platí ročně pouze 20 h příspěvků. Žádáme ho, aby k nám v masách za členy přistupoval a tak svou příchylnost ku křesť. škole a křesť. výchově dával na jevo. Katol. spolky mohly by vyzvati své členy, aby hromadně všickni členové jejich k naší Jednotě za členy přistupovali.«

Povstal přísedící zemského výboru a člen zemské školní rady, Msgr. Dr. Jos. Burian, kap. děkan a ordinariátní spolkový rada a úchvatnými slovy, která shromážděné přímo elektrisovala, oslovil valnou hromadu:

»Konáte valnou hromadu — sešli jste se, abyste vydali výroční účet z činnosti své. Spolek nese jméno »přátel křesť. školství.«

Kéž se těch přátel našlo hodně mnoho! Přál bych si, aby z těch koutů neohroženě vystoupili učitelové, jimž křesť. výchova na srdci leží — mužové celí, neohrožení. Těch se ta výchova týká v první řadě. A konečně, čeho by se báli? Základem školního řádu jest mravně-náboženská výchova. Každý učitel přísahá, že v tom směru na základě platných zákonů bude působiti, dokládá se Bohem. A zajisté jako svědomitý muž nemíní nikdo přísahu tu rušiti. Vychovává-li tedy mravně-nábožensky, a náboženství naše jest křesťanské, nekoná nic jiného, leč svou povinnost, přísahou potvrzenou a za toto svědomité konání své povinnosti měli byste se vy, křesťanští učitelové, stydět i bát?

Duch času horlí dnes pro vyloučení náboženství ze škol. Nejen katolického, ale každého náboženství.

Jest otázka: Bude-li se míti potom lidstvo lépe anebo hůře? Každou soustavu, každou theorii posuzuji podle výsledku, jak působí totiž na srdce, na rozum a jak se jeví pro společnost lidskou. Neosvěcuje-li pravdou rozum, neušlechťuje-li srdce, rozpoutává-li vášně ve společenském řádu, pak bych nemohl říci, že by to byla dobrá soustava, dobrá theorie filosofická!

Vyloučiti náboženství ze škol, — které ve vážných dobách života lidského člověka potěšuje a povznáší a na místo něho zavésti běžné theorie, pokládám za pokus velice povážlivý a souhlasím s Ruskinem, jenž praví: »Náboženství uděluje Egypťanům stavby žulové, Židům chrám zlatý, Řekům skvostně vytesané sloupové chodby, křesťanům bohaté malované zdi, ale nevěře, která proti náboženství bojuje — děkujeme za smyslnost, ukrutnost a válku, sprostotu a lakomství, moderní národní hospodářství a za zkázu duše, jež vyplývá ze všestranného zápasu za vlastní zájmy, vůbec všecky viny pošetilosti a úpadek nové doby.«

Výsledek úspěchů školských na základě moderního ducha nevěry není zajištěný. Skutečnost a život pospolitý mluví proti. A konečně i ta nevěra není ničím jiným než konfesí, ovšem že konfesí negativní oproti positivní konfesi křesťanské.

Jednu osvědčenou a autoritami věhlasných paedagogů — jako Komenský — atd. potvrzenou ze škol chtějí vyhoditi a jinou, — jejíž výsledky se nedoporučují — chtějí zavésti. Kdyby náboženství ze škol vyhodili, musili by též i sochy a obrazy Komenského ze škol vyhoditi, poněvadž on byl pro školu náboženskou.

Veliký úkol má stav učitelský. Básník český praví: »Blah — kdo pěstoval své vlasti jednu růži, jeden štěp.« (Fr. L. Čelakovský.) Ó kolik růží — kolik štěpů vypěstiti může pro vlast, národ a církev šlechetná snaha svědomitého učitele. Do rukou jeho svěřují rodiče nejdražší poklad svůj, své dítky. S důvěrou čekají, že ten poklad jim nebude zcizen, ale že dobře bude uložen na úroky, že to zlato v srdcích dětských — v dovedné ruce učitelově zatřpytí se v jas duše šlechetné, pro vše dobré nadšené, že položen bude základ, čeliti zlým i dobrým poměrům.

A. V. Šmilovský v jedné knize praví, že nic není krásnějšího v životě, než když s prací naší spojeno jest blaho jiných. A s prací šlechetného učitele spojeno jest blaho tisíců a tisíců všech, v jichž duši vtiskl obraz Boha věčného, pravdu vědnou, lásku k Bohu a pro Boha lásku k bližnímu.

Jaká škola — takový národ. Nechť naše škola stojí na výši doby — ale na půdě křesťanské! Nechť odchovává zdatné syny a dcery, v jichž srdci by plál oheň nadšení, jak napsal krásně Sušil: »Církev a vlast, ty v mojich miluji sestersky se ňadrech, každá půl — každá má moje srdce celé.«

Řeč Msgr. Dr. Jos. Buriana vyslechnuta byla s velikým zájmem a odměněna byla hlučnym potleskem. Jednota děkuje slovutnému řečníku, že do středu jejího zavítal a svou řečí, že Jednotu povznesl.

Blížila se dvanáctá. Red. Tomáš Škrdle modlil se Anděl Páně a shromáždění mohutným hlasem odpovídalo.

Po modlitbě zasedl k řečnickému stolu školní rada Josef Šauer z Augenburgu a srdcem zaníceným a hlasem lahodným vylíčil nám několik nejhlavnějších učitelů, paedagogů, kteří mládež uchvacovali a vysoko povznášeli.

Předsedající red. Tom. Jiroušek řečníku poděkoval a vyzval shromáždění, aby vzdali hold úcty Sv. Otci Piu X., Jeho Veličenství císaři a králi Františku Josefu I., Jeho Eminenci ndp. kardinálovi a všem česko-moravským ndpp. biskupům.

Hned po valné hromadě konal výbor ustavující schůzi a zvolil: za I. místopředsedu říd. učitele Jos. Kafku, za II. red. Tom. J. Jirouška, za jednatele a pokladníka katechetu Ant. Suchoradského.

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

(Pokračování)

XV.

Pohřeb měl Kosmák velmi slavný, jakého Prostoměřice neviděli; pochován byl za ohromného účastenství lidu; ke hrobu doprovodilo ho 66 spolubratří kněží, rovněž dostavili se zástupcové učitelstva, bývalých farníků, měst a spolků, jejichž čestným členem Kosmák byl. Slavné rekviem sloužil brněnský sídelní kanovník Dr. Josef Pospíšil, kázaní smuteční vykonal místní děkan Antonín Weber z Hostěradic, kondukt vedl kanovník Leonard Knopp ze Šatavy, předchůdce Kosmákův v Prostoměřicích, u hrobu tklivě promluvil přítel a věrný druh Kosmákův profesor Msgre Vladimír Šťastný. Pravil mezi jiným: [17])

»Pochovali jsme Václava Kosmáka! Tato slova stačí za řeč sebe výmluvnější, kterou bych chtěl vylíčiti všechny ty pocity, jež nás nad hrobem tímto ovládají. A kdyby nade hrobem tímto zdvihal se kdysi pomník sebenádhernější, i tu místo všelikých krásných slov postačí naň napsati: »Tuto v Pánu odpočívá Václav Kosmák« a každý, kdož sem přijde a čísti je bude, skloní hlavu a zašeptá s pocitem hluboké vděčnosti a lásky nábožnou modlitbu za toho, jehož tělesné ostatky dnes tu skládáme do chladné země, jehož duše však již jako ten jarní skřivánek z vazeb neduživého těla povznesla se k Tomu, od Něhož pošla a Jemuž zde na zemi tak věrně úřadem kněžským a perem spisovatelským sloužila! . . . . .

Nuže, drahý bratře Václave, jenž jsi nás žel Bohu tak záhy opustil, odpočívej tuto sladce, až tě hlas anděla z hrobu zase povolá. Nebude nám vzdálenějším možno přicházeti častěji na tvůj hrob, ale vzpomínati budeme na tebe při svaté oběti, vzpomínati bude na tě dobrý lid náš, kdykoliv kochati se bude četbou krásných spisů tvých a prokáže svou vděčnost a lásku zvěčnělému kukátkáři vroucím Otčenášem, jejž se i my zde za duši nebožtíkovu nábožně pomodlíme. —

Odpočinutí lehké dejž mu, ó Pane, a světlo věčné ať mu svítí!«

»Hlas« pak naříká nad ztrátou milého kukátkáře, který plnil jeho sloupce a byl hlavní attrakcí jeho, těmito slovy: [18])

»Nebe plakalo s námi, když jsme včera na prostém hřbitově v Prostoměřicích pochovávali jednoho z nejlepších, nejzasloužilejších synů české Moravy, nezapomenutelného, nenahraditelného kukátkáře Václava Kosmáka.

Veliké účastenství při pohřbu a tolik projevův upřímné soustrasti a bolesti z celé Moravy nejlepším je důkazem, že počínáme už chápati, koho vlastně jsme ztratili: národ znamenitého spisovatele, jenž výtečnými povídkami svými lid náš povzbuzoval, těšil a varoval, uvědomoval a zušlechťoval; přátelé věrného druha, farníci dobrého obětaveho duchovního správce.

---

[17]) Srovnej »Obzor« roč. XXI. 1898. S. 94.

[18]) Brněnský »Hlas«, dne 20. března 1898, číslo 65.

Ani v bolestné své nemoci nezapoměl na své farníky, chystal jim sv. misie a pohnuti viděli jsme na dvoře již připraveno dřevo na misijní kříž.

Což tedy divu, že zástupy německého křesťanského lidu obklopovaly včera jeho rakev, v největší nepohodě tísnily se v chrámu a kolem chrámu, aby zesnulému prokázaly poslední poctu.

Německý lid kol rakve českého kněze spisovatele! Když viděli jsme včera slzy farníků, slyšeli jejich bolestné štkání a jejich vroucí modlitby, tu, věru, přáli jsme si, aby byli tam s námi všickni, kdož oba národy na Moravě proti sobě štvou, aby se zastyděli . . . . . «

Ano, všichni truchlili nad otevřeným hrobem »kukátkářovým« a básník Lutinov dal jen poëtické roucho myšlénkám, když napsal: [19])

Václavu Kosmákovi.

Jen chudý povídkář a sluha Páně — — —
A přece dnes, kdy smrt Tvá světem letí,
se spíná všude dlaň a kloní skráně,
a slzou smutku rakev Tvojí světí.
Byls *pěvcem lidu!* Z jeho srdce báně
jsi vážil zpěvy své, tak nehledaně,
tak zajaly nás všechny jako děti,
že »mistři« musí Tobě záviděti!
Kam odešel jsi, králi Ječmínku?
Nic nenecháš nám než-li vzpomínku? —
Ne, harfu nechals tu, zní v každé chatě!
Již neplačte! Hrob stelte květinami,
ať sladce spí to srdce jeho zlaté!
Hle odešel — a přec je mezi námi.«

Všechny časopisy české, z nichž mnohé o živého Kosmáka nehrubě se staraly, věnovaly nebožtíku vroucí vzpomínky; také naše »Vlast« pamatovala naň, uveřejnivši (na str. 679., roč. XIV.) pod černým rámečkem velmi srdečně a vroucně procítěnou záhrobní vzpomínku.

Rovněž byla k poctě »kukátkářově« pořádána dne 5. března 1899 slavnostní schůze Literární sekcí družstva »Vlast« s přednáškou kníž.-arcibiskupského notáře Petra Kopala. (Viz »Vlast«, roč. XV., str. 689.)

Budiž tu ještě uvedena jedna z pohrobních vzpomínek, jež dostala se sice pisateli do rukou teprv, když již část vzpomínek těchto byla vytištěna ve »Vlasti«, ale jež snad právě proto laskavé čtenáře zajímati bude. Píšeť Frant. Vymazal, redaktor »Moravské Orlice« [20]) v Brně a známý spisovatel takto:

[20]) Číslo 62. dne 17. března 1898.

»Václav Kosmák. Milý příteli! Nenadál jsem se, že mě předejdeš tak brzo. Pamatuješ se, jak jsme dělali tenkráte oheň v bažantnici arciknížete Albrechta, tam u hájovny, jaks odpočíval na mém plédu, jak jsem z blízského Měnína přivlekl dvě pu-

[19]) »Hlas« v Brně, dne 18. března 1898, číslo 63.

týnky, v jedné pivo, v druhé led! Ba, tenkrát jsme byli oba mladí. Tys byl administrátorem v Moutnicích a já jsem psával tehdy pod čáru do tohoto listu.

Byls dobrý člověk. Dlouho potom jsem Tě navštívil jednou v Tvarožné. Nevím už, jak to přišlo. Řekls mi tehdy: Kdyby bylo tak nebo onak, přijď sem ke mně; máme tu oba místa dost. Bůh Ti zaplať, příteli! Tak se mnou nemluvil dosud nikdo.

Naposledy jsme se viděli v Prostoměřicích asi před čtyřmi lety o prázdninách. Z Tvarožné odešels, abys měl pokoj od jakýchsi demokratů, taks mi aspoň řekl. První mně vítal tvůj malý Rubínek (psík); znal mě snad ještě z Tvarožné. První má otázka k Tobě byla: A našels tu pokoj? Až mnoho, odpověděls.[21])

Znal jsem se s Kosmákem již asi od roku 1870. Tehdy jsem vydával nákladem matice Moravské »Slovanskou poësii.« Jednou večer sedím v restauraci Besedního domu. Najednou se hlásí ke mně jakýsi velebníček slovy: »A ode mne nechcete nic?« Mínil totiž překlad několika básní z ruštiny a polštiny. Byli jsme hned dobří známí. Brzy potom jsem ho navštívil v Moutnicích. Okolo té doby psal známý selský román: »Jan Kroutil z Drnkálova.« Vycházel původně v těchto listech. Mnohé kapitoly mně říkal do péra. Velmi rád mně diktovával. Poslední kapitolu jsme psali v čtenářském spolku v Besedním domě na rubu jídelního lístku.

V Moutnicích jsem býval někdy několik dní. Tu jsme buď podnikali krátké vycházky do okolí, jako do Těšan, do Martinic (žije-li tam ještě pantáta kvasničář?), do Mikolčic, do Židlochovic, do Šitbořic, (visitace u nebožtíka faráře Šuly) atd. Jednou v noci mezi Tuřany a Moutnicemi div že jsme nebyli postřeleni od — nerozumného hlídače panského obilí. Anebo jsme seděli na faře v druhém pokoji, v kanceláři, a psali.

Jednou jsem mu přinesl německou knížku »Tajnosti Špilberka.« Byl v ní také známý příběh nešťastného myslivce Antonína. Kosmák se trochu do knížky podíval a řekl: »Piš!« Psal jsem asi dva dny a knížka, pěkná knížka byla hotova. Některé malé vložky jsem doplnil sám v Brně a odevzdal rukopis tiskárně. Knížka tato vyšla pod jménem »Cesty Boží.«

Ve Tvarožné napsal, pokud vím, dvě německé povídky do »Beobachtera«. Zvláště zdařilá byla povídka čili charakteristika »Der Herr von Founia« (Nebožtík Ripka). Měla by se do češtiny přeložiti a vydati.[22]) Ve druhé povídce chtěl komusi (snad důstojníkům) ukázat, že zná německou literaturu a fůru německých citátů.

Tehdy jsem sestavoval svou »Böhmisches Literaturbuch« s výkladem. Na překlad slova »srážeti« ve verších: Kdo to

---

[21]) Na tuto návštěvu se pisatel zcela dobře pamatuje. Seděli jsme právě u oběda, když napřed někdo zazvonil, po chvilce otevřel dvéře služebný duch a hlásal: »Přišel sem jakýsi pán, sedl si na dvůr a dává kousek chleba psíku Rubínovi,« zároveň zazníval ze dvora psí štěkot. Kosmák vyšel ven a volal radostně: »A vítám Tě, Frantíku, pojď přece dále.« Vymazal přišel pěšky až z Fryšavy (asi 16 kilometrů), nezdržel se dlouho a šel zase pěšky do Znojma. Kosmák ho měl rád, říkal, že je genius a originál.

[22]) Vyšla již česky, srovnej nahoře.

chodí po hřbitově, sráží rosu na mém hrobě, jsem nemohl honem připadnout. Kosmák řekl mi bez rozmýšlení pravé německé slovo: abstreifen. [23])

Jindy jsem mu přinesl do Tvarožny svou novou knížku: »Grammatické základy jazyka srbského čili chorvatského,« věnované našemu kukátkáři. Podal jsem mu ji s přísným nařízením, aby v ní nečetl, což pak myslím, svědomitě zachoval.

Naposledy jsme se viděli v Prostoměřicích. Faru měl pěknou o jednom poschodí s velikou, ale tehdy zpustlou zahradou. [24]) První, co mně ukazoval, byly pékné dary, které dostal na rozloučenou z Tvarožné! V Prostoměřicích mně naposledy diktoval v chatrné besídce v zahradě kterousi kapitolu své tehdejší práce do »Hlasu.«

Druhý den ráno mě vyprovodil do blízkých Těšetic ku svému saffragánovi, jak říkal. Tento šel potom se mnou do Znojma, kde jsme pobyli celý ostatní den.

Největší pro mne památnost prostoměřická byla tamější voda. Když si člověk umýval ruce, zdálo se, jakoby se hrábal ve skelných střepinách. [25])

Asi dvě léta potom jsem se vybral ještě jednou do Prostoměřic, ale jinou cestou. Nešťastný sloup u silnice, jehož ruka falešně ukazovala, mne zavedl do Znojma. A tak jsem Kosmáka už nespatřil. Také jsme si nikdy nepsali.

Nezapomenutelni mně zůstanou vždy dnové v Moutnicích ztrávení.

Bůh Ti buď hojným odplatitelem. *Fr. Vymazal.*«

»Národ celý bolestně želí úmrtí svého miláčka, svého kukátkáře« — píše »Náš Domov« (ročn. VII., 1898. S. 146.) — »Ano, kukátkáře měli jsme a budeme míti jen jednoho! Tak, jak psával Kosmák, nedovede psáti nikdo. Kosmákova hloubka citu a myšlének, jeho neobyčejné vědění, říznost vtipu, jeho podivuhodné nadání, jeho na výsosť jemná, šlechetná mysl — to všechno bylo sloučeno v osobě Kosmákově ve spisovatelskou bytost tak zvláštního samostatného, samorostlého a skoro výlučně moravského rázu, že jí rovného u nás dosud nebylo a není.«

»Oslav a odměř ho na nebi Bůh sám!« (Pokračování.)

[23]) Německy uměl Kosmák tak dokonale, že nebylo na něm ani Čecha pozorovati. Ale přece v srdci jeho plála nejupřímnější láska k rodnému jazyku. Když dostal se na faru v Prostoměřicích, pravil pisateli: »Nevím, jak se mám teď podepisovati; celý svět mne zná jako Václava Kosmáka, a teď mám psáti »Wenzel« anebo W.?« Osmělil jsem se podotknouti, že snad se může říkati po latinsku »Venceslaus«. Kosmák pro toto nepodepisoval se obyčejně celým jménem, nýbrž psával »V. Kosmák.«

[24]) Zahrada fary Prostoměřské měří asi 6 mír. Snad se V. zmýlil, píše, že by byla pustou. Pouze nepatrná část zahrady je oseta květinami, většina je vinicí a polem, přijde-li proto někdo do zahrady po žních, má dojem, jako by byla pusta. Jinak měla prostorná zahrada ta souvisící s domem a ze všech stran obehnána zdí velmi mnohé výhody, a prodlíti v ní na jaře bylo pravou rozkoší.

[25]) Voda z farského čerpadla v zahradě v Prostoměřicích obsahuje velmi mnoho sanytru (ledku), proto lze ji užiti pouze na mytí; pitná voda musila se donášeti ze zvláštní studně v městyse.

Ode žní do žní.

Povídka z roku 1860. (ADAM CHLUMECKÝ.)

(Pokračování.)

Vesna přiletěla do lesů, z lesů do polí, na luka, do osady. Všecko mládlo, okřívalo. Nemocní se vyhřívali na slunci, těšíce se, co práce podělají, až pán Bůh dá zdraví. Darmo člověk doma neobseděl. Všecko zvalo do práce a slibovalo požehnání, sady, stromy i pole. Lidé ryli, sázeli, štípili, přesazovali, čistili staré stromy a suché káceli. Takovou práci Roubovec měl rád, a byl by ve školce celý den prodlel. Leč na poli bylo mnoho dohánět, mnoho se pro chorobu zanedbalo a dobří lidé nad ním vrtili hlavou. A čeledína nebylo lze dostati. V okolí se nastavělo hromadu továren a všechna chasa utíkala do nich. Co dělat? Náhoda přispěla. Gajdušek, milosrdný Tobiáš, se měl vystěhovati z nájmu, hospodář chtěl starý barák sbořit a postavit. V celé dědině nebylo díry myší, kde by se byl se ženou a kozami ukrčil. Gajduškové napadlo, že u Roubovců by se dala sroubit nějaká »chadrba«. Měli za výměnkem prastarou pazdernu. Kdyby se opravila, měli by útulný příbytek. Roubovec byl bez čeledi — a Gajdušek, uměje práci, byl by mu se ženou zajisté vítán! Zašel tedy k hospodáři a domluvili se. Pazderna se polátala slamou a Gajdušek se tam přistěhoval do podruží. V hospodářství nastal ihned veselejší ruch. Na poli i v sadě se pracovalo o překot a mohlo se s koňmi vyjeti i na výdělek. Gajdušek dostal na dobrou vůli za práci pěkný kousek pole, a nemusel se jinde tlouci po výdělku, ani se starat o stravu a šatstvo. Pacholčil a vysloužil si a žena také. Gajdušek byl člověk vážný a uměl si váhu zjednat. Znal též své mínění každému podstrčit. Co řekl, mělo hlavu i patu, a platilo. Ale měl též svou chybu! Rád si časem přihnul. Jakživ neušetřil halíře, a nikdy nebyl nemocen. Ovšem, zásluhu měla kořala a tabák. Kořala spravovala žaludek, tabák čistil plíce a játra. Proto nemíval ani bolení, ani nekašlal. Na to by byl přísahal, že je to pravda. Nikdy se sice neopil — »pod obraz Boží« — a ve dny Páně vůbec ke kořale ani nepřivoněl, do práce však musel míti sklenku plnou a míšek z kocoura nabitý tabákem. A bylo-li se dříti v dešti, nebo v mokré zemi, zmohl dvakrát tolik. Práci však udělal, a nebylo ho třeba napomínat, ani ukazovat. Měl svědomí a byl poctivec.

Roubovec se nemohl nadivit jeho pevnému zdraví a rozmaru. Nikdy ho neviděl ani mrzutého, ani smutného, všecko odbýval úsměvem. Jak Pán Bůh dá! A co dá, musí se přijat. Kdyby se nepřijalo, Bůh to vnutí. Co se starat? Bůh se stará — člověk hlavou zdi neprorazí. To bylo jeho. To radil hospodáři, chyba, není jeden člověk jako druhý! Roubovec byl ve školách a učení lidé bývají zavdy málověrní. Vycvičí si ve školách hlavu a zanedbají srdce. A pak se domnívají, že si stačí sami! A když se zklamou, zaklátí jimi každý větérek a slabostí nohy za sebou vláčejí. Tak se stává, když se člověk o Boha neopírá, jak má. To hlásal Gajdušek neohroženě před Roubovcem a každé slovo zabušilo, jako rána do žhaviny. Dobře bylo, že železo bylo kutné.

Učený se od prostého leccčemu naučil, o čem knihy moudré mlčely, ač to mělo býti jejich ozdobou.

Gajdušek si dle svého přesvědčení vychoval ženu a doufal, že se mu podaří získati i hospodáře.

Tomáši se povídavý strýc brzy zalíbil. Večer po práci si obyčejně sedli na náspa a zapálivše si dýmky, zahleděli se do jarní oblohy, poseté hvězdami. Večery byly chladné a hospodář při vetchém zdraví musel se teple oblékat. Gajdošek seděl bez obleku.

»Ale strýče,« divil se jednou Roubovec, »mne mele zima — a vy nic?«

»Hm, já jsem tvrdší, než ty, holoubku. Jsi řídký. Bude se tužit! Řídké tělo je slabého ducha a samá nemoc.«

»To je povahou.«

»Toto, holenku! Ty máš třicet, já přes padesát. Ty šedivíš, já ne. Kdybys více vylezl mezi lidi a dopřál si hlt — kořalky, viděl bys, jak bys houstl!«

»Lepší je známost s bláznem, než s hostinským!«

»Dobře máš, člověk se v pálence nemá koupat, sice zhovadí, a opilci se i Pán Bůh vyhne. Ale mírně pít a nedusit rozumu, jest užitečno. Nevidíš to po mně? A jsem opilcem?! Trocha, trocha! Ta tě utvrdí a vypudí ti z hlavy, co do ní nepatří. To mně věř, jsem zkušenec! Nepij sprosté! Užívej jalovčinky, nebo slivovici. Tu pije největší panstvo. To není ani kořala! A ta tvrdí život! Myslivci zemřela žena a byl by se zármutkem utrápil. Lehl a ležel a lidé dělali v lesích, co chtěli. Přišla k nám dcerka celá uplakána a praví: »Gajdušek, máte jít za tatínka do lesa na obhlídku, nemůže vstát!« — Jářku, paní slečinko, nechte lékařů, nechte prášků, to ho vžene do země a podejte mu staré slivovice. Bude-li ji píti ráno a na noc, uletí žalost z hlavy jak sova z komína, když se pod ním zatopí. A paní slečinka donesla slivovice a dala mu ji. Bránil se, bránil, že prý není — Samojed, ale umřít se mu nechtělo a člověk se i stébla chytá. Začal ji popíjet a okřál. Tam ta žalost po lesích a myslivčisko je teď jak bor. Nezdá se vám?«

»Však jí také něco potřebuje — a má nos jak okurek.«

»Inu — blaze rybám ve vodě! To je právě ta nepravost, že se někdo nechce udržet! Trocha je trocha a dělá člověka. Král je velký pán, a také lopatou cukr nejí. Břicho je zachtivé, ale nač je rozum? Dopřej si slivovice, a choď mezi lidi a hlava ti dá pokoj. Víš — — jeden rozum dobrý — ale dva jsou lepší!«

A starostlivý strýc navedl i Maří, aby ho pobízela do společnosti. »To si pamatuj,« řekl jí, »nehne-li se z domu, budou za ním vrány co nevidět krákat! A věř, dcero, ani tobě by kalíšek daru Božího neškodil.« A tak sama žena se starou matkou přemlouvaly Roubovce, aby vylezl na jiné povětří a okřál a viklaly jeho nehybností, dokud se neskácela.

Povolil — a rozchodil se. Slivovice se pilně užívala, a milosrdný Tobiáš, aby se tím sprostým jedem nesedřel, popíjel ji také. Byli spolu den ze dne v hospodě, odbíhali od práce — až se naučili — jísti cukr lopatou, a nejednou se podnapili, že nerozeznali svých vrat od cizích.

Gajdušková se již velice hněvala. Pokazí prý jeden druhého, a když jí muž někdy přišel pozdě v noci, nechtěla mu otevírat — ať prý tam venku třeba zahyne. Opilec a pohodný se na nocleh nepřijímá! A když mu ráno domlouvala, kterak se spouští, a nechtěla uznat, že trocha neškodí, a nechtěla věřit, že chodí s hospodářem jen z milosrdenství, aby mu hlava dala pokoj, řekl jí, šeptem, pozvednuv prst ke stropu: »Nech toho kázání, nech! Je jak nemastné zelí! K vůli tobě — vůl se neotelí!« — Člověk mezi dobytkem sestárlý jinak nemluví.

Také u Roubovců byly ženy takového hospodaření syty. Roubovec sice nepovykoval, neubližoval, když se napilý vrátil, ano, tenkrát nebylo roztomilejšího člověka nad něho. Usmíval se, lichotil, hladil a rozdával plnými dlaněmi. A když se za komínem uhnízdili čápi a klekotali a pak mladé vyseděli, nebylo dne, aby si nebyl k nim i s Gajduškem z kratochvíle, vylezl, ač o práci ve květnu na poli zle nebylo, a někdy, div že krku nesrazili! Ale což pravda, někdy se něco pronedbalo, pak se po půlnoci brzy vstalo a dřelo. A při všem utrácení a pití nebylo znáti žádné nesnáze, jenže se také nepočítalo!

A před samými žněmi si teprv vzpomněli, že mají Ondrovi postaviti na hrobě kříž. Stará mu nasázela kvítí, fialek a pomněnek, dala udělat kolem dokola bílou ohrádku, a v neděli po požehnání, nebo o pohřbu, šla se za duši jeho pomodlit. Často se jí v noci o něm snilo, a proto mu pomáhala, aby kdysi mohl také pomáhati sám.

Šel tedy Roubovec s Gajduškem pro kříž a kámen do města. Strýc vzal trakař a hospodář peníze. Ale hlava zase nedala pokoje — ježto měsíc se tužil do úplňku — a brousily v ní staré památky, a bylo je třeba omámit, aby se utišily.

»Hej, strýče, neposilíme se po cestě?«

»Ná — proč ne?!«

»Ať nás v obchodě neošidí.«

»To se ví! Trocha je trocha! Cák je to hřích?!«

A sedli si a poseděli. Nahodili se známí z mokré čtvrti a mračna se brzy nad nimi zavírala. Podvečer již bylo viděti, že zmoknou. A když se svečeřilo, byly peníze prohýřeny, kříž nekoupen a Roubovec se nemohl postavit na nohy. V hostinci ho nestrpěli — hm, co dělat? Gajdušek se nerozpakoval. Naložil si ho na trakař — vždyť noc má své právo. Za hodinu, neb za dvě, neb za tři budou doma, a ženám se něčeho nalže. Takoví lidé jsou honěni a umějí mluvit. Vždyť mlčí-li huba, což je — po rozumu? — —

Byla tichá červencová noc. Tmavá a teplá, tisíce hvězd na nebi. Žita zrála vedry, zrní praskalo, kobylky neúnavně cechtaly. V jetelích jako ze sna začeřikaly koroptve, zakrcal chřástal. Z dáli a z blízka se hned vzmáhal, hned utichal štěkot psí, zahučel vlak a zapískal, s věže bily hodiny. A zase ticho! V osadě okna ozářena, většinou nezastřena a jedno po druhém haslo. Jen u Roubovců bývalo již celý měsíc okno osvětleno. Tam byl postaven betlem na mechu hned od svatby a od začátku července tam hořívala v noci lampička. Plamének na knotě prskal a poskakoval

a Ježíšek se v tom světle zmítal a svatá rodina se třásla. Tam noc jako noc klečela Maří, modlíc se radostný růženec, a litujíc svatou rodinu v oné úzkosti, když noclehu najíti nemohla. A měla sama dosti úzkosti, již žalovala svým přátelům betlemským. Hle, vzala si muže, jenž se domnívá, že se — přichytil! Přes moc je k sobě přinutili, a teď zklamání zapíjí a dělá dluhy. A to je teprv počátek. Co bude dále? Ach, Bože Hospodine, buď hříšné milostiv, vždyť ho sama z domu pobízela, podávajíc mu džbán za ucho. Sama ho posílala, aby si šel ulevit mezi lidi veselejší, a hle, čeho se nenadála! Již je čert odvázán. Hospodin Bože naprav co pošetilá zkazila. Naprav ho, aby se v hříchu svém neudusil. Nebo kam se dřevo kloní, tam padá. Pak vyndala drobounké prádelko dětské, dotýkané u svaté Alžběty, a složivši je s povzdechem Panně Marii k nohám, zavřela okno s pozdravem: »Dobrou noc, Ježíšku! Dobrou noc, svatá rodinko!« A šla spat. Ale byl to smutný spánek! Kde Tomáš tak dlouho — trčí? Měl být už dávno doma. Nedbá, nedbá, teď ho doma nikdy nic netěší. Kterak se změnil! Gajdušek ho omámil a má ho na svědomí. Kde vězí? Zda se jim nepřihodilo neštěstí? Studený pot jí vyrazil na čele a musela přecházet po jizbě. Náhle se přišourala Gajdušková s lucernou a hořekovala, že Bečva vylita z břehů, jestli nespadli do vody? To by ještě scházelo! Jakoby té hrůzy byly ještě málo zažily? Teď by mohl Roubovec uhynout, když se mu nad střechou otevírají nebesa a kdy andělé nad — novou kolébkou zapějí, jako nad Betlemem: Sláva Bohu na výsostech a pokoj lidem dobré vůle! — Ach, dobrá vůle každému opilci schází! Kterak bez ní obstojí svatý pokoj? O, což se již Maří na to štěstí betlemské natěšila, což se naklečela pod Ukřižovaným, prosíc ho, aby jí dal z rosy nebeské jedinou krůpěji, ovanutou dechem Božím, duši nesmrtelnou, slibujíc, že ji vychová k jeho cti a radosti! A hle, kdyby hřích otců — si trest vynutil, kterak, kterak by ho přečkala? Nebesa se již pootevírají, a s oblohy prší láska Hospodinova, a z hor jeho svatých hlaholí povel hromový: Rosťtež! — Svatí andělé, hledejte ho po cestách! — — —

Nad Čekyňskými lesy vycházel měsíc. Krásný, veliký jak kolo. Narudlou září zaplály vrchy a obloha se zarděla. V kdejakém keři se zasvítilo a listí se shlíželo v měsíci, jak v zrcadle. Hned se rozšeřilo po rozsáhlé rovině a dozrávající obilí se vlnilo, jak ohnivé zjevení. Na brázdě se probudily křepelky a pobouřily zajíce. Vyskočil, postavil uši a shlédna za keřem veliké světlo, vrhl se střemhlav do bramborů a vyplašil stádo koroptví. S hrůzou prchal dále, nedbaje jejich zděšení, dal se po silnici k městu a pádě jako slepý, vrazil málem do Gajduškova trakaře a skokem — pryč! Člověk se lekl a pustil kleče z rukou. Trakař s Roubovcem ztěžka dopadl na zem. »Příšera,« zakřikl staroch, »přeběhne přes cestu, to bude neštěstí! Ty, Tomáši, jsme v polou cesty. Teď bys měl zase ty mne vézt! Ta práce je na koně a ne na — obraz Boží! No, nevstaneš? Styď se, styď. Jsem strhán, jak z panské roboty. A chodím na ni čtyřicet let a jakživ jsem nevozil na trakaři ani vrchního, ani písaře, ani drába, ba ani žádného potentáta — leda tebe! Chceš býti více, než korunované

hlavy! Hovádko Boží? Trocha — jak trocha! Teď si již po páté odpočívám!«

A vzchopiv se, zasmál se od ucha k uchu. Napadla mu stará písnička. Chytil trakař za kleče a rozejel se s veselým zpěvem:

»Jéde, jéde, na starém trakaři,
jéde, jéde z hospody pán.
Má pivo v čepici,
kočí má opici,
jéde, jéde z hospody pán!«

Tú! Tú! Tú! Zatroubil ponocný jedenáctou. Psi zavyli, dorážejíce na vrata a zase lehli. S vrchního konce na dolní kvikotal trakař. Jel stínem, aby se nevědělo, odkud je vrchnost. Kolečko drnčelo přes kamení a přes žlábky. Půlnoc na krku, a světlo jen v některém okně, kde svítili svaté Rodině v Betlemě. Ale, těch bylo málo. Gajdoškovi bušilo srdce. Zastavil se na trávníku u Tomášova topole, mysle: Co bouřit lidi?! Ještě řeknou, že je člověk opilý! Je teplo jak v lázni — zhurkám Roubovce, ať si lehne na zem. Ale hospodář se jen převalil jak dřevo a zamumlal: »Kde jsme?« »A doma, doma, u tvého topole! Lehni si tady. Doma by nám ženy vyhubovaly. A ticho — ať nás nepolejí!«

Za chvíli spali oba jak ve vodě. Náměsíčný se obrátil proti světlu a počal se škrabati na topol. Lezl ve snách, leč opatrně, vina se od haluze k haluzi, až se octl ve vršku. Křehké a suché větve odskakovaly jak ledové rampouchy s praskotem. U okna za Betlémem se ukázaly rázem dvě hlavy. Maří procitla a zbudila Gajdoškovou: »Hospodine Bože milosrdný — co je to?«

»Svatý kdejaký! Někdo leze na topol. Je to sušina, zlomí si krk. Kdo je to?«

»Rodičko svatá, to je náš! Je, je, je!

»Měsíc ho vytáhl. To je hrůza!«

»To spíše kořala!« — V tom však se ozve na vršku hospodář, blábole ze spánku:

»Helo, Helo, podej mně sem ten provaz!« Dole pod stromem zakřikne starý — také ze sna: »Co vřískáš?« — Roubovec se lekne, ruce mu klesnou a s praskotem a bědováním padne dolů a zrovna na Gajdoška! Za oknem zaječelo kvílení. Ženy vyrazily ven a udělaly povyk. Rychle ohlédávaly oba. Starý naříkal, že má přeraženy obě nohy — a Roubovec byl bez sebe. »Zabil se, zabil, Bože všemohoucí,« naříkala Maří. Zabil se nešťastný, nebohý člověk. Ničeho na světě neužil a ten tam! Kdo mně chudáka mého nahradí? Sběhli se lidé a křísili ho. Stará z výměnku omdlívala a Maří ležela jak zabita. Přišel lékař a prohlížel ho a dohněval se: »Ten člověk je napit jak houba, nezabije-li ho kořalka, mnoho mu nezbude. Vylíže se brzy z toho. Hůře však se starým. Nohy jsou zlomeny a má vnitřní rány. Nastane-li horečka, dejte ho zaopatřit — dlouho světla pálit nebude.« A zase ho volali k Maří. Honem, honem, Boží dopuštění! Aby se nestalo neštěstí. Starého naložili na žebř a zanesli Gaiduškové do tirny. Přivítala ho: »Už jsi dokázal! Vícekrát kázat

nebudeš!« — A ubožák se obrátí a zatne zuby, zasténá: »A — pít také ne! I trochu — je čertem.« — Roubovce zanesli k matce do výměnku. Vzpamatoval se brzy, ale byl pohmožděn a stále mumlal, že s tím topolem dokoná zároveň. Ptala se ho matka: »A co jsi volal na Helu, aby ti podala provaz?«

»Inu, zdálo se mně, že jsme chtěli s Helou topol skácet. Aby nepadl na střechu a neudělal škody, chtěl jsem ho uvázat u vrchu na provaz, aby se mohl nařezat a strhnout na cestu. Stále se mně o Hele ve snách mate.«

»Kdybys na ni nemyslil, nebude se ti o ní zdát. Vidíš, to za trest Boží! Vyháněl jsi ji z hlavy pitím. Hřích vyhánět hříchem! Má to smysl? Hřích se vyhání synáčku pokáním. Hřích ti pomůže vypudit Hospodin zástupů a nikoli kořala, ďáblem posedlá! Hle, kam jsi za čtvrt roku dospěl!«

»Však jste mně obě počítaly, abych se pobavil.«

»A což jsme se tě dosti nenaprosily, abys se vzpamatoval?«

»No — konečně — máte pravdu. Má vina, má největší vina! Umřeme-li s Gajdošem, dejte nám hrob vykopat na nejšpatnějším místě, hned vedle samovrahů, a jen nás teď nechte zaopatřit. A kde je Maří? Hněvá se?«

»Lekla se, že jsi se zabil a musela lehnout. Je u ní lékař.«

»Jen kdybych spíše umřel já. Kdyby okřála, oddechla by si. S opilcem je život trpký. Ale dobře mně tak. Kůže pila, ať kůže drží!«

Proč se zmítal při lampě Ježíšek? Proč se třásla svatá Rodina? Nebo, třásla se to naděje matčina? Hle, nebesa se otevřela a s keře Božího spadlo poupě. Ale když spatřilo světlo světa, zvadlo! Což se čápi za komínem naklektali! Což se čápice nahádala, co to bude, hošík či děvčátko? Čáp asi dobře věděl, ale nezradil. »Ještě tenhle týden to bude, vidím to po hvězdách, řekl čáp. Právě tamhle, nad Roubovcovým se rozžíhá děťátku hvězdička, ale, mrká, mrká, nemůže se rozhořet — — a — ach, běda, přeběda — již padá, padá, hleď!« A čáp vletěl na okno, za nímž se v Betlemě třásla při lampě svatá Rodina. A vyboule oči, zarazí se: »Tohle mne kdosi již předběhl! A hle, hle, kterak jsem se přehlédl! To se mně ještě nestalo! Vždyť jsou to — dvojčata! Holčička mrtva, hošík jak ryba. I — honem za starou na komín — —!«

Roubovcová se přihnala z výměnku a zastihla na statku dvojí náladu. Radost nad rozkošným synáčkem — a žal nad drobounkou nebožkou. Ten žal se týkal více jí, než matky rodičky! Narodí-li se kde u nás dvojčata, patří dle dědovského práva děvuška — stařečkům ve výměnku. Vychovávají si ji, aby jich nebylo teskno, chodí jim pro vodu, běhá s posílkami, u nich jí i spí a šatí se, a táže-li je jí kdo, pověz, holubičko, čí jsi? Zaščiří se: Stařečkova a stařenčina.« Hle, jak se stařenka z výměnku sklamala! Již si malovala v duchu děvuchu čistou jak lupen ve své náručí a pán Bůh jí shasl svíčičku! Vzala ji na lokty před Bolestnou Matkou Páně: »Hle, můj meč! Má vina! Proč jsem nutila Matku, aby rušila slib? Hospodine Bože, přijímám ten kalich, má vina!« A položivši nebožku, přiskočila k hošíkovi:

»Tak tě k nám vítám, hospodáříčku! Dej ti Pán Bůh zdraví a cti otce i matku, abys dlouho byl živ, a dobře ti bylo na zemi.« A vzavši ho na lokty, otevřela okno a klekla s ním před Betlemem, obětujíc ho svaté Rodině a oblekla mu košilku a čepičku dotýkanou u sv. Alžběty. Pak dala maličkého matičce a spěchala k synovi: »Dáš mně, o čem doma nevíš?«

»A o čem bych nevěděl?«

»Pán Bůh vám požehnal dvojčata. — Hošík je jak jiskra ale, dceruška umřela! Teď to víš!« —

Opilý vytřeštil oči na matku a opřev se o lože, snažil se povstati. Svalil se však zpátky a mumlaje něco, usnul. Spánku bylo třeba a proto ho nechala. Poslala rychle Gajduškovou pro stolaře, aby udělal malé nebožce rakev. Bylo to smutné poselství. V rakvičce měla stařenka pochovat svou radost, svou naději, nebo takové ubožátko je nešťastné, jako Mojžíš, hozený do vody. Hle, jaké neštěstí, volá stará. Kam se to holátko poděje? Beze křtu ani spásy se nedočká! Jiné nemluvně se v ráji veselí, schovává se Panně Marii pod pláštěm a honí se po kvítí a chytá zlaté motýlky s jinými — a naše bude kolem zdí rajských bloudit a trápit se pláčem. Co z ní pak bude? Hospodine, slituj se i nad takovými a uděl jim útěchy!«

Stolař přišel. »E — é — é — máte neštěstí?«

»Pán Bůh dal — i vzal, připlakávala matka. Hošík je jak jiskra. Zítra ho pošleme pokřtít. A tuhle nebožku pohřbí hrobař!«

»A — máte vazová prkna,« tázala se stará. Stolař se usmál: »Na rakvičku?«

»No — tak.«

»— Teď nemám. Vazových prken je těžko dostat. Ale zaběhnu pro ně zvláště do města. Mám tuze pilno — ale taková věc má předek.«

»To myslím není třeba,« řekla Maří. »Jedlová bude jak vazová.«

»E — é — — na nekřtěňátko jiných nedělám, jak vazových. Lidé si poroučejí leda vazové. To je takové starodávné povídání, že takové dítě, jehož neovlaží voda křestní, má hroznou žízeň a vylézá v noci z hrobu a pláče. Jedna nedbalá matka musela prý své nekřtěňátko noc co noc. u hrobu kolébat a napájet, až shnilo a v rukou se jí rozpadlo To je strašné.«

»No – no, žízeň prý takový chrobáček má, to se říká,« pravila stará.

»No tak vidíte,« usmíval se kysele stolař, a vlasy mu stály již jak hřebíky. »Když křepelka svolává v noci mláďata, probudí se chudáček v hrobě, a leze ven. Ale z rakvičky vazové se nedostane. Vaz je vaz! To se povídá, běžte, kam chcete.«

»To jsou povídačky, pousmála se Maří. Teď se tomu nevěří.«

»Jdi, jdi, nemluv tak,« mrzela se stará. »Žízní to! Boháč v pekle také žíznil a posílal Lazara pro vodu. »Žízní to i ve vazové rakvi a mrcha matka, která to dá zakopat a nedbá. Sto let to lidé říkají — a všichni nejsou blázni. Běž do města a udělej vazovou rakvičku.«

Byl to smutný pohřeb. Bez modliteb, bez kněze. Hrobař přišel pro nebožku, a zanesl ji na hřbitov sám a dal do země nesvěcené. Ani živé duše nešlo s ním, aby dítěti nebylo líto, a nechtělo zpátky. A po pohřbu se nesl hošík ke křtu a dali mu za patrona sv. Jana Křtitele. — —

Na poli zrálo obilí. Lidé dělali povřísla, ubíjeli půdu na mlatech, mazali díry ve stodolách a na sýpkách, kuli kosy a srpy, spravovali žebřinové vozy. Všecko se těšilo na žně. Počasí bylo krásné. Svátek — Sedmi bratrů byl slunný — a proto sedm týdnů suchých mělo následovat a svatá Markyta se pomalu ubírala se srpem do žita — a za každý plot — vysypala měch — much »aby lenochy z domu vyštípaly.« Maří vzala si k dítěti chůvu a starala se s Gajduškou o hospodářství. Boží nadělení jí posílilo a naplnilo velikou útěchou. Dítě bylo její radostí, jejím zdravím a štěstím. Ty smutné mraky, které do nedávna jí stály nad hlavou, které jí zastíraly nebesa, rozplynuly se — chvála Bohu — a hospodář již také okříval. Nechal lekařů — nechtěli mu pustit krve. Tenkráte chodili světem lidé s pijavicemi a byl málokdo, aby si jich nekoupil. Stará Roubcová je měla stále ve vodě za oknem. Staří říkali: Člověk si má každý rok pouštěti krev, a sice na jaře. Jako se ve stromech míza obnovuje, tak se má člověku obnoviti krev. A lékaři obcházeli své zákazníky, tak říkaje, dům od domu. Když se dělalo jaro, bouřila se člověku krev a neměl pokoje, dokud se mu jí s talíř neubralo. Když člověk náhle onemocněl — a hlavně spadl a nekrvácel, pustilo se mu nejprv krve nebo se mu nasázelo pijavic na žíly. Nebo, dal si nasázet baněk v lázni, a dokud nezůstal bez sebe a neležel na sluníčku jak zabit, nebylo dobře. Stará tedy nasázela synovi pijavic, za uši, na spánky, pod kolena, aby mu »zbouřenou krev« vyssály a ležel týden, sláb jak moucha. Ale pak sílil a kolébal, látal měchy a spravoval cepy — a byl docela jiným člověkem. V hlavě měl pak toho »plačka« na kolébce a nebylo třeba slivovice. Ani trochy. Ani nádenníkům se nesmělo dávat kořalky. Pili »kyšku a místo kořalky dostali peníze. Také Gajdušek okříval. Roubovec ho navštívil brzy.

»Ná tak — jak se máte strýče?«

»Chvála Bohu lépe, — ale hojím se pomalu. To je na památku. A jak ty?«

»Jsem na levé ucho hluchý — a na pravé slyším jen trochu. Co říkáte, odlehne mně to? Hučí mne v hlavě, jak mlýn.«

»Jak Pán Bůh dá. Alespoň si budeme oba pamatovat — že hřích je hřích. Tys mně neměl poslechnout — za to jsi ohluchl. A já jsem Tě neměl do hospod vodit, za to mně Bůh zmrzačil nohy. Cestou do kostela se takové tresty nepřihodí!«

A Roubovec šel chystat brousky, kosy, hrabice, zašel pomalí až na pole a věru »byla ta první cesta, na zkušenou« nejkrásnější chvíli v jeho životě. Žena vzala do odívky synáčka a kráčejíc vedle muže, ukazovala mu, jak se to již také s chuti zasměje. Hrají s tím andělíčci — — jakby se to nesmálo? A Maří mládla očividně, jsoc všecka blažena, a běhajíc, — pokud byla chvíle — z výměnku ke Gajduškové, zanesla ho i do kaple

svaté Alžběty: Svatá Alžbětko, tady je ten náš Janíček. Kéž nám ho se sv. Janem Křtitelem ke cti Boží a nám k útěše zachováte.« Potom šla na sv. Hostýn na pouť a koupila Matce Boží na přivítanou voskové dárky. Za Tomáše pohár — s prosbou, aby ho Bůh zachoval od pití. Za Gajduška voskové nohy, aby ho Hospodin zdvihl a podravil, než se žeň dokoná. A koupila děťátko z červeného vosku za Janíčka, aby rostl, před Bohem i před lidmi.«

Za chůvu voskovou ruku, aby chlapečka opatrovala. Za stařenku ve výměnku a za všecky nádenice obětovala po svíčicce, aby je Duch Svatý osvítil a z pověr vyprostil, nebo, ač byly nábožné, oplývaly pověrami. Pak nakoupila obrázků a perníkových srdcí, růženců a srdce jí plesalo, že se za synáčka poděkovala a s útěchou se vracela.

Ale již cestou se jí lidé doptávali, co se stalo, že s ní letos nešla stará na pouť? Toho přece nikdy neudělala. Všem se zdálo, ža je nesvá, zamyšlena a mrzuta, a časem mluví — z cesty! Jakoby se mátla! A nádenice sestrkávaly hlavy: »Ta osoba nemá hlavu v pořádku!« A věru, nedivu! Tomáš v opilosti nadělal mnoho dluhů a podepsal se lehkým hospodářům na směnky, ruče za ně; šeptalo se po celé dědině, že co nevidět pozbudou všeho a pak prý že oškubou i Roubovce. Možná, že se toho dověděla, když spadl s topole — — od té doby jakoby jí bylo přeskočilo!

A věru, samo sklamání. Dítě umřelo, a beze křtu! To se nestalo, v dědině není pamětníka Málo spala, a když usnula, měla zlé sny. Ustavičně viděla nemluvně lézti po hrobě a plakati — žízní. S pole se ozývaly křepelky jedna za druhou, a vítr nesl nocí podivné kvílení. Tenounký srpek měsíční příšerně šeřil — a při takovém světle se mají nekřtěňátka nejhůře. Je-li měsíc na plnu, slituje se nad nimi a napájí je světlem. Srpek však nestačí. Vyskočila s postele, hodila na krk růženec a přehodivši na sebe lněnou plachtu, odvázala Mařinu kozu a pospíchala na hřbitov. Na věži kostelní bila jedenáctá. Když přišla ke hrobu, ozýval se na něm cvrček, ale bylo to nějaké neznámé crkání. Mráz ji drobil v zádech. To ne cvrček — to ten ubohý nekřtěný chrobáček! »No, počkej, holátko, hned tě napojím,« vzlykala stará, dojíc kozu na hrobě. A sotva že mléko hrob zaplavilo, ustalo žalné crkání. »Hle, holátko se napilo a je ticho!« A tak chodila za ním den ze dne, až vyděsila celou dědinu. Cestou kolem hřbitova chodili lidé z města. Kdo se opozdil a ohlédl se po hřbitově, spatřil temnou, rohatou příšeru s ohnivýma očima a za ní — lidé zlatí — satanáše! Jakoby z rohaté nestvůry střeva soukal! Aha, to bylo na zemi neposvěcené! Ale panský hotař Jan Peluha tomu kápl na kloubek. Šel na louky, má-li seno pokoj a podíval se po svatém poli. Měl ho při samé cestě. Srpek na nebi šeřil — a Matičko Hostýnská! Jakoby mu někdo byl nohy podrazil. Mráz mu běhal po zádech a hrůzou by se byl vyvalil. Spatřil strašidlo. »Leč — toto není satanáš,« řekl strýc oddechnuv si, »to bude čarodějnice! Tou dobou, když sv. Jakub k měchům (obilním) kroutí provázky,« jezdí čarodějky a nadhánějí si z obilí užitek. A kde se ho měchem dotknou, je

zrní jako kmín. A taková nevečeří v cestě nikde, leda na hrobě samovrahově, a není-li ho, sedne alespoň nekřtěňátku na hrob, a není-li ho, letí dále. No hle, samovrahů nebylo, a Roubovcovi zahnízdili na hřbitově pěknou čeládku! To je všecko porušeným slibem. V noci před sv. Filipem a Jakubem ořezaly čarodějnice všechny kříže v okolí, teď zde budou sněmovat a kroupy všechno roztlukou. Nekřtěné se musí potají vykopat a zahrabe se na cizím panství, nebo se pustí po řece. Pak bude pokoj!

Řížka přiletěla ke staré Roubovcové a vyprávěla všecka zděšená o strašidlech na hřbitově. A nebude prý pokoje, dokud se nekřtěně nevyhrabe! Roubovcová se lekla. To by ještě scházelo. Pak by teprv nespala, a úzkostí by se zbláznila. Myslila si, že tam už s kozou nepůjde. Lidé budou číhat, a kdyby ji někdo poznal, bude všelijak! A dítě již bez toho tleje, tak nebude žízně. Ale nepřiznala se a mlčela. Lidé opravdu číhali a nevidouce ničeho, smáli se, že »hloupému dudní třeba ve studni«, a brzy se na řeči zapomnělo. Stará pak láskala živého a malou nebožku vypustila z hlavy. — —

Gajdoškovi se již vše doma omrzelo. Aby ustavičně jen hleděl z okna kouře ze staré dýmky. Lidé všichni po polích, nebo po domě, žena se vůbec málo ukázala a posílala za ním chůvu, aby mu donesla vody a jídla aneb mu zaběhla pro tabák, aby nenaříkal. Děvče bylo divoké a bujné a ráda se starému člověku pošklebila. Někdy se na ni osmekl a pak mu dělala vše naschvál. Jedenkrát mu postavila na okno jeho láhev od kořalky a nalila mu do ní vody. To byl zlý vtip, že se zařekl kořalky. »Hasačerte,« zlobil se strýc, »kdybych měl po čtyřech lézt, obsloužím se sám. A vrtil se chuďas, jak mohl, nemoha se dočkati, až ho Bůh postaví. A když byl časem úplně opuštěn, bylo ho slyšet hořekovat: »Já hříšný, zarmoucený člověk, co si počnu? Ach, já hříšná hlava?« Ale když mu odmáchlo, vyškrábal se až na dvůr, a sedl na výsluní a byl vesel. Jedenkráte ho zastali domácí před tírnou, jdouce z pole. Okopávali zelí. Roubovec měl mnoho řečí a staroch se tázal:

»No, jaká je rýž? Pěkná?«

»A je jí je do Boha,« dí hospodář. Po zítřku začneme žiti!«

»No teď zas trochu obrosteš.«

»Jak pán Bůh požehná, tož se ten sedlák přece hýbe. Ale letos toho užijí více lidi cizí, než my. Teď je všecko v rukou Božích — a cizích.«

A věru že bylo. Hospodští psali dvojí křídou — a jakoby se byli domluvili, posílali upomínky jeden za druhým. Když se platí účet za kdekoho v hospodě, za pití, za jídlo, nahrne se veliká hromada. Dvě stovky zlaťáků nestačily. Tomáš spínal ruce — a Gajdušek mlčel jak pěna. Lepší známost s bláznem, než s hospodským! Stará ve výměnku připlakávala — a Maří byla pokojná. Neřekla trpkého slova. Ale kde nabrat peněz? Přede žněmi nevyrazí člověk ze sedláka halíře, a kdyby jím o zem uhodil! Ale uhodily větší starosti. V dědině přišli dva lehcí sedláci o místa. Právě se jim všecko prodávalo, a Tomáš jim ručil na směnky. Dva tisíce zlatých, vyhozeny oknem! Stará na výměnku pozbyla

rozumu, a ještě než se Roubovci prodávalo pole, louky a kus lesa, roznemohla se a za týden byla v zemi! To byla rána přílišná. Člověk oželí každou škodu, ale matky neoželí. Matku má člověk jen jedenkrát. Byl by si zoufal, kdyby ho žena nebyla těšila a opatrovala. Hospodářství bylo značně okleštěno, ač bez dluhů. Bylo jejich — a Boží, jak se na Moravě říká. Roubovec byl z opilství vyléčen. Bůh je starý hospodář a začalo se s ním — a s rozumem znova.

Právě, než se počalo žíti, zavítali do dědiny Valaši. Stryk Bedrník však přišel tenkrát sám. Děvčata se vdala. Sešly se nádenice a kdekdo z celého domu ubíral se do pole. Jen Gajdušek opatroval hošíka. Ale nešlo se tak vesele, jak loni. Do zpěvu nebylo nikomu. Začalo se pokorně. Stará Gajdušková u obilí poklekla a řekla: »Dělejme to tak, jak se dělalo za starých časův a nestyďme se za Boha — a on se nebude ostýchat dáti požehnání.« A poklekli všichni, modlíce se tři otčenáše. Potom užal každý několik stebel a opásal se jimi, aby ho záda nebolela. Na první pokládku položila se hrst obilí křížem, a když se dožalo, na pokládku poslední.

Slunce pražilo a nebesa se klenula krásná a modrá nad širým polem. Pod vrškem se ozývaly křepelky u své studánky a starodávné písně zahlaholily širou rovinou. Chase poskakovalo veselím srdce, nebo mezi dary z Boží štědrosti nemá býti zármutku. A když Maří šla vařit oběd a pohlédla na Tomáše, kterak se s kosou mořil, všecek utrápen, zasmála se na něho; »Škrtíš se, jak za pokutu.«

»A což udělán?« zasmál se, brouse kosu.

»A tak si také trochu zazpívej! Já tě tak ráda slyším. Od té doby, co jsi spadl s topole, není tě slyšet. Zazpívej, zazpívej!«

»Jdi a navař nám něco dobrého. Z mála mnoho!«

»Až mně zazpíváš. Což se budeš stále trápit — —«

»Jdi, jdi, kdo se trápí?!«

»Zazpívej, a hned.«

»No tak, počkej,« zařehtal se hospodář, »ať se tě zbavím:

Už jsem se já naučila,
jak mužovi vařit,
polívečku votrubovó
plevama zasmažit.

Už jsem se já naučila,
jak mám muža trestat,
tři dni na něj provaz močit,
a štvrté den — mrskat!

(Sušil.)

No tedy, je ti lépe?«

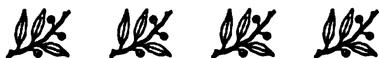
Maří utíkala, zacpávajíc si uši a chůva za ní. A stryk Bedrník prohodí:

»Taková polévka by se hodila na dožatou — é —«

»Komu?« zasmála se Gajdušková.

»E — vašemu Gajduškovi, aby po ni neměl žízně.«

A zase zasvištily kosy a křepelky prchaly z místa na místo. Jednoho pozbyly, druhého nabyly. A — všudy Bůh živitel!

Masarykovská obrana v „Naší Době".

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

Píši zúmyslné *Masarykovská* obrana a ne obrana Masaryka nebo Masarykova, abych označil způsob, vlastně nezpůsob jeho polemik antiklerikálních. Kdo článek »Naší Doby« psal, určitě nemohu jmenovati, protože si autor na veřejnost plným jménem netroufal a jen na konci pojednání † udělal. Jindy tuto rubriku »Naší Doby« obstarával pan dr. Masaryk a také se buď v textu otevřeně k auktorství znal aneb i článek aspoň začátečným písmenem (M.) podepisoval. Proč od toho tentokráte upuštěno, nevím: článek má úplnou podobu věcnou i slohovou s předchozími články *Masarykovými*. Zvláště jest též nápadným, že autor chválí několikrát *protestanty*, ač v této rubrice »Naší Doby« asi ode dvou let častěji si do nich p. M. zarejdoval, zvláště do *českých* »orthodoxních« evangelíků, napsav veřejně, že od protestantismu již ničeho pro život náboženský neočekává. Dnes se to změnilo. Uražení katecheti (nadávkou Masarykovou »U Helmů«) žalují »řečníka« hromadně: proti nim a jiným »klerikálům« potřebuje pan Dr. pomoci. Učitelstvo organisované již se svolává do zbraně proti »legiím žalujících katechetů«; protestanti čeští mohli by také pomoci. Proto ty poklony evangelíkům? Dobrá! Ale, — nač se podepisovati †, když čtenáři vidí, že *autor leze ke křížku?*

Především se tvrdí v »Naší Době«, že prý katolická církev těžce nesla, že již není předmětem a střediskem pozornosti, jaké se těšívala v dobách minulých.« — Nikoli! Miliony věrných katolíků lnou právě dnes vroucněji k církvi, než kdykoli před tím, vidouce v církvi duchovní matku a božskou učitelku lidstva. Z lásky k církvi přinášejí kněží i laici ve všech zemích pro církev veliké oběti na majetku, cti, čase a osobním pohodlí, o něž je připravují liberální odpůrcové jménem svobody a vědy. Skutek tento ukazuje, že církev jest dosud střediskem lidí dobrých, a — hledíme-li na zuřivost, s jakou je pronásledována od nevěreckých odpůrců, — skutek ten ukazuje, že zároveň jest též církev »předmětem pozornosti« lidí zlých, kteří dosud vrhají se na církevní učení, obřady a svobodu, *stopujíce*, — pane Masaryku, znáte toto nepěkné slovo? — její činnost a tupíce papeže, biskupy, kněze i laiky. »Naše Doba« a její chefredaktor jsou toho i u nás nejvýmluvnějšími doklady, abychom o »Čase«, »Právu Lidu« a Národních Listech« etc. nemluvili. Kdo z našich čtenářů má chuť, ať se podívá třebas i do tohoto čísla »Naší Doby« (XIII. 5) a najde v ní *dva články* proti církvi a mimo to dosti všelijakých antiklerikálních poznámek (na př. v rubrice »Literatura«, kde se bije do Vlad. Šťastného, Kopala, Špačka), takže »Naše Doba« usvědčuje samu sebe za tepla ze lži, ukazujíc, *jaké* pozornosti těší se církev i u nadvědeckých realistů.

Přeučený dr. M. nevydal po dnes ani jediného spisu, ba ani ne brožury, aby v nich byl církvi pozornost nevěnoval. Celá jeho »vědecko-náboženská« dvacetiletá činnost má na sobě od počátku až do konce proticírkevní tendenci. Kdybychom chtěli

všecka proticírkevní slova a řádky vystříhati z »Času«, »Naší Doby«, Laichterova výboru nejlepších spisovatelů« atd., to by bylo dírek a děr v realistické literatuře! Nač tedy povídání o »nepozornosti k církvi«, když právě Vy pánové s ní vstáváte a liháte?

Jako by se »Naše Doba« styděla za nepravdu pronesenou, povídá, že prý »v posledních týdnech« dostalo se církvi opět veliké pozornosti v české veřejnosti, oč největší zásluhu má »předák katolické moderny.« Opět nepravda! . . . . Největší zásluhu o poslední štvanice proti katol. církvi v Čechách a na Moravě má profesor Juda a profesor Masaryk, vlastně jen Masaryk, protože Juda jest jen náhodovým přívěskem celé štvanice, — a ti přece nejsou »předáky katolické moderny«! Víme, že teď, kdy hoří půda pod nohama a kdy celá affaira nabývá pro původce horších následků, než se předvídalo, víme, že teď chtěli by Juda i Masaryk všecko svésti na kněze Karla Dostála, — ale věc se jim nepodaří. Celá veřejnost naše ví, kdo vyvolal a rozdmýchal boj do krajnosti. V Prostějově začal prof. Juda, v Čechách bouřil na dvou schůzích proti církvi dr. Masaryk; farář Dostál jen odrazil učiněný Judův útok na náboženství. Kdo volal Masaryka k této *moravské* záležitosti? Proč tedy začal, a nač štval M. proti církvi a katechetům v Čechách, až z toho má soudní opletačky? Kdo vyhlásil katolicismu boj a kdo káže vyhoditi náboženství ze škol? Je to Dostál nebo Juda-Masaryk? Nač se tedy nemužně najednou krčiti a na jiného »zásluhy« proticírkevních štvanic u nás svalovati? Jen si páni vezměte, co Vám náleží, a nedělejte ze sebe na veřejnosti komické paňáce! Napřed tolik kuráže, a teď, když se mají nadávky a urážky dokázati u c. k. soudů, teď najednou takový strach!

Faráři Karlu Dostálu-Lutinovu předhazuje »Naše Doba« *denunciantství* a prohlašuje projev Dostálův proti Judovi za »útok na svobodu přesvědčení!« — Kdybychom žili v dobách normálních, kdy nelze překrucovati čerstvých fakt a podstrkovati známým slovům jich nepravý význam, nebylo by možno stále a důsledně v affaire Dostál-Judově a Masarykově mluviti o sprostém udavačství a útocích na svobodu přesvědčení. Že se tak děje, soustavně a před celou naší veřejností, toho příčinou jsou převrácené poměry, vyvolané nesvědomitými štváči antiklerikálními z tábora realisticko-pokrokářského. Aspoň stokrát bylo již vyloženo, že denunciace jest zcela něco jiného, než úřední oznámení trestného skutku příslušným úřadům (zákonodárným sborům) od osoby veřejnou a úřední povinností k tomu vázané, — jak učinil farář K. Dostál (jakožto farář a spisovatel) v záležitosti Judově, — ale všecko nic platno: realisté a pokrokáři i lidovci zůstávají při očividně falešné a objektivně nesprávné převrácenosti smyslu slova denunciace a hledí učiněnou křivdu na cti katolického faráře za každou cenu ve veřejnosti udržeti, zesíliti! Troufalost jejich tak jest veliká, že sami docela veřejně k denunciantství se přiznávají a jiné k denunciantství veřejně navádějí. Vzpomeňte jen Masarykova přiznání před studenty »U Helmů«, že právě **stopuje** jednoho katechetu, vzpomeňte

výzvy k organisovanému učitelstvu, aby zasílalo zaručené zprávy o katechetech prof. M., aby mohl klerikálům podati při soudě »Zrcadlo« katechetských »denunciací«; vzpomeňte toho a přidejte, jak »Čas« vyzývá učitelstvo, aby se v konferencích přičiňovalo, by katecheti psali protokoly měsíčních sborových schůzí učitelských, a ředitel aby pilně hospitoval na hodinách katechetů (by jim »*spadl hřebínek*«), a podivíte se, **jaká** *nestydatost* — úmyslně užívám toho slova, — vyzírá z úst denunciantů realisticko-pokrokářských, svádějících i ***ku zneužívání školského zákona k osobnímu týrání,*** a navádějících k prozrazování školských tajemství (osobám nepovolaným, úředních i neúředních)! Neznám v českém životě doby ani strany, v níž by denunciantsví špinavějšího bylo bývalo. Nestydatost tato i. e. realisticko-pokrokářká tak jest neomaleně drzá, že dává i *zevrubnou adresu,* kam mají zprávy denuncianční učitelé posílati, totiž na adresu prof. *T. G. Masaryka* bytem na Malé Straně, Thunovo náměstí, č. 16! Kdo chceš, přečti si »Vychovatele« ze dne 15. března 1906, kde najdeš o tom více! *A tito* u nás nevídaní a neslýchaní štváči, slídiči a donášeči předhazují **jiným** *denunciantství?!* Realistická úroveň mravnosti a českobratrská humanita i »lepší život náboženský« mohou aspoň deset let chodit ve smutku; jejich stoupenci blamovali je nesmrtelně. Kdyby věc nebyla tak žalostně vážnou a veřejně znemravňující, a kdybych směl žertovati, poradil bych katechetům: Spolubratři, co je vás v Čechách i na Moravě a ve Slezsku, choďte jeden za druhým na Thunovo náměstí č. 16. a povídejte tam, co víte zlého jeden na druhého, na učitelstvo, na realistické profesorstvo, aby se hladový olbřím denuncianěním mlátem nasytil. Nejhorším a nejtrestuhodnějším udavačstvím jest: denunciaty naváděti, podněcovati a neoprávněně přijímati **a** jim slibovati, že před soudy na projevené přání »zachová se diskretnost.« I to se stalo, jak uvádí »Vychovatel« loc. cit.

Podívejme se též **na** frázi »útok na svobodu přesvědčení.« O svobodě přesvědčení, pokud zůstává v naší duši, vůbec v affaiře Judově a Masarykově mluviti nelze, protože *písemný a řečnický* **projev** Judův a Masarykův proti katolickému náboženství *dán byl na veřejnost:* smí tedy veřejně býti kritisován, posuzován a dokonce i trestán, obsahuje-li skutkovou urážku osob nebo věcí, institucí a řádů právem hájeným. Tedy ne o osobní svobodu myšlení a věření, nýbrž o *trestuhodné* veřejné vystupování proti mínění a víře jiných spoluobčanů se jedná, a není pravda, že odraziti takové *pobuřující veřejné projevy*, znamená činiti útok na svobodu přesvědčení. Vynadati někomu veřejně, a když napadený žaluje pro na cti utrhání atd., dovolávati se svobody přesvědčení, je nerozum, zbabělství! Proto snažil se dr. *Stránský* na schůzi akademiků Vídeňských věc vyložiti *jinak.* Dle »Národních Listů« ze dne 7. února 1906. pravil dr. Stránský, že »skutek Dostálův znamená vlastně zločin (!) porušení zákonů státních, ve kterých je (?) každému občanu *každý (!!) projev* a přesvědčení zaručeno.« Poslanec Stránský hledí zachrániti státními zákony »**každý** *projev a přesvědčení;*« ale pravda jest, že státní zákony **každý** *projev* přesvědčení

nedovolují, protože lži, pomluvy, křivé svědectví, nadávání, velezrádu, pohanění Veličenstva, urážku náboženství atd. zakazují, a chybující pachatele takových ***projevů*** přísně trestají, neohlížejíce se na svobodu myšlení a přesvědčení. Ještě onehdy (viz »Vychovatel« XXI., 6) přinesl k tomu makavý doklad úřední list pražského c. k. místodržitelství, »Prager Abendblatt«, když odpovídaje učitelským kverulantům z kraje Ústeckého (n. L.), poznamenal, že právem »projevu volného mínění« neprohlašují se *povinnosti* jednotlivce za neplatné.

K povinnostem každého občana náleží však zachovati úctu k církvi státem uznané a varovati se všech urážek a křivd bližního. Jest tudíž »**volný** ***projev přesvědčení***« státními zákony *omezen* a dovolávati se ho v Judově záležitosti, jest nerozumnou pošetilostí. Je-li, pane Stránský, »***každý projev*** státními zákony občanu dovolen, proč vyhlašujete skutek Dostálův zločinem a porušením státních zákonů?« Či kněz nesmí učiniti »každý projev?« Kněz není občanem jako světský c. k. profesor a kněz nemá zaručené tytéž volnosti myšlení a projevu jako Žid, odpadlík a pokrokář? Zde se ***právník*** Stránský notně ***řeže***, ale jen ***tím*** říznutím mohl zavrhnouti Dostála a chrániti Judy! »Naše Doba« nezmohla se však ani na ***takové*** říznutí: tím vtiskla obraně prof. Masaryka málochvalné znamení na čelo.

V dalším píše týž časopis, že se musí protestovati »proti znásilňování v zájmu svobody přesvědčení a jeho projevu.« No budiž, ale — až čest bližních, pravda a stát to dovolí! Dokud v trestním zákonníku budou jisté projevy přesvědčení o věcech a osobách zakázány, dotud napadený správně jedná, když se zákona proti takovému »protestantu« dovolává. Až nebude zákonů zapovídajících urážky atd., potom bude ještě ***také i nám katolíkům*** dovoleno protestovati proti znásilňování nás a proti špinění naší víry (realistickými pokrokáři). Nemyslete, že ***jen vy*** realisté máte právo volného projevu; my je musíme míti též, — k vůli vám a proti vám! Proč se vlastně na Dostála zlobíte? Vždyť učinil jen »***projev!***«

Kupkovy obrazy a Judovy k nim tištěné výklady nejsou útokem na náboženství — tvrdí »Naše Doba« — nýbrž na zneužívání náboženství, na klerikalism, na církev. Kupka je »hluboce nábožensky interessován« A prof. Juda? »Pobyl-li rok v kněžském semináři« (jako theolog), pak jest jeho příkrost tím nápadnější — ne — tím přirozenější«, tvrdí »N. Doba«. Nu, nu! O Kupkopě »hlubokém náboženském« svědčí zákaz c. k. návladnictví, jenž v dopise Kupkově k Judovi spatřuje urážku, pro něž musí spisek, kdež Kupkův list jest uveřejněn, zabaven býti, — tak je nábožným pan Kupka! Urážeti církev, poslance-interpellanty, snad celý moravský sněm a klerikály atd., toť divný projev »hluboce interesovaného« nábožníka. Čáslavský »Hus«, list protestantský a p. Masarykovi neprávě nepříznivý, soudí v 3. čísle o Kupkových obrazech i o Judově výkladu trochu jinak než »Naše Doba« — nazyváť »Hus« oba projevy »nadsázkou v lež zvrhající.« Mluvě o hesle Masarykově »S náboženstvím ven ze škol«, tvrdí »Hus«, (ibidem), »že kdyby u nás bylo náboženství vyloučeno ze školy,

bude tam provedena propaganda atheismu ...... protože se učitel postaví vůbec k náboženství po způsobu Judově.« Učitelský časopis »Komenský« odsoudil Kupkovy obrazy i po jejich stránce *umělecké*. Že dopis Kupkův byl hrubý, pln odporné sebevypínavosti nad jiné, nešetře odpůrců neslušnými výrazy, je pravda. Nač tedy namáhá se »Naše Doba« *takové lidi bráti v ochranu* pod plášť *náboženský?* Víme! »Naše Doba« chce chrániti vlastně a jen — Masaryka! Proto hledí všecko snésti, čím by ho zabarikádovala, všecko obíleti, čím by ho očistila, všecko dokázati, čím by ho ospravedlnila! Ale marné snahy! Hříchy ve ctnost se neobrátí a chyby zůstanou chybami, i když budou realistickosvobodářskou mastí natírány. — O Judově *»náboženství«* »Naše Doba« mlčí? Škoda! Či není prof. Juda ani tak nábožensky interesován jako malíř Kupka? Dí-li však »Naše Doba«, že *příkrost* Judovu lze vyložiti Judovým pobytem v semináři, odpovídáme: nevděčnost vystouplých a vyšoupnutých seminaristů k církvi je známa a také je známa jejich láska k víře: právě v Čechách máme toho moc pěkných příkladů! Mohli bychom uvésti jména, ale nač? Jsou známa a *odpadlíci* Svozil, Kunte, Herben, Masařík, mohli by se cítit uraženými, že jsme jich nejmenovali na prvním místě.

»Český katolík, třebas intelligent, nemá jasné představy o tom, co je vlastně náboženství. Zná jen katolicism, a to špatný katolicism, zná církev, klerus, forum, obřad, neživotnost, zpátečnictví, nesnášenlivost. Kdo se podiví, že takováto výchova vzbudí nechuť, nenávist k církvi a k náboženství vůbec?« Tak opět doslovně »Naše Doba«, jako by neviděla, že v posledních dvaceti letech za působení veleslavného učence Masaříka stalo se náboženství a katolická církev předmětem zvláštních fanatických útoků a štvanic dosud zde nebývalých a že ten, jenž je spískal, každou chvilku nějakou novotu v náboženství zaváděl, běhaje z víry do víry, až naposled spadl do bezkonfesní díry! Týž výtečník odsuzoval však ještě před dvěma lety bezvyznání! *Takové »náboženství«* nemá ovšem ani formu ani obřad ani klerus (leč fetiše »vědecké«) atd., ale, že by proto bylo lepším a jasnějším než »špatný katolicismus«, není pravda, aspoň objektivně zjištěná pravda ne. Půjde-li to s »náboženstvím« masarykovským tak s kopce, jak v posledních čtyř letech, nezůstane p. Dr. ani u bezvyznání, nýbrž odflankuje až k těm, o nichž se »u Helmů« zmínil, když děl, že *»jiní neuznávají«* potřeby náboženství ve škole a životě vůbec. Takoví nábožníci jsou však doslovnými *atheisty*, a pan M., když už náboženství ze škol *káže* vyhoditi, nemá od bezvyznání k atheismu ani tak daleko, jako malíř Kupka ke spisovateli Judovi.

»Vytýká se katolicismu, jak zhoubně působí na život kulturní, mravní, hospodářský. *Mně se však zdá, že nejzhoubnější účinky jeho jsou na poli náboženském.«* Když jsem tuto větu přečetl, obrátil jsem listy v »Naší Době« a koukal na podpis čili na † autora. Ejhle, milý křížku, nejsi, ty čtveráku, figurou Tómy Garigua? Schovává se za tebou? Ubohý křížku ..... Dobře, pane doktore, že nevíte, co se vytýká Vám a Vašemu

realismu v politice, národohospodářství, v náboženství, ve stranictví atd. Za dvacet let přihlaste se, budete-li živ, a český lid Vám poví, jaké účinky Vašeho působení jeví se na poli celého národního života. Dnes toho ještě všickni nevidí neb viděti nechtějí a schovávají se za »klerikálního« strašáka — jako Váš obránce v 5. čísle »Nové Doby« stulil se za křížek — a při tom hořekují na »církev«. Jen strpení! Pachatel se pozná a spravedlivě ocení! Kdo jiným stavěl šibeničky, ať také trochu visí! — My katolíci prý nevíme, co je *vlastně* náboženství! Přeučený člověk, jenž to tuze dobře ví, potácí se však od kvinty z víry do víry a upadá jako *trestaný* pětapadesátník do bezkonfessionality, jejímž rubem jest atheismus a obrubou výhazov náboženství ze školy! Ano, slavný muži! Za nedlouho nezbude Vám z náboženství ani »turecký buben«, k němuž »N. Doba« přirovnává náboženskou znalost dnešních katolíků!

Ale teď! Teď slyšte chválu a přivoňte ke kadidlu, jímž »Naše Doba« podkuřuje svému chéfu! »Profesoru *Masarykovi* náleží zásluha, že zahájil v posudcích o náboženství a církvi období větší *jasnosti*.« Odpovídám: tomu neuvěří ani dr. Herben. Kdybyste napsali, že profesor Masaryk má na svědomí matení pojmů, odsuzování církví a šťourání do náboženství atd., bylo by pravdivo; ale, vychvalovati *jasnost* Masarykovu v náboženství, toť ironie čili výsměch jeho dvacetileté »badatelské« činnosti. Má-li *jasno* p. M. v náboženství, proč přebíhal z víry do víry, proč »formuloval« a stále »analysoval«, až dospěl *k bezvyznání, jehož podstaty podnes nevyložil*? Jasnost a Masaryk chodívají v náboženství hodně od sebe a často se dají do sebe!

»Naše Doba« proti tomuto výkladu silně se brání, pravíc, že M. již 21. ledna 1906. v Pardubicích naznačil *přiléhavým* slovem »našeho« nepřítele, praviv: »Hlavní nepřítel náš je rakouský klerikalismus, řeknu to určitěji, katolicismus.« Opět kroutím hlavou záporně a dím: Měl-li Masaryk *jasno* v náboženství, proč s tímto vzácným darem nepřišel *dřív* a proč jej vyklopil na stůl teprve až 21. ledna tohoto roku? Co mohl p. Dr. za uplynulých 20 let rozšířiti touto jasností světla a kolik knížek i článků i polemik, ba i osobního odpadlictví od katolicismu k helvetismu, mohl si ušetřiti! Proč váhal tedy p. Masaryk před 21. lednem 1906 světu zjeviti, že jasno jeho náboženské tkví v bezvyznání? Ó nešťastná skromnosti! — Kroutím hlavou ještě jednou a pravím: Tuhle frázi »katolicismus je náš nepřítel,« vypůjčil jste si od francouzského žida Gambetty; jest už hodně stará; neblejskejte se s ní, nesluší Vám, — vyhlížíte s ní jako veterán! Přidali jste ovšem »rakouský klerikalism«, ale to je jen tak na oko a — na jisto nechcete, abychom Vás ve Vídni »denuncovali!« Také jste opět zapomněl vyložiti, co rakouským klerikalismem třeba rozuměti: dobře děláte, — nikdo se po tom netáže!

»Prof. Masaryk *jediný* mluvíval již dříve rozhodně a otevřeně v otázce náboženské. Nedivíme se tudíž, že i v této věci od něho vychází další pokrok. Jsme mu za to vděčni.« Teď už bych zase řekl: Milý †, oklamal jsi mne? Prof. *Masaryk* nepíše přece takové *chvály sám o sobě*? Kroutím tedy hlavou a dívám

se na zodpovědnou redakci »Naší Doby«. Opravdu! Chef redaktorem je. prof. dr. T. G. Masaryk! Ať psal tedy nebo nepsal tuto chválu, vytisknouti ji dal neb aspoň nechal. Nu buďsi! Ať má p. Dr. v trudné chvíli také trochu radosti ze sebechvály!

»S *klerikalismem* to bylo u nás zvláštní — pokračuje † (křížek = pisatel). Každý o něm mluvil, proti němu bouřil, ve všech programech, které činily nárok na slušnost, stál boj proti klerikalismu. Když protiklerikální horlivec zahnán byl trochu do úzkých, hned slavnostně prohlašoval, že nemíní katol. církev, naprosto už nepřítomnost velebného pána. Katolicism = křesťanství = náboženství . . . . . Jediný MUDr. Kalandra . . . . . míval zmužilost říci přímo do očí kněžím, že jsou . . . . . Proti klerikalismu se dosud bojovalo všude, ale s tímto bojem to bylo, jako s klerikalismem samým. O boji se stále mluvilo, ale cítit ho nikde nebylo. Redaktor dnes . . . . zuřil (sic!) proti klerikálům a zítra se vodil pod paždí s vůdcem místních klerikálů veřejně . . . . . Jiný prohlásil se za bezkonfesijního, ale před svatbou se vrátil do církve, šel ke zpovědi . . . . . Graduovaný intelligent řeční v sobotu večer proti klerikálnímu zpátečnictví, v neděli ráno vyprovází žena jeho s dceruškou-družičkou procesí a odpoledne on sám jim jde naproti. Tak se u nás bojovalo proti klerikalismu; klerikalismus — toť nepřítel; ale náboženství, církev a katolictví, toť svaté věci.«

Podali jsme delší ukázku téměř doslovně, aby čtenář viděl, zač má náš protiklerikální svět býti Masarykovi vděčen. Co praví auktor o bojovnících protiklerikálních? Praví, že byli ignoranty, fariseji, licoměrníky, intellektuálně a mravně chabými, bezcharakterně nedůslednými. Bojovali proti chimerám čili strašidlům, nevědouce, oč jde, co chtějí. Horšího odsouzení nemohlo se antiklerikálům věru dostati a na nich jest, nechají-li si takové urážky ve tvář metati bez odvety. My antiklerikálů nehájíme; ale přece se domníváme, že nemají příčiny, býti vděčnými M. za jeho nejnovější poučení. Předně je poučení to ve formě právě uvedené urážkou antiklerikálů; za druhé je poučení to zastaralé, neboť my klerikálové poukazujeme už aspoň 20 let stále a stále, že boj proti klerikalismu je bojem proti církvi a katolicismu. Antiklerikálové vědí to dobře a slyšeli to od nás bezpočtukráte; nač tedy chvátá dr. M. dne 21. ledna t. r. *s takovou* ošuntělou troškou do mlýna? V mém spisku »Co jsme si on a já o klerikalismu povídali?« je před 10 lety nazbyt dokladů, že Masaryk dne 21. ledna t. r. ničeho neodkryl a neujasnil v boji proti klerikálům: on jen opět za páterem Konečným hezky opakoval a svým pomocníkům z let minulých za jich práci několik nehezkých kopancův udělil, vyzývaje jich (za ty kopance?) do konce i k vděčnosti! »Jediný« Masaryk mluvíval prý otevřeně v otázce náboženské a rozhodně. Věru, nepěkná poklona ostatním pokrokovým intelligentům! Slávy Masarykovy však také není zde tuze od dávna: neboť službovolný panoš, čili jak říká *JUDr. Nejedlý,* »domesticus« Masarykův prozradil, že jeho nadpán tak rozhodně o náboženství ještě nikdy nemluvil, jak o slavnosti husitské na radnici staroměstské v Praze a na schůzi Vinohradské, *to jest*

asi přede **třemi lety**! Až do té doby nebyl tedy dle »Času« ani »*jediný*« dr. M. v náboženství prost chyb, které vytýká antiklerikálům. Jenom dr. Kalandra vyznamenal se vedle Masaryka, protože do očí vyčítal kněžím, že jsou klerikály, čili veřejně je potupoval, protože dle »Naší Doby« (XIII., 5., 395.) klerikalismus jest snůškou vší špatnosti, obsahuje v sobě zvláště »touhu po nadvládě, pýchu kněžskou« atd., tedy okrasy, které by sotva se líbily jich rozšiřovatelům, kdyby jimi byli *veřejně* ověšeni a *neprávem* k vůli nim hanobeni! Jako význam slova denunciace překroutili v přítomném čase naši odpůrcové, tak před dvaceti lety a více zneśvařili a překroutili význam slova *klerikalismus*, jenž vlastně nic špatného neznamená. Každý poněkud horlivý kněz a katolík, jenž nechtěl s polonevěreckými liberály a novohusity ve všem všudy jíti, jenž hájil práv církve ve škole, na hřbitově a v kostele, jenž odpíral útokům na náboženství, ano, jenž se třeba jen v nějakém náboženském spolku jako člen účastnil atd., označován byl u nás názvem *klerikál*, ač věci tyto a jim podobné rozumějí se u člověka věřícího samo sebou!

Ať se prof. Masaryk nehněvá na odpůrce klerikalismu za to, že asi 20 let se přetvařovali v boji, tvrdíce, že nejsou proti náboženství a církvi, ba ani ne proti duchovenstvu, nýbrž jen proti klerikalismu. Kdyby této přetvářky nebylo bývalo, nebyl by se náš lid dal tak velice obalamutiti, a byl by proti antiklerikálním odpůrcům rozhodně se postavil, slyše z jejich úst, že bojují hlavně a z příma proti víře, církvi a Kristu-Bohu! »Nešikovní« anktiklerikálové byli tedy vlastně daleko šikovnějšími v boji proti nám, než jejich zlý arcimistr: pod pláštíkem na oko ne právě nejšpatnějším rozšiřovali zlo a připravovali půdu, aby konečně, až mysli obecenstva byla nevěra suggerována, a až veřejnost byla hodně rozeštvána a proti klerikálům zaujata, aby konečně škraboška antiklerikální byla odhozena, a mohlo se říci zpříma: »*Neshovávejme se za heslo »klerikalismus«;* **oč jde, je katolicismus**«. (»Naše Doba« loc. cit.) Nu buď si! Faleš jste teď konečně odhodili, ale — ještě není pozdě z naší klerikální čili katolické strany k boji proti tupitelům víry. Že vedete boj proti víře a církvi a Kristu-*Bohu*, rozhlásíme všude, a lid, ba i intelligence není dosud tak zkažen a nábožensky zneśvařen, aby *takových* antiklerikálů neodbyl! Tento otevřený způsob boje realisticko-pokrokářských zuřivců proti katolické víře získá klerikálům *víc příznivcův a odhodlanějších,* než všecky jejich snahy dosavádní. I mezi *kněžstvem* konečně svitne, a ti, kdož se klamali a oklamati nechali, musí nyní všech ohledů zanechati a antiklerikály realisticko-pokrokářské rázně potírati, jinak dopustili by se zrady na víře a církvi. Nepřítel nás spojí a různice zažehná: ve svornosti naše síla, zvláště když pomoc s hůry v *takovém* boji jest zajištěna: »Confidite, ego vici mundum. — Důvěřujte! Já přemohl jsem svět,« ujišťuje Pán.

»Naše Doba« také si libuje, že v Brně dne 2. února t. r. konala se schůze »Volné **Myšlénky**«, jež odhlasovala, že »Katolicismus je nepřítel svobody a pokroku.« Ze skromnosti zapomněla »Naše Doba« říci, **jací** výtečníci jsou stoupenci »Volné

Myšlenky« a **od koho** se uvedené frázi naučil! ***Dračí símě roste*** tedy již i na Moravě a my očekáváme, že rosevač sklidí v čas příhodný, co zasil do srdcí bouřliváčků. Panu Masarykovi zahráli jeho bývalí žáci již několikráte pekelné dostaveníčko. — »Naše Doba« vybízí od »otevřených« ***slov k určitým skutkům***, a libuje si, že v Prostějově »70 osob oblásilo odstup od katolické církve,« a myslí, že to »je jediný způsob, jenž imponuje církvi a přivede ji . . . k rozumu a k snášelivosti.« Odpovídáme: Ba ne! Nám ani na statisících ***takových*** odstupů nezáleží, jakkoliv o každou jednotlivou duši, jež pravdu Boží hledá, pečujeme a ji varujme, aby nedala se zaprodávati nesvědomitým štváčům, ***kteříž odvažují se odsuzovati i požehnaného Krista!*** Kdo se dává v náboženství ovládati vášnivou nenávistí proti církvi, domnívaje se, že vykonal »odstupem« od katolické víry mužný čin a záslužný skutek, ať jen jde a hledá spasení u Masaryka, — my za to odpovídati nebudeme. »Snášelivost,« jak jí zuřivci realističtí míti chtějí v katolické církvi, soptíce hněvem a záští proti všemu nadpřirozenému ba i přirozenému, pokud jest v rámci církevním, snášelivost takovou od nás marně očekávají: pravdy křesťanské budeme hájiti do posledního dechu, odmítajíce všecko spojení s antikristy realisticko-pokrokářskými.

Abych nezapomněl! »Naše Doba« hezky se tentokráte chová k evangelikům, s nimiž pan M. měl do nedávna různé potyčky náboženské. »N. Doba« s chválou totiž uvádí, že aktivní volební právo bude rozšířeno na ženy v evangelické církvi české dříve, než bude jinde uzákoněno, a že v Anglii dovolil biskup kanterburský, aby ženy byly připuštěny ke studiu i ke zkouškám theologickým, a že se jim dostane i »licence« k vyučování, obstojí-li ve zkouškách atd. Odpovídáme: V »církvích« protestantských je to možno, a bude možno ještě víc pro stálý odpad od nadpřirozeného náboženství Kristova. V církvi Páně platí však slovo sv. Pavla řkoucího: »Mulier in Ecclesia taceat«, ženská ať v kostele (církvi) mlčí!« Tím nevylučoval Apoštol ženu z křesťanství, nýbrž z božského úřadu ***apoštolského***, dávaje ***pro život*** naučení manželkám, vdovám i pannám: naučení, jež mnohé křesťanky tak stkvěle provedly, že se jako ***světice*** zastkvěly až na oltářích; Kristovými velekněži se však nestaly.

Aby tato chvála protestantům českým nepomátla hlavy, připomínáme, že dr. M. o evangelické víře napsal, že je polovičatá, nedůsledná, prvotné církvi apoštolské nepodobná; že má papírového papeže, že modlaří s biblí, že je nesnášeliva atd. Před krátkým časem popřel týž p. M. veřejně nadpřirozený ráz bible, zjevení, zázraky, ba i božství Ježíše Krista. Když proto panpastor Karafiát proti p. M. vystoupil a mínil, že by »církev« protestantská takového muže neměla ve svém středu déle trpěti, zakřikl pana pastora Dr. M. slovy, že »církev« protestantská může si dělat co chce, ***on***, to jest Masaryk, že si bude také dělat i. e. »hledat pravdu«, jak chce a rozumí! — Ať si tedy evangelíci dají na nejnovější poklonky Masarykovy pozor, aby se jim opět něco tak nemilého nepřihodilo jako v roce 1903 čáslavsko-semtešskému »Husu«, jenž tehdy tvrdil, že Masaryk

»je člověk tak silného citu náboženského, jako z jeho stavu málo kdo«, takže i prof. Drtinu slušno v té věci stavěti za M. »Od našeho národního obrození je M. první vědec recte učenec, jenž se nestydí za Krista« . . . Asi za rok potom vyšel Masarykův spisek »V boji o náboženství«, kde autor zapřel Krista-*Boha*, upřel bibli inspiraci božskou, odsoudil protestantismus atd. Ať jsou tedy čeští evangelíci opatrnějšími, aby se jim při nejnovějších poklonkách Masarykových nevedlo opět špatně jako před třemi lety! . . .

Končím a doufám, že mi čtenář za pravdu dá, řeknu-li: Tentokrát se »Naše Doba« příliš nevyznamenala. Její článek »Po životě náboženském a církevním« jest psán povrchně, tendenčně a nešikovně.

Aféra prof. Judy.

(Pokračování.)*)

Žurnalistika církvi nepřátelská použila aféry Judovy k prudkým projevům protikatolickým, ba i některé listy směru umírněnějšího v různých poznámkách stavěly se na ochranu »volného projevu mínění,« aniž by však uveden byl někde inkriminovaný Judův projev a výzva pana far. K. Dostála. Tedy způsob boje méně poctivý, neboť většině lidí nebylo naprosto známo, oč jde, a to tím méně, any živly protikatolické rozvinuly štvavou agitaci rázu podobně poctivého, pořádajíce četné schůze,[1]) s nimiž nemíníme se vážně zabývati. Za uvedení stojí však, aby význačně charakterisovány byly cíle celého boje, že na př. spolek učitelstva českého »Komenský«, věren nejkardinálnější zásadě paedagoga, jehož jméno nese, že *základem vší výchovy jediné jest náboženství*,[2]) pospíšil si použíti aféry Judovy k officielnímu prohlášení svého požadavku: »Pryč s náboženstvím ze škol.«

Poslední pak číslo »Věstníka českých profesorů«, officielního orgánu »Ústř. sp. čes. prof.« (čís. 3. ex 1906), přináší »České veřejnosti« adresovaný projev, podepsaný as 150 učiteli středních škol a 2 dámami, k nimž dodatečně připojeno 11 podpisů, — tedy projev značné části učitelstva středoškolského, jenž nemůže býti posuzován jako elaborát nevykvašených myslí mladických nebo jako resoluce z různých veřejných schůzí,

*) Viz str. 439—442 »Vlasti«. V minulém (březnovém) čísle nepokládala redakce radným, pokračování toto uveřejniti vzhledem ke konfiskaci dvou brožur o věci té vydaných p. farářem Dostálem a prof. Judou. — Zároveň opravujeme 2 tiskové chyby na str. 439; v řádku 10. shora má státi »ale my to tajíme« (místo »my je hájíme«) a v řádku 4 zdola »zaříkaná« (místo »zařízená«).

[1]) V jedné z nich pověstný universitní professor kromě dalšího dokladu k notorické své noblese duševní známým výrokem vůči učitelům náboženství, katechetům, konečně jakožto vůdce strany t. zv. realisticko-pokrové doznal — co tvrdili jsme již dávno — že nejedná se o boj proti »klerikalismu«, nýbrž že jde jim o udolání církve katolické, katolického náboženství. Doznání, jež s důrazem sluší vytknouti.

[2]) Z četných míst spisů jeho na př. Didakt. kap. XXIV. (methoda o pobožnosti svaté, (vyd. Dra Nováka str. 234—239) atd.

v jejichž obsahu o nějaký ten nesmysl více nebo méně nevadí. Dovolujeme si jej tedy otisknouti a majíce znění officielní, i po zásluze glosovati.

České veřejnosti!

Podepsaní učitelé středních škol na Moravě předkládají české veřejnosti tento svůj projev:

Když v prosinci m. r. uspořádána byla v Prostějově výstava malíře Kupky, napsal k ní do katalogu výstavního článek kolega náš professor Karel Juda pod pseudonymem Kara Ben Jehuda. Vykládaje cyklus obrazů »Náboženství« napsal mimo jiné slova, že »nikdy nebylo a není náboženství *lidské*[3]) nic jiného než řemeslo, než obchod. Nikdy nešlo za ideály božskými, nýbrž za světským úspěchem«. Na to objevilo se v prostějovském »Hanáckém Kraji« zasláno, ve kterém prostějovský farář Karel Dostál píše, že »to jest počínání vychovatele mládeže nedůstojné a pohoršlivé« a žádá jménem farního duchovenstva prostějovského, aby profesor Juda dal veřejnosti nábožensky cítící brzy satisfakci. Brněnský »Hlas« věnoval této věci úvodník a několik noticek. Konečně záležitost ta dostala se na zemský sněm a byla dne 12. ledna předmětem interpelace poslance dra Hrubana a soudruhů, ve které se dotazují místodržitele jakožto předsedy zemské školní rady, »jak hodlá veřejnosti těžce v náboženských citech uražené dáti zadostučinění a co hodlá učiniti, aby podruhé zjevy takové neblaze na výchovu mládeže působící na Moravě byly nemožny«.

Podepsaní učitelé českých středních škol na Moravě ohrazují se co nejrozhodněji proti vylíčeným pokusům veřejného tisku i poslanců, neboť snahy ty mají tendenci, aby učitel středoškolský byl obmezen ve volnosti projeviti veřejně svoje mínění,[4]) i když nepříčí se mínění to zákonům státním.[5]) Článek

[3]) Charakterická jest tu okolnost, že úmyslným zdůrazněním tohoto slova, ojediněle v kontextu ležatým písmem vytištěného, zároveň s velice opatrným vynecháním prvé části věty (celá věta zní: . . . Ať jevilo se v kterékoli formě; ať v Jehovovi jako mstiteli a ukrutníku, ať v Allahovi, jako pijáku prolité krve křesťanské, ať v Kristu, z něhož Vatikán učinil zpovědníka mučených . . . nikdy nebylo a není náboženství lidské nic jiného než řemeslo, než obchod), akceptuje se pozdější »výklad« pana Judy, velice do úzkých přivedeného, že prý tím nemyslil křesťanství, jež přece není prý původu lidského, nýbrž božského. Tento dodatečný, až komicky násilný a se značnou porcí pošklebku předkládaný výklad, ač svědčí o valném nadání eskamotérském, jest ve zřejmém rozporu s prvou částí věty (»Kristus«, »Vatikán [tedy »lidé«] učinil«) i celým kontextem.

[4]) Tendence vystoupení tisku i pánů těch, kteří právem cítili se hluboce uraženými oním slušně nequalifikovatelným výrokem Judovým jako t i s í c e a tisíce jiných katolíků, nenesla se nikterak ani k existenčnímu zničení nebo poškození pana Judy nebo k trestnímu jeho stíhání (ač by ovšem o trestně právní qualifikaci jeho výroku mohl býti velmi důvodný spor — — což nechme stranou), nýbrž směřovala pouze k tomu, „aby podruhé zjevy takové . . . byly nemožny.« O Judu méně se jedná, o věc běží.

Tím méně chtěl snad nebo chce snad někdo z katolíků omezovati professory ve volnosti projevů jejich, p o k u d t y t o d ě j í s e v m e z í c h p l a t n é h o ř á d u p r á v n í h o. A to vše jest co nejvíce zdůrazniti.

[5]) a právoplatným emanacím moci výkonné (na př. nařízením minist. i jiných úřadů, disciplinárním řádům, různým těm »instrukcím«, »normaliím« atd.), t. j. celému právnímu řádu státnímu, neboť byl by obrovský omyl souditi, že vůči posléz dotčeným jest snad závaznost občanů menší, než vůči »zákonům«, to jest

kolegy Judy nepříčí se [6]) zákonům těmto, neboť výstavní katalog nebyl ani zkonfiskován ani nebyl pisatel soudně pro svůj názor stíhán.[7]) Je-li interpretace cyklu »Náboženství« od F. Kupky kolegou Judou podaná správná, o to může býti spor,[8]) který však musí býti řešen jinak než denunciací.[9]) Ale o to nemůže býti mezi lidmi nestrannými[10]) sporu, že jmenovaný profesor měl a má jako každý jiný státní občan [11]) právo osobní názor svůj veřejně tiskem projeviti, že sahají nám na práva státními základními zákony zaručená [12]) všichni ti, kdo chtějí bráti nám volnost projevu mimo školu ve věcech náboženských, politických, vědeckých,

---

emanacím moci zákonodárné. Jedná se jen o to, aby emanace výkonné moci (všeobecně v oné funkci své, o níž se tuto jedná, *nařízení* zvaná) byla sama *právně platná*, tedy hlavně aby sama nepříčila se zákonům. O věci té pojednáme v textu šíře. Zde chceme jen zdůrazniti: Má-li kdokoli (tedy i učitel středoškolský) určité povinnosti, uložené mu prameny právními, tedy povinnosti právní, je lhostejno, plynou-li tyto ze »základních« zákonů nebo nařízení nebo třeba ze znění služební přísahy, kterou dle práva nutně složiti musí. Povinnosti pak středoškolského profesora vzhledem k náboženství podlehnou de lege lata (viz v kontextu dále) u myslících lidí asi sotva pochybnosti.

[6]) O to je právě v celém případě nejvlastnější spor! Jest to úžasné, takto při posuzování postupovati!

[7]) Argumentace nequalifikovatelná. Konfiskační *praxe* nemůže býti přece měřítkem zákonitosti činů, či šíře řečeno: zda nějaký čin neporušuje právní řád! — Zodpovědnost *soudní* (recte: zodpovědnost za činy spadající co do posuzování v kompetenci soudův) daleko pak nevyčerpává ještě pojmu zodpovědnosti právní. Ba ani ne co do práva trestního (které snad pánové měli — ovšem neprávem — na mysli), neboť je zde ještě trestní právo disciplinární, které stát (pokud se týče jinaká korporace veřejnoprávní) vykonává nad svými zřízenci (úředníky, profesory atd.), t. j. pro porušení specielních povinností právních jim uložených, trestní právo důchodkové (Gefällsstrafrecht), trestní právo policejní (ač snad de lege ferenda vhodněji soudům propůjčitelné) atd. A tím tu poukázáno jen na zodpovědnost trestně právní. A což předpis právní, jehož následkem *není trest*, snad méně váže? To snad nebude z pánů tvrditi nikdo!

[8]) To se rozumí; avšak o tento spor (totiž o správnosti páně Judovy interpretace obrazů Kupkových) naprosto nejde. (Jak si kdo vyloží elaboráty páně Kupkovy, o nichž — mimochodem řečeno — není v uměleckých kruzích náhled nikterak jednotný, jest naprosto lhostejno a má k tomu zajisté volnost úplnou; ale profesor nesmí při té příležitosti rušiti jasné povinnosti svého stavu na úkor náboženství. Ostatně p. Juda uveřejňoval projevy protináboženské, několikráte i zkonfiskované, docela systematicky). To jest úžasné směšování věcí naprosto různých, jen a jediné, aby se celá věc přenesla jinam.

Jedná se v celém případě výhradně o to, příčí-li se projev Jehudův-Judův řádu právnímu a porušil-li prof. Juda projevem tímto povinnosti své čili nic — s druhé strany pak jedná se o to, měl-li farář Dostál resp. interpellanti právo (pokud se týče povinnost) zakročiti a stalo-li se toto zakročení ve formě právu a mravu odpovídající. Tyto otázky posoudíme v dalším.

[9]) Užití slova tohoto, ve dnešním jeho významu pro daný případ (výzva faráře D., interpellace) naprosto se nehodící, vzbuzuje dojem o oprávněnosti výroku, že kdo nemá pravdu, sahá k urážkám.

[10]) Naopak, pánové, jediné mezi strannickými, a to velmi strannickými lidmi není o tom sporu, — anebo mezi lidmi nemyslícími.

[11]) Kromě postavení svého všeobčanského jest profesor ve veřejnoprávním poměru k veřejnoprávní korporaci (státu, zemi atd.), z něhož plynou jeho specielní práva a povinnosti. Hořejší názor jest nejkardinálnějším pochybením, jež v celém případě se děje. O věci této šíře nahoře.

[12]) Jedná se o prvý odstavec člu 13. stát. zákl. zák. ze dne 21. pros. 1867 č. 142 ř. z. o všeobecných právech státních občanů. To jest však právě druhé kardinální pochybení, a to v právním významu, který pánové článku tomuto přikládají, neboť citované ustanovení nemá prakticky ceny nijaké. O věci šíře nahoře.

literárních či uměleckých [13]) a že neprávem (?) poučují nás, jak plniti máme své vychovatelské povinnosti, které my dobře známe [14]) a podle svého nejlepšího přesvědčení [15]) plníme.

Proti všem takovým pokusům pozvedáme před veřejností českou svůj rozhodný protest.«

Následují podpisy.

Druhá resoluce:

»Podepsaný výbor ohrazuje se co nejrozhodněji proti způsobu, jakým jest obmezována občanská svoboda učitelstva v případě kolegy prof. Karla Judy.«

Za výbor kroměřížského odboru ÚSČ. prof.

* * *

Nevěnovali bychom těmto projevům a papírovým resolucím větší pozornosti, kdyby v obsahu jejich neobjevovaly se tak vyložené názory a snahy, jež v nejvlastnějším zájmu státního celku i řádného kulturního vývoje měly by býti těchto kruhů vzdáleny, kdyby, krátce řečeno, nejednalo se o otázku tak důležitou, jakou je *postavení středoškolského profesorstva k náboženství (specielně katolickému)*, které z některých stran interpretováno jest způsobem značně povážlivým.

Jak na prvý pohled patrno a v průběhu další úvahy jasněji vynikne, nesou veškeré tyto projevy ráz nepopíratelné strannickosti. Že v určitých kruzích tyto projevy oné části profesorstva,[16]) která uznala za nutné státi se hajitelkou páně Judovou, vyvolaly radostný souhlas a jásot nad kooperací »proti zpátečníkům a tmářům«, jest jisto — ale daleko jistější jest, že u lidí myslících, jejichž A až Ω v intelligenci nezáleží jen v destrukci

[13]) Tato práva projevu ve směru v posledních třech případech uvedeném, pochybuji, že někdo béře. V prvém a druhém případě pak *v té absolutnosti*, jak si je představují někteří z pánů, přihlížejíce snad k denním heslům a publicistickým expektoracím, nikoli však k positivnímu stavu právnímu, právo to nepřísluší profesorům (stejně jako jiným veřejným zřízencům; u těchto ovšem setkáváme se zase s jinými modifikacemi dle různosti jejich zvláštního postavení); jeť právě velmi modifikováno specielně ve směru nejprv uvedeném (nábož.) (u jiných veř. zřízenců spíše ve směru druhém, polit.) *právě úřadem jejich.*

Nárok váš, pánové, na takovouto absolutní volnost projevu může býti snad postulátem de lege ferenda (zda ovšem uskutečnitelný, je otázka jiná) — ale de lege lata je úplně nesprávný.

[14]) Tedy patrně i právní povinnosti své vzhledem k náboženství; a při důkladné znalosti jejich lze s potěšením doufati, že pánové v budoucnosti se vší rozhodností pozdvihnou protest proti pokusům, aby některý člen jejich stavu způsobem podobně surovým jako Juda, bez udání jakýchkoli důvodů napadl beze vší příčiny náboženství, a takto uváděl stav profesorský v podezření atheistických, protináboženských rejdů, jimž společnost státní v zákonech svých odpor klade a v nejvlastnějším svém zájmu klásti musí.

[15]) Přesvědčení, i to nejlepší, jest ovšem věc velice subjektivní; jeden je má obsahu A — a druhý si je zmodifikuje do obsahu contra A; mají ovšem přesvědčení oba, ale obsahu protichůdného. Co do stránky náboženské specielně není asi věc tak neobvyklá. Bylo by snad lépe, pánové, stylisovati objektivněji (a s menší emphasí): Chceme a budeme i co do náboženství »zachovávati úřední přísahu svou.« A to snad pánové chtějí?

Obsah přísahy dále uvádíme.

[16]) V pražské schůzi bylo prý pánů asi 70, resoluce přijata »většinou hlasů« v Brně 28 hlasy proti 22; na projevu shora zmíněném, jak řečeno již, podepsány celkem 163 osoby.

všeho stávajícího a kteří nesoudí, že v tupení náboženství a pošklebování se víře záleží celá »pokrokovost« (mimochodem řečeno, takto velmi lacino nabytelná), vyvolalo vystoupení toto dojem zarážející.

Jakkoli pak celý případ Judův podroben byl silné diskusi novinářské a o věci vydána i velmi instruktivní brožurka,[17]) bylo při posuzování všeho méně dbáno právní stránky celého případu, jíž hlavně chceme se — byť ovšem vzhledem k úzkému rámci této stati jen v rysech stručných — dotknouti. Přihlédněme jednak k tomu, jak — řekněme přímo: se stanoviska positivního práva i s hlediska mravní zodpovědnosti nespravedlivě — posouzen in concreto celý případ Dostál-Juda od zmíněné části profesorstva, jednak posuďme i povšechné stanovisko právní, z něhož pánové vycházeli, t. j. jejich stěžejné principy o zodpovědnosti právní, t. zv. právu na volný projev mínění a j., při čemž nepřehlédněme ani snahy, v tomto případě tak specificky se zračící.

Ovšem nutno již předem se vším důrazem vytknouti, že veškeré úvahy a výtky ve stati činěné týkají se právě jen oné části profesorstva, která zaujala ve věci, o níž se jedná, známé stanovisko, řekněme — podivné, — že však celé posouzení tohoto povážlivého stanoviska právního nedotýká se ni v nejmenším oněch řádných, nám všem drahých učitelů, vědomých si povinností svých vůči Bohu i lidem, kteří dovedli a dovedou z pěstěnců svých vychovávati řádné syny vlasti i církve, jmenovitě oněch v pravém slova smyslu až ideálních postav některých profesorů starších, jichž doposud díky Bohu je dosti a pro něž pisatel vždy chová nejvyšší úctu a ji i hájiti bude, a jichž tím více nutno si vážiti a je ceniti i v zájmu budoucnosti celého národa, čím méně veškeré naše dnešní poměry k vytvoření charakterů takových jsou příznivy.

I. Pan farář Dostál-Lutinov veřejně vytkl[18]) panu prof. Judovi nedůstojnost a pohoršlivost jeho počínání (nejsou-li toto

[17]) »Lutinov contra Juda«, Prostějov 1906. »Nový Život«, cena 20 h. 10 výtisků 1 K 50 h. Brožura tato byla mezi tiskem článku tohoto, jak zpravuje Čech, pro citaci listu malíře Kupky skonfiskována. Stejně skonfiskována Judova brožura: »Případ Judův«.

[18]) Poněvadž projev (výzva) p. far. Dostála-Lutinova velice málo je známa, an — pokud vím — nijaký čelnější časopis zdejší ho nepřinesl, stůjž zde v celém znění, aby soudný čtenář učiniti si mohl představu, co pánové zovou »denunciací«, a tím aby i nabyl ponětí o rázu celého boje:

Panu Karlu Judovi, profesoru české reálky v Prostějově.

V katalogu Kupkovy výstavy píšete toto: »Všimněme si na př. Kupkova cyklu »Náboženství«. To není satira, není zesměšňování. Toť holá pouhopouhá pravda. Ať se jevilo a jeví v té či oné formě, ať v Jehovovi jako mstiteli a ukrutníku, ať v Allahovi jako pijáku prolité krve křesťanské, ať v Kristu, z něhož Vatikán učinil zpovědníka mučených . . . nikdy nebylo a není náboženství lidské nic jiného než řemeslo, než obchod. Nikdy nešlo za ideály božskými, nýbrž za světským úspěchem. My, lidé intelligentní, všichni to víme, průměrný kvintán na střední škole již věci tyto překonal v sobě, ale my to tajíme.«

Tato vaše slova jsou nepravdivá a nanejvýš urážlivá pro všechny věřící lidi, kterým jest náboženství citem a přesvědčením plným krásy a útěchy, kterým jest jediným smyslem života, ne řemeslem, ani obchodem. Vás viní z nepravdy tisíce a tisíce mučedlníků a vyznavačů, kteří pro víru všechny časné statky i život obětovali. Vás viní z nepravdy tisíce vysoce vzdělaných a intelligentních mužů,

pro výrok rázu Jehudova slova nadmíru slušná, pak věru nevím . . . . .), vyzývaje jej k satisfakci. Obrátil se tedy p. farář k veřejnosti, uváděje zcela konkretní výrok a předkládaje jej takto k posouzení. Každý člověk nejprimitivnějšího intellektu by soudil, že příčinu, proč se proti Judovi vystoupilo, tedy obsah onoho projevu protináboženského, podrobí každý, kdo chce ve věci té pronésti své votum, úvaze, zda za daného stavu právního lze podobný projev připustiti.

To však se nestalo — nanejvýše letmo. Naopak — na lavici obžalovaných posazeni p. farář Dostál a interpellanti. Tedy ne poctivě hájiti pana Judu, kdo již útočníka na náboženství hájiti chtěl — ač byla by to věc těžká —, ale obrátiti věc a na celé čáře napadnouti hajitele náboženství.[19])

Nejinteresantnější při tom jest, že obsah projevu pana Judy byl při tom implicite i explicite (viz referáty a doklady napřed uvedené a j.) považován za něco tak samozřejmě oprávněného, že nikoho ani nenapadlo, aby podrobil posouzení otázku: Bylo jednání prof. Judy v souhlase s právním řádem říše naší, t. j. bylo v souhlase se všeobecnými jeho právy a povinnostmi jakožto občana státního i se zvláštními jeho právy a povinnostmi jakožto zřízence veřejného, specielně učitele středoškolského? A o tento moment se přece celá věc výhradně točí.[20]) Posuďme tuto otázku.

Právní zodpovědnost jednotlivcova za činy v nejširším slova smyslu není jediné všeobčanská,[21]) t. j. náležející na všechny občany státní, nýbrž jest tu i právní zodpovědnost vyplývající z jeho zvláštních osobních vztahů, na př. z jeho zvláštního postavení v organisaci státní, tedy v našem případě zodpovědnost

---

kteří k náboženství věrně lnou. Vás viní z nepravdy tisíce umělců, básníků, stavitelů, jimž náboženství dalo inspiraci k dílům závratné hloubky a nadpozemské krásy. Vás viní z nepravdy tisíce kněží, kteří vynikají studiemi, namáháním, strádáním a při tom dobročinností. Vy však jejich posvátné povolání šmahem degradujete na pouhý obchod a řemeslo, urážíte je a podkopáváte důvěru, kterou lid k nim má. To jest počínání vychovatele katolické mládeže nedůstojné a pohoršlivé, a podepsaný žádá Vás jménem farního duchovenstva prostějovského, abyste dal veřejnosti nábožensky cítící brzo satisfakci. Karel Dostál-Lutinov, farář města Prostějova.

[19]) Podobné praktiky jsme svědky v krátké době podruhé. (V obou případech jde o příslušníka téže strany.) Výkonný výbor strany realisticko-pokrokové obvinil Dra. Herbena ze skutku svrchovaně nečestného a vyloučil jej ze strany. Dr. H. však se svými ušlechtilými kommilitony tak celou věc zašmodrchal, že na konec před veřejností stál obviněn — výkonný výbor strany!

[20]) Neboť je tu dvojí možnost: buď projev Judův nebyl »příčící se právu« a pak nemohl jím ani výzvou Dostálovou ani interpellací býti učiněn; anebo příčil se právnímu řádu — a tu snad pánové nechtí ho úmyslně hájiti a jiné proto napadati? Kdyby ano — jest pro tu věc qualifikace zcela určitá — ovšem polemika s lidmi toho druhu zároveň vyloučena. Předpokládám však u všech pánů naprosto, že nikoliv. Neboť co učinili zakročující v tomto případě »neslušného«?

[21]) Sem by spadalo v případě našem na př., chtěl-li by kdo dovozovati zodpovědnost trestně právní, háje stanovisko, že projev Judův spadá pod ustanovení o zločinu rušení náboženství dle § 122 lit. b. tr. z. (»wer eine im Staate bestehende Religionsübung stört oder durch entehrende Mißhandlung an den zum Gottesdienste gewidmeten Gerätschaften oder sonts durch Handlungen, Reden, Druckwerke oder verbreitete Schriften öffentlich der Religion Verachtung bezeigt); nebo lit. d. (»wer Unglauben zu verbreiten sucht«), nebo pokládal by je za přečin § 303. (urážka zákonem uznané církve a společnosti náboženské) atd.

jednak jakožto zřízence veřejnoprávní korporace (státu, země a t. d.) vůbec, jednak jakožto učitele středoškolského zvláště,[22]) neboť každý občan státní má určité své povinnosti právní (t. j. zákonem, pokud se týče emanací moci výkonné stanovené); je-li ten který občan zřízencem veřejným, má i povinnosti z tohoto postavení jeho všeobecně vzcházející a je-li na př. profesorem středoškolským, má i povinnosti z tohoto specielního jeho postavení veřejnoprávního plynoucí. Stejně jako má korespondující jim práva všeobecně státoobčanská (výpočet byl by přeobsáhlý a nemístný), práva z postavení zřízence veřejného, na př. právo na určitý plat, specielní ochranu trestní atd.[23]), jakož i práva v případě našem z funkce své jakožto profesora plynoucí (právo vyučovati, právo klasifikace vědomostí určitých kruhů (vrstev lidských) se sankcí fidei publicae, ba i určité právo kázně nad svěřenci, pokud se týče účast v ní, a t. d.) Povinnosti všech těchto druhů uvedených bylo by svrchovaně těžko taxative vypočísti a přesahovalo by ostatně i meze úvaze této vytčené, že však mezi těmito specielními povinnostmi[24]) zaujímají jedno z nejpřednějších a nejdůležitějších míst povinnosti z obsahu přísahy služební plynoucí, nepodléhá nejménší pochybě, hledíc hlavně i k oné nezbytnosti její pro zastávání veřejného úřadu, jakož i oné důležitosti a váze, kterou služební přísaze přikládá zákonodárství naše. Úsudek tento plyne dále netoliko z úvahy, že přirozeně pojal stát repraesentován zevnější svou mocí do přísahy nejkardinálnější požadavky své, jež klade vzhledem ke svým zřízencům jakož i jiným osobám, plnícím úkony státní,[25]) a jež právě k jejich důležitosti uznal za dobré právě ještě *zvláště závazně*, t. j. přísahou dáti si stvrditi, ač může i aktem jednostranným povinnosti založiti, nýbrž pro názor tento bylo by možno uvésti přečetné doklady z dvorních dekretů, některých zákonů a různých nařízení od doby starší až do nejnovější, jež přísežné povinnosti akcentují. Citovati i jen část jejich vedlo by daleko; příkladem stačí uvésti císařské nařízení ddto 10. března 1860 č. 119 ř. z. v příčině disciplinárního řízení pro státní úředníky, jež stanoví v §u 1: »Každé porušení

[22]) Na př. pro nesplnění různých instrukcí, disciplinárních řádův a jiných specielních nařízení.

[23]) Značnou řadu jednotlivých práv zřízenců státních uvádí přehledně spořádanou dv. r. Dr. Pražák (Rak. právo ústavní III. díl 2. vyd. str. 406—427), Dr. J. Błoński (Der österreichische Civil-Staatsdienst), starší práce (1855) Schopfova (Der kais. öst. Civil-Staatsdienst) atd.

[24]) Co do možnosti porušení nejrůznějších těchto specielních úředních povinností a tím i přestoupení disciplinárních poukazuje Laband (Das Strafrecht des Deutschen Reiches v Marquardsen. »Handbuch des öff. Rechtes«, 2. vyd. str. 70), že »není nějakého vyčerpávajícího systemu (kein erschöpfendes System) a nijakých specificky rozdílných druhů přestupků disciplinárních; nelze sestaviti jakýsi jejich katalog, jako je možno vypočítati s taxativní úplností (abschließender Vollständigkeit) zločiny a přečiny v trestním zákonníku; jest toliko jediný všeobecný (generell) přečin disciplinární, totiž *porušení povinnosti úředních*, a jenom stupňovitě rozdílně (graduell verschieden) může býti rozlišována závažnost (Schwere) porušení povinností úředních a tím i velikost disciplinárních trestů.« Povinnosti z úřední přísahy jsou ovšem přirozeně nejzávažnější.

[25]) u některých spisovatelů (na př. Ulbrich ve St.-W.-B. II. díl 1776) t. zv. nepřímá služba státní (mittelbarer Staatsdienst), kam na př. Ulbrich počítá 1. fondovní úředníky, 2. učitele škol národních, 3. osoby vedoucí matriky (Matrikenführer), 4. obecní představené v přeneseném oboru působnosti.

povinností, jež úřad, přísaha služební a zvláštní služební předpisy ukládají, tresce se jako přestupek ve službě atd.«, podobně i pro členy sboru profesorského v disciplinárním ohledě platící Nejv. kabinetní list ze dne 30. prosince 1806 a dekrety dvorní kancell. ze dne 26. listopadu 1815 č. 21301 a 26. března 1830 č. 6440, mimo to jednotlivě vydaná nařízení atd.

Přísežný úkon dle minist. výnosu ze dne 13. ledna 1897 čís. 31727 ex 1896, kterýmž změněna pokud se týče zrušena starší ustanovení min. nař. ze dne 24. května 1850 čís. 786 a ze dne 24. ledna 1868 č. 34, jest tento:

Ředitel upozorniv profesora[26]) na význam a důležitost přísahy. předčítá formuli přísežnou jak následuje: »Budete přísahati Bohu všemohoucímu, že zachováte povinnou věrnost J. V. našemu Nejjasnějšímu vládci a pánu, Františku Josefovi Prvnímu, z Boží milosti císaři rakouskému atd. atd. atd. a po Něm nástupcům Jeho na trůně z Nejjasnějšího domu Habsbursko-lothrinského, že budete neodchylně zachovávati základní zákony státní, budete v uctivosti míti zákony a předpisy svých představených úřadů a jimi se říditi, dle nejlepšího vědomí a svědomí spravovati svůj úřad učitelský, varovati se *všelikého zneužití* jeho, *zvláště pak toho*, které je nebezpečno *státu, náboženství neb mravnosti;* k představenému toho ústavu, na němž působiti jste povolán, že budete míti se šetrně a s onou poslušností, která s předpisy se srovnává a pilně snažiti se k tomu, abyste pokud možno svorně působil se svými kollegy, že budete mezi mládeží sobě svěřenou se *vším úsilím buditi a šířiti netoliko vědomosti*, jimž učiti jste povolán, nýbrž v mezích své zvláštní působnosti *také smysl pro zbožnost, mravnost a zákonný řád*, při zkoušení a posuzování prospěchu žáků že budete počínati sobě se svědomitou přísností a nestranností a že od těchto povinností nedáte se nikdy ani přízní ani nepřízní ani jakýmikoli jinými ohledy odvrátiti. Také bude přísahati, že ani nejste;

---

[26]) Povinnost, složiti přísahu citov. znění, přináleží ovšem dle uvedených nahoře právních pramenů v přední řadě *skutečným* učitelům (profesorům) na středních školách, avšak dle § 19. substitučního normálu (dekret dvorní komise studijní ze dne 3. června 1839, č. 3401, Pol. Ges.-Samml. sv. 67. str. 96 — M. I., č. 334.) a i zvláštních na základě tohoto ustanovení jednotl. úřadům zemským daných nařízení jest vzíti *supplenty* (pomocné učitele) na státních ústavech *vždy* pod přísahu, kdykoli jde o to, aby byli ustanoveni na delší čas, a to nejméně na dobu jednoho semestru, což nejnověji se vším důrazem vytkl minist. výnos ze dne 27. června 1890, č. 13211 (z. š. r. 26./8. 1890, č. 18835). Srov. i min. výnosy ze dne 19. listop. 1849, č. 5140 (do Haliče) a ze dne 19. března 1851, č. 2312 (do Moravy). Přísaha samotná vykonána buď dle formule pro skut. učitele předepsané, a to před skutečným nastoupením služby.

Přísahy dle této formule možno použíti i pro profesory *řádové* a *kommunální* (minist. výnos ze dne 13. února 1868, č. 439), což se také v praxi děje; avšak i kdyby se tak nestalo, nemělo by na povinnosti jejich státem výslovně předepsané dle všeobecných zásad právních nijakého vlivu, což implicite uznává i ministerský výnos ze dne 26. srpna 1887, č. 15702 (z. š. r. a i 1887, č. 30712): »Ač učitelé (scil. středoškolští) obecních ústavů nejsou přímo podrobeni disciplinární moci státní, přece má tu analogicky platnost ustanovení dekretu dv. kancel. ze 23. září 1835, č. 35149, ježto dle platných zákonů od vydržovatele ústavu možno žádati zavření ústavu neb odstranění učitele, po případě vysloviti odnětí práva veřejnosti.«

ani příště nebudete v nijakém svazku se spolkem zahraničním za politickými cíli se nesoucím.« Potom hlasitě profesor s prsty pozdvihnutými opakuje po řediteli: »Co mi právě přečteno bylo a čemuž jasně a plně jsem rozuměl, to mám a chci věrně zachovávati. Tak mi pomáhej Bůh!«[27])

K lapidárnímu znění tohoto nejpodstatnějšího podkladu a právního pramene povinností stavovských netřeba glos.[28]) Povinnosti vzhledem k náboženství jsou jak po stránce negativní tak i positivní precizovány tak, že o existenci a rozsahu jejich nemůže býti sporu u nikoho. Leda by se snad nejprimitivnější appercepci úmyslně činil nepřístupným. A pro takové lidi vůbec důkazů a důvodů není nikdy a nikde.

Dovolává-li se jeden pro posouzení právního postavení svého měřítek tak elastických, tak — nedím subjektivních, nýbrž přímo individuelních, naprosto nekontrolovatelných, jako je »vlastní přesvědčení« (»povinnost a právo k projevu jeho«), »pokrokovější (!) smýšlení«, »názor«, pojímání t. zv. »osvěty« a »šíření jejího«, konstruuje-li si (N. B. při posouzení konkretního případu) jakožto samozvaný zákonodárce in speciali re sua »práva«, pro něž nemá právního pramene v positivním předpise, konstatuje-li své postuláty právní jakožto práva již sobě příslušející a dovolá-li se druhý prostě přesných předpisů platného řádu — čí stanovisko je, — nedím správnější, nýbrž ve právním státě jedině možné, ponecháváme úsudku čtenářově.

Jak absolutně mylné je stanovisko posuzovati specielní postavení veřejného profesora výhradně s hlediska všeobčanského (kteroužto věc jakožto samozřejmý postulát volnosti projevu mínění resoluce profesorské tak akcentují), budiž místo dlouhých refutací stručně ojasněno tímto namátkou uvedeným příkladem, jakožto argumentum ad hominem, hledě k případu v době protestů profesorských právě in flagranti jsoucímu:[29]) Každé fysické osobě ve státě určitého věku, duševně zdravé a t. d., přiznána jest způsobilost k právním činům, tedy i uzavírati smlouvy darovací jakožto obdarovaný (zde dokonce rozšířena tato způsobilost, jinak celkem 24. rokem počínající, na 7 let věku); profesor však jest v této způsobilosti velmi citelně ome-

[27]) O přísaze, kterou složiti jest přede dvěma svědky (profesory) a (nyní) před ředitelem jakožto představeným (dříve platily ve věci té předpisy jiné), nutno sepsati protokol, ode všech těchto osob jmenovaných jakož i od přísahajícího podepsaný a pečetí úřední opatřený, v němž výslovně stanoveno býti musí, že přísahající shora uvedený poslední odstavec »maje tři prsty pravé ruky vzhůru zdviženy slovo za slovem hlasitě a zřetelně opakoval.«

[28]) I ze znění této přísahy mohla by se velmi dobře dedukovati povinnost jisté části profesorstva, aby v aféře Judově byla zaujala stanovisko poněkud jiné.

[29]) V určitém krajském městě na severu českém vzat profesor v disciplinární vyšetřování pro braní úplatků. — A nikoho z jeho pánů kollegů přece snad ani nenapadlo, aby ho bral v ochranu před řízením disciplinárním pod heslem »volnosti smluvní«. A přece jest volnost smluvní všeobecnou zásadou právní, a to jednou ze zásad kardinálních. Ale pro volnost projevů protináboženských panové široce manifestují (a to na základě mlhavého, právně bezvýznamného ustanovení zákl. zákona o tak zv. volném projevu mínění), ač vzhledem k náboženství mají povinnosti své přiměřeně specialisovány.

A přece jsou oba případy se stanoviska právního úplně totožné.

zen, ne ovšem všeobecným zákonníkem občanským, nýbrž právě veřejnoprávním postavením svým: od jistých osob (žáků, rodičů jejich atd.) za jistých okolností darů přijímati nesmí, nechce-li se proviniti disciplinárně (po případě i trestně). Kdyby nesplniv této povinnosti své, vzat byl ve vyšetřování disciplinární — napadne člověka zdravého rozumu, že mohl by se s výsledkem dovolávati zákonných norem stanovících všeobecnou volnost smluvní? Uvádím ovšem drastický příklad tento jen jako illustraci k zásadě: »specielní postavení právní — specielní práva, ale i specielní povinnosti,« — ukázkou kombinuje veřejnoprávní postavení professorů s právem soukromým, tedy oborem objektivního práva, se kterým v postavení jejich co nejméně jest činiti. A i tu je vliv patrný. Což teprve ve právu veřejném!

Účinek právní takovýchto zvláštních osobních poměrů a vztahů na všeobecná práva a povinnosti chci demonstrovati ze dvou příkladů, které úmyslně vzal jsem z nejbližšího sousedství článku 13. odst. I. základního zákona státního o všeobecných právech občanů státních, jehož se pánové tak důrazně pro domnělý svůj požadavek »volnosti projevu« dovolávají,[30]) totiž ze příkladů na článcích 12. a 14. tohoto zákona ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z.

Ustanovení člu 12. o volnosti shromažďovací a spolčovací těžko by na se mohl vztahovati žák středoškolský, jemuž, jak snad pánům známo, zakázáno jest, býti členem spolků,[31]) t. j. postavení jeho jakožto žáka vyloučilo jeho »právo« k volnosti spolčovací jakožto občana státního. A stalo se tak toliko »nařízením«, disciplinárním řádem,[32]) tedy úkonem správním[33]) (emanací

[30]) Ovšem, jak příště šíře dokážeme, nemá ustanovení toto, jakož i jiné dvě zásady podobného rázu v základních zákonech praktické ceny naprosto žádné.

[31]) Dříve zapovězeny i spolky studujících na universitách dle § 11. disciplinárního řádu pro university ze dne 13. října 1849 č. 416 ř. z.; avšak dosud platí § 12. cit. discipl. řádu o možnosti zákazu se strany akademického senátu studujícím, aby měli účastenství ve spolcích vůbec, pokud toto účastenství nelze srovnati se zájmy vysokého učení, neboť (cituji úmyslně slova dvor. rady Dra Pražáka [Rakouské právo ústavní, díl III. § 181.], aby se pánům nezdálo, že pronáším náhled toliko svůj; ostatně stejně o možnosti zákazu soudí i Hugelmann »Studien zum österr. Vereins- u. Versammlungsrechte« str. 72) »zaručením svobody spolkové (scil. v zákl. zák.) se pouze chrání přirozená individualita proti přílišnému zasáhání moci státní, aniž by však tím positivně se rozšířil kruh oprávnění dotčeného individua, neb toto sprostilo se pout sobě uložených poměry j i n ý m i, ve které bylo vešlo.«

Podobně je např. přes »svobodu spolčovací« v základních zákonech »zaručenou« dosud v platnosti předpis, zapovídající aktivním úředníkům státním účastenství ve správě společností akciových nebo jiných spolků výdělkových (nejv. rozh. ze dne 5. listopadu 1859, výn. min. fin. z 27. list. 59 č. 6363). Blónski, Civilstaatsdienst str. 238. Ovšem předpis tento zase specielně pro učitelstvo neplatí Nejv. rozh. ze dne 3. června 1860, min. výnos ze dne 22. června 1860 č. 1146, znova opakován 26. srpna 1887 č. 15702. Další příkl. uváděti přesahovalo by meze této úvahy.

[32]) § 24. disc. řádu; výnos zemské školní rady ze dne 21. prosince 1881, č. 29783, (jímž se opětně důrazně uvádí na pamět výnos téže zem. školní rady ze dne 15. června 1880, č. 13421), který pro přestoupení tohoto zákazu spolčování hrozí tresty nejtěžšími, nazývá toto zakládání studentských spolků středoškolských (tedy užití »práva« dle onoho famosního výkladu určité části profesorstva také státními základními zákony zaručeného«) »*škaredou neřestí*« (a to asi právem).

[33]) Je to min. výnos ze dne 9. prosince 1874, č. 17002. (Z. š. r. 4. 2. 1875, č. 2656). Novým discipl. řádem zrušil se zákon pro gymnasia v Čechách ze dne 12. října 1852, č. 4518.

moci výkonné[34]) — a on dokonce ani to přísežně neslíbil, že nechce členem spolku býti, ba ani se ho na to neptali, chce-li či nechce-li, — vydáno prostě nařízení — a on, chce-li býti žákem, má ve věci této zcela určitou povinnost právní. Nechce-li, nemusí žákem býti a může se spolčovati jak chce a umí — ale zase jen pokud při tom nepřekročí jiné zákony a nařízení. Tedy — (v tomto případě dobrovolné) — zaujetı jistého právně regulovaného postavení ve společnosti státní přináší s sebou ipso facto [35]) všecky právní následky (práva i povinnosti), jež pro toto postavení právní řád stanovil. (Často to ovšem může býti i postavení, k němuž jest někdo *nucen*, zajmouti je, jež svrchovanou měrou rozhoduje o jeho postavení právním, o jeho právech a povinnostech specielních, na př. stav vojenský.)

Nebo druhý příklad: Článek 14. téhož základního zákona stanoví: »Nikdo nemůže býti přidržován k nějakému výkonu církevnímu neb účastenství v nějaké slavnosti církevní, pokud nepodléhá moci jiného, jejž k tomu moc ta po zákonu oprávňuje.«

Tudíž toto jeho *specielní* postavení právní rozhoduje, že může (po případě musí) býti *donucen* k úkonu církevnímu atd. Takovouto mocí je na př. moc otcovská, moc kázeňská, školní nebo vojenská a j. Žák [36]) tedy, vojín, syn atd. má k úkonu náboženskému, k účastenství v bohoslužbě atd. od držitele oné moci jemu pravoplatně nařízenému povinnost státem uznanou, t. j. povinnost právní všemi attributy této opatřenou; on prostě *má* a *musí*.

[34]) O tom, že závaznost právní jak vzhledem k zákonu, tak i vzhledem k výronům moci výkonné je stejné intensity — zmíníme se příště šíře.

[35]) a středoškolský profesor — když jemu obsah přísahy byl oznámen, tedy povinnosti — i co do náboženství plně známy — přísežně (!) béře je na se, podstupuje je tedy dobrovolně, vědomě, úmyslně a se znalostí jejich obsahu slavnostním slibem — chceme-li již vůbec abstrahovati od podstaty náboženské a mravní, v přísaze obsažené!

[36]) Žáci na gymnasiích (a rozumí se i realkách) mohou, pokud se týče, musí býti přidrženi k úkonům náboženským. Tak ustanovuje na př. dekret stud. dvorní komise ze dne 14. dubna č. 1735 (M. I. 56): »Při exhortě a mši sv. musejí všichni žáci býti přítomni a při klasifikaci mravů jest na to zření míti.« Min. nař. ze dne 28. října 1870, č. 3264 (M. V. 1870 p. 632): »Disciplina toho žádá, aby všichni žáci účastnili se bohoslužeb atd.« Zmíněné studentstvo jest dokonce obligatorně zavázáno ke společnému vykonání sv. zpovědi a sv. přijímání, tedy k úkonům, k nimž přidržovati mohlo by se obzvláště jeviti jako porušení posl. odst. článku 14. nahoře citov. základ. zákona. A přece platí v té příčině, co ustanovují dekret stud. dvorní komise ze dne 24. dubna 1821, č. 2797 (M. I. p. 55), k tomu minist. výnos ze dne 8. listop. 1880, č. 15905 na provedení § 4. min. nař. ze dne 21. prosince 1875, č. 19109, dále min. výn. ze dne 5. dubna 1870, č. 2916 atd. To snad pánové pochopí, že dovolávání se se strany žákovy na státní základní zákony, (citov. čl. 14.), že nemůže býti nucen k účasti na bohoslužbě atd., mělo by výsledek praskrovný; ba naopak jako vzepření se mohlo by míti, ba musilo by míti dle disciplinárních řádů právní následek velice neblahý. A jedná se tu jen o emanace moci výkonné, nařízení.

Podobně i co do rekollekcí stanovena závaznost jejich (a i nucená prázdeň pro ně). Srov. min. výnos ze dne 20. března 1852, č. 2729; dále min. výnosy ze dne 5. dubna 1870, č. 2916 (M. V. č. 56) M. I. p. 69, ze dne 21. prosince 1875, č. 19109, odst. 4. (M. I. 148), ze dne 8. května 1876, č. 4489, (zem. škol. rada 24. kv. téhož roku, č. 10337), dále minist. výnos ze dne 12. června 1899, č. 861, (zem. škol. rada 5./7. 1899, č. 20454).

Kde tu všude je ona »nemožnost« přidržeti někoho k účasti na úkonech náboženských v té — zdánlivé — všeobecnosti a absolutnosti státními základními zákony zaručená? A citovaný článek 14. obsahuje nota bene skutečný positivní předpis, princip právní, kdežto čl. 13 o volném projevu mínění, jehož (a to jediné!) se pánové k opodstatnění svého nároku dovolavají, je bez praktického významu právního, právě vzhledem k omezení v něm samotném obsaženému.

Ostatně mohlo by se do jisté míry i říci, že i co do profesorstva samého je zmíněný čl. 14 v jistém smyslu modifikován, neboť i oni jsou dle úřadu svého [37]) vázáni, za jistých okolností býti přítomni úkonům náboženským, byť i tato povinnost prýštila z důvodů jiných než u žactva; mají na př. vésti dozor nad žactvem při oněch úkonech (cf. na př. min. vynesení ze dne 11. června 1873 č. 544), a nař. zemské škol. rady ze dne 31. března 1889 č. 9387 stanoví doslovně: »Jest povinností učitelů, jimž přísluší vykonávati dozor při službách Božích v neděli a ve svátek, aby nejen přítomnost žáků zjistili a nepřítomné do třídní knihy zapsali, nýbrž také jak exhortě tak i mši sv. obcovali.«

Úmyslně voleny zde hořejší příklady hlavně z právního postavení žactva středoškolského, tedy z oboru profesorstva přirozeně nejznámějšího, a k tomu pod čarou uvedeny stručně příslušné positivní doklady.

Věci tyto co do žactva svého pánové asi velmi dobře vědí — a proto také voleny příklady věcí jim bezprostředně známých — ale když týkají se specielní předpisy jich samých, o zvláštních povinnostech svých věděti nechtějí!

Že opomíjejí někteří členové kruhů profesorských přiměřeně oceniti zvláštní svoje postavení jakožto osoby úřední, jest tím méně omluvitelno, ani právě profesoři povoláni jsou ve stanovené míře dokonce i *vykonávati* trestní *moc disciplinární* nad jinými osobami, t. j. žactvem, a to právě jen a výhradně vzhledem k tomuto poměru jejich jakožto žáků, tedy posuzovati jejich právní zodpovědnost specielní. Kdyby se zajisté dovolával žák, jenž na př. hrubě porušil slušnost vůči některému profesorovi, že jeho jednání není trestné dle všeobecných zákonů trestních (a také by, dejme tomu, v skutku nebylo), kdyby se tento žák dovolával dále jako občan státní (a tím bez nejmenší pochyby je stejně jako profesor) na základní zákony státní o volném projevu mínění, tu — kdyby i projev jeho byl sebe pravdivější a prýštil z nevole sebe oprávněnější — pochybuji velice, že by se setkal u jistých těch pánů s takovým pochopením oné »volnosti«, jakou pánové pro sebe tak důrazně

[37]) Starší některé předpisy ukládaly *kromě officielních* slavností úředníkům veškerým, aby súčastnili se v neděli a ve svátek *veřejných bohoslužeb* ve hlavním chrámě farním (viz Bloński l. c. str. 234). Zda předpisy tyto jsou dosud právně závazny, jest nemálo sporno. Spíše je sluší pokládati za zrušené. Z dobrých důvodů soudí tak Pražák na uv. m. — Ostatně co do všeobecného postavení k náboženství správně soudí Bloński (str. 232): »Auch der religiöse Lebenswandel gehört *ohne Zweifel* zu denjenigen Eigenschaften, welche in moralischer Beziehung die Achtung vor dem Beamtenstande zu erhöhen geeignet sind«, pojednávaje o povinnostech stavu úřednického.

vindikují; ba — jak povahy lidské znám, — troufal bych si tvrditi, že právě u těch největších horlitelů pro naprostou volnost vlastní bylo by toto pochopení minimální, kdyby projev »volnosti« cizí, volnosti jiného, dotkl se jich samotných.

Rozumí se však, že spravedlivé a správné posouzení věci předpokládá především vědomí o povinnosti, vědomí o zodpovědnosti Bohu, lidem, sobě. Ovšem toho všeho se dovolati, není v dnešní době věc lehká.

Aby měli pánové i positivní doklad ke stanovisku, které zaujali, dovolujeme si jen upozorniti na *direktivu celé ministerské rady pro veškeré státní zřízence* v příčině vykonávání všeobecných práv státních občanů z r. 1895 a podáváme ji v té formě a s těmi dodatky, jakožto argumentum a maiori ad minus, jak adresovala ji zemská školní rada dokonce i v přední radě učitelstvu *i* škol obecných a měšťanských, a jak ji pánové mají ve své vlastní, Ústředním spolkem českých profesorů pořízené sbírce normalií pro střední školy, pilné práci Šetelíkově, na str. 161 nn. otištěnu:

»V roce 1895 opakovala zem. šk. r. jaksi summárně znova příslušná nařízení ve příčině vykonávání všeobecných práv občanských se strany učitelstva. Příslušné vynesení zní takto:

Zem. šk. r. 5. září 1895, č. 375 praes.

J. E. pan správce c. k. min. záležitostí duchovních a vyučování za příčinou direktivy *stanovené radou ministerskou pro státní úředníky* v příčině zachování úředního tajemství a vykonávání všeobecných práv státních občanů vynesením ze dne 10. srpna 1895 č. 1615 takto se pronesl:

Členové učitelstva veřejných obecných a měšťanských škol zaujímají následkem povolání svého takové postavení ve veřejném životě, které jim, ačkoli nemají vlastnost státních úředníků, přes to ukládá obdobné *povinnosti a ohledy jako státním úředníkům a ostatním státním zřízencům.*

Zásadní pravidla stanovená ve zmíněné direktivě uznati sluší za platná též ohledně členů učitelstva obecných a měšťanských škol. Jestiť na biledni, že vynikající důvěrnické postavení učitelův obecných škol v mnohých případech vyhledává obzvláštní zdrženlivosti u vykonávání všeobecných práv jako státním občanům jim příslušejících, ač nemá-li s jedné strany *důvěra obyvatelstva v úplnou objektivnost* mužů, jimž vychování mládeže všech národností a tříd společenských stejnou měrou jest svěřeno, *podstatně se otřásti,* s druhé pak strany služebný poměr mezi učiteli a jejich představenými úřady škodlivým způsobem se uvolniti. To platí jak o právu na svobodné projevování mínění a o právu petičním, tak i o působení ve spolcích a shromážděních a o vykonávání politického volebního práva.

Hledě k tomu, nařídil J. E. p. správce c. k. min. záležitostí duchovních a vyučování c. k. zem. škol. radě, aby řádnou cestou služební vydala v tom smysle přiměřené poučení členům učitelstva veřejných obecných a měšťanských škol.

Zemská školní rada prováděje vysoký rozkaz tento, dává tudíž pro členy učitelstva na obecných a měšťanských školách toto vynesení:

Opětovně se naskytlé události nutně toho vyhledávají, aby pokud jde o vykonávání všeobecných práv státních občanů se strany členů učitelstva ve všech jeho kruzích panoval správný názor a aby všichni členové poznali stanovisko v té příčině vládou zaujaté.

Ovšem, není pochybnosti, že osobám učitelským jako všem ostatním státním občanům přísluší všeobecná práva založená na trvajících ústavních a státních základních zákonech a že jim *v mezích těchto zákonů* dovoleno jest účastniti se veřejného života.

Leč stejně nepochybným se jeví, *že úřad a služební přísaha ukládá učitelským osobám zvláštní povinnosti,* jichž porušení tresce se dle platných předpisů disciplinárních, a že tudíž vykonávajíce příslušející jim práva státních občanů v oněch mezích držeti se musí, které plynou z povahy jejich služebného poměru.

Jestiť po příkladě na bíledni, že státním občanům všeobecně příslušející právo »volného stěhování« doznati musí přirozeného omezení služební povinností zdržovati se na místě služebním.

Vůbec jsou osoby učitelské v témž postavení jako členové jiných veřejných povolání, kteří, jako příslušníci stavu duchovního a vojenského, držeti se musí následkem zvláštních povinností stavu a povolání *v mezích platných pouze pro vlastní kruhy.*

Všeobecná práva, jež ve veřejném životě jsou nejdůležitější, jsou tato: právo na volné projevení mínění, právo petiční, právo spolkové a shromažďovací a politické právo volební.«

V dalším pojednává citovaný výnos o způsobu vykonávání jednotlivých zmíněných práv, při čemž jako doklad k tomu, jaké povinnosti ukládá přísaha služební i co do výkonu nejkardinálnějšího práva politického, totiž práva volebního, stůjž zde odstavec:

»Pokud jde konečně o politické právo volební, jehožto člen učitelstva jakožto k volbě způsobilý občan státní používá, tož ukládá mu *stav jeho o sobě* povinnost vykonávati právo to takovým způsobem, v němž by nespočíval skutek demonstrativní neb takový, který se **nesrovnává** s jeho *stavem* neb **jeho přísahou.«** [38]

Avšak i co do způsobu celého vystoupení svého a celé agitace v aféře Judově rozvířené a dovolávání se ochrany politických stran pro postuláty své nalezli by pánové v onom výnose zmínky:

»Rovněž by odporovalo elementárním pojmům potřebné autority a discipliny ve školském organismu, ... kdyby, ... poměry jejich (scil. učitelů) ze svazku služebního pocházející *ve veřejnosti se pojednávaly,* z jakéhož sobě počínání zcela jasně vysvítá úmysl, vzíti faktorům v první řadě povolaným, totiž služebným představeným, možnost o takových záležitostech souditi a uvažovati.

[38]) Srovnej ostatně ve věci této i min. výnos ze dne 28. června 1885, č. 707 a ze dne 16. června 1886, č. 10.680 a dále i oběžníky zem. škol. rady ze dne 10. července 1885, č. 22.665; 14. října 1888, č. 27.324, atd.

Takové sobě počínání nedá se spojiti s udržením pořádku ve službě a nemůže školními úřady býti trpěno.« Atd.

Podobně odsuzují se »shromáždění, v nichž vnitřní otázky stavu učitelského stávají se předmětem veřejné agitace a v nichž jednotlivých politických stran dovolává se jako zástupců učitelstva.«

»V té příčině uvádí se zároveň zdejší oběžník ze dne 13. června 1886 č. 386, aby se jím co nejpřísněji bylo řízeno.«

Ovšem pánové asi toto vše velmi dobře znali[39]) a při známém způsobu svého vystupování velmi dobře uvážili a dle toho patrně i jednání své zařídili — proto se tím dále zabývati nebudeme.

(Pokračování.)

Paběrky z novin a veřejného života.

Dar českého kněžstva papeži. Jak známo, podnikne letos dne 19. dubna Zemská jednota českého katolického duchovenstva v království českém pouť do Říma za účastenství lidu českého. Při té příležitosti bude odevzdáno papeži při veřejné audienci jedno z nejkrásnějších děl českého umění a chlouba české plastiky: Myslbekův Kristus na kříži, ulitý z ryzího stříbra a připevněný na ebenovém kříži, jehož obstarání svěřeno bylo firmě Topič v Praze. Dílo toto, které veškerá světová kritika přijala s největším uznáním a které vyznamenáno bylo prvními cenami na výstavách ve Vídni, v Mnichově, v Berlíně, v Brusselu, v Paříži, v Chicagu atd., jest zajisté velmi vhodně voleným darem a stkvělým uznáním práce českého umělce od českého kněžstva. Dílo toto bylo vystaveno o Velikonocích v závodě p. Topiče ve Ferdinandově třídě v Praze.

Dr. Lueger o rozvížitelnosti manželství. Ve 3. okresu vídeňském konala se voličská schůze, na níž mluvil také dr. Lueger. — Zajímavé byly vývody jeho ohledně reformy manželství. Pravil: »Horlitelé o reformu manželství chtějí, aby se rozvedení manželé mohli opět ženiti a vdávati. Pro mne ať si to činí ti, jimž se to zamlouvá, mne se to netýče. Ale nerozvížitelnost manželství má tak všeobecný zájem, že každá agitace proti ní musí býti označena přímo za zvrhlou. Ve všech schůzích mluví se pořád jen, proč muž a žena nemohou sňatek nový uzavříti; hlavní věc se však pomíjí. V otázce nejedná se přece o muže nebo ženu, nýbrž o dítky. Nerozvížitelnost manželství byla dle mého přesvědčení ještě tak nejlepší ochranou dítek. Co bude z dítek, když tyto uvidí, že si otec vzal jinou ženu a matka jiného muže? Takové požadavky klásti zákonodárství jest příliš nepřirozeným, proto se také snažení o manželskou reformu rozplyne. Po obecních a říšských volbách se o reformě manželství nikdo již nezmíní a celá ta agitace umlkne.«

Masaryk o manželství dnes a — před sedmi lety. Prof. Masaryk podepsal provolání ve prospěch rozvížitelnosti manželství, a jeho orgán horuje pro tuto rozvížitelnost s úsilím lepší věci hodným. Časy se mění a lidé s nimi. Nebýval Masaryk vždy takovým. Dne 7. března 1899 pořádal protestantský spolek »Domovina« přednášku, ve které se uvázal prof. Masaryk. Přednáška ta vyšla také tiskem pod názvem: »Mnohoženství a jednoženství«. V úvodu této přednášky pravil přednášející: »I staneme v dnech našich při ideálu t. zv. moderní lásky. Trojí požadavek klade se ve jménu této lásky: Především požadavek: volná láska. To se často pak formuluje také tak, že se žádá volný sňatek, volné manželství, nebo konečně po třetí se říká, že musejí býti povoleny rozvody v hojné míře, aby manželství byla korrigována. Podle tohoto nového prý ideálu posavadní manželství monogamické překáží plnému vývoji člověka, muže i ženy. Má-li se pravá individualita muže a ženy vyvinout, vyžít, musí monogamie býti zrušena a nahrazena nějakou, ovšem ušlechtilou vyšší formou polygamie.« (Str. 8.) Prof. Masaryk vidí v tomto požadavku »materialistické nazírání na poměr pohlaví« (str. 10.). Jasně a důrazně vyslovuje se prof. Masaryk ke konci zmíněné přednášky, když praví: »Je to problém národa našeho, národa každého, problém všelidský; zejména malý národ má zde problém problémů. Jen v jednoženství, v jednomužství je skutečná

[39]) Viz resoluce: »povinnosti, které my velmi dobře známe a dle svého nejlepšího přesvědčení plníme.«

záruka síly, živoucnosti a pokroku. Není-li jednotlivec, ale rodina pravou společenskou jednotkou, pak musíme hledět, aby rodina byla očištěna, posvěcena. Národ žijící polygamicky ještě se neprobudil, spí, mravně a duševně. Ale tak zvanými moderními hesly se nespasíme. Jedni, jak řečeno, doporučují především rozvod. Ale rozvod věci nenapraví. Když už se musejí lidé rozvádět, ať státem nebo církví, je už zle. K tomu se musí směřovat, aby vůbec nebylo rozvodů nutno. Rozvod je jenom léčení symptomatické, může prospět v daném už případě, ale zla radikálně neodstraní. Hlásá se volná láska: Ne! Láska — ano. Láska ne sentimentální, ne romantická, ale láska muže a ženy sobě naprosto rovných.« (Str. 21.) — Poslední pak slova přednášejícího zněla: »Ne mnohoženstvím, ne mnohomužstvím, ale jednoženstvím a jednomužstvím.« (Str. 22.) — Tak smýšlel a mluvil prof. Masaryk ještě před sedmi lety! Dnes podpisuje provolání ve prospěch rozvížitelnosti manželství, tedy vlastně ve prospěch polygamie, kdežto ještě 7. března 1899 uznával v monogamii »skutečnou záruku síly, živoucnosti a pokroku.« — Třtina větrem se klátící!

Prušáci hájí Masaryka. Berlínský list »Tägliche Rundschau« hájí Masaryka, stíhaného vlastní jeho vinou takto: »Případ tento zasluhuje pozornosti širší evangelické veřejnosti. Takové jednání bylo i v Rakousku dosud neslýchaností. Podaří-li se plán »klerikálů« proti Masarykovi a Duškovi, učiní se brzo podobné pokusy proti jiným vynikajícím protestantům a co se zde proti českým evangelíkům podniká, potká brzo i Němce. Klerikálové chtějí zjednat případy precedenční. Jen rozhorlení veškerého protestantského světa bez ohledu na národnost poučilo by rakouské »klerikály«, že jejich libovůle přece ještě narazí na odpor.« Tato horlivá prušácká protekce sotva prospěje před českou veřejností Masarykovi, kterého by klerikálové jistě nechali na pokoji, kdyby jim dal pokoj.

Socialista a biskupové. Starosvětské přísloví: »Lépe jest dáti nežli bráti« pro socialní demokraty neplatí. Mezi dárci ve prospěch pozůstalých po nešťastných obětích courrièresských stkví se dosud jediný socialistický předák Jaurès, kterýž věnoval k jmenovanému účelu — 50 franků. Mimochodem řečeno, je Jaurès boháčem. Naproti tomu věnoval každý z biskupů na konferenci v Paříži shromážděných 100 franků, ač jim vláda veškeré platy zastavila.

Häcklova vědecká kvalita těší se největšímu obdivu u těch, kteříž ve vědách jsou ignoranti. Skuteční mužové vědy soudí jinak. Nejnověji vydal petrohradský fysik O. D. Chvolson kritickou studii, jejíž větší část obírá se Häcklem a neúprosně tohoto soudí. »Výsledek našeho šetření — píše Chvolson — je úžasný, přímo vlasy nad tím stávají. Vše, všecičko, co Häckel o fysikálních silách píše, prohlašuje a tvrdí, jest nesprávné, spočívá na nedorozumění a svědčí o přímo neuvěřitelné neznalosti elementárních otázek. I ohledně zákona, jejž prohlašuje Häckel za vůdčí hvězdu své filosofie, nedostává se mu nejnutnějších vědomostí.« — Ale drzé čelo má za to Häckel, a to vyváží dnes nejlepší kvalitu vědeckou. Jsou profesoři filosofie, kteří by do smrti i po ní zůstali bezvýznamnými veličinami, kdyby vášnivým bojem proti náboženství nebyli doplnili, čeho se jim na vědecké zdatnosti nedostávalo. Skoro každá universita má takové veličiny. Také česká.

Odmítnutý Voltaireův obraz. Žena jistého milionáře darovala jisté newyorské škole nádhernou podobiznu Voltaireovu jako ozdobu slavnostní síně. O tom dověděly se katolické rodiny a hned sdělily řediteli, že by byly nuceny vzíti dítky své ze školy, v níž vyvěšen jest obraz francouzského atheisty. Po dlouhém vyjednávání ředitel povolil a obraz dárkyni »s díky« vrátil.

Příroda a náboženství. Lékař dr. Robert Lehmann vydal znamenitý spis »Religion und Naturwissenschaft« (náboženství a věda přírodní), v němž probíraje se učeními přírodovědeckými, z nichž často, ale neprávem vyvozovány konsekvence atheistické, vyslovuje přesvědčení známé sice, ale dosti často zapomínané, že v celé vědě přírodní nelze ničeho nalézti, co by mohlo býti uvedeno jako požadavek negace, popírání Boha. Není prý nic tak nesprávného a nevědeckého, než z hypothes ať zoologických, botanických nebo geologických chtíti činiti závěrky na náboženství. Otázky náboženské jsou příliš vážny, než aby mohly býti probírány jako koketování s atheismem. Velicí přírodozpytci byli mužové nábožní; s jejich nálezy nemají co činiti povrchní zevšeobecňování. — Tyto názory znějí poněkud jinak než mnohá apodiktická tvrzení, že přírodní vědy změnily názor na svět směrem »pryč od Boha«, jakoby moderní názor na svět, založený na vymoženostech přírodních věd, neponechával místa Bohu a nebi.

Snahy o beznáboženskou školu náležitě posoudil dr. Lueger ve své, výše již vzpomenuté řeči. »Jiným agitačním heslem odpůrců — pravil — jest: volná

škola. Kdo poměry našich škol zná, bude se mnou souhlasiti, řeknu-li, že se od učitelů nic nemožného nežádá a že učitelé mají volnosti, co jí potřebují, ba snad dokonce více než je třeba. Naše škola dokonce není zotročena, nýbrž právě naopak úplně neodvislá. Požadavek svobodné školy není proto ničím jiným, než snahou o školu bez náboženství. Baron Hock tvrdí sice vždy, že »volná škola« nemá s náboženstvím co činiti, ale my víme, že jeho spojenci náboženství ze škol chtějí odstraniti, kdežto my je pokládáme za důležitý předmět vyučování, neboť by celá společnost lidská silně trpěla, kdyby byly dítky vychovávány bez víry v Boha a lásky k Němu. Zvláštní opravdu je, že dvorní rada správního soudu (žid baron Hock) spolčuje se s lidmi, kteří jsou špatnými vlastenci a kterýmž bych svou vlast, Rakousko, nesvěřil. Pan dvorní rada však chce za každou cenu hrát politickou roli. To jest u nás v Rakousku právě to smutné, že jsou naše soudy považovány za smetiště zkrachovaných politiků. Když takový politisující pán pohoří, dostane se do správního soudního dvoru nebo k jinému nejvyššímu soudu a pak se vlastně nesmíme divit, že takový muž není tak nestranným, jak by se u soudce předpokládalo.

Z dědictví sv. Prokopa v Praze. Ve valné hromadě »Dědictví sv. Prokopa« dne 20. března konané, schválena byla účetní zpráva pokladníka řed. J. Říhánka a projednán obsáhlý materiál za předsednictví J. M. ndp. světícího biskupa dra. Fr. Krásla. Při doplňovacích volbách výboru za vystoupivší členy zvoleni do výboru p. t. pp.: převor ryt. řádu Malt. Frà F. Hamršmíd, Mnsgr. dr. E. Knobloch, prof. Václ. Müller, kanovník dr. J. Tumpach a profesor Frant. Vacek. »Dědictví« vydalo právě nové podíly, jak bylo již svým časem oznámeno, a to dra. Eug. Kadeřávka »Morálka filosofická« a dra. F. H. Kryštůfka historickou monografii z našich dějin: »Protestantství v Čechách až do bitvy Bělohorské (1517—1620)«, jako podíly za rok 1905 a 1906, které si může členstvo prostřednictvím knihkupectví p. B. Stýbla vyzdvihnouti po 1. dubnu 1906. Za nové podíly na léta příští přichystány jsou dra. Sýkory »Úvod do knih N. Z.« a zajímavá monografie o horlivém vlastenci, knězi Bohuslavu Balbínovi, T. J. — Že se »Dědictví« těší doposud neutuchající pozornosti, o tom svědčí, že za minulý rok přistoupilo opět 25 nových členův. Doufáme, že i na příště tím četnější bude počet přistupujícího členstva. aby »Dědictví« mohlo splniti veliký úkol, který si vytklo. Jeť zajisté »Dědictví Sv.-Prokopské« doposud skoro jediným českým vydavatelstvem theologických nákladných děl českých a pouze výčet spisů, které jím vydány, svědčí o tom, co bylo na tomto poli »Sv.-Prokopským Dědictvím« vykonáno. Nově přistoupivším členům dostane se obou právě vydaných podílů.

Členem »Dědictví« může se státi, kdo složí 80 kor. jednou pro vždy buď najednou, nebo ve 4 ročních lhůtách po sobě jdoucích, bohoslovci v 8 lhůtách, knihovny, kláštery atd. splatí 200 K. Za to obdrží každoročně jako podíl zdarma knihu »Dědictvím« vydanou v ceně 7—8 K. Kdo věnuje nejméně 200 K, jest zakladatelem. Mimo to usnesl se výbor snížiti cenu starších podílů tuto jmenovaných o 50 proc.

Katolická Beseda v Praze konala dne 26. března t. r. o 8. hod. večerní XXXVII. výroční valnou hromadu za četného účastenství členstva. Schůzi zahájil předseda Besedy J. Exc. Karel hr. Schönborn vřelým proslovem, načež čten a schválen protokol minulé valné hromady. — Od čtení zprávy jednatelské, pokladniční a účetní, jež schváleny, k návrhu dp. Kračmery upuštěno, ježto výroční zpráva byla v čas členstvu zaslána. — Vzata na vědomí zpráva revisorů účtů. — Vykonány doplňovací volby. Předsedou zvolen opětně J. Exc. Karel hr. Schönborn, jenž již od začátku v čele Katolické Besedy neúnavně působí. Do výboru zvoleni na 3 roky: p. šk. rada dr. M. Kovář, dpp. Josef Ruml, Tomáš Škrdle a V. Železný; dr. O. Rožánek na 2 roky a V. Myslivec na 1 rok. Za náhradníky zvoleni pp.: Jindřich Hilbert, Josef Moravec, V. Loskot a J. Matějček. Za revisory zvoleni pp.: Fr. Kryštofek a Zd. Roudnický. — Po té jednáno o volných návrzích. Pan Matějček poukázal na nedostatek místností pro katolické spolky pražské a navrhl, aby Katolická Beseda ujala se akce na vystavění katolického domu spolkového v Praze. Návrh tento vřele podporoval p. c. k. školní rada dr. M. Kovář. Po delší debatě usneseno učiniti přípravné kroky a ustaveno komité, do něhož zvoleni pp.: c. k. šk. r. dr. M. Kovář, Buk, Roudnický a Staněk. — Z výroční zprávy vyjímáme: Katolická Beseda byla opět nucena vystěhovat se z dosavadních místností svých v domě záložny »Důvěry« a umístiti nábytek v místnosti, kterou jí veledůstojný konvent OO. Dominikánů laskavě zdarma zapůjčil. Nejzáslužnějším letošním činem Katolické Besedy bylo uspořádání vánočního stromku, kterýž před-

stihl všechny dosavadní. Poděleno bylo celkem 86 školních dítek šatstvem, obuví a j. Celkem vydáno na vánoční stromek 1457 K 23 h. Zábavy pro členstvo uspořádány tři. Dne 18. m. m. pořádána v domě Jednoty katolických tovaryšů přednáška dp. dra. Fr. Loskota »O národnosti, náboženství a církvi«. — Katolická Beseda, ač sama chudá, darovala dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 20 K, na pořízení desky Fr. Pravdovi v Nekrasíně 10 K a Tiskové Lize 30 K. — Příjem Katolické Besedy obnášel roku 1905 2587 kor., vydání 2174 kor. 50 hal., zbývá 412 kor. 50 hal.

Jednota duchovenstva diecese brněnské konala 22. března 1906 ustavující valnou hromadu v Besedním domě v místnostech kotolicko-politické jednoty. Doposud přihlášeno je 229 členů. Valné hromady súčastnilo se přes 100 členů. Schůzi zahájil a řídil msgr. dr. Robert Neuschl, který sdělil vše, co se týká přípravných prací k založení Jednoty. Zapisovateli byli zvoleni dp. Lad. Zavadil, farář v Křižanově a vp. J. Riedel, kaplan u sv. Jakuba v Brně. Za členy zakládající se přihlásili a po 100 K složili: J. M. ndp. biskup dr. Pavel hrabě Huyn, vdp. msgr. dr. Josef Pospíšil a vdp. dr. Jakub Hodr. Při volbě výboru odevzdáno bylo celkem 77 platných lístků. Do výboru zvoleni byli dpp.: dr. Jan Schneider z Křižanovic, Fr. Venhuda z Husovic, J. Plhal z Pozořic, Fr. Krchňák ze Slavkova, Josef Cejpek z Brna, Josef Skoták z Adamova, Ad. Linkenheld ze Sokolnic, Lad. Zavadil z Křižanova a P. Tom. Šilinger z Brna. J. M. nejd. p. biskupovi dr. Pavlu hr. Huynovi byly vysloveny valnou hromadou díky, že Jednotu povolil a stal se zakládajícím členem; rovněž vzdány byly díky msgru dr. Rob. Neuschlovi za všecku námahu, kterou dosavadní přípravné práce vyžadovaly. Výbor se ihned ustavil. Předsedou jednoty zvolen byl dr. J. Schneider, místopředsedou P. Tom. Šilinger, jednateli pp. J. Cejpek a Lad. Zavadil, pokladníkem Adolf Linkenheld.

Vítáme toto nové sdružení duchovenské na Moravě co nejsrdečněji a přejeme mu, aby v nynějších smutných dobách stalo se statečnou obranou církve a kněžstva.

Z Tiskové Ligy. — Za členy zakládající přistoupili: J. M. ndp. dr. Josef Doubrava, biskup v Hradci Králové; Johanna hraběnka Nosticová v Praze; Dr. Ant. Brychta, sídelní kanovník v Hradci Králové, Kolej Tovaryšstva Ježíšova v Praze; Ant. Láš, farář v Lomnici n. P.; Řád sv. Benedikta u sv. Markéty v Břevnově; Dr. Jan Nep. Sedlák, pap. prelát u sv. Víta v Praze; P. Loh. Schmidt, převor na Strahově, a dr. Jan Lad. Sýkora, kanovník a univ. prof. v Praze. — Přispívajícími členy stali se: Fr. Beneš, katecheta v Příboře a Jos. Pospíšil, bisk. vikář a sekretář v Lužci nad Cidlinou. — Ročně budou přispívati: J. M. P. Meth. Zavoral, opat na Strahově, 20 K a Katolická beseda v Praze 30 K. — Em. Popel, mistr pekařský a měšťan v Praze, daroval pro rok 1906 50 K. — Mimo to poskytli: po 50 K: Jeho Excell. ndp. Dr. Fr. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci; J. M. Dr. Bruno Čtvrtečka, opat v Broumově, a Jan Klein, arcikněz v Činěvsi; 30 K Spolek sv. Bonifáce v Praze; po 20 K: Josef Čížek, kníž. arcib. vikář v Marianských Lázních a Milosrdné sestry v Praze; po 10 K: J. M. ndp. Dr. Fr. Krásl, světící biskup; Jan Vlk, ředitel Johannea v Praze; Vinc. Němeček, farář v Kněžicích; J. Řihánek, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze; Anglické panny v Praze a Biskupská konsistoř v Litoměřicích; po 8 K: P. Jan Christ, farář u sv. Petra v Praze a P. Jan Lachout, ústřední hospod. ředitel řádu křižovnického v Praze; 6 K: Frant. klášter v Plzni; po 5 K: Václ. Macek, kanovník v Čes. Budějovicích; Alžbětinky v Praze; Josef Binder, papežský prelát u sv. Víta v Praze; Jan Řezníček v Praze; Ant. a Al. Kolář, faráři na odpočinku ve Vepřku n. Vlt.; Dr. Karel Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze; Fr. Brusák, gen. vikář v Praze; Konvent milosrdných bratří v Praze a Frant. klášter v Zásmukách; po 4 K: Ant. Pavlík, Dr. Jar. Sedláček, Dr. Fr. Kryštůfek, Jos. Mejsnar, P. Aug. Kubeš a Frant. klášter v Bechyni; po 3 K: Ant. Polanecký a Antonín Social; menší částky: Jan Tischer, Al. Vašátko, Josef Brhovský, Fr. Fiala, Tkalcovské družstvo v Hronově, Al. Barbíř, Fr. Vojta, Th. C. Ant. Mikán, Jan Volf, J. Kvasnička, Jan Lekeš, Václ. Sokol, Fr. Bíca, Jan Nepomuk Holý, Fr. Pelikán a Fr. Pavlíček. — (Pokračování.) — Ze starších členů splatil 10 K (20 K) Al. Kopecký. — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu«: K. Tomanovi, far. v Hloubětíně; Jos. Kadavému, katechetovi a Fr. Vaškovi, děkanu v Kostelci nad Labem; dále: Jos. Syslovi, kaplanu v Podolí, a Janu Sokolovi, katechetovi ve Skutči. — Husitství ve světle pravdy ukončilo prací J. Bretšnajdra roč. III. a Obrana víry učiní v brzku tolikéž a dokončí práci »Bílé světlo«. Budiž tedy taky předplatné na ně — ročně 2 K za obě — doplaceno. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570—II.

Projev pro Tiskovou Ligu. — Vynikající církevní hodnostář Dr. Ant. Brychta, sídelní kanovník v Hradci Králové, »klade si za čest přistoupiti za zakl. člena předůležité, úkol svůj výtečně pochopivši a konající slavné Ligy, jíž všeho zdaru a požehnání nebes z hloubi nitra přeje. »Quo acerbior pugna, eo gloriosior victoria« (Čím urputnější boj, tím skvělejší vítězství.)« — Uctivě děkujeme, uznání toho velice si vážíme.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 19. března 1906 druhou schůzi v XI. správním roce za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Předsedající předložil nedělní číslo »Hlasu«, v němž byl obhájen a očištěn italský biskup, jemuž tisk církvi nepřátelský zlodějství vytýkal. Podobnou službu prokázal »Hlas« kat. osobám již nejednou, což béře Liga s uspokojením na vědomí. — Týž předložil časopis »Osvěta Lidu« v Pardubicích vycházející a projevil své podivení nad tím, že tamní skupiny duchovenstva nesorganisují tiskovou obránu proti tomuto listu, jenž soustavně a vyzývavě uráží katolické osoby a katolické instituce. Takový list měl by býti pilně čítán a jeho výpady měly by býti soustavně odráženy a co se osob týče, měly by býti opravami stíhány. Taková obrana měla by se provésti po celých Čechách a tím by skupiny duchovenské vykonaly záslužný kus katolické práce. — Koupí se Knihovna kacířů a její brožury budou kriticky rozebrány. — Práce Tiskové Ligy soustředěna byla poslední dobu v akci rozesílání petičních tiskopisů na obranu manželství, sbírání podpisů a petic. Soc. demokr. a pokrokový tisk zahájil urputný boj proti podepisování petic a dal se do pranýřování kněží, kteří dali sbírati podpisy na petici. Liga doporučuje, aby zaznamenán byl počet podpisů z každé farnosti, okresu a t. d., aby mohl býti celkový počet sdělen poslancům, kteří budou hájiti nerozvížitelnost manželství. — Protestantské kruhy domáhají se skrze svá presbyterstva, aby zavedena byla ve školách společná bezbarvá modlitba pro děti katolické a evangelické. Jelikož by taková modlitba hlavně škodila katol. citům mládeže, dlužno státi na tom, aby se dítky každého vyznání modlily po sobě pro sebe zvlášť svoji modlitbu. Stanovisko to dlužno hájiti v konferencích učitelských, místních a okr. školních radách, kdež se tato záležitost v brzce k jednání objeví.*) — Sokolské a soc. demokratické tělocvičné jednoty přibírají do svých cvičení tělocviku žáky z nejvyšších tříd, na které se pak tu i politicky působí, aby vstoupili i po vyjití ze školy do jejich organisací. Pod rouškou pěstění tělocviku činí pokrokářské učitelstvo nátlak na tyto žáky, aby hojně do těchto cvičení se dali zapsati. Liga upozorňuje na to, že bez svolení okresní školní rady není dovoleno žákům podobná cvičení navštěvovati a že okr. škol. rada jen tehdy udělí svolení, když cvičení konají se ve dne a ne večer, když učitel koná dozor přes celé cvičení a když nespadá cvičení v neděli do doby služeb Božích, jak ranních tak odpoledních, by se jich mládež školní mohla súčastňovati. Při tom nesmí býti učiněno pod zodpovědností dozírajícího učitele na cvičence politických nátlaků a též žádných odznaků nesmí žáci nositi. Kdež by se tak nedělo, jak tuto uvedeno, nutno podati stížnost okr. školní radě. — Spisky uč. K. Pospíšila »Co schází naší škole« a »Morálka bez Boha« z knihovny »Volné Myšlénky« budou podrobeny kritice. — Liga odsuzuje neurvalé útoky »Času« a »Práva Lidu« proti osobě a cti zasloužilého dra J. Nejedlého podnikané proto, že jako právní zástupce převzal na se hájení prof. Masaříkem uražené cti katechetů. Jestliže v každém právním státě dovoleno jest právním zástupcům bez újmy jejich cti převzíti hájení toho nejhoršího vraha, ano i hájení pachatelů atentátů, nesmí totéž právo býti upřeno a v blátě smýkáno u právníka, který na se béře hájení cti kněží. Surové výpady »Času« a »Práva Lidu« na právního zástupce cti kněží dokazují, že tyto časopisy svoji úlohu mezi slušnými lidmi již dohrály. — Tisková Liga projevila soustrast nad úmrtím zasloužilého apologety a katol. publicisty P. Jiřího Freunda z kongreg. Redempt., jenž jako kněz, spisovatel a sociolog vykonal ohromné dílo na prospěch katol. náboženství, až přemožen prací klesl v předčasný ještě hrob. Budiž naše čestné uznání a zbožná vzpomínka této perle kongregace nejsvětějšího Vykupitele. — Tím byla schůze skončena.

---

*) Poznámka redakce: Zákaz »Otčenáše« ve škole. Zaznamenáváme usnesení místní školní rady horno-rakouského města Velsu, jímž nařízeno odstraniti během 8 dnů ze všech městských škol modlitbu »Otčenáš«, »Zdrávas Maria« a znamenání se sv. křížem. Nařízení to vyvolalo v obyvatelstvu veliké vzrušení. Tím sympatičtěji uvítáno rozhodnutí okresní školní rady, jímž se uvedené nařízení jako nezákonné zrušuje.

Pamětní deska na rodném domě Fr. Pravdy. — Darovali: po 10 K: Jeho Excel. ndp. dr. Fr. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci, a dr. Jan Nep. Sedlák, pap. prelát v Praze; 6 K: dr. Mik. Karlach, probošt na Vyšehradě: 5 K: dr. Jakub Hodr, sídelní kanovník v Brně; po 4 K: P. Ant. Skočdopole, kanovník v Čes. Budějovicích, a Ant. Frecr, děkan ve Slaném; menší částky: Jos. Beran, Al. Dolák, Václ. Votruba, dr. Jan Lad. Sýkora, Al. Kašpárek, Fil. Šubrt, Vojt. Polanecký, Ign. Švancara, redakce »Růže Dominikánské«, Vavř. Pirkl, P. Jan Lachout, P. Fr. Hoppe, L. Knopp, Jan Nep. Jos. Holý, Jan Brabenec, Václ. Jar. Vacek, Ign. Výškovský, Jakub Procházka, Jul. Koubek, dr. Václ. Hlavatý, Frant. Tondl a Frant. Dundáček. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570—II.

Komité pro postavení pamětní desky na rodném domě Frant. Pravdy v Nekrasíně konalo dne 19. března t. r. v domě družstva Vlast za předsednictví faráře Vl. Hálka poradu. Porada týkala se pořízení vhodné desky a slavností v Jarošově a v Nekrasíně při tom pořádaných. Návrhy komitétu zašlou se do Jarošova k prozkoumání a pak se deska pořídí a slavnost provede. Slavnost bude konána v úterý dne 10. července 1906.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Jan Klein, arcikněz v Činěvsi; dr. Jar. Sedláček, universitní profesor v Praze; Sbor dobrovolných hasičů v Mešně. — Knihy daroval Jos. Huráň, biskup. sekretář v Hradci Králové. — Nové členy, jejich vklady a dary na knihách i na penězích přijímá: Tom. Škrdle v Praze, čp. 570—II.

Ve prospěch českého katol. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech dále složili: dr. Jan Nep. Sedlák, pap. praelát u sv. Víta v Praze 30 K; po 10 K: Josef Mejsnar, kníž.-arcib. vikář na Klecanech; Jos. Okrouhlický, farář v Robousích a Marie Worlova, učitelka v Praze; po 6 K: M. Vlnař, farář v Kostelci, a Jan Kramer, farář v Mníšku; po 5 K: Ant. Frecr, Jan Pecánek, Jan Vachulka, Jos. Vejchar; po 4 K: Farní úřad ve Sv. Poli, B. Hrábí, Ondř. Pavlík, Josef Saksl, Jos. Tichovský a V. Zvifelhofer; po 3 K: Dom. Brázda, Jos. Mottl, dr. Jos. Pospíšil, V. Reissner a Ant. Zajíček; po 2 K: Josef Bilín, V. Čubr, Antonín Javorský, M. Krejčí, Václav Nahlinger, Ant. Sopúch a Fr. Vaněček; Jan Oulehla K 1·60; po 1 K: Al. Apist a Jan Volf. — Vinc. Němeček, farář v Kněžicích, zaslal 6 beden skvostných přírodnin, dar to † svého bratra MUDr. Jos. Němečka. Čeněk Vosmík, sochař, daroval krásnou sochu — Madonnu — pro domácí kapli. — Další milodary přijímá: Tom. Škrdle v Praze, čp. 570—II.

Vzácná návštěva v katol. dívčím gymnasiu na Král. Vinohradech. — V úterý dne 13. března zavítal na Král. Vinohrady Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup, a prohlédl si katol. dívčí gymnasium. Jeho Eminence oslovil všecky chovanky, prohlédl si místnosti gymnasia, důkladně se na všecky poměry gymnasia i sester vyptával a potěšiv milými slovy chovanky a povzbudiv sestry k vytrvalosti, udělil jim dar 200 K a spokojen ústav opustil. — Návštěva tato zanechala v celém ústavě co nejmilejší vzpomínku. — Mimo to brzy po své benedikci poctil toto gymnasium návštěvou svojí J. M. vsdp. opat P. Meth. Zavoral ze Strahova a přislíbil, že dar 100 K, který strahovská král. kanonie tomuto ústavu již darovala, bude každého roku zasílati.

Z Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. — Za člena zakl. přistoupil a 50 K splatil: dr. Jan Marek, papežský praelát u sv. Víta v Praze. 10 K daroval: Ign. Švancara, farář v Mutějovicích. — Za činné členy přistoupili: Jan Breicha, říd. učitel v Karlíně; Vl. Jelínek, učitel v Liboci; Jan Volf, katecheta v Klatovech; M. Krejčí, farář v Dolních Hbitech; Ant. Malec, děkan v Bubenči; dr. Jindř. Beránek, farář u Matky Boží Vítězné v Praze; učitelky Worlovy: Františka, Lina a Marie v Praze; Jos. Kaplan, biskupský vikář v Cuslavi; G. Šourek, děkan v Týništi nad Lab.; Matěj Dušek, knížecí-arcibiskupský vikář v Charvátech a »Jednota katol. jinochů a mužů« v Pardubicích. — Ze starších členů zapravili: po 16 K: Jos. Šimek a Jos. Štěpán; 12 K Ant. Tomáš; 10 K Jan Sobotka, spiritual v Chrudimi; 6 K učitelky: M. Strúhlova, M. Schöderböckova a Jan Klein; po 4 K: Jos. Keberle, Fr. Kondelík a Spolek v Českých Pečkách; po 2 K: Vít Vašta, Jan Divíšek a Fr. Pospíšil; 1 K N. z Bechyně; 60 h Jan Pappert; po 20 h: Ant. Ticháček, Fr. Kryštofek, Jos. Moravec, Jos. Hes a Ant. Mrkvička.

Dary. Prostřednictvím naším darovali: Jos. Pop, kanovník ve Zlatníkách po 3 K Školským bratřím v Bubenči a klášteru blah. Anežky v Praze a Nejmenovaný duchovní z Lince 3 K pro Vincenciány.

ROČNÍK XXII. KVĚTEN 1906. ČÍSLO 8.

VLAST.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Avšak ta zázračná prabuňka ještě není poslední instancí života a bytí, neboť se skládá z molekylí, molekyle z atomů, atomy z etheru. Ale je posud neznámo, zdali kdo mikroskopicky o jsoucnosti etheru a atomů se přesvědčil. Jen to musíme věřiti, že nic nevíme, jak dí Sokrates, čili, že v tomto ohledu naše schopnost poznávací maloulinký již neviditelný drob neb atom nemůže vystihnouti a proto ani nemůže o tom míti pojem. Je-li však ether skutečně první neboli poslední instancí všeho života, tak měl by na svém svědomí existenci všeho i dobrého i zlého, i věřících i materialistů, zkrátka všeho, což jest. Avšak můžeme o tom ještě, chvála Bohu, pochybovati. Neboť mělo-li by se z buňky zvířecí vyvinouti nové zvíře a není-li sama o sobě tato buňka životoplodnou, tak musily se současně aspoň dvě prazroditi a k sobě přiblížiti. Jejich prazplození musilo náhodou se v tom ohromném světě státi vedle nebo blízko sebe.

Možno si mysliti, že se to stalo náhodou? A přece buňka zvířecí se nespojila s buňkou rostlinnou? To se také mohlo státi náhodou a měli bychom cvikýře mezi rostlinami a zvířaty. Ač mezi malinkými ustrojenci jsou takoví, že je mudrc přírodozpytný na vahách, nevěda, má-li je vřaditi do rostlinstva nebo zvířectva, přece ani jeden takový jedinec nevznikl ze směsi buňky rostlinné a zvířecí. Bylo-li by to možno, totiž vznik života z buňky rostlinné a živočišné, musil by se tento způsob vznikání až posud uchovati. Tomu však tak není.

Nejnižší organismy nemají ani nervů ani očí. Oka, tohoto nejdůležitějšího nástroje, nabyli snad lidé i zvířata cestou výběru, přizpůsobováním se v boji o život a Bůh ví ještě čím, což vše je tak učené, že to nelze ani vysloviti. Jen to je divno, proč se oko neusadilo na ocasu nebo na břichu.

Jak kterak i materialisté myslí evoluční přechod od nejnižšího živoka až po obojživelníky, ví se. Ale jak vyloží, vysvětlí přechod od nejnižších páteřníků k vyšším, od obojživelníků a ryb ku plazům, ptákům, ssavcům? Ani pohádkových výkladů o tom posud nikde se nelze dočísti.

Již řecký filosof vynesl na světlo otázku, co dříve bylo, zda slepice či vejce. Od té doby se pořád opakuje totéž, z vejce se rodí slepice a ze slepice vejce, ale vědění o tom nepokročilo.

Mělo by se přece od tak vzácných učenců nikoli umělými hypothesami, nýbrž na jisto dokázati, odkud první vejce bez slepice, anebo odkud povstal první pták bez vejce. Táže otázka je i vzhledem k rostlinám oprávněna. Rostliny většinou vznikají ze semen. Povstala-li první buňka, jak dí Haeckl, praplozením, mělo by se vysvětliti, jak nastalo u druhé buňky oplození? A oplození druhé buňky ani nebylo nutným, neboť toto praplození mohlo trvati a se opakovati. Avšak Haeckl má toto praplození jen za hypothesi. Vynalézání pomocí hypothesí není těžkou věcí. Pomocí hypothese možno lehce dokázati existenci čerta i ďábla.

Praplození na zemi by odpadlo, kdyby zárody života přišly na zem z cizích těles nebeských. Ač tato theorie nalézá dosti přívrženců, přece se nedá udržeti. Předně při přechodu z tělesa na těleso musí zhynouti zárod jednak ohromnou zimou asi 273° pod nullou, jednak velkým žárem, jenž povstává v ovzduší zemském třením při přeletu. Ovšem, zkoušky ukazují, že zárod života, mikroby, bacilly vydrží až 200 stupňů zimy, aniž pojdou. Avšak tím se ještě nic nedokáže. I když by přišel život z jiné planety k nám, materialisté přece nejsou se svou vědou ani o krok dále. Ještě jim přece zbývá dokázati, jak tam kdesi ve světě povstal život. Přece mrtvý vzduch nebo ether nemůže oživiti mrtvé těleso!

Proti darvinismu svědčí také různá plemenitba. Jinak se plemení ptáci, jinak brouci, jinak čtyřnožci, jinak ryby a t. d., a to velice různým způsobem. Každá třída má svůj způsob plemenitby. Darvinismus však upírá uzavřenost neboli kastovnictví druhů a prohlašuje měnivost a proselitství z druhu do druhu za zákon přírodní. Avšak každý pokus pohlavního směsu různých druhů dokázal, že smíšenci jsou neplodní. Umělý a směšovací chov se může díti za řízení dovedných pěstounů lidských. V přírodě však se pozoruje, že cizí druhové pohlavně cize a nepřátelsky se chovají. Proto, co člověk uměle vyrobí, nemůže se považovati za zákon přírodní. »Co člověk spojil, příroda rozlučuje«. Mimo to u ryb, u nižších zvířat, u nichž vejce se oplodňují, až se od samic na patřičné místo ukladou, je umělý chov a umělý výběr nemožným. Evoluční chov je u těchto zvířat vyloučen. Na tato zvířata nemožno applikovati učené významy, které působí na evoluci, jako je přirozený výběr, selekce, variace, přizpůsobení se, boj o život a t. d.

Výhodné změny, jichž se docílí umělým chovem na zvířatech, jsou omezeny. Neomezeného zvýšení nelze docíliti. Ba i zachování, udržení vypěstovaných změn jde velmi těžko. Takoví vyvolenci musejí se přísně hlídati, odloučeně chovati, jelikož by se z nich ihned stali zpátečníci, jakmile by se jim dala možnost, se sejíti se starými kollegy.

Možno je vypěstovati na zvířatech jisté formy, ale jen v jistém rámci. Dle Darvína měla by tato variace jíti do nekonečna. Tomu však tak není. Darvín míní, že všechny druhy holubí pocházejí od holuba polního. Avšak odkud vzal vznik holub polní? Na umělý výchov různých holubů se kladla velká

váha se strany materialistův, avšak posud nikomu se nepodařilo vypěstovati z holuba drozda nebo páva.

Virchov dí: »Počátek života na zemi musil nastati, jelikož geologie nám předvádí na mysl období, v němž život nebyl možným. Stal-li se na zemi vznik života, musí věda vypátrati podmínky, za nichž život nastal. Posud prozatím je to nerozřešenou záhadou.« Nazývá vznik první životné buňky zázrakem. Je však otázkou, zda je vhodno, uznati vznik života zázrakem. Stvoření ústrojenstva by zasluhovalo jen tenkráte takového jména, kdyby stvoření bylo proti přírodním zákonům. Ale tomu tak není. Látky, z nichž se skládají těla rostlinná a živočišná i lidská, dohromady se dobře snášejí. Z toho však, že člověk tyto látky tak nedovede seskupiti, by z nich povstal život, ještě neplyne, že ustrojení, seskupení těchto látek je již zázrakem. V tom však, že se to přece stalo, spočívá nutnost, věřiti ve Stvořitele.

Poslyšme důmyslný a duchaplný výklad o vzniku života se strany materialistů: Praví (Burmeister): »Nechceme-li vzíti útočiště k zázrakům a k nepochopitelnostem, musíme přičísti vznik prvních ústrojných tvorů na zemi tvůrčí nebo plodné síle hmoty a příčiny, proč nyní hmota neplodí, plynou ze všeobecných zákonů přírodních, dle nichž se děje jen to, co je nutné a nikoli to, co je zbytečné. Jaká to zpozdilost! By se Pán Bůh učinil zbytečným, bere se útočiště k takovému rozumování. Tedy hmota mrtvá je plodná. A to jen jednou, potom už nikoli. Burmeister zapomíná, že jeho vynález předpokládá veliký zázrak. Ubohé všeobecné zákony přírodní, co vše musí míti na svědomí.

Haeckl na jednom místě tvrdí, že ještě nyní děje se praplození, ač dokladu k tomu nepodává. Je prý praplození u monerů. Přikulhal však s přiznáním, že to sice není dokázáno, ale že ten, kdo chce vystihnouti vznik organismů neboli živých zemských obyvatel, musí z důvodů všeobecných uznati praplození. Než odkud odvodí ten svůj »mus« a které jsou ty všeobecné důvody, jež svědčí pro praplození? Mysle na monery, zapomněl jistě na nesčetné nálevníky a bakterie. Jistě nebude věřiti, že i tito drobní neviditelní tvorové povstali z jeho monerů. Kdyby praplození se osvědčilo pravdivým, musilo by se až posud díti a noví a noví tvorové povstávati. Pro to však schází důkaz naprosto. Ve zkumu řetězu tvorstva se přichází konečně na článek, nad nějž nelze dále.

Jak první rostliny na zemi vznikly, je rovněž tak neznámo, jako prapočátek všech věcí. V témže smyslu se vyslovil Goethe: »Počátek a konec všech věcí je vědě nedostupným.«

Jest však jisto, jakmile nastalo na zemi geologické období, jež bylo schopno člověka uživiti, nastalo vtělení člověčenstva na zemi. Rozum dí: jinak nijak leč mocí Boží. »Když bylo všecko pro člověka připraveno, řekl Bůh! »Učiňme člověka . . .« Kant dí: Mechanismus přírody je nedostatečen, bychom mu mohli přimysliti možnost organické tvorby, nýbrž podle povahy naší poznávací mohutnosti musí se vznik tvorstva přičísti příčině účelně působící.« Tím bez okolků řečeno, myslí Kant Stvořitele. Hum-

boldt dí: »Příroda i dějiny lidstva jest celek souladný, jistým duchem prováděný, božskými silami a účelnými zákony řízený.« Virchov praví: »Všecky známé zkumy svědčí proti samovolnému plození v nynější době.« Měl však dodati i v době dřívější, protože praplození v době dřívější nikdo nedokázal. Proč by to bylo možno dříve a nyní nikoli? Či byly tehdy jiné látky nebo měly jiné vlastnosti? To přece nikdo nebude tvrditi? Život může povstati toliko sblížením se dvou látek. Avšak ani historicky ani experimentelně neboli pokusmo nevíme ničeho o prvním původu ústrojného života. Tak musí každý poctivý badatel vyznati, jak to i Darvín řekl, že jako nevíme ničeho o vzniku síly a hmoty, tak nevíme ničeho o vzniku života.

Než z Francie nedávno přišla, ovšem nezaručená zpráva, že se přišlo na stopu zákonu, dle něhož se tvoří počátky ústrojenstva. Kdyby se i experimentelně dokázalo, jak z neživého povstává živé, nastává materialistům úloha těžší, dokázati totiž, jak, kterak se vynašel a objevil pud zvířecí, duch a když už existence ducha neuznává, řekněme aspoň duševní život. — Jak vysvětlí tyto věci dále: Jsou na světě neviditelní červíkové, a to tací, kteří jsou bez pohlaví a nepohlavně se rozmnožují. Jsou takoví, a to v milliardách, kteří jsou zcela neškodní, jiní zase přinášeči moru a hrozných nemocí. A skoro každý druh živočištva má na sobě zvláštní červíky jen jemu škodící. Kromě toho jsou mikroskopičtí červíci neškodní vůbec, kteří se dělí na mnoho druhů. Nechť nyní materialisté dokáží, zdali tito maloulincí živočichové také se rozrůznili čili varirovali přirozeným výběrem, přizpůsobením, bojem o život, selekcí, a čerty a ďábly.

Jestliže veškero ústrojenstvo vzniklo z jedné buňky a z ní se všecky druhy vyvinuly, pak by musila býti mezi zvířaty jakási příbuznost co do povahy, náklonnosti, pudu, výživy, učelivosti a schopnosti, nemoci, plození atd. Vidíme však nepřeklenutelnou různost, co do vzájemného chování nesmiřitelné nepřátelství. Jest známo, že i nejmenší červíkové, pouhým okem neviditelní, se navzájem potírají, ubíjejí, a to i v samém těle lidském. V tomto mikrostátě různí drobnohlední národové se tak potírají jako různojazyční národové v Rakousku. Ovšem ve člověku se děje tento boj až na nůž k jeho prospěchu.

Nelze zjistiti, jak dlouho lidé zemi obývají, ale může se říci, že od prvního člověka až na naše doby miliony a miliony lidí žilo. Kdy mikroorganismy ve člověku se zrodily, zda hned s jeho vystoupením na jeviště světové či až později, a zda první mikroorganismy tak vyhlížely jako nyní, nevíme. Ale může se tvrditi, že hned první lidé byli obydleni, a že povaha jejich obyvatel byla táž jako nyní. Měnila-li by se tato zvířatka buď co do velikosti nebo jistých vlastností, musilo by se pochybovati, zdali by to vydržel člověk. Jistě by musil podlehnouti a naše planeta by byla prostá lidstva. Tedy i ti drobnohlední živočichové jsou proti evoluční theorii.

Kdyby se zdokonalovali provozujíce evoluci, zničili by své bydliště i pastvisko, totiž člověka a tím i svou existenci. Z vlastenectví musí býti odpůrci darvinismu.

Je na světě mikroskopická havěť, která jen tenkráte našemu oku jest dostupnou, když se několikrátetisíckráte zvětší. Mnohá taková havěť zplodí hrozné nemoci, jimž za oběť padnou lidé, zvířata i rostliny. Mnohá havěť je neškodná. Ale i mezi škodnou havětí je prý mnoho druhů. Jelikož materialisté všecko živé odvozují od jedné nebo více prabuněk, měli by, ale nikoli umělými hypothesemi dokázati, čím to jest, že taková prabuňka má tu moc, tak rozdivně různé děti zploditi. A pak, je-li darvinismus pravdivým, měli by se ti malí tvorové nejspíše měniti, a neměli by miliony let setrvávati v témže stavu. Historicky se ovšem nedá dokázati, že by tito drobní živočichové byli na světě hned na počátku organického života. Ale kdyby před tisíci lety vzali počátek, podle zákona darvinského již jejich měna a změna a postup ku dokonalejším formám musil by se znamenati ve krátkých dobách i v několika letech. To se však nestalo.

A že by nyní takoví tvorové teprve vzali počátek, také nebude tvrditi nikdo.

Nyní se obraťme od drobných tvorů ku hroznýšům. Ohromní, dávno vyhynulí tvorové, kteří převyšují svými tělesnými rozměry všecky i největší nyní žijící tvory, měli by vzíti vznik z mikroskopických živoků podle evoluční theorie? Nalezly se kostry ohromných ještěrovitých potvor. Jejich rozměry a tvárnost sotva by obrazotvornost lidská si vymalovala, kdyby se byly skutečně nenalezly. Megalosaurus byl 5 metrů dlouhý a jednou našli až 10 metrů dlouhou takovou zkamenělou potvoru. Ohromný kolohnát, zvaný iguanodormautelli, bylinožravec, známý z jurského útvaru, je až 12 metrů dlouhý. Mamut byl o třetinu větší než nynější největší slon. Je to možno, aby taková ohromná zvířata se vyvinula z tak maloulinkého mikroorganismu, jenž jest tisíckráte menší, než sotva viditelná tečka? A tato zvířata již byla tak ohromná na zemi před člověkem, jenž co do tvaru jest od nich tak rozdílný! A obojí mají přece společný původ! Ze kterých zvířátek se vyvinuli tito kolosální tvorové? Zákon měnitby by byl u nich šel příliš rychlým tempem, kdežto vývoj u těch předběžníků, z nichž se měl zroditi člověk, byl by šel tuze pomalu. Tedy zákon měnitby není stejný, rovnoměrný, nýbrž hrozně měnivý. Avšak tím právě přestává zákon býti zákonem. (Dokončení.)

Před oltářem.

VLADIMÍR HORNOV.

I.

Večerní píseň luhy zvoní,
červánků hasne v horách jas,
má skráň se k Tobě, Pane, kloní
a slza splývá v loubí řas:
Mně teskno tak od Tebe jíti,
zde u Tebe jest svatý mír,
Tvá láska v srdce hvězdou svítí
a duši vznáší nad vesmír.

U nohou Tvých jak v Bethánii
tich klečím, Tobě naslouchám,
čas letí, chvíle sladké míjí,
noc vstupuje v tvůj svatý chrám.
A v lampy věčné tiché záři
svůj celý život rozjímám:
Mám zítra jíti ku oltáři,
Tvou milost, Pane, milost žádám!

Jak často šel jsem kolem Tebe,
kol zlatostkvoucích štěstí bran,
já v peklo šel — a měl jsem nebe!
A přec přišel's nepozván
ku bráně duše — stál jsi tichý,
já neznal Tebe, Ty's mne znal:
»Pojď duše má — pojď na mé líchy!« —
Já neznal Tě — Ty's byl můj Pán! —

Dnes líbám stupně, na nichž klečím
a život můj se zdá mi snem,
zda stačí, Pane, čím se vděčím
za milostí Tvých diadém?
Já chudý jsem — a Ty jsi králem,
já nemám leda slabost svou.
modlitby vzdech, když zmírám žalem
pro duši hříchem uštvanou. —

Však bídu svou a slabost svoji
ve slzách kladu před oltář,
Tvá láska, Pane, rány hojí
a milostí svých jasnou zář
vysílá tam, kde slza plane
ve trosky duše, v bídy zmar:
U nohou Tvých lkám milost, Pane
a slzy mé — můj chudý dar. —

II.

Pozdravem tichým zašlých dětských let,
vzpomínkou ráje kyne mi ta chvíle,
v níž s láskou dětinnou můj líbal ret
ponejprv Pane, Tělo Tvoje bílé
v hostiji svaté;
prostinká víra, plná nebes snů
jímala duši oddanou Ti zcela,
dnes cítím v srdci její ozvěnu
a skláním před Tebou lem svého čela
na ruce spjaté!

Sen krásný život vzal — a bolů kříž
mi rostl často v cestu mého žití
a každá bolesť k Tobě vedla blíž,
kde tichý dlíš uprostřed vlnobití
v hostiji svaté;

sny dětství zmizely — jich teplý dech
však duši moji znovu láskou hřeje,
když v dobách žalu, v krutých zápasech
před oltářem se slza s očí chvěje
na ruce spjaté! —

III.

Introibo ad altare Dei)*

K oltáři Tvému toužím Pane jen,
jsem poutník, který klesl unaven
u nohou Tvých. — Ze krajin cizích šel
a tesknou touhu v duši mladé měl
vyhledat Boha, duši vyplnit
a v hymnech života s Ním věčně jít —
dnes k Tobě pozdvihuji zrak svůj smělý,
přijď v duši mou, svátostný Spasiteli!

Co žádáš ode mne, rci Pane sám!
Chceš srdce mé? — to v oběť Tobě dám,
s ním tužby své a zlaté duše sny,
ráj štěstí mladého slzami zrosený,
vzpomínky života, jež krví psány jsou
a k duši mluví touhou žíznivou —
jen nedopusť, bych kráčel osamělý
bez Tebe, Pane můj, svátostný Spasiteli!

Ty's všechno mé, bez Tebe pustá zem,
pokrytá těžkým smrti oblakem,
bez Tebe úsměv na rtu odumřel
a smrti stín přes cestu moji šel,
bez Tebe hořkla radost v srdci mém,
noc byla vůkol — v nitru zlekaném
hlas duše mé se tajil rozechvělý:
»Přijď, potěš mne, svátostný Spasiteli!«

Jest těžká cesta, těžší bude snad,
a ještě daleko Tvůj Pane hrad,
kde duše nalezne svůj tichý stan . . . .
Já dotýkám se mystických Tvých ran
a v slzách líbám jejich rudý květ
v tajemství nebes touže zaletět
a vše, co mám, svůj život složit celý
na oltář lásky Tvé, můj Bože, Spasiteli! —

IV.

*Panem coelestem accipiam.**)*

Vítán buď mi Ježíši,
každou bolest utiší
lásky tvojí dechnutí!
Jako jara vanutí
s výše letí oblačné
lásky slovo zázračné.

Nový život vrací se,
v hloubi duše jasní se
hvězdy září v žalu noc,
lásky věčné čaromoc:
»Vzhůru duše k Světlu výš,
lásku Věčnou uvidíš!« —

*) Vstoupím ku oltáři Božímu.
**) Chléb nebeský přijmu . . . .

V.

O Pane, zůstaň s námi,
již noc se nachýlila nad horami
a srdci teskno od Tebe jest jíti! —

Tvá láska věčnou lampou v srdce svítí...

Ve srdci mír — jsme spolu Pane sami
a dole ve vísce se lidé modlí s námi:
»O Pane, zůstaň s námi!« —

Píseň lidu.

Bože skrytý ve svátosti,
Tebe vroucně slavíme,
bys k nám přišel svou milostí,
za to Tebe prosíme.

Srdce plné lásky vřelé
proměň v svatý stánek svůj,
s námi buď Tvé oko bdělé,
při nás vždycky Pane stůj.

V Tobě Pane zdroj jest síly,
pevná kotva naděje,
k Tobě duše s věrou pílí,
když ní bolest zachvěje.

Ty ji sílíš láskou svojí,
mírníš její každý žal,
pomáháš jí v těžkém boji,
kdož by Tebe nevzýval.

Bože skrytý ve svátosti,
k Tobě vroucně voláme
a pomoci Tvé milosti
pro svou duši žádáme.

Voď ji cestou víry, ctnosti
a v hodině poslední
vysvoboď ji od temností
a k sobě ji pozvedni! —

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XIII.

Než se schýlilo léto ku konci, byla mezi Dobíhalovými a Zemanovými, jak se říká, ruka v rukávě, dohodnut, domluven sňatek Františka Zemana s Františkou Dobíhalovou. Jednalo se jen ještě o to, kdy postoupí rychtář Zeman grunt synovi a zda zůstane i na výměnku rychtářem. To ovšem záviselo od vrchnosti, v pravdě však od úřednictva.

Rychtářka při poradě s mužem a konšely Sochůrkem a Hříbkem uznávala, že jest František na »ten ouřad« ještě mladý, málo rozumný a málo zkušený a od jeho mladé ženy že asi také by bylo těžko očekávat rady a nápady.

Vrchnost nemívala ráda rychtáře výměnkáře a tudíž bylo lze očekávati, že rychtáři navrhnou, aby synovi vykázal buď díl gruntu k užívání či společně s ním hospodařil na dobu několika let. To věděli arci všichni, že se tak stane, leč raditi se o tom

museli, aby bylo selské pýše učiněno zadost. Byť i tato neštěstím Apolenčiným dostala u rychtářů ránu, byla snížena, při bohatém, výhodném sňatku synově pozvédala se opět.

A než se úplně s polí sklidilo, než počaly žloutnouti listy na stromech, jezdil již František Zeman každé neděle za Dobíhalovou Františkou, maje hřívy koňů zapleteny červenými pentlemi a červený fábor na biči, jak se na ženicha sluší.

A staří spolu rokovali, ač dobře věděli, jak věc dopadne, ale právě tak byla s obou stran ta selská pýcha, aby se mluvilo po celém okolí, že takové dva rody spojují své děti, nic jináče, než jakoby se o manželství mezi šlechtickými potomky jednalo. Jak to bývá, že někdy na nejrovnější cestě naskytne se překážka, jako výmol, z nenadání, byť se i očekávalo, že může tam býti, tak bylo i zde. Překážkou tou bylo Apolenčino děcko, páňátko.

Že by si Cyril Dobíhal tak trochu zadal, kdyby si vzal dívku s děckem, to bylo na bíledni; leč okolnosti, za jakých se dítě narodilo, byly zase tak zvláštní, že říkali lidé, tu že se musí ne jedno, ale obě oči přimhouřit.

Také otec slíbil Apolence tolik věna, aniž by však synovi nástupci ublížil, že by se nebyli nikde rozpakovali, takovou nevěstu přijati.

Leč byla otázka, co s děckem? Aby si Apolenka přivedla do nového domova, kde měl Cyril, rovněž jako František býti otci po dobu několika ještě roků i jako hospodář býti podroben, to se nezdálo Dobíhalovým. Mínili, že jest dosti učiněno, odpustí-li syn nevěstě vůbec její poklesek a učiní ji panímámou, příští rychtářkou, o které nebude smět nikdo říci špatného slova. Ale o dítě že se starat nebude. To ať zůstane tam, kam patří, na Zemanovské rychtě. Však tam že si z něho mohou vychovati čeledína. Arciť, dokud budou staří živi, že přináleží jim starati se o ně.

A František zase dával za pravdu svým rodičům, že by bylo těžko vychovati dítě přece příbuzné tak blízce, z krve společné jako čeledína mezi ostatní čeládkou. A na výměnku vychováván že by hoch záhy seznal, že přináleží mu jistá práva na gruntě. Zbývala teď jen Apolenka, aby vyslovila své mínění. Řekla, že ženicha, který nechce její dítě, nebude zase chtíti ona. Že kdyby si Cyril Dobíhal vzal vdovu s dítětem, nebo se ku vdově přiženil, tu že by mu na závadu nebylo. Že právě tím osvědčil by jí svoji lásku, kdyby se o dítě jako otec staral.

A o odpuštění cizího jí posud muže že nestojí, ona že honičím neurazila. Pak že by dítě neponechala ani švagrové, ani vlastní svojí matce. Tím že sama nejlépe dokáže svoje pokání, když se o dítě vždy sama starati bude. Že nebylo by spravedlivo, aby se její dítě nemělo obživiti na gruntě, kam ona sama tak bohaté věno přinese.

Málem by se pro Apolenčino zdráhání byla ztroskotala i Františkova a Františčina svatba. František poznovu se mrzel na sestru, vytýkal, bouřil, na rodiče dotíral, vyčítal a říkal, že toho znamenaného páňátka ani viděti nechce.

Tu se Apolenka po mnohých mrzutostech vytasila s návrhem, který všecky překvapil a ve kterém rychtář mínil poznávati tu velebenou moudrost své ženy, kterou že Apolenka podědila se nyní těšil.

Řekla Apolenka tak: »Nechcu ti, bratříčku, zvostat na rychtě za železnou krávu, a nechcu, kdybych humřít měla, aby moje dítě, atsi páňátko, zvostalo za sirôtka, za postrkovadlo. Ani hu rodičů nesetrvám, aby se říkat nemohlo, že jako svobodnica z vejměnku hospodářa vobjídám. Já si myslím tak, Ať mi pantáta za ty peníze, co mi dát hodlajou, koupijou ňákou živnost, jen tak menší »živobyti« (čtvrtlán), k tomu mi dajou dobytek, nářadí a všecku výbavu a já začnu hospodařit pro sebe. Kdybych se vdala, taky bych z domova odešla a rodiče obsloužit nemohla a to budu vždycky na zavolanou. Tak si to pantáto a panímámo i ty Františku rozmyslete, poraďte se s Dobíhalovejma i s jinejma i třeba s pány na kanceláři a pak buď podlevá mýho huděláte, nebo když se jináč rozhodnete, já poslechnu, ale vdávat se nebudu.«

Byli překvapeni, než rychtář prvý uznal, že má Apolenka dobrou myšlenku. Radili se tu a tam. Lidé soudili, že se Apolenka; majíc vlastní živnost, lépe po čase provdá, než takto, aspoň že nebude jí nikdo dělat se synem milosti. Ano, že dostane třeba ženicha s pretencí, rovnající se jejímu jmění.

Panští úředníci rychtáři ten zámysl schválili. V samé dědině bylo lze koupiti trochu zpustlý statek. Vrchnost hodlala na něm snížiti robotu, chtějíc vzíti ohled na Apolenku, jako prý na vdovu. Tak to totiž ustanovil direktor, jehož nařízení vrchnost vždy uznala, tak že on sám »svolení vrchnosti« kolikráte dříve poddaným oznamoval, než některou tu žádost odeslal. Však se tomu rozumělo i zde i na jiných panstvích. Také pan direktor dal rychtáři na srozuměnou, že se chce tím trochu Apolence nahradit, že zavinil její neštěstí vrchnostenský úředník.

Až lidé rychtářovým záviděli toto rozhodnutí ze zámku. Arciť stálo to rychtáře hezkých pár tolarů panu direktoru: prý na taxy a rychtářku zásilku do direktorovic i do ostatních úřednických kuchyní, že to vypadalo na rychtě, jako když Brandeburci komory a dvůr vydrancují.

Okolo vánoc stěhovala se Apolenka do svého »živobytí«. Bylo i to stavení trochu zpustlé a bylo třeba oprav. Bylť otec dřívějšího majitele dal dcerám, které provdal, větší podíly, než jaké syn mohl splatiti a tak se uvrhl do dluhů. Stavení i polnosti zpustly a majitel prodav, s nepatrným zbytkem jmění uchytil se na malé chalupě v přespolní dědině, odkud jeho žena pocházela.

Apolenka se smála, že začne přece trochu lépe nežli druhdy Strakovi na spálené stodole. Stěhovala se provázena požehnáním rodičův, které si vyprosila jako nevěta o svatbě. Odcházela se svým dítětem na ruce, nesouc ve druhé kropenku a kříž do nového domova.

Rychtář chtěl nechat obytné i hospodářská stavení prve upravit, leč Apolenka si vyžádala, aby se tak dělo, až bude docela odstěhována, aby vše sama nařizovati si mohla.

Od vánoc najala si Apolenka čeládku. Francinu si vzala sebou, bylť jí i malý Michálek zvyklý. Hajná přepustila děvče, které se ku práci statně mělo, dosti nerada, leč neodvážila se odporovat. Ostatně Tonda i přes kulhavost byl také dobrým pracovníkem a bylo-li třeba, vypomáhaly hajnému na poli i v domácnosti chudé ženy z dědiny, které si chodily do lesa na roští a trávu.

Apolenka šla do svého stavení oblečena v největší parádě jako k oddavkám. Měla drahou šněrovačku a fěrtoch, které jí matka loni schystala k pouti a které byla posud neoblekla. Bílou sukni jako dívka nezachovalá ovšem obléci si netroufala; koupila jí matka tedy na hedvábnou, malinové barvy a přes šněrovačku zelený manšestrový kožíšek, kunovinou lemovaný. A na hlavu stříbrný čepec s dlouhou, červeně a modře květovanou pantlou.

Měla si Apolenka choditi jako vdaná selka; všecky sousedky to rychtářce schvalovaly.

Že tolik vytrpěla, smířilo lidi s Apolenkou a že si získala samostatnost, každému se jak náleží líbilo. I Dobíhalovi to konečně schválili, ač se jim nelíbilo, že tolik dobytka — dalť rychtář Apolence koně i krávy, jak vždy jí sliboval, z rychty ubude, že se pak mladí budou muset příliš starat, mínili rodiče Františkovy nevěsty.

Tu však rychtářka, která všecka oživla a bývalého jasného úsudku a pronikavosti nabyla, řekla, že tedy mladí mohou se svatbou počkat, až dorost vše nahradí. Asi dva roky.

To se však nelíbilo ani Františkovi ani Dobíhalovým a tudíž ustanovena svatba místo na masopust, jak se prve myslilo, aspoň k svatovítské pouti, s čímž všichni souhlasili. Že do té doby bude mladá drůbež, odstavená podsvinčátka i telátka, jehňata a kůzlata a v chlévích i na dvoře dosti, museli všichni uznati.

První vyjížďku jako panímáma, jak se Apolence po dědině říkati počalo, podnikla se svými pěknými koňmi do kostela. Vzala svého synka ssebou a při mši svaté rozžehla na postranním oltáři, na který pěkný obraz archanděla Michaela, který jí pan farář objednal, věnovala, dvanácte svící, které dala donésti z města. Na svících byly mašle z růžových stuh a dělané kytičky, z pestrých květů stříbrným dracounem propletených. — Všichni farníci shodovali se v tom, že tímto darem panímáma Apolenka nadobro usmířila lidi za to, že jí byl prominut trest jíti k úvodu s černou svíčkou v ruce. Říkalo se jí nadále »panímáma Apolenka«, nezvykli lidé jmenovati ji Zemanová, aniž užívali pojmenování po jejím stavení, kde říkalo se »U Kotoučků.«

Leč jiný přislotek byl hnedle v ústech lidí, aniž by se bylo zvědělo, kdo vlastně ho první vyslovil, kdo opakoval a kdo užíval tak, až vešel ve zvyk. Říkalo se »u páňátka«, později pak »u páňátků« a nadále beze všeho zlého úmyslu Apolence »panímáma páňátková«. Tak se to ujalo a zvyklo tomu, že v několika letech se na Apolenku tak doptali i známí i příbuzní.

Hajných se velice chlubili svojí kmotřičkou. Však se stala z Apolenky také hospodyně, která se vyrovnala všem selkám,

v dědině. Dovedla dohlížeti v polích, stájích a na dvoře, že bylo její obilí, dobytek a drůbež vždy z nejpěknějších v celé dědině. —

Rychtářovi chlubili se s dcerou. » Mladý rychtář František i se svojí ženou radívali se s Apolenkou ve všech případech.

Hned o svojí svatbě, která se v určený čas konala, chtěli, aby šla Apolenka, ana nemůže býti bratrovi družičkou, na svatbu jako »stará svatbí«, že je přece jenom panímámou.

Než Apolenka odepřela. Řekla, že uložila si za pokání, že po celý život se bude vzdalovati hlučných veselí, že nebude choditi k muzikám, účastniti se svateb a ouvodkových hodů, právě proto, že by se smutným vzpomínkám a návalu hoře neubránila.

Ani u bratra že nehodlá učiniti výjimky, tím více, ježto Dobíhalovi pro nesplnění svého přání na ni nevraží. Aspoň Cyril dával nastávajícímu švagrovi stále na jevo, že měla býti Apolenka přemluvena, ne-li donucena, aby se stala jeho ženou, Dobíhalovou.

František uznal, že jest tedy lépe, nepřijde-li Apolenka s Dobíhalovými do styku. A sousedé mu konečně s tou otevřeností, jak se na venkově o rodinných záležitostech vespolek jedná, řekli, že budou třeba jeho děti také kdysi po Apolence dědit. Aspoň že se dá tu a tam vidět, bude-li třeba.

Za kmotru však šla Apolenka dětem bratrovým ráda, byť i na hody nepřišla. Ale »zavázala« vždy tak bohatě, jakoby ne čtvrtlán, ale celolán gruntu zvala svým vlastnictvím.

Ostatně časem přikoupila si Apolenka i něco polí a těšila se vzrůstajícímu blahobytu.

Michálek, její páňátko, rostl jí na radost. Byl to hošík tak hezounký jako ona, jen ono znamení matčiny jízvy ho poněkud hyzdilo, tak jako hyzdila jízva matku.

»Jsme oba znamenaní,«. říkala někdy Apolenka s povzdechem a líbala synáčka na tu zhyzděnou skráň.

František měl více zdravých a hezkých dítek, leč babičce rychtářce byl ten nemanželský vnouček, páňátko Michálek, nejmilejší. Ale byl to také hošík tak chytrý, měl nápady, kterým se lidé až podivovali a kde kdo měl ho rád. Povídala stará rychtářka, (jak se panímámě hned od synova oženění říkalo), že snad proto má a musí míti toho hocha tak ráda, že ho nezrozeného ještě skorem nenáviděla.

Čas šel svým během, dostihlo jaro zimu, zima jeseň a léta ubíhala. V klopotě, starostech, radováňkách a blahu, jak jest již lidský život.

Myslivec byl již na pensi a dceruška jeho, panna Klárinka, provdala se za jeho nástupce.

Straka pak vychovával si v synku Hondovi svého nástupce.

Strakovům přibyla ještě dceruška Apolenka, které byla »panímáma páňátková« kmotrou. Hajná často vzpomínala svého prvého příchodu do rychty a blahořečila osudu, který ji svedl s rychtářovou rodinou.

Tonda zůstal u hajných čeledínem. Říkali hajných, že ani jim nenapadne, že by nebyl jejich.

Francině vedlo se u Apolenky stále dobře, vyrostla trochu ze své škaredosti a byla tak statnou děvečkou, jakých bylo v dědině málo. Za »panímámu« a za »páňátko« byla by dala srdce z těla.

Byla Francina již úplně dospělou, an tu se jí pojednou vyplnilo dávné, téměř polozapomenuté přání z dětství. Vrátila se jí totiž matka ze světa. Nevrátila se dobrovolně, přivedli jí postrkem, tou »houřední poštou« jako kdysi Strakovu rodinu. Byla to sešlá stařena, ač čítala sotvy padesáte roků. Leč nepořádný život, bída, útrapy všeho druhu, mezi kterými vězení a tělesné tresty nescházely, jí urvaly mládí a zdraví.

To již nastoupil František právě prvním rokem úřad po otci; i konšelé byli z mladších sousedů zvoleni. Arciť rychtář musel synovi stále přispívati radou a tudíž jej každou chvíli volali z výměnku, kam se byl již po pěti letech společného hospodaření odstěhoval, do velké sednice, kde se »ouřadovalo«.

Francinina matka byla ovšem od rychtáře odkázána do pazderky mezi obecní žebráky.

Byli tam posud, nebo v té obecní pazderně beztoho nikdy nikdo len netřel a pastucha měl pastoušku raději pro sebe.

Mladý rychtář nařídiv té Veruně, jak se Francinina matka jmenovala, že se musí řádně chovat a za poskytnutou almužnu pokud možno lidem pracovati, šel povědět tu překvapující novinu své sestře.

Apolenka zavolala Francinu. Holka zůstala udivena na rychtáře koukat.

»Tak já mám maminku přece ještě na živě,« řekla, zajíkajíc se překvapením.

»No, ta maminka je vlastně jedna neplechá máma, která se o tebe starala jako ta kukačka o svy mládě. Nemohla tě prej nikdá vystát. No, ale tvoje máma to je, tak ti ale zrovna povídám, že s ňou nesmíš mět žádny šachry. A ty, panímámo, dej si na ně pozor,« zahovořil mladý rychtář.

Dával si František Zeman na tom záležet, že dovede býti vážným jako kdysi otec, a věru že se mu někdy sousedé až pousmáli, jak brával třeba dosti nepatrné obecní věci důležitě, dodávaje důležitosti sám sobě.

A na zámku smávali se mu úředníci za zády hlasitě a dávali mu schválně dosti nicotných vyřízení, jen aby se pobavili, když ku správě došel. Však nepřišel nikdy s prázdnou, a úřednických kuchyní neminul.

Francina se zarazila a ohlédla se po panímámě. Apolenka se úsmála tak dobrotivě, jak tomu byla navykla od té doby, co seznala, že udílení dobrodiní je zajisté největší na světě radostí.

»No, snad se pro Francininu mámu hu nás najde ještě kus toho žvanca a třeba i práce, je-li k práci. A šachrovat Francina nebude, toho ona ani nezná,« řekla Apolenka.

Francina se zarděla až po vlasy. Vzpomněla, jak přijdouc k Strakovům, nosila prodávat do města zvěř, kterou Straka jako

pytlák ukořistil a jak ji pěstoun chválíval, jak je obratnou. I jsa hajným, dovedl se Straka ještě přiživit, jak říkal »u Božího stolu« a Francina dovedla odnést a prodat potajmu, nenápadně, co doma se nesnědlo. Až odchodem jejím s Apolenkou to arci přestalo.

»Nu, nemusíš se červenat, třebas ty bylo dost hodny, ty tvojí mámě aby čert věřil, Bůh ví, kudy se potloukala a co se ve světě všecko nahučila. Tož se měj na pozoru a nenech se od mámy zavíst, sic by bylo s tebou zle,« napomínal mladý rychtář.

»To ona Francina se nedá. A víš co, dojdi si k mámě a promluv si s ňou,« vybízela Apolenka.

»A snad ne, panímámo, snad abych počkala, až maminka dojde sem. Však oni jí lidé povijou, že jsu zde hu vás,« řekla Francina již slzíc.

»Ejnu neplač, bude taky dobře. Třeba ta máma ve světě zapomněla, že tě má,« mínila Apolenka.

»Však jí baby žebravy asi huž pověděly,« usmál se mladý rychtář. Pohovořil ještě chvíli se sestrou, pohrál s páňátkem a odešel.

Hošík poslouchal bedlivě, co se povídalo, a po odchodu strýcově řekl k Francině: »Tak ty máš maminku, ale proto přece zvostaneš naša.«

»I ty má zlatá pusinko,« rozradovala se Francina. »Tak ty chceš, abych zvostala vaša?«

»Ano. A když není ta tvoje máma hodná, tak máme našu maminku,« řekl ten osmiletý sotva chlapec a Apolenka podivem nad těmi slovy až zčervenala.

»To je dítě!« řekla a políbila Michálka. Francina taktéž.

K večeru přišourala se k páňátkovům Veruna. Byla to velká, kostnatá ženská, leč byla ohnuta v páteři a křivila se v levý bok. Ruce měla od hostce pochromlé a obličej od pití kořalky naduřený. Zarudlý nos a líce od slunce a větru osmáhlé tvořily ostrou protivu k šedým vlasům. Ústa se všemi silnými, zažloutlými zuby škubala sebou chvílemi v úšklebném, nepříjemném úsměvu.

Šat měla sešlý. Sukni tuze krátkou a přece otřepenou, barvy k nerozeznání pro špínu, místo fěrtochu potrhanou režnou mužskou zástěru, delší než sukni, košili tenkou, kterou asi někde v městě dostala. Živůtku neměla, jen přes košili křížem uvázaný potrhaný vlněný šátek a na těle starý mužský kabát ze šarky druhdy modré, nyní do nepoznání vybledlý a špinavý. Na hlavě místo šátku uvázaný kus neovroubeného kartounu. Přes sebe měla režnou žebráckou mošnu. Opírala se o hůl se silným kovaným bodcem.

»Jsu zde dobře hu páňátků?« tázala se pastvice, dvůr zametající.

»To se ví!« zasmálo se děvče. Někdo neví, že jest zde u páňátků!

»Je panímáma doma?« tázala se Veruna dále.

»Ale je,« smálo se děvče té dle jeho zdání hloupé žebračce.

Veruna šla tedy dále. Panímáma seděla u okna, předouc na vřeteně. Michálek si hrál s dřevěným koníkem podle ní. Rych-

tářka, která před chvílí k dceři na besedu byla došla, hovořila s vnoučkem.

Veruna pozdravila a zastavila se u dveří.

»A to je Veruna. Jdeš si za dcerou?« oslovila ji rychtářka.

»Když tuhle panímáma dovolí,« obrátila se Veruna k Apolence.

»Co by ne. Ale slyšíte, navádět mi holku nesmíte. Však jsem si ju vypiplala,« řekla Apolenka, nutíc se k přísnosti.

Francina vešla do sednice. Slyšela venku od pastvice, že taková divná žebračka přišla a hnedle věděla, že to bude její matka.

Zastavila se u dveří z čeledníku vedoucích. Byla asi tři kroky od matky vzdálena.

»No, přivítej mámu.« vybízela rychtářka.

Děvče pokročilo, pohlížejíc na tu stařenu nepěkného vzezření. Jak se vždy Francina vyptávala žebráků a světem jdoucích lidí, jimž byly u páňátků almužna a nocleh poskytnuty, zda někde ve světě nepotkali, nedomluvili se s její maminkou!

A nyní ji viděla před sebou tu svou maminku. Duše děvčete zatušila ihned, že to žena, která ji, dítě svoje opustila, zanechavši je na pospas bídě a ústrkům, nemá pro ně mateřského citu, že hlásí se k tomu dítěti z nutnosti. pomýšlejíc předem na svůj prospěch.

Francina pokročila k matce a jak vždy činiti vídala, políbila jí ruku, řkouc: »Vítám vás, maminko.«

Veruna děvče políbila. zamnula si oči, jakoby v nich měla slzy a řekla: »No, je z tebe hezky robsko, zastaneš kus práce. Ale škaredy jsi co dost. Hlava tomu hoří, a pih má až strakato. Za tebou se asi chasníci neplašijou!«

»I ty!« zahubovala stará rychtářka. »To je slyšet, cos byla zač. Takovy leta dítě nevidí a jinýho mu povědět nehumí.«

»Co ode mně chcete, panímámo? Však se se mnou nic dobrýho na světě nedělo a jak lidi byli ke mně, tak já jsu k nim. Včil ze mně nebude huž asi jinýho nežlivá žebračka. Mám hnáty chromy na prácu, ani ty huse bych už vopást nedovedla. Ale vykládat znám, viděla jsem kus světa. Však mě lidi rádi poslechnou, a budou ještě zvát na besedu,« Veruna se zasmála.

»Hukroj mámě kus chleba,« kázala Apolenka Francině. Holka tak učinila. Veruna usedla na lavici a počala vykládati, že ve světě moc a moc zkusila. Že se dost a dost napracovala, naplahočila a nikdež se na delší čas uchytit nemohla. Že chodila s kramáři, jeden čas i s písničkáři, že ti kradli a ona byla s nimi chycena, zavřena a metlou trestána, ač byla úplně nevinna. A pak že sloužila u šafáře v jakéms dvoře, tam že přišli o krávu, a jí že dali vinu. To byla pak sevřena v kládě den a noc; nic nedbali, že má se státi matkou. Dítě že se jí narodilo a brzy zemřelo, takový červíček ubohý. A ještě jedno dítě že měla, to že se narodilo v lese, když musela odejíti ze statku, kde ji vyhnali proto, že domácí syn byl otcem toho dítěte a hlásit se k tomu nechtěl. Jak se v lese narodilo, tak že v lese skonalo, pochovala je tam, rukama mu hrobeček vyhrabala. A dráb že jí dostihnul, a dávali na ní, že prý to dítě sama ubezdušila. A zas byla

zavřena, na pranýři vystavena a metlou bita. Pak již jenom žebrala, až ji kdesi chytli a hnali postrkem. Utekla drábovi a potloukala se ještě několik let, až mezi cikány se dostala, zkusila zimy, hladu a nemoci, až konečně ji chytli znova a dovedli sem.

Francina trnula, plakala. Rychtářka poslouchala to vyprávění se zájmem, Apolenka s ošklivostí. Štítila se té ženské od prvého na ni pohlédnutí.

Sešla se čeládka k večeři. Veruně podána polévka na dřevěné malé misce, jak se dávala žebrákům. Zlobně mrskla Veruna očima po Apolence, že ji nevyzvala, aby přisedla ke stolu.

Rychtářka odcházela, provázena Apolenkou. Apolenka ji sdělila, jak se jí Veruna protiví.

»Nejsi takovejm lidem zvyklá, přece toho hu nás v rychtě přešlo co dost, ale tys vždycky hutekla. Ne, jenom dej pozor, ať ti s Francinou nešachruje,« varovala rychtářka dceru.

Apolenka byla nemile dojata a nemohla toho večera dlouho usnout. Tak jí bylo, jakoby s Verunou vešlo jí do stavení něco zlého, viděla téměř, že ta žena se válela v bahně hříchův a neurčitý jakýs strach ji jímal.

Musela se potěšiti pohledem na synáčka. Vstala a rozkřísla světlo. Synek spal v menší posteli a usmíval se ve spaní. Ležel na straně, tak že mu nebylo viděti ono nepěkné znamení na skráni. Byl hezoučký jako andílek.

Apolenka se zachvěla, pomyslíc, jak lhostejně vyprávěla Veruna o dětech, které jí zemřely. A řekla si, že ta žena by byla bývala schopna dítě zavraždit... Poklekla k synkově loži a modlila se vroucně, aby jí Bůh zachoval to dítě, které jí doneslo zprvu tolik žalu a pak tolik blaha. Děkovala Bohu, že všecku náhradu za života štěstí našla v lásce mateřské — — — — — —

(Pokračování.)

Král Jindřich VIII. proti Lutrovi. *)

Podává prof. JOS. STANĚK.

Jak známo, odpadl r. 1517 Luther formálně od církve katolické. Od té doby zavrhoval jeden článek víry katolické po druhém. Ano, šel tak daleko, že popíral i existenci sedmera svátostí, uče, že jsou toliko dvě, křest a Svátost Oltářní. Ovšem že z řad katolických povstali mužové, kteří učení katolické církve proti Lutherovi hájili. Mezi těmi byl i Jindřich VIII., král Anglický (1509—1547), začež dostalo se mu od papeže Klimenta VII. (1523—1534) čestného názvu: »Defensor fidei.« Ze spisku jeho: »Assertio septem sacramentorum« [1]) sestavena jest následující stať.

*) Článek tento uveřejňujeme hlavně z té příčiny, abychom jím čelili proti hnutí lutherovskému: »Pryč od Říma.« Pozn. red.

[1]) Vide: Joannis Fischerii Roffensis in Anglia episcopi opera. Virceburgi apud Georgium Fleischmannum. Anno 1597, str. 13. a další.

Nejsvětější Svátost Oltářní.

Začneme tam, kde Luther počal, Nejsvětější Svátostí Oltářní. Luther ji nazývá »svátostí chleba,« sacramentum panis, sveden byv způsobou chleba.

Jak docela jinak smýšlí sv. Ambrož, když dí: »Ačkoli vidíme na oltáři podobu chleba a vína, přec nesmíme ji považovati za nic jiného, než za tělo a krev Kristovu.[2])

Ze slov sv. Ambrože vysvítá jasně a zřetelně, že žádná jiná podstata s tělem Kristovým nezůstává smíšena. Praví týž světec, že to, co zdá se býti chlebem a vínem, *nic jiného* není než tělo a krev Kristova. Kdyby byl sv. Ambrož řekl toliko: »jest tělo a krev Kristova«, mohl by snad Luther tvrditi: Ovšem, Ambrož praví, že jest to tělo Kristovo a krev Jeho, ale tím nepopírá, že vedle těla Kristova a krve Kristovy jest tam též chléb a víno. Tak totiž učí Luther, že i po konsekraci chléb zůstává chlebem, víno vínem, jenom že vedle podstaty chleba jest tam i tělo Páně a vedle podstaty vína i krev Páně. (Lutherova impanace.) Poněvadž však sv. Ambrož praví, že nic jiného není, než tělo a krev Kristova, zřejmě vyvrací tvrzení Lutherovo.

Než, kdyby to i pravda byla, — jakože to je lež — co praví Luther, že chléb s tělem Kristovým zůstává smísen, ani v tom případě nebylo třeba, aby odstraněno bylo pojmenování *»tělo Kristovo«* ze svátosti, o niž Luther sám přiznává, že jest pravé tělo Páně. Neboť kdyby i v eucharistii byla smísena podstata chleba s tělem Páně, jak Luther tvrdí, tož přec není důvodů, proč by v pojmenování podstata nižší měla míti přednost před podstatou vyšší. Svatý apoštol Pavel přispůsobil se ovšem chápavosti málo vzdělaného posluchačstva a nazval svátost tu chlebem. Ale nyní, když víra tak dlouho trvá, nijak nebylo třeba, aby pojmenování tak význačné, které věřícím představuje svátost, zaměňováno bylo pojmenováním jiným, které mysl lidskou od těla Kristova přivádí ku chlebu. A také by toho Luther asi byl neučinil, kdyby byl nechtěl lid odvésti od těla Páně, od něhož sám již dříve odpadl a přivésti jej k uctívání chleba, o čemž později se zmíním.

Zatím pozorujme, jak hledí Luther, aby přízně lidu si získal a proti kněžím jej poštval. Když totiž na tom se ustanovil, že ukáže víru církve katolické jako podezřelou, tu aby zviklal autoritu církve a potom aby tím jistěji brojiti mohl proti nejhlavnějším článkům katolické víry, počíná dílo své tam, kde domníval se, že najde nejdříve souhlasu lidu. Otevírá starou ránu, kterou Čechy dříve tolik trpěly, že laikové u katolíků nepřijímají sub utraque (pod obojí způsobou).

Mluvě o věci té píše předem, že by papež dobře učinil, kdyby se o to postaral, aby všeobecným sněmem nakázáno bylo, že laikové musí přijímati pod obojí způsobou; brzy potom, nevím z jaké příčiny, vytýká kněžím bezbožnost, poněvadž prý nepřisluhují věřícím sub utraque, dříve než by to koncil nařídil.

---

[2]) »Licet figura panis et vini videatur in altari, nihil tamen aliud, quam caro et sanguis Christi credenda est.

I kdybych neznal důvodů, proč církev laikům nenařizuje přijímání sub utraque, přece nesměl bych o tom pochybovati, že jsou to důvody pádné, když byly druhdy příčinou, že pro ně církev zakázala laikům přijímati pod obojí a pro ně podnes toho nezavádí. Také s tím se nemohu srovnati, že by kněžstvo po tolik století tolik bylo nerozumno, že by se vydávalo v nebezpečí věčné záhuby pro věc, ve které by nemělo časného prospěchu. Než, že takové nebezpečí mu nehrozí, patrno z toho, že Bůh ty, kteří pod jednou podávali, ano i psali, že tak činiti dlužno, vzal do nebe, ano i chtěl, aby ctěni byli na zemi. K takovým počítáme, ať o jiných pomlčím, muže veleučeného, sv. Tomáše Aquinského. Jiní jsou, kteří sice nejsou za svaté prohlášeni, kteří však vynikali zbožností a učeností, v čemž se Luther s nimi ani z daleka měřiti nemůže, a kteří o té věci právě opáčně soudí než Luther. Sem patří Magister Sententiarum, Mikuláš z Lýry a mnozí jiní. Těm snad křesťané budou spíše věřiti než Lutherovi.

A jak si Luther odporuje! Jednou praví, že Kristus při poslední večeři všem křesťanům bez rozdílu nedovoluje, ale *rozkazuje*: Pijte z něho všichni. Bibite ex eo omnes. Později obávaje se, aby lidu neurazil, dodává: Ne že by hřešili proti Kristu ti, kteří přijímají pod jednou, *poněvadž Kristus to ponechává dobré vůli jednotlivců*, zdaž chtějí přijímati sub una nebo sub utraque, (pod jednou nebo pod obojí) pravě: Quotiescunque haec feceritis, in mei memoriam facietis. Ale ti že hřeší, kdo odpírají přisluhovati sub utraque — pod obojí — těm, kteří za to žádají. Vina jest ne na laicích, ale na kněžích. Co napřed vydával za rozkaz, o tom praví po druhé, že to rozkaz není, ale dobrá vůle. Proč bychom mu odporovali, když on sám sobě tolik odporuje?!

A když všechno pověděl, nechrání dosti laiků, a kněžím, kterých tolik viní, hříchu dokázati nemůže. Učí, v tom že spočívá hřích, že kněží odpírají laikům druhé způsoby, když za ni žádají. Kdybych se ho však zeptal, *kdy* začali kněží odpírati při přijímání druhé způsoby proti jejich vůli, tu, jak se domnívám, nevěděl by, co by mi měl odpověděti. Proč tedy obviňuje všechen klerus, že laiky proti jejich vůli v jich právech zkrátil, když nemůže dokázati, že stalo se tak *proti vůli laiků?* Nebylo by poctivější, když již nechce doznati, že stalo se tak se souhlasem laiků, vyznati, že lid časem dal k tomu své svolení? Já, který jsem svědkem, že klerus ani toho nemůže dosáhnouti, aby věřící až skoro pod samý oltář nekladli těla svých zemřelých, nijak nemohu pochopiti, že laici jen tak beze všeho ke své potupě byli by si dali vzíti svá práva ve věci tolik důležité; spíše stalo se tak z důvodů závažných za souhlasu věřících. Jest mi při tom však podivno, že Luther, který se tolik pohoršuje, že věřícím byla odebrána *jedna způsoba,* nic neříká, když dětem se odepírají *obě způsoby;* vždyť jest přece známo, že i dítky dříve přijímaly a Luther toho popříti nemůže. Když od obyčeje toho bylo upuštěno, ačkoli Kristus praví: Bibite ex eo *omnes,* pijte z něho *všichni,* byli proto jistě důležité a veliké důvody, třeba dnes o nich již nikdo neví. Proč neměli bychom tedy věřiti, že též z dů-

vodů důležitých, třeba dnes neznámých, odstraněn byl obyčej, že laici přijímali Eucharistii pod obojí způsobou? A když Luther již tolik slov evangelia se drží, proč nenařídí, aby Eucharistie se též udělovala při jídle, nebo vlastně po jídle? A konečně, nejedná-li církev dobře, když na základě zvyku přisluhuje při Eucharistii laikům jen pod jednou způsobou, jakým právem odvažuje se Luther přiměšovati vínu vody? Domnívám se, že Luther není tak smělý, aby konsekroval víno, nepřimísiv mu trochu vody! A přece, aby ji přimísil, tomu se nenaučil ani z příkladu Kristova při poslední večeři, ani z podání apoštolů, nýbrž toliko z obyčeje církve. A když jednou obyčej církve schvaluje a dle něho se řídí, proč jindy proti němu tolik brojí? Ačkoli Luther zle řádí proto, že laikové přijímají jenom pod jednou způsobou, přece pevně věřím, že přijímají tak řádně, jako přijímá řádně klerus po staletí pod obojí způsobou, ten klerus, kterému Luther peklem hrozí proto, že laikům jen pod jednou přisluhuje. Luther proto nazývá všechny kněze bezbožníky a obviňuje je z crimen laesae majestatis evangelicae. Tvrdí, že zaslouží si i jména kacířů a rozkolníků. »Ne Češi, ne Řekové, poněvadž ti evangeliem se řídí, ale vy, Římané, jste kacíři a bezbožní rozkolníci, poněvadž svým smýšlenkám dáváte přednost před jasným písmem svatým!

Nepřipouští-li Luther nic jiného než písmo sv., proč nenakazuje, jak jsem již pravil, aby sv. Eucharistie byla přijímána po jídle? Vždyť písmo sv. přece zřejmě připomíná, že po jídle ji Kristus Pán apoštolům podával. Mnohem lépe by Luther učinil, kdyby učil, že nestalo se to lidskou libovůlí, ale vůlí Boží v církvi, aby laici přijímali jen pod jednou způsobou, jako stalo se vůlí Boží, aby Eucharistie se přijímala na lačný život. Zlíbilo se totiž Duchu svatému, jak praví sv. Augustin, aby Tělo Páně, které přijímali apoštolé po pokrmech při poslední večeři, před pokrmy bylo v církvi přijímáno od lačných. Zdá se tedy pravděpodobno, že jako Duch sv., který řídí církev, způsobil, aby nepřisluhovalo se Eucharistií nasyceným, nýbrž lačným, tak také že byl příčinou, aby laikové nepřijímali pod obojí způsobou, nýbrž toliko pod jednou. Kdo měl právo změniti jedno, proč by neměl práva měniti i druhé?

Luther bojuje pro právo laiků, aby směli přijímati pod obojí způsobou. Kdo by nevěřil, že jedná se mu o rozmnožení úcty k Nejsvětější Svátosti? Ale chyba lávky! V jedné ruce drží chléb a ve druhé štíra! Co vlastně má za lubem? Celou záležitost tu končí tak, že žádá, aby laikové nebyli nuceni přijímati Tělo Páně v čase velikonočním, aby neurčovala se jim doba, nýbrž aby přijímal každý, kdy chce, ba aby nepřijímal nikdo vícekráte než jednou v životě, a to až v posledním okamžiku svého života. Okamžik ten přece jest nejistý a mnozí v tu dobu ani by sv. Eucharistie nesnesli. Z toho viděti, že Luther vlastně pracuje nepřímo k tomu, aby lid vůbec nepřijímal Nejsvětější Svátost Oltářní. Jako ďábel z nebe zapuzený záviděl druhdy člověku ráj, tak také Luther, když vlastní vinou z církve byl vyobcován, snaží se i ostatní s sebou strhnouti.

Čím dále v knize Lutherově čteš, tím lépe poznáváš, jak zavrženíhodno jest jeho učení. Proti tomu, čemu věří celý křesťanský svět a čemu po staletí věřil — že totiž po konsekraci není již ani pravý chléb ani pravé víno v Eucharistii — opaku učí Luther, že v Eucharistii tak jest přítomno tělo Kristovo a Jeho Krev, že i podstata pravého chleba a pravého vína tam zůstává. A domnívám se, až se mu zlíbí, že popře i substanci Těla i substanci Krve Páně pod záminkou, že nabyl lepšího přesvědčení. Učinilť něco takového již třikráte: při odpustcích, při moci papežské a při přijímání laiků.

Tvrzení své odůvodňuje tím, že slovo Páně nemá se překrucovati a že nemá se mu násilí činiti ani člověkem ani andělem, ale pokud jen možno, že má se vykládati v nejpůvodnějším a nejjednodušším významu. Není-li jasného a důležitého důvodu, nemá se jinak vykládati. než jak připouští grammatika a a původní význam. Jinak dávala prý by se nepřátelům příležitost, aby si z celého písma tropili posměch. A proto, co Kristus nazývá chlebem, nesmíme prý my považovati za způsobu chleba, a co nazývá vínem, považovati za způsobu vína. A právě proto jest v Eucharistii pravý chléb a pravé víno, ježto jinak slovům Kristovým by se činilo násilí, kdyby za podstatu způsoba se kladla. Vždyť apoštolé prý jasně píší, že Kristus vzal chléb a požehnal ho, Skutky Apoštolské a Pavel o chlebě prý mluví. Proto rozuměti prý slovem chléb pravý chléb, jako pravý kalich. Neřekne prý přece nikdo, že předpodstatnil kalich.

Důkaz ten vyhlašuje Luther za veliký a důležitý. Doufám, že dokážu, že v něm není nic velikého ani důležitého.

Luther tedy především vykládá, že evangelisté jasně mluví. Ale co mluví, to tvrzení Lutherovu nijak nenasvědčuje a naopak, co by tvrzení jeho nasvědčovalo, to apoštolé nikde nepraví. A což nepraví, že vzal chléb a dobrořečil? Co tedy? Že vzal *chléb* a dobrořečil, přiznáváme i my. Že by však byl *podával* apoštolům *chléb*, když jej byl proměnil ve své Tělo, rozhodně popíráme a apoštolové toho nikde netvrdí. Aby tvrzení naše jasně vzniklo a méně bylo příčin k rozepřím, slyšme samy evangelisty.

Matouš takto vypravuje: »A když oni povečeřeli, vzal Ježíš chléb a dobrořečil i lámal a dával učeníkům svým a řekl: Vezměte a jezte: Totoť jest tělo mé — Hoc est enim corpus meum. A vzav kalich, díky činil a dal jim, řka: Pijte z toho všichni: neboť tatoť jest krev má Nového Zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. Bibite ex eo omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. (Mat. 26., 26.—28.)

Slova Markova jsou tato: »A když oni jedli, vzal Ježíš chléb a dobrořečil a lámal a dával jim řka: Vezměte, totoť jest tělo mé. Sumite, hoc est corpus meum. A vzav kalich, díky čině dal jim; a pili z něho všichni. I řekl jim: Tatoť jest krev má Nového. Zákona, kteráž za mnohé vylita bude. Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. (Marc. 14., 22.—24.)

Lukáš vypravuje: »A vzav chléb, díky činil a lámal a dával jim řka: Totoť jest tělo mé. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem. Tak i kalich když povečeřel, řka: »Tentoť jest kalich, nová úmluva v mé krvi, kteráž bude za vás vylita. Similiter et calicem postquam coenavit, dicens: Hic est calix, novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. (Luk. 22., 19.—20.)

Ze všech uvedených slov evangelistů nikde nevidíme, že by Eucharistie po konsekraci nazývala se někde chléb nebo víno, ale toliko tělo a krev. Praví sice, že Kristus vzal do ruky chléb — ale to i nyní všichni přiznáváme — když však přijímali apoštolé, již nemluví se o chlebě, ale o těle Páně. Luther však snaží se výkladem zkroutiti slova Páně ku prospěchu svého tvrzení. Accipite, manducate, hoc, t. j. hic panis est corpus meum. Ale to jest výklad Lutherův a nejsou to slova Kristova ani jejich smysl.

Kdyby chléb, jak jej do rukou vzal; tak byl dal apoštolům a neproměnil ho dříve ve své Tělo a při podávání řekl: »Vezměte a jezte«, správně by se tvrdilo, že dal, co v rukou držel. Když však proměnil chléb v Tělo své dříve, než dal apoštolům požívati, nepřijímají tito již chléb, který do rukou vzal, ale tělo Jeho, ve které byl chléb proměnil. Jako kdyby někdo, obdržev semeno, dal by druhému vyrostlou z něho květinu, nedal mu totéž, co dostal, ač přirozený pořádek přírodní z jednoho druhé učinil; tím méně odevzdal Kristus apoštolům totéž, co do rukou vzal, když přijatý chléb ve Své vlastní Tělo zázračně proměnil.

A jakým právem odvažuje se Luther tvrditi, že víno zůstává vínem, když Kristus zřejmě praví ne *hoc* est sanguis meus (to jest krev má), ale *hic* est sanguis meus (ta jest krev má). Kdo nepozoruje, že slova ta nemluví pro Luthera, ale proti němu?

Kdyby byl Kristus aspoň řekl: Hoc est sanguis meus (toto jest krev má). Tu by byl měl Luther aspoň záminku dokazovati, že hoc vztahuje se k vínu, hoc, t. j. vinum, est atd. Ale Kristus nepraví, ačkoli jest víno — vinum — rodu středního *hoc* est sanguis, nýbrž *hic* est sanguis meus; ačkoliv jest panis rodu mužského, přece dí Kristus: *Hoc* est corpus meum a ne *hic* est corpus meum, aby zjevno bylo, že chléb úplně proměnil ve Své Tělo a víno ve Svou Krev.

Luther ovšem namítá, že to jest náhodou, odnáší-li se *hoc* ku *corpus* a *hic* ku sanguis a že Kristus nemluvil latinsky ani řecky a odkazuje nás proto k hebrejštině. Zdaž není to směšné? Hebrejština nemá neutra a proto nemůže tak jasně dokázati, ku kterému substantivu náměstka se má vztahovati, jako latina a řečtina. A kdyby i v hebrejštině užito bylo náměstky rodu mužského, jakoby se řeklo hic est corpus meum, přece by to nic nedokazovalo, ježto dělo by se to z nutnosti jazykové, poněvadž hebrejština neutra nemá. Poněvadž v latině panis a corpus jsou rozličného rodu, překladatel, který z řečtiny překládal, jistě by byl spojil náměstku se slovem *panis*, kdyby byl u evangelisty nenašel pokyn, že spojiti se má s *corpus*. Mimo

to, když Luther doznává, že jaký jest rozdíl v rodě náměstek v latině, právě taký že jest v řečtině, mohl se snadno dovtipiti, že evangelisté, řecky píšíce, byli by užili takové náměstky, která by se shodovala s panis, kdyby byli nechtěli náměstkou ku corpus se vztahující ukázati křesťanům, pamětlivi úmyslu Kristova, že Pán nedal apoštolům požívati chléb, nýbrž tělo Své.

Proto, ačkoliv Luther slova Kristova vysvětluje dle svého názoru, vezměte a jezte, hoc est corpus meum, totiž hic panis, quem acceperat: tož přece ne já, ale sám Kristus učí, že slova Jeho bráti máme ve smylu zcela jiném, totiž že to, co jim dává, není chléb, jak se jim zdálo, nýbrž pravé tělo Jeho, věrně-li nám evangelisté slova Jeho podávají. Jinak byl by neřekl *hoc*, což by mělo vyložiti hic panis, nýbrž byl by jistě zcela jasně řekl, *hic* panis est corpus meum, čímž by byl poučil apoštoly, jako Luther nyní poučuje církev, že v Eucharistii jest i Tělo Páně i chléb zároveň. Poněvadž však řekl *hoc* est corpus meum, učinil to proto, aby nám ukázal, že *toliko* Tělo jest v Nejsvětější Svátosti, ne chléb.

Luther, aby dodal váhy tvrzení svému, dí, že Kristus mluví též o kalichu a o tom že přece nikdo neříká, že byl přepodstatněn. Nesmírná moudrost! Praví-li Kristus: »Hic est calix novi testamenti in meo sanguine,« jaký má to význam pro tvrzení Lutherovo? Co jiného znamenají slova ta než že to, co učeníkům svým v kalichu podával, jest jeho krev? Či může nám Luther ze slov Kristových dokázati, že podstata vína zůstává, když Kristus o krvi mluví? Aneb, že nemohl Kristus proměniti víno v krev, poněvadž zůstává kalich nezměněn? Kéž by si byl Luther ke svému důkazu zvolil jiný předmět, se kterým by si byl mohl hráti s menším nebezpečím. Neboť mezi tím, co Čechy a Řeky z haerese omlouvá a z ní Římany obviňuje, ukazuje, že sám jest haeretikem, poněvadž nechce věřiti tomu, čemu věří celá církev, ano radí, aby věřili lidé něčemu ještě horšímu, než věřili Češi a Řekové. (Pokračování.)

Z básní Jana Karníka.

VESPERE.

V skalných srázech pěšinu úzkou ztrácím,
k předu chvátám samoten, četa přátel
jiným směrem v lučiny pestrokvěté
zvolila cestu.

Vzplanul západ v purpuru loučí žhavých,
Náhlá úzkost samoty svírá duši,
z dálky nese ozvěna přátel hlasy:
zabloudil's bratře!

V hluché ticho večerní zvučí zvony. —
Pane, sešli v ústrety dobré vůdce,
oheň strážný poutníkům zapal smutným,
šakaly zapuď!

VLASTENEC Z ROKU TOHOTO.

Kdo vlastimilem moderním chceš slouti,
dbát' nesmíš starých, otřepaných ctností, —
čím tobě čest a ryzost s poctivostí,
těch odhod', jako přítěž na své pouti!

Dle choutek davu uč se pěkně plouti,
žvaň plnou hubou lidu o rovnosti,
vší autoritě lámej chutě kosti,
lež nejdrzejší ať tě nezkormoutí!

A při tom opatrně ohlédni se,
jak nejsnáze se dostat k plné míse,
než odkopnou tě vyhýčkané davy . . .

Však především: hřmi proti tmě a Římu.
i zarouhat' se můžeš Nejvyššímu —
tím zřejmě zjevíš vlastence punc pravý!

PÍSNIČKA SKORO POLITICKÁ.

Smí u nás každý volnost mít,
buď mohamedán, pohan, žid,
jich práva přísně střežme —
jen katolíky řežme!

Nám kozel v zelí nechodí,
nám vlastní nesvár neškodí, —
že Řím nám z krve tyje,
v tom naše mizerie!

A proto buďme svorni v tom:
ať v celý národ bije hrom,
nechť běs ho šlehá biči —
jen Řím když se tím zničí!

Fr. Pravda.

Řeč far. VLASTIMILA HÁLKA při slavnostní schůzi dne 6. ledna 1906 na počest Františka Pravdy pořádané.

Věkové tři přenesli se již nad ponurou, však památnou stavbou bývalé koleje jesuitské v Jindř. Hradci.

Jak palaiotyp vzácný s vetchým pergamem,
jež v písmě zlatém líčí děje bohaté, —
Jsi budovo Ty šedá, věků dávných věnem,
a drahocenný poklad kryjí desky Tvé!
Tisícové z Tebe sterý poklad brali . . .
Tys rozdávala hojně z plných dlaní všem . . .
A co jsi odchovala k dobru, krásnu, k ctnostem,
Tvým bylo, jest a bude nejkrásnějším skvostem!

Z tisíců vzdělanců, kteří vyšli z veřejí tohoto učiliště, vyjímám dnes jeden skvost: muže jehož jméno zářivě zaskvělo se v dějinách literatury české — *Františka Pravdu.*

Krásné zajisté jest vzpomínati těch drahých duší, jejichž jedinou slastí byla práce pro blaho národa. Jako báječný Prometheus snášeli mu světlo rozumu, záři krásy a oheň lásky z pramene nejčistší lásky k Bohu a k bližnímu.

Co činí národ náš pevným? Jedině pravá vzdělanost, opírající se o věčné božské pravdy. Čím menší národ, čím více ohrožený, tím více jest mu třeba vzdělanosti, mravnosti a poctivosti, aby uhájil své bytí. Vděčná památka těm, kdož pérem k tomu přispívali. Národové nehasnou, dokud jazyk žije; jazyk nehasne, dokud má své písemnictví. Ideálně pak dokonalé písemnictví jest existenční podmínkou trvání národa. Ti pak, kdož jej vzdělávají, zasluhují úcty, vděku, jakožto jeho největší dobrodinci.

Z těchto nadšených vlastenců odchází od nás jeden za druhým do pravé vlasti nebeské. Před rokem právě rozloučil se s námi »nestor české prosy« — František Pravda — jeden z těch málo již zbývajících našich buditelů, ne-li snad poslední z těch, kteří vypěstili z kolébky národ náš.

Jako veřejnost naše zhusta věnčí laurem jen, co je hřmotné, troufalé a okázalé, zapomínajíc těch, kdož skromni v odříkání a ústraní záslužné práci žijí — tím větší jest radost a chlouba naše, že slavíme dnes právě tohoto muže tiché, skromné a vytrvalé práce — prostonárodního povídkáře, že čtouce povídky, jež jeho pilná ruka setkala z příze domácích zkazek jihočeského koutku, který Pravda tak vřele miloval, vidíme za každým téměř řádkem prosvítati plamének šlechetnosti srdce, cítíme dech a tep veliké duše jeho. Je-li příznakem naší doby nevděk, dnešní oslava Pravdova má býti u nás katolíků výjimkou.

Rok tedy tomu, co navždy přestalo tlouci jeho zlaté srdce, a 88 jar uplynulo od jeho narození. Jako téměř všickni buditelé naši vyšli z chaloupek vesnických, tak i Pravdova kolébka stála v Nekrasíně u Jindř. Hradce, kdež se zrodil 17. dubna 1817 z rodičů rolnických, kteříž mu vlili do duše víru v Boha a do srdce ctnost. Zvláště pokud se týče matky, mohl Pravda později v kněžském životě svém zvolati s básníkem:

> Dík Tobě, dík má matičko, že's v srdce kladla zlato!
> Jím platím nyní Bohu dluh; dík, matičko, Ti za to.
> Ta zrnka zlata — víry skvost, řad perel — slova Páně,
> a démant — láska k Ježíši, dík, matičko, Ti za ně!

Kdo zná ten prostý, často strádající, ale ctnostný život na českém jihu, kde o vezdejší chléb musí se vésti tuhý boj s málo úrodnou hroudou země, kde dítky s ohledem na to vychovávány byly přísně v šetrnosti, jednoduchosti, při tom však zbožně a v nejryzejších zásadách: ten nebude se diviti, že v Pravdovi právě dětství a ovzduší vzorného rodinného života utvořilo čistý, ano ideální charakter. Vedení jeho šlechetného otce, zbožnost matky, tradice rodu a kraje, výchova u rázovitého strýce v Klášteře-Žďáru byly brusicími diamanty na jeho duši. Navštěvovav německou školu ve Svitavě, byl dán na německé tehdy gymnasium v Jindř. Hradci r. 1830, »poněvadž prý dobře jsem se učil — píše ve svých Pamětech — v Moravě i v Čechách zajisté stejně se přičiním a také obstojím.« O svém nastoupení do studií píše:

rozmarně Pravda: »Přistěhoval jsem se do Hradce k paní naproti pivovaru. Měl jsem postel svou a peřiny a malou pěknou truhlu s malou přihradou na levé straně. V truhle byly moje šaty, bylo tam prádlo a všelicos k jídlu a v přihradě rozličné maličkosti: tkalouny, nitě, jehly, knoflíky, brky, kudla na chléb, lžíce na polévku, kartáče a hřebeny a ještě jiné užitečné věci. Otec ztloukl postel dohromady, a paní ji ustlala. Bylo mi smutno, teskno a úzko ten první večer a tu první noc v Hradci. Nemohl jsem usnouti. Ráno jsem vstal, umyl se, pomodlil, vzal si kousek buchty k snídaní a do školy se ubíral. Studenti se scházeli z celého města, známí hlásili se k známým, já neznal nikoho a mě také neznal nikdo.«

Že Pravda zakoušel úděl chudého studenta, který se vedle povinností školních musí starati i o to sousto, jímž by se nasytil, jenž musí netoliko sám sebe, ale i jiné pro vlastní obživu učiti, vyznívá z jeho vzpomínek: »Mívali jsme hrách třikrát za týden, jedli jsme ho a nic jsme si nevybírali. Platíval jsem za obědy 5 grošů nebo 15 krejcarů za jeden. Však peněz bylo málo, za obilí, za dobytek se skrovně tržilo, rodiče mi platili byt a stravu, ale přilepšiti mi nemohli. Odhodlal jsem se, že si něco vyučováním dětí a menších studentů přivydělám.«

Ovšem všecko vyučování na gymnasiu bylo německé. Píšeť o tom smutně Pravda: »V Hradci jsme se učili jen německy, nikdo se nám nezmínil o vlasti a národu, s námi česky nepromluvil. My přece byli jen chudáci, nevěděli, necítili jsme to, že jsme — Češi. A my jsme se to ani od jiných nedověděli.« Že Pravda dobře studoval, popisuje sám při odchodu z ústavu: »Měli jsme po zkouškách, byli jsme v kostele, šli jsme do gymnasia, a tam žáci ze všech šesti škol seřadili se v největším sále. Přišli profesoři s panem proboštem Juhnem, panem praefektem Hudcem, panem katechetou Fischerem a s mnohými vzácnými hosty, zasedli za stůl na čestná místa, a u dveří stáli otcové, příbuzní a příznivci studentů, nejvíce Češi, kteří německy neuměli. Pomodlili jsme se latinsky a náš kollega Fiedler v černém fraku a v bílých rukavičkách vystoupil na kathedru připravenou a měl řeč latinskou. Po řeči nastalo vyvolávání žáků; s rhetorikou se začalo, každý profesor jmenoval své, napřed praemianty a akcidenty. Pak četl profesor Dubský: »Praemio donatus est Josephus Fiedler«, venku na chodbě troubilo a bubnovalo se, pak: »Huic proxime accesserunt Adalbertus Hlinka« (náš Pravda) a »Franciscus Kallina« a my také troubením a bubnováním byli pozdraveni.«

Dobu obou správců gymnasia za studií Pravdových od roku 1830—1836, jak označuje pisatel dějin ústavu profesor G. Heš, Roberta Hudce a smýšlením jemu příbuzného probošta Vojtěcha Juhna považovati lze za nejblaženější část. Zvláště náleží jim neskonalá zásluha a nehynoucí vděk za to, že tiše a bez nápadné tendence působili na mysl tehdejší studující mládeže, probouzející se k vědomí národnímu. Byla to doba ranních červánků budoucího vyššího školství českého, a oni ve svém ideálním snažení mimoděk k tomu vážně přičiňovali, že při rostoucí síle našeho národa blížilo se též gymnasium J. Hradecké ke kýžené chvíli, kdy navráceno bude českému lidu.

Sám Pravda, dokončiv své vzpomínky na studie v J. Hradci, připsal r. 1887 tato tklivá slova: »Blaze nynější studující mládeži: vychová, vzdělá se po česku a láska k řeči, národu a vlasti vštípí se jí do srdce hned od počátku. Kdo té lásky postrádá, komu nesvítí, koho neblaží, v kom neozývá se dost vroucně a koho nepovzbuzuje a nevede k skutkům, měl by modliti se, jako se modlíme o víru: »Bože, uděl mi ji, Bože, rozmnož ji ve mně!«

Jak bylo s ním při odchodu z gymnasia, doznává slovy: »My jsme zůstali netečni, lhostejni k české řeči, k české vlasti, k české národnosti, že nám nikdo očí neotevřel, srdce nerozehřál, nás pro české zájmy nezískal, že jen po německu jsme byli vychováni, a že němčina vůbec mezi všemi, kdož jen drobet se byli vzdělali, pány i nepány, panovala.

R. 1836, píše Pravda, na podzim odebral jsem se z Hradce na školy filosofické do Prahy, a dvě léta jsem tam dále německy studoval, německé zkoušky dělal, německá vysvědčení dostával a — ještě jsem se Čechem nestal.

I byl jsem již na tom, státi se Němcem a odešel jsem roku 1838 do theologie do Vídně, abych již v Němcích zůstal. Bylo mi to jedno: Čech nebo Němec, v Čechách nebo v Němcích.

Však ve Vídni, díky Bohu, stal jsem se ze Šavla Pavlem. Němci mnou pohrdali, Slované, zvláště Poláci, s nimiž jsem studoval, se mi divili, mne litovali, mi domlouvali. Šupiny mi spadly s očí. Já prohlídl, pocítil, že jsem Čech, na sebe se rozzlobil, se zastyděl, nespokojeným cítil, po roce do Prahy se vrátil a tam v theologii pokračoval.

Tu teprv začal jsem se učiti, začal jsem studovati česky, hleděl jsem napraviti, vynahraditi, co jsem pronedbal, zameškal. Šlo to těžko, tuze těžko, dlouho to trvalo a konečně jsem vystoupil jako spisovatel a jestě jsem musil bojovati s obtížemi.«

Po vysvěcení na kněžství ztrávil rok ve svém rodišti, poněvadž nebylo tehdy místa. Po té působil po 3 léta jako kaplan v Jarošově a ve Kvilicích a rok byl duchov. správcem v ústavu slepců v Praze.

R. 1847 zřeknuv se tohoto úřadu, přijal místo vychovatelské u baronské rodiny Sturmfederovy na Hrádku u Sušice. Ta dala mu vystavěti úhledný jednopatrový dům, kterého neopustil již do své smrti, konav pouze několik cest po Čechách, Moravě, Bavorsku a do Říma.

Na Hrádku žil klidně Pravda v zátiší svůj život, jehož proud nikdy bujně z břehu nevystupuje, nýbrž plodným zavlažováním zúrodňuje pole a nivy, jimiž bez hluku se ubírá. Obklopen byl láskou lidu i uvedené šlechtické rodiny, o níž se vyjádřil: »Nemohu než chlubiti se, že všickni tito páni jsou mi upřímně nakloněni, mne si váží, lásku a vděčnost mi dokazují a svědomitě šetří všeho, nač právo mi bylo pojištěno.«

Chci podati zde několik obrázků ze života Frant. Pravdy na Hrádku, které slouží k charakteristice jeho osoby.

Pravda stal se tu takřka členem rodiny zámecké. Mimo čtvrtky, neděle a svátky — píše Pravda — chodil jsem každý

den do zámku, dopoledne i odpoledne vždy na dvě hodiny a odpoledne ty dvě hodiny věnovali jsme procházkám v létě i v zimě. Z rodiny p. barona však bohužel vyprovázel jednoho za druhým do hrobky. Po úmrtí dcery vzal si p. baron útočiště ke mně a prosil, abych syna jeho nikdy neopustil. Chudák, brzy šel za ní. Když doktor prohlásil, že mu není již pomoci (byl 72 roky stár), šlo nám o to, aby byl zaopatřen. Zbožná baronka tuze se bála, aby neumřel, nežli se to stane, a mnoho se modlila. Baron se vyjádřil, že chce býti zaopatřen ode mne. Po tom nabyl útěchy, byl spokojen, děkoval mi, ještě v sobotu a v neděli žil, již pořád mne u sebe chtěl míti a v pondělí na den Zvěstování Panny Marie v mé přítomnosti zemřel. Jsem přesvědčen, — píše Pravda — že paní baronka, jež Panně Marii se zaslíbila, mu to vyprosila.

Baronka jsouc vdovou ve všem na mne spoléhala, se mnou se radila a svatou vůli měla každému učiniti, zachovati se po právu. Potom brzy zemřela švakrová pí. baronky a za 14 dní zase mladý pán. Dostal zapálení plic, byl zaopatřen ode mne a tak vroucně a nábožně Svátosti přijal, se modlil a Pannu Marii vzýval, že vskutku až podivem nás to naplnilo. Nyní každý den jsem navštěvoval baronku, a to vždy hned ráno po mši svaté. Rozmlouval jsem s ní, radila se o svých záležitosteh se mnou a pak jsme se obírali literaturou. Česky uměla málo, já ji z českých knih předčítal německy a tak jsem se do toho vpravil, že mi to nedělalo obtíži, zvláště když jsem jí předčítal ze svých spisů, což obyčejně mi ukládala.

Starou paní baronku navštěvovali častěji příbuzní její z Bavor, odkud pocházeli. Byli horliví, uvědomělí katolíci a já kněz věru jsem se od nich ještě přiučoval. Jednou súčastnil se našich hovorů lékař, Němec, a myslil, že se dámám zavděčí, když mně Čechu bude opponovati. Začal Čechům všelicos vytýkati, měl jim za zlé, že chtějí svoji universitu, rovnoprávnost s Němci a zastával, že v Rakousku státní řečí musí býti německá a té že se má užívati jak v úřadech tak i ve školách.

To mne arcit popudilo, nedbal jsem na dámy a s panem doktorem jsem se dal do hádky. Spoléhal se, že mu dámy budou přisvědčovati, směle mne napadal, já přišel do ohně a také směle se bránil. Dámy, jakoby nás neslyšely, ani se neozvaly, sedíce při nějakém vyšívání.

Trvalo to dlouho, asi prý tři hodiny. My si hodin nevšímali a ještě bychom se nebyli pustili, kdyby na věži nebyl zvon oznámil klekání. Dámy se modlily, já ovšem také a doktor chtěj nechtěj modlil se s námi.

Když jsme byli s modlitbou hotovi, ozvala se baroneska z Bavor a pravila vážně: »Já se přidávám na stranu našeho velebného pána, on má pravdu a hájí právo a z pana doktora mluvila všední německá domýšlivost a pýcha.« Doktor byl poražen, již nic neříkal a já také mlčel, podali jsme si ruce a rozešli jsme se, jakoby se mezi námi nic nebylo stalo a dámy pak mně se vysmívaly. Ano, baronka poznala způsob můj hádati se. Nedovedl prý jsem čekati, až zase já se dostanu k slovu. Byl

jsem netrpělivý, nebylo mi možná seděti klidně, přisvědčoval jsem doktorovi, jen aby již mluviti přestal. Baronka ještě po čase mne tím pokoušela. Mně zajisté to bylo výstrahou, abych varoval se prudkosti, opanoval a nepřenáhlil se vůči odpůrci a nic si před ním nezadal.

Roku 1880 rozstonala se nám paní baronka, pro mne často i v noci poslali, domnívajíce se, že nastává poslední její hodinka. Umřela 15. září mnou zaopatřena jako paní Bohu oddaná, pobožná a svědomitá. Doporučila mi baronesku Antonii, než mluviti přestala. Tuto jsem pak učil česky, prospívala ku podivu, četla, psala, překládala. Po pohřbu pí. baronky došly mne dopisy od příbuzných jejích v Německu, v nichž mi vřelé díky vzdali, že jsem veškerý ten rod baronů Sturmfedrů: pána, tři sestry, dceru a syna a nyní také paní až k smrti bych tak řekl, až k vymření dochoval.

O svém životě v pozdějším věku napsal Pravda tato významná slova: Než drahý národ můj z bludů a sporů jej hubících se vybéře a k bývalé moci, vážnosti a slávě si zase dopomůže, tu mne již nebude, že takové obraty obyčejně teprve po letech se umožňují.

Želím toho, těžce to nesu, nejsem již jako mezi svými, staří vymírají, mladí se jim nepodobají. Český sedlák již není, jakým býval a těšil bych se z toho, kdyby opravdu pokročil, byl se vzdělal, vycvičil a byl při tom zůstal hodným a mravným člověkem a dobrým křesťanem. Takový pokrok přeju všem stavům, hospodářům a řemeslníkům, dětem jejich i dělníkům a čeledínům. Když pak ten nižší pozdvihoval by se k tomu vyššímu chováním svým, způsoby, šaty a žádný stav by nechtěl býti pozadu za druhým, nekáral bych to, jen kdyby také každý řádně byl vzdělán ve svém a poctivostí, hodností a křesťanským životem vyrovnal se všem.

Je tomu tak i u nás? Zajisté není. Pokrok všeobecný jeví se v tom, že se lidé lépe odívají, na pány si hrají, v hospodách utrácejí, jen na požitcích a zábavách si zakládají, sobě nepřejí, se nad sebe vypínají, vyšších nenávidí, z hříchu si nic nedělají, sv. náboženství a služeb Božích si neváží. I naše mládež v tom vyrůstá a proto starý člověk nesmí si dělati naděje, že se ještě dočká utěšených časů.

Minulo mi 74 let, vysoký to věk, šťastným jsem byl, dosti milých a věrných přátel jsem měl a skutečného nepřítele snad žádného. Hleděl jsem jiným dělati radost a oni mi ji také dělali. Byl jsem vždy poměrně zdráv, jen jednu těžkou nemoc jsem přestál.

Nastaly novoty, změny, jiné poměry. Život společenský se uvolnil, rozdělil, tužby, snahy a zájmy v něm jsou strannické, odporují si a potírají se. Kněz, že to neschvaluje, co právě se děje, že za neštěstí pro národ a vlast to považuje, aby nebyl napaden, uražen a zarmoucen, rád se tomu vyhne, ustoupí, v soukromí žije a tak činím i já. Mám své zátiší a to mi vystačuje a mne oblažuje.

Znenáhla všeho se vzdávám, (psáno r. 1891) se odříkám, co mne jindy těšilo; nechodím do společností, nedělám návštěv, ale přece vesel a spokojen jsem a rád se pobavím s milými přátely. Pravou pochoutkou zůstaly mi procházky, jež konám v létě v zimě, obyčejně sám, jen se svým psíkem. Toulávám se s ním nejvíce v lesích, známe v nich každou pěšinku.

Potkáváme lidi, s každým si postojím, si pohovořím, pes čeká vedle. všelicos slyším, zajímají mne různé míněni a povahy, způsoby a zvyky, a často dosti vtipné řeči lidu, jež pak mi zůstávají v paměti.

Zvláště toho jsem si vážil, že jsem roku 1891 mohl také navštíviti výstavu v Praze. Vyhledal jsem si v Praze všecky milé mi přátely.

Nevím, co mne na světě ještě očekává a jak dlouho mne tu Pán Bůh ponechá. Již na přesrok, budu-li živ, byl bych padesát let knězem a dočkám-li se té milosti, vroucně si přeji, abych tiše, beze vší okázalosti a podívané, slaviti mohl své druhotiny, jako jsem slavil své prvotiny. »Pane, podle vůle své učiň se mno.« (Tob. 3., 6.) Láska bratrská zůstávejž mezi námi. (Žid. 13., 1.) (Dokončení.)

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

(Pokračování)

XVI.

Povinnosti povolání mého, které připjaly mne tenkráte až na rozhraní rakousko-uherské, nepřipustily, abych se súčastnil pohřbu Kosmákova a prokázal mu poslední čest. Bývalí jeho kaplani vynášeli bezduché tělo jeho z tiché fary Prostoměřské do ctihodného farního kostela, mně pak bylo jeti hřmotně supajícím rychlíkem kolem rozlitých vod Moravy a kalných toků Dunaje . . .

Nechtěl jsem věru tomu věřiti, že by Kosmák byl umřel; po půldruhého roku dlel jsem s ním pod jednou střechou, neustále s ním se stýkal, slyšel jeho hlas . . . zpráva o smrti jeho zdála se mi býti strašným snem. Ne, nemohl a nemohl jsem se vžíti do myšlénky, že by bývalý můj chef byl mrtev, źe opustil svět, že ho již neuvidím!

Ale na Veliký Pátek dne 8. dubna 1898 stál jsem u čerstvého jeho rovu na tichém hřbitůvku Prostoměřském.

Nemoha pro povolání jíti na pohřeb, považoval jsem to za povinnost alespoň hrob toho navštíviti, který mi skýtal tolik dobrodiní, který byl mně, mladému, nezkušenému, světa neznalému knězi ne představeným, nýbrž otcovským přítelem.

Po poledni vyjel jsem z pohostinné fary Miroslavské; když ocitnul jsem se na kopečku za městem, mihala se již v dáli přede mnou bílá silnice u Prostoměřic, nad krajem prostírala se průsvitná mlha, nebe bylo zahaleno v šedivé mlhy, jimiž jen chvílemi vytryskl jasný snop slunečních paprskův.

Učinil jsem obvyklou zastávku v Hostěradicích, kdež mne p. děkan W., dobrý přítel Kosmákův, přijal svou upřímnou vlídností, po krátké zastávce jel jsem silnicí dále.

Na levo vystupovala mírná zalesněná návrší u Velikých Alexovic, na pravo pak šířil se úrodný rovný kraj. Ozimní obilí zelenalo se sice krásně, ale stromy a vinohrady stály tiše, nepohnutě, smutně, jen sem tam třepetal se v mírném vánku černý uvadlý list.

Silnice míjí několik mírných pahorků. Právě vyjíždíme na poslední; podél silnice jsou hluboké příkopy, v nich válí se uschlá zcuchaná tráva a probleskuje žlutý, neshlédný podběl. Konečně jsme na kopečku u sv. kříže, dole pak otevírá se široký úval, v jehož středu leží za šedou hradbou bezlistých stromů nízká věž Prostoměřská, obklopená budovami farskými a školou.

Povoz sjel rychle do Výtonic, zámožné a úhledné osady do Prostoměřic přifařené, ve svěžím klusu přejeli jsme rovnou silnici za ní až k Prostoměřicím, kudy Kosmák tak často chodíval do školy a kudy nejednou jsme spolu šli vyprovodit souseda faráře, pak vjel do městyse, přejel náměstí a stanul před farou.

Zazvonil jsem a ptal se, je-li administrátor doma? »Ano« — bylo odpověděno — »a jsou tu ještě tři velební páni na misiích.«

Požádal jsem, aby mi půjčili hřbitovního klíče; nevěděl jsem však, kde hrob Kosmákův je.

»Snadno ho najíti: je na pravo od hlavního kříže, nedávno nasypaný a na něm několik věnců,« bylo mi řečeno.

Šel jsem na hřbitov s klíčem v ruce. Cestou potkával jsem farníky, muže v krátkých černých kabátcích s vysokými botami, ženy s černými šátky na hlavách a šaty barvy nejvíce temné: všichni nesli pod paží modlitební knížky, stařenky měly vedle nich ještě strakatý šátek a černé ošoupané pouzdro s brejlemi a pozdravovali po křesťansku (ovšem německy): »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« Poznával jsem mezi nimi mnohé známé tváře, hlavně školních dětí a jejich rodičů, ale z nich neznal mne již žádný. Minula ani ne čtyři léta, co jsem tu byl . . .

Otevřev hřbitovní bránu, smeknul jsem; považujíť farníci Prostoměřští hřbitov, třebas nyní od kostela byl vzdálen, za místo posvátné a nevkročují nikdy tam jinak než s odkrytou hlavou.

Některé z těch rovů jsem ještě znal; ale byly omšelé, oprchalé, a přibylo k nim mnoho nových.

Tam na pravo u hlavního kříže jest viděti čerstvou hlínu, není ještě ani usazena, ani trávníkem porostlá, na ní pak leží pyramida uvadlých rozpadajících se věnců: *toť ten poslední nuzný příbytek »kukátkářův« v Prostoměřicích!*

»Každý hledá svůj hrob tam a mezi těmi, kde a mezi nimiž za živa obcoval a účinkoval,« napsal sám kdesi.[26]) »Leží mezi svými, jež křtil, vedl k Bohu, smiřoval s Bohem, za něž se modlil, pro něž obětoval život svůj. Jeho život byl křížovou cestou a od hrobu jeho táhne křížová cesta vzhůru ke stánku Božímu.

[26]) Kukátko I., S. 41. (Krásný hrob.)

Tak kráčel strmou cestou trnovou, až došel k prahu chrámu věčného.«[27])

Tam odpočívá nyní mrtvý pastýř mezi mrtvými ovečkami; duše jeho vyletěla jak ten jarní skřivan, s nímž pěla Bohu na počest a lidem na radost, do výší nadhvězdných. chorou pak, znavenou pozemskou poutí, tělesnou schránku uložili tu do lůna země; kryje ji čerstvá hlína a nahoře leží několik uvadlých věnců s vybledlými stuhami . . .

Kolikráte ubírali jsme se touto cestičkou, která nikdy nezarostla zelenou travou, na tato tichá místa? Kolik znavených poutníků uložil tu dobrý Kosmák s pobožnou modlitbou na rtech k dočasnému spánku do dne vzkříšení. kolikráte pokropila zlatá pravice jeho černou půdu tu svěcenou vodou, kolika udělil tu poslední kněžské požehnání do tmavého hrobu? A nyní donesli ho sem, když sám již jíti nemohl, vložili ho v sirou zemi, aby čekal, až zavzní hlas posledního soudu.

»Hrob jest jen tmavý křemel,
v němž živá jiskra spí;
až dotkne se ho Pán Bůh,
pak jiskru probudí.«[28])

»Klekni si na vesnickém hřbitově do svadlého listí, pohlédni vzhůru k obloze, kde šedé mraky těkají, jako po spasení teskní duchové; pomodli se vroucně za své milé zemřelé a učinil jsi více, než kdybys byl sta věnců navěšel pyšně na hroby boháčů v městě.«[29])

Pokleknul jsem u tichého hrobu, pod nímž dřímal spánkem spravedlivých a se slzou v oku modlil jsem se za otcovského příznivce. aby Bůh dal mu lehké odpočinutí a světlo věčné aby jemu svítilo . . .

Prostinký. chudinký byl ten ještě ani nedosypaný hrob na venkovském hřbitůvku, na nějž z povzdálí hleděl štíhlý Marianský kostelík Lechovický, k němuž »kukátkář« kdys tak rád putovával. Nápisu neměl žádného, neboť napsal si ho sám svou zlatou rukou: »Nejkrásnější pomník jest ovšem ten, který staví Pán Bůh sám; zelený strom, vonné kvítí, hraví věterkové a ptáčkové zpěváčkové, nebo za večera ty malé hvězdičky a ten vlídný měsíc.« [30])

Se skormouceným srdcem opouštěl jsem známý hřbitůvek; musilť jsem tam doznati, že nebylo děsným snem,[31]) ale smutnou skutečností, že dobrý můj chef rozloučil se s tímto světem. Již neuvidím jeho dobrácké tváře, již nepohlédnu v ty přívětivé oči, které neznaly falše, již neuslyším jeho vlídného hlasu! Již sklesla

[27]) Kukátko I. S. 43. (Tak píše Kosmák o hrobu kněze Tomáše Procházky v Ivančicích.)

[28]) Kukátko I. S. 39.

[29]) Kukátko IV. S. 436.

[30]) Na témže místě.

[31]) Jako pisateli, že nemohl se zpřáteliti s myšlénkou o smrti Kosmákově, bylo také jiným. Msgr. prof. Vladimír Šťastný píše (Hlas 17. března 1898, č. 62): »Nebožtíku! Ani nám z péra nechce toto slovo osudné. Vždyť ani my, bližší přátelé Kosmákovi, kterým již od delší doby znám byl beznadějný stav těžce onemocnělého, nemůžeme sobě dobře představiti, že by již nikdy neměl mezi námi se objeviti se svou na oko zamračenou tváří, která však ve společnosti

ta bystrá hlava, již zhasly ty jasné oči, již oněměla ta ústa vlídná, již přestalo bíti to srdce zlaté a s ním vyschnul nevyvážitelný zdroj nejvzácnějších a nejlidovějších knih. Bohu žel, děsně pravdivou je ta chladná zvěst, která letí vlastí naší: nemáme kukátkáře, ztratili jsme ho, ztratili . . . dokonal . . . umřel . . .

XVII.

Vraceje se ze hřbitova, zastavil jsem se na faře, abych shlédnul ještě jednou *místa, kde jsme s Kosmákem sedávali.*

V přízemí na pravo je světnice, kde jsme obědvávali; byla tam černá pohovka, kulatý stůl s několika židlemi a postel. Tam čítával Kosmák noviny a sedával po obědě; na stolečku v koutě stával pěkný symfonion,[32]) na nějž Kosmák někdy si zahrál, zvláště přišel-li nějaký host. Zvláště rád poslouchával Rossiniho »Stabat Mater«. Ve světnici té upravili Kosmákovi poslední lože — tam stála rakev, než zanesli ji s nebožtíkem do kostela.

V prvním poschodí Prostoměřské fary je veliký sál a 6 světnic, rovněž kaplanka. Kosmák bydlíval v létě ve velikém pokoji hned na pravo u schodů, odkudž byla velmi pěkná vyhlídka do údolí říčky Jevišovky; jeden pokoj měl zařízený jako »salón« s červeným plyšovým nábytkem. V létě velmi rád přecházíval z pokoje do pokoje; říkal, že to na dlouho v jedné světnici nevydrží. Z každého pokoje měl jinou, vždy velmi obsáhlou vyhlídku, proto tak rád obcházel pokoje. Knihovnu měl hned vedle své ložnice; knihy stály tam v několika otevřených skříních.

V zimě ovšem mohl výhod těchto méně užíti: tu zvolil si za *pracovnu* nepatrný pokojík vedle kaplanky, který se velmi snadno vytápěl. »Nábytek pokoje měl dosti skrovný, právě jako tisícové venkovských farářů« — píše jeho přítel Petr Kopal.[33]) — »Po obou stranách pendlových hodin na zdi visí prosté obrazy Páně a Jeho Matky, nad pultem, u něhož psával, zavěšen je obraz představující Krista a pokušitele na vysoké hoře — právě jako by byl nebožtík při všech svých pracích obral si za heslo: odejdi, Satane, psáno jest: Pánu Bohu samému se klaněti a sloužiti budeš! — Václav též pohrdal světskou pompou, o čemž svědčí všechen jeho nábytek. Jeho příruční knihovna vykazuje spisy obsahu nejrůznějšího — zrovna jak to nebožtík ku svým

---

brzo se rozjasnila v kypícím humoru, jímž nikoho neurážel a všechny tak rád a mile obveseloval! —«

Jinde píše týž autor (viz Vlasť ročn. XV. S. 650):

»Již tomu rok, co jsme ho pochovali
— — — — — — — — —
A připadá nám, jak by sen to pouhý
jen tížil nás, a jak by za krátko
zas musil přijít, splnit lidu touhy
a ukázat zas nové kukátko.
Než marná touha, marné všechno snění,
již tomu rok, — co Václava tu není.«

[32]) Byl to drobný kolovrátek s velmi jemnými hlasy, do něhož se vložil závitek, pak otáčelo se klikou. Čím delší byl závitek, tím delším byl kus; proto jsme se smávali, že prodává se tu hudba na metry.

[33]) Katolické listy č. 78, dne 20. března 1898.

pracím potřeboval. Mnoho vázaných knih neměl, mnohé jsou všelijak rozřezané, jak to právě pro okamžik potřeboval. Václav měl mnoho knih, ale věděl též, co je v nich.«

Věru, ne mnoho se toho tu změnilo za ta čtyři léta, co jsem tu nebyl, jen nábytek byl trochu více opotřebován. Ale scházel přece domu tomu duch, který ho oživoval, spisovný genius, který zásoboval lid svůj četbou nejpříhodnější a jemu nejmilejší, nebyl tu »kukátkář« . . .

Vkročiv do známych těch světnic, naleznul jsem tu tři vlídné otce Redemptoristy, kteří pořádali lidu zdejšímu, jež jim Kosmák připravil, na něž se tolik natěšil, pro něž přichystal i misijní kříž, ale jichž se nedočkal . . . Tak dal světu i po smrti své důkaz, jak velmi vážil si pokladu nejdrahocennějšího, sv. víry, dědictví to nejvzácnějšího po předcích našich, a jak miloval sv. Církev, matku všech. A přívětiví misionáři chválili lid, jak pilně navštěvuje jejich kázaní, jak bedlivě poslouchají, jak horlivě přijímají sv. svátosti, všichni bez rozdílu, muži a ženy, mládenci i panny a školní děti. Kukátkář připravoval jim dobrou půdu, nenalezli vinice jeho zanedbané, ale pečlivě obdělanou a čerstvě zkypřenou . . .

S trudnými myšlénkami vracel jsem se večer do Miroslavy. Po nebi honily se šedé mraky, od severu vál studený vítr, zahalil jsem se těsněji do svého cestovního pláště. A tam nad Tvořirazskými a Mikulovskými lesy zapadalo slunce. Chvíli stála červená koule jeho nad obzorem, jakoby se jí nechtělo zapadnouti tam daleko do neznáma. Ale jak dotknul se ohnivý okraj její vrcholkův hor, pak padala neustále hloub a hlouběji. Již vyčnívá jen poslední okrouhlý rudý pás, ale teď právě poskočil, a celé slunce zmizelo za modravými horami.

Tak zapadnul jsi i Ty, dobrý kukátkáři! Již Tě neuvidím! Ale jako ty planoucí červánky, které rozlétly se po celém nebi hořice tisícerým ohněm a všemi barvami, a jako bílý měsíc, který ukazuje se tam na západě, září světlem, jež uděluje jim slunce ze svého nadbytku, tak zůstaly a zůstanou po jasné duši Tvé, po tvořivém geniu Tvém památky nehynoucí: Tvé krásné spisy, které vždy čítati se budou a putovati z ruky do ruky, po palácích a chatrčích, po vesnicích a městech, mezi chudými a vznešenými, mezi prostými a učenými, dokud bíti bude věrné srdce české a dokud zníti bude sladká řeč naše mateřská. [34])

XVIII.

»Doufáme, že brzy národ pochová si v královském hlavním městě Brně v čestném hrobě svého velikého syna, buditele, spisovatele Václava Kosmáka,« toužil brněnský »Hlas« hned v den pohřbu, [35]) Kopal pak podotknul při schůzi pořádané

[34]) Kosmák nedočkal se vysokého věku, zemřel čítaje 55 let. Neměl nikdy valného zdraví, jak píše Petr Kopal: »Z Kosmákových vzpomínek na mládí vysvítá, že jeho rod neměl jaksi zdravého jádra, a že oba jeho rodiče zemřeli předčasně, matka dokonce u věku poměrně mladém. Zdá se, že ani neuzřela syna svého jako kněze u oltáře. A děti umíraly již v mladém věku. Tím se asi vysvětluje, že i Václav Kosmák nedosáhl vyššího věku.«

[35]) Hlas č. 65., dne 20. března 1898.

Vlastí na jeho památku: »Povinností především kněžstva jest, ostatky Kosmákovy přenésti na půdu českou.« [36])

Nedlouho po tomto projevu oznamuje již brněnský Obzor: »*Václava Kosmáka tělesné pozůstatky* byly dne 27. dubna 1899 převezeny z Prostoměřic do Brna a dne 28. dopoledne o $^1/_2$11. hod. v tichosti pochovány na ústředním hřbitově ve stejném pořadí a nedaleko hrobu Františka Sušila a Matěje Procházky. Jen několik přátel a ctitelů zvěčnělého obcovalo dojemnému aktu; vlastní slavnost zádušní konána bude až při odhalení pomníku. Vyhověno tak všeobecnému přání.«

O dušičkách téhož roku byl hrob »kukátkářův« předmětem něžné pozornosti českého obecenstva brněnského; celá prostora kolem hrobu byla proměněna v kvetoucí zahrádku vonných rostlin, večer pak zářilo tu mnoho světel, bohoslovci a studenti zapěli tu krásné chorály.

Ale hrob tak vzácný byl dosud bez kříže a bez pomníku, který postaven až příštího roku 1900. A tak na dušičky téhož roku konala se u Kosmákova rovu na ústředním hřbitově dojemná slavnost, k níž dostavili se četní přátelé a ctitelé nebožtíkovi i kněží, zástupcové brněnských řeholí, bohoslovci, studenti a j.

Slavnostní posvěcení *kříže a náhrobku* vykonal za četné asistence kanovník Th. Wolf, po výkropu zapěli bohoslovci brněnští Musilův tklivý sbor: »Za Václavem Kosmákem.« Světitel naznačil několika slovy, co znamená kříž na hrobě katolického kněze, pak vybídl přítomné, aby se s ním pomodlili za Kosmáka a všechny vynikající české bojovníky, kteří tuto spojeni jsou ve spánku smrti. Na konec zapěli ještě bohoslovci nad rovem dojemné Chmelíčkovo »Miserere«.

»Zemdlený kde leží, [37])
Ticho kolem kol;
Vane vánek svěží,
S rajských zahrad dol.
Zde Ti slunce svítí,
Hvězd i luny lesk —
Duši Tvé kýž zříti
Slávy Boží blesk;
Dřímej, až Tě věčný den
Z temna hrobu vzbudí ven!«

XIX.

Byl smutný den dušičkový; z rána vyšlo slunce krvavě za šedivou záclonou hustých mlh, které nespustily se ho po celý den; na stromech, jichž větve jako hnáty kostlivců temně vzhůru čněly, nebylo již ani lístečka, po polích byla rozseta bílá jinovatka, která na černo spálila zbylé podzimní květy a zelené listy, nad městem Brnem pak stála černá hradba temného kouře, jak chrlily jej vysoké umouněné tovární komíny.

---

[36]) Řeč 5. března 1899 ve Vlasti přednesená S. 20.

[37]) Kukátko I., S. 22.

Elektrikou objel jsem vysoký na zelené skále strmící Petrov, na němž právě dostavovali dvě štíhlé věže, provinul se úzkými uličkami starobrněnskými, přejel »dlouhý most«, pod nímž valily se kalné proudy neširoké Svratky, projel kolem Milosrdných Bratří dlouhou silnicí »Vídeňskou«. Již jedeme starobylým stromořadím polemi, v nichž po různu stoji domy v zahradách, po chvíli elektrika zastavuje u »poslední stanice«.

Ach, kolika byla tu již stanice nejposlednější? Průvodčí elektriky sice podotýká, že v sedmi minutách se vrací, ale zda vrátili se odtud všichni, které sem vyvezli?

Železnou pošmournou branou vstupuji na pole široké a dlouhé, kde ze zbylé zeleně a pošmourných thují vynikají pozlacené kříže, mramorové sloupy, bílé pomníky. Toť »poslední stanice« tělesných schránek lidských. Duch vrátil se k tomu, který ho vdechnul, zde pak tělo odpočívá v pokoji, až uslyší hlas posledního soudu; střechou klidných příbytkův těch je zelený trávník, lomenicí znamení kříže. »Blaze těm, kteří umírají v Pánu!«

Stromovou alejí kráčím až k bílé stěně hřbitovní; tam na rozhraní hřbitova horního a dolního jsou památné hroby naše.

Ve dvou hrobích podle sebe dřímají spánkem spravedlivých, nezapomenutelný Sušil a neúnavný Matěj Procházka, nad oběma zdvihá se společný pomník.

Zde na blízku odpočívá prý dobrý náš kukátkář. Ptám se stařenky, která mete spadlé listí z cesty, kde že leží Kosmák? Neví! Snad ví, kde odpočívá »kukátkář«, který tolik psal? Neví zase! »Byl to velebný pán?« táže se stařenka. »Ovšem.« — »Tak proč jste to hned neřekli,[38]) tamhle, jak je ten pěkný kříž, jest jeho hrob!«

Dobrý lide moravský, zapomínáš na vše, nestaráš se o tituly a jména, jen památku kněží uctíváš!

Přátelé a ctitelé Václava Kosmáka postavili na rov miláčka veškerého lidu českého kříž, znamení spásy naší, pomník krásný a významný, pomník takový, že lepší a vhodnější pro katolického kněze ani zbudován býti nemohl.

Hlavní umělecká součástka náhrobku *je bílý mramorový kříž s tělem Páně* z jednoho kusu krásně vytesaný, jenž zasazen je ve súženém sarkofágu ozdobeném věncem, jakožto znamením vítězství a slávy v Kristu Ježíši. Sarkofág stojí na podstavci ze šedého mramoru, v němžto na desce vyryt jednoduchý, ale tím význačnější nápis:

VÁCLAV KOSMÁK
1843—1898.

S přítelem Kosmákem sjednocen ve stínu smrti odpočívá pod týmže pomníkem pilný pracovník na poli národním a věrný syn Církve, archivář Vincenc Brandl. Byl sice starším Kosmáka, jak praví nápis 1834—1901, ale nicméně poutala oba útlá páska

[38]) Na Moravě mluví lid ke knězi v plurálu, rovněž tak oslovují děti své rodiče.

přátelská. Kosmák často v řečích svých zmiňoval se o příteli Brandlovi, s kterým setkával se v Čtenářském spolku v Brně, ale žádný asi nepomyslil si, že odpočívati budou podle sebe a že starší Brandl hleděti bude do hrobu mladšího Kosmáka. Znal jsem starého poctivce Brandla osobně, byl to kmet velmi ctihodný; když sešel jsem se s ním, vzpomínal, že jsem kaplanoval u Kosmáka; přítelem kněžstva zůstal až do smrti. Ač zaujímal jsa archivářem země Moravské vynikající postavení, byl vždy ke každému laskavý a přívětivý.

Přátelé sedávavší dříve vedle sebe, trouchniví nyní ve hrobech sousedních.

R. 1880 napsal Kosmák do pamětního spisu, který vložil do báně nového kostela ve Tvarožně, tato slova: »A tak s Pánem Bohem list tento do báně skládáme. Vás, jimž kdysi do rukou přijde, prosíme pro lásku Boží, pomodlete se za nás. Zvláště Tebe, duchovní pastýři a bratře v Kristu budoucí, zapřisáhám já, nynější farář: pamatuj při nejsvětější oběti na všechny dobrodince tohoto chrámu Páně, na moje nynější farníky a zvláště na svého kdysi předchůdce Václava Kosmáka, by světlo věčné nám svítilo . . . «

Netušil asi tehdy dobrý »kukátkář«, když v nejlepším věku mužném kladl spis tento do vzdušné báně Tvaroženské, že nedokoná ani dvou desítiletí, když modliti se budou nad ním, by svítilo mu světlo věčné . . .

V 55. roce požehnaného života vypadlo mu péro zlaté ze zmírající pravice, na jaře, kdy skřivan jásá nad nivami a na omládlou zemí usmívá se jasná slunce tvář, opustila nás ta duše čistá, ideálů plná, v době, kdy probouzí se všechen život, přestalo bíti jeho nezištné srdce, které žilo jen pro Boha, Církev, vlast a národ.

Zemřel chud, jmění nezbylo po něm žádného. Netoužil nikdy po bohatství, zlaté péro své nesnížil nikdy do služeb hamižných, nebojoval nikdy za zisk a slávu světskou.

Rovu jeho netíží nádherná plotna mramorová ani nákladný pomník, jest obložen zeleným trávníkem, v němž prokvétají bílé a rudé květy, v předu zardívá se růže stolistá, po boku rostou zelené thuje, u hlavy pak pní znamení sv. kříže, které Kosmák tak miloval! Jak nadšeně a úchvatně kázal o něm v útulném kostelíku Tvaroženském a ve starobylém chrámu Prostoměřském, jak tklivě psával o něm ve svých »kukátkách«, jak často nosil je s úctou ve zlaté své pravici, z níž řinul se jasný zdroj zajímavých a poučných povídek, kolikrát znamenal se jím pobožně z rána, večer a kdykoliv překračoval práh domu svého, ubíraje se kázati, visitovati, řečniti . . .

Nad hrobem jeho lká celý národ, a jasné hlasy Brněnských alumnův, kteří dojemně pějí jemu na den dušiček píseň pohrobní z mladistvých prsou svých, jsou jen výrazem bolu všeho lidu moravského, který podnes marně hledá a touží po druhém »kukátkáři« . . .

Drahý kukátkáři, dřímej tu sladce, odpočívej v pokoji po trpkém boji života, až tě probudí z hrobu hlas andělův. Dobrý

lid český vzpomíná na Tebe; kdykoliv vzdělává se četbou krásných spisů Tvých a modlí se vděčně za duši Tvou zbožný Otčenáš.

Odpočinutí lehké dej Ti Pán, světlo věčné ať Tobě svítí; odpočívej v pokoji . . . (Dokončení.)

Královně máje.

Kde napojit svou duši v čistém zdroji,
kým žárem posvětit svůj hříšný ret,
kde najít máje libodechý květ,
jenž stínem byl by vznešenosti Tvojí,
Ty holubice čistá,
vždy Panno, Matko Krista?

Byť země mořem dýchala svých květů
a slavíků všech rozléhal se zpěv,
byť chorovody slavily Tě děv,
jež nevinny pel utajily světu,
zda píseň ta dost čistá
je Tobě, Matko Krista?

Byť moře křišťál odvěkých svých toků,
z nichž svítí perel modrojasná zář
s všech jezer vděkem dalo na oltář —
to pablesk malý lidskému je oku
Tvých vděků, perlo čistá,
vždy Panno, Matko Krista!

Byť slunce šípy s ohnivým svým leskem
se stajem spjaly hvězdných večerů,
kdy luna stříbrem hýří v jezeru,
jak zraněna by byla lásky steskem —
zda zář ta tak je čistá,
jak duše Matky Krista?

Byť světlé zástupy všech cherubínů
svou písní chválit chtěli Tvoji ctnost,
zda obsáhli by zářnou velebnost,
jež nikdy nezkalena mráčkem stínu
tak plane věčně čistá,
jak Bůh chtěl, Matko Krista? . . . .

A přece já dítě prachu, pěvec prostý
Ti píseň pěji v jisté naději,
že lásku dítka přijmeš raději,
vždyť ta je matce nade všecky skvosty,
Ty dítek těcho jistá,
nás Matko — Matko Krista!

Rudolf Stupavský.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civilta Cattolica« pro »Vlasť« z vlaštiny přeložil JOSEF FLEKÁČEK.

DÍL II.

I. Další objevy.

Byla to unavující kapitulace, již učinila mistres Needle-ová pozdě večer Julii, rozumu, svědomí a vlastnímu srdci. První výsledek její byl, že se těšila v noci alespoň jakémus takému odpočinku, jinak by ji byla příšera neodvratné nesvornosti v luně vlastní rodiny držela na loži Prokrustově. Když se ráno probudila, celý ten včerejšek zdál se jí býti jako sen. Nemohla srovnati své přísné chování k Johnovi s mírnou povolností, projevenou Julii. Něco jako výčitka ozývalo se jí ve svědomí, ale ona ji hned utlumila, vzpomínajíc živých důvodů Juliiných. Měla tu dobrou vlastnost, že pohnuta jsouc jednou přesvědčením rozumovým, tak snadno necouvala. Aby se uklidnila, zavolala své dcerušky a po dlouhánském vysvětlování, povídání a omlouvání jim dovolila, aby odevzdaly kontesce Giacinti ametystovou jehlici s těmito rozhodnými slovy: »Ku poctě matky Boží v nebesích, ne snad proto, že se jí klaníme.«

Klára i Klementina běžely s radostí vyřídit své učitelce matčino poslání. Měla z toho velikou radost a přidala k dárku malý korálový šperk. V srdci svém vzdávala díky Bohu a Nejsv. Panně jako za nějaké válečné vítězství. Ale bohabojná Anglikánka, přisvědčujíc tomu, čemu naprosto již nemohla odporovati, neslevila pranic ze svého úzkostlivého boje proti papeženství a tušíc, že John pokračuje tajně ve svém náboženském hloubání, rozhodla se, že se o jeho pokrocích na této dráze přesvědčí. K tomuto odhodlání přispěl nepatrný případ, jehož by si za jiných okolností byla ani nepovšimla. Došel totiž list z Florencie, svědčící Johnovi. Byl veliký a objemný. Mistress Anna jej ohledala, prohlížela pečeť s neznatelným jakýms gotickým znamením, studovala adressu, jež se jí zdála býti psána rukou Smithovou, ač byl rukopis poněkud třaslavý. V prvním okamžiku jej chtěla otevříti, ale neučinila toho z obavy, aby opět neporušila trochu toho domácího míru, který sotva uprostřed těch zábav na venkově jen tak tak rozkvetl. Podezření její se zvětšovalo a rostlo, zvláště když John o listu tom se vůbec ani nezmínil a dostoupilo svého vrcholu, když se John dopustil toho přehmatu, že se súčastnil procesí. Podezření její nabylo jistoty, že John, než se k tomu odhodlal, si vyžádal rady Smithovy, a ten že mu jaksi dal k tomu povolení. John, jak byl řekl, chtěl odejeti do Florencie k zubnímu lékaři, matka však dobře myslila, že jde navštívit starého Smitha, i tu si umínila, že učiní důkladnou fiskální prohlídku v jeho pokoji a ve všech jeho papírech že se mu přehrabe. Jak její povaha tak i mrav ušlechtilé dámy anglické se ovšem takovému prostředku poněkud zpouzely, věru, že to nebylo delikátní, ale dodávala si srdce uvažováním: »Jsem jeho matka, není dosud plnoletý, jest mou povinností zachrániti ho od záhuby.« K pro-

vedení svého záměru přikročila opatrně: doporučila Julii, aby šla s dětmi trochu do lesa a ostala tam s nimi celé dopoledne. »Jsme u konce se svým pobytem v Italii, a hodina návratu do Zeleného parku je už za dveřmi.« Julie byla ráda; mohlať ona i děti nerušeně hovořiti o procesí, Marii Panně, a společně se jí doporučiti, aniž by snad byla porušila nebo zradila přízeň paní Annou jí věnovanou. Stokráte již měla na jazyku začíti o útocích proti katolicismu a odraziti je, a stokráte se přemohla, omezujíc se toliko odpovídati dětem k jejich dotazům o darech Madonně a včerejším průvodu.

Zatím mistress, jsouc sama doma, zavřela na závoru dvéře, jimiž se vcházelo do jejího a do synova pokoje. Klíček ke skřínce Johnově měla již několik dní připravený; zkoušela všecky klíče co měla, až se konečně jeden dobře hodil. Jen příležitost se jí dosud nenaskytla. Byl jí věru krušný ten první krok, jejž do pokoje učinila. Vše zde bylo spořádáno: svazek dopisů na levo, halda různých lejster na pravo; jediný jen dopis ležel uprostřed, otevřený, a jak se zdálo ve spěchu zde zapomenutý. A to byl právě onen list Roberta Smitha; mistress jej poznala ihned dle obálky.

Hle, v tom něco vězí. Rukopis byl na vlas podoben písmu Juliinu. Jak by to bylo možné? zvolala paní vyděšena. Podívala se úzkostí se chvějíc na podpis, četla zřetelně: »Julie z Allori.« Co to znamená? Psaní Julie Johnovi, list daný oklikou přes Florencii! Byl by snad mezi nimi nějaký poměr? To je nemožné, byla by to, jaká je, řekla mezi čtyřma očima bez okolků. Pojednou však se celá ta záhada mžikem rozluštila. Pod záhlavím listu bylo několik podtržených řádek, psaných rukou Smithovou. »Pane Johne, posílám vám dopis miss Julie. Doplňuje mezeru mého pojednání, rozšiřuje je. Přidejte jej k ostatním mým spisům a budete míti úplné pojednání, které dokazuje: 1. Žádná z jednotlivých protestantských církví nemá známek církve Ježíše Krista; 2. veškerý svět protestantský nemůže říci, že by byl alespoň v nejpodstatnějších věcech sjednocen, poněvadž rozkol náš týká se právě i věcí nejvíce podstatných; 3. že pouhá víra v bibli nás nečiní údy pravé církve křesťanské. Právě tento třetí bod mě hluboce znepokojuje; maří nejpěknější sen celého mého života. Ale jsem nemocen a snad blízek soudu Božímu: nechci odejíti s výčitkami, že jsem vám řekl něco falešného. Odvolávám tedy, co jsem byl pravil o církvi založené na víře v bibli, odvolávám to přesvědčen důvody, které naznačuje miss Julie a ještě stem jiných, které jsou úplně jasné po tomto světle. Neradím vám, co činiti; jsem sám nerozhodnut. Váš Smith.«

»Darebný stařec,« zvolala mistress Needle-ová. »Takhle se rozbíjí na padrť víra mého syna! A podívejme se na Julii, co ona má co mudrovati o bibli a o nebibli? Co se do toho plete, že píše Smithovi psaní? Proč se nestará o své věci? Ale přečtěme si, co to jest . . . «

A opřevši lokty, jala se dychtivě čísti. Ze začátku se Julie omlouvala, že nedostála svému slibu a nepsala Smithovi dřív; potom omlouvala se ještě více, že se odvažuje pojednávati o ve-

lice vážném předmětu náboženském, prohlašovala, že se tak děje z lásky ku pravdě, že nepovídá nic svého, že opakuje jen to, co byla čerpala z věhlasných spisů katolických. Potom krátce dokazovala, že pouhá víra v bibli nečiní nás údy církve jediné, apoštolské, Ježíšem Kristem založené; i Anglikáni sami ji též uznávají jako potřebnou ku spáse jednotlivých věřících; abychom příslušeli k církvi Kristově, k tomu je třeba podrobiti se vládnoucí moci církve katolické, přijati její kázeň, učitelský úřad, kázaní, svaté svátosti. Až sem se to vše mistress Needle-ové ku podivu líbilo, nebot to neodporovalo ani jejím anglikánským názorům. Chce-li Julie jen tohle, tak to zajisté není mnoho . . . Má mnoho důvodů a každý Anglikán, který umí správně mysliti, musí uznati tyto elementy křesťanství vůbec, a neuznává-li jich sir Robert, tak je věru blázen . . . Ale nejlépe bude, budu-li čísti list tento s Julií. Vysvětlí mi jeho smysl a porozumím pak lépe dojmu, jaký učinil na víru Johnovu. Tato myšlénka paní Needle-ovu povzbudila, osvěžila. Julie je pravdomluvná, upřímná. Ta už mi řekne, co a jak. Učinila, jak si usmyslila; šla za Julií, list její majíc ssebou. Prosila ji. aby si s ní sedla někam stranou; děti si zatím budou hrát. »Poslyš,« řekla, »udělala jsem mistrovský kousek! Ale John nesmí mít o tom ani potuchy!«

»No, já ani nemuknu, to mi věřte.«

»Neměla jsem míti dříve pokoje, pokud se nepodívám na dno jeho srdce,« pokračovala paní Anna. »Jsem matka . . . otevřela jsem jeho skřínku a nalezla tam plno intimních dopisů, mezi nimi také jeden od tebe . . .

»Odpusťte,« přerušila ji Julie, »to bude asi omyl.« Paní Anna ve své ráži ani nepostřehla smysl svých slov a opakovala: »Ano, ano, dopis od tebe, s tvým podpisem.« Julie, jsouc si jista, řekla prostě: »Ujisťuji vás, že je to nemožné; nepsala jsem vašemu synovi nikdy ani jediného slůvka.«

»Vždyť nepovídám dopis psaný Johnovi,« opravila se teprve Needle-ová. Na to jsem věru ani nepomyslila. Chci říci vlastnoruční tvůj list, psaný siru Robertu Smithovi.« A vyňala jej z kapsy.

Julie se rozjasnila. »Nuže, a co s ním chcete?« »Chci, abys mně jej četla, vysvětlila, abych věděla, na čem jsem.«

»Nerozumím vám,« usmála se Julie. »Je to zcela prostý list, v němž je několik dobrých myšlének — ne mých, ale jak si je pamatuji z dobrých spisů; psala jsem jej, abych zbavila pana Smitha jistých jeho fantasií o církvi bez hlavy a paty — tak, jak si zakládá na pouhé a samotné bibli.« »To vím,« pravila Needle-ová, »ale prosím tě, čti; ráda bych věděla, jaké povětrné zámky na tom všem si vystavěl můj John. Nasadilo mu to mouchy do mozku. Ale ty, prosím tě, nezmiňuj se mu o ničem.«

Julie se podivila tak neomezené důvěře paní Anny, zvláště v této věci, k níž byla tak citlivá. Přelétla mžikem řádky, které psal Smith Johnovi a pocítila hluboký dojem. Potlačila však toto hnutí a tázala se chladně: »Přejete si, abych to četla všecko?«

»Ano, od prvního slova až k poslednímu, pomalu a klidně; chci uvažovati každou slabiku.«

»S radostí,« řekla Julie. I jala se čísti.

Mistress poslouchala se zalíbením a kýváním hlavy přisvědčovala místům, kde se jednalo o sboření fantastické církevní budovy, kterou Robert Smith jedině na bibli byl vystavěl. Ale méně orthodoxní se jí zdála nauka Juliina, když takto pokračovala: »Vidíte, ctihodný pane, zcela jasně, že pouhá víra v knihu jako božského původu váženou neuvádí vás ještě v organickou společnost založenou Ježíšem Kristem; tím méně pak můžete říci, že písmo je pro vás pravidlem víry a skutků, zkrátka, vaším náboženským zákonníkem. Ale i kdyby tomu tak bylo, pak by to vše bylo klamem mimo půdu církve římsko-katolické. Především není bible žádným zákonníkem: dogmata a přikázání jsou jen tu a tam, roztroušena mezi stem a stem jiných věcí. Jest to možno, aby Kristus, chtěje nám dáti zákonník bezpečný, dokonalý, všeobecný, jak pro učené tak pro nevědomé, byl svá dogmata a přikázání vepsal mezi dějiny, proroctví a modlitby? Kdo by to tvrdil, předpokládal by, že Bůh je zákonodárcem nezkušeným, a to by bylo rouhání. Chtěl-li by nás oblažiti zákonníkem, byl by své zákony roztřídil a vyložil, jako činí dobří zákonodárcové, byly by to články stručné, jasné, každému srozumitelné; byl by přesně oddělil rady od přikázání, byl by prohlásil, že každý má tento zákonník znáti a považovati jej za nejvyšší a jedinou autoritu náboženskou. Toho všeho však v knize božského původu neshledáváme a proto můžeme tvrditi, že nám nechtěl dáti biblí absolutní zákonník, ale toliko duševní útěchu, jakýsi základ nebo průvodce k učení církve, které řekl: »Jděte a učte všecky národy.« Jedině v tomto smyslu lze bibli zváti náboženským zákonníkem.

Ale připusťme třeba — ač by to byla očividná nesprávnost — že bible je nějakým sborníkem zákonů: kterýž pak zákonodárce byl by tak zpozdilým, aby, založiv společnost a chtěje ji udržeti, by se spokojil tím, že by jí napsal pravidla a potom dovolil, aby každý jednotlivec a kdokoliv vůbec jim rozuměl a si je vykládal podle své libosti a jak jen chce? To by bylo tolik, jako založiti semeniště sváru, a ne společenskou jednotu; to by bylo tolik, jako zaručiti přestupníkům beztrestnost, ustaviti království odboje, anarchistickou monarchii, nenapravitelný a věčný babylon — jako je tomu právě u těch, kteří odmítli autoritu církve římské. Takovou věc by neučinil ani člověk jen napolo dobrých smyslů, jakž mohlo by se něco takového přisuzovati Bohu nejvýš moudrému? Nikoliv, ctihodný pane Smithe, jest naprostou nutností, aby společnost byla řízena a podepřena ústřední mocí, která by zákony vykládala a toho dbala, aby jich bylo šetřeno, a tu je nutně třeba, aby ústřední a vrchní tento úřad byl neomylným Kdyby jím nebyl. mohl by věřící míti i k tomu, aby přijímali blud za pravdu. Z toho soudím: kdyby i bible byla sborníkem zákonů, je zde nutnost, aby je církev vykládala, je nutnost, náležeti k církvi a uznávati též neomylný její úřad.«

»To se vám bude, vážený pane Smithe, zdáti ještě více zřejmým, uvážíte-li, že na mnohých místech je smysl této knihy temný; sám sv. Petr se o tom zmiňuje ve své epištole, jak je vám známo. A pak třeba ještě míti na zřeteli přirozenou povahu věci samé. Jak je možno, aby rozuměli a chápali všichni knihu psanou před tisíci a tisíci lety, v jazyku celému téměř světu neznámém! Je psána v duchu naší doby? Jak ji mohou chápati slabomyslní, nevzdělaní, prosté ženy, zemědělci, dělníci a všichni podobní stavové, kteří tvoří a tvořiti budou většinu pokolení lidského? Jest mi dobře známo, že někteří tvrdí, že se kniha ta lidem stává srozumitelnou nadpřirozeným působením Ducha Svatého . . . «

»Ano,« přerušila ji mistress, »domnívám se, že všemu rozumím.«

»Ráda věřím,« odvětila Julie; »ale kolik je tak vychovaných v Anglii nebo vůbec jako vy? A pak: kdo vám za to ručí, že právě tomu nerozumíte, když myslíte, že tomu nejlépe rozumíte? to jest, že jednou se vám zdá býti výklad správným a podruhé nikoliv? Kdyby se knize rozumělo samo sebou, proč by veliké množství katolíků i protestantů psalo skoro celé biblioteky komentářů? A tu velmi často shledáváme, že pojímají text ve smyslu docela opáčném, tak jako kdyby Bůh jedním a týmž slovem jednomu řekl »bílé« a druhému »černé!« Ale slyšte dále, co jsem psala siru Robertu Smithovi:

»Táži se, kdy že Bůh slíbil jednotlivým čtenářům bible toto nadpřirozené přispění Ducha Svatého? Protestanté popírají neomylnost církve a přisuzují ji jednotlivým věřícím? Skutečnost je kárá ze lži, neboť nejvyšší hlavy protestantstva, které se domnívají býti poslány od Boha, aby reformovaly náboženství křesťanské, chápaly písmo každá jinak, každá podle vlastní libovůle. Luther přisahá, že našel v bibli luteranismus bez svobodné vůle, Kalvín v ní viděl kalvinismus s predestinací do pekla, Zwingli zwinglianismus, jenž ničí eucharistii, Schwedenborg objevil v bibli všechny své směšné sny, Fox tam nalezl kvakerismus, který popírá božský původ bible samé; Socinus s biblí v ruce popírá Trojici, popírá, že Slovo tělem učiněno jest, Božství Ježíše Krista, z mrtvých vstání, zatracení do pekla. Anglikáni za dob Eduarda VI. rozeznávali v bibli čtyřicet dva články víry, za Alžběty už jich bylo jen třicet devět; v málo letech se tři články z bible vytratily. A tak dvě stě či tři sta protestantských sekt, právě jako kacíři starověcí, čte v bibli jen to, co tam čísti chce: vlastní své chyby. Šimon Magus za času sv. Petra mluvil stále o bibli, citoval ji, ať se to hodilo nebo ne, právě tak jako Derbisti, Puseisti a Mormoni, povstalí včera, a Starokatolíci, vzniklí dnes. Zkrátka: pochybení zlomyslnosti lidské i druhu největšího byla vždy podpírána biblickými texty podle svobodného výkladu. Zdá se vám tedy býti možným, ctihodný pane, aby Bůh dal lidstvu za průvodce gumovou hračku, kterou každý může natahovati a vytahovati, jak jen sám chce? A v tomto hračkářství dle vlastních rozmarů mělo by se zakládati celé vyznávání víry křesťanské?«

»To je přes příliš!« zvolala mistress, uražena ve své hluboké úctě k bibli. »A což katolíci nevykládají si bibli dle svého?«

»Nikdy ne,« řekla Julie. »Můžeme čísti svaté písmo, ale bráti své soukromé výklady jako pravidla naší víry, to nikdy ne. Pravidlo naší víry je učení církve, oné církve, jíž sv. Pavel nazval sloupem pravdy, oné církve, jíž Kristus řekl: »Já jsem s vámi až do skonání světa«, oné církve, již, dle slov Kristových, brány pekelné nepřemohou.«

»A bibli nemáte za neomylné slovo Boží?« ptala se Needle-ová.

»O zajisté, nikoliv však naše výklady. Pozorujte, jak moudře si u věci té církev katolická vede. Církev má svaté písmo, jež jí odevzdali apoštolé, podle svého poslání určuje části, z nichž se skládá, bdí nad jejími překlady i novými otisky, prohlašuje se býti nejvyšší, autoritativní a definitivní vykladatelkou jeho, připomínajíc těm, kdož by neposlechli, slov Kristových: »Kdož by ani církve neposlechl, budiž ti jako pohan a publikán.« Odtud jest, že každý věřící může se zcela bezpečně procházeti v sadech slova Božího, poznává, kde jsou hranice těchto sadů, stanovené neomylnou autoritou, nemá obavy, že by někdo mohl strom života oloupiti o jediný jen list; jinými slovy, dle neomylného výměru církve ví, kolik knih a které řízené jsou Duchem Svatým, které jednotlivé části i verše, které tedy může považovati za Duchem Svatým zjevené. A tato jistota poskytuje katolíkům nesmírnou svobodu; neboť nikdo jim nezapovídá pátrati s pokorou po skrytém smyslu svaté knihy, s výhradou toliko, aby nevymýšleli snad nebo nevynalézali nová dogmata proti obecnému smyslu církví vyloženému. A tak se katolík těší ovoci svatého písma, aniž se vydává v nebezpečí, že mu nebude rozuměti nebo je snad jinak vykládati. To není nikde můj vlastní výmysl; povídám to tak, jako to katolíci vůbec povídají.«

»Myslím stále na dojem, který má tvůj dopis na Johna,« pravila paní Anna.

Julie pokračovala ve čtení: »Míním, že protestantismus je úhlavním nepřítelem bible . . . «

»To je zřejmý nerozum!« zvolala Needle-ová. »Máme bibli stále v ruce, téměř ji zbožňujeme, jakž bychom mohli býti jejími nepřátely?«

A Julie: »Jen poslouchejte klidně dále.« »Protestantismus ve svém odboji proti církvi vyrval bibli z rukou církevní autority, aby ji položil na oltář a zval národy, aby se přicházeli sytit touto mannou, kterou jim jejich kněží ukradli. Ve skutečnosti je to nepočestné zneuctění. Uvažujte, prosím: Luther počal onen zápas; jednou rukou podkuřoval bibli kadidlem, druhou na kusy trhal epištolu sv. Jakuba, která — jak se doslovně vyjádřil — mu zapáchala hnojem, a pak — mezitím co bibli stále zbožňoval — rozerval ještě tři jiné, totiž sv. Judy a dvě sv. Jana, poněvadž se mu nehodily do jeho krámu; rovněž pro tu příčinu roztrhal i knihu o Tobiášovi a Juditě, pak proroctví Baruchova, Joba, knihu kazatel, pak knihu moudrosti, poněvadž se mu nelíbily, potom Apokalypsu, ta se mu též nezamlouvala, i třem

evangeliím chtěl tak učiniti, jenom evangelium sv. Jana zdálo se mu býti bezpečné. Zbývaly mu epištoly sv. Pavla, které měl u veliké vážnosti, až mu najednou napadlo podrobiti přísné kritice list k židům, který též nenalezl milosti před očima jeho. Zatím však zdvihl Kalvín Lutrem na smetiště pohozenou epištolu sv. Jakuba, a očichav ji svým inspirovaným nosem, viděl v ní mile vonící olivu a ihned ji opět do bible zařadil; Apokalypse však nedal žádný pardon, odhodil ji nadobro jako nejaký masopustní žert, který je mezi svatými knihami naprosto nemožný. Jest pravda, že jak kalvinisti tak luteráni se časem styděli za taková bláznovství a přijali některé knihy, zavržené Kalvínem a Lutherem; Anglikáni Lutherovi na vzdor přijali epištolu sv. Jakuba a na vzdor Kalvínovi Apokalypsu, na vzdor pak reformatorům francouzským list sv. Judy. A co toto vše dokazuje? Dokazuje to, běda bibli, dostane-li se na trh různých soukromých autorit, kterým jen napadne ji posuzovati. A Vy, ctihodný pane, chcete zakládati církev na bibli? Vždyť ani — bez církve katolické — nemůžete věděti, které knihy ji tvoří! Jaký je to základ, neznati ani nejhlavnější kameny! Zajisté že považujete za základní kámen knihu o skutcích apoštolských: ale Svedenborgiani ji hodili do starého železa, tímže domnělým právem jako to učinil Kalvín a Luther s jinými knihami Božího zjevení. Máte za arcizáklad Genesis, Exodus, Numeri, Leviticus a Deuteronomium, ale váš anglikánský biskup Coleus prohlašuje, že patří do říše bájek! Podívejte se, co učinili protestanti z bible! Jaké to zmatené království! Ejhle, jak se chvěje ten základ vaší biblické církve!«

»Nemohu ti jinak odpověděti,« pravila mistress, »ať již činíš jakékoliv vývody, že bible bude vždy moje, že vždy na ni stavěti budu. Viděla či neviděla jsi knihu, která leží stále na mém stolečku?«

»Ano,« řekla Julie, »máte knihu, již nazýváte biblí: ale otevřete ji, má dobrá paní, a tažte se apoštolů reformace a vašich největších mudrců, zdali každá její stránka je opravdu slovo Boží. A uslyšíte sbor bláznů; jeden odsuzuje tuhle stranu, druhý jinou. Luther vytrhává z bible kolik knih, Kalvín zase jiné, Anglikáni jiné, Svedenborg jiné, Coleus jiné — a tak kolik reformatorů, tolik knih; ostane vám v rukou tištěný svazek s nejistotou, co je v něm slovo Boží a co výmysl lidský. Jaké pak je to pravidlo víry? Jaké pravidlo, které se natahuje a zkracuje, kroutí a točí v rukou každého jednotlivce? A což nevíte, že mnozí protestanti rozhodně popírají celé biblické zjevení? Zatím co Luther jal se první podezřívati některé knihy bible, Schwenkfeldiáni popřeli přímo, že je inspirována Bohem, Anabaptisti dokonce tvrdí, že jsou některá místa proložena samým ďáblem, kvakeři ji mají za jim vlastní individuelní světlo, Mormoni nepřipouštějí jiné bible nežli oné, která zvláště jen k vůli nim v Americe sestoupila s nebe; racionalisti hlásají ze všech protestantských kateder Pruska, Francie, Anglie a Švýcarska, že bible není nic jiného než pouhá mythologie. Co vám tedy zbývá z knihy, jež vždy bude vaší, a na níž budete vždy stavěti? Volné vykládání ji roztrhalo na sta a sta kousků a hodilo je na

vítr, prohlašujíc, že bible nemá jiné ceny než spisy Demosthenovy nebo Ciceronovy.«

Paní Needle-ová byla všecka rozechvěna, nic jinak, než jako by jí někdo rval bibli z rukou. I nedovedla se zmoci na jinou odpověď, než na tuto: »Ať již tedy někteří mezi námi opovrhují biblí, ostane přece pravdou, že je mezi námi více jejích ctitelů než mezi katolíky. My protestanté to jsme, kteří založili biblické společnosti, abychom rozšířili svaté písmo mezi národy, my jsme to, kteří je opatřujeme i katolíkům, jimž je kněží berou z ruky . . . «

»O tom právě píši na konci svého list siru Smithovi. Račte jen již až do konce poslechnouti. »Z toho všeho vidíte, ctihodný pane, že kdyby i celý svět věřil bibli, přece by ještě proto nebyla jedna církev věřících. Zde je naprosto třeba autority jediné, uznávané od jednotlivců a nad nimi vládnoucí. A z toho na první pohled poznáte, jak vyhozená a marná je to práce rozšiřovati bible. Dříve než se počnou chvastati, že jsou apoštoly slova Božího, nechť na jisto přesvědčí a pevně ustanoví, které knihy jsou inspirované a které nikoliv, jinak vydávají se v nebezpečí, že horlí pro slova lidská a nikoliv pro slovo Boží, že rozdílejí chléb a jed zároveň, že směsují myšlénky a pojmy Božské s výmysly ďábelskými, neboť již to je v pravdě ďábelský podvod, vydávati za zjevené slovo Boží to, co je slovem lidským. Ať se biblické společnosti v Anglii smíří s biblickými společnostmi v Německu, Francii a Švýcarsku, a dohodnou se, zdali jsou lepší bible zkomolené po anglikánsku nebo snad ty zkomolené po ženevsku. A až tak učiní, pak budou se alespoň po svém způsobu moci pochlubiti, že horlí pro bibli. Tento prostředek však neobrátí ještě svět; bible ještě nikdy nezaložila žádnou církev a také ji nikdy nezaloží bez přispění živého hlasu těch, jimž řekl Kristus: »Jděte a učte všecky národy.« Jestliže rozšiřují své bible mezi katolíky, dopouštějí se tím křiklavé zrady na pravdě a dobrém smyslu. Jak že? Dobře! Nedohodli se ještě, která bible je pravá a která falešná, nevědí, je-li to zjevení Božské či vynález lidský, a pak se tím vynášejí, že ji rozšiřují mezi katolíky? Mezi katolíky, kteří po devatenácte století mají svou bibli netknutou, z níž nebyl vzat ani řádek, ani jediný veršíček? Jak se mohou odvážiti bibli pokaženou, s přistřiženými křídly, dle rozmaru každého jednotlivce zmrzačenou rozdávati katolíkům, kteří ji čtou celou? Svou bibli, mizerně přeloženou, bibli od včerejška, strkají nám katolíkům, kteří máme svou vulgatu, jejíž původ sahá do prvních století, a mimo to výtečně pořízené překlady s církevním schválením?

»Poslyš,« přerušila ji Needle-ová poněkud podrážděně. »Píšeš Smithovi pěkné věci, hezky se to čte, jen že tě tvá přílišná horlivost trochu zaslepuje. Můžeš popříti, že u vás katoliků je věřícím zakázáno čísti bibli?«

»To rozhodně mohu. Opatřte mi tisíce katolických biblí v jazycích jednotlivých národů a zavazuji se vám, že je všecky katolíkům rozdám. Buďte ujištěna, že mi toho ani jeden kněz ne-

bude míti za zlé, ovšem, když bude v čele poznamenáno, že bible je vydána s úchvalou církevní.«

»To mi povídáš věc k neuvěření.«

»To vám spíše povídá ten, kdo vám namlouvá různé lži a nesprávnosti, počítaje na vaši zášť — rozumějte mi, prosím, vaše srdce je holoubek bez žluči, jak je znám — tedy na vaši, to jest, protestantů zášť vůbec proti všemu katolickému, kteří proto s přenáramnou ochotou přijímají i nejjedovatější pomluvy, které o církvi katolické slyší. Věžte tedy, že církev katolická schvaluje čtení písma svatého, povzbuzuje a nabádá k němu, nečiní to však se strojenou affektací a nepovažuje toto čtení za nevyhnutelně potřebné ku spáse jednotlivých věřících. A to proto, předně, že mnozí vůbec neumějí čísti, tak je jim to nemožné, a Bůh nemožností nežádá; za druhé: církev kvetla po čtrnácte věků před vynalezením knihotisku, a tehdy bylo pro přemnohé fysickou nemožností čísti bibli; za třetí: poněvadž na nižádném místě bible nenalézáme, že by Bůh byl nařídil, čísti bibli; za čtvrté: mnozí, čtouce svaté písmo, nerozuměli by mu ani za mák; za páté: všecko, co v bibli je ku spasení potřebné, soustředila církev v katechismu, jemuž se učí již i malé děti, aniž by jim bylo třeba čísti bibli. A takových důvodů bylo by lze uvésti ještě za šesté, sedmé, osmé . . . «

Mistress ssebou ani nehýbala; poslouchala a mlčela. Julie pravila: »Slyšte nyní závěr listu, a uvidíte, uvážíte-li vše, že mohl panu Smithovi něčím prospěti, a že nemohl ublížiti vašemu synovi. »Končím tedy tento pocuchaný list (píši jej v různých časových přestávkách) a vynasnažím se, abych vše ještě krátce zaokrouhlila.

Předně je zřejmo, že kdo se domnívá býti křesťanem jedině proto, že věří v bibli, je v naprostém omylu. Za druhé jest jasno, že věřiti v bibli neznamená ještě míti náboženský zákonník, neboť bible není zákonník dogmat a předpisů, ale kniha historická, kniha modliteb a proroctví. Za třetí i kdyby byla zákonníkem, bylo by vždy třeba tribunálu, neomylného úřadu, který by ji vykládal a poddanost věřících oproti tomuto úřadu, kdežto u protestantů není sjednocenosti v církvi, ale stálé drobení mínění a názorů až do nekonečna. Za čtvrté bible nemůže stvořiti jednotu myslí a srdcí vzhledem k náboženství v takové společnosti, kde se připouští volné vykládání a kde v bibli každý čte dle svých vlastních nápadů, jako v nekonečném počtu sekt protestantských; to se v církvi katolické nikdy přihoditi nemůže. Za páté nemůže bible sjednotiti duše svazem společenským, poněvadž celé bible pod volným vykládáním se bortí; jeden vytrhne celou stránku, druhý celou knihu, a dospěli jsme tak daleko, že mezi protestanty je velmi obecně rozšířeno mínění, že celá bible je dílem čistě lidským bez nadchnutí Božího, a proto jsou směšné ony snahy po rozšíření církve rozdáváním biblí a vštěpováním zásad, že si ji může každý vykládat podle vlastního rozumu. Jedním slovem: protestantismus myslí, že zavedením volného vykládání bible teprve bibli objevil, tak jako Kolumbus Ameriku, do opravdy však studoval babylonský chaos odporujících si mínění a učinil

nemožnou jednu církev sjednocenou. Ctihodný pane Smithe, dovoltež, abych k vám mluvila jako se sluší vašemu věku: jako dcera k otci. Vy jste mnohem starší nežli já, pravda Boží vás čeká buď dříve nebo později. Jestliže máte o mých slovech, co se dotýká biblické církve, nějakou pochybnost (a zmínil jste se o tom sám, hovořiv jednou o Zwinglim a o sektě nedávno vzniklé ve Florencii, odporující Valdenským, Anglikánům, Luteránům i ostatním), tedy o ní přemýšlejte, a rozhodněte se na konec, jak se sluší na muže, který se bojí Boha a netropí si žerty se svým spasením. Poroučím se vám s upřímnou oddaností. Doufám, že vás na cestě domů ve Florencii uvidím, že vás naleznu již tělesně zdravého a jako vítěze nad tímto posledním a snad jediným bludem, který vás dělí od církve katolické.«

»Ty ho tedy máš již skoro za katolíka?« zvolala mistress udivena.

»Dle mého mínění nic jej od církve nedělí, než jeho zwingliánská zuřivost.«

»A jak to víš? Což ti to řekl?« — »Nikoliv, ani slovem se o tom nezmínil,« odvětila Julie, »ale z jeho dopisů i řečí . . . «

»Což ti často psal?« — »Asi pětkráte nebo šestkráte.« »A co ti říkal?« naléhala Needle-ová.

»O svém obrácení docela nic, ale poznávala jsem z jeho slov, že duše jeho je hluboce rozechvěna, nepokojna, po pravdě prahnoucí, duše, která neodpírá pravdě. Zná náboženství katolické, jako je znám já, a jestliže se jednoho dne rozhodne státi se papežencem, jak vy říkáte, bude k tomu míti třeba jen pět minut katechismu.«

»A co jsi mu psala ty?« — »Psala jsem mu vše, co jsem věděla, vzpomínajíc si někdejšího svého učení a svých studií, a toho, co jsem našla v různých obranných dílech.«

»A myslíš, že se stane katolíkem?« tázala se Needle-ová s rostoucí úzkostlivostí.

»Kéž bych tak mohla doufati o vás, jako to doufám o něm!« vzdychla si Julie.

»Ach, ty šelmo!« zvolala mistress, objímajíc přímou mluvkyni. »Ty jsi zmije, ale nemohu jinak, než milovati tě jako holubičku. Tropíš zlo s takovým přesvědčením, že je to dobro, až z toho mám strach. Bojím se sama o sebe! Chtěla bych tě nenáviděti, vyhnati . . ale když se na tebe podívám, když mluvíš, hned ti musím odpustiti vše . . . jsi nejnebezpečnější bytost, kterou znám . . Nešťastnice! Miluji tě jako svou vlastní dceru! Ale řekni mi, necítíš v srdci nějakou hořkost ke mně, že jsem takovou protivnicí tvých náboženských názorů?«

»Nikoliv, máti moje,« řekla Julie, »nemám ani žilky v srdci, z níž by se ozývala hořkost proti vám, a kdybych měla, vyrvala bych ji. Vždyť vy nejste protivnicí mých názorů, pouhá halucinace to je, nic jiného; přijde den, kdy spadne rouška, která vás oslepovala, budete přijímati se mnou v církvi papežonské, a to bude nejkrásnější den mého života.«

»Ukrutnice! Ty myslíš, že se tak stane?«

»Ano, podle milosrdenství Ježíše Krista; Bůh se slituje nad bloudícími v dobré víře.«

»No, myslím, že se tak nestane. Ale o Johna se bojím, nedá-li se svésti.«

»Nikdy jsem s ním o náboženství nemluvila, jen když jsem odpovídala k jeho otázkám.«

»A myslíš, že by k tomu byl náchylen, státi se katolíkem?«

»Váš John je nepronikutelný . . . dobrou jaksi náklonnost jsem v něm pozorovala, ale positivního nevím nic.«

»Všechny jeho listiny a spisy přehrabu. Bojím se, že mu ten Smith učaroval. Snad najdu v těch lejstrech pro sebe smrtelnou ránu. Byla bys lépe učinila, kdybys nebyla psala siru Smithovi zcela nic, alespoň by také John o ničem nevěděl.«

»Paní,« pravila Julie za odcházející již Needleo-vou, »neobávejte se nikdy pravdy; je vždy blahodárná.« (Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

Jedním z nejvroucnějších přání, jež ode dávna choval jsem v srdci svém, bylo, by popřáno bylo mi někdy navštíviti posvátné Lurdy, o nichž již jako chlapec od zbožného otce svého, starého vzorného učitele, se zápalem slýchával jsem vyprávěti. Vroucí přání toto se mi uskutečnilo. Prostudovav důkladně cestopisy krajin, jimiž ubírati se mi bylo a sestaviv podrobněji a přesněji program celé pouti, nastoupil jsem v průvodu p. nadučilele K. ze sousedství a jednoho bohoslovce z farnosti své kýženou cestu. Malá to sice byla společnost, avšak »tres faciunt collegium« — a my byli všichni stejného smýšlení a stejné povahy, všichni nadšeni pro velebné Lurdy, nadšeni pro krásy Boží přírody a dychtivi seznati kus světa. Cestu do Lurd vyvolili jsme si nikoliv nejkratší, nýbrž co možná nejdelší, abychom jen co nejvíce krajů a národů poznali, pamětihodných měst shlédli, a pokochali se na okouzlujících krásách velebné Boží přírody.

Vyjeli jsme z Vídně odpoledne osobním vlakem jižní dráhy za překrásného letního počasi; avšak ještě veselejší a povznešenější byla duševní nálada naše, s níž vydali jsme se na tuto převzácnou cestu.

U Vídeňského Nového Města počíná překrásná horská krajina alpská. My Hanáci, zvyklí vídati kolem sebe jen rovinu, a malé pahorky, obdivovali jsme se v celé velikosti své se nám tu jevící Sněžce obklopené pásmem hor jiných, a těm malebným hradům, jichž tu četně na kopci zříti. U »Glognic-e« počíná překrásná dráha Semmering-ská. Jest to po dráze Brennerské nejsmělejší a nejvelkolepější dráha světová. V mohutných serpentinách vystupuje dráha bez ozubení výše a výše . . . jedeme po kolosálních viaduktech pnoucích se směle přes celá údolí, projíždíme 15 tunelů — a každou chvíli jeví se zrakům našim nové a nové panoráma jedno krásnější druhého; tu hluboké rokle,

v nichž hučí horský potok, tam zas zelené pastviny s pasoucími se krásnými horskými kravami, tam malebná vesnička s úhledným kostelíčkem, poutnické to místo »Maria Schutz« — a tu zase na kopci zámek Wartenstein, knížeti Liechtensteinovi náležející, nebo zřícenina (Klamm) upomínající na doby minulé. A bohaté panoráma to věnčeno vůkol vysokými horskými velikány.

Bylo již večer — stmívalo se, když dospěli jsme do stanice Semmering. U nádraží jest pomník stavitele dráhy Semmering-ské, Karla z Ghegů. U stanice několik hotelů a vill v poloze velmi romantické. Tam koupili jsme si pohlednice a alpské květiny a jeli dále tunelem 1430 m dlouhým, v němž dráha Semmering-ská dostupuje nejvyššího vrcholu a pak jede rychle dolů do Mürz-zuschlag-u, městečka již Štyrského. Tu nastala již úplná tma — a my nemohouce kochati se na krásách horské krajiny, dali jsme se do rozhovoru s lesníkem, jenž s námi v kupé seděl. Byl to bodrý a zbožný horal, jenž dověděv se, že jedeme do Lurd, vyprosil si, bychom mu odtud nějaký obrázek nebo pohlednici poslali, což jsem též učinil. Za to poradil nám o dobrém hotelu v Brucku na Muře, kdež jsme hodlali nocovati. Bylo již 10 hodin v noci, když jsme dojeli do Brucku a ubytovali jsme se dle rady lesníkovy v »Hotelu zur Post«. Měli jsme překrásnou světnici (postel za 1 zl.) a povečeřevše výborně a ne draho, bavili jsme se skoro do půlnoci dojmy prvního dne naší cesty.

V noci přihnala se velká bouře, a když jsme ráno prohlíželi město, ještě poprchávalo. Bruck na Muře je úhledné horské městečko u v toku řeky Mürz-e do Mury, čítající 7000 obyvatel. Krásně vévodí městu starý zámek na kopci nad městem, blízko nádraží zřícenina hradu Landskronu a na sever pohlíží majestátně velikán Hochschwab.

Než prohlédli jsme městečko, vyjasnilo se, a my vyjeli opět za krásného počasí na další cestu. Jeli jsme malebným údolím řeky Mury do Lubna, města rozkošně položeného na pravém břehu řeky Mury vůkol horami obklopeného a odtud dlouhým tunelem od St. Michael-u. Ze St. Michaelu jeli jsme překrásným údolím mezi nižšími kopci, kochajice se pohledem na rozkošnou zeleň, na nepřetržitou řadu malebných čisťounkých domečků chudých horalů a v pozadí na velikány Alpy Sekavské a Gleinské, na nichž místy leží ještě sníh. Míjíme Zeltweg s velikými hutěmi železnými, Judenburg, krásné staré město na kopci položené, Unzmarkt s malebnou zříceninou Frauenburg a Scheifling s krásným zámkem Schrattenberg-em.

Odtud obracíme se na jih, opouštíme řeku Muru a stoupajíce stále přijíždíme do vyšších hor místy sněhem pokrytých. Za Neumarktem viděti velmi mnoho malebných hradů na kopcích: zvlášť obdivovali jsme se rozkošně položenému hradu na vysoké skále »Hohen Osterwitz« zvanému u stanice Lannsdorf. Jedouce v posledním voze, stáli jsme stále venku a kochali se pohledem na luzné krásy rozkošné krajiny alpské.

Míjíme krásné jezero Ossianské a přijíždíme do Běláku, pěkného lázenského města v Korutanech. Tam přisedl k nám jakýsi bohoslovec III. ročníku z Tyrol — již kněz; (tam totiž

jsou bohoslovci již na konci III. ročníku na kněze vysvěceni), jenž pak ochotně byl naším Ciceronem na další cestě do Tyrol. Upozorňoval nás zvlášť na přečetné malebné kostelíčky s červenými, zelenými nebo modrými štíhlými věžemi, dokládaje, že horalé alpští, zvlášť Tyroláci, mají velikou zálibu ve stavění kostelíčků; skoro v každé dosti maličké dědince o několika chaloupkách jsou i dva ano i tři kostelíčky. Také vykládal nám, jak obtížna jest v Tyrolsku duchovní správa, kdyžtě mnohá farnost jest i na 24 hodin rozsáhlá a kněz při zaopatřování a pod. cestu k nemocným po horách strmých konati musí většinou pěšky.

V Lienzu, městečku velmi malebně položeném, opustil nás hovorný bohoslovec a my jeli dále rozkošným údolím stále podél řeky Drávy, obdivujíce se 3000 *m* vysokému velikánu »Dreischusterspitze«, jakož i u Brunecku při zapadajícím slunci v celé své kráse nám jevícím se ledovcům Zillerthalským. I Bruneck sám jest přerozkošné městečko s biskupským zámkem velmi malebně položeným. Za Bruneckem začalo se již stmívati a bylo již téměř úplně tma, když přijeli jsme do stanice Franzensfeste s dvěma pevnůstkami, chránícími průchod tudy z jihu do severních Tyrol vedoucí. Colodenní nepřetržitou cestou poněkud již unaveni ubytovali jsme se dobře a lacino v Hotelu »Reifer« a brzo ulehli k odpočinku.

Ráno jsme vstali o 4 hod., prohlédli dědinku Franzensfeste, nacházející se v úzkém hlubokém údolí, jakož i pevnůstky, vystavené z velikých kvádrů granitových a chtějíce prvním ranním vlakem dále jeti, spěchali jsme na nádraží. Tam k velmi milému překvapení setkali jsme se s Čechem, spisovatelem Janem Klecandou-Havlasou, příjemným a veselým mladíkem, jenž nás provázel až do Rivy.

Jedouce z Franzensfeste na jih do Italie, obdivovali jsme se velikánskému mostu železničnímu vedoucímu přes ohromnou propast řeky »Eisacku« z údolí »Pusterského«, po němž jsme včera jeli, ale pro tmu ničeho neviděli. Po půlhodinové jízdě velikými kaštanovými lesy přijeli jsme do Brixenu, biskupského města s mnohými kostely a kláštery. Tam spatřili jsme opět ledovec Zillerthalský »Hohe Pfeiler«.

Za Brixenem počínají vinohrady na svahu hor a krajina dostává ponenáhlu jižní ráz — spatřujeme již vegetaci jižní, našemu oku nezvyklou: cypřiše, pinie a olivy. Též způsob, jakým pěstují tam víno, uvazujíce je ve výši na způsob stříšek a pod tím pěstujíce zeleninu neb obilí, jakož i dědiny a města na kopcích postavená připomínají nám Italii.

Nápadno bylo nám též, že uctíván jest tam velmi náš světec Jan Nepomucký, viděliť jsme na cestě velmi mnoho soch světce tohoto.

Jeli jsme romantickým údolím kolem divoké řeky Eisacku do stanice Klausen. Na pravo na vysokém kopci zříti velmi malebně položený ženský klášter Seeben. Velikánský kříž na zdi upevněný připomíná na dojemnou událost, která se tu sběhla za dob válek francouzských. Když vojsko francouzské vniklo do kláštera, tu vojín jeden, hříšnou žádostí puzen, pronásledoval

mladou jednu jeptišku. Hrdinná dívka ta však prchala před bezbožným svůdníkem ji pronásledujícím všemi síněmi klášterními, až konečně vidouc, že mu uniknouti nemůže, volila raději hroznou smrt nežli ztrátu panenství. Odhodlaně vyskočila na okno kláštera postaveného na strmé 757 *m* vysoké skále a skočila do hrozné propasti.

Jedeme dále kolem krásného lázeňského místa Bozen-Gries, obdivujíce se překrásné skupině horských skalisk barvy růžové »růžovou zahrádkou« zvaných, jakož i zasněženému Gandkostu a Ortlesu, zrakům našim se jevícím, míjíme poslední stanici německou Salurn a ocitáme se v části Tyrol obydlené Italy. Přijíždíme do biskupského města Tridentu proslaveného sněmem církevním r. 1545—63, a s posvátnou úctou patříme na kostel Sta Maria Maggiore, v němž byl koncil konán.

Ve stanici Mori jsme vystoupili, majíce dále jeti lokálkou do Rivy k jezeru Gardskému. Jelikož ve Vídni pro krátkost času nemohli jsme si opatřiti italských peněz, chtěli jsme to učiniti v Mori, myslíce, že v městečku poblíž hranic italských bude nějaká směnárna. Hledali jsme však marně město: ač jsme přes čtvrt hodiny od nádraží po silnici kráčeli, a to za hrozného vedra, nebylo však kromě několika osamělých domků žádného města nikde spatřiti. Teprve na další cestě spatřili jsme ho z vlaku as $^3/_4$ hodiny od nádraží; ale jest to město špinavé, maličké, v němž asi sotva by nám peníze byli vyměnili. Vrátili jsme se tedy s nepořízenou na nádraží a v hotelu u nádraží poprvé po taliansku jsme poobědvali, ale znamenitě; bylať strava ještě trochu po našem způsobu připravena a »víno nero« znamenité.

Po tříhodinném oddechu jeli jsme dále lokálkou do Rivy. Z počátku vede dráha nepříjemnou skalnatou krajinou, později však přijíždíme do krajiny čím dále tím romantičtější, míjíme rozkošně položené Arco s malebným starým hradem, a již se nám jeví z daleka rozčeřená hladina čarokrásného jezera Gardského. Konečně přijíždíme do Rivy, poslední to stanice Rakouské a překrásného města lázeňského. Rozloučivše se srdečně s panem Klecandou, příjemným společníkem naším, spěchali jsme k přístavu, jelikož za čtrnáct minut měla již loď odplouti do města Desenzana.

Jezero bylo silně rozčeřeno a spolucestující moji obávali se plavby po něm; avšak vlídný celní revisor, jenž na vaky naše přilepil známku revisní ani jich nepřehlédnuv, těšil nás, že jen u Rivy bývá jezero nepokojné, dále že jest úplně klidno. Vstoupili jsme tedy na loď a parník náš vesele rozrážel rozčeřené vlny, unášeje nás na jih do Italie. Na parníku proměnili jsme si naše peníze za italské a kochali se pak krásami přírodními.

Jezero Gardské jest největším z jezer severoitalských. Jest 51 km dlouhé, 5—17 km široké a 346 m hluboké a patří až na severní vrchol jeho Italii. Na východ, západ a sever ohraničeno jest horami místy strmě jako zeď do jezera spadajícími, na jih otvíra se za jezerem rovina severoitalská s mírnou pahorkatinou.

Na lodi seznámili jsme se s vlídným jakýmsi buď loďním, nebo železničním zřízencem Vlachem, jenž však dosti srozumitelně

německy mluvil, a dokud s námi jel, velmi ochotně nám okolní krajinu popisoval. Mezi jiným vyprávěl též, že přes 2000 *m* veliká na 40 *km* daleko se táhnoucí hora monte Baldo, která lemuje jezero Gardské od východu, stane se asi brzy sopkou. S hrůzou vyprávěl, že často za nejjasnějšího dne slyšeti z hory té vycházející temné, silné dunění, jako hrom, a že zkouškami se zjistilo, že na jistých místech voda jezerní od spodku jest velmi horká od žáru v zemi panujícího. Jelikož právě před tím čítal jsem zprávy o hrůzách, které způsobila sopka Mont Pelé v Americe, doznávám, že jsem při vypravování o domnělých příznacích sopečných v Monte Baldo pociťoval jakýsi strach, aby snad ještě za naší plavby nějaký výbuch se nestal; vždyť měli jsme po jezeře jeti skoro 3 hodiny — a s takovým podzemním ohněm není žertu! — — Jeli jsme podél břehu západního okolo ohromných skalisk strmě do jezera spadajících, na jichž vrcholku zříti bylo malé vísky horské s úhlednými kostelíčky. Divili jsme se, jak se ti lidé tam nahoru po strmých skalách od jezera dostanou.

Ve stanici Gargnano opustil nás švitorný průvodčí vlaku. Od stanice této počíná tak zvaná Riviera Gardonská. Ohromná skaliska a hory, jež až dosud místy téměř kolmo do jezera spadaly, ustupují do pozadí; loď naše, jež dosud pořád jižním směrem plula, obrací se k západu — a zrakům našim objevuje se rozkošné panorama. Jak okouzlující to pohled na nepřetržitou řadu nádherných hotelů, vil a úhledných domků obklopených rozkošnými sady olivovými a cypryšovými, na překrásné parky s bujnými palmami a pestrou jižní květenou, na vábivé procházky ve stínu vysokých košatých vavřínových stromů, na bohaté plantáže citronové — slovem, byli jsme okouzleni; octnuli jsme se pojednou jako na jiném světě!

Riviera Gardonská jest skupinou sestávající z osmi osad nepřetržitou řadou hotelů, vil a pensionů úplně spojených, vinoucí se od zmíněného Gargnana až po Salo, průmyslné, malebné to městečko v nejkrajnějším cípu největšího zálivu Gardského ležící. Poněvadž pobřeží toto na sever a západ vysokou horskou stěnou se vinoucí od Monte S. Bartolomeo až po Monte Pizzocolo, a na východ velikánem Monte Baldo před ostrými studenými větry jest chráněno, ba ani jižní často na Gardském jezeře dosti nepříjemný vítr »ora« zvaný se tu nepociťuje a asi 83% celého roku úplné bezvětří na pobřeží panuje, jest tato Riviera velmi četně navštěvována z Německa a Rakouska nemocnými plicními a nervovými neduhy — a též mnoho boháčů, kteří nechtějí u nás zakoušeti nepříjemné tuhé zimy naší, odstěhují se na zimu na Rivieru Gardonskou, by tam zimu — (temperatura neklesne tam téměř nikdy na bod mrazu) příjemně prožili.

Opustivše rozkošnou Rivieru a pěkné městečko Salo, vyjíždíme opět z hlubokého zálivu a jedeme kolem překrásného do podoby půlměsíce se vinoucího ostrova »Isola di garda« s půvabným zámkem vévodkyně de Ferrari a kol 218 m vysokého strmě do jezera spadajícího skaliska »Kap Minerba« zvaného přes jezero ku stanici »Sirmione«. Cestou pozorovali jsme

v dáli velikánský pomník u Solferina postavený na památku známé bitvy.

Sirmione jest lázeňské místo sirnatých lázní s pěkným hradem starodávným nalézající se na konci uzoučkého, 4 m daleko do jezera vybíhajícího poloostrůvka na místě, kde jezero jest nejširším. Na poloostrůvku tom jsou i zříceniny starobylého římského letohrádku, jejž prý Catullus obýval, kdež, kochaje se rozkošnou odtud vyhlídkou, skládal svoje verše. (Pokračování.)

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Pokračování.)

Protestantismus přichází ku pomoci francouzské filosofii.

Robertson shledal, že k objevu naprosto nebylo třeba Kolumba. »Kdyby důvtip Kolumbův, praví, nezjednal nám známost Ameriky, o několik let později šťastná náhoda byla by nás tam dovedla.«[1] Jakoby se byl kdy kdo směl odvážiti vydat se do těchto odstrašujících prostor bez zdařilého podniku Krištofa Kolumba, jenž dodával zmužilosti lodníkům, a jenž osvětlil tajemství *moře temného!* Vida, že se mohou lidé obejíti tak snadně bez Kolumba, francouzský diplomat, p. Otto, domníval se, že vykoná čin filosofického ostrovtipu, a že si zjedná zásluh o archeologii, když se pokusí dokázati, že Kolumbus nikterak objevu neučinil, protože Amerika byla známa před jeho podnikem. 1. dubna 1786 odeslal z New-Yorku slovutnému Franklinovi pamětní spis o tomto předmětu. Roku následujícího v materialistických úvahách a přídavcích k překladu filosofických pamětí Ulloa o objevu Ameriky křísí se znovu staré obviňování nepřátel Kolumbových a jmenují *námořníkem*[2]) toho pověstného neznámého lodníka, jenž mu svěřil své mapy. Teď již mnozí, neomezujíce se na to, že ho olupují o jeho objev, upírají mu i jeho horlivost, vytrvalost a jeho meditace. Každý ví, že první pozorování zemského magnetismu na střelce provedl Krištof Kolumbus 13. září 1492. Fontenelle ve své *Historii královské Akademie věd* nebojí se velebiti za tento objev Sebastiana Cabota, jenž nevyplul až r. 1497, ba i Dieppois Grignona, o třicet osm let pozdějšího, než Cabot.

Zlehčování Kolumba, nejistota, jež byla o jeho původu, jeho vlasti, jeho díle, způsobily, že se mluvilo o něm na zdařbůh, aniž by mu přikládali důležitosti. Ani lidé nejvážnější nehonosili se přesností ve faktech a v dátech, když se jednalo o Kolumba. Tak sám Montesquieu ve svém *Duchu zákonů* kárá ty, kdož litovali, že *František I.* nezaopatřil koráby »Krištofovi Kolumbovi, jenž mu nabízel Indy.[3]) Zapomíná, že Amerika byla objevena o třicet tři léta dříve, než František I. dosedl na trůn.

[1]) Robertson, *Hist. de l'Amérique*, t. I., liv. 2e, p. 198, édit. de 1828.

[2]) »Tento námořník, jemuž dlužil za veškerou slávu svých objevů.« — Ulloa. *Paměti filos. histor. fys., týkající se odkrytí Ameriky*, t. II., p. 475.

[3]) Montesquieu, *O duchu zákonů*, t. II., liv. XXI., chap. XVIII., p. 78, in-4, v Ženevě.

Právě tak i jiný úředník, náš současník, p. de Marchangy, ve své *Poetické Galii* zaznamenává jen mimochodem objev; uděluje mu pouze druhý stupeň hodnosti, a promluviv o mysu Dobré Naděje, obeplutém Vasco de Gamou, praví pouze: »Kolem téže doby objevení Ameriky Krištofem Kolumbem podnítilo nový rozvoj této obchodní činnosti, této záliby v dalekých výpravách atd.«[4]) Jakoby výprava Vaska de Gamy, jež se datuje ke 1497, nebyla důsledkem objevu Krištofa Kolumba r. 1492. Následkem tohoto umíněného opovržení k výjimečné povaze Kolumbově náš zeměpisec Malte-Brun připojuje se k utrhačům jeho slávy, předpokládal, že se žičil pro svůj objev z obšírného denníku Benátčana Antonia Zenona. Avšak tento rukopisný denník byl zapomenut a ztracen v jeho rodině; byl v známost uveden až v okamžiku, kdy, stěží nalezený, Marcoliny uveřejnil jej r. 1558, totiž padesát dvě leta po smrti Kolumbově.

Podobně Španělsko nejevilo větších rozpakův a jednalo velmi pohrdavě s jeho nesmrtelnou pověstí. Ve své velké Všeobecné Historii Španělska Mariana nepřisuzuje Kolumbovi žádné zásluhy vynálezu a prvenství. Pro něho byl objev dílem společným. Praví: »S jakým štěstím a s jakým zázračným úspěchem tito *neohrožení lidé* překročili nesmírné oblasti mořské.« Ukončiv vypravování oné hanebné pomluvy o domnělém lodníkovi, jenž mrtev nalezen byl u Kolumba, a tímto oloupen o své slavné jméno, dodává, že pomocí map, nebožtíkovi ukradených Kolumbus ohledal »všechny břehy, prostírající se mezi oběma póly, od úžiny Magellanské až k mysu Vacallao,« a tak prošel »více než pět tisíc mil.«[5]) Autor jiné Všeobecné Historie Španělska, Ferreras, přivlastňuje objev Nového Světa Ameriku Vespuccimu, jehož zaměňuje s vybájeným námořníkem, stále mrtvým u Kolumba, a tvrdí, že prostřednictvím poznámek a map Amerikových Kolumbus vrhnul se na svůj podnik![6]) Vojenský správce provincie, markýz Solana, odvážil se napsati tyto řádky pověstnému Godoiovi, knížeti Pokoje: »Kolumbus učinil pouze objevy . . . . vybojování tak krásných krajin bylo vyhrazeno Cortezovi, Sandovalovi, Alvarezovi, Pizzarovi.[7]) Ve svých stručných *Dějinách Španělska* Ascardota ocitl se v naprostém omylu ohledně všeho, co se týká Kolumba: neví o polovici jeho života; zná pouze jeho dvě cesty; mate události, data, a myslí, že objevil pevnou zemi na své druhé výpravě.[8])

Když Španělové dopouštějí se takových chyb v dějinách své země, necítíme se dosti silni, bychom přísně pokárali francouzského spisovatele, p. Paquisa, jenž ve své *Historii Španělska* dává přistáti Kolumbovi v Portugalsku, alespoň při návratu ze své druhé cesty: a p. Alexandra Dumasa, jenž napsal, že »ztrávil část svého života ve vězení«, zatím co jeho uvěznění netrvalo ani celé tři měsíce. P. de Lamartine dává přistáti Kolumbovi ve Špa-

---

[4]) Marchangy, *Gaule poétique*, t. VII., p. 276.
[5]) Mariana, *Histoire générale d' Espagne*, liv. XXVI., § 11.
[6]) Ferreras, *Histoire générale d' Espagne*, tom. VIII., p. 129.
[7]) List z 30. května 1804, datovaný z Aranjuezu.
[8]) Ascargota, *Précis de l'histoire d'Espagne*, t. II., chap. XLV.

nělsku r. 1471, patnáct let před jeho příjezdem.[9]) P. Granier de Cassagnac tvrdí, že »Panenské Ostrovy byly objeveny Kolumbem na jeho poslední cestě v listopadu r. 1493.[10]) Nuže, poslední cesta Kolumbova, počavši v květnu 1502, skončila v listopadu 1504, jedenáct let po době chybně označené. Ve své *Historii Španělska* p. Rosseeuw-Saint-Hilaire jmenuje slavného Las Casasa mezi dvanácti misionáři, jež přivádí Otec Boyl na druhé výpravě Kolumbově[11]) r. 1493. Avšak Las Casas překročil moře až roku 1502, a zpíval svou první mši r. 1510, tedy o sedmnáct let později. Dva bývalí ministři veřejného vyučování, členové Institutu, znamenití spisovatelé a obyčejně přesní, bez rozpaku súčastňují se u Kolumba všech omylů ve faktech, dátech a místech. Mlčením pomineme anachronismy, odpory a bezpočetné zmatky, jichž se dopustil zástup podružných literátů.

Nicméně, bychom byli spravedliví, třeba uznati, že z této ledabylosti našich spisovatelův ohledně Kolumba nelze přímo je viniti; přejali ji dědictvím po století minulém. Za našich dnů objevuje se čilý ruch, by se spravedlivě opravila a příznivě pro Kolumba jeho pověst. Svět se snaží, by ho uctil. Rozmnožují se podobizny a sochy toho reka. Mnohá města budují mu pomníky. Knihy, periodické sbírky usilují o to, by jeho životopis byl uveden v obecnou známost. A přece nikdy jeho sláva neocitla se ve větším nebezpečí než dnes. Přes tuto poctivost úmyslů Krištof Kolumbus zůstává nutně zneuznán. Nejhorší z temnot, ta, již plodí falešné bádání a falešná učenost, odlučují nás od něho. Historické poblouzení zhostilo tyto mlhy kolem jeho památky. S tímto hrdopyšným a pedantským poblouzením důvěrně jsme se obeznámili. Vypátrali jsme tajemství jeho zrodu, šli jsme po šlépějích jeho od kolébky, zaznamenali jsme datum jeho počátků, pochopili jsme příčinu jeho úspěchův a vážnost, jaké si dovedl zjednati. Leč doufáme přec, že dnes sejmeme mu masku.

Avšak napřed, abychom prokázali, jaký silný zájem věnuje se památce Kolumbově, popatřme trochu též na sympatie naší doby k této velikosti, jež jí není dosud cele odhalena.

§ III.

Na počátku tohoto století jistý Francouz, jehož jsme osobně znali, rytíř de Pons, popsal své cesty v té části Pevniny, již objevil Krištof Kolumbus [1]) a přišel do Paříže, by vytiskl svou knihu, oplývající obdivem k objeviteli Nového Světa. V téže době dopřála Akademie Turinská sluchu přednáškám o Krištofu Kolumbovi.

Roku 1805 jistý Piemonťan, hrabě Galeani Napione, uveřejnil rozpravu o vlasti Krištofa Kolumba, tvrdě, že se narodil v Cuccaro v Montferratu.[2])

Roku 1808 hrabě Damian Priocca znovu vydal ve Florenci tuto publikaci, připojiv svůj výklad.

[9]) Lamartine, *Le Civilisateur*, n⁰ d'août 1852, p. 264.
[10]) Granier de Cassagnac, *Voyage aux Antilles*, 2e partie, p. 128.
[11]) Rosseeuw-Saint-Hilaire, *Histoire d'Espagne*, t. VI., liv. XIX., p. 114.
[1]) De Pons: »Cesta ve východní části Pevné Země«, 3 sv., in-8.
[2]) Napione: »Della patria di Cristoforo Colombo«, in-8.

Roku 1809 abbé František Cancellieri vypravil na světlo v Římě pojednání ve formě epistolární o Krištofu Kolumbovi. A povzbuzen úspěchem, Galeani Napione ustrojil o témže předmětě novou rozpravu nadepsanou: »*O prvním objeviteli nové Pevniny*«.[3]) Za rok rozšířil bibliofil Morelli v Benátkách a znovu vytiskl v Basșano pod jménem *Lettera rarissima* list Krištofa Kolumba, psaný z Jamajky. Tento dokument, po dlouhou dobu zapomenutý, způsobil náramný povyk v učených společnostech. Savona vážně se jala zabývati nároky Cuccara a chopila se péra, by se dovolávala svých vlastních práv. Janov povznesl svůj hlas. Jeho Akademie věd, literatury a umění jmenovala ze svých členů komisi, jíž uloženo, by zkoumala otázku narození Krištofa Kolumba; a r. 1812 její zpráva roznítila živý zájem.[4])

Pád francouzského císařství a znovuzřízení italských států odročily tuto diskusi, aniž se byla ukončila.

Roku 1816 *Revue Edimbourgská* podjala se znovu této dráždivé debaty.

Roku 1817 Luigi Bossi připravuje v Miláně svůj život Krištofa Kolumba.

Roku 1818 kardinál Zurla mluví o Krištofu Kolumbovi ve své práci o *Cestách nejznamenitějších Benátčanů.*

Roku 1819 otec Spotorno, barnabita a bibliograf, uveřejňuje v Janově své dílo o třech knihách, nadepsané: *O původě a vlasti Krištofa Kolumba.*

Průběhem r. 1821 anonymní autor dává tisknouti v Miláně *Chvalořeč na objevení Nového Světa*, provázenou historickými poznámkami o vlasti našeho heroa.[5]) V téže době asi král Viktor Emanuel dává městské radě Janovské sbírku privilegií Krištofa Kolumba, uchovanou senatorem Michel-Angelem Cambiasem.

Roku 1823 městská rada Janovská dává pomocí subskripce tisknouti všechny listiny a dokumenty, týkající se Kolumba a shromažďuje je v nádherný svazek pod titulem *Codice diplomatico Colombo Americano*, jejž otec Spotorno ozdobil biografickým úvodem.

Roku následujícího Francie, jež nemohla zůstati netečnou při tomto nadšení pro oslavu Kolumbovu, pořídila překlad jeho života od Bossiho.[6]) Ani Španělsko nešlo lhostejně kolem tohoto ruchu. Ředitel Historické královské Akademie v Madridě, don Martin Fernandez de Navarrete, pospíšil si se sbírkou dokladů týkajících se historie Ameriky a pokroků námořnictví, a to na rozkaz koruny. Roku 1825 dal do tisku první svazek.[7])

---

[3]) Del primo scopritore del continente del Nuovo Mondo. — Firenze, 1809.

[4]) Vyšla pod tímto titulem: »Ragionamento nel quale si conferma l'opinione generale intorno alla patria di Cristoforo Colombo, presentato all' Accademia delle science, lettere e arti de Genova, nell' Adunanza del di 16. dicembre 1812. — Dagli accademici Serra, Carrega e Piaggio.

[5]) Spis ten byl nadepsán: Orazione di un anonimo in lode di Cristoforo Colombo scopritor del Nuovo Mondo, con note storiche intorno alla sua patria. — Milano, 1821.

[6]) Historie o Krištofu Kolumbovi. Paříž. 1824, u Carnevilliera staršího.

[7]) Coleccion de los Viages y Descubrimientos que hicieron por mar los Españoles, desde fines del siglo XV.

Během roku 1826, zatím co advokát Giambattista Belloro obnovuje proti Janovu nároky Savony na kolébku Krištofa Kolumba a uveřejňuje svou rozpravu v *Astronomické korrespondenci barona Zacha*, Mexiko tiskne dvě díla La Vegy a Bustamenta o objevu Nového Světa. Téhož roku americký literát, zdržující se ve Španělsku, p. Washington Irving, octnuv se ve styku s archiváři Madridskými a maje k ruce látku již připravenu, napsal svou »historii života a cest Krištofa Kolumba.« Toto dílo, přijaté s živou ochotou, rozšířilo se v málo letech ve všech státech evropských.

Roku 1828 p. Ferdinand Denis poskytl ve způsobě historického románu půvabný a básnický obraz »Objevu«, v němž odlišná povaha Kolumbova zachycena právě tak přesně jako šťastně. *Ismaël ben Kaïssar*, [8]) takový jest titul této komposice, v níž bohatství živých barev místních slučuje se vhodně s pravdou historickou. Vidíme později, kterak slavný romanopisec Spojených Států, Fenimore Cooper, inspiruje se tímto thematem, rád by se ho zmocnil a převedl je na svůj jazyk,[9]) aniž by se mu zdařilo oděti je tím svérázným leskem, tím kouzlem popisu, básnicky věrným a těmi vůněmi tropické přírody, jimiž p. Ferdinand Denis prodchnul své dílo. Pak pořizuje se v Janově překlad Washingtona Irvinga, opatřený poznámkami. Po několika letech p. de Humboldt vykládá objevy Krištofa Kolumba v pěti svazcích, nadepsaných *Kritické přezkoumání dějin geografie Nové Pevniny.*

Později signor Felice Isnardi znovu zavdává příčinu k hádce o vlasti Krištofa Kolumba; i chce mu přiřknouti městečko Cogoletto. Roku 1839 neúnavný advokát Belloro odpověděl svým *Kritickým přehledem;* i zničil tento nárok. Když Felice Isnardi odtrumfnul, advokát Belloro, nespokojen svým vítězstvím, připojil *přídavek* k svému *Kritickému přehledu.*[10])

Roku 1843 naše kniha *Kříž v obou světech* po prvníkráte zjevuje prozřetelnostní poslání, svěřené Kolumbovi a dotvrzuje důrazně svatost jeho povahy. Toto dílo, dospěvši k čtvrtému vydání, přeložené, jak známo, napřed do italštiny, učí pohlížeti z pravého hlediska na hlasatele Kříže. Roku následujícího proslulý Carlo Alberto, tento král rytířský a křesťanský, tak dobře uzpůsobený k tomu, by pochopil heroismus, ve svém spravedlivém obdivu ke Kolumbovi nařídil, aby konečně byl postaven pomník jeho v Janově, z královského pokladu. Avšak vlastenectví Liguřanů pobouřilo se ušlechtilou nedůtklivostí. Janov nechtěl připustiti, aby pouze štědrost královská účastnila se darem svým na svědectví, jež vydati toužil sám nejslavnějšímu z dítek svých. Vděčně přijímaje toto znamení královského zájmu, žádal, by sám též mohl přispěti vlastním penízem na zvěčnění této památky. Roku 1845 komise Janovských notáblů, mající

[8]) Ismaël ben Kaïssar, čili Objev Nového Světa, román historický, uveřejněný u Charles Gosselina, 1829.

[9]) S titulem: Mercedès de Castille.

[10]) Appendice dell' avvocato Giambattista Belloro alla revista critica sopra la patria di Cristoforo Colombo, contra la riposta di un accademico di Cogoletto. — Genova, 1839.

v čele markýzy Durazza a Lorenza Pareťa, zahájila za tím účelem subskripci. Kongres italských učenců, jenž se konal v Janově, poskytl národního lesku této sbírce.

Roku 1846, by se těžilo z této příležitosti, nádherné dílo o *slavných Liguřanech* bylo vydáno i populárně péčí abbého Luigiho Grillo-a, almužníka sardinského námořnictva. Hledal se tam horlivě článek abbého Gavottiho o velkém admirálu oceánu. P. Lorenzo Costa tisknul nádherně svou ohnivou báseň o janovském hrdinovi. V témže okamžiku profesor Angelo Sanguineti napsal zkrácený život Krištofa Kolumba. Avšak zase historie Montferratu od Vincenzia de Contiho obnovila starý spor o pravé vlasti tohoto hrdiny.

Průběhem roku 1847 připojily se mnohé cizí vlády svými sympatiemi k oslavě, již Janov chystal této veliké památce. I Francie hodlala přinésti dar na zřízení tohoto pomníku. Když historie, malba, poesie, sochařství složily hold svůj Krištofu Kolumbovi, i hudba přichvátala, aby svým kouzlem přispěla k jeho oslavě. Láskou dýšící pěvec »Pouště«, Félicién David, složil k jeho cti své melodie Oceanu.

Události r. 1848 a jimi podnícený evropský otřes neodvrátily na dlouho veřejnou pozornost od předmětu, vždy, aniž by ji kdy nasytil, poutajícího. Americké republiky přály si uctíti také hrdinu Obou Světů. Mnohá města mu postavila pomník. Od r. 1850 vláda Peruánská zabývala se tím, aby mu zbudovala obrovskou sochu na velkém náměstí Limy, a svěřila provedení slavnému sochaři Salvatoru Revellimu. R. 1851 výtečný Liguřan, ve službách Jeho Svatosti, monsignore Stefano Rossi, vytisknul z vlasteneckých pohnutek pozoruhodný spis *O vyhnanství Krištofa Kolumba, Janovana.*[11])

Skoro v téže době janovský patricij, jenž nejvíce přispěl k povznešení království Sardinského za hranicemi, spojuje svou osobní důstojnost s vysokým posláním, jímž byl ověřen, markýz Antonio Brignole-Sale, dlouholetý vyslanec ve Francii, tak všeobecně vážený ve světě diplomatickém, tak známý chudým, tak drahý uměním, literatuře a zvláště katolicismu, dal provésti v Paříži svým krajanem, výtečným sochařem Raggi-m, velmi pozoruhodnou skupinu, představující Krištofa Kolumba v okamžiku objevení Ameriky.

R. 1852 náš věhlasný přítel, hrabě Tullio Dandollo, uveřejnil v Miláně své dílo: *Století Dantovo a Kolumbovo,*[12]) v němž uvádí tu část naší knihy: *Kříž v Obou Světech*, jež týká se náboženské povahy Kolumbovy. A celá Italie tleskala tomuto novému dílu. V témže okamžiku v Paříži p. Lamartine chopil se péra ku cti Kolumbově, by svou nejzářivější prosou básnicky půl svazku vykrášlil. Krátce potom jistý ctihodný námořník, jehož pro upřímnost jeho úmyslů nebudeme jmenovati, přimísil zvláštním způsobem výmysly k dějinám v hrubém svazku a domníval se vážně, že napsal jakožto odborník život heroa moří.

---

[11]) Del Discacciamento di Cristoforo Colombo, Genovese, dalla Spagnuola, in-8.
[12]) I secoli di Dante e Colombo. — Milano, 2 vol. in-12.

Roku 1853 jediný potomek hrabat Colombo de Cuccaro, poslední živý člen rodiny Kolumbovy, Mgr Luigi Colombo, domácí prelát Jeho Svatosti a sekretář Kongregace Odpustků, sepsal dílko o svém nesmrtelném předku. Ve své knize,[13]) jež se právě tiskla za našeho posledního pobytu v Římě a z níž nám důstojný ten hodnostář propůjčil laskavě ukázky, jest hnuto otázkou o rodišti, avšak není naprosto vyčerpána. Toto dílo, poskytujíc spíše souhrn odhadů se stanoviska výlučně příbuzenského, než skutečnou historii objevů Krištofa Kolumba, obsahuje přece přehled služeb, jež prokázal světu muž, jenž jej doplnil a ucelil.

Nejvelkolepější hold, jakého se kdy dostalo Krištofu Kolumbovi, přinesen byl 20. února 1854 v Janově.

Král Viktor Emanuel přišel s královskou rodinou, s dvorem, ministry, se sborem diplomatickým, s deputacemi sněmoven, by zahájil železnou dráhu, spojující přístav Janovský s hlavním městem Piemontska. V přítomnosti panovníkově, knížat a notáblů království, před zářícím oltářem, postaveným v nádraží, tištěn jsa návalem obyvatelstva Ligurského a zástupem sběhším se ze všech částí sardinských států, ctihodný arcibiskup Janovský, v němž věda a zbožnost snoubí se otevřeně s nejušlechtilejším vlastenectvím, Mgr. Andrea Charvaz, ve své skvělé řeči,[14]) slynoucí vkusem literárním, proseté smělými názory, plné křesťanské velikosti a prozrazující hlubokou znalost doby, rozvinuv před zraky nesmírného shromáždění [15]) staré tituly slávy Janova Hrdého, korunoval tuto trofej skvoucích vzpomínek obrazem Krištofa Kolumba. A vyprošuje požehnání nebes na tento pokrok průmyslu, jenž sbližuje lidi a pevniny, osvícený arcibiskup vyvolal památku plavce janovského, tohoto misionáře pokroku, jenž první vztýčil na Novém Světě Kříž, nesmrtelný symbol Spásy a civilisace národů. (Pokračování.)

[13]) Patria e biografia del grande ammiraglio D. Cristoforo Colombo, etc. — Roma, tipografia Forense.

[14]) Tento podivuhodný proslov Mgr. Andrea Charvaza byl tištěn péčí městské rady Janovské. — Allocuzione detta da Monsignor Andrea Charvaz, Arcivescovo di Genova, in occasione dell' inaugurazione della Ferrovia dello stato, etc. — Genova, Dai fratelli Ferrando. Q. Gio, tipografi del municipio, in-4.

[15]) Janov, po několik dní zaplavený vybraným zástupem a zvědavými cizinci, prodloužil hlučné své radovánky. Jeho výstava umění a průmyslu současně připadla s královským. Jen několik měsíců uplynulo a již nemůžeme vrátiti se k této vzpomínce, aniž by srdce nekrvácelo. V panovnickém lesku svých vděkův a v pověsti svých ctností královna Marie Adelaida byla nejkrásnější ozdobou těchto slavností. Šlechetný vévoda Janovský, jehož věda rovná se jeho statečnosti, neměla soupeře právě tak jako jeho skromnost, vábil zraky po boku svého bratra, krále Viktora Emanuela . . . . V několika měsících tato velikost, tyto vnady, všechno toto kouzlo a tento lesk rodu a důstojenství zmizely pod kamenem hrobovým! . . . . . Zbývá nám s naší nekonečnou lítostí pouze památka jejich ctností.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

(Pokračování.)

Napsal jsem, že je škoda pokladů z první výstavy katolické literatury české, družstvem Vlast a jeho Literární sekcí v r. 1900 pořádané, že museli jsme je vraceti a rozptýliti, aby se vícekráte dohromady nesehnaly. Než, na památku toho buďtež zde aspoň podány dvě přehledné tabulky, které jsem pokud mně to bylo možno, o časopisech a revuí do výstavy zpracoval a tam vyvěsil. Tabulky měly tento obsah:

I. Katolické časopisy české.

A) Žurnalistika v letech 1849—1900.

Salož.	Zašel	Místo	Jméno listu
1849		Brno	Hlas (od r. 1885 denník)
1867	1896	Praha	Čech (denník)
1870	1875	»	Dělnické Noviny
1885	1899	Brno	Dělník
1885	1896	»	Obecné Noviny
1888	1888	Prostějov	Vzájemnost
1888	1890	Praha	Pražský Týdenník
1888		Olomouc	Mír
1891	1893	Praha	Nedělní dělnická příl. Čecha
1891	1896	»	Večerní Noviny
1891	1900	»	Dělnické Noviny
1891	1899	Mor. Ostrava	Práce
1893	1899	Brno	Obrana práce
1894	1897	Mor. Ostrava	Zájmy Dělnictva
1894	1896	Praha	Hornické Listy
1894	1903	»	Obrana
1895		Králové Hradec	Obnova
1896	1901	Praha	Lidový List
1896	1900	»	Spolkové Listy
1897	1903	»	Katolické Listy
1897	1898	Příbram	Hornické Listy
1897	1898	Praha	Ženské Listy
1898	1898	»	Hornické Listy
1898	1900	Mor. Ostrava	Ostravsko-Přívozské Noviny
1898	1904	Praha	Česká Žena
1898	1900	Vel. Meziříčí	Koruna Svatováclavská
1898		Val. Meziříčí	Noviny z Pod-Radhoště
1898	1901	Mor. Ostrava	Věstník katol. spolků
1898	1898	Praha	Křesťanský Demokrat
1898		Brno	Selské Hlasy
1899	1903	Mor. Ostrava	Ostravské Noviny
1899	1903	Praha	Český Kraj
1899	1899	»	XX. Věk.

Založen	Zašel	Místo	Jméno listu
1899	1904	Čes. Budějovice	Stráž
1899		Třebíč	Stráž
1900	1903	Brno	Obrana Práce a Dělnictva
1900		»	Hlasy z Boskovicka
1900		»	Stráž na Horách
1900		Praha	Naše Listy
1900	1905	Prostějov	Hanácký Kraj
1900		Praha	Věstník katol. duchovenstva
1900		»	Rodinné Vychování

II. Katolické časopisy české.

B. Revue. listy poučné, zábavné, nábož. atd. v letech 1828—1900.

Založen	Zašel	Místo	Jméno listu
1828		Praha	Časopis katol. duchovenstva
1850	1895	»	Blahověst
1867		Brno	Škola Božského Srdce Páně
1871	1885	Praha	Školník (list vychovatelský)
1874		»	Cyrill (list. věn. hudbě a zpěvu)
1875	1904	»	Method (list věn. starožitnictví)
1875		Čes. Budějovice	Ludmila
1877		» »	Václav
1878		» »	Anežka
1878		Brno	Obzor
1880	1892	Praha	Pastýř Duchovní
1881		Brno	Anděl Strážný
1884		Praha	Vlast
1884		Brno	Marianské Květy
1884	1895	»	Literární Hlídka
1884		Praha	Vychovatel
1885		Brno	Museum
1886	1893	Praha	Obrana Víry
1886		Brno	Přítel Dítek
1887	1905	»	Zahrádka sv. Františka
1887		Praha	Růže Dominikánská
1890	1904	»	Slova Pravdy
1890	1905	Brno	Lilie sv. Josefa
1892		Olomouc	Náš Domov
1892		Praha	Rajská Zahrádka
1893		»	Český Kneipp
1893		»	Rozhledy po lidumilství
1893		»	Duchovní Rádce
1894		Olomouc	Kazatel
1894		Praha	Kříž
1894		»	Maria
1894		»	Přítel Dítek

Založen	Zašel	Místo	Jméno listu
1894	1896	Praha	Katechetské Listy
1896		»	Český Jinoch
1896		Kroměříž	Ss.Eucharistia
1896		Brno	Hlídka
1896		Král. Hradec	Časové Úvahy
1896		Nový Jičín	Nový Život
1897	1903	Praha	Alethea
1899	1900	»	Nové Proudy
1899	1903	»	Obrázková Revue
1893		»	Sborník Histor. Kroužku
1900		»	Echo z Afriky

III. Cizozemské katolické časopisy české.

Založ.	Místo	Země	Jméno listu
1893	Ratiboř	Prus. Slezsko	Katolické Noviny
1873	St. Louis	Sev. Amerika	Hlas
1890	Chicago	» »	Přítel Dítek
1894	»	» »	Národ (denník)
1894	»	» »	Katolík
1896	Hallettsville	» »	Nový Domov
1899	La Crosse	» »	Vlastenec
1900	Chicago	» »	Jednota

Když jsme dne 2. září 1900 po uzavření naší skvostné výstavy skládali všecko to bohatství katolické literatury české z XIX. století, schladlo v nás nadšení. Bylo nám líto těch drahých památek naší minulosti, že s nimi se musíme rozloučiti — snad na vždy. Než nutnost toho byla nezbytnou. Do večera byl refektář knížecího arcibiskupského semináře vyprázdněn. Po první výstavě katolické literatury české z XIX. století nezbylo nám nic, než upomínka tak blahá jako nejkrásnější pohádka. (Pokračování.)

Aféra prof. Judy.

(Pokračování.)*)

Z uvedených důvodů a dokladů zřejmo — o čemž nemělo *vůbec* ani býti disputováno — že specielní povinnosti předcházejí všeobecným právům.

I kdyby tedy směl někdo dle daného právního stavu učiniti projev obsahu protináboženského jakožto občan státní, tedy jako soukromník (t. j. pokud by tento jeho projev neporušoval všeobecných předpisů o ochraně náboženství, oč by v případě

*) na str. 634 ř. 14 zdola čti »spočíval« místo »nespočíval«.

Judově, jak již řečeno, mohl býti veden spor velice důvodný,[40]) měl by veřejnoprávní povinnost z úřadu veřejného (t. j. profesorského) plynoucí, projevu takovéhoto nečiniti. Stejně tak, jako má na příkl. každý občan státní právo druhému sdělovati to, co ví (rozumí se opět, pokud se toto jeho »sdělení« nepříčí všeobecnému zákonu trestnímu, na příklad jako urážení Veličenstva nebo členů císařského domu [§ 63., § 64. tr. z.], urážka na cti [na př. §§ 489., 491. a j.] atd. atd., nebo jiným zákonům a nařízením), avšak je-li občan tento veřejným zřízencem (na př. profesorem), dopustil by se porušení tajemství úředního,[41]) těžkého to přestoupení disciplinárního, event. i trestního deliktu, kdyby jiným činil sdělení o určitých věcech úředních.

Kdo béře na se veřejný úřad, nebéře na se jen jeho práva (na př. na zaopatření atd., kterýžto moment mnohým individuím realistických názorů jest možná asi nejvíce směrodatný, berou-li na sebe úřad), nýbrž i jeho povinnosti, a to povinnosti *všechny*. Že by si z povinností těch mohl vybrati jen některé a ostatní z důvodu »osobního svého přesvědčení« brevi manu vyloučiti, bylo by ovšem velice pohodlné a snad by se »realisticko-pokrokovému« duchu některých pánů zamlouvalo (rozumí se, jenom pokud by šlo o ně samy), ale že by se tak činiti smělo i v nejprimitivněji spořádané společnosti lidské, má-li se tato vůbec nějak spořádanou zváti, natož ve vyvinutém státě právním — pochybuji velice, že by uznal i ten z pánů, jenž by takovéto úpravě věcí přál (ovšem jen, pokud by se tato možnost eliminace povinností týkala jeho samotného, nikoli jiných lidí, kterým naopak ještě všelijaké »povinnosti« naproti sobě ukládá,[42]) jež opět ani z daleka by z ničeho jiného neodvodil, než zase jen ze »svého přesvědčení«) — a jenž snad i de facto takovýto stav věcí hledí pro sebe přivoditi všelikými těmi realistickými prostředky a prostředečky, jako jsou terrorisování živlů jinak smýšlejících, ba i představených a úřadů, uvádění v posměch před veřejností, popuzování mass, překrucování fakt atd., sem tam i nějakou tou nadávkou, jako denunciant pro toho, kdo dovolává se mocí úřadu svého právní ochrany pro náboženství, tmář pro každého, kdo má jen poněkud jinaké smýšlení než stále se měnící a mezi sebou divergentní »světelný« názor »pokrokářův«, zpátečník pro toho, kdo nejde s ním tak »ku předu«, aby každou jeho no-

---

[40]) Srovnej na př. předpis § 122 tr. z. o zločinu rušení náboženství na str. 626 pozn. 21 doslovně uvedený.

[41]) § 102 lit. c) trest. zákona (zločin zlého užití moci úřední), § 2. Nejv. kabinetního listu ze dne 30. prosince 1806 pro členy sboru učitelského v disciplinárním ohledě platící, k tomu i dekrety dvor. kancel. ze dne 26. listop. 1815, č. 21301 a ze dne 26. března 1830. č. 6440, dále dvorní dekret ze 6. února 1793, č. 165, znova uv. dekr. dvor. kancel. 31. 12. 1810, č. 18988, dekret dv. kancel. z 30. 1. 1823, č. 3211 a ze dne 11. 5. 1845, č. 15741, zák. z 25. května 1868 cit. min. nař. ze dne 17. 10. 1874, č. 623, citovaná již direktiva z r. 1895 (na str. 633 z části i otištěná) a jiné výnosy a nařízení.

[42]) hlavně, týká-li se věc katolíků; dokladů nalezl by pilný sběratel k vyplnění foliantů. My, abychom nešli pro příklad daleko, držme se výhradně našeho případu, a tu je věru s podivením, jak mnoho »povinností« vůči pánům dle jejich názoru porušili na př. p. farář Dostál, Dr. Hruban a ostatní interpellanti.

votu nevyhlásil za »pokrok« i v tom případě na př., kdyby se pánovi namanulo prohlásiti, že pro vývoj lidstva nutným »pokrokem« je, aby lidé chodili po hlavě na rozdíl od těch starých copařů, kteří chodí ještě zpátečnicky po nohách atd.

Našel-li by se však kdo, jenž by soudil, že si některé své povinnosti právní dle »svého přesvědčení« t. j. libovolně může eliminovati — popřel tím okamžikem vlastně právní závaznost vůbec, a zvrátil by takto úplně nejpodstatnější zásady, na nichž spočívá právní stát vůbec. Místo objektivního práva nastala by subjektivní libovůle — prostá anarchie. Sine lege chaos.

Naprosto nesmyslný byl by zde poukaz, že by se tím, žádá-li se na někom, na př. na profesorovi, aby zdržel se činů a projevů »nebezpečných náboženství a mravnosti«, činil nějaký nátlak na jeho přesvědčení; neboť

1. on úřad dobrovolně přijal a povinnostem jeho vědomě a solenně se podrobil. Měla tedy ona collisio officiorum (t. j. mezi splněním právních povinností stavu jeho právem positivním stanovených a oněmi, o nichž on by soudil, že jsou povinnostmi jeho z jeho přesvědčení vyplývajícími) býti řešena již dříve před nastoupením úřadu a neměl on úřadu na se bráti a povinností přísežně podstupovati;

2. on může každou dobu úřadu se vzdáti a tím i povinností z něho vyplývajících se sprostiti;

3. dále při takovéto závaznosti rázu čistě negativního, »protináboženských (pokud se týče protimravnostních) projevů *nečiniti*« specielně ne tak nezřízených, surových a štvavých, nemůže býti nejmenší pochyby, že tu nejde o nějakou násilnost na přesvědčení něčí spáchanou.

Jako, řekněme, — kdyby někdo měl přesvědčení, že je zvrhlec a padouch ten, kdo daremně a beze vší příčiny béře lidu onen cit vznešený, který tak vydatnou a nepostrádatelnou jest člověku oporou v životě, ba jedinou mnohdy oporou, záchranou před zoufalstvím, kdo béře mu *náboženství*, kdo toto surově beze všeho důvodu uráží, kdyby měl přesvědčení, že ničemným pomahačem jest mu ten, kdo takového člověka hájí, — kdyby měl takovéto přesvědčení dle názoru svého sebe oprávněnější — není přece nijak »znásilňován«, že tomuto »projevu svého mínění«, »volně« veřejně průchodu dáti *nesmí*.

4. A pak se stanoviska právní závaznosti důvod tento naprosto nerozhoduje. To je faktum, o němž není a nemůže býti sporu. Důvod takový může platiti snad de lege ferenda, má-li některá věc tak či onak se upraviti právním předpisem, čili jinými slovy, uvážení toho může býti důvodem, má-li ono právní ustanovení býti vydáno čili nic, ale neplatí poukaz takový de lege lata, totiž tak, aby si každý, když již nějaký právní předpis existuje, tento směl libovolně modifikovati (měniti) »dle svého přesvědčení«, aby takovéto »přesvědčení« mnohdy samo o sobě ceny velice problematické bylo jakousi instancí nad normami objektivního práva, dle níž by se toto dle potřeby majitele »přesvědčení« regulovalo z valné většiny ke škodě jiných.

Každý občan státní musí se podrobiti *veškerým* právoplatným normám právním — na mínění jeho vzhledem k jejich obsahu naprosto nezáleží. Nepodrobí-li se, ať činí tak z jakéhokoli důvodu, porušuje právní řád.

Je-li již někdo atheistou, ztratil-li víru v Boha, ztratil-li náboženství, je to ovšem jeho věcí a nelze proti tomu s *právnického* stanoviska dnešní doby ničeho namítati; ale naprosto beze sporu jest, že nesmí se jeho mínění na venek jeviti než jen v onom rámci právním, který toho času platí, nesmí se nějaké jeho protináboženské štvaní a agitace díti jinak než za šetření všech oněch ustanovení, které náboženství chrání, se zachováním veškerých jiných jeho právních povinností; nesmí se tak díti od lidí, kterým svěřena jest výchova a učba mládeže s přesným předpisem, jak se vzhledem k náboženství mají chovati, krátce řečeno nesmí se brevi manu mysliti, že, když někdo je protináboženským štváčem — či pardon, dle p. dra Appelta »člověkem názorů pokrokovějších«, — že tím ipso facto má všecky své »pokrokové« projevy právně immunisovány a že je vzhledem k »brillantnosti« svého ducha eximován z platnosti právního řádu, jedním slovem, že si může dělati, co chce, a ostatní že ho mají jen povinnost platiti, pěkně ho poslouchati a dítky ke zkáze mu svěřovati.

K bodu 2. Nemůže-li nebo nechce-li někdo úřadu svého se vzdáti pro ztrátu důchodů s ním spojených, — tu zase s druhé strany nemůže se kollise tato řešiti prostě tak, aby se mu dovolilo dělati vše, co chce, pro to, že *on* tak a tak své »přesvědčení« pojímá[43]) a z něho si jakási »práva« dedukuje; aby proto, že on si snad myslí, že má dle svého přesvědčení povinnost náboženství odstraňovati, z něho pošklebky si dělati a atheismus šířiti, dalo se mu na pospas žactvo, děti rodičů, kteří je zplodili, je vychovali, kterým jsou dražší než oko v hlavě a kteří, sami lnouce k Bohu, i dítky své si tak vedli a přece také snad trochu toho práva mají, do toho mluviti, *kdo* a *jak* to dítě jejich vychovává, zda a pokud se ty právní předpisy plní, jež náboženskou výchovu předpisují a proti opaku *chrání* [a to je faktum neoddisputovatelné,[44]) pánové!] aby dala se člověku takovému na základě jeho často velmi podivnými cestami získaného »přesvědčení« možnost či »právo«, bráti žactvu to, co rodičové velmi mnozí pokládají pro sebe i pro dítky své za poklad nejdražší, Boha, ná-

[43]) Ostatně, kdo nechce proto se vzdáti profesury neb jiného veřejného úřadu, že by ztratil důchod s ním spojený, již tím právě sám řešil způsobem pro »přesvědčení« své velice nepříznivým jiný konflikt povinností, za materielní zisk ustupuje od »plnění svého přesvědčení«; a takový člověk, jenž takto už sám povinnosti svého přesvědčení porušil, nemůže vznášeti nárok, aby jiný »přesvědčení« to tak obzvláště respektoval a z tohoto důvodu dal zase sobě líbiti kardinální zasažení ve práva *svá*.

[44]) S objektivním právem, nelze tak operovati, jako snad jsou pánové zvyklí v některých oborech jiných, na př. ve filosofii, po případě i v historii atd. Právní předpisy možno předložiti, a positivní jejich znění není tak elastické jako různé pojmy, s nimiž někteří pánové, hlavně příslušníci určité strany, tak rádi pohrávají. Ovšem v rukou jistých pánů je i právo elastičtější než guttaperča — oni se prostě o ně *nestarají*.

boženství, aby se, krátce řečeno, kollise ta řešila tak, aby jeden pod bombastickými hesly o »volném projevu mínění« mohl si činiti vše, co by právě dle problematického svého »přesvědčení« činiti chtěl, a druhý, v jehož právní sféru tak intensivně bylo by zasaženo systematickým ohrožením náboženské výchovy jeho dítek *proti všemu danému řádu právnímu*, aby si to vše prostě musil dáti líbiti?

Neboť, že rodiče mají nárok na to, aby výchova dětí jejich děla se v onom rámci právním, za šetření oněch předpisů, které toho času platí, stejně jako každý občan má nepopíratelný nárok na to, aby celý právní řád v každém směru byl zachováván, doufáme, že snad ani ti jistí pánové nepoprou, ač ovšem jsme si vědomi, že příslušníci určitých směrů, za naší doby tak symptomaticky vystupujících, cizích *práv* velice neradi uznávají, stejně jako *povinnosti* svých, což zase vynahrazují na druhé straně, že práva *svá* a povinnosti *cizí* spíše poněkud více zdůrazňují a směleji skonstruují, než odpovídá stavu právnímu a požadavkům nejjednodušší spravedlnosti.

Nechť pánové nediví se nikterak, že když na jedné straně oni — a to *proti* všemu platnému právnímu řádu, jak jsme positivními doklady z části již dokázali a i dále dokážeme[45]) — dovolávají se vzhledem k náboženství právní volnosti projevů »ať jsou, jaké jsou«, t. j. volnosti absolutní (tedy vlastně jen volnosti pro štváčské projevy *proti*náboženské, poněvadž o projevy v přiměřených mezích právních se nejedná zde vůbec)[46]) — že na druhé straně všichni ti — a těch je, pánové tisíce![47]) — kdož podobnými protináboženskými »projevy volného mínění« cítí se svrchovaně uráženi v nejhlubším svém nitru a vědí, že stalo se tak bezprávně, t. j. s porušením právního řádu, s rozhodností úplně místnou žádají, aby dané právní předpisy i co do náboženství byly zachovány, nechť nediví se pánové, že hlavně rodičové, kteří pokládají dítky své za ohroženy v náboženské výchově, státem v jeho normách plně zaručené, svrchovaně sobeckými, jen k vlastnímu t. zv. »mínění« přihlížejícími, s právními předpisy se nesrovnávajícími postuláty jistých profesorů, — že tito rodičové takovéto úpravě poměrů a porušování zásad vychovávacích se energicky brání, jak byli jsme svědky vzhledem k aféře Judově ve dnech právě uplynulých.[48])

[45]) »Právo« volného projevu mínění v té absolutnosti a v té konstrukci, jak je pánové pojímají, jak dále dovodíme, naprosto neexistuje. A z něho jediné dedukují pánové i volnost projevů protináboženských.

[46]) Rozumí se, že netoliko v mezích zákonů a nařízení platících všeobecně, to jest pro veškeré občany, nýbrž i v mezích specielních právních norem platících pro určité kruhy, v našem případě pro profesory.

[47]) Kdyby pánové byli bývali svědky, jako pisatel těchto řádků, jak na tisícihlavých schůzích tak v soukromých rozmluvách z úst nejvyššího respektu hodných intelligentů, *kritiky* svého vystoupení v affaiře Judově, pochopili by až nadbytečně, že vážnosti svého stavu prospěli jím tak, jako roku 1618 odpořilí čeští stavové věci české.

[48]) Proti prof. Judovi podávány jsou od rodičů studentů prostějovských, kde na zemské reálce prof. Juda působí, petice i k zemskému výboru, i k c. k. zemské školní radě, kde důrazně se prohlašuje: »Žádáme od vychovatelů katolické naší mládeže, aby nejen ve škole, nýbrž i mimo školu víry svých žáků nijak pohoršlivě se nedotýkali.«

Neboť že by náboženská výchova studentstva středoškolského proti všem právním předpisům, jež ji zaručují, chrání a předpisují (a to snad i ten nejpovrchnější znatel rakouského veřejného práva uzná, že tomu tak jest, a že by se tedy porušením jejím v tomto směru porušil i právní řád) nedoznala ujmy v případě, kdyby profesorstvu byly nezřízené projevy protináboženské, bezbožecké, nebo v jiném směru zase proti mravnosti směřující, — třebas i *mimoškolsky* učiněné — z plna dovoleny, věru velmi těžko uznati. Neboť

1. jest tu velice na snadě možnost a svrchovaně oprávněno pozezření, že i při vyučování učitel takový nezdrží se — nota bene téměř nekontrolován, nanejvýše žáky — výroků a projevů proti náboženství směřujících, když neostýchá se činiti tak veřejně, exponuje se daleko snáze a nepoměrně více různým následkům právním, v něž možno včísti zajisté i ztrátu úřadu a po případě i trestnost zločinnou. Kdo by pak tvrdil všeobecnou platnost a skutečnost opaku, že by totiž nějaký takový à la Juda [Judaista; snad i přeložitelno Jidášovec?] ve škole »*se vším úsilím budil a šířil netoliko vědomosti, nýbrž také smysl pro zbožnost, mravnost a zákonný řád,*« když mimo školu by náboženství nebo mravnost nebo ten zákonný řád, kde a jak by mohl, surově a bezdůvodně napadal, — je buď velice malým znatelem lidských povah s neodůvodněnou, až komicky velikou dávkou optimismu, — což však v našem případě velmi ztěžka dá se souditi —, nebo škaredý pokrytec, jenž k odůvodnění chápe se tvrzení o skutečnostech, o nichž sám musí býti přesvědčen, že v 99% jsou *pravdě nepodobny*, jenž za důvod konkrektní úpravy právní nastrkuje abstraktní možnost tak přesného rozlišování činnosti, jíž in concreto velmi stěží by ve skutečnosti nalezl, to vše jen a jen proto, aby svůj sobecký, k ničemu jinému než k sobě a svému »mínění« nehledící postulát vůbec nějak měl odůvodněn.

2. A i kdybychom od této velmi pravdě podobné a praktickým životem odůvodněné možnosti působení protináboženského *přímo* ve škole abstrahovali, což nepůsobí proti vší náboženské výchově, proti všemu náboženství a zbožnosti učitel takový již pouhým svým příkladem, již pouhým tím faktem, že on, profesor, na jehož názory i mimoškolsky pronesené žáci přirozeně velice mnoho dají, — proti náboženství, (pokud se týče proti mravnosti) před veřejností tak útočně si vede, příkře je podrývá, že činí veřejné, tedy všem, i žákům, přístupné projevy protináboženské (protimravnostní) rázu tak aggressivního, neodůvodněného, ba hnusného? Nepůsobí již *tak* i ve škole protinábožensky *nepřímo?*

Avšak i kdybychom nesnadno možný, — prakticky přímo nemožný — případ připustili, že by od něho (scil. profesora) žactvu ani tato nepřímo způsobená ujma v náboženství a zbožnosti se nestala, budiž nám dovolena otázka: I když už by někdo chtěl proti všemu velmi přesnému znění předpisů ve věci té platných a proti všem zásadám, na nichž předpisy ty spočívají, povinnosti své vzhledem k náboženství vykládati *tak restrinktivně*,

jakoby se týkaly jen a výhradně *»školního* působení,« i když už by si troufal tvrditi, že je takovýto jeho právní výklad možný a správný — jak srovná kdo s nejprimitivnějším požadavkem toho, co zovem dosud charakter, čest, svědomí, aby ve školské světnici ve smyslu přísahy své nejen »varoval se všelikého zneužití úřadu, zvláště pak toho, které je nebezpečno *státu, náboženství nebo mravnosti;«* ale dokonce i »mezi mládeží sobě svěřenou *se vším úsilím* budil a šířil netoliko vědomosti, nýbrž také *smysl pro zbožnost, mravnost* a *zákonný řád«*, — a sotva by vykročil ze školní světnice, aby náboženství nebo mravnost či zákonný řád beze vší příčiny surově napadal, sesměšňoval, z plných sil podrýval a všemožně odstraňoval?

Otázku tuto zodpověděti jest ovšem snad věcí individuelní ušlechtilosti — ale co říci tomu, když slavnostně shromážděními značného počtu profesorstva, officielními pronunciamenty a protesty žádá se veřejnost o sankci a pomoc pro tuto »Janusovu tvář,« když stanoví se jakési »právo« (v pravdě ovšem toliko právní postulát, neboť něco podobného zákonodárství nezná) na neomezenou volnost mimoškolských projevů ve věcech náboženských, mravnostních atd. *u příležitosti* surového, nesmyslného, beze vší potřeby a bez jakéhokoli vedení důkazů učiněného útoku na všeliké náboženství, kterýžto projev tedy v podstatě ničím jiným není, než neodůvodněným sprostým spíláním vrženým na každé náboženství in abstracto, co říci tomu zjevu, když děje se tak za existence tak jasných předpisů o povinnostech k náboženství, mravnosti atd., jejichž splnění pánové *přisahali*, co říci tomu? Tu padá jen smutek v duši — a odpor. Což činí někteří pánové skutečně nárok na to, aby *ve škole* nábožensky učíce a sobě vedouce, jak dle předpisů nad slunce jasnějších mají a *musí*, *na venek* vlastní působení své ve škole mohli paralysovati štvaním protináboženským a rejdy atheistickými? Či má takovéto dvojramenné jednání, takováto hnusná, na vzájem si odporující dichotomie lidské činnosti a tím nezbytně i lidské povahy býti snad příznakem a postulátem novodobého, nějakého »moderně pokrokového« charakteru?

Jen vystoupil ušlechtilý patron a doživotní samodržec jisté strany p. prof. Massařík se vznešenou theorií svou o chytrém formálním »vyhovění nařízením vládním« a materielním »postupování bez ohledu na system«,[49]) kterouž vládní komisař uznal za tak legální, že schůzi, na níž pronesena, ihned rozpustil, a někteří pánové, ať už z tábora jeho nebo jiného, cítili ihned naprostou potřebu uvésti Massaříkovskou »nadčlověckou« theorii ve skutečnost, ukázati, jak bude se jeviti v konkretních případech, a formulovati v tom směru postuláty své (při eskamoterském umění »realisticko-pokrokovém« ovšem na venek jako »práva« vydávané a hájené). Že si k experimentům svým vybrali náboženství, není se valně co diviti; neboť jednak pánové někteří — hlavně odkojenci mozkové činnosti pověstného profesora »zakla-

---

[49]) Viz referáty »Času«, »Práva Lidu« a »Čecha« ze dne 26. ledna; srovnej letošní »Vlast« str. 422 (jedna z výborných a věcných úvah p. far. Konečného).

-datele nového moderního náboženství mravně rozumového« náboženství (specielně katolické) vůbec tak milují, že by je samou láskou snědli, a z toho důvodu vůbec ze srdce rádi »řeší« stále otázky náboženské (ovšem svým způsobem) s horlivostí sice uznání hodnou, ale při věci tak »zbytečné«, »soukromé«, za jakou náboženství považují, méně snadno pochopitelnou, — jednak je na př. mravnost, k níž má profesorský stav dle přísahy své povinnosti stejné jako k náboženství, ze všelijakých důvodů pro některé pány přece jen choulostivější věc. A proto ji lépe nechati na pokoji. Že ano, pánové?

Požadavek tedy, aby co ve škole činiti nařízeno a slavnostně slíbeno přísahou, aby *opak* toho mimo školu profesorstvu byl dovolen, je sám o sobě poněkud podivný, i kdyby byl *jen de lege ferenda* pronesen, a vrhá zvláštní ostré světlo na novodobý charakter některých pánů i na jejich stanovisko zaujaté k platnému právnímu řádu a k základním zásadám vychovávacím a vyučovacím nyní právně platným, — avšak námitku, že by tak dle *platného* práva říše naší, dle lege lata, činiti se již smělo, nutno se vším důrazem odmítnouti, neboť nelze ji bráti vážně. Mohl by ji učiniti posuzovatel jen velmi povrchní nebo méně soudný.

Neboť nelze vyvrátiti, že *i mimoškolským* profesorovým působením protináboženským (pokud se týče protimravnostním), hlavně je-li ostentativní, porušoval by se stejně právní řád, totiž způsobem nahoře sub 2. uvedeným (t. j. nepřímým účinkem i na žactvo) jako působením přímým. Mohlo by se nanejvýše říci, že *snad* ne tak intensivně, ne v tak veliké míře; ale *porušován* by byl: Profesor má zcela jasnou povinnost určitým způsobem na žactvo působiti; nesmí tedy ani nepřímo působiti způsobem *opačným*. Jest pak nepopiratelné faktum, že zákonodárství naše předpisuje — krátce řečeno, abychom stále nevlekli s sebou širší slova předpisů — náboženskou výchovu, a ratio legis, proč byly stanoveny povinnosti profesorstva co do náboženství a jakožto zvláště důležité vedle povinností k mravnosti a právnímu řádu *i ve přísahu* pojaty, aby tím právě zvláštní závaznost jejich vznikla a zachovávání jejich pojištěno, toho ratio legis jest, že této náboženské výchově má býti vyhověno, že tato nemá nejen doznati ujmy, nýbrž že ke zbožnosti musí se přímo působiti. Jak si představují pánové, že by jí vyhověli, působíce *»ke zbožnosti«* ve škole — a mimoškolsky *»proti zbožnosti«*, je člověku zdravého rozumu velmi těžko pochopitelno. Pánové sami to také nepochopí. A také se nezdá, že by se byli, pronášejíce tento svůj požadavek, tím valně zabývali a příliš si hlavu lámali, jak srovnati se dá s právními předpisy. Je to již tak postup naší doby: Objeví se heslo o naprosté »svatosvatosti« »mínění«, kde kdo se mu hned klaní jako modle, konstruuje se horempádem »právo« k jeho volnému, neobmezenému projevu, — (úvahou, je-li pro lidstvo a jeho spořádané soužití skutečně tak nezbytnou *potřebou* vždy a za každé okolnosti toto »mínění« *pronášeti* — tím si také nikdo hlavu nepřetíží; a komu by snad takováto kacířská úvaha napadla a chtěl by se opovážiti

ji pronésti, dostane před veřejností takový díl a takovou žurnalistickou lekci, že mu na vždy přejde chuť, chtíti kritisovati všelijaké postuláty denních hesel) — a teď se celý právní řád na to chce naraziti, ať to v něm praská jak chce. Další úspěch takovýchto »práv« dodělá pak už diktát davu. Jaké však požadovaná úprava věcí měla by — realisována byvši — následky v jiných četných směrech, — to se neuváží, nýbrž ponechá klidně vývoji událostí. [50]) — A jeden má radost, že zášti své nebo aspoň nevraživosti proti církvi učinil — aspoň z části — zadost, a druhý, který se mu dal dobrovolně do vleku, má také radost, že se jiným, hlavně těm »velkoústým« »»zachoval««, že »hájil stavovská práva.« Zda jim po případě více neuškodil, než prospěl, neuváží. K čemu také. Doba jde tak horempádem ku předu, že klidné, k úvaze času vyžadující a vždy — *nepopulární*, ba ze značné většiny i davem nenáviděné soudnosti a seriosnosti se valně nedaří. Proto myslí si třetí: Après nous le déluge — po nás ať přijde třeba potopa — a nechá to běžeti, jak to právě běží. A tím jsou dány tři podstatné elementy ke tvoření moderního »veřejného mínění« a tím i pro úpravu poměrů, z části jím podmíněnou: Živel agressivní, z valné části destruktivní a převratný, živel z opportunity, vztažně ze sobectví ho podporující a živel z disgustace neb z pohodlí apathický. A »pokrok« je hotov — — a kdo by poukázal, že cena »pokroku« toho může býti velice problematická, ba účinek jeho po případě škodlivý, i kdyby pro to snesl důvodů do omrzení — může býti rád, když se mu nestane od zmíněného elementu »pokrokového« nic horšího, než že se po něm hodí nějakým tím příkrasným epithetem, jako »zpátečník,« »zabedněnec« atd., nechceme-li již ze šetrnosti ke čtenáři i k sobě samým uváděti »perutných slov« daleko šťavnatějších, jichž přívrženci jistých stran mají nevyčerpatelné zásoby věru vší úcty hodné, a — hlavně pokud jde o štědré jimi vyčastování katolíků, jak nutno loyalně doznati, nikterak jimi neskrblí. To ostatně jen tak mimochodem — vraťme se k vlastnímu předmětu své úvahy.

Obou činností, — školské i mimoškolské — tak naprosto odděliti nelze, aby neměly vzájemného vztahu, a to nejen praktického, nýbrž tím i právního; specielně se stanoviska *právního* nikterak provésti

[50]) Velmi četné mohli bychom uvésti ukázky, kterak nejrozmanitější úprava právní, různými směry a proudy veřejného života vyvolaná, vejde-li v život, po krátké době zplodí ve skutečnosti účinky blahu jednotlivých vrstev tak »přiměřené«, že možno v pravém slova smyslu říci, že jest přímo proklínána. Nechceme uváděním jednotlivých příkladů vybočovati z mezí úvahy naší; jen na jeden zjev chceme však upozorniti. Známo jest všeobecně, jak živnostenská svoboda, také z »volnosti« lidské tak emphaticky dedukovaná a jako podklad »blahobytu« prohlašovaná, prospěla řemeslu a kam přivedla střední, druhdy tak kvetoucí stav živnostníků. A jak, až opět snad přehnaně, akcentuje se nutnost omezení oné naprosté »volnosti« se strany obchodníků voláním po průkaze způsobilosti a prohlašuje se, že má-li býti stav zachován, zaveden býti musí. Zde zříti, jak právě od súčastněných kruhů volá se po tom, co v podstatě své je vlastně *intensivním* zasažením ve svobodu jednotlivcovu, v »právo voliti sobě zaměstnání« (»také« článkem 18. základního zákona státního o všeobecných právech občanů státních stejně zaručené jako »právo volného projevu mínění« článkem 13. a zajisté pro jednotlivce neskonale důležitější než »právo volného projevu mínění«).

se nedá,[51]) aby tento vzájemný právní vztah a účinek jednotlivých oborů různých činností jednotlivcových beze všeho zúplna byl vyloučen. Mimoškolské působení může býti nepřímo též **velmi intensivně** školské, jako vice versa i školská činnost může zploditi velmi dalekosáhlé mimoškolské účinky. To je také úplně přirozeno, neboť obojí činnost podnikána jest jedním a týmž subjektem právním. Což myslí snad pánové, že na př. urażení Veličenstva neb jiný zločin podobného druhu. nebo kterýkoli přečin či přestupek *ve škole školsky* spáchaný bude míti právní následky jen »školské«? Myslí snad, že — kdyby »ve škole« nedavše nikterak příčiny k zakročení pro porušení povinností svých vzhledem k mravnosti, — vyhnou se zodpovědnosti právní *jako profesoři (trestně právní* zodpovědnost ponecháváme zde *úplně stranou,*[52]*)* kdyby mimoškolsky počínali si opačně,[53]) řekněme jako zle pověstný býv. prof. Beer? Jsme jisti, že to pánové **ne***myslí*, ani v těchto, ani v jiných směrech, -- ale jak jedná se o povinnosti ve směru náboženském, je i v tomto případě, jako vždy, když jedná se jistým pánům o náboženství, hned ta nešťastná exceptio, quae firmat regulam. *Proč* a z jakého důvodu — to posouditi ponechává se Vševědoucímu — jiný to nepochopí.

Dalo by se ostatně také poukázati na nejrůznější předpisy dané vzhledem k chování veřejných zřízenců vůbec, avšak nechceme věc rozvlékati; neboť komu nestačí důvody takové váhy, jako je poukaz na *přísahu*, těžko dal by se přesvědčiti i největší kumulací citovaných předpisů. Kdo dáti se přesvědčiti naprosto **nechce** — druhým *nikdy a ničím* přesvědčen býti **nemůže**. Ten má své »mínění« jakýmkoli důkazem a důvodem nezměnitelné. Takového člověka ještě tak z oboru práva trochu »přesvědčuje« **trestní** zákon — či spíše až teprv rozsudek odsuzující. Tím **trestním** zákonem se pak u mnohého úplně vyčerpává jeho objem **mravní** závaznosti k právnímu řádu. To je ostatně častý doklad ke známému výroku o svobodě, pokud nad ní nesviští karabáč . . . . (Dokončení.)

Naše letošní slavnosti na jihu Čech.

Družstvo Vlast pojalo úmysl zasaditi svému čestnému a zakl. členu a věrnému příteli až do smrti, slov. spisovateli Fr. Pravdovi, na rodném domě jeho v Nekrasíně pamětní desku. Původcem myšlénky té jest jarošovský kaplan Josef Kuděj. Ten bývá každý rok o prázdnimách asi týden v Praze a jako věrný stoupenec družstva Vlast stýká se tu denně s red. Tom. Škrdlem, hlavně při obědě v pražské Měšťanské Besedě. A loni týž Josef Kuděj pronesl

[51]) Důkazy podáme dále.

[52]) Řekněme, že by na př. při tom kterém činu protimravnostním scházel některý moment, který dle positivního práva je nutný ke qualifikaci činu jako deliktu *trestního*, nebo třeba by trestní čin nebyl nebo nemohl býti stíhán trestně, nebo někdo by nespravedlivým výrokem bezprávně byl osvobozen atd.

[53]) Uváděním nějakých hnusných příkladů nechceme porušovati úctu k sobě samým ani ke čtenáři. Vědecky srovnej spisy o soudním lékařství od P. Brouardela, E. Hoffmann'a (rodem Čecha), Tardieu, A. S. Taylora, J. L. Caspera, česká pojednání Reinsbergova v Č. Č. L. atd.

myšlénku, aby se zasadila Fr. Pravdovi v Nekrasíně pamětní deska. Red. Tom. Škrdle vítal myšlénku tu se vší radostí a vyzval navrhovatele, aby dopsal výboru družstva Vlast, slibuje mu při tom všemožně přímluvu a podporu.

Ale když Josef Kuděj výboru družstva nepsal, přijal red. »Vlasti« myšlénku jeho za svou a výbor družstva se k návrhu jeho usnesl, že letos, roku 1906, zasadí Fr. Pravdovi na rodném domě jeho v Nekrasíně pamětní desku.

I vydali jsme provolání a vypsali jsme sbírky a dnes můžeme říci, že jest pamětní deska zabezpečena. Jeden kardinál, čtyři biskupové, opatové a preláti a kap. děkani, řada kanovníků, vikářů, děkanů, farářů a kaplanů, katolické spolky a hojně osob se stavu občanského skládalo příspěvky na oslavu Fr. Pravdy. To jest důkaz, jak byl ctěn, vážen a milován.

Hned z počátku pojali jsme myšlénku, že při tom uspořádáme v Jindř. Hradci různé liter. schůze a slavnosti; ty jsme kladli na pondělek a desku Fr. Pravdy chtěli jsme odhaliti v úterý na to. Ale místní komité v Jarošově, kamž jest Nekrasín přifařen, chtělo míti slavnost lidovou, které by se lid celého okolí mohl súčastniti a tvrdilo, to že se může provésti pouze v neděli. Komité nám psalo, že uspořádá po Velikonocích v Jarošově Pravdův večer, že vydá provolání pro celý kraj, ba pro celou diecesi, při slavnosti samé že jinoši utvoří banderium, dívky že půjdou v průvodu v národním kroji atd.

Žádost Jarošovská činila nám různé potíže, nebo bude-li oslava Fr. Pravdy v neděli, musíme do Jindř. Hradce dojeti na noc již v sobotu a mnoho kněží pro nedělní služby Boží nebudou se moci odhalení desky Fr. Pravdy súčastniti, ale uznávajíce a oceňujíce myšlénku, že se dá lidová oslava provésti ve velkém slohu jedině v neděli, usnesli jsme se ve schůzi pražského komitétu dne 25. dubna t. r., žádosti Jarošovských vyhověti a oslavu Fr. Pravdy z úterka na předcházející neděli přeložiti. Podrobný program pro Nekrasín bude brzy sestaven a veřejně oznámen.

Zde jen tolik ještě podotýkáme, že mši sv. sloužiti bude v Jarošově J. M. Dr. Al. Jirák, probošt v Jindř. Hradci, a že při odhalení pamětní desky pronese slavnostní řeč kníž. arcib. vikář Dr. Rud. Horský, kons. rada a farář v Šárce u sv. Matěje.

Ale pořádajíce oslavu Fr. Pravdy v Nekrasíně a různé jiné slavnosti v Jindř. Hradci, považovali jsme za povinnost předložiti program biskupu diecese budějovické, Jeho Excell. ndp. Dr. Martinu Říhovi, a žádali jsme za jeho schválení a k prácem svým biskupské požehnání.

Jeho Excellence ndp. biskup odpověděl nám takto, přiloživ na výlohy se sjezdem spojené 20 K:

Slavnému výboru družstva »Vlast« v Praze!

K vzácnému oznámení slavného výboru družstva »Vlast« ze dne 14. března 1906, že vykonán bude sjezd v Jindřichově Hradci dne 9. července 1906 *) s bohatým programem, a že

*) Dle poslední dohody s Jarošovským komitétem bude deska Fr. Pravdy odhalena 22. července a sjezdy v Jindřichově Hradci konati budeme dne 22. a 23. července.

následovati bude slavnostní odhalení pamětní desky Františku Pravdovi v Nekrasíně dne 10. července 1906, kladu si za čest se slavným výborem družstva »Vlast« sděliti, že milerád program sjezdu schvaluji a hojného zdaru a požehnání velezasloužilým pořadatelům sjezdu přeji, a spolu dovoluji si oznámiti, že k sjezdu a k odhalení desky této vyslán bude Monsignore Josef Hůlka, generální vikář a kanovník kapitoly kathedrální Budějovické.

Děkuji slavnému výboru družstva »Vlast« za obětivou činnost, kterou rozvinouti obmýšlí sjezdem na půdě diecese Budějovické, a přeji, aby horlivým, slovutným pořadatelům sjezdu Hradeckého dostalo se blahých, trvalých úspěchů.

U vší dokonalé úctě trvám slavného výboru družstva »Vlast« službovolně oddaný *Martin Říha*, biskup.

V Č. Budějovicích, dne 23. dubna 1906.

Majíce biskupské schválení, starali jsme se o to, aby bylo v Jindřichově Hradci z katolických spolků a mužů sestaveno místní komité, jež by nám bylo v úmyslu našem nápomocno. Každé schůzi bude předsedati jeden člen katolické inteligence a po boku jeho čestné místo zaujmou zástupcové ndpp. biskupů a snad i jiné přední osobnosti.

Pořad slavností jest tento:

V neděli večer bude slavnost socialní. Řečniti budou red. Tom. Jiroušek: »O socialním odboru družstva Vlast«; J. U. Dr. Jul. Nejedlý, zemský advokát: O právním a společenském postavení ženy v případě, že by došlo k reformám práva manželského, a Dr. Rudolf Horský: »O organisaci katolíků«.

V pondělí ráno:

v ½8.: Tisková Liga, její účel a význam;

v ½9. úkol a práce Spolku na zákl. katol. knihoven.

Od ½10. do ½11. odpočinek.

V ½11. zahájen bude Literární sjezd družstva Vlast. Program:

1. »Národopis a katolická církev;
2. »Význam družstva Vlast v českém katolickém životě.

Žádáme své stoupence na jihu Čech, aby se našich slavností v hojném počtu súčastnili. Žádáme je dále, aby to širším kruhům obecenstva oznámili a k účastenství je vybídli. Terroru nepřátel se naprosto nebojíme a úkol svůj provedeme.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 28. března t. r. sedmou schůzi za předsednictví faráře Vlast. Hálka. — Jednatel red. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán. — Děkují: J. M. P. Meth. Zavoral, opat na Strahově, za blahopřání a pp. Meth. Vojáček, O. S. B. a Ferd. Blažek. farář, za darované knihy pro jejich farní osady. — Výbor přistoupil za člena ke Katol. Besedě a usnesl se, zříditi ve svých místnostech telefon, jehož závody družstva nutně potřebují. — Kalendáři »Štítnému« Jednoty česk. katol. učitel. dá se za 50 K inserátů za to,

že bude tištěn v naší tiskárně. — Při koupi farních, školních a obecních tiskopisů zapravíme porto a přidáme při koupi do 1 K jednu brožuru, do dvou korun dvě brožury, přes dvě koruny kalendář nebo knížku buď menší nebo větší dle objednávky. — Nebude-li moci předseda dr. Rud. Horský dopsati do konce postní doby čtvrtý arch sedmého sešitu »VI. Homilií«, vydají se tři archy již vysázené a vytištěné. — Hledíc k útokům na p. JUDr. Jul. Nejedlého v tisku realistickém a jiném, vyslovuje mu výbor svoji nejhlubší úctu. — Pro stanovisko k volební opravě ztratily »Naše Listy« v nejprudším boji na Moravě nejméně 15 a v Čechách okolo 5 ab. — a hle, nyní každý soudný člověk vidí, že stanovisko »N. L.« bylo zcela korrektní. — Všem nájemníkům v domě budou se »Naše Listy« zdarma dávati. — Rozpředla se debata, aby se zřídila v papírnickém závodě družstva katolická půjčovna knih. Definitivní rozhodnutí pro nebo proti stane se v budoucí schůzi. — Výbor s podivením vzal na vědomí, že o našem křesť. socialním kolku ani jeden katolický časopis se nezmiňuje, kdežto národnímu kolku věnují některé katolické orgány celé sloupce. Tím se divně illustruje heslo: Svůj k svému. — Předsedající poděkoval srdečnými slovy výboru za účastenství při pohřbu jeho matky a tím schůzi uzavřel. — Schůze výboru byla zahájena a skončena modlitbou.

* * * * * * * * * * * * * *

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

(Novější zjevy z ruchu národopisného.) Jednou z nejpozoruhodnějších událostí poslední doby jest, že od ledna tohoto roku vydává »Společnost národopisného Musea Československého« měsíčník zvaný »Národopisný věstník československý« za redakční komise doktorů J. Jakubce, A. Krause a J. Polívky.

Jest to zcela přirozené. Jako zemské naše museum, jako gymnasia, realky, ba už i měšťanské školy tu a tam mají své roční orgány, jevil se již dávno jmenovaný měsíčník potřebným pro takový ústav jako je Národopisné museum československé.

Dosud vyšlé sešity (I. a II.) obsahují úvodní slovo V. Tille, posudek Rauchbergovy »Národní državy v Čechách«, ale zvláště zajímavou stať A. J. Jacimirského: »Původ umění podle starých a nových theorií.« Obsažen tu i výčet děl národopisných, hojné posudky literární a různé zprávy. Referentka A. N. ve zprávě o výstavce krajek a národních výšivek v Brně (ve dnech 19.—26. listopadu konané) zbytečně a ne dosti taktně se zmiňuje o návštěvě výstavy tenejdůst. p. biskupem brněnským Dr. hrab. Huynem. — Vítáme srdečně měsíčník ten. (Předplatné i s členstvím ročně 6 K.)

»Český Lid«, redigovaný již patnáctý rok univ. profesorem Drem Č. Zíbrtem hrdě může poukázati, že byl průkopníkem jmenovaného věstníku — a posud uhajuje prvenství jako nejzasloužilejší český národopisný měsíčník. Vyniká odbornými vědeckými statěmi, přehojnými materialiemi a hojnými obrázky, což zvláště jej činí cenným a sympatickým. (Předplatné ročně 9 K 60 h.)

Skvostnou publikací jest XI. svazek »Národopisný Sborník československý« obsahující Pavla Sochaře: »Kroje a svatba v Lopašově na Slovensku.« Celá kniha ozdobena 44 obrázky krojovými na 24 tabulích. Je to práce velmi detailní.

Naproti nádherně vypravené této knize chudičká o málo stránkách je knížka: »Československé vzory skupin květinových (ornamentů) a jich užití v našem zahradnictví« od M. Fubina. Je to originelní studie, jak i květinky sdružiti lze dle motivů z výšivek, nářadí a pod. vzatých a ozdobiti jimi záhony v našich zahradách, sadech.

Je milo pozorovat, jak těžce, ale přece razí si lidové naše umění cesty do různých oborů činnosti lidské a s novými prvky uměleckými sloučeno se uplatňuje

Tomu nasvědčuje i Výrobní družstvo keramické v Bechyni, jež vydalo »Vzorník umělecké terrakoty«. Reprodukce prací družstva podávají nám milé ukázky, že i pro ně nevyschla studnice lidového umění, z něhož opět a opět lze čerpati popudy, myšlénky. Nás zvláště zajímá terrakota: »Od úvodu« od prof. Kleina a »Slovácký Betlém« od sochaře Bambasa ve formě tympanonu. Kéž by k letošním Vánocům po způsobu neapolských jeslí uchystali nám v Bechyni figurkový Betlém — zajisté, že by kupce našli.

Lidové umění naše i v cizině razí si cestu. Tak v poslední době ve »Výstavě lidového umění a průmyslu ve Vídni«. Již v březnu min. roku při výstavě bílého vyšívání a krajek v c. k. rakouském museu pro umění a průmysl ve Vídni naše slovanské práce budily podiv — a nyní opět zvláště keramika naše se těšila tamže zasloužené pozornosti.

Tolikéž loni slovácká výstava v Hodoníně měla pečlivě uspořádané oddělení národopisné i slavnostní dny lidové. Katalog obsahoval velmi instruktivní stati.

Vůbec Morava velmi čile zasahuje do ruchu národopisného. V Lobodicích u Kojetína za podpory místní školní rady byla zařízena škola hanáckého národního vyšívání. Učí tu stará hanácká švadlena. U ní se cvičí 18 dívek, jež větším dílem ze školy již vystouply.

Divil jsem se, když jsem druhdy četl osnovu »pokrokových« žen, která méně nežli popelčino místo ručním pracím vykazovala na vzdělávacích ústavech pro dívky. Ne tak v Lobodicích. I »Lada« vycházející péčí V. Lužické se mi zamlouvá, že po léta tu a tam věnuje pozornost lidovému umění vyšívačskému.

Registruji, že na chystané výstavě Londýnské v českém oddělení budou ukázky lidového našeho umění installovány. Končím pak poukázáním, že v poslední době na jevišti Nár. Divadla provozovala se Jiráskova: »Lucerna«, plná elementů lidových — jako »Babička« Němcové.

Vítati slušno i obrázkovou knihu: »Byl jeden domeček«, illustrovanou V. Preissigem — a na vánoční hru: »Betlém« od K. Maška, v níž vhodně jest užito národních motivů.

LITERATURA

LATINSKÁ.

Slavorum litterae theologicae. Conspectus theologicus. Dirigentibus Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha. Annus I. 1905. Pragae Bohemorum. Sumptibus propriis. Typis AEP. officinae typographicae. VI † 285 † XI pag. lex. Pretium 6 Coronae.

Originální myšlenka, kterou dva horliví pěstovatelé církevní naši literatury loňského roku uvedli ve skutek, slaví výročí svého provedení; slaví je tiše, bez hluku, v úzkém kruhu přátel Slovanstva, které cítí křesťanským duchem a hledí jej opět vlíti v usychající mízu moderního života. Byl to zajisté pokus odvážný a těžké byly jeho začátky, ač by každý soudný člověk prohlásil svůj podiv, že podobný podnik nebyl již dříve uskutečněn. Bylo zajisté dosud nemálo obtížno nabýti jakéhos rozhledu po bohoslovném písemnictví slovanském, poněvadž nedostatek času, jazykových znalostí i množství látky stavěly se v cestu nepřekonatelnou překážkou. Nyní tomu jinak, nyní možno učiniti si snadně přehled o vědecké práci theologické u všech Slovanů. Že tyto rozhledy vycházejí v jazyce latinském, zajisté přispěje k rozšíření známosti o Slovanech i za hranicemi jejich území, neboť možno očekávati, že se zájem vzbudí o církevní otázky slovanské ve všem vzdělaném světě. Nejčetněji ovšem vedle češtiny zastoupena jest literatura ruská. Tam možno nalézti bohatou látku, jež se dobře hodí ke spracování pilnému badateli, pracujícímu ke sblížení obou církví. Zvláště v té věci vynikají články mladého slovinského učence, dr. Fr. Grivce o ruských církevních otcích, o ruské biblické apologii, nadšeného a velenadaného A. Špaldáka o mravouce ruské, pečlivého a obětavého redaktora dr. Ant. Podlahy o názorech Jesuitů z 18. stol. o Rusku. Také přední ruské církevní listy našly výmluvné zpravodaje, jako Christijanskoje Čténije, Cerkovnyj Věstnik, Pravoslavnaja Bogoslovskaja Encyklopedija, o níž zpravodaj M. Pavlík dokazuje, že hojně čerpala z Herderova církevního slovníku bez udání pramene, Strannik, Trudy (práce) kijevskoj duchovnoj Akademii, Pravoslavnyj Sobesědnik, Novyj Put, Vizantijskij Vremennik (Byzantinský současník) a j. Celá řada vědeckých spisů ruských podána tu k informaci a orien-

taci. Bylo by si přáti, aby i z duchovní literatury bulharské, rusínské a srbské více bylo referováno, než se dosud stalo; úmyslem redaktorů bylo vyhověti všeobecné potřebě, ale dosud nedostávalo se v té věci zdařilých pracovníků tou měrou, aby zmíněné rozhledy podávaly opravdu přehled všech čelnějších bohoslovcckých děl a časopisů slovanských národů. Za tou příčinou byla učiněna též malá přehlídka spisů vydaných v dřívějších letech,a by takto informace byla položena na hlubších základech. Od nového roku se snaží redakce podati zprávy opravdu časové, aby časopis byl na výši doby. Také hojnou měrou přihlíženo i k jiným neslovanským listům, pokud se obírají církevní otázkou u Slovanů, což dlužno jen schvalovati. Tato revue takto zajisté se stane pravou příručkou každého, kdo studuje slovanské církevní poměry.

Není divu, že tento epochální podnik dvou obětavých a nadšených českých hodnostářů dožil se již tímto prvním rokem svého trvání hojné, plně zasloužené pozornosti. Tak polský »Swiat slowiański« píše r. 1905, str. 379: »Vážná věcnost svědčí co nejlépe o celém podniku, a úplná reservovanost, zachovaná v redakčím díle získá zajisté všecky, hlavně proto, že redakce nikomu se nevnucuje. Časopis bude rovněž užitečný pravoslavným, jak katolikům; jsa úplně katolickým, uchová k církvi východní štědrou přichylnost, které do nedávna tak nerozuměno u Strossmayera . . . Objektivní známost předmětu vzdělávaného s láskou, s myslí vznešenou k vysokým cílům, avšak beze zřetele na jakákoli příhodná hesla doby nynější, musí vydati nějaké ovoce. Spolupracovníci nového čaopisu neobrátí Ruska; vědí o tom, avšak úmyslnosti jim nikdo nemůže vytýkati; — jsou skromni a považují se toliko za jednoho z pomocných činitelů. Avšak stali se činitelem rázem velmi, velmi vážným a není pochybnosti, že toliko na této dráze, na kterou šťastně vkročili, a toliko touto methodou, kterou vhodně vyvolili, dá se upraviti časem ústroj poměrů a nástroj úmyslů, jichž pomocí bude možno záležitost sjednocení uvažovati netoliko po akademicku. Přistoupilo se k dílu bez spoléhání na podporu a bez ohledu jen na samé obtíže; úkaz toleranční a volání o patriarchát jsou zjevy, které Cyrillo-Methodějcům opravdu spadly s nebe. Avšak na druhé straně jim to ukládá tím větší závazky.«

Doporučujeme tyto rozhledy nejčetnějšímu rozšíření nejen mezi naším duchovenstvem, nýbrž i za hranicemi naší vlasti, aby práce s tak velkými obtížemi podnikaná byla podporována a snahy všestranně i uznány. *Fr. H. Žundálek.*

NĚMECKÁ.

Dr. Gottfried Hoberg, **»Moses und der Pentateuch.«** Freiburg 1905. XIV. 124. 2·8 M. Nejvíce se v biblistice starozákonní přetřásá otázka o vzniku pěti knih Mojžíšových. Dosud vyskytují se obě výstřední strany, z nichž jedna hájí autorství Mojžíšova celého našeho Pentateuchu, druhá však je popírá. Než umírněnější pracovníci snaží se voliti v otázce této střední cestu, připouštějíce pozdější vliv na Pentateuch, ale neupírajíce mu původu Mojžíšova. Vědecky odůvodněné hájí téhož mínění i Hoberg. Téměr ve všech knihách pomojžíšských (autor počínaje Paralipomenou končí knihou Josuovou) vane duch zákonův a zřízení Mojžíšova, všechny jsou stavěny na základě Pentateuchu, ba mnohdy spisovatelé svatí dovolávají se přímo Thory Mojžíšovy, vždyť všude se předpokládá známost zákona Mojžíšova. Škoda, že spisovatei nepřihlíží tu i ke stránce filologické, aby ukázal tím větší spřízněnost a odvislost míst mezi knihami Mojžíšovými a spisy pozdějšími. Vždyť svatopisci užívali někdy těchže slov, vět, frází, jež vyskytují se jen v Pentateuchu. Autor probírá pak kritické změny Pentateuchu, historické a zákonodárné přídavky, neurčuje však všude jejich rozsahu. Podav mínění v tradici křesťanské o původu knih Mojžíšových, přechází k nevěrecké dnešní kritice, která popírá Mojžíšův původ Pentateuchu. Vysvětluje jasně a přehledně historický vývoj, zásady a rozbor tří hlavních hypothes o vzniku Pentateuchu: listin, úlomkův a doplňků, vyvrací důmyslné námitky a důvody novější domněnky listin. Dochází k závěru: Předpokládáme-li, že historické knihy Starého zákona jsou hodnověrné a nadpřirozené zjevení správně vykládají, nutno jest starozákonní Thoru připsati původci theokratie hebrejské, Mojžíšovi. Přes to však Zákonník ten nezůstal stereotypním, nýbrž podlehal změnám. Nepřihlížeje ani ku změnám kritickým, Pentateuch prodělal i změny obsahové; bylyť mu přičiněny přídavky historické. Pentateuch jako zákonník nejen řídě bohoslužbu, nýbrž obsahuje i praecepta moralia a iudicialia, těsně srostl s životem israelským; proto změna socialního a politického života přivodila i změnu zákona. I předpisy obřadní nelpěly na písmeně. Zákon Mojžíšův nebyl sám sobě cílem, nýbrž měl býti jen prostředkem, aby vyvolený národ dosáhl účelu Bohem

mu určeného. Pentateuch jako literárně historická památka. dějiny Židů v době před zajetím, nadpřirozený charakter křesťanství vyvracejí námitky a vývody dnešní rationalistické kritiky. *Adolf Jašek.*

Roma Sacra. Die ewige Stadt in ihren christlichen Denkmälern und Erinnerungen alter und neuer Zeit von *Anton de Waal,* Rektor der deutschen Nationalstiftung von Campo santo. (*Posvátný Řím,* věčné město ve svých křesťanských pomnících a památkách staré a nové doby od Antonína de Waala, představeného něm. národního ústavu Campo santo, s dvěma vícebarevnými obrazy a 533 vyobrazeními textu. Mnichov, všeobecná společnost nakladatelská. 1905. Cena váz. 16 K 40 h.) — »Sepsati *Posvátný Řím,* vyličiti jeho posvátné pomníky křesťanského starověku, středověku, skvostné květy renaissance a všechno, co bylo až do nynější doby vytvořeno, k tomu nestačí pobyt jednoho nebo více roků v Římě. Nikterak, k tomu cíli dlužno po celý věk lidský v Římě prodlévati a těmito věcmi se stále zaměstnávati; třeba je se důkladně vyznati v katakombách a chrámech římských; mimo to nutno vniknouti do celého vnitřního života a cítění římského. Teprve po třicetiletém pobytu ve věčném městě mohla ve mně vzniknouti myšlénka sepsati Posvátný Řím.« Tak v proslovu sám spisovatel. A možno říci, že úkolu svému skvěle dostál, jak po stránce vědecké tak i spisovatelské. Nebylo zajisté lehkou úlohou, ze spousty celého materiálu vybrati věci nejlepší ba i nové. Setkáváme se tu s věcmi, jichž v podobných dílech o Římě nikde jinde nejsou. »Tato kniha jest nutným doplňkem obyčejných knih cestovních i katolické nevyjímajíc, poněvadž i tyto nemohou pro stručnost důkladněji si všímati stránky náboženské, což zvláště pro Řím jest podstatným. Měla-li tato kniha vyplniti svůj účel, pak musila býti vyzdobena celou řadou illustrací, což se nakladatelství též podařilo. Veliký počet vyobrazení vyšel zde poprvé.

Křesťanský Řím jest nejpodivuhodnějším museem světovým, jediným svého druhu, museem, kde se mohu modliti, ano kde musím a musím se modliti . . . Proto kdo chceš býti proveden oněmi nesčetnými poklady skoro dvou tisíců let, ten sáhni po této knize. Nebyl-li jsi, milý čtenáři, dosud v Římě a hodláš ono věčné město navštíviti, pak tě důkladně tento spis na tvou návštěvu připraví a bude tam tvým průvodcem věrným. A bylo-li ti dopřáno již, shlédnouti ony památnosti, pak po příchodu do vlasti oživí si všecky ony dojmy, jichž se duchu i srdci vštípily jako vzácné věno pro celý život . . . Ano, doma teprve zažíváš ony mohutné dojmy a duše tvoje kochá se při četbě míst ti drahých a znovu a znovu vžiješ se v pravé krásy.

Pro orientaci podávám stručný obsah: I. hlava: *Založení římské církve*: 1. Řím ve dnech apoštolských; 2. první sémě; 3. památky na působnost obou knížat apoštolských; 4. místa mučenictví a pohřbení obou knížat apoštolských; 5. apoštolské legendy; 6. nejstarší místa pohřební římské církve; 7. krypty jiných apoštolských žáků z vysoké šlechty římské. II. hlava: *Ve století vítězství*: 1. Basiliky z doby Konstantinské; 2. nové chrámy po Konstantinovi; 3. v katakombách o svátcích mučeníků; 4. ozdoby obrazů v katakombách; 5. apoštolské vyznání víry na náhrobních nápisech; 6. umění sochařské ve službách církve; 7. křesťanský dům v polovici IV. století; 8. křesťanská láska na pomnících; 10. Řím na konci IV. století. III. hlava. *Posvátný Řím za dob Karla Velikého*: 1. Lateran; 2. Vatikán; 3. kříž na troskách pohanství; 4. výzdoby chrámů; 5. mosaikové malby; 6. obraz Krista, Marie a jiných svatých; 7. zbožné obrazy v katakombách; 8. přenos sv. těl z katakomb; 9. římští poutníci a památky na římské pouti; 10. Karel Veliký o svátcích Velkonočních r. 774; 11. cizozemské kolonie. IV. hlava: *Před zajetím Avignonským:* 1. stavby chrámové; 2. díla Cosmů; 3. nové mosaiky v apsidách; 4. ostatky svatých; 5. německé památky ve chrámech a klášteřích; 6. řády a svatí řádů. V. hlava: *Řím v roce 1530 za návštěvy něm. císaře Karla V.*: 1. ze trosek; 2. památky na svaté této doby; 3. stanovy něm. bratrstva obuvníků; 4. dobročinné ústavy; 5. stará basilika sv. Petra; 6. dvě papežské kaple ve Vatikáně; 7. Rafaelova Disputa a poslední soud Michelangelův; 8. dláto ve službách chrámových; 9. obrazy ze života Páně: 10. obrazy svatých; 11. něm. památky z této doby; 12. koruna ostatních umění; VI. hlava: *Řím za doby zajetí papeže Pia VI. ve Francii*: 1. století sv. zakladatelů řádů; 2. památky na jiné svaté; 3. nový chrám sv. Petra; 4. jiné nové a obnovené chrámy; 5. chrámy řádové; 6. vatikánský obelisk; 7. Kolosseum; 8. hudba církevní; 9. nové pobožnosti; 10. svatí a blahoslavení doby novější; 11. národní ústavy; 12. něm. náhrobky; 13. rozhled po uplynulých tří století výtvarných umění; 14. na konci 18. století; VII. hlava: *Řím v jubilejním roce 1900*: 1. jubilejní rok; 2. jeskyně sv. peterské; 3. chrám sv. Pavla: 4. katakomby až do polovice 18. století; 5. Jan

Kř. de Rossi; 6. vykopané chrámy uvnitř hradeb; 7. chrámy a církevní život v 19. století; 8. pouť ku zázračným obrazům; 9. něm. umění a zbožnost; 10. poslední návštěva katakomb; 11. konečné slovo. — Celá kniha obsahuje 736 stran velkého formátu oktávového. Tisk a celá výprava je ohvályhodná.

Prof. Karel Kolísek.

St. Maria- und St. Josef-Kalender na rok 1906 vyniká bohatstvím povídek i obrázků. Titulní list ozdoben obrázkem mučedníků bl. Agatangela a Kassiana, habešských kapucínů, kteří byli 1. ledna 1905 prohlášeni za blahoslavené Mezi illustracemi je obraz korunovace sv. Štěpána, krále uherského; Rudolfa Habsburského, obrázky ze života sv. Alfonse, bl. Jana Vinney, Kolpinga, sv. Františka Saleského a mnohó jiných. Články o štýrských dolech na rudu, balonu, meteorech newyorské podzemní dráze, chovu domácích zvířat a t. d. podávají plno zajímavostí. Drobné básničky vetkal J. Bergmann. Zajímavý je článek o pokorném, obětovném světci blh. Janu Vianney, faráři z Arsu, který skonal 3. srpna 1859 a k blahoslaveným připočtěn 8. ledna 1905. — Jest tu jeho podobizna, vzhled usměvavého, trpělivého a nadšeného oslavovatele nejsvětější svátosti oltářní, světnice, v níž v nemoci bydlel a obraz arského chrámu. Škoda, že nemáme český životopis tohoto světce. Bylo by třeba dovedného péra, vykresliti život něžného. cudného a pokorného kněze, který nejsladší chvíle trávil před svatostánkem. — Suchopárné, nudné a neprocítěné knihy o světcích srdce nerozehřejí.

Miloslav Javorník.

ČESKÁ.

Božství Ježíše Krista. Apologeticko-dogmatická úvaha Dr. Rich. Špačka, profesora theol. fakulty v Olomouci. (Vyšlo ve »Vzdělávací knihovně katolické«, stran 128, cena 1 K 30 h.) V naší době, kdy ze všech stran útočí se proti základní pravdě náboženství křesťanského — proti Božství Ježíše Krista — kdy zvláště neznalost náboženská doplňuje řady theoretických nevěrců, vítaným jest každý spis, pojednávající o pravdách učení katolického, vítanějším pak tím více pojednání o pilíři křesťanství — Božství Krista Pána. Tohoto úkolu podjal se vldp. spisovatel řečené knihy, a to s nejlepším zdarem. Především dokazuje věrohodnost evangelií, pramenů, z nichž vyplývá Božství Ježíšovo. Potírá Strausse, tvrdícího, že evangelia povstala až koncem druhého století, Harnackem, uznávajícím jejich původ ve století prvním. Vytýká však ihned nepochopitelnou nedůslednost Harnackovi, který neuznávaje evangelia za díla dějepisná přece tvrdí, že byla určena pro hlásání evangelia. Obratným pérem označuje odpory Harnackovy a potírá jej jeho vlastními výpověďmi. Vždyť právě proto, že chtěli avangelisté buditi víru v osobu a poslání Ježíše Krista, nesměli, leč podávati ve svých spisech pravdu čirou a zaručenou, i zasluhují tudíž naší víry. Že pak mají odpůrcové Božství Kristova namířeno hlavně proti sv. Janu, který ve svém evangeliu tak jasně pravdu onu hlásá, p. spisovatel stručně sice, ale jasně vyvrací jejich námitky, aby pak na konec vylíčil správný původ evangelií. Ve druhé hlavě se dokazuje Božství K. P. ze svědectví evangelií a z listů apoštolských. Z pramenů řečených vyvozuje, že P. J. je skutečně Bohem a jediným i pravým Synem Božím. Slovu »Syn Boží« nelze však pokládati význam přenesený, jak by si přál Harnack, byť i přiznával »jak k tomuto vědomí (synovství Božímu) Ježíš Kristus dospěl, jest tajemstvím.« Toť ovšem nejsnazší rozluštění!! Když pak spisovatel dokázal, že jest Pán Ježíš skutečným Synem Božím a nikoliv adoptovaným, obrací se proti Socinianům a racionalistům, jakoby slovem »Syn Boží« bylo se vyrozumívalo Jeho »messiášství«. Božství Kristovo vyvozuje: a) ze synoptiků, b) sv. Jana, c) sv. Pavla, d) proroctví Kristových, e) ze zázraků, f) zvláště z největšího zázraku zmrtvývstání, g) na konec z učení a života P. Ježíše. V hlavě třetí podán důkaz Božství P. J. z literatury starokřesťanské, a to ze svědectví: 1. otců apoštolských, 2. apologetů jak východních tak západních, 3. mučedníků, 4. nejstarších vyznání víry, 5. obecného souhlasu (odmítalť učitelský úřad církve hned na počátku bludy odporující, učení o Božství Ježíše Krista, což i doloženo různými příklady), 6. z modliteb, 7. maleb nalezených v katakonbách. Ve čtvrté hlavě uvádí na důkaz svého tvrzení spisovatele mimokřesťanské, pohanské i židovské. Jen bychom poukázali na to, že na př. z uvedeného místa Tacitova plyne sice existence J. K., nikoli však jeho Božství. Jiní pak zmiňují se sice o Božství P. J., ale jistě nikoli ve smyslu křesťanském, nýbrž ve smyslu vlastním. Spisovatel chtěl snad tím jen říci, že dle spisovatelů pohanských i židovských měli křesťané P. Ježíše za Boha. — V případném doslovu odvolává se p. spisovatel na světové dějiny, potvrzující dalekosáhlé účinky a mohutný vliv učení křesťanského na celé člověčenstvi. — Celý

spis svědčí o veliké píli a nevšedních odborných vědomostech p. spisovatele. Důkazy jsou provedeny jasně, postup je zcela logický. Přejeme knize největšího rozšíření, zvláště nyní, kdy nevědomost náboženská zasáhla nejširší vrstvy a moderní duch požitkářský by pilíř učení církve katolické nejraději povalil. — Tolle, lege! Dr *Kar. Kašpar.*

Životy svatých. *I. Sv. Anežka Římská.* Veršem napsal Frant. Žák, T. J. V Praze 1906. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Str. 20. Cena 25 hal. — Pan spisovatel líčí v tomto prvém svazečku lahodným, na mnoha místech vskutku poetickým veršem život mladistvé světice Římské, jak nám jej podávají známé legendy. Čtenář může z této četby dosáhnouti nejen náboženského poučení a povzbuzení, což jest účelem těch veršů dle poznámky pana spisovatele, ale též hojného aesthetického požitku. Již látka o sobě mnohé krásy skrývá. Verš ji projevuje, zvyšuje. Slyš na příklad, co praví světice k Symforiu, lásku jí vyznavšímu:

Tvář dívky zaplanula slunce jasem,
víc vytržením mluví nežli hlasem:
»Můj snoubenec je nejkrásnější všech,
jak myrrhou dýše každý jeho dech.
Nad jeho krásou slunce udiveno
a měsíc bledne, slyše jeho jméno.
— — — — — — — — —
Jas nebe jemu úctu vzdává Boží,
a země chvátá být mu za podnoží.
— — — — — — — — —
Když dotkne hor se, vydávají dým
jak kadidlo, jež při oběti zřím.
Když rozbouřeným vlnám poručí,
jak beránkové tichnou v náručí.
— — — — — — — — —
Můj přítel bohat ze všech jediný,
zem patří mu i moře hlubiny.
— — — — — — — — —
Od končin, z kterých slunce ráno vstává,
až do končin, kde k spánku uléhává,
vše jeho jest. — — — — — —
On zasnoubil si prstenem mne víry
a silou opásal jak bohatýry,
on milostí mne rouchem ozdobil
a věnec panenství mi v čelo svil.

Žel, že naše básnictvo podobné látky málo si všímá. Nebylo-li by snad lépe místo sentimentálním »náladám« síly často výborné této poesii zasvětiti?

Též struna slovanská prozní vá na mnoha místech:

Matičko milená,	Svatebním ve věnci
myrta má zelená	milému snoubenci
rozkvetla dnes.	oddám se teď.
Věnec dej růžový,	Bělostné šaty vem
dcera tvá hotoví	ozdob mne prstenem,
svatební ples.	závoj mi spleť.

Tak mučenice chystající se k smrti pro Krista.

Zřetel majíce k přednostem básně daleko převyšujícím rádi promineme verš na několika místech poněkud tvrdý nebo méně význačný. Úprava tisková jest velmi vkusná.

Přejeme konečně, aby kladně se vyplnila závěrečná poznámka pana spisovatele: »Najde-li knížečka vlídného přijetí, budou ve volných lhůtách následovati další, podobně spracované životy svatých a světic Božích.« *Fr. Štork, S. J.*

Krakonoš. Nejkrásnější pohádky, báchorky a pověsti o pánu na Krkonošských horách. Mládeži i českému lidu sebrala L. Grossmannova-Brodská. Se šesti obrázky akad. malíře K. V. Mutticha. V Praze, nákladem R. Storcha, knihkupce v Karlíně. Cena 5 K 60 h. — Velice příhodnou knihu pro mládež vydala spisovatelka L. Grossmannova-Brodská, která uvila kytici z 80 pohádek o Krakonošovi. K tomu jí přispěla ta okolnost, že praděd autorky, pocházející z Krkonoš, tyto hory znal velice důkladně a nesčíslněkráte je prošel jako cestující obchodník. Staříček 104letý jako školačce jí vypravoval mnoho zajímavého »o Rybrcoulovi«, mnohé se uchovalo v ústním podání rodinném i zápiskách, a tak když pojaty byly do sbírky také ještě nejlepší statě z literatury cizí, podařilo se spisovatelce

sestaviti knihu, jaké co do úplnosti a bohatosti obsahu u nás dosud není. Možno tvrditi téměř s jistotou, že pohádky o Krakonošovi nikdy nepozbudou své přitažlivosti. Šestero skvostných obrázků od známého akadem. malíře zvyšuje značnou měrou cenu bohatého a pestrého obsahu. Pravá podstata obsáhlé sbírky téměř 400 stran osvědčuje nadání slč. Grossmannové-Brodské psáti prostonárodně, pro lid a venkov, ale i též pro nezkaženou intelligenci: To jest její zásluhou i uměním, byť v nynější době málo ceněným. A přece jak veliká to hřivna duševní, nebem autorce svěřená, která přinesla tolik krásných literárních prací v písemnictví českém, hlavně pak v oboru pro mládež, uvážíme-li k tomu, že slč. Grossmannova-Brodská navštívena jest neštěstím ztráty sluchu. Nás katolíky pak vybízí zvláště literární činnost slč. Grossmannovy-Brodské k vděčnosti proto, že píše přesně v duchu nábožensko-mravním, který prostupuje zářivým světlem celou řadu jejich prací. I na př. v této sbírce pohádek o Krakonošovi vynechala všecky mnohdy velice nejapné narážky na duchovní stav, jimiž bývají provázeny. Přimyslíme-li si k tomu, že i nakladatel nešetřil nijakých obětí, aby se zaskvěla tato kniha ve stejně krásné jako vkusné úpravě, máme zde dílko, kteréž možno vřele a právem doporučiti čtenářům každého stáří a stupně společenského. *Vlastimil Hálek.*

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník XXVII. Číslo 1. a 2. Dílo 148. a 149. Oběť zpovědního tajemství. Vypravuje Josef Spillmann S. J. Autorisovaný překlad z německého originálu pořídil prof. Václav Müller. Díl I. a II. Praha 1906. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Obsah výtečné povídky, zakládající se na skutečné události, jest krátce tento: Kostelník, nevěrec Loser, spáchal loupežnou vraždu. Vyzpovídav se z ní svému faráři Montmoulinovi a zařídiv rozličné okolnosti tak, aby padlo podezření vraždy na faráře samého, zmizel. Farář, vázán zpovědním tajemstvím, nemohl se náležitě hájit a byl nevinně odsouzen k smrti, ale na žádost soudců samých změněn mu trest smrti v doživotní deportaci a těžkou práci v Nové Kaledonii. Teprve po třech letech Loser sám se soudu udal jako pachatel vraždy, načež nevinně odsouzený abbé propuštěn na svobodu. Spisovatelem povídky jest výborně známý P. Josef Spillmann. Předmět jest nad míru zajímavý a časový, líčení úchvatné. Překlad velmi zdařilý, mluva plynná. Lze přátelům dobré četby jen vřele doporučit.

Josef Herzig.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Ze slovanského světa. (*Dvě jubilea prvého slovinského dramatika A. Linharta. — Nová kniha slovinských básní. — Vyučování slovinštiny ve Westfalsku. — Třicetileté jubileum literární práce chorvatského básníka Jovana Hraniloviče. — Ruský spis o nejnovější bulharské literatuře. — Sčítání lidu v Bulharsku. — Sjezd bulharského pravoslavného duchovenstva v Sofii. — Polská encyklopedie. — † Jan Amborski. — Maloruský tisk v Rusku. — Úpadek náboženství v Rusku a jeho příčiny. — Působení pravoslavných misionářů v Sibiři.*) — 14. července minulého roku uplynulo 110 let, co zemřel, a 11. prosince letošního roku bude tomu 150 let, co se narodil prvý slovinský dramatik, autor Linhart, spisovatel veseloher »Županova Micka« a »Matiček se ženi«. Více o tomto muži a významu jeho pro slovinské písemnictví napíši ve zvláštním článku na jiném místě »Vlasti«. — Nákladem firmy »Katoliška Bukvarna« v Lublani vyšel ve velmi pěkné úpravě svazek slovinských básní pod názvem »Poezije«. Knihu napsal kněz A. Medved. A. Medved je lyrik a v této knize podal svým krajanům opravdu klasickou lyriku, jaké dosud neměli. Každá báseň jest obsahem i formou dokonalá. Nevázaný výtisk je za K 3·80, vázaný K 5·—. Přátelům slovinského písemnictví tuto knihu nejvřeleji doporučuji. — Slovinštině se bude nyní též vyučovati v semináři »Collegium Borromaeum« v Münstru ve Westfalsku. V münsterské diecési žije několik tisíc Slovinců a 250.000 Poláků. Dosud tam chodili slovinští kněží z Kraňska vždy k velikonočním svátkům kázat a zpovídat, nyní však tamější biskup si chce vychovati vlastní slovinštiny znalé kněze. Za tím účelem poslal letos na Slovinsko dr. Petersa a Veena, aby se prakticky ve slovinštině vycvičili. — Chorvatský básník Jovan Hranilović, jenž žije v Novém Sadu jako uniatský dochovní, slavil nedávno třicetileté jubileum svého literárního působení. Nejvíce se proslavil svou sbírkou básní »Žumberačke elegie«; jinak jest znám také jako ohnivý hlasatel chorvatsko-srbské svornosti. — Dle zprávy bulharského listu »Den« studuje v posledním čase mladý, ruský učenec A. J. Jacimirski nejnovější bulharskou literaturu a připravuje obšírný přehled působení bulharských spisovatelů za posledních

25 let. Jak se dá souditi z dosavadních důkladných prací J. Jacimirského, bude zajisté i tato jeho práce velice cennou. — 1. ledna bylo sčítání lidu v Bulharsku. Bylo již také roku 1880, 1888, 1893 a 1900, ale dosud nebyl uveřejněn výsledek těchto sčítání. Bulharský denník »Den« za tou příčinou zle napadá ředitele statistické kanceláře v Sofii, Petka Germanova, jenž prý jest vinen, že dosud nikdo neví výsledek sčítání lidu v dřívějších letech. — Nedávno se v Sofii konal sjezd bulharského pravoslavného duchovenstva. Mezi jinými radili se účastníci sjezdu také o tom, jak by se daly zlepšiti nábožensko-mravní poměry bulharského národa. V té příčině bylo přijato několik resolucí, v kterých se pravoslavným duchovním doporučuje, 1. aby svým osadníkům předcházeli dobrým příkladem bohabojného života; 2. aby povzbuzovali rodiče k výchově dítek v duchu víry; 3. dále se doporučuje rozšiřovati a vydávati populární poučné knihy, časopisy a pak zakládati nábožensko-osvětové spolky. 4. Svědomité vyučování náboženství v kostele a mimo kostel. 5. Konečně starati se o to, aby učitelové národních škol byli bezúhonní a věřící mužové. — Polská akademie umění v Krakově bude vydávati veliké dílo, které bude představovati obraz polské kultury v jejím historickém rozvoji na celém territoriu, které ta kultura zaujímala. Celé dílo jest rozvrženo na 25 svazků, 19 dílů a 178 pododdílů. Tato polská encyklopedie bude psána populárním slohem, aby byla přístupna též onomu polskému čtenářstvu, jež nemá v tom oboru zvláštního vzdělání. Čtyři první svazky budou obsahovati fysický zeměpis, antropologii, jazyk, archeologii; zároveň začátek slovanské kultury. Další 4 sv. politický dějepis Polský, sv. 9. do 13. budou obsahovati statistiku, národohospodářství atd., další 4 sv. poměry církevní, školské, vojenství atd. Poslední svazky budou věnovány umění, hudbě a literatuře. — Nedávno zemřel Polákům Jan Amborski, pedagog, publicista a literát. Nar. 1838, studoval v Kyjevě a pak se odebral do Paříže, kde byl kopistou, vychovatelem a konečně knihkupcem. V Paříži redigoval dva francouzské bibliografické listy. — R. 1872 se vrátil do vlasti do Lvova, kde byl učitelem francouzského jazyka a později lektorem téhož na polytechnice a universitě. Sepsal francouzské učebnice, více literárních studií, pilně překládal a redigoval listy »Chata«, »Nowiny« a »Niedziela«. — Malorusove (Ukrajinci) v Rusku budou míti najednou celou řadu svých vlastních listů. V Kyjevě bude co nejdříve vycházeti denník »Hromadska Dumka« za redakce Čikalenka. Vydání tohoto listu jest osnováno na širokém základě; list bude vycházeti v 100.000 výtiscích po 1 kopejce; roční předplatné bude 4 rb. Mimo denník bude se též vydávati belletristický měsíčník »Nova Hromada«. V Poltavě bude se vydávati týdenník »Ridnij Kraj« za redakce Kovalenka. V Moskvě již vycházejí tři maloruské listy: denník »Ukraina«, týdenník »Zirka« a měsíčník »Chata«. Petrohradští Malorusové sdružení »v politickém klubu« zamýšlejí též vydávati svůj orgán. Ve větších městech Ukrajiny: Katerinoslavě, Katerinodaru a j. též již vycházejí maloruské listy. Ruský denník »Donskaja Rěč« má se proměniti v malorusky list. Nelze pochybovati, že také jiná maloruská města jako Charkov, Odesa, Uman, Nižin, Priluki, Černigin a j. začnou vydávati své orgány maloruském jazyku. — To jest sice všechno hezké, ale jiná jest otázka, budou-li moci všechny tyto listy existovati, pomyslí-li se, že jest mezi Malorusy v Rusku ještě více analfabetů nežli mezi Malorusy v Haliči. Moudřejším by bylo, kdyby se prozatím založil jeden veliký maloruský denník, jenž by hájil zájmy celé Ukrajiny a s jehož hlasem by musili počítati směrodatné ruské vládní kruhy. — Náboženství v ruském národě nápadně ubývá, a to nejen mezi intelligencí, nýbrž i mezi prostými mužiky. Pravoslavné duchovenstvo ve svých listech radí různé prostředky, kterými by se náboženské uvědomění zase povzneslo, ukazuje na různé příčiny tohoto smutného zjevu, ale jak se zdá, dosud ještě nenabylo přesvědčení, že hlavní příčinou tohoto zjevu jest samo. Někteří »baťuškové« totiž — dle »S. Pet. Vědom.« — jsou velice pohodlní a zanedbávají náboženské vyučování Některý přijde do školy jen dvakrát nebo třikrát ročně, a to pouze před zkouškou, jinak jsou děti celý rok ponechány vůli Boží a vůli učitelově, který za malou remuneraci ledabylo náboženství vyučuje, zatím co »baťuška« se svou paní pečlivě se stará o domácí hospodářství. Nejsou ovšem všichni tak nedbalí, jsou také někteří, kteří pečlivě dítky ve škole vyučují, avšak zase jejich methoda není správná a také učební knihy jsou velice nedostatečné. Jest třeba v té příčině radikální nápravy. — Ruský »Cerkovnyj Věstnik« oznamuje, že misionářské působení mezi sibiřskými obyvateli nemůže se pochlubiti velikými úspěchy. Nevyhnutelná potřeba misií — vydávání knih v tamnějších nářečích — uskutečňuje se velmi pomalu a nedostatečně. Jinou příčinou toho jest, že okresy misionářské působnosti jsou příliš veliké. Proč celé Zabajkálí na př., které zaujímá 539.061 čtver. verst, jest ustanoveno pouze 27 misionářských stanic. *Fr. Štingl.*

Zprávy ze slovanské literatury. »Slovenska Matice vydala tyto spisy na běžící rok: Překlady světové literatury (Beniški trgovec — Benátský kupec, přel. O. Zupančič); Slovenská bibliografia, sestavil dr. Fr. Simonič; knihovna Antonína Kneza (Ivan Carkar (Potepuh Marko in kralj Matjaž — Loupežník Marko a král Matiáš; týž: V mesečini — Za svitu měsíčního; Jos. Kostanjevec: Strez zadnjega poglavja — Bez poslední hlavy); Zbornik znanstvenih (vědeckých) poučnih spisov (dr. Fran Ilešič: Korespondenca dr. Jos. Muršča; dr. Janko Steblinger: Slovenska bibliografia); Slovenske narodne pismi (písně); Letopis Slovenske Matice za leto 1905. Tento spolek má 3138 členů, tedy o 135 více než loni. — Nákladem »Nové domoviny« v Clevelandu v Americe vyšlo 2. vydání Spillmanovy povídky »Žrtev spovedne molčečnosti«, která i do češtiny prof. V. Müllerem byla přeložena (Obět zpovědní mlčelivosti). — P. Edmund Hagbr, zakladatel spolku přítel mládeže, již před 13 lety postaral se o to, aby i mezi Slovinci dodobný spolek byl založen. Týž má za orgán svůj »Krščanski detoljub«, jejž založil prof. Anton Kržič a jejž rediguje spirituál uršulinek, Michal Bulovec. List vydal již 10 životopisů nejznámějších sv. patronů a řadu příhodných darů pro mládež, mezi nimiž vyniká krátký výtah katechismu: Ali znáš? (zdali znáš), jenž vyšel ve 100.000 výtiscích. Časopis stojí 80 h ročně, člen platí 2 K ročně a dostává list zdarma i s přílohami. — »Goriška Tiskarna« A. Gabrščekova vydala minulého roku »Venec slovanskich povestij«, VIII. knihu, která obsahuje 12 povídek. — Jako my máme svoje »Rozhledy po lidumilství«, mají Slovinci »Piščalku za abstinente, pivce in pijance« (Píšťalku pro abstinenty, pijáky a opilce), která se vydává měsíčně a vzbudila protialkoholistické hnutí mezi Slovinci, jež neustále roste a slibuje býti znamenitým bojovníkem nábožensko-mravního života. — Nákladem kníž. arcibiskupského ordinariátu v Lublani vyšel jednotný »Šolski molitvenik« (školní modlitební kniha) od prof. dr. Gregorije Pečnika. Modlitební kniha shoduje se s katechismem a liturgickými knihami. — K oslavě 50letého nep. Početní P. Marie vydal loni Radoslav Silvestr »Šmarnice« (Májové květy), sbírku básní, v nichž opěvuje se královna májová. — Kníže biskup lublaňský, dr. Anton Jeglič, sepsal brožurku »Ali Boga Stvarnika res ni treba?« (Zda Boha Stvořitele opravou není potřebí?) První vydání bylo v brzce rozebráno, druhé pak bylo pořízeno. — Dr. Ivan Prijatelj vydal loni »Prešemov spomĕnik« v »Našich Zápiscích« v č 10. a 11., kde dovozuje, že pomník Prešernův, který v září byl odhalen, neodpovídá nikterak ani skutečnosti, ani moderním názorům uměleckým. — Kníže biskup dr. Jeglič vydal knížku o 64 str.. »Od Leona do Pija«, v níž mluví v posledních dnech papeže Lva XIII. a o počátku vlády Pia X. — Kromě toho upozorňujeme ještě na tyto spisy vydané minulého roku: Nebesa, román Marka Zorina, tiskem dr. Hribara v Lublani; Tento román v podobě rozprav o Bohu řeší otázky sociální, mravní, výchovné a všeobecně vzdělavací. Směr románu je dobrý, důsledky správné; důkazy a vývody jsou tu i tam mdlé a příliš mystické. — Přední básník slovinský A. Medved vydal »Poezie«, sbírku básní, v níž trpká, avšak mužná, klasická lyrika se hluboce obráží s náboženským přesvědčením. Sbírka vzbudila pravou sensaci; kritiky byly příznivé a také byla uspořádána přednáška o tomto novém díle, v níž podán byl rozbor básní. — 4. vydání Janežičova slovníku, jež upravil A. Bartel, vyšlo s názvem: Nemško — slovenski slovar; dílo vyniká nad vydání první, že je tu přidán přízvuk, který jest v jazyce slovinském tak obtížný. — Anton Kržič a Alojzij Stroj vydali dva svazky případných příkladů ke kázání a katechesi s názvem: Zbirka lepih zgledov. — »Slava Mariji« jest název brožurky, jež popisuje na 60 str. dějiny, rozvoj a před Mariánských družstev na Slovinsku. — »Gospodova zaduja večerja« (Poslední večeře Páně) jest znamenitá vědecká práce o 136 str. od dr. Josipa Somreka, sepsaná na základě nejnovějšího bádání. — »Družba sv. Mohora« vydá letos tyto knihy za roční příspěvek 2 K: »Igodbe sv. pisma« (Události sv. Písma), výklad této knihy knih s obrazy s péra prof. dr. Kreka dospěl 13. sešitu; Sveta družina (sv. rodina), vzor křesťanských rodin; Pri severnih Slovanih«, cestopis Josipa Lavtižara; Lešniki (vlaské ořechy), kniha pro dospělejší mládež, sepsal J. Stitar; Uporniki (Vzbouřenci), dějepisná povídka Ivana Laha, jakož i »koledar« (kalendář na rok 1907). — »Vrtec« (Zahrádka) jest název časopisu obrázkového pro mládež s přílohou »Angelček« (Andělíček), jejž řídí Anton Kržić. Vychází již 36. rok, příloha pak 14. rok. Stojí ročně s přílohou 5 K 20 h. — V uplynulém roce Slovinci oslavili 150. výročí svého prvního dramatika Antona Linharta, jejž vlastenecký baron Žiga Zois přivedl mezi slovinské spisovatele.

Fr. H. Žundálek.

Slovanské rovy. — Dne 20. (dle pravoslavného kalendáře 7.) března 1906 zemřel v Moskvě v stáří 74 let jeden z posledních Mohykánů skvělého kroužku

Slavjanofilů z let 1860—70, vrstevních A. S. Chomjakóva, J. F. Samárina, bratří Kirějevských, Aksákových a j., Nikolaj Michailovič Pávlov. Byl synem slavného tehdáž profesora mineralogie a silozpytu Michaila Grigorjeviče Pávlova a vzdělal se nejprve v šlechtickém ústavu, pak v moskevské universitě na fakultě fyziko-matematické. Jsa křtěncem slovutného spisovatele Serg. Timof. Aksákova, druhem jeho synů a pravým odchovancem šlechetného Konst. Serg. Aksákova, stýkaje se již z jinošských let s vynikajícími učenci a spisovateli té doby, sám záhy oblíbil si spisovatelskou činnost a věnoval se prácem literárním. První byla belletricko-autografická črta »Gódy v škole«, vyšlá pod pseudonymem N. Býcin v »Ruské Besedě« r. 1859. Pod týmž pseudonymem objevily se r. 1860—61 v »Ruském Věstníku« jeho povídky »Konec v peredi« a »Um-li eto?«, r. 1867 dramatické scény »Smuta« a r. 1870 v »Historickém Věstníku« překrásná historická povídka z časů cara Alekseje Michailoviče »Carskij sokolník«, vydaná roku 1904 ve zvláštní knize. Řada jeho zvučných básní byla pod stejným pseudonymem uveřejněna v »Ruském Věstníku« v r. 1856—1860, z nichž některé umístěny N. Gerbelem ve sborníku »Russkije poëty v biografijach i obrazcach«, kde však mylně připsány jeho soujmenovci.

Vstoupiv do kruhu moskevských slavjanofilů a spojen páskou nejvřelejšího přátelství s Ivanem Sergějivičem Aksákovem, stal se nyní horečně-činným spolupracovníkem všech, tímto čelným slavjanofilem vydávaných časopisů »Deň«, »Moskva«, »Moskvič«, a později »Rus«, kde umístil mnoho statí historických, mimo jiné též studie o samozvanci »Právda o Lžedmítriji« (»Deň« 1864) a »Otvět Kostomárovu o Lžedmítriji« (tamž 1865). V letech pak sedmdesátých vystoupil v »Moskovských Vědomostech« s celou serií publikací pod názvem »Pisma k publikě« a jinými, věnovanými běžným otázkám současným a historickým. Nemálo článků z dějin literatury, hlavně o Gógolu, Katkóvu, J. S. Aksákovu umístěno též v »Ruském Archivu« a v »Ruském Obozrěněji«. Kromě vytčených vydal ještě dva spisy: sborník »Naše perechódnoje vrémja« (1888) a »Slovo o polku Igorevě« (r. 1874 a 1902), svérázná interpretace této nejvzácnější památky dřevní ruské poesie, již r. 1858 češtinou vydal zvěčnělý prof. M. Hattala. Jednou z posledních prací byla r. 1904 jeho mistrná obrana ruského pravopisu proti novotám Demčinského, Branta a j.

Hlavním plodem jeho neunavené píle jest ale kapitalní dílo »Rússkaja istorija ot drevnějších do novějších vremen«, jíž vyšlo dosud pět objemných svazků (862—1462) ve dvojím vydání a kde přes dávnověkou zapletenost osob a dějů, zvlaště prvotní epochy, jasně, živě a přehledně vylíčeny dějiny dřevní Rusi. Ještě bratří Aksakové vybízeli ho, aby jako povolaný znalec, četnými předběžnými pracemi náležitě k tomu připravený, napsal »Dějiny Ruska«. Vzdav se tedy ředitelství »Moskovského obchodního spolku vzájemného úvěru«, kterýžto úřad po smrti svého předchůdce J. S. Aksákova († 1886) šest let zastával, uchýlil se r. 1892 na svůj statek blíž Kaširy a zde ve vesnickém klidu dal se chutě do práce. Z počátku bylo jeho záměrem popsati děje prvních pěti století ruského starověku, avšak již první díl, vyšlý r. 1896 a končící usmrcením knížete Ondřeje Bogoljubského, vzbudil přes všeliké umlčování strannického, vlasteneckým prácem nepříznivého tisku velikou pozornost a došel zaslouženého uznání a podpory samého cara Mikuláše II. Úspěch ten přiměl Pávlova, že se zdvojenou pílí pokračoval v začaté práci a pátý díl ukončen Vasiljem Pemrým. Letos měl vyjíti díl šestý, obsahující panování Ivana VII. Ve všeobecných rysech děje dovedeny jím do Petra Velikého a sestaven zběžný historický rozvrh až do cara Mikuláše I. Za své učené práce a zásluhy o ruské písemnictví byl N. M. Pávlov ještě r. 1874 zvolen za skutečného člena Společnosti přátel ruské slovesnosti a r. 1902 za člena carské ruské společnosti historické.

Neblahá válka r. 1904—5 a nastalý politický rozruch po ní, přiměly Pávlova, že přes těžký neduh (rakovina jater), jímž delší čas strádal, vyšel ze svého kabinetního zátiší na bouřné politické zápasiště. Vřelý ruský vlastenec a hluboký znalec svého národa, jeho života, potreb a tužeb, nemohl ovšem leč s největším rozhořčením patřiti na zlořády, jimiž vlastizrádná, většinou cizácká nebo odrodilá chasa pod heslem lžisvobody hrozí v propast záhuby uvrhnouti milovanou otčinu a proto v ohnivých řečech povznášel svůj varovný hlas na moskevských schůzích a sjezdech i v petrohradských a carskoselských palácích. Považuje slušně samodržaví ruských panovníků za palladium ruské říše a ruského lidu a prohlédaje úskočné rejdy dočasného politického řídiče, jejž ruský vlastenecký tisk nazývá nikoli bezdůvodně tajným spojencem a náhončím vševládné židovsko-zednářské strany, první povstal a povzbuzoval ruské vlastence, sestouplé v různé strany a

kroužky, aby se spojili a utvořili jeden mohutný všeruský svaz. Z jeho iniciativy sezval tudíž F. D. Samárin na podzim roku 1905 představitele všech moskevských monarchických organisací k valné hromadě, v níž položen základ k mohutné politické straně pod názvem »Vsenaródnyj russkij sojúz«. Název ten dán byl spolku k návrhu přítomného Pávlova, jenž zahájil v »Moskovských Vědomostech« politický boj řadou znamenitých polemických článků, jako: »Právda o sovreménnoj neprávdě«, »Po póvodu rozzvánija Sojúza 17 okťabrja«, »V načalě XX. věka« a »Da ili nět«, kterážto publikace vyvolala velikou vřavu na listopadovém sjezdu zemědělců.

N. M. Pávlov byl velký znalec ruského jazyka, pilný čtenář spisů ruských světců a letopisců, hlubokomyslný vykladač Apokalypse, tvůrce svérázné filosofické soustavy, autor důmyslného projektu reformy veškereho vládního ústroje na Rusi. Byl charakter přímý, duševně stále bodrý a čilý, jemu byla neznáma nuda, tato novověká choroba jednostranných vzdělanců, s jejich marnou honbou za jakýmsi abstraktním, humanitně-kosmopolitickým pokrokem. A ještě na smrtelném loži pobádal své přátele k neustávající práci pro blaho vlasti a litoval, že sám již nemůže psáti a jinak spolupůsobiti. Smrtí Pávlovou utrpěla ruská věda ztrátu citelnou a těžce nahraditelnou.

Smuteční služby Boží konány v chrámě Smolenské Matky Boží za hojné účasti jeho přátel a ctitelů. Po liturgii měl duchovní správce tklivou řeč, v níž vylíčil zemřelého jak vzorného křesťana a věrného syna ruského národa. K charakteristice jeho připomínám, že po výslovném jeho přání nebylo na rakvi žádných věnců a vůbec byla vyloučena všecka zevní pompa, jakou světská marnivost vážný smuteční obřad nezřídka profanuje.

V den pohřbu a v devátý den po něm byly v »národní jídelně« slouženy pannichidy a pohostěno po každé sto chudých, 25. (dle prav. kal. 12.) března měl důvěrný přítel N. M. Pávlova, Jurij Petrovič Bartěněv, obsáhlou a skvělou přednášku o něm v Historickém museu před četnou auditorií t. zv. »ruských lidí«, mohutné to politické strany ryzích vlastenců.

Tělesná schránka zesnulého odvezena po Moskevsko-Kurské dráze na jeho statek v Kaširském okresu, kde na hřbitově při chrámu sela Žernovky uložena k věčnému odpočinku. (Dokončení.) *Karel Jindřich.*

Slabí v lidské společnosti. (Ideály humanitní a degenerace národů.) Napsal *dr. Břet. Foustka.* (Laichterova výboru kniha 25.) Praha 1904. Stran 218. Cena 3 K.) — Slovem »humanita« naznačuje se jakýsi pojem nejasný — »náboženství budoucnosti.« Vyznavači »humanity« tvoří neviditelnou společnost, jež — dobře-li chápeme — snaží se uskutečňovati aspoň v některých směrech křesťanskou lásku k bližnímu. Podivno, že tito lidé tolik se bojí některých slov jako: náboženství, Bůh, křestanství, Kristus... a že neradi mluví o tom, co dobrého vykonáno pro blaho lidstva na základě zásad křesťanských. Jakési trapné ignorování nauky Kristovy.

Spisem »Slabí v lidské společnosti« chce pan spisovatel podati přehled a kritiku některých theorií a snah, jež ohlásily boj činitelům degeneračním. K těmto náleží: plemenné směšování, pokrevenství, pohromy (války, persekuce), nepříznivé poměry socialní. prostituce, alkohol, umělé udržování a ochrana lidí již degenerovaných a pod.

Z obav o další osud člověčenstva vznikly theorie a návrhy často opravdu velmi povážlivé (na př. usmrcování slabých — degenerovaných). Pan spisovatel právem nesdílí podobných obav; uznává, že má novodobá civilisace své stíny, ale že všecko zničit nemůže a že i při tom lidstvo přece jen pokračuje, a doufá, že fysická zdatnost lidstva se povznese, až zmizí všecko, co člověka trápí. V tom přesvědčení volá ke konci své knihy pln důvěry: »Doufejme, že v příštích věcích lidstvo aspoň (!) částečně (!!) zrealisuje onen stav společenský, jaký si představuje Robert Buchanan, když v popisu XXI. století přijímá (!) dokonalý fysický stav společnosti za podklad rozvoje ostatních stránek lidské přirozenosti, za základ nesmírného (!) blaha a štěstí osobního i socialního.«

Nebudeme svou skepsí kaliti panu spis. radostných výhledů do budoucnosti. Jsme přesvědčeni, že bez víry v Boha degenerace a tím i neštěstí jen ještě více bude se šířiti. Zjevení i historie utvrzuje nás v tom přesvědčení.

Úplně nesprávné je následující tvrzení (na str. 205.): »Křesťanství svým výstřelkem asketismem seslabovalo tělo. Smysl pro zdraví a pro krásu lidského těla potuchl.« Tenkrát ovšem nevydával ještě p. Kočí knih o kráse ani p. Vrchlický těl lidských neopěval, ale síla, zdraví, zdatnost tu byly. A pak nebyl ten asketismus jistě ani tak rozšířen jako dnes třeba — souchotiny a přece doufá i p. dr. F., že budeme mít za sto let aspoň něco z toho »nesmírného blaha.« A proto —

risum teneatis. Ještě že by takový asketismus prvních křesťanů lépe nám šel k duhu, než ta dnešní pivní a masitá kultura.

Mezi příčiny úpadku národa španělského počítá dr. Foustka i činnost inkvisice; bylo prý upáleno za živa 32.000 osob. I je-li ten počet správný, je zajisté tak nepatrný, že ho nelze uváděti za příčinu úpadku milionového národa. Nechci říci, že měl p. F. úmysl nedobrý, uváděje tu okolnost, ale měl se vyjádřit určitěji, aby čtenář nebyl klamán. Historik Gams uvádí počet těch, kteří pro heresi byli odpraveni, na 4000 osob, což nedosahuje ani počtu těch nešťastníků, kteří v Německu jen pro čarodějství byli utraceni. A uvádí-li se počet (rozhodně nespravný) obětí na 340 tisíc (vlaštně na základě důkladného protestantského počítání 341.021) osob, ani to by nerozhodovalo, když ztráty životů lidských v jiných zemích šly často do milionů a přece se národové brzo vzpamatovali. Rovněž poznámka, že byli utraceni mužové »nejlepší, nejsvobodnější a nejneohroženější« (poněvadž »bádali a pochybovali«), není správna, neboť nejčastěji právě lidé degenerování, abnormální mají zalíbení v bludařských pošetilostech. — Vůbec nebývají důvody pro definitivní výroky u pana spisovatele vždy náležitě přesvědčivy. Bude třeba ještě mnoho doplnit a ocenit, aby mohly některé společenské zjevy býti náležitě posouzeny.

Poznámka na str. 176 »žena nemá být poddanou mužovou, jak hlásal církevní názor« má býti výčitkou, ale nasvědčuje tomu, že p. spis. »církevní názorům« ne vždycky rozumí.

Co p. spis. píše o prostituci a alkoholu, je velmi dobré. Vůbec lze říci, že je kniha zajímava a obsahuje mnohou pobídku k práci a přemýšlení; třeba také uznati, že má spisovatel veliký rozhled po příslušné literatuře. Při četbě knihy však zvláště vynikne, jak pevně a vznešeně stojí tu křesťanství — třeba toho p. spis. výslovně nepřipomínal — proti nerozvážlivým domněnkám a theoriím lidským, jež spisovatel velmi často jasně a pádně odmítá a poráží. Ještě snad před 20 lety byl by tak psáti nemohl. Liberální a atheistický slavomam ustupuje pomalu pravdě a střízlivosti. *L. † dt.*

Med. & Chir. Dr. Staněk, jeden z nejznámějších našich lékařův, napsal v závěti ku svým dětem: »Ačkoli Vás nade všechno pozemské štěstí miluji, přece chladnou myslí tato skoro loučící se slova píši, nebo vězte, že největší má snaha byla tak žíti, aby mi nikdy smrt strašlivou nebyla . . . Mravnost abyste co nejdříve poznali, toť jest má nejvroucnější žádost, nejvroucnější modlitba k Bohu . . . Hledáte-li pravé a trvanlivé štěstí na světě, jen v mravnosti je naleznete! Tážete-li se, co jest mravnost? — hledejte ji sami ve svém srdci a duchu nezkaženém a hledejte ji zdravým rozumem v náboženství, v historii a na Vašich spolubratřích . . .« (ze závěti Dra Staňka cituje »Revue v neurologii, psychiatrii, fysikální a diaetetické therapii« red. docent Dr. Haškovec, roč. III. číslo 1. z ledna 1906, str. 41 nsl.). V dnešním boji proti náboženské morálce jsou slova ta hodna opravdu připomenutí!

Pravoslavná církev a vzdělání. Prof. Dr. Jan Palacký pravil ze svých vzpomínek na pouť do Moskvy roku 1867 ve své přednášce, konané dne 6. února t. r. v Pražském klubu doslovně takto: »V Rusku zanedbalo kněžstvo věřící. Vůbec kdekoli vládne církev pravoslavná, tam jest lid nevzdělaný, poněvadž popové nemají škol . . .« U nás ovšem nikdy nescházelo dosti mužů, kteří na výsost vychvalují pravoslavnou církev a kteří by nejraději celé Čechy převedli do lůna jejího!

Zlehčování papežství jest podle § 303. tr. zákona trestno a neomlouvá při tom odvolávání se na dřívější uveřejnění zlehčování onoho v tisku, jehož rozšiřování bez závady bylo povoleno. Krajský soud v Tarnopoli odsoudil na základě § 303. jednoho rolníka, jenž kritisoval jednání papežů a při tom snižoval důstojnost papežskou. Kassační soud potvrdil rozsudek rozhodnutím z 28. ledna 1905, číslo 13.904 s následujícím odůvodněním: »Der katolischen Kirchenverfassung zufolge steht der Papst an der Spitze der Hierarchie dieser Kirche und ist ihr Oberhaupt. Der Angriff auf diese Einrichtung kehrt sich sicherlich auch auf die katholische Kirchenlehre selbst. Die Berufung auf unbeanständet gebliebene Druckschriften ist rechtlich halt los, weil die selbständige, bewusste, direkt auf Herabwürdigung des gedachten Schutzobjektes des § 303. abzielende Weiterverbreitung des Inhaltes derartiger Druckerzeugnisse der Strafbarkeit nicht entrückt.«

Náboženství katolické může býti beztrestně tupeno. Různé případy z veřejných schůzí a ze škol nasvědčují, že proti katolickému náboženství ve státě našem katolickém vše jest povoleno. Docela jinak stát náš hájí náboženství židovské. »Neue Freie Presse« dne 27. m. m. přinesla tento telegram: Ze Lvova. Úřední list zemské školní rady haličské oznamuje dnes úředně přesazení profesora

Eugena Bieganowského z Drohobycze do Dembice pro jeho projevy o rituelní vraždě.« — A u nás případ Judův?

Boj o katolickou školu v Uhrách. Uherské vlády snažily se již po řadu let sestátňovati v katolické správě se nalézající obecné školy. Vácovský biskup hrabě Csaky upozornil duchovenstvo své diecese na nebezpečí z toho plynoucí a prohlásil, že každý duchovní bude disciplinárně trestán, neprokáže-li, že učinil vše možné, aby postátnění školy v jeho farnosti zabránil. O témže předmětu radila se v těchto dnech i katolická zemská vyučovací rada a bude se jím zabývati i nejbližší konference uherských biskupů. Pomýšlí se také na založení katolického školského spolku pro Uhry.

Propaganda spolků pro svobodnou školu. Jak »Prager Tagblatt« v ranním svém vydání ze dne 26. března t. r. oznámil, konala se v Podmoklech veliká lidová schůze za účastenství 1200 osob všech svobodomyslných stran, na níž po řeči docenta vídeňské university dra Hartmanna ustavila se v Podmoklech odbočka spolku pro svobodnou školu. K řízeni této odbočky zvolen sám starosta města Josef Umlauft. Jak »Prager Tagblatt« dokládá, zvláště »zajímavo« bylo na oné schůzi, když socialně-demokratický řečník Reitzner vyzýval shromážděné, aby houfně vystupovali z katolické církve .... Nám jest k těmto zjevům, jež se zajisté opakovati budou i v jiných městech, zvolati ku všem katolíkům, ale zvláště ku všem katolickým kněžím: Proximus ardet Ucalegon! Povinnost hájiti své víry jest povinností každého charakterního muže! Snad dnes pochopí všichni i ti, kteříž do nedávna podceňovali naše snahy a říkali: My se organisovat nemusíme, náš lid je dobrý, u nás není socialních demokratů a podobně .... Tím spíše jest zajisté důtklivou povinností cti všech našinců podporovati zájmy spolku pro křesťanskou výchovu a státi se jeho členy. Proti spolku, jak volal již nezapomenutelný biskup Brynych, jen spolek! Spolkem pro křesťanskou výchovu paralysovati budeme vliv spolku pro svobodnou školu.

Kritika českého protestantismu. »Hus«, časopis věnovaný zájmům církve evangelicko-reformované, osopil se v dubnovém čísle t. r. ve článku »Dobré slovo pro Pána Ježíše« ještě na známého evangelika Rohana pro jeho spis »Moderní stoupenci Husovi«. Tento protestant odpověděl v Rozhledech (ročník XV., číslo 30., str. 888): »Tak jako Kristus, když vymrskal z chrámu ty, kdož jen prodávali zbožným zvířata obětní s lichvářským výdělkem, chtěl očistiti chrám od nešvarů poměrně nepatrných, tak i já, udělav bič z projevů protestantů českého jazyka, páchajících v církvi evanjelické věci daleko horší, než děly se v chrámu jerusalémském, zmrskal jsem nemilosrdně ty protestanty českého jazyka obého vyznání, kteří propagovati chtěli protestantism mezi katolickým lidem českým pomocí peněz, v Německu k tomu účelu žádaných, a tak i pracovati mezi lidem českým pro krále pruského rukou společnou a nerozdílnou s losvonromisty.« Nehledě ovšem k protestantské domýšlivosti p. Rohana, s níž přirovnává se k samému Ježíši Kristu, jest kritika českého protestantismu jistě zajímavá!

Pan pastor Žilka spáchal »historickou a časovou« studii o Cyrillu a Methoději, za níž jsme mu aspoň v jedné příčině vděčni, totiž že podle pravdy doznal, že sv. Cyrill a Methoděj byli římskými katolíky... To doznal, ale tím jest řečeno již vše, abychom posouditi mohli, jak studie páně pastorova dopadla. Pan pastor se nediví a nepřekvapuje ho, že čeští katolíci dovedou se nadchnout pro ideu cyrillomethodějskou, právě tak, jako zase nás nepřekvapuje, že panu pastorovi zdá se býti význam a zásluha obou bratří slovanských jen — domnělá, neboť křesťanství přišlo k nám již před nimi — z Němec, takže sporno jest, bylo-li vůbec jich pokusem (!) pokřesťanění u nás vůbec urychleno neb i jen snad němo ...! Cyrillomethodějská církev — to jest hloupost a v obrození její mohl věřiti jen »naivní« Strossmayer. Ani Cyrill a Methoděj, ani jejich dědic, sázavský Prokop, nemohou zatlačiti význam Husův, ba ani zastíniti! Pan pastor nemůže zapříti, že Cyrill a Methoděj byli římskými katolíky a proto aspoň hledí je omluviti slovy: »Nemělo-li životní dílo apoštolů býti zničeno, musili zapříti své nepřátelství proti Římu (!) a vymoci nějakým způsobem papežské schválení...« Resumé celé této tendenční protestantské brožury jest: Církev římská nevyhovuje nábožensky, ani mravně, secialně a kulturně. Pryč s Cyrillem a Methodějem a raději začíti tam, kde přestal — Hus! Protestantismus tvoří národní církve, proniká národního ducha a dává se jím pronikati, proto sílí národní vědomí a zvedá národní kulturu, písemnictví atd. ... Pravda to ovšem není, a také pan pastor to nijak nedokázal. Pan pastor by udělal nejlépe, kdyby »tolerantně« nechal na pokoji naše svaté, kteří jsou tím větší, čím více by se namáhal, aby je zhanobil.... Udělal by i nejlépe, kdyby nechal i Husa, jenž protestantem nikdy nebyl a ne-

bude, ač by jej jím páni pastoři rádi udělali! Poučujte raději své věřící o vašich »velikých« mužích, především o L u t h e r o v i, nemravníkovi, jenž v dějinách nemá rovné, poučujte jej o K a l v í n o v i, jenž pro neřestný život ze své vlasti musel býti vyhnán, jemuž pro smilstvo dostalo se veřejného pokárání a svého času zatčen ve svém rodišti dokonce i pro sodomii . . . Aspoň líčí neřestný život jeho i — — stralsundský superintendent Schlüsselburg ve své Theol. Calvin, Francfurtii 192, pg. 72.

»**Zář**«, tento každému dobře známý ohavný plátek, jenž počítá jen na zabedněnost svých čtenářů, napsal v jednom z posledních svých čísel: »Tridentský koncil prohlásil za božsky zjevenou pravdu víry, že katolické manželství může býti rozloučeno i p r o t i v ů l i j e d n é s t r a n y, když jeden z obou manželů složí řádový slib, druhý manžel se může potom zase znovu oženiti. Když později papež zruší klášterní slib prvého manžela, může se tento také znovu oženiti. Tedy pro církevní účely není svátost manželství nerozlučná. Mimo to není také nerozlučná pro ty, kteří mají dosti peněz, aby se mohli pustit do církevního sporu a dosti nestydatosti, aby mohli své nejsoukromější záležitosti nechat vláčet spisy církevních kanceláří a očuchávat potměšilými velebníčky . . . . Takových případů, kdy papež na doporučení kardinálů, zpravidla na žádost žen, rozloučil manželství, b y l o b y m o ž n o z n e j n o v ě j š í d o b y u v é s t i c e l é d e s í t k y!« — Ale »Zář« zaručený případ takový neuvedla — ani jeden! Způsob, jakým tento otravný plátek píše, s jakými lžemi zcela beztrestně zlehčuje učení a zařízení církve, k níž náleží valná většina státních občanů, ač se to příčí § 303. tr. zák., jest pro posouzení našich poměrů charakteristický. Podle učení církevního a nejen církevního, ale i křesťanského, může býti každé manželství platně uzavřené a fysicky splněné rozloučeno jedině — smrtí. Nerozlučnost manželství zakládá se dle učení církevního na právu božském, na němž církev ani papež nemůže nic měniti aniž měnil něco koncil tridentský. Právě tridentský koncil to byl, j e n ž n e r o z l u č n o s t m a n ž e l s t v í d o g m a t i c k y s t v r d i l. Má-li bídácká »Zář« tolik případů, v nichž papež manželství rozloučil, ať nám uvede jen jediný. My neznáme případ žádný. Sám zakladatel positivismu C o m t e, jenž měl katolickou církev ve veliké nenávisti, přece jenom pojednávaje o protestantismu a jeho stanovisku k manželství, neváhal napsati (Sociologie, přel. Brejcha, 2. vyd. v Praze, str. 279): »Stačí uvésti na příklad vážnou změnu v instituci manželství, kterouž protestantismus posvětil dovolením rozvodu . . . Charakteristickou jest tu zejména ona hanebná porada, v níž hlavy reformace s Lutherem v čele schválily bigamii německého knížete. Shovívavost zakladatelů anglikánské církve k ukrutným choutkám jejich podivného národního papeže doplňuje tento obraz. K a t o l i c i s m u s p ř e s p o l i t i c k é s v é p o n í ž e n í n i k d y t a k z j e v n ě n e p o k l e s l . . .« Nám by »moudrá« »Zář« neuvěřila, snad uvěří tedy aspoň Comtovi!

»**Česká Mysl**«, časopis filosofický, pojednávaje v ročníku VI. (sešit 6. z listopadu 1905, str. 472) o kongresu volné myšlénky, konaném v Paříži ve dnech 4.—8. září minulého roku, píše: »Snahy mezinárodního sdružení Volné myšlénky cílíce k mravnému zušlechtění lidstva, jsou zajisté sympatické každému skutečně lidsky cítícímu člověku a jest jim přáti i u nás pochopení a účinné podpory. Spolek Augustin Smetana, který byl spolkem bezkonfessijních občanů, změniv stanovy, dal se úplně ve službu Volné myšlénky . . . . . Připomínáme jen tolik, že redaktoři tohoto časopisu jsou u n i v e r s i t n í p r o f e s o ř i Č á d a, D r t i n a a K r e j č í . . .

V českých kavárnách (píše »Národ. Politika« 14. ledna 1906) nalezneme vždy — mnohdy i po více exemplářích — illust. »Extrablatt«, »Das interesante Blatt« a jiné obrázkové škváry z Vídně a Berlína, které možno srovnati s hrubou četbou krváků. Plíseň žaláře, sprostota zastřených doupat, krev tajemných vražd čpí a teče z mazanic těchto listů, které nás pouhým povrchním pohledem otravují. V předních našich kavárnách nalezneme i smečky listů hloupě a bezduše dráždících, z nichž čiší hrubý nevkus a dryáčnická sprostota vtipkařů a kresličů, hrozná to monstra lidského attentátu na zvířecí pudy některých mass čtenářstva — a to všecko najdete svorně se vyhřívat na výsluní lásky českého člověka. Jest hanba, že se tu vyhovuje pokaženému vkusu několika perversních panáků, darmošlapů a hejsků. Zde by měly už jednou české časopisy a revue všimnouti si hniloby, která se věsí na samé kořeny naší existence. Ale k tomu tak brzo nedojde . . .« — Smutný to obraz a smutnější ještě to přiznání, že nelze tak brzo nějaké nápravy čekati. *L. † n.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Černoch katolickým biskupem. Nedávno zemřel v Brasilii, v městě Marianně, v provincii Minaes, biskup Silverius Gomez Pimenta, černoch. Jeho rodiče byli otroci. Narodil se 13. března 1840. Jako žák vynikal neobyčejně, takže arcibiskup z Bahie byl naň upozorněn, a po jakési době přijal jej do semináře, kdež Silverius vystudoval a na kněze byl posvěcen. R. 1890 stal se světícím biskupem v Bahii a r. 1896 biskupem v Marianně.

Dr. Lueger o škole a rodině. Křesťanští socialové vídeňští připravují se již k příštím volbám. Nezapomínají na ženy. Nedávno byla konána valná hromada svazu křesťanských žen vídeňských, na níž vedle poslanců prince Liechtensteina a Axmana mluvil i dr. Lueger. Poukázav na snahu o odkřesťanění školy a rodiny, pokračoval: »O reformu manželství usilují ostatně někdy i dámy, jež nejsou dosud provdány. Myslí si při tom: Až teď pár mužů bude svobodných, nu, pak snad se nám podaří některého uloviti. Co však bude dělat žena, která již dítky má? Na tu z reformátorů manželství nepomýšlí nikdo. Leda že řeknou: Inu, žena se přece bude moci po rozvodu také zase vdát. Ovšem, může, jen jestli si ji ale někdo vezme. V tom je celý ten vtip reformy manželství a proto buďte tak dobré a vysvětlete to také socialním demokratkám. Žena vdává se proto, aby s mužem a dítkem byla šťastna. Zpozoruje-li, že má býti o štěstí připravena, přičiní se všemožně, aby socialní demokraté nebyli zvoleni. Jisto jest, že nerozvižitelnost manželství jest nekonečným pokrokem v kultuře lidstva a rovněž tak velikým krokem zpět jest rozvižitelnost. A dále se usiluje o to, aby se dítky neučily ve škole katechismu, náboženství, nemodlily se; pro dítky nemá již existovati Bůh, jen jakási interkonfessionalní modlitba, do níž si může vložiti kdo co chce. Chovám přesvědčení, pokud existují lidé, že musí býti náboženství. Národové, kteříž náboženství ztratili, spějí neodvratné zkáze vstříc. To bylo u Řeků, Římanů a patřte dnes do Francie a Italie. Jen ať se dítky katechismu učí, Otčenáš modlí, to jim nemálo prospěje, poněvadž vždycky vědomí zodpovědnosti před někým vyšším posiluje mravní vědomí.«

Protestanté v říši, zastaňte se Masaryka! Řečníku od »Helmů« začínají pomáhati již protestanté v německé říši. Bojovný protestantský denník »Tägliche Rundschau« přinesl v čísle 133. ze dne 20. března článek, v němž po mnohých chvalozpěvech na prof. Masaryka a po vylíčení následků známé schůze »U Helmů« volá se na pomoc cizina, aby troufalému útočníku na náboženskou výchovu mládeže pomohla. Ke konci se praví: »Případ tento zasluhuje pozornost širší evangelické veřejnosti. Takové počínání (totiž žaloba na Masaryka pro rušení náboženství) bylo i v samotném Rakousku dosud neslýchané. Zdaří-li se plán klerikálů vůči Masarykovi . . . pokusí se za čas podobného i vůči jiným vynikajícím protestantům, a co potkalo nyní evangelíky české, stane se brzy všem Němcům (!). Klerikálům běží o praecedenční případy. Jen rozruch všeho protestantského světa, bez ohledu na národnost, mohl by rakouské klerikály poučiti, že jejich libovůle přece jen má meze.« — Na tuto výzvu odpověděl rovněž protestantský denník »Kreuzzeitung«: »V posledních slovech obsažený appel na »veškerý protestantský svět« přiměl nás, zjednati si bližších zpráv. Na základě došlých nás věrohodných informací musíme konstatovati, že jest onen appel neblahým přehmatem. Profesor Masaryk v Praze jest ovšem »protestant«; jsou však všechny příčiny, považovati jej za úplného atheistu, někteří považují jej dokonce za nastávajícího anarchistu. Je ředitelem »Času«, listu, který v době, kdy v Praze vznikly nepokoje v příčině volebního práva, přebarvil se úplně na červeno. Masaryk vystupoval od té doby jako horlivý zastance spojenství se socialní demokracií, dopouštěl se také při různých příležitostech veřejně zuřivého tupení české šlechty, velebení ruské revoluce a osobního spílání ruskému caru, pro kteroužto poslední příčinu, jak se proslýchá, zavedeno bylo proti němu vyšetřování. Dlužno zvláště litovati, a jinak sympatií hodné evangelické věci v Rakousku může to jen škoditi, když zájmy její stotožňují se se zájmy tohoto muže.« — Tak protestantská »Kreuzzeitung«.

»Čas« se nad touto troufalostí protestantskou dopálil a hodil »Kreuzzeitung« s »Čechem« do jednoho koše. »Kreuzzeitung« není prý nic lepší než náš »Čech«.

Literární práce kardinálů. Bývalý státní tajemník kardinál Rampolla dokončil právě veliký spis, zvaný: »Život a působení sv. Filomeny«, jejž počal psáti již před dvaceti lety, když byl ještě nunciem v Madridě. Překlad »Života a působení sv. Filomeny« na jazyk francouzský obstarává dcera zvěčnělého presidenta

francouzské republiky Felixe Faura, paní Lucie Goyanová. — Veliké církevní dílo historické: »Dějiny francouzského konkordátu« vydá kardinál Cavaignic, důvěrný přítel papeže Pia X. Závěrek díla jest věnován polemice proti nynější církevní politice francouzské vlády.

Jubileum »Opavského Týdenníku«. Nejstarší list Čechů ve Slezsku, »Opavský Týdenník«, vydal 1. května své 3000. číslo. List, jenž vychází již 37. rok, z počátku jednou týdně a nyní 2krát, přispěl platně k národnímu probuzení českého lidu ve Slezsku a neustal pečovati o národní výchovu, politické uplatnění a hospodářskou samostatnost Čechů slezských a dáti základ jejich politickým snahám. Těžké byly začátky, ale zápas korunován praktickými výsledky. Český lid ve Slezsku vysílá nyní české poslance do sněmu, dostává silniční výbory do svých rukou, v obcích nabývají vrchu ti, kdož v dřívějším poněmčování vidí jen zkázu a zhoubu. Posléze přikročuje se k rozhodnému zápasu za uznání práv českého lidu u státních i zemských úřadů. Na všem tom měl »Opavský Týdenník« největší podíl, a proto přejeme, aby dočkal se uskutečnění svého ideálu: Šťastný, spokojený, politicky svéprávný, národně ucelený, hospodářsky samostatný a zámožný český lid ve Slezsku.

Redaktor »Vlasti« odebírá »Op. Týdenník« již přes 30 let. Pamatuje ještě jeho malý formát a list si tak zamiloval, že jej stále platí, ač jest obyčejem, že si redakce vyměňují časopisy zdarma. Znaje z »Op. Týdenníku« poměry Slezska, zaslal tam red. »Vlasti« již od seminářských dob počínaje hojně katolických knih, a jeho působením i družstvo Vlast často a různým způsobem na Slezsko pamatovalo, hlavně v dobách, kdy se mu lépe vedlo. »Čechové v rak. Slezsku,« dlouhý článek z péra Jana Vyhlídala ve »Vlasti« uveřejňovaný, jest korunou této lásky k slezskému Benjamínu.

30.000 sócialně-demokratických učitelů ve Francii! Tak v jistém pedagogickém listě, který dále píše o tom: Pro znalce dnešních poměrů Francie není to nic překvapujícího, že tam 30.000 učitelů náleží socialně-demokratické straně, kteří tím s křesťanstvím i věrnost k vlasti odhodili. Toť asi čtvrtý díl veškerého učitelstva; že však brzo i ostatních 50.000 se stane socialními demokraty, nedá na se asi dlouho čekati. Jak mohlo by jinak býti v zemi, kdež protikřesťanství a zednářství všude je u vesla, kde ve školách na místo kříže Mariana s frygickou čapkou (symbol republiky!), kde na místo katechismu občanský zákonník a ústava, kde na místo desatera občanská morálka (Morale civique) nastoupila! Kde svobodné, křesťanské školy kvetly, tam byli učitelé a učitelky ze země vypovězeni, a těch několik školských bratří a sester, kteří tu ještě jsou, půjde brzo za nimi. Že si tak Francie kope svůj vlastní hrob, ve své zaslepenosti nevidí; tolik nás historie učí, že s věrností k Bohu a církvi musí i věrnost k vlasti mizeti a zmizeti. Toť samozřejmo. Jsouť — jak Bismark dobře podotýká — »Feinde der Religion auch Feinde des Staates.« Hervé a jeho stoupenci, jsouce hotovi s Bohem, Kristem a církví, byli jen důsledni, odhodili-li vlast a napsali-li: »Prapor vlasti má se vztýčiti — na hnojišti.« Toť již makavé znamení o úžasném úpadku národního citu a smyslu a příšerné prognostikon do budoucna Francie v rukou zednářův kráčí tiše a bez hluku svému rozkladu a zániku nejen jako velmoci, nýbrž i jako národ. Německo s tím počítá a bylo si toho již před lety vědomo. De Marcère ve své knize »L'Assemble nationale de 1871« podává tuto větu ze své konversace s Thiersem (p. 64): »Bismark, Manteuffel, a Moltke dí, že Francie propadává hnilobě, že dekadence se jí zmocňuje; že bude pak snadno ji děliti.

Úspěch Slováků při volbách do sněmu uherského. Slováci vzchopili se tentokráte čile k volbám sněmovním, nelekajíce se obvyklých násilí páchaných na voličstvu, ani odpovědi nového ministra obchodu Košuta k maďaronské deputaci trenčanské, že třeba zameziti šíření se — panslavismu!! Tímto předstíráním ničeny nejpřirozenější tužby a práva Slováků. Všude již propadlí maďarští ministři a státníci maďarští v krajích slováckých nalézali ještě mandáty, takže při volbách roku 1905 prošli jedině Hodža a Skyčák. I nyní vzdor ujištění o svobodě při volbách pácháno násilí na Slovácích, kupovány hlasy atd., ale přec prorazili — pokud zprávy došly — 7 kandidáty; zvoleni v okresích: trnavském M. Kollar většinou 506 hlasů, v Lipt. sv. Mikuláši M. Bella většinou 283 hl., v pezinském dr. Fr. R. Jehlička většinou 585 hl., v kulfinském opět Milan Hodža většinou 188 hl., v bobrovském opět F. Skyčák většinou 608 hl., v stupavském F. Juriga většinou 304 hlasů, a v Mor. sv. Janu dr. Pavel Blaho většinou 823 hlasů. Ze zvolených jsou tři: M. Kollar, Dr. Fr. Jehlička a Fr. Juriga katoličtí kněží. Se zástupci srbskými (4), rumunskými (11) a německými (4) tvořiti budou malou sice skupinu ve sně-

movně, ale přece významnou v obraně národních práv a občanských svobod. Poslanci budou moci zde otevřeně tlumočiti stesky a tužby svého národa. Tím zahajuje se zároveň nový politický život na uherském Slovensku, kdy lid veden jest i k politickému sebevědomí. Až dojde jedenkráte na spravedlivější volební řád v Uhrách, proklestí si i slovácká věc spravedlivější zastoupení. Dnes radují se naši bratří i z částečného úspěchu a my, kteří věnujeme Slovensku stálou pozornost, z celé duše připojujeme se k radosti jejich, vidouce v něm záblesk nové práce, nového a bohdá lepšího života!

Katolická universita pro Irsko. V anglickém parlamentě rokovalo se nedávno opět o katolické universitě pro Irsko. Vláda chovala se k otázce té příznivě a zástupce university cambridské vyslovil naději, že rozpor mezi katolíky a protestanty v příčině výchovy a otázky universitní co nevidět bude odstraněn. Neleká se myšlénky, aby universita nosila přívlastek katolická. Dosavadní katolická, od irského episkopátu založená universita, jest zařízena hlavně pro theologickou výchovu. Posluchači jiných fakult musejí se ke zkouškám hlásiti jinam. Universita tato pozůstává teď z devatera kolejí, z nichž jest nejdůležitější kolej sv. Patrika v Maynoothu, založená 1795 a čítá dnes asi 500 studujících. Od r. 1849 dostávala od státu ročně 30.000 lib. št. příspěvků, jež ale r. 1872 byly 372.330 librami vykoupeny. Nyní bude též v Anglii postaráno o výchovu katolickou na ostatních fakultách. Tak se chová protestantská Anglie ke katolíkům. V katolickém Rakousku odchovávají university pohany.

Italské katolické spolky. Kardinál státní sekretář Merry de Val uveřejnil z rozkazu papežova dopis, adresovaný Pericolimu, hr. Medolago-Albanimu a profesoru Tonilovi, v němž vrchní dozor nade všemi katolickými italskými spolky se dává biskupům v naději, že za tohoto dozoru jen osvědčení katolíci, nikoli však stranníci do katolických organisací se dostanou.

Na výzdobu dómu Svatovítského. Někteří členové kapitoly Svatovítské rozhodli se nákladem svým vyzdobiti kaple svatého Jana a Valdštýnskou v dómě Svatovítském. Probošt dómu msgr. Hora věnoval 50.000 korun na výzdobu jedné kaple v nové části dómu. Nejmenovaný hodnostář církevní uvolil se nákladem svým postaviti v kapli jiné oltář. — Na opravu starobylých maleb a na nová okna v kapli Svatováclavské věnovali nejmenovaní dobrodinci 24.000 a 50.000 K. Jakmile bude potřebný fond pohromadě, přikročí se k renovaci velepamátné kaple této.

Dědictví sv. Jana Nep. Za nynějších dob zapomíná se v naší veřejnosti na důležitého tohoto našeho činitele, napomáhajícího od dávných let vydatně k upevňování náboženského přesvědčení katolického v našem národě. Od r. 1833 šíří toto »Dědictví« po vlastech našich rok co rok tisíce a tisíce dobrých knih. Važme si tohoto mohutného našeho knižního ústavu! Kdyby dnes podobný ústav měl býti teprve zakládán, jakého úsilí a jakých obětí by k tomu bylo třeba! A vykonalo-li »Dědictví« až dosud mnoho, velmi mnoho, chce rokem 1907 počínajíc konati ještě více. Místo jedné knihy bude údům svým dávati každého roku *knih několik*, obsahu co možno rozmanitého. Četba poučná střídati se bude s četbou zábavnou. A to vše poskytuje se za nepatrný vklad *20 K jednou pro vždy!* Kdo nejsi ještě údem »Dědictví«, pošli přihlášku svou pod adresou *»Ředitelství Dědictví sv. Jana Nep. v Praze-IV. (Hradčany)«*. Méně zámožní mohou onen nepatrný vklad složiti i *ve splátkách!* Tím způsobem může sobě každý zajistiti několik dobrých knih každého roku zdarma. Mimo to dává se nově přistoupivším údům darem několik knih ze starších zásob. — Také pro *knihovny, rody, ústavy a spolky* výhodno jest přistoupiti k Dědictví; vkladem 40 K jednou pro vždy stávají se údy jeho a dostávají knihy, dokud trvají. Každá *farní knihovna* by měla býti údem »Dědictví«, neboť již tím jest rozmnožování její každým rokem zajištěno. — *Přistupujte tedy hojně k »Dědictví sv. Jana Nep.«!*

Tiskový Spolek pro diecési českobudějovickou. Za přítomnosti 30 účastníků konala se dne 26. dubna v místnostech spolku katol. tovaryšů ustavující schůze Tiskového spolku pro budějovickou diecési. Schůzi předsedal vikář mrákovský Lamb. Ludvík, který v úvodní řeči své vzpomněl nadšených slov gen. vikáře eichstädtského, jenž plamennými slovy vyzýval na sjezdu německých katolíků v Řezně přítomné, by podporovali katolický tisk. Kéž také u nás, v naší diecési, probudí se řada netečných ke společné podpoře našeho tisku. Zapisovatel Jos. Frejlach, kaplan v Chelčicích, přečetl schválené stanovy, k nimž žádaná vysvětlení podával původce spolku kaplan V. Řepa. Stanovy schváleny jednohlasně. Ke spolku přistoupilo nově 15 zakládajících a 2 skuteční členové. Potom vykonány

byly volby předsedy a výboru dle schválených stanov. Za předsedu zvolen kanovník V. Macek. V úvodní své řeči pozdravil předseda shromážděné jménem J. Exc. ndp. biskupa, který spolku přeje a který spolek vlivem svým podporovati bude. V řeči své vzpomněl smutných poměrů našich, soustavných útoků na náboženství, vzpomněl i našeho, planým kritikářstvím znehodnoceného tisku, zvláště naší diecése. Slova p. předpsedy, že nepochopuje, jak kněz naší doby může býti ještě lhostejným k tisku katolickému, dokonce tisk nám nepřátelský hmotně podporovati, přijata byla se všeobecnou pochvalou. Za I. místopředsedu zvolen Lambert Lud., za II. místopřed. kaplan Jiří Čadek, místopředseda diec. sdružení, za jednatele kaplan V. Řepa, pokladnu bude spravovati předseda. Do výboru dále zvoleni p. t. pp.: Karel Balík, Josef Frejlach, Jos. Kuděj, Jos. Smitka a Antonín Svoboda. Ve volných návrzíoh přijato, by v Ordinariátním listě vyzváni byli pp. vikáři, by duchovenstvo svých vikariátů na spolek při vhodné příležitosti upozornili a nové členy dle možnosti mu získali. Na konec sebral Josef Kuděj, kaplan z Jarošova, společnou sbírkou všech přítomných ve prospěch zřízení pomníku Pravdova v Nekrasíně 20 kor. 10 hal. Příští schůze výboru konati se bude za 6 neděl. Tím důležitá schůze ta skončena. Spolek má již nyní přes 130 členů zakládajících. Tím učiněn další důležitý krok v organisaci česko-budějovické diecése.

Vítáme toto nové sdružení diecése, které jest srdci našemu tak blízké, co nejsrdečněji a jsme ochotni, v listě našem skýtati mu všemožnou propagandu. Jen ať čile a positivně pracuje! Mas lidu nezískáme, to jsme zaspali a promeškali, ale jednotlivé duše a hojně duší církvi získati, jest v moci naší a v této drobné práci buďme vytrvalí a neunavní.

Radujme se: každá naše diecése má svou tiskárnu, své časopisy a vedle Prahy a Hradce Král., přicházejí nyní i České Budějovice s tiskovým združením. Opakujeme: radujeme se, a výbor Tiskového družstva diecése Budějovické, jehož většinu členů osobně známe, je nám zárukou, že se na jihu Čech rozproudí čilá katolická propaganda tisková.

Výbor Jednoty česk. katolické učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal v domě družstva Vlast v neděli dne 29. dubna druhou schůzi za předsednictví řídícího učitele p. Jos. Flekáčka. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Předseda vítal dva nové výbory, slč. Jos. Bayarovou, učitelku, a p. MUDr. Ot. Rožánka, lázeňského lékaře, a prosil je, aby s námi k rozvoji Jednoty spolupůsobili. Pan Dr. Ot. Rožánek děkoval za volbu do výboru Jednoty a slíbil, pokud síly stačí, že bude věrně povinnosti své plniti. — Na to vítal předseda člena Jednoty, p. učitele Vl. Jelínka z Liboce, jenž do schůze jako host zavítal, a pan učitel odvětil, že bude s radostí pro Jednotu pracovati. — Za jednatele, jenž dlí na pouti v Římě, sdělil red. Tom. Škrdle, že od poslední schůze zasláno bylo hojně darů a čl. příspěvků, že vyšlo 1. číslo V. ročníku »Vzděl. četby katol. mládeže« a č. 5. »Vych. letáků«, a obě publikace že se utěšeně kupují a rozšiřují. Při tom přijat byl návrh, aby šestý vychovatelský leták jednal o volné škole. Redakce kaledáře »Štítný« oznámila, že se jí sešlo dostatečně liter. příspěvků.

Nejmenovaný farář z Moravy odevzdal Jednotě naší tisíc korun jako základní kapitál pro nový katol. učitelský ústav Školských bratří v Bubenči. Jednota uloží peníze ty v Městské spořitelně pražské, přidala k návrhu p. MUDr. Ot. Rožánka k tomu ze své kasy 100 K a žádá katolickou veřejnost, aby svými milodary zřízení ústavu tolik potřebného, uspíšila. Referent red. Tomáš Škrdle, s nímž mor. dobrodinec tuto záležitost projednával, daroval rovněž 100 K, takže bude 1200 K na nové paedagogium Školských bratří uloženo. Jakmile Školští bratří tento ústav založí, vydá jim Jednota celý kapitál i s úroky. Red. Tomáš Škrdle byl výborem splnomocněn, aby dary na nové paedagogium jménem Jednoty přijímal a veřejně je ohlašoval. K další akci spojí se Jednota se samými Školskými bratry a se Spolkem na podporování českých bratrských škol v Praze, jehož předsedou jest dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek.

V zadní síni pap. obchodu družstva Vlast jsou dvě veliké skříně na knihy: jedna patří družstvu Vlast, druhá naší jednotě. Družstvo chce zde zaříditi na podzim tohoto roku veřejnou katolickou půjčovnu knih. I navrhl předseda, aby se Jednota k tomu účelu s družstvem Vlast spojila a Spolek na zakl. katol. knihoven k tomu přibrala a tato tři společenstva aby podnik ten ve skutek uvedla. Návrh ten byl jednohlasně přijat, pp. Jos. Flekáček, Vl. Hálek, Tom. Jiroušek a Tom. Škrdle vypracují řád nové katolické půjčovny. — V dalším navrhl řídící učitel p. Jos. Flekáček, aby Jednota zřídila na podzim kurs pro opatrovnice dětí. Pan Dr. Ot. Rožánek návrh ten s radostí vítal, slíbil při tom jako lékař své spo-

lupůsobení, i bylo oběma pánům svěřeno, aby vypracovali program a statut tohoto kursu. — Při volných návrzích připojila se Jednota s radostí k projevu Tiskové Ligy ve prospěch p. JUDr. Jul. Nejedlého. Návrhy nového člena Jednoty, katechety dp. Ludv. Kulhánka, odevzdávají se referentu k uvážení a rozhodne se o nich v budoucí schůzi. — K návrhu p. Jos. Hnátka vejde Jednota s katolickými agrárníky ve spojení a bude jim při jejich přednáškách na venkově od prázdnin počínaje vypomáhati. Ovšem, poukud to síly její stačí.

Po vyčerpání programu přednášel I. místopředseda Jednoty, říd. učitel pan Jos. Kafka, o Rumunsku, které několikrát důkladně procestoval. — Rumunsko jest zasvěceno Panně Marii a úcta k Matce Boží zakořeněna jest i ve vojsku. Řečník líčil poutavým a zajímavým způsobem povahu lidu, jeho náboženství, obchod, školství národní, střední i nejvyšší, přešel na poměry lidu venkovského, na jeho obyčeje, podrobil kritice jasné a stinné stránky Rumunska a skončil heslem, že je všude dobře, ale doma přece nejlépe. Řečník předložil přítomným k nahlédnutí řadu vyobrazení z Rumunska, čímž byla zajímavost předmětu zvýšena.

Pan řídící učitel Josef Kafka osvědčil se jako výborný řečník, jako bystrý pozorovatel lidu i krajin, jež prošel, a řeč jeho byla odměněna hojným potleskem.

Při schůzi bylo přítomno i s třemi náhradníky 15 výborů, živě se rokovalo (Josef Hnátek, Tom. Jiroušek, K. Ludvík) a položen byl základ k nové plodné práci. Zdař Bůh!

Z Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. — Darovali: Frant. Vykoukal, říd. učitel v. v. v Poříčanech 20 k; Ferd. Zajíček, far. v Holicích 14 k; dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek, univ. profesor 10 k; Em. Cívka, gymn. katecheta ve Slaném 4 k; Jednota pro Cuclav a okolí a tamní kaplan Fr. Beran 3 K. — Další milodary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta na Karlově v Praze-II., čp. 1879.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 25. dubna t. r. třetí výborovou schůzi za předsednictví Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Liga věnuje posmrtnou vzpomínku Vojtěchu Polaneckému, faráři v Poříčanech, jenž snahy Ligy účinně podporoval. R. i. p. — Vzato na vědomí, že částečně dokončena byla akce petiční proti rozlučitelnosti manželství a že prostřednictvím Tiskové Ligy bylo dosud dodáno říšské radě 50 000 podpisů z Čech a Moravy. — Liga projevuje uspokojení své nad prohlášením ministerským v říš. radě proti zavedení spalování mrtvol a protestuje proti referátu »Nár. Politiky« z 25. dubna, která lituje, že nebyl lid uvědomën a připraven pro spalování mrtvol. — K sjezdu v Jindř. Hradci určen byl řečník, jenž promluví o tisku, dobrém i zlém. – Liga veřejně odsoudila útoky »Času« na p. Dra Julia Nejedlého a vyzve stoupence katolické strany, aby k projevu tomu připojili písemný svůj souhlas. Soc. demokraté při pohřbech svých soudruhů počínají dávati na kříž na rakvi červený karafiat. Jelikož jest to demonstračním projevem na náboženském předmětě (kříži), budiž vždy zakročeno o odstranění karafiatu s kříže. K provedení toho stojí ochrana zákona § 122 tr. zák. — Na rakev mimo kříž se to nevztahuje. — Liga upozorňuje dle došlých stížností na to, že někteří pokrokářští učitelé následkem protestantské agitace pro zavedení smíšené modlitby ve škole přestávají se modliti, i když ve třídě pouze děti katolické jsou, po Otčenáši Zdrávas Maria. Proti vynechávání Zdrávas Maria nutno se vší energií vystoupiti. — »Zkouška pokušením« jest štváčský spisek za 10 h pod záhlavím »Zlatá zrnka« č. 1., jež vydává Londýnská traktátní společnost ve Vídni I., Opernring č. 7. Spisek popisuje pronásledování evangelíků v době pobělohorské, a to v Telecím u Poličky. Kostelník Tomáš pocházející z evangelické rodiny, byl pravou rukou (?) farářovou při slídění (?) po kacířích. Vdova Válková jest konečně na udání kostelníkovo ohrožena a nezbývá jí jiného, než prchnout přes hranice. Aby se tomu zabránilo, postavil ji farář (?) pod dohlídku kostelníkovu, jemu se ale zatím samému pohnulo svědomí a on spojiv se s Válkovou, prchl s ní i s rodinou svou. Potomek této Válkové svým časem se navrátil.« — Jak vidno, hlodá protestantismus a jeho příbuzné sektářství stále též v českém lidu katolickém. Dále Liga poukazuje na smutný zjev v českých kavárnách, kdež se vyskytují smečky obrázkových listů jako »Pikante Blätter«, »La vie en rose«, »Le journal amusant«, »Le rire«, »Le Péle-Mele«, »Le petit journal« a jak se nazývají všecka ta hrozná monstra lidského atentátu na zvířecí pudy některých mas čtenářstva, zhoubná pro české národní bytí jak po stránce mravní, tak národohospodářské. Zde nutno uvědomiti si svoji důstojnost lidskou i národní a opříti se této cizácké hnilobě se vší důstojnou hrdostí a opravdovostí. — Liga projevuje vděčné díky J. O. panu

Vojtěchu hr. Schönbornovi za krásnou přednášku »O povznesení mravnosti ve veřejném životě«, konanou na Žofíně. Proti nové brožurce soc. dem. »Nebojte se pekla« v Knihovně kacířů č. 11, kterou napsal dle učení Rivailova V. Rudý-Jaroměřský, vhodnou odpovědí jest článek ve »Sv. Vojtěchu« č. 5 pod názvem »Socialisté starají se o peklo«. — Spisek v knihovně »Volné myšlénky« vyšlý »Morálka bez Boha« bude probrán. — Doporučuje se brožura »Náboženství budoucnosti — žádné náboženství?« Napsal V. Hradský. Obsahuje polemiku proti bezbožecké knížce p. Krejčího. — Výstřižků napadeným kněžím rozesláno bylo od 1. ledna 350; proti roku loňskému se počet jejich zdvojnásobil. Na konci schůze promluvil p. Tomáš Roháček, soukromník z Král. Vinohrad a výbor Tiskové Ligy, krásnou řeč na heslo: »Není víry — a proto nastává všude úpadek.« Doby minulé přirovnával s přítomností a končil: »Do boje pro Krista a s Kristem, jak to činí Tisková Liga!« — Předsedající řečníku za vzorná slova jeho poděkoval a schůzi uzavřel.

Z Tiskové Ligy. — Za členy zakládající přistoupili: Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze; Dr. Fr. Kordáč, univ. prof. v Praze; Fr. Kondelík, arciděkan ve Mšeně; Fr. Kraus, knížecí arcibiskupský vik. tajemník a děkan ve Zlonicích a V. Kabeláč, lékárník v Něm. Brodě. — Mimo to poskytli: Jan Křt. Vojtěch, prelát v Brně 50 K; Msgr. Ant. Hora, probošt u sv. Víta v Praze 40 K; Anna kněžna Lobkovicová, choť nejv. maršálka v Praze 30 K; po 20 K: Karel Ervín hrabě Nostic v Praze; Jak. Kocábek, arcikněz v Kremži; Jan Košňar, mistr pekařský v Plzni a Bl. Vašíčková, vdova po advokátu ve Vys. Mýtě; duchovenstvo vik. Opočenského 23 K; kolej Redemptoristů v Července 15 K; po 10 K: Dominik. klášter v Uh. Brodě; Josef Zbejval, duch. správce na Slupi v Praze; Fr. Vacek, em. děkan v Č. Budějovicích; Fr. Osoba, děkan v Lomnici; Dr. Václav Popel, zemský advokát v Praze; J. M. ndp. dr. Václ. Frind, světící biskup v Praze; Aug. Střízek, arciděkan v Plzni; Školské sestry na Kladně; V. Wilfinger, rektor koleje Piaristické v Strážnici; P. Jan Rubringer, farář v Třebíči; Školské sestry v Kročehlavech; Jan Podlaha, farář v Úněticích; Milosrdné Sestry v Tuchoměřicích; Rektorát Redemptoristů na sv. Hoře; Ant. Malec, děkan v Bubenči; J. M. Frant. Marat, generál, velmistr řádu křiž. v Praze; K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami 6 K; po 5 K: M. Musil, Kolej Redemporistů v Brně; dr. Ed. Knobloch, Ferd. Ritter, Fr. Sova, P. Nádvorník, Th. Perútka, Vend. Honěk, dr. Al. Jirák, Jos. Janša, Jos. Schindler; po 4 K: St. Bambas, Kolej Tov. Ježíšova na Velehradě; Jos. Vejchar, Ant. Kloboučník, dr. Jos. Béna, Vinc. Bureš, Prokop Pablásko; po 3 K: Jan Nep. Králík, Jos. Hercig, Em. Cívka a K. Bartovský; menší částky: Jos. Kadavý, Václ. Gödde, P. Luk. Kovářík, Fr. Hodianek, Ant. Kříž, dr. Jan Soukup, Fr. Janků, Václ. Sokol, Kolej Redemptoristů v Č. Budějovicích, Antonín Brdíček, dr. M. Marvan, Aug. Kleveta, Vil. Krank, dr. Is. Zahradník, P. Boh. Hendl, Al. Foret, Václ. Havlík, Tom. Veverka, Fr. Vaško, Jiří V. Dlouhý. (Pokračování). — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu«· Fr. Voráčkovi, faráři v Budislavi, a Václavu Koryntovi, faráři v Jažlovicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Fr. Blažko, kon. rada a far. v Noutonicích; Jan Snížek, farář v Neudorfu, a Jan Košňar, mistr pekařský v Plzni. — Knihy darovala sl. Barbora Ledvinkova, učitelka v Praze. — C. k. ministerstvo vnitra schválilo výnosem ze dne 23. března 1906 změnu stanov Spolku na zákl. kat. knihoven. Dle této změny rozšířil spolek tento svoji činnost i na Moravu a do Slezska, může i tam knihovny zakládati a odtud členy a dary přijímati. Zakládající člen splácí v 5 letech 100 K, přispívající ročně 2 K. Členský vklad možno zapraviti i knihami, pro lid vhodnými. — Slezané mají svůj katolický knižní spolek, tam jim tedy zasahovati nebudeme, ale bratry Moravany žádáme, aby hojně za členy přistupovali i knihy aby nám darovali, načež zase my na Moravě knihovny založíme. Dosud nemáme z Moravy ani jednoho člena, ani jednoho dobrodince. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Ve prospěch českého katol. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech dále složili: 100 K J. M. ndp. dr Fr. Krásl, světící biskup a kap. děkan v Praze; 8 K P. Jos. Čížek, kníž. arc. vik. tajemník a far. v Mar. Lázních; po 5 K Ant. Malec, děkan v Bubenči a K. Reindl, farář ve Vel. Popovicích; po 2 K Václav Mareš a Ant. Stropek. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Pamětní deska na rodném domě Fr. Pravdy v Nekrasíně. — Darovali: dr. Tom. Šídlo ve Vídni 20 kor.; P. Quido Vorlíček, katecheta v Humpolci 10 kor.: po 5 kor.: Fr. Marat, generál velmistr řádu křiž. v Praze; Jan Křt. Vojtěch, prelát

v Brně; Fr. Šebesta, farář v Markersdorfu; Msgr. Ant. Hora, probošt u sv. Víta v Praze; dr. Al. Jirák, probošt v Jindř. Hradci; P. Ad. Vagner, farář v Úhonicích; po 4 kor.: dr Jos. Pospíšil, síd. kanovník v Brně, a Jiří V. Dlouhý, ředitel měšť. školy v Dobrušce; Jan Nep. Králík, děkan na Strahově v Praze 3 kor.; menší částky: P. Kr. Lux, Jos. Švaříček, Jos. Kubánek, Leop. Krýbus, Jos. Soukup, Ferd. Winkler, Ign. Janák, Jan Mikšánek, Al. Ličmann, Fr. Šrámek, P. Jar. Balabán, Jan Hrubeš, Em. Cívka, Boh. Duchacký a Fr. Hlavička. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdlc v Praze, čp. 570-II.

Komité pro zřízení pamětní desky na rodném domě Fr. Pravdy konalo 25. dubna t. r. za předsednictví faráře Vl. Hálka druhou schůzi. Usnesení jeho zaslána byla místnímu komitétu v Jarošově, kamž jest Nekrasín přifařen a jemuž v čele stojí jarošovský p. farář Fr. Brabec.

Komité pro oslavu Fr. Pravdy a pro slavnosti v Jindř. Hradci konalo dne 7. května za předsednictví faráře Vl. Hálka v domě družstva Vlast třetí schůzi. — Bylo usneseno, aby program pro oslavu Fr. Pravdy v Nekrasíně sestavilo komité Jarošovské. — Místní komité v Jindř. Hradci se sestavuje. —. Předloženy byly tři rozpočty na desku Pravdovu. Komité se rozhodlo pro tu nejlepší a nejdražší, nebo při Pravdovi nemíní šetřiti. — Mimo jiné bude k slavnosti pozvána také okolní šlechta a nejdpp. biskupové z Čech i z Moravy budou požádáni, aby vyslali své delegáty. — Veškeré dopisy oslav těchto se týkající přijímá předseda Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy.

Jednotě sv Methoděje ve Vídni přispěli: P. Ad. Wagner, farář v Úhonicích; sbírkou v bráně tovaryšstvo Ježíšova v Praze a Em. Žák, prof. na Smíchově, který udělil mimo to i dar na vydávání »Křesťanského Dělníka« v Praze. — Další milodary přijímá: Pokladna družstva »Vlast« v Praze, čp. 570—II.

Ze spolku pro blaho epileptiků v Praze. Na pouhou zvěst, že spolek tento vyjednává o získání »Kajetánky« vedle »Vincentinum« (»Petinka«) za bývalou branou Strahovskou, věnovala k témuž účelu pí. hraběnka Czerninová-Morzinová prostřednictvím pí. hraběnky Melichar-Deymové značný obnos osm tisíc korun. Za tento velkomyslný dar nejuctivější dík a uznání.

Uznání české theologické práce v cizině. Pro svou přílohu »Slavorum Litterae Theologicae« dochází i letošního roku »Časopisu katol. duchov.« v Německu všude uznání. Tak píše přední katolický časopis literární, theologický »Literarische Rundschau« v č. 3 »Slavorum Litt. Theol.«, jež jsme hned s počátku uvítali jako dílo velezáslužné, uvedly svůj program znamenitě ve skutek. Osvědčují se nejen jakožto orgán společné kommunikace ideí v širé oblasti řeči slovanské jako páska jednotící pravoslavné a sjednocenné objektivnými posudky o obapolných literárních novinkách a projednáváním sporných otázek na konci každého čísla; informuje, což pokládáme za zvláště potřebné, o literatuře, která jinak zůstávala zcela neznámou. — I »Stimmen aus Maria Laach« vyjadřují se podobně a praví, že se jeví »znamenitou pomůckou k sblížení a smíření s lepšími elementy pravoslavné církve.«

Organisace zaměstnavatelů proti stávkám. Koncem minulého roku jevil se mezi zaměstnavateli nevídaný ruch k organisaci. Hlavně dvě příčiny k tomu daly podnět: 1. Terrorismus některých dělnických svazů v listopadu za účelem demonstrace pro všeobecné volební právo. Terrorismus ten byl zvláště silný v Praze, kdež tovární úředníci musili opustiti i kanceláře, protože jim policie ochrany odepřela a 2. opatření proti dalším svévolným stávkám, z nichž těží aranžéři stávek, jimž je nadobro lhostejno blaho pracujících dělníků, namnoze otců četných rodin. — Za tímto účelem utvořily se organisace zaměstnavatelů. Svaz v Německu, jenž povstal již r. 1897 následkem veliké stávky. Svaz ten čítá členy též v Badenu, Mödlingu, Berndorfu. Účinek jevil se ihned tím, že od té chvíle v krajině té stávek nebylo. 2. Svaz severočeských průmyslníků, založený r. 1900. 3. Brněnská sekce bavlnářů s přísnou výlukou dělníků v případě stávky. Svaz tento velmi dobře se osvědčil při nedávné úplně nezdařené stávce socinků. 4. Svazy v Bělici a v Bělé na Ostravsku. 5. Svaz průmyslníků ve Štýrském Hradci a okolí. 6. Svaz vídeňských průmyslníků. 7. Ústřední svaz dolno-rakouských stavitelských podnikatelů. Kromě toho tvoří se svazy českých a moravských továrníků na stroje. Má býti ze všech zde jmenovaných svazů utvořen ústřední svaz všech závodu, k němuž by se připojily všechny parcialní organisace. Má to býti opatření proti zlovolnému štvaní do stávek. Zaměstnavatelů není tajno, že dělníci sami jsou nejlepšími odběrateli jejich zboží, proti kterýmž organisace tato nečelí. Jsou i volni dělníkům dopřáti slušné výživy, toliko proti jednostrannému vykořisťování obchodní situace chtějí se brániti. Má-li

rakouský průmysl vydržeti konkurenci s cizozemskem, nesmějí požadavky dělníků se přepínati. Severočeský svaz z té příčiny smírné vyjednávání s dělníky připouští podle vzniklých praktických poměrů. Toliko svaz v Neukirchenu hned z předu odpírá všeliké vyjednávání s vůdci dělníků.

K tomu podotýkáme ještě toto: Socialní demokraté, vedení židy, vyvolávají stálé bouře dělnictva proti prácedárcům. V tomto je promyšlený systém: zničit maloživnostníka, řemeslníka a později i rolníka a převésti veškeru výrobu do rukou velkokapitálu, jenž jest z valné části v rukou židovských. A zvyšování mzdy a stávky se dělají vždy, když jest saisona, t. j. když jest tohoto zboží nebo výrobků nejvíce potřebí. I to je promyšleno, nebo mezi tím, co se křesťanský dělník s křesťanským prácedárcem o mzdu perou, vyprodají židovské konfekce své zboží. Proto jest třeba, aby katolický tisk díval se na toto světové hnutí střízlivě a aby nepomáhal hnáti vodu na mlýny židovské.

Echo z Afriky č. 4. a 5. (dubnové a květnové). Katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti, vydávaný družinou sv. Petra Klavera. Administrace v Praze-IV., čp. 33. Předplatné na celý rok 1·20. — Ne bez pohnutí odkládáme každé číslo »Echa z Afriky«. Vždy nové a nové zprávy a dopisy z Afriky, líčící útrapy tamního lidu (hlad horkem a kobylkami, které všecko zničí) a ještě větší útrapy misionářů, kteří s lidem pracují, cítí a kde mohou mu pomáhají a duševně jej povznášejí. O jak tito trpí, vidí-li, že hmotná bída a nedostatek peněz ničí dílo jejich! A proto pozvedají stále a stále ruce své k pí. hraběnce Ledóchowské, prosíce za pomoc, a zase jí dětinsky děkujíce, jestliže tato pomoc došla.

Vrchní ředitelka hr. Ledóchovská předkládá rok co rok Kongregaci propagandy v Římě seznam darů, které do Afriky zaslala a udává při tom, kolik kterému řádu darovala. Posvátná Kongregace úplně schválila její rozdělení darů a vyslovila jí za to upřímné díky. Darů bylo rozdáno 138.375 K 32 h. Mimo to vydány byly časopisy, které měly odběratelů: »Echo z Afriky«, vydání české 7200, německé 16.000, italské 4000, polské 8.300, slovinské 2000, francouzské 2000. »Malá africká knihovna,« vydání německé 13.000. Pro Afriku vydány v minulém roce tiskem spisy: »Umučení Pána našeho Ježíše Krista,« v řeči Duala. »Lithapelotsa Bakriste,« modlitební kniha pro Basuty, »Za Mpulumutsi,« biblický dějepis s obrázky, v řeči Shire. Ježto práce Družiny stále vzrůstá, bylo by třeba, by se rozmnožil počet t. zv. interních členů (vnitřních). Těmi jsou především vzdělané dívky, zvané sodálky, které žijí po způsobu klášterním v Maria Sorg u Solnohradu a v Římě. Jejich prací jest, hotoviti ruční práce pro misie, na př. roucha bohoslužebná, prádlo, šatstvo atd., vydávati časopisy zmíněné, v tiskárně jako sazečky pomáhati při tištění knih v řečích afrických a vésti rozsáhlou korespondenci Družiny s misiemi africkými. Zakladatelkou a vrchní ředitelkou Družiny jest hraběnka M. T. Ledóchowska. Družina trvá od roku 1894 a vykonala v krátké době svého trvání velmi mnoho dobrého. Její pomocí bylo mnoho černochů získáno křesťanství a tím vzdělanosti a velmi mnoho otroků vykoupeno. Podporujícím členem Družiny se stává, kdo platí ročně 2 K. Také lze snadno přispěti zasláním předplatného na české »Echo z Afriky« (1·20 K). Přihlášky přijímá »Filialka Družiny sv. Petra Klavera v Praze, Hradčany, 33.

Sv. Vojtěch č. 4. a 5. (duben a květen). Měsíčník na obranu katolické víry, zároveň orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. Redaktor P. Jan Zima O. S. B., hlavní spolupracovníci faráři Vl. Hálek a Filip Jan Konečný. — S radostí oznamujeme, že stařenka Součková, která ve »Sv. Vojtěchu« tak krásně obhajuje naši sv. víru proti protestantskému rozkolu, zaslala nám dopis. Uslyšela, že jsme ji často ve »Vlasti« pochválili a proto pospíchá, aby nám poděkovala. Dopis stařenky Součkové naplnil nás radostí, ale stařenka Součková by nás ještě více potěšila, kdyby aspoň jeden náš časopis odebírala. Dívali jsme se do seznamu abonentů 6 našich časopisů a dvou časopisů Tiskové Ligy, ale stařenky Součkové jsme tam nenalezli. — S nemenší zálibou čítáme článek: »Základní pravdy naší víry«, kdež pádně a důkladně církev katolická se obhajuje. — A co jiných ušlechtilých článků skytají obě tato čísla, z nichž páté jest rozmnoženo o půl archu. K přání Moravanů začíná si všímati »Sv. Vojtěch« také tisku socialně-demokratického a vyvrací různé nesmysly »Červánků« a jiných podobných listů. Tedy: poučování o naší sv. víře, boj proti heslu »Pryč« od Říma, boj proti socialní demokracii, poučné příklady z dějin — toť jest bohatý obsah obou čísel »Svatého Vojtěcha«, kterýžto časopis budiž půjčován z ruky do ruky. Že jest čten, poznáváme z denního hovoru, i dospělejší dítky školní vypravují svým katechetům příklady, jež četly ve »Sv. Vojtěchu«, na př. »Posmívali se zaopatřování nemocného« (číslo 5.).

(Z a s l á n o.)

Slovutnému pánu,
p. Dr. J u l. N e j e d l é m u. zemskému advokátu
v Praze!

Výbor Tiskové Ligy, vyslechnuv ve schůzi ze dne 25. dubna t. r. zprávu svého místopředsedy, který se soudního líčení proti prof. Dr. Masarykovi osobně súčastnil, o nezištné a obětavé činnosti p. dr. Jul. Nejedlého ve prospěch pp. katechetů, a maje zření k surovým útokům v »Čase«, proti p. Dr. Jul. Nejedlému namířeným, usnesl se, vysloviti p. Dr. Jul. Nejedlému srdečné a vroucí díky za jeho mužné hájení potupených bratří a vybízí zároveň katolické osoby, spolky, duchovenstvo a hlavně pp. katechety, aby se k tomuto projevu vděčnosti oproti p. Dr. Jul. Nejedlému písemně připojili. Projevy tyto přijímá Tisková Liga v Praze, čp. 570-II., jež je uveřejní.

V Praze, dne 26. dubna 1906.

T o m á š Š k r d l e, místopředseda.

T o m. J o s. J i r o u š e k, tajemník.

(Z a s l á n o.)

Katolíci, Čechové!

Nastává doba velikého dějinného významu. Před našimi zraky zuří boj, ohrožující zdárný vývoj lidstva, jeho štěstí rodinné i národní, hrozící záhubou duším statisíců. Jest to boj mezi Králem Slova věčného a vládcem temnosti.

Nezdar 19 set let nezastrašil démona. Skryt za štítem falešné vědy ***dere se do škol, aby otrávil naši krev.*** Sápe se na ***nerozlučitelnost manželskou***, aby ***zničil jádro rodiny a základ národa.***

Pod heslem »rovnost, volnost, bratrství« rozdmýchává v lidstvu plameny občanské války.

Blíží se hodina dvanáctá; má nás nalézti spící?

Pod válečným praporem nepřítele Kristova stojí v přítomné době státníci. profesoři i občané všech stavů.

A podivno! Tam, kde jásot nepřátel již vítězným rykem domnívá se dobíjeti víru sv. Václava, ***povstávají jako z hrobu k novému životu tisícové věrných Čechů*** a řadí se k obraně pod ***korouhev Krista, hotovi jsouce vše podstoupiti.***

Nedá se více utlumiti život ten!

Nezaplaší nadutý posměch nepřátel prozíravý lid! Veliké zbraně jejich jsou známy.

Bratře, sestro! Ať kníže nebo kněz, ať dělník nebo učenec, máš-li Krista v srdci, pojď s námi!

Lid náš jeví nevídané nadšení.

Obranný boj potřebuje prostředků lásky a oběti.

Kdo miluješ Boha, církev, vlast svou a můžeš přispěti, dej a pošli pomoc svou na oltář našeho vzkříšení!

Klademe větší váhu na haléř vdovin z lásky podaný, nežli s nelibostí tisíce.

»Boží pomoc zůstaň povždy s námi!«

Všelikou pomoc, příspěvky a dary přijímá za nepřítomného vdp. P. ***Františka Vaněčka***, kanovníka na Král. Vyšehradě, konsistorního rady atd., ***Václav Dvorský,*** Eliščina třída čís. 1.

V PRAZE, dne 3. května 1906.

Ústřední výbor Českých katolíků v Praze.

ROČNÍK XXII. ČERVEN 1906. ČÍSLO 9.

VLAST.

Mojžíš a Darvín.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Dokončení.)

Ve třetím útvaru věku druhého vynalezli se prý nám strašní a oškliví švábové a štěnice. Není vyloučena možnost, že již dříve byli na jevišti světovém. Dle vědeckých výpočtů může se říci bez ublížení pravdě, že tito dva rodové, lidstvo tak trýznící, hned nevyhynou, ani svou mučitelskou povahu nezanechají ani za kolik tisíc let, leč by na ně přišla zvláště nějaká zhoubná katastrofa. Tak švábové a štěnice se vyvinuli z tvorů původních. Jsou již známi hned v útvaru kamenouhelném. Před tím doznali změny dle theorie evoluční. A hle! od té doby uplynulo dráhnější období a nestala se s nimi žádná změna. Jak dlouho to trvá od vzniku švábů a štěnic? Kolik milionů let, poznáme, když uvěříme těmto výpočtům: Bischof vypočetl z ochlazení dvou koulí bazaltových o dvou stopách průměru, že to trvalo půl čtvrta milionu let, než země od žáru přešla až po nynější temperaturu. Od té doby, kdy nastalo období tropické, tedy tvorba kamenného uhlí až po nynější periodu, napočítal touže zkumnou cestou jeden a třetinu milionu let. Thomson pak vypočetl, že uběhlo od té doby, kdy se počala tvořiti slupka zemská, až po nynější dobu období, jež se páčí mezi 400—20 miliony let. A hle! v těchto ohromných dobách se ani stěnky ani švábové nezměnili. I ti jsou ustrnulí odpůrci theorie Darvinovy. Z druhé periody jsou známi pavouci, štírové a kobylky. A jejich podoba se posud nezměnila. Stopy po vlku, vepři, jelenu, sobu, bobru lze spatřiti na konci třetí periody zemské. Od té doby uběhlo několik zemských formací a přece s nimi nenastala žádná změna.

Ač historická doba oproti geologické je nepatrnou, přece nemůžeme opominouti, ukázati k tomu, že mumisovaná zvířata i lidé v Egyptě, tedy těla aspoň 4 až 5 tisíc let stará, nevyhlížejí jinak, než jak vyhlížíme my a jak vyhlížejí naše spolu žijící zvířata. A jak dlouho před tím žili v témže tvaru i lidé i zvířata? Oproti egyptským mumiím vykazují ještě větší stáří vykopané staré organismy v Assyrii. Sahají až do sedmého tisíciletí před Kr. A nejsou nijak jinačí než nynější ústrojní tvarové. Hle proti evoluční theorii mluví ustrnulosť tvaru ve všech skupinách zvířectva i ve všech známých a prozkoumaných dobách. Táž zvířata, která popisuje Aristoteles v nynějším světě, jsou právě taková.

Včelky stavějí své souše s touže dovedností jako přededvěma tisíci lety. Žijí po celém světě, kdekoli rostou květiny. A Wagner praví, že včely se objevují již v době třetihorní. Každé vajíčko, které má přejíti v život, musí se oplodniti. Včelky činí výjimku. U včel nalezá se parthenogenesis, plození z panenského těla. Z toho se plodí trubci. Nechť se vysvětlí, proč jen u včel tato zvláštnost se vyvinula a až posud vytrvala, když se rody tak mění?

Mravenci co do formy jsou si všichni rovni; různí se velikostí, instinktem a pohyblivostí. Darvín sám praví, že by to vyplnilo velkou knihu, kdyby se vše o mravenci napsalo o jeho zvycích, o duševních vlohách. Čím to je, že jen tito tvorové si takové zvláštnosti a přednosti osvojili a druzí jich nabytí zanedbali?

Jak se odvozuje člověk od opice? Někteří materialisté, kteří odvozují člověka nikoli přímo, nýbrž nepřímo od opice, praví, že přechodné zvíře mezi opicí, a to nám nejbližší gorillou a člověkem, tedy počlověk, se nalezonuti musí, neli živé tak aspoň zkamenělé. Dlouho to však bude trvati, než tento náš tatíček se někde najde. Proti této bláhové naději nelze ničeho namítati. Nechť hledají!

Haeckl blouzní, že člověk pochází od opice úzkonosé, která nejspíše už vymřela. Její zkameněliny se proto nenalezají, jelikož — jak již bylo podotknuto — země, v níž opice ta žila, se propadla do moře. Indický okeán se na našich předcích přelévá a nám potomkům není možno se k nim dostati. Ani svou vděčnost nemůžeme prokázati. V dobu pliocenovou a miocenovou se tato opice přetvořila ve člověka. Šťastný to věk, a požehnaný pro vývoj lidstva!

Tento domnělý zvířecí přechodník, jenž musil míti po sobě značný počet potomků, se více a více zdokonalujících, mohl žíti v době terciérní. Jeho potomci sotva se omezovali ve svém bytu na ten kraj, jež je nyní pod vodou. Přece zkamenělé opice se nalezly v hojném počtu. Proč tento přechodní tvor, tato naděje lidstva, ještě posud se neukázal aspoň zkamenělý? Jak by uklidnil mysle lidské a napjetí materialistů! Tak ustavičně jsme v nejistotě. Zase jsou zpátečníci, kteří praví, že i kdyby se žádoucí tento prostředník nalezl, že by materialistům přece nepomohl. Byl by plodil jen takové, jaký byl sám.

Než nemylme se! on tam v Lemurii je. Haeckl a jeho společníci ho tam poslali. Kdo nechce věřiti, tomu je na vůli ponecháno vniknouti do srdce Lemurie a třeba zatykačem hodáti hledati. Než kdo ví, zda je tam jistě! Darvín ho klade do Afriky blízko rovníka, druzí zase do Gronlandu, Unger do Štýrska.

Velkou nepřeklenutelnou mezeru mezi opicí a člověkem vysvětluje Darvín tím, že přechodní zvíře v Africe vymřelo. Tak jeden mu dává vymříti, druhý potopiti. Přece opice žily a žijí posud i v jiných krajích, proč tedy, když zákon je cosi všeobecného, a když ten zákon měl na tu opici namířeno, aby zesebe vyvodila člověka, i v jiných krajích a netoliko jen pro-

padlých, se nevyvinuli ti slavní tak hledaní předkové? Tento lidskoopičí zákon by přestal býti zákonem, kdyby se byl omezil jen na nějaký výjimečný vejlupek. My lidé přece jsme se náhodou z opice nevylíhli! Když to zákon chtěl, tak přerod musil se díti všudy! Je jen divno, že gorilla sama je největší protivnicí opičí theorie. Tisíce a tisíce let se nijak nechce měniti. Nečiní pokroku ani v řeči, tedy filologii, ani ve čtení a psaní, ba ani v měně mozku a těla.

Geologie vynesla na světlo značný počet zvířat, která žila v dobách minulých. Mezi nimi nenalezá se žádný přechodník, o němž by se mohlo dokázati, že by byl se pohlavně spojil s jinou třídou a tak založil nový rodokmen. Geologie je největší nepřítelkou materialismu. Dle ní dějí se měny v druzích nikoli znenáhla, nýbrž velikými skoky. Geologie jen oznamuje náhle objevení různých rostlin a zvířat.

Protivníci darvinismu mají nezvratné důkazy pro neměnitelnou ustálenost druhu, a geologie je v tom utvrzuje. Nepřeklenutelné mezery mezi opicí a člověkem nemohou materialisté zapříti.

Vezměme v úvahu dutinu lebeční, která jest obydlena mozkem. Kavkazské plémě má 92 až 114 kostkových palců objemnou, Malajci 85, australští domorodci 75, gorilla 29 až 34. Jaký to rozdíl mezi nejnižším člověkem a nejvyšší opicí. Narozené dítě lidské má mozek objemný na 500 krychlových centimetrů. Mozek ten za rok vzroste na 1000 ctm³, po roce až do dvacátého věku však naroste už jen do 1500 ctm³. Jen u člověka v jeho prvním roce pokračuje mozek, možno říci, nikoli kroky, nýbrž skoky. U zvířat, zvláště u opic, se tak neděje. Vzrůst mozku opičího se děje rovnoměrně rok od roku a doroste u nejdokonalejší opice do objemu 500 ctm³, kdežto při narození obsahuje jen 240 ctm³.

Otázka o nauce descendenční, a to o přechodu opice do člověka v učeném světě zdá se býti rozluštěnou. Jsou proti ní nezvratné důvody. Poslyšme, co praví Wallace: Množství nebo velikost mozku je všeobecně úměrnou s duševním nadáním. Větší mozek člověčí, dle Darvína, musil se nenáhlým vzrůstem vyvinouti z mozku opičího. Avšak mozek člověka i nejnižšího, i divocha a i člověka, pokud se dalo z lebek předvěkých poznati, před věky žijícího co do velikosti málo nebo nic není pozadu za mozkem člověka i nejkulturnějšího. Mozek lidský se odlišuje velice od mozku nejvyššího zvířete. Průměrně objemnost lebky nejnižšího divocha obsahuje pět šestin člověka nejdokonalejšího, kdežto mozek opice člověku nejbližší, orang-utana a gorilly, obnáší sotva třetinu lidského mozku. Jak by se to dalo vysvětliti, že by mozek nejnižšího člověka stoupl ze třetiny na pět šestin? Nejstarší lebky posud nalezené jeví na sobě znak čeledí vyvinutých. Broca měřil různé lebky a shledaly se tyto výsledky:

Moderní Pařížan má obsah lebky	1558 ctm³
Předhistorický nordický sedlák	1580 »
Špaňhelský Basko	1584 »
Gallové	1585 »

Předhistorický člověk ze slují Cro-Magnon	1590-1640	ctm^3
Moderní Auvergnané (nejchudší Francouzi) .	1598	»
Předhistorická lebka ze sluje l'homme mort .	1608	»
Lebka předhistorická štace Solutré	1615	»

Tedy dřevní obyvatelé Francie měli vyvinutější mozek než nynější Francouzi.

Virchov praví: Opice mají krátký život a rychle se vyvíjejí. Rodí se tělesně i duševně již zralé, jako se to děje u zvířat ostatních a nikoli u člověka. Další vývoj se prodělá v málo letech a brzká smrt učiní konec jejich životu. I nejvyšší opice, jež dosáhly svého vrcholu života v tom stáří, ve kterém člověk je ve věku mladistvém, jsou pohlavně dospělé, kdy člověk ještě nevyrostl z dětství. Opice ve vývoji svém je člověku nepodobná. Je tedy zřejmo, že z opice postupným vývojem se nemohl státi člověk. Ze všech opičích údů roste mozek nejméně. Po měně zubů u opice nastane silný vzrůst čelistí, vůbec těch částí lebky, které jsou znakem její bestiální povahy. Nejznačnější rozdíly jsou tyto: srst, obmezení se jen na jisté podnebí, krátká doba životní, nejdéle 30 roků.

Pozvolný vzrůst, dlouhý dětský věk, pozdní vývoj pohlavní, množství nemocí, řeč, pláč, smích jsou fisiologické znaky, jež dělí člověka od opice.

Než bylo by zbytečno uváděti a rozváděti další rozdíly. Kdo chceš vše dopodrobna zvěděti, pročti kosmologii dr. Pospíšila str. 424—523 a dotýčné články ve »Vlasti« od T. Píchy, kde vše důmyslně vyloženo. Jen ještě podotknu: Praví-li se se strany materialistů, že člověk je rozumná opice, proč jen opice činí v přírodě výjimku, proč se nevyvinuli rozumní oslové?

Darvín popisuje naše předky takto: »Byli bez pochyby chlupatí a obojí pohlaví mělo brady zarostlé. Uši jejich byly zašpičatělé a pohyblivé a tělo bylo ozdobeno a zakončeno ocasem, jenž byl ovládán patřičnými svaly. Noha nebyla šlapatá, nýbrž chápovitá neboli hrsťovitá. Byli bezpochyby naši prarodiči stromolezci. obývajíce kraje lesy porostlé. Darvín to napsal zcela vážně. Tomu věřiti můžeme zrovna tak, jako když Sv. Čech vyličuje, kterak Hanuman-opičák, chtěje dáti pochvalu jistému řečníku, všemi čtyřmi zatleskal, tím se zapomněl a spadl s haluze. Kdyby Darvín aspoň byl vypočetl, kolik milionů let uběhlo, než tento lidský ctihodný prarodič ztratil ocas, anebo proč mu k radosti nenarostly dva ocasy, nebo kterému pohlaví odpadl spíše ocas, tento parádní přívěsek. Virchov praví, že posud vědě nebylo možno podati souvislost mezi opicí a člověkem, a že schází nepřetržitá řada od opice až k člověku.

Dokázala-li by věda, že člověk pochází od opice, musili bychom tomu věřiti, jak posud věříme, že povstalo jeho tělo z hlíny. Bere-li se ohled na cenu, opice má větší cenu než hlína, a z hlíny, totiž z látek zemských, rovněž prostředně nebo bezprostředně povstala i opice. Avšak všichni vážní badatelé a věhlasné autority, kteří bez předsudku zkoumají přírodu, vypovídají, že ustálenost tvarů a různost tělesná a zvláště duševní převaha vylučují veškeru možnost, že by člověk se vylíhl z opice.

Jak dlouho je člověk na zemi? I věda i bible se zabývá touto otázkou. Věda a bible si prý odporují, nejmakavější důkaz o tom podává zpráva obou o stáří pokolení lidského. Bible staví nám na oči prý mladé pokolení lidské, kdežto věda nezvratnými důkazy mu přikládá ohromné stáří. Co povídá bible o tom, co věda? Obojí nepraví nic jistého. V bibli, ve starém zákoně, se číselně uvádějí rodokmeny a zdá se, že na rok a na měsíc dá se vypočísti doba od stvoření Adama až po narození Krista Pána. Mnozí spisovatelé církevní to počítali, ale nikdy se neshodli. Jeden napočetl 4000 let, jiný více, jiný zase méně, takže rozdíl v jejich počítání kolísá mezi 4000—6000 lety od Adama až po Krista Pána. Tyto rozdíly poukazují k tomu, že jsou rozdílné texty písma sv., které vznikly překlady a opisy. Dle písma sv. by se mohlo souditi, že lidstvo je 6000—8000 let staré. Tím však není řečeno, že bychom se musili držeti tohoto cenění stáří lidského. Bible něměla úmyslu nás poučiti o stáří pokolení lidského. Její údaje nejsou spolehlivé. Řeč židovská byla chudá. Název »syn«, jakého se užívá v genealogiích biblických. má význam »potomek«. Praví-li se tam: A splodil B, B byl synem A, nemusí se B vyrozumívati bezprostředním potomkem, nýbrž význačným potomním členem v témže rodu. — N. p. u I. Esdráše VII. 3. se Azariáš uvádí za syna Marajothova. On však nebyl jeho synem, nýbrž až šestým potomkem. Z toho plyne, že nic nepřekáží, bychom přisoudili lidstvu stáří, které daleko sahá nad číslo, dříve vypočítávané. Důvod pro to podávají dějiny lidstva. Vzdělanost, jakou shledáváme u starých národů, nás nutí, bychom pro její vývoj vzali číslo vysoké. Již v třetím tisíciletí před Kr. objevují se Egypťané s řečí spisovnou důmyslně vyvinutou. Umění, průmysl, stavitelství egyptské sahá hluboko do čtvrtého tisíciletí před. Kr. Uvážíme-li, že bylo třeba předběžné drahné doby, než tato kultura vyspěla k takovému vývoji, musíme klásti tuto civilisaci egyptskou aspoň do čtvrtého tisíciletí před Kr. Plato ji klade do druhého, Herodot do jedenáctého tisíciletí. I kultura Babyloňanů a Assyřanů spadá hluboko do tisíciletí. Velké vzrušení způsobil nález klínového písma, jenž rovněž o těchže otázkách jako písmo sv. podává zprávy. Ve mnohém je mezi nima srovnalost, ve mnohém se obojí různí. Z toho vznikl spor, zda písmo sv., jsouc mladším, není snad výpisem, či zda obojí vzniklo z prapodání lidského. Při tom střízlivě třeba uvážiti, že v dobu, kdy by se mělo písmo sv. zroditi z podání babylonského, bylo mnohobožství mezi Eufratem a Tigridem soustavně provedeno, kdežto v písmě sv. se hlavně monotheismus do popředí všech otázek klade a polytheismus se za největší hřích pokládá. Pak proroci židovští úpící a naříkající, jeví odpor proti všemu, co by mohlo výlučné mínění náboženské jejich změniti.

Co historie o staré kultuře promlčela, to nám odhaluje palaeontologie. Snaží se nám z nálezů lidských ostatků, lidských výrobků nalezených ve vrstvách zemských, ve slujích, v naplaveninách řek, ve hrobích praobyvatelů rozluštiti, zobraziti poznenáhlý chod lidské vzdělanosti.

Objevy takové se dějí v Číně, Assyrii, Egyptě a nejnověji i v Americe v Mexiku, obzvláště v Jukatanu a krotí naši domýšlivost, jakobychom my byli výkvět lidstva a vzdělanosti a předkové naši barbaři.

Poelaeontologie posud nedokázala, že člověk žil v době terciérní, kdy již ssavci žili. Teprve v dobu quaterní shledávají se stopy člověka předhistorického, jenž žil již se ssavci již vyhynulými. Prodělal dobu ledovou, a to aspoň druhou v severní a střední Europě. Před ní byla v Europě doba tropická. Tropické rostliny i zvířata tvořila člověku společnost přírodní. Do této krásné doby však se vpletla byť ne náhle, tak přece na způsob pohromy doba ledová čili diluvium. Na horách rostly větší bílé sněhové a ledové čepice, prameny vod zamrzaly pod horami nížeji a nížeji. Zároveň pokrývka ledová od severu natahovala k jihu své šosy, až zůstal jen úzký pás mezi severními a alpskými ledovci. Do toho úzkého pásma se sbíhalo a tísnilo živočišstvo i člověk. Kdo z živočichů neměl pro takové podnebí tělesných ústrojů, musil, mohl-li, se vystěhovati, a nemohl-li, zahynul.

Jisté stopy po takové ledové době nalezají se v Europě, Asii, severní Americe. V tom se všichni srovnávají. Různí se v údaji stáří.

Jedni hádají pokolení lidskému až 350.000 let jako Laplace, jiní jen 11.000—13.000. Virchov radí, by každý, kdo přisuzuje lidstvu vysoké stáří, byl opatrným. Dovíme se kdy, jak jsme staří? Či stáří lidstva bude zahaleno ctihodnou mlžinou? Jisto však je, že údaj biblický bude vždy shodným s exaktními údaji vědeckými.

Znělky biblické.

DESATERO.

Hrozivým mrakem zatmělo se témě
Sinajské hory. Blesků tisícero
plá jako požár, jenž zanítil Nero,
a pod horou se chví a duní země.

V trub hlahol hromy burácí jen temně;
hlas velebný zní v tajůplné šero:
To Jehovah své dává desatero,
co lid kol zděšen v prachu leží němě . . .

A blesky shasly, stichl rachot hromu,
trub hlaholu už není slyšeti —
Vrátil se prorok na horu, lid domů.

A v málo dnech už všecka přikázání
zapomněl lid; ba neznal Boha ani,
a klaněl zlatému se teleti.

J. Dědinský.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XIV.

Podařilo se Veruně mezi lidmi, jak si přála. Za to její vykládání opravdu ji lidé zvali na besedy a dostala tak hojných almužen, že nepřejedla a odprodávala. Chodila s přebytky do dolní hospody, kde měli více takových docházečů, kteří vybývající almužnu vyměňovali za nějaký ten klut pálenky. Do rychty nesměli s ničím takovým přijít, ale hospodská v dolní hospodě vykrmila ráda kuřata chlebem a krupkami, brambory, řípou a moukou, o které žebráci nestáli.

Veruna se tam záhy dohodla a nosívala i zbytky kaše, trpalek, knedlíků v hrnečkách, které měla ve starém sotůrku, který zaměnila s jedním též v pazderce bydlícím žebrákem za svou mošnu. Však snesla tolik almužen, že nebylo jí třebá vycházeti přes pole.

Měla pak kořalky do sytosti a nosívala si ji v hlíněném plucárku i domů do pazderky, kde se ulehnouc na pelech tak podnapila, že pak dlouho do bílého dne vyspávala.

Dovedla se lidem dobře zalichotit. Naučila se za svého pobytu mezi cikány hádat z ruky i vykládat karty, pak rozličné »pranostyky« seznala, po kterých se lehkověrní lidé sháněli.

Za nedlouho se povídalo o Veruně, že umí prý »udělat«, že zná »zaříkat«, prý snad i dokonce »přimrazit« a ještě jiné věci, o kterých se jenom šeptalo. Lidé přáli jí tím více, že začínali se ji báti.

Však Veruna to s lidmi uměla. Vešla někam o almužnu, rozhlédla se po dvoře a hned viděla něco, co se jí hodilo, aby hospodyni buď potěšila nebo postrašila. Tu se nějak divně popelila nebo dokonce kokrhala slepice, tam seděl kohout se svěšenými křídly, tu usedli holubi na vůz — Veruna ve všem hned viděla »znamení«, sdělila hospodyni, provedla nějaké kejkle, aby obávané zlo buď prý odvrátila, či tu očekávanou radost pojistila a dopadlo vše vždy dobře — aspoň pro ni, která vždy dobře pochodila.

A ještě něco si Veruna zavedla. Nebylo-li příliš špatné počasí, chodila denně do kostela, zaspala-li zmožená kořalkou čas ku mši svaté, tu capala přece do kostela, že aspoň tam prý pomodlením se růžence tu duši posilní. Tak říkala a okouněla u kostela často mezi dnem, aby se dočkala křtin, svatby nebo pohřbu, kdy se jí vždy nějaké almužny dostalo. Však jí to kostelník vždy pověděl, kdy bude pohřeb neb oddavky, aby se na jisto dostavila.

Po návštěvě kostela stavila se Veruna v palírně, kde si zavdala a v rozličných menších i větších butelkách rosolku do rodné dědiny panímámám přinášela, aby pantátové o tom nevěděli. Mívaly panímámy různá nedolíhání v těle, některé nesloužil žaludek, jiná měla křeče, ta ujímání a zkušená Veruna dovedla poradit, zda poslouží v tom neb onom případě ta »kapka« sko-

řicové, či mátové, nebo citronky. Donesla, zaplatila v palírně třeba máslem a vejci, a měla se při tom dobře.

Že nepověděla, myslily všecky panímámy a přály jí. Veruna nepověděla, ale dovedla napovědět, a tak panímámy, tajíce před muži, měly záhy s prohnanou světačkou šachry a pletky.

Jen u Apolenky nepochodila Veruna nijak a s ničím. Ani klepy vyprávěti nedovolila panímáma páňátková, nepřijala rady, okřikla Verunu při shledávání znamení a s kartami se nesměla u páňátků vytasit.

A Francina byla ještě nepřístupnější. Každé sousto jídla, které matce poskytla, ukázala panímamě, netrpěla, aby matka docházela za ní do chléva nebo stodoly, nemluvila s ní nikdy o samotě, nevyprovázela ji nikdy. Se svolením panímámy prala matce prádlo i šaty, dala jí ze svého, co mohla i svoje jediné botky, chodíc nadále při práci bosa nebo v dřevákách, do kostela v pantoflíčkách.

Veruna si naříkala mezi lidmi, že jí to děvče příliš odvyklo, a pak že pochytla od polopopanštělých rychtářových a svojí panímámy takové divné, prý roztahovačné způsoby a nápady.

Za to měla Veruna na spálené stodole u Strakových svou Prahu. Strakovka nevídala jí sice příliš ráda, leč Strakovi líbilo se její klábosení a došla-li Veruna, mohla zůstati vždy i přes noc. Straka jako každý »člověk od lesa« zakládal si na tom, že zná a ví něco více než jiní lidé. Sháněl a udržoval všecky myslivecké a lesácké pověry (pytlácké ovšem také) a tu mu přišla Veruna se svými kejkly vždycky vhod.

Také mu povídala různé klevety, až to Strakovku mrzelo. Leč vykázati Verunu nemohla, když jí muž přál. Jen děti před ní chránila, aby je Veruna nenavykla nějakým pověrám.

Než uplynula zima, věděla Veruna, co se kde ve kterém stavení šustlo, znala všecky nevůle ve všech rodinách, věděla na každého něco a měla se tak dobře, že až tloustla.

Dovedla se Straky šikovně vyptati, jak a co se dělo v rychtě s dcerou, a čí jest vlastně to Apolenčino páňátko. A tu se radostí smála tak, až chytlo jí píchání a zavdala si tolik, že zaspala druhého dne až do samého poledne.

Nešla nyní po kolik dní k páňátkovům, a když posléze došla, tu mořila panímámu, aby si nechala přece jednou vyložit karty. Měla prý za posledních nocí o panímámě vždy tak živé sny, že jí to nedalo a musela prý si na ni »hodit« karty a ty »stály« tak prý zvláštně, že nemůže to vydržet a musí panímámu nutkat, aby si sejmula a dala vyložit.

»Nezlobte panímámu a radějác se pomodlete,« odbývala Francina mámu.

»Jen aby se každej tolik a tak pobožně modlil jako já,« odsekla Veruna. »A že mám ten dar, tu znalost čist z karet, to je taky od Pánaboha, to není každýmu dáno. Panímámo zlatá, podívejte se, jak ty karty míchám, jako živy mi v rukách skáčou, tož si sejmite, koukejte, pořádem mi jde mezi prsty srdcovej král, to není samo sebou. No, panímámo, natáhníte tu ručičku dobrotivou, která mě tolikrát podarovala a zkuste svoje štěstí,

však vám podlevá těch mejch snů jenom samy štěstí musí v kartách stát.«

Apolenka aby měla pokoj, sejmula karty a Veruna je rozkládala po stole tak hbitě, jakoby její ruce nebyly pranic sklíčeny hostcem, na který si tolik naříkávala.

»Panímámo, veliky noviny vám stojí, a to radostny noviny, z daleky cesty, večerního času i denního času. Pán stojí do domu, co nosí ňákou zbraň, pán bohatej a s váma huž známej, tak moc blízko známej, že to ani ňák povědít nemůžu. Hněvy byly, velky hněvy, až zkáza byla a pak přišlo štěstí a přijde ještě větší štěstí. Panímámo, k vám se staví srdcovej král a hu něj je to štěstí. Štěstí a svatba. A dovíte se toho času večerního, skrzevá poselství. A květou vám peníze. —«

»I huž přestaňte, jde hlava kolem z vašeho plácání,« řekla Apolenka nevrle a shrnula Veruně karty.

»No nic za zly, panímámo, nechcete slyšet, nechcete, však si na mě vzpomenete.« Veruna sebrala karty a rozmrzelá tíhla ze dveří.

»Ta tvoje máma sbírá klevety a jestě by člověka zlobila,« řekla Apolenka nevrle k Francině.

Francina předla tak pilně, až vřeteno vrčelo. »Ba že dělá jenom pokušení. To je potom taky matka,« vzdychlo děvče.

»Radějác s ňou neměj,« panímáma odložila předení a vstanouc šla k oknu.

»Vždyť já nemám. To jste vy mi panímámo pořádem milejší. Však za to nemůžu, že je ta ženská moje máma. Co jsem se k vůli ní huž naplakala a možná ještě napláču,« řekla Francina úzkostlvě.

Panímáma již neodpovídala. Verunina slova vzrušila ji více, než chtěla připustiti. Pán, který nosí zbraň — — od té zbraně měla Apolenka jizvu a hoch její znamení — — — Měla v té chvíli před očima výjev u boudy, cítila téměř bolest v té jizvě . . .

Když nastalo jaro, odešla Veruna z dědiny. Řekla lidem, že jde na pouť do Vambeřic, že učinila takový slib. Dostala hojně dárků na cestu, i peníze jí lidé dali, aby dala u Panny Marie na modlení a na světlo.

Francina loučila se s matkou s přáním, aby se tak hned nevrátila. Až se sama lekla této myšlenky, která se jí zdála zlou oproti matce. Leč bylo jí, jakoby věděla, že matčino navrácení se přinese nějaké trápení. Takové tušení zmocnilo se mladé Francininy duše, že umlky všecky její písničky, a že se sotva na Michálka usmála.

Jaro odkvetlo, květy stromů, zlatistým blaťouchem a bledou řeřichou; bílé hvězdice kopretin, růžové květy lepáčků rozhodilo léto po lukách, zvonce koukolů, modré chrpy a rudý mák v obilí, již se chystaly kosy a srpy, blížily se žně, ana se Veruna vrátila.

Přišla otrhaná, s nějakými křampy od mužských bot se seříznutými holeněmi na nohou, vyhublejší a zpustlejší než loni. Od kořalky byla téměř opuchlá. Šla se ohlásit na rychtu, že se vrátila.

»Že tě tam někde čert nevzal,« řekl starý rychtář, meškaje právě u syna. Sdílel nechuť dceřinu k staré světoběžnici.

»A snad mě tu i ten čert ještě potřebuje, pantáto;« ušklíbla se Veruna. »Ostatně jsem byla na poutu.«

»A třeba ďáblovi na oběru,« zahučel rychtář.

Veruna táhla po svých. Otočila se v pazderce, dala ostatním žebrákům tam bydlícím nějaký groš na kořalku »na lepší« a šla k páňátkovům. Vylovila z kapsy dva trochu pomačkané obrázky Panny Marie vambeřické a podávala jeden Michálkovi, druhý Francině.

»Pro panímámu mám taky poutu, ale to je něco ekstra, vzkázání, vzkázáníčko. Ani byste, panímámo, neuhodly od koho,« šklíbila se Veruna, usazujíc se bez pobídky proti panímámě, která stála v čeledníku u neciček, dělajíc z vařené řípy, brambor a zadiny michanicu pro drůbež.

»Nebudu hádat, nechte si vyřízení od cesty,« řekla panímáma nevrle. »Nevím, kdo by mi co vzkazozal.«

»No, budete vědít za chvilku. Jářku, panímámo, »karty« jste mi pomíchaly, nedaly jste si vyložit, ale, jářku, moje karty a moje sny měly pravdu. Byla jsem na poutě, tam a zpátky jsem se oživila mezi dobrejma lidma, pobožnejm poutníčkům každej rád dopřeje. Zašla jsem mimo dědiny do mlejnů, do dvorů, do mysliven a všade měli pro mě kousek chleba a přeležení,« Veruna si oddychla a hleděla úkosem po panímámě.

Ta nepovšimla si jejího klábosení, hleděla od práce oknem na dvůr, kde Michálek ukazoval ten obrázek pasákovi.

Veruna pohlédla tam také. »Synáčka se to vzkázáníčko taky tejče, panímámo. Tak abych pověděla, co povědět mám, já jsem mluvila a domluvila se s panem Ferdinandem, s krásným jedním mládenečkem myslivečkem,« Veruna se šklebila odporně se chechtajíc.

Apolence sklesly ruce i usedla na lavici. Jakoby to jméno jí zahřmělo střelnou ranou v sluch, tak se ulekla.

»Panímáma se diví,« klábosila Veruna dále. »Je to taky divu. Jářku, hory se nesejdou, ale lidi ano. Dostala jsem se na bavorskejch hranicích do jedny myslivny. Prosila jsem o nocleh, málo mi rozuměli, byli Němci. Tu přišel z pokojíčka mysliveckej mládenec, chlapiček jako malovanej. A bába prej je z Čech, povídal jak mě slyšel. A odkud prej. Já pověděla, a on se zarazil. Pak mluvil s tou paničkou tam, ta mě vzala do čeledníka a dala mi jest. A ten pán si přiseď a dal se se mnou do řeči. Všecky se smáli, že nám nerozumijou. A on se ptal na vás, na rychtářovu Apolenku. Povídala jsem —«

»Že vám jazyk nehupad!« rozlobila se Apolenka.

»No, co by. Pán poslouchal a ptal se. A ráno šel se mnou na kus lesem, a abych prej pozdravovala panímámu a synečka a že třeba se brzy přijede podívat. Ale, ale panímámo, vy všecka blednete. To vás to chytlo hu samýho srdca! No, abych dlouho nemluvila. Není ještě ženatej, ten pan Ferdinand, snad vám to dodržoval věrnost. Pěknej pán to je a dobrotivej. Trochu dlouho mu to mládencování trvá, huž by mu to taky slušelo za forta,

no — ale trvá jinejm taky. A jářku, že by mu to třeba taky slušelo na páňátkovým gruntě za pantátu,« Veruna se pisklavě rozesmála.

Kdyby byla mluvila pravdu, byla by musela říci, že se lstivě zde v myslivně i v zámku vyptala, kam se tehdy Ferdinand dostal, a že jej schválně vyhledala. Zažila v mladších letech na svých toulkách světem všelikých dobrodružství a dovedla rozličné věci a lidi svést a rozvést. A sama pověděla mu o Apolence, smál se, že se ani již nepamatuje.

Napovídala mu Veruna, jaký má Apolenka statek, jak jí jmění vzrůstá, jak odmítla kolik ženichů, jak jí i úřednictvo přeje — tak že ji mládenec opravdu se zájmem poslouchal. A přisvědčil, když se nabízela, že vyřídí pozdravení a že se přijede podívat. Smál se, ať prý se ta Apolenka těší, jak se dříve těšívala. — — —

A Veruna si spletla vzkaz, který Apolenku rozrušil, až se všecka chvěla.

Ne, ne, proto nesetrvala svobodnou, aby si ten lehkomyslný člověk myslil, že stalo se tak k vůli němu. Proto neželela tolik svého hříchu, nekála se tak přísně ze svého poklesku, aby ten špatný člověk myslil, že pro něho tak truchlila. A proto nestarala se, nepracovala, nepřemáhala svízele samostatného hospodaření, aby snad chtěl on, který jí byl již docela cizím, usaditi se v jejím majetku. Ne, ne, on nemá práva na ni — ale zda má či nemá právo k synkovi, to Apolenka nevěděla a předtucha, trapná, želná stiskovala, svírala Apolence duši.

Neposlouchala, co Veruna klábosí, leč po chvíli zvedla ruku a ukázala žebračce na dveře s posuňkem tak přísným, že Veruna odtáhla jako opařená. Apolenka nebyla schopna další práce, i vyšla ven do polí. Úroda, na kterou se byla tak těšila, připadala jí pojednou jako sežehnuta mrazem, jako potlučena kroupami — neviděla kolem sebe toho Božího požehnání, které se jevilo kol a kolem. Šla kolem lidí pracujících v polích a sotva na pozdravy odpovídala. Šla po humnech k lesu. Maně jako za určitým cílem šla k boudě. Zde usedla, téměř klesnouc jako kdysi před lety a vzbouřená mysl její pracovala v různých představách. Myšlénky kolotaly, až Apolenka vzkřikla posléz hlasitě: »Matko Boží, slituj ty se nade mnou!«

Důvěra zbožnosti zalila její mysl jako náhlým svitem. Uklidnila se, modlitba vyřinuvši se ze stísněného srdce dodala útěchy. Ne, nebude se báti, že vrátí se k ní v její minulosti hřích, hanba, zlo — obstála by před lákáním, pokušením, odmítla by sňatek s člověkem, který nešetřil její nevinnosti, zneužil její nezkušenosti, pošlapal její čest a pak utekl, vyhnul se následkům svého hříchu — — —

A dítě její? Může, smí-li odpuditi od něho otce, který by se k němu hlásil? Že ano, řekla si Apolenka. Vždyť ona zastala u něho otce, ona si je dobře vychovávala, pracovala pro ně v zdar jeho budoucnosti, jeho blahobytu. A vykoupila si je tolikerým utrpením a žalem. Vždyť to znamení, které neslo dítě, bylo zděděno po ní, podle úrazu, který utrpěla surovostí jeho otce.

Uklidněna, upokojena povstala Apolenka, urovnala si šat a kráčela dále lesem k hájovně Strakově. Přišla sem nyní zřídka, nebylo času od stále zvětšujícího se hospodářství a pak nemohla se zhostiti trudných upomínek na dobu, kdy hájovna na spálené stodole, nyní pěkně upravená, tehdy zlátaná, byla jí jediným útočištěm. Řekla si kdysi, že tam měla přístřeší jako Panna Maria v betlémském chlévě.

Hajná a děti ovšem s velikou radostí uvítaly milou, dobrotivou kmotřičku. Hajná sháněla ihned úctu, usmažila vejce, donesla chléb, másla a sýr. Vidouc, že jí chce Apolenka něco zvláštního povědít, poslala hajná děti po chvíli ven, za otcem do lesa.

A Apolenka pověděla.

Hajná se nezdržela, aby na Verunu nezaklela. Vzpomněla si, jak se Veruna vyptávala a uhádla, že asi schválně za panem Ferdinandem došla, chtějíc z toho míti užitek a škodolibou radost, kdyby Apolenku potrápila. Srovnávala se s Apolenkou, že nemusela by dítě vydat jeho otci, který se o něho nestaral.

»Vidíte, kmotřičko, vy jste se měly přece jenom vdát, když ne za pantátu Dobíhala jako švagra, tedy za jinýho, včil byste měly pokoj,« soudila hajná.

»Anebo vejčty,« řekla Apolenka.

Setrvala do večera, a hajná ji pak doprovodila až domů.

Apolenka svolala čeládku a nařídila, že Veruna nesmí už do stavení i že s ní nesmí nikdo mluvit. Kdo s ní mluvit chce, ať jde ze služby.

Francina hrozně plakala a řekla, že to zrovna cítila, že ta její máma něco zlého usmyslí a ztropí; ale k vůli ní že od své dobroditelky nepůjde.

Veruna, když jí byl přístup do statku zabráněn, nadávala a bouřila. Opila se a povídala po dědině, že mluvila s Ferdinandem, s otcem páňátka, že ten si pro dítě přijde, že je nenechá té pyšné selce, která, ač zahanbena, si hraje na panímámu.

Docílila tolik, že byla vykázána i z rychty i od příbuzenstva rychtářova. A více že se jí nedovolí zacházet do světa a dělat jinde ostudu, oznámil jí mladý rychtář u přítomnosti konšelů.

Stará rychtářka rozčilila se Veruninou zprávou nesmírně, a také vytkla dceři, že měla se provdat, že nemuselo dojít k těmto obavám. A vzpomenouc rychtářových slov opakovala, že Veruna šla na ten pout ďáblovi na oběru.

Šly se poradit k panu faráři. Ten řekl, že Ferdinand nemůže nutiti Apolenku k sňatku a na dítě že si nesmí činiti nároků, an na jeho vychování ničím nepřispíval, ba ani se nestaral, kdy se narodilo. Ostatně že by vzala vrchnost sama Apolenku v ochranu. Tak byly uspokojeny matka i dcera, a ta úzkost přešla jako mraky na jasné obloze.

Žně se odbyly dobře, úroda byla hojná a svežena za dobré pohody. Apolence nestačila stodola i nechala postaviti za humny stoh tak vysoký, že bylo jeho vrchol nad střechou stodoly viděti.

Než bylo možno dostati se k vymlácení, uběhl podzim. Bylať na panském také letos hojná úroda, a vrchnost potřebovala více robotníků. I »přehozena« tudíž robota a lidé si odpracovávali v létě a na podzim robotu zimní. Již nyní najímali do panských dvorů více čeledínů pod deputát, aby v zimě bylo ku mlácení více pracovníků.

Nadešlo posvícení. Bylo veselo všem i těm žebrákům. Veruna táhala se po dědině sbírajíc almužny. Nebyly tak hojné jako loni, rozhněvalo se více rodin na ni pro klevety. Ani jejímu vykládání karet a kejklům již tolik nevěřeno a opíjením se zošklivila mnoha lidem. Ty panímámy pak, s kterými byla v čachrech, obávajíce se prozrazení a ostudy, hleděly se vymknouti z tajnůstkářství se zpustlou světoběžnicí.

Skoro ze vzdoru zašla Veruna také zase k paňátkovům. Zavolala si dceru na dvůr. »Nu co, Francino, nemáš pro mámu ani vejslužku?« spustila.

»Dám vám, maminko, všecko co jsem dostala, koláče i maso i chleba, ale jenom, prosím vás, jděte odtud,« odvětila Francina všecka pobledlá.

»A podívejme se, ty mě budeš vyhánět? Ty zrzku protivnej, škaredej, ty . . . . . ,« (ošklivým slovem rozkřikla se Veruna na dceru) . . . »To jsu já ještě tvá máma a mám ti co poroučet! A hned se sebereš a půjdeš ze služby. Budeš chodit na prácu a budeš mě živit! Od čeho tě mám! Tady si hu cizejch lidí, který mě žebračku vyhánijou, se mnou půjdeš a třeba žebrat! A hned půjdeš!« Veruna řvala, až se lidé sbíhali.

Apolenka vyšla a kázala čeledinovi, ať Verunu vyvede a vrata zavře. Francině, která přinášela právě z komory svoji posvícenskou vejslužku, zakázala matce co dát, že to prošachruje, jak se vědělo.

»Chceš-li se k ty mámě hlásit, tak jsi hu nás dosloužila,« řekla Apolenka tvrději, než ji kdy kdo slyšel promluviti k čeládce vůbec a ku Francině zvláště.

Francina se rozplakala i vrátila se do komory.

Apolenka byla podrážděna, že dnes téměř všichni žebráci se tázali, zda jest to pravda, že se bude panímaminka vdávat, že si pro ni přijede nějaký vzácný pán. Bez ptaní uhodla, že na těch řečích má vinu Veruna.

Čeledín Verunu vyvedl. Ta padla před vraty na zem, jakoby ji byl vyhodil, dala se do breku, ječela, jako když ji na nože bere, a zůstala ležeti, jakoby se nemohla zvednouti.

Seběhlo se kolem ní trochu dětí, z dospělých lidí si jí nikdo nepovšimnul.

Rozdrážena ještě více posměchem kluků, sebrala se po chvíli a nadávajíc i proklínajíc, táhla do vedlejšího stavení.

Tam rovněž ji vyhnali, nemajíce chuti poslouchati její nadávání.

Syn domácích, říkali tam u Hloušků, ač se vlastně jmenovali Zemanovi, jsouce z rychtářova příbuzenstva, sám vystrčil Verunu za vrata a popošel k plotu mezi staveními a pozdravil Apolenku, ktetá stála na záprsni.

»Dobře jste udělala, panímámo, že jste tu Verunu vyhnala, totě protiva, že jí není rovno, na vostudu na celej dědině,« pravil.

Apolenka posvědčila a stěžovala si sousedu, co s Verunou již zkusila, že jest i odhodlána dáti Francinu, třeba nerada, ze služby. Tenkráte se arci služební tak často neměnili, obyčejně dosloužily děvečky v místě, kam za pastvice byly přijaty, až do vdaní, nebo do smrti. Patřily k hospodářově rodině.

Soused přisvědčil a hovořil s Apolenkou dále. Povídali za chvíli o jiném a bylo o čem.

Josef Zeman - Hloušek vrátil se z vojny. Jako mladší syn ze statku byl odveden, vysloužil si čtrnácte let a vrátil se s pěknými zkušenostmi. Nyní hodlal býti znovu rolníkem, a to s podílem ze živnosti se někam přiženiti.

Za jeho vojákování se v dědině arci mnoho změnilo. Sousedku Apolenku znal jako mladičké děvčátko, které chasníci o muzikách proto, že byla rychtářova, do kola mezi velké brávali.

Slyše, co se s ní dělo, litoval ji velice a po těch několik týdnů, co byl doma, až se podivoval, jak zručně hospodaří.

Dosud byl ji jenom ze dvora do dvora pozdravoval, na besedu nejsa zván, ještě nedošel.

Apolenka byla s Hlouškovými v dobrém sousedství, vypomohli si na vzájem s prací i nářadím a mladí hospodáři i výměnkáři chlubili se tou onakou sousedkou.

»Ani jsi nedošel k nám na besedu,« vytkla Apolenka chasníkovi.

»To se může dycky stát, když na mě nevezmete koště,« usmál se chasník.

»To tak, na císařskýho muža,« smála se panímáma, a zvala, ať jde třeba hnedle dále, nepospíchá-li k muzice.

»A co by, však je do večera a do rána času dost,« mínil Josef, svižným skokem přes plot se přehoupnuv. »Třeba vás, panímámo, k muzice vyprovodím,« dodal již v sednici.

»Já nechodím nikam,« odvětila Apolenka. Vybídla souseda k usednutí, donesla koláče, a záhy byli v novém, příjemném hovoru.

Chasník Apolence jako panímámě vykal, ona mu jako svobodníku tykala.

Přiběhl z venčí Michálek, zvěstuje matce, že přišel Tonda z hájovny a že si s ním bude hrát.

»To zase zrejdíte chlívy, kůlnu i stodoly a vylezete na všecky žebříky a patra,« usmála se Apolenka, dala chlapci několik koláčů pro Tondu i pro něho a řekla k Josefovi: »To je to moje páňátko.«

»Však my se známe, viď páňátko?« oslovil Josef hošíka.

»No, to je ten strejček od vedle, ten mě vysadil na koně a humí hvízdat,« řekl hošík odbíhaje.

»Tak vida,« smála se Apolenka.

Hovořili dále a Apolenka postěžovala si Josefovi zase jednou od srdce, jak již dlouho nikomu.

Josef ji upokojil, že Ferdinand zajisté nemá k ní a dítěti již práva a jistil, že by měla všade před úřady zastání.

Že by však udělala dobře, kdyby se byla vdala, to řekl upřímně a pohlížeje na hezkou mladou ženu, zarděl se jako dívka.

Apolenka zarděla se rovněž a řekla: »Nesnesla bych, aby mi někdo to pañátko vyčítal.«

»Hodnej člověk vám je nevyčte, a bylo by chlapci líp, kdyby měl třeba otčima; tatik přece lepší hochy vychovává,« řekl Josef.

»To jsem slyšela huž stokrat, vzkazovali, říkali mi, že jako na vdovu na mně pohlížijou, ale přece bych se toho bála. Tuhle mi bylo líto, když mi ta opilá žebračka toho hocha vyčetla,« řekla Apolenka.

»Co pak ta, tu patří huvázat,« odpověděl Josef a přešli na jiný hovor.

Byl již soumrak, a Josefovi se jaksi nechtělo z besedy; ani domů ani k muzice. Páňátkovic čeládka kromě Franciny byla u muziky, Francina se nabídla, že za všecky popraví. Zavolala si k pomoci Tondu, kterého nechtěl Michálek pustit. Hráli si na patře v stodole, a hošík zůstal tam tedy sám.

»Přijď pak pro mě, ano Tondo, já zatím vystavím boudu,« volal za kulhavým a ten přisvědčil. (Pokračování.)

Vzpomínky na »kukátkáře«.

Píše Dr. RUDOLF ZHÁNĚL.

(Dokončení.)

XIX.

(Nástin životopisný).

»Jsem synem chudého krejčíře nepatrné osádky,« říkával Kosmák. Rodná ves jeho Martinkov, čítající něco přes 700 obyvatel, leží v horském kraji nedaleko rozsáhlých lesů mezi Moravskými Budějovicemi a Želetavou. Tam spatřil Kosmák dne 4. září 1843 světlo světa.

»Rodná má chalupa stojí o samotě — píše Kosmák. — S levé strany je velká panská stěpnice, přes niž jsme chodívali do panského dvoru k šafářovům a s pravé strany zahrada školní. Před naší chalupou jsou dvě zahrádky . . . .

Já však měl takořka dva domovy. Pan farář byl mým příbuzným a chodili jsme k němu jako domů.«

Otec Kosmákův byl také kostelníkem. Václav nemohl se do třetího roku ani pořádně postaviti, nýbrž sedával pro slabost nohou po turecku na zemi, až se matka obávala, že nebude nikdy dobře choditi. Nicméně uměl již tenkráte Otčenáš a několik písní.

Když povyrostl, tázala se ho jednou večer matka, hladíc jeho vlásky: »Vašíčku, byl bys rád študentem?«

»Co je to, maminko?«

»Ze študentů bývají páni, jako náš pan farář, nebo pan pojezdný.«

Chlapeček přimhouřil oči, usmál se a zakýval hlavou, že ano.

Od té doby byl ministrantem. Zprvu byl za mladšího, když se naučil »Confiteor« a »Suscipiat«, byl starším. Doma stavěl si ze škatulek a obrázkův oltář, rodiče ušili mu na něj dvě poduštičky, na jarmarku koupili plechový kalíšek a Václav otáčel se před oltářem svým a říkal »Dominus vobiscum«, až radost.

Tenkráte byly všechny školy střední na Moravě jen německé; proto musil i náš Václav dříve se naučiti této řeči, než vydal se na studia. Do »německé hodinky« chodil nejprv ke kapucínovi P. Bernardinovi, který vypomáhal v Martinkově nemocnému panu faráři; když později odstěhoval se do půl druhé hodiny vzdáleného Lukova, docházel tam za ním.

Pak dali ho na studia do Jihlavy, kde český hoch z počátku zažil dosti ústrků mezi Němci. Vděčně vzpomínal vždy Kosmák na formana, který se ho ujal cestou z Jihlavy do Martinkova, na starého učitele Březinu, který ho naučil řádně německy a na dráteníka, jenž ho ochránil před smrtí zmrznutím.

V národním ohledu bylo Jihlavským študentům podáváno málo potravy; profesoři mluvili ve škole jen po německu, ba někteří se vysmívali, neobracel-li se slovanský jazyk dobře v němčině. Proto není divu, že mladistvá srdce odcizovala se rodnému jazyku. »Česká řeč zdála se mi býti proti německé tak prostou, jako Martinkov proti Jihlavě,« říkal Kosmák.

Tak bylo až do páté třídy, kdy udála se podivná změna s naším Václavem. Do Jihlavy došlo několik študentů z Německého Brodu, kteří byli v ohledu národnostním uvědomělí. V květnovém výletě slyšel je Kosmák zpívati »Kde domov můj«, přisednul k nim a již se od nich nehnul.

»Láska k rodné řeči rozkvetla ve mně pojednou. jako květina zvaná »Aronův prut« . . . S večerem vraceli jsme se domů; lesem lítaly světlé svatojanské mušky a mou hlavou nové myšlénky. Když jsme za zvuků hudby šli městem, jásali študenti »Hoch« — my však volali z plna hrdla »Sláva vlasti!« Od té doby jsem zůstal heslu tomu věrným a Bůh dá, že také zůstanu. Co neudělá jedna jediná píseň, padne-li do srdce a udeří-li na pravou strunu.« — Tak píše o obrácení svém sám Kosmák.

Také matka, které věnoval překrásné vzpomínky — kritika i Kosmák sám považoval je za nejzdařilejší dílo své — má o probuzení to nemalou zásluhu.

»Studoval jsem v Jihlavě — píše. — Neuměl jsem, přišed tam, skoro slova německy. Moji vzdělaní spolužáci mi říkali: »böhmischer tralala«. Jak jsem byl rád, když jsem dovedl s nimi se domluviti! Přišed na prázdniny myslil jsem, že to Bůh ví jaký mudřec do Martinkova zavítal. Matku jsem již ráno pozdravoval: »Guten Morgen, Mutter!« Chtěl-li jsem chleba, »Brod, Mutter!« a tak pořád. Matka se mi zprvu smála; později však mi rozkázala: »Ty, ať na mne již německy nemluvíš! Víš,

že ti nerozumím! Takový kluk, který se stydí za svou řeč, — až doroste, bude se styděti i za své rodiče, za lidi, z nichž pochází. To ti povídám, se mnou mluv, jak já jsem tě naučila! Já přijdu také do nebe se svým moravským »Otčenáškem!« — Nech si němčinu pro školu, když již se tam jinak učiti nesmíš!« Rozhorlena vyšla ven. — Zůstal jsem jak opařen.«

Vybyv v Jihlavě gymnasium, vstoupil Kosmák do brněnského alumnátu, kde byl žákem velikého Sušila. Již tenkráte vydal první písemní plody své v seminářském časopise, tehdy pouze psaném.

Vysvěcen na kněze dne 4. června 1866 byl poslán za kaplana do Moravských Budějovic; na pobyt ten nezapomenul nikdy a přednější měšťané tamější (měšťanosta Purcner, notář Dr. Špatinka, znamenitý virtuos na klavír) zůstali vždy milými jeho přátely a navštívili ho také v Prostoměřicích.

Po roce odešel odtud do Hostíma, odkudž již r. 1868 stěhoval se do Biskupic, aby byl oporou nemocného faráře. Roku 1870 administroval Řeznovice, od r. 1872 Moutnice. Již v Řeznovicích chopil se Kosmák péra, píše obrázky pro lid; před tím psal jen veršem, složiv několik pěkných písní.

Proto čteme u něho: »Dosud nedal jsem do tisku ani slova prósy. Hříchem jest, hřivnu od Boha svěřenou, ať jest sebe menší, zakopati. Jest mnoho písálků, kteří hnusnými spisy kazí náš dobrý lid. Mnohý z nich nemá většího nadání, než já, ale přemnohý horší úmysl, a žel Bohu, více horlivosti. Protož: »Na boj, junošku!« Začátek činím vzpomínkami na Tebe, má v Bohu zesnulá matko, Ty hvězdo mého života! S nebe svého hleď na mne dolů, žehnej pracím mým, bych byl Tvým dítětem nejen dle těla, ale i dle srdce a ducha.«

»Vzpomínkami na zemřelou matku« učiněn mnohoslibný počátek; některé z těchto vzácných perliček, skutečných to básní prósou psaných, byly přeloženy také do němčiny. Od dob těch pak řinul se ze zlatého péra Kosmákova proud překrásných kukátek, pěkných obrázků, delších a kratších povídek, které šly v lidu z ruky do ruky.

Roku 1877 praesentoval ho národa našeho milovný hrabě Egert Belcredi na faru v Tvarožné u Brna, aby učinil konec trampotám kněze-spisovatele, a zůstal mu povždy upřímným příznivcem. Od roku 1888 zasedal Kosmák v okresní školní radě brněnské.

Ze zdravotních příčin zažádal r. 1893 o faru Prostoměřickou, kde působil až do své smrti dne 15. března 1898.

Smrt sklála ho uprostřed literárního působení; dvě práce jeho: »Na lehčím chlebě« a »Studoval na kriminál« zůstaly nedokončeny.

V jarní dumě na hřbitově napsal Kosmák: »Zapomenut budu jako starý kříž, jenž dlouho stál u cesty, až ho vítr zklátil; zapomenut budu, jako staré evandělium, jež leží v koutě roztrhané a ušpiněné a tlí! —«

Ó nikoliv, milý kukátkáři! Nejsi a nebudeš nikdy zapomenut! Krásnými v pravém smyslu prostonárodními spisy svými

vystavěl jsi sobě v srdcích dobrého lidu moravského a českého pomník »aere perenius«, »nad kov trvalejší«. Spisy Tvé neleží v koutě roztrhané a ušpiněné, ani neteří, nýbrž i po smrti Tvé konají vždy novou pouť po vlastech našich, kdo přečetl je jednou, sáhne i podruhé rád po nich, a z nich, jak by usmívala se na nás Tvá dobrácká kukátkářská tvář!

Pěkně vypodobil ji svým trefným pérem starý mistr Petr Kopal: »Vysoké čelo, špičatý nos, od něhož po obou stranách táhly se dvě hluboké jako do tváří vryté prouhy — pak oble přiříznutá dosti široká ústa, jež na pohled sice škareděla, ale v jejichž koutkách po každé straně číhal šotek humoru, šotek úsměvu, v němž zračil se soucit, dobrota srdce, řízný, vždy pohotový vtip a jakási líbezná melancholie, jež byla jaksi družkou jeho života. A přimysleme si k jeho tváři jeho basový, bručivý hlas, a veliké okuláry, skrze něž na obecenstvo se mračíval, máte asi tak Kosmáka, jak vypadal. Ten jeho úsměv byl velmi významný. Z úst jeho vtipy zrovna sršely a šlehl-li koho, zasmál se hlasitě, a z jeho smíchu šlehnutý vycítil: tuto máš, heč, ale nic si z toho nedělej, nemyslil jsem to zle. Jeho úsměv byl tolik srdečný, že nikdo se na něho hněvati nemohl. Václav Kosmák již dle své tváře připadal mi jako ta slovanská píseň, často veselá, jež ale skoro pravidelně zakončuje měkkou melancholickou toninou. Byl to typ pravého Slovana. Pod vysokým čelem hleděly do světa jeho moudré oči skrze okuláry, nikoliv předsudky přibarvené, nýbrž jasné, světlé, ale jaksi zasloněné hustým obočím. Zde máte fysiognomii toho moravského škarohlída s úsměvem lidumila, s úsměvem Samaritána.«

Ukončeny buďtež tyto vzpomínky myšlénkami plynoucími ze zlatého srdce kukátkářova.

»Rostl's jako polní květ .... Nebe Ti dalo rosy, a slunce tepla: kvetl's v úkrytu, ale červ Tě nerozhlodal, mráz Tě nepopálil. Dobojoval's. Na trnu života Tvého rozkvetly Ti teď růže věčné.«

»Světlo jest to sídlo,
pověčně kde sídlíš,
míru tiché křídlo
stíní kraj, v němž bydlíš;

a vódy rajských pramenů
a jaré vánky Edenu
sytí Tebe krásou věčnou,
lámou časův kosu sečnou,
Kukátkáři náš.«

* * * * * * * * * * * * * *

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Den chýlil se již ku konci, když parník od Sirmione doplul do Desenzana, kdež jsme měli přenocovati.

Desenzano jest malé město Ievero italské čítající asi 4700 obyvatel. Byl jsem již před třemi lety s moravským poutnickým vlakem v Římě, a tu navštívili jsme též i menší města italská, jako Loretto, Assisi; avšak nevím, byl-li jsem tehdy novotou tak okouzlen, že jsem přehlédl všechny chyby menších měst

italských, či jsou-li ta města čistější a krásnější — ale Desenzano hned na první pohled učinilo na mne dojem jako nejhorší židovská čtvrť našich měst, nebo jako nějaká loupežnická peleš. Tak nečistým, špinavým a nevlídným jevilo se nám všem Desenzano, jak vystoupili jsme z lodi.

Měl jsem ve svém cestovním plánu zaznamenáno dle Bedeckra odporučený hotel »Albergo Trento«. Jelikož hotel ten jest hned na břehu jezera několik kroků od přístavu a je velikými písmeny na stěně označen, zaměřili jsme k němu, nedbajíce křiku různých dohazovačů, zvoucích nás do hotelů jiných.

Musím však doznati, že zevnějšek hotelu toho budil v nás veliké obavy! Snad od vystavění nebyly zdě z venčí ani líčeny ani opravovány! Mimoděk napadlo mi: »Celá loupežnická peleš,« jak líčí se v různých povídkách! Již již chtěli jsme jíti jinam, neb ve špinavém průjezdě zarážel nás odporný zápach konírny, když tu objeví se sklepník, jenž poznav v nás na první pohled cizince, jal se nás plynnou němčinou — byl to Němec — zváti, bychom šli nahoru za ním, a nedali se zastrašiti odporným zevnějškem; uvnitř že jest to pěkné. A bylo! Uvedl nás v prvním poschodí do dvou — ne malých hotelových světnic, jaké jsou u nás, ale do velkých salonů po fuliansku — ale pěkně zařízených — jeden jsem měl obývati já; druhý moji dva spolucestující. Podlaha, jako všude v Italii kamenná, kamen žádných, na oknech okenice, lůžko vysoké, že jsem musel na ně vylézati po židli, a tak veliké, že celá rodina na něm by se směsnati mohla.

Dojmy, jež zevnějšek hotelu toho v nás vyvolal, stísněni, ohlíželi jsme se úzkostlivě po velikých těch šalandách, zvlášť jelikož na chodbě spatřili jsme lidi, kteří hleděli jako zbojníci. Aby nás tady tak v noci okradli, neb zprovodili se světa! Taliánům není co věřiti!« Proto prohlédli jsme si dříve důkladně všechny dvéře, zda dají se pevně uzavříti, a teprv pak rozhodli jsme se zůstati tam.

Odloživše věci své a očistivše se od cestovního prachu, odebrali jsme se ihned k večeři. Měli jsme už hlad. Ve večeřadle čekal nás už náš německý sklepník samojediný. Majitel hostince se ani neukázal — a po hostech nebylo ani čuchu. Snad to bylo večeřadlo jen pro cizince tu přenocující — a těmi byli my jedini. Měli jsme prostříno na balkoně, z něhož byla čarokrásná vyhlídka na jezero. Večeře byla dobrá, připravena ještě trochu po našemu — a my pochutnávali si naní za veselé nálady kochajíce se zároveň duševně na krásách přírodních zrakům našim se tu jevících.

Pod námi na pobřeži skotačil houf talianských dětí, vzezřením asi jako naše cikáňata. Pohlíželi na nás a cosi pokřikovali, jako abychom jim něco dali. Nemajíce drobných italských peněz, házeli jsme jim naše rakouské krejcary. Bavilo nás to velmi, jak děti ty — hoši i děvčata — na každý do trávy nebo písku spadnuvší peníz se vrhli a o něj vespolek se rvali. Ale sklepník nás varoval, abychom ničeho s těmi talianskými nezbednými dětmi nezačínali; že by nám vytloukly okna, nebude-li jim něco

po chuti. A skutečně! Již vidíme, jak osmahlí kluci divoce cosi proti nám pokřikovali vidouce, že jsme jim cizí u nich nepotřebované peníze, jež za falešné měli, házeli — a než jsme se nadáli — fít-fít — zasvištělo to vzduchem a kámen za kamenem lítal nám kol hlavy, tak že jsme byli nuceni rychle uchýliti se do vnitř, abychom nějakou památku na rozpustilou mládež talianskou na těle svém domů nedonesli, nebo snad i o život nepřišli. Na údiv náš, jak něco takového se trpěti může, sděluje nám sklepník, že proti této rozpustilosti jsou tam lidé úplně bezbranni: policie se o nic nestará, a rodiče ještě se svých nezbedných dětí zastanou. Jim v hotelu prý co chvílí ti páni kluci vytlučou okna, jak se v tom nejmenším jim nezachovají. Čisté to poměry! —

Uchýlivše se tedy v bezpečí, bavili jsme se vesele dále dlouho do noci, popíjejíce výtečné italské víno »asti«. Zatím umlkl úplně rozpustilý křik nadějné mládeže talianské — odešli již spát na vavřínách vykonaného hrdinství — a my cítíce, že »vzduch jest čist«, vyšli jsme ještě na balkon trochu pokochat se noční vyhlídkou na jezero. A byli jsme vskutku okouzleni. Noční temnota rozprostřela se nad jezerem. Na nebi svítily sice nesčetné hvězdičky, avšak jezero zahaleno bylo černým florem, z něhož vynikala zářivá elektrická světla na poloostrově Sirmione a na severu nepřetržitá řada elektrických světel na Rivieře, jež zrcadlila se v temné jezerní hladině. Obrysy jezera horami olemovaného s matnými světélky označujícími města na pobřeží ležící slabě vystupovaly z temnoty vše zakrývající. Úplný klid a bezvětří panovalo vůkol. Jen pod námi slyšeti bylo šplýchání vln jezerních, narážejících na břeh — z dáli z jezera zazníval líbezný zvuk mandoliny provázející zpěv jakéhosi zamilovaného párku, jenž za čarokrásné noci letní na bárce po jezeře se projížděl. Dlouho patřili jsme se zálibou na rozkošné noční panorama jezerní, než odebrali jsme se k odpočinku po celodenní jízdě. Na vysoké lože vylézal jsem po židli, jako na pec u nás, a rozložil se pohodlně na širokánském lůžku. Brzy pojal mne líbezný spánek v náruč svou. — —

Časně ráno budil nás p. naducitel, bychom šli podívat se na východ slunce na jezeře. Žel, že nemám aspoň kouštěk žíly básnické, bych vzletně dovedl vylíčiti úchvatné divadlo, jaké se tu jevilo zrakům našim! Ranní červánky zvěstující východ slunce za velikánem »Monte Baldo« počaly právě blednouti na úplně jasné obloze a měniti se v barvu zlatožlutou, když vstoupili jsme na náš balkon. Ta zčervenalá a do žluta se měnící obloha odrážela se na hladině jezerní mírně rozvlněné ranním vánkem, tvoříc miliony a miliony lesknoucích se perel červených a zlatých. — Pojednou počne i ta zlatá barva červánků blednouti do stříbra — a za velikánem horským pomalu objevuje se usmívající se jasné slunce. Odlesk vycházejícího slunce na hladině jezerní byl čarokrásný. Slunce za vrcholem mohutného »Monte Balda«, zrcadlícím se v jezeře, vycházející tvořilo odleskem svým na hladině jezerní mohutný obelisk, pnoucí se téměř přes celé jezero. Spodek obelisku toho byl barvy zlaté až do červena, avšak výše výš

bledla barva jeho více a více až k vrcholu, jenž zářil již barvou bíle stříbrnou. A dovádivé vlnky jezerní pohrávaly si okouzlujícím obrazem tím, zdobíce mohutný sluneční obelisk ten miliony milionů třpytících se perel. — —

Byli jsme tak zabráni do čarokrásného divadlo toho, že jsme ani nezpozorovali, že již čas k odchodu. Chtělit jsme již ranním vlakem o 6. hod. 16 min. jeti dále do Milána — a na nádraží bylo nám jíti celým městem. Sklepník nesa nám snídaní, upozornil nás, že čas, bychom šli na dráhu. Posnídavše tedy na rychlo a zaplativše laciný nocleh (světnice stála $1^3/_4$ líry) i dosti dobrou stravu, pospíchali jsme na nádraží. Zavazadla nesl nám mladý jakýs chasník — bezpochyby podomek, též Němec, jenž cestou velmi si nám stěžoval, že se má velmi zle a dostává mizernou službu. Dorazivše spoceni spěchem na nádraží odměnili jsme mladého průvodčího našeho dobrým zpropitným, a po malé chvíli unášel nás již zrychlený italský osobní vlak k Milanu.

Jeli jsme téměř plné čtyři hodiny přerozkošnou rovinou na jih rozprostírající se do nedozírna, na sever lemovanou pásmem romantických hor Alpských s velikány v pozadí vystupujícími. Celá ta krajina až do Milána jest jedinou učiněnou zahradou líbeznou, v níž mile vyjímají se vesničky a městečka s úhlednými kostelíčky s věžemi svéráznými a zvonicí zcela otevřenou. Pole tam totiž všude po celém kraji posázena jsou stromovím. Z plodin, které se na polích pěstují, spatřiti lze nejčastěji česnek a turkyň. Za potah používají tam Taliáni velmi mnoho mulů.

V stanici Brexia, městě to asi 48.000 obyvatel čítajícím, a překrásně na úpatí hor Alpských položeném, stanul vlak náš 10 minut. My spěchali na peron chtějíce koupiti si nějaké pohlednice z tohoto krásného města — leč hledali jsme marně; pouze pan naducitel koupil si jakousi knížečku — popis města — za 50 centesimů. Dal klukovi, jenž knížečky prodával lír, žádaje, by mu půl líry vrátil. Kluk však dostav peníz otočil se — a již byl pryč. Zatím vyzval nás kondukter, bychom opět usedli do vlaku — a pan naducitel nadával na kluka, jenž utekl mu s lírou, by nemusel vraceti ničeho. Nežli však vlak odjel, slyšíme okolo vlaku pokřikovati jakýsi hlas dětský. Vyhlédnuvše ven, spatříme onoho kluka, jenž volal pána, kterému prý má vraceti půl líry. Divili jsme se poctivosti toho Taliánčete a pan naducitel v duchu odprošoval ho za křivdu, kterou mu učinil podezřívaje ho, že mu s lírou utekl.

Ve stanici Treviglio přisedly k nám tři obstarožní Taliánky. Pan naducitel — takto veselá kopa — dal se s nimi, ovládaje dosti dobře vlaštinu, do veselého rozhovoru a bavil staré ty dámy, až celé blažeností se rozplývaly. Měli jsme kromě té krásné Boží přírody veselou podívanou na blaženě se usmívající jejich odkvětlé tváře až do Milána.

Konečně volá konduktér »Milano« — a my rozloučivše se s »rostomilými« Taliankami, spěcháme uschovat si zavazadla naše na nádraží, jelikož měli jsme v programu, večer opět jeti dále. Na prohlídku památného »Milána« měli jsme jen 9 hodin času. Proto bylo nám využíti každé chvíle, bychom co možná nejvíce

toho shlédli. Milán jest nejbohatším průmyslovým městem Italským; počtem obyvatelstva jest v Italii po Neapoli nejlidnatějším městem čítajícím 468.000 obyvatel. Jest hlavním městem Lombardie, ležíc uprostřed úrodné roviny. Roku 1714 připadl Milán s Lombardskem Rakousku. V bouřlivém roce 1848 museli Rakouští vojáci Milán opustiti — a roku 1859 spojena Lombardie s novým královstvím Italským. (Pokračování.)

Znělky biblické.

V ZAJETÍ.

I.

Slyš, v korunách palem větřík sladce šumí,
jak by plačící nám srdce uspával,
plyne Eufrat tiše, vlnky hovor tlumí,
jak by nechtěl vzbudit dřímající žal.

Děti Israele, jako stínů tlumy,
za večerní chvíle sžírá touhy pal,
bez cíle tu bloudí. ztraceni v své dumy —
Hospodin jim těžké břímě nésti dal — —

Na břehu vod svoje harfy zavěsili,
cymbály a flétny vrhli v rákosí —
Přes vody a pouště, kam se slunce chýlí,

zahaleni v cáry hledí v mlžnou dáli,
tam, kde nešťastnou *vlast* svoji zanechali —
a pak slzami se zrak jim zarosí . . . . .

II.

Hospodine, kdo teď v srdci víru pravou
kráčí před Tvou tváří k místu svatému?
Zarostla již cesta k Jerusalému,
a hora Moria bodláčím a travou.

Kde Tvůj stánek skvěl se, zvěř teď zříti dravou;
v ssutinách dal's hnízdo plazu bídnému,
poutník, zajda myslí k času dávnému,
nad osudem Tvého lidu kývá hlavou . . . .

My však nezoufáme ve svém utrpení,
vodil Jsi nás pouští po čtyřicet let;
v ohni surová se ruda v zlato mění.

Přijde doba, kdy se rozpomeneš, Pane,
lid Tvůj opět k staré slávě svojí vstane
a Tvůj chrám se bude v nové záři skvět!

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civilta Cattolica« pro »Vlasť« z vlaštiny přeložil JOSEF FLEKÁČEK.

(Pokračování.)

II.

Tajný proces v rodině.

Mistress nebyla od Julie ještě ani deset kroků, a již toho začala litovati, že ji vtáhla také do této záležitosti, která měla býti vnitřní věcí Johnova svědomí. »Ale jsem vždy taková,« řekla sama sobě; »křičím a řádím a na konec se vrhnu do náručí Julii, a ta ze mne udělá co chce. Proč mi bylo třeba, abych onen dopis četla s ní? Nebylo to k ničemu jinému, než abych se přesvědčila, že vykonal strašlivý kus práce v srdci mého syna . . . a jakž by ne, když na polo pomátl hlavu tomu dědkovi Smithovi? Julie říká, abych se neobávala pravdy . . . ano, kdyby to její plácání nějakou pravdou bylo; ale ona se domnívá míti vždy pravdu, kdykoliv se hned nemohu vymotati z jejích námitek. Toť se rozumí; já znám jen svou bibli, a ona prostudovala veškeru tu látku, o níž mluví, a umí z paměti knihy obranné. Však tomu bude jinak v Anglii, tam nebudu v tom boji sama; jestliže jsem tedy prohrála, tam vyhraji; však už tam John najde mistra, který mu napraví hlavu.«

Vešla do komnaty, jsouc odhodlána prošťourati všecko na psacím stolku Johnově. Zavřela se a nařídila, aby jí nikdo nebyl ohlašován. Nejdříve padl její zrak na svazeček jednotlivých lístků, plných podtrhaného písma. Nebylo lze pochybovati; byly to nejnovější náčrtky. Nadpis zněl: »Misie« Následoval úsudek o nich. »Zdá se mi to býti chorobné přehánění zjevů náboženských, přílišná, náruživá chtivost chtíti kázati na jedné straně a přílišná dychtivost poslouchati na druhé straně; rovněž až přílišná manie po zpovědi a svaté večeři, přílišné demonstrace obecenstva vůbec. Ale sluší uvážiti (a řekla mi to miss Julie, papeženka, že jí není rovno), že se tak dělo i za časů apoštolů. Kázaní sv. Pavla v Miletu podobá se na vlas kázání onoho mnicha v Casentinu,. Také sv. Pavel kázal každodenně, jako zdejší misionář; lid mu snášel špatné knihy, aby je spálil, jako se dělo zde na prostranství před farou: věřící se sbíhali zpovídat se apoštolovi, jako tady venkované knězi. A zpovídali se miletští právě tak jako dnešní papeženci? To nevím. Ale jisto jest, že text skutků apoštolských nikde opak netvrdí; je stvrzeno, že před reformací v celém východním i západním světě byla ušní zpověď, je zjištěno, že náš Prayer book zjevně učí, že »Bůh dal moc i rozkaz služebníkům svým, aby prohlásili kajícímu lidu buď odpuštění nebo zadržení hříchů jejich.« To se také shoduje s tím, co svědčí bible. »Komu odpustíte, odpuštěny jsou, komu zadržíte, zadržány jsou.« A teď se ptám: jak může duchovní s dobrým svědomím odpustiti nebo zadržeti hřích, neví-li, oč se jedná? Biblický text je tedy příznivý tomu, jak to praktikují se zpovědí papeženci. Když jsem byl v Cambridge, tu jsem viděl, že naši anglikánští duchovní ve mnohých farnostech obnovili zpověď, dobrovolnou pro každého,

kdo by se zpovídati chtěl, a že mnozí věrní přívrženci vysoké církve se zpovídají právě tak jako římští katolíci. Však to budu studovati, jen co budu míti dostatek spisů, které o tom vydali puseisti. Zatím nechám věc být jak je: ať se římští zpovídají svým kněžím, a puseisti našim.«

»To vše ještě není tak zlé,« zvolala mistress; »myslila jsem, že to bude horší.«

Na konci stránky bylo: »Již devět dní jsem se súčastnil katolických misií. Až na některé výstřednosti co do uctívání Madonny zdá se mi to býti věc dobrá a krásná. Mnich vykládá zásady a vyučuje prakticky katechismu. To je něco docela jiného než plané řeči našich duchovních! Chci mluviti s oním mnichem!« —

Povzdech zazněl z úst a srdce ubohé matky. »To začíná špatně, ale nezavazujme si hlavu dříve, pokud nás nebolí.« Sotva že však pohlédla dál do listiny, už viděla, že syn provedl hrozivý svůj úmysl. Následující list začínal takto: »Dneska konečně jsem měl rozmluvu s papeženským knězem. Přijal mne přívětivě. Poznal jsem brzy, že tento na pohled neotesaný mnich je rozený gentleman. Byl bych rád věděl, co si myslí katolíci o spasení protestantů, a to zvláště katolíci fanatičtí! Příležitost podalo mi jeho kázaní o očistci. Tázal jsem se ho: »Připustím-li na chvíli, že očistec existuje, rád bych slyšel vaše mínění o duši mého otce, zdali se tam dosud nalézá?« Nikdy jsem o věčné spáse svého otce nepochyboval; ale řekl jsem to jen tak, abych měl vůbec nějakou záminku k rozmluvě. Bratr mnich již věděl, že jsem protestant, i pravil: »Abych vám mohl správně odpověděti, musím dříve něco o vašem otci věděti. Byl pokřtěn?«

»Ovšem, podle obřadu anglikánského, jenž velí, aby duchovní pronesl slova svátostná, a současně ponořil dítě do vody nebo mu nalil vodu na hlavu.«

»Pozoroval jste někdy, že by byl váš otec u víře pochyboval?« »Nikdy ne,« řekl jsem. — »Tedy odpusťte, že se vás tak táži, ale je to nutné, zdá se vám, že váš otec žil jako se sluší na člověka poctivého a nábožného?«

»Nebyl jsem způsobilým to posuzovati, nebylo mi ještě ani deset let, když jsem ho ztratil, ale pokud se mohu pamatovati, byl mi nejlepším otcem. Matka mi ho vždy dávala za příklad, a vím, že ho srdečně milovala.«

Needle-ové skanuly, když to četla, dvě horké slzy po líci a zvolala s hlubokým povzdechem: »Ano, milovala jsem ho, protože toho zasloužil; tvůj otec se nikdy nezapletl s papeženskými misionáři!«

»Potom se mne mnich ptal, jak můj otec zemřel. Odpověděl jsem, že zesnul na svém loži, obklopen svou rodinou; duchovní u něho nebyl; v posledních svých dnech znamenaje, že je nemoc smrtelná, dal si předčítati od matky a ode mne kající žalmy. Krátce než se dostavilo bezvědomí, dal mně a mým malým sestrám požehnání, objal mou matku a pošeptal jí několik slov, při čemž matka plakala.«

Čtouc toto místo, skropila mistress listinu hojnými slzami.

»Potom si přál, aby všichni odešli, jen já a matka ostali jsme z každé strany u něho. Jal se prositi Boha, aby mu odpustil hříchy a dal si čísti z Prayer-booku modlitbu: »Almigh ty and most merciful Father« s jinými projevy naděje v zásluhy Ježíše Krista; pak byl v agonii.«

Při těchto slovech se mnich poněkud zamyslil a pak řekl: Možno, že duše otce vašeho je dosud v očistci, ale možno též, že jest již v ráji. Můžete sám pochopiti, že já o tom nic nevím, ale my věříme, že každý věřící protestant. který umírá bez těžkého hříchu a hříchů svých opravdu lituje, dochází spasení. Poslyšte, jak o tom soudí římští theologové: člověk ten není protestant sám sebou, leč nevědomostí, která trestána býti nemůže; rozhodná jeho vůle je, žíti a zemříti v pravé víře Ježíše Krista; on tedy srdcem náleží k církvi katolické, aniž by sám o tom věděl. Pak se obrátil ke mně a doporučoval mi, abych podrobně zpytoval své svědomí, abych poznal, zdali jsem pravověrný, a ještě jiné věci.

U mne není třeba podrobného zpytování; miluji pravdu a nenávidím lež. Den a hodina, kdy poznávám, že jsem v bludu, je vždy pro mne posledním dnem a hodinou bludu.«

Tím lístek končil. Needle-ová osušila si uplakané oči a nemohla jinak než dosvědčiti sama sobě, že její syn postupoval ve svém bádání s obdivuhodnou poctivostí svědomí, že zabývaje se věčným spasením svého otce ukázal lepší srdce, nežli by se jinak bylo dalo tušiti. Též se jí zdálo, že mnichova odpověď nebyla tak hrozná, jak bylo lze očekávati od papeženského kněze; rovněž i dotaz jeho k Johnovi v příčině pravověrnosti nezdál se jí býti zlým. Chvíli byla rozčilena, ale pak jala se prohlížeti ostatní spisy. Na jedné knížečce byl nadpis: »Očistec« a pod ním: »Viz Bellarmina v národní bibliotece ve Florencii nebo v britském museu v Londýně, ale studuj ho celého, je to nejúplnější a nejpřísnější polemické pojednání.«

Z toho poznala mistress ku svému velikému zármutku, že její syn se též viklá v nauce o očistci a má již připravený sešit, kam zapisovati bude své poznámky pro a proti, a to na základě studií papeženského autora, u protestantů nejvíc rozkřičeného.

Co ji tato myšlénka trápila, povšimla si svazečku, na němž bylo velikými písmeny napsáno: »Náboženské dojmy v Italii.« To zaplašilo každou jinou myšlenku: chvějící se rukou otevřela sešit, a bylo jí, jako by trhala závoj, jenž pokrýval synovo svědomí. Srdce jí prudce bušilo. Sotva že zápisky otevřela, počaly ji trápiti výčitky. »Mám k tomu právo, porušiti svatyni jeho svědomí?« Ano . . . ne . . . jsem jeho matka . . . činím tak jedině pro jeho dobro — nepromluvím s ním o tom ani slova — jedná se tu o jeho věčné blaho, ocitá-li se na bludných cestách . . . Posléze až přepjatá úzkostlivost poznati vytrvalost nebo odpadlictví synovo v ní zvítězila: četla. John se na prvním místě obšírně rozepsal od případu v Turině, o zázraku s Nejsvětější Svátostí, jak byla Julie vypravovala, o své návštěvě v monumentálním chrámě, o sázce s Julií, již prohrál a chtěl platiti, což však Julie nepřipustila. To zvýšilo jen paninu úctu k Julii

a poctivé jednání synovo se jí jen líbilo, v tom však ji zase něco velice zarazilo. Johnova poznámka zněla: »Úhrnem: Víra ve skutečnou přítomnost Kristovu ve svátosti Eucharistii se mi nepříčí. Neodsuzuji anglikány, kteří tomu věří, a alespoň dnes — se k tomu velice kloním, abych tomu věřil sám. Uvidíme zítra.«

»První odpadlictví!« zvolala paní Anna bolestně. To je proti Prayer — booku. Doufám, že nazejtří se toho již odřekl. Pravda, i mou věrou onen div na chvíli otřásl a zmítala jsem se mezi anglikánstvím a puseismem, ale dovedla jsem se sebe setřáti tyto pomíjející vrtochy.«

Na ostatních stranách byly poznámky o pouti do údolí valdenských. Mistress je četla s velikou dychtivostí. Toskánká slečinka, která je tam provázela, byla zde líčena jako megera, prohnaná jako cikánka, učiněný arciďábel. »Můj syn má skoro pravdu,« uvažovala Needle-ová, vzpomínajíc nyní klidně a bez vášně, s jakou zlomyslností ona dívka, evangelička, jí zhanila církev valdenských. »John je důmyslnější, než bych byla řekla! Ale to mě těší. O kázaní valdenského duchovního v Turině učinil John tuto poznámku: »Všecko klam a mam! řeč, která se hodí pro všecky církve nynější i budoucí, možné i nemožné, a třeba i budhistickou a mohamedánskou.« A také tu dala Needle-ová synovi s povzdechem za pravdu.

Ale jedna poznámka ji velice zarazila. John líčil věrně návštěvu modlitebny valdenských v Janově i modlitebny puseistů, napsal k tomu své i Juliiny kritické poznámky, a na konec pronesl tento úsudek: »Má matka nesnesla ani pouhé slovo puseismus; já je snáším zcela dobře, a v jistém smyslu je i schvaluji. Jak můžeme puseistům upírati právo vykládati do podrobna Prayer-book, když všechny protestantské církve i naše dovolují každému věřícímu vykládati bibli zcela volně dle svého rozumu? Jakým právem může královna Alžběta s hloučkem svých biskupů fabrikovati náboženství dle svého způsobu? Což to nejsou právě oni, kteří hlásají mylnost koncilů a veškeré církve? Přijímám Prayer-book své církve s dobrodiním inventáře: myslím, že onoho dne, kdy bych jej přijal slepě, aniž jej dříve zkoumal, přestal bych býti protestantem. Protestant, který neposuzuje svou víru, není toho jména hoden; je to nelogický, stupidní odrodilec. Jen katolík může přijati mínění své církve se zavřenýma očima; on uznává neomylnost učitelského úřadu své církve a neomylnost papežovu. Co se mne týče, jsem a budu vždy přesvědčen, že mám oči a mozek jako má matka a lord arcibiskup z Yorku i milostivá královna Viktorie.«

»Druhé odpadlictví!« povzdychla si mistress; »on neuznává liturgii a náboženský zákonník své církve! Anebo alespoň je tak domýšlivý, že si přivlastňuje autoritu ji posuzovati!« I jala s náhlou malomyslností prohlížeti zápisky, obsahující tajné myšlénky synovy. Považovala za vzpouru proti Prayer-booku řadu krátkých poznámek, v nichž jako v zrcadle se odrážely denní jeho náboženské rozpravy s Julií. Mistress pozorovala ku svému podivení, jak velmi podrobně a důkladně zde její syn zaznamenal všechny, i nejnepatrnější hádky, které pokládala jen za nenadálá vzplanutí,

která se zrodila a zhynula zároveň. John krátce načrtl vše jasnými slovy, naznačiv přesně, oč se jedná a co často bylo rozhodnuto ve prospěch Juliin. Některé ty otázky byly jí docela novými, z čehož poznávala, že John míval s Julií podobné disputace mnohem častěji, nežli až dosud byla se domnívala. A poznávala ze zápisek dále, že její syn mnohé papeženské praktiky uznal za nutné nebo alespoň za chvalitebné.

Jedna z nich obsahovala Johnovy názory o uctívání Marie Panny. Byla nadepsána: »Mé myšlénky o uctívání blahoslavené Panny.« Pojednání bylo rozčástněno v odstavce, každý měl příslušné datum. Líčil, jak jím lomcovala zlost, když viděl v basilice Nejsv. Zvěst. Madonny, ctitele které s celou jistotou pokládal za modloslužebníky. Ale pojednou začínal se tak stkvělý úvod kaliti, John uváděl Juliiny odpovědi, jimž nebylo lze čeliti, místa z evangelia a v pravdě fulminantní její důvody, jimiž se prohlašoval za přemožena, měnil své minění, a tak se obžaloba rozptylovala a scvrkala. Poslední slova nejnovějšího data zněla: »Jest dovoleno vzývati Blahoslavenou Pannu, ba jest to zřejmě i užitečno. Nelze jí bez očividného rouhání popříti ono právo na nebi, které vždy vykonávala na zemi: býti prostřednicí u Božského svého syna. Budu se modlit Ave Maria, jakožto modlitbu bibli nejvíce odpovídající; budu ji říkati každého večera v Evening-prayeru, ihned po modlitbě »Otče náš.« Poslední poznámka zněla: »Dnes dal jsem miss Julii dostiučinění, prohlásiv, že jsem v žádné katolické modlitební knize nenalezl slova o Madonně, jež bych mohl míti za modloslužebná. Toto prohlášení mě stálo jakéhos přemahání, ale bylo mou povinností to odvolati, neboť jsem ji bolestně urazil onou křivdou. Téhož dne sdělil jsem svým sestrám, že mohou říkati Ave Maria a jakoukoliv jinou modlitbu, kterou najdou v knihách své učitelky; tím nejen že se neprohřeší proti svému svědomí, ale budou z toho ještě míti duchovní užitek.«

»Nešťastníku!« zvolala mistress. »Ty jsi to tedy, který jim nasadil takové myšlénky do hlavy! Julie, cizinka a papeženka, se toho neopovážila!«

»Nechť se však chrání učiniti o tom zmínku,« bylo dále v poznámkách, »aby nepodráždily něčí farizejskou nesnášelivost!«

Ubohá matka vzdychla z hluboka, slzy zakalily jí oči, cítila dobře vedenou ránu. »Toť příliš! Toť příliš!«, opakovala, »nazývá vlastní matku farizejskou a nesnášelivou! Bude lépe, nebudu-li již dále čísti!« A skryla obličej ve dlaních, přemožena bolestí. Ale rozumné uvažování ji přece neopustilo; první pobouření se znenáhla mírnilo a naskytla se rozvážná otázka: »Nezavdala jsem mu snad nějak k tomu příčinu? Nepřipustila jsem jeho důvody a důkazy? Odsuzovala jsem šmahem všecko? A jakoby ji náhlé světlo bylo ozářilo: Já neblahá! Sama jsem k tomu dala příležitost! Vždyť jsem o dva měsíce dříve dovolila dětem, než jim to dovolil John! Odsoudila jsem sama sebe! Dovolila-li jsem jim dříve, aby se modlily k Madonně, — rozčiluji se nyní neprávem! Vždyť jsem se sama k Ní modlila a byla jsem přesvědčena,

že jednám dobře! Ale syn můj přece neměl psáti do svých poznámek tato trpká slova, nebo je snad i říkati sestrám!«

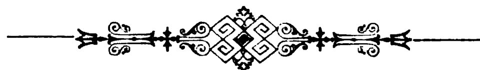
Zármutek, jejž tato slova způsobila, brzy byl zvětšen ještě závažnějšími úvahami. Jala se čísti dále, a tu přišla na nový a neočekávaný útok na vysokou církev. Na následujících místech odsuzovalo se rozhodně ospravedlnění pouhou věrou a prohlašovala se za nepopíratelnou pravdu nutnost konati dobré skutky; jedna i druhá nauka dokládala se znamenitými důvody, bohatým výběrem biblických textů, z něhož bylo lze souditi na obsáhlé studie Johnovy v tomto oboru. Anglikánské dogma nemohlo býti rozhodněji poraženo. A jakoby to vše ještě nedostačovalo, John se pustil sám do své církve a pravil: »Má církev jest omylná, a jen potud platí její tvrzení, pokud se shoduje se sv. písmem; ale sv. písmo svědčí vždy a všude proti ní. V té věci přijímám na celé čáře římské dogma, jako je přijímá učený a nejlepší protestant, sir Robert Smith.« A zde se naskytla Johnovi příležitost, aby se rozplýval chválou o svém ctihodném příteli: »Muž, jemuž není rovno, dokonalé šlechetnosti, obsáhlých studií, naprosté přísnosti, který bezpečným duchem zamítá a nenávidí jakýkoliv blud, a ačkoliv obklopen protestanty, kam se jen obrátí, přece ctí každou pravdu, byť ji i objevili a hlásali papeženci.«

Po tomto odboji proti církvi v jednotlivosti následoval odboj proti vlastní církvi a protestantismu vůbec po stránce všeobecné. John uznával všecky protestantské církve, ale pouze jako lidské instituce více méně úctyhodné a více méně v bludu se nalézající; popíral jim zřejmě právo, prohlašovati dogmata, poněvadž ani jedna z nich nemohla se opovážiti míti se za neomylnou, vždyť jim chyběly stěžejní známky pravé církve Kristovy: jedna, katolická apoštolská. Byl to výtah ze spisů Smithových, často doplňovaných, opravovaných, poznámkami opatřených; byl upraven tak, že obsahoval krátce vše podstatné a důležité, každá jednotlivá věta zabodla se jako dýka do srdce pobožné Anglikánky. S rostoucí malomyslností přesvědčovala se ubohá matka o pokrocích, které její syn v odpadlictví učinil a nebylo o tom již pražádné pochybnosti. Každá nová stránka rvala neúprosně onu ochrannou záslonu, kterou chtěla míti neporušenu, která neměla do srdce syna jejího propustiti nic, co by porušilo to, nad čím po tolik let a s takovou pečlivostí byla pracovala. Co jiného zbývá, tázala se sama sebe, než-li závěr: »Poněvadž žádná protestantská církev není pravá, dám se do církve papeženské; ta jediná je pravá.« A pohlížela u velikém rozčilení na poslední strany sešitu, které byly ještě prázdné. Řekla si úzkostlivě: »Semhle napíše úplné své odpadlictví! Je to možné, aby tímto kvasivem papeženských myšlének, jimiž se dává unášeti vlastní vůlí a svádění onoho neblahého starce, proniknut, neučinil dnes nebo zítra poslední krok, jenž ho sřítí do propasti? Kdo ví, co to dnes ve Florencii kutí! Zubní lékař, bodejť! Celý den sedí dnes u svého darebného svůdce a snad už zítra sám sobě i mně zadá poslední ránu!«

Pobouření mistress Needle-ové dosáhlo nejvyššího stupně. Bylať četla příliš mnoho, bylať na vlastní oči příliš mnoho viděla.

Zlo zdálo se jí býti nevyléčitelným. Což mohu činiti? Vždyť znám jeho nezkrotitelnou tvrdošíjnost! Když si něco usmyslí, děj se co děj, provésti to musí. Aby odejel někam z domova? Za několik měsíců je plnoletým a svým pánem; nějaká přísnost by ho mohla od nás odloučiti na vždy — a to by byla zkáza celé rodiny. Připustiti, aby se svými sestrami volně rozmlouval? Kdo mi za to ručí, že nebude zasévati jed do útlých jejich srdcí? Je to rodinná zkáza!

V tomto přívalu trapných myšlének přišel do villy Giacinti posel telegrafního úřadu, přinášeje z obce velmi vzdálené telegram. Needle-ová jej otevřela; byl od Johna z Florencie. Sděloval, že tohoto večera nepřijede, chce býti přítomen posledním chvílím Roberta Smitha; šlo to s ním ku konci. Mstivost ozvala se na chvíli v nitru paní Anny, že si ulehčila: »Už tě Bůh našel, zrádce mé krve, vrahu mého dítěte!« Ale brzy ozvalo se v ní svědomí a rozpomněla se své křesťanské povinnosti. »Což jsem tak ukrutná k ubohému, umírajícímu starci! Umírá následkem poranění, jež si utržil k vůli mně. Napsala odpověď, která zněla: »Drahý Johne. Schvaluji tvůj úmysl. Zastupuj u něho mě a naši rodinu. Záleží mi na tom, aby odešel z tohoto světa v míru s námi. Tvá matka.« Zatím co dali poslovi něco na občerstvenou; přepadla ji nová pochybnost: »A jestliže se mi John zítra vrátí, jak ho přijmu? Jak se k němu budu chovati? Jsem příliš pohnutá a rozčilená, nerozhodla jsem se dosud, co počíti. — Mlčeti? Nebo mluviti o jeho odpadlictví? Byla bych u velikých rozpacích, viděti ho teď kolem sebe. I připsala ještě k odpovědi: »Neopouštěj ho. Zemře-li, súčastni se pohřbu. Zdržíme se zde ještě tři dny, ne déle.« (Pokračování.)

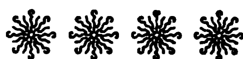

Otci.

Když vlas tvůj řídne, bělá květy hruší
skráň, čelo drsní, samá vráska, rýha,
jak Ty mne milovat Tě celou duší,
jak pro mne Tvá dlaň tvrdou, mozol na ní
mít chtěl bych pro Tě, starostí by tíha
šla se mnou spat a vstala v zoře ranní;

Jak Ty srůst s půdou vlasti, státi k právu,
být hrdým na svou práci, pravou míru
znát vždy a všude, šlapat světa slávu,
pluh dobra v lichu zarýt, za zdar prosit,
mít ku všem lásku, v příští naděj, víru,
jak Ty mne druhdy na rukou Tě nosit!

E. Romar.

Fr. Pravda.

Řeč far. VLASTIMILA HÁLKA při slavnostní schůzi dne 6. ledna 1906 na počest Františka Pravdy pořádané.

(Dokončení.)

K životopisu Pravdově budiž ještě připomenuto, že r. 1874 byl vyzván drem. Riegrem, by kandidoval na zemský sněm, a také byl zvolen na program staročeský. Ale Pravda neklidný život politický brzy opustil, dokládaje: »Mnoho jsem se nastaral, napachtil, nazlobil v tom čase a věru za nic nebyl bych se tomu znova podrobil. Žil jsem zase víc pro sebe — tiše, klidně. To horlivé zabývání se politikou mi nesvědčilo.«

Karakteristické jest, že Pravda v prázdných chvílích, nežli oslepl, bavil se tu knihařstvím, zámečnictvím a truhlářstvím. Vždyť víme z církevní historie, že i světci vyhledávali nevinnou zábavu pro osvěžení ducha. Rád též, jak vypravoval † Turnovský, podporoval tu chudé kočující divadelní společnosti.

Na Hrádku v ústraní Pravda dožil se kněžských druhotin, trojího jubilea, vyznamenán byl církevními čestnými hodnostmi i občanskými, nejposléze přičiněním Jeho Em. nejdůst. pána Lva kardinála Skrbenského jmenován byl od Sv. Otce tajným papežským komořím.

R. 1897, ač byl nemocen, dal se dovézti k volbě, aby pomohl svým hlasem křesťanským socialům.

Ještě ku konci svého života byl čilým, ale psáti nemohl. Dopisy mu obstarával jeho synovec farář Tomáš Houška, k nimž Pravda svůj podpis třesoucí se rukou připojoval.

Dne 8. prosince 1904 pokynul Pán a povolal jej k Sobě, by ho odměnil nehynoucím světlem, jehož paprsky Pravda po celý svůj život rozžehával v srdcích lidu. Pohřeb jeho byl slavný a důstojný za neobyčejné účasti četných spolků, deputací, duchovních a světských hodnostářů a přečetného obyvatelstva okolního. V Pánu zesnulý toho jako člověk skromný a šlechetný, spisovatel-povídkář zasloužil. Vždyť odcházel s ním vzácný pamětník časů bývalých a mohutný sloup podepírající národní i literární znovuzrození českého lidu.

Spisovatelskou dráhu svou nastoupil Pravda, když mu bylo třicet let, na pobídku přítele svého Václava Štulce prací »Dvě svatby najednou« v Blahověstu. Redaktor dal mu dle kněze vypravujícího příběh této povídky jméno František Pravda, jemuž zůstal Hlinka věren po celé půlstoletí.

Pravda vyšed z lidu prostého jádra a nezkažené duše, počal vnímavým svým duchem čerpati z čistého českého pramene látku ke svým povídkám. Podával plastické národní obrázky, jež čtenáře bolestně i radostně jímaly. Pohyboval se na půdě, ve které vyrostl. Jednající osoby jsou skorem vždy rázovité a prosté postavy venkovanů z českomoravské vysočiny, takové, jaké jsou, beze všech zabarvení. Podány jsou životně, jakoby vzaty byly ze skutečnosti, takže každý jihočeský člověk vidí se v nich jako v zrcadle. Případně s pravým porozuměním a s nevšední znalostí, kterou měl jako zkušený a lidumilný venkovský kněz, líčí stavy a poměry společenské, ukazuje život v městě i po ven-

kově, na zámcích i v chatrčích pod doškovými střechami, jest jako doma mezi řemeslníky i sedláky, nic neidealisuje, zobrazuje i nepěkné a směšné stránky. Život v Pravdových povídkách jeví se nehledaný, idyllický, avšak milý a uchvacující, takže u mnohého čtenáře vytryskla někdy blahá slza radosti, jindy zase hořká slza smutku a pohnutí.

Jeho moralisování nemělo v sobě nikdy nic přísného; otcovsky káral, varoval, doporučoval život ctnostný a poctivý, takže jest nezvratnou pravdou, že tímto způsobem vychoval celou generaci rozšafného pokolení staršího, jež pozvolna již vymírá, ustupujíc moderně přecitlivělému čtenářstvu, které nám materialistickým směrem vychovávají moderní frivolní spisy.

Zlatým předivem všech spisů jeho táhne se láska k Bohu, úcta k náboženství a láska k českému národu. Jakkoli spisy Pravdovy měly pěstiti zábavu, skrývá se v nich uměle mravní naučení. Symbolem jest mu kříž, v jehož znamení vítězí každá pravda.

Pravda přirovnáván býval k německému spisovateli Auerbachovi, o nějž se sice v prvních pracích opíral, ale pak se vyvíjel zcela samostatně. Nebylo také jinak možno, neboť národní typy obou povídkářů byly zcela různé.

Zvláště *povídka pro mládež* měla v Pravdovi originelního pěstitele. »Dědictví maličkých«, »Zlaté klasy« a »Zlaté lístky« přinesly krásné práce Pravdovy, jež zasévaly v srdce mládeže nejušlechtilejší zásady, vychovávajíce tak nábožensky vzdělané a mravné jinochy a dívky. Útlou mládež vzdělával vždy způsobem věku, jejímu přiměřeným; hlavně též divadly pro děti, jako jsou na př. »Štědrý večer«, »Učitel ve francouzském zajetí«. Pro mládež dospělejší uvil pěknou »Kytici« povídek.

Zvláště knížka »František Pometlář« upoutala duši každého dítěte, když si ji vypůjčilo ze školní knihovny. Zdálo se té duši dětské i ve spánku, že s »hodným Františkem« putuje malebným krajem a pomáhá mu táhnouti vozík podél hvozdů a útulnými dědinkami k Teplicům po silnici vroubené vysokými topoly, na nichž každý list skvěl se jako ze zlata. Srdce chvělo se nám radostí nad krásnou pohodou a přátelstvím Františka, a třeba to vše byl jen pouhý sen, vzpomínáme toho dosud. Proto také tuto práci Pravdovu řadím mezi nejlepší české povídky pro mládež napsané.

A v naší době, kdy jsme uvykli na říznější četbu »moderních« spisovatelů, přece jen se zálibou sáhneme ke spisům Pravdovým, ve kterých zíráme na čisté, průhledné zdravé zdroje našich klasiků-buditelů. Mohu říci, že když nyní jsem četl spisy Pravdovy, povídku za povídkou, nemohl jsem se odloučiti od nich. Teplo sálající z nich plné lásky k Bohu, lidem i vlasti, působilo na mě jako kouzlo podivnou mocí.

Slohem sobě vlastním, řečí ryzí, vytříbenou napsal Pravda původních povídek obrazů a příkladů ze života na 150, což jest nejlepším svědectvím o neobyčejné jeho píli a schopnosti v oboru zábavné prósy. První soubor jich vyšel jako »Povídky z kraje« (r. 1851—53), pak v Kobrově »Nár. bibliotéce.« 4 sv. (r. 1871—77), a »Sebrané povídky« pro lid, 12 sv. u Kobra (r. 1877—98).

Jako význačné se uvádějí: Matka študentů. Štěpánův Vít učí se na kněze. Vávra kuřák. Voják nováček. Konář Hejtmánek. Některé přeloženy byly do cizích jazyků, jako Vávra kuřák do dánštiny. Voják nováček do rumunštiny, František Pometlář a jiné do němčiny.

Chci Vám, vážení posluchači, předvésti jen jeden obrázek ze spisů Pravdových, prostičký sice, ale významný, abyste seznali, jak nehledanými slovy dovedl Pravda vtělovati nejhlubší dobré zásady. Jest to z povídky »Vystěhovalci do Ameriky«, kam zvláště tak mnoho rodin jihočeských se ubírá:

»Představený Choroš četl knihy, četl noviny, poučil se od jiných zkušených, a když i v jeho vsi a mezi vlastními jeho příbuznými chuť a pud a touha po Americe se probudila, postavil se jim na odpor a mnohým předpovídal zkázu, jestli své úmysly vyvedou. Když poznal ale jejich pevný úmysl, již jim ho nevyvracel věda, že je to marné. I dal jim na cestu dobré naučeni:

»Nezapomeňte, že jste katoličtí křesťané. Zde doma je vám lehko víru svou vyznávati a povinnosti plniti, jež vám ukládá. Všudy je kostel a je kněz, kdo chce, snadno slouží Bohu, přijímá svátosti, je přítomen svatým obřadům.«

V Americe to bude jináč. Snad nebudete míti svého kněze, a dlouho se vám duchovní pomoci nedostane.

Přijdete snad mezi jinověrce, jichž jest tam víc než katolíků, ti jsou rozličného vyznání, mají kostely i kněze své a katolíkům nepřejí, hledíce je obrátiti na svou stranu.

Mějte se na pozoru a nedejte se omámit, abyste neodpadli od svého svatého náboženství.

Ani vlažnými a lhostejnými se v něm nestaňte, což není nic nemožného, že nebudete míti příležitost vzdělávati a utvrzovati se v něm jako doma.

Když zachováte víru, zachováte i poctivost a budete se řídit Božím zákonem.

Když zachováte národnost, zachováte i lásku k nám, a setrváte s námi v bratrském spojení.

Pracovitost a pilnost nesmí vám scházeti, ano budete ji míti více zapotřebí než doma, abyste si šťastný osud připravili . . .

Slíbili, že tak udělají . .

Ustanovil se den k odjezdu, nastalo smutné a bolestné loučení, a vystěhovalci doprovázeni od svých příbuzných a známých opouštělí svou milou otčinu. Každý byl pohnut. Jde okolo svatých křížů, okolo svatých soch, kudy často chodíval, ale jde tudy naposledy, a vzpomíná si, kdy se zde nábožně pomodlil, vedle koho tu klečel, s kým zde vážně porozprávěl. Ó ano, tu se také zastavili s mrtvolou jeho nebožtíka otce, jeho nebožky matky, když ji k hrobu nesli a duši, jež ji opustila, doporučovali Bohu.

Je viděti i hřbitov i kostel támhle na kopečku. Na hřbitově odpočívají drahé hlavy jeho rodičů, jeho dětí, bratrů a sester. On tudy kráčí a pryč od nich putuje, aby již nikdy jich nenavštívil. Zdá se mu, jako by se s ním loučili z hrobů, dává jim s Bohem, přeje, aby odpočívali v svatém pokoji až do svého z mrtvých vstání a myslí si: »Kde pak já složím své kosti? Složím je daleko od vás a zůstanu i potom od vás oddělen.«

A ten milý kostelíček, jak se na něj dívá, jak ho pozdravuje, jak mu ještě žehná! Byl v něm pokřtěn, zpovídal se v něm ponejprv, přistoupil k stolu Páně, pak to často opakoval. Do kostela chodil na služby Boží, na mši svatou a na kázaní, býval v něm přítomen jiným svatým obřadům a vstoupil v něm také do manželství. Je zasvěcen Rodičce Boží, Panně Marii, vidí ji na oltáři a nemůže jinak než poprositi ji ještě za přímluvu, třebas by víra jeho byla vychladla a se rozviklala.

Doprovázej vás Bůh, drazí krajané! Bratři, kteří tam za mořem novou vlast jste si založili, buďte pamětlivi svého původu! Jste katolíci a jste Češi, setrvejte jimi, setrvejte našimi a třebas by nás moře dělilo, přece to rozmnoží naši i vaši sílu. Ať si jednou my přijdeme za vámi v čase ještě horším, anebo vy se vrátíte k nám v čase lepším, budeme svoji, když svoji zůstaneme a nikdo nad námi nezvítězí. Nedejme se, katolíci a Češi, vy tam, my zde, Bůh buď s námi a bude s námi, když my s Ním budeme, zachová nás, a dopomůže nám k právu. Amen. Staň se!«

Jest skutečně dojemné, s jakou úctou a zvláštní pietou se někde v obecních a farních knihovnách chovají ony malé svazky prací Pravdových nesoucí stopy ustavičného vypůjčování a čtení, jejichž zevnějšek dokazuje, že od čtenářstva nejvíce bývají vyhledávány.

Vzpomínám, co se vše odehrávalo, když před lety ministr vyučování vydal známý výnos o revisi školních knihoven, který jinak i měl mnohou dobrou stránku. Jakkoli již tehdy mladší učitelstvo jevilo odpor proti katolické literatuře, přece jen nedovolilo si sáhnouti na spisy Pravdovy, nebo jen v nejřidší výjimce. — Přes všecky moderní směry a proudy zůstane Pravda vždy váženým charakterem literárním, a spisy jeho budou míti vždy čestné místo v naší literatuře a bohdá dlouho budou konati své poslání mezi lidem. *Pravda* byla u Pravdy pramenem i cílem psaní, pravda neskonale nadšená, vždy jasá a věčně kvetoucí a katolický lid český byl tou studnicí, ze které Pravda čerpal skvosty ducha svého, kteréž národu předkládal bohatou měrou. Pravda vždy mluvil ze srdce, pravda a láska pérem jeho vládly, a cokoliv napsal, vždy bylo jen živým ohlasem a ozvěnou tlukotu jeho zlatého srdce. Veškerý obor spisovatelské činnosti Pravdovy má ráz přesně slovanský, ráz čistě národní. Pravda byl zcela — *náš*. Z naší české rodiny vyrostl, byl jejím květem, jejím ovocem, její chloubou, jejím vychovatelem.

Zbývá mi zakončiti charakteristikou jeho povahy. Stěžejní vlastností jeho byly: zbožnost, skromnost, dobrota, píle a vytrvalost. Hle, přátelé, toť kytice květů, jež zvou nás k následování.

Skromný — dobrý jako dítě.

To mnoho znamená: proniknouti duchem obsáhlé kraje vědy, obsáhlé hvozdy literatury domácí i cizí, míti za sebou obrovský kus pilné práce a zůstati tak skromným; zažiti různých svízelů života společenského a zůstati klidným a dobrým. Viděti, jak se kácejí také mnohé hrady mladistvých snů a tuh, a na zříceninách tak mnohého, co vybudovala pilná ruka, zůstati vytrvalým; *vše*

obětovati na oltář církve, lidu a národa — ni zisk, ni slávu — jen pracovati do posledního dechu!

V jednom dopisu svém oceňuje Pravda pracovníky literární a dokládá: »O sobě nepíši, neboť to, co jsem vykonal, vykonal jsem dle slabých sil svých.«

Tak skromně o sobě soudil Pravda, jemuž Bůh za všecku lásku k národu a církvi dal dočkati se skoro 88 let požehnaného života a s nímž opět jedna z hvězd zapadla s oblohy našeho českého života. Unaveného životem poutníka vlídně přijala posvěcená prst česká ve svoji náruči.

Kéž zbožná a nadšená duše tohoto šlechetného kněze-povídkáře raduje se věčně u trůnu Všemohoucího a oroduje tam za český katolický lid i církev, jež Pravda tak horoucně miloval. Spi sladce, kmete velebný!

Dva dopisy Frant. Pravdy a jeho odkaz družstvu Vlast.

Velectěný Příteli a Pane!

Především mnohokrát, a to upřímně děkuji za diplom čestného členství »Družstva Vlast«. Zajisté se mi líbí, mě těší, jako to členství samo, jímž jste mne vyznamenali a jež zasloužiti si všemožně se přičiním.

Sdělujete se mnou v listu svém, který jsem včera obdržel, že p. Josef Krejčík by mi na diplom od Vás udělal rám, a to zdarma, kdybych ještě žádného neměl. Ovšem, znám jméno p. Krejčíka, slavného řezbáře, výtečného umělce, a proto za velkou čest si vykládám, že on přízeň svou mi osvědčuje a dokázati hledí vzácným darem ze slovutné své dílny. Račte vysloviti mu nejvroucnější můj dík a spolu oznámiti, že diplom od Vás již mám, v rámu ne sice novém, skvostném, ale slušném, v němž byl již obraz; mám diplomů, obrazů mnoho, v pokojích již skoro není místa pro nové, přibude-li mi ňáký, vyndám často z rámu obraz, na kterém mi nezáleží a dám ho na jeho místo. Tak se stalo i nyní. Obrazů již mám míň, svatých nejvíc, v pokoji, v němž bydlím, a v ostatních rámech jsou samé drahé a milé mi památky.

Přikládám »Odkaz« práva na spisy Pravdovy »Družstvu Vlast« a »Dodatek« k němu.

Dále posílám pokračování »Vzpomínek«. Zase jich je na 3 měsíce, jako bylo posledních: v březnu 3, v dubnu 3 a v květnu 2 kapitoly, jestli si je sám dle libosti jináč nerozdělíte a jestli vůbec v nich pokračovati můžete, že žádný odpor Vám v tom nepřekáží, čehož pořád se bojím.

Popsání cesty na Milešovku s Jablonským — v kapitole IV. — žádal na mne asi před 4 lety životopisec jeho p. Al. Mattuška, posloužil jsem mu a spolu jsem mu uložil, aby mi je vrátil, až ho použije anebo nepoužije. Nečetl jsem nikde, že by ho byl použil, ale nazpátek jsem ho již nedostal a proto jsem

musil sestaviti je znova dle svých starých poznámek. Ještě bych rád dokončil »Vzpomínky« na svůj život v Hrádku od r. 1847, jsou snad nejchoulostivější ze všech a dá-li Pán Bůh, rozšířil bych je na 4 měsíce: červen, červenec, srpen a září a tak by na celý ročník VII. »Vlasti« vystačily, jestli o to stojíte.

Bůh Vám žehnej dále hojností všeho zdaru, srdečný pozdrav, úctu a lásku vyřiďte celému váženému »Družstvu« a Jemu i Vám stále trvá

oddaný

V. Hlinka.

V Hrádku, 5. února 1891.

Velectěný Příteli a Pane,

Slovutný Předsedo »Družstva Vlast!«

Pan Škrdle, redaktor Vlasti, poslal mi diplom čestného členství »Družstva Vlast«, o němž jste mi zprávu dal ve vzácném listu svém od 14. ledna, já se za něj »Družstvu« poděkoval a činím to zvlášť ještě Vám, váženému předsedovi »Družstva«, jenž upřímnou přízní svou mne vyznamenáváte.

Panu Škrdlovi spolu s poděkováním za diplom »Družstvu« poslal jsem pokračování svých »Vzpomínek« pro jeho časopis »Vlast« a přiložil jsem také přislíbenou listinu »Odkaz svých spisů Družstvu Vlast« a »Dodatek« k ní, v němž udávám, jaký honorář ty spisy vynášejí.

Však v tom krátkém čase se něco změnilo, a to k našemu dobrému, což hned sděluji s Vámi.

Oznámil jsem p. Kobrovi, hlavnímu svému nakladateli, že své spisy odkázal jsem pro smrt »Družstvu Vlast« a přednesl jsem mu, že za Sebrané spisy moje v Národní bibliotece je honorář při druhém vydání tuze bídný — 4 zl. za arch a 8 výtisků — a že by ho měl zvýšiti aspoň na takový jako při prvním vydání — 6 zl. za arch a 12 výtisků — on to učinil a výtisků dá ještě víc, totiž 25.

Máme spolu smlouvy v různých dopisech roztroušené a já mu navrhl, aby je sebral dohromady v jednu smlouvu, opatřil dva opisy, jeden sám podepsal pro mne a »Vlast« a druhý podepsaný ode mne si nechal pro sebe. I k tomu svolil, vyhověli jsme si oba, nižší honorář v »Ústřední knihovně« již byl dříve umluven, já ho přijal a nyní také potvrdil, že důvody Kobrovy mám za správné: spisy moje v »Ústřední knihovně« mohou býti lacinější.

Posílám Vám smlouvu naši od Kobra podepsanou a list jeho, a prosím, abyste smlouvu přiložili k mému »Odkazu« místo dodatku k němu, který je nyní zbytečný a jen ještě o smlouvě mé s nakladatelem Urbánkem Vás poučuje.

Pozdravuje, poroučí se a ve vší úctě a lásce trvá

oddán

V. Hlinka.

V Hrádku u Sušice, 23. února 1891.

Odkaz.

Při úplně zdravém rozumu a po bedlivém uvážení nařizuji pro smrt, jak následuje:

1. Z jmění mého, jež připadne v závěti mé ustanoveným dědicům, vylučuji právo na spisy své pod jménem Františka Pravdy od knihkupců p. I. L. Kobra a p. Fr. A. Urbánka v Praze tiskem vydané a odkazuji toto právo »Družstvu Vlast« pro jeho »Nový fond knihovní«, (t. j. fond pro zakládání katol. knihoven. Pozn. red.).

2. Knihkupci p. Kober a p. Urbánek posud vydali: Kober a) v Národní bibliotéce Sebraných spisů 4 díly; b) ve Sbírce povídek pro lid 11 dílů; c) v Kytici pro mládež 14 svazků a d) v Ústřední knihovně 4 sešity — vyňaté z Národní bibliotéky. Urbánek 5 Divadel pro děti, každé ve zvláštním sešitu. Vydá-li p. Kober ve sbírce povídek pro lid ještě díl 12, připočte se k druhým dílům, jakož i vše, co by více vyšlo.

3. Oba knihkupci, p. Kober i p. Urbánek, mají se mnou smlouvu na to, co vydali a mají se mnou na to právo i po mé smrti. Já své právo odkazuji »Družstvu Vlast« v Praze a toto bude po mé smrti: a) Starati se o řádné vydání mých spisů, když se rozprodají, prováděti korrekturu, bdíti nad tiskem a chrániti neporušenost textu, což až posud mně příslušelo a b) přijímati výtěžek z nich, totiž vyjednaný honorář v penězích a výtiscích — pro svůj »Nový fond knihovní«.

4. Z tohoto výtěžku čili honoráře v penězích a výtiscích bude »Družstvo Vlast« povinno odváděti 40 proc., pravím čtyřicet procent, synovci mému p. Tomáši Houškovi, t. č. faráři v Zbynicích, dokud živ bude.[1]) Po smrti jeho zůstane celý výtěžek »Novému fondu knihovnímu« a já jen to si přeji, aby pak »Družstvo Vlast« na mou památku podělilo někdy také knihami místa, kde jsem se narodil, kde mám příbuzné, kde jsem žil a umřel, a aby ten skrovný výtěžek ze spisů mých i pro budoucnost zachovalo účelům našim katolickým a českým.

To je moje vůle vlastní rukou psaná, podepsaná a tím potvrzená.[2])

V Hrádku u Sušice, dne 2. února 1891.

Kněz Vojtěch Hlinka.
(Spisovatel Frant. Pravda.)

Dodatek

k odkazu práva na spisy moje »Družstvu Vlast« v Praze pro jeho »Nový fond knihovní« dnešního dne pořízenému.

Aby »Družstvo Vlast« bezpečně vědělo, co spisy moje vynášejí, to jest, jaký honorář nakladatelé jejich, knihkupci p. I. L. Kober a pan Fr. A. Urbánek, jsou povinni odváděti a posud vskutku mi odváděli, udám to zde zcela správně dle smluv s nimi uzavřených.

---

[1]) Far. Tom. Houška zemřel 29. června 1905.

[2]) Spisy Pravdovy rozšířili jsme z družstva ve velikém množství a činíme tak pro naši kasu beze všeho užitku. Dojde-li k novému vydání, vůle testatora bude v plné míře splněna.

1. Pan Kober mi platí:

a) V Národní bibliotéce za jeden arch Sebraných spisů prvního vydání 6 zl. a 12 výtisků a za jeden arch každého dalšího vydání 4 zl. a 8 výtisků.

b) Ve Sbírce povídek pro lid za jeden arch prvního a každého dalšího vydání 8 zl. 20 kr. a 15 výtisků.

c) V Kytici pro mládež za jeden arch prvního a každého dalšího vydání 8 zl. a 25 výt.

d) V Ústřední knihovně platil za jeden arch 12 zl. a 25 výt. a později navrhl, že dá za jeden arch jen 4 zl. a 25 výtisků, otiskne-li v Ústřední knihovně ještě něco z druhých Sbírek, a já k tomu svolil.

2. Pan Urbánek mi platí za jedno Divadlo pro děti ve zvláštním sešitu 25 zl. a 20 výtisků, a to každého vydání.

3. Honorář má se platiti hned po vydání každého sešitu a jen Kytice si vymínila, že hned platiti bude jen polovičku a druhou polovičku po 6 měsících. Kober ještě se zavázal, že více výtisků, než dostávám zdarma, obdržím vždy se srážkou 25% z krámské ceny.

4. Nikdy nebylo rozepře mezi námi v podmínkách těchto, páni nakladatelé věrně se jich drželi a na ně ode mne úpisy mají, jakož i já od nich.

Že tomu všemu v pravdě tak jest, což jsem vlastní rukou napsal, potvrzuji i svým vlastnoručním podpisem.

V Hrádku u Sušice, dne 2. února 1891.

Kněz Vojtěch Hlinka
(spisovatel Frant. Pravda.)

Přípis firmy Kobrovy Františku Pravdovi.

Důstojný Pan P. Vojtěch Hlinka, spisovatel
na Hrádku.

Přijímám od Vás v náklad svůj spisy Vaše: »Sebrané povídky pro lid«, »Kytici, sbírku spisů pro mládež«, »Sebrané spisy, jež vyšly v Národní bibliotéce«, »Spisy«, jež otisknuty byly a ještě se otisknou z těchto sbírek v »Ústřední knihovně«, a to za následujících podmínek:

1. Spisy tyto zůstanou majetkem mým pro všecky časy a všechna vydání.

2. Honoráře obdržíte za tiskový arch (8^0 o 16 stránkách) celého nákladu (prvního, druhého a každého dalšího vydání):
»Sebraných povídek pro lid« osm zl. 20 kr. (8 zl. 20 kr.).
»Kytice pro mládež« zl. osm (8 zl.).
»Sebraných spisů« v Národní bibl. zl. šest (6 zl.).
»Spisů«, otisknutých v Ústř. knihovně zl. čtyři (4 zl.).

3. Honorář jest splatný v r. č. po vytiskutí každého sešitu anebo nevychází-li v sešitech, každého svazku a dílu.

4. Svobodných výtisků obdržíte po vydání každého sešitu aneb svazku a dílu dvacetpět (25), více se srážkou 25%.

5. Korrekturu a revisi tisku vykonáte sám bezplatně.

6. Smlouva tato platí i pro dědice Vaše a následníky mé, a to v nezkráceném znění svém.

Praha, dne 22. února 1891. pp. I. L. Kober.
J. Salač.

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Pokračování.)

§ IV.

Tak od prvních dnů devatenáctého století až za jeho první polovici vzestupná řada publikací čím dál tím hustších, tou měrou, jak se vzdalujeme od Objevu, naznačuje rostoucí zájem, jenž se připoutává ke Kolumbově památce. Tento nepřerušený postup prací a svědectví o témže předmětě, vytrvalost, jíž podobné naše doba neposkytuje, ukazuje dosti, kterak pozornost hned tak nevyčerpá tento velkolepý historický argument.

Avšak tato všeobecná dychtivost prozrazuje pochopitelně neukojenou potřebu a zjevuje nové očekávání. Odůvodněně chtějí jedni nové podrobnosti, jiní vysvětlení. Tento obecný pud se neklame. Neboť, a to tvrdíme: přes veškeru chválu umění, přes všechny učené práce, přes všechny výpovědi historiků, Krištof Kolumbus jest za našich dnů špatněji znám než před stoletím. Tehdy aspoň se o něm nevědělo, nepovídalo se, že se zná až k základům. Nejistota mínění byla čímsi zřejmým; i vědělo se, že se neví nic, nebo že se ví špatně; což jest často ještě horší. Dnes každý se domnívá, na pohled velmi odůvodněně, že Kolumba zná a že ho smí posuzovati. Mínění to utvořilo se dle odhadů spisovatelů, jichž jména obecně vážená ochraňují blud obecného lidu. Neslyšel se než jeden hlas, hlas učené a domýšlivé strany, jež se uvázala v držení historie Krištofa Kolumba, a učinil z jeho památky svoje osobní vlastnictví.

Doba historické rehabilitace konečně nadešla. Povíme úplnou pravdu. Tato strana skládá se jedině ze čtyř spisovatelů. Z těch čtyř jen jediný napsal život Kolumbův v pravidelné formě historie; dva zpracovali pouze rozpravy, poznámky a úvody; poslední nespořádal ani paměti, ani životopis; omezil se na komentář; avšak autorita jeho evropského jména posvětila omyly, pronesené třemi ostatními, přitěžujíc jim veškerou váhou svých omylů.

Pojďme až ku konci ve své upřímnosti.

Tito čtyři spisovatelé, jichž mlčelivé a retrospektivní sdružení podjalo se shudlaření historie Kolumbovy, kteří zpotvořili jeho osobu a převrátili jeho prozřetelnostní úkol, jsou: Janovan Giambattista Spotorno, Američan Washington Irving, španělský akademik don Martin Fernandez de Navarrete a proslulý prušák Alexandr Humboldt.

Spotorno psal z rozkazu městské rady Janovské; Navarrete z rozkazu dvora Španělského; Washington Irving aby získal literární korunu, již mu slibně věštily jeho předešlé úspěchy;

Humboldt, by zpečetil nesmrtelnou pečetí svou cestu do krajin rovníkových.

Spotorno a Navarrete pouze učeně probrali a sjednotili pracně látku, již pp. Humboldt a Washington Irving zpracovali: tento ve své *historii života a cest Krištofa Kolumba*; onen ve svých komentářích pod názvem *»Kritického přezkoumání historie a geografie nové pevniny«*. Tito čtyři spisovatelé se klamali, a nás také klamali. Úřední postavení prvních dvou, veliká známost druhých oděly jejich práce svrchovanou autoritou; i vnutili své bludy našim současníkům.

Věc zvláštní! Nikdy žádný Evropan nevypravoval život Krištofa Kolumba. Věc neméně divná, žádný katolický spisovatel nepodal úplnou biografii posla kříže v těchto nových krajinách. Jak to správně vytkl slavný otec Ventura de Raulica: zatím co historie Bossiho počítá sotva 43 stránky,[1]) Irvingova tvoří 4 svazky in-8⁰; výklady p. Humboldta obsahují pět svazků in-8⁰. Nuže, Washington Irving a p. Humboldt, samojediní spisovatelé, kteří projednali obšírněji tuto historii, jsou oba protestanti. Snadno se pochopí, že pro předpojatosti sekty nemohli posouditi zdravě ducha a činy muže, jenž zosobňoval nejvřelejší katolicismus. Historie tohoto služebníka Božího byla oceněna jednostranně oběma muži, kteří nepřiznávali se k jeho víře, kteří nepociťovali dojmů jeho srdce, kteří neoddávali se tužbám jeho duše. Biografie Kolumbova zůstala v rukou jeho přirozených nepřátel. Představili nám ji tak, jak se jim zlíbilo, daleko od nás, svobodně, bez kontroly.

Rozsáhlý úspěch, jakého se dostalo dílu Washingtona Irvinga a veliké jméno Humboldtovo zastrašily jakýkoliv pokus nápravy a odčinění. Co vyšlo z jejich protestantského péra, zdálo se definitivním soudem historie. Po dvacet osm let akademie, učené společnosti, biografie, revue, encyklopedie opakují s úctou fakta a mínění vyňatá z těchto dvou spisovatelů. I nevytiskla se v celém světě ani jediná řádka o Kolumbovi, aniž by nebyla čerpána ochotně z toho neb onoho pramene. Z čehož plyne, že nejrozsáhlejší a nejzřejměji nadlidský podnik katolického genia dosavád jedině zrakem protestantismu byl měřen. A ještě z toho plyne, že předsudek a nepřátelství proti Církvi katolické honosí se neuvěřitelnou výsadou, ukázati katolicismu život muže, jenž jest jednou z jeho nejskvělejších okras.

Není-liž taková anomalie jak zvláštní tak proti rozumu? Ba bez jakéhokoliv zkoumání není-liž zřejmo, že předpojatost musela se vplížiti v ocenění, jež učinil protestantismus o hlasateli Církve katolické, jenž inspirací svou odeslán byl k obyvatelům neznámých krajin? Škola protestantská nemohla pochopiti povahy a poslání Kolumbova. K překážce pocházející z náboženských věr připojuje se ještě jiná, odvozená z jeho systemu historické tvorby. Životopisy ty byly sepsány v řádu ideí předpojatých, a jedině dle návěští lidské filosofie. Protestantská škola nepřipisuje nikterak události, jež zdvojnásobila svět, ráz nadpřirozený. Neuznala v ní

[1]) Vydání italské, tisknuté v Miláně u Ferraria, obsahuje 43 strany, ostatek svazku tvoří poznámky a dissertace.

ní jediný den, předznačený božskou moudrostí, a splnění vůle s Hůry. Dle jejich přívrženců tento objev i bez Kolumba byl by se uskutečnil zcela přirozeně pokrokem věd plaveckých. Nemohou se odhodlati, aby viděli ve vynalezení Nového Světa zasáhnutí prozřetelnosti. Kterak by mohli přiřknouti božskou pomoc víře Kolumbově? Raději přisuzují kompasu a astrolabu, čeho upírají božské dobrotě. Připouštějí zázraky lidského důvtipu a popírají přízeň a přispění nebes. Bohu upírají, co člověku přiznávají. A zatím, co Krištof Kolumbus, tolikrát zakusiv této nadpřirozené ochrany, uznával ji s vděčností, veřejně se k ní hlásil i ve svých úředních zprávách vládě a považoval se za pouhý nástroj rozkazů Prozřetelnosti, oni vypravujíce o něm, umíněně hledí popříti toto účinné pomahání. Domnívají se, že znají Kolumba lépe, než znal Kolumbus sama sebe.

Následkem své theorie, jež chce tomu, aby hlubiny lidstva byly vesměs stejny, odvrhli vyšší povahu člověka vyvoleného nebem, a oloupili Kolumba o jeho duchovní velikost, aby z něho učinili podobného ostatním lidem. Snažili se, aby zkrátili jeho postavu. Uvedli ho v úroveň se svými city; vpravili mu své hledění, své pudy, posuzujíce ho dle svého vlastního srdce. Ze strachu, že by přežil ve velebnosti svých rysů některé stopy své vrozené velikosti, vyhledali na něm nejen nedokonalosti, ale chyby; ba zločiny. Nicméně jejich shovívavost pokoušela se milosrdně o to, by jej omluvila, srovnávajíc ho s hrdiny pohanské starobylosti, jejichž velikost neušetřila je, dávati poplatek lidské slabosti. Tato koterie čtyř spisovatelů pod heslem učenosti, nestrannosti a historické kritiky převrátila vnitrné činy života Kolumbova.

Vyhrabavše veškerá obvinění, opakovaná proti němu od jeho života, dovedli jim přitížiti úhanou, o níž současníci neměli ani potuchy. Ve svých jedem prosycených pronásledováních nikdy žádný nepřítel Kolumbův neútočil tolik na čistotu jeho mravů. Dech takové nenávisti neodvážil se zakaliti toto zrcadlo cudnosti. Takový klam a mam byl uchován na naše dny.

Není-liž na čase rozptýliti tuto pomluvu počatou v Piemontě, zrozenou v Janově, živenou ve Španělsku, a přijatou nadšeně protestantismem, aby se jí upotřebilo jako námitky proti velikosti katolické muže, prozřetelnostně určeného k tomu, by pozvedl závoj, jenž nás připravoval po šest tisíc let o celost zemského díla? Nechť zbožnost věřících se upokojí; nechť obdivovatelé Kolumbovi pranic se nestrachují; herold kříže byl vždycky bez úhony jako byl beze strachu. A jestli sdílel naše nedokonalosti, naše chyby skoro nedobrovolné, aspoň nezapomenul nikdy, k jaké vděčnosti ho zavazovala čest, již mu ráčila prokázati Božská velebnost. Nicméně pro ty, jimž leží na srdci jak neporušenost historie, tak i neporušenost slávy Kolumbovy, musíme, dříve než budeme vykládati život tohoto velikého služebníka Božího, sňati škrabošku v několika řádcích z pomluvy. Uvidíme, kterak snadno vážní lidé přichvátli si s pohanou svou a přijali šalbu.

Hodláme vám ukázati, jak tato pomluva nestydatě se objevila, kterak byla přijata, kterak jí zjednáno vážnosti a jak vnucena byla učené Evropě.

R. 1805 Galeani Napione, duch všestranně vzdělaný, avšak nedůtklivý a umíněný puntičkář, jenž zatvrzele proti samozřejmosti chtěl tomu, že se Kolumbus narodil na hradě Cuccaro v Montferratu, prohrabávaje se objemnou hromadou sporů, postupně sosnovaných ve Španělsku pro dědictví potomků Kolumbových, domníval se, že nalezl paprsek historického světla v pamětní listině sepsané ve prospěch jistého Diega Colona y Larriategui, jenž ostatně byl odmrštěn. Právní zástupce strany potřeboval pro svou při útočiti retrospektivně průběhem století na manželský původ druhého syna Kolumbova, dona Fernanda. Poněvadž tento důkaz o nemanželském původě neplynul z nižádného zjevného dokladu, ze žádné listiny procesů dřívějších nebo nerozhodnutých, zchytralý advokát smyslil si zavésti jej nikoliv z výrazu, jejž by si byl po své chuti přibarvil, avšak naopak z nepřítomnosti jednoho slova, o němž tvrdil, že jest tam nutno, ačkoliv nebylo ho tam ani zapotřebí. Krištof Kolumbus ve své poslední vůli poroučel svému dědici, aby pamatoval pensí na Beatrici Enriquezovu, matku jeho druhého syna dona Fernanda. To bylo velmi jasno. Avšak testátor nepředeslal titulu manželky jménu své ženy. Advokát strany soudil z toho o nepřítomnosti svazku manželského, následkem toho o nemanželském původě Fernanda Kolumba. Věřilo by se tomu? Tento žalostný důvtipek zdál se Napionovi vysvětlením! K tomu přibásnil celou řadu rozumování stejné síly, a vystavil jako objev o civilním postavení Kolumbově, jím učiněný objev, tento bídný vývod, jímž byl povinen čirůmčárům ubohého licenciáta Luiza de la Palma y Freytas. Napione zjednal si tak lacino čest nových a zajímavých názorů.

R. 1809 znalec starožitností a bibliograf František Cancellieri, obratný ve sbírání a třídění fakt, avšak zbavený filosofické prozíravosti, opakoval bez přezkoumání domnělý vývod Napionův, na nějž, třeba podotknouti, nikdo zprvu nedával pozor. Až do této opovážlivé výpovědi, hazardně uvedené v díle prostřední důležitosti, nebylo žádného nebezpečí pro pověst Krištofa Kolumba. Avšak dle obecného přísloví, že »jen svými býváme zrazeni«, za několik let jistý Janovan, starý Barnabita, otec Spotorno, roznícen živým hněvem proti druhému synu Kolumbovu, donu Fernandovi, jehož obviňoval, že zasel zúmyslně pochybnosti o původě a místě narození svého otce, přijal ohnivě toto obvinění z panchartství, jež tak dobře hodilo se k jeho rozhořčení.

Ani opáčný důkaz, vyplývající dvojnásobně z tvrzení i z mlčení španělských spisovatelův, ani tak logická průvodnost fakt, ani skoro kněžský ráz posla kříže, nezabránily jeho předsudku. Bylo mu třeba za jakoukoliv cenu této skvrny na původě syna, by mohl uvrhnouti v pochybnost upřímnost historika Krištofu Kolumbovi nejbližšího a o něm nejlépe zpraveného. Ve všech svých spisech Spotorno vrací se s nenávistnou radostí k domně-

lému nemanželskému svazku Kolumbovu s Beatricí Enriquezovou, a obnovuje svoje obvinění z illegitimity dona Fernanda. Nespokojen, že to vložil r. 1819 do své knihy »O původě a vlasti Krištofa Kolumba«, znovu to okázale opakuje ve své Literární Historii Ligurie, avšak tak, jakoby to bylo plodem jeho vlastního důvtipu. Tak jako Napione vyzdobil se sofistikou, vzdáleně ukradenou španělskému advokátovi, jenž se ocitnul v úzkých, Spotorno stálým opakováním plagiátu přebraného od Napiona, uvěřil konečně, že jest tato bídná pomluva, jejíhož pravého původu neznal, jeho osobním vlastnictvím.

Toto předstírané odhalení skrývané vášně Kolumbovy zjednalo Spotornovi v očích nesoudných a prázdných čtenářů pověst učeného kritika; a vyneslo mu r. 1823 čest, že byl obecním sborem Janovským ustanoven k tomu, aby uveřejnil dokumenta, týkající se Kolumba, jichž sbírka měla tvořiti *Codice Colombo Americano*. Svěřila se péči jeho zpráva o janovském Heroovi, jíž měl býti tento svazek zahájen. Spotorno nemohl propásti tak krásné příležitosti k svému obviňování z panchartství. S jistotou tedy tvrdil o tajných milostných pletkách otce, aby zasáhnul syna. Úředním postavením otec Spotorno dodal své zprávě jak autority, tak samozřejmosti. Právě jím se vyslovila a rozšířila pověst o slabosti našeho Heroa.

Právě v téže době don Martin Fernandez de Navarrete pokračoval v Kolekci námořských cest Španělů, podniknuté učeným donem Bautistou Muňozem na rozkaz krále Karla IV. Navarrete, spisovatel bystrý, ačkoliv bez původnosti, opatřený zvláštní učeností, avšak bez té dalekozrakosti, jíž dostihujeme na výšiny ducha, hromadě mnohé úřady, mnohé statky, hnal až ku zbožňování svou úctu ke královskému veličenstvu. Rozhořčen jsa upřímností Bossiho a zvláště jeho francouzského překladatele, jenž připomíná stručně nevděk Ferdinanda Katolického ke Krištofovi Kolumbovi, obral si úkolem ospravedlniti nejnevděčnějšího urážením a tupením nejšlechetnějšího z lidí. Msta ozbrojila jeho péro. V celé řadě svých výzkumů Navarrete ničeho nenašel, z čeho by bylo možno podezřívati styky Kolumba s Beatricí Enriquezovou. Všechna jeho vysvětlování ukazovala Fernanda Kolumba jakožto legitimního syna admirála Oceanu. Pomluva Spotornova přispěla mu ku pomoci a vtiskla mu do ruky novou zbraň.

Od tohoto okamžiku chystá se celý systém obviňování. Kolumbus opustil pokradmu Portugalsko, aby otaškařil své věřitele. Jestli jevil velkou trpělivost při průtazích, jež mu působil Španělský dvůr k jeho objevným návrhům, tato stálost, tato síla duše, jež se připisuje pevnosti ve víře katolické, vysvětluje se tajemnou příčinou: Kolumbus miloval vášnivě jakousi krásku z Kordovy, již učinil matkou. U něho náboženské úkony byly tudíž jen pomůckou obratného chování ve společnosti; přizpůsoboval se zevně obyčejům dvora, tehdy na mravy velmi přísného. Navarrete, připustiv jednou bezohlednost a pokrytectví, pokračuje s výhodou ve svém obviňování, ukazuje nenasytnou lakotu Kolumbovu, ba zdá se, že připouští některé činy zpro-

nevěry a nepoctivosti. Překrucuje a komole vypravování Ovieda, tohoto starého nepřítele Kolumbova, předpokládá zločiny zvláště nevytčené, chyby skryté, pro něž ho hledí potrestati bez trestu veřejného. Pak přicházejí stížnosti o násilí a krutosti. Dvořan ten do krajností pomluvil Kolumba, by tím více vychválil milostivost krále Ferdinanda, jenž, jak tvrdí, prokázal mu milost, jednal s ním šetrně.

Navarrete snaží se pak posouditi Kolumba se stanoviska filosofie historie. Shledává, že »jeho chyby slušno připočísti lidské křehkosti, a pravděpodobně vychovávání, jehož se mu dostalo, životní dráze, již nastoupil a zemi, v níž se zrodil, zemi, v níž obchod tvořil hlavní pramen bohatství jak soukromého, tak veřejného.« Navarrete nemyslí, bychom tak řekli, že zmenšuje slávu Kolumbovu »jako původce objevu Nového Světa« a dokládá se příklady: »Alexandr ovládaný hněvem a pověrou; Alkibiades plný skvělých vlastností a mrzkých neřestí, Cesar, jenž spojoval s výtečnými vlastnostmi bezuzdnou ctižádost atd., nejeví se pod péry Plutarcha a Kornelia Nepota menší než ostatní lidé, hodní obdivu všech století.[2]) Takto jest oceněn učedník Ježíše Krista! i domnívají se, že ho velice poctívají, srovnávajíce ho s velkými muži pohanstva! (Pokračování.)

Poustevník na Karmelu.

Za dávna moudrý muž si v horách sroubil chatu,
kde zádumčivý Karmel v rovinu se sklání
a s lékem útěchy on v poustevnickém šatu
spěl k lůžku nemocných do údolí a strání.

A všude slzy stíral, hojil bolu svízel,
sil útěchu do srdcí dojemnou svou řečí
a všude milován jsa moudrosti žeň sklízel,
že duše nežádala odměny si větší.

Až mor do vísek vpadl vyzáblý a lačný
a obětí svých rdousil nekonečnou řadu,
do hor se valil netvor příšernými mračny
a lid o pomoc lkal a hledal moudrou radu.

Rád poustevník z cév bylin a z kořenů šťávy
lék do kelímků mísil trpícímu davu,
však nové životy dál kosil mor hltavý
až malomocně lékař věsil moudrou hlavu.

V háj olivový zašel v nerozhodném boji,
zda v horách bezpečen má ztrávit mužná léta,
vést lidstva utrpení k léčivému zdroji
či v slávě moudrosti okusit výhod světa.

[2]) Navarrete. Coleccion de los Viages y Descubrimientos que hicieron, etc. †. I. Introduccion, § 57.

Před květem nádherným krok zastavil zvědavě,
jak pyšně korunu do slunné záře stápí
»Ať soudí příroda,« tak zablýsklo ve hlavě
a ztichne pochybnost, jež duši mou tak trápí.

Hle, tento květ jen sobě nádherou svou zdoben
ve slunci koupá se a v sladkém větru vání,
co pro člověka líp než cizím nepodroben
svou duši zušlechtit ve zbožném rozjímání.«

V tom na květ motýl slét' a sladký nektar ssaje.
»Však, ty můj brachu, lépe života znáš cenu,
já v pyšná města zajdu v proslavené kraje
a moudrostí si cestu do paláce zklenu.

Chci sladké ovoce věd okoušeti v plesu,
pít kalich rozkoší a v pýše jíti světem,
na křídlech umění se v život nový vznesu,
jak motýl peřestý nad líbezným tím květem.«

Tak mudrc mluvil k sobě, zřel ve květu listy
hle, mrtvá včela na dně obtížena pelem
hrob v květném kalichu nalezla něžný, čistý,
čest v práci hledajíc, však nikdy v žití skvělém.

A mudrc zakryl tváře uzardělé studem:
»Já bloud si hledal cestu pošetilých snílků,
rád sloužiti chci bližním dál v tom rouše chudém
a z lásky k trpícím již nezmařím ni chvilku.«

Miloslav Javorník.

Král Jindřich VIII. proti Lutrovi.

Podává prof. JOS. STANĚK.

(Pokračování.)

Ukázal jsem, že Luther ze slov Kristových a svatých apoštolů nemůže dokázati, co že dokáže se vychloubal, ano naopak, že ze slov těch jasně vysvítá, že v Eucharistii není již chléb. Dokazuje-li Luther, že ve Skutcích apoštolských Eucharistie nazývá se chlebem, měl udati místo. Já nenalézám žádného, které by nebylo temné a nesvědčilo spíše o obyčejné hostině než o svátosti. Ochotně přiznávám, že sv. Pavel častěji nazývá ji chlebem. Řídí se tu obyčejem a zvykem Písma, které nazývá věc ne tím jménem, čím nyní jest, ale čím dříve byla, na př.: Hůl Aronova pohltila hole magů (Exed. 7.), které v tu chvíli nebyly již hole, ale hadi, nebo že mu postačilo, aby lid nauky Kristovy neznalý krmil nejdříve mlékem, nežádal od nich z počátku více, než aby věřili, že v Eucharistii jest Kristus, a teprve později, když v nauce Kristově se zdokonalili, předkládal jim pokrm méně ztravitelný. To také se mohlo státi ve Skutcích Apoštolských, kde ani sv. apoštol Petr, když lidu víru Kristovu hlásal, nezmi-

ňoval se jim ihned jasně a zřetelně o Jeho božství. Tajemství skrytá a lidu pochybná hned se neobezřetně na venek nevynášela. Avšak Kristus, který apoštoly své tak dlouho poučoval, nezatajil jim hned na počátku, když Eucharistii ustanovil, že substance, podstata chleba nezůstává, netrvá dále, ale že z obou zůstává toliko species, způsoba, chléb a víno že mění se v tělo Kristovo a krev Jeho. Tomu učil Kristus tak jasně, že musíme se diviti, že po čase povstati mohl člověk, který o tom pochybuje. Jak mohl jasněji říci, že chléb v Eucharistii netrvá dále, než když řekl: »Totoť jest tělo mé?« Neřeklť: V tom jest tělo mé, ani: S tímto jest tělo mé, jakoby v chlebě nebo s chlebem bylo tělo Jeho, ale řekl: »Totoť jest tělo mé, jasně a zřetelně prohlašuje, že všechno to, co podával, jest Jeho tělo. A kdyby byl Kristus to, co apoštolům podával, i chlebem nazval (čehož však neučinil), tož přece, když hned by byl poučil věřící, že to, co nazval chlebem, jest tělo jeho, ve které chléb proměnil, nikdo by nemohl býti na rozpacích, co chtěl Kristus jménem chleba naznačiti; a tak okolnosti samy (a okolnosti Luther připouští) jasně ukazují, že slovo chléb, když chléb proměněn byl slovem Kristovým v tělo Jeho, naznačuje způsobu chleba (species panis), ne podstatu chleba (substantia panis): leč by se Luther tak držel slovného významu, že by chtěl tvrditi, že Kristus i na nebi byl chléb pšeničný nebo ječný, ježto praví: »Já jsem chléb, který s nebe sestoupil.«

Luther nesmírně se namáhá, aby vyvrátil důkaz, kterými někteří hájí transsubstanciaci (předpodstatnění) na základě filosofie Aristotelovy. Namáhá se více, než třeba — a zbytečně. Nevěříť církev v transsubstanciaci proto, že filosofové tak dokazují, ale proto, že víra ta byla v církvi od počátku; aby pak nikdo nebyl třtinou, prohlásila, že tomu věřiti se musí: oni filosofové důkazy filosofickými toliko ukazují, že z víry té nic nevyplývá absurdního, a že proměna chleba v novou podstatu nezbytně má za následek ztrátu podstaty staré, ze které nic nezbývá.

Luther tvrdí, že víra v transsubstanciaci (přepodstatnění) povstala v posledních třech stoletích, dříve že přes dvanáct set let po Kristu správně se věřilo, a o transsubstanciaci, tom podivínském (výrok Lutherův) slově že nebylo ani zmínky. Jedná-li se jenom o slovo, tu míním, že se s Lutherem nikdo nebude příti, jenom když bude věřiti, že chléb proměňuje se v Tělo Páně a víno ve krev Páně a z chleba a vína že nic nezbývá, leč způsoba, což všechno vyjadřují ti, kdo v transsubstanciaci věří, jedním slovem, právě tím »transsubstanciace«. A třeba by to bylo učení zcela nové, když by ho církev za učení Kristovo prohlásila a dříve by se opaku v církvi bylo nevěřilo, proč by neměl Luther církve uposlechnouti, proč by neměl věřiti, že nyní bylo učiněno jasným, co dříve bylo temným? Jako Duch sv. dýchá *kde* chce, tak také dýchá, *kdy* chce.

Avšak víra ta není tak nová, jak Luther se domnívá, když učí, že povstala před třemi sty lety; prosím ho, aby si neobtěžoval připustiti aspoň čtyři sta let. Neboť tolik let dle mého vědomí uplynulo od času Hugona de sancto Victore, který vydal knihu

o svátostech, ve které může každý nalézti nauku katolickou o transsubstanciaci, ač ovšem slova toho Hugo neužívá. Píšeť tam: Ačkoli jedna jest svátost, tré věcí při ní shledáváme: viditelnou způsobu, pravé tělo a duchovní milost.[1]) A o něco dále ještě jasněji: Co vidíme, jest způsob chleba a vína; věříme však, že pod tou způsobou jest pravé tělo Kristovo a pravá krev Kristova, tělo, které na kříži viselo a krev, která z boku tekla.[2]) A později zcela určitě a jasně: Posvátným slovem proměňuje se pravá podstata chleba a vína v pravou podstatu těla a krve Kristovy; zbývá toliko způsoba chleba, *podstata v podstatu se mění* (přechází).[3]) Z toho patrno, že víra v transsubstanciaci jest o něco starší, než jak udává Luther.

Abychom ho pak z nepravdy ještě více usvědčili, ukážeme, že víra ta, o níž on praví, že povstala v psledních třech stoletích, jest věrou svatých otců více než před tisíci lety.

Komu jest neznámo, že Eusebius Emisserský zemřel před šesti sty lety? Nuže a ten, jakoby se obával, že jednou najde se muž, který tak učiti bude jako Luther, již před tolika sty lety volá: »Pryč se vší nevěreckou dvojakostí, ježto kdo jest původcem úřadu, jest též svědkem pravdy. Neviditelný kněz proměňuje tajnou mocí viditelné předměty *v podstatu svého těla a své krve* takto, pravě: »Přijměte a jezte: Totoť jest tělo mé. A opakovav požehnání: Vezměte a pijte: Totoť jest krev má.«[4])

Zdaž nepraví tu Eusebius jasně, že podstata chleba a vína proměnila se v podstatu těla a krve Páně? A což sv. Augustin? Ten píše: »My pak ve způsobě chleba a vína, kterou vidíme, ctíme, co nevidíme, tělo a krev.«[5]) Může někdo mluviti ještě jasněji? Nepraví *in pane a vino*, *ve chlebě* a vínu, ale ve *způsobě* chleba a vína.

Řehoř Nyssenský učí: Před posvěcením jest chléb, jakmile však byl posvěcen, stává a zove se tělo Kristovo.[6]) Co bylo před konsekrací, přestává býti po konsekraci.

I Theofil vyznává, že slovy: Totoť jest tělo mé, proměňuje se chléb ve skutečné tělo Kristovo a píše o něco dále: Kdybychom viděli tělo a krev, neodvážili bychom se je přijímati; proto Pán slitovav se nad naší slabostí, zachovává způsoby

---

[1]) Jam cum unum sit sacramentum, tria ibi discreta proponnuntur, species videlicet visibilis et veritas corporis et virtus gratiae spiritualis.

[2]) Quod enim videmus, species est panis et vini: quod autem sub specie illa credimus, verum corpus Christi est et verus sanguis Jesu Christi, quod pependit in cruce et qui fluxit de latere.

[3]) Verbo sanctificationis vera panis et vera vini substantia in verum corpus et sangninem Christi convertitur, sola specie panis et vini remanente et substantia in substantiam transeunte.

[4]) Recedat omne infidelitatis ambiguum, quoniam quidem, qui autor est muneris, ipse est etiam testis veritatis. Jam invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui secreta potestate convertit, ita dicens: Accipite et commedite: Hoc est corpus meum. Et repetita benedictione: Accipite et bibite. Hic est sanguis meus.

[5]) Nos autem in specie panis et vini, quam videmus, res invisibiles, id est carnem et sanguinem honoramus.

[6]) Panis est ante consecrationem, sed ubi consecratur mysterio, fit et dicitur corpus Christi.

chleba a vína, ale chléb a víno proměňuje ve skutečné své tělo a svou krev.[1])

Tento svatý a učený muž na dvou místech učí opáčně než Luther. Nejdříve poučuje nás, že slovíčko hoc nemá se vykládati tak, jako je vykládá Luther, t. j. hic panis, (tento chléb) ab hoc, quod nunc ego do et quod vos sumitis, (toto, co nyní dávám a co vy přijímáte). Dále zjevně a určitě praví, z chleba a vína že zůstaly toliko způsoby, podstaty že se proměnily v tělo a krev Kristovu. Čemu jinému věří ti, kdo věří v transsubstanciaci (přepodstatnění), než věřil Theofil, který zemřel několik století dříve, než slovo transsubstantiatio světla nebeského spatřilo? Ať připomenu ještě Cyrilla, který nejen tvrdí totéž, jako Theofil, ale skoro i týmiž slovy. Praví: »Abychom nelekali se těla a krve na posvátných oltářích uložených, vlévá Bůh obětním předmětům sílu života přeměňuje je v pravé tělo své.« [2])

Proti domněnce, jako by Otcové věřili, že v Eucharistii jest tělo Páně tak, že by vedle těla Kristova i chléb zůstával, svědčí nejen to, co jsme z nich uvedli (a svědčí to důkladně), ale odporují též jí i slova Ambrožova: »Ačkoli na oltáři vidíme podobu chleba a vína, přece jest nám věřiti, že po konsekraci není to *nic jiného*, než tělo a krev Kristova.« [3])

Vidíš, že sv. Ambrož nejen praví, že v Eucharistii jest tělo Kristovo a krev, ale i to, že mimo ně nic jiného tam není, ačkoli se zdá, že jest to chléb a víno? A ten, kdo to praví, nepraví to v posledních třech stoletích, ve kterých dle tvrzení Lutherova tato změna víry nastala, ale pravil to více než před tisíci lety.

Domnívám se, že by žádný ze svatých Otců nesouhlasil s porovnáním Lutherovým o železe a ohni. Neboť nikdy nikdo netvrdil, že by železo tak se proměnilo v oheň, že toliko způsoba železa zůstává, podstata železa že se proměnila v podstatu ohně: kdežto všichni souhlasili v tom, že z chleba a vína toliko způsoba zůstává, podstata chleba a vína že proměnily se v podstatu těla a krve Páně. A kdyby snad jeden nesouhlasil, jedna vlaštovka jara nedělá a byť to byl i kdokoli, musili bychom ho spíše omluviti, že ve věci dosud málo projednávané málo byl honěný, než abychom se jím řídili proti učení všech ostatních, proti víře všech věků a celé církve. Kdyby dnes byl živ, ať by si to byl kdokoli, jen byl-li by dobrý, zcela jistě zřekl by se toho, co dříve tvrdil. Neníť žádná podstata toho hodna, aby se spojila s tou podstatou, která všechny podstaty stvořila.

Dále domnívám se, že by svatí Otcové ještě méně souhlasili s dalším přirovnáním Lutherovým: Jako v osobě Kristově zůstával člověk a Bůh, tak v Eucharistii zůstává chléb a víno.

---

[1]) Si carnem et sanguinem cerneremus, sumere non sustineremus; propter hoc Dominus nostrae infirmitati condescendens, species panis et vini conservat, sed panem et vinum in veritatem convertit carnis et sanguinis.

[2]) Ne horreremus carnem et sanguinem apposita sacris altaribus, condescendens Deus fragilitatibus nostris, infundit oblatis vim vitae, convertens ea in veritatem propriae carnis.

[3]) Licet figura panis et vini videatur, nihil tamen aliud, quam caro Christi et sanguis post consecrationem credendum est.

Neboť jako skoro všichni učení a svatého života Otcové vyznávají, že chléb mění se v tělo Kristovo, tak nikdo nebyl tak bezbožný nebo nevědomý, že by se domníval, jakoby člověčenství v božství se bylo změnilo, leč by nám Luther chtěl tvrditi, že jako Bůh na sebe přijal člověčenství, tak že Bůh a člověk přijali na sebe chléb a víno. Kdyby to chtěl tvrditi, byl by, tuším, ode všech považován za haeretika, kdo sami nejsou haeretici.

Abych již konečně s transsubstancí byl hotov, opakuji, že ze slov Kristových a z výroků svatých mužů jasně vysvítá, že víra církve jest pravá, když věří, že v Eucharistii není podstaty chleba a vína. Z toho vyplývá, že dogma Lutherovo, který tvrdí opak, jest bludné a haeretické. Luther sám přiznává, že není v tom nebezpečí, věří-li kdo o Eucharistii tak, jak věří celá církev. Ale celá církev proti tomu považuje za haeretika toho, kdo věří o Eucharistii jako Luther. Nemá proto Luther toho, s kým dobře smýšlí, povzbuzovati, aby s ním o Eucharistii stejnou víru měl, kteroužto víru celá církev zavrhuje, ale má jej napomínati, aby se připojil k těm, o nichž sám praví, že nejsou v žádném nebezpečí.

Mylná jest tedy cesta, po níž se Luther ubírá, a to proti víře nejen tohoto našeho věku, ale proti víře věků všech. Také nevyvádí ty, kdo mu věří, z omylu, ale svádí je s cesty jisté, jak sám uznává, na cestu nejistou, pochybnou, plnou nebezpečí. A kdo nebezpečí miluje, zahyne v něm!

Ke svým dvěma bludům ubohý ten člověk přidružuje blud třetí, hroznější ostatních. Chce jasné světlo rozptýliti, plápolající oheň uhasiti, stánek úmluvy poskvrniti. Člověk ten, svatokrádce převeliký, chce oběť přesvatou oloupiti o její účinky, které z ní pro věřící plynou. Popírá, že by mše svatá byla dobrým skutkem a že by lidstvu prospívala. V té záležitosti nevím, čemu se mám více diviti, zdaž bezpečnosti člověka toho, či jeho lehkomyslnosti, nebo nerozumné nadutosti. Vidí, že proti němu a jeho tvrzení jsou pádné důkazy, a on nemá nic, čím by je zvrátil. Připadá mi, jako by chtěl hlavou zeď proraziti.. Vidí a přiznává, že proti němu jsou výroky Otců, kanon mešní a obyčej církve, stvrzený tolika staletími a souhlasem tolika národů. A proti tomu co on staví?

Počíná si jako obyčejně. Seje nesvornost, nespokojenost, popichuje proti Otcům, a aby lid tím lehčeji na svou stranu získal, lže, že vůdce všeho vojska, Krista, má ve svém středu, ve svém táboru a hlas evangelia že mluví v jeho prospěch. Nesmyslnějšího válečného úskoku nemohl si vymysliti. Neboť kdo žil kdy tak bezbožně, nebo v takové nevědomosti, že by se mohl domýšleti, že mystické tělo Kristovo, církev, jest tak roztrháno, že kde jest trup, tam není hlavy; že ten, kdo tělo lidské přijal a více ho neopustil, opustil církev, pro kterou tělo na se přijal; že již tolik století vzdálen jest církve, o níž pravil, že s ní bude až do skonání světa; kdo konečně bude věřiti, že uchýlil se k Lutrovi, svému nejzapřisáhlejšímu nepříteli?

A čím dokazuje Luther své tvrzení, že Kristus jest při něm?

Ze široka a daleka definuje mši sv., potom odděluje ode mše mešní obřady, rozebírá poslední večeři Páně a slova, jichž užil Kristus, když ustanovil oběť mše sv. A když v nich našel slovo testamentum, tu již jakoby nepřátele na hlavu porazil provolává: »Vítězství.« A jakoby to bylo cosi tajemného, dosud neslýchného, vykládá velice učeně, co jest testamentum, poslední vůle.

Sluší podotknouti, vykládá, a dobře si zapamatovati, že testamentum, poslední vůle, jest přání umírajícího, kterým rozděluje své jmění a ustanovuje dědice. Dle toho mše sv. není nic jiného, dí, než poslední vůle Kristova. Poslední vůle zase není nic jiného, než zásliba věčné blaženosti nám křesťanům, které ustanovuje Kristus za své dědice a na důkaz slibu svého přidává své Tělo a Krev svou. Toto pak desetkrát opakuje a převrací, aby měl pevný základ, na kterém by stavěl. Neboť položiv si tento základ, že mše sv. jest testamentum, poslední vůle, vychloubá se, že odstraní všechnu bezbožnost, kterou, jak praví, lidé zlí vnesli v tuto svátost a nad slunce jasněji že dokáže, ke sv. přijímání že se má přicházeti toliko s věrou. O skutky, ať jsou si jací koli, že netřeba se starati. Čím pak svědomí jest více hříchy, nepravostmi a výčitkami obtíženo, tím svatěji že člověk k stolu Páně přistupuje; čím svědomí klidnější, čistší, tím nehodněji. Mše dobrých skutků není k tomu třeba. Mše sv. že není obětí. Mše že prospívá knězi, ne lidem. Nic že neprospívá zemřelým, nic živým. Obětuje-li se mše sv. za hříchy, za zemřelé, za kteroukoli potřebu, že jest to bezpečný omyl, podvod. Odstraniti že se to má všechno, ježto slouží to toliko k výživě kněží, mnichů, kanovníků atd.

Nemluvím o tom, mnoho-li pravdy jest na Lutherovu tajemství, z něhož pro sebe tolik zásluh vytlouká, že definici poslední vůle přísně applikuje na svátost, proti tomu však jest mi se ozvati, když nazývá je vynálezem novým a svým. Až do omrzení slýchali jsme kazatele o tom vyjednávati. Ti nejen o tom pojednávali, co nyní Luther za nový svůj vynález si přivlastňuje, Kristus že jest testator, testament, poslední vůli že učinil při poslední večeři, že přislíbil dědictví, tím že mínil království nebeské, za dědice že určil spolek věřících, svátost Eucharistie že jest znamení, kterého použil místo pečetě, jak pravil jsem, nejen o tom pojednávali, ale vypočítávali i množství svědků, jmenovali písaře a přísně dle pravidel práva obojího vysvětlovali i jiné předpisy poslední vůle a vše zase applikovali na svátost. Pojednávali tedy důkladněji než Luther nejen o všem tom, co Kristus při poslední večeři konal, ale i o tom, co na kříži vytrpěl.

Když Luther dlouho vykládal, svatá Eucharistie že jest znamením, pečetí poslední vůle, poslední vůle pak že není nic jiného než zásliba dědictví, činí rychle závěr, že mše sv. tedy nemůže býti dobrý skutek ani oběť.

Slyšel jsi, praví, že mše sv. jest toliko zásliba Boží, nebo poslední vůle Kristova, doporučená (stvrzená) svátostí těla a krve Jeho. Tomu-li tak, poznáváš, že nikdo o ní nemůže pojednávati

jiným způsobem a s jiného stanoviska než pouze věrou (Věřím pouze, že Kristus splní, co slíbil.) Víra pak není čin, ale učitelka a život činův (skutkův).[1])

Tolik práce si dal, a přec z té veliké námahy nezrodil se než maličký větříček. Luther rád by v něm viděl silný vichr, který by hory vyvracel, ale já se domnívám, že jest tak nepatrný, že ani třtinou nepohne. Neboť odstraníš-li množství slov, kterými zdobí věc absurdní jako opici purpurem, odstraníš-li bombast, nezbývá ti nic, než pouhé *sofisma*. Co tolika slovy praví jiného než: Missa est prommissio, ergo non potest esse opus? Komu by nebylo líto člověka, který jest tak zabedněný, že omezenost svou nepozoruje? A kdo by se nehněval zase na člověka, který, ač by věděl, jaký nesmysl tvrdí, přece domníval se o druhých, že tak hloupí jsou, že nesmyslu toho nepozorují? Nebudu se s ním příti o poslední vůli a záslibě, o celé definici a její applikaci na svátost. Nebudu mu odporovati, jak snad později jiní činiti budou, kdo podkopají mu základy jeho stavby, a kteří ukáží mu, že testamentum novum jest záslība zákona evangelického, jako testamentum vetus byla záslība zákona Mosaického, a kdo ukáží mu, že o celé té látce Luther příliš moudře nepojednává. Neboť ustanovuje-li testator někoho za dědice universalního, nevypočítává jednotlivě, co mu odkazuje; a odpuštění hříchů, které Luther považuje za odkaz, není totéž jeho království nebeské, ale jest spíše cesta do nebes. Kdo by se věcmi těmi obírati chtěl, ten by mohl nehorázně zatřásti celou stavbou Lutherovou. To vše ponechám těm, kdo budou míti do toho chuť. Na základ, o němž praví, že jest neochvějný, já mu nesáhnu, ukáži toliko, že budova, kterou na tom základě vystavěl, snadno se dá zbořiti. Abychom to lépe pochopili, pozorujme počátek celé věci, ustanovení mše sv. (Pokračování.)

Česká Liga akademická.

V krásném letošním květnu vypučel na roli katolické květ k radosti katolíků a k zlosti nepřátel církve — Česká Liga akademická.

Bylo to 5. prosince m. r., kdy pokrokové studentstvo svorně se socialistickým i anarchistickým vrhlo na sebe nesmazatelnou hanbu neslýchaným terrorem při installaci kněze-rektora. Řev a excese násilníků, z nichž se pražské německé časopisy srdečně radovaly, přimělo samého profesora dra. Drtinu, že s rozhořčením zvolal: »Vy jste zhanobili náš (pokrokový) směr!« Osudná událost ta musila ovšem vzbuditi všude trpké úvahy, kam dojde celý národ, tolik již štvaný, když budoucí výkvět intelligence brutálně a chlapecky jedná tam, kde jest na místě jen nejopatrnější součinnost zkušených a nepředpojatých činitelů. Ač se občas

[1]) Audisti, missam nihil aliud esse, quam promissionem divinam, seu testamentum Christi, sacramento Corporis et Sanguinis sui commendatum. Quod si verum est, intelligis eam non posse opus esse ullo modo, nec alio studio a quoquam tractari quam sola fide. Fides autem non est opus, sed magistra et vita operum.

opakují v našem studentstvu projevy, nad nimiž každý rozumný člověk s úžasem spíná ruce, dal zejména tento projev jeho ihned podnět k článkům v různých časopisech, aby se konečně založil dobrý spolek českých akademiků, potřebný a toužebně želaný.

I potupy, jichž se dostalo učení i společnosti katolické na minulých schůzích studentských, dokázaly potřebu sdružení, které by čelilo nezdravým, výstředním proudům, jež podemílají život mladeže i všeho národa našeho.

A několik nadšených, zbožných akademiků provedlo myšlénku tu způsobem skvělým. Vůdce jejich, fil. stud. Josef Šanta, sodal Marianský, osobní agitací, bez jediného slůvka v novinách a pod., získal s pomocí několika málo během čtyř měsíců přes 80 akademiků, jež jednak přesvědčení katolické, jednak i hnus nad terrorem »svobodomyslných« spolků akademických uvedlo do noveho spolku.

A tak dne 13. května t. r. došlo k ustavující valné hromadě, která se konala v malém sále žofínském. Dostavilo se přes 60 posluchačů vysokých škol. Z pozvaných hostí přišli J. O. Vojtěch hrabě Schönborn, Jeho Magn. rektor Thdr. Antonín Vřešťál, kanovník a univ. prof. dr. Jan Sýkora, univ. prof. dr. Kordač František, předseda Zemské Jednoty Jan Pauly, red. Tom. Škrdle, superior P. Schmidt S. J., redaktor P. Pechoč Ord. Praed., prof. Em. Žák, nakladatel Václav Kotrba. Schůzi zahájil svolavatel fil. Josef Šanta křesťanským pozdravem a přivítal jak hosty, tak kollegy.

Po té zvoleni za předsedu schůze JUC. Vl. Červenka, za zapisovatele fil. Antonín Markus. Za čestné předsedy rektor dr. Ant. Vřešťál, dr. J. Sýkora a dr. F. Kordač.

Předseda JUC. Vl. Červenka ujal se vedení schůze srdečným oslovením všech přítomných a dal přečísti stanovy.

Na to ujal se slova Frant. Kotrč, stud. práv, aby promluvil o účelu spolku. Hned při úvodu své řeči připomenul, že mu jde zejména o nejdůležitější vlastnost spolku, totiž o jeho katolický ráz. Na ten nutno klásti stálý důraz, jej dlužno vždy a všude míti na paměti, chce-li spolek účelně a zdárně působiti. Naši odpůrci — neboť my jako katolíci nemluvíme o nepřátelích — s malomocným hněvem přihlížejí neočekávanému zrození tohoto plodu nadšení a horlivosti mladické, ale jisto jest, že nesnesitelny terror jejich byl také jednou z nejúčinnějších pružin k založení spolku. My jsme již jednou konečně musili zvolati: »Už máme všeho násilnictví dost!« To jsme jim neřekli však slovy, ale rázným skutkem, a jejich hněv je důkazem, že s námi musí volky nevolky počítati. A čím více poroste jejich násilí, tím těsněji se semkneme a tím lépe se vyzbrojíme.

Trojí vznešený motiv byl zakladatelům vůdčí hvězdou: Pomnění na slavnou minulost drahé naší vlasti, jež nás rozohňuje k následování skvělého příkladu těch mužů, jejichž vroucí víra a láska k Bohu rozsévala mír a pokoj a blaho ve vlasti české. Řečník stručně líčí blahé doby sv. Václava, Karla IV. atd. Za druhé úvaha o tísnivých, rozervaných poměrech přítomnosti, a konečně vážná, hrozivá budoucnost, která nás musí zastati vyzbrojeny co

nejdůkladněji a připraveny co nejlépe. Spolek není nám cílem, ale prostředkem k povzbuzení a přípravě se pro další život.

Spolek splní dokonale své poslání, když ve svých členech probudí, vzpruží a uchová náboženské přesvědčení. neboť jen ten, kdo má v srdci živou víru, bude státi neochvějněji než skála a nadchne se pro pravdu, dobro a krásu, vzepne se k vznešenosti v myšlení i ve skutku. Hájiti účel katolického spolku znamená téměř tolik, jako hájiti naši víru, naše sv. náboženství katolické. »Vy, drazí bratří moji,« praví řečník, »svým členstvím v tomto spolku veřejně osvědčujete, že vám není temným problém vědy a víry. Vy víte, že jako rozum vědou, tak vůle a srdce věrou se zušlechťuje, a duševní tyto mohutnosti, svorně věrou i vědou zušlechtěné teprve tvoří cele ušlechtilého člověka, budují pevný, nezdolný charakter, rozněcují plamen lásky k vlasti, cit pro spravedlnost, lásku k povinnostem!«

Spolek náš bude však vštěpovati nám také pochopení a zájem pro veledůležitou socialní práci, neboť dnes »Silent Musae inter arma!«

Stručně řečeno: Mezi námi vládniž vroucí bratrská láska, přímá spravedlnost k odpůrcům, a celkem směřuj »vše ku větší slávě Boží!«

Řečník končí povzdechem k Matce Boží, aby ráčila spolku vyprositi požehnané trvání, a k sv. Václavu, aby nedal zahynouti spolku našemu, nám, ni budoucím! — Nadšená slova ze srdce k srdcím nesená vyvolala bouři souhlasu.

Předseda poděkoval Fr. Kotrčovi a dotazoval se shromáždění, přeje-li si kdo slovo k stanovám. — Ježto někteří přítomní studující přáli si tu a tam změny stylisace, usneseno, aby návrhy na změny podány do týdne předsednictvu, které svolá mimořádnou valnou hromadu, v níž se potřebné změny provedou.

Předseda sděluje, že přítomný pan polic. koncip. Skvrna má vyříditi, že J. Exc. pan místodržitel Coudenhove lituje, že nemůže osobně súčastniti se dnešní schůze a přeje plný zdar.

K slovu přihlášena řada hostí.

Prof. dr. Jan Lad. Sýkora vítá shromážděné studující i program jejich sdružení. Člověk jest povinen, aby miloval zemi a věnoval jí svou práci, ale on jest i synem nesmrtelnosti a musí i toho býti bedliv. Dávno toužil po sdružení katolického studentstva. Akademici židé, akademici evangelíci jsou seskupeni ve svazy. Naše náboženství není takové, aby studenti měli se stydět, založiti si i sdružení katolické. Ono nás poučuje, ono nám dává určitou odpověď na otázku účelu a způsobu života. Dává nám odpověď upokojující a povznášející pro věčnost. Tím liší se od ostatních. Náboženství důvěry, svobody a lásky!

Hrabě Vojtěch Schönborn dává průchod radosti, kterou mu způsobilo založení potřebné této organisace a blahopřeje studujícím ke kroku tomu. Apostrofuje slova básníkova, bude-li každý z nás z křemene, celý národ je z kvádrů.

Jan Pauly jako předseda Zemské Jednoty vzpomíná, že český kněz a český student byli vždy dvě ruce v jednom těle. Český

kněz vždy s láskou lnul k českému studentu, jak o tom svědčí množství nadací, založených k umožnění jeho studií. Želí, že nalezli se v poslední době, kdož v zlém úmyslu krásný směr kalí. Přeje katol. studentstvu plného zdaru.

Jménem družstva Vlast promluvil red. Tom. Škrdle, pravě: »Pozdravuji nový spolek jménem družstva Vlast; bude-li Česká Liga akademická působiti směrem přísně katolickým, neohlížejíc se ani na pravo ani na levo, má všecku přízeň, podporu a lásku naši a mohutným tiskem svým poskytneme jí silnou propagandu.« Za denník »Čech« promluvil vydavatel V. Kotrba. J. J. Zd. kníže Lobkovic z Bíliny zaslal pozdravný telegram. — Blahopřejné a omluvné přípisy zaslali dvor. rada prof. Alb. Bráf, prof. dr. Jar. Sedláček, prof. V. Müller.

Z řad studentů nadšeně promluvili: Jos. Šanta a Just. Hronek, tento připomíná studentům závěť Riegrovu. Slovy z duše cítěnými staví za vzor vůdce národa Riegra jako karakter. I spolek nový bojovat a snažit se bude za — věnec vavřínový! Nedejme se žádnou překážkou odstrašiti od svých snah. Dojat připomíná, že i o novém sdružení platí: Trp, kozáče, budeš atamanem!

Předseda za bouřlivého potlesku děkuje kol. Hronkovi a jeho bratru a phil. Šantovi za uskutečnění idee utvoření Ligy. Jich zásluha o to budiž tu zaznamenána. — Po té děkuje všem přítomným za účast, vzpomíná laskavosti hrab. Sylva-Tarouccy, jenž propůjčil akademické Lize ve svém paláci na Příkopě místnosti a končí schůzi provoláním slávy J. V. císaři a králi, Piu X. a J. Eminencí. Za činné členy přihlásili se všichni přítomní studující (mimo asi pět). Do výboru byli zvoleni: Předseda: Ph. C. Josef Šanta. Místopředseda: JUSt. Fr. Hronek. Jednatel: JUC. Vladimír Červenka. Pokladník: I. JUC. Jan Krupička, právník, II. PhC. Vojt. Hyžďal, filosof. Zapisovatel: PhC. Ant. Markus. Novinář: R. Faigoš, fil. Knihovník: Jelínek Ad., práv. Správce: Drobný Frant., fil. Náhradníci: Sedlák Jan, technik, Jaroš Adolf, technik, Buršlica Jan, filosof, JUSt. Jak. Lesák. Kontrolující komise: JUSt. Hronek Josef, JUSt. Hruban Vl., Hospodka Boh., theolog. Čestná rada: Pražan Fr., technik, Engel Pant., technik, Skalický, technik, Kožušníček Št., filosof, Fr. Dvořák, technik, Šesták, technik.

Za povznesené nálady rozcházeli se účastníci této památné schůze. — Venku očekávaly je hloučky pokrokových mladíků se zadrženými poznámkami, jež udávaly aspoň teď, když nepodařilo se jim zmásti pořadatele a dostat se do schůze.

»Čas«, »Nár. Listy«, »Osvěta lidu«, »Rad. Listy«, »Samostatnost«, »Přehled«, »Studentský Věstník« vrhly se na nové akad. sdružení s obvyklou záští. Rovněž i protiklerikální schůze státoprávního stndentstva v Konviktě brojila proti České Lize akademické, a filosof G. Čada rozebíral a odsuzoval provolání, kteréž tato Liga vydala.

Za to na straně katolické vítá se akademická Liga s neobyčejnou láskou. Tak na př. provolání její uveřejnily: »Čech«, »Obnova«, »Hlas« a rovněž i — »Národní Politika«. Velice sym-

paticky vítá akademickou Ligu brněnský »Obzor«, číslo 6. (červnové) t. r. »Naše Listy« mimo to přinášejí týden co týden nové členy Ligy, dary a vše důležité, co s činností její souvisí. — Za členy zakládající — 200 K — přistoupili: Frant. Marat, generál velmistr křižov. s čer. hvězdou v Praze; Vojtěch hrabě Schoenborn; říšský poslanec Oskar baron Parisch; Vincenc Brabec, majitel realit na Král. V nohradech; říšský poslanec dr. Moř. Hruban; em. c. k. okresní školní inspektor Fr. Perútka z Uh. Hradiště; rektor pražského semináře Jan Řihánek a z theol. fakulty pražské profesoři: dr. Eug. Kadeřávek, dr. Fr. Kordáč, dr. Jan Sýkora a rektor dr. Ant. Vřešťál. — Příznivci stali se (ročně 10 K): družstvo Vlast, red. Tom. Škrdle, Msgr. Josef Kuchynka a Fr. Vaněček, sídelní kanovníci na Vyšehradě. — Na darech dostala Liga: v »Čechu« pod heslem: Nedejme se: 50 a 20 K; přímo 100 K: od Jeho Eminence ndp. kardinála Leona Skrbenského. — Družstvo Vlast zaslalo Lize všecky své knihy a brožury a starší ročníky svých časopisů a daruje jí všecka čísla právě vycházejících svých časopisů. Podobně učinila Tisková Liga v Praze. — Pozdravné přípisy zaslali Lize: bohoslovci brněnští a olomoučtí, katolický akad. spolek Danica ve Vídni. Pozdravný list Jeho Eminence zní takto:

Velectěnému výboru spolku
»Česká Liga akademická«
v Praze!

S radostí nelíčenou přijal jsem laskavou zprávu ctěného výboru, že spolek Česká Liga akademická se stal skutkem.

Ve chvílích trpkých zkoušek a v době, kdy se zdálo, že nepříznivé a nepřátelské vlivy násilím a úkladně oloupí dorost naší intelligence o její nejdražší statky, víru a mravní ušlechtilost, v této chvíli povstal a ustavil se v České Lize akademické sbor nadšených a pravých pěstitelů intelligence, jenž bez bázně lidské a ostýchavosti, ale mužně a statečně chce a bude vyznávati své katolické zásady od předků zděděné, je hájiti a chrániti, a jenž pod jejich blahodárným vlivem bude mravně zušlechťovati sebe i drahé krajany své.

Oceňuje proto vysoce jak idealní cíl, ke kterému sdružení Vaše se bráti bude, tak odhodlanost, s jakou nehledíc k překážkám cestu k cíli vytčenému nastoupilo, vítám Vás, mladí přátelé a představitelé katol. intelligence, co nejsrdečněji v novém spolku Vašem a přeji Vám zdaru a požehnání Božího co nejhojnějšího s ujištěním mé trvalé přízně a otcovské lásky.

V Praze, dne 22. května 1906.

Leo kardinál Skrbenský,
kníže-arcibiskup pražský.

Nuže, stateční jinoši katoličtí, ku předu! Ničeho se nebojte a před útoky nepřátel neustupujte! Konejte pilně a neunavně úkol ve stanovách sobě vytčený a vezměte si mimo to za zvláštní úkol rozšiřovati tisk v rodinách, u nichž bydlíte, ve

krajích, ve kterých se pohybujete a v krajinách, kamž se na prázdniny vracíte. Súčastněte se horlivě již stávajícího života katolického a uveďte v něj mladistvé nadšení. Hajte náboženství naše a buďte svědomitým konáním povinností katolických pravou okrasou tupené církve katolické. Jinoši katoličtí, čekáme a doufáme, co nám dosud schází, že z vás vyjde v národ řada inteligentních mužů katolických! Zdař Bůh!

Aféra prof. Judy.

[Pokračování.]

II. Přistupme nyní k pojímání zákonného ustanovení o t. zv. »právu volného projevu mínění«, ve státním základním zákoně o všeobecných právech občanů státních obsaženém, z něhož pánové dedukují ono přeobsáhlé, přímo absolutní domnělé »právo« své na bezohledný projev mínění, rozumí se hlavně ve věcech náboženských, a vzhledem k němuž ve svých officielních resolucích ve znění, jak se při podobných slavnostních enunciacích souditi dá, patrně plně uváženém, s veškerým důrazem a emfasí prohlašují, »že sahají nám na práva státními základními zákony zaručená všichni ti, kdo chtějí bráti nám volnost projevu mimo školu ve věcech náboženských, politických atd.« [54])

Přihlédněme k věci této. [55])

Dotýkáme-li se již těchto státních základních zákonů vůbec, tu především se vším důrazem nutno odmítnouti úplně bludné mínění, mezi laiky však velmi často se vyskytující a jak soudíme, i v našem případě četným pánům za direktivu sloužící, totiž mínění, že by byl nějaký stupeň intensity mezi jednotlivými předpisy právními dle toho, zda jsou pojaty v »základní zákony« čili nic. [56]) Vždyť státní moc je *vždy stejně* intensivná a nepřipouští žádného stupňování. Celá zvláštnost t. zv. základních zákonů (tedy abych tak řekl ta jejich »základnost«) záleží pouze a výhradně v tom, že *nové* předpisy o věcech jimi upravených [57]) platí pouze tenkráte za skutečné projevy vůle státu a tudíž za platné a zavazující, jen když

[54]) Viz znění resoluce, otištěné na str. 623 a n.

[55]) Z literatury o předmětě úvah tuto i níže uvedených poukázáno budiž na jeden z nejnovějších spisů, stěžejní dílo dvor. rady prof. Dra Jiřího Pražáka, českému písemnictví právnickému ke skutečné ozdobě sloužící: Rakouské právo ústavní, díl I.—IV. (2. vydání Praha 1900—1903), specielně díl III.: Ústava říšská. Starší literatura uvedena u Seligmanna: Beitrag zur Lehre vom Staatsgesetz u. Staatsvertrag str. 11. Z novějších viz Jellinek: Gesetz u. Verordnung (Freiburg 1887), Zorn: Gesetz, Verordnung atd. v Hirthových »Annalen des d. Reiches« 1889 č. 4., Dyroff: Rechtsatzung u. Gesetz atd. tamže téhož roku str. 884., Hänel: Studien II. (Lipsko 1888) a j. m. Viz i přísl. stati v systematických zpracováních práva veřejného, hlavně Ulbrich: Lehrbuch des österr. Staatsrechts (Berlín 1883), Gumplowicz: Das österr. Staatsrecht (Vídeň 1891), pak monografické stati hl. Ulbrichovy v Öst. St.-W.-B. atd.

[56]) Srovnej Pražák l. c. str. 52.

[57]) pokud vůbec je v zákonech těchto nějaký předmět positivně upraven, čehož v několika jejich ustanoveních v podstatě není, t. j. pokud v zákonném tom ustanovení není obsažena pouze taková »úprava«, kterou by laikovi bylo lze naznačiti stručně ad oculos »v té věci platí jiné zákony«, tedy vlastně: »platí to, co toho času platí.« A mezi takováto zákonná ustanovení patří i ona volnost projevu mínění.«

splněny jsou jisté zvláštní záležitosti, které předpisuje ústava pro změnu oněch zákonů, kterým právě přiložila název zákonů »základních«; zejména tedy je při hlasování ve sněmovně poslanecké potřebí nejméně polovice poslanců a majority dvou třetin přítomných, má-li usnesení říšské rady o změně základních zákonů pokládáno býti za platné (§ 15. zákl. zák. stát. o zastupitelstvu říše ze dne 15. prosince 1867 č. 141 ř. z.)

Není tu tedy mezi základními zákony s jedné a ostatními zákony s druhé strany naprosto nijakého rozdílu co do intensity jejich, co do závaznosti jejich norem, nýbrž pouze co do těžších či lehčích podmínek budoucí jejich *změny;* jest jim dána jen jistá sankce *stálosti.*

Tolik pokládali jsme za svou povinnost co nejstručněji podotknouti proti nesprávnému pojímání právní povahy t. zv. základních zákonů státních, kdež patrně slovo »základní« svádí k tomu, přikládati jim jakousi větší váhu a vyšší intensitu než jiným zákonům, pokládati je za jakousi vyšší potenci zákonů. A stejně upozorniti jest na mylnost názoru ne méně častého, který by chtěl emanacím moci výkonné přiřknouti menší váhu a závaznost než výronům moci zákonodárné, zákonům.[58]) A to ať se jeví moc výkonná ve kterékoli funkci své — chceme-li ji již roztřiďovati dle běžného rozdělení moderní doktrinou — totiž jako moc nařizovací, organisační, donucovací; neboť jak moc zákonodárná, tak i výkonná jsou výronem jedné a téže moci, totiž moci státní, jež — jak již řečeno — stupňování nepřipouští.[59])

Má-li kdo určitou povinnost právní, ať jest mu uložena státními základními zákony či jiným zákonem nebo nařízeními moci výkonné (rozumí se, pokud jsou tyto poslední vůbec platnými), jest právní intensita její stejná: má a musí ji plniti. Nezáleží na prameni právním, který ji ukládá, běží jen o to, je-li to resp. pokud je to povinnost pravoplatná.[60]) Z toho plyne

[58]) Srovnej Pražák, Rak. pr. ústavní, díl III. str. 267 (druhé vydání): »Mohou sice vzejíti pochybnosti o tom, je-li nějaký úkon výkonný platný čili nic, avšak nehledíc ani k tomu, že tytéž pochybnosti vzejíti mohou i v příčině aktů zákonodárných, může se při tom vždy jednati jen o naprostou *platnost* nebo *neplatnost* aktu, nikdy o to, je-li tento *méně* účinný, nežli jiná emanace téže svrchované moci státní.«

[59]) Věci tuto jen co nejstručněji uvedené byly by ovšem hodny úvahy delší, hlavně pro nesprávné mínění ve směrech těch rozšířené — avšak vzhledem k rámci stati této nutno omeziti se na míru nejskrovnější.

[60]) Rozumí se, že nemáme zde co činiti a proto také vůbec zde nezabýváme se otázkou, v theorii všeobecného práva státního velespornou, o theoretickém *vymezení nařizovací* funkce moci výkonné proti moci zákonodárné, s níž ovšem jeví značnou podobnost. Převeliká — aspoň ve směru quantitativním — literatura o věci této jednající obohacena ještě značněji sporem s neobyčejnou prudkostí vedeným nejnověji pro obor pruského práva, k čemuž zavdal podnět hlavně Anschütz r. 1901 spisem »Die gegenwärtigen Theorien über den Begriff der gesetzgebenden Gewalt u. den Umfang des kön. Verordnungsrechts nach preuss. Staatsrecht«; proti němu hlavně Arndt (v Archiv f. öff. Recht, XV., XVI. atd.), kteréhož sporu účastnili se i jiní. Pro naše právo cf. svrchu citované stěžejní dílo Pražákovo s uvedenou tamže literaturou, tlumočící různé náhledy; k tomu hl. Žolger »Österr. Verordnungsrecht« (práce velmi obšírná), Spiegel (v Jur. Vierteljahreschrift 1901); Ulbrich »Lehrbuch d. öst. Staatsr.«, Mayer (v Arch. f. öff. Recht, XIV.), Haucke (Krit. Vierteljahresschr. III., V. sv.) atd.

na náš případ applikováno: Ať má profesor středoškolský povinnosti své k náboženství uloženy kterýmkoli pramenem právním, ať zákonem nebo pravoplatným nařízením, ať je má dále uloženy takovýmito prameny právními pro všechny občany platícími nebo platnými výhradně pro funkcionáře veřejné vůbec či pro učitele středoškolské specielně — na tom všem nezáleží; stačí, že je dle positivního právního řádu říše naší a doby naší má.

Zmíněné ustanovení o t. zv. právu volného projevu mínění obsaženo jest jakožto článek 13. v jednom ze základních zákonů státních ze dne 21. prosince 1867, totiž v zákoně č. 142 ř. z., jednajícím vůbec ex professo o »všeobecných právech občanů státních.« Již sama konstrukce těchto t. zv. všeobecných práv občanů státních jest v podstatě své theoreticky úplně vadna a nesprávna,[61]) neboť nejedná se při těchto tak zvaných »právech« ve skutečnosti o nic jiného než o hmotnou mez, kterou stát sám sobě ukládá vzhledem ke svým poddaným. Historicky vyvinula se theorie tato z t. zv. nezcizitelných práv lidu, souvisejíc se známou theorií, nyní ovšem dávno opuštěnou, o vzniku státu smlouvou společenskou (contrat social), jíž prý jednotlivec — občan — nikdy nemůže přinésti v oběť ve prospěch státu celou svou osobnost, nýbrž pouze ono plus, které přebývá přes meze dané právě jeho lidskou důstojností. To však, co jest základem této, je nezadatelno, může býti kdykoli později žádáno nazpět a vindikováno po případě i hmotným odporem proti státní moci. Tato z abstraktní filosofie prýštící t. zv. nezadatelná práva lidu, známá hlavně z revolučních výstřelků svých, objevují se pak v moderních ústavách[62]) pod názvem »všeobecných« nebo »základních« práv občanů státních. O nějakých skutečných subjektivních právech v pravém slova smyslu nemůže tu ovšem býti řeči. Jak již praveno, nejedná se tu o nic jiného, než že ony materielní meze, přes které stát nemá nikdy jíti, omezuje individuelní svobodu občanů svých,[63]) a které dány jsou již samotným účelem státu a rozumovou úvahou, objevují se ve formě předpisů positivních, státem samým sobě samému stanovených a jím i sankcionovaných, a proto zcela právem činí se těmto jevům pod jménem »práv« vystupujícím správná námitka,[64]) že nijakými subjektivními právy vlastně *nejsou*, postrádajíce netoliko positivního obsahu, ale i potřebné individualisace podmětu »práv« těch. Náležejí prý všem občanům státním, bez

---

Pro specielní otázky, na př. policejní právo nařizovací hl. Rosin »Der Begriff der Polizei u. der Umfang des polizeilichen Verfügungs- u. Verordnungsrechtes«, Rotering »Über Polizeiverordnungen u. ihre Giltigkeit« atd.

[61]) Viz na př. Pražák v citov. spise I. díl str. 9. a 10., III. díl str. 49. a nn., str. 121. nn., Lingg »Die staatsrechtliche Stellung der im Reichsr. vertr. Königr. u. Länder« str. 15.

[62]) Podobné předpisy objevují si mimo naši i v ústavách jiných. Pro pruské právo cf. Frormann: »Die . . . Vorschriften der preuss. Verfassungsurkunde vom 31. Jänner 1850.«

[63]) Vždyť jednal by stát sám proti sobě, kdyby omezoval přes míru vytknutou účelem svým (t. j. napomáhati dosažení všech životních úkolů lidstva, státním svazkem spojeného) svobodu jednotlivcovu a podrýval by vlastní kořeny své, připravuje takto přirozeně jen půdu živlům podvratným.

[64]) Pražák l. c. § 178., Lingg l. c. a j. v.

jakéhokoli vztahu ke skutečnostem, které by způsobovaly vznik jejich pro určitou osobu. I správně uvádí na př. Pražák,[65]) že za těchto okolností »nelze nahlédnouti, proč *pouze některá* osvědčení přirozené volnosti se definují jakožto práva základní; vždyť zajisté týmž právem, jakým mluví se o volnosti tiskové, spolčovací, právu volného projevu mínění atd. atd., mohlo by se mluviti o »právu« choditi na procházku, jísti, píti, dýchati atd., tak že by řada těchto »práv« do nekonečna mohla býti prodloužena.« Faktum ovšem jest, že přes to přese všecko ustanovení takováto vlivem politických proudů dostala se do veškerých téměř ústav novodobých, a — *pokud ovšem ustanovení ta obsahují positivní předpisy* — nutno s nimi počítati.

Jinak ovšem jest tomu, pokud v zákonech dotčených jen všeobecně vyslovuje se zásada, že jednotlivec nemůže býti ve své individuelní volnosti omezován *přes míru zákony stanovenou*: neboť věc tato rozumní se sama sebou a takovéto ustanovení — a to i ať přihlížíme ke všem předpisům posavade platným i ať hledíme ke všem normám budoucím — nemá prakticky ceny *pražádné*,[66]) neboť dosah této individuálné svobody takovýmto zákonným předpisem »zaručené« jest výhradně závislý na obsahu oněch specielních předpisů právních, kterými ony určité poměry životní, o něž se v tom kterém případě jedná, jsou upraveny. Bezcennost takovýchto předpisů nejlépe plyne z úvahy, že, kdyby takovéto předpisy vůbec neexistovaly, byl by právní stav ve věci té naprosto stejný jako za jejich existence. A v tuto kategorii norem spadá i ustanovení o t. zv. právu volného projevu mínění. A není pak opravdu snad předpisu druhého, jehož by se bylo tak často dovoláváno k právnímu posuzování věcí nejrůznějších, ale v nejpřednější řadě vždy, když jedná se o projevy protináboženské, hlavně pak o nájezdy na církev katolickou. Lidé bývají si přese vše štvaní přece vědomi, že při prudkých takovýchto projevech (hlavně jsou-li tak surové a bezohledné, jak nyní je takořka denním zjevem), není přece jen vše to právně v pořádku. A tu je velmi snadno ihned utlumení podobných nějakých skropulí, takovéto universální nalhávání sobě i jiným, veřejnosti, o správnosti právní takovýchto »projevů« po ruce poukazem na »právo volného projevu mínění« prý »základními zákony zaručené.« Poněvadž pak onoho famosního výkladu zmíněného předpisu nejčastěji používá se na úkor právní ochrany náboženství a církvi zaručené, nebudiž pokládáno ve zlé, několik slov ve věci té šíře pronésti, ač ovšem jen v míře nejskrovnější.

Celý předpis onen, jemuž se připisuje výklad nezřídka absurdní, zní takto: »Článek 13. Každý má právo mínění své v mezích zákona slovem, písmem, tiskem nebo vyobrazením volně pronášeti.«

Jak každému jen poněkud myslícímu člověku na prvý pohled patrno, leží tu celý důraz na slovech »v mezích zákona«:

[65]) Rak. pr. ústavní III. díl, str. 49., pozn. 2.; srov. i Lingg l. c. a Lemayer »Studien« str. 75.
[66]) Pražák III. díl str. 51.

celý onen právní stav, jaký toho času platí, jest onou zákonnou mezí, v němž se projev jednotlivcův může pohybovati. Kdyby pak ustanovení tohoto nebylo, byl by přirozeně také, jak každý pochopí, týž právní řád stejným rámcem, v němž by mohl každý projevovati své mínění. Záleží tu tedy, jak na prvý pohled zřejmo, výhradně na obsahu předpisů celého právního řádu toho času platného, čili na obsahu všech jednotlivých specielních předpisů, věc tuto upravujících.

Aby pak se nezdálo, že dáváme zákonu výklad libovolný, mluvíce snad pro domo nostra, překládáme výsledky vědeckého bádání jednoho z největších znatelů rakouského práva ústavního a správního, vytvořitele jeho systematiky a svrchovaně bystrého a plodného pracovníka ve jmenovaných oborech právních, bohužel k velké škodě vědy právní vůbec a právnické literatury české zvláště předčasně zemřelého dvorního rady prof. Dra Pražáka, pokládajíce si za svrchovanou čest, že byli jsme jeho žáky.

Příslušná stať zní: [67])

»*Neurčitost*, ano přímo řečeno *mlhavost* domnělého práva tohoto nejlépe patrna jest z pokusů, odvozovati ze zásady v dotčeném článku základního zákona vyslovené praktické důslednosti. Velice poučnou je v té příčině dosavadní judikatura říšského soudu.

Jelikož volný projev mínění i dle samého základního zákona státního dovolen jest pouze »v mezích zákona«, záleží ovšem při posouzení dosahu práva zde zaručeného vše na tom, jakými jsou ony zákonné meze, k nimž tuto se odvoláváno. A meze tyto jsou právě tak rozmanity, jako způsoby, kterými možno nám na venek projeviti mínění své.

V první řadě vytýkají závažné meze volného projevu mínění již samé zákony trestní. Pouze myšlenky a vnitřní předsevzetí vymykají se — jak nazbyt podotčeno v § 11. našeho zákona trestního — všeliké praeventivní i repressivní činnosti moci státní; *jakmile však vnitřní názor takový dospívá ku konkretnému výrazu svému, jest jemu přizpůsobiti se* **všem normám**, *jimiž ovládán jest ve státě život zevnější.*

Pokud pak ten který projev spadá pod určitý předpis zákona trestního, nelze vůči neodvislosti soudů, jimž přísluší zákon ten vykonávati, vůbec domnělému právu na volné projevení mínění zjednati průchodu jinak, než užitím všech prostředků, které poskytuje řízení trestní těm, kdož obviněni jsou z činu trestného.

Však i pokud vykonávání pravomocnosti ~~trestní~~ svěřeno jest orgánům správním, *nelze* proti obmezením volného projevu mínění příslušnými předpisy podmíněným nastoupiti zvláštní cestou, kterou ústava vykazuje těm, kdož se domní-

[67]) »Ústava říšská« str. 122. a násl. — Uvádíme ve smyslu § 25. čís. 1. zákona z 26. prosince 1895 č. 197 ř. z. (o právu původském) dovoleným způsobem doslovně.

vají býti zkráceni v právech základními zákony státními zaručených, totiž stížností k soudu říšskému.

Jdeme však ještě o krok dále a tvrdíme, *že vůbec nemožna* jest *každá* zvláštní ochrana t. zv. práva na volné projevení mínění proti repressivním opatřením státní moci. Nebo nabylo-li opatření takové formálně právní moci, jest tím postaveno nade vši pochybnost, že omezení volnosti, o kterém tu řeč, stalo se způsobem legálným; bylo-li však opatření to zvráceno orgánem vyšším, jest opět nepochybno, že se vůbec nestalo porušení »práva« dotčeného.

Co pak se týče praeventivních opatření, nebyla by sice zásadně vyloučena možnost, že by jimi byla porušena volnost, projeviti mínění své v tom či onom směru; v praxi však i tu působí neurčitost práva zde chráněného právnické konstrukci poměru, o který jde, obtíže téměř nepřekonatelné.«

I shrnuje Pražák výsledek celé úvahy své v tuto zcela kategorickou dikci:

»Z řečeného vysvítá, že *všeobecného práva nějakého na volný projev* **vůbec není.** Odpadá tudíž pro nás také nutnost zkoumati, které zjevy zevnější sluší pokládati za výhradné projevy mínění súčastněných osob a ku kterým z nich sluší přihlížeti se stanoviska jiného.«

Skonstruovali-li si tedy pánové a s takovou emfasí vůči všem věřícím katolíkům předkládali »právo na plnou svobodu slova tištěného i mluveného, jak jest zaručena státními základními zákony,« [68]) byli ve věci té na cestě úplně omylné. Takováto naprostá volnost, hlavně zakcentovaná (a bohužel i praktikovaná) ve »věcech náboženských«,[69]) jest snad »pium« desiderium některých pánů, ale dosud nikterak nějaké skutečné právo, a hlavně již ne z onoho právního pramene odvoditelné, z něhož je pánové odvozovati míní (ze základních zákonů státních). Pánové měli tu přihledati k obsahu specielních zákonů a nařízení, jak jsme již z předu úvahy své uvedli. Oním článkem v tomto směru nedokáží ničeho a stanovili-li zmíněný postulát svůj v rozsahu daném »základním zákonem«, byli — snad u pánů strany realistické proti všemu nadání a proti vší povaze příslušníků strany té — velice skromni; nežádali vlastně ničeho jiného, než žádáme my katolíci, totiž aby profesoři, jakožto stav pro vývoj národa svrchovaně důležitý, používali volnosti pro projevy své pouze v mezích právním řádem říše naší jim uložených, aby specielně k náboženství vždy, všude a ve všem chovali se s onou šetrností, s jakou chovati se mají. A také tato úvaha k ničemu jinému nesměřuje, než právě na toto poukázati.

Avšak v celé té věci jest zarmucující to, že pánové byli ve skutečné podstatě svého postulátu takto skromni jediné proto, že nevěděli, že požadavek jejich jest obsahu takového, jaký

---

[68]) Viz resoluce Ústř. sp. č. prof. v Praze (»Vlast« str. 422).

[69]) Srovnej resoluci moravskou (»Vlast« str. 623).

ve skutečnosti má, že — abych tak řekl — žádají něčeho, aniž by vskutku za to žádali, neboť oni měli úmysl žádati velice mnoho, věc svrchovaně povážlivou, oni chtěli z ustanovení onoho článku základních zákonů dovoditi a získati možnost, závaznost svým úředním postavením danou úplně opomíjeti, práva z úřadu svého si ponechávajíce, povinnosti z téhož úřadu plynoucí libovolně odhazovati a místo nich stanoviti bez jakéhokoli zření na toto specielní postavení své volnost *naprostou*. Že ovšem takovýto výklad základního zákona státního o t. zv. všeobecných právech občanů státních, kdyby realisován byl jak ve všech směrech onoho článku 13., tak i stejným způsobem v jiných oborech »volnosti« lidské citovaným zákonem upravených, vedl by k absolutní anarchii a činil by naprosto illusorními jakékoli zákony jiné — je sice věc jistá a na prvý pohled patrná; ale věci takové nerady berou se v úvahu.

Co do onoho hlavně proti náboženství a církvi tak často před veřejností »užívaného« či lépe zneužívaného článku 13. bylo by možno konstruovati nesčíslné množství příkladů a poukázati takto, kam by věc vedla — a také ve směru tom skutečně učiněny i prakticky prazvláštní pokusy, rozšiřovati kruh těchto »práv«, jak svědčí judikatura říšského soudu,[70]) a z velikého množství nálezů téhož soudu, jimiž byly stížnosti pro domnělé takovéto »porušení« »práva volného projevu mínění« zamítnuty, dovolujeme si citovati aspoň nálezy tohoto jediného a výhradně příslušného tribunálu pro porušení práv politických, nálezy, které v dikci své nemohou býti zřetelnější, totiž ze dne 20. dubna 1880 (Hye čís. 213, 214, 215), ovšem v překladě českém: »Ústavní právo, své mínění ve skutečnosti vůči každému a při každé příležitosti směti projeviti, jest *neprokázatelno a vedlo by* takovéto pojímání »práva volného projevu mínění« *pouze k absurditám* (= nesmyslným nemožnostem).«

Již příklady shora (na str. 629 až 634) uvedené volili jsme úmyslně tím způsobem, aby nejen sloužily k ojasnění správnosti náhledu tamže tlumočeného a zmíněnou částí profesorstva tak úplně mimo úvahu puštěného, že totiž *zvláštní* postavení ve státě poskytuje zvláštních práv i zvláštních povinností, jejichž obsah a rozsah nelze posuzovati výhradně z postavení *všeobčanského*, — nýbrž aby příklady ty doložily zároveň i názor tuto hájený o dosahu těchto tak zvaných »všeobecných práv občanů« a možnosti praktické applikace předpisů o nich jednajících. Kde je na př. právo volného spolčování a shromáždování u žáků středoškolských, kde jsou vůbec práva politická u stavu vojenského, (postavení nota bene z valné části nuceně zaujatého)? A jak modifikována jest »volnost« zřízenců veřejných v nejrůznějších směrech atd. atd.! Každý ví dále, jak přes »základní zákon« o »volném projevu mínění« závazny jsou i předpisy *nejnižšími* instancemi dané, na př. řády policejní jednající o zákazu »projevování mínění« nelibosti v divadle, na příklad pískáním atd. (tleskati naproti tomu smí každý, poněvadž

[70]) Přehled této judikatury uvádí Hye ve své známé sbírce nálezů říšského soudu ve svazku IX.

činiti tak zakázáno není a je to přece také po případě velmi bouřlivý projev mínění), každý ví, že »projevovati mínění« v n e v h o d n o u dobu, jinak třeba způsobem úplně dovoleným i obsahu dovoleného, může po případě rušiti nařízení o nočním klidu atd. atd. Takovýchto ukázek, že ve skutečnosti nějaké podobné absolutní, neomezené právo volného projevu neexistuje a existovati nemůže, dala by se uvéti nekonečná řada.

A což teprve k jakým nesmyslům by se přišlo, kdyby se podobným způsobem analogicky doslovně pojímala i jiná ustanovení onoho zákona o všeobecných právech občanů státních, bez jakéhokoli zření k ostatnímu celému stavu právnímu. Copak by tomu říkali pánové, kdyby docela týmž logickým postupem, jak činí oni, dovolával se na př. žák, jenž v primě naprosto propadl, předpisu citovaného zákona základního (čl. 18.), že »každému jest volno, vzdělávati se, kde a jak mu libo«, a kdyby se chtěl následující rok »vzdělávati« v sekundě, a propadnuv zde opět potom v tercii atd., nebo kdyby přišel nějaký analfabet a najednou by chtěl realisovati své »právo ze základních zákonů« a »vzdělávati« se jako řádný žák třeba hned v oktavě? Co kdyby se jinoch chtěl ze stejného »práva« »vzdělávati« na ústavech dívčích a vice versa? Co by tomu řekli, kdyby jejich žák dovolávaje se téhož článku 18.: »Es steht Jedermann frei, seinen Beruf zu wählen (každému jest na vůli, voliti sobě své zaměstnání)«, pojednou řekl: »Nechci býti žákem, — teď chci býti profesorem, k čemuž mám dle základních zákonů státních plné právo«, nebo kdyby některý ještě důvtipnější »zvolil« sobě za zaměstnání býti presidentem ministerstva? To by pánové nad podobným pojímáním zákona přece jen asi trochu otevírali oči — my však bychom se po těch zkušenostech, které jsme učinili, čtouce a slyšíce všelijaké právnické dedukce ze základních zákonů (hlavně jakmile jen poněkud jedná se o věci s náboženstvím souvislé) n e d i v i l i p r a n i c, kdyby se s tím najednou přišlo, a také by takovýto »výklad« a dedukovaná z něho »práva« nebyla o nic absurdnější, než je ono famosní »právo volného projevu mínění« v dožadované a hájené absolutnosti.

Avšak co kdyby se pomocí oněch všeobecně znějících vět zmíněného základního zákona přímo a bezprostředně *vsahalo v práva jiných*, zákonem chráněná, stejně jako se libovolnou konstrukcí »práv« vsahá v různá práva církve, v práva katolíků? To by každý hned věděl, jak to bolí! Co kdyby na př. ex titulo svého »práva« dle článku 6. citov. zákl. zák. (»každý občan státní může na k a ž d é m místě státního území se zdržovati a bydleti«) přišel nějaký ježatý otrhánek k některému milému panu profesorovi-pokrokáři, jenž tak »svobodomyslně« vykládá základní zákony státní, a prohlásil, že teď chce používati citovaného svého prava a bude v bytě páně pokrokářově »se zdržovati« a »bydleti«. Po případě ne sám. To by se asi milý pan pokrokář dlouho nerozmýšlel a honem by přišlého státního občana »denuncoval« u strážníka s náramně naléhavou žádostí, aby mu ten výkon »práva státními základními zákony zaručeného« překazil. Ale co kdyby tak ten strážník, ba ani úřad některý nechtěl

tomu vyhověti a zmíněný občan státní by své »právo« prováděl dál à la Juda své projevy? To by se sypaly nové »denunciace« na sněmě i v parlamentě, jak že to vláda provádí zákony a zabezpečuje právní ochranu proti porušení práva. *Tu* by pánové honem pochopili, kam by vedla podobná konstrukce »práv« z doslovného, k ničemu jinému než všeobecně pronesenému předpisu základního zákona nepřihlížejícího výkladu, a pochybujeme velmi, že by i ten nejradikálněji »svobodomyslný« z nich akceptoval takovýto výklad svrchu citovaného ustanovení. A což kdyby někdo podobně chytristicky »duchaplným« výkladem téhož článku 6. (»každý občan státní může na každém místě státního území jakýchkoli nemovitostí nabývati a jimi volně vládnouti«), prohlásil, že nyní chce nabývati nějakého panství, nějakého rozsáhlého fideikommissu, — a neměl by ani nejmenších peněžních prostředků, nebo stěžoval by si do porušování základních zákonů, že on panství »nenabývá«, nechtěl-li by mu je vlastník prodati. Takovéto a podobné nesmyslné dedukce a konstrukce »práv« vedly by k protismyslnostem tak úžasným, že by každému zůstal prostě »rozum státi« — a také tuto absurdnost a komičnost takovéhoto způsobu »vykládati si« zákon pochopí zcela jistě každý, — — ale jak jedná se o »volnost projevu mínění«, a hlavně jak jedná se o náboženství nebo církev katolickou a její instituce, tu jakoby již bylo pravidlem, odložiti jakoukoli rozumovou úvahu a úsudek, a sans gène hájiti a přímo či nepřímo schvalovati, když i ne již hned bezprostředně podnikati, kde jaký bezuzdný útok a surové štvaní proticírkevní.

(Dokončení.) 887

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 9. května šestou schůzi za předsednictví p. Václ. Žižky. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. Za nového člena přijat byl pan Jos. Fikejzl, člen redakce „Selského Listu"; byl předsedajícím srdečně přivítán. — Od poslední schůze řečnili: Dr. Rud. Horský na Kladně a Tom. Jos. Jiroušek v Praze v Johanneum a v Merkuru. V Radnicích vykoná za Socialní odbor přednášku p. Václ. Dvorský.

Red. Tom. Škrdle poukázal na zuřivý a ničivý boj proti p. JUDr. Jul. Nejedlému a dodal: Znám ten boj, sám jsem ho prožil, několik let jsem v něm trval a když jsem býval v neděli v kavárnach, divíval jsem se, nebyl-li jsem někde napaden a pohaněn. Proto ze zkušenosti radím p. Dr. Nejedlému, aby si z toho nic nedělal. To bylo a bude a to přejde a kdo je čestný muž, čestným zůstane, i kdyby byl celý blátem poházen. My si p. Dr. Jul. Nejedlého vážíme, jej milujeme, jemu vděčností zavázáni jsme — ne já sám, hojně jiných kněží i katol. laiků i různých řemeslníků a živnostníků. Zde mohu sděliti, že p. JUDr. Jul. Nejedlý sloužil často a zdarma dělníkům a řemeslníkům; co nyní koná nový živnostenský instruktor, to konával před ním téměř sám a zdarma p. JUDr. Jul. Nejedlý, věnovav takřka třetinu své kanceláře zájmům živnostenským. Tisková Liga trvá na jedenáctý rok a p. JUDr. Jul. Nejedlý koná pro ni

od počátku všecky práce zdarma; zdarma uděluje porady, zdarma píše žaloby, zdarma jde k soudu. Podobně se chová ku katolickým kněžím vůbec — nic od nich nebere. Palmare, o němž noviny v procesu katechetů proti prof. Masarykovi psaly, není určeno pro katechety, nebo pan JUDr. Jul. Nejedlý slouží i jim zcela zdarma. My katolíci jsme tedy zavázáni p. JUDr. Jul. Nejedlému vděkem a socialní odbor dává této vděčnosti veřejně a slavně průchod. — Na to referoval red. Tomáš Škrdle o šetrnosti a spořivosti. Stať tato bude v budoucím čísle „Našich Listů" uveřejněna.*) — Předložil: 4. Časopis „Lid". krejcarový orgán strany národ.-socialní. Časopis ten konkuruje v útocích na klerikalismus s rudou „Září". Mimo četné jiné urážky praví v č. 3.: máme u nás dvoje církevnictví, černé a rudé. Proti oběma třeba pracovat. Oboje je stejné. Násilím a brutálností pracují .... pryč s církevnictvím ať rudým nebo černým" .... A to je strana, pro kterou „Národní Politika" láme kopí. Socialní odbor upozorňuje katolíky, že národní socialisté vedou stejně zuřivý boj proti katolicismu i odsuzuje činnost „Národ. Politiky", která tuto stranu fedruje a žádá katolíky, aby ničím a v ničem nár. socialisty nepodporovali.

Farář Vlast. Hálek promluvil o uznaníhodné činnosti sociologického kroužku bohoslovců Budějovických, ve kterém v letošním roku konaly se přednašky: „Jak si má kněz všímati socialní otázky", „O dnešním volebním řádu". „O soc. demokracii a křesť. socialech", „O českém státním právu", „Židovské otázce", „O samosprávě", „Soustavách národohospodářských", „Zemědělském dělnictvu", „O úpadku stavu rolnického", „O charit. činnosti", „O otázce školské", „O otázce ženské" a „Proti alkoholu". — Pojednal o spise Fr. Vacka: „Socialní dějiny české doby starší" ve Vzděl. knihovně katol. sv. 39., kdež jest pojednání o úřednictvu knížecím a ministerialech, o zřízení soudního a knížecího dvora. Spolu počíná stať „Cizinci, obchodníci, hosté". — „Bytová otázka dělnická" od dra. A. Soldáta. Autor stojí na zásadách křesť. mravouky, která jest cestou k řešení otázky socialní a jejich složek. pojednává o významu bytu pro dělníka, o prostředcích pomocných zvláště státu, jež může tento poskytnouti zákonodárstvím, dozorem, státní stavební bankou, stavebními úlevami. Vším právem žádá spisovatel zrušení „ratejen", aby ve dvorech dělnictvo zemědělské mělo vlastní krb. Tím zmírní se protivy třídní, dělnictvo vyrváno jsouc proletářní bídě zvolá po smyslu anglického přísloví: můj dům třeba malý, jest mým a mou tvrzí. — Realisté oznamují vydání publikace dra. B. Gebaura „Východočeské otrokářství" Nechanické harfenictví (de facto žebrota a prostituce). Proniká již Sibiří až do Číny a dostalo se s ruským vojskem až do Mandžurie. K omezení tohoto zla velmi by napomáhalo rozšíření „nádražní misie". — Ref. sděluje, že vedení „Serafinského díla lásky" v Linci v záchraně náboženský a mravně ohrožených dítek nabízí social. odboru „Vlasti" své síly ke spolupůsobení. — Jelikož strana soc. demokr. a nár. socialní zahajují agitaci k organisaci služebných, jeví se potřeba, aby zahájena byla akce k jich organisaci křesť. socialní. Nutná jest reforma dosavadních kanceláří pro sprostředkování práce, zastoupení služek v jich dozorčí radě, úprava nemoc. pojišťování, zákonného klidu nedělního pro ranní služby Boží, invalidní a starobní pojištění. — Soc. odbor se usnáší požádati zemské sdružení katol. spolků, by ženské katolické spolky uchopily se této akce ve pro-

*) Byla uveřejněna v „Našich Listech" č. 38. ze dne 19. května t. r.

spěch služebných a pořádaly častější schůze pro ně. — Vzácným porozuměním potřebám doby jest zřízení nové stolice pro praktickou sociologii při alumnátě v Brně. Kéž vychová v kléru hojně pracovníků pro praktickou práci socialní. Žeň jest hojná, dělníků potřeba.

Red. Tom. Jiroušek doporučil poslední brožury (řeč dra. Nejedlého „o manželské rozluce“ a dra. K. L. Řeháka „o Lutheranství v Čechách“), nákladem družstva Vlast právě vydané. Dále návrhl, aby na oslavu 15tiletého trvání Socialního odboru družstva Vlast konala se v pondělí dne 25. června t. r. jubilejní schůze odboru, na níž by předseda, místopředseda a jednatel promluvili významné řeči. Mimo to bude jednatel ve schůzi konati přednášku „Stávky, boykot, výluky a arbitrace“, která pak se uveřejní v „Našich Listech“. Návrh byl přijat.

Pan Josef Fikejzl, člen redakce „Selského Listu“, rozhovořil se o důležitosti odborové organisace eventuelně o „Všeodborovém sdružení křesť. dělnictva“. Objasniv podrobně složení odborových organisací anglických, vyložil i účel a složení sdružení našeho. Přimlouval se za propagování zásady: „katolický zaměstnavatel — katolického dělníka“. Jestliže našinec horlivě pracuje i tenkráte pro katol. organisaci, kdy pro svoji agitaci trpí jak od dělníků i zaměstnavatele, bude tím horlivěji pracovati, zaopatříme-li mu slušné místo a lepší příležitost k agitaci. Přimluviv se, aby myšlénku odb. org. křesť. propagoval kde kdo, aby nebylo kněze ani laika, který by ji nefedroval!! Ukončil slovy, která nám zvláště na Žofínské konferenci pražských katolíků o Velikonocích pan red. Myslivec na srdce kladl: „Poučujte si katol. dělníky jak chcete, pokud ho nesorganisujete ve spolky odborové, musí nezbytně propadnout odbor. spolkům socialistickým.“

Referát nového člena vyslechnut byl s pozorností a socialní odbor již z tohoto prvního referátu seznává, že získal v p. Jos. Fikejzlovi nadějného pracovníka. — Tím byla schůze skončena.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 9. května devátou schůzi za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel katecheta Boh. Jiráček četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen.

Red. Tom. Škrdle referoval: Protestantismus v Čechách až do bitvy bělohorské (r. 1517—1620) od Dr. Fr. Kryštůfka jest kniha pozoruhodná. Čtu ji ve volných chvílích s velkým zájmem. Sloh jest ušlechtilý, podání jasné a celou knihou vládne historický klid. Dí se tam mezi jiným, že císař Ferdinand II. tím, že vypudil z Krajiny protestanty, zachránil národnost slovinskou (303). Drzost protestantů oproti tehdejším katolickým vladařům a katolíkům vůbec tehdy byla stejná jako nyní, ba zuřivější, v čemž vynikali zvláště dva cizinci, Matyaš Thurn a Colonna z Felsu, nemajíce lásky k naší vlasti. Tato protestantská zuřivost vypudila české krále z Prahy; usadili se ve Vídni a povznesli ji, a Praha sklesla na pouhé provincialní město. A tato zuřivost a vlastizráda přivodila bitvu na Bílé Hoře. Čím Ferdinand II. po bitvě na Bílé Hoře odbojné stavy trestal, to činili oni sami v míře mnohem horší a způsobem krutějším před bitvou bělohorskou katolíkům. I doufám, že toto obšírné vylíčení odboje proti Ferdinandovi II. přispěje k vyjasnění myslí v otázce této velice popletených a proti katolicismu zaujatých.

Dne 13. července t. r. slaví Jan Halouzka, farář ve Veřovicích na Moravě, 50. výročí svého života. Red. Tom. Škrdle v delší řeči ocenil

jeho zásluhy o katolický život a literaturu na Moravě. Referát tento bude uveřejněn v červencové „Vlasti“.

Farář Vl. Hálek podal zprávu o spisu Th. dra. Aloise Langa z Mor. Ostravy „Jacopone da Todi, blázen pro Krista“, vydanou v Mor. Budějovicích. Dle výroku F. Nietzsche „Katolictví vyleptalo snad nejjemnější duchy lidské společnosti, jací kdy byli.“ Jacopone je mezi nimi nejrázovitější. Bizarní tento básník středověký, jehož šestistyleté výročí smrti slavíme, čerpal z ducha sv. Františka z Assisi a zahájil nový básnický směr katolické satiry. Své době zůstal psychologickou záhadou. Charakterisují ho slova na jeho hrobce: „Stav se bláznem pro Krista, novým uměním svět pobláznil a nebe urval.“ — Záslužnou prací jsou „Životy svatých“ veršem od Fr. Žáka. Nedávno vyšlá „Blah. Anežka Česká“ jest toho dokladem. — „Museum“, časopis bohoslovců československých, v čís. 2. a 3. přináší slibné práce bohoslovců, kteříž budtež vřele vítáni na českém katolickém Parnasu. Zprávy z jednotlivých seminářů dokazují, jak utěšeně se pracuje v jednotlivých „Růžích Sušilových“. Velice vítaným prostředkem k sesílení literárních snah jest vypsaná odměna ndp. biskupa Kr.-Hradeckého na nejlepší práce bohoslovců o thematech: „Pryč od Říma“, „Křesťanství a život církevní v Čechách za králů Lucemburských až po Husa“ a „Čtení písma sv. v národních jazycích“. — V úvaze „Sv. Čech a náboženství“, kterou přináší „Museum“, uvedeno Čechovo Credo z „Modliteb“ k Neznámému: „Ne víra, ale jen slabé — tušení Neznámého, (?) dále humanismus bez (?) osobního Boha a bez (!) positivního poměru (!) člověka k Bohu, mnohdy pantheismus. Čech stanoví účel člověka na zemi: poslouchati vnitřní hlas, (!) jenž pudí k dobrému, lásce, obětivosti. Autor končí charakteristiku Svat. Čecha: „Čech viděl jen povrch božské pravdy a dal se odraziti lidskými chybami v církvi. Kéž by byl šel ještě hlouběji a poznal, co jest v ní opravdu božské.“ — Velice časovou knihou jest krásná práce P. Jos. Spillmanna T. J. „Oběť zpovědního tajemství“, která právě byla vydána ve „Večerních Zábavách“. Na katolický lid působí hluboký dojem, ano i na jinověrce. Budí hlubokou úctu k zpovědnímu tajemství a jeho nositeli — katol. duchovenstvu. Bylo by dobře knihu tu ve více výtiscích po farnostech rozšířiti, zvláště jako dar ze školy vystupující mládeži. — Liter. sekce odložila za příčinou pokročilé jarní doby slavnostní večer k poctě 100letých narozenin kněze-básníka Fr. Vacka Kamenického na podzim. — Dále věnovala pohrobní vzpomínku zesnulým kněžím spisovatelům Fr. Vohnoutovi a V. Polaneckému. — Literární sekce jest povděčna dru. R. Zhánělovi za publikování „Vzpomínek na Václava Kosmáka“ ve „Vlasti“, důležitých pro literární historiky a životopisce.

Fr. H. Žundálek, katecheta v Praze, sdělil, že nejdp. kníže-arcibiskup v Gorici Dr. Frant. Sedej poděkoval vřelým přípisem Literární sekci za blahopřejný projev k jeho jmenování. Podobně poděkovala nejd. kapitola v Budyšíně za projevenou kondolenci za příčinou úmrtí prvního lužicko-srbského biskupa dr. Jurije Łuščanského. Referent přednesl životopis kanovníka Jakuba Hermanna, faráře ve Wotrově v Saské Lužici, vylíčil jeho zásluhy, které si získal jako nakladatel „Łužice“, jediného vědeckého časopisu lužicko-srbského. K návrhu téhož zaslán byl blahopřejný pozdrav tomuto lužickému knězi-buditeli k jeho 70tiletým narozeninám. Podobný projev byl zaslán k 70tiletým narozeninám dolno-lužického spisovatele, učitele Kristiana Šwjely, redaktora jediného dolno-

lužického časopisu „Braniborského Casníka". — Referent poukázal na shakespearovské studie ruského spisovatele N. Storoženka, 25. ledna zemřelého, podával zprávu o Spolku sv. Vojtěcha na Slovensku, o nálezu nového spisu Mickiewicova, o českých studiích Frant. Štingla v „Dom in Svetu" a jiných slovanských novinkách. Na návrh téhož zpravodaje Literární sekce vyjádří blahopřání k 40tiletým kněžským jmeninám Jeho Magnificence ThDr. Františka Kryštůfka, c. k. dvorního rady a universitního profesora v Praze, které připadají na 15. července t. r. Od navrhované větší oslavy téhož zasloužilého českého historika bylo upuštěno, poněvadž Historický kroužek družstva Vlast před nedávným časem na veřejné schůzi ústy c. k. školního rady dr. M. Kováře p. dvorního radu náležitě ocenil.

Red. T. J. Jiroušek podal zprávu o Světové knihovně Ottově, v níž shledal překlady z cizích literatur, bez nichž česká literatura by se mohla lehce obejíti pro jejich se stanoviska morálního lidu nedoporučitelný směr. Jsou to zvláště francouzské a norské a j. toho druhu romány, které líčí hříšný život lidí beze studu a tak čtenářstvo „vzdělávají a baví", že je strach lidu je dáti do rukou. Co několik dobrých knih v lidu dobrého docílí, to opět jeden takový román zvrátí. Proto buďme ve volbě knih pro lid opatrní.

Na konci schůze vyslovila Literární sekce slov. p. JUDr. Jul. Nejedlému své uznání za vše, co pro katolíky zdarma učinil a odsoudila zároveň všecky útoky na něho podnikané.

Tím byla schůze skončena.

Výbor družstva Vlast konal dne 29. května osmou schůzi za předsednictví Dr. Rud. Horského. — Schůze zahájena a skončena byla modlitbou. — Jednatel red. p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Výbor určil program valné hromady, jež bude konána v pondělí dne 2. července t. r. v $^1/_2$1. hodině odpol. Jednohlasně bylo usneseno, aby za čestného člena družstva navržen byl valné hromadě JUDr. Jul. Nejedlý, zemský advokát v Praze, a to pro nesčetné zásluhy, jež si o katolické osoby a zájmy získal. — České Lize akademické udělil výbor všecky knihy a brožury a bude jí dávati ročně 10 K podpory. Zároveň vyzývá výbor všecky své stoupence, aby tento důležitý a na výsost potřebný spolek akademický všemožně podporovali. — Knihy se udělují křesť.-socialnímu a vzdělávacímu spolku pro Český Dub a okolí. — Výbor se usnesl, že zřídí podzimkem počínaje s Jednotou čes. katol. učitelstva v domě svém půjčovnu knih. Za kustoda půjčovny zvolen byl red. Tom. Jiroušek. Řád půjčovny vypracují komise obou spolků. — Redaktor Tom. Škrdle předložil vzácnou knihu: „Karel IV. jako křesťan a vlastenec" od Jiřího Sahuly (cena 3 K) a upozornil výbor na její důležitý význam v naší katolické literatuře. Výbor projevuje nelíčenou radost nad tímto významným zjevem literárním a prosí dp. Jiřího Sahulu, aby stejnou péčí vylíčil život všech vytečných a zasloužilých mužů o církev z dávných dob naší vlasti, po čemž † P. Jos. Svoboda T. J. tak často toužil. — Na sjezdové výlohy v Jindřichově Hradci byla potřebná položka schválena. — Pokladník družstva sdělil, že za pomoci dobrého počtáře a úředníka našeho pana Jana Žáka dokončuje účty družstva. Příjmy časopisů jsou oproti loňské účetní zprávě mnohem příznivější. — Tak byl na př. příjem: „Vlasti" loni 13.410, letos 13.813, „Vych." loni 5.201, letos 5.537, „N. L."

loni 7.303, letos 8.547, „Sborníku“ loni 2.620, letos 3.139, „Hlasů“ loni 906, letos 1.166, „Vzdělávací četby“ loni 658, letos 1.090. I dům náš jest letos prvně aktivní (rozhodl to dar 500 K od † Msgr. Antonína Hory) a tiskárna si rovněž slušně stojí — za to papír. obchod má letos menší příjem než loni, ale ovšem i menší vydání, při čemž podotknouti třeba, že krámská pap. závodu v prázdných chvílích skládá (falcuje) tiskopisy jako síla expediční. Také společné vydání a vydání za časopisy jsou v celku vzato menší než loni. — Pokladník při tom znova vysvětloval výboru účetní manipulaci. Všecky peníze, co denně přijdou, ať přímo ať poštou, zapisují se v týž den do odborných knížek. I z poštovních snímek zapisujeme vše den co den do odborových knížek s příslušným datem a se jménem objednávající či zasílající osoby — jen zbývající předplatné bezpečně ukládáme a teprve na podzim a v zimě je do specielních knih zapisujeme. Do abonentních archů zapisujeme je abecedně před upomínáním. Vše, co se přímo koupí nebo poštou objednává a neplatí se, zapisuje se den po dni s příslušným datem, se jménem kupující osoby i s obnosem, zač bylo co objednáno, do zvláštní knížky. Když se dluh zaplatí, položka se v této knížce škrtne, objednávka pečlivě uschována se zničí a peníze se zapíší do odborných knížek. — Předseda vyslovil přání, aby se i předplatné denně zapisovalo; k tomu odpověděl red. Tom. Jiroušek, jenž dříve několik let v naší administraci pracoval, to že by právě práci zdržovalo a více sil vyžadovalo, když by třeba pro 6 poukázek šest abonentních knih a 6 abon. archů musilo býti vyhledáváno, otevíráno a tyto položky tam zapisovány, kdežto děje-li se zápis hromadně a při větším počtu, tu že se snímky dle abecedy osoby a dle data zásilky peněz seřadí a rychle se do předplatních knih zapisují. — Pokladník přidal, že zařizuje veškeru administrační práci tak, aby málo silami všecko se zpracovalo; z té příčiny musí odkládati zanášku předplatného až na příhodný čas. Celé léto se na př. píší upomínky dlužníkům, na podzim se provádí agitace pro naše časopisy, po jaru sděláváme ohromné účty a v zimě před tím zanášíme předplatné každé do zvláštní knihy, tedy „Vlast“ zvlášť, „Vychovatel“ zvlášť atd., aby se mohly zjistiti příjmy a vydání, jak si který časopis stojí. — Výbor vzal tato sdělení na vědomí a usnesl se, aby jak ve „Vlasti“ tak v „Našich Listech“ uveřejněny byly: součet příjmů a součet vydání družstva a konečná bilance t. j. jeho aktiva a pasiva. — Tím byla schůze skončena.

LITERATURA.

RUSKA.

Staroobrjádčeskije archijeréji v Súzdalskoj krěposti. Óčerk iz istóriji razskóla. A. S. Prugávina. Petrohrad 1903. — V archivech Suzdalského kláštera ve Vladimírské gubernii, věznice pro osoby duchovního stavu, obviněné z přestupků proti pravoslavné víře, shledal a uveřejnil p. Prugávin historické zprávy, plné tklivé tragiky.

V hradebních sklepeních neboli »kazamatech« klášterní tvrze té, střežené s bdělostí a přísností opravdu vojenskou, snášelo svízele dlouholetého žaláře vedle jiných vězňů též několik staroobřadnických čili rozkolnických biskupů, zejména Arkádij, Alímpij, Kónon a Gennádij. Nezanechali tam po sobě spisovních nebo jiných osobních památek, ale četné duchovní stopy táhnou se jako tajemné pásmo z nitra jejich tichých, osamocených celí do nejzapadlejších končin rozkolnického

světa, a pamět o nich žije dosud jako posvátný závěr jejich útrap a vytrvalosti v rodinách četných staroobřadníků. Dokumenty, jimiž se autor žičil, sestávají z oficielní korespondence představených kláštera s vyššími duchovními úřady, z různých předpisů, oznámení, raportů — avšak i ze stereotypních frází úředních listin proniká občas jako žaloba, sten anebo výtka lidí, takřka za živa pohřbených v němých baštách suzdalské věznice.

Arkádij a Alimpij byli uvězněni ještě za panování císaře Mikuláše I., k jeho osobnímu rozkazu. Jako většina prostých ruských lidí — dí spisovatel — trpěli a snášeli též oni mlčky, nevzpírali se, neprotestovali, aniž jevili nějakou nevoli. Avšak tíha dlouholeté vazby nezlomila jejich pevné vůle, nezvrátila jejich náboženských názorů a přesvědčení, ač ovšem nemohla nepůsobiti zhoubně na jejich zdraví. Zejména trpěl šedesátiletý Alimpij, jenž vůčihledě chřadnul, až konečně dle úřední zprávy po dlouhé nemoci z dopuštění Božího zemřel.

Suzdalský archimandrita, jsa zároveň dozorcem věznice, povinen byl dle dané mu instrukce každý měsíc napomínati a nabádati svěřené jeho péči vězně k návratu k pravoslaví. Tito však dle »raportů« archimandrity, znějících v průběhu celých desíti let pořád stejně, zůstávali stále zatvrzelými. O arcibiskupu Arkadijovi na př. píše: »Byl poučován, aby se zřekl svých rozkolnických bludů, ale vyslechnuv má napomenutí, zůstal tvrdošíjným jako dotud a osvědčil, že považuje za největší hřích změniti obřady své víry a zříci se své hodnosti. Petrohradská synoda, patrně rozmrzelá stálým opakováním téhož, dala konečně archimandritu pokyn, aby jí zprávy o úspěchu svého poučování zasílal nadál jednou v roce.

Souvěrci ovšem pamatovali svých vězněných pastýřů, jak svědčí akta »o rozkolnických lžebiskupech« v klášterním archivu, k nimž přiloženy četné dopisy z různých měst a končin Ruska. Prosté, srdečné listy obsahují vřelé pozdravy »dobrým trpitelům« a prosby o jejich modlitbu a žehnání. Byly zasílány též různé dárky, mimo jiné »černá jikra« (kaviar) s přáním požíti ji ke slávě Boží a dobrému zdraví — avšak ni listy, ni dárky nedocházely těch, jimž byly určeny.

Zajímavou jest charakteristika dotčených vězňů, zaslaná archimandritem Dosithejem do Petrohradu r. 1878. 1. Lžearcibiskup Arkádij, 70 let, napomenutí nedbá, věře v pravotu svých klamných názorů, ale zachovává přísnou kázeň a jest »blahopokorný«. 2. Lžebiskup Kónon, 81 let, za příčinou sešlého věku není s to, aby se zřekl některých zakořeněných předsudků, ale je chování úplně bezvadného. 3. Lžebiskup Gennádij, 53 let, trvá úporně při svých bludných pojmech, hájí náruživě hodnost nezákonitě jím přisvojenou, povahy popudlivé, ne vždy klidný a poddajný. — Kdy a kterak ukončili tito rozkolničtí biskupové svoji pozemskou pouť, není ve spisku zmínky. *Karel Jindřich.*

POLSKÁ.

Róża duchowna. Czasopismo poświęcone czci najśw. Maryi Panny, Królowej różańca św. Rocznik ósmy. Lwów. Odpowiedzialny redaktor Wincenty M. Szumski. Nakładem konwentu OO. Dominikanów Lwowskich. Z drukarni »Polonia« we Lwowie 1905. 390 str. 8°. Vychází měsíčně pouze za 1 K i poštou. — Řád sv. Dominika vyznamenává se nemalou úctou k P. Marii a rozšiřováním pobožnosti sv. růžence. Tato snaha vede se nejen mluveným slovem, nýbrž také písmem, jak četné spisy, vydané členy tohoto řádu, o tom svědčí. Každého měsíce připutuje k nám malá polská knížečka, ale velmi zajímavá, v níž líčí se Matka Páně jako vítězitelka nad hříchem i hříšníkem. Právě uplynulý ročník plně vydává svědectví o provedení úkolu tohoto časopisu, jak v 1. čísle jest psáno: »Růže duchovní bude i nadále rozvíjeti čest královny sv. růžence, upevňovati, rozšířiti panování Mariino v duších, aby prostřednictvím jejím přišlo království jejího Syna Pána našeho Ježíše Krista. Již tak moudrost Boží ustanovila, že se nedochází k Ježíši než prostřednictvím Mariiným. Podání sv. církve to potvrzuje a svatý Otec Lev XIII. to připomínal dlouhou řadou svých požehnaných řádů ovčince Kristova v četných encyklikách o sv. růženci. Abychom pak důstojně ctili Marii, následovali její ctností, třeba ji poznati.« Redakce přispívá ku poznání této královny případnými básněmi, články o růženci jako prostředku výchovy mládeže, o dějinách jeho. Také obranu jeho pěstuje; dokazujeť, že modlitba růžencová není nesmyslnou, že není jen modlitbou lidí slabomyslných, že odpovídá duchu času a že bez ní obtížněji bude možno dojíti spásy. Také příklady o tomto předmětě svědčí o veliké úctě, které se tento prostředek spásy těší ve světě katolickém mezi všemi vrstvami obyvatelstva. Rozmanitosti podávají zprávy o časových

otázkách náboženských, dále se tu uvádějí vzory ze života svatých, podávají zprávy o dominikánských misiích, zlatá zrnka, zprávy o růžencových bratrstvech, o odpustcích, uveřejňují se poděkování vyslyšených proseb. Toť zajisté bohatý a zajímavý obsah malého časopisu, který jest dobrým pomocníkem duchovních správců v obtížném jejich úřadě. *Fr. H. Žundálek.*

LUŽICKO-SRBSKÁ.

Katholski Posoł. Ludowy časopis, wudawany wot towařstwa ss. Cyrilla a Methodija w Budyšinje. Redaktor Mikławš Žur. Třaštyrcety lětnik. W' Budyšinje. Čišć Smolerjec knihićišćernje w Serbskim Domje. 1905. 452 str., lex. form. Vychází týdně. Cena 3 marky 60 fen. Tento jediný časopis nepatrné části 12.000 katolických lužických Srbů dožil se již tak vysokého věku, přežil tolik redaktorů a pochoval jediného srbského biskupa, dra Jurije Łusčanského, který byl slibným mezníkem nového lepšího života katolických Srbů. Nepatrná částka bývalého velkého národa nemá ani dostatek duchovních, neboť následkem nesmírneho přetížení většina srbských kněží předčasně umírá. Katolický Posel béře živou účast na životě, zvycích náboženských i národních svých krajanů, jež povzbuzuje, napomíná, varuje od zhoubných skutků, poněvadž nepatrný národ jenom mravní silou může býti zachován. K tomu směřuje většina statí vedle cestopisů a jiných popisů i přehledu politického. Mnoho práce a díla tkví dle výroku redakce v uplynulém ročníku. Pilný a obezřetný redaktor, farář srbského kostela P. Marie, Mikuláš Žur, uveřejnil v něm ne více a ne méně než 35 článků, což jest zajisté velmi slušný počet, přičteme-li jej pořadatelské práci, která mnoho volného času zabere. Vedle toho přispěli exposita Mikławš Andricki 16 články, farář Wingeř 14, učitel Hajna 11, kanovník senior Skala 6, děkanský kazatel Šewčik 4, kaplan Just 3, po dvou pak Želibor Rachlowc, Cyž, Serbowčan, Domaš, farář Libš, učitel Symank, dr. theol. Filip Řezak, po jednom pak farář Nowak a Hana Wićazowa. Četné zdařilé dopisy zasílali kanovník Skala, kanovník Herrmann ve Wotrowě, který jest zároveň nakladatelem »Łužice«, faráři a kaplani Libš, Kubaš, Nowak, Just, Šołta, Delan, Andricki a Žur, jakož i někteří učitelé a rolníci. Politickou část vedl a obtížnou korrekturu obstaral kanovník senior Skala, bývalý dlouholetý redaktor téhož listu, který ochotně vypomáhá, kde může, pokud síly stačí. Hlavní expedici měl na starosti kostelník Jan Nowak. Četní sběratelé pomáhali rozesílati a rozšiřovati list, který má na 660 platících předplatitelů. Z článků četných uvádíme některé: Alkohol a kořenění jídel, Papežství, Rolnické školy, Cesta do Tater, Katolická církev v Rusku, Kreml, Úmrtí biskupů drů Wahla a Łusčanského, Ave Maria, Melchior Grodecki, zbožný mučedník, Národní svátek stoletých narozenin Handrije Zejleře, Maćica Serbska, Sociální otázka, Strossmayerův život a smrt, Čtverá povaha u dětí a j. Z tohoto nástinu pozorujeme rozmanitost článků, aby vyhověno bylo potřebě lidu srbského, totiž zábavě a poučení. Také některé zdařilé básně příležitostné a tendenční doplňují obsah. Bylo by si jen přáti, aby články a básně byly podepisovány spisovateli, poněvadž za řadu let literární historik lužický bude míti skutečně těžkou úlohu, aby rozpoznal, které články který spisovatel pořídil; a přece při tak malé literární činnosti je toho nevyhnutelně potřebí. Kdyby nebylo snadno možno tomuto přání vyhověti, redakce se zajisté postará, aby v obsahu zařaděny články pod jména příslušných pisatelů; to by byl přirozenější postup, než jest při abecedním pořádku všech článků, při čemž nelze se vyhnouti neobvyklému a duchu slovanskému úplně cizímu zjevu, totiž nesprávnému citování, jako na př. jest: Baćonja (z) (smjerć. Mikławša Krala tam), Loretanskich zwónčkach (wo), Mandžurskej (w) [hubjenstwo]. Uvedou-li se jednotliví přispěvatelé dle abecedního pořádku a jejich práce, bude tomuto zarážejícímu zjevu snadno pomoženo a uspořádání obsahu získá na ceně. — Nadarmo též hledali jsme zpráv o schůzích towaryšstva sv. Cyrilla a Methoděje, jež by bylo potřebí vzkřísiti k novému, nadějnému životu, poněvadž spolek mnoho dobrého může provésti, zvláště co se týče lidové četby. Nechť povolaní činitelé tuto naši dobrou radu uváží a podle ní učiní nápravu, dokud ještě čas. — Redaktoru Žurovi, jakož i všem přispěvatelům přísluší zajisté nehynoucí vděčnost lužického lidu i všech katolických Slovanů, že bezplatně a obětavě věnují se tak vytrvale práci náboženské a národní. Jejich práci očividně žehná Prozřetelnost božská, která dosud nedala zahynouti malé větvi uschlého stromu Slovanů polabských. Kéž pracuje se v katolické straně k výchově lidu a mládeže i v tom směru, aby analogický pravopis mohl býti zaveden také v dohledné době i Katholského Posla. Řada příspěvků tímto pravopisem k naší nemalé radosti byla uveřejněna. *Fr. H. Žundálek.*

CESKÁ.

Nová kniha. »O hvězdách«. Čtení pro každého. Str. 196, cena K 1·50, poštou K 1·60. Vydal prof. Dr. Fr. Nábělek v Kroměříži, nákladem vlastním.

Dílo psané slohem lehkým má na mysli širší obecenstvo a podává z hvězdosloví tolik, co by měl znáti každý poněkud vzdělaný člověk. Kapitoly jednotlivé mohou býti čteny o sobě; některých nenajdeme ani v obšírných knihách astron., jako na př. »Kterak poznává se po hvězdách kolik jest hodin«. — Knihou nejen se poučíme, nýbrž se i pobavíme a povzneseme, zvláště doslovem. Kniha zasluhuje býti rozšířena co nejvíce pro šlechetný účel, za nímž byla sepsána.

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Ročník XIV. Vychází jednou za měsíc. Redaktor a vydavatel Josef Vévoda, c. kr. profesor v Olomouci. 1905. Když pisatel před lety kaplanoval u nezapomenutelného Kosmáka v Prostoměřích, navštívil nás tam mladý skromný kněz z diecése Olomoucké. Vydával prostonárodní illustrovaný časopis pro lid a prosil »kukátkáře«, miláčka lidu moravského, jehož podobiznu s jadrným životopisem postavil v čelo svého literárního podniku, aby přispěl mu zlatým pérem svým do časopisu.

Kosmák přijal ho velmi vlídně a slíbil, že přispěje do »Našeho Domova«. Když mladý kněz — byl to profesor Josef Vévoda, tehdy kaplan na Nové Ulici u Olomouce — odešel, chválil ho Kosmák. Připomenul, kterak obětavý muž ten zřekl se místa profesorského na střední škole a vrátil se na místo kaplanské, aby mohl dále vydávati časopis pro lid; proto pravil, že ho neopustí ve vlasteneckém díle jeho a pošle mu tam původní příspěvek.

Slovu svému »kukátkář« dostál, ovšem svým originelním způsobem. Maje právě rozepsáno několik povídek do různých časopisů a jsa zanesen pracemi úředními, nemohl »Našemu Domovu« při nejlepší vůli ničeho napsati; ale slovu přece musil dostáti!

I vzpomenul si, že před lety napsal do »Brněnského pozorovatele« (»Brünner Beobachter«, časopis v Brně vycházející, obírající se nejvíce poměry lidu českého) německy dvě delší povídky. Sešelť se kdesi s několika důstojníky Němci, při čemž mluvilo se také o německé literatuře; němečtí důstojníci divili se Kosmákově znalosti a sečtelosti v německé literatuře, zvláště podivovali se doslovným jeho citátům. Tu Kosmák slíbil, že napíše jim německou povídku, což také vyplnil. Proto vyšly v »Beobachteru« také dvě německé povídky našeho »Kukátkáře«.

Ale od doby té uplynulo již několik let; Kosmák neměl oněch ročníků, v nichž jeho povídky vyšly, a přemýšlel dlouho, kde by starý časopis mohl dostati.

Jednou jeda do Brna, pravil: »Vzpomenul jsem si, že p. hrabě B. má ve své knihovně vázaného »Beobachtera«; dojdu k němu a požádám ho, aby mi půjčil ty ročníky, v nichž jsou moje dvě povídky.«

Za nedlouho poslal skutečně p. hrabě poštou dvě veliké knihy v modrých deskách; byly to staré »Beobachtery«, které hned putovaly do redakce »Našeho Domova« a tam vyšly Kosmákovy povídky: »Otrávené Kvítko« (ročník IV. a V.) a »Fouňa, svobodný pán z Nadutína« (ročník VI.).

Tak stál dobrý náš »moravský Homér« hned u kolébky »Našeho Domova«; v prvním sešitě, který Jan Vévoda dne 1. ledna 1892 vyslal do světa, byla na první straně podobizna Kosmákova, a na druhé povídka jeho: »Klidné chvílky«. »Kukátkářovy« práce byly mu i na dále největší ozdobou, nejlepším doporučením a nikdy nevyčerpatelnou attrakcí.

Bohužel vypadlo již zlaté péro z pilné té pravice, proto nemá ani »Náš Domov« jeho nenahraditelných článků; ale přece vede si statně v tom těžkém boji života, jako si vedl za časů Kosmákových.

Poslední ročník XIV. přinesl 380 stran zajímavé četby, provázené velmi hojnými a zdařilými obrázky. Velmi časovými lze nazvati »Vzpomínky z pouti do Svaté země« s četnými illustracemi, které zvláště vítány jsou českým poutníkům do Svaté země.

Každé číslo obsahuje dva archy o 32 stranách veliké čtvrtky. V čele bývá obyčejně obraz některého vynikajícího muže s jadrným životopisem; pak následují v zajímavé obměně povídky, články poučné, cestopisy, básně, pokyny hospodářské; sešitek uzavírají rady pro domácnost, zrnka pravdy a přísloví, směs, kronika, hádanky, rebusy, žerty, vtipy a podobné.

Náklad na »Náš Domov« nese »Jednota Našeho Domova«, spolek založený Jos. Vévodou, jehož duší je doposud. Prvním účelem »Jednoty« je vydávati tento časopis, druhým podporovati všemožně dobré české písemnictví. Členové zakládající splácejí najednou nebo ve lhůtách 60 korun a dostávají časopis za 2 koruny, kdežto jiní odběratelé platí 4 koruny.

»Náš Domov« jest sice časopisem vycházejícím na Moravě, jejíž svérázný kolorit zračí se nejvíce v jeho článcích, nicméně nese na čele svém náš nádherný pražský obrázek, jak ho nikde jinde na všem světě neviděti, než v naší zlaté matičce: rozsáhlé královské Hradčany s mohutným, velebným, k nebi se týčícím cimbuřím Svatovítským, s uklidňujícími dvěma věžkami Svatojirskými a jemné obrysy štíhlé svatyně Svatoprokopské, dole pak pod kopcem pnou se nádherné báně Svatomikulášské s břitkou věží Svatotomášskou a rozeklanou věží mosteckou. Na obrubě pyšně stojí královský náš lev český, nad ním pak září bleskotným jasem zlatá Karlova koruna česká.

Tak již úhledná vignetka »Našeho Domova« hlásá, že na družné Moravě nezapomíná se na královské Čechy; kéž i bratří z království nezapomínají na sesterskou Moravu a dle možnosti a sil svých pomáhají »Jednotě« také hmotně, příspěvky, vydržovati proti dravé spoustě kalnými vodami hnaných spisův vlastenecky a nezávadně výtečně redigovaný v pravdě lidový list »Náš Domov«, jediný to náš illustrovaný časopis toho druhu. *Dr. Rudolf Zhaněl.*

Fr. Táborský: **Hrdinné touhy.** Nákladem Edvarda Leschingra v Praze. Cena K 2·40. Výzdoba této knihy jest od Ad. Kašpara.

Mezi tenkými a titěrnými svazečky moderních básní působí na nás kniha Táborského zvláštním, nezvyklým dojmem. Jako kdyby veliký kapr ze dna rybníka vyjel na povrch hladiny mezi drobné rybičky. Velký, ba neobyčejný formát, 175 stran i s poznámkami k básním, smělý nápis, obálka samý orel, toť vše zvláštní, ale řekněme hned upřímně: zvláštní obal, ale jádro jemu neodpovídá. Když dočtenu knihu odkládáme, divíme se nápisu. Kde jsou ty: Hrdinné touhy? Vše tak staré, vyšeptalé a přímo bojácné, svědčící, že básník, než uvidí Abrahama, chtěl ukázati, že je tu, sebral své roztroušené verše po časopisech a bez ladu a skladu, bez autokritiky, všechno vydal. Neboť, kdyby básník byl dbalejší svého jména, byl by mnohá slabá čísla, jež nejsou ničím jiným, než veršovanou prósou — prostě vynechal. V čem zůstal básník sobě věrným a »moderním« zároveň, je jeho zášť proti náboženství, jíž na mnohých místech otevřeně se honosí. Tak hned na příklad v básni pod horou mou rodnou (Hostýnem) v pantheistickém názoru na svět velebí pohanství, kdy prý »svět byl plný, plný Boha«, ale nyní »vnuk (dávných předků), pravnuk sterých rodů, jde jak stín tu, duše jeho v šeru« a »odhazuje rouhavé ty cety, jež mu farizeji vnesli v nitro« (str. 16). V jiné básni »Sudička« praví, že v chrámích našich kněží není Boha, »však uvidíš, jak od msty ústa se jim pění.« (str. 18.) Že tu nescházejí obligátní naši hrdinové: Žižka, Hus, obvyklým způsobem vyzdobení, to přec ani není možno v »hrdinných touhách«, to se nemusil ani básník v poznámkách omlouvati: »Vložil jsem (totiž báseň Kacíř, dva zpěvy) je do této sbírky, aby mi nescházel v ní hluboký jejich tón.« Básník sám tedy uznává prázdnotu svých veršů ostatních, ač Kacířem »hlubokého tónu« jim nedodal. A i v tom má neštěstí, vždyť jak mu »Zvon« v č. 30. vytýká, není původním, ale že »Nerudovy zpěvy páteční a Macharovy veškeré knihy let devadesátých měly naň silný a rozhodující vliv.« Inu, ani bahno není všechno stejné, v Píšťanech pomáhá prý od pakostnice a v našich vodách jenom zapáchá. Básně, v nichž básník udeřil ve stranu národní a zanechal planého rozumování, jsou z celé knihy nejlepší a mile se čtou. Hlubších reflexí není básník schopen a kde se jich odvažuje, bývá nešťastným. Zdá se býti mnohým směšno, vytýkají-li se básníku špatné rýmy, ale dokud se jich užívá, ať jsou správné a jde-li o básníka tak starého, nelze mu odpustiti těchto rýmů (třebas by se odvolával na assonanci) dolíček — polibek, prudce — srdce, kamenné — dne, kde, reci — světci, děvče — ještě, Pambu — svadbu, Regano — nezdaro, Bože — hoře, dým — cherubín. Po sbírkách: Básně, Stará komedie, Melodie, neznamenají »Hrdinné touhy« pokrok, ale ubývání sil. *H. O. Lešovský.*

A. B. Šťastný. Vlny života. Román prostých lidí. V Praze. Nakladatelství a knihtiskárna E. Beauforta. — Dělník Dubský, vdovec, zachycen v továrně strojem, přichází o život a zanechá tu sestru, jejíž muž, sladovnický, Kroutil, ujel od ženy a dcery Faninky před časem do Ruska. Obou ujme se po smrti Dubského přítel jeho dělník Červenka, přijme je do svého bytu a obě rodiny vespolek se dobře snášejí, až klepy lidské, poukazují na Faninku a dospívajícího syna Červenkova, je rozvedou. Ale dětská láska mezi oběma trvá stále, až začne choditi za Faninkou, mezi tím co mladý Červenka je ve Vídni u vojska, inženýr z továrny. Vrátiv se domů jest Červenka krutě zklamán, ale nezoufá. Záhy se objeví, že inženýr je vlastně ženat, otcem jednoho dítka a od ženy rozveden, ale přes to z podlého jednání svého usvědčen, strojí Fanince úklady dále, až jednou prchajíc před ním, skočí s okna. Odnese to pouze zlomením nohy, a v nemocnici slaví potom smí-

ření s mladým Červenkou. Inženýr skončí tísněn dluhy sebevraždou a smíření milenců sňatkem. Román je psán poutavým a nelíčeným slohem, povaha jednotlivých osob dobře vystižena a co hlavního, jest psán nezávadně, takže jej možno každému dáti do rukou, což jest v naší době již ovšem dosti velkou předností. *Jan Hendrych.*

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 37. Číslo 1. Práce. Úvahy ethicko-socialní. Napsal Dr. Josef Kachník. V Praze 1906. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francl. — V uvedeném spisku pojednává pan spisovatel ve 22 kapitolách o »práci« po stránce ethicko-socialní, ovšem se stanoviska jedině pravého, křestanského, dotýkaje se všeho, co jakkoli s prací souvisí. Uvedeme-li jen obsah kapitol, jako: Práce a — křesťanství — klid nedělní a sváteční — manželství, práce a —netečnost — ziskuchtivost — přepych — útratnost — spořivost, práce a — pud pohlavní — chudinství — mzda — stávky dělnické, sprostředkování práce, právo na práci, doba pracovní, práce dětí, žen, práce rolnická, řemeslná, práce a kapitalismus, práce a sdružování, poznáme rozmanitost a důkladnost látky projednané. Proto je tento spisek, jehož předností jest zajímavý obsah a snadně srozumitelný sloh, velmi praktickým. Dobrých služeb prokáže každému, kdokoliv činně zasahuje do přítomného hnutí socialního. *Josef Herzig.*

Dr. Jan Nep. Sedlák, Půl století služby u nemocných. K 50letému jubileu kongregace Šedých sester u sv. Bartoloměje na Starém Městě. V Praze 1906. Nákladem vlastním. — »Milým dcerám, Milosrdným sestrám sv. Františka z Assisi, které dnes slaví 50leté jubileum založení své kongregace a obzvláště milé Johanně Grossmannové, která jediná ze zakladatelek dožila se tohoto dne, udílíme ze srdce apoštolské požehnání s modlitbou, aby Bůh jim nejštědřeji odplatil vše dobré, které svým působením vykonaly. Ve Vatikánu v prosinci 1905. Pius X.«

Krásný tento vlastnoruční list J. Svatosti slavně panujícího papeže Pia X. byl zajisté nejzářnějším démantem ve vzácném jubilejním věnci, který naší ryze domácí kongregaci »Šedých sester« dne 6. ledna 1906 byl uvit. Vhodný knižní dárek předložil zasloužilým řeholnicím prelát Dr. Jan Nepomuk Sedlák ve vkusnem, několika krásnými obrázky ozdobeném spise »Půl století služby u nemocných«. Slohem jasným a poutavým líčí se tu skrovné počátky, znenáhlý vývoj a nynější rozkvět této blahodárné kongregace.

»Šedé sestry« jsou kongregací ryze naší a domácí. Zakladatelky jejími jsou tři prosté děvy našeho lidu: sestry Plaňanské a Františka Grossmannová. Před 50 lety byly pouze tři, bydlely v nájmu v podkrovní světnici, nyní mají v Čechách 12, na Moravě 5 řeholních domů hojně obydlených.

Stejnou však zůstala vždy křesťanská láska a vzácná nezištnost, kterou české ty »sestřičky« slouží nemocným; věnujíť se jim v jejich privátních bytech, kde ubozí choří mnohdy nejprimitivnější péče nemají. Touže ochotou, kterou sestry Plaňanské a Grossmannová spěchávaly k milým nemocným, rozcházejí se podnes andělské ty duše po domech, kde nemoc připoutala bolestnými pouty svými bližního na trudné lože.

Poněvadž dílo to vzešlo z křesťanské lásky k Bohu a k bližnímu, žehná mu Bůh, chrání a řídí je všemocnou Rukou svou, vzbuzuje chudinkým sestrám hojné dobrodince, kteří nevědomky odměňují nezištnou lásku jejich a prokazují ubožákům nemocným nová dobrodiní.

Z tmavé podkrovní světničky na Malé Straně odstěhovaly se »Šedé sestry« do nájmu, ne právě příjemného, u kostela sv. Bartoloměje na Starém Městě. Jedinou potěchou jejich bylo ve tmavém, chudičkém, úzkém tom bytu, že mohly z něho přímo jíti do kostela ke Svátostnému Ježíši. Později byl jim kostel ten darován, obětavé duše upravily si ho jako pravý ráj, když pak Luisa Němcová odkázala jim větší sumu, vystavěly si nový řeholní dům, v němž by po námahách u nemocných alespoň chvilku mohly si odpočinouti.

Šedé sestry, sloužíce nemocným, nezanedbávají posvěcování vlastního, nýbrž hojně užívají sv. pokladů církve, aby pevnými zůstaly v těžkém povolání svém.

Toť kratinký nástin toho, co mistrným pérem podal Dr. Jan Sedlák ve své knize. Vykonal práci záslužnou, pionérskou, sestaviv spis svůj dle aktů řeholních a vypravování sester, srovnav vše se záznamy archivárními a úředními. Zevnějšek a úprava je velmi pečlivá, úhledná, sličná. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Karel IV. jako křesťan a vlastenec. Píše Jiří Sahula. Knihovna »Obnovy« č. 7. Tiskem biskupské tiskárny v Hradci Králové. Nákladem Politického družstva tiskového. Cena 3 K. — Nejlépe charakterisuje směr naší politiky a naší literatury a vůbec směr života českého, jak se národ český chová ku Karlu IV. — Hus se oslavuje rok co rok, Žižkovi se staví pomníky, z hrobu se vytahuje Petr Chel-

čický, bitva u Lipan a bitva na Bílé Hoře jest předmětem každoroční vzpomínky — ale o Karlu IV. neděje se téměř zmínka, ač velkolepé památky spojené s jeho jménem (Karlov, Karlův most v Praze, celé Nové Město pražské, Karlův Týn, Karlovy Vary atd. atd.) takřka denně buď vidíme nebo v tisku si je připomínáme. Ano, to jest charakteristické: mužové protikatoličtí, třebas z nich někteří i vlast hubili a ničili, oslavují se jako heroové národa českého, kdežto pravý rek a nejpřednější hrdina českých dějin — Karel IV. — se umlčuje, a to proto, že byl věrný syn církve katolické.

Proto s povděkem otevírali jsme dílo Sahulovo a s nadšenou myslí zavírali jsme poslední jeho stránky.

Mládí Karlovo, který se narodil roku 1316, nebylo šťastné. Otec Jan Lucemburský mrhal jmění země české a takřka utrápil matku Karlovu, Elišku Přemyslovnu.

Karel dán byl na výchovu ke dvoru francouzskému a zde byl posledním učitelem jeho Petr Roger, pozdější papež Kliment VI. Sahula praví (str. 15.): »Můžeme nazvati zvláštním řízením Božím, že Karlovým posledním vychovatelem ve Francii byl právě Petr Roger. Vždyť takto obcovali spolu v největším přátelství dva lidé, kteří za krátký čas dosáhli největšího vlivu v křesťanské Evropě.«

Ve Francii zbožně a státnicky vychován, opustil Karel r. 1330 Paříž a od té doby datuje se neobyčejná jeho činnost, která nabyla obrovských rozměrů hlavně po smrti jeho otce. Karel ocituje se tu v Italii, tu v různých zemích Německa, ba zajíždí až do Avignonu k příteli svému papeži Klimentu VI.; zavádí všude pořádek, trestá bezpráví, přemahá revoluce a zbůjníky a při všech starostech zasedá v bráně svého hradu a přijímá žaloby a stesky vdov, sirotků a chudých a moudře rozsuzuje pře jejich.

Ačkoliv Karel IV. jako císař německý a vladař římský jeví se jako otec všech svých poddaných, přece zvláštní otcovskou péči věnuje Praze a zemi české. Prahu učinil hlavním městem své říše, Čechům zabezpečil co největší samostatnost a české muže usadil v úřadech jak světských, tak duchovních v celé říši německé, ba kurfirstům německým, volitelům císaře, poručil, aby se jejich synové učili česky.

Maje po boku moudrého biskupa Arnošta z Pardubic, povýšil biskupství pražské na arcibiskupství, v Litomyšli zřídil biskupství, v Praze zřídil slovanský klášter, v Praze založil Nové Město, universitu, podporoval bystré, učené hlavy doma i v cizině, byl přítelem umění básnického, zpěvu a hudby, podporoval umění stavitelské, sochařské a malířské, povznesl zemědělství, obchod a průmysl, pečoval o bezpečnost cest a o pokoj v zemi — zkrátka, Karel IV. vynikal věhlasem státnickým, moudrostí panovnickou, otcovskou péčí o všecky poddané a něžnou péčí o své milé království, kteréž na nejvyšší bod dokonalosti v každém směru povznesl.

I radíme každému knězi a vůbec uvědomělému katolíku, aby si tuto knížku zakoupil, jiným ji půjčoval, nebo ona jest dokladem toho, jaká síla tkví v katolicismu a co může vykonati muž, jenž proniknut těmito ušlechtilými zásadami zaujímá vysoké postavení v zemi a ve státu. V nynější rozhárané době, kdy se klerikalismus či katolictví vyhlašuje za neštěstí národa, dokazuje právě kniha Sahulova, že tomu není tak, ona nás přesvědčuje, že právě v té době byl národ náš nejšťastnějším a nejvznešenějším, když byl se svým otcem vlasti Karlem IV. nejkatoličtějším. Kniha Sahulova stává se tedy obranou katolictví v době, kdy jest mu toho co nejvíce potřebí, a tím se vděčnost naše k Sahulovi jen zveličuje.

Tomáš Škrdle.

Paběrky z novin a veřejného života.

Papežská encyklika proti Mariavitům. Papež v encyklice, zaslané polskému episkopátu, nařídil úplné potlačení sekty Mariavitů (mystických kněží), jelikož sektáři odmítli poslušnost biskupům a o církvi rozšiřují řeči, že uchýlila se od pravdy a spravedlnosti. Vůdcové Mariavitů, Roman Prochněvský a Jan Kovalski, žádali v Římě, aby papež napsal dokument, kterým ženskou osobu Marii Františku, boží světici, uznává za matku milosrdenství celého světa, mariavičtí kněží pak mají bez církevního i světského omezení po celém světě hlásati a provozovati kult Marianský a nejsv. Svátosti. — Domýšlivé tyto dva kněze jsme napomenuli, načež slíbili nám poslušnost. Jakmile však vrátili se do Polska, brojí zase proti svým biskupům. Zakazujeme, aby kněží ženu Marii Františku navštěvovali

mimo zpovědníka, kterého by k ní biskup polský vyslal, a prohlašujeme sektu Mariavitův za nezákonnou a potlačenou.

Bedřich, kardinál Schwarzenberg. Vídeňský univ. prof. dr. Wolfsgruber napsal o kardinálu Schwarzenbergovi dvousvazkové dílo; první díl, ozdobený reprodukcí fotografie kardinála v mladém věku, právě vyšel. První svazek líčí mládí arcibiskupovo a pobyt jeho v Solnohradě. Mladý kníže měl nejlepší vychování a vyučovali ho slavní učitelé: Günther filosofii, Baumgarten, Schrötter, Ettingshausen fysice, matematice a přírodním vědám. Mladý princ vedle horlivého studia byl znamenitým střelcem, jezdcem a plavcem. Mladý princ Bedřich skládal také básně — jedna z nich »Chvála vlasti«, zmínku činí o pomníku císaře Josefa . . . Kníže vystudoval gymnasium a dvě třídy filosofie a jal se studovati práva. Zkoušku vykonal výborně — náhle však rozhodl se, ku překvapení všech, že bude studovati theologii. »Nemůže se říci — píše Wolfsgruber — že by prince k tomuto kroku byla snad přiměla nějaká rodinná událost, anebo mocný vliv nějaké osobnosti — byla to jen pouhá jeho oběť. — Otec princův, když se dověděl o úmyslu Bedřichově, nekladl mu zásadně nijakých překážek, jenom nesouhlasil s tím, aby Bedřich v Solnohradě studoval. Princ Bedřich úmysl svůj provedl: v Krumlově 4. srpna 1833 měl primici, při níž kázal Joh. Em. Veith, syn židovského obchodníka tabákem, své doby nejslavnější německý kazatel. Roku 1835 byl 26letý princ Schwarzenberg s povolením papežovým jmenován arcibiskupem solnohradským. V Solnohradě založil umělecký spolek, který dosud trvá, a stal se horlivým protektorem Animy. Rokem 1848 dostal se solnohradský kardinál do politických bojů — byl vůdcem rakouských biskupů. Do Prahy na nutkání papežovo a císařovo po dlouhém zdráhání byl povolán dne 22. května r. 1850.

Bedřich kardinál Schwarzenberg rozdal v Praze veškeré své jmění i rodinnou dotaci chudým a každý kněz z pražské arcidiecese, který pod ním působil, zachovává ho v milé památce; nikdo na něho nemůže zapomenouti.

Kardinál Gruscha proti »svobodné škole«. Vídeňský kardinál vydal pastýřský list proti spolku »Svobodná škola«, jehož účelem označuje: vymýtiti ze školy mravně-náboženskou výchovu a náboženská cvičení. Arcibiskup vyzývá proti spolku »Svobodná škola« postaviti se do boje: spolky, časopisy, schůzemi a vyzývá všechny rodiče, aby proti spolku »Svobodná škola«, který zamýšlí zavésti školu beznáboženskou, vystoupili. Podobně učinil olomoucký arcib. Dr. Fr. Sal. Bauer.

Biskup o náboženství ve škole. Terstský biskup dr. Nagl vydal pastýřský list, v němž vyzývá katolické rodiče, aby se rozhodně postavili na odpor liberálnímu nevěrectví některých učitelů a aby se všichni zdvihli proti zamýšlenému laicisování školy. Četně rozšířený list »Piccolo« slavnostně prohlásil, že dosud žádnému liberálu nepřipadlo na mysl zrušiti ve škole vyučování náboženské. Tuto lež omlouvá tím, že moderní, laické, civilní a nestranné obecenstvo žádá pouze, aby se v ostatních předmětech odstranil náboženský předsudek a aby se jinak vyučovalo positivně. Tato obrana jest velmi slabá. Někteří učitelé terstští veřejně i soukromě žádají, aby místo náboženství se učilo ve škole darwinismu.

Gorický kníže arcibiskup msgr. dr. Fr. Sedej o časopisu »Vlast«. Za příčinou jmenování zaslala »Literární sekce družstva Vlast« prostřednictvím svého člena katechety Fr. H. Žundálka, bývalého chovance ústředního semináře arcibiskupského v Gorici, blahopřejný projev, na nějž zmíněný církevní hodnostář blahovolně takto odpověděl dopisem ze dne 9. února t. r.: »Veledůstojný pane! Za Váš milý mně list zaslaný za příčinou mého jmenování velmi vděčně a oddaně díky vzdávám. Dejž Bůh všemohoucí, milosrdný, aby přání Vaše a moje se splnila. O časopisu periodickém »Vlast« mnoho chvalitebného jsem slyšel a mnoho věcí i sám jsem četl. Bohužel! jazyka českého nejsem tak znalý, abych mohl sledovati Vaše literární studia. A ani v budoucnosti čas mi to nedovolí. V Čechách a na Moravě mám více žáků, kdysi za svého ředitelství v Augustineu ve Vídni studujících. Co jsem napsal, není tak velké vážnosti. Opětuje díky za laskavý Váš dopis a přání, pozdravuji Důstojnost Vaši. Váš spolubratr v Kristu Dr. František Sedej. Na zdar! — Literární sekce družstva Vlast jest vznešenému knížeti-arcibiskupu nemálo povděčna za slova uznání z jihoslovanského kraje vzešlá. Kníže-arcibiskup dr. Sedej svoje spisy ve své skromnosti považuje za menší ceny, ač nestranná slovinská kritika uznala je za práce výtečné. Svého času obíral se studiem našeho spolkového časopisu »Vlast« bývalý profesor gorického semináře dr. Mahnič, nynější biskup ostrova Krku.

Osobní. — Jeho Em. ndp. kardinál jmenoval dra. Fr. Kordáče, univ. prof. v Praze, čestným předsedou Družstva Arnošta z Pardubic. Přejeme p. profesorovi, aby jeho působení v Arnoštu z Pardubic bylo požehnané.

Čilý ruch katolický. — O svátcích svatodušních pořádaly: Politické družstvo tiskové, Všeodborové sdružení křesť. dělnictva a Ústřední Jednota diecesní v Hradci Králové socialní a řečnický kurs s bohatým programem. — V týž čas slavila Jednota katol. tovaryšů v Jindřichově Hradci 50leté jubileum svého trvání a s touto slavností spojen byl sjezd jihočeských organisací. — Velikou činnost rozvíjejí katoličtí zemědělci a pražské a okolní katolické organisace, pořádajíce schůzi za schůzí s časovým programem za hojné návštěvy obecenstva. — Korunou všeho bude sjezd delegátů katolických spolků a organisací, pořádaný dne 17. června v Praze v Konviktě. — Z toho ze všeho se velice radujeme a při tom vybízíme všecky své stoupence, aby s tímto hnutím spolupůsobili nebo aspoň aby je hmotně podporovali. Které katolické spolky spí, ty k novému životu probuzujme, nové zakládejme, tisk rozšiřujme, knihovny zakládejme, obranu víry a katolických osob pěstujme — zkrátka, čiňme se všude každý dle sil, slov a majetku svého. — S potěšením můžeme sděliti, že již i část šlechty chápe se práce a katolický život všemožně podporuje. O podrobnostech se zatím mluviti nedá, ale děje se to, což každého katolíka může jen potěšiti. Dále, že nám mezi laiky vyrůstá řada výborných řečníků a odhodlaných bojovníků, a to nejen mezi řemeslníky a živnostníky, ale i mezi intelligencí s akademickým vzděláním.

Protestant o nerozlučitelnosti manželství. K řadě výroků různých vynikajících mužů, a to i nekatolíků, týkajících se nerozlučitelnosti manželství, důstojně řadí se i slova, jež napsal protestantský švýcarský profesor Hilty ve své knize »Neue Briefe« s. 404.: »Každé manželství má býti uzavíráno s myšlénkou na nerozlučitelný poměr. Na žádném manželství rozvedených nespočívá požehnání a katolická církev jest v tom ohledu vůči protestantům v právu, rovněž tak i v tom hlavním bodu, že podržela svátostný ráz manželství. V tom směru musí protestantská církev v budoucnosti své názory změniti.«

Čtyři a půl milionu podpisů! Protestní archy proti zednářstvem zamýšlené »reformě« manželského práva obsahují 4 a půl milionu podpisů. Tak promluvil katolický lid. Obrovský tento počet podpisů jest tím význačnější, že jest ovocem jen na rychlo uspořádané akce tří měsíců a pochází vesměs jen od osob dospělých. Skvělý tento projev smýšlení zajisté postačí, aby zakřikl ty, kdož rozvížitelností manželství katolíky přáli si oblažiti.

Konečně rázné slovo slavného Poláka proti socialistickým rejdům. Všeobecně známý vynikající polský spisovatel H. Sienkiewicz uveřejňuje ve varšavských časopisech provolání, kterým vybízí k organisování akce na osvobození dělníků od terorismu socialistů. V provolání praví se kromě jiného: »Sta tisíce dělníků, kteří by rádi chtěli pracovati, jsou terorismem socialistů přinuceni zaháleti a hladověti. Surovými násilnostmi všeho druhu jsou továrníci přinuceni, aby závody své zavřeli a mnoho tisíc rodin dělnických upadá v hlad a bídu. Povstalo nové tyranství, jakého dosud svět nezažil. Jest nejvyšší čas, aby celá společnost se vzchopila a aby byla organisována akce za tím účelem, aby tomuto rudému despotismu byl učiněn konec. Bylo by hanbou, kdyby ponechány byly masy dělnictva chtějícího pracovati pod tyranským jhem socialistických dělnických despotů, kteří na útraty dělnictva a všech výrobních tříd holdují svým šíleným, panstvíchtivým choutkám.« — Tak soudí tedy bystrý Polák o rejdech socialistických v ruském Polsku. Neměl takové prohlášení vydati už dávno? Byl by tím prospěl daleko víc, než nyní, kdy už tolik spousty napácháno a kdy socialistickou »lásku k bližnímu« znají již všichni.

»Důvěrník«. Výlukou stavebních dělníků ve Vídni ocitlo se ohromné množství dělníků bez práce. Boj vznikl následovně: Organisace zedníků žádala zvýšení ~~minimální~~ mzdy ze 4 na 5 korun denně, tedy o 25 procent. Druhým požadavkem bylo uznání stavebních důvěrníků. Zaměstnavatelé projevili ochotu přidati 5 procent, ale uznání důvěrníků odmítli. Na to došlo k částečným stávkám dělnictva, načež zaměstnavatelé přikročili k výluce. Za důvod proti uznání důvěrníků uvádějí řadu trpkých zkušeností z poslední doby, kdy myšlénka důvěrníků počala socialistickým vedením býti propagována. Jakmile pokročí stavba tak daleko, že je při ní zaměstnáno asi 20 dělníků, dostaví se zřízenec socialně-demokratické organisace zedníků, svolá si zedníky a nařídí jim volbu dvou důvěrníků. Zvolení jsou na to představeni polírovi. Úkolem jejich jest pečovati především o to, aby každý na stavbě zaměstnaný zedník přistoupil k soc.-dem. organisaci. Každý týden musí mu pak dělníci ukazovati knížky, že skutečně příspěvky platí. Nechce-li dělník přistoupiti, nebo je-li členem organisace křesťansko-socialní, naléhá důvěrník u políra neúprosně na jeho propuštění a jelikož hrozí ihned stávkou, je mu ve většině případů vyhověno. Dříve propouštěl polír v sobotu takové děl-

níky, kteří se buď neosvědčili, nebo byli leniví, dnes musil by se dříve dovolovati u důvěrníka, smí-li tak učiniti. Důvěrník řídí také tempo práce. V četných případech z poslední doby představoval za poledního odpočinku řádně pracující zedníky ostatním se slovy: »Podívejte se na něj, to je také jeden z těch, kteří prácí žerou.« Obyčejný výkon práce byl tím snížen namnoze na polovici. Tu a tam vyskytl se sice také takový důvěrník, kterýž spoludělníkům vedle jejich práv připomenul i povinnosti, ale to jsou bílé vrány a obyčejně se socialistické vedení záhy postará, aby byl důvěrnictví zbaven a nahražen čistokrevným soudruhem. Proto vzpírají se stavitelé uznání důvěrníků, poněvadž ono znamenalo by ve většině případů zřeknutí se jakéhokoliv práva vůči zaměstnaným. O zvýšení mzdy jsou ochotni jednati, ale státi se podřízeným důvěrníka uvedeného charakteru zdá se jim přece jen příliš velikým požadavkem.

Podobné zařízení snaží se zaváděti socialní demokraté všude. My v tiskárnách máme je také a nemůžeme říci, že bychom byli s touto institucí spokojeni.

Písmo sv. v levné ceně obdržeti lze v »Dědictví sv. Jana Nep. v Praze-IV. (Hradčany). Jest ještě několik tisíc výtiskův na skladě. Celé Písmo svaté ve dvou dílech vázané prodává se za 2 K 50 h; Nový Zákon nevázaný pouze za 1 K. — Roku 1908 vyjde nákladem téhož »Dědictví« nový, dokonalý překlad Nového Zákona prací univ. prof. Dra. Jana Sýkory. Formát bude kapesní, úprava co možno dokonalá.

Z Dědictví sv. Jana Nep. Nově přistoupili tito údové: p. Václav Kotrba, majitel knihtiskárny Cyrillo-Methodějské v Praze, Ústav Růžencová výrobna, paní Malvina baronka Helversenová v Praze, Anna Šnebergrová v Oplotě, Marie Duffková, soukromnice v Domažlicích, a p. Jan Marek v Chlumu u Blatné. Přihlášky a vklady (20 kor. jednou pro vždy) nových údů přijímá Ředitelství Dědictví sv. Jana Nep. v Praze-IV. (Král. Hradčany).

Tridentští katolíci při práci. Tito hleděli zajistiti lidu nejdříve hospodářské výhody a chopili se též průmyslu. Zřídili továrny na mýdlo, hedvábné látky i j., jakož i hledí v život uvésti »Průmyslovou tridentskou banku«. Katolíci akcionáři sešli se v dvoraně tridentského diecésního odboru a přijali návrh, aby se zřídila tato banka s kapitálem millionu korun, který může býti rozmnožen na 12 millionů. Téhož večera sešel se dočasný výbor, který uvažoval o stanovách, jež budou zaslány ministerstvu. Již stávající »Tridentská katolická banka« a nový závod rozdělí si práci, že první bude se obírati finančními pracemi, druhá pouze průmyslovými.

Akademická liga protisoubojová ustavila se ve Vídni pod názvem »Wiener Akademische Antiduell-Liga«. Potěšitelno je, že v představenstvu jsou zastoupeny i neněmecké národnosti. Spolek vydává časopis.

České dívčí gymnasium na Král. Vinohradech. Zápis do I. třídy gymnasijní koná se ve dnech 16.—17. července a 17.—18. září. Dívky, které soukromě se k přijímací zkoušce do II. třídy připravovaly, mohou se přihlásiti již koncem tohoto školního roku. Podrobná vysvětlení podá ochotně ředitelství gymasia na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4. Pro žákyně mimo Prahu bydlící zřízen je při ústavě pensionát.

Náboženský sjezd. Císař japonský dal svojí vládou svolati na den 1. června do Tokia sjezd zástupců všech náboženství. V provolání se praví, že mikado dává hledati pravé náboženství. Již před 7 léty byla za tím účelem sestavena japonská komise, která však pranic nedělala. Nyní tedy přikročilo se ke svolání ankety.

Řád františkánský má dle nejnovějšího seznamu 79 provincií s 828 konventy a 541 residencí, v nichž žije 16.842 členů. Mezi těmi jest kněží doma působících 7374, na misiích 2492, kleriků 3319, bratří laiků 3673, z nichž 269 na misiích, noviců 843, studentů kandidátů 1922. Klárisek 9932 v 496 klášteřích. Mužských kongregací 3. řádu 13 s 75 kláštery a 1006 členy, jeptišek 3. řádu ve 2951 klášteřích žije 33.814. Terciářských obcí Františkánům podřízených je 5011, které čítají 888.884 členů, z nichž nejvznešenějším je papež Pius X. Kéž serafinský duch sv. Františka oživí a obrodí svět tonoucí v materialismu a požitkářství.

Nový klášter v Praze. Správa řádu »Kongregrace bratří Nejsvětějšího srdce Ježíšova« zahájila vyjednávání, aby jejímu řádu byl předán po obnově chrám sv. Jiří na hradě pražském s budovou nejstaršího českého kláštera panen Benediktinek. Řád chce míti v opatrování kněze-deficienty. Chrám sv. Jiří, jehož restaurování nyní uvázlo následkem nedostatku státní subvence, jest jedním z nejstarších kostelů v Čechách, Byl založen knížetem Vratislavem roku 915. Klášter při něm stojící založila roku 973 kněžna Mlada, která stala se v něm první abatyší, a její

bratr kníže Boleslav II. Císař Josef II. zrušil roku 1782 klášter a přenesl právo korunování na představené čili abatyše sousedního Tereziánského ústavu šlechtičen, které také knížecí korunu a opatskou berlu z r. 1303 po klášteru zdědily. Praví se, že řádu »Kongregace bratří Nejsvětějšího srdce Ježíšova« byl již klášter i kostel určitě přislíben.

České služby Boží v Žitavě v Lužici. »Wartburg«, časopis protestantský na pomlouvání katolíků v č. 17. píše: V Žitavě katolický farář Zentner v katolickém Marianském kostele zavedl české služby Boží s českými písněmi. Němečtí údové katolické obce, zvl. kteří jsou z Čech, žádali, by tak nečinil, že by to bylo popuzováním Němců v německém městě. Avšak farář odepřel. Jako všude drží Řím s nepřáteli Němců. Kéž vševněmečtí katolíci se zařídí dle hesla: »Pryč od Říma«. A co se stalo. Farář Zentner odpovídá sám: »V minulém postě jsem obstaral 5 českých kázaní o nejhlavnějších pravdách sv. náboženství, jako přípravu ku přijetí sv. svátostí pro několik set českých dělníků, kteří se zde i po několik let zdržují a po většině tolik německy neumějí, by mohli porozuměti kázaní německému. Stalo se tak mimořádně, poněvadž jsem právě měl kaplana Lužičana, jenž kromě své řeči mateřské stejně dobře umí německy i česky. Před kázáním a po něm Češi kázání se súčastnivší zpívali hektografovanou českou píseň. Bývalo jich 170 až 270. Dva páni z Čech žádali mne písemně, bych tyto české služby Boží zastavil, ale odmítl jsem poukázav na svou povinnost pečovati dle sil svých i o katolíky jiné národnosti. Většina mé osady se mnou souhlasila tím spíše, poněvadž českými službami Božími německé neutrpěly žádné škody, aniž byly vyrušovány.« Viděti, jak protestantské listy jsou »pravdomluvny« a »spravedlivy«.

Katolický školský spolek ve Vídni, jehož protektorem jest arcivévoda František Ferdinand, konal nedávno slavnost svěcení praporu. K slavnosti církevní dostavila se v zastoupení kmotry kněžny Žofie Hohenbergové její sestra hraběnka Zděnka Chotkova, předsedkyně ústředního ženského výboru kněžna Terezie Schwarzenbergova, starosta dr. Lueger a jiné vynikající osobnosti. Prapor posvětil světící biskup dr. Marschall. Slavnostní schůze spolku, hromadně navštívena, konala se v hotelu. Předseda dr. Schwarz vyslovil kmotře praporu a její zástupkyni díky a promluvil pak o uspěchu katol. školského spolku; knežna Žofie Hohenbergová zaslala z Konopiště tento telegram: »Vyslovuji nejsrdečnější přání katolickému školskému spolku pro Rakousko k dnešní krásné slavnosti Přeji mu hojného Božího požehnání, rozkvětu a zdaru.« Čtení telegramu uvítáno hlučnou pochvalou. Následníkovi trůnu a jeho manželce byla provolána »sláva«, rovněž tak předsednictvu vídeňské městské rady.

Ze spolku na zakládání katolických knihoven. — Za členy přispívající přistoupili Fr. Šrámek, farář ve Svémyslicích a Odbočka všeodborového sdružení pro Parník a okolí. — Dar zaslal Jan Vyhlídal, farář v Lobodicích, první to Moravan. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570—II.

Dar. Katolickému učitelskému ústavu Školských bratří v Bubenči daroval kněz diecese Budějovické 100 K. Činí celkem 1300 K. — Další milodary přijímá — a za ně prosí — jménem Jednoty českého katolického učitelstva Tom. Škrdle v Praze čp. 570—II.

Z Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy. — Přispěli: Ant. Schreiber, děkan ve Žlebech 14 kor.; z Nár. křesť. soc. vzděl. spolku v Radnicích 11 čl. 6·40 kor.; Fr. Tater, učitel v Turnově 6 kor.; Jan Klein, arcikněz v Činěvsi 5 kor.; Katolická Jednota v Úpici 4 kor. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá Antonín Suchohradský, katecheta v Praze na Karlově čp. 1879.

Ve prospěch českého katol. dívčího gymnasia Školských Sester na Král. Vinohradech dále složili: Nejmenovaný z Král. Vinohrad 100 kor.; Jan Nep. Jaeger, O. S. B., opat v Chicagu 33·37; Frant. Kondelík, arciděkan ve Mšeně 20 kor.; po 10 kor.: Václav Jíně, děkan v Blatné, a Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři; po 5 kor.: Jos. Hais, deficient na Horách Stříbrných; Jan Láska, děkan v Horní Moštěnici; dr. Jos. Rydvan, děkan ve V. Kostomlatech, a Jak. Sponar, kanovník v Čes. Budějovicích; Jos. Dumek, farář v Dlouhých Mostech 2 kor.; po 1 kor.: Václav Dědek, spiritual v Čes. Skalici, a Frant. Stibor, farář v Jinonicích. — Další milodary přijímá Tom. Škrdle v Praze čp. 570—II.

Z Tiskové ligy. — Za člena zakládajícího přistoupil: Petr Carbol, farář v Dobraticích, z 69 zakl. údů první člen ze Slezska. — Mimo to poskytli: Jeho-

Jasnost Karel kníže Schwarzenberg 200 kor.; Generální vikariat Tešínský na rozkaz Jeho Eminencí ndp. kardinála dr. Koppa 100 kor.; po 30 kor.: kolej Redemptoristů v Praze a Jednota čes. katol. učitelstva; Nývlt Ant., děkan v Ústí nad Orl. 20 kor.; praemonstrátský klášter v Želivě 15 kor.; po 10 kor.: konvent Dominikánský ve Znojmě; K. Dunda, farář na Morávce; Jos. Popp, kanovník ve Zlatníkách; Ant. Skokan, děkan v Zásmukách; Jan Vychodil, děkan v Charvátech; P. Frant. Zimmerhackl, superior T. J. na sv. Hostýně; po 5 kor.: K. N. Maltézský konvent v Praze; po 4 kor.: Jan Daněk, K. Zelwecker a G. Hever; po 3 kor.: Jos. Svoboda a Fr. Šrámek. — Menší částky: Frant. Voráček, Frant. Kavale, Ed. Hlaváček, dr. Jos. Kachník, Jos. Lašťovička, Jos. Švaříček, Al. Broul, františkánský klášter v Dačicích, Jos. Sochor, Jos. Bachor, Karel Beer, Em. Červený, Frant. Procházka a farní úřad v Bystrém u Poličky. (Pokračování.) — Na studium doby husitské udělil nejmenovaný dobrodinec na návrh Tiskové Ligy nadějnému knězi literátu pro rok 1906 — 200 kor., kterýžto obnos byl mu dne 9. května t. r. vyplacen. — Opravu uveřejnilo »Právo Lidu« Th. Ryskovi, faráři ve Slapech. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze čp. 570—II.

Pamětní deska na rodném domě Fr. Pravdy v Nekrasíně. — Přispěli: po 5 kor.: Josef Brdlík, hospod. úředník na Hrádku; klášter praemonstrátský v Želivě a K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami; 4 kor. Al. Hlavinka, farář v Kučerově. Menší čásky: M. Wilhelm a Ant. Křikava. — Činí celkem K 594·20. — Další milodary přijímá Tom. Škrdle v Praze čp. 570—II.

Komité pro oslavu Fr. Pravdy a pro slavnosti v Jindř. Hradci konalo dne 14. května čtvrtou schůzi. Místní komité Jarošovské schválilo návrh desky a předložilo slavnostní program, který byl v celém rozsahu schválen. Jen to bylo připojeno, aby předseda místního komitétu v Jarošově, dp. far. Fr. Brabec, odevzdal po slavnostní řeči desku majiteli bývalého Pravdova domu k opatrování. — Přihlášky k společnému obědu po 2 K přijímá farní úřad v Jarošově u Jindř. Hradce do 15. července. Kdo chce laciněji obědvati, najde obědy v jiných hostincích. Kdo se súčastní slavností v Jarošově a Nekrasíně — spolky, korporace a jednotlivé osoby — ať se hlásí u Jarošovského komitétu (farní úřad), kdo však přítomen bude slavnostem našim v Jindř. Hradci, ať zašle v čas přihlášku na adresu: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, abychom si v hotelích Jindřicho-Hradeckých byty mohli zaopatřiti. Z Prahy vyjedeme společně v sobotu dne 21. července ve 4·26 odpoledne a v 9·30 budeme v Jindř. Hradci, kdež přenocujeme a ráno na to vydáme se do Jarošova. — V Jarošově a Nekrasíně provede si oslavu místní komité. Za hlavního pořadatele slavností v Jindř. Hradci zvolen byl redaktor Tom. Škrdle, jenž s místním komitétem bude bdíti nad řádným provedením programu slavnostního. — Dne 21. května konána za předsednictví far. Vl. Hálka pátá schůze. — Provedení desky svěřeno bylo firmě p. Ot. Sandtnera v Praze, jenž také Frenclovu desku na Horách Stříbrných zhotovil a jako záloha bylo mu vyplaceno 200 K. — Místní komité v Jindř. Hradci se již ustavilo a byli zvoleni: za předsedu p. Fr. Kopidlanský, soukromník, náměstek purkmistra; za místopředsedu p. profesor Frant. Cichra, vychovatel v rodině K. knížete Paara; za zapisovatele p. Petr Tuscher, soukromník a městský radní; za přísedící dp. gymn. prof. Josef Karták a pp.: Jar. Šmid, maj. závodu kamnářského, a pan Jan Fencl, hostinský. — Slavnosti naše v Jindř. Hradci konány budou na Střelnici. — V neděli večer dne 22. července bude při slavnosti socialní předsedati p. hrabě Ferd. Chotek z Olšova u Sušice. V pondělí na to budou předsedati pp.: Frant. Kopidlanský, prof. Fr. Cichra a školní rada dr. M. Kovář. — Dne 6. června konalo slavnostní komité šestou schůzi. — Firmě Sandtnerově zaslány byly z Jarošova a ze Zbynic podobizny Pravdovy. — Sestaven byl program slavností v Jarošově, v Nekrasíně a v Jindř. Hradci. — Pozvánek se dá do tisku 500 a z těch se zašle část místním komitétům v Jarošově a Jindř. Hradci, část si ponechá komité pražské. — Kdo se míní účastniti slavností v Jindř. Hradci, ať to sdělí do 10. července na adr.: Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy, aby mohly býti dle přihlášek byty v hotelích zamluveny. Byt si každý zapravíme. — Příjmy na desku Pravdovu činí 594 K. — To sice stačí na desku, ale na jiné výlohy se slavnostmi spojené bychom potřebovali dalších milodarů a za ty ctitele Pravdovy, jichž jest zajisté veliká řada, uctivě prosíme.

Pravdův večer v Jarošově. Místní komité pro zřízení desky Pravdovy v Nekrasíně pořádalo v Jarošově dne 27. května slavnostní večer Pravdův s bohatým programem. Slavnost, jak se dalo očekávati, vydařila se znamenitě. Záhy

naplnil se prostranný sál »u Skálů« vybraným obecenstvem. Zastoupen byl Jindř. Hradec, Nový Etink, Žirovnice a všechny okolní obce vyslaly své četné zástupce, by oslavily slavného rodáka svého. Bylo viděti, jak mnoho přátel a ctitelů má Pravda u nás. Slavnostní náš večer byl však pouhou přípravou, úvodem k slavnosti vlastní, která se bude konati 22. července. Pečlivě sestavený program byl svědomitě nastudován a precisně s nadšením proveden. Domácí pěvecký kroužek a hlavně učitelstvo domácí i přespolní zapěli nám tři krásné mužské sbory »Zpěvem k srdci«, »Bratislava« a »Odpadlý od srdce« s opravdovým porozuměním. Potom promluvil o Fr. Pravdovi a jeho zásluhách literárních dp. Josef Kuděj, místní kaplan, a uvedl z pamětí Pravdových některé místní, milé vzpomínky. Posléze sehráli ochotníci jednoaktovku »Zlaté péro«. Musíme říci ihned, že ochotníci hráli výborně a s nadšením. Po vyčerpání programu zůstala společnost ještě pohromadě v živě nenucené zábavě. Také hmotný úspěch večera jest veliký.

Echo z Afriky, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti vydávaný družinou sv. Petra Klavera. Administrace je v Praze, IV., č. 33, předplatné 1 K 20 h. Red. Jar. Hrabačka. — Všickni dopisovatelé v tomto čísle uveřejnění volají k vrchní představené pí. hraběnce Ledóchowské: zašli peníze, pomoz — žeň by byla hojná, ale schází nám hmotných prostředků k zařízení nových misijních stanic a k rozkvětu stanic starých. A prosby tyto dávají nám zároveň nahlédnouti do blahodárné činnosti misionářů, nebo dopisovatelé právě tímto líčením svých poměrů a své působnosti dodávají váhy svým prosbám. — Jaké obtíže mají naši misionáři s obrácením pohanů, o tom nás poučuje P. L. Mannel z řádu Oblatů z apoštolského vikariatu v Natalu, jenž sděluje: Pohanka nechtěla posílati větší děvče, pravic, že musí hlídati malé její děcko. Misionář: A proč si je nehlídáš sama? Ona: Piji-li pivo a opiji-li se, pak se přece nemohu starati o malé dítě. A jsem-li opilá, kdo by mi připravil jídlo? Kdo rozdělá oheň? Kdo mi poslouží? — A opíjíš se často? Zajisté, dnes není moje pivo ještě dobré, ale za to zítra bude mi jak náleží chutnati. Tři dny mi asi vydrží: pak půjdu pít k sousedovům . . . . . . Vedle duševní péče starají se misionáři neméně i o tělesné blaho pohanů. Tak misionář z Lulnaburgu (africké Kongo) udává prostředky, jak léčiti nemoc »spavost«, která kazí africké černochy. — Denníkem vrchní ředitelky končí se toto zajímavé číslo Echa z Afriky.

Křesťanský Dělník. Orgán katolických jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesťanského lidu. Redaktor Frant. Waldmann v Praze čp 1538—II. Cena 1 K 70 h. — Pročítáme č. 9.—11., t. j. dubnové až červnové najednou; čteme článek za článkem a radujeme se, jaká krásná zrnka ctnosti vštěpují se tu v srdce mladých čtenářů. — Katolický učeň poučuje se o svých povinnostech a o svém štěstí. Učí se na vzorných příkladech (Ctihodný Nuncio, kovářský učeň. Vítězství.) svatosti života, hlavně přemaháním sama sebe. Duch jeho se povznáší příklady, jak se dá zvelebiti řemeslo a jak se leckdy chudý vysoko povznese (Rukavičkář—umělec). Řemeslnické kapitoly poučují jej o důležitosti řemeslnického cestování a práci v cizině. Učeň se nabádá k spořivosti (článkem O spořivosti), vzbuzuje se v něm úcta k Matce Boží (Panna Maria a Japonsko) a k církvi. — To vše se děje v lehkém vypravování, někdy takořka v rouše povídky, takže znovu musíme vyznati, že »Křesťanského Delníka« řídí ruce dovedné.

Sv. Vojtěch. Měsíčník na obranu katolické víry, zároveň orgán pro české oddělení sv. Bonifáce. Red. P. Jan Zima O. S. B., opatství Emauzské. Hlavní spolupracovníci: Filip Jan Konečný a Vl. Hálek. Roč. III., č. 6., (červnové). — V tomto čísle posiluje se katolík ve své víře mnohými a různými články. Tak hned první jest O církvi Páně, která nezahyne a kterou nikdo nezničí. Důvody a příklady zde uvedené jsou věru časové v době, kdy se tolik na církev útočí. — Stařenka Součková poučuje evangeličku Břízkovou o očistci a dědeček Pilařů vyvrací p. Rolničkovi jeho mylně vykládané citáty o spiritismu. Forma těchto poučování — stařenky Součkové a dědečka Pilaře — jest nejvhodnější cestou k srdci čtenářů. Dobré a časové jsou lokálky v tomto čísle uveřejněné a různá jiná poučení, jako jest na př. Měsíc nejsvětějšího srdce Páně, O svátostech, Vážné slovo k rodičům a vychovatelům, Nepotřebuji zpovědi a jiné. — Sv. Vojtěch se stále více a více zdokonaluje.

ROČNÍK XXII. ČERVENEC 1906. ČÍSLO 10.

VLAST.

Mraky a povětrnost.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

Je zvláštnost a snad i prozřetelnost v tom, že paprsek sluneční, procházeje vzduchem, jej neotepli, nýbrž vyhřívá teprve povrch zemský. Kdo ví, jak by život na zemi vyhlížel, kdyby vzduch v sebe teplo sluneční dříve střebal, než usedne na zem. Vzduch se hlavně roztepli až vyhřátým povrchem zemským. To má ten přirozený následek, že teploty nad povrchem zemským do výše ubývá. Zároveň ubývá teploty čím dále od rovníka k točnám, jelikož pevniny a vodstva k jihu a severu bývají zasažena více a více příkřejšími paprsky slunečními.

Kdyby byl povrch zemský plochý a sestaven všude z téhož staviva, ubývalo by stejnoměrně pravidelně teploty jak do výše tak k jihu a severu. Povrch zemský není ani rovně plochý ani z téže jednostejné látky. Je složen z pevnin a vodstva. Pevniny jsou nepravidelně rozděleny a rozčlenění moře a ostrovů je taktéž rozdílně utvořeno. Tato nepravidelnost má v zápětí nepravidelné ubývání teploty do výše i k točnám.

Střídání se moře s pevninou a nepravidelný běh okrajů pevnin okolo moře plete pravidelný úbytek temperatury i v ročních počasích, protože se i proudy mořské různými okraji a výstrky zemskými různě okolo moře rozptylují. Jinak se rozběhne proud teplý od rovníku a jinak proud studený jdoucí od točen.

Rovněž i do výše ubývá teploty nepravidelně, a to proto, že hory a pahrbky trčí do výše nepravidelně. Země je nepravidelně hrbatá jako stařenka. Při sráznějším trčení ubývá více, při znenáhlém vyvyšování horstva pak méně teploty.

Toto roztřídění teploty, čili ta okolnost, že nikde není nikdy stejná teplota, že všudy pořád se mění, má ten následek, že se taktéž vše ve světě mění. Mění se povrch zemský. Každý den je na stole zemském jiný ubrus a tepich. Mění se střecha zemská. Každý okamžik je jiný tvar mraků. Mění se povětrnost čili nálada vzduchu kolem země a tím se mění i nálada mysli nejen lidské, ale i ostatního tvorstva.

Nic na světě nás tak neovládá, jako právě povětrnost. I na naše snahy a rozhodnutí má povětrnost vliv. Nejen rolník, obchodník a řemeslník, i ten, jenž lenoší a jen se pachtí po zábavách, musí míti ohled k tomu, jaká bude povětrnost. Proto od pradávna kde kdo obracel zřetel k nebi s otázkou: Jak bude? Všichni jsme jak muži Galilejští, kteří hledí do nebe.

Je tomu sto let, co Lukáš Howard dal návrh, aby roztodivné nebeské oblaky se roztřídily na jisté skupiny, které by měly karakteristická jména. Jeho myšlénka se ihned ujala i jeho návrh, by se rozdělily mraky ve tři skupiny.

Lamarkův návrh, jenž klasifikuje mraky na více druhů, a to podivně spletených, nedošel takového úspěchu jako návrh Howardův. Howardovy skupiny mraků: 1. Kumulus-kupa—chomáč, 2. stratus—vrstva—sloha, 3. cirrus—řasa—vějiř, staly se v mysli a obrazotvornosti lidské obecnými.

Jak vzniká kumulus? Za jasného rána v létě, kdy na obzoru neviděti ani jediného mraku, počne slunce vyhřávati zemi. Sotva několik hodin uběhne, již tvoří se malé mráčky, které jsou ve spodku svém ohraničeny rovnou plochou, nahoře však jsou jemně zaokrouhleny. Výklad jak, jakoby z ničeho mráček ten povstal, je snadný.

Rozehřeje-li se vzduch na povrchu zemském, zvedne se vzhůru a schladí se, protože se roztáhne a rozředí, o jeden stupeň, když se asi 100 metrů povznese nad zemí, jestliže teplo odjinud nepřijde nebo se mu ho více neodejme. Vzduch je jako velcí páni. Když se povznesou do sfér vyšších důstojností, také schladnou ve své příchylnosti k dřívějším soudruhům, když teploty lásky křesťanské v nich nepřibude. Jak na nebi tak na zemi.

Pokročí-li ochlazování tak daleko, že se vlhkost obsažená ve vzduchové vrstvě zvedající musí vyloučiti jako voda, tu objeví se mrak a jeho spodní kraj je hranice, je mezník mezi spodními a hořejšími vrstvami vzduchovými. Je to třídění vzdušin mezi párami a mraky.

Zná-li se teplota a vlkhost dole, může se normální výše spodního okraje kumulového mraku uhodnouti. Na př.: zvedající se vzduch má 15 stupňů teploty a 60 procent vlhkosti. Když při povznášení schladne na 5 stupnů, dospěje k bodu, kde se přesytí a o 1000 metrů výše vystoupí. Tam v té výši musí mrak povstati, jestliže ve vzduchu vládne rovnováha. Ukázal-li se spodek kumulu při výši 2000 metrů, musí se předpokládati, že tento mrak nevznikl následkem oteplování povrchu zemského, nýbrž třeba souditi, že se vyronily jiné příčiny, které měly vliv na utvoření mraků v oné výši. Na př. náhlá změna tlaku vzduchového může vypočítavost lidskou splésti. Následkem toho může se vzdušina zvedající násilně bleskorychle zvednouti do výše a jinde přejde ve mrak, než by to vypočítavost lidská hledala. Když je v ovzduší rovnováha a normální stav, jsou výpočty výšek mraků spolehlivými.

V Postupími v rocích 1896 a 1897 učení vzduchoplavci porovnávali výšky spodků kumulových, výšky vypočítávané a skutečně větroplavecky měřené a shledali rozdíl průměrný ve 200 případech 85 metrů. Bouřkové kumuly ovšem nemají zřetel k takovému počítání.

Výšky kumulů, které mají vrchol jemně zakulacený, dají se snadno vypočísti z pozemní vlhkosti a teploty. Ne tak jistě lze z vlhkosti a teploty pozemské vypočísti výšku kumulu, jenž není na hoře jemně zakončen, ale nachýlen je ku předu. Vrchní

vrstva mraku letí rychleji následkem větru hořenního, který nejen rychleji žene mrak do předu, ale také podmiňuje rychlejší výstup mraku. Tím se aspoň v menších rozměrech rovnováha ruší a nastane nutnost vyrovnání — malá prška, jak to na př. vidíme při aprilovém počasí.

Někdy v létě nastane ještě spíše vyrovnání, než se utvoří mraky. Než se páry zvednou do té výše, kde by se měly proměniti ve mraky, nastane chvilkový vichor a rozežene páry jako policajt demonstranty. V krajích mezi hlubokými roklemi a skalisky, kde se proud žene z dola vzhůru jako průvan komínem, jsou takové chvílkové víchory v létě o polednách častým zjevem.

Často vidíme, kterak se při mracích kumulových čepice nachýlená odtrhne a v několika vteřinách odpaří, kdežto nedaleko od toho se mraky rychle schulují a vlní. Tento úkaz může se dobře pokládati za proroctví, že v ovzduší nastane brzy nepokoj.

Je zajímavo dívati se, když ze sebe vystrčí kolmo do výše kumulové mraky hroty a ostré jehlany. Rostou na nebi jako věže, které však brzy se rozpadnou, aby vyvstaly na jejich ssutinách nové věže jehlancovité. Vzduchoplavci potvrzují, že tyto útvary nevznikají rovnoměrným postupem teploty od země. Jiné mocnosti nadzemské, nejvíce víchory, vyvozují tyto tvary. Spodní plocha těchto mraků je výše, než by se dle výpočtu dalo očekávati. Kumuly bouřné lze poznati po hořeních tatrmanských obrysech a po nejistém v páru se měnícím spodku, ač je mnoho přechodních tvarů od bouřkových kumulů až po kumul, jenž roste z teploty klidného dne.

Vzduchoplavební učenci v Postupími vyzkoumali, že z kumulů, jež plovou výše, než by se dalo čekati podle přízemní teploty a vlhkosti, povstane během 12 hodin dešť a bouře. Sotva prý se přihází, aby vznikla bouře z těch mraků, které se tvoří bezprostředním výhřevem pozemním. Často se pouhým okem pozoruje, že dva až tři tisíce metrů pod bouřnými kumuly jsou kumulové obyčejní. Z toho se soudí, že k výrobě bouří sotva vystačí jednodenní výhřev, nýbrž teprve několikadenní výroba kumulů nahromadí tam nahoře v oblacích vlhčinu, která potřebuje s hůry odněkud nárazu dynamického, aby se rozkývala a přeměnila v bouři. Že pak z toho plochým krajům a rozměrným nížinám hrozí nebezpečí, je dokázáno.

Prorockým znakem těžké bouře bývá ozdobná jasnoskvoucí mraková vrstva, na níž vytryskují malinké věžky a výtrčky. Tento útvar také zvaný »bouřkovými hlavicemi« je prvním jednáním v bouřkové opeře. Jelikož tento útvar mrakový plove vysoko, zřídka kdy pod 2 až 3 tisíci metry a jelikož ho vídati z rána a pozdě večer, nemožno souditi, že by byl výplodem pozemního vypařování. (Pokračování.)

Vlna času.

Tak rychle čas nám plyne
jak vlny chvatný tok,
jenž s hor se srázných vine
a nestaví svůj krok.

A vlna v dál se tratí
a nevrací se zpět,
jak snové duše zlatí.
když mládí zhasl květ.

Co vlna času vzala
ti život nevrátí,
byť duše umírala —
běh času nezkrátí.

Až v bezdném ztichne moři
ten vlny kvapný běh
v mír tvá se duše vnoří —
až věčna stihneš břeh.

Na noční stráži.

Noc tichá táhla světem
a světlem hvězd se stříbřila,
mou duši bolest zalila,
jak mráz když zachví květem.

To v okno otevřené
se z krčmy vkrádal hudby sten,
jak byl by něčím otráven,
co v duši smutek žene . . . .

Teď hudba ztichla chvíli,
v mé okno chrámu padl stín
a záchvěv duše do hlubin,
jak hlas bych slyšel milý:

»Ret posvěť modlitbami,
bdi se mnou v tuto smutnou noc,
by žádnou duši hříchu moc
dnes nespoutala tmami.«

Rudolf Stupavský.

Páňátko.

Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Dokončení.)

XV.

Josef konečně se loučil. Popocházel, postával, podával Apolence již asi po dvacáté ruku, a konečně vyšli oba na zápraseň.

Tu se kmitl po dvoře Tonda nesa do maštale vodu.

»Kde máš chlapca?« zavolala na něho Apolenka.

»V stodole, na patře, jak napojíme, polezu pro něj,« odvětil Tonda.

»V tyhle stodole jsem si jako hoch s Kotoučkovými chlapci něco nahrál,« pravil Josef ohlédnuv se k stodole. Apolenka se ohlédla též a současně oba vykřikli. Na temné obloze nad stodolou zaplala pojednou jasná záře a mohutný sloup jisker vyvalil se ze sloupu bělavého, soumrak večerní prorážejícího kouře.

»Stoh hoří!« vykřikla Apolenka a pádila za humna. Josef za ní i Tonda a Francina výkřikem upozorněni.

Stoh plápolal. Byl patrně zapálen ze vnitř nebo dole u země byl posud v celé svojí rozloze neporušen. Asi od poloviny, tak jak byla asi zločinná ruka, která stoh zapálila, dosáhla, plápolaly ohnivé, červené a žluté plameny, jako jazyky obrovské zmije, svíjejíce se a přemetajíce, zažírajíce se v šíř i dál, šlehajíce k výši, plazíce se dolů.

»To bylo založeno!« křičel Josef a nařizoval Francině, ať běží do rychty i do dolní hospody svolat lidi. Sám běžel na dvůr, chopil se puten, nabral vody, polil se od hlavy do paty, nedbaje nového šatstva a vytáhnuv v kůlně hák na dlouhém bidle, spěchal strhovati stoh.

Lidé se sběhli, nosili vodu, ulévali strhané snopy, leč nebylo možno již ani pátý díl navrstveného obilí uhájit. Byl hluk, zmatek, rychtářka, přikvapivši na místo požáru, omdlévala a Apolenka odváděla ji do sednice. Lidé běhali sem a tam, pojednou mocný výkřik z mnoha hrdel zachvěl Apolenkou, až se zapotácela.

»Stodola chytá! voláno.

Vykřikla tak, že sama myslila, že strhá se jí hlas a potácela se ven. »Michálku, páňátko moje!« nemohla volati, úpěla jenom.

Kulhavý Tonda rozkřičel se na dvoře: »Páňátko je v stodole, na patře, pomozte, lidi, pro Boha pomozte!«

Došková, šindelem pouze na okraji podložená střecha stodoly planula již, jak byla od hřebene přilétnuvším ze stohu kusem hořícího obilí zapálena.

Lidé rychle otvírali přivřená vrata, průvanem vzplál oheň jasněji, bylo viděti, že hoří již sláma na patře složená a že chytají již trámy krovu.

Apolenka vzkřikla znovu, padnouc na kolena a vzpínajíc ruce.

Náhle ticho rozhostilo se dvorcem, všem lidem klesly ruce a do toho ticha pojednou zalehnul dětský, žalostný pláč. Byl'ť

Michálek po odchodu Tondově hrou znaven, na patře usnul a teprve záře a praskot požáru jej vzbudily.

»Maminko!« volalo dítě a slabý ten hlásek slyšeli všichni. V nastalém hluku ihned zaniknul, jakož i pláč ubohé matky, okolo které se seskupily rozněž plačící sousedky.

Mužští se radili, jak vniknouti do stodoly, kde oheň s patra padal již do párníku, vymlácená sláma na patře planula rychle. Kdo by byl lezl po žebříku na patro, vydal se v nebezpečí, že se nad ním zřítí krov.

»Hustupte, pusťte!« voláno a z vedlejšího dvoru vlekl Josef Hlouškův dlouhý žebřík, do hořící stodoly nebylo pro dým již možno vniknouti.

Josef přistavil žebřík z venčí na střechu stodoly, rychle vyšplhal se nahoru a sekyrkou srážel došky na nehořící posud straně střechy do dvora.

Sousedé ihned pochopili jeho úmysl a pomáhali mu dlouhými háky.

Povstalým otvorem vniknul Josef pod střechu stodoly a za chvilku, která byla čekajícím dlouhou, vyrazil zpět nesa chlapce v náručí.

Apolenka byla bez sebe a sousedky ji odnášely vedle do Hlouškova stavení.

Josef vstoupnul s hochem v náručí na žebřík, který lidé z dola drželi. Chvěl se po celém těle. Oči nemohl otevříti, vlasy měl sežehnuty, z hlavy krvácel. Jak byl hmatal po dítěti, které téměř pudem vedeno se uchýlilo na tu stranu stodoly a tam kouřem zmámeno omdlelo, narazil se o trám. Uchvátiv dítě, jehož tělíčko bylo bez vlády, více po paměti dostal se k žebříku a hleděl sestupovati. Nohy se mu chvěly. I jat nápadem, zadržoval se jednou rukou, druhou dítě k sobě tiskna a pustiv nohy ze špryclů, sjížděl po zádech se žebříku, pod tíhou jeho se kolísajícího.

Dole ho lidé zachytili, omyli a odváděli domů. Nemohl se už udržeti na nohách. Michálka odnášela k Hlouškovům Francina. Lidé hájili již jen chlévy a stavení z druhé strany sousedící. Podařilo se požár omeziti, ale stodola, dřevěná jako všecka stavení, shořela do základů.

Od Hloušků zatím byl mladý hospodář jel pro lékaře a ten poskytnul všem pomoci.

Michálek procitnul ze mdloby ještě před příchodem lékaře, leč upadnul ihned v horečku a ženské mínily, že odpyká leknutí asi psotníkem.

Lékař nařídil koupel, obklady, dovezl ihned léky a zabýval se nejvíce Josefem, který byl i popálen.

Apolenka vzpamatovala se a ošetřovala své dítě, ač se chvěla jako v zimnici.

Posvícenské veselí měla celá dědina pokaženo. Rozešli se lidé od muziky a obcházeli stavení, zda žháři neprovedli na více místech svoji zlobu.

A k ránu palič vypátrán. Vlastně palička. Byla to — Veruna. Našli ji spící, zmoženou kořalkou za jednou stodolou. Když ji budili, ulekla se a sáhnuvši do kapsáře, rychle cosi odhodila.

Zvedli to, byl to malý balíček, v hadříku zabalené křesadlo, kamínek křesací a kousek hubky.

Uhodili na ni, i přiznala se, že té pyšné selce, která nedovolila její dceři, aby jí, mámě žebračce, dala o posvícení koláč, zapálila stoh, aby prý měla trochu méně toho mamonu a nemusela se těšiti na toho ženicha pána, který beztoho asi nepřijde. Že se smál, ať se prý ta Apolenka těší, jak prý se těšívala. — —

Lidé ztloukli Verunu tak, až ji museli rozvážnější sousedé brániti. Zavřeli ji a po několika hodinách odvezli na zámek. Že přijde do kriminálu, z kterého asi do smrti nevyjde, to se řeklo hned, a Apolenka slyšíc to, si oddechla.

K ránu přenesla si Apolenka chlapce do svého stavení. Nemohla se ani uklidniti v té svojí radosti po tom hrozném strachu.

Lékař nařídil, aby hoch setrval několik dní na loži, a Apolenka ošetřovala jej jako nemluvně.

Vedle u Hloušků ošetřovali Josefa, obávajíce se, aby těžká nějaká nemoc ho neurvala životu.

Apolenka, když jí Michálek usnul, odbíhala vedle, aby se poptala na jeho ochránce. Děkovala mu s pláčem, a chtěla mu líbati ruce. Ani nepomýšlela posud na velikou škodu, která ji byla stihla, neměla smyslu pro nic, než pro své dítě.

Francina si svázala svoje věci do uzlíku a prosila Apolenku, ať ji propustí ze služby ihned, že by zde v dědině po matčině činu neobstála.

Apolence bylo děvčete líto. Nepustila je míníc, že Francina netrpí více, než ona sama trpěla před narozením Michálkovým, a že ona sama ji obhájí před zlobou lidskou.

»Do smrti hu vás zůstanu, panímámo,« slibovalo dojaté děvče.

Sousedé slibovali Apolence, že jí vypomohou obilím k setí i k požívení, pící a stelivem, jak se v podobných případech vždy stávalo.

Říkávalo se vždy, že se to nehodou, neštěstím ohně postiženým nedává, nýbrž buď odplácí nebo půjčuje, an nikdo neví, kdy na něho neštěstí přikvačí. Arciť nejvíce jí chtěl přispěti bratr rychtář.

V několika dnech uklidnili se lidé v dědině a pomáhali Apolence poklízeti spálenisko. Také hajných přišli pomoci milé kmotře, a věru že nezdrželi se žertování, že kmotra bude také stavěti na spálené stodole, jako před lety oni.

Apolenka byla blažena, že Michálek pobíhal kolem ní zdráv a vesel jako před požárem.

Lidé v dědině nevěděli, co by páňátku všecko snesli, aby mu dokázali svoji přízeň.

Apolenka nechala před zimou spáleniště poklidit, se stavením nové stodoly hodlala počíti až z jara. To že by měla míti však nového hospodáře, že měla by míti ve stavení pantátu, Michálek tatínka, říkal jí kde kdo. Odpovídala jenom smutným úsměvem.

Napadalo již sněhu, stavení v dědině byla obložena proti mrazům, že jenom okna z nich blýskala, na lomenicích rděly se veliké kotouče jeřabin a lidé prospavše půli času, scházeli se na besedy.

Vítaným besedníkem u páňátků byl Josef Hlouškův. Že byl rád viděn a že rád přicházel, to věděla celá dědina a prve než to oběma napadlo, párkovali všecky kmotry a tetky Josefa s Apolenkou.

Přišly vánoce. Páňátko Apolenčino šlo koledou po dědině. Přišlo domů s veselou a šeptalo mamince, že nese jí také koledy. A to od strejčka Hlouška, od Josefa. Byla to krásná jablka a ořechy svázány v hedvábném šátku.

»On mi pošle koledu jako děvčeti,« rozesmála se Apolenka. Ale zarděla se při tom.

Michálek uběhaný usnul záhy z večera, a Apolenka přecházela po sednici, vyhlížejíc oknem. Jaksi se obávala návštěvy Josefovy, cítila, tušila, že dojde, a že dnes vysloví to, co oběma se chvělo v duších. Že by si to lidé povídali, to ještě Apolence nenapadalo, neporozuměla narážkám, říkajíc při každé zmínce o ohni, že tehdy Josefa sám anděl strážce k nim přivedl.

Šeřilo se již a třeskutý mráz vnikal okny do sednice. Apolenka zavolala do čeledníku, ať děvečky hodně naloží do kamen.

Byla doma jediná Francina, ostatní čeládka se rozběhla po dědině. Francina od ohně nechodila nikam. Musela také k soudu svědčiti proti matce, a velice se proto naplakala. Dnes bylo jí trochu veseleji, přišelť k ní Tonda a donesl jí také koledy. Obešlo ji tušení, že tento sirotek, s kterým byla v prvu v pazderce, potom u hajných vyrůstala, může se jí státi bližším na té pouti života. A že by měla přece snad trochu lépe, aspoň kolem sebe jasněji, že by mohla býti jista, že má ji někdo více rád, než všichni ostatní lidé.

Usedly do koutka a šeptali si, ač byli v čeledníku sami. Francina hodila do kamen klín šišek a šla zapálit do sednice louč. Nastrčila borový odřezek do železného skřipce a přisunula škopíček s vodou, by padající jiskry se ihned uhasily.

»Je tam někdo?« tázala se Apolenka.

»Tonda od hajných,« odvětilo děvče.

»No nešť,« řekla Apolenka a postavila se k oknu. Nebylo jí do řeči. Ač bylo v sednici ihned tepleji, přece se Apolenka chvěla. Měla jaksi strach, čekala Josefa, mrzela se, že nejde, a zase se ho obávala.

Konečně zarupaly kroky na umrzlém sněhu na dvoře, zazněly na umetené dlážděné záprsni. U dveří cvakla závora na řetízku zavěšená, po udupané podlaze síně zahlaholil opět hlas kroků a Josef vcházel do dveří.

Apolenka stanula u kamen ozářena světlem plápolající louče. »Vítám tě,« téměř zašeptala.

»Dej Pánbůh šťastné a veselé svátky,« pravil Josef, podávaje jí ruku. Podanou ruku nepustil, ale vedl Apolenku k lavici, kde oba usedli.

»Páňátko spí, huběhal se po koledě,« šeptem řekla Apolenka.

»To je to nejlepší, co může dělat, aspoň nikam nevleze,« usmál se Josef.

»Jako tenkrát,« dodala Apolenka. A za chvilku se sklopenýma očima řekla: »Ten měl radost, že nese mamince taky koledy.«

»Jen měla-li taky maminka radost,« Josef ovinul rameno kol Apolenky.

»Měla. Ale proč si děláš škodu. Jsu na to skoro stará,« Apolenka maně položila hlavu Josefovi na rameno.

»Však vy víte proč. A pro mě starou nejste, nejsu-li já pro vás starej. Panímámo, sousedko, Apolenko — ať nemusím dlouho mluvit, já nehumím se ženskéjma, jsu voják — ale vždyť to víme, že se máme rádi a že k sobě patříme,« Josef líbal Apolenku na ústa a tváře.

»Ale něco ti musím říct, Josef. Vyslechni mě. Víš, skrzevá páňátko,« řekla Apolenka.

»Páňátko bude naše. Snad huvěříte, že mu nehublížím, když jsem šel pro ně do ohně. A budu mu spravovat grunt jako jeden hupřimnej táta,« pravil Josef.

»Budeš grunt spravovat mně a sobě, jak Pánbůh dá. Ale páňátko nebude naše, nebude na gruntě hu páňátků hospodařit, já je zaslíbila,« hlasitě, jasně pronesla Apolenka.

»Zaslíbila? Jistě tenkrát —,« porozuměl Josef.

»Ano, tenkrát, když jsi pro ně šel do ohně. Tu jsem v největší houzkosti, jak jsem měla všecky houdy jako ztuhly, jak jsem nemohla huž ani křičet, ani plakat, tak v duchu zvolala: Pane Bože, nech mi to dítě, a já ti je zaslíbím. A v tym mě obešly mrákoty, ale tak jako ve snu jsem viděla v tom kouři jako anděla a ten ti Michálka podával. Snad to byl Anděl Strážce, snad jeho svatej patron — ale ten sen byl od Pánaboha. Vzbudila jsem se z mdloby jako ze spaní, nic mi lidi nemusili povídat, bylo mi, jakobych byla věděla všecko, co se dělo. A tak jsem si husmyslila a v kostele jsem ten slib opakovala, že toho chlapca nechám vyštudýrovat na panáčka. Ať je slouhou Páně a smíří svou modlitbou ten můj starej hřích. Tak budeš chcet Josef se mnou se přičiňovat, abysme toho chlapca na to místo dostali?« Apolenka důvěrně pohlížela Josefovi do očí.

»O panímámo, o Apolenko, jaká jste — jaká jsi ty hodná ženská! Jak by ne, vynaložíme všecko. Jen aby vrchnost svolila, víš že dělávajou štráchy, chce-li někdo ze selskejch lidí na tu študiju,« Josef vinul Apolenku k sobě.

»I svolijou, vždyť musijou. Je to třeba po mámě ze selskýho, přece jenom páňátko,« usmála se Apolenka a setřela slzy s očí.

Hned po třech králích byly ohlášky a svatba.

Apolenka se divila, jak jí lidé říkali do očí, že byli jisti, že si Josefa vezme, že zanechá svého úmyslu nikdy se neprovdati. Vždyť jí chlapce zachránil s nebezpečím vlastního života při tom požáru, z ohně jí jej vynesl a takové služby se nedají odbýt jen tak pouhým slovem: Zaplať Pánbůh.

Po straně si lidé pověděli, jaké že má ta ženská štěstí, ana dostane takového člověka, hodného, zachovalého, s penězi.

Ale přece jí to přáli za to velké její utrpení.

Měli u páňátků tichou svatbu, pozvali jen nejbližší příbuzenstvo. Ale srdečné veselí znělo stavením.

Z jara stavěna stodola. Josef za svůj podíl přikoupil polí a Apolenka se věru těšila z přibývání majetku. Opraven celý grunt. K přání Apolenčinu vyzděna do štítu kaplička a do té umístěna soška Anděla Strážce, na památku požáru.

Lidé mínili, že měli tam u paňátků dáti snad spíše sošku sv. Floriana, leč Josef rozuměl Apolence, proč si tak přeje.

Léta plynula. U paňátků hospodařili dobře. Oplakali již starého rychtáře, kterému nějak rychle stáří podlomilo věk, za to rychtářka se těšila z vnuka studenta.

Michálek paňátkovic nezůstal jedináčkem, přibyly jim tři dcerky a posléze i synáček, ale milován byl stále stejně.

S časem přišly různé změny. Uvolněna robota, lidé si oddechli a těšili se svému majetku, vládnouce jím dle libosti. Na staré časy hledělo se zapomínati a nač bylo vzpomínáno nerado, o tom se ani nemluvilo.

Dočkala se Apolenka synovy primice. Den před tím svěřila Michaelovi, jak jej nyní nazývali, co všecko vytrpěla, jak na čas i rozumu pozbyla.

Dovedla ho k důvěrnému tomuto sdělení do lesa, k boudě, která byla již po druhé nově postavena a tu jak řekla, se synu novosvěcenci téměř vyzpovídala.

Mladý kněz trnul nad tou hloubí utrpení, nad tou vnímavostí matčiny duše. Objímal matku a líbal jí ruce.

Byl letní podvečer i zašli si kousek do lesa. Apolenka nemusela spěchati. Přípravy k primici byly ukončeny, tři dcerky polovyrostlé točily se jen což při vší práci pod dohledem statné šafářky.

Ano měli u paňátků šafáře, totiž ženatého čeledína. Byl to kulhavý Tonda, Francina byla jeho ženou. Měli na Apolenčině gruntě kus poctivě zaslouženého chleba.

A děti jejich od malička u paňátků pásly husy, opatrovaly drůbež a byly k ruce.

Veruna zemřela asi za rok po svém uvěznění. Francina ji oplakala, ale oddechla si od srdce.

Šla Apolenka se synem, šli krásnou lesní stezkou. Kde býval před narozením Michaelovým les stoják, tam byly paseky s vysázeným, povyrostlým mlázím.

Mezi mlázím vyrůstala malenčí a právě dozrávající maliny rděly se mezi našedlým listím keřů jako rudé korály.

Po cestě od myslivny přicházel nějaký člověk. Byl oděn v myslivecký, sešlý šat, rozbité boty sotva kryly nohy, na obličeji byly stopy vášně opilství. Kulhal trochu a silně kašlal. Přes rameno měl starou mysliveckou torbu, opíral se o silnou hůl. Zastavil se, vida selku s pánem v městském kroji.

Když se s ním setkali, smeknul klobouk a řekl: »S poníženosti prosím, chudobnej, světem jdoucí facír o nějakou almužnu.« A obraceje se k mladému knězi, opakoval ta slova německy.

Michael podal mu almužnu a Apolenka, jak byla v šťastné své náladě, řekla dobrotivě: »Až dojdete do dědiny, jdite na grunt k paňátkom, řekníte, že já panimáma vzkazuju šafářce, aby vám dala ňákej kousek jídla a koláč.«

»Pánbůh zaplať, panímámo,« děkoval facír.

»Jděte tudy,« ukazovala Apolenka facírovi cestu.

»I já trefím, panímámo, třeba jsem tu přes dvacet let nebyl. Bejval jsem zde v myslivárně, snad byste mě mohla pamatovat. Byl jsem mysliveckej mládenec, chlapík jako malovanej, nepomyslil jsem si, že by to se mnou došlo tak daleko, že ze mne bude facír. Jo, jo, ty novy časy! Škoda těch starejch, zlatejch, kdy byl myslivec pánem a kdy nesměl sedlák muknout,« facír měl patrně chuť dát se do hovoru.

Mladému knězi nechutila se ta řeč i odcházel.

Apolenka pojednou se prudce obrátila a pokročivši zpět, zavolala na facíra: »Jak vás jmenovali?«

»No tenkráte se mi říkalo: oni a pane, pane Ferdinand, teď jsem jen: vy a facír, lump, dareba, žebrák,« smál se facír a táhnul se k dědině.

Apolenka se zadržela oběma rukama stromu, u kterého stála. Syn byl již poodešel a neslyšel facírovu odpověď. Apolence zakolotaly myšlénky tak prudce, jako v mládí. Zbledla a těžce oddychovala. Nevěděla, zda má na syna zavolat, zda mu má povědít, co by ho snad zdrtilo, aspoň mu pokazilo zítřejší den — že ten zpustlý, odporný tulák jest jeho otec — — — Přemohla se. Vroucí modlitba zachvěla se jí v duši, aby toho syn nezvěděl, aby se netrápil, nehanbil — — — Pak teprve šla pomalu za synem. Kráčeli spolu ještě kus lesem a pak teprve obrátili se k dědině.

Docházejíce pozorovali jakýsi sběh lidí u dolní hospody. Tázali se, co se děje a odpověděno jim, že jakýsi tulák, facír, došed do hospody, poručil si sklenku kořalky. Vypil ji rázem a sklesl mrtev k zemi. Náhlá smrt ho zastihla.

Apolenka sepjala ruce a sklonila hlavu v takovém vroucím díku nebesům. Ani nedovedla jasně pomysliti, co cítila. A v duchu poměla svoji vidiny při klesnutí v mdloby ve chvíli, kdy nynější její manžel odvážil se pro jejího synka do ohně . . . .

Druhého dne při prvotinách Apolenka blažena přijímala požehnání syna-kněze, klonila hlavu, jejíhož čela znamenaného rudou jizvou dotýkaly se bílé, jemné ruce novosvěcencovy a modlitba její spojovala se s modlitbou synovou. Cítila plné, sladké blaho při pohledu na toho syna, kterého zaslíbila Bohu a kterého, jak si nyní řekla, Bůh rád přijal v oběť sobě líbeznou. Jako modlitbou chvěla se jí ta myšlénka v duši.

Při hostině na počest novokněze bylo veselo. Panímáma měla všade oči a uši a točila se jako dívčice.

Pantáta Josef trochu se rozjařiv ujišťoval znovu a znovu velebného pána, že by byl vstavu jíti pro něho zase do ohně. »Arciť, včil bych vás asi neunesl,« smál se vesele a všichni s ním.

Michael stal se řádným knězem, jedním z kněží-buditelů, pracovníků. Věnoval život svůj lidu, z něhož pocházel. Zemřel za cholery, nakaziv se u nemocných. Oplakali jej rodiče posud žijící i celé okolí. A posud se o něm povídává. Zůstavil krásnou památku pěkných činů, šlechetného života.

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Pokračování.)

Dříve než vášnivé výpotky nočního bdění Navarretova byly dotištěny, mohl se o nich dověděti Washington Irwing, jenž právě trval ve Španělsku. Ačkoliv protestant a tím vzdálenější než Spotorno a Navarrete citům, jež oživovaly Kolumba, pojal nicméně tohoto velikána ve světle vyšším a spravedlivěji. Jeho přímost ducha, podporovaná jeho bibliografickými výzkumy, ukázala mu krátkozrakost a strannictví těchto dvou sběratelů historické látky. Zcela se podrobuje až do jistého stupně jejich vlivu, neopovažuje se otevřeně postaviti se proti Navarretovi, nepřipustil přece než jednu část jeho obvinění; zmírnil je však a neodvážil se vývodů Spotornových než s váhavostí, sousedící s nechutí a odporem, čímž na sebe jen hněv posledního popudil.

Otec Spotorno dalek jsa toho, by stárna odpustil, stále roztrpčen proti Fernandu Kolumbovi a zakládaje si na domněnce nemanželského původu, tak dychtivě přijaté Navarretem, vrací se k tomu zas a zase s chlapeckou umíněností. Chlubí se svým domnělým objevem; zatím co hanebná zásluha tohoto omylu připadá právem Napionovi. V poznámkách k janovskému vydání Washingtona Irwinga, otec Spotorno, pravý původce anonymních poznámek, vyčítá autoru americkému jeho bojácnost. Přičítá to tomu, že nečtl jeho díla o původě a vlasti Krištofa Kolumba. Znova přežvykuje, co již pověděl ve svém díle *Della Origine*, *v Codice Colombo Americano*, *v Literární Historii.* Nespokojen tím, že se opakuje, připojuje cestou induktivní nové omyly k svým chybám předcházejícím a končí důkazem, kterak neobyčejně málo rozumí životu Kolumbovu.

Posoudíte to z jediného příkladu: Spotorno přehmátnuv se na několika slovech Piera Martyra ohledně jistého Indiána z ostrovů Lukajských, pokřtěného ve Španělsku, majícího za kmotra don Diega Kolumba, bratra admirálova, a proto dle obyčeje křesťanského pojmenovaný »Diego«, mate tohoto Lukajce, jenž sloužil admirálovi za tlumočníka, s jeho kmotrem don Diegem, bratrem admirálovým; a mluví nám vážně o sňatku Janovana don Diega Kolumba s Indiankou z Haiti, kdežto s Indiánkou se oženil lukajský tlumočník Diego. Ale to vše jest pouze omyl v osobě, v postavení, hrubá nepravděpodobnost. Vinou se však stává to, že Spotorno na základě tohoto nejapného předpokladu odvažuje se obviňovati karakter Kolumbův. Jistí, že vzal od řemesla kramplířského, jemuž se právě začal učiti, svého mladšího bratra Diega, aby ho přizpůsobil plavbě; že však hanbě se za něho po jistý čas, důkladně střeže ho na své lodi, »nechtěl se k němu znáti jako k svému bratrovi a vydával ho za svého služebníka.«[1])

---

[1]) »Per alcun tempo non volle annunziarlo per fratello, e lo facea credere un suo familiare.« — Spotorno, Della Origine e della patria di Cristoforo Colombo, lib. II., p. 180.

Spotorno objevuje, že Beatrice Enriquezova nebyla šlechtična; že byla asi velmi chudobna; a že výčitky svědomí Kolumbova a strach jeho, aby se neprozradila jich příčina, dokazují zjevně, že účinkem lidské slabosti a křehkosti jeho spojení s Beatricí Enriquezovou rozhodně nebylo zpečetěno svazkem manželským.

Prodlévání Spotornovo, rozhodný tón jeho tvrzení, zvláště pak nedostatek odpůrcův ošálily jeho spoluobčany. Poněvadž ani za mák se nepomýšlelo, aby se jeho obvinění potlačila, ba spěšně byla znovu otištěna, považován byl za jakéhosi orakula v Janově a v celé Ligurii. Spotorno, rádi uznáváme, oddal se vytrvalým bádáním, podal důkaz vlastenectví v rozpravě o původu Kolumbově. Avšak kromě této otázky, ryze místní, ničemu z díla Objevu neporozuměl. Nepoznal o nic více tohoto reka než jeho syna dona Fernanda; nebyl v pochybnostech o právoplatnosti tohoto historika právě jako nepochyboval o rodě jeho matky, jak jsme právě viděli. Avšak v Italii cituje se Spotorno jen s úctou. Jeho mínění jest velmi ceněno. Považuje se u svých krajanů za křísitele slávy Kolumbovy, jíž jest nejhorším utrhačem. Liguřané takovou důvěrou ho poctili, že opakovali prostosrdečně jeho obvinění, přes vroucí obdiv k člověku, jenž jejich hlavní město učinil nesmrtelným.

V krásné publikaci »*Znameniti Liguřané*« abého Gavottiho, jemuž uloženo, aby podal zprávu o Krištofovi Kolumbovi, představuje se jakožto heros slávychtivý a počíná těmito slovy, dle nichž možno změřiti jeho poblouzení: »Člověk již byl pojmenován živočichem slávychtivým. Tato ušlechtilá vášeň, zárodek to nesmrtelných činův, ovládá hlavně vyšší duchy ..... Málo lidí mělo tolik nároků na slávu, jako Krištof Kolumbus, jenž pro ni bojoval a stal se její obětí.«[2]) A dobrák abbé ukazuje, jak hned jako žák školy elementární podněcován byl ctižádostí; později na lodi kterak bodán jest slávychitvostí; konečně láskou k slávě a touhou, by přivábil na sebe pohledy, pokouší se o svůj podnik.

Spotornem nasáklý profesor Angelo Sanguineti ve svém stručném životě Krištofa Kolumba[3]) obnovuje jeho poblouzení, dotýkaje se milostné pletky s Beatricí Enriquezovou. Spotorno vočkoval mu svou nevoli a své rozhořčení proti Fernandovi Kolumbovi, jehož obviňuje, že zatemnil původ svého otce. Advokát Jan Baptista Belloro, archivář starého úřadu Svatořehořského, opovažuje se obviňovati Kolumba, že *dovedl si mnohdy zalhati*, bylo-li to výhodno. Úcta, s níž hledí všeobecně na Spotorna všichni spisovatelé Ligurie, (až na jejich rozkol v otázce o původě), jejich lehkověrné opakování jeho ubožáckých slov, vzájemné ohledy, jichž užívají k vespolným chybám, byly by zůstaly bez důsledků pro budoucnost, kdyby Navarrete nebyl se chopil se škodolibou radostí denunciace Spotornovy s domnělými milostnými pletkami Kolumba v Kordově. Ba ani toto obvinění nenatropilo by nepříjemného onoho hluku, jsouc naprosto bez-

[2]) Gavotti, Elogi di Liguri illustri, vol. I., p. 257. Genova, 1846.
[3]) Sanguineti, Vita di Cristoforo Colombo, Genova, 1846.

důvodno, kdyby mu nebyl chtěl získati vážnosti a úvěru proslulý Humboldt, jenž zakryl svým encyklopedickým jménem bludné učení Navarretovo.

Po dějinách Washingtona Irwinga dílo, jež pojednává nejzřejměji a nejrozsáhleji o Kolumbovi, jest jistotně to, jež uveřejnil p. Humboldt pod názvem *Kritické přezkoumání dějin geografie Nové pevniny*. Tato dvě díla tvoří tedy jedině základ vědění a historie týkajících se objevu Nového Světa. Jedno pro svou velkou oblíbenost v širokých vrstvách, druhé pro svou velitelskou autoritu, ustálily a skoro utvářily mínění. Akademie, učené společnosti, astronomové, přírodozpytci, námořníci zvláště nemají o Kolumbovi než vlastní city Humboldtovy. Ba i my utvořili jsme si dle něho svůj názor, dříve než jsme se svými zraky přesvědčili o jiném. Avšak byť bychom si sebe více vážili jeho úsudků v oboru věd fysických, jsme nuceni vyznati toto: v jeho Historii geografie Nové pevniny, uprostřed rozprav stejně úchvatných i jasných a ve všem hodných svého autora, činy a zvláště myšlénky Krištofa Kolumba jakoby byly proloženy duchem cizím a nechť jest nám dovoleno toto slovo: jeho povaze antipathickým.

Mezi oběma způsoby nazírání Kolumbova a Humboldtova hloubí se propast větší než Atlantický oceán. Tito dva muži byli cestovateli po globu: Kolumbus po moři; Humboldt po zemi. Oba pozorovali dychtivě stvoření; avšak každý ze svého stanoviska, dle své víry a dle svých mravních náchylností.

Kolumbus, ohnivý učedník Slova, živící se silnou věrou, žasnul při patření na velebu svého Tvůrce. Jeho kontemplace, prosycená nadšenými úchvaty, oplývající poesií, vznášela se jako hymnus s melodií větrů, přetížených neznámými vůněmi těchto nových krajin. Humbold prostě přijímaje v objemnou nádobu svého ducha mnohonásobný dojem pozemského souladu, neuchýlil se nikdy od své filosofické chladnokrevnosti pozorování a nedá se za nic unésti nad hranice zevnějších zjevů.

Zatím co Kolumbus ve svých výzkumech objevuje neustále Pána, svého dobrodince a svého učitele, Humboldt nikdy nedošel dále, než že setkává se všude s velkými silami přírody, se zákony přírody, se vznešeností přírody.

Kolumbus slepě věřil v Prozřetelnost, v božskou činnost, jež se projevovala v něm a pro něho. Působení neviditelného na pozemské, vliv nezměnitelného na nestálé a nahodilé byly mu věcmi jistými. Jeho emmoce řídily se dle nesmírnosti jeho díla a neodváděly ho nikterak od jeho cíle: slávy Slova vtěleného! Ve jménu Spasitelově odešel slavně pozvaný k tajemstvím neznámého a nekonečného. Humboldt naopak, nemaje již odkrýti prostor, protože tvar a rozloha této planety byly již přesně určeny, mohl se naditi pouze zjištění jistých meteorologických vysvětlení, obohacení vesměrné květeny, rozmnožení minerálních sbírek, stanovení udavatelů některého všeobecného zákona globu, a na popsání celku jeho kosmické tvářnosti.

Znamenitý Humboldt chtěl by býti Kolumbem, kdyby byl nebyl Humboldtem. Zdá se mnohdy, že objevil se v něm posmrtní

soupeř, jenž ho předešel do krajin rovníkových, a jehož prozíravost odhadla mnohé z velkých principů přírody. Více než jednou záviděl mu jeho vznešené dojmy a tajně se přirovnával k němu v nejedné příležitosti. Zajímal se vážně o jeho činy, o jeho zvyky vnitrné, o jeho spisy. Přes tuto sympatii parcelární Humboldt, nemoha pochopiti nesmrtelný základ takové víry, vznešenost takového cíle, zneuznal hlavní údolí života Kolumbova. Nemohl hospatřiti najednou úplně celého. Když povolil některému hnutí obdivu nad jeho geniem a jeho něhou srdce, řeklo by se, že se bojí, aby se nedal opanovati tímto ušlechtilým obrazem, i hledá soustavně, kterak by jej snížil. Aniž by sdílel rozhořčení Navarretovo, přijímá, odpouštěje si jakékoliv zjištění pravdy, vášnivé výpovědi jeho o krutosti, lakotě, licoměrnosti Kolumbově; i připouští tedy předem obvinění proti jeho cudnosti.

Ba v tom Humboldt překonává Navarreta. Směje se politováníhodným smíchem nad domnělým pádem velikána toho. Tato slabost se mu zdá *pikantním faktem*, jejž »Navarrete odhalil srovnáním dat«; i připouští, že to nebylo ani tak přemlouvání jeho přátel a jeho záliba pro Španělsko, »jež bránily, by se Krištof Kolumbus neobrátil do Lisabonu a nepřijmul nové nabídky krále portugalského.. obsažené v listě z 20. března 1488, jako spíše milostný poměr a těhotenství pokročilé krásné paní z Kordovy, doně Beatrice Enriquezovy, matky dona Fernanda Kolumba, levobočka admirálova, narozeného 15. srpna 1488.«[1]) Takový jest závěrek Humboldtův. Zpozdile připlétá své velké jméno na výrok jiného, aniž by sám věc přezkoumal.

My tvrdíme, že zde Humboldt praničeho nečetl svýma očima, nýbrž přidržel se Navarreta, jenž odvolával se na Spotorna, kterýžto odkazoval se na Napiona, a ten zase na pletichy právního zástupce, prohrávajícího svůj proces! Přece však toto obvinění bylo tak všeobecně připuštěno, že se považuje za fakt naprosto jistý. Více než osmdesát spisů rozličných povah opakovalo je za sebou. Dnes tato pomluva, stará padesát čtyři léta, cítí se tak silně pověřena, že vyhlíží jako historický doklad, opírajíc se o dáta jistá a jména obecně vážená. A nenašel by se snad ani jediný spisovatel prvního nebo druhého řádu, jenž pojednávaje o tomto předmětě, odvážil by se naopakovati po jednaosmdesáté toto pobloužení.

My však hodláme, Bůh-li dá, konec tomu učiniti.

Výslovně protestujeme proti tomuto pomluvačnému tvrzení. Popíráme případ nedovoleného spojení. Popíráme podrobnosti, jež se k tomu poutají. Tvrdíme, že doňa Beatrice Enriquezova z Kordovy byla před církví manželkou Krištofa Kolumba, Janovana. Nepřipouštíme její chudobu. Popíráme její měšťanský původ. Upíráme její těhotenství za času poselství krále portugalského. Usvědčíme ze lži tvrzení o domnělé vášni Kolumbově k Beatrici, jež jakoby ho sama, oproti jiným zájmům, zadržovala ve Španělsku. A vše, co tuto vyslovujeme, ihned dokážeme. (Pokračování.)

[1]) Humboldt, Kritické přezkoumání historie geografie, atd. t. I. p. 104.

Král Jindřich VIII. proti Lutrovi.

Podává prof. JOS. STANĚK.

(Pokračování.)

Kristus při té večeři přesvaté, při níž svátost tu ustanovil, proměnil chléb a víno ve své Tělo a ve svou Krev a dal apoštolům svým, aby z toho jedli a pili. V několika hodinách po tom Tělo své a svou Krev odevzdal Otci v obět za hříchy lidu. Když obět ta dokonána, zpečetěna byla poslední vůle Jeho.

Při poslední večeři, maje již brzy umříti, dle obyčeje umírajících poslední vůlí ukázal své přaní, co by se po Jeho smrti mělo díti na Jeho památku. Pohlížeje tedy na svátost, praví apoštolům svým podávaje jim své Tělo a svou Krev: To čiňte na mou památku. Kdo všechno to bedlivě uváží, pozná, že Kristus jakožto nejvyšší kněz místo všech obětí, které přinášelo kněžstvo zákona Mosaického, z nichžto většina byla toliko předobrazem a nástinem této přesvaté oběti, ustanovil jedinou obět, ze všech nejvyšší, ve které by všechny obsaženy byly, která se i obětuje Bohu i za pokrm dává lidem. Při tom, jako Kristus byl kněz, tak učenníci představovali lid; neproměňovali sami chléb a víno, ale posvěcené přijímali z ruky kněze svého; než Bůh je hned vyvolil a ustanovil kněžími, aby tutéž svátost konali na jeho památku. Což jest to pak jiného, než aby posvěcovali — konsekrovali — a nejen sami přijímali, ale i věřícím podávali a Bohu obětovali? Kdyby nám Luther namítal, kněz že nemůže obětovati, poněvadž Kristus při poslední večeři neobětoval, nechť rozpomene se, co sám dříve pravil, poslední vůle že předpokládá smrt testatorovu a teprve po tom že nabývá platnosti, tou že se doplňuje. Proto k poslední vůli náleží nejen to, co konal Kristus při poslední večeři, ale i jeho obětování se na kříži. Na kříži dokonal oběť, kterou při poslední večeři započal a upomínkou na obojí událost, totiž i na konsekraci při poslední večeři i na obětování se na kříži jest mše svatá. Ona předobrazuje ještě více smrt než večeři. Proto apoštol Pavel píše ke Korintským: Kolikrátkoli chléb tento jísti budete a kalich píti, nedodává večeři Páně, ale smrt Páně budete zvěstovati.

Obraťme se nyní k těm znamenitým důvodům, jimiž Luther dokazuje, že mše svatá ani není dobrý skutek ani oběť. Měli bychom napřed pojednati o oběti a potom teprve o skutku, ale poněvadž Luther na první místo položil otázku o skutku, držme se též tohoto pořádku.

Luther uzavírá: Mše jest záslíba, proto není dobrý skutek, ježto žádná záslíba není skutek. I otažme se tu Luthera, zdaž Kristus při poslední večeři, když mši sv. ustanovil, žádného skutku nekonal? A řekne-li, že nekonal, bude nám to s velikým podivením. Kdo dělá kříž ze dřeva, koná skutek a Kristus žádného skutku nekonal, když z chleba učinil Své tělo!! A učinil-li skutek nějaký, nebude nikdo pochybovati, že to byl skutek dobrý! Neboť vykonala-li dobrý skutek ona žena, která pomazala mastí hlavu Jeho, kdo chtěl by pochybovati o tom, že též Kristus vykonal dobrý skutek, i když pravé Tělo své dal za pokrm apoštolům, i když je Bohu obětoval. A vykonal-li dobrý skutek Kristus, koná ho

při mši sv. i kněz, poněvadž nečiní nic jiného, než co činil Kristus při poslední večeři a na kříži. Toho důkazem jsou slova Kristova: To čiňte na mou památku. Co chtěl Kristus těmi slovy jiného, než aby při mši činili to, co on při večeři i na kříži činil? Při večeři začal ustanovovati svátost a na kříži ustanovení to dokončil. Zdáť se, to že asi jest důvodem, proč se vínu při mši sv. přiměšuje voda, poněvadž na kříži z boku jeho krev a voda se vyprýštila. Když tedy nedá se popříti, že Kristus i při večeři i při smrti na kříži dobrý skutek vykonal a když kněz při mši svaté koná to, co Kristus při večeři a na kříži konal, jakým právem smí Luther tvrditi, že mše svatá není dobrý skutek? Pročež i když Luther tvrdí, že jako přijímání jednoho laika neprospívá druhému laikovi, tak také mše kněží že neprospívá lidu, nepravdu tvrdí, ježto laik přijímá z ruky kněze, jako druhdy přijímali apoštolé z ruky Páně, kdežto kněz koná to, co druhdy Kristus konal. Totéž Tělo Bohu obětuje, které Kristus tenkráte obětoval.

Z toho dále patrno, jaké váhy jest důkaz, když Luther přirovnává mši sv. k svátosti křtu nebo stavu manželského, chtěje dovoditi, že jako nemůže jeden za druhého býti pokřtěn nebo za druhého se oženiti, tak také že nemůže kněz mši svatou za jiného obětovati. A přec manželství vymýtil veřejně z počtu svátostí a nepřímo i křest, když učí, že jest toliko jedna svátost. Jak smí tedy porovnávati mši svatou se křtem a manželstvím, když těmto charakter svatostní upírá? A kdyby i přiznal, že obě jsou svátosti (čehož však nečiní), přec žádnou z těchto svátostí nesměl by tak srovnávati se mší svatou, poněvadž tato jsouc vlastní Tělo toho, kdo ustanovil všechny ostatní svátosti, nade všechny svátosti vyniká a poněvadž jest známo, že jako když kněz přisluhuje svátostmi, prospívá jednotlivcům, tak že prospívá všem křesťanům, když mši svatou slouží. Domnívá-li se Luther s takovou jistotou, že všechny svátosti jsou si zcela podobny, proč netlačí na to, aby kněz přijímal z rukou jiného, proč nezakazuje mu, aby z vlastní ruky nepřijímal, ačkoli má moc chléb a víno v Tělo a Krev Páně proměniti, jako nesmí sám sebe z hříchů rozřešiti, ačkoli má moc klíčů. Co praví o víře, kterou každý se má vykázati, že každému prospívá víra jeho vlastní a ne víra kněží, jako ani Abraham neuvěřil za všechny Israelity, dobře praví, ale nic tím nedokazuje. Neboť ani Kristus dobrovolně na kříži se obětovav nespasil lid, který víry neměl. Nemůže proto toho dokázati ani mše žádného kněze. Ale mše každého kněze těm prospívá ke spáse, kdo věrou svou si toho zasloužili, aby mohli účastni býti dobra, jehož mše svatá přináší mnohým v míře nesmírné. A může se i státi, že mše svatá mnohému nevěřícímu víru získává, jako smrt a utrpení Páně vydobyly víru pohanům, získavše jim milost, aby slyšice uvěřili. Luther sám dobře chápe, že snadno dalo by se strhnouti, co vystavěl, je-li mše svatá obět, která by se Bohu obětovala. A proto se namáhá, aby tu překážku, která se jeho snahám v cestu staví, odstranil. Chtěje pak cíle svého tím jistěji dosáhnouti, sám si klade námitky, o nichž ví, že tvrzení jeho překážejí.

Dále tvrdí Luther, že dlužno odstraniti i druhé pohoršení, které prý větší jest a kvalifikovanější prvého a v tom pozůstává, že se věří, že mše svatá jest oběť, která se Bohu přináší. Ten smysl že mají i slova v kanonu, kde se praví: Haec *dona*, haec *munera*, haec sancta *sacrificia* (abys milostivě přijal a požehnal tyto dárky, tyto dary, tyto svaté oběti) a dále hanc *oblationem*. (Tuto oběť). Též prosí kněz, ut acceptum sit *sacrifitium*, sicut *sacrifitium* Abel atd. (aby mila oběť ta, jako obět Abelova atd). Kristus dle toho prý jest obětí oltáře. K tomu ještě že přistupují výroky otců, množství příkladů a obyčej po celém světě stále zachovávaný.

Pozoruj, čtenáři, jaké námitky očekává. Patř též, jakou silou obří chce je odstraniti. Všemu tomu oproti, dí Luther, třeba postaviti slova a příklad Kristův. A která jsou ta slova Kristova, která neznáma byla toliko svatým Otcům a celé církvi Kristově po tolik století a která Luther jako nový Esdráš nalezl? Luther sám nám je sděluje, když dí: »Kdybychom nepřijali, že mše svatá jest zásliba, poslední vůle, testamentum, jak slova jasně zní, ztratili jsme celé evangelium, veškeru útěchu! Slyšeli jsme slova, nyní vizme i příklad. Luther ho podává. Kristus prý při poslední večeři, když svátost tu ustanovil a poslední vůli vyjevil, neobětoval Bohu Otci, ani nekonal za jiné dobrý skutek, ale za stolem sedě, předložil každému poslední vůli Svou a podal znamení. To jsou slova Kristova, to příklad, z nichžto Luher chce dokázati, že mše svatá není obětí. Jest divno, že z tolika svatých Otců, z tolika očí, která po tolik století totéž evangelium četli, nikdo nebyl tak prozíravý, aby věci tak jasně na kloub přišel, ano že všichni ještě nyní tolik slepí jsou, že ani teď nepoznávají to, čehož znalostí se Luther vychloubá a co jim vysvětluje.

Zdaž však Luther netrpí hallucinací a zdaž neukazuje na něco prstem, co vůbec neexistuje? Prosím Vás, jaký pak jest to důkaz, který podává nám Luther, když dí, mše svatá že není oběť, poněvadž jest zásliba? Či snad oběť a zásliba tak si odporují, jako horko a zima?

Tento důkaz Lutherův jest tolik prkenný, že nezaslouží ani odpovědi. Ač tak mnohé oběti zákona Mosaického, ač byly všechny předobrazem věcí budoucích, nebyly spolu též zásliby? Přislibovaly to, proč se konaly, nejen věci budoucí, jichžto byly předobrazy, ale přislibovaly též osvobození, vyproštění, očištění tehdejšího lidu, za kterýžto lid každoročně byly obětovány. Poněvadž věc ta tolik jest známa, že nemůže býti člověka, aby o ní nevěděl, činí se Luther směšným svým tvrzením, že to nemožnost. Víť on sám dobře, jako všechen lid, že často se to stávalo. Vraťme se nyní k příkladu, kterým nám chce Luther zasaditi smrtelnou ránu; tvrdíť, že Kristus při poslední večeři nepoužil svátosti Oltářní jako oběti, ani že ji Otci neobětoval. Na tom základě potom dokazuje, že mše svatá, která odpovídati má příkladu Kristově, nemůže býti obětí.

Hledí-li Luther s takou přísností na příklad Kristův při poslední večeři, že nedovoluje nic konati, co Kristus při poslední večeři nekonal, pak nesmějí kněží nikdy přijímati Svátost, kterou

sami konsekrují. Nečteme předce v evangeliu nikde, že Kristus byl by sám přijímal Tělo Své v Eucharistii při poslední večeři. Doktoři sice učí, že Kristus tak učinil, církev o tom pěje, ale Luther toho všeho jako důkazu užíti nesmí, poněvadž všichni doktoři a celá církev u něho nic neplatí. Píšeť ve svém traktatu »O svěcení kněžstva«, že ničemu se nesmí věřiti, co nebylo dokázáno písmem, a to ještě slovy zcela jasnými. Dle mého mínění nenajde nikde v písmě svatém, že Kristus při poslední večeři Své Tělo v Eucharistii přijal a proto jsem řekl, že dle něho nesměli by kněží přijímati Svátost, kterou sami konsekrovali, když Luther s takovou rigorosností nás odkazuje na příklad Kristův při poslední večeři. Z toho následuje, že kněží konají nejen to, co Kristus konal při poslední večeři, ale i to, co konal na kříži, ano že konají po příkladě apoštolů i to, co Kristus nekonal, aneb aspoň o čem v písmě sv. nečteme, že by to byl konal. Sem patří gesta a znamení, jichž při konsekraci užívají. Dle mého mínění zachovala se mnohá z nich z dob apoštolských. Mimo to jsou v kanonu mešním slova, jakoby je Kristus pronášel, ač jich v písmě svatém nikde nečteme; a přece nikdo nepochybuje, že je Kristus pronesl. Mnoho Kristus zajisté mluvil a činil, co žádný evangelista nezaznamenal, ale co pamětí a sdělením těch, kteří to slyšeli a viděli, až na časy naše se z dob apoštolských dochovalo. Luther nepochybuje, že Kristus při poslední večeři řekl: Haec quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Tato slova považuje Luther za tak authentická, že na jich základě tvrdí, nikdo že nesmí býti nucen, aby Eucharistii přijímal, to že každému jest ponecháno na vůli. Toliko k tomu že jsme vázáni, kolikrátkoli to činíme, abychom to činili na památku Kristovu. Slov těch při poslední večeři u evangelistů nečte. Neboť tam nenacházíme nic jiného, leč: To čiňte na mou památku. Kde četl tedy slova: Haec quotiescumque feceritis, zdaž ne ve mši? Myslím, že nikde jinde. U Pavla znějí jinak. Když tedy tolik věří těm slovům a takovou váhu na ně klade, že je nalezl v kanonu mešním, proč s touž věrou nepřijímá jiných slov z téhož kanonu, která tedy dokazují, že mše svatá jest skutečnou obětí? Připouští-li tedy Luther za správné, když kněží přijímají Eucharistii, kterou sami konsekrovali, ačkoli zjevně a jasně písmo svaté, které Luther jedině přijímá, nikde neučí, že by tak byl Kristus při poslední večeři nebo někdy jindy učinil, nemá se diviti, že kněz obětuje Krista Otci, poněvadž písmo svaté ne na jednou toliko místě nás poučuje, že Kristus na kříži Otci se obětoval. A že kříž také patří k poslední vůli Kristově při poslední večeři, tomu Luther sám učí, když praví, poslední vůle že zahrnuje v sobě smrt testatorovu, poněvadž jí teprve nabývá platnosti. Mimo to přiměšuje se při mši vínu voda, jak již jsem připoměl, ač nikde nečteme, že při poslední večeři se tak stalo, ale na kříži vyšla z boku Kristova krev a voda. Proto ať ustane Luther se svým nesmyslným tvrzením, jakoby mše svatá nebyla obětí, poněvadž Kristus při poslední večeři neobětoval. Připomínáť nám mše svatá nejen to, co konal Kristus při poslední večeři, ale i to, co konal na kříži, kde to dokončil, co při poslední večeři započal.

Nejmalichernější jest však poslední důvod Lutherův. Jak prý může kněz obětovati Bohu to, co sám přijímá? Jednu a tutéž věc nemožno i přijímati i obětovati. Luther se namáhá, aby zastrašil nás důkazy filosofickými, užívá však ve věci tak důležité pouhých sofismat. Což při obětech Starého Zákona nepožívali z obětí ti, kdo je obětovali? Či snad Bůh sám požíval, co mu obětováno bylo? Zdaž já sám požívati budu maso býků, nebo krev telat píti budu, táže se Hospodin. (Žalm 49.) Mimo to, nemohl Kristus, který byl i kněz i oběť, ustanoviti, aby obětovatel (kněz), který tutéž oběť přináší, již Kristus přinesl, oběť obětoval i požíval?

Abych tu nenápodobil Luthera, který své názory a svá tvrzení zase jenom důvody své hlavy dokazuje, slyšme, co praví o mši svaté sv. Ambrož: S jak skroušeným srdcem, s jak hojnými slzami, s jakou úctou a bázní, s jakou čistotou těla a neposkvrněností duše obětováno má býti ono božské a nebeské tajemství, Pane Bože náš, v němž tělo Tvé opravdově se přijímá, v němž krev Tvá opravdově se pije, v němž nejvyšší s nejnižším, božské s lidským se spojuje: při němž přítomni jsou svatí a andělé: *při němž Ty jsi knězem i obětí*, způsobem zázračným. Kdo může toto tajemství hodně obětovati, kdybys Ty, Pane, všemohoucí obětníka neučinil hodným? [1])

Svatý Ambrož, jak každý vidí, nazývá mši sv. *obětí* a praví, že Kristus jest při ní knězem a zároveň obětí, jako byl na kříži. Jakou váhu bude Luther přikládati slovům Ambrožovým, jest jeho věcí. Jakou důležitost jim připisoval sv. Řehoř, vysvítá z toho, co napsal, Ambrože nápodobuje: Kdo z věřících mohl by pochybovati, že v hodinu oběti ku hlasu knězově při onom tajemství Kristově nebesa se otvírají, že kůrové andělští jsou přítomni, nejvyšší s nejnižším se spojuje, země s nebem se snoubí, z viditelných a neviditelných jeden celek se stává? [2])

A jinde píše: Tato podivná *oběť* od věčné záhuby duše osvobozuje.[3]) A ještě jasněji. Uvažme proto, jaká jest *ona oběť* za nás, která stále opakuje utrpení Jednorozeného Syna.[4])

Tak tedy nejen sv. Ambrož, ale i sv. Řehoř nazývá mši sv. *obětí* a tvrdí, že opakuje se v ní nejen to, co Kristus konal při poslední večeři, ale i to, co dělo se na kříži.

A nejsou sami, k nim druží se i sv. Augustin, který ne jednou totéž tvrdí. Díť na př. o mši svaté: *Tato oběť* denně se

[1]) Quanta cordis contritione et lacrimarum fonte, quanta reverentia et tremore, quanta corporis castitate atque animi puritate, istud divinum et coeleste mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro Tua in veritate sumitur, ubi sanguis Tuus in veritate bibitur, ubi summis ima, humanis divina junguntur: ubi adest sanctorum praesentia et angelorum: u b i T u e s s a c e r d o s et sacrifitium mirabiliter et ineffabiliter? Quis digne hoc potest celebrare mysterium, nisi Tu, Deus omnipotens, offerentem feceris dignum?

[2]) Qui fidelium dubitare possit, in ipsa i m m o l a t i o n i s hora ad sacerdotis vocem coelos aperiri in illo Christi mysterio, angelorum choros adesse, summis ima sociari, terram coelestibus jungi, unum quid ex visibilibus et invisibilibus fieri?

[3]) Haec namque singularis v i c t i m a ab aeterno interitu animas solvit, quae illam nobis m o r t e m unigeniti r e p a r a t.

[4]) Hinc ergo persemus, quale sit pro nobis istud s a c r i f i t i u m, quod unigeniti filii p a s s i o n e m semper imitatur.

opakuje, ačkoli Kristus jednou trpěl. Poněvadž každodenně klesáme, Kristus každodenně se za nás *obětuje*.[5]) A dále: Eucharistie jest požehnanou *obětí*, jíž se nám požehnání dostává.[6])

Když tedy muži tolik učení, tolik svatí vyznávají, že mše svatá jest obětí, ve které se děje nejen to, co dělo se při poslední večeři, ale i to, co dělo se na kříži, že i utrpení Páně při ní se připomíná, když vyznávají dále, že tolik nezměrných dober z ní se prýští, když totéž vyznává celá církev, pějíc o tom při mši svaté, tu se divím, jak smí se Luther opovážiti tvrditi opak, mše sv. že není obětí, že neprospívá lidu a tropiti si tak posměch z tolika sv. Otců, ano i z celé Církve. A čím podpírá své tvrzení? Toliko *svým nijak nedokázaným názorem*, jakoby vše, co při mši svaté o *oběti* se praví a na ni poukazuje, bylo pozůstatkem starého ritu židovského. Tento výmysl Lutherův jest tolik nesmyslný a tolik absurdní, že i sám Luther byl na rozpacích, má-li tímto důvodem proti výrokům sv. Otců a celé Církve bojovati nebo raději z nich toliko posměch si tropiti. Díť: Co řekneme ohledně kanonův a učení Otcův? Odpovídám: Nemáme-li nic (řádného), co bychom řekli, jest lépe všechno popříti, než připustiti, že mše jest čin nebo oběť . . . . abychom však i je (totiž kanony a učení Otců) zachovali, řekneme, že vše to jsou zbytky židovského ritu! [7])

Luther popřel by raději výroky sv. Otců, všechen obyčej církve, nežli by připustil, že mše sv. jest čin dobrý a že jest obětí, či-li, nežli by připustil pravdu! Luther sice praví, že ti kazí víru a slovo Kristovo, kdo učí, že mše sv. jest obětí, ale domnívám se, že v tom Lutherovi nikdo nevěří. Musiť by dokázati, že četl ještě nějaké jiné evangelium, než-li sv. Otcové nebo že četl totéž, jako oni, ale pilněji, nebo že mu lépe rozuměl, či že větší péči má o víru, než měl kdy nikdo ze smrtelníků. Evangelia jiného, tuším, nezná. To pak evangelium, které má, neprostudoval a nepromyslil důkladněji než sv. Otcové, z nichžto nikdo tam nenalezl to, čím se Luther vychloubá jako svým nálezem, že mše svatá není dobrým skutkem, ani obětí.

O tom, kdo větší péči má o víru, není třeba mluviti, poznáť to každý již z toho, co napsali.

Ti svatí mužové věků dávných uznávají, že Eucharistie jest největší ze všech svátostí, poněvadž v ní přítomen jest sám Kristus, původce a ustanovitel všech svátostí; že jest jedinou obětí, která nastoupila na místo všech ostatních obětí starých, konečně že jest nejprospěšnější a nejlepší ze všech dobrých skutků, které ku blahu lidstva vykonány býti mohou. Ostatní

---

[5]) Iteratur quotidie h a e c o b l a t i o, licet Christus semel passus sit. Quia quotidie labimur, Christus pro nobis quotidie immolatur.

[6]) Eucharistia est o b l a t i o benedicta, per quam benedicimur; ascripta, per quam omnes in coelum ascribimur, rata, per quam in visceribus Christi censemur.

[7]) Namquid dicemus ad canones et autoritates patrum? Respondeo, si nihil habetur, quod dicatur, tutius est omnia negare, quam missam concedere opus aut sacrifitium esse, ne verbum Christi negemus, simul cum missa pessumdantes; tamen quo servemus et eos, dicemus illa omnia reliquias esse ritus Judaici.

svátosti prospívají toliko jednotlivcům, mše svatá všem; kdežto všechny modlitby, které člověk za člověka k Bohu koná, mohou pro hřích lidský a nepravost zůstati nevyslyšány: milosrdná dobrotivost Boží ustanovila mši sv. ku blahu lidstva, která mu vždy prospívá, poněvadž sám Kristus se za lid obětuje a jejíž účinky sebe větší nehodností obětujícího kněze nemohou býti zničeny, ba ani zmenšeny. Poněvadž sv. Otcové všechno to znali a věděli, pečovali ze všech sil o to, aby lid této Nejsvětější Oběti nesmírně si vážil a ji v úctě choval. Proto, ať o jiném pomlčím, pilně hlásali, že v Eucharistii nezůstává chléb a víno, ale že se proměnilo v Tělo a Krev Páně, mše sv. že jest pravou obětí, ve které se Kristus obětuje za hříchy lidstva. A pokud to smrtelníkům možno, vyzdobili toto nesmrtelné Tajemství úctyhodným kultem a mystickým ritem. Poručili, aby lid při mši sv. uctivě se choval. Konečně pak, aby lid Eucharistii si zcela neodvykl, nakázali, aby každý křesťan aspoň jednou do roka ji přijímal.

Tak a podobně starali se sv. Otcové v rozličných stoletích o vážnost a úctu sv. Eucharistie. Proto ať se neodvažuje Luther na světlo denní se svým tvrzením, jakoby ti, kdo tvrdí, že Eucharistie svatou jest obětí a že prospívá i jiným a nejen tomu, kdo ji přijímá, ničili slovo Boží, víru a škodili i mši sv. (Dokončení.)

Myšlénkové obrázky.

Od JOS. AL. VLASTIMILA.

I.

Komenský kdys'
z Labyrinthu
přece šťastně vyšel —
zoufal by si,
dnešní děje
všechny kdyby slyšel!

II.

Kdyby tak Hus
vstáti mohl,
viděl převrat prudký —
jistě by vzal
na své dítky
při nejmenším důtky!

III.

Křikem svojím:
»Pryč s tyrany!«
ztratí mnohý plíce —
zvyku svému
podléhá však
stále víc' a více!

IV.

Za právo-li
víry, vlasti
pluješ proti proudu —
nesmíš dbáti,
uličník že
hází na tě hroudu!

V.

Nejsou, nejsou,
nikdy nejsou
slova lidu lichá:
na jednom že
stromě rostou
nerozum a pýcha!

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civilta Cattolica« pro »Vlasť« z vlaštiny přeložil JOSEF FLEKÁČEK.

(Pokračování.)

III. Bouřlivá noc.

Zatím co mistress s hrůzou studovala Johnovy rukopisy a zažila bolestně trapné chvíle, veselila se Julie se svými svěřenkami v zahradě i mimo ni, a chtěla tak setrvati až do pozdního večera. Cítila, že se doma schyluje k bouři, kterou asi nebude lze tak snadno utišiti. Poznala to dle zasmušilosti své velitelky, jak odešla po přečtení listu o bibli, a když jí svěřila, že se probírá v listinách Johnových.

Krátce před večeří přišla domů a přiblížila se ku komnatě Needle-ové. Pootevřela dvéře a tázala se: »Je dovoleno?« I viděla svou paní, jak sedí u stolku, opírajíc hlavu o ruce, s hromadou listin před sebou.

»Pojď jen, Julie; jsem nejnešťastnější žena pod sluncem. Ale ten, kdo mě vraždí, snad dnes již trpí za svůj zločin.« Julie nevěděla co odpověděti; mlčela zamyšlená. A Needle-ová pokračovala: »Víš-li pak, že Smith umírá? Jest zde telegram od Johna.«

Julie nemohla potlačiti mocné pohnutí. »Jaké neštěstí!« vzdychla. »Můj Bože, buď při něm!«

»Ano, ano! modli se za něho! Považ, že on jest to, jenž vyrval víru ze srdce .... A dosti již; nech mě na pokoji. Dnes večer se John nevrátí; vezmi si na starost děti a dej mi sem přinést jídlo.«

»Nebudete s námi jísti?« — »Nebudu.«

»Je vám špatně?« — »Ano, velmi špatně; nech mě o samotě.« Julie byla by ráda ostala a poskytla své paní nějakou útěchu, ale nevěděla, jak do toho. Odešla. Když již nastala noc a děti odešly spat, aniž by byly matku viděly, cítila mocnou touhu jíti k nešťastné mistress; a jak jen by jí bylo možno, jí ulehčiti, ale vše bylo nadarmo. Paní se uzavřela a zahloubala se do čtení.

Noční hodiny jí uplynuly smutně a v úzkostech. Na spaní nebylo ani pomyšlení. Nemohla odtrhnouti oči od oněch líčení »Dojmů náboženských,« které se dotýkaly nejcitlivějších míst jejího mateřského srdce. Četla, opět četla, uvažovala a usoudila: »Již není pochybnosti, John neuznává božské vlastnosti církví protestantských. Odříká se víry, v níž je zrozen a vychován. — Mou církev pojímá s pochybovačným úsměvem, jako lidský výmysl.« Znova četla rukopis, zavřela jej a zas jej otevřela. Odstrčila sešit daleko od sebe, jako nepřítele, a za chvíli jej zase vzala do ruky a pohřížila se do strašlivých těch stránek. Litovala, že nahlédla do krutých těch tajemství, ale při tom se chytala každého slova, aby si skrytý smysl jeho vyložila. A tak míjela noc a po odpočinku ani stopy. Snažila se čísti některý ten článek docela klidně a přemítati o odpovědi, která by ho zničila. Ale byla příliš uchvácena zlostí, než aby toho byla dovedla, leda snad by se byla zmohla na nějakou chudičkou výmluvu, jejíž marnou nedostatečnost sama cítila. I zvolala zuřivě: »John měl dobré učitele

bludařství! Je mnohem snadněji hloupost pronésti, než ji vyvrátiti. John je ztracen! Nesjednocenost, nesvornost je na věky v lůně mé rodiny!« A dala se do pláče.

Julie se před spaním vroucně modlila za umírajícího Smitha a za svou opuštěnou paní. Ke třetí hodině ranní vstala, a pomýšlejíc na minulý večer, oblékla se a chtěla se přesvědčit, zdali již paní šla na lože. Přiblížila se k její komnatě. Skulinami viděla světlo, naslouchala, slyšela šustit papíry, vrzati židli, slyšela vzdechy. »Půjdu tam,« řekla si, »a uvidím, co se děje.« Aby tam vkročila jen tak z nenadání, to se jí nezdálo dosti slušným; odešla tiše do svého pokoje, tam začala šramotit a hlučně přecházet, kašlala, a naposledy zaklepala tiše na dveře paniny komnaty a aniž by čekala odpovědi, otevřela. »Což jste ještě nešla spat?« tázala se.

»Ty také ne?« odvětila Needle-ová, jako ze sna probuzená.

»Nemohla jsem, vědouc, že se tady pořád ještě s těmi papíry trápíte. Nechte toho již! Jsou již tři hodiny po půlnoci, nejvyšší čas, abyste si dřímla... Pomohu vám...«

»Bylo by to marné; tak jako tak nezamhouřím oka.«

»Alespoň to zkuste,« řekla měkce Julie.

»Není možno! Zaplatila jsem svou zvědavost draze; na vlastní oči jsem viděla, co mě učiní po celý život nešťastnou. John kráčí po cestách bezbožnosti...! Nešťastník! A narodil se z otce a matky, kteří byli hluboce proniknuti náboženstvím! Poznala jsem nyní, že popírá veškeré formy protestantských náboženství, a pak nevím, co chce věřiti a co ne. Ubohý syn! Raději bych ho viděla jako vyznavače koranu, než aby neměl žádného náboženství.«

Julie poznala z těchto slov, že nešťastná paní téměř blouzní; i snažila se ji uklidniti laskavými slovy. »Nedejte se unésti vášní; je to naprosto nemožné, aby John byl prost citů náboženských; den co den studoval bibli, hltal apologetická a polemická pojednání, jak mu jen do rukou přišla; vím sama, že prohledal každou knihu náboženského obsahu s velikou důkladností; to je neklamné znamení, že je to jinoch dbalý o duši a zabývající se myšlénkami mimosvětskými.«

»Ale děje se to zlomyslně a převráceně,« odvětila Needle-ová.

»Čti jen jediné místo, kde končí své vyšetřování církví protestantských. Snad je to také tvé mínění, že tyto církve jsou v bludu, ale prudký a neurvalý způsob, jakým se vzteká proti slabým stránkám své církve, naplní tě hrůzou. Zdá se, že je pln radosti a přímo triumfuje, může-li jí metati v tvář její poklesky, chyby, nedostatky. Ne ne; to není z jeho hlavy; to je všecko žluč, jíž se nassál z neblahých spisů toho nešťastného starce, který snad právě umírá. Jisto jest, že mu John šel na lep, že zapřel, čemu věřil a že se neví, čemu bude věřiti. Čti to sama.« A podala Julii rukopis.

Julie jej odmítla se slovy: »Všechno si přečtu, vše učiním, čeho si přejete, ale udělejte mi k vůli také to, co žádám já. Šetřte sama sebe! Prosím vás, odložte zase všechny tyto papíry!«

Needle-ová poslechla; Julie uložila zápisky do kassety. Paní Anna seděla jako omámená. »Od včerejška jste ničeho nepožila,

šestnácte hodin jste nejedla!« řekla Julie starostlivě. Což se chcete rozstonati? Budete něco jísti?«

»Nemám nyní žádné chuti.«

»Pro všechen případ jsem zbudila Kateřinu. »Chcete čaj s mlékem nebo trošku marsala? Zkuste to alespoň!« A pohlednouc upřeně na ni, pravila uleknutě: »Jak máte vpadlé oči! Ulehněte alespoň na čtvrt hodiny!« A nečekajíc odpovědi, vzala velitelku za ruce, pohodlně ji položila na pohovku a sezula. »Jak máte studené nohy!« zvolala. »Jste všecka zkřehlá; jest viděti, že se vám krev valí do hlavy.« Zavinula jí nohy do vlněného šátku, přikryla ji měkkým cestovním plaidem, sedla si vedle ní a pozorovala tlukot tepny. »Nejsem lékařka, ale my neapolitánky jsme všecky praktické znalkyně tepny . . . , zimnici nemáte, ale zajisté že vám hučí v hlavě . . . To je, že jste nejedla, slabostí, zimou, hořem . . . Trochu teplého jídla vas občerství, potom spánek — ostaňte jen na loži!« A potom, pohlednouc jí do očí, řekla s pohnutím: »Vy jste plakala!«

Nový proud slzí byl odpovědí k těmto slovům. Julie ji objala prosíc: »Co se vám stalo? Mluvte, svěřte se se vším své dceři!«

Nešťastná paní, vzlykajíc a plačíc, vyznala jí všechny své bolesti a obavy. Bez tohoto ulehčení byla by snad zahynula. Vykládala znovu, jak četla a znovu četla nejtajnější zápisky synovy, v nichž líčil nejintimnější hnutí svého srdce. John se prohlašoval v nejpodstatnějších věcech brzy katolíkem, brzy puseistou; jedovatě láteřil na vysokou církev, obviňuje ji z bludů u víře a upíraje jí i právo vyučovati autoritativně své věřící a naposledy, jako vrchol drzosti, zavrhoval všecka sesterská vyznání anglikánská. »Krátce řečeno,« končila Needle-ová svůj nářek, »je to odpadlík a mě samotnou viní z farisejské horlivosti, že jsem vždy pečlivě bděla nad věrou v mém domě a v mé rodině. A na jaké náboženství se nyní dá? Na ruské pravoslavné? Či na katolické? Nebo bude snad puseistou? Nevím; ale jen to vím, ať se už přidá sem nebo tam, že mezi ním a mnou je každé pojítko navždy přerváno, že je naše rodina rozbitá! A pak — což na onom světě? Ty sama z toho můžeš míti radost, vidouc, jak se kloní k tvým názorům, ale nemůžeš se radovati z našeho neštěstí, ze zkázy a záhuby naší rodiny.« Julie přitiskla k ňadrům ruku své rozžalostněné paní. »Ubohá paní,« pravila, »jak bych mohla míti radost z vašeho zármutku; cítím s vámi ránu vašeho srdce; vždyť víte, že vás miluji, drahá dobroditelko má a život svůj dala bych za to, kdybych vám mohla ulehčiti! Ale popřejte také trochu místa klidné úvaze, suďte s duší prostou rozčilení . . . . «

»Není možno; zlo je tak veliké, že mě zbavuje rozumu ztrácím všechen klid.«

»Tak alespoň chvíli poslyšte. Můžete upříti Johnovi naprostou poctivost svědomí? Srdečnou lásku ku pravdě? Byla jste stokráte svědkyní, s jakou houževnatostí, řekla bych divokostí, zastával své i vaše anglikánské názory. Jak, když byl útočil na mé mínění u víře, hájil své! Jak živě a prudce hovořil, rozhořčeně

se bránil, s jakou tvrdošíjností nechtěl ustoupiti ani na píď! Jestliže nyní se v názorech o některých podrobnostech změnil, jest jasno, že se to děje silou nepopíratelného přesvědčení. Chcete mu vzíti svobodu toho, co považuje za nutné ku svému spasení? Přinutiti ho k tomu, co pokládá za hřích a blud? Co vám o tom říká svědomí?«

»Bůh mne chraň, abych kdy co podnikala proti jeho svědomí! Oplakávám jenom jeho zaslepenost.«

»Dejme tomu, že je to zaslepenost. Slepota není vina a proto nesmí ve vás zmenšiti důvěru v jeho spásu. To, co odnímá i nebi naději, je tvrdošíjné odpírání poznané pravdě a nikoliv nedobrovolný blud u víře. Zajisté že nepochybujete o tom, že mě uvidíte vedle sebe v ráji, ačkoliv se domníváte, že jsem ve mnohých věcech zaslepena.«

»Zajisté že nikoliv,« odvětila Needle-ová, »ale možno ostati bez pohnutí, vidíme-li, že se nám syn odvrací od světla ke tmám?«

»Něco jiného je ostati bez pohnutí a něco jiného je pro chyby, jichž si není vědom a za něž nemůže, podnikati marné věci,« řekla Julie.

»Dejte pozor, pravím »chyby«, neboť ani vy sama nemůžete tvrditi a dokázati, že by to byly bludy. Buďte o tom přesvědčena již z ohledu vychování jeho; rozumově nelze mu nikterak nějaké bludařství přisouditi. On se nikdy nezpouzí proti tomu, co očividně je rozumné. Prostě a klidně o tom uvažujme. Vy máte za svého vůdce církev anglikánskou. Zavrhuje ona některé věci, které vy pokládáte za chyby? Zajisté že nikoliv. Je tisíce anglikánů, ba miliony jest jich, kteří se hlásí k puseistům, trattarianistům, ritualistům a kteří všichni, nebo skoro všichni vyznávají tytéž chyby, které ve svém Johnovi oplakáváte, jako: skutečná přítomnost Ježíše Krista v eucharistii, zpověď, vzývání Blahoslavené Panny, očistec a jiná dogmata a obyčeje katolické, a přece je anglikánská církev nevyvrhuje ze svého lůna, ale udílí jim učitelské stolice a fary. Rcete: chcete být ještě anglikánštější než je anglikánská církev? Snášenlivost žádá....«

»Nemohu snésti myšlénku, že mám v domě puseistu nebo...« Mistress neodvážila se říci: katolíka. Ale Julie to hned postřehla a pravila: »A nesnášíte Kateřinu, nesnášíte mě?«

»Ty nejsi rozená anglikánka, nejsi odpadlice.«

»Ale kdo je,« pravila Julie vřele a tónem přesvědčujícím, »kdo je pravý odpadlík? Kdo odvrhuje poznanou pravdu, nikoliv kdo poznav nějaké dogma jako pravé, je přijímá. Měla byste odvahu nazvati odpadlíky tisíce, ba miliony mužů a žen, výtečného života, ve vaší církvi velmi vážených, kteří denně přestupují k papežencům nebo stranám polopapežským, jak vy říkáte? Odpadlíky nazvati sta a tisíce profesorů, šlechticů, farářů, kanovníků a vikářů, kteří ve všech minulých letech vystoupili z vysoké církve a stali se horlivými katolíky, kněžími a mnichy církve římské? Měla byste to srdce, nazvati odpadlíky ty, kteří přesvědčeni zářivě pronikající pravdou opouštějí své příjmy, výhodné postavení, dobrá zaopatření, pohodlné úřady! Ruku na

srdce a ucítíte, že je to krutá nespravedlnost, posuzovati je jako zrádce poznané pravdy a vtisknouti jim v čelo hanebné jméno odpadlíků. Jak možno věděti, jsou-li v bludu? A což jste-li v bludu vy, má dobrá paní a matko! Považte!«

Při těchto slovech tiskla Julie vroucně ruku zarmoucené paní a mírná její slova padala jako kapky balzámu na otevřenou ránu, aby utišily palčivý její žár.

Tak uplynulo dvacet minut. Kateřina vešla do dveří, přinášejíc na podnose čaj a zákusky. Julie nalila, vše připravila a obsloužila svou velitelku, která po tomto občerstvení a zahřátí znenáhla přicházela k sobě. Potom Julie, užívajíc oné nadvlády, kterou poskytuje vědomí, že konáme službu nutného dobra, přinutila paní, aby se odebrala na lože a přehlédnuvši vše, zda nic nechybí k jejímu pohodlí, pravila: »A nyní si dejte líbiti od své dcery také nějaký rozkaz; nevstávejte dříve, pokud sem nepřijdu. Vynasnažte se, abyste usnula; zažeňte všecky trapné myšlénky, slibte samu sobě, že nebudete na nic mysliti, co vás skličuje, abyste nebyla jako ukrutný lord Seether, který se v noci dověděl, že jeho dcera přestoupila na katolictví a ještě téže noci ji vyhnal na ulici — krásnou, zbožnou jako anděla, tak že musila žebrati za přístřeší u cizích lidí.«

Needle-ová se zachvěla nad takovou surovostí. (A Julie jí to řekla úmyslně.) »Netřeba ničeho slibovati,« řekla, »vždyť mám rozum. Rozlobím se, soužím se, trápím se a na konec všechno snesu a mlčím; ubohé matky!«

»Je dobře to snášeti a modliti se za klid duše, abyste to snésti mohla. Řeknu vám jak a to tak, aby to nikterak neurazilo vaše svědomí.« A vzavši ji za ruce, jako by s ní chtěla laškovati, pronášela tato slova: »Všemohoucí Pane, otče, který miluješ veškeré své stvoření, ty vidíš můj zármutek. Můj drahý syn, můj prvorozenec se odcizuje oné víře, kterou jsem mu vštípila, aby byl tvým věrným služebníkem, abych ho uvedla na cestu věčné spásy; ty, Všemohoucí, vidíš poctivost mého úmyslu. Nyní buď já nebo on zbloudili jsme z pravé cesty, která jest jenom jedna. Smiluj se, o Pane, nad tím, kdo bloudí; osvěť jeho, bloudí-li on, osvěť mě, jsem-li to já. Dej nám oběma svůj svatý mír. Za to tě prosím skrze zásluhy našeho jediného prostředníka, Spasitele Ježíše Krista, na přímluvu Nejblahoslavenější Marie Panny. Amen.«

Mistress činila, jak si Julie přála, opakovala modlitbu po ní a poslouchala ji, jako tříleté dítě poslouchá svou matku. Umdlenost po dlouhém zápasu jí nedovolila odporovati; důvody Juliiny ji přemohly, přívětivost její ji odzbrojila, modlitba, ze srdce opakovaná, to vše učinilo základ ke klidu a opočinku. Julie odešla do svého pokoje hodně pozdě. Paní Anna podřimovala a spala. První nával prudké bouře minul. Nastal zasmušilý, smutný klid, hluboký, těžkomyslný.

IV. Ctnost a náhoda.

John se vrátil domů druhého dne z večera. O zubech a zubním lékaři mluvil velmi málo. Vypravoval, že se stav sira Roberta Smitha zlepšil, a že mu lékaři dávají naději ještě asi

jednoho týdnu života. Needle-ová nepřijala syna ani chladně ani vřele. V jejím chování bylo znáti cos chladného a odměřeného. John to připisoval dosud onomu procesí, neboť o tom, s jakou podrobností byla jeho lejstra prohlédána, neměl ani tušení; ani matka ani Julie nedaly na sobě ničeho znáti.

Nastal den odjezdu. Markýz Lauri oznámil poslední slavnostní návštěvu svému včelstvu; nezbylo než poslechnouti. John, Julie i děti bavili se nevídaným tím divadlem, obdivujíce skvostné úly, pěstované se vzácnou elegancí. Rádi poslouchali dlouhanské výklady učeného včelaře a s chutí okusili nabídnutého jim medu. Mistress se sice snažila býti vlídnou a zdáti se spokojenou, ale na obličeji jejím byl znáti zármutek, jejž darmo se snažila zastříti úsměvem. Julie jediná věděla, co to znamená.

Tak uplynul poslední den na ville Giacinti v Casentinu; bylo překrásné jitro, když nastala chvíle rozloučení a vzájemných zdvořilostí. Mistress děkovala ze srdce pohostinným manželům a umínila si, že jim projeví nejlepším způsobem svou vděčnost, ale nemohla při tom potlačiti hluboký vzdech: »Lépe by mi bylo, kdybych sem nebývala nikdy přišla!« A všecka byla již duchem ve své vlasti, toužíc po svěžích a tichých stínech zeleného parku; letošní pobyt v Italii zdál se jí býti příliš trpkým. Julie ovšem soudila docela jinak. Vidouc jednou domácí paní samotnou, pravila: »Kontesso, děkujte Bohu; láska, již jste dobré této rodině prokázala, zajisté velice se líbila Bohu, který viděl zbožné úmysly v srdci vašem.«

»Podle čeho tak soudíte?« tázala se kontessa.

»Můj anděl mi to povídá,« zněla Juliina odpověď, »a vidím to na vlastní oči.«

»Já neviděla pranic; jako protestanté přišli, jako arciprotestanté odcházejí — až na tu výstřednost pana Johna, že se vpletl do toho procesí a těch několik perel, věnovaných Madonně.«

»A to se vám zdá málo? Viděla jste jen kousek, maličký kousek; já viděla ostatní. A kdyby nic jiného: to nespokojené vzezření, to zamlklé chování mé dobré paní od několika dní je pro mě výborným znamením do budoucnosti.«

»Neoddáváte se přílišným nadějím?«

»Snad, ale musíte věděti, že učený a zkušený v těchto věcech kněz již v Turině mi řekl, že to bude první zvěstí nějaké spasitelné změny. Je mi dobře známo, že má paní měla v poslední době příčiny, býti zarmoucena; ale ať je tomu jakkoli, já vidím do toho temna a lichotím si, že vidím jasně. Zdá se mi to býti zamračení před blahodárným deštěm.«

»Dej to Bůh,« ukončila kontessa rozmluvu, »a stane-li se co, dejte mi o tom věděti.«

Když si mistress ve Florencii trochu odpočinula, chtěla nejdříve navštívit sira Smitha. Stálo ji to přemahání. »Je to můj nejhorší nepřítel,« vzdychla, »člověk, který mi nejvíce v životě mém ublížil. Kéž bych ho nebyla nikdy poznala! Ale jsem částečně vina jeho smrtí; kdybych ho nebyla tehdy zvala do divadla, nebylo by se to stalo. Každým způsobem ať za zlo, které mi

způsobil, odpoví Bohu a svému svědomí; nesluší se mně o tom souditi. Ať zemře v pokoji a ví, že mu odpouštím a chce-li, přátelství mé bude přítomno jeho posledním chvílím; budu od něho žádati účet před soudnou stolicí Boží za nenapravitelnou záhubu, již mi způsobil.«

Šla ho navštívit sama. Bylo mu špatně a naděje na uzdravení žádná. John ji byl předešel; dnes i včera strávil u lože nemocného. Věděla o tom a zdála se jí to býti až přílišná horlivost, ale neodvážila se, něco mu říci. Když ho nyní viděla na vlastní oči u lože svého největšího protivníka, cítila znovu velmi živě krutou ránu, v níž jakoby někdo železem šťáral. Smith jí podal vyhublou ruku, stiskla ji, šeptajíc několik slov soustrasti a zdvořilosti. Sedla si a mlčela. Chorý se obrátil k Johnovi a řekl: »Když miss Julie přijela, tedy vám to řekne a vy mi to sdělíte; rozuměl jste? Nikoliv, ať radèji přijde sama s vámi a to co nejdříve.«

John se chystal k odchodu. »Kam jdeš?« tázala se matka.

Smith odpověděl za něho: »Odpusťte, neptejte se; snad by vás to roztrpčilo, kdybyste to věděla. Až přijde osoba, pro niž posílám, prosím, abyste se vzdálila.«

»Ale« — uklouzlo se rtů Needle-ové.

»Žádné „ale",« přerušil ji vážně nemocný; »neodporujte člověku, který stojí na pokraji hrobu. V těch chvílích má práva, proti nimž se nikdo postaviti nemůže.«

Tato slavná slova zarazila dech v mistress Needle-ové. John kvapně odešel.

»A nyní slovo k vám, milá paní,« řekl Smith slabým, ale jasným a klidným hlasem. »Láskou k životu se nedám ošáliti; vím dobře, že jsou hodiny mé sečteny.«

»To se mi právě nezdá, vždyť . . . .«

»Dobrá přítelkyně, neklamte mě; je to mé poslední, nevystůňu se, vím to a vidím to; řekl jsem to přímo lékaři, když se namáhal, aby mi namluvil něco jiného a tvrdil, že se vystůňu.«

»Vy mne děsíte,« zašeptala Needle-ová.

»Nikoliv, jen se neděste, vždyť já sám se neděsím. Spíše vám radím, abyste byla docela klidná, chcete-li býti přítomna mým posledním chvílím. Smrt je nevyhnutelná, třeba ji jen přijmouti s důstojností člověka a citem křesťana.«

»To je příliš stoické!«

»Ne; toliko rozumné. Proč chtíti ještě žíti, když nejvyšší pán života usoudil, že jsme již žili dosti? Děkuji Bohu, že mi dává takovou smrt, při níž mohu zachovati jasnou mysl až do bezvědomí a slovo až snad do posledka.«

Smith se odmlčel, byl unaven. Mistress vstala a chystala se k odchodu, ale nemocný jí dal znamení, aby zůstala. Chvíli odpočíval a pak řekl: »Rád bych vám něco sdělil.«

Paní Anna se obávala, že to bude něco o náboženství. Ale nebylo to nic takového. Smith pravil pevným hlasem: »Já vím, že jsem vás zarmoutil . . . .«

»Prosím vás,« kvapně ho přerušila, »nezačínejte nic o tom! Odpusť vám Bůh, jako jsem vám odpustila já.«

»Nežádám žádného odpuštění, ničeho také nelituji, co jsem učinil, tomu jsem rád a nerozpakoval bych se, učiniti tak zas. Myslím, že jsem jednal dobře a umru s přesvědčením, že vzejde den, že mi budete vděčna, že jsem vás zarmoutil onou volností, s kterou jsem řekl pravdu vám i vašemu synu.«

Needle-ová mlčela, ač se cítila uražena. Nemocný pokračoval: »Ano, zarmoutil jsem vás, ale přece doufám, že mi neodepřete své pomoci v uspořádání záležitosti, již mám na srdci, je to snadné a nebude to dlouho trvati.«

»Jen mluvte,« řekla paní, vynasnažujíc se vyrovnati svraštělé čelo.

»Mám ušetřené peníze, které jsem nevedl ve zvláštní evidenci a také se o nich v poslední vůli nezmiňuji. Jsou zabaleny v italských papírech a úroků z nich užíval jsem ku konání dobrých skutků. Tyto peníze chci odkázati miss Julii.«

»Ach!« zvolala Needle-ová, velmi překvapena.

»Ano, miss Julii. Dám je odnésti k vám a odevzdejte jí je hned, jakmile uslyšíte o mé smrti.«

»No, doufám, že to tak brzy nebude. Ale rcete mi, ví miss Julie o tomto vašem úmyslu?«

»Neví a nesmí věděti, až po mé smrti. Je to důkaz mé veliké vděčnosti. Dobrá miss! S jakou skromností, ušlechtilostí a laskavostí mi sdělovala poklady své víry a svého vysokého vzdělání! Nejsou to její slova, která mě přesvědčila, ale ona do mne vdechla ducha pochybovačnosti a s ním paprsek nevyslovitelného světla . . . . . Jí mám děkovati onen klid, jemuž se nyní těším, v naději Boží zemru jako katolík.«

Paní Anna proti své vůli učinila posuněk nelibosti. Nemocný, sbíraje síly, začal. »Mějte šetrnost ku přání umírajícího, vězte, že v takových chvílích posloucháme svědomí . . . . . hlasu Božího . . . . .«

A zase se odmlčel, dávaje mistress znamení, aby neodcházela. V mysli její rojily se myšlénky jako vosy: chtivost, odporovati Smithovi a nemožnost, najíti slova k tomu, náboženská bázeň, raditi mu něco proti jeho i vlastnímu svědomí, zároveň pak výčitka, že se o to ani nepokusí, aby ho od toho úmyslu odvrátila, obava, že přece jen provede svou. Při tom cítila, že se sluší vzdáti mu dík za to, že pomýšlel na její vychovatelku a tu zase nevěděla, jak do toho, aby nezavadila o nastávající smrti jeho. Po dlouhém přemýšlení řekla tato docela bezvýznamná slova: »Pošlu vám potvrzení, až dostanu peníze.«

»Toho si nikterak nepřeji — docela žádné formality — ani řádek!«

»Vy tedy mi tak slepě věříte, že . . . . .«

Nemocný se usmál. »A komu bych měl věřiti, když ne vám? Dala byste život za toho anděla!«

Paní Anna se podivila, že ji Smith tak dobře zná i odvětila mu se živým potěšením: »Máte pravdu. Ale také ona, ubohá, miluje mě jako matku. Měla bych vám děkovati za přízeň jí prokázanou, ale hrozím se myšlénky, že by se to mělo již vyplniti.«

»Jen se nerozplývejte v poklonách; cítím, že se smrt blíží, a pohlížím na ni docela klidně.«

V tom zacinkal zvonek. Nemocný řekl: »Paní Anno, to je John; přichází s katolickým knězem, aby mě připravil ku odpřísáhnutí a přestoupení. Račte se vzdáliti, nemáte-li odvahy býti přítomna.«

»A což John?« ptala se paní úzkostlivě. »To bych si přál, aby byl přítomen; prosím vás, nemějte ničeho proti tomu.«

»Míníte, že smýšlí tak jako vy?«

»Ano, bezpečně se to domnívám!«

»Tedy nové pohoršení, od něhož nemohla syna uchrániti!« Srdce v ní prudce bilo, ale přece se přemohla a řekla si: »Buďme klidni!«

Nemocný se ozval: »Mohla byste mi ještě prokázati laskavost?«

»Mohu-li, ráda. Jakou?«

»Aby zde dnes byla u mne Julie; ale o těch penězích se jí nezmiňujte.«

»Řeknu jí to hned.«

»Děkuji: ukáži vám cestu k přestoupení.«

»To myslím, že se nestane!«

»Ach, ano; doufám, že to jistě bude,« usmál se starý Smith.

John vešel s knězem. Mistress se rozloučila, jak nejvhodněji to dovedla, tvaříc se býti klidnou a ukrývajíc bouři v rozčilené mysli. (Pokračování.)

Prchlé ideály.

Ideály, ideály,
jak jste jako slunce plály,
jako paprsk teplý, světlý
ducha vzňaly, nitro zhřály!
Jak jste jako růže kvetly,
jako pablesk s nebe slétly,
než vás mrazy ve prach smetly,
ideály, ideály!
Kam vás větry odevály?

Odkvétáte, shasínáte,
v záři, vůni přebohaté
ideály, ideály!
Jako zbylé zboží zlaté
zřím vás v nedohledné dáli,
kam vás zloby odehnaly.
Že vás z mladých srdcí štvali,
proto od nás utíkáte,
ideály naše zlaté?

Kam jste prchly, kde teď dlíte?
Nářků po vás neslyšíte
ze krajiny osiřelé?
Ve tmě všední vášně lité
blednou hvězdy zatemnělé;
bez vás, ideály smělé,
zle se vleče žití celé.
Což té bídy nevidíte,
ideály věkovité?

Zkvefte, zatřpyťte se zase
v lesku, nadšení a kráse,
jak jste jindy v záři plály
národu a vlasti k spáse,
jak jste mysl pozdvihaly,
v ňadrech mladých vykvétaly,
zlaté, vonné ideály!
Zařte opět v teplém jase!
Zhřejte srdce, duši zase!

Dr. M. Kovář.

Soud nad Kristem i ukřižování jeho se stanoviska historie i archeologie.

Napsal S. J. SOBOLEVSKIJ, ř. prof. klasické filologie při universitě Moskevské.*)

Po smrti Šalomounově rozdělilo se království jeho na dvě části: království Izraelské, skládající se z 10 pokolení s hlavním městem Samaří, a království Judské, skládající se ze 2 pokolení.

Království Izraelské přetrvavši $2^1/_2$ století, zabráno bylo assyrským králem Sargonem, který uvedl 27.280 obyvatel do Assyrie a na jejich místo usadil lidi »dlaní svou přemožené«. Ti pomíchali se se zbylými Izraelity. Království Judské přetrvalo Izraelské ještě o více než 100 let: r. 586 před Kr. Nabuchodonozor, král Babylonský, podrobiv si Assyrii, dobyl Jerusalema, vyplenil jej, zbořil zdi města, chrám, královský palác, domy bohatých obyvatel, obyvatelstvo odvedl všecko do zajetí do země Babylonské, kromě chudých. 48 let pobyli v zajetí Babylonském. Roku 538 Cyrus, král perský, podrobil si Babylon, propustil židy na svobodu a přikázal jim, aby se vrátili do vlasti a vystavěli znovu Jerusalem i chrám. Ale z počátku vrátila se jen nepatrná část jich s vůdcem Zorobabelem v Judsko; potom r. 515, kdy nastoupil v Persii vládu Artakserkses, vrátily se do vlasti nové zástupy vedením Ezdráše a Nehemiáše. U »řek babylonských« žilo se Židům as dosti dobře, když jen menší část jich zatoužila vrátiti se, jakmile to dovoleno bylo. Někteří z nich dostihli vysokého postavení v cizině, jako na př. prorok Daniel, který »žil s králem a byl váženější než všichni jeho druhové« (Dan. 14., 2.); někteří velice zbohatli: vykopávky posledních desítiletí ukázaly, že v Babyloně dlouho — 400 let — existovala bohatá banka židů Egibi (přetvořené v assyrštině jméno Jakub). Tak splnilo se záhy proroctví, předpověděné Židům v Deuteronomiu (15., 6.; 28., 12.).

Když se Židé navrátili ze zajetí babylonského, žili pod vládou perskou pokojně, nestýkajíce se s národy jinými. I Samaritánů, kteří byli na polo jejími rodnými druhy, nedbali, ba nenáviděli. Předmětem jejich duchovní činnosti byly jen bohoslužebné otázky a studium zákona Mojžíšova. Intellektuelní stagnace trvala až do té doby, kdy k Židům začala pronikati řecká vzdělanost.

Za své výpravy Alexandr macedonský zničil perskou říši. S ostatními částmi perského království podrobena mu byla i Palestina r. 332. Když zemřel, rozpadla se jeho světová monarchie; z ní utvořilo se několik království, mezi jinými Syrské království Seleucidů a Egypt pod panstvím Ptolomejců.

Palestina, ležíc na cestě ze Syrie do údolí Nilského, byla přirozenou polohou svou určena, aby ode dávna byla jablkem Eridiným mezi Egyptem a asijskými dobyvateli. I Seleucidi a Ptolomejci dlouho se přeli o vládu nad ní: přešla několikráte z rukou

*) K práci této užil auktor z ruských pramenů tyto: G. E. Zenger, Hebrejská otázka v starém Římě. Varšava 1889; profesor Al. P. Lopuhin, Soud nad Ježíšem Kristem se stanoviska právního: v knize Zákony Mojžíšovy. Petrohr. 1882, str. 253—279., 280—313.; prof. N. K. Makkavejskij, Archeologie dějin umučení Pána Ježíše Krista. Kiev 1891. Z. N. Ragozina, Dějiny Assyrie; Dějiny Medie. — Talmud cituje se dle ruského překladu N. A. Pereferkoviče, sv. IV., Petrohr. 1901.

králů egyptských do rukou syrských a naopak. V 3. století náležela Ptolomejcům, na počátku 2. podrobil si ji syrský král Antioch Veliký. Jeden z nástupců jeho Antioch Epifan (176—164 r.) vydrancoval chrám Jerusalemský a chtěl zničiti židovskou ústavu a náboženství i zavésti řecké pohanství. Židé se tomu urputně vzepřeli, a to mělo v zápětí kruté pronásledování. Když překročilo míru, povstal národ proti svým mučitelům a za vedení kněze Mattathiáše († 166 r.) a jeho 5 synů — bratří Makkabejských — s úspěchem bojovali proti syrským. Syn Mattathiášův — Juda Makkabejský († 161 r.) přiměl Syřany k míru, kterým Židům zaručena byla jejich bohoslužba. Bratr jeho Šimon († 135) osvobodil Judeu od syrského panství a s titulem knížete i velekněze vládl moudře i spravedlivě. Za nástupců jeho z této asmonejské rodiny byly hranice Judského panství rozšířeny; jeden z nich, Juda Aristobul I. († 104 r.), přijal dokonce i titul krále. Ale vnitřní rozpory a nenávist oslabila sílu národa. Dva vnukové Judovi — Hirkan II. († 30 r.) a Aristobul II. († 49 r.) obrátili se ve svém sporu o vládu na Římany, kteří tehdy válčili v Asii a učinili konec panství Seleucidů. Římský vojevůdce Pompejus přidal se ku straně Hirkánově, i dobyv Jerusalema, ustanovil Hirkána veleknězem i vládcem, ale bez královského titulu, zavázal ho platiti daň Římanům a přistřihl značně židovské panství, odloučiv od něho Galileu a Samarii. Judea stala se takto závislou na Římě, podrževši jakýsi stín samostatnosti. To se stalo r. 63. před Kr. Několik let potom Římané odňali Hirkánovi světskou vládu a ponechali mu jen důstojnost velekněze a ustanovili idumejce Antipatra († 43 r.) vládcem Judey, Samarie i Galiley. Jeho syn Herodes, zvaný Velikým i pověstný strašnou ukrutností svou, byl věrným vasalem Říma i vládl 36 let v Judei s královským titulem, s nemalými zásluhami o rozšíření hranic země. Na konec jeho vlády narodil se Ježíš Kristus a událo se povraždění mláďatek. Po smrti Herodesově (okolo 4. r. naší ery) bylo jeho panství dle jeho závěti rozděleno na 4 části mezi jeho syny a příbuzné. Archelaus dostal Judeu, Samarii a Idumeu a Herodes Antipa (kterýžto dal usmrtiti Jana Křtitele) — Galileu a Pereu. Archelaus dal se na kruté pronásledování všech, kteréž podezříval, že mu nejsou nakloněni. Měnil velekněze, porušoval veřejně hebrejský zákon ve svém životě a pobouřil obyvatelstvo tak, že vůdcové židovských a samarských předáků vypravili se do Italie a prosili císaře Augusta, aby je zbavil toho tyrana. Císař vyzval ho ihned do Říma, nespokojil se jeho výkladem věcí a sesadil jej. Archelaus byl poslán do Gallie, a Judea, Samaria i Idumea byly proměněny v římskou provincii (okolo 6. r. po Kr.). Tímto způsobem za mladých let zemského života Kristova severní oblasti Palestiny — Galilea a Perea byly ještě samostatným »knížectvím« i spravovány byly vasalem Říma, tetrarchem Herodem Antipou, ale jižní části — Judea, Samaria a Idumea byly již přivtěleny římské říši.

Správu nové provincie římské odevzdal císař náměstkovi svému s titulem »prokuratora«. Obyčejnou residencí prokuratora bylo přímořské město Cesaria (Stratonova), ale o největších svát-

cích přijížděl do Jerusalema, kdež býval bedlivý dozor nezbytný, hledě k ohromnému návalu poutníků. Prokurator měl po ruce okolo 3000 mužů vojska; v rukou jeho byla politická i vojenská moc a taktéž i finanční administrace; ale místní správu ponechali Římané městským obcím; v hlavním městě — Jerusalemskému synedriu.

Ještě v předřímských dobách, za vlády Seleucidů, utvořila se v Jerusalemě rada starších neboli synedrion (Židé udělali z tohoto řeckého slova Sanhedrin. Sr. dissertaci Th. P. Arfaksadova, Jerusalimskij sinedrion. Kazan 1903). V této radě předsedal velekněz Synedrion skládal se z 71 člena, s předsedou z 72. Ve sboru tom zasedali »velekněží«, zákonníci a starší.

Dle zákona Mojžíšova byl jeden velekněz; jeho úřad byl doživotní; Antiochus Epif. první odňal tehdejšímu veleknězi úřad a ustanovil na jeho místo jiného. Herodes Veliký měnil a ustanovoval je dle své osobní zvůle. Římané potvrdili tento nový pořádek ustanovování veleknězů; vladaři často je měnili, někdy, jak se zdá, i za peníze. Tak vyskytovala se mimo aktuelního velekněze celá řada osob zastávavších kdysi tento úřad, veleknězů bývalých, kterým tento titul zůstával a kteří často mívali veliký vliv. Týž titul nosili někdy vůbec členové těch rodin, ze kterých mohli velekněží vyvoleni býti; bylo to privilegiem ne mnohých rodův.

Zákonníci byli učení znalci zákona. Z počátku ovšem pokládali se kněží za nejlepší znalce zákona. Ale znenáhla změnilo se toto mínění, když přestali hověti takovým požadavkům. Se své strany měl každý věřící osobní zájem o to, aby dobře si osvojil obsah zákona. Když pak speciální znalost jeho nebyla každému dostupna, jevila se potřeba takových lidí, kteří by se výlučně obírali studiem zákona a správným jeho vykládáním. Tím objasňuje se i vznik »zákonníků«, kteří se zorganisovali v jednotný sbor a byli mocnou, jednolitou stranou. Za dob Makkabejských byl úkol zákonníků určitě vymezen. Jsouce především právníky, vykládají zákon, dělají z povšechných jeho formulí částečné vývody a naopak, zobecňují jeho konkretní předpisy — jinými slovy rozvíjejí teorii hebrejského práva i bývají právními rádci při soudech. Znenáhla přisvojuje se jim do jisté míry moc zákonodárná. Jsouce pak i učiteli zákona, mají povinnost kolem sebe sbírati co možná nejvíce učeníků, kterým by byli zástupci pravověrných tradicí; proto mají v rukou svých školy; před nimi mají úctu rodiče i mládež. Z jich výkladů utvořilo se vedle zákona Mojžíšova ústní podání, které obdrželo sílu zákona.

Na konec starší v synedriu byli náčelníci rodů i rodin.

Členy synedria v tuto dobu mohli býti jak Farizejové, tak i Sadducejové. Sporná mínění těchto dvou »sekt« (směrů) týkala se ne tak dogmat a obřadů jako politických zásad. Saducejové neuznávali kanonické platnosti všemu ústnímu podání zákonníků, z jichžto středu vyšli vůdcové farizejů, nelibě nesli, že pozdějším výkladům zákona přikládána byla táž vážnost, jako Písmu sv. Připouštěli jen bibli (zejména Pentateuch), zavrhovali učení o andělech, duchách a z mrtvých vstání, o bezprostředním zasaho-

vání Prozřetelnosti do všeho, co se na zemi děje. Po stránce politické byli pro smělé a energické vystupování, doufali v prostředky čistě světské k dosažení podobných světských cílů jako znovuzřízení království Davidova. S cizím jhem se nesmířili, měli je za zlo a tvrdili, že třeba vynasnažiti se zlo ukliditi, protože přemožení jeho závisí na lidech. Farizejové zase říkali, že i zlo jest od Boha, který je posílá lidem za trest. Vláda pohanů nad Izraelem sama sebou přestane, jakmile jen Hospodinu se zalíbí a dlužno proto bez reptání podrobiti se jeho vůli a snášeti i těžká příkoří, jen když nevyžadují přestoupení zákona. Konečně Židé, jakožto národ vyvolený, nemohou míti jiného krále než Boha nebo pomazaného Jeho z rodu Davidova. Veškerá jiná vláda již z kořene jest nezákonná. V praxi však sluší nestarati se o zavedení normálního pořádku věcí, alebrž osud svůj odevzdati moudrosti Prozřetelnosti i vší snahu vynakládati na zachovávání zákona. Na straně Farizejů byl všechen lid, ženské pohlaví i vyšších tříd, nižší duchovenstvo a většina učené společnosti. I Sadducejové měli, rozumí se, své učence, jen že byli pokládáni za schismatiky, nepřináleželi k učenému cechu, populárními nebyli. Za to spojeni byli se Sadduceji bohatí lidé, šlechta, vojsko, kupci, všecky intelligentní třídy na Farizejích nezávislé, vyšší kněžstvo.

Synedrium, ve kterém převládal element aristokratický, bylo nejvyšším duchovním zastupitelstvem veškerého Židovstva, ba i světským — zvláště jerusalemské obce — pokud světské svázáno bylo s duchovním. Jako duchovní zařízení, vzniknuvší podle ustanovení Mojžíšova a rozvinuvší se z rady starších, pojímáno bylo teprve pozdějšími rabíny. Ve skutečnosti bylo synedrium městskou radou řeckých obcí, ač i svým sestavením i svou působností jevilo duchovnější ráz než zastupitelstvo obcí řeckých. Takto v synedriu bylo spojeno zařízení zákonodárné, administrativní a soudní, nejen duchovní, ale i světské — s aristokratickým členstvem. Tomuto synedriu a jeho veleknězi, vladařem ustanovovanému, ponechala římská vláda právo rozhodovati ve všem, co se týkalo víry, mravů a soudnictví a nepřekáželo římským zájmům. U věcech, které se týkaly římských občanů, byla ovšem občanská i kriminální moc soudní v rukou soudů římských, a to již než byla země k říši přivtělena, ale u věcech týkajících se jen Židů samých ponecháno bylo občanské soudnictví hlavně synedriu i po přivtělení k říši. Synedrium provozovalo i kriminální soudnictví nad Židy, ale vladař měl právo dle libosti věci kriminální vlastní své jurisdikci podrobiti; rozsudků smrti synedrium nemohlo provésti bez potvrzení prokuratorova.

O soudnictví synedria v tu dobu máme dostatečná svědectví v Talmudě, zvláště v centrální a nejstarší jeho části — Mišně, která dle obecného mínění sebrána rabínem Judou okolo 200 r. po Kr. Poněvadž však Mišna je jen záznam a sbírka toho, co se ode dávna ústním podáním šířilo jako »druhý zákon«, není pochyby, že kriminální právo obsažené v této sbírce platilo i za časů Annáše i Kajfáše.

Toto trestní právo Židů je pozoruhodno pro svou opatrnost a lidskost vůči obžalovanému, pro snahu uchrániti ho nesprave-

dlného obvinění zvláště u věcech, na které byla smrt. Synedrium, které jednou za 7 let člověka odsoudí k smrti, nazývá se hubitelem,« praví se v Mišně.

Především v trestních věcech bylo třeba aspoň 23 soudců, kdežto v občanských stačili tři. Mimo to v trestním řízení rozebíraly se nejprve důvody obžalovanému příznivé a teprve potom důvody proti němu. Svědky i soudci nemohly býti osoby s podezřelou reputací, na př. podnikatelé hazardních her, lichváři, rovněž příbuzní, druhové a nepřátelé obžalovaného (vrahem jmín byl každý, kdo s ním během 3 dní z nenávisti nemluvil); mimoto soudci v trestních věcech mohli býti jen kněží, leviti a oni Izraelité, kteří měli právo s kněžími se zpříbuzniti; lidé bez dětí nemohli býti soudci. Údaje svědků měly býti co nejsouhlasnější; nepatrná různost ve svědectvích stačila, aby byla neplatna; na př. jestliže jeden udává, že přestupek stal se o 2. hodině (dle našeho času o 8. z rána) a druhý, že o 3. (u nás o 9. ráno), svědectví jejich je pravdivé, protože nezná každý hodin; ale jestliže jeden vypovídá »o 5. hod« (= 11. ráno) a druhý »o 7. hod.« (= 1. odpol.), svědectví jejich jest nesprávné, protože všichni vědí, že o 5. hodině slunce je ještě na východě, o 7. již přešlo na západ. Při výslechu svědků dávali jim výstrahu; v Mišně uvádí se dlouhé napomenutí, s kterým se předseda soudu obracel k svědkům: Mluvíte snad z domyslu, po doslechu, dle cizích výroků nebo »slyšeli jsme to od věrohodného člověka«? Nevíte snad, že vás vyslýcháme »na vyšetřenou věci«? Vězte, že věci trestní liší se od náhrad a pokut: v těch člověk zaplatí a tím jest osvobozen, ale v trestních věcech krev (popraveného) a krev (možných) jeho potomků lpí do skonání světa na lživém svědkovi, neboť tak čteme o bratrovrahu Kainovi (Gen. 4., 10.): »hlas krví bratra tvého volá ke mně« — nepsáno tu »krve bratra tvého«, ale »krví«, t. j. jeho krve i krve jeho potomstva. Proto i stvořen byl Adam sám jediný, aby ti ukázal, že kdo zahubí jednu duši izraelskou, pokládá se Písmem za vraha celého světa. Proto každý člověk povinen říci: pro mne stvořen svět. Ale snad řeknete, co mi do toho neštěstí? Než psáno jest (Lev. 5., 1): byl-li kdo svědkem nebo viděl-li nebo věděl-li, ale zatajil, ponese na sobě hřích.« A snad řeknete: »Nač máme na sebe bráti krev toho člověka?« Než psáno jest (Přísl. 11., 10.): »když zhynou bezbožní, bude chválení.« (Talmud IV., str. 272—3.)

Po výslechu výpovědí svědků bylo rokováno; při tom mohli i přítomní v soudní síni »učeníci« (t. j. kandidáti na soud) svá mínění pronášeti, ale jen taková, která obžalovanému byla příznivá, ne opáčná. Při odevzdávání hlasů byli nejprve mladší tázáni, aby nemohly hlasy mocných členů synedria jim překážeti. Rozsudek byl ustanoven na základě většiny hlasů, při čemž pro osvobození stačila převaha jednoho hlasu, ale pro odsouzení bylo třeba převahy aspoň 2 hlasů.

Byl-li rozsudek osvobozující, nabyl ještě v týž den zákonné platnosti a obžalovaný byl osvobozen; byla-li rozsudkem uznána vina, bývalo konečné jeho potvrzení odkládáno na následující den. Soudcové v této době »scházejí se po dvou, ukládají si

újmu v jídle, nepijí vína celý ten den a den následující ráno přicházejí na soud. Uznávající za nevinna dí: »já jsem z osvobozujících a trvám na osvobození«; uznávající vinným dí: »odsuzuji ho a stojím na odsouzení.« Kdo přivedl důvod proti obžalovanému, může přivésti důvod proti tomuto příznivý, ale kdo uvedl důvod pro něho, nemůže již rozhodnouti se pro opak a přivésti důvod proti němu.« (Sanhedrin 5., 5.: Talm. IV., str. 277.)

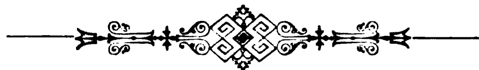
Ukázala-li se i tehdy ještě většina hlasů pro odsouzení, byl rozsudek vykonán. Ale i tu bylo ještě možno, aby obžalovaný byl osvobozen. Když ho vedli za město k popravišti, tu »jeden (ze sluhů) stál u vchodu soudní síně se šátkem v ruce a druhý seděl na koni v takové vzdálenosti, aby viděl prvního. Praví-li někdo (ze soudců): »mám důvody pro jeho nevinu«, pokyne šátkem a kůň (t. j. jezdec) přikvapí a zadrží ho (odsouzeného). I kdyby sám řekl: »mám důvod, že jsem nevinen,« vrátí ho i čtyři- až pětkráte, je-li jen něco podstatného v jeho slovech. Najdou-li pro něho ospravedlnění, pustí ho, ne-li, ubírá se na popraviště. Hlasatel jde napřed (volaje): »takovýto syn takovéhoto popraven bude za to, že spáchal takovýto zločin, i takovýto s takovýmito svědky. Kdokoli zná důvod pro jeho ospravedlnění, nechať přijde a poví jej.« Sanhedr. 6., 1.; Talm. IV., str. 278—9.) »Věci trestní vyšetřují se ve dne a zakončují se ve dne« (Talm. 4., str. 267.) naproti věcem občanským, které mohly i v noci skončeny býti. Vnější zařízení soudu v synedriu popisuje Mišna takto: Členové synedria seděli polokruhem, aby se mohli navzájem viděti. Dva soudní písaři stáli před nimi, jeden na pravo a druhý na levo, i zapisovali slova obhájců i obviňujících. Rabbi Juda praví: písaři byli tři: jeden zapisoval slova obhájců, druhý obviňujících, třetí obou.

Taková byla theorie trestního procesu dle hebrejských zákonů, theorie překrásná a nanejvýš lidská; ale otázka jest, jak byla prakticky prováděna. Aspoň při soudě nad Kristem byly učiněny odchylky od této theorie.

V březnu 34. roku v noci ze čtvrtka na pátek, poslední před svátkem Paschy, Kristus byl stráží odveden nejprve k Annášovi, bývalému veleknězi, před 19 lety této důstojnosti zbavenému od prokuratora Valeria Grata. Měl však veliký vliv v Jerusalemě: nejprve jeho syn a nyní zeť Kajfáš byl aktuelním veleknězem. Annáš jal se tázati Krista o jeho učenících a učení. Dle hebrejského práva bylo to proti zákonu: trestní soud zahájen byl ne zástupcem soudní moci, jako u nás, nýbrž jen svědky; v našem případě toho nebylo. Kristus odpověděl mu: »Co se tážeš Mne? Otaž se těch, kteří slyšeli, o čem jsem jim mluvil.« Tím ukázal na nezákonnost takového výslechu, na to, že dlužno vyslýchati ne obžalovaného, ale svědky. Jeden ze sluhů Annášových udeřil Krista za tuto odpověď ve tvář, vytýkaje mu hrubost. Kristus opět protestoval proti tomu, protože hebrejský zákon nejen zapovídal bíti obžalovaného, ale ponechával mu i úplnou svobodu slova; »Řekl-li jsem co zlého — udej to jako svědek; ale jestliže co dobrého, proč mě biješ?«

Annáš poslal Krista k svému zeti, u kterého shromáždilo se synedrium. Soud u Kajfáše konal se v hluboké noci okolo času »kůropění«, kterážto v římském i hebrejském počítání odpovídá naší 3. nebo 4. hodině noční. Vyšetřování trestní věci v noci bylo, jak jsme viděli, hebrejským právem zapověděno: to jest v našem případě opět byl porušen zákon. Tu bylo již mnoho svědků proti Kristovi sebráno. Ale jejich výpovědi »nestačily« (Mk. 14., 56. ἴσαι), t. j. asi, že tito svědkové neskládali skupiny, nýbrž každý z nich ukazoval na různé fakty; takováto jednotlivá svědectví dle hebrejského práva nestačila. Mimo to možná, že některá z nich zakládala se jen na doslechu, čehož rovněž hebrejské právo nepřipouštělo. Na konec vystoupili dva »křiví svědkové«, vážnější, kteří vydali svědectví o jednom a témž faktě. V evangelii sv. Mat. (26., 61.) uvádí se jejich obvinění v takovéto formě: Tento řekl: »Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavěti«; ale v evang. sv. Marka (14., 59.) jinak: Slyšeli jsme ho, jak řekl: Já zbořím chrám tento rukou udělaný a ve třech dnech vystavím jiný ne rukou udělaný. Ale ani to svědectví nestačilo (Mk. 14., 59. ἴση) — proč — nevíme; snad právě proto, že tu nebylo souhlasu; jeden snad vypovídal: »mohu zbořiti«, druhý »zbořím«. Poněvadž jiných svědků nebylo, byl by tedy měl obžalovaný osvobozen býti. Ale velekněz sám obrátil se k Němu s otázkou: Nic-li neodpovídáš na to, co se tobě od těchto vyčítá? Kristus ničeho neodpověděl. Tu řekl Kaifáš: Zaklínám tě skrze Boha živého, pověz nám: jsi-li Kristus, Syn Boží?, t. j. »žádám, abys Ty s kletbou řekl« atd. Ježíš odvětil mu: Ty jsi řekl (= ano); ba pravím vám: od tohoto času uzříte Syna člověka sedícího na pravici Moci (Mocného) a přicházejícího v oblacích nebeských. Tehdy velekněz roztrhl roucho své, řka: Rouhá se! nač ještě třeba svědků? aj, nyní jste slyšeli rouhání Jeho!« Synedrium ihned projevilo svůj rozsudek: hoden je smrti, nepřipouštějíc ani myšlenky, že by Obžalovaný mluvil pravdu. Roztrhnouti roucho, když slyší rouhání, je přikázáno hebrejským zákonem a oděv ten potom spraviti nedovoleno. Ale velekněz porušil zákon, žádaje kletby od Souzeného: hebrejské právo toto zakazuje — zakazuje i odsouditi někoho na smrt pouze na základě jeho vlastního přiznání; žádá aspoň dvou svědků pro důkaz trestního přestupku. Tedy i v tomto případě postupovali soudcové Kristovi proti zákonu.

Potom měl rozsudek dle zákona, jak jsme viděli, odložen býti a na druhý den měli soudcové se sejíti ke konečnému rozsudku. Synedrium skutečně sešlo se opět v pátek ráno, ačkoli mezi nočním a ranním zasedáním uplynulo jen několik hodin. Přes to byl rozsudek potvrzen, že však synedrium nemělo práva jej o své moci vykonati, přivedli Krista k Pontiu Pilátovi, pátému vladaři římskému (26—36), který nyní za příčinou velikonočních svátků byl v Jerusalemě. (Dokončení.)

Jan Halouzka, farář ve Veřovicích.

Jubilejní vzpomínka.

Jan Halouzka, auditor a farář ve Veřovicích na Moravě, narodil se 13. července 1856 v Těšeticích u Olomúce. Měl vzácné, zlaté rodiče. Mysl jeho hned v dětských letech byla ideální — , a s ideály těmi odejde na věčnost. Na radu pana rechtora dán byl »na vechsl« do Unčova na jeden rok, kdež ovšem, neuměje německy, nic se nenaučil, jen německou hantýrkou vykládati; ostatní tam zapomenul. Každému, kdož tehdy chtěl vstoupiti do škol latinských, bylo nejprve odbýti třetí a čtvrtou třídu tak zvané »musterschuly« v Olomúci. Ředitel Kosina, vida při zkoušce přijímací bystrého ducha studentíkova, — přijal ho bez předběžných studií hlavní školy. Byl to případ ojedinělý. Za to však bylo studentovi hodně napjati síly, aby v češtině dohonil starší »vyučené« spolužáky. Osm let pobyl na českém gymnasiu v Olomúci, kdež i maturoval.

Od dětinství svého měl zvláštní náklonnost pro stav kněžský (chová do dneška zbytky rouch kněžských, jakéž mu rodiče zjednávali, kdežto každodenně za přísluhy spolužáků jen zachovalých »obřady« vykonával). Na gymnasiu působili tři učitelé výtečně na ducha jeho: Dr. Kadeřávek, prof. Havelka, prof. Prasek. —

Profesor Havelka napsal za posledních prázdnin — po matuře — abiturientovi H. list znění tohoto:» Není pochybnosti, že stav kněžský je stav nejkrásnější; — ale potřebujeme také poctivé advokáty — studujte práva.« Na slova profesora Havelky (s nímž později i jako bohoslovec i kněz v úzkém býval spojení a příčinou, že zemřelý Havelka sepsal svou autobiografii), dal se na studia právnická, co zatím jsa posluchačem I. ročníku, odbý-

val si jednoroční vojenskou službu v Olomúci. Když pak zajel do Prahy, nemohl zhostiti se tesknoty; proto ujížděl co chvilka k rodičům. — Složiv státní zkoušku historicko-juridickou — ujížděl domů, pevně odhodlán, že se již nikdy na studia právnická do Prahy nevrátí, tesknil po theologii. — Ale plány jeho ztroskotala okupace bosenská; byl asi za čtrnáct dní mobilisován a po celých šest měsíců vytrpěl nejkrutější nepohody na jihu; účastnil se mimo jiné i krvavého, strašného boje (— v prvních řadách) u Doboje-Lipače. Protože studentům universitním doba v Bosné za okupace ztracená — platila ve studiích — na radu přátel vytrval na universitě, aby si mohl vzíti absolutorium, po případě přihlásiti se časem k doktorátu.

A tak vstoupil (nemoha již dočkati se té chvíle) roku 1880 do bohosloví Olomúckého, *s tak čistou duší, s jakouž opouštěl prah rodný, když na první studie odcházel.* — Bohosloví odbyl s vyborným prospěchem.

Na gymnasiu patřil mezi vyvolené literáty, kteříž seskupeni byli v literním spolku »Uměna«, založeném již od předchůdců na německém gymnasiu olomúckém, kdy českého gymnasia ještě nebylo. Jednota vydávala každý týden číslo časopisu »Háje«, v němž bývaly ukládány příspěvky veršem i prosou členů spolku. Každé číslo bylo kritisováno a kritika k číslu přiložena. — Jako student přispíval do časopisů veřejných: do Havelkovy »Koledy«; do brněnského »Hlasu« a velmi hojně do tehdejšího konservativního olomúckého »Pozoru«, jehož duší byli prof. Demel a farář Vrba.

Samostatně vydal roku 1878 »*Paměti farnosti Těšetické*«; dále následovaly v »Pozoru«: »*Paměti Křelovské*«, a později: »*Paměti Podštatské*«.

V bohosloví účastnil se ruchu v jednotě přednáškami a příspěvky veršovými do »Musea«, kteréž byly v opolně † kanovníkem Matějem Procházkou velmi příznivě posouzeny. Dostalo se mu i ceny Vl. Šťastným na jisté práce darované.

Jako kněz posílán byl na štace kritické, kdež mu bylo s napjetím všech sil mnoho probojovati. Všude staral se o rozšíření katolického tisku, všude podporoval hnutí katolické. Velmi mu pomáhá dar od Boha udělený — řečnictví. Hned v semináři upozorněn byl na dar ten superiorem Haasem takto: »Máte od Boha dar veliký — ale jenom si na tom nezakládat!«

Jako novokněz uveřejnil v »Hlasu« volné obranné slovo o Tomáši Fryčajovi a jiné články; uveřejnil několik svých »Stínů« tamže.

Náhodou setkal se tehdy s Kosmákem. Za prvního setkání uchopil Kosmák ruku jeho a pravil: »Budeme přece spolu mluviti déle; rád bych s vámi mluvil, — pište, pište, máte pěknou řeč — mně už ruka vypovídá; jen dbejte více perspektivy.« Než nebylo možno déle se pozdržeti. Když k němu Halouzka přistoupil, aby se rozloučil, — zasmušil se Kosmák — a dodal: »Ale proč tak na krátko? — Škoda!« — Okamžik ten nechce z mysli Halouzky se vytratiti. —

Halouzka přispíval do: »*Pozoru*« (konservativního); »*Hlasu*«; »*Míru*«; »*Koledy*«; »*Našince*«; »*Katol. Listů*«; »*Našeho Domova*«; něco do »*Sborníku Velehradského*«; do »*Ottova naučného Slovníku*« a kalendáře »*Moravana*«, »*Obzoru*« a jiných. Do »*Vlasti*« napsal: »Z let probuzení moravského«; »Jan Soukop«; »Dr. Jan Bílý«; »B. M. Kulda«; »Kněz družiny Sušilovy Frt. Dědek«; »Jan Nečas«; »Martin šl. Medňanský«; — a právě zaslal práci »Ze studentských let Kuldových« — a píše objemnou práci o rozvoji církevního a vlasteneckého života na Moravě. V »Našinci« uveřejňuje: »Drobotiny — povídky.« —

Samostatně vydal spisy tyto: »Nejkrásnější dnové života.« V Olomúci 1885. — »Životopis Jana Soukopa.« V Třebíči 1894. — »Životopis B. M. Kuldy.« V Praze 1895. — »Kněz mecenáš B. hr. Silva-Tarouca.« V Praze 1896. — »Verše Soukopovy.« V Praze 1895. — »Orel Tatranský šl. Medňanský z Medného.« V Praze 1897. — »P. Method Halabala.« V Olomúci. — »Kněz družiny Sušilovy František Dědek.« V Praze 1899 — »K jubileu arcib. Theodora Kohna.« V Praze. — »K panegyrykám Husovým.« V Praze 1904. — »Zbožné vzdechy — o sv. růženci.« V Praze.

Založil a redigoval po tři léta kalendář pro československý lid katolický: »Sv. Hostýn« — nákladem R. Prombergera v Olomúci vydávaný. Přispívali výteční literáti naši: Dr. Lenz, V. Špaček, Dr. Xav. Kryštůfek, Dr. Botek, Jan Ev. Nečas, Vl. Pittnerová, L. Grosmannova-Brodská, P. Šrámek, B. M. Kulda, Al. Dostál a jiní. Byl to kalendář eminentně katolický. Byl nadšeně od katolického tisku přijat. Tak mimo jiné píše »Našinec« v čísle 106. rok 1900: »Mezi kalendáře dosavadní vstupuje tento jako vřelý pomocník myšlenky katolické, ven a ven ***vybranými***, ***znamenitými*** články a povídkami nad jiné vynikajícími. Bohatý obsah ***vybočuje velmi prospěšně z dosavadní šablonovité manýry kalendářů.*** « — Redaktor chtěl podati lidu spis původní a samostatný. Když však nemohl, jak by chtěl jednati; mělo býti šetřeno proudů církvi nepřátelských a pravda historická měla býti umlčována, jako by katolík nesměl volné slovo pronésti — vzdal se redakce — a tím také kalendář ten bohužel zanikl. —

Práce Halouzkovy byly veřejností velmi sympaticky a nadšeně přijaty. I svobodomyslný časopis »Plzeňský Obzor« píše v č. 153., r. 1899 takto: »V kraji Palackého, ve Veřovicích, tichý pracovník farář Jan Halouzka řadou životopisů obeznamuje českou veřejnost s moravskými buditeli, hlavně z družiny Sušilovy. Kdo chce pochopiti probuzení naše a obrození na Moravě i ve Slezsku i Slovensku, najde tu vydatný pramen, ***který bude teprve od příštího pokolení náležitě oceněn.*** Spisovatel ovládá bohatý material ze styků s buditeli. vzácné písemní doklady a sdělení **jako snad žádný současník.** Jako kněz stojí nejblíže k buditelům kněžím, kteří věrně a obětavě stáli při lidu.« —

Výtečný náš literát prof. a rada V. Prasek zmínil se o činnosti Halouzkově ve přednášce své konané v České Besedě v Olomúci před několika lety. —

V něžném a upřímném přátelství trval a trvá: s B. M. Kuldou, Janem Soukopem, Drem. J. Bílým, P. Methodem ryt. Halabalou,

šl. Medňanským z Medného, vrchním soudním radou Janem Ev. Nečasem, s P. Tom. Škrdlem a jinými. — Těšil se veliké důvěře † kan. B. M. Kuldy; K. svěřil mu mnoho rukopisů — korespondence, jichž celé balíky prohlédl a roztřídil. Za předposledního rozloučení na Vyšehradě, kdy nebožtík obyčejně velmi zarmoucen býval, odevzdal vlastnoručně na znamení lásky a odměny za práce literární Halouzkovi památný zlatý prsten. —

Halouzka má ještě mnoho práce před sebou; chce mnoho s veřejností sděliti. Kéž Pán Bůh dopřává zdraví. —! Za 22 letého kněžství mnoho za církev protrpěl. Proto jemu † kan. Kulda napsal dne 4. srpna 1899 do památníka:

»Již Jsi mnoho útrap zkusil
ke cti Bohu, králi, vlasti,
rozmanitých žalů, strastí
rekovně Jsi snášet musil;
že Jsi vzorným Církve synem
jevíš slovem, pérem, činem;
Pán Bůh račiž bohatou
Tobě býti odplatou.
Po Tvé oblaživé přízni
přítel Tvůj a ctitel žízní!«

Nemalou je zásluhou jeho, že o to se zasazoval, *aby práce kněžstva* zlehčovaná, — *našla ohlasu*, — a obhájena byla jejich čela hyzděná. — Místo poklidu (jehož si nedopřává) pracuje na obranu církve sv. i vlasti. —

Halouzka jest duše velmi měkké, ale rozhodné! Láskou hořel ke svým dobrým rodičům. Jakmile se stal samostatným, prosil je, aby šli k němu. Oni z lásky tak učinili — a na srdci jeho zemřeli. Oba připravoval na cestu do věčnosti — oběma podával tělo Páně! Nemůže nikdy bez rozechvění vzpomenouti chvil těch — zavezl si oba do rodiska — do vlastní hrobky — kdež častěji prodlí v meditaci — odloučen od světa a spojen jen s nimi. —

Heslo jeho jest: »*Vitam et omnia Christi Ecclesiae!*« (»Život a vše pro církev Kristovu.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Uloživše si zavazadla, sedli jsme na elektrickou tramway a jeli okolo městských sadů dlouhou ulicí »Corso Venezia« a Corso Vittorio Emanuele na »Piazza del Duomo« shlédnout největší vzácnost Milánskou — hlavně zevnějškem svým báječně krásný dóm Milánský.

O Milánském dómě se zápalem slyšel jsem vykládati již staré vojíny, kteří za dob, kdy Lombardie k Rakouku patřila, tam sloužili. Jeden takový starý invalida, nyní kostelní almužník, vykládal lehkověrným posluchačům svým u nás v Kostelci, že prý Milánský dóm jest tak veliký, že prý 14 dní přes něj mašírovali a jen dvakráte měli »rast«. To byla ovšem silná vojenská »latina«; avšak dóm Milánský jest přec jedním z největších kostelů celého světa. Jest 148 *m* dlouhý; šířka obnáší 88 *m*, fasada jest 67·5 *m*, kopule 68 *m* a věže 108 *m* vysoké.

Zevnějškem svým jest Milánský dóm snad nejkrásnějším chrámem celého světa. Celý kostel, i střecha, jest zhotoven z bílého mramoru. Postaven jsa ve slohu gotickém opatřen je velechrám ten zevně 98 krásnými věžkami a na 2000 mramorových vzácných soch, svatých i nesvatých — i Napoleona jsem tam kdesi na střeše viděl — zdobí zevnějšek jeho.

Pohled na báječně krásný chrám ten z venčí jest přímo okouzlující. I vnitřek kostela toho jest vzácen, ačkoli vnitřním leskem svým nevyrovná se předním basilikám Římským, jež viděl jsem r. 1900. Vnitřek dómu toho po způsobu basilik Římských rozdělen jest 52 mohutnými sloupy (16 kroků v objemu) na 3 lodi. Jako celá stavba jest z mramoru, i podlaha ve chrámu tom jest z mramorové mozaiky. Kromě vzácných uměleckých děl jak malířských tak sochařských chová tento velebný dóm vzácnou památku: v podzemní překrásné kapli pochováno jest tělo velikého světce biskupa Milánského sv. Karla Bor. Velmi trapný dojem však na nás učinilo, že mimo to, že jsme u každé jen trochu znamenitější věci novou a novou diškreci za obhlédnutí platiti měli, i za podívanou na tělo sv. Karla Bor. že platiti nám bylo 5 lír!! Toť přec nedůstojné vydírání při věci tak svaté!! — —

Dóm Milánský začat stavbou r. 1386 a stavěn přes 200 let. Více než 10 stavitelů pracovalo na tom veledíle.

Prohlídka dómu toho trvala přes 2 hodiny. S věže velechrámu měli jsme překrásný rozhled na Milán i okolí. Jen žel, že pro ohromné vedro nebylo viděti daleko vůkol po rovině Milán obkličující až na ty Alpské velikány, jelikož vzduch naplněn byl parami nesmírným horkem ze země vyluzenými.

Okouzleni krásou světoznámého Milánského dómu, ale rozladěni vydíračností talijánskou, spěchali jsme asi o půl 1. hod. k obědu do hostince v Bedekru doporučeného »Orologio« zvaného, jenž se nalézá na témž náměstí. Když jsme tam vešli, bylo vše hostmi již plno, plničko. Pouze u jednoho stolu bylo ještě místo tak právě pohodlně pro 3 osoby. Zasedli jsme si tam tedy a poručili si oběd — poprvé úplně po taliánsku.

Snad bude některá čtenářka neb i čtenář zvědav, jaký asi byl ten taliánský oběd? Prozradím tedy »úřední tajemství« taliánské kuchyně a povím, co jsme měli. Nejprve polévku z magaronů. Taliáni totiž naší polévky nezrají. Polévka »minestra« zvaná, jsou tam magarónky polité jakousi šťávou a posypané parmezánským sýrem. Pak dostali jsme vaječinu s pažitkou. Třetím jídlem byl beavsteak s fasolemi, špenátem a rýží šafránovou. Dále měli jsme šunku — dobrou — a krájené uzené maso (ovšem po taliánsku připravované) a perlinky; k tomu salát a aspik. Pak donesli nám sýr gorgonsolský a konečně ovoce: hrušky, ořechy, trnky, marhule a hrozny. K tomu pili jsme dobré italské víno nero. — A za znamenitý, bohatý oběd ten platili jsme pouze 2 líry 50 ct. i s vínem! (Asi našich peněz zl. 1·20.) Kolik by tak bohatý oběd stál asi u nás?! — Mohu příchozím do Milána hostinec ten nejvřeleji doporučiti. (Snad se od té doby hostinský ten nezměnil a nezkazil?)

Posilnivše se znamenitým obědem tím, dali jsme se v »růžové náladě« za děsného vedra na obhlídku města. Nejprve prohlédli jsme si »Bibliothéku Ambrosiánskou« s rukopisy a kresbami proslulého umělce Leonardo da Vinci, pak obhlédnuvše celé »Piazza del Duomo« s královským palácem, obdivovali jsme se nádherné »Gelerii Vittorio Emanuele« — nejkrásnější to kryté tržnici Evropské. Odtud šli jsme k divadlu »Teatro della Scala« — jednomu z největších Evropských divadel. Tam však již děsným horkem znaveni, sedli jsme na elektriku a jeli k »Palazzo di Brera« — museum to s převzácnou obrazárnou, jež však bohužel bylo zavřeno. Jelikož neviděli jsme žádné tramway-e přijížděti, šli jsme dále pěšky nesnesitelným vedrem až ku »Castello Sforzcesco« — bývalému Milánskému hradu, jenž nyní proměněn jest v museum. Tu však průvodčí moji, méně otužilí než já, děsným horkem znaveni, klesli na lávku ve stínu košatých kaštanů před museem — a já, abych nerušil jednoty, přisedl k nim. Ač museum bylo otevřeno, nenapadlo ani jednomu z nás podjati se za děsného toho horka únavnému chození po ohromných jeho prostorách.

Odpočinek v příjemném chladu stromů kaštanových opět poněkud nás občerstvil — veselá nálada vrátila se nám opět a my kráčeli pěšky dále, nedbajíce, že na slunečním parnu znovu pot řine nám z tváří, ku kostelu »S. Maria dele Grazie«, kdež dle Bedekra možno v refektáři přiléhajícího kláštera bývalého za 1 líru viděti originál proslulé večeře Páně od Leonardo da Vinci. Avšak nadarmo obcházeli jsme hledajíce vchod do zmíněného refektáře, až konečně na otázku naši sděluje nám jakýsi mužíček, že prý jest to zavřeno!! Tolik jsem se natěšil, že spatřím originál proslulého toho umělce — a opět nám sklaplo! Než proto neztratili jsme humoru a srdnatě dali se pěchem ulicemi dlouhými: »Via Oche« a »Via S. Vittore« k památnému kostelu »S. Ambrogio«. Chrám ten prastarý, v němž pokřtěn byl sv. Augustin, pochází ze 4. století. Založen byl sv. Ambrožem; ač ve 12. století byl přestaven, podržel přec svou dřívější starokřesťanskou podobu. Tam zříti lze staré nádvoří chrámové, kdež u brány chrámové r. 389 sv. Ambrož zabránil samému císaři Theodosiovi, jenž vracel se po děsné vraždě v Tessalonice, vstup do chrámu a na námitku císařovu, že David také zhřešil, odpověděl památná slova: »Následoval-li jsi Davida v hřešení, následuj ho též v pokání.« A císař poslechl — činil veřejné pokání, byl pak rozhřešen a vstup do chrámu mu dovolen. V kostele samém obdivovali jsme se mimo jiné četné vzácnosti a pamětihodnosti vzácné mramorové soše papeže Pia IX.

»Všechno má svůj konec,« praví staré přísloví. I naše hrdinství bylo u konce. Úplně vedrem zase znaveni, sedli jsme na tramway a jeli k nádraží. Opočinuvše si však trochu jízdou slezli jsme před nádražím u »Giardini publici«, bychom prohlédli si nejkrásnější veřejné sady italské. Jsou to sice sady přemalebné — vzácné; avšak přílišná únava a děsná žízeň, následkem nezvyklého pocení nás trápící, způsobila, že jen skoro tupě — bez údivu prošli jsme rozkošnými sady těmi; za to však vidouce na

hlavní aleji před východem jakousi boudu pro občerstvení, dychtivě jsme se tam hnali toužíce ovlažiti vyprahlá ústa a vnitřnosti naše. Nestarajíce se ani, co nám obstarožní prodávačka podává, vlili jsme obsah poháru do žíznivých úst. Teprv po odporné pachuti poznal jsem, že podruhé v životě nevědomky okusil jsem protivné mi »anýzky« — tentokráte s limonadou. Tu přidružil se k nám jakýsi Taliánek se silně zarudlým nosem — bezpochyby náruživý alkoholik — jenž maje snad radost, že i my »páni« pijeme tu »šedou« — styděl jsem se tu vskutku, ač jsem byl nevinen, do duše — dal se s námi, už hodně »napařen« do hovoru, v němž, dověděv se, že jsme z Moravy, lámanou němčinou nám vykládal, že též byl v Moravě, v Brně a ustavičně opakoval: »á Brünn is schön!«

Byl jsem rád, že jsme se té „roztomilé« známosti ztřepali, a spěchali, jelikož už času mnoho nezbývalo, k nádraží. Ježto jsem předvídal, že po známém letním parnu Milánském budeme znaveni, zařadil jsem v cestovním programu našem po Milánském »pocení« odbočku do Švýcar, bychom na svěžím horském vzduchu Švýcarském poněkud pookřáli.« Vyzvednuvše si tudíž na nádraží zavazadla naše, sedli jsme do vlaku a jeli jednou z nejkrásnějších světových partií Gotthardskou dráhou na sever. Jedeme z počátku rovinou; za stanici Monza v dómě založeném od královny Longobardské Theodelindy uschována jest »železná koruna« lombardská, již za 5 lír možno viděti. Za stanicí touto začíná romantičtější horská krajina; avšak začal též i večerní soumrak, jenž oloupil nás o požitek, kochati se na vzácných krásách horských. Ještě že tak v pološeru spatřili jsme rozkošné městečko Como, ležící amfiteatrálně na krásném jezeře stejného jména. Ač bylo již hodně přítmí, rozkošný pohled na krásné město to, tak malebně ležící, nás okouzlil. Odtud však nestarali jsme se již o krajinu, jelikož noční temnota vše zakryla — až konduktér ohlašoval: »Chiasso«. — Bylať osada ta cílem naší denní cesty. Ač dle mého programu chtěli jsme přenocovati na nádraží, šli jsme přece za portýrem, jenž na nádraží nás »verboval« pro hotel »Colonello«. A nelitovali jsme toho! Nocleh byl za půl druhého franku (jest to první stanice již Švýcarská). Večeře výborná i s vínem za 2 franky. A pak ta zábava! Jakýsi slepec, snad syn hostinského, bavil nás znamenitě výtečnou hrou na piano. Pan naducitel K., znalec hudby, neskrblil pochvalou a my přizvukovali vesele. Tím snad slepec potěšen hrál a hrál čím déle, tím krásněji, až do půl noci. Vzácnou hudbou mile rozjařeni odebrali jsme se u veselé náladě na odpočinek.

Ráno vstali jsme před 6. hodinou, posnídali a o 6. hodině 47 min. již unášel nás vlak Gotthardské dráhy na sever.

Největší potíž měli jsme na cestě s penězi. Italské peníze, které jsme si na lodi na Gardském jezeře vyměnili, jsme v Chiasso udali; doufali jsme, že na nádraží v Chiasso vyměníme si naše rakouské peníze za švýcarské, avšak ani tam, ani v městě Bellinzoně, kde jsme 23 minut čekali, nedostalo se nám na nádraží peněz vyměniti. Ač téměř nepřetržitě skoro 8 hodin jsme jeli,

nemohli jsme si tudíž cestou posily nijaké koupiti, poněvadž neměli jsme peněz švýcarských a našich rakouských tam nikdo nechtěl. Za to však kochali jsme se duševně na vzácných krásách přírodních, kterých v plné míře skýtá vzácná dráha Gotthardská. Míjíme městečko Mendrisio a ocitáme se u rozkošného jezera »Lago Lugano.« Ze stanice Capolago na začátku jezera vede ozubená dráha na 1704 *m* vysoký »Monte Ceneroso«, odkudž jest rozkošná daleko sahající vyhlídka. Jedeme dále podél jezera, nespouštějíce se okna, bychom nabažili se překrásné vyhlídky na jezero, již však dva tunely, kterými jsme projeli, na chvíli nám zkazilo. Od stanice Biosonc vede kamenný násep 816 *m* dlouhý přes jezero, spojuje oba břehy, ku stanici Melide. Po náspu tom vede železná dráha i silnice. Vyhlídka odtud jest překrásná.

U rozkošně na jezeře položeného města Lugano, od něhož má jezero jméno, opouštíme jezero a přijíždíme opět do hor. Četné kaštanové háje s jedlými kaštany a chudičké domky horalů stavěné vesměs z hrubého kamene, i střechy ze šledů kamenných, poutají zvlášt naši pozornost. Projedše několik tunelů, mezi nimiž největší 1673 *m* dlouhý, vedoucí přes Monte Cenere, ocitáme se na výšině, odkudž je rozkošný pohled na levo dolů do údolí a v dáli na severní část jezera »Lago Maggiore«. — Belinzona, kam ihned přijíždíme, jest krásné zcela italské město, nad ním malebně vévodí tři staré hrady z 15. století. Čím dále jedeme do hor, tím stává se jízda na přírodní krásy romantičtější. Snad málokterá dráha na světě má takovou bohatost romantiky a zároveň překonává tolik v cestu se stavících překážek, jako dráha sv. Gotthardská. Brzy projíždí dráha ta rozkošná horská údolí s malebnými, roztomile položenými vesničkami a úhlednými kostelíčky a četnými vodopády s ohromných skalisk do údolí spadajícími, brzy zase jede pustými, nebetyčnými skalami, tu vine se jako had a vystupuje nebo sestupuje po horách, tu opět mohutnými viadukty jede přes celá údolí nebo četnými dlouhými tunely projíždí velikány horskými. Zvláštností však, specialitou, Gotthardské dráhy jsou tak zvané stáčecí tunely, jakých jsem ještě nikde dosud na cestách svých nespozoroval. Nemá-li totiž dráha dostatečného místa, by po některé hoře serpentinami vystupovala, nebo sestupovala, vjíždí tunelem do hory a tam neustále stoupajíc, zatáčí se obyčejně dvakráte v kruhu nad sebou na způsob točitých schodů a vyjíždí často zcela kolmo daleko výše nebo níže nad tím místem, na kterém do hory vjela. Takových otáčecích tunelů jest na Gotthardské dráze celkem 7, a to 4 před sv.-Gotthardským tunelem a 3 za ním. Obyčejných tunelů jest na dráze této menších i větších bez počtu. Největší pamětihodností této dráhy jest však tunel sv.-Gotthardský. Tunel sv.-Gotthardský, ležící 1154 *m* nad mořem, jest 14.998 *m* dlouhý, 8 *m* široký a 6·5 *m* vysoký a dvoukolejný. Pracovalo na něm 2500 lidí po $7^1/_2$ roku. Započata byla práce ta 4. června 1872 a ukončena 29. února 1880. Stanice Airolo před sv.-Gotthardským tunelem jest posledním místem talianským. Projedše tunelem ocitáme se ve stanici Göschenen ve krajině již úplně německé. Jízda tu-

nelem trvala při rychlém tempu 25 minut. Zvláštností však tunelu toho jest, že jest zcela přímým a proto panuje v něm velký průvan, následkem čehož kouř jest odháněn a nevniká do vagonů. Proto též upozorňovali nás kondukteři, že netřeba nám v tunelu zavírati okna. Kéž by tomu bylo tak ve všech tunelech! Za Göschenen přichází teprv nejkrásnější partie dráhy sv.-Gotthardské. Ta rozkošná svěží zeleň, kterou tu všude zříti, ty nebetyčné ledovce, které tu zrakům našim se objevují a ta divoká horská řeka Renssa, podél níž téměř ustavičně dráha se vine a kterouž do propasti s hukotem strašným se řítící třikráte na smělých vysokých mostech přejíždí, zvyšují dosavadní romantiku této dráhy. Skvostný pohled skýtá se však oku našemu u dědinky, přemalebné to s úhledným kostelíčkem na svahu hory položené to dědinky Waasen. Jedeme serpentinami, jedeme tunely, jedeme otáčivými tunely a vždy a vždy objevuje se opětně zrakům našim táž úhledná, malebná, rozkošná dědinka Waasen, co chvíli patříme na ni z jiného stanoviska, co chvíli v jiném obraze a v jiné kráse jeví se oku našemu. (Pokračování.)

Kalina.

Květnou větev kaliny
postavil jsem do sklenice.
Celé dlouhé hodiny
květy její kývajíce
se stolu mně vlídně kynou.
Zasnil jsem se pod kalinou,
pohled dlouze upřený
nořím v její lupeny.

Jeví se mi čarovnou
ve bohaté bílé kráse,
třeba květin královnou
v žádné písni nezvala se.
Ba, snad divem zvát ji mohu,
dílem nejčistšího slohu,
které skytla člověku
ruka činná od věků.

Co je krásných linií
v každém listu smaragdovém,
když se k snítce přivijí
úměrný a vzletný slovem!
A ty květy! Lampy bílé
jsou to, v shonu slavné chvíle
zavěšené tam, kde v sad
kdosi velký má se brát.

Tisíce a tisíce
úbělových hvězd se tísní
v každičké té kytice
kulovité hebké třísni.
Pomícháný, slity skorem,
ale každá lepých forem,
všecky v stínech, světlech svých
čisté, lehké jako sníh.

Kde jsou ruce smrtelných,
aby div ten stvořit znaly?
Spoustě květův tentýž střih
uděliti dokonalý —
nepotřísnit běli sněžné,
nezatížit tvary něžné
stopou práce — vydýchat
jenom tyto květy v sad?

Z alabastru tesána
kalina by tvrdou byla;
od večera do rána
v rhytmu by se neschýlila.
Sníh se v prstech v krůpěj slije,
hedváb šustí bez gracie.
Myslím dál — však jako dřív
vidím v těchto květech div.

Známe takých zázraků
celé moře: západ zlatý,
hořec s rosou ve zraku,
mandelinku v listech máty.
Vlastní život náš je divem.
Kdo smí říci v pychu chtivém,
že by Ten, jenž květy vsel,
na zázraky zapomněl? *J. M. Jer.*

Valná hromada družstva Vlast

konána byla v pondělí dne 2. července 1906 v domě družstva za naprosté svornosti a jednomyslnosti. Všecka hlasování dála se jednohlasně. Jako vzácného člena viděli jsme ve svém středu komandeura řádu křižovnického vdp. Fr. Hoppe, nového faráře u sv. Františka v Praze, jenž s naprostou pozorností jednání valné hromady sledoval.

Schůzi zahájil II. místopředseda farář Vl. Hálek modlitbou; po té promluvil tato slova: »Ve jménu Páně opět postoupili jsme krok ku předu. Rok činnosti opět uplynul a dnes jest nám podati účty katolické veřejnosti a stoupencům z našeho celého jednání. Vítám nejupřímněji členy přítomné, zvláště vzácného příznivce vdp. komandéra Fr. Hoppe. Zdálo by se, že je nás málo, že náš spolek slábne, považíme-li počet přítomných. Avšak síly tkví v našem družstvu a to je síla veliká. To dosvědčí zprávy, které přednesou příslušní funkcionáři.«

V uplynulém roce zemřeli nám tito členové: Bříza Josef, děkan v Habrech; Hedvik Václav, farář v Chržíně; Hora Antonín, probošt u sv. Víta v Praze; Houška Tomáš, farář ve Zbynicích; Horký Ignác, em. děkan v Heřm. Městci; Macek Václav, kanovník v Čes. Budějovicích; Matošovský Fr. Xav., em. farář v Bubenči; Pittner Štěp., kníž.-arcib. vikář v Líbeznicích; Preis K., duchovní správce v Severní Americe; Nývlt Meth., převor v Želivě; Sladomel Vil., farář v Slatinech; Škrdle Jak., obchodník ve Plešších; Vintrová Rosalie z Olšan u Prahy; Vojáček Frant., kníž.-arcib. vikář v Janovicích: celkem 14.

Předseda družstva sloužil dnes za ně a za všecky ostatní členy před tím zemřelé mši sv.«

Zatím přibyl do schůze předseda dr. Rudolf Horský, který přednesl tuto úvodní řeč, jež byla nadšeně a pozorně přijata:

»Již jste slyšeli úvodní slovo, které pronesl pan místopředseda. Nastává nám dnes úloha, abychom přehlédli minulost, kterou naše družstvo prožilo, podívali se na přítomnost, kterou prožíváme a jejíž jsme svědky, a abychom uvažovali budoucnost. Minulost naše byla zajisté utěšená, a to proto, poněvadž v uplynulém roce jsme rozvinuli činnost tak vydatnou, že skutečně můžeme býti s ní spokojeni. Druhé, co nás těší, jest finanční stav našeho družstva. Je známo, že finanční stav každého spolku je barometrem spolkovým. Podle toho, jaké jsou finance, tak si stojí spolek. Měl jsem radost, když po závěrku účtů p. pokladník ukázal výsledek, že nejen nových dluhů jsme nenadělali, nýbrž několik tisíc splatili a nad to máme 2400 K uloženo v hotovosti. Něco takového se nám dosud nestalo od té doby, co jsme dům zakoupili. Proto s radostí se můžeme dívati na uplynulou činnost našeho družstva.

Hořkou kapkou v minulosti bylo úmrtí našich milých členů. My činíme díky za jejich činnost a přejeme jim na Pánu Bohu lehkého odpočinutí a vzpomínáno jich dnes tím, když k jejich úctě povstaneme. (Přítomní povstali.)

Přítomnost našeho družstva může nás těšiti, a to proto, že naše družstvo je dnes ve vážnosti u svých stoupenců i u nepřátel. Dříve byly u mnohých přátel pochybnosti, nepřátelé pak měli družstvo v neváżnosti. Mnozí by si byli přáli, aby družstvo vzalo za své. Jejich přání se nevyplnilo. Naše přítomnost dokazuje, že družstvo je položeno na pevných základech. A proto opakuji: Kdyby našeho družstva nebylo, musilo by býti nové založeno. Co bylo do našeho družstva ran zasazeno — a družstvo vydrželo všecky ty rány. Co různých podkopů, útoků bylo podniknuto, aby naše družstvo bylo zdoláno, aby přešlo do rukou jiných, ale družstvo naše stojí pevně jako skála. Proto nejen přátelé, nýbrž i nepřátelé uznávají činnost našeho družstva a jeho nezdolné zásady. Nedávno jsem mluvil s nepřítelem družstva a ten prohlásil: »Všecka úcta před družstvem. To jest jediný ze spolků, který vytrval na zásadách.«

Vzpomeňte si jen na útoky moderny a uvažte, kde ta moderna dnes jest. Jak by družstvo vypadalo, kdyby se ho byli zmocnili tito lidé? K jakým cílům by se ho bylo užilo? My jsme to všecko přečkali a proto s hrdostí se díváme na družstvo jako na baštu nerozbornou, která budí důvěru u našich přátel a úctu u nepřátel.

Dobrotivý Bůh nám dává sladké krůpěje, že i mnozí vlažní členové, kteří se odvraceli od nás, vracejí se k nám, poněvadž vidí, že skutečně naše družstvo pracuje, jak se na katolický spolek sluší. Vítám 28 nových členů v našich řadách, kteří jsou znamením. že družstvo nepřekročilo ještě kulminačního bodu. Družstvo je jako strom. Pokud nové větve vyrážejí, dotud je strom v plné síle. Když nové větve přestanou vyrážeti, staré schnou a strom hyne. Naše družstvo tu i tam ztratilo halouzku úmrtím členů, ale vyráží nové větve, noví členové se hlásí. — Doufám, že naše družstvo neklesne, nýbrž čím dále tím více zmohutní.

V budoucnosti nás čekají dvě věci, práce a boj. K práci je naše družstvo založeno. Mnoho práce bylo vykonáno. Ovšem mnozí nám vytýkají, že jsme ještě leccos jiného mohli vykonati. Ale my jsme pracovali svědomitě, pokud naše síly stačily; Bůh naší práci očividně žehnal a proto právem můžeme býti s prací vykonanou spokojeni, poněvadž hlouček náš je malý. Všecky členy voláme ku práci intensivní, poněvadž nás čeká boj, a to veliký. Dnes je rozpoutáno všecko proti katolíkům. Volní myslitelé, nepřátelé školství, manželství nerozlučitelného a jiní se sdružují a sápou se na církev, aby ji vyvrátili ze základů. Proto jest nám bojovati na mnoha stranách. Bude nám asi tak jednati jako těm, kteří se ze zajetí babylonského vrátili do Jerusalema. Jednou rukou stavěli, druhou bojovali. Když se přičiníme, dává nám Bůh záruku, že naše práce nebude marna. Když vidíme, že v minulosti nám bylo dopřáno přestáti tolik útoků, když pozorujeme rozkvět družstva v přítomnosti, můžeme zajisté s klidnou myslí pohlížeti do budoucnosti. Naše snaha se nese k tomu, abychom ve všem pracovali ke cti a slávě Boží. (Pochvala.)

2. Čtení protokolu poslední valné hromady.

Jednatel Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé řádné valné hromady, jenž byl bez debaty schválen.

3. Jednatelská zpráva družstva Vlast za XXI. správní rok.

Přednesl jednatel T. J. Jiroušek.

Velectěné shromáždění!

Družstvo Vlast, stará katolická bašta, katoličtí zápasníci za křesťanskou osvětu v literatuře, již po 22. vždy jednou v roce se scházejí, aby vyslechli, co bylo během roku podniknuto, ve skutek uvedeno a rokují o tom, co by se dále dělati mělo. Jako každého roku i letos jest souhrn naší činnosti bohatý. Nejen správní výbor svědomitě a rozvážně pracoval, ale také i odbory družstva: »Historický kroužek«, »Socialní odbor« a »Literární sekce« se činily seč mohly, aby družstvo Vlast, katolické literární centrum v království Českém, dávalo svojí činností a prací vzorný a povzbuzující příklad i ostatním jednotám a spolkům katolické veřejnosti české.

Vzpomínám jen jedné práce, kterou Literární sekce na podzim m. r. podnikla, již pak správní výbor družstva schválil, která jest již v proudu, vzpomínám oslav na památku Nestora českých povídkářů, nezapomenutelného českého lidového romanciéra Františka Pravdy, které letos přičiněním Literární sekce, místního komitétu v Jarošově a přičiněním správního výboru družstva Vlast v tomto měsíci v Jindřichově Hradci a v Nekrasíně odhalením pamětní desky Františku Pravdovi budou provedeny. Dík všem, kdož se o podnik tento přičinili, a zvláště díky vroucí všem, kdož hmotně jako dárcové pomohli literární družině kolem družstva Vlast seskupené tak pěkné a památky Pravdově záslužné dílo vykonati. »Slavme slavně slávu Slavů slavných«, napomínal již v polovici minulého století Kolár Čechoslovany. Nuže, také u nás nezapomíná se slov takových mužů, kteří pracovali a strádali pro svůj lid a pro zvelebení našich zemí koruny Svatováclavské. Literární sekce každého roku nejednou vystoupí s památkou toho kterého vlastence a kněze buditele, literáta a zápasníka za českou mluvu, za českou školu, za dědictví otcův, za víru sv. Václava a sv. Ludmily. Vrcholem těchto oslav bude však letos jistě oslava památky velikého literáta lidu českého v dobách nejstrastnějších, oslava Františka Pravdy, velebného kmeta Vojtěcha Hlinky v jeho rodném místě Nekrasíně. Bůh dej, aby nám přála pohoda.

Družstvo Vlast letošním rokem těší se přízni katolické veřejnosti a členové jeho jsou opět vyhledáváni katolickým lidem jako staří zkušení rádcové, spolkáři, sociologové a pionéři katolického stavebnictví nového života v království Českém. Důkaz toho podán byl sjezdem katolických stran českých ve velkém sále konviktském, kde hlava družstva byla hlavou sjezdu a ze sjezdu vyšla jako hlava všech spojených katolíků českých. Pánové, kdo jste byli svědky a snad i účastníky sjezdu katolických stran a jeho průběhu, jak obezřetně a taktně veden i zakončen

byl, dáte mně zajisté za pravdu, že takového ředitele a takové hlavy mohou nám záviděti všecky jiné politické a socialní strany v národě. Již 28 let súčastňuji se socialního hnutí a národního života českého, ale tolik musím doznati, že nikdy nebyl jsem svědkem takové jednosvorné, zanícené lásky k předsedovi, jakou projevovalo sta delegátů katolických spolků a katolických organisací českých dne 17. června t. r. v Konviktě. Tam byl položen základ k novému životu katolického lidu v Čechách. Nuže, Bůh žehnej, ať se dílo plně zdaří.

A jiný zjev. Zakladatel družstva dp. Tomáš Škrdle, známý pilnou mravenčí zdatností pro všecko dobré, také během tohoto roku dočkal se ocenění svých zásluh o církev a katolický život v Čechách, kteréhož vyznamenání dostalo se mu sv. Otcem Piem X. v kříži »Pro Ecclesia et Pontifice.«

A nyní k zprávě samé.

Pokud se týče vnitřní správy družstva výborem, kterýž za předsednictví vldp. dra Rud. Horského v ustavující své schůzi dne 27. června m. r. zvolil si za I. místopředsedu pana Karla Ulricha, c. k. poštov. pokladníka v Praze, za II. místopředsedu dp. Vlast. Hálka, faráře v Liboci, a za jednatele T. J. Jirouška, red. na Král. Vinohradech, objevovala se činnost výboru a vrcholila hlavně v 9 schůzích, které správní výbor během XXI. správního roku konal.

V těchto schůzích bylo sděleno, že Rev. Rob. Polášek v Americe v Pánu zesnulý odkázal družstvu 84 dolarů, což činí 419 K, a že dp. Frant. Stibor, farář v Jinonicích, daroval družstvu 1000 K v státních papírech. — Pokud se týče knihtiskárny, přibyl do ní nový, čtvrtletní časopis »Květy lásky«, vydávaný dp. Ant. Hoffmannem na Král. Vinohradech v zájmu tamního sirotčího útulku sv. Josefa. Pí. Drůbková tiskla u družstva opět 30.000 výtisků »Drubkova zpěvníku«, dp. Jos. Duda, farář z Novosedel, tiskl u družstva dějiny a místopis osady Novosedelské, a také dp. Filip Heussler, farář ve Střížově u Jihlavy na Moravě, zadal tiskárně naší nové vydání svých kázaní. — Z nových tiskopisů družstva přibyl tiskárně v minulém roce nový Socialní kalendář, jehož v I. ročníku na r. 1906 tisklo se na zkoušku 1000 exemplářů a který se ujav, vyjde letos v ročníku II. na rok 1907 ve 1200 exemplářích. Dále se pokračuje ve vydávání Dra Rud. Horského »Sebraných kázaní«, které dospěly k svazku VII. — Spolek sv. Bonifáce v Praze zakoupil z kalendářů »Sv. Vojtěcha« a »Socialního« celkem 400 exemplářů, aby jeho členové mohli dočísti se tam o vzrůstu díla Spolku sv. Bonifáce v Čechách, kteréž články do uvedených kalendářů napsal dp. red. Tom. Škrdle. — Také Jednota katolického učitelstva českého zakoupila pro své členy 100 výtisků z kalendářů »Sv. Vojtěch« a »Socialní« na r. 1906. Na r. 1907 vydá Jednota katolického učitelstva českého u družstva sama svůj kalendář »Štítný«, kterému přejeme hojného rozšíření mezi katolickým učitelstvem českým a veškerými přáteli české katolické výchovy mládeže. — Za účelem rozšíření tiskárny na menší práce, na které jeden malý šlapací stroj již nedostačoval, zakoupen byl od p. Frant. Zrnky druhý šlapací stroj tiskařský

v obnosu 1266 K. — Dále bylo nutno opraviti po pětiletém chodu plynový motor a dáti u něho převrtati rozváděcí ústrojí a předělati příslušné části, což provedla ve třech dnech firma Jana Havlíka v Praze za obnos 316 K, nejlaciněji z podaných nabídek firem jiných. — Vedle uvedeného bylo nutno zaříditi od přízemku spolkového domu do II. poschodí na levou chodbu vodovod, kterážto práce s celým zařízením stála 213 K 48 h.

Následkem upravení cenníku o zvýšení mzdy a snížení pracovní doby, které postupně od Nového roku 1906 započalo, jak se toho domohli typografové a strojmistři v celém svazu knihtiskáren rakouských, musil výbor učiniti opatření, aby se při mnohých tiskopisech mohlo beze škody dále pokračovati, aniž by se z periodických tiskopisů něco zastavilo. Rozumí se samo sebou, že i tisk pro soukromé osoby ve všech a nejen v naší knihtiskárně byl zdražen. Pokud se týče tisku družstva, aby zvýšením mzdy a snížením pracovní doby v tiskárnách zavedené neutrpěl, učinil výbor družstva tato opatření:

»Vlast« během roku nutno učiniti o 6 tiskových archů slabší, aby se přirážka nemusela díti na předplatném. — U »Vychovatele« zvýšilo se předplatné o 1 K v roce a ve dnech 15. července a 15. srpna, kdy jsou prázdniny, vydá se jedno číslo, a to vždy s dvojím číslováním a na konec roku vřadí se přehledný obsah do textu čísla. — U »Našich Listů« vydají se v červenci a v srpnu dvě čísla toliko jednoduchá o 4 stranách, místo dosavadních 8stranných čísel. — »Sborník historického kroužku« místo 4krát vydá se 2krát v roce s číslováním jako o čtyřech číslech a bude míti v roce místo 16 toliko 14 tiskových archův obsahu, aniž by se dosavadní předplatné zvyšovalo. — Kalendář »Sv. Vojtěch« bude se ročně vydávati místo o šesti o pěti tiskových arších obsahu a právě tak i »Kalendář Socialní«. — Při brožurových časopisech bude se pro ušetření poštovného, papíru, marek a vůbec práce expediční a kancelářské dávati více čísel dohromady. To týká se hlavně »Hlasů Svatováclavských« a »Vzdělavací četby katolické mládeže«.

Pokud se týče podpor knihoven a darů knih k rozšíření a zakládání katolických knihoven, byly darovány a zaslány knihy: Do tří knihoven katolického rolnického spolku na Moravě, klášterní knihovně v Dlažkovicích u Třebenic, Knihovně katolického dívčího českého gymnasia na Král. Vinohradech, Knihovně Rev. Jos. Pelnáře v Sev. Americe, Lidové knihovně far. Ferd. Blažka v Biskupicích na Moravě, Lidové knihovně P. Methoděje Vojáčka v Třebešicích, Křesťansko-socialně-vzděl. spolku v Českém Dubu a Knihovně České Akademické Lize v Praze. Mimo to dávány jsou časopisy družstva »Vlast« a »Naše Listy« Čítárně Národní rady české v Praze a všecky naše časopisy dostává zdarma Česká Akademická Liga v Praze. K doplnění darovaných knih pro knihovny zakoupeno bylo výborem v ceně 10 K brožurek historicko-statistického obsahu »Němci a Češi« od Jos. Himmera, faráře v Tuřanech, k nimž autor darem připojil 14 brožurek »O socialní činnosti kleru.«

Vedle této osvětové činnosti usnesl se výbor, že společně s Jednotou katolického učitelstva českého a se Spolkem na zakládání katolických knihoven zařídí v domě družstva vlastní lidovou knihovnu, již povede jednatel družstva. Knihovna se otevře na podzim tohoto roku. Na vazbu knih povoleno z družstva 20 K.

Literátům a katol. spisovatelům povoleny byly k podpoře v jejich práci a studii z fondu katol. spisovatelů tyto obnosy: 60 K, 50 K, a Matici Radhoštské povoleno 5 K, Katolickému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 50 K, a ze Socialního fondu povolena remunerace jednomu socialně pracujícímu našinci 100 K.

Dlužno zároveň toho vzpomenouti, že dp. Jan Filip Konečný, farář ze Zálesní Lhoty, přednášel letos na počátku roku v jedné z velkých schůzí Lvové společnosti ve Vídni o vývoji a rozsahu činnosti družstva Vlast. kterážto přednáška mezi německými katolíky rakouskými vzbudila pro zájem družstva všecku pozornost, a přednášející byl hlučnou pochvalou hojně odměněn. Mnohý z katolických časopisů německých ve Vídni s pochvalou také referoval o přednášce dp. Filipa Jana Konečného.

Ve výboru družstva dne 7. února bylo také protestními řečmi předsedy vldp. dra Rud. Horského, redaktora dp. Tomáše Škrdle a red. T. J. Jirouška odpověděno na protikněžské a protináboženské útoky prof. dra Masaříka v pražských schůzích pokrokářů, jakož i proti pohanění náboženství profesorem Karlem Judou. Všecky tři řeči vyšly tiskem v časopisech družstva. Vedle toho vyslovil výbor díky p. JUDru Juliu Nejedlému za skvělé a statečné zastání a hájení nerozlučitelnosti a svátosti stavu manželského v zemské advokátní komoře pro král. České dne 26. listopadu 1905 proti advokátu dru Boučkovi.

Za příležitostné a blahopřejné dopisy výboru družstva během roku zaslané poděkovali pl. tit. pánové: J. M. kapitolní probošt Dr. Mikuláš Karlach na Vyšehradě, Antonín Kloboučník, bisk. vikář a děkan v Pacově, Josef Beran, bisk. vikář a děkan v Králové Dvoře nad Labem, P. Karel Aug. Nováček. rektor koleje Redemptoristů v Praze, Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, univ. profesor a dvorní rada v Praze, JUDr. Julius Nejedlý, zemský advokát v Praze, a přátelské pochvalné a povzbuzující dopisy k výboru zaslali Rev. Frant. Tichý, děkan z Nové Prahy v Sever. Americe, a dp. Karel Procházka, farář ve Stochově. Poděkovací dopis za zaslaný obnos 200 K k spolkovým účelům zaslala Jednota sv. Methoděje pro vydržování českých služeb Božích ve Vídni a za darování knih se poděkovaly pěknými přípisy: Spolek katolického rolnictva českého na Moravě, Spolek Pražských poštovních zřízenců. Klášterní správa v Dlažkovicích, Katolické dívčí gymnasium na Král. Vinohradech, Správa lidové knihovny v Biskupicích na Moravě, Lidová knihovna v Třebešicích, Křesť.-social. vzděl spolek v Čes. Dubu a Česká Akademická Liga v Praze. — Musím také upozorniti na vzácný zjev, že během roku přihlásil se Ústřední spolek katolických textilních dělníků v Německu za odběratele »Našich Listů« pro své české členy a dnes odebírá jich již 95 exemplářů.

Končím. Děkuji všem, kdož jakýmkoliv způsobem, ať duševně, ať finančně družstvo Vlast podporovali a úkol náš nám umožňovali. Zaplať Bůh!«

Předseda se táže, přeje-li si někdo k jednatelské zprávě slovo — nikdo se nehlásí — zpráva se schvaluje.

4. Zpráva účetní za XXI. správní rok (od 1. října 1904 do 30. září 1905).

Dle usnesení výborové schůze družstva Vlast, konané za předsednictví Dra. Rudolfa Horského dne 29. května t. r., bylo usneseno, uveřejniti v »Našich Listech« a ve »Vlasti« součet příjmů a vydání, jakož i aktiva a passiva. »Naše Listy« vyhověly tomuto rozkazu v č. 44. ze dne 30. června t. r. a otisk z »Našich Listů« rozdán byl přítomným. Dle toho mělo družstvo Vlast ve XXI. správním roce, t. j. od 1. října 1904 do 30. září 1905, příjmů 97.839 K 28 h a vydání 94.817 K 50 h, takže jest čistý zbytek 3.021 K 78 h.

Výkaz celého jmění družstva Vlast jest tento:

1. Activa:

Spolkový dům	K	152.212·24
Cena knihtiskárny	„	41.218·66
V papírnickém závodě bylo zboží, farních, obecních a školních tiskopisů v ceně	„	13.000·—
Cena starších knih a brožur	„	10.000.—
Inventář družstva	„	400·—
V záložnách bylo uloženo	„	417·39
Zbytek z I. skupiny příjmů a vydání	„	3.021·78
	K	220.270·07

Passiva:

Hypothekární dluh v České spořitelně	K	24.038·40
Hypothekární dluh v Městské spořitelně	„	7.202·66
Hypothekární dluh ve spolku Praha	„	38.711·14
Fond pro katolické spisovatele	„	28.282·07
Fond socialní	„	4.578·51
Soukromým osobám dlužíme	„	10.720·46
	K	113.533·24
Odečtou-li se od aktiv	K	220.270·07
passiva	„	113.533·24
zbývá	K	106.736·83

Pokladník družstva red. Tom. Škrdle objasnil valné hromadě jasně a přehledně finanční stav družstva, žádaje, aby zpráva jeho do veřejnosti dávána nebyla, poněvadž žádný obchodník neodkrývá nezasvěcencům nebo lidem, jimž do obchodu jeho nic není, úplně svých karet.

Pravil mimo jiné, že až do roku 1904 inclusive nalézalo se družstvo Vlast v citelné tísni, uplácejíc při stejných příjmech jako dříve veliké dluhy. které si přivodilo zřízením tiskárny a koupí

vlastního domu. Ale rokem 1905 začal již utěšený obrat, ten rok jsme přestali nové dluhy dělat a r. 1906 začali jsme docela soukromé dluhy splácet. Tak jsme uplatili r. 1906 $^{7}/_{2}$ — 319 K 77 h, $^{29}/_{3}$ — 964 K 63 h, $^{1}/_{6}$ — 1000 K, celkem 2284 K 40 h — ten dluh nám odpadne a o to se zmenší naše úroky, placené soukromým osobám.

Poukazuje na další zdroj příjmů — větší obnosy byly zvlášť uvedeny — a na situaci, v níž se nyní družstvo naše nalézá, projevil pokladník naději, že r. 1907 bude nám možno další část soukromých dluhů zapraviti.

Předseda objasnil i sám některé účetní položky, podal na pokladníka různé dotazy, jež byly k spokojenosti zodpověděny, a na konci účetní zprávy přečetl zprávu revisorů, jež zní do slova takto:

»Prozkoumavše bedlivě účty družstva Vlast a všech jeho časopisů, fondů, knihtiskárny, spolkového domu a papírnického závodu shledali jsme veškeré položky a doklady k nim ve vzorném pořádku.«

V Praze, dne 28. června 1906.

Jos. Růžička,	Karel Ulrich,	Theodor Pokorný,
c. kr. pošt. oficial.	c. kr. pošt. pokladník.	c. kr. pošt. pokladník.

Po tomto prohlášení udělila valná hromada pokladníku jednohlasně absolutorium.

5. Zprávy odborů.

a) Zpráva o Historickém kroužku za rok 1905.

Referent školní rada dr. Mat. Kovář.

Ve valné hromadě Historického kroužku konané dne 5. února zvoleni byli do výboru: místopředsedou vsdp. dvorní rada ThDr. Frant. X. Kryštůfek; jednatelem PhDr. Matěj Kovář; pokladníkem dp. Václav Roudnický; knihovníkem vsdp. ThDr. Antonín Podlaha, Ve výboru mimo tyto zasedali: dp. P. Ferdinand Černovský O. A.; vsdp. Jos. Hamršmíd, převor rytíř. řádu malt.; vdp. Václav Honejsek, kons. rada a farář u sv. Haštala; vdp. ThDr. Karel L. Řehák, farář u sv. Ducha; vdp. ThDr. Alois Soldát, univ. profesor; dp. Frant. Tischer, kníž.-arcib. archivář, dp. Ludvík Vachek, podpřevor rytíř. řádu malt. a prof. Josef Vávra. Jako delegát Vlasti účastní se schůzí výboru dp. Tom. Škrdle, redaktor. — Za revisory účtů zvoleni: dp. farář P. Václ. Váchal a dp. podpřevor Ludvík Vachek.

Úmrtím ztratil Historický kroužek horlivého člena výboru faráře a kons. radu Václava Honejska. Týž v poslední vůli odkázal kroužku 200 K. Budiž mu vděčná paměť!

Za člena Historického kroužku přihlásil se dp. prof. ThDr. Jan Zítek.

Přednášky konaly se tyto: Dne 6. ledna 1905 přednášel p. prof. Josef Vávra »Z dějin české emigrace ve Slezích«; dne 5. února 1905 vsdp. převor Josef Hamršmíd »O visitaci kláštera maltézského r. 1373 a 1609«; dne 17. prosince 1905 měl před-

nášku vsdp. kanovník Dr. Antonín Podlaha »O životě církevním v Čechách na začátku 18. století« a p. prof. Vávra dne 21. ledna 1906 »O Waldsteinovi«. Dne 18. února 1906 přednášel vdp. Dr. Karel L. Řehák »O životě Lutherově« a dne 4. března »O lutheranismu v Čechách«. Všechny přednášky, zvláště poslední dvě, byly hojně návštíveny a hlučným potleskem odměněny. Výbor za ně vyslovuje povinné díky.

Historický kroužek dožádán byv od zemského sdružení spolků katolických, aby se tam konaly přednášky historické, zvolil k tomu účelu komisi, v níž zasedali převor Hamršmíd, Dr. Kovář a Václ. Roudnický. Táž navrhla, aby v zamýšlených přednáškách probrala se doba prvního křesťanství v Čechách, doba Karla IV., doba husitská, protestantismus v době předbělohorské a pobělohorské. Slíbili přednášeti převor Hamršmíd, kanovník Dr. Podlaha, prof. Vacek, Václ. Roudnický, Dr. Řehák, Dr. Kovář, prof. Domabyl.

Darem dostal Historický kroužek od zemského výboru poslední svazky Archivu českého a Sněmů českých a dva svazky (IX. a XIV.), které mu scházely, začež vysloveny díky. Jiných dobrodinců bohužel kroužek nyní nemá. Kéž by se jich hojně zase našlo.

Širší sbor sešel se, jak navrhl to dp. Roudnický, dne 29. listopadu, při čemž referát převzal sám navrhovatel, upozorniv na některé nové spisy a zjevy historické. Podobné schůze měly by se častěji opakovati.

Návrh vdp. em. vikáře Fr. Vacka, aby se sepisovaly zprávy o kostelích, obrazích v nich, malbách a pod. a tyto zprávy aby se otiskovaly ve Sborníku, byl uveřejněn a některé zprávy podává již sborník. (Viz články Fr. Štědrého, faráře ve Slavětíně.)

Sborník, tato chlouba družstva Vlast a Historického kroužku, založený † P. Jos. Svobodou r. 1893 a redigovaný Drem Mat. Kovářem, v loňském VI. ročníku jakožto čtvrtletníku přinesl několik pozoruhodných prací, jež podali: J. V. Bouchal »Dějiny vikariátu Litoměřického v 18. stol.«; Dr. Jos. Kašpar »Šlechtičtí rodové v Chlumci n. C. ve stol. XVI.« a »Z minulosti města Chlumce n. C.«; Dr. M. Kovář »Praha za vlády Francouzů, Bavorů i Prusů r. 1742—1744« a »Mikšovicova kronika Lounská«; J. M. Lambert »O příchodu Židů do Čech«; † Dr. Antonín Lenz »Sv. Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích«; Jos Lintner »Po bitvě na Bílé hoře«; Václav Oliva »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí«; Fr. V. Peřinka »Zrušení kláštera panen benediktinek v Pustiměři«; Dr. Ant. Podlaha »Z prvých let činnosti arcibiskupa pražského Zbyňka Berky z Dube«, »Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického« a »Z dějin katolické reformace ve stol. XVIII.«; Fr. Štědrý »Lenešice a farní osada Perucká«; Dr. Jan Zítek »Cechovní pořádek některých řemesel ve Velešíně«. — Kromě toho má Sborník drobné zprávy historické od J. P. Hille, Dr. M. Kováře, Dr. Ant. Podlahy a Frant. Zemana; pak posudky vyšlých spisů historických od Dr. Mat. Kováře, Fr. V. Peřinky, Dr. Ant. Podlahy a Fr. Štědrého.

Máme hojně dobrých pracovníků, jimž přejeme svěžesti, síly a vytrvalosti. Odběratelů bylo by si přáti, aby bylo více, by se tento náš časopis historický šířil a tím i prospíval.

Předseda Dr. Rudolf Horský: Loni byly zde proneseny domněnky, že Historický Kroužek nevyvinul prý tak intensivní činnost, jak by bývalo možno. Letos můžeme konstatovati nemalý pokrok. Kroužek pracoval nad své síly. Béřeme na vědomí jednatelskou zprávu a žádáme pan red. Tom. Škrdle, aby v sezení Kroužku tlumočil naše díky a přání, aby se mu dílo dařilo. —

b) Zpráva Socialního odboru družstva Vlast.

Referent Tom. Jos. Jiroušek.

Velectěné shromáždění!

Letos je tomu právě 15 let, kdy Socialní odbor se založil; o průběhu založení a celého působení Socialního odboru během uvedené doby slyšeli mnozí z vás dne 25. června t. r. a čísti to budete ještě v »Našich Listech«. Dne 25. června t. r., abychom oslavili den založení Socialního odboru, uspořádali jsme jubilejní a slavnostní schůzi. Až na tři zemřelé členy odboru, a to P. Josefa Svobodu, kněze Tovaryšstva Ježíšova a historika českého; p. Tomáše Tichovského, řídícího učitele z Olšan, a nikdy ve schůzích nescházejícího p. Františka Kotrče, mistra holičského v Praze, jimž dej Bůh věčnou slávu, dostavili se do schůze bývalí členové odboru, a kteří dostaviti se nemohli, poslali alespoň pozdrav a omluvenku.

Ve schůzi této mluvili: předseda dr. *Rudolf Horský*, místopředseda *Václav Žižka*, jednatel *Tomáš Jos. Jiroušek*, a ze starých členů odboru p. *Václav Dvorský*. Účastenství bylo značné a schůze vyzněla v radostech nad dílem patnácti let; kéž by se Socialní odbor za příštích patnáct let mohl opět vykázati takovou prací, jakou letos se vykázal, kéž by ještě patnáct nových let se dočkal a s ním radosti té i všickni jeho nynější členové.

Členy odboru nyní jsou: předseda dr. Rud. Horský, místopředseda Václav Žižka, pokladník red. Tomáš Škrdle, jednatel T. J. Jiroušek, farář Vlastimil Hálek, Václav Průša, mistr obuvnický, Fr. Waldmann, redaktor »Křesťanského Dělníka« v Praze, a Tom. Roháček, bývalý učitel z Král. Vinohrad, který do našeho odboru přihlásil se na podzim minulého roku.

Náš Socialní odbor za uplynulý rok vykazuje se mnohou socialní prací a činností, ale nad vše to, co během roku vykonal, vysoko povznáší se rokování Socialního odboru, která konal dne 9. října 1905, tedy den před demonstrativním průvodem socialních demokratů před zemský sněm v Praze za všeobecné rovné hlasovací právo; dále dne 27. listopadu 1905, tedy opět v den před všeobecnou demonstrací v celé říši za všeobecné rovné hlasovací právo pod rudými prapory a konečně dne 4. prosince 1905, kdy všecka česká veřejnost a veškeren český tisk bez rozdílu stran až na Socialní odbor a časopisy družstva Vlast, zvláště až na »Naše Listy«, všade horoval — pro všeobecné

přímé a rovné hlasovací právo. Tehdáž, v těch pohnutých dobách, kdy jako bez rozmyslu stavěna byla v jindy hrdém oposičním a deklarantském národě českém česká, státoprávní i katolická a socialní politika všeobecným rovným hlasovacím právem takořka na hlavu, tehdáž to byl Socialní odbor a jeho bojovníci, tehdáž to byly jediné »Naše Listy«, které zachránily v jindy oposičním, deklarantském národě českém — české, státoprávní, katolické a socialní politice čest, že hlahol pro socialně demokratické, nečeské, nestátoprávní a nespravedlivé všeobecné rovné hlasovací právo nevyzněl jednosvorně a celistvě k velikému zármutku centralistů, odpůrců státoprávní a federace. Pánové, kdyby byl Socialní odbor za celou dobu svého patnáctiletí nic nedokázal než to, o čem právě jsem se zmínil, už to samé stačí, aby jeho jméno pro všecky doby v dějinách národa českého zaznamenáno bylo zlatým písmem pro vždy.

Tehdáž, pánové, nasadili jsme v těchto pohnutých dobách nejen svoje síly, nejen své existenční naděje, svoji minulost, ale tehdáž pánové, nasadili jsme v boji tom — *i svoji čest a my vyhráli.* Dnes je jasno každému, kdo nemá politické bělmo na očích, kdo něco čte a sleduje, že všeobecné rovné hlasovací právo základem české, státoprávní a katolické politiky ani socialistiky býti nemůže. Nad tímto fantomem domnělé spravedlnosti stojí zde zájmy národa, tříd a stavů veškeré naší sociéty a těm my zůstaneme, jako jsme zůstali v dobách zlých — věrnými.

A nyní k naší výroční zprávě.

Socialní odbor družstva Vlast od poslední valné hromady konal 6 schůzí, v nichž jako v letech minulých rokoval o časových socialních zjevech a otázkách v různých směrech. Tak na příklad velice činný člen Socialního odboru dp. farář *Vlastimil Hálek* jako dobrý pozorovatel katolického života přednášel ve svých referátech »O sjezdu protialkoholickém v Brně konaném ve dnech 23. a 24. dubna 1905«, »O životě konkubinátním ve Vídni«, »O omezení tanečních zábav«, »O zemském sirotčím fondu«, »O pamětních knihách farních a obecních«, »O podporování chudých obcemi«, »O prostředcích ku povznesení nedělního a svátečního klidu« a »O Vackových dějinách socialních.«

Předseda vldp. dr. *Rudolf Horský* referoval o poměru mezi církví a státem a o rozluce státu s církví ve Francii.

Místopředseda odboru p. *Václav Žižka* referoval o anarchismu a jeho nebezpečí pro společnost, o všeobecném rovném hlasovacím právu a právu kresťansko-socialním a o socialních demokratech a jejich nápravě.

Redaktor dp. *Tomáš Škrdle* referoval o mzdě a pracovní době dělníků, o zápasu za mzdu a o právu volebním se stanoviska dělnického a živnostenského, o šetrnosti a spořivosti.

Pan *Tomáš Roháček* referoval o zásadách křesťanských a vytrvalosti katolíků v těchto zásadách a o volebním právu žen živnosti a obchody vedoucích.

Jednatel odboru *Tom. Jos. Jiroušek* referoval o všeobecném rovném hlasovacím právu a o právu zájmovém, o všeobecném rovném hlasovacím právu a o povinnosti volební, o všeobecném

rovném hlasovacím právu a osobní bezpečnosti při volbách, o všeobecném rovném hlasovacím právu a státoprávním stanovisku českého národa, o stávce, výluce, boykotu a arbitraci.

Pokud se týče přednášek mimo Socialní odbor, konaných členy odboru ve schůzích a ve spolcích jiných, přednášel předseda vldp. dr. *Rudolf Horský* na socialním kursu zemského sdružení katolických spolků v Praze a v Křesť.-social. spolku katol. jinochů a mužů na Kladně a na organisační schůzi na Žofíně v Praze. — Pan *Václav Dvorský* přednášel v Křesť.-social. spolku v Radnicích u Plzně. — Jednatel *Tom. Jos. Jiroušek* přednášel ve Sv.-Jos. Jednotě v Holešovicích, na konferenci zástupců katolických spolků v Praze a okolí, na socialním kursu zemského sdružení katol. spolků v Praze, v Katolickém jubilejním spolku »Praha«, dvakrát ve schůzích organisačních v sále »Merkuru« na Starém Městě a v sále restaurace »u Němečků« na Vyšehradě.

Mimo tuto činnost vypracován a zaslán byl vzorec stanov na založení nového katolického spolku do Hořovic, novinami byl podán protest proti účastenství některých křesťanských socialů ve průvodech socialních demokratů demonstrujících pro všeobecné rovné hlasovací právo. Dále zavedena byla v Socialním odboru tak zvaná právní rada pro čtenáře »Našich Listů«, kterou udílí a řídí — jak bylo časopisy družstva ohlášeno — dp. farář Vlastimil Hálek a konečně jest mi sděliti, že podán byl Socialním odborem přípis díků p. JUDr. Juliu Nejedlému za jeho statečné vystoupení proti návrhu dra Boučka, navrhujícímu v advokátní komoře pro král. České v Praze, aby komora zasadila se o rozlučitelnost stavu manželského.

Končím poděkováním všem, kdož v socialním odboru pracovali, a děkuji všem, kdož jakýmkoliv způsobem Socialního odboru pamatovali. Další činnosti Zdař Bůh!

Předseda: Můžeme býti spokojeni s prací Socialního odboru. Mnozí z vás byli svědky, kterak jsme před několika dny oslavili nadšeně 15leté trvání Socialního odboru. Mnozí o našem působení v té věci ani nevěděli. Když slyšeli všecko, co se tu provedlo nepatrnými prostředky a málo silami, byli prací tou nemálo povzneseni a nadšeni. Doufejme, že Socialní odbor i na dále rozvine utěšenou činnost.

c) Zpráva o činnosti Literární sekce.

Referát jednatele Boh. Jiráčka, katechety.

Velevážené shromáždění!

Literární sekce družstva »Vlast« předstupuje před velevážené shromáždění, aby i ona vydala počet ze skromné práce své.

Literární sekce konala celkem 9 schůzí, jichž súčastňovali se tito pp.: Tom. Škrdle, Vl. Hálek, Dr. Rud. Zhaněl, Fr. Žundálek, Jos. Flekáček, Tom. Jos. Jiroušek a jednatel. Jako hosté v různých schůzích účast měli pp.: Jar. Zika, Filip Jan Konečný, Ant. Suchoradský.

V těchto 9 schůzích svých posoudila Literární sekce celkem 113 knih a periodických časopisů, mimo celou řadu brožur. Přijala a uveřejnila celkem 8 resolucí; slavnostní večery konala dva. (Pravdův večer a večer Jana Podlahy, arcikněze.) Posmrtné vzpomínky mužů o katolický život zasloužilých konala při svých schůzích čtyři. Slavnostní schůze své konala tři. Dopisů buď za radostných či truchlých okamžiků zaslala osm. Přednášku veřejnou konala jednu (dp. Vl. Hálek v kníž.-arcib. semináři). Za dopisujícího člena zvolen pan Ant. Plaček, měšťan v Pacově, při slavnostní schůzi k jeho poctě pořádané.

Utěšeně však zasáhla Literární sekce i do působení družstva Vlast, neboť působením dp. kuráta Otty Kozlíka navázány byly styky se světoznámou literární *Leo-Gesselschaft* ve Vídni, kde dp. farář Filip Jan Konečný konal přednášku o cílech a působení našeho družstva »Vlast«, čímž známost o našem družstvu přenesena i za hranice, a to do sboru nad jiné vzácného a na slovo vzatého, čímž zajisté i slavnému družstvu »Vlast« jsme prospěli.

Péčí dp. Frant. Žundálka, katechety, navázali jsme styky i s jinými větvemi slovanskými a máme účast na jejich životě katolickém a národním a sami z nich čerpáme posilu a trpělivost v boji vlastním.

Literární sekce dala také podnět k trvalému uctění památky F. Pravdy a s radostí shledáváme, že hlas náš nezůstal jen pouhým návrhem, ale že stal se skutkem, o čemž svědčí nástávající slavnostní dnové v Jindřichově Hradci a Nekrasíně, jimž nechceme předbíhati.

Literární sekce pracuje tiše a nehlučně. Vzděláváme se, názory své ve věcech literárních vyměňujeme, seznamujeme se s novými plody literatury, která Bohu žel v době přítomné vyniká sice hojností, jejíž však obsah tak zhusta není ku vzdělání čtenářů, ba spíše k jejich zkáze. Proto Literární sekce co vhodného, to ráda a ochotně doporučuje, co nevhodného, na to katolíky upozorňuje, aby tak předem věděli, po které knize mají sáhnouti a které se varovati. Při práci své však hledí Literární sekce jen na věc, t. j. obsah knihy a né na osoby, od nichž ten či onen spis vyšel, chválí, co chvály zasluhuje, zamítá, co zamítnutí zasluhuje. Jednání naše je vážné, konané s rozmyslem, práci svou konáme rádi, než žel, že je nás málo k práci tak obsáhlé a žeň je tak hojná. Máme mnoho nepřátel, nepřátelský tisk den co den se šíří a zvětšuje, kdežto o tisku dobrém, katolickém to říci nelze a nám několika, kteří z vlastních svých prostředků knihy si kupujeme a posuzujeme, nelze vše projíti a posouditi.

Proto prosí Literární sekce, aby i jí věnovala se pozornost a rady její aby také slyšeny byly, my rádi a ochotně pracovati budeme i dále, nehledajíce ni zisk ni slávy, nám stačí vědomí, že pracujeme pro věc dobrou, která, dá Bůh, jistě přinese užitku. Další činnosti volám upřímné a srdečné: Zdař Bůh!

Předseda: S povděkem přijímáme tuto zprávu a prosím, aby Lit. sekci byl vysloven dík.

Redaktor Tom. Škrdle: Naše Literární sekce má ve středu svém katechetu Fr. Žundálka, jenž zná většinu slovanských jazyků, a jako bývalý bohoslovec v Gorici slovinsky plynně mluví. Tento pan katecheta seznamûje nás s literární činností bratří slovanských, hlavně katolických Slovanů, a jest Literární sekcí splnomocněn, blahopřáti všem vynikajícím Slovanům nebo slovanským družstvům literárním při jejich jubileu, čímž naše sekce přichází s nimi v bližší styky a spojení. — Druhý vzácný člen Literární sekce jest c. a k. voj. kurát v Praze, Dr. Rud. Zháněl, Moravan. Ten zase pěstuje literární styky naše se sesterskou Moravou a Slezskem, čímž se činnost naší sekce značně oživuje.

6. Dotace družstva Vlast.

Jednotě sv. Methoděje ve Vídni udělila valná hromada pro r. 1906 200 K podpory.

7. Volba čestného člena.

Dr. Rud. Horský:

Jest podán výborem návrh, aby dr. Julius Nejedlý byl jmenován čestným členem družstva. Zasloužil si toho dávno tento neunavný a dosud nedoceněný pracovník. Před lety jsme si přáli, abychom měli advokáta, který by se nebál hájiti práv katolických. A takového muže jsme našli. Jest jím dr. Nejedlý. Nám kněžím úplně zdarma posloužil a stále tak činí ve věcech právních, kdykoli ho za to žádáme a v přední řadě naše družstvo jest mu povinno nemalou vděčností za nezištné velké služby, které mu za různých příležitostí prokázal. Zvláště sluší mu vzdáti čest za neohrožené hájení katechetského stavu proti nesvědomitým útokům prof. Masaříka. Jestliže v tom sporu jeho právnický věhlas nebyl korunován výsledkem, mají v tom ruce zajisté svobodní zednáři. Dr. Nejedlý nasadil při tom svou existenci, své jméno. Co útoků zkusil od nepřátelských novin a přece nedal se odstrašiti od hájení spravedlivé věci.

Pro Tiskovou Ligu zvláště dal dr. Nejedlý mnoho praktických pokynů, tak že bez něho by nebylo možno tak úspěšně pracovati. A všecky tyto nezištné porady dr. Nejedlý učinil s největším urychlením. Týž statečně obhájil také nerozlučitelnosti manželské, když všichni advokáti ze strachu před klienty byli pro rozlučitelnost. Pětičlenná komise měla tuto otázku zkoumati; zasedali v ní tři židé, jeden odpadlík od víry a jeden protestant. A tu se ozval jediný dr. Nejedlý a pozvedl hlas svůj proti porušení svazku manželského. Pojede s námi též do Jindř. Hradce, aby měl tam nadšenou přednášku o postavení ženy po rozluce manželské. Muž, jakým jest dr. Nejedlý, dávno si zasloužil, abychom uznali vděčně jeho obrovské zásluhy o družstvo čestným členstvím. (Pochvala.)

Dr. Jul. Nejedlý byl na to jednohlasně a nadšeně zvolen za čestného člena družstva.

Diplom čestného členství odevzdá mu časem dvoučlenná deputace.

8. Volba předsedy, dvou výborů a jednoho náhradníka.

Dle návrhu výboru zvoleni valnou hromadou jednohlasně: předsedou: Dr. R. Horský, do výboru: duch. správce Emil Stárka, a katecheta Ant. Suchoradský. Za náhradníka: katecheta Frant. Žundálek. — Z venkova došly tři volební listiny, které tyto pány rovněž jednosvorně volily.

Předseda děkuje za zvolení a podotýká: Stárnu, sil ubývá, ale když vidím, s jakou chutí se katolíci hýbají, i já dostávám novou chuť k práci. Doufám, že v blízké době se mi dostane pomocníka a budu se moci více věnovati katolické organisaci. Teď mně to nebylo možno v takové míře, jak jsem si přál. Mám osadu se 6000 obyvateli a jsem pro ni sám, vikariátní úřad zabere též mnoho času, v obecním výboru mně svěřili nejobtížnější funkce a slibná organisace katolická mne zvolila za svou hlavu. Nevím tedy, čeho se dříve chopiti. Chodím spát ve 12 hod. a vstávám v 5 a cítím únavu. Ale prosím Boha, aby mi i na dále dopřál síly k hojné práci. (Pochvala.)

Emil Stárka, duch. správce: Před lety někdo prohodil, že dr. R. Horský je lev s vylámanými zuby. Dnes povídá, že stárne. Kdo však jej slyšel na katolické schůzi 17. června, byl by viděl, že v plné síle slavil své triumfy. Tam se ukázalo, že dobří katolíci k němu lnou upřímnou láskou. Proto můžeme se těšiti, že síly jeho pomohou družstvu k dalšímu rozkvětu.

9. Volné návrhy.

Volný návrh podal pouze výbor, a to resoluci, která by odpovídala nynější situaci. Resoluce výboru valnou hromadou přijatá zní:

> Valná hromada s povděkem vítá prohlášení praesidia Zemské Jednoty katol. duchovenstva, které vyzývá skupiny duchovenské, aby se pilně radily o situaci, povstalé bojem o školu.
>
> Valná hromada družstva vyzývá rovněž všecky své členy a stoupence, aby stáli na stráži, aby útoky nepřátel proti rozlučitelnosti manželství a proti prováděcím nařízením zemské školní rady české bedlivě studovali, posuzovali a odráželi.
>
> Jest nejvýše na čase, aby se katolický tisk, hlavně brožury a letáky, co nejvíce šířil, aby tím katolíci o všem potřebném poučeni byli. Bohatší nám dejte peníze, jiní literárně pracujte, agitujte a tisk rozšiřujte, a tak spojenými silami odrážejme všecky útoky na církev a víru naši.
>
> Čilé agitaci pražských organisovaných katolíků vzdává valná hromada všecku chválu a staví ji za vzor; rovněž se zálibou pozoruje valná hromada rozkvět Všeodborového sdružení katolíků v král. Českém a katolických českých zemědělců. Se všemi těmi organisacemi stojí družstvo Vlast v přátelském poměru a tato vzájemná součinnost jest zdárnému vývoji katolické práce jen ku prospěchu.

Konče valnou hromadu provolal předseda s přítomnými třikráte slávu sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I., Jeho Emin. ndp. kardinálu a českomor. Episcopatu.

Hned po valné hromadě konala se první výborová schůze a zvoleni byli: za I. místopředsedu: Karel Ulrich, c. k. poštovní pokladník; za II. místopředsedu Vl. Hálek, farář v Liboci; za jednatele: Tom. Jos. Jiroušek, red. »Našich Listů«. — Jediní, kteří od založení družstva ve výboru zasedají jsou: red. Tom. Škrdle a Karel Ulrich.

Z básní Jana Karníka.

ČERVNOVÝ VEČER.

Nad západem rudé jiskry srší,
zlaté loďky plují oblohou,
v kraji lesa sedím na návrší,
žitné moře šumí u nohou.

Vlahý vánek chladí zmdlené skráně,
klasy šepcí v tichém sčeření,
mír a úkoj z Božské piju dlaně,
v jejímž stínu zraje osení . . .

IN MEMORIAM.

(J. T.)

Můj drahý hochu, jak červnový den
vzplanul jsi zářně — a smrti pad' v plen.

Jako by nádherný červnový den
do tenat soumraku byl polapen!

Jasmínem zavoněl, růžemi vzplál,
tisícem květů vstříc slunci se smál —
jak mladý hrdina v boj jsi se hnal . . .

Náhle jsi odešel — a nejdeš zpět,
nepřijdeš, nemůžeš v rozkvetlý svět!

Nad rovem zapadlým cypřiše kmen
střeží tvůj hluboký, poslední sen,
na větve vzpomínka usedne jen!

Sladký den červnový na věky zhas' —
kéž věčných světel tě uvítal jas!

VERŠÍKY ČASOVÉ.

I.

Ó velcí mrtví naši, pod vavřínem
když kosti vaše tlejí v hrobě stinném,
těch plodů zralých, které z Pravdy věčné kmene
vy česali jste, národ brzy zapomene — —
leč jestli jednou v chvilce nestřežené
jste láli Církvi, matce povržené,
ten kousek křehký — doba tomu svědčí! —
vám nesmrtelnost u nás zabezpečí!

II.

Tak mnohé staré přísloví
jak zlatou rybku pravdy jiskru vyloví.
»Proto jsem já žid,
abych šidil lid«,
tak kdysi u nás říkávali.
Teď dlouhobradí mudrci,
— jimž blaho lidu na srdci! —
tak přísloví to předělali:
»Proto přišel žid,
aby v zaslíbenou zemi
uveď český lid!«
A na truc »davu kněžourů a tmářů«:
to největší náš pokrok v očích pokrokářů!

Soud Masarykův s katechety.

Napsal FILIP JAN KONEČNÝ.

Masarykův soud se 308 katechety v Praze skončil pro obžalovaného příznivě. Z toho ovšem veliká radost mezi realisty. Považte jen: Katecheti žalovali prof. M. dvakrát pro hanlivou urážku jejich stavu, učiněnou na veřejné schůzi, a soud osvobodil pana doktora po obadvakrát! Když jest tedy pan profesor tak velice nevinen, nekazme jeho přátelům radosti a nevěřme nerealistickým jazykům, kteří tvrdí, že právě v té velké radosti Masarykovců z osvobození jejich vůdce jest podezřelé znamení pociťované mistrovy viny. Nevěřme též novinám, tvrdícím, že Dr. Bouček, obhájce Masarykův, byl výsledkem soudním překvapen, ba že (prý) takového ukončení neočekával. Nevěřme všemu tomu a radujme se s radujícími, aby radost jejich byla úplná a nikdo aby si z nich nemyslil, že on nebo jiný svým svědectvím pomohl panu profesorovi z bryndy. Ne! My bereme na vědomí výhru Masarykovu a přejeme mu, aby měl z ní *radost v dobrém svědomí* . . . bez výčitek . . . bez obav do budoucnosti . . . bez vděčné závaznosti k »šikovným« přátelům . . . bez povídání, že veřejné mínění mluví o jeho mravní porážce atd.

Abychom v budoucnu nezapomněli, proč jsme v této chvíli realistům vítězné radosti nekalili, rozhlédneme se trochu po význačnějších částkách soudního jednání a podáme zde na památku některé jeho rysy: Řeč profesora Masaryka »U Helmů« vyvolala značné vzrušení nejen mezi námi katolíky, ale i mezi našimi realisticko-pokrokářskými odpůrci. Pan doktor tam tvrdil, že náboženství musí ven ze škol, že katolická církev a věda *(která?)* jsou dvě nesmiřitelné protivy, že katecheti jsou vládou placení denuncianti. Tak to přinesl hned druhého dne po schůzi tělesný orgán M. »Čas« a socialistické »Právo lidu«, načež prolétlo to všemi novinami. Pohana učiněná katechetům brána ve smyslu všeobecném, dotýkajíc se jejich celého stavu. V tom smyslu psaly

nejen naše katolické časopisy, nýbrž i listy nám nepřátelské, zvláště učitelské a pokrokářské, a v tom smyslu mluveno i na několika schůzích proti nám, proti náboženství katol. a církvi a proti »denunciantům« klerikálním. Na jedné takové schůzi řečnil i M., dav na veřejnost proroctví, že prý Řím je už teď na dobro ztracen, definitivně odbyt. V tom smyslu psal »Čas«, i když prý byl p. M. upozorněn, že referát o schůzi »U Helmů« není správný, a v tom smyslu píší všecky časopisy M. blízké i teď po rozsudku a pan profesor nepůsobí in contrarium i když vycifuje, že se tím správnost rozsudku osvobozujícího zesměšňuje a v pochybnost uvádí. V jakém smyslu dr. M. o katechetech »U Helmů« mluvil, vysvítá z horečné snahy jeho přátel, chtějících katechety zastrašiti a žalobu znemožniti. Vzpomeňte jen, jak surové osobní útoky činěny v »Čase« na Dr. Nejedlého, když se rozhlásilo, že zastupovati bude uražené katechety! Vzpomeňte, jak se vybízelo organisované učitelstvo, aby zasílalo potřebný materiál *do bytu* panu M. proti »denunciantům« katechetům. Vzpomeňte, jak se rozhlašovalo, že před soudem p. prof. M. přidrží »Zrcadlo« katechetům a v něm i »doklady« denunciační. Vzpomeňte, jak dle jmen uváděni na novinářský pranýř katecheti, kteří, nedbajíce terrorismu realisticko-pokrokářského a učitelského, mužně cti své žalobou před c. k. soudem hájili, a jak vychvalováni v »Čase« vzdělanější (?) katecheti, kteří nesouhlasili s vystupováním dra. Nejedlého. To prý byli hrdinové, kteří »mají v sobě vědomí *jen trochu* (bohužel, že »jen trochu«) poctivosti a pravdy« (viz »Zrcadlo«, str. 11.); vzpomeňte, jak i německá cizina pobuřována za hranicemi pro M., jenž v listech protestantských štváčů vyličován člověkem pobožným, evangelickým mučeníkem a obětí nesnášenlivého fanatismu rakouských katolíků atd.; vzpomeňte toho všeho a — radujte se s realisty!

A teď, když jsme vítěznému hrdinovi »sláva« provolali, obraťme další list v soudním řízení, abychom zvěděli, kterakým způsobem pan Masaryk vyhrál. Osoba jeho jest tak vzácná, že třeba věděti, nejen co se stalo, ale jak a proč se stalo! Slyšte tedy, ubozí klerikálové a přemožení katecheti! Když všechno vyhrožování a pranýřování nepomohlo a když žaloba byla na výtečného řečníka od »Helmů« podána, pojal kurážné zástupy Masarykovy strach a shledávány posily válečné až na Moravě. Tamější bývalý katecheta, odpadlický kněz Josef Svozil získán, aby jako »takékatecheta« cítil se s katechety spoluuraženým, aby podal *svým* jménem na Masaryka žalobu, ale tak, aby celá záležitost dostala se před porotu jako přečin spáchaný tiskem. Před porotou doufal dr. Bouček spíše chráněnce svého vysekati, než před c. k. soudem. Plán se nezdařil. C. k. soud uznal porotu nepříslušným místem a pozval si výtečného řečníka »od Helmů« *k sobě*, načež pan Svozil vzal žalobu zpět. Pan M. i jeho obhájce nechali si líbit svozilovskou komedii, ukazujíce, že nemají před strachem uděláno, když takovými směšnými a všem lidem jasnými »knify« hledí si pomoci. Fakt, že totiž pan Svozil žaloval Masaryka Masarykovým obhájcem, a to, že žaloval *jako bývalý* **katecheta,** dokazují víc než dost, *v jakém* smyslu profesor M.

»u Helmů« mluvil a co před soudem v duši cítil: Kdyby byl M. »u Helmů« o »takových« nebo dokonce jen o »takovém« katechetovi řekl, že »denuncuje-li, jest denunciant«, nebyl by mohl p. Svozil jako **bývalý příslušník stavu katechetského** vůbec ani té žalobní komedie na záchranu M. provésti, kterou provedl, leč že by i významem tak *omezeným specielně* **sama sebe** *byl cítil* uražena. O tomhle svozilovském pokuse, vysekati M. zatažením soudního líčení před porotu, nečtu v »Zrcadle« — žádné chvály, ba ani ne vděčného upozornění! Pane Dušku, proč? Odepřete *svým* čtenářům odpověď? Odpírejte — hanby *a doznání v neodpovědi obsaženého* ani sobě nezapřete, neřku-li jiným lidem opodál stojícím. Uvádí-li kdo v pochybnost Masarykovu nevinu, uvádí ji v podezření nejvíc a význačně Svozilova žalobní komedie. Tak se u nás v Čechách dosud žádný spisovatel, redaktor a řečník nebránil: to je zvláštnost naducence Masaryka!

Když všecko Svozilovo i Boučkovo namahání, aby dostali při před porotu, selhalo a když bylo dle rozhodnutí úřadu dostaviti se k obávanému c. k. soudu, shledávány cesty jiné, na nichž by výtečného muže a jeho veřejné postavení i s profesorskou pensí bylo lze zachrániti. Pan M. sbíral sice »*doklady*« ku »Zrcadlu katechetům«, ale síle jich argumentace tak málo před c. k. soudem důvěřoval, že ničeho proti tomu nenamítal a podnes nenamítá, když jeho právní rádce, chopiv se upozornění příslušného úřadu, který již nechtěl stání déle a na jinou dobu odročiti, jak si dr. B. a jeho klient přáli — tak neohroženými byli tehdáž chlapíky! — a poučujícího *významně*, **že žalobcům bude dokázati,** *pronesl-li M. urážlivý výrok o katechetech a v jakém spojení*, celou obranu na této versi, jemu v poslední chvíli takořka suggerovanou *založil, a vinu obžalovaného v obojím směru* **popřel,** tvrdě v obraně, že M. všech katechetů nemínil, že smysl a spojení slov jeho v řeči »U Helmů« bylo jiné, podstatně od žaloby odchylné, jelikož prý p. M. pouze řekl »takoví« respective »takový« katecheta« je denunciant, a ne že »katecheti jsou denuncianti vládou placení.« V tomto smyslu vypovídali všickni Masaříkovi svědci, hlavně dr. Schiessl a redaktor »Času« Dušek, jenž jako beránek nesl kůži na trh za nešťastného principála, doznav před soudem, že referát »Času« byl nesprávným, že prý pojem pravdy je příliš široký, že nepročetl ani rukopisu ani korrektury, že falešný údaj v »Čase« opravil — a že dr. Nejedlému, jenž ho hnal do úzkých, vůbec odpovídati nebude atd. *Jen tak vyhrál Masaryk.* Obhájce dr. Bouček popřel výrok Masarykovi za vinu kladený; všickni Masaříkovi svědkové svědčili v tomto záporném smyslu *a jen pro tuto versi osvobodil soud M. u obojí instance*, nenabyv přesvědčení: že by byl pan profesor »užil svých slov v tom znění, jak je žaloba uvádí«. Tak stojí doslovně silným tiskem psáno v »Zrcadle katechetům« na str. 41. Zdůrazněno budiž, že obhájce Masaříkův opět a opět (Zrcadlo na str. 23—41) tvrdil, že klient jeho nemínil všech katechetů a že žalobu *v tom* smyslu hleděl učiniti směšnou (mohli by prý žalovati i »katecheti« židovští a protestantští atd., němečtí katol. kněží str. 40 v Zrcadle). Podobně svědčili »rozhodně« jiní svědkové s redaktorem Duškem,

tvrdíce s důrazem, že pan profesor nemínil všecky katechety, nýbrž že měl na mysli zvláštní případ »takového« katechety kdesi na Smíchovsku. Proti tomu svědčil pod služební přísahou zeměpanský úředník *dr. Gellner*, že M. výrok za vinu v žalobě mu kladený učinil, ba že ještě jiné »nezákonné výroky« učinil. (Zrcadlo, str. 31.) V podobně nepříznivém smyslu pro M. vypovídali dva pod přísahu vzatí nerealističtí studenti, začež se jim i s drem Gellnerem dostalo v humanitářských orgánech realistických moc lichotivých poznámek! . . . Pozoruhodno jest, že obhájce Masaříkův nejen odmítal urážku katechetů všech, ale že ani o »takových«, ba ani o »takovém« katechetovi-denunciantu ze Smíchovska důkaz *soudní* nenabídl, nýbrž jen při druhém líčení, drže právě vyšlé »Zrcadlo katechetům« v ruce, povídal: *tady jsou doklady! C. k. soudu odevzdati tyto důkazy na prozkoumanou však si dr. B. netroufal* a spokojen byl, že opět Masaryka na týž způsob jako poprvé vysekal.

Jaký dojem rozsudek o osvobození M. na veřejnosti udělal, možno posouditi z *Hajnových* Novin, kdež stálo, že prof. M. užil *pohodlného* prostředku k vítězství, nechav totiž popříti obžalobu, místo aby byl nastoupil důkaz pravdy, což by prý nebylo právě nesnadným bývalo. Je vidět, že vítězství páně profesorovo nad katechety neuspokojilo očekávání našich nejzarytějších protivníků, a že je popudilo k dosti ostré kritice realistické výhry. Hajnovcům nedostačilo pouhé *osvobození* Masaříka, získané *popřením* hanlivého výroku proti katechetům: Hajnovci a s nimi jistě mnozí jiní, také my klerikálové, očekávali *odsouzení katechetův na základě provedeného důkazu pravdy jejich* školského denunciantství, což však p. Masařík, boje se *odsouzení vlastního*, nechal svými věrnými zásadně a důsledně popírati, *takže vlastně před c. a k. soudem byl nucen dáti katechetům vysvědčení nejlepší.* Co by bylo radosti v táboře realisticko-pokrokářském, kdyby se do světa mohlo hoditi heslo: Katecheti byli soudně usvědčeni z denunciantství! Vždyť i nyní, kdy M. byl jen »osvobozen« čili bez trestu *propuštěn z nařknutí*, že katechety z denunciantství obviňoval, jest tolik radostí nad *jeho zachráněním*, že antiklerikální studentské a učitelské spolky hledí ho hromadně voliti čestným členem! Učitelský jeden list dokonce tvrdí, že M. za učitelstvo bojoval (před c. k. soudem vše statečně popříti nechav?) a velikou bitvu pro svobodnou školu proti klerikálům vyhrál! Pan dr. Hajn může býti zcela bezpečen, že kdyby prof. Masaryk byl mohl provésti důkaz pravdy o denunciantství katechetů, byl by tak s ohromnou radostí udělal, korunovav takměř všecko dosavadní proticírkevní dílo a působení své konkretním a velmi působivým výsledkem. Že dr. M před c. k. soudem couvnul a s velikou vřavou novinářskou ohlašovaný důkaz proti katechetům nenastoupil, stalo se jen proto, *že si netroufal a o svou kůži se bál.* Tomu také nasvědčují všecky »Doklady«, jež jsou v »Zrcadle« na 72 stranách uvedeny z celých Čech a Moravy, ba i z Ruska, a jež mají tyto pozoruhodné vlastnosti: 1. Ze šedesáti pěti uvedených »denunciačních« katechetských případů je téměř *šedesát* bez náležitých podpisů zasílatelů. 2. Ze šedesáti pěti pří-

padů jest opět téměř šedesát obvinění bez pravých a plných jmen podezíraných katechetů. 3. Zasílatelé denunciačního materiálu podpisují se všelikými písmeny S. P. atd. a rovněž tak jmenují obviněné katechety, píšíce: Páter M., farář K., kaplan K. 4. Zasílatelé jsou tak přímí a počestní mužové, že ani *osad a let* ohromnou většinou plným jménem neuvádějí, v nichž se vyličované případy staly. 5. Ze šedesáti pěti v »Zrcadle« uvedených případů jsou velmi mnohé takového zrna, že i různé chybičky a protizákonné jednání obviňujících zasílatelů jsou jasny a byly dokonce i ve sporech učitelů s kněžstvem i školskými rozličnými úřady kárány, ba i trestány, tak že vlastně katecheta jeví se i v těchto obrázcích proti učiteli v právu. 6. Ze šedesáti pěti v »Zrcadle« uvedených případů byly některé ihned, jak spisek vyšel, *z nepravdy usvědčeny* od katechetů, kteří, poznavše ze začátečních písmen (P. S. atd.) své jméno, mužně na veřejnost vystoupili, celým jménem se podepsali, celým jménem zakukleného učitele-pisálka jmenovali, k odpovědi vyzvali a obvinění v »Zrcadle« v pravém světle jako lež ukázali, na př. *prof. katecheta Sauer*, jenž uveřejnil učitelem mu před lety zaslaný list, v němž auktor-učitel katechetu prosil za odpuštění, že ho z denunciantství podezříval. Když ovšem odpuštění od kněze před časem dostal, nyní se mu v »Zrcadle« zase obviňováním z denunciantství odvděčil! Co měl ubohý dr. M. s takovými doklady před c. k. soudem začíti? Takový materiál hodí se snad do »Knihovničky Času«, ale ne pro soudní úřední řízení, a nač by také v 65 případech nastavoval M. za schované pod jeho kabátem učitele *svá* drahocenná osobní záda trestním paragrafům? Dr. M. jest učený pán, proto si myslil: Když vy učitýlkove jste takovými strašáky, že neuvádíte ani svého ani obviněných kněží celého jména, píšíce jen »učitel T.«, farář P. v B., jděte si s tímhle prádlem před soud hezky sami a nenadstrkujte mne, jenž k vůli jedinému řečnickému obvinění katechetů mám nebezpečné soudní opletačky. Panu Dr. Hajnovi, jenž je za větrem, hezky se řekne: prof. Masaryk měl nastoupit důkaz pravdy a tušíme, že by se mu byl netěžko podařil; ale vezmi si s dlaně dukát, když je tam jen černý »flek«!

O druhém přelíčení žalujících katechetů Masaryka přinesly noviny zprávy, že obhájce páně profesorův, drže v ruce »Zrcadlo katechetům«, volal: »Tadyhle jsou doklady« k řeči Masarykově. Opravdu? Tedy usvědčují — osvobozeného a osvoboditele! Proč? Poněvadž »doklady« sebrány jsou nejen ze všech končin naší vlasti, nýbrž i *proti katechetům* **všech** *možných katogorií*. Učitelské dopisy denuncují M. katechety systemisované i nesystemisované, definitivní i prozatímní, stálé i výpomocné, na ústavech veřejných i soukromých, z času přítomných i minulých (Masaryk začíná též s povídačkou »na počátku let šedesátých«), na školách obecných, měšťanských, na gymnasiích, reálkách, průpravnách, na školách a domácích i přespolních, takže dostávají faráři, kaplani, děkani, katecheti, profesoři, ba i konsistoře, zkrátka *všickni* kněží a všecky církevní úřady všech stupňův a hodností, nižádné »katechetské« kategorie nevyjímaje. Je tedy vytáčka Boučkova před soudem, že M. měl na mysli jen »tako-

vého« nebo jen »takové« katechety. v přímém rozporu s »doklady« a jich tendencí, což věru jest velice málo chvály hodno. *V jakém* smyslu »denunciantství katechetů míněno, viděti z případu, v němž o učiteli náboženství poznamenáno (»Zrcadlo« str. 128), že »se choval celkem korrektně«, že »byl mazaný, ale opatrný« a dokonce i »básník biskupa Brynicha«. Když jsem tuto zprávu četl, pozasteskl jsem si: Milý příteli, katecheto *Vladimíre Hornove*, usmívej se spokojeně a vykračuj si v Pardubicích, až tam přijdeš, směle, — tvůj špinivý slídič z r. 1898—99, jemuž jsi v Pardubicích vykládal náboženství, víc na Tobě »chybného« nalézti nemohl; dal tě však mezi »doklady« denunciančni a hlavní pachtýř »české« filosofie (?) a humanity našel i to vhodným zvěčnění ve svém »zrcadle«! Ano, ano! Někteří lidé staví pranýř hanby *sobě*, — — tak bývají stranickou záští zaslepeni! Páni studenti, provolávejte dále panu M. *sláva!* Kdyby žil dnes Torquato Tasso, možná že by přepracoval »*Osvobozený* Jerusalém« na »osvobozeného Masaříka« či Masaryka, nebo — dle »Času« — Massaříka neboli též Massáryka a Masarýka, či jak se opravdu ten zázračný pozemčan jmenuje!

Z uvedených »dokladů« ze všech *vlasti končin a ze* **všech** *kategorii katechetův a ze* **všech** *let nové školy* mohl by tedy více než dosti poučiti se *Dr. Bouček*, v jakém smysle **skutečně** dr. M. »u Helmů« mluvil. Proti jednomu neb dvěma katechetům neshánějí se přece důkazy z celých Čech **a** Moravy! **O tom** se tedy mohl poučiti dr. Bouček, obhájce Masarykův, jenž před soudem v obojím stání pořád a pořád odmítal urážku všech katechetů a celého jich stavu, tvrdě, že jeho klient je nevinen, poněvadž užil slov »takoví« resp. »takový« katecheta, to jest, že M. mínil určité *jedince* mezi katechety, když mluvil o vládou placených jejich denunciantství, ale ne všecky. Zde v »dokladech« vyhlíží ta věc a »smysl spojení slov« páně profesorových trochu jinak; vyhlíží tak, jak původní zpráva »Času« zněla, dokud ji Dušek neopravil; vyhlíží tak, jak ji zaznamenánu měl do slova policejní úředník dr. Gellner, a vyhlíží tak, jak ji v žalobě uváděl obhájce katechetů dr. Nejedlý. Prosím za odpuštění — ale já jsem »Zrcadlo« nevydal ani »dokladů« jeho nesbíral, — já je jen četl a co jsem v něm »pravdivého« našel, tady jsem sdělil. Může-li to dr. Bouček vyvrátiti nějakým »takovým« nebo »takovými« argumenty, ať vyvrátí; jinak zůstávají katecheti čistí, ale ne tak jest s těmi, kteří je špinili a na veřejnosti z denunciantství bez soudně platného důkazu obviňovali.

Ještě dvě maličkosti! Prof. M. osobně k soudu se nedostavil. Z toho vyvozoval »Čas«, (viz »Zrcadlo« str. 10.), jakousi sebevědomou povýšenost páně doktorovu nad žalobou, jako by M. nechtěl se snížit ke katechetům a jako by mu na soudě nezáleželo, nebo jako by si byl vědom své mravní nevinny atd. »Zrcadlo« praví, že prý dr. Gellner a dr. Nejedlý nemohli skrýti svého zklamání, ale »To jsou taková procesualní imponderabilia, ale těžká a účinná«. — Nikoli! I neklerikální veřejnost soudila jinak než »Čas« o neobjevení se prof. M. před c. k. soudem. Záleží-li na tom redakci realistické, ať si přečte z těch dní »Čecha«

a najde tam štiplavou poznámku: Prof. M. bylo těžko a na nejvýše nebezpečno *osobně* před soudem popříti smysl obžaloby: byl by býval před *svými* lidmi octnul se zápornou odpovědí v situaci hrozně nemilé. Proto nechal M. záležitost tak choulostivou obstarati za sebe jiným. Prof. M. právě nedostavením se k soudu šikovně a lacino si pomohl na všecky strany. A to, milý »Čásku«, jest procesualní velmi těžké i účinné ponderabile, vůči němuž neměl bys nechat svého pána proti »Čechu« v bryndě!

Na stránce 11. píše se v »Zrcadle«: »Nevíme, jak se cítil P. Škrdle z »Vlasti«: měli jsme však příležitost přímo při přelíčení hovořiti s několika katechety z přítomných asi 30 a slyšeli jsme jejich slova, že za znění žaloby neberou zodpovědnosti, že vystupování dr. Nejedlého, že jeho odůvodňování žaloby za tuhé vězení pro žalovaného jest sprosťáctví atd.« Nevíš toho dobrý »Čase«? Nastav ouško, já ti to povím! P. Škrdle, nevida u soudu hrdinského tvého principála, významně si deklamoval: Všudy dobře, doma nejlíp a — máš-li sádlo na hlavě, nechodívej k soudu na slunce! Že P. Škrdle jako katecheti, s nimiž jsi mluvil a jež »nechceš jmenovati«, tebe si nevšímal, i když jsi ty (jak z referátu patrno) o něho se staral a po něm žádostivě pošilhával, stalo se proto, že muž takového charakteru jako důstojný pán Škrdle nemluvívá s redaktory, jimž »pojem pravda jest příliš široký« (viz své »Zrcadlo« str. 28). Taková nehoda může se ti, drahý p. redaktore »Času«, s P. Škrdlem přihoditi ještě vícekrát a nejen tobě, nýbrž i tvým velikánům, protože lidé »z Vlasti« o řeč s vámi nestojí, ponechávajíce s útrpným úsměvem »podobné štěstí« moderním kněžím, kterým za jejich lásku k Vám dostane se poklony dr. Boučkem a Drážďákem, že prý, kdybyste jim dle jejich vzdělání přiměřeného zaopatření v životě občanském poskytnouti mohli, že prý by jich od církve na 800 odpadlo ne-li ještě více! My nařknutí či-li »denunciantství« tomuto nevěříme, majíce za to, že jsou to jen realistická přání a lákání dotyčných duchovních — aby se dali naverbovati do los von romistického »Priesterheimu« v Halle atd. a doufáme, že následkem hrubé urážky té budou kněží od nynějška v obcování a mluvení s realisty opatrnějšími, následujíce příkladu »P. Škrdle z Vlasti« a uvažujíce o slovích: »Čiň čertu dobře, peklem se ti odslouží!«

Zatím z 800 musí realisté hodně sleviti, neboť dosud mají *tři* zaopatřené kněžské odpadlíky, a kdo ví, čeho se ještě na nich nedočkají! Kdo zradil jednou, může zradit podruhé.

Závěrečná otázka: Kdo vlastně vyhrál — katecheti či Masaryk? Nebude »příliš široký pojem *pravda*« chodit vítěze realistické do »Času« strašit! Tohle »procesuální imponderabile« musí teď opravdu z »Času« ven, aby mu jeho heslo nebylo k hanbě!

Aféra prof. Judy.

(Dokončení.)

III. Z úvahy předchozí je zřejmo, jaké má naším právním řádem vytčeno postavení středoškolský profesor vzhledem k náboženství, a že ono samo o sobě problematické ustanovení základních zákonů státních o tak zvané volnosti projevu mínění na těchto povinnostech ničeho měniti nemůže. A nyní otázku: Splnil p. prof. Juda tyto své povinnosti vzhledem k legálnímu chování se vůči náboženství? Či příčil se projev jeho platnému řádu, ať již co se týče norem všeobecně zavazujících, či norem specielně pro určité kruhy občanstva platných? Ač ovšem po všem předchozím otázka tato nepodléhá nejmenší pochybě, řekněme — a tolik spravedlnosti možno snad i od největšího fanatika a stranníka páně Judova očekávati, aby tak uznal — že je to při nejmenším sporno. A tím přicházíme k bodu dalšímu: Měl za takovýchto okolností[71]) farář, jehož jurisdikci on (sc. Juda) i mládež jím vychovávaná podléhá, tedy farář kompetentní, právo veřejným projevem tištěným — tedy způsobem stejným, jakým učiněn štváčský projev Judův — vyzvati jej ku satisfakci, vzhledem k pohoršení, jež Juda zcela nesporně dal? To nepodléhá, pánové, nejmenší pochybě, že právo to měl. A to *netoliko právo,* nýbrž i *povinnost,* soudil-li, že nábožensko-mravní výchova okrsku jeho jurisdikci svěřeného doznala by újmy. Povinnost plynoucí právě zase z jeho specielního postavení (— nota bene: veřejnoprávního!), a to netoliko povinnost svědomí (neboť každý přísahy a povinností stavu svého nebéře tak na lehkou váhu, aby je prostě a krátce hodil přes palubu, jako jistí pánové jiného stavu), nýbrž i positivní povinnost *právní.* Vedlo by daleko a vyžadovalo by zvláštního delšího pojednání, kdybychom chtěli zde jen poněkud zevrubněji pojednati o právním postavení farářově dle práva církevního i státního ve směru uvedeném. To vymýkalo by se však užšímu rámci této úvahy, a proto chceme jen co nejstručněji uvésti tolik, že právo zmíněné (pokud se týče povinnost) je naprosto nesporné, bezprostředně vyplývajíc z úřadu jeho, z duchovní správy (cura animarum), jemu svěřené, neboť farář má vésti osadníky své k víře, zbožnosti a křesťanským ctnostem, zabraňovati dle sil svých všem škodlivým vlivům, jež by těmto věcem mohly býti na úkor, on má povinnost, víru hájiti a starati se o to, aby zachovávány byly zákony církevní atd. Farářovo právo takové i povinnost jemu odpovídající, v případě daného pohoršení a k vyvarování těžších následků proti duchovnímu blahu osady a zdaru celého působení farářova *soukromě nebo veřejně zakročiti,* pokud se týče odstraniti stav právu se příčící, také v positivním církevním zákonodárství jako samozřejmé se předpokládá, vyplývajíc právě, jak řečeno, z podstaty úřadu samé; a bylo by si také za opaku vskutku těžko mysliti správné a prakticky úspěšné vykonávání úřadu farářského takovým způsobem, jak upraveno je právem.

---

[71]) Projev ten ostatně nebyl jediný, nýbrž štvaní protináboženské a proticírkevní dálo se od prof. Judy po dlouhou dobu přímo soustavně.

Ač ovšem vzhledem k omezenému místu musíme se uskrovňovati na míru nejstručnější, soudíme přece, že citovati jest aspoň snesení sněmu Tridentského (sessio XXIII. c. 1. decr. de reform.): »Cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est..... et in caetera munia pastoralia incumbere, quae omnia nequaquam ab iis praestari et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt; sacrosancta synodus eos admonet et hortatur, ut divinorum praeceptorum memores factique forma gregis *in iudicio* et veritate pascant et regant.«

Též v doktrině jest o věci té úsudek jednosvorný.[72])

Poněvadž pak i státní zákon rakouský ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z. o zevnějších poměrech církve katolické stojí na stanovisku a za princip vytkl (viz §§ 14. n. n. cit. zák.), že úřady církevní nutno spravovati dle zásad církevního práva, pokud tyto nepříčí se zákonům státním (kterýžto předpis jakožto princip celý citovaný zákon ovládající a výslovně pro vyšší úřady církevní stanovený dlužno beze vší pochyby analogicky konstatovati i co do správy a výkonu úřadu farářova), a ježto bez jakékoli pochybnosti jednání p. far. K. Dostála, kterým ujal se náboženství beze vší příčiny napadeného, netoliko že nepříčilo se zákonům a nařízením státním, nýbrž naopak zřejmě k tomu směřovalo, aby bylo hájeno proti bezprávným útokům netoliko náboženství katolické, v těch kterých směrech i státními zákony a nařízeními chráněné, nýbrž náboženství vůbec, rovněž těšící se v říši naší

---

[72]) Z literatury (přirozeně velice četné) církevního práva možno poukázati na monografické pojednání prof. na české právnické fakultě JUDra Kamilla Hennera v Mischler-Ulbrichově Österr. St.-W.-B. (1897 díl II. str. 796): »Der Pfarrer soll seinen Pfarrlingen ein treuer Ratgeber sein; er hat das Recht, dieselben zur Erfüllung der Kirchengesetze zu ermahnen u. sie eventuell zu rügen.« (*Týž* doslova stejně i v O. S. N. IX. 18b. (1895): »Konečně má býti farář věrným rádcem svých osadníkův; jemu přísluší právo, aby osadníky k plnění církevních zákonů napomínal, i popřípadě káral. Tamže: »Farář bdíti má nad tím, aby ve škole se nekonalo nic na úkor katolické víry, pokud ovšem školní zákony světské mu v tom nebrání« atd.) Srovnej dále i literaturu týmže na citov. místě v St.-W.-B. uvedenou, dále uvedenou od *Scherera*, Handbuch des Kirchenrechtes I. § 92. Z nejnovějších na př. Dr. *František Heiner* (univers. prof. ve Freiburce), Katholisches Kirchenrecht (Paderborn 1901) I. díl str. 318: »Alle diese Befugnisse bezw. *Verpflichtungen* ergeben sich von selbst aus der dem Pfarrer obliegenden Seelsorge, d. i. aus seinem Berufe, die ihm untergebene Gemeinde zum Glauben und zur christlichen Tugend u. Frömmigkeit herauszubilden, darin zu bestärken u. zu fördern. Aus diesem Grunde übt er (scil. farář) auch *das Recht der öffentlichen oder privaten Ermahnung, Warnung und der väterlichen Zurechtweisung aus«* etc. Dále Th. Dr. et JUDr. Jan B. *Haring* (univ. prof. ve Št. Hradci) Grundzüge des katholischen Kirchenrechtes (Št. Hradec 1906) I. díl str. 279: Bezüglich der Disciplinar- und Regierungsgewalt ist folgendes zu bemerken: Sicher besitzt der Pfarrer eine iurisdictio pro foro interno. Ebenso besass er einst eine ziemlich weitgehende iurisdictio pro foro externo (týká se v c. 3., X_1, 31. uvedeného práva »plebano« příslušejícího vynášeti pravoplatně a samostatně církevní tresty [»sententiam interdicti vel excommunicationis«], kteréž Wernz II., str. 1041 v této všeobecnosti popřel. Slovo »plebanus« značí prý praelaty, což ovšem ze znění zákonníku Řehořova dalo by se těžko dokázati. Právo takové dle citované dekretalie farářům asi příslušelo, nyní ovšem *ne* přísluší. Pozn. naše.) Ob ihm aber heute eine Jurisdiktion für den äusseren Rechtsbereich zuzuschreiben sei, hängt von der Auffassung ab. *Sicher* hat er auch gegenwärtig eine Leitungsgewalt, ein Aufsichtsrecht über die Gläubigen, ein *Rügerecht«* atd.

ochraně právní, — tedy aby přivozen byl stav *státním* právním řádem vyžadovaný, — lze v daném případě, kde hájí kompetentní farář náboženství své proti těm, již v tomto smyslu porušují i *světský* právní řád, plným právem konstatovati, že jest to i právo a povinnost státem uznaná.

Že tedy faráři právo ano i povinnost in abstracto přísluší, nemůže rozumně býti bráno v odpor, — mohlo by se tedy nanejvýš jednati o to, zda v konkretním případě smělo práva býti užito, resp. povinnost měla býti splněna. A tu bychom rádi věděli, *kdy už* by měl farář osvědčiti právo a povinnost svou zastati se náboženství, — co by na pánech bylo, patrně nikdy ovšem, — rádi bychom opravdu věděli, jaký *horší* (i nehledíme-li k té notorické stupidnosti jeho obsahu), k náboženství urážlivější, pohoršlivější a surovější výrok dovedli by pánové předložiti, než je inkriminovaný excrement mozku páně Judova, za jakých odpornějších okolností dovedli by si ho představiti, než když beze vší příčiny a všeho impulsu učiní se štváčský projev, bez udání jakýchkoli důvodů pro obsah jeho, když učiní ho vychovatel mládeže, s naprostým porušením nejprimitivnějších povinností svých vzhledem k náboženství tak přesně stanovených, tak slavnostně a závazně (přísahou!) převzatých?

Když tedy za toto své jednání byl kompetentní farář officielními a slavnostními pronunciamenty určité části profesorstva zván »denunciantem«, jednání jeho »denunciací«, — a stejně beze všech důvodů, jak dále ukážeme, a protismyslně poctěni názvem tím i interpellanti — když výkon toho, co bylo nejen jeho právem, ale i nejsvětější povinností, hájiti náboženství proti útoku nad pomýšlení surovému, podniknutému beze vší příčiny od osoby, jež se ho dle stavu svého má střežiti, byl spolu s interpellanty veřejně pranýřován — tu nelze než tázati se: Uvážili pánové, kteří jako vychovatelé mládeže — aspoň podle dosavádních »zpátečnických« názorů — mají pěstiti v ní charaktery a kteří, chtějíce spravedlivě posuzovati — a to snad přece můžeme šosácky o nich předpokládati, že chtějí[73]) — mají přihlédnouti k veškerým momentům (nebo aspoň i k některým jiným kromě tak respektovaného jimi »vlastního přesvědčení«), uvážili pánové, opakuji, že také *jiný* má určitá práva a určité povinnosti své? Uvážili, že farářovou nejsvětější povinností je hájiti náboženství? K tomu netřeba nijaké znalosti právni, to poví každému nejprostší cit!

Oháněti se za takového stavu věcí při posuzování slovem »denunciace«, přibírati je do officielních projevů, přikládati tomu, jenž jedná, jak povinnost jeho mu káže a objektivní právo nařizuje, názory a vlastnosti, jež mají ho před veřejností uvésti do opovržení a také, stále omítány, přivésti *mohou*, — jest ovšem věcí individuelní ušlechtilosti a věcí charakteru; ale činí-li tak kdo, pak si musí dáti líbiti, aby mu do očí byla řečena pravda, že nebojuje důvody, postrádaje jich, ale že bojuje sprostými nadávkami, že bojuje *na cti utrháním*.

---

[73]) Nejsouce totiž realistickými pokrokáři, nepřikládáme bližnímu hned těch nejhorších vlastností, nýbrž praesumujeme raději o každém úmysly dobré.

Podobně má se věc s podanou interpellací. Bylo prý to »zakročení politické moci vůči bezbrannému jednotlivci« atd., zavznívalo se všech stran a mezi tímto posuzováním nejčastěji a zároveň nejušlechtileji vyjímalo se opět slovo »denunciace«.

Nechci zde snad podávati učených dlouhých výkladů o právní povaze a podstatě interpellace poslanecké, ale tolik snad mělo by se od posuzovatelů takového vzdělání žádati, aby měli ve věci té názor pravdě aspoň poněkud blízký. Avšak konstatuje-li se, že jest to »zneužívání« poslanců, podávají-li dotaz k orgánům výkonné moci, jak se hodlá zachovati k porušování zákona určitým konkretním případem, kterýžto dotaz tedy není v podstatě ničím jiným než vyzváním k zachovávání zákona a právního řádu, konstatuje-li se, že je to »totéž« (!!), podává-li se interpellace v tomto směru, jako když podává se za tím účelem, aby protiprávní skonfiskované »projevy« se (v podstatě tedy bezprávně) immunisovaly — nelze takovéhoto »posuzovatele« *vůbec bráti vážně.*

Neboť vidí-li se v používání právního prostředku na případ, pro nějž výhradně jest určen — »zneužívání« právního prostředku toho a zdá-li se někomu »totéž«, usiluje-li se interpellací o zachovávání právního řádu, jako když podává se interpellace jedině za tím účelem, aby se inkriminovaný, tedy protiprávní obsah nějakého projevu pomocí její vyrval konfiskaci, tedy používá-li se v tomto druhém případě zcela nahodilého attributu jejího, nekonfiskovatelnosti k tomu účelu, aby přivozen byl stav v podstatě protiprávní — svědčí o tak jemně vyvinuté distinkci právní, že polemisovati proti podobným »názorům« bylo by tak vhodné a přiměřené, jako se příti se slepým o barvách.

Obsah interpellace dra Hurbana a soudruhů byl však v daném případě naprosto a bezvýhradně v souhlase s účelem a povahou této instituce právní.

Jeť interpellace jednou z t. z. kontrol moci výkonné, co do formálního zařadění spadajíc v t. zv. kontroly parlamentní, se stanoviska věcného v daném případě jsouc t. zv. kontrolou právní. Bohužel jest to kontrola ve skutečnosti vůči orgánům moci výkonné nevalně účinná, vždyť — jak známo — vláda na ni ani odpovídati nemusí. Že pak porušení právního řádu se strany moci výkonné záležeti může netoliko v nesprávném použití právního pravidla na případ, kterého ono se netýká, nýbrž i *nepoužívání* jeho na případ jím regulovaný, pochopí snad každý. Byli-li tedy poslanci toho domnění, [74]) že vláda proti způsobu jednání p. Judy jakožto veřejného učitele středoškolského nezachovala se tak, jak se dle právního řádu zachovati měla, měli poslanci ve věci té zakročivší netoliko právo, ale jako mužové čestní, kteří správně na své povolání se dívají a řádně je dle svědomí svého vykonávati chtějí, měli i *povinnost*, aby právní

[74]) Jak všeobecně bylo pokládáno jednání Judovo za nesprávné, nejlepším důkazem je, že interpellaci podepsali i příslušníci politické strany, která jistě jest spíše vším jiným, než katolicismu přátelskou.

řád k platnosti přivedli. Užívati však pro jednání toto slova, jež budí dle dnešního svého smyslu v každém ošklivost a odpor, slova »denunciace«, je zjev velmi smutný.

Nemají-li ani korporace stavu takového, jakým je stav profesorský, tolik nejprimitivnější spravedlnosti, aby aspoň tomu, kdo dle svých vším lidským i božským právem stanovených povinností postaví se na obranu náboženství, aby mu — když již proti němu bojují a třeba jej i před veřejností napadají a jej sesměšují, — *aspoň nebrali čest*, to poslední, nač je i žebrák hrdý — to je zjev smutný. Zde nelze jiného říci. V takových případech lépe, když i nejpoctivější míněná slova se odmlčí a i v zájmu vlastního klidu lépe o věci neuvažovati — přišel by člověk k výsledkům příliš chmurným, hleděl-li by k budoucnosti . . . .

Poctivý nepřítel aspoň poctivé plnění povinností uzná . . . . . Jaké pochopení dali však pánové na jevo pro povinnosti netoliko své, ale hlavně i cizí, a — rozumí se — tím spíše i pro cizí práva, nemůže věru býti než s nejvyšším podivením. Neboť nehledě k tomu, že naprosto v úvahu nebyla brána nejsvětější povinnost farářova, brániti náboženství, nehledě k tomu, že co nejostřejším způsobem pranýřováno před veřejností, dovolávali-li se poslanci-katolíci ochrany pro náboženství v případě, kde v odporu proti všemu právnímu řádu ochrana ta mu poskytována nebyla, a plnili-li takto povinnost svou jako lidé věřící, snažící se chrániti jeden z nejcennějších statků, náboženství, — nehledě k těmto dvěma svrchu již uvedeným případům, jaké světlo vrhati může na pojímání povinností, když vyskytnouti se může návrh,[75]) »aby resolucí byla vyslovena nelibost řiditeli zemské reálky v Prostějově p. Benešovi, jestli dle doslechu skutečně o vlastní újmě podal zprávu nadřízenému úřadu o případě prof. Judy«. Nezkoumati tedy naprosto, zda měl ředitel úřední povinnost onen případ oznámiti čili nic, nýbrž vysloviti mu nelibost proto, že nechoval se tak (ať domněle či skutečně), jak by si pánové in flagranti byli přáli, tedy žádati na někom, aby se zachoval způsobem určitým, ať už by se tím dopustil třeba nejhrubšího porušení úředních svých povinností, povinnosti tyto pustiti úplně mimo úvahu a po případě si nesplňování povinností ředitelských pomocí pranýřování před »veřejným míněním« (prostředek sám o sobě velmi ušlechtilý) prostě vynutiti. Co na tom, je-li právní řád taký či onaký — my chceme, abysi se zachoval v této věci tak a tak, ať rušíš vědomě své povinnosti čili nic. Ne-li, tedy následek — který (bohudík jediný) pánové po ruce mají — pranýřování, ujma na cti a dobré pověsti — opovržení veřejně vyslovené. Tedy ne opovržení pro toho, kdo — jako Juda — povinnosti své neplní, ba přímo je nohama šlape, nýbrž pro toho — ředitele, — který je plní a naopak násilné domáhání se toho, aby jich neplnil.

A nebýti energického zakročení pana řed. Bílého, jenž se vším důrazem poukázal na naprostou povinnost ředitelovu

[75]) pana prof. Vančury. Viz referát otištěný ve »Vlasti« na str. 441.

oznámiti případy podobné nadřízeným úřadům, — byli bychom se dočkali velmi potěšujícího divadla, že by byl býval bez souzení organisací profesorstva slavnostně před veřejností odsouzen poctivý muž, protože řádně povinnosti své plnil, jako skutečně stejně bez souzení za naprosto nevinného prohlášen a vší mocí a váhou celé organisace hájen p. prof. Juda, protože bez ostychu své povinnosti vzhledem k náboženství ostentativně porušoval...

Ovšem naskytlo se nám divadlo podobné ve formě ještě utěšenější. Na téže schůzi totiž, na níž tak důrazně slovy nejostřejšími zatracováno bylo zakročení poslanců, jimž nota bene v daném případě ani nejpřísnější posuzovatel právní, chtěl-li by býti spravedliv, upříti by nemohl, že vystupovali tu plnice svůj úkol a povinnost poslaneckou, kde odsuzováno jednání toto jako »zakročení politické moci« »při projevu literárním ojedinělé« — na téže schůzi přijat byl jednomyslně ku konci návrh p. prof. Krapálka, »aby bylo výboru uloženo, by se ihned zasadil u moravských poslanců, kteří zasedají v zemském výboru i ve školní zemské radě, o pomoc (!) prof. Judovi, kdyby mu snad pro budoucnost (!) hrozilo nějaké stíhání.«

Tedy zde usnášejí se titíž, kterým nestačila slova před veřejností dostatečně odsouditi onu interpellaci, jež právě není ničím než dotazem, jak vláda plní povinnosti své, zde usnášejí se titíž solenně na tom, aby váhou vší stavovské organisace a t. zv. veřejného mínění ***skutečně politicky*** zakročeno bylo ***docela strannickým způsobem*** (t. j. ve prospěch Judův) ***při konání spravedlnosti samé*** (neboť i výkon disciplinární moci je bezesporně výkonem spravedlnosti v širš. smyslu). Zde tedy úplně abstrahováno, zda projev Judův byl protiprávní čili nic a zda porušeny jím povinnosti stavovské čili nic, zde mělo býti ***přímo*** působeno ***na úřady i v úřadech*** (a to činiteli politickými) docela určitým způsobem, ona možnost ***spravedlivého*** posouzení měla úřadům býti vzata a místo spravedlivého přihlížení výhradně k právnímu řádu měly býti suggerovány ohledy čistě politické. Příkladné přímo chování! Zjev sám je ovšem příliš zarážející, aby mohl býti slušným slovem charakterisován; tolik můžeme však říci, že na nás působil dojmem zdrcujícím. Pánové tedy chtějí tak jakési analogon kabinetní justice: tam při konání spravedlnosti libovůle držitelů vlády, zde při právním posuzování libovůle stavovské organisace, libovůle davu.

Že s této strany bude spravedlnost a veškeré právo v samém kořeně svém nejpovážlivějším způsobem napadeno, nebyl by ovšem snad nikdo očekával. Kroků takových lze jen nejbolestněji litovati, a to jak v zájmu těch, kteří je podnikají. tak i v zájmu celé spořádané správy a státu samého, mezi jehož občany vzmáhá se takovéto naprosto křivé pojímání ochrany právní.

Ovšem celé ono méně snadno případně qualifikovatelné vystupování s těch nejrůznějších stran v afféře Judově mělo účinek velice dočasný. Oním neuvěřitelným rykem a agitací bylo sice z počátku afféry oné veřejné mínění velice akkomodováno

určitým směrem a pod nátlakem tím z počátku bohužel i příslušní orgánové rozhodovali — avšak přes opačné stanovisko původně ve věci té zaujaté, bylo moravským výborem zemským ve schůzi dne 9. června uznáno, že stavovské povinnosti oním famosním projevem Judovým porušeny byly a prof. Juda důtkou disciplinárně potrestán a jinam přeložen.[76])

Skončila tedy celá ona rozsáhlá a zimničně sagitovaná výprava na ochranu protináboženskému štvaní Judovu (po případě následovníků jeho) právnicky s úplným nezdarem — avšak stopy onoho křivého nazírání právního a v nejrůznějších směrech mylných a nespravedlivých náhledů během celé aféry pronesených zajisté asi potrvají a zplodí asi ještě účinky své i dále. A proti těmto bojovati bylo úkolem těchto řádků, psaných úplně s i n e i r a e t s t u d i o, specielně — což po druhé opakujeme — nesměřovala nikterak úvaha tato proti stavu profesorskému, nýbrž týkala se pouze a výhradně oněch jednotlivcův, kteří se na ono právnicky nesprávné a věcně nespravedlivé stanovisko postavili. Bylo by ještě mnoho věcí, které předneseny byvše ústy příslušníků stavu, u něhož předpokládali jsme dosud vždy naprostou seriosnost, naplnily nás skutečným podivem a řekněme přímo — i sklamáním a které by slušelo uvésti na náležitou míru. Místo této stati vyměřené však nedovoluje tomu; i dotkli jsme se šíře jen věcí, jež mají více důležitost všeobecnou, netýkajíce se výhradně určitého tohoto případu, vystoupením Judovým vyvolaného, případu, který i v nynější záplavě protináboženských projevů působí dojmem přece zvláště zarážejícím, — zarážejícím proto, že tak značný počet příslušníků stavu takové qualifikace, jako je stav profesorský, *srovnal se svou důstojností* zachovati se ve věci t a k v y l o ž e n é způsobem takovým, jakým se zachoval.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 25. června t. r. za předsednictví Dra. Rud. Horského devátou schůzi. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. p. Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Farář J. Himmer zaslal družstvu 22 ex. svých spisů, které výbor věnuje Spolku na zakládání katol. knihoven. Témuž spolku věnují se vůbec všecky zábavné knihy a brožury, které redakce „Vlasti“ a „Našich Listů“ jako redakční exempláře obdrží. — Vodovod pro dvě partaje ve II. posch. spolkového domu jest proveden a stál 213 K 48 hal., kteréž byly již vyplaceny. — Na vazbu knih pro katol. půjčovnu knih, jež bude v pap. obchodě družstva Vlast na podzim otevřena, povoluje se 20 K. Podobný náklad dá Jednota česk. katol. učitelstva, která při tomto ušlechtilém podniku spolupůsobí. — Radostí naplněn byl výbor, že farář Fr. Stibor z Jinonic daroval družstvu 1000 K. Obnosem tímto bude uplaceno 1. července t. r. 1000 K soukromého dluhu. — Výbor se usnesl, aby se novým členům družstva darovaly vedle starších časopisů a knih také všecky brožury družstva. —

[76] Šíře srovnej »Čech« ze dne 29. června 1906.

Následkem zvýšení sazeb tiskárenských časopis „Vychovatel“ dne 15. července a 15. srpna vůbec nevyjde a „Naše Listy“ budou míti dvakráte poloviční list. Kdy to bude, to si určí jejich redaktor. Tato dřívější usnesení zde obnovujeme. — Výbor projednal mimo to mnoho a mnoho jiných záležitostí, jež se vymykají veřejnosti. — Tím byla schůze skončena.

Jubilejní schůze socialního odboru družstva Vlast.

Socialní odbor družstva Vlast v Praze konal dne 25. června slavnostní schůzi na památku svého 15tiletého trvání, která byla v úzkém kruhu v povznášející náladě zahájena i ukončena bez mála po dvouhodinném trvání.

Do schůze se dostavili: předseda odboru vldp. dr. Horský, místopředseda p. Václav Žižka a pokladník odboru a redaktor „Vlasti“ Tomáš Škrdle, vldp. prof. dr. Fr. Kordáč, vdp. kníž. arcibisk. notář a farář dr. Karel Lev Řehák, dp. farář Vlastimil Hálek, dp. katecheta František Žundálek, dp. P. František Žák, kněz Tovaryšstva Ježíšova v Praze. p. c. k. pošt. pokladník Karel Ulrich, p. Václav Křížek, zahradník z Liboce, paní Marie Eberlová, majitelka zasílatelského závodu v Praze, slč. Anna Maudová z Prahy, p. Václav Průša z Prahy, p. Tomáš Roháček. býv. učitel z Král. Vinohrad, pan Jan Januš z Prahy, dp. prof. Emanuel Žák ze Smíchova, p. Frant. Hendrich, účetní praktikant c. k. vrchního zem. soudu v Praze, p. Fr. Waldmann, redaktor „Křesť. Dělníka“ v Praze, dp. Ant. Tichý, katecheta z Nuslí, T. J. Jiroušek, redaktor „Našich Listů“ z Král. Vinohrad, p. Frant. Novák, úředník c. k. stát. drah v Praze, dp. Václav Kunz, katecheta z Buben, pan Václav Dvorský z Prahy a dp. dr. Alois Kudrnovský, kaplan u Matky Boží před Týnem v Praze.

Schůzi zahájil předseda vldp. dr. Rud. Horský o 5. hodině uvítav přítomných, načež rozhovořil se o směru a působnosti socialního odboru. Z řeči jeho velice pěkné vyjímáme jen některé části, které podařilo se nám zachytiti.

Dr. Rudolf. Horský pravil:

„Socialní otázka jest tak stará, jak lidstvo samo. Sám Pán Bůh vytkl zásady socialní otázky. Uznal, že nebylo by dobře člověku samotnému býti, ale postavil člověka do společnosti. Pohanství řešilo otázku tu, aby jedni panovali a druzí otročili.

Názor tento hájil Plato i Aristoteles a křesťanství dlouho musilo s tímto názorem ve středověku bojovati. Kristus Pán zvrátil všecky tyto názory filosofů, že nejsou jen páni otroci, ale všickni že jsme dítky Otce jednoho. Nedivme se proto, že pohanství se stavělo tak nepřátelsky proti křesťanství a jeho socialnímu názoru. Sv. apoštol Pavel pravil: „Kdo nepracuje, ať nejí.“ Práce jest duševní i tělesná. Obě práce jsou vznešené, Kristus Pán pracoval obě práce. Do 30 let pracoval práci tělesnou se svým sv. pěstounem, pak posvětil práci duševní svým úřadem učitelským. Žádný zdravý člověk není od práce vyňat. Proto musil pohanský názor: „Jsou pouze páni a otroci“ padnouti.

Tyto zásady aplikovalo křesťanství na společnost lidskou a veliké boje a velikou práci musilo podstoupiti. To se též dnešnímu modernímu světu nelíbí. Církev hlásala rovnost duší, moderní pohanství chce rovnost zdánlivou, křesťanské rovnosti odpornou.

Třídní boj a moderní pohanství nedalo by nám svobodu. Nikdo nenadělal tolik otroků jako liberalismus. Ten učinil lid otroky strojů. Též socialní demokracie nedává svobody. Ukázalo se to 28. listopadu, jak socialní demokracie rozumí svobodě. Též anarchisté svobody nedají. I proti modernímu pohanství musila nastati reakce. Počaly myšlénky, že se v otázkách socialních musí státi na základech křesťanských. Biskup Keteler veliké zásluhy v tom si vydobyl.

I my v Čechách postavili jsme proti modernímu pohanství názor jiný. Provedli jsme sbratření. Musíme míti společného Otce — jímž jest Bůh sám. Když to všickni uznají, teprv bude bratrská láska jinak vypadati. Proto založili jsme socialní odbor před 15 lety a dnes chceme obraz práce podati. Končím slovy Krista Pána, jenž pravil: „Milujte se ve spolek." Socialista Bebel však praví: „My jsme již dávno milovali, teď chceme nenáviděti!" Odpudivá síla nikdy nesbratří. Soustředivá síla jest jediné křesťanství. V tom naše spása."

Když předseda vldp. dr. Rud. Horský skončil svoji pochvalou provázenou řeč, ujal se slova místopředseda p. Václav Žižka: Líčil dobu prvních křesťanů a jejich boje porovnával s boji našimi a na konec vyslovil naději, že věc církve katolické zvítězí nad všemi jinými protivníky.

Zapisovatel odboru red. p. T. J. Jiroušek nastínil obraz zevrubné 15leté činnosti odboru, vzpomenul zesnulých jeho členů dp. P. Jos. Svobody, S. J., p. říd. učitele Tom. Tichovského a p. Fr. Kotrče. Na konec své řeči, která jest uveřejněna v „Našich Listech" číslem 45. ze dne 7. července počínajíc a která jest hlavně pro mladší socialní řečníky velice poučná, přál odboru a jeho členům k další práci všechen zdar.

Pan Václav Dvorský, jeden ze starých členů odboru v prvních dobách jeho činnosti, promluvil nadšenými slovy o zdárné práci Socialního odboru v dobách probuzení katolíků českých. Uznávaje pro vzdělávací ruch spolků katolických Socialní odbor za dílo záslužné, přál mu všechen zdar na další dráze, již si byl odbor vytkl.

Doslovem předsedy vldp. dra. Rud. Horského zdařilá tato schůze skončena.

Ke schůzi došly tyto telegramy nebo dopisy:

Z Ouval: „Horlivé a obětavé Vaší činnosti přeje ze srdce hojného zdaru. *Kardinál Skrbenský.*

Z Prahy: Nemohu osobně se súčastniti dnešní schůze, gratuluji k bohatým výsledkům poctivé patnáctileté práce a přeji hojného zdaru a Božího požehnání i pro budoucnost. *F. C. Vlk.*

Dále poslali blahopřejné přípisy bývalí členové odboru dp. Josef Šimon, farář v Dobřichovicích, a p. Ant. B. Drápalík, gym. prof. v Hradei Králové.

Též spolek pro zakládání katolických knihoven a Tisková Liga v Praze projevily radost nad 15tiletým trváním Socialního odboru těmito přípisy:

Spolek na zakládání katol. knihoven raduje se z patnácti let požehnané práce Socialního odboru „Vlasti" za myšlénku křesťansko-social. v Čechách, který přivedl k životu katolické knihovny spolkové, rozšířil křesťanský tisk a povznesl řečnictví. Kéž i na dále zkvétá činnost socialního odboru! *Aug. Krčmář*, jednatel,

Tisková Liga pracujíc svorně se Socialním odborem „Vlasti" po dobu 10 roků svého trvání za snahy křesťansko-socialní v Čechách, na

Moravě a ve Slezsku, spolu raduje se z jubilea 15tileté jeho činnosti, ve které rozžehl Socialní odbor první myšlénku křesťansko-socialní v národě českém, ji statečně obhajoval a dopracoval se skvělých výsledků. Tisková Liga nabízejíc ochotně své síly i k další součinnosti, přeje Socialnímu odboru hojného zdaru! *Vlastimil Hálek*, jednatel.

Třetí dopis došel od p. dra. Jul. Nejedlého a zní:

Praha: Pokládám si za čest slavnému Socialnímu odboru družstva Vlast k velezáslužné a tolikera výsledky korunované patnáctileté činnosti z hloubí duše blahopřáti; nechť i na dále každý krok odboru provázen jest plným zdarem na prospěch dobré věci katolické v milené vlasti naší.

Dr. Jul. Nejedlý.

Letošní slavnosti družstva Vlast.

Pozvání ke slavnosti odhalení pamětní desky na rodném domě kněze-spisovatele a vlastence, buditele českého národa Františka Pravdy (Vojtěcha Hlinky), která se konati bude v rodném místě Pravdově, v Nekrasíně u Jindř. Hradce a v Jarošově, kamž Nekrasín jest přifařen, v neděli, dne 22. července 1906.

Pořad:

1. V neděli, dne 22. července ráno v Jarošově v 5 hodin budíček.

2. Uvítání zástupce Jeho Excellence ndp. biskupa Čes. Budějovického a zástupců nejdůst. episkopátu českomoravského, spolků a pp. hostů v Jarošově. V 8 hodin seřadění na prostranství mezi hostinci pp. Ant. Fencla a V. Uchytila a průvod do farního chrámu Páně v Jarošově, kdež bude J. M. vsdp. Msgre. Dr. Alois Jirák, papežský prelát a infulovaný probošt Jindřichohradecký, o $^1/_2$9. hod. sloužiti pontifikální mši svatou.

3. Po slavných službách Božích v Jarošově průvod do Nekrasína k rodnému domu Pravdovu, kdež zapějí slavnostní sbor zpěvácké spolky „Černín“ a „Slávy Dcera“ z Jindřichova Hradce.

4. Slavnostní řeč prosloví Dr. Rudolf Horský, předseda literárního družstva „Vlast“.

5. Odhalení desky a slavnostní sbor zpěváckých spolků »Černín« a »Slávy Dcera«, potom odevzdá pamětní desku majiteli rodného statku Pravdova panu Fr. Poláčkovi v Nekrasíně předseda Jarošovského místního slavnostního komitétu dp. Fr. Brabec, biskupský notář a farář v Jarošově.

6. Pochod zpět do Jarošova, a zde rozchod hostů a spolků do místních hostinců k obědu.

7. O 1. hod. společný oběd v hostinci p. Jaroslava Skály v Jarošově.

8. O 3. hodině v Jarošově národní slavnost v Riegrových sadech. (Za nepříznivého počasí v sále pana J. Skály.) Vstupné 20 hal.

Poznámky: 1. Telegrafické a písemné projevy v den slavnosti buďtež zaslány na »Komitét Pravdův« v Jarošově u Jidřichova Hradce (farní úřad). 2. Kdož se míní súčastniti společného obědu (Couvert 2 K), nechť se přihlásí na adresu: Dp. Fr. Brabec, farář v Jarošově

u Jindřichova Hradce. 3. Spolky učiňtež oznámení o svém účastenství na slavnosti u svého příslušného hejtmanství — Literární sekce družstva „Vlast“ v Praze-II. 570.

Přátelé! Rodáci! Ctitelé kněze-spisovatele a vlastence buditele Františka Pravdy!

Radostný den slavnosti se přiblížil jeho rodnému i farnímu místu — Nekrasínu a Jarošovu. Stojíme u hotového díla, které před rokem předsevzalo.

Pamětní deska, zdobící rodný statek našeho slvutného rodáka, má býti v nejbližších dnech slavnostním způsobem zrakům českého lidu odhalena. Obce naše budou vítati nesčetné ctitele Pravdovy. Proto přijďte všichni k nám — zveme Vás co nejvřeleji! Zveme všecky kruhy české veřejnosti, slavné spolky a korporace k této slavnosti, aby nám přispěly oslaviti věrného syna národa: českého spisovatele a vlastence-buditele!

Místní slavnostní komitét v Jarošově-Nekrasíně

dne 1. června 1906.

Josef Kuděj, kaplan, jednatel. František Brabec, farař, předseda.

Pozvání k sjezdu družstva „Vlast“ a dvou jiných spolků, který se konati bude u příležitosti odhalení desky Pravdovy v neděli a v pondělí dne 22. a 23. července 1906 ve staroslavném městě Jindřichově Hradci v sále »na Střelnici« s následujícím pořadem:

V neděli dne 22. července 1906 o 7. hod. večer: Slavnostní schůze sociální za čestného předsednictví p. t. vysoce urozeného pana Ferdinanda hraběte Chotka. Řečniti budou: 1. Redaktor T. J. Jiroušek: »O snahách Socialního odboru družstva ‚Vlast‘«. 2. Advokát JUDr. Julius Nejedlý: „O právním a společenském postavení ženy v případě, že by došlo k reformám práva manželského. 3. Předseda družstva »Vlast« ThDr. Rudolf Horský: „O organisaci katolíků“.

V pondělí dne 23. července 1906 dopoledne: Slavnostní schůze „Tiskové Ligy“ a „Spolku na zakládání katol. knihoven“.

O $^1/_2$8. hod. za čestného předsednictví p. t. blahorodého pána Frant. Kopidlanského, městského rady a velitele c. k. priv. sboru ostrostřelců z Jindřichova Hradce: Farář Vlastmil Hálek: „Tisk a idey pravdy, dobra a krásna.“ O $^1/_2$9. hod. za čestného předsednictví p. t. blahorodého pana Františka Cichry, profesora z Jindř. Hradce: Farář Augustin Krčmář: »Dobrá kniha — štěstím národa.“ Od $^1/_2$10.—$^1/_2$11. hod. odpočinek.

O $^1/_2$11. hod. zahájen bude Literární sjezd družstva „Vlast“ za čestného předsednictví p. t. slovutného pana Dra Matěje Kováře, c. k. školního rady z Prahy: Proslov předsedy družstva Dra Rudolfa Horského. Farář K. Procházka: „Národopis a katolická církev.“ Katecheta Fr. Žundálek: »Význam družstva ‚Vlast‘ v českém katolickém životě.« Sjezd bude zakončen doslovem předsedy družstva „Vlast“ Drem Rudolfem Horským.

Žádáme své stoupence na jihu českém, aby se našeho sjezdu v hojném počtu súčastnili, širším kruhům obecenstva jej oznámili, a k účastenství vybídli.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Volksbücherei. Band XX—XXIV. Graz. Verlagsbuchhandlung »Styria« 1905. — Svazek XX. »Quo vadis? Historischer Roman aus der Zeit des Kaisers Nero. Von Heinrich Sienkiewicz (Gekürzte Ausgabe).« O prvním papeži římském, svatém Petru, vykládá legenda dojímavou událost. Za krutého pronásledování křesťanův císařem Neronem dal se sv. Petr přemluvit, aby opustil Řím a tak zachráněn byl jako hlava církve svému stádci. Za městem zjevil se mu Pán Ježíš s křížem a na otázku Petrovu: »Pane, kam jdeš?« odvětil: »Jdu do Říma, abych se dal ještě jednou ukřižovat.« Potom vrátil se sv. Petr k svému stádci a v brzku podstoupil mučennickou smrt. Tuto událost vzal světoznámý spisovatel polský Jindřich Sienkiewicz za podklad obsáhlého historického románu pod názvem: »Quo vadis?« (Kam jdeš?) Hlavní děj jest ovšem románový: láska Vicenia, tribuna římského, ku sličné Lygii, dívce křesťanské, a jeho snaha, získat ji za manželku. Jeho snahu podporuje strýc Petronius, milec Neronův, a zrádný Chilon. Vicenius stává se křesťanem, kdežto Lygia, uvězněna byvši s jinými křesťany a ke kruté smrti odsouzena, teprv na samém popravišti téměř zázračně zachráněna. Do tohoto děje jsou umělecky vetkány četné děje vedlejší a rozsáhlé líčení veřejných a soukromých poměrů. Velké výjevy z veřejného života římského, nádherné hostiny, skvělé slavnosti Neronem a jeho okolím pořádané, mravní zvrhlost pohanstva, strašný požár Říma, kruté pronásledování křesťanů s jedné strany a s druhé příkladný život křesťanů, jejich trpělivost, působení knížat apoštolských sv. Petra a Pavla (ačkoliv tak, jak je spisovatel podal. ve všem neuspokojí), hrdinná smrt mučenníků křesťanských — to všechno jest vylíčeno tak živě a věrně, jako toho žádný básník dosud nedovedl, a tak umělecky v celek spojeno, že čtenář hlavní děj stále má před očima. Jako nenáhlá změna u Vicenia, tak vítězství duchovní moci křesťanství a vybavení lidstva z dusného otroctví případně jsou znázorněny. Neschází také překvapení čtenáři uchystaných, zvláště při marných pokusech o zachránění Lygie a konečném vysvobození. Celý román svědčí o velké píli spisovatelově, o jeho rozsáhlých studiích a uměleckých vlohách. O výbornosti díla přesvědčuje nás také okolnost, že přeloženo do více než třiceti rozličných řečí, stalo se takto majetkem světové literatury.

Svazek XXI. Vydavatelstvo »Volksbücherei« pojalo ve svůj program vydati znova staré německé knihy lidové (Volksbücher), jichž obsahem jsou přemnohé pověsti z dávných dob. Počátek učiněn ve svazku XXI. »Die deutschen Volksbücher. Bearbeitet von Gustav Schwab. I. Die Geschichte des Doktor Faustus.« Jak v předmluvě vydavatel vykládá, žil skutečně v 16. století v Německu muž jménem Dr. Johannes Faust, jenž se skoro výhradně zabýval kouzelnictvím. Po jeho smrti nahromadilo se v ústech lidu přemnoho pověstí o jeho kouzelnických kouscích a podivných dobrodružstvích, jež roku 1587 poprvé tiskem vydány byly. Také Goethova velká tragedie vzdělána jest na základě této pověsti o doktoru Faustovi.

Ve svazkn XXII. podává »Volksbücherei« čtenářstvu pod názvem »Anette von Droste-Hülshoff. Gedichte« výběr básní jmenované spisovatelky a povídku: »Die Judenbuche. Ein Sittengemälde aus dem gebirgigen Westfalen.« Anette von Droste-Hülshoff jest vynikající katolická spisovatelka, jejíž význam teprv po její smrti (r. 1848) patřičně byl oceněn. Napsala více duchovních básní, větších cyklů, z nichž nejvýznamnější »das geistliche Jahr« již ve věku 33 let, a přemnohé básně kratší, o nichž vydavatel dí, že zasluhují, aby od veškerého národa německého tak čteny byly, jako díla největších básníků. Na doklad podáno více z těchto básní, kteréž vesměs chvály zasluhují a příjemně se čtou. Prosou napsala spisovatelka povídku »die Judenbuche«, mající za podklad skutečnou událost (vraždu) a vynikající jak přesností mluvy, tak mistrnou líční.

Svazek XXIII. »Wilhelm Tell. Ein Schauspiel von Friedrich Schiller Herausgegeben von Dr. Anton Sattler.« Oblíbenému dramatu Schillerovu předeslán v tomto svazku úvod, stručný, ale velepoučný, jenž čtenáři čtení a porozumění celého děje nemálo usnadňuje. Zajímá nás sdělení, že drama Vilém Tell, zdánlivě historické, vzděláno jest na pouhé pověsti, jak dějepisným bádáním dokázáno. Rovněž připojených poznámek a věcných a textových vysvětlivek užije čtenář s povděkem.

Svazek XXIV. »Hochlands-Novellen. Von Georg Freiherrn von Dyherrn. Inhalt: Auf der Schwaige. Stasi. Am Alpsee. Mit Illustrationen von Adolf Schumann. Spisovatel těchto novel, jemuž dopřáno jen dožíti se věku 30 let († 1878), vynik-

nejen jako básník, nýbrž i jako novelista. K nejlepším jeho pracím náleží »Hochlandsnovellen«, jimiž se »Volksbücherei« čtenářstvu jistotně nemálo zavděčilo. Děj prvých dvou povídek odehrává se v Horní Ammergavě, proslavené svými pašijovými hrami, kde spisovatel častěji prodléval a kde, jsa rodem protestant, po mnohých duševních bojích přijati se dal do lůna církve katolické. Z jeho živého vypravování a úchvatného líčení jak mohutných výjevů přírodních, tak výjevů společenských, z přesného a životu skutečnému odpovídajícímu vylíčení povah a skutků jednotlivých osob, dá se právem usouditi, že spisovatel osvědčil nevšední nadání a velikou píli při vynikajících osobních vlastnostech. *Josef Herzig.*

ČESKÁ.

Časopisy české. — Píše Dr. Rudolf Zháněl.

»Hlídka«, měsíčník věnovaný apologetice, dokonala za redakce Dra Pavla Vychodila r. 1905, ročník dvanáctý. »Hlídka« je časopis všeobecně vážený a také toho zasluhuje. Kromě článků apologetických, filosofických, právnických, dějepisných přináší v každém čísle velmi instruktivní přehledy časové života náboženského, vědy, umění, posudky literárních novinek domácích a cizích, zprávy národohospodářské, rozhled socialní, školský, vojenský. Přispívateli jsou nejen kněží, ale i vzdělaní laici z Moravy a Čech. Jest přáti, aby »Hlídka« hojně se rozšířila.

»Časopis katolického duchovenstva« vyšel r. 1905 za redakce osvědčených pracovníků: Dra. Krásla, Dra. Kryštůfka, Dra. Tumpacha, Dra. Podlahy po resp. LXXI.; ročně vydá se 10 sešitů, které obsahují pojednání vědecko-theologická, směs přinášející zajímavé drobnosti, posudky literární. Ročník 1905 přinesl přílohu »Slavica«, psanou řečí latinskou: oceňují se tu hlavně bohoslovná díla slovanská. »Časopis katolického duchovenstva« lze nejlépe doporučiti.

Ss. Eucharistia, orgán spolku kněží klanějících se Nejsvětější Svátosti Oltářní, ukončil první desítiletí. Měsíčně vychází sešitek o 20 stranách, kdež jsou rozjímání, kázaní, zprávy eucharistické. Říká se, že úcta k Nejsvětější Svátosti potěšitelně se šíří; proto velmi trudně dojímá poznámka v listárně redakce v č. 12., kde se praví, že poměry utvářejí se tak, že jest na pováž5enou list dále vydávati; počet odběratelů zmenšuje se, že by se list nezaplatil sám. Ss. Eucharistia jest jediný český list, který výhradně věnován jest kontemplativnímu životu kněžskému: jest proto na knežích našich, aby nedali mu zahynouti. Dne 27. prosince 1905 oznámil redaktor v katol. denních, že Ss. Eucharistie skutečně dále nevyjde, ale byv k tomu pobádán z různých stran, vydal již v lednu číslo 1. ročníku XI.

Museum, časopis bohoslovců československých, věnuje svůj 39. ročník (1904—1905) »Marii počaté beze skvrny hříchu prvotního«. 5 čísel tohoto ročníku vyplňuje 272 stran veliké osmerky, práce podané jsou psány prósou a veršem, většinou velmi slibné prvotiny. Na obálce je obraz vycházejícího slunce: kéž práce tu uložené jsou počátkem hojných dalších prací na poli Církve a národa; k tomu vybízí také pořadatel Karel Háňavka v doslovu.

»Věstník katolického duchovenstva«, který dospěl r. 1905 do VI. ročníku, je zájmovým církevně-politickým orgánem katol. kléru v zemích koruny české; vydává se dvakrát měsíčně a obsahuje mimo zprávy o »Zemské jednotě českého katolického duchovenstva v království českém« také pojednání časová, pokyny pro duchovní správu, rozhledy církevně-politické, osobní zprávy z diecésí českomoravských a jiné. Obsah tohoto pečlivě redigovaného časopisu od J. Pauly je velmi rozmanitý a zajímavý. (Pokračování.)

Kázaní na všecky neděle a svátky církevního roku. Sepsal Filip Heusler, farář ve Střížově na Moravě. Ročník X. V Praze 1906. Nákladem spisovatelovým. Tiskem družstva »Vlast« Cena 3 K 20 h. — Pilný pracovník v oboru homiletickém, dp. farář Filip Heusler, vyslal letos desátou sbírku svých kázaní a exhort na pouť po vlasti českomoravské. Jako ve svých předcházejících vydáních tak i v tomto svazku vykládá autor pravdy náboženské jasně a přehledně, vnímavě a snadno srozumitelně, používaje vhodných novějších příkladů. Výklady hodí se více za exhorty k ranním bohoslužbám a mají pro kazatele tu výhodu, že jsou velmi lehké k memorování. Jakkoli vydati kázaní vlastním nákladem jest pro kněze velice riskantním, neobával se vydavatel toho, doufaje, že jako až dosud najde i desátý ročník blahého přijetí v duchovenstvu československém. Objednati je lze u vydavatele. *Vlastimil Hálek.*

Z vlasti Buddhovy. Obrázky z katolických misií a ze života ve Východní Indii. Přeložil P. Augustin Kubeš, ř. kap. kvardian v Kolíně. Podíl údů Dědictví

Svatojanského na rok 1906. S obrazy. Zajímavé cestopisy jsou až dosud oblíbenou četbou lidu českého. Proto uvítalo členstvo Dědictví Svatojanského vřele letošní podíl, který nám dává příležitost nahlédnouti do krajiny až dosud málo známé, daleké Indie. Ani cestovatelé, kteří letmo projedou Indií, ani popisovatelé Indie dle různých německých pramenů nejsou s to, aby podali tak věrný obraz života v ní jako misionáři, kteří léta v Indii žili, s lidem se stýkali, a proto jeho zvyky a mravy nejlépe poznati mohli. Větší část knihy jest sestavena dle popisů cest, jež konal v Indii syn bratrského národa polského Vladislav Zaleski, arcibiskup thebský a apoštolský delegát Východní Indie. Zkušenosti ze svých cest posílal Zaleski do polských misií redigovaných P. M. Czermiňským T. J. Odtud a z jiných vážných pramenů upravil autor tento zajímavý národopis. Zmiňuje se v něm též šíře o buddhismu, o kterém se počíná blouzniti i v Evropě, jako by to bylo nejčistší náboženství rázu filosofického, které prý vzdělanému člověku vyhoví. Tak utvořila se v Londýně obec »zbožných« ctitelů Buddhových, v Paříži půjčuje vláda z veřejných museí předměty potřebné ke kultu buddhistickému a i v Berlíně jsou kroužky pro jeho pěstění. — Jak nezdravý vliv má buddhismus na své vyznávače, dozvídá se čtenář nejpravdivěji ze zpráv misionářů v této knize. Letošní podíl jest as posledním ve staré úpravě. Péčí ředitele Dědictví Svatojanského preláta msgra. dra. Jana Sedláka a redaktora metrop. kanovníka dra. Ant. Podlahy budou provedeny některé praktické změny ve vydávání podílů, které jistě přispějí k většímu ještě rozšíření jeho knih po vlasti československé. Doporučujeme znovu zasloužilé Dědictví Svatojanské lidu českému, by vkladem 20 korun pojistil sobě každý katolík řadu dobrých knih. *Vlastimil Hálek.*

Vánoční povídky. Z ruského vybral i přeložil A. G. Stín. Tiskem a nákladem Benediktinské knihtiskárny v Brně. Knihovna našeho lidu. 1905. Č. 1., cena 1 K 40 hal., stran 276. — Od dob Dickensových stalo se obyčejem všech znamenitějších spisovatelů, že psali povídky vánoční. Až dosud vydávají velké obrázkové časopisy anglické i francouzské bohatě vyzdobená jak krásnými vyobrazeními tak i rozmanitými články opatřená a u oněch národů velmi oblíbená a hledaná vánoční čísla; znám i u nás osoby, které každoročně si je objednávají a do sbírek svých ukládají.

Dobře známý a oblíbený předkladatel z ruštiny P. Augustin Vrzal pojal věru šťastnou myšlénku, že vybral z bohaté literatury bratrského národa ruského prozatím, neboť čteme na titulním listu, že je tento díl prvým — šestnáct kratších i delších povídek od třinácti různých spisovatelů, jež mají vesměs za obsah vánoce a vůbec co s nimi souvisí. Je velmi zajímavo sledovati, jak, z jakého hlediska pohlíží ten či onen spisovatel na tento překrásný poesie plný svátek. Kolik vystřídá se tu překrásných obrázků? Jsou skoro všechny však rázu zasmušilého, smutného, bolného jako vůbec povaha ruského lidu. Po většině líčí se bída, chudoba dělného lidu, mužíků, méně pohlédneme na štědré stromky a radovánky v domech boháčů, leda že chudí děti dívají se na vše z ulice a srdce jim při tom krvácí. Chudák spíše se smiluje než boháč, který jen z libůstky anebo z okamžitého rozmaru prokáže dobré, toť hlavní myšlénka několika črt; jindy opět líčí dva uprchlíky ze Sibiře, kteří ve svatý večer zmrznou, jindy, jak překrásně Krylov popisuje, náhodou se sejdou v tento přepamátný den dva bývalí věrní přátelé, kteří se však pro nevěstu znešvářili a u nemocného synka jednoho z nich se smíří, jindy zase přijde domů zbloudilá dcera a babička jí odpouští, jindy jdou seminaristé velcí i malí domů na svátky, jeden z nich je velice postraší, jindy v dojemné črtě líčí se stařec pop, který jede zaopatřovat chudou ženu a na zpáteční jízdě zmrzne. Těžko říci, který z obrázků je nejpěknější; duchovní dají asi přednost poslednímu »poslední funkce«; pěkná psychologická jest kresba »dopisy matčiny«, při jichž četbě syn jedináček, který již se chystal na dobrodružný, lehkomyslný výlet, odhodlá se jeti na svátky k matce ustaralé, bydlící na zastrčené vesničce. Kdo dovedným je hudebníkem a má jemně vytříbený vkus, s radostí hrá a studuje variace velkých hudebných mistrů a stále se kochá, pak opakuje se totéž théma v různých, ale vždy skvostných figurách hudebních, a také neopovrhovali touto hudební, na oko prajednoduchou hudební formou největší hudební geniové jako Beethoven, Mozart, Hayduk, Schubert a jiní. Nuže i v této námi oznámené knížce jsou variace na totéž théma, zpracované od různých spisovatelů z rozmanitých hledisk, každý spisovatel jinak pozoruje, jinak pohlíží na týž předmět, a v tom záleží největší kouzlo vkusně vybraných, krásně přeložených povídek. Též úprava je vhodná, formát příruční, tisk jasný, papír dobrý. Zajisté na příští vánoce mnohý podaruje svazečkem své přátely a známé. *Ign. Zháněl.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Noblesa České Mysli. »Česká Mysl, časopis filosofický, redigovaný universitními profesory, podávaje kritiku o známé brožuře »Morálka bez Boha«, píše (roč. VII., seš. 3., str. 223): »Titul Morálka bez Boha, při němž takovým Jemelkům a Marešům naskakuje husí kůže . . .« Co P. Jemelka »České Mysli« učinil, že jej hledí nepodepsaný kritik snížiti? Řekl-li P. Jemelka někdy, že nezná morálku bez Boha, neřekl nic jiného, než co řekl i — Masaryk v »Ideálech humanitních« (Knihovnička »Času« číslo 17, str. 54): »Náboženství má mravnosti býti základem.« A nebyl to jen Jemelka a Masaryk, ale i Palacký, jenž napsal (»Gedenkblätter«, 304—305): »Každý rozumný musí uznati, že kde není Boha, není ani mravouky . . . . tam musí člověk klesnouti k pouhému zvířeti!« Známý zakladatel positivismu Comte (Sociologie dle výtahu Rigova přel. Brejcha, 2. vyd. str. 355) píše: »Není žádné ctnosti, která by dříve, než se stala zvykovou, neměla potřebí náboženského posvěcení.« Rousseau (Emile III.) tvrdí: »Mnozí by rádi ctnost založili na pouhém rozumu, než poznal jsem, že pevného základu mravnosti není mimo náboženství. Filosof Chalybaeus praví, že mravnost bez náboženství jest nepravá, že jest pouhou právní moralitou, nebo lesklým nátěrem uhlazenosti a zdvořilosti (Ethik II., 441). Bohužel, že pánům filosofům z »České Mysli« nezbyl ani ten poslední nátěr uhlazenosti a zdvořilosti. Co řekla celá řada nekatolických učenců a přímo odpůrců katolicismu, za to se kopne — do jesuity. To jest humanita a slušnost.

Krejčího spisek Náboženství a moderní ideál člověka, jenž řešiti chtěl otázku náboženskou a svého času vedle Masarykovy brožury nadělal také dosti hluku, teprve nyní našel zasloužilého ocenění v — realistickém »Přehledu«, týdenníku věnovaném veřejným otázkám, ze dne 11. května 1906, roč. IV. č. 33, str. 585: »V celém spise pana Krejčího není přesného pojmu. Přes pohodlný radikalismus svůj se topí autor v rozporech a neurčitostech. Místo myšlenek podává pouhá slova, obraty, fráze místo důkazů řečnické otázky, špatné vtipy a floskule. Náboženství dle něho udržuje svou vládu nad masami pomocí výmluvnosti, básnických obrazů, symbolů a uměleckých prostředků — o jednu nepřesnost více nebo méně v tom celku nerozhoduje — ale každý vidí, že dle toho pan Krejčí sám by byl úplně náboženský. Čím vlastně jeho kniha působí, nežli výmluvností a podobnými prostředky? Krmí lid rhetorikou . . . Prokázáno již svrchu, zdali pan Krejčí má sebe menší právo nazývat někoho nejasnou hlavou nebo zaslepeným umíněncem: žádné dogma církevní, ani dogma o papežské neomylnosti není vzdáleno od zdravého rozumu více, než these pana Krejčího jedna vedle druhé!« To je realistická kritika brožury pana Krejčího. Přimyslí-li někdo k tomu naopak známou zase kritiku »Samostatnosti« o brožuře páně Masarykově, pak pochopí, jací lidé chtěli řešiti otázku náboženskou a s jakým úspěchem . . . . Klerikální kritice by nikdo nevěřil, snad uvěří aspoň »Přehledu« a »Samostatnosti« . . .

Co jest pokrokovostí? O definici pravé pokrokovosti hádají se sami pokrokáři. Více méně shodují se socialistické otravné plátky v tom, že vrcholem vší pokrokovosti jest nadávat na katolickou církev a na vše, co s ní souvisí. Od tohoto pojímání daleko není vzdálena ani — »Česká Mysl«, časopis filosofický, jenž uveřejňuje v ročníku VII., seš. 3. z 1. května 1906 následující slova páně Bláhova: »Leckdo z nás by se urazil, kdyby někdo řekl, že není pokrokový. A přece v čem záleží naše pokrokovost? Změnilo a zlepšilo se něco kolem vás a ve vás? Pravda, vy sice mluvíte hodně široce a hlasitě o pokrokovosti, ale hrajete karty s velebníčky, a když přijdete do společnosti, jsou oni první, kterým podáte ruku . . .« Podle pana Bláhy tedy každý, kdo podá knězi ruku, již není pokrokovým, ale spíše nevzdělancem. To jest ta svoboda přesvědčení a volnost jednání — pánů profesorů. Pomalu budou udávat a stavět na pranýř toho — kdo podá knězi ruku . . . . Časy se mění. Byly doby, kdy i pan Bláha byl rád, když mu některý kněz ruku podal . . .

Chvalořečníci Lutherovi. »Studentský Sborník«, orgán socialistických studentů, ročník X., číslo 6.—7., str. 100 napsal: »Luther neměl naprosto úmysl kázat prostopášnictví, nepravidelné páření a podobné, jak mu odpůrci jeho vytýkají, on jen hlásal evangelium sňatku, poselství bohu milého stavu (!), v kterémž spatřoval jednak hráz proti nepřirozenému celibátu, jednak proti zpustlému životu. Vidíme jej vším způsobem a vší mocí snažit se o to, manželství podzvednout — je glorifikovat a prostřednictvím manželství oslavit přírodu.« Jsou to tuze krásná slova, jimiž patrně nějaký evange-

lický student svým socialistickým kollegům zalepiti chtěl oči, ale pravda to není. Zavedením celibátu církev nikterak nesnížila manželství, ba naopak povýšivši manželství za svátost, vznešenost a nerozlučitelnost svátosti manželství vždy hájila, a to v první řadě proti — Lutherovi, proti onomu nemravníkovi, jemuž v dějinách není rovně, jenž nestyděl se ještě s jinými protestantskými theology »dovoliti« Filipovi Hessenskému, aby za živobytí své pravé manželky vzal si ještě jinou, »aby tak o blaho jeho těla a duše bylo postaráno«, jak výslovně uvádí Corpus Reform. ed. Brettschneider III., 856. Nepřítel katolické církve, positivista Comte, neváhal spravedlivě vyznati; »Hume správně poukázal k tomu, že lutherské kacířství našlo oporu v náruživostech kněží, kteříž byli již syti církevního celibátu... Charakteristická jest tu zejména ona hanebná porada, v níž hlavy reformace s Lutherem v čele schválily bigamii německého knížete... Katolicismus přes politické své ponížení nikdy tak zjevně nepoklesl!« (Sociologie přel. Brejcha dle výtahu Rigova, 2. vyd. str. 279.) Tak píše sám Comte! A protestantský učenec Dr. Emil Friedberg doznává, že takových bigamií bylo v — evangelické církvi mnoho, od onoho Filipa hessenského až do církevně požehnané bigamie Fridricha Viléma II. pruského, který také »dovolil«, aby generál Favrat směl míti najednou dvě manželky! (Kirchenrecht 5. Aufl., 1903, str. 406, pozn. 1. k § 143.) Socialističtí ignoranti ve »Studentském Sborníku« by nejlépe učinili, kdyby dle pravdy vzdělávali nejprve sami sebe a pak teprve jiných a neplácali nesmysle. Chtějí-li znáti zásady Lutherovy o manželství, připomenu jim jen jediný citát z jeho mnohých sprosťáckých výroků: »Wisse, dass die Ehe ein äusserlich leiblich Ding ist, wie andere weltiche Hantierung« . . . »Will die Frau nicht, so will eine Magd.« A podobně jako Luther píše i Kalvín v jeho Institut. christ. relig. ed. Genev. 1550 p. 634. Při tom může »Studentský Sborník« ohlupovati, že Luther neměl v úmyslu kázat prostopášnictví! Podle Luthera jest manželství weltliche Hantierung, podle katolické církve sancta enim res est matrimonium et sancte tractandum (sess. 24. c. 10. de reform. matr.). Jen omezenec nevidí, jak vysoko stojí katolická církev i se svým celibátem nad zásadami manželskými v protestantismu.

Odpor proti společnému užívání kalicha při přijímání v církvích evangelických zmáhá se čím dále tím více z důvodů hygienických. Proti společnému přijímání z kalicha obracel se loni lékařský časopis německý »Deutsche Medizinische Wochenschrift« a letos zase s důrazem »La médicine moderne« (1906, číslo 14). Již před několika lety bylo v Americe od lékařů upozorněno na nebezpečnost přijímání, jak se provádí v náboženství protestantském, protože mohou se při tomto způsobu přijímání snadno přenášeti nakažlivé choroby. Dva pastorové ženevští vrátili se k této choulostivé stránce protestantského přijímání ve zvláštní brožuře, o níž pojednal i slavný lékař pařížský Fournier ve společnosti profylace zdravotní a mravní. Oba pastoři žádali, aby vyslovené obavy opodstatněny byly dříve doklady, vědeckými pokusy, než by od dosavadního způsobu přijímání dle protestantského ritu mělo býti upuštěno. Z té příčiny byly skutečně bakteriologicky zkoumány sliny, zbylé se rtů, jež se dotkly kalicha, pijíce z něho. Z poháru, naplněného vínem, dostalo napít 7 osob, stížených tuberkulosou plic. Tři z nich trpěli nad to ještě tuberkulosou hrtanu. Potom byl okraj kalichu otřen tamponem sterilisované vaty, který pak vpraven do dutiny břišní morčete. Toto záhy jevilo známky povšechné tuberkulosy, jež pitvou zvířete potvrzena. V jiném pokusu pilo 5 souchotinářů z poháru; vnitřní i zevní plocha okraje kalicha byla potom otřena ubrouskem, načež ještě dvěma tampony sterilisované vaty otírána, až jevily se již zcela čistými. Když pak tyto chomáčky vaty vpraveny byly do břišní dutiny morčat, zhynula tato opět tuberkulosou — doklad to, že pouhé otření okraje poháru ubrouskem nestačí. Potom teprve uznali páni pastoři, že přijímání ze společného kalicha je nebezpečno v ohledu zdravotním a že jest třeba od něho upustiti. Poukázaly na to i »Národní Listy« ze dne 16. května 1906, číslo 134 str. 5., ačkoli svého času samy nadělaly mnoho hluku při přijímání pod obojí způsobou, zaváděném smutně proslulým panem Iškou. Sr. i Friedrich Spitta: Die Kelchbewegung in Deutschland und die Reform der Abendmahlsfeier, Göttingen, 1904. *Hck.*

»Čas« vedle »Práva Lidu« dnes více než kdy jindy po osvobození Masarykově troufá si na katolické náboženství i jeho duchovenstvo. Zejména stará se horlivě, aby nastávající slavnosti Havlíčkovy vynikly co nejvíce — tupením náboženství a hanobením duchovenstva, jakoby snižování duchovenstva bylo v intencích Havlíčkových! Když je potřebí, pomáhá si pan Herben kde kým. Připomínáme mu jen, že Havlíček o duchovenstvu když chtěl, dovedl soudit také spravedlivě.

Ve svém »Slovanu« dne 24. srpna 1850, sv. 6., str. 871 nsl. napsal: »Známá věc jest, že naše duchovenstvo katolické bylo vždycky nejhlavnější silou českého vlastenectví, ba může se zrovna říci bez pochybnosti, že vlastně duchovenstvo katolické bylo počátkem a zakladatelem celého našeho vlastenectví. Největší část těch pokroků, které náš národní jazyk v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jistě zásluhou duchovenstva!« Ovšem, o té zásluze duchovenstva pan Herben neví a také co jemu jest do vlastenectví! Není tomu dávno, co nabádal »Čas« k hojnému vystoupení z církve, aby prý si jednou klerikálové následkem toho, že někdo zůstal napsán v matrice, jako Havlíček, nikoho namohli přivlastňovat, jako právě dnes Havlíčka. Milý pane Herbene! Víte, že sám Havlíček napsal v tomže svém časopise »Slovanu« dne 14. května 1850: »Dle našeho mínění jedná každý katolík, jenž z katolické církve odstupuje, velmi škodlivě a pomáhá svým odstoupením jenom té hierarchické straně, která zneužívá církve ku svému tělesnému zisku a panování . . . .« Byl, pane Herbene, Havlíček také liberál, brojil také proti kněžstvu, ale donucovat stále jen k vystoupení z církve, to přece jenom si netroufal . . . . On ještě ctil aspoň trochu »svobodu přesvědčení«, které vy máte ovšem stále plnou hubu, ale jen pro sebe . . . Pro jiného ji neznáte a zejména ne pro katolíky. K vůli tomu, že jste se stali odpadlíky vy, měli by se státi odpadlíky všichni!

»Revue Augustiánská« (»La revue Augustinienne«), již vydává řád Augustiánský v Římě, v Jerusalémě, v Loeveně (v Belgii) a v Cařihradě, začala v lednu 1906 již svůj pátý ročník. Tato revue františkánská jest velice chválena, zejména pro přesnost a hojnost svých zpráv o katolickém hnutí v zemích východních, v Anglii, v Rusku a v Americe. Velice chvalitebně vyslovil se též o ní časopis »L'ami du Clergé«, řka: »Francouzská, Augustianská revue vyšinula se za krátkou dobu svého trvání mezi církevní listy prvého řádu.« — Předplatné na tuto francouzskou revui, které činí 10 franků ročně, přijímá nakladatelství »La Bonne Presse« v Paříži VIII., rue Bayard 5. *(A - - - V.)*

Katolické nakladatelství »La Bonne Presse« v Paříži VIIIe. počalo právě vydávati novou »Revue d'organisation et de defense religieuse. Ta sloužiti bude k obraně katolické víry a hlavně obírati se otázkami organisace náboženské. U francouzského duchovenstva a spolků téže akce vyvolává značný zájem. Roční předplatné činí 7 franků. *(A - - - V.)*

Právě vyšla zajímavá kniha: **»La religion catholique en Chine«** (»Víra katolická v Číně«) od J. B. Piolet-a a Ch. Vadot-a, nákladem Bloud-a v Paříži, rue Madame 4. Cena 0 fr. 60 c. — Tato brožurka přináší utěšené zprávy o obdivuhodné činnosti misionářů v Číně, zejména v XIX. století, současně však podává smutný, ale věrný obraz o nepřátelských útocích, nenávisti a zlomyslnostech Číňanů vůči víře katolické. *(A - - - V.)*

Kniha: »Le catholicisme au Japon« (»Katolicismus v Japonsku«) od Alberta Vogta — nakladatel Bloud v Paříži, rue Madame 4, — líčí živě dějiny katolické víry v Japonsku, počínaje od doby sv. Františka Xaverského až do našich dnů. Psána jest slohem snadným elegantním. Cena 0 fr. 60 c. *(A - - - V.)*

Odpadlý kněz každý po svém odpadu pokládá se za obrovského velikána a povolána k tomu, aby honem všemu lidstvu napsal své vzpomínky a memoiry, jakoby opravdu lidstvo nemělo nic jiného na práci, než čísti, jak ten či onen kaplan, o němž dříve živá duše nevěděla, nevěřil, přes to šel do semináře, dal se živit, dal si vsugerovat (!) pobožnost, takže na konec skoro věřil, dal se vysvětit, šel do duchovní správy, prodělával krisi až — našel chleba jinde a vystoupil z církve. Jest typickým, že každého takového apostaty celý ten pochod byl stejný, ale každý o něm musí psát a omlouvat se, že mu dříve vše bylo vssugerováno. Jářku, nám se ale zdá, že právě tak i každý odpadlík, chce-li přehlušit svědomí, musí si opět po svém vystoupení z církve vsugerovat, že v církvi bylo vše špatné a sám sobě musí sugerovat, že opravdu bylo velikostí charakteru něco dobrovolně na se vzít a pak to pohodit . . . Kdyby si takový odpadlík sám nevsugeroval, sám by tomu nevěřil. A kdyby věděl, že mu to každý věří, nestaral by se tak o to, aby se před celou veřejností honem obhajoval, když ho veřejnost ani nezná!

Věda o náboženství. Učitelská jednota »Komenský« v Praze ve své resoluci, týkající se známého případu moravského profesora Judy, otřela se opět velkopansky o náboženství a chlubně vytýká, že dávno již zná »rozpor mezi náboženstvím a vědou!« Milí pánové, připomínáme vám, kteří se bojíte pustiti do Prahy každého chytřejšího učitele z venkova a kteří hlásáte, že Praha jest jen pro vás — »gigrlata« (jak napsal jeden učitelský časopis) jen tolik: Není a nemůže

býti rozporu mezi vědou a věrou. Ovšem platí to jen tehdy, když jde o vědu skutečnou, t. j. o to, co jest vědecky naprosto prokázanou pravdou, a když jde o skutečný článek víry, čili o to, co nám strážkyní víry, církví — k věření autoritativně předloženo jest. Nesmí se tedy oproti poučce a pravdě, evidentně dokázané, stavěti pouhé mínění těch oněch církevních učitelů, jednotlivců, prozatímní vysvětlení jednotlivých theologů a kommentatorů, nebo špatně pochopený názor věroučný, nebo dokonce něco, čemu církev ani neučí a co se jí pouze imputuje. Nesmí se však též proti článkům víry najisto postaveným staviti pouhé theorie, hypothesy, pouhé domněnky, pouhé nápady učenců a filosofů à la Masaryk anebo Krejčí. To-li se činí, pak ovšem povstává rozpor, ale tím není vina ani víra, ani věda, nýbrž tím jest vino zneužívání vědy nebo víry, tu nestojí věda proti víře, nýbrž tu se proti sobě staví něco, co není pravdou vědeckou resp. náboženskou a co jen úplně proti všemu právu za vědeckou pravdu a za článek víry se prohlašuje anebo má. Tak se to má, pánové! Neznáte náboženství, můžete-li takto psáti, ale nedivíme se vám, protože známe vaši vědu«. Snad stačí, uvedu-li vám jen jediný příklad »vědy« vašeho kollegy, odborného učitele z Plzně, jenž psal o hlubokých věcech ze »svého« oboru přírodopisného a když se ho kritika dotkla — žaloval u soudu pro urážku na cti i univ. profesora! Bohužel, soudními znalci prokázáno, že výpotky pana učitele budily u odborníků opravdu jen — smích. A k tomu sluší uvážiti, že takových výsledků se dodělal pan učitel prací ve »svém« oboru. Což teprve, pánové, když mluvíte do něčeho, čemu nerozumíte! Nyní teprve chápeme vaši poctivou snahu, nesoucí se po vyšším vzdělání, jehož opravdu máte potřebí. Ale do té doby, než bude vám možno se trochu lépe a více vzdělat i v oboru náboženském, doporučuji vám k přečtení anglický spis Zahm, Catholic Science and Catholic Scientists, Philadelphia 1893, jenž přeložen zejména i do franštiny (Zahm, Science Catholique et Savants catholiques. Traduit de l'Anglais par J. Flageolet. Seule traduction française autorisée, Paris 1895) a do češtiny (Zahm, Věda a učenci katoličtí, přel. V. Hazuka, v Praze 1899.) Jen tento spisek jestliže přečtete, budete chytřejší a také — skromnější!

Protestantští pastoři jindy a dnes. — Němečtí kazatelé táhnou dnes v houfech do Rakouska, aby nás osvobodili od Římské pověry a rozžehli nám pochodeň čistého evangelia. Kam nemohou vniknouti, tam pošlou aspoň své traktátky nebo v Německu nashromážděné groše, jimiž hnutí »Los von Rom« podporovati se snaží. Dnes ovšem již nikdo nevěří, že by toto působení pastorské mělo podkladem nějaké důvody náboženské, kdyby páni pastoři chtěli pomáhati na nohy opravdu náboženství, pomáhali by mu nejprve doma v Německu, kde náboženství jest v naprostém úpadku nejen na universitách, ale i na samých protestantských theologických fakultách .... Jiné jsou to důvody, které ženou pány pastory do boje a jsou to tytéž důvody, které poháněly pány pastory již ode dávna. Že tomu tak, dosvědčuje sám náš zvěčnělý básník Vítězslav Hálek, jenž ve svých vzpomínkách »Z cest« (Spisy Hálkovy, poř. Ferdinand Schulz, díl XI., v Praze, nákl. dra Ed. Grégra, 1887, str. 180) napsal: »Člověk by ani neuvěřil, kam až dostali se roznášeči německé kultury, a to s plným vědomím, že podnikají dílo spasitelné. Neuvěřil by tomu, že i v Srbsku a podunajských knížectvích vůbec jsou zorganisováni emisionáři, vyslaní od spolku Gustava Adolfa, kteří ve svém postavení co pastorové vědí velmi dobře, že konají dílo německé. Pastorové ti scházejí se pravidelně každý rok, pokaždé na jiném místě, a referují velmi svědomitě o pokrocích svých duší, jaké zpozorovali co do víry i do uvědomění německého ... Dobrá polovice těchto porad ... byla syta podnícením se k dílu germánskému v těchto knížectvích ...« Viděti z toho, že páni pastoři z Němec jsou dnes právě tací, jací byli již v roce 1866, když Hálek své vzpomínky »Z cest« psal. Ale co by řekl dnes Hálek podobným pastorským přítelíčkům à la Herben?

Kdo má pravdu? Říká se: kolik hlav, tolik smyslů. A opravdu nenajdou se snad dva lidé, kteří by o téže a jediné věci utvořili si jeden a týž úsudek. O každé věci soudí si každý jak chce a neváže se nikterak na úsudek druhého ... Nemáme nic proti tomu, i my uznáváme onu »volnost přesvědčení«, ale bohužel, čím více tuto volnost přesvědčení dopřáváme jiným, tím méně uznává se od našich nepřátel právo, že i my můžeme míti své přesvědčení a že i my máme právo své přesvědčení volně projevit ... Když hlásáme nerozlučitelnost manželství a stavíme se proti uzákonění civilního sňatku, jsme zpátečníky, hlupci a vypovídá se proti nám boj na celé čáře. A přec nejsou to jen pouze klerikálové, kteříž o podstatě manželství nemají tytéž zásady náhodou jako socialní demokraté z »Práva Lidu« a »Záře« nebo třeba i pan Dr. Bouček. Mimoděk mně při onom nyní časovém

sporu při usilování o reformu manželství připadají následující výroky, jež citovati budu v originále:

»Die Ehe ist ein Heiligthum, in welchem in der tiefsten Innerlichkeit die erhabensten Beziehungen des Menschen mit Gott, der Natur und Menschheit gepflegt werden . . . In dem Rechte aber muss die Ehe ihre Stütze finden, um auch in der Gesellschaft ihren wesentlichen Charakter zu bewahren. Die Ehe ist also nicht rein rechtlicher Natur. Sie ist vor Allem eine ethische Lebensgemeinschaft. Das Recht kann sich zwar nicht mit der Auseinandersetzung dieser ethischen Seite der Ehe befassen: aber es muss sich nach ihr richten und nichts festsetzen, was dem Grundcharakter der ganzen Einrichtung zuwider ist . . . Die Ehe muss sowohl als eine, durch die Religion und die Kirche geheiligte, ethische Lebensgemeinschaft, als auch als ein, durch den Staat überwachtes, Vertragsverhältniss angesehen werden . . . Die Ehe als die, in freier Absicht geschlossene, vollkommenste Lebenseinigung zweier Personen verschiedenen Geschlechts, ist ihrer Bestimmung nach unauflöslich und wird auch in dieser Absicht von beiden Theilen eingegangen, indem die Liebe, die bei ihnen vorausgesetzt werden muss, dem Gedanken gar nicht Raum gibt, dass dieses Band jemals gelöst werden könnte. Die Unauflösslichkeit dieses Bandes liegt also in dem Wesen oder der Idee dieser Gemeinschaft . . . Die Civilehe ist immer eine, wenn auch rechtlich bestehende, doch unvollkommene Ehe und es bleibt die höhere Aufgabe, dass die gesellschaftlichen und religiösen Verhältnisse sich so ordnen, dass derartige Ehe überhaupt nicht vorkommen . . . . Im Allgemeinen ist die Aufgabe der Gesetzgebung, welche den sittlichen und rechtlichen Charakter der Ehe festhalten muss, die Trennungen oder Scheidungen nicht zu erleichtern, sondern in dem Masse zu erschweren, als es überhaupt möglich ist, um nicht einerseits die rechtlichen Ehen überhaupt zu vermindern und unsichtliche Verhältnisse hervorzurufen, und um nicht anderseits Verhältnisse, in denen das Wesen der Ehe verletzt ist, und die sittliche Persönlichkeit des einen oder andern Theiles selbst Gefahr läuft, aufrecht zu erhalten . . . . Immer muss die Trennung der Ehe als ein Übel betrachtet werden, welches auch durch die höhere sittliche Cultur der Menschheit möglichst überwunden werden soll, damit das Ideal der Ehe immer vollkommen im Leben dargebildet werde.« A kdo se odvažuje toto vše tvrdit?

Není to žádný klerikál, ale byl to nejprve soukr. docent právní vědy na universitě v Göttinkách, později řádný profesor filosofie na universitě v Brusselu a posléze profesor právní filosofie a státní vědy na universitě ve Štýr. Hradci — Dr. H. Ahrens. Ze spisů jeho jest známější »Cours de philosophie«, jenž vyšel v Paříži a přeložen byl do hollandštiny. Jeho spis o právní filosofii vyšel též původně francouzsky a přeložen Trincherou do vlaštiny, Navarrem do španělštiny, přeložen i do maďarštiny a zpracován i samým autorem německy pod názvem: »Die Philosophie des Rechtes und des Staates« Wien, 1852. Z prvého dílu tohoto spisu: »Die Rechtsphilosophie oder das Naturrecht« (str. 576 nsl.) citovány jsou svrchu uvedené výroky . . . . . Ovšem, když prof. Ahrens tyto své zásady o manželství psal, nebyl ještě pan Dr. Bouček na světě a nemohl pan profesor vědět, že po mnoha letech se najde nějaký pan Bouček, jemuž názory uvedené budou příliš zpátečnické . . . . Tak svět odplácí. Byly doby, kdy byl Ahrens slaven, dnes se ho musí zastávati jen — klerikálové!

Hermann Bahr, vídeňský spisovatel, měl býti jmenován ředitelem král. divadla v Mnichově. Proti jeho ustanovení právem ohradilo se centrum bavorského sněmu. K Bahrově charakteristice uvádí berlínská »Germania« toto: »Bahr vůbec nikdy divadlo neřídil a jako dramat. spisovatel se svými kusy vždy propadl. Ve vánočním katalogu »Simplicissima« (r. 1904) ve své autobiografii sám se přiznává, že z církve dávno už vystoupil, že byv dříve soc.-demokratem, anarchistou se stal a že dle jeho soudu musí nová kultura býti vytvořena místo nynější víry v autoritu. V sexualních věcech je Bahr »sehr freidenkend« a sám se chlubí, že je chráněncem zednářů. — Je tedy patrno, že má centrum všecku příčinu takového člověka do Bavor nepouštět a že prosí odepřením pomoci při sněmovním hlasování o sanaci bídných finančních poměrů král. dvor. divadla.« *L. † r.*

»**Moralistní bestie**« jmenuje se to hezoučké zvířátko, které koupil Machar panu Herbenovi, aby si jím hrál ve dnech zármutku svého. Jeho pojmenování chutná českému sluchu velmi »lahodně« asi jako kyselá okurka tomu, kdo má bolavé dásně. Než toho pan Herben nedbá. Jak tedy vypadá ta mrška, na níž zalíbení našli přátelé Macharovi Herben, Masaryk, Drtina atd.? Příklad nám to vysvětlí. Pan Machar sám příklad uvádí. Před několika lety (vypravuje Machar v »Čase«

č. 326.) žil v Anglii Oskar Wilde — nad člověk. Můžeme říci sami, že to byl básnický talent, jemuž by Machar nebyl hoden ani cídit boty, ale poddal se neřesti, pro niž se sám potom ve dne v noci proklínal. Trest krutý ho zastihl a zničil. Odsoudila ho »pseudopuritanská Anglie«, jak praví Machar s výčitkou, v níž je káravá otázka, smí-li umělec vůbec býti pro zločin odsouzen .... Tímhle tedy chtěl pan Machar pomoci dru. Herbenovi. Moralistní bestie shltla Wilda, ale pan Machar vylámal jí zuby, ochočil ji, takže je z ní roztomilé zvířátko. Herben zachráněn, Masaryk oslaven a Drtina mne si ruce nad velikolepým objevem, kterým jeho mravouka byla nesmírně obohacena. Všichni blahořečí Wildeovi a ještě více té — pseudopuritanské Anglii. — Při tom vytýká Machar soudcům Herbenovým, že jsou »bez kultury srdce« (jinak by toho roztomilého Herbena, který ani kuřeti neublíží, byli bývali neodsoudili) a dodává: »kultura ducha je krásná věc, ale bez kultury srdce je horší, než nejpustší barbarství ...« Takhle umí deklamovat člověk, jenž je připraven každé chvíle poplivat to, co jiným je svato a milo. *L. † h.*

Statuta Metropolitanae Ecclesiae Pragensis, anno 1350 conscripta. Edidit Dr. Antonius Podlaha. Pretium 1 Cor. Pragae 1905. »Za arcibiskupa Arnošta z Pardubic a císaře Karla IV. bylo v Pražské metropolitánské kapitule na 60 kapitulárů, z nichž polovice měli prebendy; kromě nich bylo u dómu Svatovítského na 240 kleriků,« píše Wetzer-Weltes Kirchenlexikon (X. sv., str. 289): »Před husitskými bouřemi bylo při metropolitním kostele sv. Víta asi 300 duchovních, při kostele Vyšehradském 100, v Praze přebývalo stále alespoň 1200 osob stavu duchovního,« čteme ve »Všeobecném církevním dějepisu« (od dr. Fr. X. Kryštůfka, díl II., část 2, str. 668). Takové veliké kommunity měly potřebí přesných stanov; proto shledáváme, že již r. 1350 byly sepsány pro kněžstvo svatovítské zvláštní stanovy. Byly sice již r. 1867 od dra Bedy Dudíka O. S. B. vydány tiskem, než vydání to není prosto všech vad, poněvadž vydavatel řídil se jen jediným opisem. V knihovně kapitulní je však opisův několik, podle nichž uspořádal dr Ant. Podlaha kritické toto vydání. Zevrubný rejstřík a obsah usnadňuje orientaci v zajímavém díle tom. Dr *Rud. Zháněl.*

Tschernoschin nebst Volfsberg. Mitteilungen aus alter und neuer Zeit, den Touristen und Sommergästen gewidmet von *Karl Tannert*, Obmann des Vereines »Wolfstein« in Tschernoschin. — Prag 1906. Cena 60 hal. — Pan spisovatel (vicerektor pražského semináře) líčí v stručném nástinu živě i nadšeně dějiny a krásy svého rodiště a jeho okolí. Dle poznámky v pamětní knize černošínské sám Goethe prý řekl: »Wer ein Dichter werden will, der sehe sich hier diese Gegend an.« — V poslední době na tisíc příchozích vyhledává ročně této romantické končiny. Avšak i dějinnými událostmi je město a jeho okolí bohato a jich přehledným vylíčením jistě se p. spis. i svým rodákům zavděčil. »Městečko Černošín«, jak spis. výslovně připomíná, bývalo do konce stol. 16. obýváno převahou většinou Čechy, ale od té doby živel český mizel. (Nápis na zvoně z r. 1612 je německý, rovněž nejstarší matriky od r. 1624 jen německé.) Nechť tedy Černošín k radosti páně spisovatelově roste a zkvétá. *L. † mn.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Papežským řádem »Pro Ecclesia et Pontifice« byli vyznamenáni předáci našeho družstva: předseda Dr. Rudolf Horský, konsist. rada, kníž.-arcibiskupský vikář a farář na Šárce u sv. Matěje, a II. místopředseda Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. — Závod družstva Vlast zaslal jim každému zvlášť písemné blahopřání a redakce »Vlasti« vyslovuje mimo to veřejně radost nad tím, že záslužné práce dra. Rudolfa Horského a faráře Vlastimila Hálka samým sv. Otcem Piem X. a Jeho Eminencí ndp. kardinálem, který je k vyznamenání doporučil, byly oceněny a odměněny. — Podobným řádem vyznamenáni byli: člen výboru Historického kroužku prof. Josef Vávra, výborný katolický historik a předseda akademické družiny Marianské, a dále Fr. Vaněček, kanovník na Vyšehradě, a pí. Nejedlá, choť p. JUDr. Jul. Nejedlého. Nechť přijmou i oni naše upřímné blahopřání.

Vzácný dar družstvu Vlast. — V okolí Prahy scházejí se kněží jeden k druhému na výpomoc při sv. zpovědi školních dítek. Dne 20. června t. r. byla podobná zpověď v Jinonicích. Při stole na faře hovořeno bylo o potřebě organisace českých katolíků, o potřebě katolického tisku, a když se hovor končil a hosté se již měli rozcházeti, povstal hostitel dp. farář Fr. Stibor, vyňal ze svého stolku tisíc korun státního dluhopisu, vložil je do rukou red. »Vlasti« Tom. Škrdle, řka: »to daruji družstvu Vlast.« — Oznamujíce tento velkodušný dar venkovského faráře, vyslovujeme šlechetnému dárci srdečné: Zaplať Bůh!

Nové letáky Jednoty českého katolického učitelstva: **»Proti náboženské výchově mládeže«.** Otisk z »Vychovatele«, roč. XXI. čís. 13. ze dne 1. července. Cena 4 hal. Na 10 dává se jedenáctý ex. zdarma. — Jednota česk. katol. učitelstva vydala 7. leták, který rázně a mistrně strhuje masku z pokrokových učitelů při boji proti prováděcím nařízením zemské školní rady. Leták ten budiž hojně mezi rodičemi školních dítek rozšířen, ant je poučuje, jakou falešnou hru s nimi pokrokoví učitelé provozují. — V téže ceně a za těchže podmínek prodává se leták č. 6.: »Volná škola«, jenž je stejně vysoké ceny a hlubokého významu jako leták č. 7. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Arcibiskup Dr. Stadler v Sarajevě slavil 24. června 25leté jubileum biskupské. Katol. obyvatelstvo uchystalo vynikajícímu biskupovi i vlastenci velké ovace. Byl průvod pochodňový, serenada a slavná mše sv. Přijeli i četní hosté. Ve spolkovém domě byla slavnostní hostina.

Padesátileté jubileum kněžské slaví letos kanovník dr. Melchior Mlčoch v Olomouci. Bylť vysvěcen na kněze dne 6. července r. 1856. Pro své zásluhy došel vzácných vyznamenání. Napsal i knihy velmi cenné. Nyní připravil a tiskem vydá pro lid »Žaltář«, důkladný překlad žalmů latinské Vulgaty a původního textu hebrejského. — Jubilár jest i naším členem zakládajícím. — Ad multos annos!

Lvova společnost ve Vídni navázavši styky s »Vlastí«, byla zpravena o veškerých snahách katolických v národě českém a počíná věnovati jim od té doby pozornost. V poslední době pozvala některé přední katolické literáty z Čech a Moravy k přednáškám, ve kterých by zobrazili život katolický v českém národě. Tak přednášel nedávno farář Filip Konečný, a nyní 18. června ve Vídni prof. dr. Fr. Nabělek z Kroměříže: »O poměru slavných přírodozpytců a mathematiků k náboženství«. Zjev tento lze co nejvíce vítati.

Protest Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy ministru vyučování Dr. Marchetovi, ministru Dr. Pacákovi a místodržiteli hr. Coudenhoveovi, k čemuž byly přiloženy tři poslední letáky Jednotou vydané:

»Vaše Excellenci!

Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém protestuje jménem svých 436 členů proti všem, kteří snaží se zmařiti prováděcí nařízení vydané zemskou školní radou pro království České k novému řádu školnímu a vyučovacímu, a žádá Vaši Excellenci, abyste svým vlivem působiti račil, aby tato nařízení nikterak rušena nebyla, poněvadž by tím zrušením city všech katolíků hluboce byly uraženy, náboženská výchova ve škole by tím byla poškozena a podvratným proudům otevřena do kořán brána k nedozírné škodě země, státu i dynastie.«

V Praze, dne 1. července 1906. Následují podpisy předsednictva.

Komité pro oslavu Fr. Pravdy a pro slavnosti v Jindřichově Hradci konalo dne 28. června sedmou schůzi za předsednictví faráře Vl. Hálka. — Tištěného slavnostního programu bylo rozesláno: do Jarošova 250 ex. a do Jindř. Hradce 100 ex. Obě tato místní komité provedou si místní a okolní pozvání sama, však nejdpp. biskupy, kapitoly, kláštery, bohoslovecká učiliště a jiné pozve komité pražské. — Dne 6. července konána osmá schůze. — Přípravy k slavnosti odhalení pamětní desky Frant. Pravdovi jsou v plném proudu. Deska, jakmile bude dohotovena, ihned bude ofotografována; rodný dům Pravdův v Nekrasíně právě byl fotografován. Z těchto fotografií budou zhotoveny pohlednice k slavnosti. — Poslední dobu byla rozeslána pozvání v několika stech. Zvány jsou mimo jiné spolky a obce na jihu českém, zvláště: Kamenice n. L., Nový Etink, Žirovnice, Počátky, Kumžak, Strmilov, Stráž, Kardaš. Řečice, dále všecky župní hasičské sbory, živnostenská společenstva, hosp. spolky, celá katol. krajinská organisace až po Třeboň, Soběslav, též pan hrabě Černín a pan baron na Hrádku a bisk. vikář Štěpán v Nezamyslicích. Dívky z osady Jarošovské a jinoši půjdou v národních krojích. O národní slavnosti večer bude vypálen ohňostroj. Sbor pořadatelský se právě ustavil. Ozdobu domů a slavobránu obstará ochotně obecní výbor v Jarošově, jenž objednal hojně praporů z Jindř. Hradce a N. Etinku. Fotografie Fr. Pravdy k dokonalému provedení medalionu s obličejem Pravdy na desku obstaral ochotně od příbuzných Em. Hanzík, farář ve Zbynicích.

K sjezdu Vlasti v J. Hradci rozeslalo místní komité Jindř. Hradecké pozvání městské radě, místním čelným osobám a spolkům. Redakce »Ohlasu od Nežárky,« místního listu J. Hradeckého, přislíbila, že ochotně zprávy strany sjezdu bude uveřejňovati. Též duchovenstvo z Moravy oznamuje svůj příjezd k sjezdu. Komité

vznáší žádost k důst. duchov. na jihu českém, by se laskavě v hojném počtu dostavilo a své osadníky k tomu vybídlo. Podobná agitace budiž prováděna jihočeskými katolickými spolky vzdělávacími a vůbec všemi uvědomělými katolíky, zvláště členy a příznivci družstva. — Veškeré dopisy sjezdu v Jindř. Hradci se týkající buďtež řízeny na adresu předsedy komitétu slavnostního: V. Hálek, farář v Liboci u Prahy; dopisy vztahující se na slavnosti v Jarošově a Nekrasíně přijímá: farní úřad v Jarošově u Jindř. Hradce.

Jako další zprávy ohlašujeme, že budou zastupovati: Dr. Josef Tumpach, metropolitní kanovník v Praze, Jeho Eminenci, ndp. Leona kardinála Skrbenského, a Josef Hůlka, generální vikář v Čes. Budějovicích, Jeho Excellenci ndp. biskupa Dr. Martina Říhu.

Pozdravy zástupců nejd. Episcopatu a jiných delegátů budou proneseny až při sjezdu v Jindř. Hradci. Pozdravy ať trvají nejdéle 10 minut a jejich pořad ustanoví vrchní pořadatel sjezdu red. Tom. Škrdle, u něhož se ti, kdož chtějí pozdrav pronésti, při sjezdu samém račte přihlásiti.

Veškeré oslavy: v Jarošově i v Nekrasíně, jakož i sjezdy v Jindř. Hradci jsou řádně c. k. okresnímu hejtmanství v Jindř. Hradci ohlášeny.

Časopisy: »Čech«, »Hlas«, »Ohlas od nežárky«, »Český Jih«, »Nár. Polit.« »Vlast« i »Naše Listy« přinesly o těchto slavnostech a sjezdech zprávy.

Kdo se zavčas o byt v Jindř. Hradci (byty si platíme sami v hotelích) a o oběd v Jarošově nepřihlásí a nebude tudíž k spokojenosti ubytován a obsloužen, nedávej viny komitétům, jež to již měsíc v »Našich Listech« i ve »Vlasti« ohlašují.

Z Prahy vyjedeme z nádraží Františka Josefa v sobotu dne 21. července ve 4 hod. 26 min. odpoledne a do Jindř. Hradce přibudeme v 9 hod. 32 min. večer. Kdo by použil rychlíku, vyjede z Prahy v 1 hod. 35 min. odpoledne, přesedne ve Veselí n. Luž. do motoru a jest v Jindř. Hradci v 5 hod. 33 min. odpoledne. V neděli ráno vyjíždí vlak z Jindř. Hradce ve 4 hod. 2 min. a jest v Jarošově ve 4 hod. 14 min. Komu jest obtížno, tak záhy vstávati, ať si objedná v Jindř. Hradci povoz nebo jde do Jarošova pěšky; je tam z Jindř. Hradce $1^1/_4$ hod.

Pamětní deska na rodném domě Frant. Pravdy v Nekrasíně. Přispěli: po 5 K: Dr. Josef Tumpach, metrop. kanovník v Praze, a Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích; Tomáš Váchtl, kaplan v Jílovém 4·30; po 2 K: Tomáš Coufal, far. ve Veltrusích; Václ. Suchánek, far. v Liblicích; B. Jiříček, far. v Hor. Újezdě; P. Václ. Váchal, far. v Nebušicích, a Jak. Rosendorf, farář ve Vever. Bytyšce.

Ministři a boj o školu. Charakteristickým příznakem doby jest okolnost, že členy spolku »Freie Schule«, tedy spolku, zednáři za účelem agitace pro odkřesťanění školy založeného, jsou tři nynější ministři, a to ministr vyučování dr. Marchet a němečtí ministři Derschata a Prade. Jaké to bude míti následky!

»Volná škola.« Spolek toho jména založil ve Vídni dvě školy, aby v nich vychovával mládež v duchu nevěreckém. Zemská školní rada dolnorakouská odepřela však školám povolení, následkem čehož okresní školní rada školy ty úředně zavřela. — Ředitelem těchto škol byl suspendovaný vídeňský učitel Enslein.

Boj o školu v Německu a v Anglii. Zákon o vydržování obecných škol v Německu. Nový zákon o vydržování škol obecných byl panskou sněmovnou definitivně přijat ve znění usneseném sněmovnou poslaneckou. Dle této osnovy všude, kde dosud nebylo škol simultánních, mají býti pravidlem školy konfesionelní. Osnova tato, několikrát změněná, putovala několikráte z jedné sněmovny do druhé.

Boj o školu vede se v anglickém parlamentě. Nová liberální vláda a většina chce mít školu státní se soukromým vyučováním náboženství. Proti tomu arci vystupují katolíci, anglikáni i jiní. Chtějí mít školu svou, konfesijní. Dosavadní školský zákon není starý. Schválen byl před 4 lety r. 1902. Dle tohoto zákona školy konfesijní měly stejné právo jako školy státní. Nová vláda přichází s novým školním zákonem. Všecky školy mají být postátněny, konfesijní školy mají býti zrušeny, vláda jejich školní budovy buď pronajme nebo koupí; učitel může být jakéhokoli vyznání. Kde však čtyři pětiny rodičů toho žádají, může se mimo školní hodiny třikrát týdně vyučovat náboženství. Toto poslední ustanovení mělo s novým zákonem smířit katolíky. Praktický výsledek byl by takový: židovské školy zůstaly by židovskými, neboť žádná z nich nemá $^1/_5$ jinověrců, z 1070 škol katolických zůstalo by katolickými 77%, z wesleyanských škol zůstalo by 52%, z anglikanských 14.000 jen 25%. Proto katolíci, anglikáni, wesleyani i židé stojí v tuhé opposici proti novému zákonu. Bojuje se pastýřskými listy, schůzemi, novinami, veřejnými pobožnostmi, peticemi, deputacemi k ministru vyučování Birrelovi. V dolní sněmovně opposice stíhá nový zákon krok za krokem. Zejména žádá opposice,

aby náboženské vyučování, kde je $^{4}/_{5}$ obyvatelstva, nezáviselo od dobré vůle úřadů, nýbrž aby zákonem stanoveno bylo toto právo rodičů. Sněmovna horní zákon jistě zamítne, i kdyby prošel ve sněmovně dolní.

Výbor Jednoty katolických duchovních diecese brněnské vede si velice čile. Z jednání ve »Hlasu« uveřejněných zmiňujeme se aspoň o těchto tiskových a právních záležitostech:

Po vzájemné úmluvě s výborem Dědictví sv. Cyrilla-Methoda převzala Jednota určitý počet českých brožur Schrollerových o manželství a rozešle je po skupinách. Dle § 3. b) stanov žádá tímto výbor svoje členy, aby se této akce spolkové co nejintensivněji účastnili. Zároveň usneseno, vydati českou brožuru o spolku »Volná škola« a obrátila se Jednota na vynikajícího kněze s prosbou, aby ji napsal. Pro německé členy Jednoty a pro německé farnosti přijaty německé brožury Hamerlova o manželství a Anonyma o »volné škole« a budou jim rozeslány.

Ohledně právního zastání katolických kněží dle § 3. e) stanov konstituoval se právní odbor Jednoty a začal již svoje působení. Jsou zřízeni lektoři novin, kteří každého napadeného kněze o tom uvědomí a s ním přímo potřebné zastání vyjednají. Zároveň zde výbor Jednoty žádá svoje členy, aby všecka svoje přání nebo stížnosti nepodávali, jako se to posud dálo, jednotlivým členům výboru ústně, nýbrž na výbor Jednoty písemně, neboť dle § 10. alin. 3. mohou to bez obavy činiti. S olomouckou »Ligou« byla v tomto ohledu zavedena reciprocita.

Sjezd zástupců katolických stran. — Katolický lid český přál si sjezdu v Praze, přáli si ho předáci tohoto lidu, přály si ho všechny katolické spolky a organisace mužů, jinochů, dívek i žen bez rozdílu. Sjezd ten, který nevznikl snad jen z chvilkové nálady, nezůstane jistě bez výsledku, neboť navštívili ho 17. června t. r. všichni, kdož svědomitě starají se o víru svatováclavskou a o její šíření mezi lidem českým. Dnes nutno v přední řadě bojovati proti socialně-demokratickým nevěrcům a realistům, kteří nejen že zlehčují víru, ale i demoralisují celou českou veřejnost — nutno organisovati život českých katolíků. — Sjezd sám, jenž se konal ve dvoraně Konviktu v Konviktské ulici na Starém Městě pražském, byl sjezdem pracovním, neboť tu dle všeho položeny základy k zreformování a utvrzení snah českých katolíků, jež spějí k rozvoji nejen katolického, ale i křesťansko-socialního života dle příkladů zemí jiných, kde idea křesťansko-socialní na katolickém podkladu domohla se v poslední době výsledků přímo překvapujících. Sjezdový komitét sestávající z pp.: dr. Rud. Horského, red. T. J. Jirouška a red. V. Myslivce staral se v pravdě o důstojný průběh sjezdu a také se mu to plně zdařilo. Nejvíce práce padlo na bedra red. Tom. Jirouška. Sjezd sám konal se za účasti as 230 delegátů a 200 hostí, kteří vyplnili galerie prostranného sálu. Za napjaté pozornosti zahájil sjezd šárecký farář dr. Rud. Horský, načež do předsednictva sjezdového zvoleni: za I. místopředsedu profesor Ant. Drápalík z Hradce Králové, za II. místopředsedu přísedící zem. výboru král. českého J. O. Vojtěch hrabě Schönborn, za zapisovatele pp. inženýr Jan Dostálek a úředník V. Roudnický. Na to projednáván byl program a jméno strany, kteráž se zváti bude »Strana katol. lidu v Čechách«. — Po té zaslány byly min. krajanovi dru. Bedřichu Pacákovi, ministru vyučování dru. Marchetovi a místodržiteli král. českého K. hrab. Coudenhoveovi telegramy, v nichž protestuje se proti odstraňování náboženství ze škol, a žádá se, aby prováděcí nařízení zemské školní rady pro království české také bylo uskutečněno. — Zvoleni byli: za předsedu Dr. Rud. Horský. Do výboru: Vojt. hr. Schoenborn, Jiří Čadek, dr. Fr. Reyl, T. J. Jiroušek, Václ. Špaček, Václ. Myslivec, Frant. hrabě Kinský, Frant. Novák, Fr. Krejza, Ant. Balcar, Ant. Princ, Fr. Šafránek, Jos. Polák a J. Astr. Za jich náhradníky zvoleni pak pp. dr. Al. Kudrnovský, Fr. Köppl, Josef Šach, L. Skružný, J. Sýkora a JUC. J. Šindler. — V první výborové schůzi na to konané zvolen byl za tajemníka strany jednohlasně Tom. Jos. Jiroušek, red. »Našich Listů«. — Kéž by nová Strana katol. lidu v Čechách pilnou a neúnavnou prací a svornou myslí dodělala se kýžených výsledkův.

Charitativní kongres konán byl 30. června t. r. v Linci za předsednictví zemského hejtmana Dr. Ebenhocha. — Sjezdu se súčastnili svými delegáty četní biskupové a poučné řeči pronesli zde výteční řečníci z Rakouska a z Německa. Uvádíme aspoň toto: Dne 1. července odpoledne konána druhá poradní schůze, v níž nejprve referoval tajný justiční rada Heřman Roeren z Kolína »O ochraně mravnosti«. Všeobecně ozývají se nářky na nemravnost, zvláště v posledních desítiletích. Proto v Německu tvoří se spolky proti veřejné nemravnosti; první vznikl v Kolíně. Že mnozí chovají se k nim lhostejně, příčina je ta, že neznají velikost

zla. K poznání jeho velikosti uvádí referent některá statistická data, na př. z Berlína, kde je na 30.000 prostitutek, z nichž některé mají příjmů na 40.000 korun. Třikrát tolik je prostitutek tajných. Také pohlavní nemoci se šíří měrou nebývalou a zejména mládež akademická jest ve velké míře nakažena. I mezi dítkami škol obecných je sebeprzeň značně rozšířena. Po té ukazuje na různé příčiny toho trudného zjevu a hlavní vidí v systematickém rozšiřování znemravnělého tisku. — Má-li nastat náprava, třeba chránit mládež, třeba potlačovat pornografickou literaturu, nemravné fotografie, pohlední lístky atd. Publikum samo musí protestovat, musí se zakládat spolky, které by všude veřejnou nemravnost a zvláště pornografický tisk potíraly. — Častěji mají uveřejnit provolání, že nebudou kupovat u těch, kdo pornografické obrazy, spisy, vystavují. — O referátu, kterýž odměněn nadšeným potleskem, rozvinula se čilá debata, které účastnili se mimo jiné kan. Schöpfleutner, prof. Rössler a četní jiní.

XVIII. mezinárodní sjezd Eucharistických Děl (Skutků) bude letos v Belgii od 15. do 19. srpna v Dornijku (Tournai). Věhlasní řečníci a na slovo vzatí kazatelé budou při papežských požehnáních, čili odpoledních službách Božích s vystavenou Nejsvětější Svátostí Oltářní, čemuž se zde říká »Lof« (chvála) aneb »Salut«, kázati. Jsou to: P. Coubé z Tov. Jež., P. Janvier z řádu sv. Dominika (kazatelského), P. De Vos, provinciál T. J. v Belgii, msgr. Rumeau, biskup z Angers. Rozliční tu- i cizozemští řečníci budou na všeobecných shromážděních řečniti. Sjezd tento, čili kongres bude tím slavnější, že se ho súčastní náš nový arcipastýř Mercier se všemi biskupy belgickými. Sjezd sám jest rozdělen na šest oddílův: 1. Vyučování eucharistické. 2. Pobožnost a úcta ku Nejsv. Svátosti Oltářní. 3. Sjednocování se a skutky. 4. Shromažďování se kněží. 5. Mládež katolická. 6. Shromažďování se žen a panen.

Katol. feriální kursy v Solnohradě pro učitele a katechety budou zase letos, a to paedagogický od 13. do 19. srpna, katechetický od 20. do 25. srpna. Přihlášky došly dosud i z Bavor, Uher, Westfalska, Chorvatska, Švýcarska, Würtenberska. Poplatek na kurs 5 K. Přihlášky přijímá R. Rohrmoser, vikář na dómě v Solnohradě, Kapitolní náměstí 2.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Zakl. členem stal se Fr. Košák, katecheta v Plzni. — Za člena přispívajícího přistoupil: Aug. Krčmář, kníž. arcib. vik. tajemník a far. ve Stodůlkách. — Knihy darovali: Jan Karník, básník z Moravy, Ada Hulakovská, spisovatelka na Král. Vinohradech, a P. Gerlak Dvořák, převor na Strahově v Praze.

Výbor spolku na zakládání katolických knihoven konal dne 18. června t. r. za předsednictví faráře Vlastimila Hálka druhou schůzi v r. 1906. — Jednatel, kníž. arcib. vik. tajemník a far. Aug. Krčmář, četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Spolek se připojí k sjezdu družstva Vlast v Jindř. Hradci a za řečníka o našem spolku zvolen byl jednatel dp. Aug. Krčmář, jenž úkol ten na na sebe ochotně přijal. — S potěšením bylo vzato na vědomí, že za nového zakl. člena přistoupil Fr. Košák, katecheta v Plzni. — Knihovna byla darována Sboru dobrovolných hasičů v Mešně u Mirošova. — Něco knih a časopisův se daruje: Všeodborovému sdružení pro Parník a okolí a far. knihovnám v Červeném Újezdě a v Noutonicích. — Od jistého autora zakoupí se 15 zábavných knih, které vlastním nákladem vydal. — Někteří členové družstva Vlast darují našemu spolku členské podíly: časopisy a knihy, a tím se nám dostalo také 22 ročníků »Vychovatele«. Ale tento odborný časopis do lidových knihoven dávati nemůžeme, i byl by výbor ochoten přijati za kterýkoliv ročník »Vychovatele« výměnou zábavné nebo lehce poučné knihy pro lid. »Vychovatele«: máme ročníků: XV. dva, XVI. jeden, XVII.—XIX. po šesti, XX. jeden. — Výbor zasílá ministru vyučování dr. Marchetovi, ministru Dr. Pacákovi a místodržiteli hrab. Coudenhoveovi proti úmyslu, zrušiti prováděcí školské nařízení zemské školní rady v Čechách protest, v němž žádá, aby právoplatné nařízení zemské školní rady skutečně bylo provedeno. — Ke konci schůze podal red. Tomáš Škrdle přítomným zprávu: 1. o velkolepém katol. sjezdu v Praze; 2. o mohutné organisaci v Praze; 3. o silné organisaci všeodborového sdružení a katol. zemědělců; 4. o České Lize Akademické, dodávaje, že katolicismus v Čechách jest na silném a mnohoslibném postupu. Referát tento naplnil výbor blahým uspokojením.

Z Tiskové ligy. — Za členy zakládající přistoupili: duchovenstvo vikariátů: Klatovského, Sedlčanského, Vodňanského, Pacovského a Skutečského a splatili dle řady 19 K, 34 K, 22 K, 13 K, 14 K. — Ze starších členů zapravili: po 10 K: duchovenstvo vik. Kostel. n. Orl. (70) a Ledečského (60); Št. Dvořák (80), Ant. Suchoradský, Václ. Korynta (15), Kolej Tov. Ježíšova, Petr Garból; po 20: Fr.

Kraus, Fr. Kondelík, Ant. Láš a řád sv. Benedikta v Břevnově; po 100 K: Dr. Jan Marek, V. Kabeláč a Dr. Fr. Kordáč. — Z dobrodinců zapravili: 20 K P. Gerl. Dvořák; 15 K Jan Ondok; 14·78 kněz pensista; 14 K duch. vik. Píseckého; 8 K Jan Holub; 6 K Jos. Prudič; po 5 K: Kunhuta kněžna Lobkovicová, Rob. Šuderla, Dr. Ant. Vřeštál a Jan Bonaventura; 4 K Fr. Doupovec; po 3 K: Jak. Rosendorf a Fr. Jirák. — Menší částky: P. Benno Schaffra, Ferd. Jiřičný, Josef Suchý, Alf. Pryč, J. Macenauer, Ferd. Plachý, Fr. Zámrský, Th. Ryska, Jos. Dunda, far. úřad v Kostelci n. Černými lesy, Al. Hlavinka, Čeněk Stross, Jos. Skopal, Th. Smika, Al. Ličmann a Val. Hradil. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Z České ligy akademické. — Za členy zakládající — 200 K čl. vklad — přistoupili: J. M. ndp. Dr. Fr. Krásl, světící biskup a probošt; Fr. Brusák, generální vikář a Dr. Jan Marek, praelát — všickni u sv. Víta v Praze; dále: J. M. P. Meth. Zaoral, opat na Strahově; K. Dostál, farář v Prostějově; slč. Helena Šantova z Velehradu, a Cyrill Stojan, prof. realky v Uherském Brodě. — 6 K daroval Lamb. Ludvík, bisk. vikář v Mrákově.

Za zakládající členy »Spolku českých akademiků v Brně« se přihlásili: P. Fr. Perútka, kníže-arcib. kons. rada z Uh. Hradiště, papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských, Al. Hlavinka, auditor a farář z Kučerova, Al. Pallát, inženýr z Olomouce, dr. Josef Koudela, říš. a zem. poslanec, P. Fr. Janovský, c. k. prof. a kons. rada, dr. Fr. Nábělek, c. k. šk. rada a prof. z Kroměříže, dr. Moř. Hruban, říš. a zem. poslanec z Olomouce. Na ustavující valné hromadě přistoupili za zakládající členy: J. bisk. M. Dr. Pavel Huyn; J. M. Benedikt Korčian, člen panské sněmovny, prelát a opat z Rajhradu; J. M. Fr. S. Bařina, prelát a opat na St. Brně; dr. Josef Pospíšil, síd. kanovník, a Jan Šrámek, docent z Brna. — Tento spolek má podobnou katolickou tendenci, jako naše Česká liga akademická a těší se proto stejnému pronásledování jako náš spolek český. Radujeme se, že našel v katolických kruzích tak živého porozumění.

Ve prospěch č. katol. dívčího gymnasia Školských Sester na Král. Vinohradech dále složili: Marie Vorlova, učitelka v Praze 10 K; po 4 K: Vincenc Hyxa, farář v Kališti, a farní úřad ve Vrbici; po 3 K: Emil Aliger, farář v Křižlicích; Ferd. Blecha, děkan v Solnici; V. Kracík, far. v Bělé u Bezděze, a Jan Záruba, farář v Gruntě; po 2 K: Jan Benda, kaplan v Ořechu, a Mat. Jičínský, farář v Hnátnici; 1 K Th. Vymětal, far. ve Smilově. — Další milodary přijímá: Tom. Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Zemské organisaci katolíků v král. českém darovali: Zdeňko kníže Lobkovic 1000 K a dr. Fr. Kordáč, universitní profesor v Praze 200 K. — Kéž by se podobných darů dostalo také Straně katol. lidu v Čechách, 17. června v Praze pod vůdcovstvím Dr. Rud. Horského utvořené.

Jednotu sv. Methoděje ve Vídni obdaroval: Fil. Jan Konečný, farář v Zálesní Lhotě — Družstvo Vlast jí darovalo pro r. 1906 — 200 K.

Spalování mrtvol domáhají se zednářské kruhy i u nás vytrvale. Chtějí se zatím spokojiti s fakultativním spalováním, t. j. aby aspoň na výslovné přání mohl býti nebožtík spálen. R. 1903 byl ve Vídni sjezd zástupců 70 měst, která si fakultativního spalování mrtvol přála. Byli mezi nimi i zástupci Prahy a Lublaně. V Brně tehdy ještě na radnici neměli touhy po spalování. Tehdy bylo usneseno, peticemi nalehat na vládu, aby fakultativní spalování mrtvol bylo dovoleno. Zvolen i výkonný výbor. Vláda důsledně mlčela. Teprv býv. min. vnitra Bylandt-Rheidt na pilný návrh ve sněmovně odpověděl, že pohřbívání mrtvých jest zákonem stanoveno a že spalování mohlo by tedy zase býti dovoleno jen zákonem. V důsledcích tohoto prohlášení různé místodržitelství také odmítla žádosti za fakultativní spalování mrtvol. Přišla nyní nová vláda Beckova a s ní i nová agitace pro spalování. Do Vídně přijela deputace, v níž byl i z Prahy zem. zdravotní rada dr. Záhoř, navštívila všecky ministry, z nichž Pacák, Fořt, Prade, Derschatta prohlásili, že jsou přívrženci fakultativního spalování a že budou tuto myšlénku podporovat. Ministr kultu dr. Marchet prohlásil, že nebude dělat překážek, min. spravedlnosti dr. Klein sdělil, že býv. min. Bylandt-Rheidt učinil své prohlášení bez souhlasu min. spravedlnosti, min. vnitra bar. Bienerth souhlasil sice s prohlášením Bylandtovým, ale je ochoten věc znova zkoumat. Zednáři se už těší, že se jim tentokrát podaří fakultativní spalování vymoci. Až je budou míti, začnou agitovat pro spalování povinné.

Pronásledování katolického tisku na Slovensku přesahuje už všecky meze. »Katolické Noviny« ve Skalici dostaly rozkaz, že nesmějí dále užívat názvu katolických novin. Rozkaz poslán jim z Ostřihoma prostřednictvím generálního vi-

káře dra. Ludvíka Raynera. Dosvědčujeme sami, že »Katol. Noviny« nikdy a nijak se neprovinily proti katolické církvi a náboženství, ale ovšem nepohodlny jsou Maďaronům v atilách i klerikách. A maďaronství jde u většiny biskupů uherských před náboženstvím! »Katolické Noviny« nazývat se budou nyní »L'udové Noviny«. Maďaroni ostřihomští tím nic nezískají. Ale za to, praví redakce »L'udov. Nov.«, budeme nyní svobodněji mluvit na celá ústa. Poslanec dr. Fr. Jehlička program nových »L. N.« takto vyznačuje: »L'udovými Novinami« budeme odteraz menovať tento náš časopis, lebo chceme, aby vo vlasti tejto panoval l'úd. Vôl'a l'udu musí prísť k platnosti. Jarmo mu musí padnúť s krku, okovy z rúk; l'ud drží vlasť, l'ud živí pánov, l'ud stavia chrámy, l'ud je oporou cirkve, preto my v »L'udových Novinách« bojovať chceme za náš l'ud. A l'ud nás neopustí. Opustí švindlerov, nadutcov, liberálov, ale verných synov svojich neopustí nikdy. A čím viac budou títo pronasledovaní, tím viac jich bude zastávat. Nech žijú »L'udové Noviny«, ktoré sa doteraz menovali »Katolickými Novinami«. V Pešťbudíne, 21. júna 1906. Dr. František Jehlička, kňaz, vyslanec.

Přehled Raiffeisenek v Čechách. Ústř. Jednota českých hospodářských společenstev v král. Českém vydala zprávu za osmý správní rok se zevrubnou statistikou za rok 1904 a mapou Raiffeisenek a hospodářských družstev v Čechách dle stavu z 31. prosince 1905. Koncem 1904 bylo v rejstříku společenstev zapsáno spořitelních a záložních spolků soustavy Raiffeisenovy v Čechách 822, z nichž nejstarši 2 spolky započaly svoji činnost v roce 1890. Koncem r. 1894 bylo jich pouze 16, teprv od r. 1897 nastává čilejší ruch, až v letě 1900—1902 dosahuje zakladatelská činnost maxima v číslicích 116, 123 a 128 nově založených spolků Raiffeisenových, v posledních dvou letech 1903 a 1904 přibylo nových Raiffeisenek dohromady 194. V činnosti bylo koncem 1904 795 spolků, 27 započalo činnost teprv roku 1905. Členů měly činné Raiffeisenky 65.327, průměrem 82 na spolek. Celkový obnos vkladů u Raiffeisenek dosáhl v roce 1904 výše 30·33 milionu K (spolků s vklady přes 100.000 K bylo 59), zápůjček bylo 24·15 mil. K, z toho hypotečních 2·33 mil. K. Úroková míra u vkladů byla $3^1/_2$—$4^1/_2$%, nejvíce ovšem 4%, u zápůjček $4^1/_4$—$5^1/_4$, pravidelně pak 5%. Vkladů u Ústřední Jednoty měly spolky Raiffeisenské koncem roku 1904 8·34 mil. K. Společný nákup a prodej vztahoval se hlavně na hnojiva, uhlí a hnojivé vápno; v r. 1904 bylo zakoupeno a členům dodáno zboží v ceně 1·53 mil. K (z toho superfosfátu za 0·58 mil. K). Zajímavé jsou druhdy zprávy o vlivu Raiffeisenek na hospodářské a společenské poměry: emancipace od záloh se strany cukrovarů a od lichvářského úvěru, podporování spořivosti (»že mnoho přednášeno o spořivosti, starobním pojištění a o konversích dluhů, jest dnes již samozřejmo,« podotýká zpráva v úvodě), nákupu hnojiv, osiva a potřeb i zakupování pozemků, dobytka a pod., i zušlechtění života společenského. Přičleněných družstev hospodářských bylo mlékařských 33, pro sušení čekanky 10, lihovarských 9, skladištních 10, nákupních 26, strojních 9, celkem 97, jiných rozmanitých 24. — Tento utěšený vzrůst Raiffeisenovek vítáme z plna srdce a přejeme si a prosíme za to, aby se stoupenci naši tohoto blahodárného díla kde jen možno činně súčastňovali.

Květy lásky. Zpravodaj ústavu »Útulek sv. Josefa« pro opuštěné a zanedbané dítky na Kr. Vinohradech. Vychází čtyřikráte do roka a zasílá se příznivcům útulku zdarma. Jinak stojí číslo 10 h. — Leží před námi roč. II. čís. 2. Prokop Zaletěl má tu pěknou úvodní báseň a Jos. Brožek uveřejňuje obrázek ze vsi: »Co s dětmi.« Líčí se tu spustlá rodina a následky toho pro obec, kterou syn spustlé rodiny, od obce v mládí zanedbávaný, stále obtěžoval a mrzutosti jí působil. — V »Útulku« sv. Josefa jest 82 chovanců, kteréž živí milosrdná láska. Ústav jest v Palackého třídě čís. 86 ve vlastním domě, ale s dluhem 33.976 K. Domácnost ústavu vedou ctih. sestry ze Slatiňan a celý ústav spravuje zvláštní výbor, jemuž v čele stojí ideální kněz vinohradský, koop. Ant. Hoffmann. — Kdo můžeš, pomoziž, sirotci se za dobrodince denně modlí — pomodlí se i za duši tvoji.

»Křesťanský Dělník«, měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu, řízený Fr. Waldmannem v Praze čp. 1538-II., dokončil v červenci ročník IV. — Časopis »Vlast« již nejednou probíral obsah »Křesť. Dělníka« a při tom poukazoval na výborný, mládeži přiměřený jeho obsah, i můžeme vším právem žádati, aby tento jediný časopis, jenž hlavně učně poučuje, byl i v V. ročníku odebírán, šířen, čten a podporován. Katolický řemeslník, p. Fr. Waldmann, přináší svému listu všemožné oběti, pomáhejme mu a čiňme to hlavně my kněži, aby tento list byl nejen zachován, ale i zvelebován.

ROČNÍK XXII. SRPEN 1906. ČÍSLO 11.

VLAST.

Mraky a povětrnost.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Pokračování.)

Jest otázka, jak velkých rozměrů nabudou mraky a kterak ve výši na povrchy svém se zakončují. Při pohybu do výše třeba rozeznávati vývěr hlavic kumulových a zvedání celé hmoty mračnové. V nitru mraků kumulových, jež se zdají tiše vzduchem plouti, dějí se velké bouře. Vzduchoplavci musí letíce kumulem dáti pozor, aby se balon nekácel a nepřekotil. Smrště v kumulích jsou tak velké, že i za vteřinu chomáče a žvance mračnové proletí prostoru mnoha metrů. Tyto pohyby dějí se okolo horizontalní osy a jsou odvislými od toho, jak na různých místech v okolí je temperatura a hustota pár, mračen a vzduchu vůbec.

Jednoduchý kumulus během dopoledne, tedy několika hodin, nabýva tloušťky neboli výšky až 600 metrů. Odpoledne tloustnutí přestane, za to vyvyšování celku déle trvá.

Mnohem větší rozměr mají kumuly bouřkové, a to průměrně 2000 někdy až 5000 metrů, jsouce obyčejně od země 2200 metrů daleko.

Kumulus během dne netoliko tloustne, nýbrž stoupá celkově do výše, ovšem zvolna. Spodní část se zvedá od země za minutu o 2 metry, tedy za 12 hodin asi o tisíc metrů. Toto zvedání děje se rovnoměrně od rána do večera. Pro mraky bouřkové tyto výpočty neplatí. Mají krátké trvání a spodní vrstvy jejich jsou obloženy parami a jinými mraky.

Hoření zakončení mraků zavisí od toho, jak mocně jde proud zdola nahoru. Obyčejně skládá se ovzduší z několika vrstev nad sebou. Každá vrstva se různí. Buď je v ní jiná teplota, nebo jiný pohyb, buď rychlejší nebo zdlouhavější nebo jiný směr. Však to vidíme často, dívajíce se do nebe. Jeden mrak letí tam, druhý nad ním jinam nebo rychleji. Nerad vklouzne kumulus z jedné vrstvy do druhé.

S hora vypadají mraky jinak než se země, zvláště odpoledne. Na místě hlavic je viděti s hora plochu, z níž vykukují hlavice jen sem tam jako chřest na záhoně. Avšak tito proražení kumulové netrvají dlouho. Přejdouce do jiné vrstvy, rozplynou se. Z dola lze tento pochod pozorovati k večeru, kdy už mraky nerostou. Prostírají se ve vrstvy, takže přecházejí ve formu: stratokumulus — což po česku zní dle naučného slovníka: »Kuposloha«, to jest hustý závoj oblačný.

I když mraky zraku zmizí, zůstává přece veliká vrstva vzduchu, která později při dalším ochlazení přejde ve viditelný mrak. Tak povstávají hrubí beránkové — altokumuli — vyvýšená kupa, což lze spatřiti často při východu slunce. Lidé jim říkají: pokládky, protože mají podobu pokoseného . . . přestávkovitě na strnisku položeného obilí. Podle toho, co tito oblakové udělají dále, zda se rozplynou nebo zda různé odrudy kumulové vytvoří, lze prorokovati buď pěkné počasí nebo změnu během dne.

Rovněž dobrým prorokem může býti suchá mlha, která se nejzračněji prostírá nad horskými údolími. Je to neobyčejně jemná sraženina ve vzdušné párové vrstvě, takže pozorovatel má pochybnost, zda je to pára nebo mlha. Tento tvar tvoří se tam, kde se uklidňuje proud vzduchový prosycený prachem, který se zvedá buď z půdy nebo horských strání. I když z toho se přes den mrak nevyvine, dostačí v noci nebo z rána, kdy je nejmenší teplota, dosti malé ochlazení, aby se okolo atomů prašných tvořilo zhuštění. Všeobecně taková mlha platí za znak mírné výměny vzduchu ve spodních vrstvách za nepatrného proudění. Tento zjev platí horským obyvatelům za známku dobrého počasí. Lidé říkají: Jsou střížahy, nebude pršeti. I vzduchoplavcům jsou tyto přechody mezi parou a mlhou známy.

Jak povstává stratus-sloha? K utvoření jejímu je třeba dvou momentů: ochlazení a směs vrstev vzdušných nestejně teplých, nestejně vlhkých, horizontalně plovoucích. Nejjednodušší a nejnižší tvary toho druhu jsou mlha a jednotvárný šedý povlak mrakový, jenž je příčinou zimních temných smutných dnů. Říkáme: Dnes je zamračeno, když je povlak nad zemí. Říkáme: Dnes je mlha, když ten povlak sedí až na zemi. Aby se takové mraky utvořily a déle trvaly, stačí ochlazování z dola a na hoře rychlejší proudění vrstev jiným směrem. Vysvobození od této trudné přikrývky děje se oteplením. Podle toho, kde to začíná s oteplováním a tudíž i mizením mlhy, zda z dola či s hora, říká se, že mlha se buď zvedá nebo padá. Proroci obyčejní praví: Padne-li mlha, lze čekati pěkné počasí. To se stane, když rozplyn s hora způsobují sluneční paprskové. Příkrov mraků zimní je stálým za vysokého barometrického tlaku a je znakem stálého stejného počasí. Však to zakoušíme. Toho Božího slunečka někdy nevidíme celých 14 dní i více. Výška toho mraku od země je menší než 1000 metrů, takže větší hory jsou zahaleny a někdy i nad mraky vyčnívají. Proto také je povětrnosť na ruby. V údolích je vlhko a studeno, na výšinách vyšší teplota a jasno. Vzduchoplavcům s výše zdá se, že mají pod sebou mrakové moře, které je rozděleno úzkými prázdnými pruhy na více oddílů. Toto dělení je způsobeno mimo ochlazením také směsí různě teplých vzdušných vrstev.

Mraky smíšené, to jest souhrn vrstev různě teplých, jsou neobyčejně tenké. Skoro všecky jemné mraky náleží ku smíšeným mrakům. Zvláště sem náleží mraky hadrovité, které za bouřlivého počasí nevysoko nad námi rychle letí, dávajíce dojem roztrhaných mraků kumulových. Nesou název: fractokumulus, ač nemají

s kumulem nic společného. Jejich vznik je neodvislý od tepelných pozemských poměrů. Ve vrstvách prostředně vysokých objevují se mraky smíšené našemu oku jako vlnité povlaky nebo jako skupiny stejnoměrně uspořádané, kterým říkáme »beránkové« Meteorologové je nazývají altokumuli, jsou-li níže asi 3—4000 metrů, jsou-li hrubší a vrhají-li stín od slunce, tedy naše pokládky, a nazývají je cirrokumuli, zdají-li se menšími a jemně ozdobnými a jsou-li výše asi 5—6000 metrů.

Vznik mraků smíšených děje se v nejjednodušších případech takto. Když ráno je nebe bez mraku, znalec povětrnosti nepovažuje to za znak krásného dne. Z dvojnásobí svou pozornosť. Pozoruje modré nebe. Mnohdy spatří mdlý, bělavý nádech, jenž však brzy se ztratí, až náhle se v dálce objevují mraky, které vyhlížejí jako pole čerstvě naorané, na němž lze brázdy znamenati. Jako se na hladině rybníka tvoří vlnky, když nad ním proudí lehčí vzduch, tak na nebi se udělají vlnky, když nad těžší vrstvou vzduchovou proudí vrstva lehčí. Když spodní vrstva je prosycena parou, tu vrchy vln zhustnou, zmračni, vzniknou pruhy mračnové. Leží-li výše nad touto vrstvou vrstva jiná s jiným směrem, utvoří se druhá soustava vlnivá a vzniklé pruhy mračné zase jsou odděleny, takže celá vrstva dá dojem povlaku kostkového. Lid obyčejně tomu tvaru říká »beránkové«, jelikož se zdá, jakoby nad námi, nad našimi hlavami šlo stádo beránků k nám zády obrácených. Tam nahoře je rozměr větší než u nás dole. Ty vlny, které by podle našeho oka na rozbouřeném vodstvu odpovídaly vlnám 5 až 10 metrů dlouhým, byly by 15 až 30 kilometrů dlouhé a ještě více vysoké. Tak velké ve skutečnosti nejsou. To je jen porovnání. Kdyby ty vlny pádily směrem k zemi, velice by vzduch na povrchu zemském rozvířily. Ač se zdá, že snad při větrném počasí občasné nárazy pravidelné větrové od těchto vln mají vznik.

Při tvorbě těchto mraků zajímají nás jen počátkové jejich, tedy kratší vlny, jelikož při dalším vývoji s postupným zhusťováním zmizí zraku dojem, jakoby se vlna řadila k vlně. Pruhovitosť nebo brázdivosť v mracích zřídka kdy má ráz kolmitosti k jiným tahům mračen, takže odchyl od uhlu pravého je tím větší, čím výše plove druhé mračno. Tento odchyl větší pochází snad odtud, že ve vyšších jemnějších mracích tvorba vln se našemu oku objevuje teprve, až už dosti pokročilo míchání a proplítání různých vrstev. Co se nám zdá býti vlnitými mraky, jsou již roztrhané vlny, jež roztrhaly jinosměrné proudy. Kdežto ve vrstvách méně než dva kilometry vysokých jsou vlny 200 m. dlouhé, jsou ve krajích cirrusových takové, totiž tak se nám zdající až 2000 m. dlouhé. Tlouštka nebo mohutnosť vlnitých mraků silně kolísá. Z počátku jsou velmi tenké, ztuční však během hodiny až na 300 m. Také se mraky vlnité tvoří na okrajích mraků vrstevnatých, zvláště, když se rozplývají. Vlny jsou tedy zakončením existence mraků a jsou tím jemnějšími, čím déle trvají. Smíšené mraky povstávají tím, že četné vrstvy vzduchové o různé teplotě nad sebou ležící pozvolna se spojí a utvoří jeden celkový mrak, který ztloustne až na několik set metrů. Z dola

se tento pochod nedá pozorovati, avšak s balonu snadno. Berlínští vzduchoplavci zaznamenali toto. Když jsme se se země zvedali, bylo nebe jasné až na ojedinělé cirrusové mraky. Asi za hodinu tvořily se altokumulové, k nimž jsme dorazili ve výši 2200 m a ve výši 2500 m jsme byli na jejich horním okraji. Nad tím výše zatím se vytvořily ještě tři další mrákové vrstvy, v nichž lítal jemný sníh. Tyto mraky byly tak tenké, že slunce jimi svítilo. Pásma mezníková mezi nimi bylo lze znamenati tím nesnadněji, čím více pokročil den. Teprve ve výši 4000 metrů byli jsme trvale ve kraji bezmrakém a nad mraky. Když jsme se spustili na zem, zdály se nám všechny ty vrstvy, jež jsme prorazili, mrakem sněhovým a za několik hodin dostavil se jemný, ale vydatný dešť. Na povrchu země bylo 6 stupňů tepla. Musil se tedy sníh cestou rozplynovati. Dole se země možno jen pozorovati, kterak se mění vrstvy na okrajích, jak jedna vrstva vniká do druhé nebo jak přeplavuje vrstva nad vrstvou a jak z toho vzniká vůbec měna počasí. Co se týče změny tvářnosti mrakové, třeba rozeznávati přechod z altokumulu do nimba, z vyvýšené kupy do oblaku deštivého a vývoj chomáčovitého a válcovitého mraku ze stratocumulu (kuposlohy), to jest hustého závoje oblačného. Mezihru v tomto vývoji tvoří bezbarvá vrstva mraková (altostratus), jednotvárný povlak šedé barvy a tak teninký, že lze rozeznati jako světlé kolo, kde je slunce. Když v tomto mraku (altostratus) převládá pochod směšovací nad střebavostí hořejších vrstev, čili jsou-li hořejší i dolejší vrstvy skoro stejné co do rychlosti a směru, nebo sníží-li se vrchní vrstva k altostratus, nebude moci mrak růsti do výše, nýbrž se rozdělí, roztrhá na jednotlivé chomáče a žvance, přecházeje do nejasných tvarů stratocumula.

Takový roztrhaný mrak činí neurčitý, nehotový dojem a pozorovatel neví, má-li jej pokřtíti cumulem, ženou-li ho síly vzdušné do výše, nebo altostratem, anebo altocumulem, anebo oblakem dešťovým. Takové mraky jsou co do kolmé výše 3 až 400 m. mohutné. Silná sprcha z takového mraku se nemusí očekávati.

Toto, milý čtenáři, znělo učeně! Řekněme si to po moravsku! Když na jaře je nebo na podzim na př. mráz a při tom bezvětří dole, pozorujeme: jasno, pak chumáče na nebi, pak mdlé slunce, pak jen světlosť v povlaku obláčném tam, kde je slunce. Konečně i světlý kruh se ztratí, že nerozeznáme místa, kde je slunce. Pak nastane pěkný tichý dešť, za něhož se oblaková plachta roztrhává. Lidé nepěknými slovy prorokují dešť, říkajíce: Mráz se obyčejně p . . . . = pomočí.

Jak vzniká mrak dešťový z mraků chumáčových. Mysleme si dva prostory v ovzduší jako sousedy. V jednom je teplota velká, ve druhém je teplota malá, tedy zima. Na rozhraní tohoto teplého a zimného světa tvoří se mraky, a to směsem nebo pronikem vrstev různě temperovaných. Tlačí-li se tyto novopečené nebo novoozimené mraky k místu, kde je temperatura nejnižší, ženou se do výše.

Nimbus — mrak dešťový — má podobu i se stratem i s kumulem, i s vrstvovým i s chomáčovým mrakem. Od oblaku vrstvového ho různí větší obsah vody, tedy vodnatelnosť, od oblaku

chumáčového ho dělí vnitrná klidnosť. To se lépe pozná s balonu. Balon mrakem dešťovým stoupá bez kolísání a brzy zmokrá, kdežto stoupaje chomáčovým mrakem, omokrá jen na svých trčících končetinách. Nejvíce bije ten rozdíl do očí, když je temperatura pod nullou, pod bodem mrazu. V dešťovém mraku je sníh nebo ledové jehličí, v kumulu je mráz nebo surový vzduch. Mraky dešťové mají mimo to největší rozměr. Jsou tlusté 3 až 4000 ba až 5000 *m* a rozprostírají se až na 100 kilometrů. Němci říkají jim: Landregen. Při takových rozměrech ztratí se z dola přehled tvaru. S vysoka má tento mrak tvar vlnitý nebo čepcovitý, na všechny strany jemně sklopený.

Řasy — pernaté mraky jsou mraky, jež se pohybují v nejvyšších sférách. Žádný druh mraku není tak mnohotvárným jako právě cirrus. Dříve se myslilo, že jen proudy horizontální mají vliv na vznik a útvar řas a že ve krajinách cirrusových tedy asi 9000 *m* nad námi je stejná temperatura. Výlety vzduchoplavců a vyslanectva prázdných balonů opatřených jen registrujícími přístroji zpravodajskými dokazují, že v těch výšinách jsou rozdíly teploty menší sice než-li v nižších sférách, ale že rozdíly přece jsou a že tudíž tato rozdílnost, tedy tepelné síly, působí na útvar mraků. Vytvořují se tam smíšené i vrstevnaté mraky i mraky z proudů vystupujících vzhůru, ale okraje mraků se více rozptylují a rozhánějí, sestávajíce z ledového jehličí a jsouce rozprašovány ohromným výchorem.

Tak jako ve středních vrstvách se tvoří smíšené mraky, tak se tvoří řasy. Různé vrstvy nad sebou, různé co do výše, co do směru dají se do pohybu vlnivého. Kterak vlny povstávají, lze spatřiti na modrém nebi pouhým okem. Tyto vlnivé mraky sestávající z jemného ledu tak rychle nemizí jako altocumuli a jsouce proudy vzdušnými dále taženy, roztřásňují se v jemné nitky a péra. Cirrusové vlny i cirrusové peří často lze spolu srostlé viděti a obě dohromady dává dojem hřebene. Zoubky hřebene spadají v jedno s tahem nebo směrem mraku. Někdy trčí z cirrusu několik brků, každý na jinou stranu. Vyhlíží jako mnohonásobná metla — ocas cirrusový, — ale netřeba se báti, že nás potrestá špatným počasím. Když takový mrak je na horizontu, má podobu vlnivého, ze sebe pěny stříkajícího pruhu, ačkoli ty výstřiky leží níže než vrstvy za nimi. Je před námi mrak, jenž se pohybuje směrem k nám a zároveň se rozplývá.

Protivu těchto vláknitých mraků jsou tvary chomáčkovité, scholeniny, při nichž vrstva cirrusová z prvu rozbíhá se vzhůru kolmo přetvořujíc se snadno v cirrusy schoulené. Nejnápadnější tvar toho druhu je cirrusový chochol nebo cirrusový dráp, totiž tvar pruhů cirrusových, jež vycházejíce z jedné vrstvy se rozpramení a zase spojí ve vrkoč. Vyměřilo se, že se tento vrkoč průměrně 350 *m* výše pne než zadní prameny. Od té okolnosti, zda se mrak takový zvedá, lze očekávati, že se dostaví dešť. Jelikož to trvá nejméně 12 hodin, než přetvorba až k deštivým mrakům pokročí, je tento cirrus dobrým prorokem povětrnosti. Z roztřásněného chocholu utvoří se schoulené klubko, které naduří ve hřib a rozprostře se šířeji a šířeji, až utvoří nepřetržitý příkrov, jemuž

říkají »cirrostratus«. Takový cirrusový povlak, jímž slunce mdle proniká, majíc obyčejně okolo sebe barevný okruh, je častým zvěstovatelem trvalého deště. Vrstvy z počátku tenké znenáhla se zhustí, ztemní, jelikož vrstvy mračné zasahují nižší a nižší kraje, až konečný vývoj jejich se ukončí deštěm.[1])

I kdyžtě nejnovější bádání leckterý zjev na nebi vysvětlilo, přece se musí vyznati, že i v tomto oboru vzdušném se brzo přijde k hranici lidského poznání. »Až potud a nic dále« — řekne věda. Věda meteorologická však je teprve v plenkách, a tož přece se dá čekati, že se ještě něco více vyzkoumá, co bude míti význam nejen pro vědu, nýbrž i pro praktický život. Snad i proroctví povětrné rozšíří svůj obor. Ze tvaru a měny mraků lze tedy poněkud souditi na budoucí povětrnost. Třeba říci: »poněkud«. Jistě prorokovati nelze, jelikož těch složek, ze kterých se skládá povětrnost, je velmi mnoho a nevíme, která tam nahoře převládne.

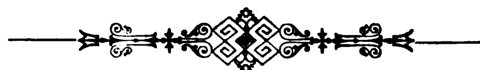
Od té doby, kdy se vynalezl barometr, kdy se shledalo, že je jistý vztah mezi tlakem vzduchu a povětrností, hledělo se a posud se hledí na něj jako na proroka povětrnostního. Již Toricelli a Pascal spozorovali, že výše rtuti kolísá v barometru, označujíc měny stavu vzdušného. Proto byl tlakoměr považován v celém vzdělaném světě za proroka povětrnostního. Později však tato víra ochabla, když se shledalo, že barometr často selhal. Nabylo se přesvědčení, že se mu příliš věřilo, a že jen v nejvyšší krajnosti lze mu přikládati jistý stupeň pravděpodobnosti. Shledalo se sice, že se tlak vzduchu mění s povětrností, že s vysokým tlakem souvisí klidné, jasné a suché počasí, velké teplo v létě a mrazito v zimě a naopak, že s nízkým tlakem je shodno počasí nestálé, nejasné a pršlivé, zima v létě a teplo v zimě. Poznalo se však, že počasí takové nastalo dříve, než to barometr označoval, a že se to nejeví tak právě dle úměry. O vlivu větru a o vlivu počasí a tlaku v sousedstvu se ještě nevědělo. Jen ten nyní, kdož má vědomosti o tlaku vzduchu, o směru větru v nejrozsáhlejším okolí okolo sebe, dovede předvídati aspoň na krátkou dobu, jaké bude nebo nastane počasí. Proto se zřizují meteorologické stanice, které mají v evidenci tlak a vlhkost vzduchu a směr větru a toto jedna druhé sdělují. Na základě těchto zpráv vydávají se z ústřední stanice povětrnostní proroctví. Tato však leckdy se nedostaví a proto i toto zřízení nemá všeobecné důvěry. Jelikož však člověk se nemůže zbaviti vlivu povětrnosti, bude stále usilovati, aby jistě nalezl znaky, dle kterých by mohl předvídati příští počasí. Obzvláště u tlakoměru bere radu. V tlakoměr věří, proto u každého až posud nalezneme napsáno: při 735 *mm* — bouřlivo a mnoho deště, při 740—750 *mm* — dešť, vítr, při 755—765 *mm* — proměnlivo, při 770—780 *mm* — pěkné počasí, přes 780 *mm* — stálé počasí. Podle barometru se nyní nejvíce prorokuje. Pozoruje se tlak na mnohých místech v jistém velkém okolí i směry větru a pak, jak již podotknuto, ohlásí se z ústřední stanice budoucí úřední počasí. Avšak stává se, že než toho v novinách

[1]) Himmel und Erde XVI.—337—350.

se interesenti dočtou, je v ovzduší zcela jinak. Pro praktický život bylo by takové prorokování jen tehdy významným, kdyby byla umožněna rychlá kommunikace, rychlá dodávka těchto zpráv, kdyby od ústřední stanice šly telefonické zprávy na stanice filiální a na těch byly signály vysoko do výše trčící, které by jako lopaty povětrného mlýna označovaly budoucí počasí. Při pokroku nynějších technických zřízení můžeme říci, že k tomu dojde a to brzo, že jak hospodáři tak výletníci budou v jistém kraji pohlížeti na jisté návrší s otázkou: »Co ukazuje, jak bude?«

Ovšem, bude na to třeba velkého nákladu. Jednotlivec není s to, aby zmohl náklad dopravy tak rozvětveného světového zpravodajství. Jen spojenými silami lze k tomu dospěti.

(Dokončení.)

Hořké sloky.

Vy dávno zhaslí kněží buditelé,
jenž národ schnoucí v samém kořeni
Jste probudili z dlouhé noci ztmělé,
jej obětavě zvedli k vzkříšení, —
vám blaze, pod drnem že tiše tlíte,
náš babylonský zmatek netušíte!

Vy z lásky k Pánu, z vůle svaté Jeho,
jste ujali se lidu českého,
když hbité důtky panstva cizáckého
se zarývali krutě do něho,
když v cizích stvůrách svoje modly viděl,
a za sebe již sám se, bědný, styděl . . .

V těch žalných dobách katů námezdníkem
byl všude žid; krev teplou z našich žil
on chlemtal lačně, jako šelem zvykem,
jak můra na prsou se rozkřídlil,
když v sinalosti smrtné, jedva dýše,
se národ k hrobu nachyloval tiše.

A dnes — je hrozno věřit svému zraku:
prý upírem je lidu český *kněz*,
a Církev děravému rovna vraku
co nejdřív propadne se v propast kdes,
ba nastojte, i Mistr z Nazaretu
je nepřítelem nám i všemu světu!

Tak zpupný duch dnes lidu věřit velí,
ten Jidáš, který zrádně zaprodal
za stříbrných hrst český národ celý
a věru Antikristem nám se stal,
jenž lidu káže zapřít Spasitele
a nové božstvo vzývat': zlaté tele!

Ó lide, prohlédneš-li svůdců zlobu,
jenž k hanbě stáda bijí pastýře,
či nesetřeseš s víček chabou mdlobu
a lišky necháš řádit v revíře?
Či chceš snad židovského zlata žoku
jak podlý otrok sloužit po sto roků?!

Jan Karník.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« pro »Vlasť« z vlaštiny přeložil JOSEF FLEKÁČEK.

(Pokračování.)

V. Odpřísáhnutí.

Přišla od Roberta Smitha všecka pobouřena, že sotva před sebe viděla na cestu. V jejím srdci, vroucně anglikánské církvi oddanému, vystřídalo se tolik bouří, že nyní cítila, jak jsou její síly vyčerpány; myslila si, že všechno její odporování a bojování je marné, že je jako člunek, jímž větrové zmítají jak chtějí, nad nímž nemá moci. Učiňme po vůli umírajícímu, Johnovi, Julii, učiňme po vůli všem ... jenom já ostanu obětí! Dejž Bůh, aby se v Zeleném parku toto zamotané předivo rozpletlo! Netušila, že jí neuplyne den bez nové oběti.

Julie, dověděvši se o Smithově přání a jeho příčině, nemohla zatajiti radost. Získaná duše! zvolala. Křtem získána pro ráj! Již spěchám! Ale, prosím, kdo je tam; není tam nějaká ženština k jeho posluze?«

»Budeš tam ty,« odvětila Needleová.

»Já sama? A také John, a celý den? Na návstěvu půjdu ráda, ale na celý den ...«

»Rozumím tvé šetrnosti, rozumím. Patrně chceš, abych tam byla také já! Já přítomna odpřísahnutí mého vlastního náboženství! Přítomna odpadlictví!«

»Buďte tak laskava, paní má,« řekla Julie skromně, »a neužívejte tohoto slova. Na pokraji hrobu se nestává člověk odpadlíkem. Před soudnou stolicí Boží nepřeje si umírající proměniti pravdu za lež, spasení za zatracení. Kdysi jsem vám vysvětlila pravý význam slova odpadlictví.«

»Buď tomu jakkoliv,« Needleová povídala mírně, »jest to opuštění mé církve, a nemám radost, mám-li to viděti na vlastní oči. Ale dostala jsem se do toho, jsem již v tom — co mi tedy zbývá? Abych tě upokojila, přijdu tam odpoledne, potom, budeš-li se chtít se mnou vrátit, dělej jak chceš.«

A Julie odešla. Kněz už u Smitha nebyl. Přiběhl na kvap, domnívaje se dle slov Johnových, že cizinec-protestant jest již v bezvědomí. Ale když seznal, že pro okamžik není nebezpečí, zeptal se ho na jeho víru, a odešel, aby si připravil, čeho se obyčejně k takovým obřadům potřebuje. Na cestě domů poslal nemocnému dvě milosrdné sestry. Julie se zaradovala, když je viděla, a Smithovi bylo, jako když zří zjevení andělské.

»Jakou to milost vám dnes prokazuje Bůh!« zvolala. »Ach, pane Smithe, jak mě bolí, viděti vás tak trpěti!«

»Díky Bohu a vám. Na bolesti nepomýšlím! Raději mi řekněte, jak se mám připraviti, abych přijal katolické svátosti!«

»Které svátosti přijmete? Neřekl vám kněz nic?«

»Vyptával se mne na mou víru,« řekl Smith; »odpověděl jsem mu, že jsem uvažoval slovo za slovem ve vyznání tridentinském a že jsem vše tak přijal. Ptal se po mém pokřtění a usoudil, že o něm není žádné pochybnosti, proto abych se připravil na zpověď, sv. přijímání a poslední pomazání; biřmování není možné, neboť arcibiskup je na visitačních cestách.«

»A jiného vám neřekl nic?« — »Nic; poslal mi tyto dvě sestry, které tady vidíte. Myslím, že přijde hned; povídejte mi tedy o Bohu, o víře; budu poslouchati.«

Pomocí sester upravila mu Julie lože a usedla vedle jeho hlavy. »Když si toho přejete, budu vám vypravovati, co mi napovídá srdce; počněme hned, neboť čas je drahocenný.«

»Ano; nepřeji si nic jiného, než abych zemřel jako dokonalý katolík.«

»Předně,« pravila Julie, »nepospíchejte, abychom toho probrali mnoho; já budu mluviti, vy klidně poslouchejte. Musíte si zachovati síly k vyznání víry a sv. zpovědi.«

»Abych nezapomněl,« ozval se Smith, »stále ještě jest mi ledacos nejasného; není toho mnoho, ale přece, že jsem odkládal den ze dne...«

»Na tom nezáleží. Chcete se smířiti s Bohem a vrátiti se do lůna církve katolické; dostačí, abyste pevně věřil apoštolskému vyznání víry a přijal vše, čemu učí svatá matka církev...«

»A nejvyšší kněz s katedry,« dodal Smith.

»To jedno a totéž, čemu učí církev a papež. Dá-li vám Bůh život a dosti času, vysvětlíme pak, co je vám ještě nejasné! Nemáte zatím žádného úsudku, který by odporoval poznanému vyznání víry?« — Smith zavrtěl hlavou.

»Nuže, vše je připraveno k odpřisahnutí. Znáte nauku o svátosti pokání?«

»Znám, alespoň myslím, že ano. Studoval jsem katolické bohoslovce. Po několik dní připravuji se ku zpovědi, ale proberte to raději se mnou prakticky.«

John zde byl též. Po svém obyčeji byl úplně zamyšlený a mlčel, dávaje bedlivě pozor, aby si vše pamatoval. Rád by byl milovanému svému učiteli též prokázal nějakou službu, ale nebylo k tomu nyní příležitosti. Julie dobře viděla, jak vše pozoruje; i snažila se mluviti tak, aby to bylo oběma ku prospěchu. Jala se tedy stručně, jasně a obsažně vykládati katechismus po praktické stránce svátosti pokání; látku měla v moci, studovala ji zvláště, aby mohla odpověděti každé otázce protestantů. Sotva že však začala, hlásila sestra příchod cizí dámy, která si přála býti uvedena ke Smithovi.

»Kdo je to?« tázal se nemocný.

»Nějaká paní Needle-ová.«

Julie jí šla vstříc. Srdce jí tlouklo, aby snad paní Anna nepřicházela s nějakou myšlénkou tomu všemu, co se mělo díti, nepřátelskou; byla by tedy její návštěva nejvýš nevhodná. Ale bylo tomu zcela opáčně. Zarmoucená dáma neměla dosti odvahy nechati Johna samotného při tak nebezpečném katolickém obřadu, jako je odpřisáhnutí a odřeknutí se protestantismu se strany člověka jako byl Smith, Johnův polobůh. Litujíc jednak, že k tomu dala svolení, aby zde byl přítomen, nemohouc je však již odvolati, přicházela sama, aby nebezpečí zmírnila a svou přítomností držela syna na uzdě. Julii řekla, že chce upokojiti Smitha, dávajíc mu na jevo snášelivost až do poslední chvíle, kdy změní náboženství. Nemocný se na ni usmál a pokynuv hlavou, pravil: »Děkuji vám; to mne opravdu těší.« Meškala brzy v komnatě Smithově, brzy v předpokoji, nemajíc nikde stání; ale nejčastěji dlela u lože, poslouchajíc Julii a tušíc, jaký účin mají její slova na Johna.

Pokračovala chvíli u výkladu, až přišel duchovní. Slyšel je, jak anglicky rozmlouvají a dověděl se, že ho připravuje ku zpovědi, i nechal je, žádaje toliko, aby ho zavolala, až bude nemocný připraven. Odešel do vedlejší komnaty, Julie mu připomněla, že svátost pokání je božského původu, že stále kvete od časů apoštolských až na naše doby, že oživila i u anglikánů a jinde; zmiňovala se o všem, co by mohlo právě za těchto okolností Smithovi posloužiti, zároveň však mluvila i tak, aby porazila předsudky paní Anny i jejího syna. Dovodila nutnost svátosti té jako prostředku ku spasení po hříchu, líčila její půvaby pro toho, kdo s upřímným srdcem u Boha odpuštění hledá. Uvedla hlavní její části, jak se zpovídati, jak si počínati, kdyby nám paměť vypovídala službu Nemnoha slovy vedla konvertitu jako dítě.

Ubohý stařec kýval hlavou na znamení souhlasu a schválení. Johnovi neušlo ani slůvko, byl hluboce dojat ani ne tak slovy Juliinými, jako klidným a slavným přesvědčením, které dával na jevo jeho učitel, někdy tak tvrdošijný a prudký odpůrce. Byl obřadu nejen přítomen, ale chtěl i starému příteli svému držeti knihu. Když pak kněz navrhl, že by mohl John pronésti odříkací formuli jménem nemocného, aby ho to příliš nenamáhalo, a že by pak dostačilo, kdyby to umírající přísahou stvrdil, tu řekl Smith: »Nikoliv, to ne. Chci poslední svůj dech věnovati tomu, abych pronesl ryzí pravdu . . . onu pravdu, kterou jsem celý život hledal . . . . maje důvěru toliko ve svou logiku . . . . a pravda přede mnou prchala . . . . . nyní, když mi to Bůh dovolí, chci ji plně vyznati.«

Stalo se mu po vůli; duchovní bděl nad tím, aby po chvílích si vždy odpočinul a nabral dechu. Kdož může vylíčiti muka, zmítající srdcem paní Anny, když slyšela slova Smithova, když v těch okamžicích hlubokého ticha za přestávek pozorovala Johna, při obřadu, který se tak příčil její víře, od mládí ji vštěpované? A nemoci se hnouti! Byla spíš blízka agonii než umírající. Slovům latinským sice nerozuměla, ale dobře ovšem tušila, oč se jedná a co znamenají; zvláště když něco bylo i po anglicku proneseno. Dívala se v lice Johnovy, aby vystihla, co se v duši jeho děje, zdali schvaluje nebo neschvaluje, co vidí. Nadarmo. John byl

jako mramor, mohlo se u něho všecko doufati a vše obávati — spíše však to druhé. Nemohla si nyní již nic omlouvati a vymlouvati, příliš dobře vše chápala a viděla na vlastní oči, jak špatné ovoce ponese toto pohoršení. Když sir Smith přišel k místu, kde se odmítají veškerá kacířství vůbec a kde se jich přísahou zříká, řekl zcela jasně a pohnut svým mateřským jazykem: »A zvláště, a to při úplně jasném vědomí, díky Bohu, odříkám se kacířství anglikánského a vyslovuji kletbu na ně, odříkám se třiceti devíti článků, vyjímaje ony, které jsou v souhlase se svatým písmem a naukami církve římsko-katolické.«

Zdálo by se, že toto tak výslovné a rozhodné odsouzení bludu mohlo dostačiti horlivosti konvertity; ale on, ucítiv novou sílu a vzpruhu v duši, dodal: »Odříkám se též bible církve anglikánské a nenávidím ji, protože je zkomolená, zfalšovaná, církevní autoritou římskou zakázaná; přijímám a ctím z celého srdce čisté svaté písmo církve Ježíše Krista, neporušenou Vulgatu.«

Julie podala tuto knihu duchovnímu a tento nemocnému; políbil ji na důkaz, že ji přijímá. Tu se Smith rozpomněl, že nezničil ještě svou anglikánskou bibli, i prosil, aby ji hodili do ohně, jenž v krbu planul. John ji vzal a beze všeho rozmýšlení vykonal toto přání. Matka div neomdlela hrůzou a zděšením. Smith ukončil odpřisáhnutí, položiv ruku na bibli a pronášeje rozvážně tento závěr: »Slibuji, že tuto pravou víru katolickou, mimo níž není spasení, a kterouž nyní dobrovolně vyznávám, budu držeti a vyznávati celou a neporušenou s pomocí Boží až do posledního dechu svého života; tak přísahám a přeji si, moci k tomu přispěti a o to se starati, aby mí podřízení též ji vyznávali. Tak mi dopomáhej Bůh a svaté evangelium.«

Potom dokončil kněz obřad smíření a žádal konvertitu, aby si odpočinul. Julie seděla vedle lože, dávala mu znamení, aby mlčel, a chvílemi k němu mluvila anglicky slova útěchy a díků, že se vrátil do lůna církve; poznávala, že mu to jde k srdci; stařec kýval hlavou, rty jeho se chvěly, oči pohlížely k nebesům. Potom zašeptal, že by bylo na čase zavolati zpovědníka. Nechali je o samotě. John odcházel nerad; zůstal za dveřmi jako na stráži. Needle-ová nepromluvila ani slova. Jenom když viděla, že sestry činí přípravy ku sv. přijímání, zachvěla se a zeptala se Julie: »Jaký nový obřad to bude?«

»Svaté přijímání,« zněla odpověď.

»Domnívala jsem se, že bude dříve znovu pokřtěn.« — »Nikoliv, paní; křest vaší církve pokládá církev katolická za platný, nemůže býti udělován znovu, leda kdyby byly pochybnosti nějaké, a to podmínečně.«

»A přece je mi známo, že někteří anglikáni byli pokřtěni a křtili je zase.«

»Ovšem, někdy se ví, že nekatolický duchovní obřad ten vykonal, ale nemůže se věděti jak. V některých církvích protestantských ujal se zlozvyk, křtíti vodou destillovanou, jinde zase ďábel — a kdož jiný by to mohl býti! — zavichřil ten nezpůsob, že pro větší slávu jeden duchovní leje vodu a druhý pronáší slova.«

Mistress měnila barvu. »A kdyby tomu tak bylo, ptala se úzkostlivě, co by na tom bylo zlého?«

»Na tom by bylo hodně zlého; dítě bylo by tolik jako nekřtěňátko, nevěřící, pohan; ani jeden ani druhý duchovní nebyli by svátost křtu udělili platně.«

Tuto rozmluvu přetrhla Julie, přiblíživši se opět k nemocnému, jenž měl se připraviti k sv. přijímání. Kněz sečkal chvíli s udělením Těla Páně, aby starce neustálými dojmy unaveného ještě více nevysílil. Ale Smith cítil po sv. zpovědi takovou radost, že prohlásil, že nejen umdlen není, ale spíše že cítí nové síly a prosil, aby sv. přijímáním udělena mu byla nejvyšší útěcha a zpečetěno jeho smíření s církví. »Kdo ví,« povídal, co se může později státi! Nyní jest mi blaze jak co do víry, tak co do svědomí; proto neztrácejme času.« Nezbývalo než dáti mu za pravdu. Pak se obrátil k Johnovi, který byl u něho. »Příteli,« pravil, »jestliže se vám snad příčí skloniti se před tělem, krví, duší a Božstvím Ježíše Krista, ve svaté eucharistii skutečně přítomného, můžete odejíti do druhého pokoje. Okolo mne musí v těchto okamžicích vládnouti pouze víra.«

»A vy jste věřil,« řekl John, »této přítomnosti Kristově ve svátosti?«

»Studoval jsem to dlouhá léta, a není jasnější pravdy ve svatém písmě. Věřím v přítomnost Kristovu v eucharistii právě tak, jako ve vaši přítomnost zde.«

»Náš Prayer book není jasný, co se toho dotýká,« řekl John, »neboť...«

»Neboť si odporuje, a je to dobře, neboť jinak bychom byli — chci říci jinak byste byli — všichni modloslužebníci.«

Tato slova se zdála býti Johnovi záhadnými; nedovedl sám od sebe pochopiti, že nejsou-li anglikánští duchovní kněží, jest svatá večeře pouhou fantasmagonií a eucharistie jejich nic než kouskem chleba, jenž bez modloslužebnictví uctíván býti nemůže. Ale v této chvíli ovšem bližšího výkladu nežádal. Pustil ke Smithovi Julii, která četla z knihy již připravené krásné modlitby, srdce nemocného k hodnému přijetí sv. svátosti povznášející. Při jedné modlitbě, vroucně víru vzývající, zatřpytila se slza v očích starcových. »Opakujte mi tuto modlitbu,« zašeptal, »ta mi jde k srdci.« Za chvíli bylo slyšeti před domem a v domě zvonek. Sv. hostie byla slavnostně nesena z nedaleké fary. Dům se naplnil kleriky a členy bratrstva s rozžatými pochodněmi; přišel kněz a modlil se dle tamního obřadu za pokoj domu tohoto. Mistress odstoupila, nedávajíc na sobě znáti ani víru ani nevěru; bylo její zásadou, respektovati obřady jakékoliv církve. Umírající, jak se kněz dostavil, vztyčil se na svém loži a slabým, ale rozhodným hlasem pronášel slavnostní vyznání víry; štkání přítomných svědčilo o velikém jich pohnutí. Needle-ová viděla obličej Smithův v záři pochodní a pozorovala, že se stkví nadzemskou blažeností. John klekl a poklonil se na znamení živé zbožnosti. To zadalo srdci matčině novou ránu. »Všecko není nic platné,« vzdychla užaslá! »nic ho nezadrží, ani má přítomnost... Již je z něho učiněný papeženec!»

Po ukončeném obřadu usedla Julie opět vedle starce a modlila se za něho. Chvíli se modlil s ní, a pak, stále při jasném vědomí, žádal Julii, aby přestala a zavolala paní Needle-ovu. Ubohá mistress! Odpočívala na pohovce ve vedlejším pokoji, naplněna hořem; čekala na konec, aby si odvedla syna. Chvějíc se, vešla do ložnice Smithovy. Musila se skloniti až k němu. Zašeptal: »Projevila jste mi přátelství až do posledního okamžiku. Bůh vám to odplať. Kdyby jedenkráte někdo z vašich dětí to chtěl učiniti jako já, chraňte se mu v tom brániti .... aby vás Bůh netrestal.« Podal jí ruku, Needle-ová zašeptala: »S Bohem, sire Roberte, s Bohem ... « a odešla, jako by byla slyšela svůj vlastní ortel smrti.

Julie odešla se svou paní. Také jí podal Smith ruku a patřil na ni s výrazem živé vděčnosti. »Zbožna dívko,« řekl, »nemohu vám vysloviti, co vše pro vás cítím. Až budu před tváří Boha, vzpomenu na vás ..... nezapomeňte na duši, kterou jste zachranila.«

»Uvidíme se ještě večer,« pravila Julie, přemahajíc pláč polo radostný, polo bolestný.

Smith zůstal tu sám s knězem a — s Johnem, kterýž se nechtěl hnouti od lože svého starého přítele.

VI. Dědictví.

Po cestě mluvila mistress málo; doma nic. Zamknula se ve svém pokoji. Neblahý obraz, jak John klečí před eucharistií a klaní se jí, neustále ji pronásledoval. »Co mi zpomůže mu odporovati a brániti se?« rozumovala. Zde není žadné pomoci; musíme píti ten hořký kalich. Názory Smithovy zakotvily se mu v duši, čtla jsem to, viděla jsem to na vlastní oči. Toto přestoupení a odpřisáhnutí Smithovo už je vrchol všeho. Co má ještě více dělati, když už klečel před eucharistií v rukou papeženského kněze?

Což zmohu já? Aby od nás někam odejel? Na to se bojím pomýšlet, vždyť co nevidět bude plnoletý. Učiniti, aby o tom nemluvil? On mě neposlechne. Mlčeti tedy a trpěti — trpěti a mlčeti.« A v té chvíli, co se rozhodla k trpělivému mlčení, ozvala se v duši její slova Smithova: »Chraňte se mu v tom brániti — aby vás Bůh netrestal!«

A jiná trapná myšlénka ji počala sužovati: peníze, kteréž Smith slíbil Julii. Což kdyby to byla značná suma? On ovšem řekl, že je to málo, ale což on ...! Což kdyby to »málo« bylo čtyři nebo pět tisíc liber? Kdož ví, jaké vrtochy by pak Julii napadly! Což kdyby pak chtěla odejeti domů, do Neapole? .... Snad se to nestane, proto si tím nebudu už napřed lámati hlavu. A co kdyby i tomu tak bylo; s ní odešlo by snad z mého domu i papeženství! S Johnem samotným bylo by v Zeleném parku alespoň zase nějaké pořízení. Bývám někdy ukrutná a nespravedlivá; blaho jiných mě mrzí a ubližuji Julii. A uvažujíc o účinku, jejž by mohla na Julii míti značná suma, nemohla přec jen na konec věřiti, že by Julie mohla rodinu Needle-ovu opustiti. A přemýšlejíc dále, doznávala, že ona sama nikdy nezačínala nějaké řeči o náboženství. John a já, my jsme vinni, zvláště ovšem John;

ten pořád byl samá sofistika a disputace, kdyby ji byl měl přitáhnout i za vlasy. A její způsob mluvení jest okouzlující. A mohu-liž popříti to, co vidím celý den na vlastní oči, že nás má ráda, a že je mým dětem pravým andělem?

Potom se šla podívat po dětech. Právě se učily; nahrazovaly, co byly zameškaly, když meškala Julie u Smitha. Matka zavolala menší, Klementinu, a jala se jí nenápadně vyptávati. Poznala ihned, že děvčátko nevědělo pranic o tom, co se se Smithem dělo. I počala sama kárati svou nedůvěru k Julii. V tom přišel kvapně John, přinášeje zapečetěný balík, matce adressovaný. »Co mi to neseš?« tázala se.

»Posílá vám to sir Smith,« řekl John, podávaje jí balík.

»A co je to?« — »Nevím. Než mi to dal, musili všichni vyjít z pokoje. Chtěl, abych to opatrně schoval pod kabát a dvakráte mi opakoval: »Jen do rukou vaší máteře; nedávejte jí to na psací stolek, ale přímo jí.«

»Uvidíme, co to bude,« řekla matka s líčenou lhostejností.

»A nyní zas půjdu k němu; co mu mám vyříditi?« ptal se.

»Řekni, že se stane, jak si přál; je to svatá povinnost.«

Johnovi se zdálo divné, že by matka nevěděla, co je v balíku: přikývl, že to vyřídí a odešel.

Mistress poslala Klementinu zase k Julii a se zimničnou nedočkavostí odtrhla pečeť na balíku a počítala: sto deset tisíc italských lír v bankovkách.

»To už je něco!« zvolala. »To je už jmění, ne-li dokonce bohatství — to si Julie pomůže! Ten neblahý sir Smith ať živý, ať mrtvý, není pro mne nic dobrého! Teď sotva bude Julie chtít jísti cizí chléb.« A opět rozbírala otázku, zdali Julie u ní ostane, zapletla se do labyrintu myšlének a úvah, z něhož na konec nevěděla kudy kam. Její nadějí byl Zelený park; pomocí ctihodného Stara — jenž byl v jejích očích vrcholem veškeré dokonalosti duchovního — chtěla se pokusiti o záchranu Johnovu.

John přišel až k večeru, když se Julie chystala, že půjde dát nemocnému dobrou noc. Spěchal.

»Tak jak je?« ptala se matka i Julie jedním dechem.

»Zemřel.«

»A jak?« ptala se Julie, všecka se chvějíc.

John vypravoval podrobně o posledních chvílích zesnulého; nebylo v tom nic nového ani neobyčejného. »Asi k páté hodině nastal najednou obrat k horšímu; tázal jsem se ho, zdali je spokojen s tím, co udělal. »Ano,« odpověděl, »jsem velmi spokojen, a lituji jen, že jsem to hned v mládí neučinil.« Pak již nemohl mluviti. Přišel kněz a udělil mu poslední pomazání, říkal modlitbu. Dal mu políbiti kříž a obraz Blahoslavené Panny ...«

»A Smith políbil?« tázala se matka. — »Jednou nebo dvakráte.«

»A co jsi dělal ty?« — »Utřel jsem mu studený pot s čela, jak to činily sestry. Již jen pohledem mi děkoval. Naposledy mu kněz připomněl slova Kristova na kříži: »V ruce tvé, pane, poroučím ducha svého.« Smith pozdvihl oči k nebi, rty se mu zachvěly a zavřely, ještě povzdechl — a byl konec.«

Julie vstala a odešla do svého pokoje. Myslili, že je jí nevolno. Paní Anna šla s dětmi za ní. Viděly, že Julie klečí před Ukřižovaným, i odešly. Ale Needle-ová byla by ráda ihned vyplnila, co jí uložil zesnulý Smith. Chvějíc se očekáváním, nevědouc sama, zdali spíše teskným nežli radostným, pospíšila opět k Julii s balíkem peněz v ruce. Julie zde klečela dosud.

»Julie,« pravila mistress, »musím ti oznámiti něco radostného.«

Dívka kynula prosebně rukou a pravila: »Jen ještě okamžik.« Dokončila modlitbu a řekla: »Odpusťte, paní; nechtěla jsem přerušiti modlitby, s nimiž spojeny jsou odpustky, velice prospěšné duši zemřelého. Netřeba, abych to blíže vykládala. Sdělte mi tedy tu radostnou zprávu!«

»Řeknu ti to jedním slovem najednou! Ubohý zesnulý zanechal ti jmění, kteréž ti vynese sedm až osm tisíc lir ročních důchodů.«

Julie všecka úžaslá a plna pochybnosti pootevřela balíček a vidouc bankovky, zvolala: »Co to má znamenat? Jak by se to mohlo dostati mně? Už byla otevřena závěť?«

»To nemá se závětí nic činiti; stalo se to mezi mnou a jím, nebylo o tom nic psáno, nechtěl ani potvrzení ode mne.«

»Nerozumím tomu ani za mák! Jaká je tohle hádanka! Zajisté že vám Smith dal nějaké vysvětlení...«

»Zcela žádné; řekl mi jen, že je ti velikými díky zavázán...«

»Jakými díky? Mluvila jsem s ním celkem málo kdy; napsala jsem mu několik dopisů, a potom jsem ho vůbec nespatřila, až nyní.«

»Já ti nemohu nic jiného říci. Patrně mu na tom velice mnoho záleželo, co jsi s ním mluvila nebo mu psala, a chtěl se ti za to odměniti uspořenými penězi, kteréž měl doma po ruce. Jaké pak rozumování a vnošení o tom? Byl vždy prozíravá hlava, a tohle udělal něco opravdu výborného; mám z toho radost.«

»Bůh odplať jeho duši, co učinil mně ubohé,« povzdychla Julie. »Ale řekněte mi, prosím vás: nepřispěla jste k tomu též trochu nějakým laskavým připomenutím? Nebuďte skromnou a povězte mi to!«

Paní Anna málem už byla by si z toho učinila nějakou zásluhu, ale ctná její povaha nedovolila, aby se dopustila lži. Odvětila prostě: »Nikoliv, pouze jemu za to děkuj. Je to jeho zcela samovolný skutek, ani slůvkem jsem k tomu nepřispěla. Mám-li už říci pravdu, tedy doznávám, že to ve mně budí jakési starosti!«

»Starosti? A jaké?« —

»Věru nevím, jak bych to vhodně řekla.«

»Jen mluvte, ať jest mezi námi úplně jasno. Jaké starosti?«

Mistress hledala slova, jak se vyjádřiti uhlazeně o svém podezření, že ji nyní Julie opustí. »I, takový strach mě sklíčil; jsou to přec jen hezké peníze, aby ti snad nenarostla křidélka...«

Julie pochopila rázem, co paní myslí. I objala ji a zvolala: »Ach, máti má, ubližujete mi v hloubi mého srdce! Myslíte, že moje oddanost k vám má svůj původ toliko v mé chudobě? Vždyť jste mně nalezla skoro na ulici, nazvala jste mne svou přítelkyní a dcerou, a já bych vás i vaše andílky měla opustit a někde da-

leko od vás kochati se v těchto tisících? To vše, jak je nechávám od této chvíle ve vašich rukou, ani toho nechci počítati; budete mi jmění to laskavě spravovati, a úroků vynaložím ku podpoře své rodiny.«

Paní Anna jí odpověděla něžnými projevy lásky a přátelství; chtěla však, aby sama převzala své dědictví.

»Jen to tak, prosím vás, učiňte, jak jsem pravila; jinak to není možné.« A vložila balík do jejích rukou.

Za čtrnáct dní potom, když už byli v Zeleném parku, našla Julie na psacím stolku úpis o sumě, správě paní Needle-ové svěřené s poznámkou, že úrok bude Julii vyplácen po každém prošlém půlletí. Vědomost o tom, že Julie dědila, nemohla ostati jen mezi Julií, mistress a jejím úředníkem; trousily se už také řeči ve služebnictvu, a Julie náramně stoupla ve vážnosti; nyní se teprve zdálo, že je družkou a přítelkyní majitelky Zeleného parku. Ona sama nezmínila se nikomu ani slovem. Jen otci psala, že bude nyní domů posílati více, aby dal děti do dobrých ústavů, že náklad bude hraditi. Otec z toho vyrozuměl, že dcera sedí v teple, blíže o tom nepřemýšleje; domníval se, že pro její píli a přičinlivost jí byl plat zvýšen.

Ale ještě jiná radost čekala na Julii. Druhého dne po Smithově smrti řekl jí John potají: »Když umírající činil vyznání víry, souhlasil jsem s ním a říkal jsem s ním z plna srdce...«

»Všechny články?« tázala se Julie. — »Skoro. A když mi vyznal, že se cítí šťastným po svém odpřisáhnutí, dokonával ve mně protestantismus...«

»Všechen?« — »Ano, všechen.« — »A rodilo se snad ve vašem srdci něco nového?«

»Ano, něco krásného, neurčitého .... sám nevím, jsem-li už katolíkem nebo jen puseistou. Ať je tomu jakkoliv; až budu plnoletým, něco se se mnou stane! [Pokračování.]

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Pokračování.)

§ V.

Za života Kolumbova nikdy povaha jeho styků s Beatricí Enriquezovou nebyla podezřívána a nikdy nebyl uveden v pochybnost manželský původ jeho druhého syna. Myšlénka o podobném obvinění nenapadla ani jeho nepřátelům. Po jeho smrti nikde nelze vyslíditi ani stopy po nějakých pochybnostech. Nenaléza se v žádném současném spisovateli; nikdy nevplížila se do žádné španělské historie. Nuže, spíše slušelo Španělsku než Italii, by poznalo řádně občanské postavení Krištofa Kolumba. A ani v Italii po více než tři sta let nesetkáváme se s podobným obviněním. Historikové nejen že nepřisuzují Kolumbovi poměrů nedovolených, nýbrž mluví výslovně o jeho manželství; a nej-

vážnější z nich, zvláště Tiraboschi, praví, že se oženil podruhé s Beatricí Enriquezovou.[1])

Žádné překážky nebylo proti jejich spojení. Ta, již Humboldt rád jmenuje »krásnou paní Kordovskou«,[2]) byla *panna* a prosta všelikého závazku.[3]) Veliká chudoba a měšťanský původ Beatrice Enriquezovy, jež Spotorno vytýká jakožto překážky, jsou dva hrubé omyly.

Nedostatek jmění nebyl by odvrátil Kolumba. Čím byl on sám v době té Španělsku? Cizí geograf bez pomoci, vdovec, obtížený dítkem, opisující knihy, kreslící mapy, aby uhájil svého živobytí. Jestli ve svém prvním manželství v Portugalsku setkal se s krásou, s rodem i s ctností, jistotně nesháněl se po bohatství. Otec Spotorno vyvozuje z testamentu Kolumbova důkaz, že Beatrice byla velmi chuda, protože jest dědic napomínán, by jí udělil důchod. Tento důkaz v podstatě jest bez ceny. Ba naopak, my právě z toho, jak se provádí toto testamentární opatření, shledáváme popření chudoby Beatričiny. V prvních letech Beatrice Enriquezova brala od dědice Kolumbova ročně pensi deseti tisíc maravédů ve svém příbytku v Kordově. Napotom placení bylo nepravidelné; ona nikterak se nedovolávala svého důchodu. Když dědic ustal v něm nadobro po několik roků po sobě následujících, pranic se tím nerozčilovala. Nikdy se nenamáhala, by mu uvedla na paměť jeho povinnost. Bylo třeba, by on sám připamatoval si své opomenutí.[4]) To, jak málo usiluje o vymožení nedoplatku, ušlechtilost tohoto mlčení, zdají se nám schopny k tomu, by vyvrátily jednou pro vždy obvinění z náramné chudoby.

Ani nedostatek rodu nemohl brániti tomuto sňatku; neboť dle přiznání všech historiků Beatrice Enriquezova byla šlechtična. Spotorno samojediný chce opak. Avšak tu namítneme mu svědka, jenž byl ostatně jeho spoluvinníkem, samotného Navarreta. Jakožto Španěl nemůže popříti tento fakt samozřejmý: šlechtický původ Beatrice Enriquezovy. Praví o ní, že byla urozenou dívkou, a to z nejpřednějšího rodu v Kordově.[5]) Její stav přirozeně stavěl ji v popředí. Její bratr po matce, ctihodný Rodrigo de Arana, těšil se vážnosti v Kordově a císařský historiograf nazývá ho »řádným šlechticem«.[6]) Její synovec, Diego de Arana, doprovázel Kolumba při jeho prvním objevu jakožto generální dozorce loďstva. Ramusio připomíná, že byl »dobrým šlechticem z Kordovy« a jeho urozenost musela býti velmi známa, když Kolumbus postavil pod jeho rozkazy dva důstojníky koruny, jmenuje ho

---

[1]) »Presse a seconda moglie Beatrice Enriquez da cui naquegli Ferdinandolo Scrittor della sua vita.« — Tiraboschi, Storia della letteratura italiana, † VI., lib. I., cap. VI., § 12.

[2]) A. Humbold, Examen . . . . † II., p. 333.

[3]) »Doncella noble«. — Diego Ortiz de Zuniga, Annales Ecclesiasticos y seculares de la muy noble y muy leal ciudad de Sevilla, etc. libro XIV., fol. 496.

[4]) Pleito, Memorial ajustado sobre el hecho.

[5]) »Doña Beatriz Enriquez doncella noble y principal de aquella cuidad.« — Navarrete, Diessertation sobre la historia de la Nautica, III., § 19., fol. 152.

[6]) Oviedo, La historia natural y general de las Indias, libr. II., cap. XII.

guvernerem pevnosti Navidadu.[7]) Na třetí cestě admirálově mladší bratr dony Beatrice, Pedro de Arano, velí jedné lodi; následkem jejich příbuzenství byli stále Aranové z Kordovy s Kolumby. Po smrti admirálově a po smrti jeho syna, jeho nástupce, vidíme ještě jakéhosi Diega Arana v domě místokrálovny Indů, kdež jak pro jeho urozenost tak i pro jeho příbuznost dávala se mu přednost přede všemi důstojníky výtečné vdovy dony Marie Toledské.[8]) Šlechtický původ Beatrice Enriquezovy jest rovněž potvrzen nekrologickou poznámkou o jejím synu Fernandovi, zaznamenanou letopiscem Sevilským.[9]) Ryzosti jejího rodu později dovolávají se i potomci z prvního manželství Kolumbova. Roku 1671 don Petr Kolumbus připomínal královně španělské za nezletilosti krále Karla II. v zájmu své pře, že oba synové velkoadmirála Oceanu měli za matky ženy z nejstarší šlechty.[10])

A vizme teď, zda-li vášeň Kolumbova ku »krásné Paní Kordovské« byla pravou pohnutkou, jež ho poutala ke Španělsku, přes nabídky krále Portugalského? Tím hůře pro výtečného Humboldta, bude-li na základě fakt usvědčen ze lži trochu hrubé. Proč nepřesvědčil se o pravdivosti pomluv Navarretových, dříve než je přijal pod svou ochranu?

Předně, když list krále Joama II. došel Kolumbovi ku konci dubna 1488, těhotenství Beatričina, jež, jak se pravilo, mělo pokročiti do půlpáta měsíce, těhotenství toho již nebylo; vždyť porod její připadá na 29. srpna roku předešlého. Fernando Kolumbus, narozený v Kordově 29. srpna 1487 [11]) (a nikoliv 15. srpna 1488, jak praví chybně Navarrete, od něhož to bez přezkoumání přejal Humboldt), byl tedy stár 8 měsíců, když došel jeho otci dopis krále Portugalského. Nebyl tedy požehnaný stav Beatričin příčinou toho, že odmítl nabídky tohoto panovníka.

Protestantští historikové souhlasně olupují Kolumba o zásluhu jeho trpělivosti, by to připočetli vnadám Beatrice Enriquezovy. Jedině ona mohla prý poutati ho tak dlouho ve Španělsku a jen k vůli ní všechny ty průtahy a odklady.

Nechť fakta mluví proti tomuto obvinění.

Jako ty vzácné květiny, jež se nepřesazují, jež se rodí, skví se a umírají na půdě, z níž vyklíčily, Beatrice Enriquezova, zrozená, vychovaná a provdaná v Kordově, nevykročila nikdy ze zdí starobylého toho města. Kolumbus nikdy nemohl kochati se kouzlem její přítomnosti než že přišel do Kordovy. Nuže, právě v Kordově meškal nejméně a nejkratčeji za svého pobytu ve

[7]) Rodrigo de Escovedo et Pedro Guttierez, kteří oba zastávali úřad u dvora.

[8]) Testament Diega Mendeza, ze dne 6. června 1536, do rukou Fernanda Pereza, královského notáře. Diego de Arana jest tam prvním svědkem mezi šlechtici nejpřednějšími. — Collection de Navarrete, t. I.

[9]) Diego Ortiz de Zuniga, Annales Ecclésiastiques de Séville, liv. XIV., fol. 496.

[10]) »Y Diego y Fernando, ambos hijos de nobilissimas madres.« — Mémoire de Pedro Colon de Portugal, raporté dans le *Pleito de la casa de Veraguas*, et les pièces justificatives de Mgr. Luigi Colombo. p. 436.

[11]) Diego Ortiz de Zuniga, Annales Ecclesiasticos y ceculares de la muy noble y muy leal ciudad de Sevilla, libro XIV. folio 496.

Španělsku. Jen několik měsíců v prvním roku svého odplutí, v němž se oženil. Od té doby dal se v Kordově viděti jen krátce a zřídka; neboť povinnost volala ho velitelsky jinam. Úřední doklady to potvrzují.

Roku 1486 zastával již Kolumbus úřad v předpokojích královských.

Roku 1487 jest v Salamance, by předložil svůj plán vědeckému kongresu shromážděnému na rozkaz krále v tamnější proslavené universitě. Tráví zde zimu a část jara.[12])

Provází bez přestání dvůr. Poukazy, placené pokladníkem Františkem Gonzalezem ze Sevilly, dokazují, že v květnu, v červenci, srpnu a říjnu jest daleko od Kordovy.[13]) Těhotenství Beatričino tak málo ho u ní přidržuje, že v okamžiku, když slehla, 29. srpna, byl nepřítomen. Dva dni před tím přijal čtyři tisíce maravedů a odešel ke dvoru, kamž ho panovník obeslal. Plat v říjnu dokazuje ještě jeho nepřítomnost v Kordově.[14]) Nastává zima: dvůr usazuje se v Saragose, Kolumbus rovněž se tam stěhuje.

Roku 1488 jest v Seville. Sem posílá mu král Portugalský svůj list ze dne 20. března. Potom pokračuje ve svých naléhavých žádostech. V letě dostává cestovné tří tisíc maravedů.[15]) Dvůr usidluje se přes zimu ve Valladolidu; i Kolumbus se tam ubírá.

Roku 1489 byl ještě vzdálen od Kordovy, protože právě z tohoto města 12. května byl odeslán rozkaz do Sevilly i do jiných míst, by zdarma byl všude ubytován Krištof Kolumbus, povolaný ke dvoru k službě královských manželů.[16]) Přichází vskutku do Kordovy; avšak nemohl tam zůstati než několik dní. Známo, že súčastnil se jako dobrovolník tažení do Bazy. Nuže, tato válka počala ku konci května a nebyla ukončena až 4. prosince.

Roku 1490 jest Kolumbus hostem u vévody de Medina Sidonia; za krátký čas potom stává se hostem vévody de Medina Celi, jenž již již div, že nedal náklad na zamýšlenou výpravu.

Roku 1491 vidíme, kterak Kolumbus dosud bydlí u vévody de Medina Celi a odtud podniká nové pokusy u dvora. List tohoto bohatého pána, odeslaný prvnímu kardinálu Španělskému 19. března 1493 připomíná, že poskytl Kolumbovi pohostinství po dvě léta a přispěl k tomu, že ho zdržel ve Španělsku; i vynáší se touto službou před korunou, aby si získal přízeň.[17])

[12]) Známo, že dvůr strávil onoho roku část zimy v Salamance. Odejel odtud 25. ledna 1487. — Cronicon de Valladolid, 1487, Enero, 26.

[13]) Ze zápisků Františka Gonzaleza: — 5. května 1487 dáno Krištofu Colomovi, cizinci, tři tisíce maravedů. — 27. srpna 1487 dáno Krištofu Colomovi čtyři tisíce maravedů, by mohl přijíti ke dvoru z rozkazu jejich Výsostí, což činí sedm tisíc maravedů s třemi tisíci, jež obdržel výplatou 3. července. — Coleccion diplomática, n⁰ 2.

[14]) »15 de octubre de 1487 di á Cristóbal Colomo, cuatro mil maravedis que sus Altezas le mandaron dar.«

[15]) »En 16 de junio de 1488, di á Cristóbal Colomo, tres mil maravedis por cédula de sus Altezas.«

[16]) En el Archivo del Ayuntamiento de Sevilla, lib. III. de Cartas reales. — Documentos diplomaticos, num. IV.

[17]) »Y por yo detenerle en mi casa dos annos, y haberle enderezado á su servicio, se ha hallado tan grande cosa, etc.« Orig. en el real archiv. de Simanc. — Documentos diplomaticos, n⁰ XIV.

Nechť se soudí dle těchto fakt, dle těchto dát, jestli okouzlení »krásnou paní z Kordovy« zdržovalo Kolumba ve Španělsku. Zapomíná se, že r. 1488 minulo mu dva a padesát let; že se po třicet šest let zabýval plavbou; že jeho zralost rozumu a jeho upřímná zbožnost nemohly dovoliti, aby nějaká nedovolená náklonnost vzklíčila v jeho srdci. Že naopak jeho povýšenost ducha, jeho pevná povaha ukládaly mlčení jeho vášním, ani ne tak zadržovaným věkem a chudobou, jako zdrceným tíhou té nesmírné myšlénky, jež přechovávala druhou polovici globu.

Povíme na svém místě, za jakých okolností se Kolumbus oženil s donou Beatricí Enriquezovou. Zde omezíme se jedině na to, bychom tento fakt uvedli do dobreho světla. Jeho spojení bylo manželské, ale nedal se ujařmiti na újmu žádné ze svých povinností.

Španělský královský historiograf, Antonio de Herrera, jehož nestranný ostrovtip a přesnost jednohlasně se uznávají, odstranil jakoukoliv pochybnost o druhém sňatku Kolumbově. Slyšte jeho slova: »Po smrti této první ženy oženil se s jinou, jejíž jméno Beatrice Enriquezova, z města Kordovy, s níž měl Fernanda, statečného šlechtice, velice obeznalého ve vědě dobrých písemností.« [18])

Navarrete namítá, že nenašel se až do tohoto dne snubní list a že nebyl ani sdělán. Avšak ani křestní list Kolumbův nenašel se dosud, následuje z toho, že nebyl pokřtěn? Stěží se dá vysvětliti, kterak myšlénka o cizoložném svazku mohla býti připuštěna proti zřejmosti faktův a proti důkazu nejobyčejnějšího zdravého smyslu. Kterak byl by strpen pohoršlivý styk ctnostnou rodinou dony Beatrice? Zdaž by msta tohoto šlechtického domu nebyla donutila svůdce k tomu, by napravil svou chybu? Jakže! Kordovu, místo, jež přímo jakoby výsadou opatřena byla k pomlouvání a na cti utrhání,[19]) by Kolumbus zvolil, by tam dal vychovati svého prvního syna? Byl by svou milenku cizoložnici ustanovil k tomu, aby bděla nad jeho vychováním? Byl by jí ho odeslal důstojným církevníkem, knězem Martinem Sanchezem? A královna, tak přísných mravů, byla by dala za pážata svému jedinému synu, infantovi don Juanovi, oba bratry Kolumby; jednoho manželského původu, druhého cizoložného levobočka? A byli by ctihodní řeholníci, s nimiž Kolumbus trávil část svého života, spoluvinníky těchto zločinných styků nebo byli jím podváděni? Neboť jeho zacházky do Kordovy a povaha svazků, jež jej tam vedly, nemohly býti neznámy. Na základě této veřejné pověsti byla Kordova považována za jeho skutečne sídlo, ačkoliv tam nikdy nebydlel ani šest měsíců po sobě jdoucích. Autentický dokument to dokazuje. 23. května 1493, zatím co žena jeho dona Beatrice bděla v Kordově nad vychováním jeho dvou synů,

[18]) Herrera, Historie générale des voyages et conquètes des Castillans dans les îles e terre ferme des Indes occidentales. — Première décade, liv. I., chap. VII.

[19]) Žvatlavá nečinnost, vybroušená elegance a lenošné koketování žen Kordovských byly příslovečny ve Spanělsku. By je za to potrestala, královna Isabella prohlásila je na nějaký čas za zbavené jakéhokoliv práva na manželské společenství majetku.

dostává Kolumbus premii za první objev, záležející v doživotní rentě deseti tisíců maravedů. Bylo třeba určiti místo výplaty. Pro jeho pohodlí poukázali mu plat do jeho předpokládaného sídla, do Kordovy.[20]) Tento důchod byl uložen na nájemné Kordovských jatek. (Dokončení.)

Z „Ratolestí palmových".

I.

A jako listí musí v podzim schnouti,
a jako s květin list za listem padá,
jak růže, sebe krásnější, přec svadá
a v prach se musí přece rozpadnouti:

tak duše svaté po své zemské pouti,
— kdy touha jejich všecku naděj skládá
v ten svět, kam vždy se chtěla vznésti ráda, —
moh' Bůh by nechati v nic zaniknouti? . . .

Hle, u vesmíru, hasnou hvězdy krásné,
a přijde doba: schladne mrtvá země
a slunce, rudá lampa, navždy shasne. —

Jen Bůh dál trůnit bude nad propastí
a svatým duším řekne: Pojďte ke mně,
— an hmota hyne — vy jste Věčna částí!

II.

Proroci klidní, vážní, zasmušilí —
v své lásce něžní jako holubice
a v boji o ctnost rozdrážděné lvice,
tak plní ohně, nadšení a síly!

Vy pastýři jste, vůdci lidu byli,
před hněvem Páně lid svůj varujíce, —
leč nejraději s Bohem hovoříce
jste v místech osamělých tiše žili.

Tak lidu vzdálení, tím Bohu blíže
v svá rozjímání jste se ponořili
a chránili se hříchů bez obtíže.

V tom pravý život: Vésti k dobru jiné,
sám k Tobě vznášet blíž se každou chvíli,
jak k cíli života, ó Hospodine!

III.

Své srdce v oběť zdvihajíce čisté,
k Bohu, jenž nehledí tak na zápaly
a dary bezbožných, jak ctnosti dbalý,
jak Páně předchůdci, ó věstci, šli 'ste.

[20]) »Los dichos diez mil maravedis situados en las alcabalas de las carnearias de la ciudad de Cordoba. — Document. diplomat., num. XXXII. (Annotation au titre de rente du 23. mai 1493.

I na trůně hřích přísně kárali 'ste, —
— jak Eliáš byl velký dokonalý,
a Achab král jak proti němu malý! —
a chudým spěli ku pomoci jisté.

Veliké vzory malých pokolení,
jak pochodně jste jasně zaplály,
v noc úpadku nesouce světlo denní.

Vás horlivost ztrávila služby Boží —
leč žel! myšlének jiskry padaly
v močály srdcí, bodláčí a hloží . . . .

J. Dědinský.

Král Jindřich VIII. proti Lutrovi.

Podává prof. JOS. STANĚK.

(Dokončení.)

A nyní se porozhlédněme, jak stará se Luther, aby slovo Kristovo, víra ano i sama mše sv. ujmy netrpěla; nebude nám to ke škodě. Nejprve proměňuje jméno svátosti, a to v horší. Kdežto po tolik století zvána byla Eucharistií, nebo Tělem Páně, Luther nakazuje, aby nazývala se chléb. Obávát se, aby věřící slyšíce slova Eucharistia, Tělo Kristovo, nepřipomněli si velikost a velebnost svátosti. Proti učení starých, že chléb a víno proměňuje se zcela v Tělo a Krev Páně učí Luther, že chléb a víno zůstávají neporušeny, aby úctu svátosti vzdávanou pomalu od Krista na chléb převáděti mohl. Dále, ačkoli nehaní církev, že při mši sv. zavedla určitý ritus, přece praví, že by mše sv. byla více rázu křesťanského, kdyby zbavena byla zvláštních obleků, zpěvu, gest a všech slavnostních pomp, aby podobnější byla první mši, kterou Kristus s apoštoly slavil. aby prostý lid připraven byl o vše, čím mysl jeho k neviditelnému Tvůrci se povznáší. Vedle toho tvrdí a všemožně hledí dokázati, že mše svatá není dobrým skutkem, není obětí a nikomu z lidu neprospívá. A proč to? Aby lid zanechal mše sv. kněži a úplně se jí zřekl a ji zanedbával. Když z ní nic nemá, proč by se o ni staral? Konečně učí Luther, k přijímání Eucharistie že jest jenom třeba víry. Na dobrých skutcích, čistotě a skroušenosti svědomí že nic nezáleží. Ano, čím kdo je hříšnější, čím svědomí jeho více obtíženo, tím účastnějším že stává se zaslíbení Božích. Vždyť prý svátost ta jest lékem hříchů minulých, přítomných i budoucích. A kdo má svědomí čisté, kdo, jak vyžaduje apoštol, zkusil sebe sama, tohoto léku nepotřebuje.

Dle mínění Lutherova není k přijetí Eucharistie třeba dobrých skutků, postačí krátká příprava, povrchní zpytování svědomí a nikomu nesmí býti nakazováno, kdy má Eucharistii přijímati. Proč to? K jakému účelu? Jen slepý nevidí, že proto, aby lid křesťanský úplně odvykl svatému přijímání. Napřed přijímali křesťané denně, potom každého sedmého dne, pak odkládali sv.

přijímání na neurčito a byli by je úplně opustili, kdyby svatí Otcové nebyli ustanovili, že se má přijímati aspoň třikráte do roka a že nemá býti považován za křesťana, kdo tak nečiní. A ani toho nemohlo se dosíci. Proto církev povolila a povolila tolik, že již více povoliti nemůže, aby křesťané přijímali aspoň jednou do roka. Když tedy Luther chce, aby nikdo k sv. přijímání nebyl nucen, chce, aby křesťané došli tam, kam by byli došli, kdyby nebylo bývalo přikázáno, aby aspoň jednou do roka přijímali, aby totiž nepřijímali vůbec. Ano Luther si přeje, aby žádná upomínka na sv. přijímání nezůstala, aby ani kněží nepřijímali a domnívá se, že toho by dosáhl, kdyby mše sv. byla zbavena obřadů, přítomnosti lidu, úcty a naděje.

To jsou tedy ty přeslavné sliby Lutherovy, to ta svoboda, kterou slibuje těm, kdo z křesťanů by se k němu přidali, že by zbaveni byli přijímání Eucharistie, naděje a důvěry v ní skládané. Domnívám se, že nikdo nebude tak na hlavu padlý, aby z církve Kristovy přestoupil ku synagoze satanově; aby ze služeb Kristových, jemuž sloužiti jest kralovati, přestoupil ke svobodě Lutherem nabízené, kde pod zástěrou svobody vědomě a dobrovolně vrhal by se pod nohy satanovy. A proto nechť všichni věřící volají slovy žalmistovými: A judiciius tuis non declinabimus, quia Tu legem posuisti nobis. (Po alm. 118.)

S druhými svátostmi není třeba se obírati; Luther je všechny zavrhuje. Jedinou Eucharistii uznává za svátost a jak s ní nanakládá, právě jsme viděli. Každému zřejmo, že znenáhla i tu chce odstraniti. Žádnou svátost nepochválí, aby tím zároveň druhou nehanil. Tak vynáší křest, aby poškodil pokání, ačkoli i o křtu jedná tak, že by bylo býválo lépe, kdyby se o něm byl ani nezmínil.

Napřed, aby se zdálo, že o věci svaté svatě chce jednati, vykládá široce dalece, že třeba míti víru v zásluhy Boží, na základě jichž slibuje pokřtěným a věřícím spásu. Vyčítá církvi, že věřící o té víře nepoučuje, jakoby každý ve víře křesťanské tolik byl nevědomý a neznalý, že by o ní musil býti poučován. Když široce vyložil, v čem se ta víra zakládá, vynáší ji, vychvaluje a učí, že kdo ji má, ani dobrých skutků nepotřebuje; a přece, jak dí sv. Jakub, víra beze skutků jest věrou mrtvou! Na úkor skutků dobrých doporoučí Luther tak víru, že nejen schvaluje, abychom skutků dobrých nekonali, ale i svádí nás ke skutkům zlým. Praví v tom směru: Pozoruješ již, jak bohat jest křesťan, který, i kdybych chtěl, blaženost žádným hříchem ztratiti nemůže. Jedině nevěra mohla by ho o ni připraviti.[1]

Výrok hrozný, křesťana tolik urážející, že ho není ani třeba vyvraceti. Nikdo tedy nebude zavržen pro nečistotu, nikdo pro vraždu, křivou přísahu, jen když věří, že spasen bude pro slib jemu na křtu daný. To praví přece Luther zcela jasně. A co dále praví, tím své tvrzení neopravuje, ale ještě více sesiluje.

[1]) Jam vides, quam dives sit horro Christianus, sine baptizatus, qui etiam volens non potest perdere salutem suam, quantiscunque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata eum possunt damnare, nisi sola incredulitas.

Tvrdíť, že nejsi-li nevěřící, všechny zločiny jsou věrou okamžitě pohlceny a zničeny, Krista-li vyznáš a jeho zásliby upřímně se přidržíš, to jest toho, že věrou spasen budeš, ať činiš, co činíš.[2])

Abys pak nezůstal v pochybnostech, kam míří, praví dále, že lítost, zpověď i dostiučinění tě opustí brzy a oddáš-li se jim, zapomenuv na pravdu Boží, ještě nešťastnějším tě učiní.[3])

Výsledek všeho? Žádný hřích tě o věčnou blaženost nepřipraví, jen nevěra. Komu by se neprotivila slova Lutherova, jimiž křest vynáší a vychvaluje, aby pokání snížil a milost křtu proměňuje ve svobodu beztrestně hřešiti? Poněvadž tvrzení jeho na odpor jsou slova Jeronýmova, že pokání jest druhou deskou po ztroskotání korábu (secunda post naufragium tabula) popírá, že by hřích měl zván býti ztroskotání víry a tak o tom jedná, jakoby slovíčko to kazilo všechnu sílu víry. A přece každý ví, až na Luthera, že hříšník nejen nebude zachráněn pouhou věrou ve křest, ale že mu i sám křest k většímu ještě zavržení sloužiti bude. A vším právem, poněvadž urazil Boha, od něhož přijal všechnu křestní milost; a komu Bůh více dal, od toho také více bude žádati. Když tedy někdo víru skutky zlými zničil, proč by se nemohlo o něm říci, že utrpěl ztroskotání víry, když z milosti Boží vypadl a upadl do rukou démonům, z nichž bez pokání nemůže vrátiti se do takového stavu, aby mu křest zase prospívati mohl? Či bezbožně tu psal Jeroným? Zdaž bezbožně smýšlí celá církev, když nevěří Lutherovi, že by křesťané do množství hříchů pohřížení bez pokání byli jisti spásou svou? Mimo to nestará se Luther ani o formu křtu. Větší váhu klade na vodu. O té praví, že má hleděti se k tomu, aby byla přirozená a čistá. Neměl by proto také o to se starati, aby užívalo se též jisté a určité formy slov, když jisto jest, že církev formy si hledí a vždy si jí hleděla?

Luther tolik velebí víru, že by se zdálo, jakoby víra postačila ke spáse i beze svátosti. Neboť mezi tím co svátosti zbavuje milosti, praví, že svátost sama nic neprospívá, upírá, že by svátosti milost udělovaly nebo že by byly účinnými znameními milosti, že by svátosti Nového Zákona lišily se nějak od svátostí Zákona Mosaického. O té věci nebudu se mnoho šířiti; zdá se mi však přece nutno, bych připomenul, že nedopouští se ničeho nesmyslného ten, kdo věří, že svátosti církevní tolik vynikají nad svátosti židovské, jako vyniká Zákon Nový nad Zákon Starý, jako tělo nad stín. Toho mínění nejsem já sám, nepojal jsem ho také první. Hugo de Scto Victore, který vesměs jest vyhlašován za muže dobrého a učeného, píše: Pravíme, že všechny svátosti jsou jakási znamení té milosti duchovní, která se jimi uděluje. Jest pak nutno, aby s pokrokem času i znamení duchovních milostí vždy jasnějšími a zřejmějšími se stávala, aby s účinky spásy

[2]) Caetera omnia, si redeat vel stet fides in promissionem divinam baptizato factam, in momento absorbentur per candem fidem, immo veritatem Dei, quia se ipsum negare non potest, si tu eum confessus fueris et promittenti fideliter adhaeseris.

[3]) Contritio et peccatorum confessio, deinde et satisfactio et omnia illa hominum excogitata studia, subito te deserent et infeliciorem reddent, si in ipsis te distenderis, oblitus huius veritatis divinae.

vzmáhala se i poznání pravdy.[4]) A trochu dále: Poněvadž obřízka může odstraniti toliko vady vnější, od vnitřních poskvrn však očistiti člověka nemůže, přišlo po obřízce obmytí vodou, zevnitř i uvnitř očisťující, aby naznačeno bylo úplné ospravedlnění.[5]) Myslím, že nikdo neupře, že těmito slovy učenec onen vyznává, že křest i uvnitř očisťuje a že dokonaleji zobrazuje očištění a ospravedlnění než to činila obřízka.

Luther připomíná dvě cesty, jak svátosti působiti mohou, ale ihned obě zavrhuje. První jest dle domnění jedněch to, že jest ve slově a vodě skryta jakási tajemná moc duchovní, kteréžto v duši přijímajícího svátost působí milost Boží.

Jiní se domnívají, že svátosti nemají v sobě moci žádné, ale že Bůh sám těm, kdo svátost přijímají, milost uděluje, dle slibu svého působě u svátosti, které ustanovil.

Poněvadž oba názory o tom se shodují, že svátosti jsou působivá znamení milosti, zavrhuje Luther oba. Já nevím, který jest lepší, proto žádný z nich nezavrhuji. Vždyť i to mínění, které nyní nejméně má přívrženců, že totiž voda a slovo jakousi tajemou sílu duchovní v sobě mají, kterou na duši milost působí, není nijak absurdní a nesmyslná. Neboť věří-li se, že oheň na duši člověka působí, buď aby ji za hříchy trestal aneb od hříchů očistil, co může všemohoucímu Bohu překážeti, jímž se všechno stává, aby nedal i vodě k duši vniknouti a ji tu od hříchů obmýti? Tomu nasvědčují i slova sv. Augustina: »Aqua baptismi corpus tangit et cor abluit, křestní voda těla se dotýká a duši obmývá; a Bdova: Christus tactu mundissimae carnis suae vim regenerativam contulit aquis. Kristus dotekem svého nejčistšího těla udělil vodě sílu znovu zrozující. Týž smysl má také, když Ezechiel volá: Lavi te aqua et emundavi sanguinem tuum ex te. (Ezech. 10.) Obmyl jsem tě vodou a očistil tě z krve. Mluví sice prorok o minulosti před ustanovením křtu, ale jak již bývá u proroků, dlužno slova jeho vztahovati na budoucnost, neboť nemluví jistě o obmytí těla, ježto na těle nic není, co by důstojno bylo, aby to prorok velebil a skvrny duše nic jiného nikdy neobmylo než křest. O tom tedy asi mluví prorok, předpovídaje jménem Božím, že svátosti křtu po obmytí vodou následovati bude očištění duše. O tomže předmětě trochu dále píše týž prorok slovy jasnějšími ku budoucnosti se vztahujícími: A vyliji na vás vodu čistou a očištěni budete ode všech poskvrn svých a ode všech model vašich očistím vás. (Ezech. 36., 25.) Zdaž neslibuje tu očištění vodou? Ještě zřetelněji prorokuje o tom Zachariaš: I stane se v den ten: vyjdou vody živé z Jerusalema: polovice jich do moře východního a polovice jich do moře nejposlednějšího; v letě i v zimě budou. (Zach. 14., 8.) Nevyznačují slova ta křest? Voda

[4]) Dicimus, sacramenta omnia esse quaedam signa eius, quae per illa datur, gratiae spiritualis. Oportere autem, ut secundum processum temporum, spiritualium gratiarum signa magis semper ac magis evidentia ae declarativa formarentur, ut cum effectu salutis cresceret cognitio veritatis.

[5]) Quia circumcisio eas tantum, quae foris sunt, enormitates amputare potest: eas vero, quae intrinsecus sunt pollutionum sordes mundare non potest: venit post circumcisionem lavacrum aquae, totum purgans, ut perfecta justitia significaretur.

z církve vytékající, která obmývá, očisťuje i z hříchu dědičného, i z hříchu osobního! Voda ta nenazývá se mortua, mrtva, ale viva, živá, dle mého zdání proto, aby se ukázalo, že tajemným posvěcením dostává se neživému živlu od Boha síly života duchovního. Bůh tedy, jak jsem pravil, ve svátostech uděluje milost. Ovšem, nechci tu býti rozhodujícím soudcem, ani nechci o tom příliš hloubati, poněvadž jsou nevyzpytatelné cesty Páně. Přes to domnívám se, že nechybím, když dím, že Bůh již našel cestu, jak by toho docílil, aby voda nebyla nečinnou. Vždyť i mimo svátost vodě, soli a jiným ještě předmětům připisuje se zvláštní síla duchovní, jinak by všechna žehnání a svěcení vody, soli, svící a ohně atd. byla zbytečna a neužitečna. Dostává-li se těmto předmětům od Boha zvláštní síly, aby i mimo svátost působily milost, čím více musíme věřiti, že voda z boku Kristova tekoucí vlévá do vody křestní sílu duchovního života? Sám Kristus to potvrzuje, když dí: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nevejde do království nebeského. A to znovuzrození dle svatého Augustina děje se na křtu svatém. Klade-li Luther při křtu velikou váhu na víru, nemám nic proti tomu, jenom ať nežádá, aby víra podporovala nezřízený život a ničila svátosti, které má podporovati. Žádá-li však od toho, kdo svátost křtu přijímá, víru rozhodnou, vší pochybnosti prostou, tu odpovídám, že jest si toho přáti, aby víru takovou křtěnec měl, že však jí není nezbytně potřebí. Napomínáť sv. Petr lid takto: Pokání čiňte a pokřtěn buď jedenkaždý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých: a přijmete dar Ducha svatého. Ze slov těch soudím, že apoštol byl hotov všechen shromážděný lid pokřtíti a že od něho nijak nevyžadoval onu Lutherovu víru jistou, pevnou, vší pochybnosti prostou. Vždyť sliboval odpuštění hříchů a Ducha sv. všem, kdo hříchů svých bude litovati a pokřtíti se dá. Víra jistá, pevná, vší pochybnosti prostá jest cosi velikého a nemají jí ani všichni ti, kdo si o sobě myslí, že se jim víry takové dostalo. Já aspoň nijak bych nebyl na rozpacích věřiti, že dobrý Bůh působí svými svátostmi a že viditelnými znameními neviditelnou milost uštědřuje a že vřelostí své svátosti zapuzuje chladnost věřících, a že mnozí nabývají svátostmi spásy, kteří by od své víry nijak nesměli více očekávati a doufati, než očekával onen muž v evangeliu, který zvolal: Věřím, Pane, ale spomoz nedověře mé!

Zdá-li se někomu jinému vedle protivníka mého, že svátostem připisuji velikou moc, prohlašuji, že nechci nic stanoviti, nic definovati, co by bylo na ujmu víry, jíž nechci nijak škoditi; ale jako věřím, že pouhá víra nedostačuje k ospravedlnění tomu, kdo jest schopen, aby svátost přijal, tak také se domnívám, že ani nedostačuje svátost bez víry, ale že má býti oboje a oboje má spolupůsobiti. A myslím, že jistější a správnější jest očekávati také něco od svátosti, než tolik připisovati víře, jako jí připisuje Luther, když tvrdí, že svátost ani milosti neuděluje, ani že není působivé znamení.

Když Luther upřel svátostem milost, upírá církvi, že by měla právo zákony dávati a sliby připouštěti. Z toho, že Bůh praví: Vovete et reddite, sliby čiňte a plňte Hospodinu, Bohu svému, nic si nedělá, nejsou mu nic na překážku. Nepochybuji,

že z řady těch, kdo pro sliby jsou, které Luther nazývá Vovisty a Votarii, povstanou mužové, kteří sebe a sliby chrániti budou, neboť Luther je všechny vylučuje z církve. Co zákonů se týče, tu se divím, že nestyděl se člověk o nich tak nesmyslně mysliti, jakoby křesťané ani hřešiti nemohli, ale jakoby celé to množství věřících bylo tolik dokonalé, že by se mu nic nesmělo poroučeti ani ohledně úcty Boha, ani ohledně varování se hříchu.

Ale takový názor a taková moudrost ničí všechnu autoritu vládců a představených. Neboť co bude moci činiti král nebo představený, nemá-li ani moci, aby příkaz dal, ani aby nad jeho provedením bděl, když lid jako loď bez kotvy zmítán bude? Kam potom poděla se slova apoštola Pavla: Omnis creatura potestatibus sublimioribus subjecta sit! Každá duše mocnostem vyšším poddána buď! (Ad Rom. 13., 1.) Si male agis, regem time, non enim sine causa gladium portet. Pak-li zla činiti budeš, boj se krále, neboť ne nadarmo meče nese. (Rom. 13., 4.) Obedite praepositis vestris, sive regi, quasi praecellenti atd. Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni. (Ad Hebr. 13., 17.) Proč tedy píše Pavel: Bona est lex, dobrý jest zákon (I. ad Timoth. 1., 8.)? A jinde: Lex est vinculum perfectionis? Dále proč sv. Augustin dí, že není nadarmo ustanovena moc království, soudcovství, že nenosí nadarmo vojín zbraň atd. To že má ten účel, aby zlí se báli a dobří mezi zlými pokojně žili.[1])

O králích mluviti nebudu, aby se neřeklo, že mluvím ve svůj prospěch. Na to se však táži: Nemá-li nikdo, ani člověk ani anděl právo, aby křesťanu přikázání dával, proč sv. Pavel tolik dal nařízení o volbě biskupů a vdovách, že ženy mají do chrámu přicházeti s hlavou zahalenou, muži s hlavou odkrytou? Proč nakazoval, aby žena věřící od muže nevěřícího neodcházela, leč by ji opustil? Jak smí se odvážiti říci: Ostatním pravím já, ne Pán. Caeteris dico ego, non Dominus? (I. Cor. 7.) Proč trestal Petr hroznou smrtí Ananiaše a Saphiru, že ze svých vlastních peněz trochu si ponechali? Když apoštolové vedle zákona Božího ještě vlastní rozkazy lidu křesťanskému dávali, proč by toho ve prospěch lidu nesměli činiti jich nástupci? Ambrož, biskup Milánský, muž života svatého a skromný, přikazoval všem manželům své diecése zdrželivost v době svatopostní. A má to Luther za zlé papeži římskému, když jakožto nástupce Petrův, jemužto Pán odevzdal klíče církve, nařizuje půst nebo modlitby? Každý vidí, kam Luther cílí, když radí, tělo aby poslouchalo, duch že má býti svoboden. Proč nosí svatoušek ten oheň i vodu? Proč nakazuje slovy jakoby apoštolskými, že nemáme býti sluhy lidí, příkazům lidským že nemáme se podrobovati a hned zase, že má máme býti poslušni i nespravedlivé tyrannie papežovy? Zdaž apoštol něco takového káže? Králové nemají práva na vás, snášejte nespravedlivou vládu. Domnívá-li se Luther, že poslouchati se nemusí, proč káže poslušnost? A myslí-li, že má se poslouchati, proč sám neposlouchá? Proč tupí papeže, o němž praví, že ho

[1]) Non frustra sunt instituta potestas regis et cognitoris jus, ungula carnificis, arma militis, disciplina dominantis, severitas etiam boni patris. Habent omnia ista modos suos, causas suas, rationes et utilitates: et haec cum timentur et mali coërcentur et boni quieti inter malos vivunt.

máme poslouchati? Proč proti němu se pozvedá? Proč proti němu bouří lid, když učí, že i jeho nespravedlvé tyrannii máme se podrobovati? Domnívám se, že se neklamu, když dím, že proto, aby si získal náklonnosti nešlechetníků, kteří by si přáli, aby skutky jejich byly beztrestny a aby toho, kdo tu beztrestnost hájí, za hlavu si vyvolili, aby církev Boží zničili, která po tolik století už stojí na skále jsouc založena a potom, aby založili si novou církev, sestávající z bezbožníků a nešlechetníků, církev, o níž volá písmo svaté: Odivi ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo. V nenávisti mám shromáždění zlostníků: a s bezbožníky nebudu seděti. (Žalm 25., 5.) A zároveň s ním naše svatá církev: Dirige me in veritate tua, quia tu es Deus, Salvator meus, et sustinui tota die. Zpravuj mne v pravdě své a uč mne, nebo ty jsi Bůh spasitel můj, a tebe očekával jsem celý den. (Žalm 24., 5.)

Soud nad Kristem i ukřižování jeho se stanoviska historie i archeologie.

Napsal S. J. SOBOLEVSKIJ, ř. prof. klasické filologie při universitě Moskevské.*).

(Dokončení.)

V praetorium, t. j. v dům, ve kterém prokurator v Jerusalemě dlel (byl-li to palác Herodův, není známo) Židé nevstoupili, protože kdo v dům pohana vkročil, byl dle zákona sedm dní nečistým. Proto vyšel Pilát k nim z praetoria a tázal se: v čem obviňujete toho člověka? Židé odpověděli: kdyby Tento nebyl zločinec, nevydali bychom Ho tobě. Tou odpovědí dávali Židé vladaři na jevo, že si nepřejí, aby tu věc prozkoumal, ale jen, aby potvrdil jejich rozsudek. Možná, že v jiných případech, když běželo o některého lotra, prokurátoři tak i jednali t. j. přímo, bez prozkoumání věci dali rozkaz k vykonání rozsudku synedria, ale v našem případě nechtěl Pilát vzdáti se svého práva prozkoumávati trestní věci. Podobá se velice, že měl zprávy o Kristu, znal jeho nevinnost a o nenávisti synedria k němu, aspoň žena věděla, že je spravedlivý a sám věděl, že ho »vydali ze závisti«. Proto Pilát řekl židům: Vezměte vy jej a podle zákona svého suďte Jej,« t. j. nechcete-li připustiti, abych věc znovu prozkoumal, podrobte Jej, jen tomu trestu, ke kterému sami právo máte. Židé se spokojili a vyložili před Pilátem své obvinění. Viděli jsme svrchu, že synedrium uznalo Krista vinným rouháním proto, že se nazval Kristem, synem Božím; ale nyní před Pilátem vznesli naň jinou žalobu: Nalezli jsme, že převrací (= pobuřuje) národ náš a brání daně dávati císaři a nazývá se Kristem králem t. j. představovali Krista jako politického zločince, toužícího osvoboditi Judsko od cizího jha, aby sám stal se králem. Židé vedou si tu dvojsmyslně. Ježíš, pravda, přiznal se Kristem, t. j. Messiášem. V Messiáši národ židovský očekával i světského panovníka a osvoboditele od římského jha; ale učenci synedria konečně věděli o Mesiášovi, že království jeho nemůže býti z tohoto světa; přece však

ani jedním slovem toho Pilátovi neobjasnili, v jehož očích, jakož i v očích prostého lidu Messiáš byl světským králem židů, t. j. revolucionářem.

Pilát poručil přivésti Obviněného v praetorium a konaje výslech, přesvědčil se ještě více o jeho nevinnosti. Vyšed k lidu oznámil to. Ale lid neustával. Pilát uslyšev, že Kristus je z Galiley, kde vládcem byl Herodes Axtipas (4 r. př. Kr. — 39 r. po Kr.), meškající za příčinou Velikonocí taktéž v Jerusalémě, použil toho, aby se zbavil takové nepříjemné věci, i poslal Ho k Herodesovi na soud. Zároveň to byl se strany Pilátovy akt zdvořilosti vůči Herodesovi. Pilát nedávno před tím popravil několik Galilejců, jeho poddaných, za odboj, nepožádav Herodesa o svolení. Herodes proto na něho zanevřel. »Herodes pak, uzřev Ježíše, zaradoval se velmi; nebo od mnohého času žádal viděti jej, proto že byl mnoho o Něm slyšel, a nadál se, že nějaký zázrak od něho uvidí, i dal Mu mnoho otázek, ale On jemu ničeho neodpovídal.« Tím uražen Herodes pohrdl Jím i posmívaje se Mu oděl Ho v roucho bílé, a poslal zpět k Pilátovi, opláceje mu takto zdvořilost zdvořilostí. Proč oděl Krista v roucho bílé, nelze s jistotou říci; snad to bylo taktéž posměchem nad Ním: bílé roucho nosili mimo jiné králové hebrejští; jím velel odíti i Krista jako krále židovského. Takovým způsobem zavděčil se chytrý Herodes, jehož sám Kristus nazýval liškou (Luk. 13., 32) Židům tím, že se obviněnému posmíval a Pilátovi tím, že mu Ho poslal zpět a taktéž na něm ničeho smrti hodného nenalezl. Aby vysvobodil Nevinného, zkusil to Pilát použitím obyčeje osvobozovati jednoho provinilce za příčinou velikonočních svátků a dal lidu na vybraných Barrabáše a Krista. Ale lid dal přednost Barrabášovi. To nebyl prostý dráč, nýbrž politický zločinec, kterých v tu dobu bylo mnoho, jeden z oněch vlastenců, kteří snili o osvobození Judska od římské vlády; proto postavil Pilát jeho vedle Krista jakožto dva politické provinilce; proto i židé takto o něho prosí. Aby uchránil odsouzeného smrti a zároveň vyhověl lidu, vstoupil Pilát na střední cestu, oznámil, že potrestá Krista bičem.

Římské bičování bývalo buď předehrou k trestu smrti, buď samostatným trestem, ze kterého málo kdo životem vyváznul. Bičování konalo se flagellem — z provazů s uzly, s vpletenými snad ještě kousky železa; byl-li odsouzený občan z vyšší třídy, bili ho holemi nebo pruty, což pokládalo se méně hanebným než knutou z provazů, jež byla údělem otroků. Trýzeň vykonána na dvoře praetoria, při čemž nahého odsouzeného přivázali k nízkému sloupu (palus) v sehnuté poloze. Ale vojíni Pilátovi nespokojili se ani s touto trýzní; nasytivše se jí, ustrojili si vyražení: oděli Ho v nachový plášť t. j. v tmavočervený vojenský, který měl zobrazovati královský purpur, vsadili Mu na hlavu věnec spletený z větví některé trnité rostliny a dali mu do ruky třtinu na místo žezla; při tom klekali před ním, se slovy: Zdráv buď, králi židovský! a bili Ho třtinou po hlavě a plili Mu v tvář. Vše to činili z posměchu nad tím, že On je — »král židovský.«

Pilát v naději, že vzbudí v židech soustrast s Kristem, rozkázal přivésti Ho ven k lidu s trnovou korunou a rouchem nachovým. Ale ani to nepomohlo; lid žádal jeho ukřižování. Pilát

ukázal opět k tomu, že nenachází na něm viny. Ale židé uvedli nový důvod své žádosti; »máme zákon a podle zákona má umříti, protože se učinil Synem Božím«. Pilát uslyšev tato slova, ještě více se bál: vzpomněl si asi pověstí z mythologie o synech bohů; nevěřil jim snad jakož nevěřila většina vzdělaných v onu dobu, ale bezděčný, pověrečny strach před nadpřirozeným bývá i u nevěrce. Jelikož římské náboženství uznávalo i bohy jiných národů, není pravdě nepodobno, že Pilát myslil na tělesného syna židovského boha a některé smrtelné ženy, jakými byli polobozi v řecké mythologii. Uvedl opět Krista do praetoria, tázal se Ho, odkud je; ale Kristus mu neodpověděl. Marně Mu hrozil vladař, poukazuje na svou moc nad Ním; Kristus odvětil jen: neměl bys nade mnou moci žádné, kdyby ti nebyla dána s hůry; proto větší hřích má, kdo Mě tobě vydal.« Pilát snažil se opět Krista osvoboditi. Ale židé mu hrozili: Propustíš-li Ho, nejsi přítel císařův. Každý, kdo se dělá králem, protiví se císaři. Pilát kolísal ještě několik minut a konečně pronesl rozsudek nad Kristem. Snad se nám zdá takováto ústupnost náměstka mocného římského císaře divnou. Ale hrózba židů vyjádřená prostými slovy znamenala: »Propustíš-li Ho, udáme císaři, že jsi nechtěl odbojníka popraviti, že jsi sám zrádce císařův.«

Císařem byl tehdy Tiberius, nejrozumější ze všech, které kdy říše měla. Pilát byl se již několikráte před tím s židy srazil; znal jejich nepovolnost a urputnost a nezbývalo mu než jim ustoupiti. Několik příběhů zaznamenáno historiky. Hledíce k tomu, že židé měli odpor k všelikým obrazům a že Tiberius během své 23leté vlády zachovával staré posvátné obyčeje a v žádné části své říše jich nerušil a neurážel, udržovali předchůdcové Pilátovi obyčej, když vcházeli s vojskem do Jerusalema, zaměňovati obvyklá znamení s vyobrazením císařovým jinými, která by neurážela náboženského citu židů. Pilát, pokládaje podobný ustupek za nedosti odůvodněný a s druhé strany za římského vojska a jeho vrchního vůdce nedůstojný, pokusil se uchýliti se od dosavadního pravidla a kdysi obsadili vojáci v noci, dle jeho rozkazu, město s obyčejnými odznaky. Když pak lid zpozoroval jeho novotu, přihrnuly se zástupy do Cesarie, kde prokurator dlel, a během pěti dnů a nocí domlouvali mu, aby se vrátil k dřívějšímu pořádku. Když Pilát viděl, že jich nelze prostým odepřením odbýti, poručil židům na šestý den shromážditi se v cirku; tam je náhle obklíčili vojáci s vytasenými meči vyhrožujíce jim, že je rozsekají, nepřestanou-li reptati. Pilát doufal, že židy zastraší, chtěl se aspoň přesvědčiti, berou-li věc opravdu tak vážně, a jakmile židé nastavili své šíje pravíce, že raději zemrou, než by zákon měl býti porušen, propustil je prokurator na svobodu a odvolal nařízení, které je takovou měrou rozhořčilo.

Nedlouho potom vymyslil si Pilát něco jiného, čím by viditelným způsobem ukázal panství císaře v Jerusalemě. Na zdech hradu Herodesova byly z jeho rozkazu přibity pozlacené štíty: žádného vyobrazení na nich nebylo, ale v dedikačním nápise čte se: »Tiberiovi císaři, synu zbožného Augusta, vnuku zbožného Julia, Augustu« jeho »úředník« v Judsku, Pontius Pilatus.

Prokurator nemohl se jinak vyjádřiti; nevyhledal naschvál formuli nesrovnávající se s náboženskými představami židů; nazval císaře tak, jak toho vyžadovala úřední (officiální) řeč. Ale Jerusalemští domnívali se, že zase nemohou dopustiti slavného hlášení a zvěčnění pohanského zbožnění smrtelníka na posvátné zemi Jerusalémské. Veškerá šlechta městská vypravila se s deputací k Pilátovi s prosbou, aby štíty ty byly odklizeny; Pilát prostě odepřel. Tu zástup vzal na se výhružné vzezření, bylo slyšeti pokřiky: »Nedoháněj k odboji, nepobuřuj lidu, nevymýšlej způsobů rušiti mír! Kdo ti přikázal, abys štíty vyvěsil? ukaž dopis Tiberia; vypravíme poselství k němu.« Avšak Pilát zůstal nepohnutým a žaloba na něho došla brzy císaře. Tiberius netrpěl přehmatů svých úředníků; neobezřetná správa, která způsobovala nepořádek, lehkomyslnost, která porušovala poměr k poddaným, bývaly jím nejpřísněji odsuzovány. Udělil Pilátovi důtku a poručil, aby nešťastné štíty přeneseny byly do Cesarie. Císař jednal správně, nechtěl-li celou vládní soustavu v Judsku měniti, byly malé odchylky od ní, které jen dráždili obyvatelstvo bez jakéhokoli prospěchu, nedůslednými a nerozumnými.

Ještě jeden konflikt Piláta se židy způsoben byl jinou příčinou. Byla stará pověst, že na hoře Garizin zakopány byly posvátné nádoby z dob Mojžíšových. Jeden ze samarijských »proroků,« jakých v tu dobu bylo velmi mnoho, nabídl se, že ty nádoby najde a ukáže je všem, kteří ho následovati budou. Ohromné davy všelikého lidstva začali se sbíhati na úpatí hory, jako za tím účelem, aby odsud vystoupili na vrch; ale tito poutníci byli ozbrojeni, o čemž i podána zpráva do Cesarie. Prokurator ovšem měl za svou povinnost se do toho vložiti. Ignorovati tuto spoustu fanatiků znamenalo nedbati klidu země; podobalo se velice, že dle učiněné přeptávky, onen lžiprorok ukázal se ve skutečnosti nebezpečným člověkem. Pilát vypravil vojsko, které davy rozehnalo, při čemž jich několik bylo zabito; byli-li potom ještě »hlavní a nejmocnější« vůdcové popraveni, nestalo se to bez důležité příčiny. Ale Samaritáni žalovali na počínání Pilátovo R. 25 (již po pozemském životu Spasitelově) vzala věc nepříznivý vladaři obrat, ale administrativní vyšetřování této události začalo se již dříve a Pilát podle všeho úzkostlivě se vyhýbal novým zápletkám, když mu bylo zaujati místo soudce v processu Ježíše Krista.

Seznámil se tedy Pilát s židy dostatečně: auktorita jeho byla již otřesena, když netrval na tom, aby římské odznaky zůstaly v Jerusalemě; potom císař neschválil jeho jednání v příčině štítů; nyní hrozily mu nepříjemnosti za energické potlačení samarijských hnutí. Bál se nového očernění věda, že hrozby úporných židů — nejsou pouhá slova a věda, že následkem této hrozby bude soud císařův, který se může skončiti i jeho vyhnanstvím, ba dokonce i zbavením života. Strach přemohl v něm cit spravedlivosti i pohnul ho jednati proti svědomí a nedbati moudreho zákonu 12ti desek: dlužno nedbati marného volání lidu, když si žádá osvobození vinného nebo odsouzení nevinného.« Ač si umyl ruce před lidem a židé přijali krev

Spravedlivého na sebe a své děti, nicméně před soudem dějin nesmyl ze sebe prolité krve. Vina jeho je hrozná, posuzujeme-li ho s idealního stanoviska; soudíme-li s lidského stanoviska, najdou se pro něho umírňující okolnosti. Vskutku, srovnáváme-li jeho počínání, jak je vyličuje evangelium, s počínáním jiných provinciálních vladařů toho času, na př. pověstného Verresa, neb i s počínáním nynějších Evropanů v koloniích, kteří vraždí divochy jen pro potěšení, Pilát objeví se nad ně lepším. Viniti ho nelze z ukrutnosti a nespravedlivosti, ale z bezcharakternosti a zbabělosti; a nenajdou-li se i mezi námi někteří, a možná i mnozí, kteří v podobném případě vedli by si právě tak jak on? Sám Kristus, ač ho odsoudil, přece přiznal, že větší vinu má ten, kdo mu Ho vydal. Pozoruhodno je, že i křesťané prvních dob nechovali se k němu nepřátelsky. Tertullian na př. nazývá ho iam pro sua conscientia christianum — »křesťanem podle jeho vnitřního přesvědčení.« Toto smýšlení o něm vyrazilo se i v některých církevních obcích. Kopti pokládají ho dokonce za mučedníka i jeho jméno zapsáno v habešský kalendář (25. června). Žena Pilátova, v podání známá pode jménem Prokly nebo Klaudie Prokuly, jeví se jako tajná učenice Kristova. Řecká církev dala jí místo mezi svatými (27. října).

Kterýsi hebrejský pramen líčí nám Piláta nikoli v nejlepším světle. Herodes Agrippa, vnuk krále Herodesa Velikého, v listě svém k císaři Caligulovi obviňuje Pilata z prodejnosti, hrabivosti, ukrutnosti a všelikých neřestí, neuváděje však žádných faktických důkazů. Než Agrippa nezasluhuje víry, protože měl osobní příčiny býti nespokojeným přísností Tiberia i rozšafností jeho vlády; mimo to jakožto člověka prostopášného a ničemného nelze Agrippu míti za naprosto kompetentního v posuzování mravní hodnoty jiných lidí. Vůbec nelze připustiti, že by úředník, který 10 let zastával důstojnost prokuratora za tak vzorného, šlechetného i bdělého vadaře, jakým byl Tiberius, nebyl se spravoval svědomitě zdravými zásadami administrativními.

O dalším osudě Pilátově známo nám z hodnověrných pramenů leda to, že jeho nejbližší představený, syrský legat Vitellius, roku 36. zbavil ho úřadu na základě žaloby Samaritánů na jeho počínání při potlačení hnutí v Samaří. Ale Vittelius nevyšetřil důkladně věci, z níž byl viněn, a když Pilát přišel do Říma, nezastal již Tiberia na živu; kdyby se byl císař dožil jeho příjezdu, možná že by se byl postavil na jeho stranu. O smrti jeho není věrojatných zpráv. Historik Eusebius Pamphilus vypravuje, že Pilát si vzal sám život pro neštěstí, která ho stihla, křesťanské apokryfické zprávy mluví o jeho popravení.

Uvažujíce o soudu Pilátově, nedotkli jsme se jedné druhotné otázky: kterou řečí soud ten konán byl. Nejspíše řecky. Vůbec od doby výpravy Alexandra Macedonského začal se v Asii šířiti hellenismus. I židů dotkl se řecký vliv: snažili se rozšiřovati své náboženství mezi pohany a v touž dobu sami nakaženi byli hellenismem. Židé rozšířili se rychle po všem tehdejším světě kulturním; obce jejich babylonské, syrské, maloazijské a egyptské byly mnohem značnější než palestinské. V Egyptě

u dvora i vojska Ptolomejců dosahovali vysokého postavení. Všude uměli získati si přednost a všude vzbuzovali proti sobě nenávist domácího obyvatelstva. Řecká řeč rozšířila se mezi Židy nejen kde žili mimo vlast, ale i v samé Palestině. Židé rádi se nazývali řeckými jmény (tak jako nyní rádi si dávají křesťanská jména): Menachem=Manaim, na př., změnil se v Menelaa, Ješná=Ježiš — v Jasona; řecká jména Alexandr, Aristobul, Filipp, Nikodem shledáváme často u Židů této doby. Poněvadž evangelisté v zprávě o soudě Pilátově nepřipomínají tlumočníka, lze souditi, že ho i nebylo a že soud konal se v řeči oběma stranám známé — po řecku.

I tak Kristus byl odsouzen k ukřižování. Tato ukrutná poprava byla dle římských zákonů trestem za největší zločiny, mezi jiným za vzpouru proti Římu nebo za pobuřování k ní. To kladli právě i Kristovi za vinu: byl ukřižován jako politický zločinec, jako revolucionář.

Kdy má prof. Dr. V. Flajšhans vlastně pravdu?

»Národní Listy« jako každoročně tak i letos dne 6. července přinesly na oslavu M. J. Husi feuilleton z péra prof. Dr. Flajšhanse. »Vděčnost k velikým předkům a drahému jejich odkazu pojí také dnes všechny vrstvy našeho národa, podle statistiky z největší části katolického, v zbožné téměř úctě k osobě mučenníka, jejž táž církev katolická před pěti věky poslala na hranici. Učinila tak neprávem. Hus byl zajisté lepší katolík a mnohem lepší člověk než-li jeho soudcové a viditelné tehdy hlavy církve, než-li na př. papež Jan XXIII., jejž koncil sesadil a než-li Martin V., papež nově volený, jenž sesazeného Jana XXIII. přijal opět do své rady kardinálské. A její nespravedlivý soud byl krom toho ještě falešný a lživý; Hus byl odsouzen hlavně na výpovědi falešných svědků valnou většinou lživé a mylné — a nestranní historikové církevní musili uznati, že koncil se na Husovi dopustil justiční vraždy . . . . . «

Prof. Flajšhans, jenž se často pokládá za nejlepšího znalce Husova, vrhá uvedenými slovy těžkou obžalobu nejen snad na koncil Kostnický, ale i na samu katolickou církev — aniž by ovšem tvrzení své, jak se sluší, náležitě dokázal.

Především se zajisté diviti musíme, že může vůbec ještě dnes někdo tvrditi, že odsouzen byl Hus na základě falešných svědků, když přece jest již dávno dokázáno se vší určitostí a nade vši pochybnost, že koncil Kostnický teprve po několikerém důkladném vyslýchání Husově přikročil ku konečnému upravení

a) bludných článků Husových, jichž sestaveno ze spisů Husových celkem 30; a

b) obžalob, o nichž poznal po zralém uvážení, že byly hodnověrnými svědky dostatečně prokázány.

A. Co se týče oněch třiceti vyňatých bludných článků, doznal svého času i — sám prof. Dr. Flajšhans, že »byly vybrány ze spisů Husových učenci evropského jména.« (M. Jana Husi Sebrané Spisy. Řada I. Spisy latinské přel. Milán Svoboda. Vysvětlivkami opatřil prof. Dr. Flajšhans. Nákladem J. Bursíka, 1903, str. 94.)

B. Co se týče obžalob svědků, zmínil se svého času i — prof. Flajšhans, že protivníci Husovi sehnali množství »přísežných« svědků, ke 200, »kteří dosvědčili, že Hus tak a tak učil« (ibidem I., str. 31). Prof. Flajšhans dále sám v jiném spise svém (Hus. Jeho život a dílo. V Praze 1905, str. 89) napsal, že kardinálové museli zamítnouti obranu Husovu, jenž stále vinu popíral, »protože více se musí věřiti dvaceti svědkům než Husovi.« A my k tomu dnes dodáváme: Zcela právem. Vždyť přítomní svědkové vzati byli před Husem v přísahu a protokolární výpovědi nepřítomných byly rovněž učiněny pod přísahou!

Ale co hlavně: Vyňaté bludné články i obžaloby byly Husovi doručeny a — Hus nevzpíral se proti těmto 30 článkům, jakoby snad nesprávně z jeho spisů byly vybrány (což by ostatně nebylo pravdou a Hus také proti nim vzpírati se ani nemohl, neboť měl koncil Husovy spisy před sebou a k jejich prozkoumání ustanovena byla celá komise, sestávající z největších theologů té doby).

A o těchto sobě posléze předložených bludných článcích psal Hus dne 21. června 1415 svým přátelům, že jich neodvolá, třeba se zdají těm, jimž po chuti nejsou, bludnými a pohoršlivými. Patrno tedy, opakuji ještě jednou, že Hus sám uznával, že oněch 30 článků jest v jeho spisech skutečně obsaženo a v té příčině nebyla tudíž obžaloba docela nic křivá nebo falešná!

Hus sám neprotestoval proti tomu, že by snad byly články ty nesprávně z jeho spisů vyňaty, ale naopak i sám přítel Husův — později rovněž upálený Jeronym — o těchto článcích doznal, že úplně v témž smyslu ve spisech Husových skutečně jsou obsaženy. Píšeť týž zcela upřímně ve svém listu k panu Lackovi z Kravař: »Nemohuť řéci jinak spravedlivě než, žeť nebožčíček mnohé kusy psal bludné a škodlivé; a já který jsem byl přítel jeho i svými ústy obránce cti jeho na vše strany, shledav toho bludu od těch, nechciť obránce býti, jakoť jsem také dobrovolně vyznal přede vším sborem v širších slovích!« (Palackého Documenta, str. 593.)[1])

Jsou-li vyňaté články katolickými či bludnými, o tom na prvém místě rozhodoval právem sněm Kostnický, který v sezení XV. dne 6. července 1415 prohlásil, že katolickými nejsou. Za bludné prohlásil je i papež Martin V. bullami »Inter cunctas« a »In eminenti« dne 22. února 1418.

---

[1]) Bludné články ty vybrány byly hlavně ze spisu Husova »De ecclesia« (O církvi). A že si byl Hus sám dobře vědom, že se právě v tomto spise svém s učením církve rozchází, patrno i z toho, že se ve svém dopisu ze dne 5. června 1415 horší na své přátele, že vydali sněmu právě tento traktát »De ecclesia« a traktát »Adversus occultum Adversarium« (Palackého Documenta n. 63., str. 104—105).

Koncilu Kostnickému nešlo zajisté ani dost málo o osobu Husovu, vždyť právě tak jako Husa soudil potom koncil i samého papeže. Nešlo o Husa, vždyť otcové církevní dobře věděli, že za Husem stojí valná část národa, že za ním stojí jeho král a rádi by se byli zajisté zbavili toho nemilého oříšku. Nešlo koncilu o Husa, ale co bylo jeho povinností, to jest, odkrýti materielní pravdu, učil-li Hus bludně čili nic. A to rozhodnouti, bylo přece povinností koncilu.

Každá církev, každá společnost jest povinna stříci svých stanov, svých zákonů, svého učení. Každá církev rozhoduje na prvém místě o svém učení. Koncil Kostnický to také, řídě se předepsanými kanonickými zákony, se vší přesností učinil, ale na konec po slyšení celé řady svědků, po důkladném prozkoumání vlastních spisů Husových, po vyslechnutí tehdejších světových učenců a theologů nezbylo mu nic jiného než vyznati, že Hus učil jinak než katolická církev a že před tváří církve jest a musí býti tak dlouho kacířem, dokud neodvolá svého bludného učení. Koncil sám by byl milerád Husa sprostil obžaloby, vždyť škrtal sám ony bludné články, o nichž nebylo dosti prokázáno, že by v pravdě Husovy byly, ale dále to nešlo . . . . . Na konec přece zůstaly jen články, k nimž se Hus stále a výslovně hlásil a jichž odvolati žádným způsobem nechtěl, ani na prosbu císaře, českých pánů a ani na usilovné prosby samých kardinálů . . . .

Táži se: Kdo měl lépe znáti učení církevní, nežli její officielní zástupci? Jaká by to byla církev, která by nehájila svého učení? Nekopala by tím sama sobě hrob?

Koncil Kostnický, na němž zasedalo množství theologů, té doby nejučenějších, prohlásil, že katolickými články vyňaté nejsou. Někdejší profesor katolické dogmatiky, † probošt Dr. Lenz, dal si všemožnou práci dokázati, a skutečně také dokázal, že vyňaté články Husovy, odsouzené na sněmu Kostnickém, skutečně katolickými nejsou. Loni podrobil tyto odsouzené čánky důkladnému rozboru opět profesor theologie Dr. Šulc a potvrdil, že články ty jsou bludné, že katolickými nikdy nebyly a také nebudou a pro tyto články že byl Hus právě odsouzen a nikoli snad pro bludné učení o Velebné Svátosti Oltářní, ani o Početí Panny Marie nebo o předurčení, ani pro články, které teprve později na sněmu Tridentském a Vatikánském byly stanoveny.

A naproti tomu dnes opovažuje se gymnasijní profesor češtiny pan Dr. Flajšhans tvrditi, že Hus byl lepší katolík nežli jeho soudcové, že odsouzen byl neprávem na základě výpovědí falešných a křivých svědků a že koncil dopustil se na něm justiční vraždy!

Aby si naši čtenáři o tomto pánovi učiniti mohli nestranný, ale náležitý úsudek, opakujeme o něm totéž co vloni a přidáváme další. Týž Dr. Flajšhans, jenž dnes tvrdí, že Hus byl tím nejlepším katolíkem, napsal nedávno v nejn. Sebraných spisech M. Jana Husi (Řada I. Spisy latinské přel. Milan Svoboda. Nákl. Jar. Bursíka 1903), doslovně: »A tu se hodila odpůrcům Husovým znamenitě žaloba z viklefství. Hlavní bludy Viklefovy — o tom, že svátost oltářní zůstává podstatně pouhým chlebem, že

církev skládá se jen z těch, kteří jsou od Boha předurčeni k věčnému spasení, že smrtelný hříšník není vpravdě knězem, králem, papežem atd. . . . byly již několikráte odsouzeny. . . . . šlo nyní o to, dokázati, že Hus se ho držel. Tu šli protivníci dvojí cestou: jednak sehnali velikým nákladem množství přísežných svědků, ke 200, kteří dosvědčili, že Hus tak a tak učil, jednak předložili jeho spisy, v nichž označili celou řadu článků bludných a kacířských; obojí důkaz doplňoval se dohromady a nešlo již ani o bludy Husovy, nýbrž o bludy Viklefovy, Husem kázané a hájené. V tom spočívala ona vědomost a zatvrzelost, jak ji žádaly předpisy procesu kanonického — a ta byla dosvědčena vskutku měrou nemalou . . . . . Leč odpůrci vedli svědky ze starších dob, mnohé a hodnověrné, aby tak žalobu činili ještě těžší a ještě pádnější.« (I. str. 31.)

Tedy dnes mluví pan Dr. Flajšhans v »Národních Listech« pouze o svědcích falešných a lživých. R. 1903 sám doznal, že bylo svědků mnoho, a to svědků hodnověrných!

Ba napsal tehdy — pan prof. Dr. Flajshans přímo (I. díl, str. 74): »Štěpán Páleč uchopil se tu zbraně nejnebezpečnější; z knihy Husovy nejbojovnější a nejotevřenější, ze spisu »o církvi« (de Ecclesia) vybral 41 artikulů kacířských, bludných a pohoršlivých . . . . . Celkem (v prvních rozhodných 34 artikulích) snaží se Páleč provésti důkaz Husova viklefství z jeho vlastního spisu — a důkaz ten celkem se mu podařil!«

A nejen to. Ještě loni ve svém spisu M. J. Hus (vydáno v Praze 1905) zase píše prof. Flajšhans: »Marně se snažilo Husa ze žaláře vyprositi také panstvo české a moravské . . . . . Teprve opakované stížnosti Čechů vymohly Husovi tolik, že mu bylo 1. června povoleno veřejné slyšení. Slyšení to musilo býti marno. Pokud žaloby na Husa byly správné, vinily ho z článků Viklefových: tyto články koncil 4. května 1415 již odsoudil za kacířské a Hus tedy nesměl jich již hájiti, nechtěl-li sám býti kacířem.« Ale Hus, jak pane profesore víte, jich hájil a psal Čechům, že článků těch nikdy neodvolá. Jinými slovy podle Vás když jich hájil, tedy — byl kacířem. Ovšem to jste napsal r. 1905! V Sebr. Spisech roku 1903 byl Hus dle prof. Flajšhanse kacíř, v »Národních Listech« dne 8. července r. 1904 dle Flajšhanse »kacířem byl nazván neprávem a nespravedlivě«, ve spise vydaném roku 1905 jest zase kacíř a v »Národních Listech« ze dne 6. července 1906 zase není kacíř a odsouzen byl nespravedlivě . . . . Tomu se říká prohlubování vědomostí o Husovi.

Uznal jsem za vhodno připomenouti to panu Dru Flajšhansovi, jak soudil o Husovi jindy a jak soudí o něm dnes. Ostatně snad i on ví, že při všem tom ještě 5. července 1415 kardinál Alliacký a Zabarella, dva největší učenci koncilu, všemožně se pokoušeli, aby Husa k odvolání přiměli a nabízeli mu:

1. aby se odpřísáhnul pouze oněch článků, které byly z jeho spisů (dle Vás pane profesore »učenci evropského jména«) vyňaty a které za svoje články také výslovně uznal,

2. aby o svědectví, jak praví, křivých svědků prostě vypověděl, že článků oněch nezastává, neboť je sám za bludné pokládá.

Ale Hus ani v tom způsobu odvolati nechtěl, jinými slovy, jak p. profesor Flajšhans svého času sám napsal: »ona vědomost a zatvrzelost, jak ji žádaly předpisy kanonického procesu — dosvědčena byla měrou nemalou!«

Jak může však dnes prof. Flajšhans po tom všem psáti, že odsouzení Husovo bylo justiční vraždou?!

Koncil Kostnický učinil zajisté jen to, co bylo jeho povinností, t. j. prohlásil, že učení Husovo nesrovnává se s učením církve . . . . . Ba koncil učinil i nad svoji povinnost: jak dokládá kronikář Oldřich z Reichenthalu, prosili otcové církevní sami Sigmunda, aby nebyl Hus, jak to vyžaduje trestní zákon říšský, usmrcen!

Hus bludné články své odvolati nechtěl, dle svého tvrzení proto, aby lidu nedal pohoršení! My musíme jen říci, že nemohl odvolati proto, aby před celým národem nebyl zahanbem. Hus neumíral za pravdu vůbec, ani ne za pravdu svou, poněvadž to byla t. zv. pravda Wikleffova, ale on neumíral ani za své přesvědčení, v němž, jak ze spisů jeho patrno, stále kolísal a se měnil. Z bázně před zahanbením, z pýchy podstoupil tragickou smrt, jaká ovšem v dějinách nemá rovné. K odvolání však bludných článků třeba bylo zajisté nemenší heroické síly než jíti na hranici. Říci veřejně potom v Čechách, že to, co hlásal jako pravdu a co jako pravdu Boží kázal, vlastně byl blud, přiznati se k tomu před celým národem, králem i královnou a vší šlechtou — k tomu bylo třeba heroického sebezapření . . . . . A to Hus neměl. Smrt duchovní byla patrně i v jeho očích daleko děsnější než tělesná.

Nechci souditi Husa. Byl jistě velikým mužem, tím větším, čím menšími jsou jeho dnešní oslavovatelé, z nichž prof. Flajšhans je ještě — největším . . . . . Prof. Flajšhans napsal, že dnes všechny vrstvy národa pojí úcta k osobě Husově, toho národa, jenž z valné části »podle statistiky« jest katolickým. Mohu naproti tomu pana prof. ujistit, že jest u nás ještě dosti katolíků ne podle statistiky, ale katolíků uvědomělých a z přesvědčení, kteří mají ještě tolik rozumu, aby poznati mohli ty odpory v tvrzeních páně profesorových a nedůslednost, kterou tu veřejně stavíme na pranýř.

Zakončil-li prof. Flajšhans svůj feuilleton bombastickými slovy, že národu našemu nový život dala a dává jenom hranice Kostnická, končíme naproti tomu slovy našeho historika Kalouska: »Nekladťme po zpátečnicku hlavní váhu na věci minulé: starejme se o potřeby přítomnosti a připravujme lepší budoucnost národu . . . . . « *Zd. Brelšnajdr.*

Naše slavnosti na jihu Čech.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

Úvod.

Každý téměř rok přichází o prázdninách do Prahy Jos. Kuděj, kaplan z Jarošova, u mne bydlí a obyčejně večer a v poledne scházíme se na hodinku v Měšťanské besedě.

R. 1905 zmínil se při podobné návštěvě Měšťanské besedy o tom, že by bylo záhodno zříditi Fr. Pravdovi v Nekrasíně, kterážto ves patří farností k Jarošovu, pamětní desku. Myšlénka ta se mi líbila, i požádal jsem ho, aby podal v té věci na výbor družstva Vlast žádost, já že ji budu podporovati a tak že společně oslavu Fr. Pravdy uskutečníme.

Ale milý Jos. Kuděj žádost nezasílal, i podal jsem ve výboru družstva návrh ten sám a výbor jej schválil. Při tom mne napadlo, že bychom mohli po odhalení Pravdovy desky uspořádati v blízkém Jindřichově Hradci literární slavnosti; táhlo mne to tam tím více, že jsem tam celé gymnasium vystudoval a přítel Vlast. Hálek že tam pobyl aspoň na vyšším gymnasiu — výbor i tento návrh schválil a far. Vl. Hálek, red. Tom. Jiroušek a já tvořili jsme — výborem zvoleni — komitét, který měl celou akci provésti. Za předsedu jsme si zvolili far. Vl. Hálka.

Za tou příčinou sestavili jsme celý program, předložili jej výboru a žádali jsme za schválení Jeho Excellenci ndp. biskupa Dr. Martina Říhu. Jeho Excellencí naší prosbě co nejmilostivěji vyhověl a k účelům sjezdu 20 K věnoval a za svého delegáta ustanovil generálního vikáře Jos. Hůlku.

Majíce v rukou biskupské schválení, obrátili jsme se na Jindřicho-Hradeckého probošta Msgr. Dr. Aloise Jiráka, prosíce ho, aby nás jako místní duchovní správce v ochranu přijal a aby v den Pravdovy oslavy sloužil v Jarošově mši sv. Další starostí naší bylo zříditi jak v Jarošově tak i v Jindřichově Hradci místní komitéty, které by s námi společně pracovaly a program provésti hleděly.

V Jarošově stáli v čele místního komitétu: Fr. Brabec, bisk. vik. tajemník a farář jako předseda; Josef Kuděj, kaplan, jako jednatel. Komitét v Jindřichově Hradci tvořili tito pánové: Frant. Kopidlanský, náměstek městského starosty, předseda: Petr Tušer, městský radní, místopředseda; Jos. Cichra, bývalý vych. v kníž. rodině Paarovské a profesor, jako jednatel a p. Fencl, maj. restaurace, jako přísedící.

Korespondenci s těmito oběma komitéty vedl náš předseda far. Vl. Hálek, muž pilný, čilý a neúnavný a musím doznati, že jak v Jarošově, tak i v Jindř. Hradci vycházely nám oba komitéty co nejochotněji vstříc, takže jsme ve vší svornosti a v úplné shodě práci začali, prováděli a dokončili. Všude se pilně pracovalo a my sami v Praze konali jsme 10 schůzí.

Čím dále, tím více blížil se čas našich oslav. Pamětní desku Fr. Pravdy pracovala firma p. Ot. Sandtnera v Praze, my dali do tisku slavnostní programy slavností v Jarošově a Nekrasíně i v Jindř. Hradci, i rozesílány byly jednak z Prahy, jednak z Jarošova na venek;

místní komitét v Jindřichově Hradci provedl si pozvání v městě sám; mimo to jsme zásobovali noviny agitačními články a lokálkami — vše bylo v plném proudu, v čilé práci.

Ale při tom bylo nám i různé kapky hořkosti a zklamání zakusiti. Náš místopředseda K. Ulrich chtěl s námi jeti — a raněn byl mrtvicí; druhý přihlášený účastník Zd. Bretšnajdr pochroumal si na kole nohy; v Jarošově se nám roznemohl a ulehl jednatel Jos. Kuděj, a já ubohý sklouznuv v pátek před slavnostmi na Žofínské plovárně, narazil jsem se o pražce na pravé straně těla tak, že jsem trpěl veliké bolesti, nemoha ráno ani vstáti, nebo jak jsem tělem pohnul, cítil jsem na celé pravé straně strašné bolesti — ale jel jsem přece a věru v radostech, jež mne čekaly, na bolesti jsem takřka zapomenul. K tomu celý týden bylo pošmourno, časem i pršelo, ba i v pátek i v sobotu před samými slavnostmi počasí se nelepšilo, takže jsme se s přítelem Vl. Hálkem celý týden modlili, aby nám Bůh popřál aspoň při odhalení Pravdovy desky krásné pohody.

Odhalení Pravdovy desky v Nekrasíně.

V sobotu dne 21. července 1906 vyjeli jsme ve 4 hod. 26 minut z Prahy, a to školní rada Dr. M. Kovář, advokát JUDr. Jul. Nejedlý, red. Tom. Jos. Jiroušek, majitel závodu pasířského Jan Staněk a já podepsaný. V Táboře k nám přisedl farář Vl. Hálek. Dr. Rud. Horský — s děkanem Fr. Klímou z Dobříše — rychlíkem nás předejel, aby prý si mohl ještě v Jindř. Hradci řeči své dodělati.

Jelo se nám to dosti vesele, neboť ve vlaku byl příjemný chládek. Z Veselí do Doňova ukazoval jsem spolucestujícím lesy a pozemky mé rodné obce Pleší. Zde ve vlaku sešli jsme se s váženou dámou, pí. Marií Houškovou, vdovou po † profesoru, která jela k našim slavnostem za dámský spolek »Vlast« z Čes. Budějovic.

V Jindř. Hradci čekali nás na nádraží: úřadující náměstek starosty p. Fr. Kopidlanský, městský radní p. Petr Tušer a maj. restaurace p. Fencl. Srdečně nás vítali a upřímně jsme jim za všecku lásku a péči děkovali. Někteří z nás sedli do kočáru a jeli do hotelu Friedlova, ale jiní — a mezi nimi i já — šli jsme raději pěšky, abychom se po dlouhé jízdě prošli. V hotelu Friedlově pobyli s námi restaurateur p. Fencl a radní p. Petr Tušer a zde jsme si ještě ústně programy doplnili a vše potřebné ke schůzím umluvili.

* * *

Po chmurných dnech minulého téhodne zasvitlo 22. července milé slunko a hřálo po celou neděli. Srdce nás všech naplněno bylo nesmírnou radostí. Odsloužívše si v blízkém proboštském chrámu Páně mše sv., strojili jsme se do Jarošova. My Pražané vyjeli jsme ve třech kočárech a v čele nás jela čtyřčlenná deputace města Jindřichova Hradce. Po cestě jsme předejeli asi pět žebřinových vozů, na nichž jeli katoličtí tovaryši z Jindř. Hradce s praporem a pěvecké spolky »Slávy dcera« a »Černín«.

— Bujné obilí a zelené, svěží lučiny skytaly nám ve svitu zahřívajícího slunce malebný obraz přírodní.

V Jarošově viděli jsme četně praporů. Musím vyznati, že tato pokročilá obec přispěla k oslavám Fr. Pravdy měrou netušenou. Zde v Jarošově seznamovali jsme se s kněžstvem a s deputacemi a já tu vítal i deputaci z mé rodné obce Pleší a mé pokrevní přátele, kteří sem také s láskou se dostavili. Zde již v 5 hodin proveden byl místní kapelou budíček a zde jménem místního komitétu uvítal bisk. vik. tajemník a farář Fr. Brabec vroucími slovy zástupce Jeho Em. i ndpp. biskupů, deputaci městské rady Jindřichohradecké, zastupitelstva okresní, obecní, místní i okolní a poděkoval všem, že tak hojným počtem přibyli ke slavnosti.

V Jarošově hodnostáři církevní i světští i četné dámy, hlavně z pěvecké »Slávy dcery«, zaujali místo v presbytáři, hasiči a ostatní hosté v chrámové lodi. Já jsem tu s láskou pozoroval svého bývalého profesora Karla Solperu; řekl jsem mu, kdo jsem a on mi otcovsky tiskl moji pravici.

Slavnosti se súčatnili: metrop. kanovník Dr. Jos. Tumpach jako zástupce Jeho Eminence ndp. kardinála Leona Skrbenského, knížete-arcibiskupa pražského, generální vikář Josef Hůlka jako zástupce Jeho Excellence ndp. biskupa česko-budějovického dra. Mart. Říhy, děkan Al. Hrudička z Telče jako zástupce ndp. biskupa brněnského, dr. Pavla hrab. Huyna, městská rada jindřichohradecká, kterou zastupovali pp.: náměstek starostův Fr. Kopidlanský, dr. Jan Matoušek, Petr Tušer a Josef Bauer, okresní výbor jindřichohradecký, zastoupený dvoučlennou deputací, 11 hasičských sborů z celé župy, se 100 členy, vedenými p. Fenclem a p. Hankem z Jindř. Hradce, Jednota katol. tovaryšů z Jindř. Hradce s praporem, Jednota katol. tovaryšů z Třeboně, Marianská družina z Čes. Budějovic a dámský spolek »Vlast«, zastoupené dvoučlennou deputací (p. Jar. Foitlem a p. Jar. Pauzarem) a »Vlast« pí. Marií Houškovou, vdovou po c. k. profesoru, Literácký sbor a »Obrana« ze Strmilova, sbor střelecký z Jindř. Hradce, Čtenářská beseda »Palacký« ve Pleších, zastoupená dvoučlennou deputací v čele s p. Fr. Škrdlem, předsedou, Živnostenský, ochotnický a zpěvácký spolek, dále družstvo mlékařské, strojní a družstvo pro chov dobytka, jakož i obecní zastupitelstvo z Jarošova se starostou p Hůlkou, zpěvácké spolky »Černín« a »Slávy dcera« z Jindř. Hradce, pp.: ředitel velkostatku Jindřichohradeckého Ed. Běhálek, archivář Fr. Tischer se svým synem dp. Fr. Tischrem z Prahy, advokát dr. Julius Nejedlý z Prahy, knihkupec Landfrass z Jindř. Hradce, prof. Karel Solpera, zástupce ředitele gymnasijního prof. senior Gustav Heš z Jindř. Hradce, univ. prof. dr. Schrutz, dále družičky z různých obcí, vedené industrialní učitelkou slč. Frant. Jírovou, řada dívek z Jarošova a okolí v národním kroji, školní dítky, pí. Klementina Solperová, předsedkyně Spolku »Slávy dcera« a pí. A. Šetková, místopředsedkyně téhož spolku, pí. Hanková, choť starosty župy hasičské, pp.: školní rada dr. M. Kovář, Jan Staněk, majitel závodu pasířského v Praze, red. Tom. Jos. Jiroušek, gymn. ředitel dr. Jos.

Novák z Třeboně, Fr. Enengel, sbormistr a učitel z Jindř. Hradce, sl. Marie Škrdlova z Pleší a p. Jan Žák, úředník družstva Vlast. z Prahy. Účast z řad kněžských byla hojná, zvláště; red. Tom. Škrdle z Prahy, děkan Frant. Klíma z Dobříše, bisk. vikář Jos. Melena z N. Etinku, kníž. arcib. vikář dr. R. Horský ze Šárky, faráři: Vl. Hálek z Liboce, Josef Rameš z Kostelní Radouně, Jan Hruška ze Suchdola, kaplani: senior dr. Jos. Ledinský z Jindř. Hradce, Karel Linhart z Třeboně (s Jednotou katol. tovaryšů), Arnošt Kolář z Trhanova, Alfons Janák z Nového Etinku, Jan Tamchyna z Horní Pěnné, Josef Pfauser z Kumžáku, Jan Štětka z Počátek, Jan Nováček z Velvar, katecheti: Rudolf Procházka z Vlachova Březí, Karel Melena z Kamenice nad Lípou, Josef Smitka z Jistebnice a Frant. Žundálek z Prahy, jakož i celá řada jiných vzácných a milých hostí, hlavně učitelstva z širého kraje, až z Deštné.

Pontifikální mši sv. celebroval jasným a zvučným hlasem probošt Msgr. Dr. Al. Jirák za asistence svého kaplana seniora Dr. Jos. Ledinského, kaplana Arn. Koláře a katechety Rud. Procházky. Při tom velmi zdařile provedeny byly řízením řídicího učitele p. Adolfa Emra česká mše od Frant. Skuherského a vložky »Před trůnem Nejsv. Trojice«, »Domine Dominus noster« od Jos. Piherta, »Jesu dulcis memoria« od Edvarda Marhuly.

Po mši sv. hnul se malebný průvod k Nekrasínu, zdobený hlavně řadou dívek v národním kroji, družičkami, řadou školních dítek a sbory hasičskými. Průvod doprovázela Jarošovská hudba. My jsme předjeli průvod povozem. V Nekrasíně viděli jsme četné prapory a krásnou slavobránu s »Vítejte nám«. Zabočili jsme do rodného statku Pravdova, který nás překvapil svou rozsáhlostí. Ve vnitř jsme viděli velikou světnici, veliký přístěnek a rozsáhlou síň a kuchyni, na dvoře jest zvláštní příbytek pro výměnkáře. Rodný statek Hlinků má 300 měr pozemků a nynější majetník jeho, p. Poláček, jest s ženské strany příbuzný Pravdův. Jeho dědeček byl bratrem Fr. Pravdy. Před domem jest zahrádka a tady na průčelí domu jest umístěna deska Fr. Pravdy. Vyniká dle úsudku odborníků po stránce umělecké i esthetické. Zhotovena jest z tmavého zyenitu a má medailon s obličejem Frant. Pravdy, provedený z bílého mramoru. Obličej Pravdův jest věrně zachycen, k čemuž přispělo více fotografií Pravdových, jež byly od příbuzných a známých jeho opatřeny. Deska jest mimo to ozdobena dvěma bronzovými palmetami a několika bronzovými rozetami. Nápis »Zde se narodil 17. dubna 1817 Vojtěch Hlinka (Fr. Pravda), kněz, vlastenec a spisovatel« jest v zyenitu rytý a dobře vyzlacený. Provedení desky velice uspokojilo všecky kruhy účastníků slavnosti a doporučuje firmu pana Otty Sandtnera co nejlépe. Neméně zasluhuje uznání ochota a obětavost p. Otty Sandtnera, s kterou vycházel vstříc slavnostnímu komitétu po celou dobu, kdy se deska pracovala. Deska jest vhodně na štítu rodného statku zasazena a činí nejlepší dojem. Celé průčelí statku bylo po umístění desky pečlivě opraveno.

Mezi statkem Poláčkovým a sousedním domem jest trávník a zde bylo řečniště a zde se umístili přední hosté a zpěvácké

spolky, dole pak pod terasou stáli hasiči i lid. Obě strany, dole i nahoře řečníka zcela dobře slyšely.

Když jsme si všecko prohlédli, blížil se průvod k Nekrasínu s Járošovskou hudbou. Po jeho seřádění zapěly pěvecké spolky dámský »Slávy dcera« a mužský »Černín« z Jindřichova Hradce za vedení sbormistra p. Fr. Enengla sbor »Vlasti« od Pauknera, načež vystoupil na improvisované řečniště slavnostní řečník Dr. Rud. Horský, jenž nadšenými slovy promluvil o životě a literární činnosti Frant. Pravdy, a to se stanoviska vlasteneckého a náboženského. Pojednal o trudných poměrech českých studentů na německých ústavech, kterak byli v posměchu u profesorů i žáků, takže není divu, že se odnárodňovali druh za druhem. Hlinka nabyl národního vědomí teprve v arcibiskupském semináři kněžském ve Vídni a v Praze, kde se teprve zdokonalil v českém jazyku, aby se mohl státi důmyslným vůdcem lidu a spisovatelem,

Řečník popisoval další životní osudy, obsáhlou literární činnost, která k tomu směřovala, aby víra a národnost byla v našem lidu uchována. Při tom rozvinul obraz vlasteneckého působení kněží buditelů vůbec, což bylo velice případné v době, v níž kde kdo po knězi blátem háže.

Tato řeč formou a obsahem i přednesem dokonalá byla přijata s upřímným nadšením. Řečníku bylo gratulováno, a prof. Karel Solpera se slzami v očích tiskl řečníku pravici. Slyšel jsem mimo to jednoho z pěvců Černína: »já bych toho doktora poslouchal do večera.«

Po řeči Dr. Rud. Horského zapěly spojené pěvecké sbory slavnostní sbor od Bendla. Krásné výkony pěveckých sborů z Jindř. Hradce značným způsobem přispěly k lesku oslavy Fr. Pravdy, i budiž jim za to srdečně poděkováno.

Slova ujal se metrop. kanovník dr. Josef Tumpach, který promluvil takto: »Bylo to dne 19. května roku 1904, kdy stanul jsem v Hrádku u Sušice před domkem, v němž František Pravda svůj plodný. život žil a stáří trávil, a v němž požehnaný život svůj i dokonal. Po přání Jeho Eminence nejd. pana kardinála a knížete-arcibiskupa pražského Leona ze Skrbenských přinesl a odevzdal jsem Frant. Pravdovi dekret, jimž Jeho Svatost papež Pius X. po žádosti a doporučení páně kardinálově vyznamenal Pravdu důstojností papežského komoří v uznání zásluh, jež získal si o literaturu lidovou. Jeho Eminencí váže si Frant. Pravdy z té duše i jako výtečného kněze a příslušníka arcidiecése Pražské i jako věhlasného a ušlechtilého spisovatele, doprovodil vyznamenání ono papežské, jež mu vyžádal, srdečným a krásným přípisem a mně bylo uloženo, milému tomu, tehdy 87letému stařečku-literátu-knězi i ústně, slovem tlumočiti radost, dík a uznání Jeho Eminence. Nikdy nevymizí mně z paměti ony překrásné, dojemné chvíle, jež bylo mně dopřáno zažíti s tím zraku téměř zbaveným a přece stále bodrým, čilým starouškem. Jemu slzy kanuly z povyhaslého oka, když vyprávěl jsem mu a se mnou jiní spolupřítomní, s jakou láskou a vděčností vzpomíná na něho a jeho povídky kde kdo, že milován jest všemi bez roz-

dílu, že zejména kněžstvo české v srdci svém ho nosí, jelikož svými krásnými a ušlechtilými povídkami ulehčuje mu poslání a působení jeho, a že takto činným bude ještě po mnohá a četná pokolení na zušlechťování českých srdcí i tehdy, až již po těch, kdož nyní žijí, nebude většinou již ani památky. A z radosti nad jeho radostí a z vděčnosti k němu i nám všem, kdož přítomni jsme byli, vytryskly slzy a my líbajíce mu pohnutím tvář i zlatou, drahou ruku jeho, jež tak krásné věci nám napsala, odcházeli jsme od něho s nesmazatelným obrazem jeho v srdci.

A dnes v zastoupení téhož nejdůstojnějšího knížete-arcibiskupa Pražského, Jeho Eminencí Leona kardinála ze Skrbenských, stojím před jiným domkem miláčka lidu českého, před tím domkem, v němž Hlinka-Pravda spatřil světlo světa, žil život svůj jinošský a připravoval se na svůj plodný a veleěinný, velezáslužný život. A zde před tou deskou pamětní, s níž hledí na nás drahá tvář Pravdova, u přítomnosti celé veřejnosti jest mi tlumočiti týž projev úcty nejdůstojnějšího arcipastýře diecése Pražské vůči světlé památce Frant. Pravdy, na kteroužto úctu má Pravda pro výtečnou činnost svoji plný nárok. Bylť Pravda pravým lidu svého apoštolem, jsa mu neúnavným hlasatelem pravdy, zbožnosti a mravnosti. Ta zlatá duše, jež oživovala tělo Pravdovo, zjevna v plné kráse své i z plodů ducha jeho. Onť v povídkách svých, jako Bohem pomazaný lidu svého učitel, pečoval o to, aby v plný soulad se svým přijatým spisovatelským jménem přivedl i osvětovou a zušlechťující činnost svou, aby Pravdou se zova, pravdu sil a hlásal, a pravda ta aby rozumu byla zjevnou, srdci se líbila a vůlí hýbala, tak aby každý ze čtení spisův jeho měl nejen potěšení a poučení, nýbrž by jimi byl i povzbuzen k milování a ke konání dobra a k pomíjení zla. Vskutku, toť osvětová činnost hodná úcty nejvyšší a paměti trvalé. A proto dovolte, abych prohlásiti směl, že Pravdovi za srdce jeho, jež nám v plodech ducha svého zanechal, dáváme srdce své s plnou láskou a vděčností, že v srdci našem stále bude žíti vděčná na něho pamět, a že prositi chceme nebes Pána, aby nám takových Pravdů, jakým Hlinka byl, na štěstí a blaho lidu našeho vzbudil více. Končím, volaje: Františku Pravdovi, miláčku lidu českého, knězi vzornému, spisovateli ušlechtilému pamět vděčná, čest a sláva.

Řeč tato, jasným, zvučným hlasem pronesená, přijata byla bouřlivým a zaslouženým potleskem.

Jménem místního komitétu odevzdal bisk. vik. tajemník, bisk. notář a farář Frant. Brabec delším vlasteneckým proslovem pamětní desku, odhalenou po řeči dra. Rud. Horského, majiteli rodného domu Pravdova p. Fr. Poláčkovi, poukazuje na velikou čest z ní plynoucí, a žádal ho, aby ji dobře opatroval.

Pan František Poláček hluboce dojat, přijal ochotně desku v ochranu a slíbil, že v duchu Pravdově bude působiti.

Ke konci zahrála hudba národní hymnu »Kde domov můj«, načež se průvod ubíral zpět do Jarošova ku společnému obědu, pořádanému pro cizí hosty v místnostech restaurace p. Jaroslava Skály, který svůj úkol provedl k všeobecné naší spokojenosti.

Před obědem navštívili jsme s far. Vl. Hálkem nemocného kaplana Jos. Kuděje, který Bohu dík den před tím vyvázl z nebezpečné krise; za námi dostavila se tam řada kněží, i probošt Msgr. Dr. Al. Jirák, v čemž jsme k radosti seznali, jak jest velebný pán Jos. Kuděj mezi klerem vážen.

Předseda pražského komitétu far. Vl. Hálek poděkoval při obědě zástupcům Jeho Eminence a ndpp. biskupů, proboštu Msgr. Dr. Al. Jirákovi, městské radě v Jindř. Hradci, všem spolkům, komitétům Hradeckému a Jarošovskému, kteréž vykonaly velmi záslužný kus práce a vycházely veleochotně vstříc komitétu pražskému; dále vzdal díky dru. Rud. Horskému a všem, kteří přispěli skutkem a přítomností svou k oslavě Pravdově.

Školní rada dr. M. Kovář připil srdečně red. Tom. Škrdlovi, faráři Vl. Hálkovi, red. Tom. Jirouškovi, bisk. vik. tajemníku Fr. Brabcovi a všem členům přípravných komitétů.

Děkan Al. Hrudička jménem Moravanů připil nové budoucnosti českého lidu, aby za heslem Sušila, Brandla a Františka Pravdy kráčel ku předu v obraně víry a národnosti.

Při slavnostní hostině přečetli faráři Fr. Brabec a Vl. Hálek značnou řadu telegramů a pozdravných přípisů. Zvláště mile dojaly pozdravy ndpp. biskupů dra. Mart. Říhy, dra. Jos. Doubravy, hrab. Huyna, dra. Fr. Krásla, Msgr. Kalouse, starosty Jindřichohradeckého dra. V. Naxery a jiných mužů zasloužilých o vlast a církev.

Uveřejniti dlužno zvláště přípis Literární Jednoty jindřichohradecké, který zde byl rovněž přečten a jenž zní:

V Jindřichově Hradci, dne 21. července 1906.

Literární Jednota jindřichohradecká, která v četných přednáškách svých, jakož zejména při slavnosti konané dne 16. dubna 1887 na počest 70. narozenin věhlasného kněze P. Františka Pravdy ocenila a velebila neskonale záslužnou činnost Jeho, vzdává při slavnosti odhalení pamětní desky na rodném Jeho domě památce Jeho nejuctivější hold, volajíc do kraje:

Věčná buď čest a pamět slavnému povídkáři z kraje!

»Povídky z kraje«, Pravdy ctnostné děti,
na toulky vyšly českém po kraji.
Ta česká srdce v ústrety jim letí
a kudy jdou, všem zdá se o ráji;
vždyť sladké nesou tatíčkovy vzkázky
do chatek českých, v každou dobrou tvář
a poskytují sterý důkaz lásky,
jíž k vlasti plane ctný kněz, povídkář!

Od otce Pravdy zrnka pravdy zlatá
roznesly po všech krajích, dědinách,
a srdce mocně ctností, láskou jatá,
je uzavřela ve svých hlubinách.

Aj, jaká žeň tu vzešla dobru, ctnosti,
jak rozlévaly novou zlatou zář; — —
pod střechou vítá každý milé hosti,
jež na pouť vyslal ctný kněz, povídkář.

A v lidu našem kouzlem působily
k jich slovům sluch svůj mile naklonil;
kde duše spaly, v ráz je probudily
a způsobily tisíc krásných, zlatých chvil. —
Ó jak je každý tulil k srdci svému
a jas se kladl v každou dobrou tvář;
tak vedl lid svůj k cíli vznešenému
velebný kněz a slavný povídkář! —

Již v rodnou chatku pílí k otci svému,
jim lidem českým slavný průvod dán,
by vzdaly úctu knězi velebnému,
jenž nad zemí již vyvolil si stan. —
Hle, slzu vřelou lid tu s oka střásá
a klade srdce svoje vděku na oltář
a tisícerým hlasem volá, jásá:
»Buď věčně ctěn náš slavný povídkář!«

G. H.

Autor přednesl mimo to osobně báseň tuto na konci Literárního sjezdu družstva Vlast na Střelnici dne 23. července a byl odměněn bouřlivým potleskem.

Účastníci odebrali se do Riegrových sadů Jarošovských, kde byla uspořádána animovaná národní slavnost. Sady tyto nás — na ves — velice překvapily. Zdobí je vysoké stromoví, jsou zakončeny potokem a mají volné prostranství pro zábavu. Jarošovské dívky v národním kroji připínaly nám slavnostní odznaky a prodávaly nám růže a pohlednice z Nekrasína jemným způsobem, jako by to byly dívky městské. Hodnostáři církevní a ostatní kněží z většiny usedli si za stoly, jiní se v kroužcích bavili a mládež tancovala — já pak nedbaje poranění, ba ani ho necítě, s radostí jsem se po parku sem tam procházel, s tím oním promluvil a v duši se radoval, že se nám vše tak krásně podařilo. Se mnou se radovali všickni dobré vůle a zvláště my Pražané z »Vlasti« zde přítomní radost svou navzájem jsme si vyjevovali.

Z »Ohlasu od Nežárky« se dovídáme — nebo my byli v té době již v Jindř. Hradci — že večer p. Frant. Hrdlička ml. tyto Riegrovy sady elektricky osvětlil a že universitní prof. Dr. Schrutz provedl zde efektní ohňostroje.

Tak slavným a nadšeným způsobem byla uctěna památka velikého Čecha a kněze Frant. Pravdy, jehož duch nechť působí v našem lidu mocným vlivem svých krásných povídek.

Bisk. vik. tajemník Fr. Brabec, farář z Jarošova, poděkoval všem účastníkům této velebné slavnosti v »Ohlasu od Nežárky« a pražský komitét se k slovům díků s celým srdcem připojuje.

Ku slavnosti Pravdově zaslány byly následující telegramy:

Světlým zásluhám našeho Fr. Pravdy, jenž v díle prací svých žije a spisy svými až dosavade vlast a národ ušlechťuje, budiž dík, čest a chvála, a Ti, kteří památku jeho oslavují, buďtež požehnáni.

Martin Jos. Říha, biskup.

V duchu s Vámi súčastňuji se pocty zasloužilého kněze, spisovatele Fr Pravdy, vzkazuje pozdrav a požehnání Josef, biskup Králové-Hradecký.

Nemoha ku slavnosti sám přijeti, posílám svého zástupce děkana Hrudičku a přeji hojného zdaru slavnosti. *Pavel Huyn*, biskup.

Zdar té krásné, vděčné slavnosti přeje *biskup Kalous*.

Nehynoucí budiž sláva vzornému knězi, vlastenci, a spisovateli a sláva jeho vděčným krajanům. *Biskup Kráśl.*

Lituji, že nemohu se súčastnit Vaší záslužné slavnosti a osobně přinésti hold památce velezasloužilého kněze a vlastence. Dnes, když duch negace ohlodává i útlý kořen naší mládeže, když, co nám bylo povždy svato, co jsme jako nejdražší poklad střežili v srdci svém, se kácí, šlape, jest na čase, aby ukázáno bylo k tichému působení muže, jenž prost banální fráze, celé ideální nadšení vlastenecké zachoval až do posledních let, jenž celý život věnoval neúnavné práci ve prospěch lidu a vlasti, jenž otvíral brány svého zlatého srdce a podával bohaté perly vznešených pravd, vážené z hloubi šlechetné duše. Slava budiž jeho památce! Luhačovice na sesterské Moravě.

Dr. *V. Naxera*, purkmistr Jindřichohradecký.

Dále zaslali telegramy: K. Urlich, I. místopředseda družstva a c. k. pošt. pokladník, Vojtěch hrabě Schönborn, probošt dr. M. Karlach, Th. C. Jan Pauly jménem zemské jednoty kleru, poslanec Staněk, obecní úřad v Hrádku, český amer. klub dam, Jednota sv. Methoděje ve Vídni, Frant. Dvorský a Boh. Šubrt za katol. organisace v Praze, baron Henneberg na Hrádku u Sušice, Marianská družina mužů v Praze, duchovenstvo Pelhřim. vikariatu, Křesť.-soc. lidový spolek z Budějovic, Čes. tisk. spolek z Budějovic, Spolek katol. tovaryšů z Budějovic, Jednota sv.-Josefská v Telči, obecní zastup. Hor Stříbrných (rodiště Frenclova), patronátní úřad v Hrádku, Dědictví Maličkých v Hradci Králové, básník Vladimír Šťastný, H. Březina z řádu sv. Františka v Jindř. Hradci, Katol. polit. spolek v Budějovicích, farář Starobydžovský, Cyr. Vlk, redaktor „Rozhledů", Redakce „Čecha", Josef Kafka, řid. učitel ve Zdetíně, Fr. Němec, provincial koleje Redempt., Vinohradské katol. dívčí gymnasium, Hugo de Pauli, farář v Kolinci, V. Lerch, děkan v Berouně, Josef Bouchal, farář v Třebenicích, Jan Blokša, farář v Majetíně, Jos. Flekáček, řid. učitel v Žižkově, Kaplani Netoličtí, Václav Špaček, říd. učitel, Ondřej Bílek, říd. učitel, za Chodsko prof. Hruška z Plzně, Magd. Hrušková z Plzně, Haase z Náchoda, Em. Hanzík, farář ve Zbynicích, Václav Brdlík, novosvěcenec, Josef Brdlík, bisk. vikář Hejtmánek z Německé Bělé, Duchovenstvo shromážděné v Nicově: Urban, Kratochvíl, Dlabač, Šindel, Kotek, Baar, Šíp, Toman, Petr, Česká theolog. fakulta v Praze.

Další projevy zaslali: dr. Antonín Vřešťál, rektor university, Sbor prof. gymnasia v Jindř. Hradci, poslanec Jindř. Houra, spisovatelky: Vlasta Pittnerová, L. Grossmannova-Brodská, Barbora Melanová ze Sušice. Z Libšic: Svatovácl. katol. jednota, Všeodbor. sdruž. křesť. dělnictva, Křesť.-soc. spolek žen a dívek, Jan Mirtl, arcikněz jménem klatovského archipresbyteriatu, za literácký sbor v Pacově: Antonín Čulík, náměstek starosty, Skupina duchovenstva Plánická a Libocká, Sv. Josefská jednota v Břevnově, sbor hasičů v Kamenici n. Lipou, Sv. Josefská jednota v Praze-VII., Okresní hosp. spol. v Kamenici n. L., Josef Fabian, zám. kaplan v Olšovech; duchovenstvo v Bříství u Č. Brodu, Dr. Václav Hlavatý, gymn. prof. z Reichenhallu, Marie Eberlová z Prahy, voj. kurát dr. R. Zháněl z Hainburku na Dunaji, Jednota česk. katol. učitelstva v Praze, Růže Sušilova v Brně, P. Modestus Voňavka z Budějovic, Česká liga akademická v Praze, Spolek katechetů, Katol. vzděl. beseda „Obrana" v Strmilově, Jan Černohouz. děkan v Hostivaři, Adolf Wágner, farář v Úhonicích, Jan Halouzka, farář ve Veřovicích, P. Václav Váchal, farář v Nebušicích, P. Norbert Horáček, farář na Andělce, M. Komzák, farář v Reinthalu D. Rak., kněžstvo kláštera praemont. v Nové Říši, Jan Holý, farář v Holišově, Jan Šimeček, farář v Zamlekově, K. Štella, řed. konviktu v Příbrami, J. Kukla, farář v Nové Rolavě, Jar. Vacek,

kapit. v Teplé, Alois Dostál, farář v Ouvalech, Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce, Dr. J. Mrštík, arciděkan v Chrudimi, farář Filip Konečný ze Zálesní Lhoty, J. Řihánek, řed. sem. v Praze, katecheta B. Jiráček, prof. dr. Josef Slavík z Budějovic, V. Žižka, stříbrník v Praze, J. Šedivý, duch. správce v Klokotech, Fr. Blažko, kons. rada v Noutonicích, J. Tichovský, farář v Bratronicích, Tomáš Pícha, farář v Lipkové Vodě, Adam Chlumecký, farář z Dlouhomilova, vikář J. Štěpán jménem Sušického vikariátu, V. Traxler, děkan v Kamenici n. L., za spolek sv. Bonifáce: P. Albán, redakce „Sv. Vojtěcha", Alba Fortýnová, učitelka v Praze, Vlast. Fr. Jelínek, učitel, Antonín Plaček, měšťan v Pacově, Václ. Křížek, zahradník v Liboci, J. Černý, typograf za odbočku Všeodborového sdružení v Praze, rodina Černých v Sušici, Literární jednota v J. Hradci.

Slavnosti v Jindřichově Hradci.

a) *Socialní večer.*

Z Jarošova spěchali jsme do Jindř. Hradce, zde jsme si upravili šat a šli jsme do sálu na Střelnici. Přes 30 let jsem sálu toho neviděl, i žasl jsem nad jeho krásnou úpravou. Před Střelnicí sešel jsem se s Msgr. Bedř. Kamarýtem, děkanem z Deštné, s nímž jsme si srdečně pohovořili. V neděli odpoledne přijeli také ku sjezdu Ferd. hrabě Chotek a řečníci faráři Aug. Krčmář a K. Procházka. V týž den konali sokolové Jindřichohradečtí zahradní slavnost z minulého téhodne odloženou*) a tam byl soustředěn život celého města, i báli jsme se, že bude náš večer slabě navštíven, ale díky Bohu, k radosti naší zklamali jsme se: návštěva byla uspokojivá.

Socialního večeru súčastnili se: probošt Msgr. Dr. Al. Jirák se svými kaplany, metrop. kanovník Dr. Jos. Tumpach, gen. vikář Jos. Hůlka, gymn. ředitel Dr. Jos. Novák, děkan Msgr. Bedřich Kamarýt, děkan Al. Hrudička, farář Bern. Dolák z Prahy, prof. Šimon Bárta z Pelhřimova, Fr. Homola, farář z Palupína, Josef Ševčík, far. z Popelína ještě s jedním duchovním, Al. Skála, em. far. v Jindř. Hradci, Fr. Matiášek, kaplan z Třeboně, pp. úřadující náměstek starostův Fr. Kopidlanský, m. rada Petr Tušer, prof. Josef Cichra, sbormistr Slávy dcery, a Černína učitel František Enengel, J. Rybák, vrch. okres. lékař, řada úředníků a hostí, jmenovaných při slavnosti Pravdově, zvláště hojně dam z předních rodin městských.

Schůzi zahájil Ferdinand hrabě Chotek, po jehož pravici zaujal místo náměstek starostův p. Fr. Kopidlanský, těmito slovy: »Především budiž mi dovoleno vzdáti díky za čest, které se mně dostalo jmenováním za čestného předsedu sjezdu. Ačkoliv v pokročilém věku se nacházím a cestování již mi působí obtíže, neváhal jsem ani okamžik, abych toto pozvání přijal, poněvadž mám za to, že je to povinnost každého katolického křesťana použiti každé příležitosti, když může sloužiti dobré věci, spolupůsobiti při obraně naší sv. víry. (Výborně!) A skutečně obrany je třeba. Se všech stran vrhají se nepřátelé na církev sv. a víru a bohužel musíme říci, že útoky jejich nejsou bez úspěchu. Proč to? Co jim usnadňuje tento úspěch. Netečnost a nedbalost. Co jsou příčiny, za kterých se odvažují vždy dál a dále? Sv. Otec je udává ve své encyklice, vydané loni na jaře: Slabomyslnost

*) Pozn. I staří sokolové chtěli prý se oslavy Fr. Pravdy súčastniti, ale ti mladší jim v tom zabránili.

srdce a lehkovážnost jsou příčinou tohoto boje a zakládají se na nevědomosti a neznalosti věcí náboženských; neboť mnozí mezi lidem křesťanským jsou v úplné neznalosti o věcech, kterých k věčnému spasení jest potřebí. Papež Benedikt XIV. napsal kdysi, že tato nevědomost působí k tomu, že tak mnozí trpí věčné muky, poněvadž jsou toho sami vinni a sami si neopatřili vědomostí o věcech, kterých jest potřebí k věčné spáse. Proto nařídil sv. Otec, aby faráři a duchovní správcové důkladně učili mládež sv. náboženství, aby prakticky vyznávali svou víru. »Tak ustanovuji, tak poroučím« — to jest přísný rozkaz sv. Otce. Vedle toho si přeje též spolupůsobení laiků. Nám ovšem není popřáno ani v kostele, ani ve škole spolupůsobiti, ale poskytuje se nám příležitost šířiti pravdu své víry, a to jest na schůzích a sjezdech. A proto dlužno tento sjezd vítati. Z té příčiny přeji sjezdu hojně zdaru a Božího požehnání.« (Pochvala.)

Po té uvítal přítomné, zejména proboštа Msgr. Dr. Al. Jiráka, jakožto místního duchovního správce.

K pozdravu přihlásil se náměstek starostův p. Fr. Kopidlanský, aby jménem městského zastupitelstva uvítal účastníky sjezdu: »Za nepřítomnosti našeho veleváženého starosty p. dra. Naxery, který právě mešká v lázních, dovoluji si vás, vysoce urozený pane hrabě, jakož i družstvo Vlast a veškeré účatníky jménem města nejvřeleji uvítati. Přeji, by símě, které tu bude zaseto přednáškami, padlo na půdu úrodnou, ujalo se a přineslo hojného ovoce. Přeji vám, abyste se potkali se zdarem, aby váš hlas byl vděčně přijat a ke zdaru vedl. (Hlučný potlesk a volání slávy.)

Předseda Ferd. hrabě Chotek představil shromážděným vládního komisaře p. Vodičku a navrhl, aby se odeslaly holdovací telegramy papeži Piu X., Jeho Veličenstvu, Jeho Eminencí Leonu kard. Skrbenskému a Jeho Excellenci biskupu dru. Martinu Říhovi.

Telegramy přečetl farář Vl. Hálek z Liboce, zní takto:

Svatý Otče! Sjezd katolického družstva »Vlast« v Jindř. Hradci vyjadřuje city nejoddanější a nejpokornější lásky a synovské poslušnosti Vaší Svatosti, jakožto náměstku Kristovu.

Jeho Veličenstvu císaři a králi v Išlu! Sjezd katolického družstva »Vlast« v Jindř. Hradci skládá před jasným trůnem Vašeho Veličenstva nejuctivější ujištění neoblomné oddanosti a věrnosti prose Boha, aby žehnal, sílil a zachoval Vaše Veličenstvo.

Jeho Eminence nejdůstojnější pan Leo kardinál Skrbenský v klášteře Teplé u Mar. Lázní. Sjezd družstva »Vlast« v Jindř. Hradci skládá hold své úcty, oddanosti a lásky, prose všemohoucího, by Vaši Eminencí v každém kroku žehnati ráčil.

Jeho Excellence, nejdůstojnější pan dr. Martin Říha, biskup v Č. Budějovicích: Sjezd družstva »Vlast« v Jindř. Hradci, v oblasti diecése Vaší Milosti, skládá hold své úcty, oddanosti a lásky, prose Všemohoucího, by Vaší Excellenci v každém kroku žehnati ráčil.

Pozdravy tyto byly jednohlasně přijaty.

Na řečniště vystoupil známý přírodovědecký spisovatel, hluboký učenec Tom. Pícha, far. z Lipkové Vody, jenž tlumočil vřelý pozdrav jménem duchovenstva vikariátní skupiny Pelhřimovské a přání všeho zdaru. Kéž tento sjezd družstva »Vlast« přispěje k vyčistění a vyjasnění duševní atmosféry různými nezdravými naukami a klamnými hesly znečistěné a infikované, tak aby všichni příslušníci našeho národa prohlédli, pravdu poznali, pod praporem, na němž napsáno jest heslo: »Bůh, Církev a Vlast« se sdružili, takto sjednoceně na poli intellektuálním a ethickém vždy k větší a větší dokonalosti dospěti se snažili a tím národ náš velikým a slavným učiniti usilovali. (Výborně!)

Předseda pražského slavnostního komitétu farář Vl. Hálek přečetl četné telegramy a pozdravné přípisy, jež m. j. zaslali. J. Exc. ndp. biskup dr. Martin Říha, Jeho Osv. hr. Vojtěch Schönborn jménem katolické organisace v Praze, J. M. probošt dr. Mik. Karlach, P. Albán Schachleiter a P. Jan Zima za Spolek sv. Bonifáce a redakci »Sv. Vojtěcha«, prof. bohosloví dr. Kar. Slavík z Č. Budějovic, farář a spisovatel Adam Chlumecký, Filip Konečný, far. ze Zálesní Lhoty; kons. rada Fr. Blažko z Noutonic; dále pp.: majitel knihtiskárny V. Kotrba, předseda Sdružení katolických rolníků Fr. Šafránek, c. a k. voj. kurát dr. Rud. Zháněl a Jednota česk. katol. učitelstva v Praze.

Po té přikročeno k vlastnímu programu, k němuž promluvili pp.: redaktor Tom. Jos. Jiroušek, JUDr. Jul. Nejedlý a Dr. Rud. Horský.

O snahách social. odboru družstva Vlast promluvil redaktor T. J. Jiroušek takto:

Před patnácti lety, *u prostřed rušného života vznikajících stran v našem národě*, uprostřed třídění duchů vznikla v hlavách několika mužů myšlénka, aby také katolíci něco dělali, aby také katolický lid byl probuzen, aby katolíci měli se také k světu — aby se probudili ze sna.

Nespalo se u nás *celkem*, je pravda, pracovalo několik jednotlivců, pracovalo několik spolků, ale — což hlavního, nepracovalo se *sjednoceně*, pracovalo se *roztříštěně:* nebylo zde centra, nebylo zde sboru, který by dával hnutí směr, který by dával pokyny, který by sám v čas potřeby vypomáhal a dával hnutí katolickému určité zásady. Takového sboru zde nebylo. A toho bylo potřeba.

Proto v hlavách několika mužů ve družstvu Vlast vznikla roku 1891 myšlénka, založiti takové centrum, založiti takový sbor mužů, z něhož by vycházely povely k práci, z něhož vycházeli by i pracovníci, řečníci, literáti, agitátoři a organisátoři lidového, vlasteneckého, hnutí katolického v Čechách. Tak vznikl Socialní odbor družstva Vlast, tak vznikla *theoreticko-praktická škola křesťanských socialů českých*, která pojistila si prvé místo v dějinách nového hnutí katolického lidu českého.

Byl to malý hlouček mužů, daleko menší toho hloučku mužů, kteří v letech čtyřicátých minulého století scházeli se v restauračních místnostech nynějších lázní králových u kamenného mostu Karlova. A již o tom hloučku buditelů a zápasníků

národa se lidem vypravuje, že kdyby byl nad tímto hloučkem mužů strop se sřítil, že by byl býval pohřbil nejen těch několik hlav tam se nacházejících, ale i všecky naděje, které národ v tyto hlavy kladl a v nichž se nezklamal, neboť jen těm mužům děkuje národ svůj politický a občanský život naší doby.

Malý hlouček mužů dovede mnoho, když jsou mužové ti nadšeni pro svou věc, když ujímají se práce *z přesvědčení a z vlastního popudu.* A také z toho hloučku mužů z restauračních místností Lázní králových v Praze vyšli národu našemu pracovníci v poesii, v politice, v dějinách a v starožitnictví, kteří zvelebili literaturu českou, kteří vyburcovali národ ze sna k novému životu.

Z malých kapek vody tlačících se na povrch země vznikají bystřiny, z bystřin potoky, z potoků řeky a ze řek moře. A tak je to i v životě lidu. Sejde se malý hlouček mužů, ti ustálí se v jistých názorech, vytknou si cíl cest, vytknou si program čili činovod, rozejdou se mezi lid a pracují pro své ideály. V málo letech z hloučku je zástup, je dav, je strana, která imponuje svému okolí.

Tak se to dálo i s naším katolickým probuzením, tak se to dálo s naším katolickým hnutím: hlouček mužů ze Socialního odboru družstva Vlast spojil se s hloučky po vlasti rozptýlených *katolických vzdělavacích spolků,* posílil je svými řečníky, oživil je svojí literaturou, dal jim *ducha křesťansko-socialního — což bylo hlavní věcí —* a zakládal spolky nové. Tak vzniklo ono veliké hnutí katolické, jehož svědky jsme byli na katolických sjezdech r. 1894 v Litomyšli, r. 1895 v Příbrami, r. 1896 v Táboře, r. 1897 v Hradci Králové, r. 1898 v Praze, r. 1899 v Turnově atd. Tak došlo pak i k důležitým organisačním sjezdům katolických vzdělávacích spolků v diecesích králové-hradecké, česko-budějovické a pražské. Nuže, tak došlo k tomu, že dnes těšíme se velikému a sjednocenému hnutí katolickému *v jedné sjednocené straně katolického lidu v Čechách,* na jejímž zdaru, prospěchu a zájmu musí nám všem záležeti.

Prostřednictvím katolických vzdělávacích spolků jsme se poznali, prostřednictvím katolických vzdělávacích spolků se organisujeme a sjednocujeme. Katolické vzdělávací spolky — to jsou ta ohniska, z nichž sálá na nás *teplo křesťanské osvěty a vzdělanosti,* z katolických vzdělávacích spolků béřeme sílu, vědomosti, nadšení a chuť k práci. Katolické vzdělávací spolky — to jsou ty bystřiny, z nichž jednou vznikne ohromný veletok — *mohutná organisace katolického lidu českého.* Proto pozor na tyto bystřiny, nenechme je vyschnouti, nedopusťme seslabení našich vzdělávacích katolických spolků, neboť z jejich středu vzroste nová právě se tvořící a statně si vedoucí *organisace Strany katolického lidu českého,* založená letos na velkolepém sjezdu katolíků v Konviktě.

A co dále? Je v tom, o čem mluvím, úkol Socialního odboru družstva Vlast vykonán na dobro? Je poslání družstva Vlast u konce? *Nikoliv!* Tak jako jsem se vřele přimlouval za další existenci vzdělávacích katolických spolků k posilnění katolíků

v občanském životě a k zmohutnění katolické organisace vedle těchto spolků, tak také se přimlouvám a přimlouvati budu vždy i za další trvání Socialního odboru ve družstvu Vlast, *dokud nebudeme míti lepší školy pro pěstování a tříbení nauk a názorů křesťansko-socialních v Čechách.*

Velectěné shromáždění! Všecko staré nezastará. Vezměme si za příklad jen Prahu — *tu starou Prahu.* Ó jak Pražané dnes napravují, co dříve budujíce ze staré Prahy *novou Prahu*, svými krumpáči a motykami rozkopali, — jak želí té staré Prahy, té krásné, té vzorné malebné, umělecké Prahy! Stáří vzbuzuje mezi vzdělaným lidem úctu a vážnost vždycky. Proto i my musíme si vážiti všeho, co máme ze starých našich dob; musíme vážiti si všeho, co se osvědčilo, čemu se dnes v umění, stavitelství a také v občanském životě obdivujeme. A tak také naše staré vzdělávací katolické spolky a s nimi náš starý Socialní odbor družstva Vlast si toho zaslouží, abychom i na dále věrně při něm stáli a jej zvelebovali, jako chceme věrně státi a na dále i pěstovati veškeren vzdělávací a osvětový život v našich katolických spolcích vedle našich organisací.

Velectěné shromáždění! Když náš Socialní odbor roku 1891 počal pracovati, bylo v *království českém jen 9. a na Moravě 27 katolických vzdělávacích spolků* — a nic více. Byly to Jednoty katolických tovaryšů, — *o křesťansko-socialních spolcích* nebylo tehdáž ani památky. A víte, kolik spolků vzdělávacích čítá katolická strana v království Českém dnes? Dnes po 15. letech? *Přes půl čtvrtého sta spolků* — a to v arcidiecési pražské a v diecési Česko-budějovické a králové-hradecké, brněnské a olomoucké. — Může býti většího občanského pokroku nad tento pokrok? A jak tento pokrok byl umožněn? Tento pokrok byl umožněn u nás tím, že členové Socialního odboru družstva Vlast rozjížděli se po království Českém i po markrabství Moravském do spolků a do schůzí katolického lidu a nabádali všude k tomu, aby katolíci vzchopili se k práci, aby pracovali jednosvorně na dědičné roli národa pro vlast a církev, pro drahé otcův dědictví — *víru Cyrillo-Methodějskou* a pro jazyk český — pro českou řeč.

A hlas jejich nebyl oslyšán! V Čechách, na Moravě i ve Slezsku ve všech větších průmyslových a obchodních místech zakládány jsou katolické vzdělávací spolky, tyto první obranné bašty zápasníků nových ideí — *ideí křesťansko-socialních.* Nuže a tak přičiněním členů a řečníků Socialního odboru družstva Vlast vedle 9. spolků katolických tovaryšů vzniklo a trvá do dnes v Čechách, na Moravě a ve Slezsku *na půl čtvrta sta vzdělávacích* spolků a Jednot katolických tovaryšů, Jednot Sv. Josefských a spolků křesťansko-socialních.

Ano, tento život, tento ruch katolického lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku byl umožněn jen tím, *že během 15 let trvání Socialního odboru družstva Vlast* řečníci a členové tohoto odboru svolali, navštívili *přes 600 schůzí* a tam řečnili a hlásali *nový den, nové probuzení lidu křesťanského.*

Nuže — a kde vznikly nové katolické vzdělávací spolky, tam vznikly knihovny, tam dostaly se katolické časopisy —

61*

tam začalo se čísti, tam začalo se přemýšleti. Tak nastalo probuzení katolického lidu československého. Pochodeň osvěty a vzdělanosti křesťanské nesená členy Socialního odboru družstva Vlast v Praze vyburcovala spící lid katolický od Šumavy až ke Krkonošům, od Krušných hor až ku Vlarskému průsmyku na hranicích Uherských. Tak docíleno hnutí katolického lidu českého, které má dnes již pevně zapuštěné základy. Radujem se z toho, ale přislibujeme si, že v práci neustaneme, neochabneme, dokud Čechové nebudou opravdu tím národem, který s pochodní osvěty a vzdělanosti nebude kráčeti *v čele slovanských národů* naší vzdělané Evropy.

Není to žádné holedbání se, *takovéto prohlášení*, jest to naše upřímná a vroucí snaha, *svaté nadšení pro dobrou věc našeho národa;* je to zápal, který uchvátil srdce naše a srdce tisíců *pro nejšlechetnější a nejlidumilnější ideály člověčenstva* a pro rozvoj a šťastnou budoucnost naší krásné české vlasti a těžce zkoušeného našeho národa.

Snahy našeho Socialního odboru ve družstvu Vlast odpovídají tedy zcela dobře i našemu národnímu programu. Chceme-li my Čechové zachovati se *u prostřed nás obklopujícího germanstva a jeho německého protestantismu*, abychom dovedli čeliti *proti vzedmutým vlnám moře protestantského germanstva* — jiná rada, jiná pomoc nám nezbývá.

Nuže, buďme si toho vědomi, *že kromě Boha a nás* nepomůže nám nikdo, jen v nás spočívá ta síla, ta moc, abychom se uchránili zkázy *a smrti národní.* Proto nebuďme si navzájem sami *nepřátely* a pamatujme, že národně, nábožensky a socialně musíme si vzájemně pomáhati — a nikoliv si život zkracovati, nebo dokonce i smrt národní svým počínáním si přivolávati. Bylo by to od nás *nerozvážné* a nebylo by to od nás rozumné.

A ještě několik slov. Jak to dříve, než vstoupil v život Socialní odbor družstva Vlast, vypadalo v těch málo vzdělávacích katolických spolcích našich? Smutně. Posouditi se to dá ze zpráv valných hromad našich tehdejších spolků. Vykazovaly nějaký Mikulášský *koncert*, někdy byla *tombola*, *loterie*, nějaká *masopustní zábava*, trochu *tance* a trochu *zpěvu*. A v létě? Nějaký *výlet*, nějaká *zahradní zábava*, trochu *kupletů* a trochu *divadla.*

To byla činnost, jakou se obyčejně naše spolky jednou v roce kromě několika náboženských přednášek vykazovaly. A hle, jak jsme na tom dnes? Dnes nám naše spolky rozumí a budou rozuměti. Dnes žijeme všickni proto, k čemu nás vždy vedl Socialní odbor družstva Vlast: dnes žijeme všickni *pro všeobecnou mobilisaci katolíků*, dnes žijeme všickni pro spolkový život a *pro všeobecnou organisaci katolíků českých*, jak byla ujednána dne 17. června letošního roku na velkolepém sjezdu katolických stran v Konviktě. Dnes jsme zase *tělem jedním* a dnes zase žijeme všickni *pro společnou organisaci.*

Nuže a nemalou zásluhu toho má Socialní odbor, jehož funkcionáři a členové měli v rukou nejen uspořádání, ale i vedení sjezdu, který šťastně začal a šťastně skončil.

Nuže, všemu snažení Socialního odboru ve družstvu Vlast, který mnohokráte dobře se osvědčil, k další činnosti budiž popřán všechen zdar! Kéž Bůh i na dále jeho členy sílí, aby dočkali se splnění úkolů svých a výsledků prací svých. Zdař Bůh! A dej to Bůh!«

Řeč red. Tom. Jirouška byla sledována s nemalým zájmem a byla odměněna hlučnou pochvalou. (Dokončení.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Bylo již 2 hod. 22 minut odpoledne, když přijeli jsme do rozkošné dědiny Flüellen, ležící již na břehu čarokrásného jezera Čtyřkantonského. Měl jsem již notný hlad — a švýcarských peněz žádných — a zde na dědině, kde bychom mohli vyměniti peníze?! Nesměle vešli jsme tudíž do hotelu »Adler« zrovna na břehu jezera postaveného, jejž jako dobrý jsem si poznamenal v cestovním programu, a já nejprve, než odložili jsme, tázal se sklepnice, vezmou-li od nás peníze rakouské, jelikož švýcarských nemáme a rádi bychom obědvali. K našemu potěšení sděluje nám sklepnice, že můžeme platiti rakouskými penězi, a vede nás hned na verandu, odkud jest rozkošný pohled na jezero. Jelikož jsme byli tam téměř samotni, sedli jsme si ke stolu, odkudž nejlépe lze bylo patřiti na jezero, a pochutnávajíce si na znamenitě připraveném obědě, nemohli jsme se ani vynadívati na překrásné jezero před námi ležící. Černá mračna, která při příjezdu našem do Flüellen nad jezerem se stahovala a hrozila nám pokaziti jízdu po jezeře, rozehnal zatím povstalý vítr, a než jsme poobědvali, usmívalo se zase na nás zlaté sluníčko.

Švitorné sklepnici, která nás obsluhovala, líbila se asi veselá nálada naše; i vmísila se v hovor a vyptávala se nás, odkud jsme, kam jedeme atd. a slyšíc, že jedeme do Lurd a Paříže, žádala nás, bychom jí poslali z cest pohlednici, že činí si sbírku. Pan nadučitel ve veselé náladě slíbil, avšak čekala marně — —

Jelikož hotel náš byl zrovna u lodního přístavu, rozloučili jsme se s přívětivým hotelem a zaplativše našimi rakouskými penězi, spěchali jsme na loď. O 3. hod. 40 m. odnášela nás již rychlá loď po jezeře směrem k Luzernu.

Jezero Čtyřkantonské jest nepopíratelně nejkrásnějším jezerem Švýcarska — a vůbec nejkrásnějším jezerem, jakých jsem vůbec na cestách svých spatřil. Tak bohaté romantiky, jako jezero toto, nemá žádné jiné jezero, které jsem viděl. Jméno má ode čtyř kantonů: Luzern, Unterwalden, Uri a Schwyz, jež jsou okolo jezera toho rozloženy. Délka jeho obnáší 37 km; šířka je nestejna, jelikož jezero má tvar velmi nepravidelný; hloubka jeho jest až do 200 m a leží 437 m vysoko nad mořem. Jezero obklopeno jest vůkol horami, jejichž svahy tu lesem nebo bujnou travou porostlé dosti mírně k jezeru se sklánějí, tu zase jako holá skaliska téměř kolmo do jezera spadají. Jen na šesti cípech

rozčlánkovaného jezera skýtá se nám pohled do rozkošných užších nebo širších údolí. Jeli jsme po jezeře $2^1/_2$ hodiny; jízda ta však uplynula nám jako malá chvíle, vždyť duch náš unešen byl nepopíratelnou krásou přírodní, zrakům našim se jevící, a upoutáván byl vždy novými a novými rozhledy, z nichž jeden krásnějším byl druhého. Oko naše se zálibou spočívá na bujné zeleni lesů, hájů a lučin břehy zdobících, v níž tak mile vyjímají se úhledné vesničky, městečka, a tu a tam roztroušená malebná obydlí horalů a zvlášť četná místa lázeňská s nádhernými vilami, hotely a pensiony. Za touto milou zelení vystupují vyšší holá skaliska horská, a nebetyčné, věčným sněhem pokryté ledovce, které za jízdy zrakům našim se objevují, dovršují krásu báječně vzácného toho panoramatu.

Z Flüellen jedeme z počátku na sever cípem jezera čtyrkantonského zvaným »Urner See«. Se zálibou ohlížíme se zpět na překránou dědinku Flüellen, jejíž malebná poloha teprv nyní zrakům našim se jeví, když za rozkošnou zelení dědinku obklopující vidíme k nebi pnouti se sněhem pokryté vrcholy velikánů »Bristenstocku« a »Windgelli« — —

Leč i v před máme ještě rozkošný pohled! V levo strmí do oblaků mohutný ledovec »Urirothstock«, jehož rozsáhlé, místy skalnaté, místy lesem porostlé úpatí ostře spadá do jezera. A v pravo na úpatí velikánského souhoří »Axen«, místy též strmě do jezera spadajícím, překrásná, z Flüellen do Brunnen vedoucí »Axenstrasse«, velezajímavá silnice to stavbou svou, mezi nejvelkolepější stavby toho druhy patřící. Silnice ta vede těsně po břehu jezerním, vinouc se brzo vedle, brzo nad i pod železniční drahou Sv.-Gotthardskou, často vytesána ve skále příkře do jezera spadající, vedouc často i tunely ve skále vytesanými a otvory — jako okny — opatřenými, z nichž se skytá pro cestující překrásný pohled na jezero.

U »Tellsplatte« parník zastavil poprvé. Jest to ono místo, na němž Vilém Tell, když spoután vezen byl na rozkaz Gesslerův do Küsnachtu, vyskočil z loďky a se zachránil. Stará kaplička, na místě tom již roku 1388 postavená, obnovena byla posledně roku 1882.

Jezero Čtyřkantonské pamětihodno jest historicky tím, že kolem něho odehrály se události osvobození Švýcarska od krutovlády zemských fojtů Habsburských, jež živě líčí proslulý německý básník Bedřich Schiller.

Po kratičké plavbě spatřujeme na levo vysoko nad jezerem na skále položenou louku »Rütli« zvanou, na níž shromáždili se v noci dne 17. listopadu 1307 mužové z kantonů Uri, Schwyz-u a Unterwalden-u, by spojili se k vypuzení rakouských fojtů. U skály na památné té louce jest zastávka; a při častější návštěvě své ve Švýcarsku pozoroval jsem, že pp. učitelé často vodí žáky své i z daleka na místo toto, aby na památném místě tom plamen lásky vlastenecké roznítili v mladistvých srdcích svých chovanců. Ještě dále severněji taktéž na levo vyčnívá z jezera přirozený mohutný kamenný obelisk »Mythenstein« zvaný, na němž velkými písmeny napsáno německy: »Dem Sänger Tells,

Friedrich Schiller, die Urkantone 1859.« (Pěvci Tellovu Bedřichu Schillerovi prakantony 1859.)

Naproti Mythensteinu na pravo objevuje se utěšené městečko Brunnen, za nímž otvírá se rozkošný pohled do údolí řeky Muoty, na niž leží hlavní město kantonu toho, Schwyz. U Brunnen úží se jezero a parník, jenž dosud na sever plul, obrací se na západ. Přijíždíme k rozkošnému lázeňskému místu Gersau, v němž prý žebráci z celého okolí každoročně po 3 dni drželi veselé hody. Romantika pobřežní jemní, holá skaliska řídnou a ustupují příjemné zeleni. Mezi horami na levo otvírá se zrakům naším opět pohled do údolí řeky Aa, na jehož začátku spatřiti lze městečko Buochs a na konci malebné Stans. Nad Stansem vypíná se 1900 m vysoká strmá hora »Stanserhorn«, na níž k hotelu na vrcholu se nalézajícímu vede elektrické vytahovadlo. Jedeme opět poněkud na sever a projedše největší jezerní úžinou, kdež jezero sotva má 825 m šířky, přijíždíme k dědince Vitznau, odkudž začíná ozubená dráha na Rigi. Hora tato, 1800 m vysoká, bývá snad ze všech hor švýcarských od turistů nejčetněji navštěvována, poněvadž vyhlídka odtud je na bohatost romantiky nejkrásnější z celého Švýcarska. Jelikož však jsem já již v roce 1900 na Rigi byl, pominuli jsme tentokráte vzácnou tuto partii; jen z jezera pozorovali jsme Rigi a na četné skupiny hotelů »Rigi Kaltbad«, »Rigi Scheideck«, »Rigi. Staffel« a »Rigi Kulm« po hřebenu hory daleko se táhnoucím malebně rozložených a občas zrakům naším se jevících se zálibou jsme pohlíželi.

Za stanicí Weggis jest jezero nejširším a tvoří na způsob příčního ramena na kříži v pravo i v levo mohutné zálivy. Záliv v pravo zove se jezerem Küssnacht-ským, na jehož nejzazším konci zříti městečko Küssnacht. Poblíž městyse toho nachází se zřícenina hradu Gesslerova a památná »Hohle Gasse«, kdež na místě, na němž Vilém Tell Gesslera zastřelil, postavena jest kaplička. Nás zajímal též jako Rakušany hrad »Neu Habsburg«, jejž hned na začátku jezera Küssnacht-ského na břehu spatřiti lze.

Blížíme se k cíly plavby naší. V levo strmí k nebi nevlídný Pilát holým roztrhaným vrcholem svým kamenitým a zasmušile hledí na čarokrásné jezero pod ním se rozprostírající. Ještě více vlevo v dáli viděti celé pásmo zasněžených vrcholů-velikánů ledovců Bernských. A před námi již otvírá se rozkošný pohled na přemalebně položené město Luzern, k němuž spějeme.

Cestou přidružil se k nám jakýsi Němec, jemuž líbilo se, že my s tak velkým zájmem všímáme si krás přírodních a pamětihodností cestou se nám jevících a vší mocí chtěl nám dělati Cicerona, ač my služeb jeho nepotřebovali, majíce v rukou zevrubný popis celé trati. Podle dotěrnosti tvrdil pan naducitel, že to byl žid. Nespustil se nás ani, když jsme v Luzernu vystoupili z parníku, a slyše, že chceme si vyměniti peníze, hned se nabídl, že nás do nějaké směnárny zavede. Ač bychom raději sami byli směnárnu si našli, přijali jsme přece služby jeho a vyměnili si peníze pro cestu Švýcarskem, Italií i Francií. Vidouce však, že i nadále se nás držeti míní, dávali jsme mu nevšímavostí na srozuměnou, že bychom raději městem chodili sami, což on po-

chopil a nám se odporučil. Radostí, že nás opouští, poděkovali jsme mu za vzácnou ochotu jeho — a vydali se nyní dle mého plánu shlédnout město.

Luzern, starobylé to hlavní město stejnojmenného kantonu, má na 30.000 obyvatel, a jest pro svou nadobyčejně malebnou polohu na obou stranách výtoku řeky Renss-y z jezera Čtyřkantonského střediskem všech cizinců do Švýcar příchozích. Středověké ochranné věže z r. 1410 a starobylé celé nadkryté dřevěné mosty přes Renss-u vedoucí dodávají městu rázu zvláštního. Přešedše a prohlédnuvše si tyto prastaré mosty, prošli jsme trochu město, podívati se na starobylou radnici, a spěchali, jelikož už času nám mnoho nezbývalo, k proslulému pomníku, »Löwendenkmal« zvanému. Pomník ten zřízen jest na památku gardám švýcarským, dne 10. srpna r. 1792 při bránění Tuilerií padlým. V mohutné skalní stěně piskovcové, nad malým jezírkem strmící, umělecky vytesán jest obrovský lev, zlomeným kopím probodený, umírající na kupě zbraní. Tlapou svou objímá znak bourbonský. Smrtelný zápas umírajícího krále zvířat mistrně jest umělcem znázorněn. Nad pomníkem jest latinský nápis: »Helvetiorum fidei et virtuti« (Švýcarův věrnosti a udatnosti) — a pod ním vryta v kámen jména padlých důstojníků.

Vedle pomníku toho jest veliká zahrada »Gletschergarten« zvaná, kdež zříti lze velezajímavé úkazy — stopy bývalého tam před věky ledovce. My však pro krátkost času museli upustiti od shlédnutí té zahrady a dali jsme se zpříma k jezeru ulicí s četnými obchody zvláštnostmi švýcarskými — zbožím vyřezávaným.

Skoro již na nábřeží stojí krásný velikánský dvorní kostel (Hof und Stift Kirche) sv. Leodegara, k němuž, na návrší postavenému, po četných schodech se vystupuje. Kostel ten postaven jest znovu v 17. století a má vzácné varhany, na nichž každodenně od $6^1/_2$ až do $7^1/_2$ na večer za vstupné 1 fr. koná se koncert. Litovali jsme velice, že koncert ten jsme propásli, neboť když jsme právě přicházeli ke kostelu, vycházeli již lidé z něho. Prohlédli jsme si tedy jen na rychlo kostel a krásný hřbitov okolo něho položený a spěchali rozkošným nábřežím »Schweizerhofquai« zvaným k nádraží. Nábřeží toto je nejkrásnějším a nejživějším místem v Luzernu. Pyšníť se tu celá řada nádherných hotelů I. třídy. Mezi nimi vyniká zvláště Grand Hotel »Schweizerhof«, od něhož celé nábřeží má své jméno.

Ve stínu košatých alejí kaštanových jest tu rozkošná promenada s okouzlujícím výhledem na jezero a hory je obkličující. Na levo viděti jest »Rigi« s hotely Kulmem a Stafflem, na pravo velmi blízko »Pilat« a mezi těmito horami, zápasícími o velikolepost vyhlídky z nich návštěvníkům se skýtající, za menšími, bujnou zelení mile se vyjímajícími kopci v dáli zříti sněhem pokryté vrcholy Alp Engelberg-ských, Urnských, Glarnských a Schwyzských. Před Schweizerhofem u břehu jezerního jest umístněna orientační tabulka pro tuto vyhlídku.

Po krásném, novém, 150 m dlouhém a 16 m širokém mostě, postaveném přes Renssu — právě tam, kde začíná z jezera vy-

tékati, dostali jsme se na nádraží. Luzernské nádraží je stavbou i polohou svou nejkrásnějším nádražím švýcarským a jedním z nejkrásnějších nádraží světových.

O 8. h. 20 m. večer vyjeli jsme z Luzernu a jeli již za nastávajícího soumraku okolo jezera Alpnašského do Alpnachstadu, kdež jsme chtěli přenocovati, bychom druhého dne, bude-li pěkně, ozubenou dráhou vyjeli na »Pilat«. Bylo již tma, když jsme přijeli do Alpnachstadu. Ubytovali jsme se v laciném hotelu »Pension Pilatus« blízko nádraží. Po večeři, při níž obsluhovala nás sklepnice v pěkném národním obleku švýcarském, odebrali jsme se na odpočinek do pokoje ve 3. poschodí, kdež jsme společně byli ubytováni. Jelikož měli jsme z oken volnou daleko sahající vyhlídku, hleděli jsme chvíli otevřeným oknem ven. Vzduch byl čistý, svěží a mile ochlazující. Nebe potaženo bylo mraky, temnota zastírala krajinu vůkol — jen vrcholy hor temně vynikaly ze světlejší zamračené oblohy nad nimi se klenoucí. A v temnotě té mile kmitala se světélka označující městečka a dědinky, nebo domečky horalů po údolí roztroušené. Zvláště však pozornost naši poutala v dáli zrovna proti nám dvojitá dlouhá řada jasných elektrických světel téměř kolmo od zemi až k oblakům jako mohutný, dlouhý žebřík se zvedající. Bylo to ozářené elektrické vytahovadlo na Stanserhorn.

Ráno byli jsme nerozhodni, máme-li jeti na »Pilat« čili nic; počasí bylo nejisté a mraky honily se ustavičně po obloze. Hostinský, jehož jsme se při snídání za radu tázali, optal se telefonicky, jak je na hoře. Odpověď došla, že jest sice velký vichor, avšak vyhlídka že jest celkem krásná. Rozhodli jsme se tedy, že pojedeme. Koupivše si za 12 fr. zpáteční lístek, vyjeli jsme o 6. hodině 48 m. ozubenou drahou vzhůru.

Hora »Pilat« jest 2133 m vysoká a je posledním vápenitým výběžkem Alp. Jméno své má prý od staré pověsti, dle níž Pontský Pilat, byv poslán do vyhnanství, nad tím zdrcen a výčitkami svědomí nad odsouzením nevinného Spasitele mučen, z této hory v propast se vrhl, chtěje samovraždou muka ta skončiti.

Pro čtenáře, kteří ozubených drah ještě neviděli, bude zajímavo zvěděti, jak horské dráhy tyto vyhlížejí. Ozubená dráha má 3 koleje, 2 krajní jsou hladky, jako u jiných drah, a prostřední vyvýšená kolej, určená pro ozubená kola uprostřed vozů i lokomotivy se nacházející, opatřena jest hlubokými prohloubeními, do nichž dlouhé silné zuby ozubených kol zapadají. Vlak takové dráhy sestává z jednoho vagonu a lokomotivy horské, která má přední kola malička, ale zadní nepoměrně velika. Jak lokomotiva, tak vagon opatřeny jsou uprostřed koly ozubenými. Jede-li se nahoru, jede lokomotiva v zadu a tlačí vagon s cestujícími nahoru. Jede-li se dolů, jest lokomotiva napřed umístněna, avšak obrácena velkými zadními koly napřed. Tím, že do kopce jedou na lokomotivě vždy napřed malá a pak velká kola a z kopce zase naopak, udržuje se parní kotel lokomotivy vždy v položení dosti vodorovném. Na horu i dolů jede tento horský vlak jen pomalu a lokomotiva pracuje a dýchá vší silou.

Jízda na Pilát z Alpnachstadu trvá 1 a půl hod. Kdo poprve jede takovou ozubenou dráhou na vysoký kopec, jest uchvácen zvláštním pocitem, když počne na vlaku tom vznášeti se jako pták vylétající vzhůru výše, výš, když vidí, jak mizí pod ním to místo, z něhož vyjel, jak zvedá se nad ty kopce vůkol, které v údolí širší mu zabraňovaly rozhled, když se otvírá zrakům jeho vždy širší a širší obzor, dole však i ty největší budovy zdají se jako maličké domečky dětských hraček.

Ač dráha na Rigi zdá se mi býti ještě romantičtější, přec jest dráha na Pilát strmější; místy zdálo se nám, že lezeme po těch strmých skaliskách vzhůru, jako moucha po stěně. Čím výše vystupujeme, tím chladnější vzduch nás ovívá, v roklích a skalních ústraních spatřiti lze již sníh a zima dere se i do uzavřeného vagonu. Konečně vjíždíme do zcela uzavřeného krytého nádraží — jsme na vrcholu. Nádraží, jakož i dva poblíž nádraží postavené hotely: »Hotel Bellevue« a »Hotel Pilatus Kulm«, nalezají se v kotlině mezi dvěma nejvyššími, jako dlouhé oslí uši k nebi strmícími vrcholy Piláta, z nichž pravý 3123 *m* vysoký »Esel« (osel) a levý 2133 *m* vysoký »Tomlishorn« se zove.

Vyšedše z nádraží, stanuli jsme celí okouzleni. Ač nebe potahovalo se mraky, byla přec mračna ta vysoko a nám jevila se tu vyhlídka báječně krásná. Jelikož však na místě tom Pilátovy oslí uši — vrcholy »Esel« a »Tomlishorn« — volnosti, rozhledu překáží, rozhodli jsme již, ač námi děsný vichor téměř lomcoval, že vylezeme ještě výše na vrchol »Esel«. Od nádraží dojde se serpentinovou, zábradlím opatřenou, příkrou pěšinkou za 10 minut nahoru. Ale vichor byl tak hrozný, že pan nadučitel vystoupiv kousek vzhůru, netroufal si dále a vrátil se zpět. My dva však s p. bohoslovcem bojovali s vichorem statečně dále a s napjetím všech sil dostali se šťastně nahoru. Výhled z vrcholu jest vskutku okouzlující! Z mohutného dalekо pnoucího se věnce nesčetných romantických hor alpských, jež jeví se tu zrakům našim, vystupuje zvláště zasněžená ledovcová vysočina Bernská; a zvláště »Eiger«, »Mnich« a »Panna«, jakož i strmý »Finsterahorn« a »Schreckhorn« jeví se nám tu v celé své majestátnosti. A pod námi čarokrásné jezero Čtyřkantonské s malebnými břehy, s okolím tak bohatě romantickým s překrásným Luzernem a všemi těmi roztomilými městečkami a dědinkami spatřujeme v celé kráse! A dále na sever a západ jak rozkošná otvírá se nám tu vyhlídka na celé téměř západní a severní Švýcarsko! Z překrásné zeleni, kterou všude zříti, tu a tam jen, zvlášť na rovinách vystupují bílá pole označující obilí již dozrávající. Živíť se Švýcaři hlavně chovem dobytka, který má jméno světové. A v této zeleni tak mile lesknou se malebná jezera a jezírka, jakož i úhledná města a vesničky, kterých naše oko spatřuje bez počtu. Vysoké hory Francouzské Jury ohraničují na západ úchvatné to panorama.

Než dlouho jsme se nekochali rozkošnou vyhlídkou tou. Skřehlí i znaveni děsným a dosti studeným vichorem, jenž námi jako míčem pohrával a byl by nás snad s vrcholu toho smetl do propasti, kdybychom nebyli se drželi silného zábradlí, spěchali

jsme opět dolů k nádraží. Však i vyhlídka počala se kaliti. Mračna, která z počátku byla vysoko, začala snižovati se k zemi a v malé chvíli byly vrcholy hor úplně zastřeny zrakům našim. Vidouce, že už nebude žádné vyhlídky, pádili jsme tryskem k nádraží, bychom ještě nejbližším vlakem mohli dostati se dolů. Na nádraží přišel nám už p. naducitel naproti, nadávaje rozhořčeně na švýcarský pořádek, že vlak odjel, nedav ani žádného signálu odjezdu. On prý stál před nádražím aby užil vyhlídky, čekaje, že přec nějak oznámeno bude, kdy se má sedati. Najednou zaslechne prý hučeti lokomotivu; spěchá do vnitř — ale vlak odjiždí mu právě před nosem.

Než co platen veškeren nářek a nadávání? Nezbývalo nám než dvě hodiny čekati na vlak nejbližší. Kdyby alespoň bylo bývalo pěkně! Ale nesnesitelný studený vichor nedal nám dlouho venku prodlévali. Mimo to začalo poprchávati. Uchýlili jsme se tedy do čekárny a já krátil si čas modlitbou breviáře, spolucestující moji četli a psali pohlednice.

Podivuhodno bylo, že, ač vrcholy i nižších hor byly již úplně v mračnech, Pilát tak vysoký i za deště nebyl mraky zahalen. Poznali jsme, že právem okolní obyvatelé horu tu mají za barometr říkajíce: »Hat der Pilatus einen Hut, dan wird das Wetter gut; hat er einen Kragen, dann kanst dus wagen; hat er aber einen Degen, so gibt's Regen«. (Má-li Pilát klobouk — t. j. je-li vrchol jeho v mračnech — bude pěkné počasí; má-li límec — t. j jsou-li mračna až pod vrcholem — můžeš se odvážiti t. j. bude též možná pěkné; má-li však kord — t. j. strmí-li holý vrchol jeho jako kord mračen prost k nebi, přijde dešť.) A vskutku dnes nebyl Pilát ani mráčkem zahalen — a proto pršelo.

Po dvouhodinovém čekání usedli jsme tentokráte v čas, by nám neujel, do vlaku a za hustého deště jeli dolů a za hojného deště jsme též do Alpnachstadu přijeli.

Poněvadž byl pátek a my všichni dobrými křesťany, poobědvali jsme »mager«, jak Švýcaři postnímu obědu říkají, pochutnali si znamenitě na výborném pstruhu a za deště opět o 1 hod. 32 min. odpoledne vyjeli z Alpnachstadu. Měli jsme na celé naši cestě zvláštní štěstí, že se nam, až na jednu jedinou, žádná partie za dobu tak dlouhou nepočasím nepokazila. Snad nám to Panna Maria Lurdská, k níž putovati bylo hlavním cílem našim, na Pánu Bohu vyprosila. Od rána bylo počasí velmi nestálé a my přec měli z Piláta rozkošný rozhled a pak teprv pršelo. A nyní! Sotva vyjeli jsme, přestalo pršeti a za chvíli již mračna zmizela a veselé sluníčko usmívalo se na nás.

Draha z Alpnachstadu do »Interlaken«, kam jsme měli namířeno, jest velmi zajímava. Jedeme romantickou horskou krajinou okolo »Sarnen«, hlavního to města kantonu »Unterwalden«, ležícího na severním cípu stejnojmenného jezera a objíždíme jezero to, míjíce osadu Sachseln se skvostným kostelem poutnickým. U stanice Giswil za jezerem začíná ozubená dráha a vlak náš stoupá pomalu, silně dýchaje až ku stanici »Brünig« do výše 1034 *m*. Na cestě této zvlášť líbila se nám dědinka

»Lungern« 715 *m* vysoko ležící s úhledným kostelíčkem, položená na jižním konci stejnoměrného jezera v rozkošném údolíčku alpském.

Ze stanice »Brünig-u«, kdež zvlášt pochvalovali jsme si čistý osvěžující vzduch tamější, slézá vlak pomalu opět do údolí řeky Aary, do rozkošné dědiny »Meiringen«. (Pokračování.)

Masarykovo náboženské velikášství.

Dle »Besed Času« ze dne 20. května tohoto roku podává FILIP JAN KONEČNÝ.

Když bylo prof. Masarykovi ve sporu s katechety nejhůře, voláno ze strany jemu blízké do protestantských Němec, tedy za hranice Čech a Rakouska, o pomoc, aby muž, jenž »má prostrach uděláno,« nebyl soudně trestán a následkem toho o profesorské místo a o pensi »zlými« klerikály připraven, ve své osvětově náboženské činnosti zaražen. To jest hotová událost, jí opatrní realisté proti výslovné a programem nakázané povinnosti své »nekonstatují,« ale ututlati hledí, myslíce si: v takové muchlanici jest mlčeti nejen stříbro, nýbrž zlato, — aby vlastenecké liberální kruhy české na křik klerikální nedaly a do realistických »kulturně náboženských« i vědeckých vztahů zahraničních se nepustili. Kdyby katolíci čeští následovali taktiky realisticko-protestantské a verbovali katolické Němce (třeba jen rakouské nebo české) na pomoc prof. Mareši nebo prof. Bráfovi atd. proti realistům, to by bylo u Časistů křiku, zrádcování vlasteneckého i vědeckého! Udělají-li to však nadvědečtí poprotestanštělí realisté, je ticho jako v hrobě, a kdo se opováží na husarský kousek jejich poukázati, je tajně i zjevně předmětem realisticko-osvětářské ubiječní humanity a neomylnické vědy. Tolik za úvod následujícího pojednání a na vysvětlenou 1. §. realistického programu, jenž si obral za povinnost »konstatovati fakta« a choditi v »Čase« každého dne »s pravdou ven«, ale ne o realistech!

Realisticko-protestantské volání o pomoc do sousedních Němec nevyznělo nadarmo. Pomoc verbována hlavně mezi losvonromistickými štváči pracujícími v Rakousku na poevangeličení Čech, čili jak se říká, pracujícími pro pruského krále ve smysle našich hohenzollernských všeněmců. Záležitost soudu Masarykova vyhlašována věcí všeprotestantskou! Možná, že stalo se tak bez vědomí Masarykova a bez schválení příslušných činitelů protestantských z rajchu, — *ale stala se*, a noviny přinesly o ní v čas dobře opepřené zprávy. U nás v Čechách vyznamenal se ve svolávání pomoci tělesný myslivec Masarykův, počestný »Čas«, který, zmýliv se, šel »s pravdou ven« a přinesl v »Besedách« svých dne 20. května 1906 čís. 20. a 21. dlouhý článek přeložený z němčiny a nadepsaný: Masaryk. Aby povídání článku táhlo, poznamenáno v úvodové závorce, že vyšlo v netheologicko-pokrově-harnackovském časopise »Christliche Welt«, věnovaném *otázkám náboženským* a vydávaném *universitním* prof. Dr. Radem v Marburgu. (sic!) Považte jen světodějné události: Masaryk předmětem náboženských otázek! Kterému z českých profesorů

universitních dostalo se podobné cti? Randa, Bráf, Mareš, ba i realista Gebauer a Drtina jsou kollegou Masarykem nesmírně zastíněni. O nich mluví se snad v odborných jejich vědách, ale v náboženství nečiní se o Randovi atd. ani zmínky: toto pole zůstaveno jedinému Masarykovi! Nemyslete, že si chci dělati z učence M. dobrý den nebo posměch. Nikoli! Já jen reprodukuji, co mi suggerovala čili vnutila četba v »Besedách času«; je-li časistické vynášení velikého hrdiny směšným, ať se pan doktor poděkuje modloslužebníkům, kteří nepřístojnými klasifikacemi dělají ho téměř náboženským fetišem a vědeckou arcimodlou.

Zde máte ukázky z »Časových Besed«. Suďte, mýlím-li se!

Chvalořečník Masarykův hledí čtenářstvo získati tím, že hned v úvodě vykládá o Masarykově *nábožnosti a náboženství* následující hospodskou příhodu: Když vládní komisař odešel z politické schůze, nadhodil kdosi neočekávaně shromážděným otázku náboženskou, vykládaje své boje s Římem a jak se stal bezkonfesijním. Většina shromážděných byla svobodomyslná, snad atheistická, a jeden »ve veřejnosti ne neznámý muž« přiznal otevřeně, že je atheistou, ale že postavení mu brání Římu obrátiti záda. Tím méně může prý chápati, »jak může muž tak vzdělaný, *geniální* a takového rozhledu jako prof. Masaryk, vystupovati tak rozhodně pro náboženství.« Poněvadž positivism je »s náboženstvím hotov«, věděl by rád (mluvící), jak vyhlíží náboženství moderního filosofa, i předkládá Dru. M. přímo otázku, zda se modlí? — Dr. M. odpověděl z druhého kouta: »Zajisté, modlím se.«

»Vy se modlíte! Neuvěřitelno . . . . . Avšak pravidelně se nemodlíte?«

»Ovšem, pravidelně.«

Tazatel nevycházel z údivu; proto chtěl zvědět: »*Jak* se modlí prof. filosofie.«

»I to Vám řeknu,« odvětil M., »modlím se Otčenáš.«

— »A jak to můžete?«

»Četl jsem,« dí M. klidně, »a srovnával různé modlitby. Žádná však nebyla tak krásná a tak hluboká jako Otčenáš.«

Pisatel článků Schmidt poznamenává po těchto slovích: »Četl jsem již mnohá hlučně znějící *vyznání;* avšak mohu říci, žádné nepůsobilo na mne tak, jako toto přiznání se k náboženství, k víře a boha v politickém shromáždění atheistů a liberálů.«

Rozložme si to!

Především na divno nám sluchu, že nábožný Masaryk byl ve společnosti neznabohů! A nejsou to ani jeho osobní ani političtí ani vědečtí nepřátelé! Z toho také plyne, že »údiv«, jenž chválořečníka uchvátil, nebyl příliš oprávněn. Masaryk byl ve společnosti lidí jemu nikterak ne neznámých, cizích, ba ani ne právě protivných! Vždyť besedníci jeho sestávali z lidí bez vyznání, z lidí obrátivších Římu záda a vykládajících, že nevystoupili z církve pro »společenské postavení« atd., tedy z *podobných* veličin, jakou jest i Masařík. Či nedělal a nedělá všecko to i dr. Masaryk? Kdo káže u nás v Čechách pracovati k bezvyznání? Kdo má radost z odpadlíků od církve? Kdo káže měniti zákony,

aby nepřináležení k vyznání státem uznanému neškodilo odpadlíkům a jejich postupu a veřejném neb úředním postavení? Kdo vykládá své »boje s Římem«? Výtečný dr. Masařík. Atheismus čili neznabožství i bezbožství realistický nadvůdce slovy zavrhuje, ale zdaž jeho »bůh« není v tomto světě výměnkářem, jemuž do běhu veškerenstva nepřísluší zasáhnouti ani zjevením ani zázrakem ba ani ne partikulární prozřetelností v našem křesťanském smysle? Kdo četl Masarykův spisek »V boji o náboženství«, ví, že a jak tam o těch věcech nábožný realista mluví. *P. Lacoodaire* mluvíval i o pobožných atheistech, a sv. Řehoř píše: »slovy vyznávají, skutky však popírají!« Nebylo tedy ve zmíněné liberalisticko-atheistické společnosti náboženské hrdinství Masarykovo tak obrovským, jak chvalořečník blouzní, zvláště když se uváží, že tazatel mluvil s M. velice devotně. Mýlí se tedy chvalořečník notně, když píše (str. 155), že takové »vyznání bylo činem«, k němuž náleželo »nesmírně mnoho a mnohem více než konání misionářské schůze«. S dovolením! Kolik svobodomyslníků a atheistů v oné schůzi pan M. na »víru v boha« *obrátil?* Ani jediného! Misionáři katoličtí mohou se však právě tímto »činem« velmi často pochlubiti, a to jest právě rozdíl mezi činností jejich s atheisty v kostele a s Masarykovou v hospodě.

Že myšlénka poslední není nesprávná, viděti z neustálých dotazův a pochybností tazatele atheisty, jenž, když z úst M. slyší vyznání o modlitbě, nemůže pochopiti, *jak* se filosof positivista *může* modliti, a nechce věřiti, že se modlívá pravidelně a vyzvídá, kterou modlitbu pan Dr. konává. Povšimnutí zasluhuje *nedostatečná* a nepřiléhající odpověď Masarykova, že se modlívá Otčenáš proto, že to modlitba nejhlubší a nejkrásnější ze všech, jež Masaryk prozkoumal, srovnav je navzájem. Tak nezněla otázka pochybačova. Atheista chtěl věděti, proč vůbec možno a nutno se pravidelně modliti? Na tuto *základní* otázku o modlitbě zůstal filosof Masaryk odpověď dlužen! Kdo vůbec nic nevěří (atheista), nemůže dle svého se spokojiti s odpovědí: Ta neb ona modlitba jest ze všech nejkrásnější; ergo se jí modlívám. Atheista odpoví: Ať je modlitba krásná a hluboká jak chce, *proč* se modlit, není-li Boha a nemám-li dokázané povinnosti, že se má *člověk* modliti? — Kdo zná Masarykovy názory o modlitbě, zvláště *prosebné* (Viz: »V boji o náboženství), pochopí dotaz atheistův velmi dobře a nebude jej považovati neoprávněně učiněným. Což není i Otčenáš hlavně modlitbou *prosebnou* za věci časné i věčné? A jak soudí *o takové* modlitbě dr. Masaryk? Dle jeho názorů o působení fysických zákonů přírody u vývoj děje světa schází nám lidem nejpochopitelnější důvod pro modlitbu. Nepravím, že jen proto se modlíváme, že Boha *potřebujeme*, ale je to, abych řekl, nejsilnější hmatavý důvod pro modlitby naše. Bůh ovšem zasluhuje, abychom Ho modlitbou ctili a chválili pro Jeho vzácné vlastnosti, i kdybychom z toho osobně prospěchu neměli ani časného ani věčného; ale, dokud lidé budou lidmi *potřebujícími* ochrany a pomoci Boží, dotud budou se modliti dle návodu Kristova: *Proste a bude vám dáno!* Mám také pochybnost ještě jinou o Masarykův Otčenáš. Rád bych věděl, *jaký smysl* dává

pan Dr. jednotlivým slovům a prosbám Otčenáše? Není-li to smysl Kristův, čili: vkládá-li M. do Otčenáše positivnicko-humanistické »ideály«, *nemodlí se*, ale na nejvýš jen »říká« Otčenáše, maje sebe a jen sebe za cíl i obsah říkání toho. Prosím za odpuštění, ale býti to může! Neupírám však ani teď, že prof. M. jednal na schůzi atheistů pěkně — ale sdílím pochybnosti atheistovy a mám *své*, jak mi je vnutila a vnucuje četba spisův a názorů Masarykových. Muž, jenž veřejně popře *božství Ježíše, v jakém smysle* »modlívá se« Otčenáš Kristův?

Praví-li tedy chvalořečník, že »nic tak necharakterisuje« Masaryka jako uvedený příběh, má pravdu, ale v tom smysle, že příběh ukazuje *nedůslednost* páně doktorovu. Praví-li však chvalořečník dále, že prý M. »obžalován jest *právě* pro rušení náboženství«, ač celé jeho působení náboženství je zasvěceno atd., nemá pravdy. Poslední soudní opletačky M. se soudy nebyli vyvolány klerikály, nýbrž různými výroky páně profesorovými, jež c. k. státní návladnictví shledalo »nenábožnými«; proto byl auktor předvolán a — osvobozen. Ani církve katolické prý trestuhodně nepotupil. Nač se tedy chvalořečník zlobí a proč zatahuje do »rozhořčení« svého klienta i tam, kde je M. »čist«? Nekarakterisuje věc tato pisálka, popsaného i realistické čtenáře, jimž se předkládá? Bez vědomí Masaryka děje se tak sotva, protože auktor několikrát akcentuje, že důvěrně s M. obcuje, a »Besedy Času« sotva by něco přinesly, co by Masarykovi bylo protivno. Nezapomínejme, že šlo pisateli o to, *aby protestantské zahraniční Němce pohnul k pomoci Masarykovi* — a pochopíme, proč tento nepravdivý důvod byl vzat do článků! To jest však pramizerná charakteristika »překvapující svou nebojácností« a veřejnou lživostí! Tak se »svatí« u nás v Čechách nedělají!

V dalším stěžuje si chvalořečník *E. W. Schmidt*, že prof. Masaryku dostalo se v »Naučném Slovníku« českém málo uznání, ba že tam pana doktora potkalo mnoho velikého »zamlčování« zvláště tím, že »klerikální« původce článku »svými rozvleklými periodami« širší veřejností znemožnil pochopiti základní stanovisko Masarykovo, stanovisko to »náboženského přesvědčení a vyznání«. — Opět nadivno nám sluchu, protože nebývá u nás v Čechách vůbec zvykem o mužích-laicích vykládati jejich náboženské přesvědčení a vyznání, zvláště co vešlo v módu, vyhlašovati náboženství věcí soukromou a co se třeba báti, že by mnohým »liberálům-atheistům« a realistickým pokrokářům naskočila husí kůže, kdyby v díle »vědeckém« slyšeli mluviti o náboženství. Přihlížíme-li však k prof. Masarykovi a jeho dosavadní činnosti náboženské, začínající »Selbstmordem« a končící heslem: »Náboženství ven ze škol«, domníváme se, že v »Naučném Slovníku« opomenutím »náboženství a vyznání« Masarykova nestalo se postiženému křivdy, ale spíše že zakryt byl pláštěm křesťanského milosrdenství. Kdyby pan Schmidt znal metamorfósy čili náboženské změny Masarykovy, nepřál by si, aby pravdivě o tom psáno bylo. Chameleonství čili, jak *Vlčkova* »Osvěta« letos napsala, sedmeré svlékání hadí kůže, i. e. přebíhání z katolicismu do protestantismu, z protestantismu do českobratrství, husitismu,

humanitářství a radění k bezvyznání — toť přece věci, jichž i na Masaříkovi »Slovník Naučný« chváliti nemůže, nechce-li uraziti čtenářů, znajících náboženství Masarykovo do podrobna. V protestantských Němcích a v »Besedách Času« mohou se psáti chvalozpěvy o »vyznání« Masaříka; v Čechách (ani mezi liberály) to bez odporu nejde a neplatí už ani mezi »studenty«, do nichž prý vnesl vliv Masarykův »všecko opravdu náboženské snažení a hledání«. Jak blahodárně Masařík ve studentstvu v ohledě náboženském působí, bylo již v rozličných neklerikálních časopisech českých veřejně vyloženo. Postačí tedy kratince připomenouti, že *odpadlictví* od zděděného náboženství katolického a přihlašování *k bezvyznání* s hrubým cynismem a drzým posměchem v otázce pohlavní — vzpomeňte pověstných »dotazníků« mezi studenty (i středoškolskými!) — nikdy v Čechách nebylo tolik, jako za nábožensko-vědeckého působení Masarykova. Četné *sebevraždy* studentů a studentíků dovedou »oceniti sílu vlivu, jakým Masaryk na ně působí«. Ohražuji se proti výtce, že všecko zlo studentské přičítám Masarykovi; upozorňuji jen chvalořečníka na denní nepopíratelné zjevy mezistudentské, aby *k haně* Masarykově tolik chvály nepovídal, dělaje M. takořka jediným vlivuplným, a následovně také jedině zodpovědným mužem za kousky studentské. Jak působí ve studenty člověk, jenž katechety na veřejné schůzi zlehčuje, církev od let vším špatným pomazává, náboženství ze škol vyhazuje, nadpřirozené zjevení zamítá, na bohoslužby (protestantské) nechodí, Kristovo božství veřejně popírá, pro rozluku manželskou se vysloví a k bezvyznání radí, mluvě při tom o »navazování na naši reformaci«? *Náboženský jistě ne blahodárně, aspoň ne v křesťanském smysle!* Dělá-li tedy chvalořečník Masaryka jakousi »pythií« v českém národě a tvrdí-li o něm, že »zaujímá v českém národě pro všecky nábožensky hledající jednotlivce postavení, které mne vždy připomíná Gellerta, »*zpovědníka* Německa«, tvrdí věci, jimž se vážní lidé u nás usmívají. O »zpovědnickém« úřadě Masarykově v národě českém nepsal dosud ani »Čas«. A to znamená velice mnoho, jelikož obsluhovatelé »Času« ničeho neobmeškávají veřejnosti sděliti, což jest ke cti a chvále jich principála.

Vrcholem upřílišovaného podkuřování Schmidtova Masaříkovi jsou slova: »Intelligence a socialní demokraté, *katoličtí duchovní*, protestantští hledatelé pravdy(!), i židé (ouvej, ouvej!) — všichni hledají u Masaryka rady a přispění svého nitra.

Komu se stalo bezpráví, hledá u Masaryka pomoci a prof. Masařík pomáhá, což prý uznávají i »mužové stran, které jej vytrvale potírají a osočují«. Jsem také z těch »bezbožníků« téměř 20 let; proto pravím, pomina všeho ostatního: katoličtí duchovní, kteří u Masaříka hledali porady ve věcech náboženských, dospěli někteří až k zjevné apostasii, hlásají realistickou vědu v »Čase«, místo Kristova evangelia a — jak tvrdily onehdy noviny — nechají se vodit na socialisticko-havlíčkovsky-husitské-antiklerikální schůze »jako medvědi o komedii«. Oltář zaměnili za špinavý redakční stůl protikatolické žurnalistiky a kostel za hospodu? Tento blahodárný účinek vlivu Masarykova, je-li úplně jeho a nestal-li se přemudřelý pan doktor obětí *tajných snah* odpadlických kněží,

kteří se Masarykismem zakrývají, aby zradu spáchanou na kněžství a na církvi trochu na veřejnosti omluvili, tento blahodárný M. vliv na katolické duchovní moc hezky se neosvědčil. My *Škrdlovci* dávno jsme ty věci předvídali, potírali a mnoho od liberálních tehdejších ještě kněží vytrpěli. Vždyť nám celé družstvo i s »Vlasti« zničiti chtěli. Zatím *zničili sebe* před Bohem i před lidmi. Na výstrahu to pravíme neprozíravým kněžím, kteří slávu hledají v moderních nevěreckých a liberalistických ideách. Kněžím pak, kteří svému posvěcení a církevním povinnostem věrnými do smrti býti chtějí, díme: Discite apostatis moniti! a chraňte se tajných polo-odpadlíků, z jichž úst kněžských slyšíváte hanu církve a omlouvání nepřátel jejich! Počínání to jest jistým znamením, že takoví kněží jsou na scestí a že podlehli »vlivu«, jenž už některé zahnal až k veřejné apostasii. Na zlořády v církvi moderně-pokrokoví a lidoví kněží-odpadlíci ukazují, ale vlastního zlořádu a veřejného pohoršení, jež odpadem dávají, nevidí! Někteří do konce i církvi sprostě nadávají.

Vraťme se k chvalořečníku. Vyloživ, co jsme byli uvedli, zakončuje řeč úvodní pan Schmidt následovně: »A tento muž bude se dne 23. května zodpovídati ze zločinu rušení náboženství, muž, jehož celý život i celá osobnost hlásá náboženství! Je příznačné pro naše poměry, jak klerikalism, který jinde hlásá toleranci, s největší bezohledností uplatňuje svou moc: . . . je příznačné, . . . že takový muž může po případě jako zločinec býti odsouzen do žaláře na jeden až deset roků . . . zbaven úřadu, pense — pro rušení náboženství«. Naši čtenáři vědí, že Dr. Masaryk nebyl pro nábožnost ani pro náboženské vyznání hnán státním návladnictvím k soudu, nýbrž pro *urážky katolické církve*, jichž se dopustil řečí na veřejné schůzi. Čtenáři také vědí, jaký rozruch řeči Masarykovy v Pardubicích i v Praze mezi pokrokáři, realisty a socialisty i mezi helvity udělaly, a jak zklerikalisované naše rakouské c. k. soudy Masaryka ve všem všudy nevinným uznaly a slavnostně jako vítěze propustily! To je opravdu pro naše katolické poměry v Rakousku »příznačné«. Kdyby si pan Masaryk tak zarejdoval do Židů nebo třeba jen do talmudu jako učinil a činí proti nám, katolíkům, byl by dávno pod zvonečkem a o jeho zničené pensi nedutali by protestantští pastorové!

»Za těchto okolností považujeme za svou povinnost nakresliti obraz náboženské osobnosti muže, který by byl jistě již dávno na sebe upoutal pozornost protestantského světa, kdyby jazyk netvořil nepřekročitelnou hradbu.« Nu, nu! Jen nesvalujte vinu na *češtinu* a nepovídejte zřejmou nepravdu! Pověstný »Selbsmord«, první dílo vychvalovaného veleducha, psaly prsty Masaříkovy německy; uvedly se tedy hezky samy a zajisté skromně do literárního světa německého i protestantského. Statistik protestant *Öttingen*, vykládá pan Schmidt *v úvodě* (teď to však neví), **ukázal** na Masaryka Němcům »*zvláštním spiskem*«. Masařík, stav se profesorem roku 1882 na české universitě, neuměl prý ani kloudně česky a »noviny« tvrdí, že dosud mluví češtinou nevybroušenou a že myslí v řeči jiné než české. Nač tedy svalovati na »*jazyk*« vinu,

že M. není dostatečně zaznamenán v německé pozornosti protestantské? A potom! Kdo píše (a chválí se na př. letos asi před 3 měsíci v »Naší Době«) do německých časopisů referáty? Masaryk! Kdo jezdí řečnit na schůze německých Guttemplařů v rajchu?' Masaryk! Jak se nazývá auktor, jehož »Základy konkretné logiky« byly v němčině (nepříznivě i příznivě) kritisovány, ba dokonce i do němčiny *přeloženy?* Masaryk! A tuším, že jsem četl i o jiných česky psaných spisech Masaryka v »Naší Době«, že byly chváleny v Němcích a snad i přeloženy (Marxovo učení?). Není tedy třeba naříkati, že »Veleduch« Masařík je v Němcích neznámou veličinou!' Chvalořečník lituje, že náboženské názory M. dosud v němčině přeloženy nejsou. I jen si je přeložte! Aspoň uvidíte, jak Masařík mnoho přeložil a přebral do nich o náboženství z němčiny, zvláště z Harnacka, Schleiermachera, Kaftana atd! Masaryk bral náboženství z němčiny do češtiny. Vy zase totéž přeložíte z češtiny do němčiny? Vykonáte tedy zbytečnou práci a M. *u vás* ani mezi protestanty neposloužíte!

Že panem Schmidtem nakreslená Masarykova »osoba« dobře se povedla, třeba souditi z toho, že v »Besedách Času« z němčiny reprodukovali ji do češtiny. A poněvadž služebnicky závislý poměr »Času« k Masarykovi je všeobecně znám, dlužno za to míti, že zvěčnělá takto »osoba« Masarykova panu principálu pěkně se líbila: karrikovati své osoby v »Čase« Masaryk jistě nenechá. Podívejme se tedy na podařenou osobu, abychom poznali Masaříka a věděli z *jeho* orgánu, jak genialně-nábožensky realistický oslavenec vyhlíží!

Masaryk pochází z rodiny chudé, katolické. Byl původně kovářem, ale pomohl si ke studiu. Matka byla zbožná katolička a vychovala nápotomního profesora v živé víře katolické, čehož stopy dosud zcela nezahladila věda a filosofie. Ano, domníváme se, že zuřivá nenávist a podrážděný způsob řeči páně Masarykovy proti katolické církvi jest nepokrytým doznáním, že rány, jež v duši profesorově zůstaly, když víra zbožné matičky byla ze srdce synova »vědou« a protestantismem zapuzena, proto tak bolí a stále kvasí, poněvadž učeností protiřímskou nemohly býti dosud zaceleny. Každý nový projev Masarykův proti Římu zraňuje profesorovo zbožné věřící katolické mládí a nevlévá do duše, zvláštním způsobem po Bohu toužívé, potřebného klidu ani vědecké jistoty v náboženství. Odtud ty stálé změny a přechody Masarykovy z víry do víry a konečně k jakémusi bezkonfesionálnímu českobratrskému humanitářství! Pravda bolívá, zvláště pravda zaviněně ztracená. Nejistota bývá odvážlivá, hněv bývá bezohledným, náruživým a k odpůrcům nespravedlivým. Přistoupí-li k tomu trochu pýchy a vědecké neomylnosti, máte *mnoho* vyloženo v životě nynějšího Masaryka, zvláště když klerikálové nechtěli ke všemu říkati »ano«, když dokonce nepříznivě kritisovali, ba dokonce i zlého ducha z velikáše vyháněli! — Na tyto okolnosti zapomněl chvalořečník úplně, když podával vývoj osoby Masarykovy, připsav jen (jako na potvrzenou mého hořeního výkladu), že pan profesor »ještě teď dovede procítiti hluboké

hrůzy katolického requiem, jež jako chlapec cítil,« a že dosud »často nemůže cítiti jako rozený protestant.«[1])

»Již v osmém roku ocitl se (M.) před náboženskou otázkou! V starém roztrhaném kalendáři četl o ruských svatyních a zázračných obrazech. I zaujala ho myšlénka, jak jen možno, že by se mohly díti zázraky v zemi, jež není katolická. V sousedních Klobúcích bydlili protestanté. Slyšel o nich, nedovedl si však učiniti představu, co to protestanté jsou. (Věděl osmiletý chlapec, co jsou *katolíci?* . . .) Použil pouti ke kapli do Klobúk, aby ukojil svoji zvědavost. Oddělil se od procesí a šel do modlitebny (Masaříčkova první výzkumná cesta!). První jeho myšlénka byla: Činím něco zlého. Měl bych se nyní modliti v Marianské kapli na kopci. Druhá: Ano, je tu něco jiného než máme my (kostelní jednotvárné prázdno?) Toto poznání (!) mělo do sebe něco násilného, zdrcujícího pro osmiletého hocha. Byl to jakoby mráz, praví Masaryk.« Pane chvalořečníku, nezdáte se věděti, že Masaryka zesměšňujete, dělaje ho mudrlantem a náboženským ďoubalem v letech, kdy sotva uměl řádně čísti a kdy zbožně vychované dítě pochybností schismaticko-heretických nemívá, rádo a cele věříc náboženské nauce mateřské! Nedělejte osmiletého Masaříčka *zázračným* nábožníkem, zvláště když v těch letech neučil se ještě ani katolickému malému katechismu, neřkuli aby rozebíral možnost ruských zázrakův a srovnával evangelíky s katolíky. Ano, mám li říci celou nepříjemnou pravdu, pravím Vam, že (dle spisů *profesora* M.) neumí Váš chráněnec podnes rozdílů těch řádně vyložiti. Kdo se chce přesvědčiti, ať nahlédne do mé polemiky: »Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře,« ve stati o protestantismu a o katolické církvi. Váš osmiletý výtečný zkoumatel katolicismu a protestantismu *neví ještě ani po 40 letech, jak zní katolický princip*, zkonfundovav jej se známkami pravé církve, a Vy nám budete povídat o *osmiletém* vševědu — mudrci! Pan M. měl by se proti zázračnému vývoji sveho chlapectví, jak je podal Smidt, ostře ohraditi, zvláště když před několika lety vyložil písemně a několikrát, že »krise náboženská« započala kdysi v páté třídě gymnasijní, tedy aspoň 10—15 let později, než vylíčil Schmidt, a že k ní dalo »mrazivý« podnět prohlášení o papežské neomylnosti v roce 1870. Deset let po té vyznal však M. v Selbstmordu, že neomylnost docela logicky z principu katolického plyne a že vždy v církvi byla, čímž dal krisi své dosti dobrou pochvalu.«

»Do téže doby spadají také dva jiné zažitky. Ve vsi se mluvilo o poměru kaplana s jistou ženou. Nezkažený chlapec slýchal ty řeči, ale nedovedl nikterak významu jich pochopiti. Na jednom kázaní kaplan sám se dosti zřetelnými slovy obvinil. Masaryk měl jej rád, třebas to byl fanatik. Toto přiznání k vině působilo naň velikým dojmem. Poprvé spatřil éthickou stránku náboženství. Ještě jiná událost vedla jej k přemýšlení o otázkách

[1]) Proč tedy v protestantismu zůstává, zvláště když veřejně se přiznal, že protestantismu nevěří? Paní Masaryková byla v této věci mnohem důslednější: vystoupila z protestantismu a zůstala — bezkonfesijní! Pan manžel jen k tomu *jiným radí*, sám však zůstává v protestantské »církvi«!

éthických. Na dveřích zámku oběsil se pacholek. Od té doby budily dvéře ty v chlapci hrůzu — často díval se na ně . . . a rozumoval . . . Onen zámek býval ostatně dřív jesuitským klášterem. Jesuité! Byli to kněži a přece ne obyčejní! I to mu dalo mnoho myslit. A již tehdy měl dojem, že chování těchto kněží nebylo asi dokonalé.« — Zde máme zase několik zázračných i nezázračných oříšků! Chlapec osmiletý, nezkažený, zbožný, jenž nedovede »nikterak pochopiti« řečí, jež o hříšném poměru kaplana k ženě vsí kolovaly, pochopí rázem přiznání kaplanovo v kázaní! Soudíme z toho, že kaplan mluvil ve chrámě mnohem neomaleněji, makavěji o svém hříchu než prostí vesničané. Chlapec Masařík utrpěl tehdy otřes u víře, pozoruje »ethickou stránku náboženství.« Divíme se ostrovtipu osmiletého ethikáře, ale možnost otřesu připouštíme: nezkažené srdce *vyciťuje* mravní pokleslost, i když jí nerozumí. Divíme se však ještě více nedovtipu osmapadesátiletého profesora, že neutrpěl otřesu u víře v odpadlické kněze, kteří nedávno veřejně v novinách žehrali na celibát, mluvili o potřebě ženy a psali o bordelu! Divíme se nedovtipu pana Masaryka v této věci, zvláště když víme, že právě teď zabývá se vědecky otázkami éthickými i stránkou náboženskou a při tom trpí, aby takoví lidé kupili se kolem něho neb aspoň stáli nedaleko, pomáhajíce spolupracovati proti klerikálům. Či opakuje se zde historie a má Masaryk takové fanatiky rád, jako míval v dětských letech rád kaplana »fanatika«, jenž se veřejně na kazatelně k vině přiznal tak »upřímně«, že i osmileté dítě hříchu jeho rozumělo? Že by v chybách kněží byla »ethická stránka *náboženství*, vědec Masaryk neměl bez distinkce povídati. Až *vinou* náboženství budou katoličtí kněží špatnými, potom bude »ethická stránka« katolicismu nepříznivě vyřizena. Dokud však propadají mravním chybám kněží proto, že nezachovávají přikázání katolického náboženství, nýbrž že holdují moderním ideám realistickým a pokrokovým atd. a že neužívají záchranných prostředků, jež jim církev skýtá, dotud nelze právem nemravnost a *chyby kněží* vyhlašovati *éthickou stránkou náboženství*, nýbrž *vinou* čili proviněním kněží-*jedinců*, tedy *záležitosti čistě osobní*, o níž v kostele nemá se mluviti na kazatelně, nýbrž kajícně a tiše před Bohem a jeho zástupcem ve zpovědnici za tím cílem, aby se chybující napravil a stavu svému i náboženství ostudy netropil. Přiznávání se k chybám, zvláště k osobní nemravnosti, na místě nepříslušném a způsobem nenáležitým, považujeme nikoli upřímností, nýbrž zpustlostí a hrozným pohoršením, jež zkázu v posluchačích tropí, jak viděti jest v osmiletém chlapci Masaříkovi. — Než opustíme toto nemilé pole, pozastavíme se ještě u Masaříkových *jesuitů*, protože podivné myšlénky derou se nám z mozku, když čteme, jak osmiletý chlapec z oběšeného pacholka na zámeckých dveřích, jimiž kdysi procházeli jesuité. soudí, že chování těchto kněží nebylo asi dokonalé.« Jak souvisí oběšený pacholek s jesuity a jich »*asi*« nedokonalým chováním? Co by pan Dr. řekl, kdyby jesuité z oběšení pacholka a z dívajícího se na zámecké dvéře osmiletého chlapce usoudili, že tehdejší Masaříček byl už tenkrát »asi« chování málo dokonalého,

zvláště když soudil nepříznivě o knězích, jichž nikdy neviděl? Takové nápady a příhody neměl pan chvalořečník vůbec ani uváděti; zvláště však neměl tvrditi, že tyto dětské příhody měly »rozhodující vliv pro celý život« Masarykův a že »první velký spis o sebevraždě«, který M. napsal, když mu statistika ujasnila celý rozsah problému, *je odpovědí na otázky dětského rozumu.«* Věru divný kompliment »velikému« spisu.

Od osmi let »ovládala náboženská otázka« Masaryka, jenž také »prodělal skeptickou krisi ve škole.« Po této krisi »nepustil ho již ze svého objetí« protestantismus, jenž se zdál v klobúcké modlitebně »tak cizí«. Chvalořečník omlouvá »cizotu« slovy: »co jest větší a vyšší, budí z počátku hrůzu, později však . . . stává se sympatickým.« Je-li protestantská »cizota« větší a vyšší než katolická víra čili nic, zapoměl pan Schmidt dokázati: on jen tvrdí, a Masaryk nejlíp ví, jak je mu protestantism sympatickým — když už »od něho nic« nedoufá a k bezvyznání radí. V r. 1880 přestoupil M. k protestantismu a po třiadvaceti letech prohlásil v »Naší Době« v polemice s pastorem Karafiátem, žádajícím, aby M. byl vyloučen z církve helvitské, poněvadž nevěří v božství Kristovo a zamítá nadpřirozené zjevení biblické, — že »církev« (helvitská) může dělat co chce, on t. j. Masaryk že si bude dělat také co chce, hledaje »pravdu« náboženskou. Pan Schmidt ví to, proto hledí věc vylíčiti na obě strany příznivě, tvrdě, že »ani německá ani anglická forma protestantismu *neměly* naň (M.) *hlubšího vlivu,«* čehož příčinou jest »svéráznost« Masarykova, jež ho nutila *bojovati* v nitru »s většími mysliteli protestantskými.« Tato »svéráznost« jest opravdu *»charakteristickou«* známkou obojí strany: Masaryka i protestantismu. Pod širokou plachtou mnoho se směstná, ale — »čisté evangelium« nemělo by býti širokou plachtou a mělo by se zhostiti nevěrecké svéráznosti, jak docela rozumně žádal dvojctihodný pán Karafiát.

Teď jste snad zvědaví, *co* uspokojilo ducha Masarykova v náboženství. Chvalořečník odpovídá: » . . . Hus byl jeho ideálem již v době samého dětství (snad ne již před osmým rokem?) Když pak se jej naučil znáti z jeho spisů, později pak též Petra Chelčického, probudil se v něm zájem pro *národní* náboženské typy.« Z údivu přicházíme do údivu! V útlém mládí měl Masaryk v Husovi *»ideál«*, ač nešťastného Mistra »z jeho spisů« teprve *později* poznal. Nevděční Čechové, také svobodomyslní, kteří panu M. každou chvilku jeho malou českost zazlívali a dokonce i jeho názory o »vlastenčení« se pohoršovali, měli by se kajícně bíti v prsa, neboť pan doktor jest mužem nejlepší krve jejich. Čtením Chelčického a Husa »probudil se v něm zájem pro *národní* typy náboženské.« Podivuhodný muž jest Husem a Chelčickým všecek nábožensky a vlastenecky zanícen, neboť vůči nim cítí takto: »tito muži jsou **mi** blízsko, blíže nežli ostatní. Jak oni myslí, co oni myslí, co chtějí, co prožívají, **to jsem já, já sám.«** Jaká bohorovná — skromnost. A »**tím** už vynikl nad katolicism,« přidává naivně Schmidt. Podívejme se na toto vyniknutí. Hus myslí, že Ježíš Kristus je pravý Bůh, bohočlověk, Spasitel; Masaryk zrovna »jako Hus a — zavrhuje Krista Boha

i Spasitele v Husově smysle. Hus chce míti Písmo pramenem a nejvyšším soudcem víry s výklady sv. Otců; Masaryk chce »zrovna tak« a zamítá nadpřirozené zjevení i zázraky biblické a vykládá o kanonických knihách a o sv. Otcích je odhlasovavších historky »asijské pověrčivosti«. Hus umírá čili »prožívá« za nauku svou zmužile kostnickou hranici, a Masaryk zrovna tak káže svým věrným pracovati ku změně státních zákonů, aby nepřináležení k určitému vyznání nepůsobilo obtíže v karieře a veřejném životě.

A chvalořečník napíše o něm: Jak Hus cítí, tak Masaryk cítí, chce, žije! Naposledy bude se i dokazovati, že neohrožený Masaryk umřel za své nauky »zrovna jako Hus« na hranici v plamenech, kdežto on někde na nejvýše hasil žízeň plzeňským prazdrojem v hospodě po náboženské disputaci s liberály-atheisty, jak pan Schmidt z počátku chvalořeči uvedl! — Aby trochu stínu na stkvělé osobnosti genialního hrdiny také bylo, připouští chvalořečník, že M. »Luthera dlouho nechápal«. Hned však přidává, že pana dr. vedle Luthera, Husa, Chelčického zaměstnával Lagarde a ruští myslitelé. Podivujeme se, že p. Schmidt nenapsal o M., že: Komenský byl jeho ideálem hned od kolébky a později, až M. poznal Amose z jeho spisů, řekl si: »*To jsem já, já sám!*« čímž »už vynikl« nad všecky přítomné i budoucí profesory, učitele, vychovatele. Konečně ještě také chvalořečník odkryl v Masarykovi — České Bratry, »jichž jednota zaujala *celou* jeho duši«, takže: »To, čím oni byli, bylo totožno s ideálem, který sám hledal a který zde — v dějinách — stál před ním živý!« V dalším ještě zmiňuje se Schmidt, že »svérázný« vývoj Masarykův v otázce náboženské jest toho druhu, že vůči »takové osobnosti povstává otázka, *kterou jinak si klademe většinou jen při mužích doby minulé.*« Ubohý Masaryk! Chvalořečník dává ho — mezi antiquisty!

Všecko, co prý M. řekne v otázce náboženské, má »zjevnou pečeť vlastního zažití«, jsouc vzdáleno od pouhé spekulace »a dokonce *cizí* spekulaci«. Nevím, nebylo-li vychvalovanému při těchto slovích trochu nevolno. Stopy francouzsko-anglicko-německé jsou v M. spisech všude patrny! Ale, buďsi! M. prý všecko »zažívá« a tak domohl se i »zažitku boha« (str. 156), ač popírá jeho »zjevení«. Aby protestantští čtenářové k vůli popřenému zjevení na M. se nehoršili, vysvětluje jim pan Schmidt, že dr. M. »vystupuje jen proti katolickému« pojímání zjevení, při čemž tvrdí chvalořečník, že »Bůh ještě sám nikdy nepromluvil čili zjevení neučinil, o kteréžto »pravdě« ať přemýšlejí *věřící* protestanté, aby ze svého *souvěrce (?)* měli radost.

Pan dr. je k nim tak laskav, že připouští »zjevení boha... v člověku a skrze člověka«, nikoli však přímé zjevení Boha, jež by poučovalo o Jeho bytí, podstatě, jež však zůstává »našemu intellektu napořád nepřístupna«; nepřístupna do té míry, že lidé jen »vědí o jeho existenci a přítomnosti« a že se »Mu blíží«. (Jak a čím?) M. zná tedy jen dvě věci o Bohu: existenci a »nekonečnou přítomnost« ve světě, což i panu Schmidtovi se zdá trochu málo a ne bez příměsku pantheistického sensualismu. M.

dle Schmidta pořád *cítí a zažívá Boha* a ve faktu, že »lidé se dožadují jistoty, chtějí míti výpovědi o Bohu« a že nesnesou myšlénky, »aby Bůh zůstával nezjeven«, má M. »náboženský život zdroj stálé radosti a pocitu nekonečnosti Boží.« Proto prý M. říkává: »skrze víru chodíme, ne skrze vidění« k Bohu. Dle toho nebyla by *náboženská věda* M. veliká, kdyby, mimo negativní kritiky, měla podati positivní obsah náboženské víry svého pána. To jest asi hlavní příčinou, pro kterou M. tvrdošijně se zdráhá »formulovati« své vědecké náboženství, vykládaje jen, co náboženství není. — Podal-li sem p. Schmidt správně názory M. o víře a náboženství čili nic, nerozsuzujeme; myslíme však, že podaný nárys M. tuze k chvále nebude. Doznání, že základna náboženství M. opírá se o jakési pocitové »zážitky« Boha a že nic nepřijímá z Ježíšova nadpřirozeného zjevení, jest pro křesťana i pro nevěřícího »hledatele pravdy« tuze slabé, neuspokojivé a nepřijatelné, — zvláště když o důkazích ani zmínky. *Stará theorie citlivůstkářských sentimentalistů německých přichází tedy znova ke cti v náboženství Masaříkově.* Psali jsme již o tom proti němu ve své Polemice.

Masaryk není pantheistou — hájí svého klienta Schmidt (proti *komu?)*; je přesvědčením theistou. »Jeho náboženství jest procítěním, prožitím, promyšlením po něm mezi člověkem a Bohem. Ale tento poměr *necítí* jako **závislost.**« To znamená v obyčejné řeči: Bůh — žádný *pán* a je-li »panáčkem«, ať je rád, že člověk prožije (ovšem: *jak chce*) a procítí i promyslí (ovšem: *jak může!)* svůj poměr k němu. Aby si Bůh něco poroučel, není možná: závislost — poměru člověka k Bohu nekouká. To jest duše náboženství Masaříkova. Všecko povídání, že mívá jiný pocit než bývá i při většině lidí, — M. je patrně jiným smrtelníkem než lidé, — a všecko vykládání, že pocítěný »zážitek Boha« jest u M. cosi dobrovolně radostného, vyplívajíc z »vnitřní nutnosti« a dělajíc v duši jeho »náboženský stav jakožto metafysický synergismus«, věci nevysvětluje, nedokazuje, ale spíše těžkými slovy zatemňuje a nesrozumitelně obestírá až na nepopíratelnou a velice prosaickou výslednici: Masaříkovo náboženství je kus subjektivismu sentimentálně zabarveného v pocitový »zážitek Boha«. Nic více!

Že za takových poměrů není pan doktor oproti Pánu Bohu právě skromným, nedivno. Že by však tak velice byl domýšlivým, aby, jak tvrdí Schmidt (str. 157), považoval se pro svůj pocitovaný zážitek »poměru mezi člověkem a Bohem« dokonce i »spolupracovníkem na díle božím« a že »pomáhá svět dále vzpírati«, nikdy jsme nemyslili. Starý báječný Atlas, jenž prý na ramenou opíral sloupy nebeské, aby mundi machina na pozemčany se nezřítila, starý báječný Atlas ožil tedy znova, ale nestojí kdesi na půdě africké proti Gibraltaru, nýbrž na březích stříbropěnné Vltavy ve stověžaté Praze a p. Schmidtovi náleží zásluha, že na to protestantský svět upozornil.

Prosím čtenáře, aby se nesmál, poněvadž p. Schmidt, když byl uvedené báječnosti vyložil, docela vážně připsal: »To je stanovisko, které snadno může svésti k domýšlivosti. To cítí (po-

řád jen: cítí!) též Masaryk. S titantstvím, nadčlověčenstvím musil se ve své náboženskosti vyrovnat. A on je odmítá. Titanství značí vzdor proti bohu, on však přijímá boha radostně: jeho štěstím jest moci spolupracovati na jeho díle. Jemu stačí býti člověkem, býti silnou osobností. Že jím smí býti, ... jest jeho hrdostí. Ale on cítí (již *zase!*), že člověk musí zůstati ve svých mezích, nemá-li býti svržen dolů. A to chce si ušetřiti.« Ubohý Masařík! Bojím se, že *vycítí* směšnost, do níž ho chvalořečník takovými tlachy veřejně uvádí a ohražuji se důrazně, aby mně byl podstrkován úmysl zesměšňovací proto, že jsem tento podařený kousek chvalořeči Schmidtovy o M. opsal a zde vytisknouti dal. Abych p. doktora nerozčiloval, zakončím řádky následovně: »Může býti otázka, jaký význam při náboženském životě tohoto druhu může míti *modlitba*. Sám jsem mu — píše Schmidt — otázku tuto položil. Jeho (Masarykova) není prošení ani děkování. Nechce ničeho obdržeti, k tomu jest rozpoložen příliš deterministicky a připadalo by mu to příliš nepořádné. Nikoliv; modlitbu označuje jakožto silné *uvědomování si* **sebe sama**, své osobnosti. Koná ji pravidelně.« Zde máš, čtenáři, potvrzeno, co jsem z počátku psal o Otčenáši Masaříkově, praviv, že pan doktor jen Otčenáš ***říká*** (a se nemodlí), a že mu vkládá do slov i do proseb ***svůj*** smysl, tak že Otčenáš Masaříkův není Otčenáš Ježíšův. Obyčejní smrtelníci chtějí modlitbou uctívati Boha; nadmudrc pražský uctívá sebe sama »silným uvědomováním si své osobnosti. My bychom po katolicku řekli: Je to fetišm osobní idololatrie. A při tom pan Masaryk prý tvrdívá (Schmidt, str. 159), »že vším tím, čím jest a co vykonal, nikdy by se nebyl mohl státi bez — Ježíše,« jehož nenazývá bohem (str. 158), nýbrž jen učitelem, vůdcem, odušovňovatelem atd. Písmo svaté čítává prý prof. Masaryk tuze rád, přemýšlívá o něm a zná je velice dobře. Není vyloučeno, že vydá i zvláštní výklad biblický. Stav duchovní má Masaryk v takové vážnosti, že jej považuje ze všeho nejvznešenějším. Míval také touhu státi se duchovním a jen vnitřní obtíže stavu toho zdržely pana doktora od provedení dobrého úmyslu. Za jedinou úlohu svou označuje, síliti sám sebe a prohlubovati se nábožensky. Nezdržuje se dogmatickým vyvrácením římské soustavy, hlavní věcí mu jest stránka éthická, účinky katolicismu. Zastává myšlénku, že český národ může býti jedině tehdy cenným členem rodiny národa, členem osobitým a celým, naváže-li vědomě na reformaci, na idealy Jednoty Bratří. Karel ze Žerotína, který hleděl spojiti náboženství s politikou, jest M. vzorem, jakož vůbec pokládá sebe a stoupence své »za přímé pokračovatele« v díle Českých Bratří, za následovníky jejich! Katolicism je mu stělesněným jesuitstvím a má o něm úsudek naprosto odsuzující. Chce nové silné náboženství vyhovující pokroku doby a zároveň jakési »spojení s náboženskostí staré doby — přes smutné období protireformace«. Chce pokrok v náboženství, především pokrok nad katolictví. I protestantism musí býti překročen, poněvadž znamená jen vývojný stupeň. Přes to nemyslí M. vůbec na to zakládati nové náboženství (ač mu ***žádné*** z dosavadních nevyhovuje!). Moderní

protestantská theologie připadá mu jakožto jakási analogie jesuitismu. Taková kritika »se mne dotkla«, praví chvalořečník, ale hned odpouští M. všecko, protože Masaryk je muž, »jehož náboženská víra je nepopíratelna.« Mluvě o ospravedlnění člověka pouhou věrou (čehož Masaryk neuznává, žádaje *dobrých skutkův* opravných), nemůže se pan pastor přemoci a poznamenává: »Ovšem míval jsem často pocit (ti lidé jsou samé city!), jako by Masaryk přes to, že celý ráz jeho myšlení je protestantský, přece protestantism v celé jeho hloubce *neznal*. Pravil sice sám, že protestantism *zažil a prožil*. Avšak . . . . .« Zde máme pěknou podívanou, jak se citové zážitky a prožitky protestantské mezi sebou řežou! My katolíci mu vytýkáme neznalost katolického náboženství, protestanté píší to o něm ve chvalozpěvích rovněž: a on? Cítí se povzneseným nade všecky konfese a bouří studující a intelligenci i socialisty proti stávajícím vyznáním, tak že i Schmidt soudí, že M. není »církevním křesťanem«, ale že *jméno* křesťana nesmí se proto mu odepříti. Každý musí prý M. uznati za theistu (bez zjevení), a to tak velikého, že »jest málo« theistů podobných jemu. Z té příčiny jsou prý též rakouští klerikálové velikými ukrutníky, když muže tak nábožného a víru zastávajícího jako je Masaryk, chtějí přivésti do kriminálu!

Konec! Ještě mnoho jiného napsal pan Schmidt Masarykovi ku chvále. Doufám však, že uvedené zde úryvky a k nim připojené vysvětlivky dostačují, by se velikášství rozeznávalo od velikosti. »Besedy Času« ať si po druhé nedělají z p. profesora Masaryka lekrace.

Heřman z Lehnínu.

Napsal VÁCL. ŽIŽKA.

Málo jest znám u nás muž, jenž v Německu v letech kulturního boje veliké vážnosti se těšil a jehož jméno od věřících katolíků s úctou vyslovováno bylo. Bylť za národního věštce německého lidu považován, neboť jeho předpovědění, která katolíkům oné doby velké útěchy poskytovala, byla od lidu velmi ctěna a rozšiřována. Jest to Heřman, opat kláštera cisterciáckého v Lehnínu, v zemi Braniborské. Žil okolo roku 1300, slynul velkou moudrostí a zbožností a příkladem svým všude bratří svých předcházel a celý řád v klášteře v tuhé kázni udržoval: za jeho času byl v největším rozkvětu. Nadchnut jsa duchem prorockým, bratřím svým předpověděl, že tak nebude vždycky, ale že Bůh svým časem těžké pohromy na ně dopustí, aby je zkoušel a v dobrém utvrzoval; tím zároveň i ostatní obyvatelstvo Lehnínu na ty věci připravoval. Tato předpovědění, kteráž na prvním místě jeho kláštera se týkají, obsahují zároveň osudy země Braniborské i vlastnosti a osudy panovníků jejích. Z tohoto stanoviska se také posuzovati mají. Sepsal je ve stu verších v textu latinském, jež staly se takřka tradicí katolického lidu v Německu, až se k nim konečně pozornost celého světa obracela, jelikož panovníci v Německu, jak po sobě následovali, v nich velmi

trefně byli poznamenáni. Sluší podotknouti, že rukopis ten bratří v klášteře jako velikou vzácnost chovali, a jej jako rodinné tajemství před veřejností ukrývali. Když pak byli vyhnáni z kláštera, vzali s sebou i rukopis a opisem jej rozmnožili, jež pak cisterciáckým klášterům v Lužici a v Rakousku zaslali. Proto se vyskytla zpráva o tomto rukopise dříve na půdě rakouské, nežli známa byla v Německu.

Jelikož první polovici těchto předpovědění událostí v Německu a jeho panovníků se zběhší velmi trefně dotvrdily, dá se očekávati, že i druhá polovice, jež o vítězství katolické víry a znovuzřízení kláštera pojednává, se vyplní, což i pro nás katolíky v Čechách jest důležito.

Tradice lidu zůstávala vždy jen při jménu Heřman z Lehnínů (Hermanus redivivus) a zmiňuje se jako o osobě známé ve knize 197 stránek čítající, kdežto na stránce 168. o předpověděních jeho »jako o věci všeobecně známé« zmínka se činí.

V královské knihovně v Berlíně jsou čtyři rukopisy, z nichž tři pocházejí z roku 1700, čtvrtý jest staršího původu. Do tisku se dostaly z rukopisu toho v r. 1721 jen některé zlomky; vydal je školní rektor Tschorn v Lübenu, jemuž rukopis ten půjčil jeden člen cisterciáckého kláštera. Současně přijal profesor Leyser do jeho sbírky latinských básní doby křesťanské některé verše, s tím však podotknutím, že vyňaty jsou z pozůstalosti rukopisu cisterciáckého mnicha a že rukopis ještě vytisknut nebyl.

První plný otisk obstaral Jiří Schultze ve svém měsíčníku pod titulem »Das gelehrte Preusen, aus neuer und alten, gedrukten groszen und kleinen Schriften« v červenci roku 1723. Schultze praví v úvodu: »Von diesem Groszmächtigen Hause (den Hohenzolern) soll in Lehnin eine Profezeihung seyn gefunden worden, welche mir, da ich in Berlin gelebt, ein vornehmer Freund hat abschreiben lassen.« Ostatně si Schultze tímto uveřejněním dobře neposloužil, neboť bylo na nejvyšších místech nemile přijato, zvlášť na stránce 327, kde neohroženě praví: »věc skutečně se stala«, totiž, že se na tom nic měniti nedá.

Od těch dob stala se předpověď ta majetkem obecním a byla s velkým zájmem v lidu čítána. V roce 1741 vyšel opět nový její výtisk, jenž znovu obecenstvo na výrok ten upamatoval, zvlášť proto, že tehdy král Bedřich Vilém I. velice trapnou nemocí zemřel, což upomínalo na verš 80., jenž zní v textu latinském: »Et jacet extinetus, foris guassatus et intus.« (Ve smrtí leže, jest on rozerván, jak uvnitř tak i zevně.) K tomu ještě se přihodilo, že císařovna rakouská Marie Terezie právě byla v šestinedělích, kdy král Bedřich II. Veliký (?) od ní Slezsko žádal, kterého také rychle dobyl. Událost tato byla také tak trefně poznamenána jako smrt jeho otce Bedřicha Viléma I. ve verši 81., jenž zní takto: »Mox juvenis fremit, dum magna puerpera gremit.« (Chtivý jest mládenec, když bolesti snáší vznešená šestinedělka.) Dále praví 82.—83. a 84. verš:

»Sed quis turbatum poterit refingere statum? Vexilum tanget, sed fata crudelia planget. Flautibus hinc austris vitam vult credere claustris.« (Kvapně jest svět podvrácen, kdo pořádek při-

vede nazpět? Korouhev válečnou drží on — však neštěstí se blíží. Před zuřivým jižním větrem ukryje svůj život v klášteře.) S armádou 80.000 mužů a přes 8 milionů v státní pokladně, stal se Bedřich II. chtivým po rozšíření svého území, když právě šlechetná císařovna Marie Terezie v šestinedělí se nalezala. Rychle byly tehdejší státy ve svém trvání otřeseny, k tomu ještě i jiné poměry z pořádku svého přivedeny. Mnich Heřman viděl pořádek ten tak rozrušený, že neměl ani odpovědí, kdo vrátí podvrácenému světu pořádek (status turbatus), kdo dá pořádku opět jeho složení, aby z něho (status ordinatus) mezinárodní právo a všechny poměry právní ustáleny byly. Korouhev válečnou, symbol jen hmotné síly, ta jen vlaje vítězně a slavně, než i vítěze stihne neštěstí. Před vpádem rakouského vojska utíká se Bedřich do kláštera cisterciáků v Kamenici ve Slezsku; kde v oděvu mnišském před oltářem kleče, svůj život zachránil, kdežto zatím nepřítel celý klášter prohledává a jeho nenalezá. Patrně kutna mnicha, které on pronásledoval, ho zachránila.

Dále se praví v textu latinském:

85. Qui sequitur, pravos imitatur pessimus avos,
86. Non robur menti, non adsunt Numina genti
87. Cujus opem petit contrarius hic sibi stetit.
88. Et perit in undis, dum miscet summa profundis.
(Kdo nyní následuje, volí nejhorší věci svých předků,
Statečnost chyby jeho duchu, bázeň Boží lidu,
Kdo jeho pomoci vyhledává, jest sám proti sobě,
On sám ve vodě zahyne, jelikož nejvznešenější s nejnižším směšoval.)

O Bedřichu Vilému II., jenž vládl od roku 1786 až do 1797, výslovně otec jeho Bedřich předpověděl, co ve verši 85. jest naznačeno. Vinu toho však nesl právě Bedřich sám, jelikož jej dle toho také vychoval. Pěstovalť Bedřich moderní »osvětu« a tak zabředl do její následků a toho se dočkal, že na sklonku svého života zvolal: »Nejskvělejší z mých bitev bych za to dal, kdybych mohl národ svůj tak zbožný opustiti, jakož jsem jej přijal.«

Ve válce německé říše proti francouzské revoluci stal se Bedřich Vilém II. mírem v Basileji r. 1795 pomocníkem Francie. Stanislav král polský dostal též od něho slíbenou pomoc, byl však zklamán jeho přátelstvím, které mu jen ztrátu jeho koruny přineslo. Jako otrok nejsprostších vášní proti šestému přikázání vydával vládní rozkazy k ochraně ctností a náboženství a snižoval nejsvětější s nejnižším, čímž všechna vážnost dobrých mravů ve veřejnosti poklesla, jelikož on sám ve zlobě i skutcích beze všeho studu, před zraky lidu, hověl zásadě: »žij vesele, jak můžeš«, pročež jej i Voltaire lichotivým jménem »Šalamoun severu« nazval. Následky prostopášného života jeho však se dostavily a on zemřel na vodnatelnost. Tedy zahynul ve vodě. Dále praví text latinský:

89. Natus florebit quod non sperasset habebit.
90. Sed populus tristis flebit temporibus istis
91. Nam sortis mirea videntur fata venire
92. Et princeps nescit, quod magna potentia crescit.

(Kvésti bude syn — co nikdy nedoufal, to dostal.
Plakat však bude lid, smuten takových časů,
Neboť blížiti se zdají osudy podivných případů,
Jen kníže nic neznamená, že nové mocnosti povstávají.)

Na počátku předešlého století vtipkoval dr. Wilken o předpovědi Heřmana z Lehnínu a překroutil verš 89. v ten smysl: »Plakat bude syn, protože nikdy nedostal, čeho doufal.« Později však předpověď Heřmanova přece pravdivou se býti dokázala, neboť Prusku pod vládou Bedřicha Viléma III. nějakého území se dostalo, čímž majetek jeho vzrostl. Lid však plakal, o čemž král tušení neměl a se nedověděl, jak zrušením klášterů a řemeslnických pořádků střednímu stavu hlavní opora jeho výživy odňata byla, jež jim velebená »svoboda« nikdy nahraditi nemohla. Tím se připravoval a tím se kladl základ proletářství do budoucnosti, o jehož významu a pozdějším nepřátelství křesťanského řádu král Bedřich Vilém III. tušení neměl. Známo, jaké hrozné věci z toho pošly a jaké novoty povstaly, jež nyní otázkou socialní nazýváme.

Sluší pozastaviti se ještě při některých předcházejících verších, jež jsou pro nás katolíky neméně zajímavé a kteréž veršem 43. počínají. Jest to doba od roku 1486 až do 1499. V tomto období, kde již v Braniborsku vládla dynastie Hohenzolerů, obnovil se poněkud blahobyt lidu, jako býval v prvním květu v čase vlády Anhaltů. Tento blahobyt lidu stál v rovném poměru s pěstováním pravého ducha křesťanského, jehož tehdejší ještě katolický kníže, Jan Velký nazvaný, všude zaváděl a v jeho přesnosti udržoval. Pro jeho řečnické umění, jehož však jen k věcem šlechetným užíval, nazván byl Cicero. Ve Slezsku svářili se tehdy a mezi sebou bojovali král Matyáš uherský, Ladislav, král český a Kazimír, král polský. Jan jako hraniční soused nemohl k tomu lhostejně přihlížeti, pročež spojil se s vévodou Arnoštem saským, aby válčícím schůzi k míru ponavrhl. Ti dostavili se v největší roztrpčenosti. Než tak pronikavě účinkovala řeč knížete Jana, že to došlo k dobrému narovnání. Jeho vláda byla sice ušetřena všeliké války, ale přes to v tom čase připadly části Lužice a Pomořanska k Braniborsku. (Dokončení.)

Školští bratří v Bubenči.

Prvý český chlapecký pensionát.

Pensionát Sv.-Václavský v Bubenči [1]) je prvý český pensionát pro hochy a jinochy, založen roku 1898. Řízen je řádem Školských Bratří, kteří v oboru tomto a ve školství vůbec nepřekonatelnými se prokázali. [2])

K pensionátu (internátu) náležejí též — soukromá obecná škola s právem veřejnosti, a to prvých *šest tříd* [3]) — a studentský konvikt

[1]) Mylně bývá náš pensionát stotožňován se Sv.-Václavským konviktem studentským, který je v Praze-II., a není ve správě Školských Bratří. Mylně též bývá adressováno do továrnické čtvrti pražské do Buben.

[2]) Viz vzadu: »Školští Bratří«.

[3]) Obor pensionátu rozšíříme svým časem postupně o školu měšťanskou, ústav ku vzdělání učitelů externích, školu obchodní a realku.

sestávající *jen z chovanců studentů, kteří již před studiemi, jako školáci — byli alespoň jeden rok chovanci pensionátu.*

Do pensionátu přijímají se tedy hoši náležející do prvých šesti ročníkův obecné školy; a ti mohou zůstati v konviktě pensionátu na dále až do úplného vystudování.

Chovanci-školáci navštěvují obecnou školu v pensionátě; chovanci-studenti realku v Praze-VII., kamž dojdou Král. Oborou (Stromovkou) za čtvrt hodiny.

Přednosti jeho polohy a zřízení.

Pensionát v Bubenči má nejzdravější a v každém ohledě nejvýhodnější, velmi chválenou polohu. Od Král. Hradčan vzdálen čtvrt hodiny, leží uprostřed lesa tichých villových libosadů, které obklíčeny jsou rozsáhlou Stromovkou, sady Letenskými a Šáreckými polmi.

Vyniká jak vnější úpravou — byla tam dříve villa — tak i vnitřním moderním, účelným a přívětivým zřízením a prostranností. Kromě zahrady jsou při něm dvě velká hřiště, koupelny a nemocnice.

Rozvrh dne šetří pečlivě zdravotního střídání studia a zotavení — a pokud nebrání počasí, tráví chovanci volný čas — výhradně na hřišti, zahradním a vonným vzduchem provanutém. Týdenní koupel a procházka je zavedena pravidelně — v létě i v zimě. Zdravotní stav chovanců bývá proto každoročně ten nejlepší — nemocnice zůstává po celý rok prázdna; to nasvědčuje o vhodném zdravotním zřízení a zvláště dobré stravě.

Prospívání.

Pokrok ve škole pensionátu, zvláště hochů, kteří po více let tam stráví,[4]) je vynikající; k tomu vede vedle řádové methody, nadšení učitelův a svědomitého dozoru při opakovacím studiu domácím, zvlášť učebná osnova, která je oproti učebné osnově veřejných škol rozšířena rozsahem i obsahem.[5]) Tak dosahuje se tam v prvé třídě slušnou měrou též cíle třídy druhé. Zvláštního zřetele dbá osnova k učivu připravujícímu na studie.

Dík přednostem a výtečnému vedení získal si Sv.-Václavský pensionát vzácné přízně přemnohých velmi zámožných a vznešených i šlechtických rodin, které své dítky po více let s úplnou spokojeností pensionátu opět svěřily.

Dotazy zodpoví a prospekt zašle ředitelství Sv.-Václavského pensionátu v Bubenči u Prahy.[6])

Spolek »Přátel katol. českých škol Bratrských«

z úmyslů lidumilných obral si za úkol všemožně se zasazovati o rozšíření výtečné činnosti řádu Školských Bratří, a to podporou mravní a dle potřeby i hmotnou. Sestavil se před 12 lety pod protektorátem arcibiskupa a pod předsednictvím dosavadního předsedy c. k. dvorního rady a c. k. univ. profesora Dr. Fr. X. Kryštůfka. J. J. Krist. kněžna ze Schwarzenberků

[4]) Rodiče, kteří svěří ústavu hocha pouze na jediný rok, poslední před studiemi, nemohou očekávati dokonalý snad obrat a ústav nepřijímá zodpovědnost jeho pozdějšího pokroku na studiích, zvláště byl-li to hoch v učení zanedbaný neb neschopný.

[5]) Ze studentů, kteří dříve navštěvovali obecnou školu pensionátu, studuje více než polovina s vyznamenáním a 75% vůbec výtečně.

[6]) Zmírnění pense pro některé méně zámožné odvislo je od výše podpory, kterou náš spolek Školským Bratřím toho roku poskytnouti bude s to.

řídí též již od založení spolkové komité šlechtičen a dam. Ve výboru zasedají mimo jiné: J. B. M. Dr. Jos. Doubrava, biskup Králové-Hradecký, J. B. M. Dr. Fr. Krásl, světící biskup a probošt, Dr. J. Sýkora, c. k. univ. profesor, Dr. M. Kovář, c. k. prof. a c. k. škol. rada, J. Šauer z Augenburgu, c. k. prof. a c. k. škol. rada: J. J. Fanny kněžna z Lobkoviců, J. J. Rosa hraběnka Nosticová, J. O. Marie říš. hraběnka ze Stadionů, J. O. Johanna hrab. z Nosticů, J. O. Markéta hrab. z Clam-Martiniců, J. U. baronka Malv. z Helversenů.

K členům spolku náleží též skoro všechna naše vysokorodá šlechta.

Dějiny a statistika řádu vůbec.

Zakladatelem řádu Školských Bratří je slavný paedagog šlechtic Dr. sv. Jan de la Salle (*1651), tvůrce škol realných, škol technických, samostatných ústavů ku vzdělání učitelů, škol obecných a měšťanských ve smyslu moderním, pensionátův, vyšších škol průmyslových, hospodářských; socialních sdružení jinochův atd.

Roku 1900 čítal řád 20.000 členů. Jeho činnost ve školách a ústavech všech kategorií a odborů vztahuje se okrouhle na půl milionu jinochův ve všech dílech světa; vedle toho vede v několika stech socialních spolcích na 100.000 organisovaných jinochů, mladíků a mužů.

Pensionáty zřízeny byly pro šlechtice a syny předních rodin. Sv. Jan de la Salle zřídil první pensionát pro 50 šlechticů, které mu svěřil anglický král Jakub II. Pensionáty Školských Bratří jsou rozšířeny po celém civilisovaném světě.

Když r. 1905 pensionát v Passy vládou francouzskou byl vyzdvižen, přešlo z 1200 chovanců 800 se Školskými Bratry do Belgie a založili tam nový pensionát; v pensionátě tomto požívají chovanci výchovy a školního i nejvyššího vzdělání od 6. až do 22. roku.

Dějiny a statistika Školských Bratří v Rakousku.

Do naší říše povoláni byli Školští Bratří r. 1854 tehdejším ministerským předsedou hrab. Stadionem. K pomoci jim sestavil se našemu českému spolku podobný »Spolek ku vzdělání katolického učitelstva«, stojící pod protektorátem J. c. a k. Výs. arciknížete Ferdinanda Karla Ludvíka. Od té doby založili Školští Bratří v naší říši: 30 ústavů (v samé Vídni 6) s obecnými a měšťanskými školami, 3 učitelské ústavy, 1 realku 3 školy obchodní a 2 hospodářské. Všechny tyto školy požívají státního práva veřejnosti. Ústavy ty zaujímají v sobě též: 4 pensionáty, 4 sirotčince, 4 studentské konvikty, školy pokračovací a druží se k nim socialní spolky mladíků. Žáků přes 10.000.

Vyznamenání.

Školským Bratřím udělena byla na světových výstavách četná vyznamenání, celkem přes 1000. Posledně r. 1900 v Paříži přes 60 nejvyšších vyznamenání.

Svědectví.

Činnost Školských Bratří byla uznána a velebena i se stran církvi nepřátelských. Methody jejich více než 200letou mohutnou praxí vytříbené jsou vzory klasickými.

Proslulý M. Alexis Delaire praví: »Školští Bratří dosáhli plné důvěry rodin; zreformovali methody vyučovací, které jsou chváleny autoritami nanejvýš směrodatnými a nejméně stranickými.«

Protestantský učenec, John Ealon, komisař Spojených států ve věcech vyučování a výchovy, napsal u příležitosti výstavy v Chicagu: »Výstava katolického školství, zvlášť Školských Bratří, je div, který dosud nepřevýšily žádné jiné úspěchy. Je to absolutní odpověď na námitky činěné církvi katolické. Zde není nic skrytého, nic zatajeného, všechno stojí v plném světle. Žádný výklad, žádná statistika, žádný rozhovor nedal by tak dokonalou ideu o výchově a školství katolickém, jako vidíme na této výstavě.«

Učitelský ideál.

R. 1902 svolala francouzská vláda anketu za příčinou zjištění stavu školství. Různá mínění a návrhy uveřejněny v šesti velikých svazcích. Člen ankety, atheista Dr. Le Bon, jenž platí za největšího učence moderní doby ve Francii, vyslovil se v díle svém »Psychologie de l'Education« o tom následovně: »Školy řízené osobami duchovními osvědčily se lépe než ústavy ostatní. Poradní sbor při anketě sám konstatoval, že vyučovací ústavy řízené Školskými Bratřími jsou na mnohem vyšší úrovni a mají četnější a lepší výsledky než školy a ústavy světské. Výsledky tyto jsou již příliš patrny. Nemůžeme popříti, že žáci Školských Bratří jsou mnohem lépe vychováni a vzděláni než žactvo lyceí ostatních. Rodiče pozorují tento rozdíl velmi dobře a i nevěrci posílají vždy více a více děti své do škol klášterních. Úspěch jejich založen jest na mravním náboženském ideálu duchovního učitelstva.«

LITERATURA.

RUSKA.

Bělomorskija byliny. A. Markova, Moskva 1901. *Pečarrkija byliny.* M. Onučkova. Petrohrad 1902, 2 sborníky. Po uveřejnění zajímavých pohádkových sbírek z oloněckého kraje, s velikou pílí shledávaných Kirejevským, Rybnikovem a Hilferdingem, domníváno se, že bohatá zásoba severních ruských »bylin,« t. j. národního básnířského tvůrcovství o starodávných, z části vybájených událostech v severním kraji jest nadobro vyčerpána. Avšak některé nahodilé objevy nových památek za posledních let poučily o jiném a daly milovníkům stařiny podnět k obnovenému úsilovnému pátrání. Pp. Markovu, Onučkovu a několika jiným badatelům se podařilo sebrati na dalekém severu, v Rečovském kraji, celou serii nových »bylin« a též zajímavé varianty k dříve objeveným. Všecky svědčí o neobyčejné svěžesti a živoucnosti epických podání i v takových zapadlých místech, v nichž pátrání po etnografických památkách považováno za úplně bezvýznamné. Sběratelská pouť páně Markova a po něm Onučkova podél pobřeží Bílého moře, zvláště na t. zv. »Zimním břehu« mezi Pomořany, dosvědčila, jak mohutny a živy jsou zde ještě epické tradice. A Markov sebral tu po měsíčním pobytu 116 různých písní, skytajících sběratelům dřevního ruského eposu látku bohatou a velezajímavou. Sborníky řečenými ustanoven zároveň svaz mezi tradicemi oloneckými a podáními přiuralskými a sibiřskými. V pěkném úvodu podán poutavý popis sběratelských cest, spojených s nemalými obtížemi a mrzutostmi a podrobně vylíčeny zvláštnosti a význam bělomořských folklorických podání. Velice zajímavě podána tu charakteristika t. zv. »skazitelů« a »zkazitelnic«, t. j. vypravěčů ukázek, mezi nimiž zvláště stařena Kirjúkova vynikala podivuhodnou pamětí a bohatou zásobou nejlepších »bylin«. Milovníci ruského národně-básnířského tvůrcovství najdou ve sbírkách těch pravé poklady. *Karel Jinářich.*

O razskóle na nizovoj Pečóře. N. J. Onučková. Petrohrad 1902. Spisek ten nás seznamuje se svérázným životem rozkolníků Usť. Cylemské vólosti čeli okresu, v dolním obvodě řeky Pečory, jakým se beze změny zachoval ze XVII. stol. Všech 80 obcí řečené vólosti obydleno výlučně rozkolniky-bezpopovci,

nazývanými též »Pomorei-polubračníky,« jelikož Pomořané ti připouštějí oddavky i v pravoslavných kostelích. Půltřetího věku, od cara Alekseje Michailoviče a patriarchy Nikona až do našich dnů, netkla se hrubě toho hluchého kraje a jeho obyvatelů, jichž světový názor, mravy a náboženské obyčeje dýší šedým starověkem, nejsouce ovšem prosty různých pověr. Zámožní najímají tu k jiné práci neschopné stařeny, aby jim svými modlitbami vyprošovaly odpuštění hříchů, dávajíce takové v postě a modlitbě život trávící stařence 60—70 kopejek týdně na výživu. Před smrtí považují Usť-Cylemští za prospěšné dáti se znova pokřtíti s novým jménem v naději, že na onom světě budou hledati hříšníka pod jménem starým a nově pokřtěný unikne tudíž trestu. Hlavními chranitelkami starých obyčejů a podání jsou v Usť-Cylmě ženy. Vlastní pojem a smysl rozkolu jest zde velice matný a vždy více mizí. Napjatosť staroobřadnictví slábne po mínění spisovatelově hlavně za příčinou sklonu zdejšího lidu k racionalnímu sektantstvu. S Usť-Cylemským okruhem sousedí ještě severněji ležící okruh Pustozerský,*) obydlený vylučně pravoslavnými Rusy, kteří v protivu s Usť-Cylemskými rozkolníky líčeni jsou svým duchovenstvem, zejména misionáři, jako vzorní a horliví pravověrci. Dle svědectví autora však padá na tyto horlivce těžká vina částečného zahubení tamního samojedského plemene a kromě toho našli se mezi nimi bohužel nejedni pobloudilci, kteří dle úředně stvrzených dat neváhali obětovati i samojedským modlám. A toho prý se přes všechnu temnotu a zabedněnost nedopustil ani jediný rozkolník Usť-Cylemského okruhu.

Karel Jindřich.

SLOVINSKÁ.

Dom in Svet. List s podobami za leposlovje in znanstvo. Uredila Dr. Mihael Opeka in Dr. Evgen Lampe. Letnik XVIII. V Ljubljani 1905. Založilo lastništvo. Tisk »Katoliške tiskarne« v Ljubljani. — Dům a svět. List obrázkový belletristický a vědecký; Redaktoři Dr. Michal Opeka a Dr. Eugen Lampe. Roč. XVIII. V Lublani 1905. Nákladem majetníků. Tiskem katol. tiskárny v Lublani. Stran 768 lex. form. Vychází měsíčně. — U katolických bratří Slovinců pozorujeme utěšený rozvoj jak na poli politickém, tak na poli literárním. Osmnáct ročníků belletristicko-vědeckého časopisu katolického v malém národě slovinském, v němž převážná část intelligence jako u nás se chápe podvratných hesel liberálních a pokrokářských, svědčí o houževnaté práci celé řady mužů zkušených v práci veřejné i literární. Pokrokářský »Ljubljanski Zvon« jest mocným konkurrentem, avšak nemůže se ve všem rovnati tomuto listu katolickému. — Tento ročník bohat jest pracemi různého obsahu. V části básnické uveřejnili svoje příspěvky zejména Anton Medved, jeden z nejplodnějších a nejnadanějších současných básníků slovinských, Silvin Sardenko, Griša, Roman Romanov, Zvonimir a Branko Brankovič. Zdařilou prosu podali Fr. S. Finžgar, přední katolický romanopisec slovinský, Ivan Lah, Milan Pugelj, Lea Faturová a j. Nadaný a slibný talent románový, Bogdan Vened, pravým jménem Dr. Matija Prelesnik, seminární prefekt v Lublani, byl neúprosnou smrtí vyrván slovinské prose uprostřed práce, s pérem v ruce. Uveřejnil druhé pokračování druhého dílu své trilogie, jednající o boji a záhubě Slovanů polabských. První díl, loni uveřejněný, má název »V smrtni senci« (ve stínu smrti), druhý pak Vineta. Mladý tento kněz při své zákeřné nemoci, na níž nikdy si nestěžoval, nalézal útěchu v pěstování literatury. A. Medved o něm pěje: »Mladostni mož, trpljenja rob.« Budiž jeho památka požehnána! — Cestopisné črty o Londýně podal velenadaný a velenadšený redaktor dr. Evgen Lampe, vzor pravého literáta a publicisty slovanského. Dramata: Posestrimi (sestřenky) od A. Medveda, jakož i Rusofil oživují nemálo obsah listu. Z vědeckých spisů ukazujeme na »Domači obrti na Kranjskem« (domácí živnosti v Kraňsku) od J. Jovana, studie o příjmeních a o koncovkách příjmení, pamětní list k 50leté ročnici mluvnice Janežičovy, životopisy Fr. Suš la od našeho krajana a spolupracovníka Fr. Štingla, Henrika Ibsena od Ad. Robida, J. J. Strossmayera od dr. Lampe, Eneáše Silvia — Pia II. od A. Medveda; velmi poučný jest článek o glagolici na Slovinsku, Moderní francouzská lyrika, jakož studie k výkladu básní Prešernových od Aug. Žigona. — Literatura slovinská a chorvatská nalezla horlivé zpravodaje. Co se dotýká jazyka slovinského, bylo by zajisté záhodno, aby se podával soustavný obraz současného písemnictví slovinskeho, alespoň katolického,

*) V Pustozersku spálen roku 1684 na hranici proslulý protopop Jurjeva-Povolžského, Avvakum Petrovič, dříve nevšední kazatel a horlitel pro víru pravoslavnou, od roku 1665 však prudký odpůrce náboženských oprav patriarchy Nikona, začež vypovězen do Sibiře a konečně 14 let vězněn a též utracen v Pustozersku. Jeho autobiografie jest vzorem stručné, jadrné, rázovité mluvy ruské.

poněvadž kde jinde máme hledati zpráv o nových knihách a proudech, než v časopise, jenž věnuje sloupce svoje tak hojnou měrou i literárně-historickým příspěvkům. Z české literatury jest referováno o idei Cyrillo-Methodějské od Fr. Grivce a dr. Ant. Podlahy, Gerovi Jiráskově, Snech a toulkách Klášterského, Humereskách Štechových, Obětí dr. Doubravy, Hlavinkově »Na kraji Hane«, Baarově Pro kravičku, Podlahově Bedřichu Nietzscheovi, většinou od Fr. Štingla. Jsme za seznamování naší literatury mezi Slovinci svému krajanu nemálo povděčni a přáli bychom si jen, aby podával nástin současné naší literatury katolické, k čemuž látky má pan spisovatel zajisté hojně. — Z četných zdařilých obrazů, jež tento ročník zdobí, uvádíme portrét Fr. Sušila a dr. Vlad. Srba, který zastupoval Prahu při slavnosti Prešernově. Nový ročník slibuje býti rovněž zajímavým a chce si zvláště též všímati ruských a českých literárních dějin. Fr. Štingl podá popis básnické tvorby českého lyrika Ad. Heyduka. — Za literárním přehledem slibuje uveřejňovati v novém ročníku též stručně nejvážnější kulturní události současné s obrazy. Tím učiněn nový krok ku zlepšení tohoto časopisu, jemuž ze srdce přejeme, aby mohl se rozvinouti všestranně, jak redakce se o to ze všech sil snaží.

Fr. H. Žundálek.

SLOVENSKÁ.

Život svätého Alfonza Rodrigueza, reholného bratra Spoločnosti Ježíšovy, ochránca robotníkov a služobníkov. Z nemeckého přeložil Josef Buday, kaplán. Vydáva: Redakcia »Posla božsk. Srdca Ježišovho.« V Trnave 1903. Tlačou Žigmunda Wintera VI, 100 str., 8°. — V předmluvě udává pilný překladatel důvod této práce, totiž potřebu, aby i jiní mohli své přátele poučovati. Přítomný spisek poučuje, že každý, kdo chce, může býti apoštolem jiných, což možno se státi nejen ústy a pérem, nýbrž i vzácným příkladem, a to možno učiniti v každém stavu, který nám svěřil dobrotivý Bůh. — Alfons Rodriguez narodil se v Segovii ve Španělsku 25. července 1533. Jeho rodiče jej i 10 ostatních dítek zbožně vychovali. Již od 5. roku měl neskonalou úctu k P. Marii. V 12. roce účastnil se duchovních cvičení, jež otcové tovaryšstva Ježíšova konali v domě jeho otce. Alfons studoval rok na vysoké škole v Alkale, když zemřel otec, matka ho pak povolala domů, aby vedl obchod. Po několika letech se oženil a věnoval se plně svému povolání. Avšak zděděný majetek se tenčil následkem nehod, manželka a dcera mu zemřely, načež vedl doma život v pravdě řeholní. Když pak později zemřel i synáček, vstoupil v 30. roce věku svého do řádu jesuitského, stal se dokonalým řeholníkem a pravým apoštolem lidstva. Zemřel po životě, v němž mnoho vykonal a vytrpěl, dne 31. října 1617 u vysokém věku. — Ke konci spisku přidány jsou modlitby, jakož i poučení o devítidenní pobožnosti k božskému srdci Páně. Spisek vykonal a vykoná zajisté mnoho dobrého.

Fr. H. Žundálek.

NĚMECKÁ.

Slavische Romanbibliothek. V. Kalibas Verbrechen. Ein Bild aus dem nordböhmischen Vorgebirge von Karel V. Reis. Přeložil Claudius Běhal. — Ačkoli si Karla V. Raise vysoce vážím, přece zdá se mi poněkud na pováženou volba jeho práce pro tuto, takřka representační sbírku. Je náš každým coulem, v drobnostech zajímavý, ale ucelený román, nevím. Zeyer, Jirásek a hned Reis? Kresba charakterů velmi dobrá, až snad příliš barev někde naneseno. Hrdina románu, poměrně chudého na děj, je zrovna bezmezný dobrák Vojta Kaliba, za to tím kousavější arcityp podařené tchyně, Boučkové. A Karla drží se slabého muže za šos, aby svou hanbu zakryla. Katastrofa, kdy Vojta vrátivši se z vězení vidí dítě v náručí vojína, pravého otce a motykou ženu skolí, působí mocným dojmem. Nicméně spíše bych dal přednost »Západu« před touto knihou. Praví se v předmluvě o autorovi: »Hie und da sind seine Geschichten nicht ohne einen leisen süsslichen Beigeschmack und einen Stich ins Sentimentale — so insbesondere der sonst tiefempfundene und ergreifende Roman »Der Sonnenuntergang« — aber dieser Mangel wird durch die kernige Unmittelbarkeit und quellfrische Herzlichkeit seines Werkes reichlich aufgewogen.« — Nu tak. proč nebyl přeložen »Západ«? A na ten »süsslichen Beigeschmack« jsou Němci již dávno zvyklí, alte Mamselle Marlitt provedla je dobrou školou a novější medem rovněž neskrblí jako na př. Heimburgová, Eschtruthová, Eschenbachová et tutti quanti. Co se týče překladu, dá se mysliti, že to byla těžká, lopotná práce a také — těžce se čte. Znaménky zkracovacími ohání se p. překladatel až běda. Příklad str. 111.: »Diese Zichen werden auch nicht eben viel Parade machen, 's ist nur von Baumwoll', nimm mal uns're

Kanafaszichen, ich werd's umzieh'n.« Českou panímámu v německém munduru »Frau Mutter« jsem nemohl ani poznati. Ale přiznám se skroušeně p. překladateli, že bych to lépe nedovedl. *Miloslav Javorník.*

Frhr v. Helfert, Oesterreichisches Jahrbuch. 28. Jahrgand. Wien 1904. Verlag des österr. Volksschriften-Vereines. — Mezi staré literální pracovníky v zemích rakouských patří právem rakouský spolek pro lidové písemnictví (österreichischer Volksschriften-Verein), který již skoro po tři desítiletí pod protektorátem arcivévody Ferdinanda IV. Toskánského velmi blahodárně působí. Vydává sice publikace německé, nicméně však všímá si literární činnosti všech rakouských národů, zvláště pak národa našeho. Skoro v každém sborníku najdeme stať, hledící ke vlastem našim, tento pak ročník přináší takových článků několik.

Již v čele celého sborníku, publikace to vkusně vázané o 360 stranách velké osmerky, nalézáme zdařilý překlad z češtiny: Zeyerovu legendu »Pod jabloní«, věnovanou nestoru básníkovi B. M. Kuldovi, který pořídila básnířka Malybrok-Stielarová, jest zde připojen vřele psaný doslov.

V básních (Dichtungen) opěvuje Karel Eigl naše krásné Krkrnoše, sní u šumného vodopádu labského, vypráví staré zvěsti o zříceninách Dubu v Kouřímském kraji a j.

Ostatní články vynikají důkladností a zajímají každého Rakušana, na př. velepoučný článek barona Helferta o obraně Tyrolska r. 1848.

Kéž podobných nestranných publikací vychází v literatuře německo-rakouské více, jsou zajisté velmi vhodnými harcovníky pro všeobecný smír, který by byl jen na prospěch všech národů naší rozsáhlé říše. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Philipp Reclams Universalbibliothek. No. 1—5000. — Číslo po 20 pfennikách = 0·24 kor. r. m. — Kdož by neznal Reklamovy universálky? Jako studenti kupovali jsme si před 25 lety laciné její svazečky, které nám naši profesoři doporoučeli za příhodnou četbu na utvrzenou v jazyku německém. V mladistvém zápalu často jsme vzdychali: Kéž bychom i v naší literatuře měli podobný laciný podnik! Přání naše se uskutečnilo; máme nyní lacinou Ludmilu, representuje nejlacinější výbor dobré četby lidové.

Též »Universal-Bibliothek« vydala mnoho děl, která jsou lacinou nezávadnou četbou pro katolický lid, na něž upozorniti spolubratry jest účelem těchto řádkův.

Kolik nás pracovalo a pracuje mezi lidem německým, který pln důvěry, neznaje národních záští, obrací se na nás a prosí o vhodnou četbu! Tak mnohý rád by si zařídil lidovou knihovničku, z níž by půjčoval písmákům, ale kde vzíti peněz, jimiž — jak víme — klerus pracující v duchovní správě nevalně jest obdařen? Dr. *Rud. Zháněl.*

ČESKÁ.

Kosmák Václav. Chrt. Obrázek ze života. 3. vydání. Tiskem a nákladem knihtiskárny benediktinské v Brně. 1905. Stran 560. Cena 1 K 80 h. — Po sedm již let vydává knihtiskárna rajhradských benediktinů v Brně sebrané spisy Kosmákovy v sešitech, z nichž vyšel nedávno 69., jímž ukončen díl X., obsahuje »Chrta«, povídku z největších, nejlepších a čtenářstvu nejmilejších. Ponejprv vycházel »Chrt« v brněnském denníku »Hlas«, a to prvý díl od listopadu 1884 do 10. července 1885; o sobě byl pak uveřejněn roku 1885 v knížce nadepsané »Kytice z vonného i nevonného kvítí«, kterou uvil Velehradským poutníkům na památku roku 1885 Kukátkář; v »Kytici« jest obsaženo osm povídek pod společným názvem »nové i staré obrázky z lidského zvěřince«, v nichž poslední a nejdelší — na stranách 165—303, jest »Chrt«. »Kytici« vydal Kosmák tiskem akciové brněnské knihtiskárny a svým nákladem, ale nejsa obchodníkem, valně nepochodil. Druhý díl »Chrta« vycházel v »Hlasu« od listopadu 1885 do 8. května 1887. Oba díly vyšly pak samostatně v knize vydané nákladem Em. Šolce v Telči roku 1888 o 513 stranách za 4 koruny, druhé vydání vyšlo tamtéž 1895. »Chrt« těšil se neobyčejné pozornosti hned když vycházel, nevím, bylo-li to roku 1887 či rok před tím, když potkal jsem nebožtíka Kosmáka okolo třetího dubna v Brně ve Ferdinandské ulici. Protože jsme se osobně znali, dal se se mnou do řeči. Dovolil jsem si podotknouti: »Pane rado, zítra je svátek Vašeho Isidora« (hlavního hrdiny v povídce »Chrt«). Kosmák se usmál čtveračivě a pravil: »Přečtěte si zítra »Hlas«, zajisté se s chutí zasmějete, měl jsem, jak doufám, dobrý nápad.« Více mi neřekl a odešel. Byl jsem ovšem velmi zvědav, a co bylo v »Hlasu« ze dne 4. dubna anebo v některý z nejbližších dnů? Bylo tam ohlášení asi tohoto znění: »Ku svátku mého hrdiny Isidora Trnky došlo mne blahopřání s prosbou, abych mu je doručil. Protože však ve všem českém národě není takového otrapy, prohlašuji, že nemohu listů na něj zaslati; za pozornost děkuji. Václav Kosmák.« Den a rok dal by se zjistit

z úplného výtisku všech ročníků »Hlasu«, který je v brněnské zemské knihovně, a jejž daroval na můj podnět p. t. rada Antonín Weinlich, farář na Vranově u Brna.

Na obálce vydání námi oznámeného udán rok, v němž napsán byl »Chrt«, 1884; z předešlého však patrno, že je to omyl. Rovněž »třetímu vydání« nutno rozuměti, že je to knižní třetí otisk, jinak bylo by správně vydání čtvrté. Škoda, že na vlastním titulním listě, který zůstane po vazbě v knize, není označeno »X. díl sebraných spisů«, nýbrž jen na barevné obálce, kterou knihaři pravidelně odhazují. Nedočkavcům, jimž toto sešitové vydání vychází příliš pomalu, připomínáme, že knihtiskárna benediktinská přihlížejíc k výtiskům, jež má doposud na skladě telčský nakladatel pan Šolc, nemůže rychleji pokračovati.

O »Chrtu« se blíže rozepisovati bylo by věru zbytečno, vedle »Eugenie« byl to »Chrt«, který rozšířil hlavně jméno Kosmákovo, když již dávno byl na Moravě miláčkem všeho lidu, i do Čech, vždyť »Národní Listy« přinesly teprve dne 22. srpna 1888 z péra J. Kuffnera ponejprv delší a pochvalný feuilleton. Mezi jiným píší: »Celkem je Kosmák výborný povídkář a chápeme jeho oblibenost na Moravě. Vypravuje obratně a plynně, má jadrnou obraznou mluvu, plnou sytých, barvitých obratů. Z českých spisovatelů vyrovná se mu v tom jediný Šmilovský až na to, že Šmilovský daleko není tak populární v našem kraji jako bodrý kukátkář na Moravě.« Kdo četl již několikráte »Chrta«, rád sáhne zase po něm, aby obnovil blahou a milou vzpomínku na jeho všechny hrdiny, z nichž zajímá ovšem první místo Isidor Trnka, pravý typus sobce, jemuž není nic svato, ani náboženství, ani rodinný krb, ani láska, ani vlast, dovede pro sebe těžiti ze všeho, k hanbě je svou věrolomností každému stavu, do kterého se dostane. Jak zajímavy jsou i podřízenější povahy, jako hostinského Rambouska, správce Burša, skromné Adély, vdavkychtivé Otilie, naduté Melanie a jiných osobností, jež vpleteny jsou do děje! Hlavně Isidor je důsledně líčen od počátku svých studií, až do konce. Dobře vštípil si v pamět naučení svého otce, »který, jakoby poklonami trochu shrbatěl«, když ho vedl na studie, pravil: »Pamatuj si, Isidorku, kdo nemůže přeskočit, má podlézti. My chudí nemůžeme dělati skoků, my musíme podlézati. Jen se podívej na mne, co já se lidem napodlézám. abych si vydělal nějaký krejcar. Leckterého hlupáka musím chváliti; kdo mne vyžene dopoledne, toho odpoledne uctivě pozdravím. Nadá-li mi kdo, zasměju se a řeknu, že to byl špás. Proto podlízej tam v té latinské škole, kde můžeš a stav se před bohatými hloupým, jen ve škole ne, to by byla chyba! Uvidíš, budeš-li podlízati těch několik roků ve školách, stane se z tebe pán, až budeš pánem, pak dělej ze sebe furiju, jak budeš moci!«

Co slíbil Kosmák ve svém prvním spisu 1869 »ve vzpomínkách na matku«, dodržel až do smrti: »Posud nedal jsem do tisku ani slova prósy; hříchem jest, hřivnu od Boha svěřenou, ať jest sebe menší, zakopati. Jest mnoho písálků, kteří hnusnými spisy kazí náš dobrý lid. Mnohý z nich nemá většího nadání než já, ale přemnohý horší úmysl a žel Bohu, více horlivosti. Protož: Na boj, junošku!«

Ignát Zháněl.

Pod národním praporem. Román z našich národních bojů. Napsal František Srbený. Brno 1904. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 330, cena 2 K. — K dosavadním pěstitelům společenského románu našeho, jejž s tak neobyčejným zdarem pěstují mnozí katoličtí románopisci, přistoupila nová a s radostí vyznáváme, velmi nadějná síla, František Srbený, dle doslechu pseudonym mladého kněze z Moravy. Pokud nám známo, nevydal posud pod tímto jménem žádné větší práce.

Látku vybral z bojů národnostních a politických a uvádí nás do osady Svárova, v němž skoro všecek děj se odehrává. Jsou to zvláště dvě rodiny, jež během románu blíže utkají se v boji o nejdražší poklad, o mateřský jazyk. Na straně naší je statkář Doubravanský, šlechetný, národ svůj opravdově milující muž, na straně protivné, podporované odrodilci, židy a socialisty, která ve Svárově zříditi chce německou přelejvárnu, je továrník Wanieck; aby pak nechyběl děj milostný, má Doubravanský hezkou dcerku Zdenku a Wanieck nepříliš hodného syna Hermana. Tento rád by si vzal Zdenku, k čemuž však nedojde.

Druhá milostná nitka utkává se mezi synem starosty Chvály — mrzákem Zármutkem a dcerou jeho souseda, obecního posluhy Tetřeva, Dorou. Děj velmi zajímavě, řekl bych dramaticky, se rozvíjí, znenáhla seznamuje čtenáře s dalšími osobami, až je všechny poznenáhla poznáváme.

Vedle Doubravanského bojuje statně místní farář a advokát dr. Lučinský, okolo nichž skupeno jest více podřízenějších osob.

Wanieckovi pomahají poněmčiti Svárov starosta Chvála, žid kupec Allerhand a hlavně Vaňkův syn Hermann, který neštítí se nejpodlejších prostředků, aby cílů svých, německé školy a ruky Zdenčiny, dosáhl. Boj o školu vede se na nůž; Doubravanský je v podezření, že učinil na nedostavěnou školu německou pumový útok a je zatknut; zdá se, že se vše spiklo proti němu i proti spravedlivé věci, již zastával; neúmornou prací dra. Lučinského přijde však na jevo, že učinil vše návodem Hermana Waniecka vyvrhel společnosti lidské Krahulec a zkažená existence Čmelík. Ku konci však zvítězí pravda, Doubravanský je osvobozen, místo Chvály zvolí si ho Svárov za starostu, Zdenka, která zprvu myslila, že miluje inženýra Zářického, socialistu, pozná svůj omyl a zamiluje se do šlechetného doktora Lučinského, který oblíbiv si ji, požádá za její ruku. Když vše k spokojenosti skončeno, obírá se p. spisovatel na posledních 20 stranách, jež značně mohly býti zkráceny, dalším vývojem Svárova. Do děje jsou velmi dovedně vpleteny všechny možné episody, jež odehrávají se tak často za našich dnů: starosta rád by se stal poslancem, pořádá se tábor lidu strany svobodomyslné s obvyklými bombastickými řečmi, socialisté a židé hlásí se ku slovu a jak mohou pomáhají poněmčit Svárov; staví se železnice, nechybí i souboj, nepřátelé dobré věci chápou se všech i nejbídnějších prostředků, aby dosáhli svých úmyslův. *Ig. Zháněl.*

»Knihovna naší mládeže.« Číslo 4. E. de Préssensé: Roza. Dle 27. francouzského vydání přeložil Aug. L. Tvrzský. V Brně 1903. Nákladem papežské knihtiskárny benedikt. rajhradských. Seš. 1. Cena 80 hal. Seš. 2. Cena 1 kor. — Málokterá kniha dočeká se 27. vydání, jako francouzská povídka Préssenséova. Již ta okolnost naklonuje mysl čtenářovu, neboť jen kniha dobrá vychází v tolika vydáních. Očekávání, jež v knihu klademe, také se splňuje, přečteme-li ji úplně a pozorně. Líčí se v ní povaha prazvláštní, svérázná, samorostlá. Jest to Roza čili Růžena, dítě pařížského boháče; matku ztratila záhy, otec pak pozbyv jmění, ubírá se do dálné Ameriky, zanechávaje devítiletou dcerku staré tetě bydlící na venkově.

Rozmazlená, svéhlavá a svévolná Růžena přichází do domu staré tety, kde působí jí a staré služce Martě nemalé starosti. První pozdrav v domě tetině byl — nekonečný pláč a brekot. Druhý den, když stará teta, paní Volná, po obědě usnula, a Marta nedohlížela, vytratila se Růžena z pokoje, s kočičkou v ruce běžela do zahrady a do kurníka, kde nejenom zahnala kvočnu z posady, ale také rozbila několik nasazených vajec. Mimo to povstala mezi kočkou a slepicemi vojna, která skončila krvavou porážkou pernatců. Křik ten přivolal Martu, která se zděsila nad krveprolitím a spoustou způsobenou pošetilým děckem.

Druhá nehoda Rózky byl její pád se stromu; tak potrestala se sama; musila časně na lože a ještě několik dní po tom trnuly jí všechy údy.

Jindy našla zase Růžena v zahrádce otevřená dvířka; nemohouc odolati pokušení vyběhla ven, a utíkala dále do širého kraje. Běžela hodně dlouho, nasytivši se však brzy volnosti chtěla se vrátiti; ale čím dále běžela, tím byl jí kraj neznámější. Kam pohlédla, všude pusto, prázdno, ticho; unavena usedla na mezi u silnice a čekala, co se stane. Konečně jela kolem stará obchodnice, která ujavši se zbloudilé, zavezla ji do blízkého města. Šťastnou náhodou přišla Růžena tu do domu paní Rychlé, která se nekárané dívčiny ujala jako druhá matka.

Nyní počíná v životě Růženy veliký obrat; paní Rychlá je vzornou matkou a vychovatelkou svých dětí, s nimiž neustále se obírá, je vyučuje a vede k dobrému. Růžena dosud neslyšela ani o Bohu; paní Rychlá vkládá první zrnko lásky Boží do vnímavého jejího srdce. Símě paní Rychlou v útlou duši Růženčinu zaseté prospívá velmi zdárně, tak že otec vrátivší se z Ameriky nalézá v Růženě obětivou a láskyplnou dceru.

Kniha »Roza« jest psána velmi poutavě, a hodí se zvláště pro děvčata. Velmi dojemně psány jsou kapitoly, kde líčí se smrt paní Volné a smrt churavého Vladimíra. Skotačivá, ale jinak dobrosrdečná Růžena stává se ve vážných chvílích těch zcela jinou a pohlíží od doby té na život také ze stránky vážné. Ale také humoristické a veselé příhody jsou v povídce; Arnošt, mladý student, dlící u tety Rychlé na prázdninách, jest takovým živlem obveselujícím šťastnými nápady svými mladou chasu v domě paní Rychlé. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 37. Číslo 2. Smíření. Obrázek z venkovského života. Napsal Karel Karásek. V Praze 1906. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Francl. — Milý a nemálo poučný obrázek nakreslil čtenářům Hlasů pan spisovatel svou povídkou »Smíření«. Mezi dvěma sousedy, Tichým a Svobodou, trvá dráhnou dobu nepřátelství, jež obě rodiny těžce nesou. Zvláště trpí Tichých Annička, oblíbivší sobě Svobodova Václava. Svoboda snaží se o smíření se sou-

sedem a použije k tomu neštěstí, kteréž jej (Svobodu) ztrátou dobytka stihlo. Chce vypůjčit si od Tichého peníze a při tom zase s ním se spřátelit, leč jeho pokus nezdaří se pro neústupnost a umíněnost Tichého, který po rozmluvě tím více na Svobodu zanevře. Také na Tichého přikvapí neštěstí. Cikánky ukradnou mu spořitelní knížku a jen opatrností úředníka záloženského uchráněn byl veliké ztráty. Nadto přepaden byv cikánem, těžce byl raněn a nalezen v bezvědomí mladým Svobodou. Václav poskytne těžce raněnému první pomoc a postará se, aby přispěním lékařovým dovezen byl domů. Za to se Tichý Václavoví zle odmění. Udá jej u soudu jako pachatele na něj spáchaného útoku. Nevinna Václavova vyjde však při přelíčení na jevo, když tě náhodou vypátrán byl pravý pachatel. Svobodovi, otec i syn, Tichému odpouští. Následuje trvalé smíření obou rodin, jež nadto upevněno sňatkem Václava s Tichého Aničkou. Povahy jednotlivých, v děj zasahujících osob jsou ve vypravování samém, pěkně upraveném, přesně vylíčeny. Že tento zábavný obrázek i dosti poučným jest, již s hora uvedeno.

Josef Herzig.

Zábavy večerní. Redaktor: Emanuel Žák. Ročník XXVII. Číslo 3. Dílo 150. Alois Dostál: Dárek z cest. Praha 1906. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Milovníky dobrého zábavného čtení obdařil chvalně známý a oblíbený spisovatel novou povídkou nazvanou »Dárek z cest.« Učitel Holánek, kterýž se svou matkou domácnost sdílel, rád o prázdninách cestoval. Matka sobě přála, aby syn brzo do své domácnosti přivedl hodnou nevěstu, leč on se k tomu neměl; až jednou sdělil s matkou, že hodlá se zúčastnit hromadného výletu do Italie, a tato žertem pronesla, aby jí z cesty konečně přivedl dárkem nevěstu: Žert stal se skutkem. Holánek na výletu do Italie, jejž ve větší společnosti konal, seznámil se s Julií, dcerou zámožného rolníka Mánka. Poznav časem, že by Julie jemu dobrou ženou a matce vhodnou byla nevěstou, navázal s Mánkovými přátelské styky a konečně brzo po návratu z cest přivedl matce své dárkem z cest Julii Mánkovu, svou nevěstu. Osvědčené péro páně spisovatelovo dovedně sloučilo v této povídce zábavu a poučení. Poučným pro čtenáře jest totiž zdařilý popis cesty do Italie, specielně velkolepého výletu do Postojné, Terstu, Miramare a Benátek. Prosté a pravdivé líčení této cesty, vespolné zábavy spolucestujících, rozličných chvílkových příhod i událých nehod, vypsaní všeho, co výletníci viděli a příjemného i nepříjemného zažili, dojista každého čtenáře od počátku až do konce cesty i děje vypravovaného v příjemném napjetí udrží, mile pobaví a nenápadně poučí. Posudkem tímto jest kniha již z dostatek doporučena.

Josef Herzig.

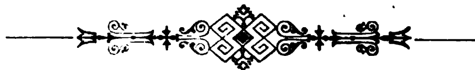
Rudyard Kipling. — Mám před sebou knihu »Stateční kapitáni« od R. Kiplinga v překladu Pavly Moudré. Práce tohoto slavného autora jsou opředeny zvláštním kouzlem, že je čtu několikráte. Jsou jako svěží, v bujné zeleni zatopená oasa uprostřed pouště horkých, smyslných vášní. Nečekejte fantastických dobrodružství, které krev dráždí, nikoliv, střízlivý život rybářů novofundlanských kreslí zde autor, ale jak pravdivě, věcné a krásně! Celý obraz zasazen do amerického, sensačního rámu. Zde obsah: Syn milionářův Harvey Cheyne, šestnáctiletý, rozmazlený a svéhlavý hoch, koná cestu s matkou na velkém parníku po oceánu. U Nového Fundlandu spadne do moře z lodě a zachrání jej rybářská škuna Were-Here. Spravedlivý a přísný Disko Troop, majitel lodi, vezme hocha do otěží. Jest to zajímavá scéna, jak nadutě se staví zachráněný hoch vůči drsnému námořníku a s jakým humorem dostává se mu odbytí. Když vzdorně chce si vynutiti návrat domů, Disko jen hlavou pohne: »Možná že to udělám, možná že ne. Stáhni si trochu žaludek, mladíku. Je pln mých potravin.« — Harvey sáhá pro bankovky do kapsy — měl dvě stě dollarů na měsíc — ale vytáhl jen vlhký balíček cigaret. »Takové papíry nejsou dle zákona v oběhu, a mimo to jsou škodlivé plicím; bručí Disko »Hoď to přes palubu, mladíku, a hledej znovu.« — A když za těžkou urážku dostane se mu políčku, marně chválí Dau, hoch Troopův svého otce, jak je hrozně spravedlivý. »Vypadá tohle jako spravedlnost?« Harvey ukázal na zkrvácený nos. — Záhy však nadaný hoch podrobuje se nutnosti, chápe se práce rybářské a učí se znáti cenu vydělaného chleba. Pohádkám jeho o otci milionáři žádný z mužstva nevěří, ale hocha mají rádi. Život na lodi je líčen velmi zajímavě. A když konečně v září v Glaucesternu škuna zakotví, telegrafuje otci své zachránění. Král železnic, aby vyhověl zármutkem pološílené manželce a její touze po synu, kterého měli za ztracena, dá vypraviti svůj nádherný železniční vůz ze San Diega až do Glaucesternu, 2350 mil za tři dny. A již létnou přes rokle a pralesy jako Mark Twain za bílým slonem. Napravený hoch zůstane námořnictví věren. — Jsou tu sice některé protikatolické poznámky na př., jak získá

Manuel, zachránce hochův, dobročinností svou od »ušňupaného, portugalského kněze odpustky na šest měsíců« nebo Dán kárá hloupou, katolickou pověru, co ze železa jest, že se nemá mrtvému bráti. Vydražil totiž nůž po utonulém plavci a potom na udici mrtvolu jeho táhl na loď. V těch věcech mluví anglikán Rudyard Kipling jako slepý o barvách. I z psychologického stanoviska leccos dalo by se namítati na př., tak zásadní proměna povahy šestnáctiletého jinocha, vychováním matky zkaženého od května do září nedá se snadně mysleti a láska k špinavé lodi rovněž je těžce pochopitelna u hocha světem zhýčkaného. Byl by prý nejraději řval bolestí, že malá škuna odjíždí, (str. 211.) — Ale sama myšlénka knihy, buditi úctu a lásku k práci, poslušnost a zdrželivost k starším, zajímavé líčení přírody a života rybářského, výborná charakteristika osob, přirozený humor, úsečný, ale neobyčejně vystižný sloh, toť jsou přednosti této zajímavé knihy jako i ostatních Kiplingových děl. Jak se tato kniha octla v knihovnách žactva obecných škol, jest mi opravdu s podivem. Pro mládež, předpokládajíc zeměpisné i jiné vědomosti, jest to četba těžká a nestrávitelná. Stejným asi způsobem nevhodnou četbou zdají se mi Jana Havlasy Povídky z Tater, které rovněž jako na komando v žákovských knihovnách se objevily. K účelné četbě takových děl předpokládá se mnoho, s čím i dospělý, průměrně vzdělaný čtenář zápasí. —

Proč je R. Kipling tak oblíben, soudím z několika příčin. Historie bojů, zápasů a strádání tvorstva nalézá vždy vděčných čtenářů. Podnikavost a touha po zdokonalení je člověku vrozena a tak i zájem pro trpícího a vždy výše a výše k cíli stoupajícího hrdinu přirozeně z té vlastnosti vyplývá. Cíl, za který člověk bojuje, vtiskuje té či oné knize pečeť své přednosti. Je-li to boj za skývu chleba, zápas s nepřející přírodou u prostřed tisícerých nebezpečí, na neznámé půdě daleko od lidské společnosti — povstávají robinsonády, rostoucí jako houby po dešti. A myšlénka vedoucí k samostatnosti, vynalézavosti a nadšení pro práci není nikterak špatná, ale přehnanost a nemožnost vypravovaného, jakož i velké nedostatky uměleckého tvoření strhují myšlénku pod niveau všednosti. Přes všechny úšklebky máme dnes Robinsonů v každé řeči tisíce exemplářů. Bylo správně řečeno: Blondin přešel po laně vodopád Niagary a my nevíme, proč? Já bych si troufal odpověděti: za tučný honorář. Vynikající osobnosti těmto spisům tak skvělá doporučení dáti neměly. Autor prý mnoho scestoval, má bohatou fantasii. Charašo. Bezpáteřné spisy sloužící k podráždění nervů nestanou se uměleckým dílem, když tu a tam zachřestí růženec. Krvavý tomahawk Vinnetoua a nilský bič Halefa Omara je křiklavou stafáží k zvonku nějaké kapličky moudrého Pedera. Proč ono »probatum est« jeho knihám přitisknuto bylo, soudím, že jsou prosty nesmyslné erotiky a to jest jejich předností. Balsám křesťanské lásky Old Schatterhanda na rozbité lebky nestačí. — Velké oblibě pro svou ušlechtilou tendenci těší se díla o prvních křesťanech. Fabiola, Ben Hur, Quo vadis jsou práce světového významu, zvlášť dílo Sienkiewicóvo, kde vznešený obsah (bez »méně vznešených« scén«) snoubí se s historickou podrobností a uhlazenou formou. Dílo toto nesevšední několik století. —

»Knihy džunglí« otvírají nám pohadkové bohatství indyckých pralesů a močálů. Krásné a pravdivostí dýchající líčení života v přírodě. A nyní vám autor objeví v džunglích lidského tvora, dítě. Jeho schopnosti a snahy uprostřed ptactva, plazů a čtvernožců, charakteristické vystupování — řekl bych po lidsku — všech zvířat. Řevnivost opic atd. Až konečné uvědomění lidské důstojnosti vrací jej lidskému krbu. Indické ovzduší autorovi svědčí, tam jest doma. Ale i jinam Všudybyl zabrousí. Vezměte jeho nepředstižné »Pohádky« a čtěte: Jak přišla velryba k jícnu. — Jak přišel velbloud k hrbu. — Jak přišel nosorožec ke své kůži. — Jak přišel levhard ke skvrnám. — Sloní mládě. — Písnička o staříku klokanu. — Původ pasovce. — Jak byl napsán prvý dopis. — O krabu, jenž si hrál s mořem. — O kočce, která chodila samotna. — O motýlu, který dupal. — O nebojte se, že vás četba unaví. Jest s podivem, jak výtečnými spisovateli Angličané se mohou pochlubiti. a to v každém oboru. —

Až vás omrzí všechny fňukavé historie zhrzené lásky, až budete zívati nad duchaplnými cestopisy a tragediemi s rozbitým automobilem na poslední stránce (Musy již odstrojily schromlého Pegasa a jezdí dnes na automobilu!), až přečtete české autory a zachce se vám překladu, chopte se Kiplinga již pro tu jeho lásku k přírodě. Tolle, lege! *Miloslav Javorník.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Projev o školské situaci. Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal v neděli dne 15. července v domě družstva Vlast třetí schůzi v roce 1906. — Jednatel dp. Antonín Suchoradský, katecheta, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Na katolickou půjčovnu knih povolil výbor 20 K a stvrdil volbu p. Tom. Jos. Jirouška za kustoda této půjčovny, jež bude na podzim v domě družstva Vlast otevřena. Knihy si mohou vypůjčovati venkovští členové Jednoty, ale osobně, poštou se jim knihy nebudou zasílati. — K odhalení desky Frant. Pravdy v Nekrasíně a k sjezdu družstva Vlast v Jindřichově Hradci odešle Jednota pozdravné přípisy. — K návrhu p. Jos. Hnátka vydá Jednota čas od času brožury na obranu katolické výchovy ve škole a začne se s nimi, až se sejde materiál. — Jednota jest ochotna na venek vysílati řečníky.

Hlavním programem schůze byl projev o školské situaci. V té věci promluvili pp.: říd. učitel Jos. Kafka, jehož řeč tvoří osmý vychovatelský leták; učitel Vl. Jelínek, katecheta Ant. Suchoradský a redaktoři T. J. Jiroušek a Tomáš Škrdle.

Redaktor Tomáš Škrdle: »Poukazuji vám, pánové, na krásné články ve »Vlasti« uveřejňované »Afera prof. Judy«, kdež se logicky a důrazně dokazuje, jaké povinnosti má profesor a učitel k církvi a k nábožensko-mravní výchově dle zákonů státních. Všude se respektuje zákon, jenom k církvi hledíc nohama se šlape!

Stát si vydržuje policii, vojsko a různé úřednictvo, aby si vynutil respektování zákona. Neplní-li někdo státní zákon, stát se neptá, je-li to vinníku vhod či nevhod, srovnává-li se to s jeho svědomím čili nic, ohrožuje-li to vinníkovo přesvědčení čili nic; stát řekne krátce a řízně: tady jest zákon, tys ho přestoupil a proto tě stihne trest. Je-li vinník státním služebníkem nebo úředníkem, stát ho sesadí a propouští a odkazuje ho na soukromou výživu: - živ se, jak chceš.

Podoobně se chovají ke svým úředníkům a zřízencům správy zemské, okresní, obecní a různá společenstva a spolky. Vizte jen na př. socialní demokraty. Kdo by se z jejich organisace nepodrobil ústřednímu velení, kdo by na př., když jest stávka, pracoval, toho nejen ze svého středu vyloučí, ale ten nesmí vůbec mezi organisovanými pracovati a přijde-li mezi ně do práce, soudruzi práci zastaví na tak dlouho, dokud stávkokaz není propuštěn a ze závodu se nevzdálí.

Rozhlížíme-li se po celé naší státní a občanské i spolkové společnosti, vidíme všude, že se přísně k tomu přihlíží, aby se plnil zákon státní, zemský a spolkový, a kdo ho neplní, ten se vylučuje ze společnosti jako člen nehodný a nezpůsobilý.

A dívejme se nyní na církev a na náboženství. I ta má své zákony a pravidla a stát řadu těchto zákonů uznává a ve škole stát přímo ve vlastním zájmu nařizuje nabožensko-mravní výchovu. Zde tedy část zřízení církve prohlašuje se za státní zákon, ale jak se to zde praktikuje!

Masaryk a jeho učeníci proti tomuto zákonu ostře vystupují, různí profesoři a učitelé jej přestupují, to vědí obce, okresní i zemské školní rady, to vědí politické úřady, to se ví v ministerstvech — ale hle, týž stát, jenž každého trestá hned, kdo přestupuje různá jeho nařízení, zde mlčí, nevidí a neslyší, zde se krčí a nevěreckému proudu nechává volný průchod.

Co tu činiti, jak se brániti? Braňme se tiskem, bičujme všecky přehmaty školské v našem katolickém časopisectvu, jak to činí »Čech«, »Vychovatel« a »Naše Listy«.

Semkněme se: šlechta, kněží vyšší a nižší, kněží i laikové, organisujme se po způsobu Prahy, která v půl létě zmobilisovala 10.000 katolíků, kterážto mocná organisace postupuje do pražských předměstí a bude míti brzy vliv na značnou část Čech. Zorganisujme se po celé zemi ve Straně katolického lidu v Čechách, a to rychle a rázně.

Boháči mezi námi dejte na tisk a na spolky a na agitaci peníze a my menší vykonáme v organisaci potřebnou práci.

A co jest nejhlavnějšího: Stůjme všickni proti pokrokovým a nevěřícím učitelům na stráži, hajme úzkostlivě vážným a důstojným způsobem svých práv ve škole a na školu; my, co ve školách učíme, plňme věrně své povinnosti, plňte povinnost i vy, kteří zasedáte v místních, okresních a zemských školních radách.

Všude: ve státě, v zemi, v okresu i v obci i ve spolcích, kdo nechce plniti zákonných předpisů, jde ze svazu té společnosti, vylučuje se ze spolku a z úřadu. Působme k tomu, ať jde z úřadu i nevěrecký učitel, nechce-li plniti státní zákon o nábožensko-mravní výchově. Škola tu není k tomu, aby se podrobovala vůli nevěreckého učitele, naopak učitel se musí podrobiti školnímu zákonodárci. Působme

k tomu tiskem, schůzemi, ohraženími, protesty, ne tajně: veřejně, a neustaňme — nebo se jedná ve škole ne o nás, ne o učitele, ale o statky drahé naší víry.

Ostatní referáty uveřejnily »Naše Listy« roč. XV., č. 47., 48. a 49. Tam čtenáře »Vlasti« odkazujeme.

Zrušení církve přál by si vroucně pan profesor Dr. Masaryk. Napsal aspoň ve své brožurce »V boji o náboženství« (str. 40.): »Rovnost musí být nejen politická, a socialní, nýbrž také náboženská. To znamená *zrušení* všeho aristokratického kněžství a církve, jakožto instituce politické vedle a nad státem . . . nám stačí stát . . .« Z pana profesora Masaryka stal se od jisté doby veliký chvalořečník státu. Naproti tomu sociolog *E. Galabert* zabývá se v časopise *Revue internationale de sociologie*, dir. R. Worms, 7. année 1899 ve článku »Le pouvoir spirituel« otázkou moci duchovní (p. spirituel) a světské (p. temporel) a má za to, že ve společnosti mají býti rozloučeny. Galabert ve zmíněném článku ukazuje, že při nynější organisaci moci zákonodárné a poměrech života politického jeví se stále větší *nezpůsobilost státu k řízení duchovního a mravního života*, jež státu ukládají ti, *kdož ztratili víru*. Úkony tyto přejal dle mínění Galabertova stát toliko přechodně, nemoha a nechtěje je zůstaviti církvi (katolicismu). Budoucím, vhodnějším držitelem moci duchovní bude prý zvláštní organisace (církev!) *vědecká*, všeobecně lidská, která bude míti sekce národní . . . Jinými slovy: zrušte církve a zařiďte si nové. Galabert aspoň chápe, že bez nějaké církve to nejde. Ale Masaryk chce náboženství bez církve a myslí, že náboženství bez církve jest možné. Neví, že všechny řeči o nějakém náboženství bez církve, o náboženství, jež by nebylo vázáno na žádnou církev, na žádnou formu, jež by existovalo snad pouze v srdci, že všechny řeči o t. zv. »čistém« abstraktním náboženství jsou právě jen řeči a klam . . . Pan profesor je vůdcem *realismu*, ale někdy se stává *idealistou! Hck.*

Protestantští pastoři jindy a dnes. — Němečtí kazatelé táhnou dnes v houfech do Rakouska, aby nás osvobodili od římské pověry a rozžehli nám pochodeň čistého evangelia. Kam nemohou vniknouti, tam pošlou aspoň své traktáty nebo v Německu nashromážděné groše, jimiž hnutí »Los von Rom« podporovati se snaží. Dnes ovšem již nikdo nevěří, že by toto působení pastorské mělo podkladem nějaké důvody náboženské, kdyby páni pastoři chtěli pomáhati na nohy náboženství, pomáhali by mu nejprve doma v Německu, kde náboženství jest v naprostém úpadku nejen na universitách, ale i na samých protestantských theologických fakultách . . . Jiné jsou to důvody, které ženou pány pastory do boje a jsou to tytéž důvody, které poháněly pány pastory již ode dávna. Že tomu tak, dosvědčuje sám náš zvěčnělý básník *Vítězslav Hálek*, jenž ve svých vzpomínkách »Z cest« (*Spisy Hálkovy* poř. Ferdinand Schulz, díl XI., v Praze, nákl. Dra. Ed. Grégra, 1887, str. 180) napsal: »Člověk by ani neuvěřil, kam až dostali se roznášeči německé kultury, a to s plným vědomím, že podnikají dílo spasitelné. Neuvěřil by tomu, že i v Srbsku a podunajských knížectvích vůbec jsou sorganisováni emisionáři vyslaní od spolku Gustava Adolfa, kteří ve svém postavení, co pastorové *vědí velmi dobře, že konají dílo německé.* Pastorové ti scházejí se pravidelně každý rok, pokaždé na jiném místě a referují velmi svědomitě o pokrocích svých duší, jaké zpozorovali co do víry i do uvědomění německého . . . Dobrá polovice těchto porad . . . byla syta podnícením se k dílu germánskému v těchto knížectvích . . .« Viděti z toho, že páni pastoři z Němec jsou dnes právě tací, jací byli již v roce 1866, když Hálek své vzpomínky »Z cest« psal. Ale co by řekl dnes Hálek podobným pastorským přítelíčkům à la Herben?

Odpadlý kněz každý po svém odpadu pokládá se za obrovského velikána a povolána k tomu, aby honem všemu lidstvu napsal své vzpomínky a memoiry, jakoby opravdu lidstvo nemělo nic jiného na práci, než čísti, jak ten či onen kaplan, o němž dříve živá duše nevěděla, *nevěřil*, přes to šel do semináře, dal se živit, dal si *vsugerovat (!)* pobožnost, takže na konec skoro věřil, dal se vysvětit, šel do duchovní správy, prodělával krisi až — našel chleba jinde a vystoupil z církve. Jest typickým, že každého takového apostaty celý ten pochod byl stejný, ale každý o něm musí psát a omlouvat se, že mu dříve vše bylo vsugerováno. Járku, nám se ale zdá, že právě tak i každý odpadlík, chce-li přehlušit svědomí, musí si opět po svém vystoupení z církve *vsugerovat*, že v církvi bylo vše špatné a sám sobě musí sugerovat, že opravdu bylo velikostí charakteru něco dobrovolně na se vzít a pak to pohodit . . . Kdyby si to takový odpadlík sám *nevsugeroval*, sám by tomu nevěřil. A kdyby věděl, že mu to každý věří, nestaral by se tak o to, aby se před celou veřejností honem obhajoval, když ho veřejnost ani nezná!

Bázeň před klerikálním gymnasiem. Někteří z profesorů středních škol pražských vydali v denních listech provolání na všechny profesory, aby sbírali a odváděli příspěvky na dívčí gymnasium »Minervu«, následujícím odůvodněním:

»K těmto obtížím přistoupila ještě letošního roku okolnost, že založeno bylo na Král. Vinohradech soukromé dívčí gymnasium, které jsouc úsilně podporováno, *může se státi »Minervě« nebezpečným konkurentem* . . .« Bojíte se pánové, konkurence klerikálního gymnasia?? Přejeme i »Minervě« hojně zdaru, ale podle našeho mínění — solidní ústav konkurence se nebojí, nýbrž naopak právě si jí přeje!

Červnové číslo francouzské revue »**Le Mois litteraire et pittoresque**« přináší zajímavou stať o šestnácti compiègnských Karmelitkách, popravených za revoluce, dne 17. července 1794, jež byly Piem X. 27. května 1906 prohlášeny za blahoslavené. Pisatel této stati vypraví podrobně o jejich příchodu r. 1641 z Paříže a z Amiensu do královského města Compiègne, kde zprvu obývaly malý dům »Toison d' or« v ulici »rue des Minimes«, a bylo jim krutě živořiti, až posléze královna, dcera Filipa III., rodilá Španělka, ujala se tohoto řádu sv. Teresie, pocházejícího původně z vlasti její, a uvedla jej do svého zámku. Tehdejší zámek, pocházející z doby Karla V., nebyl ovšem tak nádherný a rozsáhlý — jak dočítáme se ve stati — jako zámek nynější z doby Ludvíka XV., o čemž nejlepší svědectví podává sám Ludvík XIV., řka: »Ve Versailles bydlel jsem jako král, ve Fontainebleau jako šlechtic, v Compiègne jako rolník.« Dále uvádí spisovatel statě — jména členů královské rodiny, již často a rádi v blízkosti těchto chudých řeholnic dleli. Též líčí jich zbožný, avšak velice chudobný způsob života, prostičké jich celly a obleky, sestávající z hrubé látky, ze škapulíře, z koženého pasu a ze španělských sandálů. Mezi jiným uvádí konečně i životopisy některých řeholnic, které doprovází svým vypravováním až na guillotinu. Dlužno ovšem ještě se zmíniti o 7 velmi zdařilých illustracích, mezi nimiž nalézáme i plán města Compiègne z roku 1637. *A. V.*

Kdo má pravdu? Říká se: kolik hlav, tolik smyslů. A opravdu nenajdou se snad dva lidé, kteří by o téže a jediné věci utvořili si jeden a týž úsudek. O každé věci soudí si každý jak chce a neváže se nikterak na úsudek druhého... Nemáme nic proti tomu, i my uznáváme onu »volnost přesvědčení«, ale bohužel, čím více tuto volnost přesvědčení dopřáváme jiným, tím méně uznává se od našich nepřátel právo, že i my můžeme míti své přesvědčení a že i my máme právo své přesvědčení volně projevit . . . Když hlásáme nerozlučitelnost manželství a stavíme se proti uzákonění civilního sňatku, jsme zpátečníky, hlupci a vypovídá se proti nám boj na celé čáře. A přec nejsou to jen pouze klerikálové, kteří o podstatě manželství nemají tytéž zásady náhodou jako socialní demokraté z »Práva Lidu« a »Záře« nebo třeba i pan Dr. Bouček. Mimoděk mně při onom nyní časovém sporu o reformu manželství připadají následující výroky, jež citovati budu v originále:

»Die Ehe ist *ein Heiligthum*, in welchem in der tiefsten Innerlichkeit die erhabensten Beziehungen des Menschen *mit Gott*, der Natur und Menschheit gepflegt werden . . . In dem *Rechte* aber muss die Ehe ihre Stütze finden, um auch in der Gesellschaft ihren wesentlichen Charakter zu bewahren. *Die Ehe ist also nicht rein rechtlicher Natur.* Sie ist vor Allem eine *ethische* Lebensgemeinschaft. Das Recht kann sich zwar nicht mit der Auseinandersetzung dieser ethischen Seite der Ehe befassen; aber es muss sich nach ihr richten und *Nichts festsetzen, was dem Grundcharakter der ganzen Einrichtung zuwinder ist*... Die Ehe muss sowohl als eine, durch die Religion und die Kirche geheiligte, ethische Lebensgemeinschaft, als auch als ein, durch den Staat überwachtes, Vertragsverhältniss angesehen werden . . . Die Ehe als die, in freier Absicht geschlossene, vollkommenste Lebenseinigung zweier Personen verschiedenen Geschlechts, ist ihrer Bestimmung nach *unauflöslich* und wird auch in dieser Absicht von beiden Theilen eingegangen, in dem die Liebe, die bei ihnen vorausgesetzt werden muss, dem Gedanken gar nicht Raum gebt, dass diesses Band jemals gelöst werden könnte. Die Unauflösslichkeit dieses Bandes liegt also in dem Wesen oder der Idee dieser Gemeinschaft . . . Die Civilehe ist immer eine, wenn auch rechtlich bestehende, doch unvollkommene Ehe und es bleibt die höhere Aufgabe, dass die gesellschaftlichen und religiösen Verhältnisse sich so ordnen, dass derartige Ehen überhaupt nicht vorkommen... Im Allgemeinen ist es die Aufgabe der Gesetzgebung, welche den sittlichen und rechtlichen Charakter der Ehe festhalten muss, die Trennungen oder Scheidungen *nicht zu erleichtern*, sondern in dem Masse zu erschweren, *als es überhaupt möglich ist*, um nicht einerseits die rechtlichen Ehen überhaupt zu vermindern und unsittliche Verhältnisse hervorzurufen, und um nicht anderseits Verhältnisse, in denen das Wesen der Ehe verletzt ist, und die sittliche Persönlichkeit des einen oder andern Theiles selbst Gefahr läuft, aufrecht zu erhalten . . . Immer muss die Trennung der Ehe als ein Übel betrachtet werden, welches auch durch die höhere sittliche Cultur der Menschheit möglichst überwunden werden soll, damit das Ideal der Ehe immer vollkommner im Leben dargebildet werde.« A kdo se odvažuje toto vše tvrdit?

Není to žádný klerikál, ale byl to nejprve soukr. docent právní vědy na universitě v Göttinkách, později řádný profesor filosofie na universitě v Brusselu a posléze profesor právní filosofie a státní vědy na universitě ve Štýrském Hradci — *Dr. H. Ahrens*. Ze spisů jeho jest známější »Cours de philosophie«, jenž vyšel v Paříži a přeložen byl do hollandštiny. Jeho spis o právní filosofii vyšel též původně francouzsky a přeložen Trincherou do vlaštiny, Navarrem do španělštiny, přeložen i do maďarštiny a spracován i samým autorem německy pod názvem: »*Die Philosophie des Rechtes und des Staates.*« Wien 1852. Z prvého dílu tohoto spisu: »Die Rechtsphilosophie oder das Naturrecht« (str. 576 nsl.) citovány jsou svrchu uvedené výroky ... Ovšem, když prof. Ahrens tyto své zásady o manželství psal, nebyl ještě pan Dr. Bouček na světě a nemohl pan profesor vědět, že po mnoha letech se najde nějaký pan Bouček, jemuž názory uvedené budou příliš zpátečnické ... Tak svět odplácí. Byly doby, kdy byl Ahrens slaven, dnes se ho musí zastávati jen — klerikálové!

Paběrky z novin a veřejného života.

Komité pro oslavu Fr. Pravdy a slavnosti v Jindř. Hradci konalo dne 30. července t. r. za předsednictví far. Vl. Hálka 10. závěreční schůzi. — Předloženy byly další došlé a dosud neuveřejněné telegramy a dopisy. — V Jarošově mají ještě asi 3—400 pohlednic s rodným domem Fr. Pravdy. Stojí 10 h. a objednávky vyřizuje farní úřad v Jarošově u Jindř. Hradce. Užitek z nich připadne na výdaje s oslavou Fr. Pravdy spojené — stálať jen hudba 160 K. — Časopisy »Ohlas od Nežárky«, »Národní Politika«, »Hlas Národa«, »Vaterland« a brněnský »Hlas« (tento po třikráte) referovaly o slavnostech našich, začež jim komité pražské děkuje. — Vydání s pořízením desky spojené činí 773 K 02 h, sbírky však vynesly pouze 636 K 50 h, i nedostává se 136 K 52 h. Prosíme ctitele Pravdovy, aby tento deficit dalšími milodary uhradili. (Praha, čp. 570-II.) — Deska Fr. Pravdovi věnovaná líbí se vseobecně jak se stránky umělecké tak i esthetické. — Všem, kdož k zvýšení oslavy Fr. Pravdy přispěli, vzdává pražské komité srdečné a upřímné díky. — Samo pak prohlašuje, že tuto práci podniklo a skončilo rádo a s láskou k oslavenci, který byl čestným členem družstva. — Budiž ještě i to podotknuto, že právě působením družstva Vlast bylo v posledních letech zakoupeno a do knihoven pro lid uloženo veliké množství Pravdových spisů, čímž byla památka zesnulého miláčka českého lidu Fr. Pravdy prakticky oživována. — Touto zprávou končí se činnost pražského komitétu.

Dozvuky k našim slavnostem v Jindř. Hradci. — Uvádíme zde zprávy dvě: jednu méně příjemnou, druhou milou.

»Čas« ze dne 26. července č. 204 přináší o našem socialním večeru v Jindř. Hradci potupnou lokálku, kterou zde pro její sprostotu reprodukovati nebudeme, připomínajíce, že si dva studující vys. škol z Jindř. Hradce dělali o průběhu našeho socialního večera poznámky a při tom se neslušně chovali. Mladíkům těmto byly druhého dne, když se do schůze dostaviti chtěli, přede dveřmi do sálu legitimace přetrženy a oni jako nezbední posluchači byli domů posláni — z té příčiny má »Čas« pouze večerní zprávu. My mu gratulujeme k takovým zpravodajům.

Druhá zpráva jest pro nás velice potěšitelnou. Red. »Vlasti« Tom. Škrdle zaslal Jindř. Hradeckému místnímu komitétu písemné poděkování za všecku práci a lásku, která nám byla v Jindř. Hradci prokázána a obdržel od úřadujícího náměstka městského starosty dne 1. srpna přípis tohoto znění:

»S potěšením přijal jsem Vašnostin ctěný dopis a ujišťuji, že jsme mile přání Vašemu vyhověli a komité utvořili, by tak vzácný a důstojný sjezd v našem milém městě mohl býti pořádán.

Jsme Vám, vysoce ctění pánové, velice povděčni za Vaše poučné přednesy, jakož i zdejší obyvatelstvo.

V pádu, že by se budoucí léta podobný sjezd měl v našem městě pořádati, jsme ochotni zdatně spolupůsobiti a Vás ve Vašem těžkém a namahavém sjezdu podporovati.

Znamenám se v dokonalé úctě se srdečným pozdravem i na ostatní pány

nejoddanější

V Jindřichově Hradci, 31. července 1906. Fr. Kopidlanský.

Táborská »Jiskra« a Pardubická »Osvěta lidu« o našich slavnostech na jihu Čech. — Jedním z nejjizlivějších časopisů protikatolických jest Pardubická »Osvěta lidu«. V ní čteme dne 14. července o našich slavnostech toto:

Odhalení pamětní desky spisovateli P. Pravdovi v Nekrasíně u Jindřichova Hradce zneužili klerikálové způsobem opravdu mazaným pro své cíle. Farář Jarošovský poslal pozvání všem spolkům, aby se súčastnily slavnosti odhalení pamětní desky spisovateli Pravdovi. Spolky ochotně svou účast přislíbily, ale teď najednou, jak táborská »Jiskra« sděluje, vylézá čertovo kopýtko. Pořádání slavnosti mají úplně v rukou kněží. Řídí ji literární sekce družstva »Vlast«. Leč nechme mluvit »Jiskru samotnu: »Jako vše, čeho se černé ruce dotknou, se zvrhá, tak i tato slavnost není než šikovným manévrem černé internacionály, založiti na českém jihu novou organisaci katolickou. Rozevřete pozvání, a hle! unitř pozvání ku sjezdu družstva »Vlast«, který se bude konati v Jindřichově Hradci u příležitosti odhalení desky Pravdovy. A zde je vlastní význam celé akce. V neděli, 22. července, se koná na Střelnici slavnostní schůze socialní, na níž budou řečniti red. Jiroušek »O snahách social. družstva Vlast«; dr. J. Nejedlý »O právním a společenském postavení ženy v případě, že by došlo k reformě práva manželského«, a Th. Dr. Horský »O organisaci katolíků«. Druhý den jsou opět schůze, a to »Tiskové ligy« a »Spolku na zakládání katolických knihoven« a Literární sjezd družstva »Vlast«. Přednášky na nich obstarají sami kněží. Pro nás jest nejdůležitější nedělní schůze socialní. Dopoledne slavnost Pravdova, odpoledne národní slavnost, večer schůze socialní. Nesmrtelná je mazanost popů! Slavnostní nálady a rozjaření využijí ku svým rejdům. Na večerní schůzi seženou jistě mnoho účastníků, kteříž by jinak nešli. Ale rozjařeni ruchem slavnosti i alkoholem a pobízeni sladkým slovem velebníků půjdou poslouchat známé agitátory klerikální. Troufám si předpověděti, že vznikne vlivem této schůze katolická organisace rolnická v naší krajině a při bigotnosti českého jihu se bude značně šířiti.«

Čekali jsme schválně s odpovědí až po skončených slavnostech. A nyní odpovídáme, jak následuje:

Není pravda, že pořádání slavností měli úplně v rukou kněží, nebo: a) v pražském komitétu byli dva kněží, jeden laik, b) v Jarošovském byli jen dva kněží, ostatní (13) občané a v Jindř. Hradeckém zasedali čtyři občané a jeden kněz.

Není pravda, že teprve z pozvání vylezlo najednou »čertovo kopýtko«, nebo že budeme vedle oslavy Fr. Pravdy konati také schůze v Jindř. Hradci, sdělovali jsme ve »Vlasti« a v »Našich Listech« již nejméně čtvrt roku před tím a často jsme to opakovali.

Družstvo Vlast, Tisková liga i Spolek na zakl. katol. knihoven mají dle stanov právo konati schůze v kterémkoliv místě království českého — toho jsme užili a užili jsme ho právě v Jindř. Hradci, poněvadž jsme tam dva z výboru družstva Vlast studovali a tam nás tudíž vzpomínky z mládí táhly.

Je směšné, že bychom byli chtěli založiti na jihu katol. rolnickou organisaci a je přímo frivolní tvrditi, že lid slavností i alkoholem rozjařený . . . přijde poslouchat známé agitatory klerikální.

Valná část lidu, v Nekrasíně shromážděná, odešla po slavnostech domů, druhá část, hlavně Jarošovští, zůstali doma při své slavnosti v Riegrových sadech a do Jindř. Hradce vrátili se pouze místní katoličtí tovaryši, hasiči, církevní hodnostáři, my Pražané a několik delegátů a hostů. Naší socialní slavnosti v Jindř. Hradci v neděli večer pořádané súčastnila se domácí elita občanská, opustivši vábnou zahradní sokolskou slavnost, a nikoliv slavností a alkoholem rozjaření účastníci z Nekrasína . . .

Pius X. a katolické dětské družstvo. Sv. Otec přijal ve Vatikánské dvoraně 65 členů římského dětského družstva za vedení předsedy dr. Gulika a čestného předsedy dr. de Vaala. Každé dítě políbilo ruku papeži, načež předseda jej pozdravil řečí příslušnou. Sv. Otec mluvil o důležitosti tohoto dětského spolku a o vážnosti křesťanské práce. Předseda členům vyložil význam řeči Svatého Otce, načež všichni přijali jeho požehnání.

Encyklika italským biskupům o výchově a kázni kleru. Papež napomíná italské biskupy, aby svůj zřetel a energii obraceli k vážným následkům. Došly ho od mnohých biskupů trpké stížnosti na nekázanost — insubordinaci — kleru. Zejména mezi mladým kněžstvem tento neblahý duch činí pokroky a šíří se v seminářích. Papež žádá biskupy, aby od kněží a kleriků vyžadovali přísnou poslušnost, závaznou nejen pro všecky věřící, ale, a to hlavně i pro kněze. Platí to zvláště o těch diecesích, v nichž je nadbytek kněží; tam by měl býti svědomitý výběr před udělováním svěcení. Kněžství od Krista ustanovené není ledabylým úřadem, anebo zaměstnáním, k němuž by směl každý býti připuštěn. Jaká je výchova, takové je kněžstvo. Papež dále stvrzuje encykliku papeže Lva XIII. ze dne 8. prosince 1902, jakož i ustanovení kongregace a regulářů, vedle nichž navštěvování

universit mladým klerikům z vážných ohledů jest dovoleno. Zapovídá se seminaristům účastenství na agitacích, čtení časopisů bez dovolení biskupského. Kněžím se zapovídá v cizích diecesích kázati bez souhlasu biskupa. S kazatelen mají býti vyloučeny důvody, jež více se hodí do novin, anebo do akademických přednášek. Mají se bráti spíše důvody z bible. Neposlušní mají býti zbaveni kazatelského práva, ať by si to byl kněz světský nebo řeholní. Lépe jest, jsou-li věřící spokojeni s prostým farním kázaním a výkladem katechismu, než aby poslouchali kázaní, jež jim přináší více zlého, nežli dobrého. Mnozí kněží uvolnili se od duchovní vrchnosti pod záminkou, že přidali se k tak zvané křesťansky lidové činnosti. Účastenství na konferencích o křesťanské lidové činnosti duchovenstvu se zapovídá bez dovolení biskupa. Encyklika končí: Mocí své autority zapovídáme ode dneška rozhodně všem klerikům a kněžím svými jmény účastniti se na jakémkoliv od biskupa nezávislém spolku, dále pod uvarováním suspense ipso facto ab divinis zapisovati se do demokraticky nacionální ligy. (Patrně Murriho.)

† **Msgr. Josef Hessoun.** Dne 4. července zemřel v St. Louisu v Americe Msgr. Josef Hessoun, velezasloužilý vůdce českých katolíků v Sev. Americe, zakladatel amerického »Hlasu« a přečetných katolických spolků a organisací, americký Strossmayer. Narodil se 8. srpna 1830 ve Vrcovicích u Záhoří v kraji píseckém v Čechách, na kněze byl vysvěcen roku 1853. Působil v Sedlci u Blatné. Od r. 1865 působil záslužně v St. Louisu. Do Ameriky šel z čisté lásky k českému lidu na vyzvání biskupa Jirsíka. Vystavěl chrám sv. Jana Nepomuckého, školy, organisoval, psal, nezapomínal sbírkami ani na krajany ve staré vlasti. Nám na př. daroval na socialní sbírky 300 zl. Zesnulý byl též čestným kanovníkem českobudějovickým a čestným členem družstva Vlast. Pohřeb konal se 10. července za velikého účastenství. Requiem sloužil a pohřební obřady vykonal arcibiskup msgr. Glennon.

Kardinál Matthieu členem francouzské akademie. Francouzská akademie »nesmrtelných« v Paříži zvolila svým členem kardinála Františka Desiderata Matthieua. Kardinál Matthieu jest arcibiskupem toulonským. Od té doby však, co kardinálem byl jmenován (r. 1899), sídlí v Římě jakožto francouzský kardinál při kurii papežské. Proslul svými historickými spisy. V akademii stal se nástupcem kard. Perrauda, rovněž vynikajícího historika, biskupa autunského, kterýž letos v únoru zemřel. Kard. Matthieu nar. r. 1839, kardinálem stal se r. 1899. V nynější chvíli rozluky církve a státu jest volba jeho do akademie tím významnější.

Biskup elektrotechnik. Na Ischii v Italii zemřel tamější biskup msgr. Candido. Zesnulý byl znamenitý elektrotechnik. Již r. 1859 zavedl v Lecce elektrické osvětlení, první v Italii, promován byl na doktora mathematiky a přírodních věd. Dobyl několik prvních cen za zlepšení fysikálních přístrojů. Ve svém rodném městě Lecce důmyslným vynálezem zavedl jednotné elektrické bití na všech hodinách. Stalo se tak před 37 lety a dosud jeho dílo trvá. Vynalezl také plynoměr, jehož se v Italii hojně užívá. Město Lecce dalo na jeho počest razit zlatou pamětní medaili a zvěčnilo učeného biskupa bronzovým poprsím na radnici. Msgr. Candido byl však nejenom mužem vědy, ale i vroucí zbožnosti.

Slovinec biskupem v Padově. Sv. Otec Pius X. jmenoval biskupem v Padově msgra. dra. Aloisa Pelizza, kterýž je rodem Slovinec z Italie. Narodil se ve Fojdě roku 1860. Doposud byl ředitelem semináře ve Videmu.

Pomník Kolumbův v Římě. Pomník bude postaven Krištofu Kolumbovi v Římě. V Turině ustavil se odbor, jenž chce zříditi pomník Kolumbův ve Vatikáně. V čele je kardinál arcibiskup Richelmy. Provedení má se státi na památku 400letého úmrtí Kolumbova. Sbírky budou konány po celém světě.

Výročí 40letého kněžství slavil 15. července t. r. opat břevnovský Th. dr. Bruno H. Čtvrtečka. Nejdůstojnější jubilant narodil se dne 6. dubna r. 1845 v Algendorfu u Maršova na Trutnovsku. Dne 3. října 1861 vstoupil do řádu Benediktinského. Dne 26. listopadu 1865 složil sliby řádové a dne 15. července 1866 byl za kněze vysvěcen. Působil pak jako profesor na gymnasiu broumovském a dne 25. října 1887 zvolen za opata. V řádě opatů břevnovských od r. 993 jest opat jubilant 57. Za příčinou svého vzácného jubilea zavítal opat z Broumova na Břevnov, kde o pouti v chrámu Páně sv. Markéty, v němž prvou mši sv. obětoval, o 9. hod. dop. pontifikální mši sv. celebroval. Pan opat těší se nejlepšímu zdraví a svěžesti.

P. Tom. Weickert, učený Benediktin, zemřel náhle ve francouzském městečku Arcs sur Argens. Ubíral se právě z Říma do Lourd, aby tu, jako každoročně, i letos vypomáhal ve zpovídání, k čemuž jemu sloužila znalost jazyků; mluvil plynně německy, francouzsky, španělsky a anglicky. Zesnulý narodil se 20.

prosince 1863 v Oberelsbachu v Bavořích a ve 20. roce vstoupil v Severní Americe do řádu Benediktinů. Jako orientalista požíval světové pověsti a učení orientalisté všech národů uznávali jej za přední autoritu. Roku 1903 stal se prvním členem papežem zřízené komise pro biblické otázky.

Vynález katolického inženýra. Inženýr Branly, profesor na katolické universitě pařížské, vynalezl přístroj, kterým lze zameziti při telegrafii vzduchem, aby cizí elektr. jiskry telegrafování nerušily. Vláda vynález jeho dosud odmítá, ale v laboratoři vynálezcově pokusy zdařily se tak skvěle, že vynálezce prohlásil, že vláda při námořní bitvě bude nucena s jeho vynálezem počítati.

Katolický assyriolog. Učený francouzský dominikán O. Scheil proslavil se svými vědeckými cestami po Persii a velkým počtem publikací vědeckých a vydáním assyrských textů. Profesoři »Collège de France« i akademie jej jednohlasně předložili za nástupce assyriologie Opperta na jeho stolici. Ministr bohocty však se neřídil tímto návrhem. Tento skutek krásně charakterisuje jednání svobodného zednářstva. Scheil působí na »Ecole des hautes Etudes« (škola vysokých studií), kam jej povolal Combes. Atheisté profesoři žádali, aby Scheil byl povolán do »Collège«, poněvadž je nejlepším francouzským assyriologem. Profesor Fossey i jiní učenci jsou jeho žáky. Pouze pro jeho bílý habit volba byla překažena. Profesoři jsou velmi rozezleni, že návrh jejich byl zamítnut.

Juda bez konce. »Pozor« sděluje, že s Judou přišli se v Prostějově rozloučit na konci školního roku žáci některých tříd české reálky. Přišli ozdobeni rudými karafiaty, podali Judovi kytice rudých růží a karafiátů a knihy ve skvostných vazbách (»Písně otroka« a pod.) a pronesli »případné proslovy«. Demonstrují-li proti zemským a státním úřadům c. k. adjunkti, profesoři, učitelé, proč by nedemonstrovali i p. t. pp. školáci? Poměry jsou čím dál — pěknější!

Salesianský sjezd. Dne 4.—7. června konal se všeobecný kongres salesianských spolupracovníků v Miláně. Sjezd byl zahájen posvěcením kostela sv. Augustina, kteréž provedl milánský kardinál arcibiskup. Na schůzích bylo jednáno o výchově mládeže vůbec, o výchově studujících jinochů, řemeslníků a rolníků, o salesianských misiích; tyto záležejí hlavně v tom, že se poskytuje pomoc a ochrana vystěhovalcům, jich mateřským jazykem se jim podává náboženská útěcha v zámořských krajích. Celého sjezdu se účastnil kardinál-arcibiskup milánský, arcibiskupové ze Zadru, Ravenny a Sebaste.

Proti »reformě« manželství podány byly ve 2 měsících petice od 7853 obcí se 4,526.158 podpisy. Z toho připadá na Moravu 1297 obcí s 233.544 podpisy mužů, 249.275 podpisy žen. Na Čechy 2060 obcí s 391.897 podpisy mužů, 388.237 podpisy žen, ve Slezsku 172 obcí s 54.960 podpisy mužů, 58.673 podpisy žen.

Liberální profesor o konfesionelní škole. Pruskému ministru vyučování Studtovi zdařilo se veliké dílo. Upevnil a pojistil Prusku konfesionelní školu. Tím je Prusku křesťanská škola proti všem bouřím a útokům zachována. Císař Vilém také ocenil tuto zásluhu udělením Studtovi řádu černého orla. Zajímavo jest, že zákon ten sdělán byl za součinnosti liberálů. V pruské sněmovně jsou totiž tři skoro stejně silné strany: liberální, konservativní a střed. Obě poslední strany by byly dosti silné, aby jich spojením zákon byl uskutečněn. Liberálové nechtěli se však státi při sdělávání zákona školského pátým kolem u vozu, proto uzavřeli s konservativci v příčině školského zákona kompromis. Ten ovšem vyvolal v řadách stoupenců liberální strany odpor. Ale vůdcové liberální strany se ho nelekli a podporováni rozumnějšími živly jej překonali. A tak upevněna konfesionelní škola v Prusku i za součinnosti liberální strany. Mluvčí její pronesli při té příležitosti nejedno významné slovo. Tak zejména prof. Reinke, vynikající německý učenec, důrazně postavil se proti simultanní (interkonfesionelní) škole a pravil: »Jsem toho mínění, že by nebylo liberálním, nýbrž v nejvyšší míře antiliberálním, kdyby v obecné škole dítkám obojího vyznání jedním loktem bylo měřeno.« Dále vytknul Reinke nesprávnost tvrzení, jakoby simultánní škola byla zárukou konfesionelního smíru. Nikde, pravil, není konfesionelní nesnášelivost větší, v mnohých okresích simultánní školou postiženého velkovévodství badenského, kdežto jinde při konfesionelním školství je poměr daleko přátelštější. »Máme všechny příčiny postaviti hráz zpustošení všech náboženských a mravních ideálů, jež jistí spisovatelé a jistý tisk působí.« Konfesionelní škola je hrází proti pustošení náboženských a mravních ideálů — krásné to zajisté slovo a tím vzácnější, že je pronesl liberální profesor a politik.

Kde se dají Liberečtí spáliti? V saské Žitavě staví se krematorium a poněvadž spálení mrtvoly bude zde lacinější nežli v Gothě (zde stojí 400 kor.), vy-

zývá liberecký odbor pro spalování svých 50 členů, aby do své poslední vůle připsali přání, že chtějí býti spáleni raději v saské Žitavě, nežli v Gothě. Ať prý též neopomene každý na náležitý peníz, ku spálení potřebný, se pojistiti!

Náboženství jest věcí soukromou!« Toto heslo vydali učitelé v Brémách. — »Münch. Allgem. Zeitung« praví: »Není pravda, že náboženství jest věcí soukromou, naboženství má vliv na světový názor člověka, na jeho zásady a jednání, na jeho veřejný život. Náboženský cit jest soukromou věcí každého srdce, ale tam, kde náboženství určuje mravní směr činů, kde tvoří povahu člověka, jest věcí veřejnou!«

Slavnost božského slunce. »Figaro« sděluje, že 21. června, v první letní den, konala se v Paříži od půlnoci do 4 hodin ráno v prvním poschodí Eiffelovy věže sluneční slavnost, které se súčastnilo několik hvězdářů a vědátorů a četné vybrané obecenstvo. Slavnostní řeč pronesl astronom Painlevé, člen institutu. Řečník velebil letní slavnost Řeků na počest zářícího boha Apolona a litoval, že olympští bohové už vymřeli. Velebil též chaldejské magy a zkušené pastýře nomadských národů a učení Pythagorovo, které moderní věda zbavuje clon a vykládá pravý jeho význam. Pro nás slunce jest opravdu bohem, který naši zemi stvořil, ji živí a zachovává. A proto klaňme se božskému slunci! Nic na to nedbejme, že budou o nás tvrditi, že jsme pohané — kult slunce jest prastarý a zaslouží si božské pocty.« — Po této řeči byl banket, po němž se pronášely ódy a řeči na slunce, načež celá společnost poklonou a pokleknutím pozdravila »božské« slunce, když ráno ku 4. hodině vyhouplo se nad obzor. — V Paříži bují sekty budhistů, okkultistů, druidů, pověra i mezi intelligentními lidmi jest veliká. Nemůže býti jinak — náboženství Kristovo jest ze škol vyloučeno, a staré, zašlé kulty přicházejí do mody.

Časový spis paedagogický. Dr. Jos. Kachník, profesor při c. k. theolog. fakultě v Olomouci a býv. ředitel paedagogia, vydal časový spis »Nekřesťanská ethika Spencerova a křesťanská ethika Tomáše ze Štítného a J. A. Komenského ve výchově«, v němž se na základě pramenů vědecky a přece všeobecně srozumitelně pojednává o tom, co souditi jest učitelstvu českému a české veřejnosti vůbec o t. zv. darvinisticko-vývojně-pokrokové ethice ve výchově, Spencerem k nám zaštípené, a o školské »výchově bez Boha« či o »volné škole«, kteráž hesla nejsou, leč praktickým důsledkem vývojných ethicko-paedagogických zásad Spencerových, i u nás valně rozšířených. Již nápisy jednotlivých kapitol: I. Všeobecný názor ethicko-paedagogický, II. Jednání a jeho mravní příčetnost, III. Svědomí a povinnost, IV. Egoism a altruism, V. Sympathie, VI. Prostředky vychovávací ukazují, že se tu jedná o směrodatné pilíře výchovy a o společenský názor světový vůbec. U nás dosud o těchto zásadách, jež velikou část učitelstva a intelligence bezděčně ovládají, kriticky pojednáno nebylo. Když články ve »Vychovatelských Listech« porůznu vycházely, budily značný zájem, proto odhodlal se spisovatel, byv z mnoha stran vybídnut, vydati je vlastním nákladem ve zvláštním otisku, jenž 48 stran velkého formátu obsahuje. — Časový spis — výsledek to perné práce — hodí se zvláště nyní ku hromadnému rozšíření v kruzích intelligence. Dostati jej lze za 1 K u spisovatele v Olomouci i s poštovní zásilkou. Výnos věnuje se na založení učitelské akademie dle zásad Komenského, ve spise uvedených.

Výkonný výbor Strany katolického lidu v Čechách konal dne 30. července druhou schůzi za vedení předsedy dra. Rud. Horského a za přítomnosti 12 členů výboru a 2 hostí. Ve schůzi trvající půl čtvrté hodiny projednány a vyřízeny mnohé záležitosti strany. Schváleno vydání 10.000 výtisků »Programu a organisačního řádu«. Schváleno vydání spojené s uspořádáním a svoláním prvního sjezdu v Konviktě. Schváleno vydati informačního rádce k pořádání schůzí veřejných, omezených, důvěrných dle § 2. zák. shromaž. a k zakládání organisací dle organisačního řádu. Dále zvolen za místopředsedu výboru strany J. O. Vojtěch hrabě Schönborn a pokladníka František Novák. Aby práce a nutné záležitosti, rychlého vyřízení vyžadující, nebyly od schůze do schůze výboru zdržovány, zvolen užší výkonný výbor, který scházeti se bude častěji a kdykoliv nutnost toho se objeví. Za své práce zodpověden jest užší výbor celému výkonnému výboru od schůze do schůze. V užším výkonném výboru zasedají pp.: předseda dr. Rud. Horský, místopředseda J. O. Vojtěch hr. Schönborn, tajemník T. J. Jiroušek, pokladník František Novák, redaktor V. Myslivec a obchodník Frant. Krejza. Ve schůzi podán též referát o výsledku a krocích deputace vyslané do Vídně k ministerstvu ze schůze katolíků na Žofíně. Dále projednány běžné záležitosti týkající se rozkvětu, činnosti a zakládání organisace dle organisačního řádu a jiné. Na konec schůze usnesl se

výbor vzhledem ku navrhovanému volebnímu právu na následujícím: »Prohlášení. Poněvadž navržená volební předloha rozhodně se příčí státnímu právu českému, poněvadž nad to ještě snižuje národ český za národ méně cenný a poněvadž zásadám spravedlnosti o rovnoměrném zastoupení všech vrstev obyvatelstva naprosto nevyhovuje, protestujeme proti přijetí její za zákon a vyzýváme poslance české, aby uzákonění jejího nedopustili a spravedlivé volební opravy na základě nezadatelného státního práva českého se domáhali.« — Tím schůze skončena. Příští schůze koná se ve středu, dne 29. srpna o 2. hod. odpol. v Praze, která se ještě zevrubněji ohlásí. — Tom. Jos. Jiroušek, tajemník.

Z Tiskové Ligy. — Za členy zakládající přistoupili: duchovenstvo vikariátů: Jičínského, Dešenického, Novo-Strašeckého, Vrchlabského, Králického (Grulich), Bechyňského, Vysoko-Mýtského, Hořovického, Bystřického, Pelhřimovského, Turnovského, Křivoklátského a Brandýsského n. L. a splatili dle řady (vyjma vikariát Vrchlabský a Vysoko-Mýtský): 100, 16, 16·40, 100, 20, 21, 17, 22, 25, 10 a 100 K. — Ze starších členů zapravili: Dr. Jan Lad. Sýkora 10 (16) a vikariáty: Jistebnický (59) a Libocký 16 (94). — Na pastorální konferenci duchovenstva vikariátu Jaroměřského stalo se usnesení, aby jako za dřívějších let koncem každého roku všickni kněží přispěli na »Ligu«. Letošním rokem počínaje příspěvky ty budou zvýšeny a každoročně vik. úřadem zasílány. — Darovali: J. J. Jiří kníže Lobkovic, nejvyšší maršálek král. Českého 50 K; vikariáty: Táborský 40 K, Lukavický 23 K, ve Střížově 21 K, Horno-Plánský 17 K, Mirovický 13·60, Rychnovský n. Kněžnou 12·70, po 10 K: Lipnický a Plánický, ve Vimperku 4·50; P. Gerl. Pospíšil, far. v Orlové 5 K. — Menší částky: Fr. Opřátko, Petr Částka, Jos. Kašpar, Jos. Myška, Fr. Svoboda, Cyril Mašíček, Fr. Voráček, Prokop Holý, Ant. Sopúch, Filip Konečný, Bedř. Pachta, Jos. Fanfule, Jan Odstrčil, Tom. Klein, Jos. Buchta, G. Hever, Ant. Goetz, Sim. Zapletal, Fr. Tondl, Jak. Jelínek, Karel Kopal, Jos. Cáha a Adolf Jejkal. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom Škrdle v Praze čp. 570-II.

Jednotu sv. Methoděje ve Vídni obdaroval pan Václ. Kotrba, maj. Cyrillo-Methodějské tiskárny v Praze.

Ve prospěch čes. katol. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech dále složili: Jan Žilík, arcikněz v Merklíně 6 K; po 5 K: V. Kotrba, maj. Gyrillo-Meth. tiskárny v Praze; Adam Šavel, farář v Oboře, a Fr. Tondl, em. profesor v Hradci Králové; p. Fr. Vosmík, sochař, daroval sochu: Kristus na poušti. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Po řeči far. a kníž. arcib. vikar. tajemníka Aug. Krčmáře o tomto spolku, přistoupili v Jindř. Hradci ke spolku na zakl. knihoven za členy přispívající (2 K ročně): Fr. Kopidlanský, úřadující nám. městského starosty (dal 5 K); Petr Tušer, městský radní; Ed. Běhálek, ředitel velkostatku, profesor Jos. Cichra — vesměs z Jindř. Hradce; dále: Šimon Bárta, gymn. profesor z Pelhřimova; Jan Staněk, pasíř z Prahy; Rudolf Procházka, katecheta z Vlach. Březí; Jan Hruška, farář ze Suchdolu; Filip Šubrt, farář z Miletína; Fr. Martinic, farář ze Stráže, a Jan Nováček, kaplan z Velvar. — Nové členy a dary přijímá: Tomáš Škrdle čp. 570-II.

Petice k podepisování jako protestu proti snahám socialistických štváčů a pokrokářských učitelů všem svým přátelům a stoupencům rozeslalo předsednictvo Sdružení česk. katol. zemědělců v Dolním Městě, pošta Lipnice. Kteří je dosud neobdrželi, pište si o ně ihned předsednictvu. Doba je vážná, plň každý svou povinnost.

Různé. — 53. katolický sjezd katolíků v říši německé bude letos v Essenu na Ruhře od 19. do 23. srpna. — Nový katolický denník začal vycházeti v Římě 25. července. Jmenuje se Corriére d' Italia.

»Sv. Vojtěch.« Měsíčník na obranu sv. víry, zároveň orgán pro české oddělení Spolku sv. Bonifáce. Číslo červencové a srpnové. Redaktor P. Jan Zima O. S. B. v Praze, opatství Emauzské. Hlavní spolupracovníci: faráři Vl. Hálek a Filip Jan Konečný. — P. Albán, vůdce katolického hnutí proti Los von Rom v Rakousku, obdržel papežské breve, jež jest umístěno na první straně červencového čísla. Sv. Otec schvaluje dílo jeho, uznává práci jeho a napomíná biskupy, kněžstvo a veškeré obyvatelstvo Rakouska, aby na díle tomto spolupůsobili. Vědouce, co jest to u nás katolicky pracovati, přejeme P. Albánovi z hloubi srdce uznání, jehož se mu dostalo. — Velmi závažnou prací jsou: Základní pravdy naší víry, vykládajíce pojem církve, cenu zákl. pravidel církve a poučujíce nás o tom, co se dá v církvi opravovati a čeho se nelze dotýkati. Článek si při tom všímá časových otázek, na př. Tiskové Ligy a různých katolických i protikatolických časopisů, jež výslovné jmenuje a tím stoupá praktická cena jeho. — Stařenka

Součková píše velice trefně o Husových oslavách a nehodných jeho oslavovatelích, podobně mluví o Komenském. Učením těchto mužů poráží jejich ctitele. V čísle srpnovém mimo jiné vypočítává učence a vynálezce před Lutherem, aby ukázala, kterak věda i bez evangelíků prospívala. Články stařenky Součkové v lehké formě písemní podávané čítám vždy s nemalou radostí. — Následují články: O sv. svátostech, Bojí se kostelů, Obřady svátostného manželství, Nepotřebuji zpovědi, Česká liga akademická, Mistr Jan Hus proti manželské rozluce, Je manželství svátost nebo jen občanská smlouva na výpověď a Drobné zprávy. — Nemůžeme pro omezenost místa všech rozebírati a oceňovati, jen to podotýkajíce, že Sv. Vojtěch dobře činí, když Husem a Komenským podepírá katolické vědomí a zahanbuje domnělé ctitele jeho. — Ke konci jako poznámkou sdělujeme, že spolek sv. Bonifáce zakoupil 400 našich kalendářů »sv. Vojtěch« pro r. 1906 a že týž spolek platí pražským organisacím na 20 ex. »Čecha«, které jsou do Prahy a předměstí pražských účelně rozdělovány. — P. Albán — Němec — pomáhá českému tisku katolickému. Nezaslouží za to našeho vděku, když nad to vidíme, kterak se víra naše hájí a utvrzuje v nejširších vrstvách českého lidu jeho »Sv. Vojtěchem«?!

»Křesťanský Dělník.« Orgán katolických jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu. Red. Fr. Waldmann v Praze čp. 1538-II. Roč. V., č. 1. (srpnové). Tedy již pátý ročník nastupuje náš milý Waldmannův »Křesť. Dělník«. Prosí, aby každý odběratel získal aspoň jednoho nového odběratele. I my za to prosíme a k tomu dodáváme, aby mohovitější abonenti při zásilce předplatného něco přidali a tak snaživému a horlivému redaktoru a vydavateli »Křesť. Dělníka« napomáhali. — Obsah 1. čísla nás zase zcela uspokojuje: vede dělníka, učně na dráze života a dává mu praktické pokyny. Je tu poučení i pro dospělé řemeslníky a občany a celé číslo zakončuje Brožkova povídka: »Pýcha předchází pád.« — Tedy, »Křesť. Dělníku«, kráčej statečně v před a plň úkol svůj zdatně a statečně.

»Echo z Afriky«, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti vydávaný Družinou sv. Petra Klavera. — V Praze IV., čp. 33. — Roční cena 1 K 20 h. — Čísla červencová a srpnová, o nichž referujeme, přinášejí opět zajímavé zprávy z Afriky, na př. zprávy o děsném hladu, o semináři pro černochy, o tom, kterak obrácení pohané na víru Kristovu putují ze soboty na neděli až 60—70 kilometrů, jen aby mohli býti přítomni mši sv. V sobotu po výplatě vydají se na cestu a po mši sv. vrací se hned zpět, aby zase v pondělí byli v čas v práci. — Zajímavé zprávy podává vrchní ředitelka pí. hrab. Ledochowská, která navštívila letos všecky filialky Družiny a která zde ohnivými řečmi dílo své propagovala.

Má protestantství přednost před katolictvím? Posuzuje a řečníkům na schůzích katolických doporučuje ThDr. K. L. Řehák. Nákladem družstva Vlast v Praze-II. čp. 570. — Cena 12 hal. — Malá tato brožurka hodí se dnes v době šíření se protestantismu za hesla »Pryč od Říma« velice dobře všem, kdož vystupují proti tomuto hnutí protikatolickému, v zájmu vlasteneckém i národním, pro zachování našeho národa i pro zachování našeho náboženství, jako hradeb našich národních. Doporučujeme.

Martinu Lutherovi — šach! Napsal ThDr. Karel Lev Řehák. Spisek tento jest odpovědí na lutheranské vnadidlo pro katolíky, nadepsané »Přehled nejdůležitějších rozdílů mezi církví evangelickou a římsko-katolickou« od »Preláta« dra. K. Lechlera. Spisek Řehákův, svižným pérem psaný, má tento sám sebe co nejlépe doporučující obsah: Úvod. — O začátcích pravé Církve Páně. — Kdo že zanášel kvas pohanství do Církve Páně? — Biskup římský považován byl vždy za hlavu pravé Církve Páně. — Odmítnutí protestantských lží o jednotě u víře a mravech v Církvi katolické. — Něco o těch protestantských »mužích Božích«. — Odmítnutí protestantských lží o té výbornosti církevní roztržky vůbec, a v naší vlasti zvlášť. — O těch rozdílech v učení katolíků a evangelíků vůbec. — O té pravé Církvi. — O tom »pramenu učení«. — O tom »ospravedlnění a dobrých skutcích«. — O svátostech. — O kněžích a Písmu svatém. — O svatých. — O očistci. — Dodatek. — Kdo potřebuješ zbrojnici pravd proti protestantismu, zde v malém tomto spisku Řehákově ji máš. Autor s pílí mravenčí snesl sem všecko, co má katolík věděti, by dobře vyzbrojen nejen vědomě nepříteli imponoval, ale také jeho názory pravdou — potřel. Řehákův »Martinu Lutherovi — šach!« je výborný šach a proti protestantismu — u nás hojně rozšířen — je úplně způsobilý k tomu, dáti protestantismu dokonalý — mat. Spisek vyšel nákladem Tiskové Ligy v Praze-II. čp. 570. — Cena spisku tohoto o 184 str. je mírná 1 K 60 h.

ROČNÍK XXII. ZÁŘÍ 1906. ČÍSLO 12.

VLAST.

Krištof Kolumbus a jeho přední historikové.

Píše ROSELLY DE LORGUES.

(Dokončení.)

Současní historikové Fernanda Kolumba nepochybují o jeho manželském původě. Pojednávají o něm dle skutečnosti, a to jakožto o manželském synu admirálově. Že se nepokoušejí, aby stanovili jeho původ, to proto, že nikým nebylo manželské zplození dona Fernanda popíráno; to vyplývá svrchovaně ze souhrnu fakt.

Předně v důvěrných stycích rodiny a rovněž tak i ve vnějším a veřejném vystupování nečiní se kromě stáří rozdílu mezi Diegem a Fernandem Kolumbem. Do společnosti byli prvně uvedeni současně v nepřítomnosti otcově. Jsou představeni pospolu u dvora téhož dne svým strýcem se strany otcovy, donem Barthelemym Kolumbem, jenž jich přišel vyhledat do Kordovy [1]. Oběma udílí se týž titul s toutéž hodností pro tutéž službu v domě královského prince. A D. Eustaquio, vnuk Navarretův, k tomuto se přiznává: Fernando Kolumbus jsa pážetem infanta dona Juana, byl se svým bratrem jedním z nejoblíbenějších u prince. [2]) Později oba přecházejí do služeb královny. Daleka jsouc toho, aby staršímu sebe méně nadržovala před mladším, právě tohoto Isabella jmenuje prvně svým pážetem, dříve než vyznamenává staršího touto přízní. Jmenování Fernandovo děje se o čtyřiadvacet hodin dříve než jmenování jeho staršího bratra don Diega Kolumba. [3])

Smlouva ujednána mezi korunou Kastilskou a Kolumbem v pláni Granadské 17. dubna 1492, jíž se stanovila dědičnost jeho hodností v osobě staršího z jeho synů, dotvrzuje pochopitelně, že Diego, dítko z prvního lože, není samojediné. Proslov denníku Kolumbova připomíná, že panovničtí manželé slíbili dědičnost staršímu z jeho synů. Královský dekret z 20. května 1493, jímž se udílejí královské erby Kolumbovi, mluví o jeho synech. Řád staršinství, založený Kolumbem, vyžaduje samozřejmý jeho stav manželský. Neboť jednak pomýšlí na případ,

[1]) Fernando Colomb, Histoire de l'Amiral, kap. LX.

[2]) Coleccion de documentos ineditos para la Historia de Espanna, por D. Miguel Salva y D. Pedro Sainz de Baranda, tomo XVI, p. 291.

[3]) Don Fernando byl jmenován 18. února 1498, a don Diego, jeho starší bratr, v pozítřku 19. února. — Libros de quitacicnes de la Casa Real, en el archivo de Simancas, letras D. y H. — Collecction diplomática, num. CXXV.

v němž by měl ještě jiné dítky než oba syny, jež jmenuje; [1] a pak nepřipouští možnost nového svazku, protože neustanovuje žádnou výhradu nebo vdovský plat pro novou manželku. Tato poslední podmínka byla by bývala přece hlavní a nevyhnutelná. V té době velký admirál, zdrcený, sestárlý a neduživý, nemohl doufati v přiměřený sňatek jeho důstojenství, aniž by neustanovil své budoucí choti značné výhody.

Volný a přirozený způsob, jímž Kolumbus mluví o obou svých dětech, srdečná náklonnost, patrná z jeho slov o jeho mladším synu v jeho úřední korespondenci s panovnickými manžely, ukazují, jak vzdálen jest jakkékoliv nucenosti v myšlénce, jakékoliv ostražitosti v stylu. [2]) Způsob, jakým vynáší ranné vlohy a mladistvé služby tohoto dítka, stačily by k dosvědčení manželského původu Fernandova. Kdyby jeho zrození bylo hanebno, mohl by se vraceti se zálibou k tomuto předmětu? Byl by se odvážil poslati tohoto mládence, aby se poklonil portugalskému guvernerovi Acillovi, jenž měl mezi svými důstojníky příbuzné jeho první ženy dony Felippy Mognis de Perestrello? A tato podrobnost byla by vypravována samotným donem Fernandem? [3]) Připomínal by kdy který levoboček tuto okolnost, tajně jej pokořující?

Manželský původ Fernandův, dokázaný jednohlasným přesvědcením jeho účastníků, pověřený mateřskou dobrotivostí královny Isabelly, ohledy krále Katolického, zvláštní vážností u císaře Karla V., shlukují se v nový důkaz. Rodokmen rodiny admirálovy nese jméno Fernandovo hned po jméně dona Diega, jeho staršího bratra a v téže řadě. [4])

V rodokmenech předložených Kolumby z Italie španělským soudům průběhem procesu o nástupnictví, Fernando byl vždy veden na téže větvi jako Diego. Tak často uváděné dobrozdání senatora Jana Petra Sordiho pro Balthazarda Kolumba dokazuje, že slavný ten právník dalek byl sebe menší pochybnosti o manželském původě dona Fernanda. [5]) Ve svém písemném podání na appelační soud ze dne 15. července 1792 veliký jurista Madridský don Perez de Castro, odmítaje s opovržením jednoduchou poznámkou na okraji podání advokáta Palmy y Freitas, odmrštěného v první instanci, prohlásil, že v žádné části listin pře té nenašel důkaz, že by Fernando nebyl manželským dítkem. [6]) Na rodokmenu Kolumbů Cucarrských, jejž nám ukázal v Římě

---

[1]) Institucion del Mayorazgo. — 22. de Febererg do 1498. — Documentos diplomaticos, no CXXVI.

[2]) List královským manželům ze dne 7. července 1503 psaný z Jamajky.

[3]) Historie del sign. don Fernando Colombo, etc., cap. LXXXVIII.

[4]) Rodokmeny Kolumbovy, jež se po tři století prováděly, rozlišují úzkostlivě osoby. Vytýkají se zvláště levobočci a zvláště cizoložstvím zplození; a jméno dona Fernanda Kolumba objevuje se na něm nepoměrně mezi manželskými dětmi.

[5]) Joannis Petri Surdi consilium, § XI., no. 261 svazku akt.

[6]) Don Perez de Castro, »en ninguna parte de estod autos hemos visto prueba de que Fernando no fuese hijo legitimo.« Informacion juridica pag. 101, verso. — Pleytos de los descendientes de Colon.

jejich poslední potomek, jméno dona Fernanda jest vedle dona Diega a se stejným titulem; a nikdy v rodině jeho nebylo ni nejmenší pochyby o manželském zrození Fernandově. Mgr. Luigi Colombo uznává velmi výslovně sňatek Kolumbův s urozenou matkou dona Fernanda. [1]) Konečně tato tvrzení posledně a nevyvratitelně zaručena jsou vlastní rukou Krištofa Kolumba. Ve svém listě poslaném osobám, o nichž myslel, že by mohly podporovati jeho požadavky u dvora Španělského, připomíná jim, že pro službu koruny vše opustil: *ženu i dítky,*[2]) a nikdy nedostalo se mu pokdy, by se pokochal slastmi rodinnými.

Koncept tohoto listu, celý rukou admirálovou psaný, trvá ještě dnes. Jeho rukopis jest částí Diplomatické Sbírky tištěné roku 1825. A co zajímavého, autografická autentičnost tohoto dokumentu, jenž vyvrací tak rozhodně Navarreta, jest potvrzena samým Navarretem v jeho úřední činnosti! Nemohl o tom nevěděti. Avšak zaslepen svou vášní, pozoroval jej, aniž by četl, aniž by porozuměl; i omezil se na to, že uznal písmo, nevida, jak těžké svědectví spočívá proti jeho pomluvám v tomto vznešeném autografu. [3])

§ VI.

Zdá se zbytečno, abychom ještě dále rozmnožovali důkazy proti všeobecnému poblouzení. Fakta mluví sama. Aniž bychom probírali podrobnosti, jasno jest, že když se každý rád klamal co do osoby, rodiny, občanského postavení Kolumbova, když se zneuznala jeho veliká duše, když se pohrdalo jeho geniem, když se hanělo jeho srdce, nic nedovoluje, abychom se domýšleli, že nestranně posouzen byl ráz jeho díla.

A vskutku ti, kteří psali o životě Kolumbově, podléhajíce velitelskému vlivu, o němž jsme mluvili, odvrhli nebo pominuli mlčením velkolepé činy jeho, když chtějíce je připodobniti k předpojatému svému výkladu historickému je nezpotvořili. Popřevše nadpřirozenou přísluhu, jež viditelně projevuje se ve velkých dramatech jeho úkolu, upírají Kolumbovi i jeho lidské schopnosti. Jenže, rozhodně prohlašujíce o něm, že jest ve vědách a v mathematice velmi málo obeznámen, připouštějí u něho velkou bystroduchost v pozorování. Ze strachu, aby ho nevylíčili jako heroa, přestrojují ho na člověka obyčejného; olupují ho soustavně o vše, co tvoří velikost; a nejen obviňují jej z nevědomosti, nevděku, pobožnůstkářství, nadutosti, malosti, chlapecké marnivosti; avšak chtěli rovnou měrou snížiti zevnější události jeho života; zmalicherniti překážky, zkrátiti zápas a zmenšiti nebezpečí, jež inspirací svou musel překonati. Nespozorovalo se, že následkem bažení po positivismu svrhli ho v prostřednost a tím ve směšno a nemožno.

---

[1]) Patria e Biografia del Grande Ammiraglio, p. 208, 299.

[2]) Christophe Colomb, »Y dejé muger v fijos que jamas vi por ello.« — Coleccion diplomática, núm. CXXXVII. Orig. en el arch. del Duque de Veraguas.

[3]) Nejen královský historiograf don Bautista Muňoz a archivář don Thomas Gonzalès, kteří zařadili tento drahocenný autograf pod č. CXXXVII, don Martin Fernandez de Navarrete dodal v poznámce, že tento kus celý byl napsán rukou Admirálovou, »En papel de mano del Almirante D. Cristóbal Colon.«

Byl by člověk obdařený toliko houževnatostí a schopností pozorovací, vykonal to, co on dovedl vykonati? Nevypravuje vznešenost jeho jména o vznešenosti jeho srdce? Rukojmím neporovnatelné povýšenosti jeho díla není již toto jméno Kolumbovo, nejnesmírnější, nejbezpečnější, nejnevyhnutelnější jméno člověčenstva, nevysychající proud proslavenosti, jejž běh století a pokolení na naší planetě nemůže než rozšířiti, dalek jsa jeho vyčerpání nebo potlačení? A není-liž dělník vždycky větší než jeho práce buď mohutností koncepce, buď božskou milostí, jež ho oplodnila?

Zapomíná se příliš, že výkon provedený Kolumbem nemá v historii sobě rovného. Nemohl napodobiti nikoho; nikdo nebude moci opakovati jeho činy. Co učinil jednou, změnilo poměry národů pro celé trvání tohoto světa. Toto poslání, jediné v řadě věků, nemohlo býti sjednáno náhodou nebo pouhou vědou. By bylo splněno, absolutně bylo třeba mathematické shody mezi vznešeností člověka, jemuž bylo přiděleno, a nevypočítatelnou velkostí jeho díla; velkostí, jejíž hranice duch lidský dosud nedovedl by ani dnes změřiti a určiti.

Stručně opakujme: Jest proti zdravému rozumu, že by nevěra mohla vysvětliti víru, a že zázračné dílo katolického genia mohlo by býti vyloženo našim zrakům protestantismem.

Aniž bychom podjali se vyšetřování kterékoliv jiné podrobnosti, tato úvaha samojedině vyvrací od základu soustavu Kolumbových biografií. A hned citelně naléhá nutná potřeba nové historie, úplné a dokonalé historie o odkrytí Nového Světa. Tato potřeba, jež podobá se silně povinnosti, byla hluboce pochopena v Římě. I hodláme se pokusiti o její provedení my, jak k upokojení pravdy, tak i ku cti naší vlasti; protože vskutku, jak pravil de Maistre, vždycky »pravda má potřebí Francie.«

Z básní Carmen Sylvy.

I.

LEGENDA O ZVONU.

Kdys svatý se Antonín do hor sám bral,
šel k věřících stádečku svému,
a horami, lesem ubíhal
čas zvolna jen unavenému.

»Ach«, vzdychal tu světec, »kéž slovo tvé
by, Bože můj, ukázalo,
kam shromáždil v jedno bych ovečky své,
by světlo v nich víry víc plálo.«

A ke skále k spánku si Antonín leh',
kde zvonků květy zřel státi,
v ně hlavu jak dal a v měkký mech,
hned větřík v les započal váti.

Tu zvonek jeden se zvonit jal,
i druhé se zvonky chvěly,
a korunky jejich zvučely v dál
a zněním lákaly čmely.

I včelky přišly a zbožný muž
tu rychle plesaje, vstane
a praví: »Cestu teď zjevil's už
ty věčný a laskavý Pane.«

A do města Antonín cestou se dá,
a zvonečky drže v své dlani,
tam mistru vše horlivě vykládá
a zjeví mu zbožné své přání.

»Slej, mistře, z kovu mi hlavu a v ní
dej tyčinku zlatou, ať klátí
a zvoní a hraje si větřík s ní,
až krajinou započne váti.

Neb tyto květinky, mistře můj,
v snu stříbrným hláskem mi zněly,
jak ony jsou, vyhotov zvonek svůj,
nechť za větru zvučí v kraj celý.

Nechť rukou lidskou a provazcem
jsa rozhoupán, ve krajinu
zní líbezným hláskem a v kraji všem
zve křesťany k Božímu Synu.«

To první byl zvon a zázrak ten
pak slaven byl od lidí stále,
jak dobrotu Boží v skalách sen
dal viděti v květince malé.

II.

VÍTĚZKA.

Je první silou dobrota
a vítěz hravý,
vzplá úhor klasů do zlata
kam kořen staví.

Je měkká jako listí, mech,
moc lavin celá,
a skryta v slunce pokladech,
je mízou těla.

Je dobrota i rosný třpyt,
je zřídlo, kvítí,
jež hojí pláč, je nebes svit,
jejž mračnem zříti.

A plna nebeských je krás,
jak dívka v lese,
jak dětský úsměv, písně hlas,
jenž zavzní v plese.

O, k Bohu pros, bys dobrým byl,
byl sluncem stále,
by silnější jsa nad smrt žil
jsi věčně dále.

By věčna pozdravem nám zněl
zvuk jména tvého
a v život znovu uváděl
vždy zoufalého.

O, za dobrotu k Bohu lkej,
jíž nezachvěje
ni úšklebků, ni bouří rej,
jež v trud se směje.

O, za dobrotu lkej, jež jest
i v nouzi pilná,
jež přemůže i hříchu lest,
jak smrt je silná.

IV.

ANDĚLSKÁ HUDBA.

Andělé-li harfy hrají,
housle hrají, písně pějí
v nekonečno zaznívají
písně jich a znovu znějí.

I my časem pochytíme
některé ty zvuky jasné,
a pak ve snech slyšet mníme
cherubínů písně krásné.

Ale často do vrzava
slyšíš naši hudbu zníti,
jak by zhasla rozkoš žhavá,
jak bys duši viděl mříti.

Avšak jejich harmonie
letí slunce blesků letem,
jejich hvězdné symfonie
věčně zaznívají světem.

Přel. *Jos. hrabě Berchtold.*

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« pro »Vlasť« z vlaštiny přeložil JOSEF FLEKÁČEK.
(Pokračování.)

7. V Lourdech.

Cestovali směrem k Anglii přes Nizzu, Marseille, Calais; mistress se nemohla rozhodnouti, jeli opět tunelem Montcenisským. Každý z cestujících se jinak tvářil; dle toho, jaké myšlénky a plány ho zaměstnávaly. Děvčata nemyslila na nic jiného než na hry a zábavy v Zeleném parku; těšila se na zelenající se pole s osením, na stinná stromořadí, luka plná květin a vonné zahrady — jak tomu je v Northberlandu na jaře. Vychovatelka jejich těšila se s nimi a nezdálo se, že by myslila na něco jiného. Mistress, zamlklá nad tím, co se stalo a ještě více zkrušena tušením, co bude, snažila se býti klidnou. Duch její nezabýval se cestou právě konanou, ale meškal již v Zeleném parku, urovnávaje sto a sto věcí, jež vyžadovaly její přítomnosti a jejího zakročení jako mocné patronky farnosti. John byl právě tak zamyšlený a roztržitý odjížděje z Italie jako na cestě sem. Julii však se přece zdálo, že je jaksi více uklidněný, ne-li vyjasněný; bez dlouhého přemýšlení připisovala to jeho odhodlání, že chce přestoupiti na katolictví.

Matka, nemohouc něčemu takovému naprosto ani uvěřiti, neustávala ho pozorovati, jak tu sedí rozložen, s čelem o ruku opřeným, s očima do knihy upřenýma. Viděla, jak často vyměřuje a hledá na mapě v průvodci; i otázala se ho, když právě vlak letěl mezi Nizzou a Marseille. »Co to pořád hledáš na těch mapách?«

»Studuji jižní dráhy.«

»A proč? Jaké to vrtochy tě vábí na jih?«

»Již ano! Myslím, že bychom mnohem lépe učinili, nežli šlapati toutéž cestou, kdybychom jeli oklikou přes Toulouse a Bordeaux; jsou to veliká města; stála by za den zdržení každé.« Matka, těšíc se, že jen co budou v Zeleném parku, zmocní se

zase úplně Johna, chtěla si ho nyní laskavou povolností získati a odvětila rychle: »Když se ti to líbí, budiž; jsem s tím srozuměna.«

John, potěšiv se nad tím úspěchem, pravil: »A pak bychom se mohli uhnouti trochu na levo, poznati nivy Gascoňské a podívati se, jak krásný pohled poskytují Pyreneje.«

»Je tam dráha?« ptala se matka.

»Tady je,« řekl John, ukazuje na mapě.

»Dělej jak rozumíš; máš léta, abys mohl načrtnouti plán cesty. Oznam to však našemu zřízenci!«

John byl nadšen touto povolností; hned na nejbližší stanici dal cestovnímu maršálku u přítomnosti matky potřebné rozkazy. Mistress neměla o jeho taškářských úmyslech ani tušení. Stanovil, aby se přenocovalo v Tarbesu v hotelu.

»Když už chceme viděti Pyreneje,« prohodil John, proč bychom se nepodívali do Lourd? Vždyť Lourdy jsou jako klíč k Pyrenejím; pět údolí je kolem nich s nejproslulejšími lázeňskými místy Francie: Canterez, Eaux-bonnes, Baréges, Bagnéres de Bigorre, Biarritz.«

Mistress neočekávala od Johna takovou znalost, tím méně pozorovala podšitost, která z toho číhala. Řekla lhostejně. »Výborně, Johne; činíš výborné pokroky jako průvodce!«

»Co tomu říkáte?« Ubohá matka, vháněna do úzkých, nechtěla pokaziti synovi dojem laskavé povolnosti před chvílí projevené, i neodvážila se k nějaké rozhodné záporné odpovědi. Odpověď, na niž se zmohla, byla: »Kdybychom se v každém hnízdě, o něž na cestě zavadíme, měli den zdržeti, to bychom přijeli brzy do Zeleného parku!«

John odkryl nyní karty docela a pravil: »Což vy nevíte, že Lourdy jsou nejslavnější katolické poutní místo? Být od nich vzdálen takřka pár kroků a nemoci říci: »byl jsem tam,« to by byla věru hanba! Vždyť to vyřídíme za čtyři a dvacet hodin!«

»Dobře,« řekla matka; »budou-li tvé sestry s tím spokojeny, já ničeho proti tomu nemám. Vidíš, chci učiniti po tvém; ty zas učiníš po mém.«

Snadno si lze domysliti, že jak Klára tak Klementina nepřály si ničeho lepšího, než chvíli si odpočinouti, vyjíti z vagonu a projíti se poněkud, i souhlasily živě s bratrem. John zařídil tedy vše v hotelu a dal rozkazy, jak bude zítra. Z Tarbes do Lourd jsou dvacet čtyři kilometry, počítajíc délku železniční trati. Z Lourdes pak do svatyně samé byla jen krátká cesta pěšky pod nejkrásnějším jarním nebem. Za den mohla býti zvědavost všech ukojena, večer spali by v Tarbesu a ráno prvním vlakem uháněli by k Paříži. Za celého toho vyjednávání Julie ani nemukla, ačkoliv jí srdce radostí plesalo.

Když v Lourdech sestoupili z vlaku, vzala obě děti a šla napřed. John podal matce rámě a aby jí řekl něco pro radost, ujišťoval ji, že si nevymyslil tuto odbočku snad z nějakého úmyslu náboženské pouti, ale ze záliby, učiniti výlet do Pyrenejí. Ale to nemluvil pravdu. Náboženský úmysl byl tu první ze všeho. Se-

stavil si celou tu machinaci ze živého pocitu nevěry a nedůvěry vzhledem k rozhlašování o zázracích uzdravení, jež probíhalo celým světem. Chtěl na základě vlastního názoru nabýti jistoty o velikých výpravách do Lourd pořádaných a o značném množství poutníků; chtěl spatřiti v tomto lidu nějaké patrné znamení fanatismu, chtěje jinak, jak říkal, utvrditi se v biblické své oddanosti k Blahoslavené Panně. Jakkoliv s jedné strany se byl podvolil Julii a rozumu, uznávaje uctívání matky Kristovy oprávněným a odůvodněným, na straně druhé zase trval na tom, že tato pocta má míti své určité meze, aby se nestala přílišnou, až do pověry zabíhající. Den před tím však nechtěl se tajiti toutosvou filosoficky umírněnou a upravenou oddanností, která povolovala Nejsv. Panně sice nějaké to »Ave« a konečně též, ač dosti nerada, i nějaký ten růženec, podle některých protestantů ritualistů, ale odsuzovala ono slepé utíkání se pod její záštitu a ještě slepější lehkověrnost katolického lidu, jíž bral za pravdu vše, co se o divech lourdských a pramene jejího po světě vypravovalo.

Julie spokojila se odpověděti, že nižádný z tisíce zázraků, které se v Lourdech a na celém světě staly pomocí divotvorného pramene, není nařízeným předmětem víry a že je každému katolíku úplně volno mu věřiti nebo nevěřiti — podle vlastní moudrosti nebo bláhovosti. »Pravím bláhovosti,« dodala Julie, poněvadž chci býti mírnou, jinak bych řekla zpozdilosti. Když někdo rozhodně popírá, o čem milionové svědků tvrdí, že to viděli na vlastní oči, je spíše zpozdilým nežli bláhovým. Vás, pane Johne, z tohoto »buď—nebo« vyjímá ta okolnost, že nejste katolík; katolíkovi však řekla bych zcela otevřeně: Dopouštíte se zpozdilosti i nevěry zároveň, poněvadž viníte z nevědomosti a podvodného jednání církevní úřady, které mnohé z těchto zázračných uzdravení velmi přísně zkoušely a jako taková pod hříchem svědomí svého je uznaly.« John se jen usmál, ale nedal již žádné odpovědi.

Taková byla předehra k této pouti, již pořádala zvědavost a nedůvěřivost. Lourdy dávaly na první pohled znáti blízkost světoznámé svatyně. Bylo tu všude plno nových vil a stavení; za každým krokem viděl jsi štít hostince a že všecky ty nedostačují, pronajímá v Lourdech skoro každý obyvatel cizincům pokoje. Na rozích hlavní třídy četly se nápisy: »Rue de la grotte« a po obou její stranách byly skvělé obchody s devocionáliemi, medaliemi, soškami, obrazy, fotografiemi, tiskopisy a brožurami. Mistress a její dcerušky se zvláště divily obrovským růžencům čtyři až pět metrů zdélí s velikými zrny ze dřeva; někteří poutníci otáčejí si je kolem krku a celého těla.

Chtějíce jíti přímo do zázračné svatyně, nemusili se ani nikoho ptáti; bylo třeba jíti jen za ostatními cizinci, kteří se tu od nádraží k západní bráně jen hrnuli. Směle vystavěná zvonice podoby jehlanu, vznášející k nebesům Kristův kříž, obklopený zlatým diademem — darem to věřících — hlásala jako maják plavcům její blízkost. Šli širokou a přívětivou ulicí, překročili říčku Gave, chudou na vodu, ale bohatou svou pověstí; potom kráčeli hadovitě se vinoucími stezkami mezi zelenými háji a svě-

žími lučinami ke stromořadí, jež přímo vede ke schodišti chrámu Marie Panny Lourdské.

John si po schodech vykračoval pln radosti, že se mu totak podařilo a sestry, na nic vedlejšího nepomýšlejíce, těšily se novému a krásnému divadlu, které jim zde příroda a umění poskytovaly, každou chvíli ukazovaly matce i bratrovi to neb ono, co z blízka nebo z dáli lahodilo jejich obrazotvornosti.

Julie zcela mimo svůj obyčej zamlklá a zamyšlená vystupovala pomalu po schodech, uvažujíc, jak hojně využitkovati této dobré příležitosti, jako s nebe spadlé. Blíže vrat kostelních potkala kněze; zdálo se jí, že je to jeden ze zdejších misionářů. Šla k němu a řekla mu krátce, že by si přála vykonati své pobožnosti, bylo-li by lze, ihned, poněvadž rodina, s níž přijela, není katolická a neměla by tolik trpělivosti, aby dlouho čekala. Kněz zašel do chrámu, vstoupil do zpovědnice a slyšel zpověď Juliinu, jež trvala několik minut. Tomu se společnost Juliina velmi divila; nečekala nic takového, i postavila se nedaleko zpovědnice.

»Prosím vás,« řekla Julie, »nechte mě chvíli modliti se v tomto chrámě; zatím můžete se trochu rozhlédnouti po krásném okolí. Přesně za hodinu budu státi tady před kostelem s knězem, jenž nám bude průvodčím a ciceronem.«

Needle-ové se ten návrh líbil a ještě více Johnovi, který ku katolickým duchovním necítil již takovou nechuť jako dříve a dychtivě si přál, býti zasvěcenu do tajemství těchto míst. Ale z kostela se jim nechtělo. Všichni chtěli viděti Jilii u svaté večeře, jak říkali; chodili v chrámu kolem do kola, při tom však ani na chvíli ji neztráceli s očí. Její chovanky, nebýti matky, by byly nejraději poklekly vedle ní, jako to často činily v Italii. Když přijala Julie tělo Páně a od mřížek se uchýlila do lavice, ptala se Klára matky: »Můžeme k ní jíti?«

»Ano, ale nesmíte se dopouštěti modloslužebnictví a klaněti se požehnané Panně .... je to obyčejný tvor právě tak jako my, a pak, vězte, že není tady, ale v nebesích.«

Obě dítky klekly si z každé strany vedle Julie, sepjaly ruce, a chvílemi dívaly se na svou učitelku, z jejíhož srdce plynuly vroucí a něžné modlitby za ně, za jejich bratra i matku. Byla do modliteb všecka pohřížena, přece však se podívala chvílemi na hodinky, zdali již nevypršela hodina, již si pro svou pobožnost byla vyprosila. Slzu, jež se jí občas zachvěla v brvách, bez rozpaků setřela; nevěděla a neviděla, že za jejími zády v lavici sedí John a paní Needle-ová. Nemodlili se tak vroucně jako Julie, ale byli přesvědčeni alespoň nyní, že ctění Matky Boží není ani modloslužbou ani hříchem. Pozorovali ji upjatě a jakmile vstala, tázala se jí paní: »Proč pláčeš?«

»Nikoliv, nepláču,« odvětila Julie, »mám radost jako dítě.« A odcházela s nimi z kostela.

»A kde je náš průvodce?« tázal se netrpělivě John.

Mistress řekla na to trochu kousavě a jedovatě: »Já na totak nepospíchám; kdo ví, jaký liják všelijakých divů by na nás spustil.«

»Mám proti takové strži mračen deštník,« pravil John, »trochu posměchu a bude dobře.«

Takové poznámky se dotkly nelibě srdce Juliina, ale upokojila se vzpomenouc, že upozornila již kněze, s jakým druhem poutníků mu bude jednati. Doporučila mu je jako anglikány dobré víry, kteří se neposmívají katolické zbožnosti, ale nevěří ničemu nadpřirozenému a to již stačilo misionáři, aby se podjal svého úkolu s největší láskou. Jakmile je viděl, pozdravil přívětivě, prohlásil, že bude rád vůdcem společnosti anglické, a to tím spíše, že sám trochu anglicky umí. Potom hned je uvedl do kostela, upozorňoval na jeho výstavnost a rozsáhlost, na bohatství mramoru, nádheru bohoslužebných rouch a veliký počet oltářů, který i přes to ve dnech velikých poutí třem i čtyřem stům kněží nestačil, aby se zde vystřídali u obětování mše svaté; to vše vzniklo v málo letech na místě opuštěném a vyprahlém tak jako kouzelným prutem. »A nyní,« řekl misionář, »pojďme se podívat na původ všech těch divů.«

Vyšli, obrátili se na levo a kráčeli stromořadím podél skalisk Masabiellových, na nichž položeny jsou základy basiliky. Za nedlouho octli se v travnatém údolí, obklopeném na pravo přívětivými návršími, pod nimiž bublá stříbrovlnná říčka Gave.

»Ale,« pravil kněz, ukazuje na levo, »zde je jeskyně zjevení.« Julie vešla, padla na kolena a modlila se; druzí prohlíželi tiše sluji šedoskalnatou, křovisky porostlou, jíž vcházelo se k jeskyni.

Vešli tam s uctivou vážností a viděli na pravo, asi zvýší muže, přirozený skalní výklenek, pod nímž rozkvétal keř šípkových růží a z vnitř výklenku zářila bělostkvoucí socha Neposkvrněného Početí. »Zde jest místo onoho zjevení,« pravil misionář; zde ukázala se Maria Panna, nohy postavila na růžový keř, a odtud se zabývala pastýřkou, jiż dařila svou milostí. Socha je z mramoru, právě tak provedená, jak se událo zjevení.

John ostal na prahu, s kloboukem v ruce, ničím neprozrazuje své filosofické nevěrectví. Tázal se: »A nikdo neviděl zjevení než ono pastýřské děvče?«

»Ano a ne,« řekl průvodce, »dívka klečela, kde vy, pane, stojíte (John jako pudem poodstoupil) a mezitím co jí byla popřána milost nebeské rozmluvy, obklopovalo ji množství, pozorovala změny na jejím obličeji, nikdo neslyšel však jediného slova ani neviděl ničeho z onoho zjevení.«

»Tedy,« pravil John, »celá ta jistá pravdivost onoho případu se zakládá na tom, že dívka měnila barvu v obličeji a co potom povídala. Nemohla to být halucinace?«

»To se mne mnoho ptáte,« odvětil duchovní; »dám vám spisek, kde pohodlně najdete vážné důkazy této události, o nichž nelze pochybovati; jeden z velmi závažných mluví zde před očima všech.«

»Který?«

»Tady ten pramének křišťálové čisté vody, blahonosný tisícům churavců, jenž vytryskl pod rukou dívčiny, která jej v nadšení po rozkazu Nejsv. Panny vytáhla ze země.«

»A což dříve v té jeskyni nebylo praménku?«

»Není v osadě pastýře a obyvatele, aby jeskyni tuto neznal a nikdo nepamatuje, že by zde někdy byla bývala kapka vody; pramen tak hojný byl by pravým divem býval. Jakmile se rozšířila pověsť o vytrysklém pramenu, celé okolí se sbíhalo naň se podívat.«

»A kdo viděl, jak pramen vyrazil ze země?«

»Veliké množství lidu, davy zvědavců, které provázely dívku a za východu slunce ji uzřely v obvyklém již vytržení, patřily, kterak z místa, odkud dívala se na Marii Pannu, po kolenou se ubírá do kouta jeskyně, tam se sklání a stále dívajíc se na zjevení, jako by dávala pozor na jeho znamení, hrabe prsty v zemi, jak se jamka naplňuje vodou, jak pije první ty krůpěje a brzy přetékala hlubinka vodou. Když přešlo ono vytržení, zkoumali zvědavci vodní paprsek, schytali vodu, které čím dále tím více přibývalo, druhého dne byl již pramen větší a v několika dnech byl takový, jak jej dnes vidíte; dává asi sto litrů za minutu.«

John se díval na křišťálový proud, jak vyvěrá a ubíhá se živou bujností a jako by mu svým bubláním vyčítal jeho nevěru, zalekl se jako před tváří nějaké nadpřirozené bytosti; změnil barvu, zbledl jako stěna a opřel se o stěnu. Kněz, vida jej se potáceti, opřel ho, posadil a matka mu stříkala do obličeje vodu lourdského pramene.

VIII. **Zjevení.**

John nebyl bez sebe; nebylť ani omdlel. Brzy se vzpamatoval a obávaje se, aby tato chvilková jeho nevolnost nebyla připisována náboženskému dojmu, tvářil se býti veselým, vskutku jím však nebyl. »Bylo to takové zamrazení,« prohodil.

»Řekni, že bys rád snídal,« ozvala se matka, »chceš-li, půjdeme odtud.«

»K vůli mně to být nemusí, vzal jsem si s sebou kousek chleba a ten mi postačí. Když už tady jsme, ať vidíme všecko.« A obraceje se k průvodci, tázal se: »A jak se dělo ono pověstné zjevení?«

»Ani já ani kdo jiný nemůže se pochlubiti, že by je byl spatřil na vlastní oči, toliko dívka, již vyvolila blahoslavená Panna; vím to však z vlastních jejích úst . . . .

»Prosím, nejdříve mi sdělte, kdo to je?«

»Prostá dcerka mlynářova, jménem Bernardina Sonbirous: pásla ovce; bylo to dítě slabé, churavé.«

»Měla nějaké školské vzdělání?«

»Docela žádné; uměla sotva něco z katechismu a nějakou modlitbu, které jí naučila matka. Chodila sem kolik dní po sobě, volána jsouc Matkou Boží, která se jí zde v jeskyni poprvé ukázala; poklekla, modlila se růženec, obklopena davy lidu, lékaři, četníky.«

»Četníky? A proč to?«

»Protože všecko nadpřirozené nahání strach našim politikům; ale toho raději nechme. I to přispělo k tomu, aby se nerozšiřo-

valy řeči o zřejmém podvodu. Bernardina poklekla, modlila se na růženci a očekávala nebeské zjevení; chování její svědčilo o vytržení; obličej pozbýval své obyčejné barvy a oděl se září nevýslovné blaženosti. Přítomní v hlubokém mlčení ji zraky svými téměř pohlcovali; ona se klonila a znamenala křížem, rty její se pohybovaly; chvílemi zahrál na líci její úsměv, chvílemi zastřel je smutek, různé dojmy byly na ni patrny, i slzy ji skrápěly. V té chvíli nevěděla ničeho o věcech pozemských, necítila, že lékař vyšetřuje tlukot její tepny, hořící svíčka v jejích rukou ji nespálila.«

»A ví se, jaký byl vždy začátek, když se ono zjevení ukázalo?«

»Viděla,« řekl kněz, »jak se ono místo ozařuje světlem na zemi zcela neznámým a v záři té blíží se postava skutečná v životní velikosti, paní neobyčejné sličnosti, v jejímž obličeji stkvělo se ve společném sdružení mládí i dospělost, velebnost i milostnost, moc a laskavost ve způsobu novém, všecky lidské představy převyšující a žádným jazykem nevylíčitelné.

»Jak byla oblečena?« ujelo Klářině zvědavosti; při výkladu nespustila z misionáře ani oka.

»Blahoslavená panna měla na sobě roucho bělejší nad padlý sníh, pás její byl azurově modrý, nohy měla bosé, pokud je nepokrývaly zlaté růže. Plášť či závoj oslňující bělosti stínil jí hlavu až k čelu a splýval na ramena. V rukou měla růženec, jehož zrnka se stkvěla jako bílé perly, kříž a sponky zářily jako nejryzejší zlato.«

John jej přerušil, ale s veškerou vážností: »Tohle všecko se mi zdá býti trochu lidské, blahoslavení by mohli a měli učiniti něco lepšího, než vyšňořiti se divadelním kostumem.«

»Odpusťte, pane; je-li blahoslaveným činiti s bytostmi lidskými, tedy jako přijímají lidskou tvářnost, tak se odívají i v lidský šat. Syn Boží, jednaje s lidmi, odložil též stkvělé znaky božství a vzal na se podobu člověka. A všecka zjevení, o nichž je v bibli řeč, zdaž nám nepředstavují bytosti nebeské ve tvarech pozemských?

John cítil, že mu tyto důvody dostačuji, přece však začal zase o jiném: »Jakou potřebu, jaký zájem, jakou zálibu mohla Panna v tom míti, že se zabývala viditelným způsobem pasačkou z Lourd? To je taková pravdě nepodobnost, již nikdo popříti nemůže!«

»To jsou otázky vesměs plané,« odvětil kněz. »Je-li nějaký skutek zajištěný, nic není nerozumnějšího, než hloubati o jeho pravdě nepodobnosti. Bůh může míti nesčíslné důvody svého jednání, a nám není znám ani jeden. Ostatně i my smrtelníci bychom mohli naznačiti nejeden důvod, a kdyby i ne, zbývá vždy důvod všeobecný.«

»Totiž?« »Bůh nás daří svými milostmi, poněvadž je dobrý, nejvýš dobrý a dobrotivý. A Blahosl. Panna může býti jata týmž mateřským pocitem, který při svatbě v káni Galilejské ji pohnul získati zázrak od svého Božského syna. Co se vám zdá?«

»Zdá se mi, že vy, důstojnosti, máte zvláštní dar předsta-

vovati věc se stránky nejvíce snesitelné; ale přes to vše, odpusťte, nebudu moci hned tak pochopiti, co by dobrotivost Matky Kristovy — již ctím rovněž jako vy — měla s úspěchem co činiti ve zjevení se v Lourdech. V Káně přispěla potřebě přátel, učinila, aby oslaven byl Kristus; ale komu tady pomahá a k čemu přispívá tajné její šeptání s vesničankou? Přiznávám se, že taková nebeská zakročení na mě činí dojem choré fantasie, na z cestí sběhlého nadšení, právě k tomu způsobilé, aby odvrátily od zbožnosti duše opravdu nábožné a vážné.«

Misionář se usmál a vlídně vybízel cizince, aby jej následovali z jeskyně a navštívili různá místa, odkud jeví se krásný rozhled. »Pane, cítíte veliký odpor připustiti styky ducha lidského s duchy nebeskými. Třeba doznati, že tato vlastnost bývá u protestantů obyčejnou, a i u katolíků právě ne řídkou. Poznáte sta a sta lidí, kteří zaslechnouce pouhé slovo nadpřirozené zjevení, se zachmuří, rozlobí, rvou si vlasy a tak se pohorší, jako by slyšeli o zločinu podvodu k veliké hanbě pravého náboženství.«

»Právě tak je tomu; čtete v mé mysli,« řekl John.

»V tom, dodala Needle-ová, se úplně srovnávám se synem.«

»Dobře,« odvětil misionář; hrůza před nadpřirozeným není filosofie katolická, ani křesťanská ani protestantská; je to cit čirého pohanství a ještě něco více — dovolíte-li, bych to řekl, aniž bych vás urazil, je to něco velmi bídného. Račte pozorovati: toto představování si, že Stvořitel přerušil s tvory veškeré spojení, že není styků duchů vyšších s nižšími, je výhradní privilej materialistických filosofů, kteří nemají pro nic jiného oči, než aby viděli chléb, víno, maso, žoky bavlny, železnou dráhu a to vše pozemské, v čem se rodí, žije a umírá lidský živočich. Úvahy jejich nenesou se výše, než pocity mezka u žlabu nebo vepře, který ryje v korytu. Mudrcové, i nevěřící, jejichž myšlénky jsou okřídlené, uznávali království duchů. Tak Sokrates, Platon, Pytagoras, Aristoteles, Cicero, Seneca, Plutarch — a všecky školy, které stkvěle kvetly za vzdělanosti řecké a římské. Ti všichni potvrdili existenci duchů a poznali různé povahy jejich.

»Ale jak se mýlili!« přerušil ho John.

»Budiž, že třeba sešli na z cestí posuzujíce nadpřirozená zjevení, ale tolik jest pravda, že zjevení ona neurážela jejich mysli, ba že se jim zdála býti logická a přirozená. A zdají-li se pohanským filosofům býti logickými a přirozenými, proč by se měla zdáti nelogickými a nepřirozenými myslitelům protestantským a křesťanským? Nechať mluví bible; ta dokazuje, že Božství se zjevuje svým věrným, mluví o zjeveních zemřelých a andělů — a to jak ve starém, tak i v novém zákoně. Což by měla býti církev křesťanská vyděděna z milostí, udílených církvi židovské? Nebo přestaly milosti ony snad v křesťanské církvi, když se ukončila éra apoštolská? Pro Bůh, nikoliv! Církevní dějiny nám připomínají bezpočetná nebeská vidění, vyzbrojená takovými známkami zářící pravdy, že by znamenalo odříci se zdravého rozumu, kdyby je kdo šmahem zavrhl. Zjevení v Lourdech jest jedno z nejvíce zkoušených a schválených. Zajisté že souhlasíte se mnou, že

chtíti posměchem odbýti jako podvody a podskok veškeré nadpřirozené styky nebe se zemí, jest tolik, jako zapříti dějiny, bibli, zdravý smysl.«

»A přece,« poznamenal John, »jsem slyšel, že u katolíků se silně odporuje připustiti zjevení a vidění, a to jak u světských laiků tak u duchovních.«

»Zde třeba rozeznávati. Odporují je připustiti lehkověrně, se zavřenýma očima, to uznávám; že by jim však nevěřili po vyzkoumání a úsudku církve, to popírám; jedno i druhé svědčí o jejich obezřetnosti.«

»A což toto zjevení, bylo zkoumáno?« tázal se John. A jak dlouho a jak přísně, a od jakých lidí! odvětil misionář. To vše uvidíte v tištěných zprávách, které vám rád dám.

Za této rozmluvy došli k návrší, které panovalo nad celým okolím a John, který uctivě poslouchal svého filosofujícího cicerona, měl už zase novou bolest. »Vy, důstojnosti, jste až dosud nic jiného nečinil než dokazoval možnost zjevení . . .

»Víc jsem činil,« přerušil ho misionář; dokázal jsem, že v církvi Kristově jsou pravdě podobná a nemůže býti bez nich, trvá-li Církev Kristova, je-li bible Duchem Svatým inspirována, není-li nový zákon co do milosti Boží na nižším stupni nežli starý, nelže-li historie a mohl bych pokračovati dále a dále, kdyby zde bylo k tomu místo, mohl bych jasně dokázati, že ti, kteří beze všeho rozdílu opovrhují každým druhem moderního zjevení v církvi katolické, strhují jí s čela aureolu společnosti Božské.«

»Ale od možnosti vůbec, bránil se John, až k tomu konkretnímu případu v Lourdech, to je přec jen veliký krok.«

»O skutku mluví nejlépe skutek sám,« odvětil misionář. »Zde máme všecky okolnosti, které jasně svědčí o pravdě zjevení.«

»Ano,« pravil John ironicky, »tvrzení dívky.«

»A což už jste zapomněl na pramen, vytrysklý ze země, aby dosvědčil skutek ten?«

John přisvědčil, že to bylo znamení jakési ceny, ale podle přísné logiky mohl to býti též prostý zjev moci přírodní.

»A jak to,« ptal se kněz, »že skutek Mojžíšův, jak vyvádí pramen ze skály, obecně jest pokládán za zjevně zázračný? Myslete si, že byste mě najednou viděl, jak se zastavuji u tohoto skaliska, jak se měním v obličeji, jak tvrdím, že se mi zjevila Blahosl. Panna a že se mnou mluví; domníval byste se zajisté, že blouzním; kdybych však touto holí, již držím v ruce, udeřil na skálu a hned v zápětí se prýštila křišťálová voda: ještě byste se odvážil dívati se na vše jako na halucinaci?«

»To opravdu nikoliv,« řekl John s obvyklou svou upřímností. »Ale nemohu se zbaviti hrůzy, slyším-li, že se připouští zprostředkování mimosvětských bytostí. Zdá se mi, že je to šílenství vážného a rozumného muže.«

»Jedná-li se o šarlatánská vidění, tuď mnozí lidé ze směšnou důvěrností věří zjevením spiritistů, viděním náměsíčníků; zcela obyčejná to věc, že ten, kdo nemá víry v Božskou nadpřirozenost, věří ku své hanbě v nepřirozenost ďábelskou.«

»Ale my protestanté máme vrozenou ošklivost ke všemu nadpřirozenému.«

»To mě bolí v zájmu vašem,« odpověděl duchovní; »kdyby tomu tak bylo, bylo by to znamení, že se považujete jako od sebe oddělení, vyděděnci milosti, odmítnutí jako nepraví a nevlastní synové snoubence církve. Mezi námi katolíky není zázraku, není zjevu, byť i sebe více oslňujícího, aby na prosté neschválení diecesního biskupa nerozpadl se v nivec. Ale u vás vidím, že ti, kteří mají zjevení, mají všude štěstí; není na světě nikoho, kdo by je mohl učiniti němými.«

»Kteří to, na příklad?«

Je jich až běda. Skoro všichni předáci různých protestantských církví (pravím církví, nechtěje býti nezdvořilým) rozšiřovali vidění a zjevení a jejich žáci to pili se zavřenýma očima. Luter a Zwingli se chlubili zjeveními. Münster, Jan z Leydeku a jiní anabaptisté hnali na jatky své přívržence, povzbuzujíce je proroctvími, jež prý jim byla odhalena. Kalvinští Camisardi zaplavili krví a zkázou své země — za každodenních odhalení. Schwenkfeld dostával ji s nebe tak snadně jako vodu ze studně, a všecky odporovaly Zwinglimu a Lutherovi. Jiří Fox krmil zjeveními své kvakery, kteří je podnes mají za ryzí zlato. Metachisti se narodili a žijí zjeveními Wesleyovými; nadšená zjevení Schwedenborgova a Josefa Smitha slouží Schwedenborgiánům a Mormonům za bibli. Pověstná Kristina Poniatovská učinila v Německu mnoho hluku se svými zjeveními, ačkoliv potom zahynula hanbou, když jí byly dokázány lži. Antonie Bourignonová, davši se na prorokování mezi katolíky, byla zavřena; protestanti ji přijali s velikou galantností a její zjevení jí získala nesmírné davy nohsledů v Belgii, Holandsku, Německu a až i ve Škodsku. Co si může kdo představiti na světě více bláznovského než zjevení Johanny Leadové? A přece početní vaši krajané je přijímali jako kusy s nebe padající. Ještě zuřivější, ač je-li to možno, než zjevení Leadové, jsou Johanny Southcoteové, na kterou se vaši staří mohou pamatovati, že ji v Londýně viděli, a dodnes tvoří její nohsledové větev na stromě vaší církve . . . «

»Co se mne týče,« přerušil ho John, »mě by na takovou vějičku nikdy nedostali.«

»Tím lépe; ale nechtějte mi tvrditi, že protestanté mají pud zavrhovati zjevení. Rozdíl mezi námi a vámi je ten: u katolíků fantastická, církví neschválená zjevení rodí se a umírají jako lidské výmysly; protestanti mají každý svého papeže i svou církev ve své bibli, a tu může každý mluvka, chce-li, povídati o zjevení, ba zakládati i sekty, aby se jeho výstřednosti udržely.«

John, který neočekával tak tuhou polemiku a styděl se za své souvěrce, snažil se dáti rozmluvě jiný směr a pravil: »Příliš se vzdalujete od naší otázky.«

»Jaké otázky? Neluštíme žádnou, vykládám vám jako cizincům.« John, ukrocen praví: »Nedomnívejte se, důstojnosti, že vás poslouchám snad s nějakým odporem, nikoliv; hledám pravdu. Doznávám milerád, že se mně vaše rozprava za-

mlouvá, a vrátím se z Lourd s méně předsudky proti zjevením vůbec. Jen pořád ještě nevím, jaké plody toto vše přineslo; to mě mate.«

»Právě nesmírné plody, které přineslo zjevení lourdské, je důkazem jeho pravdivosti. Pozorujte: Prosté slovo, splynulé se rtů Mariiných, vyřizuje hloupá a neučená pastýřka, v nějaké době ví o něm celý svět a vzbudí takovou ozvěnu, že by ji nižádná moc kromě božské vzbuditi nedovedla. Vše, čeho si Blahosl. Panna přála, se vyplňuje přispěním nesčíslných lidí svobodné vůle, vykonává se nesčíslnými skutky křesťanské ctnosti i modlitbou, pokáním, náboženstvím, dobročinností, obrácením srdce . . . «

Mistress, která až dosud mlčela, radujíc se z důvtipných poznámek synových, zde se nezdržela: »Řekněte: co chtěla Panna? Čeho si přála?«

»Mnoho věcí, a nemožných pouze lidským způsobem dosáhnouti,« odvětil kněz. »Žádala, aby zde postavena byla kaple, Podívejte se (ukázal na majestátní budovu) na tuto basiliku vzniklou z holé skály, a vévodící nyní této poušti. Miliony na její stavbu pršely nám jako s nebe za krátko . . . «

»Miliony?« divila se Needle-ová. — »Ano, něco přes dva miliony, a mnohem více vydáme, poněvadž jsme na začátku stavby tohoto města Mariina. Mimo to si přála Blahosl. Panna, aby se scházeli zástupové na toto místo. A hle k slovu jejímu, jež rozhlásila malá pastýřka, hýbe se Francie, Evropa, svět, přichází sem tolik poutníků, že historie církevní nezná, porovnávajíc okolnosti, nic podobného. Doporučila pokání. Kterýž medle apoštol kajícnosti pohnul národy tak všeobecně dáti známky pokání jako hlas Marie Panny Lourdské? Nesčíslní věřící každého věku a stavu dokázali skutky, že porozuměli nebeskému pokynu, podnikli namáhavou cestu z dalekých končin, nedbali svízelů a nepohodlí, ba mnozí zvětšily útrapy tyto ještě tím, že šli pěšky a postili se.

Jedná se o miliony a miliony křesťanů, kteří se očistí svátostí pokání, želí svých hříchů a polepší se. Myslíte, že je to účinek lží dívčiných? Jen buďte rozumným!«

»Vždyť již jsem skoro přesvědčen,« řekl John dobromyslně.

»Svatá Panna,« pokračoval misionář, »žádala, aby se konaly modlitby za obrácení hříšníků. Kdož může spočítati žalmy, zpěvy, modlitby a zásliby, jež spěly k nebesům z tohoto místa? Co se jich ozývalo po cestách Francie od takového počtu poutníků! Je to nekonečný hymnus, souzvuk svorných hlasů, který se nese k trůnu Nejvyššího. A kdož by alespoň přibližně zpočítal modlitby na růženci, konané za příčinou zjevení v Lourdech!«

»To právě mě mrzí,« přerušil ho John netrpělivě; »tenhle růženec je příčinou, že skoro zas nevěřím, čemu jsem už věřil: je to modlitba, kterou velmi těžce nesu u katolíků; nikdy bych ji neschválil.«

Johnova matka, všecka pýchou naplněna, dodala: »Mně se zdá býti výstředností, podivností, ba skoro pověrou.«

Misionář, ukázav na stinné místečko na blízku, odkud byl pěkný výhled na cestu vedoucí k lourdské svatyni, pravil: »Panstvo, račte si odpočinouti asi pět minut v tomto stínu; snad uvidíte nějaký průvod poutníků. Povstanete z tohoto místa přesvědčeni, že růženec je vynález hluboké křesťanské theosofie; nechť vám dostačí, že Nejsv. Panna jej živě doporučila, zjevujíc se pastýřce lourdské.«

IX. **Růženec katolický a růženec protestantský.**

Angličtí poutníci se uvelebili na kamenech, které jim byly nikoliv nepříjemnými sedátky a plni zvědavosti, národu jejich vlastní, vyňali z pouzder kukátka. »Slibuji vám,« pravil misionář, že uvidíte jeden z nejkrásnějších výjevů, jejž zde lze spatřiti, budete-li míti dosti trpělivosti očekávati příchod poutníků.«

To se všem velmi líbilo a zvláště Johnovi, který od jakživa rád studoval náboženské zvyky katolíků. Kněz pravil: »A kdo vám tak zhanël katolický růženec? Znáte dobře jeho podstatu? Obávám se, že nikoliv.«

»Viděl jsem často tuto slečnu,« řekl John ukazuje s úsměvem na Julii, »která je katoličtější než sám papež, jak pouští v zahradě zrnko po zrnku; slyšel jsem jej ve vašich kostelích bručeti lid bez přestání. Je to řada padesáti Zdrávasů, které se hrnou jeden za druhým, právě, aby se přestoupilo nařízení Kristovo: »Vy, když se modlíte, nemluvte mnoho.«

Při těchto Johnových slovech plesalo srdce paní Needle-ové, když viděla, jak její syn umí čeliti papeženství. Ale tím více se radovala Julie, která tušila již, jaká bude misionářova odpověď, a když viděla jak celá rodina Needle-ova sleduje vývody misionářovy s nejživější pozorností, sotva si všímajíc velikolepého rozhledu, jenž se jim odtud jevil.

»Jestliže,« děl misionář, »jste prost každého předsudku proti uctívání Nejsv. Panny . . . «

»Docela každého,« přerušil ho John. »Nejsme Nestoriáni, ale prostí následovníci bible a rozumu.«

»Dobře,« misionář na to; »jste-li následovníci rozumu, mohu vám říci, že ode dneska vy, protestanté se můžete modliti růženec právě jako katolíci. Z čeho se skládá růženec? Z duševního rozjímání a ústní modlitby, které se vzájemně sbližují, prostupují a doplňují. Co do rozjímání jest to patnáct tajemství, nejvznešenějších a nejctihodnějších našeho vykoupení. Máte tomu snad co vytýkati? Zdá se vám, že takové věci zasluhují nějaké pozornosti? Které myšlénky mohou vznešeněji zaměstnávati duši lidskou, než nejvyšší díla božská? Které rozjímání je spasitelnější, blahodárnější, než o věcech v evangeliu zjevených?«

»Dobrá, ale proč je drobiti v patnáct kousíčků?« namítal John.

»Asi proto,« odvětil s úsměvem misionář, »jako když rozkrájíte kuře, přinese-li se na stůl. Tady hlava, tady prsíčka, zde křídla — no, však víte, ale nechme být žertů. Církev dělí látku rozjímaní na patnácte oddílů, aby je obecný lid lépe pojal a strávil. A což vy sám, a přece jste, jak vidím, výborně vzdělaný, se po-

važujete za schopna, spolknouti celé evangelium na jeden ráz? Zajisté, že nikoliv! Jako každý, rozdělil byste si je v oddíly a verše a studoval je po částech, měl-li byste z toho míti nějaký užitek. Měl byste se skloniti před moudrostí církve katolické, která vybírá nejvznešenější podstaty božského pokrmu a rozděluje je svým dětem, jak prostým a neučeným, tak učeným, neboť všichni jsou to lidé, nezpůsobilí stráviti pokrm nadpřirozený.«

Ten důvod zdál se Johnovi býti správný, i odpověděl: »Nenamítám ničeho proti rozjímání o událostecch evangelických; mně se jen protiví to neustálé mletí Zdrávasů.«

»Také na to přijdeme. Jaký by měl býti vlastně účinek rozjímání, než roznítiti srdce a rozepjati křídla, aby se vznesla k Bohu? Jinak řečeno, proč pozorujeme božské věci, než abychom si oblíbili modliti se, věřiti, doufati? A v praktickém užívání růžence věřící, jakmile si byl připomněl tajemství, utíká se k modlitbě a modlí se božský »Otče náš«, naplňuje tak příkaz Kristův, jenž nás modlitbě té naučil. Co si o tom myslíte?«

»Mluvte o Zdrávasech,« řekl John, jehož mysl, dychtivá zvěděti pravdu, neustala, pokud jí nevzešlo jasno.

»Nejdříve o Gloria.«

»Na tom nezáleží, to máme též my v našem Prayer booku; nic nezdá se mi býti důstojnějším, než oslava Božských osob. Mluvte o Zdrávasech.«

»Když máte váš Prayer book za takovou autoritu, proč jste se nenaučil z něho respektovati opakování Zdrávasů?«

»Tam to není ani jednou.«

»Dobrá,« odvětil misionář, »ale jsou tam jiné modlitby dle způsobu růžence. Proč vás neuráží Litany or General Supplication, kde se stále za sebou opakuje »Good Lord, deliver us«.? (Dobrý Bože, vysvoboď nás!«) Nestačilo by po takovém prošení říci to jednou? Nemohli jste si uspořiti některé z oněch »Webeseech thee to hear us, goad Lord« (Tě prosíme, uslyš nás, dobrý Bože!) Proč mořiti srdce dobrého Boha dva a dvaceti stejnými výkřiky za sebou? Když se modlíte, nemluvte mnoho,« praví evangelium. Horší však jest, že již Duch Svatý nadchl Davida proroka, že opakuje jistá slova po způsobu růžence. Čtěte stý třicátý pátý žalm a najdete tam zvolání: »Neboť na věky jest jeho milosrdenství« sedm a dvacetkráte. Jak tedy vy, všecek bibli oddaný, se můžete nad tím pohoršiti, že katolík opakuje desetkráte pozdravení andělské? Rozjímaje o druhém tajemství, zaujat je novou vroucností a opakuje tutéž modlitbu, a potom po třetí? Pane, jestliže v prvé řadě neodsuzujete vaši protestantskou liturgii a samotného Ducha Svatého, nemůžete též logicky odsouditi opakování Zdrávasů.«

»Neodsuzoval bych jich,« odvětil John, přesvědčen zřejmostí důvodů, »kdyby tyto »Zdrávasy« byly pronášeny ze srdce, právě tak jako neodsuzuji opakování modliteb v Prayer booku a žalmech; ale slyšel jsem kolikráte v kostele duchovního u oltáře i lid drmoliti Zdrávasy napořád a bez rozmyslu, beze všeho oduševnění.«

»Bohužel!« zvolal misionář, »bohužel, to máte pravdu pravdoucí. Ale i v soukromých domech a dobrých rodinách se někdy odříkává růženec až běda; ubohé Zdrávasy! Ale to se stane snad i vám, i vaší paní matce, že se stane roztržitou, opakujíc dvacetsedmkrát zvolání žalmu, že k tomu nepřikloní mysl...«

Mistress se usmála; John přikývl hlavou.

»Duch Svatý a církev osnovali věc veliké dokonalosti, ale křehcí smrtelníci, mnou počínaje, nevystihli onoho ideálu, každý jedná dle své způsobilosti a stupně své zbožnosti. Totéž vidíme ve způsobu, jak jednotliví věřící přijímají svaté svátosti, kteréž jsou přece ustanoveny přímo od Krista Pána; od menší nebo větší zbožnosti přijímačů nezávisí, je-li to ustanovení nekonečné Božské moudrosti. Souhlaste s tím, že ideál míněný církví katolickou ustanovením růžence tkví v hlubokých kořenech biblických a praktické moudrosti; jestliže nevědomec a málo zbožný člověk toho zneužívá, naučte se z toho alespoň tomu, abyste ho nenápodobil.«

Po těch slovech vyňal misionář z kapsy ruženence, jež měl vždy s sebou, a vzav jich pět, řekl: »Vy jste sice protestanté, ale nezavrhujete uctívání Nejsv. Panny; ujišťuji vás, že uctívati ji modlitbou růžence je věc spasitelná. Jestliže vás vede rozum a nikoliv marný předsudek, užijete těchto růženců k modlitbě; jestliže ne, nechte si je alespoň na památku, že jste byli v Lourdech.«

John přijal růženec se zdvořilou úklonou, Klara a Klementina se živou vděčností, Julie s úctou, jen paní Anna, jíž byl poslední nabídnut, se rozmýšlela plna vrtochů. Misionář se usmál: »Nerozmýšlejte se, nenutím vás, abyste se jej modlila; naložte s ním, jak vám bude srdce kázati.« Needle-ová natáhla ruku.

»Prorokuji vám,« děl misionář, »že jednou ve vašem srdci vznítí se jiskřička dětinské lásky a že vám bude rozkoší pomodliti se všecky Zdrávasy. Přivede vás k tomu sama přirozená povaha věci, jako přivedla tolik svatých lidí, učených a vážných mužů, a jako přivádí podnes tolik vašich duchovních a profesorů, kteří přestoupili ku katolicismu.«

»Nikoliv,« řekla Needle-ová, »celá má povaha se tomu příčí...«

»Nemůže to býti, nepříčí se; spíše vaše přirozenost je nakloněna Zdrávasy opakovati.«

»Já sama nic takového nepociťuji; jak byste o tom mohl věděti vy?«

»Jen hledejte trochu sama v sobě a naleznete to též. Nemůžete se tak dalece zbaviti vlastností lidských, abyste si vyrvala ze srdce to, co jest všem společné. Každý upřímný cit zahřívá srdce, opakování modlitby řine se samovolným proudem. Byla jste někdy na náměstí, když lid činí projevy vladaři, jehož miluje? Řekněte jim, že dostačí jednou toliko zvolati »Sláva«; lid vám odpoví, že to provolá stokráte. A jak je tomu na vašich meetingách? Zkuste jim říci, aby vykřikli své heslo jednou; uvidíte, jak byste pořídila. A když blázni v divadelním parterru si umíní zbožňovati nějakou zpěvačku, to je nějakého křiku a po-

65*

tlesku! Přál bych si vás viděti mezi nimi, když byste ten řev chtěla uklidniti vážnými slovy: »Pánové, jen pomalu; schvaluji váš obdiv a vroucí pocity vašeho srdce pro divadelní umělkyni, ale dostačí, budete-li tleskati jednou; vše ostatní je zbytečné.« To byste viděla, jak by vás poslechli.«

»Chápu, že vášeň užívá takových prostředků; nikoliv však zbožnost.«

»A což David,« tázal se misionář, »který opakoval dvacet sedmkráte zvolání: »Věčné je milosrdenství Boží«? Činil to z vášně nebo puzen nebeskou zbožností? Láska ctnostná a nadpřirozená jest také vášeň, ale spořádaná. Představuji si vás, jaká jste byla před desíti lety (podíval se na děti a na Johna), či ještě lépe před osmnácti; tenkráte cítila jste poprve radosti mateřské, když tento statečný jinoch, váš prvorozený, byl ještě malý hošíček. Doznejte to, paní, jako bych vás viděl: chovala jste jej na klíně, tiskla k srdci, zahrnovala laskavostmi, zlíbala jste jej ne stokráte, ale tisíckráte, a to znova a znova, tak jako byste jej nebyla líbala nikdy...«

Mistress, jejíhož srdce se misionář dotknul ve stránkách nejjemnějších, podívala se laskavě na děti a pravila: »Toť se rozumí, když jest žena matkou! Ale jak to souvisí s naší rozmluvou?«

»No, a teď si představte, že by přišel nějaký puritán kamenného srdce, přerušil projevy vaší lásky tímto ledovým rozumováním: »Dobrá paní, chcete-li projeviti svou lásku, dostačí jedno políbení, tohle stálé olizování jest zbytečná hloupost.« »Vy jste hloupý,« myslila byste si zajisté, »domníváte-li se, že se mateřská láska vyčerpá jediným políbením; mám v srdci bohatý pramen lásky, přetékající, nevyvažitelný; neopakuji nic, každé políbení je nové, ani tisíc mně jich nedostačí. Poroučím se.«

»Dotkl jste se mé slabé stránky,« přiznala se mistress.

»Nechci již šířiti o tom slov ani vyvozovati z toho důsledků; dostačí mi, jestliže budete míti růženec v úctě a někdy se jej pomodlíte, jestliže budete cítiti vnuknutí Boží. Bude to pro vás výhoda nemalá; nebude to jen tak planá upomínka na váš pobyt v Lourdech.«

John, vida, že duchovní se těmito slovy s nimi loučí, nemohl déle tajiti své tajné přání — jinak by byl z Lourd odjížděl neupokojen — býti svědkem nějakého zázračného uzdravení, o nichž se tolik mluvilo a psalo.

»Pane,« odvětil misionář, »měl bych z toho velikou radost, kdybych viděl splněnu tuto vaši touhu; viděl jsem zde zázraků již tolik a tolikráte, že se tomu už ani nedivím. Spíše bych se divil, kdyby vy jste neviděl žádný. Jestliže tedy se můžete zdržeti...«

»To je naprosto nemožné!« zvolala rychle Needle-ová.

»Co mohu tedy učiniti v té věci, je, že vám nabídnu, abyste si předplatil »Kroniku Lourdskou«; tak budete za několik lír ročně věděti o všem nejhlavnějším, co se zde děje.«

»Nebudeme míti času, abychom to četli,« řekla mistress.

Misionář již mlčel; ale John odevzdal mu ihned peníze a svou adresu do Zeleného parku, s prosbou, aby jej v administraci časopisu předplatil.

»Ale nyní je čas, abychom se rozešli,« děl misionář; »slyšíte to zvonění?«

»Co to znamená?« tázal se John.

»Že přicházejí procesí a průvody poutníků, které očekáváme. Za chvíli je uvítám.«

Julie žádala za požehnání dle obyčeje italského. Kněz se uklonil hostům, a rychle odcházel ke kostelu.

John řekl matce: »Chci to viděti.« A řekl to s takovou rozhodností, že matce ani nenapadlo mu odporovati. Šla za synem, který kráčel k výšině, odkud bylo dobře viděti jeskyni a příchod poutníků.

X. A je to protestant!

Toho dne přijeli do Lourd první jarní poutníci. Bylo viděti pořadatele, jak pečlivě mají svá oddělení srovnána; šly družičky, matky, z nichž mnohé vedly za ruku malé dítky, tlupy ctihodných sester s bílými závoji, jiné zase s hnědými plášti, mniši, bratrstva, lidé různých stavů a obleků, v měšťanském oděvu, v dělnické bluze, v dlouhém kabátě usedlého rolníka, v kazajce vesnické; naposledy kněží v rochetách. Každé oddělení postavilo se na určitém místě, rozvinulo prapory, vztýčilo žerdě a kříže, a začalo pěti svou hymnu; ostatní procesí ubírala se volně ulicemi lourdskými ku svatyni. Zvony slavnostně zněly, lid se hromadil, tázaje se poutníků, odkud přicházejí, obdivuje odznaky, žerdě a prapory a ohromný počet příchozích. Za pěšími ubírají se kočáry, v nich sedí nemocní s vyzáblými obličeji, schváceni, provázeni svými. Každý je pozdravuje a volá: »Madonna vás uzdrav!«

John ozbrojený binoklem stál na návrší a vše dobře viděl. Pozoroval, jak průvod přichází a zatáčí se v ulicích, vlající prapory, slyšel hudbu a zpěvy. Na lukách proti jeskyni Massabictlově utábořily se rodiny a společnosti, které, vykonavše již pobožnost, zasedly do stínu, aby něco pojedly a se občerstvily. Byl to většinou venkovský lid, který měl radost z bratří poutníků z daleka, vítal je a těšil se s nimi.

John se obrátil k matce: »Musíme jíti blíž k jeskyni, abych vše viděl.« V tom přicházel misionář v taláru a se štolou přes ramena. »Pane,« žádal ho John, »jak bychom se dostali co nejdříve k pramenu? Rád bych viděl příchod poutníků.«

»Není třeba spěchu,« řekl pokojně kněz, »dříve tady nebudou, než asi za čtvrt hodiny. Pojďte se mnou, postavím vás na příhodné místo, odkud uvidíte, jak se modlí věřící katolíci.«

»Jsem vám velmi povděčen!« zvolal John. »To právě mě nejvíce zajímá.«

A znovu obdivoval procesí. »To je jako pohádka,« zvolal, »nikdy bych byl neřekl, že sem přichází takové množství lidu!«

»To je několik tisíc, podotkl misionář ironicky. »To vidíme mnohem četnější průvody. Až i čtyřicet tisíc poutníků sem při-

chází. Jsou to lidé všech stavů společenských. Biskup se svým duchovenstvem, předseda soudního dvoru se svými přátely, generál s důstojníky, poslanec s celou rodinou, náboženské spolky a jednoty, studenti, deputace jednot, družtev a spolků, farníci se svými faráři, shrbení starcové o holích, bujná mládež a směsice všech národností. Toto vše toužebně si přálo smočiti své rty v zázračném pramenu a modliti se na onom místě, kde královna nebes důvěrně rozmlouvala s chudým dítětem pastýřským.«

»A to se děje často?« ptal se John.

»Několikráte za rok. Průvod přichází za průvodem, zástup za zástupem; všichni se navzájem pozdravují, sbratřují jako přátelé, spojuje je společné pojítko téže víry, zbožnosti, téže modlitby. Odcházejíce domů, jsou zásobeni vodou ze zázračného pramene, každý nese poklad různých památek a upomínek, aby upokojil doma své milé a známé; někteří jdou s obrovskými růženci kolem krku; není jednoho, aby se neubíral odtud s vroucími díky Bohu, se srdcem očistěným slovem Božím, modlitbou, svatými svátostmi. Jdou a každé chvíle se ohlížejí, aby ještě jednou spatřili návrší, kde se zdvihá požehnaná svatyně, přejíce si, aby se sem ještě někdy mohli vrátit.«

»A nikdo se nezdrží déle nežli den?«

»Kde pak! Večer stkví se chrám, stromořadí, cesty a ulice tisícerými světly. Poutníci s pochodněmi v zástupech procházejí městem a zpívají hymny. Mnozí bdí v chrámu na modlitbách a kněží zpovídají; jiní shromažďují se v jeskyni zjevení. To se musí viděti, abyste si mohl o tom učiniti představu. Myslil byste, že jsou to nebešští duchové, kteří sestoupili s výšin, aby uctili svou královnu na zemi. A považte, že před několika lety zde byla pravá poušť! Slovo Marie Panny dostačilo, aby se poušť stala dostaveníčkem věřících celého světa. »Jest třeba přicházeti sem v průvodech,« řekla Nejsv. Panna pastýřské dívce. A procesí započala a čítají nyní asi sto padesát tisíc poutníků každého roku. Ale je čas,« řekl misionář, dívaje se na hodinky, »abychom sestoupili do jeskyně.«

Mlčky kráčeli všichni za knězem, jati citem úcty k Nejsvět. Panně. Julie povzdychla: »Ach, kéž by se dnes událo nějaké podivuhodné uzdravení! Jaká milost by to byla pro tyto mé protestanty?« Nemohouc potlačiti, aby své živé přání neprojevila, tázala se duchovního: »Nebylo by to možné, aby se dnes stal nějaký zázrak?«

»Všechno je možné,« odpověděl služebník Boží, »ale nedejte se příliš opanovati touto touhou, trochu podobnou oné Herodově, jenž mermomocí chtěl viděti nějaký zázrak. Naše víra nesmí se zakládati na žázracích doby přítomné; máme Mojžíše a proroky, slovo Boží, jímž mluví neomylně církev Boží; kdo se nepohne jimi, nepohnul by se ani, kdyby viděl vzkřísiti k životu mrtvého.«

John bedlivě poslouchal a prohodil položertovně, polokousavé: »Bylo by snad možno, že by přítomnost protestantů překážela, aby se děly zázraky?«

»Chcete tím snad říci,« odvětil misionář, »že se zázraky dějí toliko u přítomnosti lidu věřícího a náboženství neodporujícího?

To se velice mýlíte. Pravda jest, že zázračná uzdravení spíše se dějí nevěřícím, nežli věřícím, ale mezi námi katolíky nechybí nevěrců, odpadlíků, ani oněch duchů, kteří se nazývají »silnými«, poněvadž jsou vytrvalí v silném odporu proti náboženství; proto dopouští milosrdenství Boží, aby se v jejich přítomnosti udál zázrak v celé své pravdivosti; račte tedy jen pomysliti, zdali by přítomnost poctivých protestantů dobré víry byla na závadu nějakému divu. Má-li se dnes přihoditi nějaký div, přihodí se, ať jste tady nebo ne. Uslyšíte najednou, co jsem již mnohokráte slyšel; nastane pokřik a volání, buď blíže jeskyně, nebo u vchodu ku pramenu, který se stal biblickým rybníkem u Jerusalema; ve hluku a šumotu uslyšíte výkřiky: »Div! Zázrak!«

Tentokráte nic takového se nedělo. John viděl, jak lid naplňuje jeskyni a její okolí, jak kleká, líbá posvátnou půdu, modlí se, jak jeví všickni nejvroucnější důvěru k Marii Panně a jak po schodech vstupuje do svatyně.

»To není nic nového,« prohodil John k Julii. Vyšli z jeskyně a kráčeli k Lourdům. Sotva ušli sto kroků, vyňal John fotografii jeskyně. »Mějte ještě pět minut trpělivost,« pravil, »neporovnal jsem obrázek s originálem a chci býti tím bezpečen, že mám pravou lourdskou jeskyni. Dáme pak fotografii do našeho universálního alba.«

Netrpělivá již matka za ním volala, aby si pospíšil.

Protlačil se hustým zástupem lidu, jenž u velikém množství se nahromadil kolem jeskyně. Pozoroval člověka v občanském oděvu, který jediný ze všech měl klobouk na hlavě a doutník v ústech; bylo na něm viděti neuctivost ku všemu. »Neotesanče,« pomyslil si John, »co pak ty jediný kouříš ve shromáždění, které se modlí?« Zatím co dopodrobna porovnával fotografii s jeskyní samou, uzřel u pramene dvě ženštiny, jak se vroucně modlí; jedna z nich vstala a kráčela přímo k onomu neurvalci s doutníkem v ústech.

Sledoval ji se živým zájmem, domnívaje se, že ho jde napomenout, aby se slušněji choval. Taková byla jeho zvědavost, že šel až k němu, tváře se, jako by někoho hledal; i uslyšel tato slova: »Pane Maxi, zkuste, zda-li by vás Madonna neuzdravila. Pojďte se napít divotvorné vody.«

Max se choval jako dříve a pokrčil rameny. Ale paní tím více do něho mluvila, čím více se zdráhal. »Což je to něco tak těžkého? Učiňte to k vůli mně; napijte se trochu — voda je čerstvá a výborná!«

Za chvíli se konečně ten člověk pohnul, mysle nejspíš, že jestli mu voda neprospěje, zajisté že mu neuškodí. S ironickým výrazem ve tváři vzal do ruky plnou sklenici. Málo se napil. V tom co pil — byl to jediný okamžik současný — zmizela mu z ruky veliká boule, až ke kosti a kloubům hnisající. Zbledl jako smrt, naklonil se k manželce, jež zatím byla přišla a zvolal v nejvyšším rozčilení: »Má drahá, já jsem uzdraven!«

»Nemluv na plano,« pravila všecka polekána, »zde není k tomu místo, tropiti si žerty!«

»Vždyť si netropím žádných žertů; — jen se podívej, boule je pryč!«

Žena ani nemohla uvěřiti svému zraku; mnula si oči, ale nebylo možno nevěřiti, zhoubný nádor byl zmizel; kovový plátek, který jej zakrýval, visel jako zbytečná přítěž, kůže byla hladká a úplně zdravá, beze vší stopy, že tam kdys byl tak nebezpečný novotvar. Obě ženštiny padly s pláčem na kolena a volaly k Máteři Boží Divotvorkyni slova radosti a vděčnosti: uzdravený stál zde, bílý jako křída, ohromený, nemoha promluviti slova. Shodil s hlavy klobouk, odhodil zbytek doutníku a opakoval neustále: »Jsem uzdraven, opravdu uzdraven! Madonna mě uzdravila!«

Lid se sbíhal, tísnil, volal: »Div! Zázrak!«, hluk se zmahal, každý chtěl viděti zhojenou ruku, sahnouti na ni, přesvědčiti se o zázraku, blahopřáti člověku, jemuž dostalo se takové milosti. Max vypravoval, že je kapelníkem v blízkých lázních v Pyrenejích; ruka, nyní hladká, byla stížena až do kosti hnisající boulí, stav jeho stále se horšil, lékaři neuměli pomoci; nemohl již ani smyčce v ruce držeti. Když pil, záhubný nádor pojednou docela zmizel; ukázal ruku s kůží úplně neporušenou, kostmi i klouby zdravými.

»Madonna mě uzdravila!«

Slyše hlučný jásot přispěchal misionář, týž, jenž provázel rodinu Needlovu. Tázal se krátce, jak to bylo a vyslechl svědky. Nejhlavnější svědek ovšem byl Max M . . . , uzdravený, který byl daleko široko v krajině znám. Jeho manželka a její známá plakaly; uzdravený sám byl rozpačitý a zamlklý, neboť byl — protestant a svobodný myslitel a nemohl se vžíti v přesvědčení, že by právě on byl šťastným vyvolencem Mátеře Boží.

»Žádám vás za malý projev vděčnosti Madonně, jež vás uzdravila,« řekl mu misionář.

»A jaký?« tázal se Max poněkud zaleknut.

»Dejte mi tenhle kovový plátek, jenž váš nádor pokrýval a který je nyní zbytečným.«

»A proč to?«

»Zavěsím jej na chodbu jako památku vašeho uzdravení!«

Max rozepjal řemínky, odevzdal plátek duchovnímu a hleděl se ve množství ztratiti. (Celá tato událost je historická. Viz: Legur, Les merveilles de Lourdes, XXVII. Poz. spis.) Ale nezdařilo se mu to, jakýs cizinec spěchal v patách za ním. Byl to John, jenž na vlastní oči celý ten výjev viděl a vzpamatovav se z prvního ohromení posvátné hrůzy, která mu ztlumila v hrdle dech, vášnivěji než kdo jiný chtěl podrobně prohlédnouti ruku, přesvědčiti se o povaze a jakosti zmizelého nádoru. On, rozprávěje o divech a zázracích, chtěl vždy celou haldu důkazů a různých svědků, nyní v tváři tvář případu praktickému byl všecek bez sebe ustrnutím.

Když dohonil Maxe, potkal též matku, sestry a Julii, které, slyšíce volání, že se stal u jeskyně div a vidouce, jak se odevšad lid sbíhá, vrátily se zpět, žádostivy spatřiti, co se stalo. John si jejich otázek, jimiž ho zahrnovaly, pranic nevšímal, chytil

neznámého za ruku a beze všech okolků pravil: »Pane, odpusťte, dejte mi svou visitku.«

Při tom těžce oddychoval a měl oči vyvalené. Též Max byl všecek rozčilen a řekl: »Proč ne? Vyměňme si visitky, když si toho přejete. Ale abychom se vyhnuli možnému nedorozumění: vězte, že já nenáležím k vašemu náboženství.«

»Jak to?«

»Jsem protestant,« řekl Max.

»Vy protestant?«

»K službám. Není vám to vhod? Nemusíme tedy navštívenky vyměňovati.«

John nevycházel z údivu a z úžasu. Představil neznámého matce: »Matko má, tento pán byl nyní uzdraven, měl na ruce zlou bouli, viděl jsem to na vlastní oči . . . . a je protestant jako my.«

»Vy jste protestanti?« zvolal Max.

»To mne těší!«

Paní se ho tázala: »To jste se asi, pane, hodně modlil?«

»Ani mnoho, ani málo,« odvětil Max; »přišlo to docela neočekávaně.«

»Prosím vás, povídejte nám, jak to bylo.«

Pan Max vypravoval krátce a suše, že jeho manželka je katolička, že ho vyzvala, aby šel do Lourd jen jako na výlet a když tu stál stranou a pozoroval památnosti jeskyně, přinesla mu její přítelkyně sklenici vody z pramene; sotva že se napil, byl sproštěn krutého nádoru. Po těch slovech vyměnil si s Johnem visitku, pozdravil a odešel. Ale na rodinu Needlo-vu to způsobilo hluboký dojem. Mistress se třásla jako osyka a dávala si od Johna stále jen vypravovati podrobnosti udavšího se zázraku, o jehož pravdivosti nemohlo být nejmenší pochybnosti; dívky poslouchaly, celé ustrašené, s otevřenými ústy, Julie plna nadšení se sepjatýma rukama, prosíc Boha a Nejsv. Pannu, aby událost tato nebyla bez účinu na její milované protestanty.

Pojednou ozvala se paní: »Pojďme do jeskyně.« Tam si klekla a modlila se, obklopena svými dětmi. Bylo to poprvé, co jí dobrovolně vycházela modlitba z hloubi srdce, modlitba, svědčící matce Boží. Když vycházeli, sešli se ještě se známým misionářem; šel s mužem, který nesl schůdky; šli zavěsit kovový plátek uzdraveného Maxe.

»Ach, kdybych byla tohle tušila!« zvolala paní.

»Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili,« je slovo Ježíše Krista. Alespoň můžete říci, co jste viděla očima svého syna a nebudete moci tvrditi, že oči nekatolíka žádný zázrak nevidí. To stalo se před vašima očima a ještě k tomu protestantovi, který sem bez víry přišel a bez víry se vrací. Ale jestliže mu milost, jíž se mu dnes dostalo, neotevřela oči, snad se tak stane zítra a když ne jemu, tedy jiným. Bůh nečiní svá díla náhodou, ale vždy je v tom vyšší prozřetelnost Jeho.

12. Neděle pietistů.*)

Za tři dni po odjezdu z Lourd přibyli naši cestující k Londýnu. Příčina tak rychlé jízdy byla nutnost odpočinouti si; mistress zamlouvalo se spíše jedním rázem doraziti do Zeleného parku a odpočinouti si nerušeně, než pobývati zde onde s jednou nohou vždy na cestu připravenou. Nyní, brzy ve vagonu železné dráhy, brzy v úzké posteli parníku přemýšlela o zisku a ztrátách svého zimního pobytu, Italii.

John se schoulil do koutku a hltal knížky a brožury v Lourdech koupené. Matka byla o něm přesvědčena, že celá podstata anglikanismu se z něho vykouřila a že ostal jen slabounký nátěr a ten byl ještě pokrytský. Což jiného mu zbývá, nežli odpadnouti docela od církve, v níž se narodil a státi se papežencem? Jediná naděje zbývala zarmoucené matce, že se v něm snad svědomí probudí působením duchovního v Zeleném parku; měla ho za vrchol ctitelů a znalců anglikanismu. Co je toho všeho příčinou? Co zavinilo onu resignaci, s níž den ode dne více a více se John blížil ku propasti? Je to schladlá láska k ní, matce? To přece se jí nezdálo. Či je to zoufalství? Před rokem bych byla sešílela, kdybych si byla na takové věci pomyslila a nyní? Julie je to, ve všem jen ona je toho příčinou. Ta mě a nás seznámila s papeženstvím jako nějakým kouzlem a čarami. Nejsem již taková, jako když jsem odjížděla z Anglie; ani mně nepoznají . . . . . Dala jsem se svésti . . . . . Ale užila někdy proti mně nějakého úskoku nebo lsti? Nikdy! Šla by pro mne do ohně! Má nyní sedm až osm tisíc lír příjmů; mohla by se vrátit do Neapole, jestli ne právě bohatá, alespoň jako neodvislá, samostatná . . . . . Ale je mi z duše oddaná a tak mě odzbrojuje proti papeženství! A ta síla přesvědčení, když něco tvrdí. Uložila mi modliti se k Madonně, jako se ukládá školní úkol dítěti. Aby mně to byl tak někdo před rokem řekl! Byla bych ho měla nejméně za blázna. A konečně toho nelituji; po tom všem, co jsem viděla v Lourdech, bylo by to hříšné, odporovati světlu. To neubližuje nejčistšímu anglikanismu . . . . Ale kdo ví, kam mě ještě Julie povede se svými vrtochy a nápady! Jest třeba, abych okřála v čistém ovzduší, mezi svými souvěrci a duchovními, na svých službách Božích, se svou biblí . . . . . Ach, můj Zelený parku!

S těmito více méně rozumnými myšlénkami a fantasiemi dojela mistress do Londýna. Ustanovila, že se tu zdrží jen několik hodin, než-li pojede vlak do Newcastle. Ale i kdyby se byla chtěla zdržeti něco déle, byl by jí to rozmluvil svazek dopisů od miss Mary. Podávala zprávu, že poměry a zájmy náboženské na farnosti jdou z klidu; že celou zimu bojovala proti straně Puseistů, jak jí bylo nařízeno, ale že nyní již síly její umdlévají a že jest se obávati, aby nevznikly záhubné novoty ku škodě nenapravitelné. »Dům israelský je v nebezpečí,« končila slohem biblickým. »Betulie je obležena a sevřena se všech stran,

---

*) V souhlasu s redakcí »Vlasti« vynechali jsme dosti dlouhou, s dějem nesouvisící stať o Julii a jejím způsobu, jak vedla dcerušky paní Needle-ové, o toiletách atd., aby se raději pokračovalo ve vývoji děje samého.

Holofernes je před branami, nezbývá jiné naděje, než aby Judita co nejdříve přispěla ku pomoci.«

Mistress porozuměla, že se děje něco nekalého; i telegrafovala bez prodlení: »Jedu hned zas, sotva jsem přijela do Londýna; zítra jsem doma prvním vlakem z Newcastle.«

Různé neblahé události ve farnosti Zeleného parku byly ještě horší, než-li jak o nich podávala zprávu miss Mary. Jednak se obávala roztrpčiti svou velitelku, jednak musila by se zmíniti mnoho i o svých rejdech a proto napsala sotva tisící díl. Puseismus a ritualismus, který zde byl již silně potlačen, se změnou faráře opět oživil, a to bouřlivěji než-li kdy jindy. Miss Mary tím byla z veliké části vinna sama. Needle-ová, odjíždějíc do Italie, jí uložila, aby ji zastupovala u dvojctihodného pána. A ta si nyní všelicos vymýšlela, jak podle svého říditi farnost a dávati duchovnímu do péra, o čem má kázati; zkrátka řečeno: dělala nové zákony a dle nich udílela rozkazy. A ubohý duchovní si nevěděl jiné rady, než že tancoval, jak mu miss Mary hrála. Na celé farnosti se vědělo, že ta nesympatická stará panna je to, která tyhle všecky machinace tropí a vede dvojctihodného za nos, kam jen chce; a každý věděl, že v zámku Zeleného parku se kupí všechny blesky, které v neděli jen jen sršely na hlavy novotářů.

Přirozený následek toho všeho byl, že lid měl v nenávisti mistress Needle-ovu, její zástupkyni miss Mary a její stvůru dvojctihodného Stara a tak se novotáři rozpálili jen k novým rejdům. Star za takových okolností nevěděl si rady; v celém svém stádci neměl jiných příznivců než jednu osobu nepřítomnou — Needle-ovu — a jednu přítomnou, miss Mary, jež se takto stala všeobecně směšnou. A při tom pozoroval, že se jeho příjmy čím dále tím více tenčí, tak že sotva mohl dáti své dosti četné rodině obyčejný chléb, kdežto on svým ovečkám rozdával chléb evangelický. Co mu patřilo jako štola, nikterak nemohl sehnati, neboť osadníci-rebelanti se proti tomu bouřili. Musil se podrobiti jejich ceníku, jejž si snížili jak chtěli, v odměnu za to on zase nekřtil ani neoddával podle toho, jak to potřebovali jednotlivci, ale vždycky, když toho bylo víc, tucet dětí nebo tucet snoubenců najednou. Tahle mizerie mu už byla nesnesitelná a to tím více, čím více mu tanula na mysli představa o doktoru Windovi, titulárním faráři, který ulovil zadarmo nejtučnější prebendu.

»To je bolestné!« zvolal dvojctihodný v kruhu své rodiny; »já snáším břímě dne i horka, on nepřeložil ani stéblo křížem; já se nuzuji se čtyřiceti mizernými librami na svůj chléb a on se topí v tisících ..... Ubohý nižší klerus! A ti vyšší mají všeho nad hlavu!«

Pro dvojctihodného Stara, jeho manželku a děti byla to radostná zvěst, když jim miss Mary sdělila, že mistres Needle-ová již se vrací. Farář očekával patronku svou na peronu v nádraží a druhého dne šel do zámku a vypravoval jí všecky své bolesti a svízele na farnosti. Naznačil jí zcela zřetelně, že nešikovné chování a fanatismus puritánské miss Mary zahnaly lodičku do

úskalí, místo co ji měla vyvésti z bouřlivých vln. Mistress Needle-ova nechtěla se na bližší podrobnosti ani vyptávati; cítila však, jak v ní roste nová horlivost, napraviti zlo, které se zde přihodilo.

A zajisté, že měla po ruce tisíce prostředků a působivých, kterých ubohý Star neměl. Když meškala doma, veliký počet věřících nemohl odpadnouti. Měla velmi rozsáhlé pozemky, bohaté uhelné doly, pachtýře, nájemníky, dělníky, dozorce — šlo to do tisíců, ti všichni i s rodinami jí byli poddáni a nechtěli s ní nikterak přijíti do nějakého sporu. Účin její u věcech náboženství byl veliký, nehledě ani k nim, jako k zámku a nejbližšímu jeho okolí. O dnech svátečních jezdila s celou slávou do kostela v plném gala s lokaji v nádherných livrejích, ona a děti v prvním kočáře, komorné, služky, švadleny, kuchařky ve druhých; mužské služebnictvo šlo pěšky a osadníci mohli býti jisti, že bdělému oku patronky neujde, kdo by se opovážil na službách Božích chyběti. Zvláště první neděle po jejím příchodu šla věc jako na drátku, chrám se plnil k radosti dvojctihodného pána.

Mnoho zmohla také Needle-ová vlastním dobrým příkladem i jinak. Nedělní klid zachovával se v zámku přísně, že byl v důstojné shodě se službami Božími, jsa jako jejich pokračováním. V těchto dnech bylo v oněch končinách, tak jako tak nehlučných, teprve jako v klášteře. Patronka žádala zachování neděle nejen ode všech svých, ať to již byl kočí, zahradník, sluha neb kdokoliv, ale přála si, aby celý zámek vně i vnitř podobal se kostelu. Po večeři v sobotu prošla a prohlížela dopodrobna všecky pracovny a jizby svých komorných a služek; všecky šaty, kde jaké, musily býti uklizeny, všecky věci vyčistěny, skříně zavřené. V přijímacím saloně, který byl dle anglického obyčeje v přízemí, musily býti všecky noty srovnány, piano zavřeno. Kreslení, vyšívací rámy, vše možné musilo být uklizeno. Běda dětem, kdyby v neděli byly omočily štětec do tuže. To vše činila mistress z nejčistšího popudu svědomí; tak alespoň rozuměla biblickému odpočinku dne sedmého. Dle jejího výkladu nebyla dovolena v tento svatý den jiná práce, než vzíti do ruky bibli. A biblí měla doma bohatou zásobu; pro každého člena rodiny jednu krásně vázanou náherného vydání; mimo to bible salonní, kapesní, pro potřebu kostelní a na každou došlo dle potřeby; žádná neživořila v prachu.

John se vymanil velmi snadně z těchto nedělních přísností; zavřel se ve svém pokoji a nebylo nikoho, kdo by se byl odvážil ho vytrhovati. Nevěděl, jak by jinak oslavil a světil nedělní den, než studováním náboženství. Po návratu z cesty bylo to jeho jediné zaměstnání. Ale jeho sestry nemohly to učiniti jako on a zavříti se na závoru, nikterak nemohly se vyhnouti matčině dozoru a její bdělosti, i pohlížely na den nedělní jako na nějaký posvátný trest. Bylo jim nutno odříci se oblíbených her a spokojiti se vážnou procházkou ve stromořadí parku, dívati se na květiny, jež znaly z paměti, jako gotické vížky na zámku a gotické oblouky nad okny. Nejpracnější zábava, kterou jim máti dovolila, byla, že se směly proskočiti na louce.

Aby povznesla valně otřesenou zbožnost své farnosti, nenavštěvovala paní Needle-ová toliko kostel s celou slávou a okázalostí a nedbala úzkostlivě nedělního klidu, ale sáhla i hluboko do tobolky, jak jí napovídalo srdce, opravdu zbožné a milosrdné. Byla-li třeba oprava kostela, pokládala za svou přísnost a povinnost hraditi všecka vydání; na účely dobročinné vydávala pravidelně značné sumy, nechtěla, aby se obtěžovali návštěvníci kostela nebo lidé, kteří byli sami potřební. Milosrdenství vykonávati naučila se z bible; Bůh způsobil, že mistress z této knihy zkomolené, jakou je do opravdy bible anglikánská, ssála med zbožnosti a olej soucitu a slitování. (Pokračování.)

Mraky a povětrnost.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Dokončení.)

Pozorovatelé povětrnosti dokázali, že nejvíce deště padá, když tlakoměr povstává ze svého pádu a nejméně prší, když přechází ze vstupu do klesání. V zimě nejvýše stojí barometr v Evropě v jihozápadu, na jaře a na podzim na západě a v létě nejčastěji v našich krajích, zřídka kdy na severozápadě v podzim a zimu, v jaro a léto na jihovýchodě. Třeba také míti zřetel na směr větrů. Vanou-li větrové od severu, musí se hledati nejvyšší tlak na západě. Stojí-li barometr vysoko, je počasí obyčejně suché, ale v létě poměrně zimavé. Je-li barometr nízko, bývá proměnlivo a deštivo. Měny barometru dávají mnohdy dosti spolehlivou oporu pro posouzení příštího počasí. Je-li barometr vysoko, a jsou-li větrové slabí a měnící směr, jsme v ovzduší vysokého tlaku o jasném nebo mlhavém, ale suchém počasí. Dá se tedy předpokládati, že ten, jenž dlouhou dobu porovnává tvar a měnu mraků a při tom má zřetel na barometr a směr větrů, může býti spolehlivým prorokem povětrnostním. Jsou dosti spolehliví proroci i takoví, kteří ani nehledí na barometr a přece uhodnou počasí. V tom právě spočívá tajemství a úspěch mnohých pastýřů, myslivců, mlynářů, námořníků atd. Tito lidé se nespokojují jedním pohledem do jistého koutu světa, jejich proroctví vyplývá ze zkumu oblohy a mraků od rána až do večera.

Než, ač od nepamětných dob až doposud se čítalo mnoho proroků povětrnosti, přece nebylo žádného, jenž by se nebyl zmýlil. Před nedávnem platil ve světě za velkého proroka Klinkerfucs, znamenitý astronom a ředitel hvězdárny v Göttingách. Oznamoval v několika časopisech počasí pro příští den. A měl v tom štěstí. Svět v něho věřil. A když císaři Vilémovi předpověděl, že se svým vítězným vojskem vracejícím se z Francie dorazí do Berlína za krásného počasí, nabyla prorocká jeho sláva největšího rozměru. Různé osoby a spolky zařizující výlety, telegraficky ho žádávaly o zprávy, jaké bude počasí. Mnohdy odpověděl jako Pythie dvojsmyslně. Dověděv se, že má soupeře v jakémsi pastýři, k němuž lidé se hrnou o radu, umyslil si jej

navštíviti. Nalezl jej. Zastal jej při stádě ovcí. Nedal se znáti, kdo je a při řeči pravil: »Slyším, že se zabýváte proroctvím povětrnosti.« »I ano, to znám,« pravil pastýř. »A uhodnete to vždy? Dostaví se počasí, jaké prorokujete?« »Když se dostaví, tož se dostaví, a když ne, tož ne, ale sedlák každý mi posud věří. Ale tam v Göttingách je jakýsi popletený profesor, který vždy prorokuje opak toho, co já prorokuji.«

O Falbovi se vykládá toto. Vyšel si do hor. Žádal v jedné vsi sedláka, by zapřáhl a dále ho do hor odvezl. Tento se zdráhal, vymlouvaje se, že přijde lijavec. Falb však vědom si toho, že dle jeho přesvědčení počasí vytrvá co nejkrásnější, přemlouval ho a také přemluvil, že zapřáhl a jel. Sotva však kus cesty ujeli, zakabonilo se nebe a hrozna bouře promočila cestovatele. Sedlák řekl Falbovi: »Vidíte, pane profesore, moji volové mají více rozumu v kůži na kýtách než vy v hlavě!« Poznal totiž, že bude pršeti z toho, že se jeho vůl, stojící u stěny ve stáji, dřel zadkem o zeď.

Vykládá se o Newtonu také následující anekdota: Šel kdysi krajem. Ovčák, výrostek na něho volal: »Utíkejte domů, bude velice pršeti!« Newton se podíval do nebe a nevida ani mráčku, šel k lesu dále nedbaje na výstrahu tuto. Ale sotva ušel hodinu, spustil se takový déšť, že zmokl do niti. Nyní ovšem chtěl zvěděti, kterak ovčák mohl předvídati déšť. On přece, muž vědy, toho nevěděl. Šel zpět a vyhledal chlapce a řekl mu: »Dám ti guinu, povíš-li mi, odkud jsi zvěděl, že bude pršeti.« Dychtivě vzal ovčák peníz řka: »Hleďte! když zde ten černý skopec obrátí zadek proti větru a ním vrtí, tož to znamená, že v hodině bude pršeti.« »Tak!« doložil Newton mrzut, »tož musím chodit k tvému beranu do učení, bych poznal, kdy bude pršeti!« Ovčák na to: »Ovšem!« »I aby tě všichni kozli . . . « s tím doložením odešel, jsa zase tak učený jako dříve. Byl zklamán touto odpovědí, která dokazuje, že kdo ustavičně dlí v Boží přírodě a ji bedlivě pozoruje, uznamená mnoho známek, z nichž se dá očekávati změna počasí.

Tyto tři příklady vzaty z časopisu »Deutscher Hausschatz« roč. 28. str. 150.

V roztomilé povídce »Babička« od Boženy Němcové čteme: »A babičko, jak pak to ovčák Joza ví, když má pršet a když má být hezký čas?« ptala se Barunka. »Když má pršeti, tu lezou červíci ze země k vrchu a vyrývají budky, černí štíři (mloci) vykukují z děr, ale ještěrka se schovává i pavouk a laštovky létají až u samé země. Ovčáci jsou celý Boží den venku, a když nemají co dělat, tu oni ta zvířátka pozorujou, jak to žije a tyje. Nejlepší můj kalendář jsou hory a obloha. Podle jasnosti hor a barvy oblohy poznám, kdy nastává pěkný, kdy špatný čas, kdy větry, kroupy a sněhy přijdou,« doložila babička.«

Jsou jistá zvířata, která s barometrickou jistotou uhodnou blížící se změnu v povětrnosti. Již ze starověku jsou známy popisy zvířat a jejich chování, když má nastati změna v počasí. Jeden římský popis zní. Dovádějí-li delfinové při klidném počasí rozpustile, přijde vítr od té strany, odkud plovou. Stříkají-li při

bouřném větru vodu okolo sebe, nastane bezvětří. Létají-li volavky vysoko a potichu, věstí krásné počasí. Ozývá-li se sova častěji za deště, bude pěkné počasí, houká-li za pěkného počasí, bude bouře. Krákorají-li krkavci hlasem naříkavým a táhlým třepotajíce se při tom, bude větrno. Je-li jejich hlas přetrhaným, bude vítr a dešť. I když tyto údaje římského spisovatele se vždy neosvědčují, nejsou bezpodstatnými.

Plavci v moři egejském až posud povídají, že delfínové plovou v moři směrem nastávajícího větru. Týž římský spisovatel dí: I ovce jeví změnu v počasí, rozpustile na pastvě skákajíce, i krávy, čichajíce k nebi, i mravenci, jsouce neobyčejně líní a zalézajíce do země.

Nejobyčejnějším prorokem je žabka rosnice. Ovšem musí tato býti v přirozených poměrech. Dal-li by ji někdo do sklenice s vodou a se žebříčkem v ní a chtěl-li by, by před krásným počasím pořád čuměla na žebříčku a před deštěm ve vodě, zmýlil by se, ale když se jí připraví přiměřený příbytek, když se dá do bedny s mechem na dně a s kahancem vody, možno z jejího pobytu ve vodě souditi na povětrnost. Pijavice taktéž prorokují počasí. Při pěkném počasí leží klidně na dně schoulená ve sklenici ve vodě. Před bouřkou je nepokojná a dělá rychlé mršty ve vodě. Má-li pršeti, leze k okraji nádoby a odleze, až má býti pěkně. Včelky a vosy jsou nepokojny před bouří. Nekonají-li velké nebo žádné výlety z oulu, je čáka na dešť. Pavouk, obzvláště křižák, je v létě dobrým prorokem. Ze způsobu, jak přede, lze souditi o počasí. Přede-li a tká-li pomalu, je krásně. Když je s předivem a sití hotov a vězí-li pak s roztaženýma nohama ve středisku pavučiny, bude pěkné počasí. Má-li nohy do skoku připraveny, bude parno a bouřno. Prořiďujeli svou osnovu stahem, bude větrno, a to tím spíše, čím rychleji nitky stahuje. V zimě prorokuje pavouk domácí. Tká-li blíže okna, bude mírné počasí. Stěhuje-li svou osnovu ke kamnům, bude zimněji. Má-li nastati sychravé počasí, stahuje vlákna před otvor svého pletiva. Pěkné počasí nastane, když tyto nitky odstraňuje.

Zvířata mají čidla vznětlivá a proto dříve cítíce přípravu ku změně v ovzduší, všelijak to dávají na jevo. Jasné, suché, pěkné počasí bývá po deštivém, když z ovzduší spadly páry prosycené elektřinou. Jak dešť tak mlha jsou prostředky, jimiž se vzduch zbavuje elektřiny pořád se množící. Spadnou-li na zem výpary zelektrisované, dýchá se zvířatům ve vzduchu lehčeji a tuto lehkost dávají všelijak na jevo. Veseleji se hemží netopýrové večer, veseleji se batolí chrobáci na cestách, hnoji a smetišti, komáři veseleji dělají muziku. Ve vzduchu, jenž se připravuje na dešť, broukům se tak volně nelítá, jelikož křídelka nemastná lehko vlhkem zajdou jako sklo a tu těžko křídloma třepetá. Podobně i skřivánkové i vlaštovky raději lítají ve krajích suchých. Je-li k dešti, nenajdou sušší kraje ve výšinách, proto lítají při zemi. Snad i brouci také tak dělají. Když není k dešti, je spodní vrstva při zemi bohatší na páry, proto se brouci zvedají výše a lovci vlaštovky za nimi.

Kvákají-li žáby v bažinách a rybnících, je to projev radosti, jež mají z toho, že vidí mnoho brouků, jichž si mohou nalapati. Mají naději. A kdo je v naději, každý se těší. Krkavci krákorají naříkavě vždy před bouří. Snad cítí, jakož i jiní ptáci, že jejich péří prosycené vzdušnou elektřinou, není tak pružné. Rackové z moře přilétají na břehy. I kohouti před bouří jsou nepokojní, kokrhajíce a předčasně mimořádně jdouce na hřadu. To jsou zjevy a jevy v přírodě, o kterých učenec neví, kterých si však všímá přítel přírody a soudí na povětrnost. Ovšem mají tato proroctví platnost jen pro kratinkou dobu. Proroctví však à la Falb činí nároky na delší dobu.

Hrůzokrásným zjevem v přírodě je hrom a blesk. Vzduch zbavuje se obtížné páry deštěm a obtížné elektřiny bleskem, který ovšem bez hluku a slávy se světa se neztrácí a velmi rozmarně si vede. Co je blesk? Již žák v obecné škole odpoví, že je vybavením elektřiny napjaté čili vyrovnání dvou vrstev vzdušných nasycených elektřinou protivných polů. Vzduch je slabý vodič elektřiny. Mlžina a každé zakabonění ve vzduchu překáží jejímu vybavení. Přece však přes to přese všechno vidíme, že elektřina ve vzduchu se na všechny strany rozprostírá bez drátů. Kdo má silné nervy, necítí účinky elektřiny, nervosní lidé však lecjak to dávají na jevo.

Blesky mají různé formy. Hned se rozplazí blesk na nebi jako řeka na mapě bez přítoků nebo s přítoky, hned vyskočí jako hořící keř s trčícími ostny na všechny strany, hned se nábožně objeví jako růženec. Nejzáhadnější tvar je ohnivá koule, která buď okamžik stojí anebo poměrně ku bleskurychlé rychlosti blesku pomalu postupuje dále, aby se pak jako šrapnel rozprášila a smrt a záhubu přinesla všemu, co se jí v cestě namane.

Může blesk i vyléčiti. Roku 1754 v Berlíně vletěl blesk do kostela dírou ve stropě a slétl ke kazatelně, kde pastor Gronau kázal. Ohnivý paprsek se u kazatelny sesiloval, až konečně se schouliv do chomáče, zmizel. Pastor byl chvíli omráčen, pak ale se vzpamatoval a hned ještě slézaje s kazatelny zpozoroval, že je vyléčen z hluchoty levého ucha.

Blesky jsou rozmarné, litajíce někdy s hůry dolů vertikálně, někdy sem tam horizontálně. Zřídka kdy se vyřine blesk z jednoho hnízda. Obyčejně v částičce vteřiny po sobě více výbojů z různých středisk se vyřítí a v jedno spojí, což se zdá našemu mrzáckému zraku soudobým a odtud ty kliky háky na nebi. Jak rychlý je blesk, svědčí pohled při něm na ujíždějící rychlík. Kola se zdají státi. Spektroskopické vypodobiznění vykazuje v blesku hořící kyslík, dusík, také argon, krypton, xenon. Blesk koná cestu až 10 až 15 kilom. Jak daleko je od pozorovatele, to se může vypočísti, když se třetina kilom. násobí počtem vteřin od doby záblesku až po první záslech hromu. Začasto se nám po záblesku zatmí v očích. Dříve se myslilo, že je to subjektivní zjev zrakový, nyní však, když fotografové zachytnou i neviditelné paprsky, potvrdila se jsoucnost blesknýchpaprsků temných.

Co je blesk, povrchně se ví, totiž vybavení dvou protivných elektřin. Avšak z toho pojmu člověk velice nezmoudří. Podstata blesku zůstane člověku tajemstvím jakož i jeho rozmarné jednání.

Dříve lesníci hromadné odumírání jehličnatých stromů přičítali broukům. Neprávem je podezřívali. Ploché blesky za povětří zimního povstalé upalují vrcholky jehličnatých stromů, které pak hynou. Nejen stromům ale i lidem a jejich příbytkům blesk hrozí a statistika dokazuje, že blesk a hrom ve svém útočení na lidstvo činí pokroky. Je tedy také pokrokářem. Procenta lidí zemřelých od hromu přibývá. Někteří přičítají to větší populaci lidstva než větší zuřivosti. Nebude přece blesk vyhýbati lidem. Když je jich více, více jich bývá zasaženo. Když blesk zaletí na zem, z tisíce sletů připadá 6 na kostely, 8 na povětrné mlýny, na komíny až ze třech tisíc jeden. Kde je elektrická dráha mezi domy, tam jsou tyto jisty před hromem. I do domů nyní více bije hrom než dříve. Vypočetlo se, že od r. 1850 do 1860, tedy za 10 let, zasáhl hrom z milionu domů do 90. V nastávajících desítiletích počet stoupl, a to dle těchto čísel: 116, 189, 254 až 318.

Blesk s člověkem si velmi rozmarně a bez respektu počíná. Proto my ubožáci máme před ním největší respekt. I když se nyní ve světě autorita ztrácí, blesk jí nikdy nepozbude*) Kdysi se při bouři u Kroměříže skryli skotáci chlapci do boudy a starého přihlouplého skotáka nechtěli tam pustiti. Tento však zkřikl: Hrome, bij do té boudy. Ale hned byli všichni z boudy ven a on se tam pohodlně ukryl.

Nyní, kdy autorita mizí, mají nevěrci strach jen před četníkem a hromem, jenž nečiní žádného rozdílu s námi, ač se zdá, že přece. Někoho zabije, jinému jen popálí šaty. Někoho zabije, a nepopálí, jiného spálí na uhel. Jednomu spálil ruce i prsty, ale rukavičky natažené na prstech nechal neporušeny. Někým odhodí kus, jiný se po ráně vzpamatuje a nemůže se upamatovati, že slyšel hrom a viděl blesk. Někomu vyrazí z rukou srp, kosu, motyku, kterou často zelektrisuje, ale držitele bývalého nechá na pokoji. Nejvíce má namířeno na ty, kteří hledají ochranu pod stromy. Kdysi tři vojáci pod stromem bleskem zasaženi zůstali státi mrtví. Jakmile byli dotknuti, rozpadli se na popel.

Suchý strom nebývá hromem zasažen, za to tím spíše ten, jenž je v plné živosti. Do jedněch druhů bije více než do jiných, Lípa, buk jsou chráněny. Dub však často je zasažen. Olej je špatný vodič elektřiny. Čím více oleje mají v sobě stromy, tím

*) Vykládá se: Na Hané kdosi ve žně a parnu vázal obilí. Když zadní suché ostré konce stébel jej píchaly, dal na jevo, jak měl ve zvyku, svou nevoli takto: »Aby hrom do te . . .« Nedořekl. V tom nad ním silně zahřmělo. Ale v tom okamžiku už klečel a s upřeným zrakem ku mračnu zděšeně zvolal: »Když už člověk nesmí nic říci!«

Vypravuje se, že tři poslanci jeli z Vídně a za jízdy dostavila se bouře. Hrom bil a blýskalo se. Jeden z nich, veliký nepřítel církve, seděl v koutku vlaku a při každém záblesku se bojácně křižoval.

Koukej, štouchnul z těch dvou jeden druhého, jak se ten neznaboh nábožně křižuje.

méně je navštěvuje blesk, a naopak, stromy chudé na olej mají více těchto hrozných návštěv.

Než při vší rozmarnosti, s jakou si vedou povětrnost a blesk, musíme vyznati, že přece poslouchají neúprosně těch zákonů, jež jim Tvůrce přidělil.

Nám smrtelníkům bezmocným vůči těmto mocnostem vzdušným nezbývá než velebiti Boží moc a moudrost, která se nám pokrokem věd více a více vyzařuje. Vše zřízeno a vypočítáno je v přírodě pro možnost života ústrojného na zemi. Zvolati musíme se žalmistou: *Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou Jeho zvěstuje obloha.*

Mysliveček.

BALLADA.

Noc už nad krajinu
vztáhla křídla šerá:
matička se modlí,
u okna dlí dcera.

»Otče náš, ó Pane,
jenž jsi na nebesích« —
»Mysliveček na mne
zase čeká v lesích« —

»Posvěť se Tvé jméno,
buď Tvá vůle, Pane« —
»Nesmím mít své vůle,
ač mi slza kane!«

»Přijď království Tvoje, —
dej nám chléb vezdejší« —
»Přijď můj myslivečku,
přijď, můj znejmilejší!«

»Pokušení nerač
na nás uvoditi« —
»Přijď a obejmu tě,
bys měl ďáblem býti!«

»Chraň nás zlého, Pane,
modli se mé dítě,
a Rodička Boží,
jistě potěší tě!«

»Co jest po modlení?
Nestojím já o ně« — —
Slyš! Tu pod okénkem
jako dusot koně.

Pes úzkostně zavyl,
rázem ztichl zcela,
a vichřice divá
kolem zazkučela.

Dcerka uskočila,
plaše v kout se skrývá,
mysliveček z venku
do okna se dívá.

»Otevři, má milá,
pusť mě do té chatky,
než zapěje kohout,
musím býti zpátky!«

Matka křížek chopí,
tělem dcerku skrývá,
a modlitba Páně
s bledých rtů jí splývá..

»Otevři, má milá,
podej ručku svoji,
vždyť's mi přísahala
věčnou lásku svoji!«

»Vari, ďáble, vari —
lživé jsou tvé řeči;
veliká tvá zloba,
milost Páně větší.«

Matka křižuje se,
tělem dceru skrývá
a modlitba Páně
s bledých rtů jí splývá..

Zalomcoval dveřmi,
zařval divou nocí:
»Nepujdeš-li sama,
uchvátím tě mocí!«

Dcerka v mdloby klesá
matce do obětí —
máť zaklíná běsa
podruhé, potřetí.

A běs venku řádí,
na dvéře útočí.
Běda! Matko Boží!
Závora odskočí! . . . . .

* * *

Zapěl kohout z rána,
dcerka ze mdlob vstala,
a matičku dobrou
vřele objímala.

Matka líbá dceru
v náruč svou ji béře — —
»Co to, matičko má,
dokořán jsou dvéře?

Dokořán jsou dvéře,
půda kolem zryta,
tu od spárů stopy,
tamo od kopyta!?«

»Bůh nás dítě chránil,
jenž lsti ďábla maří:
hleď, na prahu *křížek*
v ranním slunci září!«

Hleď, na prahu křížek
v ranním slunci svítí:
Nesmí toho kříže
ďábel překročiti!«

J. Dědinský.

Naše slavnosti na jihu Čech.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Dokončení.)

A. Dozvuky k oslavě Fr. Pravdy.

Pozdrav zaslala Sv. Václavská Jednota v Kardašově Řečici, připojivši k tomu případnou báseň tamního rodáka Bol. Jablonského. — Zprávu o této slavnosti přinesl též brněnský »Obzor«. — V místním slavnostním komitétu v Jarošově zasedali: Frant. Brabec, b. vik. sekretář, b. notář a farář v Jarošově, předseda. — Josef Kuděj, kaplan, jednatel. — Ant. Hůlka, starosta v Jarošově. — Tomáš Kromíchal, starosta živnost. společenstva. — Jaroslav Skála, I. radní v Jarošově. — Rudolf Emmr, říd. učitel v Jarošově. — Frant. Fencl, člen okres. výboru v Jarošově. — Frant. Šedivý, starosta ve Vel. Bednárci. — Karel Čejna, velitel hasičského sboru Jarošov - v Kruplově. — Matouš Paulat, starosta v Rodínově. — Ondřej Leitner, starosta v Lovětíně. — Fr. Poláček, majitel rodného statku Pravdova v Nekrasíně — Václ. Pikhart, starosta v Rosíčce. — Jan Bednář, rolník ve Velkém Bednárci. — Matěj Král, starosta v Kamenném Malíkově.

Katecheta Fr. Žundálek, který se s námi rovněž z Prahy k slavnostem našim v Nekrasíně a v Jindř. Hradci vydal, popsal je v »Čechu«, začež mu tuto uctivé díky vzdáváme, připomínajíce, že jsme z jeho referátu mnohého i ve »Vlasti« použili.

Některé telegramy nebo přípisy, k oslavě Fr. Pravdy zaslané, zde ještě dodatečně otiskujeme:

K oslavě památky Fr. Pravdy projevuji jménem fakulty theologické upřímný souhlas a přání, abychom pravdou víry dosáhli pravé svobody.
Dr. *Kryštůfek*, děkan.

Nemoha slavnosti osobně se súčastniti, přeji nejlepšího zdaru. Nechť zásady oslavencovy hluboko vryjou se v paměť účastníků. Poslanec *Staněk*.

Obecní úřad v Hrádku projevuje účastenství na slavnosti svého čestného občana Fr. Pravdy. *T. Hána*, starosta.

Z Náprstkového domu našemu ušlechtilému národnímu, lidovému, dosud nenahraditelnému povídkáři nehynoucí vděčná paměť.
Český americký klub dam.

Nemoha se pro churavost súčastniti, přeji slavnosti dlouholetého rodinného přítele nejlepšího zdaru. Na Hrádku u Sušice. Baron *Henneberg.*

Rodiště Frenclovo Hory Stříbrné těší se oslavě Pravdově v jeho rodném místě. *Lenc,* starosta.

Tichému geniu českého lidu vzdává čest vděčné *Dědictví Maličkých* v Hr. Králové.

To Bůh, národ Pravdu miloval, Františka mu Pravdu dal, jeho žití ať nám svítí, jako zářný ideál. *Vladimír Šťastný.*

Ať Pravda pravdou vítězí. V Jindř. Hradci. *F. Březina,* O. S. F.

Vřelé účastenství na slavnosti našeho drahého miláčka Fr. Pravdy projevuje z Hrádku u Sušice *Ondřej Bílek,* řídící.

Nenávist svůdců a svedených nezmenší zásluh Pravdových.
Magdalena Hrušková z Plzně.

Památce spisovatele Fr. Pravdy, kterýž psal pro lid o lidu, znal jeho život a cítění, buď památka nehynoucí. *Vlasta Pittnerová.*

Klaním se před veleduchem Pravdou a věřím, že jeho památka i v daleké posmrtné budoucnosti bude stále křišťálovým pramenem lidské mysli a srdce osvěžujícími těmi spisy, kteréž nám zanechal. *L. Grossmannová-Brodská,*
česká spisovatelka.

Budiž pozdraven můj mecenáši, oslaven svými zbožňovateli a spolu rodáky. V duchu s úctou dotýkám se roušky halící pamětní desku Fr. Pravdovi zasvěcenou jako Jeho odchovanka a z té duše volám: »Odpočívej v pokoji!«
Barbora Mellanová, spisovatelka v Sušici.

»Růže Sušilova, literání jednota bohoslovců brněnských, připojuje se dnes duchem k slavnostnímu odhalení desky našeho nezapomenutelného povídkáře, miláčka českého lidu Fr. Pravdy. *Em. Masák,* předseda.

Spi sladce, kmete velebný. Věrní katolíci-vlastenci vzpomínají dnes Tvých nehynoucích zásluh. *Vlastimil F. Jelínek,* učitel v Liboci.

Těším se srdečně z pocty našemu slavnému buditeli-povídkáři prokázané a nepřítomen volám: Quod felix, faustum, fortunatum eveniat.
Dr. *Ant. Vřešťál,*
t. č. rektor české university.

Sbor profesorský c. k. vyšš. gymnasia v Jindř. Hradci projevuje o slavnosti vzorného, vysoce zasloužilého kněze a spisovatele, slavného rodáka jihočeského Frant. Pravdy nejvroucnější city vděku, úcty a lásky, skládaje památce Jeho hold svůj. Za sbor profesorský:
Gustav Heš,
zástup. ředitelův, senior sboru.

Ušlechtilá činnost spanilomyslného buditele povznášela mysl mou již od let mládí a vytrvala do let kmetských. Jeho křišťálově čisté osobní povaze kořil jsem se vždy hluboce a jeho osobní přízeň mne naplňovala ctí a radostí. Nechť ze semene Vaší oslavné práce vzejde v krajišti rodném bohaté osení téhož lidu — a vlastimilství, jemuž oslavenec nezištně věnoval dlouhý požehnaný život svůj.

V Luhačovicích na moravské Slovači.
Poslanec *Jindřich Vladimír Houra.*

Památka starých pionerů katolických budiž požehnána. V rozervaném a neutěšeném životě dnešním čerpáme sílu z minulých vzpomínek na jaro probuzení našeho! Díky Bohu; byli to kněží katoličtí, nadšení synové církve sv., kteříž věrni jsouce Bohu, ani národu svému se nezpronevěřili! Vzpomínám dnes tří kněží českých v službě národních osleplých: Fr. Pravdy, B. M. Kuldy a Frant. Poimona. Netoliko slovy ale *skutky* buďme jejich následovníky! Katolický lide vstaň! Chraň své nejsvětější statky — děti své!! Bože! nedej zahynouti nám, ni budoucím!«
Jan Halouzka,
farář ve Veřovicích na Moravě.

Dovoluji si tímto písemným projevem vzdáti hold památce miláčka lidu českého kněze-spisovatele Františka Pravdy.

Z lidu českého vyšel, o lidu českém psal, pro lid český pracoval do posledního dechu svého života, ukazuje mu krásu a pravdu ve svých povídkách, vše, co šlechtí člověka, vše, co je ho nehodno a nedůstojno; kladl lidu českému na srdce nejkrásnější ideály náboženské a vlastenecké, aby národ český pravdou a

zápalem vlasteneckým ozbrojen dovedl vzdorovati na věky svým nepřátelům. Žil mezi lidem českým do poslední chvíle svého života, s ním se radoval a truchlil. Zasluhuje proto plné vděčnosti každého, kdo s národem českým upřímně smýšlí a cítí. — —

Kéž by lid český viděl i ve svém knězi přítele upřímného, jenž z lidu vyšel, pro dobro lidu pracuje, za lid se denně modlí, s lidem se raduje, s lidem trpí a truchlí; kéž by lid český hledal zápal svůj vlastenecký ve svém náboženství, jež od předků svých zdědil, a odvrátil se od fanatické nevěry a hlasatelů rozvratu společenského, kteří nejbídnějších lží se chápají proti pravdě a křesťanství, ohánějí se hesly o nebezpečí klerikalismu a sami jsou klerikály nevěry a lží, sloužíce za cizí peníze úhlavním nepřátelům národa českého, trhajíce svornost a jednotu národa, olupujíce nedospělou mládež o všecky ideály, národ český seslabují a nepřátelům vydávají na pospas.

Kéž by slavnostní nálada při oslavě Pravdově byla náladou celého národa a všichni kráčejíce za ideály náboženskými a vlasteneckými spojili se ku společné práci proti společnému nepříteli za slavnou budoucnost českého národa!

V tom smyslu žehnej Bůh dnešní slavnosti a oslavě Pravdově!

Václav Martin Váchal,
farář v Nebušicích.

B) Slavnosti v Jindř. Hradci.

a) *Socialní večer.*

Po řeči red. Tom. Jos. Jirouška vystoupil na řečniště zemský advokát JUDr. Jul. Nejedlý, ozdoben papežským řádem. Přivítán byl neutuchajícím potleskem.

Dr. Jul. Nejedlý pojednal o právním a socialním postavení ženy v případě, že by došlo k reformám práva manželského, a to vzhledem k nucenému sňatku manželskému, rozlučitelnosti manželské a k sňatku odpadlých kněží a řeholníků. Tento poslední bod nemá valné důležitosti, jednak pro velmi nepatrné procento, jednak proto, že si toho kněží nepřejí.

Dr. Jul. Nejedlý byl jediný, který vystoupil proti návrhu o rozlučitelnosti manželské v advokátní komoře. Poukazuje na bohatou literaturu českou s katolického stanoviska, kde nájezdy reformátorů jsou uváděny na pravou míru a námitky vyvracovány.

U nás není zapotřebí nuceného sňatku civilního, poněvadž fakultativně jest zaveden pro jisté překážky a pro lidi bez vyznání. Židé nevystupují proti náboženskému sňatku, pouze v kruzích katolických se tato agitace provádí od málo svědomitých lidí, kteří tím brojí proti náboženství samému. Úřady politické netouží po této reformě, protože jsou prací přetíženy, takže se již předem poděkují spravovati sňatky. Vezměte lidu víru a tím mu vezmete i posilu a útěchu; a zač ten život takového člověka bez víry stojí? V obřadech církevního sňatku vězí mnoho poesie, která manželům dlouho utkví v paměti. Ještě babička povídá o svém sňatku, o symbolu věnečku. Na okr. hejtmanství bude stání jako stání k žalobě.

Vzpomíná na manželství židů a uvádí zaručené případy, že u nich je manželství jen kupní smlouvou, která může býti uzavřena i před laikem. A takovou kupní smlouvou chtějí učiniti i sňatek katolický.

Řečník výmluvnými slovy se ohražuje proti boji náboženskému, který je navrhovanou reformou rozdmýcháván, poněvadž

máme boje národnostní a socialní, a ty vyčerpávají naše síly úplně. Proto český lid si náboženského boje nepřeje. (Hlasy: Nepřeje!)

S nadšením četl list episkopátu rakouského proti rozluce manželské, kde důvody pro rozluku jsou důkladně vyvráceny.

Dr. Jul. Nejedlý poukazuje na nevýhodu ženy při rozluce zvláště v letech starších, kdy krása a bujarost odkvetly, takže by nenašla snadno nového manžela, kdežto muž zachová si z pravidla i v pozdějších letech svěžest tělesnou.

Jest řídkým případem rozluka u židů a protestantů, proč se tedy vnucuje katolíkům? Novota by ovšem svedla mnohé k následováni nepřirozeného spojení. A to má býti pokrok, povznesení mravnosti, zušlechtění člověka?

Důmyslně rozváděl řečník otázku socialní a společenskou rozvedených žen, a smutný osud dítek. Drastickými, ze skutečného života žití vzatými příklady poukazuje na trpký los rozvedených manželek a opuštěných dítek; často smrt byla výsledkem tohoto kroku, poněvadž je žena citlivější.

Tak se na to tlačí, aby se tato nešťastná reforma uzákonila, jako bychom neměli důležitějších prací. Rolník, živnostník musí čekati, až bude zničen, jen když nepotřebná reforma manželská bude provedena.

Dr. Jul. Nejedlý z plna srdce přeje společnosti naší, aby k tomu nedošlo, jakož s Boží pomocí doufáme, že k tomu nedojde.

Tato řeč, mistrná obsahem i formou, byla pozorně vyslechnuta a řečníku, jako neohroženému obránci práv katolických bylo se všech stran gratulováno.

Řeč Dr. Jul. Nejedlého byla otištěna v »Našich Listech« číslem 50. roč. XV. ze dne 11. srpna počínajíc a vyšla mimo to ve zvláštním otisku.

Na řečniště vystoupil dr. Rud. Horský, který toho dne již druhou řeč konal. I byly mu připraveny srdečné ovace. Tu řeč založil na novém stanovisku, poněvadž nemá ve zvyku dvakrát touž řeč míti, prvou konal v Praze na Žofíně.

Jest nutno, abychom se organisovali. K tomu ukazuje zákon přirozený, neboť v přírodě je samá organisace, mezi nerosty, rostlinstvem, stromovím, zvířenou, ptactvem. Jaká jest na př. podivuhodná organisace mravenců nebo včel. Tím více mají se lidé organisovati, a to hlavně se stanoviska hmotného a duševního.

Hmotné zájmy vedou k tomu, aby se lidé organisovali podle odborů práce a stavů, vyrůstá pak z toho organisace odborová, stavovská. Jiná organisace jest politická, náboženská, literární, volné myšlénky. Tato poslední podněcuje všechny bouře proti církvi katolické, a tyto štvanice vycházejí z »Alliance Israelite«. — Volná myšlénka žádá, aby přívrženci její myslili zrovna tak, jako vůdcové, a nejlépe nemyslili nic a skákali jako beran za nimi.

Když se organisují neznabozi, proč by to nebylo dovoleno nám? Máme k tomu nejen právo, nýbrž i povinnost. I Tolstoj uznává pouze dva tábory, totiž Kristův a Kristu protivný, a dovozuje, že pouze v Kristově nauce záleží štěstí.

Chceme, aby Kristovy názory zvítězily, aby byly prakticky prováděny ve veřejném životě, aby se staly základem organisace společnosti lidské.

Proti tomu se staví svět. Ten je proti Kristu. Je tomu nyní zrovna tak jako za času, kdy Kristus žil. Kolik měl přátel: sčítal by je na prstech, kolik nepřátel? Všichni — fariseové, zákonníci, Pilát, Herodes. Počítejme přátele své v Čechách. Téměř všechny politické a literární strany jsou proti nám. Proto sami musíme se sdružiti, abychom odráželi útoky.

Tu se ozývá námitka, že nejsou nepřátelé proti katolicismu, nýbrž jen proti klerikalismu. Socialní demokrat se vymlouvá, že slaví Krista vedle Lassalla a Marxe! — Se žádnou frází nenatropilo se více podvodu, nežli se slovem klerikalismus. Tento rozdíl vynalezli židé, a to Gambetta. Zednáři sami přiznávají, že toto rozdělování jest jen pro řečniště. — Millerand prohlásil: Katolická církev musí býti usmrcena tak, aby nemohla býti vzkříšena. Otevřeně tento podvod prohlásil prof. Masařik: Klerikalismus je katolicismus, co budeme s tím dělati a se tahati!

Nepřátelé užívají násilí, vědy, posměchu a zkázy mravů, aby nás udolali. Protože dobře vědí, že náboženství nelze vyrvati ze srdce lidu, proto okolkem jdou na to a útočí nepřímo, a mnozí katolíci dají se tak oklamati.

Dr. Rud. Horský poukazuje na klerikalismus Husův, Komenského, Havlíčkův, kteří chtěli, aby náboženství bylo základem domácího i veřejného života.

Nepřátelé národ desorganisují, když jej katoličtí kněží sorganisovali. Desorganisace se děje za vlivů i peněz cizáckých. Ale katolická šlechta, mezi nimi i předseda Ferd. hr. Chotek, katolická intelligence, mezi níž čestné místo zaujímá dr. Jul. Nejedlý, řada uvědomělých jiných laiků hlásí se pod prapor katolický.

Nadšeným vyzváním k organisaci všech stavů na základě katolickém ukončil dr. Rud. Horský svoji řeč, za níž následovala upřímná pochvala.

Předseda Ferd. hrabě Chotek zakončil pak těmito slovy první den sjezdu:

»Slyšeli jste od p. red. Jirouška dějiny socialního odboru družstva Vlast a to bylo jistě neposledním dílem svolání tohoto sjezdu. Vyslechli jste vzorná slova z povolaných úst pp. dra. Nejedlého a dra. Horského. Přeji ze srdce, aby tato slova padla na dobrou půdu; zajisté budou sloužiti k tomu, abychom jich prakticky následovali. Mluvím ve smyslu a ve jménu všech, když všem pánům řečníkům vyslovuji srdečné díky, a tím končím slavnostní sjezd socialní.«

b) *Slavnosti Tiskové Ligy a Spolku na zakl. katolických knihoven.*

V pondělí dne 23. července sešli jsme se podruhé na Střelnici. K starším přibyli noví hosté, a to: Fr. Brabec, bisk. vik. tajemník z Jarošova; Fr. Martinic, farář ze Stráže; Vojt. Novotný, farář z Kumžaku, Filip Šubrt, farář z Miletína a jiní a jiní.

Prvé schůzi — Tiskové Ligy — předsedal p. Fr. Kopidlanský, náměstek starostův a velitel c. k. priv. sboru ostrostřelců, kterýž

přiměřeným proslovem oslovil shromážděné a udělil slovo faráři Vl. Hálkovi z Liboce, jenž promluvil o tisku a idei pravdy, dobra a krásna. Pravil u výtahu:

Velectěné shromáždění! Přirovnáme-li počátky rozvoje literatury naší na počátku 19. století k výsledkům, jakých jsme se dopracovali za doby naší, jeví se veliký rozdíl ve formě i látce. Chudičké byly pokusy prósy, ještě chudší poesie, primitivní byl tisk novinářský. Jedno však okrašlovalo naši literaturu, že byla — čistá, panenská. Než do vlasti naší mocně valil se proud literatur západních, a ten přinesl do českého parnasu vedle snad některých dobrých věcí též mnoho nahnilého. A jako všecky novoty vždy hltavě se přijímají, stalo se i tu. Nové laxní směry se zalíbily, a nehledělo se k vnitřní jich hodnotě a láci. A přece národu našemu bylo třeba literatury *dobré*. Čím menší národ, čím ohroženější, tím více jest mu třeba mravnosti a poctivosti, aby uhájil své bytí.

Každá dobrá kniha a časopis chrání nás před vlnami oceánu nás obklopujícího jako v Nizozemí chrání každý kvadr rodnou půdu před vlnami zhoubného moře. Než který tisk můžeme nazvati dobrým? Pouze ten, který odpovídá ideám pravdy, dobra a krásna, jež opřeny jsou o zjevené věčné pravdy našeho náboženství.

Tážu se však, jest nyní všechen tisk takový, aby pěstil pravdu, dobro a krásno? Nikoli, slyším. Největší část tisku dnešního neslouží ani pravdě, ani dobru, ani krásnu, ale spíše *lži, zlu a neladu*. Proto také stojí v příkrém odporu proti *zásadám křesťanským*.

Způsobem nejrafinovanějším podrývají se nevázaným tiskem základy katol. náboženství, a tím základy spořádaného řádu společenského. Jednak *poesii* ozývá se refrain »Nemám ideálů«, ano setkáváme se s poesií nudy a blaseovanosti, s poesií, která vystavuje na odiv duševní vředy a mrzáctví toho kterého autora; poesie, která mluví o Kristu sestárlém a sesazuje Boha s trůnu, budí politování.

Než i *v belletrii*, jakkoli neupírám, že i dobré práce se v ní vyskytují, setkáváme se jen se světobolem, nešťastnou láskou, feminismem, rozháraným manželstvím. Odpovídá směr tento idei pravdy, dobra a krásna? Zajisté že *nikoli*.

Vedle původní tvorby množí se úžasnou měrou *překlady* i ze všech jazyků. Romány, které tupí náboženství a pěstí nemravnost, neměly by se ani do našeho jazyka překládati.

Dnes dokonalí rodiče nemohou nechat ležeti knihu před svými dětmi, poněvadž jest poskrovnu knih bez úhony pro děti.

Měli bychom se učiti od praktických Angličanů, kteří mají knihy, že je každý může čísti, i děti.

V záplavě však veškeré tiskové produkce první místo zaujímá *tisk periodický, novinářský*. Noviny vytlačily knihu, tisk denní stal se velmocí. V horečně pospíchající době naší plné shonu a chvatu přestali přemnozí lidé i vlastním rozumem mysliti, vlastní soudnosti užívati, vlastními slovy mluviti. Za ně myslí, soudí a mluví jich tělesný orgán. Bohužel, že i část lidu pokládá denní tisk za je-

diný prostředek vzdělávací, a více ke knize a ke hlubšímu studiu nesáhne. Tím se i dnes jeví tolik mělkosti v tak zvaném »vzdělání«.

Svět dnešní jest ve vleku periodického tisku. Není to ovšem stav ideální, ale nebylo by to konečně nic zlého, kdyby veřejný tisk své moci a svého vlivu vždy dobře užíval; ano byl by *požehnáním*, kdyby vždy jen sloužil pravdě, dobru a krásnu. Ale tomu tak jest po skrovnu. Tisku nazvíce užívá se dnes, jak jste toho všickni zkušeni, k útokům na katol. církev, a k podrývání nejzákladnějších článků věrouky a mravouky křesťanské.

My katolíci nezapřeme si toho, že jsme to podceňovali. Spoléhali jsme příliš na své dobré právo i vnitřní mravní sílu zásad křesťanských a nepomýšleli jsme z počátku periodickým tiskem hájiti a šířiti zásady křesťanské. Dnes ovšem každý uznává důležitost tisku periodického. Z toho všeho plyne závěr, že katolíci musí všemi prostředky čeliti tisku, jenž šlape v prach idey pravdy, dobra a krásna a starati se o tisk, jenž by je vydatně šířil a uplatňoval.

Nelze upříti, že naše liberální zákony o tisku potřebují opravy. Dnes zájmy náboženství, mravnosti a nejšlechetnějších snah jsou ponechávány na pospas všelijakých redakčních individuí. Zákon zakročuje obyčejně jen v případech až příliš křiklavých. Tiskové opravy ztratily na své váze, poněvadž zákon málo jich význam hájí. Poroty, do jichž kompetence spadají až dosud tiskové delikty, zpravidla málokdy vinníka potrestají. Pracovníky v tisku jsou dnes na mnoze lidé bez potřebné kvalifikace, ačkoli zvláště zodpovědnými redaktory měli by býti lidé, kteří by se mohli vykázati s jistým vzděláním. Přečiny tiskové proti náboženství, národnosti a osobní cti měly by býti vyňaty z pravomoci porot a přikázány soudcům z povolání, kteří nepodléhají tak snadno vlivům veřejnosti a obhajců.

V boji proti tisku špatnému nesmíme však spoléhati jen na zákony, nýbrž hlavně na sebe — *na svépomoc*. Těžko se brániti proti útokům, o nichž člověk neví a nemožno všecko čísti, aby člověk o každém útoku se dověděl. Proto jest třeba systematické bedlivé kontroly veškeré tiskové produkce, a té nemůže konati jednotlivec. K té nutno sdružení více sil, — spolku, jako jest Tisková Liga.

A tu, když tuto záplavu špatného tisku, útočení na čest duchovenstva a církevní zřízení spatřovalo před 10 roky několik nadšených katol. mužů v Praze, přistoupili z nutnosti věci ke zřízení obranné falangy »Tiskové Ligy«, která si jako spolek politický vzala za úkol hájiti naboženství katolické pérem i slovem. Nemohu zamlčeti jména nadšeného jejího zakladatele, zde přítomného dp. redaktora Tom. Škrdle.

Liga po celou dobu svého trvání snažila se všemi jí po ruce jsoucími prostředky splniti důvěru do ní kladenou. V 10 letech její činnosti není v boji, který provádí, žádného odpočinku. Každý den přináší nové útoky. Vždyť nyní nepřátelským tiskem provádí se systematicky ostouzení kněze jako vyvrhele, jako prototypa vší špatnosti. Moderní výchovou, svobodou hanebného tisku všude

povrchnost a mělkost i u intelligence i u lidu pojí se ve výslednici: kaceřování kněze a náboženských projevů se všech stran.

Řečník líčí na to organisaci a práci Tiskové Ligy, jejíž činnost objevuje se tu v obrovském rámci. Podané číslice podávají toho důkazy. Žádá za hmotnou i morální podporu Ligy, zvláště se strany duchovenstva, jehož stavovskou čest Liga hájí. Při tom praví: Bohužel ne všichni šli s námi. Mnozí stáli stranou boje a dívali se opřeni o meč na náš boj. Byli vyzváni sice, aby čest jednak katolického náboženství, jednak svoji napadenou protivníky hájili, avšak z bázně před veřejností a z nepravé skromnosti nedbají hlasu našeho a nechávají tím svět v jeho falešném názoru. Život jest boj, život kněze a katolíků vůbec pak ustavičným bojem. Chceme snad malomyslněti? Kristus Pán, věčná pravda, tento boj pro všecky časy předpověděl, ale též Svoji božskou ustavičnou pomoc přislíbil. Proto nadšeně do boje.

Nelze nevzpomenouti toho, že velikou vpruhou k činnosti Tisk. Ligy, hájící, idey pravdy, dobra a krásna, byl projev Jeho Eminencí ndp. kardinála Lva ze Skrbenských, zaslaný Lize k jejímu jubileu letošního 10tiletého trvání, jejž řečník přečetl a doložil: Oceňujte, velectění, plnou měrou význam dobrého umravňujícího ideálního tisku, jenž pěstí idey pravdy, dobra a krásna na základě křesťanském, spolu i nepodceňujte nebezpečenství tisku špatného jak pro náboženský a mravní, tak národní a společenský život. Národové nehasnou, dokud jazyk žije; jazyk žije, dokud má písemnictví — ale prodchnuté pravdou, dobrem, krásnem.

Nuže vzhůru, Ligo a její pracovníci, po desítilete práci své k novému dílu, k novému boji spějte bez bázně a s nadšením! Můžeme si říci slovy Svatopluka Čecha vzhledem k boji za křesťanské ideály, pravdy dobra a krásna: »My rostem, žijem, nezdolají nás. Ni síly surové nás nezavalí, jen stát-li bude k bratru brat, své-li budem hájit, vesele pracovat!«

Nepůjdeme za klamnými bludičkami, ale za Kristem, který jest nejvyšší pravdou, dobrem a krásnem. Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.

Hojný potlesk byl odměnou nadšenému pracovníku.

Slovo si vyžádal red. Tom. Škrdle a pravil: »Slyšeli Jste o veliké práci, kterou Tisková liga podniká. Tuto práci vykonává pouze čtyřčlenný výbor a hlavní úkol vzal na svá bedra právě p. far. Vl. Hálek. Ten pročítá spoustu časopisů, dopisuje napadeným, radí a mimo to jim často v »Našich Listech« delšími zprávami k napadené cti dopomahá. Jemu tedy patří vším právem hlavní čest a sláva, že Tisková Liga tak utěšeně prospívá. Velectění pánové. Bismark pravil, že se bojí jen Boha a my to v Tiskové Lize můžeme říci také. My se nepřátel církve a jejich tisku pranic nebojíme, my ránu sneseme a vrátíme, my jsme v těch věcech vyškolení, nebo byla doba, kdy jsem se v neděli v kavárně divil, probíraje různé časopisy, že nejsem nikdež napaden. Ale znaveni dávají nám nyní nepřátelé naši dosti pokoje a my v klidu dále pro Ježíše Krista a svatou církev jeho pracujeme. Konče, vzdávám ještě jednou čest a chválu p. far. Vl. Hálkovi, vším právem toho zasluhuje.«

O půl 9. ujal se předsednictví profesor p. František Cichra, který přiměřená slova k nastávající přednášce předeslal a udělil slovo kníž. arcib. vik. sekretáři a faráři Augustinu Krčmářovi ze Stodůlek, který promluvil na thema: »Dobrá kniha — štěstím národa.«

Velectěné shromáždění!

K oslavě velezasloužilého spisovatele Františka Pravdy přihlásil se též Spolek na zakládání katolických knihoven v Čechách, a to zajisté vším právem. Bylo-li snahou Františka Pravdy podati lidu českému dobrou, ušlechtilou knihu, jest snahou a úkolem Spolku na zakl. katol. knihoven dobrou knihu rozšiřovati po všech vlastech českých: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, a ji tak přístupnou učiniti všem i těm nejnižším vrstvám lidovým. Ježto Spolek pro zakl. knihoven katol. je dosud mladý a širším vrstvám málo známý, jest mým čestným úkolem, jakožto jednatele spolku tohoto, účel spolku našeho blíže objasniti, a při tom pojednati o dobré knize, jakou Pravda národu našemu skutečně zanechal, a jakou spolek náš mezi lidem šíří a vždy více šířiti chce.

Hlavním účelem spolku našeho jest šířiti dobrou knihu. Při tom máme hlavně na zřeteli knihy lidové, zábavné, nikoli vědecké, nýbrž knihy, jaké Pravda podal lidu českému k zábavě a poučení. Taková kniha pobaví, potěší, povznáší, ušlechtile vzdělává, blahodárně působí v rodině i v celém národě. — Špatná kniha je jed, který otravuje duši, a to nejen duši jednotlivce, nýbrž i celých rodin, celého národa a stává se jeho hrobařem.

To jsou názory o knize dobré i špatné zajisté všeobecně uznané a pravdivé; tak vyjadřují se o tom příslušníci i těch nejrůznějších stran, difference povstávají pouze z té stránky, kterou knihu nazveme knihou dobrou, a kterou knihu nazveme knihou rozhodně špatnou a následkem toho zavržitelnou.

A tu doufám, že dojdu všeobecného souhlasu, když za rozhodně špatné knihy označím všecky tak řečené krvavé romány a všechny spisy v duchu těchto románů sepsané. Líčí se v nich vraždy, loupeže, krádeže, podvody. Mnohá mladistvá mysl byla podobnými romány zmatena a svedena na bezcestí, a proto musíme spisy a romány toho druhu co nejrozhodněji zamítnouti. Než jedné okolnosti si musíme již při této příležitosti náležitě všimnouti. O vraždách, smilstvech je také řeč i ve spisech dobrých, též v samém písmě sv., ano i v biblické dějepravě pro děti určené! Hned na prvních stránkách vypravuje se, kterak Kain zabil Abela. Kdo však nepozoruje ten podstatný rozdíl, jak se o vraždách a smilstvech píše v dějepravě katolické, a jak se o nich píše v krvavých románech! V biblické dějepravě líčí se vražda Kainova jako hřích do nebe volající, v duši čtenářově, nebo dítka děj ten vypravovati slyšícího, vzniká hnus a odpor proti Kainovi a jeho hříchu, soucit s nevinným Abelem, takže dítko hrozí se přímo před takovým hříchem, jakým je vražda a mimovolně vzniká v něm předsevzetí, ničeho podobného nikdy se nedopustiti. Tento děj jest tedy vzdělávací a vychovávací a Bůh

jediný sám ví, kolik lidí od zločinu vraždy zachráněno bylo tím, že v útlém mládí slyšeli děj Kaina a Abela a jak se Kainovi po hříchu jeho vedlo!

A nyní uvažme, jak se v krvavých románech píše o vraždách, o smilstvech, loupežích a podvodech! V takových románech loupežník, zločinec líčí se jako hrdina, jeho loupeže, úskoky, vraždy jako skutky hrdinské, čtenář cítí a sympatisuje s ním, se zločincem, má strach o něho, hlavního hrdinu děje, aby nebyl chycen a vydán spravedlnosti! Tím se porušují a přímo převracejí všechny pojmy o mravnosti, o činech dobrých a zlých, taková kniha nevzdělává, řekněme to přímo: znemravňuje, a to jest ta okolnost, pro kterou knihy takového druhu musíme rozhodně nazvati špatnými a zavržitelnými.

Při posuzování dobré nebo špatné knihy nepřijde tedy na to, zdali v knize je řeč o chybách a špatnostech lidských, nýbrž přijde na to, jakým způsobem se píše o těchto věcech. — Shakespeare, největší znatel lidského srdce v jeho dobrých i špatných stránkách, píše ve svých dramatech takměř na každé stránce o špatnostech lidských, ale tak, že je tepe! — v jeho truchlohrách bývá až celá řada vražd, ale ty naplňují hrůzou a zřejmě ukazují, že zlo plodí opět zlo a proto díla Shakesp. povšechně řečeno jsou vzdělávací, dobrou četbou. — Za to však v moderních spisech, divadlech, románech píše se o věcech choulostivých po velké většině lehkomyslně, o poměrech nedovolených, jakoby to nic nebylo i nedivme se, že takovéto chorobné zjevy nezůstávají pouze v románech, nýbrž že přecházejí do života lidu a vždy více se rozšiřují. Takovými spisy; místo aby se zlu čelilo, zlo se fedruje. —

Dle této úvahy označíme tedy jakožto knihu špatnou a škodlivou každou knihu, která schvaluje a oslavuje nějaký zločin, nějaký hřích, ať si je to hřích druhu jakéhokoli! —

Než, ještě o jednom druhu špatných knih musíme zvláště pojednati. Nedávno četl jsem v novinách, že jistá žena povzbuzovala svého muže k loupežné vraždě. A když se muž zdráhal skutku takového se dopustiti, pravila k němu: Jen se neboj, není ani Boha, ani shledání na onom světě, ani nebe, ani pekla! To působilo a k vraždě došlo. Zde máme doklad, jak úzce souvisí mravnost s náboženstvím, že mravnost z náboženství přesně vyplývá.

Člověk bez náboženství, to jest i člověk bez víry, bez přesvědčení nábož. (zvláště člověk nevzdělaný) bývá schopen každého zločinu. Chudý člověk bez víry upadá v zoufalství, časté sebevraždy bývají následkem ubývání smýšlení náboženského. — Než, nejde tu pouze o statky pozemské, nýbrž o mnoho více, jde tu o spásu duší, jde tu o věčnost! Věčnost je — a to proto, že o ní mluví se vší určitostí a bezpečností Kristus Pán. On jediný o věčnosti s jistotou mluviti může, za to nám ručí Jeho osobnost a celý Jeho život pozemský. A nikdo nemá práva věčnost popírati, a to proto, že nemá ani jediného opravdového důkazu, jímž by mohl bezpečně a nade vši pochybnost dokázati, že by věčnost nebyla. Jest to tedy při nejmenším veliká lehko-

myslnost a nerozvážnost, něco tak závažného popírati, kde popírání nelze ničím dokázati, a to ve věcech, kde nejde jen o nějakou maličkost, nýbrž o to nejvyšší a nenahraditelné dobro, a spásu duše, o věčnost, kteréžto dobro nekonečně převyšuje všecky statky pozemské. Po této úvaze označíme jakožto knihu špatnou a škodlivou každou knihu, která náboženství zlehčuje, která pravdy Kristem hlásané v pochybnost uvádí, která lidu béře základ všeho života mravního — víru, náboženství.

A z toho již samo sebou plyne, co žádáme od knihy dobré: při nejmenším tolik, aby neurážela víry nebo dobrých mravů. Mnohem větší cenu mají ovšem knihy, které positivně líčí krásy a užitek života náboženského a ctnostného a tak budují a utvrzují dobré a šlechetné charaktery. Takovými knihami jsou knihy Pravdovy, Ehrenbergrovy, Kosmákovy a mnohých jiných. Všichni tito muži vyšli z lidu, žili v lidu a pro lid, znali jeho radosti i žalosti a proto dovedli pro lid psáti. Ovšemže knihy jejich přirozenou měrou mají ráz doby, v níž byly sepsány, ale tolik vím i z vlastní zkušenosti, že se rády čtou až do dnes.

Každá dobrá kniha přináší čtenáři jakýsi užitek. Knihovník Vigne v Osnabrüku předložil nedávno čtenářům k písemnímu zodpovědění tuto otázku: Jaký užitek přinesla vám četba pro život nebo povolání? — a 95% odpovídajících pochvalovali si blažené chvíle, které za čtení ztrávili; poukazují, že dříve za dlouhých večerů mívali dlouhou chvíli, nebo chodili do hospod, hráli v karty, teď že jim při knize dlouhé večery mile a příjemně plynou. Než to jsou více účinky zevnější, mnohem důležitější jsou účinky vnitřní. Neboť každá kniha zanechá v duši čtenářově aspoň nějaký účinek, byť si ho čtenář sám vždy ani neuvědomil; zanechá v duši dojmy, které jako sémě do srdce zaseté svým časem klíčí, roste, přechází ve skutky, v život. Dobrá kniha povznáší, zušlechťuje, blahodárně působí jak v život jednotlice tak celých rodin, ba celého národa.

Co se pak specielně našeho v dějinach tak stihaného a dosud o existenci svou zápasícího národa týče, můžeme důvodně říci, že to byly hlavně dvě okolnosti, které národ náš před jistou záhubou zachránily: t. j. víra katolická a dobrá kniha. Kdyby se byl stal národ náš celý a trvale protestantským, již dávno by byl zanikl v moři německém. Dokladem toho jsou vám Slované polabští, kteří všichni zašli, až na Lužičany a Poláky, kteří vždy věrně stáli při víře katolické a tak udrželi svou národnost a řeč přes všechny pokusy germanisační. Jest nám to velkou výstrahou i pro naši budoucnost. Národ náš jen tenkrát se udrží, zůstane-li věren víře katolické. Jinak jistě zajde v národě německém. V tomto smyslu má Masaryk pravdu svým nejnovějším výrokem, že otázka česká jest otázka náboženská. —

A podobně posloužila nám dobrá česká kniha v době znovu vzkříšení národa českého po snahách germanisačních Josefa II., kdy naši literární předáci chtěli v knihách zanechati památku o národě a řeči české, jež pokládali již za ztracené a smrti propadlé. Tehdáž každá česká kniha byla dobrá kniha, šetřila náboženství, sílila dobrý mrav — národ šťastně přestál svou krisi,

takže specielně k dějinám našeho národa zvolati můžeme: Dobrá kniha — štěstím národa!

Takovou knihu chce šířiti Spolek pro zakl. katol. knihoven. Chce tím působiti jak po stránce náboženské tak i vlastenecké. Chce lidu zachovati víru a dobrý mrav, aby dovedl čeliti všem útokům národní jeho existenci ohrožujícím. Chce národ náš chrániti před dekadencí, před národním úpadkem; chce zachraňovati aspoň jednotlivé duše v našich pohnutných dobách, kdy již i jednotlivci z lidu začínají upadati atheismu. Chce k tomu cíli šířiti dobrou knihu i do těch nejodlehlejších dědin, by ji tak přístupnou učinil všem i těm nejnižším třídám po vlastech českých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Zakladatelem spolku našeho je dp. redaktor Tom. Škrdle. Již po delší dobu obíral se otázkou knihovní, než teprve před dvěma roky založil Spolek náš. A v těchto dvou letech přes všecky obtíže v každém začátku se skytající založil Spolek náš 15 knihoven, do nichž rozeslal za půl druhého tisíce knih v krámské ceně přes půl třetího tisíce korun! Rozesílá hlavně knihy Pravdovy, Ehrenbergrovy a Kosmákovy. Nechce však zůstati pouze při těchto knihách, nýbrž chce do svého programu pojati každou dobrou českou knihu, ať si je od spisovatele kteréhokoli. Než knihy stojí mnoho peněz. Malá knihovnička jen o 100 svazcích přijde na 200 až 300 korun. Má-li tedy Spolek náš úkolu svému dostáti, jest mu třeba moho a mnoho činných členů; jen velmi četnými spojenými silami dá se velké dílo docíliti. Členem může se státi každý katolík v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Roční příspěvek obnáší jen dvě koruny. Zakladatelé platí jednou pro vždy nebo v lhutách 100 K. Příspěvky možno složiti buď na penězích neb v knihách. Dobrodinci věnují peníze neb knihy dle libosti. Knihovny zakládá spolek v místech, kde má členy. Založil však již knihovny i na místech, kde byl jen jeden člen. Žádosti o knihy zasílají se na dp. redaktora Tomáše Škrdle v Praze, čp. 570-II., kde je sídlo spolku. Vzhledem k vznešenému úkolu spolku našeho vznášíme k vám, velectěné shromáždění, vřelou prosbu, byste spolek náš ve známost uváděli, sami za členy přistoupili, jiné k tomu povzbuzovali. Jeden zlatý ročně může snadno každý k tak dobrému účelu věnovati. A kdyby každý kněz, každý uvědomělý katolík tuto nepatrnou oběť přinesl, mohl by spolek náš velké dobré vlastenecké dílo vykonati.

Končím ještě jedním přáním, aby Bůh v národě našem a zvláště mezi mladším kněžstvem vzbudil nadšené spisovatele, kteří by rádi psali pro lid a tak v novém rouše podali lidu našemu knihy dle vzoru velezasloužilého povídkáře Františka Pravdy!

Předseda p. prof. František Cichra poděkoval řečníku za přednášku a vyzval přítomné, aby v duchu tom knihy posuzovali, dobré objednali a špatných nepodporovali.

Nastal hodinový odpočinek. Část účastníků odebrala se do restaurace p. Fencla, aby mu dali za jeho námahu s naším sjezdem spojenou na jevo vděčnost, část zůstala v restauraci Střelnice, a zde nadšeni řečí kníž. arcib. sekretáře Aug. Krčmáře

skládali četní přítomní členské vklady pro Spolek na zakládání katolických knihoven.

Při tom jako mimochodem podotýkáme, že jsme shledali v Jindř. Hradci mezi občanstvem dobrého ducha katolického, a zdá se nám, že by se právě zde čilou katolickou organisací dalo mnoho pro veřejný život katolický získati a udržeti.

c) *Literární sjezd družstva.*

O půl jedenácte zahájen byl Literární sjezd družstva za předsednictví školního rady p. Dr. M. Kováře, jenž pravil:

Velectěné dámy a vysoce vážení pánové!

Družstvo Vlast a jeho odbory stále pevně a vysoko třímají prapor Kristův. Je nás sice ve družstvu tomto poměrně málo, ale za to je v nás nadšení tím větší. Pracujeme s chutí, pracujeme neúnavně.

Je to u nás v Čechách prazvláštní úkaz. Katolíků je v našem království 95 %, z toho však jen nepatrné procento těch, kteří otevřeně, neohroženě, veřejně vyznávají svou víru Svatováclavskou. Značná část jich vzala si za vzor Nikodéma: Jsou přivrženci Kristovi v úkrytě, podtají, za pecí. Bohužel je nemalá část i takových katolíků, kteří jsou zapsáni v matrikách a mají křestný list katolický, ale nic více, ba nejeden takový příslušník církve katolické brojí proti té víře, kterou přijal na křtu sv., kydá na ni hanu, kde a kdy se mu namane, a rozmnožuje řady těch jinověrců, nevěrců a nepřátel, kteří soptí proti víře naší, kteří usilují o povalení a zničení nauk Kristových, ale jest i bude to marné. Ani brány pekelné nevyvrátí, nepovalí Božských základův učení Kristova.

Družstvo Vlast svolalo u příležitosti oslavy pořádané při odhalení desky Františka Pravdy v Nekrasíně sjezd do zdejšího staroslavného města pánů z Hradce, a to sjezd Odboru socialního, Tiskové Ligy a Spolku pro zakladání katol. knihovcn a sjezd svojí Literární sekce. Jsme se zdarem slavnosti Pravdovy úplně spokojeni; jsme rovněž potěšeni včerejší slavnostní schůzí socialní a dnešní slavnostní schůzí Tiskové Ligy a Spolku pro zakládání katol. knihoven.

Já mám čest býti předsedou Literárního sjezdu družstva Vlast, poslední to části veškerých slavností. Vzdávám srdečné díky za toto nezasloužené vyznamenání. Vdp. Dr. Rud. Horský měl při ní míti proslov i doslov. Lituji, že o obé přijdeme, neboť musel odejeti, a já nejsem s to, abych to velectěnému shromáždění nahradil, dověděv se o tom v posledním okamžiku. Zahajuje schůzi, prosím prvního p. řečníka, dp. far. Karla Procházku, aby proslovil svou řeč. Týž vyvolil za předmět:

Národopis a církev katolickou. — Přednášející vzpomíná jubilejní pražské výstavy, na níž jako popelka ke zdi se krčila u hlavní brány česká chaloupka. Leč táž chaloupka se svým lidem, jeho životem učiněna je alfou a omegou následující výstavy národopisné r 1895 v Praze pořádané.

Co stigmatisovalo celou výstavu národopisnou? Hojné reminescence náboženské, lidové, prostonárodní. A tak celý život

křesťanstva v minulosti a působnosti je zabarven živlem prostonárodně náboženským. Na základě toho fakta zajímavo je sledovati poměr mezi církví a individualitou lidovou.

To lze učiniti směrem dvojím: 1. Kterak církev katolická působila a působí na svéráznost lidovou po stránce negativní a positivní — 2. pokud živel lidový se uplatnil na poli ryze církevním. —

V době, kdy střetlo se křesťanství s pohanstvím, zvláště ostře se rysují hrany působení církve v život lidový a naopak. Prameny lidové kultury v dobách těch, jakož i později jsou rozličné církevní sněmy všeobecné i provinciální, dále »poenitentialie« t. j. formuláře, dle nichž kněži stanovili pokuty těm, kdož se nechtěli zříci zvyklostí pohanských, též »Indiculus superstitionum et paganiarum«, jakož i spisy církevních spisovatelů, kazatelů a relace misionářů. Jako v zrcadle se tu všude odráží, kterak církev působila v prostonárodní život lidový a naopak.

Markantní rys poměru toho je především ten, že církev šmahem *nerušila* všech zvyklostí lidových. Slovutný učenec ve výkladu »Indiculu« Dr. Zíbrt sám přiznává, že církev dobrovolně učinila ústupky vylíčeným lidovým zvyklostem. Ovšem *rušila* církev obyčeje a zvyklosti, jež příčily se buď čistotě víry nebo mravů, nebo byly liché, nedůstojné, nebo dokonce surové. Přednášející uvádí celou řadu dokladů.

Jisté zvyky prostonárodní lidové *christianisovala* církev, očistivši je od vyličných přívěskův a prozářivši je světlem křesťanství. Ovšem při vší energeii a prostředcích církvi nepodařilo se hráz postaviti všem zvyklostem lidovým, najmě *pověrčivým*. Vzpomeňme si na příklad na obyčej dosud kvetoucí: nosení talismanů.

Pod vlivem církve — a to zvláště je pozoruhodno, *vykvetla celá prostonárodní náboženská kultura.*

Očistíme-li sněť od pšenice, prach od zlata, s úžasem se pozastaviti musíme nad touto lidovou prostonárodní náboženskou kulturou! V celém životě svém, cítění, konání, trvání dle své individuality stylisoval lid prvky náboženské. I to je pozoruhodno, kterak naopak živel prostonárodní *světský se uplatnil* opět a opět na poli ryze církevním. Vzpomeňme na př. jesliček. K této scéně čistě biblické co přidal lid světských přívěsků! Anebo hry vánoční, tříkrálové, velikonoční hry (misterie) kolikráte až drastickým živlem lidovým jsou protkány.

V uvedených slovech arci není vystižen celý obsah a rozsah poměrů mezi církví a národopisem. Ale již z toho je patrná činnost církve benevolentní a purgativní. Ukazuje se její činnost zušlechťující. Církvi se nepodařilo všechny zvyklosti na př. pověrčivé překaziti. Pod sluncem církve vykvetla nová kultura lidově náboženská. I v církvi se uplatnil nejednou živel světský, prostonárodní.

To jsou momenty. kterých církev si zde byla vědoma a mám za to, že hluboké studium prostonárodní lidovědy náboženské, poznatky ze studia toho a praktické jich upotřebení byly by k velkému prospěchu církve i vlasti.

Oslavenec, pod jehož egidou se koná dnešní slavnost — Fr. Pravda, dovedl velice těžiti z lidovědy vůbec, náboženské zvlášť. Holdem památce jeho přednášející končí.

Přednáška tato, se vší elegancí podaná, vyslechnuta s neobyčejným zájmem, byla hojným potleskem odměněna a bude v budoucím XXIII. roč. »Vlasti« v plném znění otištěna.

Posledním řečníkem byl Fr. Žundalek, katecheta, který mluvil o významu družstva Vlast a jeho jednotlivých odborech, dovozuje, že družstvo toto stalo se základním kamenem veškeré organisace katolické. Srovnával je se společnostmi podobnými, jako Görresovou, Lvovou, spolkem sv. Štěpána a jinými cizozemskými spolky katolickými. Družstvo Vlast nazval pro jeho dosavadní působení malou katolickou akademií. A tou by plnou měrou mohlo býti, kdyby bylo družstvo ještě více podporováno.

Řečník poukázal na pokusy, které se děly ve příčině založení katolického zábavně-vědeckého měsíčníku, avšak nevešly v život. Teprve Tomáši Škrdlovi, prostému sice knězi, ale nadšenému pracovníku a vytrvalému obránci práv církve, se podařilo zaraziti r. 1884 družstvo Vlast a časopis stejného jména. První kořeny jeho byly zapuštěny v okolí Jindř. Hradce. Zakladatel dlel tehdy v nedalekých Pleších u svých rodičů. Škrdle zagitoval za tou příčinou celé Čechy, čímž hojně členů zakládajících se přihlásilo. Jednoho roku získal pro družstvo 48.000 korun. Všecky cesty konal nezištně, spláceje všecky výlohy konané za prospěchem družstva ze svých vlastních nepatrných prostředků.

R. 1888 ustavil se knihovní fond, jehož pomocí založeno hojně knihoven katolických, r. 1889 fond katolických spisovatelů, r. 1890 založena knihovní komise, 1891 Socialní odbor.

Roku 1891 byl zařažen P. Jos. Svobodou T. J. Historický kroužek, který měl vyvraceti bludy a lži v dějinách církevních českého národa.

Téhož roku povstaly »Dělnické Noviny«, které v 10. roce svého trvání byly proměněny v »Naše Listy«. Brzy na to zakoupilo družstvo »Vychovatele« a přidalo k němu Katechetskou přílohu pro Spolek katechetů a Učitelskou pro Jednotu katolického učitelstva.

K těmto čtyřem časopisům přibyly v poslední době ještě brožurové časopisy, totiž »Hlasy Svatováclavské«, nyní roč. VI., »Vzdělávací četba katol. mládeže«, roč. V.

Celkem má tedy družstvo Vlast 6 svých časopisů a vydalo 13 cenných knih a 37 obranných brožurek a vydává též kalendáře: Svatý Vojtěch a Socialní.

R. 1898 povstala Literární sekce, která oslavuje vynikající muže katolické a posuzuje katolické i nepřátelské publikace. Téhož roku zakoupilo družstvo vlastní dům v ceně 166.000 K a zřídilo tam tiskárnu a papírnický závod.

Dále zmínil se o bojích vedených proti družstvu, které vycházely z neznalosti a ze závisti, jež však nepodlomily životní síly družstva, poněvadž bylo položeno na pevných základech.

Na přání zakladatelovo pomlčel o zásluhách red. Tomáše Škrdle, který nehledá osobní slávy, ale děkuje Bohu za to, že dílo jím založené vydalo tak hojné ovoce. Jediná jeho radost by byla, kdyby po této slavnosti přibylo aspoň některému časopisu družstva něco předplatitelů a zakládajících členů. Vyzváním, aby se tak stalo, skončil řečník svoji přednášku, která rovněž hojným potleskem byla odměněna.

Gymn. prof. p. Heš přihlásil se ke slovu a vzhledem k oslavě Pravdově přednesl velmi zdařilou báseň, vlastní skladbu, která v posluchačích zanechala mohutný dojem.

K slovu se přihlásil red. Tom. Škrdle, který poděkoval p. katechetu Žundálkovi za přehledně rozvinutý obraz na místech, kde konal svá studia a pravil:

Dnešní den jest mně milou odměnou dosavadní práce a zároveň pobídkou ku práci další. Z domu otcovského přinesl jsem si na zdejší gymnasium živou víru; můj otec když vstával, nahlas volal: Vstávám ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, rač nám ve všem požehnati, rač nás ostříhati, a matka moje mimo denní modlitbu častým zbožným tichým zpěvem Boha velebila.

Tuto živou víru ve mně upevnil můj drahý gymnasijní katecheta Jan Gabriel.

Otec mi povídal: dítě, v Jindř. Hradci je probošt a ten nosí okolo krku zlatý kříž a zlatý řetěz. Kdyby ho v lese potkal loupežník a řekl: dej mi ten řetěz nebo ti vezmu život, nesmí probošt vydati řetěz, položí svůj život. Tohoto vznešeného pána přál jsem si poznati. Seděli jsme v primě první den při začátku školy zaraženi v lavici a zkoušel nás jeden profesor za druhým. Když do třídy vkročil Gabriel, muž vysoký, krásný a s úsměvem na tváři, pohledl jsem na něho a duší mi projelo : tohle je probošt. Všecky mé představy o vznešeném proboštovi Hradeckém zjevily se mi v Gabrielovi, a od toho dne jsem ho po celých osm let jako otce miloval a on mne jako syna a výsledek našeho poměru jest pomník na hrobě jeho, který jsem mu ze sbírek postavil. Tehdy byl zde duch vlastenecký jak mezi profesorstvem, tak mezi gymn. studentstvem velmi oživen. Měli jsme tajné — ale nevinné — literární spolky: my menší »Poupě«, studující vyšší »Vesnu«, vydávali jsme si tajné psané časopisy a četli jsme hojně vycházejících novin a vědeckých listů. Když maďarská vláda zrušila Slovákům jejich gymnasia, plakali jsme nad tím hořce. Šířili jsme vlastenecký tisk a ja na př. měl sám 80 abonnentů Vlčkovy »Osvěty«.*)

S živou věrou a s duchem vlasteneckým vstoupil jsem z gymnasia do semináře a po něm do života veřejného, v němž již 22 let vedu závody družstva. Zde přivádím tyto zásady k platnosti. Družstvu jsem dal pevný katolický základ a v rozsáhlém

---

*) Co nyní dělá Literární sekce družstva Vlast, že oslavuje vynikající muže, to dělalo již před 30 lety v Jindř. Hradci naše »Poupě«. Sešli jsme se černě odění u kollegy Fryče, nyní již zemřelého. Tam byl obraz neb sádrové poprsí oslavencovo, byt Fryčův byl květinami vyzdoben, jeden přednesl báseň na oslavence, druhý přednesl jeho životopis a třetí četl něco z jeho spisů. Nadšeni odcházeli jsme domů.

obchodu (roční naše vydání činí nyní již 100.000 K), podporuji křesťany, obchodníky a řemeslníky, a vylučuji z obchodu židy a pokud to jde i Němce, a to nikoliv z náboženské nebo národnostní zášti, nýbrž proto, že národ chudý je zároveň národ otrocký, kdežto národ zámožný jest zároveň národ svobodný, a proto hledím přispívati k národnímu blahobytu.

Mám radost nemalou, že toto dílo mnou založené tak utěšeně vzkvétá. To není jen práce lidská, nýbrž i přispění Boží. Každý den modlím se k Bohu při mši sv. a po mši sv., aby nám Bůh požehnal v našem družstvu. Tak se zdá, že pomocí Boží nepřátelství pominulo a že se nám otvírá krásná budoucnost. Děkuji Vám, že jste vyslechli přednášku katechety Fr. Žundálka, kterou jste měli příležitost naše práce sledovati.

Školní rada Dr. M. Kovář skončil takto:

Pravil jsem již v proslově, že jsme s celým sjezdem plně spokojeni. Vydařil se skvěle přese všecky překážky. Za pronesené důkladné řeči při této schůzi dpp. faráře K. Procházky a katechety Fr. Žundálka vyslovuji díky zasloužené. Zároveň na konci celého sjezdu budiž mi dovoleno vzdáti co nejsrdečněji povinné díky komitétům zdejšímu Jindřichohradeckému, Jarošovskému a Pražskému za veliké a úmorné práce spojené s pořádáním těchto slavností, všem slavnostním řečníkům jak při odhalení desky Pravdovy v Nekrasíně, tak i při slavnostních schůzích sjezdových.

Zvláštní srdečné díky projevuji vys. důst. panu kanovníku Dru. Jos. Tumpachovi, jakožto zástupci Jeho Em. nejdůst. pana kardinála Leona ze Skrbenských, J. M. vsdp. generálnímu vikáři Jos. Hůlkovi, jakožto delegátu Jeho Exc. nejdůst. pana biskupa budějovického Dra Matina Říhy, vdp. děkanu Hrudičkovi, jakožto zástupci nejdůst. pana biskupa brněnského Dr. Pavla hraběte Huyna, jakož i J. M. vsdp. proboštu zdejšímu Dru Al. Jirákovi.

Děkuji co nejsrdečněji za četnou přátelskou účast veledůst. duchovenstvu, neméně i veškerým účastníkům, obzvláště veleváženým spanilomyslným dámám, které, jakkoli zvlášť nevyzvány, přece tak hojným počtem účastnily se našich slavností.

Na konec skládám vřelé díky slavné městské radě Jindřichohradecké za milou vzácnou účast, ochotu, laskavost a přátelské uvítání a tím sjezd náš zakončuji. (Sláva městské radě.)

Starostův náměstek p. Fr. Kopidlanský rozloučil se se shromážděnými těmito slovy:

»Doufám, že mluvím ze srdcí vás všech, když upřímně poděkuji družstvu Vlast, které s takovou obětavostí zde sjezd a přednášky uspořádalo. Přeji si, aby myšlénky zde pronesené byly uvedeny ve skutek a korunovány hojným výsledkem. A proto z hloubi srdce provolávám obětavému družstvu Vlast nadšené »Sláva!«

Voláním »slávy« družstvu, p. náměstkovi i městské radě byl tento velmi zdařilý sjezd zakončen. Družstvo Vlast může býti se zdarem jeho úplně spokojeno.

Odpoledne provedli pp. městský rada Tušer a hostinský Fencl cizí účastníky po vzácných památkách Jindřichova Hradce. V zámeckém archivu podal vysvětlení pan archivář Tischer.

Stůjtež zde některé telegramy neb přípisy k sjezdu zaslané:

Slavnému sjezdu, jehož bohatý program důmyslně a pečlivě jest sestrojen a kde slovutní řečníci nadchnou posluchače své k přijmutí pravd těšivých, přeje hojně zdaru a Božího požehnání. *Říka*, biskup.

Bůh žehnej práci a působení »Vlasti«, jejíž snaha dojde svého uznání. *Jednota sv. Metoděje* ve Vídni.

Slavnostní schůzi Tiskové Ligy posílá pozdrav a přeje požehnání Boží. *Schmidt*, superior T. J. z Prahy.

Sjezdu »Zdař Bůh«! Nakladatel *Kotrba*.

Sjezdu snaživého družstva Vlast přeje všestranného zdaru a úspěchu. *Vlk*, redaktor »Rozhledů po lidumilství.«

Z Teplic: 12 roků jsem členem, ctím a obdivuji Vlast. Kéž Bůh žehná sjezdu a sílí Vás. Vojenský kurát *Cimbulka*.

Slavnostem družstva »Vlast« hojně zdaru přeje »Růže Sušilova«, literární jednota bohoslovců Brněnských. *Em. Masák*, předseda.

Dejž Bůh, ať sdružení »Vlasti« vždy utěšeněji se vzmáhá a vždy pevněji své kořeny zapouští, aby tím bezpečněji odolati mohlo všelikým bouřím. *Kněžstvo kláštera praemon.* v Nové Říši na Moravě.

»Vlast« vivat, crescat, floreat! *M. Komzák*, farář v Reinthálu (D. Rak.).

Bůh žehnej šlechetným zástupcům lidu katolického, kteří na sjezdě kladete základ k obraně církve a národa. *Václav Křížek*, zahradník v Liboci.

Velkou radostí naplněni jsouce, sledujeme bohumilou činnost Vaši. Za sbor literácký v Pacově: *Ant. Čulík*, náměstek starostův.

Sláva nadšeným bojovníkům za práva církve na sjezdu shromážděným. *Vlastimil F. Jelínek*, učitel v Liboci.

Šlechetným snahám a pracím »vlasti« vyprošuje na Pánu Bohu hojného zdaru. *Bohumír Hendl*, probošt na sv. Kopečku u Olomouce.

K naší významné slavnosti »Vlasti« z daleké Moravěnky bratrský pozdrav! Naše korouhev se chvěje, ale je v rukou pevných. Nositelům jejím Sláva! *Adam Chlumecký* v Dlouhomilově.

Bratří, stůjte pevně u víře a potírejte bludy, jež proti ní se staví, jak jste dosud neohroženě stáli a bojovali. V tom budu vždy s Vámi, jak jsem býval. *Filip Jan Konečný*, farář v Lhotě Zálesní.

S roztouženou duší letím k Vám z družné Moravěnky. Uznávaje obrovské práce a vymoženosti družstva »Vlast« — zvláště zakladatele dp. Tom. Škrdle — vzpomínám Vás všech u oltáře a zasvěcuji veškery síly své: Bohem požehnanému podniku, do posledního vzdechnutí. Nedejme se! Za církev a vlast rádi vykrvácíme. Váš *Jan Halouzka*, farář ve Veřovicích na Moravě.

Povinnost mi nedovoluje súčastniti se sjezdu Vlasti, kdy již XXII. rokem časopis »Vlast« bojuje proti nepřátelům pravdy, kdy již XXI. rokem »Vychovatel« hájí zásady výchovy křesťanské proti zásadám bezbožného a bezhlavého moderního vychovaní, kdy již XV. rokem »Naše Listy« fedrují socialismus křesťanský proti zásadám ničivého, židovského socialismu internationální demokracie. kdy všechny tyto listy snaží se vpraviti v srdce české heslo nynějšího náměstka Kristova. *všechno obnoviti v Kristu*, jehož kříž jest nejlepší výchovou a nejjistější spásou všeho v potu pracujícího lidu. Vzpomínám muže, jenž všechny tyto podniky vede, jenž tyto podniky začal, vzpomínám dp. T. Škrdle a jeho spolupracovníka v prvých ročnících Vlasti, jenž odkrýval a ničil různé bejlí z českého parnasu dp. Pohunka, vzpomínám všech těch následovníků Pravdových na národa roli dědičné, kteří dnes, kdy tolik bejlí jest ve všech národech, semknuli se v družstvu Vlast, by neohroženě pracovali jako první buditelé národa našeho a na základě náboženském hledali jeho pravou a jistou spásu, by dokázali, že duch Kristův z našeho národa

dosud nevymizel a starali se, by dnešní kněžstvo bylo lidu, čím bývalo vždy: buditelem z vlažnosti, učitelem a vůdcem v boji za nejdražší statky: pravdu, dobro a krásno, by tyto statky hájili proti těm, kteří pod rouškou dobra podávají zlo, a pod rouškou krásna podávají hanebnost. Těmto ochráncům a šiřitelům našeho náboženství, spolčeným ve družstvu Vlast, volám dnes: »Zdař a požehnej Vám a síliž Vás Bůh!«

Josef Tichovský, farář v Bratronicích.

Družstvo Vlast má mezi jiným taky tu nemalou zásluhu, že nás české kněze vším svým působením pamatovalo, že národu svému nejlépe prospějeme, když budeme v první řadě kněžími, a teprve v druhé řadě vlastenci, t. j. když národu svému hájiti budeme slovy i vším životem svým nejprve víru jeho katolickou, pak teprv jazyk jeho.

Tuto zásluhu Družstva Vlast nedovede oceniti dnes mladší pokolení kněžské, ale ovšem my starší, kteří po léta byli jsme samá politika a vlastenčení, náboženství však muselo se spokojiti s časem, který nám vybýval, a toho z pravidla moc nebylo.

Přiznávám se upřímně, že jsem taky byl v řadě takých kněží, a to vždy v řadě první, ale že to bylo stanovisko pochybené. Vděk národa jsme nezískali a náboženský život na osadách našich jsme poškodili. Prohřešovali jsme se proti příkazu Božského Mistra svého, kterýž dí: »Jedno sluší plniti, druhého pak neopomíjet«.

Za tuto zásluhu, kterou si Družstvo Vlast o mnohé z nás českých kněží získalo, tímto z hlubin srdce svého děkuji. V první řadě jeho zakladateli důst. p. Tom. Škrdlovi, v němž jsem vždy spatřoval nástroj Prozřetelnosti Boží, neméně dlouholetému předsedovi vdp. Dru. Rudolfu Horskému.

Bůh žehnej Družstvu Vlast ve všech jeho snahách a prácech na uhájení naší katolické víry, oživení pravého křesťanského života i lásky křesťanské.

V Noutonicích, dne 19. července 1906. *Fr. Blažko*, farář.

Oceňuje veliké a nehynoucí zásluhy Vlasti o katolickou věc v národě českém, přeju sjezdu hojného zdaru. *Ant. Plaček*, měšťan v Pacově.

Po 22 let působí Vlast blahodárně ve prospěch církve a vlasti. Zajisté s radostí spěchal zakladatel jeho dp. Tom. Škrdle do staroslavného Jindř. Hradce, kde konal svá studia gymnasiální, na sjezd Vlasti. Přeji družstvu, by mohlo stále s pýchou pohlížeti na výsledky své práce. *Jan Nep. Holý*, O. S. M., farář v Holišově.

Vlast vykonala kus záslužné práce. Zůstal jsem jí vždy věren, čehož hlavní pohnutkou bylo, že ryze katoličtí spisovatelé ukládali zde výtvory svého ducha. Jmenuji jen Pravdu, Lenze a Svoboda T. J. Přeji, aby duch těchto mužů, skrz na skrz smýšlení církevního, kteří ten dobrý český lid tolik milovali a k jeho dobru tolik přispěli, na vždy se udržoval a vládl v našem milém družstvu Vlast.

Lambert Ludvík, bisk. vikář a farář.

Na pozdravné telegramy od sjezdu zaslané došly tyto odpovědi. Dr. Rud. Horský obdržel z Říma tento telegram: »Výraz synovské oddanosti, který jsi projevil, Svatý Otec přemile přijal a provází jej apoštolským požehnáním Tobě i všem účastníkům sjezdu. Kardinál *Merry de Val*. — V originálu zní telegram takto: »Filiales pietatis sensus, quos exprimebas, Summo Pontifici pergrati fuerunt, te, omnesque in congressum coëuntes Apostolica benedictione prosequitura. Card. *Merry de Val*.«

Šlechetným snahám a prácem ze srdce žehná kardinál *Skrbenský*.

Kuba, zvoník.

Polsky napsal ST. MAZUR, přeložil FR. WOLF.

Stará zvonice v Bromíně, stojící tady vedle svatyně Páně, divnou s ní tvořila společnost. Kostel, po požáru koncem osmnáctého století znova vystavený, změnil se k svému prospěchu, zvonice zůstala, jaká byla.

Podivně vyhlížel onen kamenný kostel s bohatými ozdobami na pozadí zelených bříz hřbitova, uprostřed zčernalých křížů, střehoucích vesnické hroby. Ale vedle něho vyhlížela ještě podivněji ohromná zvonice ze dřevěných trámů.

Ve zvonici té byla světnice o jednom malém okénku, ale jeho šest tabulek při západu slunce ozářených činilo dojem barevné malby. Nahoře visely tři zvony. Nejprve zvon veliký, vypouklý; jiné dva o něco výše, na jednom trámě spolu zavěšené, úhlednější, jakoby mladší pokolení při boku starcově.

Veliký zvon měl jméno Florian. Na okraji měl zřetelný nápis: »me fecit Florianus . . . . . a D. 1540.« Stářím byl zelený a spokojeně si podřimoval, zavěšený na těžkém, modřínovém trámoví. Otvory, kterých bylo osm — po dvou na každé straně světové — vnikal do zvonice vítr a hučel mezi zvony, vyl a svištěl, ale hlasu ze zvonů vydobyti nedovedl.

To dovedl jediný toliko Kuba, kulhavý zvoník, který třicet téměř let obýval světnici dole a vychoval tolikéž pokolení vlašťovek, neboť ty každý rok s důvěrou přilétaly do staré zvonice do nájmu a uprostřed umělého jejího trámoví stavěly si hnízda. Kuba čítal šedesát let. Nevypadal však na tolik. Šedivý s krátce přistřiženým vlasem, oholený, bez vousů a knírů, činil dojem silného, čtyřicet a několikaletého člověka. Šatil se pořádně a čistotně. Měl vysoké boty, spodky v pasu bílé a modravé, z látky připomínající haleny žen a zástěry dívek brominských; košili hrubou, ale vypranou vždycky a červenou tkanicí na krku svázanou, na ní vestu dlouhou se dvěma řadama knoflíků a na hlavě čepici, trochu již sešlou, ale památnou, byla totiž koupena v Czenstochově na pouti. Tam vykonal Kuba jednou v životě pout, dokud neměl nohu kulhavou, aby nejsvětější Panně přednesl stesky srdce svého a vymodlil si před Jejím zázračným obrazem odpuštění pro svou hříšnou duši. Od oné doby byl Kuba vesel a, jak říkal, připraven na smrt; shladilť na pouti největší hřích svého života, a ostatní — tu i při poslední zpovědi pan farář si bude věděti rady . . . .

Tedy pouze Kuba jediný dovedl zvoniti na Floriána. Leč on nezvonil, ale hrál na ten zvon. V desíti farách kolem nebylo takového druhého zvonu, nebylo také takového zvoníka.

Když Kuba vyzváněl na pohřeb, tu v tom zvonění posledním, které loučilo se s člověkem, odcházejícím z této země, byl bol a pláč, bylo jakési lkaní podivné a dojímající: Tak vdova plakala pro muže svého, muž oplakával tak ženu svou, hospodyni a družku věrnou. A když na chvíli »Florian« umlkl, tu udeřil Kuba současně na dva zvony menší: hlasy jejich byly jako pláč sirotků pro matku, který se vrývá do hloubi duše a v každých prsech budí soustrast nad neštěstím sirotků.

Mělť Kuba své způsoby zvonění, kterých nikdo kromě něho neznal. Věděli toliko všickni, že jinak zvoní při »Gloria« na zelený čtvrtek, jinak udeří na zvon při velké mši sv. o Božím Hodě velikonočním, jinak v obyčejnou neděli. Ve svátky Matky Boží měly zvony jeho taktéž svoje zvláštní hrany a večer na jaře před májovou pobožností ještě jinak na ně zvonival. Nad osením zelených polí vznášely se tehdy takové jemné, něžné tony, že lidé v poli se zastavovali a poslouchali, jakoby opojeni sladkostí těch zvuků, které se nesly vzduchem, odhazovali práci, — i děvčata od plení, i muži z polou brázd vraceli se domů a šli do kostela zpívat litanii.

Měl též Kuba svoje dny, ve které zvonil bez důvodu, jak říkal. Bylo jich několik do roka. Nejednou ptal se ho farář, slyše takové zvonění: »Kubo, proč pak dnes tak zvoníš?«

Tu zvon přestával se hýbati. Usměvavá, jasná tvář Kubova ukázala se v jednom z otvorů a on odpověděl: »Ale, tak to přišlo . . . . . Pánu Bohu ke slávě . . . . . « Měl však Kuba důvody, jenom že o nich nemluvil; bylo to pro něho velikým a posvátným vyzváněním.

Zvonil čtvrtého května za padlé pod Raclavicemi. Tam praděd jeho s kosou v ruce zůstal; a když Kuba byl ještě malým chlapcem, děd mu v zimě při kamnech vypravoval, jak ho tam našli pod kmenem staré, poražené sosny, roztrhaného granátem moskevským . . . . . Za něho a za ty všecky, kteří s ním zároveň padli, vyzváněl Kuba.

Zvonil v den bitvy grochowské, neboť tam asi čtyři z Bromína pod Olšinou zůstali. Zvonil také za ty, kteří pod Langiewiczem u sv. Kříže bojovali, zvonil za své kamarády z pod Miechowa a Malogosczi, i za ty, kteří pod bromínskou zvonicí, — právě pod touto — zůstali jednou po krvavé potýčce. Tehdy i jemu zbloudilá kule moskevská rozdrtila kost v kolenu; uzdravil se však, aby byl zvoníkem a za ty padlé aby zvonil — lidem pro potěšení a duším jejich ke slávě.

I zvonil Kuba, jako pravý mistr, po mnoha roků. Slzy lidem z očí vynucoval, napomínal jich i odvahy jim dodával, ne slovem, ni učením, jenom tím svým zvoněním. Bylo to jakoby jakési apoštolování těmi zvony, plné tajemství, srozumitelné málo komu, ale bohaté ovoce přinášející, neboť Kuba zvonil lidem z duše a přímo do duše.

Byl právě den květnový, výročí velkého dne pod Raclavicemi. Kuba si to připomínal od rána. Po mši sv. dlouho ležel křižem v kapli sv. Stanislava, biskupa, bil se do prsou, štkal, vzdychal a nábožně líbal studenou, kamennou dlažbu, žebraje o smilování a milost pro zemi slzí plnou.

Potom odešel ke zvonům. Prohlédl je a uspokojený jejich stavem sešel dolů, do světnice, kde se svátečně ustrojil a že se schylovalo k poledni, šel na faru. Snědl, co mu dali, zapálil krátkou hliněnou dýmku, usadil se pohodlně na lavici a mlčel. Neměl chuti do hovoru s kuchařkou knězovou. Muž hovorný obyčejně, seděl nyní, ani úst neotvíraje. Myšlénky totiž jakési

šly mu hlavou a na očích bylo znáti, že se mu duše nad něčím raduje.

Po chvíli však vstal. Nemohl vydržeti na jednom místě. Cosi mu šeptalo do ucha, aby již šel do zvonice. »Čas, čas, abych začal,« mluvil sám k sobě.

Poděkoval kuchařce a vyšel. Zaměřil ke kostelu. Na hřbitově byla země vlhká, rozměklá. Vycházel od ní zápach, dráždící nozdry, silný, svěží. Stébla mlaďounké trávy počínala sotva vystrkovati hlavičky, bělokoré břízy stály ještě bez listí, ale větévky jejich byly již pokryty plnými pupeny, které každého dne již měly se rozvinouti. Kuba kráčel, s rozkoší vdechuje do prsou vzduch jarního dne. Teplý vítr, z dalekých polí přicházející, vrážel mu lahodnou vlnou do tváří; slunce hřálo ho na plecích, připravujíc nevýslovnou jakousi rozkoš starým jeho kostem. Dobře mu bylo a spokojeně v té chvíli na hřbitově uprostřed těch mohyl, které znal téměř od dětství, uprostřed těch křížů prostých v podivné modlitbě a v zamyšlení vztahujících ramena k nebi, jakoby na usmíření za hříchy lidské.

Kuba si sedl na lavici a přemýšlel o těch křížích náhrobních. Tolik jich tu bylo, starých i novějších. I jemu tu jednou také kříž postaví snad už za nedlouho. Každý má přece svůj kříž . . . . . Za živobytí nosí ho na sobě, prohýbaje se pod ním, a když přijde do hrobu, složí to břímě, se kterým kráčel a za čas mu postaví kříž tam, kde v posvěcené zemi místo pro něho se nalezne.

Dlouho seděl tak Kuba v zamyšlení, neboť již silně k západu se chýlilo slunce, když farář, dřímající ve fotelu, náhle se probudil. »Sen či skutečnost?« pomyslil si, protíraje si oči. — V uších zněly mu plné, mohutné zvuky Floriana. Šly jeden za druhým, naplněné prosbou i bolestí. V hlaholu jejich bylo téměř zoufalství, ale zároveň veliká, křesťanská pokora, cosi duši až do hloubi rozrývajícího a současně nezměrná sladkost jakás, utišení i lahodnost. Kněz postavil se rovně na nohy a naslouchal.

Takto Kuba ještě nikdy nezvonil. »Čáry, či cos takového?« šeptal si užaslý. »Slyšel to kdo? Z jednoho zvonu tolik vyvoditi?«

A zvon tu chvíli hučel a hlaholil, plakal i modlil se dále. Otevřeným oknem vpadaly do pokoje vlny rozvířeného hlaholem té divné hudby vzduchu, narážely na stěny, na strop, líbaly rány Krista na kříži, jenž visel nad klekátkem, ukládaly se ve vrstvách po celém příbytku a chvěly se, chvěly hlasem tajemným, který až kdesi v nekonečnosti hynul, tichl, rozplýval se, zanikal.

»I, bodejž ho!« pomyslil si kněz, ale poslouchal a nemohl se naposlouchati.

Vyšel konečně z fary a zaměřil ke zvonici. Když se přiblížil ke starým jejím zdem, stanul. V té chvíli hudba utichla. Poslední udeření rozkolísaného srdce o zvon hučelo ještě dlouho, táhle jako sbor letících andělů hrajících jakési nápěvy z krajů nadsvětských, umírající zvolna, znenáhla. Ale než hlahol poslední dohasl, zvon udeřil znova silně, mohutně. Zdi rozhučely se druhou písní, jinou. Byla jako žalm pohřební, toliko nikoli bezna-

dějný, ale mocný, jakoby zpívaný mužskou hrudí, jakoby hold a úcta vzdávaná bohatýrům.

Kněz pohlédl do výše. Otvorem bylo viděti kolísající se zvon. Kuby však nespatřil. »Kde jen on se skrývá?« pomyslil. Jala ho v té chvíli silná touha vejíti do skrýše zvoníkovy. Zvědavost mu nedála již pokoje naslouchati. Chtěl nyní spatřiti, jak Kuba zvoní, jakých prostředků používá, aby takových různých hlasů ze starého zvonu vydobyl, jakou silou takovým břemenem pohybuje?

Nazvedl si talár a vešel chvějící se ve veřejích branou dovnitř. V temnotě nahmatal rukou schody. Po úzkých, točivých stupních dostal se na horu. Bylo tam poněkud jasněji, ale i tu Kuby nespatřil. Viděl pouze, že zvon se kolísá. Hučel mu v uších vážný jeho hlas, cítil, že trámoví celé té zvonice chvěje se od té hudby, postřehl konečně, jak se třesou staré pavučiny visící u stropu, toliko Kuby neviděl.

V tom přišel mu v sluch silný hlas, hlas starého zvoníka: »Za náčelníka, za Kościuszku!«

A zvon udeřil ještě mohutněji než dříve. »Bože! Bože! Bože!« zahučelo v celé zvonici třikráte.

Knězi se zdálo, že to zvon nevolá, ale že to mocný hlas lidský, vážný, jako ve chvíli, když »odpočinutí věčné« se modlí, z neviditelných, mohutných prsou k nebi se dobývá.

Užaslý, rozhlížel se do kola. Postoupil v před a spatřil: Kuba, rukama zachycený o trám, na kterém visel zvon, objal nohama kovové těleso a celou vahou kolísal se zároveň s trámem i zvonem. Tři těla, v podivném takovém objetí spojená, tvořila jeden celek. Trám, zvon a ten starý, s nimi se kolísající člověk tvořili obraz, jakoby živého zvonu.

Ano, byl to zvon-člověk, zvon živý, zvon, který cítil, myslil a trpěl.

Kněz viděl, ale pochopiti nemohl.

Ale Kuba tu chvíli, opojený zvoněním, kolísal se dále a dále:

»Za Bartoše Glowackého,« pronášela jeho ústa. A zvon zahučel znovu vážně a jasně: »Bože! Bože! Bože!«

»Za Stacha Swistackého,« mluvil dále Kuba. »Bože! Bože! Bože!« třikráte zvon odpovídal.

Knězi stanuly slzy v očích. Porozuměl nyní starému zvoníkovi. Připomněl sobě konečně, že je dnes čtvrtého května. I pocítil nesmírnou touhu vzíti toho starce do náručí, přitisknouti ho na srdce a poděkovati mu za pamatování, za lásku, za to připomenutí, poděkovati mu ve jménu těch všech, kteří již nepamatují, ve jménu těch, kteří stále meně, stále slaběji milovati umějí.

»Kubo!« zavolal farář.

V té chvíli Kuba, vzbuzený neočekávaně ze sna, zachvěl se na zvonu, ruce jeho pustily silný trám modřínový, roztáhly se a starý zvoník klesal hlavou dolů přímo pod nohy knězi.

Zvon umlkl. Kněz zkameněl. Po chvilce se vzpamatoval. Klekl rychle ke Kubovi a nachýlil se nad jeho tvář. Z úst úzkým

proudem řinula se Kubovi krev. »Zlámaná klíční kost, polámaná žebra, ruka vymknuta«, šeptal farář.

V tom Kuba vzdychl tichounko, několikráte hlouběji oddechl, až dech s chrapotem a svistem vydral se naposled z plic krví zalitých a ulétal do dálky zároveň se slabým, hynoucím hukotem Florianovým.

Kněz se požehnal a počal pošeptmo říkati: »Ego te absolvo . . . . . « I zdálo se mu, že jacísi duchové světly naplňují zvonici a přicházejí pro starého Kubu, aby ho vzali spolu. On s nimi již před tím obcoval.

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Ač okolí Meiringenské jest velezajímavo, a turisté tam přichozí neopomenou navštíviti zvlášť obdivuhodnou propast Aary a překrásné vodopády Reichenbašské jen asi $^3/_4$ h. od Meiringen-u vzdálené; my zmeškavše na Pilatu první vlak, a chtějíce dostati se ještě do večera do »Interlaken«, nezdržovali jsme se tam docela nic, ale jeli jsme údolím Aarským dále do Brienzu, kdež začíná jezero Brienz-ské.

Jezero toto jest 14 km. dlouhé a 5 km. široké a na některých místech až 300 m. hluboké. Nad mořem leží 567 m. Na severozápad a jihovýchod obklopeno jest vysokými horami, jichž úpatí místy příkře do jezera spadají, tak že nevede z »Brienzu do Interlaken« žádná železnice; pouze horské místy obtížné cesty vedou podél obou břehů. Cestující z Brienzu do Interlak jedou po lodi.

Nemohouce pro nedostatek času navštíviti vodopády Reichenbašské, zastavili jsme se na této plavbě po jezeře Brienzském, bychom shlédli překrásné vodopády Giessbašské, jichž návštěva nevyžaduje tolik času. Řeka Giessback padá tu za ohlušujícího hukotu do moře z výše 300 m, odrážejíc se na mohutných skaliskách a tvoříc 13 mohutných velikolepých vodopádů. Před každým z těchto vodopádů jest přes propasť, v niž se řeka řítí, postaven můstek, zábradlím chráněný, z něhož se skýtá rozkošný pohled na velikolepé toto divadlo. Po příjezdu každého parníku vytáhne vůz lanové dráhy cestující k prvnímu mohutnému vodopádu, u něhož je postaven nádherný hotel »Giessbach« a poněkud dále jednodušší »Pension Bean-Site«. — Před příjezdem druhého parníku lanová dráha dopravuje návštěvníky opět dolů k jezeru. Sem i tam platí se za jízdu 1 fr.

Dali jsme se též vytáhnouti na horu a pokochavše se velkolepým divadlem tím, koupili jsme si pohlednice na vodopád a jeli dolů.

Přijedší zatím parník odnášel nás brzo dále směrem k »Interlaken«. Leč nebe, které od výjezdu našeho z Alpnachstadu bylo stále vyjasněné, počalo se nyní k večeru kaboniti, a než jsme dojeli do Interlak, začalo již slabo poprchávati. Ubytovali jsme

se blízko přístavu a hned naproti východnímu nádraží v »Hotelu du lac.« Povečeřevše na rychlo, vyšli jsme, ač dosti silně pršelo, prohlédnout si vesnici.

Interlaky mají jméno od latinského: inter lacus t. j. mezi jezery, jelikož vesnice ta leží v malé utěšené rovince mezi jezerem Brienz-ským a Thunským, a kolem velikolepou alpskou přírodou jest obklopena. Elegantní svět turistický neopomine nikdy při návštěvě Švýcar zavítati i do Interlak. Mírné podnebí, které tam panuje, rozkošná poloha místa toho, a vzácné výlety, které odtud podniknouti lze, lákají cestovatele k delšímu pobytu v Interlakách.

Střediskem společenského života v Interlakách pro »nóbl« společnost jest »kursál« s velikánskou nádhernou zahradou, kdež se každodenně koná vzácný koncert.

Za dosti hustého ale jemného deště prohlédli jsme si »Höheweg« — báječně nádherné hotely a bohaté výkladní obchody — vše skvěle elektricky osvětlené, a z »kursálu« zavznívala k nám líbezná hudba.

Druhý den měli jsme projektováno podniknouti výlet ozubenou dráhou na »Pannu.« Vstavše však ráno, byli jsme nemile dojati vidouce, že hory zahaleny jsou mračny a ještě statně prší. Byla to jediná partie na celých cestách, kterou nám déšť poněkud pokazil. Co teď? Navrhoval jsem, abychom, máme-li již zaplaceno, aspoň tu horu přejeli, ať už uvidíme co, čili nic. Návrh ten byl přijat, a my vyjeli za hustého deště nejprvnějším ranním vlakem o 6 h. 30 m. Jeli jsme rozkošným údolím Lauterbrunnským až do Lauterbrunnen, přemalebné to dědinky, ležící v úzoučkém, vysokými horami stěsněném překrásném údolí, jehož líbeznou zelení vine se mile stříbrno bílý potok Lütschina. Ze srázných skalnatých hor padá do údolí množství malých vodopádů, z nichž nejznamenitějším jest vodopád »Staubach« zvaný. Z výše 300 m. s vyčnívajícího skaliska kolmo do údolí řítí se potok »Staubach«, a nežli vody jeho do údolí dopadnou, rozpráší se cestou na miliony malých prachových perliček, při svitu slunce duhovými barvami se lesknoucích. Jen žel Bohu! Nám nesvítilo slunce, ale nebe bylo zataženo, jako by mělo několik dní pršeti a mračna hustá zahalovala vrcholy hor, připravujíce nás o celkový dojem překrásné partie té.

V Lauterbrunnen přesedli jsme na ozubenou dráhu, a za několik minut povznášel nás ozubený vlak vzhůru po stráni roztomilé zelenající se hory Wengernalp. Přerozkošný pohled, který z počátku při tomto vystupování skýtal se oku našemu do krásného zeleného údolí Lauterbrunnského se skvostným vodopádem, pokazila nám mračna, do nichž jsme vjeli. Jen asi dvakráte rozstoupila se a dovolila nám jen na okamžik pokochati se pohledem na skvostné údolí víc a více pod námi mizící, ale konečně octli jsme se úplně v mračnách a neviděli ničeho více. Jen rachot lavin občas padajících prozrazoval, že jsme již »Panně na blízku. Čím více jsme vystupovali, tím chladnější vzduch nás ovíval, jelikož vozy dráhy té jsou na bocích úplně otevřeny, by cestující měli lepší vyhlídku. Ač jsme se pečlivě obalovali svými

havelokу, byli jsme přec celí skřehlí zimou, když jsme dojeli do stanice »Kleine Scheidegg« 2064 m. vysoko ležící, odkudž započíná smělá dráha na »Pannu«, která tehdy již až ku stanici Rothstock — až do ledovce — byla vystavena.

Jelikož ještě silně pršelo, ničeho nebylo viděti, a my se zimou tetelili, nejeli jsme na »Pannu«, nýbrž uchýlili se do čekárny na stanici, kdež bylo zatopeno, a sedli si zrovna ke kamnům. Od té doby, co stal jsem se Kneippianem, nikdy jsem si kamen a tepla tak nepochvaloval, jako tehdy.

Posilnivše se každý dvěma sklenicemi výtečného teplého horského mléka Švýcarského, jeli jsme nejblíže příštím vlakem dále dolů do Grindelwaldu. Zatím přestalo již pršeti, avšak mračna nechtěla se jaksi spustiti vrcholu hor, připravujíce nás o kýženou vyhlídku. Než znenáhla přec počala řídnouti, nebe počalo se vyjasňovati, a z nenadání z mizících mračen vystoupil před námi nebetyčný celý sněhem zakrytý ledovec »Eiger« 3975 m. vysoký. Po prvé v životě byli jsme ledovci tak blízko! Ani nemohli jsme se dosti vynadívati na ty ohromné spousty sněhu, které kryly mohutný ledovec v celé kráse nám se jevící.

Pomalu sestupuje vlak dolů a brzo otvírá se zrakům našim skvostný pohled do údolí Grindelwaldského s malebně položenou dědinkou »Grindelwald« a v pozadí s modravým ledovcem Grindelwaldským, jenž se táhl z mračen hluboko do kotliny údolní. Mohutného »Weterhornu«, jenž nad ledovcem Grindelwaldským zasněženou hlavu svou pyšně k nebi pozvedá, jakož i ostatních velikánů horských, kotlinu Grindelwaldskou obklopujících, jsme neviděli. Ač již nepršelo a nad námi nebe se jasnilo, neúprosná mračna ležela na vysokých těch horách a držela se jich jako pijavice.

Z Grindelwaldu až do Zweilütschinen vede ještě dále ozubená dráha, sestupujíc víc a více do údolí Lütschiny; odtud jeli jsme zase bez ozubení až do Interlak, kamž jsme dospěli o 1 h. 20 m. odpoledne. Poobědvavše velmi dobře v našem hotelu, prohlédli jsme si ještě jednou Interlaky, tenkráte za svitu slunečního a za dosti pěkné vyhlídky na hory vůkol, jež mračna pomalu začala opouštěti. Též i nešťastná »Panna« aspoň na chvíli odhrnula svůj mračnový závoj a ukázala nám spanilou tvář. —

Při prohlídce vesnice divili jsme se, že katolický kostelík (vlastně větší oratorium) jest pod jednou střechou s kostelem anglikánským. Angličané, jichž do Švýcar mnoho ročně přichází, mají totiž ve všech nejnavštěvovanějších místech Švýcarských své kostely.

Jelikož obhlídkou dědiny a kupováním hodně jsme se zdrželi, zaplatili jsme na rychlo v hotelu a spěchali na nádraží. Sotva jsme do vlaku vsedli, hnul se již, a unášel nás ku hlavnímu městu Švýcarska — do krásného Bernu.

Za Thunem ustupují hory víc a více do pozadí a jedeme stále rovinou až do Bernu.

K večeru začalo se nebe opět kaboniti, a když jsme přijeli do Bernu, již zase poprchávalo. Na štěstí vyvolili jsme na přenocování »Hotel Bahnhof« na blízku nádraží, kdež bylo dobře

a lacino. (Světnici měli jsme za 2 fr., večeři též za 2 fr.) V hostinské místnosti hotelu našeho bylo velmi živo; veselé švitorné sklepnice v národním obleku švýcarském obsluhovaly hosty. Není tudíž divu, že veselá nálada celé společnosti i nás naladila do vesela, a my uprostřed toho hlučného německého hovoru svobodných Švýcarů bavili se též živě a vesele v milé mateřštině naší dosti dlouho do noci, ač měli jsme v úmyslu brzo ráno vstáti a město si dobře prohlédnouti.

Druhého dne byla neděle. Proto bylo první starostí naší, abychom vykonali nejprve povinnost svou náboženskou. V Bernu, městě to většinou protestantském, jsou dva kostely katolické. Jeden blízko nádraží, a druhý ve středu města poblíž protestantského Münstru. My bydlíce u nádraží zaměřili jsme k tomu bližšímu. Jest to krásný, nový, veliký kostel s podzemní velikánskou kaplí, postavený v překrásném parku. Vykonav týdenní svou obvyklou sv. zpověď, kterýžto zvyk i na cestách jsem zachovával, sloužil jsem mši sv. za milené farníky své, od nichž tak daleko jsem byl vzdálen; moji cestující byli přítomni té mé mši sv. u bočního oltáře sloužené. Zároveň však u hlavního oltáře byla první ranní mše sv., již sloužil místní duchovní. Kostel byl pln zbožných křesťanů — a když jsme po mši sv. vycházeli z kostela, sděloval mi pan nadučitel, že byl velmi dojat, vida tu v kostele v obyčejnou neděli kromě velikonočního času přistupovati ku stolu Páně velký zástup mužů s takovou věrou, s takovou pobožností — ruce majíce složeny a růžencem ovinuty — že se mu při pohledu tom slzy draly do očí. Já byl při sdělení tom dojat dvojnásob: Tou živou věrou a nelíčenou, pravou zbožností katolických Švýcarů, z nichž by naši mužové a mládenci měli si vzíti příklad, a pak též proto, že nad tím dojat byl i pan naducitel. Vždyť tím projevil, jak hluboko zakotvena jest v srdci jeho víra svatá, již v útlounké srdce vštěpovala nám zbožná matička; vždyť jen zbožné, věřící srdce dojato jest, vidí-li vzor pravé nelíčené zbožnosti, k níž též samo spěje, kdežto člověk — nevěrec nebo ve víře lhostejný takovým příkladem zbožnosti rozladěn neb přímo ještě k odporu a zlosti bývá povzbuzen. Doznávám, že čím dále tím více seznával jsem na cestách těch v panu nadučiteli dle slov i skutků jeho člověka sice veselého, a roztomilého společníka, — ale na druhé straně charakter, povahu ryzou, čistou, věřící a zbožnou. Žel Bohu! že to zlaté srdce nebije více — Bůh povolal ho k sobě na věčnost, by mu tam, jak pevně jsem přesvědčen, za jeho v pravdě křesťanský život, za horlivé vzorné působení jeho uštědřil slávu věčnou! Budiž nehynoucí sláva paměti jeho! Kéž by bylo hodně mnoho tak výtečných povah, tak vzorných učitelů!! —

Vykonavše tedy nejprve svou nedělní náboženskou povinnost, dali jsme se do prohlídky města. Bylo sice ještě zamračeno — ale nepršelo — nepršelo už na celých cestách našich až zase v Mnichově.

Bern, hlavní to město Švýcarska a sídlo spolkových úřadů, má 63.994 obyvatelů. Založeno bylo město to r. 1191 Bertholdem V. z Zähringů. Jméno své má od medvěda, (německy »der Bär«),

jejž zakladatel u příležitosti zakládání toho města byl usmrtil. Na památku toho jest v městě zvláštní fundace, dle níž v jednom parku městském ve zvláštní jámě zvané »Bärengraben« chovají se velikánští staří medvědi s četnými mláďaty.

Nejkrásnější budovou Bernskou jest spolkový parlament Švýcarský, převzácná, na skalnatém návrší postavená budova, obklopená z prava i z leva novým a starým spolkovým domem, budovami to neméně velikolepými. Před parlamentem jest malá rozkošná zahrada a veliká krásná socha Helvetie.

Mezi nádražím a parlamentem tímto jest taktéž na návrší převzácný, čisťounký, veleútulný park zvaný »Kleine Schanze«, odkudž se oku skýtá překrásný pohled na celé pohoří Bernské vysočiny se všemi těmi ledovcovými velikány.

Neopomenuli jsme též navštíviti »Münster«, bývalý to katolický, po tak zvané reformaci však protestantský přeměněný chrám biskupský, před nímž u prostřed náměstí košatými kaštanovými stromy porostlého postavena socha zakladatele Bernu Bertolda V. z Zähringu se čtyřmi velikánskými medvědy.

Obdivuhodny jsou v Bernu velikánské krásné mosty vedoucí přes řeku Aaru, která má tok velmi hluboký. Největší most jest »Kirchenfeldbrücke« zvaný, jenž vede od parlamentu k historickému museu na prostranném náměstí uprostřed rozkošných sadů postavenému. Most tento velikolepý zcela ze železa zhotovený překlenuje ve dvou mohutných obloucích 80 *m* rozpjetí údolí řeky Aary, které tu 36 *m* jest hluboko. Most má délky 230 *m* a jest 13·60 *m* široký.

Druhý též krásný a železný most »Kornhausbrücke« zvaný vede na severu města od náměstí Kornhauského k velikánským městským sadům zvaným »Schänzli« a třetí též obdivuhodný most 90 *m* dlouhý překlenuje Aaru ve třech obloucích na východě, veda ku zmíněné již jámě s medvědy »Bärengraben«.

Vnitřek města činí na nás svou starobylostí milý dojem. Viděti tu ještě celé ulice — a to ty nejhlavnější — se starobylým podloubím s výkladními obchody, hlavně zbožím švýcarským. Zvlášť krásně vyjímají se četné starobylé kašny na náměstích neb širokých ulicích s významnými sochami, květinami roztomile ozdobenými.

Pozornost naši vzbudila zvlášť kašna na náměstí Kornhausském zbudovaná »Kindlifresserbrunnen« zvaná. Socha na kašně té představuje muže v nápadně pestrý středověký šat oděného, divoce očima koulejícího a děti pojídajícího. Viděti, jak právě jednomu dítěti hlavu ukusuje.

Za podívání stojí též starobylá brána městská ze XII. stol. zvaná »Zeitglockenthurm«, na níž nalézají se umělé hodiny věžní (orloj), na nichž každou hodinu řada medvědů, kohout a lev v pohyb se uvádí a rytíř na zvon hodiny tluče.

Po parlamentu nejkrásnější budovou Bernskou jest t. zv. »Kornhaus«. Jest to velkolepá budova chovající v sobě průmyslové museum. Dole po širokých nádherných schodech sestupuje se do velikolepého sklepního restaurantu nádherně po středověkém způsobu německém zařízeného. Tam v průčelí umístěn jest

ohromný sud na 50.000 litrů. Ve sklepě tom jest od Božího rána do pozdní noci plno hostí, pořád živo a veselo. I my obhlédnuvše si město, posnídali tam něco masitého a pobavivše se chvíli v tomto veselém víru, spěchali jsme do hotelu, bychom se vypravili na další cestu.

O 10. hod. 58 min. dopoledne unášel nás opět vlak na jih k jezeru Ženevskému. Jeli jsme mírnou pahorkatinou, podobnou asi našemu Valašsku, okolo města Frýburku, velmi malebně položeného, s proslulou universitou a dále okolo městečka Romont-u se starobylým hradem na kopci. Jelikož byla neděle a krásné počasí, byl vlak cestujícími přeplněn. Ve Švýcarsku letní dobou i všedního dne jsou všecky vlaky plny; neboť žádnou jinou zemi nenavštěvuje ročně tolik cizinců ze všech zemí a národů jako krásné Švýcarsko, na romantiku tak bohaté.

Když jsme vyjeli z velikého tunelu za stanici Chexbres, objevila se nám čarokrásná vyhlídka. Překrásné jezero Ženevské obklopené vysokými horami a olemované vůkol věncem malebných měst a vesniček uprostřed rozkošných zahrad a vinohradů leželo tu pod námi v celé své kráse. Jeli jsme celým mořem vinohradů po velikolepém viaduktu přes údolí řeky Baudéze do Lausanna.

Lausanne jest hlavním městem kantonu Waadt a sídlem švýcarského soudu spolkového; čítá 46.407 obyvatelů. Poloha jeho jest velmi malebná; ležíť 140 *m* nad jezerem Ženevským na svahu horském. Město to založili Římané r. 456 a nazvali Lausodonum. R. 536 bylo zasypáno horou, která se naň zřítila; brzy však opět na nynějším vyvýšeném místě postaveno. Lausanne má krásná náměstí, ulice však jsou příkré a úzké. Pouze novější části města mají pěknější vzezření. Obyvatelstvo jest národnosti francouzské a většinou náboženství protestantského. Majíce na prohlídku města i oběd pouze 3 hodiny času, uschovali jsme si rychle na nádraží svoje zavazadla, sedli na elektrickou tramway a jeli vzhůru na krásné náměstí Place de la Ripponne, na němž jest museum zvané »Musée Arland« s překrásnou obrazárnou, kterou jsme si prohlédli. Na to vystoupili jsme po 164 schodech, při čemž jsme se notně zapotili, k velikánské kathedrále na návrší postavené. Starobylý, původně katolický biskupský chrám ten v šestnáctém století, když kanton Waad odpadl od církve katolické, přešel v ruce protestantů. — Obhlédli jsme si však kathedrálu tu jen po venku. Dovnitř nešli jsme ve Švýcarsku do žádného protestantského kostela; jsouť kostely ty ustavičně téměř uzavřeny a za podívanou platí se 1 frank. A bylo by těch peněz bývalo škoda.

Poněvadž jsme se v obrazárně musea dlouho zdrželi, nedostávalo se nám již času na další obhlídku města a proto vrátili jsme se opět na náměstí de la Riponne, vsedli na tramway a jeli zpět k nádraží, bychom tam něco ještě před odjezdem pojedli. Ukojivše poněkud hladový žaludek a vyzvednuvše si opět zavazadla svá, sjeli jsme lanovou dráhou do Ouchy, malého to přístavního města s nádhernými hotely. Nečekali jsme dlouho; za

několik minut přijel parník, jenž zavésti nás měl po jezeře až do Ženevy.

Jezero Ženevské jest největším jezerem Švýcarským; délka jeho obnáší 90 km., šířka až 15 km., hloubka 334 m., plocha jeho měří 5779 km. Podobu má půlměsíce a barvu vody tmavomodrou. Břehy jeho vystupují na západě až do výše 500 m., na východě však stojí 1800 m. vysoká skaliska; 41 řek a potoků vlévá se do jezera, na ryby bohatého, a četná města i dědiny oživují břehy jeho. Zvlášť severní pobřeží bohato jest na krásná města, úhledné dědinky a nádherné villy, uprostřed rozsáhlých bujných zahrad a vinohradů roztomile se vyjímající, kdežto jižní břeh velmi málo jest zalidněn. Nejkrásnější částí jezera jest krajina od Lausanna až k Montreux neb až do Villeneuve, jež se právě jeví zrakům našim, když vyjiždíme z Ouchy. Břehy jsou tu nevýslovně malebné a na pestrou romantiku bohaté, kdežto pohled na velikány alpské sněhem pokryté v dáli zrakům našim se jevící, jest v pravdě okouzlující. —

Plavba z Ouchy až do Ženevy trvala přes 3 hodiny. Parník, na kterém jsme jeli, byl sice veliký, avšak cestujícími přeplněn; a na každé stanici vstupovaly ještě nové a nové zástupy cestujících. Čím blíže jsme přijížděli k Ženevě, tím více rostl počet cestujících na parníku od stanice ku stanici, tak že parník pod tíží, kterou vezl, duněl a jak se mi zdálo, celý se třásl. Měl jsem vskutku velký strach, aby se s námi nepotopil, a my nenalezli hrob svůj ve vlnách hlubokého jezera.

Teprv za předposlední stanicí Versoix objevuje se zrakům našim v dáli rozkošná Ženeva, která se z jezera překrásně vyjímá.

Ženeva jest hlavním městem stejnojmenného kantonu a čítá 104.000 obyvatelů kromě přečetných cizinců na tisíce. Město to obloukovitě okolo jezera rozložené rozděleno jest na dvě polovice řekou Rhônou z jezera vytékající, kteréž velikolepým mostem Montblankským a jakož i několika jinými mosty jsou spojeny. V části výše položené města na levém břehu řeky jsou nádherné paláce boháčů a aristokracie, na pravém břehu obývají město obchodníci a průmyslníci se svým dělnictvem. Nejkrásnější částí města jest skvostné nábřeží, jemuž četné nádherné hotely, velikolepé výkladní obchody a velikánské výstavné domy dávají nátěr města světového. V Ženevě působil v letech 1536—64 pověstný reformátor Kalvín. Do roku 1798 bylo město to a okolí republikou, pak přešlo v majetek Francouzů, a r. 1815 přivtěleno bylo ku Švýcarsku.

Ubytovali jsme se v německém hotelu »Central« v Rue des Alpes a odloživše zavazadla, spěchali jsme za světla ještě prohlédnout si trochu nábřeží. Nejvíce byli jsme dychtivi seznati to místo, na němž ubohá císařovna Alžběta zločinnou rukou anarchisty Lucheni-ho byla zavražděna. Jelikož já již doma plán Ženevy a vůbec každého města, jež jsme si na cestách prohlédnouti chtěli, důkladně byl prostudoval, věděl jsem, kde jest Hotel Beaurivage, v němž císařovna naše bývala; k němu jsem zavedl své spolucestovatele. Před hotelem na malém náměstí postaven jest uprostřed rozkošného parku velikolepý, nádherný pomník

vévody Karla II. z Brunšvíku, jenž městu celé ohromné milionové jmění své odkázal. Pomník ten stál dva miliony fr. a jest vedle pomníku prince Alberta v Londýně nejkrásnějším pomníkem celého světa. V parku pomník obkličujícím viděli jsme květenu již jižní, pestrou a bujnou; zvláště zajímaly nás dosti vysoké stromy s velikými do žlutava bílými květy, jež přelíbeznou silnou vůní daleko vůkol dýchaly. Před hotelem Beaurivage stál premovaný vrátný, jehož pan nadučitel italsky oslovil, (francouzsky neuměl on ani já) a tazal se, kde jest místo, na němž císařovna naše byla zavražděna. Vrátný ač Francouz rozuměl a mluvil též vlašsky a ochotně popošel s námi několik kroků blíže k nábřeží, vykládal nám, kudy císařovna v osudný den ten šla, a ukazoval, že u 11. stromu od hotelu na chodníku nábřežním za sloupem, na němž svítilna umístěna, stál zločinný útočník, jenž nenápadně od sloupu vyskočiv, jako by byl klopýtnul, na císařovnu se vrhl a pilníkem smrtelnou ránu jí zasadil. Ubohá císařovna, nevědouc ani, že jest raněna, šla ještě k parníku, několik kroků od místa toho zakotvenému, jímž chtěla odplouti. Tam teprve sklesla a byla již bez vědomí odnesena zpět do hotelu.

Poděkovavše úslužnému vrátnému za laskavost jeho, šli jsme až k 11. stromu pohlédnout si z blízka osudné místo ono. Než dlouho jsme se tam nezdržovali; viděliť jsme, že po nábřeží procházely se četné osobnosti dle zevnějšku dělnické třídě náležející, které divokým vzhledem svým budily v nás obavu, že jsou to anarchisté. Proto pan nadučitel, když jsme my dojati prohlíželi si místo pro náš císařský rod tak velmi osudné, vybízel nás, bychom šli dále, projevuje obavu, by ti anarchisté též nějaký »pilník« do nás nevrazili. Poslechli jsme tedy a šli dále mostem Montblankským na levou stranu města. Most má jméno své odtud, že z něho za jasného ovzduší viděti »Montblanc«. My však velehory té neviděli, jelikož vzduch naplněn byl parami, ač jinak bylo jasno.

Hned za mostem na začátku přerozkošného parku postaven jest velikánský pomník »Monument national«, znázorňující spojení Ženevy se Švýcarskem. Dvě veliké krásně provedené obrněné postavy ženské: jedna znázorňující Ženevu a druhá Švýcarsko drží se v objetí.

Od Montblankského mostu započíná a daleko na pobřeží táhne se překrásná »Promenade du lac« ve stínu mohutných košatých stromů, za níž dále od břehu jest rozkošný park zvaný »Jardin Anglais«. Četné postavy dělnické, v nichž samé anarchisty jsme tušili, znepokojovaly nás a naháněly nám strachu, by nás tu snad též nezprovodily ze světa. Když pak jsme se zastavili u jednoho krámku s ovocem, bychom si na občerstvenou něco koupili, a jedno takové chlapisko vzezření odporného za námi se postavilo a státi u nás zůstalo, čekajíc snad na vhodnou příležitost, by snad nepozorovaně vykonati mohlo tajnou prohlídku našich kapes, tu pan nadučitel, jenž z těch anarchistů měl největší »rešpekt«, navrhoval, bychom šli do hotelu a raději na prohlídku města ráno si přivstali, až budou ti anarchisté po neděli

vyspávati. Byli jsme srozuměni; neboť i nám nebylo volno ve směsici lidí tak podezřelých, z nichž mnozí zvlášť na mne v oděvu kněžském škaredě zahlíželi.

Druhého dne o 5. hod. ráno byli jsme už v městě vykonat projektovanou prohlídku. Bylo krásné jitro. Nebe zcela jasno, nikde ani mráčku — jen vzduch opět byl nasycen parami — Montblanku jsme opět neviděli. Již jsme měli obavu, aby se nám výprava k Montblanku, kterou jsme na dnešek ustanovili, nepokazila jako na Pannu. Prohlédli jsme si překrásné sady »Jardin Anglais« — které zvlášť nyní z rána dýchaly přerozkošnou vůní a pak jsme šli několika ulicemi stále mírně vystupujícími až na nejvyšší bod města, na němž je postavena strobylá romanská kathedrála sv. Petra z 11. století. Jelikož původně katolický chrám tento nyní jest protestanským, byl uzavřen. Prohlédli jsme si tedy jen zevnějšek jeho, zvlášť velikolepý sloupový portál. — Od kathedrály šli jsme k radnici. Jest to těžkopádná stavba ve slohu florentinském. Zvláštností při stavbě té jest, že nemá žádných schodů; až do nejvyšších poschodí vychází se po nakloněné ploše beze schodu tak, že se může až na horu jeti na koni. Na proti radnici jest velký arsenál, v němž se chová sbírka starých zbraní a brnění. Na blízku jest též rodný dům spisovatele neznaboha Rousseau-a, jakož i dům, v němž zemřel reformátor Calvín.

Od radnice přišli jsme na pěknou, stinným stromovým porostlou promenádu »La Treille« na návrší, odkudž jest vzácný pohed na město i rozkošné údolí vůkol horami obklíčené. Odtud sestoupili jsme na velikánské překrásné náměstí »Place neuve«, obklíčené vůkol monumentálními stavbami, které skoro vesměs zbudovány byly z dědictví po zemřelém vévodovi Brunšvickém. Velkolepá budova nového divadla, jež samotná stála přes 4 mil. franků, jakož i vzácná musea — obrazárny — »Atheneum« a »Musée Rath« na každého návštěvníka činí mocný dojem. Naproti náměstí jest rozsáhlá botanická zahrada s četnými pomníky výtečníků ženevských, vedle níž vypíná se velikánská budova university.

Navštívivše ještě katolický kostel Božského Srdce Páně, prostranný sice a pěkný, ale nápadně nízký, a vykonavše v něm krátkou pobožnost, pospíchali jsme do hotelu, neboť blížil se již čas k odjezdu. Cestou ještě zastavili jsme se na malém ostrůvku na řece Rhoně poblíž Montblankského mostu, na němž postaven pomník Rousseau-ovi.

Francouzským Savojskem vydali jsme se ze Švýcar do Turina a Janova — o čemž bude ve XXIII. roč. »Vlast« pojednáno.

(Pokračování.)

Heřman z Lehnínu.

Napsal VÁCL. ŽIŽKA.

(Dokončení.)

Z Janových synů následoval otce starší Jáchym ve vládě, mladší Albrecht zvolil stav duchovní, stal se kanovníkem, nejdříve v Mohuči, pak Treviru, na to arcibiskupem v Děvíně a konečně arcibiskupem a volencem v Mohuči a kardinálem. Zdálo se, že Braniborsko ušetřeno bude všech novot náboženských, avšak manželka Jáchymova, Alžběta Dánská, byla bratrem svým Kristianem, vyhnaným králem Dánským, novému učení nakloněná. Pročež pravil Heřman, že i Braniborsku některé překážky a obraty nastanou, jež potrvají až do jedenáctého kolena tohoto rodu. To vše naznačují čtyři následující verše:

46. Hujus erunt nati conformi sorte beati,
47. Inferet at tristem patriae tunc faemina pestem,
48. Faemina serpentis tabe contacta recentis,
49. Hoc ad undenum durabit stemma venenum.

(Jeho potomci ještě táhnou stejné losy štěstí,
Když smutný mor zanese žena do vlasti,
Proto, že požila jedu znova se hýbajícího hada,
Účinkovati bude tento jed až do jedenáctého tohoto rodu.)

Jáchym věrně katolicky zemřel a byl pochován v Lehnínu k otci a dědu svému. Manželka jeho však, skrze niž otrava do tohoto rodu přišla, nebyla ideálem manželské věrnosti, neboť s lehkomyslným člověkem utekla od svého muže.

Synové Jeho Jáchym II. a Jan zavázali se přísahou, jak ústní tak i písemní, že v katolickém náboženství vytrvají a k tomu i nástupce své zavážou. Sotva však otec jejich skonal, zapomenuli daného slibu, rozdělivše mezi sebou zemi Braniborskou. To ovšem nebylo známkou věrnosti a náboženství, ale skrývalo v sobě něco zvláštního, osudného, ano něco zavrženíhodného. Mladší syn Jan, jenž v Nové Marce se usadil, přiznal se hned k učení Lutherovu, starší Jáchym ještě váhal, ano přislíbil při jeho oddavkách s katolickou princeznou Hedvikou, dcerou Zikmunda, krále polského, chrániti katolickou víru v Braniborsku. Zatím však zaváděl tak zvanou braniborskou reformaci. Slabý v životě mravním, nemohl se ovšem ani v ohledu náboženském trvale rozhodnouti. Vydržoval si kuběny, z nichž jedna, Anna Lidov, manželka slévače děl, matka několika nemanželských dětí, k nemalé mrzutosti lidu do státních záležitostí se pletla, kdežto žid Lipold všechno ovládal. Tento žid braniborskou reformaci tak řídil, že konečně knížeti vložil do ruky klíče k majetku církevnímu. To doslovně naznačují verše:

50. Et nunc is prodit, qui te Lehnin nimis odit:
51. Dividit ut cultor atheus seortatur adulter
52. Ecclesiam vastat, bona religiosa subhastat.
53. Ite meus populus! protector est tibi nullus,
54. Hora donec veniet, qua restitutio fiet.

(Nyní ale následuje, Lehníne, tvůj nejhorší nepřítel
Rozdělujíc jako meč, bezbožný, chlípný a cizoložný

Spustošující církev, zaprodající majetek Boží,
Vystěhuj se můj lide, ochrany nezůstane nikde,
Až přiblíží se hodina tvého obnovení.)

Jáchym II. byl tedy první z rodu Hohenzollerů, jenž odcizil se víře svých otců a přešel k protestantismu, k čemuž jej již sváděla matka jeho nešťastná Alžběta, jež toto neštěstí do rodu přinesla. Mimo to vedl ho k tomu jeho zhýralý život, jenž zákony božskými se vázati nedal a jimi opovrhoval, tudíž také náboženství, jež skutky tyto káralo, opustil.

Také i Albrecht braniborský, arcibiskup Mohučský a velmistr řádu rytířů německých, k novému učení přestoupil a k tomu i své kněze vybízel. S velikou radostí chytala se nového evangelia i schudlá šlechta, doufajíc něčeho nabyti ze zabavených statků duchovenských a klášterních, k ní se připojovala i města.

Prusko uvedeno v lutherské novoty zradou Albrechta, jenž přijal Prusko v léno od polské koruny, za dědičné vojvodství, (1525), načež donucoval i své poddané ku přijetí nové nauky. Na domluvu Lutherovu zrušil sliby řeholní, dle kterých k svobodnému stavu byl zavázán, vstoupil ve stav manželský a pojal za choť princeznu Dánskou. Oba tamější biskupové také mu své pozemky odstoupili, vstoupivše též ve sňatek manželský. Tak přecházel majetek církevní do rukou světských a *zaprodával se majetek Boží*, což verš 52 zřejmě podává, z čehož hlavně nynější Prusko povstalo.

Věci, jež nyní následují a jež taktéž v předpovědi Heřmana z Lehnínu od verše 55. až do 79. naznačeny byly, ty nás méně zajímají. Nás zajímají více poslední verše, jež obsahují výpovědi věcí budoucích, jež se teprv vyplniti mají. O verších 80. až 90. jsme již jednali, zbývá tedy ještě osm veršů posledních, jež uvádějí věci, ku kterým v naší době vše zdá se připravovati a kde i budoucnost německé říše i dynastie Hohenzollerů jest naznačená.

93. Tandem sceptra gerit, qui stemmatis ultimus erit,
94. Israel infandum scelus audet morte piandum:
95. Et pastor gregem recipit, Germania regem.

(Když ponese žezlo poslední tohoto rodu,
Izrael hrozného zločinu se dopustí, jejž usmíří jen smrt.
Pak obdrží nazpět pastýř své stádo a Německo svého krále.)

Že byla trvalá otrava ženy v rodu Hohenzollerů do jedenáctého kolena, jak předpovědíno bylo, jest již dokázáno, neboť počet ten dosažen již v pozdějších letech. Že pak věci nedospěly k vyslovenému výsledku, připočísti sluší shovívavosti Božské, jež ve svém milosrdenství čeká na obrácení lidské a přidává léta, až by se člověk obrátil, kteroužto míru milosrdenství žádný prorok předvídati nemůže.

Dá se souditi, že ten, který svého rodu poslední ponese žezlo vlády, bude zajisté panovník protestantský, jenž bude vládnouti nad Německem. Za jeho panování dopustí se židé hrozného zločinu, který bude tak velký a podvratný, že otřese všemi trůny, tak že mezi všemi jen skála Petrova obstojí a pevně bude státi. Následkem toho jen ten se udrží, kdo jí se přidrží a k ní věrně

státi bude. Ano církev ještě jednou Evropu od záhuby zachrání. Pročež i panovníci mocní budou u ní své útočiště bráti a svou vládu jen křesťanskými zásadami utvrzovati. Po této katastrofě, kterou vyvolá Izrael, ku které se vší svou mocí pracuje, jak události posledního času dosvědčují a ve které si svou vlastní záhubu připraví, bezpochyby z většího dílu celý protestantismus za své vezme, který již nyní k atheismu se kloní a vlnám bouře nevěry neodolá. Bude to generální zkouška jeho, již Bůh naň dopustí, aby bylo dobré semeno od plev rozlišeno.

Pak se vyplní, co praví verš 85., že nazpět obdrží pastýř své stádo a Německo svého krále, ovšem že krále katolického. »Obrození víry«, to byl hlavní bod, jejž sledoval věštec Heřman, nad čímž i svou velikou radost projevuje, že stane se jak v říši tak i v církvi, pročež praví v posledních pěti verších:

96. Marchia eunitorum penitus oblita malorum,
97. Ipsa suos audet fovere nec advena gaudet,
98. Priseaque Lehnini surgunt et tecta Chorini,
99. Et veteri more clerus splendiscit honore.
100. Nec lupus nobili plus insidiatur ovili.

(Setřeny jsou brzy v Marce stopy starých utrpení,
Co svých usedlých živí a přistěhovalec svých choutek neukájí,
Vysoko zvedají se strmící zdě Lehnínu a Chorinu,
Dle dřívějšího způsobu požehnaně působí se ctí klerus.
Žádný vlk nečiní více úklady šlechetným církve.)

Verš 89. »Natus florebit et quod non sperasset habebit,« (Kvésti bude syn — co nikdy nedoufal i to dostal), jež o Vilému III. platí, zajímal hlavně na počátku předešlého století znamenitého konvertitu, Viléma ze Schützu, královského hospodářského radu domainy tak zvaného Haveldepartamentu a jenž měl zároveň ve zprávě dřívější majetek kláštera cisterciackého v Lehnínu. Jednou v roce aspoň zdržoval se poblíž bývalého kláštera a prodléval v jeho zříceninách. O tomto pobytu napsal sám: »Zdá se, že již tehdy duch Heřmana z Lehnínu mne opanovati se snažil a ke mně pravil: Ty umřeš jednou jako katolík! Musím se přiznati, že tento hlas k tomu přispěl, že jsem se svou konversí stále prodléval, avšak že jednou se tak stane, toho jsem si byl jist. Nebo chtěl snad duch Heřmanův mne k tomu připraviti a k tomu posvětiti, abych pravý smysl jeho hlasu pochopil a všechen falešný výklad pravdy, jímž člověk za dnů našich obklíčen jest, poznal? Bůh skrze ústa prorocká našemu královskému domu, kde již jedenáctý toho rodu vládne, naznačiti dal, že Německo k církvi se navrátí. To oznámil tomuto panovnickému domu a přenechal jeho svobodné vůli, neboť slíbeno jest pokatoličtění Braniborska. Ono se dostaví a nebude vyžadovati takých obětí, jakých bylo třeba, aby Braniborsko na dům Hohenzollerů bylo přivedeno, kde devatenáct princů z rodu Anhaltů ve dvou letech s tímto životem se rozloučilo. Dům Hohenzollerů padne jen tehdy v oběť, když protiviti se bude pokatoličtění Braniborska.«

V tom smyslu vykládal sobě pan z Schützu smysl posledních veršů.

Sluší ještě podotknouti, že když zvlášním osudem 19 princů z rodu Anhaltu zemřelo, (jakým způsobem, není nám známo) a žádného dědice trůnu zde nebylo, stalo se Braniborsko polem válečným, na němž se o dědictví svářili a proti sobě bojovali ti, již se domnívali na ně naroky činiti. Byli to vévodové saský, meklenburský a pomořanský, až tomu sám císař Zigmund konec učinil, prodav Braniborsko r. 1415 purkrabímu Norimberskému, Bedřichu z Hohenzollerů, praotci nynějšího císaře německého. Tuto událost naznačuje Heřman ve verši 27. a 28. těmito slovy:

27. Ne penitus desit tibi, qui mea Marchia praesit,
28. Ex humili surgis, binis nunc inclite burgis;
(Aby ti milá Marko docela nedostávalo se vůdce,
Povzneseš se skrze dva hrady ku slávě, ze své nízkosti.)

A dále ve verši 31. a 32. praví:

31. Dico tibi verum: tua stirps longaeva dierum
32. Impertis parvis patriis dominabitur arvis.
(Pravdu pravím tobě, rod tvůj panovati bude dlouhé časy,
Ač úzce ohraničený, přece mocně se rozšíří.)

Jak známo, chová panující rod Hohenzolerů dva hrady ve svém štítě.

Na sklonku XXII. roku.

Každého roku zažijeme v družstvu našem různé radosti a žalosti; někdy převládají ony, jindy tyto. Letos bylo více radosti než žalosti, začež Bohu vroucně děkujeme.

Vedle poctivosti a svědomité práce jsou základem každého podniku jeho finance. Finance naše po koupi domu nebyly utěšené. Při stejných příjmech jako dříve zařídili jsme tiskárnu, papírnický závod a obtížili jsme se velikým hypothekárním dluhem na domě. Příjmy byly téměř stejné jako dříve, ale vydání rostlo do výše netušené; jeden otvor jsme zalepili, druhý se otevřel, a to trvalo téměř čtyři roky.

Ale již r. 1905 jsme pozorovali obrat k lepšímu, a obrat ten způsobila nám naše tiskárna. R. 1905 počaly se příjmy vydáním rovnati a r. 1906 postoupili jsme ještě výše: splatili jsme všecky běžné výdaje i annuity; splatili jsme mimo to ještě **2200 K dluhů** a slušná kasovní hotovost vždy jest po ruce. To jest faktický stav našich letošních utěšených financí, což působí nám upřímnou radost a jest nejlepší odpovědí na neopravněné podezřívání, ba přímé obžaloby, jež odpůrcové proti nám loni úředně podali na místě nejvýznamnějším, prý na základě dobrozdání odborníků. *Tak se přepočítali!*

Letos, celý rok — i o prázdninách, kdy bývá nouze o tisk, — pracují naše tiskací stroje od rána do večera; práce máme dost, potřebných peněz je stále po ruce, a tak doufáme, že i r. 1907 značnou část dluhu uplatíme. Míníme tím dluh soukromým osobám, které nám v nouzi peníze zapůjčily, neboť dluh hypothekární, na domě váznoucí, uplácí a umenšuje se rok co rok, a

ze tří hypothekárních dluhů budou dva již ve 12 letech zcela umořeny.

Druhá potěšitelná věc jest spojení stran katolických, až do r. 1906 rozdvojených. Čtenáři naši znají urputné boje, které proti nám starším socialům vedli křesť. demokraté, a znají pohromy, které těmito boji utrpěl náš spolkový život katolický. — A výsledek? Dne 17. června t. r. na společném katolickém sjezdu v Konviktě jeden z bojujících našich předáků — Dr. Rud. Horský — povolán byl za vůdce Strany katolického lidu v Čechách a dne 1. srpna 1906 předák křesťanských demokratů, strany nám tolik nepřátelské — složil svůj kněžský úřad a žádá dle »Bílého Praporu« — dispensationem ab ordine — matrimonii contrahendi causa.

Zbaveni jsouce finančních starostí a bojů s křesť. demokraty, z nichž tu zbyly toliko bezvýznamné trosky, mohli jsme se věnovati positivní práci nejen ve družstvu, ale i v jiných spolcích a korporacích.

Ve družstvu oslavili jsme památku Fr. Pravdy, vykonali jsme socialní a literární sjezd v Jindř. Hradci, vydali jsme hojně brožur a v říjnu tohoto roku otevřeme v pap. závodě našem s Jednotou katol. učitelstva a se Spolkem na zakl. katol. knihoven katolickou půjčovnu knih, první toho druhu v Praze.

Jednota katol. učitelstva, Tisková liga a Spolek na zakl. katol. knihoven tvoří jakoby bašty kolem družstva Vlast. Mnozí z družstva působíme v těchto spolcích a i zde se snažíme, abychom je zabezpečili jednak finančně, jednak abychom bránili katolickou výchovu ve škole, abychom obhajovali napadenou čest katolíků, hlavně kněží, bychom »Obranou víry«, »Husitstvím ve světle pravdy« a různými obrannými brožurami vedli čtenáře v bludišti událostí pevnou a určitou dráhou, jednak abychom rozšiřovali knihovnami v Čechách, na Moravě i ve Slezsku tisk katolický. Všecky tyto spolky, jinak zcela samostatné, tvoří s družstvem Vlast vniterný celek, vespolek si vypomáhajíce a spojenými silami ve prospěch církve a katolického lidu pracujíce.

Majíce po ruce 6 časopisů družstva Vlast a dva časopisy Tiskové ligy, snažíme se, abychom i jiným ušlechtilým a závažným podnikům morálně a hmotně prospívali. Tak katolické dívčí gymnasium na Král. Vinohradech jsme v nejkritičtější jeho době mocně podepřeli; ke zřízení katolického paedagogia Školských bratří v Bubenči napomáháme vší silou a Jednotu sv. Methoděje ve Vídni podporujeme jednak stálými ročními dary z družstva samého, jednak sbírkami jí pomáháme.

Cokoliv se v táboře katolickém velikého a vznešeného podniká a na základě přesně katolickém spočívá, může počítati na naši tiskovou propagandu, neboť rádi práci obětujeme, jen když vidíme, že tím církvi a víře a katolickému lidu prospějeme a že při tom nepřátelům církve kus půdy urveme.

S katolickými zemědělci, se Všeodborovým sdružením katolického dělnictva, se spolkem sv. Bonifáce, s Jednotou sv. Methoděje ve Vídni, s vůdci organisací na Hradecku i Budějovicku a s mohutnou organisací pražských katolíků žijeme v důvěrném

přátelství. Předák naší strany far. Vl. Hálek stará se pro Čechy o spolek sv. Rafaela, o nádražní misie ve Vídni; on a far. Filip Jan Konečný řídí mohutný časopis »Sv. Vojtěch«, kterýž časem i našemu tisku činí propagandu; red. Tom. Jiroušek zvolen byl za tajemníka Strany katot. lidu v Čechách, člen družstva našeho a socialního odboru našeho Fr. Waldmann řídí a vydává »Křesť. Dělníka«, jediný to časopis pro katolické učně a jinochy — to vše naplňuje nás jednak radostí, jednak jest důkazem, jak mohutně roste neúnavnou a účelnou prací řízená organisace naše ve družstvu Vlast a kolem něho.

Ale to vše jest, hledíc k našim katolickým potřebám, tolik jako kapka vody v moři. My musíme dále a dále, výše a výše, šíře a šíře jíti. My musíme zdvojiti svoji práci, sdesateronásobiti svoji obětavost, v půdu církve zakotviti svoji vytrvalost; my se musíme semknouti v mohutný voj po příkladu německých katolíků, my musíme jednou rukou orati vypráhlou brázdu role katolické, druhou bojovati.

Bratří, kněží i nekněží, Vy jste již k prosbám našim mnoho ve prospěch katolické strany obětovali, ale vše to jest jen téměř kapkou vody v rozbouřeném časovém moři proti církvi; obětujte i dále a více a zůstaňte věrni spravedlivé věci, i když se hned úspěchy na všech stranách nejeví, jakých si přejete a zasluhujete. Vy bohatší dejte více, vy chudší méně a vy ještě chudší dejte aspoň vdovin groš na katolickou věc! Vše vám bude od Boha odplaceno! Jeden druhého k tomu povzbuzujme a vespolek se k obětem napomínejme.

Bratří, kněží i nekněží, neoblékejme se v bohatá roucha, nevěnujme tělu bohaté pokrmy a nápoje, nevěnujme sumy na zábavy — všecko, co ušetříme a po úsporách pro stáří postrádati můžeme, věnujme na tisk katolický a ku blahu katolického lidu; utiskovaná církev toho potřebuje, ohrožené náboženství to vyžaduje, katolický tisk po tom žízní!

Katolická Francie si zbudovala mohutné katolické školství od obecných škol až do universit; katolická Francie dala nejvíce podpor sv. Otci, na katolické misie — ale nemajíc dostatečného katolického tisku — hyne. I my zhyneme za ní, nepovzneseme-li rychle a brzy svého tisku a svého katolického spolkového života.

Nejdůstojnější Episkopáte! Církvi nastávají zlé časy a čekají ji ještě horší. Nehodní kněží a nevěrečtí laikové opouštějí církev a odcházejí z Vašich diecésí a kdo ví, nebude-li v brzké budoucnosti rozmnožen odpadlický počet jejich! Zdá se, že pravdu mají, kdež to s jistotou očekávají.

Oni vystouplí kněží hanobí slovem i tiskem svou bývalou matku církev a jako nezbední hoši tropí si posměch z Vaší i z naší a vůbec z celé katolické práce.

Mnohé rány, které jdou na Vás od vnitřních i zevnitřních nepřátel, my zachycujeme, zpět odrážíme, k Vám jich nepouštíme, čímž tvoříme jakousi hradbu mezi Vámi a tupiteli Vašeho úřadu a Vašich osob.

Za tuto věrnost a kanonickou poslušnost, kterou Vám naše strana za každých okolností zachová, snažně a pokorně Vás prosíme: račte užíti mocného vlivu Svého, který Vy jediní máte, a působte — exceptis exceptandis — na katolickou šlechtu, na různé bohatší kláštery a některé bohaté církevní osoby pod Vaší jurisdikcí stojící, působte na světské úřednictvo arcibiskupské, biskupské, kapitulní, klášterní a šlechtické, aby s námi na obranu víry spolupracovali a tisk katolický a katolický život spolkový hojně a štědře podporovali!

Chudší lid katolický se mocně hýbe, pro věc katolickou pracuje a pro ni oběti přináší, ale na některých vlivných místech postrádáme patřičné oběti a spolupůsobení s námi a jinými katolickými korporacemi, jež vedle nás za dobrou věc statečně bojují.

A za tuto pomoc pro věc katolickou, my věrní synové církve, vroucně a pokorně Vás prosíme!

V Praze, dne 10. září 1906.

Tomáš Škrdle, red. »Vlasti«.

LITERATURA.

SLOVINSKÁ.

Voditelj v bogoslovnih vedah. Uredil Frančišek Kovačič. Letnik VIII. V Mariboru, 1905. Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Ročně 5 K. 492 str. lex. form. Profesoři mariborského semináře kněžského stojí v prvních řadách pracovníků vědeckých v literatuře slovinské, k jejímuž zvelebení vydávají též vlastním nákladem tento časopis, jenž vychází čtyřikrát do roka a přináší články ze všech oborů bohosloveckého písemnictví způsobem přesným a kritickým, tak že se může rovnati úplně předním rozhledům četnějších národů evropských. Články dogmatické sestavili Dr. Somrek o látce eucharistické, při čemž proti Harnackovi dokazuje, že chléb a víno, nikoli chléb a voda byly od prvopočátku látkou svátosti oltářní. Fr. Tersеglav píše o dogmatické soustavě Pavlově a nauce Kristově, J. Vrhovec o učení Písma sv. o zlém duchu, Al. Čižek pak o stigmatisaci. V exegetické části vykládá J. Markošek žalmy kompletáře, v mravouce Al. Čižek znamenitě osvětluje extasi, F. Kovačič pojednává o základních zásadách oekonomie sv. Tomáše v nové době. Dějepis církevní pěstuje dr. Medved, který napsal články. »Jak křesťanství vychovávalo národy« a »Dějiny církevního řečnictví.« Z pastýřského bohosloví nejvíce nás zajímá studie Dr. Sal. Knavse: Jak zachráníme mládež,« jež by zasluhovala hojného povšimnutí a následování nejen mezi Slovinci, nýbrž i mezi námi, poněvadž vidíme, jak mládež dnešní doby namnoze propadá úplné záhubě mravní; proto apoštolovati mezi ní znamená zachrániti národ od záhuby. Také liturgika, katechetika a ascetika jsou dobře a přiměřené zastoupeny. Dle vzorů lineckého theologicko-praktického čtvrtletníku v každém čísle uveřejněný jest církevní letopis, který se zvláště obírá také slovanskými záležitostmi. O zdařilém kongresu Marianském v Praze časopis zmiňuje se též, ovšem jen několika málo řádky, poukazuje na jeho mezinárodnost. Zahraniční misie velmi dovedně stopuje J. E. Kociper. Literatura vykazuje posudky čelnějších spisů cizích a téměř všecky vědecké práce domácí, tak že z těchto zpráv nabýváme jasného obrazu o současném stavu slovinské vědecké literatury. Zajisté by bylo jen s prospěchem, kdyby časopis měl zřetel k čelnějším spisům theologickým ostatních národů, aby tak i slovinské duchovenstvo poznalo, jak se pracuje na poli církevním u bratří jejich. Snaha redakce a vydavatelstva zajisté najde hojně podpory mezi slovinským klérem. *Fr. H. Žundálek.*

NĚMECKÁ.

Entwürfe zum Bau billiger Häuser für Arbeiter und kleine Familien. Von Georg Aster, Architekt in Loschwitz. Verlag von Karl Bauch, Gera, 3 M. 11. Auflage r. 1903. — V předmluvě praví vydavatel, že se mnoho pracuje o zřizování nemocenských a stavebních pokladen, ale nutné věci se zapomíná, otázky bytové. Nájemné dělníka tíží a více žádá, než stavba vhodných obydlí. Doporučuje obydli blíže průmyslového města. Pozemek hospodářský dostane tam laciněji, žena domácí prací, v zahradě, chovem drůbeže a koz více získá než v továrně a děti mají lepší vychování. Dělník po práci, večer vzdělává své role, kdežto ve městě soudruzi protloukají krčmy. V malém místě je vážen, dbá své cti, kdežto velké město jej pohltí. Na venkově stává se šetrným, hospodárným a vlasti zůstává věren. Kniha tato není theoretická; obsahuje 15 skutečných plánů a jednoho pohledu na dělnickou kolonii. Kdo zná naše kolonie, čili dělnická kasárna, dá mi za pravdu, že je v nich málo účelného zařízení a vkusu ani špetka. Jako řada krabic od cichorie, jsou-li menší, od švédských zápalek. Nalézáme tu plány od malého domku se světnicí a kuchyní dole a dvěma komorami nahoře až do jednopatrového domu pro čtyři rodiny od 2600 marek do 7000 marek, u nás snad laciněji. Plány jsou vkusné a vhodné nejen pro dělníky, ale i pro každého jiného, kdo vlastní příbytek chce si zbudovati a při tom přepychu nehledá. Autor klade důraz na kamna společná, kuchyni i světnici pro úsporu paliva a zdravější bydlení v místnosti, kde se netopí. Doporučuje více menších místností pro oddělené ložnice, zvlášť je-li četná rodina. Jest tu mnoho praktických a moudrých pokynů. Spis tento je výborným doplňkem theoretických spisů drů Cyrila Horáčka a Aloisa Soldáta o dělnické otázce bytové, která se stává palčivou. —*k.*

Annette Freiin von Droste. — **Hülshoff's sämtliche Werke.** — Vydal Edvard Arens. 2 svazky. Nakladatel Max Hesse v Lipsku. Cena váz. 3 K 60 h. — Žádný národ nemá tak laciných vydání všech svých znamenitých spisovatelů, jako Němci, hlavně vyznamenal se známý lipský nakladatel Reclam, a teprve několik let je tomu, co přidružil se k němu jako soupeř Max Hesse, rovněž v Lipsku, jehož vydání mají lepší papír a zřetelnejší tisk, než Reclamovy. Hesse vydal již sebrané spisy skoro všech německých klasiků a nedávno přidružil k nim souborné vydání největší katolické německé básnířky a spisovatelky Annetty z Droste — Hülshoffu, jíž nazývají »německou Sapho«, ač nelze upříti, že mnozí znají ji spíše z dějin literatury, než z vlastní četby. Vydání Hessovo skládá se ze šesti svazků průměrně asi po 180 stranách, svázaných ve dva, obs h je následující: I. díl životopis a ocenění jejich spisů od vydavatele Edvarda Arense a básně, II. ballady a delší povídky, III. duchovní rok (básně), IV. básně, V. prôsu a VI. dvě dramatické práce.

Není možno obírati se šířeji a dle zásluhy v řádcích těchto činností a významem básnířky Droste — Hülshofové, vždyť jedná o ní celé a již dosti obsáhlé odvětví německé literatury, jejím životem obírali se obšírně v samostatných spisech L. Schücking, P. Vilém Kreiten S. J., Hüffer, Busse. Její sebrané spisy vydal ponejprv Schücking 1878 ve 3, po druhé P. V. Kreiten 1884 ve 4 dílech, později vyšly častěji. Kdežto obyčejně ubývá záliby ve spisech spisovatelů, když zemrou, je tomu u Annetty právě opačně, čím více let od její smrti, tím více jí přibývá upřímných ctitelů, avšak nenapsala také nikdy ani slova, za něž by se musila styděti. Nikdy neurazí ani nejmenším slovem, ani o krůček nepřekročí hranice, jež určil jí ženský cit a vkus, vše pozoruje z hluboce procítěného, čistě ethického stanoviska. Spisy její nutno čísti častěji a s rozmyslem. Náleží ke spisovatelkám, které zaujmou čtenáře na dlouhou dobu a jichž četba přinese užitek duševní, vzdělá, zušlechtí, upevní karaktér. Čím déle se jí obíráme, tím více zalíbí se nám její básně. Hüffer, její životopisec píše: »Není pochybnosti, že prohlásí Annettu za největší básnířku nejen její krajané z Vestfálska a vůbec katoličtí Němci, ale myslím, že mohu ji s pokojným svědomím a po zralém uvážení prohlásiti za největší básnířku všech zemí a všech dob« — zajisté velké slovo! Žila v letech 1797 až 1848.

Za nejlepší z jejich spisů prohlašují se: »duchovní rok«, básně na každou neděli a svátek, jež napsala v letech 1818 až 1820, vzor náboženských básní, jež rozechvějí duši, vlévajíce do ní pravou zbožnost a úctu k Bohu. Dále řadí se k jejím nejlepším plodům: »Klášter na velkém svatém Bernardě« a »Judenbuche«. Prvnější je delší báseň, líčící úchvatně krásu i hrůzu alpského světa, v němž zbloudí děd s vnukem, kteří podstupují hrozný boj se všemi příšernými hrůzami alpské sněhové bouře; čtenář sleduje vše s největším zájmem a když již chystá

se dravá smrt pohltiti své oběti, přiskočí pes »Barry« a přinese pomoc. Novela »die Judenbuche« je z nejlepších německých, žádný fotograf nebyl by s to, aby podal tak věrný obraz Vestfálska, jak učinila Annette v této poměrně krátké práci. V právě básnickém popisu zůstane vždy vzorem. Ano, ona milovala hlavně svou vlast Vestfálsko, o němž píše pokaždé plna nadšení, krajinu tuto, na pohled bez života, bez krásy, rovinu, s dlouhanskými lány rolí a rašelinišť, líčí s netušeným bohatstvím střídajících se obrazů, postav, podob v pohybu, činu, jednání. Jako její krajané, byla též Annetta smělá v myšlénkách, pokorná ve víře, otevřené povahy, někdy až příkrá ve slově i v písmu, poctivá, přísně zkoušející, hlubokých myšlenek, veselá, okouzlující laskavostí, umělkyně slohu, řeči a formy básnické. »Památka na Annettu nikdy nevyhasne v Německu, leč by — čehož chraň Bůh! vniknuvší barbarství zahladilo vše dobré a krásné a přivedlo tmu,« praví kardinál Diepenbrock. *Ign. Zháněl.*

Slavische Romanbibliothek. V. Kalibas Verbrechen. Ein Bild aus dem nordböhmischen Vorgebirge von Karel V. Rais. Přeložil Claudius Běhal. — Ačkoli si Karla V. Raise vysoce vážím, přece zdá se mi poněkud na pováženou volba jeho práce pro tuto takřka representační sbírku. Je náš každým coulem, v drobnostech zajímavý, ale ucelený román, nevím. Zeyer, Jirásek a hned Rais? Kresba charakterů velmi dobrá, až snad příliš barev někde naneseno. Hrdina románu, poměrně chudého na děj, je zrovna bezmezný dobrák Vojta Kaliba, za to tím kousavější arcityp podařená tchýně Boučková. A Karla drží se slabého muže za šos, aby svou hanbu zakryla. Katastrofa, kdy Vojta vrátivší se z vězení vidí dítě v náručí vojína, pravého otce, a motykou ženu skolí, působí mocným dojmem. Nicméně spíše bych dal přednost »Západu« před toutó knihou. Praví se v předmluvě o autorovi: »Hie und da sind seine Geschichten nicht ohne einen leisen süsslichen Beigeschmack und einen Stich ins Sentimentale — so insbesondere der sonst tiefempfundene und ergreifende Roman »Der Sonnenuntergang« — aber dieser Mangel wird durch die kernige Unmittelbarkeit und quellfrische Herzlichkeit seines Werkes reichlich aufgewogen.« — Nu tak, proč nebyl přeložen »Západ«? A na ten »süsslichen Beigeschmack« jsou Němci již dávno zvyklí, alte Mamsolle Marlitt-provedla je dobrou školou a novější medem rovněž neskrblí jako na př. Heimburgová, Eschtruthová, Eschenbachová et tutti quanti. Co se týče překladu, dá se mysliti, že to byla těžká, lopotná práce a také — těžce se čte. Znaménky zkracovacími ohání se p. překladatel až běda. Příklad str. 111: »Diese Zichen werden auch nicht eben viel Parade machen, 's ist nur von Baumwoll', nimm mal uns're Kanafaszichen, ich werd's umzieh'n.« Českou panímámu v německém munduru »Frau Mutter« jsem nemohl ani poznati. Ale přiznám se skroušeně panu překladateli, že bych to lépe nedovedl. *Miloslav Javorník.*

ČESKÁ.

Matka národa, Sv. Hedvika. Dějepisný obraz. Napsal Alois Dostál. V Olomouci 1906. Nákladem R. Prombergra, knihkupce. — Sv. Hedvika jest patronkou vévodství slezského. Již od útlého mládí stále v dobrém prospívajíc, jako matka a paní — bylať manželkou Vratislavského vévody Jindřicha I. — zvláště vynikla dobrotou srdce, láskou k národu a pravou zbožností. Pečovala o chudé, sama denně lačné nasycujíc, potřebné šatíc, osiřelé ve svou péči přijímajíc; stejně starala se o nemocné, sama sbírala léčivé byliny, z nichž léky připravovala a k nemocným donášela. Ujímala se také potlačovaných, svou přímluvou u chotě mnohému provinilci život zachránila nebo trest zmírnila. Svého chotě i syna povždy naváděla ke smírnému vyrovnání různých třenic s jinými knížaty, aby jen zamezila krveprolévání. Byla pravou matkou národa; všichni se k ní v potřebách svých utíkali. Při tom vedla život zbožný a kajicný. Proto také se jí i vychování vlastních dětí zdařilo. Dcera Kedruta byla abatyší kláštera v Třebnici a syn Jindřich II. nazván pro svou horlivost pro víru Pobožným. Když vévoda Jindřich I. zemřel, uchýlila se vdova Hedvika do kláštera Třebnického a zcela se věnovala konání skutků dobrých. Zprávu o smrti svého syna Jindřicha, jenž padl v boji proti Tatarům, hrdinně přijala. Zemřela blaženě r. 1243 a již r. 1267 prohlášena byla za svatou. — Život a blahodárné toto působení sv. Hedviky podány jsou v přítomném spisku v rouše prosté ale zajímavě psané povídky dějepisné a neváháme tvrditi, že takto mnohem více čtenářů se zálibou tuto knížku pročte, než kdy by pan spisovatel se byl obmezil na pouhý životopis této světice. Shledáváme toliko jednu nesrovnalost. Pan spisovatel dí, že kolébka sv. Hedviky stála v Bavořích na Andechse u jezera Amerského, kdežto v jejím životopisu —

(i v breviáři) se uvádí, že byla dcerou markraběte Moravského Bertholda a jeho manželky Anežky a že tudíž pocházela z rodu Slovanského. Spisek doporučujeme každému, zvláště našim dcerám a matkám! *Josef Herzig.*

Náš Domov. Časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Ročník XIV. Vychází jednou za měsíc. Redaktor a vydavatel Josef Vévoda, c. k. profesor v Olomouci 1905. Když pisatel před léty kaplanoval u nezapomenutelného Kosmáka v Prostoměřicích, navštívil nás tam mladý skromný kněz z diecése Olomoucké. Vydával prostonárodní illustrovaný časopis pro lid a prosil »kukátkáře«, miláčka lidu moravského, jehož podobiznu s jádrným životopisem postavil v čelo svého literárního podniku, aby přispěl mu zlatým pérem svým do časopisu.

Kosmák přijal ho velmi vlídně a slíbil, že přispěje do »Našeho Domova«. Když mladý kněz — byl to prof. Josef Vévoda, tehdy kaplan na Nové Ulici u Olomouce — odešel, chválil ho Kosmák. Připomenul, kterak obětavý muž tenzřekl se místa profesorského na střední škole a vrátil se na místo kaplanské, aby mohl dále vydávati časopis pro lid; proto pravil, že ho neopustí ve vlasteneckém díle jeho a pošle mu tam původní příspěvek.

Slovu svému »kukátkář« dostál, ovšem svým originelním způsobem. Maje právě rozepsáno několik povídek do různých časopisů a jsa zanesen pracemi úředními, nemohl »Našemu Domovu« při nejlepší vůli ničeho napsati; ale slovu přece musil dostáti!

I vzpomenul si, že před lety napsal do »Brněnského pozorovatele« (»Brünner Beobachter«, časopis v Brně vycházející, obírající se nejvíce poměry lidu českého) německy dvě delší povídky. Sešelť se kdesi s několika důstojníky Němci, při čemž mluvilo se také o německé literatuře; němečtí důstojníci divili se Kosmákově znalosti a sečtelosti v německé literatuře, zvláště podivovali se doslovným jeho citátům. Tu Kosmák slíbil, že napíše jim německou povídku, což také vyplnil. Proto vyšly v »Beobachteru« také dvě německé povídky našeho »Kukátkáře.«

Ale od doby té uplynulo již několik let; Kosmák neměl oněch ročníků, v nichž jeho povídky vyšly a přemýšlel dlouho, kde by starý časopis mohl dostati.

Jednou jeda do Brna, pravil: »Vzpomenul jsem si, že p. hrabě B. má ve své knihovně vázaného »Beobachtera«; dojedu k němu a požádám ho, aby mi půjčil ty ročníky, v nichž jsou moje dvě povídky.«

Za nedlouho poslal skutečně p. hrabě poštou dvě veliké knihy v modrých deskách; byly to staré »Beobachtery«, které hned putovaly do redakce »Našeho Domova« a tam vyšly Kosmákovy povídky: »Otrávené Kvítko« *(ročník IV. a V.)* a »Fouňa, svobodný pán z Nadutína« (ročník VI.)

Tak stál dobrý čas »moravský Homér« hned u kolébky »Našeho Domova«; v prvním sešitě. který Jan Vévoda, dne 1. ledna 1892 vyslal do světa, byla na první straně podobizna Kosmákova, a na druhé povídka jeho: »Klidné chvilky«; »kukátkářovy« práce byly mu i na dále největší ozdobou, nejlepším doporučením a nikdy nevyčerpatelnou atrakcí.

Bohu žel, vypadlo již zlaté péro z pilné té pravice, proto nemá ani »Náš Domov« jeho nenahraditelných článků; ale přece vede si statně v tom těžkém boji života, jako si vedl za časů Kosmákových.

Poslední ročník XIV. přinesl 380 stran zajímavé četby provázené velmi hojnými a zdařilými obrázky. Velmi časovými lze nazvati »Vzpomínky z pouti do Svaté země«, s četnými illustracemi, které zvláště vítány jsou českým poutníkům do Svaté Země.

Každé číslo obsahuje dva archy o 32 stranách veliké čtvrtky. V čele bývá obyčejně obraz některého vynikajícího muže s jadrným životopisem; pak následují v zajímavé obměně povídky, články poučné, cestopisy, básně, pokyny hospodářské; sešitek uzavírají rady pro domácnosť, zrnka pravdy a přísloví, směs, kronika, hádanky, rebusy, žerty, vtipy a podobné.

Náklad na »Náš Domov« nese »Jednota Našeho Domova«, spolek založený Jos Vévodou, jehož duší je doposud. Prvním účelem »Jednoty« je vydávati tento časopis, druhým podporovati všemožně dobré české písemnictví. Členové zakládající splácejí najednou nebo ve lhůtách 60 korun a dostávají časopis za 2 koruny, kdežto jiní odběratelé platí 4 koruny.

»Náš Domov« je sice časopisem vycházejícím na Moravě, jejíž svérázný kolorit zračí se nejvíce v jeho článcích, nicméně nese na čele svém náš nádherný pražský obrázek, jak ho někde jinde na všem světě neviděti, než v naší zlaté-

matičce: rozsáhlé královské Hradčany s mohutným velebným k nebi se týčícím cimbuřím Svatovítským, s uklidňujícími dvěma věžkami Svatojirskými, a jemné obrysy štíhlé svatyně Svatoprokopské, dole pak pod kopcem pnou se nádherné báně Svatomikulášské s břitkou věží Svatotomášskou a rozeklanou věží mosteckou. Na obrubě pyšně stojí královský náš lev český, nad ním pak září bleskotným jasem zlatá Karlova koruna česká.

Tak již úhledná vigneta »Našeho Domova« hlásá, že na družné Moravě nezapomíná se na královské Čechy; kéž i bratří z království nezapomínají na sesterskou Moravu a dle možnosti a sil svých pomáhají »Jednotě« také hmotně, příspěvky, vydržovati proti dravé spoustě kalnými vodami hnaných spisů vlastenecky a nezávadně výtečně redigovaný v pravdě lidový list »Náš Domov«, jediný to náš illustrovaný časopis toho druhu. *Dr. Rud. Zháněl.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Autorita Theinerova ohledně jesuitův. — Pro nepřátelský tisk bývá největším potěšením, může-li svá tvrzení, proti církvi svědčící, opříti o autoritu nějakého kněze. Takový je u něho hned učencem světového jména, »stojí na výši doby«, »má porozumění pro potřeby času« a kdož pak se zná v celé té haldě bombastických frází. Liberálním listům, z řemesla snižujícím církev sv. a její instituce, lze to nějak prominouti, za to však nikterak to nesluší listům, jež chtějí býti zvány katolickými. Nežádá se na nich, aby vše, co nese na sobě vignetku »katolické«, vynášely do nebe, to však právem lze od nich očekávati, aby dbaly vždy spravedlnosti a nebraly svých zpráv z kalných pramenův anebo aspoň dobře dovedly rozlišovati. Podobným způsobem vede si v poslední době, jak jsme se dočetli v »Novém Životě« čís. 6., 7., »Renaissance« redigovaná Dr. Müllerem. Mluvíc o zrušení řádu jesuitského, vypočítává jeho hříchy, ukazuje na jalovost jeho působení po celá století, na jeho štvaní proti samému papeži po vyhlášení zrušovací bully a při všem tom dovolává se na autoritu Theinerovu. I nastává otázka. Je Theiner opravdu autoritou v této věci, či spíše kalným pramenem, jehož vodu dlužno dříve nechati se ustáti.

Kdo to byl Theiner? Především dlužno rezeznávati dva Theinery. Byli bratři a oba cítili se povolanými reformovati katol. církev v Německu. Starší Jan Ant. Theiner, nar. r. 1799 ve Vratislavi, stal se knězem, později odpadl a přidal se k tak zv. německému katolicismu. Zemřel nesmířen s církví r. 1860. Jeho mladší bratr, o němž zde běží, Augustin Theiner, nar. r. 1804, věnoval se nejprve bohosloví, po té přešel na fakultu právnickou a stal se r. 1829 doktorem práv. S podporou vládního stipendia navštívil knihovny v Brusselu, Londýně, ve Vídni a Paříži, výsledek pak svých bádání uložil v několika pojednáních z oboru kanonického práva.

Dodělav se svými reformními záměry neúspěchův, odebral se do Říma, kde se r. 1833 upřímně s církví smířil. Nedlouho na to vstoupil do oratoria sv. Filippa Nerejského a začal svou literární činnost. Brzo proslavil se svými spisy, takže mu papež Pius IX. svěřil veledůležitý úřad praefekta vatikánské knihovny. Vydal znova annaly Baronia a přičinil k nim ještě tři nové svazky. Mimo to celá řada jiných spisů vyšla z jeho péra; zejména však dobyl si velikých zásluh vydáváním starých památek písemných, až po tu dobu ponejvíce neznámých. Bohužel, že se mu při tak důležité práci nedostávalo kritického ducha a rozvážného úsudku. Slyšme, jak ho charakterisuje jeho přítel Dr. Alois Flir, tehdejší rektor »Animy«, ve svých dopisech z Říma: »Jako sběratel byl na svém místě, než jeho horkokrevná, těkavá a prudká povaha nedovolovala mu klidného posuzování a odvažování osob a poměrů.« Bystrý zrak historika býval zkalen buď přílišným enthusiasmem nebo zase vášnivým odporem. Po celý život bylo pozorovati na něm, že si libuje v extremech. Co dnes do nebe vynášel, takže až přeháněl, to za nedlouho smýkal v blátě. Toho nejlepším dokladem je jeho nazírání na jesuity. Roku 1835 vydal spis »Die Geschichte der geistlicher Bildungsanstalten.« Je to téměř od začátku až do konce nepřetržitý panegyrikus na Tov. Jež., někdy až nechutný. A dvacet let na to r. 1853 vydal dílo »Geschichte des Pontificates Klemens XIV.« (V Lipsku a Paříži), ve kterém vyvrací vlastně to, co dříve o jesuitech napsal. Kritik tehdejší doby píše o něm: »Srdce nechť si soudí Bůh, než my posuzujeme dílo dle toho, jak se nám jeví . . . Tato kniha není ničím jiným, leč dovedně nastraženou minou, pochodní najednou vrženou do dvou pobouřených zemí, — vyšla v Lipsku a Paříži — aby ve Francii a Německu znova vypukl

oheň pronásledování proti Tovaryšstvu (»Katholik«. 1854.) Jesuity v ní nazývá rušiteli pořádku v Evropě a zrušení Tovaryšstva prohlašuje za nezbytnou nutnost. Veliký dějepisec Hergenröther shrnuje celkový svůj posudek této knihy v tato slova: »Co se týče jesuitů, Theiner nedokázal jim ani jednoho zločinu a dal se proti nim strhnouti takovou strannickostí a anthipathií, která, čím méně jest odůvodněna, tím větší prozrazuje nelásku a tím méně se sluší. Soud dějin nemohl Theiner změniti, za to však soud o sobě u těch, kteří o něm dobře smýšleli.« Při potírání jesuitů vystupoval v zájmu papežství, předstíraje, že je musí obhájiti. Řím brzo prohlédl toto neupřímné jednání a italský překlad dostal se na index. Ovšem to bylo pro něho hroznou ranou, považí-li se zejména, jaký úřad zastával a jak daleko široko slynul. Kniha vyvolala pravý opak toho, čeho vlastně chtěl dosíci. Jeho úmyslem bylo veřejnost poštvati proti řádu a zatím nechtě přispěl k zvýšení jeho vážnosti. Místo aby doznal, že se dal unésti vášnivostí, zaujatostí, pustil se nyní netoliko do jesuitů, ale i do papeže. Jesuity nazývá »chlubily, dryáčníky, cizopásníky na svěžím pni církve sv.«

Nejlépe však vysvítá jeho zaujatost proti řádu, kde mluví o jeho zrušení. Praví, že »Klement XIV. jednal .... samostatně, beze všeho nátlaku, naprosto sám z vlastního popudu, aniž ve slavnostním okamžiku svého rozhodnutí sebe méně dal působiti na sebe vyslanci dvoru, kterých při té příležitosti ani k audienci nepřipustil, jedině Boha vzývaje po několik neděl za přispění« (str. 350.) Historikové jiní, jesuitům ne právě přízniví, doznávají pravý opak. Také to nebyla »panovačnost«, »hašteřivost«, jež přivodili záhubu řádu, vše to bylo spíše jen záminkou, která měla ospravedlniti jejich loupežné jednání před veřejností. »Dvorní pletky« — tak píše jesuitům nepříznivý Huber ve své knize »Jesuitenorden« pg. 509 — »připravovaly ve Francii záhubu řádu. Postavení všemohoucí milostnice královny paní Pompadour u dvora bylo zpovědníkem Ludvíka XV. P. Perusseau ohroženo, poněvadž jesuita odepřel králi rozhřešení, pakli ji nepropustí. Jeho nástupce v úřadu zpovědnickém P. Desmarêts, T. J. byl, lze-li vůbec, ještě nepodanějším.« Na stolici apoštolskou naléháno ze všech stran a při tom nešetřeno ani hrozeb. A proto zcela právem mohl protestant Karel Adolf Menzel ve svých novějších »Dějinách národa německého« str. 52 napsati: »Jako nezbytná podmínka bylo stanoveno papeži zrušení jesuitů. Klement otálel plná tři léta, než se k tomu odhodlal. On cítil tu tíhu zodpovědnosti, vydá-li v oběť zášti proticírkevních státníků společnost, jež tolikerých služeb prokázala církvi ... Konečně ustupoval krok za krokem nátlaku dvorů ....« Z toho patrno, jak nehistoricky vede si Theiner ohledně jesuitů a tudíž nezasluhuje, aby byl uváděn jako autorita. Úsudek o jeho činnosti shrnuje Dr. Jindřich Brück, zesnulý biskup mohučský, ve svém posledním trojsvazkovém díle »Geschichte der Kathol. Kirche in Deutschland im XIX. Jahrhundert III. B. pg. 344« v tato slova: »Spisy Theinerovy jsou nestejné ceny. Při vší jeho sečtělosti chyběla mu nutná akribie a kritičnost. Některé z jeho spisů slouží jen zájmům strannickosti.« Ze všeho toho jde na jevo, jak dlužno býti obezřetným v odvolávání se na autoritu Theinerovu. Děje-li se to přece, pak je to buď neznalost věci nebo rozum zkálený důvody srdce. *L. Š.*

Filosofie a náboženství. Zemřelý profesor filosofie na české universitě v Praze *Dr. Lindner* pravil ve své úvodní přednášce: »Pravá filosofie není ani nesnášelivá, ani výbojná, nebrojí proti žádné autoritě a není zejména nepřítelkyní náboženského kultu, k němuž spíše jako k svému doplňku poukazuje se Sokratem a Newtonem šíji svoji skláněje před původcem a zakladatelem Všehomíra! (Čas. česk. Musea, 1882, str. 495.) *Hch.*

Pokrok v politice. Dle obecného takřka dnes mínění záleží pokrok v politice v institucích demokratických, v soustavě repraesentativní a v největším rozšíření práva volebního. Sociolog *M. R. Garofalo* ve článku Le progrès des institutions politiques (v časopise Annales de l'institut interabtional de sociologie III., 1896 a IV. 1897 naproti tomu dovozuje, že vydání moci zákonodárné a vůbec politické moci vrstvám méně vzdělaným, jakž ukazuje stálé klesání parlamentář úrovně době naší, *jest pro zdravý vývoj společnosti lidské povážlivé, ba nebezpečné.* Těžiště otázky sociálního a politického pokroku nespočívá ani tak v institucích samých, jako ve — *výběru osobností k moci povolaných.* Ani volební právo vícenásobné ba ani soustava volební dle povolání, ani soustava skutečných interesů nepostačí samy o sobě, pokud poskytují možnost, aby voleni byli politikové řemeslní, kteří touto cestou domáhají se *vlivu* neb *úřadu* nebo *jmění* — bez průkazu způsobilosti! Jde o zařízení, jež by zajistila co do *vzdělání, mravnosti a majetkové nezávislosti* nejlepší a nejzpůsobilejší zastupitelstvo! *Hch.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Velebné matce **Marině Köhlerové z řádu Mil. Sester v Karlíně!** — Velebná matko! — Dne 8. září 1906 bylo tomu 50 let, kdy jste oblékla roucho Milosrdné Sestry. Jste tedy již 50 let Milosrdnou Sestrou. Za ten čas kolika sirotkům a nalezenečkům byla Jste pravou — ctihodnou — Sestrou a kolik let — pravou — velebnou — Matkou?

Já Vás znám již od r. 1879. Tehdy jsem u Vás sloužil první mši sv. a r. 1884 počínajíc sloužím u Vás v neděli a ve svátek již 22 let další mše sv. a r. 1903 oslavil jsem v chrámu Vašem 50. rok svého narození. Již 22 let mi jinoši, sirotci, Vám svěření, přisluhují při oltáři, již 22 let zpovídám dítky Vám svěřené, již 22 let vídám slavnosti a radovánky, jež Vaše pečlivá ruka těmto opuštěným dítkám připravuje, radovánky, o nichž jsme my starší u vlastních rodičů neměli ani potuchy.

Seznal jsem, že Jste zbožná a při tom energická žena! Mluvím s Vámi málo, jen co jest třeba a Vy se mnou také jen co je třeba, ale vážím si Vás vida, jaké neocenitelné služby Jste prokazovala a prokazujete dítkám, jež toho ve své opuštěnosti nejvíce potřebují.

Zemský výbor království českého svěřuje právě Vám v Karlíně nalezenečky, nemanželské dítky, jež se po 6. roce věku z Vídně do Čech zasílají a jež si pak představení obcí do jejich příslušných dědin odvádějí.

Velebná matko, Vy tyto opuštěné siroty s mateřskou láskou přijímáte, vyčešete a učešete, živíte a v největší čistotě starostům obcí je odevzdáváte.

A jakou radost připravujete těmto nalezenečkům v době vánoční! Již několikráte viděl jsem hlučné jásání těchto dítek při vánoční nadílce a mé srdce bylo při tom vždy hluboce dojato.

Velebná matko, Vy jste za těch 50 let vykonala veliký díl socialní a charitativní práce, Vám patří dík a uznání všech katolíků a zvláště nás kněží. — I kéž Vám milosrdný Bůh odplatí práci Vaši a popřeje Vám šťastného a blaženého stáří.

Prosím, abyste přijala k vzácnému Svému jubileu mé nejuctivější blahopřání.

V Praze, dne 7. září 1906. — Tom. Škrdle, církevní kněz.

Oslava jubilea velebné matky Mariny Köhlerové. Chovanci ústavu přáli velebné matce již 7. září večer a všickni ti sirotci byli 8. září, v den jejího jubilea, skvěle pohostěni. — Na den Narození Panny Marie po dvou tichých mších sv. sloužil dp. prof. Trnka za přísluhy dp. katechety L. Fialy a dp. koop. Václ. Šproce, klášterního to zpovědníka, a red. Tom. Škrdle zpívanou mši sv., která zakončena byla slavným Te Deum. — Po mši sv. přednesl red. Tom. Škrdle jménem přítomných důst. pánů a jménem svým velebné matce uctivé a srdečné blahopřání; mezi jiným uvedl: když Jste Vy, velebná matko, již pro církev pracovala, já, ač jsem již šedivý muž, byl tehdy tříletý chlapec a tito přítomní důst. pánové vůbec ještě na světě nebyli. — K zásluhám ještě přidáváme, že v klášteře Mil. Sester v Karlíně slavilo již 35 kněží své primice. Jsou tam na zdech jejich pamětní primiční obrázky a sahají až k vldp. M. Baťhovi, hl. faráři u sv. Štěpána, který slavil letos 60té narozeniny. Jeho primiční tabulka je tam nejstarší. Všem těmto primiciantům velebná matka chrám svůj k první oběti mše svaté ochotně propůjčila, se slávou je přijímala a s příbuzenstvem jejich je pohostila. A kolik katechetů zde sloužilo (prof. Goller, † prof. Bedroš, farář Horák a jiní a jiní) hlavně ve všední dny mši sv.? Dodnes sem čtyři docházejí a všickni si velebné matky na výsost váží. — Který kněz, jenž zde primici slavil, bude čísti tyto řádky, račiž věnovati velebné matce při mši sv. vzpomínku a budou-li to čísti někteří její bývalí chovanci, hleďtež i Vy na ni modlitbou pamatovati — takové dárky budou jí nejmilejší.

Jak si v cizině váží časopisu »Vlast«. Klerikové řádu Jesuitského ve Sv. Ondřeji dostávají »Vlast« zdarma. Dne 17. srpna t. r. obdržela od nich redakce »Vlasti« dopis tohoto znění: »Veliká radost nám byla způsobena, když jsme se před rokem dověděli, že budeme dostávati chvalně známý a valně rozšířený časopis »Vlast«. Děkujeme blahosklonnosti Vaší za tento důkaz přízně a vyslovujeme Vám srdečné: Zaplať Pán Bůh. Upřímnou touhou nás všech Čechů a Slováků, jimž vzdáleným od svých vlastí znemožněny jsou bližší styky s nimi, bylo dověděti se, jaký užitek přináší ty šlechetné snahy a práce ku povznesení církve a státu, jak pracuje se v Čechách v rozličných oborech zvláště vědeckých, a toho jsme ve jmenovaném časopisu hojnou měrou nalezli.« — Následuje osm podpisů kleriků z Čech, Moravy, Slezska a ze Slovenska.

Výročí papežské korunovace. U příležitosti výročí papežovy korunovace dne 9. srpna byly slouženy v sixtinské kapli ve Vatikáně slavné služby Boží, jimž obcoval papež, v Římě meškající kardinálové a biskupové, diplomatický sbor a členové šlechty. Kardinál státní sekretář Merry de Val sloužil mši sv. Msgre Perosi řídil pěvecký sbor sixtinské kapely. Večer uspořádal Merry del Val ve svých komnatách vatikánských velikou hostinu. Papeži dostalo se četných blahopřejných telegramů.

Nová hvězdárna ve Vatikáně. Papež Lev XIII. dal základ k nové hvězdárně, která zřízena byla ve Vatikáně. Jest s ní spojena knihovna a studovny. Právě se dostavuje okrouhlá komora, v níž umístěny budou heliografické dalekohledy ke studování slunce. Nástroje tyto jsou tak dokonalé, že fotografie slunce za okamžik zachyceny býti mohou. Ve vedlejší místnosti nalézá se laboratoř fotografická a prostor pro přenosné nástroje. Odtud vedou schody ku komoře polednikové, právě dostavené, kdež se nalézá dalekohled k určování času, jakož i stupňů délky a šířky. Odtud vedou točité schody do dřívějších obytných místností Lva XIII., kdež jest přijímací salon, v dalších místnostech umístěny budou chronometrické a přenosní nástroje. Soukromá kaple Lva XIII. změní se v knihovnu astronomických děl. Bývalá ložnice Lva XIII. stane se ložnicí ředitele hvězdárny. Na plošině věže zřízena bude báně 9 metrů v průměru a 30 metrů v objemu. V této báni státi bude dalekohled rovníkový k pozorování hvězdnatého nebe. Dalekohled tento obnáší 27 centimetrů v průměru.

Piův spolek ve Vídni vypisuje ceny na tři brožury, které by pojednávaly o thematu: »Co bude z Rakouska, když bude svůj katolický tisk jako dosud zanedbávat, a jaký obrat by nastal, kdyby se rozsáhlá podpora katolického tisku umožnila?« Ceny vypsány jsou na tři nejlepší práce. První cena obnáší 100 K, ostatní dvě po 50 K. — Rukopisu třeba na 12, nejvýše 29 stránek osmerkových. Práce přijímá do 15. října t. r. spolková kancelář Piova spolku ve Vídni (I. Bäckerstrasse 9.).

Naše kalendáře na rok 1907 již vyšly. Velký kalendář »Svatý Vojtěch« stojí 1 K, malý kalendář Sv. Vojtěch« 60 hal., »Kalendář socialní« velkého obsahu 1 K a kalendář »Štítný« nákladem a vydáním Jednoty katol. učitelstva českého 1 K. Prosíme, aby tyto kalendáře co nejvíce byly rozšířeny. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., čp. 570 v Žitné ul.

Španělská královna-matka v Lurdech. Dne 7. srpna přijeli do Lurd na dvou automobilech vzácní hosté. Cestovali přísně na zapřenou, ale nezvyklé pocty, které jim prokazovaly úřady duchovní i světské, svědčily, že návštěva je druhu mimořádného. Vzácnými hosty byly: Marie Kristýna, královna-matka Španělská; infantka Marie Terezie a její manžel princ Ferdinand bavorský. Vznešení hosté s průvodem svým sestoupili u basiliky Svaté Panny, kde vykonali pobožnost. Po té prohlédli si okolí Lurd, kde zůstali přes noc. Ráno byli účastni mše sv., načež vrátili se automobily zpět do mořských lázní San Sebestianských, kde na letním bytě prodlevají.

Nový generál Jesuitů P. Frant. Xav. Wernz narodil se 4. prosince 1842 v Rottweilu ve Würtembersku. V 15. roce vstoupil do řádu. Po dokončených studiích humanitních, filosofických a theologických a po vysvěcení na kněžství stal se učitelem kanonického práva v Ditton-Hall a r. 1883 profesorem téhož na Řehořově universitě v Římě. Od r. 1904 je jejím rektorem. P. Vernz ve svém oboru jest učencem prvého řádu. R. 1897 začal vydávati širší dílo kanonického práva, jehož doposud vyšly 4 díly. P. Wernz jest konsultorem různých kongregací: pro mimořádné církevní záležitosti, kongregace indexu a koncilů, sv. Officia. Kromě toho je členem komise pro kodifikaci kanonického práva.

Biskup v Řezně dr. Ignác šl. Senestrey, který po 48 let spravoval řezenskou diecési, zemřel. Povaha jeho byla ohnivá a útočná, avšak přímá; vystupoval svého času ostře proti Döllingerovi, byl nepřítelem Pruska a vřelý přívrženec partikularismu v Německu. Napsal mnoho ohnivých a řízných pastýřských listů, uvedl v život mnoho záslužných podniků, na koncilu Vatikánském hrál vynikající roli; podporoval všemožně katolické hnutí, jeho tisk a katol. poslance. Své plány prováděl rychle a velice energicky. Zemřel ve stáří 86 let. Při posledním sjezdu německých katolíků v Řezně nemoha již choditi, dal se do slavnostní schůze na nosítkách donésti, což budilo tehdy sensaci.

Poměnka od hrobu † msgra J. Hessouna. Nástupce zvěčnělého msgra J. Hessouna rev. C. A. Bleha, redaktor »Hlasu« a duchovní správce u sv. Jana Nep. v St. Louis v Americe, děkuje zvláštním dopisem řízeným na faráře Vl.

Hálka družstvu »Vlast« za pocty, které mu své doby slavnostním večerem a za různých příležitostí prokazovalo s prosbou ke všem členům-kněžím družstva, by naň při mši sv. a v modlitbách pamatovali.

Kardinál Gibbons, arcibiskup v Baltimore, zaslal jménem amerického episkopátu list pařížskému arcibiskupovi kardinálu Richardovi, ve kterém vyslovuje přání, aby se brzy francouzští katolíci těšili z téže svobody, jako katolíci ve Spoj. Státech, kde všecky otázky církevního majetku byly upraveny civilními úřady s patřičným ohledem na práva církve ku všeobecné spokojenosti.

Pastýřský list moravských biskupů. Radostí se naplnilo srdce naše, že nejdpp. biskupové z Moravy vydali k příštím volbám pastýřský list, v němž katolíky vybízejí, aby 1. k volbě šli; 2. volili takové poslance, jaké jim zevrubněji poznačili; 3. modlili se za šťastný výsledek voleb. Proti volné škole vydali krásné pastýřské listy Jeho Excell. ndp. Dr. M. Říha a Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup pražský. Biskupové v čele lidu za práva církve a náboženství — to nás těší, to si přejeme, po tom toužíme.

Metropolita lvovský hrabě Szeptycki meškal v Římě, odkudž počátkem měsíce září vedl přes 500 poutníků do Svaté země. Metropolita zamýšlí získati některý klášter v okolí Jerusalema a usaditi tam haličské bazilianské mnichy.

Nový člen zemské školní rady. Jeho Veličenstvo jmenoval Nejvyšším rozhodnutím z 13. m. m. člena metropolitní kapitoly u sv. Víta v Praze, dr. Jos. Tumpacha, členem zemské školní rady v Čechách pro zbývající dobu běžné funkční periody. — Kanovník dr. Tumpach jest mladý, energicky a dojista bude takovým přísedícím zemské školní rady, jakého klérus míti si přeje: aby energicky hájil zájmy církevní, aby prostředkoval mezi různými názory a aby uplatnil svůj vliv při různých věcných i osobních záležitostech, školy i katechetů se týkajících.

Osobní. Dp. Fr. Žundálek, vynikající slavista a katecheta obecných škol v Holešovicích, stal se katechetou měšťanských škol v Praze—VII. u Studánky. — Blahopřejeme.

Kratochvílova Josefa, soukromnice, představená III. řádu sv. O. Dominika, zesnula 26. srpna 1906 ve 48. roce věku svého. — Zvěčnělá byla zakládajícím členem družstva Vlast a v prvých letech velice zdárně působila jako výbor v Růžencové výrobně. Byla to žena velice zbožná. Odpočívej v pokoji!

Slavný malíř profesor dr. Hans Thoma proti veřejné nemravnosti. Týž profesor vyjádřil se v jednom mnichovském listě takto: »Zničení veřejné cudnosti jest těžkým proviněním. My, umělci, nechtějme státní správě a policii stěžovati, vidí-li se nucena, šíření necudných spisů a fotografií prohlašovati za veřejnou nemravnost, jež provádí se řemeslněji a zištněji, nežli se to kdy díti může od ubohých tvorů, jež ve své bídě jsou známy jako »padlé«. Vyrabitelé obscenních fotografií jsou a zůstanou svůdci mládeže a lidu, oni s uměním nemají nic co činiti a umělci mohou je směle setřásti se svých šosů. O umění vyrabitelů necudných fotografií nelze ani mluviti a žádný solidní umělec výrobků takových neužije. Nelze vůbec říci, že by policie k výstavám toho druhu počínala si příliš přísně, já bych v ohledě tom zakročoval jinak. Odvolává-li se některý spolek na můj, ve sněmovně — karlsruhské — pronesený úsudek, nemohu za to; co jsem řekl, řekl jsem veřejně, poctivě a vážně, a řeč má byla umění příznivější, nežli křik mnohých, že prý umění olupuji o svobodu. Bylo vždy mnoho těch, kteří chtěli míti svobodu myšlení, když však ta svoboda přišla, neměli myšlenek. Stavím se proti něčemu, co záhubně působí v lidu. Viděl jsem na své oči, jak nejnecudnější fotografie nabízely se již po vesnicích. Chlapec sotva škole odrostlý vytáhl v mé přítomnosti celou obálku takových obrázků. V našem lidu je dosud hluboký mravní cit, nezávislý na vyznání, ani na politice. Zvláště by měly ženy jako strážkyně veřejné mravnosti si počínati. A Bohu budiž žalováno, že my mužové často tomu bráníme. Tvrdí se, že umění malířské bez plastické nahoty obejíti se nemůže, ale mně se zdá, jakoby mnohý umělec nahotinami chtěl chudobu svého umění, své invence zakrývati. Nastal malířský zlořád, všude, na domy, na hrnce a nádoby, na hodiny a studny ženské hlavy a těla pleskati; to přece nemohu nazývati rozvojem malířského umění. Utvoří-li se spolek z vážných mužů ze všech stran a stavů proti veřejné nemravnosti a uváží-li se příčiny založení spolku, pak nemusí proto umění míti obavu, že by jím přišlo ke škodě. Takový spolek má za účel ochranu zdárného vývoje mládeže.

Pověstný profesor K. Juda se svou paní vystoupil z církve k helvetům. Církev katolická jím neztrácí, evangelíci v něm však získávají »věřícího«, jemuž je »lidské náboženství« překonaným stanoviskem a řemeslem. Aby se tak Juda v brzku obrátil také proti pastorům. Dle jména by se bylo dalo souditi, že

prof. Juda vrátí se k víře patriarchů a proroků. Snad v nové víře vypěstí se na proroka, odvrhne katalog výstavy Kupkovy a bude lkát nad úpadkem stálosti ve víře jako Jeremiáš nad zříceninami Jerusalema. — Bylo by záhodno, aby katoličtí žáci vystupovali z ústavu, na nějž byl přesazen. Něco podobného nesmělo by se státi ani v protestantském Prusku, kdež jest zákon, že profesoři a učitelé musí býti stejné konfese se žáky. Snad se na Hané najde dosti katolických rodičů, kteří by měli tolik náboženské statečnosti ředitelstvu ústavu oznámiti, že nedovolí, aby jejich synové byli vyučováni od odpadlíka od katolické víry a že si své syny dají na ústav jiný.

Katolický selský spolek založen byl v Solnohradě. Z blízka i dáli přispěchali přečetní účastníci, aby položili základ k organisaci na stavovském a náboženském základě založené. Předsedou spolku katolických rolníků zvolen rolník a zemský poslanec Schoosleitner, který program nového spolku shrnul ve slova: »V politickém ohledu budeme černo-žlutí, t. j. věrní Rakušané, oddaní domu císařskému. V náboženském ohledu budeme dobrými katolíky a jako takoví, budeme v Selském spolku co nejdůrazněji čeliti všem protináboženským snahám, »volné« škole, »reformě manželství« atd. Z toho je viděti, že ani v Solnohradsku neprohlašují sedláci náboženství za věc soukromou, do veřejnosti nepatřící, jako to u nás činí liberální agrárníci. V posledních letech učinila myšlenka organisace katolických rolníků utěšené pokroky. Čechy, Morava, Dolní a Horní Rakousy, Solnohradsko, Štýrsko, Krajina, Tyrolsko — ve všech těchto zemích existuje tedy dnes již zdatná a nadějná organisace rolnictva na křesťanském základě. Je to povšimnutí hodno i pro naše rolnictvo. Co se u nás se strany liberálních agrárníků tolik vytýkalo a vytýká, náboženský ráz sdružení, jest podstatnou značkou organisace rolnictva v celém Rakousku. Agrárníci čeští budou v náboženském ohledu se svým liberalismem státi osamoceni, kdežto katoličtí rolníci čeští, jak v zájmovém, tak v náboženském ohledu, naleznou spojence v rolnictvu ostatních zemí Rakouska.

Schůze zástupců katol. spolků akademických konala se na Velehradě dne 2. srpna o 3. hod. odp. Dostavili se členové »České Ligy akadem.« z Prahy, »Spolku čes. akademiků« z Brna a spolků bohosloveckých z Prahy, Brna, Olomouce, Hradce Králové. Předsedou zvolen IngC. Josef Rosenberk, místopředsedou cth. p. Linhart, zapisovatelem cth. p. Zamykal. Předseda uvítav všecky kollegy a četné hosty a přátele studentstva z kruhů duchovenských i laických, mezi nimiž byli poslanci katoličtí, spisovatelé a pracovníci ve všech veřejných oborech, rozvinul v delší řeči potřebu jednotné organisace všech spolků katolických. V debatě na to rozpředlé zdůrazněna nutnost práce literární i jinaké vzdělávací, nutnost samostatného časopisu studentského pro šíření idei spolkových atd. Zasáhli do ní kollegové PhC. Drobný, JUC. Červenka, PhC. Santa, Tylínek, Linhart a Zamykal, bohoslovci, IngC. Jos. Rosenberg a mnoho jiných. Vzácnými zkušenostmi svými přispěli zvláště docent Šrámek a vrchní redaktor »Našince« Světlík. Na to přijata resoluce v tom smyslu, že spolky akademiků katolických budou pracovati úsilně k brzkému ustavení jednotného celkového svazu, jímž by byli spojeni k účelnější a účinnější práci vnitřní, po případě i k jednotnému vystupování obrany na venek. Jest ovšem nutno, aby vzhledem na překážky a obtíže, které se dle dosavadních zkušeností každému podniku katolických organisací vůbec a nejnovějších akademických zvláště staví stále a stále v cestu, byly řečené tužby a úradky promyšleny co nejvážněji a podniknuty s plnou energií a houževnatostí. To bude úkolem porad v jednotlivých výborech akademických spolků katolických v nejblíže příštím roce.

Výkonný výbor strany katolického lidu v Čechách konal dne 29. srpna t. r. svoji třetí schůzi za předsednictví pl. tit. pp.: dra. Rud. Horského a J. Osv. Vojtěcha hr. Schönborna. Přítomni byli pp.: A. Balcar, Frant. Kreiza, Frant. hr. Kynský, V. Myslivec, Václ. Špaček, J. Šach, Jiří Čadek, J. Princ, Fr. Novák a T. J. Jiroušek. Jako hosté byli přítomni dpp.: V. Kunz a J. Novotný. Po zahájení schůze předsedou dr. Rud. Horským čten byl tajemníkem Jirouškem protokol z minulé schůze a probrán. Předseda sdělil výsledek společné komise výboru a zemské rady k úplné spokojenosti. Výbor obrací se k organisačním výborům okresním, aby akci organisační si nestěžoval snad tím, že by jedna okresní organisace zasazovala a organisovala v okresu organisace druhé. Kde jsou okresní organisace vedle sebe, dle soudních okresů seskupené, tam ať jejich výbory o to dbají, by se vzájemně dohodovaly v zakládání organisací místních ve svých okresních obvodech, jakož i veškeré politické akci. Jakmile bude vymezen říšskou radou a novým volebním řádem obvod volebních okresů, který patrně bude založen na okresech soudních, pak i výbor postará se ihned o uspořádání okresních

organisací dle volebních poslaneckých obvodů. Prozatím je však nutno, aby tedy k usnadnění této práce okresní organisace strany katolického lidu v Čechách zřizovány byly v okresech soudních. Splývání okr. organisačních v obvod volební bude se pak moci velice rychle provésti. — Dále ujednáno pro všecky organisace v král. Českém vydati jednu společnou zemskou legitimaci, kterou budou příslušníkům strany vydávati všecky místní organisace jakožto svým členům. Legitimaci vypraví subkomitét výkonného výboru nejdéle ve 14 dnech a ohlásí to veřejně novinami, aby okresní výbory, po případě místní organisace, kde okresních výborů ještě není, mohly si o legitimace tyto dopsati. — Brožura: »Návod k zakládání a vedení organisací a svolávání schůzí« jest již napsána a vyjde co nejdříve tiskem. — Zástupcové organisací na českém jihu oznamují, že místní organisace, které mají své důvěrníky, jsou již na 140 místech. Zpráva tato přijímá se s pochvalou přítomných a předseda děkuje referentu dp. Jiřímu Čadkovi za tuto práci zvláště. — Zpráva z východních a severních Čech obvodu královéhradeckého oznamuje, že tam existuje již 170 důvěrníků místních organisací a že pořádají se tam poučné schůze důvěrníků. Také tato zpráva poslaná výkonnému výboru přijímá se s pochvalou. — Zástupce okresní organisace Žamberecko-kostelecké líčí taktéž provedenou organisaci na obou místech za pochvaly přítomných. — Výkonný výbor usnáší se na vyzvání, aby okresní organisace postupem času svolaly schůze důvěrníků, na nichž by se jim buď vlastními řečníky z okresních organisací a nebo řečníky z výkonného výboru dostalo potřebných návodů k vedení místních organisací a svolávání schůzí, k čemuž základem bude předem uvedená brožura, která se vydá tiskem. Tajemník T. J. Jiroušek za uvedeným účelem pojede ku konci září na české Pošumaví a Plzeňsko. — Dále usnáší se výbor na svolání schůze pražských řemeslníků a živnostníků, aby se dohodli s místní okresní organisací. Tím schůze půltřetí hodiny trvající ukončena. Příští schůze koná se ve středu, dne 26. září ve 4 hod. odpol. Místnost schůze se ještě písemně oznámí. »Program strany a řád organisační« 1 výtisk za 4 hal. zasílá (nejméně 5 výtisků poštou) za hotové zaplacení (neb v poštovních známkách) tajemník Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor v Praze-II. Žitná ul. č. 570.

Tisková Liga konala dne 17. srpna t. r. čtvrtou výborovou schůzi za přesednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Útraty se sjezdem v Nekrasíně a v Jindř. Hradci spojené převezme Tisková Liga, deficit desky Pravdovy zapraví družstvo Vlast. — Katolické čítárně, která se na podzim t. r. v domě družstva Vlast otevře, věnuje Liga všecky své brožury a časopisy: to samé obdrží také každý nový člen družstva Vlast. — S potěšením bylo vzato na vědomí, že brněnský »Obzor« velice příznivě posoudil rozbor »Bílého Světla« v naší »Obraně víry« uveřejněný. — Liga žádá snažně pp. spisovatele, aby jí zasílali práce pro sbírku »Husitství ve světle pravdy«. Až dosud vyšlé v ní publikace jsou veliké důležitosti a jediné toho druhu. Pouze tímto způsobem, kde práce vycházející v »Husitství ve světle pravdy« osvětlují dobu Husovu se stanoviska katolického, lze účelně čeliti pseudooslavám Husovým. Noví pracovníci v tomto oboru jsou velmi vítáni, poněvadž dosavadní okruh jejich jest poměrně malý. — Liga vyzývá všecky katolíky a katol. korporace, aby nezdolně a vytvale dožadovali se, by šetřeno bylo základního státního zákona, jenž nařizuje mravně-náboženskou výchovu na obecných školách. Jestliže posledním výnosem ministerstvo vyučování chce se opírati o literu zákona, jsou nuceni katolíci taktéž plnění zákona se dovolávati. — Liga předsevzala soustavnou akci k obhájení náboženských zájmů ve škole. Sebrala značný počet petic pro výklad náboženských cvičení školní mládeže ve smyslu prováděcích nařízení české zemské školní rady. Doporučuje, aby hojně byly zakupovány a šířeny letáky, jež vydala Jednota českého katol. učitelstva. K dostání jsou ve »Vlasti« Praha II. 570. — Zemská školní rada v Praze vynesením z 5. června 1906 č. 30.593 rozhodla, že Ludmila Nohýnkova, žákyně I. třídy v Turnově, jejíž rodiče jsou bez konfese, nemůže býti přidržována k účastenství při žádném vyučování náboženském na škole obecné. Na případ ten budou upozorněni katoličtí poslanci, aby o něm jakožto protizákonném podali interpelaci. — Odpadlické hnutí zahajuje soc. demokracie v Praze a okolí, agitujíc pro odpady k bezvyznání. Dlužno výslovně varovati v pastoraci před odpadem od víry, an mnozí též z neznalosti věci podpisují tisknuté formuláře o odpadu svém k úřadům. — »Revue« Moravsko-Slezská otiskla v čís. 5. rouhavou báseň »Jidáš«, která byla konfiskována. Poslanec učitel J. Černý pomohl jí interpelací na říšské radě k uveřejnění, a tak octla se celá opět v čís. 6. Moravsko-Slezské revui. U katolického lidu ve Slezsku si tímto způsobem Mor.-Slezská Revue příliš k sympatiím nepomůže. — »Ženský Obzor«

redakcí Anny Ziegloserové v čís. 3. projevuje velkou radost nad osvobozením dra. Masaříka a projevuje souhlas prof. Judovi, bouří proti dívčímu paedagogiu v Řepčíně, nazývaje ho »novou černou můrou«, agituje pro rozlučitelnost manželství a spalování mrtvol, proti růžencové výrobně a křesťanské charitě, vůbec propaguje protikatolické snahy mezi ženami. Tím druží se k strannickému nízkému tisku. — Soc. demokracie dala do tisku nový pamflet »Falešní svatí«. Po vyjití bude probrán. — Protestantský pamflet »Zrcadlo klerikální učenosti, slušnosti a poctivosti«, an nejde na odbyt, prodává se nyní dle oznámení helv. »Hlasů ze Siona« za polovici. — Liga projevuje díky redakci »Sv. Vojtěcha«, že podporuje snahy proti pornografii jak obrázkové tak tiskové, dále že šíří pravé uvědomění proti pověrečným modlitbičkám. — Liga nucena jest vzhledem k přednáškám prof. Masaříka »o prostituci« poukázati k tomu, kterak přednášející úmyslně umlčoval k jejímu omezení prostředky, jež skýtá náboženství. Staletá zkušenost o tom poráží přednášejícího, jenž jako intelligentní muž má věcně probírati předmět a nikoli strannicky umlčovati pravdu. — »Piův tiskový spolek«, založeny při posledním sjezdu katolíků ve Vídni, vydává nyní týdně svoji publikaci, ve které podává nejnovější zprávy o výzkumech na poli vědy a umění pro katolický lid, aby tento ovládal ducha doby a obhajoval jím svoji víru. Jelikož jest tato akce důležitého významu, budou výňatky z »Korrespondence Piova spolku« překládány a uveřejňovány v časopisech družstva »Vlast«.

V této schůzi pronesli řeči: red. Tom. Škrdle o situaci Tiskové Ligy a o volební opravě; red. Tom. Jos. Jiroušek o kalendářích a p. Tom. Roháček o volné škole. Referáty tyto přinesly »Naše Listy«, ročník XV., číslo 52. ze dne 25. srpna 1906.

Zemská organisace katolíků v král. českém, jež vyvolána byla prvním všeobecným rakouským sjezdem katolíků ve Vídni roku 1905, byla nedávno ustavena. Účelem jejím jest organisovati všechny katolíky-Čechy v král. českém k společnému a jednotnému hájení práv a zájmů katol. náboženství ve všech oborech života veřejného i v životě soukromém, šířiti uvědomění katolíků o jejich právech a povinnostech a důrazně domáhati se zákonitou cestou spravedlivého právního i mravního základu života vůbec podle zásad našeho náboženství. Organisace tato sprostředkovati má styky založených již katolických organisací bez újmy jejich samostatnosti a umožniti účinný postup všech katolíků bez rozdílu národnosti. Skládá se ze dvou sekcí: české a německé. Každá sekce jest úplně od druhé neodvislá a tvoří zemský sbor, okresní a místní organisace. V čele stojí zemská rada, jejíž předsedou v české sekci je J. Osv. Vojtěch hr. Schönborn a německé opat vyšebrodský prelát P. Bruno Pamer. Společné záležitosti obou sekcí vyřizuje zemské komité, složené z delegátů obou sekcí, a předsedou jeho jest Zdenko kníže Lobkovic. Výbory obou sekcí jsou v plné činnosti. Tato organisace jest rozdílna od Strany katol. lidu v Čechách; ona má na zřeteli úkoly vzdělávací a společný postup s katolíky celého Rakouska, tato — strana Rud. Horského — má také úkol vzdělávací, ale vedle toho i politický.

Tiskové družstvo v diecési českobudějovické ustavilo se takto: Za předsedu zvolen akklamací prelát msgr. dr. Ant. Skočdopole, do výboru: Ludvík Lambert, bisk. vikář v Mrákově, Jiří Čadek, kaplan v Netolicích, Josef Freilach, kaplan v Chelčicích, Eduard Šebesta, bisk. vikář v Protivíně, Josef Smitka, katecheta v Jistebnici, Viktor Michka, kaplan v Táboře, Josef Kuděj, kaplan v Jarošově, dr. Karel Slavík, prof. bohosloví v Č. Budějovicích, a Václav Řepa, kaplan v Č. Budějovicích; za náhradníky pp.: Maxm. Jelínek, farář v Bavorově, dr. Jan Budar, prof. bohosloví, Fr. Svátek, prefekt stud. semináře, a Mod. Voňavka, CSS. v Č. Budějovicích. Za revisory účtů pp.: A. Zítek, kaplan a Jos. Pavlovic, k. tajemník v Č. Budějovicích. Zástupcem nejd. bisk. ordinariátu v tisk. družstvu jmenován byl prelát dr. Ant. Skočdopole. Družstvo toto bude vydávati list, který bude vycházeti dvakráte týdně. List má býti jednou týdně proložen illustracemi. Přejeme tomuto družstvu, aby neúnavnou prací dodělalo se na jihu Čech skvělých výsledků.

Ze sjezdu německých katolíků v Essenu vzbudil pozornost celého světa: a) průvod 40.000 katolických dělníků soustředěných ve 400 spolcích, a b) ta okolnost, že tamní katolický lidový spolek má již 510.000 členů. Za rok 1905 rozšířil za 11·5 mil. knih a brožur a konal více nežli 2000 schůzí. Lidový spolek pro katolické Německo jest tudíž jedním z nejsilnějších světových spolků vůbec.

Marianský kongres v Maria Einsiedeln ve Švýcarsku. Čím jsou nám Svatá Hora a Hostýn, čím jsou Rakušanu Marianské Cely, Slovákovi Šaštín,

Polákovi Žebřidovská Kalvárie, tím jsou katolickému Švýcarovi Marianské Poustevny čili Maria Einsiedeln. Založil je v IX. století sv. Meinrad, poustevník a mučeník, na jehož poustevně povstal později klášter benediktinský a velikolepý Marianský poutní chrám. V kronice Marianských Pousteven se čte, kterak r. 1353 v měsíci říjnu slavný otec naší vlasti, zbožný císař a král Karel IV., nadšený ctitel Marianský, dostavil se s četným komonstvem do slavného poutního místa tohoto, aby poklonil se tu Matce divotvorné. Letošního roku od 17. do 21. srpna slaven zde mezinárodní kongres Marianský. Slavnostní zahájení kongresu stalo se dne 17. srpna odpoledne; byli přítomni biskupové z Frýburgu a Churu ve Švýcařích, arcibiskupové z Bukurešti a Salamis, dva biskupové z Ameriky a jeden z Polska. sv. Otec zaslal vlastnoruční list, který byl předčítán. Zvláště skvělý byl průběh schůzí kongregací Marianských. Za naše kongregace byl přítomen P. Odstrčilík S. J., který pozdravil kongres jménem nejstarší pražské Marianské družiny. Kongres, který v pátek odpoledne dne 17. srpna t. r. začal, potrval až do úterka 21. srpna t. r. odpoledne. Z rána scházeli se sodálové v nádherné Marianské svatyni, kde asi u 32 oltářů neustále slouženy mše sv.; v milostné kapli sloužil obyčejně některý z přítomných biskupův hlavní mši sv., po níž začaly porady. schůze a přednášky. Prvního dne bylo také v Poustevnách slavnostní osvětlení; Marianský velechrám s obrovským průčelím klášterním po obou stranách tonuly v záři světel a transparentů, na náměstí vypalovány nádherné ohňostroje, rovněž po ulicích rozlévaly celé moře barevných lamp jasnou záplavu. Obzvláštního lesku dodal kongresu sjezd Marianských družin, který vydal také mnohé praktické resoluce o katolickém tisku, centrále družinové ve Vídni.

Rozbor Bílého Světla z Tiskové Ligy v brněnském Hlasu. — Brněnský »Hlas« ze dne 2. září t. r. praví o rozboru Bílého Světla toto: Je to spis dvousešitový, vydaný Tiskovou ligou v Praze, v němž Ant. Poustka posuzuje Svozilovo »Bílé světlo« v pravém světle. Je to zdařilé vyvrácení domýšlivých námitek Svozilových, dovedné odhalení jeho pokrytectví a oprávněné konstatování myšlénkové a mravní slabodechosti moravského proroka. Doporučujeme spis ten k hojnému rozšíření, zvláště na Moravě.

Nová hebrejská melodie. Z českých spisovatelů přispívají do česko-židovského kalendáře: Jaroslav Vrchlický, F. Kvapil, J. S. Machar, Opočenský a j. Vrchlický otiskuje v letošním exempláru báseň »Nová hebrejská melodie,« jejíž některá místa jsou:

My neuzříme nikdy víc
Tvé město a Tvůj chrám . . .
Za Karmel buď nám Vyšehrad,
za Sion Říp,
za Vltavu Jordán,
za Salem Praha.
Kde stlívá srdce otců Tvých,
tam otčina Tvá jest!«

Všechna čest směru, který báseň naznačuje, ale jak vypadá skutečnost? Kde jest skutečně provedená ta vychvalovaná assimilace Čechů a židů? Snad v Praze, snad na Moravě? Bývalý český žid dr. Podvinec stal se sionistou . . . nacionálním židem. Měl tudíž zcela pravdu jiný český spisovatel, Al. Jirásek, jenž odpověděl na dotaz o antisemitismu v českém národě, že český lid má k židům nedůvěru, jelikož v židech dosud nepoznal své přátele«. Zdá se nám, že střízlivý úsudek historického spisovatele Jiráska jest trefnější, nežli básnická fantasie páně Vrchlického. — Ostatně je to pravda: židé mají v Praze »druhý Jerusalém«, sta let bydlí s námi, ale jest jim Vltava Jordánem a nahrazuje jim Vyšehrad Karmel? Jsou naši?

Náboženství a škola. Protestantští učitelé z Německa měli letos sjezd v Mnichově. Bylo jich přítomno přes 4000. Na sjezdu tom vystoupili někteří učitelé s návrhem, aby sjezd usnesl se na odstranění náboženství ze školy. Proti tomuto návrhu povstal tak mohutný odpor a protest učitelstva, že navrhovatelé museli ze shromáždění odejíti. A část učitelů našich, kteří hlásají o sobě, že jsou žáky Komenského, nechtějí míti ve škole náboženství, základ veškeré výchovy. A Komenský přece pravil, že škola má býti chrámem Ducha svatého.

Německý »Lehrer-Tag« v Liberci. Sešlo se k němu asi 2000 učitelů. Jednání rozdělilo se na sezení zemského spolku německých učitelů, asi 7500 členů, a pak rakouského spolku, asi 12.000 členů. Rozumí se samo sebou, že na sjezdě stále se ozývalo: Freie Schule, o svobodě naproti klerikálnímu poručnictví, proti zklerikalisování školy a pod. Německé učitelstvo prý nedopustí nikdy, aby ně-

mecká škola zatlačena byla do zadu, a že bude povždy věrně na stráži státi proti klerikálním útokům. Aby své pokročilosti dali důraz, usnesli se mezi jiným na resoluci, v níž protestují proti pokusu, německé učitele od spolukonkursu na dívčí školy vylučovati, což prý se příčí říšským školním zákonům.

Návrat schismatiků do katolické církve v Rusku. Toleranční edikt cara Mikuláše, jímž zavedena byla na Rusi náboženská svoboda, měl pro katolickou církev neobyčejně příznivý výsledek. V zástupech přestupují pravoslavní ke katolické církvi. V eparchii chlumské v Kongresovce přestoupilo od května do konce roku 1905 dle úředních výkazů 110.000 osob ke katolické církvi. Dle mínění duchovenstva lze počet přestouplých odhadovati na 163.000. Jsou vesnice, kde nezůstal ni jediný schismatik. V dekanátě ostrovském zbylo ze 7350 toliko 711, v Parcevu z 9180 jen 100 pravoslavných. Na Litvě a v západním Rusku nejsou přestupy tak hromadné, přece však značné. V grogenské gubernii přestoupilo 10.000, v limské rovněž 10.000 a ve vilenské 30.000 osob ke katolické církvi. Celkový počet přestoupivších v 9 západních okresích obnáší 100.000 osob a dle polského Czasu přestoupilo v samém Petrohradě na 20.000 k církvi katolické. — Tak dostává církev katolická za spadlé červivé ovoce skvělou náhradu v zemích nekatolických, hlavně vAnglii a Americe a v zámořských koloniích.

Na ochranu dívek. Staré nástrahy a nebezpečí čeká na dívky, které jsou nuceny hledati práci a obživu mimo domov, a zejména v cizině. Mnoho a mnoho nezkušených děvčat padne do sítí lidí nepravých a je ztraceno pro život počestný. Tato smutná zkušenost vedla vídeňskou správu chudinskou, aby žádala organisaci ochrany dívek pro celé Rakousko dle vzoru Švýcarska a Německa. To by se stalo ve všech hlavních městech vysíláním dobrovolných nebo placených pomocnic ke všem osobním vlakům na všech nádražích a ke všem lodím na všech přístavištích. Tyto pomocnice uvědomovaly by osamělé cestující dívky, provázely je do jejich bytů nebo k zaměstnavatelům a byly pomocny radou i skutkem. Dále jest vybudovati útulky pro dívky, v nichž by se dostalo děvčatům bez rozdílu národnosti, vyznání a zaměstnání za mírnou náhradu nebo po případě zcela zadarmo noclehu a stravy. Tyto útulny zabývejtež se také průkazem práce a mějtež za tím účelem spojení s veřejnými nebo soukromými sprostředkovatelnami služeb, nebo zřiďtež samy bezplatné sprostředkování práce. Nádražní komise každého hlavního města upozorňovala by obyvatelstvo prostřednictvím obecních starostů. učitelů a farářů, jakož i plakátů v železničních vozech a na nádražích, na tuto ochrannou službu. Komise byly by ve vzájemném spojení, měly jednotné odznaky pro své členy a byly ve spojení se svazy v jiných státech. Komise nádražní a útulky nechť zřizuje soukromá dobročinnost, jež budiž podporována obcemi, zeměmi a státem. Náklady na zřízení útulny a nádraží komise nebyly by veliké. Ve Vídni by obnášely ročně asi 4000 nebo 5000 korun. V tomto obnosu byl by již také obsažen plat »nádražních pomocnic«. Vedle toho bylo by záhodno zřizovati útulny pro služebné dívky, v nichž by nalézala děvčata ve volném čase osvěžení, vyučování a zaměstnání, dále spořitelny a pojišťovny pro služky, pečovati o staré, výdělku neschopné služebné a o mravně slabé osoby, a bojovati proti obchodu s děvčaty. — Myšlénka tato jest chvályhodná. Katolická dobročinnost a lidumylnost působí už na tomto poli. Upozorňujeme, že na př. ve Vídni působí nádražní společnost katolická, která opuštěných a v městě neznámých dívek se ujímá a radou i pomocí je podporuje. Těchto »Nádražních misií« jednatelem pro Čechy jest Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy.

Rukopis z XIII. století. V chebském dominikánském klášteře našel P. Patze starý rukopis, latinsky psaný. Je to listina, podepsaná českým králem Václavem II. ze dne 24. května 1294, kterou založení chebského kláštera se povoluje.

Z Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy. Za člena zakl. přist.: St. Bambas, gymn. katecheta v Příbrami. Přispívajícími členy stali se: Kašpárek Ant., farář u P. Marie Sněžné; Jos. Mrázova a Vikt. Sedláčkova, učitelky v Turnově, a Václ. Žižka, stříbrník v Praze. — Darovali: prof. Fr. Tondl 2 K, kněz N. N. 1 K. — Jednota vydala 9. leták: V a r o v n ý h l a s a r a d y r o d i č ů m a k a t o l í k ů m v ů b e c. Zkušený paedagog pobádá ohnivými slovy katolíky vůbec a rodiče zvláště, jak se mají na počátku školního roku chovati a čeho si mají při tom všímati; při tom břitkými slovy posuzuje štvanice protikatolické a řízně posuzuje různá štvácská hesla. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II. Leták stojí 4 hal.

Z Tiskové ligy. Za členy zakládající přistoupili: St. Bambas, gymn. katecheta v Příbrami, a duchovenstvo vikariátů: Budinského, Polenského, Chrasteckého, Jindřicho-Hradeckého a Čáslavského a složily dle řady — mimo vik. Čáslavský —

100, 102, 20, 10, 10. — Darovali: duch. vik. Chrudimského 27·50; Dr. K. Lev Řehák 10 K; duch. vik. Polenského (zvláštní dar) 6 K; Jan Hlasivec 4 K; menší částky: Vincenc Dědek, »z ciziny« a kněz N. N. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

Ze spolku na zakl. katol. knihoven. Zakládajícím členem stal se P. Ad. Wagner, farář řádu Praem. v Úhonicích; přispívajícími členy stali se: Jos. »Nízký, kaplan v Hostivici, Dr. K. L. Řehák, farář u sv. Ducha v Praze, a Vzděl. katol. jednota pro Brannou a okolí. Přispěli: »z ciziny« 10 K; duch. vik. Plánského 4 K, kněz N. N. 1 K. — Tento spolek má veliké kulturní poslání, ale jest velice málo podporován, i prosíme, aby při zásilce předplatného na časopisy družstva Vlast a Tiskové ligy sebe menšími dárečky naň bylo pamatováno. — Zakládající člen splácí ve lhůtách 100, přispívající ročně 2 K. Členský vklad možno zapraviti také vhodnými knihami pro lid. — Nové členy a dary na penězích a na knihách přijímá Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

Ve prospěch čes. katol. dívčího gymn. na Král. Vinohradech složili: farní úřad ve Vrbici 4 K a Fr. Tater, učitel v Turnově rovněž 4 K. — Ve sbírkách se pokračuje a dary přijímá Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Sv. Vojtěch. Měsíčník na obranu víry, zároveň orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. Číslo zářijové. Redaktor P. Jan Zima, opatství Emauzské. Hlavní spolupracovníci: faráři Vl. Hálek a Filip Jan Konečný. — Obsah tohoto čísla odpovídá vhodně časovým otázkám; jsou tu články proti nové škole, proti reformě manželství, proti krádežnému sv. přijímání, proti pohrdání sv. zpovědí a mimo vhodné drobné zprávy vykládají se tu v pokračování obřady svátostného manželství. Článek »Základní pravdy naší víry« vykládá jasně, krátce a stručně bludy nepovolaných reformátorů dřívějších a částečně i nynějších. — Můžeme směle říci, že sv. Vojtěch kráčí na dráze křesťanského pokroku a okolnost, že organisase katolického lidu tak zdárně pokračuje, přičísti dlužno v nemalé míře právě sv. Vojtěchu, neboť on rozněcuje oheň sv. víry a křesťanského nadšení všude, i tam, kam dosud žádný list nevnikl.

Echo z Afriky, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti, vydávaný družinou sv. Petra Klavera. Administrace v Praze-IV., č. 33. Předplatné na celý rok K 1·20. — Toto zářijové číslo jest zvláště bohaté na zajímavé zprávy kulturní činnosti mnichů a jeptišek v Africe. — V úvodu jsou uveřejněny dary, zaslané 7 vikariátům, od 1000 K až do 11.000 K, na zmírnění hladu v Africe. — Apoštolská prefektura v zemi Togo uveřejňuje přehled své činnosti za rok 1903 a za r. 1904. Roku 1903 vyučovali 1871 žáků, r. 1904 již 2118; měli tam i jednu řemeslnickou školu a 51 učňů učilo se sedmi řemeslům. Škol a modliteben bylo r. 1903 51, r. 1904 61. — A jiná zpráva — z Horního Konga — nám zvěstuje, že písně chvály v katol. chrámech budí u pohanů úctu k našemu sv. náboženství a tisíce nevěřících spěchá se všech stran, aby slyšeli slovo Boží. 498 sirotkům dostává se křesť. vychování u missionářů. 67 otrockých dítek bylo vykoupeno, 2940 dítek navštěvuje 35 škol a vyučuje je 44 černých učitelů, 1973 katechumenů obdrželo za rok sv. křest a 18.590 katechumenů navštěvuje pilně vyučování, konané v jejich vesnicích. V jedné vesnici Horního Konga měl misionář kázaní o malomocnosti duchů, které oni ctí a o nesmyslnosti jejich a hle, obyvatelé si přáli, aby misionář tyto zlé duchy z jejich vesnice odehnal. I táhli po celé vesnici, trubači v čele, šli od chatrče k chatrči a ničili chrámky, tykvové láhve, v nichž prý duchové bydlí, ničili dřevěné figurky, rohy a vůbec vše, co slouží k čarodějnictví, sneseno na návsi na hromadu a zapáleno. I tam mají v 10 vesnicích 9000 katechumenů. — A tak to jde dále a dále a jedna zpráva jest nad druhou zajímavější a dojemnější. — Misionáři z Afriky do Říma přicházející nebo z Říma a přes Řím do Afriky putující navštěvují vrchní ředitelku pí hr. Ledóchowskou, a tato osobní znalost přispívá zajisté k rozkvětu družinya misií samých.

Křesťanský Dělník. Orgán katolických jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu. Red. Fr. Waldmann v Praze čp. 1538-II. Roč. V. č. 2. — Křesť. Dělník koná tedy již pátý rok svoji pouť po vlastech našich. — V tomto čísle nabádají se učňové, aby při práci přemýšleli i bádali; aby byli čilí v práci a ani penězi ani časem aby neplýtvali. — Uvádějí se příklady — David Levinston, Jan Straus a jiní — kterak chudí jinoši vysoce se povznesli. — Jiný článek jedná o škole a vzdělání a vykládá, co je to pravé vzdělání, křesť. vzdělání a kterak je ho ve škole potřebí. — Sv. Václav, kníže a mučedník a povídka »Pýcha předchází pád«, zakončují toto číslo. — Bylo by dobře, aby v každém čísle jedno až dvě zábavné pojednání bylo umístěno, aby se zábava s poučením střídala.

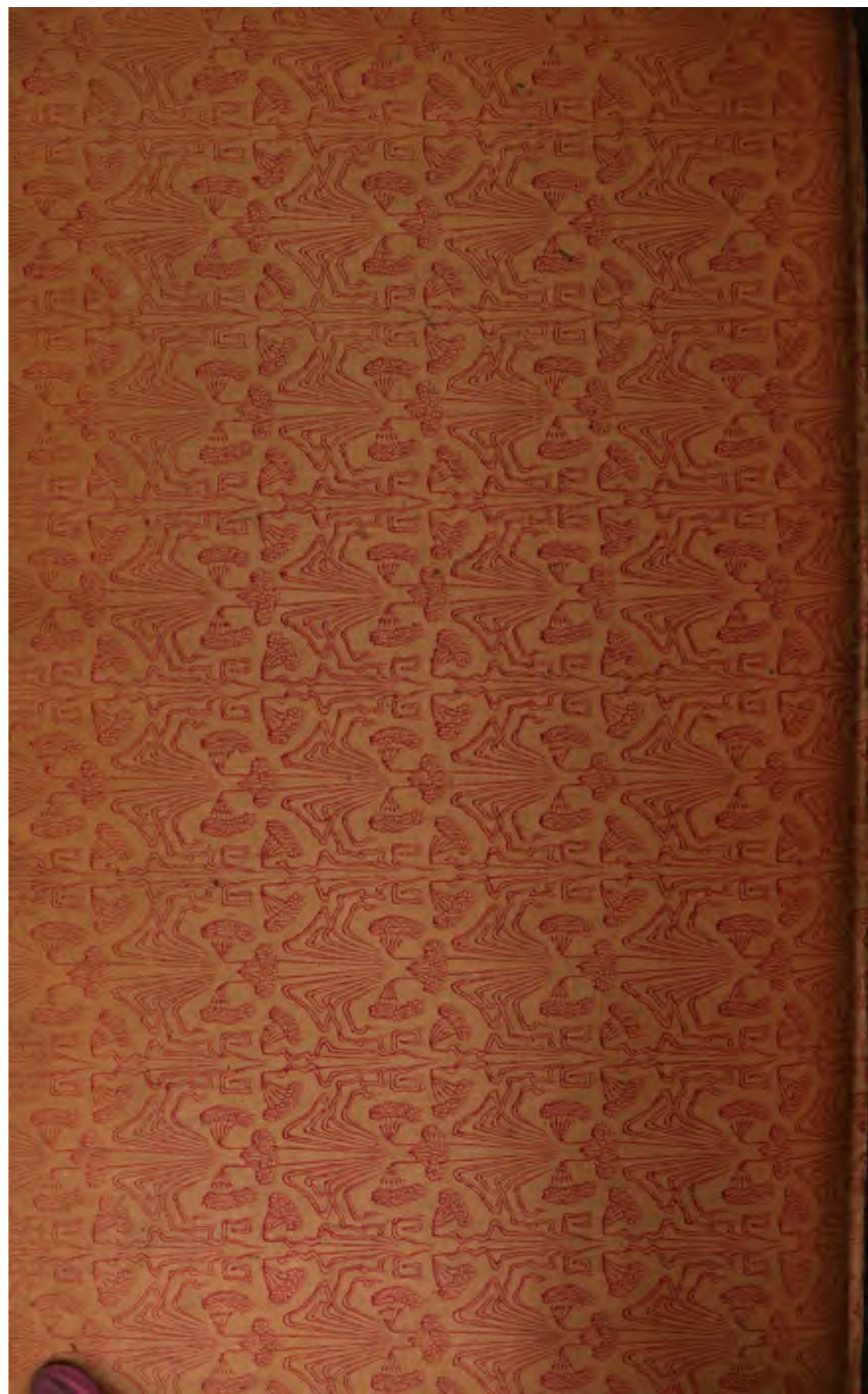
Hlasy Svato-Václavské. Sbírka časových brožur. Redakcí Vlastimila Hálka. Ročník VI. Číslo 2—6. přináší řeč »Buďme na stráži«, kterou měl v Kolinci u Klatov na schůzi katol. polit. Jednoty na českém Pošumaví Jos. Fabian, zámecký kaplan v Olšově. Jest to vynikající obrana katolické víry proti nevěře a protestantismu a hodí se za vítanou pomůcku katolickým řečníkům. — Druhá práce »Nádražní misie« z péra faráře Vl. Hálka seznamuje zajímavým způsobem veřejnost s blahodárným zřízením »Nádražní misie«, jež chrání služebné dívky jedoucí do Vídně před prostitucí, vydíráním a službami v nekřesťanských rodinách. Autor jsa důvěrníkem této nádražní misie pro Čechy, Moravu a Slezsko, podává tu na základě nabytých zkušeností z víceletého působení vítané rady a pokyny rodičům a křesťanským dívkám, jak by mohly tyto použiti dobrodiní nádražní misie, zřízení to v socialním ohledu nanejvýš důležitého a časového. — Přejeme těmto brožurám co největšího rozšíření. Předplácí se na celý rok 60 hal. Všecky ročniky na malou výjimku jsou ještě k dostání. Objednávky a předplatné přijímá administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ul. čp. 570-II.

O nuceném sňatku civilním a rozlučitelnosti manželství. Řeč JUDra Julia Nejedlého v Zemské advokátní komoře, opatřena úvodem, poznámkami a dodatkem. Cena 12 hal. Vydáním a nákladem družstva Vlast v Praze-II., čp. 570. Tato brožurka, obsahující řeč vynikajícího pražského právníka, jména zvučného, jak nazírati se má na světský a církevní sňatek se stanoviska práva a skutečnosti, zasluhuje v plné míře nejhojnějšího rozšíření ve všech kruzích katolických, kde pokrokáři a socialisté všech protikatolických odstínů zahajují petiční akci na rozvížitelnost a sesvětačení manželství.

Pryč se zpovědí?! Napsal dr. Aug. Egger, biskup ve Sv. Havle. Přeložil Frant. Rymnický. Cena 16 hal. Vydáním a nákladem družstva Vlast v Praze-II., čp. 570. Časový tento spisek poslouží každému, kdo potřebuje řádných důvodů proti nepřátelům svaté zpovědi. Lidové podání překladu umožnuje, že spisek tento možno doporučovati lidu, aby mohl sám se brániti proti nepřátelům církve a náboženství Kristova všude a zvláště tam, kde se proti němu útočí.

Jesuité a jejich protivníci. Napsal Gracchus. S vyhraženým povolením přeložil Slavíček. »Časových Úvah« roč. X. č. 9. Red. dr. Fr. Reyl. — Toto číslo pročítali jsme s neobyčejným zájmem a vůbec musíme říci, že redakce »Časových Úvah« má při volbě látky velice šťastnou ruku. — Gracchus probírá a potírá nejprve protivníky Jesuitů a jejich žaloby; na to líčí zásluhy Jesuitů ve všech oborech vědy a umění a působení, a tu čtenář žasne, co všecko Jesuité vynalezli a vykonali. Tak na př. vynálezcem plynového světla a osvětlování, které svítí všem stavům a vyznáním a přesvědčením, tedy i zednářům, anarchistům, social. demokratům a volným myslitelům, jest nejtemnější a nejčernější člen lidské společnosti — Jesuita. — Proti čarodějním soudům v Německu vystoupil — Jesuita. — Slepce čísti naučil — Jesuita. Vůbec veliké jest pole činnosti lidské, v němž byli vynálezci a působili — Jesuité. — Čtenáři, vezmi a čti, zde toho najdeš hojně. Gratulujeme redakci »Časových Úvah«, že přinesla práci na obranu řádu, s nímž i naše družstvo žije v intimním přátelství a jemuž i naše družstvo zavázáno jest — P. Jos. Svoboda — vděčností.

K sjezdu žurnalistů v Uh. Hradišti. »Pozor« přináší tuto zprávu: Pokrokoví a svobodomyslní žurnalisté (dr. Hayn, dr. Vergun, Policar, Votruba, Dušek, Boh. Knechtl, V. Dresler, Hejret, Žalud, Taufer, Sýkora, Fiala, Miškovský, Pichl, Karnet), ohradili se proti církevním obřadnostem, na Velehradě učiněným i proti projevům při uvítání na Velehradě a s protestem do Uh. Hradiště se vrátili. Protest tento druhého dne před zahájením sjezdového jednání byl ústy kol. Miškovského a Hejreta vznesen před sjezd a poukázáno s rozhořčením k tomu, že nebyla dodržena úmluva mezi výborem »Svazu« a pořadatelstvem uzavřená, dle níž na Velehradě při návštěvě novinářů nemělo dojíti k žádným církevním obřadům a k žádným politickým neb náboženským projevům. Protest ten provázen byl hlučným souhlasem a zaznamenán byl v protokolu sjezdovém«. Je to ovšem zjev zvláštní: Žurnalisté, kteří tak často o sobě tvrdí, že »nejsou proti náboženství«, protestují proti tomu, že jejich kollegové chtěli viděti velehradský chrám — a protestují proti tomu, že při uvítání jich na Velehradě se mluvilo o Velehradě jako kolébce křesťanství mezi Slovany. Až na Verguna jsou to jen čeští žurnalisté, kteří protestují, jiní čeští a všichni jihoslovanští žurnalisté byli Velehradem nadšeni. — My k tomu dodáváme, že Velehrad zůstane tím čím jest i bez svobodomyslných žurnalistů. A pak, proč tam šli, proč nezůstali v Uh. Hradišti? Nebyli by se bývali cítili uraženými a byli by ušetřeni veřejné blamáže, kterou si protestem svým utržili.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 05540 1726